

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

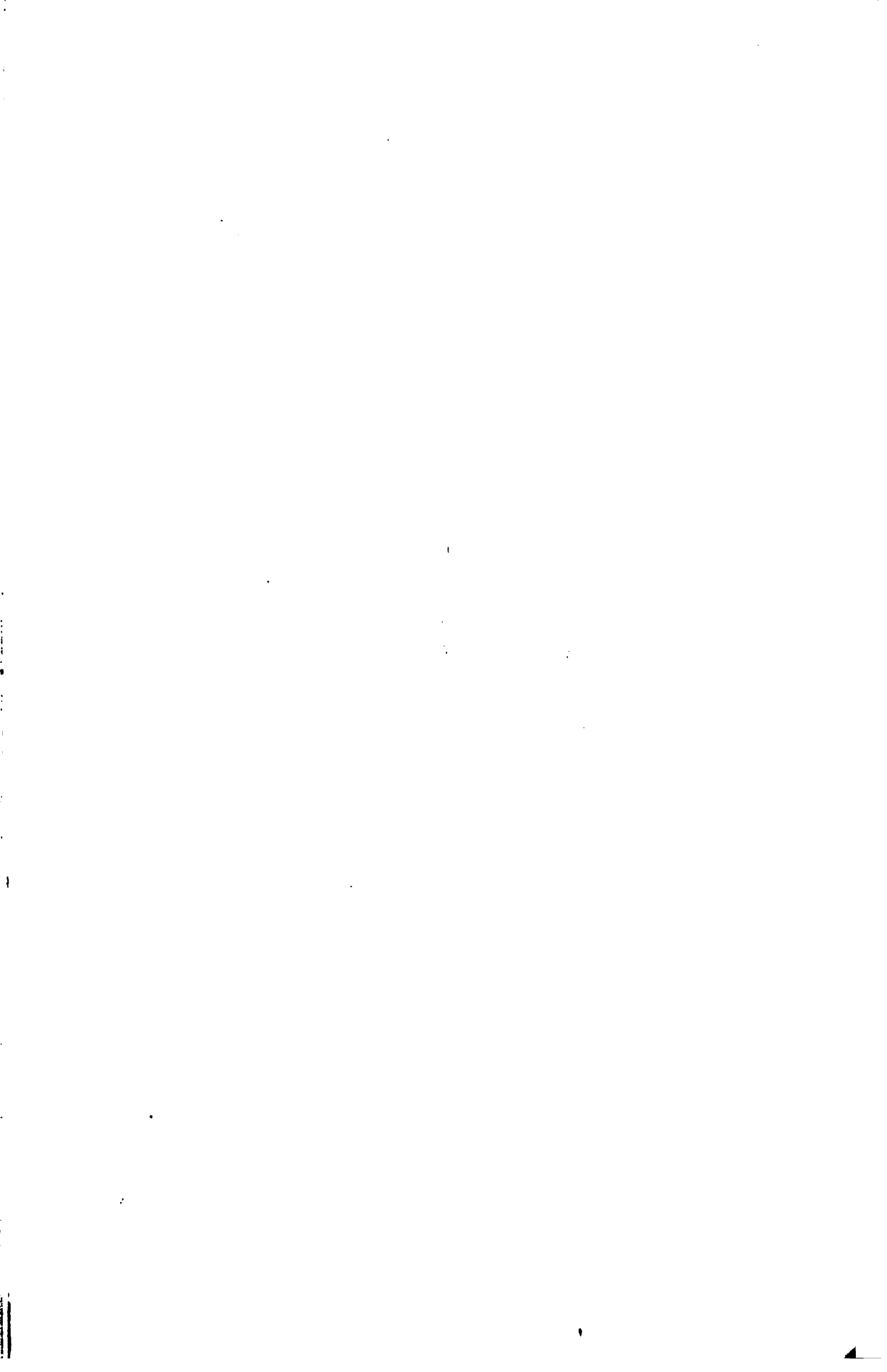
We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

FRAGMENTA .

PHILOSOPHORUM GRÆCORUM

5-5-
FRAGMENTA

PHILOSOPHORUM GRÆCORUM

COLLEGIT RECENSUIT VERTIT

ANNOTATIONIBUS ET PROLEGOMENIS ILLUSTRAVIT

INDICIBUS INSTRUXIT

Mullach
FR. GUIL. AUG. MULLACHIUS

PHIL. DR. ARTIUM LL. M. LITTERARUM ANTIQVARIUM PROFESSOR

POESEOS PHILOSOPHICÆ

CÆTERORUMQUE ANTE SOCRATEM PHILOSOPHORUM QUÆ SUPERSUNT

PARISIIS

EDITORE AMBROSIO FIRMIN DIDOT

INSTITUTI IMPERIALIS FRANGIÆ TYPOGRAPHO

VIA JACOB, 56

—
M DCCC LX

WORLD WAR
2000
1950

PRÆFATIO.

Nihil esse ad cognoscendam philosophiæ Græcæ historiam accommodatius assidua librorum qui a philosophis relictis sunt tractatione, inter omnes constare arbitror. Quo in genere non tantum Platonis, Aristotelis, Sexti Empirici, Procli, Plotini aliorumque quæ exstant ingenii monumenta legendo conteri, sed etiam quidquid fragmentorum in aliorum scriptis latet colligi et sub suo cujusque nomine digestum uno aut pluribus voluminibus comprehendere par est. Quod quamvis ita se habeat, pauci tamen inde a renatis litteris exstiterunt qui in hac humanitatis studiorum parte locupletanda industriam suam ponerent. Est enim res ardua ac difficilis, quum tam ab ipsa antiquitate, quam a scriptorum, qui reliquias istas servarunt vel de sapientiæ doctoribus eorumque decretis exposuerunt, dissensione, partim etiam a codicum manu exaratorum discrepantia obscuritatem traxerit. Quo majore præconio dignus est Henr. Stephanus qui in Poesi philosophica Parisiis anno 1573 excusa principum quorundam philosophorum carmina, locos communes et effata collegit. Cujus libelli ea esse præstantia videbatur ut certatim illum liberalium artium procures (1) lectitarent, memorarent, laudibus ferrent. At deest magna versuum ac sententiarum pars, deest omnis doctrinæ apparatus, non deest ingenii acumen quo homo laboriosissimus idemque eruditissimus depravata multa tacite correxit, quamquam pleraque quæ in his sapientissimorum poetarum flosculis criticorum manus artifices desiderant, aliis per-

1) Valckenarius Diatrib. in Eur. fragm. p. 282; Wyttenbachius Epist. ad Heusd. Opusc. II p. 38, alii.

polianda reliquit. Postea vero, nostra potissimum memoria haud pauci iique doctissimi viri ad hæc studia incubuerunt, Brandisius, Bœckhiius, Schleiermacherus, Bergkiius, Prellerus, Karstenius, Sturzius, Schaubachiius, Wyttenbachiius, alii qui singulorum fragminibus castigandis explicandisque de antiqua philosophia bene meruerunt. Quorum vestigiis ingressus ipse anno 1843 Democriti librorum reliquias emisi ac 1845 Aristotelis de Melisso, Xenophane et Gorgia disputationes cum Eleaticorum philosophorum fragmentis et Ocelli Lucani, qui fertur, de universi natura libello recensui atque interpretatus sum. Adde quod Quæstiones Empedocleas Berolini annis 1850 et 1853 publici juris feci. Eodemque tempore Hieroclis in aureum Pythagoreorum carmen commentarium recognovi atque illustravi. Sed nemo inventus est qui omnia philosophorum dicta et fragmenta per varios scriptores sparsa unum in corpus redegerit. Nam qui majus quid moliebatur Jo. Conr. Orellius (2) moralia et politica veterum Græcorum tum commentariola tum apophthegmata se divulgaturum pollicitus promissis non stetit, sed jactis fundamentis operi inchoato fastigium non imposuit. Huc accedit quod aliena quæ nullo cum lectorum damno. omitti poterant moralibus opusculis inseruit.

Quum igitur Ambrosius Firminus Didot, clarissimus antiquarum litterarum ingenuarumque artium fautor et antistes, in Bibliothecam Græcam a se editam philosophorum Græcorum fragmenta recipere vellet, ego hoc labore jam maxima ex parte perfunctus primum statim volumen prelo subjeci. In quo quid præstiterim, ut æstimare veteris sapientiæ studiosi facile possint, paucis mihi de instituti mei ratione edendique libri consilio disserendum est. Primum id spectavi, ut ex omnibus qui in lucem prolati sunt scriptoribus græcis (3) philosophorum reliquias congererem. Qua in re non modo optimas editiones inspexi, sed sedulo

2) Vid. præf. ad Opusc. vet. Græc. sententiosa et moralia tom. I p. XX. Lipsiæ 1819.

3) Nam abditos fontes et ineditos libros adire mihi non licuit.

etiam cavi, ne illa fragmenta quæ alios fugerant prætermitterem. Deinde universa, quoad ejus fieri poterat, lucido ordine disposui, quo facilius singula intelligerentur. Locos corruptos aut consultis melioribus membranarum lectionibus sanavi aut certa emendatione restitui. Sed ut prope omnia solus agerem in quibusdam scriptoribus, superiorum criticorum incuria factum est qui sæpe aperta vitia aut intacta reliquerant aut conjecturis suis ab ejus quem in manibus habebant philosophi mente aberraverant. Neque tamen unquam aliorum suspiciones et inventa, si probabilitate commendarentur, repudiavi. Itaque fragmenta et plura et emendatiora et melius, quam olim, digesta exhibui. Scripturæ varietatem non omnem, sed potiore adnotavi, ac simul meas emendationes conjecturasque tam ab aliorum inventis quam a vetustorum exemplarium lectionibus distinxi. Tum ad ea quæ obscura videbantur explananda accessi. Quum vero amplos conficere commentarios mihi non esset propositum, pauca tantum in quibus hæere legentes possent explicui. Porro philosophorum carmina locosque soluta oratione scriptos omni adhibita diligentia e græco sermone in latinum ipse transtuli, ne vel interpretum errores commemorandi vel veteres interpretationes propter mutatum textum mutandæ essent. Quapropter raro aliorum verba qui in iisdem sententiis vertendis versati erant retinui. Denique ne quid desideraretur, quod ad fragmenta illustranda valeret, uniuscujusque philosophi vitam breviter descriptam ejus reliquiis præposui. De placitis quæ e philosophorum verbis discimus uberius disputare non attinuit. Verum et hæc interdum, prouti rei natura vel necessitas postulabat, attigi. Ita confido fore ut hoc opus peritis et æquis iudicibus probetur.

CONSPECTUS.

<p>PRAEFATIO..... I</p> <p>PROOEMIUM..... V</p> <p style="text-align: center;">LIBER I.</p> <p>De Empedocle..... XIII</p> <p>Empedoclis carmina..... I</p> <p>Commentarius in Empedoclis carminum reliquias.. 15</p> <p>De Hippono..... 81</p> <p>De Timone Phliasio..... 83</p> <p>Timonis Phliasii fragmenta..... 84</p> <p>De Xenophane..... 99</p> <p>Xenophanis carminum reliquiae..... 101</p> <p>De Parmenide..... 109</p> <p>Parmenidis carminum reliquiae..... 114</p> <p>De Epicharmo..... 131</p> <p>Epicharmi fragmenta..... 135</p> <p>De Cleanthe..... 148</p> <p>Cleanthis carmina..... 151</p> <p>De Lino..... 155</p> <p>De Musæo..... 158</p> <p>Musæi fragmenta..... 160</p> <p>De Orphæo..... 162</p> <p>Orphica fragmenta..... 166</p> <p>Porphirii fragmentum de philosophia ex oraculis.. 191</p> <p>Pythagoreorum Carmen aureum..... 193</p> <p>Alii versus Pythagoreorum..... 200</p> <p style="text-align: center;">LIBER II.</p> <p>Septem sapientum carmina et apophthegmata..... 203</p> <p>De Anaximandro..... 237</p> <p>Anaximandri fragmenta..... 240</p> <p>De Anaximene..... 241</p> <p>De Anaxagora..... 243</p> <p>Anaxagoræ fragmenta..... 248</p> <p>De Diogene Apolloniæ..... 252</p>	<p>I</p> <p>V</p> <p>XIII</p> <p>I</p> <p>15</p> <p>81</p> <p>83</p> <p>84</p> <p>99</p> <p>101</p> <p>109</p> <p>114</p> <p>131</p> <p>135</p> <p>148</p> <p>151</p> <p>155</p> <p>158</p> <p>160</p> <p>162</p> <p>166</p> <p>191</p> <p>193</p> <p>200</p> <p>203</p> <p>237</p> <p>240</p> <p>241</p> <p>243</p> <p>248</p> <p>252</p>	<p>Diogenis Apolloniæ fragmenta..... 254</p> <p>De Archelao..... 257</p> <p>De Melisso..... 259</p> <p>Melissi fragmenta..... 261</p> <p>De Zenone..... 266</p> <p>Zenonis fragmenta..... 269</p> <p>Præfatio ad Aristotelis libellum de Melisso, Xenophane et Gorgia..... 271</p> <p>Aristotelis lib. de Melisso, Xenophane et Gorgia.. 277</p> <p>De Heraclito..... 310</p> <p>Heracliti fragmenta..... 315</p> <p>De Democrito..... 330</p> <p>De Pseudodemocrate..... 339</p> <p>Democriti fragmenta..... 340</p> <p>De Ocello Lucano..... 383</p> <p>Ocelli Lucani de Universi natura libellus..... 388</p> <p>Ejusdem Ocelli fragmentum..... 407</p> <p>De Hierocle ac de Carminis aurei auctore..... 409</p> <p>Hieroclis Commentarius in Aureum carmen..... 416</p> <p>Pythagoreorum aliorumque philosophorum Similitudines.....</p> <p>Demophili Similitudines ex Pythagoreis..... 485</p> <p>Similitudines aliunde collectæ..... 498</p> <p>Demophili Sententiæ pythagoricæ..... 497</p> <p>Aliæ sententiæ Pythagoreorum..... 500</p> <p>Symbola pythagorica..... 504</p> <p>Secundi Atheniensis Sententiæ..... 512</p> <p>Secundi Responsa ad interrogationes Hadriani..... 516</p> <p>Altercatio Hadriani et Secundi..... 518</p> <p>Sexti Pythagorici Sententiæ..... 522</p> <p>Sexti philosophi Enchiridion..... 523</p> <p>Pythagoreorum philosophorum reliquiae : Diotogenis, Silhenidæ, Ecphanti, Charondæ, Zaleuci.... 532</p> <p>Anonymi Disputationes morales dorice conscriptæ.. 544</p> <p>Archytae Tarentini fragmenta..... 553</p>
---	--	--

PROEMIUM.

Philosophia quæ a Græcis et Romanis rerum divinarum humanarumque cognitio vocata est, tam sua ipsius majestate præceptorumque firmitate quam utilitatis magnitudine reliquis omnibus disciplinis adeo excellit, ut uberior et amplior neque esse neque animo fingi possit. Quum enim cæteræ artes et doctrinæ in singularum rerum investigatione versentur atque idcirco vel ad patefaciendos naturæ aditus vel ad civitates quovis bonorum genere cumulandas vel ad ornandam vitam humanam referantur, vel denique ad cogitandi et disserendi subtilitatem spectent : una hæc nullis terminis circumscripta libere vagatur suoque lumine cunctas litterarum partes complet. Quippe ut magnus auri, argenti, eboris acervus per se inutilis est, nisi mens humana accesserit, quæ indigestam illam molem digerat : ita aliæ disciplinæ quamvis præclaræ, ne materiæ obscuritate laborent, philosophia tanquam mente illustrantur.

Hæc quum divinam naturam scrutatur, sacra disciplina vocari solet; quum rerum universitatem intuetur atque in corporum motus et mensuras inquirat, physica et mathematica nominatur; quum de moribus disputat, moralis philosophia dicitur : eadem a disserendi ratione tradenda dialecticæ nomen invenit : in legum fontibus aperiendis et vi explicanda jurisprudentia appellatur : in animantium compage et fabrica consideranda morbisque curandis medicina (1) est : quum rerum gestarum seriem, generis humani fata, gentium, populorum, civitatum origines, incrementa, vicissitudines, conversiones enarrat et quum locorum regionumque situm velut in picta tabella proponit, histo-

ria et geographia (2) nuncupatur : eadem denique poesis et eloquentiæ speciem induit, quum clarorum virorum facta moresque celebrat allatisque veteribus exemplis mortales a rebus fluxis avocare et ad virtutis studium convertere conatur. Est igitur philosophia quasi divina quædam mentis humanæ dux, vitæ magistra, virtutis indagatrix, expultrix vitiorum laudandarumque omnium artium parens. Sed quomodo aliorum studiorum, sic hujus doctrinarum principis obscura sunt initia neque litterarum monumentis prodita. Apud Græcos autem primi sapientes et poetæ et vates et musici Orpheus, Linus, Mæseus fuisse traduntur. Qui quoniam homines in agris dispersos ratione quadam unum in locum compulerunt et congregarunt atque e feris et immanibus mites et mansuetos reddiderunt, lapides et arbores cantu movisse perhibentur. Fuit vero omnium artium antiquissima poesis cujus beneficio mortales ad vitæ melioris consuetudinem traducti divini cultus primordia didicerunt. Verum e posterioribus poetis nemo carminum pulchritudine diutius Græcorum animos tenuit, quam Homerus atque Hesiodus. Quo factum est ut eorum fabulæ ab omnibus probatæ rerum sacrarum vim auctoritatemque obtinerent ipsique vulgo Græcæ mythologiæ conditores haberentur (3). At procedente tempore quo magis hominum vita morum probitate formari artiumque varietate excoli cœpta est : eo magis etiam animorum habitus est mutatus. Itaque veterum opinionum commenta dum paulatim delet dies, novæ æque veriores opiniones percubuerunt, quæ tum poetarum scriptis divulgatæ, tum in mysteriis creditæ politioris humanitatis semina

(1) Plato Phædr. p. 121 C. ΣΩ. Ψυχῆς οὖν φύσιν ἄξιως λόγου κατανοῆσαι οἷα δυνατόν εἶναι ἄνευ τῆς τοῦ βίου φύσεως; ΦΙΛ. Εἰ μὲν Ἰπποκράτης τῶν Ἀσκληπιαδῶν δεῖ τι παιδεῖσθαι, οὐδὲ περὶ σώματος ἄνευ τῆς μεθόδου ταύτης κτλ. Cf. Galen. Comen. in Hippocr. lib. de nat. hominis, tom. V p. 2 et 16 ed. Bas.

(2) Strabo, lib. I, 1 : Τῆς τοῦ φιλοσόφου πραγματείας εἶναι νομίζομεν, εἴπερ ἄλλην τινά, καὶ τὴν γεωγραφικὴν, ἣν νῦν προσηρῆμεθα ἐπισκοπεῖν. Ὅτι δ' οὐ φαύλως νομίζομεν, ἐκ πολλῶν ὀφλόν. Οἱ γὰρ πρῶτοι θαρσύνσαντες αὐτῆς ἀψασθαι τοιοῦτοί τινες ὑπέβησαν, Ὁμηρὸς τε καὶ Ἀναξίμανδρος ὁ Μιλήσιος καὶ Ἐκαταῖος, ὁ πολίτης αὐτοῦ, καθὼς καὶ Ἐρατοσθένης φησὶ καὶ Δημόκριτος δὲ καὶ Εὐδόξος καὶ Δικαίαρ-

χος καὶ Ἐφορος καὶ ἄλλοι πλείους· ἐτι δὲ οἱ μετὰ τούτους, Ἐρατοσθένης τε καὶ Πολύβιος καὶ Ποσειδώνιος, ἄνδρες φιλοσοφοὶ ἢ τε παλαιαῖα, δι' ἧς μόνης ἐφικέσθαι τοῦδε τοῦ ἔργου δυνατόν, οὐκ ἄλλου τινός ἐστιν ἡ τοῦ τὰ θεῖα καὶ τὰ ἀνθρώπεια ἐπιθλέποντος, ὧνπερ τὴν φιλοσοφίαν ἐπιστήμην φασίν. Ὡς δ' αὐτως καὶ ἡ ὠφέλεια ποικίλη τις οὖσα, ἣ μὲν πρὸς τὰ πολιτικὰ καὶ τὰς ἡγεμονικὰς πράξεις, ἣ δὲ πρὸς ἐπιστήμην τῶν τε οὐρανίων καὶ τῶν ἐπὶ γῆς καὶ θαλάττης ζώων καὶ φυτῶν καὶ καρπῶν καὶ τῶν ἄλλων ὅσα ἰδεῖν παρ' ἐνάστοις ἐστὶ, τὸν αὐτὸν ὑπογράφει ἄνδρα, τὸν φρονιζόντα τῆς περὶ τὸν βίον τέχνης καὶ εὐδαιμονίας.

(3) Conf. Herodot., lib. II cap. 53.

sparserunt et maturiorem cogitandi sentiendique rationem præpararunt. Sed debebatur fati philosophiæ origo. Nam septimo fere ante Chr. n. sæculo ingens rerum conversio facta est, quæ in Asia minori subito orta inde per Italiam et Siciliam manavit, denique per Græciam disseminata maximam effecit civitatum, disciplinæ publicæ, studiorum immutationem. Civitates aliæ motibus concussæ, aliæ novis legibus et institutis temperatæ, plurimæ etiam coloniæ conditæ. Quid? quod artes pleræque quas humanus civilisque cultus desiderat tum aut inchoatæ aut ita tractatæ sunt, ut ad summum pervenisse viderentur. Porro nova litterarum et poesis genera inventa brevi invaluerunt. Quibus rebus omnibus commoti mortales altiores spiritus gessere et quærendi studio incensi in rerum divinarum humanarumque contemplatione operam locare stauerunt. Itaque multi ea quæ veteres poetice lusissent magna cum cura retractarunt placitasque vulgo fabulas et commenta ad naturæ veritatem revocarunt. Hoc studium ut primum hominum mentes occupavit, dici vix potest quanta discendi cupiditate flagraverint. Etenim haud pauci relicta patria peregrinati sunt, ut si quid sapientiæ apud exterarum gentes esset, si quid laudabile in aliarum civitatum institutis, id diligenter cognitum domum reversi cum civibus suis communicarent. Quapropter non defuerunt qui sacerdotes etiam aliosque viros sapientia præstantes tum in Ægypto tum in reliqua barbaria convenirent. Quin etiam memoriæ proditum est quosdam res familiares suas abjecisse agrosque deseruisse incultos, quo liberius inquirendæ veritati vacarent. Ab his initiis profecta est philosophia, cui præclarum hoc a discendi cupiditate et sapientiæ studio Græci nomen indiderunt.

Qualis autem illis temporibus prima fuerit philosophiæ forma, nemo facile dixerit. Quemadmodum enim pueritiam statum quæ e Phidiæ officina prodire, antequam artificis manu

consummatæ elaboratæque essent, rudia quondam et inelaborata signa fuerunt in quibus vix corporum lineamenta agnosceres : sic philosophiæ incunabula a perfecta ejus forma plurimum distant. Omnes vero artes quæ postea generibus distinctæ sunt, initio communi philosophiæ vinculo continebantur. Id antiquorum exemplum tantum valuit, ut sequenti quoque tempore qua mentis acie Democritus cunctarum rerum vim naturamque viderat editisque scriptis illustraverat, eadem Aristoteles doctrinæ orbem ornandum susciperet. At serum fuit philosophiæ nomen, ipsa res vetustissima. Nam qui cæteros eruditione et prudentia superabant, sapientes (4) vulgo et habebantur et nominabantur. Sic septem illi qui a Græcis σοφοί, sapientes a Latinis vocabantur (5), et quicumque deinceps in rerum contemplatione studia ponebant, hoc ipso nomine appellabantur, donec primus Pythagoras rejecto honorifico sapientis vocabulo sapientiæ studiosum, id est, philosophum se esse et nuncupari voluit. Verum enimvero in tanta ingeniarum artium varietate unum quiddam erat, quod hominum doctrinæ studiis ardentium mentes præcipue teneret, naturæ investigatio. Qui igitur mundi ortum indagare, qui siderum magnitudines, intervalla, cursus anquirere, qui in animalium, plantarum, lapidum, cognitione tempus consumere solebant, qui denique tam singula quam universa spectantes omnium quæ sub oculis cadunt causas animo complecti nitentur, hos potissimum Pythagoras philosophos nominandos esse censuit. Sed reddenda ejus nominis ratio est.

« Ferunt Pythagoram (6) Phliuntem venisse et cum Leonte, Phliasiorum principe, docte et copiose quædam disseruisse. Cujus ingenium et eloquentiam quam admiratus esset Leon, quæsisisse ex eo, qua maxime arte confideret : at illum, artem quidem se scire nullam, sed esse philosophum (7). Admiratum Leontem novitatem nominis, quæsisisse, quinam essent philo-

(4) Græce σοφοί; interdum σοφισταί. Diogenes Laertius lib. I, 12 : Θάττον δὲ ἐκαλεῖτο σοφία, καὶ σοφός ὁ ταύτην ἐπαγγελλόμενος, ὃς εἴη ἂν κατὰ ἀκρότητα ψυχῆς ἀπηκριβωμένος· φιλόσοφος δὲ, ὁ σοφίαν ἀσπαζόμενος. Οἱ δὲ σοφοὶ καὶ σοφισταὶ ἐκαλοῦντο· καὶ οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ ποιηταί, σοφισταί· καθὰ καὶ Κρατῖνος ἐν Ἀρχιλόχῳ τοῦς περὶ Ὀμηρον καὶ Ἡσίοδον ἐπαινῶν οὕτως καλεῖ. Hesyehius : σοφιστὰς ἔαγον τοῦς περὶ μουσικὴν διατρέβοντας καὶ τοῦς μετὰ κιθάρας ἔδοντας.

(5) Diogenes Laertius lib. I, 13 : Σοφοὶ δὲ ἐνομιζοντο οἷα· Θάλης, Σόλων, Περικλῆς, Κλεόβουλος, Χέλων, Βίας, Πιττακός. Τούτοις προσαρθροῦσιν Ἀνάχαρον τὸν Σκύθην, Μύσιωνα τὸν Χηνά, Φερεκύδην τὸν Σύριον, Ἐπιμενίδην τὸν Κρήτα· ἔνιοι καὶ Πεισιστρατον τὸν τύραννον.

(6) Ut ait Heraclides Ponticus apud Ciceronem Tusc. V, 3.

(7) Diogenes Laertius lib. I, 12 : Φιλοσοφίαν δὲ πρῶτος ἠνόμασε Πυθαγόρας καὶ αὐτὸν φιλόσοφον, ἐν Σικυωνίᾳ διαλεγόμενος Λέοντι τῷ Σικυωνίῳ τυράννῳ, ἢ Φλιασίῳ, καθὰ φησιν Ἡρακλείδης ὁ Ποντικός ἐν τῷ περὶ τῆς ἀπνου. Μηδένα γὰρ εἶναι σοφὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' ἢ θεόν. Id. lib. VIII, 8 : Σωσιπράτης δὲ ἐν διαδοχαῖς φησιν αὐτὸν [τὸν Πυθαγόραν] ἐρωτηθέντα ὑπὸ Λέοντος τοῦ Φλιασίῳ τυράννου, τίς εἴη; φιλόσοφος, εἰπεῖν, καὶ τὸν βίον εὐκείνου πανηγύρει. Ὡς οὖν εἰς ταύτην οἱ μὲν ἀγωνιούμενοι, οἱ δὲ κατ' ἐμπορίαν, οἱ δὲ γε βέλτιστοι ἔρχονται θεαταί· οὕτως ἐν τῷ βίῳ οἱ μὲν ἀνδραποδώδεις, ἔφη, φύονται δόξης καὶ πλεονεξίας θηραταί· οἱ δὲ φιλόσοφοι τῆς ἀληθείας.

sophi et quid inter eos et reliquos interesset; Pythagoram autem respondisse, similem sibi videri vitam hominum, et mercatum eum qui haberetur maximo ludorum apparatu, totius Græciæ celebritate. Nam ut illic alii corporibus exercitatis gloriam et nobilitatem coronæ peterent, alii emendi aut vendendi quæstu et lucro ducerentur, esset autem quoddam genus eorum, idque vel maxime ingenuum, qui nec plausum nec lucrum quærerent, sed visendi causa venient studioseque perspicerent, quid ageretur et quo modo: item nos quasi in mercatus quandam celebritatem ex urbe aliqua, sic in hanc vitam ex alia vita et natura profectos, alios gloriæ servire, alios pecuniæ; raros esse quosdam qui ceteris omnibus pro nihilo habitis rerum naturam studiose intuerent; hos se appellare sapientiæ studiosos, id est enim philosophos: et ut illic liberalissimum esset, spectare nihil sibi acquirentem, sic in vita longe omnibus studiis contemplationem rerum cognitionemque præstare. » In his autem cognoscendis varias ingressi sunt vias. Alii videlicet sensuum ope freti, quæ sunt quæque cernuntur omnia exquirere tentabant, alii divino afflatu concitati retrusa et abdita persequerentur ac velut oracula fundebant. Sic plures philosophantium quasi familiæ exortæ sunt: Ionici, Pythagorei, Eleatici, a quibus philosophiæ jacta sunt fundamenta. Neque vero dubium quin multæ eæque gravissimæ quæstiones omnium philosophorum communes fuerint. Quare controversias de maximis rebus inter veteres illos ortas postea summi sapientiæ doctores minuere aut dirimere studuerunt. Sed tamen in tanto ardore animorum, tanta scientiæ cupiditate, tam præclaris præceptis paucis contigit ex illis philosophiæ conditoribus, ut philosophi potius quam poetæ essent. Testes sunt, ut unum caput commemorem, cosmogoniæ ad prisorum vatium normam aut paullo aliter fictæ, quibus delectamur magis quam docemur. Nam quum nullo rerum usu nullaque experientia imbuti essent atque omni suppellectile tum ad observandos siderum motus, tum ad illustrandam naturæ obscuritatem necessaria carerent: quæcunque ignorabant, fingendo supplere aggrediebantur. Neque tamen propterea quisquam veterem illam quæ ante Socratis ætatem fuit sapientiam contemnere audeat. Hic enim primus sapientiæ studium, ut omnes confitentur, e caelo devocavit et in urbibus collocavit atque in domos etiam introduxit et coegit de vita et moribus

rebusque bonis et malis quærere. Quid plura? philosophiam a latentibus rerum causis anquirendis avocavit atque ad vitam communem traduxit. Cujus ingenii magnitudo, multiplex ratio disserendi rerumque copia et varietas, quarum aliæ aliis placebant, plura peperit genera dissentientium philosophorum. Etenim præter Platonem et Xenophontem qui egregias ejus disputationes et dicta memorabilia litteris consignarunt, multi ab eo profecti sunt alii. Ac (8) primo ab ipso Platone Aristoteles et Xenocrates; quorum alter Peripateticorum, alter Academiæ nomen obtinuit; deinde ab Antisthene qui patientiam et duritiam in Socratico sermone maxime adamarat, Cynici primum, deinde Stoici; tum ab Aristippo quem illæ magis voluptariæ disputationes delectarant, Cyrenaica philosophia manavit, quam ille et ejus posterii simpliciter defenderunt. Epicurei vero qui voluptate omnia metiebantur, dum verecundius id agunt, nec dignitati satisfaciebant, quam non aspernabantur, nec voluptates tuebantur, quas amplexari volebant. Fuerunt etiam alia genera philosophorum qui se omnes fere Socraticos esse dicerent, Eretriorum, Herilliorum, Megariorum, Pyrrhōneorum, sed ea horum vi et disputationibus fracta et extincta sunt. Taceo Academicorum dissidia quæ plures Academiæ effecerunt, item Platonicos et Pythagoricos recentiores de quibus aliud erit dicendi tempus. At non prætereundus Diogenis locus est quo philosophorum successiones lib. I, 13 in hunc modum tradit: Φιλοσοφίας δὲ δύο γεγόνασιν ἀρχαί, ἡ τε ἀπὸ Ἀναξίμανδρου καὶ ἡ ἀπὸ Πυθαγόρου, τοῦ μὲν Θαλοῦ διακηκοῦτος, Πυθαγόρου δὲ Φερεκύδης καθηγήσατο· καὶ ἐκαλεῖτο ἡ μὲν Ἴωνικὴ ὅτι Θαλῆς Ἴων ὢν (Μιλήσιος γάρ), καθηγήσατο Ἀναξίμανδρου, ἡ δὲ Ἰταλικὴ ἀπὸ Πυθαγόρου, ὅτι τὰ πλείστα κατὰ τὴν Ἰταλίαν ἐφιλοσόφησε. Κατὰλήγει δὲ ἡ μὲν εἰς Κλειτόμαχον καὶ Χρῦσιππον καὶ Θεόφραστον, ἡ Ἴωνικὴ, ἡ δὲ Ἰταλικὴ εἰς Ἐπίκουρον. Θαλοῦ μὲν γὰρ Ἀναξίμανδρος, οὗ Ἀναξίμενης, οὗ Ἀναξαγόρας, οὗ Ἀρχέλαος, οὗ Σωκράτης δὲ τὴν ἠθικὴν εἰσαγαγών, οὗ οἱ τε ἄλλοι Σωκρατικοὶ καὶ Πλάτων δὲ τὴν ἀρχαίαν Ἀκαδημίαν συστησάμενος, οὗ Σπεύσιππος καὶ Ξενοκράτης, οὗ Πολύμων, οὗ Κράντωρ καὶ Κράτης, οὗ Ἀρχεσίλαος δὲ τὴν μέσην Ἀκαδημίαν εἰσηγησάμενος, οὗ Λακίδης δὲ τὴν νέαν Ἀκαδημίαν φιλοσοφῆσας, οὗ Καρνεάδης, οὗ Κλειτόμαχος. Καὶ ὧδε μὲν εἰς Κλειτόμαχον, εἰς δὲ Χρῦσιππον οὕτω καταλήγει· Σωκράτους Ἀντισθένης, οὗ Διογένης ὁ κύνων, οὗ Κράτης ὁ Θηβαῖος, οὗ Ζήνων δὲ Κιτιεύς, οὗ Κλεάνθης, οὗ Χρῦσιππος. Εἰς δὲ Θεο-

(8) Cicero de orat. III, 17.

φραστον οὕτως· Πλάτωνος Ἀριστοτέλης, ὃ Θεόφραστος. Καὶ ἡ μὲν Ἰωνικὴ τοῦτον καταλήγει τὸν τρόπον, ἡ δὲ Ἰταλικὴ οὕτω· Φερεκίδου Πυθαγόρας, ὃ Τηλαυγῆς ὁ υἱός, ὃ Ξενοφάνης, ὃ Παρμενίδης, ὃ Ζήνων ὁ Ἐλεάτης, ὃ Λεύκιππος, ὃ Δημόκριτος, ὃ πολλοὶ μὲν, ἐπ' ὀνόματος δὲ Ναυσιφάνης καὶ Ναυκίδης, ὃν Ἐπίκουρος. Similiter Clemens Alexandrinus Strom. I p. 300 C : Φιλοσοφίας τρεῖς γεγόνασι διαδοχαί, ἐπιώνμοι τῶν τόπων, περὶ οὓς διέτριψαν· Ἰταλικὴ μὲν ἡ ἀπὸ Πυθαγόρου, Ἰωνικὴ δὲ ἡ ἀπὸ Θαλοῦ, Ἐλεατικὴ δὲ ἡ ἀπὸ Ξενοφάνους κτλ. Sed hæc multo accuratiore expositione egent quam singulis locis afferre constituimus. Confer Zumptii dissertationem de philosophorum scholis apud Athenienses præsidiumque successionibus, insertam Commentationibus Acad. Berol. a. 1842, B. 1844, p. 27-119.

Quum vero inter eos sapientiæ doctores qui firma haberent decreta atque illos qui suam ipsi sententiam tegentes errore alios levarent et in omni disputatione quid veri simillimum esset quærent, plurimum interesse pateat : Diogenes lib. I, 16 duo philosophorum genera ponit. Sunt autem hæc ejus verba : Τῶν δὲ φιλοσόφων οἱ μὲν γεγόνασι Δογματικοί, οἱ δὲ Ἐφεκτικοί· Δογματικοὶ μὲν, ὅσοι περὶ τῶν πραγμάτων ἀποφαίνονται ὡς καταληπτῶν, Ἐφεκτικοὶ δὲ, ὅσοι ἐπέχουσι περὶ αὐτῶν ὡς ἀκαταλήπτων. Paulo aliter Sextus Empiricus Pyrrh. Hypot. I, 2 seqq. : Οἱ μὲν εὐρηκῆναι τὸ ἀληθὲς ἔφασαν, οἱ δὲ ἀπεφάναντο μὴ δυνατὸν εἶναι τοῦτο καταληφθῆναι, οἱ δὲ ἐτι ζητοῦσι. Καὶ εὐρηκῆναι μὲν δοκοῦσιν οἱ ἰδίως καλούμενοι Δογματικοί· ὡς δὲ περὶ ἀκαταλήπτων ἀπεφάναντο οἱ περὶ Κλειτόμαχον καὶ Καρνεάδην καὶ ἄλλοι Ἀκαδημαῖκοι· ζητοῦσι δὲ οἱ Σκεπτικοί· ὅθεν εὐλόγως δοκοῦσιν αἱ ἀνωτάτω φιλοσοφίαι τρεῖς εἶναι, Δογματικὴ, Ἀκαδημαῖκῃ, Σκεπτικῃ.

Restat ut quid veteres de sapientiæ partibus et philosophantium sectis dixerint, breviter perstringamus.

Post Socratem variæ fuerunt doctorum hominum de philosophiæ partibus sententiæ. Eorum plerique tripartitam optimarum rerum cognitionem esse arbitrati sunt : moralem, naturalem, rationalem. Prima animum componit moresque fingit, secunda rerum naturam scrutatur, tertia accurate disserendi leges et argumentationes tradit, ne pro veris falsa dicantur. Cæteroque reperti sunt qui aut pauciora aut plura sapientiæ

studii capita et locos esse vellent. Qua de re multa leguntur apud Senecam Epist. 89, 8 seqq. (9).

De sectis hæc habet Simplicius in Aristotelis Categ. præf. 5 fol. I. E : Αἱ μὲν οὖν κατὰ φιλοσοφίαν αἰρέσεις ἐπταχῶς ὀνομάζονται· ἡ ἀπὸ τοῦ συστησαμένου τὴν αἴρεσιν, ὡς οἱ Πυθαγόρειοι καὶ Πλατωνικοί· ἡ ἀπὸ τῆς τοῦ αἰρεσιάρχου πατρίδος, ὡς Κυρηναῖοι οἱ ἀπὸ Ἀριστοῦ καὶ Μεγαρικοὶ οἱ ἀπὸ Εὐκλείδου καὶ Ἐλεατικοὶ οἱ ἀπὸ Ξενοφάνους καὶ Παρμενίδου· ἡ ἀπὸ τοῦ τόπου ἐν ᾧ διέτριβον φιλοσοφούντες, ὡς Ἀκαδημαῖκοι καὶ Στωικοί· ἡ ἀπὸ συμβεβηκυίας ἐνεργείας, ὡς Περιπατητικοί· ἡ ἀπὸ τῆς ἐν τῷ φιλοσοφεῖν κρίσεως, ὡς Ἐφεκτικοὶ οἱ ἀπὸ Πύρρωνος· ἡ ἀπὸ τοῦ τελοῦ ὃ προτίθεται τῆς ἐαυτῶν φιλοσοφίας, ὡς Ἠθεολογικοὶ οἱ Ἐπικούρειοι· ἡ ἀπὸ τοῦ εἶδους τῆς ζωῆς, ὡς οἱ Κυνικοί. Diogenes lib. I, 18-21 : Τοῦ δὲ ἠθικοῦ (μέρους) γεγόνασιν αἰρέσεις δέκα, Ἀκαδημαῖκῃ, Κυρηναῖκῃ, Ἠλιακῃ, Μεγαρικῃ, Κυνικῃ, Ἐρετρικῃ, Διαλεκτικῃ, Περιπατητικῃ, Στωικῃ, Ἐπικούρειος. Ἀκαδημαῖκῃς μὲν οὖν τῆς ἀρχαίας προέστη Πλάτων, τῆς μέσης Ἀρχεσίου, τῆς νέας Λακτύδης, Κυρηναῖκῃς Ἀριστοῦ καὶ Κυρηναῖος, Ἠλιακῃς Φαίδων ὁ Ἠλείος, Μεγαρικῃς Εὐκλείδης Μεγαρέως, Κυνικῃς Ἀντισθένης ὁ Ἀθηναῖος, Ἐρετρικῃς Μενέδημος Ἐρετριεύς, Διαλεκτικῃς Κλειτόμαχος Καρχηδόσιος, Περιπατητικῃς Ἀριστοτέλης Σταγειρίτης, Στωικῃς Ζήνων Κιτιεύς. Ἡ δὲ Ἐπικούρειος ἀπ' αὐτοῦ κέληται Ἐπικούρου. Ἰππόβοτος δ' ἐν τῷ περὶ αἰρέσεων ἐνέει φησὶν αἰρέσεις καὶ ἀγωγὰς εἶναι· πρώτην Μεγαρικὴν, δευτέραν Ἐρετρικὴν, τρίτην Κυρηναῖκην, τετάρτην Ἐπικούρειον, πέμπτην Ἀντικίρειον, ἕκτην Θεοδώρειον, ἑβδόμην Ζηώνειον, τὴν καὶ Στωικὴν· ὀγδόην Ἀκαδημαῖκην τὴν ἀρχαίαν, ἐνάτην Περιπατητικὴν· οὔτε δὲ Κυνικὴν, οὔτε Ἠλιακὴν, οὔτε Διαλεκτικὴν. Τὴν μὲν γὰρ Πυρρῶνειον οὐδ' οἱ πλείους προσποιούνται διὰ τὴν ἀσάφειαν. Ἐνιοὶ δὲ κατὰ τι μὲν αἴρεσιν εἶναι φασὶν αὐτὴν, κατὰ τι δὲ οὐ. Δοκεῖ μὲν γὰρ αἴρεσις εἶναι. Αἴρεσιν δὲ λέγομεν, φασί, τὴν λόγῳ τι κατὰ τὸ φαινόμενον ἀκολουθοῦσαν, ἢ δοκοῦσαν ἀκολουθεῖν· καθ' ὃ εὐλόγως ἂν αἴρεσιν τὴν σκεπτικὴν καλοῖμεν. Εἰ δὲ αἴρεσιν νοοῖμεν πρόσκλισιν ἐν δόγμασιν, ἀκολουθίαν ἔχουσιν, οὐκέτ' ἂν προσαγορεύοιτο αἴρεσις· οὐ γὰρ ἔχει δόγματα..... Ἐτι δὲ πρὸ ὀλίγου καὶ ἐκλεκτικὴ τις αἴρεσις εἰσῆχθη ὑπὸ Ποτάμιου τοῦ Ἀλεξανδρέως, ἐκλεξαμένου τὰ ἀρέσαντα ἐξ ἐκάστης τῶν αἰρέσεων. Cæterum eclecticam philosophandi rationem plerique post Chr. n. inde a tertio

(9) Diogenes Laertius lib. I, 18 : Μέρη δὲ φιλοσοφίας τρία, φυσικόν, ἠθικόν, διαλεκτικόν. Φυσικόν μὲν τὸ περὶ κόσμου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ, ἠθικόν δὲ τὸ περὶ βίου καὶ τῶν πρὸς ἡμᾶς διαλεκτικόν δὲ τὸ ἀμφοτέρων τοῖς λόγους προ-

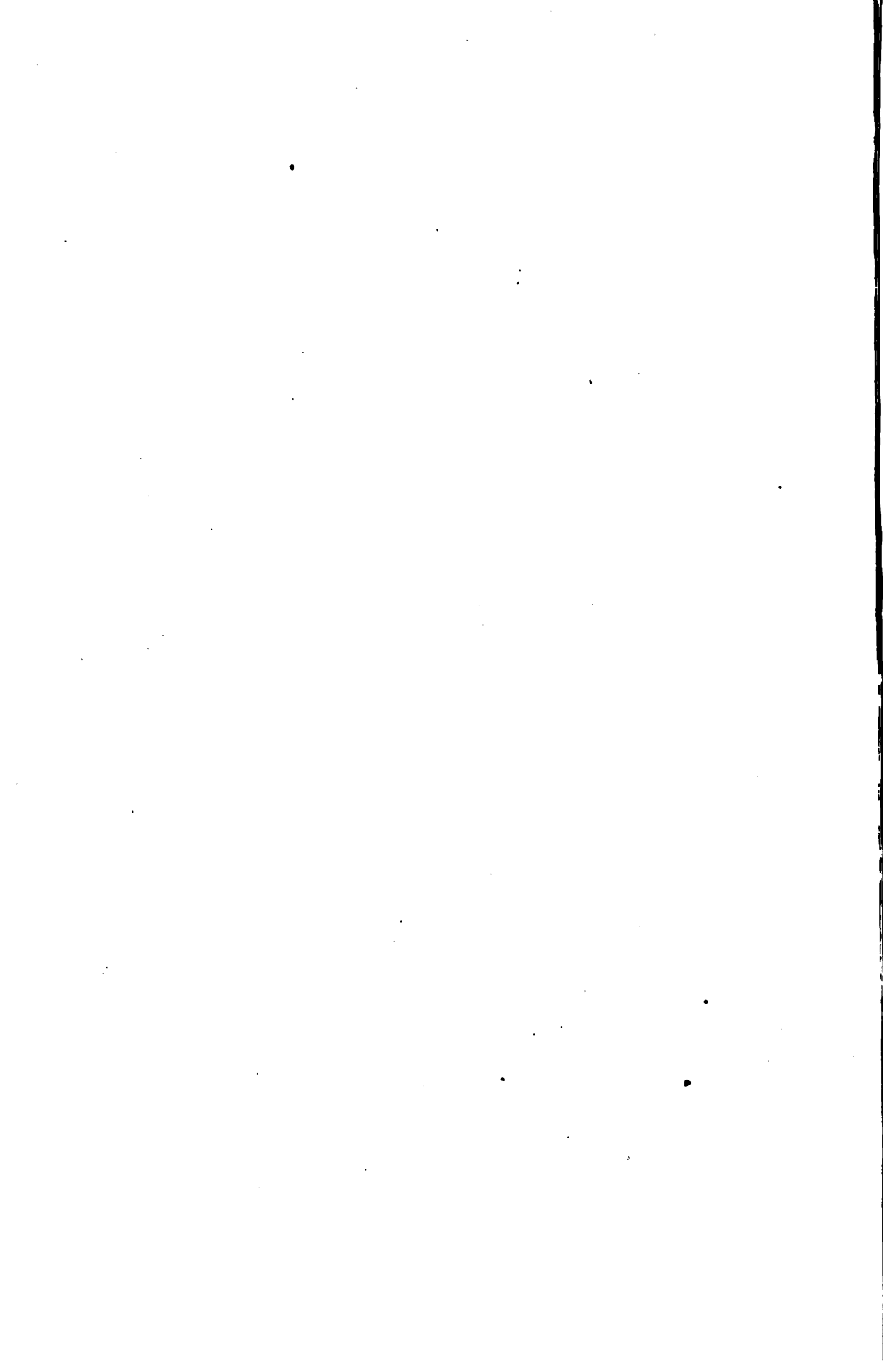
σθεῖον. Καὶ μέχρι μὲν Ἀρχελαίου τὸ φυσικὸν εἶδος ἦν, ἐπὶ δὲ Σωκράτους τὸ ἠθικόν, ἀπὸ δὲ Ζήνωνος τοῦ Ἐλεάτου τὸ διαλεκτικόν. Cf. Sext. Empir. Pyrrh. Hyp. II, 13; adv. Math. VII, 16.

fere sæculo tam christiani (10) quam pagani sequebantur, quæ res et profuit et obfuit philosophiæ. Nam pravo consilio inferior ætas Platonem et Aristotelem de multis dissidentes ita conciliare studuit, ut omnem dissensionem tolleret atque adeo scripta in quibus utriusque et voluntatis et iudicii diversitas apparet ab Academicis et Peripateticis olim magnis illis philosophiæ auctoribus supposita esse contenderet. Sic Hierocles apud Photium cod. 251 p. 750 ed. Hæsch. : Πολλοὶ τῶν ἀπὸ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους συγκρούειν ἀλλήλοις τοὺς σφῶν διδασκάλους κατὰ τὰ καίρια, φησί, τῶν δογμάτων σπουδῆν καὶ

μελέτην εἰσηνηγοῦστας, μέχρι τούτου φιλονεικίας καὶ τολμῆς ἤλασαν, ὡς καὶ τὰ συγγράμματα τῶν οικείων νοθεῦσαι διδασκάλων, εἰς τὸ μᾶλλον ἐπιδειξαι τοὺς ἀνδρας ἀλλήλοις μαχομένους. Καὶ διέμεινε τοῦτο τὸ πάθος τοῖς φιλοσόφοις διατριβαῖς ἐνσκήψην, ἕως Ἀμμωνίου τοῦ θεοδιδάκτου. Οὗτος γὰρ πρῶτος ἐνθουσιάζας πρὸς τὸ τῆς φιλοσοφίας ἀληθινόν, καὶ τὰς τῶν πολλῶν δόξας ὑπεριδὼν τὰς πλείστον ὄνειδος φιλοσοφίᾳ προστριβομένης εἶδε καλῶς τὰ ἑκατέρου καὶ συνήγαγεν εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν νοῦν, καὶ ἀστασίαστον τὴν φιλοσοφίαν παραδέδωκε πᾶσι τοῖς αὐτοῦ γνωρίμοις, μάλιστα δὲ τοῖς ἀρίστοις τῶν αὐτῶ συγγεγονότων, Πλωτίνῳ καὶ Ὀριγένηι καὶ τοῖς ἐξῆς ἀπὸ τούτων.

(10) Clemens Alexandrinus Strom. I p. 288 A : Φιλοσοφίαν δὲ οὐ τὴν Στωικὴν λέγω οὐδὲ τὴν Πλατωνικὴν ἢ τὴν Ἐπικουρείαν τε καὶ Ἀριστοτελικὴν, ἀλλ' ὅσα εἴρηται παρ'

ἐκάστη τῶν αἰρέσεων τούτων καλῶς; δικαιοσύνην μετ' εὐσεβοῦς ἐπιστήμης ἐκιδιάσκοντα, τοῦτο σύμπαν τὸ ἐκλεκτικὸν φιλοσοφίαν φημί.

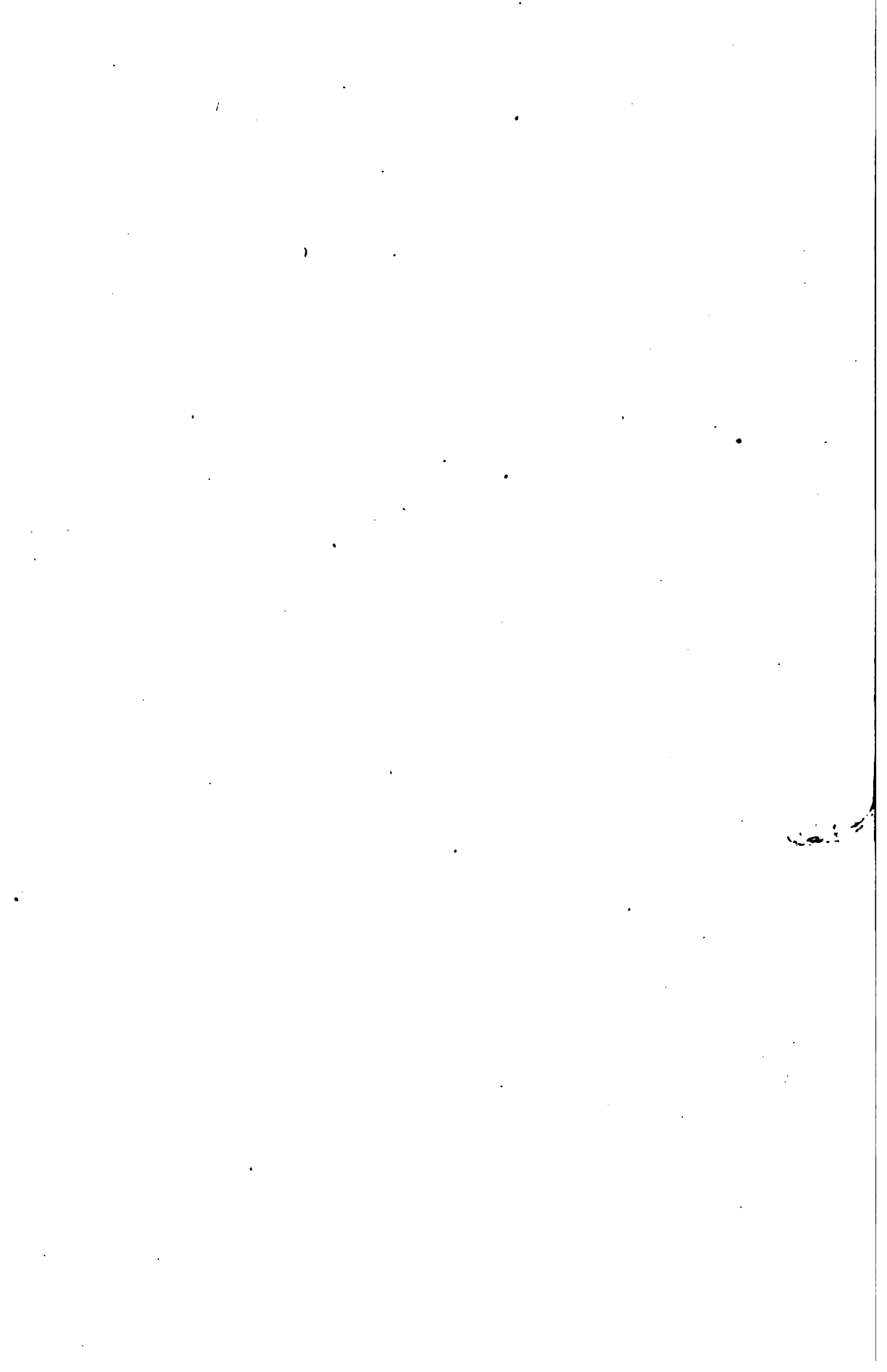

PHILOSOPHORUM GRÆCORUM

FRAGMENTA.

LIBER PRIMUS.

POETÆ.

DE EMPEDOCLE.

Quanta fuerit olim apud æquales Empedoclis fama et sapientiæ gloria cum aliunde colligi oportet, tum e lustralium carminum initio quod Diogenes Laertius (1) servavit. Nam quum vitam ad Pythagoricæ doctrinæ normam dirigeret, multum vero eloquentia valeret quam in eo prorsus mirificam ac singularem fuisse veteres prodiderunt, porro artis salutaris et rerum naturalium scientia omnes superaret, neque solum poeta egregius, verum etiam vates insignis iudicaretur, denique præclare de republica meruisset, factum est, ut Agrigentini civem suum summis honoribus prosequerentur. Quæ res eam vim habuit, ut ipse quasi deposita humanæ naturæ fragilitate immortalitatis divinitatisque particeps esse sibi videretur (2). Ac profecto ea fuit Empedoclis cæterorumque illius ætatis illu-

strium virorum disciplina quæ non intra privatos parietes delitesceret et ad paucorum hominum notitiam perveniret, sed modo in fori luce splendidissimis tanquam solis radiis collustrata, modo civilibus fluctibus agitata latissime diffunderetur et ad communem civium utilitatem expromeretur. Quare non est quod miremur Agrigentinos virum quovis virtutum genere cumulatissimum omnibus ornamentis affecisse. Illud mirandum, quod quum Plato et Aristoteles minus honorifice de Empedocle sensissent, tamen Agrigentini poetæ carmina ita posteriorum studia tenuerunt, ut ex omnibus illis qui apud Græcos philosophiam versuum majestate ac venustate celebrare conati sunt, hujus unius plurima fragmenta ad nostram memoriam manserint. Sed ne de Aristotelis interpretibus nunc loquar, qui eximie Empedoclem

1) Diogenes Laertius VIII, 62 :

Ἦ φίλοι οἱ μέγα δόξου κατὰ ξανθοῦ Ἀκράγαντος
ναίει' ἀν' ἄκρα πόλεως κτλ. Vid. vss. 397-408.

2) Empedocles ap. Diog. Laert. l. c.

Χαίρει' ἐγὼ δ' ὕμιν θεὸς ἄμβροτος, οὐκίτι θνητός.

Quamobrem in superborum numerum refertur a Philodemus libro decimo de Villis pag. 17 ed. Saupp. verbis mire quidem depravatis, sed quorum sententiam facile expedit. Hæc autem leguntur in volumine Herculanseni :

ΑΡΙΣΤΩΝ

ΤΟ . . . ΥΝ . Ε ΦΩΣΠΕΡΙΤΟΥ
ΚΟ . ΦΙΖ ΠΕΡΗΦΑΝΙΑΣ
ΠΙ . ΟΑ ΔΙΟΝΜ
ΠΑ Ο ΑΤΥΧΗΝΥΗ . . .
ΗΦ . . . Ω ΩΝΟΥΜΟ
ΝΟ . . Δ . Λ . . . ΤΑΥΤΗΣΥΠΕΡ
ΗΦ . . . ΝΟΥ . . . ΝΑΛΛΑΚΑΙ
ΔΙΑΠΡΟ . . Γ . . ΜΕΝΗΜΕΙΣΚΑΙ
ΔΗ . . Ι . . ΔΙΑΥΤΗΦΙΔΑΟΣ
ΦΙ . . . ΠΟΛΛΩΝΔΟΣΑΝΤΩΝ
Ω . . . ΚΑΕ . ΤΟΥΚΑΙΠΥΘΑΓΟ
ΡΟΥ ΕΔΟΚΑΕΟΥΣΚΑΙ
ΣΩΚ . ΑΤΟΥΣΚΑΙΠΟΥΗΤΩΝΕΝΙ
Ω . Ο . Ο . ΠΑΛΑΙΟΥΤΩΝΚ.
ΜΩΙΔΙΟΓΡΑΦΩΝΕΠΕΡΑΠΙΖΟΝ

Initium Caterinus sic emendari voluit : Ἀρίστων τοίνυν γεγραφώς περί τοῦ κουρίζειν ὑπερηφανίας ἐπιστολιμαίων βιβλίων μνήμην παρῆναι ὄχιον διὰ τύχην ὑπερηφάνων ἄλλων, et de-

Aristonis Chii epistolis cogitari jussit. At intelligenda Cei ὑπομνήματα ὑπὲρ κενοδοξίας. Cf. Diog. Laert. VII, 163. Sensus vero hujus loci hic videtur esse, ut Philodemus Aristonem qui de levanda superbia scripserit, toto libro de his tantum disputasse dicat, qui fortunam sautricem nacti in rerum omnium abundantia superbi sint, quum tamen multi alias ob causas in idem vitium inciderint. Sauppian verba sic supplenda esse existimat : Ἀρίστων τοίνυν γεγραφώς περί τοῦ κουρίζειν ὑπερηφανίας ἐπὶ τὸ πολὺ τὸ βιβλίον ἀποτίταται κατὰ τῶν διὰ τύχην ὑπερηφάνων, πολλῶν γ' οὐ μόνον δι' αἰτίας ταύτης ὑπερηφανούντων, ἀλλὰ καὶ δι' ἄ προείπομεν ἡμεῖς, καὶ δὴ τοὶ καὶ δι' αὐτὴν φιλοσοφίαν πολλῶν δοξάντων, ὡς Ἡρακλείτου καὶ Πυθαγόρου καὶ Ἐμπεδοκλέους καὶ Σωκράτους, καὶ ποιητῶν ἑνίων, οὓς οἱ παλαιοὶ τῶν κωμικογράφων ἐπεβάρβυζον. Pro καὶ δὴ τοὶ καὶ πρæterea idem vir doctus legendum conjicit : καὶ νῆ Δία καὶ, quod mihi non placet. Suspicor enim Philodemum in hunc fere modum scripsisse : Ἀρίστων τοίνυν γεγραφώς περί τοῦ κουρίζειν ὑπερηφανίας ἐπιτηκτικῶν βιβλίων μέμνηται μόνον τῶν διὰ τύχην ὑπερηφάνων, καίτερ πολλῶν οὐ μόνον διὰ τὴν αἰτίαν ταύτην ὑπερηφανούντων, ἀλλὰ καὶ δι' ἄ προείπομεν ἡμεῖς, καὶ δὴ καὶ δι' αὐτὴν τὴν φιλοσοφίαν πολλῶν δοξάντων, ὡς Ἡρακλείτου καὶ Πυθαγόρου καὶ Ἐμπεδοκλέους καὶ Σωκράτους, καὶ ποιητῶν ἑνίων, οὓς οἱ παλαιοὶ τῶν κωμικογράφων ἐπεβάρβυζον. Quippe in corrigendis voluminibus Herculansenibus quæ cum lacera esse ac prope in cineres conversa constat tum evanidis litteris scripta, ut ægre a viris eruditus legi ac describi potuerint, vel audacior medicina locis corruptis allata apud peritos facile excusat. Confer alium Philodemi locum e libro IV de Musica in Vol. Herculi. Tom. I pag. 135 col. 36, quem sanavi Democr. fragm. p. 237 et 359.

et coluerunt et cohonestarunt, nemo inter priores divinarum humanarumque rerum magistros magis Agrigentinum vatem admiratus atque in argumento quamvis dissimili secutus est, quam T. Lucretius Carus, cujus hæc sunt verba e primo carminis libro (1) petita :

Quorum Acragantinus cum primis Empedocles est,
insula quem triquetris terrarum gessit in oris.

Quæ quum magna modis multis miranda videtur
gentibus humanis regio visundaque fertur,
rebus opima bonis, multa munita virum vi:
nil tamen hoc habuisse viro præclarior in se,
nec sanctum magis et mirum carumque videtur.
Carmina quin etiam divini pectoris ejus
vociferantur et exponunt præclara reperta,
ut vix humana videatur atripe creatus.

Ergo non magis laudabat in Empedocle poeta Romanus sanctitatem integritatemque, quam incredibilem carminum vim, et ipsa quæ professus est decreta admirabatur. Atque illa quidem laus vitæ, quemadmodum priscorum sæculorum ratio ferebat, e sapientiæ præceptis actæ perpetuo manebit Empedocli, neque insignem carminum pulchritudinem ab elato animo et generoso pectore profectam ulla temporum injuria delebit. Tantum enim fuit in hoc viro lumen ingenii, ut qua ætate philosophia jam pridem soluta oratione, quæ haud paulo aptior est ad philosophandum et subtiliter disserendum, quorundam studiis illustrata erat, ipse Xenophanis et Parmenidis exemplo inflammatus Musarum ope ad sapientiæ fastigium evehi studeret. At si de doctrina quæritur, quantum Empedocles ab aliis philosophis mutuatus sit reputantes confiteri decet, temperandam esse admirationem quæ quasi per manus tradita etiam nunc plerorumque animos occupavit. Nam quum veterum plurimi eum Pythagoreis adnumerarent, alii Parmenidis vel Xenophanis discipulum facerent, Plato cum Heraclito, Aristoteles cum Leucippō, Democrito vel Anaxagora conjungeret, variæ antiquorum sententiæ eo valuerunt, ut non minor inter recentiores de hoc viro dissensio esset. Quorum haud pauci Agrigentinum naturæ verique interpretem tanta laude ornarunt, ut cupidius quam verius judicasse videantur. Quam rem copiosissime tractaremus, si per hujus loci angustias liceret. Itaque vitato omni verborum anfractu

breviter nostrum de Empedoclis doctrina judicium exponemus, ea mente, ut quid de carminum ejus proœmio statuendum sit perspicue appareat.

Triplex fere in Empedoclis philosophia reperitur dogmatum genus, quorum alia e Pythagoreorum scholis petita sunt, alia ab Eleaticis sumta, alia ex Heracliti præceptis tanquam fonte manarunt. Etenim quo tempore Pythagorica ratio per Magnam Græciam vigeat, atque si qui eam non tantum animo perceptam haberent, sed etiam vita et factis profiterentur, ubique in honore erant, videtur Empedocles disciplinæ illius amore captus ita se ad Pythagoricos composuisse, ut quamvis non omnia eorum placita quæ fortasse jam adolescens cognoverat, probanda existimaret, eorum tamen castitatem et temperantiam per totam vitam retineret. Sed acrioribus stimulis ejus animum scientiæ desiderio incensum Eleatici et Ephesius philosophus concitabant. Hos igitur magnam partem in vero indagando secutus res prope dissociabiles entis immoti æternitatem et caducam eorum naturam quæ perpetuo motu fluminis instar labuntur miscuit et consociavit. In quo ita versatus est, ut quum Heraclitus copulata materia atque illa vi, quæ motum rebus affert, cuncta continenter fieri dixisset, Parmenides vero omni motu sublato nihil nisi ens, quod sensuum fallacis non obnoxium mentis tantum acie percipitur revera esse decrevisset, ipse utriusque rationem sejuncta materia, quæ enti responderet, et vi, a qua motum oriri voluit, colligaret. Atqui rerum multitudinem uni enti repugnare ratus non unam materiam, sed quattuor elementa, neque unum motum principium, sed duo amorem ac discordiam posuit. In qua partitione amor entis unitati, discordia Heracliteo dissidio comparatur. Ut autem Heraclito quæ fierent simul compositione et separatione nasci placuit, Empedocli contra quæ oriuntur sola compositione exsistere, quæ occidunt una distractione interire videntur, siquidem illud amoris, hoc discordiæ tribuit: ita Heraclitum probabile est, quamvis de vicissitudine rerum compagis modo orientis modo occidentis disseruerit, nullum quietis perfectæque consensionis intervallum singulis temporum spatiis interposuisse, Empedoclem vero apparet

1) vs. 717 seqq.

unitatem et multitudinem, quietem et motum ad diversos temporum ambitus revocasse, quoniam in sphaera quidem eorum quæ sunt unitas et quies, in suo autem cujusque ætatis rerum naturæ corpore (κόσμος) elementorum distractio et sempiternus nascentium ac pereuntium motus inesset. Hinc patet, Empedocli si constare sibi vellet nihil potuisse cum Pythagoreorum familia esse commune. At ille pristinae disciplinae memor quæ Pythagorei de divina natura ac de animorum migratione præceperant vera esse arbitratus, quemadmodum olim ab his in vero investigando ad alia eaque certiora proflexerat, sic decreta hæc tanquam extrinsecus petita neque in eundem cum reliquis præceptionibus velut gyrum compellenda in proœmio carminis quod de rerum natura conscripserat explicavit. Præter hæc nihil reperias quod Empedocles Pythagoreis acceptum retulisse videatur. Et enim numerorum doctrinæ nullum in ejus fragmentis vestigium relictum est, nisi forte in verbis τρισμυρίας ὥρας de quibus infra agemus. In iis vero de quibus quid censuerit Agrigentinus vates parum constat, commemoranda est necessitas. Apud Ciceronem quidem de Fato cap. 17 legimus Empedoclem statuisse omnia ita fato fieri, ut id fatum vim necessitatis afferret; sed vix putaverim tale quid usquam a poeta diserte dictum esse. Stobæus (1) alique veterum τὴν οὐσίαν τῆς ἀνάγκης in Empedoclea philosophia esse perhibent αἰτίαν χρηστικὴν τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν στοιχείων, i. e. causam quæ primis naturæ viribus et elementis utatur sive ea gubernet. Sed hanc definitionem quam e verbis ἔστιν ἀνάγκης χρῆμα apud Plutarch. de Exsil. p. 607 conclusam esse contendit Panzerbieter (2) potius e versibus ab Aristotele Metaph. II, 4 ἀλλ' ὅτε δὴ μέγα νεῖκος κ. τ. λ. servatis ortam esse reor. Plutarchus (3) necessitatem, quam alii fati nomine afficiant, Empedocli ait amicitiam simul et dissidium esse. Ergo in conjuncta utriusque actione necessitatem inesse vult. Simplicius in Phys. III, f. 107 A extr. necessitatem una cum amicitia et discordia causas efficientes

nominat; idem tamen in Phys. I f. 43 A Empedoclem testatur amicitia et discordia vires contrarias coegisse εἰς μονάδα τὴν τῆς ἀνάγκης· καὶ αὕτη μὲν, addit, ὡς ἔν, τὸ δὲ νεῖκος καὶ ἡ φιλία ὡς δύο. Verum omnes has finitiones ab interpretibus, non ab ipso Empedocle profectas esse jure affirmat Karstenius p. 362, quem tamen miramur quæ nescimus suo Marte addidisse et exornasse. Nam p. 361 : « Illa (necessitas) est, inquit, quæ amicitia et discordia vices regit, quæ mundi ordinem et mutationem, quæ rerum mortalium vicissitudines certa lege moderatur; » et p. 362 : « Empedocles, inquit, fatum quale sit, non definiisse videtur; intellexit vero nihil aliud nisi naturam, φύσιν, ut Plato appellat, i. e. tam propriam cujusque elementorum naturam quam mutuam inter ipsa necessitudinem, quibus et singulorum potestas et omnium inter se ordo totiusque mundi harmonia servetur. Hanc appellavit necessitatem (4), secutus poetarum et philosophorum morem, qui illam dominam universi prædicabant eamque poetice informavit quasi vindicem fœderis mutuo deorum (i. e. naturæ virium) consensu constituti, quo mundi vices rerumque tam divinarum quam humanarum ordo servetur. » Talia facillime ex aliorum et poetarum et physicorum comparatione confinguntur. At nostrum est videre quid quisque docuerit, non ea comminisci, quæ aliena potius quam Empedoclea videantur, nedum falsa pro veris venditare. Id autem accidit Karstenio deos pro naturæ viribus accipienti ac physicam Empedocli rationem cum iis quæ de rebus divinis tradidit, confundenti. Idem est, ne de aliis loquar, Panzerbieteri (5) error, qui triginta annorum millia ab Empedocle geniorum exsilio variisque mortalium, quæ subeunt, corporum mutationibus constituta ad mundi fabricam transtulit iisque rerum universitatis vices e certis temporum intervallis suspensas designari contendit. Verum nihil hujusmodi apud Empedoclem in proœmio invenias, quod idcirco nobis hic enarrare propositum est. Origo erroris per multorum scripta

1) Stob. Ecl. I, 5 p. 160 ed. Heer. Plutarch. de Plac. phil. I, 26. Galen. Hist. phil. c. X. Alter Stobæi locus I, 3 p. 60 depravatus est.

2) Panzerbieter in *Beitrægen zur Kritik und Erklärung des Empedocles* (Meiningen 1844).

3) Plutarchus de Anim. procreat. p. 1026 B : ἀνάγκην, ἣν εἰμαρμένην οἱ πολλοὶ καλοῦσιν, Ἐμπεδοκλῆς δὲ φιλίαν ὁμοῦ καὶ νεῖκος. Philoponus in Aristot. Phys. II, 6 p. 10

idem dicit τὴν τύχην et τὸ αὐτόματον. Τὴν γὰρ φιλίαν δ' Ἐμπεδοκλῆς καὶ τὸ νεῖκος ταῦτα εἶναι ἔφατο.

4) Themist. Phys. ausc. II, f. 27 B : πάντες σχεδὸν οἱ περὶ φύσεως διαλεχθέντες εἰς τὴν ἀνάγκην ἀνάγουσι τὰς αἰτίας, οὐδὲν ἄλλο τὴν ἀνάγκην ἢ τὴν ὕλην εἶναι νομίζοντες. Cf. Philopon. Phys. III, f. 2 seq.

5) Panzerbieter. l. c. pag. 1 et 25.

propagati repetenda e Simplicii quodam loco ubi sagacissimus ille Aristotelis interpres duos versus ab Agrigentino vate in principio operis de rerum natura positos in alienam sententiam detorsit. Quod ne cui dubium videatur, ipsa Simplicii verba afferam. Ait igitur ad Phys. p. 272 B. : τοῦτο δὲ ἔοικεν Ἐμπεδοκλῆς ἂν εἰπεῖν, ὅτι λέγει, ὅτι τὸ κρατεῖν καὶ κινεῖν ἐν μέρει τὴν φιλίαν καὶ τὸ νεῖκος ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει τοῖς πράγμασιν· εἰ δὲ καὶ τοῦτο, καὶ τὸ ἡραμεῖν ἐν τῷ μεταξύ χρόνῳ· τῶν γὰρ ἐναντίων κινήσεων ἡραμία μεταξύ ἐστίν. Εὐδῆμος δὲ τὴν ἀκίνησιαν ἐν τῇ τῆς φιλίας ἐπικρατεῖα κατὰ τὸν σφαιρὸν ἐκδέχεται, ἐπειδὴν ἅπαντα συγκριθῆ,

ἐνθ' οὗτ' ἡλλοιο διείδεται ὠκία γυῖα,

ἀλλ', ὡς φησιν (ὁ Ἐμπεδοκλῆς),

οὕτως ἀρμονίης πυκινῶν κρύφῳ ἐστήρικται
σφαιρὸς κυκλοτερῆς μονῆ περιηγεί γαίῳν.

ἀρξαμένου δὲ πάλιν τοῦ νεῖκου ἐπικρατεῖν, τότε πάλιν κίνησις ἐν τῷ σφαιρῷ γίνεται·

πάντα γὰρ ἐξείης πελεμίζετο γυῖα θεοῖο.

(Hactenus Eudemus.) τί δὲ διαφέρει τοῦ « ὅτι πέφυκεν οὕτως » τὸ « ἐξ ἀνάγκης » λέγειν, αἰτίαν μὴ προστιθέντα; ταῦτα δὲ Ἐμπεδοκλῆς ἔοικε λέγειν ἐν τῷ·

ἐν δὲ μέρει κρατέουσι περιπλομένοιο χρόνιο,

καὶ δε' ἀνάγκην τῶν γινομένων αἰτιᾶται·

ἔστιν ἀνάγκης χρῆμα, θεῶν ψήφισμα παλαιόν,
αἰδίων, πλατέεσσι κατεσφρηγισμένον ὄρκιοις.

διὰ γὰρ τὴν ἀνάγκην καὶ τοὺς ὄρκους τούτους ἑκάτερον παρὰ μέρος ἐπικρατεῖν φησι. λέγει δὲ καὶ ταῦτα Ἐμπεδοκλῆς ἐπὶ τῆς τοῦ νεῖκου ἐπικρατείας·

αὐτὰρ ἐπεὶ μέγα νεῖκος ἐνὶ μελέεσσιν ἐθρέφθη,
ἐς τιμάς τ' ἀνόρουσε τελειωμένοιο χρόνιο,
ὅς σφιν ἀμοιβαῖος πλατέος παρελήλαται ὄρκου,

ταῦτα οὖν, φησὶ (ὁ Ἀριστοτέλης), χωρὶς αἰτίας λεγόμενα οὐδὲν ἄλλο λέγειν ἐστίν, ἢ « πέφυκεν οὕτω. » Postremi tres quos citat versus ab Aristotele quoque Metaph. II, 4 laudantur, nisi quod ille ἀλλ' ὅτι δὴ μέγα νεῖκος habet. Quorum versuum sensum hunc esse patet : « sed ubi magna discordia divinis in membris increvit potentiamque affectavit exacto tempore, quod ipsis per vices certo foedere transit. » (1) Vera sunt quæ Aristoteles

adjicit : καὶ ἄμα δὲ αὐτῆς τῆς μεταβολῆς αἰτίων οὐδὲν λέγει, ἀλλ' ἢ ὅτι οὕτω πέφυκεν· ἀλλ' ὅτι δὴ μέγα νεῖκος κ. τ. λ. ὡς ἀναγκαῖον μὲν ἐν μεταβάλλειν, αἰτίαν δὲ τῆς ἀνάγκης οὐδεμίαν δηλοῦ. Spectat igitur πλατέος ὄρκου certo jurejurando, i. e. certo foedere, certa lege, ad necessitatem. Sed quamvis vel maxime Empedocles varis mutationibus, quæ in hoc aspectabili mundo fiunt, necessitatem præferat, simulque in rebus divinis ejusdem deæ potentiam celebrat, inde non sequitur physicam poetæ doctrinam ita ad reliqua ejus dogmata transferri oportere, ut quæ de genis ac de divina natura versibus persecutus est per inversionem, quam ἀλληγορίαν Græci vocant, dicta existimemus. Siquidem ea est Empedoclis in poeticis coloribus diligentia, ut divina et humana, ut mutabilia et perennia, ut denique rerum naturæ vicissitudines et deorum æternitatem probe distinguat. Jam vero quid intersit inter illos versus, quos ultimo loco attulit Simplicius, atque eos qui proxime præcedunt videamus.

Plutarchus (2) auctor est, Empedoclem initio operis sic posuisse :

ἔστιν Ἀνάγκης χρῆμα, θεῶν ψήφισμα παλαιόν,
αἰδίων, πλατέεσσι κατεσφρηγισμένον ὄρκιοις,
εὐτὲ τις ἀμπλακίσει φόβῳ φίλα γυῖα μίηνη,
αὕτως ἢ ἐπιόρκον ἀμαρτήσας ἐπομόσση
(δαίμων ὅτε βλοιο λελόγησαι μακραιῶνος)
τρὶς μιν μυρίας ὄρας ἀπὸ μακάρων ἀλάλησθαι,
γεινόμενον παντοῖα διὰ χρόνου εἶδεα θνητῶν,
ἀργαλέας βίότοιο μεταλλάσσοντα κελεύθους,
ὡς καὶ ἐγὼ νῦν εἰμι φυγὰς θεοῶν καὶ ἀλήτης
νεῖκει μαινομένῳ πίσυνος.

Inest autem in his versibus, si eorum quæ poeticæ orationis luminibus distincta sunt, summam paucis complecti velimus, hæc fere sententia. Necessitate atque adeo antiquis deorum decretis, quæ magno jurejurando confirmata sint, accidere ait philosophus, ut si quis genius per scelus cæde se polluerit, is triginta annorum millia procul a beatorum sede oberret ac deinceps sæpius nascendo omnis generis mortalium corporum formas induat. Eadem ratione se ipsum narrat e deorum domicilio expulsus ac discordiæ furenti (quæ in hoc mundo dominatur) jam obnoxium vagari. Hinc liquido constat,

1) Vide quæ in Commentar. de vss. 175-180 disputata sunt.

2) Plutarchus de Exsil. p. 607. Cf. Comment. ad vss. 1-10. Inserui autem versus ab Hippolyto servatos.

quanto in errore versentur qui in explananda Empedoclis philosophia deorum immortalium res omninoque cœlestia cum hoc universitatis corpore in quo, salva elementorum æternitate, omnia sunt mortalia et caduca, commiscere et confundere non dubitarunt (1). Nimirum illa non solum sua natura, sed etiam locorum intervallis distare inter se philosophus credidit. Jam quæritur, quid Empedocles de diis ac de geniiis sive dæmonibus eorumque cum hominibus necessitudine censuerit, quomodo illæ τρισμύρια ὄντα intelligendæ sint, denique num in definienda deorum natura sibi congruerit philosophus.

Empedocles duplex videtur deorum genus distinxisse, alterum æternum, perfectum, sanctissimum, summa denique conspicuum beatitudine, alterum fragile et caducum, ut e terrena materie concretum, ac partim diuturna quidem, sed non sempiterna vita præditum, partim vero propter materiæ perennitatem perpetuum, a vitis etiam hominum instar non immune. Prius illud deorum genus luculenter iis versibus (2) describit, quibus ait deum non esse, ut vulgus opinetur, mortali corpore instructum, neque oculis manibusve posse attingi, sed mentem esse sanctam et infinitam, universum celeri cogitatione permeantem. In hanc mentis sanctitatem quin cadat beatitudo dubium esse nequit, idque aperte testatur philosophus in carminis præmio τῶν μακάρων mentione facta qui sunt dii beatum ævum procul a mortalibus agentes. Alibi poeta ita deos hominibus opponit, ut illos beatos et æternos, hos ærumnis, vicissitudinibus et fatis obnoxios appellet (3). Hic autem locus vel ideo memorabilis est, quod Aristotelem (4) erroris coarguit qui Empedoclis sphaeram simpliciter modo unius

modo dei nomine afficit, quasi ille præter hunc globum nullum noverit numen divinum. Quod autem e vatis Agrigentini placitis efficere aggreditur, deum istum felicissimum minus esse sapientem (5) cæteris rebus, quia non omnia elementa cognita habeat, quum remota sit discordia, similia autem similibus tantum cognoscantur, id aperte falsum est, si de priore deorum genere intelligitur. Qui enim rerum universitatem mente complectitur, eum non modo beatitudine, sed etiam sapientia ita excellere oportet, ut reliqua omnia tanquam infra se posita sua ipse divinitate obruat. At globus iste quem etiam ipse Empedocles alicubi (6) deum vocat, posteriori deorum generi adnumerandus est. In horum vero numero ponenda præter illum quattuor elementa divinis nominibus a philosopho ornata: Jupiter, Juno, Hades, Nestis, item Amicitia et Discordia (7). Nam quum e Xenophanis sententia Homerus et Hesiodus diis attribuissent quæcunque inter homines dedecus et probrum putantur (8), Empedocles antiquorum deorum nominibus ad designandum inferius hoc deorum genus uti non gravatus est. Denique ad hos una cum hominibus, bestis, plantis pertinent reliqui dii ex elementorum coagmentatione conflati:

ἐκ τῶν πάνθ' ὄσα τ' ἦν ὄσα τ' ἐστ' ὄσα τ' ἔσται
[ὁπίσω,
δένδρα τ' ἔβλάστησε καὶ ἀνέρες ἠδὲ γυναῖκες,
θῆρες τ' οἰωνοὶ τε καὶ ὑδατοθρέμμονες ἰχθύς,
καὶ τε θεοὶ δολιχαίωνες τιμῆσι φέριστοι (9).

Tales sine dubio fuerunt dii quos vulgus putabat et genii illi quos ipse commentus est. Qui rerum humanarum curam gerentes inter beatos

1) Karstenius et Panzerbieterus l. c.

2) Ap. Clement. Alex. Strom. V, p. 587 B et Theodor. Therap. I, p. 476 D. (νακ. 389-391) οὐκ ἔστιν πελάσασθ' οὐδ' ὀφθαλμοῖσιν ἐπιτόν κτλ.

3) Apud Clement. l. I. V, p. 607 B. et Eusebium Præp. Ev. XIII, 18 p. 684 (vss. 460-461) ἀθανάτοις δολοῖσιν ὁπίστωι ἐν τε τραπέλαις κτλ.

4) Aristot. Metaph. II. 4: καὶ γὰρ ὅνπερ οἰηθεὶ λέγειν ἐν τις μάλιστα ὁμολογουμένως αὐτῶ, Ἐρπεδοκλή, καὶ οὐτως ταῦτ' ἐκόνθησιν εἶθισι μὲν γὰρ ἀρχὴν τινα αἰτίαν τῆς φθορᾶς τὸ νεῖκος, ὅθεν δ' ἐν οὐδὲν ἦττον καὶ τοῦτο γεννᾶν ἔγω τοῦ ἐνός· ἅπαντα γὰρ ἐκ τούτου τὰλλα ἔστι πλην ὁ θεός. Λέγει γοῦν· « ἐξ ἄν πάνθ' ὄσα τ' ἦν ὄσα τ' ἐστ' ὄσα τ' ἔσται ὁπίσω » κ. τ. λ. Verba ἔγω τοῦ ἐνός recte interpretatur Bonitius: « præter sphaeram sive indiscretam illam quatuor elementorum mixturem, quam etiam deum appellat. » Cf. de Gen. et corr. II, 6.

5) Aristot. Metaph. l. c. pag. 1000. B. ed. Bekk: διό

καὶ συμβαίνει αὐτῶ τὸν εὐδαιμονίστατον θεὸν ἦττον φρόνιμον εἶναι τῶν ἄλλων· οὐ γὰρ γνωρίζει τὰ στοιχεῖα πάντα· τὸ γὰρ νεῖκος οὐκ ἔχει, ἢ δὲ γνώσις τοῦ ὁμοίου τῶ ὁμοίῳ· « γαίη μὲν γὰρ, φησί, γαίαν ὀπάπαμεν κτλ. »

6) Ap. Simplic. in Phys. VIII, f. 272 B.: πάντα γὰρ ἐξείης καλεμίζετο γυῖα θεοῦ. Sed veri dii, ut e versibus supra (adn. 2) allatis patet, non habeat membra.

7) Ap. Stobæum Ecl. I, c. 11, 11 p. 287 et alios scriptores. Vid. ad vss. 159-162 τίσσαρα τῶν πάντων μίξιματτα πρώτων ἔσται κτλ.

8) Xenophanes fragm. 7:

πάντα θεοῖς ἀνέθηκαν Ὀμηρὸς ὁ Ἡσίοδος τε
ὄσα παρ' ἀνθρώποισιν ὄνσιν εἶδα καὶ φόγος ἐστὶ,
καὶ κλειστόν' ἐφθέγγαντο θεῶν ἀδειμίστια ἔργα,
κλέπτειν, μοιχεύειν τε καὶ ἀλλήλους ἀπατεύειν.

9) Ap. Aristot. Metaph. l. c. et alibi.

quidem versantur, sed peccatis non abstinent. Omnino duo dæmonum genera primus finxit Empedocles (1), quorum alteri boni sunt alteri mali. His omnibus olim commercium cum diis immortalibus et ejusdem beatitudinis communio fuit. Sed ubi genius aliquis sempiternæ felicitatis impatiens cæde vel peccatis se polluit, id est, postquam ea concupivit quæ hominum pravitati non deorum sanctitati conveniunt carnibus vesci et cognatorum cæde animi labem contrahere, e beatorum sede ejectus ad luendam pœnam per totum mundum vagatur, quum omnibus elementis invisus et abominatus a cœlo in terram, a terra in mare, a mari in aerem exspuatur (2), donec sæpius mutata figura scelere purgatus ad pristinam beatitudinem redeat. Verum in hac mutationum varietate non desinunt alii genii esse meliores, alii deteriores. Nam inter divinas illas naturas, quæ in terra habitant, locum illætabilem et ipsarum præstantiæ parum aptum colentes, commemorat poeta Letum, Curam, Soporē, Majestatem, Squalorem, Sinceritatem, Dissimulationem (3), alias, quæ recens natos excipiunt, hominum rebus intersunt eorumque fata regunt ac partim ad bona, partim ad mala eos impellunt (4). Quodsi ab his discesseris qui vitæ humanæ præsidēs sunt ac fortasse multa et varia passi ad eam evecti sunt dignitatem, qua ornati reditum ad deos parare possint: ii qui

primum e cœlo expulsi in terram deveniunt animi, corpore vestiuntur (5) et per longissimum temporis spatium in varias corporum formas coguntur transire. Sunt igitur non solum homines, verum etiam bestię, arbores, plantę (6) dæmonibus cognati et factorum consortes. Quando vero terra terrenaque regio, quam Pseudorigene (7) teste Empedocles usque ad lunam extendit, locus naturæ nostræ minime congruens est, antrum obscurum, malorum et miseriarum pratrum (8), de vatis Agrigentini sententia tristissima hominum sors est qui ex immortalibus et beatis mortales facti calamitatibus et ærumnis conflictantur. In eo autem quem conficiunt mutationum orbe alia potior, alia deterior est conversio: nam in feras abeuntibus optimum in leonis formam transire, in arbores, lauri specie indui (9). Sed finito tempore ad pœnam constituto tandem in præstantiores naturas mutantur, quibus vita functis deorum obtingit consortium. Namque ut vates, poetę, medici, civitatum gubernatores post mortem deorum ordinibus ascribuntur et dii fiunt: ita reliqui homines qui juste sancteque vixerunt fiunt convivę deorum, inter quos ab humanis calamitatibus liberati et immunes summęque participes beatitudinis in æternum requiescunt (10). Cæterum ille perpetuę conversionis circuitus, quo efficitur, ut omnis generis animalium rerumque formas induant animi, tri-

1) Plutarchus de orac. def. p. 418: ἀλλὰ φαύλους μὲν δαίμονας οὐκ Ἐμπεδοκλῆς μόνον.... ἀπέλειπεν, ἀλλὰ καὶ Πλάτων κτλ. Id. de Isid. et Osir. p. 360: γίνονται γὰρ ὡς ἐν ἀνθρώποις, καὶ δαίμοσιν, ἀρετῆς διαφοραὶ καὶ κακίας κτλ. Cf. Tiedemanni disputationem de Artium magicarum orig. et prolog. (Götting. 1787) p. 40.

2) Plutarchus de Isid. et Osir., p. 361: Ἐμπεδοκλῆς δὲ καὶ δίκας φησὶ δίδόναι τοὺς δαίμονας ὧν ἐκαμάρτωσι καὶ πλημμελήσωσιν. « αἰθέριον μὲν γὰρ σφε μένος πόντονδε διώκει κτλ. » (Vid. vss. 32-35.) ἄχρις οὐ κολασθέντες οὕτω καὶ καθαρθέντες, αἰθῆς τὴν κατὰ φύσιν χώραν καὶ τάξιν ἀπολάβωσι. Cf. de Vit. ære al. p. 830 et Euseb. Præp. Evang. V, 5 p. 187 D.

3) Vid. vss. 18-28.

4) Pseudorig. Philosoph. III: ὡς ἀναστρέφονται διοικοῦντες τὰ κατὰ γῆν ὄντες πλείστοι. Similiter Timæus Locrus exlr.: ἅπαντα δὲ ταῦτα ἐν δευτέρᾳ περιόδῳ ἡ Νέμεσις συνδιέκρινε σὺν δαίμοσι παλαμναίους χθονίους τε, τοῖς ἐκόπταις τῶν ἀνθρωπίνων, οἷς δὲ πάντων ἀγεμῶν θεὸς ἐπέτρεψε διοικῆσιν κόσμῳ κτλ. Plutarch. de Anim. tranq. p. 474: ἀλλὰ μᾶλλον, ὡς Ἐμπεδοκλῆς (φησὶν), διτταὶ τινες ἔκαστον ἡμῶν γενόμενον παραλαμβάνουσι καὶ καταρχονται μοῖραι καὶ δαίμονες. Cf. Porphy. de antr. Nymph. c. 8.

5) In eandem sententiam Philolaus ap. Clement. Strom. III p. 433 A. Syll.: μαρτυροῦνται δὲ καὶ οἱ παλαιοὶ θεολόγοι τε καὶ μάντιες, ὡς διὰ τινος τιμωρίας ἡ ψυχὴ τῷ σώματι συνζευκταὶ καὶ καθάπερ ἐν σώματι τούτῳ τέθλαται. De

quo dicto præclare disputat Boeckhins Philol. p. 180 seqq.

6) Empedocles ap. Diog. Laert. VIII, 77 de se ipso ait (vss. 11-12):

ἦδη γὰρ ποτ' ἐγὼ γενόμεν κοῦρός τε κόρη τε
θάμνος τ' οἰῶνος τε καὶ εἶν ἄλλ' Ἕλληνας ἰχθύς.

Sext. Empir. adv. Math. IX, 127: οἱ μὲν περὶ τὸν Πυθαγόραν καὶ τὸν Ἐμπεδοκλίαν καὶ τῶν Ἰταλῶν πλεθρὸς φασὶ, μὴ μόνον ἡμῖν πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς τοὺς θεοὺς εἶναι τινα κοινωνίαν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ ἄλογα τῶν ζώων' ἐν γὰρ ὑπάρχῃν πνεῦμα, τὸ διὰ παντὸς τοῦ κόσμου διήκον ψυχῆς τρόπον, τὸ καὶ ἐνοῦν ἡμᾶς πρὸς ἐκεῖνα.

7) Pseudorig. Philos. IV: ὡς περὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς πάντα τὸν κατὰ τὸν τόπον ἐφη κακῶν μιστὸν εἶναι, καὶ μέχρι δὲ σελήνης τὰ κακὰ φθάνειν ἐκ τοῦ περὶ γῆν τόκου ταθέντα, παραιτέρη δὲ μὴ χωρεῖν, ὅτε καθαρωτέρου τοῦ ὑπὲρ τὴν σελήνην παντὸς ὄντος τόκου, οὕτω καὶ τῷ Ἡρακλείτῳ ἔδοξεν.

8) Emped. vs. 17 ἀσυνήθεα χῶρον. vs. 18 ἀτερπία χῶρον. vs. 21 Ἄττις λαιμῶνα. vs. 29. ἄντρον ὑπόστεγον. Cf. Wyttenb. ad Plat. Phædon. p. 300 seq.

9) Ælian. hist. anim. XII, 7: λέγει καὶ Ἐμπεδοκλῆς τὴν ἀρίστην εἶναι μετοικῆσιν τὴν τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὲν εἰς ζῶον ἢ λῆξιν αὐτὸν μεταγάγοι, λέοντα γίνεσθαι, εἰ δὲ εἰς φυτόν, δάφνην. Ἄ δὲ Ἐμπεδοκλῆς λέγει ταῦτ' ἐστίν. « ἐν θήρεσσι λέοντες κτλ. » Vid. vss. 448-449.

10) Clemens Alexandrinus Stromat. lib. IV, p. 534 C:

ginta millibus annorum absolvitur. Dubitatum est a viris doctis, num Empedocles ὄρας vocarit diei horas, an menses, an anni tempora, an denique annos. Primæ sententiæ auctor exstitit Xylander qui versus a Plutarcho servatos sic vertit :

Fata jubent, stant hæc decreta antiqua deorum,
si quid peccando longævi dæmones errant :
quisque luit pœnas cœloque extorris ab alto
triginta horarum per terras millia oberrat :
sic et ego nunc ipse vagor divinitus exsul.

Quamquam fieri potest, ut Xylander horas eo acceperit sensu quo Horatius Jovem dixit variis mundum horis temperare, ut anni tempestates intelligantur. Sturzius menses esse credidit atque omnem istum numerum ad triginta hominum ætates referendum ratus annos 2500 computavit. Sed in hac mysticæ philosophiæ disciplina humanæ vitæ spatium centum annorum esse credebatur. Plato de rep. X, p. 615 : ὑπὲρ ἀπάντων δίκην δεδωκέναι ἐν μέρει, ὑπὲρ ἐκάστου δεκάκις. τοῦτο δὲ εἶναι κατὰ ἑκατονταετηρίδα ἐκάστην, ὡς βίου ὄντος τοσούτου τοῦ ἀνθρώπινου. At diei horæ et menses non magis hoc loco mihi probantur, quam anni tempestates quas acerrime defendit R. C. Bakhuizen van den Brink in Variis lectionibus ex historia philosophiæ antiquæ p. 31 seq. miram inter locum Empedocleum et Herodoti verba lib. II, 123 similitudinem invenisse sibi visus. Ibi enim historiæ pater hæc prodit : πρῶτοι δὲ καὶ τότε τὸν λόγον Αἰγύπτιοι εἰσι οἱ εἰπόντες, ὡς ἀνθρώπου ψυχὴ ἀθάνατός ἐστι, τοῦ σώματος δὲ καταφθίνοντος ἐς ἄλλο ζῶον αἰεὶ γινόμενον ἐσθύνεται, ἔπειτα δὲ περιέβη πάντα τὰ χερσαῖα καὶ τὰ θαλάσσια καὶ τὰ πετεινά, αὐτίς ἐς ἀνθρώπου σῶμα γινόμενον ἐσθύνει· τὴν περιήλυσιν δὲ αὐτῇ γίνεσθαι ἐν τρισχιλίοισι ἔτεσι· τούτου τῷ λόγῳ εἰσι οἱ Ἑλλήνων ἐχρήσαντο, οἱ μὲν πρότερον, οἱ δὲ ὕστερον, ὡς ἰδίῳ ἑωυτῶν ἔόντι· τῶν ἐγὼ εἰδὼς τὰ οὐνόματα οὐ γράφω. Quæritur quos potissimum spectaverit Herodotus qui animorum migrationem ab Ægyptiis acceptam tanquam suam doctrinam professi sint. Wesselingius He-

rodoti dictum ad Pythagoram et Pherecydem pertinere ait, Brinkius ad Empedoclem æqualem fere illorum temporum et summa auctoritate insignem. Qua ipsa auctoritate historicum a proferendo Agrigentini vatis nomine deterritum esse conjicit. Neque est quod temporum rationem huic suspitioni obstare dicas. « Sive enim statuas, inquit, hæc jam tum ab Herodoto fuisse scripta, quum in magno Græciæ consessu suas recitaret historias, eadem Olympia vel nostrum Empedoclem vel hujus cognominem avum olea silvestri coronatum viderat; nostrum certe omnium Græcorum ore celebratum propter καθαρμούς eodem loco decantatos (1) : sive malis hæc tum demum ab Herodoto addita esse, quum Thurios profectus scripta sua secundis curis retractaret, haud levis sane causa erat, cur modeste loqueretur de homine per omnem Italiam Siciliamque nobili, qui et ipse aliquamdiu Thuris commoratus (2) post mortem quoque statuis a civibus suis Agrigentinis honorabatur. »

Hæc Brinkius, qui simul conjecturam suam Platonis aliquo testimonio firmare tentat. Quippe Plato in Phædro p. 248 extr. ait : εἰς μὲν γὰρ τὸ αὐτό, ὅθεν ἦκει ἡ ψυχὴ ἐκάστη, οὐκ ἀφικνεῖται ἐτῶν μυρίων· οὐ γὰρ πετροῦται πρὸ τοσούτου χρόνου, πλὴν ἡ τοῦ φιλοσοφῆσαντος ἀδολῶς ἢ παιδραστήσαντος μετὰ φιλοσοφίας· αὐταὶ δὲ τρίτῃ περιόδῳ τῇ χιλιετείῃ, ἐὰν ἔλθονται τρεῖς ἐφεξῆς τὸν βίον τοῦτον—τρισχιλιοστῶν ἔτει ἀπέρχονται. Si enim illas, quarum Empedocles meminit, τρισμυρίας ὄρας propria notione intelligamus anni vicissitudines, quarum singulis annis ternas contineri vetustissimi Græci qui θέρους et ὀπώραν non discernebant (3), censuerunt, decem annorum millia effici videamus. Atqui hoc cum Platone convenit, non item cum Herodoto. Quamobrem nulla est ratio, cur Empedoclem ab Herodoto significatum censeas, præsertim quum priores et posteriores animorum immortalitatis et migrationis vindices distinguat, qui mihi cum Wesselingio Pherecydes, Pythagoras et quicun-

φοῖ δὲ καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς τῶν σοφῶν τὰς ψυχὰς θεοῦς γίνεσθαι, ὡδὲ πως γράφων·

εἰς δὲ τέλος μάντιες τε καὶ ὑμνοπόλοι καὶ ἱητροὶ
καὶ πρόμοι ἀνθρώποισιν ἐπιχθονίοισι πέλονται·
ἔθεν ἀναπλαστοῦσι θεοὶ τιμῆσι φέριστοι.

Id. Strom. lib. V, p. 607 B : ἦν δὲ δόσιως καὶ δικαίως διαβίωσιμεν, μακάριοι μὲν ἐνταῦθα, μακαριώτεροι δὲ μετὰ τὴν ἐθελὼς ἀπαλλαγὴν ἐσόμεθα, οὐ χρόνῳ τινὶ τὴν εὐδαιμονίαν ἔχοντες, ἀλλὰ ἐν αἰῶνι ἀναπαύεσθαι δυνάμενοι·

ἀθανάτοις ἄλλοισιν ὁμόσσιοι, ἐν τε τραπέζαις (vs. 460-
εὐνίας ἀνδρείων ἀχέων, ἀπόκηροι, ἀτειρεῖς, [461]

ὡς ἡ φιλόσοφος Ἐμπεδοκλέους λέγει ποιητικῆ.

1) Cf. Diog. Laert. VII, 66. Dicæarchus apud Athenæum XIV, p. 620.

2) Diog. Laert. VIII, 52. cf. Karsten. Emped. p. 45.

3) Vid. Ideler *Handbuch der math. u. techn. Chronol.* T. 1, p. 240-251.

que ex hujus schola prodierunt, videntur. Multi vero Herodoti ætate in Magna Græcia degebant Pythagorei; quorum famæ consulere quam laudibus obtrectare satius ducebat. Huc accedit doctrinæ diversitas quæ Brinkium fugit. Etenim expleto mutationum de quibus Herodotus agit orbe animi in humana corpora redeunt, sed Empedoclei genii finita migratione et quasi peregrinatione in deorum domicilium tanquam patriam reversi pristinum inter deos locum recuperant. Denique Karstenius putat ab Empedocle ὄρας dici infinitum temporis spatium pro finito, videri autem annos designari. Sed loci ipsius exordium docet certum aliquod decretum tradi, quod profecto friget, si constitutæ pœnæ incertum quoddam tempus significetur.

Itaque non dubito, quin ὄραι Empedoclei sint anni, præsertim quum cognata vox ὄρος ab Hesychio et Suida exponatur ἐνιαυτός. Fuit autem ternarius numerus antiquitus velut consecratus. Cf. Rittersh. in Porphy. vit. Pythag. n. 38 p. 55. Sic qui ter utrimque, in terris et in orco, sine labe vixissent, his aditum in beatorum sedem patere Pindarus Olymp. II, 75 cecinit his verbis : ὄροι δ' ἐτόλμασαν ἐς τρεῖς ἑκατέρωθι μείναντες ἀπὸ πάμπαν ἀδίκων ἔχειν ψυχάν, ἔτσιλαν Διὸς δδὸν παρὰ Κρόνου τύρσιν ἔνθα μακάρων νᾶσον ὠκεανίδες αὔραι περιπέουσιν κ.τ.λ. Enimvero triginta millia universe pro ingenti multitudine dici solere probare studuit Bergkiius in Ephem. antiquar. 1837 Nr. 55 et 61. Appositum est ad ejus opinionem firmandam illud Æschyli exemplum, qui teste Hygino Astron. II, 15 p. 456 et Scholiasta ad Æschyli Prom. Vinct. vs. 94 (1) in Prometheo ignifero finxit hunc per triginta annorum millia in Caucasio monte alligatum fuisse. Cf. Hermannii opusc. IV, p. 257 seq. Hesiodus Op. et D. vs. 250 auctor est τρεῖς μυριάς δαίμονας in terris versari. Reliqui etiam quos Bergkiius affert loci e Melisso ap. Simplic. in Aristot. Phys. f. 24; Herodoto V, 97; Platone Symp. p. 175 E; Aristoph. Eccles. 1133, Avv. 1136 et 1179,

indicio quidem sunt τρεῖς μυριάδας pro infinito numero usurpari, sed nihil ad Empedoclem pertinent. Quis enim, ut paulo ante dixi, ejusmodi ferat legem, qua certo sceleri incerta pœna statuatur vel edictum quo luendæ pœnæ tempus infinitum relinquatur? Quodsi antiquorum mysteriis inter alia id propositum fuit, ut homicidiis lustrationes invenirentur atque ea quæ hac de re a scriptoribus relata sunt tanquam illius doctrinæ præcepta legum vim brevitemque præ se ferunt (2), dubitari nequit quin in simili argumento Empedocleis verba τρεῖς μυριάς ὄρας de certo definitoque annorum numero accipienda sint.

Porro quæritur quæ fuerit priorum et poetarum et philosophorum de geniiis sententia et quid ab Empedocle hac in re novatum sit. Antiquissima ætate apud Græcos δαίμων nihil aliud erat quam deus. Quamobrem Juppiter, Venus aliique sæpenumero ab Homero δαίμονες vocantur. Cf. Od. V, 166; Iliad. V, 420 (s) etc. Inter posteriores multi hunc usum imitati sunt, quos longum est enumerare; unum e philosophis nominabo Parmenidem qui in carminis exordio vs. 3 apud Sextum Empiricum adv. Math. VII, 111 p. 213 ed. Bekker. deam sapientiæ præsidem hoc ipso nomine ornat. Apud Hesiodum δαίμων in universum de deo aliquoties accipitur, velut Scut. Herc. vs. 94, sed minorum gentium deos significare videtur Theogon. vs. 991. Quattuor autem divinarum naturarum genera Ascræus poeta discernit. In his primo loco sunt dii Olympii, secundo animi hominum primi et aurei sæculi, quos δαίμονας esse dicit Op. et D. vs. 120 seq., per terram oberrare et mortalium res tueri, tertio argenteæ ætatis homines de quibus v. 139 hæc prædicat :

αὐτὰρ ἐπεὶ καὶ τοῦτο γένος κατὰ γαῖαν κάλυψε,
τοὶ μὲν ὑποχθόνιοι μάκαρες θνητοὶ καλέονται,
δεύτεροι, ἀλλ' ἔμπηξ τμηὴ καὶ τοῖσιν ὀπηδεῖ.

Quarto loco sunt heroes vel quartum hominum genus tertio justius et melius :

1) Hyginus l. c. : Prometheus autem in monte Scythiæ nomine Caucasio ferrea catena vinxit : quem alligatum ad triginta millia annorum Æschylus tragædiarum scriptor ait. Scholiasta : ἐν γὰρ τῷ πυρφόρῳ τρεῖς μυριάδας (ἑτῶν) φησι δεδέσθαι αὐτόν.

2) Unum proferam Platonis locum de Legg. IX, 10 p. 870 D : ὅτι πολλοὶ λόγον τῶν ἐν ταῖς τελεταῖς περὶ τὰ τοιαῦτα ἐπισημασθέντων ἀκούοντες σφόδρα παῖθονται, τὸ τῶν τοιοῦτων τίσιν ἐν ἄδου γίνεσθαι, καὶ πάλιν ἀφικομένους

δαῦρο ἀναγκαῖον εἶναι τὴν κατὰ φύσιν δίκην ἐκτίσαι τὴν τοῦ παθόντος, ἀπερ αὐτὸς ἔδρασεν, ὅπ' ἄλλου τοιαύτη μοῖρα τελευτῆσαι τὸν τότε βίον.

3) Neque mirandum, δαίμων et θεός promiscue usurpari. Etenim quod ait poeta Odys. x, vs. 64, πῶς ἦλθε, Ὀδυσσεῦ; τίς τοι κακὸς ἔχρας δαίμων; id exponitur vs. 73 et 74 : οὐ γὰρ μοι θέμις ἐστὶ κομιζέμεν οὐδ' ἀποπέμπειν ἄνδρα τὸν ὅς κε θεοῖσιν ἀπήχθηται μακάρεσσιν. Cf. Odys. E, vs. 396.

ἀνδρῶν ἡρώων θεῖον γένος οἱ καλέονται
 ἡμίθεοι.....
 καὶ τοὶ μὲν ναίουσιν ἀκηδέα θυμὸν ἔχοντας
 ἐν μακάρων νήσοισι παρ' Ἴλκακῶν βαθυδίηνη
 ὀλβιοὶ ἡρώες· τοῖσιν μελιθδέα καρπὸν
 τρις τοῦ ἔτους θάλλοντα φέρει ζειδιωρος ἄρουρα (1).

Hæc paullulum immutarunt Pythagorei; nam in aureo carmine legitur :

ἀθανάτους μὲν πρῶτα θεούς, νόμῳ ὡς διάκινεται,
 τίμα καὶ σέβου ἔρχον, ἐπειθ' ἡρώας ἀγαπούς,
 τοὺς τε καταχθονίους σέβει δαίμονας ἔννομα βέζων.

Porphyrus vero mystico posteriorum Platonico-
 more in fragmento libri secundi de philo-
 sophia ex Oraculis haurienda pag. 144 ed.
 Wolf. et apud Orell. Opusc. Vett. Gr. sentt. et
 mort. tom. I, p. 318, triplicem prolem divinam
 in hunc modum carmine celebrat :

Ἀθανάτων ἄρρητε πατήρ, ἀκόμια, μύστα,
 κόσμων ἀμφιρόμιον ἐποχούμενε δέσποτα νότιος
 αἰθερίου, ἀλκήϊς ἵνα σοι μένος ἐστῆρικται
 πάντ' ἐπιδεκκομένῳ καὶ ἀκούοντ' οὔσσι καλοῖς·
 κλυθὶ τῶν παιδῶν, οὐδ' ἡρώας αὐτὸς ἐν ἑραῖς.
 Σὴ γὰρ ὑπὲρ κόσμον τε καὶ οὐρανὸν ἀστερόεντα
 χρυσῇ ὑπέρικται πολλῇ αἰώνιος ἀλκή,
 ἧς ὑπερηγήρωσαι ὀρίνων φωτὶ σεαυτὸν,
 ἀνάσας ὄχετοῖσι τιθηνῶν νοῦν ἀτάλαντον,

ὅς βα κυεῖ τὸδε πᾶν τεκνούμενος ἀφθιτον ὕλην,
 ἧς γένεσις δαδόκηται, ὅτε σφς τύποισιν ἐδήσας.
 Ἐνθ' ἐπεισεύουσι γοναὶ ἀγίων μὲν ἀνάκτων
 ἀμφὶ σε, παντόκρατορ, βασιλεύτατε καὶ μόνεθνη-
 [των

ἀθανάτων τε πατέρ μακάρων· αἱ δ' εἰσὶν ἀστερον,
 ἐκ σέο μὲν γεγαυῖαι, ὅπ' ἀγγελίησι δ' ἔκαστα
 πρεσβυγενεῖ διάγουσι νόμῳ καὶ κάρτει τῷ σῶ.
 Πρὸς δ' ἔτι καὶ τρίτον ἄλλο γένος ποίησας ἀνάκτων,
 οἱ β' ἑκάς ἡμαρ ἀγούσιν ἀνυμνεῖοντες αἰδοῖταις
 βουλόμενόν σ' ἐθέλοντες, αἰδιόαοι δ' εἰσὺδε.
 Τύνη δ' ἔσσι πατήρ καὶ μητέρας ἀγίων εἶδος
 καὶ τεκῶν τέρεν ἄνθος, ἐν εἰδέσιν εἶδος ὑπάρχων,
 καὶ ψυχῇ καὶ πνεῦμα καὶ ἀρμονίῃ καὶ ἀριθμῶς (2).

Quod autem Hesiodus ait, genios illos rebus
 humanis præesse ac juste et injuste facta homi-
 num observare, id non solum Empedocles, sed
 omnes fere philosophi usque ad Platonem tenuisse
 videntur (3). Ac ne uberius de iis disputem locis
 quibus in Cratylo (4), quinto de Republica (5) et
 quarto de Legg. libro (6) Hesiodum Plato inter-
 pretatur, neve ea pertractem, quæ in Timæo (7)
 disserit, ubi dæmones esse concedit, imprimis
 memorabilia sunt quæ in Phædone reperiu-
 tur (8), ubi de genis loquitur qui singulis homi-
 nibus in vita duces et comites additi putabantur.
 Præterea observatu digna censemus quæ in So-
 cratis Apologia p. 27 C exstant : τοὺς δὲ δαίμονας

1) Hesiodum sequitur Babrius fab. 1 :

Γενεὴ δικαίων ἦν τὸ πρῶτον ἀνθρώπων,
 ὡ βράγχε τέκνον, ἦν καλοῦσι χρυσεῖον.
 τρίτη δ' ἄπ' αὐτῶν τις ἐγενήθη χαλκήϊνη,
 μετ' ἦν γενέσθαι φασὶ θεῖαν ἡρώων.

Post secundum hujusmodi excidit versus :

τῆς δευτέρας ἐπιθλιν ἀργυροῦν φύλον.

2) Vide quæ infra de hoc fragmento dicam.

3) Laertius I, 27 de Thaleto : ἀρχὴν δὲ τῶν πάντων
 ὕδωρ ὑπεστήσατο καὶ τὸν κόσμον ἐμψυχον καὶ δαιμόνων
 πλήρη. Id. IX, 7 de Heraclito : (ἐδάκει αὐτῷ) πάντα ψυ-
 χῶν εἶναι καὶ δαιμόνων πλήρη.

4) Plato Cratylo p. 398 : τοῦτο τοῦτον παντὸς μᾶλλον
 λέγει, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τοὺς δαίμονας, ὅτι φρόνιμοι καὶ δαήμον-
 ες ἴσαν, δαίμονας αὐτοῦ ἀνόμαστος. Καὶ ἐν γε τῇ ἀρχαίᾳ
 τῇ ἡμετέρᾳ φωνῇ αὐτὸ σημαίνει (lege σημαίνει) τὸ ὄνομα.
 Λέγει οὖν καλῶς καὶ οὕτως καὶ ἄλλοι ποιεῖται πολλοί, ὅσοι
 λέγουσιν, ὡς ἐπειδὴν τις ἀγαθὸς ὢν τελευτήσῃ, μεγάλην
 μοῖραν καὶ τιμὴν ἔχει, καὶ γίγνεται δαίμων κατὰ τὴν τῆς
 εἰρηστικῆς ἐπινομίαν. Ταῦτα οὖν τίθημα καὶ ἐγὼ τὸν δαή-
 μονα, πάντ' ἄνδρα, ὅς ἐν ἀγαθῷ ᾗ, δαιμόνιον εἶναι ζῶντα
 καὶ τελευτήσαντα, καὶ ὁδοῦς δαίμονα καλεῖσθαι.

5) Id. de Republ. lib. V, p. 469 : ἀλλ' οὐ πεισόμεθα Ἡσιό-
 δω, ἐπειδὴν τινες τοῦ τοιοῦτου γένους τελευτήσωσιν, ὡς ἄρα
 οἱ μὲν δαίμονες ἀγνοῖ ἐπιχθόνια τέλειθουσιν, ἐσθλοὶ, ἀλε-

ξίκακοι, φύλακες μερόπων ἀνθρώπων; » πεισόμεθα μὲν οὖν.
 Διακλυθόμενοι ἄρα τοῦ θεοῦ πᾶς χρῆ τοὺς δαιμόνιους τε καὶ
 θεῖους τιθέναι καὶ τίνι διαφόρῳ, οὕτω καὶ ταύτῃ θήσομεν ἢ
 ἀνέξηγῆται; τί δ' οὐ μέλλομεν; καὶ τὸν λοιπὸν δὴ χρόνον ὡς
 δαιμόνων, οὕτω θεραπεύσομεν τε καὶ προσκυνήσομεν αὐτῶν
 τὰς θήκας;

6) Id. Legg. lib. IV, p. 717 : Πρῶτον μὲν, φασί, τιμὰς
 τὰς μετ' Ὀλυμπίους τε καὶ τοὺς τὴν πόλιν ἔχοντας θεοὺς τοῖς
 χθονίοις ἂν τις θεοῖς ἄρτια καὶ δευτέρα καὶ ἀριστερὰ νόμων
 ὀρθότατα τοῦ τῆς εὐσεβείας σκοποῦ τυγχάνοι, τοῖς δὲ τούτων
 ἀνοθεῖν τὰ περιτὰ καὶ ἀντίρρονα τοῖς ἐμπροσθεν βῆθεισι νῦν
 δὴ. Μετὰ θεοῦ δὲ τοῦσδε καὶ τοῖς δαίμοσιν ὃ γ' ἐμφρων ὀρ-
 γιάζοιτ' ἂν, ἡρώσι δὲ μετὰ τούτους. Ἐπακολουθεῖ δ' αὐτοῖς
 ἰδρύματα ἴδια πατρῶων θεῶν κατὰ νόμον ὀργαζόμενα. Γο-
 νέων δὲ μετὰ ταῦτα τιμὰι κτλ.

7) Id. Timæo pag. 40 : Περὶ δὲ τῶν ἄλλων δαιμόνων
 εἰπεῖν, καὶ γινῶναι τὴν γένεσιν μετῶν ἢ καθ' ἡμᾶς; πιστόν
 δὲ τοῖς εἰρηκόσιν ἐμπροσθεν, ἐκγόνοις μὲν θεῶν οὖσιν, ὡς
 ἔρασαν, σαφῶς δὲ πού τοὺς γε αὐτῶν προγόνους εἰδῶσιν. Ἀδύ-
 νατον οὖν θεῶν παρὶν ἀπιστεῖν, καίπερ ἄνευ τε εἰκότων καὶ
 ἀναγκαίων ἀποδείξεων λέγουσιν, ἀλλ' ὡς οἰκεῖα φάσκουσιν
 ἀπαγγέλλειν ἐπομένους τῷ νόμῳ πιστευτέον.

8) Id. Phædone p. 107 : Λέγεται δὲ οὕτως, ὅς ἄρα τε-
 λευτήσαντα ἐκάστου δαίμων, ὅσπερ ζῶντα εἰλήχει, οὕτως
 ἀγνὸν ἐπιχειρεῖ εἰς δὴ τινα τόπον, οἱ δὲ τοὺς ἐυλογέοντας
 διαδιδασκομένους εἰς Ἄϊδου πορεύεσθαι μετὰ ἡγεμόνος ἐκείνου
 ᾧ δὴ προστέτακται τοὺς ἐνθάδε ἐκείσε πορεύεσθαι.

οὐχί ἴθι θεοὺς γε ἠγοῦμεθα εἶναι, ἢ θεῶν παῖδας; φῆς, ἢ οὐ; Πάνυ γε. Οὐκοῦν ἐπερ δαίμονας ἠγοῦμαι, ὡς σὺ φῆς, εἰ μὲν θεοὶ τινές εἰσιν οἱ δαίμονες, τοῦτ' ἂν εἴη, ὃ ἐγὼ φημί σε αἰνύττεσθαι καὶ χαριεντίζεσθαι, θεοὺς οὐχ ἠγοῦμενον φάσαι ἐμέ, θεοὺς αὖ ἠγεῖσθαι πάλιν, ἐπειδὴ περ γε δαίμονας ἠγοῦμαι. εἰ δ' αὖ οἱ δαίμονες θεῶν παῖδες εἰσι νόθοι τινές, ἢ ἐκ Νυμφῶν, ἢ ἐκ τινων ἄλλων, ὧν δὴ καὶ λέγονται, τίς ἂν ἀνθρώ-

πων θεῶν μὲν παῖδας ἠγοῖτο εἶναι, θεοὺς δὲ μή; Nolim hic explicare quæ apud Porphyrium (1) et Iamblichum (2) magnam partem ex aureo carmine hausta leguntur vel quæ Eustathius (3) ad Iliad. α, 4, Euripidis interpres (4) ad Hecubæ vs. 164, Proclus (5) et Tzetzes (6) ad Hesiodi l. c. adnotarunt vel quæ ab aliis (7) de hoc argumento dicta sunt : id certe apparet, Empedoclem

1) Porpb. de Vita Pythag. : παρῆναι δὲ περὶ μὲν τοῦ θεοῦ καὶ δαιμονίου καὶ ἥρωος γένους εὐφημον εἶναι.

2) Iamblichus de vita Pythag. c. 100 : ἐπι πρὸς τούτους περὶ τε τοῦ θεοῦ καὶ περὶ τοῦ δαιμονίου καὶ περὶ τοῦ ἥρωϊκοῦ γένους εὐφημῶν τε καὶ ἀγαθῆν ἔχειν διάνοιαν. Ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν γονέων τε καὶ εὐεργετῶν διανοεῖσθαι, νόμον τε βοηθεῖν καὶ ἀνομίᾳ πολεμεῖν. Id. cap. 175 : μετὰ δὲ τὸ θεῶν τε καὶ τῶν δαιμόνων, πλεῖστον ποιῆσθαι λόγον γονέων τε καὶ νόμου καὶ τούτων ὑπήκουον αὐτὸν κατασκευάζειν. Id. c. 37 : ἐν τε τῷ κόσμῳ καὶ τῷ βίῳ καὶ ταῖς πόλεσι καὶ τῇ φύσει μᾶλλον τιμώμενον τὸ προηγούμενον, ἢ τὸ τῷ χρόνῳ ἐπόμενον. εἶλον ἀνατολῆν τῆς δύσεως—καὶ τοὺς οἰκιστὰς τῶν πόλεων, καὶ καθόλου τοὺς μὲν θεοὺς τῶν δαιμόνων, ἐκείνους δὲ τῶν ἡμιθέων, τοὺς ἥρωας δὲ τῶν ἀνθρώπων, ἐκ τούτων δὲ τούτο αἰτίους τῆς γενέσεως τοῖς νεωτέροις. Ἐπαγωγῆς δὲ ἕνεκα ταῦτα διὰς πρὸς τὸ περὶ πλείονος ποιῆσθαι τοὺς γονεῖς ἐαυτῶν. Id. c. 30 : καὶ μετὰ τῶν θεῶν τὸν Πυθαγόραν λοιπὸν κατηρίβουον, ὡς ἀγαθὸν τινα δαίμονα καὶ φιλανθρωπώτατον, εἰ μὲν τὸν Ἠθῖον, οἱ δὲ τὸν ἐξ Ἰπερβορείων Ἀπόλλωνα, οἱ δὲ τὸν Παιῶνα, οἱ δὲ τῶν τῆν σελήνην κατοικοῦντων δαιμόνων ἕνα. Adiciamus hic quæ de Pythagoræ doctrina tradit Diog. Laert. lib. VIII, 31 seqq. : ἐκρηθθεῖσαν δὲ αὐτῆν [i. e. τὴν ψυχὴν] ἐπὶ γῆς κλάσασθαι ἐν τῷ ἀέρι ὁμοίαν τῷ σώματι, πῶν δὲ Ἐρμῆν ταμίαν εἶναι τῶν ψυχῶν—καὶ ἀγεσθαι μὲν τὰς καθαρὰς ἐπὶ τὸν ὕψιστον, τὰς δὲ ἀκαθάρτους μῆτε ἐκείναις πέλθειν μῆτε ἀλλήλαις, δεῖσθαι δ' ἐν ἀρρήτοις θεσμοῖς ὑπὸ Ἐρινύων. Εἶναι τε πάντα τὸν ἀέρα ψυχῶν ἐμπλεῶν, καὶ τούτους δαίμονας τε καὶ ἥρωας νομίζεσθαι, καὶ ὑπὸ τούτων πέμπεσθαι ἀνθρώποις τοὺς τε οὐεῖρους καὶ τὰ σημεῖα νόσου τε καὶ θνητείας. — μάλιστα δὲ φησι τῶν ἐν ἀνθρώποις εἶναι, τὴν ψυχὴν κείσαι ἐπὶ τὸ ἀγαθὸν ἢ ἐπὶ τὸ κακόν. Εὐδαιμονεῖν ἀνθρώπον ὅταν ἀγαθὴ ψυχὴ προσγένηται.

3) Eustathius ad Iliad. α, 4 : Ἡρωας δὲ ἢ παλαιὰ σφραγὶς γένος τι θεῶν εἶναι δοξάζει μέσον θεῶν καὶ ἀνθρώπων καὶ τὸ μὲν θεῶν φύλον εἰς θεοὺς διαιρεῖ καὶ δαίμονας, ὧν καὶ διαφορὰν λέγει, ὅμοια φανήσεται ἀλλαχοῦ τοὺς δὲ ἀνθρώπους (σφρ. τὸ δὲ ἀνθρώπινον) εἰς τε ἥρωας καὶ εἰς αὐτὸ τοῦτο, ἀνθρώπους. Καὶ ὑποθεθῆναι μὲν φησι θεοὺς δαίμονας, ἀνθρώπους δὲ ἥρωσιν, οὗς καὶ ἐκ θεοῦ καὶ ἀνθρώπινου σώματος φύναι λέγουσιν.

4) Schol. Eurip. ad Hecubæ vs. 164 : θεοὺς ὑψηλότερόν τι τάγμα ἠγοῦνται τῶν δαιμόνων. Ὅν γὰρ λόγον ἔχουσιν οἱ ἥρωες πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, ὑψηλότεροί τινες δοκοῦντες καὶ ὑπερέχοντες, τὸν αὐτὸν λόγον καὶ οἱ θεοὶ πρὸς τοὺς δαίμονας, ὑψηλότεροί τινες δοκοῦντες τούτων εἶναι. Λέγονται δὲ καταχρηστικῶς θεοὶ καὶ οἱ δαίμονες.

5) Proclus ad Hesiodi l. c. : ὄντας δὲ φύλακας τοῦ βίου τῶν ἀνθρώπων δαίμονας καλεῖ παρὰ τὸ δαῖναι τὰ πάντα ἢ μαρίζειν τὰ ἀγαθὰ καὶ κακὰ τοῖς ἀνθρώποις. Ὁμηρος δὲ δαίμονας τοὺς ἀνθρώπους οὐ καλεῖ, ἀλλὰ τοὺς θεοὺς ἢ οὕτως εἰς τέσσαρα διαιρεῖ τὴν λογικὴν πᾶσαν φύσιν, τὴν μὲν πρώτην θεῶν, τὴν δὲ δευτέραν δαιμόνων, τὴν δὲ τρίτην ἥρωων, καὶ τὴν τετάρτην ἀνθρώπων. Καὶ τὸ μὲν θεῶν ἡμῖν ἀνεπιμικτον δαίμονας, ὡς τὰς ἐφορῶντας τὰ ἀνθρώπινα, ὡς καὶ Πλάτων φησί.

6) Tzetzes ad eundem Hesiodi locum : ἐπιφωνηματικὸς δὲ ὁ λόγος καὶ τοιμηρὸς, θεοὺς ἐπιχθονίους λέγειν. Δαίμονες γὰρ θεοὶ αὐτοὶ λέγονται κατὰ τινὰς. Ἄλλοι δὲ διαφοροῦσι τοὺς δαίμονας, οὐσίας αὐτοὺς λέγοντες εἶναι ἀσωμέτους, τὰ περὶ γῆν ὄρωντας καὶ ὑπὸ γῆν τινές δὲ καὶ τὰς ψυχὰς τῶν ἀποβιούτων. Ἡρωας δὲ καλοῦσι τοὺς ἐκ τοῦ ζῆν μεταστάτας. Τὸ δὲ κρεῖττον θεοὶ οἱ θεώμενοι καὶ βλεπόμενοι καὶ ὁρώμενοι ἀστέρες καὶ τὰ στοιχεῖα, ἢ οἱ θύοντες καὶ τρέχοντες. Δαίμονες δὲ αἱ ψυχικαὶ δυνάμεις καὶ αἱ ψυχαί, δαίμονες (σφρ. δαίμονες) καὶ ἐμπειροὶ οὐσαι, ἢ δακτύλοι πάντας καὶ διαμερίζουσαι καὶ κρίνουσαι κατ' ἀξίαν. Ἡρωας δὲ οἱ ζῶντες καὶ ὄντες ἀρετῆς τινος μέτοχοι, ἀνθρώποι δὲ οἱ ἀνω ἀδρόντες καὶ γινώσκοντες ἃ ὀπίσπασιν.

7) Hierocles in Carm. aur. p. 40 ed. nostr. : Οἱ δὲ εἰκότως ἀγαθοὶ ἥρωας λέγονται, ἀγαθοὶ μὲν ὡς ἀγαθοὶ ὄντες καὶ φωτεινοὶ ἀεὶ καὶ μήτ' ἐν κακίᾳ μήτ' ἐν λήθῃ ποτὲ γινόμενοι, ἥρωας δὲ ὡς ἑρωές τινες ὄντες καὶ ἔρωτες, ὅσον ἐρωτικοὶ καὶ διαλεκτικοὶ ἔραστοι τοῦ θεοῦ, αἰρόντες ἡμᾶς καὶ κουφίζοντες πρὸς τὴν θεῶν πολιτείαν ἀπὸ τῆς ἐν γῆ διατριβῆς. Τοῖς δὲ αὐτοῖς καὶ δαίμονας ἀγαθοὺς καλεῖν ἔθος, ὡς ὄντας δαίμονας καὶ ἐπιστήμονας τῶν θεῶν νόμων. Et ad vers. 3 pag. 41 : τὰς ἀνθρωπίνιας ψυχὰς ἀληθεῖα καὶ ἀρετῇ κοσμηθεῖσας δαίμονας καλεῖ, ὡς δαίμονας καὶ ἐπιστήμονας. Εἶτα χωρίζων αὐτὰς τῶν φύσει δαιμόνων, οἱ τὸ μέσον γένος πληροῦσι, καταχθονίους προσεῖπεν, ὡς δυναμένους ἐπὶ γῆς πολιτεῖσθαι καὶ γῆναι σώματα ἐπιστήναι καὶ κατὰ γῆς οἰκεῖν, ἵνα τῷ μὲν δαίμονας εἰπεῖν χωρίσῃ τῶν φαύλων καὶ ἀνεπιστημόνων ἀνθρώπων, ὡς ἀδαίμονων τινῶν καὶ οὐ δαιμόνων, τῷ δὲ καταχθονίους προσθεῖαι διαστήσῃ τὸν ἀεὶ δαιμόνων καὶ ἐπιστημόνων ἀεὶ καὶ ἐπὶ γῆς πολιτεῖσθαι μὴ περικύβητον μὲτ' ἡθλῶν συζῆν σώμασιν. Adde pag. 142 : κατεῖται γὰρ καὶ ἀποκίπτει τῆς εὐδαίμονος χώρας ὁ ἀνθρώπος, ὡς Ἐμπεδοκλῆς φησὶ δὲ Πυθαγόρης α « φυχὰς θεῶν καὶ ἀλήθης νεκρῆς μαυρομένης πίσυρος. » Ἄνεσι δὲ καὶ τὴν ἀρχαίαν εἶναι ἀπολαμβάνει, εἰ φύγει τὰ περὶ γῆν καὶ τὸν ἀτὲρ πᾶσα χῶρον, ὡς αὐτὸς λέγει, « ἔνθα φόνος τε κότος τε καὶ ἄλλον ἔθνεα κηρῶν, » εἰς δὲ οἱ ἐμπεσόντες, α « Ἄτῆς ἂν λειμῶνα κατὰ σκότος ἠλάσκουσιν. » Ἢ δὲ ἔρσεις τοῦ φεύγοντος τὸν τῆς Ἄτῆς λειμῶνα πρὸς τὸν τῆς ἀληθείας ἐπέγεται λειμῶνα, ὃν ἀπολιπὼν τῇ ὀρμῇ τῆς πετροβόησεως εἰς γῆνον ἔρχεται σῶμα ἄλβιου—αἰῶνος ἀμπερθεῖς. Plutarch. Romul. c. 28 : οὐδὲν οὖν δεῖ τὰ σώματα τῶν ἀγαθῶν συναναπέμειν παρὰ φύσιν εἰς οὐρανόν, ἀλλὰ τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς ψυχὰς παντάσῃσι οἰεσθαι κατὰ φύσιν καὶ δικῆν θεῶν ἐκ μὲν ἀνθρώπων εἰς ἥρωας, ἐκ δ' ἥρωων εἰς δαίμονας, ἐκ δὲ δαιμόνων, ἂν τέλειον ὥσπερ ἐν τελετῇ καθαρῶσι καὶ ὀστωθῶσιν, ἅπαν ἀποφυγοῦσαι τὸ θνητὸν καὶ καθητικόν, οὐ νόμον πόλεως, ἀλλ' ἀληθεία καὶ κατὰ τὸν εἰκότα λόγον εἰς θεοὺς ἀναφίρεσθαι τὸ κάλλιστον καὶ μακαριώτατον τέλος ἀπολαβοῦσας. Dionys. Ant. Rom. 1, 77 : ὡς ἀνακρημνῆς τῆς ἀπάσης οὐσίας τοῦ κόσμου καὶ μεταξὺ τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ θνητοῦ γένους ὑπαρχούσης φύσεως, ἦν τὸ δαιμόνων φύλον ἐπέγει, τοτὲ μὲν ἀνθρώποις τοτὲ δὲ θεοῖς ἐπιμυρῶμενον, ἐξ οὗ ὁ λόγος ἔχει τὸ μυθεόμενον ἥρωων φύναι γένος. Cf. præterea Pseillum in libro de genlis, imprimis vero Plotinum qui multis locis ita de hac re disputat, ut prope omnia

poetarum et philosophorum commenta secutum ita informasse daemones, ut vel dii vel deorum filii, vel certe inferioris conditionis naturæ divinæ viderentur. In eo tantum a prioribus discessit, quod bonorum et malorum daemouum discrimen invenit. Quum autem Apollini summo deo acciderit, ut e caelo ejectus Admeti regis servus aliquamdiu esset, nequaquam mirandum Empedocleos genios diuturnæ migrationi destinatos non solum a deorum concilio abesse, sed longo demum tempore exacto in caelum redire.

His expositis ad reliqua proœmii fragmenta transeamus, in quibus omnibus tenendum nihil tradi quod e disciplinæ quasi sacrario prolatum cum cæteris præceptionibus arcte cohæreat, sed ea dici quæ quum semota sint a doctrinæ perpetuitate atque constantia poetarum quam philosophorum dictis similiora videantur. Quod quum aliunde perspicere licet, tum ex eo quod Empedocles poetarum more deos affatur Musasque invocat, ut cæpto suo faventes cum sancta oratione mentis sanctitatem præbeant. Ait enim vs. 45 sqq. :

Ἄλλὰ θεοὶ τῶν μὲν μανίην ἀποτρέψατε γλώσσης,
ἐκ δ' ὄσίων στομάτων καθαρὴν ὀχετεύσατε πηγῆν.
καὶ σε, πολυμήστη λευκώλενα παρθένε Μοῦσα,
ἄντομαι, ὧν θέμις ἐστὶν ἐφημερίοισιν ἀκούειν,
πέμπε παρ' Εὐσεβίης ἑλάουσ' εὐήνιον ἄρμα.

Neque vero solum initio operis, sed in medio etiam carmine de diis ac de rebus divinis ad vulgi captum accommodate loquitur, ut satis pateat quantus eorum sit error qui philosophum

ubique sibi constare arbitrantur. Sunt autem hujusmodi loci vs. 387 :

Ὀλβιος δὲ θεῶν πραπίδων ἐκτίσατο πλοῦτον,
δειλὸς δ' ᾧ σκοπέσσα θεῶν περὶ δόξα μέγληεν.

Porro vs. 142 :

οὕτω μὴ σ' ἀπάτα φρένας, ὥς νύ κεν ἄλλοθεν εἶναι
θνητῶν, ὅσσα γε φύλα γεγαῖον ἀάσπετα, πηγῆν,
ἀλλὰ τορῶς τοῦτ' ἴσθι, θεοῦ πάρα, μῦθον ἀκούσας,

atque alii. Cæterum in proœmio Empedocles duo dogmata significat magis quam explicat, alterum de animarum migratione, qua de re satis superque diximus, alterum de humanæ mentis angustiis et cognoscendi difficultate. Neque enim erat ubi commodius de sensuum fallacis ac præstigiis, de vitæ brevitate, de factorum vi illisque malis quibus obnoxium humanum genus est reliquisque perfectæ sapientiæ, quam omnes expetunt, impedimentis ageret. Ut vero Empedoceli persuasum erat propter eas quas dixi causas frustra omnes jactare, sese rerum universitatem mente comprehēdisse nec visu percipiendam illam nec auditu neque intellectu : ita ipse professus se non plus traditurum quam quantum humana intelligentia perspiceret, in illam quasi sapientiæ arcem divinis tantum viribus evehi posse sibi videbatur. Nam quum philosophiæ, quæ recte ab antiquis rerum divinarum et humanarum cognitio vocata est, tantam esse vim et majestatem videret, ut ejus absolutam scientiam in hominum quales plerique sunt ingenia, mores, conditionem cadere negaret, ratus ad assequendam illam

quæ veteres de deorum ac daemouum natura, origine, fati eorumque inter se discrimine dixerant collegisse et posterioris philosophiæ inventis auxisse videatur. Sed quamvis proclive sit ejus decreta in hunc locum congerere, minus tamen necessarium est, quia partim aliena a suis non distinguit, partim, qui illorum Platoniorum mos est, anti- quorum rationes interpretando obscurat, partim ea statuit, quæ a nostra disputatione abhorreant. Unum tantum ejus locum arponam ex Ennead. III, lib. V, pag. 295 (ed. Basil. 1580) : ἀλλὰ τί δή γρη λέγειν περὶ τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς λεγομένης γενέσεως αὐτοῦ ; δῆλον δὲ ὅτι δεῖ λαβεῖν τίς ἡ πενία καὶ τίς ὁ πόρος καὶ πῶς ἀρμόσουσιν οὗτοι γονεῖς εἶναι αὐτῶν. Δῆλον δὲ ὅτι δεῖ καὶ τοὺς ἄλλους δαίμοσι τούτοις (leg. τούτους) ἀρῆσαι, εἴπερ δεῖ φύσιν εἶναι καὶ ὄσταν μίαν, καθὼ δαίμονες, δαιμόνων εἰ μὴ κοινὸν ἔνομα ἔξουσι μόνον. Λάβω- μεν τοίνυν, πῆ ποτε διοριζόμεν θεοὺς δαιμόνων· καὶ εἰ πολ- λάκι καὶ δαιμόνας θεοὺς λέγομεν εἶναι, ἀλλ' ὅταν γε τὸ μὲν ἔτερον, τὸ δὲ ἕτερον λέγομεν (corr. λέγωμεν) αὐτῶν εἶναι γένος. Τὸ μὲν δὲ θεῶν ἀπαθὲς λέγομεν καὶ νομίζομεν γένος·

δαίμοσι δὲ προστίθεμεν πάθη, αἰδώς (corr. αἰδώς) λέγον- τες ἐφετῆς τοῖς θεοῖς, ἥδη πρὸς ἡμᾶς μετατῶν θεῶν τε καὶ τοῦ ἡμετέρου γένους. Πῆ δὲ οὖν οὐκ ἔμειναν ἀπαθεῖς ὄντες οὗτοι (del. ὄντες), πῆ δὲ κατέβησαν τῇ φύσει πρὸς τὸ χεῖρον ; καὶ δὲ καὶ τοῦτο σκαπτέον, πότερα δαίμων ἐν τῷ νοητῷ οὐδὲ εἶς, καὶ αὐτὸ ἐν τῷ κόσμῳ τῶδε δαίμονες μόνον, θεὸς δὲ ἐν τῷ νοητῷ ἀφορίζεται ἢ εἰσι καὶ ἐναυθα θεοὶ καὶ ὁ κόσμος θεός, ὥσπερ σύνθετος λέγειν, τρίτος, καὶ οἱ μέχρι σελήνης ἑκατοσ θεός. Βέλτιον δὲ μηδένα ἐν τῷ νοητῷ δαίμονα λέγειν, ἀλλὰ καὶ εἰ αὐτὸ δαίμων, θεὸν καὶ τοῦτον εἶναι, καὶ αὐτὸ ἐν τῷ αἰσθητῷ. τοὺς μέχρι σελήνης θεοὺς τοὺς ὁρατοὺς, θεοὺς δευτέρους μετ' ἐκείνους καὶ κατ' ἐκείνους τοὺς νοητοὺς, ἐξηρημένους μετ' ἐκείνους ὥσπερ αἰγλήν περὶ ἑκαστον ἀστρον. Τοὺς δὲ δαίμονας τί ἴχνος (leg. εἶδος) ; ἀρὰ γε ψυχῆς ἐν κόσμῳ γενομένης τὸ ἀφ' ἐκείνης ἴχνος ; διὰ τί δὲ τῆς ἐν κόσμῳ, ὅτι ἡ καθαρά θεὸν γενεῆ, καὶ θεὸν ἔφαμεν τὸν ταύτης ἔρωτα. Πρῶτον δὲ διὰ τί οὐ πάντες ; οἱ δαίμονες ἔρωτες εἶτα, πῶς οὐ καθαροὶ καὶ ἁ- τοὶ ὕλης ; κτλ.

divinitatem humanæ naturæ claustra perfringenda esse, vatum more deos compellat ad eosque, id est, si altius ejus voluntatem scrutere, ad divinum mentis instinctum confugit. Neque enim quemquam sine inflammatione animorum et sine quodam afflatu quasi furoris bonum poetam existere posse veteres arbitrabantur.

Hoc autem divino spiritu et animi ardore, quem antiqui in poetis inesse volebant, eo magis egebat Agrigentinus vates quod vitatis vulgari- bus carminum argumentis sanctiora et altiora quam reliqui poetæ versibus exaggerare volebat. Jam si quis ea quæ versibus (1) in extrema proœmii parte positis continentur paucis complecti velit, tria potissimum inde efficiat, primum abstrusam esse et difficilem mortalibus naturæ cognitionem, deinde obscuros et fallaces sensus, resque alias sæpe iis videri, alias revera esse, denique non humana ope, sed divino potius impetu et ingenii æstu sapientiam comparari eamque cum sanctitate et modestia esse conjunctam. Horum primum et alterum aliquoties Cicero in Academicis Quæstionibus memorat, unde discimus cum alios Academicos tum Arcesilam Democriti, Anaxagoræ, Empedoclis, Socratis dicta ita esse interpretatos, ut veteribus illis eam quam ipsi profitebantur formulam obtruderent. Empedocles igitur fertur statuisse (2) « nihil cognosci, nihil percipi, nihil scri posse, angustos sensus, imbecillos animos, breviam curricula vitæ, denique omnia tenebris esse circumfusa. » Hæc quamquam ex ipsis poetæ verbis collecta, tamen mirum quantum aucta sunt. Verius Lucullus Antiochi auditor illis contradicens (3): « Sed neque Saturninus, inquit, simile quidquam habuit veterum illorum, nec Arcesilæ calumnia conferenda est cum Democriti verecundia. Isti philosophi raro admodum quum hærent aliquo loco, exclamant quasi mente incitati, Empedocles quidem, ut interdum mihi furere videatur, abstrusa esse omnia, nihil nos sentire, nihil cernere, nihil omnino quale sit posse reperire. Majorem autem partem mihi quidem omnes isti videntur nimis etiam quædam affirmare plusque profiteri se

scire quam sciunt. » At ne hæc quidem consentanea sunt versibus Empedocleis, in quibus Siculus poeta non dicit *nihil* cognosci posse, sed universum percipi posse negat. Sed quomodo posteriores philosophi simplicem illam Empedocleis doctrinam ad dialecticorum subtilitatem revocaverint intelligitur e Sexti (4) verbis. Hic enim testatur fuisse qui dicerent Empedoclem veri indagandi viam et quasi instrumentum (κριτήριον) non sensus, sed rectam rationem habuisse, hanc vero duplicem esse vel divinam vel humanam, alteram licere in vulgus efferri, alteram non licere. In his primum κριτήριον offendit, vocabulum optimum, sed minime Empedocleum; deinde, etiamsi nonnunquam jubet nos *mente*, non *oculis cernere* (5), non tamen excæcat nos Empedocles, non orbat sensibus, quippe qui eorum fidem in scrutanda rerum natura non tollat. Judicavit tantum, sensus parum valere ad rerum universitatem pernoscendam, id est ad universi ortum animadvertendum et leges perspicendas; hæc non corporis oculis sed mentis acie cerni. Denique quod duplicem distinguunt rationem, divinam alteram, alteram humanam, id ad ingenii humani imbecillitatem, ejusque remedium, divinam mentis incitationem et permotionem referendum est, siquidem Empedocles rerum arcana, quæ supra vulgi captum sunt, non agnosci nisi celesti-mentis instinctu docuit. Hæc de proœmio dicta sufficiant.

Aristippus et Satyrus apud Diogenem Laertium lib. VIII, 61 memoriæ prodiderunt, Empedoclem tres de rerum natura libros Pausaniæ amico inscripsisse: ἦν δὲ ὁ Πausανίας, ὡς φησὶν Ἀριστιππος καὶ Σάτυρος, ἐρώμενος αὐτοῦ, ὃ δὲ καὶ τὰ περὶ τῆς φύσεως προσπεφώνηκεν οὕτως.

Πausανία, αὐ δὲ κλυθὶ δαίφρονος Ἀγχίτου υἱέ (6).

Hunc Pausaniam Anchiti filium egregia laude ornavit Empedocles scripto epigrammate, quod apud Diogenem Laertium l. c. et in Anthologia Palatina VII, 508 exstat:

Πausανίην ἱητρὸν ἐπόνυμον, Ἀγχίτου υἱόν,

1) Vss. 36-57.

2) Cicero Quæst. Acad. I, 12.

3) Ibid. IV, 5.

4) Sextus Empiricus adv. Math. VII, 123-124: ἄλλοι δὲ ἦσαν οἱ λέγοντες κατὰ τὸν Ἐμπεδοκλέα κριτήριον εἶναι τῆς ἀληθείας οὐ τὰς αἰσθήσεις, ἀλλὰ τὸν ὀρθὸν λόγον, τοῦ δὲ

ὀρθοῦ λόγου τὸν μὲν τινα θεῖον ὑπάρχειν, τὸν δὲ ἀνθρώπινον, ὃν τὸν μὲν θεῖον ἀνέφοιστον εἶναι, τὸν δὲ ἀνθρώπινον ἐξαισθη-

5) Vs. 82. τὴν σὺ νόψ δέρκευ μὴδ' ἐμῆλασιν ἦσο τετὴ- πῶς.

6) Vide quæ de his verbis dixi in Commentario ad vs. 53.

τόνδ' Ἀσκληπιάδην πατρὶς ἔθρεψε Γέλα,
ὃς πολλοὺς μαγεροῖσι μαραινομένους καμῆτοισι
φῶτας ἀπέστρεψεν Παρσεφόνης θαλάμων (1).

Accedit Galeni auctoritas qui Therapeut. I t. IV, p. 35 ed. Basil. Pausaniam summa inter medicos gloria floruisse testatur : καὶ πρόσθεν μὲν ἔρις ἦν οὐ σμικρά, νικῆσαι τῶν πλήθει τῶν εὐρημάτων ἀλλήλους ὀριγνομένων τῶν ἐν Κῶ καὶ Κνίδῳ. διττὸν γὰρ ἐπι τοῦτο τὸ γένος ἦν τῶν ἐπὶ τῆς Ἀσίας Ἀσκληπιαδῶν, ἐπικλιπόντος τῶν κατὰ Ῥόδον. ἤριζον δ' αὐτοῖς τὴν ἀγαθὴν ἔριν ἐκείνην, ἣν Ἡσίοδος ἐπήγει, καὶ οἱ ἐκ τῆς Ἰταλίας ἰατροί, Φιλιστίων καὶ Ἐμπεδοκλῆς καὶ Πausανίας καὶ οἱ τούτων ἑταῖροι. Anchitum patrem, qui in epigrammate memoratur, eundem esse putarunt viri docti, quem Iamblichus Empedoclis hospitem fuisse atque ab eo e summo periculo ereptum refert in vita Pythagoræ 113 : Ἐμπεδοκλῆς δὲ σπασαμένου τοῦ ξίφους (leg. τὸ ξίφος) ἤδη νεανίου τιγὸς ἐπὶ τὸν αὐτοῦ ξενοδόχον Ἀγγιτον, ἐπὶ δικάσας δημοσίᾳ τὸν τοῦ νεανίου πατέρα θανάτωσε, καὶ ἔξαντος, ὡς εἶχε συγχύσας καὶ θυμοῦ, ξιφῆρος παῖσαι τὸν τοῦ πατρὸς καταδικαστήν, ὥσανει φονία Ἀγγιτον, μεθαρμοσάμενος εὐθὺς ἀνεκρούσατο τὸ νηπενθές τ' ἀχολόν τε κακῶν ἐπιόληθον ἀπάντων, κατὰ τὸν ποιητὴν, καὶ τὸν τε ἑαυτοῦ ξενοδόχον Ἀγγιτον θανάτου ἐβρύσατο καὶ τὸν νεανίαν ἀνδροφονίας. Quodsi cum Anchito patre et Pausania filio eodem amicitia vinculo conjunctus fuit Empedocles, non est quod miremur philosophum Pausania hos de rerum natura libros dedicasse. Quod autem Bergkii pluribus argumentis efficere aggreditur, Empedoclem non hoc tantum poema, sed lustralia etiam carmina ad eundem Pausaniam atque ad Telaugem, Pythagoræ filium, misisse, ut duos viros sapientia claros in utriusque operis fronte compellaverit : id admodum incertum videtur, rationes autem quas affert, parum probabiles sunt. Jam singulas argumentationis partes videamus. Lustralia carmina ita orsus est Empedocles, ut amicos, quos Agrigenti haberet, alioqueretur (2) (cf. Diog. Laert. VIII, 54 et 62) :

Ἦ φίλοι οἱ μέγα ἄστου κατὰ ξανθοῦ Ἀκράγαντος

ναίετ' ἂν ἄκρα πόλεως ἀγαθῶν μελεδήμονες ἐρ-
ξείνων αἰδοῖσι λιμένες, κακότητος ἄπειροι, [γων,
χαίρετ'· ἐγὼ δ' ὑμῖν θεὸς ἀμβροτος, οὐκέτιθνητός,
πωλῶμαι μετὰ πᾶσι τατιμένος, ὥσπερ ἴοικε,
ταινίαις τε περίστεπτος στίφασίν τε θαλαίσις.
Τοῖσιν ἄμ' εὐτ' ἂν ἔωμαι ἐς ἄστεα τηλεθόοντα,
ἀνδρῶν ἢ γυναιξὶ σεβίζομαι· οἱ δ' ἄμ' ἔπονται
μυριοί, ἐξερόντες ὅπη πρὸς κέρδος ἀταρπός,
οἱ μὲν μαντοσυνέων κεχρημένοι, οἱ δ' ἐπὶ νοῦσων
(δηρὸν δὴ χαλεπῆσι πεπαρμένοι ἄμφ' ὀδύνησιν)
παντοίων ἐπύθοντο κλύειν εὐχέα βάξιν.

Longe diversam esse apparet rationem illius loci qui a Diogene Laertio VIII, 59 affertur (3) :

Φάρμακα δ' ὄσσα γεγᾶσι κακῶν καὶ γήραος ἄλλα
πέυση, ἐπεὶ μόνῃ σοι ἐγὼ κρανέω τάδε πάντα·
παύσεις δ' ἀκαμάτων ἀνέμιμον μένος, οἱ τ' ἐπὶ γαῖαν
ὀρνύμενοι πνοιαῖσι καταφθινύθουσιν ἄρουραν,
καὶ πάλιν, εὐτ' ἐθέλησθα, παλίντιτα πνεύματ'
[ἐπάξεις·
θήσεις δ' ἐξ ὀμβροιο κελαινοῦ καίριον· αὐχμῶν
ἀνθρώποις, θήσεις δὲ καὶ ἐξ αὐχμοῖο θερείου
βρέματα δενδρεόθρεπτα, καλὸν θέρος ἀρδεύσοντα,
ἄξεις δ' ἐξ Αἰδαο καταφθιμένου μένος ἀνδρός.

In quo quum ad unum convertat orationem Empedocles, errasse opinor Sturzium et Bergkium qui hæc verba inter καθαρμούς posita fuisse censuerunt. Ipsa autem de qua philosophus loquitur materia testimonio est hos versiculos e medico carmine (ἐκ τῶν ἰατρικῶν) esse sumtos, quod unum Karstenio etiam verborum argumento convenire videbatur. Adde quod in codice quodam Matritensi, quo lidem versus servantur (teste Iriarte Catalog. p. 450) hæc adscripta sunt : Ἐμπεδοκλῆς Πausανίᾳ ὑφηγήσατο τὸ (περὶ τῆν) ἄπνου. Quæ congruunt cum iis quæ Hecataides apud Diogenem VIII, 60 rettulit : Ἡρακλείδης δὲ ἐν τῶν περὶ νόσων φησί, καὶ Πausανίᾳ ὑφηγήσασθαι αὐτὸν τὰ περὶ τῆν ἄπνου. Hinc fuerunt qui colligerent, Pausaniam scriptum de Panthea, muliere Agrigentina, edidisse, quæ quum mortua visa atque a medicis deposita jam ac desperata esset, Empedoclis arte in vitam revocata

1) Confer quæ notavi ad vs. 473-476. Epigramma hoc, a Diogene Empedocli ascriptum, in Anthologia Platonica incertis adnumeratur, in Palat. VII, 508 librarium, ut videtur, errore ad Simonidem auctorem refertur. Cf. Schneidew. Simonid. rell. p. 225. Pro ἔθρεψε quod

Laertius suppeditat, in Anthologia est ἔθαψε. Sed Pausaniam Empedocli superstitem fuisse tradit Diogenes lib. VIII, 68 et 69.

2) Vid. vs. 397-408.

3) Cf. vs. 462-470.

est (1). Alii Empedoclem ipsum ejusmodi librum composuisse arbitrati sunt. Quamquam autem e Laertii verbis nihil certi cogere licet, quoniam ὑφηγεῖσθαι *præcipere* tam sermonibus quam scriptis significat, tamen propter ultimum versum :

ἄξεις δ' ἐξ Ἄϊδαο καταφθιμένου μένος ἀνδρός,

facile adducor, ut philosophum rationem curandorum hominum qui etsi exanimis videantur, nondum tamen exspirant, versibus persecutum et Pausaniæ tradidisse putem. Similiter Democritus historiam hominum pro mortuis habiturum, qui postea revixerunt, libro *περὶ τῶν ἐν Ἄδου* enarravit. Vid. *Democr. fragm. p. 117*. Quodsi locus, de quo agitur, neque e libris de rerum natura scriptis neque e *καθαρμοῖς*, sed e medico carmine depromptus est, omnis Bergkii disputatio ad irritum cadit. Sed ad alterum ejus argumentum transgredior. E versu qui apud Diogenem exstat :

Πausania, σὺ δὲ κλύθι δαίφρονος Ἀγχίτου υἱέ,

concludit doctus ille vir alium præterea fuisse, quem eodem loco poeta allocutus sit propterea quod σὺ δὲ proprio nomine præmisso tum demum in usu sit, ubi sermo ab alio ad alium subito deflectat, ut apud Euripidem in *Oreste v. 1689* :

Ἦ Ζηνὸς Ἑλένη χαιρε καί, ζηλῶ δέ σε θεῶν κατοικήσασαν Ἰλιον δόμον.

Ὅριστα, σοὶ δὲ παῖδ' ἐγὼ κατεγγυῶ.

Cf. Porson. ad ejusdem fabulæ vs. 614. Non negaverim σὺ δὲ prægresso proprio nomine ita sæpe usurpari, ut quando sermo ab alio ad alium transit posterior priori opponatur. Neque tamen hoc semper fit. Etenim Hesiodus Op. et D. vs. 27 :

ὦ Πέρση, σὺ δὲ ταῦτα τῶν ἐνικαίθεο θυμῶν,

et vs. 272 :

ὦ Πέρση, σὺ δὲ ταῦτα μετὰ φρεσὶ βάλλει σῆσιν,

nulla alterius mentione facta unum fratrem affa-

tur. Ergo particula δὲ non hominem homini, sed sententiam sententiæ opponit. Quamobrem non alius præterea querendus est quem eo honore dignatus sit Empedocles, ut *Physica* ei inscriberet, siquidem unus sufficit Pausanias. Huc uli et τὰ λατρικὰ consecravit. Quum vero Iustrallum carminum initio aut omnes Agrigentinos aut quosdam, quorum familiaritate uteretur, compellaverit, in horum societatem liquet Telaugem venire non posse, qui si quid video non apud Agrigentinos, sed apud Crotoniatis vivebat Cf. Schol. ad Plat. *Remp. X, 475, 16*. Taceo temporum rationem quæ Empedocleæ cum Telauge consuetudini obstare videtur (2).

Quod reliquum est quæritur quomodo dispersæ carminum reliquiæ, si non ad pristinam, quod fieri nequit, seriem revocari, at certe in probabilem sententiarum ordinem redigi possint. De quo diversissima eruditorum hominum judicia fuisse nemo mirabitur. Neque enim quidquam difficilius est, quam artificiosæ quondam compagis disjecta membra simili arte conglutinare et colligare. Quæ res in Empedocle tanto plus habet dubitationis, quanto major carminum pars perit. Quapropter sic digessi Empedoclis dicta, ut alia priorum editorum exemplo disponerem, alia ipse meo arbitrato ordinarem.

Ediderunt autem Empedoclem Henr. Stephanus in *Poesi Philosophica Parisiis 1573*, Fr. Gull. Sturzius Lipsiæ 1805, Amadeus Peyron ibid. 1810, Thomas Gaisfordius in *Poetis minoribus græcis t. III*, Simon Karstenius Amstelodami 1838, Henr. Steinius Bonnæ 1852. Porro ad emendandum poetam accesserunt nonnullæ virorum doctorum conjecturæ Bergkii (3), Prelleri (4), Emperii (5), Panzerbieteri (6), Schneidewini (7), Lobeckii (8), aliorum partim in *Ephemeridibus*, partim aliis locis propositæ. Denique fragmentorum numerus auctus est versibus nuper ab Emmanuele Millero (9) et P. Matranga (10) vulgatis.

1) Diog. Laert. lib. VIII, 69 : Ἐριππος δὲ φησι, Πάνθειαν τινα Ἀκραγαντινήν, ἀπηλπισμένην ὑπὸ τῶν ἰατρῶν, θεραπεύσαι αὐτὸν. Cf. ibid. 61 et Suidas in ἄπλους.

2) Vide quæ in Commentario notavi ad vs. 477.

3) Vid. *Acta Societatis Græcæ I, 1 p. 203* seqq.; *Commentationem de Emped. proæm. Berol. 1839*; *Ephem. Antiq. 1835, 39*; 1837, 54; 1842, 10.

4) Cf. *Ephem. Antiq. 1837, 18* et *Hist. Phil. Gr. R. Hamb. 1838*; ed. alt. 1858.

5) In opusculis.

6) *Beiträge zur Kritik und Erklärung des Emp. Meining. 1844*. Cf. *Eph. Antiq. 1845, p. 883* sqq.

7) *Philol. T. VI, p. 155* sqq. (Göttingæ 1851).

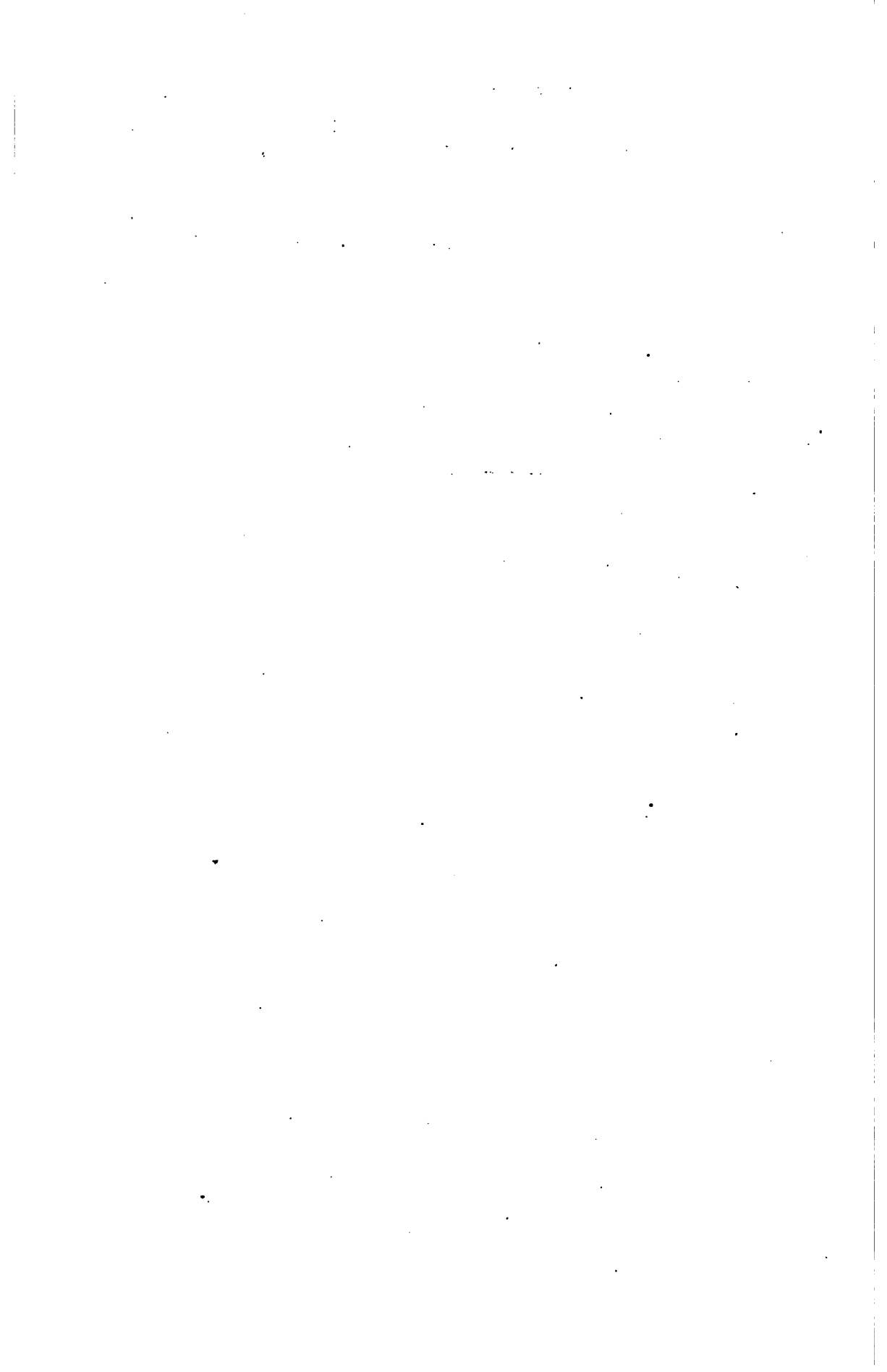
8) Vid. *Ἐρηματικὸν sive verb. Græc. et nom. verbal. technol. (Regimontii 1846)*.

9) In libro qui inscribitur : Ὀριγένους φιλοσοφούμενα ἢ κατὰ πασῶν αἰρέσεων ἐλεγχοί. Origenis philosophumena sive omnium heresiarum refutatio, e codice Parisino nunc primum edidit E. Miller. Oxonii 1851.

10) In *Anecdotis Græcis. Romæ 1850*.

Quæ quum ita sint, id operam dedi, ut novus hic Empedoclis reliquiarum liber non modo superioribus omnibus locupletior esset, sed etiam diligentioris recessione laudem haberet. Plurima igitur quæ depravata erant correxi, multa etiam quæ obscura videbantur accuratius quam a quoquam factum erat explicui. Quantum vero tam

exponendis his carminibus ad restituendam pristinam Stewis Musæ nitorem, tum adjecta interpretatione latina additoque commentario ad illustrandos mirabiles de rerum natura versus attulerim, aliorum esto iudicium. Mihi in præsens neque plura neque pauciora dare propositum erat.

ΕΜΠΕΔΟΚΛΕΟΥΣ

ΕΠΗ.

ΠΕΡΙ ΦΥΣΕΩΣ.

ΕΚ ΤΟΥ ΠΡΟΟΙΜΙΟΥ.

Ἔστιν ἀνάγκης χρῆμα, θεῶν ψήφισμα παλαιόν,
 ἀίδιον, πλατέεσσι κατεσφρηγισμένον ὄρκιοις,
 εὐτέ τις ἀπλακίησι φόνῳ φίλα γυῖα μίην
 αὐτῶς ἢ ἐπίορκον ἀμαρτήσας ἐπομόσση
 5 (δαίμων ὅτε βίοιο λελόγησσι μακράωνος),
 τρίς μιν μυρίας ὄρας ἀπὸ μακάρων ἀλάησθαι,
 γεινόμενον παντοῖα διὰ χρόνου εἶδα θνητῶν,
 ἀργαλέας βιότοιο μεταλλάσσοντα κελεύθους,
 ὡς καὶ ἐγὼ νῦν εἰμι φυγὰς θεόθεν καὶ ἀλήτης,
 10 νεῖκεϊ μαινομένῳ πίσυρος.

* * *

Ἦδη γάρ ποτ' ἐγὼ γενόμενῳ κοῦρός τε κόρη τε
 θάμνος τ' οἰωνός τε καὶ εἰν ἄλλι ἔλλοπος ἰχθύς.

* * *

Ὀμοί, ὅτ' οὐ πρόσθεν με διώλεσε νηλεὲς ἦμαρ,
 πρὶν σκέτλι' ἔργα βορῆς περὶ χεῖρσι μητίσασθαι.

* * *

15 ἔξ ὄης τιμῆς τε καὶ ὄσσου μήκειος δλοῦ
 ὠδε τάλας λειμῶνας ἀναστρέφομαι κάτα θνητῶν.

* * *

κλαῦσά τε καὶ κώκυσα ἰδὼν ἀσυνήθεα χῶρον.

* * *

ἀτερπεία χῶρον,
 ἔνθα Φόνος τε Κότος τε καὶ ἄλλων ἔθνεα Κηρῶν,
 20 (αὐχμηραὶ τε νόσοι καὶ σήψιες ἔργα τε βρυστά)
 Ἄτης ἂν λειμῶνά τε καὶ σκότον ἠλάσκουσιν.

* * *

Ἐνθ' ἦσαν Χθονίη τε καὶ Ἥλιόπη ταναῶπις,
 Δῆρις θ' αἰματόεσσα καὶ Ἀρμονίη θεμερῶπις,
 Καλλιστώ τ' Αἰσχρῆ τε, Θούσά τε Δηναίη τε
 25 Νημερτής τ' ἐρόεσσα μαλάγκουρός τ' Ἀσάφεια.

* * *

Φωσὼ τε Φθιμένη τε καὶ Εὐναίη καὶ Ἐγερεῖς,
 Κινὼ τ' Ἀστεμφής τε, πολυστέφανός τε Μεγιστώ
 καὶ Φορυτὴ καὶ δια Σιωπή τ' Ὀμφαίη τε.

* * *

EMPEDOCLIS

CARMINA.

DE NATURA.

E PROCEMIO.

Necesse est ac deorum decretum antiquum,
 æternum, magno confirmatum jurejurando,
 si quis per scelus membra cade polluerit
 temere vel admisso flagitio pejeraverit
 (genius qui quidem longam sortiti sunt vitam),
 eum ter dena annorum millia procul a beatis errare
 nascentem interpositis intervallis per omnis generis morta-
 molestas vitas vias mutantem, [lium formas,
 quemadmodum et ego nunc e caelo profugus sum et exsul,
 Discordiæ furenti parens.

* * *

Jam enim ipse puer aliquando fui atque puella
 et frutex et ales et mutus in sequore piscis.

* * *

Hei mihi, quod non ante me ater dies absumsit,
 quam nefandas dapes circumcirca labiis attingissem.

* * *

Post qualem honorem quantamque felicitatis amplitudinem
 ita infelix mortalium in pratibus versor.

* * *

Flevi et ejulavi ipsolitam sedem conspicatus.

* * *

hæcætablem sedem,
 ubi Cædes et Simultas et aliorum agmina Fatorum
 (tetrique morbi et contagia et opera fluxa)
 Noxiæ per pratrum perque tenebras vagantur.

* * *

Ibi erant Terricola et longe spectans Heliopæa
 Pugnaque cruenta et decoro Harmonia vultu,
 Pulchritudo et Deformitas, Properantia tarda que Cura [tio;
 et amabilis Sinceritas et nigris oculorum pupillis Dissimula-

* * *

Ortus et Interitus ac Sopor et Vigilantia,
 Motus et Inconcessa Quies et honorata Majestas
 ac Squalor divinumque Silentium et clara Vox.

* * *

Ἠλύθομεν τόδ' ὅπ' ἄντρον ὑπόστανον.

30 Ὡ πόποι, ὦ δειλὸν θνητῶν γένος, ὦ δυσάνολγον,
ὦ ἄν ἔξ ἐρίδων ἐκ τε στοναχῶν ἐγένεσθε.

35 Αἰθέριον μὲν γὰρ σφε μένος πόντονδε διώκει,
πόντος δ' ἐς χθονὸς οὐδας ἀπέπτυσε, γαῖα δ' ἐς αὐ-
-ἡλίου ἀκάμαντος, ὃ δ' αἰθέρος ἔμβαλε δίναις· [γὰς
ἀλλος δ' ἐξ ἄλλου δέχεται, συγγέουσι δὲ πάντες.

Στεινωποὶ μὲν γὰρ παλάμαι κατὰ γυῖα κέχυνται,
πολλὰ δὲ δαίν' ἔμπαια, τάτ' ἀμβλύνοισι μερίμνας,
παῦρον δὲ ζωῆς ἀβίου μέρος ἀθήσαντες
ὠκυμωροὶ, καπινοῖο δίκην ἀρθέντες ἀπέπταν,
40 αὐτὸ μόνον πεισθέντες, ὅτω προσέκυρσεν ἕκαστος,
πάντοσ' ἐλαυνόμενοι· τὸ δ' ὄλον πᾶς εὐχεται εὐρεῖν
[κουστά,
αὐτως· οὐτ' ἐπιδερκτὰ τὰδ' ἀνδράσιν οὐτ' ἐπα-
-οὔτε νόμο περιληπτὰ. Σὺ δ' οὖν, ἐπεὶ ὦδ' ἐλιάσθης,
πεύσσαι οὐ πλέον ἢ βροτείῃ μητις δρᾶται.

45 Ἄλλὰ θεοὶ τῶν μὲν μανίην ἀποτρέψατε γλώσσης,
ἐκ δ' ὄσιων στοματίων καθάρην ὀχετεύσατε πηγῆν.
Καί σε, πολυμνήστη λευκώλενε παρθένε Μοῦσα,
ἄντομαι, ὧν θέμις ἐστὶν ἐφημερίοισιν ἀκούειν,
πέμπε παρ' Εὐσεβίης ἑλάουσ' εὐήνιον ἄρμα.
50 μηδὲ μὲ γ' εὐδόξοιο βίησεται ἄνθεα τιμῆς
πρὸς θνητῶν ἀνελέσθαι, ἐφ' ᾗθ' ὄσις πλέον εἰπεῖν.
Θάρσει καὶ τότε δὴ σοφίης ἐπ' ἀκροῖσι θύαζε.
Ἄλλ' ἄγ' ἄθρει πάση παλάμῃ, πῆ δῆλον ἕκαστον,
μηδέ τιν' ὄψιν ἔχων πιστοῦ πλέον ἢ κατὰ κούρας
55 ἢ ἀκοῆν ἐρίδουπον ὑπὲρ τρανώματα γλώσσης,
μηδὲ τι τῶν ἄλλων, ὅππῃ πόρος ἐστὶ νοῆσαι·
γυῖων πίστιν ἔρυκε, νόει δ' ἤ δῆλον ἕκαστον.

Παυσανία, σὺ δὲ κλύθι, δαίφρονος Ἄγχιτου υἱέ!

60 Τέσσαρα τῶν πάντων βιζώματα πρῶτον ἄκουε,
πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γαῖαν ἰδ' αἰθέρος ἀπλεστον ὕψος·
ἐκ γὰρ τῶν ὅσα τ' ἦν ὅσα τ' ἔσσειται ὅσα τ' ἔασιν.

ΕΚ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ.

65 Δίπλ' ἐρέω· τοτὲ μὲν γὰρ ἐν ἠϋζήθῃ μόνον εἶναι
ἐκ πλεονῶν, τοτὲ δ' αὖ διέφθ' πλέον' ἐξ ἐνός εἶναι.
Δοιῆ δὲ θνητῶν γένεσις, δοιῆ δ' ἀπόλειψις·
66 τὴν μὲν γὰρ πάντων σύνοδος τικτεῖ τ' ὀλέκει τε,
ἢ δὲ πάλιν διαφουμένων θρεφθεῖσα διέπτῃ·
καὶ ταῦτ' ἀλλάσσοντα διαμπερές οὐδαμὰ λήγει,

Pervenimus in hoc antrum obcurum.

Pro dii! o miserum mortale genus, o infortunatum!
quantis e litibus et suspiriis orti estis.

Namque eos aetherea vis in mare propellit,
mare in terrae solum expulit, terra in flammam
solis indefessi, hic aetheris injicit vorticibus;
alius ex alio excipit, horrent vero omnes.

Angusta enim intelligendi facultas per artus fusa est,
multaque ingruunt mala, mentis liebetantia curam,
breve autem vitae non vitalis spatium emensi conspiciuntque
cita morte fumi instar absumti avolant,
id tantum perspectum habentes, quod cuique assequi licuit,
quoquo versus agitati; universum vero mente se compre-
[hendisse
frustra omnes gloriantur: nec visu illud hominibus nec auditu
nec intellectu percipiendum. Tu vero quando huc recessisti,
non plus cognosces, quam quantum humana intelligentia
[videt.

Sed Diis istorum furem a lingua avertite mea
sanctoque ex ore purum educite flumen.
Teque, Musa memor, candidis ulnis ornata virgo,
precor, (dicturo mihi) quantum mortalibus audire fas sit,
a Pietate profecta agilem mitte currum.
Neque me impellet cupiditas eximii flores honoris
a mortalibus reportandi, ut plura quam fas sit enuntiem.
Aude et sic in sapientiae fastigium evadito.
Sed age, quantum potes cerne, qua quidque manifestum sit,
neve visis magis crede quam quantum pupillae doceat,
neve auditui obtuso magis quam quantum te clara linguae pro-
neve ulli reliquarum cognoscendi viarum: [nuntiatio docet,
sensuum fidem declina, reputa vero quale quidque per se
[appareat.

Pausania, tu haec audi, sapientis Anchiti filii.

Quattuor rerum omnium radices primum audi:
ignem et aquam terramque et aetheris immensitatem:
ex his enim orta quaecunque fuerunt eruntque et nunc sunt.

E PRIMO PHYSICORUM.

Duplex praecipuum dabo: modo enim unum crescit solum
e pluribus, modo rursus plura ex uno secreta oriuntur.
Duplex est mortalium ortus, duplex item interitus:
illum enim coitus omnium gignit et perdit,
hic rursus auctus diremtis iisdem rumpitur ac dissiliit;
atque haec perpetuo variari nequaquam desinunt,

ἄλλοτε μὲν φιλότῃτι συναρχόμεν' εἰς ἓν ἅπαντα,
 ἄλλοτε δ' αὖ διχ' ἕκαστα φορευόμενα νείκεος ἔχθει.
 70 Οὕτως ἦ μὲν ἓν ἐκ πλεόνων μεμάθηκε φύεσθαι,
 ἦδὲ πάλιν διαφύοντος ἐνὸς πλέον' ἐκτελείθουσι,
 τῇ μὲν γίνονται τε καὶ οὐ σφισιν ἔμπεδος αἰών·
 ἦ δὲ τὰδ' ἀλλάσσοντα διαμπερές οὐδαμὰ λήγει,
 ταύτῃ δ' αἰὲν ἕσασιν ἀκίνητον κατὰ κύκλον. [ἔσι.
 75 Ἄλλ' ἄγε, μύθων κλύθι· μάθη γάρ τοι φρένας αὖ-
 ὤς γὰρ καὶ πρὶν ἔειπα, πιραύσκων πείρατα μύθων,
 διπλ' ἑρέω· τοτὲ μὲν γὰρ ἓν ἠϋξήθη μόνον εἶναι
 ἐκ πλεόνων, τοτὲ δ' αὖ διέφυ πλέον ἐξ ἐνός εἶναι·
 πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γαῖα καὶ αἰθέρος ἦπιον ὕψος,
 80 Νείκος τ' οὐλόμενον δίχα τῶν, ἀτάλαντον ἕκαστῳ
 καὶ Φιλότης μετὰ τοῖσιν, ἴση μῆκος τε πλάτος τε·
 τῆν σὺ νόμῳ δέρκευ μῆδ' ὀμμασιν ἦσο τεθηπώς·
 ἦτις καὶ θνητοῖσι νομίζεται ἔμφυτος ἄρθροισι,
 τῇ τε φίλα φρονέουσ' ἰδ' ὁμοῖα ἔργα τελοῦσι,
 85 γηθοσύνην καλέοντες ἐπώνυμον ἠδ' Ἀφροδίτην·
 τῆν οὔτις διὰ παντὸς ἐλισσομένην δεδάτηκε [τηλόν.
 θνητὸς ἀνὴρ. Σὺ δ' ἄκουε λόγων στόλον οὐκ ἀπα-
 ἴαυτα γὰρ ἴσα τε πάντα καὶ ἡλικα γένναν ἕσασι,
 τιμῆς δ' ἄλλης ἄλλο μέδει, πάρα δ' ἦθος ἕκαστῳ·
 90 ἐν δὲ μέρει κρατεύουσι περιπλομένοιο κύκλοιο,
 καὶ φθίνει εἰς ἀλλήλα καὶ αὐξεται ἐν μέρει αἴσης.
 Καὶ πρὸς τοῖς οὐτ' ἄλλο τι γίνεταί οὐδ' ἀπολήγει.
 Εἴτε γὰρ ἐφθείροντο διαμπερές, οὐκέτ' ἂν ἦσαν·
 τοῦτο δ' ἐπαυξήσειε τὸ πᾶν τί κε καὶ πόθεν ἔλθόν;
 95 πῆ δέ κε καὶ ἀπολοῖατ', ἐπεὶ τῶνδ' οὐδὲν ἔρμηον;
 ἀλλ' αὐτ' ἔστιν ταῦτα, δι' ἀλλήλων δὲ θέοντα
 γίνεταί ἄλλοτε ἄλλα διηκεές, αἰὲν ὁμοῖα.
 Ἄλλο δὲ τοι ἑρέω· φύσις οὐδενοῦς ἔστιν ἅπάντων
 θνητῶν, οὐδέ τις οὐλομένου θανάτοιο τελευτή,
 100 ἀλλὰ μόνον μίξις τε διάλλαξις τε, μιγέντων
 ἔστι, φύσις δ' ἐπὶ τοῖς ὀνομάζεται ἀνθρώποισιν.
 ἐκ τοῦ γὰρ μὴ ἐόντος ἀμήχανόν ἐστι γενέσθαι,
 τό τ' ἐὸν ἐξόλλυσθαι ἀνήνυστον καὶ ἀπρηκτον·
 αἰεὶ γὰρ περιέσται θηγὴ κέ τις αἰὲν ἐρείδη.
 105 ἀλλὰ κακοῖς μὲν κάρτα πέλει κρατεύουσιν ἀπιστεῖν·
 ὡς δὲ παρ' ἡμετέρης κέλεται πιστώματα Μοῦσης,
 γνῶθι, διατμηθέντος ἐνὶ σπλαγγνοῖσι λόγοιο.
 Οἱ δ' ὅ, τι κεν κατὰ φῶτα μιγέν φάος αἰθέρος ἔκη,
 ἦδὲ κατ' ἀγροτέρων θηρῶν γένος ἦ κατὰ θάμνων
 110 ἦδὲ κατ' οἰωνῶν, τότε μὲν φάσκουσι γενέσθαι·
 εὔτε δ' ἀποκριθῶσι, τὸ δ' αὖ δυσδαίμονα πότμον
 ἀπρεπέως καλέουσι, νόμῳ δ' ἐπίφημι καὶ αὐτός.
 Νῆπιοι· οὐ γὰρ σφιν δολιχόφρονές εἰσι μέριμναι,
 οἱ δὲ γίνεσθαι πάρος οὐκ ἐὸν ἔλπίζουσιν
 115 ἦ τι καταθνήσκειν τε καὶ ἐξόλλυσθαι ἅπαντη.
 Οὐκ ἂν ἀνὴρ τοιαῦτα σοφὸς φρεσὶ μαντεύσαιοτο,
 ὡς ὄφρα μὲν τε βιώσι, τὸ δὲ βίοντα καλέουσι,
 τόφρα μὲν οὖν εἰσιν καὶ σφιν πάρα δεινὰ καὶ ἐσθλά·
 πρὶν δὲ πάγεν τε βροτοὶ καὶ ἐπὶ λύθην οὐδὲν ἄρ' εἰσίν.

modo per amicitiam coeuntia in unum cuncta,
 modo rursus seorsum quæque acta discordiæ odio
 ita quatenus unum e pluribus existere consuevit
 rursusque, uno disrupto, plura exoritur,
 eatenus et nascuntur et caduco sunt avo;
 quatenus vero ea perpetuo mutari non desinunt,
 eatenus semper immotum consistunt per orbem.
 Age vero, verba mea audi, doctrina enim mentem auget.
 Namque, ut ante dixi, placitorum summas comprehendens,
 duplex dabo præceptum: modo enim unum crescit solum
 e pluribus, modo rursus plura ex uno excreta oriuntur:
 ignis, aqua et terra et clementis ætheris altitudo,
 et seorsum ab illis exiliabilis Discordia unicuique viribus
 et inter ipsa Amicitia æque longa atque lata. [par
 Quam tu animo cerne neve oculis attonitus sede:
 hancetiam mortales artibus suis ingeneratam esse credunt:
 hac benevoli inter se sunt et iisdem rebus student,
 gaudium cognominantes illam et Venerem:
 quam per universum gradientem nemo agnovit
 mortalis. Tu vero verborum meorum ornatum non falla-
 Hæc enim paria sunt cuncta et æqualia genere, [cem audi.
 aliud autem alio munere fungitur et sua cuique est indoles;
 per vices vero regnant, circumactio temporis orbe,
 et vanescunt in se mutuo et crescut fatalibus vicibus;
 neque ad hæc subnascitur nec deperit quidquam.
 Sive enim interciderent penitas, non amplius forent;....
 Hoc autem universum quæ vis et unde profecta auget?
 Quomodo item intereant elementa, quum horum nihil sit va-
 Sed ipsa sunt illa, commeantia autem perse invicem [cum?
 alias alia existunt perpetuo, ipsa sui semper similia.
 Aliud vero tibi dicam: nec ortus est utilius rerum
 mortalium, nec funestæ mortis interitus,
 sed sola mixtio mixtorumque secretio,
 generatio vero in his rebus ab hominibus vocatur.
 Ex eo enim, quod non est, fieri nequit, ut quidquam
 ens vero interire nullo pacto potest; [oriatur,
 semper enim superabit, quocumque quis illud propulerit.
 Sed malis utique mos est diffidere veris ac legitimis; [bent,
 tu vero, quemadmodum certa Musæ nostræ argumenta ju-
 teneto, mente in præcordiis divisa. [ris lucem pervaserit,
 At illi, quidquid ad hominis similitudinem mixtum in æthe-
 vel ex agrestium animantium genere vel fructicum
 vel volucrum, id quidem natum putant;
 quum vero illa secernuntur, hoc infaustum fatum [modo.
 inepte appellant, sed ad consuetudinem ipse me accom-
 Stulti: neque enim perspicax ipsis mentis acies est,
 ut qui quod prius non erat id gigni existiment
 aut emori aliquid et penitas interciderere.
 Neque vir sapiens talia opinetur,
 quamdiu vivant mortales, quam illi certe vitam vocant,
 tamdiu ipsos esse et bona iis malaque evenire, [esse.
 antequam vero concreti et postquam dissoluti sint, nihil

*

*

*

*

*

*

120 Ἄλλ' ἄγε, τῶνδ' ἄρων προτέρων ἐπιμάρτυρα δέρκευ
εἶ τι καὶ ἐν προτέροισι λιπόξυλον ἔπλετο μορφῆ,
ἠέλιον μὲν λαμπρὸν ὄρῃν καὶ θερμὸν ἀπάντη,
ἄμβροτα δ' ὄσσα πέλει τε καὶ ἀργεῖ τε δεύεται αὐγῆ,
ὄμβρον δ' ἐν πᾶσι δνοφρονέτα τε βίγαλέον τε·
125 ἐκ δ' αἴης προρέουσ' ἐθέλυμένα τε καὶ στερεωπά.
Ἐν δὲ κότῳ διάμορφα καὶ ἀνδιχα πάντα πέλονται,
σὺν δ' ἔβη ἐν φιλότῃ καὶ ἀλλήλοισι ποθεῖται.
Ἐκ τῶν πάνθ' ὄσα τ' ἦν ὄσα τ' ἔσθ' ὄσα τ' ἔσται ὀπίσω,
δένδρεά τ' ἐβλάστησε καὶ ἀνέρες ἠδὲ γυναῖκες,
130 θῆρες τ' οἰωνοὶ τε καὶ ὕδατοθρέμμονες ἰχθῦς
καὶ τε θεοὶ δολιχαίωνες, τιμῆσι φέριστοι.
αὐτὰ γὰρ ἔστιν ταῦτα, δι' ἀλλήλων δὲ θέοντα
γίγνεται ἀλλοιωπά· διάπτυξις γὰρ ἀμείβει.

* * *

Ἦς δ' ὅποταν γραφεές ἀναθήματα ποικίλλωσιν,
135 ἀνέρες ἀμφὶ τέχνης ὑπὸ μήτιος εὖ δεδαῶτε,
οἷτ' ἐπεὶ οὖν μάρψωσι πολύχροα φάρμακα χερσίν,
ἀρμονίῃ μίξαντε τὰ μὲν πλέω, ἀλλὰ δ' ἐλάσσω,
ἐκ τῶν εἶδεα πᾶσιν ἀλίγχια πορσύνουσιν,
δένδρεά τε κτίζοντε καὶ ἀνέρας ἠδὲ γυναῖκας,
140 θῆρας τ' οἰωνούς τε καὶ ὕδατοθρέμμονας ἰχθῦς,
καὶ τε θεοὺς δολιχαίωνας τιμῆσι φερίστους·
οὕτω μὴ σ' ἀπάτα φρένας, ὥς νύ κεν ἀλλοθεν εἶναι
θηνητῶν, ὄσσα γε φύλα γεγᾶσιν ἀάσπετα, πηγῆν,
ἀλλὰ τορῶς τοῦτ' ἴσθι, θεοῦ πάρα μῦθον ἀκούσας.

* * *

145 Καὶ γὰρ καὶ πάρος ἦν τε καὶ ἔσσεται, οὐδέ ποτ'
τούτων ἀμφοτέρων κεινώσεται ἀσπετος αἰὼν. [οἴω

* * *

Ἐν δὲ μέρει κρατέουσι περιπλομένοιο κύκλιοι,
καὶ φθίνει εἰς ἀλλήλα καὶ αὖξεται ἐν μέρει αἴσης.
Αὐτὰ γὰρ ἔστιν ταῦτα, δι' ἀλλήλων δὲ θέοντα
150 γίγνοντ' ἀνθρωποὶ τε καὶ ἄλλων ἔθνεα θηρῶν,
ἄλλοτε μὲν φιλότῃ συνερχόμεν' εἰς ἓνα κόσμον,
ἄλλοτε δ' αὖ δίχ' ἕκαστα φορευμένα νείκεος ἔχθει,
εἰσόκεν ἂν συμφύντα τὸ πᾶν ὑπένερθε γένηται.
Οὕτως ἦ μὲν ἐν ἐκ πλεόνων μεμάθηκε φύεσθαι,
155 ἠδὲ πάλιν διαφύντος ἐνὸς πλέον' ἐκτελέθουσι,
τῇ μὲν γίγνονταί τε καὶ οὐ σφισιν ἔμπεδος αἰὼν·
ἦ δὲ τάδ' ἀλλάσσοντα διαμπερές οὐδαμὰ λήγει,
ταύτη δ' αἰὲν ἔασιν ἀκίνητον κατὰ κύκλον.

* * *

Τέσσαρα γὰρ πάντων ριζώματα πρῶτον ἔασι·
160 Ζεὺς ἀργῆς Ἥρη τε φερέσβιος ἠδ' Ἄιδωνεὺς
Νῆστις θ' ἡ δακρῶν τέγγει κρούνωμα βρότειον.
Τῶν δὲ συνερχομένων ἐξ ἔσχατον ἴστατο νείκος.

* * *

Αὐτὰρ ἐπεὶ νείκος μὲν ἐνέρτατον ἔκτετο βένθος

Age vero prius dictorum testimonia cerne,
si quid in præcedentibus specie infirmum fuit,
solem aspectu splendidum et omni ex parte calidum,
quæcumque immortalia sunt et candenti jubare irrigantur,
imbrem vero ante omnia obscurum atque frigidum.
E terra autem profluunt epissa quæque et densa.
At per litem deformia et divisa omnia sunt,
coeunt vero per amicitiam et se invicem exoptant.
Ex his omnia quæ fuere, quæ sunt quæque erunt aliquando,
et arbores pullulant et mares feminæque,
feræ et volucres et aquatiles pisces
atque etiam Dii longævi summis ornati honoribus.
Ipsa enim sunt illa, commeantia autem inter sese
aliam induunt formam: secretio enim ea mutat.

* * *

Ut quum pictores tabulis diis sacras variis coloribus dis-
homines artem sollerti mente penitus edocti, tingunt
qui ubi multa pigmenta manibus sumpserunt
apte miscendo hinc plura, illinc pauciora,
ex his figuras omnibus quæ exstant rebus similes efficiunt,
arbusta adumbrantes et viros et feminas,
ferasque et volucres atque aquatiles pisces,
ac deos longævos dignitate cunctis præstantes:
sic mentis errore ductus ne existimes aliam esse
mortalium, quot genera exstiterunt innumerabilia, originem,
sed certo illud teneto, ut a deo tibi traditum.

* * *

Etenim et prius erant atque erunt, neque unquam, opinor,
his ambobus infinitum tempus vacabit.

* * *

Per vices vero regnant, circumacto temporis orbe,
et vaneunt in se mutuo et crescent fatalibus vicibus.
Ipsa enim sunt illa, commeantia autem inter sese
sunt homines et aliarum genera animantium,
modo per amicitiam in unam rerum compagem coeuntia,
modo rursus distracta singula litis contentione,
donec quæ concreta fuerint penitus succubuerint.
Ita quatenus unum et pluribus existere consuevit,
rursusque, uno dirupto, plura exoriuntur,
eatenus et nascuntur et caduco sunt ævo;
quatenus vero ea perpetuo mutari non desinunt,
eatenus semper immotum consistunt per orbem.

* * *

Quattuor enim omnium radices primum sunt:
Jupiter candens et Juno vitalis atque Orcus
et Nestis quæ mortalibus lacrimarum fontem humectat.
His autem coeuntibus (ad) extrema recessit Discordia.

* * *

Sed postquam Discordia ad ima descendit

δίνης, ἐν δὲ μέσῃ φιλότῃ στροφάλιγγι γένηται,
 176 ἐνθ' ἤδη τὰδε πάντα συνέρχεται, ἐν μόνον εἶναι.

Οὐδέ τι τοῦ παντός κενὸν πέλει οὐδὲ περισσόν,
 ἀλλ' ὅγε πάντοθεν ἴσος ἔφυ καὶ πάμπαν ἀπείρων
 σφαῖρος κυκλοτερῆς μονῆ περιγηεῖ γαίων.

ἐνθ' οὐτ' ἡελίοιο διείδεται ὠκεία κῆλα.

170 (σφαῖρον ἔην)

χωρὶς πᾶν τὸ βαρὺ χωρὶς τε τὸ κεύρον (ἔθηκε)·
 ἐνθ' οὐτ' ἡελίοιο δεδίσκεται ἀγλαὸν εἶδος,
 οὐδὲ μὲν οὐδ' αἴης λάσιον δέμας οὐδὲ θάλασσα.
 Πᾶν ἔχθρὸν γὰρ ἔην ἡδ' ἀστοργὸν καὶ ἀκρητόν.

176 Οὕτως ἀρμονίης πυκινῶ κῦται ἐστήρικται
 σφαῖρος κυκλοτερῆς μονῆ περιγηεῖ γαίων.
 Αὐτὰρ ἐπεὶ μέγα νεῖκος ἐνὶ μελέσσιιν ἐθρέφθη
 ἐς τιμᾶς τ' ἀνόρουσε τελειομένοιο χρόνοιο,
 180 πάντα μάλ' ἐξείης πελεμίζετο γυῖα θεοῖο.

...σωρευόμενον μέγεθος.....

..... (δέρκευ)
 τοῦτον μὲν βροτέων μελέων ἀριδείκετον ὄγκον,
 ἄλλοτε μὲν φιλότῃ συνερχόμεν' εἰς ἐν ἅπαντα
 γυῖα, τὰ σῶμα λелоγγε, βίου θαλέουσιν ἐν ἀκμῇ·
 186 ἄλλοτε δ' αὐτε κακῆσι διατηρήεντ' ἐρίδουσι
 πλάσσεται ἀνδιχ' ἕκαστα περὶ ῥηγμῖνι βίοιο.
 Ὡς δ' αὐτὸς θάμνοισι καὶ ἰχθύσιν ὑδρομελάθροισι
 θηρσί τ' ὄρειλοχέουσι ἰδὲ περοβήμοσι κύμβαις.

Αὐτὰρ ἐγὼ παλίνροσος ἐλεύσομαι ἐς πόρον ὕμνων,
 190 τὸν πρότερον κατέλεξα, λόγῳ λόγον ἐποχεταιῦν
 κείνον. Ἐπεὶ νεῖκος μὲν ἐνέρτατον ἵκετο βένθος
 δίνης, ἐν δὲ μέσῃ φιλότῃ στροφάλιγγι γένηται,
 ἐνθ' ἤδη τὰδε πάντα συνέρχεται, ἐν μόνον εἶναι,
 οὐκ ἄφαρ, ἀλλ' ἐθέλημ' ἀνιστάμεν' ἄλλοθεν ἄλλα.
 196 Τῶν δὲ τε μισιογμένων χεῖτ' ἔθνεα μυρία θνητῶν,
 πολλὰ δ' ἀμιχθ' ἔστηκε κεραιομένοισιν ἐναλλάξ,
 ὅσσ' ἔτι νεῖκος ἔρυκε μετάρσιον οὐ γὰρ ἀμ' ἀμφὶς
 πῶ πᾶν ἐξέστηκεν ἐπ' ἔσχατα τέρματα κύκλου,
 ἀλλὰ τὰ μὲν τ' ἐνέμιμνε μελέων, τὰ δὲ τ' ἐξεβεθή-
 200 ὄσσον δ' αἰὲν ὑπεκπροθέοι, τόσσον αἰὲν ἐπῆει [χει-
 ἠτιόφρων φιλότῃτος ἀμεμφέος ἀμβροτος ὄρημῃ.
 Αἴψα δὲ θηήτ' ἐρύοντο, τὰ πρὶν μάθον ἀθάνατ' εἶναι,

vorticis, mediumque in globum amicitia penetravit,
 tum hæc omnia in unum plane coeunt.

nec quidquam universi vacuum est nec abundans,
 sed illa exstitit undique æqualis et omnino insuuta
 sphaera rotunda, omni ex parte quiete gaudens.

Ibi nec solis velocia tela dignoscuntur.

(rotundum erat)

seorsum omne grave, seorsum omne leve (Discordia po-
 ibi nec solis splendida facies apparet, [suit];
 neque hirsutum terræ corpus neque mare.
 Universum enim inimicitiae plenum erat et amoris expers
 [et permixtione vacuum.

Sic nexus densa mole continetur
 sphaera rotunda, omni ex parte quiete gaudens.
 At simulatque magna discordia (divinis) in membris incre-
 potentiamque affectaverat exacto tempore, [verat,
 quod ipsis per vices certo fodere transit,
 omnia deinceps quatiebantur dei membra.

..... coærcvata magnitudo.

(Aspice)
 insignem hanc humanorum membrorum compagem;
 nunc amore conspirantia in unum cuncta
 quæ corpori contingere membra in vitæ flore vigent;
 nunc rursus malo discerpta dissidio
 seorsum singula circa vitæ marginem oberrant.
 Similiter in virgulis piscibusque aquatilibus
 ferisque monticolis et alitibus avibus.

At ego rursus ingrediar viam carminum,
 iis quæ prius dixi verbis verba affundens
 hæc. Postquam Discordia ad ima descendit
 vorticis, mediumque in globum amicitia penetravit,
 tum hæc omnia in unum plane coalescent,
 non repente, sed paulatim alia aliunde coeuntia.
 His autem mixtis funduntur sexcenta mortalium genera;
 multa tamen immixta restant mixtis opposita,
 quotquot Discordia sublimis adhuc retinuit: nondum enim
 circumcirca prorsus recessit ad ultimas orbis oras,
 sed pars ejus membrorum remansit, pars excessit.
 Quantum autem hæc refugeret, tantum insequabatur
 clemens atque immortalis inculpatæ amicitiae vis.
 Statim mortalia facta sunt quæ prius erant immortalia,

ζωρά τε τὰ πρὶν ἀκρητα, διαλλάξαντα κελεύθους.
 Τῶν δὲ τε μισγομένων χεῖτ' ἔθνεα μυρία θνητῶν
 206 παντοίης ἰδέσθην ἀρηρότα, θαῦμα ἰδέσθαι.

* * *

Ἡ δὲ χθὼν τούτοις ἴση συνέκρυστά μάλιστα
 Ἡφαίστω τ' ὄμβρω τε καὶ αἰθέρι καμφανόωντι,
 Κύπριδος ὀρμισθεῖσα τελείως ἐν λιμένεσσιν,
 εἶτ' ὀλίγον μείζων εἶτ' οὐ πολὺ ἔσκειν ἑλάσσων·
 210 ἐκ τῶν αἵμά τ' ἔγεντο καὶ ἄλλησ' εἶδεα σαρκός.

* * *

Ἡ δὲ χθὼν ἐπήηρος ἐν εὐτύχοις χρόνοιςιν
 τὰ δύο τῶν ὀκτὼ μερέων λάχε Νήστιδος Ἀγλης,
 τέσσαρα δ' Ἡφαίστιοιο τὰ δ' ὄστέα λευκὰ γέγοντο,
 ἀρμονίης κόλλησιν ἀρηρότα θεσπεσίηθεν.

* * *

215 Ὡς δ' ὅτ' ὀπὸς γάλα λευκὸν ἐγόμφωσεν καὶ ἔδησεν.

* * *

Ταῦτα τρίχες καὶ φύλλα καὶ οἰωνῶν πετὰ πυκνὰ
 καὶ φλονίδες γίγνονται ἐπὶ στιβαροῖσι μέλισσιν.

* * *

ἔξ ὧν ὀμματα ἔπηξεν ἀτειρέα δὴ Ἀφροδίτη.

* * *

γόμοις ἀσκήσασα καταστόργους Ἀφροδίτη.

* * *

220 ὡς δ' ὅτε τις πρόοδον νοέων ὀπλίσατο λύχρον,
 χειμερὶν διὰ νύκτα πυρὸς σέλας αἰθομένοιο,
 ἄψασι παντοίων ἀνέμων λαμπτήρας ἀμοργούς·
 οἷτ' ἀνέμων μὲν πνεῦμα διασκιδνάσιν ἀέντων,
 φῶς δ' ἔξω διαθρῶσκον, ὅσον ταναώτερον ἦεν,
 225 λάμπεσκον κατὰ βηλὸν ἀτειρέσιν ἀκτίνεσσιν·
 ὡς δὲ τότε ἐν μῆνι γίγινε ἐργασμένοιο ὀγύγιον πῦρ
 λεπτήσιν εἰν ὀδόνησι λοχάζετο κύκλοπα κούρη·
 αἱ δ' ὕδατος μὲν βένθος ἀπέστεγον ἀμφινάοντος,
 πῦρ δ' ἔξω διαθρῶσκον ὅσον ταναώτερον ἦεν,...

* * *

230 κορυφὰς ἐτέρας ἐτέρησι προσάπτων
 μύθων, μήτε λόγων ἀτραπὸν μίαν.
 δις γὰρ καὶ τρίς δαῖ β, τι δὴ καλὸν ἔστιν ἐνισπεῖν.

* * *

Εἰ δ' ἄγε, νῦν τοι ἐγὼ λέξω πρῶθ' ἡλίου ἀρχήν,
 καὶ τίνος ἐξεγένοντο τὰ νῦν ἐσορώμενα πάντα,
 236 γαῖα τε καὶ πόντος πολυκύμων ἠδ' ὑγρὸς ἀήρ,
 Τίταν ἠδ' αἰθήρ σφίγγων περὶ κύκλον ἅπαντα.

* * *

et mixta quas prius pura, permutatis (vitis) itineribus.
 His autem mixtis funduntur sexcenta mortalium genera
 omnibus prædita formis, mirabile visu.

* * *

Terra autem plerumque viribus par coitit cum his :
 cum Vulcano et imbre et perlucido æthere,
 in Veneris jugali portu conquiescens,
 sive paulo major, sive non multo minor fuit
 ex his sanguis et reliqua caro facta est.

* * *

At tellus benigna in vasis bene fabricatis
 duas ex octo partibus sortita est pellicidæ Lymphæ,
 quattuor autem Vulcani, quæ ossa alba facta sunt,
 compagis vinculo divinitus constricta.

* * *

ut quum coagulatum constringit et colligat lac album.

* * *

Hæc in pilos et frondes ac densas avium plumas
 et squamas abeunt, quibus valida membra obducuntur.

* * *

e quibus oculos formavit acres diva Venus.

* * *

vinculis amabilibus ornans Venus.

* * *

Ut quum quis iter meditans lychnum præparavit,
 hiemalem per noctem ignis lumen ardentis,
 accensa omnium ventorum prohibitrice laterna,
 quæ ventorum quidem flatus dispellit spirantium,
 lux autem foras emicans quanto latius funditur,
 (tanto magis) collustrat viam indomitæ radiis :
 ita tum ille in membranis inclusus natus ignis
 tenues intra tunicas circulem pupillam implet ;
 hæc vero aquæ quidem vim defendunt circumfluentis,
 ignis autem foras emicans quanto latius funditur, . . .

* * *

sermonum capita aliâ aliis adnectens,
 neque unum disserendi tenorem (servans)
 bis enim ac ter quiddquid honestum est dici convenit.

* * *

Age vero, nunc tibi dicam primum solis originem
 atque unde orta sint quæ nunc cernuntur omnia,
 terra atque mare undosum et liquidus aer,
 Titan atque æther circumcirca omnia coercens.

* * *

Εἴπερ ἀπείρονα γῆς τε βάρη καὶ θαυλὸς αἰθήρ,
ὥς διὰ πολλῶν δὴ βροτέων ῥηθέντα ματαίως
ἐκείχεται στομάτων, ὀλίγον τοῦ παντός ἰδόντων,.....

210 ἥλιος ὄξυβελής, τερπνὴ δ' Ἰαρή τε σελήνη.

ἄλλ' ὁ μὲν ἀλισθεὶς μέγαν οὐρανὸν ἀμφιπολεύει.

ἀνταυγεί πρὸς Ὀλυμπον ἀταρβήτοισι προσώποις.
ἥ δὲ φλόξ Ἰλάειρα μινυθαδῆς τύχην αἴσης.

ὡς αὐτῇ τύψασα σεληναίης κύκλον εὐρύν.

215 κυκλοτερές περι γαῖαν ἐλίσσεται ἀλλότριον φῶς.
ἔρματος ὡς ἴχνος περι γῆν ἀνελίσσεται ἄκραν.
ἀθρεῖ μὲν γὰρ ἀνακτος ἐναντίον ἀγέα κύκλον.

ἀπεσκέδασεν δὲ οἱ αὐγὰς
ἐς γαῖαν καθύπερθεν, ἀπεσκνίφωσεν δὲ γαίης
220 τόσσον ὅσον τ' εὐρος γλαυκώπιδος ἐπλετο μήνης.

νύκτα δὲ γαῖα τίθησιν ὑφισταμένη φαέεσσιν.

νυκτὸς ἐρημαίης ἀλαώπιδος.

[καὶ μέλαν ἐν βυθῷ ποταμοῦ σκιδόντος ἔνεστι,
καὶ σπυραγγώδεσσιν ὁμῶς καθορθαῖται ἐν ἀντροῖς]

225 παλλὰ δ' ἔνερθ' ὕδατος πυρὰ καίεται.

φῦλον ἀμουσον ἀγούσα πολυσπερέων καμασῆνων.

ἄλς ἐπάγη ῥιπῆσιν ἑωσμένος ἡελίοιο.

γῆς ἰδρωῖτα θαλάσσαν.

(ἄλλ' αἰθήρ) μακρῆσι κατὰ χθόνα δ' ὕετο βοῶσις.
230 οὕτω γὰρ συνέκυρσε θέων τότε, πολλάκι δ' ἄλλως

Si infinita sint et terra profunda et vastus aether,
quemadmodum multi mortales temere loquentes
ore effutiant, exiguam universi partem contemplati, . . .

Sol acutis jaculans, jucunda vero laetaque luna.

Ille vero se volvendo magnum circumvehitur coelum.

Refulgens Olympum intrepido vultu contuetur.
Laeta vero lux sortem cito transituram nacta est.

Sic solis jubar feriens latum lunae orbem.

Orbis in modum circa terram volvitur lumen alienum.
currus velut orbita circa terrae oram subvolvitur.
contuetur enim ex adverso sanctum Phœbi orbem.

dispellit solis radios.
desuper in terram pertinentes, et terrae inumbrat
spatium tantum, quanta est latitudo glaucæ lunæ.

noctem vero terra facit solis luminibus objecta.

noctis desertæ ac cæcæ.

Et niger in fundo fluvii color exstat ab umbra,
atque cavernosis itidem spectatur in antris.

multi autem sub aqua ignes ardent.

(mare) inscitum genus vehens fecundorum piscium.

Sal concretus est, solis ictibus pulsatus.

mare terræ sudorem.

(sed æther) longis stridoribus terram subibat;
ita enim tum forte accidit, ut curreret, sæpe vero aliter.

(ἔκθορε μὲν πρῶτον πῦρ) καρπαλίμως ἀνόπαιον.

ἀρθμια μὲν γὰρ πάνθ' αὐτῶν ἐγένοντο μέρσσειν,
 ἠλεκτωρ τε χθῶν τε καὶ οὐρανὸς ἠδὲ θάλασσα,
 ὅσα νῦν ἐν θνητοῖσιν ἀποπλαγχθέντα πέφυκεν.
 265 ὧς δ' αὐτως ὅσα κρᾶσιν ἐπαρκέα μᾶλλον ἴασιν,
 ἀλλήλοισι ἑστερχεται, ὁμοιωθέντ' Ἄφροδίτῃ.
 ἐχθρὰ δ' ἀπ' ἀλλήλων πλεῖστον διέχουσιν, ἀμικτα
 γέννη τε κράσει τε καὶ εἰδεσιν ἐκμάκτοισι,
 πάντῃ συγγίγνεσθαι ἀήθεα καὶ μάλα λυγρὰ,
 270 νεικρογεννήτοισιν ὅτι σφίσι δύσκολος ὄργῃ.

τῆδε μὲν οὖν ἰότητι τύχης πεφρόνηκεν ἅπαντα.

καὶ καθόσον μὲν ἀραιότατα ξυνέκυρσε πεσόντα.

πυρὶ δ' αὐξάνεται πῦρ,
 αἰεὶ δὲ χθῶν μὲν σφέτερον δέμας, αἰθέρα δ' αἰθήρ.

276 ἄλφιτον ὕδατι κολλήσας.

σφεδαγὴν φιλότῃτα.

ΕΚ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ.

Εἰ δ' ἔτι σοι περὶ τῶνδε λιπόβυλος ἔπλετο πίστις,
 πῶς ὕδατος γαίης τε καὶ αἰθέρος ἡελίου τε
 κίρναμένων χροαὶ τ' εἶδη τε γενοῖατο θνητῶν
 280 τόσσ', ὅσα νῦν γεγάασι συναρμοσθέντ' Ἄφροδίτῃ...

πῶς καὶ δένδρεα μακρὰ καὶ εἰνάλιοι καμασῆνες...

ὧς τότε ἔπειτ' ἐδίηνε Κύπρις χθόνα δηρὸν ἐν ὄμβρῳ,
 εἶδεα καὶ ποιοῦσα θεῶν πυρὶ δῶκε κρατῦναι

τῶν δ' ὅσ' ἔσω μὲν πυκνά, τὰ δ' ἔκτοθι μανὰ πέπηγε,
 285 Κύπριδος ἐν παλάμῃ πλάσιος τοιῆςδε τυχόντα.

οὕτω δ' ὠτοκεῖ μακρὰ δένδρεα πρῶτον ἐλαίας.

ὄνεκεν ὀψίγονοί τε σίδαι καὶ ὑπέρφλοα μῆλα.

(primum quidem ignis) raptim sublimis (emittit).

Congruentia enim omnia cum suis quæque partibus exsistit
 ignis terraque et cælum atque mare, [terunt,
 quæcunque inde delibatae nunc inter res mortales errant.
 Similiter quæ ad miscendum magis idonea sunt,
 mutuo sese amant, Venere consociata.
 Infesta vero a se invicem multum distant, dissociabilia
 genere et temperie et formarum effigie,
 coalescere omnino insueta valdeque tristia,
 quoniam ipsis discordi ingenio natis morosa est indoles.

Hac igitur Fortunæ voluntate sapiunt omnia.

Et quidem quatenus forte accidit, ut tenuissimas partes [congregarentur.

igne vero augetur ignis,
 terra suum auget corpus, aerem aer.

farinam aqua conglutinans. . . .

amicitiam vehementem.

E SECUNDO PHYSICORUM.

Si vero tibi adhuc de his rebus fluxa fides est,
 quomodo aqua et terra atque aere igneque
 mixtis colores formæque mortalium fiant,
 tot numero, quot nunc exstant a Venere conflata. . .

quomodo et arbores proceræ et marini pisces.

sic tum Venus terram diu imbre humectavit, [dit.
 mortalium etiam figuras formans celeri igni durandas de-

Horum interiora densa, exteriora rara facta sunt,
 Veneris arte talem adepta figuram.

ita arbores proceræ quasi ova pariunt, primum olivas.

quoniam serotina punica et succosa mala.

οἶνος ὑπὸ φλοιῷ πέλεται σαπὲν ἐν ξύλῳ ὕδωρ.

* * *

εἰ γὰρ ταῦτ' ἀδινήσι τορῶς πραπίδεςσι νοήσας
 200 εὐμενέως καθαρῆσιν ἑποπτέουσας μελέτησιν,
 ταῦτά τε σοὶ μάλα πάντα δι' αἰῶνος παρέσονται,
 ἄλλα τε πάλλ' ἀπὸ τῶν κακτῆσαι· αὐτὰ γὰρ αὖξει
 ταῦτ' ὄργη κατὰ φῶτας, ὅπη φύσις ἐστὶν ἑκάστῳ.
 εἰ δὲ σύ γ' ἄλλοίων ἐπορέξῃαι οἷα κατ' ἀνδρας
 205 μυρία δεινὰ πέλονται, τὰτ' ἀμβλύνουσι μερίμνας,
 ζῆν ἄφαρ ἐκλείψουσι περιπλομένοιο χρόνιο
 σφῶν αὐτῶν ποθέοντα φιλῆν ἐπὶ γέναν ἰκέσθαι·
 πάντα γὰρ ἴσθι φρόνησιν ἔχειν καὶ νόματος αἴσαν.

* * *

μελιχίη τε χάρις στυγέει δύςκλητον ἀνάγκην.

* * *

200 τοῦτο μὲν ἐν κόγχαισι θαλασσονόμοις βαρυνώτοισ
 καὶ ἐπὶ κηρύκων τε λιθοβρίνων τε χελωνῶν,
 ἐνθ' ὄφει χθόνα χρωτὸς ὑπέρτατα ναιετάουσιν.

* * *

αὐτὰρ ἐχίνοις
 ὄξυβελεῖς χαῖται νότοις ἐπιπεφρίκασιν.

* * *

205 Κύπριδος ἐν καλάμῃσιν ὅτε ζύμπρωτ' ἐφύοντο.

* * *

πολυαίματον ἦπαρ.
 ἦ πολλὰ μὲν κόρσαι ἀναύχενες ἐβλάστησαν,
 γυμνοὶ δ' ἐπλάζοντο βραχίονες εὐνίδες ὤμων,
 ὀμμάτα τ' οἱ ἐπλανᾶτο πενητεύοντα μετώπων.

* * *

310 αὐτὰρ ἔπει κατὰ μεῖζον ἐμίσητο δαίμονι δαίμων,
 ταῦτά τε συμπίπτεσκον ὅπη συνέκυρσεν ἕκαστα,
 ἄλλα τε πρὸς τοῖς πολλὰ διηνεκὲς ἐξεγένοντο.

* * *

πολλὰ μὲν ἀμφιπρόσωπα καὶ ἀμφίστερον' ἐφύοντο,
 βουγενῆ ἀνδρόπρωρα, τὰ δ' ἐμπαλιν ἐξανέτελλον
 315 ἀνδροφυῆ βούκρανα, μειμιγμένα τῇ μὲν ἀπ' ἀνδρῶν,
 τῇ δὲ γυναικοφυῆ, τρυφεροῖς ἡσκημένα γυίοις.

* * *

εἰλίποδ' ἀκριτόγυια.

* * *

νῦν δ' ἀγ', ὅπως ἀνδρῶν τε πολυκλαύτων τε γυναι-
 ἐννυχίους ὄρηθρας ἀνήγαγε κρινόμενον πῦρ, [κῶν
 320 τῶνδε κλύ'· οὐ γὰρ μῦθος ἀπόσκοπος οὐδ' ἀδαήμων.
 οὐλοφρεῖς μὲν πρῶτα τύποι χθονὸς ἐξανέτελλον,

Vinum sub cortice est putrefacta in ligno aqua.

* * *

Si enim ista densis præcordiis diligenter percepta
 benevole pura mentis agitatione contemplatus fueris,
 et hæc tibi cuncta perpetuo aderunt,
 et alia multa inde orta possidebis; ipsa enim anget
 hæc inter mortales cupiditas, prout cuique ingenium est.
 Quodsi diversa desiderabis qualia inter homines
 infinita sunt mala, mentis hebetantia curam,
 vitam cito relinquens circumactio temporis orbe,
 ad suum quæque carissimum genus venire cupientia;
 omnia enim scito intellectus et mentis esse consortia.

* * *

blandaque Gratia intolerabilem horret Necessitatem.

* * *

Id quidem in conchis marinis gravi tergo onustus
 atque in buccinis et saxea cute testudinibus,
 in quibus videbis terram corporis summa tenentem.

* * *

at echinis
 terga setis tanquam spiculis horrent.

* * *

quando primum Veneris arte exstiterunt.

* * *

jecur multo præditum sanguine.
 Quomodo multa quidem capita cervicibus orba pullula-
 nuda vero brachia humeris vidua vagabantur, [runt,
 oculique soli oberrabant frontibus carentes.

* * *

At postquam magis consociatæ sunt divinæ naturæ,
 et ista coierunt, prouti quæque forte obvia fuerant,
 et alia ad hæc multa continenter exorta sunt.

* * *

Multa quidem creverunt bifrentia et bipectora,
 illa quidem bove nata humana facie, hæc contra exstitere
 hominibus genita bovino capite; alia partim e maribus
 partim muliebri sexu, mollibus ornata membris. [mixta,

* * *

flexis pedibus, membris indiscretis.

* * *

[lacrimosarum
 Nunc vero age, [ut discas] quomodo virorum mulierumque
 nocturnam prolem secedens flamma produxerit, [ratio est.
 hæc audi; haud enim aliena a proposito neque indocta nar-
 Primum integra hominum simulacra e tellure prodibant,

ἀμφοτέρων ὕδατός τε καὶ οὐδὲος αἴσαν ἔχοντες.
τοὺς μὲν πῦρ ἀνέπειμπ' ἐθέλον πρὸς ὁμοῖον ἰκέσθαι,
οὔτε τι πῶα μελέων ἔρατὸν δέμας ἐμφαίνοντας,
325 οὔτ' ἐνοπήν οὔτ' αὖ ἐπιχώριον ἀνδράσι γυῖον.

* * *

ἀλλὰ διέσπασται μελέων φύσις· ἡ μὲν ἐν ἀνδρός,
ἡ δὲ γυναικὸς ἐν. . . .

* * *

τοὺς δὲ τε καὶ πόθος εἶλε δι' ὄψιος ἀμμιχθέντας.

* * *

ἐν δ' ἐχούθῃ καθαροῖς ἄβρην, τελέθουσι γυναικῶν
330 ψύχους ἀντιάσαντα (γένη).

* * *

λιμένας σχιστοὺς Ἄφροδίτης.

* * *

ἐν γὰρ θερμότερῳ τὸ κατ' ἄβρην ἐπλετο γαστρός·
καὶ μέλανες διὰ τοῦτο καὶ ἀνδρωδέστεροι ἄνδρες
καὶ λαχνηέντες μάλλον.

* * *

335 δοιῶν δ' ἐξ ἄρθρων ἀρμός συμπίγγνυται αἰεὶ.

* * *

(τὸ γάλα)

μηνὸς ἐν ὀγδοάτῳ δεκάτῃ πύον ἐπλετο λευκόν.

* * *

γνώθ', ὅτι πάντων εἰσὶν ἀπορροαί, ὅσα' ἐγένοντο.

* * *

[ὄρουσεν,

ὅς γλυκὺ μὲν γλυκὺ μάρπτει, πικρὸν δ' ἐπὶ πικρὸν
δξύ δ' ἐπ' δξύ ἔβη, θερμὸν δ' ἐποχεύετο θερμῷ.

* * *

340 οἴνω ὕδωρ μάλλον πέλει ἀρθρῖον, αὐτὰρ εἰλαῖω
οὐκ ἐθέλει.

* * *

βύσσω δὲ ξανθῇ κόκκου καταμίσγεται (ἀνθος).

* * *

ᾧδε δ' ἀναπνεῖ πάντα καὶ ἐκπνεῖ· πᾶσι λίφαιμοι
σαρκῶν σύριγγες πύματον κατὰ σῶμα τέτανται,
345 καὶ σφιν ἐπὶ στομίῳις πυκναῖς τέτρηνται ἀλοξίν
ρινῶν ἔσχατα τέρθηρα διαμπερές, ὥστε φόνον μὲν
κεύθειν, αἰθέρι δ' εὐπορίην διόδοισι τετμηθῆναι.
ἐνθεν ἐπειθ' ὀπτόταν μὲν ἀπαίξῃ τέρεν αἶμα,
αἰθῆρ παφλάζων κατανίσσεται οἰδματι μάργῳ,
350 οὔτε δ' ἀναθρώσκη, πάλιν ἐκπνεῖ, ὥσπερ ὅταν παῖς,

utriusque elementi, aquae et terrae, consortia :
haec emittebat ignis ad sui similem naturam tendens,
nondum venustam membrorum figuram habentia,
nec vocem nec proprium quidem hominibus genitale.

* * *

sed discerpta est membrorum natura, partim in viri,
partim in mulieris (semine inclusa).

* * *

hos etiam congregatos conversantesque oculorum obtutu
[cepit desiderium.

* * *

infunditur puris locis mas, fit autem feminarum
genus, postquam frigus nactum est.

* * *

bifidos Veneris portus.

* * *

In calidore enim ventris parte est marium locus;
ideoque nigri sunt viri et robustiores
et magis hirsuti (quam feminae).

* * *

Articulis semper constat junctura duobus.

* * *

(lac)

decimo octavi mensis die existit pus album.

* * *

Scito rerum omnium, quae ortae sunt, esse effluvia.

* * *

sic dulcia quaerunt dulcia, amara advolant ad amara,
acuta petunt acuta, calida coeunt cum calidis.

* * *

Aqua cum vino facillius cohaeretur, sed cum oleo
misceri non vult.

* * *

Byssus autem flavae coccineus color admisceatur.

* * *

Sic autem respirant omnia et exspirant. Omnibus exsan-
carnis fistulae summum per corpus porriguntur, [gues
et ipsis ad illarum oscilla crebris foraminibus terebrata est
penitus narium prominens extremitas, ita ut cruorem qui-
cohibeant, aeri vero facilis via per meatus patefacta sit. [dem
Illic tum quum resiliuerit tenuis sanguis,
aer fervens descendit vehementi aestu; [puella
quum vero prosilierit, rursus exspirat aer. Ut quando

κλειψύδρης παΐξῃσι διέπτετος χαλκοῖο,
 εὔτε μὲν αὐλοῦ πορθμὸν ἐπ' εὐεῖδει χειρὶ θεῖσα
 εἰς ὕδατος βάπτῃσι τέρεν δέμας ἀργυρέοιο,
 οὐ τότε' ἐς ἄγγοσδ' ἄμβροσ ἐσέρχεται, ἀλλά μιν εἶργει
 355 ἀέρος ὄγκος ἔσωθε πεσῶν ἐπὶ τρήματα πυκνά,
 εἰσὸκ' ἀποστεγασῇ πυκινὸν ῥόον· αὐτὰρ ἔπειτα
 πνεύματος ἐλλείποντος ἐσέρχεται αἰσιμον ἕδωρ.
 ὣσ δ' αὐτως ὅθ' ἕδωρ μὲν ἔχη κατά βένθεα χαλκοῦ,
 πορθμοῦ χωσθέντος βροτέφ' ἄρα ἤδ' ἐπὶ πόροιο,
 360 αἰθήρ ἐκτός ἔσω λαλιημένος ἄμβρον ἐρύκει
 ἀμφὶ κύλας ἰσθμοῖο δυσηγέος, ἄκρα κρατύων,
 εἰσάκε χειρὶ μεθῆ· τότε δ' αὖ πάλιν, ἐμπαλιν ἢ πρίν,
 πνεύματος ἐμπέπτοντος ὑπεκθέει αἰσιμον ἕδωρ.
 ὣσ δ' αὐτως τέρεν αἶμα κλαδασσόμενον διὰ γυῖων
 465 ὑππότε μὲν παλίνροσον ἀπατῆξει μυχόνδε,
 αἰθέρος εὐθύσ ῥεῦμα κατέρχεται οἰδματι ὕσον,
 εὔτε δ' ἀναθρόσκη, πάλιν ἐκπνεῖ ἴσον ὀπίσσω.

* * *
 κέμματα θηρεῖων μελέων μυκτῆρσιν ἐρευνῶν.

* * *
 ὅδε μὲν οὖν πνοιῆσ τε λαλόγχασι πάντα καὶ ὁσμῶν

370 * * * σάρκινον ἔζον.

* * *
 (ὀφθαλμῶν) μία γίγνεται ἀμφοτέρων ὄψ.

* * *
 αἵματος ἐν πελάγεσσι τεθραμμένη ἀντιροοῦντος,
 τῇ τε νόημα μάλιστα κυκλίσκαται ἀνθρώποισιν·
 αἶμα γὰρ ἀνθρώποισ περικάρδιόν ἐστί νόημα.

* * *
 375 πρὸσ παρεὸν γὰρ μῆτισ ἀέξεται ἀνθρώποισιν.

* * *
 ὅσων τ' ἄλλοιοι μετέφυν, τόσων ἄρ σφισιν αἰεὶ
 καὶ τὸ φρονεῖν ἄλλοιοι παρίστατο.

* * *
 γαῖη μὲν γὰρ γαῖαν ὀπώπαμεν, ὕδατι δ' ἕδωρ,
 αἰθέρι δ' αἰθέρα δῖον, ἀτὰρ πυρὶ πῦρ αἰδηλον,
 380 στοργῇ δὲ στοργήν, νεῖκος δὲ τε νεῖκει λυγρῶ·
 ἐκ τούτων γὰρ πάντα παπήγασιν ἀρμοσθέντα,
 καὶ τούτοισ φρονέουσι καὶ ἤδοντ' ἢδ' ἀνιῶνται.

EK TOY TPITOU TΩN ΦΥΣΙΚΩΝ.

Εἰ γὰρ ἐφημερίων ἐνεκὲν τί σοι, ἄμβροτε Μοῦσα,

clepsydra ludit fulgentis aeris,
 quum tubi os pulchræ manni impositum
 immerserit in mollem argenteæ aquæ liquorem,
 lympa quidem in vas non intrat, sed arcet eam
 aeris moles extrinsecus crebris foraminibus allapsa,
 donec detexerit densum aeris fluxum; tum vero
 aura deficiente utilis humor ingreditur.
 Similiter quando aqua tenet fundum aheni,
 tubi ore et meatu humana manu obstructo,
 aer extrinsecus ingruens cobihet imbrem
 circum isthmi strepentis portas, extrema obtinens,
 donec manu remittat (virgo); tum vero rursus, contra quam
 illabente aura, effugit utilis humor. [antea,
 Similiter ergo tenuis sanguis per membra agitatus
 quando refugiens interiora subit,
 statim aeris fluctus descendit æstuan;]
 quando autem prosiliit, alter pariter retroactus exspirat.

* * *
 Ferinorum membrorum cubilia naribus indagans.

* * *
 Sic igitur spiritum et odoratum cuncta sortita sunt.

* * *
 carneum nodum.

* * *
 (oculorum) unus est amborum obtutus.

* * *
 (Mens) sanguinis in undis alittr obstrepentis,
 ubi intellectus præcipue versatur in hominibus:
 sanguis enim cordi suffusus hominibus est intellectus.

* * *
 Pro re præænti enim sapientia crescit hominibus.

* * *
 Quatenus variato corpore mutantur, eatenus semper iis
 etiam varie sapere contingit.

* * *
 Terra enim terram cognoscimus, aqua vero aquam,
 æthere autem ætherem divinum, sed igne ignem edacem,
 amore amorem litæque lite funesta:
 ex his enim omnia conflata constant,
 perque hæc sapiunt et gaudent ac dolent.

E TERTIO PHYSICORUM.

Si enim mortalium causa tibi, Musa immortalis,

ἡμετέρης ἔμελεν πρώην διὰ φροντίδος ἔλθειν,
 396 εὐχομένη νῦν αὖτε παρίστασο, Καλλιόπεια,
 ἀμφὶ θεῶν μακάρων ἀγαθὸν λόγον ἐμφαίνοντι.

ὀλιβος δὲ θεῶν πραπίδων ἐκτῆσατο πλοῦτον,
 δειλὸς δ' ᾗ σκοτίεσσα θεῶν πέρι δόξα μέμηλεν.

οὐκ ἔστιν πελάσασθ' οὐδ' ὀφθαλμοῖσιν ἐφικτὸν
 399 ἡμετέροις ἢ χερσὶ λαβεῖν, ἤπερ γε μεγίστη
 πειθοῦς ἀνθρώποισιν ἀμαξίτος εἰς φρένα πίπτει.
 οὔτε γὰρ ἀνδρομέη κεφαλῇ κατὰ γυῖα κέκασται,
 οὐ μὲν ἀπαι νότιοιο δύο κλάδοι ἀΐσσονται,
 οὐ πόδες, οὐ θοὰ γοῦν', οὐ μήδεα λαχνήντα,
 396 ἀλλὰ φρὴν ἱερὴ καὶ ἀθέσφατος ἔπλετο μῦθον,
 φροντίζει κόσμον ἅπαντα κατάσσευσα βοῆσιν.

ΕΚ ΤΩΝ ΚΑΘΑΡΜΩΝ.

Ἵ φίλοι, οἱ μέγα ἄστει κατὰ ξανθοῦ Ἀκράγαντος
 ναίετ' ἀν' ἄκρα πόλεως, ἀγαθῶν μελεδήμονες ἔρ-
 ξείνων αἰδοῖοι λιμένες, κακότητος ἀπειροί, [γων,
 400 χαιρετ' ἐγὼ δ' ὕμιν θεὸς ἀμβροτος, οὐκέτι θνητὸς
 πωλεῦμαι μετὰ πᾶσι τετιμένος, ὥσπερ ἔοικε,
 ταινίαις τε περιστεπτος στέφεισιν τε θαλείοις.
 τοῖσιν ἄμ' εὖτ' ἀν ἴκωμαι ἐς ἄστυα τηλεθόωντα,
 ἀνδράσιν ἢ δὲ γυναιξὶ σεβίζομαι· οἱ δ' ἄμ' ἔπονται
 406 μύριοι, ἐξερέντες ὅπη πρὸς κέρδος ἀταρπός,
 οἱ μὲν μαντοσυνείων κεχρημένοι, οἱ δ' ἐπὶ νόσων
 (ὄρηδον δὴ χαλεπήσι πεπαρμένοι ἀμφ' ὀδύνησι)
 παντοίων ἐπύθοντο κλύειν εὐηχέα βάζιν. [πρήσων,
 Ἄλλὰ τί τοῖδ' ἐπὶ κειμ', ὥσαι μέγα χρῆμά τι
 410 εἰ θνητῶν περιείμι πολυφθορέων ἀνθρώπων;

ὦ φίλοι, οἶδα μὲν οὖν ὅτ' ἀληθεῖη παρὰ μύθοις,
 οὐδ' ἐγὼ ἐξερῶ· μάλα δ' ἀργαλέη γε τέτυκται
 ἀνδράσι καὶ δύσζηλος ἐπὶ φρένα πίστιος δρμη.

σαρκῶν ἀλλογνώτι περιστέλλουσα χιτῶνι.

416 ἀμφιβρότην χθόνα,
 ἐκ μὲν γὰρ ζῶων ἐτίθει νεκρά, εἶδ' ἀμείβων.

οὐδέ τις ἦν κείνοισιν Ἄρης θεὸς οὐδὲ Κυδοιμὸς
 οὐδὲ Ζεὺς βασιλεὺς οὐδὲ Κρόνος οὐδὲ Ποσειδῶν,
 ἀλλὰ Κύπρις βασιλεια.

420 τὴν οἴγ' εὐσεβέεσσιν ἀγάλμασιν ἱλάσκοντο
 γραπτοῖς τε ζῶοισι μύριοσί τε δαιδαλεύδομοις
 συμύρης τ' ἀκρήτου θυσαῖς λιθάνου τε θυώδους,

cura erat nuper in mentem mihi venire,
 precanti nunc rursus ades, Calliopea,
 de diis beatis bona verba dicenti.

Beatus qui divinae mentis amplitudinem nactus est,
 miser cui obscuro de diis opinio placet.

(Deo) appropinquare non possumus, neque oculis eum asse-
 nostris, nec manibus prehendere, quæ quidem amplissima [qui
 persuasionis via in hominum mentem se insinuat.
 Neque enim humano capite in corpore ornatus est,
 neque ei e dorso duo prosliliant rami,
 non pedes, non agilia genua, non penis hirsutus,
 sed mens tantum est sancta atque immensa,
 cogitatione celeri mundum universum percurrens.

E LUSTRALIBUS CARMINIBUS.

O amici qui magnam flavi Acragantis urbem
 summa in parte habitatis, honestarum rerum studiosi,
 venerabiles hospitum portus, pravitatis immunes,
 salvete! ego vobis non amplius mortalis sed immortalis
 versor inter omnes cultus, ut par est, [deus
 vitis cinctus coronisque convivalibus.
 Quorum quando florentes urbes intravi,
 simul a viris et mulieribus honoror, qui me comitantur
 innumeri, percontantes qua lucri via pateat,
 alii vaticiniis indigentes, alii in morbis
 (diu quippe sævis cruciati doloribus)
 variis lenientia verba audire quaerunt.
 Cur vero his insiato, quasi magnum quid agam,
 si caducis antecello mortalibus?

O amici, certo quidem scio veritatem adesse verbis,
 quæ ego enuntiabo, sed admodum molestus saltem est
 hominibus et invidiosus fidei in animum illapsus.

(Natura) alieno induens eos carnis amicti.

(corpus) tellurem homines circumdantem.
 E vivis enim mortua faciebat, species commutans.

Neque iis Mars ullus erat deus neque Tumultus,
 neque rex Jupiter neque Saturnus neque Neptunus,
 sed regina Venus :

quam illi piis placare solebant signis
 et pictis imaginibus unguentisque fragrantibus
 myrrhæque puræ et turis odorati suffitu,

ζουθῶν τε σπονδάς μελίτων ριπτοῦντες ἐς οὐδας·
 ταύρων δ' ἀκρήτοισι φόνους οὐ δεύετο βαιμάς,
 425 ἀλλὰ μύσος τοῦτ' ἔσκεν ἐν ἀνθρώποισι μέγιστον,
 θυμὸν ἀποβραΐσαντας ἐέδμεναι ἡέα γυῖα.
 ἦν δέ τις ἐν κείνοισιν ἀνὴρ περιώσια εἰδῶς
 δε δὴ μήκιστον πραπίδων ἐκτίσατο πλοῦτον,
 παντοίων τὰ μάλιστα σοφῶν ἐπιήρανος ἔργων.
 430 δὲπότε γὰρ πάσῃσιν ὀρέζαιτο πραπίδεςσιν,
 ρεῖά γε τῶν ὄντων πάντων λεύσσεσκεν ἕκαστον,
 καὶ τε δέξ' ἀνθρώπων καὶ τ' εἴκοσιν αἰώνεσσιν.

* * *

ἦσαν γὰρ κτίλα παντα καὶ ἀνθρώποισι προσηνῆ,
 φῆρές τ' οἰωνοὶ τε, φιλοφροσύνη τε δεδήει,
 435 δένδρεα δ' ἐμπεδόφυλλα καὶ ἐμπεδόκαρπα τεθήλει,
 καρπῶν ἀφρονίῃσι κατήρεα πάντ' ἐνιαυτόν.

* * *

οὐ πέλεται τοῖς μὲν θεμιτὸν τόδε, τοῖς δ' ἀθέμιστον,
 ἀλλὰ τὸ μὲν πάντων νόμιμον διὰ σ' εὐρυμέδοντος
 αἰθέρος ἡνεκέως τέταται διὰ τ' ἀπλέτου αὐγῆς.

* * *

440 οὐ παύσεσθε φόνου δυσηγχοῦς; οὐκ ἔσορᾶτε
 ἀλλήλους δάπτοντες ἀκηδείῃσι νόου;

* * *

μορφὴν δ' ἀλλάξαντα πατὴρ φίλον υἷον ἀείρας
 σφάζει ἐπευχόμενος, μέγα νήπιος· ὅς δ' ἐβόησε
 λισσόμενος θύοντ'· ὁ δ' ἀνηκούστησεν ὀμοκλήων,
 445 σφάξας δ' ἐν μεγάρουσι κακὴν ἀλεγάνατο δαῖτα.
 ὡς δ' αὐτῶς πατέρ' υἷος ἐλὼν καὶ μητέρα παῖδες
 θυμὸν ἀποβραΐσαντες φιλίας κατὰ σάρκα εἶδουσιν.

* * *

ἐν θήρῃσι λέοντες ὀρειλεχέες χαμαιεῦναι
 γίγνονται, δάφναι δ' ἐνὶ δένδρεσιν ἠύκομοισιν.

* * *

450 δάφνης γὰρ χλωρῶν φύλλων ἀπὸ πάμπαν ἔχεσθε.

* * *

δειλοὶ, πάνδειλοι, κυάμων ἀπο χεῖρας ἔχεσθε.

* * *

κρηνάων ἀπὸ πέντ' ἀνιμῶντας ἀτειρέϊ χαλκῶ
 χρῆ μὲν ἀποβρύπτεσθαι.

* * *

νηστεῦσαι κακότητος.

455 τοιγάρτοι χαλεπήσιν ἀλύοντες κακότησιν
 οὔποτε δευλαίων ἀχίων λωφῆσετε θυμῶν.

* * *

et flavi libamenta mellis in solum fundentes.
 Non vero taurorum mero cruore imbuebatur ara,
 sed piaculum id erat inter homines maximum,
 erepta animā mansueta comedere membra.
 Erat vero inter illos vir quidam admodum doctus
 qui amplissimas ingenii opes possidebat,
 variis doctrinæ studiis maxime imbutus.
 Quando enim tota mente contenderet,
 facile perspiciebat singula ex isto rerum omnium numero,
 quæ tum decem, tum viginti hominum sæculis usu veniunt.

* * *

Erant enim mansueta omnia et mitia hominibus,
 feræque volucresque, et benevolentia vigeat,
 arbores autem perpetuo frondentes semperque frugiferæ
 pomorum copia obsitæ totum per annum. [florebant,

* * *

Non aliis hoc fas est, aliis nefas,
 sed communis omnium lex perque late dominantem
 ætheri perque immensum cœli lumen uno tenore patet.

* * *

Nonne desistetis a cæde horrisona? nonne videtis
 viscera vos vestra mutua socordia dilaniare?

* * *

Mutata filium dilectum forma pater sublimem raptum
 cædit preces fundens, admodum stolidus; sus autem clamat
 supplicans furenti: hic vero non exaudit vociferationem,
 sed jugulata viclima epulas impiis in sœdibus parat.
 Pariter patrem arripiens filius matremque liberi,
 erepta anima, cognatorum caras devorant carnes.

* * *

Inter feras leones in montibus et humi cubantes
 evadunt, lauri autem inter arbores pulchre comatas.

* * *

A viridibus lauri foliis plane abstinete!

* * *

Miseri, heu miseri, a fabis abstinete manus.

* * *

Quinque e fontibus haurientes duro ære
 ablui oportet.

* * *

abstemius esto malitiæ.

Propterea, quia feroci exsultatis improbitate,
 nunquam ab anxiiis ægritudinibus animo requiescetis.

* * *

εἰς δὲ τέλος μάντις τε καὶ ὁμοπόλοι καὶ ἱητροὶ
καὶ πρόμοι ἀνθρώποισιν ἐπιχθονίοισι πέλονται,
ἔνθεν ἀναβλαστοῦσι θεοὶ τιμῆσι φέριστοι,
460 ἀθανάτοις ἄλλοισιν ὁμέστιοι, ἐν τε τραπέζαις
εὐνίαις ἀνδρείων ἔχων, ἀπόκηροι, ἀτειρεῖς.

ΕΚ ΤΩΝ ΙΑΤΡΙΚΩΝ.

Φάρμακα δ' ὄσσα γεγᾶσι κακῶν καὶ γήραος ἄλλα
πέυση, ἐπεὶ μούνη σοὶ ἐγὼ κρανέω τάδε πάντα·
παύσεις δ' ἀκαμάτων ἀνέμων μένος, οἳ τ' ἐπὶ γαῖαν
465 ὀρνύμενοι πνοιαῖσι καταφθινύθουσιν ἄρουραν,
καὶ πάλιν, εὖτ' ἐθέλησθα, παλίντιτα πνεύματ' ἐπά-
θήσεις δ' ἐξ ὀμβροῖο κελαϊνοῦ καίριον αὐχμῶν [ξίς·
ἀνθρώποις, θήσεις δὲ καὶ ἐξ αὐχμοῖο θερείου
ρέυματα δεινροδρόπτα καλὸν θέρος ἀρδεύσοντα,
470 ἄξις δ' ἐξ Ἄϊδαο καταφθιμένου μένος ἀνδρός.

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ.

Ἄκρον ἱητρὸν Ἄκρων Ἄκραγαντίνον πατὴρ δ' ἄκρου
κρύπτει κρημνὸς ἄκρος πατρίδος ἀκροτάτης.

Παυσανίην ἱητρὸν ἐπώνυμον Ἀγχίτου υἱόν,
φῶτ' Ἀσκληπιάδην πατρὶς ἔθρεψε Γέλα·
475 δὲ πολλοὺς μογεροῖσι μαραινόμενους καμάτοισι
φῶτας ἀπέστρεψεν Περσεφόνης θαλάμων.

(πρὸς Τηλαύγη, ὡς φασιν)

. κλυτὴ κοῦρε Θεανοῦς Πυθαγόρεώ τε

(Ἐμπεδοκλέους ἢ ἄλλου ποιητοῦ)

480 Ἴρις δ' ἐκ πελάγους ἀνεμὸν φέρει ἢ μέγαν ὄμβρον.

Postremo vates et poetae et medici
et principes terrestribus hominibus existant,
e quibus oriuntur dii honoribus præcellentes,
immortalibus aliis contubernales atque inter cœnam
humanis vacui ærumnis, sati et interitus expertes.

E MEDICO CARMINE.

Medicamina quotquot sunt, morborum senique remedia,
percipies, quoniam tibi uni hæc ego omnia præstabo.
Compesces et pertinacium vim ventorum, qui per terras
exorti flatibus vastant agros;
rursusque, si velis, contraria spiramina immittes.
E nigro imbre opportunitatem reddes siccitatem
hominibus, et vicissim e siccitate æstiva reduces
imbres arboribus salubres pulchram segetem irrigaturos,
suscitabis item ex Orco virum defunctum.

EPIGRAMMATA.

Acronem Agrigentium summum summo patre medicum
celsus habet tumulus præcelsæ patriæ.

Medicum Pausaniam jure nominatum, Anchiti filium,
germanum Æsculapii nepotem Gela aluit patria:
qui multos tristibus morbis marcescentes
viros a Proserpinæ thalamis retinuit.

(Ad Telaugem, ut ferunt)

. inclyte Theanus et Pythagoræ filii!

(Empedoclis vel alius poetae)

Iris autem e mari ventum vel magnum imbrem inducit.

COMMENTARIUS

IN EMPEDOCLES CARMINUM RELIQUIAS.

Vss. 1-10. Ἔστιν Ἀνάγκης χρῆμα—πίσυνος] Plutarchus de exsilio p. 607, laudat vss. 1-9 omissis versibus 2, 7 et 10. — Vss. 1 et 2 affert Origenes (Hippolytus) p. 251, ed. Miller; Simplicius, Phys. VIII, f. 272 B; Porphyrius ap. Stob. Ecl. II, 8 p. 384 ed. Heer. (tom. II, p. 664 ed. Gaisf.) inde a verbis θεῶν ψηφ. Vss. 4 et 8 reperiantur apud Origenem (Hippolytum) in hæresium omnium refutatione, pag. 249. Vss. 6 et 7 juncti exstant apud Origenem c. Cels. VIII, 53 pag. 780 E, ed. Delarue. Vss. 9 et 10 jungunt Hierocles ad aur. carm. p. 143 ed. nostr. Plotinus Ennead. IV, VIII, 1 p. 468 C. Asclepius Schol. in Aristot. Metaphysicor. lib. II, cap. 4, p. 629 A, ed. Brand. Philoponus in Physic. lib. I pag. 10 A; id. de Gener. et Corr. II, f. 59 A; de Anim. lib. 1 pag. 1 C. Dictum φυγὰς θεόθεν x. ἀ est apud Porphyr. Sentent. 41 p. 476 ed. Cantabr. Proclum in Parm. t. IV, p. 141 ed. Cousin. Hermiam in Plat. Phædr. p. 148 ed. Ast. Plutarcho teste Empedocles opus quod de rerum natura conscripserat ab his versibus exorsus est. Ait enim : Ὁ δ' Ἐμπεδοκλῆς ἐν ἀρχῇ τῆς φιλοσοφίας προαναφανήσας Ἔστιν Ἀνάγκης χρῆμα κτλ. Hippolytus vero p. 249 hæc de Empedocle tradit : Τοιοῦτόν τι καὶ κάλλιστον εἶδος τοῦ κόσμου ἢ φιλία ἐκ πολλῶν ἐν ἀπεργάζεται· τὸ δὲ νεῖκος τὸ τῆς τῶν κατὰ μέρος διακοσμήσεως αἰτίον ἐξ ἐνὸς ἐκείνου ἀποσπᾶ καὶ ἀπεργάζεται πολλά· καὶ τοῦτο ἐστὶν ὃ λέγει περὶ τῆς ἑαυτοῦ γεννήσεως ὁ Ἐμπεδοκλῆς·

τῶν καὶ ἐγὼ εἶμι φυγὰς θεόθεν καὶ ἀλήτης,

τούτεστι θεὸν καλῶν τὸ ἐν καὶ τὴν ἐκείνου ἐνότητη, ἐν ᾧ ἦν πρὶν ὑπὸ τοῦ νεῖκος ἀποσπασθῆναι καὶ γενέσθαι ἐν τοῖς πολλοῖς τούτοις τοῖς κατὰ τὴν τοῦ νεῖκος διακοσμησιν. Νεῖκη (leg. Νεῖκος) γὰρ φησι μαινόμενον, καὶ τεταραγμένον καὶ ἀστατον τὸν δημιουργὸν τόνδε (leg. τοῦδε) τοῦ κόσμου ὁ Ἐμπεδοκλῆς ἀπακαλῶν· αὕτη γὰρ ἐστὶν ἡ καταδίκη καὶ ἀνάγκη τῶν ψυχῶν, ὧν ἀποσπᾶ τὸ νεῖκος ἀπὸ τοῦ ἐνὸς καὶ δημιουργεῖ καὶ ἐργάζεται λέγων (fortasse scribendum ἐργάζεται.

Λέγει οὖν) τοιοῦτόν τινα τρόπον·

ὃς καὶ ἐπίορκον ἀμαρτήσας ἐπομόσει
δαιμόνιοι τε μακραίωνος λελάχαι βίοιο,

δαίμονας τὰς ψυχὰς λέγων μακραίωνας, ὅτι εἰσὶν ἀθανάτοι καὶ μακροὺς ζῶσιν αἰῶνας·

τρὶς μὲν μυρίας ὥρας ἀπὸ μακάρων ἀλάησθε,

μακαρίας (leg. vel μακαρίους vel si poetice vocem servavit Hippolytus μάκαρας) καλῶν τοὺς συνηγμένους ὑπὸ τῆς φιλίας ἀπὸ τῶν πολλῶν εἰς τὴν ἐνότητα τοῦ κόσμου τοῦ νοητοῦ. Τούτους οὖν φησὶν ἀλάησθαι καὶ

φουμένους παντοῖα διὰ χρόνον ἰδέα θνητῶν
ἀργαλέας βίωτοιο μεταλλάσσοντα κελύθους.

Ἀργαλέας κελύθους φησὶν εἶναι τῶν ψυχῶν τὰς εἰς τὰ σώματα μεταβολὰς καὶ μετακοσμήσεις. Idem scriptor primos duo proœmii versus pag. 251 allegat hæc præfatus : Τοῦτον εἶναι φησὶν ὁ Ἐμπεδοκλῆς νόμον μέγιστον τῆς τοῦ παντός διοικήσεως, λέγων ὡδέ πως·

Ἔστι τί ἀνάγκη χρῆμα, θεῶν ψήφισμα παλαιόν,
αἰδίων, πλατέεσι κατεσφρηγισμένον ὄρκος·

ἀνάγκην καλῶν τὴν ἐξ ἐνὸς εἰς πολλὰ κατὰ τὸ νεῖκος καὶ ἐκ πολλῶν εἰς ἓν κατὰ τὴν φιλίαν μεταβολήν. Quæ in ipsius Hippolyti verbis relicta ab editore erant menda appositis uncis sustuli, ita tamen ut versusum Empedocleorum quibus tanquam flosculis orationem suam conspersit, rationem non haberem. De his igitur ut de ceteris hujus loci versibus breviter dicendum.

Vs. 1. Ἔστιν ἀνάγκης jam Reiskius apud Plutarchum scripsit pro vulg. ἐστὶ τι ἀν. vel ἔστι τι ἀνάγκης, cujus loco Hippolytus habet ἔστι τί ἀνάγκη. Simplicius non ψήφισμα, sed σφράγισμα exhibet quod librariorum negligentia ascribendum. — Vs. 2. Pro πλατέεσι male Origenes πλατέσει. Idem cum Stobæo pro κατεσφρηγισμένον præbet κατεσφραγισμένον. — Vs. 3. Pro ἀμπλακίησι φόνω φιλία γυῖα μίμηη Panzerbieterus p. 2 legendum conjecit ἀμπλακίησι φρενῶν collato Pindaro Pyth. 3, 24 ἀμπλακίασι φρενῶν dicente et Empedoclis versu 441 ἀκηδείησι νόοιο. Conjectura hæc vel propterea repudianda, quod φόνω tuetur Plutarchus de esu carn. orat. I extr. : Ἀλληγορεῖ γὰρ ἐνταῦθα (ὁ Ἐμπεδοκλῆς) τὰς ψυχὰς, ὅτι φόνων καὶ βρώσεως σαρκῶν καὶ ἀλληλοφαγίας δίκην τίνουσαι σώμασι θνητοῖς ἐν-

δέδεται. Qui scriptor eadem universe intelligit violentam quandam et improbam cupidinem. Namque interjectis aliquot verbis quæ ad Titanes referuntur sic pergit : Τὸ γὰρ ἐν ἡμῖν ἄλογον καὶ ἄτακτον καὶ βίαιον , οὐ θεῖον , ἀλλὰ δαιμονικόν , οἱ παλαιοὶ Τιτᾶνας ὠνόμασαν , καὶ τοῦτό ἐστι τὸ κολαζόμενον καὶ δίκην διδόν . Cæterum neminem puto futurum qui contendat desiderari inter ἀμπλακίησι et φῶνῃ voculam ad ligandam orationem accommodatam. Id enim speciosius quam verius dictum esset. Paulo aliter quidem , sed tamen similiter Euripides Iph. Aul. vs. 975-976 :

Τάχ' εἴσεται σιδήρος , δὴ πρὶν εἰς Φρύγας
ἔλθειν φόνου κηλίσιν αἵματι χρανῶ ,

ubi hæserunt interpretes mirati αἵματι appositum prægresso φόνου κηλίσιν . — Vs. 4. Neque αἵμασιν ἤ cum Schneidewino Philol. VI p. 162 neque αἵματος ἤ cum Steinio in verborum δε καὶ locum quæ sunt apud Hippolytum substitui posse apparet , sed duæ particulæ αὐτως ἤ requiruntur. De primo aoristo ἔμαρτήσας cuius non exstabat idoneum apud antiquos et bonæ notæ scriptores exemplum , vide Lobeckium ad Phrynichum p. 732 multa e posteriorum scriptis congerentem. Ἐπομόσῃ pro ἐπομόσει recte dedit Schneidewinus . — Vs. 5. Apud Plutarchum vulgo scribitur δαίμονες ὅτε μακραίωνες λελόγησαι βίοιο , apud Hippolytum , ut vidimus , δαιμόνιοι τε μακραίωνος λελάχασαι βίοιο . Pluralis ὅτε post τις in eiusmodi structura nihil habet insolens , modo pro δαίμονες quod parum recte defendit Karstenius , cum Sturzio et Bergkio in Comment. de Emp. proæm. p. 33 ponatur δαίμων . Confer Homer. hymn. in Ven. 285 φάσθαι τοὶ νόμφης Καλυκώπιδος ἔκγονον εἶναι , αἱ τὸδε ναϊετάουσιν ὄρος . Reliquam versus partem cum Karstenio ita constitui , ut transpositis duobus vocabulis et μακραίωνες in μακραίωνος quod nunc etiam Hippolyti auctoritate nititur mutato exararem ὅτε βίοιο λελόγησαι μακραίωνος . Nam nullum auctorem habet quod Scaliger in codice Lugdunobatavo suspicatus est λελόχασαι , neque magis græcum illud λελάχασαι est quod ante inventum Hippolytum ab Hoeschelio ad Origenem propositum Sturzius recepit. Recte enim animadvertit Karstenius λελάχα (ex εἰληχα factum) necessario penultimam habere longam diversumque esse ab epicis formis λελαχεῖν , λελάχητε , λελάχωσι , α brevī . In λελόγησαι vero eadem penultimæ correctio cernitur quæ et alibi apud Empedoclem est , velut vs. 369 .

Ἔδε μὲν οὖν πνοιῆς τε λελόγησαι πάντα καὶ ὁσμῶν . Quis præterea credat Empedoclem nulla necessitate subactum semel dixisse λελάχα , ceteris locis

λελόγησα . Cf. vs. 183 γυῖα , τὰ σῶμα λέλογγε , βίου θαλέθουσιν ἐκ ἀκμῆ . Neque nos movet Empedoclearum quarundam vocum , ut ἀλαῶπις , ἠάειρα , ἀνδρόπρωρος , conservator Hesychius apud quem legitur λελάχασαι , τετεύχασαι . Incertum enim , unde haustum sit hoc vocabulum. Denique rejicienda Milleri conjectura qui pro λελάχασαι scribi jussit λελόχωσι . Etenim conjunctivo nihil loci est ; λέλαχον autem in antiquorum poetarum scriptis valet *participem reddidi , participavi* , apud recentiores interdum non differt ab ἐλαχον , ut Anthol. Pal. VII, 341 θανόντας τύμβος εἰς λελάχοι . Quod Bergkiius postea conjecit ὅτε βίοιο λελόγησασαι δηθαίωνος , quia Empedocles α in μακρός corrigere soleat , minime necessarium est. Quippe utramque mensuram agnoscit Empedocles . Cf. vs. 281 et 286 . Huc accedit quod solus Hesychius hoc nomen in lexico notavit. Est enim apud eum : δηθαίωνας , μακραίωνας , μακροβίους , unde quis veterum ita dixerit non constat. Præter μακραίων vero eadem notione apud Empedoclem invenitur δολιχάων , ut vs. 131 καὶ τε θεοὶ δολιχάωνες , τιμῆσι φέριστοι . Utunque se res habet , in versu quem vulgavimus δαίμων ὅτε βίοιο λελόγησαι μακραίωνος nihil est quod magnopere offendat. Cæteroque Plutarcho teste de Orac. def. p. 420 Empedocleam sententiam Epicurei exagitarunt , dicentes ὡς οὐ δυνατὸν ἐστι (δαίμονας) φαύλους καὶ ἁμαρτητικοὺς ὄντας μακαρίους καὶ μακραίωνας εἶναι . Vss. 6-7 . Origenes l. c. ἐπειδὴ δὲ σώματι , inquit , συνδιθέντες ἄνθρωποι γέγονασιν , εἴτε οἰκονομίας τῶν δίων ἔνεκεν , εἴτε ποινὰς ἁμαρτίας ἀποτινύνντες , εἶθ' ὅπῃ παθημάτων τινῶν τῆς ψυχῆς βαρυνθείσης , μέχρις ἂν τεταγμέναις περιόδοις ἐκκαθαρθῆ ἰθεὺς γὰρ κατὰ τὸν Ἐμπεδοκλέα

τρὶς μὲν μυριάς ὥρας ἀπὸ μακάρων ἀλατῆσθαι
(leg. ἀλάησθαι) ,
γινομένην παντοῖαν διὰ χρόνον ἰδέαν θνητῶν .

Wytttenbachius ad Plutarchum de Ser. N. Vind. p. 113 et Astius in Plat. Phædr. p. 309 verba hæc citantes perperam ἀλατῆσθαι et γινομένην scribunt. Posteriorem versusum ita restituere tentavit Sturzius (v. 163) , ut εἶδεα τῶν θνητῶν παντοῖα διὰ χρόνον ὄντα ab Empedocle exaratum esse vellet. Non multo melior est Karstenii ratio , qui γινόμενον παντοῖα διὰ χρεῶ εἶδεα θνητῶν reposuit , hoc sensu : χρεῶ μιν γινόμενον ἀλάησθαι διὰ παντοῖα εἶδεα θνητῶν . At eo modo turbatur structura , quippe quum accidat , ut infinitivus ἀλάησθαι e primo versusum ἔστιν ἀνάγκης χρῆμα , θεῶν ψήφισμα παλαιόν aptus ad sequentia etiam pertineat. Potior est altera ejusdem viri docti suspicio διὰ χρεῶς legi posse affirmantis. Tum igitur sensus erit :

ψήρισμα ἐστὶν ἀλάλησθαι μιν γιγνομ. παντοία εἶδεα ὄν. διὰ χρέος necessitate varias induentem mortaliū formas. Neque tamen sic locus persanatus videtur. Bergkiius conjecit τρίς μιν μυρίας ὥρας ἀπὸ μακάρων ἀλάλησθαι, γινόμενον παντοία διὰ χρόνου εἶδεα θνητῶν. In qua conjectura nihil displicet præter γινόμενον quod epici sermonis consuetudo aut in γινόμενον, quemadmodum Panzerbietero placuit, aut in γινόμενον, ut ego posui, converti postulat. Possis etiam cum Steinio φούμενον scribere, rejecta Hippolyti lectione φουμένους quam miror Schneidewinum retinuisse. Neque tamen pro ἀπὸ μακάρων cum recentissimo Empedoclis editore rescribendum ἀπαι μακάρων propter vs. 393 οὐ μὲν ἀπαι νότωιο δύο κλάδοι ἀίσσονται, ubi variat scriptura. — Vs. 8 integer servatus est ab Hippolyto. — Vss. 9-10. Apud Plutarchum legitur τὴν καὶ ἐγὼ νῦν εἶμι φυγὰς θεόθεν καὶ ἀλήτης, quæ verba interpretibus negotia facessivisse non mirandum. Etenim dubium est quo referatur τὴν, quod Karstenius intellecto ὀδὸν vel πλάνην explicari vult, quum fieri possit, ut ante hunc versum unus alterve exciderit. Alii melius esse rati quæ supersunt corrigere quam quæ perierunt spectare pro τὴν rescripserunt vel τῆ vel τῶν subaudito μακάρων. Windetus in Crenii fascic. IV Opusc. hist. ac phil. p. 85 legi jusserat δὴν καὶ ἐγὼ νῦν εἶμι, quod non improbatur Sturzio. Philoponus l. c. præbet ὡς καὶ ἐγὼ δεῦρ' εἶμι quod ipsum εἶμι Plotinus videtur repperisse l. l. dicens : Ἐμπεδοκλῆς εἰπὼν, ἀμαρτανούσαις νόμον εἶναι ταῖς ψυχαῖς πεσεῖν ἐνταῦθα, καὶ αὐτὸς φυγὰς θεόθεν γενόμενος ἔκειν, πύσινος μαινομένῳ νείκαι. Verum facile permutantur εἶμι et εἶμι; neque Philopono et Plotino magis fidendum quam Plutarcho. Asclepius Schol. in Aristot. Metaph. p. 629. a. ed. Brand. eadem verba sic citat :

Ὡς καὶ ἐγὼ δεῦρ' εἶμι φυγὰς θεόθεν καὶ ἀλήτης νείκαι αἰθομένῳ πύσινος.

Bergkiius haud secus atque Scaliger suspicatus est poetam scripsisse τῶν καὶ ἐγὼ νῦν εἶμι, quod nunc etiam Hippolytus agnoscit qui tamen omittit νῦν. Mihi videtur legendum ὡς καὶ ἐγὼ νῦν εἶμι in quo Philoponus et Asclepius conspirant. Sed ne quis hoc temere fieri putet, præsertim quum Schneidewinus τῶν unice verum existimaverit, paulo accuratius de hoc genitivo dicamus. Ac per se patet, quoniam τῶν epicorum more in his Empedocleis carminibus tam pro τούτων, quam pro ὧν esse solet, bonum poetam hujusmodi genitivum non multis verbis interpositis ad nomen aliquod sive dictum sive intellectum accommodare, sed haud magno intervallo superioribus

annectere, quomodo Æschylus facit in Suppl. v. 353 :

Μηδ' ἐξ ἀέλπτων κάπρομηθῆτων πόλει
νείκος γένηται· τῶν γὰρ οὐ δέεται πόλις.

Quamobrem quæritur, quo pertineat τῶν. Sive igitur eruditus ille vir cujus memini cum Wyttenbachio subaudivit μακάρων, sive quod verisimilius est ad δαίμονας rettulit, neutrum commode fieri posse liquet. Friget enim τῶν μακάρων, ut jam Sturziius vidit p. 449, quia θεόθεν sequitur; τούτων τῶν δαιμόνων autem tolerabilium foret, nisi longior esset sententia interjecta. Quum vero φυγὰς ad θεόθεν, non ad τῶν trahi oporteat, hic exoritur sensus non admodum commodus : Quorum [horum] et ego [geniorum e cœtu] extorris e cœlo sum et errabundus, Discordiæ furenti parens. Ut igitur illud τῶν intelligi posse concedo : ita Empedoclem sic scripsisse in ipso carminum exordio parum probabile judico, nisi forte plures etiam exciderunt versus. Sensit hoc, ni fallor, Henr. Steinius qui post ἀργαλέας βίωτοι μεταλλάσσοντα κελύθους posuit quattuor versiculos e Plutarchi libro de Is. et Osir. p. 361 (vs. 32-35 αἰθέριον—πάντες. τῶν καὶ ἐγὼ κτλ.) depromtos; satis apte, si quis τῶν tueri velit. At quum in tanto testium numero qui hoc de geniorum exsilio et ipso Empedocle exsule commentum illustrant nemo hos quattuor versus superioribus adjunxerit, malui ad Philoponi lectionem redire quam de rebus incertis meo arbitrio statuere. Huc accedit quod quattuor illi versus inserti inchoatam constructionem turbant, quæ prætermisissis illis si cum Philopono ὡς legas, æquabiliter decurrit. Cæterum verbis Empedocleis Plutarchus subjungit : Τὴν γένεσιν ἀποδημίαν ὑποκορίζεται, τῷ πρῶτάτῳ τῶν ὀνομάτων· τὸ δ' ἀληθέστατον, φεύγει (ἢ ψυχῇ) καὶ πλανᾶται θεοῖς ἐλαυνομένη δόγμασι καὶ νόμοις.

Vss. 11-12. Afferunt hos versus Clémens Alexandrinus Strom. VI p. 627 D; Philostratus Apoll. vit. I, 1, p. 2; Athenæus Dipn. VIII p. 365 E; Diogenes Laertius VIII s. 77; Themistius in Arist. de An. I, f. 72 B; Philoponus de An. I, lit. D p. 16; Olympiodorus in Platon. Phæd. c, 15 cit. Fischer. p. 295; Cyrillus c. Julian. VII p. 243 D; Origenes Philos. III; Anthol. Græc. Bosch. t. 1 p. 338; Eustath. in Od. lib XVIII p. 1838, 52; Suidas in v. Ἐμπεδ.; Cedrenus Chron. t. 1 p. 157 Par.; Arsenius in Violario. Latine redditus citat Chalceidius in Tim. p. 286. Prima verba apud Origenem in hunc modum scribuntur : ἤτοι μὲν γὰρ ἐγὼ—, apud Cedrenum vero : ἤτοι μὲν πρῶτα κῶρος ἐγενόμην κόρη τε.

Librariorum culpa in Eustathii loco omittitur ποτ', cujus loco in Arsenii libro male exaratum est αὐτ'. Pro κοῦρός τε κόρη τε plures in verso ordine habent κόρη τε κόρος τε, ut Athenæus, Themistius, Cyrillus, Philostratus, Eustathius, Suidas. Sed major etiam scripturæ discrepantia in altero verso est. Clemens et Arsenius εἰν ἄλλ ἔλλοπος; Cyrillus εἰν ἄλλ φαίδιμος; alii εἰν ἄλλ νήχυτος, ut testatur Casaubonus ad Athenæum. Laertius ἐξ ἄλλος ἔμπυρος (cod. ἔμπειρος); Athenæi codd. ἐξ ἄλλος ἔμπυρος (ut Dind.), ἔμπυρος (ut Cas.) vel ἔμπυρος; Origenes uno loco ἔμπυρος, altero ἔλλοπος; Olympiodorus ἀμφορος (ἔμπυρος?); Philoponus ἔμπυρος; Eustathius ἔμπυρος; Anthologia Bosch. ἔμπυρος; Cedrenus : καὶ θήρ καὶ θάμνος καὶ ἐξ ἄλλος ἔμπυρος ἰχθύς. Denique pro θάμνος τ' οἰωνός τε nonnulli teste Oleario in Philostr. l. c. πτώμενος οἰωνός τε, et pro ἔμπυρος J. Kuhnii in Laert. l. l. male conjecit ἔμπυρος ἰχθύς. Jam quod Sturzius ex hac tanta lectionis varietate collegit, bis terve hos versiculos ab Empedocle carminibus intextos esse, id mihi nullo pacto probatur. Nam plerique omnes scriptores verba Empedoclea memoriter laudarunt. Karstenius non plane rejicit : εἰν ἄλλ ἔμπυρος, id est propria significatione ἄλιπυρος, ἄλιπυρος *maris navigator*. Sed vix dubium est, quin Empedocles scripserit εἰν ἄλλ ἔλλοπος, quod ut doctius vocabulum tuentur Stephanus, Scaliger, Sturzius atque ipse Karstenius. De sententia sub hoc nomine subjecta vetus controversia est. Nam vel ipsi pisces vocantur ἔλλοπες ut apud Nicandrum Alexiph. v. 481 p. 154 ed. Lehrs, vel ἔλλοψ (hæc enim vulgaris forma est) pro adjectivo accipitur, ut sit *mutus* sive *voce interclusus*, ἔλλομένη καὶ καθεργασμένη τὴν ὄρα ἔλων, qui significatus inter plerisque scriptores convenit. Alii ἔλλοπας ἰχθύς *squamosos* esse volunt διὰ τὸ εἶναι λεπιδωτοί. Confer Iocos in Parisiensi thesauro collectos et interpretes Hesychii s. h. v. At recte Casaubonus ad Athen. VII p. 308 B observavit ἄλλοπος non proprie significare εἰργασθαι, ideoque ἔλλοπες si valeat idem quod ἀφωνοὶ potius exponendum esse ἔλλοπιεῖς τὴν ὄρα. Non aliter Hesychius qui ἔλλοπες interpretatur ἄλλοιπόντες τῆς ὄρας, τοῦτέστιν ἀφθογοὶ, ἀφωνοί. Hæc derivatio non valde arrisit Karstenio qui vocem Empedocleam cum Schneidero in Lex. Gr. ab ἔλλος vel ἔλλός ducit, quod cognatum est verbis ἔλλω, εἰλλω et ἐλλίσσω *volvo, agito*. Atque in Odyssea T, 228 ἔλλός vocatur hinnuleus propter agilitatem. Sed apud Sophoclem Aj. 1297 Br. sunt qui ἔλλοις ἰχθύσι de velocibus, alii qui de mutis interpretentur. Huc accedit quod Hesychius ἔλλόν esse dicit ἀγαθόν, γλαυκόν γαρπόν, ἐνθαλάτ-

τιον, ταχύ, ἀφωνον, ἰχθύν, ἔλαρον νεογόν. Quamobrem non astipulor Karstenio, in versu Empedocleo ἔλλοπον ἰχθύν præpetem piscem esse perhibenti, siquidem verbum ex ἔλλος et ποῦς constare vult, ut ex ἔλλοπος brevium sit ἔλλοπος vel potius ἔλλοπος, quomodo ἀρτίπος et ἀελλόπος i. e. ἀρτίπους et ἀελλόπους scribunt. Quæ enim ad firmandam hanc analogiam apta esse existimat exempla vocum ἀρτίπος et ἀελλόπος, his contrarium efficitur. Nam quum inter ἔλλοψ et ἔλλοπος ea intercedat ratio quam metaplasmis nomine vocamus, si re vera ἔλλοπος nihil esset nisi ἔλλοπος, similiter ab ἀρτίπος et ἀελλόπος formari posset ἀρτίψ et ἀελλοψ, quæ neque inveniuntur neque unquam usitata fuerunt. Est igitur ἔλλοψ, unde ἔλλοπος manavit, nomen primarium quod ex ἔλλός et ψ conflatum vix aliter interpretari licet, quam a Plutarcho Symp. VIII, 8 (Vol. VIII p. 907 ed. Reisk) aliisque factum est, qui pisces a poetis hoc vocabulo propter ἀφωνίαν designari contendunt. Postremo sententia ad animorum ex aliis in alia corpora migrationem spectans non abhorret a Pythagoræ præceptis, quem Jo. Chrysostomus Hom. II in Joann. c. 2 t. VIII p. 10 Montf. horum versuum ratione habita cum Empedocle temere confudit. Sic autem ait : Πυθαγόρας δὲ τὴν μεγίστην Ἑλλάδα καταλαβὼν καὶ γοητείας ἐπιτελεῖας εἶδη μυρία...καὶ ἀνθρώπους ἀφεις διδάξει τι τῶν χρησίμων, ἐπαίδευσεν ὅτι ἴσον ἦν κυάμους φαγεῖν καὶ τὰς τῶν γεννησαμένων κεφαλὰς· καὶ τοὺς συνόντας ἐπειθεν, ὅτι δὴ ἡ τοῦ διδασκάλου ψυχὴ ποτὲ μὲν θάμνος ἐγένετο, ποτὲ δὲ κόρη, ποτὲ δὲ ἰχθύς. Idem effatum prstringunt Basilius M. Hexaem. VIII, 2 t. I p. 71. Bened. Hermias Irris. Gentil. p. 176 B; Tertullian. de Anim. c. 32.

Vss. 13-14 exstant apud Porphyrium de Abstin. II, 31 p. 161 Rhœr. Quo die primum matatae victimæ carnibus gustatis se polluisset, eum diem omnium sibi malorum initium fuisse Empedocles conqueritur. Quare hæc verba quæ Sturzius ad καθαρμούς pertinere ratus est cum Karstenio in hunc locum transtuli, ubi poeta cum reliquorum geniorum sorte suam ipsius vicem deplorat. Neque tamen Sturzianam rationem prorsus rejecerim. Nihil corruptum est in posteriore versu : πρὶν στέλι' ἔργα βορᾶς περὶ χεῖλεσι μητίσασθαι. Similiter in Odys. lib. XII v. 373 οἱ δ' ἔταροι μέγα ἔργον ἐμητίσαντο μένοντες. Est autem ἔργον μητίομαι *in mentem mihi venit committere facinus, facinus molior et incepto vel re deliberata opus aggredior*. Quum autem non simpliciter ἔργα μητίσασθαι, sed ἔργα βορᾶς μητίσασθαι dixerit Empedocles, non erat quod Karstenius χεῖλεσι μητίσασθαι inconcinnum judicaret pariterque in

illo quod præcedit περί offenderet. Namque, ut philosophi verbis utar : ὁ ἔργα βορᾶς μητίσμενος τοῖς τε δόουσι καὶ τοῖς περιχειμένοις χεῖλασιν ἐμητίσαστο. Hinc patet περί pro adverbio esse habendum, ut in Hymno in Cer. v. 276 : Ὡς ἐπῴουσα θεὰ μέγεθός τε καὶ εἶδος ἀμειψα, γῆρας ἀποσαμαίνη, περί τ' ἀμφὶ τε κάλλος ἄητο. Neque vero audiendus Reiskius, cujus interpretatio *callide et artificiose* (i. e. περί) *committere scelera labiis* Karstenio quoque non satisfacit. Quippe apertum est σχετλι' ἔργα βορᾶς περί χεῖλασι μητίσασθαι valere : nefaria devorandi scelera circumcirca labiis admittere, id est, nefandas dapes non primoribus labris gustare (ἀχροὶς χεῖλασι γύσασθαι), sed totis circa labiis attingere. Ex his quæ modo dicta sunt, conficitur minime necessariam esse Karstenii correctionem *μαστεύσασθαι*.

Vss. 15-16 servavit Clemens Al. Strom. IV p. 479; priorem versum Plutarchus de Exsilio p. 607 (Vol. VIII p. 397 ed. Reisk.); Stobæus Floril. Tit. 40 tom. II p. 80 ed. Gaisf. Verbis Empedocleis, quibus philosophus prioris vitæ desiderium exprimit, sic præfatur Clemens : οὐχ ἰδρύων τὸν πειράζοντα (i. e. diabolum) παιδεύων δέ, οἶμαι, καὶ ἐλέγγων

ἐξ οἷς τιμῆς καὶ οἴου μῆκος ὄλου,

ὡς φησιν Ἐμπεδοκλῆς, ὧδε λιπὼν κατὰ θνητῶν ἀναστρέφεται. In priore versu pro καὶ οἴου Plutarcho auctore legendum esse τε καὶ ἔσσου apparet, sed quæ subjungit Clemens, in iis quoque versus vestigia superesse nemo non videt. Karstenius pro λιπὼν posuit πεσὼν propter Plotini verba citata ad v. 9 et pro ἀναστρέφεται, ἀναστρέφομαι. Quum vero deesset nomen ad quod referretur κατὰ præpositio, Empedoclem non male suspicatus est scripsisse vel ὧδε πεσὼν δειλαῖος ἀναστρέφομαι μετὰ θνητῶν vel ὧδε πεσὼν κευθμῶνας ἀναστρέφομαι κατὰ θνητῶν. Bergkiius de Emp. præcæm. p. 33 conjecit ὧδε λιπὼν λειμῶνας ἀναστρέφομαι κατὰ θνητῶν, quod vereor ut probari possit. Mihi litterarum ductus versusque reliquias intuenti exarandum videtur ὧδε τάλας λειμῶνας ἀναστρέφομαι κατὰ θνητῶν. Neque enim quidquam obstat, quin ὧδε idem esse hic statuamus quod οὕτως, quam vim plerisque Homeri et tragicorum locis huic particulæ tribui convenit velut apud Æschylum *Prom.* v. 159 τίς ὧδε τλησικάρδιος θεῶν στῆρ τέδ' ἐπιγαρή; quamvis Buttmanno *Gramm.* ampl. tom. II p. 286 assentiar τοπικῶν illam voculæ significationem quam Aristarchus in Homericis carminibus reperiri negabat (vid. *Lehrs. de Aristarchi studiis Homericis* p. 84) omni ætate in usu fuisse dicenti.

Vs. 17 legitur apud Clementem Alex. Strom. III p. 432 B. Declarat poeta quem dolorem perciperit ex aspectu terræ, quum primum e deorum sedibus exturbatus in hanc vitam proficisceretur. Excidit fortasse hujusmodi versiculus :

ἄπτερος ὢν, θνητὸς προτέρου τ' αἰῶνος ἀμερθεῖς

ante κλαῦσά τε x. τ. λ. Id probabiliter colligas ex Hieroclis in carmen aur. comm. p. 186 ἢ δὲ ἐφρῆσις τοῦ φεύγοντος τὸν τῆς Ἄτης λειμῶνα πρὸς τὸν τῆς ἀληθείας ἐπείγεται λειμῶνα· ὃν ἀπολιπὼν τῇ ὁρμῇ τῆς πετροβρύσησως εἰς γῆινον ἔρχεται σῶμα ὀλβίου αἰῶνος ἀμερθεῖς, in quibus verbis versusum Empedocleorum reliquias inesse poetica dicitio arguit.

Vss. 18-21. ἀτερπέα χῶρον—ἠλάσκουσιν] Hos versus præter 20 laudat Hierocles in Aur. Carm. p. 143 ed. nostr. Vss. 19 et 21, omisso item vs. 20, Synesius de Prov. I p. 89 D; posteriorem horum idem Ep. 148 p. 283. Vss. 19 et 20 Proclus in Cratylum p. 103 ed. Boisson., non adjecto Empedoclis nomine, sed horum posterior, a me uncis inclusus, injuria philosopho qualis nunc est ascribi videtur. Vs. 21 citat etiam Julianus Imperator in Orat. 7. Hierocles de genii sive hominis lapsu in terram locutus ita pergit : ἀνεοὶ δὲ καὶ τὴν ἀρχαίαν ἔξιν ἀναλαμβάνει, εἰ φύγοι τὰ περί γῆν καὶ τὸν „ἀτερπέα χῶρον,” ὡς αὐτὸς λέγει, „ἔθθα Φόνος τε Κότος τε καὶ ἄλλων ἔθθα Κηρῶν, „εἰς ὃν οἱ ἐμπροσόντες „Ἄτης ἀν λειμῶνα—ἠλάσκουσιν”. Unde conjicias ἠλάσκουσι non ad Φόνος et Κότος a poeta esse relatum, sed ad eos qui e caelo in terram deciderint (τοὺς ἐμπροσόντας), atque errasse Synesium, qui versum ἔθθα Φόνος κτλ. cum postremo Ἄτης—ἠλάσκουσιν jungit. Fortasse excidit hujusmodi versus : οἷς μέροπες δειλοὶ μάλα τειρόμενοι φρόνας αἰὲν ἀντὶ Ἄτης κτλ. Non magna lectionis diversitas est. Hieroclis editiones pleræque claudicante metro habent : Ἄτης ἀνὰ λειμ. τε καὶ σχότος probatum olim Scaligero apud Karst. p. 165; cod. Med. ἀν λειμῶνα quod ego recepi pag. 143 meæ editionis. Synesius : Ἄ. ἐν λειμῶνι κατὰ σχότον. Julianus : Ἄ. ἐν λειμῶνι κατὰ σχότον ἠλάσκονται. Omnino ponendum ἐν λειμῶνα quod propter formæ insolentiam a librariis mutatum est in ἐν λειμῶνι. Noti sunt loci Homerici, in quibus ἀν vel ἀμ pro ἀνὰ ponitur. Similiter Æschyl. *Supplic.* v. 346 (v. 362 ed. Schutz) λευκόστικτον ὡς δάμαλιν ἀμ πέτρας ἠλιβάτοις. Cf. *Bæckh.* v. 1. *Pind.* Ol. VII, 61. Miramur autem hoc ἀν a Karstenio et Bergkio sine accentu esse scriptum. Præterea epici sermonis consuetudo, quam Empedocles potissimum sequitur, non (τὸ) σχότος requirit, sed (τὸν) σχότον, quæ viri docti promiscua habuerunt. Denique Hierocles φόνος præ-

het, Synesius φόνος; Proclus inverso ordine κότες τε φόνος τε exhibet.

Vss. 18-19. ἀτερπεία χῶρον, ἔνθα Φόνος κτλ.] Quod de terra dicit Empedocles, id multo ante de Orco dixerat Homerus Odys. λ, 94 :

*Ἥλυθες, ὄφρα ἴδη νέκυας καὶ ἀτερπεία χῶρον.

Hinc consentaneum erat a philosopho in terris eadem monstra poni, quæ a poetis ad inferos detruduntur. Empedocli enim hæc terrestris hominum habitatio, ut calamitatum et miseriarum domicilium, parum differre ab ea quam poetæ excogitarunt Plutonis domo videtur. Quumque animus corpori inclusus libere vagari non possit, idem dicas Empedoclem de his rebus stauisse, quod Macrobius Somn. Scip. I, 10 de antiquis mysteriorum auctoribus prædicat. Sic autem ait : « Qui per diversas gentes auctores constituendis sacris cærimoniarum fuerunt, aliud esse inferos negaverunt quam ipsa corpora, quibus inclusæ animæ carcerem fœdum tenebris, horridum sordibus et cruore patiuntur : hoc animæ *sepulcrum*, hoc *Ditis concava*, hoc *inferos* vocaverunt. » Plura fortasse in hac Empedoclea descriptione temporum injuria nobis invidit, quorum desiderium Virgiliana Inferorum descriptio Æn. VI, 273 seqq. lenire potest.

Vs. 20. αὐχμηραὶ τε νόσοι καὶ σήψεις ἔργα τε βευστά] Hunc versus quem Proclus cum superiore connectit, Empedocle indignum censuit Karstenius profectumque a seriore quodam χρησμολόγῳ qui interdum Empedocleos versus tanquam splendidos pannos suis næniis assuere ausi essent. Ac profecto istud σήψεις ἔργα τε βευστά redolet posteriorem ætatem quæ vocabula a fluminis et undæ similitudine, quam Heraclitus jam et Plato usurpaverant, sumpta rebus humanis accommodare consueverat. Nam rerum natura nominatur a Plutarcho Qu. Rom. vol. VII p. 87 ἡ βευστή οὐσία. Similiter Scriptor Incredibilium c. 9, p. 88 Gal., ubi de Narcisso loquitur : οὐ γὰρ εἰς ὕδωρ ἀπεπνίγη, ἀλλ' ἐν τῇ βευστῇ τοῦ ἐνύλου σώματος φύσει τὴν ἑαυτοῦ θεασάμενος σκιάν, ἥτοι τὴν ἐν τῷ σώματι ζωήν. Quod vero Karstenius addit, eodem sensu a Proclo in Tim. V p. 339 ubi Empedoclis etiam mentio habetur memorari ex oraculo quodam σχολιὰ βεΐθρα, id longe alio spectat. Procli verba sunt : ὁ μὲν ποταμὸς (πρὸς Πλάτων) οὐ τὸ ἀνθρώπινον δὴ σῶμα σημαίνει μόνον, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν τὴν περικειμένην ἔξωθεν ἡμῖν γένεσιν... οὕτω δὲ καὶ ἐν Πολιτεία (ὁ Πλάτων) τὸν τῆς Ἀθήτης ποταμὸν ἀπεχάλεσε πᾶσαν τὴν γενεσιούργον φύσιν, ἐν ᾗ καὶ ἡ Ἀθήνη καὶ ὁ τῆς Ἀθήνης λειμῶν, ὡς φησιν Ἐμπεδοκλῆς... καὶ τὰ σχολιὰ βεΐθρα, ὅφ' ὧν πολλοὶ κατα-

ύρονται, ὡς τὰ λόγια φησιν. Hic cave cum docto illo viro σχολιὰ βεΐθρα et ἔργα βευστά paria esse existimes. Vates iste σχολιὰ βεΐθρα vocavit flumina sinuosa, quorum tanquam torrentium vi homines deorsum rapiuntur, quod ego non omnino de rebus fluxis cum Karstenio interpretor, sed de periculis et voluptatibus quæ mortales inopinantes sæpe præcipites agunt. Contra ἔργα βευστά sunt opera fluxa ac cito peritura ideoque vana. Jam si locum Virgilianum cujus supra mentionem feci cum his Empedocleis reliquiis conferimus, fateamur oportet, esse quandam inter Virgiliti verba

Pallentesque habitant Morbi tristisque senectus,

et hunc, de quo disputamus, Empedoclis versus similitudinem, fierique posse, ut Romanus poeta Siculum vatem imitatus sit. Id si recte sumo, hic versus Agrigentino philosopho non tam ab aliis suppositus, quam aliena manu interpolatus est. Quippe suspicor Hieroclem in suo carminum Empedocleorum exemplo duos versus inter ἔνθα Φόνος—Κηρῶν et Ἄτης ἄν—ἡλάσκουσιν collocatos, qui male exarati essent, ita ut singulæ voces non æque bene legerentur, sententiæ autem summa appareret, repperisse ideoque eum indicasse ἡλάσκουσι non ad Φόνος et Κότος, sed ad τοὺς ἐμπεσόντας δαίμονας pertinere. Idem versus in aliis exemplaribus fortasse aut eadem negligentia scripti aut omissi erant. Quapropter nullum eorum vestigium apud Synesium videmus. At Proclus alterum horum versuum vel suo Marte restituere aggressus est vel ab aliis quoquo modo ad numeros revocatum exhibuit. Quæ quum ita sint, putaverim hanc monstrorum descriptionem ita esse ab Empedocle olim compositam :

*Ἐνθα Φόνος τε Κότος τε καὶ ἄλλων ἔθνεα Κηρῶν,
ὦχραι καὶ νοῦσοι καὶ γῆρας ἰδ' ἔργα μάταια,
οἷς μέροπες δειλοὶ μάλα τειρόμενοι φρένας αἰὲν
Ἄτης ἄν λειμῶνά τε καὶ σκότον ἡλάσκουσιν.

In altero versu ὦχραι νοῦσοι, *pallentes morbi*, pro αὐχμηραὶ quod suspectum habeo rescripsi, deinde σήψεις, cujus loco prior ætas plerumque *κηπεδῶν* vel *σαπρότης* dicebat, Virgilio duce mutavi in γῆρας, denique pro βευστά posui μάταια, quod vocabulum, ut Pindarum aliosque qui in dispari genere elaborarunt poetas taceam, inter elegiacos Theognis potissimum frequentavit, velut vs. 143 (p. 7 Poet. Gnom. ed. Brunck) ἀνθρωποι δὲ μάταια νομίζομεν, εἰδότες οὐδέν. Cf. ibid. pag. 20 v. 479 et 484, pag. 21 v. 499. Quod Empedocles de terra carmine vaticinans vana

mortalibus opera ascribit, Virgilius autem inferos celebrans pro eorum foribus vana somnia statuit : id suo quemque argumento convenienter facere sponte patet.

Vs. 21. Ἄτης λειμών nominatur terrestris hominum habitatio et geniorum e cælo profugorum sedes. Eadem translatione Plato Soph. p. 222 Α πλούτου καὶ νεότητος λειμῶνας ἀφθόνας dicit et Plutarch. Mor. p. 1088 D (p. 477 vol. X ed. Reisk.) νομάς καὶ λειμῶνας ἀμφιλαφεῖς ἡδονῶν. Plura exempla citant Karstenius ad h. l.; Creuzer in Plotin. de pulcr. pag. 102, n. 67; Ast. in Platon. Phædr. p. 305 sq. Cf. etiam Thesaur. Parisiens. s. v. λειμών. Empedoclis effatum breviter perstringit Themistius Orat. XX p. 240 C : ἐν τῷ κλύδωνι καὶ τῷ λειμῶνι τῆς Ἄτης. Idem orat. XIII. ejus meminit his verbis : μηδὲ Ἐμπεδοκλεῖ συγχωροῦντες ἀληθῆ λέγειν, δυσφημοῦντες τὸν ἔργειον τόπον καὶ Ἄτης λειμῶνα ἐπονομάζοντι. Adde Nicephor. Progygn. in Rhett. Gr. Vol. I p. 487 ecl. Walz. et p. 493 ubi juncta videmus Ἐρινύων ἄλσος et λειμών Ἄτης. — σκότος ut apud Latinos *tenebras* haud raro de terrestri hominum vita dici satis constat. Cf. Lucret. II, 14. Apud Græcos præcipue hoc vocabulum similesque voces frequentant Neoplatonici. Sic Proclus in Plat. Timæum p. 339 : ἐνάψασα (ἡ ψυχῆ) ἐν τῷ σώματι φῶς, αὐτῆ δὲ ἐν σκότει γέγονια. Cf. Plotin. de pulcr. p. 56, ed. Creuz. et Olympiodor. in Plat. Gorg. cit. a Creuz. ibid. p. 282.

Vss. 22-25 exstant apud Plutarch. de An. tranq. p. 474; Vol. VII p. 854 ed. Reisk. Vs. attingit idem scriptor de Is. et Os. p. 370 D; Vol. VII p. 460. Vs. 25 μελάγχ. Ἄσαφ. Tzetzes Chil. XII, vs. 575. Plutarchus hominum vitam non perpetue voluptatibus rebusque secundis affluere, sed rerum prosperarum cursum malis temperari ostendens, rejecta Menandri sententia, qui nascenti unicuique bonum genium vitæ magistrum adesse putaverat, Empedocleum judicium probat. Cujus diversitas in hoc posita est, quod Agrigentinus philosophus unumquemque nostrum, postquam natus est, arripi gubernarique a duplicibus fatibus geniisque docuerat, vel ut græce dicit : (ὡς Ἐμπεδοκλεῖς) διτταί τινες ἕκαστον ἡμῶν γενόμενον παραλαμβάνουσι καὶ κατάρχονται μοῖραι καὶ δαίμονες, ubi κατάρχονται mutandum in κατάρχουσι. Addit Plutarchus hos versus, quibus Genii partim boni partim mali, vitæ humanæ moderatores, memorantur. Horum autem nominibus, quæ poeta tum aliunde accepit, tum ipse commentus est, mortalium studia animique humani motus et affectiones perturbationsque, judice Plutarcho qui παθῶν σπέρματα appellat, exprimuntur. De

reliquo initium operis cum his versibus componenti verisimile videatur finxisse Empedoclem, se in hanc vitam profectum in terris statim a Geniorum agmine esse exceptum qui ipsi itineris duces se offerrent. Quare eos loquentes inducit vs. 29. In recensendis vero dæmonum nominibus paria inter se respondere voluit philosophus; quo nominum ordine simul singulorum significatio, alioquin obscurior futura, declaratur. Vs. 22. Χθονίη, terrestris, i. e. rebus fluxis et terrenis occupata. Similiter κόνις χθονία est pulvis terreus apud Æsch. Sept. vs. 738 ed Schütz, χθονίος autem pro ἐγγώριος dicitur a Sophocle Œd. Col. 943 τοιοῦτον αὐτοῖς Ἄρεος εὐβουλον πάγον ἐγὼ ζυγῆδη χθόνιον ὄνθ', ὅς οὐκ ἐᾷ κτλ. ubi interpres græcus : τοῦτον δὲ χθόνιον εἶπεν, ὅϊον ἐγγενῆ καὶ αὐτόχθονα, ἐγγώριον. Cf. Aj. vs. 201 χθονίων ἀπ' Ἐρεχθειδῶν. Quapropter non erat quod Karstenius hunc vocis usum Empedoclis proprium esse statueret diversumque a cæterorum poetarum loquendi more, a quibus χθόνιοι vulgo vocantur dii inferi. Cujus rei ipse hanc reddebat rationem, quod Empedocli terra quasi inferna sedes esset cælesti opposita. Ἠλιότης cælestia contemplans, quales in Parmenidis carmine vs. 6. Ἠλιάδες κοῦραι (p. 111 nostræ ed.) sunt : ταναῶπις ad longinqua et abstrusa aciem intendens.

Vs. 23. Ἀρμονίη et Δῆρις Plutarcho auctore de Is. et Osir. p. 460 vol. VII ed. R. non differunt a Φιλία et Νείκος. Verba ejus sunt : Ἐμπεδοκλεῖς δὲ τὴν μὲν ἀγαθοῦργὸν ἀρχὴν φιλότητα καὶ φιλίαν, πολλάκις δὲ ἀρμονίαν καλεῖσθαι μέροσι (corr. καλεῖ θεμερῶπι), τὴν δὲ χείρονα νείκος οὐλόμενον καὶ δῆριν αἰματώσεσαν. Quod Plutarchi dictum si cum altero loco comparamus, apertum est, hic scriptorem aut falli aut alios, quem qui ad nostram ætatem manserunt, versus Empedocleos spectare, quoniam enim de quo agimus loco non magnæ illæ vires rerum universitatem moventes, sed genii qui hominum vitam regunt designantur. In quo haud scio an auctor Tabulæ, quam Cebeti Thebano tribuunt, Empedoclis exemplum secutus sit. Cæterum θεμερῶπις, pro quo apud Plutarchum uno loco legitur ἡμερῶπις, altero μέροσις, acceptum referimus Bentlejo Epist. crit. ad Millium p. 76 (p. 516 opusc. philol. ed. Lips.). Æschyl. Prom. v. 134 ed. Herm. ἐκ δ' ἐπληξέ μοι τὰν θεμερῶπιν αἰδῶ, quo pertinet Hesychii glossa : θεμερῶπις, ἐρασμία ἀγγόνη, ubi cum Sopingio corrigendum αἰσχύνη. Non dubito quin vera sit Hesychii explicatio, quamquam non nego Æschyleæ sententiæ accomodatorem esse eam notionem quam adjectivo θέμερον ascribit, idem quod αἰμῶν sonare dicens. Adde quod θεμέρη

etiam exponit *σεμνή*, *βεβαία*, *εὐσταθής*. Scaliger conjecerat *ιερωπίς*.

Vs. 24. Καλλιστώ *dæ* nomen quod a superlativo manavit ut vs. 25 Μεγιστώ. De quorum aliorumque nominum in ω cadentium origine et vi parum accurate nuper disseruit Chr. A. Lobeckius 'Ρηματ. p. 317 seqq. simul in eo lapsus, quod pag. 319 Empedoclem ait rerum gignendarum causas mulierum vocabulis appellasse. Neque enim causas genitrices hic tractat philosophus, sed ut supra vidimus, deas recens natorum comites eorumque vitæ moderatrices legentibus ante oculos ponit. Ut Καλλώ nomen mulieris est in Anthol. Palat. IX, 605 pulchritudinem significans, ita Καλλιστώ summam pulchritudinem valet. Eadem ratio est appellationum Μεγαλώ (cf. Thesaur. Paris.) et Μεγιστώ. Pro Αἰσχρή, quod Karstenius et Bergkiiu toleraverant, rescribendum Αἰσχρη ut apud Callimach. ep. 43; Asclep. 27, Pal. 5, 181. Θώσα quam Homerus Polyphemi matrem esse fingit Od. I, 72 hoc loco Celeritas est, cui opponitur *Δηναίη*, *Tarditas*. Ita enim Bentleyus l. c. correxit vulgatam *Δειναίη*; quo fit ut omnia recte respondeant. Neque vero Θώσαν cum Karstenio in Comm. p. 169 pro *Temeritate* accipi convenit.

Vs. 25. Servanda Codicum scriptura *Νημερτής*, cuius nominis Nereidem reperimus apud Homerum Iliad. XVIII, 46: *Νημερτής τε καὶ Ἀψευδής καὶ Καλλιάνασσα*, et Hesiodum Theogon. v. 262: *Νημερτής θ' ἢ πατὴρ ἔχει νόον ἀθανάτοιο*. Karstenius cum Scaligero scripsit *Νημέρτη*, quod omnia hæc *dæmonum* nomina feminini generis faceret Empedocles. At ne generis quidem discrimen ullam aliam quam accentus mutationem flagitat. Namque ἢ Ἀψευδής Nereidis nomen est in loco Homericō, quem attulimus, contra δ' Ἀψευδής, Prætor Atheniensis, de quo vide Diodorum Siculum XII, 36. Quamobrem *Νημερτής* id ipsum est quod hic requiritur; *Νημέρτης* autem, si in usu fuit, viri nomen fuisse liquet. Quod vero doctissimus vir illud *Νημέρτη* aliorum vocabulorum, velut *Εὐτέρπη*, *Εὐκράτη*, *Εὐνείκη* analogia munire tentavit, id vereor, ne parum considerate fecerit, siquidem primum exemplum certum est, reliqua incerta. Etenim pro *Εὐκράτη*, quod agnoscit Apollodorus, I, 6, in Hesiodi Theogon. vs. 243 rectius ponitur cum Lennepio et aliis *Εὐκράντη*. Cf. interp. ad l. c., altero autem exemplo prorsus abstinendum erat. Nimirum ι et ϵ a librariis et lapicidibus quum sæpius confusa esse constet, nominis *Εὐνείκη* apud Hesiodum Theogon. vs. 246 (cujus loco alii legunt *Εὐνείκη*) incertam reddidit originem viri nomen *Εὐνείκος* in inscr. Att. apud Bœckh. vol.

I, n. 268 p. 370, 49. Ac pro *Εὐνείκος* quidem recte suspicatur Dindorfius in Stephani Thesaurō legendum esse *Εὐνείκος*, sed utrum in loco Hesiodico Nereis ista ex *εὐνείκης* appellata sit *Εὐνείκη*, quod propter membranarum consensum et Etym. M. p. 933, 31 et p. 276, 12 nec non Pseudo-Herodianum Epimerism. p. 227, 1 statuit Lennepius, an potius *Εὐνείκη* fuerit, ut Apollodori I, 6 auctoritate permoti existimarunt Grævius, Toupius Append. Annot. in Theocr. pag. 35, Valckenarius ad Theocrit. XX, 1 et Hermannus in censura Hesiodi a Gœttingio editi, in hac testimoniorum similitumque vocum paucitate admodum incertum est. Quamvis enim Chæroboscum etiam in Crameri Anecd. II pag. 272, 21 testem adhibeas, ut demonstres apud Apollodorum exarandum esse *Εὐνείκη*, tamen *εὐνείκης* adjectivum citatum a Scholiasta ad Il. ω , 23 ex Antimacho tritum verbum non est, *Εὐνείκος* autem nomen usitatissimum. — Plutarchus de An. tranq. p. 474 (vol. VII p. 854 ed. Reisk.) exhibet *μελάγκροπος τ' Ἀσάφεια*, quod non bene defendit Sturzius. Præstat scriptura memorata Tzetæ Chil. XII v. 575, ubi de Empedocle:

λέγει γὰρ τὴν ἀσάφειαν μελάγκρονον ὑπάρχειν.

Est autem *μελάγκροπος nigris oculorum pupillis*, quo nihil aptius obscuritati et dissimulationi cogitari licet. Namque *ἀσάφεια* hic dissimulationem valet, quæ recte opponitur sinceritati. Qui obscure (*ἀσαφῶς*) loquitur, aut loquendi inscitia aut consilio et arte id facit. Horum alterum infantem, alterum eorum quæ sentit dissimulatorem esse apparet. Quare scriberem cum Geelio apud Karstenium Addend. p. 519 *μελάγκροπος ἢ δ' Ἀσάφεια*, nisi Matranga Mus. Rhen. 1848 pag. 115 testaretur in Tzetæ cod. Vat. legi *μελάγκροπος*. Nullo modo autem requiritur Karstenii illud *μελάγκροπος τ' Ἀσάφεια* (a κόρη, κόρη, caput) quod ore *Fallacia fusco* interpretatur.

Vs. 26-28 sunt apud Cornutum de Nat. deor. pag. 90 ed. Osann. In cod. Laurentiano pro *Φθιμένη* mero librarii errore legitur *φαιμένη*; servandus autem accentus in penultima exemplo nominum *Κτιμένη* Odys. XV, 363 et *Κλυμένη* II. XVIII, 47, licet alia itidem a participiis passivis vel mediis formata, ut *Σωζομένης*, *Εἰδομένη*, in ultima syllaba acuuntur. Præterea fluctuant codices inter *Καινῶ*, *Κοινῶ* et *Κινῶ*, atque inter *ἀστεμφής* et *ἀπεμφής*. Nam pleræque Cornuti editiones habent *κινῶ τε καὶ ἀστεμφῆ*, Galei cod. ms. *καινῶ τ' ἀστεμφής τε*. Cod. Paris. *καινῶ τ' ἀστημφής οἰνισσο τε*. Flor. A: *καινῶ τ' ἀστεμφής τε*. Flor. B: *κινῶ τ' ἀπέμφής τε*. Cod. Reg. *καινῶ τ' ἀστημφῆ*

τε. In ultimo versu alii codices exhibent Φορή, alii Φορή, deinde omnes fere libri præbent σόρη, excepto cod. Flor., in quo reperitur σορή. Hinc Sturzius scripsit :

Καινώ τ' ἀστεμφής τε πολυστέρανός τε Μεγιστώ,
καὶ Φορή Σορή τε καὶ Ὀμφαίη,

quæ sic interpretatur : Καινώ ἀστεμφής, *Juventus interrita, robusta*, opp. πολυστ. Μεγιστώ, honorata Senectus. Φορή Σορή τε, *Temeritas et Sapientia*. Ὀμφαίη, *Ἦσ*, cui oppositum fuisse putat Σιγή τε, *Silentium*. At neque Καινώ *Juventus* est, quum novitatem significet, neque Μεγιστώ *Senectus*, quum de Majestate accipi oporteat. Reliqua infra expediám. Karstenius posuit :

Φυσώ τε Φθιμένη τε καὶ Εὐναίη καὶ Ἐγερεῖς
Κινώ τ' Ἀστεμφή τε, πολυστέρανός τε Μεγιστώ
καὶ Φορή, Σόμφη τε καὶ Ὀμφαίη.

Quæ in hunc modum vertit :

Genitrix Natura Letumque, et Sopor Curaque vigil, Vigor atque Torpor, et honorata Majestas ac Squalor, et Vox raucisona Eloquiumque divinum. Etenim recte viderat ἀστεμφής quominus tanquam adjectivum ad præcedens nomen referretur, obstare repetitum τε, quod tolli non sineret numerus. Itaque ambo illa vocabula haud aliter atque ea quæ sequuntur inter se opponi. Quod autem ἀστεμφής in Ἀστεμφη mutavit, id non magis excusandum quam Νημέρτη de quo dixi ad vs. 25. Linguae leges flagitant Ἀστεμφής, cui deæ altera ex parte respondet Κινώ a κινεῖν. Quum Μεγιστώ sit Majestas vel Opulentia, eique aptissimum epitheton sit πολυστέρανός, patet contrariam deam Miseriam vel Egestatem esse debere. Neque dubium, quin Empedocles tale quid hoc loco scripserit. Sed miramur, quod Karstenius dictu difficile esse existimavit, utrum squalor rectius Φορή an Φορή nominetur. Neutrum enim recte se habet. Apparet derivatum esse nomen a φορῶ (φορῶνω, φορῶσω) *polluo, contamino*, unde φορῶς, excrementa, quisquiliæ, φορεῖά, βόρβορος, et latinum *foria*. Jam ut a φύω ducitur φύη, ita a φορῶ fit φορηή. Itaque præterquam quod in penultima syllaba analogiæ repugnat, mutato accentu opus est. Deinde pro σόρη jam Galeus substituerat Σόμφη, quod Karstenius tueri conatur. Est autem σομφός Hesychio χαῖνος, præterea σομφόν de voce dictum idem valet quod φατόν de colore. Cf. Aristot. Topic. I, 15 p. 151 G. Quum igitur σομφή φωνή vox rauca vel *fusca* sit, Karstenius Σόμφην nomen proprium esse opinabatur fictum a poeta ad designandum obscurum murmur et inanem strepitum oppositumque

Ὀμφαίη, i. e. voci claræ et quasi fatidicæ. Cui explicationi illud potissimum refragatur, quod raucæ voci non videtur locus inter genios ab Empedocle concedi potuisse. Accedit quod ὄμφη non semper significat vocem divinam vel oraculum, sed sæpenumero non differt a φωνή vel αὐδή. Cf. Steph. Thes. vol. V p. 2004, ideoque ὄμφαῖος apud Nonnum Dionys. 9, 283 : ὄμφαῖη περι πέτρην et 12, 42 ὄμφαῖω παρὰ τοίχῳ recte vertitur *vocalis*. Si igitur Ὀμφαίην vocem claram vel simpliciter vocem intelligimus, huic necessario respondet silentium, ut apud Synesium hymn. II, vs. 63 seqq. p. 27 ed. Steph. (p. 317 ed. Petav.)

Σὺ πατήρ, σὺ δ' ἔσοι μήτηρ,
σὺ δὲ ἀββήν, σὺ δὲ θήλυς,
σὺ δὲ φωνά, σὺ δὲ σιγά,

quem locum jam laudaverat Sturzius, non immemor Synesium ex mente Pythagoreorum loqui. Quamobrem etiam Bergkiius de Emp. Proœm. p. 34 doricum σωπή i. e. σωπή versui intulit ita scribendo :

καὶ Ἀφορή Σωπή τε καὶ Ὀμφαίη.

Sed neque Ἀφορήν placere nobis posse ex iis quæ supra exposita sunt sequitur, neque Σωπήν propter dialecti diversitatem Empedocleis carminibus convenire apertum est. Similiter Steinius : καὶ Φορή, Σωπή τε καὶ Ὀμφαίη. Miram vero rein informavit Panzerbieterus Ephemerid. antiquar. a. 1845 p. 890. Qui post Ἀστεμφής dearum par desiderari contendens itidemque deesse deam Majestati respondentem, positus lacunarum signis ita locum discerpere volebat : Κινώ τ' Ἀστεμφής τε

πολυστέρανός τε Μεγιστώ
καὶ Φορή Μονή τε καὶ Ὀμφαίη.

Ait autem Κινώ et Ἀστεμφής ad qualitatem, Φορήν et Μονήν ad locum pertinere. Quam rationem nobis non probari neque omissum esse quidquam, quod ad plenam sententiam requiras, non est quod novis argumentis demonstram. Id tamen viro docto concedimus, quoniam a Cornuto ultima verba soluto metro relata sunt, deesse aliquid ad versus integritatem. Quocirca nuper Osannus magna ex parte Karstenium secutus metro post Μεγιστώ jam abrupto exaravit :

Φυσώ τε Φθιμένη τε καὶ Εὐναίη καὶ Ἐγερεῖς
Κινώ τ' Ἀστεμφής τε πολυστέρανός τε Μεγιστώ
καὶ Φορή, καὶ Σόμφη καὶ Ὀμφαίη καὶ ἄλλαι
[πολλαί, κτλ.]

Hic ut de cæteris taceamus, a quibus assensionem

cohibemus, fugit virum eruditissimum discrimen, quod inter Ἀστέμφης et Ἀστεμφής intercedit, de quo egi ad vs. 25. Mihi enim locus sic videtur refingendus :

Φυσώ τε Φθιμένη τε καὶ Εὐναίη καὶ Ἐγερασι
Κινώ τ' Ἀστεμφής τε, πολυστέφανός τε Μεγιστώ
καὶ Φοροῦ καὶ δια Σιωπή τ' Ὀμφαίη τε.

Vs. 29 citatur a Porphyrio de antro Nymph. c. 8, ubi hæc leguntur : Οἱ Πυθαγόρειοι καὶ μετὰ τοῦτους Πλάτων ἄντρον καὶ σπήλαιον τὸν κόσμον ἀπεφάναντο. Παρὰ γὰρ Ἐμπεδοκλεῖ αἱ ψυχοπομποὶ δυνάμεις λέγουσιν· Ἡλύθουεν τὸδ' ἔπ' ἄντρον ὑπόστεγον. Coniungenda cum hoc loco Plotini verba Ennead. IV, 8, 1 p. 469 B : Τὸ αἰσθητὸν πᾶν πανταχοῦ ἀτιμάσας (ὁ Πλάτων) καὶ τὴν πρὸς τὸ σῶμα κοινωνίαν τῆς ψυχῆς μεμφάμενος ἐν δεσμῶ τε εἶναι καὶ θεάσθαι ἐν αὐτῷ τὴν ψυχὴν λέγει, καὶ τὸν ἐν ἀποβρήτοις λεγόμενον λόγον μέγαν εἶναι, ὅς ἐν φρουρᾷ τὴν ψυχὴν φησιν εἶναι. Καὶ τὸ σπήλαιον αὐτῷ ὡσπερ Ἐμπεδοκλεῖ τὸ ἄντρον. In eandem sententiam Æneas Gazæus Theophr. in M. Bibl. PP. T. XII p. 620 A : Τόδε τὸ πᾶν Ἐμπεδοκλεῖς ἄντρον πεποίηκεν ἐν πολιτείᾳ δὲ Πλάτων μεταβάλλων σπήλαιον ὀνομάζει. Non est quod putemus τὰς ψυχοπομποὺς δυνάμεις, quas Porphyrio teste loquentes inducit Empedocles, diversas esse ab iis, quarum modo mentio facta est, Χθονίη, Ἡλιώπη cet. Platonis dictum quod respiciunt Porphyrius, Plotinus et Æneas Gazæus exstat initio libri VII de Republica pag. 514 ed. Steph. : Ἰδὲ γὰρ ἀνθρώπους ὄλον ἐν καταγεωροῦσθαι σπηλαιώδει. Eodem pertinent illa quæ Proclus in Timæum pag. 101 F. ed. Basil. (pag. 240 ed. Schneider.) de aliorum placitis refert : Ἐνιοὶ δὲ τὸν μὲν δημιουργὸν αἰτιᾶσθαι οὐδαμῶς τολμῶσι, τὸ δὲ πᾶν τοῦτο αἰτιῶνται καὶ παραφέρουσι τὰ τῶν παλαιῶν ἄντρον καλούντων καὶ σπήλαιον. Idem pag. 95 D (pag. 224 ed. Schneider.) laudat Orphicum huncce versum : Ταῦτα πατὴρ ποίησε κατὰ σπέος ἡεροιδῆς, receptum in Orphic. Herm. p. 456. Hierocles in carm. aur. pag. 180. ed. nostr : Τοῦτο πέρας τῶν πόνων τὸ κάλλιστον. Τοῦτο, ὡς Πλάτων φησὶν, ὁ μέγας ἀγὼν καὶ ἐλπὶς ἢ μεγάλη. Τοῦτο φιλοσοφίας ὁ τελειότατος καρπός, τοῦτο τῆς ἱερατικῆς καὶ τελεστικῆς τέχνης τὸ μέγιστον ἔργον, οικειῶσαι μὲν καὶ ἀναγαγεῖν πρὸς τὰ ὄντως καλά, ἀπολύσαι δὲ τῶν τῆδε πόνων, ὡς ἐκ τινος καταγεῖου σπηλαίου τῆς ἐνύλου ζωῆς, καὶ ἀναγαγεῖν πρὸς τὰς αἰθερίους αὐγάς, καὶ ταῖς μακάρων ἐνιδρῦσαι νήσοις, τοὺς διὰ τῶν προειρημένων ὀδεύσαντας.

Vss. 30-31 laudat Clemens Alexandrinus Strom. 3 p. 432 B. Vs. 31 Porphyr. de abst. II, 27 : Ἐντεῦθεν τὸ θρηγνόμενον πρὸς τῶν παλαιῶν, ὡς τοίων ἐκ τ' ἐρίδων ἐκ τε νεικίων γενομέσθαι, ὅτι τὸ θεῖον καὶ

ἀκήρατον καὶ ἐν πᾶσιν ἀδραβίς σώζειν οὐ δυνάμεθα, Expressit Timo Phliasius ap. Euseb. Præp. ev. XIV, 18 p. 763 (fragm. V.) Σγέτλιοι ἄνθρωποι, καὶ ἐλέγγα, γαστέρες ὄλον, τοίων ἐκ τ' ἐρίδων ἐκ τε σπονγῶν πέπλασθε. (Leg. ex Empedocle ὄλων). Scaliger apud Stephanum in poes. phil. p. 216 scribendum esse vidit ὦ δειλόν, quum vulgo apud Clementem ἦ δειλὸν legatur. Sylburgius reponendum existimabat vel ἄ vel ὦ. Scaligeri emendationem merito probarunt Sturzius et Karstenius. Pro δυσάβολον non erat, quod Nækius Chœril. conijceret δις ἀνόλον, siquidem δυσάνολος eodem prorsus modo formatum est quo δυσάμμορος vel δυσάμοικος. Alterum quod Karstenius comparavit, non infrequens apud poetas est. cf. Iliad. χ, 428, alterum ab Hesychio exponitur κακόμοικος, δύστηνος, δυστυχῆς. — ὄλων ἐξ ἐρίδων refertur ad calamitates quas homines vel potius dii e cælo ejecti jam prius quam mundum ingrederentur, pertulissent. Mirandum autem Steinium et Porphyrio, qui Empedoclis verba memoriter citat, τοίων hic rescribere voluisse. Alios hujus generis poetarum locos Clemens l. c. exhibet. Vss. 32-35. exstant apud Plutarchum de Isid. et Osir. p. 361; de vitando ære alieno p. 830 (vol. VII p. 426; IX p. 302 ed. Keisk.). Ab hoc mutuatus est Eusebius Præp. Ev. V, 5 p. 187 D. Ἀποφυγῆ δ' οὐκ ἔστιν ἐπι τὰς νομάς ἐκείνας καὶ τοὺς λειμῶνας, ἀλλὰ πλάζονται, καθάπερ οἱ θεῖλατοι καὶ οὐρανοπετεῖς ἐκεῖνοι τοῦ Ἐμπεδοκλεῖος δαίμονος. Plutarchi verba sunt qui simul de vatis Agrigentini sententia genios peccatorum delictorumque pœnas luere dicit, donec purgati in pristinum domicilium revertantur. Idem versus leguntur apud Hippolytum pag. 250 ed. Miller : Μεταλλάσσοσι γὰρ αἱ ψυχαὶ σῶμα ἐκ σώματος ὑπὸ τοῦ νείκου μεταβαλλόμεναι καὶ κολάζομεναι καὶ οὐκ ἐώμεναι μένειν εἰς τὸ ἐν, ἀλλὰ κολάζονται ἐν πάσαις κολάσεσιν ὑπὸ τοῦ νείκου τὰς ψυχὰς μεταβαλλομένας σῶμα ἐκ σώματος, ubi etiam versus 33-35 iterantur. Cæterum μὲν γὰρ omnes, excepto Hippolyto qui γι præbet toto versu sic scripto : Αἰθέριον γε μένος ψυχᾶς πόντονδε διώκει. Idem πόντον δέε χθονός habet. Pro ἀκάμαντος Hippolytus ζέθοντος quod Schneidewino arrisit. Plutarchus de Is. et Osir. l. c. pro ἐς αὐγάς perperam ἐσαῦθι; idem de vit. ære al. πόντος δὲ χθονός, ommissa præpositione quæ et apud Eusebium desideratur, denique priore loco Plutarchus ἀπέπτυσσε pariter atque Eusebius et Hippolytus, posteriore ἀέπτυσσε, sed alterum rectius usurpatur de mari in terram ejiciente. Cf. II. IV, 426. Nihil aliud autem hæc per diversa elementa dæmonum jactatio designat, quam ipsam formarum mutationem qua modo in volatiles bestias, modo in aquatiles,

modo in terrenas conversi varias induunt figuras. Cf. vss. 7-12. Empedocleum dogma quod posterioribus etiam sæculis celebrabatur quibusdam veterum displicuit. Itaque apud Plutarchum de oracul. defect. p. 418 (Vol. VII pag. 648) legimus: Καὶ ὁ Ἡρακλέων· τὸ μὲν ἑφεστάναι τοῖς χρηστικῶν (εἶπε) μὴ θεοῦ, οἷς ἀπηλλάχθαι τῶν περὶ γῆν προσήκόν ἐστιν, ἀλλὰ δαίμονας ὑπηρέτας θεῶν, οὐ δοκεῖ μοι κακῶς ἀξιῶσθαι· τὸ δὲ τοῖς δαίμοσι τούτοις μονονοχί βράγδην λαμβάνοντας ἐκ τῶν ἐπῶν τῶν Ἐμπεδοκλέους, ἀμαρτίας καὶ ἄτας καὶ πλάνας θεολάτους ἐπιφέρειν, τελευτῶντας δὲ καὶ θανάτους ὥσπερ ἀνθρώπων ποτιθεσθαι (corr. τελευτῶσι δὲ καὶ θανάτους ὥσπερ ἀνθρώποις προτιθεσθαι) θρασύτερον ἡγοῦμαι καὶ βαρβαρικώτερον. Quod pœnægenus Empedocles dæmonibus tribuit, idem prope Virgilius defunctorum animis propositum esse apud inferos, quamquam alio sensu, his cecinit verbis Æn. VI, 740:

Ergo exercentur pœnis veterumque malorum supplicia expendunt. Aliæ panduntur inanes suspensæ ad ventos, aliis sub gurgite vasto infectum eluitur scelus, aut exurit igni.

Vss. 36-44. Versus hos assert Sextus Empir. adv. Math. VII, 122 (pag. 397 ed. Fabr. p. 217 Bekk.) Vs. 37 πολλὰ κ. τ. λ. memorat Proclus in Plat. Timæum p. 175 (p. 414 ed. Schneid.). Vs. 39. οὐκ ἔστι κ. τ. λ. Plutarch. de Is. et Osir. p. 360 (Vol. VII p. 422 ed. R.) Vs. 40 et 42 Diogenes Laertius IX, 73. Vs. 42 sq. item Plutarch. aud. poet. p. 17 (Vol. VI p. 61). Sextus I. c. ἀλλοὶ δὲ ἦσαν οἱ λέγοντες κατὰ τὸν Ἐμπεδοκλέα κριτήριον εἶναι τῆς ἀληθείας οὐ τὰς αἰσθήσεις, ἀλλὰ τὸν ὀρθὸν λόγον, τοῦ δὲ ὀρθοῦ λόγου τὸν μὲν τινα θεῖον ὑπάρχειν, τὸν δὲ ἀνθρώπινον, ὃν τὸν μὲν οἷον ἀνεξίστητον εἶναι, τὸν δὲ ἀνθρώπινον ἐξοιστόν. (123) λέγει δὲ περὶ μὲν τοῦ μὴ ἐν ταῖς αἰσθήσεσι τὴν κρίσιν τὰ ληθοῦς ὑπάρχειν οὕτως (sequuntur vs. 36-43). (124) περὶ δὲ τοῦ μὴ εἶναι εἰς τὸ παγετὸς ἀληπτον τὴν ἀλθθειαν, ἀλλ' ἐφ' ὅσον ἐκνεῖται ὁ ἀνθρώπινος λόγος ληπτην ὑπάρχειν, διασαφεῖ τοῖς προκειμένοις ἐπιφέρων (sequitur vs. 43 pars posterior cum vs. 44). Recte jam Scaliger apud Stephanum poes. phil. p. 216 ait omnia quæ a Sexto hic citantur conjungi oportere, neque versus ordinem immutatum, sed Empedoclis dicta interpositis tantum Sexti verbis interrupta esse. Quamobrem qui apud Sextum paucis interjectis subjunguntur versus ἀλλὰ θεοὶ τῶν κ. τ. λ., eos cum Karstenio et aliis ad proœmium pertinere ratus sum.

Vs. 36. Πρὸ σταῖνων ποὶ Prellerus conjecit σταῖνων ποροὶ secutus Theophr. de sens. c. 7; sed hac mutatione locus non eget; μὲν omittit Cod. Ci-

zensis apud Bekkerum. Vs. 37 δειλεμπέξ Bekkeri Codices, Cizensis et Regimontanus atque editio Genevensis, item liber Vratislaviensis omissis accentu, δειλεμπήξ Fabricius, sed Proclus δειν' ἔπεια, quod est etiam apud Stephanum Poes. phil. p. 20, idque in δειν' ἔπειτα mutatum volebat Scaliger, in δειν' ἔπεισον Sturzium. Contra δειν' ἔμπεα proposuit Bergk; δεῖν' ἔπεια Prellerus. Quæ quum non satisfaciant, Karstenius legendum suspicatus est δειν' ἔμπεα, præsertim quum Proclus in hunc modum Empedoclis verba exponat: πολλὰ γὰρ ἐμπίπτοντα τοῖς ὄντως ἡμῖν δειλοῖς, ὡς φυγάσι θεοῖν γενομένοις, ἀμείβουσι τὴν τῶν ὄντων θεωρίαν. Nec male Emperius act. soc. gr. I p. 357 δειν' ἔμπεα quod recepit Bekkerus. Ego etsi prius conjeceram πολλὰ δὲ δειν' ἐπίσσει, τὰτ' ἀμείβουσι μερίμνας, vel πολλὰ γὰρ ἔμπεα δεινὰ, κτλ., tamen Karstenii conjecturam nunc maxime probo. — Vs. 38 ζωῆς ἀβίου legi jussit Scaliger ap. Steph. p. 216; ζωῆσι βίου codd. Ciz. Regim. Vrat. et Fabr., ζωοῖσι βίου ed. Genev. et Steph.; ἐν ζωοῖσι βίου Gataker. ad M. Ant. X, 31, ζωοῖσι βίου Wyttenbachius ad Plut. de Is. et Osir. 360.C. — ἀθροῦσαντες reposui cum Stephano et Scaligero; ἀθροῦσαντες Codd. Ciz. et Regim., sed hic superscripto η, item Fabricius; ἀθρήσαντες Karstenius. — Vs.

40 αὐτὸ μόνον Stephanus; αὐτῷ cod. Regim., αὐτὸς ον

Ciz. μόνω Regim. — Vs. 41 πάντος' vulgo; πάντος' σ' Ciz., ἐλαυνόμενοι codd.; ἐλαυνόμενος Steinius. τὸ δ' ἔλον εὐχεταί εὐρέιν Codd; τὸ δ' ἔλον μὲν εὐχεταί εὐρέιν Steinius; τὸ δὲ λῶιον Scaliger, τὸ δ' ἔλον πῆξ Bergk. τὸ δὲ οὐλον ἐπεύχεται Sturzium et Karst. Vs. 42. οὕτως οὐτ' Codd.; αὕτως Karstenius. οὐδ' ἐπιδερκτὰ Bergk., οὐδ' ἐπακουστὰ Codd., οὐτ' ἐπακουστὰ Bergk. Vs. 43. νόω vulgo; νῶ Cod. Ciz. et Vrat. δ' addidit Bergk. Vs. 44 libri omnes πύσσει, οὐ πλείον γε βροτεῖη μῆτις ὄρωρεν, quod Karstenius propter Sexti interpretationem convertit in πύσσει οὐ πλείον ἢ βροτεῖη μῆτις ὄρωρε structura etsi non perusitata, tamen haud mendosa adhibita; Bergk malebat οὐ πλείον γε βροτοῖς (vel βροτῶν) ἢ μῆτις ὄρωρεν. Cf. de Emped. proœm. p. 14, quamquam ibidem p. 17 haud diffitetur scribi etiam posse οὐ πλείον ἢ γε βροτεῖη μῆτις ὄρωρεν. Hermannō placebat οὐ πλείων γε, Panzerbietero δὲ πλείστον γε βροτεῖη μῆτις ὄρωρεν. Sed horum fortasse nemo versus Empedocleum restituit. Itaque Karstenius quum dubitanter suam correctionem intulisset, mallet tamen, inquit, hujusmodi quid scriptum esset: « πύσσει ὄρωρεν ἐπι σε—vel ὄσω' αἰσιν σε βροτεῖη μῆτις ὄρωρε i. e. discis, quantum assequi te sinit humana intel-

cohibemus, fugit virum eruditissimum discrimen, quod inter Ἀστέμφης et Ἀστεμφής intercedit, de quo egi ad vs. 25. Mihi enim locus sic videtur refigendus :

Φυσώ τε Φθιμένη τε καὶ Εὐναίη καὶ Ἐγερεῖς
Κινώ τ' Ἀστεμφής τε, πολυστεφάνος τε Μεγιστώ
καὶ Φορυή καὶ δια Σιωπή τ' Ὀμφαίη τε.

Vs. 29 citatur a Porphyrio de antro Nymph. c. 8, ubi hæc leguntur : Οἱ Πυθαγόρειοι καὶ μετὰ τούτους Πλάτων ἄντρον καὶ σπήλαιον τὸν κόσμον ἀπεφάναντο. Παρὰ γὰρ Ἐμπεδοκλεῖ αἱ ψυχοπομποὶ δυνάμεις λέγουσιν· Ἠλύθημεν τόδ' ὑπ' ἄντρον ὑπόστεγον. Coniungenda cum hoc loco Plotini verba Enead. IV, 8, 1 p. 469 B : Τῷ αἰσθητὸν πᾶν πανταχοῦ ἀτιμάσας (ὁ Πλάτων) καὶ τὴν πρὸς τὸ σῶμα κοινωνίαν τῆς ψυχῆς μεμφόμενος ἐν δεσμῷ τε εἶναι καὶ τεθάφθαι ἐν αὐτῷ τὴν ψυχὴν λέγει, καὶ τὸν ἐν ἀποβρήτοις λεγόμενον λόγον μέγαν εἶναι, δε ἐν φρουρᾷ τὴν ψυχὴν φησιν εἶναι. Καὶ τὸ σπήλαιον αὐτῷ ὡσπερ Ἐμπεδοκλεῖ τὸ ἄντρον. In eandem sententiam Æneas Gazæus Theophr. in M. Bibl. PP. T. XII p. 620 A : Τότε τὸ πᾶν Ἐμπεδοκλήης ἄντρον πεποίηκεν ἐν πολιτείᾳ δὲ Πλάτων μεταβάλλων σπήλαιον ὀνομάζει. Non est quod putemus τὰς ψυχοπομποὺς δυνάμεις, quas Porphyrio teste loquentes inducit Empedocles, diversas esse ab iis, quarum modo mentio facta est, Χθονίη, Ἡλιόπη cet. Platonis dictum quod respiciunt Porphyrius, Plotinus et Æneas Gazæus exstat initio libri VII de Republica pag. 514 ed. Steph. : Ἰδὲ γὰρ ἀνθρώπους οἷον ἐν καταγείῳ οἰκῆσαι σπηλαιώδει. Eodem pertinent illa quæ Proclus in Timæum pag. 101 F. ed. Basil. (pag. 240 ed. Schneider.) de aliorum placitis refert : Ἐνιοὶ δὲ τὸν μὲν δημιουργὸν αἰτιᾶσθαι οὐδαμῶς τολμῶσι, τὸ δὲ πᾶν τοῦτο αἰτιῶνται καὶ παραφέρουσι τὰ τῶν παλαιῶν ἄντρον καλούντων καὶ σπήλαιον. Idem pag. 95 D (pag. 224 ed. Schneider.) laudat Orphicum huncce versum : Ταῦτα πατὴρ ποίησε κατὰ σπέος ἡεροειδέες, receptum in Orphic. Herm. p. 456. Hierocles in carm. aur. pag. 180. ed. nostr. : Τοῦτο πέρας τῶν πόνων τὸ κάλλιστον. Τοῦτο, ὡς Πλάτων φησὶν, ὁ μέγας ἀγὼν καὶ ἐλπίς ἢ μεγάλη. Τοῦτο φιλοσοφίας ὁ τελειότατος καρπός, τοῦτο τῆς ἱερατικῆς καὶ τελεστικῆς τέχνης τὸ μέγιστον ἔργον, οἰκειῶσαι μὲν καὶ ἀναγαγεῖν πρὸς τὰ ὄντως καλά, ἀπολύσαι δὲ τῶν τῆδε πόνων, ὡς ἐκ τινος καταγείου σπηλαίου τῆς ἐνύλου ζωῆς, καὶ ἀναγαγεῖν πρὸς τὰς αἰθερίους αὐγάς, καὶ ταῖς μακάρων ἐνιδρῦσαι νήσοις, τοὺς διὰ τῶν προειρημένων ὀδεύσαντας.

Vss. 30-31 laudat Clemens Alexandrinus Strom. 3 p. 432 B. Vs. 31 Porphyr. de abst. II, 27 : Ἐντεῦθεν τὸ θρηνούμενον πρὸς τῶν παλαιῶν, ὡς τοίων ἐκ τ' ἐρίδων ἐκ τε νεικίων γενόμεσθα, ὅτι τὸ θεῖον καὶ

ἀχρήατον καὶ ἐν πᾶσιν ἀδλαβὴς σώζειν οὐ δυνάμεθα. Expressit Timo Philiarius ap. Euseb. Præp. ev. XIV, 18 p. 763 (fragm. V.) Σχέτλιοι ἄνθρωποι, κάκ' ἐλάγηα, γαστέρες οἶον, τοίων ἐκ τ' ἐρίδων ἐκ τε στοναχῶν πέπλασθε. (Leg. ex Empedocle οἶων). Scaliger apud Stephanum in poes. phil. p. 216 scribendum esse vidit ὦ δειλὸν, quum vulgo apud Clementem ἦ δειλὸν legatur. Sylburgius reponendum existimabat vel ἄ vel ὦ. Scaligeri emendationem merito probarunt Sturzius et Karstenius. Pro δυσάβολον non erat, quod Nækius Chæril. conjiceret δις ἄβολον, siquidem δυσάβολος eodem prorsus modo formatum est quo δυσάμμορος vel δυσάμοιρος. Alterum quod Karstenius comparavit, non infrequens apud poetas est. cf. Iliad. χ, 428, alterum ab Eusebio exponitur κακόμοιρος, δύστηνος, δυστυχής. — οἶον ἐξ ἐρίδων refertur ad calamitates quas homines vel potius dii e caelo ejecti jam prius quam mundum ingrederentur, pertulissent. Mirandum autem Steinium e Porphyrio, qui Empedoclis verba memoriter citat, τοίων hic rescribere voluisse. Alios hujus generis poetarum locos Clemens l. c. exhibet. Vss. 32-35. exstant apud Plutarchum de Isid. et Osir. p. 361; de vitando ære alieno p. 830 (vol. VII p. 426; IX p. 302 ed. Reisk.). Ab hoc mutuatus est Eusebius Præp. Ev. V, 5 p. 187 D. Ἀποφυγὴ δ' οὐκ ἔστιν ἐπὶ τὰς νομάς ἐκείνας καὶ τοὺς λειμῶνας, ἀλλὰ πλάζονται, καθάπερ οἱ θεήλατοι καὶ οὐρανοπεταῖς ἐκείνοι τοῦ Ἐμπεδοκλέους δαίμονες. Plutarchi verba sunt qui simul de vatis Agrigentini sententia genios peccatorum delictorumque pœnas luere dicit, donec purgati in pristinum domicilium revertantur. Idem versus leguntur apud Hippolytum pag. 250 ed. Miller : Μεταλλάσσουσι γὰρ αἱ ψυχὰι σῶμα ἐκ σώματος ὑπὸ τοῦ νείκους μεταβαλλόμεναι καὶ κολαζόμεναι καὶ οὐκ ἐώμεναι μένειν εἰς τὸ ἐν, ἀλλὰ κολάζεσθαι ἐν πάσαις κολάσεσιν ὑπὸ τοῦ νείκους τὰς ψυχὰς μεταβαλλόμενας σῶμα ἐκ σώματος, ubi etiam versus 33-35 iterantur. Cæterum μὲν γὰρ omnes, excepto Hippolyto qui γε præbet toto versu sic scripto : Αἰθέριόν γε μένος ψυχὰς πόντονδε διώκει. Idem πόντον δέε χθονὸς habet. Pro ἀκάμαντος Hippolytus φάεθοντος quod Schneidewino arrisit. Plutarchus de Is. et Osir. l. c. pro ἐς αὐγάς perperam ἐσαῦθις; idem de vit. ære al. πόντος δὲ χθονὸς, ommissa præpositione quæ et apud Eusebium desideratur, denique priore loco Plutarchus ἀπέπτυσσε pariter atque Eusebius et Hippolytus, posteriore ἀνέπτυσσε, sed alterum rectius usurpatur de mari in terram ejiciente. Cf. II. IV, 426. Nihil aliud autem hæc per diversa elementa dæmonum jactatio designat, quam ipsam formarum mutationem qua modo in volatiles bestias, modo in aquatiles,

modo in terrenas conversi varias induunt figuras. Cf. vs. 7-12. Empedocleum dogma quod posterioribus etiam sæculis celebrabatur quibusdam veterum displicuit. Itaque apud Plutarchum de oracul. defect. p. 418 (Vol. VII pag. 648) legitur: Καὶ ὁ Ἡρακλέων· τὸ μὲν ἐφεστάναι τοῖς χρηστηρίοις (εἶπε) μὴ θεοῦς, οἷς ἀπηλλάχθαι τῶν περὶ γῆν προσήκόν ἐστιν, ἀλλὰ δαίμονας ὑπηρέτας θεῶν, οὐ δοκεῖ μοι κακῶς ἀξιούσθαι· τὸ δὲ τοῖς δαίμοσι τούτοις μονοναγί βράγδην λαμβάνοντας ἐκ τῶν ἐπῶν τῶν Ἐμπεδοκλέους, ἁμαρτίας καὶ ἄτας καὶ πλάνας θεολάτους ἐπιφέρειν, τελευτῶντας δὲ καὶ θανάτους ὥσπερ ἀνθρώπων ὑποτίθεσθαι (corr. τελευτῶσι δὲ καὶ θανάτους ὥσπερ ἀνθρώποις προτίθεσθαι) θρασύτερον ἡγούμαι καὶ βαρβαρικώτερον. Quod prænægenus Empedocles daemionibus tribuit, idem prope Virgilium defunctorum animis propositum esse apud inferos, quamquam alio sensu, his cecinit verbis Æn. VI, 740 :

Ergo exercentur pœnis veterumque malorum supplicia expendunt. Aliæ panduntur inanes suspensæ ad ventos, aliis sub gurgite vasto infectum effluit scelus, aut exurit igni.

Vs. 36-44. Versus hos affert Sextus Empir. adv. Math. VII, 122 (pag. 397 ed. Fabr. p. 217 Bekk.) Vs. 37 πολλὰ κ. τ. λ. memorat Proclus in Plat. Timæum p. 175 (p. 414 ed. Schneid.). Vs. 39. ὀκύμοροι κ. τ. λ. Plutarch. de Is. et Osir. p. 360 (Vol. VII p. 422 ed. R.) Vs. 40 et 42 Diogenes Laertius IX, 73. Vs. 42 sq. item Plutarch. aud. poet. p. 17 (Vol. VI p. 61). Sextus I. c. ἄλλοι δὲ ἦσαν οἱ λέγοντες κατὰ τὸν Ἐμπεδοκλέα κριτήριον εἶναι τῆς ἀληθείας οὐ τὰς αἰσθήσεις, ἀλλὰ τὸν ὀρθὸν λόγον, τοῦ δὲ ὀρθοῦ λόγου τὸν μὲν τινα θεῖον ὑπάρχειν, τὸν δὲ ἀνθρώπινον, ὃν τὸν μὲν θεῖον ἀνεξοιστόν εἶναι, τὸν δὲ ἀνθρώπινον ἐξοιστόν. (123) λέγει δὲ περὶ μὲν τοῦ μὴ ἐν ταῖς αἰσθήσεσι τὴν χρίσιν τἀληθοῦς ὑπάρχειν οὕτως (sequuntur vs. 36-43). (124) περὶ δὲ τοῦ μὴ εἶναι εἰς τὸ παγτελὲς ἀληπτόν τὴν ἀλήθειαν, ἀλλ' ἐφ' ὅσον ἰκνεῖται ὁ ἀνθρώπινος λόγος ληπτὴν ὑπάρχειν, διασαφεῖ τοῖς προκειμένοις ἐπιφέρων (sequitur vs. 43 pars posterior cum vs. 44). Recte jam Scaliger apud Stephanum poes. phil. p. 216 ait omnia quæ a Sexto hic citantur conjungi oportere, neque versus ordinem immutatum, sed Empedocles dicta interpositis tantum Sexti verbis interrupta esse. Quamobrem qui apud Sextum paucis interjectis subjunguntur versus ἀλλὰ θεοὶ τῶν κ. τ. λ., eos cum Karstenio et aliis ad proœmium pertinere ratus sum.

Vs. 36. Προ σταινωποὶ Prellerus conjecit σταινωπόροι secutus Theophr. de sens. c. 7; sed hac mutatione locus non eget; μὲν omittit Cod. Ci-

zensis apud Bekkerum. Vs. 37 δειλεμπέξ Bekkeri Codices, Cizensis et Regimontanus atque editio Genevensis, item liber Vratislaviensis omissio accentu, δειλεμπῆξ Fabricius, sed Proclus δειν' ἔπειτα, quod est etiam apud Stephanum Poes. phil. p. 20, idque in δειν' ἔπειτα mutatum volebat Scaliger, in δειν' ἔπειτα Sturzium. Contra δειν' ἔμπτια proposuit Bergkii; δεῖλ' ἔπειτα Prellerus. Quæ quum non satisfaciant, Karstenius legendum suspicatus est δειν' ἔμπτια, præsertim quum Proclus in hunc modum Empedocles verba exponat: πολλὰ γὰρ ἐμπίπτοντα τοῖς ὄντως ἡμῖν δειλοῖς, ὡς φυγάσι θεοῖσιν γενομένοις, ἀμβλύνει τὴν τῶν ὄντων θεωρίαν. Nec male Emperius act. soc. gr. I p. 357 δεῖλ' ἔμπτια quod recepit Bekkerus. Ego etsi prius conjeceram πολλὰ δὲ δειν' ἐπίασι, τὰτ' ἀμβλύνουσι μερίμνας, vel πολλὰ γὰρ ἔμπεσι δεινὰ, κτλ., tamen Karstenii conjecturam nunc maxime probō. — Vs. 38 ζωῆς ἀβίου legi jussit Scaliger ap. Steph. p. 216; ζωῆσι βίου codd. Ciz. Regim. Vrat. et Fabr., ζωοῖσι βίου ed. Genev. et Steph.; ἐν ζωοῖσι βίου Gataker. ad M. Ant. X, 31, ζωοῖσι βίου Wyttenbachius ad Plut. de Is. et Osir. 360.C. — ἀθρήσαντες reposui cum Stephano et Scaligero; ἀθροῦσαντες Codd. Ciz. et Regim., sed hic superscripto η, item Fabricius; ἀθλήσαντες Karstenius. — Vs.

40 αὐτὸ μόνον Stephanus; αὐτῶ cod. Regim., αὐτὸς ον

Ciz. μόνω Regim. — Vs. 41 πάντος' vulgo; πάντος' σ' Ciz., ἐλαυνόμενοι Codd.; ἐλαυνόμενος Steinius. τὸ δ' ἄλον εὐχεται εὐρεῖν Codd.; τὸ δ' ἄλον μὲψ εὐχεται εὐρεῖν Steinius; τὸ δὲ λῶιον Scaliger, τὸ δ' ἄλον πᾶς Bergkii. τὸ δὲ ὄλλον ἐπέυχεται Sturzium et Karst. Vs. 42. οὕτως οὐτ' Codd.; αὕτως Karstenius. οὐδ' ἐπιδερκτὰ Bergk., οὐδ' ἐπακουστὰ Codd., οὐτ' ἐπακουστὰ Bergkii. Vs. 43. νόψ vulgo; νῶ Cod. Ciz. et Vrat. δ' addidit Bergkii. Vs. 44 libri omnes πύσσαι, οὐ πλείον γε βροτεῖη μῆτις ὄρωρεν, quod Karstenius propter Sexti interpretationem convertit in πύσσαι οὐ πλέον ἢ βροτεῖη μῆτις ὄρωρε structura etsi non perusitata, tamen haud mendosa adhibita; Bergkii malebat οὐ πλείον γε βροτοῖς (vel βροτῶν) ἢ μῆτις ὄρωρεν. Cf. de Emped. proœm. p. 14, quamquam ibidem p. 17 haud diffitetur scribi etiam posse οὐ πλέον ἢ γε βροτεῖη μῆτις ὄρωρεν. Hermanno placebat οὐ πλείων γε, Panzerbietero δὲ πλείστον γε βροτεῖη μῆτις ὄρωρεν. Sed horum fortasse nemo versus Empedocleum restituit. Itaque Karstenius quum dubitanter suam correctionem intulisset, mallem tamen, inquit, hujusmodi quid scriptum esset: « πύσσαι ἔσσαν ἐπι σε—vel ὄσ' εἶναι σε βροτεῖη μῆτις ὄρωρε i. e. discas, quantum assequi te sinit humana intel-

ligentia. » At *δρῶρα* non activam, sed neutram habet potestatem. Præterea sententia non tam perfectum *δρῶρα*, quam aut hoc ipsum aut aliud verbum præsentis tempore enuntiatum desiderat. Nihil Sexti explicationem spectanti ponendum videtur *πεύσαι* οὐ πλέον ἢ βροτεῖη μήτις δρᾶται *non plus cognosces, quam quantum humana intelligentia videt.* Id enim non tantum verbis ἀλλ' ἐπ' ὅσον ἰκνεῖται ἰδ' ἀνθρώπινος λόγος ληπτὴν ὑπάρχειν consentaneum est, sed etiam sequentibus: καὶ διὰ τῶν ἐξῆς ἐπιπλήξας τοῖς πλέον ἐπαγγελλομένοις γινώσκαιν παρίστησιν οὐ κ. τ. λ.

Vss. 45-57. Sextus l. c. καὶ διὰ τῶν ἐξῆς ἐπιπλήξας τοῖς πλέον ἐπαγγελλομένοις γινώσκαιν, παρίστησιν ὅτι τὸ δι' ἐκάστης αἰσθήσεως λαμβανόμενον πιστὸν ἐστὶ, τοῦ λόγου τούτων ἐπιστατούντος, καίπερ πρότερον καταδραμῶν τῆς ἀπ' αὐτῶν πίστεως. φησὶ γὰρ ἄλλα θεοί, κτλ. Vs. 50 sine auctoris nomine citat Clemens Alex. Strom. V. p. 628 ed. Pott. Vs. 52 Proclus in Platonis Timæum pag. 106 (p. 252 ed. Schneid.) his verbis: 'Ἐμπεδοκλῆς δὲ αὐτὴν ἐπαγγέλλεται δώσειν τὴν ἀλήθειαν καὶ τάδε τῆς σοφίης ἐπ' ἀκροσὶ θοάζει. Adde Plutarch. de Amicor. mult. pag. 93 (Vol. VI p. 346 ed. R.). Vs. 45. ἀπετρέφατε codd.; ἀποτρέφατε correxit Fabricius. Vs. 46. ὀχεύσατε cod. nonnulli; ὀχεύσατε emendavit Stephanus. Vs. 48. Pro membranarum vitiis ἐπ' ἡμεῖροισιν, ἐφημέροισιν vel ἐφημέρησιν reposuit Stephanus ἐφημεροῖισιν. Post ἀκούειν non plene distinximus cum Karstenio et Bergkio comm. de Emped. proœm. p. 19, sed virgula posita ultimum versus πέμπε παρ' εὐσεβίης ἐλάουσ' εὐήνιον ἔρμα ex ἀνομαι aptum esse voluimus. Precatur enim Musam quæ currum regit, ut sibi dicturo quantum mortalibus audire fas est agilem illum currum a pietate profecta mittat. Quippe a pietate proficisci vult, ut in itinere oculos ab omni turpitudine, dedecore, flagitio avertat. Cæterum Bergkii conjectura πέμπε δέ μ' εὐσεβίης minime necessaria est. Quod autem Karstenius ait, esse ambiguum, παρ' utrum jungi præstet cum participio ἐλάουσα an cum εὐσεβίης, neutrum vero præpostere fieri quum eadem ambiguitas reperiatur vs. 85: ὣς δὲ παρ' ἡμετέρης κέλεται πιστώματα Μούσης, ubi παρὰ vel cum κέλεται conjungi liceat vel cum Μούσης: in eo vir doctus fallitur. Etenim παρὰ hic eundem habet usum, ut in Odys. lib. XII, 70 παρ' Αἰθήταιο πλέουσα vel Iliad. VI, 177 σῆμα φέρεσθαι παρὰ τινος. Itaque Empedocles nequaquam pietatis currum finxit ut Karstenius vult, sed superiores poetas imitatus est qui Musarum et Gratiarum currus excoGITaverant. Pindarus Pyth. X, 65 τὸδ' ἔκρυψεν ἔρμα Πυρρίδων τετραόρον. Simonid. Fragm. CCV, 10 ed.

Schneidew. ἔρμασιν ἐν Χαρίτων φορηθείς. Empedoclis locum procul dubie spectavit Plato in Phædro p. 274 A. τὰ μὲν θεῶν ὄργανα ἰσορρόπως εὐήνια ὄντα ῥαδίως πορεύεται, τὰ δὲ ἄλλα πορεύονται μόγις: βροτεῖ γὰρ ὁ τῆς κακῆς ἵσπος μετέγων ἐπὶ γῆν ῥέπων τε καὶ βαρύνων, ἢν μὴ καλῶς ἢ τετραμμένος ὑπὸ τῶν ἡνιόγων. Omnino ad exprimendam sublimitatem nulla veteribus accommodatio videbatur imago quam currus. Cf. Hemsterhusium ad Lucian. Somn. c. 15 pag. 198 ed. Bip. et Ast. ad Platon. l. c. p. 290 seq. Hinc etiam aurei carminis conditor vs. 69 ἡνιόγον γνώμην commentus est, de qua vide Hieroclem pag. 165 seq. ed. nostr. et quæ ibi notavimus p. 174.

Vs. 50. σέ γ' Codd., quod Karstenius demandata subito Musæ loquendi vice positisque lacunæ signis defendit. σὺ γ' Bergkii tentavit; τί μ' Panzerbieterus. Porro βήσεται Bergkii scripsit. — Vs. 51-52. θνατῶν Sexti membranæ, θνητῶν Bergkii et Karstenius. ἀνελεῖσθαι Codd., ἀναδειῖσθαι Bergkii. ἐφωθεῖς vel ἐφ' ᾧ θεῖς (θώης) Sexti codd. atque editio Genevensis; ἐφ' ᾧ θεῖς Clementis libri et Stephanus. Plene post εἰπῶν distinxerunt Karstenius et Bergkii, versiculos aliquot inter hunc et proximum excidisse opinati. Sed nihil deesse suspicatus est Hermannus quem Bekkerus ait sublata post εἰπῶν distinctione vs. 52 pro vulgato θάρσει quod interpretes a Musa vel poeta mortales hortante dictum existimaverant θάρσει exarasse. καὶ τότε δὲ Sextus, καὶ τάδε Proclus, καὶ σύγε δὲ Panzerbieterus. θοάζει Sexti codd. Regimontanus et Vratislaviensis, item Proclus et Stephanus; θοάζη Cod. Cizenis atque editio Genevensis, θαμίλειν Plutarchus, θοάσει Sturzus secutus Scaligerum in Stephani Poesi phil. p. 216 qui tamen in libro Lugdunobatavo Karstenio teste θοάζει legi volebat quod nuper Panzerbietero in mentem venit. Adde quod θοάσει Karstenius conjecit, θοάξει Meinekii, θοάζει Bergkii, θοάζειν Hermannus cui astipulati sunt Bekkerus et Steinus. Etsi enim non displicebat illa quam alii philosopho tribuerant sententia θάρσει κτλ. aude et sic in sapientiæ fastigium involato, tamen hoc loco Empedocles ea præfatus quæ ad commendandam mortalibus pietatem et modestiam valent non videbatur posse homines aut ipse ita affari aut Musam alloquentem inducere, ut audacia esse opus præ se ferret ad id quod summum in rerum contemplatione est consequendum. Quapropter versibus ita, uti diximus, emendatis negat Empedocles cupiditate eximii flores honoris a mortalibus reportandi sese impulsus iri, ut plura quam fas sit audacter enuntiet eaque audacia in sapientiæ fastigium enitatur.

Neque tamen supremam sapientiam par est irrideri ab eo qui paulo ante de cognoscendi difficultate ac de sensuum angustiis et fallaciis (στεινωκοὶ μὲν γὰρ παλάμαι κτλ.) conquestus sit, quum a pietate profectus Musa duce in sapientiæ arcem evehi velit. Hæc bene inter se cohærent. Itaque ego imperativum θάρσει teneo, imitatione expressum ab aurei carminis conditore v. 63

ἀλλὰ σὺ θάρσει ἐπεὶ θεῖον γένος ἐστὶ βροτοῖσιν,
οἷς ἱερὰ προφέρουσα φύσις δαίχνυσιν ἕκαστα,

ubi Hierocles pag. 157 ed. nostr. τί οὖν τὸ λειπόμενον, ἢ τούτους μόνους χρῆναι θαρρεῖν τοὺς προϊόντας τῇ ἀναφαινοσῇ τὰ οἰκεία ἡμῖν ἀγαθὰ ἐπιστήμη; κτλ.

Vs. 53. Ante hunc quoque versum nonnulla desiderant Karstenius, Bergkius, alii, sed nihil omissum esse ipse sententiarum ordo evincit. ἀλλὰ γὰρ ἄθρει πᾶς libri; ἀλλ' ἄγε, ἄθρει καμπαλάμη Karstenius; ἀλλ' ἄθρει Panzerbieterus; rectius Bergkius ἀλλ' ἄγ' ἄθρει πάση παλάμη. — Vs. 54. μήτε codd.; μηδὲ Panzerbieterus. τιν' codd., τι Bergkius. Præterea πιστοῦ cum Panzerbietero posui pro membranarum scriptura πίσται quam intactam reliquerant interpretes, imperativum verbi nescio cujus πιστώ esse opinati. At eo sensu πιστεύειν vel πιστοῦσθαι dici oportebat. Bergkius proposuit πιστήν, sed πίστιν Steinhartus Melet. Plot. p. 59. Idem quod in fine versus est κατ' ἀκοὴν mutavit in κατὰ κούρην, toto versu sic scripto: μήτε τιν' ὄψιν ἔχων πίστιν πλέον ἢ κατὰ κούρην. Ego pro κατ' ἀκοὴν restitui κατὰ κούρας. — Vs. 55. ἢ ed. Genæv., μήτ' codd. ἀκοὴν membranæ, ἀκοὴν ed. Genæv. Pro vulgato γλώσσης codd. Cizensis et Regimontanus cum ed. Genæv. exhibent γλώττης. — Vs. 56. μηδὲ ed. Genæv., μήτε vulgo. ὄπη Karstenius dedit pro vulgato ὄπωση quod alibi non legitur. Sed recte se habet ὄπη ut vs. 405 ὄπη πρὸς κέρδος ἀταρπός. Itaque supervacaneæ sũnt Steinharti et Steini conjecturæ ἢ ὄσον et ὄπωση. Cæterum τῶν ἄλλων ita dicitur, ut γύων *sensuum* subaudiatur. Nec tamen cum Prellero Ephem. antiq. 1837 nr. 18 interpungendum τῶν ἄλλων ὄπη πόρος ἐστὶ νοῆσαι γύων. πίστιν ἔρυκε κτλ. Vocabulum ἐρίδουπος simile est ei quo utitur Parmenides vs. 55 ἡχέσσα. τρανώματα γλώσσης non recte Schneiderus Lex. gr. intelligit *gustum*, quum sint *verba clare pronuntiatia*. Quamobrem locum sic interpretamur: « sed age, quantum potes, cerne qua quidque manifestum sit, neve visis magis crede quam quantum pupillæ docent, neve auditui obtuso magis, quam quantum te clara linguæ pronuntiatio docet. »

Vs. 57. γύων πίστις significat *sensuum fidem* sive *persuasionem a sensibus ductam*. νόει δ' scripsit Karstenius, quum vulgo νόει θ' legatur. Jam licet facile quis credat illud νόειν quod vs. 57 positum est ita accipi oportere, ut ὁ νόος ταῖς αἰσθήσεσιν ex altera parte respondeat, quemadmodum fit vs. 82 τὴν σὺ νόῳ δέρκευ μηδ' ὀμμασιν ἥσο τεθηκώς, tamen de hac verborum comprehensione accuratius nobis disserendum est. Etenim quum vs. 56 νοῆσαι de sensuum perceptionibus usurpatur, ut apud Homerum Iliad. lib. XV, 422 Ἐκτωρ δ' ὡς ἐνόησεν ἀνεψιὸν ὀφθαλμοῖσιν ἐν κονίησι πεσόντα et alibi, nihilominus νόει vs. 57 Empedocles ad mentis aciem transtulit, ut idem verbum de communi cognoscendi facultate dictum esse appareat. Quæ res nuper induxit Henricum Steinium, ut posita post νοῆσαι distinctionis virgula, quamvis alii gravius interpungendum putassent, proximum versum cum hoc arctius connecteret, ratus haudquaquam ab Empedocle singulis sensibus fidem derogari neque aliam esse vim infinitivi νοῆσαι et imperativi νόει. Ad hoc demonstrandum inconsiderate citat Aristotelem de anim. III, 3 p. 427. a. 23 ed. Bekker. sic scribentem: καὶ οἷ γε ἀρχαῖοι τὸ φρονεῖν καὶ τὸ αἰσθάνεσθαι ταῦτόν εἶναι φασιν, ὥσπερ καὶ Ἐμπεδοκλῆς εἶρηκε « πρὸς παρεδὸν γὰρ μῆτις ἀέξεται ἀνθρώποισιν, » καὶ ἐν ἄλλοις « ὅθεν σφίσις αἰεὶ καὶ τὸ φρονεῖν ἄλλοῖα παρίσταται » κτλ. et Metaph. III, 5 pag. 1009 b. eandem rem hoc modo explicantem: καὶ γὰρ Ἐμπεδοκλῆς μεταβάλλοντας τὴν ἔξιν μεταβάλλειν φησὶ τὴν φρόνησιν « πρὸς παρεδὸν γὰρ μῆτις ἐναύξειται ἀνθρώποισιν. » καὶ ἐν ἑτέροις δὲ λέγει ὅτι « ὄσον ἄλλοιοι μετέφυν, τόσον ἄρ σφίσις αἰεὶ καὶ τὸ φρονεῖν ἄλλοῖα παρίστατο. » Talia etiam de Parmenide et Anaxagora adjicit Aristoteles. Priorem locum longa argumentatione illustrat Philoponus fol. 114 A. B. Cf. Simplicius ad Aristot. de anim. III fol. 56 B. Sed non possum non assentiri Herm. Bonitio comm. ad Arist. Metaph. l. c. p. 202 ita iudicanti: « Ceterum quod Aristoteles Empedoclem, Parmenidem, Anaxagoram idem stultissime dicit αἰσθῆσιν et φρόνησιν, sensuum perceptionem et cognitionem rationalem, cavendum est ne ejus auctoritati nimium fidei habeamus. « Nam præterquam quod illi epici sermonis memores verborum νοεῖν et φρονεῖν significatum latius quam vulgo fit patere voluerunt, Aristotelis iudicium aliis eorundem philosophorum effatis abunde refutatur. Huc accedit quod Anaxagoræ illud μνημονεύμενον ἀπόφθεγμα apud Aristotelem non e scriptis viri, sed e sermonibus hominum petitum nihil probat. Parmenidis autem versus (vs. 146-149 p. 121 ed. nostr.), depromti ex ea car-

minis parte, quæ τὰ πρὸς δόξαν inscribatur, ad id quod Aristoteles contendit demonstrandum non valent, quia in ista parte. Parmenides, quasi interioribus philosophiæ sacris relictis, vulgatis opinionibus obtemperavit. Quoniam vero de Empedocle tantum hic agimus, reliquos missos faciamus. Hunc autem constat ea quæ sensibus manifesta sunt, generationem et interitum sustulisse. Cf. vs. 98-101. Contra quæ nullo sensu percipiuntur: ea nihilo secius esse affirmat. Hinc patet Empedoclem iis de quibus disputamus versibus cohortari mortales noluisse ad verum sensuum ope indagandum, sed de instrumentorum quibus videmus et audimus fraude et imbecillitate conquestum, quatenus singulis ea solum perciperentur quæ ipsorum naturæ consentanea essent neque liceret transgredi fines a rerum parente positos, aliam quæsisvisse viam, qua ultra sensuum præstigias ad ipsam rerum naturam pernoscendam homines accederent. Nimirum hoc indicat verbis ἀλλ' ἄγ' ἄθρει πάση παλάμη πῆ δῆλον ἕκαστον, et vs. 57 γυῖνον πιστὶν ἔρυκε, νόει δ' ἤ δῆλον ἕκαστον *sensuum fidem declina, reputa vero, quomodo quidque manifestum sit*, i. e. quale quidque nulla sensuum habita ratione appareat. Erravit igitur Steinius ubique hic sensuum auctoritatem commendari opinatus. De reliquo Galenus de simpl. med. temp. l. II princ. t. XIII p. 30 sq. Chart. perstringit et refellit Empedoclem, quod in scrutanda rerum natura ratione, non sensibus utendum esse decreverit. At non omnem sensuum auctoritatem tollere destinaverat Empedocles, sed homines a credendi temeritate ita avocare, ut sensuum visis fidem adjungendam negaret, nisi simul ratione compertum esset, tale quidque esse quale videretur. Hoc illud fere est quod Sextus Empiricus l. c. ait: ὅτι τὸ δι' ἐκάστης αἰσθήσεως λαμβανόμενον πιστόν ἐστι, τοῦ λόγου τούτων ἐπιστατοῦντος. — Vs. 58. Πausανία κτλ.] Huic nobili medico Empedocles tres de rerum natura libros inscripsit teste Diogene Laërt. VIII, 61. Vide præfationem. Servanda vulgata Ἀρχίτου υἱὲ quam Karstenius in Ἀρχίτω υἱὲ mutavit.

Vs. 59-61. Clem. Al. Strom. VI p. 624. Idem versus variatis tantum verbis repetuntur infra. Conf. vs. 159-162. Karstenius quidem putat eos quos infra posui solos esse Empedocleos, hos fraudulenta manu vati Agrigentino suppositos, vel potius ex aliis carminum locis excerptos et in unum conflatos esse. Primus versus (vs. 59) τέσσαρα τῶν πάντων ριζώματα πρῶτων ἄκουε non differt a versu 159 τέσσαρα γὰρ πάντων ριζώματα πρῶτων ἔασι, nisi duobus vocabulis, quamquam etiam ibi pro ἔασι sunt qui legant ἄκουε. Sequitur

versus πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γαίαν ἰδ' αἰθέρος ἀπλετον ἕψος, quem apertum est respondere duobus versibus:

Ζεὺς ἀργῆς Ἥρη τε φερέσβιος ἡδ' Ἄιδωνεύς
Νῆστις θ' ἢ δακρύων τέγγει κρούνωμα βρότειον,

ita ut pro figuratis nominibus ipsa elementorum vocabula substituuntur. Illud etiam minime dubium, non multum interesse inter hunc versum et 79: πῦρ καὶ ὕδωρ, καὶ γαῖα καὶ αἰθέρος ἦπιον ἕψος. Tertium denique versiculum:

ἐκ γὰρ τῶν ὄσων τ' ἦν ὄσα τ' ἔσσειται ὄσων τ' ἔασι

non admodum diversum esse a vs. 128

ἐκ τῶν πάνθ' ὄσων τ' ἦν ὄσα τ' ἔσθ' ὄσων τ' ἔσσειται ὄσων
[σω

apparet. Quæ quum ita sint, tamen hos versus, quemadmodum Steinius fecit, omittere nolui. Legitur autem vulgo γέαν pro γαίαν, ἡδ' pro ἰδ', ὄσων τ' ἔασι pro ὄσων τ' ἔασι.

Vs. 62-67. δι(πλ) ἑρέω—αἰέν ὁμοῖα] affert Simplicius in Aristotelis Phys. I f. 34 A. ὁ δὲ Ἐμπεδοκλῆς τὸ ἐν καὶ τὰ πολλὰ τὰ πεπερασμένα καὶ τὴν κατὰ περίοδον ἀποκατάστασιν καὶ τὴν κατὰ σύγκρισιν καὶ διάκρισιν γένησιν καὶ φθορὰν οὕτως ἐν τῷ πρώτῳ τῶν φυσικῶν παραδίδοσι. Sequuntur versus de quibus hic agitur omissis 70 et 91. Vs. 68-74 ἄλλοις μὲν—κατὰ κύκλον idem (prætermisso versus vs. 70) de Cælo bis apud Peyron. p. 47. Cf. infra vs. 151 seqq. Vss. 68 et 69 idem Phys. I f. 6 B; VIII, f. 310 A; Diogenes Laertius VIII, 76; Stobæus Ecl. I c. 11 p. 290 (tom. I p. 111 ed. Gaisf.) Auctor Vitæ Hom. p. 327 ed. Gale. Vss. 70-74 ἡ μὲν ἐν—κατὰ κύκλον, Aristoteles Phys. VIII, 1; p. 319 D. Vss. 72-74 Simplicius Phys. VIII, f. 258 B. Vs. 75 Jo. Damascenus in Stobæi Append. Gaisf. p. 34; tangit Clemens Alexandrinus Strom. V p. 589 C. Vss. 78-81. τὸτὲ δ' αἶθ' διέφω—μῆκος τε πλάτος τε, Simplicius Phys. I, f. 6 B. Vss. 79-81 πῦρ—πλάτος τε, Sextus Empiricus adv. Math. IX, 10. Vss. 79-80 idem ibid. X, 317. Vs. 79 Plutarchus de Adul. et amic. p. 63 Vol. VI p. 233 ed. Reisk. Vss. 80-81: καὶ Φιλ.—τεθηπῶς, Plutarchus Amator. p. 756, vol. IX p. 30. Vs. 81 Clemens Alex. Strom. V p. 552 C; Simplicius Phys. I, f. 41 A. Vs. 88 attingit Aristot. de Gen. et Corr. II, 6; p. 409 D. Vs. 90 Simplicius Phys. VIII, f. 273 A. cf. infra vs. 147 sq. Vs. 94 Aristoteles de Melisso, Xenophane et Gorgia p. 975 B (pag. 20 ed. nostr.) Vs. 64 δοιῆ δὲ et δοιῆ δ' Simplicius, quod Karst. temere in τοιῆδε et τοιῆδ' convertit. Vs. 65 δλέκει τε Simplicius; αἰζει τε Karst. con-

jecit, qua mutatione locus non eget. Vs. 66 ὀρυζθεῖσα Simplicius, θραψθεῖσα Panz. et Stein. — δρέπτη Simpl., ἀπέπτη Sturz. διέπτη Scaliger et Karsten. Sensus est : « Duplex est mortalium ortus, duplex item interitus. Illum enim coitus omnium gignit, perdens simul eas quæ antea fuerant res : hic rursus diremtis omnibus, i. e. partibus iis quæ prius unitate continebantur, natus atque alitus dissilit. » Paulo minus accurate hoc dogma rettulit Aristoteles de Melisso, Xen. et Gorgia cap. 2 pag. 21 ed. nostr. ἀλλὰ μισρομένων τε καὶ συντιθεμένων πυρὸς καὶ τῶν μετὰ πυρὸς γίνεσθαι τὰ πολλά, διαλλαττομένων τε καὶ διακρινομένων φθείρεσθαι πάλιν, καὶ εἶναι τῇ μὲν μίξει πολλά τε καὶ τῇ διακρίσει, τῇ δὲ φύσει τέτταρ' ἀνευ τῶν αἰτίων ἢ ἐν. Quæ antem hic traduntur, non satis apte Karst. ad mundi originem rettulit, quum universe ad ortus et interitus leges explicandas pertineant. Vs. 67. οὐδαμᾶ Simpl. edit. Ald.; correxerunt editores. Tzetzes Homeric. p. 58 ed. Schir. subjectos exhibet vs. 67-69 versibus 159-161. Etsi vero pro ἀλλάσσοντα habet ἀμειβόμενά τε γε omisso καὶ, non tamen propterea cum Schneidewino p. 159 diversum hunc ab altero versiculum esse statuimus. Vs. 68. συνεργόμεν' εἰς ἐν ἅπαντα Simpl. συνεργόμενα τὰδε πάντα Stobæus. Vs. 69. αὐ δὲ γ' ἕκαστα Simplicius; αὐτε ἕκαστα Stobæus; αὐ δὲ γὰ πάντα vel δὲ γ' ἅπαντα Simpl. aliis locis. αὐθις ἕκαστα νίκειος ἄρχεται auct. vit. Hom. φορεύμενα Simpl. qui alibi φορούμενα; φρουρούμενα Stob. Vs. 70. οὕτως] a versu sejuncti. Bekkerus Arist. Phys. VIII, 1 p. 250 λέγων οὕτως — ἡμὲν ἐν ἐκ κ.τ. λ., οὕτω δ' ἢ μὲν ἐν Panz. p. 8. Vs. 71. ἢ δὲ Bekk. ἢ δὲ libri cum Simpl. Vs. 72 γίνετα Simpl. qui laudat hunc versum f. 278 b. τῇ μὲν ἐπιέγονται Geelius. Vs. 73. τὰδ' ἀλλάσσοντα] Simplicius Phys. VIII f. 258 B; ἢ δὲ διαλλάσσοντα Simpl. de Cælo ap. Peyron. l. l. et in Brandis. Schol. p. 476 et 487 quod recepit Sturzius; ἢ δὲ τὰδ' ἀλλάσσοντα Aristoteles Phys. VIII, 1 p. 251 ed. Bekker., ubi alii codd. τὰ διαλλάσσοντα, alii τὰδ' ἀλλάσσοντα. Cæterum οὐδαμᾶ Aristoteles et Simplicius, apud quem etiam οὐδαμοῦ legitur. Vs. 74. ἀκίνητον] Bergk., ἀκίνητοι Aristoteles et Simplicius, neque aliter Brandis. Schol. p. 476 B. et p. 487. B; ἀκίνητα semel Simplicius (v. 158) quam scripturam ei probatam fuisse ostendit interpretatio adjecta Phys. f. 258 B (in Brandis. schol. p. 425 B.) καὶ ταύτη ἀδιά ἐστι, τουτέστιν, ἀδύος ἢ αὐτῶν εἰς ἄλληλα μεταβολὴ κτλ. Hinc Karstenius ἀκίνητα h. l. defendit, ἀκίνητη Panz. Post hunc versum Simplicii auctoritate neglecta, qui omnia uno tenore usque ad αἰὲν ὁμοῖα exhibet, lacunæ signa posuit Steinius. Vs. 75. μάθη] ve-

rissime conj. Bergkii; μάθη Simplicius quod temere arripuit Sturzius allato Platonis loco Lys. p. 222 C : μεθύομεν ὑπὸ τοῦ λόγου. Jo. Damascenus in Stob. Append. Gaisf. p. 34 : ἀλλ' ἄγε μύθων κλύθι, μάθησις γὰρ φρένας αὔξει quem sequitur Prellerus hist. phil. græcorom. p. 115. Eundem Empedoclis versum intuitus Clemens Alex. Strom. V p. 589 C (p. 697 Pott.) ὡς ἡ μάθησις κατ' Ἐμπεδοκλέα τὰς φρένας αὔξει, οὕτως ἡ εἰς τὸν κύριον πεποιθήσις αὔξει τὴν πίστιν. Sed ex Damasceno et Clemente recte conclusit Bergkii apud Empedoclem legendum esse μάθη. Vs. 76. πιπασκων vulgo; πιφάσκων cod. D. Brandisii. Vs. 78. Simplicius Phys. I f. 6 B seorsum excitans hæc verba legit ἄλλοτε δ' αὖ pro τοτὲ δ' αὖ eorum quæ præcedunt ratione non habita.

Vs. 79. Simplicius utroque loco ἡέρος ἀπλετον ἕψος, Clemens αἰθέρος ἀπλετον ἕψος, Plutarchus αἰθέρος ἡπιον ἕψος. Vs. 80. δὲ γὰ τῶν—ἕκαστον Simplicius ed. Ald. Cæterum idem utroque loco ἀτάλαντον ἕκαστον, Karsten. et Stein. ἀτάλαντον ἀπάντη, Panz. ἀτάλαντον ἕκαστω. Vs. 81. οὐλότις] Plutarchus; φιλή Sextus. μετὰ τοῖσιν] vulgo; alii libri ἐν. Itaque apud Plut. scribitur etiam ἐν τοῖς, apud Simplicium ἐν τοῖσιν. [ση] Simplicius; [ισον Sextus. Quod reliquum est, ea quæ hic traduntur non intelligimus de forma amicitiae tanquam corporeæ, sed ut discordia ab elementorum globo sejuncta dicitur, ita hæc per omnes eorum partes quoquo versus diffusa esse. Vs. 82. τὴν σὺ νόφ δέρκευ] correxerunt interpretes; τὴν σὺ νόφ δέρκου Plutarchus, ἦν σὺ κτλ. Clemens. Vs. 83. θνητοῖσι] vulgo; φυτοῖσι cod. C. Brandisii; θνητοῖσιν ἐνίετα Karst. propter v. 86 non perspecta sententia. Vs. 84. ἰδ' ὁμοῖα vulgo, τε καὶ ἄρθμια cod. Brandisii, cf. v. 262. Utraque lectio æque bona. Vs. 85 γηθοσύνη] Etsi inter γηθοσύνη et γειτοσύνη ea est similitudo, quam grammatici agnominationem sive παρονομασίαν nominant : tamen non est quod cum Steinio Empedoclem γηθοσύνην scribentem sic loqui existimemus, ut alterum vocabulum tecte significetur, præsertim quum γειτοσύνη posterioris ætatis vox (cf. Strab. XI, 591), nomenque minime poeticum sit. Vs. 86. τὴν οὕτις μετ' ὄσοισιν Simplicius ed. Ald. Quod quum ferri nequeat, variis conjecturis propositis sanare locum viri docti studuerunt. Ac primum quidem Sturzius male conjecit μεθ' ἅπασιν, quam conjecturam probavit Karstenius, Brandisius hist. phil. tom. I. p. 224 μετὰ τοῖσιν, Bergkii ap. Prellerus hist. phil. p. 116 τὴν ὄσοισι μετ' οὕτις, ipse Prellerus τὴν οὕτις γ' (vel οὐδαίς) ὄσοισιν. Sed, quod pace doctissimorum virorum dixerim; solus Panzerbieterus sententiam videtur

assecutus esse. Quum enim Aristoteles phys. VIII, 1 de Empedocle dicat : εἰ δὲ προσοριεῖται τὸ ἐν μέρει, λεκτέον ἐφ' ὧν οὕτως, ὡσπερ δεῖ ἔστι τι, δὲ συνάγει τοὺς ἀνθρώπους, ἡ φιλία, καὶ φεύγουσιν οἱ ἐχθροὶ ἀλλήλους· τοῦτο γὰρ ὑποτίθεται καὶ ἐν τῷ δλω εἶναι· φαίνεται γὰρ ἐπὶ τινῶν οὕτως, apparet poetam hoc loco singulis opponere rerum universitatem neque alium verborum sensum esse posse quam eum quem in interpretatione expressi. Nam Empedocle iudice credunt sciuntque mortales inesse in suis membris vim Amicitiae, sed eam per universum eodem modo regnare nemodum perspexit. Quapropter Panzerbieterus legi voluit : τὴν οὕτις μεθ' ἄλλοισιν κτλ. τὰ δλα minus recte intelligens elementa Steiniumque in suas partes traxit. Verum quoniam Aristoteles de *universo* loquitur quo sensu raro adhibetur pluralis τὰ δλα, velut ap. Plutarch. vit. Pericl. c. 5, rectius hic τὸ πᾶν vel τὸ δλον vel simile quid reponi liquet. Itaque suspicor Empedoclem scripsisse :

τὴν οὕτις διὰ παντὸς ἐλισσομένην δεδάχηκε.

Vs. 87. λόγων κτλ.] vulgo; λόγου cod. D. Brand.

Vs. 88. ταῦτα γὰρ κτλ.] Simplicius f. 34 A hanc apponit interpretationem : δεῖ γὰρ οὐδέτερον τούτων τελείως ἀπολείπει, δηλοῖ τὸ πάντα ἴσα εἶναι καὶ ἡλικα κατὰ τὴν γένναν. Ante hunc versum Steinius lacunam esse statuit, item post eum qui subjungitur τιμῆς δ' ἄλλης κτλ. Panzerbieterus etiam erroris arguens, quod hæc Empedoclis verba de elementis acceperit quæ neque regnent neque regnandi vicissitudinem habeant. At similiter jam Karstenius de hoc loco judicaverat. Ego ad veterum auctoritatem me componere, quam qualescunque doctorum nostri ævi virorum opiniones sequi malui. Neque enim probabile est, Simplicium juncturum fuisse hos versiculos, nisi re argumentoque cohærerent. Vs. 89. τιμὴ *munus* cuiusque elementorum proprium atque in hoc situm quod aliud noctem inducit, aliud lucem affert, aliud tellurem, aliud mare, aliud aliam universi partem quasi imperio regit. Ab hoc differt ἦθος ingenium cuiusque, cuius diversitas hoc solo continetur, quod aliud est lucidum, aliud obcurum, aliud alia re insigne. Vs. 90. Simplicius Phys. f. 34 A, eadem paginâ, modo κύκλωιο exhibet modo χρόνοις; illud vero ibidem f. 8 A., 273 A. Cum hoc loco jungenda Aristotelis verba Phys. VIII, 1 pag. 250 ed. Bekker. Ἐμπεδοκλήης (λέγει) ἐν μέρει κινεῖσθαι καὶ πάλιν ἡρμεῖν· κινεῖσθαι μὲν, ὅταν ἡ φιλία ἐκ πολλῶν ποιῆ τὸ ἐν, ἡ τὸ νεῖκος πολλὰ ἐξ ἐνός· ἡρμεῖν δὲ ἐν τοῖς μεταξὺ χρόνοις. Placuit autem Empedocli non tantum ambo illa principia

amicitiam et discordiam, sed etiam elementa per vices dominari. Vs. 91. Hunc versiculum qui et infra (vers. 148) prægresso additur, cum Karstenio interposui. Simplicius, quamvis f. 34 A. reliquos versus ordine apponens hunc prætermittat, eadem tamen pagina haud multo post, in iisdem explicandis, hunc ipsum quoque adiungit : δεῖ δὲ εἰς ἄλληλα μεταβάλλει, δηλοῖ λέγων, « ἐν δὲ μέρει—αἴσης. » Vs. 92. Simplicius neglecto metro habet : καὶ πρὸς τοῖς οὐτ' ἄρ' ἐπιγίγνεται οὐδ' ἀπολήγει. Ita certe in editione Aldina legitur, sed in codice D. ἄρ τι. Hinc Sturzius effecit καὶ πρὸς τοῖς ἄρα οὕτε τι γίνεσθαι οὐδ' ἀπολήγει, Karstenius καὶ πρὸς τοῖσιν ἄρ' οὐτ' ἐπιγίγνεται, οὐτ' ἀπολήγει, Panzerbieterus proposuit καὶ πρὸς τοῖς οὐτ' ἄλλ' ἐπιγίγνεται οὐδ' ἀπολήγει, Steinius οὐδὲν γὰρ πρὸς τοῖς ἐπιγίγνεται οὐδ' ἀπολήγει. Mihi scribendum videtur : καὶ πρὸς τοῖς οὐτ' ἄλλο τι γίνεσθαι οὐδ' ἀπολήγει. Vs. 93-95. εἴτε γὰρ ἐφθεῖροντο—ἀπολοῖατ'] Post primum horum versuum εἴτε γὰρ κτλ. manifestum est excidisse alterum inchoatæ sententiæ clausulam complexum. Etenim loci sensum huiusmodi esse oportebat : « Si penitus interciderent illa, in posterum non amplius essent; si orirentur, non fuissent, antequam in lucem essent edita. » Quare lacunæ signa editores inde a Karstenio posuerunt. Tali versuum argumento sequentia respondent. Vs. 94. affert Aristoteles de Mel. Xen. et Gorg. p. 975. B. (pag. 20 ed. nostr.), ubi vide quæ a nobis notata sunt. Hic enim emendationem ibi propositam secuti sumus.

Vs. 95. vulgo scribitur πῆ δὲ κε καὶ ἀπολοῖτο; ἐπεὶ x. τ. λ. Sed præterquam quod hiatus in his verbis offendit, Simplicii codices præbent ἀπολοῖντο, quam scripturam natam esse liquet ex ἀπολοῖατο. Quamobrem cum Panzerbietero posui πῆ δὲ κε καὶ ἀπολοῖατ'; ἐπεὶ. Quod vero in nonnullis membranis est κῆρυξ ἀπολοῖντο : id si recte interpretamur, in vestigia vocum καὶ ἐξαπολοῖατ' incurrimus, pro quibus Bergkii πῆ δὲ καὶ ἐξαπολοῖατ' x', ἐπεὶ τῶνδ' κτλ. coniecerat. De reliquo τῶνδε pertinet ad ἐρημον. Vs. 96-97. ἀλλ' αὐτ'—δμοῖα.] In his versibus nihil mutandum, etsi simili loco inductus (cf. vers. 149) Simplicio duce Karstenius ἔστι γε pro vulgato ἔστιν exarari voluit. Neque est, cur mendosum illud Bergkii ταῦτα pro librorum lectione ταῦτα recipiamus. Vs. 97. ἄλλοτε codices exhibent, cuius loco Steinius ἀλλοθεν legi iussit.

Vs. 98-101 affert Plutarchus adv. Colot. p. 1111; vol. X p. 573; item de plac. phil. I, 30. Vs. 98 φύσις κτλ. præterea 100 et 101 Aristoteles Metaph. IV, 4 p. 677 D. Vss. 98 et 100 idem de Gener. et corr. I, 1; p. 384. E. Vss. 100 et

101 idem de Melisso, Xenophane et Gorgia pag. 975 B (pag. 19 seq. ed. nostr.). Porro vs. 98 habet Philoponus de Gener. et Inter. I. f. 4 A; idem Metaph. f. 18 B. Vs. 100 tangunt Aristoteles de Gen. et corr. II, 6 p. 404 G; Philoponus de Gen. et Int. I. c. Simplicius Phys. I, f. 34 B, 39 A, 51 B; alii. Verba hæc e primo carminis Empedoclei de rerum natura libro petita esse diserte testatur Plutarchus de plac. phil. I. c. Ἐμπεδοκλῆς φύσιν μηδὲν (leg. μηδενός) εἶναι, μίξιν δὲ τῶν στοιχείων καὶ διάστασιν· γράφει γὰρ οὕτως ἐν τῷ πρώτῳ φυσικῷ. Sensum indicat Simplicius Phys. I f. 34. B. τὴν γένεσιν καὶ φθορὰν μηδὲν ἄλλο εἶναι, ἀλλὰ μόνον μίξιν τε καὶ διάλλαξιν μιγέντων, καὶ σύνοδον διάπτυσιν τε γίνεσθαι ἐν μέρει αἴσης. Exponitur enim his versibus nobile illud Empedoclis decretum, quo sublata generatione et morte nihil nisi figuræ mutatio, mistio ac dissolutio in rerum naturæ corpore dicitur inveniri. Non magna scripturæ discrepantia apud Plutarchum est, qui duos priores versus in libro de placitis sic exhibet :

Ἄλλο δὲ τοι ἔρῳ· φύσις οὐδὲν ἔστιν ἀπάντων,
θνητῶν, οὐδέ τις οὐλομένου θανάτῳ τελευτή,

in eo quem adversus Coloten scripsit, ita variat :

Ἄλλο δὲ σοι ἔρῳ· φύσις οὐδενός ἐστιν ἑκάστου
θνητῶν, οὐδέ τις οὐλομένη θανάτῳ γενέλλη.

Cæterum φύσις οὐδενός tutum etiam Aristotelis reliquorumque auctoritate, neque dubium quin θανάτῳ τελευτῇ recte se habeat. Aristotelem non moramur in Metaphysicis pro ἀπάντων memoriz lapsu legentem ἰόντων, quum proxima verba ἡρῶν κτλ. non adjiciat, quibus appositis ἰόντων ferri non posse in promptu est. Deinde illud ἑκάστου quod altero loco Plutarchi membranæ præbent, necessario ex ἀπάντων librariorum culpa, qui sæpius hæc vocabula confuderunt, originem traxit. Vs. 101. Pro φύσις δ' ἐπὶ τοῖς Plutarchus de plac. φύσις δὲ βροτοῖς, sed altero loco ἐπὶ τοῖς, ut Aristoteles apud quem tamen, Metaph. IV, 4 nonnulla exemplaria præferunt τοῖσδ'. Verba φύσις δ' ἐπὶ τοῖς ὀνομάζεται ἀνθρώποισιν idem valent quod γένεσις δ' ἐπὶ τούτοις ὀνομάζεται ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Nam φύσις pro γένεσις alii etiam dixerunt, velut Ocellus cap. II § 3 pag. 161 ed. nostr. Ælianus var. hist. lib. III cap. 1 quem laudavi ad Ocellum p. 210. Cum Empedocleo dicendi genere ἐπὶ τοῖς i. e. ἐπὶ τούτοις ὀνομάζεται componas locum Platonis Alcib. I p. 108 A : ἐπιθετὴ βέλτιον μὲν ὀνομάζει ἐπ' ἀμφοτέροις, *quoniam istud melius in utroque nominasti.* Adde de Republ.

V, 16 p. 470 B : ἐπὶ μὲν οὖν τῇ τοῦ οἰκείου ἔχθρῳ στάσις κέλῃται, ἐπὶ δὲ τῇ τοῦ ἀλλοτρίου πόλεμος. Eundem usum illud ἐπὶ τινι vel ἐπὶ τινος λέγειν apud philosophos et grammaticos habet, quo fit interdum, ut ἐπὶ vocula ad περί præpositionis similitudinem accedere videatur. Sic jam Æschyl. Sept. 905, πάρεστι δ' εἰπεῖν ἐπ' ἀθλοῖσιν. Soph. Œd. Col. 415, καὶ ταῦτ' ἐφ' ἡμῖν Φοῖβος εἰρηκῶς κυρεῖ. Vide quæ notavi ad Aristot. de Melisso, Xenoph. et Gorg. pag. 57 et quæ Herm. Fritschius ad Ethic. Nicom. lib. VIII, 2 p. 13 observavit.

Vs. 98. φύσις οὐδενός ἐστιν] Quamvis Aristoteles Metaph. lib. IV, 4 nativam vocis φύσις significationem, de qua supra egimus agnoscat, φύσις, inquires, λέγεται ἓνα μὲν τρόπον ἢ τῶν φυσικῶν γένεσις : perperam tamen hoc Empedoclis dictum accipit, φύσιν hoc loco substantiam rerum quæ natura sunt esse contendens. Sic enim ait : ἔτι δ' ἄλλον τρόπον λέγεται ἡ φύσις ἢ τῶν φύσει ὄντων οὐσία, ὅσῳ οἱ λέγοντες τὴν φύσιν εἶναι τὴν πρώτην σύνοδον, ὥσπερ Ἐμπεδοκλῆς λέγει ὅτι α φύσις οὐθενός ἐστιν ἰόντων, ἀλλὰ μόνον » κτλ. Errorem confutarunt cum alii, tum Bonitzius Comment. in Metaph. p. 230. De proprio autem nominis significato Alexander Aphrodisiensis pag. 315 ed. Bon. : τὴν φύσιν πενταγῶς ἀποδίδοσθαι λέγει. τῆς γὰρ φύσεως τὴν μὲν ὡς φύσιν τε καὶ βλάστησιν λέγει· λέγομεν γὰρ φύεσθαι τὸ γινόμενον, καὶ τὸ εἰς γένεσιν εἰς φύσιν ἀγεσθαι. τὴν τοιαύτην φύσιν ὠρίσατο ἐν τῇ Φυσικῇ Ἀκροάσει. συνήθως μὲν οὖν ἐπὶ τῶν φυτῶν φύεσθαι κατηγορεῖται, καὶ ἐπὶ τῶν ζῶων δὲ λέγεται· γένεσις γὰρ πᾶσα ἢ εἰς τὸ τέλειον εἶδος πρόδος.

Vs. 101. φύσις δ' ἐπὶ τοῖς κτλ.] Empedocleum dogma reprehendit Aristoteles de Gener. et corr. II, 6 ubi quærens quid causæ esse dicendum sit cur suam quæque res et vim et figuram obtineat, τοῦτο δ' ἐστὶν, inquit, ἡ οὐσία ἢ ἑκάστου, ἀλλ' οὐ μόνον « μίξιν τε διάλλαξιν τε μιγέντων, » ὥσπερ ἐκεῖνός φησιν. τύχη δ' ἐπὶ τούτων (al. τούτοις) ὀνομάζεται, ἀλλ' οὐ λόγος. ἔστι γὰρ μιχθῆναι ὡς ἔτυχεν. Contraria vero Empedocleæ rationi ponit, pro φύσις in qua λόγος est, τύχην substituens, in qua nullum esse λόγον sponte patet. Male Asclepius Schol. Arist. p. 695. a. ἐπὶ τοῖς ad elementa refert : ἔλεγεν ὅτι φύσις δ' ἐπὶ τούτοις τοῖς στοιχείοις ὀνομάζεται τοῖς ἀνθρώποις.

Vs. 102-104. ἐκ τοῦ γὰρ—ἐρεῖδη] Aristoteles de Melisso, Xenophane et Gorgia pag. 975 B. (p. 18 seq. ed. nostr.) ἔτι εἰ καὶ ὅτι μάλιστα μήτε τὸ μὴ ὄν ἐνδέχεται γενέσθαι, μήτε ἀπολείσθαι τὸ ὄν, ὅμως τί κωλύει, τὰ μὲν γενόμενα αὐτῶν εἶναι, τὰ δ' αἰδία, ὅς καὶ Ἐμπεδοκλῆς λέγει; ἅπαντα γὰρ κακείνος ταῦτα ὀμολογήσας, ὅτι ἐκ τοῦ μὴ ὄντος ἀμύχανόν ἐστι γενέ-

τό τε δὲ ἐξόλλυσθαι ἀνήνυστον καὶ ἀπρηκτον, αἰεὶ ἐρείσσεσθαι ὅπη κέ τις αἰὲν ἐρείδῃ, ὁμῶς τῶν δὲ μὲν αἰδία εἶναι φησι, πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γῆν καὶ ἕρα, τὰ δ' ἄλλα γίνεσθαι τε καὶ γεγονέναι ἐκ τούτων. Similiter Philo de mundi ætern. (cf. Galeni opusc. p. 510) λέγεται μέντοι καὶ φθορὰ..... ἡ τοῦ ὄντος ἀφάρσεις πανταλῆς, ἣν καὶ ἀνύπαρκτον ἀναγκαῖον λέγειν. ὅσπερ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος οὐδὲν γίγνεται, οὐδὲ εἰς τὸ μὴ δὲ φθείρεται· ἐκ τοῦ γὰρ οὐδαμοῦ ὄντος ἀμήχανόν ἐστι γενέσθαι τι, τὸ τε δὲ ἐξαπολέσθαι ἀνήνυστον καὶ ἀπαυστόν (leg. ἀπρηκτον). Fusc de verbis Aristotelis ac de Empedoclis loco disputavi p. 18 meæ editionis, Aristotelem vero et Philonem duces secutus sic vatis Agrigentini versus restituere conatus sum :

ἐκ τοῦ γὰρ μὴ ἰόντος ἀμήχανόν ἐστι γενέσθαι
τό τ' ἰὸν ἐξόλλυσθαι ἀνήνυστον καὶ ἀπρηκτον·
αἰεὶ γὰρ περιέσται ὅπη κέ τις αἰὲν ἐρείδῃ.

His versiculis continetur perspicua decreti sexcenties decantati expositio. Simpliciter Lucretius :

E nihilo nihil, in nihilum nil posse reverti.

Vs. 102. Scripsi ἐκ τοῦ γὰρ μὴ ἰόντος, quum apud Aristotelem pro vulgato ἐκ τε μὴ ὄντος Codex Lipsiensis præbeat ἐκ τοῦ μὴ ὄντος. Sturzium proposuit ἐκ τοῦ μὴ ὄντος τι, Karstenius ἐκ τε μὴ ὄντος, Spaldingius ἐκ μὴ ὄντος, Panzerbieterus ἐκ μὲν γὰρ μὴ ἰόντος, Bergkiius ἐκ τε τοῦ μὴ ὄντος. Meam emendationem probavit Steinius.

Vs. 103. posui τό τ' ἰὸν cum Karstenio quum apud Aristotelem pariter atque apud Philonem sit τό τε δὲ neque offendat τό arsis vi productum. Cf. infra vers. 212. τὰ δύο τῶν ὀκτώ κτλ. et Parmen. vs. 63 : πῆ πόθεν αὐξήθην; οὐτ' ἐκ μὴ ὄντος ἐάσω et ὅγ γίνεσθαι τι παρ' αὐτό. Τοῦνεκεν οὔτε γενέσθαι. Quorum prior propterea insignis est, quod ultimam vocabuli αὐξήθην syllabam arsi productam continet, posterior quod postrema pronominis αὐτό syllaba solo accentu longa fit. Sunt autem hi loci testimonio haud rarius didacticos poetas ab artificiosa poetice norma recessisse, quam epicis, de quorum versibus ἀκεφάλους cæteraque licentia ex veteribus egit Athenæus lib. XIV p. 632, ex recentioribus Hermaunus Elem. doctr. metr. p. 346, Buttmannus Gramm. ampl. I § 7 pag. 40 seqq. Thiersch. Gramm. Hom. § 147 pag. 176 seqq. Empedocleis duobus versibus qui ab articulo arsi producto incipiunt similis est Homericus Iliad. XXI, 352 :

τὰ περὶ καλὰ βέεθρα ἔλις ποταμοῖο πεφύκει.

Quocirca non audiendus Steinius qui me Karste-

nii de arsis vi somniis fissum ita scripsisse opinatur. Ipse Empedocli obtrusit : καὶ τ' ἰὸν ἐξόλλυσθαι κ. τ. λ., Panzerbieterus καὶ δ' ἰὸν, Sturzium καὶ τὸ δὲ, Wyttenbachius καὶ τό γ' ὄν conjecit.

Vs. 104. Quum apud Aristotelem vulgo legitur dei γὰρ θήσεσθαι, ὅπη κέ τις αἰὲν ἐρείδῃ, ab aliis aliter Aristotelis locus tractatus et versus Empedocleus refectus est. Illud vero minime dubium, quin Empedocles elementorum atque adeo ipsius entis æternitatem ostensurus pro θήσεσθαι vel θήσεται aliud adhibuerit verbum, quod perpetuitatis notionem exprimat. Namque in his mutationibus, quæ continenter fiunt, nunquam accidere censet Empedocles, ut quidquam e nihilo oriatur, vel quocunque argeas quidquam pereat. Bergkiius igitur apud Aristotelem pro θήσεσθαι repositus θύσεσθαι eo sensu acceptum quo Empedocles usurpare solet. Nimirum verbum θεῖν ad elementorum mutationes variasque quas induunt formas sæpius transtulit Empedocles, ut vs. 96, 149, et alibi. At hoc verbo non tam ipsa perennitas et mortis vacuitas designatur, quam perpetua mutatio. Karstenius et Steinius præeunte Sturzio rescribi volebant : αἰεὶ γὰρ στήσονται ὅπη κέ τις αἰὲν ἐρείδῃ hac sententia : « semper enim stabunt quocunque ratione quis urgeat. » Sed hoc, propter significationis ambiguitatem, qua στήσονται modo consistent vertitur, ut apud Homerum Iliad. XI, 608; VIII, 234; XVIII, 278, 308, Eurip. Phæn. vs. 630, modo erigent, ut apud eundem Euripidem Androm. vs. 761 τροπαῖον αὐτοῦ στήσομαι, in hujusmodi fragmento non satis commodum apparet. Huc accedit quod si teneas στήσονται, motum secuta quies rerum certis locis statutarum significatur, id quod ab Empedoclis mente alienissimum est. Nihil in hac causa vidit Wyttenbachius, teste Karstenio p. 191 αἰὲν γὰρ θεύσετ' vel θήσετ' ὅπη, quod exponit θεύσεται vel θήσεται τις, legendum suspicatus. Longe melius antiqui vatis dictum in integrum restituere molitus est Fr. Panzerbieterus hac verborum conformatione : αἰεὶ γὰρ τῆ γ' ἔσται, ὅπη κέ τις αἰὲν ἐρείδῃ, allato simili loco Iliadis XII, 48 : ὅπη τ' ἰθύση, τῆ τ' εἰκουσι στίχες ἀνδρῶν. At versu sic emendato sententia angustioribus quam ipsius natura fert finibus circumscribitur. Neque enim id agit Empedocles, ut doceat quocunque pellamus ens, ibi fore, sed ut demonstret, omnino illud futurum esse semperque victurum, quocunque propellatur. Sola igitur immortalitas hic spectanda. Quare Spaldingius apud Aristotelem reponi jussit : αἰεὶ γὰρ, φησὶν, ἔσεσθαι, ὅπη κέ τις αἰὲν ἐρείδῃ, cui emendationi non adversatus essem, nisi ad versum ex his vocibus compo-

nendum aliquid deesset. Mihi igitur apud Aristotelem scribendum esse visum est αἰεὶ γὰρ περιέσσειται δὴ καὶ τις αἰὲν ἐρείδῃ, et apud Empedoclem : αἰεὶ γὰρ περιέσσειται δὴ καὶ τις αἰὲν ἐρείδῃ. Cæterum ultima quoque conjecturis vexarunt Karstenius et Steinius, ille pag. 521 δὴ καὶ τις ἀντί' ἐρείδῃ, hic δὴ καὶ τις αἰὲν ἐρείδῃ exarandum esse ratus. Sed his mutationibus locus non eget.

Vs. 105-107 ἀλλὰ κακοῖς — λόγοισι] Clemens Al. Strom. V. p. 554. C. Vss. 105 et 106 Theodoretus Therap. Serm. I, Opp. T. IV p. 476. Quum mens humana sæpe incertis opinionum fluctibus agitata, quid statuendum sit, nesciat; malorum esse hominum ait Empedocles diffidere veris ac legitimis contemtaque vel deorum benevolentia vel diviniore animi sapientia suis tantum ingenii viribus fidere. Hunc esse sensum trium de quibus agimus versiculorum e Clementis et Theodoreti verbis efficitur. E quibus Theodoretus l. c. Ἡράκλειτος δ' Ἐφέσιος εἶρηκιν· Ἀξύνετοι ἀκούσαντες κωφοῖς εἰκάσαι· φάτις αὐτοῖσι μαρτυρεῖ, παρεόντας ἀπιῖναι. ἔμφρωνεῖ δὲ τῷ Ἐρεσίῳ καὶ δ' Ἀκραγαντίνος Ἐμπεδοκλῆς, λέγων ὧδε·

Ἄλλὰ κακοῖς μὲν κάρτα πέλει κρατέουσιν ἀπιστεῖν·
ὧδε γὰρ ἡμετέρης κέλεται πιστώματα Μούσης.

τῆς τῶν κακῶν ἄρα μερίδος, κατὰ τὸν Ἀκραγαντίνον, οἱ ἀπιστοί. Clemens vero : τοῖς μὲν γὰρ κακοῖς τοῦτο σύνθηες, φησὶν δ' Ἐμπεδοκλῆς, τὸ ἐθέλειν κρατεῖν τῶν ἀληθῶν διὰ τοῦ ἀπιστεῖν, i. e. vera non credendo superare quasi et opprimere velle. Apparet Clementi τὰ κρατέοντα esse τὰ ἀληθῆ εὐμque consilium diffidentium, cujus apud Empedoclem mentio non fit, aperte indicare. Quod quin recte fecerit non dubito. Bergkii de Emped. proœm. p. 28 Clementem pervertisse Empedoclis sententiam arguens, poetam existimat hoc dicere, pravos solere potentibus id est diis refragari. Fateor τοὺς κρατοῦντας esse imperantes, victores, superiores. At Clementem vulgaria græci sermonis vocabula male interpretatum esse vix credibile est. Rectius Karstenius hanc juncturam explicat : « *firmis certisque argumentis vel effatis non credere.* » Steinius ita accipit κρατέουσιν, ut λόγους intelligat, leges esse dicens per naturæ universitatem pertinentes ac dominantes, qualis est ea quæ modo memorabatur, nihil e nihilo fieri aut ad nihilum redigi, neque tamen falli arbitratur interpretantes : « *eis qui recte monent veritatisque vi vincunt,* » collato Platonis loco Phædr. p. 272 δ μὴ παιθόμενος κρατεῖ, i. e. qui sibi persuaderi non patitur recte sentit ac vincit. Verum prior ratio præstat. Neque enim perspicue loqueretur Empedocles, si κρατέουσιν pro rectæ sententiæ au-

ctoribus et confirmatoribus haberi vellet, sed quoniam illa proximi versus πιστώματα respondent κρατέουσιν quorum in primo versu meminit poeta, patet neutro genere κρατέουσιν hic poni. Etsi vero per loci conformationem non licet cum Steinio κρατέουσιν interpretari quasi λόγους κρατέουσιν scripserit vates Agrigentinus, tamen per sese neutrum participii sensum fere eundem quem πιστώματα continet. Etenim res quoque dicuntur κρατεῖν, i. e. obtinere, invalescere, valere, durare, vim auctoritatemque habere, ut φάτις κρατεῖ, fama obtinet, apud Soph. Ajac. vs. 978; φάτις πολλὴ κρατεῖ, pervulgata obtinet fama, apud Æsch. Suppl. vs. 290; λόγος κρατεῖ σαφηνῆς apud eundem Pers. vs. 724; νόμιμα δὲ τὰ Χαλκιδικὰ ἐκράτησεν, leges vero Chalcidenses obtinuerunt, apud Thucyd. lib. VI, 5; ἀνάγκη δ' ὄσπερ τέχνης αἰεὶ τὰ ἐπιγινόμενα κρατεῖν, necesse est, quemadmodum artibus accidere solet, novissima quæque semper evincere auctoritatemque habere, lib. I, 71. Cf. apud eundem lib. IV cap. 62, τὸ δὲ ἀσάθμητον τοῦ μέλλοντος ὡς ἐπὶ πλείστον κρατεῖ, ubi scholiastes κρατεῖ exponit τὴν ἰσχὺν ἐγχεῖ, et Sophocli. Œd. R. vs. 977, τί δ' ἂν φοβοῖτ' ἄνθρωπος ὃ τὸ τῆς τύχης κρατεῖ, πρόνοια δ' ἐστὶν οὐδενὸς σαφῆς; Hinc etiam non mirandum participium neutro genere poni, sive absolute, sive aliis nominibus adjectum. Eurip. Andromach. vs. 133, τὸ κρατοῦν δὲ σ' ἴκισαι. Id. Eurip. Fragm. Melanipp. XXXI pag. 743 ed. Wagner. : τὰ τῆς γυναικὸς γὰρ κρατοῦντ' ἐν δώμασιν δουλοῖ τὸν ἄνδρα κ. τ. λ. Philosopho autem nostro τὰ κρατοῦντα sunt, quæ valent quæque rata habentur, i. e. vera, τὰ ἀληθῆ, ut ne transversum quidem unguem Clemens ab Empedoclis mente discussisse videatur. Quod autem monui τὰ κρατοῦντα respondere iis quæ sequenti versu πιστώματα appellantur : id paulo accuratius expendendum est. Bergkii censet vatem Agrigentinum πιστώματα vocasse arcana illa quæ Musa ipsi benigna voluntate recluserit, ita ut jam non suam, sed quasi divinam quandam sapientiam in medium proferre videatur. Karstenius πιστώματα *effata* esse vult. Neuter diligentis interpretis functus officio est, ut nec Sturzius in eo lapsus quod κέλεται ita vertit, quasi passive eo usus poeta sit. Est vero πιστώματα id quo rei alicui fides fit, vel quo res aliqua confirmatur, sive confirmatio et probatio qua rei fides fit. Sic Aristoteles Rhet. I πιστώματα δὲ παρὰ μαρτυριῶν, quæ verba cum Stephano Thes. ling. Gr. exponimus *testimoniis fides fit* sive *testimoniis res probantur et confirmantur*. Apud Æschylum Eumen. vs. 205 Ἡρας τελείας καὶ Διὸς πιστώματα sunt *Junonis pronubæ et Jovis confirmationes*, quo nomine

significantur *sædera auspiciis Junonis jugalis et Jovis inter sponsamque juncta*. Ejusdem poetæ verba Choeph. vs. 944 ἄρκος τ' ἐμμένει πιστώμασι valent : *jusjurandum datum fide servatur*. Quamobrem Empedocles qui Musæ auxilio philosophiam se traditurum esse profitetur non potest πιστώματα nominare nisi *probationes*, vel potius *certa argumenta* quæ tanquam diis ducibus ex infinita argumentorum copia sumuntur ad cujusque rei naturam aperiendam. Jam perspicuum erit quid intersit inter κρητούντα et πιστώματα, quorum illa veri loco habenda, hæc fontium instar esse vidimus, a quibus generi humano ad verum produere liceat. Cæterum Theodoretus initio hujus versus memoriæ lapsu ὄψε γὰρ pro ὡς δὲ παρ' habet.

Vs. 107. διατμηθέντος λόγιοι paucis tractat Astius in Platonis Phædr. comment. p. 362, ubi p. 265 διατέμνειν κατ' ἄρθρα de dialectica usurpatur. Ita fere jam ante eum loci Platonicus immemor statuerat Sturzius. Satius est cum Karstenio λόγον hic interpretari τὸν νῦν (quomodo Parmenides vs. 56 κρῖναι δὲ λόγῳ) ut sit sententia : *mente in præcordiis divisa*. Non multum ab hac abludit Homericæ structura II. lib. I, 189, ἐν δὲ οἱ ἦτορ στήθεσσι λασίοισι διάνδιχα μερμήριζεν, et Maronis illud *Æn. VIII, 20 : animum nunc huc celerem, nunc dividit illuc*. De humanæ igitur mentis, quæ modo in hanc, modo in illam partem fertur atque alio tempore alia probat, inconstantia et imbecillitate queritur Empedocles. Quocirca Musarum beneficium mortales ad perspicendam rerum universitatem pervenire posse contendit. Ut vero hic διατέμνειν de animo in varias partes distracto : ita paulo inferius idem verbum [γυῖα κακῆσι διατμηθέντ' ἐρίθεσι] de corpore morbis afflicto usurpat.

Vss. 108–119. οἱ δ' ὅτι κεν κατὰ — ἐπεὶ λύθην οὐδὲν ἄρ' εἰσίν] exhibet Plutarchus adv. Colot. p. 1113, vol. X p. 578–580. Vs. 112 citatur ab eodem Reip. ger. præc. p. 820, vol. IX p. 266 ed. Reisk.; posterior ejusdem versus pars νόμῳ κτλ. adv. Colot. p. 112, vol. X p. 577. Rejicitur his versibus vulgaris opinio, qua nasci atque interire dicunt ea quæ revera tantum mutantur, id est, modo coagmentantur modo dissipantur. Quum autem Empedoclis verba admodum corrupta sint in Plutarchi codicibus, notata scripturæ varietate virorum doctorum conjecturas breviter memorabo. Vs. 108 ita mutilatus est : οἱ δ' ὅτε κατὰ φῶτα μίγεν φῶς αἰθέρι, unde Xylander effecit : οἱ δ' ὅτε δὴ κατὰ φῶτα μίγεν φῶς αἰθέρι κύρει, Reiskius suspicatus est οἱ δ' ὅτε ἢ κατὰ φῶτα μίγεν πᾶν αἰθέρι λακκρῶ, Coraes vero quod Stur-

zius recepit : οἱ δ' εὖτ' ἢ κατὰ φωτῶν (γένος) μισγόντ' ἐς φῶς Ἰλθῆ, Karstenius οἱ δ', εὖτ' ἢ κατὰ φῶτας Ἰθῆ φῶς αἰθέριον γα, Panzerbieterus οἱ δ' ὅτε μὲν κατὰ φῶτα μίγεν φῶς αἰθέρος ἔκη, Steinius omni emendandi conatu abstinuit. Mihi scribendum videtur : οἱ δ' ὅ, τι κεν κατὰ φῶτα μίγεν φῶς αἰθέρος ἔκη. Falsum enim est quod Karstenius opinatur, necessario hic requiri pluralem φῶτας. Sic etiam Græci τὰ κατ' ἄνθρωπον dicunt quæ facultatem humanam non excedunt. Cf: Soph. *Œd. Col.* vs. 604, τί γὰρ τὸ μείζον ἢ κατ' ἄνθρωπον νοσεῖς ; Plat. *Phileb.* pag. 12 C. ed. Steph. τὸ δ' ἐμὸν δέος, ὃ Πρώταρχε, αἰεὶ πρὸς τὰ τῶν θεῶν ὀνόματα οὐκ ἔστι κατ' ἄνθρωπον κτλ. Vs. 109 legebatur ἢ κατὰ θηρῶν ἀγροτέρων, quod cum Ritschelio apud Steinium mutavi in ἢ κατ' ἀγροτέρων θηρῶν κτλ. Vs. 110 Plutarchi codd. exhibent : ἢ κατ' οἰκῶν, τότε μὲν τὸν . . . γενέσθαι. Lacunam explere aggressi sunt Reiskius et Sturzius ita scribendo : τότε μὲν τὸ λέγουσι γενέσθαι, Karstenius τότε μὲν δοκεῖσι γενέσθαι, Panzerbieterus τότε μὲν τόγε φασὶ γενέσθαι, Steinius τότε μὲν τὰ λέγουσι γενέσθαι. Ego ponendum arbitror : τότε μὲν φάσκουσι γενέσθαι.

Vs. 111. Plutarchi exemplaria mendose : εὖτε δ' ἀποκρινῶσι τὰ δ' αὖ δυσδαίμονα πότμον. Rescripsi autem cum Panzerbietero εὖτε δ' ἀποκρινθῶσι, cujus loco Ritschelius apud Steinium malebat ἀποκρινθῶσι. Præterea τὸ δ' αὖ δυσδαίμονα πότμον prægresso Reiskio cum plerisque editoribus vulgavi. Vs. 112 ap. Plutarch. adv. Colot. I. c. sic exaratus est : εἶναι καλέουσιν ὁμῶς δ' ἐπίφημι καὶ αὐτός, sed altero loco legitur : ἢ θέμις καλοῦσιν, ὁμῶς ἐπίφημι καὶ αὐτός vel νόμῳ δὲ ἢ τί φημι κτλ. Expulso vocabulo εἶναι Karstenius et Dübnerus εἰκῶς ediderunt, subjunctis his verbis νόμῳ δ' ἐπίφημι καὶ αὐτός; contra Sturzius et Panzerbieterus probata Reiskii correctione : ἐν γε νόμῳ καλέουσι, νόμῳ δ' ἐπίφημι καὶ αὐτός. Ab his discesserunt Wytttenbachius et Steinius, quorum alter refragatus Reiskianæ emendationi οὐχ ἢ θέμις ad Plutarch. præc. reip. ger. proposuit ἢ θέμις οὐ et ad ejusdem adv. Colot. librum ἀλοιτῆν καλέουσι legendum sibi videri observavit, alter in Empedoclis editione ἢ θέμις ἐστὶ, καλοῦσι, νόμῳ δ' ἐπίφημι καὶ αὐτός tentavit. Mihi utriusque loci depravationem comparanti verisimile est adverbium aliquod olim initio versus scriptum fuisse. Quare, quod Empedocle non indignum existimo, ἀπρεπῶς καλέουσι, νόμῳ δ' ἐπίφημι καὶ αὐτός versus supplendi gratia reposui. Vs. 115. Vulgo ἦτοι καταθνήσκειν . . . πάντη. Sed πάντη in ἀπάντη jam Stephanus correxit, ἦτοι Sturzius in ἢε mutavit. At multo rectius Reiskius in ἦτοι

nihil nisi ἡ τι latere suspicatus est, qui tamen reliquam versus partem minus bene constituit : καταθνήσκαι ἐξόλλυσθαι πάνυ πάντη. Præstat Sturziana emendatio καταθνήσκαι τε καὶ ἐξόλλυσθαι ἐπάντη, quam omnes postea editores arripuerunt.

Vs. 116. Plutarchi membranæ μαντεύσαιο præbent, quod Stephano quoque in Poesi philosophica et Scaligero probatum minime recentioribus sollicitandum erat. Neque enim attinebat vel μητεύσαιο cum Reiskio excogitare, quod inusitatum est, vel μητσαίτο cum Sturzio conjicere, vel ματεύσαιο cum Karstenio comminisci.

Vs. 118. Legebatur vulgo εἰσὶ καὶ σφι, quod Karstenius correxit in εἰσὶν καὶ σφιν. Sed jam antea Mich. Neander Op. Aur. T. I p 526 dederat εἰσὶν, Scaliger autem in codice Lugdunobatavo exarari voluerat σφιν. Pro δεινὰ Bergkiius legi jussit δειλά, quod verbis Empedocleis intulit Steinius, quamquam ferri potest vulgata scriptura. Vs. 119. Libri Plutarchei habent : πρὶν δὲ πάγαντε βροτοὶ καὶ λυθέντος οὐδὲ ἄρ' εἰσὶ. Stephanus in Poesi phil. p. 22 vulgavit πρὶν δὲ παγέντε βροτοὶ καὶ λυθέντες οὐδὲν ἄρ' εἰσὶν, cui Scaliger ibid. p. 216 astipulatus est, nisi quod ut παγέντε, ita etiam λυθέντ' ponendum censuit. Neuter sententiam bene conformavit, quæ postulat conjunctionem oppositam præcedenti πρὶν. Quamobrem Xylander Empedocleis manum restituere sibi visus est, ὡς λύθεν scribendo. Præclara etiam Reiskii emendatio fuit : πρὶν δὲ πάγαν τε βροτοὶ καὶ ἐπὶ λύθεν, quam a Karstenio primum receptam postmodum editores tenuerunt. Cæterum Stephani emendationem οὐδὲν ἄρ' εἰσὶν forsitan e codicibus petitam nunc Dübneri editio exhibet. Karstenius οὐδ' ἄρ' ἔασαι posuit.

Vss. 120—133. Ἄλλ' ἄγε—ἀμείβει] affert Simplicius Phys. I. f. 34 a. Vss. 122—131 ἡέλιον—φέριστοι idem Phys. I, f. 7 b. Vss. 122 et 124 omisso vs. 123 Aristoteles de Gen. et Corr. I, 1, p. 385 a; Plutarchus de pr. frig. p. 949, vol. IX p. 741.

Vs. 122. Galenus περὶ τῆς τῶν ἀπλῶν φαρμ. κρ. I. II, pr. Γ. XIII p. 31 Chart. Vss. 128—131 ἐκ τῶν πάνθ'—δολιχάωνες] Aristot. Metaph. II, 4 p. 662 D. Vss. 128—130 idem de Mundo c. 6 pag. 474 A. Multa alia de elementis, de calido, frigido, lucido, opaco ac de iis quæ ex elementorum coitu orta essent præfatus erat Empedocles, antequam ad hos transiret versus, quibus singulorum corporum genitalium naturam adumbrat. Sic enim Simplicius Phys. I. f. 34 a : πλείονα δὲ ἄλλα εἰπὼν ἐπάγει ἐκάστου τῶν εἰρημένων (στοιχείων) τὸν χαρακτήρα, τὸ μὲν πῦρ ἥλιον καλῶν, τὸν δ' ἀέρα αὐγῆν καὶ οὐρανόν, τὸ δ' ὕδωρ ἄμβρονον καὶ

θάλασσαν. Similiter fere alibi f. 7 hos versus citans, dicit : ἐν ἐκείνοις δὲ τοῖς ἔπεσιν, ἐν οἷς καὶ τὰ γνωρίσματα ἐκάστου τῶν τεσσάρων στοιχείων καὶ τοῦ νεύκου καὶ τῆς φιλίας παραδοῖσθαι σαφῶς, τὴν ἀμφοῖν ἐν πᾶσι μίξιν τοῦ τε νεύκου καὶ τῆς φιλίας ἐξέφηεν· ἔχει δὴ οὕτως κτλ. Nomina quibus Simplicius elementa appellari ait, ἥλιος, αὐγῆ, ἄμβρονον, in his versibus inveniuntur; duo reliqua οὐρανός et θάλασσα ipse interpres apposuit. Verum Simplicius non memorat nisi tria elementa, ignem, aerem, aquam, omissa terra; eujus tamen meminit Aristoteles de Gen. et Corr. I. c. hunc locum ita allegans : ὡσπερ καὶ φησιν Ἐμπεδοκλῆς « ἡέλιον μὲν λευκὸν ὄρῃν καὶ θερμὸν ἐπάντη, ἄμβρονον δ' ἐν πᾶσιν ὀνοφρόντα τε βιγαλέον τε . . . » ἁμοίως δὲ διορίζει καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν (στοιχείων). ὥστ' ἐξ ἐνός τινος δῆλον ὅτι διαφοραῖς τισὶ χωριζόμενον καὶ πάθεισιν ἐγένετο τὸ μὲν ὕδωρ τὸ δὲ πῦρ, καθάπερ λέγει τὸν μὲν ἥλιον, λευκὸν καὶ θερμὸν, τὴν δὲ γῆν βαρὺ καὶ σκληρόν. Quod reliquum est e verbis ἁμοίως δὲ διορίζει καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν (στοιχείων) probabiliter colligas exiguam disputationis Empedocleæ de elementis partem periisse.

Vs. 120. Pro vulgato ἄλλ' ἄγε Cod. D. ἄλλά τε. Bene autem Scaliger ἐπὶ μάρτυρα quod est in Aldina Simplicii editione in ἐπιμάτυρα correxit. Hunc cum Karstenio cæteri editores secuti sunt.

Vs. 121. λιπόζυλον, vox Empedoclea, *infirmum* designans. Cf. vers. 277. Sturzius temere mutavit in λιπόζυγον, Prellerus in ὑπόζυλον.

Vs. 122. λαμπρὸν Plutarchus habet et Simplicii cod. D; λευκὸν Aristoteles; θερμὸν ὄρῃν καὶ λαμπρὸν ἐπάντη Simplicii editio Aldina et Galenus, sed Simplicius altero loco θερμὸν ὄρῃν καὶ θερμὸν ἐπάντη. Inter Empedocles editores λαμπρὸν receperunt Sturzius et Panzerbieterus, λευκὸν Karstenius et Steinius. Ego etsi Aristotelis auctoritatem non idcirco labefactandam reor, quia multa memoriter citaverit, tamen τὸ λαμπρὸν melius τῷ ὀνοφρόντι opponi arbitror, ideoque λαμπρὸν e Plutarcho sumsi. Quod Steinius e Simplicii cod. C. prolatum verbis Empedocleis inseruit ἦρα pro vulgato ὄρῃν minime necessarium est. Notandum vero quod in exemplari manuscripto nihil legitur nisi ὄρῃ.

Vs. 123. ἀμβροτα δ' ὄσσα] Simplicius uno loco corrupte : ἀμβροτα δ' ὄσα' ἔδεται (cod. C. δὲ τοσα δὲ τε), altero ἀμβροτα δ' ὄσσα εἰδέτο, quod et ipsum repudiandum est. Quæ quum ita sint, Prellerus coniecit ὄσα' εἰδέθη, quæ (cælo) *illigata sunt*, quod verbum ita absolute positum ferri posse cum Karstenio negamus. Ipse Karstenius scripsit : ἀμβροτα

θ' ὄσα' ἔπειτά τε καὶ ἀργέτι κτλ. Panzerbieterus ἀβρομα δ' ὄσα πνέει τε καὶ ἀργέτι κτλ. Geelius apud Karstenium p. 522 suspicatus est poetam dixisse ἀβροτα δ' ὄσα' ἔσται, ab obsoleto ἔλω, *volvo*; quæ certissima emendatio foret, nisi vox usu careret. Karstenius in Addendis spreta priore conjectura postmodo proposuit ἀβροτα δ' ὄσα τ' ἔγεντο, i. e. ἐγένετο. Nullus ex his emendandi modis mihi satisfacit. Quapropter jam pridem legi volueram ἀβροτα δ' ὄσα πᾶσι τε καὶ ἀργέτι δέεται αὐγῆ, quum longo tempore interjecto Steinius in eadem vestigia incurrisse vidi. Intelliguntur autem ἀβροτα corpora caelestia, astra, quæ e vulgi opinione immortalia solisque tanquam satellites sunt. Cæteroaquin αὐγῆ noli cum Simplicio de *aëre* accipere, sed, ut sæpe fit, de *sole* dictum puta.

Vs. 124. δμβρον δ' κτλ.] Latinos poetas frequenter aquæ loco imbrem dixisse constat, velut Lucr. I, 713 seqq.

Adde etiam, qui conduplicant primordia rerum,
 Aëra jungentes igni terramque liquori;
 Et qui quattuor ex rebus posse omnia rentur,
 Ex igni, terra atque anima procreare et imbri.

Eodem modo Empedocles δμβρος vocabulum usurpat et hic et infra vers. 354 et 360. Nec defuerunt qui apud Sophoclem Œd. R. vs. 1415 δμβρος ἱερός universe de aqua intelligerent (vid. Musgrav. ad eum locum), quamquam ibi vulgaris significatio sufficit. Præterea δυοζόντα prætulimus alteri scripturæ ζοζόντα quæ in aliis est Aristotelis et Plutarchi codicibus. Post hunc versum Karstenius desiderans ea quæ ab Empedocle de aëre et terra dicta erant, lacunæ signa posuit. Equidem verborum ordinem talibus notis abrumperet veritus, iis abstinui, præsertim quum nesciamus hic an alibi his de rebus disputaverit poeta.

Vs. 125. θβλυμνά τε καὶ στερωπά] Simplicius uno loco habet θελίμνατα (cod. C. θελήματα, D. θελημνά τε) καὶ στερώμα, altero θελιμνά (codd. C. D. θέλημά) τε καὶ στερωπά γε (cod. D. στερωπά). Vocabulum θέλιμνα bis in Empedocleis fragmentibus exstat, hoc loco et vs. 194; sed ut ibi membranæ variant, quarum aliæ θέλημα, aliæ θβλημα præbent, ita hic quoque codices fluctuant inter varias incertasque formas. Nequæ enim ea qua oportebat diligentia Simplicii codices calamo exaratos a viris doctis collatos esse scio, ut magna in talibus iudicandis cautione sit opus. Itaque de his quoque locis Empedocleis alii aliter stauerunt. Ac Sturzium quidem minus recte scripsit θβλυμνά τε καὶ στερεά γε, in quo γε plane abundat;

Panzerbieterus θβλημά τε καὶ στερωπά, omnium optime Karstenius θβλυμνά τε καὶ στερωπά, quod a Steinio jam probatum recipere non dubitavi.

Vs. 126. ἐν δὲ κότῳ διάμορφα] Cod. C. male διάμορφα.

Vs. 128. ἐκ τῶν πάνθ' κτλ.] Apud Simplicium uno loco est :

ἐκ τῶν γὰρ πάνθ' ὄσα' ἦν (codd. C. D. ὄσα τ' ἦν) ὄσα τέ ἐστι καὶ ἔσται,

altero editio Aldina exhibet :

ἐκ τούτων γὰρ πάντ' ἦν, ὄσα τέ ἐστι καὶ ἔσται, quod Sturzium edidit. Sed ibidem cod. D. pro πάντ' ἦν habet παντός ἄτην et in cod. C. pro ὄσα τε exstat ὄσα τ'. Aristoteles de Mundo c. 6 : ἐξ οὗ, κατὰ τὸν φυσικὸν Ἐμπεδοκλέα,

πάνθ' ὄσα τ' ἦν ὄσα τ' ἐστὶν ὄσα τ' ἔσται ὁπίσω.

Extrema in Casauboni editione sic leguntur : ἐστὶν ἰδ' ὄσα τε ἔσται ὁπίσω. Verum ἐξ οὗ quod libri auctor ad deum refert, ne de versu ipso dicam, non esse Empedocleum vix est quod demonstrem. Denique Aristoteles Metaph. II, 4 hanc servavit versus formam :

ἐξ ὧν πάνθ' ὄσα τ' ἦν ὄσα τ' ἔσθ' ὄσα τ' ἔσται [ὁπίσω,

quam sequitur Prellerus Hist. phil. p. 118 et Karstenius, nisi quod hic pro ἐξ ὧν dedit ἐκ τῶν. Ad Simplicium se applicuerunt Panzerbieterus et Steinius ἐκ τούτων γὰρ πάνθ' ὄσα τ' ἦν ὄσα τ' ἐστι καὶ ἔσται ponendum esse rati. Ego Karstenium verum vidisse arbitror.

Vs. 129. δένδρεά τ' ἐβλάστησ] Ita Aristoteles; at Simplicii editio Aldina δένδρα τε βεβλάστηκε, quamvis in cod. C. compareat : δένδρεά τε βεβλάστηκε, in cod. D. autem δένδρεά τ' ἐβλάστησ.

Vs. 131. καὶ τε θεοί] Ita omnino legendum esse viderunt posteriores editores, quum Stephanus in Poesi philos. p. 18 nonnullos Aristotelis codices secutus ediderit κἀν τε θεοί. Perperam autem Scaliger ibid. p. 216 : « Lego, inquit, κ' ἀντιθεοὶ δολιχάωνες, h. e. ἤρωες. Nam, ut annotat Aristoteles, θεοὶ hic non concluduntur. » At in codice Lugdunobatavo, animadverso, ut credi par est, errore nihil mutandum censuit. Repetitur vero paulo inferius hic versus cum præcedenti. Cf. vs. 140-141.

Vs. 132-133. αὐτὰ γὰρ κτλ.] Versus haud absimiles iis qui supra leguntur. Cf. vs. 96-97. Commode cum his interpretes Euripideos versiculos compararunt apud Clement. Strom. VI p. 627 D.

θνησκει δ' οὐδὲν τῶν γυνομένων,

διακρινόμενον δ' ἄλλο πρὸς ἄλλο
μορφήν ἑτέραν ἀπέδειξεν,

in quibus μορφήν ἑτέραν respondet Empedocleo vocabulo ἄλλοιωπά, cujus loco Sturzius ἄλλοιωτά vulgavit. In Simplicii codice D. legitur ἄλλοιωπά τηγον. Præterea pro ἔστι quod est apud Simplicium Karstenius ἔστι γε posuit, ego ἔστιν cum Panzerbietero et Steinio exaravi. Postrema verba non sine lectionis varietate in Simplicii libris et scriptis et editis inveniuntur. Exemplar Aldinum habet, quod Panzerbieterus versibus Empedocleis intulit, τὰ γὰρ διάκρυψις ἀμείβει, sed codd. C. D. τὰ γὰρ διάκρυσις ἀμείβει. Contra idem scriptor f. 34. b tuetur διάπτυξις his verbis Empedoclis dogma exponens : τὴν γένεσιν καὶ τὴν φθορὰν μηδὲν ἄλλο εἶναι, ἀλλὰ μόνον μίξιν τε καὶ διάλλαξιν μιγέντων, καὶ σύνδοον διάπτυξιν τε γίνεσθαι ἐν μέρει αἴσης. Quocirca Sturzius et Karstenius διάπτυξις alteri quam noverant scripturæ præoptarant. Neque tamen diffidendum est verum, qualem illi dederunt,

γίνεται ἄλλοιωπά· τὰ γὰρ διάπτυξις ἀμείβει,

claudicare. Qua re offensus Bergkiius, ut metro consuleret, τὰ γὰρ διάθρεξις ἀμείβει quamvis dubitanter scribendum conjectavit. At non alia mutatione quam delete τὰ et transpositis verbis opus esse apud Steinium vidit Ritscheliius. Hinc optimus nascitur versus : γίνεται ἄλλοιωπά· διάπτυξις γὰρ ἀμείβει.

Vs. 134-144. Ὡς δ' ὀπόταν—μῦθον ἀκούσας] Simplicii Phys. I f. 34 a. hos versus superioribus (120-133) subjungit, καὶ παράδειγμα δέ, inquiring, ἐναργῆς παρέθετο τοῦ ἐκ τῶν αὐτῶν γίνεσθαι τὰ διάφορα. Empedocles magnificasimilitudine ostendit, quomodo ex iisdem elementis infinita diversissimarum rerum copia oriatur. Contendit enim nativam elementorum compositionem cum pictoris arte qui variis coloribus rite concinnatis ingentem figurarum et imaginum multitudinem formatur. Vix dubium est quin vatis Agrigentini verba intuitus hæc scripserit Galenus in Hippocr. de hom. nat. Comm. I. T. III p. 101 B : Ἐμπεδοκλῆς ἐξ ἀμεταβλήτων τῶν τεττάρων στοιχείων ἤγειτο γίνεσθαι τὴν τῶν συνθέτων σωμάτων φύσιν, οὕτως ἀναμειγμένον ἀλλήλοισι τῶν πρώτων, ὡς εἴ τις λεῖωσας ἀκριβῶς καὶ γνοῶδη ποιήσας ἰὸν καὶ χαλκίτιν καὶ καδμείαν καὶ μίση μίξιν. Eadem similitudinis venustate utitur auctor libri de Mundo (qui inter Aristotelis scripta circumfertur) cap. V, ubi de concentu agens, quem natura e contrariis efficiat, ita pergit : ἔοικε δὲ καὶ ἡ τέχνη τὴν φύσιν μιμουμένη τοῦτο ποιεῖν· ζωγραφία μὲν γὰρ λευκῶν τε καὶ μελάνων, ὡχρῶν τε καὶ ἐρυθρῶν χρωμάτων ἐγκερασμένη φύ-

σεις, τὰς εἰκόνας τοῖς προηγουμένοις ἀπετέλεσε συμφώνους. . . . οὕτως οὖν καὶ τὴν τῶν δλων σύστασιν, οὐρανοῦ λέγω καὶ γῆς τοῦ τε σύμπαντος κόσμου, διὰ τῆς τῶν ἐναντιωτάτων ἀρχῶν κράσεως μία διεκόσμησεν ἁρμονία.

Vs. 134. ὡς δ' ὀπόταν γραφῆες] Ultima vocabuli γραφῆες syllaba arsi producitur. Cf. Spitzner. de versu græc. her. p. 41.

Vs. 135. ἀνέρες ἀμφὶ τέχνης κτλ.] Sic Orph. Argonaut. vs. 33, ἀμφὶ δὲ μαντείης ἐδάης πολυκείρονας οἴμους. In voce τέχνης prior syllaba corripitur hoc Empedoclis loco, quemadmodum fit in carmine Κάμινος ἢ Κεραμῆς inscripto quod inter Homericæ exstat vs. 10 :

Ἐμὸδαμόν θ' ὅς τῆδε τέχνη κακὰ πολλὰ πορίζει.

Quod ut animadvertit Sturzius, ita male retinuit Aldini exemplaris illud ὑπὸ μήτιος, cujus loco flagitatur ὑπὸ μήτιος. Eam autem conjecturam tum ipse fecit, tum ante eum Scaliger in codice Lugdunobatavo. Emendationi huic omnes editores suffragati sunt, nisi quod Panzerbieterus ὑπὸ Μήτιος majuscula littera scripsit, deam esse ratus, quam Hesiodus Theogon. 887 appellat

πλεῖστα θεῶν εἰδυῖαν ἰδὲ θνητῶν ἀνθρώπων.

Sed quamvis vulgo Μῆτις haberetur dea, Empedocli tamen nulla necessitate subactus eam tribuere nolim. Quare ne Homericum quidem locum Odys. lib. XVII, 518-519,

ὡς δ' ὅτ' αἰοδὸν ἀνὴρ ποτιδέριεταί, ὅς τε θεῶν ἐξ αἰδείει δεδαῶς ἐπε' ἡμερόεντα βροτοῖσι,

quem simillimum arbitratur, cum hoc composuerim. Adde quod nuper excussis Simplicii codicibus C. D. inventum est μήτιος pro Aldini exempli μήτιος. Verum quod iidem codices exhibent ἀμφω pro ἀμφὶ ineptum esse liquet. In fine versiculi Aldus vulgavit δεδαῶτες; uterque codex δεδαῶτε habet, quæ procul dubio vera lectio est. Etenim participium duali numero enuntiatum relatumque ad nomen plurale cum in Homericis hymnis (in Apoll. vs. 487) obvium, tum posterioribus poetis (Oppian. Cynege. II, 165; I, 72. Arat. Diosem. 968) frequentatum esse constat. Vid. Buttmanni Gramm. ampl. I, p. 135 et 348. Sed ut hic δεδαῶτε Empedocli ascribam non tam aliorum quorundam poetarum auctoritate quam totius loci conformatione adducor. Neque enim unum participium duali numero ponit, reliqua pluraliter enuntiat, sed tria participia eodem numero effert. Ex Empedoclis editoribus primus δεδαῶτε Steinius recepit.

Vs. 136. οἳ' ἐπεὶ οὖν μάρψωσι] membranarum

scriptura est; in Aldina editione perperam legitur οἷτε. Pro ἐπεὶ οὖν Bergkiius in Comment. de Emped. Procem. p. 12 tanquam exquisitius commendabat ἐπεὶ ἄν. Non refragarer ejus opinioni, nisi et alia omissæ post ἐπεὶ conjunctivo junctum ἄν particulæ exempla in veterum monumentis superessent. Sic Homerus Iliad. lib. XV, 361 seqq.

ἔρειπε δὲ τεῖχος Ἀχαιῶν
βρεῖα μάλ', ὡς ὅτε τις ψάμαθον παῖς ἀγχι θαλάσσης·
δοτ' ἐπεὶ οὖν ποιήσῃ ἀθύρματα νηπιέησιν,
ἅψ αὐτὶς συνέχευε ποσὶν καὶ χερσὶν ἀθύρων.

Sophocles Antig. vs. 1023 seqq. ed. Br.

ἄνθρωποισι γὰρ
τοῖς πᾶσι κοινόν ἐστι τοῦξαρτάνειν·
ἐπεὶ δ' ἀμάρτη, κείνος οὐκ ἔτ' ἔστ' ἀνήρ
ἄβουλος οὐδ' ἀνολθος, ὅστις ἐς κακὸν
πεσῶν ἀκείνεται μηδ' ἀκίνητος πέλει.

Id. Œdip. Col. vs. 1225 seqq. μη φῶναι τὸν ἅπαντα νικᾷ λόγον· τὸ δ', ἐπεὶ φανῆ, βῆναι κείθεν θθεν περ ἤκει, πολλὸ δεύτερον, ὡς τάχιστα. Quare nihil mandandum.

Vs. 137. ἄρμονίη μίξαντε] Apud Simplicium pro ἄρμονίη male exaratum est ἄρμονίη quod jam correxit Sturziius. Porro in Simplicii libris habetur μῶξαν τε, quod Scaliger in μίξαντο, Sturziius et Karstenius in μάξαν τε, Bergkiius in μάξαντε, Panzerbieterus et Steinius in μίξαντε converterunt. Nam explosa eorum sententia qui hic verbum finitum poni voluerant postremi editores orationem inchoatam participio continuari intellexerunt. Præstat autem μίξαντε alteri quod Bergkiius, ut legeretur, suaserat.

Vs. 138. ἐκ τῶν εἶδεα πᾶσιν κτλ.] Simplicii codd. πᾶσ' ἐναλίγκια, quod Karstenius in πᾶσιν ἀλίγκια correxit. Idem bene πορσύνουσι restituit in cuius locum Sturziius πορσυνέουσι substituerat.

Vs. 139. δένδρεά τε κτιζόντες] Hic quoque exemplar Aldinum et Simplicii membranæ exhibent κτιζόν τε, nisi quod codex D. habet κτιζόντες. Scaliger et Karstenius auctores fuerunt, ut κτιζουσι poneretur. At sententia desiderat participium κτιζόντες, quod cum Bergkio, Panzerbietero et Steinio restitui.

Vs. 142. οὕτω μὴ σ' ἀπάτα κτλ.] In Aldino exemplo invenitur οὕτω μὴ σ' ἀπατᾶ, in cod. C. μὴν ἀπάτη. Scaliger in margine libri Lugdunobatavi ἀπατῶ notavit. Sed flagitatur ἀπάτα quod reposuit Sturziius. Pro vulgato φρένα recte dederunt φρένας Bergkiius, Panzerbieterus, Steinius. Cæteroque ὡς sequente accusativo cum infinitivo nihil habet insolens. Sic Plato Phæd. p. 108 E ed. Steph. πέπεισμαι τόνων, ἦ δ' ὅς, ἐγώ,

ὡς πρῶτον μὲν, εἰ ἔστιν ἐν μέσῳ τῷ οὐρανῷ περιφερῆς οὐσα, μηδὲν αὐτῇ δεῖν μήτε ἀέρος πρὸς τὸ μὴ πεσεῖν μήτε ἄλλης ἀνάγκης μηδεμιᾶς τοιαύτης, ἀλλὰ ἰκανὴν εἶναι αὐτὴν ἴσχειν τὴν ὁμοιότητα τοῦ οὐρανοῦ κτλ. ubi vide Heindorfium. Pro νό κεν Simplicii codd. CD. τω.

Vs. 143. θνητῶν, ὅσα γε φῦλα γεῖασιν ἀάσπετα, πηγῆν] Legebatur in Aldino exemplo θνητῶν, ὅσα γε δῆλα γεγάασιν ἀάσπετα, πηγῆν, quod tolaverunt Sturziius et Panzerbieterus. Karstenius ὅσα γε δὲ γεγάασιν ἀάσπετα scribere ausus est, melius Bergkiius ὅσα γε δῆλα γεῖασιν ἀάσπετα, ad cuius sententiam accessit Steinius. Nondum tamen persanatus erat locus; qui quum requirere mihi videretur: *mortalium, quot genera exstiterunt innumerabilia, originem*: pro δῆλα, quam vocem merito deleverat Karstenius, restitui φῦλα. Nam quod Panzerbieterus ait δῆλα esse ea quæ ab Empedocle vs. 234 τὰ νῦν ἐσορῶμενα πάντα vocantur: id sermonis usus respuit. Quippe inter eos qui bene sunt græce locuti convenit πολλὰ καὶ τοῖς μηδὲν ὀρώσῃ, τοῦτ' ἔστι τοῖς τυρλοῖς εἶναι δῆλα. Sturziius vero interpretans: *quæcunque apparent permulta s. magno numero, pariterque Lommatzschius vertens: also nicht täuschende den Sinn dir, dass woher anders noch wære sterblichem, welches ja klarlich unmessbar geworden, ein Urquell, videntur poetæ versum ita accepisse, quasi in soluta oratione dicatur: ὅσα γε δῆλά ἐστιν ἀναριθμητὰ γεγεννημένα. Atqui de rerum multitudine unice solliciti earum varietatem quam locus postulat non curarunt.*

Vs. 144. ἀλλὰ τορῶς τοῦτ' ἴσθι, θεοῦ παρά μῦθον ἀκούσας] Legebatur ταῦτ', quod cum Bergkio in τοῦτ' converti. At minus recte Sturziius et Bergkiius post παρά distinctionis virgulam posuerunt, rati Empedoclem dicere, omnem rerum infinitam varietatem a deo tanquam fonte et origine repetendam esse. Karstenius vero et Panzerbieterus perspecta Empedoclis mente qui rerum fontem elementa esse vult, θεοῦ ad Musam (cf. vs. 106 et 483) retulerunt, ut poeta discipulum alloquens auditam a dea (παρὰ τῆς θεοῦ) doctrinam ei tradere se profiteatur.

Vs. 145-146 nuper inventi sunt in Hippolyti [Originis] hæresium omnium refutatione p. 247 ed. Miller. Sic autem scriptor: περὶ ὄν (φιλίας καὶ νείκους) δ' Ἐμπεδοκλήης, ὅτι ἔστιν ἀθάνατα δύο καὶ ἀγένητα, καὶ ἀρχὴν τοῦ γενέσθαι μηδέποτε εἰληφότα, λέγει τοιοῦτόν τινα τρόπον.

Vs. 145. καὶ γὰρ καὶ πάρος κτλ.] In codice versus ita scribitur: εἰ γὰρ καὶ πάρος ἦν καὶ ἔσται, οὐδέπω τῶν quod Millerus in hunc modum corrigebat: εἰ γὰρ καὶ πάρος ἦν καὶ ἔσεται οὐδέποτε' οἶω. Melius Schneidewinus Philol. t. VI p. 160: καὶ

γὰρ καὶ πάρος ἦν τε καὶ ἔσεται, οὐδὲ ποτ', οἷω, quem cum Steinio secutus sum.

Vs. 146. τούτων ἀμφοτέρων κτλ.] Exemplar manu exaratum habet κνώσεται ἀσπιτος, quod ut par erat Millerus in κινώσεται ἀσπιτος convertit. Addit Hippolytus : οὐ γὰρ ἤρξαντο γίνεσθαι, ἀλλὰ προῆσαν καὶ ἔσονται αἰεὶ, διὰ τὴν ἀγεννησίαν φθορὰν ὑπομείναι μὴ δυνάμενα.

Vss. 147-158. Ἐν δὲ μέρει—κατὰ κύκλον] Simplicius Phys. I. f. 8 a. cf. supra vss. 90 seq. et 68 seqq. Simplicius ubi attulit vs. 122-131 Empedoclem ait brevi intervallo hos subjunxisse : ὀλίγων δὲ προελθὼν αὐθίς φησιν « ἐν δὲ μέρει κρατέουσι » κτλ. Quos autem post vs. 153 iterat Simplicius vss. 70-74 cum Karstenio uncis inclusi.

Vs. 149. αὐτὰ γὰρ ἔστιν ταῦτα] Simplicii cod. D; αὐτὰ γὰρ ἔστι γε ταῦτα exemplar Aldinum.

Vs. 150. γίνονται ἄνθρωποι τε κτλ.] Ita editores scripserunt, Simplicius habet γίνονται. Idem versus hoc modo terminat : καὶ ἄλλων ἔθνεα κηρῶν (cf. vs. 19) quod Sturzius bene in θηρῶν convertit. Bergkiius θνητῶν malebat.

Vs. 151. ἄλλοτε μὲν φιλότῃ συνερχόμεν' εἰς κτλ.] Ita editores posuerunt; apud Simplicius exstat ἄλλοτε μὲν φιλότῃ συνερχόμενα εἰς κτλ.

Vs. 152. ἄλλοτε δ' αὖ δίχ' ἕκαστα φορούμενα κτλ.] Sic jam Sturzius hunc versus vulgavit; apud Simplicius legitur ἄλλοτε δ' αὖ δίχ' ἕκαστα φορούμενα κτλ.

Vs. 153. εἰσόκεν ἂν συμφύνα τὸ πᾶν ὑπένερθε γενηται] De junctura εἰσόκεν ἂν, in qua ἂν particula propter prægressum κεν bis ponitur, legenda quæ disputavit Hermannus Opuscul. vol. IV. p. 190. In Simplicii cod. C. comparet εἰσόκεν ἂν, in cod. D. εἰσόκεν ἂν; utrumque librarii errore. Aldus εἰσόκεν ἂν vulgavit. Præterea συμφύνα Simplicius agnoscit, quam vocem sententia flagitat. Neque enim erat, cur Geeliius et Panzerbieterus σύμπαντα legi vellent, vel cur Karstenius p. 522 μεταφύνα proponeret. Est autem τὸ πᾶν hoc loco adverbii more positum ut apud Sophoclem Electr. vs. 1009, ἀλλ' ἀντιάζω, πρὶν πανωλέθρους τὸ πᾶν ἡμᾶς τ' ἄλλέσθαι, κάξερημῶσαι γένος, κατὰσχες ὀργήν. Denique ὑπένερθε γίνεσθαι, quod non omnes videntur intellexisse, valet *inferiorem discedere vel succumbere*. Ut enim sæpe opponuntur καθύπερθε et ὑπένερθε, velut in Odysseæ lib. III vs. 170 et 172 : ita Empedocleæ locutioni contrariam adhibet Herodotus lib. VIII, 19 : νόω δὲ λαβὼν ὁ Θεμιστοκλέης, ὡς, εἰ ἀποβήραϊν ἀπὸ τοῦ βαρβάρου τό τε Ἴωνικὸν φύλον καὶ τὸ Καρικόν, οἳοί τε εἴτησαν τῶν λοιπῶν κατ' ὑπερθε γίνεσθαι i. e. *feri posse, ut reliquos superarent*. Cf. ibid. cap. 60, 3 et cap. 75. Quum vero hic versus præcedentis ex-

plicationem contineat, commodum habet sensum : *donec quæ concreta fuerunt penitus succubuerint*. Quapropter interpretum somnia et commenta refutare non vacat.

Vs. 154-155. οὕτως ἦ μὲν ἐν κτλ.] ἐν omissum in Aldina Simplicii editione addidit Sturzius. Porro quod apud Simplicius est ἦ μὲν—ἦ δὲ editores recte mutarunt in ἦ μὲν—ἦ δέ.

Vs. 158. ταύτη δ' αἰὲν κτλ.] Simplicius ἀκίητα, quod cum Bergkio in ἀκίητον converti. (Cf. supra vs. 74.) Huc referenda Simplicii explicatio ad Aristot. de Coel. I, 3 ap. Bekk. vol. IV, p. 476, b : ὥστε τὰ ἀπὸ τοῦ νοητοῦ κόσμου διὰ τοῦ νείκους διακριθέντα ἀντὶ τοῦ αἰωνίου εἶναι γίνονται μὲν « καὶ οὐ σφισιν ἐμπίδος αἰών, » αἰδῶος δὲ ἀνακυκλοῦνται, ex qua H. Tischerus Quæst. Emped. p. 28 jure collegit Stagiritæ interpretem, licet alibi aliter de his versiculis statuerit tamen ἀκίητον κύκλον non improbase.

Vs. 159-162. Τέσσαρα—νείκος] Hos quatuor versus uno tenore citat Stobæus Ecl. I, c. 11, 11, pag. 287 (pag. 110 ed. Gaisford). Tres primos Sextus Empiricus adversus Gramm. IX, 362; X, 315. Plutarchus de placit. phil. I, 3; inde Eusebius Præp. Evang. XIV, p. 749. Probus in Virg. Ecl. VI, 31; Hippolytus (Origenes) Philosoph. s. hæres. refut. p. 246 ed. Miller. Secundum et tertium Zeῦς—βρότειον Athenagoras Legat. pr. Chr. p. 22 Colon. Laetius VIII, 76; Heraclitus alleg. Hom. cap. XXIV p. 51 ed. Mehler. (Heraclides p. 443 ed. Gal.) Tertius denique Νῆστις κτλ. est apud Suidam h. v. et in Viol. ms. Bibl. Laur. cod. XXVI plutei IV cit. Sturz. Cf. supra vss. 59-61.

Vs. 159. τέσσαρα τῶν πάντων κτλ.] Pro τῶν πάντων Sextus γὰρ πάντων habet, Probus δὲ πάντων. Idem scripturæ mendo ἔστιν exhibet pro ἔασιν vel ἔασι; reliqui ἀκουε.

Vs. 160. Ζεὺς ἀργῆς κτλ.] Ita omnes præter Plutarchum et Ensebium in quorum libris reperitur Ζεὺς αἰθήρ, quod interpretamentum esse liquet.

Vs. 161 aliter ab aliis scribitur. Est autem in Stobæi, Sexti, Plutarchi, Eusebii, Athenagoræ, Heracliti libris :

Νῆστις θ' ἢ δακρούς τέγγει κρούνωμα βρότειον,

quæ scriptura Stephano, Scaligero, Sturzio et Steinio arrisit. Diogenes talem versus servavit :

Νῆστις θ' ἢ δακρούς ἐπιπικροὶ ὄμμα βρότειον.

Depravate Probus et Suidas : Νῆστις θ' ἢ δακρούς γε πικροὺς νομᾶ vel νομᾶ βρότειον γένος. Planum est

γένος ab interprete esse adjectum qui versum sic videtur constituere voluisse :

Νῆστις θ' ἢ δακρῶνις γε πικροῖς νομῆ τὸ βρό-
[τειον.

Arsenius denique, cujus lectionem probavit Karstenius :

Νῆστις δακρῶσά τ', ἐπικρούνομα (vulg. ἐπι-
[κρούνομα) βρότειον.

Sicetiam Violarium ms. bibliothecæ Laurentianæ cod. XXVI plutei IV. pag. 128 adversa :

Νῆστις... κρῶσά τ' ἐπικρούνομα βρότειον.

Huc accedit versiculus ab Henr. Stephano Poes. phil. p. 221 memoratus :

Νῆστις θ' ἢ δακρῶνις ἐπικροῖ δῆμα βρότειον,

quem a Diogenis textu non admodum diversum e codicibus Parisiensibus petitum esse reor. Atque intelligi quidem posse hos quos e variis scriptoribus protulimus versus omnes confitentur, sententiam vero non esse eam quæ hic potissimum requiratur nemo non videt. Nam de quattuor rerum omnium radicibus vel elementis quæ ριζώματα (i. e. interprete Philopono Phys. I, lit. C., p. 2, τὰ ὑλικὰ αἷτια) vocat dicturus Jovem esse Empedocles statuit ætherem sive ignem, Junonis nomine Plutarcho teste ærem afficit, Orcum terram esse vult (cf. vss. 16, 17, 18, 29), licet Heraclitus, Stobæus aliique contrarium perperam affirmaverint, Nestidem denique deam aquarum præsidem nuncupat. Sed in hac descriptione quid attinet lacrimas a mortalibus fusas commemorare? Quod quum frigidum sit, diversa ratione viri docti poetæ manum restituere conati sunt. Itaque Struvius in dissert. de Elem. Empedoclis (Dorpati 1805) versum ita correxit :

Νῆστις θ' ἢ δακρῶσά πέλει κρούνομα βροτοῖσι,

Panzerbieterus : N. θ' ἢ δακρῶνις τέγγει κρούνομα βροτοῖσιν, Schneidewinus Philol. VI p. 156 :

Νῆστις θ' ἢ δακρῶστακτεῖ κρούνομα βροτοῖσιν.

Ex his nemo videtur animadvertisse, ambiguitatem vocabuli δάκρῶν in causa fuisse, cur versus a librariis mutaretur. Etenim ut Latini lacrimas non hominibus tantum, sed arboribus etiam et plantis tribuunt, resque inanimatas flere et lacrimare dicunt, velut Lucretius lib. I vs. 349-350, in saxis ac speluncis permanat aquarum liquidus humor, et uberibus flect omnia guttis : ita etiam Græci significatum vocis δάκρῶν latis-

sime patere voluerunt. Quamobrem quemvis humorem et succum eo nomine vocarunt Sic Anth. XI, 298 : ἀμπέλου ἡδυτάτης τάδε δάκρυα δός μοι ἀφύσσειν. Quæ quum ita sint, scribendum putavi : Νῆστις θ' ἢ δακρῶνις τέγγει κρούνομα βρότειον, quod duplici modo licet interpretari, ut sit vel : *Nestis quæ lacrimarum fontem humectat mortalibus, vel dea quæ mutabilem, ut sunt res humanæ, aquarum fontem irrigat.* Ipsa igitur Nestis quoniam locum inter numina apud Siculos tenet (Cf. Eustath. in Iliad. T, p. 1180, 1, 14, καὶ Σικελικῆ δὲ τις, φασί, θεὸς Νῆστις ἐλέγτο), ideoque æternam nacta est vitam, ita rebus fluxis et caducis (τοῖς βροτοῖσι) præest, ut modo aperiat fontes modo claudat omnemque aquarum vini suo imperio regat.

Vs. 162. Sensus est : « his elementis amicitia beneficio cœuntibus, Discordia ad extrema recessit. » In quo notandum vocabulo ἴσχατον designari effectum τοῦ ἐξίστασθαι. Cf. infra v. 198 : ἐξίστηεν ἐπ' ἴσχατα τέρματα κύκλου. Verba hæc spectavit Aristoteles Metaph. II, 4 pag. 1000 Bekk. : εἰ γὰρ μὴ ἦν τὸ νεῖκος ἐν τοῖς πράγμασιν, ἐν ἂν ἦν ἅπαντα, ὡς φησὶν ὅταν γὰρ συνέλθῃ, τότε δ' ἴσχατον ἴστατο νεῖκος.

Vss. 163-165. Αὐτὰρ ἐπεὶ νεῖκος—μόνον εἶναι] citat Simplicius de Cœlo II ap. Peyronum p. 27 ; iidem versus corrupti allegantur in ed. Ald. f. 128 b. Adde Simplicium in Arist. Phys. I, f. 7 b. Cæterum iidem versus infra habentur (vss. 191-193). Quum enim ob ea quæ ab Empedocle dicuntur probabile sit eandem sententiam esse repetitam, bis eam, quemadmodum Panzerbietero placuerat, in his fragmentorum reliquiis ponere visum est. Accuratius autem de iis infra disseremus.

Vs. 166. οὐδέ τι κτλ.] Memoratur ab Aristotele de Melisso, Xen. et Gorg. cap. 2 pag. 976 b ed. Bekk. (pag. 35 seq. ed. nostr.) Stobæo Ecl. I, 19 pag. 378 (Tom. I p. 146 ed. Gaisf.), Plutarcho de Plac. phil. I, 18; Galeno hist. phil. X, Theodoreto Therap. Serm. IV, tom. IV p. 529 C. Pertinent ea quæ hic dicuntur ad universi æquabilitatem, qualis in globo potissimum conspicitur, ut indicant etiam Aristotelis verba l. c. : ὅταν γὰρ εἰς μίαν μορφήν συγχρηθῇ ὅσθ' ἐν εἶναι, οὐδὲν φησὶ τὸ γε κενόν πέλει οὐδὲ περισπόν. Quocirca Empedocles Parmenidis vestigiis (cf. Parm. vs. 78 πᾶν ἐστὶν ὁμοῖον, vs. 107 τὸ γὰρ οὔτε τι μεῖζον οὔτε τι βαίτερον πελέναι χρεῶν ἐστὶ τῇ ἢ τῇ) ingressus nihil in rerum universitate nec parum nec nimium esse ait. Variat lectio apud scriptores qui hunc versum servarunt. Namque in Stobæi libris est κενόν quod Heerenius in κενόν mu-

tauit. Idem mendum apud Galenum reperitur qui etiam omissio *παντός* pro *τοῦ παντός* habet. Adde *περιτόν* minus recte scriptum pro *περισσών* apud eundem Galenum, item apud Stobæum et Theodoretum.

Vs. 167-168. Ἄλλ' ὄγε πάντ'—γαίων] Stobæus Ecl. I, 16 pag. 354 (tom. I pag. 135 ed. Gaisf.). Prior versus apud solum Stobæum exstat, posterior etiam apud Simplic. de Cælo p. 47 ed. Peyron; Antonin. Phil. XII, 3; Tatium in Arat. p. 77 ed. Petav.; Schol. ibid. p. 96; Procl. in Plat. Timæum p. 160 (pag. 379 ed. Schneid.). Versus 167 in Stobæi codicibus scribitur ἄλλ' ὄγε πάντοθεν ἴσος καὶ ἀάπαν ἀπειρών. Qui quum mancus sit, Grotius *ἴων* post *ἴσος* inseruit, Scaliger ad Manil. Astron. I, 106 p. 17 ed. Lutet. *ἴσος* ἐφ' ab Empedocle positum, Karstenius *ἰσοπαλῆς* scriptum conjecit. Versus 168 in Stobæi exemplaribus calamo exaratis sic habetur: σφαῖρος κυκλοτερῆς, μιμῆς περιτεθῆ χαιρών vel περιτεθῆ χαιρών; apud Antonin. est *κόνη* περιθῆθῆ γαιών. Contra Tatius l. c. exhibet *μόνη* περιηγῆί χαιρών; schol. ibid. *κυκλοτερῆ* μινά; porro Proclus in Timæum l. c. *μόνη* περιηγῆί χαιρών, ubi Schneiderus suspicatur *μονῆ* *habitatione*, denique Simplicius de Cæl. p. 47 ed. Peyr. præbet, quod ab Empedocle profectum esse dicas: σφαῖρος κυκλοτερῆς *μόνη* περιηγῆί γαιών. Ego in conformando altero versu cum Panzerbietero Scaligeri conjecturam, in constituendo eo qui subjungitur Simplicii lectionem secutus sum. Hactenus de scripturæ discrepantia. Restat gravior questio de versuum auctore. Namque ambo hi versus apposito Parmenidis nomine servati sunt a Stobæo l. c. Quare ad Parmenidem auctorem eos rettulit Brandisius in Comment. Eleat. p. 132, nos Empedoclem conditorem agnoscimus. Etenim quum posterior versus Empedocli ab antiquis consensu ascriptus sit et quum σφαῖρος vocabulum sit Empedocleum, cujus loco Parmenides σφαῖρα dicere solet: in his rebus nihil valet sive ipsius Stobæi, sive libroriorum qui nomina sæpe confuderunt auctoritas. At Parmenidi versus vindicaturus Brandisius Procli etiam testimonio abutitur. Ejus verba e Commentario in Platonis Timæum l. c. deprompta hæc sunt: τὸ νοητὸν πᾶν τοιοῦτόν ἐστι, πανταχόθεν εἰς ἑαυτὸ συννεῦον, « πάντοθεν εὐκύκλου σφαῖρης ἐναλίγκιον ὄγκω μεσσόθεν ἰσοπαλῆς; » καὶ « *μόνη* (leg. *μονή*) περιηγῆί γαιών, » φησὶν δὲ Παρμενίδης, τὰ δὲ αὐτὰ καὶ δ' Ἐμπεδοκλῆς. Horum quos Proclus affert versuum prior Parmenidis est (cf. Parm. fragm. vs. 103), posterior Empedoclis, quos Proclus memoriter citans commiscuit. Ex his efficitur posteriorem versum σφαῖρος κυκλο-

τερῆς κτλ. esse Empedoclis. Difficilius vero est de altero versiculo ἄλλ' ὄγε πάντοθεν κτλ. statuere, quem ab uno Stobæo servatum ut Parmenidi tribuam levi illa auctoritate adduci non possum. Quapropter hunc cum posteriore ad eandem sententiam pertinere arbitratus, pariter atque Karstenius et Panzerbieterus fecerunt, Empedocleis reliquiis inserui. Steinius priorem, tanquam alius poetæ, versum omisit. Multa de his versibus Sturzianus annotavit quæ omnia memorare supersedemus. Pauca etiam apud Bentlejum ad Horat. serm. II, 7, 83 leguntur.

Vs. 169. ἐνθ' οὐτ' κτλ.] Simplicius Phys. VIII, f. 272 b. Εὐδῆμος δὲ τὴν ἀκίνησιν ἐν τῇ τῆς φιλίας ἐπικρατεῖα κατὰ τὸν σφαῖρον ἐκδέχεται, ἐπειδὴν ἅπαντα συγκριθῆ

ἐνθ' οὐτ' ἡελίου διαίδεται ὠκέα γυῖα,
ἀλλ', ὡς φησὶν
ὄτως ἄρμονιῆς πυκινῶ κρύφα ἐστήρικται
σφαῖρος κυκλοτερῆς *μονῆ* περιηγῆί αἰών.

ἀρξαμένου δὲ πάλιν τοῦ νείκους ἐπικρατεῖν, τότε πάλιν κίνησις ἐν τῷ σφαίρω γίνεται·

πάντα γὰρ ἐξείης πελεμίζετο γυῖα θεοῖο.

In his verbis primus quem laudat versus ἐνθ' οὐτ' κτλ. huc pertinet; de reliquis infra agemus. Intelligitur autem ex Eudemi cujus meminit Simplicius de Empedoclea philosophia iudicio, explicationem quandam sive descriptionem quietis rerum naturæ corporis hoc versiculo contineri. Naturam contemplatur poeta quo tempore omnia in sphaeræ formam coaluerunt. Cunctis vero in unam hanc figuram globatis unam esse totius naturæ faciem, nihil discretum, nihil distinctum reperiri necesse est. Legitur διαίδεται ὠκέα γυῖα, cujus loco codex Taurinensis habet *δειξεται ὠκέα γῆ*. Panzerbieterus *γυῖα* servavit; Bergkii Act. societ. Gr. I, 1 p. 203 seqq. conjecit ὠκέα ἀγλή, Karstenius ὄξέα αὐγή, Geelius apud Karstenium pag. 521 *ἡελίου διαίδεται*. Mihi versus 186 (ἥλιος ὄξυβελῆς κτλ.) consideranti poeta videtur ἐνθ' οὐτ' ἡελίου διαίδεται [*ὄξέα*] ὠκέα κῆλα scripsisse. Nam κῆλα θεοῖο Iliad. lib. I, 53 scholiastes exponit βέλῃ; ipsi vero solis radii χρύσεια κῆλα ἡελίου dicuntur Probl. arithm. 32.

Vs. 170. σφαῖρον ἐην] Simplicius Phys. VIII, f. 258 a: τὸν σφαῖρον, ὃν καὶ θεὸν ἐπονομάζει καὶ οὐδετέρως ποτὲ καλεῖ· σφαῖρον ἐην. Ergo non tantum δ σφαῖρος Empedocles usurpavit, sed etiam τὸ σφαῖρον. Utrumque haud scio an Siculorum dialecto proprium fuerit.

Vs. 171-173. χωρὶς πᾶν τὸ βαρὺ—θάλασσα]

Hæc Plutarchus de Facie Lun. p. 926, vol. IX p. 663 laudat ad Discordiæ regnum referens. Sic autem ait : σκόπει μὴ μεθιστάς καὶ ἀπάγων ἕκαστον, ὅπου πέφυκεν εἶναι, διάλυσιν τινα κόσμου φιλοσοφῆς καὶ τὸ νεῖκος μεταγῆς τὸ Ἐμπεδοκλείους τοῖς πράγμασι.—καὶ τὴν μυθικὴν ἐκείνην καὶ φοβερὰν ἀκοσμίαν καὶ πλημμυλείαν ἐπιθεῖν ποθῆς, χωρὶς τὸ βαρὺ πᾶν καὶ χωρὶς τὸ κοῦφον Ἐνθ' οὐτ' ἡελίοιο δεδίδεται ἀγαλὸν εἶδος Οὐδὲ μὲν οὐδ' αἴης λάσιον γένος οὐδὲ θάλασσα, ὡς φησὶν Ἐμπεδοκλῆς, οὐ γῆ θερμότητος μετεῖχει, οὐχ ὕδωρ πνεύματος, οὐκ ἄνω τι τῶν βαρέων οὐ κάτω τι τῶν κούφων, ἀλλ' ἄκρατοι καὶ ἄστοργοι καὶ μονάδες αἱ τῶν ὄλων ἀρχαί, μὴ προσιέμεναι σύγκρισιν ἑτέρου πρὸς ἕτερον μηδὲ κοινωσίαν, ἀλλὰ φεύγουσαι καὶ ἀποστρεφόμεναι κτλ. Præterea Proclus in Parm. V p. 83 τὸ Ἐμπεδοκλείων νεῖκος καὶ τὸν γιγαντικὸν πόλεμον commemorat. Ex his quæ allegavimus concludi licet, vatem Agrigentinum eo loco, unde hi versiculi sumti sunt, informasse naturæ vultum, qualis esset, regnante Discordia. Distractis rerum principiis rudis erat indigestaque moles. Itaque sublata corporum varietate neque sol neque terra neque mare neque aliud quidquam sua forma præditum conspiciebatur. Primo versui ultimum deest vocabulum, quod e Plutarchi verbis nullo negotio eruitur. Quapropter Sturzium adjecit ἔθηκα (τὸ νεῖκος).

Vs. 172. ἐνθ' οὐτ' ἡελίοιο δεδίδεται κτλ.] Plutarchi membranæ δεδίδεται, cuius loco requiritur δεδίσταται, i. e. δείκνυται. Ita bene conjecerunt Karstenius et Emperius. Sed fortasse hic quoque poeta usurpavit διείδεται, quod vs. 169 in re prope eadem adhibitum est. Id enim præcipue convenit epicorum poetarum sermoni. Sic Hom. Iliad. lib. VIII, vs. 556 πάντα δὲ τ' εἶδεται ἄστρον, et lib. XIII, vs. 98 νῦν δὲ εἶδεται ἤμαρ. Neque tamen δεδίσταται spernere ausus cum Steinio recepi. Cæterum pro οὐτ' ἡελίοιο Bergkii suscipit ut οὐδ' legeretur.

Vs. 173. οὐδὲ μὲν οὐδ' αἴης λάσιον δέμας κτλ.] Apud Plutarchum αἴης λάσιον γένος reperitur, cui Bergkii patrocinari non debebat. Immo sententia λάσιον δέμας flagitat, quod Karstenius verbis Empedocleis intulit. Λάσιον appellatur propter arbores, frutices, herbas, plantas quibus terra vestita hirsutæ quasi speciem præbet. Quod vero Emperio placuit λάσιον σθένος æque improbandum est ac Bergkianum illud λάσιον μένος, in quo commendando frustra laboravit Steinii collato Parmenidis loco vs. 143 ἀστρων θερμὸν μένος.

Vs. 174 erui e Plutarchi loco de Fac. Lun. p. 926, vol. IX p. 663 ad vs. 171-173 descripto. Steinii nihil nisi ἀστοργοὶ καὶ ἀκρητοὶ scripsit.

Vs. 175-176. οὕτως ἀρμονίης—γαίων] exstant apud Simplicium Phys. VIII, f. 272 b (vid. supra ad vs. 169) et apud Peyronum p. 52. In Aldino exemplo legitur πυκινῷ κρύφα, in cod. Taurinensi πυκινῷ κρυφῷ, cuius loco Karstenius πυκινῷ κρύφω edidit. Hujusmodi locutio quum ferri nequeat, ipse quidem poetam exarasse suspicatus est πυκινῷ γόμφω στήριχται vel πυκινῇ φρενὶ ἐστήριχται, sed præstat Steinii conjectura πυκινῷ κύτει ἐστήριχται quam carmini inserui. Hesychius κύτος exponit σῶμα, ὄγκος. Sensus igitur est : sic nexu densa mole continetur. Versum posterorem citat Simplicius de Cæl. f. 145 B ed. Ald.; ap. Peyron. p. 47; Antoninus Phil. XII, 3; Achilles Tatius in Arat. p. 77 Antv. Scholiastes Arati ibid. p. 96. Ultima verba μονή κτλ. Proclus in Tim. p. 160. Vide quæ notavimus ad vs. 168.

Vs. 177-179. Αὐτὰρ ἐπεὶ—ὄρκου] servavit Aristoteles Metaph. II, 4 p. 1000 ed. Bekker., item Simplicius Phys. VIII, f. 272 b. Deprompti sunt hi versus ex ea carminis parte, qua necessaria rerum vicissitudo describebatur. Alternis enim Amicitiam et Discordiam dominari Empedocles censuit. Cujus rei, si fides Aristoteli, nullam afferebat causam vates Agrigentinus nisi necessitatem vel quod natura ita comparatum esset, « καὶ αἷμα δὲ αὐτῆς τῆς μεταβολῆς αἴτιον οὐδὲν λέγει, ἀλλ' ἢ ὅτι οὕτως πέφυκεν· ἀλλ' ὅτι δὴ μέγα νεῖκος κτλ. ὡς ἀναγκαῖον μὲν ὄν μεταβάλλειν, αἰτίαν δὲ τῆς ἀνάγκης οὐδεμίαν ὀηλοῖ. » Pro αὐτὰρ ἐπεὶ apud Aristotelem est ἀλλ' ὅτι δὴ : sed alterum Empedocleum videtur. Ἐνὶ μελέεσσιν intellige τοῦ σφαίρου quem etiam deum vs. 180 nuncupat. Ἐθρέφθη recte Aristoteles; Simplicii codd. male ἐρέφθη. Porro vs. 179 apud Aristotelem legitur ὅς σφιν, apud Simplicium ὁ σφιν. Denique pro παρελήλαται pars quædam membranarum Stagiritæ παρελήλατο habet, quod sententiæ repugnat. Ex Aristotelis interpretatione efficitur, verba πλατέος ὄρκου certo jurejurando i. e. certo fœdere, certa lege ad necessitatem spectare. Hunc genitivum Bessarion e παρελήλαται pendere ratus locum perperam accipit : « cum enim magna contentio in membris nutrita fuit ac ad honores ascendit tempore perfecto, quod eis cum alterum sit, amplum præcessit jusjurandum. » Contra Panzerbieterus p. 28 πλατέος ὄρκου ex ἀμοιβαίως aptum esse opinatur ideoque haud minus falso vertit : « aber sobald ihm der mächtige Streit in die Glieder gewachsen, Und zu Macht und Ehren gelangt, da die Zeit sich erfüllet Die in gewaltigem Eid abwechselnd ihnen gesetzt ist. » At genitivus ille poetarum more dativi loco usurpatur. Cf. Mathiæ Grammi. Gr. § 375 adn. 2. Karstenius autem in voce

παρλήλαται fallitur, ultima vertens : « quod mutatis vicibus certo fœdere exigunt. » Improbanda etiam Sturzii et Zelleri ratio παρ' ἐλήλαται ὄρκου [et πάρ' Ἐλήλατο ὄρκου] scribentium, quam tuetur Bonitz. ad Aristotelis Met. II, 4 p. 162.

Vs. 180. πάντα—θεοῖ] citat Simplicius Phys. VIII, f. 272 b. Vide supra ad vs. 169. Editio Aldina ταλεμίζετο; cod. Paris. teste Brandisio πελεμίζετο; corrige πελεμίζετο quod receptum ab editoribus est. De reliquo ut hunc versum cum præcedentibus jungerem, illud γάρ quod habet Simplicius post πάντα, in μάλ' converti. Panzerbieterus minus recte πάντα μὲν scripsit.

Vs. 181. σωρευόμενον μέγεθος] sumpsit primus Steinius ex Aristotelis de Gen. et corr. lib. I c. 8 p. 325. b. 22, ubi hæc leguntur : Ἐμπεδοκλεῖ δὲ τὰ μὲν ἄλλα φανερόν ἐστι μὲχρι τῶν στοιχείων ἔχει τὴν γένεσιν, αὐτῶν δὲ τούτων πῶς γίνεται καὶ φθεῖραι τὸ σωρευόμενον μέγεθος, οὕτε δῆλον οὕτε ἐνδέχεται λέγειν αὐτῶ, μὴ λέγοντι καὶ τοῦ πυρὸς εἶναι στοιχείων ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων. Ipsene Empedocles ita dixerit, an Aristotelea locutio sit σωρευόμενον μέγεθος vix dubium videbitur reputanti, Aristotelem multa a prioribus aliter nominata suo more interpretari. Quæ quum ita sint, omnittere poteram hæc verba, nisi dogma Empedocleum de quo Aristoteles agit, memoratu dignum esset. Contrarium tradit Plutarchus de Plac. philos. I, 13 : Ἐμπεδοκλῆς πρὸ τῶν τεσσάρων στοιχείων θραύσματα ἐλάχιστα οἰοεὶ στοιχεῖα πρὶν στοιχείων, ὁμοιομερῆ, ὅπερ ἐστὶ στρογγύλα, et I, 17 Ἐμπεδοκλῆς δὲ ἐκ μικροτέρων ὄγκων τὰ στοιχεῖα συγκρίνει, ἅπερ ἐστὶν ἐλάχιστα καὶ οἰοεὶ στοιχεῖα στοιχείων. Cf. Stobæus Ecl. I, 18 p. 368; Galen. hist. phil. c. X. Huc accedit quod Aristoteles de Cælo III, 6 p. 375 ait Empedoclem videri elementa facere talia, quæ quamvis dividi possint, non tamen dividantur. Verba græca sunt : εἰ δὲ στήσεταιί που ἢ διάλυσις, ἤτοι ἄτομον ἔσται τὸ σῶμα ἐν ᾧ ἴσεταιί, ἢ διαιρετὸν μὲν, οὐ μόντοι διαιρεθησόμενον αὐδέποτε, καθάπερ εἴκειν Ἐμπεδοκλῆς βούλεισθαι λέγειν. Variè igitur veteres de elementis Empedocleis judicabant. Hanc litem ita tantum componere licet, ut dicamus Empedoclem elementa non illa spectabilia intellexisse ignem, aërem, aquam, terram, sed puriora et præclariora quædam. Hæc quæ videmus fluxa sunt atque caduca, illa vero æterna; hæc concreta, illa simplicia. Quid? quod mixtis demum illis et contagione infectis mundi corpora cæteraque quæ sensibus percipiuntur orta esse vult, mortalia, ut dicit, ex immortalibus facta. Inde patet quomodo elementa ut divinas naturas individua habere potuerit eademque in mortales mutata formas dissolubilia et

dividua esse crediderit. Itaque ἀδιαίρετα vocat Empedocles elementa Themistius in Aristotelis Metaphys. f. 24 in schol. Aristotel. pag. 812. a. ed. Brand.; διαίρετὰ vero Simplicius de Cæl. 111. f. 134 b.

Vs. 182-188. τοῦτον μὲν—κύμβαϊς] Simplicius Phys. VIII, f. 258. a. b. δυνατὸν δὲ καὶ ἐν τῇ κόσῳ τούτῳ τὴν τε ἔνωσιν ὄρῃν καὶ τὴν διάκρισιν, αἰ μὲν ἀμφοῖ, ἄλλοτε δὲ ἄλλῃ ἐν ἄλλοις καὶ ἄλλοις μέρεσιν, ἢ ἐν ἄλλοις καὶ ἄλλοις χρόνοις ἐπικρατούσαν. καὶ γὰρ καὶ ἐνταῦθα τὸ νεῖκος καὶ τὴν φιλίαν παρὰ μέρος ἐπικρατεῖν ἐπὶ τ' ἀνθρώπων καὶ ἰχθύων καὶ θηρίων καὶ ὄρνέων, Ἐμπεδοκλῆς φησι τὰδε γράφων τοῦτον μὲν βροτέων κτλ. Vs. 182. Accusativus τοῦτον μὲν—ὄγκον a verbo nescio quo pendet quod Simplicius cum versibus prægressis omisit. Sed si quis hoc parum probabile existimat, quia Simplicius ubique inspecto Empedoclis carmine integras laudare soleat sententias, proclive est corrigere δέρκευ μὲν βροτέων κτλ. Μελέων ὄγκον poeta τὸ σῶμα vocat, ut cui corpus nihil nisi compages membrorum forte fortuna in unum conflatorum sit.

Vs. 184 βίου θαλέθουσιν ἐν ἀκμῇ cum Karstenio scripsi pro vulgato θαλέθοντος. Vs. 186 περὶ ῥηγμῖνι βίοιο, circa vitæ littus, oram nova metaphora dixit pro circa vitæ marginem sive finem. Vs. 188 ὀρειλεχέσσειν e Schneideri emendatione dedi pro vulgato ὀρειμελέσσειν. Cf. vers. 448. Porro pro πτεροβάμοσι quod legebatur cum Panzerbietero posui πτεροβήμοσι, quemadmodum epicorum poetarum sermo requirit. Denique Hesychio κύμβαϊ sunt ὄρνιθες, quo significatu et hoc loco Empedocles vocem adhibuit.

Vss. 189-205. Αὐτὰρ ἐγὼ—ιδέσθαι] Vss. 189-203 αὐτὰρ ἐγὼ—καλεύθους citat Simplicius de Cælo II, e cod. Taur. prolato a Peyrono p. 27; iidem versus corrupti reperiuntur in ed. Ald. f. 128 b. Adde Schol. Arist. ed. Brandis. p. 507 a. et Gaisf. poetæ min. Græc. vol. II p. XLII. Vss. 191-205 ἐπεὶ νεῖκος—ιδέσθαι affert idem Phys. I, f. 7 B. Vss. 198-201 οὐ πῶ πᾶν ἐξέστηκεν—ὄρμη, idem de Cælo ap. Peyron. p. 37 (f. 144 b. Ald.). Vss. 208 seq. αἴψα δὲ—καλεύθους citat Theophrastus apud Athenæum X p. 423 sq. Eadem verba usque ad ἀρχητα memorat Aristoteles Poet. c. 25 p. 1461 ed. Bekker. et Eustathius in Iliad. I p. 746, 57. Denique initium versus 203 habet Plutarchus Symp. V, 4 p. 677, vol. VIII p. 696 ed. Reisk. Simplicius eo consilio his versibus utitur, ut demonstret de Empedoclis sententia in mundo non tantum Discordiam dominari, sed Amicitiam quoque, atque hanc esse rerum naturalium fictricem. Ex his

poetæ effatis concludi oportet, eum jam in prægressis qui interciderunt versibus de Amicitia et Discordia lite quædam protulisse, inde porro digressum, jam in viam reverti (παλίνορος ελεύσομαι) et pergere eo quo tendat, ad definiendum, quæ ratione paulatim mundi corpora et res naturales exstiterint.

Vs. 189-191. Iis quæ prius dixit poeta alia annectere vult. Continentur autem prius dicta verbis ἐπὶ νεῖκος μὲν ἐνέρτατον—ἐν μόνον εἶναι. Inest vero annectendi notio participio ἐποχετεύων, quod proprie valet *affundens* vel *per canalem in aliquid deducens*. Simili translatione Plutarchus Symp. 4 proœm. utitur: λόγος τῷ οἴνῳ τὸ φιλόνηρωπον καὶ ἥθοποιὸν ἐπὶ τὴν ψυχὴν ἐποχετεύει. Porro apud Platonem Phædr. p. 251 C. ἰδοῦσα δὲ καὶ ἐποχετεύσαμένη ἡμερον κτλ. medium ἐποχετεύσθαι significat *haurire*; ubi vide Astium. Huc accedit quod Simplicii codices a Brandisio inspecti Schol. Aristot. p. 507. a. agnoscunt ἐποχετεύων, quamvis Peyronus e libro Taurinensi protulerit ὑποχετεύων et Gaisfordius ex Oxoniensi A. ἐχοχετεύων ediderit, qui in Oxoniensi B. ἐπιχετεύων pro ἐποχετεύων reperiri testatur. Usu caret ὑποχετεύων cujus patrocinium suscepit Nækius Chæril. p. 118 sq. Quod vero Bergkiius olim excogitaverat λόγῳ λόγον εἰσοχετεύων, id non magis probandum est quam quæ ei postea in mentem venit junctura λόγου λόγον ἐχοχετεύων καινόν. Hæc enim ita a Græcorum dicendi consuetudine abhorrent, ut mirum sit Panzerbieterum quoque et Steinium λόγου λόγον ἐχοχετεύων scripsisse, cui alter subjungit κείνον, alter κείνου. Quis enim unquam λόγου λόγον ἐχοχετεύων pro *e verbis verba efficiens* vel *colligens* usurpavit? Quippe sic acceperunt qui ἐχοχετεύων quod proprie *derivandi* potestatem habet carmini Empedocleo inferre ausi sunt. Verum etiamsi ita adhiberetur ἐχοχετεύειν, tamen hoc loco ineptum esset. Neque enim quidquam hic concludit Empedocles, sed alia aliis annectit. Quamobrem in Aldino exemplo (Simplic. ad Arist. de Cælo 2. fol. 128 b) ubi iidem versus corrupti exstant, apparet tamen interpretum eorum de quibus quæritur verborum sensum recte expressisse. Nam quæ apud Brandisium l. c. sic exhibentur: μάλλον δὲ ἐβιάσθη νομίσαν τὸν κόσμον τοῦτον ὑπὸ μόνου τοῦ νεῖκου κατὰ τὸν Ἐμπεδοκλέα γενέσθαι. Μήποτε δὲ κἀν ἐπικρατῆ ἔν τούτῳ τὸ νεῖκος, ὥσπερ ἐν τῷ σφαίρῳ ἢ φιλίᾳ, ἀλλ' ἄμφω ὑπ' ἀμφοῖν λέγονται γίνεσθαι. καὶ τάχα οὐδὲ κωλύει παραθέσθαι τινὰ τῶν τοῦ Ἐμπεδοκλέους ἐπῶν τοῦτο δηλοῦντα·

αὐτὰρ ἐγὼ παλίνορος ελεύσομαι ἐς πόρον ὕμνων,

τὸν πρότερον κατέλεξα λόγῳ λόγον ἐποχετεύων·

ea apud Aldum in hunc modum partim mutata, partim depravata leguntur:

μάλλον δὲ βιάζεται, οἰόμενος τὸν κόσμον τοῦτον ἐπὶ μόνου τοῦ νεῖκου κατὰ Ἐμπεδοκλέα γίνεσθαι. ἴσως δὲ καὶ εἰ ὑπερισχύει ἐν τούτῳ τὸ νεῖκος, ὥσπερ ἐν τῷ σφαίρῳ ἢ φιλίᾳ, ἀλλ' ἄμφω ὑπ' ἀμφοῖν λέγει γίνεσθαι. καὶ ἴσως οὐδὲν κωλύει προθέσθαι τινὰ τῶν τοῦ Ἐμπεδοκλέους ρημάτων, τοῦτο παρεμφαίνοντα·

τῆ δ' ἐγὼ ὑποστρέψας ἐρχομαι πρὸς ὁδὸν
αἰνέων τὸν πρὶν κατελιγμένον, προσάπτων μῦθον
[μῦθον.

Ut reliqua omittam de quibus hic non est quod disseram, liquet interpretem ἐποχετεύων apposite ad scriptoris mentem reddidisse simili vocabulo προσάπτων. Constat igitur Empedoclem scripsisse ἐποχετεύων. Sed sunt qui hoc poetam salvis prosodiæ legibus ponere potuisse negent. O plumbeum, ut dicitur, pugionem quem jam ad vs. 103 e Steinii viri docti manibus extorsimus. Nam hic quoque ut aliis locis (cf. etiam vs. 134) carminum Empedocleorum arsis vi breves syllabæ producuntur. Cæterum Karstenius etiam ἐποχετεύων recepit.

Vs. 191-192. ἐπὶ νεῖκος μὲν ἐνέρτ. κτλ.] Apertum est ἐνέρτατον ἔκετο βένθος δίνης idem valere quod vs. 198 ἐπ' ἔσχατα τέρματα κύκλου. Δίνη et στροφάλιγξ dicuntur vortex et turbo in mundi globo per elementorum agitationem circumactio exorti. Utrumque vocabulum celebrat Orpheus in mundi conversione depingenda apud Macrob. Saturn. I, 23; fragm. VII, 25-28:

κέλυθι, τηλεπόρου δίνης εἰλικαυγέα κύκλον
οὐρανίαις στροφάλιγξι περιδρομον αἰὲν εἰσίων,
ἀγλαὲ Ζεῦ Διόνυσε, πάτερ πόντου, πάτερ αἴης,
Ἥλις παγγενέτορ, Πάν αἰόλε χρυσοφεγγές.

Modorum enallage in verbis ἐπὶ νεῖκος μὲν ἔκετο βένθος δίνης, ἐν δὲ μέση φιλότης στρ. γένηται sic explicanda, ut poeta ab eo quod factum est ad id quod fieri solet transire dicatur, ἐπὶ ἔκετο—στὰν γένηται. Sed ne ἐπὶ quidem conjunctivo junctum offendit considerantem quæ ad vs. 136 ea de re disputata sunt. Quare Petersenii conjectura στροφάδι γεγίνηται in Ephem. litt. Hal. 1837, n. 97 proposita non egemus. Quod reliquum est cod. Oxon. A. et Taur. librorum culpa δίνησιν δὲ pro δίνης, ἐν δὲ habent.

Vs. 193. ἐνθ' ἤδη τάδε κτλ.] ἐν τῇ δὲ ed. Ald. Phys. et cod. Oxon. A. libr. de Cælo Brandis. scholl. l. c. Alii codices ἐν τῇ ἡδὲ, ἐν τῇ δὲ, ἐν τῇ δὲ

ὄν δ' αὖ mendose. Vulgata ἐν τῇ δὴ refertur ad φιλότητι. Sed præstat Bergkiana emendatio ἐνθ' ἤδη quam cum Steinio in verborum ordinem recepi. Τάδε πάντα sunt elementa eorumque qualitates.

Vs. 194. οὐκ ἄφαρ, ἀλλ' ἐθελήμα κτλ.] Variant libri. Nam Aldus in ed. Phys. οὐκ ἄφαρ ἀλλὰ θέλιμα; Cod. Ox. A. θέλημα; Oxon. B. οὐκ ἄφορ' ἀλλὰ θέλημα. Taur. οὐκ ἄφορ' ἀλλ' ἐθελήμα. Brandis. schol. I. c. οὐκ ἄφαρ, ἀλλ' ἐθελήμα. Sturzium edidit οὐκ ἄφαρ, ἀλλὰ θέλιμα, Peyronus οὐκ ἄφορ' ἀλλὰ θέλιμα, Karstenius οὐκ ἄφαρ, ἀλλ' ἐθελουμά. Scripsi flagitante sententia cum Panzerbietero et Steinio οὐκ ἄφαρ, ἀλλ' ἐθελήμα. Præterea συνιστάμεν' codices præbent quod Sturzium non debet in συνίσταται mutare. Denique ἀλλοθεν ἄλλα codex Taurinensis et Brandisius; reliqui ἀλλοθεν ἄλλο.

Vs. 195. Ejecerunt hunc versum Bergkii et Schneidewinus qui vs. 162 hic interponi jussit. At multo plus valet μισογμένων quam συναρχομένων. Hic vero poetam μισογμένων exarasse argumento sunt sequentia πολλὰ δ' ἀμιχθ' ἔσθηκε. Schneidewinum Steinium secutus est.

Vs. 196-197. πολλὰ δ' ἀμιχθ' κτλ.] Satis emendate hi versus leguntur in Phys. ed. Ald. πολλὰ εἰ ἄμα καταστῆχει cod. Taur.; πολλὰ δ' ἀμικτ' Ald. codd. ABD, item Sturzium et Karstenium; ἀμικτα Brandisius, ἀμιχθ' Panzerbieterus et Steinium. κατέστη cod. C; ἔστι cod. D. κερασαμένοιισιν cod. A; κερασαμένοιισιν codd. C. D; κερατσομένοιισιν cod. Taur.; κερασαμένοιισιν Ald. et Sturzium, κερασομένοιισιν Gaisfordius, κεραιομένοιισιν cod. Oxon. B. quod ediderunt Brandisius, Karstenius, Steinium. ἐναλλάξ. ὅσ' ἔτι νεῖκος ἔρουκε μετάρσιον οὐ γὰρ ἀμαρφέως cod. Taur. ἀμαρφέως cod. B, ἀμεμφέως cod. A., item Aldus, Sturzium, Karstenius, Bergkii; non sine querela vertit Morbeca, unde οὐκ ἀμέμπτως interpres de Cael. ed. Ald. ἔμ' ἀμφί Panzerb. quod recepimus. Cæterum quod ad νεῖκος μετάρσιον attinet, huic opposita ἠπιόφρων φιλότης vs. 201.

Vs. 198. Sequentia in hanc sententiam dicta esse ait Simplicius de Cælo ap. Peyron. p. 37, apud Brandisium p. 512. a. μήποτε οὐν οὐκ ἐν τῇ ἐπικρατεῖα τῆς φιλίας ταῦτα λέγει γίνεσθαι δ' Ἐμπεδοκλῆς, ὡς ἐνόμισεν δ' Ἀλέξανδρος, ἀλλὰ τότε δεῖ οὐπω τὸ νεῖκος πᾶν ἐξεστῆκεν κτλ. Variat lectio: τὸ πᾶν ἐξεστῆκεν ἐπ' ἔστατα κύκλου cod. Taur. τὸ πᾶν ἐξεστῆκει ἐπίστατα τεύματα κύκλου cod. B. πᾶν ἐξεστῆκεν Brandisius utroque loco. πω πᾶν Aldus, cod. A. Sturzium, Karstenius, Panzerbieterus. οὐπω cod. D. ἐς τὸ πᾶν conjecit Bergkii, τὸ πᾶν Petersenius, πάντως Steinium. Sed si quis post οὐ

γὰρ ἔμ' ἀμφί ponat πω πᾶν ἐξεστῆκεν, Simplicio duce usus constructionem non insolentiorum habebit quam quæ est apud Homerum Odys. lib. XVI, 161: οὐ γὰρ πω πάντεσσι θεοὶ φαίνονται ἑναργεῖς. (Cf. Hermann. ad Soph. Aj. 965.) Porro ἐπ' ἔσχατα ἐξεστῆκεν Sturzium perturbato verborum ordine, quem etiam in codicibus Oxon. A. B. altero loco offendimus. Iidem libri cum cod. D in οὐπω congruunt.

Vs. 199. ἀλλὰ τὰ μὲν τ' ἐνέμιμνε μελέων, κτλ.] codd. A. C. D; ἐνέμιμνε, μελέων cod. B. Sturzium μελέων temere mutavit in μερέων. Eos autem errasse manifestum est qui ex hoc loco concluderunt Empedoclem præter mundum creatum ordinatumque statuisse indigestæ materiæ molem. Sic enim Eusebius Præp. Evang. XV, 33 p. 841 D: τὸ δὲ λοιπὸν ἀργῆν εἶναι τὴν ἕλην. Hic vero Empedocles non de mundo creato et aspectabili, sed de ortu rerum loquitur.

Vs. 200. ὅσσον δ' αἰὲν κτλ.] ὑπεκπροθέει Simpl. Phys. ed. Ald. ὑπεκπροθέει cod. Oxon. C. et Sturzium; ὑπεκροθέει Brandisius utroque loco. Rectius codices Taurinenses et Oxon. ABD. ὑπεκπροθέει quod cum Gaisfordio, Karstenio, Panzerbietero, Steinio recepi.

Vs. 201. ἠπιόφρων φιλότητος κτλ.] Versus hic in Simplicii comm. ad Phys. ed. Ald. ita exhibetur:

ἡ πύφρων φιλότης ἀμεμφέως ἀμβροτος δρυμή,

quem Sturzium sic immutatum edidit:

ἡ πύφρων φιλότης ἀμεμφέως ἀμβρότῳ δρυμῆ.

Melius rem Scaliger gessit, qui Karstenio teste in codice Lugdunobatavo exaravit:

ἠπιόφρων φιλότητος ἀμεμφέως ἀμβροτος δρυμή.

Hoc prope abest a vera scriptura quam agnoscunt Scholia a Brandisio vulgata p. 507. Cod. Oxon. A. et Taurinensis uno loco apud Peyronum p. 37 præbent: ἠπιόφρων φιλότητος ἀμεμφέως ἀμβροτος δρυμή, altero inepte: ἠπιόφρων φιλότης ἀμφεῦσσαν ἀμβροτος δρυμή. Cod. Oxon. B. habet: ἠπιόφρων φιλότητι ἀμφεσαν ἀμβροτος δρυμή. Adde quod in cod. Oxon. C. est περίφρων, in D. πύφρων. Morbeca penultimam vocem vertit: sine querela, unde in Aldinum exemplar librorum de Cælo fluxit ἀμέμπτου. Steinium asyndeton illud ἠπιόφρων—ἀμβροτος in verbis ἠπιόφρων φιλότητος ἀμεμφέως ἀμβροτος δρυμή ferri non posse arbitratum Empedoclem scripsisse conjecit: τόσον αἰὲν ἐπῆμι ἠπιόφρων φιλότης τε καὶ ἔμπεσαν ἀμβροτος δρυμή; parum feliciter. Quemadmodum enim apud Homerum non solum tolerantur, sed etiam admirationi sunt orationis non vincitæ exempla,

velut Odyss. lib. XI, 573, *χερσὶν ἔχων βόταλον παγχαλκεον, αἰὲν ἀαγέις*, vel Iliad. lib. VI, 344, *δᾶερ ἔμαϊο, κυνὸς κακομηχάνου, ὀκρυόσσης*, ubi nemo καὶ ante αἰὲν ἀαγέις vel ante ὀκρυόσσης desiderat : sic Empedocli similis licentia concedenda est. Itaque cum Brandisio, Karstenio, Panzerbietero membranarum quarundam lectionem revocavi. Peyroni commentum : *ἡπίοφρων φιλότης ἀμφαμφῶσ' ἀμβροτος ὀρμηῆ, quo ἀμφαμφῶσ' pro Homericō ἀμφαφῶσα accipitur, nolo refutare. Nam si perspexisset sententiam, ab hoc emendandi conatu abstinuisset.*

Vs. 202-203. *αἴψα δὲ θνήτ' ἐφύοντο κτλ.*] Hi versus in eam sententiam scripti sunt, ut quæ pura prius et integra fuerant elementa postmodo mixta variisque modis inter se conflata esse dicerentur. Quo facto Empedocles statuit ex immortalibus naturis mortalia rerum genera existitisse. Lectio horum versuum qui a pluribus laudantur scriptoribus satis certa est. Neque enim librorum menda quemquam morari possunt. Ac primum quidem pro *αἴψα δὲ θνήτ' ἐφύοντο* ut est apud Simplicium ed. Ald. Aristotelem ejusque interpretem Riccobonum, Simplicii cod. Taur. et Oxon. B. habent *αἴψα δ' ἔθνεά τ' ἐφύοντο*, quod vulgavit Brandisius. Huc accedit quod pro *ἐφύοντο* Athenæus et Eustathius legunt *φύοντο*; pro *ἀρητα* autem quod agnoscit etiam Brandisius, Simplicii ed. Phys. et cod. Taur. de Cælo exhibent *ἀρητα* pariter atque vs. 424. Simpl. Phys. *ζωρά δὲ τὰ πρὶν*, sed Athenæus *ζωρά τε τὰ πρὶν*. Pro *διαλλάξαντα* Athenæi membranæ *διαλλάττοντα* vel *διαλλάσσοντα* vel *διαλλάσσονται*. Plutarchus sive memoriæ lapsu sive librorum errore hoc efatum ita scribit : *ζωρότερον τὰ πρὶν ἀρητα*, mendosissime autem Bekkerus in Aristotelis editione exaravit : *αἴψα δὲ θνήτ'..... ἀθάνατα ζῶα τε πρὶν κέρητο*. Eadem prope menda in veteribus Stagirite editionibus reperiuntur hoc excepto quod pro *ζῶα τε* in Genevensi exstat *Σωρά τε*. Contra Riccobonus interpretationi latinæ versus græce sic scriptos adjecit : *αἴψα δὲ θνήτ' ἐφύοντο τὰ πρὶν μάθον ἀθάνατα εἶναι, ζῶα τε πρὶν ἀρητα*. Morbecam in Simplicii exemplari manu exarato *ζῶα* scriptum offendisse argumento est ejus vertendi ratio qua tamen sententia evertitur : « quæ antequam addiscant immortalia esse *animalia* ac prius indiscreta disponunt vias. » Sed *ζωρά* verum esse conficitur ex Theophrasti verbis apud Athenæum : *Θεόφραστος δ' ἐν τῷ περὶ μέθης ζωρότερον φησὶν εἶναι τὸ κεκραμῆνον, παρατιθέμενος Ἐμπεδοκλέους τάδε κτλ.* Adde Plutarchum et Eustathium. Illud vero scrupulum injeicit criticis, quod *ζωρά* et *ἀρητα* hic opponantur quæ vulgo synonyma

sint. Quocirca Hermannus in Aristotelis libro scribi jussit : *ζωρά τε πρὶν κέρητο*, alii *ζωρά τε τὰ πρὶν κέρητο*. Verum iis mutationibus nihil proficimus. Immo acquiescendum arbitramur in veterum judicio qui hanc vocis potestatem Empedocli vindicarunt.

Vs. 204-205. *τῶν δὲ τε—ιδέσθαι*] Pro παντοίης Ald. παντοίαις. Verba θαῦμα ιδέσθαι referuntur ad monstra βουγενῆ ἀνδρόπρωρα κτλ. quorum mentio fit vs. 314 seqq. Cæterum Empedocles de mundi ortu placitum respicit Tzetzes ap. Matrang. Anecd. t. I pag. 10 seq. :

ζάλη δεινὴ καὶ σύγχευσις γέγονε τῶν στοιχείων, ὡς καὶ ὁ φυσικός φησὶν Ἐμπεδοκλῆς ἐκεῖνος· ποτὲ μὲν γὰρ ὁ κάθυγρος ἀήρ ὑπερανίκα, ὁ ζωπερός, ὁ κάθυγρος, ὁ συντεθαλωμένος, ὃν Ἄθηνᾶν εἰρήκαμεν κτλ.

Vs. 206-210. *Ἢ δὲ χθὼν τοῦτοισιν—σαρκός*] servavit Simplicius Phys. I, f. 7 b. Vs. 206 ibid. II, f. 74 b. Priore loco ait : *ἐν οἷς (φυσικοῖς) καὶ τῆς ἐνταῦθα δημιουργικῆς συγκράσεως τὴν Ἀφροδίτην ἦτοι τὴν φιλιαν αἰτίαν φησί. καλεῖ δὲ τὸ μὲν πῦρ καὶ Ἡφαιστον καὶ ἥλιον καὶ φλόγα, τὸ δὲ ὕδωρ ἄμβρον, τὸν δὲ αἶρα αἰθέρα. λέγει οὖν πολλαχοῦ μὲν ταῦτα, καὶ ἐν τοῦτοις δὲ τοῖς ἔπεσι.*

Vs. 206 μάλιστα mutavit Karstenius in *μιγείσα*, quod minime necessarium. Tangit his verbis Empedocles carnis et sanguinis formationem, quæ æqualibus quatuor elementorum portionibus constare vult. Indicatur illud vocabulo ἴση. Sed quamvis de elementorum concursu et commixtione agat, tamen *μιγείσα* participium non requiritur, quum fortuita collisio et incurisio satis exprimat verbo *συνέκυρσε* constructione eadem qua utitur Sophocles Œd. Col. vs. 1404, *ἀλλ' ὄντι ἀναυδοῦ τῆδε συγκύρσαι τύχη*. Neque dubium quin versiculus Κύπριδος ὀρμισθεῖσα κτλ. coitus mentione injecta ad rem de qua disputatur significandam sufficiat.

Vs. 207. *τε* omittit Simplicii cod. D.

Vs. 208. *ὀρμισθεῖσα* Aldus, ὀρμισθεῖσα Simplicii cod. C. quod jam Sturzius dederat. Ejus loco Steinius ὀρμισθεῖσαι scribi volebat, probata simul Karstenii conjectura *μιγείσα*, de qua ad vs. 206 diximus. Sed hujusmodi commenta locus respuit. Elegans translatio Κύπριδος ἐν λιμένεσσι repetitur vs. 331, *λιμένας σχιστοῦς Ἀφροδίτης*. Qua de re Euripidis schol. ad Phœniss. vs. 18 : *Ἐμπεδοκλῆς ὁ φυσικός ἀλληγορῶν φησὶ Σχιστοῦς λιμένας Ἀφροδίτης, ἐν οἷς ἡ τῶν παιδῶν γένεσις ἐστίν*. Quum vero τέλος, τελείσθαι et inde derivata a latiore initiandi potestate ad nuptiarum sacra, quæ marem feminamque, velut novæ vitæ mysteriis initiatos

conjungunt, transiisse manifestum sit : non tantum pronuba Juno græce dicitur Ἥρα τελεία, sed multa similiter a poetis usurpantur. Vid. Ruhnen. ad Tim. Lex. voc. Platonic. p. 224.

Vs. 209. Apud Aldum legitur εἴτ' ὀλίγον μείζον εἴτε πλεόν ἐστίν ἑλάσσων, quod servarunt Sturziius et Karstenius nisi quod μείζον γ' scripserunt. Non male Panzerbieterus conjecerat εἴτ' ὀλίγον μείζον, εἴτε πλεόνεσσιν ἑλάσσων, hic ὀλίγον pro adverbio esse arbitratus, ut Iliad. lib. XXIII, 789, Αἴας μὲν γὰρ ἐμὲ' ὀλίγον προγενέστερός ἐστιν, et sæpe alibi. Nuper e Simplicii codice D prolatum est : εἴτ' ὀλίγον μείζον εἴτε πλεόν ἐστίν ἑλάσσων, quorum verborum Steinius hunc sensum esse existimat : « Gravissima quæque elementa tenuissimam, Ievissima largissimam molem habent, sive quo gravius elementum est eo tenuiorem, quo levius est eo largiorem habet molem. » Suspiciatur autem aliqua ante hunc versum excidisse. Steinii explicationem ferri non posse vix est quod uberius ostendam. Idem de Sturzii Karsteniique opinionibus dicendum qui locum se intelligere negarunt. Apertum vero est, si hic versus cum primo ἢ δὲ χθὼν τούτοιςιν κτλ. coheret, necessario poetam exarasse : εἴτ' ὀλίγον μείζον εἴτ' οὐ πολλὸν ἔσχεν ἑλάσσων.

Vs. 210. In Simplicii editione Aldina exstat : ἐκ τῶν αἵματ' ἐγένοντο, in cod. D. αἶμα τάγεντο. Sturziius correxit ἐκ τῶν αἵματ' ἐγέντο, Panzerbieterus vero ἐκ τῶν αἵματ' ἐγέντο cui αἵματα videntur esse εἶδα αἵματος. Sed ut non minor corporum quam ingeniorum dissimilitudo est : ita Empedoclem reor ἄλλης εἶδα σαρκός reliquæ carnis species ad humanorum corporum discrimina quæ oculis notantur rettulisse. Sanguinis non eadem est ratio. Neque enim facile dicas, quid inter sanguinem et sanguinem intersit, nisi ad ea confugas quæ fingi facilius quam sciri possunt. Quamobrem posui ἐκ τῶν αἵματ' ἐγέντο καὶ ἄλλης εἶδα σαρκός. Quam sententiam ne quis aliter conformandam censeat, velut cum Sturzio ἄλλα δὲ vel cum Karstenio ἄλλοι' εἶδα, id Græci sermonis legibus cautum est. Quis enim ignorat ἄλλος ex abundanti adjectum apud Homerum Odys. II, 412, μήτηρ δ' ἐμὴ οὐτι πέπυσται οὐδ' ἄλλαι ὁμοίαι, apud Plat. Alcib. I, p. 112 b. αἰ μάχαι τῆς τε Ἀχαιοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις Τρωσῖν ἐγένοντο, et alios scriptores.

Vss. 211-214. Ἡ δὲ χθὼν—θεσπεσιῆθεν] laudat Simplicius Phys. II, f. 66 b. Primos tres versus : ἢ δὲ χθὼν—γένοντο Aristoteles de An. I, 5 p. 410 a; et interpretes ad h. l. ut Themistius f. 72 a; Philoponus lit. E, p. 16; Simplicius f. 18 b; Syrianus Metaph. XIII, f. 118 a. interp. lat.;

Alexander Aphrod. in Metaph. pag. 99 ed. Bonnitz. et in Schol. Arist. p. 587 b. ed. Brandis.; Christophorus Contoleon schol. in Iliad. lib. XI vs. 26-28 apud Matrang. Anecd. tom. II p. 514. Vss. 211 et 213 Philoponus Metaph. XIV, f. 66, b. int. lat. Aristoteles l. c. ait : ὁμοίως δὲ καὶ ἄλλο διουῶν τῶν συνθέτων· οὐ γὰρ ὅπως οὖν ἔχοντα τὰ στοιχεῖα τούτων ἕκαστον, ἀλλὰ λόγῳ τινὶ καὶ συνθέσει, καθάπερ φησὶ καὶ Ἐμπεδοκλῆς τὸ ὄστον· ἢ δὲ χθὼν κτλ. Simplicius : καὶ γὰρ καὶ λόγῳ τινὶ ποιεῖ σάρκα καὶ ὄστον καὶ ἄλλων ἕκαστον. λέγει γοῦν ἐν τῷ πρώτῳ τῶν φυσικῶν κτλ. Describitur quomodo certa elementorum temperie corporum partes et ossa extiterint.

Vs. 211 εὐτόκοις habent Simplicius in Phys. et Alexander Aphrodisiensis in Metaph. l. c. quos cum Scaligero, Karstenio, Panzerbietero secutus sum. At apud Simplicium de Anim., Aristotelem, Contoleonem cæterosque est εὐστέροις χροάνοις, hoc excepto quod εὐστέρης in Themistii libris et χροάνοις in Contoleonis membranis scripturæ mendum esse patet. Prius unice aptum vasis epitheton, posterius ab Hesiodo de ipsa terra (γαῖ' εὐρύστερος), ab aliis de cælo dictum huic rei minus congruit.

Vs. 212. Elementorum partes ad ossa in terræ fornacibus fabricanda sic distribuuntur, ut ex octo partibus binæ sint ipsius terræ, binæ item : æris et aquæ, quaternæ denique Vulcani sive ignis. Lectio aliquantulum variat. Pro τὰ δύο alii codices præbent τῶν δύο et τὰς δύο, pro μερίων alii μορίων et μοιράων. E recentioribus Scaliger et Sturziius dederunt τῶν δύο—μορίων, Brandisius τὰς δύο—μερίων, Trendelenburgius τὰς δύο—μοιράων, Gœttingius conjecit τὰ—μοιρέων, τὰ duali numero accipiens; sed femininum non convenit sequenti τέσσαρα δ'. Itaque recte Bekkerus, Karstenius, Panzerbieterus τὰ δύο τῶν διτῶν μερίων vulgaverunt. Quæ scriptura ne cui propter metri difficultatem vitiosa videatur, ad vs. 103 demonstravi didacticos poetas haud secus atque Homerum breves syllabas tam in principio versuum quam in mediis versibus arsis vi producere. Unus Steinius δοιῶ τῶν διτῶν μερίων posuit, cujus mutationis hanc reddit rationem, quod articulo ante δύο justa sedes non sit. Verum qui talem juncturam græcam esse negat, cum optimo quoque scriptore pugnat. Sic Homerus Iliad. lib. X vs. 252-253 :

ἄστρα δὲ δὴ προέβηκε· παρῳγγηκεν δὲ πλεῶν νύξ
τῶν δύο μοιράων, τριτάτῃ δ' ἐτι μοῖρα λλειπται.

Thucydides lib. I cap. 10 : καίτοι Πελοποννήσου τῶν πέντε τὰς δύο μοῖρας νέμονται κτλ. — Pro Νήσιδος

Αἴγλης apud Alexandrum legitur Νῆστιδος αἴγλη. Alii minuscule littera scribunt αἴγλης, ego Karstenio præeunte majuscula usus sum. Prellerus Hist. phil. p. 127 non percepta poetæ mente locum sic refingere tentabat: τὰ δύο τῶν ὀκτῶ μοιρέων λάξε Νῆστιδος, Αὐγῆς τέσσαρ' ἰδ' Ἐφαίστιοιο, αὐγὴν de aëre ab Empedocle dici contendens. Vid. ad vers. 123. At nihil mutandum. Nam aquam et aërem conjunctim nominat Νῆστιν Αἴγλην, quemadmodum Φοῖβος Ἀπόλλων, Παλλὰς Ἀθήνη dicitur, Νῆστιν μὲν διὰ τὸ ὑγρὸν, ἀπὸ τοῦ νάειν καὶ βεῖν (cf. ad vers. 161), Αἴγλην δέ, ὡς διαφανῆ, quæ sunt Simplicii verba ad Arist. de Anim. ut statim videbimus. In quo ὕδατος καὶ ἀέρος δύο μοίρας sive ἑκατέρας ἀνὰ μίαν μοῖραν, Philopono interprete esse vult. Cæterum quatenus Empedocles aliorum auctoritatem curarit qui Αἴγλην unam Gratiarum vel earum matrem conjuge Sole esse statuerunt (vid. Hesych. in v.), quatenus ipse in his rebus aliquid novarit, non laboro. Præterea nihil refert, utrum Νῆστιν Αἴγλην *aquam pellucidam* sive *aeriam*, an *fluidum (aeris) splendorem* exponas.

Vs. 213 λευκὰ γέγοντο plerique scriptores; λεύκ' ἐγένοντο Alexander ad quem tanquam magistrum sprētis membranis hoc loco in Aristotele recensendo se applicavit Bekkerus, nisi forte pars quædam librorum Aristotelis ita habet, quod e docti illius viri notulis non patet. Quod Simplicius et Philoponus existimant, Empedoclem in hoc decreto enuntiando harmonicis Pythagoreorum numeros intuitum esse, nobis neutiquam persuadet. Sic autem Simplicius ad Aristot. de Anim. f. 18 b: ἐπίηρος δέ, τουτέστιν ἑναρμόνιος, εἰρηται ἡ γῆ ὡς κύβος, κατὰ τὴν Ἡυθαγορείων παράδοσιν· τὸν γὰρ κύβον διὰ τὸ δώδεκα μὲν ἔχειν πλευράς, ὀκτῶ δὲ γωνίας, ἐξ δὲ ἐπίπεδα, τὴν ἀρμονικὴν ποιούντα ἀναλογίαν, ἀρμονίαν ἐκάλουν. χόανα δὲ παρὰ τῶ ποιητῆ (Ὁμήρω), ἐν οἷς ἡ τῶν μινυμένων γίγνεται πρῆσις, ἀγγεία (II. XVIII, 470)

φῦσαι δ' ἐν χόανοισιν ἑλκοισι πάσαι ἐφύσαν.

ἂ καὶ εὐστερνα, ὡς πλατέα, διὰ τὸ χωρητικὸν καλεῖ· μίγνυσι δὲ πρὸς τὴν τῶν ὀσῶν γένεσιν τέσσαρα μὲν πυρὸς μέρη, διὰ τὸ ξηρὸν καὶ λευκὸν χρώμα ἴσως πλείστου λέγων μετέχειν αὐτὰ πυρὸς· δύο δὲ γῆς, καὶ ἐν μὲν ἀέρος, ἐν δὲ ὕδατος· ἂ δὲ ἄμφω νῆστιν αἴγλην προσαγορεύει, νῆστιν μὲν διὰ τὸ ὑγρὸν, ἀπὸ τοῦ νάειν καὶ βεῖν, αἴγλην δὲ ὡς διαφανῆ. Sed neque ἐπίηρος idem est quod ἑναρμόνιος, neque γῆν licet κύβον interpretari. Cætera plana sunt. Nemo autem verius de Empedocleo dogmate disputavit quam Alexander l. c. ὅτι δὲ ταῦτα ἔλεγον οὐ διαρροῦντες, Ἐμπεδοκλείους μέμνηται λέγοντος τὸ ὄστοῦν κατὰ τὸν λόγον ὄστοῦν εἶναι, οὐ κατὰ τὴν ὕλην· ἡ μὲν γὰρ ὕλη

κοινὴ καὶ τοῖς ἄλλοις κατ' αὐτόν (τὰ γὰρ τέσσαρα στοιχεῖα), ὄστοῦν δὲ ἐν τῇ ποιῆ τούτων καὶ ποσῆ κρέσει φησὶ γίνεσθαι, λέγων· ἡ δὲ χθὼν κτλ. εἰ δὲ τοῖς ὄστοις κατὰ τὸν λόγον, τουτέστι κατὰ τὸ εἶδος καὶ τὸ τί ἦν εἶναι (τούτο γὰρ ἔστιν ὁ λόγος), τὸ ὄστοῦν εἶναι κατ' αὐτόν, δῆλον ὡς καὶ τῇ σαρκὶ καὶ τῶ νευρῶ καὶ ἐκάστῳ τῶν ὄστων, ὅσον λίθῳ ξύλῳ, κατὰ τὸν λόγον καὶ τὸ εἶδος· ἢ γὰρ ἐπὶ πάντων τὸ εἶδος καὶ ὁ λόγος αἴτιος τοῦ ἕκαστον εἶναι ὅ ἔστιν, ἢ ἐπ' οὐδενός, κτλ.

Vs. 215. ὡς δ' ὄσ' ὄπος κτλ.] servavit Plutarchus de Amic. mult. pag. 95, vol. VI p. 357: ἡ μὲν γὰρ (φιλία) συνάγει καὶ συνίστησι καὶ συνέχει καταπυκνοῦσα ταῖς ἡμιλίαις καὶ φιλοπροσύναις, ὡς δ' ὄσ' ὄπος —κατ' Ἐμπεδοκλεία. Cum hoc jungendus Aristoteles de Gen. anim. IV, 4 p. 771 b. ed. Bekker. τὸ δὲ σπέρμα τὸ τοῦ ἀβρῆνος, εἴτε συμβάλλεται πρὸς τὴν ὕλην μῦριον γινόμενον τοῦ κυήματος καὶ τῶ τοῦ θήλεος σπέρματι μιγνόμενον, εἴτε καὶ μὴ τοῦτον τὸν τρόπον, ἀλλ' ὥσπερ φαμὲν συνάγον καὶ δημιουργοῦν τὴν ὕλην τὴν ἐν τῷ θήλει καὶ τὸ περίττωμα τὸ σπέρματικόν, καθάπερ ὁ ὄπος τὴν ὑγρότητα τοῦ γάλακτος, διὰ τίνα ποτ' αἰτίαν οὐχ ἐν ἀποτελεῖ ζῶον μέγεθος ἔχον; Quamvis autem incertum sit, in qua carminum parte hunc versiculum Empedocles ad probandam rem de qua forte agebat adhibendum putarit, tamen e Plutarchi verbis conjici licet, cum in celebrandis Amicitiae viribus hac similitudine usum esse. Eandem imaginem Aristoteles ad partus formationem transtulit. Neque vero dubium quin Empedocli obversatus sit locus Homericus II. lib. V, vs. 902:

ὡς δ' ὄσ' ὄπος γάλα λευκὸν ἐπιειγόμενος συνέπηξεν,
ὕγρὸν ἰόν, μάλα δ' ὄκα περιστρέφεται κυκλόωντι·
ὡς ἀρα καρφαλίμως ἰήσατο θούρον Ἄρηα.

Vs. 216-217. Ταῦτα τρίχες—μέλισσιν] Aristoteles Meteor. IV, 9 p. 387 b. ed. Bekker. λέγω ὅτι καὶ ὄστ' αὐ καὶ τρίχας καὶ πᾶν τὸ τοιοῦτον ἐν ταυτῷ· οὐ γὰρ καίται ὄνομα κοινόν, ἀλλὰ κατ' ἀναλογίαν ὁμοῦ ἐν ταυτῷ πάντ' ἐστίν, ὥσπερ καὶ Ἐμπεδοκλῆς φησὶ ταῦτα τρίχες κτλ. Pro ταῦτα cum Panzerbieteru scripsi ταῦτα. Deinde initio versus sequentis ex Olympiodoro ad h. l. qui habet corrupte φολιδόνιδες et Hesychio (φλονίδες, λεπίδες) Empedocleorum vocum custode reposui cum Karstenio καὶ φλονίδες γίνονται. Nam librorum Aristoteleorum scripturam λεπίδες vel λοιπίδες rarioris vocabuli interpretamentum esse arbitror.

Vs. 218-219. ἐξ ὧν ὄμματ'—Ἄφροδίτη] exhibet Simplicius de Cælo a Peyrono prolatus l. c. p. 28; corrupti exstant in ed. Ald. f. 128 b. Leguntur etiam apud Brandisium in Schol. p. 507 a. ἀλλὰ καὶ περὶ γενέσεως τῶν ὀρθαλμῶν τῶν σωματικῶν τούτων λέγων ἐπήγαγεν· ἐξ ὧν ὄμματ' κτλ. καὶ

μετ' ὀλίγον γόμοις ἀσκήσασα κτλ. Oculos Empedocles compositos esse docuit interiore parte ex igni, exteriori ex aqua et terra. Cæterum ἀτειρέα dicuntur ob aciem cuncta penetrantem et vim indefessam, quomodo de luce poeta ait vs. 225. λάμπεσκον ἀτειρέσιν ἀκτίνοισιν. Idem γόμοι καταστρογοί, i. e. *cuneoî* amabiles appellantur, quia oculi sunt amoris sedes omnique in re prout libuerit *defiguntur*.

Vss. 220-229. ὡς δ' ὅτε τις—ταναώτερον ἦεν] exstant apud Aristotelem de Sensu cap. 2 p. 437 b. ed. Bekker et apud Alexandrum Aphrodisiensem Comment. in h. l. f. 96 b. Continetur his versibus Empedoclis de visu sententia. In oculi pupilla ignem latere vult poeta laternæ instar membranis vel tunicis tectum, quæ circumfluentem humorem ab eo arceant, flammam autem foras emicantem res visui objectas collustrare. Idem etiam statuit effluvia (cf. Democrit. fragm. pag. 401), id est imagines e visis effluentes in oculos incurrere eoque fieri ut res cernantur. Testis Aristoteles l. c. dicens: Ἐμπεδοκλῆς δ' εἶποι νομίζοντι ὅτε μὲν ἐξιόντος τοῦ φωτός, ὥσπερ εἴρηται πρότερον, βλέπειν· λέγει γοῦν οὕτως· ὡς δ' ὅτε τις πρόοδον νοέων κτλ. ὅτε δὲ ταῖς ἀπορροαῖς ταῖς ἀπὸ τῶν δρωμένων. Omnium optime Empedoclis locum Alexander Aphrodisiensis exposuit in Comment. ad Aristot. de Sensu p. 97 a (ed. cum Simplic. de Anim. Venet.) cujus verba hic ponam: ἀπεικάζει γὰρ διὰ τῶν ἑπῶν τὸ ἐκπεμπόμενον ἀπὸ τῆς ὄψεως φῶς τῶ δια τῶν λυχνίων φωτῶν· ὡς γὰρ δοιοπορεῖν τῆς νυκτὸς μέλλων λύχνον παρασκευασάμενος ἐντίθησι λαμπτήρι· (ὁ γὰρ λαμπτήρ τὰ μὲν ἐξωθεν πνεύματα ἀπείργει τε καὶ κωλύει, τοῦ δὲ πυρὸς τὸ λεπτότατον ὡς τὸ ἔξω διείσιν, ὅπερ ἐστὶ φῶς·) οὕτω, φησὶν, ἐν ταῖς μὴνιξι καθειργόμενον πῦρ ὑπὸ λεπτῶν ὑμένων περιμέγεται, οἱ τὰ μὲν ἐξωθεν προσπίπτοντα λυμαντικά τοῦ πυρὸς ἀπείργουσι καὶ οὐκ ἐῶσιν ἐνοχλεῖν τῇ κόρῃ, τὸ δὲ λεπτότατον τοῦ πυρὸς ὡς τὸ ἔξω διείσιν. ἀμουργοὺς δὲ λέγοι ἂν τοὺς λαμπτήρας τοὺς ἀπερτικτοὺς (corr. Karst. pro παρερτικτοὺς) ἀπὸ τοῦ ἀπερύκειν τὰ πνεύματα καὶ σκέπειν τὸ περιεχόμενον ἐπ' αὐτῶν πῦρ· ἢ ἀμουργεῖς τοὺς πυκνοὺς, διὰ πυκνότητά ἀπερύκοντα τὰ πνεύματα. ταναῶν δὲ πῦρ τὸ διὰ λεπτότητα τεινόμενον τε καὶ διεκπίπτειν διὰ τῶν πυκνῶν δυνάμενον. κατὰ βηλὸν δὲ τὴν οὐρανόν. Ὁμηρος (H. O, 23).

ρίπτεσκον τεταγῶν ἀπὸ βηλοῦ, ὅρρ' ἂν ἔκηται
γῆν ὀλιγηπελέων.

λεπτήσιν δὲ ὀδόνῃσιν ἐγυάτο κύκλοπα κούρην, πρὸς τὸ ὄνομα τῆς κόρης χρησάμενος ποιητικῶς ταῖς ὀδόναις ἀντὶ τῶν ὑμένων.

Vs. 221. In verbis πυρὸς σέλας αἰθομένοιο Home-

PHILOS. GRÆC. I.

ricæ imitationis vestigia reperiuntur. Cf. Iliad. lib. VIII, 563; lib. XIX, 366. Distinctionis virgulas posui post *λύχνον* et post *αἰθομένοιο* cum Bekkero, Karstenio, Panzerbietero, quam rationem minus recte sic mutavit Bergkiius in Ind. lect. Marb. 1844-45, ut sublato utroque comate post *διὰ νύκτα* distingueret.

Vs. 222. E codicibus Aristoteleis plerique ἀμουργοὺς præbent, nonnulli ἀμουργοὺς quod vulgarunt Bekkerus et Sturziius. Alexander ἀμουργοὺς et ἀμουργεῖς exhibet. Hinc Suidas quoque et Pavorinus Empedoclei loci memores habent: ἀμουργοί, λαμπτήρες. Satis inepte. Differat enim epitheton a nomine cui adicitur necesse est. Sed quum ἀμουργοί explicari nequeat, quidam illud corruptum esse rati ἀμουργοί solum ab Empedocle profectum crediderunt. Ac Schneiderus quidem in Ecl. Phys. p. 185 sq. vocabulum ἀμουργός confert cum *μολγός*, *μοργός* et latino *bulga*, λαμπτήρας ἀμουργοὺς existimans idem valere quod *μολγινούς*, *folliculis obvolutos*. Atqui hoc sensu abundat genitivus παντοίων ἀνέμων, quem qui cum Bergkio l. c. absolutum esse putarunt post *ἄψας* et post ἀνέμων incidentes constructionis simplicitatem turbant. Namque verborum ordinem hunc esse Bergkiius censet: ὡς δ' ὅτε τις πρόοδον νοέων χειμερίην διὰ νύκτα παντοίων ἀνέμων, ἄψας πυρὸς σέλας αἰθομένοιο ὀπλίσασα λύχνον, λαμπτήρας ἀμουργοὺς. Qua perversitate admissa tollamus oportet etiam λαμπτήρας ἀμουργοὺς, quæ verba explicationis gratia præcedenti λύχνον doctus ille vir subnectit. Neque vero Homericus quem affert locus ex Iliad. lib. II, 394 quidquam probat:

Ἦς ἔφατ'· Ἀργεῖοι δὲ μέγ' ἱαγον, ὡς ὅτε κύμα
ἀκτῆ ἐφ' ὑψηλῆ, ὅτε κινήσῃ Νότος ἑλθῶν,
προβλήτῃ σκοπέλω· τὸν δ' οὐποτε κύματα λείπει,
παντοίων ἀνέμων, ὅτ' ἂν ἐνθ' ἢ ἐνθα γένοιται,

ubi tantum abest, ut verba παντοίων ἀνέμων eo modo quo ipse apud Empedoclem accipit dicantur, ut dispar utriusque loci ratio sit. Etenim quum poeta non nude dicat παντοίων ἀνέμων, sed adjungat *ὅτ' ἂν ἐνθ' ἢ ἐνθα γένοιται*, quod non multum distat a παντοίων ἀνέμων ἐνθ' ἢ ἐνθα γενόμενων, omittere poterat ἀέντων post ἀνέμων. Adde quod Bergkiius ἄψας cum πυρὸς σέλας αἰθομένοιο jungendum esse contendit, ad λαμπτήρας pertinere negat, quia accensam esse lucernam diserte dicendum fuerit; quo nihil unquam minus vere de his versibus scriptum est. Licet enim proprie non laterna (ὁ λαμπτήρ), sed lucerna laternæ immissa (ὁ λύχνος ὁ τῷ λαμπτήρι ἐντεθειμένος) accendi perhibeatur: tamen interdum istæ voces a Græcis confunduntur. Sic Xenophon Conviv. cap. V,

a lucernam λαμπτήρα nominat, sed ibid. § 9 eandem rem λύχον esse vult. Quocirca non magis recte λύχον ἀπειν quam λαμπτήρα ἀπειν vel ἀνάπτειν a Græcis usurpari convenit. Insolens vero est quod Bergkii commendat ἄψας πυρός σελας αἰθόμενιο : non enim splendor, sed ignis accenditur. Id autem liquet cardinem rei verti in explicatione vocabuli ἀμοργός quod Bergkii pariter ac Schneiderus ad materiam, unde confecta laterna sit, refert. Verum hoc fieri non posse jam supra monui. Sed operæ pretium est videre, quales fuerint veterum laternæ, quo facilius de Bergkiana interpretatione liceat judicare. Apparet hic eam designari laternam, quæ tantum luminis emittat, ut via eo collustretur. Apertum vero est hujusmodi laternam e cornu potissimum factam veteribus sæculis in pretio fuisse. Auctore utimur Plinio qui Nat. hist. lib. XI cap. 45 de vario cornuum usu hæc prodit : « Apud nos in laminas secta translucent, atque etiam lumen inclusum latius fundunt multasque alias ad delicias conferuntur. » Græcorum igitur laternæ i. e. λαμπτήρες, apud Atticos etiam λυχνούχοι, apud posteriores φανοί, corneæ esse solebant. Sic Graimm. in Bekk. An. λυχνούχος· σκευός τι ἐν κύκλῳ ἔχον κέρατα, ἔνδον δὲ λύχον ἡμμένον διὰ τῶν κεράτων τὸ φῶς πέμποντα. Photius p. 238 : Λυχνούχον, τὸν κεράτινον φανόν, ἀπὸ τοῦ λύχον ἐν αὐτῷ περιέχεσθαι· φανός δὲ ἡ ἐκ ξύλων λαμπάς· Φιλιππίδης. Adde Phrynich. pag. 59 ed. Lobeck : φανός, ἐπὶ τῆς λαμπάδος, ἀλλὰ μὴ ἐπὶ τοῦ κερατίνου λέγε, τοῦτο δὲ λυχνούχον. Hoc modo Philippides apud Athenæum lib. XV p. 699 F :

ἐγὼ δὲ δεξιᾷ γε τόνδ' ἔχω τινά,
σιδηρότευκτον ἐναλίων θηρῶν βέλος,
κερατίνου τε φωσφόρου λύχου σελας·

et Aristophanes ibid. in Æolosicone :

καὶ διαστίλθονθ' ὀρῶμεν,
ὥσπερ ἐν καινῷ λυχνούχῳ,
πάντα τῆς ἐξωμίδος.

Pherecrates in Dulodidascolo ibid.

Ἄνουσάν ποτ' ἐξελθῶν· σκότος γὰρ γίγνεται,
καὶ τὸν λυχνούχον ἔκπερ', ἐνθεις τὸν λύχον.

Idem de Romanis dicendum. Martialis lib. XIV, 61

Dux laterna viæ clausis feror aurea flammis,
et tuta est gremio parva lucerna meo,

ubi aurea vocatur laterna cornea propterea quod pellucida est. Neque dubium quin Scaliger apud

Plautum Aul. III, 6, 30 laternam Punicam recte de eodem de quo loquimur laternarum genere acceperit. Poetæ verba sunt : « ita is pellucet quasi laterna Punica. » Huc spectant ejusdem facetiæ Amph. I, 1, 185 :

Quo ambulas tu qui Vulcanam in cornu conclusum
[geris?

intelligendæ de flamma lucernæ in cornea laterna inclusæ. Proximæ corneis ponebantur laternæ e vesicis factæ, quæ et ipsæ tantum luminis transmittabant, ut nonnunquam vix a corneis distingui possent. Id Martialis lib. XIV, 62 tali exprimit epigrammate :

Cornea si non sum, numquid sum fuscior? aut me
vesicam contra qui venit esse putat?

Harum mentio fit apud Aristotelem Hist. anim. lib. IV, cap. 5 : κατὰ μὲν οὖν τὴν ἀρχὴν καὶ τελευτὴν συνεχές τὸ σῶμα τοῦ ἐχίνου ἐστί, κατὰ δὲ τὴν ἐπιφάνειαν οὐ συνεχές, ἀλλ' ὁμοιον λαμπτήρι μὴ ἔχοντι τὸ κύκλῳ δέρμα, i. e. laternæ cui membrana prætenta non sit. Rarior videtur vitrearum usus fuisse, de quibus Isidorus XX, 10 his verbis agit : « Laterna dicta, quæ lucem interius habet clausam : fit enim ex vitro, intus recluso lumine, ut venti flatus adire non possit, et ad præbendum lumen facile ubique circumferatur. » Ut corneæ omnium pretiosissimæ fuerunt : ita vilissimæ lineæ fuisse existimandæ sunt. Quippe in hanc sententiam Cicero epist. ad Attic. lib. IV, 3 : « Clodii vestibulum vacuum sane mihi nuntiabatur : pauci pannosi, linea laterna, » ubi alii sine laterna legunt. Sed contentus apparet etiam in his Plauti verbis Bacchid. III, 3, 42 :

It magister quasi lucerna uncto expretus linteo,

i. e. abit magister spretus tanquam lucerna circumdata linteo, quod quo pellucidius esset oleo tinctum erat. Vide ibi Lambinum. Talibus igitur pauperes aliquando usi videntur, quæ quamvis satis luminis præberent, minus tamen ventis eas restitisse quam quæ e cornu vel vesica fiebant probabile est. Denique ne surdæ quidem laternæ, hodie furibus propriæ ac peculiare, apud veteres defuerunt. Nimirum de his intelligenda quæ habet Ducangius in Gloss. med. et inf. græc. pag. 788 ex Philonis Belopæicis mss., ubi usus τῶν ξυλίνων λαμπτήρων ita describitur : ἐκκοιτίας τε καὶ ἐφοδίας προσηκούσας ποιητέον καὶ δοτέον αἷς (leg. οἷς) γρήσονται ξυλίνους λαμπτήρσιν, ἵνα κατὰ τοὺς πόδας μόνον φαίνονται καὶ μὴ καταφανεῖς ποιῶσι τοὺς ἀφοδεύοντας τοῖς ὑπεναντίοις. Quum autem me-

dio ævo eadem quæ memoravimus laternarum genera exstiterint, ut patet ex scriptorum locis a Ducangio in Gloss. med. et inf. lat. s. v. laterna allegatis, nullum tamen rerum gestarum pronuntiatori cuidam ad arcendos ventos accommodatus visum est quàm quod e lignis et cornuum laminis conficiebatur. Hujus verba Ducangio teste sunt : « Excogitavit unde talem ventorum sufflationem prohibere posset, consilioque artificiose atque sapienter invento lanternam ex lignis et bovinis cornibus pulcherrime construi imperavit (bovina namque cornua alba tenuiter dolabris rasa, non minus vitreo vasculo elucent) etc. » Cf. Salmas. Plin. Ex. p. 166 et Casaub. ad Snet. in Jul. c. 31.

Accedamus ad Bergkii interpretationem. « Ἀμοργός, inquit, substantivum proprie est, unde ἀμόργινα ἱμάτια dicuntur; vide Harpocrationem : Ἀμοργός ἐστι παραπλήσιον τι βύσσῳ. Ἀισχίνης ἐν τῷ κατὰ Τιμάργου μνημονεύουσι δὲ οἱ κωμικοὶ πολλάκις τῶν ἀμοργίνων, ὡς καὶ Ἀριστοφάνης Λυσιστράτη καὶ Εὐπολὶς Πόλεισι. Et Pausanias apud Eustath. ad Dionys. p. 204 : Πausanίας δὲ οὐ τὸ Ἄττικόν λεξικόν, ἄλλο τι ἐμφαίνει λέγων ἀμοργός, ὅμοιον βύσσῳ. Falso hæc ad Amorgum insulam referunt; tum enim Ἀμοργίνος dicendum fuit. Rectissime Stephanus Byzantius Ἀμοργός — ἀπὸ τῆς Μινώας ἢν Σιμωνίδης ὁ ἱαμβοποιός, Ἀμοργίνος λεγόμενος, ὡς Εὐρυκλῆος — τὸ δ' Ἀμόργινος (scr. ἀμόργινος) χιτῶν χρώματος ἴδιον. Ceterum hoc loco ἀμοργός adjectivi vice dictum est, quemadmodum ἱετῆρι θαλλῶ, βρωτῆρας αἰγμάς, κύνας βοτῆρας, alia plurima apud poetas Græcos. Itaque λαμπτήρες ἀμοργοὶ hoc loco significat ipsam lanternam. » Hæc ille, e quibus efficitur eum hic de laterna byssina eaque linteo pellucido undique munita agi putavisse. Sed diu huic argumento immoratus sum, ut demonstrarem primum lanternam qualem Empedocles fingat non posse nisi corneam esse vel e vesica factam quum ceteræ facile sævientibus ventis exstinguerentur : deinde vocem ἀμοργούς quam pro ἀμοργίνους nullo auctore accipere audeat Bergkii non posse hoc loco materiæ indicem esse propter genitivum παντοίων ἀνέμων. Scaliger conjecit ἀμορβούς, quod nemo probaverit. Restat ut dicamus ἀνέμων λαμπτήρας ἀμοργούς significare ἀνεμοσκεπεῖς, lanternam quæ arceat ventos vel ventorum prohibetricem si ad verbum vertere velis, sicut secundum Alexandrum Aphrodisiensem plerique interpretes intellexerunt. Ambigunt tantum de origine vocabuli, quod Sturzii perperam ab εἴργειν ducit, rectius Karstenius et Panzerbieterus ab ἀμίργειν. Quamobrem statuendum ἀμοργός a decerpenti et exsugendi significatu sive poetica

licentia sive singulari Siculorum usu ad *arcendi* notionem transiisse.

Vs. 223. οὔτ' quod in membranis reperitur servandum est. Karstenius of δ' scripsit.

Vs. 226. ὡς δὲ τότε κτλ.] Alexander Aphrodisiensis Comment. cit. f. 99 a mendose : ὡς δ' ὁπότε μῆνιγγιν εἰργόμενον. Cæterum codicum Aristoteleorum scripturam ὡς δὲ τότε κτλ. retineri par est, quum nesciamus e qua carminum parte hoc Empedoclis fragmentum petitum sit. Fortasse illud τότε pariter atque imperfecta λοχάζετο, ἀπέστεγον referuntur ad tempus quo primum oculi a Venere formabantur. Cf. vers. 218. Quare Sturzii et Karstenii rationem qui hic ὡς δὲ τότε τ' posuerunt non secutus sum. — μῆνιγγξ Alexandro quidem videtur esse ὁ τὴν κόρην περιέχων χιτῶν, sed assentior Karstenio credenti potius, non pupillæ, sed oculi membranam hoc vocabulo significari, ut distinguatur ab ὀδόνησι; itaque ἐν μῆνιγγιν εἰργόμενον interpretandum *oculorum membranarum inclusum*. — ὠγύγιον πῦρ *ignis natus*, proprie *antiqus*, e cœlesti igne delibatus ideoque *purus* atque *æthereus*. Ipsa enim Venus formandorum oculorum artifex divini luminis sinceritatem servavit.

Vs. 227. λεπτήσιν ὀδόνησι λοχάζετο κτλ.] Ita optimi Aristotelis libri quos Bekkerus et Karstenius secuti sunt. Scaliger λεπτήσιν χθονίησι λοχάζετο cum quibusdam membranarum nisi quod in his fere χθονίησι exstat. In aliis exemplaribus manu exaratis est χροανίησι. Casaubonus edidit λεπτήσιν ὀδόνησιν ἐχεύατο, ut postea Sturziius. Alexander Aphrodisiensis ὀδόνησιν et ἐχεύατο legit. Quum autem alii Aristotelis codices ἐχεύατο, alii λοχάζετο habeant, quæsierunt interpretes, utrum illud an hoc rectius esset. Verum qui ἐχεύατο tueri student ad ineptias confugiunt, velut Sturziius ἐχεύατο passiva potestate accipiendum dicens, ut sit *diffunditur* et ad accusativos κύκλοπα κούρην præpositionem ἀνά subaudiendam esse contendens hac sententia : *per circularem oculi pupillam sive pupulam*. Nihil difficile in altera scriptura λοχάζετο, in qua explicanda frustra laboravit Karstenius. Is enim sensum hunc esse arbitratur : « ignis oculis inclusus pupulam tenuissimis membranarum tanquam speculatorem occultit, sepsit. » Jam pupulam sepsit idem esse existimat quod sese sepsit, quia pupula oculi aciem contineat atque adeo oculi fax sit. Sed λοχάζεσθαι quod et ipse haud aliter atque λοχῆν ab Empedocle usurpatum esse reor adjuncto accusativo sic intelligo ut apud Herodot. lib. V, 121 Ἰλόχησαν τὴν ἐν Πηδάσῳ ὀδόν, *viam Pedasæam insidiis collocatis occuparunt et quasi implerunt*. Similiter Empedocles : λοχάζετο

κύκλοπα κούρη (i. e. κυκλοειδῆ), *circularem pupillam implet*. Hesychius quidem : λογάζει, ἐνεδρεύει; sed hic sola occupandi et implendi notio valet nullo insidiarum vestigio relicto. Quodsi λογάζετο pertinet ad illud tempus quo oculi formabantur, quod e verbis Aristotelis non patet, vertendum implebat vel occupabat. Pro λεπτήσιν δόνησιν, quod Bekkero et Karstenio arrisit, Osannus in Philemonis Grammat. p. 113 scribi voluit λεπτοσύνας. Neque vero metrum hac correctione eget, quum ultima in λεπτήσιν arsi produci queat. Vide adn. ad vs. 103. Huc accedit quod Bekkerus in uno codice emendatum invenit λεπτήσιν γ' ὁδύνησιν, si ea est emendatio vocanda. Sensus enim requirit quod Karstenius et Panzerbieterus suscipiati sunt, Steinius probavit, λεπτής εἰν ὁδύνησι.

Vs. 228 ἀμφινάοντος recte Aristotelis et Empedocleis editores; ἀμφινάεντος vel ἀμφινάεντος vitiose plerique codices, quæ scriptura in uno libro ita depravata est, ut in ἀμφὶ καέντος transierit.

Vs. 230-231. κορυφὰς κτλ.] Plutarchus de Orac. def. p. 418, vol. VII p. 647 ed. Reisk. : ἀλλ' ἴνα μὴ (κατὰ) τὸ Ἐμπεδοκλείου εἰπεῖν δοξῶ α κορυφὰς ἐτέρας ἐτέραις προσάπτων μύθων μήτε λέγειν ἀτραπὸν μίαν, » ἑάσατέ με τοῖς πρώτοις προσῆκον ἐπιθεῖναι τέλος. Versus constituit Xylander, mutato ἐτέραις in ἐτέραισι. Idem pro προσάπτων scribi voluit προσάπτειν. Karstenius Scaligero auctore pro ἐτέρας vulgavit ἐτέρησι et de Wytttenbachii sententia λόγων pro λέγειν. Utrumque cum Steinio probavi. De verborum Empedocleorum sententia nolim plura dicere quam quæ e Plutarchi loco concludi possunt. Videtur illud dictum in eos convenire qui, quum sibi non constant, diversissima miscentes, relicta de qua dicere instituerunt dicendi materia, ad aliud atque aliud argumentum transiunt.

Vs. 232. Plutarchus Non posse suaviter vivi sec. Epic. p. 1103, vol. IX, pag. 541 ed. Reisk. : καὶ δεῖ παρ' ὃ (leg. καὶ δις γὰρ ὃ) δὴ καλὸν ἐστὶν ἀκοῦσαι, κατὰ τὸν Ἐμπεδοκλέα. Scholiastes Platonis in Gorgiam pag. 124 ed. Ruhnck. δις καὶ τρίς τὸ καλόν, ὅτι γρηὶ περὶ τῶν καλῶν πολλάκις λέγειν. Ἐμπεδοκλέους τὸ ἔπος, ἀφ' οὗ καὶ ἡ παροιμία φησὶ γάρ

καὶ δις γάρ, ὃ δεῖ, καλὸν ἐστὶν ἐνίσπειν.

In Siebenkeesii Anecd. Gr. p. 33 exaratum est ὃ δὲ καλόν. E Plutarcho Karstenius et Steinius scribendum putarunt καὶ δις γὰρ ὃ δὴ καλόν ἐστὶν ἐνίσπειν (sic). Sturzius talem composuit versum :

δις γὰρ καὶ τρίς δεῖ ὃ, τι δὴ καλόν ἐστὶν ἐνίσπειν.

Hunc quum quid Empedocles scripserit incertum sit servandum esse duxi, hoc excepto quod παρ' ἐνίσπειν posui ἐνίσπειν. De ipso proverbio consule Zenob. 111, 33; Erasmi Adag. Chil. 1 cent. 11 p. 68; Sturz. in Comment. Soc. Phil. Lips. Tom. I, p. 272 et Stallbaum. ad Platonis Philebum pag. 198 (pag. 59 ed. Steph.).

Vs. 233-236. Εἰ δ' ἄγε—ἄπαντα] Clemens Alexandrinus Strom. V p. 674 Pott. : ἀμεινον δὲ ἐκδέχεσθαι τὸν αἰθέρα, πάντα συνέχοντα καὶ σφίγγοντα, καθὰ καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς φησιν· εἰ δ' ἄγε κτλ. Planum est his versibus Empedoclem singularem quandam de rerum principiis eorumque omnium quæ sub oculis cadunt origine disputationem exorsum esse.

Vs. 233. εἰ δ' ἄγε τοιῶν ἐγὼ Clem.; εἰ δ' ἄγε τοι λέξω Sylburgius cum Stephano in Poesi phil. p. 28; εἰ δ' ἄγε τοι μὲν ἐγὼ Potter.; εἰ δ' ἄγ' ἐγὼ τοι ῶν Sturzius; εἰ δ' ἄγε, ῶν τοι ἐγὼ λέξω Karstenius quem cum Steinio secutus sum. Præterea φλιν ἀρχῆν codices præbent; quod quum ferri nequeat cum Steinio ἡλίου ἀρχῆν scripsi. Post hunc versum Sturzius et Karstenius lacunæ signa posuerunt, Panzerbieterus unum deesse versiculum ratus locum sic corrigi :

εἰ δ' ἄγε, ῶν τοι ἐγὼ λέξω πρώτ' ἡλείοιο
(ὄμβρου τε χθονίης τε καὶ ἀπλέτου αἰθέρος) ἀρχῆν.

Sed horum nemo scriptoris mentem assecutus videtur.

Vs. 234. In codicibus est : ἐξ ὧν δὴ ἐγένοντο τὰ ῶν ἐσορώμενα πάντα, quod Scaliger mutavit in ἐξ ὧν ἐξεγένοντο, Karstenius in ἐξ ὧν (vel ἐκ τῶν) δὴ γεγάσσι. Neutra emendatio satisfacit. Nam illud ἐξ ὧν non habet quo referatur. Itaque ne Steinius quidem explicationem probamus membranarum scripturam in hunc modum vertentis : « dicam tibi principia atque originem solis, unde nempe orta sint quæ nunc conspiciuntur, terra, mare » etc. Quippe desideratur particula qua orationis membra colligantur. Quamobrem suspicor Empedoclem posuisse : καὶ τίνος ἐξεγένοντο κτλ. in hanc sententiam : dicam tibi solis originem atque unde orta sint etc.

Vs. 235-236. ἀήρ—ἡδ' αἰθῆρ σφίγγων περὶ κύκλον] Aer ab Empedocle aliis locis vocatur αἰθῆρ. cf. vs. 60 et 79. Hic aer ab æthere sic discernitur, ut non tam diversa elementa, quam diversæ coeli partes his nominibus designentur. Apud Empedoclem περὶ κύκλον idem valet quod vulgo περὶ κύκλω sive περικύκλω. Cf. Bernhardi Synt. ling. Gr. pag. 260. qui cum hoc confert Platon. Critia p. 117 C. Quod quamvis minime dubium sit, tamen Karstenius legi vult σφίγγων περικύκλω

i. e. περιφερής hoc sensu : « aether circumactus sive circumactu suo omnia coercens vel continens. » Utrumque æque commodum est; sed prius Empedocleum esse arbitror.

Vss. 237-239. εἴπερ ἀπειρονα — Ἰδόντων] Aristoteles de Melisso, Xenophane et Gorgia cap. 2 pag. 32 ed. nostr. : δηλοὶ δὲ καὶ δ' Ἐμπεδοκλῆς ἐπιτιμᾷ γάρ, ὡς λεγόντων τινῶν τοιαῦτα, ἀδύνατον εἶναι οὕτως ἐγόντων, ζυμβαίνειν αὐτά· εἴπερ ἀπειρονα κτλ. Idein de Cælo II, 13 pag. 294 a ed. Bekker. : οἱ μὲν γὰρ διὰ ταῦτα ἀπειρον τὸ κάτω τῆς γῆς εἶναι φασιν, ἐπ' ἀπειρον αὐτὴν ἐβρίζωσθαι λέγοντες, ὡς περ Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος, ἵνα μὴ πράγματ' ἔγωσι ζητοῦντες τὴν αἰτίαν· διὸ καὶ Ἐμπεδοκλῆς οὕτως ἐπέπληξεν εἰπὼν ὡς (leg. αὐτοῖς ἐπέπληξεν εἰπὼν ὧδε)· εἴπερ ἀπειρονα κτλ. Simplicius de Cælo f. 127 a. Versum 238 cum sequenti citat Clemens Alexandrinus Strom. VI pag. 688 D. Quæsitum a veteribus est, utrum aer atque item terra finita essent an infinita. Huc spectant hi Empedoclis versus. Quam autem, ne de aliis loquar, Xenophanes terram suis radicibus ac fundamentis nixam in infinitum pertinere statuisset similemque de aeris infinitate sententiam tulisset, Aristotele teste his versibus ab Empedocle reprehensus est. Disputavi de illa Xenophanis opinione ac de hoc Empedoclis loco jam ad Aristot. de Melisso etc. pag. 31 et 32. Deest apodosis in versibus Empedocleis, sed ex iis quæ ab Aristotele prodita sunt facile intelligitur vatem Agrigentinum sic esse philosophatum, ut diceret singulas mundi partes, ætherem, aerem, mare, terram, certis finibus circumscriptas esse, quia reliquis locus non foret, si, ut quidam effutiunt, aer et terra infinita essent. Cæteroque ἀπειρών minus usitatum quam ἀπειρος alio etiam loco Empedocles habet. Cf. vers. 167. Præterea δαψιλός pro δαψιλῆς agnoscit Hesychius, ex hoc fortasse Empedoclis versu ductum. Porro pro βροτίων, quod comparat in omnibus libris apud Aristotelem de Melisso. l. c., altero Aristotelis loco et apud Clementem exstat γλώσσης, pro βρήντα vero ἄθόντα mala est Clementis membranarum scriptura, in quibus etiam εἰδόντων pro ἰόντων legitur.

Vs. 240. ἥλιος δῆυβελῆς κτλ.] Plutarchus de fac. Orb. lun. p. 920 : vol. IX p. 642, τὸν ἥλιον δῆυν ἀπαντῶντα καὶ πλήκτην, ὡς που καὶ Ἐμπεδοκλῆς τὴν ἑκατέρωθεν (ἡλίου καὶ σελήνης) ἀποδίδωσιν οὐκ ἀγῶος διαφορᾶν,

ἥλιος δῆυμελῆς ἢ δὲ λαΐνα σελήνη.

τὸ ἐπαγωγὸν αὐτῆς καὶ Ἰαρόν καὶ ἄλυτον οὕτω προσσηγορίας. Empedoclis versum a librariis depravatam esse in promptu est. Pro δῆυμελῆς Xy-

lander legendum proposuit δῆυβελῆς, quod Hutteno etiam, Wytenbachio et aliis placuit. Quippe nemo ignorat Apollinis βέλη, de quibus præter poetas vide Macrobi. Saturn. I, 17. Huc accedit Plutarchi auctoritas verbis δῆυς καὶ πλήκτης hoc vocabulum explicantis. Sed istud λαΐνα σελήνη *lapidea luna* quod Empedocleum esse Sturzium opinatur nos cum aliis ineptum judicamus. Neque enim huic notioni Plutarchi interpretatio τὸ ἐπαγωγὸν αὐτῆς καὶ Ἰαρόν καὶ ἄλυτον respondet. Quocirca Xylander ἢ δ' αὖ vel ἢδ' αὖ Ἰάειρα σελήνη conjecit Hesychio duce, apud quem legitur Ἰάειρα, σελήνη. Atqui hæc Hesychii glossa sine dubio ex alio Empedoclis loco (vid. vers. 243), non ex hoc petita est. Etsi vero Huttenus, Wytenbachius, Steinius Xylandri conjecturam receperunt, minime tamen in illam Plutarchi interpretatio convenit. Cur enim tribus vocabulis uteretur Plutarchus, si una esset vox Ἰάειρα exponenda? Nempe hæc nomine Ἰαρόν satis illustratur. Karstenius suo periculo scripsit ἀγλαίσεωσ. Mihi Plutarchi verba spectanti probabile visum est Empedoclem posuisse : ἥλιος δῆυβελῆς, ταρπηὴ δ' Ἰαρή τε σελήνη, *sol acute jaculans*, i. e. telis acutis omnia petens (δῆυς ἀπαντῶν καὶ πλήκτης), *jucunda vero lætaque luna*. Nimirum ita eam appellavit poeta, quod ejus aspectus neminem lædit ipsaque citra molestiam conspicitur (διὰ τὸ ἄλυτον), adeo ut idcirco quia læta est (διὰ τὸ Ἰαρόν) contemplantium oculis alliciat (διὰ τὸ ἐπαγωγόν).

Vs. 241. ἀλλ' ὁ μὲν κτλ.] servarunt Etymolog. M.; Orionis Etym.; Suidas in v. ἥλιος; Macrobi. Saturn. lib. I, 17; Cramer. Anecd. tom. II p. 444; sed est quædam lectionis discrepantia. Etym. M. ἥλιος — παρὰ τὸ ἄλλος τὸ συνηθροισμένον πῦρ. λέγεται γὰρ παρὰ τὸ ἀλλίω (ἀλίω) τὸ συναθροίζω, ὡς Ἐμπεδοκλῆς.

ἀλλ' ὁ μὲν ἀλισθεὶς μέσον οὐρανὸν ἀμφιπολεῖ.

Suidas : ἥλιος, ἀπὸ τοῦ ἀλλίζεσθαι ἐν ταῖς ἡμέραις. — ὁ δὲ ἥλιος ἀπὸ τοῦ ἀλεινέειν, ὃ ἐστὶ θερμαίνειν καὶ διαχεῖν. τινὲς δὲ ἀπὸ τῆς γινομένης διαπνεύσεως ἐκ τοῦ στόματος πρὸς τοὺς δακτύλους, ὃ λέγεται αἰεῖν καὶ ἄζειν κατὰ μίμησιν τῆς φωνῆς θαλάσσης τοῦ στόματος. Ἐμπεδοκλῆς.

ἀλεισθαι μέγαν οὐρανὸν ἀμφιπολεῖν.

Corrupte item Cramer Anecd. l. c., ubi ἀλεισθαι et ἀμφοπολεῖ exstat. Macrobius Saturn. I, 17 : Apollo ἐλελεὺς appellatur, ὅτι συναλισθέντος πολλοῦ πυρὸς περιπολεῖ; vel ut ait Empedocles : οὐνεκ' ἀναλισθεὶς μέγαν οὐρανὸν ἀμφιπολεῖ. « Ergo Macrobio auctore participium illud vertendum *collecto igni*

sive *collectum ignem continens*. Versum edidi ut exhibet Etymologus, hoc excepto quod μέγαν pro μέσον Sturzii et Karstenii exemplo e Suida et Macrobio sumsi. Constat autem veteres de etymologia nominis ἥλιος sæpe commentatos esse. Sic Plato Cratyl. p. 409 A : ἥλιος (dorice) οὖν εἶη μὲν ἂν κατὰ τὸ ἀλλίξειν εἰς ταῦτ' οὗτος ἀνθρώπου, ἐπειδὴν ἀνατελεῖ· εἶη δ' ἂν καὶ τῷ περὶ τὴν γῆν ἀεὶ εἰλεῖν ἰών. Quodsi Empedocles similiter philosophatus est, versum sic scribi oportet : οὕνεκεν ἀλισθεὶς μέγαν κτλ. Sed incerta res est. Quum autem ἀλλίξειν non solum *congregandi* significationem habeat, sed etiam *volvendi* (cf. Hesych. v. ἀλίσσας), posteriorem hic secutus sum. Denique notandum primam huius verbi literam a poetis arsi, cuius vis in aliis quoque vocabulis cernitur (cf. ad vers. 103), hic produci.

Vs. 242. ἀνταυγῆ κτλ.] Plutarchus de Pyth. orac. pag. 400, vol. VII p. 574 ed. Reisk. : ὁμαίς δὲ τοῦ μὲν Ἐμπεδοκλέους καταγελάττε φάσκοντος τὸν ἥλιον περὶ γῆν (Wyttenb. περιαιυγῆ) ἀνακλάσει φωτὸς οὐρανοῦ γεγόμενον, αὐδὶς ἀνταυγῆν πρὸς Ὀλυμπον ἀταρβήτοις προσώποις. Galenus de usu part. lib. III, 3, T. IV p. 343 F : τὸ οἰεσθαι διὰ τοῦτο ὀρθῶς ἐστάναι τὸν ἀνθρώπον, ἵν' εἰς τὸν οὐρανὸν ἐτοιμῶς ἀναβλέπη καὶ λέγειν ἔχη, Ἄνταυγέω τὸν Ὀλυμπον κτλ. Quod Plutarcho teste Empedocles de sole dixit, id Galenus ad hominem cœlum intuentem transtulit. Id tantum quærendum scripseritne Empedocles τὸν Ὀλυμπον ἀνταυγῆ ut Euripides Orest. vs. 1520, ἀπεγε φάσανον· πῆλας γὰρ δεῖνδρον ἀνταυγῆ φόνον, an πρὸς Ὀλυμπον. Ego cum Karstenio et Steinio hoc prætulī, quia ἀνταυγῆν proprie verbum neutrum est. Cf. Nækius Chær. p. 178. Sturzii typographorum fortasse errore vulgavit ἀνταυγῆ τὸν Ὀλυμπον. Cæterum de Empedocleis sententia sol e lucis cœlestis splendore ortus speculi instar repercussa imagine eo unde accipit lucem assidue regerit. Concinit autem ἀνταυγῆ πρὸς Ὀλυμπον fere cum versu 247, ubi similiter poeta de luna solem intuente ait ἀθρεῖ μὲν γὰρ ἄνακτος ἐναντίον ἀγέα κύκλον. Est autem Ὀλυμπος h. l. idem qui οὐρανός, purissimus cœli orbis. Cf. Parmen. vs. 141. Cui Empedocle recte comparavit Karstenius versum illum ex oraculo, quem excitat Proclus in Timæum pag. 279 (p. 677 ed. Schneid.)

ἥλιος πάρεδρος ἐπισκοπέων πόλον ἄγνόν,

ubi Schneiderus legi vult ἡλιοῖο πάρεδρος. Ego nihil mutandum censeo, quum versus antecedentes et sequentes interciderint.

Vs. 243. ἡ δὲ φλῶξ κτλ.] Simplicius in Arist. Phys. I, f. 74 b hunc versum inter alia affert

exempla, quæ argumento sunt Empedoclem in rerum naturalium explicatione haud raro ad fortunam et casum (τύχην, τυχεῖν) confugisse. Sed libri manu exarati mendose habent : ἡ δὲ φλῶξ ἰλάειρα μινυνοθαδῆς φύγε γαίης. Quamobrem Sturziius φύγε mutavit in τύχε, relicto γαίης, secutus nisi fallor Xylandrum qui in adnotationibus ad Plutarch. libellum de Fac. orb. lun. versum sic interpretatur : « Obtigit et flammæ lunari portio terræ. » Vitavit hic ineptias. Nam γαίη μινυνοθαδῆη significat *terram exigui temporis*, quod ferri non potest. Quæ quum ita sint, Karstenius expulso γαίης substituit αἰσῆς, Steinius minus recte αὐγῆς. Liquet autem referri hæc verba ad plenilunium quod cito transit. Huc pertinent duæ Hesychii glossæ : ἰλάειρα, σελήνη, et μινυνοθαδῆα, ἡ σελήνη, ἀπὸ τοῦ μινυνοθεῖν. Vox ἰλάειρα quæ apud alios scriptores non legitur accedit ad similitudinem epicorum nominum ἀντιάειρα, βιοθρέπειρα, πρέσθειρα et aliorum.

Vs. 244. ὡς αὐγῆ κτλ.] Plutarchus de Fac. orb. lun. pag. 929, vol. IX p. 673 ed. Reisk. : ἀπολείπεται τοῖνον τὸ τοῦ Ἐμπεδοκλέους ἀνακλάσει τινὶ τοῦ ἡλίου πρὸς τὴν σελήνην γίνεσθαι τὸν ἐνταῦθα φωτισμὸν ἀπ' αὐτῆς. ὅθεν οὐδὲ θερμὸν οὐδὲ λαμπρὸν ἀφικνεῖται πρὸς ἡμᾶς ὥσπερ ἦν εἰκός, ἐξάφειως καὶ μίξεως φώτων γεγεννημένης· ἀλλ' οἷον αἶ τε φωναὶ κατὰ τὰς ἀνακλάσεις ἀμαυροτέραν ἀναφαίνουσι τὴν ἡγῶ τοῦ φθέγματος, αἶ τε πληγαὶ τῶν ἀφαλλομένων βελῶν μαλακώτεραι προσπίπτουσιν, « ὡς αὐγῆ τύψασα σεληνάτης κύκλον εὐρύον, » ἀσθενῆ καὶ ἀμυδρὰν ἀνάβροϊαν ἴσχει πρὸς ἡμᾶς, διὰ τὴν κλάσιν ἐκλυομένης τῆς δυνάμεως, i. e. » Restat igitur, ut verum sit Empedocleis illud placitum, fieri quodam luminis solaris ad lunam repercussu, ut res quæ hic sunt ab ea collustrentur. Unde sequitur, ut neque calidum neque splendidum lumen ad nos perveniat, quod futurum videbatur, si inflammatio et permixtio luminis fieret. Sed quemadmodum voces repulsæ obscuriorem sonum referunt et repercussorum telorum ictus leniores accidunt : *sic solis fulgor feriens latum lunæ orbem* hebetior et languidior ad nos redundat, propter fractionem vi ejus debilitata. » Præclara hæc quæ Plutarchus utitur similitudo magnam partem e vatis Agrigentini carmine sumta videtur. Versatur enim Empedocles libenter in rerum similitum comparatione. Quare ne quod orationis Empedocleæ vestigium periret, totum locum laudavi et latinum feci.

Vs. 245. κυκλοτερές κτλ.] exstat apud Achillem Tatium Introd. in Arat. c. 21; pag. 83 ed. Antv. Eodem fere modo Parmenides vs. 144 pag. 120 ed. nostr. de luna :

νυκτιφαῖς περὶ γαίαν ἀλώμενον ἀλλότριον φῶς,

quem versum Empedocles haud scio an imitatus sit. Sententiam hic expressam non unius fuisse Empedoclis indicant Achillis Tatii verba quæ præcedunt : ἡ πλειών δόξα πρώτην τὴν σελήνην λέγει· ἐπει καὶ ἀπόσπασμά τοῦ ἡλίου λέγουσιν αὐτὴν, ὡς καὶ Ἐμπεδοκλῆς κτλ.

Vs. 246. ἄρματος κτλ.] Plutarchus de Fac. orb. lun. p. 925, vol. IX p. 658 : (ἡ σελήνη) τῶν μὲν γ' ἄστρον κατωτέρω τοσοῦτον ἔστιν, ὅσον οὐκ ἂν τις εἶποι μέτρον. . . . τῆς δὲ γῆς τρόπον τινὰ φαίνει, καὶ περιφερομένη πλησίον, « ἄρματος ὡσπερ ἔχνος ἀνελίσσεται (φῆσιν δ' Ἐμπεδοκλῆς) ἤτε περὶ ἄκραν. » Versum Empedocleum multimodis interpretes e verbis a Plutarcho servatis elicere conati sunt. Wytttenbachius posuit : ἄρματος ὡσπερ ἂν ἔχνος ἐλίσσεται, ἡ περὶ ἄκραν. Contra Sturzius scripsit : ἡ περὶ γῆν ὡς ἄρματος ἔχνος ἐλίσσεται ἄκραν, Karstenius : ἄρματος ὡσπερ ἔχνος ἀνελίσσεται γῆν περὶ ἄκραν, Panzerbieterus : ἄρματος ὡσπερ ἔχνος νόση ἀνελίσσεται ἄκρη vel ἄρματος ὡς περὶ χνοῖη ἐλίσσεται, ἤτε . . . Steinius omni conjectura abstinuit. Ego Empedoclem suspicor exarasse : ἄρματος ὡς ἔχμος περὶ γῆν ἀνελίσσεται ἄκραν, luna velut orbita curvus circa terræ oram subvolvitur. Eodem modo ἀνελίττεσθαι usurpat Aratus Phæen. vs. 714.

Vs. 247. ἀθραὶ κτλ.] laudatur a Grammatico in Bekkeri Anecd. vol. I p. 337. Poetæ verba apertum est ad lunam referri. Sic etiam Parmenides vs. 145, αἰεὶ πατταίνουσα πρὸς αὐγὰς ἡελίοιο. Quocirca ἀθραὶ quod est apud Grammaticum Karstenius recte mutavit in ἀθραὶ. Notabile est nomen ἀγῆς cuius causa hic versiculus a Grammatico citatur pro composito αὐγῆς. Ut enim Parmenides vs. 134 habet : σήματα καὶ καθαρθῆς αὐγῆς ἡελίοιο, ita hic Empedocles ἀγῆα κύκλον dixit. Utrumque modo rotundum, modo sanctum interpretantur Grammatici; qua de re alii accuratius egerunt. Nos apud Parmenidem de rotundo, hic de sancto intelligimus. Cæterum penultimæ quæ corripitur solet productio apud Parmenidem et hoc loco arsi attribuenda est.

Vs. 248—250. ἐπισκίασεν δὲ—μήνης] Plutarchus de Fac. Lun. p. 929, vol. IX p. 672 ed. Reisk. : αὐτὴ τε γὰρ (ἡ σελήνη) ἀδηλός ἐστι τῆνικαῦτα, κακείνον (τὸν ἡλίον) ἀπέκρυψε καὶ ἠφάνισε πολλάκις, « ἀπεσκίασε δὲ οἱ αὐγὰς, ὡσπερ φῆσιν δ' Ἐμπεδοκλῆς, ἔστ' αἶαν καθύπερθεν, ἀπεσκνίφωσε δὲ γαίης τόσσον ὅσον τ' εὖρος ἐπλετο γλαυκώπιδος μήνης, » καθάπερ εἰς νύκτα καὶ σκότος, οὐκ εἰς ἄστρον ἕτερον τοῦ φωτὸς ἐμπιστότος. Pro ἀπεσκίασεν Xylander et Scaliger conjecerunt ἀπεσκιάσεν, minus recte Bergkiiu ἀπισκίασεν, Steinius ἐπισκίασεν. Præterea ἔστ' αἶαν Xylander bene convertit in εἰς γαίαν, Sturzius perperam in ἔστ' ἐπ' αἶαν, Steinius ne percepta qui-

dem sententia ἰσταμένη καθύπερθεν initio versus poni jussit. Nam quod hanc correctionem Stobæi Ecl. phys. I, 25 pag. 350 firmari ait fallitur. Quippe quæ ibi leguntur ἐκλειψιν δὲ γίνεσθαι σελήνης αὐτὸν ἐπερχομένης, his contrarium probatur. Etenim Empedocli placebat luna subeunte, non superstante solem deficere. Porro ἀπεσκνίφωσε Karstenius mutavit in ἐπεσκνίφωσε, quod minime necessarium. Ultimam denique versum Xylander et Scaliger in hunc modum restituerunt : τόσσον ὅσον τ' εὖρος γλαυκώπιδος ἐπλετο μήνης. Sic autem explicatur hoc loco solis defectio, ut ejus radii lunæ objectu intersepi dicantur : ἡ σελήνη ἀπεσκιάσασε τὰς τοῦ ἡλίου αὐγὰς τὰς καθύπερθεν (ἀνωθεν) εἰς τὴν γῆν τεταμένας. Hinc Lucretius lib. V, 751 seqq.

nam cur luna queat terram secludere solis lumine et a terris altum caput obstruere eii, obijciens cæcum radiis ardentibus orbem.

De epitheto γλαυκώπις tenenda quæ refert Plutarchus libro de Orb. Lun. p. 934, vol. IX p. 689 ed. Reisk. Is, auroram versus, inquit, luna colorem accipit κυανοειδῆ καὶ χαροπὴν, ἀφ' ἧς δὴ καὶ μάλιστα γλαυκώπιν αὐτὴν οἱ ποιηταὶ καὶ Ἐμπεδοκλῆς ἀνακαλοῦνται. Huc pertinet Agesianactis de luna dictum apud Plutarch. l. c. pag. 920 :

πᾶσα μὲν ἤδη πέριξ πυρὶ λάμπεται, ἐν δ' ἄρα [μέσση] γλαυκότερον κυάνοιο φαίνεται ἤτε κούρης δῆμα καὶ ὑγρά μέτωπα.

Quapropter illud epitheton de luna usurpatum albertem ejus splendorem notat.

Vs. 251. νύκτα δὲ κτλ.] Plutarchus Qu. Platon. p. 1006, vol. X pag. 185 : οἱ γὰρ τῶν ὠρολογίων γνώμονες οὐ συμμεριστάμενοι ταῖς σκιαῖς, ἀλλὰ ἐστῶτες, ὄργανα κατ' χρόνον μέτρα γεγονάσι μιμούμενοι τῆς γῆς τὸ ἐπιπροσθῶν τῷ ἡλίῳ περὶ αὐτὴν ὑποπερμένω, καθάπερ εἶπεν Ἐμπεδοκλῆς, νύκτα δὲ κτλ. i. e. « etenim horologiorum quoque gnomones non quia una cum umbris locum mutant, sed quia suo in loco persistent, instrumenta sunt dimetiendi temporis : eoque terram imitantur, quæ solis infra ipsam delati lumen intercipit, sicut ait Empedocles » etc. Id. de Fac. orb. lun. IX p. 752 : τὴν δὲ νύκτα ποιηταὶ μὲν ἐκ γῆς γεγονέναι μυθολογοῦσι, μαθηματικοὶ δὲ σκιᾶν γῆς οὖσαν ἀποδεικνύουσιν, ἀντιπραττούσης πρὸς τὸν ἡλίον. Simpliciter Plinius Hist. nat. II, 10 : « Noctem (Empedocles) negat aliud esse quam terræ umbram. » Pro ὑφισταμένη Scaliger non male Plutarchi verbis convenienter conjecit ἐφισταμένη, sed servanda est vulgata.

Vs. 252. νυκτὸς κτλ.] Idem Synpos. VIII, 3 p. 720, vol. VIII p. 875. σκοτεινὸς γὰρ ὢν δ' ἀήρ κατ' Ἐμπεδοκλία « νυκτὸς ἐρημαίης ἀλαώπιδος. » Ita recte Xylander pro membranarum scriptura ἀγλαώπιδος. Hesychius : ἀλαῶπιν· σκοτεινήν, οὐ βλέπουσαν.

Vs. 253—254. καὶ μέλαν—ἀντροίς] sic interpretatum sum Empedoclis verba, quæ e codice Mediolanensi Plut. Quæst. natur. 39 sumpta latina fecit Gybertus Longolius, Empedocleis versibus primum intulit Steinius. Cæterum Plutarchi verba latina (ap. Dübn. p. 1126) hæc sunt : « Cur aqua in summa parte alba, in fundo vero nigra spectatur? An quod profunditas nigredinis mater est cæt.? Superficies autem, quoniam continuo a sole afficitur, candorem luminis recipiat oportet. Quod ipsum et Empedocles approbat :

Et niger in fundo fluvii color exstat ab umbra, atque cavernosis itidem spectatur in antris. »

Vs. 255. πολλά δ' κτλ.] Proclus in Tim. III p. 141 (pag. 335 ed. Schneid.) : καὶ γὰρ ὑπὸ γῆς ῥυακίς εἰσι πυρός, ὡς πού φησι καὶ Ἐμπεδοκλῆς, « Πολλά δ' ἐνεργε οὐδεὸς πυρὰ καίεται. » καὶ οὐ δεῖ θαυμάζειν, πῶς οὖν ἐν ὕδατι ὄν τὸ πῦρ οὐ σβέννυται· χωρεῖ γὰρ πάντα δι' ἀλλήλων, καὶ ἔστι τὸ ἐπικρατοῦν ἄλλο ἐν ἄλλοις, καὶ ἔστι καὶ τὸ φῶς πῦρ διὸν διὰ πάντων. Recte Sturzium pro Procli ἐνεργε οὐδεὸς substituit ἐνεθ' ὕδατος quod sensus et metrum flagitat.

Vs. 256. φῶλον ἀμουςον κτλ.] Plutarchus Synpos. V extr. vol. VIII p. 733 affert hunc versum eo consilio ut probet nullum neque terrestrium animalium nec volucrium genus esse æque fecundum ac pisces. Itaque quum vulgo πολυσπερῆς late multumque disseminatus sit, apud Empedocleni valeat oportet multum seminans, quod de fecunditate accipi convenit, ut jam Stephanus in Thes. Ling. Gr. Vol. III pag. 932 F intellexit. Quare non est cur Karstenio assentiamur pro πολυσπερῶν legendum proponenti πολυσπορέων quod usu caret, etsi eo quo ipse vult sensu πολυσπόρων si metrum pateretur dici posse non diffiteor. De nomine καμασῆνες ejus genitivum plur. καμασῆνων pro καμασηνῶν, ut est in membranarum, scripsi vide infra ad vers. 281. Refertur autem ἄγουσα ad θάλασσα, quæ vox cum antegressis versibus intercidit.

Vs. 257. ἄλις κτλ.] servavit Hephæstion Enchir. c. 1 pag. 4 ed. Gaisf. Codex Cantabrigiensis habet ἰωσμένως; Hephæstionis editio Florentina ἰωσ μένος, quod Gaisfordius, Dorvillio auctore, recepit hoc sensu : (ἡ) ἄλις ἐπάγη ῥιπήσιν, ἰωσ μένος ἡλιόιο . . . mare (boreæ) impetu fuit concretum, donec vis solis (illud solveret). Rectius Tur-

nebus rescripsit ἰωσμένως quod cum nomine ἄλις ita jungitur ut hoc de sale vel de maris *salsugine* accipiatur, quum mare intelligi non possit nisi quum femininum est ἡ ἄλις.

Vs. 258. γῆς κτλ.] effecit Steinius ex Aristotelis Meteor. II, 2 : ὁμοίως δὲ γελοῖον καὶ εἰ τις εἰπὼν ἰδρῶτα τῆς γῆς εἶναι τὴν θάλατταν οἰεταί τι σαφεὲς εἰρηκέναι, καθάπερ Ἐμπεδοκλῆς. Plutarchus de Plac. phil. 111, 16 : Ἐμπεδοκλῆς (θάλασσαν) ἰδρῶτα τῆς γῆς ἐκκαιόμενης ὑπὸ τοῦ ἡλίου διὰ τὴν ἐπὶ τὸ πλεῖον πύλησιν (λέγει), i. e. « Empedocles mare esse dicit sudorem terræ, adustæ a sole, eumque nimia sui compressione emittentis. » Cf. Clem. Alex. Strom. p. 676, Porphy. Vit. Plot. c. 41; Plutarch. de Is. et Osir. pag. 365, B.

Vs. 259-260 μακρῆσι—ἄλλως] habet Aristoteles ed Gen. et Corr. II, 6 (vid. ad v. 261) pag. 334 a. ed. Bekker. Id. Phys. II, 4 pag. 196 a. ed. Bekker. : Ἐμπεδοκλῆς οὐκ αἰετὸν ἀνωτάτω ἀποκρινεσθαί φησιν, ἀλλ' ὅπως ἀν τύχη. λέγει γοῦν ἐν τῇ κοσμοποιῳ, ὡς οὕτω συνέκρυσσε κτλ. Cæterum βρίζους posui cum Scaligero et Karstenio; codd. βρίζαις.

Vs. 261. καρπαλίμως κτλ.] Eustathius ad Odys. lib. I vs. 320, pag. 1419 (ex Herodiano περὶ σχημ. Ὀμηρ. v. Creuzer. ad Plot. de Pulchr. p. 197) : τὸ ἀνόπαια—δοκεῖ τισι ἀντι τοῦ ἀνωφερῆς εἶναι ὀρηκόμενος ἐκ τῶν Ἐμπεδοκλέους εἰπόντος ἐπὶ πυρός τὸ « καρπαλίμως ἀνόπαιον. » Aristoteles de Gen. et corr. II, 6 p. 334 a. ed. Bekker. : διέκρινε μὲν γὰρ τὸ νεῖκος, ἡνέθη δ' ἀνω δ' αἰθῆρ οὐχ ὑπὸ τοῦ νείκους, ἀλλ' ὅτι μὲν φησιν ὡς ἀπὸ τύχης· « οὕτω γὰρ συνέκρυσσε κτλ. », ὅτι δὲ φησι περυκέναι τὸ πῦρ ἀνω φέρεσθαι· « δ' δ' αἰθῆρ, φησί, μακρῆσι κτλ. » De voce ἀνόπαιον, cujus auctorem etiam Homerum adhibent Odys. lib. I vs. 320 dicentem ὄρνις δ' ὡς ἀνόπαια (vel ut Herodianus vult ἀνοπαία) εἰέπτατο veterum opinionones collegit Henr. Stephanus Thes. Ling. Gr. tom. V sive Append. p. 454. Karstenius Empedoclem scripsisse conjicit (πῦρ μὲν ὄρουσε) καρπαλίμως ἀνόπαιον, quum ignem primum emicuisse inter plerosque auctores conveniat. Cf. Ovid. Metam. I, 26. Atqui incertum est, quomodo Empedocles in his rebus exornandis versatus sit, variæ autem sunt versus resarciendi rationes, velut : ἐκθορε μὲν πρῶτον πῦρ καρπαλίμως ἀνόπαιον.

Vs. 262-270. ἀρθμια—δργή] Simplicius Phys. I, f. 34 a. b. Vss. 267 et 268 ἐχθρά—ἐκμάττοις etiam Theophrastus de Sensu s. 16 p. 653 : ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τὴν ἡδονὴν καὶ λύπην ὁμολογουμένως ἀποδίδωσιν, ἥδεσθαι μὲν ποῶν τοῖς ὁμοίοις, λυπεῖσθαι δὲ τοῖς ἐναντίοις· ἐχθρά γὰρ εἶναι· διὸ πλείστον ἀπ' ἀλλήλων διέχουσιν κτλ. Hos versus Sturzium ad elementorum descriptionem rettulit, Karstenius e

Theophrasti loco colligens verba hæc ab Empedocle ad aperiendam voluptatis et doloris naturam esse adhibita iis fragmentis in quibus de mortalium ingenio et sensu agitur ea inseruit. Nos in hac fragmentorum paucitate ac depravatione minus de sede hujus loci quam de ejus emendatione et interpretatione solliciti fuimus. Placuit igitur Empedocli elementorum genera et partes alia congruere inter se, alia discrepare: illa facile coalescere et amice conspirare, hæc odisse inter se et discordare; illis coeuntibus voluptatem, his, dolorem nasci.

Vs. 262. ἄρθμια κτλ.] Simplicius ed. Ald. habet: ἄρτια μὲν γὰρ αὐτὰ ἑαυτῶν πάντα μέρεσσιν. Verba αὐτὰ et πάντα transposuit Sturzius, præterea quoniam pro ἄρτια Simplicii cod. D. præbet ἄρθμια, μέλεισιν autem elegantius videtur, Karstenius edidit: ἄρθμια μὲν γὰρ πάντα ἑαυτῶν αὐτὰ μέλεισιν. Neque tamen hæc corrigendi versiculi ratio Panzerbietero satisfacit legendum proponenti: ἄρθμια μὲν γὰρ τ' αὐτὰ ἑαυτῶν πάντα μέρεσσιν. Sed hic quoque versus insuavis atque Empedocle indignus est. Quare Steinii exemplo rescripsi: ἄρθμια μὲν γὰρ πάνθ' αὐτῶν ἐγένοντο μέρεσσιν.

Vs. 263. Verba ἠλέκτωρ—θάλασσα, protasi et apodosi interjecta, per appositionem vocabulo πάντα adjuncta sunt. Quum autem ἠλέκτωρ alias sit sol ut apud Homerum Iliad. lib. VI, 513 τεύγεσι παμφαίνων ὡς ἠλέκτωρ Ὑπερίων, et lib. XIX, 398, Empedocles hoc nomine pro igne usus est, Similiter οὐρανόν hic aerem esse vult, θάλασσαν aquam. Etenim elementorum appellationes, quemadmodum poesis ratio fert, sæpius variavit.

Vs. 264. ὄσσα κτλ.] Legebatur ὄσσα φιν ἐν θνητοῖσι κτλ. quod per se intelligi potest quæcumque ipsis etc., si φιν h. l. doricum esse pro σφιν statuamus, e posterioribus Callimachum etiam et Nicandrum auctores citantes qui hanc formam frequentarunt. Atqui non credo Empedoclem semel posuisse φιν pro σφιν vel σφίσιν, ut alibi dicit, quia antiquiores poetæ in hujusmodi rebus sibi constare solent. Male Panzerbieterus conjecit ὄσσα τιν' quæ junctura quæstionibus obliquis relinquenda. Quapropter Steinio præeunte φιν converti in νυν. Est vero, ne quid dubii remaneat, hic verborum ordo: πάντα ἐγένοντο ἄρθμια (τοῖς) αὐτῶν μέρεσσιν (οἶον ἠλέκτωρ κτλ.) ὄσσα ἀποπλαγθέντα (ἀπ' αὐτῶν) πέφυκέν νυν ἐν θνητοῖσιν. Sententia satis plana. Elementa amica sunt suis quæque partibus, inde delibatis et ex immortalis stirpe in mortalem naturam depressis et quasi demersis, sive in mortalia corpora mutatis.

Vs. 265. ὡς δ' αὐτως] Ita cum Steinio exaravi;

ὡς δ' αὐτως Sturzius et Karstenius. Verba ὄσα κρᾶσιν ἐπαρκία μᾶλλον ἔασιν interpretatione potius quam emendatione egent. Karstenius expulso ἐπαρκία versui intulit ἐπαρτία congruum valere dicens. At ἐπαρτής appellatur paratus vel qui est in promptu. Item Panzerbieterus nulla necessitate subactus auctor fuit, ut pro ἐπαρκία apud Empedoclem ἐπάριμενα reponeretur. Quod enim ait requiri adjectivum, quod idonei significationem habeat: id recte quidem monet, sed ea notio vulgata lectione continetur. Nam si quid ad miscendum sufficit (ἐπαρκές ἐστι): id idoneum ad mixturam faciendam sit necesse est. Licet autem ἐπαρκές dativum asciscere soleat, tamen ne accusativum quidem κρᾶσιν simpliciter ac nude positum, quo sensu Græci κατὰ κρᾶσιν dicere consueverunt, repudiandum esse apparet. Hoc vero quod caput rei est silentio transeunt Karstenius et Panzerbieterus.

Vs. 266. ἀλλήλοισι κτλ.] Verba δμοιωθέντ' Ἀφροδίτῃ eodem sensu dicuntur quo apud Simplicium ad Aristot. lib. II de Coel. fol. 129 a. ὄσα νῦν φαίνεται ἀρμωσθέντα Ἀφροδίτῃ (leg. Ἀφροδίτῃ), quem locum ex Empedocle, ut ait Stagiritæ interpres, petitum jam Sturzius comparavit. Sed inspiciendi codices, ut quid auctoritatis Aldino exemplo tribuendum sit apparet.

Vs. 267. ἐχθρὰ δ' ἀπ' ἀλλήλων κτλ.] Apud Aldum versus sic scribitur: ἐχθρα πλείστον ἐπ' ἀλλήλων διέχουσι μάλιστα. Pro ἐχθρα Simplicii cod. D vitiose ἔργα; Sturzius mutavit in ἐχθαι. At restituendum ἐχθρὰ quod ex Theophrasto ductum vulgavit Karstenius. Idem particulam δὲ addidit. Præterea pro ἐπ' ἀλλήλων Simplicii codd. C. D. præbent ἀπ' ἀλλήλων, uti Sturzius correxerat. Denique μάλιστα Karstenius bene convertit in ἀμικτα, ita ut talis prodiret versus: ἐχθρὰ δὲ πλείστον ἀπ' ἀλλήλων διέχουσιν, ἀμικτα, quem transpositis cum Steinio tribus verbis sic emendavi: ἐχθρὰ δ' ἀπ' ἀλλήλων πλείστον διέχουσιν ἀμικτα.

Vs. 268. γέννη τε κτλ.] Codd. lectio γέννη cuius loco Karstenius et Steinio posuerunt γέννα. Cf. Eurip. Rhes. vs. 905, Phœn. vs. 130 et alia exempla, in tragœdiis obvia, in quibus a propter chorica carmina satis excusationis habet. Nam Euripidis versus apud Valckenarium Diatr. p. 6 θνητῶν τε γέννα· τῶν μὲν αὖζεται βίος citari non debebat a Karstenio ad Empedocle. p. 200 et 196, siquidem Valckenarius invitis libris omnibus ita edidit pro membranarum scriptura θνητῶν τε γενεᾶ· τοῖς μὲν αὖζεται βίος. Vid. Eurip. fragm. p. 717 ed. Wagner. Apud Parmenidem vs. 62: ἐν ξυνεχίς. τίνα γὰρ γέννην διζήσαι αὐτοῦ; fluctuant codices inter γένναν et γέννην. Etenim

Simplicius ad Phys. f. 34 b versum illum afferens habet γέννην, sed Phys. f. 31 a et Comm. ad libr. de Cael. ap. Peyron p. 56 γένναν. Itaque apud Parmenidem cum Karstenio vulgavi γέννην, neque ejus rei me nunc pœnitet. In Pindari Olymp. VII, 23 reperiri γέννα et Pyth. IV, 100 γένναν vix memorandum est. Aliter de Empedocle judicandum qui, si quid integri in membranis superest, vs. 88 scripsit : ταῦτα γὰρ ἰσά τε πάντα καὶ ἥλικά γένναν ἔασιν, sed hoc loco γέννη, qua in re codicum fidem labefactare nolui. Itaque reprobata Karstenii conjectura γέννα hic γέννη retinendum esse arbitratus sum. — In fine ejusdem versus pro vulg. ἐμακτοῖσι reposui cum Steinio ἐμάκτοισι.

Vs. 270. νεικογεννήτοισιν κτλ.] Aldinum Simplicii exemplum exhibet : νεικογεννήστεσιν ὅτι σφίσι γέννας ὀργᾶ, cod. C δ' ὑγραίνει κειο γεννέστησιν, ὅτι σφίσι γεννᾶν ὀργᾶ, cod. D δ' ὑγρά νεικογεννέσισιν. His vitiis tollendis viri docti manus emendatrices admoverunt. Ac Sturzium quidem duplicem propositum conjecturam : νεικογεννέστησιν, ὅτι σφίσι γέννη ὀργᾶ vel ὅτι σφίσι πᾶν γένος ὀργᾶ, Scaliger νεικογεννήταισιν, Karstenius νεικογεννητήσιν vel νεικογεννέτησιν ὅτι σφίσι πᾶν δέμας ὀργᾶ, Panzerbieterus νείκος ἐνεσείησιν, ὅτι σφίσι γένν' ἀστοργος, Lobeckius Paralipom. p. 451 νεικογεννήτοισιν, quem sequitur Steinius versum ita corrigens : νεικογεννήτοισιν ὅτ' οὐκ ἀγανῆ σφισιν ὀργῆ. Hæc omnium optima emendatio est, in qua acquievissem, nisi versiculum ommissa verborum transpositione restituendum putarem. Quamobrem exaravi : νεικογεννήτοισιν ὅτι σφίσι δύσκολος ὀργῆ. Quæ si recte se habent, verba sic cohærent : (τὰ) πάντα συγγίγνεσθαι ἀήθεα καὶ μάλα λυγρά, ἐχθρὰ ἀπ' ἀλλήλων πλείστον διέχουσιν, ἀμικτα (ὄντα) γέννη τε κράσει τε καὶ εἰδεσιν ἐμάκτοισι, ὅτι νεικογεννήτοισιν (οὖσιν) δύσκολός σφισιν ὀργῆ (ἔστιν) quæ superioribus bene respondent : ὅσα κρᾶσιν ἐπαρκεία ἔασιν, ἀλλήλοισι ἔστερταί, ὁμοιωθέντ' Ἀφροδίτῃ.

Vs. 271. τῆδε μὲν κτλ.] Simplicius Phys. f. 74 b. Particulam οὖν inseruit Karstenius. Ostendit hic quoque versus, quantum Fortuna in rerum naturæ corpore secundum Empedoclem valeat.

Vs. 272. καὶ καθόσον κτλ.] Simplicius Phys. f. 74 b hunc et præcedentem versiculum laudat his verbis : καὶ πολλὰ ἂν τις εὖροι ἐκ τῶν Ἐμπεδοκλέους φυσικῶν τοιαῦτα παραθέσθαι, ὥσπερ καὶ τοῦτο τῆδε μὲν ἰότητι τύχης παφρόνηχεν ἅπαντα· καὶ μετ' ὀλίγον· καὶ καθόσον μὲν ἀραιότατα ξυνέκυρσε πεσόντα. Sensus videtur esse : « quanto tenuiores partes in corpore humano forte congregatæ sunt, tanto ætiores sunt oculi ac velocior mens est » vel,

ut planius loquar : « quatenus corpus humanum e tenuissimis partibus conflatum est, eatenus homines ceteris animantibus summa oculorum et mentis acie præstant. » In eandem fere sententiam hæc Karstenius accepit. Cæteri tacent, excepto Panzerbietero qui hunc versum illustrari putat loco Theophrasteo de Sens. § 10, καὶ ὄν μὲν μανὰ καὶ ἀραιὰ κείται τὰ στοιχεῖα, νωθροὺς καὶ ἐπιπόνους. Quod ut incertum est : ita diffido ejus conjecturæ qua versus in hunc modum interpolatur : καὶ καθ' ὅσων μὲν ἀραιὰ τὰδε ξυνέκυρσε πεσόντα. Cæterum apud Simplicium exstat ἀραιότατα pro ἀραιότατα. Sturzium asperum afflatum servavit motus Eustathii auctoritate ad Odys. lib. X p. 1649, 46 observantis : ἀραιή—δ ἔστι λεπτή, στανή, δ καὶ δασύνουσιν οἱ παλαιοὶ πρὸς διαστολὴν τοῦ ἀπλῶς ἀραιοῦ. Verum spiritus asper in hac voce Atticis relinquendus. Quapropter Scaligero obsecuti qui primus ἀραιότατα rescribi voluerat, Karstenius et Steinius vocabulo leniter aspirarunt.

Vs. 273-274. πυρὶ δ' αὐξάνεται κτλ.] Aristoteles de Gen. et Corr. II, 6 pag. 333. b. 1 ed. Bekker. : ἀλλὰ μὴ οὐδ' αὐξήσιν ἂν εἴη κατ' Ἐμπεδοκλέα, ἀλλ' ἢ κατὰ πρόσθεσιν· α πυρὶ γὰρ αὖξει τὸ πῦρ· αὖξει δὲ χθῶν μὲν σφέτερον γένος, αἰθέρα δ' αἰθήρ. » Ex interpretibus alii verba πυρὶ γὰρ αὖξει τὸ πῦρ Aristoteli assignarunt, alii cum sequentibus usque ad αἰθήρ Empedocli ascripserunt. Utcunque est, malui cum Karstenio etiam priora Empedoclea esse statuere, quam poetam aptissima sententia parte privare. Hoc igitur auctore initium sic conformavi : πυρὶ δ' αὐξάνεται πῦρ, ut esset versus clausula. Præterea pro γένος recepi δέμας e cod. Vatic. ut jam alii fecerant. Cf. vs. 173 et Parmenid. vs. 115 et 119, ubi δέμας similiter de elementis usurpatur. Nec abludit Lucretius lib. II vs. 1113 : « nam sua cuique, inquires, locis ex omnibus, omnia plagis corpora distribuuntur et ad sua secla recedunt :

humor ad humorem, terreno corpore terra crescit, et ignem ignes procidunt, ætheraque æther,

ubi alii legunt *aerique aer*, ne hac quidem mutatione Empedocleæ imitationis vestigia abolentes. Quod reliquum est Steinius pro δέμας tentabat μένος parum probabiliter.

Vs. 275. ἀφριτον κτλ.] Aristoteles Meteor. IV, 4 pag. 382 ed. Bekker. : τὸ γὰρ ὑγρὸν τῷ ξηρῷ αἴτιον τοῦ δριζέσθαι, καὶ ἐκάτερον ἐκατέρῳ οἶον κόλλη γίνεται, ὥσπερ καὶ Ἐμπεδοκλῆς ἐποίησεν ἐν τοῖς Φυσικοῖς « ἀφριτον ὕδατι κολλήσας. » Idem Problem. XXI, 22 p. 929 ed. Bekker. : κόλλη γὰρ χρῆται (τὸ ἄλυρον) τῷ ὕδατι, ὥσπερ καὶ Ἐμπεδοκλῆς μετήνεγ-

κεν ἐν τοῖς Περσικοῖς (leg. Φυσικοῖς) εἰπών· « ἄλ-
φιτον ὕδατι κολλήσας, » ubi postrema Theod. Gaza
aut liberius vertit, dicens : « munus ubi larga
Cereris conjunxerit unda, » aut græce scriptum
repperit : ἄλφιτον ὕδατι κολλήσας Δημήτερος ἀκτὴν.
Adde Aristotelis interpretes Olympiodor. in
Meteor. f. 66 b; Alexand. Aphrod. in eund. libr.
f. 131 b; et quæ in Probl. l. c. annotata sunt, ex
quibus hæc nobis depromere visum est : καὶ γὰρ
ἐκεῖνος κολλήσῃ εἰκασί τὴν τοῦ ὑγροῦ τῷ ξηρῷ μίξιν,
καὶ διὰ τοῦτο συνεστός τε καὶ ὠρισμένον σῶμα πᾶν ἐξ
ἀμφοῖν φησὶν εἶναι, ὑγροῦ τε καὶ ξηροῦ, ὡς ἐκαίνων, εἰ
ἀρατα λαμβάνοιτο, ἀορίστων ὄντων. Apparet Em-
pedoclem naturæ sollertiam cum pistoris officio
comparasse. Namque ut pistor farinam aqua con-
glutinatum (κολλήσας) igni coquit : sic rerum pa-
rens humida et arida commiscet. Idem cadit in
Venerem. Vid. vs. 282 seqq.

Vs. 276 erui e Plutarch. de pr. frig. p. 952 :
καὶ δλας τὸ μὲν πῦρ διαστατικόν ἐστὶ καὶ διαιρητικόν,
τὸ δὲ ὕδωρ κολλητικόν καὶ σχετικόν, τῇ ὑγρότητι συν-
έχον καὶ πῆττον· ἢ καὶ παρέσχεν Ἐμπεδοκλῆς ὑπό-
νοιαν, ὡς τὸ μὲν πῦρ νεῖκος οὐλόμενον, σχεδύνην δὲ
φιλότητα τὸ ὑγρὸν ἐκίστοτε προσαγορεύων. Nimum
tribuit huic testimonio Brandisius Hist. phil. I
p. 204, reprehensus idcirco a Karstenio p. 349.
Quod in codd. est σχεδύνην servarunt Karstenius
l. c. et Steinius, etsi ferri nequit; Buttmannus
σχεσύνην, Lobeckius Pathol. p. 128 σχεδύνην scribi
voluit. Omnium optime Xylander Homericæ vo-
cabuli σφεδανός memor σφεδανὴν legendum arbi-
tratus est. Hæc autem vox a membranarum scri-
ptura non multum discrepat et sensum satis
commodum habet, quum Eustathio teste sit παρὰ
τὸ σκαῦδω et τὸ σφοδρὸν significet. Neque spernenda
Nicandri Theriacorum enarratoris explicatio
qui ad vs. 642 σφεδανὸν esse vult τὸ τραχὺ καὶ
σκληρὸν καὶ σφιγκτόν. Sed ad Eustathium tanquam
meliozem magistrum se applicuit Xylander, Plu-
tarchi verba sic interpretatus : « quod etiam in-
nuens subinde ignem Litem perniciosam, aquam
Amicitiam vehementem appellavit. » Hic obiter
tangam Karstenii errorem e Plutarchea locutione
παρέσχεν ὑπόνοιαν quam vertit *suspicionem facit*
colligentis, fuisse quidem quorundam opinio-
nem, Empedoclem Amicitiam nihil aliud intel-
lexisse quam humorem, Discordiam ignem, quia
altera earum colligandi, altera dissipandi vim
habeat, sed ipsum philosophum nunquam tale
quid præcepisse neque his nominibus esse usum.
Nam ὑπόνοια hoc loco est *sensus reconditus* in quo
est allegoria. Sic δὲ ὑπόνοιας λέγεσθαι dicitur quod
tropice et figurate dicunt. Vide Stephani Thes.
ling. gr. Quo fit, ut apud Plutarchum παρέσχεν

Ἐμπεδοκλῆς ὑπόνοιαν sit *reconditum sensum Empe-
docles præbuit*, i. e. *figurate locutus est*.

Vs. 277-280. εἰ δ' ἔτι—Ἀφροδίτῃ] Simplicius
de Cælo apud Peyronum l. l. p. 28. Poet. Gr.
min. tom. II p. XLIII ed. Gaisford.; Schol. Ari-
stot. pag. 507. a. ed. Brand. ὅτι δὲ περὶ τούτων
λέγει τῶν ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ, ἀκούε τούτων τῶν ἐπιῶν·
εἰ δὲ τί σοι κτλ.

Vs. 277. εἰ δ' ἔτι σοι edidi cum Gaisfordio et
Karstenio e Cod. Ox. A; Oxon. B. exhibet quod
Steinius recepit, εἰ δὲ τί σοι; Taurinensis male
εἰ δὲ τίσι. Αἰτιόζυλος hic quoque legitur ut vs. 121
ubi ineptam Prelleri conjecturam ὑπόζυλος me-
moravi. Injuria Prellerus utrumque locum pro
uno eodemque fragmento habet.

Vs. 279. Vulgabatur κίρναμένων εἶδη τε γενοῖατο
χροαί τε θνητῶν, quod Karstenius mutavit in κίρ-
ναμένων εἶδη τε χροαί τε γενοῖατο θνητῶν, Panzer-
bietenus in κίρναμένων εἶδη τε γενοῖατο χροαί τε θνη-
τῶν, Ritscheliu apud Steinium restituit scribendo
κίρναμένων χροαί τ' εἶδη τε γενοῖατο θνητῶν. Cf.
Anaxagoræ effatum apud Simpl. Phys. f. 8 a
(fragm. 3) : σπέρματα πάντων χρημάτων καὶ ἰδέας
παντοίας ἔχοντα καὶ χροαίς καὶ ἡδονάς.

Vs. 280. τόσσ' ὄσα præeunte Karstenio scripsi
pro codd. lectione τοί' ὄσα.

Vs. 281. πῶς καὶ δένδρα κτλ.] Athenæus Dipn.
lib. VIII p. 334 B : οὐ λανθάνει δὲ με καὶ ὅτι κοινῶς
πάντες οἱ ἰχθύες καμασῆνες ὑπὸ Ἐμπεδοκλέους ἐλήχθη-
σαν τοῦ φυσικοῦ ὄντος· πῶς καὶ δένδρα μακρὰ καὶ
εἰνάλιοι καμασῆνες. Fortasse hic versus præceden-
tibus quattuor ab Empedocle subjungebatur.
Statuit autem philosophus ante homines natos
arbores et plantas esse procreatas. Cf. Plutarch.
Plac. phil. V, 26; Galen. Hist. phil. XXXVIII;
Porphy. de Abstin. II, 5; Lucret. V, 781-789.
Cæterum arbores et pisces h. l. componuntur,
inter quæ ea intercedit similitudo, quod ambo
non vivos pariunt fetus, sed ova vel semen fun-
dunt. Cf. vers. 286. Pro μακρὰ Scaliger legen-
dum suspicatus est κατὰ qua mutatione locus non
eget. Ita et paulo inferius Empedocles vs. 286
multique alii poetæ, velut Homer. Iliad. lib. XI,
88; Odys. lib. V, 238. Est vero καμασῆνες rarum
quidem vocabulum, sed tamen aliis quoque poe-
tis usurpatum. Nos perstringit Antipater Thessa-
lonicensis in Brunckii Anal. tom. II p. 120 :

Φεύγεθ' ὄσοι λόκιας ἢ λορινδίας ἢ καμασῆνας
ἄδετε, ποιητῶν φύλον ἀκανθολόγων.

Athenæo jungendus Eustathius ad Odys. lib. XII
p. 1720, 44. Apud Hesychium exaratum est κα-
μασῆνες, ἰχθύες. Sed Suidæ verba Καμασσηνός,
ἰθνηκόν huc non pertinent. Quamobrem supra vs.

256, spreta membranarum scriptura καμαστωνων, genitivum plur. καμαστωνων scripti.

Vss. 282-283. ὡς τότ' ἐπειτ'—κρατῦναι] Simplicius de Cælo apud Peyronum l. I. p. 28 (Cf Schol. Arist. p. 507. a. ed. Brandis.) versus hos sine ulla explicatione citat. Quum autem iis quos modo explicui (vss. 277—280 εἰ δ' ἔτι—Ἀφροδίτη) hosce subunctos fuisse significet verbis καὶ μετ' ὀλίγῃ, utriusque fragmenti commune fuisse argumentum probabile est. In codd. prior versus sic scribitur : ὡς δὲ τότε χθόνα Κύπρις, ἐπειτ' ἐδίηεν ἐν ὄμβρῳ. Ita certe Gaisfordius et Brandisius ex Oxoniensi A. ediderunt, rejecta Oxoniensis B. lectione ἐδείκνυεν ἐν et Taurinensis scriptura ἐδείκνυεν ὄμβρῳ. Sed flagitante sententia qua similitudo quædam exprimitur dedi ὡς pro ὡς, quemadmodum Karstenius scribi voluerat. Idem vir doctus ἐπεί τ' Herodoteo more (cf. lib. III, 117; VII, 8, 1, ubi nihil aliud quam ἐπεί significat) exaravit, ἐπειτ' i. e. ἐπείτα hoc loco intelligi posse negans. Quamvis autem Steinius ei astipulatus sit, tamen mihi id non persuasit. Illud ἐπεί τ' vero vix Empedocleum esse Panzerbieterus quoque arbitratus poetam in hunc modum loquentem facit : ὡς δὲ τότε χθόνα Κύπρις ἐπειτ' ἐδίηεν ἐν ὄμβρῳ, parum recte. Nam ἐπειτ' pro ἐμαξε *farinam subegit* accipiendo in alienam sententiam detorsit. Ego versus a librariis male habitum verborum transpositione unaque voce abjecta, una item addita sanare posse mihi visus sum. Itaque vulgatam scripturam sic refinxī : ὡς τότ' ἐπειτ' ἐδίηεν Κύπρις χθόνα θηρῶν ἐν ὄμβρῳ. Cæteroque nulla difficultas in nomine Κύπρις est, cujus penultimam Empedocles modo corripit modo producit. Cf. vs. 305 et 419. Posterior versus multimodis depravatus est. Codd. Taur. ἡ δὲ ἀποπνέουσα, Oxon. A. ἡ δὲ ἀποπνέουσα, Oxon. B. εἰ δὲ ἀποπνέουσα, cujus loco Brandisius edidit ἡ δὲ ἀποπνέουσα. Extrema in Cod. A. scribuntur θωο πυρὶ δέδωκε, in cæteris reperitur θωῶ πυρὶ δῶκε κρατῦναι. Versus initium hoc esse voluerat Karstenius : ἡ δὲ ἐπιπνέουσα, *placide afflans*, a quo non multum discrepat Panzerbieteri inventum ἡ δὲ ἐπιπνέουσα. Postea inspectis scholiis interpretum Aristoteleorum a Brandisio editis Karstenius conjecit εἶδα ποιπνέουσα, quod interpretatur *mortalium figuras sedulo formans*, sensu bono, modo ποιπνέειν ita a Græcis usurparetur. Nam Pindaricus quem affert locus Pyth. X, 64 ἐμὰν ποιπνέων χάριν, *meam gratiam quaerens*, τὴν ἐξ ἐμοῦ χάριν ἐπιθυμῶν, ut exponit scholiastes, id non probat. Steinius quartum præterea elementum desiderans talem composuit versus : αἰθέρ' ἐπιπνέουσα θωῶ πυρὶ δῶκε κρατῦναι. Atqui non

tam quartum elementum commemoratio ad sententiæ integritatem deest, quam eorum descriptio, quæ poeta Veneri facienda committit. Hanc enim deam non modo miscere elementa, sed mixtura etiam efficere aliquid necesse est, cujus rei in Steiniانو versu nec vola nec vestigium exstat. Quocirca iisdem quibus Karstenius ad verum repediendum vestigiis ingressus Empedoclea fuisse verba suspicor : εἶδα καὶ ποιούσα θωῶ πυρὶ δῶκε κρατῦναι. Nimirum ποιεῖν accipio ut apud Xenophanem fragm. 6 : καὶ κε θεῶν ιδέας ἔγραπον καὶ σώματ' ἐποίησαν.

Vss. 284-285. τῶν δ' ὄσ' ἔσω μὲν κτλ.] Simplicius de Cælo apud Peyronum l. I. p. 28; iidem versus corrupti leguntur in ed. Ald. f. 128 b. Vs. 285 Κύπριδος κτλ. affert etiam Simplicius Phys. II, f. 74 b. Hæc de oculis dixit Empedocles explicans quomodo fiat, ut alii noctu, alii interdiu acutius cernant. Testis Simplicius cujus verba sunt : ἀλλὰ καὶ περὶ γενέσεως τῶν ὀφθαλμῶν τῶν σωματικῶν τούτων λέγων ἐπήγαγεν· ἐξ ὧν ὄμματ' κτλ. καὶ τὴν αἰτίαν λέγων τοῦ τὸς μὲν ἐν ἡμέρᾳ τοὺς δὲ ἐν νυκτὶ κάλλιον ὄρᾶν κτλ. Sententia aperte abrupta est neque de posteriore ejus parte quæ desideratur quidquam conjectari licet. Codices variant partim ἔκτοθι exhibentes, partim ἔκτοθε, partim ἔκτοθεν. Extrema in Taurinensi et Oxoniensibus scribuntur : Κύπριδος ἐν παλάμῃσι πλάδης τοῖσδε τυχόντα, apud Simplicium in Phys. Κύπριδος ἐν παλάμῃσι πλάσιος τοῖσις τὰ τυχόντα. Scaliger conjecit Κύπριδος εὐπαλάμῃς quod reprobandum, quum ἐν παλάμῃς satis aptum sit. Cæterum πλάδης quod interpretes omnes cum πλάδης confundentes de *humore* accipiunt scripturæ mendum esse patet; restituendum πλάσιος ex altero Simplicii loco. *Figuram* enim, non *humorem* hic dici convenit. Denique τοῖσις τὰ repudiandum atque alterius loci scripturam τοῖσδε sequendam esse vix est quod moneam.

Vs. 286. οὕτω δ' ὄφοτοκεῖ κτλ.] Aristoteles de Gen. Anim. I, 23 pag. 731 a. ed. Bekker. : καὶ τοῦτο καλῶς λέγει Ἐμπεδοκλῆς ποιήσας, οὕτω δ' ὄφοτοκεῖ κτλ. τό τε γὰρ ὧν κύμημά ἐστιν, καὶ ἐκ τίνος αὐτοῦ γίνεταί τὸ ζῶον, τὸ δὲ λοιπὸν τροφή, καὶ ἐκ τοῦ σπέρματος καὶ ἐκ μέρους γίνεταί τὸ φύομενον, τὸ δὲ λοιπὸν τροφή γίνεταί τῷ βλαστῶ καὶ τῇ ῥίζῃ τῆ πρώτῃ. In versu Empedoclea pars quædam librorum Aristotelis pro μακρὰ habet μικρὰ, quod etiam Philoponus agnoscit. Sed μακρὰ recte in Aristotelis contextu dedit Bekkerus, quemadmodum Sturzius, Karstenius alique Empedoclem scripsisse statuerunt. Eandem lectionem exhibet Theophrastus de Caus. plant. I, 7, ubi hæc ait : οὐ κακῶς Ἐμπεδοκλῆς εἶρηκε, γάσκων ὄφοτοκεῖν μακρὰ

δένδρα. παρακλησία γὰρ τῶν σπερμάτων ἡ φύσις τοῖς ὄσις. πλὴν ἔδει περὶ πάντων (intell. φυτῶν) εἰπεῖν, καὶ μὴ μόνον τῶν δένδρων. Pro ἑλαίας Scaliger male conjecit ἑλαίης. Comparasse Empedoclem arborum baccas cum olivis ex Aristotelis et Theophrasti verbis intelligitur, quibus jungendus Philoponus in Aristotelis l. c. ita commentatus : λέγει δὲ μικρὰ δένδρα καὶ ἑλαίας τὰς πυρίνας, ὧν τὸ περικάρπιον ἐσθίωμεν. ἀντι ὅν τοῦ εἰπεῖν, ὅτι τὰ δένδρα αἱ ἑλαῖαι γεννώσιν ἑλαίας, ὧν ἐν τῇ γῆ αἱ πυρίνας σπαρεῖσαι, πρῶτον μὲν γίνονται ἐξ αὐτῶν μικρὰ δένδρα, εἴθ' ὁὕτως ἑλαῖαι, εἶπεν, ὅτι ὅσοι κεῖ. διὰ γὰρ τὸ εἶναι τὸ ὄν, οὐ τὸ ὑπηνέμιον, ἀλλὰ τὸ ἐξ ὀχθείας γενοῦς, κύημα, εἶναι δὲ καὶ ἐκάστην τῶν πυρινῶν κύημα, τροπῇ χρῆσάμενος ὡς ποιητῆς, εἰρηκε τὰς ἑλαίας, αὐτὰ φημι τὰ ἤδη καρποφορεῖν δυνάμενα δένδρα, ὀρνίθα ὠτοκοῦσας, τικτοῦσας δὲ οὐχ ὠτά, ἀλλὰ ἑλαίας. δένδρα δὲ μικρὰ ἐκάλεσαν αὐτάς, ὅτι δυνάμει δένδρα εἰσίν. ὥσπερ δὲ, φησὶν [ὁ Ἀριστοτέλης], μέρος μὲν τι τοῦ ὄσι γίνεταί νεοττός, μέρος δὲ τι καταλιμπάνεται εἰς τροφήν τοῦ νεοττοῦ, ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν καρπῶν μέρος μὲν τι γίνεταί βλάστη, μέρος δὲ τι τροφή τῆς βλάστης, ἥτινι τροφή ἐπιγίνεται καὶ ἄλλη καθ' ἐκάστην ἐκ τῆς γῆς, καὶ ὅτι κατὰ βραγὺ ἀύξεται ἡ βλάστη. ὥστε καὶ διὰ τοῦτο (εἴη ἂν) τὸν Ἐμπεδοκλῆα εἰπεῖν τὰς ἑλαίας ὠτοκοῦν. Ergo Philoponus interprete arbores (proceras) appellat oleas, quas cum avibus oviparis contendit, parere autem eas pro ovibus baccas sive olivas significat. Cur vero oleam primum tulisse fructus dixerit Empedocles, minime obscurum est. Quippe olea prima omnium arborum olim habita est. Vid. Colum. V, 8, 1 et scriptores laudatos a Niclas. ad Geopon. IX, 1 pag. 568.

Vs. 287. ὄνικεν κτλ.] Plutarchus Sympos. V, 8 p. 683, vol. VIII p. 721 sq. ed. Reisk. : διὰ τί τὴν μηλέαν ἀγλαόκαρπον ὁ ποιητῆς (Hom. Odys. lib. VII, 115; lib. XI, 588) εἶπεν, Ἐμπεδοκλῆς ἐξ ὑπέρφλοια τὰ μήλα;... τοῦ δὲ Ἐμπεδοκλέους εἰρηκτός « οὐνεκεν ὀψίγονοί τε σίδαι καὶ ὑπέρφλοια μήλα » τὸ μὲν τῶν σιδῶν ἐπίθετον νοσὶν ἔραμεν, ὅτι τοῦ φθινοπώρου λήγοντος ἤδη καὶ τῶν καυμάτων μαραινόμενων, ἐκπέττουσι τὸν καρπὸν. ἀσθενῆ γὰρ αὐτῶν τὴν ὑγρότητα καὶ γλίσχραν οὔσαν οὐκ εἶ λαβεῖν σύστασιν ὁ ἥλιος, ἂν μὴ μεταβάλλειν ὁ ἀήρ ἐπὶ τὸ ψυχρότερον ἀρχηται. διὸ καὶ μόνον τοῦτο φησὶ Θεόφραστος τὸ δένδρον ἐν τῇ σκιά βέλτιον ἐκπέττει τὸν καρπὸν καὶ τέχιον· τὰ δὲ μήλα καθ' ἥντινα διάνοιαν ὁ σοφὸς προσειρήκει, διαπορεῖν..... εἰπόντος οὖν ἐμοῦ ταῦτα γραμματικοὶ τινες ἔφασαν, ὑπέρφλοια λελέχθαι τὰ μήλα διὰ τὴν ἀκμήν· τὸ γὰρ ἄγαν ἀκμάζειν καὶ τεθελῆναι φλοεῖν ὑπὸ τῶν ποιητῶν λέγεσθαι, καὶ τὸν Ἀντίμαχον ὅτι πῶς φλοεῖσιν ὀπώραις εἰρηκῆναι τὴν τῶν Καδμείων πόλιν (vid. Antinach.

p 101 Schellenb.) ὁμοίως τὸν Ἄρατον ἐπὶ τοῦ Σειρίου λέγοντα (Phænomen. vs. 335)

καὶ τὰ μὲν ἔβρωσεν, τῶν δὲ φλόον ὄλεσε πάντα,

τὴν χλωρότητα καὶ τὸ ἄθος τῶν καρπῶν φλόον προσ-
αγορεύειν· εἶναι δὲ καὶ τῶν Ἑλλήνων τινὰς οἱ Φλοῖω
Διονύσω θύουσιν. ἐπεὶ τοίνυν μάλιστα τῶν καρπῶν ἡ
χλωρότης καὶ τὸ τεθελῆναι τῷ μῆλω παραμένει,
ὑπέρφλοιον αὐτὸ τὸν φιλόσοφον προσαγορεύσαι. Ar-
paret ex his Plutarchi verbis Empedoclem eo
loco, unde versus petitus est, de varia arborum
quarundam natura disseruisse. Σίδη duplici sensu
dicitur, ut non modo *punica malus* sit ipsamque
arborem designet, sed etiam *malum punicum*, id
est fructum significet. Vulgo βράά vel βράά eadem
potestate dicuntur. Serius autem maturescere
τὰς σίδας quum allatis rationibus doceat Plutar-
chus, tum optime Empedoclei vocabuli ὑπέρφλοιον
vim et notionem interpretatur. Neque enim au-
diendus qui ibidem memoratur Lamprias ὑπέ-
ρφλοια α φλοῖός *cortex* ducendum esse opinatus.
Ergo Plutarcho interprete mala punica ὑπέρφλοια
hic vocantur, quia diutius vigorem et viridita-
tem retinent, vel etiam quia turgent et succo
abundant, siquidem utraque potestas in verbo
φλοῖαν inest. Cæterum pro ὑπέρφλοια cum Kar-
stenio metri causa posui ὑπέρφλοια.

Vs. 288. οἶνος κτλ.] Plutarchus Quæst. Nat.
pag. 912 (vol. IX p. 613) : ἡ δὲ πέψις εἴκειν εἶναι
σῆψις, ὡς Ἐμπεδοκλῆς μαρτυρεῖ λέγων· οἶνος κτλ.
Idem versus repetitur ibidem p. 919 (vol. IX
p. 638 ed. Reisk.). Aristoteles Topic. IV, 5 extr.
p. 127. a. ed. Bekker. posteriore versus par-
tem in hunc modum citat : ὁμοίως δ' οὐδ' ὁ οἶνος
ἐστὶν ὑδωρ σεσηπός, καθάπερ Ἐμπεδοκλῆς φησι
σαπὴν ἐν ξύλῳ ὑδωρ· ἀπλῶς γὰρ οὐκ ἐστὶν ὑδωρ,
ad quem locum Alexander Aphrodisiensis hæc
notat pag. 179 : ἀναίροίτο δ' ἂν καὶ τὸ ὑπὸ Ἐμπε-
δοκλέους περὶ τοῦ οἴνου λεγόμενον, ὅτι οἶνός ἐστι σαπὴν
ἐν ξύλῳ ὑδωρ· οὐ γὰρ ἐστὶν ὁ οἶνος ὑδωρ, ἐν ᾧ ὡς γένει
ἔθηνεν αὐτὸν ὁ οὕτως ἀποδιδοῦς. Non recte Scaliger
pro οἶνος apud Steph. Poet. phil. p. 216 οἶον legi
voluit. Plutarchi codices vulgo habent ἀπὸ φλοῖου,
quod Karstenius in ἀποφλοῖον convertit hoc sensu :
« vinum est *exæstians* humor in vitis ligno pu-
trefactus. » Rectius Meziriacus ὑπὸ φλοῖῳ *sub cor-
tice* ab Empedocle exaratum esse conjecit. At
hoc ipsum jam Xylander aut in membranis scrip-
tum reperit, aut a poeta positum esse suspi-
catus est. Utroque enim loco versus sic exprimit :
« In ligno putrefacta aqua fit sub cortice
vinum. » Quum autem concoctio Empedocli ta-
bes videatur, ut e Plutarchi verbis patet, aquæ
vivæ mustum, putrefactæ vinum vetus compa-

rasse dicendus est. Quod nisi statuisse crederetur, nequaquam ab Aristotele reprehensus esset.

Vss. 289-298 : exstant apud Hippolytum αἴρασ. ἔλεγχ. pag. 251 ed. Miller. Hujus verba sunt : τοιαύτη τις ἡ κατὰ τὸν Ἐμπεδοκλέα ἡμῖν ἡ τοῦ κόσμου γένεσις καὶ φθορὰ καὶ σύστασις ἐξ ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ συνειστώσα φιλοσοφεῖται· εἶναι δὲ φησι καὶ νοητὴν τρίτην τινὰ δύναμιν, ἣν καὶ ἐκ τούτων ἐπινοεῖσθαι δύνασθαι, λέγων ὡδὲ πως, εἰ γὰρ κτλ. Sed ex hoc Hippolyti testimonio nihil ad Empedoclis sententiam illustrandam colligi licet. Vs. 298 servatus est etiam a Sexto Empirico adv. Math. VIII, 286 : ὁ δὲ Ἐμπεδοκλῆς ἐτι παραδοξότερον πάντα ἡξίου λογικὰ τυγχάνειν, καὶ οὐ ζῶα μόνον ἀλλὰ καὶ φυτὰ, βῆτώς γράφων πάντα γὰρ κτλ. Extrema sic exponenda sunt, ut philosophum mentem a sensu non distinxisse perhibeamus.

Vs. 289. εἰ γὰρ κτλ.] In cod. legitur εἰ γὰρ καὶ ἐν σφραδίνῃσιν ὑπὸ πραπίδεσιν ἰρείσας. Millerus pro καὶ ἐν substituit κέν; idem pro σφραδίνῃσιν posuit σφραδανῆσιν. Paulo rectius Schneidewinus Philol. VI p. 165 σφ' ἀδινῆσιν et πραπίδεσιν scripsit. At fortiore medicina opus videtur. Ego poetæ manum restitui posse arbitror exarando : εἰ γὰρ ταῦτ' ἀδινῆσι τορῶς πραπίδεσαι νοήσας. Similiter τορῶς usurpatum est vs. 144 ἀλλὰ τορῶς τοῦτ' ἴσθι.

Vs. 290. εὐμένειος κτλ.] Cod. habet ἐποπτεύεις quod Millerus mutavit in ἐποπτεύης, Schneidewinus in ἐποπτεύσης.

Vs. 291. ταῦτὰ τέ σοι] Ita correxit Schneidewinus codicis scripturam ταῦτα δέ σοι.

Vs. 292. ἀλλα τε πολλ' ἀπὸ τῶν κακῆσαι] Ita Ritschelius emendavit et supplevit deperditarum vocum reliquias, quæ in codice comparent : κτ. . . . Schneidewinus κατερχόμεν' versui intulit, sed κατέρχεται Millerus qui etiam ἤξει proposuit.

Vs. 293. ταῦτ' ὀργῇ κατὰ φῶτας κτλ.] Exemplar manu exaratum ταῦτ' εἰς ἔθος ἕκαστον præbet, quod quum ferri non possit a Millero in ταῦτ' εἰς ἔθος ἕκαστον conversum est. Mihi vero hæc correctio in qua Schneidewinus et Steinius acquieverunt nondum satisfacit. Nam ne de molesta ejusdem prope rei iteratione dicam (quid enim sibi vult ὅπη φύσις ἐστὶν ἕκαστω, postquam poeta ταῦτ' εἰς ἔθος ἕκαστον dixit?) restitui quod sententia requirit : ταῦτ' ὀργῇ κατὰ φῶτας.

Vs. 294. εἰ δὲ σύ γ' κτλ.] τὰλλ' οἴων ἐπιρῆξεις codex; γ' ἀλλοίων ἐπορῆσαι emendavit Schneidewinus.

Vs. 295. μυρία κτλ.] δῆλα πέλονται—μέριμναι codex; δειλ' ἀπάλαμνα—μερίμνας Schneidewinus.

Non male Steinius μυρία δειλὰ πέλονται, τὰτ' ἀμύλωνουσι μερίμνας, sed requiritur δεινά. Cf. vs. 37.

Vs. 296. ζῆν ἀφαρ κτλ.] σῆς cod.; ἴσ' Schneidewinus. Recte Steinius ζῆν, qui etiam γῆν tentabat.

Vs. 297. σφῶν αὐτῶν κτλ.] γέναν cod.; γένναν correxit Millerus. Idem γαίαν parum probabiliter conjecit.

Vs. 298. πάντα γὰρ ἴσθι κτλ.] Extrema in Hippolyti codice sic depravata sunt : καὶ γνωματοσιον, unde Millerus immemor loci Sextiani suspicatus est reponi oportere γνώματος ἰσχύον. Empedocleam locutionem νόματος αἴσαν servavit Sextus l. c. Cf. οὐδεὸς αἴσα vs. 322.

Vs. 299. μελιχίη τε χάρις κτλ.] erui ex his Plutarchi verbis (Sympos. IX p. 745, vol. VIII p. 971 ed. Reisk; pag. 910, 32 Dübner) : ἀμουσον γὰρ ἡ ἀνάγκη, μουσικὸν δὲ ἡ πειθῶ καὶ Μούσαις φιλοδαμοῦσα πολὺ μᾶλλον, οἶμαι, τῆς Ἐμπεδοκλέους χάριτος στυγείε δύσκλητον. Sturzius et Karstenius nihil nisi hæc posuerunt : (χάρις) στυγείε δύσκλητον ἀνάγκη, rejecta Scaligeri conjectura δύσκλητον, Steinius (χάρις) Μούσαις ἐμφυλος στυγείε δύσκλητον ἀνάγκη. Sed opus est cautione. Quippe in quibusdam codicibus non omnia videntur legi quæ in vulgata Plutarchi exemplaribus exstant. Sic enim Xylander : « Aliena enim est a Musis Necessitas, amica iis Suada quæ multo magis, puto, quam Gratia Empedoclis intolerabilem odit Necessitatem. » Apparet eum vocem φιλοδαμοῦσα non exprimere, cujus loco fuerunt qui ἐμφιλοδαμοῦσα vel φίλον διὰ Μούσα exarari vellent. Neutrum doctorum hominum commentum nobis probatur apud Plutarchum rescribentibus ἐμφιλοδοῦσα. Apertum vero hoc vocabulum Plutarchum esse, non Empedocleum, multoque plura Steinium quam e Plutarchi testimonio cogi licet Empedocli donasse. Si quis versum componere velit, non impedio quominus cum Sturzio comment. p. 596 scribat : ἡμερόεσσι χάρις στυγείε δύσκλητον Ἀνάγκη, vel quod mihi in mentem venit μελιχίη τε χάρις στυγείε δύσκλητον Ἀνάγκη. Caterum χάρις Karstenio eadem quæ Φιλία videtur, quod an pro explorato habendum sit nescio. Amicitia saltem non aversatur Necessitatem, ut quæ ipsam cogat Discordiæ cedere, sed pariter atque Discordia Necessitati paret. Certe Empedocles in conjuncta utriusque actione necessitatem inesse vult. Cf. Plutarch. de Anim. procreat. p. 1026 B, vol. X pag. 252 seq. ed. Reisk. : ἀνάγκη, ἣν εἰμαρμένην οἱ πολλοὶ καλοῦσιν, Ἐμπεδοκλῆς δὲ φίλιν ὁμοῦ καὶ νεῖκος.

Vs. 300-302. τοῦτο μὲν—ματαιόουσιν] habet Plutarchus Sympos. I p. 618, vol. VIII p. 443 ed.

Reisk. : και τὸν θεὸν ὄρεξ' οὐ πανταγοῦ τὸ πῦρ ἄνω τάττοντα και κάτω τὴν γῆν, ἀλλ' ὡς ἂν αἱ χρεῖαι τῶν σωματίων ἀπαιτῶσι. τοῦτο μὲν ἐν κόγχαισι θαλασσονόμοις βαρυνώτοις, και μὴν κηρύκων τε λιθορῥήνων χελύων τε, φησὶν ὁ Ἐμπεδοκλῆς, ἐνθ' ὄψει κτλ., οὐχ ἦν ἡ φύσις δίδωσι χώραν, ἀλλ' ἦν ἡ πρὸς τὸ καινὸν ἔργον ποθεῖ σύνταξις, ταύτην ἔχουσαν. Duos posteriores citat idem de Fac. orb. Lun. pag. 927, vol. IX p. 667 ed. Reisk. : οὐδὲ τοῦ πυρός τὸ μὲν ἄνω περὶ τὰ ὄμματα ἀποστῆλον κατὰ φύσιν ἐστὶ, τὸ δ' ἐν κοιλίᾳ και καρδίᾳ παρὰ φύσιν, ἀλλὰ ἕκαστον οἰκείως και χρησίμως τέτακται· ναὶ μὴν κηρύκων τε λιθορῥήνων χελύων τε και παντός ὄστρεῦ φύσιν, ὅς φησὶν Ἐμπεδοκλῆς καταμανθάνων, ἐνθ' ὄψει κτλ. Ex his Plutarchi verbis sequitur elementa in corporibus non semper suum propriumque locum tenere, velut ignem superiores partes, terram inferiores, sed ita esse disposita uti cuiusque corporis usus postulet. Huic præcepto consentanei sunt tres quibus utitur Empedoclis versiculi. Ante verba ἐνθ' ὄψει κτλ. nescio quid excidisse ait Reiskius in Plutarchi Symp. l. c. Quod Karstenius dicit Plutarchum altero loco lacunam quasi explere verbis και παντός ὄστρεῦ φύσιν καταμανθάνων, id mihi non persuasit. Est enim ista Plutarchi, non Empedoclis oratio. Mihi nullus desiderari versus videtur, quamquam tres hi de quibus agitur emendatione egent. Quocirca non astipulamur Steinio etiam post βαρυνώτοις deesse aliquid contendenti scribentique μαινῶν κηρύκων τε κτλ. ubi Xylander conjectaverat και μὴν κηρύκων. Requiritur enim quod edidi και ἐπὶ κηρύκων. Sic ἐπὶ genitivo junctum sæpenumero idem valere quod ἐν nota res est. Utramque voculam in eadem sententia copulat Demosthenes Olynth. I init. : ἐπὶ πολλῶν μὲν ἂν τις ἰδεῖν, ὃ ἄνθρωπος Ἀθηναῖος, δοκεῖ μοι τὴν παρὰ τῶν θεῶν εὐνοίαν φανεράν γενομένην τῇ πόλει, οὐχ ἤκιστα δὲ ἐν τοῖς παροῦσι πράγμασι. Neque poetæ hunc usum spreverunt. Eurip. Melanipp. fragm. XXII p. 743 ed. Wagn. : ὀστίνες μὲν ἐπὶ σοφῶν ἀχάλιν' ἔχουσι στόματα, i. e. qui in sapientibus viris (commemorandis et perstringendis) impudenti ore utuntur. In fine versus exemplar Aldinum itemque Basileense de Fac. Lun. exhibent γελωνῶν τε, cuius loco Karstenio præeunte τε γελωνῶν vulgavi. Cum Empedocleo dicto comparavit Xylander illud quod extat apud Herodot. I, 47 κραταιρίνοιο χελώνης. Similiter de his rebus iudicat Aristoteles de Gen. Anim. III, 11 : ἡ τῶν ὄστρακοδέμων γίνεται φύσις, κύκλω μὲν τοῦ γειώδους σκληρυνομένου και πηγνυμένου τὴν αὐτὴν πῆξιν τοῖς ὄστοις και τοῖς κέρασιν . . . ἐντὸς δὲ περιλαμβανομένου τοῦ τὴν ζωὴν ἔχοντος σώματος. Cf. idem de Partibus Anim. IV, 7.

Vs. 303-304. αὐτὰρ ἐχίνοισ κτλ.] Plutarchus de Fortuna p. 98, vol. VI p. 371 : τὰ μὲν γὰρ (τῶν ἀλόγων) ὀπίσται κέρασι και ὀδοῦσι και κέντροις· αὐτὰρ ἐχίνος, φησὶν Ἐμπεδοκλῆς, ὄξυβαλῆς ἐε τε νότοις ἐπιπεφρίκασι. Verba edidi ut leguntur in Vulcanii codice scripta, quem etiam Sturzium et Karstenium secuti sunt. Sed in eo præterea τὰ δὲ νότοις exstare dicitur. Xylander in suo aliam lectionem in margine exaratam invenit, cuius nihil supererat præter extrema verba ἀκανθαῖ ἐπιπεφρίκασι, præcisa ut fit a glutinatore priore versus parte. Hinc ipse quidem conjicit : ἐχίνος ὄξυβαλῆς, νότοις δ' ἀκανθ' ἐπιπεφρίκασι, ut ὄξυβαλῆς ad echinum referatur aut ὄξυβαλεῖς ad ἀκανθαῖ. At nihil verius ea scriptura quam Stephanus in Poes. phil. pag. 30 exhibet quamque Reiskius in Vulcanii membranæ postea repperit. Eandem agnoscit Scaliger, hoc excepto quod pro ἐχίνοισ habet ἐχίνο.

Vs. 305. Κύπριδος κτλ.] laudat Simplicius de Cælo editus a Peyrono l. l. p. 28; corruptus legitur versus in ed. Ald. f. 128 b. Eundem versiculum memorat Simplicius Phys. II, f. 74 b. Adde Schol. Arist. p. 507. a. ed. Brandis. Simplicius ostendens in mundi rebus non solam, ut quorundam ferebat opinio, discordiam dominari, sed amicitiam quoque sive Venerem, cuius præcipuæ in formandis rebus naturalibus partes sint, cum aliis, tum hoc utitur exemplo, quod ad oculorum formationem refertur. Verba δτε ζῦμα πρῶτ' ἐφύοντο per tmesin dicta sunt pro δτε πρῶτα ζυνεφύοντο, quum primum coaluerunt. Peyronus posuit ζῦν πρῶτ', Gaisfordius et Brandisius ζῦμα πρῶτ' e cod. A. vulgaverunt spreta codicis B. scriptura ζυμπρώταις et Taurinensis ζδ πρῶτ'. Cæterum ex iis quæ apud Simplicium præcedunt verbis και τὴν αἰτίαν λέγων τοῦ τοῦς μὲν ἐν ἡμέρᾳ, τοῦς δὲ ἐν νυκτὶ κάλλιον ὄρεξν, Κύπριδος, φησί, κτλ. non multum lucis huic versus affulget.

Vs. 306. Plutarch. Sympos. p. 683 : τοῦ ἀνδρός (Ἐμπεδ.) οὐ καλλιγραφίας ἕνεκα τοῖς εὐπροσωποτάτοις τῶν ἐπιθέτων ὡσπερ ἀνηροῖς χρώμασι τὰ πράγματα γανοῦν εἰωθότος, ἀλλ' ἕκαστον οὐσίας τινὸς ἡ δυνάμειος δῆλωμα ποιοῦντος· ὄιον, ἀμφιβρότην χθόνα, τὸ τὴν ψυχὴν περικείμενον σῶμα· και νεφεληγερέτην τὸν ἄερα, και πολυαίματον τὸ ἥπαρ.

Vss. 307-312 ἡ πολλὰι—ἐξεγένοντο] e Taurinensi Simplicii codice protulit Peyronus p. 46; corrupti habentur in ed. Ald. f. 144 b. Exstant etiam apud Gaisfordium p. XLIV et in Scholl. Arist. p. 512 a. ed. Brandis. Primum horum versuum ἡ πολλὰι κτλ. allegat Aristoteles de Cælo III, 2 pag. 300 b. ed. Bekker; idem de Anima III, 6 p. 430 a. his subjunctis ἐπειτα συντίθεσθαι τῇ φιλίᾳ; idem de Gener. Anim. I, 18 pag. 722 b. ed. Bekker.

ὥσπερ γὰρ καὶ μεγάλα ὄντ' ἀδύνατον διεσπασμένα σώ-
ζεσθαι καὶ ἔμφυγα εἶναι, καθάπερ Ἐμπεδοκλῆς γεννᾷ,
ἐπὶ τῆς φιλοπότητος λέγων, ἢ πολλαὶ κτλ. εἶθ' οὕτως
συμφύεσθαι φησιν· item alii, ut Simplicius de An.
f. 70 a; in Categ. f. 85 b; Philoponus de An.
lit. Q. p. 15; Tzetzes in Lycophr. verss. 507,
711. Referuntur hæc cum sequentibus ad ani-
mantium ortum. Primum singula membra exorta
esse fingit, deinde his membris huc atque illuc
perlatis et inter se mixtis corpora exstitisse sibi
persuasit. Haud scio an commentum istud repe-
tendum sit ab eo quod in bestioliis quibusdam
animadvertitur, quarum mancæ primo imper-
fectæque formæ paulatim absolvuntur. Cf. Dio-
dor. I, 10; Lucret. V, 835; Virgil. Georg. IV,
308 seqq. Ovidius Metam. I, 422 seqq. Lectio
variatur. Nam apud Aristotelem de Cælo I. c. legitur
ὡς πολλαὶ, de Anima ἢ πολλῶν, de Animal. Ge-
nerat. ἢ πολλαὶ, apud Simplicium de Cælo ἢ πολλαὶ,
apud Philoponum πολλῶν, apud Tzetzem denique
utroque loco ὡς πολλῶν. Sed πολλῶν depravatum
esse patet; siquidem multa capita quæ nullius-
dum corporis essent in lucem prodiisse Empedo-
cles ait.

Vss. 308-309. γυμνοὶ δ' ἐπλάζοντο κτλ.] Gais-
fordius omittit δ', quod agnoscit Brandisius Schol.
Arist. I. c. et cod. Taur. ubi tamen ut in Oxon.
A. vitiose ἐμπλάζοντο scriptum est. Porro οἱ ἐπλα-
νᾶτο Gaisfordius, Peyronus, Brandisius, cuius
loco Taurinensis, quem Karstenius sequitur,
οἱα πλανᾶτο exhibet. Cf. Lucretii versus infra
appositi.

Vss. 310-312. αὐτὰρ ἐπεὶ κατὰ μείζον κτλ.] Sim-
plicius I. c. : ἐν ταύτῃ οὖν τῇ καταστάσει μονομελῆ
ἔτι τὰ γυῖα ἀπὸ τῆς τοῦ νεύκου διακρίσεως ὄντα ἐπλα-
νᾶτο, τῆς πρὸς ἄλλα μίξεως ἐπιβεβηέντα· αὐτὰρ ἐπεὶ,
φησὶ, κτλ. ὅτε τοῦ νεύκου ἐπεκράτει λοιπὸν ἡ φιλότης,
ταῦτά τε κτλ. ἐπὶ τῆς φιλοπότητος οὖν ὁ Ἐμπεδοκλῆς
ἐκεῖνα εἶπεν, οὐχ ὡς ἐπικρατούσης ἤδη τῆς φιλότητος,
ἀλλ' ὡς μελλούσης ἐπικρατεῖν, ἔτι δὲ τὰ ἀμικτα καὶ
μονόγυια ἀδηλούσης. Ergo dispersa prius membra
per Amicitiam coaluerunt. Verba ὅπη συνέκρυσεν
ἕκαστα laudat Simplicius etiam Phys. f. 73 b et
74 b (ubi pro ἕκαστα invenitur ἅπαντα) probans
Empedocli multa forte et casu gigni placuisse.
Cf. vss. 260 et 272. Cæterum pro membrana-
rum scriptura διηνεκῆ cum Peyrono et Karstenio
διηνεκῆς exaravi. In Taurinensi B. librariorum
errore exstat ἐξεγένετο; in eodem desideratur
δαίμονι.

Vss. 313-316. πολλὰ μὲν γυῖοις] assertit Ælianus
Hist. Animal. XVI, 29 : Ἐμπεδοκλῆς ὁ φυσικός
φησὶ περὶ ζῶων ιδιότητος λέγων καὶ ἐκεῖνο δῆπου,
γίνεσθαι τινα συμφυῆ καὶ κράσει μορφῆς μὲν διάφορα,

ἐνώσει δὲ σώματος συμπλακέντα. ἃ δὲ λέγει ταῦτά
ἔστι. Infinitivos φύεσθαι et ἐξαντελλεῖν quos ver-
sibus Empedocleis inseruit Ælianus, poetæ verba
suæ orationi aptaturus, cum Karstenio in ἐφύοντο
et ἐξαντέλλον mutavi. Scaliger inverso ordine
ἀμφότερα καὶ ἀμφιπρόσωπα posuit. Ἐξαντέλλειν
eadem potestate dicitur vs. 321. Pars quædam
librorum Æliani male ἀνδρόπρωρα et ἐξανταίνειν
habet. Ante βουγενῆ ἀνδρόπρωρα subaudiendum
τὰ μὲν, cui respondeat sequens τὰ δ' ἔμπαλειν; item
ante μειμιγμένα rursus intelligendum ἄλλα δέ.
Istud βουγενῆ ἀνδρόπρωρα celebratum in antiquo-
rum scriptis. Cf. Aristot. Phys. II, 8 ejusque
interpretes ad h. l. Themistius f. 27 sq. Simplic.
f. 86 b Philoponus lit. H. p. 13-16; Plutarchus
adv. Colot. p. 1123; Theophylact. ep. 44. Hes-
ychius : ἀνδρόπρωρος, ἀνδροπρόσωπον. Vide quæ
ibi a viris doctis notata sunt et quæ ad v. ἀντί-
πρωρον eruditi observarunt. Contrarium est
illud Sophoclis Trach. 12 ἀνδρείω κύται βού-
πρωρος.

Vs. 315. μειμιγμένα τῇ μὲν κτλ.] ἀπ' ἀνδρῶν recte
dedit Jacobsius pro vulg. ὑπ' ἀνδρῶν. Neque enim
a viris generata dicendum erat, sed e virilibus
membris composita. Pro librorum scriptura σκι-
ροῖς Karstenius conjecit γλιροῖς, Panzerbieterus
διεροῖς, Bergkiius στιβαροῖς, hic parum apte. In
androgynum imprimis convenire videtur τρυ-
φεροῖς, mollibus. Empedocli congruentia tradit
Lucretius lib. V, 835 sqq. :

multaque tum tellus etiam portenta creare
conata est mira facie membrisque coorta : [remotum;
androgynum inter utrumque et utrumque et utrumque
orba pedum partium, manuum viduata vicissim,
muta sine ore etiam, sine vultu cæca reperta.

Vs. 317. εἰλίποδ' ἀκριτόγυια] Plutarchus adv.
Colot. p. 1123 (vol. X p. 617) : ταῦτα μέντοι καὶ
πολλὰ τούτων ἕτερα τραγικώτερα τοῖς Ἐμπεδοκλείοις
ἰοκίτα τεράσμασιν, ὧν καταγελῶσιν, εἰλίποδα κριτό-
γυια καὶ βουγενῆ ἀνδρόπρωρα κτλ. Reiskius Empe-
doclem scripsisse conjecit κριοειδέα vel κριόγυια,
sed κριός primam producit. Rectius ἀκριτόγυια
vel ἀκριτόγυια Empedocleum vocabulum esse
Karstenius suspicatus est. Mihi nulla littera ad-
dita ἀκριτόγυια membræ indiscretis reponendum
videtur. Quum vero εἰλίποδες i. e. flexipedes non
modo boves a veteribus dicantur, sed mulieres
etiam ab Eupolide apud Athenæum lib. VII
p. 286. B, propterea quod lente et quasi flexis pe-
dibus incedant, hoc quoque versus fragmentum
superiori, in quo de androgynis agitur, adjun-
gendum existimavi. Huc accedit quod ἀκριτόγυια
sic intelligi licet, ut γυῖα de muliebribus inter-

pretemur. Cf. Hom. hymn. in Merc. vs. 20 et Co-raen ad Theophrast. Charact. pag. 22.

Vss. 318-325 servavit Simplicius Phys. II f. 86 b. : εἰπόντος δὲ τοῦ Ἐμπεδοκλέους ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν Φυσικῶν πρὸ τῆς τῶν ἀνδρείων καὶ γυναικείων σωμάτων διαθρώσεως ταῦτα τὰ ἔπη, νῦν δ' ἄγ' ὅπως ἀνδρῶν κτλ. ταῦτα οὖν εἰπόντος Ἐμπεδοκλέους ἐφίστησιν (ὁ Ἀριστοτέλης) ὅτι καὶ αὐτός, ὡς εἶκει, σπέρμα πρὸ τῶν ζώων γεγονέναι φησί. καὶ τὸ οὐλοφύεις μὲν πρῶτα παρ' αὐτοῦ εἰρημένον σπέρμα ἦν οὕτω μελέων ἑρατῶν δέμας ἐμφαίνον. Statuit igitur principio rerum, antequam existitisset humana progenies, e terra prodiisse informia quædam hominum simulacra eaque promiscua i. e. nullo sexus discrimine notabilia, postea vero utrumque sexum discretum esse.

Vss. 318-320. νῦν δ' ἄγ' — ἀδαήμων] Pro ὅπως Scaliger non recte ὅσους posuit. Panzerbieterus nulla necessitate subactus ἄνυχλους in ἐμυχλους convertit. Nam etsi rudes illæ hominum formæ e terræ visceribus eduntur, tamen quia e tenebris in lucem emergunt, tamquam noctis propago, nocturnæ vocantur. δρηκεις, proprie *surchi*, nominantur liberi vel proles, qua significatione usitatiora sunt ἔρος, θάλος et alia vocabula. Cf. Valcken. in Eurip. Phœn. vs. 88. κρινόμενον πῦρ est ignis dum separatur a reliquis elementis, flamma e pristina rerum compage secedens et paterfactis terræ faucibus prorumpens. Itaque non erat quod Karstenius ὀρνύμενον πῦρ scriberet. Cæterum nullum hic video de quo Sturzius et Karstenius loquuntur Veneris ardorem. Uterque male Empedoclis verba sic interpretatur, ut poetam tradere dicat, quomodo nocturno coitu liberi gignantur.

Vs. 321. οὐλοφύεις κτλ.] Spectat hoc Empedoclis dictum Aristoteles Phys. II, 8 p. 270 D : ἀνάγκη σπέρμα γενέσθαι πρῶτον, ἀλλὰ μὴ εὐθὺς τὰ ζῶα· καὶ τὸ οὐλοφύεις μὲν πρῶτα σπέρμα ἦν. Accipitur autem οὐλοφύεις de eo quod *natura totum* sive *integrum* est. Quamobrem τύποι οὐλοφύεις intelligenda integra hominum simulacra in quibus nulla sexus diversitas notatur, sed quæ maribus æque ac feminis communia habentur. Quid? quod ipse Aristoteles de Partt. Anim. IV, 12 pronas supinasque corporis partes et thoracem, quæ in quadrupedibus discretæ sunt, in avibus indiscretas esse dicens hac ipsa utitur voce. Ait enim τὰ δὲ πρηνῆ τοῦ σώματος καὶ τὰ ὑπτία, καὶ τὰ τοῦ καλωμένου θώρακος ἐπὶ τῶν τετραπόδων, ὀλοφύεις ὁ τύπος ἐπὶ τῶν ὀρνίθων ἐστίν. Quum vero rudes illæ figuræ prima generis humani exempla et origo essent, Aristoteles Phys. I. c. τὸ οὐλοφύεις exponit σπέρμα. In eandem sententiam Simplicius I. c. : εἰ

δὲ τὸ (οὐλοφύεις) σπέρμα ἦν, θαυμαστῶς μοι δοκεῖ τὸ οὐλοφύεις αὐτῷ ἐπιπέπειν· οὐλοφύεις γὰρ κυρίως ἐκεῖνο ἐστίν, ὃ, καθ' ὃ ἐστίν, αὐτὸ πᾶν ἐστίν ἕπερ ἂν ἐστίν (leg. ἦ), μήπω γενομένης ἐν αὐτῷ διακρίσεως. Philoponus in Phys. I. I. lit. H, p. 16 : καὶ αὐτὸς δὲ, φησὶν (ὁ Ἀριστοτέλης), ὃ Ἐμπεδοκλῆς τὸ οὐλοφύεις πρῶτον φησὶ γενέσθαι· τοῦτο δὲ οὐδὲν ἄλλο σημαίνει ἂν αὐτῷ ἢ τὸ σπέρμα συνειστραμμένον καὶ θλως ἅμα ἔχον ἐν ἑαυτῷ τοὺς λόγους τοῦ φουομένου. παρὰ γὰρ τὴν τοῦ θλου φύσιν περιέχειν, τὸ ὀλοφύεις αὐτῷ κέκληται. Ab humani generis primordiis qualia fingit Empedocles multum distat Platonium illud commentum in Sympos. p. 189 sq. cuius mentionem movet Karstenius. Major est loci Empedoclei cum Lucretii verbis similitudo. Vid. ad vs. 315.

Vs. 322. ὕδατος τε καὶ οὐδεις] οὐδεις quod sententia postulat primus vulgavit Sturzius pro membranarum scriptura εἶδος. Nam e Plutarchi loco de Plac. phil. V, 19 ubi legitur ἐκ γῆς καὶ ὕδατος apparet hic restituendum esse οὐδεις. Fallitur autem Simplicius sua interpretatione εἶδος firmare studens : τὸ οὐλοφύεις μὲν σπέρμα ἦν, οὕτω μελέων ἑρατῶν δέμας ἐμφαίνον, διότι ὕδωρ μὲν ἦν ἐνεργεῖα ὑγρὸν ὄν, δυνάμει δὲ τὸ εἶδος τοῦ ἀνθρώπου.

Vs. 323. τοὺς μὲν πῦρ κτλ.] Ignis sub terra latens quum ad sui simile tenderet superioresque peteret regiones, sublimes rapuit res usque adhuc occultas suaque vi effecit, ut omnia e telluris gremio enascerentur. In his nominatim hominum simulacra commemorat Empedocles. Quum vulgo legeretur ἀνέπεμπε ὄλον πρὸς ὁμοίον, recte Karstenius dedit ἀνέπεμπε' ἐθέλον πρὸς ὁμοίον.

Vs. 325. οὐτ' ἐνοπήν κτλ.] Vulgatam οὐτ' αὖ male mutavit Karstenius in οὐτ' οὖν, offensus tautologia; sequitur enim ἐπιχώριον ἀνδράσι γῆρυν. Locum sanavit Steinius e duobus codicibus a Brandisio excussis, quorum alter (P. 1.) omittit αὖ et exhibet γύων pro γῆρυν, alter (P. 2.) versum sic depravatam continet : οὐτ' ἐνοπήν ὅσα τ' ἐπιχωρίους ἀνδράσι γύων. Hinc manifestum est scribi oportere ἐπιχώριον ἀνδράσι γύων. Cf. ad vs. 317. Sine dubio Empedocli placuit, defuisse istius ætatis hominibus membra genitalia, quum hæc de eo prodat Plutarchus de Plac. phil. V, 19 : Ἐμπεδοκλῆς τὰς πρῶτας γενέσεις τῶν ζώων καὶ φυτῶν μηδαμῶς ὀλοκλήρους γενέσθαι, ἀσυμφυεῖς δὲ τοῖς μορίοις διεzeugμένας· τὰς δὲ δευτέρας, συμφυομένων τῶν μερῶν εἰδωλοφανεῖς· τὰς δὲ τρίτας, τῶν ἀλληλοφυῶν· τὰς δὲ τετάρτας, οὐκ ἐτι ἐκ τῶν ὁμοίων, ὅσον ἐκ γῆς καὶ ὕδατος, ἀλλὰ δι' ἀλλήλων ἦδη, τοῖς μὲν πυκνωθείσης τῆς τροφῆς, τοῖς δὲ τῆς εὐμορφίας τῶν γυναικῶν ἐπερθετισμὸν τοῦ σπερματικῆς κινήματος ἐμποιήσεως.

Vss. 326-327 ἀλλὰ διέσπασται κτλ.] Aristoteles de Generat. animal. I, 18 p. 722 b. ed. Bekker. : φησιν (ὁ Ἐμπεδοκλῆς) ἐν τῷ ἄρβρενι καὶ τῷ θήλει ὄν συμβολον ἐνεῖναι, ὄλον δ' ἀπ' οὐδετέρου ἀπιέναι, « ἀλλὰ διέσπασται μελέων φύσις ἢ μὲν ἐν ἀνδρὸς. » Ib. IV, 1 pag. 746 b. : οὕτε γὰρ διεσπασμένον ἐνδέχεται τὸ σῶμα τοῦ σπέρματος εἶναι, τὸ μὲν ἐν τῷ θήλει τὸ δ' ἐν τῷ ἄρβρενι, καθάπερ Ἐμπεδοκλῆς φησιν εἰπῶν « ἀλλὰ διέσπασται μελέων φύσις ἢ μὲν ἐν ἀνδρὸς. » Verba ἢ δὲ γυναικὸς adjicit Philoponus Comment. in h. l. f. 81 b : ἔλεγεν ὅτι διέσπασται ἢ μὲν ἐν ἀνδρὸς ἢ δ' ἐν γυναικὸς. Idem de Anim. gen. I f. 16 a. ait : εἰπῶν δὲ (ὁ Ἀριστοτέλης) « ἢ μὲν ἐν ἀνδρὸς » οὐκ ἀπέδωκε τὸ ἢ δ' ἐν γυναικὸς. Vs. 326 ἐν utroque loco omittit cod. z apud Bekkerum. Panzerbieterus qui φύσιν hic γένεσιν esse statuit, legendum conjicit ἢ μὲν ἀπ' ἀνδρὸς κτλ. sensu bono : *membrorum generatio duplex et quasi distracta est, ita ut partim a viro, partim a femina proficiscatur*. At obstat Galeni locus quo res imprimis illustratur. Namque ille de Semin. II, 7 hæc de Empedocle prodit : ὁ Ἐμπεδοκλῆς διεσπασθαι φησὶ τὰ τοῦ γεννηθησομένου μόρια, καὶ τὰ μὲν ἐν τῷ τοῦ ἄρβρενος σπέρματι, τὰ δ' ἐν τῷ τῆς θηλείας περιέχεσθαι· καὶ αὐτῆς γε τῆς Ἀφροδισίου συμπλοκῆς ἐντεῦθεν γίνεσθαι τοῖς ζώοις τὴν ἐπιθυμίαν, ὀρεγομένων ἀλλήλοισι ἐνωθῆναι τῶν διεσπασμένων μορίων. Hinc efficitur ἐν præpositionem servandam esse, membrorum autem φύσιν ad sexus diversitatem relatam potius naturam ab Empedocle vocari.

Vs. 327 ἐν omissum a Karstenio post γυναικὸς posuit Steinius cum versus sum. Conjunxit Sturzium hos cum vers. 329 et 330 apud Aristotelem unius paginæ intervallo disjunctis, quos tamen Philoponus οὐκ ἀπὸ τῶν ἐφεξῆς ἀλλήλοισι ὄντων στίχων, ἀλλὰ πρόβρω ἀπ' ἀλλήλων fuisse testatur.

Vs. 328. τοὺς δέ τε κτλ.] Plutarchus Qu. N. pag. 917, vol. IX p. 631 ed. Reisk. : τὸ συντρέφεσθαι καὶ συναγελάζεσθαι τὰ θήλα τοῖς ἄρβρεσιν ἀνάμνησιν ποιῆ τῶν ἀφροδισίων καὶ συνεκκαλεῖται τὴν ὄρεξιν ὡς ἐπ' ἀνθρώπων Ἐμπεδοκλῆς ἐποίησε, τῷ δέ τι καὶ πόθος εἶτε διὰ πέψως ἀμύσησιν. Quotidiana igitur marium et feminarum consuetudine Veneris desiderium in bestiis excitari ait Plutarchus. Simile quid Empedoclem de hominibus prodidisse scribit; sed versus ejus ita corruptus est, ut difficile sit eum in integrum restituere. Itaque varizæ a viris doctis propositæ sunt conjecturæ. Wyttenbachius enim legi voluit τοὺς δέ τε καὶ πόθος εἶλε δι' ὄψεως ἀντ' ἀναμίσησιν, Karstenius τῷ δ' ἐπὶ καὶ πόθος εἶσι (sive ἦε) δι' ὄψιος ἀντ' αἴσων, Panzerbieterus τὸ δέ τε καὶ πόθος εἶλε δι' ὄψιος ἀμυμνήσων, Steinius τῷ δ' ἐπὶ καὶ πόθος ἦλθε δι'

ὄψιος ἀμυμνήσων, sed sententia flagitare videtur : τοὺς δέ τε καὶ πόθος εἶλε δι' ὄψιος ἀμυμνήσων.

Vss. 329-330. ἐν δ' ἐχύθη—ἀντιάσαντα] Aristoteles de Gener. Animal. I, 18 p. 723 a. ed. Bekker. : πρὸς δὲ τούτοις εἰ τὸ θήλυ καὶ τὸ ἄρβρεν ἐν τῇ κηύσει διαφέρει, καθάπερ Ἐμπεδοκλῆς λέγει· ἐν δ' ἐχύθη κτλ. Patet hoc fragmentum ad sexus discrimen explicandum pertinuisse; sed quomodo orationem conformarit Empedocles dictu difficile est. Lectio non variat nisi quod Bekkeri cod. S. male pro ἐχύθη habet ἐλύθη et Philoponus pro τὰ μὲν olim τὰ δὲ exaratum fuisse testatur. Id autem efficitur ex ejus interpretatione : ἐν δ' ἐχύθη καθαροῖς· τὸ δὲ ἄρβρεν χέεται ἤτοι συνίσταται ὑπὸ καθαρωτέρων καὶ θερμωτέρων αἱμάτων. τὰ δὲ τελέθουσι γυναικὸς ψυχὸς ἀντιάσαντα· τὰ δὲ τῶν αἱμάτων τελέθουσι καὶ γίνονται γυναικῆς, ψυχθέντα. Bekkerus vulgavit τὰ μὲν, sed in veteribus quoque Aristotelis editionibus exstat καὶ δέ. Neutrum Gazæ ante oculos fuit vertenti : *funditur in puris mas, femina frigore misto*, quasi legerit : ἐν δ' ἐχύθη καθαροῖς ἄρβρεν, τελέθουσι γυναικῶν ψυχὸς ἀντιάσαντα γένη. Quum vero Empedocles existimarit semen in calidiore uteri partem infusum mares gignere, in frigidiorē feminas (vid. vs. 332), apparet ἐν δ' ἐχύθη καθαροῖσι referri ad semen puris uteri locis (τόποις τῆς γαστροῦ) injectum. Scaliger Empedoclem scripsisse conjecit : ἐν δ' ἐχύθη ταλαροῖσι, τὰ δὲ ..., Sturzium autem ἐγκέχεται θερμοῖσι· τὰ δ' ἐκτελέθουσι γυναικῆς ψυχὸς ἀντιάσαντα. Reliqui in scriptura qualis a Bekkero edita est acquieverunt, sententiam emendare non ausi. Sed quis necessarium enuntiationis Empedocleæ membrum quod ad mares spectat ab Aristotele omissum esse sibi persuadeat? Quapropter pro τὰ μὲν vel τὰ δὲ suspicor restitui oportere ἄρβρεν, deinde post ἀντιάσαντα requiri γένη (γυναικῶν), quod Gazæ obversatum fuisse dixi.

Vs. 331. λιμένας κτλ.] Schol. Eurip. Phœn. pag. 600 ed. Valck. ad vs. 18 μὴ σπεῖρε τέκνων ἄλοκα δαιμόνων βίη hæc annotat : Ἐμπεδοκλῆς ὁ φυσικὸς ἀλληγορῶν φησὶ σπιστοὺς λιμένας Ἀφροδίτης, ἐν οἷς ἢ τῶν παιδῶν γένεσις ἐστίν. Ad metrum restituendum transpositis opus esse verbis Steinius vidit, quem secutus edidi λιμένας σ. Ἄ. Empedoclis placito lumen affert Galeni locus quem ad vers. 326 laudavi.

Vss. 332-334. ἐν γὰρ θερμωτέρω—μᾶλλον] Galenus in Hippocrat. Epidem. IV, 2, T. IX p. 430 : τὸ μέντοι ἄρβρεν ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τῆς μήτρας κτύσσειται καὶ ἄλλοι τῶν παλαιτάτων ἀνδρῶν εἰρήκασιν . . . ὁ δ' Ἐμπεδοκλῆς οὕτως ἐν γὰρ θερμωτέρω τὸ κατ' ἄρβρενα ἐπλετο γαίης κτλ. Ex his Galeni verbis satis intelligitur vulgatum γαίης mutandum esse

aut in μήτρης aut quod poetam magis decet γαστρός. Utrumque Sturzio jam in mentem venerat, qui tamen a membranarum scriptura non recessit. Ego cum posterioribus editoribus γαστρός recepi. Cæterum non erat quod Steinius versum in hunc modum refingeret : ἐν γὰρ θερμότερῳ ἄρρην δέμας ἐπλετο γαστρός, siquidem τὸ κατ' ἄρρην (χωρίον) recte a Karstenio exponitur *locus maribus destinatus*. Quare si hiatus vitandi causa pluraliter scribas τὸ κατ' ἄρρην, locus sanus atque integer erit. Pro ἀνδροδέστεροι Karstenius scribi jussit ἀδρομελέστεροι, qua correctione poetæ verba non egent.

Vs. 335. Aristoteles de insecabilibus lineis extr. pag. 97a b. ed. Bekker. : ἔτι ἡ γραμμὴ καὶ τὸ ἐπίπεδον ἄρθρα ἔσονται ἀνάλογον γὰρ ἔχουσιν, ὅτι τὸ ἄρθρον διάφορον πῶς ἔστιν. διὸ καὶ Ἐμπεδοκλῆς ἐποίησε· διὸ δεῖ ὀρθῶς. Empedocles dictum corruptum esse indicio est Martianus Rota interpres hunc exhibens versum :

Articulis constat semper junctura duobus.

Hujus vestigiis ingressus Karstenius pag. 154 vatem Agrigentinum sic posuisse opinatus est :

δοῶν δὴ ἄρθρον μελέων ἐκ πηγγυται αἰεὶ,

quamquam antea Sturzius pag. 416 rectius scripserat :

ἐξ ἄρθρον δὲ δυοῖν καρπὸς συντάσσεται αἰεὶ.

Verum, nisi fallor, versus Empedocleus fuit :

δοῶν δ' ἐξ ἄρθρον ἄρμὸς συμπήγγυται αἰεὶ.

Vs. 336. μῆνος ἐν ὄγδ. κτλ.] Aristoteles de Gener. Anim. IV, 8 p. 777 a. ed. Bekker. : Ἐμπεδοκλῆς δ' ἢ οὐκ ὀρθῶς ὑπελάμβανε ἢ οὐκ εὖ μετήνευκε ποιήσας, ὡς τὸ γάλα μῆνος ἐν ὄγδοάτῳ κτλ. σακρότης γὰρ καὶ πέψις ἐναντίον, τὸ δὲ πῦον σακρότης τίς ἔστιν, τὸ δὲ γάλα τῶν πεπεμημένων. Empedocles πῦον λευκὸν *pus album* vocat *lac matris*, quod Aristoteli reprehensione dignum videtur. Aristotelis verba longa paraphrasi exponit Philoponus in h. l. f. 101 B. Sed Empedoclem πέψιν et σῆψιν idem esse judicasse jam ad vs. 288 observavimus.

Vs. 337. γῶθ', ὅτι κτλ.] Plutarchus Quæst. Nat. pag. 96, vol. IX pag. 627, subjunctis his verbis : οὐ γὰρ ζῶων μόνον οὐδὲ φυτῶν οὐδὲ γῆς οὐδὲ θαλάσσης, ἀλλὰ καὶ λίθων ἀπεισιν ἐνδελεγῶς πολλὰ βεύματα καὶ χαλκοῦ καὶ σιδήρου. Spectat hic versus cum sequentibus ad rerum omnium incrementa. Declarat enim poeta, quomodo corpora crescant, alantur, senescant, inuuantur. Quippe cunctorum effluvia esse statuit, quibus aliud alii misceatur. Verum hanc mixtionem sic informat, ut similia

apparet similia et cognata cum cognatis commercium habeant. Apud Plutarchum legitur γῶθς et ἀπόρροαι, quæ suadentibus Wakefieldio ad Lucret. III, 517 et Nækio in Chœril. p. 181 recte Karstenius in γῶθ' et ἀπόρροαι convertit.

Vss. 338-339. Plutarchus Sympos. IV p. 663, vol. VIII p. 632 ed. Reisk. : εἶτε γὰρ ἐξ ὁμοίων ἀναλαμβάνει τὸ οἰκίον ἢ φύσις καὶ εἰς τὸν ὄγκον αὐτόθεν ἢ ποικίλη τροφή πολλὰς μεθειῖσα ποιότητας ἐξ ἑαυτῆς ἐκάστῳ μέρει τὸ πρόσφορον ἀναδίδωσιν, ὥστε γίνεσθαι τὸ τοῦ Ἐμπεδοκλέους ὡς γλυκὺ μὲν ἐπὶ γλυκὺ μάρπτε, πικρὸν δ' ἐπὶ πικρὸν ὄρουσε, ὄξυ δ' ἐπ' ὄξυ, δαλερὸν δαλεροῦ λαβέτω, ubi Turnebi codex ὄξυ δ' ἐπ' ὄξυ ἔβη, δαλερὸν δαλεροῦ λάβετ' ὄδε. De cibis et nutrimento item loquens Macrobius Saturn. lib. VII, 5 : Singula autem, inquit, ad se similitudinem sui rapere, testis est Empedocles qui ait : ὡς γλυκὺ μὲν γλυκὺ μάρπτε, πικρὸν δ' ἐπὶ πικρὸν ὄρουσε· ὄξυ δ' ἐπ' ὄξυ ἔβη, θερμὸν δ' ἐποχεύετο θερμῷ. Macrobius liquet poetæ verba sic servasse, ut nulla vitii vel depravationis suspicio sit. Nam ne priora attingam, extrema θερμὸν δ' ἐποχεύετο θερμῷ aptissime efferuntur. Nimirum ἐποχεύειν quod vulgo de mare feminam ineunte dicitur, hoc loco latius patet, ut ἐποχεύεσθαι nihil sit nisi *misceri*. Quocirca cum Sturzio Macrobius secutus sum. Quum autem simile ad simile ferri Empedocles tradiderit idque ipsum ad his versibus, si Macrobio fides, expresserit : non erat quod de solis gustibus eum loqui vellet Steinhartus Meletem. Plotin. pag. 60, rejectisque ultimis verbis θερμὸν δ' ἐποχεύετο θερμῷ aliam excogitaret clausulam λάβε δ' ἄλμυρον ἄλμυρον ὄδε. Improbandæ etiam cæteræ virorum doctorum conjecturæ e quibus Lobeckius Πηματ. pag. 201 et 355 apud Macrobius scribi vult θερμὸν δ' ἐπεχεύετο θερμῷ et apud Plutarchum δαλερὸν δαλεροῦ δ' ἐπεχεύετο. Quis inauditum hoc vocabulum tueri potest? Nempe sapienter jam Xylander ad Plutarchi locum notaverat, Empedocles versus ibi corruptos e Macrobio corrigendos esse, nisi forte fieri potuit, ut philosophus δαλερὸν a δαλὸς *titione* poetice pro *calido* dixerit. At obstat a. vocalis mensura quæ ut in δαλὸς producit (cf. Hom. Od. lib. V. 488; Hesiod. Op. et D. vs. 703), ita in δαλερός corripri non posset, si ejusmodi vocem a veteribus usurpatam esse constaret. Nemo vero tali epitheto usus est. Quapropter Leopardus Emendat. VIII, 10 ejus loco μαλερὸν ut poneretur auctor fuit. Parum cogitate igitur Karstenius versui intulit δαλερὸν δαλερῷ δ' ἐποχεύετο, licet etiam ἐποχεῖτο et ἐπόχευεν proposuerit, quorum posterius Steinio arrisit. Denique ne quis nodum in scirpo quærat, addo quemadmodum in priore versu dulcia amaribus opponuntur,

sic in posteriore acuta calidis opposita de frigidis intelligenda videri. Siquidem hac translatione Horatius Carm. lib. I, 9, 4 *gelu acutum* dixit et ante eum Pindarus Pyth. I, 20 *χιών δεξεία*, ubi interpretēs Græci : *δεξείαν δὲ χιόνα φησίν, ἥτοι παρὰ τὴν πυκνότητα τῆς καταφορᾶς ἢ παρὰ τὴν ψυχρότητα, ὅτι οἱ ἐραπτόμενοι ὁμοίον τι πάσχουσι τοῖς κεντομένοις.*

Vss. 340-341. οἶνω ὕδωρ κτλ.] Philoponus in Aristot. de Generat. Anim. II f. 59 a. : Ἐμπεδοκλῆς ἐν ἄπαι τοῖς σώμασι τοῖς ὑπὸ σαλήνην, οἶον ὕδασι, ἐλαίοις καὶ τοῖς ἄλλοις εἶναι ἐλεγεν ἀναμειγμένους πόρους καὶ ναστά· καὶ τοὺς μὲν πόρους ἐκάλεσε κοῖλα, τὰ δὲ ναστά πυκνά. Καὶ ὧν μὲν εἰσι τὰ ναστά καὶ οἱ πόροι, τοῦτέστι τὰ κοῖλα καὶ πυκνά, σύμμετρα, ὥστε δύνασθαι δι' ἀλλήλων χωρεῖν, τούτων ἐφασκεν εἶναι μίξιν καὶ κρᾶσιν, οἶον ὕδατος καὶ οἴνου· ὧν δὲ ἀσύμμετρα, ἄμικτα ταῦτα εἶναι ἐφασκεν, ὥσπερ ἐλαιον καὶ ὕδωρ· φησὶ γὰρ· ὕδωρ οἶνω μᾶλλον ἐναριθμίον, αὐτὰρ ἐλαίω οὐκ ἐθέλει. Quin verba quæ ex Philopono attuli metro repugnent, Empedocles autem penultimam vocis ὕδωρ syllabam modo corripiat, ut vs. 358, modo producat, ut vs. 357, Sturzius edidit : οἶνω μᾶλλον ὕδωρ ἐναριθμίον, αὐτὰρ ἐλαίω. Atqui ἐναριθμίον quod valet *adnumerandum* vix quisquam dixerit de rebus quæ vel coalescunt vel miscentur. Nam ne de aliis vocabulis loquar, imprimis hic exspectaveris ἀριθμίον quod eo sensu supra usurpavit Empedocles vs. 262. Qua re animadversa Karstenius scripsit ὕδωρ οἶνω μᾶλλον ἐνάριθμίον, αὐτὰρ ἐλαίω, Steinius vero οἶνω ὕδωρ μᾶλλον μὲν ἐνάριθμίον, αὐτὰρ ἐλαίω. At offendit compositum ἐνάριθμίον idonea auctoritate destitutum. Hinc haud gravatim reposui : οἶνω ὕδωρ μᾶλλον πέλει ἀριθμίον, αὐτὰρ ἐλαίω. Exemplum hoc proposuit Empedocles, ut demonstraret, quomodo in concubitu semen utriusque sexus nunc concordare, nunc discordare soleat, interdum setum gignat, alias sterile maneat : unde mulorum etiam sterilitatem explicare conatus est. Discimus hoc e duobus Aristotelis locis, ubi effatum illud tangit de Gener. Animal. I, 18 p. 805 D t οὐ γὰρ δὴ οὐδὲ τοῦτο ἐνδέχεται λέγειν, ὡς (τὸ σπέρμα) τῇ κατακράσει αὐξάνεται ὑστερον, ὥσπερ οἶνος ὕδατος προσεγγυθέντος. Cf. ibidem II, 8 p. 830 E ; Theophrastus de Sensu c. 12 p. 651 ed. Schneid. Quod reliquum est istud οὐκ ἐθέλει subaudito συμμίσγυσθαι intelligendum. Diserte id ponit Plato Soph. p. 262 E : καὶ μὴν ἐν γέ τι τούτων ἀναγκαῖον, ἢ πάντα ἢ μηδὲν ἢ τὰ μὲν ἐθέλειν, τὰ δὲ μὴ συμμίσγυσθαι. Notum verbi ἐθέλειν usum, quo etiam ad res inanimatas transfertur, cum alii illustrarunt, tum Stallbaumius in Plat. Phædon. p. 102 D et de Rep. II p. 307 B.

Vs. 342. βύσσω δὲ κτλ.] Plutarchus de Orac. def. pag. 433, vol. VII p. 704 ed. Reisk. ostendens alia aliis esse congruentia Empedocle utitur auctore. Hæc autem ejus verba sunt : ἄλλα γὰρ ἄλλοις οικεῖα καὶ πρόσφορα, καθάπερ τῆς μὲν πορφύρας ὁ κύαμος, τῆς δὲ κόκκου τὸ νίτρον δοκεῖ τὴν βαφὴν ἄγειν μειγμένον· « βύσσω δὲ γλαυκῆς χρόκου καταμίσγεται, » ὡς Ἐμπεδοκλῆς εἶρηκε. Patet depravatas esse versus Empedoclei reliquias, ut difficile sit poetæ manum resituere. Ac Xylander quidem tentavit : βύσσω δὲ γλαυκοῦ χρόκου καταμίσγεται ἄθος, Sturzius vero ita edidit : βύσσω δὲ γλαυκῆ τὸ χρόκου καταμίσγεται ἄθος, sed in Addendis mutata sententia scribi voluit : βύσσω δὲ γλαυκῆ κόχλου καταμίσγεται αἶμα. Displicet in his conjecturis Plutarchæ explicationis ab Empedoclea oratione discrepantia. Quis enim credat Empedoclem scripsisse χρόκου, Plutarchum κόκκου? Videtur autem poeta nihil nisi hoc dixisse, byssum nitro imbutam facile accipere et servare coccineum colorem, quoniam ambo, coccus et nitrum, nullo negotio commisceantur. Constat etiam nitrum ad purpuram et quodvis tincturæ genus adhibitum esse. Quæ quum ita sint, Karstenius astipulante Steinio vulgavit βύσσω δὲ γλαυκῆ κόκκου καταμίσγεται (ἄθος). Apparet vero hic potius ξανθῆ quam γλαυκῆ requiri hoc sensu : « bysso autem flavæ cocci flos atque ornamentum i. e. coccineus color admiscetur. »

Vss. 343-367. Ὡδε δ' ἀναπνεῖ—ἴσον ὀπίσσω] Aristoteles de Respiratione c. 7 pag. 473 b. ed. Bekker. hoc fragmentum servavit quo Empedoclis de respiratione sententia tinetur. Ait quidem Aristoteles, illum non distincte significare, utrum de oris an de narium respiratione loquatur, sed ipse de naribus potissimum accipit, ut indicat ejus explicatio his versibus adjecta : Ἐμπεδοκλῆς . . . περὶ τῆς διὰ τῶν μυκτῆρων ἀναπνοῆς λέγων, ὁλεται περὶ τῆς κυρίας λέγειν ἀναπνοῆς. τὴν κυρίαν vocat eam quæ fit per arteriam. In sequentibus vero paulo dubitantius loquitur. Cæterum interpretes antiqui non magis quam recentiores cardinem rei in voce βινῶν vs. 346 quam *nasum* interpretantur verti intelligentes totum locum ad narium respirationem referunt. Ab his omnibus discesserunt Lommatzschius et Karstenius contententes Empedoclem nihil hic præcipere de respiratione quæ aliqua corporis parte per os vel nares fiat, sed de ea quæ toto corpore per meatus animalibus contingit. Mihi ambo ista respirationis genera sic videtur hoc loco descripsisse philosophus, ut generatim illum respirandi modum qui toto fit corpore adumbret, sed de narium respiratione sigillatim disserat.

Juvat autem ipsius Aristotelis interpretationem memorare: Γίνεσθαι διέ φησι τὴν ἀνακνοσὴν καὶ ἐκπνοσὴν διὰ τὸ φλέβας εἶναι τινὰς, ἐν αἷς ἔνεστι μὲν αἷμα, οὐ μόντοι κλήρεις εἰσὶν αἵματος, ἔχουσι δὲ πόρους εἰς τὸν ἔξω ἀέρα, τῶν μὲν τοῦ σώματος (leg. αἵματος cum Karst.) μορίων ἀλάττους, τῶν δὲ τοῦ ἀέρος μείζους· διὸ τοῦ αἵματος περικύκλος κινεῖσθαι ἄνω καὶ κάτω, κάτω μὲν φερομένου, εἰσεῖν τὸν ἀέρα καὶ γίνεσθαι ἀνακνοσὴν, ἄνω δ' ἰόντος, ἐκπίπτειν θύραζε καὶ γίνεσθαι τὴν ἐκπνοσὴν, παρεικάζων τὸ συμβαῖνον ταῖς κλεψύδραις. Similiter Plutarchus de Plac. phil. IV, 22 Empedoclis præceptum proponit: Φερομένου τοῦ αἵματος ὡς πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ τὸ ἀερῶδες διὰ τῶν βινῶν ταῖς ἐαυτοῦ ἐπιβροίαις ἀναθλίβοντος, καὶ τὴν ἐκχώρησιν (leg. τῇ ἐκχώρησει deleto καὶ) αὐτοῦ [τοῦ ἀέρος] γίνεσθαι τὴν ἐκπνοσὴν· παλινδρομοῦντος δὲ (τοῦ αἵματος) καὶ τοῦ ἀέρος ἀντεπισσαχθέντος εἰς τὰ διὰ τοῦ αἵματος ἀραιώματα, τὴν εἰσπνοσὴν ὑπομιμνήσκει δὲ αὐτὸ ἐπὶ τῆς κλεψύδρας.

Vs. 343-344. ὥς δ' ἀναπνεῖ—τέτανται] σύριγγας intelligit fistulas sive tubulos in summo corpore, quo nomine Aristoteles et ipse utitur de Respirat. c. 15: Αἴτιον τοῦ μὲν ἀναπνεῖν ὁ πνεύμων σαρξὸς ὄν καὶ σύριγγων πλήρης. Hic φλέβας τινὰς interpretatur, ut vidimus, sed exsanguis venas vel potius non plenas sanguinis.

Vss. 345-347. καὶ σπιν ἐπὶ στομίοις πυκναῖς κτλ.] Ita recte hæc verba edidit Bekkerus, quum antea legeretur ἐπιστομίοις πυκνοῖς Præterea pro τέθρα aliquot libri mendose τέθρα, pro φόνου plerique φανόν, quæ vitia jam Stephanus sustulit. σπιν pertinet ad animalia, στομίοις ad σαρκῶν σύριγγας. βινῶν ἔσχατα τέθρα Karstenius cum Lomnatzschio *cutis superficiem* interpretatur, parum probabiliter. Rectius hæc cum antiquis enarratoribus *narium prominentem extremitatem* esse dicas, i. e. *nares in extremo corpore prominentes*. Quocirca Leonicus simpliciter *extremas nares* vertit.

Vss. 348-350. ἔνθεν ἔπειθ'—πάλιν ἐκπνεῖ] ἀπαίξι e membranis quibusdam vulgavit Bekkerus pro veteri scriptura ἐπαίξι, quæ non recte opponebatur sequenti ἀναθρώσκη. κατανίσσεται Karstenius scripsit pro vulgato καταβήσεται, quod ferri non potest. Neque enim de re futura agitur. Nonnulli codices habent καταίσσεται, vocabulum commo-dissimum nisi metrum obstaret. Deinde vs. 350 vulgo legitur εὔτε δ' ἀναθρώσκει cuius loco Karstenius melius posuit ἀναθρώσκη. Cf. infra vs. 367.

Vs. 351. κλεψύδρης παίξι διπιπέτος κτλ.] Olim scribebatur κλεψύδραις παίζουσα δι' εὐπετέος χαλκοῖο mutatum a Bekkero codicum ope in κλεψύδρην παίξι δι' εὐπετέος χαλκοῖο. εὔτε μὲν κτλ. Codices partim κλεψύδραις, partim κλεψύδρην, sed requiri-

tur κλεψύδρης. Præstat vero παίξι participio παίζουσα quia verbo finito anacoluthon vitatur. Quod duo libri ambigue παίζουσι exhibent vix memorandum est. Pro vitioso δι' εὐπετέος optime codices præbent id quod Bergkiius conjecerat, διπιπέτος. Reciprocus ille aeris et sanguinis motus declaratur similitudine clepsydrae qua puella ludit. Quales fuerint veterum clepsydrae cum ex hoc loco patet, tum ex aliis antiquorum testimoniis. Vide Simplicium in Aristot. Phys. IV, 6 f. 151, b et de Cael. II f. 127, b ed. Ald. cf. Schol. Aristot. ed. Brandis. p. 506 b. Adde Heronis Alexandrini Pneumatica in Vett. Mathematicorum operibus Parisiis 1693 fol. p. 145 et Petav. in Synesii Dionem p. 21.

Vs. 353. εἰς ὕδατος κτλ.] ὕδατος δέμας periphraasis est ut vs. 173 αἷς λάσιον δέμας.

Vs. 354. οὐ τότ' ἐς ἀγγοσδ' ὄμβρος κτλ.] posui e Steinii conjectura; quum in plerisque libris legatur οὐδ' et ἀγγοσδ', pauci habeant οὐδ' ὄτ' vel οὐδ' ὄτι, unde Bekkerus fecit οὐδ' ὄτ' ἐς ἀγγοσδ' ὄμβρος. Antea vulgabatur οὐδὲ γ' ἐς ἀγγοσδ' ὄμβρος. Karstenius edidit οὐδὲ τ' ἐς ἀγγοσδ' ὄμβρος.

Vs. 357. πνεύματος ἄλλειπόντος κτλ.] αἰσιμον h. l. idem valet quod χρήσιμον. Hesychius αἰσιμον· ἀγαθόν, συμφέρον, καὶ τὰ ὁμοία. Vocatur autem aqua utilis propterea quod in vita communi frequens erat clepsydram usus, in quas quotidie infundebatur. Licet etiam comparare Pindari (Olymp. I, 1) illud: ἀριστον μὲν ὕδωρ, ubi Scholiastes: τὸ μὲν ὕδωρ [ἀριστον] εἰς τὸ ζῆν, οὐ ἄνευ βιοῦν ἀδύνατον. Quod reliquum est quamquam ὕδατος αἷσα vs. 322 de certa aquæ quantitate dicitur, tamen hic αἰσιμον ὕδωρ ad certam aquæ portionem quantam vas capiat non possis referre, siquidem optimorum scriptorum usus obstat. Neque vero eo sensu accipit Simplicius in Phys. lib. IV, 6 f. 151, b (Schol. Aristot. ed. Brandis. p. 380): Τὰς κλεψύδρας ἐπιδεικνύντες, τουτέστι τοὺς ἀρπαγας, ὅταν μὲν ἔχουσιν ἀέρα, μὴ δεχομένας ὕδωρ, ἐκμυζήθέντος δὲ αὐτοῦ (τοῦ ἀέρος), εὐθέως ἀρπάζουσι τὸ ὕδωρ, καὶ οὐ πρότερον ἀφίσαι, πρὶν τὸν ἐπιπωματίζοντα τὴν ὄπην δάκτυλον ἀφελῶν τις, τῷ ἐξίοντι ὕδατι ἀνάλογον εἰσελθεῖν ἀέρα συγχωρήσῃ. Fallitur Karstenius ex hoc Simplicii loco colligens eum ἀνάλογον ὕδωρ hic esse velle Empedocleum αἰσιμον ὕδωρ. Inest hoc magis in ipsa rei natura quam in Empedocleo vocabulo. Multo minus aptum est quod ex aliis libris petitum recepit Bekkerus αἰσιμον ὕδωρ.

Vs. 358-360. ὥς δ' αὐτως—ἐρύκει] Priores editiones ἐχη quod ex epicorum poetarum usu restituit jam Karstenius. Bekkerus vulgavit ἐγει nulla lectionis varietate memorata. Porro χάτα

cum eodem Karstenio pro κατὰ posui, quia verbo ἐγγι जुगendum est. Deinde βροτέω χροτ̄ retinui de manu intelligens spreto interpretamento χερ̄i quod ex uno codice enotavit Bekkerus. Sequentia vulgo sic scribebantur : αἰθῆρ δ' ἐκτὸς ἔσω κτλ. Sed quum hic versiculum apodosin contineat præcedentium, deleta opus fuit particula δὲ quam primus omisit Karstenius.

Vs. 363. αἴσιμον ὕδωρ hīc quoque servavi, ut vs. 354; Bekkerus αὐξίμον.

Vs. 364 sq. Pro κλαδασσόμενον Lobeckius Pothol. p. 89 injuria κλαδασσόμενον exarandum esse statuit neglecta Hesychii glossa : κλαδᾶσαι·σεῖσαι, unde suspicari licet κλαδᾶν et κλαδάσσειν de vehementi motu dictum eamdem prope vim habuisse. Quod versum claudit διὰ γυίων jam restituit Stephanus expulsa falsa scriptura plurimorum codicum δι' ἀγυίων. Hujus autem emendationem paucorum librorum auctoritate in quibus διὰ γυίων, γύων vel γυῶν est, firmatam invenit Bekkerus. Membranæ omnes in διπότε ἐπαίξειε conspirant, sed ut vs. 348 quorundam codicum lectionem ἀπαίξει merito prætulit Bekkerus vulgatæ ἐπαίξει propter verbum oppositum ἀναθρώσκη : ita etiam hīc ἐπαίξειε in ἀπαίξειε mutari oportuit, quoniam idem vocabulum altera ex parte respondet. Correctionem hanc a Steinio propositam recepi.

Vs. 366. αἰθέρος εὐθύς βεῦμα κτλ.] Ita Bekkerus e quattuor codicibus edidit; reliqui pro αἰθέρος habent ἔτερον, veteres editiones θάτερον quod mirum est Karstenio placuisse. Nam post interjectam longam comparationem quis non videt aeris vocabulum repetendum perspicuitatis causa fuisse?

Vs. 367. εὔτε δ' ἀναθρώσκη κτλ.] scripsi cum Bekkero; libri partim ἀναθρώσκη partim ἀναθρώσχοι vel ἀναθρώσκει.

Vs. 368. κέμματα κτλ.] Plutarchus Quæst. nat. p. 917; vol. X p. 642 ed. Reisk. : Πότερον αἱ κύνες, ὡς φησὶν Ἑμπεδοκλῆς, κέμματα θηρείων μελέων μυκτῆρσιν ἐρευνῶσαι τὰς ἀποβροίας ἀναλαμβάνουσιν, ἢς ἐναπολείπει τὰ θηρία τῆ ὕλη κτλ. Idem de Curiositate pag. 520; vol. VIII pag. 67 ed. Reisk. versum omisso auctoris nomine sic exhibet : Οἱ κυνηγοὶ τοὺς σκύλακας . . . ἀνακρούουσι, καθαρὸν αὐτῶν καὶ ἀκρατον φυλάττοντες τὸ αἰσθητήριον ἐπὶ τὸ οἰκίον ἔργον, ἵνα εὐτονώτερον ἐμφύηται τοῖς ἴχνεσι, « τέρματα θηρίων μελέων μυκτῆρσιν ἐρευνῶν. » Pertinet igitur hīc versus ad canum sagacium odoratum. Comparato utroque Plutarchi loco Empedoclis manum restituere mihi visus sum scribendo : κέμματα θηρείων μελέων μυκτῆρσιν ἐρευνῶν intell. κύων hac sententia : « canis ferinorum membrorum cu-

bilis naribus indagans » i. e. ut vulgo loquimur, ferarum lustra indagans. Interpretum conjecturas variasque opiniones referre vix attinet, e quibus Sturzius τέρματα μελέων, *extremities membrorum*, perperam esse vult pedes et pedum vestigia; Buttmannus Comment. Soc. Lips. vol. IV κέρματα parum probabiliter coniecit, Karstenius τέρματα θηρείων λεγέων posuit. Quod posteriore Plutarchi loco Dübneri editio habet πέλματα, tenuit Steinius.

Vs. 369. ὧδε μὲν κτλ.] legitur apud Theophrastum de Sensu cap. 22 p. 656, qui Empedoclem reprehendens, quod respirationem et olfactum ex eadem causa repetat, his utitur verbis : Ὁ δὲ ὡς ταύτης οὐσης τῆς αἰτίας καὶ ἐπὶ τέλει πάλιν εἴρηκεν ὡς περ ἐπισημαινόμενος ὧδε μὲν κτλ. Hesychio etiam ὁσμῆ est ὄσφρησις qui fortasse hanc vocis significationem ex Empedocle annotavit.

Vs. 370 Theophrastus ibid. cap. 9 : Τῆν δ' ἀκοὴν ἀπὸ τῶν ἔσωθεν γίνεσθαι ψόφων· ὅταν γὰρ ὑπὸ τῆς φωνῆς κινήθῃ (ἢ ἀκοῇ), ἡχεῖν ἐντός· ὡς περ γὰρ εἶναι κώδωνα τῶν ἔσω ἡχῶν τὴν ἀκοήν, ἣν προσαγορεύει σάρκινον ὄζον, κινουμένην δὲ παλεῖν τὸν ἄερα πρὸς τὰ στερεὰ καὶ ποιεῖν ἡχον, i. e. « auditum interioribus sonis effici : quippe aurem, quando voce feriatur, intra se ipsam sonare : esse enim velut tubam eorum quæ intus sonant aurem, quam carneum nodum appellat, quo tempore vero feriatur eam aerem densis (h. e. cartilagineis) parietibus re-percutere sonitumque reddere. » Scripsi cum Karstenio ἀπὸ τῶν ἔσωθεν pro vulgato ἀπὸ τῶν ἔξωθεν inductus Theophrasti refutatione cap. 21 dogma Empedoclem sic refellentis : Ἄλλὰ περὶ τὴν ἀκοήν ὅταν ἀποδῶ τοῖς ἔσωθεν γίνεσθαι ψόφοις, ἀτοπον τὸ οἰεσθαι, δῆλον εἶναι, πῶς ἀκρούουσιν ἐνδον ποιήσαντα ψόφον ὡς περ κώδωνα· τῶν μὲν γὰρ ἔξω δι' ἐκείνων (τὸν κώδωνα) ἀκούομεν, ἐκείνου δὲ ψοφοῦντος διὰ τί; quorum verborum sensus est : « sed ineptum esse credere quæ de auditu interioribus sonis effecto dicat apparere quærenti quomodo audiant tubam, intus sonantem : externos enim sonos per tubam audimus; at qua ratione ipsam tubam? » Similiter Plutarchus de Plac. phil. IV, 16 : Ἑμπεδοκλῆς τὴν ἀκοήν γίνεσθαι κατὰ πρόσπτωσιν πνεύματος τῷ κοχλιῶδει, ὅπερ φησὶν ἐξηρητῆσθαι ἐντός τοῦ ὠτός, κώδωνος δίχην αἰωρούμενον καὶ τυπτόμενον, i. e. « auditum effici aere illapso in cochleam cartilagineam, quam intra aurem aptatum dicit, tintinnabuli in modum suspensam et pulsatam. » Jam si a vocabulo κοχλιῶδες discesseris quod ab interprete profectum esse dicas, parum refert, tubam an tintinnabulum Empedocles in aure inesse voluerit : patet autem philosophum statuisse, auditum effici partim externo

sonitu sive aeris tactu, partim auris ipsius resonantia, quæ ambo inter se congrua esse et alterum alteri respondere. Ipsam vero aurem nominavit *σάρκινον ὄζον*, *carneum nodum*. Haud minus audaci translatione brachia *κλάδους* vs. 393 vocat. De utriusque vocis discrimine vide quæ disputavit Stephanus in Thes. ling. græc.

Vs. 371. *μία γίνεται κτλ.*] citat Strabo lib. VIII pag. 364 ed. Cas. et omisso poetæ nomine Aristoteles Poet. cap. 21, pag. 1458 a ed. Bekker. uterque tamquam apocopes exemplum. *Ἐπιμὴν ὅψ ἀντί τοῦ ὄψις* dici volunt. Ex Empedocle sine dubio hausit Hesychius qui ὅψ exponit ὄψις, ὄψις, ὄψις, ἢ φωνή, quamquam eundem usum Antinachus etiam agnoscit. Cf. fragm. LV pag. 94 ed. Schellenb.

Vss. 372-374. *αἵματος—νόημα*] laudat Porphyrius apud Stobæum Eclog. Phys. lib. I p. 1026 (pag. 439 ed. Gaisf.). Vetus opinio eaque jam Homero tributa, sed imprimis ab Empedocle celebrata mentis sedem vel ipsam mentem esse cordi suffusum sanguinem. Testis Stobæus l. c. multique antiquorum quorum locos collegerunt Menagius in Diog. Laert. VII, 159, Wakefieldius in Lucret. III vs. 43, Sturzius Emped. pag. 439 seqq. Lectio multimodis vitiosa est. Canterus inepte *αἵματος ἐν πελάγεσσι τετραμμένου ἀντιθρόντος* et pro *κυκλίσκεται* *κυκλίσκεται*. Scaliger *αἵματος ἀνθρώποισι τετραμμένη* [pro vulg. *τετραμμένα*] ἀντιθρόντος, item *κυκλίσκεται*. Pleraque hæc menda jam Heerenius sustulit qui *τετραμμένη* (intell. φρήν) e Grotii emendatione recepit, *κυκλίσκεται* e membranarum. Pro ἀντιθρόντος idem e codice protulit ἀντιθρόντος, quod Karstenius mutavit in ἀμφιθρόντος. Bergkiius de reliqq. com. Att. p. 167 scribi volebat *τετραμμένου ἀντιθρόντος*, Panzerbieterus *κεραμμένα ἀνθρώσκοντος*, τῆ δὲ νόημα. Sed requiritur ἀντιθροούντος. Ultimus versus corrupte exaratus est in Etym. M. : *αἷμα γὰρ ἀνθρώποισι περικάρδιον νόημα*, omisso ἐστὶ; similiter in Orion. Etym. excerpt. p. 185 (Sturz.). At nihil vitiosius ea scriptura quam habet Etym. Gud. v *αἷμα· καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς* (sic) *αἷμα γὰρ ἀνθρώπων ποιήσει περικάρδιον νόημα τοῦ ἀνθρώπου*. Fallitur Philoponus de An. cap. 8 hunc versus Critiæ assignans. Cf. Fabric. Bibl. Græc. vol. X p. 659 ed. Harl. Latine eum verterunt Tertullianus de An. c. 15 p. 576 et Chalcidius in Plat. Tim. p. 305. Cæterum falso Steiniius *τετραμμένη* ita interpretatur, ut *κράδιῃ* intelligat allatis Censorini verbis e cap. VI quibus nihil probatur.

Vss. 375-377. Aristoteles de An. III, 3 pag. 427 ed. Bekker. : *Οἱ ἀρχαῖοι τὸ φρονεῖν καὶ τὸ αἰσθάνεσθαι ταῦτ' ἐναὶ φασιν, ὥσπερ καὶ Ἐμπεδοκλῆς*

*εἶρηκε· « πρὸς παρεὸν γὰρ μῆτις ἀέζεται ἀνθρώποισιν, » καὶ ἐν ἄλλοις, « ὅθεν σφίσι αἰεὶ καὶ τὸ φρονεῖν ἄλλοῖα παρίσταται. » Repetiit hos versus Philoponus Comment. de An. III, lit. P. Primum refert etiam Themistius ad Aristot. de An. I, f. 72 a (85. b). Aristoteles Metaph. III, 5 p. 1009 b ed. Bekker. : *Καὶ γὰρ Ἐμπεδοκλῆς μεταβάλλοντες τὴν ἔξιν μεταβάλλειν φησὶ τὴν φρόνησιν· « πρὸς παρεὸν γὰρ μῆτις ἐναύζεται ἀνθρώποισιν. » καὶ ἐν ἑτέροις δὲ λέγει εἶτι· « ὅσον ἄλλοιοι μετέφην, τόσον ἄρ σφίσι αἰεὶ καὶ τὸ φρονεῖν ἄλλοῖα παρίσταται. » Pro ἀέζεται alii ἐναύζεται. Aristoteles e verbis Empedocleis colligit, Agrigentinum vatem ut plerisque veteres τὸ φρονεῖν et τὸ αἰσθάνεσθαι idem putasse. Intelligit autem τὸ παρεὸν res præsentēs quæ sensibus percipiuntur, quasi dicat τὸ αἰσθητόν; jam quod τῷ αἰσθητῷ afficitur αἰσθησις est : ergo μῆτις sive φρόνησις idem atque αἰσθησις. Qua de re uberrime disserit Philoponus l. I. lit. P. p. 3. Aristoteles de Anim. l. c. cum Empedoclis decreto componit Homericum illud Odys. XVIII, 135 :**

Τοῖος γὰρ νόος ἐστὶν ἐπιχθονίων ἀνθρώπων,
οἷον ἐπ' ἡμᾶρ ἄγῃσι πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε.

Quod imitando expressit Archilochus ap. Laert. IX, 71. Discrepat ab Aristotelis interpretatione ea quam proponit Simplicius de An. III, f. 56 b, dicens, posse quidem τὸ παρεὸν accipi de eo quod est τὸ αἰσθητόν, non tamen ab Empedocle ita acceptum esse : *Ἡ γὰρ μῆτις οὐ τοῖς αἰσθητοῖς, ἀλλὰ τοῖς νοητοῖς αὐτῇ παροῦσιν αἰεὶ εἰς τὴν ἐκυτῆς ἐπιδίδωσι (ἀέζεται) τελειότητα· καὶ τὸ φρονεῖν ἐν τοῖς ὄνειροις ἄλλοῖα παρίσταται (παρίσταται), οὐ διὰ τὰ ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν. . . . ἐγκαταλείμματα· οὐ γὰρ φρονεῖν τὸ τοιόνδε· ἀλλ' ὅτε, τοῦ λόγου ἀπολυομένου τῆς πρὸς τὸ σῶμα καταστάσεως, κρείττων τις ἐν τοῖς ὕπνοις τῆς ἐν τῇ ἐγρηγορέναι γνώσεως τοῦ ἀγαθοῦ ἢ τοῦ ἀληθοῦς γίνεται. Sed verum vidit Aristoteles. Male Scaliger vs. 376 superiori adjunxit legens καὶ ὅσον ἄλλ., rectius Sturzius et Karstenius ὅσον γ' ἄλλ., ego ὅσον τ' ἄλλ. cum Steinio posui. Olim vulgabatur ἄλλοις μετέφην, perperam a Sturzio mutatum in μετέφην. Optime Bekkerus e membranarum protulit : ἄλλοιοι μετέφην i. e. ἄλλοιοι μετεπλάσθησαν, quod metaphysicorum interpres Bessarion procul dubio in codice suo scriptum repperit. Pro καὶ τὸ φρονεῖν Karstenius malebat καὶ φρονεῖν. Quod e Simplicii verbis modo allatis sequitur Empedoclem hinc de somniis agere, id etiam a Philopono in Aristot. de Anim. l. I. docetur : *Ὁ γὰρ Ἐμπεδοκλῆς τὰς διαφορὰς τῶν ὄνειράτων λέγων, φησὶν εἶτι ἐκ τῶν μεθ' ἡμέραν ἐνεργημάτων αἱ νυκτερινὰ γίνονται φαντασίαι· ταύτην δὲ τὴν φαντασίαν φρόνησιν καλεῖ ἐν οἷς φησιν· « ὅθεν σφίσι αἰεὶ καὶ τὸ φρονεῖν ἄλλοῖα παρίσταται. »**

Qui si fide digni sunt auctores, dicti Empedoclei hic erit sensus : « Ut homines corpore et sensibus mutantur, ita varia iis somniorum visa obijciuntur. » Sed dubia res est. Nam Aristotele certe iudice latius patuit præceptum Empedocleum qui *Metaph.* I. I. cum his contulit versus Parmenideos : ὡς γὰρ ἕκαστος ἔχει κτλ. Vid. nos ad *Parm.* vss. 146-149.

Vss. 378-382. Tres versus inde a γαίη usque ad λυγρῶ citant Aristoteles de *An.* I, 2 pag. 404 b ed. Bekker. : « Ὅσοι μὲν οὖν ἐπὶ τὸ κινεῖσθαι τὸ ἔμψυχον ἀπέβλεψαν, οὗτοι τὸ κινήτικώτατον ἔπλασθον τὴν ψυχὴν ὅσοι δ' ἐπὶ τὸ γινώσκειν καὶ αἰσθάνεσθαι τῶν ὄντων, οὗτοι δὲ λέγουσι τὴν ψυχὴν τὰς ἀρχάς, οἱ μὲν πλείους ποιῶντες, οἱ δὲ μίαν ταύτην, ὥσπερ Ἐμπεδοκλῆς μὲν ἐκ τῶν στοιχείων πάντων, εἶναι δὲ καὶ ἕκαστον ψυχὴν τούτων, λέγων οὕτω· γαίη κτλ. et *Metaph.* II, 4 pag. 1000 ed. Bekk. : ἡ δὲ γνώσις τοῦ ὁμοίου τῷ ὁμοίῳ· γαίη κτλ.; item Sextus Empiricus *adv. Math.* I, 303; VII, 92, 121 : Ἔοικε καὶ δ' Ἐμπεδοκλῆς ἐξ οὐσῶν τῶν τὰ πάντα συνιστακυῶν ἀρχῶν λέγειν ἰσάριθμα ταύταις ὑπάρχειν τὰ κριτήρια, 31 ὧν γέγραφε· γαίη κτλ. ἐμφαίνων ὡς γῆν μὲν καταλαμβάνόμεθα μεταυσιᾷ γῆς, ὕδωρ δὲ κατὰ μετοχὴν ὕδατος, αἶρα δὲ μεταυσιᾷ τοῦ αἵρος, καὶ ἐπὶ πυρὸς τὸ ἀνάλογον. Philoponus in *Aristot. de Gener. et Corr.* II, 6, f. 59 b; Hippolytus *αἰρέσ. ἑλεγχ.* p. 165. Vs. 378 γαίη κτλ. affert Galenus de *Hippocr. et Plat. plac.* VII, 5 T. V p. 218 Chart. Philoponus in *Aristot. de Anim.* I, lit. E, p. 4 et sæpius in eodem commentario; ibidem lit. F, p. 3 laudat vss. 378 et 380 conjunctim omisso versu 379. Idem facit Proclus *Comm. in Plat. Tim.* I 11 p. 232, C (pag. 561 ed. Schneid.). Latine hos versus Chalcidius in *Tim.* pag. 131 sic reddidit :

Terram terreno comprehendimus, aethera flammis,
Humorem liquido, nostro spirabile flatu,
Pacem tranquillo, Litem quoque litigioso.

Initium inde a γαίη usque ad ἀέθλην exstat etiam in *Stobæi Flor. Append. ed. Gaisf.* pag. 73. Versus hi ad animi cognitionem spectant. Cognoscimus res propterea quod animi sensuumque natura cum externarum rerum natura congruit et cognata est. Hinc illud γινώσκεισθαι τῷ ὁμοίῳ τὸ ὁμοιον. Quamobrem ὀπώπαμεν non solum de visu, sed de omni cognoscendi facultate intelligendum, ut efficitur e versu 382 : καὶ τούτοις φρονέουσι. Idem est verborum ἀρεῖν vs. 53 et δέρεσθαι vs. 82 usus, quæ de mente usurpantur. Quum igitur mens nostra elementa et quæ ex his coaluerunt cernat, ipsa quoque easdem has naturas complectitur, terram, aquam, aerem, ignem, non quidem crassam illam materiem,

sed subtiliorem quamdam, divinæ elementorum naturæ cognatam. Placitum hoc quo simile simili cognosci statuitur, illustrat Aristoteles de *Anim.* I. 1. : Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ Πλάτων ἐν τῷ *Τιμαίῳ* τὴν ψυχὴν ἐκ τῶν στοιχείων ποιεῖ γινώσκεισθαι γὰρ τῷ ὁμοίῳ τὸ ὁμοιον, τὰ δὲ πράγματα ἐκ τῶν ἀρχῶν εἶναι. Vid. *Plat. Tim.* p. 35. In eadem sententiam Plotinus de *Pulchrit.* p. 57, G : Τὸ γὰρ ὁρῶν πρὸς τὸ ὁρῶμενον συγγενὲς καὶ ὁμοιον ποιησάμενον, δεῖ ἐπιβάλλειν τῇ θέᾳ. οὐ γὰρ ἂν πώποτε εἶδεν ὀφθαλμὸς ἥλιον, ἡλιοειδὲς μὴ γεγεννημένος, οὐδὲ τὸ καλὸν ἂν ἴδοι ψυχὴ, μὴ καλὴ γενομένη. Cf. Proclus in *Tim.* p. 232 (p. 561 ed. Schneid.); id. in *Parmen.* T. V, p. 182, 248; *Theol. Plat.* I, 3. — αἰθέρα h. l. aerem dicit ut vs. 79. Apud Sextum semel (*adv. Math.* I, 303) ἔρει δ' ἕρα δῖον quod pro interpretatione habemus. δῖον *Aristot. Metaph.* ed. Bekk. sed de *Anim.* ὅτιαν, licet ibi membranarum scriptura variet; δῖαν exhibet etiam Philoponus. Utrumque satis frequens est. Pro *στοργῇ* δὲ *στοργῆν* in quibusdam libris invenitur *στοργῆν* δὲ *στοργῆ*, denique pro νεῖκος δέ τι inepte νεῖκος δέ γε.

Vss. 381-382. ἐκ τούτων γὰρ κτλ.] citat Theophrastus de *Sensu* cap. 10 p. 651 ed. Schneid. : Διαριθμησάμενος γὰρ ὡς ἕκαστον ἐκάστῳ γνωρίζομεν, ἐπὶ τῆλει προσέθηκεν ὡς ἐκ τούτων πάντα πεπήγασι ἀρμοσθέντα· καὶ τούτοις φρονέουσι καὶ ἄδονται καὶ ἀνιώνται. διὸ καὶ αἵματι μάλιστα φρονεῖν ἐν τούτῳ γὰρ μάλιστα κεκρᾶσθαι [ἐστὶ] τὰ στοιχεῖα τῶν μερῶν. Pro ἄδονται καὶ Karstenius recte posuit ἔδοντ' ἢ δ' quum doricæ formæ hic nihil loci sit, καὶ autem ferri nequeat. Præterea ἔστι quod post κεκρᾶσθαι abundat uncis inclusi.

Vss. 383-386. Hippolytus (*Origenes*) *αἰρέσ. ἑλεγχ.* p. 254 : Μέσον δὲ εἶναι τῶν διαφόρων ἀρχῶν δίκαιον λόγον, καθ' ὃν συγκρίνεται τὰ διηρημένα ἐπὶ τοῦ νεῖκου καὶ προσαρμόζεται κατὰ τὴν φιλίαν τῷ ἐνί. τοῦτον δὲ αὐτὸν τὸν δίκαιον λόγον τὸν τῇ φιλίᾳ συναγωνιζόμενον Μοῦσαν δ' Ἐμπεδοκλῆς προσαγορεύων καὶ αὐτὸς αὐτῷ (leg. cum Steinio αὐτὴν αὐτῷ) συναγωνίζεσθαι παρακαλεῖ, λέγων ὡδέ πως. Vs. 383 codicis scripturam εἰκάραι φημερίων correxit Millerus qui et Evexen mutatum volebat in ἔμελεν. Præterea pro τινος quod est in codice Schneidewinus scripsit τί σοι. Vs. 384 ἡμετέρας posuit idem vir doctus pro exemplaris manu exarati lectione ἡμετέρας, simulque ἔμελεν metri redintegrandi gratia addidit. Sequitur in codice μελέτας cuius loco ego πρώην versui intuli. Vs. 385 εὐχομένῳ reposuit Schneidewinus, ubi codex inepte εὐχομένων. Vs. 386 μακάρων Milleri correctio est; cod. μακαρίων. Pro ἀγαθὸν λόγον, i. e. bona verba sive boni ominis verba, Schneidewinus malebat καθαρὸν λόγον quum minime opus est.

Vss. 387-388. ὄλιος—μέμνη] servavit Clemens Alex. Strom. VI p. 615 A. Jam a rebus humanis transitus fit ad divinas, quas tertio libro ab Empedocle tractatas esse conjicimus e vers. 392 seqq. Πρακίδων πλοῦτον dixit etiam vs. 429. Ita vero θείας πρακίδας memorat poeta, ut mentem non tam per se divinam quam divinarum rerum cognitione repletam intelligat. Opponitur enim eorum hominum socordia quibus obscura de diis opinio, poetarum potissimum commentis innixa, *cordi est*.

Vss. 389-396. conjunxi cum Bergkio et Steinio. Vss. 389-391 Clemens Alex. Strom. V p. 587 B (p. 644): τὸ γὰρ τοι θεῖον ὁ Ἀκραγαντίνος φησι ποιητής, οὐκ ἔστιν κτλ. Theodoret. Therap. I p. 476 D, exigua lectionis varietate. Nam apud Clementem est οὐκ ἔστιν πελάσασθαι ἐν ὄφθ. apud Theodoretum οὐκ ἔστι πελάσασθ'. οὐδ' ὄφθ. — Vs. 390, ἤπειρ γε jam a Sturzio propositum recepi cum Karstenio pro vulgato ἤπειρ τε. Empedocles locum in dispari argumento imitatus est Lucretius V, 101 sqq :

Uti fit, ubi insolitam rem apportes auribus ante,
nec tamen hanc possis oculorum subdere visu,
nec jacere indu manus, via quæ munita fidei
proxima fert humanum in pectus templeque mentis.

Respondet autem *oculorum subdere visu* Empedocleo ὀφθαλμοῖσιν ἐπικτόν, *jacere indu manus* χερσὶ λαβεῖν, *via munita fidei* etc. πεῖθους ἀμαξίτος κτλ. Neque vero probamus Karstenii conjecturas qui pro ἤπειρ et Lucretio corrigendum censet ἤπειρ *qua* et pro μεγίστη, ἀγγίστη *proxima*.

Vss. 392-396. οὔτε γὰρ ἀνδρ.—θῆσιν] Ammonius in Aristot. de interpretatione f. 199, b. ed. Venet. 1545: Ὁ Ἀκραγαντίνος σοφὸς ἐπιβραβύζων τοὺς περὶ θεῶν ὡς ἀνθρωποειδῶν ὄντων παρὰ τοῖς ποιηταῖς λεγομένους μύθους, ἐπήγαγε προηγουμένως μὲν περὶ Ἀπολλωνος, περὶ οὗ ἦν αὐτῷ προσεχῶς ὁ λόγος, κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ περὶ τοῦ θεοῦ παντὸς ἀπλῶς ἀποφαινόμενος· οὔτε κτλ. Tzetzes Chil. XIII, 79: Ἐμπεδοκλῆς τί ὁ θεὸς τάδε κατ' ἔπος λέγει. — Vs. 392 οὔτε γὰρ ἀνδρομέτῃ κεφαλῇ Ammonius, quod Sturzios et Karstenius mutarunt in οὔτε γὰρ ἀνδρομέτῃ κεφαλῇ; sed Tzetzes: οὐ μὲν γὰρ βροτῆ κεφαλῇ, quem secuti sunt Bergkios et Steinios. — Vs. 393 et 394. Hippolytus αἰρέσ. Ελεγχ. p. 248: περὶ μὲν τῆς τοῦ κόσμου ἰδέας ὁποῖα τίς ἐστιν ὑπὸ τῆς φύλας κοσμουμένη, λέγει τοιοῦτόν τινα τρόπον, subjunctis his versus reliquiis: ἀλλὰ σφαῖρος ἔην καὶ ἴσος ἐστὶν αὐτῷ, unde Schneidewinus suspicatus est versus 393 et 394 bis ab Empedocle scriptos, altero autem loco hanc iis clausulam adjectam fuisse:

ἀλλὰ σφαῖρος ἔεις καὶ πάντοθεν ἴσος ἑαυτῷ.

Sic enim ipse versus corrigendum esse statuit. Ego hujusmodi versiculum a poeta profectum quidem non nego, sed perperam ab Hippolyto superioribus annexum existimo. — Vs. 393 οὐ μὲν ἀπαι Tzetzes; οὐ γὰρ ἀπὸ Hippolytus; οὐτ' ἀπὸ οἱ posuit Karstenius. Deinde ὠτων γε Ammonius et Tzetzes; recte Hippolytus ὠτωιο, quod primus probavit Schneidewinus. Sequitur δύο apud Tzetzam, cujus loco Ammonius δύο habet, receptum a Karstenio. κλάδοι intell. brachia. Cf. ad vs. 370. αἴσσουνται Hippolytus, αἴσσουν Ammon. et Tzetzes. Vs. 394 γούνα καὶ Tzetzes, quod Stephanus et Scaliger in γούν', οὐ converterunt, γούνατ' οὐ Hippolytus. μήδεα λαχνήντα Tzetzes; μήδεα γανήντα Hippolytus.

Vs. 395 et 396 egregiam de Deo sententiam continent e tertio Physicorum libro sumtam teste Tzetze Chiliad. VII, 522 seqq.: Ἐμπεδοκλῆς τῷ τρίτῳ τε τῶν φυσικῶν δεικνύων τίς ἡ οὐσία τοῦ θεοῦ κατ' ἔπος οὕτω λέγων· ἀλλὰ φρῆν κτλ. Idem de eadem re agens ap. Matrang. Anecd. Tom. I pag. 230 Empedoclem, Platonem et Anaxagoram hoc modo jungit:

Ἐμπεδοκλῆς γὰρ Πλάτων τε καὶ ὁ Ἀναξάγορας,
ἄλλοι τε πόσοι τῶν ἐκτός, νοῦν τὸν θεὸν καλοῦσιν.

Vss. 397-408. ὦ φίλοι—εὐηχία βράξιν] exstat apud Diogenem Laertium VIII, 62 his paulo post subjunctis: αὐτοὺς δὲ τούτους τοὺς καθαρμοὺς ἐν Ὀλυμπία διαβραβύδῃσιν λέγεται Κλειομένην τὸν βραβυρόν, item in Anthol. gr. Bosch. lib. I tit. 86 T. I p. 338 exceptis vss. 399 et 407. Adde Anthol. gr. Jacobs. IX, 569.

Vs. 397 sq. ὦ φίλοι—πόλις, praeterea vs. 400 χαιρατ'—πωλεῦμαι memorantur a Laertio VIII, 54 et 66, e cujus verbis discimus hos versus initium lustralium carminum fuisse. Ait enim ὅτι δ' ἦν Ἀκραγαντίνος ἐκ Σικελίας, αὐτὸς ἐναρχόμενος τῶν Καθαρῶν φησι. Vs. 400 afferunt etiam Philostratus Vit. Apoll. I, 1; Lucianus Pro lapsu inter salut. T. I p. 726 ed. Hemst; Cedrenus Chron. T. I p. 157; Sextus Empiricus adv. Math. I, 302 usque ad τετιμένος. Vs. 399 ξείνων κτλ. insertus est e Diodoro Siculo qui lib. XIII, 83 haec de Agrigentinis memoriae prodit: Ὁ δὲ τῶν Ἀκραγαντίνων σχεδὸν πλουσιώτατος ἦν κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον Γελλίας, δε κατὰ τὴν οἰκίαν ξενώνας ἔχων πλείους πρὸς ταῖς πύλαις ἔτατταν οἰκέτας, οἷς παρηγγελμένον ἦν ἅπαντας τοὺς ξένους καλεῖν ἐπὶ ξενίᾳ. πολλοὶ δὲ καὶ τῶν ἄλλων Ἀκραγαντίνων ἐποίουν τὸ παραπλήσιον, ἀρχαῖκῶς καὶ φιλανθρώπως δμιλοῦντες· διόπερ καὶ Ἐμπεδοκλῆς λέγει περὶ αὐτῶν « ξείνων αἰδοῖσσι λιμένες, κακότητος ἀπειροί. » Hoc testimonio simul refutatur Bergkii conjectura ξείνων αἰδῶλων λιμένες. Non

enim qui hospitio excipiuntur, sed qui excipiunt laudandi erant. Quod vero Agrigentini vocantur ξείνων λιμένες, *hospitum portus et perfugia*, id Græcorum loquendi consuetudini convenienter fit. Simili metaphora Euripides Med. vs. 766 seq. dixit : οὗτος γὰρ ἀνὴρ — λιμὴν πέφανται τῶν ἐμῶν βουλευμάτων. Vs. 407 effecit Bergkiius e verbis Clementis Strom. VI p. 754 : παρακολουθεῖν τε αὐτῷ ἔλεγεν τοὺς μὲν μαντοσυνῶν κεχρημένους, τοὺς δ' ἐπὶ νοῦσον σιδηρὸν δὴ χαλεποῖσι πεπαρμένους. Vix dubium est quin Empedocles tale quid hic posuerit. Sed quum versiculo qualem Bergkiius fecit turbetur constructio aut saltem epitheton παντοίων impertine divellatur a νοῦσων, inventum istud uncis includendum putavi.

Vs. 397 sq. οἱ μέγα ἄστου—ἄκρα πόλεως κτλ.] Cod. Vind. mendose ἢ μέγα. Verba sic coherent : οἱ καταναίετε ἄστου ξανθοῦ Ἀκράγαντος. Ipsa urbs et flumen eam alluens eodem nomine vocabatur. Huc spectat Stephani Byzantii observatio : Ἀκράγαντες πόλις πέντε. Σικελίας, ἀπὸ ποταμοῦ παραβρέντος. φησὶ γὰρ Δοῦρις ὅτι αἱ πλείεσται τῶν Σικελῶν πόλεων ἐκ τῶν ποταμῶν ὀνομάζονται κτλ. Πολύειος δὲ τὸν ποταμὸν καὶ τὴν πόλιν ἀπὸ τῆς χώρας ὀνομάσθαι Ἀκράγης διὰ τὸ εὐγεῖν. Empedocles hic Ἀκράγαντος vocabulo memorato flumen intelligit, cuius etiam Pindarus Olymp. II, 10 sacrum domicilium urbem esse vult, Agrigentum ἱερὸν οἶκημα ποταμοῦ nominans. Adjicit Laertius VIII, 63, μέγαν δὲ τὸν Ἀκράγαντα εἰπεῖν φησὶ Ποταμίλλα, ἔπει μωριάδες αὐτὸν κατώκουν. Fluvius autem ille, teste Æliano Var. Hist. II, 33, sacer erat Agrigentinis et formosi juvenis specie (παῖδι ὠραῖω εἰκάσαντες) colebatur. Hinc fortasse ξανθὸς cognominatus est, nisi forte epitheton istud ad aquarum colorem pertinet. Sic enim latine *flavus Tiberis* dicitur apud Horatium Od. I, 2, 13. Minime igitur necessaria est Bergkii correctio ζαθέου Ἀκράγαντος.—ἀν' ἄκρα πόλεως edidi cum Stephano, Karstenio et aliis, quum Æolica forma πόλεως (cf. Ahrens de dial. Æol. p. 103, Maittaire de Dial. p. 248 seq. ed. Sturz.) qua utitur etiam Theognis vs. 776 in Bergkii Poet. Lyr. pag. 425, Empedocli abjudicari nequeat. Variant libri scripti et editi : *ναίετ' ἀν' ἄκρα πόλεως, ἀκρην πόλεως, ἀκρων πόλεως, πόλεως, πόλιος, πόλιος*. Cæterum ἀν' ἄκρα πόλεως idem valet quod ἐν πόλει ἀκρῆ apud Homerum Iliad. 6, 317, *in summa urbis parte i. e. in arce*, ubi principes et reges habitare solebant.

Vs. 400. χαίρετ' ἐγὼ δ' ὕμιν κτλ.] ὕμιν e Philostrato et Suida correxit Menagius, quum Laertii codices præbeant ἑμῖν. Mendose Cedrenus ἐγὼ δδ' εἰμὶ θεός κτλ.—θεός ἀμβροτος, οὐκέτι θνητός hic dicitur ut in carminis aurei clausula : ἦν δ' ἀπο-

λείψας σῶμα ἐς αἰθέρ' εὐαίθερον ἔλθεις, ἔσσαι ἀθάνατος, θεός ἀμβροτος οὐκέτι θνητός. Quippe Empedocles jam vivus honore mortuis debito decoratus sibi videtur.

Vs. 402. στέφειν τε θαλεροῖς exstat in Codice Regio, item in Anthologia, ubi Scholiastes : γράφεται καὶ θαλαίαι καὶ θαλάιαι, sed vulgo apud Laertium θαλεροῖς quod Menagius et Sturzius probarunt. Cæteri eam quam nos secuti sumus scripturam prætulerunt.

V. 403 sq. τοῖσιν ἄμ' εὖτ' ἀν' ἰκωμαι κτλ.] Verborum ordo est : τοῖσιν εὖτ' ἀν' ἰκωμαι ἐς ἄστυα τηλ., σεβίζομαι ἄμα ἀνδρ., ita ut τοῖσιν datus commodi sit ad prægressum πᾶσι pertinens, ἄμα autem e posteriore in priorem sententiæ partem translatum esse statuat ut ap. Herodotum IV, 160 : κτίζοντες δ' ἄμα αὐτὴν ἀπιστᾶσι ἀπὸ τῶν Κυρογαίων τοὺς Λίβυας pro κτίζοντες δ' αὐτὴν ἄμα ἀπιστᾶσι κτλ. Sed alii quoque scriptores ejusmodi hyperbata amant.

Vs. 406. οἱ μὲν μαντοσυνῶν κτλ.] Laertius et Anthologia οἱ δὲ τι νοῦσων, quod Sturzius emendavit scribendo οἱ δ' ἐπὶ νοῦσων; Bergkiius conjecit vel ἐπὶ νοῦσῶν vel δὲ τε νοῦσων.

Vs. 408. παντοίων ἐπιθοντο κτλ.] εὐηχία βάζιν libri manu exarati (cf. Lobeck. ad Soph. Ajax. v. 286); εὐηχία βάζιν e conjectura Scaligeri in codice Lugdunobravo et Rittershusii in Porphyrii vit. Pyth. p. 37 edidit Karstenius.

Vss. 409-410 quos superioribus adjunxi laudat Sextus Empiricus adv. Math. I, 302 post præcedentes. Referuntur sine dubio ad idem argumentum, quum his quoque versibus poeta suam excellentiam et quasi divinitatem laudibus extollat. Nam τοῖσδε videtur spectare ad ea quibus modo gloriatus est. Cæterum πρήσων cum Karstenio edidi pro πράσων.

Vss. 411-413. ὦ φίλοι—ὄρμη] Clemens Alexandrinus Strom. V p. 549 B (p. 648). Sturzius hos versus ad Physica rettulit. In primo versus jam Hoeschelius δτ' ἀληθείη correxit; vulgo vitiose ἐκ τ' ἀληθείη; ed. Colon. ἐτ' ἀληθείη. In secundo Stephanus item mendose ἐγὼ γ' ἐξερῶ pro ἐγὼ ἐξ. Postrema sic jungenda : ὄρμη δὲ πίστιος ἐπὶ φρένα μάλα ἀργαλή γε καὶ δύσζηλος τέτυκται ἀνδράσι, hoc sensu : « Mihi persuasum est vera esse quæ diciturus sum, sed ægre homines fidem adjungunt dictis quæ supra captum suum esse arbitrantur. » Locutio πίστιος ὄρμη ἐπὶ φρένα similis est ei quæ legitur vs. 391 πειθοῦς ἀμαξίτος εἰς φρένα πίπτει.

Vs. 414. Stobæus Ecl. phys. I, p. 1050 (tom. I, p. 462 ed. Gaisf.) e Porphyrio hæc affert verba quibus versiculi sensus abunde ostenditur : Αὐτῆς

γὰρ τῆς μετακοσμησεως εἰμαρμένη καὶ φύσις ὑπὸ Ἐμπεδοκλέους δαίμων ἀνηγόρευται « σαρκῶν ἀλλογῶντι περιστέλλουσα χιτῶν » καὶ μεταμπισχουσα τὰς ψυχὰς. Neque obscurum est quod de eo tradit Plutarchus de Esu carn. II p. 998 (vol. X, p. 154 ed. Reisk.). Hic enim, licet omisso poetæ nomine, ait : ἀλλάσσει δὴ ἡ φύσις ἅπαντα καὶ μεταοικίζει, « σαρκῶν ἀλλογῶντι » κτλ. Plutarchi lectio ἀλλογῶντι satisfacit eaque restituenda Stobæo apud quem vulgo ἀλλόγῶντι habetur, quamvis membranæ etiam corruptum vocabulum ἀλλοιχῶντι et ἀλλογῶντι exhibeant. Hinc conjecerunt quidem Heerenius ἀλλοιχῶντι, Wakefieldius in Lucretii lib. III, 613 et IV, 56 ἀλλοιχῶντι, Karstenius ἀλλοιχῶντι vel αιολόχῶντι quibus adde Lobeckium ad Pluryn. p. 607 et Paralip. p. 260 varia proponentem, sed mihi Plutarchi scriptura quam codicum consensus et sententiæ perspicuitas commendat servanda videtur. Nimirum Plutarcho et Porphyrio testibus Empedocles dixit naturam et fatalem necessitatem omnia mutare et transferre alieno carnis velantem amictu. Intelligendum hoc tam de hominum quam bestiarum animis prout ratio fert alia atque alia corpora ingredientibus. Qua in re nemo mirabitur vestis similitudinem Empedoclis fortasse exemplo a Lucretio quoque lib. III, 611 seqq. ad humanum corpus translata :

.... Quod si immortalis nostra foret mens,
non tam se moriens dissolvi conquiretur,
sed magis ire foras vestemque relinquere ut anguis

gauderet.—Cæterum ἀλλογῶντι sic comparatur cum ἀλλογῶντος apud Homerum Odys. lib. II, vs. 366, ut ἀγῶντι cum ἀγῶντος apud Sophoclem (Ed. R. 58 pro vulgari ἀγῶντος).

Vs. 415. Verba hæc servavit Plutarchus Sympos. p. 683. Vid. ad vs. 306.

Vs. 416. ἐκ μὲν γὰρ κτλ.] Clemens Alexandrinus Strom. III, p. 432, B. In verbis εἶθαι νεκρά δεστ δαίμων vel potius πότμος. Pro εἶδα' ἀμείβων Buttmanus notante Sturzio non magis recte conjecit κήδε' ἀμείβων quam nuper Steinus juncto præcedenti vocabulo νεκροειδέ' ἀμείβων. Viva enim respondent mortuis, non item iis quæ mortuorum similitudinem gerunt. Sententia igitur requirit νεκρά εἶδα' ἀμείβων : « e vivis mortua faciebat, species commutans. » Accedit quod hiatus ante εἶδα non offendit, quia hæc vox olim a digammo incipiebat. Apud Stephanum in Poesi phil. p. 29 perperam editum est ἡδε ἀμείβων. Sed Scaliger in annotationibus p. 216 : lege, inquit, εἶδα'. Intelligit enim τὴν γένεσιν ἐκ τῆς ἀλλοιώσεως, non ἐκ τῆς μεταβολῆς fieri, quum dicit formam tantum mutari. Referenda autem cum Karstenio

poetæ verba ad animarum lapsum ex immortalis conditione in mortalem, ut vs. 202 αἴψα δὲ θνήτ' ἐφύοντο τὰ πρὶν μάθον ἀθάνατ' εἶναι. Sunt igitur νεκρά Empedocli homines vivi, mortales, quo sensu Euripides apud Stobæum CXX, 18, quaerit : τίς δ' οἶδεν εἰ ζῆν τοῦθ' ὁ κέκληται θανεῖν, τὸ ζῆν δὲ θνήσκειν ἐστί; In eadem sententiam Heraclitus apud Hieroclem pag. 142 ed. nostr. : ζῶμεν τὸν ἐκείνων θάνατον, τεθνήκαμεν δὲ τὸν ἐκείνων βίον. Adit Hierocles : κάταισι γὰρ καὶ ἀποπίπτει τῆς εὐδαίμονος χώρας ὁ ἄνθρωπος, ὡς Ἐμπεδοκλῆς φησιν—φυγὰς θεοθεν κτλ. Quid autem sibi velit illud εἶδε' ἀμείβων declarat idem Hierocles p. 143 : Ἡ δὲ ἐφῆσις τοῦ φεύγοντος τὸν τῆς Ἄτης λειμῶνα πρὸς τὸν τῆς ἀληθείας ἐπιπέγεται λειμῶνα· θν ἀπολιπῶν, τῇ ὁρμῇ τῆς πετροβρύσεως εἰς γήινον ἔρχεται σῶμα ὀλίβου — αἰῶνος ἀμερθεῖς. Ergo alatus olim genius alis amissis in mortale corpus transit. Hoc vero fati necessitate fieri, initio carminis Empedocles cecinit. Quæ quum ita sint, πότμος subaudiendum esse dixi.

Vss. 417-426. οὐδέ τις ἦν — ἡέα γυῖα] Hos versus laudat Porphyrius de Abstin. II, 21 et 27, priore loco usque ad vs. 424 ταύρων—βρωμῆς, posteriore inde ab hoc versu usque ad ἡέα γυῖα additis verbis : Ἐμπεδοκλῆς δὲ περὶ τὰ τῶν θυμάτων καὶ περὶ τῆς θεογονίας διεξῶν παρεμφαίνει λέγων.

Vss. 417-423 οὐδέ τις — οὔδαξ exstant apud Athenæum lib. XII principio p. 510 D. Primos tres versus affert etiam Eustathius ad Iliad. XXII, p. 1261, 44; postremos tres e Porphyrio Eusebius Præp. Ev. IV p. 152 C, item Cyrillus c. Julian. IX p. 307.

Vs. 417-419. οὐδέ τις ἦν κτλ.] Porphyrius in secundo versu habet : οὐδ' ὁ Κρόνος οὐδ' ὁ Ποσειδῶν, rectius Athenæus omisso articulo οὐδὲ Κρ. οὐδὲ Π. Apud Eustathium desiderantur verba οὐδὲ Κρόνος. Haud scio an Empedocles imitatus sit effatum illud Homeri II. 18, 535 : ἐν δ' Ἔρις, ἐν δὲ Κυδοιμὸς ὀμίλειον, ἐν δ' ὀλοή Κῆρ. Aratus certe in aureæ ætatis descriptione Phænomen. vs. 108-109 Empedocleum locum intuitus est ita canens :

Οὐπω λευγαλέου τότε Νείκεος ἠπίσταντο,
οὐδὲ Διακρίσιος πολυμυμφέος, οὐδὲ Κυδοιμῶ.

Unde facile conjicias, quod interpretes dudum observarunt, Empedoclem his verbis antiquissimorum hominum vitam adumbrare voluisse. Si fides Natali Comiti tertium versum sic vertenti : « sola fuit regina Venus Cytherea virorum, » suspicari licet, eum in suo Athenæi codice scriptum offendisse : ἀλλὰ Κύπρις βασιλεῖα γυναικῶν ἦν τε καὶ ἀνδρῶν, vel simile quid in membranis deprehendisse.

Vs. 420 sq. τὴν οὐρανὸν εὐσεβέεσσι κτλ.] De incruentis priscorum hominum sacrificiis quæ Orpheo etiam placuerunt hæc traduntur a Platone de Legg. VI, 22, p. 782 C: Οὐδὲ βοδὸς ἐτολμῶμεν γεύεσθαι θύματά τε οὐκ ἦν τοῖς θεοῖς ζῶα, πέλανοι δὲ καὶ μελιτι καρποὶ δεδευμένοι καὶ τοιαῦτα ἄλλα ἀγνὰ θύματα, σαρκῶν δ' ἀπέλχοντο ὡς οὐ γαστρὸν ἐν ἐσθίειν οὐδὲ τοὺς τῶν θεῶν βωμοὺς αἵματι μίαινειν, ἀλλὰ Ὀρφικοὶ τινες λεγόμενοι βίοι ἐγίνοντο ἡμῶν τοῖς τότε, ἀψύχων μὲν ἐχόμενοι πάντων, ἐμφύγων δὲ τοῦναντίον πάντων ἀπειχόμενοι. Ad quem locum pauca notavit Astius. Apposite ad hanc rem Plutarchus de Esu carn. II, vol. X p. 152 ed. Reisk. : τὰ δὲ Πυθαγόρου καὶ Ἐμπεδοκλέους δόγματα νόμοι τῶν παλαιῶν ἦσαν Ἑλλήνων. Quod reliquum est, Dindorfius in Athenæi contextu vulgavit γραπτοῖς δὲ; apud Porphyrium legitur δαιδαλεόμοις, apud Athenæum δαιδαλεόμοις. Cf. Herm. Opusc. V, 210.

Vs. 422 sq. σμύρνης τ' ἀρχήτου—ξουθῶν τε κτλ.] Athenæus ἀρχήτου, Porphyrius ἀράτου. Idem ξουθῶν μελιτῶν, quum Athenæus ξανθῶν μελιτῶν præbeat. Ex utroque igitur fonte petitum est quod carmini intuli ξουθῶν μελιτῶν. Præterea pro vulgari vocabulo βίπτοντας quod in Athenæi libris inventur Porphyrius exhibet βίπτοῦντας.

Vs. 424. ταύρων δ' ἀρχήτοις φόνους] Eusebius ἀράτοις, Porphyrius et Cyrillus ἀρχήτοις, unde Scaliger primus effecit ἀρχήτοις. Sententia similis est ei quæ legitur apud Sextum Empiricum IX, 128 : (Pythagorei) ἀσεβεῖν ἔρασκον τοὺς ἀνθρώπους

Βωμῶν ἐραύθοντας μακάρων θερμοῖσι φόνους.

Vs. 425 seq. ἀλλὰ μύσος—ἡία γυῖα]. Pro ἔσεν Cyrillus ἔσχον.—ἀποβράσαντας ἐέδμεναι Eusebius quem sequuntur Stephanus et Scaliger; male Porphyrii codices ἀποβρέξαντας ἐέδμεναι. Denique libri manu exarati habent ἡία γυῖα, quam scripturam Reiskius mutari volebat in ἡπία γυῖα. Præstat tamen Rubnkenii et Vigeri inventum ἡία γυῖα. Hesychius : ἡία, ἀγαθά.

Vss. 427-432. ἦν δὲ τις—αἰώνισσιν] citat Porphyrius vit. Pythag. 30 : Αὐτὸς (ὁ Πυθαγόρας) τῆς τοῦ παντὸς ἀρμονίας ἤκροατο, συνείς τῆς καθολικῆς τῶν σφαιρῶν καὶ τῶν κατὰ ταύτας κινουμένων ἀστέρων ἀρμονίας.... τοῦτοις καὶ Ἐμπεδοκλῆς μαρτυρεῖ, λέγων περὶ αὐτοῦ ἦν δὲ τις κτλ. Item Iamblichus Vit. Pythag. 67 : Τοῦτο φαίνεται καὶ Ἐμπεδοκλῆς περὶ αὐτοῦ αἰνίττεσθαι, καὶ τῆς ἐξαιρέτου καὶ θεοδωρήτου ὑπὲρ τοὺς ἄλλους διοργανώσεως, ἐν οἷς φησιν ἦν δὲ τις κτλ. Versus 427 et 428 habet etiam Diogenes Laertius VIII, 54. Omnes Pythagoræ laudem iis celebrari aiunt, nisi quod Diogene teste nonnulli Parmenidis virtutem hac verborum magnificentia exaggeratam esse putarunt. Cæterum

Porphyrius et Iamblichus sensum illorum veruum exponentes hæc adjiciunt : Τὸ γὰρ περιώσια καὶ τῶν δυνάμεων λεύσσεσθαι ἕκαστα καὶ πραπίδων πλοῦτον καὶ τὰ εὐκότα, ἐμφαντικὰ μάλιστα τῆς ἐξαιρέτου καὶ ἀκριβεστέρας παρὰ τοὺς ἄλλους διοργανώσεως ἐν τε τῷ ὄρῳ καὶ τῷ ἀκούειν καὶ τῷ νοεῖν τοῦ Πυθαγόρου. Quod reliquum est, πραπίδων πλοῦτον legitur etiam supra vs. 387. Sequentia sic coherent : τὰ μάλιστα ἐπιήρανος παντοίων σοφῶν ἔργων, ut σοφὰ ἔργα sint doctrinæ studia. Similiter Ion apud Athenæum lib. X, p. 447 F. καλῶν ἐπιήρανος ἔργων. Scripsi autem cum Bergkio Comment. de Emp. proœm. p. 22 τὰ μάλιστα quum vulgo τε μάλιστα legeretur quod adeo displicebat viris doctis ut Karstenius πάντων τ' ἦν μάλιστα reponi vellet, nisi metrum obstaret, Steinius vers. 428 et 429 transponeret. Commentatur vero τὰ μάλιστα pro simplici μάλιστα, ne de prosæ scriptoribus dicam, simul Æschyli auctoritate Sept. adv. Theb. vs. 1070. Præterea Porphyrius exhibet πάσσει, Iamblichus πάσαισι.

Vss. 433-434. ἦσαν γὰρ—δεδήει] laudat Scholiastes Nicandri ad Ther. vs. 452 pag. 186 ed. Didot. : τὰ κτλῆα ἐπὶ τῶν ἡμέρων καὶ τιθασσῶν τιθεταί..... Ἐμπεδοκλῆς ἐπὶ τῶν ἡμέρων καὶ πραεῶν

ἦσαν γὰρ κτλῆα πάντα καὶ ἀνθρώποισι προσηγῆ ἠγέρεις τ' ἀνθρώποι τε φιλοπροσῶνη τε δεδήει.

Sed hic vulgo legitur ἠδ' ἦσαν κτλῆα πάντα καὶ ἀνθρώποις προσηγῆ ἠγέρεις τ'. In altero versu Sturzius pro ἀνθρώποι recte substituit οἰωνοί. Idem male φιλοπροσῶνη in φιλοπροσῶνη convertit. Hæc quoque cum sequentibus ad auream ætatem cui ver æternum et animantium omnium mutuum inter se amorem tribuit Empedocles pertinere in promptu est.

Vss. 435-436. δένδρα—ἐνιαυτόν] Theophrastus de Caus. plant. I, 13 (14) : Εἰ δὲ καὶ συνεχῶς ὁ ἀήρ ἀκολουθεῖ τούτοις (τοῖς δένδροις), ἴσως οὐδὲ τὰ παρὰ τῶν ποιητῶν λεγόμενα δόξειεν ἂν ἀλόγως ἔχειν, οὐδὲ ὡς Ἐμπεδοκλῆς ἀείφυλλα καὶ ἐμπεδοκαρπά φησι θάλλειν καρπῶν ἀφθονίῃσι κατ' ἡέρα πάντ' ἐνιαυτόν, ὑποτιθέμενός τινα τοῦ ἀέρος κρᾶσιν τὴν ἡρινὴν κοινήν, unde Hermannus apud Sturzium p. 624 hunc versum concinnavit : δένδρα δ' αἰείφυλλα καὶ ἐμπεδοκαρπα τέθηλε. Verum e Plutarchi loco Sympos. III, 2 pag. 649 : τὸ δ' ἀειθαλές τοῦτο καὶ, ὡς φησιν Ἐμπεδοκλῆς, ἐμπεδοφύλλον, οὐκ ἔστι θερμοῦτος, conjicias Empedoclem scripsisse : δένδρα δ' ἐμπεδοφύλλα καὶ ἐμπεδοκαρπα τέθηλε, in quo ultimam vocem τέθηλε cum Steinio esse volui, ratus hos versus a poeta iis quos e Nicandri enarratore protuli esse subjunctos. Sturzius minus eleganter scripsit : θάλλει δένδρα ἐμπεδοφύλλα καὶ

ἐμπεδοκάρκα καρπῶν ἀφρονίσι κατ' ἥερα πάντ' ἐνιαυ-
τόν. In altero versu pro καρπῶν Karstenius malebat
μῆλων, Scaliger autem pro inepto κατ' ἥερα versui
intulit κατήρεα qua emendatione nihil felicius.
Sic et Nicander Ther. vs. 69 λασιόισιν ἀεὶ φύλλοι-
σι κατήρης. Itaque non egemus Lobeckii con-
jectura Pathol. p. 209 proposita κατήρεα i. e. ὧν
καταχευαίνονται καρποί.

Vss. 437-439. Aristoteles Rhet. I, 13 : Ἔστι
γάρ, ὃ μαντεύονται τι πάντες, φύσει κοινὸν δίκαιον
καὶ ἀδικον, κἀν μηδεμίᾳ κοινωνίᾳ πρὸς ἀλλήλους ἢ
μὲν συνθήκη, ὅσον καὶ ἡ Σοφοκλέους Ἀντιγόνη (vs.
456) φαίνεται λέγουσα, ὅτι δίκαιον ἀπειρημένον θάψαι
τὸν Πολυνείκη, ὡς φύσει δὴ τοῦτο δίκαιον·

οὐ γάρ τι νῦν γε ἀγαθές, ἀλλ' ἀεὶ ποτε
ἔη τοῦτο, κοῦδαίς ὀδὲν ἐξ ἔθου ἄφνη.

καὶ ὡς Ἐμπεδοκλῆς λέγει περὶ τοῦ μὴ κτείνειν τὸ
ἐμψυχον τοῦτο γάρ οὐ τίσι μὲν δίκαιον τίσι δ' οὐ δί-
καιον, ἀλλὰ τὸ μὲν πάντων νόμιμον κτλ. Vs. 437 ex
Aristotele sic restituere conatus est Sturzius :
ὡ πέλειται τοῖς μὲν δίκαιον τόδε, τοῖς δ' ἀθέμιστον.
Rectius Karstenius : οὐ πέλειται τοῖς μὲν θεμιτὸν τόδε
κτλ. quem secutus sum. Vs. 439 αὐτῆς dedi quod
veteres Aristotelis editiones et nonnulli Bekkeri
codices præbent. Ipse Bekkerus vulgavit αὐτῆς γῆς
quam lectionem Scaliger etiam in libro Lugdu-
nobatano annotavit. Est autem αὐτῆς Empedocli
caelum solis luce collustratum. Cf. vs. 123.

Vs. 440-441. Sextus Empiricus adv. math. IX,
127 : Οἱ μὲν οὖν περὶ τὸν Πυθαγόραν καὶ τὸν Ἐμπεδο-
κλέα καὶ τὸν Ἰταλῶν πλῆθος φασι μὴ μόνον ἡμῖν πρὸς
ἀλλήλους καὶ πρὸς τοὺς θεοὺς εἶναι τινα κοινωνίαν,
ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ ἄλογα τῶν ζῶων· ἐν γὰρ ὑπάρχειν
κῆμα τὸ διὰ παντὸς τοῦ κόσμου διήκον ψυχῆς τρόπον,
τὸ καὶ ἐνοῦν ἡμῶς πρὸς ἐκεῖνα. Διόπερ καὶ κτείνοντες
αὐτὰ καὶ ταῖς σαρξίν αὐτῶν τρεφόμενοι ἀδικησόμεν τε
καὶ ἀπειθήσομεν ὡς συγγενεῖς ἀναίρουντες. Ἔνθεν καὶ
παρήνουν οὗτοι οἱ φιλόσοφοι ἀπέχεσθαι τῶν ἐμψύχων,
καὶ ἀσεβεῖν ἔρασκον κτλ. καὶ Ἐμπεδοκλῆς ποῦ φησιν·
ὡ πύσσαθε κτλ. Pro φόνοιο δυσηχείος noli cum
Bergkio δυσηχείος substituere. Cæterum hos versus
cum sequentibus latinis fecit Chalcidius in Plat.
Tim. p. 286.

Vs. 442-447 superioribus subjungit Sextus
Empiricus l. c. Vss. 442-443 μορφήν—νήπιος
habet etiam Plutarchus de superstitione p. 171,
vol. VI p. 654 : ὥσπερ Ἐμπεδοκλῆς φησι τῶν τὰ
ζῶα θύοντων καθαπτόμενος κτλ.; minus accurate citat
Origenes contra Celsum V, 49 p. 615. Initium
inde a μορφήν usque ad νήπιος integrum est neque
ulla explicatione eget. Sequentia sic scribuntur
apud Sextum : οἱ δὲ πορεύονται λισσόμενοι θύοντες,
ὃ δ' ἀνήκουστος δημοκλέων, σφάξας, ἐν μεγάροισι, quæ

manifesto corrupta sunt. Hinc alii aliter locum
corrige tentarunt. Scaliger δὲ δὲ πορεύται,
Steinius δὲ δ' ἀπόρουσε vel ἀφορμᾶται, Hermannus
οἱ δὲ πονεύονται, Bergkii οἱ δ' ἐπορεύονται, deinde
λίσσόμενον Stephanus edidit, θύοντες pro θύοντες
Hermannus proposuit, θύοντ' Karstenius legen-
dum esse suspicatus est, qui simul ὃ δ' ἀνηκούστη-
σεν δημοκλέων, σφάξας δ' ἐν vulgavit, in Addendis
autem pag. 525 partim Bergkii conjecturam (cf.
de Rell. Comæd. Att. p. 281) λίσσόμενον θύοντες·
ὃ δὲ νήκουστος δημοκλέων· σφάξας δ' ἐν probavit,
partim novam ipse protulit : οἱ δ' ἐσορεύονται λ. θ.
ὃ δὲ νήκουστος δημοκλέων, σφάξας ἐν—δημοκλέων. Sed hi
emendandi conatus quibus adjicio Lobeckianum
(vide Ἐπιμ. pag. 201) ὃς δ' ἐπαρᾶται et Steinianum
λίσσόμενος θύοντες· ὃ δ' ἀρ νήκουστος δημοκλέων parum
satisfaciunt. Latet in verbis οἱ δὲ πορεύονται aliquid
quod ad filium propter mutatam figuram patri
ignotum referatur. Nihil vero aptius visum quam
ὃς δ' ἐβόησε. In cæteris Karstenium secutus sum
qui etiam vs. 447 codicum mendam ἀποβράσιαντα
sustulit, ἀποβράσιαντα ponendo quod solum senti-
entia accommodatum est. Vid. quæ de duali nu-
mero notavi ad vs. 135. Totum autem fragmentum
comparandum est cum iis quæ de Pythagoræ
doctrina Ovidius Met. XV, 130 seqq. canit.

Vss. 448-449. Ælianus Hist. Anim. XII, 7 :
Λέγει δὲ καὶ Ἐμπεδοκλῆς τὴν ἀριστήν εἶναι μετοικησιν
τὴν τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὲν εἰς ζῶον ἢ λῆξιν αὐτὸν μετα-
γάγοι, λέοντα γίνεσθαι, εἰ δὲ εἰς φυτόν, δάφνην· ἃ δὲ
Ἐμπεδοκλῆς λέγει, ταῦτ' ἔστιν κτλ. Adde Schol. in
Aphthon. Progymn. cit. Gesnero Orph. fragm.
ined. n. 32, p. 511 Herm. Vs. 448 ἐν θήρῃσι
scholiastes qui inepte hoc fragmentum Orpheo
tribuit, ἐν θηροῖ δὲ λέοντες Ælianus. Vs. 449 ἐνὶ
δένδροισιν Ælianus; ἐν δένδροισιν Scholiastes.

Vs. 450. Plutarchus Sympos. II, 1 p. 646, vol.
VIII p. 562 ed. Reisk. : καὶ οὐ μόνος, ὡς εἶοικε, κατ'
Ἐμπεδοκλέα τῆς δάφνης τῶν φύλλων ἀπὸ πάμπαν
ἔχεσθαι χρή. Hinc Sturzius Empedoclem scripsisse
conjecit : χρή τῆς δάφνης τῶν φύλλων ἀπὸ πάμπαν
ἔχεσθαι, Karstenius δάφνης φύλλων ἀπὸ πάμπαν
ἔχεσθε, Steinius vero δαφναίων φύλλων ἀπὸ πάμπαν
ἔχεσθε. Mihi magis poeticum videtur : δάφνης γὰρ
χλωρῶν φύλλων ἀπὸ πάμπαν ἔχεσθε. Cur lauri folia
mandi noluerit Empedocles nemo veterum tradi-
dit. Quum autem divinandi vis inesse in ea ar-
bore crederetur, fuerunt qui ejus foliis edendis
vaticinandi facultatem augeri statuerent. Vid.
Creuzer. Symbol. vol. II p. 162 adn. Sed Empe-
doclis ratio, ut abstinerent iis homines præci-
pientis, ad μετεμψυχώσεως doctrinam videtur
pertinuisse. Nam hominibus mutata figura in ar-
bones abeuntibus optimum lauri specie indui

testis Ælianus H. A. XII, 7, cujus verba ad vs. 448-449 attuli.

Vs. 451. *δειλοί κτλ.*] Gellius Noct. Att. IV, 11; Didymus Geopon. II, 35, 8. Gellius *έχεσθαι* quod servavit etiam Martinus Hertzius p. 150; in Mossellani editione legitur *έλέσθαι*. Sed in Geopon. est *έχεσθε*. De re ipsa vide Gellium l. c.

Vss. 452-453. Theon Smyrnæus Arithm. Platon. c. I p. 21 ed. Gelder. posteaquam exposuit quinque initiationis esse partes sive gradus, hujus rei similitudinem ad disciplinam et institutionem transfert his verbis: Κατά ταῦτα (leg. ταῦτα cum Karst.) δὴ καὶ ἡ τῶν πολιτικῶν λόγων παράδοσις τὸ μὲν πρῶτον ἔχει καθαρμόν τινα, ὅσων ἡ ἐν τοῖς προσήκουσι μαθήμασι ἐκ παιδῶν συγγυμνασία· ὁ μὲν γὰρ Ἐμπεδοκλῆς « κρηναῶν ἀπὸ πέντ' ἀνιμῶντα, φησί, ἀτειρεῖ χαλκῷ δεῖν ἀποβρύπτεσθαι. » ὁ δὲ Πλάτων ἀπὸ πέντε μαθημάτων δεῖν φησι ποιεῖσθαι τὴν καθάρσιν· ταῦτα δὲ ἔστιν ἀριθμητικὴ, γεωμετρία, στερομετρία, μουσική, ἀστρονομία, i. e. « (ut sacra) sic civilis quoque institutio primum quasi purificationem quamdam habet, quæ sita est in earum quibus pueri communiter exercentur artium disciplina. Quemadmodum enim Empedocles ait, e quinque fontibus haurientem puro ære purgari oportere: sic Plato quinque disciplinis adolescentium animos quasi purgandos esse docet, quæ sunt arithmetice etc. » De versibus pauca monenda. Nam ἀτειρεῖ χαλκῷ pro ἀτηρεῖ vel ἀκηρεῖ jam e Bullialdi emendatione receperunt Sturzius et Karstenius, quorum ille scripsit κρηναῶν ἀπο πέντ' ἀνιμῶντα ἀτειρεῖ χαλκῷ, Karstenius ἀπο in ἀπο mutavit, addito hemistichio χρῆ ἀπορύπτεσθαι. Contra Steinus posuit ἀποβρύπτεσθε κρηναῶν ἀπο πέντ' ἀνιμῶντες ἀτειρεῖ χαλκῷ. Hic igitur sustulit hiatus, quem in ἀνιμῶντα a Sturzio relictum Karstenius etiam tolli posse arbitrabatur scribendo ἀνιμῶντ' ἐν ἀτειρεῖ. Mihi probabilius videtur poetam sic conformasse sententiam, ut exararet κρηναῶν ἀπο πέντ' ἀνιμῶντας ἀτειρεῖ χαλκῷ χρῆ μὲν ἀποβρύπτεσθαι. Sed quid posterioris versus principio subjunxerit, non liquet.

Vs. 454. *νηστεῦσαι κακ.*] Plutarchus de Ira coh. extr. pag. 464, vol. VII p. 818 ed. Reisk.: τὸ τοῦ Ἐμπεδοκλέους καὶ θεῶν ἡγούμην κτλ. Jejunium vulgo in καθαρμοῖς commendatum non tam ad corporis quam ad animi castitatem referendum esse hæc philosophi sententia declarat. Similiter Eurip. Bacch. 73 felicem prædicat eum qui τελετὰς θεῶν

εἰδὼς βιοτὰν ἀγιστεύει
καὶ διασεύεται ψυχάν.

Vss. 455-456. *τοιγάρτοι—θυμὸν*] Clemens

Alexandrinus Protrept. p. 17 A (p. 23). Alioquitur Empedocles improbos vel ἀμυήτους qui jura divina et humana contemnuunt vel negligunt. Cf. Carm. aur. vs. 54 seqq. γνώση δ' ἀνθρώπους αὐθαίρετα πῆματ' ἔχοντας κτλ.

Vss. 457-461 conjunxi. Vss. 457-459 servavit Clemens Alexandrinus Strom. IV p. 534 C (p. 632): φησὶ δὲ καὶ Ἐμπεδοκλῆς τῶν σοφῶν τὰς ψυχὰς θεοὺς γίνεσθαι, ὧδέ πως γράφων κτλ. item Theodoretus Therapeut. Serm. VIII p. 599 D. Recte se habet ἀναβλαστοῦσι, cujus loco Theodoretus ἀναβλαστάνοισι præbet. Vss. 460-461 ἀθανάτοις—ἀτειρεῖς] habet Clemens ibid. V pag. 607 B (p. 722): Ἦν δὲ ὁσίως καὶ δικαίως διαβιώσωμεν, μακάριοι μὲν ἐνταῦθα, μακαριώτεροι δὲ μετὰ τὴν ἐνθένδε ἀπαλλαγὴν, οὐ χρόνῳ τινὶ τὴν εὐδαιμονίαν ἔχοντες, ἀλλὰ ἐν αἰῶνι ἀναπαύεσθαι δυνάμενοι « ἀθανάτοις ἄλλοισιν κτλ. » ἡ φιλόσοφος Ἐμπεδοκλέους λέγει ποιητικῆ. Eadem sunt apud Eusebium Præp. evang. XIII, 13 pag. 684 sq. Tandem expleto mutationis orbe in præstantiores naturas, vates, poetas, medicos, reges transeunt; hinc ad deos evehuntur. Pro ἐν τε τραπέζαις apud Eusebium exstat αὐτοτράπεζοι. Ultimus versus a Scaligero ad Stephani Poes. phil. pag. 216 sic emendatus est ut a nobis est editus, quum vulgo mendose legeretur: ἰόντες ἀνδρείων Ἀχαιῶν (Steph. ἀγίων p. 28) ἀπόκληροι ἀπηρεῖς.

Vs. 462-470. *φάρμακα—ἀνδρός*] exhibent Diogenes Laertius VIII, 59; Eudocia p. 170; Suidas v. ἄπνοους; Tzetzes Chil. II, 906 seqq. Vss. 464-466 παύσεις-ἐπάξεις Clemens Alex. Strom. VI p. 630 D (p. 754 ed. Pott.). Versus hos quos Sturzius et Bergkii inter lustralia carmina locum habuisse existimarunt, potius e libro de arte salutari composito sumtos esse cum Karstenio arbitror. Vide supra disputationem de Empedocle.

Vs. 462. Tzetzes δ' omittit. Quæ sequuntur magna promissa magorum indolem referunt. Hi enim incantationibus suis nihil non consequi et perficere se posse gloriabantur. Vs. 464 pro ἀνέμων μένος Suidas vitiose ἀνέμων βίας in suo codice legit. Pro ἀρουραν Laertii liber Vindobonensis ἀρούρας præbet, superscripto tamen v, ut appareat librarium ἀρουραν exarare voluisse. Sed ἀρούρας agnoscunt etiam Tzetzes et Clemens. Utrumque recte hic dicitur. Vs. 466 verba καὶ πάλιν a versus continuitate sejungunt Suidas, Clemens et Eudocia, cum reliqua versus parte, quemadmodum fieri oportet, jungunt Diogenes et Tzetzes. Deinde εὐτ' apud unum Clementem exstat quod utique præoptandum est ceterorum lectioni ἤν x'. Subjungitur πάλιντα in Laertii et Tzetæ libris, quamquam nonnulla exemplaria

corrupte παλίντητα vel πάλιν τι τά, vel πάλιν τι το πνεύμα τ' habent. In Suidæ codicibus παλίντονα, in Tzetze membranis πάλιν τι τά comparet. Quum vulgata scriptura intelligi queat, non egemus Steinii conjectura παλίσοντα. Pro πνεύματ' ἐπάξεις male Clemens πνεύματα θήσεις.

Vss. 467-468. θήσεις δ' ἐξ ὄμβρ.—αὐχμοῖο θερείου] Ita Diogenes; apud Suidam ambo hi versus depravati sunt. Sic autem ibi scripti leguntur :

στήσει δ' ἐξ ὄμβροιο κελαινοῦ ῥόον καίριον
αὐχμὸν ἀνθρώποις, θήσεις δὲ καὶ ἐξ αὐχμοῖο

omisso θερείου. Tzetzes in utroque versiculo pro θήσεις suo ut videtur ingenio obsecutus dedit στήσεις.

Vs. 469. Apud Diogenem vulgo invenitur βέματα δενδρῶδρεπτα τὰ δ' ἐν θέρει ἀήσαντα, in cod. Vindob. τὰ τ' ἐν θέρει ἀήσαντα. Suidas habet τὰ τ' ἐν θέρει ἔσσονται, Tzetzes τὰ τ' αἰθέρινα θήσσονται (cod. quidam ἦσσονται). Quæ vitiosa esse viri docti intelligentes varias proposuerunt conjecturas. Scaliger in cod. ms. Lugdunobatavo notavit ἀίξαντα, Sturzius conjecit ἀτμίζοντα, Buttmannus in Comment. philol. Lips. tentavit τὰ τ' αἰθέριν' αἰσσονται, Hermannus apud Sturzium suspicatus est τὰ τ' αἰθέρι' αἰθύσσονται, Karstenius correxit κατὰ θέρος αἰθύσσονται, Steinius κατ' αἰθέρος αἰσσονται, Bergkiius τὰ τ' αἰθρίαν θήσσονται. At his omnibus conjecturis locus non est restitutus. Scribendum quod edidi : καλὸν θέρος ἀρδεύσοντα.

Vs. 470. αἴζεις δ' ἐξ Αἴδαο κτλ.] Hæc verba alii aliter interpretantur. Fabricius in Sext. Empir. Pyrrh. Hyp. I, c. 33 p. 61 intelligit de vita medicinæ ope e letali morbo servata, ut vs. 476 φῶτας ἀπέστρεψε Περσεφόνης θαλάμων. Tale quid Hermippus apud Diogenem Laertium VIII, 69 de Empedocle prodit : Ἐρμιππος δὲ φησι, Ἡάνθειάν τινε Ἀκραγαντινήν, ἀπηλιπισμένην ὑπὸ τῶν ἱατρῶν θεραπεύσαι αὐτόν. Cf. ibid. 60 et Suidas v. ἀπνοῦς.

Vss. 471-472 ἄκρον ἱητρὸν κτλ.] Diogen. Laert. VII, 65 : Πάλιν δ' Ἄκρωνος τοῦ ἱατροῦ τόπον αἰτοῦντος παρὰ τῆς βουλῆς εἰς κατασκευὴν πατρώου μνήματος διὰ τὴν ἐν τοῖς ἱατροῖς ἀκρότητα, παραλθὼν δ' Ἐμπεδοκλῆς ἐκώλυσε, τὰ τε ἄλλα περὶ ἰσότητος διαλεχθεὶς καὶ τι καὶ τοιοῦτον ἐρωτήσας· τί δὲ ἐπιγράφομεν ἐλεγείων; ἢ τοῦτο· Ἄκρον κτλ. τινὲς δὲ τὸν δεύτερον στίχον αὐτῷ προφέρονται· ἀκροτάτης κορυφῆς τύμβος ἄκρος κατέχει. τοῦτο τινες Σιμωνίδου φασὶν εἶναι. Idem epigramma exstat apud Hesychium Milesium pag. 24 ed. Orell. ubi legitur ἱατρὸν, et in Walzii Rhet. Gr. III, p. 641, ubi Ἀκραγαντινῶν et vs. 2 κρημνὸς ἀγρ scriptum est. Adde Anthol. Bosch. T. III p. 332, Suidam v. Ἄκρων. Omisso auctoris

nomine affert Eustathius ad Odysseum lib. IX pag. 1634, 12. Spectat hoc fortasse Plinius Hist. nat. XXIX, 5. Κρημνὸς quod cum aliis tumulum interpretatus sum pertinet ad collem montis in quo Agrigentum oppidum situm erat. De verborum sensu et ornatu satis multa ab Empedocleas editoribus et aliis dicta sunt. Empedocleas facetias hujusque elegii gratiam, sitam in agnominacione quam Acronis et Agrigenti nomina cum ἄκρος epitheto efficiunt, vix latino disticho reddi posse censuerunt Hadr. Junius ad Hesychium Milesium pag. 133 ed. Orell. et Fabricius Bibl. Gr. Tom. XIII p. 33. Periculum tamen ejus rei fecere præter ipsum Junium l. c. p. 25 Grotius apud Boschium T. III p. 333 et Karstenius p. 61. Nos Ἄκρωνα Celsum vocantes hujusmodi quid lusimus :

Celsum Acragantinum medicum celso patre natum
præcellæ tumulus celsus habet patriæ.

Inter Simonideas reliquias hoc epigramma recensuit Schneidewinus pag. 424 sq. Rectius Empedocli tribuit Bergkiius Poet. Lyr. pag. 468.

Vss. 473-476. Πausanίην ἱητρὸν κτλ.] Diogenes Laertius lib. VIII, 60 : Ἦν δὲ δὲ Πausανίας, ὡς φησὶν Ἀριστιππος καὶ Σάτυρος, ἐρώμνος αὐτοῦ, ᾧ δὴ καὶ τὰ περὶ φύσεως προσπεφώνηκεν (Ἐμπεδοκλῆς)... ἀλλὰ καὶ ἐπιγράμμα εἰς αὐτὸν (Πausανίαν) ἐποίησεν· Πausανίαν κτλ. Adde Anthol. Palat. VII, 508 ubi appositum est lemma Σιμωνίδου εἰς Πausανίαν τὸν ἱατρὸν. Lectio non multum variat. Vs. 473 Πausανίην ἱητρὸν Diogenes, Πausανίαν ἱατρὸν Anthol. Palatina (ἱητρὸν Planudea); præterea Ἀγγίτου Diog., Ἀγγίτω Anthol. Vs. 474 φῶτ' Diog., τόνδ' Anthol., porro ἔθραψε Γέλα Diogenes, ἔθαψε πέλας Cod. Palat., ἔθαψε κόνις Plan. Vs. 475 apud Diogenem scribitur, ut a nobis vulgatus est. Contra Anthologię codices exhibent : δς πλείστους κρυφαῖσι μαραινόμενους ὑπὸ νοσοῖς quod pro alterius scripturæ interpretamento haberi convenit. Vs. 476 Περσεφόνης Diogenes, lioc Cobetus scripserit Φερσεφόνης. Id vero legitur in Anthol. cod. Palat., cujus loco in Plan. reperitur Περσεφόνας. Denique ἀδύτου Diogenes, θαλάμων Anthologia.

Vs. 473. Πausανίην ἱητρὸν ἐπώνυμον] Notandum ἐπώνυμον hęc aliorum poetarum exemplo vocari eum qui posterioribus Græcis est φερώνυμος. Nomen enim a re invenerat Pausanias h. e. πτύον τὴν ἀνίαν, ideoque dignus ea appellatione ac merito sic nominatus videri poterat.

Vs. 474 φῶτ' Ἀσκληπιάδην] intelligendum de viro medicinæ perito. Sic Homerus Iliad. lib. IV, vs. 194 Machaonem medicum φῶτ' Ἀσκληπιῶ ὑδὸν appellavit. Hujus autem vestigiis ingressus

cipium esse opinatus id præcipue sine dubio egit, ut corporum membrorumque naturam et fabricam explicaret. In iis quæ ipsi placuissent exponendis Hippo parum subtilis disputator fuit. Quare Aristoteles modo τοῖς φορτικωτέροις τῶν φιλοσόφων eum adnumerat de Anim. I, 2, modo propter mentis imbecillitatem a severiorum philosophorum numero segregat Metaph. I, 3. Quod autem posteriore loco Stagiritis Hipponem Thaleti subjunxit, id eo consilio fecit, ut non ætate sed placitis Thaleti proximum fuisse significaret. Exigui momenti sunt quæ de hominum generatione apud Censorinum libro de Die natali Hippo docet. Ibi scriptor cap. V, postquam semen unde exeat inter sapientiæ professores non constare dixit, in hunc modum pergit: « Parmenides enim tum ex dextris tum lævis partibus oriri putavit. Hipponi vero...ex medullis profluere semen videtur, idque eo probari, quod post admissionem pecudum si quis mares interimat, medullas utpote exhaustas reperiat. » Omitto cæteras ejus

opinionones quarum in eodem libello Censorinus meminit. Dogmata sua Xenophanis, Parmenidis aliorumque exemplo versibus persecutus est, sed unum an plures scripserit libros non liquet. Vix autem crediderim, eum peculiarem edidisse disputationem *de locis quæ dicuntur perdere, quidquid in illa incidit*, ut conclusit Fabricius Bibl. Græc. vol. II, p. 658 ed. Harl. ex Antigoni Carystii verbis, apud quem Hist. mirab. cap. 131 hæc reperiuntur: Ἰππων δὲ ὁ Ῥηγίνος περὶ τῶν λεγομένων τόπων φθεῖρειν τὰ ἐμπίπτοντα τοιοῦτόν τι γράφει· φησὶν ἐν Ἀθήναις ἐπὶ βασιλείᾳ Ἐπαινέτου Ὀλυμπιάδος ἑκτῆς καὶ τριακοστῆς, ἐν ἣ Ἀρυτάμας Λάκων νικᾷ στάδιον, τῆς Σικελίας ἐν Παληκίῳ οἰκοδομηθῆναι τόπον εἰς ὃν ὅστις ἂν εἰσέλθῃ, εἰ μὲν κατακλιθεῖ, ἀποθνήσκει, εἰ δὲ περιπατοῖ, οὐδὲν πάσχει. Hoc enim argumentum ab eo in majori de rerum natura carmine tractatum esse probabile est. Poematum ejus reliquias, paucis versiculis exceptis, nullas habemus.

ἸΠΠΩΝΟΣ ἈΠΟΣΠΑΣΜΑΤΙΑ.

Πουλυμαθημοσύνης, τῆς οὐ κενώτερον οὐδέν.

(Athenæus XIII p. 610, B: Τοσαῦτα τοῦ Μυρτίλου ἐξῆς καταλέξαντος καὶ πάντων αὐτῶν ἐπὶ τῇ μνήμῃ θαυμασάντων ὁ Κύνουλος ἔφη· πουλυμαθημοσύνης κτλ. Ἰππων ἔφη ὁ ἄθεος. Ἄλλα καὶ Ἡράκλειτος ὁ θεῖός φησι· « πουλυμαθὴν νόον ἔχειν οὐ διδάσκει. » Καὶ ὁ Τίμων δὲ ἔφη· « ἐν δὲ πλατυσμῷ πουλυμαθημο-

Ἰππωνος τόδε σῆμα, τὸν ἀθανάτοισι θεοῖσιν ἴσον ἐποίησεν Μοῖρα καταφθίμενον.

(Alexander Aphrodisiensis in Aristot. Metaph. I, 3 pag. 21 ed. Bonitz. Τοῦτο δὲ λέγοι ἂν περὶ αὐτοῦ ὅτι ἄθεος ἦν· τοιοῦτο γὰρ καὶ τὸ ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτοῦ ἐπίγραμμα. Ἰππωνος κτλ. quod quidem epigramma ipse composuit, ut ait Clemens Alexandrinus ad Gentes p. 36: Οὐ νέμεσις τοίνυν οὐδὲ Ἰππωνι ἀπαθανάτιζοντι τὸν θάνατον τὸν ἑαυτοῦ· ὁ Ἰππων γὰρ ἐπιγραφῆναι ἐκέλευσε τῷ μνήματι τῷ αὐτοῦ τόδε τὸ ἐλεγείον· Ἰππωνος τόδε σῆμα κτλ.

HIPPONIS FRAGMENTA.

O eruditionem, qua nihil vanius.

σύνης, τῆς οὐ κενώτερον ἄλλο. » Vide Timonis et Heracliti fragmenta. Cf. Bergk. Comm. de Reliq. com. attic. p. 180; Bakhuizen van den Brink. Var. Lectt. ex Hist. phil. antiq. p. 57; Uhrig. de Hipponæ atheo pag. 9.)

Hipponis hoc sepulcrum est, quem Diis immortalibus æquavit Parca defunctum.

Ἐὖ γε Ἰππων ἐπιδεικνύεις ἡμῖν τὴν ἀνθρωπίνην κλήνην· εἰ γὰρ καὶ λαλοῦντί σοι μὴ πεπιστεύκασι, νεκροῦ γενέσθωσαν μαθηταί· χρησμός οὗτός ἐστιν Ἰππωνος· νοήσωμεν αὐτόν. Dicit igitur philosophus, se morte sua cum Diis immortalibus æquatū esse. Quorum verborum sensus est, quum atheus fuerit Hippo, homines morte ad nihilum recidere Diisque immortalibus qui non sint pares fieri.)

DE TIMONE PHLIASIO.

[Τίμωνος ἀποσπασμάτια] Timon Phliasius quum adolescens in theatris saltasset, postea rerum divinarum humanarumque contemplationi deditus primum Stilponem audivit, deinde Pyrrhonem, cujus dogmata per totam vitam professus est. Floruit autem sub Antigono Macedonum rege et Ptolemæo Philadelpho. Hic clarus sapientiæ studio pietatisque qua Scepticorum principem colebat documentis, clarior poetica facultate et scriptorum multitudine id potissimum in condendis carminibus spectavit, ut omnes excepto Pyrrhone philosophos rideret et cavillaretur. Quo in genere nobilissimos tres Sillorum libros reliquerat magna ex parte ad Homericæ Νεκυίας formam (cf. Meinek. Exercit. in Athen. I p. 6 seq.) institutos. Ex iis primus simplicem narrationem, secundus et tertius sermonem cum Xenophane habitum continebat. Diversum ab illis aliud fuit poema Imaginum (Ἰνδαλμῶν) nomine inscriptum. Memorantur etiam Timonis comœdiæ et tragœdiæ aliaque ingenii monumenta. Harum rerum testes nobis sunt Aristocles et Diogenes Laertius. Quorum prior apud Eusebium Præp. Evang. XIV, 18 ait: Ἐγένετο δὲ μαθητὴς αὐτοῦ [τοῦ Πύρρωνος] Τίμων Φλιάσιος, ὃς τὸ μὲν πρῶτον ἐχόρευεν ἐν τοῖς θεάτροις, ἔπειτα δ' ἐντυχῶν αὐτῷ συνέγραψεν ἀργαλέας παραφωδίας καὶ βωμολόχους, ἐν αἷς βεβλασφήμημα πάντα τοὺς πώποτε φιλοσοφήσαντας. Οὗτος γὰρ ἦν ὁ τοὺς Σίλλους γράψας. Posterior vero lib. IX, 110-111 hæc tradit: Καὶ γὰρ ποιήματα συνέγραψε καὶ ἔπη καὶ τραγωδίας καὶ σατύρους καὶ δράματα κωμικὰ τριάκοντα, τραγικὰ δὲ ἐξήκοντα, σίλλους τε καὶ κιναιδούς. Φέρεται δὲ αὐτοῦ καὶ καταλογάδην

βιβλία, εἰς ἐπῶν τείνοντα μυριάδας δύο, ὧν καὶ Ἀντίγονος ὁ Καρύστιος μέμνηται, ἀναγεγραφῶς αὐτοῦ καὶ αὐτὸς τὸν βίον. Τῶν δὲ Σίλλων τρία ἐστίν, ἐν οἷς ὡς ἂν σκεπτικὸς ὧν πάντα λοιδορεῖ καὶ σιλλαίνει τοὺς δογματικούς ἐν παραφωδίας εἶδει. Ὡν τὸ μὲν πρῶτον αὐτοδιήγητον ἔχει τὴν ἔρμηνείαν, τὸ δὲ δεύτερον καὶ τρίτον ἐν διαλόγου σχήματι. Φαίνεται γοῦν ἀνακρίων Ξενοφάνην τὸν Κολοφώνιον περὶ ἐκάστων, ὃ δὲ αὐτοδιηγούμενός ἐστι· καὶ ἐν μὲν τῷ δευτέρῳ περὶ τῶν ἀρχαιοτέρων, ἐν δὲ τῷ τρίτῳ περὶ τῶν ὑστέρων. — Τὸ δὲ πρῶτον ταῦτά περιέχει πράγματα, πλὴν ὅτι μονοπρόσωπός ἐστιν ἡ ποίησις. Cf. Fred. Pauli de Sillis Græcorum disputatio, Berolini 1821; Welandi de præcipuis Parodiarum scriptoribus liber; Wælkii de Græcorum Sillis commentatio, Varsoviæ 1820. Adde Fabricii Bibl. Gr. vol. III, pag. 623 seqq. ed. Harl. et Diogenis Laertii interpretes. Fragmenta ejus quæ exstant prope omnia e Sillis petita sunt, pauca ex Imaginum libro depremissa, nonnullos quoque versus antiqui ex aliis carminibus servarunt. Has carminum reliquias primus laudabili studio collegit Henricus Stephanus in Poesi philosophica, postea edidit Isaacus Fred. Langheirich in tribus de Timone dissertationibus (Lipsiæ 1720 et 1721) quas non vidimus; Brunckius in Analectis veterum poetarum et Paulus l. c. Profuisse Timoni in primis Stephanum et Brunckium non negaverim. Sed deerat accuratior Phliasii poetæ recensio qua plurimæ maculæ librorum incuria illi aspersæ abstergerentur. Hanc igitur lectoribus offero. Emendatis versibus novam adjunxi interpretationem latinam brevesque adnotationes.

cipium esse opinatus id præcipue sine dubio egit, ut corporum membrorumque naturam et fabricam explicaret. In iis quæ ipsi placuissent exponendis Hippo parum subtilis disputator fuit. Quare Aristoteles modo τοῖς φορτικωτέροις τῶν φιλοσόφων eum adnumerat de Anim. I, 2, modo propter mentis imbecillitatem a severiorum philosophorum numero segregat Metaph. I, 3. Quod autem posteriore loco Stagiritis Hipponem Thaleti subjunxit, id eo consilio fecit, ut non ætate sed placitis Thaleti proximum fuisse significaret. Exigui momenti sunt quæ de hominum generatione apud Censorinum libro de Die natali Hippo docet. Ibi scriptor cap. V, postquam semen unde exeat inter sapientiæ professores non constare dixit, in hunc modum pergit: « Parmenides enim tum ex dextris tum lævis partibus oriri putavit. Hipponi vero...ex medullis profluere semen videtur, idque eo probari, quod post admissionem pecudum si quis mares interimat, medullas utpote exhaustas reperiat. » Omitto cæteras ejus

opinionones quarum in eodem libello Censorinus meminit. Dogmata sua Xenophanis, Parmenidis aliorumque exemplo versibus persecutus est, sed unum an plures scripserit libros non liquet. Vix autem crediderim, eum peculiarem edidisse disputationem *de locis quæ dicuntur perdere, quidquid in illa incidit*, ut conclusit Fabricius Bibl. Græc. vol. II, p. 658 ed. Harl. ex Antigoni Carystii verbis, apud quem Hist. mirab. cap. 131 hæc reperiuntur: Ἰππων δὲ ὁ Ῥηγίνος περὶ τῶν λεγομένων τόπων φθεῖραι τὰ ἐμπίπτοντα τοιοῦτόν τι γράφει· φησὶν ἐν Ἀθήναις ἐπὶ βασιλείᾳ Ἐπαινέτου Ὀλυμπίადος ἑκτης καὶ τριακοστῆς, ἐν ἧ Ἀρυτάμας Λάκων νικᾷ στάδιον, τῆς Σικελίας ἐν Παληαίσις οἰκοδομηθῆναι τόπον εἰς ὃν ὅστις ἀν εἰσέλθῃ, εἰ μὲν κατακλιθεῖ, ἀποθνήσκει, εἰ δὲ περιπατοῖ, οὐδὲν πάσχει. Hoc enim argumentum ab eo in majori de rerum natura carmine tractatum esse probabile est. Poematum ejus reliquias, paucis versiculis exceptis, nullas habemus.

ἸΠΠΩΝΟΣ ἈΠΟΣΠΑΣΜΑΤΙΑ.

Πουλυμαθημοσύνης, τῆς οὐ κενώτερον οὐδέν.

(Athenæus XIII p. 610, B: Τοσαῦτα τοῦ Μυρτίλου ἐξῆς καταλέξαντος καὶ πάντων αὐτὸν ἐπὶ τῇ μνήμῃ θαυμασάντων ὁ Κύνουλλος ἔφη· πουλυμαθημοσύνης κτλ. Ἰππων ἔφη ὁ ἄθεος. Ἀλλὰ καὶ Ἡράκλειτος ὁ θεῖός φησι· « πουλυμαθὴν νόον ἔχειν οὐ διδάσκει. » Καὶ ὁ Τίμων δὲ ἔφη· « ἐν δὲ πλατυσμῶς πουλυμαθημο-

Ἰππωνος τόδε σῆμα, τὸν ἀθανάτοισι θεοῖσιν ἴσον ἐποίησεν Μοῖρα καταφθίμενον.

(Alexander Aphrodisiensis in Aristot. Metaph. I, 3 pag. 21 ed. Bonitz. Τοῦτο δὲ λέγοι ἀν περὶ αὐτοῦ ὅτι ἄθεος ἦν· τοιοῦτο γὰρ καὶ τὸ ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτοῦ ἐπίγραμμα. Ἰππωνος κτλ. quod quidem epigramma ipse composuit, ut ait Clemens Alexandrinus ad Gentes p. 36: Οὐ νέμεσις τοίνυν οὐδὲ Ἰππωνι ἀπαθανάτιζοντι τὸν θάνατον τὸν ἑαυτοῦ· ὁ Ἰππων γὰρ ἐπιγραφῆναι ἐκέλευσε τῷ μνήματι τῷ αὐτοῦ τόδε τὸ ἐλεγείον· Ἰππωνος τόδε σῆμα κτλ.

HIPPONIS FRAGMENTA.

O eruditionem, qua nihil vanius.

σύνης, τῆς οὐ κενώτερον ἄλλο. » Vide Timonis et Heracliti fragmenta. Cf. Bergk. Comm. de Reliq. com. attic. p. 180; Bakhuizen van den Brink. Var. Lectt. ex Hist. phil. antiq. p. 57; Uhrig. de Hippono atheo pag. 9.)

Hipponis hoc sepulcrum est, quem Diis immortalibus æquavit Parca defunctum.

Εὖ γε Ἰππων ἐπιδεικνύεις ἡμῖν τὴν ἀνθρωπίνην κλάνην· εἰ γὰρ καὶ λαλοῦντί σοι μὴ πεπιστεύκασι, νεκροῦ γενέσθωσαν μαθηταί· χρησμὸς οὗτός ἐστιν Ἰππωνος· νοήσωμεν αὐτόν. Dicit igitur philosophus, se morte sua cum Diis immortalibus æquatū esse. Quorum verborum sensus est, quum atheus fuerit Hippo, homines morte ad nihilum recidere Diisque immortalibus qui non sint pares fieri.)

DE TIMONE PHLIASIO.

Τίμωνος ἀποσπασμάτια] Timon Phliasius quum adolescens in theatris saltasset, postea rerum divinarum humanarumque contemplationi deditus primum Stilponem audivit, deinde Pyrrhonen, cujus dogmata per totam vitam professus est. Floruit autem sub Antigono Macedonum rege et Ptolemæo Philadelpho. Hic clarus sapientiæ studio pietatisque qua Scepticorum principem colebat documentis, clarior poetica facultate et scriptorum multitudine id potissimum in condendis carminibus spectavit, ut omnes excepto Pyrrhone philosophos rideret et cavillaretur. Quo in genere nobilissimos tres Sillorum libros reliquerat magna ex parte ad Homericæ Νηυίας formam (cf. Meinek. Exercit. in Athen. I p. 6 seq.) institutos. Ex iis primus simplicem narrationem, secundus et tertius sermonem cum Xenophane habitum continebat. Diversum ab illis aliud fuit poema Imaginum (Ἰνδαλμῶν) nomine inscriptum. Memorantur etiam Timonis comædiæ et tragædiæ aliaque ingenii monumenta. Harum rerum testes nobis sunt Aristocles et Diogenes Laertius. Quorum prior apud Eusebium Præp. Evang. XIV, 18 ait: Ἐγένετο δὲ μαθητῆς αὐτοῦ [τοῦ Πύρρωνος] Τίμων Φλιάσιος, ὃς τὸ μὲν πρῶτον ἐχόρευεν ἐν τοῖς θεάτροις, ἔπειτα δ' ἐντυχῶν αὐτῶν συνέγραψεν ἀργαλείας παρωδίας καὶ βωμολόχους, ἐν αἷς βεβλασφήμηκε πάντας τοὺς πώποτε φιλοσοφῆσαντας. Οὗτος γὰρ ἦν ὁ τοῦ Σόλωνος γράψας. Posterior vero lib. IX, 110-111 hæc tradit: Καὶ γὰρ ποιήματα συνέγραψε καὶ ἔπη καὶ τραγωδίας καὶ σατύρους καὶ δράματα κωμικὰ τριάκοντα, τραγικὰ δὲ ἐξήκοντα, σόλωνος τε καὶ κιναιδούς. Φέρεται δὲ αὐτοῦ καὶ καταλογάδην

βιβλία, εἰς ἔπων τείνοντα μυριάδας δύο, ὧν καὶ Ἀντίγονος ὁ Καρύστιος μὲμνηται, ἀναγεγραφώς αὐτοῦ καὶ αὐτὸς τὸν βίον. Τῶν δὲ Σόλωνος τρία ἔστιν, ἐν οἷς ὡς ἀνσκεπτικὸς ὧν πάντας λοιδορεῖ καὶ σιλλαίνει τοὺς δογματικούς ἐν παρωδίας εἶδει. Ὡν τὸ μὲν πρῶτον αὐτοδιηγητον ἔχει τὴν ἑρμηνείαν, τὸ δὲ δεύτερον καὶ τρίτον ἐν διαλόγου σχήματι. Φαίνεται γοῦν ἀνακρίων Ξενοφάνην τὸν Κολοφώνιον περὶ ἐκάστων, ὃ δὲ αὐτοδιηγούμενός ἐστι· καὶ ἐν μὲν τῷ δευτέρῳ περὶ τῶν ἀρχαιοτέρων, ἐν δὲ τῷ τρίτῳ περὶ τῶν ὑστέρων. — Τὸ δὲ πρῶτον ταῦτα περιέχει πράγματα, πλὴν ὅτι μονοπρόσωπός ἐστιν ἢ πόησις. Cf. Fred. Pauli de Sillis Græcorum disputatio, Berolini 1821; Welandi de præcipuis Parodiarum scriptoribus liber; Wœlkii de Græcorum Sillis commentatio, Varsoviæ 1820. Adde Fabricii Bibl. Gr. vol. III, pag. 623 seqq. ed. Harl. et Diogenis Laertii interpretes. Fragmenta ejus quæ exstant prope omnia e Sillis petita sunt, pauca ex Imaginum libro deprompta, nonnullos quoque versus antiqui ex aliis carminibus servarunt. Has carminum reliquias primus laudabili studio collegit Henricus Stephanus in Poesi philosophica, postea edidit Isaacus Fred. Langheirich in tribus de Timone dissertationibus (Lipsiæ 1720 et 1721) quas non vidimus; Brunckius in Analectis veterum poetarum et Paulus l. c. Profuisse Timoni inprimis Stephanum et Brunckium non negaverim. Sed deerat accuratior Phliasii poetæ recensio qua plurimæ maculæ librorum incuria illi aspersæ abstergerentur. Hanc igitur lectoribus offero. Emendatis versibus novam adjuncti interpretationem latinam brevesque adnotationes.

ΤΙΜΩΝΟΣ

ΤΟΥ

ΦΛΙΑΣΙΟΥ

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΙΑ.

ΕΚ ΤΩΝ ΣΙΛΛΩΝ.

Ἔσπετε νῦν μοι ὅσοι πολυπράγμονές ἐστε σοφισταί.

* * *

Πολλοὶ μὲν βόσκονται ἐν Αἰγύπτῳ πολυφύλῳ
βιβλιακοὶ χαρακίται, ἀπειρίτα δηριώωντες
Μουσείων ἐν ταλάρῳ.

* * *

ε Φοιτᾶ δὲ βροτολοῖγες Ἔρις κενον λελακυῖα,
Νίκης ἀνδροφόνοιο κασιγνήτη καὶ ἔριθος·
ἦτ' ἀλαθὲς περὶ πάντα κυλίνδεται· αὐτὰρ ἔπειτα
ἐς βριθὸς στήριξε κάρη, καὶ ἐς ἐλπίδα βάλλει.

* * *

τίς γὰρ τοῦσδ' ὀλοῆ ἔριδι ζυνέηκε μάχεσθαι;
10 Ἦχοῦς σύνδρομος ὄχλος· ὁ γὰρ σιγῶσι χολωθείς
νοῦσον ἐπ' ἀνέρας ὥρσε λάλην, ὀλέκοντο δὲ πολλοί.

* * *

TIMONIS

PHLIASII

FRAGMENTA.

E SILLIS.

Dicite nunc mihi, quotquot estis multarum rerum periti
[sophistæ.

* * *

Multi quidem aluntur in Ægypto nationibus frequenti
librorum scriptores infinitum quantum inter se rixantes
Musarum in qualo.

* * *

Ingreditur autem hominum perniciēs Discordia vaniloqua,
Victoriæ virorum interfectoricis soror et adjutrix,
quæ cæca circa omnia versatur, sed postea
in gravitatem componit caput et spem objicit.

* * *

[sæ decertarent?]

Quis enim hosce commisit, ut pernicioſa contentione inter
Echis socia turba; hæc enim tacentibus irata [multi.
morbum adversus viros excitavit vocem, peribant autem

* * *

Vs. 1. Ἔσπετε νῦν κτλ.] Diogenes Laertius IX, 112 : Ἀρχὴ δὲ αὐτῶ ἦδε· ἔσπετε κτλ. Imitatus est Timon Iliad. II, 484 : Ἔσπετε νῦν μοι, Μοῦσαι, Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσαι.

Vss. 2-4. πολλοὶ μὲν—ταλάρῳ] Athenæus lib. I cap. 41 : Ὅτι τὸ μουσεῖον ὁ Φλιάσιος Τίμων ὁ σιλλογράφος ταλαρίων πού φησιν ἐπισκώπτων τοὺς ἐν αὐτῷ τρεφομένους φιλοσόφους, ὅτι ὥσπερ ἐν πανάγρῳ τινὲ σιτοῦνται καθάπερ οἱ πολυτιμώτατοι ὄρνιθες· πολλοὶ μὲν βόσκονται κτλ. Cf. Eustath. ad Odys. lib. IV p. 157 ed. Basil. (p. 1488, 61). Pro πολυφύλῳ apud Eustathium est πολυφύλλῳ, qui etiam βιβλιακῆ pro βιβλιακοὶ habet. Suspicio Timoni observata fuisse Theocriti verba Idyll. XVI, 34 : Πολλοὶ ἐν Ἀντιόχοιο δόμοις καὶ ἀνακτος Ἀλεῦα ἀρμαλιὰν ἔμμηνον ἐμετρήσαντο πένεσται κτλ.

Vss. 5-8 leguntur apud Clementem Alexandrinum Strom. lib. V p. 235 ed. Sylb. Cf. Euseb. Præp. evang. lib. XV p. 855 ed. Viger. — Vs. 6 scripsi Νίκης pro vulg. Νείκης. — Vs. 7 ἦτ' ἀλαθ

Eusebius præbet; male Clemens ἦ·τ' ἀλλα. — Vs. 8 ἐς βριθὸς στήριξε flagitante metro posui, cuius loco Eusebius exhibet ἐς βριθὸς ἐστήριξε, Clemens autem ἐς τε βροτοῦς στήριξε. Cf. Iliad. IV, 440 : Καὶ Ἔρις ἄμοτον μεμαυῖα, Ἄρεος ἀνδροφόνοιο κασιγνήτη ἑτάρη τε, ἦτ' ὀλίγη μὲν πρώτα κορύσσεται, αὐτὰρ ἔπειτα οὐρανῷ ἐστήριξε κάρη καὶ ἐπὶ χθονὶ βαίνει, et Carm. aur. vs. 57 seqq. : Τοίη μοῖρα βροτῶν βλάπτει φρένας· ὡς δὲ κύλινδροι ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλα φέρονται, ἀπειρονα πῆματ' ἔχοντες. Λυγρὴ γὰρ συνοπαδὸς Ἔρις βλάπτουσα λέληθε σύμφυτος, ἣν οὐ δεῖ προάγειν, εἰκοντα δὲ φεύγειν.

Vss. 9-11. τίς γὰρ τοῦσδ' ὀλοῆ—πολλοί] exstant apud Clementem et Eusebium l. c. præmissis verbis : ἔπειτα ὀλίγον ὑποδάς ἐπιπέρει. Vs. 11 pro λάλην quod in codicibus reperitur Potterus edidit κακῆν. Expressit Timon Iliad. I, 8 seqq. : Τίς τ' ἄρ σφους θεῶν ἔριδι ζυνέηκε μάχεσθαι; Ἠητοῦς καὶ Διὸς υἱός. Ὅ γὰρ βασιλῆϊ χολωθείς νοῦσον ἀνά στρατὸν ὄρσει κακῆν, ὀλέκοντο δὲ λαοί.

σχέτλιοι ἄνθρωποι, κάκ' ἐλέγχεα, γαστέρες οἶον,
οἶων ἔκ τ' ἐρίδων ἔκ τε στοναχῶν πέπλασθε!
ἄνθρωποι κενεῆς οἰήσιος ἔμπλεοι ἀσκοί.

15 Οἶον Δημόκριτόν τε περίφρονα, ποιμένα μύθων,
ἀμφίνοον λέσχῃνα μετὰ πρώτοισιν ἀνέγκων.

Οἶον θ' ἑπτὰ Θάλητα σοφῶν σοφὸν ἀστρονόμημα.

Πυθαγόρην τε γόητος ἀποκλίναντ' ἐπὶ δόξαν
θῆρη ἐπ' ἀνθρώπων, σεμνηγορήης δαριστήν.

Duri homines, ignavum genus, ventres solum,
quibus e litibus et suspiriis conflati estis!
homines vanæ opinionis pleni utres.

Ut Democritum cordatum, dicendi artificem,
subtilem disputatorem inter primos agnovi.

Ut Thaletem septem sapientum sapientem astronomum.

Pythagoramque ad præstigatoris famam inclinantem,
alliciendis hominibus, magniloquum sodalem.

Vss. 12-14. σχέτλιοι ἄνθρωποι—ἀσκοί] servavit Eusebius Præp. evang. lib. XIV p. 763 et Theodoretus De curandis gentium morbis Serm. 2. (T. IV p. 489). Vs. 12 pro οἶον quod sententia desiderat, Stephanus in notis ad Sext. Emp. Pyrrh. hyp. p. 211 ed. Fabr. οἶον, sed in Poesi philosophica recte οἶον. — Vs. 13 οἶων ἔκ τ' ἐρίδων dedi pro codicum lectione τοῶν apud Eusebium et ποίων apud Theodoretum. Præterea ἔκ τε στοναχῶν πέπλασθε exhibet Eusebius, καὶ λεισομαχῶν πεπλάνησθε Theodoretus. Retinuit poeta Hesiodi versus, quantum licebat. Est enim in Theogon. vs. 26 :

Ποιμένες ἀγραυλοὶ, κάκ' ἐλέγχεα, γαστέρες οἶον,
quem Gœtlingius contulit cum Homer. II. lib. V, 787 :

Αἰδώς, Ἀργεῖοι, κάκ' ἐλέγχεα, γαστέρες οἶον,
et Lennepius cum Epimenidis versiculo in Pauli Apostoli Ep. ad Tit. I, 12 :

Κρήτες ἀεὶ ψευσταί, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί.
Cæterum γαστέρες οἶον Hesychius explicat τροφῆς μόνον ἐπιμελούμενοι· ὡς Ἡσίοδος ἐν τῇ Θεογονίᾳ. Similiter Hesiodi Schol. Par. C. μόνον τὰ τῆς τροφῆς φρονούντες, et Schol. Vat. μόνον γαστρομαργοί. Adde quod sillographus hoc loco Empedoclem intuitus est vs. 31 ita canentem : Οἶων ἐξ ἐρίδων ἔκ τε στοναχῶν ἐγένεσθε. Vid. adn. ad Empedoclem. vs. 14. Ἄνθρωποι κενεῆς οἰήσιος ἔμπλεοι ἀσκοί spectavit fortasse Horatius Sat. II, 5, 98 eadem translatione dicens : « Crescentem tumidis infla sermonibus utrem », ubi Schol. Cruq : « Præconiis, inquit, effert et falsis laudibus velut utrem ventis inflare contendit. »

Vs. 15-16. Diog. IX, 40 de Democrito : Ὅν γε

καὶ Τίμων τοῦτον ἐπαινέσας τὸν τρόπον ἔχει· οἶον Δημόκριτόν τε κτλ.

Vs. 16 scripsi λέσχῃνα pro vulg. λέσχην, ἀ, Meinekius Exerc. in Ath. I p. 6 λέσχῃνα. Dubium utrum λέσχην an λεισχῆν fuerit nomen non lectum alibi, unde λεισχηνεύω fluxit, quum vocabula εἶρην, πυθμῆν, αὐχῆν et alia de quibus vide Lobeckium Paral. p. 191 seqq. utriusque analogiæ exempla præbeant. Pertinet hic locus cum iis quæ de Zenone Citiensi, Archelao, Platone, Anaxarcho, Heraclito, Empedocle, Parmenide, Zenone Eleata, Melisso, Pythagora aliisque philosophis in sequentibus dicuntur ad Νεκυῖαν. Memoravi hos versus in Democrit. fragm. lib. II p. 94.

Vs. 17. Diogenes Laertius I, 34 : Οἶδε δ' αὐτὸν ἀστρονομούμενον καὶ Τίμων, καὶ ἐν τοῖς Σίλλοις ἐπαινεῖ αὐτὸν λέγων· οἶον θ' ἑπτὰ Θάλητα κτλ. ubi ante Casaubonum legebatur οἶον ἐπαιτα Θάλητα. Menagius ἀστρονόμημα recte explicat ἀστρολόγος.

Vss. 18-19. Diogenes Laertius VIII, 36 : Τὴν δὲ σεμνοπρέπειαν τοῦ Πυθαγόρου καὶ Τίμων ἐν τοῖς Σίλλοις, δάκνων αὐτόν, δμως οὐ παρέλιπεν εἰπὼν οὕτω· Πυθαγόρην τε γόητος κτλ. Cur ad præstigatoris famam Pythagoram inclinasse scripserit sillographus intelligimus e Plutarchi Numa cap. 8. Ibi enim hæc produntur : Καὶ γὰρ ἐκεῖνος ἀετόν τε δοκεῖ πρᾶναι φωναῖς τισὶν ἐπιστήσας καὶ καταγαγῶν ὑπερ-ιπτάμενον, τὸν τε μῆρὸν ἀποφῆναι χρυσαῖν Ὀλυμπίασι διαπορευόμενος τὴν πανήγυριν. Ἄλλας τε τερατώδεις μηχανὰς αὐτοῦ καὶ πράξεις ἀναγγέλλουσιν· ἐφ' αἷς καὶ Τίμων δ Φλιασίος ἔγραψε·

Πυθαγόρην δὲ γόητα ἀποκλίνοντ' ἐπὶ δόξας,
θῆρη ἐπ' ἀνθρώπων, σεμνηγορήης δαριστήν.

Prior versus etiam in Laertii codicibus corruptus est. Editio Frobeniana : Πυθαγόρην τε γοητείας ἀποκλειὸν ἐπίδοξον, sed Stephani exemplum γόητας

20 Παρμενίδου τε βίην μεγαλόφρονα, τὴν πολύδοξον,
ὅς ῥ' ἐπὶ φαντασίας ἀπάτης ἀνενεύκαιο νόσεις.

Ἀμφοτερογλώσσου τε μέγα σθένος οὐκ ἀλαπαδνὸν
Ζήνωνος, πάντων ἐπιλήπτορος, ἡδὲ Μέλισσον
πολλῶν φαντασμῶν ἐπάνω, παύρων γὰρ μὲν ἦσσω.

25 Τοῖς δ' ἐνὶ κοκκυστῆς ὀχλολοῖδορος Ἡράκλειτος
αἰνικτῆς ἀνόρουσε καὶ Ἐμπεδοκλῆς, ἀγοραίων
κηλητῆς ἐπέων· ὅσα δ' ἴσθεις, τοσσάδε εἶλεν
ἄρχων, ὅς διέθηκ' ἀρχὰς ἐπιδευέας ἄλλων.

Ξεινοφάνης, ὑπάτυρος Ὀμηραπάτης ἐπικόπτης,
30 ἄλλον ἀπάνθρωπον θεὸν ἐπλάσατ', ἴσον ἀπάντη,

Parmenidemque magnanimum atque illustrem,
qui ad vanas species animi sensuumque notiones revocavit.

Bilinguisque illius magnam vim non imbecillam
Zenonis, omnium vituperatoris, et Melissum
multis spectris majorem, paucis quidem minorem.

Inter hos clamator et plebis insectator Heraclitus, [tunc vi
obscurae loquens, surrexit et Empedocles forensis eloquen-
tiorum delentor : quantum vero valuit, tantum cepit
princeps, qui magistratus aliis indigentes constituit.

Xenophanes, satis modestus fallaciae Homericæ reprehensor,
alium finxit deum inhumanum, undique æqualem,

ἀποκλιναντ' ἐπιδόξην. Legendum γότος ἀποκλιναντ'
ἐπὶ δόξαν, quemadmodum Diogenis editores re-
stituerunt.

Vss. 20-21. Παρμενίδου τε βίην—νόσεις] Diogenes
Laertius IX, 23 : Διὸ καὶ περὶ αὐτοῦ φησιν ὁ Τίμων·
Παρμενίδου τε κτλ. Attuli et explanavi hæc Timo-
nis verba jam ad Parmenidis vs. 30.

Vss. 22-24 ἀμφοτερογλώσσου τε—ἦσσω] Diogenes
Laertius IX, 25 : Περὶ τούτου καὶ Μέλισσου Τιμων
φησὶ ταῦτα· ἀμφοτερογλώσσου τε κτλ. Plutarchus
Vit. Pericl. cap. 4 : Διήκουσε δὲ Περικλῆς καὶ Ζή-
νωνος τοῦ Ἐλεάτου, πραγματευομένου περὶ φύσιν ὡς
Παρμενίδης· ἐλεγκτικὴν δὲ τινα καὶ δι' ἐναντιολογίας
εἰς ἀπορίαν κατακλείουσαν ἐξασκήσαντος ἔξιν· ὡσπερ
καὶ Τιμων ὁ Φλιασίος εἴρηκε διὰ τούτων·

Ἀμφοτερογλώσσου τε μέγα σθένος οὐκ ἀπατηλὸν
Ζήνωνος, πάντων ἐπιλήπτορος.

Quod apud Laertium vulgabatur οὐκ ἀλαπαδνὸν
Ζήνωνος τε Πλάτων ἐπιλήπτορος ex Plutarcho cor-
rexit Casaubonus scribendo Ζήνωνος πάντων ἐπι-
λήπτορος. Nam illud ἀλαπαδνὸν quod habent Dio-
genis membranæ minime sollicitandum. Sequitur
apud Diogenem ἡδὲ Μέλισσου cuius loco Meinekiius
l. c. p. 7 ἡδὲ Μέλισσον rescribi iussit. Denique
pro παύρων γὰρ μὲν εἶσω, quæ vetus scriptura erat,
Menagius e regio codice protulit ἦσσω. Concinit
cum hoc Aldobrandinus vertens : *paucis inferior-
rem.*

Vss. 25-28. τοῖς δ' ἐνὶ κοκκυστῆς—ἄλλων] Dio-
genes Laertius IX, 6 : Τοῦτον δὲ καὶ ὁ Τίμων ὑπο-
γράφει, λέγων·

Τοῖς δ' ἐνὶ κοκκυστῆς ὀχλολοῖδορος Ἡράκλειτος
αἰνικτῆς ἀνόρουσε.

Idem lib. VIII, 67 : Οὐ παρῆκε δὲ οὐδὲ τοῦτον ὁ Τί-
μων, ἀλλ' ὄδ' αὐτοῦ καθάπταται λέγων·

καὶ Ἐμπεδοκλῆς ἀγοραίων
κηλητῆς ἐπέων· ὅσα δ' ἴσθεις, τοσσάδε εἶλεν
ἄρχων, ὅς διέθηκ' ἀρχὰς ἐπιδευέας ἄλλων.

Junxi hæc superioribus, quod ab ipso poeta uno
tenore scripta videbantur. In verbis ἀγοραίων
κηλητῆς ἐπέων genitivus, quemadmodum apud poe-
tas ionicis interdum fit, dativi vicem obtinet. Vid.
ad Empedoclis vs. 179. Sunt qui pro ἀρχων legant
ἀρχῶν. Utrumque intelligi potest.

Vss. 29-31. Sextus Empiricus Pyrrhon. hyp. I,
33 : Διὰ τοῦτο γοῦν καὶ ὑπάτυρον αὐτὸν λέγει [ὁ Τίμων]
καὶ οὐ τελῶς ἄτυρον δι' ὧν φησι· Ξεινοφάνης κτλ.
Ἵπάτυρον γὰρ εἶπε τὸν κατὰ τι ἄτυρον, Ὀμηραπάτης
δὲ ἐπικόπτην, ἐπεὶ τὴν παρ' Ὀμήρω ἀπάτην διέσυρεν.
Ἐδογματίτις δὲ ὁ Ξεινοφάνης παρὰ τὰς τῶν ἄλλων ἀν-
θρώπων προλήψεις, ἐν εἶναι τὸ πᾶν καὶ τὸν θεὸν
συμφυτῆ τοῖς πᾶσιν· εἶναι δὲ σφαιροειδῆ καὶ ἀπαθῆ
καὶ ἀμετάβλητον καὶ λογικόν. Diogenes Laertius IX,
18 : Ξεινοφάνης Δεξιῶ, ἢ (ὡς Ἀπολλόδωρος) Ὀρθο-
μένους, Κολοφώνιος, ἐπαινέται πρὸς τοῦ Τιμωνος.
Φησὶ γοῦν·

Ξεινοφάνην ὑπότυρον, Ὀμηραπάτην, ἐπικόπτην.

Laertium e Sexto emendavit Menagius. Apud
Sextum tamen vulgo repugnante metro legitur
ἐπισκώπτης.

Vs. 30. ἄλλον ἀπάνθρωπον flagitat sententia;
Sexti codices ἐκτὸν ἀπ' ἀνθρώπων. Fabricius ἐκτὸς
edidit, Paulus ἀπ' ἀνθρώπων, utrumque inepte.
Est vero θεὸς ἀπάνθρωπος, ut utar Kuhnii verbis ad
Laertium, ὁ μὴδὲν ὅμοιον ἔχων ἀνθρώπων, qui cum
homine nihil habet commune, nec similitudinem

ἀσκηθῆ, νόον αὐτόν, αἰδίδιον ἡδὲ νόημα.

* * *
 Ὡς καὶ ἐγὼν ὄφελον πυκνιοῦ νόου ἀντιβολῆσαι,
 ἀμφοτερόβλεπτος· δολίη δ' ὀδῶν ἐξαπατήθη,
 πρεσβυγενῆς ἐτ' ἔων, ἄδολος καὶ ἀμοιρος ἀπάσης
 36 σκεπτοσύνης. Ὅππῃ γὰρ ἐμὸν νόον εἰρούσαιμι,
 εἰς ἐν ταῦτό τε πᾶν ἀνελύετο· πᾶν δ' ἔδον αἰεὶ
 πάντῃ ἀνελκόμενον μίαν εἰς φύσιν ἴσαθ' ὁμοίαν.

* * *
 Ἐν δὲ τὸ θαρσαλέον τε καὶ ἐμμανὲς ὅππῃ ὁρούσαι
 φαίνεται Ἀναξάρχου κύνεον μένος δὲ ῥα καὶ εἰδώς,
 40 ὡς φασιν, ἀθλιος ἔσκε, φύσις δὲ μιν ἐμπαλιν ἤγεν
 ἡδονοπλήξ, ἣν πλεῖστοι ὑποτρεῖουσι σοφιστῶν.

* * *
 Καὶ που Ἀναξαγόρην φάσ' ἐμμεναι ἀλιμιον ἦρω,
 Νοῦν, ὅτι δὴ νόος αὐτῶν, δὲ ἐξαπίνης ἐπαγαίρας
 πάντα συνεσφῆκωσεν ὁμοῦ τεταραγμένα πρόσθεν.

* * *
 45 Πρωταγόρης τ' ἐπίμικτος, ἐριζέμεναι εὐ εἰδώς.

integram, ipsam mentem aeternamque cogitationem.

* * *
 Utinam et mihi prudens contigisset animus,
 circumspecto iudicio; sed dolosa via deceptus sum,
 senex adhuc sincerus et expers omnis [terren,
 caute considerations. Quocumque enim mentem conver-
 in unum idemque universa resolvebantur, et universum
 quod semper est] circumcirca in unam sui similem naturam
 [reductum constringebatur.

* * *
 Inter alios autem audax et furibunda quocumque se verteret
 canina Anaxarchi vis conspicietur, qui et rerum cogni-
 tione instructus, ut perhibent, miser erat, quia retrorsum
 ipsam agebat natura] voluptatibus dedita, quam plurimi
 [sophistarum reformidant.

* * *
 Etiam Anaxagoram alicubi esse dicunt fortem heroem,
 Mentem, quia mens ipsi fuit, quae subito collecta
 omnia compegit simul, turbata prius.

* * *
 Protagorasque immixtus (sodalibus) verbis concertare do-
 [ctus.

formæ. Quod vero Kuhnius apud Laertium Ὅμη-
 ροπάτην ποιῆσαι vult, improbandum. Vs. 31 in mem-
 branis ita exhibetur : ἀσκηθῆ, νοερωτῶν—ἡδὲ νόημα.
 Fabricius interponendum censuit σύμπαντ' aut
 πάνθ' ὅσον vel simile quid. Brunckius malebat :
 ἀσκηθῆ, σύμπαντα νόον, σύμπαντα φρόνημα, quum
 Diogenes IX, 19 hæc fere verba usurpet : σύμπαν-
 τὰ τε εἶναι νοῦν καὶ φρόνησιν. Paulus conjecit ἀσκηθῆ,
 ὁνητῶν νοερώτερον ἡδὲ νόημα, in carmine autem
 exaravit ἀσκηθῆ, νοερωτόν, αἰδίδιον ἡδὲ νόημα. Mihi
 Timon videtur scripsisse : ἀσκηθῆ, νόον αὐτόν, αἰ-
 δίδιον ἡδὲ νόημα.

Vss. 32-37. ὡς καὶ ἐγὼν—ὁμοίαν] Sextus Empir-
 icus l. c. : Ὅ γὰρ περὶ ἐνὸς δογματίζων ἢ προκρίνων
 φαντασίαν φαντασίας ὄλωσεν κατὰ πίστιν ἢ ἀπιστίαν
 περὶ τίνος τῶν ἀδελφῶν, τοῦ δογματικοῦ γίνεται χα-
 ρακτῆρος, ὡς δηλοῖ καὶ ὁ Τίμων διὰ τῶν περὶ Ξενοφάνους
 αὐτῶν λεγομένων· ἐν πολλοῖς γὰρ αὐτὸν ἐπαινεῖσας τὸν
 Ξενοφάνην, ὡς καὶ τοὺς Σίλλους αὐτῶν ἀναθεῖναι, ἐποίη-
 σεν αὐτὸν ὀδυρόμενον καὶ λέγοντα· ὡς καὶ ἐγὼν κτλ.
 Vs. 33 ἀμφοτερόβλεπτος accipiendum de eo qui
 utramque partem caute circumspicit. — Vs. 34
 vulgo sic legitur : πρεσβυγενῆς ἐτ' ἔων καὶ ἀπενθῆ-
 ριστος ἀπάσης. Parum probabilis Schneideri con-
 jectura ἀναμφῆριστος; requiritur enim ἄδολος καὶ
 ἀμοιρος ἀπάσης σκεπτοσύνης quod carmini inserui.

Vs. 38-41. ἐν δὲ τὸ θαρσαλέον—σοφιστῶν] Plu-

tarchus de Virtute morali p. 446, C. (vol. VII
 pag. 753 ed. Reisk.) : Τῶ γὰρ ὄντι πλησίστιος μὲν
 ἐπὶ τὰς ἡδονὰς δ' ἀκόλαστος ὑπὸ τῶν ἐπιθυμιῶν φέρε-
 ται, καὶ δίδωσιν ἑαυτὸν καὶ συγκατευθύνει· πλάγιος δὲ
 ὁ ἀκρατής, ὅσπερ ἐξαναφέρειν γλιγόμενος καὶ διωθει-
 σθαι τὸ πάθος, ὑποσύρεται καὶ περιπίπτει περὶ τὸ
 αἰσχρόν. Ὡς Ἀναξάρχον ἐσθλαίνε Τιμόν· ἐν δὲ τὸ
 θαρσαλέον κτλ. Partem hujus loci non nominato
 auctore allegavit idem Plutarchus de Vitioso Pu-
 dore p. 529, A et Sympos. VII pag. 705, F. —
 Vs. 38 pro ὁρούσαι omnium librorum lectione
 Meinekius Exerc. in Athen. l. c. recte scripsit
 ὁρούσαι, mutato etiam ἐμμενὲς in ἐμμανές. — Vs.
 39-40 pro vulgato δ ῥα καὶ εἰδώς, ὡς φασιν re-
 scripsi δὲ ῥα καὶ εἰδώς, ὡς φασιν.

Vss. 42-44. καὶ που Ἀναξαγόρην—πρόσθεν] Dio-
 genes Laertius II, 6 : Παρ' δὲ καὶ νοῦς ἐπεκλήθη
 (ὁ Ἀναξάγορας). Καὶ φησι περὶ αὐτοῦ Τιμόν ἐν τοῖς
 Σίλλοις οὕτω· καὶ που Ἀναξαγόρην κτλ. Vocabulo
 utitur de fabris et architectis dici solito, sed
 cujus sensus latissime patet, συνεσφῆκωσεν. Hesy-
 chius : σφῆκωμα, πύκνωμα καὶ ὁ δεσμός. Cf. Ernest.
 ad Iliad. XVII, 52. Mentis cognomen Anaxagoræ
 fuisse testantur multi scriptores quorum locos
 collegit Schaubach. Fragm. Anaxag. p. 36.

Vs. 45. Πρωταγόρης τ' ἐπίμικτος κτλ.] Diog.
 Laert. IX, 52 : Καὶ τὸ νῦν ἐπιπόλαιον γένος τῶν ἐριστι-

.....ὡς καὶ μετέπειτα σοφιστῶν
οὔτ' ἀλιγυγλώσσω οὔτ' ἀσκόπων οὔτ' ἀκυλίστων
Πρωταγόρῃ· ἔθελον δὲ τέφρην συγγράμματα θείναι,
ὅτι θεοὺς κατέγραψ' οὔτ' εἰδέναι, οὔτε δύνασθαι,
ὡ ἢ ποῖοι τινές εἰσι καὶ ὄντινες, ἀθήσασθαι,
πᾶσαν ἔχων φυλακὴν ἐπιεικείης· τὰ μὲν οὐ οἱ
χραιοῖσθε, ἀλλὰ φυγῆς ἐπειμαίετο, ὅρα μὴ οὔτως
Σωκρατικὸν πῖνον ψυχρὸν ποτὸν Ἄϊδα δύνῃ.

* * *
Ἐκ δ' ἄρα τῶν ἀπέκλινε λιθοζόος, ἐνομολόσχης,
56 Ἑλλήνων ἑπαιδοῦς, ἀριβολόγους ἀποφάνης,
μυκτῆρ, ῥητορομικτος, ὑπάττικος, εἰρωνευτής.

* * *
Ἀσθενική τε λόγων δυὰς ἢ τριάς, ἢ ἔτι πόρσω,
οἶος Ξεινοφῶν, ἰς τ' Αἰσχίνου οὐκ ἐπιπειθῆς
γράψαι.

κῶν ἐγέννησεν, ὅθεν καὶ Τίμων φησὶ περὶ αὐτοῦ· Πρω-
ταγόρης κτλ.

Vs. 46-53. ὡς καὶ μετέπειτα—Ἄϊδα δύνῃ] Sextus
Empiricus adv. Math. IX, 57: Ὁ δὲ Πρωταγόρας
ῥητῶς που γράψας· περὶ θεῶν οὔτε εἰ εἰσίν, οὔθ' ὅποιοί
τινές εἰσι, δύναμαι λέγειν· πολλὰ γὰρ ἔστι τὰ κωλύοντά
με. Παρ' ἦν αἰτίαν θάνατον αὐτοῦ καταψηφισαμένων
τῶν Ἀθηναίων διαφυγῶν καὶ κατὰ θάλατταν πταίσας
ἀπέθανε. Μέννηται δὲ ταύτης τῆς ἱστορίας καὶ Τίμων
δὲ Φλιάσιος ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν Σιλλων, ταῦτα διεξερ-
χόμενος· ὡς καὶ μετέπειτα κτλ.

Vs. 46. Olim scribatur ὥστε καὶ μετέπειτα,
ut est apud Stephanum in Poesi philosophica; ὡς
καὶ primus correxit Menagius ad Diogen. IX, 52.
— Vs. 48. σὺν γράμματι Stephanus, συγγράμματι
Menagius; sed flagitatur συγγράμματα, quemad-
modum postea editum est. — Vs. 53 Ἄϊδι δύνῃ
Sexti membranæ, sed sententia desiderat Ἄϊδα δύνῃ.
Ἄϊδα jam emendavit Menagius ad Laertii l. c.; de
δύνῃ mutato in δύνῃ vid. Buttmani Gramm. ampl.
II, 114. Timonis locum respexit Io. Frei. Quæst.
Protag. pag. 61 seq.

Vs. 54-56. ἐκ δ' ἄρα τῶν—εἰρωνευτής] Diogenes
Laertius II, 19: Δουρὶς δὲ καὶ δουλεῦσαι αὐτὸν [τὸν
Σωκράτη φησὶ] καὶ ἐργάσασθαι λίθους. Εἶναι τε αὐτοῦ
καὶ τὰς ἐν ἀκροπολεὶ Χάριτας ἐνοί φασιν, ἐνδεδυμένας
οὔσας· ὅθεν καὶ Τίμονα ἐν τοῖς Σιλλοῖς εἰπεῖν· ἐκ δ'
ἄρα τῶν ἀπέκλινε λιθοζόος κτλ. Sextus Empiricus
adv. Math. VII, 8: Τοῦ δὲ ἠθικῶς μόνος ἐπεμελεῖτο
Σωκράτης κατὰ γὰρ τοὺς ἄλλους αὐτοῦ γνωρίμους, εἶγε
καὶ ὁ Ξεινοφῶν ἐν τοῖς Ἀπομνημονεύμασι ῥητῶς φησιν
ἀπαρνεῖσθαι αὐτὸν τὸ φυσικόν, ὡς ὑπὲρ ἡμᾶς καθε-
στηκός, καὶ σχολάζειν τῷ ἠθικῷ, ὡς πρὸς ἡμᾶς ὄντι.
Τοιοῦτο οἶδε καὶ ὁ Τίμων ἐν οἷς φησιν· ἐκ δ' ἄρα τῶν

..... ut etiam postea sophistarum
neque fusca voce prædito neque inconsiderato neque rigido
Protagoræ; volebant autem scripta ejus in cineres conver-
quia deos scripserat se neque scire, neque posse, [tere,
quales sint et qui, dispicere,
quavis omni equitate observata. Neque tamen hæc ei
profuerunt, sed fugam meditabatur, ne sic [verba
Socraticam bibens frigidam potionem in Orcum descende-
[ret.

* * *
Ab his igitur discessit lapicida, legulejus,
Græcorum incantator, accurate loquentes efficiens,
derisor, rhetoribus immixtus, satis atticus, in sermone
[dissimulator.

* * *
Eksanguisque verbis duo vel tres vel etiam porro [alii],
ut Xenophon et Æschines non adductus
ad scribendum.

ἀπέκλινε λαοζόος ἐνομολόσχης· » τουτέστιν ἀπὸ τῶν
φυσικῶν ἐπὶ τὴν ἠθικὴν θεωρίαν. Διὸ καὶ ἐνομολόσχης
προσέθηκεν, ἅτε τοῦ ἠθικῶς μέρους ὄντος τὸ περὶ νό-
μων διαλέγεσθαι. Clemens Alexandrinus Strom.
lib. I pag. 129 de Socrate loquens:

Ἐκ δ' ἄρα τῶν ἀπέκλινε λαοζόος ἐνομολόσχης,
Ἑλλήνων ἑπαιδοῦς,

ὁ Τίμων ἐν τοῖς Σιλλοῖς φησὶ, διὰ τὸ ἀποκεκλιέναι
τῶν φυσικῶν ἐπὶ τὰ ἠθικά. — Vs. 54. Non dubium
quin ἐνομολόσχης, *leges loquens*, vera sit lectio,
quam etiam in Poesi philosophica sequitur Henr.
Stephanus, etsi in Diogeni editione se in mem-
branis ἐνομολόσχης repperisse testatur. Multum
refert, utrum e Diogene λιθοζόος an e reliquis
scriptoribus λαοζόος versui inferas; alterum enim
metri ratio excludit. — Vs. 56 ῥητορομικτος Henr.
Stephanus in Poesi phil.; ῥητορομικτος vulgata
scriptura apud Diogenem est, quam neglecto
metro Hemsterhusius in ῥητορομύκτης convertit
propter præcedens μυκτῆρ. Hoc enim, quum
proprie *nasum* designet, hic *derisorem* valet.

V. 57-59. ἀσθενική τε—γράψαι] Diogenes Laertius
lib. II, 55 de Xenophonte: Τίμων δ' ἐπισκώπτει
αὐτὸν ἐν τούτοις· ἀσθενική τε κτλ. Idem II, 62 de
Æschine: Ἐπειτ' ἀρικόμενον Ἀθήναζε μὴ τολμᾶν σο-
φιστεύειν, εὐδοκίμωντων τότε τῶν περὶ Πλάτωνα καὶ
Ἀριστιππον· ἐμίσητους δὲ ἀκροάσεις ποιεῖσθαι· εἶτα
συγγράφειν λόγους δικανικοὺς τοῖς ἀδικουμένοις. Διὸ
καὶ τὸν Τίμονα εἰπεῖν ἐπ' αὐτῷ· ἰς τ' Αἰσχίνου οὐκ
ἐπιπειθῆς γράψαι..... Τούτου τοὺς διαλόγους καὶ Ἀρί-
στιππος ὑπώπτευεν· ἐν γοῦν Μεγάροις ἀναγινώσκον-
τος αὐτοῦ φασὶ σκῶψαι, εἰπόντα, Πόθεν σοι, ληστὰ,
ταῦτα; — Vs. 57. ἀσθενική τε λόγων δυὰς ἢ τριάς

ω Οἷά τ' Ἀριστίππου τρυφερῆ φύσις ἀμυφάφωντος
ψεύδη.

* * *

ἡ βαρὺν βουπλήγα, τομώτερον ἢ Λυκοόργου,
ἐξ ἅα Διονύσου ἀβρῦθομοπότης ἐπέκοπτε,
ἐκ δὲ βυτὰ βίπτασκεν ἀπληστοίνους τ' ἀρυσάνας.

* * *

ω Τῶν πάντων δ' ἡγεῖτο πλατύστατος, ἀλλ' ἀγορητῆς
ἡδουεπῆς, τέττιξιν ἰσογράφος, οἱ θ' Ἐκαδήμου
δένδρει ἐφεζόμενοι ὅπα λειριώεσαν ἰεῖσιν.

* * *

καὶ σὺ Πλάτων· καὶ γὰρ σε μαθητεῖης πόθος ἴσχε·
παλλῶν δ' ἀργυρίων ὀλίγην ἠλλάξασο βίβλον,
70 ἐνθεν ἀπαρχόμενος Τιμαιογραφεῖν ἐδιδάχθης.

* * *

Atque ut mollis Aristippi natura tactu
falsum a vero discernentis.

* * *

vel gravem boum stimulum, acutiorem quam Lycurgi,
qui Bacchi immoderatos potatores percutiebat,
pocula vero ejiciebat cyathosque vini insatiabiles.

* * *

Omnes autem præcedebat latissimus, sed orator
suaviloquens, in scriptis dulcis ut cicadæ, quæ Hecademi
arbori insidentes vocem suavem emittunt.

* * *

Et tu Plato, (nam te doctrinæ desiderium tenebat,)
grandi pecunia parvum emisti librum,
unde orsus Timæum conscribere didicisti.

* * *

i. e. *exsanguisque verbis duo vel tres*. Apparet hic quoque genitivum λόγων pro dativo poni. Sic Homerus Iliad. XXII, 281 : ἀλλά τις ἀρτιεπῆς καὶ ἐπικλοπος ἔκλεο μύθων. Vid. supra ad vs. 25-28.

— Vs. 58 ἴς τ' Αἰσχίνου e Casauboni emendatione; ἢ τ' Αἰσχίνου Laertii codices. Præterea οὐκ ἐπιπειθῆς γράφαι Stephani ed. præbet pro vitioso οὐκ ἀπειθῆς (vel ἀπειθεῖς) quod priores editiones utroque loco habent. — Vs. 59 γράφαι membranae omnes excepto regio codice in quo γράφας librarii errore scriptum est. Dicitur autem Æschines non adductus ad scribendum, quia pauca scripsit, adeo ut Aristippus etiam dialogos ejus susceptos haberet. Nam orationes quas paupertate exactus aliis scribebat vix memorare licet.

Vss. 60-61. οἷά δ' Ἀριστίππου κτλ.] Diogenes Laertius II, 66 de Aristippo : Ὁ δὲ Τίμων παρέφαγεν ἕως θρυπτόμενον, οὐτωσί πως εἰπών· οἷά τ' Ἀριστίππου κτλ. — ἀμυφάφωντος ψεύδη significat interprete Eustathio ad Odys. lib. VIII, 196, τῇ ἀφῆ διερευνηῶντος.

Vss. 62-64. ἡ βαρὺν βουπλήγα—ἀρυσάνας] Athenæus X, 64, p. 445, E : Σὺ δέ, ὦ Οὐλιπιανέ, ἀβρῦθομοπότης μὲν εἶ, κατὰ τὸν Φλιάσιον Τίμωνα. Οὕτως γὰρ ἐκεῖνος ἀνόμασε τοὺς τὸν πολλὸν σπῶντας οἶνον ἀκρατον ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν Σὺλων· ἡ βαρὺν βουπλήγα, τομώτερον ἢ Λυκοόργου κτλ. Valckenarius ad Theocriti Adoniaz. p. 341 Λυκοόργου correxit hac sententia quæ sola apta est : τομώτερον τῆς τοῦ Λυκοόργου βουπλήγας. Obversabatur poetæ Iliad. VI, 133 seqq. : Αἶ δ' ἅμα πᾶσαι θύσθλα χαμαὶ κατέχευαν, ἐπ' ἀνδροφόνου Λυκοόργου θεινόμεναι βουπλήγι. — Vs. 64 ἀρυσάνας Athenæi codices; ἀρυσάνας emendavit Casaubonus ex eodem scriptore lib. X, 23 p. 424, B dicente : Τίμων δ' ἐν δευτέρῳ Σὺλων

ἀρυσάνας κέκληκε τοὺς κυάθους φάσκων οὐτωσί ἀπληστοίνους τ' ἀρυσάνας. Utrumque græcum est, sed diverso significatu.

Vss. 65-67. τῶν πάντων δ' ἡγεῖτο—ἰεῖσιν] Diogenes Laertius III, 7 : Ἀλλὰ καὶ ὁ Τίμων εἰς τὸν Πλάτωνα λέγων φησί· τῶν πάντων δ' ἡγεῖτο κτλ. πρότερον γὰρ διὰ τοῦ ε' Ἐκαδημία ἐκαλεῖτο. Hesy chius Milesius s. v. Πλάτων pag. 44 ed. Orell. : Πλάτωνος δὲ ὄν τὰ στέρνα ἢ τὸ μέτωπον Πλάτων προσηγορεύθη· οἱ δὲ ὅς πλατὺν ἐν λόγοις οὕτω φασὶ κληθῆναι. Τίμων δὲ κωμωδῶν αὐτὸν ἐν Σὺλλοις φησί· τῶν πάντων ἡγεῖτο κτλ. — Vs. 66 τέττιξιν ἰσογράφος legitur apud Diogenem, i. e. in scriptis dulcis ut cicadæ. Hinc emendandus Hesy chius Milesius τέττιξ ἰσογράφος libroriorum incuria exhibens. Compara Theocriti illud Idyll. I, 146 : τέττιγος ἐπεί τὸ γὰ φέρτερον ἄδεις, et anonymum poetam apud Brunck. Anal. III p. 250 : εἰ κόκκυξ τέττιγος ἐρεῖ λιγυρώτερος εἶναι. — Vs. 67 δένδρει Diogenes, δένδρω Hesy chius Milesius. Timonem δένδρω exarasse putabat Menægius propter similem Hesiodi locum Oper. vs. 582 seqq. :

Ἥμος δὲ σκολυμός τ' ἀνθεὶ καὶ ἡχέτα τέττιξ
δένδρω ἐφεζόμενος λιγυρὴν κατεχεύετ' ἀοιδὴν
πυκνὸν ὑπὸ πτερύγων, θέρεος καματώδεος ὠρη

Sed sine dubio imitatus est Homer. Iliad. lib. III, 150 seqq. :

ἀλλ' ἀγορηταὶ
ἔσθλοι, τεττίγεσσι ζοικότας, οὔτε καθ' ὕλην
δένδρω ἐφεζόμενοι ὅπα λειριώεσαν ἰεῖσι.

Cæterum Stephanus in Poesi philosophica p. 66 ἴσαι pro ἰεῖσαι edidit.

Vss. 68-70. Gellius Noct. att. III, 17 : Timon

ὡς ἀνέπλαττε Πλάτων πεπλασμένα θαύματα εἰδώς.

Τοιγὰρ ἔχων Μενεδήμου ὑπὸ στέρνοισι μολυβδον
θεύσεται ἐς Πύρρωνα τὸ πᾶν κρέας, ἢ Διόδωρον.

νήξομαι εἰς Πύρρωνα καὶ εἰς σκολιὸν Διόδωρον.

75 καὶ νόον οὐ λήσεις ἐπιπλήξῃσιν ἔγκαταμιγνύς.

ut fingebat Plato conficta miracula sciens.

Itaque Menedemi sub pectore plumbum habens
curret ad Pyrrhonem carnosum, vel ad Diodorum.

Natabo ad Pyrrhonem et ad versulum Diodorum.

neque clam sanam mentem reprehensionibus admiscchis.

amarulentus librum maledicentissimum conscripsit, qui σίλλος inscribitur. In eo libro Platonem philosophum, quem diximus tenui admodum pecunia familiari fuisse, contumeliose appellat, quod impenso pretio librum Pythagoricæ disciplinæ emisset exque eo Timæum, nobilem illum dialogum, concinnasset. Versus super ea re Timonis hi sunt :

καὶ σὺ Πλάτων, καὶ γὰρ σε μαθητὴν ὁ πόθος ἔσχεν·
πολλῶν δ' ἀργυρίων ὀλίγην ἠλλαξας βίβλον,
ἔθεν ἀπαρχόμενος γράφειν ἐδιδάχθης.

Proclus in Platonis Timæum init. : Καὶ γὰρ καὶ αὐτὸ τὸ τοῦ Πυθαγορικοῦ Τιμαίου γράμμα περὶ φύσεως τὸν Πυθαγορικὸν τρόπον διατάσσεται, ἔνθεν ἀφορηθεὶς ὁ Πλάτων τιμαιογραφεῖν ἐπιχειρεῖ κατὰ τὸν σιλλογράφον. Schol. Platon. p. 200 ed. Ruhnken. : Τιμαίος ἐκ Λοκρῶν τῶν Ἐπιζευρυίων, τῆς ἐν Ἰταλίᾳ πόλεως, φιλόσοφος Πυθαγόρειος, ἔγραψε μαθηματικὰ τε καὶ περὶ φύσεως σύγγραμμα, τὸν Πυθαγορικὸν τρόπον· ἔνθεν ὁ Πλάτων καὶ τὸν διάλογον εἰς αὐτὸν ἔγραψε, καθὰ καὶ ὁ σιλλογράφος φησὶ περὶ αὐτοῦ·

πολλῶν δ' ἀργυρίων ὀλίγην ἠλλαξάτο βίβλον,
ἔνθεν ἀφορηθεὶς τιμαιογραφεῖν ἐπιχειρεῖ.

Cf. etiam Iamblichum in Nicomach. arithm. p. 148 ed. Tenull. et Synes. de dono astrolab. p. 307. E cæteris auctoribus Gellius corrigendus. Scripsi autem hos versus ut nuper a Martino Hertzio vulgati sunt, ita ut vs. 68 pro μαθητὴν ὁ πόθος ponerem μαθητεῖς πόθος, vs. 69 pro ἠλλαξας, ἠλλάξας, denique vs. 70 pro ἔθεν ἀπαρχόμενος γράφειν restituerem ἔνθεν ἀπαρχόμενος Τιμαιογραφεῖν. De hac emtione vide Diogenem III, 9 et VIII, 15.

Vs. 71. ὡς ἀνέπλαττε κτλ.] Athenæus XI, 113 p. 505, E : Διὸ καλῶς ὁ Τίμων περὶ αὐτοῦ ἔφη· ὡς ἀνέπλαττε κτλ. Diogenes Laertius III, 26 : Ἄλλὰ καὶ Τίμων οὕτως παραγραμματίζων αὐτόν· ὡς ἀνέπλασε κτλ. Pro ἀνέπλασε apud Laertium ἀνέπλαττε reponendum esse jam Aldobrandinus vidit. Quod

in antiquioribus Athenæi exemplaribus reperitur θύματα editorum cura dudum emendatum est.

Vss. 72-73. τοιγὰρ ἔχων—Διόδωρον] Diogenes Laertius IV, 33 de Arcesilao : Καὶ ὁ Τίμων ἐπ' αὐτοῦ φησιν οὕτως·

τῇ γὰρ ἔχων Μενεδήμος ὑπὸ στέρνοισι μολυβδον
θήσεται ἢ Πύρρωνα τὸ πᾶν κρέας ἢ Διόδωρον.

Cf. Eusebium Præp. evang. XV p. 729, apud quem legitur :

τῇ γὰρ ἔχων Μενεδήμου ὑπὸ στέρνοισι μολυβδον
θεύσεται ἢ Πύρρωνα τὸ πᾶν κρέας ἢ Διόδωρον.

Vs. 72 pro τῇ γὰρ necessario requiritur τοιγὰρ quod edidi. Deinde neque Μενεδήμος ferri potest, siquidem hæc non de Menedemo sed de Arcesilao accipienda, neque Μενεδήμον, ut exhibent quædam Diogenis membranæ, sed sententia desiderat quod est apud Eusebium Μενεδήμου. Id autem jam Casaubonus Laertio reddi oportere dixerat. — Vs. 73 θεύσεται ἐς Πύρρωνα rescibendum esse idem Casaubonus observavit. Verba τὸ πᾶν κρέας i. e. carnosum recte contendit Menagius cum Theocriti Idyll. III vs. 18, τὸ πᾶν λίθος, ubi scholiastes τὸ πᾶν perhibet dici ἐπιβήματικῶς ἀντὶ τοῦ διόλου, τούτοιςτι σκληρὰ σφόδρα καὶ ἀμειλικτος.

Vs. 74. νήξομαι εἰς Πύρρωνα κτλ.] Diogenes Laertius l. c. : Καὶ διαλιπὼν αὐτὸν ποιεῖ λέγοντα· νήξομαι κτλ. Veterem scripturam κολιὸν Διόδωρον optime Casaubonus in σκολιὸν Διόδωρον convertit.

Vs. 75. Diogenes Laertius l. c. 33 item de Arcesilao : Ἦν δὲ ἀξιωματικώτατος καὶ συνηγμένος, καὶ ἐν τῇ λαλιᾷ διαστατικὸς τῶν ὀνομάτων, ἐπισκώπτῃς θ' ἱκανῶς καὶ παρῆρσιαστής. Διὸ καὶ πάλιν ὁ Τίμων οὕτως περὶ αὐτοῦ·

καὶ νέον οὐ λήσεις ἐπιπλήξῃσιν ἔγκαταμιγνύς.

Pro νέον ex egregia Casauboni conjectura reposui νόον; præterea λήσης in λήσαις mutavi. In codice regio pro οὐ male scriptum est μή.

Ὡς εἰπὼν ὄχλοιο περίστασιν εἰσκατέδουεν
οἱ δὲ μιν ἤτε γλαῦκα πέρι σπίζαι τερατοῦντο,
ἡλέματον δεῖκνύντες. Ὅθ' οὐνεκεν ὄχλω ἀρέσκεις,
οὐ μέγα κρήγμα, τάλας τί πλατύνεται ἡλίθιος ὧς;

* * *

80 ἢ τὸν ἀπάνθρωπον καὶ ἀπόστολον, αὐτολάλητον,
οὐκ ἐμπαζόμενον ὀξείης ἐρίδων τε, Φίλωνα.

* * *

λῆρον ἀναστήσας, ὄφρωμένους, ἀπροσιδόμυζαξ.

* * *

Ἄλλ' οὐ μοι τούτων φλεδόνων μέλει, οὐδὲ γὰρ ἄλλου
οὐδενός, οὐ Φαίδωνος, ὅτις γε μὲν, οὐδ' ἐριδάντew
85 Εὐκλείδου, Μεγαρεῦσιν δεξιμυζα λύσαν ἐρισμοῦ.

* * *

αὐδ' Ἀκαδημαϊκῶν πλατυρημοσύνης ἀναλίστου.

* * *

οὐδ' ἀρ' Ἀριστοτέλους εἰκαισύνης ἀλεγεινῆς.

* * *

Sic locutus circumstantem turbam ingrediebatur :
illi vero eum ut noctuam aviculas valde admirabantur,
vanum monstrantes. Quia plebeculas places,
quæ res non magni momenti est, infelix; cur superbis tan-
[quam stultis?]

* * *

aut inhumanum, nulli scholæ addictum, secum loquentem,
incuriosam famæ rixarumque Philonem.

* * *

nugarum excitator, superciliosus, stultiloquus.

* * *

Non ego horum nugatorum curam gero, nec alterius
cujusquam, non Phædonis, quisquis ille sit, nec rixatoris
Euclidis, qui Megarensibus contentionis rabiem inexit.

* * *

nec Academicorum loquacitatis insulsæ.

* * *

neque Aristotelis molestæ vanitatis.

* * *

Vss. 76-79. ὧς εἰπὼν ὄχλοιο—ἡλίθιος ὧς.] Dioge-
nes Laertius IV, 42 : Εἰς δὲ τὸ διαβαλλόμενον αὐτῶ
φίλων καὶ Τίμων τά τε ἄλλα φησίν, καὶ δὴ καὶ
τούτων τὸν τρόπον ὧς εἰπὼν ὄχλοιο κτλ. — Vs. 77
πέρι σπίζαι emendavit Menagius; antea legebatur
περισπίζα vel περὶ σπιζοῖ. — Vs. 78 ὄχλω ἀρέσκεις
quædam Laertii editiones et Hesychius Milesius
p. 12 ed. Orell. Nonnulli Diogenis libri male
ὄχλοῦρεσκος vel ὄχλοῦρέσκης.

Vss. 80-81. ἢ τὸν ἀπάνθρωπον—Φίλωνα] δὲ δὲ
Φίλων τὰ πλείεστα διελέγετο, ὅθεν καὶ περὶ τούτου
φησὶν ὁμοίως ἢ τὸν ἀπάνθρωπον κτλ. — Vs. 80 ἀπάν-
θρωπον καὶ ἀπόστολον emendavit Casaubonus;
codd. τὸν ἀπ' ἀνθρώπων ἀπόστολον. Pro αὐτολάλητον
Stephani editio et regiæ membranæ αὐτολαλητήν.
— Vs. 81. Φίλωνα codices; Brunckius malebat
Φίλων ὧς.

Vs. 82. λῆρον ἀναστήσας κτλ.] Diogenes Laer-
tius II, 126, de Menedemo : δὲ δὲ Τίμων οὕτω λό-
γον ἀναστήσας κτλ. Hesychius Milesius pag. 36 ed.
Orell. : δὲ δὲ Τίμων οὕτω Ἀῆρον ἀναστήσας κτλ.
Omnino repudiato λόγον quod metrum non fert,
rescribendum est λῆρον. Pro ἀπροσιδόμυζαξ non
erat quod Scaliger ἀπροσιδόμυζαξ legendum suspi-
cetur apud Stephanum in Poesi philosophica
p. 217. Sensum loci ostendit Menagius allatis
Laertii verbis lib. II, 140 hæc de Menedemo
narrantis : Τὰ μὲν οὖν πρῶτα καταφρονεῖτο, κύων
καὶ λῆρος ὑπὸ τῶν Ἐρετριέων ἀκούων.

Vss. 83-85 ἄλλ' οὐ μοι—ἐρισμοῦ] Diogenes Laer-
tius lib. II, 107 : Διὰ ταῦτα δὲ καὶ περὶ αὐτοῦ [τοῦ
Εὐκλείδου] ταῦτά φησι Τίμων, προσπατρῶγων καὶ
τοῦς λοιποὺς Σωκρατικούς· ἄλλ' οὐ μοι τούτων κτλ.
Fortasse Antisthenis facta mentione Timon hos
omnes philosophos φλεδόνας appellat. Vid. ad
vs. 140. Haud scio an hic locus expressus sit ex
Iliad. VI, 450 sqq. :

Ἄλλ' οὐ μοι Τρώων τόσσον μέλει ἄλλος ὀπίσω,
οὐτ' αὐτῆς Ἐκάβης, οὔτε Πριάμοιο ἀνακτος,
οὔτε κασιγνήτων, οἳ κεν πολέες τε καὶ ἐσθλοὶ
ἐν κινήσει πέσοιεν ὑπ' ἀνδράσι δυσμενέεσσιν,
ὅσσον σεῦ κτλ.

Qua de re incorruptius nobis iudicare liceret,
si apodosis sententiæ adversus Socraticos scriptæ
servata esset.

Vs. 86. οὐδ' Ἀκαδημαϊκῶν κτλ.] Diogenes Laer-
tius IV, 67 : Καθόλου δὲ τοὺς Ἀκαδημαϊκοὺς δὲ Τίμων
οὕτω διασύρει· οὐδ' Ἀκαδημαϊκῶν κτλ. Pro ἀναλίστου
editio Basileensis et codices quidam inepte ἀνα-
λίστου.

Vs. 87. οὐδ' ἀρ' Ἀριστοτέλους κτλ.] Diogenes
Laertius lib. V, 11 : Ἀλλὰ καὶ Τίμων αὐτοῦ καθή-
ψατο, εἰπὼν· οὐδ' ἀρ' Ἀριστοτέλους κτλ. Dan. Hein-
sius cum hoc versu comparabat Homer. Iliad. XV,
16 : οὐ μὲν οἶδ', εἰ αὐτὴ κακοβραφίης ἀλεγεινῆς, sed
unius vocis similitudo incertam reddit parodiam.

καὶ Φοίνισσαν ἴδον λιγνόγραυν σκιερῶ ἐνὶ τύφῳ
πάντων μίειρουσαν· ὁ δ' ἔρρει γύργαθος αὐτῆς
90 μικρὸς ἔων, νοῦν δ' εἶχεν ἐλάσσονα σκινδαψοῖο.

* * *
ἄφρα πενεστάων σύναγεν νέφος, οἱ περὶ πάντων
πτωχότατοί τ' ἦσαν καὶ κουφότατοί βροτοὶ ἀστῶν.

* * *
εἰς δὲ φακῆν ἐμβαλλε δωδέκατον κοριάννου.

* * *
καὶ Ζηνώνειόν γε φακῆ ὅς μὴ μεμάθηκεν
96 ἔψειν εὖ φρονίμως...

* * *
πολλῶν λακεδόνων λυμάντορες αἰπυδολωταί.

* * *
Φῆ δὲ τις αἰάζων, οἷα βροτοὶ αἰάζουσιν·
οἶμοι ἐγὼ τί πάθω; τί νύ μοι σοφὸν ἔνθα γένηται;
πτωχὸς μὲν φρένας εἰμὶ, νόου δ' ἔμοι οὐκ ἐνὶ κόκκῳ.

Et Phoenissam vidi gulosam anum umbroso in fastu
omnium rerum cupidam : at defluebat plaga ejus
parva (quam texuerat), ut cui scindapso inferior mens
[casset.

* * *
donec famulorum nubem coegit, qui longe omnium
civium pauperrimi et levissimi homines erant.

* * *
In lentes injice duodecimam coriandri partem.

* * *
et Zenonianas quidem lentes qui non probe didicit
coquere.

* * *
Multorum dictorum corruptores admodum dolosi.

* * *
Dicit aliquis lamentans, ut mortales lamentantur .
Hei mihi, quid de me fiet? quid callidi mihi hic continget?
inops animi sum, neque mentis hilum mihi inest.

Vss. 88-90. καὶ Φοίνισσαν ἴδον λιγνόγραυν—σκιν-
δαψοῖο] Diogenes Laert. VII, 15 de Zenone Citieo :
Ἦν δὲ καὶ ζητητικὸς καὶ περιπάντων ἀκριβολογούμενος.
ἔθεν καὶ Τίμων ἐν τοῖς Σιλλοῖς φησὶν οὕτω· καὶ Φοίνισσαν
κτλ. — Vs. 89. γύργαθος hoc loco est interprete
Apostolio Byzantio apud Menagium et Glossarii
veteris auctore : *reticulum*. Γύργαθος φυσῆς ἐπὶ τῶν
μάτην πονοῦντων. Σημαίνει δὲ τὸ δίκτυον. Compone-
bant veteres captiosas Stoicorum argumentationes
cum retibus sive plagis. Cf. Cic. Acad. 4, 48, et
Lucian. Vit. auct. cap. 22 : τὰς τῶν λόγων πλεκτάνας,
αἷς συμποδίζω τοὺς προσομιλοῦντας. Præterea αὐτῆς
e Menagii emendatione versui illatum est. Laertii
codices habent ὡς τις; Suidas citans hoc fragmen-
tum s. v. σκινδαψός exhibet αὐτοῦ. — Vs. 90.
Σκινδαψός fuit instrumentum musicum tetrachor-
don teste Athenæo lib. IV, cap. 81, pag. 183.
Quam non esset qua uterer commoda vox latina,
græcam in interpretatione servavi.

Vss. 91-92. ἄφρα πενεστάων—βροτοὶ ἀστῶν] Dio-
genes Laertius lib. VII, 16 : Ἦσαν δὲ περὶ αὐτὸν καὶ
γυμνορῥύπαροί τινες, ὡς φησὶ καὶ ὁ Τίμων· ἄφρα πε-
νεστάων κτλ. Hæc quoque ad Zenonem referuntur.
— Vs. 91. νέφος de ingenti multitudine accipien-
dum, ut apud Homerum Iliad. IV, 274 : νέφος εἴπετο
πεζῶν. Verba οἱ περὶ πάντων πτωχότατοί τ' ἦσαν καὶ
κουφότατοί βροτοὶ ἀστῶν eadem constructionis va-
rietas dieuntur quam adhibuit Homerus Il. VII,
289 : περὶ δ' ἔρχει Ἀχαιῶν φέρτατος ἔσσι.

Vs. 93. εἰς δὲ φακῆν ἐμβαλλε κτλ.] Timon apud

Athenæum lib. IV, cap. 47 pag. 158. Vid. ad vss.
seqq. Pro κοριάννου male alii κοριάννον.

Vs. 94-95. καὶ Ζηνώνειόν γε—φρονίμως] Athe-
næus lib. IV, cap. 47, p. 158 : Στωικὸν δὲ δόγμα
ἐστὶν ὅτι τε πάντα εὖ ποιήσει ὁ σοφὸς καὶ φακῆν φρο-
νίμως ἀρτύσει. Διὸ καὶ Τίμων ὁ Φλιάσιος ἔφη α καὶ
Ζηνώνειόν γε φακῆν ἔψειν ὅς μὴ φρονίμως μεμάθηκεν·
ὡς οὐκ ἄλλως δυναμένης ἐψηθῆναι φακῆς, εἰ μὴ κατὰ
τὴν Ζηνώνειον ὑφήγησιν, ὅς ἔφη· εἰς δὲ φακῆν ἐμβαλλε
κτλ. Versus varie restituere conati sunt viri docti.
Ego secutus sum Fr. Jacobsium in Additamentis
animadversionum in Athenæi Dipnosophistas
p. 99 ita scribentem :

καὶ Ζηνώνειόν γε φακῆν ὅς μὴ μεμάθηκεν
ἔψειν εὖ φρονίμως,
nisi quod ἔψειν pro ἔψειν posui.

Vss. 96. πολλῶν λακεδόνων κτλ.] servavit Sextus
Empiricus adv. Math. XI, 171. Pro αἰπυδολωταί
male Stephanus in Poesi phil. p. 61 ἐπιδολωταί.

Vss. 97-104. Φῆ δὲ τις αἰάζων—κηφῆνας ἐλαστρεῖ] exstant apud Sextum Empiricum adv. Math. XI,
172.

Vs. 97. φῆ δὲ τις scripsi pro vulgato φῆ δὲ τις,
siquidem etiam Anacreon teste Apollonio in
Bekkeri Anecd. p. 543, 10 φῆ pro φησί usurpavit.
Cf. Bergkii Poet. Lyr. Gr. p. 784. Similis est hic
versus Homericus Odys. V, 197 : ἴσθειν καὶ πίνειν,
οἷα βροτοὶ ἄνδρες ἔδουσιν. — Vs. 98 expressus est ex
Odys. V, 465 : ὦ μοι ἐγὼ τί πάθω, τί νύ μοι μήκιστα
γένηται; Cf. ejusdem libri vs. 299. — Vs. 99

100 Ἦ με μάτην φαίξεσθαι ὄμοιαι αἰπὺν δλεθρον.
 Τρις μάκαρες μέντοι καὶ τετράκις οἱ μὲν ἔχοντες
 μηδὲ κατατρώξαντες ἐνὶ σχολῇ ὄσο' ἐπέπαντο.
 Νῦν δ' ἐμὲ λευγαλαίαι ἔρισιν εἴμαρτο δαμῆναι, [τρεῖς.
 καὶ πεντή, καὶ ὄσ' ἄλλα βροτοὺς κηφῆνας ἔλασ-

* * *

106 καὶ τις Ἀρίστωνος γέννην ἀπο αἰμύλου ἔλκων.

* * *

Τίς δ' οὕτως κτίλος ὡς ἐπιπωλεῖται στίχας ἀνδρῶν;
 μωλύτης, ἐπέων φίλος, Ἄσσιος, δλμος ἀτολμος.

* * *

Ἦνίκα' ἐχρῆν δύνειν, νῦν ἀρχεται ἡδύνεσθαι.
 ὦρη ἐρῶν, ὦρη δὲ γαμείν, ὦρη δὲ πεπαῦσθαι.

* * *

110 Πάντων μὲν πρῶτιστα κακῶν ἐπιθυμία ἐστὶ.

* * *

Profecto falso existimo, megrave exitium effugiturum esse.
 Ter quaterque beati certe divites illi
 qui non consumpserunt in otio quæcumque possidebant.
 Nunc vero mihi fatum fuit pernicioso contentionibus perire,
 et paupertate, et quibuscumque aliis mortalium ardeliones
 [agitantur.

* * *

atque ab Aristone urbano genus aliquis ducens.

* * *

Quis vero sic arietis instar obit virorum ordines?
 tardus, verbosus, Assius, timidus truncus.

* * *

Quando oportebat mortem obire, incipit gaudio frui;
 tempus est amandi, tempus item conjugii, tempus etiam
 [cessandi.

* * *

Omnium quidem malorum primum libido est.

* * *

comparari potest cum Odys. XXI, 288 : ἄ δειλὴ
 ζέινωσ, ἐνι τοι φρένες οὐδ' ἡβαιαί. Adde Odys. III,
 14 et Iliad. XIV, 141. — Vs. 100 fontem habet
 Odys. XXII, 67 : ἀλλά τιν' οὐ φεύξεσθαι ὄμοιαι αἰπὺν
 ἐλεθρον. — Vs. 101-102 vulgo sic eduntur : τρις μά-
 καρες μέντοι καὶ τετράκις οἱ μὴ ἔχοντες μήτε κατα-
 τρώξαντες ἐνὶ σχολῇ ὄσο' ἐπέπαντο. Apparet priorem
 versum effectum esse ex Odys. V, 306 : τρις μά-
 καρες Δαναοὶ καὶ τετράκις, οἱ τὸτ' ὄλοντο. Inducitur
 juvenis dolens, quod frustra philosophiæ dederit
 operam, adeo ut famem sibi imminentem prævi-
 deat. Quapropter eos beatos prædicat qui bona
 sua adhuc possident nec in otio literato consum-
 pserunt. Quæ quum ita sint, Villosionus ad Cornu-
 tum de Nat. deor. p. 354 ed. Osann. pro οἱ μὴ
 ἔχοντες legendum censuit μὲν ἔχοντες. Non enim
 eos quibus res est angusta domi, sed qui sua bona
 in philosophorum scholis minime profusa adhuc
 retinent felices esse existimat ille juvenis. Sunt
 vero οἱ ἔχοντες *divites*. Vid. Democrit. fragm. p.
 261. Sed recte observat Osannus p. 355, si quis
 hanc conjecturam probet, simul in sequenti versu
 pro μήτε reponendum esse μηδέ. — Vs. 103 haud
 absimilis est Homericæ Odys. V, 312 : νῦν δὲ με
 λευγαλίω θανάτῳ εἴμαρτο ἄλῶναι. — Vs. 104. κη-
 φῆνας, qui proprie sunt fuci, hic desides vel ar-
 deliones apte vocaveris.

Vs. 105. καὶ τις Ἀρίστωνος κτλ.] Diogenes Laer-
 tius VII, 161 de Aristone : Ἦν δὲ τις πειστικὸς
 καὶ ἔγλω πεποιημένος· ἔθεν δὲ Τίμων φησὶ περὶ αὐτοῦ·
 καὶ τις Ἀρίστωνος γέννης ἀπο αἰμύλου ἔλκων. Hic
 γέννης mutavi in γέννην. Vid. ad Parmenid. vs. 62.

Sublato mendo vidi Coraen etiam Ἀτάκτ. III pag.
 183 γέννην correxisse.

Vss. 106-107. τίς δ' οὕτως κτίλος—ἀτολμος] Dio-
 genes Laertius VII, 170 de Cleanthe : Ἦν δὲ πονι-
 κὸς μὲν, ἀφύστικος δὲ καὶ βραδὺς ὑπερβαλλόντως. Διὸ
 καὶ Τίμων περὶ αὐτοῦ φησιν οὕτως· τίς δ' οὕτως κτίλος
 ὡς κτλ. Pro οὕτως Stephanus in Poesi phil. p. 68
 habet οὕτω quod pronomini prætulit. Videtur
 autem prior versus compositus ad similitudinem
 Homericæ Iliad. III, 196 : αὐτὸς δὲ κτίλος ὡς ἐπι-
 πωλεῖται στίχας ἀνδρῶν. — Vs. 107 μωλύτης idem
 est quod μῶλυς apud Nicandrum Ther. vs. 32 :
 μῶλυς ἐπιστελέγων, tardus et segniss, vel, scholiasta
 interprete, βραδὺς καὶ νοθής ἢ μογερός ἢ νοχελῆς καὶ
 μόλις βαινῶν.

Vss. 108-109. Athenæus lib. VII cap. 14 pag.
 281 : Περὶ δὲ Διονυσίου τοῦ Ἡρακλεώτου τί δεῖ καὶ
 λέγειν; δε ἀντικρυς ἀποδὺς τὸν τῆς ἀρετῆς χιτῶνα ἀν-
 θινὰ μετημφιάσατο, καὶ Μεταθέμενος καλούμενος
 ἔχαιρε, καίτοι γηραῖς ἀποστάς τῶν τῆς Στοῆς λόγων
 καὶ ἐπὶ τὸν Ἐπίκουρον μεταπηδήσας. περὶ οὗ οὐκ
 ἀχαρίτως δὲ Τίμων ἔφη· ἦνίκα' ἐχρῆν κτλ. Pro πεπαῦ-
 σθαι codd. nonnulli παύεσθαι. Δύνειν ponitur ab-
 solute pro *mori, mortem obire*, ut apud Æschyl-
 lum Agam. vs. 1094, βίου δόντος, *occidentis vitæ*.
 De re ipsa vide Diogenem Laertium lib. VII, 166
 ejusque interpretes.

Vs. 110. πάντων μὲν πρῶτιστα κτλ.] Athenæus
 lib. VIII cap. 16 : Παγκάλως δὲ καὶ δὲ Τίμων ἔφη·
 πάντων μὲν πρῶτιστα κτλ. Incertum quem philo-
 sopherum Timon hoc versu designaverit.

γαστρί χαριζόμενος, τῆς οὐ λαμυρώτερον οὐδέν.

* * *

οὔτε μοι ἡ Τητή μαζ' ἀνδάνει, οὔτε καρύκη
ἢ Λυδῶν· λιτῆ δὲ καὶ ἀυαλή ἐνὶ κόγχῃ
Ἑλλήνων ἢ πᾶσα περισσοτρυφῆτος διζύς.

* * *

115 ὕστατος αὖ φυσικῶν καὶ κύντατος ἐκ Σάμου ἰλθῶν,
γραμμοδιδασκαλίδης, ἀναγωγότατος ζώντων.

* * *

γραμματικῆ, τῆς οὔτις ἀνασκοπῆ οὐδ' ἀνάθρησις
ἀνδρὶ διδασκομένῃ Φοινικικὰ σήματα Κάδμου.

* * *

ἐν δὲ πλατυσμῶς

120 πουλυμαθημοσύνης, τῆς οὐ κενεώτερον ἄλλο.

* * *

Ventri indulgens quo nihil impudentius.

* * *

Neque Teia mihi maza placet, neque intritum
Lydorum, sed in tenui siccaque conche
Græcorum tota miseria nimis delicata consistit.

* * *

Ultimus porro physicorum et impudentissimus Samo pro-
ludimagister, indoctissimus mortalium. [fectus,

* * *

Grammatica, cujus nulla neque consideratio neque contem-
tomini discenti Phœnicias Cadmi notas. [platio est

* * *

Inter alia autem ostentatio

eruditionis, qua nihil vanius aliud.

* * *

Vs. 111. γαστρί χαριζόμενος κτλ.] Athenæus lib. VII, 11 p. 279 : Περὶ δὲ τοῦ Ἐπικούρου Τίμων ἐν τρίτῃ Σάλων φησὶν· γαστρί χαριζόμενος κτλ. Similiter idem lib. IV cap. 56 p. 163, D : διὰ τὴν γαστέρα, « ἥς οὐ λαμυρώτερον οὐδέν » δὲ Τίμων σου. Conf. Homer. Odys. lib. VII, 216 : οὐ γὰρ τι συγερεῖ ἐπὶ γαστέρι κύντερον ἄλλο.

Vss. 112-114. οὔτε μοι ἡ Τητή διζύς.] Athenæus lib. IV cap. 50 pag. 160 : Ἀπαίδευτοὶ ἔστε, ἔφη, ἄνδρες δαιτυμόνες, οὐκ ἀναγινώσκοντες βιβλία ἃ μόνον παιδεύει τοὺς γε ἐπιθυμοῦντας τῶν καλῶν· λέγω δὲ τὰ Τίμωνος τοῦ Πυρρῶνιου τῶν Σάλων. οὗτος γὰρ ἔστιν δς καὶ τοῦ κόγχου μνημονεύει ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν Σάλων λέγων οὕτως· οὔτε μοι ἡ Τητή κτλ. διαφορῶν γὰρ οὐσῶν καὶ τῶν ἐκ Τέω μαζῶν... καὶ τῶν Λυδίων καρυκῶν, προκρίνει ἀμφοτέρων δὲ Τίμων τὸν κόγχον.— Vs. 112 ἡ Τητή vel ἡ Τετή emendavit Casaubonus; codices ἡ τη vel ἡτε vel ἡ τη; vulgo ἐκτατή. De conche (κόγχῃ) vid. Juvenal. 3, 293; Martial. 13, 7.

Vss. 115-116. ὕστατος αὖ φυσικῶν—ζώντων.] Diogenes Laertius lib. X, 3 : Διὸ καὶ τὸν Τίμωνα φάσκειν περὶ αὐτοῦ [τοῦ Ἐπικούρου] ὕστατος αὖ κτλ. Athenæus lib. XIII, 53 pag. 588 : Ὅθεν αὐτὸν καὶ δὲ Τίμων φησὶ « γραμμοδιδασκαλίδην ἀναγωγότατον ζώντων. » Atque hæc quidem omnium Athenæi codicum scriptura est, sed rectius etiam Lobeckio iudice ad Phryn. p. 669 legitur γραμμοδιδασκαλίδης quod exstat apud Diogenem l. c. Valet autem γραμμοδιδασκαλίδης idem quod γραμματοδιδάσκαλος, qualis fuit Epicurus antequam philosophiæ operam daret. Vid. Diog. l. c.

Vs. 117-118. γραμματικῆ, τῆς οὔτις—Κάδμου]

Sextus Empiricus adv. Math. I, 53 : Καίτοι δόξειεν ἂν τισὶν ἐπὶ τῆς ἐναντίας εἶναι προλήψεως δὲ προφήτης τῶν Πυρρῶντος λόγων Τίμων, ἐν οἷς φησι· γραμματικῆ, τῆς οὔτις κτλ. Οὐ μὴν οὕτως ἔχει φαίνεται. τὸ γὰρ ἐπ' αὐτοῦ λεγόμενον οὐκ ἔστι τοιοῦτον κατ' αὐτῆς τῆς γραμματικῆς καθ' ἣν διδάσκαται τὰ Φοινικικὰ σήματα Κάδμου· τὸ, οὐδεμία ἔστιν ἀνασκοπῆ οὐδ' ἀνάθρησις. Πῶς γὰρ, εἰ διδάσκαται τις αὐτῆν, οὐδεμίαν ἔσχηκεν ἐπιστροφὴν αὐτῆς; ἀλλὰ μάλλον τοιοῦτό φησι, διδάχθῃ τὰ Φοινικικὰ σήματα Κάδμου, οὐδεμίᾳς ἄλλης παρὰ τοῦτο ἔστι γραμματικῆς ἐπιστροφῆς.

Vss. 119-120. ἐν δὲ πλατυσμῶς πουλυμαθημ. κτλ.] Athenæus lib. XIII, 91 pag. 610, B : Τοσαῦτα τοῦ Μυρτίλου ἐξῆς καταλέξαντος καὶ πάντων αὐτὸν ἐπὶ τῇ μνήμῃ θαυμασάντων δὲ Κύνουλος ἔφη· « πουλυμαθημοσύνης, τῆς οὐ κενεώτερον οὐδέν, » Ἴππων ἔφη δὲ ἄθεος. Ἀλλὰ καὶ Ἡράκλειτος δὲ θεὸς φησι « Πουλυμαθίῃ νόον ἔχειν οὐ διδάσκει. » Καὶ δὲ Τίμων δὲ ἔφη·

Ἐν δὲ πλατυσμῶς

πουλυμαθημοσύνης, τῆς οὐ κενεώτερον ἄλλο.

Bergkii de Comæd. Attic. Reliq. p. 180 conjecit hæc a Timone aut in Hipponem ipsum, cujus versus paululum immutatum in suum carmen transtulit, esse dicta aut ad Platonem referri, in cujus nomine sæpius lusit sillographus. Cf. vs. 65 et 71. De Hipponem atheo vide disputationem Guil. Uhrigii (Gissæ 1848) pag. 9, et Bakhuizen van den Brink. Var. Lectt. ex hist. phil. ant. pag. 57, et quæ supra exposita sunt pag. 81. Ego quem philosophum his versibus perstrinxerit Phliasius poeta, incomperum habeo. Timonis

δειπνομανές, νεκροῦ ὀμματος ἔχων, κραδίην δ' ἀ-
[χύλιστον.

ἀλλ' οἷον τὸν ἄτυρον ἐγὼ ἴδον ἡδ' ἀδάμαστον
πᾶσιν ὄσοις δαμνῶνται, ἅμ' ἀρδῆτοίς τε φατοῖς τε,
λαῶν ἔθνεα κοῦφα βαρυνόμεν' ἔθνα καὶ ἔθνα.
125 ἐκ παθῶν δόξης τε καὶ εἰκαίης νομοθήκης.

οὐκ ἂν δὴ Πύρρωνί γ' ἐρίσειεν βροτὸς ἄλλος.

ὦ γέρον, ὦ Πύρρων, πῶς ἢ πόθεν ἔκδυσιν εὔρες
λατρείης δοξῶν τε κανοφροσύνης τε σοριστῶν,
καὶ πάσης ἀπάτης πειθοῦς τ' ἀπελύσασο δειμά;
130 οὐδὲ μέλει σοι ταῦτα μεταλλῆσαι τίνος αὔραι
'Ελλάδ' ἔχουσι, πόθεν τε καὶ εἰς δ κυρεῖ τὰ ἕκαστα.

Εὐβοῖος Πάριος

Helluo, cadaverosos oculos habens et cor immotum.

sed qualem ego vidi modestum indomitumque
omnibus sita quibus domantur, simul tacendis et dicendis,
leves hominum nationes agitatae ultro citroque
commotionibus, gloria et temere scriptis legibus.

cum Pyrrhone quidem non alius sane mortalium concer-
[taret.

O senex, o Pyrrho, quomodo aut unde effugisti [menta,
deorum cultum opinionesque et vana sophistarum com-
omnisque fraudis et persuasionis vincula dissolvisti?
Neque tibi curae est inquirere, cujus (dei) ventus
Græciam perfleret atque unde singula sint et quo pertineant.

Eubæus Parius

versum falso Hipponi ascriptum esse statuit
Meinekius Exerc. in Athen. II, p. 33.

Vs. 121. δειπνομανές κτλ.] Athenæus lib. IV
cap. 55 pag. 152, F : Κτησιβίος δὲ ὁ Χαλκιδεὺς,
Μενεδήμου γνώριμος, ὡς φησὶν Ἀντίγονος ὁ Καραύσιος
ἐν τοῖς βλοῖς, ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τίνος τί περιγέγονεν ἐκ
φιλοσοφίας αὐτῶ; ἔφη, Ἀσυμβόλως δειπνεῖν. Διὸ καὶ
ὁ Τίμων που πρὸς αὐτὸν ἔφη· δειπνομανές, κτλ. Hunc
versum laudavit etiam Eustathius p. 1404, 3. Pro
νεκροῦ Schweighæuser exarari voluit νεβροῦ,
quod in hunc locum non convenit. Imitatus est
Timon Iliad. lib. I, vs. 225 : οἰνοδαρές, κυνὸς ὀμ-
ματι ἔχων, κραδίην δ' ἐλάροιο.

Vss. 122-125. ἀλλ' οἷον τὸν ἄτυρον—νομοθήκης]
Eusebius Præp. evang. I, 14 pag. 761 : Οὐδὲ γὰρ
ἔκεινο φαίη τις ἂν εἶτι τοὺς νόμους δεδοικασὶ κριτὰς
καὶ τὰς τιμωρίας οἱ τοιοῦτοι. Πῶς γὰρ; οἱ γὰρ ἀπαθεῖς
καὶ ἀτάραχοι (καθάπερ αὐτοὶ φασὶν) ὄντες; δ γέ τοι
Τίμων ταῦτα καὶ λέγει περὶ τοῦ Πύρρωνος· ἀλλ' οἷον
κτλ. Stephanus in Poes. phil. p. 71 non recte
ἔλλοιον.

Vs. 126. οὐκ ἂν δὴ κτλ.] εἰ δ' οὐδὲν ὀφελός ἐστι
τῶν λόγων, τί ἡμῖν ἐνοχλοῦσιν, ἢ διὰ τί Τίμων φησὶν
οὐκ ἂν δὴ κτλ. Hic versus a Timone præcedenti-
bus quattuor subjunctus esse videtur.

Vss. 127-131. ὦ γέρον, ὦ Πύρρων,—κυρεῖ τὰ
ἕκαστα] Diogenes Laertius lib. IX, 64 : Καὶ δὴ καὶ
ζηλωτὰς εἶχε πολλοὺς [ὁ Πύρρων] τῆς ἀπραγμοσύνης.
Ὅθεν καὶ ὁ Τίμων περὶ αὐτοῦ φησὶν οὕτως ἐν τῷ Πύ-
ρρωνι καὶ ἐν τοῖς Σίλλων· ὦ γέρον, ὦ Πύρρων κτλ. —
Vs. 127 ἐκδυσιν Stephani editio et membranæ
regiæ; ἐκλυσιν exemplum Frobenianum. — Vs.

131 'Ελλάδ' ἔχουσι, πόθεν τε καὶ εἰς δ κυρεῖ τὰ
ἕκαστα emendavit Casaubonus; antea legebatur :
'Ελλάδ' ἔχουσι, πόθεν τε καὶ εἰς δ, τι κυρεῖ ἕκαστα.
Cæterum verba τίνος αὔραι 'Ελλάδ' ἔχουσι verti :
cujus dei ventus Græciam perfleret. Hæc commodis-
sima visa est ratio. Quippe venti, quorum flatum
sentiant mortales, Diis aut obediunt aut adnu-
sentantur. Vide Hesiodum Theogon. vs. 378 cum
Lennepii adnotatione. Diversum quidem ab hoc
est Homericum istud Od. IX, 111 : καὶ σπιν Διὸς
ὄμβρος ἀέξει, ubi Eustathius : ὄμβρος δὲ Διὸς, του-
τέστιν ἀέρος, sed tamen cognatum. Illud non du-
bium quin τίνος in τίνες mutato omnis difficultas
evanescat, ut apud Eurip. Suppl. vs. 1058 τὴν αὔρα.
Ego vero vulgatam lectionem explicare quam
versum hunc interpolare malui. Cf. Eurip. Iphig.
Aul. vs. 69 : εἶπου πνοαὶ φέροισιν Ἀφροδίτης φλοαί,
ubi legendum εἶπου πνοαὶ κτλ. Vulgari locutione
cujus venti auræ, qua utitur Euripides Med. vs.
836, licet paululum immutata, τοῦ καλλιναίου τ'
ἀπὸ Κηφισοῦ ῥοῆς τὰν Κύπριν κληῖζουσιν ἀφυσσαμέναν
γῶραν καταπνεῦσαι μετριάς ἀνέμων ἡδυπνοῦς αὔρας,
hic abstinendum erat.

Vs. 132. Εὐβοῖος Πάριος] Athenæus lib. XV, 55
p. 698, A : Πολλοὶ τινες παρωδιῶν ποιηταὶ γεγόνασιν,
ὧ ἑταῖρε, ἐνδοξότατος δ' ἦν Εὐβοῖος ὁ Πάριος, γενό-
μενος τοῖς χρόνοις κατὰ Φίλιππον. Οὗτός ἐστιν ὁ καὶ
Ἀθηναῖος λοιδορησάμενος, καὶ σώζεται αὐτοῦ τῶν
παρωδιῶν βιβλία τέσσαρα. Μνημονεύει δ' αὐτοῦ Τίμων
ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Σίλλων. Hujus exemplo Timonem
sillos composuisse ideoque operis initio eum me-
morasse Paulus suspicatus est.

..... σκωπαίους Συβαριτῶν
 * * *
 καλός τε μέγας τε.
 * * *
 136 Σπεύσιππος δ' ἀγαθὸς σκῶψαι.....
 * * *
 [καὶ Χίων κόσμος κολακεύσας αἰὲν Ἀρίστων
 Περσαῖον κρατερόν τε καὶ Ἀντιγόνοι ἑταῖρον.]
 * * *
 [ἐχθαίρων τε μάλιστα σοφιστὰς αἰπυδολωτάς]
 * * *
 οὐκ ἐθέλοντα..... ἠθολόγον μείναι.....
 * * *
 140 παντοφυῆ φλέδονα.....
 * * *
 ἘΚ ΤῶΝ ἸΝΔΑΛΜΩΝ.
 Ἀλλὰ τὸ φαινόμενον πάντῃ σθένει οἴπερ ἂν ἔλθῃ.
 * * *

..... nanos Sybaritarum
 * * *
 pulcherque magnusque.
 * * *
 Speusippus autem cavillator:
 * * *
 [Et qui Chiis ornamento est Aristo semper adulatus
 Persæum fortem Antigonique sodalem.]
 * * *
 [maximoque in sophistas dolosissimos odio flagrans]
 * * *
 nolentem morum descriptorem manere.
 * * *
 ingeniosum nugatorem
 * * *
 EX IMAGINIBUS.
 Sed quod apparet omnibus partibus pollet, quocumque
 [venerit.
 * * *

Vs. 133. σκωπαίους Συβαριτῶν] effeci e verbis Athenæi lib. XII, 16 pag. 518 : Ἐπιχωριάζειν δὲ παρ' αὐτοῖς διὰ τὴν τρυφὴν ἀνθρωπάρια μικρὰ καὶ τοὺς σκωπαίους, ὡς φησὶν ὁ Τίμων, τοὺς καλουμένους παρὰ τισὶ στίλπνας. Loquitur autem de Sybaritis. Timonis loco Timæi nomen requisivit Røperus ap. Meinek. II, 22.

Vs. 134. καλός τε μέγας τε] Athenæus lib. IV cap. 51 pag. 160 : Σὺ δὲ μοι δοκεῖς, ὦ Κύνουλα, κατὰ τὸν σὸν Τίμωνα εἶναί μοι « καλός τε μέγας τε. » Hæc e Sillis petita videntur. Cf. Iliad. XXI, 108 : οὐχ ὀράας, οἷος καγὼ καλός τε μέγας τε. Fortasse totum versum carmini suo inseruit Timon, quem-admodum idem dictum a Domitiano imperatore in libello quodam usurpatum esse refert Suetonius in ejus vita cap. 18.

Vs. 135. Σπεύσιππος δ' ἀγαθὸς σκῶψαι] effeci e Plutarchi testimonio qui in Dione cap. 17 ait : Σπεύσιππῳ μάλιστα τῶν Ἀθήνησι φίλων ἐχρήτο καὶ συνδιητάτῳ [δὲ Δίων], βουλομένου τοῦ Πλάτωνος ἑμιλίᾳ χάριν ἐχούσῃ, καὶ παιδιᾶς ἐμμελοῦς κατὰ καιρὸν ἀπτομένην κεραυνύμενον ἀφθύνεσθαι τοῦ Δίωτος τὸ ἦθος. Τοιοῦτος δὲ τις ὁ Σπεύσιππος ἦν ἥ και σκῶψαι ἀγαθὸν αὐτὸν ἐν τοῖς Σίλλοις ὁ Τίμων προσηγόρευεν.

Vss. 136-137. καὶ Χίων κόσμος κτλ.] composui ex Athenæi testimonio lib. VI, 53 pag. 251 hæc

tradentis : Τίμων ὁ Φλιάσιος ἐν τῇ τρίτῃ τῶν Σίλλων Ἀρίστωνά φησι τὸν Χίον, Ζήνωνος δὲ τοῦ Κιτιέως γνώριμον, κολακα γενέσθαι Περσαίου τοῦ φιλοσόφου, ὅτι ἦν ἑταῖρος Ἀντιγόγου τοῦ βασιλέως.

Vs. 138. ἐχθαίρων τε μάλιστα κτλ.] erui e Diog. Laert. IX, 69 : Καὶ ἐν Ἡλιδι καταπονούμενος [δὲ Πύρρων] ὑπὸ τῶν ζητούντων ἐν τοῖς λόγοις, ἀποβρίψας θοιμάτιον, διενήξατο τὸν Ἀλφειόν. Ἦν οὖν πολεμώτατος τοῖς σοφισταῖς, ὡς καὶ Τίμων φησὶν. Non ipsa Timonis verba attulit Diogenes, sed sententiam ejus indicavit. Quapropter poetæ versum restituere conatus sum.

Vs. 139. οὐκ ἐθέλοντα κτλ.] Sextus Empiricus adv. Math. VII, 10 : Ὁ Τίμων αἰτιᾶται τὸν Πλάτωνα ἐπὶ τῷ καλλωπίζειν τὸν Σωκράτην πολλοῖς μαθήμασιν. Ἦ γάρ, φησὶ, τὸν οὐκ ἐθέλοντα μείναι ἠθολόγον.

Vs. 140. παντοφυῆ φλέδονα] Diogenes Laertius VI, 18 : Ὁ Τίμων δὲ διὰ τὸ πλῆθος [τῶν συγγραμμάτων] ἐπιτιμῶν αὐτῷ [τῷ Ἀντισθένει] παντοφυῆ φλέδονά φησιν αὐτόν. Cf. supra vs. 83.

Vs. 141. ἀλλὰ τὸ φαινόμενον κτλ.] Diogenes Laertius lib. IX, 105 : Ὅθεν καὶ ὁ Τίμων ἐν τῷ Πύθωνι φησὶ, μὴ ἐκβεθεκέναι [τὸν Πύρρωνα] τὴν συνήθειαν. Καὶ ἐν τοῖς Ἰνδαλμοῖς οὕτω λέγει· ἀλλὰ τὸ φαινόμενον παντὶ σθένει οἴπερ ἂν ἔλθῃ. Legendum πάντῃ et οἴπερ. Eumdem Timonis versum laudat et Sextus adversa. Math. pag. 143.

Τοῦτό μοι, ὦ Πύρρων, ἱμεῖρεται ἤτορ ἀκοῦσαι,
 πῶς ποτ' ἀνὴρ ἐτ' ἀγεις πάντα μεθ' ἡσυχίης,
 μῦθος δ' ἀνθρώποισι θεοῦ τρόπον ἡγεμονεύεις,
 150 δεσπερὶ πᾶσαν ἑλῶν γαίαν ἀναστρέφεται,
 δεικνύς εὐτόρῳ σφαίρης περικαύτορα κύκλον.

ῥῆστα μεθ' ἡσυχίης
 αἰεὶ ἀφροντίστως καὶ ἀκινήτως κατὰ ταῦτά,
 μὴ προσέχων δεινοῖς ἡδυλόγου σοφίης.

150 Ἥ γὰρ ἐγὼν ἐρέω ὡς μοι καταφαίνεται εἶναι,
 μῦθον ἀληθείης ὀρθὸν ἔχων κανόνα·
 ὡς ἡ τοῦ θεοῦ τε φύσις καὶ τὰγαθοῦ αἰεὶ,
 ἐξ ὧν ἰσότητος γίγνεται ἀνδρὶ βίος.

ἜΞ ἈΛΛΩΝ ΠΟΙΗΜΑΤΩΝ.

.... λαβάργυρος ὠρολογητής

Hoc mihi, o Pyrrho, animus audire gestit,
 quomodo tandem etiam nunc homo tranquille omnia
 solus vero hominibus dei more imperes, [modereris,
 qui totam terram ambiens (ubique) versatur,
 monstrans bene tornatæ sphaeræ ardentem orbem.

(vitam traducat) facillime et tranquille
 semper securo et immoto circa easdem res animo,
 non attendens miseras suaviloquentis sapientia.

Perfecto enim ego dicam ut mihi videtur esse,
 veritatis orationem certissimam regulam habens,
 Dei bonique naturam esse semper,
 e quorum præscriptis acta justissima homini vita sit.

EX ALIIS CARMINIBUS.

..... mercenarius horarum index.

Vss. 142-146. Τοῦτό μοι, ὦ Πύρρων—κύκλον] Diogenes Laertius IX, 65 : καὶ πάλιν [ὁ Τίμων περὶ τοῦ Πύρρωνος] ἐν τοῖς Ἰνδαλομοῖς·

Τοῦτό μοι, ὦ Πύρρων, ἱμεῖρεται ἤτορ ἀκοῦσαι,
 πῶς ποτ' ἀνὴρ ἐτ' ἀγεις ῥῆστα μεθ' ἡσυχίης,
 μῦθος ἐν ἀνθρώποισι θεοῦ τρόπον ἡγεμονεύων.

Sextus Empiricus adv. Mathem. pag. 61 : Τίμωνος δὲ τοῦ Φλιασίου τὸν Πύρρωνα ἡλίω ἀπεικάζοντος, ἐν ὡς φησι·

Μῦθος δ' ἀνθρώποισι θεοῦ τρόπον ἡγεμονεύεις,
 ἐς περὶ πᾶσαν ἑλῶν γαίαν ἀναστρέφεται,
 δεικνύς εὐτόρῳ σφαίρας περικαύτορα κύκλον.

Junxi utrumque fragmentum, ut uno tenore oratio inde a τοῦτό μοι usque ad κύκλον decurreret. Mutavi autem vs. 143 ῥῆστα in πάντα et vs. 146 σφαίρας in σφαίρης. Est vero hic ἀνὴρ non de viro, sed de homine accipiendum, ut vs. 153. Cf. Hermann. ad Viger. p. 722 seq.

Vss. 147-149. ῥῆστα μεθ' ἡσυχίης—σοφίης] Sextus Empiricus adv. Math. XI, 1 : Ὁβτω γὰρ ἕκαστος ἡμῶν τὴν τελείαν καὶ ἀσπεκτικὴν ἀπολαύων διάθεσιν, κατὰ τὸν Τίμονα βιώσας· ῥῆστα μεθ' ἡσυχίης κτλ. — Vs. 148. pro κατὰ ταῦτά alii male κατὰ ταῦτα. — Vs. 149 δεινοῖς scripsi pro vulg. δειλοῖς.

Vss. 150-153. Ἥ γὰρ ἐγὼν—βίος] Sextus Empiricus adv. Math. XI, 20 : Περὶ μὲν γὰρ τῆς πρὸς τὴν φύσιν ὑποστάσεως τῶν τε ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν καὶ τῶν οὐδετέρων ἰκανοὶ πῶς εἰσιν ἡμῖν ἀγῶνες πρὸς τοὺς δογματικούς. Κατὰ δὲ τὸ φαινόμενον τούτων ἕκαστον

ἐχομεν ἔθος ἀγαθὸν ἢ κακὸν ἢ ἀδιάφορον προσαγορεύειν, καθάπερ καὶ ὁ Τίμων ἐν τοῖς Ἰνδαλομοῖς ἔοικε δηλοῦν ὅταν φῆ· Ἥ γὰρ ἐγὼν ἐρέω κτλ. — Vs. 151 μῦθον ἀληθείης non alio sensu dixit Timon quam Euripides Phœn. vs. 479, ἀπλοῦς ὁ μῦθος τῆς ἀληθείας ἐστίν. Præterea κανόνα vocat ὀρθὸν eo intellectu quo ab Aristotele memorantur ὄρθαι πολιτεῖαι quæ vera tales sunt et recte eo nomine appellantur : quibus opponuntur αἱ παρεκδεηχικαὶ Polit. lib. III cap. 7 et 10 ; et lib. IV cap. 2 : Ἐν τῇ πρώτῃ μεθόδῳ περὶ τῶν πολιτειῶν διεκλόμεθα τρεῖς μὲν τὰς ὀρθὰς πολιτείας, βασιλείαν, ἀριστοκρατίαν, πολιτείαν τρεῖς δὲ τὰς τούτων παρεκβάσεις, τυραννίδα μὲν βασιλείας, ὀλιγαρχίαν δὲ ἀριστοκρατίας, δημοκρατίαν δὲ πολιτείας. Latine igitur ὀρθὸν κανόνα certissimam regulam nominare licet. Hæc addenda putavi, quod magna fuit doctorum hominum in explicandis his versibus de singulis fere poetæ verbis dissensio. In universum tenendum Timonem cum bona et mala opinabilia habuisse, tum naturam divinam, quam vitæ normam esse statuit. Quippe persuasum ei erat, Scepticorum animos in sola rerum indifferentium (τῶν ἀδιαφόρων) meditatione defixos virtutis participes fieri summamque beatitudinem consequi. Nam ut inter vitam et mortem, ita inter optimam valetudinem et gravissimum morbum nihil prorsus interesse judicavit. Cf. Cic. de Fin. II, 13, 43. Epictetus ap. Stobæum Serm. 121, 28 ; Aristocles apud Eusebium Præp. Evang. XIV, 18 pag. 758. Vs. 154. λαβάργυρος ὠρολογητής] Athenæus lib.

155 πάντη γὰρ ἐπέιχε γαλήνην.

τὸν δ' ὡς οὖν ἐνόησ' ἐν νηνεμίῃσι γαλήνης.

.... ἀφυγῆς καὶ ἀναίρετος ἔσται.

..... circumcirca enim tranquillitas exstiterat.

Postquam igitur hunc vidit tranquillo mari quiescentibus
[ventis.

ei nulla erit effugiendi facultas et eligendi potestas.

IX, 71 pag. 406 : Τίς δ' αὖτη ἡ λιθίνη βαλλητύς; Ἐλευσίνοι γὰρ τῇ ἐμῇ οἶδά τινα πανήγυριν ἀγομένην καὶ καλουμένην Βαλλητόν· περὶ ἧς οὐκ ἂν τι εἴποιμι μὴ παρ' ἐκάστου μισθὸν λαβών. Ἄλλ' ἔγωγε, φησὶν ὁ Δημόκριτος, οὐκ ὦν « λαβάργυρος ὠρολογητής » κατὰ τὸν Τίμωνος Πρόδειπνον (al. τὸ Τίμωνος Περίδειπνον), λέξω τὰ περὶ τοῦ Ἠγήμονος. Apparet hic nominari λαβάργυρον ὠρολογητὴν facete τὸν ἐπὶ μισθῷ ὠρολογούντα, ut ait Eustathius pag. 1349, 10.

Vs. 155. πάντη γὰρ ἐπέιχε γαλήνην] servavit Sextus Empiricus adv. Math. XI, 141. Hemistichium hoc ex Imaginibus sumtum esse putabat Brunck.

Id nobis non liquere ingenue confitemur. Caeterum Timonis verba proxime accedunt ad Herodoteum illud lib. II, 96 : ἦν μὴ λαμπρὸς ἄνεμος ἐπέχῃ.

Vs. 156: τὸν δ' ὡς οὖν κτλ.] exstat apud Sextum Empiricum adv. Math. XI, 141. Conf. Odys. V, 391 seq. : καὶ τότε' ἐπειτ' ἄνεμος μὲν ἐπαύσατο, ἡδὲ γαλήνη ἐπλετο νηνεμίῃ, et ibi Eustathium.

Vs. 157. ἀφυγῆς καὶ ἀναίρετος ἔσται] affert Sextus Empiricus adv. Math. XI, 164. Hoc quoque fragmentum ex Imaginibus petitum esse conjecit Fabricius ad Sexti locum, sed nihil probavit.

PRÆFATIO DE XENOPHANE.

Xenophanes (1) Colophonius patre vel Orthomene, ut Apollodorus tradit, vel Dexio sive Dexino natus insigne patriæ suæ decus atque ornamentum fuit. Nam quum Colophonii, Ionum in Asia prope potentissimi, non solum divitiis affluerent viribusque et armis valerent, sed etiam summa ingeniorum ac doctrinarum laude aliis præstarent: multos ea civitas tulit poetas quorum memoriam Nicander (2), et ipse Colophonis urbis alumnus, scripto quodam fertur celebrasse. Ex his præ cæteris poetica facultate conspicui fuerunt gloriamque consecuti sunt Mimnermus, elegiacorum carminum scriptor, et Xenophanes de quo hic agitur (3). Hujus autem ætatem in magna antiquorum testium dissensione definire difficillimum est. Nos Apollodorum (4) sequimur qui eum Olympiade quadragesima natum esse scripsit, quod confirmat Sextus Empiricus adv. Math. I cap. 12, 257. Neque alia videtur Eusebii et Diogenis Laertii sententia fuisse, quorum alter (5) in Canone chronico Xenophanem quarto Olympiadis quinquagesimæ sextæ anno, alter (6) sexagesima Olympiade flo-

ruisse auctor est. Etenim admodum senex obiit Xenophanes, quem Lucianus in Longævis (7) unum et nonaginta annos vixisse, Censorinus cap. XV (8) centum annis majorem exspirasse testatur. Certe Diogenes Laertius lib. IX, 19 e Colophonii poetæ carminibus aliquot versus affert anno ætatis nonagesimo secundo ab eo compositos (9). Relicta patria in Siciliam profectus primo Zanclen, deinde Catanam habitatum concessit (10). Velis quoque eum degisse etsi non diserte ab antiquis proditum sit, satis tamen probatur eo quod ab omnibus Eleaticæ doctrinæ auctor nominatur, et quod carmine quodam primordia hujus urbis celebravit (11). Exstat etiam dictum ejus ad Eleatas apud Aristotelem Rhet. II, 23, p. 447, C (12). Dubium est quibus magistris usus sit, siquidem alii alios memorant. Etenim ferunt Botonem (13) quemdam Atheniensem ab eo auditum esse, cujus et ætas et doctrina incomperta est. Sed qui Archelaum præceptorem addunt summo in errore versantur, quia temporum ratio videtur obstare. Quamobrem fuerunt qui nullius eum auditorem fuisse opinarentur.

(1) Diogenes Laertius lib. IX, 18: Ξενοφάνης Δεξίου, ἢ (ὡς Ἀπολλόδορος) Ὀρβομένου, Κολοφώνιος. De patris nomine cum Apollodoro consentiunt Pseudorigenes in Philosphicis et Theodoretus Therapeut. serm. IV, Ὀρβομένου υἱὸν appellantes. Sed Δεξίου υἱὸν esse vult Lucianus in Longævis 20, tom. III p. 222 ed. Hemsterhus.

(2) Nicandri liber περὶ τῶν ἐκ Κολοφώνος ποιητῶν laudatur ab ejus interprete ad Theriac. vs. 3 pag. 173 ed. Didot. cf. Schellenberg. de Antimachi Colophonii reliquiis p. 7.

(3) Strabo lib. XIV, 28 pag. 643 ed. Casaub.: Ἄνδρες δ' ἐγένοντο Κολοφώνιοι τῶν μνημονευομένων Μίμνεμος, ἀλλήτης ἄμα καὶ ποιητῆς Ἐλεγίας, καὶ Ξενοφάνης ὁ φυσικός.

(4) Clemens Alexandrinus Strom. I p. 301, C: Τῆς δὲ Ἑλεατικῆς ἀγωγῆς Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος κατάρχει, ἐν ᾗ Τιμαῖος κατὰ Ἴέρωνα, τὸν Σικελίας δυνάστην, καὶ Ἐπίχαρμον τὸν ποιητὴν γεγονέναι. Ἀπολλόδορος δὲ κατὰ τὴν τεσσαρακοστὴν Ὀλυμπιάδα γενόμενον παρατετακέναι (τὸν βίον) ἄχρι τῶν Δαρείου τε καὶ Κύρου χρόνων. Sextus Empiricus adv. Math. I, 12, 257 pag. 270 ed. Fabric.: Ὅτι Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος ἐγένετο περὶ τὴν τεσσαρακοστὴν Ὀλυμπιάδα.

(5) Eusebii Canon. chronic. ad Olymp. 56 ann. 4: Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος ἐγνωρίζετο.

(6) Diogenes Laertius lib. IX, 20: Ἐκμαζε κατὰ τὴν ἐξηκοστὴν Ὀλυμπιάδα.

(7) Lucianus Longæv. 20, tom. III pag. 222 ed. Hemsterh.: Ξενοφάνης δὲ ὁ Δεξίου μὲν υἱός, Ἀρχελαίου δὲ τοῦ φυσικοῦ μαθητῆς, ἐβίωσεν ἐτη ἑν καὶ ἐνεήκοντα.

(8) Censorinus de Die natali cap. 15: « At Xenophanes Colophonius major annorum centum fuit. »

(9) Vide fragm. 24.

(10) Diogenes Laertius IX, 18: Οὗτος ἐκπεσὼν ἤς πατρίδος ἐν Ζάγκλῃ τῆς Σικελίας διέτριβε καὶ ἐν Κετάνῃ.

(11) Plato Sophist. p. 242, D: Τὸ δὲ παρ' ἡμῖν Ἑλεατικὸν ἔθνος, ἀπὸ Ξενοφάνους τε καὶ ἐπιπρόσθεν ἀρξάμενον, ὡς ἐνός ἔθνος τῶν πάντων καλουμένον οὕτω διεξέρχεται τοῖς μύθοις. Aristoteles Metaph. I cap. 5: Ξενοφάνης πρῶτος τούτων ἐπίστας (ὁ γὰρ Παρμενίδης τούτου λέγεται μαθητῆς) οὐδὲν διασαφήνησεν, οὐδὲ τῆς φύσεως τούτων (τοῦ κατὰ λόγον ἐνός καὶ τοῦ κατὰ τὴν ὄψιν) οὐδετέρας εἶκοι θιγεῖν· ἀλλ' εἰς τὸν δλον οὐρανὸν ἀποβλέψας τὸ ἐν εἶναι φησι τὸν θεόν. Similiter Plutarchus, Sextus Empiricus, Clemens Alexandr. Strom. I pag. 300.

(12) Vid. fragm. incert. 8.

(13) Diogenes Laertius IX, 18: Διήκουσε δὲ παρ' ἐνίοις μὲν οὐδενός, κατ' ἐνίοις δὲ Βότωνος Ἀθηναίου, ἢ (ὡς τινες) Ἀρχελαίου.

Verum multa eum ingenii monumenta reliquisse apparet. Nam Diogenes Laertius (1) testificatur, eum versus heroicis et elegias edidisse, ac præterea iambis Hesiodum atque Homerum insectatum esse, quum ea quæ de diis dixerant perstringeret. Idem scriptor (2) Xenophanem Colophonis et Velix urbium origines duobus millibus versuum persecutum esse refert. Adjungunt alii Sillos et Parodias (3), sive diversa hæc a reliquis carmina fuerunt, sive reliquorum partes. Denique de Rerum Natura librum laudat Pollux VI, 9. Fallitur autem Eusebius (4), physicum et tragœdiarum scriptorem Xenophanem vocans, nisi tragœdias eo sensu accepit, quo Plato (5) Homerum tragœdiæ principem esse dixit, ut poëma grave atque a comœdiæ jocis abhorrens intelligatur. Cæterum jam ab aliis improbata est Menagii conjectura ad Diogen. Laert. lib. IX, 18 proposita, qua bis apud Athenæum lib. X pag. 424, C et lib. XIII p. 576, D pro Ζηνοφάνης quod in membranis reperitur Ξενοφάνης substitui volebat, ignotum libellum τὸ συγγενικὸν inscriptum cujus priore loco meminit Athenæus a Xenophane contextum esse ratus. Ex elegiis Diogenes Laertius VIII, 36 servavit fragmentum quo Pythagoræ metempsychosis exagitur (6), et alium locum Athenæus IX, p. 368, E (7); e parodiis quinque versus habet idem Athenæus lib. II, p. 54, E (8). E libro de rerum natura versum profert Stobæus Eclog. phys. I p. 294 (tom. I p. 112 ed. Gaisf.) qui dubiæ auctoritatis est (9). Neque pluris faciendum quod Pollux VI, 46 p. 590 ex eodem fonte medium affert (10). Cæteri loci unde sumti sint, ignoramus. Xenophanis philosophiam exposuit Aristoteles libro de Melisso, Xenophane et Gorgia, qui a nobis editus et commentario illustratus est. Ipsa quæ supersunt

carmina et fragmenta uberiore disputatione non egent. Hæc primus colligere instituit Henr. Stephanus in Poesi philosophica, sed ommissa omni explicatione et doctrinæ apparatu. Quod inchoaverat vir incomparabilis duobus sæculis post alii perficere tentarunt. Namque Georg. Gust. Füllebornius in Silvis historicis et philosophicis (*Beyträge zur Geschichte der Philosophie*), Jenæ et Lipsiæ, 1799) easdem Xenophanis carminum reliquias recensuit, sed copiosius et doctius interpretatus est Chr. Aug. Brandisius, divulgata Commentationum Eleaticarum parte prima, Altonæ 1813, in qua Xenophanis, Parmenidis et Melissi disciplinam rationemque adhibitis ipsorum effatis explanavit. His accesserunt Victor Cousinus et Simon Karstenius, quorum ille in elegantissimo Fragmentorum philosophicorum volumine (*Nouveaux Fragments philosophiques*, Parisiis 1828) pag. 9-95, de Xenophanis vita, studiis, doctrina dedita opera egit, hic philosophi dicta et versus plenus collegit adjectis locis quorum Stephanus aliique immemores fuerant. Adde quod de Colophonii poetæ vita, scriptis et philosophia abundanter et erudite disseruit (11). Secuta est duplex editio nostra, prior Berolini anno 1845 promulgata, posterior hæc ad præsentis operis institutum accommodata. Quamvis autem in Xenophanis, Parmenidis, Melissi fragmentibus quæ prope omnia intellectu facilia sunt copiose explicandis operam ponere noluerim, nihil tamen neglexi quo ipsa philosophorum oratio Füllebornii, Brandisii, Karstenii aliorumque virorum doctorum studio pluribus locis jam emendata magis etiam expoliretur. Præterea qua diligentia ad ornanda hæc laceri corporis membra incubui, eadem in singulis partibus et græco in latinum sermonem vertendis usus sum.

(1) Diog. Laert. I. c. : Γέγραφε δὲ καὶ ἐν ἐπεισι, καὶ ἐλεγείας καὶ ἰάμβους καθ' Ἡσιόδου καὶ Ὀμήρου, ἐπιχόπτων αὐτῶν τὰ περὶ θεῶν εἰρημένα.

(2) Diog. Laert. IX, 20 : Ἐποίησε δὲ καὶ Κολοφῶνος κτίσιν, καὶ τὸν εἰς Ἑλλάδα τῆς Ἰταλίας ἀποικισμὸν, ἐπη διαχίλια.

(3) Strabo lib. XIV, 28 pag. 643 ed. Casaub. : Ξενοφάνης ὁ φυσικός, ὁ τοὺς σίλλους ποιήσας διὰ ποιημάτων. Eustath. ad Iliad. lib. II p. 154 : Ὅτι οὐ μόνον Ξενοφάνης πεποίηκε σίλλους ἐν οἷς εὐδοκίμησε κτλ. Athenæus lib. II pag. 54, E : Ξενοφάνης ὁ Κολοφῶνος ἐν παρωδίαις κτλ. Cf. Menag. ad Diog. Laert. IX, 18.

(4) Eusebius Canon. chronic. ad Olymp. 60 ann. 2 : Φωκυλίδης καὶ Ξενοφάνης φυσικός τραγωδοποιὸς ἐγγωρίζετο.

(5) Plato Theætet. p. 152. E : Καὶ περὶ τούτου πάντες εἴησι οἱ σοφοί, πλὴν Παρμενίδου, ζυμφέρεσθον, Πρωταγόρας

τε καὶ Ἡράκλειτος καὶ Ἐμπεδοκλῆς, καὶ τῶν ποιητῶν οἱ ἄλλοι τῆς ποιήσεως ἐκατέρως· κωμωδίας μὲν Ἐπίχρημος, τραγωδίας δὲ Ὀμηρος κτλ.

(6) Vid. fragm. 18.

(7) Fragm. 22.

(8) Fragm. 17.

(9) Vide quæ dixi ad fragm. 8.

(10) Vid. fragm. incert. 2.

(11) Philosophorum græcorum veterum, præsertim qui ante Platonem floruerunt, operum reliquæ. Recensuit et illustravit Simon Karsten. Volumen I, pars I. Xenophanes. Amstelodami, sumtibus J. Mülleri et soc. 1830. Aristotelis de Melisso, Xenophane et Gorgia disputationes cum Eleaticorum philosophorum fragmentis et Ocelli Lucani qui fertur de universi natura libello conjunctim editi, recensuit, interpretatus est F. G. A. Mullachius. Berolini, 1845.

ΞΕΝΟΦΑΝΟΥΣ

ΕΠΕΩΝ ΚΑΙ ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΩΝ

ΛΕΙΨΑΝΑ.

1. Ἐἷς θεός ἐν τε θεοῖσι καὶ ἀνθρώποισι μέγιστος, οὔτε δέμας θνητοῖσιν ὁμοίως οὔτε νόημα.
2. Οὐδὸς ὄρα, οὐδὸς δὲ νοεῖ, οὐδὸς δὲ τ' ἀκούει.
3. Ἄλλ' ἀπάνευθε πόνονιο νόου φρενὶ πάντα κραδαίνει.
4. Αἰεὶ δ' ἐν ταύτῳ τε μένειν κινούμενον οὐδέν, οὐδὲ μετέρχεσθαι μιν ἐπιτρέπει ἄλλοτε ἄλλη.
5. Ἄλλὰ βροτοὶ δοκέουσι θεοὺς γεννᾶσθαι [ὁμοίως]

1. Profert hos versus Clemens Alex. Strom. V p. 601, C, ex cuius opere eos mutuatus est Eusebius Præp. Evang. XIII, 13 p. 678, D. Versu secundo lectionem οὔτε—οὔτε codd. mss. auctoritate firmatam vulgatæ scripturæ οὔτε—οὐδὲ præoptavi. Horum versuum sensum esse vult Clemens δτι εἷς καὶ δσώματος ὁ θεός, quam Xenophanis sententiam esse e sequentibus satis patet.

2. Citatur hic versus non nominato auctore a Sexto Empir. adv. Matth. IX, 144, vindicaturque Xenophani a Fabricio ad h. l. Diog. Laert. IX, 19 Xenophanem ait censuisse, deum ὄλον ὄρα καὶ ὄλον ἀκούειν—σὺμπαντὰ τε εἶναι νοῦν καὶ φρόνησιν. Idem testatur Plutarchus apud Euseb. Præp. Evang. I p. 23 : ἀκούειν δὲ καὶ ὄρα καὶ ὄλον, καὶ μὴ κατὰ μέρος. Similia veterum dicta notiora sunt quam quæ commemoratione indigeant.

3. Servavit hunc versum Simplicius in Aristot. Phys. f. 6. Recte quidem observat Karstenius φρένα esse omnem mentis animique vim, in qua posita sit cogitatio sive ὁ νοῦς, sed idem falso hunc versiculum sic exprimit : sine negotio mente et cogitatione cuncta gubernat, quasi νόου φρενὶ tantumdem valeat quantum φρενὶ καὶ νόῳ. In qua interpretatione apparet eum etiam κραδαίνειν male accepisse. Cum nostro loco contulit Brandisius dictum Empedocleum v. 395-396 : φρενὶ ἰερῇ—φρονεῖσι κόσμον ἅπαντα κατατίσσοσα θεῶσι, quod tamen non idem sonat.

4. Hunc locum Simplicius laudat ad Aristot. Phys. fol. 6, a. Sed ibi vulgo scribitur : αἰεὶ δ' ἐν ταύτῳ μένει κινούμενον οὐδέν, οὐδὲ μετέρχεσθαι μιν, ἐπεὶ πρέπει ἄλλοτε ἄλλη. Depravatam scripturam, ut fieri oportebat, correxit Karstenius, cuius translationem tamen mutavimus.

5. Hoc fragmentum legitur apud Clementem Alex. Strom. V p. 601, C, et Eusebium Præp.

XENOPHANIS

CARMINUM ET DICTORUM

RELIQUIÆ.

1. Unus est deus deorum hominumque summus, nec corpore mortalibus similis nec mente.
2. Totus videt totusque intelligit totusque audit.
3. Sed sine negotio mentis vi cuncta permovet.
4. Semper enim immotum eodem statu manere, neque alias alio migrare perspicuum est.
5. At mortales opinantur deos generari [pariter atque ipsos]

Evang. XIII, 13 p. 678, D, post versus quos primo loco posuimus interpositis verbis καὶ πάλιν. Uterque scriptor hos versus sic exhibet :

Ἄλλὰ βροτοὶ δοκέουσι θεοὺς γεννᾶσθαι...
τὴν σφετέρην δ' ἐσθῆτα ἔχειν φωνὴν τε δέμας τε.

Ita certe vulgata exemplaria habent, sed in Florentina editione prior versus in iambicum mutatus hoc modo exaratur :

Ἄλλ' εἰ βροτοὶ δοκοῦσι γεννᾶσθαι θεοὺς,

quæ et codicis Parisiensis scriptura est, nisi quod in hoc pro δοκοῦσι reperitur δοκέουσι. Apud Theodoretum Græc. affect. curat. Serm. III p. 49 ed. Syll. idem locus quamvis ex Clemente petitus, tamen in hunc modum a librariis interpolatus est :

Ἄλλ' οἱ βροτοὶ δοκοῦσι γεννᾶσθαι θεοὺς,
καὶ ἴσθη τ' αἰσθησιν ἔχειν φωνὴν τε δέμας τε.

Karstenius veriore esse ratus vulgatam Clementis lectionem, eam quod versus secundo δ' ἐσθῆτα ἔχειν metro repugnet et φωνὴν parum commodum sensum præbeat hac ratione emendari vult :

Ἄλλὰ βροτοὶ δοκέουσι θεοὺς γεννᾶσθαι...
τὴν σφετέρην ἐσθῆτά τ' ἔχειν μορφήν τε δέμας τε.

At præter necessitatem φωνὴν in μορφήν convertit ; quare illud Xenophani restituendum. Post γεννᾶσθαι excidit fortasse ἐπ' ἴσης, quo Herodotus uti solet, vel quod præfero ὁμοίως. Id enim frequenter absolute dici non est quod exemplis doceam. Cæterum pro ἐσθῆτα magis congruum est αἰσθησιν, denique pro δ' post σφετέρην ponendum est τ'. Quare locus in hanc formam redigendus est :

Ἄλλὰ βροτοὶ δοκέουσι θεοὺς γεννᾶσθαι ὁμοίως

- τὴν σφετέρην τ' αἰσθησὶν ἔχειν φωνήν τε δέμας τε.
6. Ἄλλ' εἶτοι χεῖρας γ' εἶχον βόες ἢ λέοντες,
ἢ γράψαι χεῖρῶσι καὶ ἔργα τελεῖν ἄπερ ἄνδρες,
ἵπποι μὲν θ' ἵπποισι, βόες δὲ τε βουσίην ὁμοίας
καὶ κε θεῶν ἰδέας ἔγραφον καὶ σώματ' ἐποίουν
τοιαῦθ', οἷόν περ καὶ αὐτοὶ δέμας εἶχον ὁμοίον.
 7. Πάντα θεοὶ ἀνέθηκον Ὀμηρὸς θ' Ἡσιόδος τε
ὅσα παρ' ἀνθρώποισιν ὀνειδέει καὶ ψόγος ἐστί,
καὶ πλεῖστ' ἐφθέγγαντο θεῶν ἀθεμίστια ἔργα,
κλέπτειν, μοιχεύειν τε καὶ ἀλλήλους ἀπατεύειν.
 8. [Ἐκ γαίης γὰρ πάντα, καὶ εἰς γῆν πάντα τελευτᾷ.]

mortalique sensu et voce et figura esse præditos.

6. Si vero manus haberent boves vel leones,
aut pingere manibus atque eadem quæ homines efficere
equisimiles equis, boves autem bobus similes [possent,
deorum quoque formas pingere figuræque formarent
tales, quales suo cujusque corpori similes forent.
7. Omnia diis tribuerunt Homerus et Hesiodus
quæcumque inter homines dedecus et probum putan-
plurimaque pronuntiarunt nefarie a diis facta, [tur,
furari inter se, adulterare, fraudare.
8. [E terra oriuntur omnia et in terram resolvuntur.]

Τὴν σφετέρην τ' αἰσθησὶν ἔχειν φωνήν τε δέμας τε.

Huc referenda sunt porro quæ legimus apud Clementem Alex. Strom. VII p. 711, B : Ἕλληνας δὲ ὡς περ ἀνθρωπομόρφους, οὕτως καὶ ἀνθρωποπαθεῖς τοὺς θεοὺς ὑποτίθενται, καὶ καθάπερ τὰς μορφὰς αὐτῶν ὁμοίας ἑαυτοῖς ἕκαστοι διαζωγραφοῦσιν, ὡς φησὶν ὁ Ξενοφάνης· Αἰθίοπες τε μέλανας σιμούς τε, Θρᾷκὲς τε πυρρῶδες καὶ γλαυκοὺς· οὕτως καὶ τὰς ψυχὰς ὁμοιοῦσιν καὶ τοὺς ἀναπλάττουσιν (corr. cum Karstenio τὰς ψυχὰς ὁμοίας ἑαυτοῖς ἀναπλάττουσιν). In eadem sententiam Theodoretus : Ἔτα σαφέστερον κωμωδῶν (ὁ Ξενοφάνης) τήνδε τὴν ἐξαπάτην, ἀπὸ τοῦ χρώματος τῶν εἰκόνων διελέγχει τὸ ψεῦδος· τοὺς μὲν γὰρ Αἰθίοπας μέλανας καὶ σιμούς γράφειν ἔφησε τοὺς οικεῖους θεοὺς· ὅποιοι δὴ καὶ αὐτοὶ περὶ καί· τοὺς δὲ γε Θρᾷκας γλαυκοὺς τε καὶ ἐρυθροὺς, καὶ μέντοι καὶ Μήδους καὶ Πέρσας σφίσι αὐτοῖς ἰσοκότας, καὶ Αἰγυπτίους ὡσαύτως αὐτοὺς διαμορφοῦν πρὸς τὴν οἰκίαν μορφήν.

6. In his versibus qui item apud Clementem, Eusebium et Theodoretum l. l. inveniuntur exigua lectionis varietas est. Initio Eusebius perperam : ἀλλ' εἰ χεῖρας ἔχον, post χεῖρας Stephanus metri causa posuit γ', denique pro ἢ λέοντες Theodoretus ἢ ἔλεφαντες. Versu secundo infinitivos γράψαι et τελεῖν ex εἶχον pendere sponte patet. Versu tertio pro ὁμοίας quod Theodoretus præbet, apud Clementem et Eusebium ὁμοίοι reperitur. Versu quarto καὶ κε Sylburgio debetur in Theodoretii editione : cæteri καὶ τε tuentur. Pro σώματα Eusebius male δώματα. Versu quinto καὶ αὐτοὶ legitur in cod. Paris. et in Stephani Poesi philosophica p. 36 : vulgata scriptura est καὶ αὐτοί, vel ut Brandisius exaravit κ' αὐτοί. At non elidendum esse καί, sed per synizesin cum sequenti αὐτοί coniungendum esse recte notat Karstenius. Idem vir doctus tertio versu in fine fragmenti posito duobusque vocabulis mutatis totum fragmen ita edidit :

Ἄλλ' εἶτοι χεῖράς γ' εἶχον βόες ἢ λέοντες,
ἢ γράψαι χεῖρῶσι καὶ ἔργα τελεῖν ἄπερ ἄνδρες,

καὶ κε θεῶν ἰδέας ἔγραφον καὶ σώματ' ἐποίουν
τοιαῦθ', οἷόν περ καὶ αὐτοὶ δέμας εἶχον ἕκαστον,
ἵπποι μὲν θ' ἵπποισι, βόες δὲ τε βουσίην ὁμοίον.

Sed hæ emendationes mihi non videntur necessariz. Xenophanis sententia illustratur a Cicero de Nat. deor. I, 27. Cf. et Epicharmi dictum apud Diogenem Laert. III, 16.

7. Quattuor versus quos deinceps scripsimus duobus apud Sextum Empiricum locis separatim positi reperiuntur. Nam adv. Mathem. IX, 193 legimus :

Πάντα θεοὶ ἀνέθηκον Ὀμηρὸς θ' Ἡσιόδος τε
ὅσα παρ' ἀνθρώποισιν ὀνειδέει καὶ ψόγος ἐστί,
κλέπτειν, μοιχεύειν τε καὶ ἀλλήλους ἀπατεύειν,

et in eodem opere I, 289 : Ὀμηρος δὲ καὶ Ἡσιόδος κατὰ τὸν Κολοφώνιον Ξενοφάνη·

Οἱ πλεῖστ' ἐφθέγγαντο θεῶν ἀθεμίστια ἔργα,
κλέπτειν, μοιχεύειν τε καὶ ἀλλήλους ἀπατεύειν.

In his verbis οἱ πλεῖστ' ἐφθέγγαντο a Stephano profectum est; antea enim apud Sextum legebatur adversante metro ὅς πλεῖστα ἐφθέγγαντο. Fabricius scribi iussit ὡς πλεῖστ' ἐφθέγγαντο. Nos hos quattuor versus ea qua Karstenius volebat ratione conjunximus ac tertii initio καὶ pro ὅς substituumus.

8. Servarunt hunc versum Sextus Empiricus adv. Math. X, 313, Stobæus Eclog. phys. I p. 294 ed. Heer. Schol. ad Hom. Iliad. η, 99, atque alii. Quum vero Sextus dicat : Ξενοφάνης δὲ κατ' ἐνίους ἐκ γῆς κ. τ. λ. atque hac ratione non se ipsum testem esse velit, sed alios testes adhibeat, insuper autem hoc præceptum cum Xenophane doctrina difficulter queat conciliari, jam Meinersius Hist. doctrinæ de vero deo p. 327 et Heerenius ad Stobæi loc. cit. hunc versiculum Xenophani suppositum esse dixerunt, quibus nuper Karstenius astipulatus est. Omnino non absimilis est atque ab eodem forsitan architecto compositus versus Pseudoheracliteus apud Stob. II p. 282 :

9. Πάντας γὰρ γαίης τε καὶ ὕδατος ἐκγεγόμεσθα.
10. Γῆ καὶ ὕδωρ πάνθ' ὄσα γίνονται ἢδὲ φύονται.
11. Πηγὴ δ' ἐστὶ θάλασσα ὕδατος.....
12. Γαίης μὲν τόδε πείρας ἄνω παρ ποσσὶν δρᾶται αἰθέρι προσπλάζον, τὰ κάτω δ' ἐς ἄπειρον ἰκάνει.
13. Ὅν τ' Ἴριν καλλοῦσι, νέφος καὶ τοῦτο πέφυκα πορφύρεον καὶ φοινίκεον καὶ χλωρὸν ἰδέσθαι.
14. Καὶ τὸ μὲν οὖν σαφὲς οὕτως ἀνὴρ γένετ' οὐδέ τις ἔσται εἰδώς, ἀμφὶ θεῶν τε καὶ ἄσσα λέγω περὶ πάντων· εἰ γὰρ καὶ τὰ μάλιστα τύχοι τετελεσμένον εἰπόν, αὐτὸς ὅμως οὐκ οἶδε· δόκος δ' ἐπὶ πᾶσι τέτυκται.
15. Ταῦτα δεδοῦσασται μὲν εἰκότα τοῖς ἐτύμοισι.
16. Οὗτοι ἀπ' ἀρχῆς πάντα θεοὶ θνητοῖς ὑπέδειξαν, ἀλλὰ χρόνῳ ζητοῦντας ἐφευρίσκουσιν ἄμεινον.

9. Namque e terra et aqua omnes orti sumus.
10. Terra et aqua sunt omnia quæ fiunt et nascuntur.
11. Mare fons est omnis aquæ.
12. Telluris quidem hæcce superficies ante pedes conspicitur ætheri imminens, inferiores autem partes in infinitum.
13. Quam Iridem vocant, ea quoque nubes est [pertinent. purpurea et punicea et pallida aspectu.
14. Nec fuit quisquam neque futurus est qui certo sciat hæc, quæ de diis et de rerum universitate loquor; nam licet aliquis quam maxime verum ratumque dicat, id tamen ipse haud certo scit: (sola) opinio omnibus in
15. Hæc mihi veri similia visa sunt. [rebus valet.
16. Non statim ab initio omnia dii mortalibus ostenderunt, sed tempore procedente ipsi meliora quærendo reperere.

Ἐκ πυρός γε τὰ πάντα καὶ εἰς πῦρ πάντα τελευτᾷ.

Itaque hunc versum ut spurium aut saltem suspectum uncis inclusi.

9. Hic versus ab iisdem citatur auctoribus l. 1., a Sexto altero etiam loco adv. Math. IX, 361, item ab Eustathio ad Il. η, 99 p. 668. Xenophani suppositum esse credidit Meinersius l. c. Sed quum Sextus Empiricus Pyrrhon. Hyp. II, 30 aperte dicat Xenophanem terram et aquam rerum elementa posuisse, id quod simul cum sequenti versu congruit, neque prorsus a verisimilitudine abhorreat philosophum Colophonium tempore procedente placita sua immutasse et prius probata rejecisse: hunc quoque versum cæteris adjungere non gravati sumus.

10. Affertur hic versus a Simplicio ad Aristot. Phys. I p. 258, E, fol. 41, a, atque a Joh. Philopono ad eundem locum fol. 1, a. Apud Simplicium pro Ἀναξιμένην ex Philopono corrige Ξενοφάνην. Uterque Aristotelis interpres in ea re Porphyrii auctoritate utitur. Quod apud Philoponum claudicante metro scriptum est:

Γῆ καὶ ὕδωρ πάντ' ἐσθ' ὄσα φύονται ἢδὲ γίνονται,
librariis imputari convenit.

11. Exstant hæc Xenophanis verba apud Stobæum in Florilegii appendice ed. Gaisf. t. IV p. 6.

12. Laudantur hi versus ab Achille Tatio in Isagoge ad Aratum edita in Petavii Doctr. Tempor. vol. III p. 76. Versum secundum qui vulgo sic legitur:

Καὶ βεῖ προσπλάζον, κάτω δ' εἰς ἄπειρον ἰκνεῖται,
emendavit Karstenius.

13. Hoc fragmentum laudant Eustathius ad Il. λ, 27 p. 827, Schol. Leydens. ap. Valckenar.

Diatr. Euripid. p. 195 et Schol. Villois. ad Iliad. l. 1., ubi in priore versu pro καὶ vitiose legitur δέ, pro quo fortasse substituendum δή.

14. Hos quattuor versus affert Sextus Empir. adv. Math. VII, 49 et 110, VIII, 326. Porro duos priores versus citat Plutarch. Aud. poet. p. 15, E (vol. VI p. 61 Reisk.), initium usque ad εἰδώς Diog. Laert. IX, 72, versum tertium itemque quartum Orig. philosoph. c. XIV t. I p. 892 ed. Delarue, Galenus de Different. puls. III, 1 t. VIII p. 62 (ed. Charter.), ultima verba inde a δόκος Sextus Empir. Pyrrhon. Hypotypos. II, 18; Proclus ad Timæum p. 78, Stobæus Eclogg. Ph. II p. 14 ed. Heer. Versu primo pro γένετ' quod est apud Plutarchum Sextus et Diogenes habent ἴδεν. Versu secundo ἄσσα Sexti lectio est, Plutarchi ὄσα. Fortasse hanc Xenophanis sententiam tangit Aristoteles Poet. c. 25, sed ibi incerta est codd. scriptura. Tertius versus apud Galenum male sic exhibetur:

*Ὅν γὰρ καὶ τὰ μέγιστα τύχη τετελεσμένα εἰπόν.

Cæterum τετελεσμένον accipiendum ut in carminibus Homericis Il. α, 212, ξ, 195, Od. ε, 90. Cf. Apollonii Lex. Hom. p. 643 ed. Toll. Versu quarto nulla lectionis varietas est nisi quod Epiphanius Adv. hæreses l. III vol. I p. 1087 evitato antiquo vocabulo δόκος sententiam ita citat: δόκησις δ' ἐπὶ πᾶσι τέτυκται.

15. Hic versiculus laudatur a Plutarcho Sympos. IX p. 746, B. Pro δεδοῦσασται cum Karstenio scripsi δεδοῦσασται. Probabile est Xenophanem in fine carminis hæc verba posuisse.

16. Exstat hic locus apud Stobæum in Florileg. tit. XXIX, 41 ed. Gaisf. et in Eclogg. physicis I, p. 224. Pro ὑπέδειξαν alii ἐπέδειξαν, alii παρέδειξαν; præterea in Eclogis ἐφεύρισκον, unde Grotius metro consulturus edidit ἐφεύρισκόν τι ἄμεινον.

17. Πάρ πυρί χρῆ τριαῦτα λέγειν χαιμῶνος ἐν ὄρη
ἐν κλίην μαλακῆ κατακαίμενον, ἐμπλεον ὄντα,
πίνοντα γλυκύν οἶνον, ὑποτρώγοντ' ἐρεβίνθους·
Τίς πόθεν εἷς ἀνδρῶν; πόσα τοι ἔτη ἐστί, φέριστε;
πηλίκος ἦσθ' Ἰθ' ὁ Μῆδος ἀφίκετο; —

18. Nūn αὖτ' ἄλλον ἔπειμι λόγον, δεῖξω δὲ κέλευθον.

Καί ποτέ μιν στυφελιζομένου σκύλακος παριόντα
φασίν ἐποικτεῖραι καὶ τότε φάσθαι ἔπος·

Παῦσαι, μηδὲ βράπις', ἐπειθὶ φίλου ἀνέρος ἐστί
ψυχῆ, τὴν ἔγνων φθειγξαμένης αἴων.

19. Ἄλλ' εἰ μὲν ταχυτῆτι ποδῶν νίκην τις ἀροίτο
ἢ πενταθλεύων, ἐνθα Διὸς τέμενος
πάρ Πίσαιο βροῆς ἐν Ὀλυμπίῃ, εἴτε παλαιῶν
ἢ καὶ πυκτοσύνην ἀγλινοέσσαν ἔχων,
εἴτε τὸ δεινὸν αἶθλον δὲ παγκράτιον καλέουσιν,
ἀστοῖσιν κ' εἴη κυδρότερος προσορᾶν,
καὶ κε προεδρίην φανερὴν ἐν ἀγῶσιν ἀροίτο,
καὶ κεν σῖτ' εἴη δημοσίῳν κτεάτων
ἐκ πόλιος καὶ δῶρον δὲ οἱ κειμήλιον εἴη·
εἴτε καὶ ἵπποισιν, ταῦτά χ' ἅπαντα λάχοι,
οὐκ ἔων ἄξιος ὥσπερ ἐγώ· βρώμης γὰρ ἀμείνων
ἀνδρῶν ἢδ' ἵππων ἡμετέρῃ σοφίῃ.
Ἄλλ' εἰκῆ μάλα τοῦτο νομίζεται, οὐδὲ δίκαιον
προκρίνειν βώμην τῆς ἀγαθῆς σοφίης.
Οὔτε γὰρ εἰ πύκτης ἀγαθὸς λαοῖσι μετέτ,
οὔτ' εἰ πενταθλεῖν, οὔτε παλαιμοσύνην,
οὐδὲ μὲν εἰ ταχυτῆτι ποδῶν, τόπερ ἐστί πρότιμον

17. Hiemali tempore sic sermocinari convenit ad ignem
mollis in lecto cubantem, saturum,
dulce bibentem vinum, subinde cicera edentem :
quis es unde gentium ? quot annos natus es, o bone ?
quorum agebas annum, quando Medus invasit ?

18. Nunc aliud argumentum aggredior viamque monstrabo.

Aliquando illum praetereuntem canis verberati
aiunt esse miseratum et sic locutum (*Pythagoram*) :

Desine verberare, siquidem cari viri est
anima, quam agnovi auscultans clamitantem.

19. Si vero aut pedum pernecitate victoriam quis conse-
ant quinquertio, illic ubi Jovis templum est [quatur
ad Pisae undas Olympiae, sive etiam luctando,
sive durum exercendo pugilatum
sive grave illud certamen pancration quod vocant,
is solet apud cives suos aspectu esse honoratior,
et praestantior sedem palam in certaminibus (spectan-
et publico civitatis sumtu sustentatur [dis obtinet),
et donatur munere quod ei in pretio sit ;
sive denique curru vincat, cuncta haec accipiat,
etsi dignitate me est inferior : robore enim praestantior
virorum equorumque nostra est sapientia.
Perversus vero admodum iste mos est, neque justum
bonis ingenii artibus corporis robur anteponi.
Non enim, si bonus pugil sit in civitate,
aut quinquertio aliquis excellens aut lucta
aut pedum pernecitate quae est robori anteferenda,

17. Athenæus Dipnos. II p. 54, E : Ξενοφάνης
δὲ Κολοφώνιος ἐν παρωδίασι· Πάρ πυρί κ. τ. λ. Medus
hic nominatur Harpagus Cyri dux qui Iones sube-
ggit. Quo facto Xenophanes in Siciliam se con-
tulit.

18. Diogenes Laertius VIII, 36 : Περὶ δὲ τοῦ ἄλ-
λοτε ἄλλον γεγενῆσθαι (Πυθαγόραν) Ξενοφάνης ἐν ἐλε-
γείᾳ προσμαρτυρεῖ, ἥς ἀρχή·

Nūn οὖν τ' ἄλλον ἔπειμι λόγον, δεῖξω δὲ κέλευθον.

δὲ δὲ περὶ αὐτοῦ φησιν οὕτως ἔχει· Καὶ ποτέ μιν κ. τ.
λ. Mutavi nūn οὖν τ' cum Bergkio Poet. lyr. p. 379
in nūn αὖτ'. Eosdem versus e Diogene petivit Sui-
das v. Ξενοφάνης. Perstringitur his versibus Py-
thagoræ μετεμψύχωσις. In Anthol. Gr. lib. I tit.
86 p. 345 ed. Bosch. eidem sententiæ duo versus
prorsus alieni, ut videtur, præmittuntur :

Ἦνίκα Πυθαγόρης τὸ περικλεῆς εὔρετο γράμμα
καῖν', ἐφ' ὅτω κλειτὴν ἤγαγε βουθυσίην,

quos versus Plutarchus de Vit. secund. Epicur.
tom. X pag. 501 ed. Reisk., Athenæus lib. X
p. 418 extr., Diogenes lib. VIII, 12 Apollodoti
vel potius Apollodori esse volunt. Versu quinto

vulgatam τὴν ἔγνων φθειγξαμένης αἴων Karstenius
convertit in τῆς ἔγνων κ. τ. λ. non male, sed præ-
ter necessitatem.

19. Athenæus X p. 413 seq. hoc carmen lau-
dat quo Xenophanes publica Græcorum certamina
vituperat, sapientium virorum studia civibus uti-
liora esse dicens. De versu secundo tenendum
quod ait Stephanus Byzantius : Πίσσα, πόλις καὶ
κρήνη τῆς Ὀλυμπίας. Flumen aut fons Pisa, cujus
apud Xenophanem mentio est, fortasse etiam Πί-
σας nominabatur; inde genitivus Πίσσαιο. Urbem
ita nominatam esse non putaverim; certe nulla
apud Pindarum ejus formæ vestigia inveniuntur.
Pro πάρ Πίσσαιο βροῆς non male suspicatur Schneide-
winus in Cens. poet. lyr. gr. a Bergkio editorum πάρ
Πίσσαιο βράς propter verba quæ infra leguntur Πί-
σαιο παρ' ὄχθας. Versu quarto reliquimus vulgatam
ἔχων, pro qua Karstenius ἐλῶν scribi vult. Versu
quinto εἴτε τὸ δεινὸν e Wakefieldii conjectura est
pro eo quod in codd. legitur εἴτε τὸ δεινόν. Versu
sexto κυδρότερος προσορᾶν debetur Jacobsio Addi-
tam. ad Athenæum p. 220 pro vulgata scriptura
κυδρότερος πρὸς ἀκρα. Versu octavo σῖτ' εἴη scrip-
simus ex Turnebi emendatione, ne deesset verbum
ad quod in subsequenti versu δῶρον referretur.

βώμηξ, ὅσσ' ἀνδρῶν ἐργ' ἐν ἀγῶνι πέλει,
τοῦνεκεν ἂν δὴ μᾶλλον ἐν εὐνομίῃ πόλις εἴη.

Σμικρὸν δ' ἂν τι πόλει χάσμα γένοιτ' ἐπὶ τῷ
εἰ τις ἀεθλεύων νικῶ Πίσσο παρ' ὄχθας·
οὐ γὰρ πικραίνει ταῦτα μυχούς πόλιος.

20. Ἀφροσύνας δὲ μαθόντας ἀνωφελέας παρὰ Λυδῶν,
ὄφρα τυραννείης ἦσαν ἄνευ στυγερῆς,
ἤμεσαν εἰς ἀγορὴν παναλουργέα φάρε' ἔχοντες
οὐ μείους ἤπερ χίλιοι ὡς ἐπίπαν
αὐχάλιοι, χαίτησιν ἀγαλλόμενοι χαριέσσης,
ἀσκητοῖς ὀμίην χρίμασι δευόμενοι.

21. Nūn γὰρ δὴ ζάπεδον καθαρὸν καὶ χεῖρες ἀπάντων

(quæ sunt virorum in ludis certamina,)

ideo melioribus temperata legibus fuerit respublica.

Parvum modo gaudium civitas inde capit,
si quis certamine vicerit ad Pissæ ripas :
non enim talibus rebus penetralia urbis ditantur.

20. Insanas damnosæque libidines a Lydis edocti,
dum expertes adhuc erant invisæ tyrannidis,
prodibant in forum purpureis amicti palliis
non pauciores quam mille plerumque
habitu superbi, capillis decore compositis insignes,
unguentis suavi odore instructis delibuti.

21. Jam enim lautum est pavementum, lautæ manus omnium

Versu 9 et 22 e Schneidewini correctione πόλιος posuimus pro vulg. πόλεως. Versu 10 Dindorfius dedit χ' ἅπαντα, cæteri γ' ἅπαντα vel κα πάντα. Versu 11 Bergkii in Poet. Lyr. p. 378 ὦν conjecit pro vulg. ἐὼν, sed ἐὼν commodum sensum præbet. Versu 16 λαοῖσι μετεῖη conjecit Stephanus in Poesi phil. p. 221; nam quod legebatur λαοῖσιν ἐτ' εἴη ferri non potest. Ad πενταθλήν et παλαισμοσύνην subaudiendum ἀγαθός, præterea ad ταχυτῆτι ποδῶν supple νίκην ἄροίτο, quod initio carminis auctor posuit. Cæterum cum hoc carmine confer Panegyrici Isocratei principium.

20. Hos Xenophanis versus, quibus Colophoniorum luxuriam a Lydis mutuo commercio acceptam traducit, Athenæus XII p. 526 conservavit. Versu primo pro ἀφροσύνας Schneiderus Saxo ἀβροσύνας legi voluit; versu secundo pro vulg. ἦσαν ἐπὶ στυγερῆς Dindorfius codicum vestigia secutus edidit ἦσαν ἄνευ στυγερῆς, id quod sententiæ convenit. Ait enim Xenophanes eos quo tempore libertate adhuc fruerentur jam mollitie effeminatos fuisse, quæ causa esse existimanda est, ut mox adventanti Persarum exercitui parum resistentes libertatem amiserint. Ab his autem luxum ad Milesios ac deinde ad reliquas Ionum civitates serpsisse auctor est Clearchus apud Athenæum XII p. 324. Versu quarto pro εἰς ἐπίπαν recte scripsit Karstenius ὡς ἐπίπαν, quod jam Schweighæusero in mentem venerat. Idem dubium esse ait, utrum ὡς ἐπίπαν cum præcedente χίλιοι, mille omnino, an cum sequenti αὐχάλιοι, plerumque superbi, rectius jungendum sit, quoniam utriusque generis exempla (cf. Herod. VI, 46 et VII, 157) æque frequenter reperiantur. Mihi posterior ratio præplacet, quod certus in hac re hominum numerus non requiritur. Versu quinto pro αὐχάλιοι Casaubonus vulgaverat αὐχμαλίοι, quæ emendatio minime necessaria est. Vid. adnot. ad Hesych. h. v. Cæterum verba ἀγαλλόμενοι εὐπρεπέσιν, quæ varie a viris doctis tentata sunt, nihil continere putat Karstenius, quod metro

repugnet, modo synizesi jungantur a pronunciantibus syllabæ oi et eu. At mihi εὐπρεπέσιν glossema videtur in legitimæ vocis locum substitutum. Fortasse scripserat poeta ἀγαλλόμενοι χαριέσσης. Bergkii Poet. Lyr. p. 379 conjecit : αὐχάλιοι χαίτησιν, ἀγαλμ' ὡς, εὐπρεπέσιν.

21. Servavit hoc carminis convivialis fragmentum Athenæus XI p. 462. Versu primo ζάπεδον pro δάπεδον notum ex Hesychii explicatione. Versu secundo in verbis πλεχτοῦς δ' ἀμφιτιθείς participium verbi finiti vicem gerit, ut apud Hesiodum Ἔργ. v. 21. Cf. Thucyd. lib. I, 25 et quos citat locos Bernhardus Syntax. ling. gr. p. 470. Quocirca Jacobsii, Dindorfii aliorumque virorum doctorum conjecturas, quibus hunc locum tanquam corruptum sanare voluerunt, omitimus. Pro ἄλλος δ' εὐῶδες Hermannus in censura Delectus poet. a Schneidewino editi conjicit ἄλλος, ὁ δ'. Verba ὄνος δε οὐποτέ φησι προδώσειν e codice Marciano petita (cf. Ritschl. in Mus. Rh. 1841 p. 140 seq.), vinum copiosum quod ipsum spondet se convivas non defecturum, nihil significant nisi vinum quod convivas non deficiet. Pro ὀδοόμενος cum Hermanno scripsi ὀζόμενος. Versu undecimo pro αὐτὸ μέσον i. e. ἐν τῷ μέσῳ forsitan una voce αὐτόμεσον scribendum ex adverbiorum αὐτόχημα, αὐτῆμαρ aliorumque analogia, quamquam aliis exemplis hunc usum verborum αὐτὸ μέσον vix licet firmare. Quamobrem Karstenius ἀν τὸ μέσον reponi jussit. In sequentibus προχειρότερον mutavit Schneidewinus in προσιρτέιον, nos coll. XIX, 17 scripsimus πρότιμ' ἔταροι. Præterea πρόπολον Xenophanes vocat παιδα διαδορόρον. Versus vicesimus in codd. sic legitur :

Ὡς ἡ μνημοσύνη καὶ τὸν δεσ ἀμφ' ἀρετῆς,

quem quomodo alii correxerint aut explicuerint longum est commemorare, mihi maxime probatur quod non multum a vulgata distat ὡς οἱ μνημοσύνη καὶ μένος, ἀμφ' ἀρετῆς hac constructione : δεσιὼν ἀναρτίνει ἐσθλὰ ἀμφ' ἀρετῆς, ὡς οἱ μνημοσύνη καὶ

- καὶ κύλικας· πλεκτοὺς δ' ἀμφιτιθεὶς στεφάνους,
 ἄλλος δ' εὐώδεις μύρον ἐν φιάλῃ παρατείνει·
 κρηττῆρ δ' ἔστι· κεν μεστὸς εὐπροσύνῃς·
 οἶνος δ' ἔστιν ἑτοίμος θεοῦ οὐ ποτέ φησι προδώσειν,
 μελιχρὸς, ἐν κεράμοις, ἀνθεὸς ὀζόμενος
 ἐν δὲ μέσοις ἀγνὴν ὀδμήν λιθανωτὸς ἴησι·
 ψυχρὸν δ' ἔστιν ὕδωρ καὶ γλυκὺ καὶ καθαρὸν·
 πάρκεινται δ' ἄρτοι ξανθοὶ γεραρή τε τράπεζα
 τυροῦ καὶ μέλιτος πίονος ἀχθόμενῃ·
 βωμὸς δ' ἀνθεσιν αὐτὸ μέσον πάντῃ πεπύκαται,
 μολπῆ δ' ἀμφὶς ἔχει δώματα καὶ θαλίη.
 Χρῆ δὲ πρῶτον μὲν θεὸν θυμῶν εὐφρονας ἀνδρας
 εὐφήμοις μῦθοις καὶ καθαροῖσι λόγοις
 σπείσαντάς τε καὶ εὐξαμένους τὰ δίκαια δύνασθαι
 πρῆσσειν· ταῦτα γὰρ ὧν ἔστι πρότιμ', ἔταροι,
 οὐχ ὕβρεις· πίνειν δ' ὅποσον κεν ἔχων ἀφίκοιο
 οἶκαδ' ἄνευ προπόλου, μὴ πάνυ γηραλέας.
 Ἄνδρῶν δ' αἰνεῖν τοῦτον θεὸς ἔσθλα πίων ἀναφαίνει
 ὡς οἱ μνημοσύνη καὶ μένος ἀμφ' ἀρετῆς.
 Οὔτε μάχας διέπειν Τιτήνων οὐδὲ γιγάντων
 οὐδὲ τὰ Κενταύρων, πλάσματα τῶν προτέρων,
 ἢ στάσις, φλεδόνας ταῖς οὐδὲν χρηστὸν ἔνεστι·
 θεῶν δὲ προμηθεῖν αἰὲν ἔχειν ἀγαθῆν.
22. Πέμφας γὰρ κωλῆν ἐρίφου, σκέλος ἤραο πῖον
 ταύρου λαρινοῦ τίμιον ἀνδρὶ λαχεῖν,
 τοῦ κλέος Ἑλλάδα πᾶσαν ἀφιζέται οὐδ' ἀπολήξει
 ἔς τ' ἂν ἀοιδάων ἢ γένος Ἑλλαδικόν.
23. Οὐδέ κεν ἐν κύλικι πρότερον κεράσειε τις οἶνον
 ἐγγέας, ἀλλ' ὕδωρ, καὶ καθύπερθε μέθυ.
24. Ἦδη δ' ἑπτὰ τ' ἔασι καὶ ἐξήκοντ' ἐνιαυτοὶ
 βληστρίζοντες ἐμὴν φροντίδ' ἂν Ἑλλάδα γῆν·
 ἐκ γενετῆς δὲ τότε ἦσαν ἐέλικος πέντε τε πρὸς τοῖς,
 εἴπερ ἐγὼ περὶ τῶνδ' οἶδα λέγειν ἐτύμως.
25. Οὐκ ἴση πρόκλησις αὐτῇ, ἀσεβεῖ πρὸς εὐσεβῆ.

μένος, quæ extrema verba idem sonant quod ὡς αὐτῶν μνήμη καὶ ὁρμή vel ὡς ἔχει μνήμης τε καὶ ὁρμῆς. Versum vicesimum secundum itemque sequentem edidimus probatis ex parte Bergkii, Schweighæuseri et Scaligeri emendationibus. Nam in Casauboniana editione sic legebatur :

Οὐδέ τε Κενταύρων ἢ στάσις προτέρων
 **** φενδόνας, τοῖς οὐδὲν χρηστὸν ἔνεστι.

22. Hos quattuor versus servavit Athenæus IX p. 368, E, præpositis verbis : Ξενοφάνης δ' ὁ Κολοφώνιος ἐν τοῖς ἔλεγχοις φησὶ. Sententia hæc videtur esse : Quamvis levissime fuerit munus quod amico nescio cui misisti, ille tamen pretiosissimo dono te remuneratus est. Karstenius pro ἀφιζέται legi vult ἐφιζέται, quod non reprobamus. Pro Ἑλλαδικόν in epitome legitur Ἑλλαδικῶν.

23. Xenophanem hæc dixisse testatur Athenæus XI p. 782 ed. Casaub. (p. 213 seq. ed.

(convivarum) et calices : plectiles imponit coronas alius, alius odoratum unguentum in phiala ministrat; crater adstat gaudii et deliciarum plenus; [fietet vinum præsto est, quod convivas hand profecto dedulce, in doliis paratum, suavem spiritum exhalans. Mediosque inter convivas castum odorem thura emit-frigida quoque adest aqua et dulcis et pura; [tunt; appositi sunt panes flavi mensaque lauta pingui caseo et melle onusta.

Suggestus in medio est floribus circum stipatus, cantu autem resonant ædes et convivii lætitia.

Jam primum decet probos viros deum venerari faustis verbis castisque vocibus

libantes et precantes ut quæ justa sint liceat

Facere : hæc enim longe præferenda sunt, sodales, non injusta; tantum autem bibere convenit, ut possis domum sine comite reverti, nisi sis admodum vetulus.

Laudandus vero is est qui inter bibendum res utiles, quantum et suppedit memoria ac animus, de virtute

Ne prælia referamus Titanum Gigantumve [narret. aut res Centaurorum, fabulas a veteribus fictas,

neque jurgia, nugas infructuosas, sed deos justa semper observantia colamus.

22. Missa enim hœdi perna, accepisti crus pingue bovis saginati, honorificum viro munus, (cujus facti laus) universam pervadet Græciam neque quamdiu Græcæ gentis carmina vigeant. [cessabit

23. Neque quisquam in poculo prius miscuerit vinum infusum, sed aquam, insuper autem merum.

24. Septem jam et sexaginta sunt anni [agitant; qui me cogitationibus curisque intentum per Græciam natus autem tum eram quinquæ et viginti annos, si vere de his ego possum dicere.

25. Non æqua hæc postulatio impii hominis adversus pium.

Schweigh.), narrans moris fuisse olim, ut prius aqua, deinde vinum poculo infunderetur. Id etiam Theophrastus docet apud eundem scriptorem vol. V p. 196 ed. Schweigh. : Ἐπεὶ καὶ τὰ περὶ τὴν χρᾶσιν ἐναντιῶς ἔχει τὸ παλαιὸν τῶν νῦν παρ' Ἑλλήσιν ὑπάρχοντι· οὐ γὰρ τὸ ὕδωρ ἐπὶ τὸν οἶνον ἐπέχεον, ἀλλ' ἐπὶ τὸ ὕδωρ τὸν οἶνον. Neminem præterea offendet synzesis in voce ἐγγέας, qui meminerit Homericorum hujus figuræ exemplorum quæ satis multa sunt.

24. Hæc a Diogene Laertio IX, 19 laudata plurimum valent ad cognoscendam vitæ Xenophanis longitudinem. Ait autem se a quinto et vicesimo anno usque ad nonagesimum alterum, quem tum agebat, negotiis curisque intentum atque alias alibi commorantem per universam Græciam temporum procellis jactatum esse.

25. Aristoteles Rhetor. I, 15 p. 422, E, de rejuriando disputans : Si quis, inquit, postulante

26. Ἄνδρὸς γηρέντος πολλὸν ἀφαιρότερος.

27. Ἐστῆσιν δ' ἐλατῶν πυκινῶν περὶ δώματα βάχοι.

26. Senæ multo infirmior.

27. Densarum abietum rami circa domos sunt.

FRAGMENTA INCERTA

ET LOCI QUIDAM VETERUM SCRIPTORUM AD XENOPHANEM PERTINENTES.

1. Scholiastes ad Aristoph. Pac. v. 696, ubi poeta Simonidis et Sophoclis avaritiam attingit, hæc observat: Ὁ Σιμωνίδης διεβέβλητο ἐπὶ φιλαργυρία, καὶ τὸν Σοφοκλέα οὖν (λέγει δ' Ἀριστοφάνης) διὰ φιλαργυρίαν εἰσικεῖται τῷ Σιμωνίδῃ· λέγεται δὲ ὅτι (ὁ Σοφοκλῆς) ἐκ τῆς στρατηγίας τῆς ἐν Σάμῳ ἠργυρίσαστο. Χαριέντως δὲ πάνυ (ὁ Ἀριστοφάνης) τῷ λόγῳ διέστυρε τοὺς β' ἰαμβοποιούς (Σιμωνίδην καὶ Σοφοκλέα) καὶ μέμνηται ὅτι σικιρόλογοι· ὅθεν Ξενοφάνης κίμβιχα αὐτὸν προσαγορεύει. In his verbis αὐτὸν spectat ad Simonidem, quem ait a Xenophane κίμβιχα i. e. pecuniæ tenacem et avarum vocatum esse. Non aliter multi veterum de Simonide judicant; sed quam vix probabile sit Xenophanem usque ad illud tempus vixisse, quo Simonides carminibus quæstum faciens summo flore conspicuus fuit, fortasse pro Ξενοφάνῃ apud scholiasten reponendum Ἀριστοφάνης statuendumque in perdita quadam comœdia ab Aristophane Simonidem sic vocatum esse. Cæterum de Chamæleonte idem testificatur Athenæus XIV p. 656, D: Ὅπως δὲ ἦν ὡς ἀληθῶς κίμβιξ ὁ Σιμωνίδης καὶ αἰσχροκερδής, ὡς Χαμαιλίῶν φησὶν.

2. Pollux VI, 46 p. 590: Συκάμινα· ταῦτα δὲ καὶ

μόρα Αἰσχύλος ὠνόμασεν, οὕτως εἰπὼν τὰ ἐκ τῆς βάρου· τάχα δ' ἂν τις καὶ κεράσια φαίη, κέρασον τὸ δένδρον ἐν τῷ Περὶ φύσεως Ξενοφάνους εὐρών. Dubium est quid de hoc loco censendum sit. Xenophanis librum Περὶ φύσεως præter Pollucem citat Stobæus Eclogg. Phys. I p. 294. Utriusque fides suspecta viris doctis visa est, ideoque hunc librum Xenophani abjudicarunt. Cf. Ritteri Histor. phil. t. I p. 444. Sunt enim qui nihil scripto mandasse Xenophanem velint, sed quidquid docuerit, sola voce elocutum perhibeant, rati versus qui hodie supersunt ab aliis esse servatos. Sed hæc opinio mihi non probatur. Utcumque se habet res, id tamen apparet, si forte in Xenophanis carminibus κέρασος arbor memorata sit, κεράσια non posse, ut Pollux existimat, eodem significatu dici quo συκάμινα et μόρα. Cujus erroris fons fortasse vulgaris hominum opinio fuit, qua ferebatur Lucullus non modo arborem primus in Italiam attulisse, sed etiam nomen ei dedisse. At multo ante Lucullum Græci noverant cerasum. Vid. interpp. ad Athen. II p. 50.

3. Etymologus M.: Βρόταχος· τὸν βάρταχον Ἰωνες, καὶ Ἀριστοφάνης καὶ παρὰ Ξενοφάνει. De variis

adversario jusjurandum in judicio detrectet, ei dicendum erit se honestatis causa id detrectare, non perjurii metu, et huic conveniens erit Xenophanis dictum, τὸ τοῦ Ξενοφάνους ἀρμόττει, ὅτι οὐκ ἴση πρόκλησις αὐτῇ ἀσεβεῖ πρὸς εὐσεβῆ, ἀλλ' ὁμοία καὶ εἰ ἰσχυρὸς ἀσθενῆ πατάξει ἢ πληγῆναι προκαλέσαστο. Postrema inde a verbis ἀλλ' ὁμοία ab Aristotele adjecta putamus cum Karstenio propter sequentia quibus Xenophanis sententiam invertens: Contra, inquit, si accipiat jusjurandum τὸ τοῦ Ξενοφάνους μεταστρέψαντα φατίον οὕτως· Ἴσον εἶναι ἐὰν μὲν δ' ἀσεβῆς διδῶ, δ' εὐσεβῆς δ' ὁμνή. Xenophanis dictum quod textui inserimus esse tetrametrum trochaicum catalecticum, vel si οὐκ ἴση ad prægressum versum referas, reliqua pro trimetro iambico esse habenda sponte patet. Cujus versiculi hiatus in voce αὐτῆ cæsurae excusationem habet, prima autem syllaba in ἀσεβεῖ prodacitur ad aliorum nominum velut ἀθάνατος similitudinem.

26. Etymologus M. v. Γηράς—ὄϊον πιμπλῶ, πιμπλῆς καὶ πιμπλεῖς, οὕτως οὖν καὶ γηρῶ, γηρῆς καὶ γηρεῖς. Ἡ μετοχὴ γηρεῖς, γηρέντος, ὡς περὶ τιθέντος. Ξενοφάνης ὁϊον x. τ. λ. Tum affert versum, quem in textu posuimus. Licet alibi participium γηρεῖς, γηρέντος non reperiatur, tamen non puto quidquam in versu Xenophaneo mutandum esse. Cf. Buttm. gr. ampl. II p. 98.

27. Scholiastes ad Aristoph. Equit. vs. 406 hæc refert: Βάχους ἐκάλουν καὶ τοὺς κλάδους οὓς οἱ μύσται φέρουσι· μέμνηται δὲ Ξενοφάνης ἐν σίλλοις οὕτως·

Ἐστῆσιν δ' ἐλάται πυκινὸν περὶ δώμα,

quem versum ejecto nomine quod interpres exponit mutilum factum ac postea interpolatum esse in promptu est. Itaque legendum suspicor:

Ἐστῆσιν δ' ἐλατῶν πυκινῶν περὶ δώματα βάχοι.

hujus vocabuli formis cf. Hesych. tom. I c. 770 ed. Alb., Koen. ad Gregor. Corinth. p. 455 ed. Schaefer., Ducang. Glossar. med. et inf. Gr. p. 211.

4. A. Gellius Noctt. Att. III, 11 : • Alii Homerum quam Hesiodum majorem natu fuisse scripserunt, in quibus Philochorus et Xenophanes, alii minorem. » Scripsisse Xenophanem Colophonium de Homero, quem civibus suis adnumerabant Colophonii, non miramur. At non ex ipso Xenophanis libro, sed ex Philochori scriptis id quod prodit sumsisse putandus est A. Gellius. Xenophanis opinio plerisque antiquorum arrisit, id quod in re nota vix opus est demonstrari.

5. Diogenes Laertius I, 111 Epimenidem vixisse tradit ὡς Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος ἀκηκοῖναι φησί, τέσσαρα πρὸς τοῖς πεντήκοντα ἑκατὸν (ἔτη). Quid alii veterum de Epimenidis ætate retulerint, nunc non curo; a Xenophane non longe discedunt Theopompus et Phlegon Trallianus, qui eum centum et quinquaginta septem annos vixisse scriptum reliquerunt. Vid. Theopompi fragm. 69 ed. Wichers. ejusque adnot. p. 159.

6. Apud Pollucem IX, 83 p. 1063 de nummorum origine disceptatur εἴτε Φειδῶν δ' Ἀργείος πρῶτος ἔγραψε νόμισμα, — εἴτε Λυδοί, καθὰ φησι Ξενοφάνης. Xenophanem hunc non esse alium nisi Colophonium liquere arbitror ex fragm. XX. Eadem quæ Xenophanes narrat Herodotus I, 94 : Πρῶτοι δὲ ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν (οἱ Λυδοί) νόμισμα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου κοινάμενοι ἐγρήσαντο.

7. Aristoteles Rhet. II, 23 p. 446, C : Ξενοφάνης ἔλεγεν, ὅτι ὁμοίως ἀσεβοῦσιν οἱ γενέσθαι φάσκοντες τοὺς θεοὺς τοῖς ἀποθανεῖν λέγουσιν· ἀμφοτέρως γὰρ συμβαίνει μὴ εἶναι ποτε θεοῦς. Hoc dicto veteres poetæ perstringuntur, qui quum diis æternitatem tribuerent, eos tamen hominum instar ortos esse affirmabant eorumque parentes et originem copiose enarrabant.

8. Aristoteles Rhetor. II, 23 p. 447, C : Ξενοφάνης Ἐλεάταις ἐρωτῶσιν, εἰ θύσουσι τῇ Λευκοθέᾳ καὶ θρηγῆσουσιν ἢ μὴ, συνεβούλευεν, εἰ μὲν θεὸν ὑπολαμβάνουσι, μὴ θρηγῆν, εἰ δ' ἀνθρώπον, μὴ θύειν. Non abhorret a verisimilitudine Inonem post varios casus inter deas marinas accepto Leucotheæ nomine relatam apud Eleatas, maritimæ urbis incolas, divinos honores consecutam esse. His igitur utrum lacrimis Ino an divino cultu Leucothea esset prosequenda interrogantibus satis apte respondit Xenophanes. Minor quam Aristotelis, Plutarchi auctoritas est qui Xenophanis effatum in hunc modum exprimit Amat. p. 763, D, vol. IX

p. 59 Reisk. : Ξενοφάνης Αἰγυπτίους ἐπέλευσε τὸν Ὀσίριν, εἰ γνητὸν νομίζουσι, μὴ τιμᾶν ὡς θεόν, εἰ δὲ θεὸν ἡγούνται, μὴ θρηγῆν. Cf. De Is. et Osir. p. 379, B, vol. VII p. 490 seq. Neque enim ab antiquioribus proditum est Xenophanem in Ægypto fuisse.

9. Plutarchus De vitioso pudore p. 530, t. VIII p. 103 ed. Reisk., præcipiens ne quis inter potandum vitioso pudore ductus aut convicia metuens tesseris ludat cum iis qui id postulant, Xenophanis exemplum allegat : Ξενοφάνης, Λάσσου τοῦ Ἑρμιονέως μὴ βουλόμενον αὐτῷ συγκυβεῖν δειλὸν ἀποκαλοῦντος, ὠμολόγει καὶ πάνυ δειλὸς εἶναι πρὸς τὰ ἀισχρὰ καὶ ἀτολμος. Cum Laso Hermionensi, quem sub Pisistrati filio Hipparcho Athenis peregrinatum esse scribit Herodotus VII, 6, quominus collocutus sit Xenophanes, temporum rationes non obstant. Quare non est quod hanc narratiunculam veram esse negemus.

10. Diog. Laert. IX, 20 : Ἐμπεδοκλέους εἰπόντος αὐτῷ, ὅτι ἀνέυρετός ἐστιν ὁ σοφός, εἰκότως, ἔφη· σοφὸν γὰρ εἶναι δεῖ τὸν ἐπιγνωσόμενον τὸν σοφόν. Diogenes verba transcripsit Hesychius Milesius pag. 42 ed. Orell. Sed si Xenophanes fere intra Olymp. 45 et 70 vixit ac circa Ol. 60 floruit, ut Karstenius aliique conjecerunt, nulla potuit inter hunc et Empedoclem esse consuetudo, quem intra Olymp. 72 et 87 vixisse idoneis argumentis nostra memoria ab eruditis demonstratum est. Itaque hoc dictum Xenophani attribui nequit, sed ab eo inventum esse apparet, qui quum Empedoclem in carmine suo Xenophani oblocutum reperisset (cf. Aristot. De cæl. II, 13 p. 364, D), ambos eodem tempore degisse et commercium inter se quoddam habuisse statueret.

11. Plutarchus adv. Stoic. p. 1084 (tom. X p. 462 ed. Reisk.) : Ὁ μὲν οὖν Ξενοφάνης, διηγουμένου τινὸς ἐγγέλαις ἑωρακέναι ἐν ὕδατι θερμῷ ζώσας, Οὐκῶν, εἶπεν, ἐν ψυχρῷ αὐτὰς ἐψήσομεν.

12. Diogenes Laertius IX, 19 Xenophani hoc præceptum ascribit : τοῖς τυράννοις ἐντυγχάνειν ἢ ὡς ἤμισα ἢ ὡς ἡδίστα. Eumdem ejus auctorem ferunt Hesychius Milesius p. 42 ed. Orell. et Suidas v. ἤμισα, qui et alterum hoc dictum adjicit : ἤμισα μελῆσαι αὐτοῖς (τοῖς τυράννοις) τῆς ἀληθείας. At si fides Valerio Maximo VII, 2, ex. 11, Aristoteles Callisthenem auditorem suum ad Alexandrum dimittens monuit, ut cum eo aut rarissime aut quam jucundissime loqueretur; quæ verba leguntur etiam apud Ammianum Marcellinum lib. XVIII, p. 118. Inde colligas incertum esse hujus effati auctorem.

PRÆFATIO DE PARMENIDE.

Parmenides (1), Eleaticæ scholæ princeps, natalium splendore et opibus apud suos præcellens, patriam habuit Eleam, patrem Pyrrhetem. Quando autem vixerit, a nemine veterum accurate perscriptum est. Exstant hac de re duorum auctorum testimonia admodum diversa, Platonis et Diogenis Laertii. Quorum alter ætate illi proximus fuit, alter temporum quidem intervallo disjunctus, sed repetita antiquorum chronologorum sententia minime contemnendus. Plato (2) initio dialogi Parmenidis nomine inscripti memoriæ prodit venisse quondam Athenas ad festam Panathenæorum celebritatem Parmenidem sexaginta fere et quinquæ annorum senem una cum Zenone quadraginta circiter annos nato, quem ejus delicias fuisse dicebant. Horum sermoni de rebus difficillimis habito Socratem peradolescensulum tum interfuisse refert. Quocum concinunt duo alii loci quibus Socrates se puerum cum Parmenide ætate propecto collocutum esse narrat. Jam quum Socratem Apollodoros (3) in Chronicis quarto Olympiadis septuagesimæ septimæ anno partu editum esse testetur, si eum quo tempore factum est hoc colloquium quindecim annorum adolescentem fuisse ponamus, Parmenides qui tum sexagenario majore erat, Olympiade 64 fere in lucem susceptus est, Zeno autem viginti amplius annis illo posterior Olympiade 69 vel 70 in hanc vitam profectus videtur. Laertius (4) vero Parmenidem circa Olym-

piadem 69 floruisse ait, quod mirabuntur qui Platonem vera tradidisse sibi persuaserint. Neque enim probabile est Parmenidem jam ephenum ætatis maturitatem adeptum in gloriæ fastigio stetisse. Ac fuerunt quidem apud veteres qui Platonis in ista re fidem labefactare conarentur. Nam Athenæus (5) et Macrobius Parmenidem Socrate antiquiorem fuisse contenderunt, ita ut hujus pueritia vix illius senectutem attingeret, quæcumque de temporibus et personis a Platone dicuntur ad ipsius consilium accommodate fingi existimantes. Sed falluntur. Congruit enim Zenonis ætas in illo dialogo notata cum chronographorum (6) testimoniis qui ejus florem in Olympiadem 79 incidere scripserunt. Quodsi de Zenone omnia vere rettulit Plato, non est quod eum de Parmenidis senectute loquentem transversum unguem a vero discississe putemus.

Missum igitur faciamus Diogenem. Non audiendus præterea Theophrastus (7) qui Diogene teste Parmenidem Anaximandri auditorem appellavit. Etenim Anaximander (8) secundo Olympiadis quinquagesimæ octavæ anno mortuus aliquot annis ante conditam Eleam e vita excessit. Qua in urbe a Phocæensibus Olympiade 61 condita quum natus esset Parmenides, Anaximandrum neque videre neque versari cum eo potuit.

Falsum item quod apud eundem Diogenem (9) legitur, auditorem Parmenidis Anaximenem fuisse.

(1) Diogenes Laertius lib. IX, 21 : Ξενοφάνους δὲ δῆκουσε Παρμενίδης Πύρρητος Ἐλεάτης. . . γένους τε ὑπάρχων λαμπροῦ καὶ πλοῦσιος. Cf. Suidas v. Παρμενίδης. Theodoretus Therap. Serm. IV. Eusebius Præp. Ev. XIV, 3 p. 720, D. Eriphanus adv. Hæres. III, vol. I p. 1087. Strabo lib. VI, init : Οἱ δὲ νῦν Ἐλεάν ὀνομάζουσι, ἐξ ἧς Παρμενίδης καὶ Ζήνων ἐγένοντο, ἄνδρες Πυθαγόρειοι.

(2) Plato Parmenid. p. 127, A : Ἐφη δὲ δὴ ὁ Ἀντιφῶν λέγειν τὸν Πυθόδωρον ὅτι ἀφικοντο ποτε εἰς Παναθήναια τὰ μεγάλα Ζήνων τε καὶ Παρμενίδης. Τὸν μὲν οὖν Παρμενίδην εὖ μάλα ἤδη πρεσβύτην εἶναι, σφόδρα πολίον, καλὸν δὲ κάγαθόν τὴν ἔψιν, περὶ ἑτὴ μάλιστα πέντε καὶ ἐξήκοντα Ζήνωνα δὲ ἐγγύς τῶν τετρακίσκοντα τότε εἶναι, εὐμήτη δὲ καὶ χαρίεντα ἰδεῖν καὶ λέγεσθαι αὐτὸν παιδικὰ τοῦ Παρμενίδου γεγονέναι. καταλύειν δὲ αὐτοῦς ἔφη παρὰ τῷ Πυθόδωρῳ ἐκτὸς τοίχους ἐν Κερραμεικῷ. οἱ δὲ καὶ ἀμειβεσθαι τὸν τε Σωκράτη καὶ ἄλλους πᾶσι μετ' αὐτοῦ πολλοὺς κτλ. Sophist. p. 217, C : Παρμενίδη γρωμένῃ καὶ διεξιόντι λόγους παγκάλους παρεγενόμενῃ ἐγὼ νέος ἂν, ἐκείνου μάλ' αὖτὸς τότε ὄντος πρεσβύτου. Theæt. p. 183, E : Συμπροσέμμετα γάρδῃ τῷ ἄνδρι πάνυ νέος πάνυ πρεσβύτη.

(3) Diogenes Laertius lib. II, 44 : Ἐγεννήθη δὲ [ὁ Σωκράτης], καθά φησιν Ἀπολλόδωρος ἐν τοῖς Χρονικοῖς, ἐπὶ Ἀφεψίωτος ἐν τῷ τετάρτῳ ἔτει τῆς ἑβδομηκοστῆς ἑβδόμης Ὀλυμπιάδος, Θαρρηλιῶνος ἕκτη.

(4) Diogenes Laertius lib. IX, 23 : Ἦκμαζε δὲ κατὰ τὴν ἐνάτην καὶ ἐξηκοστὴν Ὀλυμπιάδα.

(5) Athenæus lib. IX, 15 p. 505 F : Παρμενίδη καὶ ἔλθειν εἰς λόγους τὸν τοῦ Πλάτωνος Σωκράτην, μόλις ἢ ἡλικία συχωρεῖ, οὐχ ὡς καὶ τοιοῦτους εἰπὴν ἢ ἀκοῦσαι λόγους. Cf. Macrobius Saturn. lib. I cap. 1.

(6) Diogenes Laertius IX, 29 : Ἦκμαζε δὲ οὗτος [ὁ Ζήνων] κατὰ τὴν ἐνάτην καὶ ἑβδομηκοστὴν Ὀλυμπιάδα.

(7) Diogenes Laertius lib. IX, 21 : Ξενοφάνους δὲ δῆκουσε Παρμενίδης. . . τοῦτον Θεοφραστος ἐν τῇ ἐπιτομῇ Ἀναξιμάνδρου φησὶν ἀκοῦσαι.

(8) Diogenes Laertius lib. II, 2 : . . . Ἀπολλόδωρος ὁ Ἀθηναῖος, δε φησὶν αὐτὸν [τὸν Ἀναξιμάνδρον] ἐν τοῖς Χρονικοῖς τῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς πεντηκοστῆς ὀγδόης Ὀλυμπιάδος· ἐτῶν εἶναι ἐξήκοντα τεσσαρῶν, καὶ μετ' ὀλίγον τελευτήσαι.

(9) Diogenes Laertius lib. II, 3 : Ἀναξιμένης Εὐφροστράτου

Namque Anaximenes, cui nihil cum Eleaticorum ratione commune est, Anaximandri auditor fuisse creditus, aut prior Parmenide aut æqualis ei fuit, inferior certe ætate non fuit. Eusebii (10), Syncelli (11) aliorumque errores redarguere supervacaneum iudicamus. Platonem igitur secuti statui-mus tempus quo floruit Parmenides fere intra Olymp. 70-80 esse ponendum. Ad hoc temporis spatium eos quoque referri oportet qui cum Parmenide a veteribus tanquam huic ætati sup-pares conjungi solent. Tales fuerunt Xenophanes, Eleaticorum parens, circa Olymp. 60 clarus, Heraclitus, Parmenidi prope æqualis, Olympiade 69 illustris, Zeno ejus discipulus, æqualis fere Ana-xagoræ, Olympiade 79 summo flore conspicuus.

De Parmenidis vita et studiis pauca sunt ab antiquis prodita, e quibus tamen conjici licet, qualis quantusque fuerit vir, quo ingenio præditus, qui-bus litteris institutus, quomodo denique paulatim ad summum in philosophia pervenerit. Natus Velie audivit Xenophanem (12) grandævum adolescens, cujus placitis perceptis procul dubio fundamenta jecit doctrinæ, quam deinceps excoluit et professus est. Fuit ei etiam cum Pythagoreis quibusdam, eruditionis et scientiæ fama florentibus, consue-tudo (13), e quibus duo memorantur, quos studiorum duces et moderatores habuerit, Aminias et Diocætus. Horum ille adolescentem ab aliarum rerum cura ad litteras atque ad otium et tran-quillitatem traduxit, hic pauper sed morum probitate nobilitatus adeo ei carus fuit, ut mortuo sacellum dedicaverit, ut ait Sotion apud Diogenem. Parmenidem ejusque discipulum Zenonem Pythagoreos (14) multi nominarunt sive propter Pythagoreorum conversationem et familiaritatem, quæ tamen nullam disciplinæ similitudinem peperit, sive propter illorum famam et claritatem

quæ diu tanta fuit, ut nemo fere esset sapientia studio nobilis, quin huic scholæ adnumeraretur. Pythagorica vero institutio magis ad ingenium ejus philosophiæ initiis imbuendum, quam ad per-ficiendam ejus doctrinam valuisse videtur.

Cebes (15) quidem Πυθαγόρειον καὶ Παρμενίδειον βίον prædicat, non certum quoddam vivendi genus, sed vitam e philosophiæ decretis cum dignitate et modestia actam intelligens. Similiter Plato Theæt. p. 183, E: Παρμενίδης δὲ μοι φαίνεται τὸ τοῦ Ὀμήρου αἰδοῦός τε ἅμα δαινός τε..... καὶ μοι ἐφάνη βᾶθος τι ἔχειν παντάπασι γενναῖον, et Sophist. p. 237, A: Παρμενίδης δὲ ὁ μέγας. Huc etiam spectat Timo Philius apud Diogenem Laertium IX, 23 exaggerans

Παρμενίδου τε βίην μεγαλόφρονα τὴν πολύδοξον.

In philosophia Parmenides quamvis Xenophanis exemplo naturæ verique interpretem se esse stude-ret, sua tamen ratione verum scrutatus est ne-que magistri placitis contentus fuit (16). Littera-rum studia ita coluit, ut a reipublicæ administra-tione non vacaret. Leges quas Eleatis scripsit tam bonæ fuerunt, ut magistratus quotannis cives ad-gerent jurejurando, se Parmenidis leges observa-turos (17). Habitasse quidem videtur Eleæ, sed nonnunquam in exteris regiones excurrisset. Certe Athenas eum aliquando venisse atque in erudito-rum hominum consessu de rebus arduis disputasse locuples auctor Plato, ut vidimus, testificatur. Quare non mirum tantam fuisse ejus gloriam et disciplinæ auctoritatem, ut Eleaticorum princeps ab omnibus haberetur. Multi illa ætate viri inge-nio et eruditione præstantes fuerunt qui nascentis adhuc philosophiæ semina per Ioniam atque uni-versam Græciam spargentes ad rerum divinarum humanarumque intelligentiam omnes cogitationes

Μιλῆσιος, ἤκουσαν Ἀναξιμάνδρου· ἔνιοι δὲ καὶ Παρμενίδου φασὶν ἀκούσαι αὐτόν.

(10) Eusebii Canon. chron. ad Olymp. (80 : 4) π' δ' Ἐμπεδοκλῆς καὶ Παρμενίδης φιλόσοφοι φυσικοὶ ἐγνωρίζοντο. Ζήνων καὶ Ἡράκλειτος ὁ σοκρατικός ἤμαζον.

(11) Syncellus Chronogr. p. 253, D, manifesto errore Empedoclem, Parmenidem, Zenonem, Heraclitum et Democritum regnante Artaxerxe qui Longimanus nominatur, intra Olympiades 82-81 floruisse et circa idem tempus natum esse Socratem ait.

(12) Aristoteles Metaph. I, 5 : Ὁ γὰρ Παρμενίδης τούτου (τοῦ Ξενοφάνους) λέγεται μαθητής. Alexander Aphrodisiensis in Aristotelis Metaph. p. 24 ed. Bonitz. : Περὶ Παρμενίδου καὶ τῆς δόξης αὐτοῦ καὶ Θεόφραστος ἐν τῷ πρώτῳ Περὶ τῶν Φυσικῶν οὕτως λέγει· τούτῳ δὲ ἐπιγενόμενος Παρμενίδης Πύρρῳτος ὁ Ἐλεάτης (λέγει δὲ καὶ Ξενοφάνη) ἐπ' ἀμοστέρας ἦλθε τὰς ὁδοὺς. Diogenes Laertius lib. IX, 21 : Ξενοφάνους δὲ δῆκουσε Παρμενίδης. Cf. Plutarchus apud Eusebium Præp. Ev. I p. 23, C; Eusebii ibid. X p. 504, D; XIV p. 758, A; Simplicius Phys. f. 2, a; Suidas v. Παρμενίδης.

(13) Diogenes Laertius lib. IX, 21 : Ἐκωνώνησε δὲ [ὁ Παρμενίδης] καὶ Ἀμεινία καὶ Διοχαίτη τῷ Πυθαγορικῷ (ὡς ἐφη Σωτῆριον) ἀνδρὶ πέντη μὲν, καλῶ δὲ καὶ ἀγαθῷ, φῶ καὶ μάλλον ἠκολούθησε, καὶ ἀποθανόντος ἠρώων ἰδρύσατο.

(14) Callimachus apud Proclum in Parm. T. IV p. 5 : Ἐλεάται δ' ἄμφορ, καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ Πυθαγορικοῦ διδασκαλείου μεταλαβόντα. Iamblichus Vit. Pyth. s. 166, 267. Anonymus scriptor Vit. Pyth. s. 8 ed. Kuster. Strabo lib. VI init : Οἱ δὲ νῦν Ἐλεῶν ὀνομάζουσιν, ἐξ ἧς Παρμενίδης καὶ Ζήνων ἐγένοντο, ἀνδρες Πυθαγόρειοι.

(15) Cebes Tab. pr. : Ἀνὴρ ἐμψρων καὶ δαινὸς περὶ σοφίαν, λόγῳ δὲ καὶ ἔργῳ Πυθαγόρειόν τινα καὶ Παρμενίδειον ἐξηλώκως βίον.

(16) Plutarchus apud Eusebium Præp. Ev. I p. 23. C : Παρμενίδης δ' ὁ Ἐλεάτης, ἑταῖρος Ξενοφάνους, ἅμα μὲν καὶ τῶν τούτου δοξῶν ἀντεποιήσατο, ἅμα δὲ καὶ τὴν ἐναντίαν ἐνεχειρήσατο στάσιν. Diogenes Laert. l. c. : Ὅμως δ' οὖν ἀκούσας καὶ Ξενοφάνους, οὐκ ἠκολούθησεν αὐτῷ.

(17) Speusippus ap. Diog. Laert. IX, 23; Plutarchi. adv. Colot. p. 1126; Strabo l. c.

suas atque omnia studia contulerunt, Heraclitus, Anaxagoras, Leucippus, Empedocles, alii. Horum nonnullis familiariter usus esse videtur Parmenides, ut Empedocle (18) et Leucippo (19), qui ejus vel audiores vel æmuli fuisse memorantur. Præcipui vero sodales ejus et discipuli nominantur Zeno et Melissus (20), uterque disciplinæ communione et societate cum magistro, ille etiam amicitia et familiaritatis usu conjunctus. Quæ res eo valuit, quod a Platone narratum supra diximus, ut ei in deliciis atque in amoribus fuisse putaretur (21).

Parmenides philosophiam suam tam scriptis quam sermonibus exposuit. In sermonibus interrogando verum reperire idque a falso discernere conabatur. Quo in genere disputationum ejus pulchritudinem Socrates apud Platonem (22) admiratus est. Fuit hæc *dialectica* ratio, quæ a colloquendo et disceptando nomen invenit et Eleaticorum propria est habita ut mathematica Pythagoreorum, etymologia Heracliticorum (23). Dialecticæ inventorem Aristoteles Zenonem fert; Parmenidem tamen non ignorasse eam artem Sextus Empiricus (24) adnotat. Quocum consentit Plato, (25) a quo ambo ελεγκτικοί et περι τὰς ἐρίδας ἐσπουδαχότες merito vocantur. Cæterum Xenophanes parens videtur fuisse ejus artis quam Parmenides idoneis nutrimentis aluit, Zeno corroboravit atque in aciem et pugnas eduxit. In dialecticorum conclusiunculis ornata laudibus est argumentatio Ἀγλλιῆς appellata et altera δεχοτομία dicta, quarum illam Phavorinus, hanc Porphyrius Parmenidi ascripserunt (26); utramque tamen Zenoni tribuendam esse Aristotelis et Simplicii auctoritate notum testatumque est.

De philosophia versibus scripsit Parmenides, Xenophanem, Hesiodum et alios imitatus, qui in didactico genere elaborarunt ac de rerum natura,

deorum generatione ac similibus argumentis carmine vaticinati sunt (27). Erat tum prosæ orationis scriptio nondum magnopere frequens, ita ut difficillimæ philosophorum quæstiones poeticæ dictionis ornatu non commendari, sed explicari tantum posse viderentur.

Ipsa vero dialecticæ infantia non modo pulchris verborum luminibus tegebatur, sed etiam imaginum majestate interdum exulta consummata artis speciem præbebat. Sed Parmenidem exceptis numeris caruisse propemodum omni orationis venustate et poetico spiritu recte plures veterum animadverterunt. Quapropter Proclus (28) sic de eo judicat: Ὁ Παρμενίδης ἐν τῇ ποιήσει, καίτοι δι' αὐτὸ δῆπου τὸ ποιητικὸν εἶδος χρῆσθαι μεταφοραῖς ὀνομάτων καὶ σχήμασι καὶ τρόποις ὀρεΐλων, ὅμως τὸ ἀκαλλώπιστον καὶ ἰσχνὸν καὶ καθαρὸν εἶδος τῆς ἀπαγγελίας ἠσπάσατο... ὥστε μᾶλλον περὶ εἶναι δοκεῖν ἢ ποιητικὸν λόγον. Cicero Acad. Qu. IV, 23 Parmenidem sapientiæ præcepta minus bonis versibus tradidisse ait. Quo nomine a Plutarcho (29) etiam vituperatus est, qui eum haud secus atque Empedoclem poesin tanquam vehiculum quo pedestrem incessum vitaret usurpasse putavit. Verum hæc ipsa res argumento est Parmenidem magis ætatis morem secutum quam furore divino incensum fuisse versus, neque delectare lectores carminum dulcedine quam docere decretorum gravitate voluisse. Sunt tamen loci quibus philosophus relicto vulgari dicendi genere rerum quas informat sublimitate ductus et ingenii æstu abreptus tum assurgit, tum incitator fertur verborumque tam granditate quam elatione omnium animos et capit et permulcet. Hujusmodi est mirabile illud quod Sextus Empiricus servavit carminis proœmium, in quo ea apparet dictionis animique amplitudo et exaggeratio, ut Parmenidem non prorsus dictionis venæ exsortem fuisse constet.

(18) Diogenes Laertius VIII, 55, 56: Ὁ δὲ Θεόφραστος Παρμενίδου φησὶ ζῆλωτὴν αὐτὸν (τὸν Ἐμπεδοκλήα) γενέσθαι καὶ μιμητὴν ἐν τοῖς ποιήμασι... Ἀλλιδάμας δὲ ἐν τῷ φυσικῷ φησὶ κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους Ζήνωνα καὶ Ἐμπεδοκλήα ἐκύβησα Παρμενίδου. Cf. Suidas v. Παρμενίδης.

(19) Cf. Simplicius in Aristotelis Phys. f. 7, a.

(20) Diogenes Laertius IX, 24: Ὁδοῦς [δὲ Μέλισσος] ἤκουσε Παρμενίδου.

(21) Plato Parmen. 127, B; Diogenes lib. IX, 25. Reprehenditur Plato idcirco ab Athenæo lib. XI p. 505, F, his verbis: Τὸ δὲ πάντων σχετικώτατον καὶ τὸ εἰπεῖν, οὐδεμιᾶς κατεπευγούσης χρείας, ἐστὶ παιδικὰ γεγονότι τοῦ Παρμενίδου Ζήνων δὲ πολιτὴς αὐτοῦ. Aliter accepit Proclus in Parmenidem T. IV pag. 88 sic interpretans: Παιδικὰ τοῦ Παρμενίδου γέγοναν ὁ Ζήνων, ὅσῳν ἐστὶ πρὸς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν θεὸν ἀμφοτέρους ἢ ἔνοδος ἦν.

(22) Plato Sophist. p. 217. C.

(23) Proclus in Parmen. T. IV, p. 12: Τὴν διαλεκτικὴν

... εἰραρετὸν οὖσαν τοῦ Ἐλεατικοῦ διδασκαλείου, καθάπερ ἄλλο τι τοῦ Πυθαγορείου λόγουσιν, ὡς τὴν διὰ τῶν μαθημάτων ἀγωγὴν, ... καὶ ἄλλο τοῦ Ἡρακλειτείου, τὴν διὰ τῶν ὀνομάτων ἐπὶ τὴν τῶν ὄντων γνώσιν ὀδόν.

(24) Sextus Empiricus adv. Math. VII, 5.

(25) Plato Sophist. init.

(26) Phavorinus apud Laertium IX, 23, ubi vid. Menag.; Porphyrius apud Simplicium in Phys. f. 30.

(27) Plutarchus de Pyth. Orac. p. 402; Diog. Laert. IX, 22; Suidas v. Παρμ.

(28) Proclus in Parm. T. IV, p. 62.

(29) Plutarchus de Aud. poet. p. 16, C: Τὰ δὲ Ἐμπεδοκλείους ἐπη καὶ Παρμενίδου, καὶ Θηριακὰ Νικάνδρου καὶ Γνωμολογία Θεόφρονος λόγοι εἰσι κεκρημένοι παρὰ ποιητικῆς ὥσπερ τὸν ὄγκον καὶ τὸ μέτρον, ἵνα τὸ παζὸν διαρῶσιν. Id. de auditione pag. 44: Μάμψαιτο δ' ἄν τις Ἀρχιλόχου μὲν τὴν ὑπόθεσιν, Παρμενίδου δὲ τὴν στιχοποιίαν, Φωκυλλίδου δὲ τὴν εὐτέλειαν, Εὐριπίδου δὲ τὴν λαλίαν, Σοφοκλέους δὲ τὴν ἀνωμαλίαν.

Fuerunt qui pedestri quoque sermone eum scripta quædam vulgasse opinarentur. Nam Suidas hæc de eo refert : Ἐγραψε δὲ... καὶ ἄλλα τινὰ καταλογάδην, ὧν μέμνεται Πλάτων (30). Qui error haud scio an ortus sit e Platonis loco in Sophista (31), ubi ille Parmenidis placita proponens dicit : Τοῦτο ἀπεμαρτύρατο, πεζῇ τε ᾧδε ἐκάστοτε λέγων καὶ μετὰ μέτρων. At Plato videtur πεζῇ ad pedestrem versusum incessum, μετὰ μέτρων ad orationem numeris vincitiam rettulisse. Fertur etiam fragmentum soluta oratione compositum quod Simplicius versibus interjectum, tanquam ipsius Parmenidis, se reperisse testatur. Sed illud *tanquam* a Simplicio additum probat dubitasse eum de loci istius auctore. Vide quæ dixi ad primum fragmentorum incertorum. Præterea unum modo Parmenidis librum sive unum poema existisse a multis testibus proditum est (32).

Carmen de natura (Περὶ φύσεως) inscripsit (33), non tam rerum ortarum multitudinem et varietatem hac appellatione designandam ratus, (licet eam quoque attigerit), quam naturam æternam atque ab omni concretionem liberam intuitus, quam entis nomine vocavit (34). Duplex autem poematis argumentum est, de veritate ac de opinionibus seu visis, unde antiqui in duas partes diviserunt et proprio utramque nomine appellarunt, alteram τὰ πρὸς ἀλήθειαν sive περὶ τοῦ νοητοῦ, alteram τὰ πρὸς δόξαν sive περὶ τοῦ αἰσθητοῦ inscribentes (35). Falso autem nonnulli horum titulorum et argumenti diversitate decepti putarunt Parmenidem duos scripsisse libros inter se dissimiles (36).

Verum uno eodemque libro philosophum utramque poematis partem complexum esse ex eius reliquiis patet. Earum partium prior de ente et veritate, posteriore de rebus fluxis sive de mundi ortu et natura agit, unde a Plutarcho Κοσμογονία vocatur (37). In eadem parte de diis quoque videtur disputasse poetarumque de divina progenie fabulas et commenta narrasse atque explicuisse, ita ut deorum vim ac numen non tolleret, sed ad physicas rationes revocaret (38).

Parmenidis ratio ac disciplina quam nobilis atque illustris apud antiquos fuerit, multa exstant documenta. Etenim hujus dicendi genus imitatus est Empedocles (39), hujus dogmata Zeno magna disputandi subtilitate contra adversarios defendit (40); hunc porro cum Zenone ut sua ætate claros memoravit Democritus (41), hunc etiam cum cæteris Eleaticis frequenter disputationum suarum materiam sophistæ sumserunt; hunc denique Megarici admirati sunt, quorum princeps Euclides Parmenidis dialecticam cum morali Socratis disciplina copulare instituit (42). Imprimis vero Parmenidis philosophiam illustravit Plato præclaro illo dialogo quo ejus laudem ab hominum oblivione vindicavit. Quid? quod cum reliqui omnes philosophi, tum Neoplatonici hunc dialogum lectitarunt, quamquam eorum culpa accidit, ut Platonica cum Parmenideis permiscerentur. Accurate Parmenidis scita exploravit ac sæpe cum aliorum decretis contendit Aristoteles, quem tamen peculiari commentatione illius doctrinam refutasse falso nonnulli dixerunt (43).

(30) In eadem sententiam Eudocia p. 149 ed. Villos.

(31) Plato Sophist. p. 237, A.

(32) Diogenes Laertius Proem. 16 : Καὶ οἱ μὲν αὐτῶν [τῶν φιλοσόφων] κατέλιπον ὑπομνήματα, οἱ δ' ὅλων οὐ συνέγραψαν. . . . οἱ δὲ ἀνὰ ἓν συγγράψαντες Μελισσος, Παρμενίδης, Ἀναξαγόρας, πολλὰ δὲ Ζήνων, πλείω Ξενοφάνης κτλ. Plato Parmen. p. 128, A, C : Σὺ μὲν γὰρ ἐν τοῖς ποιήμασιν ἐν φῆσι εἶναι τὸ πᾶν, similiter ac Theophrastus apud Laertium VIII, 55 : Καὶ γὰρ ἐκεῖνον [τὸν Παρμενίδην] ἐν ἑπτασὶ τὸν περὶ φύσεως λόγον ἐξεργασίην. Clemens Alexandrinus Strom. V. p. 552, C : Παρμενίδης ἐν τῷ αὐτοῦ ποιήματι. Simplicius Phys. f. 31, a : Διὰ τὴν σπάνιον τοῦ Παρμενιδείου συγγράμματος. Cæterum ποιήματα et ἔπη apud Platonem et Theophrastum de uno carmine accipiuntur.

(33) Theophrastus apud Laertium VIII, 55; Sextus Empiricus adv. Math. VII, 111. Sed Porphyrius Antr. nymph. C. 22 φυσικὸν vocat; Suidas et Eudocia p. 361 φυσιολογίαν eodem sensu.

(34) Similiter Melissi liber de natura sive ente (περὶ φύσιος ἢ περὶ ἔντος) inscriptus erat teste Simplicio de Cælo III, f. 138, a.

(35) Proclus in Parm. T. V, p. 310 sq. : Καὶ αὐτὸς Παρμενίδης τὰ μὲν πρὸς ἀλήθειαν ἔγραψε, τὰ δὲ πρὸς δόξαν. Jo. Philoponus Phys. I. lit. A, p. 9; lit. C, p. 11 ed. Trincav. Simplicius Phys. I. f. 7, b.

(36) Sic recentiores. Jo. Camotius in Theophrasti Met.

f. 44, b : Παρμενίδης γράφας δύο βιβλία, ἓν κατὰ τὴν κοινὴν δόξαν, ἕτερον δὲ κατὰ τὴν ἀλήθειαν. Cf. Bessarion adv. Calumn. Platon. II, 11. f. 31, b. Lescaloperius ad Cic. de Nat. deor. I p. 45.

(37) Plutarch. Amator. p. 756, F.

(38) Plato Symp. p. 195, C : Τὰ δὲ παλαιὰ πράγματα περὶ θεῶν, ἃ Ἡσιόδος καὶ Παρμενίδης λέγουσιν. Macrobius in Somn. Scip. I cap. 2 extr. : « Pythagoras ipse atque Empedocles, Parmenides quoque et Heraclitus de Diis fabulati sunt. » Menander de Encom. I, c. V p. 39, ὕμνους φυσιολογικῶς εἰ τριβuit, addens : Χρῶνται δὲ τοιοῦτον τρόπον Παρμενίδης τε καὶ Ἐμπεδοκλῆς ἀκριβῶς· κέχρηται δὲ καὶ ὁ Πλάτων ἐν τῷ Φαῖδρῳ. . . Παρμενίδης μὲν οὖν καὶ Ἐμπεδοκλῆς ἐξηγουῦνται, Πλάτων δ' ἐν βραχυτάτοις ἀνυμνεῖ. . . καὶ οἱ ποιηταί, ὧν ἐπιμνήσθημεν, πραγματείας διας καθέθεντο.

(39) Diogenes lib. VIII, 55.

(40) Plato Parm. p. 128, C.

(41) Diog. Laert. IX, 42.

(42) Id. II, 106-107. Cf. Cic. Ac. IV, 42.

(43) Jo. Philoponus Phys. Lit. B. pag. 9 : Φασὶ δὲ γεγράφθαι αὐτῷ ἰδίᾳ βιβλίον πρὸς τὴν Παρμενιδίου δόξαν, ὃ νῦν αἰνιτταται διὰ τοῦ εἰπεῖν, καὶ εἰ τινες ἄλλοι ἕτεροι (leg. ἰδιοὶ) non intellecto Aristotelis loco in Phys., I, 3 pag. 255. E. : Καὶ πρὸς Παρμενίδην δὲ ὁ αὐτὸς τρόπος τῶν λόγων, καὶ εἰ τινες ἄλλοι ἰδιοὶ εἰσιν.

Xenocratis liber singularis citatur (44) Περὶ τῶν Παρμενίδου α'. Theophrastus quoque et Eudemus Rhodius multam operam in cognoscenda Parmenidis ratione posuisse reperiuntur. Horum igitur virorum studiis qui haud raro Parmenidis effata laudant versusque proferunt factum est ut postea quoque tanti philosophi fama vigeret. Nam et Cicero (45) ejus versuum mentionem facit, et Plutarchum (46) ejus poema legendo contrivisse apparet. Idem dicendum de Sexto Empirico, Galeno, Clemente Alexandrino, Caelio Aureliano, qui satis multos ejus versiculos attulerunt. Jam etsi inferior ætas superiorum philosophorum scripta neglexit, adeo ut Platonici et Aristotelei plerique in iudicandis ejus placitis non ipsum fontem adiisse, sed

rivulos consecrati videantur (47); Proclus tamen quinto post Chr. n. sæculo in interpretando Parmenide carmen ejus insperit dictaque aliquot diligenter excerpit. Sed præcipua cura Simplicius (48) in excerpendis explicandisque Eleatici philosophi versibus versatus est, cui uni plus debet Parmenides quam cæteris omnibus. Sunt autem carminis reliquæ primarius fons e quo Parmenidis philosophia hauriri et explanari debeat. Quapropter omnia de ejus decretis disputatione lectores ad ea quæ ad ipsum carmen a nobis adnotata sunt relegamus. In recensendo vertendoque Parmenide idem mihi proposui quod in Xenophanis memoria renovanda. Qua de re dictum est in præfatione ad Xenophanem.

(44) A Diogene Laertio IV, 13.

(45) Cicero Acad. Quest. IV, 23.

(46) Plutarchus adv. Colot. p. 1114.

(47) Porphyrius de antr. Nymph. c. 22 tangens Parmenidis vs. 11 (vid. adnot.) hæc ait: Τῶν δύο πυλῶν τούτων μνησθῆναι καὶ Παρμενίδην ἐν τῷ φυσικῷ φασί. Unde patet eam Parmenidis poema non vidisse. Quare Simplicius in Arist. Phys. I, f. 25, a, sic de eo scribit: Πορφύριος δὲ... τὰ μὲν ἐκ τῶν Παρμενιδείων ἐπῶν, ὡς οἶμαι, τὰ δὲ ἐκ τῶν

Ἀριστοτέλους καὶ ὧν ἂν τις πιθανῶς ἐκθέσθαι τὴν Παρμενίδου δόξαν βουλόμενος εἰποι, γράφει ταῦτα.

(48) Simplicius Phys. f. 9, a, de Parmenide loquens, Ταῦτα μὲν, inquit, διὰ τὴν πολλὴν ἀγνοίαν νῦν τῶν παλαιῶν συγγραμμάτων μηχανεῖν ἀναγκάζομαι. Ibid. f. 31, a: Ἠδέως ἂν τὰ περὶ τοῦ ἐνός ὄντος ἐπιτῶν Παρμενίδου τοῖσδε τοῖς ὑπομνήμασι παραγράψαιμι, διὰ τε τὴν πίστιν τῶν ὑπ' ἐμοῦ λεγομένων καὶ διὰ τὴν σπάνιν τοῦ Παρμενιδείου συγγράμματος.

ΠΑΡΜΕΝΙΔΟΥ ΕΠΕΩΝ ΛΕΙΨΑΝΑ.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

Ἴπποι ταί με φέρουσιν, ὅσον τ' ἐπὶ θυμὸς ἱκάνοι,
πέμπον, ἐπεὶ μ' ἐς δδὸν βῆσαν πολύφρημον ἀγούσαι
Δαίμονος ἢ κατὰ πάντ' αὐτὴ φέροι εἰδότα φῶτα·
τῇ φερόμην, τῇ γάρ με πολύφραστοι φέρον Ἴπποι
ἔσθρα τιταίνουσαι· κοῦραι δ' ὀδὸν ἠγεμόνευον

V. 1. Parmenidei carminis exordium a Sexto Empirico servatum est qui adv. Math. VII, 111 pag. 213 ed. Bekker. triginta primos versus inde a voce Ἴπποι usque ad verba πίστις ἀληθῆς allegat, quibus uno tenore versus 53-58 (ἀλλὰ σὺ τῆσδ'—λείπεται) subjungit, omissis reliquis quos aliunde petivimus. Ea est hujus exordii non modo suavitas ac venustas, sed etiam gravitas et majestas, ut haud facile inter ea quæ ætatem tulerunt poetarum græcorum opera reperias carmen, quod cum hujus proœmii præstantia possit componi. Fingit poeta primum se sublime elatum ad sapientiæ sacrarium in æthere situm Solis filiabus comitantibus atque iter monstrantibus curru evehi, deinde in perpetuæ lucis via progressum atque ad deæ templum delatum ex ejus ore et æternæ veritatis præcepta et de falsis mortalium opinionibus monita accipere. Initio Ἴπποι idem sonat quod ἔσθρα καὶ Ἴπποι. Sextus Empiricus doctius quam verius Ἴππους interpretatur τὰς ἀλόγους τῆς ψυχῆς ὁρμάς τε καὶ ὀρέξεις. Quæ sequuntur in hunc ordinem redigenda: πέμπον με ἐφ' ὅσον θυμὸς ἱκάνοι, quamquam concedimus non minus recte jungi ἐπὶ cum ὅσον quam cum ἱκάνοι.

V. 2. ἐπεὶ μ' ἐς δδὸν) Karstenius ἐπὶ vertendum censuit *siquidem*, priores tres versus primam sententiam esse suspicatus. Eandem rationem tueri videtur Bekkerus puncto post εἰδότα φῶτα posito. At quum longe concinnior sit enuntiatio, si priores septem versus primam periodum esse velis, hanc alteram quoque rationem Karstenius, licet dubitanter, probavit. Ait enim tum locum in hunc modum sibi emendandum videri:

Ἴπποι, ταί με φέρουσιν, ὅσον τ' ἐπὶ θυμὸς ἱκάνη
πέμπουσ', ἐπεὶ μ' ἐς δδὸν βῆσαν
τῇ φερόμην κ. τ. λ.

Sed hæc emendatio neque necessaria est, et metro repugnat. Equidem nihil mutandum existimo, præsertim quum nesciamus, sitne integrum hoc

PARMENIDIS CARMINUM RELIQUIÆ.

PROŒMIUM.

Equi quibus vehor, et qui quo animi impetus ferretur, me deduxerunt, postquam in celeberram me vexerunt viam Deam quæ ipsa per omnia ducit doctum virum, hac ferebar, namque hac me sollertes portabant equi currum agentes; nymphæ autem itineris erant duces

initium an quædam desiderentur. Pro βῆσαν mendose libri nonnulli ζῆσαν, Stephanus in Poes. phil. p. 41 γ' ἦσαν. Denique ὀδὸν πολύφρημον poeta appellat viam, quæ ad sapientiam ducit.

V. 3. Δαίμονος) De sapientiæ et cognitionis dea quadam hic agi, cujus nomen reticetur, planum esse arbitrator. Sextus τὸν φιλόσοφον λόγον sive φιλοσοφίαν esse statuit, Proclus in Parm. T. IV p. 34 ed. Cousin. νόμφην ὑψιπέλλην vocat. — ἢ κατὰ πάντ' αὐτὴ φέροι) In codd. legitur vel ἢ πάντα φέροι τῇ vel ἢ κατὰ πάντ' αὐτὴ φέροι, atque ita edidit Stephanus in Poesi phil. Bekkerus vulgavit ἢ κατὰ πάντα τῇ φέροι. Sed quum hujusmodi scriptura tolerari nequeat, Bæckhius legendum esse conjecit πᾶν πάντῃ φέροι, Brandisius πάντα σαφῆ φέροι, Meinekius πάντ' ἀσινῆ φ., Karstenius πάντ' ἀδαῆ, alii πάντ' αἰδῆ, Hermannus denique ἢ καὶ πάντ' αὐτὴ φέροι hoc sensu: *quæ eadem quemvis sapientem virum ducit*. Ego una littera inserta scribo ἢ κατὰ πάντ' αὐτὴ φέροι. Nam Hermannianæ explicationi, qua πάντ' pro singulari accipitur, imprimis obstat Sexti auctoritas, qui κατὰ πάντα φέροι recte interpretatur ἐπὶ τὴν ἀπάντων δηγεῖ γνῶσιν. Quod reliquum est, εἰδότα φῶτα nominat virum qui quamvis supra vulgus sapiat, tamen nondum perfecta eruditione repletus sit.

V. 4. πολύφραστοι Ἴπποι) Hoc nomine *sollertes* potius quam *multum celebratos et generosos* equos Parmenides vocasse censendus est. Ambiguus enim vocis intellectus non solum propter duplicem verbi φράζειν potestatem, sed etiam propter vim tam activam quam passivam adjectivorum verbalium, qua in hoc ipso verbo fit, ut θεόφραστος non magis designet eum qui a deo dictus est quam qui deorum more loquitur vel divina præditus eloquentia est. Quocirca πολύφραστος cum Karstenio idem hic valere puto quod πολυφραδής. Etenim equorum sollertia in eo cernitur quod poetam in veritatis viam deducunt.

V. 5. κοῦραι δ' ὀδὸν ἠγεμόνευον) Exigua hic a

Ἡλιάδες κούραι, προλιπούσαι δώματα νυκτός,
 εἰς φάος, ὡσάμηναι κρατῶν ἀπο χειρῶν καλύπτρας.
 Ἄξων δ' ἐν χοιῆσιν ἴει σύριγγος αὐτῆν
 αἰθόμενος, ὁμοῖς γὰρ ἐπέγειρο δινωτοῖσι
 10 κύλοις ἀμφοτέρωθεν, ὅτε σπερχοῖατο πέμπειν.
 Ἔνθα πύλαι νυκτός τε καὶ ἡματός εἰσι κελεύθων,
 καὶ σφας ὑπέρθρον ἀμφὶς ἔχει καὶ λάϊνος οὐδός,
 αὐταὶ δ' αἰθέρι κέκλεινται μεγάλοισι θυρέτροις·
 τῶν δὲ Δίκη πολύποινος ἔχει κληῖδας ἀμοιβούς.
 15 Ἴην δὲ παρφάμεναι κούραι μαλακοῖσι λόγοισι
 πείσαν ἐπιφραδέως, ὡς σπιν βαλανωτῶν ὄχη
 ἀπτερέως ὡσεὶ πυλέων ἀπο· ταὶ δὲ θυρέτρων

(Heliades nymphæ, noctis domo relicta,) ad lucem, velaminibus a capite remotis. Axis autem in modiolis ciebat fistulæ stridorem fervens, (binis enim agitabatur tornatis rotis utrimque,) quotiescumque [majore impetu] vehere illic est porta noctis et lucis viarum, [festinarent. quam supra hyperthyrum, infra limen lapideum continet; ipsa autem æthere clauditur ingentibus valvis, quarum vindex Justitia tenet reciprocas claves. Hanc igitur nymphæ blandis verbis precate scite induxerunt, ut sibi vectem ferrea glande munitum confestim amoveret a foribus; illæ aperto ostio

nobis cum Karstenio versuum transpositio facta est. Etenim vulgo post hunc versum ponuntur verss. 8-10 : ἄξων δ' ἐν χοιῆς—πέμπειν, tum ii quibus sextum et septimum locum dedimus : Ἡλιάδες—καλύπτρας. — Verba δώματα νυκτός nihil significant nisi νύκτα; quippe e nocte in lucem Solis filia tendunt. Præstat autem εἰς φάος referre ad ὁδὸν ἡγεμόνευον quam ad προλιπούσαι.

V. 7. ὡσάμηναι κρατῶν ἀπο Codd. κρατερῶν, alii κρατερῶν. Heinrichus legit jussit κροτάφων, Karstenius κρατῶν. Imagini inchoatæ valde conveniens est hujus versus sententia. Flammea rejiciunt puellæ, utpote e tenebris in lucem emersuræ.

V. 8. ἄξων δ' ἐν χοιῆσιν ἴει) Hic versus in libris ita mutilatus est : ἄξων δ' ἐν χοιῆσιν σύριγγος αὐτῆν. Karstenius recte addidit ἴει; cæterorum conjecturas omittimus.

V. 10. σπερχοῖατο magis consentaneum est ad equos quam ad Heliades referre.

V. 11. Ἔνθα πύλαι νυκτός) Hunc versum attingit Porphyrius de Antr. Nymph. c. 22. Aditum ad deæ fanum ita describit Parmenides, ut cœli plagam esse dicat in qua sitæ sint lucis et noctis viæ. Hunc locum non vulgo patentem, sed valvis septum esse ait, quas custodiat Justitia. Per has valvas aditus est ad ædem. Sunt autem lucis et noctis viæ nihil nisi veritatis et falsarum opinionum rationes, quas dea Parmenidi traditura est. De reliquo πύλαι etsi pluraliter expressum, tamen ut apud Homerum pro una tantum porta accipi oportet.

V. 13. αὐταὶ δ' αἰθέρι κέκλεινται) Intactam reliquerunt Karstenius et Bekkerus membranarum scripturam αἰθέριαι πλήνται, quam ob formæ insolentiam et loci naturam, non defuerunt qui mutato etiam sequenti vel antecedenti vocabulo in πλήντο converti vellent, vel qui aliud verbum in ejus locum substituerent. Itaque Lobeckius ad Buttmani Gramm. Gr. II p. 17 αἰθέρι πεπτάται μεγάλοισι poetam scripsisse suspicatus est, Seidlerus πλήνται in πληταί, Lachmannus in κλησταί

correxit, Bergkiius αἰθέριαι πλήντ' εὐκελάδοισι ponendum esse conjectavit. Mihi Parmenides αἰθέρια κέκλεινται videtur exarasse.

V. 14. Claves dicuntur ἀμοιβοί quod alternis vicibus januam occludunt et recludunt. Cæterum initium carminis, quo Parmenidis poema olim imitatus sum, hic apponere liceat :

Sollertes quibus alta peto pro mentis amore
 In celebri currum postquam posuere jugales
 Tramite, diva potens ubi cunctas edocet artes
 Hos qui magnanimo coelestia pectore quaerunt :
 Portabar grata Heliadum comitante caterva,
 Quæ raptim noctis tenebrosa sede relicta
 Ac velaminibus placida de fronte remotis
 Ostendebat iter diviniæ lucis ad oras.
 Stridebant axes quos ingens robur equorum
 Perpetuo nisu biga fervente movebat.
 Illic conspicitur noctis lucisque viarum
 Porta, super limen pulchrum quam splendet et infra.
 Ætheriis fundata locis occluditur ipsi
 Justitiæ, claves valvarum quæ tenet usque.
 Hanc igitur nymphæ blanda tum voce precate
 Eloquio induxere, sonoræ ut ferrea vincta
 Dejiceret portæ : quæ postquam adaperata recessit,
 Immanem foribus passis reseravit hiatus,
 Æralis magna qui constant arte retrorsum
 Cardinibus versis. Subito rexere puellæ
 Cœlestes manibus spatioso tramite currum.
 Tum dea mortali dextram porrexit et ore
 Terrigenam dulci sic est affata benigne :
 O puer aurigis quibus est æterna juvenia
 Nunc comitate, rotis nostras evecus ad arces,
 Caste puer, salve, neque enim male fida timentem
 Adduxit sors hoc ad iter sublime deorum,
 Sed veri intemeratus amor. Tu cuncta reconde
 Mente tua veri sincera invictaque verba
 Et quæcumque homines errantes somnia credunt.

V. 17. Dubitatum est ab interpretibus, utrum ταί—ἀναπτάμεναι ad πύλας an ad κούρας referri satius esset. Ad πύλας rettulerunt Heinrichus et

χάσμι' ἀχανές ποιήσαν ἀναπτάμεναι, πολυχάλκους
 ἄζοντας ἐν σύριγγιν ἀμοιβαῶν εἰλλεασαι
 20 γόμφοις καὶ περόνησιν ἀρηρότας· ἧ ῥα δι' αὐτῶν
 ἰθὺς ἔχον κοῦρι κατ' ἀμαξίτων ἄρμα καὶ ἵππους.
 Καὶ με θεὰ πρόφρων ὑπεδέξατο, χεῖρα δὲ χειρὶ
 δεξιτερῆν ἔλεν, ὧδε δ' ἔπος φάτο καὶ με προσήυδα·
 ἦ κούρ', ἀθανάτοισι συνάορος ἡνίοχοισιν,
 25 ἵπποις ταῖ σε φέρουσιν ἰκάνων ἡμέτερον δῶ,
 χαῖρ' ἐπεὶ σὺτι σε μοῖρα κακῆ προὔπεμπε νέεσθαι
 τήνδ' ὁδὸν (ἧ γὰρ ἀπ' ἀνθρώπων ἐκτὸς πάτου ἐστίν),
 ἀλλὰ θέμις τε δίκη τε. Χρεὼ δέ σε πάντ' πυθίσθαι,

vastum valvarum hiatum fecerunt, aëratos
 in fistulis cardines retrorsum convertentes
 nexos clavīs et fibulis; qua ratione per eam
 cito rexerunt nymphæ lato tramite currum et equos.
 Ac dea me propitia excepit, dextraque dextram
 prehendit, atque his me verbis affata est :
 O puer, divinis comitate aurigis,
 equis qui te vehunt ad nostram domum adveniens,
 salve, siquidem non mala te fors induxit ad ingrediendam
 hanc viam (nam longe a trita mortalium semita distat),
 sed justitiæ veritatisque amor. Oportet autem omnia te scire,

Karstenius, ad κούρας Füllebornius. Brandisius denique ad pronomem ταῖ intelligit Δίην cum suis et ἀναπτάμεναι in ἀναπταμένως converti vult. Heinrichus interpretatur *portæ fecerunt ingentem januarum hiatum*, cui explicationi Karstenius addit ἀναπτάμεναι convenire cum πύλαι, pro quo proprie dici oportuerit ἀναπταμένων, quoniam non porta revolvatur, sed fores pandantur, esse autem hanc hypallagen, qua verbum passivum accipiat vim medii. Displicet hoc additamentum. Ac primum quidem non requiritur ἀναπταμένων, quum in poetarum sermone tolerabilis sit hujusmodi junctura : *porta patescens valvarum fecit hiatum*. Tum ἀναπτάμεναι non est passivum, sed medium. Quæ quum ita sint, ferenda videretur Heinrichii interpretatio, nisi potior esset Fülleborniana, quam Buttmanus Gramm. Gr. tom. II p. 211 amplectitur. Nam Brandisium hic nihil vidisse, non est quod uberius doceam. E pluribus Græcorum scriptorum locis apparet confudisse veteres interdum verba πετανύναι et πέτεσθαι, cujus rei memorabile est exemplum illud χείρας ἀναπτάς quod Zenodotus Iliad. lib. I, 351 pro χείρας ὀρεγνύς legebat. Atque ut proprie non dicitur græce ἡ θύρα ἀναπέτεται, sed ἀναπετανύνται : ita Zenodoteæ apud Homerum scripturæ memor nemo negabit posse formas quasdam verbi πέτεσθαι eo modo ad πετανύναι transferri, ut transitivam potestatem accipiant. Hujusmodi autem locis quibus illud probabiliter ostendi posset, recte Buttmanus versus Parmenideum quem enarramus adnumerandum putavit. Itaque κούραι ἀναπτάμεναι hic sunt *puellæ quæ aperuerunt*. Quumque altera dilucidandi ratio tolerabilis sit, hac tamen nihil simplicius cogitari posse omnes concedent. Neque vero πέτεσθαι solum ita usurpatur, ut nonnullæ ejus formæ in notionem verbi πετανύναι transeant, sed quasi talione quadam verbum πετανύναι alterius verbi vices gerere, aut ita dici videtur, ut ab illo non longe absit. Testis fortasse Democritus in cuius fragmentis libri de Agricultura pag. 254 nostræ editionis hæc leguntur verba : τοῦ δὲ οἴκου ὁ μελισσῶν ἐγγὺς ἔστω,

καὶ ὅταν ἐκπετάσωσιν (αἱ μέλισσαι) ἀνοιγμέναις ταῖς θυρίσιν, ὑποθυμία κ. τ. λ. Si Cassianus Bassus hic nihil aliud quam formas ionicas in communes mutavit, loco Democriteo id quod volumus demonstratur.

V. 20. In codd. legitur ἧ ῥα, quod Hermannus non injuria in ἧ ῥα mutari jussit.

V. 22. Θεὰ hoc loco eadem vocatur quæ supra δαίμων a poeta dicta erat. Quare mirabilis est Ritteri error qui in Hist. phil. vol. I p. 465 hanc deam quæ advenientem alloquitur non Sapientiam, sed Justitiam esse censet. Etenim attente hos versus legenti patet Justitiam esse templi custodem et jantricem longeque diversam a dea cujus fano præposita sit. Neque dubium quin Parmenides significare voluerit, nisi justitia duce ad veram sapientiam non perveniri.

V. 24. Pro ἀθανάτοισι συνάορος quod in membranis exstat, Brandisius edidit ἀθανάτησι συνήορος, non male, sed præter necessitatem. Brandisii emendationem recepit Bekkerus. Post ἡνίοχοισιν virgulam posui cum Scaligero in libro manuscripto Lugdunobatavo et Simone Karstenio. Contra Fabricius et Bekkerus non distinguentes post hanc vocem ἵπποις etiam ad superiora pertinere censent. Præterea Bekkerus Hermanni conjecturam pro ἵπποις ταῖ rescribentis ἵπποις θ' αἶ verbis Parmenideis inseruit. At hic conjecturis locum non esse arbitramur.

V. 28. Verba ἀλλὰ θέμις τε δίκη τε non ita accipio, quasi deæ commemorentur, id quod hand commode fieri potest, quum in versibus prægressis una Δίη delubri custos nominata sit, sed ut poeta justitiæ veritatisque amorem in causa esse dicat, cur gradus fiat ad philosophiam. Quapropter etiam in translatione latina amoris vocabulum adjeci. Collocatio verborum χρεὼ δέ σε displicuit Meinekio qui Bekkero teste scribi malebat σὲ δὲ χρεὼ, quo modo a Parmenide scriptum esse a verisimilitudine non abhorret. Cæterum quinquæ versus inde a verbis χρεὼ δέ σε usque ad πάντα περῶντα laudat Simplicius de Cælo f. 138, a. ed.

ἡμὲν ἀληθείης εὐπειθέος ἀτρεκέως ἦτορ,
30 ἢ δὲ βροτῶν δόξας, ταῖς οὐκ ἐνὶ πίστις ἀληθῆς.
Ἄλλ' ἔμπης καὶ ταῦτα μαθήσαιο ὡς τὰ δοκοῦντα
χρῆ δοκίμως γῶναι διὰ παντὸς πάντα περῶντα.

Τὰ πρός ἀλήθειαν.

Εἰ δ' ἄγ', ἐγὼν ἐρέω, κόμισαι δὲ σὺ μῦθον ἀκούσας
ἀπερ ἔδοι μοῦναι διζήσιός εἰσι νοῆσαι·
35 ἢ μὲν, ὅπως ἔστιν τε καὶ ὡς οὐκ ἔστι μὴ εἶναι,

et veritatis facile persuadentis mentem sinceram,
et mortalium opiniones, in quibus non est vera fides.
Verumtamen et hoc discas, quomodo in opinione sita
probe te pernoscere oporteat omnia penitus pervestigantem.

De veritate.

Age vero, ego dicam, tu dicta accipito audiens,
quæ solæ sint querendi viæ ad cognoscendum propositæ :
altera, esse ens, non esse non ens,

Ald., quæ præcipua fuit ratio, cur transpositis
versibus 53-58 ἀλλὰ σὺ τῆσδ' ἀφ' ὁδοῦ—λείπεται,
quos Sextus Empiricus primis triginta versibus
parum apte subiungit illos hoc loco interponendos
cum Karstenio putaverimus. Præterea versus 28-30
(χρεῶν δέ σε—ἀληθῆς) citantur a Diogene Laertio
lib. IX, 22, denique versus 29 et 30 afferuntur
a Plutarcho adv. Colot. pag. 1114, vol. X p. 585
ed. Reisk.; Clemente Alexandrino Strom. V p. 576
et Proclo Comm. in Platonis Timæum II p. 105
ed. Cous.

V. 29. Pro ἡμὲν—ἢ δὲ Proclus τὸ μὲν—ἢ δὲ, Cle-
mens ἢ μὲν—ἢ δὲ. In medio versu εὐπειθέος unice
probandum cuius loco Proclus εὐφρηγίος habet,
Simplicius autem in Scholl. Arist. p. 509 ed.
Brand. εὐκύκλος præbet, quod ne græcum quidem
est. Græci enim non εὐκύκλος, sed κύκλος dicunt.
Male etiam apud Aldum idem Simplicius κυκλικῆς
exhibet. Sequens vocabulum apud Plutarchum et
Diogenem est ἀτρεκέως, sed apud Clementem, Pro-
clum et Simplicium ἀτρεκέως, cui respondet Aldina
lectio ἀφοβόν. Diogenis et Plutarchi scripturam
quæ antiquior videtur alteri prætulimus.

V. 30. βροτῶν δόξας ταῖς οὐκ ἐνὶ. Alii δόξαις vel
δόξαι, μοναυκῆ τῆς, Diogenes τῶν οὐκ ἐν, Proclus
ταῖς οὐκ ἐν. Hunc vel alium Parmenidis versum,
quo mortaliam opiniones perstringuntur, respexit
Timon Phliasius apud Diogenem lib. IX, 23 ita
cans :

Παρμενίδου τε βίην μεγαλόφρονα τὴν πολύδοξον,
ὃς ῥ' ἐπὶ φαντασίας ἀπάτης ἀνενείκατο νόσει

i. e. ὃς τὰς νοῆσεις εἰς ἀπατηλὰς φαντασίας ἀνήνεγκε,
qui animi sensuumque notiones ad vanas species
revocavit.

V. 31. ἀλλ' ἔμπης κ. τ. λ.) Versus trigesimus
primus et secundus in Simplicii eodice Taurinensi
sic exarantur :

ἀλλ' ἔμπης καὶ ταῦτα μαθήσαιο ὡς τὰ δοκοῦντα
χρῆν δοκίμως εἶναι διὰ παντὸς πάντα περῶντα.

In cod. Oxoniensi alter versus in hunc modum
depravatus est : δοκίμους—πάντα περ ὄντα. Peyro-
nus membranæ Taurinensis lectionem sic corrigit :

ἀλλ' ἔμπης καὶ ταῦτα μαθήσαιο ὡς τὰ δοκοῦντα
χρῆ δοκίμως εἶναι διὰ παντὸς πάντα περῶντα

hoc sensu : *attamen hæc discas, qua ratione oportet te semper probate ire sensibilia quæque* (τὰ δοκοῦντα πάντα) *pertranseuntem.* Servavimus ipsa Peyroni verba quæ cum ejus emendatione verborum græcorum probantur Brandisio, mihi neutiquam arrident. Karstenius Mærbecæ interpretationem secutus, in qua legitur : *quibus non est vera fides, sed deceptio; et hæc discite quomodo quæ videntur oportebit probata esse per omne omnia terminantia,* et Aldinam Simplicii editionem, in qua reperitur : *οὐκ ἔστι πίστις ἀληθῆς, ἀλλ' ἀπάτη.* Καὶ ταῦτα μάθετε πῶς τὰ δοκοῦντα δεῖ δοκιμάζειν εἶναι, διὰ παντὸς πάντα βρῖζοντα, Parmenidis manum sic restitui voluit, ut poneret : *ἀλλ' ἀπατή· καὶ ταῦτα μαθήσαιο ὡς τε δοκοῦντα χρῆ δοκίμως εἶναι διὰ παντὸς πάντα περῶντα,* quod ita convertit : *In quibus non est vera fides sed fallacia; et hæc nosces quomodo existimantem te oporteat clare perdiscere omnia pervestigantem.* Quum Mærbecæ exigua sit auctoritas, non dubitavi in scriptura codicis Taurinensis a Peyrono emendata acquiescere, ita tamen, ut in altero verso pro *εἶναι* rescriberem γῶναι, quo omnis difficultas tollitur.

V. 33. Qui sequuntur octo versus inde a verbis εἰ δ' ἄγ' usque ad οὗτε φράσαις laudantur a Proclo ad Platonis Timæum l. I. qui post versus 29 et 30, interposito καὶ πάλιν, eos subjicit. Ex his ultimi sex (ἢ μὲν ὅπως—φράσαις) allegantur etiam a Simplicio ad Phys. I f. 25, a. Cæterum εἰ δ' ἄγ', ἐγὼν e Karstenii conjectura est pro vulgato ἀγε τῶν.

V. 34. ἀπερ ἔδοι μοῦναι διζήσιος. Recepi certam Brandisii emendationem μοῦναι pro eo quod apud Proclum invenitur μοῦσαι. — De structura ἔδοι—εἰσι νοῆσαι conf. Bernhardy Syntax. ling. græc. pag. 361.

V. 35. ὅπως hoc loco reddendum accusativo cum infinitivo ut apud Sophoclem OEd. R. v. 548 : τοῦτ' αὐτὸ μὴ μοι φράζ', ὅπως οὐκ εἶ κακός. Cf. Heindorf. ad Plat. Euthyd. 296, E. Sequentia paulo brevius enuntiantur a philosopho, sed ad integritatem sententiæ nihil desideratur præter τὸ εἶναι

Πειθοῦς ἐστὶ κλειθος, ἀληθεῖη γὰρ ὅππιδεῖ·
 ἢ δ', ὡς οὐκ ἐστὶν τε καὶ ὡς χρεῶν ἐστὶ μὴ εἶναι,
 τὴν δὴ τοὶ φράζω παναπειθέα ἔμμεν ἀταρπὸν·
 οὔτε γὰρ ἂν γνῶις τό γε μὴ εἶναι, (οὐ γὰρ ἐφικτόν,)
 40 οὔτε φράσαις. Τὸ γὰρ αὐτὸ νοεῖν ἐστὶν τε καὶ εἶναι.

* * *

ξυὸν δέ μοι ἐθτιν,
 ὀππόθεν ἄρξωμαι, τόθι γὰρ πάλιν ἔξομαι αἰθις.

* * *

Χρῆ τὸ λέγειν τε νοεῖν τ' ἐὼν ἔμμεναι, ἐστὶ γὰρ εἶναι,
 μηδὲν δ' οὐκ εἶναι· τὰ σ' ἐγὼ φράζεσθαι ἄνωγα·

Suadæ via est; veritas enim comitatur;
 altera, non esse ens ac necessario esse non ens,
 hanc vero tibi aio plane incredibilem esse viam :
 nam non ens nec animo percipias, quum assequi non liceat,
 nec verbis enunties. Idem est enim cogitare et esse.

* * *

mea autem nihil interest,
 unde ordiar; namque rursus illuc revertar.

* * *

Oportet dicere et cogitare esse ens, namque est ens,
 nihil vero non ens; quod te animo pendere jubeo.

vel τὸ ὄν post ἐστὶν. Sensus enim est : ὅτι ἐστὶ τὸ
 εἶναι καὶ ὅτι οὐκ ἐστὶ τὸ μὴ εἶναι.

V. 35-37. Pro ἢ μὲν—ἢ δὲ apud Simplicium
 legitur ἡμὲν—ἡδέ, sed recte se habet ἢ μὲν quod
 pertinet ad ὁδοί.—κλειθος ut v. 38 ἀταρπός et
 v. 74 ὁδός, significatione admodum usitata pro via
 et ratione vel disputatione usurpatur. — οὐκ ἐστὶν
 τε καὶ) Proclus γε καί.

V. 38. παναπειθέα ἔμμεν) Simplicius παναπειθέα
 ἔμμεναι.

V. 39. ἐφικτόν) Ita Proclus; apud Simplicium
 reperitur ἀνοστόν. Parmenidis verba respicit Plato
 Soph. p. 238, C : Συνοεῖς οὖν ὡς οὔτε φεθέξασθαι
 δυνατόν ὀρθῶς οὔτε εἰπεῖν οὔτε διανοηθῆναι τὸ μὴ ὄν
 αὐτὸ καθ' αὐτό, ἀλλ' ἐστὶν ἀδιανόητόν τε καὶ ἀβῆρητον
 καὶ ἀφθεγκτον καὶ ἀλογον.

V. 40. τὸ γὰρ αὐτὸ νοεῖν ἐστὶν τε καὶ εἶναι) Hæc
 verba afferuntur a Plotino Ennead. V, 1, 8 p. 489
 et Clemente Alex. Strom. VI p. 627, B. Sensus
 hunc esse patet : Quidquid cogitamus id sic com-
 paratum esse oportet, ut sit, neque enim id quod
 non sit aut cogitatione assequi aut verbis com-
 prehendere licet, præterea quod est, id simul
 cogitationi pervium sit necesse est. Quodsi tollis
 ens, eodem tempore cogitatio necessario tollitur;
 si cogitare statuis, esse quoque statui oportet. Idem
 igitur est cogitare et esse. Latius dictum Parmeni-
 deum patere vult Plotinus, affirmans Eleaten τὸ ὄν
 vocasse νοῦν atque ens intellexisse cogitantem na-
 turam. At hujusmodi explanatio cum philosophi
 nostri mente conciliari non potest.

V. 41-42. ξυὸν — αἰθις) Ambo versus petiti sunt
 ex Procli in Plat. Parmenid. Comm. T. IV p. 120
 ed. Cousin. Proclum horum quoque verborum
 interpretem etsi ingeniosum, erroris tamen mani-
 festum nolim hic confutare, quum jam ab aliis
 rejecta sit ejus interpretatio.

V. 43-51. Versum quadragesimum tertium et
 sequentis initium usque ad verba οὐκ εἶναι allegat
 Simplicius Phys. f. 19, a. Idem versus novem

inde a quadragesimi tertii fine (ἐστὶ γὰρ εἶναι)
 usque ad quinquagesimum primum (ἐστὶ κλειθος)
 profert ibid. f. 25, a, et versum quinquagesi-
 mum separatim citat f. 17, a. Simplicius argu-
 mentationis summam l. c. f. 19, a, sic enuntiat :
 εἰ οὖν ὅπερ ἂν τις ἢ νοήσῃ ἢ εἰπῆι τὸ ὄν ἐστὶ, πάντων
 εἴς ἐσται ὁ λόγος δ τοῦ ὄντος. Quamobrem Heindor-
 fii ad Platon. Soph. p. 239, B, hunc locum sic
 emendari volebat :

χρῆ τὸ λέγειν, τὸ νοεῖν τ' ἐὼν ἔμμεναι· ἐστὶ γὰρ εἶναι,
 μὴ δ' εἶν' οὐκ ἐστὶν· τὰ τε σε φράζεσθαι ἄνωγα.

Recte posuit ἐὼν pro ὄν quod est apud Simplicium;
 præterea metri causa addidit τε post τὰ, sed cætera
 non sunt emendanda. Aperte enim Parmenides
 hoc ait : oportet dicere et cogitare esse ens, quod
 Füllebornius sic expresserat : *es ist nothwendig,
 dass das Sagen und Denken das Seiende ist.* Est
 enim dicere et cogitare, quidquid autem est, ne-
 cessario ens est; ergo dicere et cogitare ens est.
 Neque tamen id efficere studet philosophus, ut
 deleatur discrimen quod est inter esse et cogitare
 omnique rerum discrepantia tollatur, sed nihil
 prorsus non esse, ens per omnia esse diffusum
 neque sine hoc dici cogitarive quidquam posse,
 affirmat.

V. 44. Simplicius f. 19, a, pro οὐκ εἶναι legit
 οὐκ ἐστὶν, non inepte, sed melius opponuntur τὸ
 εἶναι et τὸ οὐκ εἶναι, pro quo soluta oratio postulat
 τὸ μὴ εἶναι. Sententia igitur hæc est : τὸ μὲν εἶναι
 ἐστὶ, τὸ δὲ μὴ εἶναι μηδὲν ἐστὶν. Qua de re ita Plato
 Parmen. p. 163, C : Τοῦτο τὸ μὴ ἐστὶ, λεγόμενον
 ἀπλῶς, σημαίνει ὅτι οὐδαμῶς οὐδαμῆ ἐστὶν οὐδέ πη με-
 τέχει οὐσίας τό γε μὴ ὄν. — οὐτ' ἄρα εἶναι δύναίτο ἂν
 τὸ μὴ ὄν οὔτε ἄλλως οὐδαμῶς οὐσίας μετέχειν. Cæte-
 rum quum apud Simplicium nihil sit nisi τὰ σε
 φράζεσθαι ἄνωγα neque ad sensum satis apta videat-
 ur Heindorfii conjectura supra memorata, me-
 trum restituimus scribendo τὰ σ' ἐγὼ φράζεσθαι
 ἄνωγα, quam emendationem jam olim Bergkiius

45 πρῶτ' ἀφ' ὁδοῦ ταύτης διζήσιος εἶργε νόημα·
αὐτὰρ ἔπειτ' ἀπὸ τῆς ἦν ἐλ βροτοὶ εἰδότες οὐδὲν
πλάζονται δίκρανοι· ἀμυχανίη γὰρ ἐν αὐτῶν
στήθεσιν ἰθύνει πλαγχτὸν νόον· οἱ δὲ φορεῦνται
κωφοὶ ὁμῶς τυφλοὶ τε, τεθηπότες, ἀκριτα φύλα,
50 οἷς τὸ πέλειν τε καὶ οὐκ εἶναι ταῦτὸν νενόμισται
x' οὐ ταῦτὸν πάντων δὲ καλίντροπὸς ἐστὶ κελυθος.

Οὐ γὰρ μήποτε τοῦτο δαῖς εἶναι μὴ ὄντα,
ἀλλὰ σὺ τῆσδ' ἀφ' ὁδοῦ διζήσιος εἶργε νόημα,
μηδέ σ' ἔθος πολύπειρον δδὸν κατὰ τήνδε βιάσθω

Primum ab ista quaerendi via mentem avoca;
deinde vero ab illa, qua mortales utique ignari
errant ambigui; haesitatio enim in eorum
pectoribus hinc illuc dirigit fluctuantem mentem; illi autem
surdi caecique, stupentes, dementia secla, [feruntur
quibus esse et non esse idem putatur
et non idem : horum omnium anceps et retrograda est via.

Non enim unquam hoc didiceris, esse quæ non sunt,
tu vero ab ista quaerendi via mentem avoca,
neve te consuetudo in hac multiplicis scientiæ via inducat,

proposuerat in Commentatione de Empedoclis
proæmio pag. 27.

V. 45. πρῶτ' ἀφ' ὁδοῦ ταύτης) Ita versum cor-
rexit Bergkiius l. l. Simplicius legit : πρῶτης γὰρ
ἀφ' ὁδοῦ ταύτης. Claudicanti metro succurrere stu-
duerunt Füllebornius et Brandisius ejecto ταύ-
της, sed pronomen abesse nequit. Idcirco Kar-
stenius scripsit πρῶτον τῆσδ' ἀφ' ὁδοῦ, at Bergkiana
emendatio præstat.

V. 46. Parmenides non esse reprobans simul iis
adversatur qui esse et non esse contendunt.

V. 47-48. δίκρανος, biceps, a poeta ponitur pro
eo qui inter duas easque oppositas sententias hæret.
Dubium licet interpretari. — φορεῦνται edidi cum
Karstenio pro φοροῦνται.

V. 49. κωφοὶ ὁμῶς τυφλοὶ τε dicuntur a Parme-
nide qui non rationem ducem, sed sensuum com-
menta sequuntur. Cf. v. 55. — ἀκριτος, rationis
expers, qui iudicio non valet. Cf. Gatakerus ad
Antonin. lib. II § 17.

V. 50. Tangit eorum decretum qui esse et non
esse statuentes utrumque diversum simul atque
idem faciebant. Ubi enim ens non-enti opponitur,
diversa statuuntur, ubi ambo esse dicuntur, idem
fieri in promptu est. Atque hoc quidem decretum
eorum, quibus esse videntur res caducæ ac
cito periturae, quarum modo ortum modo interitum
cernimus. Quapropter postea v. 99 connectit
γίγνεσθαι τε καὶ ἀλλυθῆναι, εἶναι τε καὶ οὐκ. In eadem
sententiam Plato de Rep. V p. 479, C: Καὶ γὰρ ταῦτα
ἐπαμφοτερίζειν, καὶ οὐτ' εἶναι οὔτε μὴ εἶναι οὐδὲν
αὐτῶν δυνατὸν παγίως νοῆσαι, οὐτ' ἀμφοτέρα οὐτ' οὐ-
δέτερον.

V. 52. Hunc versum ex iis quæ apud Platonein
Soph. p. 237, A, tanquam Parmenidis verba so-
luto metro leguntur, restituit Heindorfius. Ait
autem Plato : Παρμενίδης δὲ ὁ μέγας ἀρχό-
μενός τε καὶ διὰ τέλους τοῦτο ἀπεμαρτύρατο, πεζῇ τε
ἔδε ἐκάστοτε λέγων καὶ μετὰ μέτρων·

Οὐ γὰρ μήποτε τοῦτ' οὐδαμῆ (φθσιν) εἶναι μὴ ὄντα,
ἀλλὰ σὺ τῆσδ' ἀφ' ὁδοῦ διζήσιος εἶργε νόημα.

Idem Parmenidis effatum citatur a Platone ibid.
p. 258, D; et Aristotele Metaph. XIII, 2 p. 761
B. (p. 294 Br.). E Platone sumpsit Simplicius
Phys. f. 29, a; 31, a; 53, b. Heindorfii conje-
cturam probarunt Stallbaumius et Bekkerus, qui
etiam in Aristotelem eam transtulit. Atqui præ-
gressa Platonis verba πεζῇ τε καὶ μετὰ μέτρων for-
tasse a versificandâ negotio hic detertere nos
debent. Quamobrem Karstenius hoc dictum ut
pedestri sermone compositum separatim posuit.
Neque tamen ullum libri soluta oratione a Parme-
nide scripti apud veteres vestigium est. Itaque
Karstenius existimat Platonem sermones ab Elea-
ticæ doctrinæ antistite habitos, quibus Socrates
interfuerit, vocabulo πεζῇ significasse, præsertim
quum nepartes quidem Parmenidei carminis prosa
oratione conscriptas fuisse credibile sit. Sed quod
in sermonibus dicebat Parmenides, id etiam ver-
sibus ab eo celebratum esse non dubitaverim.
Quæ quum ita sint, non credo quod ait Karste-
nius, quamvis sequatur versus ἀλλὰ σὺ τῆσδ' ἀφ'
ὁδοῦ, tamen ea quæ præcedant non esse Parme-
nidis verba, sed sententiam Parmenideam Platonicis
verbis expressam. Utcumque se habet hæc res, dif-
ficillimum videtur certi aliquid statuere, idcircoque,
licet dubitanter, Heindorfii conjecturam in textum
recepimus.

V. 53-58 inicit. ἀλλὰ σὺ τῆσδ'—λείπεται allegan-
tur a Sexto Empirico, ut supra adnotavimus. Ver-
sum 53 citat Plato Soph. p. 237, A, et 258, D.
Simplicius Phys. f. 17, a; 152, b. Versus 54-56
μηδέ σ' ἔθος—ἐλεγχον affert Diogenes Laert. IX, 22.
Porro versus 57—112 μόνος δ' ἐτι μῦθος—ἀπατη-
λὸν ἀκούων omissis versibus 90-93 leguntur apud
Simplicium Phys. f. 31, a, b. Item versus 57-70
μόνος δ' ἐτι μῦθος—γαλάσσα παέθησιν apud eundem
l. l. f. 17, a, et versus 59-61 ibidem f. 7, a. Deni-
que versus 58 et 59 exstant apud Clementem
Alex. Strom. V p. 603, A, a quo eos mutuatus
est Eusebius Præp. Evang. XIII p. 680, C.

V. 54. πολύπειρον non refero ad ἔθος, sed ad δδὸν.

65 νωμῶν ἀσκοπον ὄμμα καὶ ἠχίεσσα ἀκουήν
καὶ γλώσσαν κρῖναι δὲ λόγῳ πολύδηριν ἐλεγχον
ἔξ ἐμθέν βῆθεντα. Μόνος δ' ἔτι μῦθος ὁδοῖο
λείπεται, ὡς ἔστιν ταύτη δ' ἐπὶ σήματ' ἔασι
πολλὰ μάλ' ὡς ἀγένητον ἔδν καὶ ἀνώλεθρον ἔστιν,
60 οὔλον, μουνογενές τε καὶ ἀτρεμές ἡδ' ἀτέλεστον·
οὔ ποτ' ἔην οὔδ' ἔσται, ἐπαι νῦν ἔστιν ἁμῶ πᾶν,
ἐν ξυνεχίς. Τίνα γὰρ γέννην διζήσαι αὐτοῦ;
πῆ πόθεν αὐξηθέν; οὔτ' ἐκ μὴ ὄντος ἔασω
φάσθαι σ' οὔδ' νοεῖν οὐ γὰρ φατὸν οὔδ' νοητόν,
65 ἔστιν ὅπως οὐκ ἔστι· τί δ' ἂν μιν καὶ χρέος ὤρσεν

ut moveas caecos oculos et obtusas aures
et linguam; sed ratione judica litigiosam argumentationem
a me propositam. Una autem argumentationis via
relinquitur, ut sit ens; in qua indicia sunt
multa, ingenitum illud esse et immortale,
totum, unigenumque et immobile et perenne;
non fuit olim neque erit, quoniam nunc est simul omne,
unum continuum. Quem enim ortum ejus quaeres?
unde et qua ratione auctum? ex non ente nec dicere
te sinam, nec cogitare: nam nec dici nec cogitari potest,
non esse ens. Quae autem necessitas illud excitasset

V. 55. ἀσκοπος, proprie inconsideratus, temerarius, atque Eustathio interprete ad Il. XXIV, 157 δ μὴ τοῦ συμφέροντος προνοοῦμενος. Quum autem in rebus quas sola mentis acie perspicimus non liceat corporis uti oculis, qui tum nihil vident, quumque temerarii hominis sit ea appetere quae scit consequi se non posse: commoda translatione a poeta ipsi oculi appellantur temerarii et inconsiderati, si eo convertuntur, ubi caecutiunt. Itaque ἀσκοπον ὄμμα interpretatus sum caecos oculos.

V. 56. πολύδηριν edidimus, quod legitur apud Diogenem, probante Menag. Observ. p. 401 ed. Meibom. Alii codd. apud eundem scriptorem exhibent πολύδηριν. In Sexti Empirici libris reperitur πολύπειρον, quod nuper Bekkerus recte repudiavit atque in ejus locum πολύδηριν substituit. In eodem versus apud Sextum nonnullae membranæ κρῖνε, aliae κρῖνον habent.

V. 57. μόνος δ' ἔτι μῦθος ὁδοῖο λείπεται. Ultima sunt haec apud Sextum; quae deinceps sequuntur a Simplicio servata sunt. Neque vero dubium, quin ista cum superioribus arcte connectenda sint, quoniam a Simplicio uno tenore ponuntur. Sexti codd. vitiose μόνος δέ τι (al. δέ τοι, cujus loco Fabricius dedit δέ γε) θυμὸς ὁδοῖο.

V. 59. Hunc versum exhibet Plutarchus adv. Colot. p. 1114, D (vol. X p. 584 Reisk.), item Eusebius Praep. Ev. I p. 23, C; Theodoretus Therap. Serm. IV p. 57 Sylb.; Philoponus ad Aristot. Phys. B. pag. 9; Simplicius de Coel. III. f. 138, a; Phys. f. 26, a, et initium versus ibid. f. 19, a.

V. 60. Attingunt hunc versum Ammonius Herm. Περὶ ἑρμηνείας D. f. 7 ed. Ald.; Philoponus l. c.; Proclus in Platonis Parmenidem T. IV p. 62 ed. Cousin. Pro οὔλον nonnulli legunt μῶνον, porro variant libri in voce ἀτέλεστον, pro qua alii habent ἀτέλευτον, alii ἀγένητον. Prellerns in Histor. phil. Graecorum, p. 92 conjecit ἀτάλαντον laudatis versibus Empedocleis 30 et 51 ed. Sturz. [cf. Emp. v. 80 ed. nostr.] et inter Parmenideos 93 et 105,

sed hac conjectura non est opus. Docet autem accurata hujus carminis pervestigatio ἀτέλεστον Parmenidi esse *perenne* vel ut Bessarion vertit, *sine fine perenne*. Neque enim ens licet ingenitum, immortale, totum atque immobile sit, tamen infinitum est, siquidem necessitatis finibus circumscriptum ejusque vinculis constrictum tenetur. Vide quae diximus ad versum 88.

V. 61. οὔ ποτ' ἔην—νῦν ἔστι οὔ ποτ' ἔην recte edidit Karstenius pro vulgato οὔδ' ἔην, quod legitur apud Simplicium. Memoriae lapsu Ammonius Herm. Περὶ ἑρμηνείας D. f. 7 versus sic immutavit:

οὐ γὰρ ἔην οὔδ' ἔσται (φησί) ἁμῶ πᾶν, ἔστι δὲ μῶνον.

Ammonius sequitur Philoponus ad Arist. Phys. B. p. 9. Tangit praeterea haec verba Proclus in Parm. Tom. IV p. 62 Cous. In eandem sententiam Plato Tim. p. 37, E: Τό τε ἦν τό τ' ἔσται, χρόνον γεγονότα εἶδη, ἀ δὲ φέροντες λαμβάνομεν ἐπὶ τὴν αἰδίου οὐσίαν οὐκ ὀρθῶς. Λέγομεν γὰρ δὴ ὡς ἦν ἔστι τε καὶ ἔσται, τῆ δὲ τὸ ἔστι μόνον κατὰ τὸν ἀληθῆ λόγον προσήκει, τὸ δὲ ἦν τό τ' ἔσται περὶ τὴν ἐν χρόνῳ γένεσιν ἰούσαν πρέπει λέγεσθαι. Cf. Simplic. ad Arist. Phys. f. 17, a, Parmenidis verba respicit Plotinus Enn. VI, 4, 4 p. 648, A.

V. 62. Versus 62-66 τίνα γὰρ γέννην—φῦναι repetit Simplicius ad Phys. f. 34, b. Iidem versus usque ad 65 initium ἔστιν ὅπως οὐκ ἔστι ab eo ponuntur Comm. ad Arist. libb. de Coel. ap. Peyron. p. 56 seq., ubi, quemadmodum et alibi, γένναν scribitur pro γέννην et versus 64 in hunc modum corrumpitur: φάσθαι ἀ οὔδ' ἐν νοεῖν, οὔδ' ἐν γὰρ φατὸν οὔδ' νοητόν.

V. 65. Τί δ' ἂν μιν καὶ χρέος Recte Simplicius f. 34, b, horum et sequentium verborum sensum sic declarat: τὴν δ' αἰτίαν τοῦ δεῖν πάντως ἐξ ὄντος γίγνεσθαι τὸ γιγνόμενον θαυμαστῶς ὁ Παρμενίδης προσέθηκεν· ὁμοίως γὰρ φησιν· εἰ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, τίς ἢ ἀποκλήρωσις τοῦ τότε γενέσθαι ὅτε ἐγένετο, ἀλλὰ μὴ πρότερον ἢ ὕστερον;

ὑστερον ἢ πρόσθεν; φύσις οὐ γὰρ ἔντι καὶ ἀρχή.
 Οὕτως ἢ πάμπαν πελέμεν χρόνῳ ἔστιν ἢ οὐκί.
 Οὐδέ ποτ' ἐκ τοῦ ἔντος ἐφήσει πίστος ἰσχύς
 γίνεσθαι τι παρ' αὐτό. Τοῦνεκεν οὔτε γενέσθαι
 70 οὔτ' ὀλλυσθαι ἀνῆκε δίκη, χαλάσασα πέδησιν,
 ἀλλ' ἔχει. Ἡ δὲ κρίσις περὶ τούτων ἐν τῷ δ' ἔστιν·
 ἔστιν ἢ οὐκ ἔστιν. Κέριται δ' οὖν, ὥσπερ ἀνάγκη,
 τὴν μὲν ἔαν ἀνόητον, ἀνώνυμον, (οὐ γὰρ ἀληθής
 ἔστιν ὁδός,) τὴν δ' ὥστε πέλειν καὶ ἐτήτυμον εἶναι.
 75 Πῶς δ' ἂν ἔπειτα πέλοι τὸ ἔόν; πῶς δ' ἂν κε γένοιτο;
 Εἰ γε γένοιτ', οὐκ ἔστ', οὐδ' εἴ ποτε μέλλει ἔσεσθαι·
 τὼς γένεσις μὲν ἀπέσβησται καὶ ἀπίστος ὀλεθρος.
 Οὐδὲ διαίρετόν ἐστιν, ἐπεὶ πᾶν ἔστιν ὁμοῖον,
 οὐδέ τί πη μᾶλλον, τό κεν εἰργοί μιν ζυγέσθαι,

postea aut ante? neque enim enti ortus et initium est.
 Ergo aut esse omnino aut non esse necesse est.
 Neque unquam ex ente permittit fidei vis
 fieri quidquam præter ens ipsum. Quapropter nec natum esse
 neque interire illud patitur justitia, remissis vinculis,
 sed cohibet. Judicium autem de his in hocce positum :
 aut est aut non est. Jam vero decretum est, sicut necesse,
 alterum mittere incomprehensibile, nominis ex pers (non vera
 est enim ista via), ita ut alterum sit ac vere existet.
 Qui igitur postea futurum sit ens? vel qui antea fuerit?
 Si fuit, non est, neque si quando futurum sit :
 sic et ortus extinctus est et incredibilia interitus.
 Neque dividuum est, siquidem omne sui simile est,
 neque usquam magis, quod prohiberet ipsum coherere,

V. 66. Ὑστερον ἢ πρόσθεν; φύσις οὐ γὰρ ἔντι καὶ ἀρχή) Ita ipsi emendavimus versum qui apud Simplicium neglecto metro sic scribitur : ὑστερον ἢ πρόσθεν τοῦ μηδενὸς ἀρξάμενον φῦναι. Videtur enim simpliciana scriptura nihil esse nisi explicatio eorum quæ a Parmenide scripta erant.

V. 67. Pro οὐχί ionice scripsit οὐκί hoc loco et versu 100 Karstenius, quæ mutatio et nobis probatur.

V. 68. οὐδέ ποτ' ἐκ τοῦ ἔντος) Ita jam correxerat Karstenius duce Brandisio qui legi volebat οὐδ' ἐκ γε τοῦ ἔντος pro eo quod apud Simplicium reperitur οὐδ' ἐκ γε μὴ ἔντος vel μὴ ἔντος. Hoc enim falsum esse sententiarum ordo evincit; neque huic emendationi repugnat Simplicius effatum Parmenideum sic interpretans Phys. f. 17, a : Ταῦτα δὲ περὶ τοῦ κυρίως ἔντος λέγων ἐναργῶς ἀποδείκνυσιν, ἐτι ἀγένητον τοῦτο τὸ ἔν· οὔτε γὰρ ἐξ ἔντος (γενέσθαι) . . . οὐ γὰρ προῦπηρχεν ἄλλο ἔν· οὔτε ἐκ μὴ ἔντος. . . οὐ γὰρ ἔστι τὸ μὴ ἔν. Similiter f. 34, b : Παρμενίδης ἐτι ἀγένητον τὸ ἔντως ἔν εἰδείεν ἐκ τοῦ μήτε ἐκ τοῦ ἔντος γίνεσθαι, μήτε ἐκ τοῦ μὴ ἔντος. Cæterum totum locum inde a versu 59 usque ad 70 Bessarion adv. Platonis Calumn. II, 11 f. 31, b, sic expressit :

Ingenitum quando est, sit et immortale necesse,
 Unigenum, immotum, immensum, sine fine perenne,
 Quod nec erat nec erit, totum nunc esse fatendum est,
 Unum, continuum. Nam quem ejus dixeris ortum?
 Aut quo tandem? aut unde? nec ex non ente putandum
 Nec dici ore potest, nostra nec mente revolvi, [est;
 Quod nihil est. Nam quid post ipsum fecit oriri
 Aut prius? Entis enim non sunt primordia primi.
 Nunquam ergo aut semper, de quo nunc dicimus, ens
 Ex nihiloque nihil fieri sententia perstat : [est;
 Ergo ortus nullus nec erit post sæcula finis.

V. 71-72 ἢ δὲ κρίσις—ἔστιν) Hæc verba quæ servavit Simplicius f. 31, b, ab interpretibus præter Karstenium ommissa sunt. Füllebornius ea non esse

Parmenidis, sed inserta a Simplicio putavit; Brandisius nulla eorum ratione habita inchoatam argumentationem abruptit interjectis versibus, quos cum Karstenio infra posuimus 90-93 (λεῦσσε δ'—συνιστάμενον).

V. 73. τὴν μὲν—τὴν δ' ὥστε) i. e. τὴν μὲν ἔδόν ὡς οὐκ ἔστι, — τὴν δ' ὡς ἔστι, in qua junctura τὴν μὲν ad posterius, τὴν δὲ ad prius membrum refertur, cujus generis exempla aliquot citantur a PETERSenio Philos. Chrysipp. p. 72 et PRAHMIO in Annal. philol. ed. Jahn. XII, 3 p. 317. Præterea ἀνόητον aliis præeuntibus edidi pro vulgato ἀνόητον.

V. 74. Karstenius hunc versum sic refingit : ἔστιν ὁδός, τὴν δ' ὡς πελέναι, πανετήτυμον εἶναι, sed etsi ὥστε hoc loco aliquid insolens habet, versum tamen mutare non audeo.

V. 77. Hic versus exstat in Simplicii de Cælo comment. ap. PEYRON. p. 56; fol. 138, a ed. Ald. In Cod. Taur. recte legitur ἀπέσβησται pro ἀπέσβηται, sed ibidem ἀπιστος falso scribitur pro ἀπίστος. Apud ALDUM pro ἀπίστος ὀλεθρος reperitur δακνηρ' ἀπώλεια.

V. 78. Servatus est hic versus a Simplicio ad Aristot. Phys. fol. 19, a, ubi tamen scribitur καὶ ἀδιαίρετον. Veram scripturam οὐδέ διαίρετόν exhibet idem interpres fol. 31, a et b. Huc refer locum PLUTARCHI adv. Colot. p. 1114, qui Parmenideum ens ὁμοῖον ἑαυτῷ nominat.

V. 79. οὐδέ τι τῆ μᾶλλον—οὐδέ τι χειρότερον) Hæc vulgata est lectio, in qua quum verborum structura non commode cohereret, Karstenius scribi voluit aut οὐδέ τι τῆ μᾶλλον—τῆ δ' αὖ χειρότερον aut quod præfert οὐδέ τι μᾶλλον ἔόν—οὐδέ τι χειρότερον. Mihi τῆ mutandum videtur in πη; quo facto omnia recte se habent. Sic infra v. 104 seq.

οὔτε τι μείζον
 οὔτε τι βαιότερον πελέναι χρόνῳ ἔστι τῆ ἢ τῆ.

80 οὐδέ τι χειρότερον· πᾶν δὲ πλεον ἐστὶν ἐόντος·
 τῷ συνεχῆς πᾶν ἐστίν, ἐὼν γὰρ ἐόντι πελάζει.
 Αὐτὰρ ἀκίνητον μεγάλων ἐν πείρασι δεσμῶν
 ἐστὶν ἀναρχον, ἄπαυστον, ἐπιπέγεισιν καὶ δλεθροσ
 τῆλε μάλ' ἐπλάγχθησαν, ἀπῶσε δὲ πίστις ἀληθείης·
 85 τωυτόν τ' ἐν τωυτόν τε μένον καθ' ἐωυτό τε κείται·
 οὕτως ἐμπέδον αὐθι μένει· κρατερῆ γὰρ ἀνάγκη
 πείρατος ἐν δεσμοῖσιν ἔχει τε καὶ ἀμφις ἐέργει.
 Οὐνεκεν οὐκ ἀτελεύτητον τὸ ἐὼν θέμις εἶναι·

V. 80. πᾶν δὲ πλεον) Simplicius πλεων. Parmenideam sententiam alio transfert idem Aristotelis explanator de An. III f. 72, b. Ait autem: "Ὡσπερ τοῖσ νοητοῖσ οὐδαμῆ φησιν ὁ Παρμενίδης τὸ μὴ ὄν ἐνοθευρεῖσθαι, οὕτω καὶ ἡ οὐσία τῆσ ψυχῆσ καὶ ἡ κατὰ τῆν οὐσίαν ἰσταμένη ἐνέργεισ, πλήρης οὐσα ἐαυτῆσ, τῷ μὴ ὄντι χώραν οὐ δίδωσι.

V. 81. Verba ἐὼν γὰρ ἐόντι πελάζει citantur a Plotino Enn. VI. lib. IV, c. 4 p. 648, A; Philopono ad Arist. Phys. B. p. 9 et Proclo in Parmen. T. IV p. 62 et 120. Apud Proclum mendose legitur πελάζει.

V. 82. Versus 82-89 (Αὐτὰρ ἀκίνητον—παντός ἐδεῖτο) exstant apud Simplicium ad Arist. Phys. f. 9, a, omisso versu 85 quem tangit Proclus in Parmen. Tom. IV p. 32 ed. Cous. Præterea versus 82-84 (Αὐτὰρ — ἐπλάγχθησαν) allegantur ab eodem Simplicio l. 1. f. 17, a. et sequentes 85-89 (τωυτόν — ἐδεῖτο) f. 7. A. Eleaticorum argumentationem, qua entis immobilitas demonstratur, sic concludit Alexander Aphrodisiensis ap. Simplic. ad Arist. Phys. f. 17, a, b: Ἀκίνητον δεικνύουσι τὸ ὄν, διότι τὸ κινούμενον ἐξίστασθαι δοκεῖ τούτου ἐν ᾧ ἐστίν· εἰ οὖν καὶ τὸ ὄν κινεῖτο, ἐκσταίῃ ἂν τούτου ἐν ᾧ ἐστίν, ἐστὶν δὲ ἐν τῷ εἶναι· τὸ δὲ ἐξισταμένον τοῦ εἶναι φθείρεται, ἀφθαρτον δὲ τὸ ὄν. Quum autem illa entis immobilitas ad statum formamque referatur, nihil est nisi immutabilis natura.

V. 83. ἀναρχον, ἄπαυστον) Simplicius f. 17 ἀναρχον καὶ ἄπαυστον.

V. 84. τῆλε μάλ' ἐπλάγχθησαν emendavit Karstenius pro vulgato τῆδε μάλ' ἐπλ. quod ferri nequit. Ita procul dubio legerat Bessarion vertens: *longe recedunt*. Idem Scaligero placuisse Karstenius refert.

V. 85. τωυτόν τ') In codd. reperitur ταυτόν et εαυτό pro quibus formis ionicis restituit Karstenius. Cf. vers. 117 seqq. Idem pro τωυτόν τ' quod est apud Simplicium f. 31 edidit τωυτόν δ'. Recte se habet scriptura τε μένον quam Füllebornius et Brandisius perperam mutarunt in θέμενον. Parmenides enim Plutarcho teste adv. Colot. p. 1114 τὸ ὄν dixerat ὁμοιον ἐαυτῷ καὶ μόνιμον ἐν τῷ εἶναι,

neque minus, sed omne plenum est entis :

ideo continuum est omne; nam ens cum ente convenit. Est vero immotum magnorum vinculorum terminis cinctum principii finisque expers, quoniam ortus et iuteritus procul admodum recesserunt, quos repulit veritatis fides; atque idem eodem statu manens ipsum per se consistit; sic firmiter ibi constitutum manet: dura enim necessitas terminorum vinculis colibet circumque coercesl.

Quocirca infinitum esse ens non licet :

præterea ὅτι τῷ μὲν ὄντως ὄντι προσήκει διαμένειν ἐν τῷ εἶναι. Cf. Platon. Theæt. p. 180, E. Adde Plotin. Enn. V, 1, 8. et Procl. in Parmen. Tom. IV p. 32 ed. Cous. — καθ' ἐωυτό τε κείται interpretati sumus *ipsum per se consistit*, possis etiam vertere *suis ponderibus libratum consistit*.

V. 86-89. Universe de hoc loco monemus, Parmenidis ens non esse infinitum, ut quod necessitatis vinculis constrictum teneatur, sed finitum. Si quidem in hoc discrimen esse situm ait Aristoteles Metaph. I, 5 quo Parmenidis et Melissi doctrina se jungatur, quod alter unum secundum rationem, alter secundum materiam attigerit, ideoque ille finitum, hic infinitum esse decreverit. Verba græca sunt : Παρμενίδης μὲν γὰρ εἶπε τοῦ κατὰ τὸν λόγον ἐνός ἄπεισθαι, Μελίσσος δὲ τοῦ κατὰ τῆν ὕλην διὸ καὶ ὁ μὲν πεπερασμένον, ὁ δ' ἄπειρόν φησιν εἶναι αὐτό. Similiter Phys. I, 2 et III, 6 : Ὁ δὲ (Παρμενίδης) τὸ ὄλον πεπεράνθαι μεσσόθεν ἰσοπαλῆσ. Merito autem Simplicius f. 7, a, b, nostro utitur loco, quo ostendat Parmenidi ens visum esse πεπερασμένον, idque hoc syllogismo e poetæ verbis collecto efficere studet : Εἰ γὰρ ὄν ἐστί καὶ οὐχὶ μὴ ὄν, ἀνευδές ἐστίν· ἀνευδές δὲ ὄν τελειόν ἐστί, τελειον δὲ ὄν ἔχει τέλος, καὶ οὐκ ἐστίν ἀτελεύτητον· τέλος δὲ ἔχον πέρασ ἔχει καὶ ὄρον.

V. 87. Dedimus e Karstenii conjectura ἔχει τε καὶ ἀμφις ἐέργει pro vulgato ἔχει τέ μιν vel ut est apud Simplic. f. 9 ἔχει τὸ μιν. Nam quum τε non possit ut καὶ præcedere ea, ad quæ pertinet, vocabula, aut transposito opus est τε aut alia emendatione, τὸ autem scripturæ mendum esse apparet.

V. 88. Recte Simplicius ἀτελεύτητον capit de eo quod est ἀπειρον, ἀτελής : quare οὐκ ἀτελεύτητον exponit τελειον sive πεπερασμένον. Neque hoc repugnat versui 83, ubi ens appellatur ἄπαυστον pariter atque ἀναρχον, *principii finisque expers*. Nimirum ibi principium pro ortu, finem pro interitu dixit. Cf. supra ad vers. 60. Hinc satis patet errasse Karstenium qui quum ἀτελεύτητον, *æternum*, esse vellet Parmenidem hic οὐδὲ τελευτητὸν scripsisse suspicatus est.

ἔστι γὰρ οὐκ ἐπιδευές, ἔδν δέ κε παντός ἔδειτο.

non enim indigens est; nam si esset, omnibus egeret.

90 Λεῦσσε δ' ἄπομαρξῆται νόον παρῶντα βεβαίως·
οὐ γὰρ ἀπομαρξῆται τὸ ἔδν τοῦ ἔόντος ἔχθισθαι,
οὔτε σχιδνάμενον πάντη πάντως κατὰ κόσμον
οὔτε συνιστάμενον.

Sed absentia animo tamen ut presentia firme contemplare;
non enim ens ab ente, ne cohaeret, divellet animus,
ita ut neque omnino quoquo versus soluta compage dissipetur
neque copuletur.

Τωούτων δ' ἔστι νόσιν τε καὶ οὐνεκὲν ἔστι νόημα·

Idem est cogitare atque illud cujus causa est cogitatio;

V. 89. Simplicius f. 7, a, hunc versum sic exhibit: ἔστι γὰρ οὐκ ἐπιδευές, μὴ ἔδν γὰρ ἄν πάντως ἔδειτο, sed fol. 9 et f. 31 extrema paulo aliter leguntur. Etenim priore loco invenitur μὴ ἔδν δ' ἄν παντός, posteriore μὴ ἔδν δ' ἄν παντός. Quibus verbis metrum turbari manifestum est. Itaque Karstenius pro ἄν ionice scripsit κε, claudicanti autem metro ita succurrere studuit, ut vel ἐπιδευές per synizesin trisyllabum faceret vel μὴ ἔδν, cujus loco ponendum μὴ ἔδν, in unam syllabam contraheret. Sensum igitur hunc esse putat: non-ens, si foret, omni parte indigens esset, quippe essentia carens. At hoc loco ubi de ente agit poeta, mirabilis est subita non-entis mentio, neque bene singula cohaerent. Quamobrem omisi μὴ ante ἔδν, quo facto non solum metro consuluisse, sed etiam veram Parmenidis sententiam restituisse videor. Apparet enim hoc dicere Parmenidem: Ens non potest esse infinitum, neque enim finis ei deesse potest quod omnium est perfectissimum. Nimirum si quid ei deesset (ἔδν δὲ ἐπιδευές), omnibus rebus egeret, id est, ipsum non esset vel non-ens esset. Vidit hoc jam olim Bessarion qui adv. Plat. Calumn. II, 11 f. 31, b; 32, a, versus 82-89 sic reddidit:

Immotum validis injecta in finibus arcent
Vincula pricipiique expers finisque futuri;
Hinc etenim longe finisque ortusque recedunt:
Vera fides hæc est, nec hoc qui credit aberrat.
Est et idem per seque manens ens semper eodem,
Immotum fixumque simul; vis magna necessari
Implicat hoc circum, summo quoque sine coerces.
Quodai sine vacet, nequaquam dicimus esse:
Si quid namque deest, opus est ens omne deesse.

Concinunt etiam cum his Eleatae verba apud Platonem Soph. p. 245, C: Καὶ μὴν ἔάν γε τὸ δν ἦ μὴ ἴδον, . . . ἐνδεές τὸ δν ἑαυτοῦ ζυμβαίνει . . . καὶ κατὰ τοῦτον δὴ τὸν λόγον ἑαυτοῦ στερόμενον οὐκ ἔν ἔσται τὸ δν. Postremo memoremus Simplicii argumentationem, qua poetæ dictis subnixus ens immotum esse conficit. Ait Aristotelis enarrator

f. 7, a, b: Ὡς γὰρ τὸ μὴ δν ἐνδεές πάντων ἐστίν, οὔτω τὸ δν ἀνευδεές καὶ τέλειον· τὸ δὲ κινούμενον ἐνδεές ἐκείνου δι' ὃ κινεῖται· τὸ ἄρα δν οὐ κινεῖται.

V. 90-93. Post versum proxime superiorem Simplicius ad Phys. f. 31, a, b, versus 94-112 (τωούτων δ' ἔστι—ἀπατηλὸν ἀκούων) uno tenore subjungit. Interposui hic cum Karstenio quattuor versus sumtos ex Clemente Strom. V p. 552, D, quibus vix aptior alibi sedes eligi queat. Versum nonagesimum separatim citat Theodoretus Therap. Serm. I p. 13 Sylb. Λεῦσσε δ' ἄπομαρξῆται λ. τ. λ. verba deæ sunt, quam loquentem sub proœmii finem induxit Parmenides. Hæc igitur virum sapientiæ cupidum hortatur, ut quæ de æterna, individua, immobili entis natura docentur, ea licet oculorum aciem fugiant, ut absentia videantur, tamen animo tanquam presentia contempletur. Neque enim vulgi iudicium probari oportere, quod alia modo esse, modo non esse, alia nunc dissipari, nunc conflari putet, sed statui convenire, unum esse ens, continuum, individuum, per omnia diffusum. Clementis et Theodoreti interpretationes ad rem nihil pertinentes silentio præterimus.

V. 91. Pro ἀπομαρξῆται quod ego ad νόον rettuli, Brandisius conjiciebat ἀπομαρξῆται. Karstenius scribi volebat: οὐ γὰρ ἀπομαρξῆται ἔδν μετ' ἔόντος ἔχθισθαι.

V. 92. οὔτε σχιδνάμενον) Sententia est: ita ut ens neque omnino quoquo versus soluta compage dissipetur, neque copuletur. Opponuntur hæc non vulgo solum rerum ortum et interitum credenti, sed etiam philosophis qui corpora συγκρίνεσθαι et διακρίνεσθαι tradebant. Talia Anaxagoræ, Empedocli, Leucippo et Democrito placuerunt. Vid. Democr. fragm. pag. 386. — κατὰ κόσμον i. e. compositione, compage. Est enim antiquissimis Græcis κόσμος non tam ipse mundus vel rerum universitas, quam ornata et apta rerum compages.

V. 94. Idera ait poeta esse cogitare atque illud cujus causa sit cogitatio. Sed id cujus causa est cogitatio nihil aliud quam ens est, quod e sequentibus intelligitur atque ex eo quod supra versi-

96 οὐ γὰρ ἄνευ τοῦ ἕντος, ἐν ᾧ πεφασισμένον ἐστίν, εὐρήσεις τὸ νοεῖν· οὐδὲν γὰρ ἢ ἔστιν ἢ ἔσται ἄλλο παρὰ τοῦ ἕντος· ἐπεὶ τόγα μοῖρ' ἐπέδησεν οἶον ἀκίνητόν τ' ἔμεναι, τῷ πάντ' ὄνομ' ἐστίν, ὅσσα βροτοὶ κατέθεντο παποιθότες εἶναι ἀληθῆ
 100 γίνεσθαι τε καὶ ἄλλυσθαι, εἶναι τε καὶ οὐκί, καὶ τόπον ἀλλάσσειν, διὰ τε χροῖα φανὸν ἀμείβειν. Αὐτὰρ ἐπεὶ πείρας πύματον τεταλεσμένον ἐστίν, πάντοθεν εὐκύκλου σφαίρης ἐναλίγκιον ὄγκω μισσὸθεν ἰσοπαλές πάντη· τὸ γὰρ οὔτε τι μεῖζον
 106 οὔτε τι βραϊότερον πελέναι χρεῖόν ἐστι τῇ ἢ τῇ. Οὔτε γὰρ οὐκ ἕν ἐστι, τὸ κεν παύοι μιν ἰκέσθαι

neque enim seorsum ab ente, in quo enuntiatum est, reperies cogitare : nihil enim aut est aut erit aliud præter ens, quoniam hoc fatum ita vinculis illigavit, ut solum et immobile sit, cui rerum universitati nomen est, (de his loquor) quæ mortales statuerunt credentes esse vera, nasci atque interire, esse et non esse, et locum mutare, et nitidum colorem convertere. Sed quoniam extremus entis finis perfectus est : undique molli rotundæ sphaeræ simile est a medio aequaliter ubique distans ; nam neque majus neque minus hac illave parte esse oportet. Neque enim non-ens est, quod ipsum prohibeat pervadere

bus 39 et 40 docuit, non-ens neque dici neque cogitari posse.

V. 96. Simplicius f. 19, a, scripturam habet metro repugnantem οὐδὲν γὰρ ἔστιν ἢ ἔσται, quam tamen servarunt interpretes. Idem fol. 31 legit : οὐδ' εἰ χρόνος ἐστίν. Karstenius a Parmenide scriptum esse existimat vel οὐδὲ χροῶν ἐστὶ πῆ εἶναι vel οὐδὲ χροῶν ἐστὶ νοῆσαι. At nihil mutandum.

V. 97. Correxī παρὰ pro vulgato παρὲξ quod antè consonam ferri non potest.

V. 98. Afferuntur hæc Parmenidis verba a Platone Theæt. pag. 180, item a Simplicio in Aristot. Phys. fol. 7, a ; fol. 19, a, et fol. 31, b. In Platonis libris exaratum a librariis est : Οἶον ἀκίνητον τελέθει τῷ παντὶ ὄνομ' εἶναι, eodemque modo hunc versum exhibet Simplicius f. 7, a, nisi quod πᾶν præbet pro παντὶ, sed secundo loco habet : οὐλον ἀκίνητόν τ' ἔμεναι ᾧ πάντ' ὄνομα ἔσται, et tertio : οὐλον ἀκίνητόν τ' ἔμεναι ᾧ πᾶν ὄνομα ἔστίν. His vestigiis insistent olim emendaverat Buttmannus οἶον ἀκίνητον τελέθει, ᾧ πάντ' ὄνομα εἶναι, cf. Heindorf. ad Plat. l. c. ; sed idem postea mutata sententia legi voluit οἶον ἀκίνητόν τ' ἔμεναι, τῷ πάντ' ὄνομα ἔστίν. Vide quæ hac de re disputavit in Auctario animadv. in Plat. Gorg. et Theæt. pag. 506 seq. Karstenius edidit : οἶον ἀκίνητον τελέθει τῷ παντὶ ὄνομα εἶναι. Mihi posterior Buttmanni ratio unice probatur propter Simplicii verba (f. 7, a) : ἀκίνητον αὐτὸ ἀνυμνεῖ καὶ μόνον ὡς πάντων ἐξηρημένον, in quibus μόνον est explicatio vocis οἶον, καὶ autem pro τε dictum, ut inde necessario ad scripturam τ' ἔμεναι ducamur.

100. εἶναι τε καὶ οὐκί hoc loco idem fere valet quod γίνεσθαι τε καὶ ἄλλυσθαι.

V. 102. Servavimus vulgatam scripturam ἐπέεοις cuius loco Karstenius edidit ἐπί. Si sana est hæc lectio, primum hunc versum protasin esse oportet, cui sequentia verba usque ad πάντη pro apodosi subjunguntur. In hac apodosi desideratur ἐστὶ quod eo facilius subaudiri potest, quia initio

enuntiationis a poeta expressum est. Nihil tamen obstat quin scribatur ἐπί, quod arsi producendum erit.

Versus 103—105 (πάντοθεν—τῇ ἢ τῇ) citantur a Platone Soph. p. 244, E, Aristotele de Mel. Xen. et Gorg. cap. 2, Proclo Theol. Platon. III, 20, p. 155, Simplicio Phys. I. f. 12, a, et 19, b, Boethio Consol. philos. III, Stobæo Ecl. I, 15 p. 352 ; præterea versus 103 et 104 laudantur ab Aristotele l. l. cap. 4 et Proclo in Tim. p. 160 ed. Bas. item a Simplicio in Arist. Phys. f. 27, b ; denique versuum 104 et 105 dictum οὔτε τι μεῖζον—χροῶν ἐστὶ allegatur a Proclo in Parmen. T. IV p. 62 et verba μεσσοθεν ἰσοπαλές memorantur ab Aristotele Phys. III, 6, Proclo in Parm. T. IV p. 120 ed. Cous. atque ab aliis scriptoribus.

V. 103. Parmenides globum perfectissima figura præditum arbitratus hæc ens assimilavit ; quam rem Simplicius Phys. f. 31, b, poeticam fictionem non immerito vocavit. Ait autem : Εἰ δὲ εὐκύκλου σφαίρης ἐναλίγκιον ὄγκω τὸ ἐν ὧ φησι, μὴ θαυμάσης· διὰ γὰρ τὴν ποίησιν καὶ μυθολογικοῦ τινασ παράπτωτα πλάσματος.

V. 104. Philoponus in Arist. Phys. III p. 12 verba μεσσοθεν ἰσοπαλές recte sic exponit : Μεσσοθεν εἶναι φησὶν ἰσοπαλές, τουτέστιν ἴσον ἐκ τοῦ μέσου πανταχόθεν ἀπέχον, ἵνα σφαιρικὸν αὐτὸ δεῖξῃ. Idem quod hoc Parmenidis loco a Platone traditur in Parmen. p. 150, E : Καὶ μὴν καὶ αὐτὸ γὰρ τὸ ἐν πρὸς ἑαυτὸ οὕτως ἂν ἔχοι· μῆτε μέγεθος ἐν ἑαυτῷ μῆτε σμικρότητα ἔχον οὐτ' ἂν ὑπερέχοιτο οὐτ' ἂν ὑπερέχοι ἑαυτοῦ, ἀλλ' ἐξ ἴσου ὄν ἴσον ἂν εἴη ἑαυτῷ.

V. 105. Pro πελέναι Simplicius f. 12 πελέμεν legit ; reliquam lectionis varietatem, quæ fere scripturæ menda sunt, apponere supersedeo.

V. 106. Sententia τὸ κεν παύοι μιν ἰκνεῖσθαι εἰς ὁμόν a nobis metri gratia et ob subsequentium verborum analogiam mutata in τὸ κεν παύοι μιν ἰκέσθαι εἰς ὁμόν prope tantumdem sonat quantum v. 79 τὸ κεν εἰργοὶ μιν ζυνέχεσθαι.

εις δμόνον, οὐτ' ἐόν ἐστιν ὅπως εἴη κεν ἐόντος
τῆ μᾶλλον, τῆ δ' ἤσσον, ἐπεὶ πᾶν ἐστιν ἀσυλον.

Ἥ γὰρ πάντοθεν ἴσον διώως ἐν πείρασι κυρεῖ.

110 Ἐν τῷ σοι παύω πιστὸν λόγον ἠδὲ νόημα
ἀμφὶς ἀληθείης· δόξας δ' ἀπὸ τοῦδε βροταίας
μάνθανε, κόσμον ἐμῶν ἐπίων ἀπατηλὸν ἀκούων.

Ἴτ' ἀπὸς δόξαν.

Μορφὰς γὰρ κατέθεντο δύο γνώμης ὀνομάζειν·

ad æquale, neque fieri potest, ut ens sit entis (in potestate)
alibi magis, alibi minus, quia totum est incoluere.

Nam æquabile sane undique simul in terminis hæret.

Hic tibi jam finio fida dicta et cogitata

de veritate: visa dehinc mortalia

cognosce, fallacem verborum meorum ornatum audiens.

De visis et opinionibus.

Duas enim rerum formas mentibus statuerunt appellare

V. 107. Vulgatam lectionem κενὸν ἐόντος, pro qua Brandisius poetæ hujus dictioni parum convenienter exaravit κενὸν ὄντος Karstenio auctore converti in κεν ἐόντος, qui tamen non bene interpretatur *ens ente nec præstantius nec deterius potest esse*. Brandisium miramur locutione οὐκ ἐστιν ὅπως de qua jam Vigerus recte præcepit p. 235 ed. Herm. offensum δ πως scripsisse.

V. 110. Absoluta hac priore carminis parte, qua de vero disputavit Parmenides, tres interponit versus ea mente ut sibi viam munit ad mortalium opiniones posteriore parte explicandas. Has autem partes continuo ordine cohærere e Simplicii testimoniis quæ in medium proferemus necessario colligitur. Nam in Phys. fol. 7, b, ubi excitat versus 110—119 (ἐν τῷ σοι π. — ἐμβριθὲς τε), Μεταθῶν δέ, inquit, ἀπὸ τῶν νοητῶν ἐπὶ τὰ αἰσθητὰ ὁ Παρμενίδης, ἤτοι ἀπὸ ἀληθείας, ὡς αὐτὸς φησιν, ἐπὶ δόξαν . . . τῶν μὲν γεννητῶν ἀρχὰς ἔθετο, . . . λέγων ἐρεξῆς τοῖς προτέροις παρακαυμένοις ἔπεισιν Μορφὰς γὰρ κατέθεντο. Idem ad Aristot. de Cælo III f. 138, a ed. Ald. (ap. Peyron. p. 55) versus 110—112 (ἐν τῷ σοι π. — ἀκούων) laudans: Συμπληρώσας, inquit, τὸν περὶ τοῦ ὄντος λόγον καὶ μέλλων περὶ τῶν αἰσθητῶν διδάσκειν ἐπήγαγεν· Ἐν τῷ σοι παύω κ. τ. λ. Notandum præterea versus 110—121 (ἐν τῷ σοι παύω — παραλάσση) exstare apud eundem Comm. in Phys. f. 9, a, et vers. 113—119 (μορφὰς—ἐμβριθὲς τε) inveniri ibidem f. 38 seq. Pro παύω Aristotelis interpres de Cælo I. c. præbet παύσω.

V. 111. βροταίας posuimus pro eo quod et ipsum in codd. legitur βροταίους, illud ob frequentem poetarum usum præferentes. Cæterum verba ἐν τῷ σοι παύω κ. τ. λ. ipsius Deæ esse putanda sunt, quæ si narrationem poematis exordio adumbratam sequimur philosopho jam traditura est mortalium visa et opiniones.

V. 113. Inde ab hoc versu poeta mundi aspectabilis ordinem atque ornatum docere instituit. Duo autem ponit rerum genera vel formas (εἶδη, μορφὰς) e quibus omnia nata sint, ut vere elementa dici queant. Quorum alterum lucis, ignis et calidi, alterum noctis, tenebrarum et frigidi nomine vocatur. Horum elementorum motibus et

copulationibus ut omnia oriarentur, eorum præses dea effecit. Quæ postquam ex sese primum omnium genuit Amorem cæterosque deos immortales, ad reliqua procreanda animum adjecit. At reliqua illa non sunt nisi mortalia et caduca, quæ ut exstiterunt, ita mutantur atque intereant necesse est. Eo valent non solum verba κόσμον ἐμῶν ἐπίων ἀπατηλὸν, sed etiam tres illi versus, quos in fine poematis collocavit Parmenides, quibus significat ea se esse persecutum, quæ quum hominum opinione exstiterunt jamque essent, tamen maturitatem adeptæ postmodum interitura essent. Sed quoniam ambo elementa ad res generandas ita necessaria sunt ut illa mundi opifex dea neutrius ope possit carere: non probamus Stagiritæ de Parmenideâ doctrina iudicium, qui Metaph. I, 5 alterum elementum enti, non-enti alterum comparat. Sic enim ait: Παρὰ γὰρ τὸ ὄν τὸ μὴ ὄν οὐθὲν ἐξῆν εἶναι, ἐξ ἀνάγκης ἐν ᾧ τὸ εἶναι τὸ ὄν, καὶ ἄλλο οὐθὲν. . . Ἀναγκαζόμενος δ' ἀκολουθεῖν τοῖς φαινομένοις, καὶ ἐν μὲν κατὰ λόγον, πλείω δὲ κατὰ τὴν αἰσθησιν ὑπολαμβάνων εἶναι, δύο τὰς αἰτίας καὶ δύο τὰς ἀρχὰς πάλιν τίθησι, θερμὸν καὶ ψυχρὸν, οἶον πῦρ καὶ γῆν λέγων· τούτων δὲ κατὰ μὲν τὸ ὄν τὸ θερμὸν τάττει, θάτερον δὲ κατὰ τὸ μὴ ὄν. Neque aliter De gen. et corr. I, 3: Ἔσπερ, inquit, Παρμενίδης λέγει δύο (στοιχεῖα), τὸ ὄν καὶ τὸ μὴ ὄν εἶναι φάσκων, πῦρ καὶ γῆν. Nam quum Parmenide iudice nihil sit præter ens, non-ens autem prorsus non sit, eorum elementorum, a quibus originem trahunt quæcumque de hominum sententia modo oriuntur modo occidunt, neutrum ejusmodi est quod cum entis æternitate componere liceat. Huc accedit quod vel aperte fabulosa, ut deorum generatio e poetarum commentis ducta, vel ea quæ non essent, sed esse tantum vidèrentur in hac carminis parte versibus celebrata erant. Itaque illud Aristotelis iudicium eo magis nobis improbandum est, quod videmus eum quasi intellecto errore de Cæl. III, 1 eandem rem melius æstimasse. Ibi autem in hunc modum pronunciat: Οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν ἀνεῖλον ἔλωσ γενεσιν καὶ φθορὰν· οὐδὲν γὰρ οὔτε γίγνεσθαι φασιν, οὔτε φθεῖρεσθαι τῶν ὄντων, ἀλλὰ μόνον δοκεῖν ἡμῖν. Jam ad singula transeamus. Μορφή, corporis forma, a priscis ita interdum usurpatur, ut ab ipso corpore

(τῶν μίαν οὐ χρεῶν ἐστίν, ἐν ᾧ πεπλανημένοι εἰσίν)
 115 ἀντία δ' ἐκρίναντο δέμας καὶ σήματ' ἔθεντο
 χωρὶς ἀπ' ἀλλήλων· τῇ μὲν φλογὸς αἰθέριον πῦρ
 ἦπιον ἐόν, μέγ' ἀραιόν, ἑαυτῷ πάντοσε τωῶτον,
 τῷ δ' ἐτέρῳ μὴ τωῶτον· ἀτὰρ κάκεινο κατ' αὐτὸ
 ἀντία, νύκτ' ἀδαῆ, πυκινὸν δέμας ἐμβριθές τε.
 120 Ἵπῳ σοι ἐγὼ διάκοσμον ἐοικότα πάντα φατίσω,
 ὡς οὐ μήποτε τίς σε βροτῶν γνώμη παραλάσση.

* * *
 Αὐτὰρ ἐπειδὴ πάντα φάος καὶ νύξ ὀνόμασται

(quarum alterutram solam poni non oportet, in quo errant)
 easque bifariam distinxerunt corporibus notasque addi-
 versas : hinc ignem flammæ æthereum, [derunt
 mitem, pertenuem, sui quoqueversus similem,
 alteri dissimilem, verum hoc quoque sibi consentiens
 ex opposito, noctem obcuram, corpus densum et grave.
 Quorum ego tibi ordinem, qualis videatur, omnem exponam,
 ut ne ulla te mortalium doctrina fugiat.

* * *
 Quum autem omnia nominata sint lux et nox

parum differat, ut ap. Pindar. I, 3, 71 μορφὰν βρα-
 χύς. Quamobrem hoc loco Parmenides μορφὰς duo
 primaria rerum elementa intelligit, quorum dis-
 crimina hominum instituto v. 115 ad corporum
 diversitatem revocat. Minus perspicuum in ejus-
 modi sententia *corporis* nomen est, id quod Kar-
 stenium impulit, ut δέμας interpretaretur *mate-
 riam*. At hic antiquorum magis quam nostro
 more loquendum est.

V. 114. Sensum verborum τῶν μίαν οὐ χρεῶν
 ἐστίν neque Bessarion assecutus est neque Fülle-
 bornius nec Brandisius. Bessarion adv. Plat. ca-
 lumn. lib. II, 11 fol. 32, a, versus 110—119 sic
 fecit latinos :

Hactenus et veri mentem intemeralaque verba ;
 Nunc res mortales, carmen quoque sumite fallax.
 Principio duplicem statuerunt dicere formam ;
 Altera sed minus est tali cognomine digna,
 Quod simulans verum fallit mortalia corda.
 Has contra adverso statuerunt ordine metas :
 Hic flammam ætheriam statuunt raramque levemque ;
 Ipsa sui similis semperque sibi undique constat ;
 Illic obscuram adversantemque undique noctem,
 Incomitam, humentem, gelidam, densamque gravem-
 [que.

Apparet eum in errorem inductum esse Aristote-
 lis auctoritate, quæ et Brandisio fraudi fuit. Nam
 Füllebornius se hæc verba percipere negat.
 Brandisius sic explicat, ut illorum quæ memoran-
 tur generum alterum i. e. noctem esse velit non-
 ens. Verum recte animadvertit Karstenius ad hoc
 exprimendum dicendum fuisse τῶν μίαν οὐ χρεῶν
 εἶναι, quod omissio ἐστὶ diceretur pro τῶν (ᾧν)
 μίαν οὐκ εἶναι χρεῶν ἐστίν. Quæ nunc leguntur e
 præcedentibus sic illustranda sunt : τῶν (ᾧν) μορ-
 φῶν μίαν μόνον καταθέσθαι οὐ χρεῶν ἐστίν, quarum
 formarum unam i. e. alterutram solam poni non
 oportet; falluntur enim qui alterutram statuunt.
 Dum igitur duo elementa fingit, simul eos vitupe-
 rat physicos qui simplex rerum principium esse
 dicebant. Fodum redit Simplicii explicatio qui ad
 Arist. Phys. f. 7, b, οὕτω σαφῶς, inquit, ἀντιθέ-

τως δύο στοιχεῖα ἔλαβε, καὶ πεπλανῆσθαι
 δέ φησι τοὺς τὴν ἀντιθέσιν τῶν τὴν γένεσιν συνιστῶν-
 των στοιχείων μὴ συνωρῶντας, ἢ μὴ σαφῶς ἀποκα-
 λύπτοντας.

V. 115. σήματα poetice dicit pro ποιότητες vel
 διαφορὰ. Ex hoc genere citantur ἦπιον, ἀραιόν, πυ-
 κινόν, ἐμβριθές, etc.

V. 116. Opponuntur in hac verborum com-
 prehensione τῇ μὲν φλογὸς et v. 118 ἀτὰρ
 ἀντία νύκτ', suspensa ex ἔθεντο.

V. 117. Simplicius f. 7, b, hunc versum sic
 exhibet : Ἠπιον ἐόν, μέγ' ἀραιόν, ἑλαφρόν, ἑαυτῷ
 πάντοσε τωῶτον, neque aliter f. 9, a, nisi quod
 ibi exstat ἑαυτῷ, sed f. 39, a, ita : Ἠπιόν ἐστίν,
 ἑλαφρόν, ἑαυτῷ πάντοσε τωῶτον. Quæ quum ita sint,
 ἐόν e Parmenidis consuetudine vulgavi pro ἐόν, et
 ἑλαφρόν quod glossema sapit cum Karstenio e versu
 eieci, substituto in ejus locum ἀραιόν. Prellerus
 Hist. phil. p. 95 pro ἦπιον ἐόν, quod per synizesin
 pronuntiantum, legendum conjecit ἠπιώφρον. Sed
 hac mutatione versus non indiget.

V. 119 ap. Simpl. f. 7, b, sic exaratur : τὰναντία
 νυκτὰ ἀδὲ πυκινόν, sed f. 9, a : ἀντία νυκτὰ ἀδὲ
 ἠδὲ πυκινόν et f. 39 ἀντία νυκτὰ ἢ πυκινόν. Pro
 νυκτὰ ἀδὲ ἢ Scaliger teste Karstenio emendavit
 νύκτ' ἀδαῆ, in qua emendatione ipse Karstenius et
 post eum Prellerus l. c. p. 95 aliique acquieverunt.
 Neque secus de hoc loco videtur sensisse Bessarion
noctem obscuram vertens, quanquam fatendum,
 hunc significatum tam rarum esse, ut vix aliis
 exemplis demonstrari queat. Neque vero dubium
 quin hic eadem vi dixerit poeta νύκτ' ἀδαῆ, qua
 infra v. 124 νυκτὸς ἀπάντου, i. e. ἀφανούς.

V. 120. τῶν σοι ἐγὼ διάκοσμον) τῶν scripsi cum
 Karstenio pro τῶν. De voce διάκοσμος quæ hic or-
 dinem et dispositionem significat cf. præter alios,
 quos excitavi ad Democriti fragmenta pag. 129;
 Cl. Salmasium ad Epictetum et Simplicium
 pag. 168 seq. et 177 ed. Lugd. Bat. 1640. —
 ἐοικότα dicit quod quæ sequuntur omnia τῇ τῶν
 βροτῶν δόξῃ consentanea sunt.

V. 122—125 (αὐτὰρ ἐπειδὴ—μέτα μηδέν) le-

καὶ τὰ κατὰ σφετέραις δυνάμεις ἐπὶ τοῖσι τε καὶ τοῖς,
 πᾶν πλέον ἐστὶν ἑαυτοῦ φάσος καὶ νυκτός ἀφάντου,
 125 ἴσων ἀμφοτέρων, ἐπεὶ οὐδετέρῳ μὲτα μηδέν.

* * *

Αἱ γὰρ στεινότεραι πεποιήντο πυρὸς ἀκρίτοιου,
 αἱ δ' ἐπὶ ταῖς νυκτός, μετὰ δὲ φλογὸς λέται αἴσα·
 ἐν δὲ μέσῳ τούτων Δαίμων ἢ πάντα κυβερνᾷ·
 πάντη γὰρ στυγεροῖο τόκου καὶ μίξιος ἀρχῆ
 130 πέμπουσ' ἄρσενι θῆλυ μιγῆναι, ἐναντία τ' αὐθις
 ἄρσεν θηλυτέρῳ.

* * *

et quæ harum potentie consentanea huc et illuc pertinent,
 rerum universitas completa est simul luce et nocte obscura,
 æqualibus inter se elementis, quoniam neutri quidquam
 [cum altero commune est.

* * *

Angustiores enim orbis constant ex igne minus puro;
 his subjecti e nocte, quam intervolutat ignis pars;
 in mediis his Dea est quæ cuncta gubernat.
 Ubique enim diri partus coitusque effectrix
 impellens feminam ut mari atque e contrario rursus
 marem ut feminæ se misceat.

* * *

guntur apud Simplicium Comm. ad Arist. Phys. f. 39, a.

V. 123. τὰ κατὰ σφετέραις δυνάμεις non intelligo cum Karstenio qualitates ἀραιόν, πυκνόν et alia hujusmodi, sed noctis et lucis potentie consentanea, utriusque vim et effectum.

125. ἴσων ἀμφοτέρων) Æqualia dicit ambo elementa, id est pari dignitate ac vi prædita. Hanc æqualitatem in eo versari arbitratur, quod neutri quidquam cum altero commune sit. Sic Simplicius hæc verba accepit: εἰ δὲ μηδετέρῳ, inquiring, κατὰ (corr. μέτα) μηδέν, καὶ οὐτὶ ἀρχαὶ ἄμφω καὶ οὐτὶ ἐναντία δηλοῦνται. Ergo Parmenidis verba ita supplēvit: ἐπεὶ οὐδετέρῳ τῶν στοιχείων μηδὲν μέτεστι τοῦ ἑτέρου, ut constructio τοῦ μετεῖναι eadem sit quæ habetur ap. Plat. Apol. 19, C: ἐμοὶ τῶν τοιοῦτων οὐδὲν μέτεστιν. Sunt qui Parmenidem hic dixisse putent, æqualia esse duo hæc elementa, quia nihil exstet, quin ex ambobus conflatum sit. Quæ sententia et mihi arrideret, si aliter locutus esset poeta, verbi causa ἐπεὶ ἀμφοτέρων δίχα μηδέν. Aliorum interpretationes, e quibus nihil proficias, prætermittendas censemus.

V. 126—128. Simplicius Phys. fol. 9, a: Μετ' ὀλίγα δὲ πάλιν περὶ τῶν δυοῖν στοιχείων εἰπὼν (ὁ Παρμενίδης) ἐπάγει καὶ τὸ ποιητικόν, λέγων οὕτως: αἱ γὰρ στεινότεραι—κυβερνᾷ. V. 129—131 (π. γ.—θηλυτέρῳ) cum præcedentibus junguntur apud eundem Aristotelis interpretem Phys. fol. 7, a.

V. 126. In codd. legitur αἱ γὰρ στεινότεραι ποιήντο, cujus loco vulgavi πεποιήντο. Metrum igitur non constat nisi οἰ diphthongo ante sequentem vocalem η correpta ac simul posteriore syllaba in πυρός propter arsin producta. Cæterum quantum e Simplicii verbis conjicere licet, αἱ spectat ad coronas (στεφάνας) sive orbis partim ætheria, partim terrena materie compositos, alium supra alium sitos, quibus mundum constare putavit Parmenides et quorum in medio Deam reperiri naturæ moderatricem statuit. Huc pertinent quæ Stobæus Ecl. phys. I, 23 p. 48a servavit et quæ de

Parmenide affirmat Cicero de Nat. Deor. I, 11. Quum αἱ στεινότεραι sint coronæ angustiores, dubium videtur utrum eæ quæ has excipiunt supra illas an infra sitæ sint. Sed prius illud vix conciliari cum Parmenidis sententia poterit, quem manifestum est ita de his rebus disserere, ut orbem supremum eumque omnia cingentem οὐρανὸν sive δλυμπὸν ἔσχατον (cf. v. 141) vocet, infra hunc angustiores orbis, quos hic commemorat, primum lucis, deinde noctis collocet atque inter has mediam versari Deam perhibeat. Cf. Stob. l. 1. Plutarch. de Plac. phil. II, 7. Galen. Hist. Phil. c. XI. Euseb. Præp. Ev. XV, 38. — πυρὸς ἀκρίτοιου non explico h. l. ignem magnum et ingentem, sed ut plerique interpretum voluerunt non purum et tenebris mixtum.

V. 128. ἐν δὲ μέσῳ τούτων Δαίμων) Dæmonem mundique animam a Parmenide Δίκην et Ἀνάγκην nominatam esse prodit Stob. Ecl. I, p. 484, Ἀφροδίτην Plutarch. Amator. 12. Ex qua nominis discrepantia colligendum nullo vocabulo hanc deam a philosopho insignitam esse.

V. 129. Pro vulgata πάντα γὰρ στυγεροῖο Karstenius dedit πάντα γ' ἄρα, Prellerus in Hist. phil. p. 96 παντός γὰρ στυγ.; mihi ponendum videtur πάντη γὰρ. Dea Parmenidis appellatur ἀρχὴ similiter atque apud Orpheum frag. 15 p. 508 ed. Herm. ἔρωσ vocatur μέγας ἀρχὸς ἀπάντων.

V. 130. Apud Simplicium hic versus sic scribitur: πέμπουσ' ἄρσενι θῆλυ μίγεν, τό τ' ἐναντίον αὐθις. Karstenius edidit μίγεν, pro ἐμίγησαν positum putans. Idem vir doctus ἀρχὴ πέμπουσα pro nominativo absoluto accepit hac constructione: πάντα τῆς ἀρχῆς πεμπούσης μίγεν (ἐμίγησαν) ἄρσενι θῆλυ x. τ. λ.; sed in commentario hanc emendationem proposuit: πέμπει σὺν ἄρσενι θῆλυ μιγῆναι ἐναντία τ' αὐθις. Ex hac emendatione verba μιγῆναι ἐναντία τ' cum Prellero l. c. probanda censui. Porro notamus πέμπουσ'...μιγῆναι recte comparari a Karstenio cum junctura Homerica Il. α, 8: ξυνέηκε μάχεσθαι. De reliquo participium πέμπουσ' ideo su-

Πρώτιστον μὲν Ἔρωτα θεῶν μητίσατο πάντων.

* * *

Εἶση δ' αἰθερίην τε φύσιν τὰ τ' ἐν αἰθέρι πάντα
σήματα καὶ καθαρᾶς εὐαγείας ἡελίου

135 λαμπάδος ἔργ' ἀΐδηλα καὶ ὀππόθεν ἐξεγένοντο,
ἔργα τε κύκλωπος πύση περίφοιτα σελήνης
καὶ φύσιν· εἰδήσεις δὲ καὶ οὐρανὸν ἀμφὶς ἔχοντα,
ἔνθεν ἔφυ τε καὶ ὡς μιν ἄγους' ἐπέδησεν ἀνάγκη
παῖρατ' ἔχειν ἀστρῶν.

* * *

140 πῶς γαῖα καὶ ἥλιος ἠδὲ σελήνη
αἰθήρ τε ζυγὸς γάλα τ' οὐράνιον καὶ Ὀλυμπος
ἔσχατος ἠδ' ἀστρῶν θερμὸν μένος ὠρμήθησαν
γίγνεσθαι.

* * *

Νυκτιφαδὲς περὶ γαῖαν ἀλώμενον ἀλλότριον φῶς.

* * *

Primum quidem omnium deorum formavit Amorem.

* * *

Cognosces autem et ætheriam naturam et quæcumque
sunt in æthere signa et claræ facis rotundi solis
labores occultos et unde hæc exstiterint,
gestaque rotundæ discos circumvaga lunæ
naturamque; pernoceas quoque cælum omnia cingens,
et unde exstiterit et quomodo regens ipsum necessitas illi
ut astrorum terminos teneat. [gavit.]

* * *

quomodo terra et sol atque luna
communisque æther, lacteusque orbis et olympus
summus atque astrorum fervida vis cœperint
existere.

* * *

Nocte lucens terram ambiens lumen alienum.

* * *

spicamur non esse sollicitandum quod fieri potest,
ut Simplicius verbum finitum versu sequenti de-
mum a poeta post ἄρσεν θηλυτέρῳ positum omi-
serit.

V. 132. Laudant hunc versum Plat. Sympos.
p. 178. B; Aristot. Metaph. I, 4 p. 646, E; Plu-
tarch. Amator. p. 756, F (tom. IX p. 32 ed.
Reisk.); Sextus Empir. adv. Math. IX, 9; Stobæus
Ecl. Phys. I, 10 p. 274; Simplic. ad Arist. Phys.
f. 9, a. Amorem Parmenidi primum moto-
rem fuisse testis est Aristoteles Metaph. I, 4, præ-
ter quem Cicero bellum etiam, discordiam, cupi-
ditatem ab eodem philosopho rebus generandis
adhibitam esse prodit de Nat. Deor. I, 11. Cf.
Plat. Conviv. p. 195. Huc etiam pertinere volunt
Aristotelis verba Metaph. I, 5 de Parmenide dicta:
δύο τὰς αἰτίας καὶ δύο τὰς ἀρχὰς τίθησι, quod non
liquet ac vel propterea dubium est, quia Stagi-
rita Eleatæ de visis et opinionibus placita male
explicuit. Vide quæ notavimus ad v. 113.

V. 133—139 (εἶση δ' αἰθερίην—ἀστρῶν) affe-
runtur a Clemente Alexandrino Strom. V extr.
p. 614, A. His verbis Parmenides accurate terrena,
ætheria et cœlestia se traditurum profitetur. Ter-
rena probabile est in antecedentibus quæ perie-
runt ab eo memorata esse. In æthere collocat so-
lem, lunam aliaque sidera, in cœlesti regione
supra ætherem stellas inerrantes. Cf. Plutarch.
adv. Colot. p. 1114.

V. 134. εὐαγείας, cujus α hic producitur, vix
aliter interpreteris quam cum Heinrichio rotundus.
Suidas εὐαγείας καλῶς περιηγημένους καὶ μεταφορικῶς

κύκλος, corrige κυκλοειδής. Cognata sunt περιεργής
et περιηργής.

V. 136. περίφοιτα a Scaligero restitutum est;
antea legebatur περὶ φοιτά.

V. 138. Hunc versum et sequentem quum in
Clementis cod. Par. et editione Florentina turba-
tos reperisset Stephanus, nulla mutatione sic edi-
dit in Poesi philos. pag. 44 :

Ἐνθεν μὲν γὰρ ἔφυγε καὶ ὡς μιν ἄγους' ἐπέδησεν
ἀνάγκη παῖρατ' ἔχειν ἀστρῶν.

Metrum restituit Scaliger ibid. p. 217, servavit
tamen post ἔφυ particulam γε, in cujus locum po-
steriores horum carminum editores rectius substi-
tuerunt τε.

V. 140—143 (πῶς γαῖα—γίγνεσθαι) exstant in
Simplicii Comm. ad Arist. de Cælo III f. 138, B
Ald. et apud Peyron. pag. 55 seqq. In his versibus
poeta ita usurpat voculam καί, ut ea se jungantur
maiores mundi partes, de quibus ad vers. 133
locuti sumus. Itaque verba καὶ ἥλιος ἠδὲ σελήνη Αἰ-
θήρ τε ζυγὸς γάλα τ' οὐράνιον ad eandem referuntur
regionem. Est autem hic usus congruens primariæ
hujus vocis potestati, de qua vide Hermannii dis-
putationem opusc. III p. 152 seqq.

V. 141. αἰθήρ τε ζυγός, quia ipsius judicio communis est
soli, lunæ et lacteo orbi.

V. 144. Hic versus quem servavit Plutarch.
adv. Colot. p. 1116, A (vol. X p. 590 R.) una
cum sequenti ad lunam refertur, quam plerique
veterum solis luce illustrari consueverunt. Cf. Stob.

145 Αἰεὶ παπταίνουσα πρὸς αὐγὰς ἡλίου.

* * *
 Ὡς γὰρ ἐκάστῳ ἔχει κρᾶσις μελέων πολυκάμπτων,
 τῶς νόος ἀνθρώποισι παρέστηκεν· τὸ γὰρ αὐτὸ
 ἔστιν ὅπερ φρονεῖ μελέων φύσις ἀνθρώποισι
 καὶ πᾶσιν καὶ παντί· τὸ γὰρ πλεόν ἐστὶ νόημα.

150 Δεξιτεροῖσιν μὲν κούρους, λαιοῖσι δὲ κούρας.

* * *
 Οὕτω τοι κατὰ δόξαν ἔφω τάδε νῦν τε ἔασι,
 καὶ μετέπειτ' ἀπὸ τοῦδε τελευτήσουσι τραφέντα·
 τοῖς δ' ὄνομ' ἀνθρώποι κατέθεντ' ἐπίσημον ἐκάστῳ.

Semper solis radios aspectans.

* * *
 Nam ut cuique comparata est varie flexorum temperatio
 membrorum, sic cuique intellectus inest : hoc enim ipsum
 est quod sapit, corporis natura, hominibus
 et omnibus et singulis ; quod enim pravelet intelligentia est.

* * *
 Dextris quidem partibus pueros, lævis autem puellas.

* * *
 Sic quidem ex opinione hæc exstiterunt et nunc sunt,
 ac postea dehinc maturitatem consecuta interibunt ;
 his autem homines nomen cuique certum imposuerunt.

ΑΔΗΛΑ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΙΑ.

1. Καταλογάδην μεταξὺ τῶν ἐπῶν ἐμφέρεται τι
 ἔρησιδιον, ὡς αὐτοῦ Παρμενίδου, ἔχον οὕτως· Ἐπι

τῷδ' ἐστὶ τὸ ἀραιὸν καὶ τὸ θερμὸν καὶ τὸ φάος
 καὶ τὸ μαλθακὸν καὶ τὸ κοῦφον, ἐπὶ δὲ τῷ πυκνῷ ὀνό-

Ecl. phys. I, 27 p. 556. vixitaphæ pro vulg. vixit
 φάος emendavit Scaliger apud Stephanum in Poesi
 philos. p. 217. Idem arrisit Casaubono ad Diog.
 Laert. II, 1.

V. 145 legitur ap. Plutarchum Qu. Rom. p. 282,
 B; de Fac. lun. p. 929, A (vol. VII p. 138 ;
 vol. IX p. 671 R.)

V. 146—149. Ut universam mundi machinam
 duobus elementis constare docuit Parmenides :
 ita singulorum hominum naturam et ingenium
 elementorum temperatione oriri his verbis signi-
 ficat. Quum autem quattuor versus in hanc sen-
 tentiam scripti apud Aristotelem Metaph. III, 5
 p. 671, C, et Theophrastum lib. de sensu et sen-
 sil. init. reperiantur, in constituendo textu modo
 Aristotelem, modo Theophrastum secuti sumus.

V. 146. Aristoteles præbet ὡς γὰρ ἕκαστος ἔχει
 κρᾶσιν μελέων πολυκάμπτων, contra Theophrastus
 ὡς γὰρ ἐκάστῳ ἔχει κρᾶσις μελέων πολυπλάγκτων.

V. 147. Aristoteles παρίσταται, quod metro re-
 luctatur ; recte Theophrastus παρέστηκεν.

V. 148. τὸ γὰρ αὐτὸ ἔστιν ὅπερ) Sensus : mem-
 brorum compages est id ipsum quod sapit, sive
 vixit ipse.

V. 149. τὸ γὰρ πλεόν ἐστὶ νόημα) Hæc Theo-
 phrastus l. c. ita exponit : Δουῖν ὄντων στοιχείων
 κατὰ τὸ ὑπερβάλλον ἐστὶν ἡ γνώσις· ἐὰν γὰρ ὑπερ-
 αἶρη, τὸ θερμὸν ἢ τὸ ψυχρὸν, ἄλλην γίνεσθαι τὴν διά-
 νοιαν. Quare πλεόν hic non est plenum, ut censet
 Preller. Hist. phil. p. 98.

V. 150. Exstat hic versus apud Galenum in Hip-
 PHIL. GRÆC.

pocr. Epidem. VI, 48 Comment. II T. IX p. 430
 ed. Charter. Ad sententiam quod attinet, idem
 multi antiquorum de hac re judicant. Vide Me-
 nag. ad Laert. lib. II, 9 p. 75 ed. Meibom. Inse-
 ram hic Parmenidis versus de hominum genera-
 tione quos latine redditos exhibet Cælius Aurelia-
 nus de Morb. chron. IV, 9 p. 545 ed. Wetsten :

Femina virque simul Veneris quum germina miscent
 Venis, informans diverso ex sanguine virtus,
 Temperiem servans, bene condita corpora fingit ;
 At si virtutes permixto semine pugnent
 Nec faciant unam, permixto in corpore diræ
 Nascentem gemino vexabunt semine æxum.

V. 151. Absoluta posteriore carminis parte
 coronidis loco hos tres versus posuit Parmenides,
 quos servavit Simplicius ad Arist. de Cælo III,
 f. 138, b ; apud Peyron. p. 55 seq. Simplicii
 verba sunt : Παραδούς δὲ τὴν τῶν αἰσθητῶν διακό-
 σμῃσιν ἐπήγαγεν· Οὕτω τοι κ. τ. λ. Pro ἔφω Moer-
 beca in codice suo male legerat ἔφη, vertit enim
 inquit. In exitu hujus versus vulgatam scripturam
 νῦν ἔασι correxit Peyronus inserta copula τε, quam
 expressit etiam Moerbeca et nunc sunt et postea.

V. 152. Pro τραφέντα idem Moerbeca inve-
 nerat γράφοντα, scribentem interpretans. Hujus er-
 rores postea vulgavit Aldinæ editionis interpres.

V. 153. Ultima verba ἐπίσημον ἐκάστῳ recte
 transposuit Karstenius, quum ἐκάστῳ ἐπίσημον
 metro repugnaret.

1. Hic locus apud Simplicium versibus 119 ἀντίξ

μασται τὸ ψυχρὸν καὶ τὸ ζόφος καὶ τὸ σκληρὸν καὶ τὸ βαρύ. Ταῦτα γὰρ ἀπεκρίθη ἑκατέρως ἑκάτερα. » Simplicius ad Aristotelis Phys. I f. 7, b.

2. Suidas v. Μακάρων νῆσοι, ἡ ἀκρόπολις τῶν ἐν

Βοιωτίᾳ Θηβῶν τὸ παλαιόν, ὡς Παρμενίδης. Similiter Photius Lex. v. μακάρων νῆσος. Adde Hesych. v. μακάρων νῆσος, qui quidem Parmenidis nomen omittit.

νόκτ' ἀδαῖ x. τ. λ. et 120 τῶν σοι ἐγὼ x. τ. λ. interpositus non solum ob ipsius Simplicii dubitationem significatam verbis ὡς αὐτοῦ Παρμενίδου, sed etiam quia Parmenidem prosa oratione scripsisse veteres non produnt, jure a Karstenio pro interpretamento habitus est, quod postea a librariis philosophi versibus esset adsutum. Cæterum verba ἐπὶ δὲ τῶν πυκνῶν ὠνόμασται non bene re-

spondentia superioribus sic corrigo : ἐπὶ δ' ἐκείνῳ τὸ πυκνὸν ὠνόμασται (scil. ὑπὸ τοῦ Παρμενίδου) καὶ τὸ ψυχρὸν x. τ. λ.

2. Hæc non e Parmenidis carminibus, sed ex alio nescio quo scriptore petita videntur. Vide imprimis græcum Lycophonis interpretem ad Cass. vss. 1194—1201. Adde Eustath. ad Od. δ' p. 1509.

PRÆFATIO DE EPICCHARMO.

Epicharmus, patriâ Cous (1), sed a plurimis Siculus (2) habitus, quod trimestris fere in Siciliam delatus maximam vitæ partem ibi transegisset, non modo inter Pythagoricos philosophos (3), sed etiam inter comicos poetas nomen suum professus est. Quum enim Bacchi festum tam tragœdiæ quam comœdiæ origo fuerit, e quibus altera a dithyramborum, altera a fescenninorum versuum (φαλλικῶν ᾄσμάτων) cantoribus inventa fertur, donec incompositum primo carminum genus a multis tractatum poetis paulatim perfectum atque ad altiore dignitatis gradum erectum est: poliendis rudibus comœdiæ initiis primus apud Siculos manum admovit Aristoxenus Selinuntius (4); Epicharmus vero circa Ol. LXXV tantum artis adhibuit, ut ipse comœdiæ inventor jure meritoque diceretur (5). Sapiens videlicet talium rerum arbiter comœdiam cujus etiam tum vilia erant et levia argumenta, quæ omni gravitate et venustate careret, sic immutavit, ut poetis formam, quoad ejus fieri posset, omnibus numeris absolutam exhiberet. Quamobrem Grammaticus de comœdia apud Dindorf. p. XII hæc ait: Ἐπίχαρμος οὗτος πρῶτος τὴν κωμωδίαν διεβριμμένην ἀνεκτέησατο, πολλὰ προσφιλοτεχνήσας· χρόνους δὲ γέγονε κατὰ τὴν οὔλ' Ὀλυμπιάδα, τῇ δὲ ποιήσει γνωμικὸς καὶ εὐρετικὸς καὶ φιλότεχνος. Epicharmus igitur quum suapte ingenio et inveniret et inventa ad eximiam quamdam pulchritudinis et artis speciem, quæ ipsius animo observabatur, referret, primus fabularum auctor ab Aristotele (6), comœdiæ autem princeps a Platone (7)

nominatus est. Huc accedit quod præter cætera quæ in præstanti poeta inesse debent omnem philosophiæ vim et majestatem mente complexus erat. Etenim postquam diuturna rerum divinarum humanarumque contemplatione excitatus ingenium ad altitudinem extulit, a servilibus diceriis et vulgaribus facetiis, quibus vel apud Atticos Cratinus et Aristophanes, illa veteris comœdiæ ornamenta, delectabantur, hujus animus abhorrere cœpit. Statuebat omnium disciplinarum reginam philosophiam solam vitæ magistram vitiorumque expultricem esse, sed Hieronis tyrannide a profitendis publice sapientiæ præceptis deterrius Pythagoricæ rationis granditatem cum poetica facultate copulavit, quo facilius scenæ præsidio ab adversariis tutus Pythagoræ dogmata in lucem atque in hominum celebritatem proferret. Quocirca comœdiæ ita jecit fundamenta, ut in iis quas docuit fabulis boni malique causas aperiret simulque hominum mores, ingenia eorumque abdîtos recessus patefaceret et mortales doctrinæ excellentia sententiarumque gravitate alliceret. Adde quod virtutum vitiorumque exempla ex ipsa natura expressa exhibuit et audientium animos tam suavitate delectare, quam rationibus ad virtutis studium convertere conatus est. Sed quoniam nihil ad vitam humanam regendam aptius et ad civitates quolibet bonorum genere cumulandas accommodatus est, quam rectus deorum cultus: pravas quæ tum ferebantur de diis opinioniones ex hominum mentibus evellere poetarumque commenta verborum suavitate infirmare ten-

(1) Diog. Laert. VIII, 78: Ἐπίχαρμος Ἡλοθαλοῦς, Κῶος, καὶ οὗτος ἤκουσε Πυθαγόρου. Τριμηνιαίος δ' ὑπάρχων ἀπηνίχθη τῆς Σικελίας εἰς Μέγαρα, ἐντεῦθεν δὲ εἰς Συρακοῦσας, ἕς ἤσται καὶ αὐτὸς ἐν τοῖς συγγράμμασι.

(2) Cicero Tuscul. I, 8: Sed tu mihi videris Epicharmi, acuti, nec insulti hominis, ut Siculi, sententiam sequi. Cf. Aristot. de Poetica cap. 3; Horat. Epist. lib. II, 1, 58. Stephanus Byzantius Crastum ei patriam fuisse scribit. Ait enim s. v. Κραστός· πόλις Σικελίας τῶν Σικανῶν. Ἐκ ταύτης τῆς Ἐπίχαρμος ὁ κωμικός.

(3) Diogenes Laertius I. c.: Οὗτος ὑπομνήματα καταλέγει, ἐν οἷς φυσιολογεῖ, γνωμολογεῖ, ἰατρολογεῖ. Cf. Meursium ad Helladium p. 65, et Fabric. Biblioth. Gr. II p. 302 ed. Harl. Sed hæc scripta ei supposita fuisse conjicimus ex Athen. XIV p. 648, D. Vid. adn. 10.

(4) Herphastion de Metris p. 45 ed. Pors.: Ἀριστοτέλεος

δ' ὁ Σελινούντιος Ἐπιχάρμου πρεσβύτερος ἐγένετο ποιητής, οὗ καὶ αὐτὸς Ἐπίχαρμος μνημονεύει [vide vs. 126-127], καὶ τούτου τοίνυν τοῦ Ἀριστοτέλου μνημονεύεται τινα τούτω τῷ μέτρῳ γεγραμμένα· τίς ἀλαζόνιαν κλείσταν παρέχει τῶν ἀνθρώπων; τοὶ μάντιες.

(5) Aristoteles de Poetica cap. 3: Τῆς μὲν κωμωδίας οἱ Μεγαρεῖς (ἀντιποιοῦνται) οἱ τε ἐνταῦθα ὡς ἐπὶ τῆς παρ' αὐτοῖς δημοκρατίας γενομένης καὶ οἱ ἐκ Σικελίας, ἐκείθεν γὰρ ἦν Ἐπίχαρμος ὁ ποιητής, πολλῶν πρότερος ὢν Χιωνίδου καὶ Μάγνητος.

(6) Aristoteles de Poetica cap. 5: Τοῦ δὲ μύθους ποιεῖν Ἐπίχαρμος καὶ Φόρμις ἤρξαν. Τὸ μὲν οὖν ἐξ ἀρχῆς ἐκ Σικελίας ἦλθε.

(7) Plato Theætet. pag. 152. E.: Καὶ τῶν ποιητῶν οἱ ἄκροι τῆς ποιήσεως ἑκατέρως, κωμωδίας μὲν Ἐπίχαρμος, τραγωδίας δὲ Ὀμηρος.

tavit. Quapropter argumenta ex antiquis illis fabulis, quæ de diis narrabantur, tractanda sibi sumsit, sed aliter in hac materia atque Cratinus omninoque Attici poetæ versatus est. Sic enim omnia quæ ad res divinas pertinerent conformavit populoque spectanda proposuit, ut Pythagoricæ disciplinæ decreta servaret. Itaque deorum numen non sustulit, sed ad rerum naturæ vires revocavit. Quippe nequaquam Musæ Epicharmæ consilium erat deorum sanctitatem violare, sed dubitationes de rebus divinis ortas, quibus mortalium mentes agitantur, spectatoribus eximere. Nam religionis sanctitate et pristino deorum cultu imminuto, aucta vero animorum sagacitate et crescente litterarum lumine jam tum plurimi rerum naturæ corpus scrutari multumque de universi hujus parente ac de divina natura et potentia disputare consueverant. Quid? quod non defuerunt qui providentia mundum administrari negarent. Id partim certissimis veterum testimoniis constat, partim probabilis conjectura e multis iudiciis concluditur. Quo in genere memorabile est quod de Hierone, Epicharmi æquali, apud Ciceronem de Nat. deor. I, 22 relatum legimus. « Roges me, quid aut quale sit deus : auctore utar Simonide, de quo cum quævisset hoc idem tyrannus Hiero, deliberandi sibi unum diem postulavit : cum idem ex eo postridie quæreret, biduum petivit : cum sæpius duplicaret numerum dierum admiransque Hiero requireret, cur ita faceret : Quia, quanto, inquit, diutius considero, tanto mihi res videtur obscurior. Sed Simonidem arbitror (non enim poeta solum suavis, verum etiam cæteroqui doctus sapiensque traditur) quia multa venirent in mentem acuta atque subtilia, dubitantem, quid eorum esset verissimum, desperasse omnem veritatem. » Epicharmus igitur ingenii ostentandi opportunitate usus hanc rerum universitatem deorum numine plenam rebusque quæ sub oculis cadunt atque omnibus naturis divinitatem et æternitatem inesse dixit. In quo miranda est poetæ constantia, quod numina quasi imagines quasdam esse censuit, quibus tanquam integumento cunctarum rerum divinitas significaretur. Huc referendum Menandri illud apud Meinekium p. 196 :

Ὁ μὲν Ἐπίχαρμος τοὺς θεοὺς εἶναι λέγει
ἀνέμους, ἕδωρ, γῆν, ἥλιον, πῦρ, ἀστέρας.

Atque æternitatem quidem deorum iis versibus docet Epicharmus quos ex Alcimo Diogenes Laertius III, 10 servavit. Vid. vss. 177-194. Quo loco simul perpetuam rerum omnium mutationem flumini similem tangit, quam a Siculo poeta tradi-

tam respicit Plato Theæt. p. 152, E. Porro Deum præpotentem esse eumque animadvertere quid quisque hominum agat ac sentiat, illis versibus docet qui sunt apud Clementem Alexandrinum Strom. V p. 708. Vid. vss. 297-298. Præterea omnem non tantum cogitandi, sed etiam sentiendi vim in solo animo positam esse : corpus ipsum ejusque sensus nihil sentire arbitratus est. Ostendit hoc dictum ejus νόος ὁρῆ καὶ νόος ἀκούει, τὰλλα κωφὰ καὶ τυφλὰ a Plutarcho Morall. p. 98, B, laudatum et ab aliis veterum frequentatum. Hujus effati memor Cicero Tusc. I, 20 scribit : « Ut facile intelligi possit, animum et videre et audire, non eas partes, quæ quasi fenestræ sunt animi. » Exagitat illam opinionem Lucretius III, 36 :

Dicere porro oculos nullam rem cernere posse,
sed per eos animum ut foribus spectare reclusis,
desipere est.

Hoc posito consequens erat, ut animus ad vivendum adeo non corpore egeret, ut post illius mortem in ætherem abiret ibique vigeret. Verba poetæ quibus talis sententia continetur exstant apud Plutarchum in Consolatione ad Apollonium p. 110, A (vss. 263-264) :

Συνεκρίθη καὶ διεκρίθη κατῆνθεν, ὅθεν ἦνθεν, πάλιν,
γὰ μὲν εἰς γᾶν, πνεῦμα' ἄνω. Τί τῶνδε χαλεπόν;
[οὐδὲ ἐν.

Adjiciamus simile placitum quo animorum immortalitatem pro providentia divina conjungit, quæ bonis præmia, malis pœnas post hanc vitam statuat. Ait enim apud Clementem Alexandrinum Strom. IV pag. 640 Potter. (vss. 295-296) :

Εὐσεβῆς νόφ πεφυκὼς οὐ πάθεις κ' οὐδὲν κακὸν
καταθῶν· ἄνω τὸ πνεῦμα διαμενεῖ κατ' οὐρανόν.

In Ulixæ naufrago illum heroem cum Eumæo subulco de mente per omnem rerum creaturarum seriem fusa disserentem induxit. Sic enim apud Diogenem Laertium III, 16 ait (vss. 206-212) :

Εὐμαιε, τὸ σοφόν ἐστίν οὐ καθ' ἐν μόνον,
ἀλλ' ὅσσα περ ζῆ, πάντα καὶ γνῶμαν ἔχει, κτλ.

In eadem personam conveniunt verba de similitudine et cognatione qua tanquam firmissimo vinculo natura animantes inter se colligaverit (vss. 213-217) :

Θαυμαστόν οὐδὲν ἄμὲ ταῦθ' οὕτω λέγειν
καὶ ἀνδάνειν αὐτοῖσιν αὐτοὺς καὶ δοκεῖν
καλῶς πεφύκειν. Καὶ γὰρ ἅ κύνων κυνὶ
κάλλιστον εἶμεν φαίνεται καὶ βοῦς βοῖ,
ἄνος δ' ὄνοφ' ἀλλιστόν [ἐστίν] ἕς δ' ἕψ.

Cæterum ex Epiccharmi fragmentis intelligitur, plerasque ejus comœdias argumentum habuisse fabulosum, quod ita procul dubio exornavit poeta, ut fictas de diis narratiunculas vel refutaret vel in alienam sententiam detorqueret earumque in locum decreta Pythagorea substitueret. De numero fabularum e quarum inscriptionibus conjicimus duodeviginti fere dramata ad historiam fabularem vel commentitias illas de diis narrationes pertinuisse vetus controversia est. Etenim Grammaticus (8) de comœdia antiqua apud Dindorf. p. XII quadraginta dramata ei tribuit, Suidas (9) quinquaginta duo, Lycon vero ab hoc citatus triginta quinque, ita ut reliquas fabulas pro spuris (10) habuerit. E recentioribus Meursius quadraginta fabularum Epiccharmeorum nomina collegit in adnotationibus ad Helladium p. 61-64, totidemque Fabricius habet Biblioth. Græc. II pag. 300-302 ed. Harl., nisi quod in discernendis quibusdam comœdiis duplici titulo instructis ab illo dissentit. Sed ad Lyconis rationem proxime accessit Bergkii de Reliqq. com. Attic. ant. pag. 149 triginta sex fabulas Epiccharmum scripsisse existimans. Equidem ad componendam hanc litem deesse nobis satis magnam testimoniorum et fragmentorum vim atque copiam ratus neque Meursii neque Fabricii sententiam impugnavo, sed probato maximam partem Bergkii judicio ad Lyconis numerum redibo. Sunt igitur hi triginta quinque comœdiarum tituli: Ἀγρωστίνος, Ἀλκων, Ἄμυκος, Ἀρπαγαί, Βάχχαι, Βούσαι, Γᾶ καὶ Θάλασσα, Διόνυσσοι, Ἑλπίς ἢ Πλοῦτος, Ἑσπέρη καὶ Νῆσοι, Ἐπινίκιος, Ἡδῆς γάμος, Ἡρακλῆς παράφορος (quam alii duplicem de Hercule fabulam, quarum altera Ἡρακλῆς παρὰ Φώλῳ, altera Ἡρακλῆς ἐπὶ τὸν ζωστῆρα inscripta fuit, distinguant), Θεαροί, Κύκλωψ, Κωμασταί ἢ Ἡρατιστος, Λόγος καὶ Λογίνας, Μεγαρίς, Μῆνες, Μοῦσαι, Ὀδυσσεὺς αὐτόματος, Ὀδυσσεὺς ναυαγός, Ὀρύα, Περίαλλος, Πέρσαι, Πίθων, Πύρρα ἢ Προμαθεὺς, Σειρήνες, Σκίρων, Σφίγξ, Τριακάδες, Τρῶες, Φιλοκτήτης, Χορεύοντες sive Χορευταί (vid. Herodian. περὶ μονήρους λέξεως p. 12, 7), Χύτραι.

Ex ipsis vero comœdiarum reliquiis patet Epiccharmum in aliis fabulis res divinas et sapientiae mysteria attigisse, in aliis res humanas et vitam communem adumbrasse. Quo in genere nihil

præclarius est descriptione parasiti apud Athenæum VI, 236, F (vid. vs. 29-43) et Herculis voracis apud eundem X, 411. A (vid. vs. 13-16). In ea fabula quæ Ἡδῆς γάμος inscribatur omnia ciborum, imprimis piscium et volatilium bestiarum genera commemorantur, ut prope nihil in terra, nihil in mari, nihil in aere esse videatur esculentum, quod non caelestibus convivis in celebrandis Juventatis Herculisque inter divos relati nuptiis appositum fuisse poeta fingat. Quum autem Epiccharmus Ciceroni (11) homo acutus nec insulsus, ut Siculus, visus sit, quia omnes Siculi faceti, lascivi et dicaces erant (12), operæ pretium est, sales etiam et facetias, quibus dicta quædam conspersa sunt considerare. Huc pertinet amphibia verborum γέραρον et γ' ἔραρον apud Athenæum VIII p. 338, D (vid. vs. 123-125), altercatio de tripodis nomine apud eundem II, 49, C (vs. 228-231), porro haud inficetus vocum contrariarum usus, ut in verbis τόκα μὲν ἐν τήνοις ἐγὼν ἦν, τόκα δὲ παρὰ τήνοις ἐγὼ apud Demetr. de Eloc. 24 (vs. 261), et πολλοὶ στατήρες, ἀποδοτήρες οὐδὲ εἷς in Etym. Magn. 725, 25 (vs. 151), imprimis autem egregium gradationis exemplum ἐκ μὲν θυσίας θοίνα, ἐκ δὲ θοίνας πόσις ἐγένετο. Β. χαρίεν, ὡς γ' ἐμὴν δοκεῖ. Α. ἐκ δὲ πόσιος κώμος, ἐκ κώμου δ' ἐγένεθ' ἱανία, ἐκ δ' ἱανίας δίκα, ἢ δίκα δ' ἐγένετο καταδίκα, ἐκ δὲ καταδίκα πῆδαί τε καὶ σπυλὸς καὶ ζαμία apud Athen. II, 36, C (vs. 223-227). Alia in hisce fragminibus ad hominum mores spectant, velut vs. 268 οὐ λέγειν τύγ' ἔσαι δεινός, ἀλλὰ σιγῆν ἀδύνατος, vs. 262 οὐ φιλόκωπος τύγ' ἔσσ', ἔχεις νόσον, χαίρεις διδοῦς. Cf. vs. 274, 294. Insunt etiam vitæ prudenter agendæ præcepta (cf. vs. 254, 269, 271) atque alia quæ singula persequi mihi non libet. Incerta esse putamus effata quæ a Clemente Strom. IV p. 640 et V p. 708 (vs. 295-296 et vs. 297-298) afferuntur, sed obelum iis apponere non ausi sumus. Parodiarum quibus raro usus est Epiccharmus teste Athenæo XV pag. 698, C, nullum in his qui exstant versibus vestigium relictum esse apparet. Versuum duplex ratio est, siquidem alii quasi leni quodam et æquabili verborum flumine decurrunt, alii asperum quid et pingue sonant, ut pæne inconditos esse perhibeas. Itaque promiscue fere in trochæorum locum anapæsti, dactyli,

(8) Grammaticus de comœd. antiq. ap. Dind. p. XII :

Σώζεται δὲ αὐτοῦ δράματα μ', ὧν ἀντιλέγονται δ'.

(9) Suidas p. 1415 ed. Gaisf. : Ἐπίχαρμος—εἰδίδασκε δὲ δράματα νδ', ὡς δὲ Δύκων φησὶ, τριάκοντα πέντε.

(10) Supposititia quædam scripta fuisse quorum auctor vulgo Epiccharmus haberetur, aperte dicit Athenæus XIV p. 648, D : Τῆν μὲν ἡμῖναι οἱ τὰ εἰς Ἐπίχαρμον ἀνατερόμενα ποιήματα πεποιήκότες; οἰδασί.....τὰ δὲ ψευδεπίχαρμεια

ταῦτα πεποιήκασιν ἄνδρες εὐδοχοί, χρυσόγονός τε ὁ αὐλητής, ὡς φησὶν Ἀριστοτένης ἐν ὀρθῷ πολιτικῶν νόμων, τὴν Πολιτείαν ἐπιγυρομένην. Φιλόχορος δ' ἐν τοῖς περὶ μαυτικῆς Ἀξιόπιστον τὸν εἶπε Λοκρῶν γένος ἢ Σικυωνίων τὸν Κανόνα καὶ τὰς Γνώμας πεποικημένοι φησὶν.

(11) Cicer. Tuscul. I, 8.

(12) Cælius ap. Quintilian. VI, 3, 41.

spondei succedunt. Placuerunt autem poetæ præter cæteros versus tetrametri trochaici quibus trimetros iambicos alternis immiscet. His accedunt dimetri et tetrametri anapæstici, quo metro totas comœdias ab eo compositas esse testatur Hephæstion p. 45 (13).

Comparare Epiccharmum cum atticæ comœdiæ principibus ejusque virtutes cum illorum poetarum laudibus contendere non est in animo, quoniam uberiorem hoc quam hic locus capit disputationem desiderat. In quo hoc quoque perincommode accidit, quod nulla Epiccharmi comœdia integra ad nostram ætatem mansit, ita ut quæ fuerit non tantum singularum partium venustas, sed totum compositionis artificium scire nobis hodie non liceat. Id vero nemo negabit, etiamsi puriore dialecto (14) dorica Siculus vates usus esse dicatur, hunc atticis sermonis gratiam et venerem poetarumque Atticorum elegantiam non æquasse, limatiores esse Aristophanis quam Epiccharmi numeros, at sententiarum gravitate, ingenii acumine et doctrinæ præstantia Epiccharmum cæteris omnibus qui cum eo de palma certant superiorem esse. Nam reliqui omnes poetæ comici quamvis acerrimi vitiorum reprehensores fuerint, tamen invidio sunt, quanto facilius sit reprehendere quam emendare. Nimirum tam singulorum hominum quam reipublicæ vitia et mala notasse contenti, tollere vitia et mederi malis consiliorum bonitate præceptorumque firmitate nunquam studuerunt. Quæ quum ita sint, Epiccharmus meritis laudibus a Platone et Aristotele celebratus est. Inter Romanos cum alii Siculo vate delectati videntur, tum Plautus qui unus hodie superest et comicorum latinorum coryphæis, in quo illam antiquæ et vernaculæ festivitatis imaginem possumus agnoscere. Neque tamen ipse usquam diserte testatur, se Epiccharmi fabulas vel studiose lectitasse vel imitatum esse. Falluntur enim qui eo referunt verba e Menæchmorum prologo vs.

11-12 :

Atque adeo hoc argumentum græcissat tamen :
verum non atticissat, at sicillissat.

Dalecampius certe ad Athenæi lib. IX p. 373, D, Plautum e Menandri Geminis Menæchmorum argumentum sumsisse putavit. Utcumque est, hujus fabulæ fontem ignoramus. Quod autem antiquitatis studiosorum judicia secutus Horatius lib. II epist. I vs. 58 scripsit, Plautum ad exemplar Siculi properare Epiccharmi, non eo spectat quo plerique volunt. Neque enim fabulas ejus expressit Plautus, sed pro ea qua excelluit ingenii celeritate et magnitudine multas comœdias cum singulari laude properanter, ut Græcus poeta, composuit. Ergo non imitatione, sed natura duce Plautus gloriam Epiccharmæ similem consecutus est.

Epiccharmi fragmenta inde a renatis litteris doctissimus quisque maxima cum voluptate legit. Exstant igitur jam multi ejus versus in sententiis Comicorum collectis ab Henr. Stephano, Guil. Morello, Jac. Hertelio et Hug. Grotio, item in Henr. Stephani Poesi philosophica. Sed deerat plenior reliquiarum ejus συναγωγή, quam primus H. P. Krusemanus Harlemi 1834 edidit. Post hunc Henr. Ludolphus Ahrensii in Appendice libri de dialecto dorica Gottingæ 1843 divulgati cum aliis poetis doricis Epiccharmum recensuit. Eodem tempore Meinekius in Exercitationibus philologicis quibus haud paucos Athenæi locos eosque mire depravatos correxit utilem Epiccharmo operam navavit. His doctrinæ subsidiis instructus novam versuum ejus recensionem aggressus sum. Itaque consultis ubique veterum monumentis, in quibus poetæ fragmenta leguntur, emendatisque quæ corrupta necdum ab aliis sanata erant Epiccharmum, quantum mihi licuit, restitui et carmina ejus latine interpretatus sum. Cæterum Ahrensii exemplo pleraque vocabula in his versiculis dorico accentu notavi iis exceptis quæ vel dubia sunt vel ab Epiccharmo Atticorum more pronuntiat videntur.

(13) Hephæstion p. 45 : Παρ' Ἐπιχάρμου ὅς καὶ δια δύο ἔράματα τούτω τῷ μέτρῳ γέγραφε τοὺς Χορεύοντας καὶ τὸν Ἐπινίκιον.

(14) Jamblichus vit. Pyth. 241 : Τὸν Ἐπίχαρμον τῶν διαλέκτων ἀρίστην λαμβάνειν τὴν Δωριδα.

ΕΠΙΧΑΡΜΟΥ

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΙΑ.

ΑΓΡΩΣΤΙΝΟΣ.

Ὡς ταχὺ κόλαφος περιπατεῖ δεινός.

(Etym. M. 525, 7 et Etym. Gud. 333, 37 ubi legitur ταχεῖ.)

ΑΛΚΥΩΝ.

Αὐτότερος αὐτῶν.

(Apollon. de pron. 80 B.)

ΑΜΥΚΟΣ.

Ἄμυκα μὴ κίδαζέ μου τὸν πρῶτον ἀδελφόν.

(Scholl. Soph. Aj. 737; Suid. s. v. κίδαζε-ται, qui ἀδελφόν.)

Ἔγχε μὲν ὅτι κεκομβῶται καλῶς.

(Etym. M. 311, 9 et Suid. s. v. ἐγκομβῶσα-σθαι, cf. Phot. Epist. 156 qui de Epicharmeo ἐγκομβῶται testatur et Hesych. ἐγκομβῶ-ται, ἐνελεῖται Unde Epicharmum ἐγκομβῶται scripsisse manifestum est.)

ΑΡΠΑΓΑΙ.

Ὅσπερ αἰ πονηραὶ μαντίαι,

αὐτὸ δὲ ὁπνεμόνται γυναίκαίς μωρὰς ἄμ πεντόγκιον ἀργύριον, ἄλλαι δὲ λίτραν, ταὶ δ' ἄν' ἡμιλίτριον δεχομέναι καὶ πάντα γινώσκοντι [γ' ἐκ λόγων].

(Pollux X, 81. ὥσπερ αἰ. — Ultima verba quorum loco Bentleyus τῶ τηρῶν λόγῳ conjecit in codicibus desunt.)

Ἔγω γὰρ τόγα βαλάντιον λιτρῶν

ΑΓΡΕΣΤΙΣ.

Quam celeriter saevus colaphus decurrit.

ΑΛΚΥΩΝ.

Magis ipse ipsis.

ΑΜΥΚΟΣ.

Amyce, ne conviciaris majori meo fratri.

Siquidem, quia bene involutus est. . . .

ΡΑΠΙΝἘ.

Malarum instar vatum,

quae decipiunt stultas mulieres quincunce

aeris vel obolo vel semiobolo

accepto atque omnia quidem e sermone intelligunt.

Habeo enim hoc marsupium obolis

et stateribus sextantibusque et quincuncibus plenum.

EPICHARMI

FRAGMENTA.

10 καὶ δεκαλίτρων πλήρες ἐξάντων τε καὶ πεντογκίων.

(Ibid. ἐγὼ τόγε—λιτροκεδεκαλίτρος στατήρ ἐξάντων τε πετόγκιον.)

Ἄ δὲ Σικελία πέποσχε.

(Etym. M. 662, 12.)

ΒΑΚΧΑΙ.

καὶ τὸν ἄρτον ἐπικαλύψας ἐπιπλόω.

(Athen. III, 106 F; vulgo ἐπικάμψας.)

ΒΟΥΣΙΡΙΣ.

15 Πρῶτον μὲν αἰ κ' ἔσθοντ' ἴδοις νιν, ἀποθάνοις, βρέμει μὲν δ' φάρυγξ ἔνδοθ', ἀραβεῖ δ' ἄ γνάθος, ψορεῖ δ' ὁ γόμφιος, τέτριγε δ' ὁ κυνόδων, αἰζει δὲ ταῖς ῥίνεσσι, κινεῖ δ' οὐατα.

(Athen. X, 411 A et Eustath. 817, 10, πρῶ-τον. Quibus verbis describitur Hercules.)

ΓΑ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΑ.

Ἦχ' ὄρη βώκας [τε] πολλοὺς καὶ σμαρίδας.

(Athen. VII, 313 A. ὄχωρη.)

Πόλτον ἔψειν ὄρθριον.

(Athen. XIV, 648 B. πόντον.)

κουρίδες τε φοινίκιαι.

(Athen. III, 106 E.)

20 κάστακοὶ γαμψώνυχοι.

(Athen. III, 105 B.)

Ναὶ μὰ τὰν κράμβαν.

(Athen. IX, 370 B.)

Sicilia vero passa est.

BACCHÆ.

Et panem omento tegens.

BUSIRIS.

Primum quidem si edentem illum videas, moriaris, intus fremit guttur sonatque maxilla, simul dens molaris crepat, frendit dens caninus sibilat naribus et aures movet.

TERRA ET MARE.

Cito videt multos bocas multasque smarides.

Pultem matutinam coquere.

Squillæque purpureæ.

Et astaci curvis unguibus.

Næ per brassicam.

Οὐδ' ἀμμαζεύας φέροι.

(Etym. M. 77, 8.)

ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

Τοῦ Ποτειδᾶνος δὲ χρηστὸν οἶον ἱππόκαμπον.

(Herodian. περὶ μονήρους λέξεως 10, 29. ποσειδᾶνος—ἱππόκαμπον.)

ΔΙΟΝΥΣΟΙ.

Χύτρα δὲ φακίας ἤψετο.

(Athen. IV, 158 C, Herodian. περὶ μονήρους λέξεως 6, 22.)

ΕΛΠΣ Η ΠΛΟΥΤΟΣ.

- 26 Ἄλλ' ἄλλος δδ' ἔσταχ' ὤδε τοῦδε κατὰ πόδας,
τὸν ῥαδίως λαψῆ τυ, καίτοι νῦν γα θῆν
εὐλόβον, ἀείσιτον· ἄλλ' ἔμπας δδε
ἄμυστιν ὡσπερ κύλικα πίνει τὸν βίον.

(Athen. VI, 235 F. ἔστηχ'—ῥαδινῶς—εὐ-
νον quod in εὐλόβον mutavi.)

- 30 Συνδειπνέω τῶ λῶντι, καλέσαι δεῖ μόνον,
καὶ τῶ γα μηδὲ λῶντι, κ' οὐδὲν δεῖ καλεῖν.

τηλεὶ δὲ χαρίεις τ' εἰμὶ καὶ ποίεω πολλὸν
γέλωτα καὶ τὸν ἱστιάωντ' ἐπαινέω.
καῖκα τις ἀντίον τι λῆ μεγάλω λέγει
αἰνῶ, κυδαζόμεαι τε κήπιπλησσομαι.

- 36 κῆπειτα πολλὰ καταφαγῶν, πολλ' ἐμπιῶν
ἄπειμι. λύχον δ' οὐχ ὁ παῖς μοι συμφέροι·
ἔρω δ' ὠλισθράζων τε καὶ κατὰ σκότος
ἐρῆμος. Αἶκα δ' ἐντύχω τοῖς περιπόλοις,
τούτοις ἀγαθὸν ἐπιλέγω τοῖς σκοποῖς λόγον.

- 40 οὐ λῶντι παίειν, ἀλλὰ μαστιγῶντί με.
ἐπεὶ δὲ χ' εἴκω οἴκαδὶς καταφθαρεῖς,

ἀστρωτος εὔδω, καὶ τὰ μὲν πρῶτ' οὐ καῶ,
ἄς κά μ' ἄκατος οἶνος ἀμφέπη φρένας.

(Athen. I. c. Vss. 33-34 λῆ μεγάλω λέγειν
αἰνῶ, κυδαζόμεαι τε κήπιπλησσομαι scripsi pro
codicum lectione λῆ τήνῳ λέγειν, τήνῳ κυδαζο-
μαί τε κάπωνηχθόμεαν. Vss. 39-40 ἐπιλέγω τοῖς
σκοποῖς λόγον. Οὐ λῶντι παίειν posui, quum in
membranis sit ἐπιλέγω τοῖς θεοῖς, δτι οὐ λῶντι
παίειν. Parasitum hic loquentem facit Epichar-
mus.)

Ἐκάλεσε γὰρ τύ τις ἐπ' αἶκλον [οὐγ] ἐκῶν,
45 τὸ δ' αὖ ἐκῶν ἤχεο τράχυν.

(Athen. IV, 139 B. γὰρ τοι—οὐχ addidit
Ahrensius qui etiam αὖ inseruit.)

τὸν τοῦ γείτονος καλιόν.

(Poll. X, 151.)

Οὐτ' ὦν Πάλαιρος οὔτε Βοιωτῶν νομοί.

(Herodianus περὶ μονήρους λέξεως 21, 13. οὐ-
τουν—βοιωτοῦ quæ correxi, adjecto simul νο-
μοί.)

ΗΒΑΣ ΓΑΜΟΣ.

Ἄγει δὲ παντοδαπὰ κογχύλια,
λεπάδας ἀσπέτους, κραβύζους, κηκιβάλους, τήθυα,
50 κτένια, βαλάνους, πορφύρας, δστρεία συμμεμυκῶτα,
τὰ διελεῖν μὲν ἐστι χαλεπὰ, καταφαγεῖν δ' εὐμαρέα,
μύας, ἀναρίτας τε, καρύκας τε καὶ σκιφύδρια,
τὰ γλυκέα μὲν ἐντ' ἐπέσθειν, ἐμπαγῆμαν δ' ὀξέα,
τούς τε μακρογογγύλους σωλήνας· ἃ μέλαινά τε
55 κόγχος, ἄπερ κογχοθήραις πᾶσιν ἐστιν ὀνία
θατέραι δὲ γαῖαι κόγχοι τε κάμαθίτιδες

No vites quidem arbustivas fert.

SECUNDUS.

Neptuni vero bonum filium hippocampum.

BACCHI.

Olla lentæ coquebat.

SPES SIVE DIVITIÆ.

Sed alter iste huic hic proxime stat,
quem facile capies, quamvis nunc sane
felicem, quotidiano victu fruentem : verum omnino iste
incontinenter tanquam poculum haurit vitam. —

Cæno cum volente, opus est tantum invitatione ;
cæno etiam cum nolente, qui me invitare necesse non habet.
Ibi festivus sum multumque risum
moveo et convivatorem laudo.

Ac si quis forte contradicere magnis velit
laudibus, conviciis inessor et objurgor.
Deinde bene cœnatus et bene potus
discedo. Neque vero lucernam mihi præfert puer comitans,
sed repo labens per tenebras

solus. Quodsi forte incido in excubitores,
his speculatoribus bonam facti rationem assero.

Nolunt me verberare, sed flagellant.

Postquam vero domum veni vexatus,
sine stragulis dormio, ac primum quidem id non sentio,
quamdiu merum mentis vim oppressam tenet. —

Vocavit enim te aliquis ad cœnam invitus,

tu vero volens accurristi. —

Vicini domunculam.

Igitur neque Palærus neque Bœotorum sedes.

JUVENTUTIS NUPTIÆ.

Affert autem varia conchyilia,
lepades ingentes, crabyzos, cecibalos, ostreas,
pectunculos, balanos, purpuras, conchas clausas,
quas dividere difficile est, facile comedere,
mytilos, cochleas, buccinaque et sciphydria,
quæ dulcia sunt, si post alia comedantur, hieme vero ad
ac teretes ungues ; et nigra [congelascendum prompta,
concha, quæ conchitis omnibus parabilis est,
aliæque terrestres conchæ et litorea arena gaudentes,

ταὶ κακοδόκιμοί τε κήωνοι, τὰς ἀνδροφυκτίδας πάντες ἀνθρώποι καλέονθ', ἡμεῖς δὲ λευκάς τοι θεοί.

(Athen. III, 85 C. Vss. 49-50 τήθουα, κτένια *Ahrensio praeunte scripsi pro τηθουάκια*. Vs. 55 κογχοθήραις πᾶσιν ἔστιν ὄνια *Schneiderus conjecit pro codicum lectione κογχόθηραν πᾶσιν ἐς τρισώνια*. Vs. 58 λευκάς posui; vulgo λεύκας.)

Αὐτὸς δὲ Ποτιδᾶν ἄγων γαυλοῖσιν ἐν Φοινικιοῖς 60 εἶκε καλλίστας σαγήνας· χάλιεύομεν σπάρους καὶ σκάρους, τῶν οὐδὲ τὸ σκῶρ θεμετὸν ἐκβαλεῖν [θεοῖς.

(Athen. VII, 320 C. ποτιδαναιων γαυλοῖς. Vs. 60 εἶκαι καλλίστους ἀδητα τηγανος ἀγεμὼν σπάρους. *Recepi Schweighauseri conjecturam.*)

Λαμβάνοντι γὰρ ὀρύγας, στρουθούς τε, κορυδάλλας τε φοινικείμονας, τετράγας τε σπερματολόγους κἀγλαὰς συκαλλίδας.

(Athen. IX, 398. D. τε καὶ κορυδάλλας τε φοινικονείμονας *librorum scriptura est, quam emendavit Porsonus.*)

65 καρκίνοι θ' ἔκοντ' ἔχῖνοι θ', οἳ καθ' ἄλμυρὰν ἔλανεῖν μὲν οὐκ ἴσαντι, πεῖξ δ' ἐμπορεύονται μόνον.

(Athen. III, 91 C. ἔκοντι ἔχῖνοι τε τοι—μόνοι *correxerit Toupius append. ad Theocrit. p. 31.*)

Ἐντὶ δ' ἄστακοι κολύβδαιναί τε χῶς τὰ πόδι' ἔχει μικρά, τὰς χεῖρας δὲ μακράς, κάραθος δὲ τοῦνυμα.

(Athen. III, 105 B. τ' ἔχοστα—τῶνυμα.)

Μύες ἔτ' ἀλφησταί τε κορακίνοι τε χοριοειδέες, 70 αἰολίαί πλώτες τε κυνογλώσσοι τ', ἐνῆν δὲ σκιαθίδες.

(Athen. VII, 308 E. cf. 282 A, 322 F. et vs. 105. *Addidi ἔτ'.*)

καὶ σκιφίας χρώμις θ', 85 ἐν τῷ ἤρι καττὸν Ἄνανιον ἰχθύων πάντων ἀριστος, ἀνθίας δὲ χεῖματι.

(Athen. VII, 282 A. 328 A. χρώμιος, vel χρομίας. *vid. Athen. p. 328 A.*)

Ἦν δὲ νάρκαι [καὶ] βατίδες, ἦν δὲ ζυγαίαι, πρη- [στίες, κἀμίαι τε καὶ βᾶτοι βῖναι τε τραχυδερμόνες.

(Athen. VII, 286 B. *καμεῖται.*)

75 Ἦν δὲ σαργίνοι [τε] μελανούροι τε καὶ ταί φίνταται ταινίαί, λεπταί μὲν, ἀδείαι δὲ κώλιγου πυρός.

(Athen. VII, 321 C, 325. F, 313 D.)

Καὶ χελιδόνες τε μύρμαι θ', οἳ τε κοιλᾶν μεζόνες ἐντὶ καὶ σκόμβρων, ἀτὰρ τᾶν θυννίδων γὰρ μειόνες.

(Athen. VII, 321 A, 313 E. τοί τε κοιλᾶν—θυννίδων— γὰρ μεζόνες.)

Πωλύποι τε σηπίαί τε καὶ ποταναὶ τευθίδες 80 χὰ δυσώδης βολβίτις γραφαί τ' ἐριθακωδέες.

(Athen. VII, 318 E, 323 F, ubi *πόλυπες—χαλυσώδεις.*)

Ἄονες φάγροι τε λαβράκες τε καὶ ταὶ πόνος σκατοφάγοι σαλπαὶ βδελυχραί, ἀδείαι δ' ἐν τῷ θέρει.

(Athen. VII, 321 D, 327 C.)

Ἐτι δὲ ποττούτοισι βώκες, σμαρίδες, ἀφαί, καμ- [μάροι.

(Athen. VII, 286 F, 306 C.)

Βεβραδόνες τε καὶ κίχλαι, λαγοί, δρακόντες ἀλκίμοι.

(Athen. VII, 287 B, 305 C, *Etym. M. 195, 30. δέ τι κίχλαι καὶ λαγοί emendavit Dindorfius qui τ' ἀλκίμοι ex Athen. p. 305 adjecit.*)

85 Ἄγε δὴ τρίγλας τε κυρὰς κἀχαρίστους βαιόνας.

(Athen. VII, 288 A, 324 E.)

Ἦν δ' ὑαινίδες τε βουγλώσσοι τε καὶ κίθαρος ἐνῆς.

reprobæ vilesque, quas hominum fugaces omnes homines appellant, nos vero Dii albas. — Ipse Neptunus venit navibus Phœnicis vehens pulcherrima retia, quibus captus sparos et scaros, quorum ne excrementum quidem Diis abjicere Capiunt enim [fas est. coturnices, passeres et purpureis pennis galeritos, et tetraones semina legentes et splendidas sicedulas. — Cæcri et echini venerunt, qui per sæsum mare natare quidem nesciunt, pedibus vero solum incedunt. — Sunt astaci squillæque et quia pedes parvos habent, manus autem longas, carabi nominantur. — Præterea musculi et alphestæ et coracini pupulis similes, æoliæ mugilesque et lingulacæ, inerant vero sciænæ. — Et xiphias chromisque, qui vere secundum Ananium

piscium omnium optimus, anthias autem hieme. — Erant autem torpedines [et] batides, erant etiam squali, et amia et rajæ et scabra pelle squatinæ. — [pistrices, Erant vero sargini melanurique et carissimæ tæniæ, tenues quidem, at suaves exiguoque igne indigen- Hirundines et mormyres, qui colliis majores [tes. — sunt et scombris, at thunnis minores. — Polypi et sepia et alata loligines et fœtida bolbitis vetulæque erithacis similes. — Aones phagrique et lupi et pingues merdam vorantes salpæ exsecrabiles, at æstate suaves. — Præterea boces, smarides, aphyæ, cammari. — Aphyæ et turdi, lepores, dracones robusti. — Afferebat jam mullos incurvos et insuaves bæones. — Erant vero hyænæ soleæque et citharus inerati. —

(Athen. VII, 306 A, 326 E, 288 B, 330 A. Dindorfius ἤς cum Koenio ad Gregor. Corinth. pag. 261.)

Σκορπίοι τε ποικίλοι σαύροι τε, γλαυκοί πίνες.

(Athen. VII, 295 B.)

Κώξυρύγχοι βαφίδες ἵππούροι τε καὶ χρυσοφρύες.

(Athen. VII, 304 C, 319 C.)

Τρυγόνες τ' ὀπισθοκέντροι καὶ χαλάνδροι, κωδίοι.

(Athen. VII, 309 D.)

90 Μεγαλοχασμόνας τε χάννας κήκτραπελογαστόρας
[δρους.

(Athen. VII, 315 F, 327 F. cf. Clem. Alex. Protr. II, 1 p. 178. Potter. κηκτραπελογαστόρας.)

Κομαρίδας τε καὶ κύνας κέστρας τε πέρκας τ' αἰό-
[λας.

(Athen. VII, 319 B, 323 B.)

Αἰ δὲ λῆς, σάργιοι τε μελανούροι τε καὶ τοὶ ποντίοι.

(Athen. VII, 321 B.)

Χαλκίδες θ' ἕες τε ἱεράκες τε χῶ πίων κύων.

(Athen. VII, 326 E, 328 C. ἱεράκες.)

Λεκίδα κημόφια δύο.

(Pollux X, 86 κενμόφια.)

95 Συναγρίδας μαζούς τε συνοδόντας τ' ἐρυθροποικί-
[λους.

(Athen. VII, 322 B omisso fabulæ nomine, sed p. 322 F συναγρίδες (leg. συναγρίδες) in Epiccharmi fabulis Ἡθεας γάμος et Γᾶ καὶ Θάλασσα commemorari dicuntur.)

Τόν τε πολυτίματον ἑοφ', (ὁ δ' αὐτὸς κάλλος ὦνιος,) ἓνα μόνον, καὶ κείνον δ' Ζεὺς ἔλαβε, κηκελήσατο κατθέμειν αὐτῷ τέ οἱ καὶ τᾶ δάμαρτι θωτέρου.

(Athen. VII, 282 D. Libri ἑλοπα, ὁ δ' αὐτὸς

χαλκὸς ὦνιος—κατθέμειν αὐτῷ τε εἶκαι ται. Re-
cepi Hermanni conjecturam. Vid. Opusc. II
pag. 297. Videtur piscator vel Jovis dispen-
sator loqui.)

Ἦν δ' ἔρωδιοί τε πολλοὶ μακροκαμπυλαυχέες
100 τετράγες τε σπερματολόγοι κάγλαοι συκαλλίδες.

(Athen. II, 65 B. IX, 398. cf. vs. 64.)

Κορακίνοι δὲ κοριοειδέες
πίνες, χίπτιδία λεία, φῦκαί θ' ἀπαλοκουρίδες.

(Athen. VII, 304 E. Legebatur ψύχει ἀπαλο-
κουρίδες, quod mutavi in φῦκαί θ'.)

Ἄντι τοῦ
κόγγος, ἂν τέλλιν καλέομες, ἔστι δ' ἄδιστον κρέας.

(Athen. III, 85 E.)

105 Αἰολίαι πλώτες τε κυνογλώσσοι τ', ἐνήν δὲ σκιαθίδες.

(Athen. VII, 307 B, 308 E. cf. vs. 70.)

Οὔτε γόγγρων γάρ τι παχέων οὔτε μυραίνων ἀπῆς.

Athen. VII, 312 C. Dindorfius γόγγρων τις
παχέων, quod Koenius ad Gregor. p. 261
conjecerat; nos γάρ inseruimus.)

Χαλκίδας τε καὶ κύνας κέστρας τε πέρκας τ' αἰόλας.

(Athen. VII, 323 A. cf. vs. 91.)

Σκορπίοι τε ποικίλοι γλαυκοί τε, σαύροι πίνες.

(Athen. VII, 320 E. cf. vs. 87.)

ΗΡΑΚΛΗΣ ΠΑΡΑΦΟΡΟΣ.

Ἄλλὰ μὲν ἐγὼ ἄνακτος ταῦτα πάντα ποιῶ·
110 οἶμαι δ' ὡς οὐδεὶς ἐκὼν πονηρὸς οὐδ' ἄταν ἔχων.

(Eustratius in Aristot. Ethic. Nic. III, 5, 5.
ἀναγκαῖος i. e. ἀναγκαζόμενος, ἀνάγκη. Cf. Ho-
mer. Odys. XXIV, 498. Cæterum οἶμαι δ' ὡς
pro codicum lectione οἶμαι δ' ὡς reposui.)

Πυγμαίων γάρ λοχαγὸς ἐκ τῶν κανθάρων

Scorpionesque varii lacertique, et glauci pingues. —
Et acuto rostro aci hippurique et auratæ. — [gobii. —
Trygones in posteriore parte spiculo armati et chalandri,
Et valde hiantes channas et deformi ventre asellos. —
Comaridesque et canes sudeseque et percas varias. —
Sin autem vis, sargique et melanuri marini. —
Chalcides, sues, accipitres pinguisque canis. —
Scutellam duoque acetabula. — [ctos. —
Synagrides mazosque et denticis rubris maculis distin-
pretiosum elopem, (est autem hic alter quoque venalis,) —
unum tantum, et illum Jupiter accepit, jussitque
pecuniam numerari in suum uxorisque usum pro altero. —
Erant ardeæ multæ cervicem longam inflexamque habentes
et tetraones semina legentes et splendidæ sicedulæ.

Coracini vero pupulis similes
pingues hippique leves et saxatiles et teneræ squillæ.

Pro

concha quam tellin vocamus, est autem caro suavisissima. —
Æoliæ mugilesque et lingulacæ, inerat vero sciænæ. —
Neque enim vel congrorum quidquam pinguium vel mura-
[narum aberat. —

Chalcides et canes sudeseque et percas varias. —
Scorpionesque varii glaucique et lacerti pingues. —

HERCULES FURENS

Atqui ego coactus hæc omnia facio :
existimo autem neminem sua sponte neque miserum esse
[nec noxam contrahere. —
Pygmaeorum enim cohortis præfectus et scarabæis

τῶν μαζόνων, οὓς φαντι τὰν Αἴτναν ἔχειν.

(Scholl. Aristoph. Pac. 73 ubi pro vulgato πυγμαρίωνι λοχαγὸς requiritur quod edidi Πυγμαίων γὰρ λοχαγός. Præterea in μειζόνων et φασί τὴν Αἴτην doricam dialectum restitui.)

ΘΕΑΡΟΙ.

Κιθάραι, τριπόδες, ἄρματα, τράπεζαι χαλκίαι, χαιρόνιβα, λοιβάσια, λεβήτας χαλκίοι,
115 κρατήρες, ὄδειοι· τοῖς γὰ μὴν ὑπωδέλοισ καὶ βαλλιαζόντεσσι τόσσον χρῆμ' ἔοι.

(Athen. IX, 408 D et VIII, 362 B. Legebatur κιθάρα quod cum Meinekio Exercit. in Athen. I p. 28 in κιθάραι mutavi, recepta simul ejusdem extremorum verborum καὶ λοτε βαλλίζοντες σισσον χρῆμα εἴη emendatione.)

ἽΟσφύος τε περὶ κῆπιπλόου.

(Athen. III, 106 F. καὶ ἐπίπλου. cf. vs. 12.)

ΚΥΚΛΩΨ.

Χορδαί τε ἄδύ, ναὶ μὰ Δία, χῶ κωλεός.

(Athen. IX, 366 A.)

Φέρ' ἐγγέας εἰς τὸ σκύφος.

(Athen. XI, 498 E.)

120 Ναι τὸν Ποτιδᾶν κοιλότερος δῆλου πολύ.

(Herod. περὶ μονήρους λέξεως 10, 31 αἰνετὸν Ποτιδαν, quæ emendavit Meinekios Comic. Gr. II, p. 482. — δλωῦ.)

ΚΩΜΑΣΤΑΙ Η ΗΦΑΙΣΤΟΣ.

Σηπίας τ' ἄγεν κυούσας περδίκας τε πετομένους.

(Athen. IX, 389 A. Codd. ἀγανούσας; Dindorfius ἄγον νεούσας. Sed sensus flagitat ἄγεν κυούσας quod reposui.)

[Ἄλλ'] οὐδὲ ποτιθιγεῖν ἔτ' ἐγὼν τεῦς ἀξιώ.

(Apollon. de Pronom. p. 96 A. οὐδέποτε' τοῖ γίνετ' ἐγὼν τεῦς ἀξιώ, quæ correxit Ahrensius.)

ΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΛΟΓΙΝΝΑΣ.

A. Ὁ Ζεὺς μ' ἐκάλεσε Πέλοπι γ' ἔρανον ἰστιῶν.

B. Ἡ παμπόνηρον ὄψον, ὦ τᾶν, ὁ γέρανος.

135 A. Ἄλλ' οὐτὶ γέρανον, ἀλλ' ἔρανον τοι νῦν λέγω.

(Athen. VIII, 338 D. ἰστιῶν. Vs. 125 ἔρανον τοι νῦν λέγω rescripsi, quum in membranis omittatur νῦν.)

Οἱ τοὺς ἰάμβους καττὸν ἀρχαῖον τρόπον, ὃν πρῶτος εἰσαγήσαθ' Ὀριστόξενος....

(Hephæstio pag. 45 ed. Pors. qui addit : Ἀριστόξενος δὲ ὁ Σελινοῦντιος Ἐπιχάρμου πρῶτος ἐγένετο ποιητῆς, ὃς καὶ αὐτὸς Ἐπιχάρμος μνημονεῖ ἐν Λόγω καὶ Λογίνα κτλ. Pro εἰσαγήσαθ' doricè scripsi εἰσαγήσαθ'.)

Ἄφύας τε κωρίδας τε καμπύλας.

(Athen. III, 106 E.)

ΜΕΓΑΡΙΣ.

Τὰς πλευράς οἶόν περ βατίς,
130 τὰν δ' ὀπισθίαν ἔχεις θαγάνος οἶόν περ βάτος,
τὰν δὲ κεφαλὰν ὀστισῶν οἶόν περ εἰλαφος, οὐ βατίς,
τὰν δὲ λακάραν σκορπίος πᾶς ἐστὶ παχύτερος τεοῦ.

(Athen. VII, 286 C. Vs. 130 codices : ἔχησθ' ἀτενὲς οἶον, Vs. 131. κεφαλὰν ὀστέων, Vs. 132 σκορπίος καὶ ἐπιθαλάττιός τε οὔ. Recerpi Ahrensii conjecturas.)

Εὐμνος, καὶ μουσικὰν ἔχουσα πᾶσαν, φιλόλυρος.

(Hephæstio pag. 14.)

Ὅρουα, τυρίδιον, κωλεοί, σφονδύλοι, τῶν δὲ βρω-
[μάτων

135 οὐδέν.

majoribus, quos Ætnam insidere aiunt.

SPECTATORES.

Citharæ, tripodes, currus, æneæ mensæ, trullæ, simpula olearia, lebetes ænei, crateres, verucula : utinam profecto saltem obæratris et comissantibus tantæ opes suppetant. — De coxa et omento.

CYCLOPS.

Intestina suavia, per Jovem, et perna. —

Ægæum infunde in scyphum. —

Æ per Neptunum multo magis cavus mortario.

COMISSATORES SIVE VULCANUS.

Afferbat sepias prægnantes ac volantes perdices. —

Sed ne attingere quidem amplius ego te volo. —

VERBUM ET VERBALIS.

A. Jupiter me vocavit quod Pelopi epulum dat.

B. Malum profecto obsonium, o amice, grus est.

A. At non gruem, sed epulum tibi nunc dico. —

Qui iambos ad antiquum modum, quem primus docuit Aristoxenus, (composuerunt). — Aphyasque et incurvas squillas.

MEGARIS.

Latera batidis instar,

at postremam partem habes qualem acuta raia,

caput vero quale quivis cervus, non batis,

quod autem ad ilia attinet, omnis scorpio te crassior est. —

Laude digna, omni doctrinæ genere perpolita, lyra
[anians. —

Chorda, caseolus, pernae, verticilli, ciborum autem nihil.

(Athen. IX, 366 B. A corrigendis his verbis abstinui, nisi quod ουδέν tanquam alterius versiculi initium pro ουδέ ἐν reposui.)

ΟΑΓΣΕΕΥΣ ΑΥΤΟΜΟΛΟΣ.

Δέλφακά τε τῶν γειτόνων τοῖς Ἐλευσινίοις φυλάσσων δαιμονίως ἀπόλεσα, οὐχ ἔκων· καὶ ταῦτα δὴ με συμβολατεύειν ἔφα τοῖς Ἀχαιοῖσιν προδιδόμεν τ' ὤμνυέ με τὸν δέλφακα.

(Athen. IX, 374 E. Etym. M. 255, 3. Zonar. p. 480 : ἀπόλεσας—ἔφη—προδιδόμεν.)

140 Ἄ δ' ἀσυχία χάρισσα, γυνά,
καὶ σωφροσύνας πλατίον οἰκίει.

(Stob. Flor. LVIII, 7 ἡσυχία.)

Ποτιφόριμον τὸ τέμαχος ἦς, ἑπομελανδρουῶδες.
(Athen. III, 121 B.)

Ἄλλὰ καὶ βέζει τι χρῶμα.

(Etym. Or. 139, 4.)

ΠΕΡΙΑΛΛΟΣ.

145 καὶ ὑπέδει σφιν σοφὸς κιθάρα παριαμβίδας· ἃ δὲ
[γέγαθε
πυκινῶν κρημῶν ἀκροαζομένα.

(Athen. IV, 183 C. γεγαθεῖ, γεγάθη, item ὑπαλίσφιν quae correxi.)

ΠΕΡΣΑΙ.

Χρυσὸν καὶ χαλκὸν ὀφείλων.

(Pollux IX, 92.)

ΠΙΘΩΝ.

Ἡ θύλακον
βόσιον ἢ κοῖν φέρειν ἢ κωρυκίδα.

(Pollux X, 179. φέρειν ἀκωρίδα).

ΠΥΡΡΑ Η ΠΡΟΜΑΘΕΥΣ.

150 Τὰν τελλίαν, τὸν ἀναρίταν θᾶσαι δὴ καὶ λεπὰς
[δσσα.

(Athen. III, 86 A. κὰν (Dind. καὶ) τις Ἐλ-
λήνων—τὸν ἀνδρὶ τ' ἄν (D. κἀναρίταν).

Πολλοὶ στατήρες, ἀποδοτήρες οὐδὲ εἶς.

(Etym. M. 725, 25. οὐδ' ἄν εἶς.)

Πύρρα γὰ μῶται Δευκαλίωνα.

(Etym. M. 589, 42. Libri Πύρραν γε μῶ καὶ
Δευκαλίωνα. Recepi Ahrensii emendationem.)

Κύλικα, μαγίδα, λύχνον.

(Pollux X, 82.)

ΣΕΙΡΗΝΕΣ.

A. Πρωτὴ μὲν γ' ἀτενὲς ἀπ' αὐῶς ἀφύας ἀποπυρί-
[ζομες

155 στρογγύλας καὶ δελφακίνας, ὅπτα κρέα, καὶ πω-
[λύπους
καὶ γλυκύν γ' ἐπ' ὧν ἐπίομες οἶνον. B. Οἴμοι μοι
[τάλας.

τρὶς ἔμα με καλέουσα κά τις καλῆ λέγοι· φεῦ τῶν
[κακῶν.

A. Τόκα παρῆ, τρίγλα τε μία παχεῖα κἀμίαι δύο
διατεταγμέναι μέσαι, φάσσαι τε τοσσαῦται παρῆν
160 σκορπίοι τε κἀγλαοὶ κοκκύγες, οὐς παρσχίζομες
πάντας, ὅπταντες δὲ χᾶδυνόντες αὐτοὺς χναύομες.

(Athen. VII, 277 F. — Vs. 157 codd. :
περὶ σᾶμά με καλοῦσα κατίσκα λέγει (vel λέγοι),
cujus loco Ahrensii proposuit quod recepi.
Cf. Hom. Od. lib. IX, 65. Sequitur φεῦ τῶν

ULIXES TRANSFUGA.

Porcumque vicinorum

Eleusiniis servans mirabiliter perdidit,
invitus; atque hæc sane me pacisci dixit
cum Achivis et prodere me porcum juravit. —

Tranquillitas, o mulier, jucunda res est
et vicina temperantiae. —

Utile erat salsamenti frustum, thunnino simile. —
Sed addit etiam colorem aliquem.

EXIMIUS.

Semela vero saltat
cantique ei cithara doctus periambides; hæc autem dele-
[ctatur
peritos audiens pulsus.

PERSÆ.

Aurum et æs debens.

PITHON.

Aut saccum e bubulo corio

aut vas farinarium ex arborum corticibus factum aut pe-
[ram gestare.

PYRRHA SIVE PROMETHEUS.

Vide vero quantus pectunculus, quanta cochlea, quanta
[etiam lepæ sit. —

Multi debitores, redditores nulli. —

Pyrrha certe quaerit Deucalionem. —

Calicem, magidem, lychnum.

SIRENES.

A. Mane quidem, certe continuo ab aurora, aphyas ex
[igne edimus

rotundas et porcellos, carnes assas, et polypos,
isque dulcis vini potum addimus. B. Hei mihi misero.

Ter simul me vocans aliqua mulier recte dicat: Dii boni,
[quanta mala!

A. Tum aderat nullus unus pinguis duæque amiae
in medio deinceps positæ, totidemque palumbes aderant
et scorpiones et splendidi coccyges, quos discindimus
omnes, assantes vero et condientes eos deglutimus.

κακῶν; quod converti in φεῦ τῶν κακῶν. —
Vs. 158 libri : ὁ καὶ παρὰ τρίγλας τε καὶ πά-
χηα. Scribendum cum Ahrensi τόκα παρῆς
τρίγλα τε μία παχεῖα. Extrema inde a κάγλαοι
adjeci ex Athen. VII, 309, ubi omissa fabulae
inscriptione afferuntur.)

ΣΚΙΡΩΝ.

καὶ παλινολεκίς.

(Pollux X, 87. Vulgo πηλιῶν λεκίς.)

A. Τίς ἐστι μάτηρ; B. σακίς. A. τίς δ' ἐστὶν
[πατήρ;
B. σακίς. A. τίς ἀδελφεὸς δέ; B. σακίς.

(Schol. Oxon. Aristoph. Pac. 185. μήτηρ—
σηκίς ubique—τίς ἐστὶ πατήρ—ἀδελφός sine
δέ.)

ΣΦΙΓΞ.

106 Ἄλλ' οὐχ ἁμοῖά γ' ἐρινεοῖσιν οὐδαμῶς.

(Athen. III, 76 C. ἐρινοῖς.)

Καὶ τὸ τᾶς Χιτωνίας αὐλησάτω τίς μοι μέλος.

(Stephanus Byz. s. v. Χιτώνη pag. 694 ed.
Meinek. : Χιτώνη· οὕτως ἢ Ἄρτεμις λέγεται, καὶ
Χιτωνία, ὡς Παρμένων ὁ Βυζάντιος καὶ Ἐπίχαρ-
μος ἐν Σφιγγί.)

ΤΡΩΕΣ.

Παντὸς ἐκ ξύλου κλωφὸς τέ κα γένοιτο καὶ θεός.

(Proverb. Coisl. 168. cf. Zenob. IV, 7 ἐκ
παντὸς ξύλου κλωφὸς γένοιτ' ἄν.)

Ζεῦ ἀνα ναίων Γάργαρ' ἀγάννιφα.

(Macrob. Saturn. V, 20. ἀναξ. Ζεύς. Legen-
dum Zeū.)

SCIRON.

Et catinus fictilis. —

A. Quæ est mater? B. ancilla. A. Quis est pater?

B. ancilla. A. Quis vero frater? B. ancilla.

SPHINX.

Sed nequaquam caprificis quidem similia. —

Et Dianæ carmen aliquis mihi tibia canat.

TROES.

Ex omni ligno boja fiat et deus. —

Jupiter rex habitans Gargara nivosa.

PHILOCTETES.

Iater alia autem allia duo et gethya duo. —

Non est dithyrambus, quando aquam bibis. —

Neque in cado corruperim [aquam] neque in amphora.

CHIRON.

Et bibere duplam aquæ tepidæ partem, duas heminas.

ΦΙΛΟΚΤΗΤΑΣ.

Ἐν δὲ σκόροδα δύο καὶ γαθυλλίδες δύο.

(Athen. IX, 371 F.)

170 Οὐκ ἔστι διθύραμβος, δαχ' ἕδωρ πίης.

(Athen. XIV, 628 B. οὐχ ἕδωρ.)

Οὐτ' ἐν κάδῳ δηλοῖμην οὐτ' ἐν ἀμφορεῖ.

(Pollux X, 71.)

ΧΕΙΡΩΝ.

Καὶ πιεῖν ἕδωρ διπλάσιον χλιαρόν, ἡμίνας δύο.

(Athen. XIV, 648 D, et XI, 479 A.)

ΧΥΤΡΑΙ.

Ἄλλ' ὁμῶς καλαὶ καὶ πῖοι ἄρνες εὐρησοῦντί μοι
δέκα νόμους πωλᾷ· τοιαῦ γὰρ ἐντὶ τᾶς ματρὸς.

(Pollux IX, 79. εὐρήσουσι—δέ μοι καὶ νούμ-
μους correxit Bentleius—πωλατιᾶς.)

176 Κάρυξ ἰῶν
εὐθύς πρία μοι δέκα νόμων μόσχον καλάν.

(Pollux l. c. κῆρυξ—πριῶ—νούμμων.)

ΕΞ ΑΛΛΩΝ ΚΟΜΩΔΙΩΝ.

A. Ἄλλ' αἰεὶ τοὶ θεοὶ παρήσαν χυπελίπον οὐπώποκα·
τάδε δ' αἰεὶ πάροςθ' ὁμοῖα, διὰ δὲ τῶν αὐτῶν αἰεὶ.

B. Ἄλλὰ λεγέται μὲν χάος πρῶτον γενέσθαι τῶν
[θεῶν.]

180 A. Πῶς δέ; ἀμάχανόν γ', ἀπὸ τίνος εἴμεν δ, τι
[πρῶτον μολοι.

οὐκ ἄρ' ἔμολε πρῶτον οὐδὲν οὐδὲ μὰ Δία δεύτερον
τῶνδ' ἐγ' ὦν ἄμμες νυν ὧδε λέγομεν. ἀλλ' τᾶδ' ἔχει.
αἱ ποτ' ἀριθμόν τις περισσόν, αἱ δὲ λῆς, τὸν ἄρτιον
ποτθήμεν λῆ ψᾶφον, ἧ δις τὰν ὑπάρχουσαν λαβεῖν,

TABERNÆ OLLARIÆ.

Sed tamen pulchræ agnæ et pingues agni mihi compara-
[bunt

venditi decem nummos : talis enim sunt matris. —

Præco profectus

statim eme mihi decem nummis pulchram vitulam.

EX ALIIS COMCEDIIS.

A. Sed semper dii fuerunt neque unquam defecerunt;
hæc vero [rerum principia] sui semper similia sunt et per
[eadem semper vigent.

B. Enimvero chaos primum deorum exstitisse fertur.

A. Quomodo vero? fieri certe nequit, ut quod primum
[proveniat ab aliquo oriatur.

Nec igitur primum quidquam provenit, neque per Jovem
eorum certe quæ nos hic dicimus. Sed res ita se habet.

Si quis ad numerum imparem, vel si vis, parem
addere velit numerum, vel præsentem bis sumere,

185 ἢ δοκεῖ κα τοι τόχ' αὐτὸς εἶμεν; B. Οὐκ ἐμὴν τάχα.

A. Οὐδὲ μὲν οὐδ' αἰ ποτὶ μέτρον παχυαῖον ποτ-

[θέμεν

λῆ τις ἄτερον μᾶκος, ἢ τοῦ πρόσθ' ἐόντος ἀποταμείν,

ἔτι χ' ὑπάρχοι κείνο τὸ μέτρον. B. Οὐ γάρ. A. Ὡδε

[νῦν ὄρη

καὶ τὸς ἀνθρώπους· ὁ μὲν γὰρ αὔξεθ', ὁ δὲ γὰ μὲν

[φθίνει,

190 ἐν μεταλλαγῆ δὲ πάντες ἐντὶ πάντα τὸν χρόνον.

ὁ δὲ μεταλλάσσει κατὰ φύσιν κούποκ' ἐν τωῦτῳ

[μένει,

ἄτερον εἴη καὐτὸ δῆτα τοῦ παρεξιστακότος.

καὶ τὸ δὴ κήγῳ χθὲς ἄλλοι καὶ νῦν ἄλλοι τελέθομες,

καὐθὶς ἄλλοι κούποχ' αὐτοὶ [τελέθομες] καττὸν λό-

[γον.

(Diog. Laert. III, 10. Vs. 177 καὶ ὑπέλι-

πον. Vs. 180 πῶς δὲ κ' ἀμήχανόν γ' ἀπό τιος

μηδὲν ὁ, τι πρᾶτον correxit Hermannus. Vs.

182 τῶν δὲ γ' ὦν ἄμμες νῦν ὄδε λέγωμεν, μέλ-

λει τὰδ' εἶναι codd.; recepi Hermanni emenda-

tionem. Vs. 184 ποτεθέμεν membranæ. Vs. 185

κάτοι καὶ ὁ αὐτὸς emendavit idem vir doctus. Vs.

186 οὐδὲ ποτὶ μέτρον παγὺ ἐόν aliquot libri;

secuti sumus Ambrosium. Vs. 187 λῆ τις ἔτε-

ρον στεβῆρον μᾶκος codices prope omnes. Vs.

188 κ' ὑπάρχοι; alii libri χ' ὑπάρχοι. Vs. 189

τὼς ἀνθρώπως vel ἀνθρώπους membranæ, τὸς

restituit Hermannus. Vs. 191 κούποκ'—ταῦτῳ.

Vs. 192 ἔτερον—δῆ; scripsi cum Hermanno

ἔτερον—δῆτα. Vs. 193 κἀγὼ libri, dorice κήγῳ

reposituit Ahrensius. Vs. 194 τελέθομες deest in

membranis.)

195 A. Ἄρ' ἐστὶν αὐλησῆς τι πρᾶγμα; B. Πάνυ μὲν ὦν.

A. Ἄνθρωπος ὦν αὐλησῆς ἐστίν. B. Οὐδαμῶς.

A. Φέρ' ἴδω, τί δ' αὐλητάς; τίς εἶμέν τοι δοκεῖ;

ἀνθρωπος, ἢ οὐ γάρ; B. Πάνυ μὲν ὦν. A. Οὐκ ἔστι

[δοκεῖ

οὕτως ἔχειν [τοί] καὶ περὶ τῷγαθοῦ; τό γὰ

200 ἀγαθόν τι πρᾶγμα' εἶμεν καθ' αὔθ' ὅστις δὲ κα

εἰδῆ μαθῶν τῆν', ἀγαθὸς ἦδη γινέται.

ὡσπερ γὰρ τὰν αὐλησῆσιν αὐλητάς μαθῶν,

ἢ ὄρησιν ὄρηστέας τίς ἢ πλοκεὺς πλοκάν,

ἢ πᾶν γ' ὁμοίως τῶν τοιοῦτων, ὁ, τι τυ λῆς,

205 οὐκ αὐτὸς εἴη χ' ἂ τέχνα, τεχνικός γὰ μὲν.

(Diog. Laert. III, 14. Vs. 202 ὡσπερ γὰρ εἰ

τὴν vulgo quod correxī; αὐλησῆσιν αὐτὸς μαθῶν

jam emendavit Casaubonus. Vs. 205 οὐχ' αὐτὸς

Casaubonus recte in οὐκ αὐτὸς mutavit.)

Εὐμαίε, τὸ σοφὸν ἐστίν οὐ καθ' ἐν μόνον,

ἀλλ' ὅσσα περ ζῆ, πάντα καὶ γνώμαν ἔχει.

καὶ γὰρ τὸ θῆλυ τᾶν ἀλεκτορίδων γένος,

αὶ λῆς καταμαθεῖν ἀτενές, οὐ τίκει τέχνα

210 ζῶντ', ἀλλ' ἐπώζει καὶ ποιεῖ ψυχάν ἔχειν.

τὸ δὲ σοφὸν ἂ φύσις τὸδ' οἶδεν ὡς ἔχει

μόνα· πεπαιδεύεται γὰρ αὐταῦτας ὑπό.

(Diog. Laert. III, 16. Vs. 207 ὅσα. Vs. 208

τῶν. Vs. 210 ἐπώζει quæ jam mutavit Ahren-

sius. Vs. 212 αὐ ταῦτας, in cuius locum Por-

sonus substituit αὐταῦτας.)

Θαυμαστὸν οὐδὲν ἄμὲ ταῦθ' οὕτω λέγειν

καὶ ἀνδάνειν αὐτοῖσιν αὐτοῦς καὶ δοκεῖν

215 καλῶς περὶκεῖν. καὶ γὰρ ἂ κύνων κυνὶ

κάλλιστον εἶμεν φαινέται καὶ βοῦς βοῖ,

ὄνος δ' ὄνω κάλλιστόν [ἐστίν], ὅς δ' ἴτ.

(Diog. Laert. l. c. Vs. 213 θαυμαστὸν οὐδὲν

num tibi forte idem numerus tum manere videtur? B.

[Haud sane mihi.

A. Nec vero, si ad habitalem mensuram addere

quis velit aliam quamdam longitudinem, aut ab ea quæ

[primum erat aliquam auferre,

adhuc eadem sit quæ prius mensura. B. Nempe nequa-

[quam. A. Ita nunc considera

etiam homines; nam alius crescit, alius autem decrescit,

in mutatione vero omnes sunt per omne tempus.

Quod autem mutatur secundum naturam neque unquam

[in eodem statu permanet,

diversum fuerit et ipsum sane ab eo quod decessit.

Quin tu quoque et ego heri alii eramus, et nunc alii sumus,

[ratione. —

et rursus alii erimus, neque unquam iidem sumus hac

A. Estne tibi cantus res aliqua? B. Ita sane.

A. Homo igitur tibi cantus est. B. Minime.

A. Age videamus; tibicen quis tibi esse videtur?

homo an non? B. Maxime vero. A. Nonne igitur

hoc etiam tibi de bono videtur? bonum quidem

rem esse quæ per se ipsa existet, quisquis autem

eam didicerit, bonum eum jam effici.

Sicut enim qui tibiæ cantum didicerit, tibicen,

aut qui saltare, saltator, aut qui texere, textor,

aut qui similiter quamlibet huiusmodi rem didicerit,

non ipse erit ars illa, sed artifex. —

Eumææ, sapientia non est res singularis tantum,

sed quæ vivunt omnia intellectu quoque valent.

Namque femineus gallinarum sexus,

si attente considerare vis, non parit pullos

vivos, sed incubat ova et calore animat.

Hæc autem sapientia ut sese habeat natura scit

sola; quippe ab hac ipsa erudita est. —

Nihil mirum est ita nos hæc dicere

et placere eos ipsis viderique

pulchre natos. Etenim canis cani

pulcherrimum animal esse videtur, et bos bovi,

asinus quoque asino pulcherrima res est, sus item sui.

ἔστι μὲν codices; sed rectius cum Ahrensio ponitur ἀμύ. Vs. 215 πεφυκέναι libri, quod tueri licet scribenti καλῶς πεφυκέναι. κίων γὰρ καὶ κωνί, nisi quis Ahrensii conjecturam καλῶς πεφύκειν sequi mavult.)

Ἦς δ' ἐγὼ δοκέω—δοκέω γάρ, ὁ σαφὲς ἀμύν τούθ' [ὅτι τῶν ἐμῶν μνάμα ποκ' ἐσσεύεται λόγων τούτων ἔτι· 220 καὶ λαβῶν τις αὐτὰ περιδύσας τὸ μέτρον, ὁ νῦν ἔχει εἷμα δούς καὶ πορφύραν, λόγοισι ποικίλας καλοῖς δυσπάλαιστος ὢν τοὺς ἄλλους εὐπαλαιστους ἀπο- [φανεί.

(Diog. Laert. III, 17. δοκέω γὰρ σαφὲς ἄμμι emendavit Hermannus.)

A. Ἐκ μὲν θυσίας θοίνα, ἐκ δὲ θοίνας πόσις ἐγένετο. B. Χαρίεν, ὡς γ' ἐμῖν [δοκεῖ. 225 A. Ἐκ δὲ πόσιος κῶμος, ἐκ κώμου δ' ἐγένεθ' [ὑανία, ἐκ δ' ὑανίας δίκαι, ἡ δίκαι δ' ἐγένετο καταδίκαι, ἐκ δὲ καταδίκαις πέδαι τε καὶ σφαλῆς καὶ ζαμία.

(Athen. II, 36 C. Vs. 223 θοίνην. Vs. 224 θοίνης—ὡς γέ μοι. Vs. 224-225 ἐγένετο θυανία et ἐκ δὲ θυανίας δίκη, quæ Meinekius correxit et supplevit Exerc. in Ath. I p. 3 seqq., nisi quod Dindorfius addidit δοκεῖ. Vs. 227 σφάκελος Bochartus bene convertit in σφαλῆς, quod sententia flagitat. Nos potius pluralem σφαλοῖ hic restituendum censemus, si plures eo prænæ genere affectos esse constaret. Sed hoc æquæ incertum est atque illud quod existimat Meinekius, Aristotelem Gener. anim. I, 18 hunc Epicharmi locum respexisse.)

A. Τί δὲ τὰ δ' ἐστὶ; B. Δηλαδὴ τρίπους. A. Τί [μάν, ὅς πόδας ἔχει τίτορας; οὐκ ἔστι τρίπους, ἀλλ' [ἐστίν], οἶμαι, [τετράπους.

230 B. Ἔστι δ' ὄνυμ' αὐτῶν τρίπους, τίτορας ἔχει γὰρ [μάν πόδας. A. Οἰδίπους τοῖνον ἀναφανδὸν τοῖον αἰνιγμά τὸ [νοεῖς.

(Athen. II, 49 C. Vs. 231 in codicibus sic legitur : Οἰδίπους τοῖνον ποτ' ἦν, αἰνιγμά τοι νοεῖς. Posui quod huic loco convenire videbatur ἀναφανδὸν τοῖον et τύ.)

Καπυρὰ τρώγων κάρυ', ἀμυγδάλας.

(Athen. II, 52 A. καπυροτρώγονα κάρυα. Recepti Dindorfii conjecturam.)

[καί] φασήλους φῶγε θῆσσον, ἀγ' ὁ Διόνυσος φιλεῖ.

(Athen. II, 56 A. αἶ γ'—φιλεῖ. Legendum ἀγ'—φιλεῖ.)

Ἦσα χανὸς κάλεκτορίδων πετηνῶν.

(Athen. II, 57 D. πετηνῶν.)

235 Πραύτερος ἐγώνγα μοδόχας.

(Athen. II, 58 D. ἐγῶγας.)

Ἰγίστερον φανέντα κολυκύντας πολύ.

(Athen. II, 59 C. τ' ἦν ἔτι emendavi participio φανέντα inserto.)

Οἶοναί μύκητες ἐξεσκληκότες πνιξεῖσθέ [με].

(Athen. II, 60 E. οἶον αἶ μύκαι (Dind. μύκαι) ἀρ' ἐπεσκληκότες. Ut metro et sententiæ satisfacerem scripsi μύκητες ἐξεσκληκότες addidique με.)

Τούτων ἀπάντων ἀκρίδας ἀνταλλάσσομαι, κόγχων δὲ τὸν σέσιλον. B. Ἄπαγ' εἰς τὸν φθόρον.

(Athen. II, 63 C. ἀνταλλάσσονται quod correxit Erfurditius.)

240 Ἰάς τ' ἐλαιοφυλλοφάγους κιχήλας.

(Athen. II, 64 F. ἐλαιοφυλλοφάγους.)

Θρίδακος ἀπολελεμμένας τὸν καυλόν.

Ut autem ego puto (puto enim, quod nobis manifestum est),

horum sermonum meorum memoria olim erit; quippe carmina ista allquis sumta metro, quod nunc habent, exuens, velle autem alia ornans et purpura, pulchrisque varians invictus ipse cæteros facile vincet. — [verbis

A. E sacrificio convivium, e convivio compotatio orta est. B. Jucunda rex, ut mihi [quidem videtur.

A. E compotatione lascivia, e lascivia vero pugna orta est, e pugna dica, e dica orta est damnatio,

e damnatione pedicæ et codex et mulcta. — [pedes habet

A. Quid hoc est? B. Nempe tripus. A. Quid tandem, qui

quattuor? non est tripus, sed quadrupes, opinor, dicendum est. [dus est.

B. At nomen est illi tripus, quattuor vero pedes habet.

A. Manifesto igitur Œdipus tale ænigma tu intelligis. — Calidas edens nuces, amygdalas. —

Et phaselos comedere citius, siquidem Bacchus amat. — Ova anserum et gallinarum volatilium. —

Mitior equidem malva. — Multo saniozem cucurbita visum. —

Tanquam fungi aridi me suffocabitis. — Cum his omnibus locustas muto,

inter conchas autem sesilium. B. Abi in malam rem. — Turdosque olivarum folia comedentes. —

Lactucæ delibratæ caulem.

(Athen. II, 68 F.)

Μάκων.....

μάραθα τραχίες τε κάκτοι, τοὺς σὺν ἄλλοις μὲν

[φαγεῖν

ἔστι λαχάνοις. εἰς τὸ πῖον αἶκα τις ἐντρίψας καλῶς
285 παρτιθῆνιν, ἀδύς ἐστ', αὐτὸς δ' ἐφ' αὐτοῦ χαιρέτω.(Athen. II, 70 F. Vs. 243 τοὶ σὺν ἄλλοις μὲν
φαγεῖν. Vs. 244 ἐντι—ἐκτρίψας. Vs. 245 παρα-
τιθῆνιν, ἀδύς ἐστιν, αὐτὸς δ' ἐφ' αὐτοῦ. Emenda-
dare locum jam aggressus erat Casaubonus qui
ἐντρίψας et ἐφ' αὐτοῦ scripsit; cætera sententiæ
convenienter refinxi.)

Θρίδακας, ἐλάταν, σχίνον, ραφανίδα, κάκτους.

(Athen. II, 71 A.)

Ὁ δὲ τις ἀγρόθεν ἴσκει μάραθα καὶ κάκτους φέρειν,
ἴφρον, λάπαθον, ὀπόφυλλον, σκορόδιον, σέριδα,
δάκτυλον, πτέριν.....κάκτον, ὄνοπορδον.(Athen. II, 71 A. Vs. 248-249 ὀπόφυλλον,
σκορόδιον—δάκτυλον dedi ex Ahrensii conje-
ctura pro membranarum lectionibus ὀτόστυλ-
λον, σκόλιον—δράκτυλον. Sed quid ad versuum
integritatem desit, admodum dubium est.)

250 Τὰ πρὸ τοῦ δὴ ἄνδρες ἐλέγον, εἷς ἐγὼν ἀποχρέω.

(Athen. VII, 308 C, et VIII, 362 D.)

Ἄλλα καὶ σιγῆν ἀγαθόν, ἔκκα παρέοντι καρβρόνες.

(Athen. VIII, 363 F.)

Σκώπας, ἐπόπας, γλαύκας.

(Athen. IX, 391 D.)

Νόος ὀρῆ καὶ νόος ἀκούει· τᾶλλα κωφὰ καὶ τυφλά.

(Plutarch. Morall. p. 98 B, 336 B, 961 A,
multique alii. Vulgo νοῦς ὀρῆ.)

Ἄ δὲ χεῖρ τὰν χεῖρα νίζει· δός τι, κῶρε, καὶ λάβε.

(Pseudoplatō Axioch. p. 366 C, qui habet
δός τι καὶ λάβε τι. Quare inserto κῶρε et abje-
cto altero τι versum redintegrare conatus

Papaver.....

marathum et asper cactus, quem cum aliis quidem edere

oleribus licet. Adipi si quis interens bene

eum apponat, suavis est, ipse vero per se valeat. —

Lactucas, elaten, scillam, raphanos, cactus. —

Hic autem ex agro afferre videtur funiculum, cactus,

iphyon, lapathum, laserpitii semen, allium, seridem,

dactylum, filicem.....cactum, onopordum. —

Quæ antea duo viri dicebant, [ad hæc dicenda] ego unus

[sufficio.—

Sed et silere utile est, quando præstantiores adsunt. —

Asiones, upupas, noctuas. —

Mens videt, mens audit, reliqua sunt surda et cæca. —

Manus manum lavat; da aliquid, puer, et accipe. —

sum. Sed Stobæus Flor. X, 13, 34 postero-
rem partem sic exhibet: δός τι καὶ λάβοις τι,
unde conjicias Epicharmum scripsisse: δός τι
καὶ λάβοις τι, παί. At prior ratio præstat.)285 Νᾶφε καὶ μέμνασ' ἀπιστεῖν· ἄρθρα ταῦτα τῶν
[φρονεῖν.(Polyb. XVIII, 23, 4; Dio Chrysost.
LXXIV, p. 636 ed. Morell.; Cicero ad Attic. I,
19 etc.)Τῶν πόνων πωλοῦντι πάντα τάγάθ' ἄμιν τοὶ θεοί.
(Xenoph. Memorab. II, 1, 20; Stobæus
Flor. I, 101, vulgo τῶν πόνων πωλοῦσιν ἡμῖν
πάντα τάγάθ' οἱ θεοί.)

ἽΩ πονηρὰ μὴ τὰ μαλακὰ μῶσο, μὴ τὰ σκληρὰ ἔχης.

(Xenophon et Stobæus l. c. μῶσο.)

Ἐκ διαβολᾶς μῶμος ἐγένετο, πολλοῦ δ' ἐκ μῶμου
[μάζα.(Versum finximus ex Aristot. de Gener.
animal. I, 18: Ὡς Ἐπίχαρμος ποιεῖ τὴν ἐποικο-
δόμησιν, ἐκ τῆς διαβολῆς ἡ λιοδορία, ἐκ δὲ ταύ-
της ἡ μάχη. Cf. Rhet. I, 7 et Metaph. IV, 24.)
Ἄρτίως τε γὰρ λελέκται κεύθους οὐ καλῶς ἐγὼν
φανίεται.(Aristot. Metaph. XII, 9 pag. 1086, a, ed.
Bekker. καὶ εὐθέως φανίεται. Transposui hæc
cum Ahrensio.)260 Θνατὰ χρῆ τὸν θνατόν, οὐκ ἀθάνατα τὸν θνατόν
[φρονεῖν.(Aristot. Rhet. II, 21 omisso poetæ no-
mine.)Τόκα μὲν ἐν τήνοις ἐγὼν ἦν, τόκα δὲ πᾶρ τήνοις
[ἐγὼν.

(Demetr. Phal. de Eloc. 24. παρὰ τήνοις.)

Οὐ φιλόανθρωπος τύγ' ἔσσ', ἔχεις νόσον, χαιρείς
[διδούς.(Plutarch. Poplic. c. 15 et de Garrul.
p. 510 C.)Sobrius sis et memineris diffidere; nervi hi sunt pro-
[dentia.—

Laboribus omnia bona nobis dii vendunt. —

O improbe, noli mollia aucupari, ne dura tibi accidant.—

E calumnia orta est reprehensio gravique ex repren-
[sione pugna.—Quum primum enim dictum est, statim illud non recte
[se habere

apparet. —

Mortalia oportet mortalem, non immortalia mortalem
[sapere.—Aliquando quidem inter illos eram, aliquando vero apud
[illos.—

Non humanus tu quidem es, morbo laboras, libenter das.—

Συνεκρίθη, καὶ διεκρίθη κάπηθ'εν, ὅθεν ἦνθεν, [πάλιν,
γὰ μὲν εἰς γὰν, πνεῦμα' ἄνω. τί τῶνδε χαλεπόν;
[οὐδὲ ἔν.

(Plutarch. Consol. ad Apoll. p. 110, A. καὶ ἀπῆλθεν ὅθεν ἦλθε. Vs. 264 πνεῦμα δ' ἄνω.)

285 Αἴτε τι ζατεῖ σοφόν τις, νυκτὸς ἐνθυμητέον.

(Cornutus de Nat. deor. c. 14 pag. 54 ed. Osann. (Ζητεῖ) his præmissis : Τούτου δ' ἐνεκεν καὶ ἐπὶ ἐννέα νύκτας λέγεται συγγενόμενος δ. Ζεὺς τῇ Μνημοσύνῃ γεννηῖσθαι αὐτάς [τάς Μούσας]· καὶ γὰρ τῆς ἐν νυκτὶ ζητήσεως δεῖ πρὸς τὰ κατὰ παιδείαν. Εὐφρόνην γὰρ οἱ ποιηταὶ οὐ δι' ἄλλο τι τὴν νύκτα ἐκάλεσαν, καὶ Ἐπίχαρμος αὐτίκα φησὶν κτλ.)

Πάντα τὰ σπουδαῖα νυκτὸς μάλλον ἐξευρίσκειται.

(Cornutus de Nat. deor. l. c.)

Γνώθι πῶς ἄλλω κερρήται.

(Cicero ad Q. fr. III, 1, 7. Videndum esse ait Epicharmus, quomodo quis erga alios se gesserit, antequam cum eo amicitiam faciamus.)

Οὐ λέγειν τύγ' ἔσαι δεινός, ἀλλὰ σιγῆν ἀδύνατος.

(A. Gell. Noct. Att. I, 15. σιγῆν.)

Οὐ μετανοεῖν, ἀλλὰ προνοεῖν χρὴ τὸν ἄνδρα τὸν [σοφόν.]

(Stob. Floril. I, 14.)

270 Μὴ 'πί μικροῖς αὐτὸς αὐτὸν δέξυθ'υμον δείκνυς.

(Ibid. XX, 8. Alibi hic versus Menandro tribuitur. Vid. Meinek. Com. Gr. IV p. 291.)

Ἐπιπολάζειν οὔτι χρὴ τὸν θυμόν, ἀλλὰ τὸν νόον.

(Ibid. XX, 9. νόμον vulgo; correxit Ahrensius.)

Οὐδὲ εἰς οὐδὲν μετ' ὀργᾶς κατὰ τρόπον βουλευταί.
(Ibid. XX, 10. ὀργῆς.)

Ἄ δὲ μελέτα φύσιος ἀγαθῆς πλέονα δωρεῖται φί-
[λοις.]

(Ibid. XXIX, 54 et Apostol. I, 52. πλεῦνα.)

Ο τρόπος ἀνθρώποισι δαίμων ἀγαθός, οἷς δὲ καὶ
[καχός.]

(Ibid. XXXVII, 16.)

275 Τίς δὲ κα λῶψ γενέσθαι μὴ φθονούμενος, φίλοι·
δῆλον ὡς ἄπληρος οὐδεὶς ἔσθ' ὁ μὴ φθονούμενος.
τυφλὸν ἤλθ' ἰδὼν τις, ἐφθόνησε δ' οὐδὲ εἰς.

(Ibid. XXXVIII, 21. Vs. 275 τίς δ' ἐγκαλοῖται. Vs. 276 ἄπληρος proposuit Meinekius pro vulgata scriptura ἀνὴρ γάρ.)

Οὐδὲν ἐν γαίᾳ κλεινῆς γυναικὸς βαρύτερον πέλει·
οἷδ' ὁ συντυχῶν βεβαίως, μακάριος δ' ὁς ἀγνοεῖ.

(Ibid. LXVIII, 9. Inserui ad explendos versus ἐν—πέλει et βεβαίως.)

280 Τὸ δὲ γαμεῖν ὁμοῖόν ἐστι τῷ τρεῖς ἐξ ἢ τρεῖς κύ-
[βους]

ἀπὸ τύχας βαλεῖν· ἐὰν μὲν γὰρ λάθῃς τεταγμέναν
τοῖς τρόποις καὶ τᾶλλ' ἄλυπον, εὐτυχῆσεις τῷ
[γάμῳ·

εἰ δὲ καὶ φιλέξοδόν τε καὶ λάλον καὶ δαφιλή,
οὐ γυναιχ' ἔξεις, διὰ βίου δ' ἀτυχίαν κοσμουμένην.

(Ibid. LXIX, 17. τύχης—τεταγμένην, pro quibus dorice τύχας et τεταγμέναν scripsi.)

285 Σώφρονος γυναικὸς ἀρετὰ τὸν συνόντα μὴ 'δικεῖν.

(Ibid. LXXIV, 37. ἄνδρα omisi cum Valckenario.)

Οὐκ ἔστιν οὐδεὶς ἀποδεδειγμένος τόπος,
ὅς ἢ πονηροὺς πάντας ἢ χρηστοὺς ποιεῖ.

Concretum erat et discretum est, rediitque unde venerat
terra in terram, spiritus sursum. Quid ex his acerbum
[est? Nihil.—

Sive quis eruditum quid quaerit, hoc noctu in animo volu-
[tandum est.—

Omnia seria noctu citius reperiuntur.—

Cognosce, quemadmodum alio usus fuerit.—

Tu quidem non dicendo vales, sed tacere non potes.—

Non re facta, sed multo ante deliberandum est viro sa-
[pienti.—

Ne tu te ipsum ob res leves iracundum exhibeas.—

Non iram, sed mentem superare convenit.—

Nemo iratus quidquam recte deliberat.—

Cæterum diligens industria plus donat amicis quam bonum
[ingenium.—

Ipse hominibus indoles vel bonus vel malus genius est.—

Quis autem, amici, nolit alios sibi invidere?

PHILOS. GRÆC.

manifestum est incolumem neminem esse, cui non invi-
[deatur.]

Cæcum aliquis conspicatus misericordia commovetur, in-
[vidiam nemo tangitur.—

Nihil in inclita terra muliere gravius est :

certo scio expertus, felix ille qui ignorat.—

Uxorem ducere idem prope est quod ter senas aut tres tes-
[teras]

fortuito jacere : nam si compositam moribus

acceperis ac cætera non molestam, felix matrimonio inito
[eris ;

at si frequenter exeuntem domo, loquacem et sumtuosam
[duxeris,

non uxorem habebis, sed ornatum per vitam infortunium.—

Bonæ uxoris virtus est conversantem maritum non offen-
[dere.—

Nullus est locus usquam definitus,
[qui aut improbos omnes reddat aut probos.]

(Ibid. LXXVII, 7.)

Πνίγομα', όταν εὐγένειαν οὐδενῶν κακῶς
λέγη τις, αὐτὸς δυσγενὴς ὢν τῷ τρόπῳ·
290 τίς γὰρ κατόπτρῳ καὶ τυφλῷ κοινωνία;
(Ibid. XC, 8. οὐδὲν ὦν)

Πρὸς δὲ τοὺς πέλας πορεύου λαμπρὸν ἱμάτιον ἔχων,
καὶ φρονεῖν πολλοῖσι δόξεις οὐ φρενῶν τυγῶν ἴσως.

(Append. Stob. Gaisf. IV p. 381, 10 ed.
Lips. Vs. 291 δὲ inseruit Welckerus. Vs. 292
δόξεις τυγῶν ἴσως codex; scripsi cum Halmio οὐ
φρενῶν τυγῶν ἴσως.)

Ἀποθανεῖν οὐ λῶ, τεθνάκειν οὐδὲ ἔν μοι διαφέρει.

(Sext. Empir. I, 273. ἀποθανεῖν ἢ τεθνάκειν οὐ
μοι διαφέρει, unde verum composuit Ahrensius
comparato Cicerone Tusc. I, 8, cujus verba in
interpretatione retinuimus.)

Ἄσκοι φύσις ἐστ' ἀνθρώπων περυστωμένοι.

(Orion. Anth. II, 3. Theodoret. de fide I
p. 15 Sylb., Clem. Al. Strom. IV p. 584 ed.
Pott., Anecd. Oxon. IV, 254, 25. φύσις ἀνθρώ-
πων ἄσκοι περυστωμένοι. Mutavi hæc quemad-
modum versus ratio flagitare videbatur.)

295 Εὐσεβῆς νόμῳ περυστικός οὐ πάθεις κ' οὐδὲν κακὸν
κατθανῶν· ἄνω τὸ πνεῦμα διαμενεῖ κατ' οὐρανόν.

(Clemens Alex. Strom. IV p. 640 Potter. νῶ
— γ' οὐδὲν — διαμενεῖ.)

Οὐδὲν ἐκφεύγει τὸ θεῖον· τοῦτο γινώσκειν τυ δεῖ·
αὐτὸς ἐστ' ἁμῶν ἐπόπτας, ἄδυναται δ' οὐδὲν θεός.

(Ibid. V p. 708. Euseb. Præp. Ev. XIII p.
674 ed. Viger. Theodoret. Serm. VI p. 88 ed.
Sylb.)

300 Ὡ θύγατερ, αἰεὶ τᾶς τύχας τᾶς τεῦ κ' ἐμεῦ κακᾶς
δε συνοικίζων νέμῳ σ' ὄλεσσα πολὺ παλαιτέραν.

Ὁ μὲν γὰρ ἄλλαν λῆ λαβεῖν νεανίδα,
ἄλλον δ' ἄλλη μαστεύει τινά.

(Clemens Alex. Strom. VI p. 740 : Αἰεὶ τύχαι
συνοικίζων με ὧ σεσσαπολατερα — ἄλλην δῆτα
λαμβάνει. Versus restituit Ahrensius, nisi quod
ego vs. 299 explevi.)

Ἦς πολὺν ζήσων χρόνον χάς ὀλίγον διανοοῦ.

(Ibid. VI p. 744.)

Ἐγγύας ἄτα ἴστι θυγάτηρ, ἐγγύα δὲ ζαμίας.

(Ibid. VI p. 749. ἐγγύα ἄτας correxit Ahren-
sius.)

305 Καθαρὸν αἶμα νόον ἔχης, ἄπαν τὸ σῶμα ἔσοι κα-
[θαρόν.]

(Ibid. VII, 844. καθαρὸν τὸν νοῦν ἔαν ἔχης,
ἄπαν τὸ σῶμα καθαρὸς εἶ.)

Εὐσεβῆς βίος μέγιστον ἐφόδιον θνατοῖς πελεῖ.

(Boissonad. Anecd. I p. 125. θνητοῖς ἐστὶ,
quod emendavi.)

Ὁ κακὸς θαρβῆεὶ μάλ' ἄπρωθεν, ἔπειτα δὲ φεύγει.

(Scholl. Iliad. η, 93, Eustath. 667, 52. ὁ κα-
κὸς — αὐτόθεν.)

Αἶμα τὸ βλείης σφενδόνα.

(Scholl. Iliad. ν, 288. Cf. Ahrens. de dial.
dor. p. 338.)

Ἐνθα δέος, ἐνταῦθα κακίδως.

(Schol. Soph. Aj. 1074. καὶ αἰδώς.)

310 Γυναικάνδρεσαι ποθεινοί.

(Schol. Iliad. θ, 527; Eustath. 727, 50.)

Παιδί τεοῦ.

(Apollon. de pron. 96 B.)

Ἐρὶς ἀπεδόθη ζῶς.

Pæne suffocor, quum quis nobilitatem contemnens ei
maledicit, ipse moribus ignobilis :
quid enim commercii speculo cum cæco? —
Ad alios autem abi splendida veste indutus; [prudencia sit.
tum sapere multis videberis, quamvis nulla fortasse in te
— Emori nolo, sed me esse mortuum nihil æstumo. —
Natura humana utribus inflatis similis est. —
Si pia mente sis, nihil mali tibi accidat
mortuo; supra spiritus in cælo permanebit. —
Nihil effugit numen divinum : hoc te intelligere oportet;
ipse noster est inspector, nihil autem non potest Deus. —
O filia, heu fortunam tibi mihi que adversam,
qui te multo majorem natu juveni collocans perdidisti.

Iste enim aliam puellam ducere vult,
alium vero nescio quem alia expetit. —
Ut longa et ut brevi vita fruiturus, ita animatus esto. —
Sponsionis filia est noxa, sponsio vero mulctæ —
Si purum animum habebas, toto corpore purus es. —
Vita pie sancteque acta maximum mortalibus præsidium
[est. —
Ignavus longe remotus (ab hostibus) homo animo est, deinde
Si tu funda vulneratus fueris. [fugit. —
Ubi metus, ibi etiam reverentia. —
Viris effeminatis exoptati. —
Filio tuo. —
Ter redditus est vivus. —

(Herodianus περί μονήρους λέξεως 41, 3.)

Φρύξ ἀνὴρ πλαγεὶς ἀμείνων καὶ διακονέστερος.

(Suidas, Mich. Apostol. XX, 37, Greg. Cypr. V, 95.)

Ἄγαθῶν ἀγαθίδες.

(Suidas s. v. τὰ Ταντάλου.)

315 Σοφώτερος σοφοῦ.

(Suidas l. c.)

Μόρων νέον τὸ φυτόν.

(Phot. s. v. συκάμινα.)

Ἐν κέντε κριτῶν γούνασι κείται.

(Zenob. 111, 64. Suidas.)

Ἄγρον τὰν πόλιν ποιεῖς.

(Diogenian. II, 47. τήν.)

Σικελὸς ὀμαχιζέται.

(Zenob. V, 84.)

320 Βάσσον τὸ χωρίον.

(Etym. Gud. 301, 9. cf. Etym. Magn. 191, 8, Herodianus περί μονήρους λέξεως 37, 11.)

Ἄμα τε λόγων ἀκουσας ἠδύμων. . . .

(Etym. Magn. 420, 48; Zonaras p. 975.)

Καὶ τὰς κλεινὰς Συρακοῦς.

(Etym. Magn. 736, 26. Strabo VIII p. 364. cf. Schneidew. Conjectan. pag. 73.)

Θωσοῦμεθ', ὃ Ζεὺς ἀναρύει.

(Bekker. Anecd. 417, 20 et Bachmann.

Anecd. I, 113, 3. θωσοῦμεθα ὃ Ζεὺς ἀναρύει. cf.

Bekker. Anecd. 417, 6 : τὸ γὰρ θύειν ἀναρύειν.

Suidas : ἀναρύει ἀντὶ τοῦ θύει καὶ σφάττει. Εὐ-

πολις.)

Ἄγλευκὲς ἐστ' ἄνθρωπος.

(Anecd. Oxoniens. I, 85, 20.)

Phryx verberatus melior fit et promptior minister.—

Bonorum glomi.—

Sapientior sapiente.—

Novella mororum planta.—

In quinque iudicium potestate est.—

Ex urbe rus efficit.—

Siculus uvas adhuc immaturas legit.—

Lætius soluta.—

Simulatque iucundos sermones audivisti. . . .—

Et nobilium Syracusarum.—

Epulabimur quod Jupiter mactat.—

Homo injucunda res est.

DE CLEANTHE.

Cleanthes, Phanii (1) filius, Assius (2), adolescens Athenas venit, ubi philosophiæ amore incensus per undeviginti annos Zenonem Citieum audivit. Sed quum subito e pugile sapientiæ studiosus factus vitam primum in egestate degeret, noctu e puteo aquam haurire ac manuum mercede inopiam tolerare solebat. Quæ res contemptum ei attulit, ut pro Cleanthe Phreantles vocaretur. At multo majore malo, ingenii tarditate (3), laborabat, quam studiorum laboribus et meditando diuturnitate tandem ita vicit, ut magistro in porticu Atheniensi succederet. Itaque discipulorum etiam frequentia celebratus est, quorum nemo clarior fuit quam Chrysippus. Neque vero publicis solum disputationibus prodesse discipulis studuit, sed scriptorum etiam multitudinem ac varietatem, quæ a Diogene Laertio VII, 174-175 aliisque veterum memorantur. In horum titulis qui sunt prope sexaginta accurate recensendis operam ponere post J. Alb. Fabricium Bibl. Græc. III p. 551 seq. ed. Harl. nolumus, siquidem hujus aliorumque virorum doctorum diligentia nihil fere nobis reliquum hac in re fecit.

Jam si quærimus, qualis quantusque philosophus

Cleanthes fuerit, difficile est, omnibus ejus libris amissis, ex æquo et bono de eo judicare. Id tantum apparet hominem, cujus animi acies paulo obtusior esset (4), in magistri decretis perstitisse, neque multum ad Stoicorum doctrinam perficiendam attulisse. In libris quos de diis confecerat (5), teste Cicerone (6), tum ipsum mundum deum esse dicebat, tum totius naturæ menti atque animo hoc nomen tribuebat: tum ultimum et altissimum atque undique circumfusum et extremum omniaque cingentem et complexum ardorem, quem ætherem nominarent, certissimum deum judicabat.

Idem vero quasi delirans in libris Epicureorum voluptati (7) oppositis modo formam quamdam et speciem deorum finxit, modo omnem divinitatem astris tribuit, modo nihil ratione divinius esse arbitratus est. Quid? quod aliis locis solem dominari et rerum potiri statuit (8). Sed melius eum de deorum numine sensisse argumento est hymnus in Jovem scriptus apud Stobæum Eclog. Phys. I, 2, 12, quem infra posui. Cæterum esse Deum diligenter demonstrare conabatur, dialecticorum more ratiocinans sive interrogans (συνερωτῶν), ut

(1) Diogenes Laertius VII, 168: Κλεάνθης Φανίου, Ἄσσιος. Οὗτος πρῶτον ἦν πύκτης, ὡς φησὶν Ἀντισθένης ἐν διαδοχαῖς. Ἀρικόμενος δὲ εἰς Ἀθήνας, τέσσαρας ἔχων δραχμὰς (καθὶ φασὶ τινες) καὶ Ζήνωνι παραβαλὼν ἐφιλοσόφησε γενναϊότατα, καὶ ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἔμεινε δογματῶν. Διεδοθήθη δὲ ἐπὶ φιλοπονίᾳ, ὅς γε πίνης ὧν ἄγαν ὤρμησε μισθοφορεῖν καὶ νύκτωρ μὲν ἐν τοῖς κήποις ἦντιλε, μεθ' ἡμέραν δὲ ἐν τοῖς λόχοις ἐγυμνάζετο· ὅθεν καὶ Φρεάντης ἐκλήθη. Suidas: Κλεάνθης, Φανίου, Ἄσσιος, μαθητὴς Κράτητος, εἶτα Ζήνωνος, οὗ καὶ διάδοχος γέγονε, διδάσκαλος δὲ τοῦ φιλοσόφου Χρυσαίππου. Οὗτος πρότερον ἦν πύκτης, ἑλθὼν δὲ εἰς Ἀθήνας ἠράσθη φιλοσοφίας καὶ τοσοῦτον γέγονε φιλόπονος, ὥστε δεύτερος Ἡρακλῆς κληθῆναι· μὴ ἔχων γὰρ ὅθεν τραφεῖν, τὰς μὲν νύκτας ἦντιλε ὕδωρ μισθῶ, καὶ μεθ' ἡμέραν τοῖς μαθήμασι καὶ τοῖς βιβλίοις ἐσχολάζεν· ὅθεν ἐπωνομάσθη καὶ Φρεάντης.

(2) Stephanus Byzantius s. v. Ἄσσιος, πόλις Λυδίας κτλ. Ἐκ δὲ τῆς Ἄσσοῦ Κλεάνθης ἦν ὁ στωικὸς φιλόσοφος, διάδοχος τῆς σχολῆς Ζήνωνος τοῦ Κιτιεύου, ἣν καταλείπει Χρυσίππῳ. Τὸ ἑθνικὸν Ἄσσιος καὶ Ἄσσειός. Cf. Strab. XIII p. 610 ed. Cas.

(3) Diogenes VII, 170: Ἦν δὲ πονικὸς μὲν, ἀρύσικος δὲ καὶ βραδύς ὑπερβαλλόντως.

(4) Diogenes Laertius lib. VII, 37: Κλεάνθης, Φανίου Ἄσσιος, ὁ διαδεξάμενος τὴν σχολὴν· ὃν καὶ ἀρωμοίου τὰς

σκληροκῆροις δέλοισι, αἱ μολὶς μὲν γράφονται, διατηροῦσι δὲ τὰ γράφοντα. Plutarchus libro Περὶ τοῦ ἀκούειν paulo aliter: Ὡσπερ ὁ Κλεάνθης καὶ ὁ Ξενοκράτης βραδύτεροι δοκοῦντες εἶναι τῶν συγχολαστῶν, οὐκ ἀπεδίδρασκον ἐκ τοῦ μανθάνειν, οὐδ' ἀπέκαμνον, ἀλλὰ φθάνοντες εἰς ἑαυτοὺς ἐπαύζον, ἀγχείου τε βραχυστομίους καὶ πινακίσι χαλκαῖς ἀπεικάζοντες, ὡς μολὶς μὲν παραδεχόμενοι τοὺς λόγους, ἀσφαλῶς δὲ καὶ βεβαίως τηροῦντες.

(5) Diogenes Laertius lib. VII, 175 Περὶ θεῶν. Harpocration v. Λέσχει. Plutarchus de vitando aere alieno c. 7: Κλεάνθην δὲ βασιλεὺς Ἀντίγονος ἠρώτα, διὰ χρόνον θεασάμενος ἐν ταῖς Ἀθήναις· ἄλεις ἐτι Κλεάνθης; ἄλω, φησὶν, ὦ βασιλεῦ, ὃ ποιῶ ἔνεκα τοῦ ζῆν, υἰόντων δὲ ἀποστῆναι μηδὲ φιλοσοφίας βουλόμενος. Ὅσον τό φρόνημα τοῦ ἀνθρώπου, ἀπὸ τοῦ μύλου καὶ τῆς μάκτρας πεπιτοσύη χειρὶ καὶ ἀλούσῃ γράφειν περὶ θεῶν, καὶ σελήνης, καὶ ἀστέρων καὶ ἡλίου.

(6) Cicero de Nat. deor. lib. I, 14.

(7) Diogenes Laertius lib. VII, 87 et 175 Περὶ ἡδονῆς. Citatur Cleanthes a Clemente Strom. II p. 417 ἐν τῷ ἐντέρω περὶ ἡδονῆς. Libros contra voluptatem scriptos appellat Cicero de Natur. deor. I, 14. Vid. adn. 13.

(8) Cicero Quæst. Acad. II, 41. Diogenes Laertius lib. VII, 139: Τὸ ἡγεμονικὸν τοῦ κόσμου Κλεάνθης φησὶ τὸν ἥλιον.

locus a Sexto Empirico servatus (9) probat (10). Huc accedit quod M. Tullius (11) auctor est Cleanthem putasse quattuor modis formatas in animis hominum deorum esse notiones. Unum esse credidit enim modum qui est susceptus ex præensione rerum futurarum. Alterum ex perturbationibus tempestatum et reliquis motibus existere. Tertium ex commoditate rerum quas percipimus et copia oriri. Quartum ex astrorum ordine cœlique constantia nasci. Porro idem scriptor (12) memoriæ prodit, Cleanthem duorum sensuum, tactus et oculorum, testimonio ostendere voluisse, sidera tota esse ignea. Sic autem ait : « Solis candor illustrior est, quam ullius ignis, qui in immenso mundo tam longe lateque colluceat : et is ejus tactus est, non ut tepesciat solum, sed etiam sæpe comburat. Quorum neutrum faceret, nisi esset igneus. Ergo quum sol igneus sit oceanique alatur humoribus, quia nullus ignis sine pastu aliquo possit permanere, necesse est aut similis sit igni, quem adhibemus ad usum atque victum, aut ei qui corporibus animantium continetur. Atque hic noster ignis quem usus vitæ requirit confector est et consumtor omnium, idemque, quocumque invasit, cuncta disturbat ac dissipat. Contra ille corporeus, vitalis et salutaris, omnia conservat, alit, auget, sustinet sensuque afficit. Negat ergo esse dubium, horum ignium quo utri similis sit, quum is quoque efficiat, ut omnia floreat et in suo quæque genere pubescant. » Præterea ejus de fato sententia perspicui potest e versibus qui sunt apud Epictetum Enchir. c. 52 (vid. vs. 67-70) et quos Seneca Epist. 107 in hunc modum latine vertit :

Duc me parens celsique dominator poli,
quocumque placuit. Nulla parendi mora est ;
assum impiger. Fac nolle : comitabor gemens :
ducunt volentem fata, nolentem trahunt,
malusque patiar, quod pati licuit bono.

• Sic vivamus, addit Seneca, sic loquamur. Pa-

ratos nos inveniat atque impigros fatum. Hic est magnus animus, qui se Deo tradidit : at contra ille pusillus ac degener, qui oblectatur et de ordine mundi male existimat, et emendare mavult deos quam se. » Quum autem Stoici finem bonorum virtutem esse contenderent, solebat Cleanthes ad incutiendum Epicureis pudorem talem fere tabulam verbis pingere (13). Sedet voluptas pulcherrimo vestitu et ornato regali insignis in solio : præsto sunt virtutes, ut ancillulæ, quæ nihil aliud agunt quam ut voluptati ministrent, ad aurem tantum eam admonentes, ut caveat ne quid faciat imprudens quod hominum animos offendat, aut quidquam e quo dolor aliquis oriatur. Huc etiam referendus Stobæi locus Floril. VI, 37 (vid. fragm.) ubi legimus Cleanthem dixisse, si finis esset voluptas, tanquam malum hominibus datam esse prudentiam. Quid vero de ardore mentis ad gloriam (vss. 39-42), de corporis gaudiis (vs. 43-44), de bono (vs. 45-55), de cupiditate rationi contraria (vss. 56-59), de calumnia (vss. 60-62), de turpium rerum appetitu (vss. 63-64), de silentio (Stob. Flor. XXXIII, 8), de eruditione (Stob. Flor. IV, 90), de jurejurando præceperit, indicio sunt ea quæ subjuncti fragmenta. Quid præterea docuerit, id est, quæ ei cum reliquis Stoicis communia fuerint dogmata, fusius exponere ab hoc loco alienum est. Vitam octogenarius inedia finivit (14). Qua de re etiam nunc exstat memorabile ejus dictum (15), quod scriptorum reliquiis adjeci.

Hymnum quo Jovis potentiam celebravit Cleanthes primus publici juris fecit Fulvius Ursinus post Fragmenta novem feminarum et Lyricorum Antverpiæ anno 1568, deinde cum aliis quibusdam Stoici fragminibus Henr. Stephanus edidit in Poesi philosophica pag. 49-52 et pag. 124-127. Eundem hymnum inter Gnomicos poetas Græcos recensuit Rich. Phil. Brunckius Argentorati 1784, apposita triplici interpretatione, latina Jac. Duporti, gallica Bougainvillii, italica Pompeji. Hi

(9) Vide inter locos soluta oratione scriptos.

(10) Unde spiras Cleanthis et contorta Chryssipi jungit S. Hieronymus I in Rufin.

(11) Cicero de Natur. deor. lib. III, cap. 7. Cf. lib. II, cap. 5.

(12) Id. de Nat. deor. lib. II, cap. 15.

(13) Cicero de Finibus bon. et mal. lib. II, 21. Augustinus de Civit. Dei V, 20.

(14) Diogenes Laertius lib. VII, 176 : Καὶ τελευτῆ τὸνδε τὸν τρόπον διήδησεν αὐτῷ τὸ οὐλον ἀπαγορευσάντων δὲ τῶν ἱατρῶν, δύο ἡμέρας ἀπέσχετο τροφῆς καὶ πως ἔσχε καλῶς, ὥστε τοὺς ἱατροὺς αὐτῷ πάντα τὰ συνήθη συγχωρεῖν, τὸν δὲ μὴ ἀνασχίσθαι, ἀλλ' εἰπόντα ἤδη αὐτῷ προωδοιπορῆσαι, καὶ τὰ λοιπὰ ἀνασχόμενον τελευτῆσαι, ταῦτ' ἄ Ζήνωνι (καθὰ φασὶ τινες) π' ἔτη βιώσαντα, καὶ ἀκούσαντα Ζήνωνος ἔτη ἑνεακαίδεκα. Ad undecentesimum annum pervenisse eum

scribit Lucianus in Longævis his verbis : Κλεάνθης δὲ ὁ Ζήνωνος μαθητῆς καὶ διάδοχος. Ἐννέα καὶ ἑνεήκοντα οὗτος γεγονώς ἔτη, φύμα ἔσχεν ἐπὶ τοῦ χεῖλους· καὶ ἀποκαρτερῶν, ἐπελθόντων αὐτῷ παρ' ἐταίρων τινῶν γραμμάτων, προσεπαγκάμενος τροφὴν, καὶ πράξας περὶ ὧν ἤξιον οἱ φίλοι, ἀποσχόμενος αὐτὰς τροφῆς ἐξέλιπε τὸν βίον. Similiter Valerius Maximus lib. VIII cap. 7 : Te quoque, inquit, Cleanthe, tam laboriose haurientem, et tam pertinaciter tradentem sapientiam numen ipsius industriæ suscepit : quum adolescentem quæstu extrahendæ aquæ nocturno tempore inopiam sustentantem, diurno Chryssipi præceptis percipiendis vacantem, eundemque ad undecentesimum annum attentâ cura erudientem auditores tuos videret. Duplici enim labore unius sæculi spatium occupasti, fucertum reddendo, discipulæne an præceptor esset laudabilior.

(15) Apud Stobæum Floril. VII, 51.

enim omnes Cleanthis carmen versibus elegantissimis reddere tentarunt. Neque vero postea homines eruditi illud poematum vel divulgare vel illustrare destiterunt. Nam Fred. Guil. Sturzius Lipsiæ 1785, H. Cludius Gottingæ 1786 publicavit, C. Petersenius Hamburgi 1829 adnotationibus instructum emisit. Adde quod Thomas Gaisfordius in nova Joannis Stobæi Eclogarum physicarum et ethicarum editione Oxonii anno 1850 adornata de hoc quoque hymno bene meruit.

Verum nemo exstitit qui omnia Cleanthis fragmenta ab Henr. Stephano olim promulgata repereret et interpretaretur. Itaque ego longo intervallo Stephanum imitatus Cleanthæ sapientiæ memoriam renovavi, fragmentorum numerum auxi ipsaque fragmina inspectis nostræ ætatis doctrinæ præsiis et instrumentis recognovi. Denique ne quid deesset, quod ad hujus libri institutum pertinet, Stoici philosophi carmina et effata in latinam linguam transtuli.

ΚΛΕΑΝΘΟΥΣ

ΕΠΗ.

Ἕγνος εἰς Δία.

Κύδιστ' ἀθαγάτων, πολυώνυμε, παγκρατές αἰεὶ
 Ζεῦ, φύσεως ἀρχηγέ, νόμου μέτα πάντα κυβερνῶν,
 χαῖρε· σέ γάρ πάντασσι θέμις θνητοῖσι προσαυδᾶν.
 Ἐκ σοῦ γάρ γένος ἐσμὲν, ἐνὸς μίμημα λαχόντες
 5 μόνον, ὅσα ζῶει τε καὶ ἔρπει θνήτ' ἐπὶ γαίαν.
 Τῷ σε καθυμνήσω, καὶ σὸν κράτος αἰὲν αἰέσω.
 Σοὶ δὴ πᾶς ὅδε κόσμος ἐλισσόμενος περὶ γαίαν
 πείθεται, ἥ κεν ἀγῆς, καὶ ἐκὼν ὑπὸ σείῳ κρατεῖται·
 τοῖον ἔχεις ὑποεργὸν ἀνικητοῖς ἐνὶ χερσίν
 10 ἀμφήκη, πυρόντα, ἀειζῶντα κεραυνόν.
 Τοῦ γάρ ὑπὸ πληγῆς φύσεως πάντ' ἐρρίγασιν,
 ᾧ σὺ καταυθύνεις κοινὸν λόγον, ὃς διὰ πάντων
 φοιτᾷ, μινύμενος μεγάλοις μικροῖς τε φάεσσι,
 ὡς τῶσος γεγαῶς, ὑπατος βασιλεὺς διὰ παντός.
 15 Οὐδέ τι γίνεταί ἐργον ἐπὶ χθονὶ σοῦ δίχα, δαῖμον,
 οὔτε κατ' αἰθέριον θεῖον πῶλον, οὔτ' ἐνὶ πόντῳ,
 πλὴν ὅποσα βέζουσι κακοὶ σφατέρησιν ἀνοίαις.
 Ἄλλὰ σὺ καὶ τὰ περισσὰ ἐπίστασαι ἄρτια θεῖναι,
 καὶ κοσμεῖν τὰ ἄκοσμα, καὶ οὐ φίλα σοὶ φίλα ἐστίν.
 20 Ἄλλο γὰρ εἰς ἐν ἅπαντα συνήρμοκας ἐσθλὰ κακοῖσιν,
 ᾧσ' ἕνα γίνεσθαι πάντων λόγον αἰὲν ἰόντα,
 ὃν φεύγοντες ἕωσιν ὅσοι θνητῶν κακοὶ εἰσι,

Hymnus in Jovem.

Gloriosissime immortalium, celebratissime, semper omni-
 [potens
 Jupiter, naturæ auctor, certa lege omnia gubernans,
 salve; te enim alloqui omnibus mortalibus licet.
 Nam tua progenies sumus, unius ingenium sortiti
 solam, quotquot vivimus atque incedimus per terram
 [mortales.
 Quapropter te canam tuamque potentiam perpetuo cele-
 Tibi profecto totus hic mundus qui terram ambit [brabo.
 pareat, quoquo agis, et volens a te regitur.
 Adeo habes obsequens invictis in manibus
 fulmen utrimque acutum, igneum, semper vivum.
 Hujus enim ictu percussa omnis natura horrescit,
 quo tu moderaris mentem communem, quæ omnia
 pervadit, mixta parvis magnisque luminibus,
 ut tantus rerum dominus summusque omni tempore rex.
 Neque ulla res fit in terris sine te, Deus,
 neque in æthereo divinoque coslo, neque in mari, [titur.
 nisi quantum nequitiam ab improbis suâ amentia admit-
 Sed tu etiam imparia scis parva reddere,
 et ornare inornata, atque ingrata tibi grata sunt.
 Ita enim in unam cuncta coegisti bona cum malis,

CLEANTHIS

CARMINA.

δύσμοροι, οἳ τ' ἀγαθῶν μὲν αἰεὶ κτῆσιν ποθέοντες
 οὔτ' ἐσορῶσι θεοῦ κοινὸν νόμον, οὔτε κλύουσιν,
 25 ᾧ κεν παιθόμενοι σὸν νῶν βίον ἐσθλὸν ἔχοιεν.
 Αὐτοὶ δ' αὖθ' ὀρυμῶσιν ἀνευ καλοῦ ἄλλος ἐπ' ἄλλα,
 οἳ μὲν ὑπὲρ δόξης σπουδῆν δυσέριστον ἔχοντες,
 οἳ δ' ἐπὶ κερδοσύνας τετραμμένοι οὐδενὶ κόσμῳ,
 ἄλλοι δ' εἰς ἀνεσιν καὶ σώματος ἡδέα ἔργα,
 30 σπεύδοντες μάλα πάμπαν ἐναντία τῶνδε γενέσθαι.
 Ἄλλὰ Ζεῦ πάνδωρε, κελαινεφές, ἀρχικέραυνε,
 ἀνθρώπους βύοιο ἀπειροσύνης ἀπὸ λυγρῆς,
 ἦν σὺ, πάτερ, σκέδασον ψυχῆς ἀπο, δὸς δὲ κυρῆσαι
 γνώμης, ἥ πίσυρος σὺ δίκης μέτα πάντα κυβερνᾷς,
 35 ὅφρ' ἂν τιμηθέντες ἀμειώμεσθᾶ σε τιμῇ,
 ὑμνοῦντες τὰ σὰ ἔργα διηνεκές, ὅς ἐπέοικε
 θνητὸν ἰόντ', ἐπεὶ οὔτε βροτοῖς γέρας ἄλλο τι μείζον,
 οὔτε θεοῖς, ἥ κοινὸν αἰεὶ νόμον ἐν δίκῃ ὑμνεῖν.

(Stobæus Eclog. phys. lib. I cap. 2, 12, tom. I p. 13-14 ed. Gaisford. Vs. 3 πάντασσι conjecit Scaliger; πᾶσι codices. — Vs. 4 ἤχου μίμημα librorum lectio est quam mutavi in ἐνὸς μίμημα. — Vs. 5 μῶνον Ursinus, vulgo μῶνοι. — Vs. 7 σοὶ δὴ Scaliger; σοὶ δὲ codd. — Vs. 9 ἐνὶ χερσίν Brunckius; ὑπὸ χερσίν codices. — Vs. 13

ut una omnium mens eaque immortalis oriatur, [sunt,
 quam fugiendo missam faciunt quicumque mortalium mali
 misceri, qui honorum quidem possessionem semper exo-
 [plantes
 neque intuentur commnem Dei legem, neque audiunt,
 cui obtemperantes prudenter vitam honestam gererent.
 Ipsi autem inhoneste alius ad alia prorumpunt,
 hi indomita gloria cupiditate flagrantes,
 illi indecenter ad dolos fraudesque conversi,
 alii lasciviæ et corporis gaudiis dediti,
 properantes omnino contraria his assequi.
 Sed Jupiter omnium largitor, atque efficiens r. ubes, fulmi-
 [nis moderator,
 homines miserabili ignorantia liberes,
 quam tu, pater, ex animis pelle et concede ut conse-
 [quamur
 intelligentiam, qua fretus tu justo omnia gubernas,
 ut honorati honore te remuneremur,
 carminibus facta tua perpetuo celebrantes, quemadmodum
 [deest
 hominem, quoniam neque mortalibus ullum aliud majus
 [donum contigerit
 nec diis quam si communem legem semper juste celebremus.

μεγάλοις μικροῖς τε φάσσειν Brunck; μεγάλων μικροῖσι φάσσειν libri. — Vs. 16 ἐνὶ πόντῳ Brunck.; ἐπὶ πόντῳ membranæ. — Vs. 21 ἕντα vulgo; alii ἕντων. — Vs. 26 αὐθ' Cod. Augustanus; vulgo αὐ. — Vs. 29-30. Inter ἡδέα ἔργα et σπεύδοντες in membranis quibusdam legitur cum Brunckio omisi. — Vs. 32 βύοιο coniecit Brunckius; in libris βύου.)

ἈΠΟΣΠΑΣΜΑΤΙΑ.

Μὴ πρὸς δόξαν ὄρα, ἐθέλων σοφὸς αἴψα γενέσθαι,
40 μὴδὲ φοβοῦ πολλῶν ἀκριτον καὶ ἀναιδέα δόξαν.
Οὐ γὰρ πλῆθος ἔχει συνετήν χρίσιν, οὔτε δικαίαν,
οὔτε καλήν· ὀλίγοις δὲ παρ' ἀνδράσι τοῦτο κεν
[εὔροις.]

(Clemens Alex. Strom. V p. 554 A. Καὶ ἡ Κλεάνθους δὲ τοῦ Στωϊκοῦ φιλοσόφου ποιητικὴ ὠδέ πως τὰ ὁμοία γράφει κτλ.)

Πόρνας τε δοῦναι, σῶμα τ' εἰς νόσους πεισὸν
δαπάναις ἐπιτρίψαι.

(Plutarchus Moral. p. 889 A. Cf. Eurip. Phœn. vs. 21 : δ δ' ἠδονῆ δούς εἰς τε βαχχεῖον πεσών.)

45 Ἴταθὸν ἐρωτᾷς μ' οἷόν ἐστ', ἄκουε δὴ·
Τεταγμένον, δίκαιον, δσιον, εὐσεβές,
κρατοῦν ἑαυτοῦ, χρησίμον, καλόν, δέον·
αὐστηρόν, αὐθέκαστον, αἰεὶ συμφέρον·
ἀφοβόν, ἀλυπον, λυσιτελές, ἀνώδυνον,
50 ἀφέλιμον, εὐάρεστον, ἀσφαλές, φίλον,
ἐντιμόν, ὁμολογούμενον, * * * *
εὐκλεές, ἀτυφόν, ἐπιμελές, πρᾶον, σφοδρόν,
χρονιζόμενον, ἀμεμπτόν, αἰεὶ διαμένον.
Ἄνελεύθερος πᾶς ὅστις εἰς δόξαν βλέπει,
55 ὡς δὴ παρ' ἐκαίνης τευξόμενος καλοῦ τινοσ.

(Clemens Alex. Admonit. ad Gentes pag. 35 :

Κλεάνθης δὲ ὁ Πισαδεύς, ὁ ἀπὸ τῆς στοᾶς φιλόσοφος, δὲ οὐ θεογονίαν ποιητικὴν, θεολογίαν δὲ ἀληθινήν ἐνδείκνυται, οὐκ ἀπεκρύφατο τοῦ θεοῦ περί δ, τι πὲρ εἶχε φρονῶν· τὰγαθὸν ἐρωτᾷς κτλ. Ἐνταῦθα σαφῶς (σῆμαι) διδάσκει ὁποῖός ἐστιν ὁ θεός, καὶ ὡς ἡ δόξα ἡ κοινὴ καὶ ἡ συνῆθεια τοὺς ἐπομένους αὐταῖν, ἀλλὰ μὴ τὸν θεὸν ἐπιζητοῦντας ἐξηδραποδιζέσθην. Pro Πισαδεὺς Menagius ad Diog. Laert. VII, 168 legi vult Ἄσσεύς. Post ὁμολογούμενον posui lacunæ signa cum Scalligero apud Stephanum Poes. phil. p. 217.)

Α. Τί ποτ' ἐσθ' δ, τι βούλει, Θυμέ; τοῦτό μοι [φράσον.]

Θ. Ἐχω, Λογισμέ, πᾶν δ βούλομαι ποιεῖν.

Α. Βασιλικόν ἐστι. Πλὴν ὁμως εἰπὸν πάλιν.

Θ. Ὡν ἂν ἐπιθυμῶ, ταῦθ' ὅπως γενήσεται.

(Galenus de placitis Hippocr. et Plat. lib. V, 170 : Τὴν μὲν τοῦ Κλεάνθους γνώμην ὑπὲρ τοῦ παθητικοῦ τῆς ψυχῆς ἐκ τῶνδε φαίνεσθαι φησι τῶν ἐπάν [ὁ Ποσειδώνιος]· τί ποτ' ἐσθ' κτλ. Ταῦτι τὰ ἀμοιβαία Κλεάνθους φησὶν εἶναι Ποσειδώνιος, ἐναργῶς ἐνδεικνύμενος τὴν περὶ τοῦ παθητικοῦ τῆς ψυχῆς γνώμην αὐτοῦ, εἶγε δὴ πεποιήκε τὸν Λογισμὸν τῆ Θυμῶ διαλεγόμενον ὡς ἕτερον ἐτέρῳ. Colloquuntur igitur Ratio et Cupiditas. Vs 57 ἔχω λογισμὸν codd.; ἔχω, Λογισμέ, correxit Wytttenbachius Opusc. II p. 271. Vs. 58. βασιλικόν γε membranæ; βασιλικόν ἐστι scripsi metri causa. — Vs. 59 ὡς ἂν ἐπιθυμῶ libri mss., sed requiritur ὧν ἂν ἐπιθυμῶ quod textui inserui.)

60 Κακουργότερον οὐδὲν διαβολῆς ἐστὶ πω·
λάθρα γὰρ ἀπατήσασα τὸν πεπεισμένον
μῖσος ἀναπλάττει πρὸς τὸν οὐδὲν αἴτιον.

(Stobæus Floril. XLII, 2.)

Ἔστις ἐπιθυμῶν ἀνέχετ' αἰσχροῦ πράγματος,

FRAGMENTA.

Ne ad gloriam spectata, sapiens celeriter fieri volens,
neve iniquam gravemque et vehementem multorum de te
[sententiam reformida.

Etenim multitudo neque perite iudicat neque iuste,
neque ex æquo et bono; in paucis vero hominibus hoc
[animadvertas. —

Meretricibus se dare corpusque in morbum delapsam
dispendio exhaustire. —

Rogas me quale sit bonum; audi igitur.

Compositum, iustum, sanctum, pium,
contingens se, utile, honestum, necessarium;
austerum, rigidum, semper conducibile;
intrepidum, tristitiæ expertus, fructuosum, vacuum dolore,

commodum, placitum, tutum, gratum,

honorificum, confessum, * * * *

gloriosum, modestum, diligens, mansuetum, acre,
diuturnum, inculpatum, semper permanens.

Illiberalis est quicumque ad gloriam spectat,

nempe ex illa aliquid honesti consecuturus. —

R. Quidnam est quod vis, Cupiditas? hoc mihi dic.

C. Possum, o Ratio, facere quidquid volo.

R. Regium quidem id est. Nihilominus tamen dic rursus.

C. Quæcumque desidero, hæc curabo ut fiant. —

Nihil quidquam est malitiosius calumnia.

Hæc enim ubi clam aliquem ad credendum adductum de-

[cepit,

odium concitat in eum qui nihil commeruit. —

Quicumque rem turpem concupiscere sustinet,

ὄτος ποιήσει τοῦτ', ἐὰν καιρὸν λάβῃ.

(Stobæus Floril. VI, 19.)

οὐ Πόθεν ποτ' ἄρα γίγνεται μοιχῶν γένος;
ἐκ κριθιῶντος ἀνδρός ἐν ἀφροδισίοις.

(Stobæus Floril. l. c.)

Ἄγετε δὴ μ', ὦ Ζεῦ, καὶ σύγ' ἡ Πεπρωμένη,
ἔποι ποθ' ὑμῖν εἰμι διαταγαγμένος·
ὡς ἔψομαί γ' ἄοκνος· ἦν δὲ μὴ θέλω,
τὸ καχὸς γενόμενος οὐδὲν ἤττον ἔψομαι.

(Epictet. Man. cap. 52 [cap. 77 p. 328 ed. Salmas.] cf. Diss. IV, 1, 131; 4, 34. Scripsi ἄγετε δὴ μ' ὦ; vulgo ἄγε δὴ με ὦ, quod nonnulli in ἀγού δέ μ' ὦ mutarunt. Latine vertit Seneca hos versus Epist. 107.)

Χωρία καταλογάδην γεγραμμένα.

Ὁ δὲ Κλεάνθης οὕτως συνηρώτα·

Εἰ φύσις φύσεώς ἐστι κρείττων, εἴη ἂν τις ἀρίστη φύσις· εἰ ψυχὴ ψυχῆς ἐστι κρείττων, εἴη ἂν τις ἀρίστη ψυχὴ· καὶ εἰ ζῶον τοῖνον κρείττον ἐστὶ ζῶου, εἴη ἂν τι κράτιστον ζῶον· οὐ γὰρ εἰς ἀπειρον ἐκπίπτειν πέφυκε τὰ τοιαῦτα. Ὡσπερ οὖν οὐδὲ ἡ φύσις ἐδύνατο ἐπ' ἀπειρον αὐξεσθαι κατὰ τὸ κρείττον, οὕθ' ἡ ψυχὴ, οὔτε τὸ ζῶον. Ἄλλὰ μὴν ζῶον ζῶου κρείττον ἐστίν, ὡς ἵππος χελώνης, εἰ τύχοι, καὶ ταῦρος ὄνου, καὶ λέων ταύρου. Πάντων δὲ σχεδὸν τῶν ἐπιγεῖων ζῶων καὶ σωματικῆ καὶ ψυχικῆ διαθέσει πρόχειε τε καὶ κρατιστεύει ὁ ἄνθρωπος. Τοῖνον κράτιστον ἂν εἴη ζῶον καὶ ἀριστον. Καὶ οὐ πᾶν τι ὁ ἄνθρωπος κράτιστον εἶναι δύναται

ζῶον· οἷον εὐθέως ἔτι διὰ κακίας πορεύεται τὸν πάντα χρόνον, εἰ δὲ μὴ γε τὸν πλείστον. Καὶ γὰρ εἴποτε περιγένοιτο ἀρστής, ὅψι καὶ πρὸς ταῖς τοῦ βίου δυσμαίαις περιγίνεται· ἐπίκηνόν τ' ἐστὶ καὶ ἀσθενὲς καὶ μυρίων δαόμενον βοηθημάτων, καθάπερ τροφῆς καὶ σκεπασμάτων καὶ τῆς ἄλλης τοῦ σώματος ἐπιμελείας, πικροῦ τινος τυράννου τρόπον ἐφασπῶτος ἡμῖν καὶ τὸν πρὸς ἡμέραν δασμὸν ἀπαιτοῦντος, καὶ εἰ μὴ παρέχοιμεν ὥστε λούειν αὐτὸ καὶ ἀλείφειν καὶ περιβάλλειν καὶ τρέφειν, νόσους καὶ θάνατον ἀπειλοῦντος. Ὡστε οὔτε τέλειον ζῶον ὁ ἄνθρωπος, ἀτελεὲς δὲ καὶ πολὺ κεχωρισμένον τοῦ τελείου. Τὸ δὲ τέλειον καὶ ἀριστον κρείττον μὲν ἂν ὑπάρχοι ἀνθρώπου καὶ πάσαις ταῖς ἀρεταῖς συμπληρωμένον καὶ παντὸς κακοῦ ἀνεπίδεκτον. Τοῦτο δὲ οὐ διοίσει Θεοῦ. Ἔστιν ἄρα Θεός.

(Sextus Empiricus adv. Math. IX, 88.)

Κλεάνθης ἔλεγεν, εἰ τέλος ἐστὶν ἡ ἡδονή, πρὸς κακοῦ τοῖς ἀνθρώποις τὴν φρόνησιν δεδόσθαι.

(Stobæus Floril. VI, 37. Posui δεδόσθα: cum Meinekio; vulgo δίδοσθαι.)

Κλεάνθης ἐρωτώμενος πῶς ἂν τις εἴη πλούσιος, εἶπεν· εἰ τῶν ἐπιθυμιῶν εἴη πέννης.

(Stobæus Floril. XCII, 25.)

Κλεάνθης, ὑπὸ γλώττης ἔλκουσ αὐτῶ γενομένου, τὴν τροφὴν οὐκ ἐδύνατο παραπέμπειν· ὡς δὲ βῆρον ἔσχε καὶ ὁ ἰατρός αὐτῷ τροφὴν προσήγαγεν « σὺ δὲ με » ἔφη « βούλει ἤδη τὸ πλέον τῆς ὁδοῦ κατανού-

is etiam faciet eam, opportunitatem nactus. —

Unde tandem nascitur adulterorum genus?

E viro in rebus veneris lasciviente. —

Ducite me, o Jupiter, tuque Sors,

quocumque a vobis destinatus sum;

nam impigre certe sequar: quodsi nolo,

malus factus nihilominus sequar.

Loci soluta oratione scripti.

Cleanthes sic interrogabat:

Si natura naturæ præstat, fuerit optima quædam natura: si anima animæ præstat, fuerit optima quædam anima, ac si porro animal animali præstantius est, fuerit præstantissimum aliquod animal. Neque enim naturâ ita comparatum est, ut talia in infinitum procedant. Quemadmodum igitur ne natura quidem poterat in infinitum præstantiâ crescere, sic neque anima, neque animal. Atqui animal animali præstantius est, ut equus testudine, verbi gratia, et taurus asino et leo tauro. Sed omnibus prope terrestribus animantibus corporis animique affectione præstat et antecellit homo. Ergo præstantissimum fuerit animal et optimum. At non omnino potest homo præstan-

tissimum esse animal. Exempli gratia, quia semper vitæ deditus est, nisi forte diutissime. Etenim si quando virtutis compos fiat, sero et circa vitæ finem compos fit: estque animal caducum et infirmum sexcentarumque rerum auxilio indigens, velut victu cultuque et reliqua corporis cura, quod importuni tyranni in morem nobis præpositum est et sublucanum tributum exigit, ac nisi id ita exhibeamus, ut lavemus et ungamus et vestiamus et nutriamus, morbos et mortem nobis minatur. Itaque non perfectum animal homo est, sed imperfectum longeque a perfecto remotum. Perfectum vero et optimum præstantius quidem homine fuerit et omnibus virtutibus ornatum omnisque mali immune. Hoc autem non diiferet a Deo. Est ergo Deus.

Cleanthes dicebat, si finis esset voluptas, tamquam malum hominibus datam esse prudentiam.

Cleanthes quærenti, quomodo quis dives evadere posset, respondit: Si cupiditatum fuerit inops.

Cleanthes sub linguâ ulcere ei enato cibum nequibat transmittere: quum vero melius se haberet cibumque ei medicus adhiberet: « Tu vero me, inquit, vis majore

σαντα ἀναστρέφειν, εἶτα πάλιν ἐξ ὑπαρχῆς τὴν αὐτὴν ἔργασθαι; » καὶ ἐξῆλθεν τοῦ βίου.

(Stobæus Floril. VII, 54.)

Σιωπῶντος τοῦ Κλεάνθους, ἐπεὶ τις ἔφη « τί σιγῆς; καὶ μὴν ἡδὺ τοῖς φίλοις ὁμιλεῖν », « Ἡδύ, ἔφη, ἀλλ' ὅσῳ ἥδιον, τοσῶδε μᾶλλον αὐτοῦ τοῖς φίλοις παραχωρητέον. »

(Stobæus Floril. XXXIII, 8.)

Κλεάνθης ἔφη τοὺς ἀπαιδεύτους μόνῃ τῇ μορφῇ τῶν θηρίων διαφέρειν.

(Stobæus Floril. IV, 90.)

Κλεάνθης ἔφη τὸν ἀμύοντα ἤτοι εὐορκεῖν ἢ ἐπιορκεῖν καθ' ὅν ὄμνυσι χρόνον. Ἐὰν μὲν γὰρ οὕτως ὁμνύῃ ὡς ἐπιτελέσων τὰ κατὰ τὸν ὄρκον, εὐορκεῖν, ἐὰν δὲ πρόθεσιν ἔγων μὴ ἐπιτελεῖν, ἐπιορκεῖν.

(Stobæus Floril. XXVIII, 14.)

Jam viâ parte superata reverti, deinde denuo eandem ab initio ingredi? » atque e vita excessit.

Quum tacente Cleanthe aliquis dixisset : Tu quid taces? Atqui jucundum est cum amicis sermocinari. Jucundum quidem, respondit Cleanthes, sed quo jucundius est, eo magis hac re amicis cedere oportet.

Cleanthes dixit rudes homines sola forma a bestiis differre.

Cleanthes dixit jurantem eo ipso quo jurat tempore sancte jurare aut pejerare. Nam si ita juret tamquam facturus quæ interposito jurejurando pollicetur, religiose jurare, sin eo consilio, ut non faciat, pejerare.

DE LINO.

Lini (1) nomine tres iique antiquissimi in veterum scriptis memorantur. Eorum unus fuit Chalcidensis (2), Mercurii et Psamathe filius, vel ut alii voluerunt, ab Apolline et Terpsichore genitus, vel si Pausaniæ fides est, Amphimari et Uraniæ Musæ soboles. Alter, qui cum illo commutatur sæpe et permiscetur, Thebanus Ismenii filius fuit. Tertius denique Linus Narcissus ab Eustathio ad Iliad. lib. XVIII, 570, p. 1223, superioribus adjungitur. Primus quum musicæ scien-

tia cæteris mortalibus antecelleret, adeo ut ipsi Apollini conferre se auderet, ab hoc deo interfectus est. Similis Thebano contigit sors. Qui quum præstantissimus et poeta et musicus esset, ab Hercule (3) occisus ejusque mors a Musis lugubri cantu defleta esse fertur. Sunt tamen qui Thebanum etiam ab Apolline trucidatum perhibeant. Utcumque est, tradunt (4) eum mundi originem adumbrasse a tali carminis initio orsum :

Ἦν ποτέ τοι χρόνος οὗτος, ἐν ᾧ ἅμα πάντ' ἐπεφύκει

(1) Conf. Fabric. Bibl. Græc. I pag. 110-114 ed. Harl.; L. Ambroschii de Lino disputationem, Berolini 1829; Welckeri Script. minor. I, p. 8 seqq. Clintonis Fast. Hellen. I, pag. 341-343; Hermanni Opusc. V, p. 199 sqq.

(2) Suidas : Λίνος Χαλκιδεύς, Ἀπόλλωνος καὶ Τερψιχόρης, οἱ δὲ Ἀμφιμάρου καὶ Οὐρανίας, οἱ δὲ Ἑρμοῦ καὶ Οὐρανίας. Apollinis filium facit etiam Virgilius Eclog. V, 57, ejusdem dei et Psamathe filium Conon apud Photium in Bibliotheca, Apollodorus υἱὸν Οἰάγου κατ' ἐπίκλησιν Ἀπόλλωνος. Pausanias lib. IX, 29, 6 : Λέγεται δὲ ὡς ὁ Λίνος οὗτος καὶ μὲν Οὐρανίας εἶη καὶ Ἀμφιμάρου τοῦ Ποσειδῶνος. μεγίστην δὲ τῶν τε ἐφ' αὐτοῦ καὶ σοσι πρότερον ἐγένοντο λάβοι δόξαν ἐπὶ μουσικῇ, καὶ ὡς Ἀπόλλων ἀποκτείνειεν αὐτὸν ἐξουσίῳμενον κατὰ τὴν φύσιν. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ Λίνου τὸ ἐπ' αὐτῷ πένθος διήλθεν ἄρα καὶ ἄχρι τῆς βαρβάρου πάσης, ὡς καὶ Αἰγυπτίοις ἔσθμα γενέσθαι Λίνου· καλοῦσι δὲ τὸ ἔσθμα Αἰγύπτῳ τῇ ἐπιγραφῇ φωνῇ Μανέρων. Οἱ δὲ Ἕλλησιν ἐπι ποιήσαντες, Ὅμηρος μὲν, ἄτε ἔσθμα Ἕλλησιν ὄν ἐπιστάμενος τοῦ Λίνου τὰ παθήματα, ἐπὶ τοῦ Ἀχιλλεύως ἐρη τῇ ἀσπίδι ἄλλα τε ἐργάσασθαι τὸν Ἥρωστον καὶ κισαρφῶδὸν καὶ αἶδοντα τὰ ἐς Λίνου (Iliad. XVIII, 570, ubi legendum λίνου).

Τοῖσιν δ' ἐν μέσοισι καὶς φόρμιγγι λιγερῇ
ἰμερόεν κισάρφῃ, Λίνου δ' ὑπὸ καλὸν ἄειδεν.

Πάμπας δέ, ὡς Ἀθηναῖος τῶν ὕμνων ἐποίησε τοὺς ἀρχαιότατους, οὗτος ἀμείλιτος ἐπὶ τῷ Λίνῳ τοῦ πένθους Οἰτόλινον ἐπέλεσεν αὐτόν. Σαπφὸς δὲ ἡ Λεσβία τοῦ Οἰτόλινου τὸ ἔθνος ἐκ τῶν ἐπῶν τῶν Πάμφου μαθοῦσα Ἄδωνιν ὄμου καὶ Οἰτόλινου ᾄδεν. Θηβαῖοι δὲ λέγουσι παρὰ σφίσι ταρῆναι τὸν Λίνου, καὶ ὡς μετὰ τὸ πταίσμα τὸ ἐν Χαιρωνείᾳ τὸ Ἕλληνικὸν Φίλικας ὁ Ἀμόντιον κατὰ δὴ τινὰ ὄβην ὄνειρατος τὰ ὄστα ἀνελάμβανεν τοῦ Λίνου κομισσέν ἐς Μακεδονίαν· ἐκείνου μὲν δὴ αὐτὸς ἐξ ἐνυκνίου ἄλλων ὄπισθω τοῦ Λίνου τὰ ὄστα ἐς Θήβας ἀποστέλλαι, τὰ δὲ ἐπιθήματα τοῦ τάρου, καὶ ὄσα σημεῖα ἄλλα ἦν, ἀνὰ χρόνον φασὶν ἀφανισθῆναι. Λέγεται δὲ καὶ ἄλλα τοιαῦτα ὑπὸ Θηβαίων, ὡς τοῦ Λίνου τοῦτου γένοιτο ὑστερον ἑταρὸς Λίνος καλούμενος Ἰσμηνίου, καὶ ὡς Ἡρακλῆς ἐπὶ καὶς ὄν ἀποκτείνειεν αὐτὸν διδάσκαλον μουσικῆς ὄντα. Ἐρη δὲ οὗτε ὁ Ἀμφιμάρου Λίνος οὗτε ὁ τοῦτου γενομένου ὑστερον ἑταρὸς ἦ καὶ ποιηθέντα ἐς τοὺς ἐπειτα οὐκ ἔλθεν. Cf. Orig. contr. Cels. I p. 14, infra adn. 6.

(3) Aelianus Var. Hist. lib. III cap. 32 : Τὸν γὰρ Ἡρακλῆα ὁ Λίνος ἐπὶ παιδῶ ὄντα κισαρφίζειν ἐπαίδευεν· ἀμουσώτερον δὲ ἀποτόμενον τοῦ ὄργάνου ἐχάλειπνε πρὸς αὐτόν ὁ

Λίνος. Ὁ δὲ ἀνανακτῆσας ὁ Ἡρακλῆς τῷ πλήκτρῳ τοῦ Λίνου καθίετο, καὶ ἀπέκτεινεν αὐτόν. Eustathius ad Iliad. XVIII, 570, pag. 1223 : Λίνος εἶδος φῶδης κατὰ Ἀρίσταρχον ἢ ὕμνου, ὡς καὶ ὁ παιάν καὶ ὁ διθύραμβος. Ὀνόμασται δὲ Λίνος τὸ τοιοῦτον φῶδικὸν εἶδος, ἢ ὡς μετὰ Λίνου ἦτοι χορδῆς ἄδόμενος, ἢ ἀπὸ τινος Λίνου ἀνδρὸς ἥρωος. Φασὶ γὰρ οἱ παλαιοὶ ποιημάτων τι ἐπὶ τῷ Λίνῳ εἶναι, ὁ Σφαῖρα μὲν καλεῖται, εἰς Ὀρφέα δὲ ἀναφέρεται. Φιλόχορος δὲ ὑπὸ Ἀπόλλωνος ἀναιρεθῆναι τὸν Λίνον φησὶ, διότι πρῶτος τὸν Λίνον καταλύσας χορδῇ ἐχρήσατο εἰς μουσικῆς ὄργανον. Ἐτάρῃ δὲ ἐν Θήβαις, καὶ ἐπιμὰτο ὑπὸ τῶν ποιητῶν θρηνώδεσιν ἀπαρχαῖς. Hesiodus ibid. :

Οὐρανίη δ' ἄρ' ἐπίκτε Λίνου πολυήρατον υἱόν,
ὄν δὴ σοσι βροτοὶ εἰσὶν ἀοῖδοι καὶ κισαρφισταί,
πάντες μὲν θρηνοῦσιν ἐν εἰλαπίναις τε χοροῖς τε,
ἀρχόμενοι δὲ Λίνου καὶ ἄλγοντας καλέουσι.

Vetus epigramma :

Ἦν Λίνε πάντα θεοῖσι τιμημένε, σοὶ γὰρ ἔδωκαν
ἀθάνατοι πρῶτον μέλος ἀνθρώποισιν ἀείδειν
ἐν ποδὶ δεξιτερῷ, Μοῦσαι δέ σε θρήνον αὐταὶ
μυρόμεναι μολπήσιν, ἐπεὶ λίπες ἡλίου αὐγάς.

Herodotus II, 79 : Τοῖσι (Αἰγυπτίοισι) ἄλλα τε ἐπάξια ἐστὶ νόμιμα, καὶ δὴ καὶ αἴσιμα ἐν ἔστι, Λίνος, ὅσπερ ἐν τε Φοινίκη ἀοιδιμός ἐστι καὶ ἐν Κύπρῳ καὶ ἄλλῃ, κατὰ μέντοι ἔθνεα οὕνομα ἔχει, συμφέρεται δὲ αὐτὸς εἶναι, τὸν οἱ Ἕλληνας Λίνου οὐνομάζοντες ἀείδουσι, ὥστε πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα ἀποθουμάζειν με τῶν περὶ Αἰγύπτου ὄντων, ἐν δὲ δὴ καὶ τὸν Λίνον ὁκόθεν ἔλαβον. Φαίνονται δὲ αἰεὶ κοτε τοῦτον ἀείδοντες. Ἔστι δὲ Αἰγυπτίσι ὁ Λίνος καλούμενος Μανέρως. Ἐφασαν δὲ μιν Αἰγύπτῳ τοῦ πρώτου βασιλεύσαντος Αἰγύπτου παῖδα μονογενεῖα γενέσθαι, ἀποθανόντα δ' αὐτὸν ἄνωρον θρήνοισι ὑπ' Αἰγυπτίων τιμηθῆναι, καὶ ἀοιδῆν τε ταύτην πρώτην καὶ μούνην σφίσι γενέσθαι. Plutarchus de Iside et Osiride cap. XVII : Ὅν γὰρ ἄδουσι Αἰγύπτῳ παρὰ τὰ συμπόσια Μανέρωτα, τοῦτον εἶναι..... τὸν δ' ἄδόμενον Μανέρωτα πρῶτον εὐραῖν μουσικῆν ἱστοροῦσιν.

(4) Diogenes Laertius Proem. 4 : Τὸν δὲ Λίνου παιδα εἶναι Ἑρμοῦ καὶ Μούσης Οὐρανίας, ποιῆσαι δὲ κοσμογονίαν, ἡλίου καὶ σελήνης πορείαν, καὶ ζῶν καὶ καρπῶν γενέσεις. Τούτῳ ἀρχὴ τῶν κοιμημάτων ἦδε· Ἦν ποτέ τοι χρόνος οὗτος, ἐν ᾧ ἅμα πάντ' ἐπαφύκει. Ὅθεν λαβὼν Ἀναξαγόρας πάντα ἐρη χρήματα γεγονέναι ὄμου· νοῦν δὲ ἐλθόντα αὐτὰ διακοσμήσαι. (Male hæc addit; nam alia fuit Anaxagoræ ratio.)

(fragm. vs. 26). Eundem dicunt solis lunæque cursum versus persecutum esse ac de animalium plantarumque generatione scripsisse, quamquam non defuerunt qui neque Apollinis neque Ismenii filium quidquam scripsisse proderent aut saltem nihil ab illis scriptum exstare contenderent. Verum a Sexto Empirico adv. Math. I, 204 aliisque inter eos numeratur quos ante Homerum carmina composuisse fama fuerit. Diodorus (5) eum primum numerorum et canticorum inventorem fuisse litterasque a Cadmo e Phœnicia allatas græcæ linguæ accommodasse auctor est, ita ut suum cuique litteræ nomen imponeret earumque formas constitueret. Carminum pulchritudinem et majestatem spectasse videtur Virgilius Eclog. V, 55-57 sic canens :

Non me carminibus vincet nec Thracius Orpheus,

Τὸν δὲ Λίνον τελευταῖον ἐν Εὐβοίᾳ τοξευθέντα ὑπὸ Ἀπόλλωνος, καὶ αὐτῷ ἐπιγεγράφαι·

Ὅδε Λίνον Θηβαῖον ἐδέξατο γαῖα θανόντα,
Μούσης Οὐρανίης υἱὸν εὐστράφανον.

(5) Diodorus lib. III, 67 : Φησὶ τοίνυν παρ' Ἑλλήσι πρῶτον εὐρετὴν γενέσθαι Λίνον ῥυθμῶν καὶ μέλους, ἔτι δὲ Κάδμου κομίσαντος ἐκ Φοινίκης τὰ καλούμενα γράμματα πρῶτον εἰς τὴν Ἑλληνικὴν μεταθεῖναι διάλεκτον, καὶ τὰς προσηγορίας ἐκάστω τάξει καὶ τοὺς χαρακτήρας διατυπῶσαι. Κοινῇ μὲν οὖν τὰ γράμματα Φοινίκεια κληθῆναι διὰ τὸ παρά τοὺς Ἑλληνας ἐκ Φοινίκων μετενεχθῆναι, ἰδίᾳ δὲ τῶν Πελασγῶν πρῶτων χρησαμένων τοῖς μεταθεθείσι χαρακτήρισι

nec Linus : huic mater quamvis atque huic pater Orphei Calliopea, Lino formosus Apollo. [adsit,

Hippobotus apud Diogenem Laertium I, 42 septem Græciæ sapientes ita in ordinem redigit, ut primo loco Orpheum et Linum ponat. Poematum quæ ad Linum auctorem nonnulli referebant initium esse vult Iamblichus de Vit. Pythag. cap. 28 § 139 p. 117 seq. duos versiculos quos e Stobæi Floril. CIX, 1 depromptos fragmentis inseruit. Vid. vs. 11-12. Neque tamen ipse dissimulat Pythagoreos Lino carmina supposuisse. Ex hoc igitur fonte sine dubio omnes manarunt versus qui hodie Lino tribuuntur (6). Quos quum magna ex parte jam collegisset Henr. Stephanus in Poesi philosophica, reliquos qui ad nostram memoriam propagati sunt adjuncti omnesque recensui et converti.

Πελασγικά προσαγορευθῆναι. Τὸν δὲ Λίνον ἐκὶ ποιητικῆς καὶ μελωδίας θαυμασθέντα μαθητὰς σχεῖν πολλοὺς, ἐπιφανεστάτους δὲ τρεῖς, Ἡρακλῆα, Θαμύραν καὶ Ὀρφέα. Τούτων δὲ τὸν μὲν Ἡρακλῆα καθαρίζειν μαθάνοντα διὰ τὴν τῆς ψυχῆς βραδύτητα μὴ δύνασθαι δεξασθαι τὴν μάθησιν, ἐπειθ' ὑπὸ τοῦ Λίνου πληγαῖς ἐπιτιμηθέντα διοργισθῆναι καὶ τῇ κινήσει τὸν διδάσκαλον πατάξαντα ἀποκτεῖναι, Θαμύραν δὲ φύσει διαφόρῳ κεχορηγημένον ἐκπονήσαι τὰ περὶ τὴν μουσικὴν, καὶ κατὰ τὴν ἐν τῷ μελωδεῖν ὑπεροχὴν φάσκειν ἑαυτὸν τῶν Μουσῶν ἐμμελέστερον ἕξειν.

(6) Nam Origenes contra Cels. lib. I p. 14 ait : Καὶ Λίνου μὲν, ὃν προέταξεν ἐν οἷς ἀνόμασον ὁ Κέλσος, οὔτε νόμα οὔτε λόγοι φέρονται, ἐπιστρέψαντες καὶ θεραπεύσαντες ἔθνη.

ΛΙΝΟΥ ΕΠΗ.

Φράζω δὴ, σπουδῆν ἐντυνάμενος δι' ἀκουῆς
μύθων ἡμετέρων, ἀτραπὸν περὶ παντὸς ἀληθῆ,
κῆρας ἀπωσάμενος πολυπήμονας, αἶ τε βεβήλων
δ'χλον αἰστοῦσαι ἀταις περὶ πάντα πεδῶσι
5 παντοδαίς, μορφῶν χαλεπῶν ἀπατήματ' ἔχουσαι.
Τὰς μὲν ἀπὸ ψυχῆς εἰργειν φυλακαῖσι νόοιο.
Οὗτος γάρ σε καθαρμὸς ἀκέρσιος ὄν ὀσώσει,
εἰ κεν ἀληθείη μισθῆς ὄλοδον γένος αὐτῶν·
νηδὺν μὲν πρῶτιστ' αἰσχρῶν δῶτεραιαν ἀπάντων,
10 ἦν ἐπιθυμία ἡνιοχεῖ μάργοισι χαλινόις.

(Stobæus Floril. V, 22. Vs. 4 αἰστοῦσαι)

posui; vulgo ἀνιστώσαι. Vs. 7 ἀκέρσιος ὄν] scripsi; codd. ὄντως δικαίως. Vs. 8 μισθῆς edidi cum Brunckio; membranæ μισέσις.)

Ἐλπεσθαὶ χρῆ πάντ', ἐπεὶ οὐκ ἔστ' οὐδὲν ἀεῖπτον.
Ῥάδια πάντα θεῶν τελέσαι καὶ ἀνήνυτον οὐδέν.

(Stobæus Floril. CIX, 1.)

Ὅς κατ' ἔριν συνάπαντα κυβερνᾶται διὰ παντός·
ἐκ παντός δὲ τὰ πάντα, καὶ ἐκ πάντων πᾶν ἔστι.
15 Πάντα δ' ἐν ἔστιν, ἕκαστον ἐνὸς μέρος, ἦν ἐν
[ἀπαντα·

LINI CARMINA.

Prospice tibi, ad studium concitatus auditione
nostri sermonis, viam præ omnibus veram,
repulsis sortibus damnosis, quæ profanorum
vulgus subvertentes malis usquequaque implicant
variis, molestarum formarum fallacias induentes.
Has tu custodiâ mentis ab anima arce.
Hæc enim expiatio quæ immortalis est te purgabit,
si re ipsa oderis exitiosum illarum genus :

ventrem quidem imprimis turpium omnium datorem,
quem cupido aurigæ instar regit stolidis frenis. —
Speranda sunt omnia, quia nihil est quod sperari nequeat.
Omnia Deo facilia ad perficiendum sunt neque quidquam
Nam contentione omnia semper gubernantur : [inf-ctum. —
ex universo autem universa atque ex universis universum
[constat.
Universa vero unum sunt, singula unius membra ; omnia
[unum erant :

ἐκ γὰρ ἑνός ποτε ὄντος ὄλου τάδε πάντ' ἐγένοντο·
ἐκ πάντων δέ ποτ' αὖθις ἐν ἔσσειται ἐν χρόνου αἴσῃ,
αἰὲν ἐν ὄν καὶ οὐ πολλά, καὶ οὐ κατὰ ταυτὸν ἄθροισθέν.

Πολλάκι δ' ἔσται ταῦτα, καὶ οὐποτε πείρας ἐπέισιν
20 αἰεὶ πείρατ' ἔχον· ποῖον γένος ἔλλαχε, τοῦτ' ὄν;
ὣδε γὰρ ἀθάνατος θάνατος περὶ πάντα καλύπτει
θνητὸς ἰών, καὶ πᾶν θνήσκει φθαρτὸν, τὸ δ'
[ὑπάρχον
φαντασίαις ἀλληλοτρόποις καὶ σχήμασι μορφῆς
ἀλλάσσει τρόπον, ὡς ἀποκρυπτέμενον ὄψιν ἀπάντων·
30 ἄφθορον ἔσται ἰόν τ' αἰεὶ καθὸ τῆδε τέτυκται.

(Stobæus Eclog. Phys. et Eth. lib. I cap. 10,
5 addito lemmate : Αἴνου ἐκ τῶν περὶ Φύσεως
κόσμου. Vs. 15 ἦν ἐν ἅπαντα] rescripsi; εἶναι
ἄπαντα codd. Vs. 18 ἀθροισθέν] emendavi;
ἀθροῖσαι membranæ.)

Ἦν ποτέ τοι χρόνος οὗτος ἐν ᾧ ἅμα πάντ' ἐπε-
[φύκει.

(Diogenes Laertius Proœm. 4 : Τούτω [τῷ
Αἴνω] ἀρχὴ τῶν ποιημάτων ἦδε· ἦν ποτέ κτλ.)
Ἐβδομάτῃ δὴ οἱ τετελεσμένα πάντα τέτυκται.

ΚΑΙ ΠΑΛΙΝ

Ἐβδόμη εἰν ἀγαθοῖς, καὶ ἐβδόμη ἐστὶ γενέθλη·
ἐβδόμη ἐν πρώτοις, καὶ ἐβδόμη ἐστὶ τελείη.

ΚΑΙ

30 Ἐπτὰ δὲ πάντα τέτυκται ἐν οὐρανῷ ἀστερόεντι,
ἐν κύκλοις φανέντ' ἐπιτελλομένων ἐνιαυτῶν.

(Eusebius Præp. Evang. pag. 668. Vs. 31
ἐπιτελλομένων ἐνιαυτῶν edidi pro librorum scri-
ptura ἐπιτελλομένοις ἐνιαυτοῖς.)

ex uno enim corpore aliquando hæc omnia exstiterunt :
ex omnibus vero rursus aliquando unum constabit quo-
[dam temporis spatio,
semper unum manens ac non multa, sed non eodem tem-
[pore collectum.

Sæpe autem hæc erunt, neque unquam suis instat
ei quod (novos) semper terminos habet; qualem ortum
[habet hoc quod est ?

Sic enim mors immortalis cuncta obruit
sua mortalitate, et caduca omnia moriuntur; at quod est
visis ultro citroque commutantibus et formarum specie

mutat modum, ita ut omnium faciem abscondat;
incorruptum erit et semper manens, quatenus sic est. —
Erat aliquando tempus quo simul omnia exstiterant.
Septimo jam die omnia ei perfecta sunt.

ET ALIO LOCO

Septimus dies in honorum numero est, idem dies etiam
[rerum origo;
septimus in principio est, idem etiam dies supremus.

ET

Septem vero omnia sunt in cælo stellifero,
in concipiendis ineuntium annorum orbibus apparentia.

DE MUSÆO.

Musæus, philosophus et poeta Atheniensis, Eumolpo sive, ut alii tradunt, Antiphemo (1) et Luna parentibus ortus, Orphei imitator (2) et discipulus, clarum apud veteres nomen habuit. Nam si Diogeni Laertio (3) credimus, Deorum generationem carmine celebraverat ac præterea aliud poema Sphæræ nomine inscriptum condiderat, cuius nullum videtur vestigium superesse. Nisi forte Lambecii probanda sententia est qui quæ græctus Apollonii Rhodii interpres ad libri tertii initium de duabus Μουσῶν γενέσεσιν affert e priore illo carmine petita esse arbitratur. Addit Diogenes Musæum docuisse ex uno omnia esse nata atque in idem resolvi. Neque vero hæc sola ejus

scripta fuisse constat. Etenim quum vates (4) esset, oracula litteris consignavit, quorum meminerunt Pausanias lib. X cap. 9, 11, et Philostratus Heroic. cap. II, 19 pag. 693 ed. Olear., quæ tamen Clemens Strom. I p. 332 cum aliis ab Onomacrito supposita esse ratus est. Sed aperte Plato (5) Musæo carmina quædam, imprimis τελετάς τε καὶ χρησμοφιδίας tribuit. Huc accedunt præcepta ad Eumolpum filium [Εὐμολπία], quattuor millibus versuum comprehensa, quæ a Suida et Pausania lib. X cap. 5, 3 citantur. Porro Hymni in Cererem compositi mentio est apud Pausaniam (6), qui hoc excepto reliqua poemata vulgo Musæo ascripta spuria esse judicat. Musæi

(1) Pausanias lib. X cap. 5 : Μουσαίῳ δὲ τῷ Ἀντιφήμεου προσκοιοῦσι τὰ ἔπη. Hieronymus in Chronico Eusebiano Musæum Eumolpi filium esse vult, sed Diodorus Orphei. Suidas Eumolpi patrem fuisse dicit, filium Antiphemi. Servius ad Virgil. Æneid. lib. VI vs. 667 : « Eam alii Lunæ filium, alii Orphei volunt, cujus eum constat fuisse discipulum, nam ad ipsum primum carmen scripsit quod appellatur Crater. » Justinus Martyr libro de Monarchia Dei pag. 82 : Ὀρφεὺς γοῦν ὁ τῆς πολυθεότητος ἡμῶν, ὡς ἂν εἴποι τις, πρῶτος διδάσκαλος γεγονώς, οἷα πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Μουσαίῳ καὶ τοὺς λοιποὺς γησιόους ἀκρατάς ὕστερον περὶ ἐνὸς καὶ μόνου θεοῦ κηρύττει λέγων, ἀναγκαῖον ὑπομνήσαι ὑμᾶς. Φησὶ δὲ οὕτως· Φθέγγομαι οἷς θέμις ἐστί, θύρας δ' ἐπίθεσθε βεβήλους Ἰάσιν ἡμῶς. Σὺ δ' ἄκουε φρεσφόρου ἔχγους Μήνης Μούσαϊ'. Ἐξέρω γὰρ ἀλθῆα κτλ. Proclus in Plat. Tim. p. 34 E (p. 79 ed. Schneider.) : Εἶτε οὖν Γῆς υἱὸν τὸν Τιτυόν, εἶτε Ἥλιον τὸν Φαίβοντα λέγοιεν, εἶτε Σελήνης τὸν Μουσαίῳ εἶτε ἄλλου τινοῦ οἰ μυθοπλάσται κτλ. Id. l. c. p. 51 B (p. 117 ed. Schneider.) : Ἐκείπερ καὶ ἀπὸ Μουσαίου τοῦ Σεληνιακοῦ τὸ γένος τοῖς ἐν Ἐλευσίνι τῶν μυστηρίων ἡγουμένοις εἰναί φησι. Id. l. c. p. 326 C : Οὕτω δὲ καὶ Σεληνιακὴν ψυχὴν εἰς ἀνδρὸς κατιέναι φύσιν καθὰ τὴν Μουσαίου φασί. De uxore ejus Deïore Aristoteles Mirab. Auscult. 131 hæc prodit : Φασὶν οἰκοδομοῦντων Ἀθηναίων τὸ τῆς Δήμητρος ἱερὸν τῆς ἐν Ἐλευσίνι περιεχομένην στήλην κέτραις εὐρεθῆναι χαλεπῆν, ἢ φ' ἤς ἐπεγέγραπτο « Δηϊόπηξ τὸδε σῆμα, » ἢν οἱ μὲν λέγουσι Μουσαίου εἶναι γυναῖκα, τινὲς δὲ Τριπτόλεμου μήτρα γένεσθαι. Musæi amicam Antiopen fuisse testatur Hermesianax in Eleg. vs. 15 apud Athenæum XIII p. 597 his verbis : Οὐ μὴν οὐδ' υἷδς Μήνης ἀγέραστον ἔθνευ Μουσαίος, Χαρίτων ἥρανος, Ἀντιόπην.

(2) De Musæo Orphei imitatore Pausanias lib. X cap. 7, 2 : Ὀρφέα δὲ σεμνολογία τῇ ἐπὶ τελεταῖς καὶ ὑπὸ φρονήματος τοῦ ἄλλου καὶ Μουσαίῳ τῇ ἐπὶ πάντα μιμήσει τοῦ Ὀρφέως οὐκ ἔθελασθαί φασιν αὐτοὺς ἐπὶ ἀγῶνι μουσικῆς ἐξετάζεσθαι.

(3) Diogenes Laertius Proæm. 3 : Ἰδοῦ γοῦν παρὰ μὲν Ἀθηναίους γέγονε Μουσαίος, παρὰ δὲ Θηβαίους Αἴνος. Καὶ

τὸν μὲν Εὐμολκὸν παῖδα φασὶ ποιῆσαι δὲ Θεογονίαν καὶ Σφαῖραν πρῶτον, φάναι τε ἐξ ἐνὸς τὰ πάντα γενέσθαι καὶ εἰς ταῦτ' ἀναλύεσθαι.

(4) Cf. Strabo lib. XVI p. 762 ed. Casaub.

(5) Plato Ions p. 536 ed. Steph. : Ἐκ δὲ τούτων τῶν πρώτων δακτυλίων, τῶν ποιητῶν, ἄλλοι ἐξ ἄλλου αὐ ἡρητημένοι εἰσι καὶ ἐνδοουσιάζουσιν, οἱ μὲν ἐξ Ὀρφέως, οἱ δὲ ἐκ Μουσαίου· οἱ δὲ πολλοὶ ἐξ Ὀμήρου κατέχονται τε καὶ ἔχονται. Id. Protag. pag. 316 ed. Steph. : Ἐγὼ δὲ τὴν σοριστικὴν τέχνην φημὶ μὲν εἶναι παλαιάν, τοὺς δὲ μεταχειριζομένους αὐτὴν τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν, φοβουμένους τὸ ἐπαχθεῖς αὐτῆς πρόσχημα ποιῆσθαι καὶ προκαλύπτεσθαι τοὺς μὲν ποιήσιν, οἷον Ὀμηρὸν τε καὶ Ἡσίοδον καὶ Σιμωνίδην, τοὺς δὲ αὐτὰ τελετάς τε καὶ χρησμοφιδίας, τοὺς ἄμφω τε Ὀρφέα καὶ Μουσαίον. Musæi oracula memorat etiam Herodotus lib. VIII, 96 et VII, 6. Posteriore loco de Onomacriti fraude hæc refert : ... ἔχοντας Ὀνομάκριτον, ἀνδρα Ἀθηναίων, χρησμολόγον τε καὶ διαβήτην χρησμῶν τῶν Μουσαίου. Ἀναβεβήκασαν γὰρ τὴν ἔχθρην προκαταλυσάμενοι· ἐξηλάθη γὰρ ὑπὸ Ἰεπάρχου τοῦ Πεισιστρατίδου ὁ Ὀνομάκριτος· ἐξ Ἀθηναίων, ἐκ αὐτοφώρῳ ἄλλοις ὑπὸ Λάσου τοῦ Ἐρμιονέως ἱμοποιῶν ἐς τὰ Μουσαίου χρησμῶν, ὡς αἱ ἐπὶ Αἴμου ἐπιχειρῆμενα νῆσοι ἀφανίστατο κατὰ τῆς θαλάσσης. Cf. Lobeckii Aglaoph. p. 978.

(6) Pausanias lib. I cap. 22, 7 : Ἐγὼ δὲ ἔπη μὲν ἐπελεξάμην ἐν οἷς ἐστὶ πίεσθαι Μουσαίον ὑπὸ Βορέου δῶρον, δοκεῖν δὲ μοι, πεποιήκων αὐτὰ Ὀνομάκριτος, καὶ ἔστιν οὐδὲν Μουσαίου βεβαίως εἶναι μὴ μόνον ἐς Δήμητρα ὕμνος Λυκομιδαίος. Id. lib. I cap. 14, 3 dubitanter : Ἐπὴ δὲ ἄδεται Μουσαίου μὲν, εἰ δὴ Μουσαίου καὶ ταῦτα, Τριπτόλεμου παῖδα Ὀικεανὸν καὶ Γῆς εἶναι κτλ. Ipse Hymnum in Cererem legit, ut patet e lib. IV cap. 1, 5 : Ὀμολογεῖ δὲ σφισι καὶ ὕμνος Μουσαίου Λυκομιδαίος ποιηθεὶς ἐς Δήμητρα. Vatiibus quorum oracula legit adnumerat Musæum lib. X, cap. 12, 11 : Χρησμολόγους δὲ ἀνδρας Κύπριον τε Εὐκλιον καὶ Ἀθηναίων Μουσαίον τὸν Ἀντιφήμεου καὶ Δύκον τὸν Πανδίωνος, τοὺτους τε γενέσθαι καὶ ἐκ Βαιωτίας Βάκιν φασὶ κατάσχετον ἀνδρα ἐκ νυμφῶν· τούτων κλην Δύκου τῶν ἄλλων ἐπελεξάμην τοὺς χρησμοῦς.

Morborum curationes laudant Aristophanes (7) Ran. vs. 1033 et Eustathius Proœmio in Iliad. p. 3. In hoc libro conjicias eum dixisse de polio herba quod ex Musæo profert Theophrastus lib. IX Histor. plant. cap. 21 (8) repetitque Plinius Hist. nat. lib. XXI cap. 7 et 20, item lib. XXV, cap. 2, et quod de junipero ex eo habet Scholiastes Apollonii in librum IV. Titanographiam ejus, cujus tertium librum citat Scholiastes Apollonii ad lib. III, ignoramus, nisi quod Eudocia in Violario pag. 248 Musæum hoc ipso istius operis libro de Cadmo egisse ait. Denique delictorum expiationes, lustralia et mystica carmina sive lustrationes et mysteria (παραλύσεις και τελετές και καθαρμοὺς) Musæum scripsisse legimus apud græcum Aristophanis enarratorem ad Ran. vs. 1033, quocum re verbisque concinit Plato (9) de Musæo et Orpheo lib. II de Rep. pag. 364 disputans eademque illa tria vocabula cupulans. Quippe mysteriorum conditor Platoni aliisque

antiquorum visus est Musæus, quia Cereris sacra, si verum refert Tertullianus Apologet. cap. 21, instituit, quæcumvis Sophoclis interpres priscos auctores secutus (1) et Lucianus Eleusiniorum parentem Eumolpum nomen. Jam etsi alii omnem mysteriorum ritum ab Orpheo (2) repetunt, Isocrates (3) vero ipsam Cererem hoc beneficium in homines contulisse ait, multi denique in quibus Plato est ejus rei auctores Orpheum et Musæum jungunt: tamen in hac opinione varietate quid illi qui carmina mystica Musæo attribuerunt de sacrorum istorum origine statuerint, exstat atque apparet. Musæum Phaleris diem suum obiisse testatur Diogenes (4) ejusque tumulo hoc elegion inscriptum fuisse ait:

Εὐμόλπου φίλον υἱὸν ἔχει τὸ Φαληρικὸν οὐδας,
Μουσαῖον, φθίμενον σῶμ' ὑπὸ τῶδε τάφῳ.

Eundem apud inferos summis honoribus frui

(7) Aristophanes Ran. vs. 1032-1034:

Ὀρρεὺς μὲν γὰρ τελετάς θ' ἡμῖν κατέδειξε φόνων τ' ἀπέ-
[χεσθαι,
Μουσαῖος δ' ἐξακίστους τε νόσων και χρησμούς, Ἡσίο-
[δος δὲ
γῆ ἰργασίας κτλ.

(8) Theophrastus Hist. plant. lib. IX cap. 21: Καὶ ὡς ἂν φασί, τὸ πῦλον καθ' Ἡσίοδον και Μουσαῖον εἰς πᾶν πᾶγμα σκουδαῖον χρησίμῳ εἶναι· διὰ δὲ ὄρυττονισιν αὐτὸ ἕκαστω κτλ. Plinius Hist. nat. lib. XXI cap. 7: « Sic et apud Græcos polion herbam, inclytam Musæi et Hesiodi laudibus, ad omnia utllem prædicantium, superque cætera ad famam etiam ac dignitates, prorsusque miram, si modo (ut tradunt) folia ejus mane candida, meridie purpurea, sole occidente cærulea aspicuntur. » Scholiastes Apollonii in lib. IV: Ἡ δὲ ἄριευδος δένδρον τι ἀπανθῶδες Ἀπόλλωνος ἴδιον, ὡς ἱστορεῖται ἐν τρίτῳ τῶν εἰς Μουσαῖον ἀναφερομένων.

(9) Plato de Rep. lib. II p. 364: Βίβλων δὲ θραδον παρήγοντι Μουσαῖου και Ὀρφέως, Σελήνης τε και Μουσῶν ἐγγόνων, ὡς φασί, καθ' ἂς θηηκοῦσαι, πείθοντες οὐ μόνον ἰδιώτας ἀλλὰ και πόλεις, ὡς ἀρα λύσεις τε και καθαρμοὶ ἀεκαίμετων διὰ θυσῶν και παιδείας ἡθῶν εἰσι μὲν ἐπιλύσι, εἰσι δὲ και τελευτήσασιν, ἂς δὴ τελετάς καλοῦσιν, αἱ τῶν ἐπιπᾶ κακῶν ἀπολύουσιν ἡμᾶς· μὴ θύσαντας δὲ δεινὰ περμείναι. Ubi λύσεις Astius recte exponit *expiationes*, τελετάς autem *mysteria et initia*.

(1) Sophoclis interpres ad CEd. Col. vs. 1049: Ζητεῖται τι ὄρητοι οἱ Εὐμόλπειαι τῶν τελετῶν ἐξάρχουσι ξένοι ὄντες; ἀποκ' δ' ἂν τις, ὅτι ἐξίσουσιν ἔνοι πρώτων Εὐμόλπου ποιῶν τὸν Διήκοη τῆς Τριπτολέμου τὰ ἐν Ἐλευσίῃ μυστήρια, και οὐ τὸν Θρᾶκα· και τοῦτο ἱστορεῖν Ἴστρον ἐν τῷ περὶ τῶν ἐπίκτων. Ἀκείσθωρος δὲ, πέμπτον ἀπὸ τοῦ πρώτου Εὐμόλπου εἶναι τὸν τὰς τελετάς καταδείξαντα, γράρων οὕτως: « Κατικῆσαι δὲ τὴν Ἐλευσίνα ἱστοροῦσι πρώτων μὲν τοὺς αὐτόθροντας, εἶτα Θρᾶκας τοὺς μετὰ Εὐμόλπου παραγενομένους πρὸς βοήθειαν εἰς τὸν κατ' Ἐρεγθῆως πόλεμον. » Τινὲς δὲ φασί και τὸν Εὐμόλπον εὐρεῖν τὴν μύησιν τὴν συντελουμένην κατ' ἐκαστὸν ἐν Ἐλευσίῃ Δήμητρι και Κόρη. Ἀνδροτίων μὲν οὖν γράφει, οὐ τὸν Εὐμόλπον εὐρεῖν τὴν μύησιν,

ἀλλ' ἀπὸ τούτου Εὐμόλπον πέμπτον γεγονότα. Εὐμόλπου γὰρ γενέσθαι Κήρυκα, τοῦ δὲ Εὐμόλπον, τοῦ δὲ Ἀντίφημον, τοῦ δὲ Μουσαῖον τὸν ποιητὴν, τοῦ δὲ Εὐμόλπον τὸν καταδείξαντα τὴν μύησιν και ἱεροφάντην γεγονότα. Lucianus Demonacl.: Ἐτόλμησε δὲ ποτε και Ἀθηναίους ἐρωτῆσαι δημοσίᾳ, τῆς προφῆσεως ἀκούσας, διὰ τίνα αἰτίαν ἀποκλίσουσι τοὺς βαρβάρους, και ταῦτα τοῦ τὴν τελετὴν αὐτοῖς καταστησασμένου Εὐμόλπου βαρβάρου και Θρακῆς ὄντος. Hesyclus: Εὐμόλπειαι, οὕτως οἱ ἀπὸ Εὐμόλπου ἐκαλοῦντο, τοῦ πρώτου ἱεροφάντησαντος· πολλοὶ δὲ γεγονασιν ὀνόματι Εὐμόλποι. Suidas: Εὐμόλπειαι γένος ἀπὸ τοῦ Θρακῆς, ἂς και τὴν μύησιν εὐρεν, ἢ ἀπὸ τοῦ Μουσαῖου υἱοῦ, ἂς ἦν ἀπὸ τοῦ δευτέρου πέμπτος κτλ. Vid. Meursii Eleus. cap. 2. Cf. Ounvaroff, *Essai sur les mystères d'Éleusis (Études de philologie et de critique*, pag. 82 seqq.)

(2) Proclus in Platonis Timæum pag. 291 (pag. 705 ed. Schneid.): Ἄδται δὲ εἰσιν αἱ Ὀρρικῆς παραδόσεις. Ἄ γὰρ Ὀρρεὺς δι' ἀπορήτην λόγον ἀπὸ μουσικῆς παραδέδωκε, ταῦτα Πυθαγόρας ἐξέμαθεν ὀργασθεῖς ἐν Δελφείοις τοῖς Θρακίοις Ἀγλαοφάμω τελέστα (leg. Ἀγλαοφῆμου τελεστοῦ) μεταδόντος ἦν περὶ θεῶν Ὀρρεὺς σοφίαν παρὰ Καλλιόπης τῆς μητρὸς ἐκινύσθη. Ταῦτα γὰρ φησὶν ὁ Πυθαγόρας ἐν τῷ ἱερῷ λόγῳ.

(3) Isocrates Pæreg. cap. 6: Δήμητρος γὰρ ἀρικομένης εἰς τὴν χώραν, ὅτ' ἐπλανήθη τῆς Κόρης ἀρπασθείσης, και πρὸς τοὺς προγόνους ἡμῶν εὐμενῶς διαθεθείσης ἐκ τῶν εὐεργεσιῶν ἂς οὐχ ὁλόν τ' ἄλλοις ἢ τοῖς μμνημένοις ἀκούειν, και δούσης δωρεᾶς αἰπερ μέγισται τυγχάνουσιν οὐσαι, τοὺς τε καρπούς, οἱ τοῦ μὴ θηριωδῶς ζῆν ἡμᾶς αἰτίοι γέγονασιν, και τὴν τελετὴν ἣς οἱ μετασχόντες περὶ τε τῆς τοῦ βίου τελευτῆς και τοῦ σύμπαντος αἰῶνος ἡδέους τὰς ἐλπίδας ἔχουσιν, οὕτως ἢ πόλις ἡμῶν οὐ μόνον θεοφιλῶς ἀλλὰ και φιλανθρώπως ἔσχηεν, ὥστε κυρία γενομένη τοιούτων ἀγαθῶν οὐκ ἐξθόνουσε τοῖς ἄλλοις, ἀλλ' ὦν ἔλαθεν ἀπασὶ μετέδωκεν.

(4) Diogenes Laertius Proœm. 3: Τούτων τελευτήσασιν Φαληροὶ, και αὐτῶ ἐπιγεγράφαι τότε τὸ ἐλεγίον Εὐμόλπου φίλον υἱὸν κτλ. Paulo aliter Pausanias lib. I cap. 25, 7: Ἔστι δὲ ἐν τῷ περὶ βίου τοῦ ἀργαίου τὸ Μουσαῖον, ἀπαντικῶς τῆς ἀκροπόλεως λόφος, ἐνθα Μουσαῖον φθιν και ἀποθανόντα γίρα ταφῆναι λέγουσιν.

finxit Virgilius (5) Æneid. lib. VI vs. 667, ubi Sibylla in Elysio non Homerum, sed antiquiorem Homero Musæum primum ante omnes vates allocuta esse dicitur. Diversum ab hoc Musæo esse alterum cujus de Herus et Leandri amoribus poema omnium manibus teritur, non est quod moneamus (6). Reliquum est, ut pauca de iis qui in veterum libris comparent Musæi versicalis dicamus. Effatum quod est apud Aristotelem Politic. lib. VIII cap. 5 (cf. fragm. vs. 1) *e præceptis ad Eumolpum* filium tanquam uberrimo fonte haustum videtur. Inde fortasse fluxit etiam versus quem servarunt Aristoteles Hist. an. lib. VI, cap. 6 et Plutarchus Vit. Marii cap. 36 (cf. fragm. vs. 2), si præceptorum partem ad res naturales spectasse existimamus. Certum est ad idem poema referri versus quos habet Pausanias lib. X cap. 5, 3 (conf. fragm. vs. 6-7). Ipse enim scriptor hoc

testatur. Ex eodem opere nemo negabit sumtos esse versus allatos a Clemente Strom. VI p. 618 et 628 (cf. fragm. vs. 8-13). Ex oraculis tres tantum supersunt versus apud Pausaniam lib. X cap. 9, 11. Vid. fragm. vs. 3-5. Sed licet gravissima sit quorundam antiquorum quos testes adhibuimus auctoritas, qui ex Musæi scriptis versus quosdam se proferre affirmant, tamen omnia quæ hodie exstant fragmenta cum Clemente et Pausania Onomacritum auctorem habere nobis persuasimus. Pauca has carminum reliquias collectas primum ab Henr. Stephano in Poesi philosophica, postea a philologis neglectas, ego consulis recentioribus veterum scriptorum exemplis accuratius recensui, locos corruptos emendavi, dicta quædam quæ Stephani diligentiam fugerant adjeci, effata denique omnia et versus latine interpretatus sum.

(5) Virgilius Æneid. lib. VI, vs. 666 :

Quos circumfusos sic est affata Sibylla,
Museum ante omnes : medium nam plurima turba
hunc habet, atque humeris exstantem suscipit altis :
Dicite, felices animæ, tuque, optime vates,
quæ regio Anchisen, quis habet locus? illius ergo
venimus, et magnos Erebi tranavimus amnes.

(6) De hoc ita Josephus Scaliger epistola 247 ad Claud. Salmasium : « Nonnum ita soleo legere, quomodo mi-

mos spectare solemus qui nulla alia re magis nos oblectant, quam quod ridiculi sunt. Parcior et castigior quidem Musæus, sed qui cum illorum veterum frugalitate comparatus prodigum videatur. Neque in hoc sequimur optimi parentis nostri iudicium, quem acumina illa et flores declamatorii ita ceperunt, ut non dubitarit eum Homero præferre. » Putavit enim Julius Cæsar Scaliger Poetics lib. V cap. 1 hunc posterioris ætatis poetam esse veterem illum vatem, quem ante Homerum vixisse multi iugè haud contemnendi auctores tradiderunt. De aliis Musæis vide Fabricii Bibl. Gr. vol. I p. 123 ed. Harles.

ΜΟΥΣΑΙΟΥ ΕΠΗ.

[Ἄλλ' ὀλιγοχρονίοισι] βροτοῖς ἤδιστον αἰδεῖται.

(Aristoteles Politic. lib. VIII cap. 5 : Τὴν δὲ μουσικὴν πάντες εἶναι φαμεν τῶν ἡδίστων, καὶ ψιλλὴν οὔσαν καὶ μετὰ μελωδίας· φησὶ γοῦν καὶ Μουσαῖος εἶναι « βροτοῖς ἡδίστον αἰδεῖται, » unde versus fingere ausus sum.)

Ὅς τρία μὲν τίττει, δύο δ' ἐκλέπει, ἓν δ' ἀλεγγίζει.

(Aristoteles Histor. animal. lib. VI cap. 6 : Ὅ δ' αἰτὸς ᾧ μὲν τίττει τρία, ἐκλέπει δὲ τούτων τὰ δύο, ὥσπερ ἐστὶ καὶ ἐν τοῖς Μουσαίου λεγομένοις ἔπαισι, ὅς τρία κτλ. Cf. Plutarch. Vit. Marii cap. 36.)

Καὶ γὰρ Ἀθηναίοισιν ἐπέρχεται ἄγριος ὄμβρος

ἡγεμόνων κακότητι· παραφασίη δὲ τίς ἐσται·

Ἐλλάδος ἡμύσουσι πόλεις, τίσουσι δὲ ποιήν.

(Pausanias lib. X cap. 9, 11 : Τὴν δὲ πληγὴν Ἀθηναῖοι τὴν ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς οὐ μετὰ τοῦ δικαίου συμβῆναι σφισιν ὁμολογοῦσι· προδοθῆναι γὰρ ἐπὶ χρήμασιν ὑπὸ τῶν στρατηγησάντων, Τυδέα δὲ εἶναι καὶ Ἀδείμαντον ὃ τὰ δῶρα ἐδέξαντο παρὰ Λυσάνδρου. Καὶ ἐς ἀπόδειξιν τοῦ λόγου Σιβύλλης παρέχονται τῶν χρησιμῶν· « Καὶ τότε Ἀθηναῖοι βαρύστονα κήδεα θήσει Ζεὺς ὑψιβρεμέτης, οὐπὲρ κράτος ἐστὶ μέγιστον. Νηυσὶ φέρι πολέμοιο μάχην καὶ δηϊοτήτα, Ὀλλυμέναις δολεροῖσι τρόποις κακότητι (legend. κακίη τε) νο-

MUSÆI CARMINA.

[Sed brevis ævi] mortalibus jucundissima res cantus est. — Quæ tria quidem parit ova, duo excudit, unum nutrit. —

Etenim in Athenienses atrox imber ingruet ducum fraude; id autem solatio erit, quod Græciæ urbes cadent luentque pœnam. —

μήων. » Τὰ δὲ ἕτερα ἐκ Μουσαίου χρησμῶν μνη-
μονεύουσι· καὶ γὰρ Ἀθηναίοισιν κτλ. Vs. 5 vulgo
ita editur : ἤτταλοισ' ἡμύσουσι (al. ἤ γ' ἄλις
ἡμύσουσι) πόλιν, τίσουσι δὲ ποινήν. Scripsi
quod sententia postulare videbatur : Ἑλλάδος
ἡμύσουσι πόλεις κτλ.)

Αὐτίκα δὲ Χθονίη σφῶν δὴ πινυτὸν φάτο μῦθον,
σὺν δὲ τε Πύρκων ἀμφίπολος κλυτοῦ Ἐννοσιγαίου.

(Pausanias lib. X cap. 5, 3 : Ἔστι δὲ ἐν
Ἑλλήσει ποιήσις, ὄνομα μὲν τοῖς ἔπεσιν Εὐμολ-
πία, Μουσαίῳ δὲ τῶ Ἀντιοφήμου προσποιουῦσι τὰ
ἔπη· πεποιημένον οὖν ἔστιν ἐν τούτοις Ποσειδῶνος
ἐν κοινῷ καὶ Γῆς εἶναι τὸ μαντεῖον, καὶ τὴν μὲν
χρῆσθαι αὐτήν, Ποσειδῶνι δὲ ὑπερέτην ἐς τὰ μαγ-
τεύματα εἶναι Πύρκωνα. Καὶ οὕτως ἔχει τὰ ἔπη·
Αὐτίκα δὲ Χθονίης κτλ. Restitui nominativum
Χθονίη.)

Ἦς αἰεὶ τέχνη μέγ' ἀμείνων ἰσχύος ἐστίν.

(Clemens Alex. Strom. VI p. 618 : Γράψαν-

τός τε Μουσαίου· ὡς αἰεὶ κτλ. Ὅμηρος λέγει·
Μῆτι τοι δρυτόμος περιγίνεται ἡδὲ βίηφι [Il. XXIII,
315].)

Ἦς δ' αὐτως καὶ φύλλα φύει ζείδωρος ἄρουρα·
20 ἄλλα μὲν ἐν μελίησιν ἀποφθίνει, ἄλλα δὲ φύει·
ὡς δὲ καὶ ἀνθρώπου γενεῆ καὶ φύλλον ἐλίσσει.

(Clemens Al. Strom. I. c. : Πάλιν τοῦ Μου-
σαίου ποιήσαντος· ὡς δ' αὐτως κτλ. Ὅμηρος
μεταγράφει· Φύλλα τὰ μὲν τ' ἀναμος χαμάδις χέει,
ἄλλα δὲ θ' ἔλη Τηλεθόωσα φύει, ἕαρος δ' ἐπιγίνε-
ται ὄρη· Ἦς ἀνδρῶν γενεῆ, ἡ μὲν φύει, ἡ δ'
ἀπολήγει. [Iliad. VI, 147-149].)

Ἦδὲ δὲ καὶ τὸ πυθέσθαι ὅσα θνητοῖσιν ἔδειμαν
ἀθάνατοι· δειλῶν τε καὶ ἐσθλῶν τέκμαρ ἐναργές.

(Clemens Alex. Strom. VI, p. 628, ubi He-
siodus dicitur hos duos versus παρὰ Μουσαίου
λαβῶν τοῦ ποιητοῦ κατὰ λέξιν ἐπὶ τοῦ Μελαμπο-
δος γεγραφέναι.)

Statim vero Tellus vobis ambobus sapiens dedit respon-
simulque Pyrcōn, illustris Neptuni minister. — | sum
Nam semper ars longe potior viribus est. — .
Similiter et folia gignit alma terra ;

alia quidem in fraxinis deperdit, alia gignit :
sic et hominum progenies et folia in orbem eunt. —
Jucundum etiam est audire, quæ mortalibus struxerint
immortales, manifestum malorum bonorumque signum.

DE ORPHEO.

Orpheus, si fabulis fides, Apollinis et Calliopes Musæ filius (1), tantum valuit canendo, ut rupes nemoraque moveret fluviosque sisteret. Sed sive unus fuit hujus nominis cantor, sive plures (2), omnia cæterorum facinora ad Thracem illum, deorum interpretem et progeniem referuntur, quem Tzetzes (3) Herculis æqualem facit multique centum fere ante bellum Trojanum annis floruisse statuerunt. Hunc qui cum reliquis disciplinis tum astrorum scientia et poetica facultate excelleret cæterosque mortales vitæ sanctitate superaret (4), præclare de popularibus suis omnique genere humano meruisse veteres rettulerunt. Quare Lucianus auctor est Græcos nihil antiquissima ætate ab Æthiopiibus vel Ægyptiis de astrologia audivisse, sed ejus disciplinæ initia ab Orpheo esse repeten-

da (5). Quid? quod sacra ab eo in Græciam introducta et mysteria instituta esse feruntur. Eundem memorant scelерum expiationes excogitasse, et quibus ritibus iratorum deorum mentes placarentur docuisse, et multa morborum remedia invenisse. Adde longam scriptorum (6) seriem quam plurimi Calliopes filio tribuunt vel potius affingunt.

Fama est Orpheum una cum Argonautis in Colchidem navigasse, quos ne mollibus ac delicatis Sirenum vocibus capti ad exitium perducerentur, lyræ suæ vocisque cantu servavit. Quum autem ingentem ex Eurydice (7) uxoris morte dolorem cepisset, quæ Aristæi vim fugiens a serpente occisa erat, ad inferos descendit, ubi dulcissimis nervorum carminumque sonis Plutonem et Proserpinam flexit obtinuitque non solum ut ipse in lucem re-

(1) Nonnulli etiam Cæagri et Polymnie vel Melanippes vel Thamyridis filium fuisse scripserunt. Apollodor. I, 3, 2: 'Ορφεύς, Καλλιόπης, Μούσης και Οιάγρου υἱός, φῶν ἐκίνει λίθους τε και δένδρα. Hermesianax ap. Athen. XIII p. 597 B: Οἴην μὲν φίλος υἱός ἀνήγαγεν Οιάγρου κτλ. Apollonius Argonaut. lib I: Πρώτᾳ νυν Ὀρφήος μνησώμεθα, τόν βέ ποτ' αὐτῆ Καλλιόπῃ Θρήκι φατίζεται εὐνήθεισα Οιάγρου σκοπιῆς; Ημιπληθὺς ἄγγι τεκέσθαι.

(2) De his audiendus Suidas: 'Ορφεύς Κικοναῖος ἢ Ἀρκίς ἐκ Βισαλτίας τῆς Θρακικῆς. Γέγονε δὲ και οὗτος πρὸ Ὀμήρου δύο γενεαῖς πρεσβύτερος τῶν Τρωικῶν' ἔγραψε δὲ μυθοποιίαν, ἐπιγράμματα, ὕμνους. Ὀρφεύς Ὀδρύσης ἐποποιός. Διονυσίος δὲ τοῦτον οὐδὲ γεγονέναι λέγει· ὁμως ἀναφέρονται εἰς αὐτόν τινα ποιήματα. Ὀρφεύς Κροτωνιάτης ἐποποιός, ὃν Πεισιστράτης συνέβαι τῷ τυράννῳ Ἀσκληπιάδῃ; φησὶν ἐν τῷ ἔκτῳ βιβλίῳ τῶν Γραμματικῶν ἔγραψε Δεκαετηρίαν, Ἀργοναυτικὰ και ἄλλα τινά. Ὀρφεύς Καμαριναῖος, οὗ φασὶν εἶναι τὴν εἰς ἔδου κατάβασιν. Cf. Schol. Apoll. I, 23; Eustath. p. 159; Hermias in Phædr. p. 109.

(3) Tzetzes Chil. XII, 399.

(4) Plato de Legg. VI p 782 D: Ἄλλᾳ Ὀρφηκοὶ τινες λεγόμενοι βίαι ἐγένοντο τοῖς τότε, ἀφύχων μὲν ἐχόμενοι πάντων, ἐμψύχων δὲ πάντων ἀπεγόμενοι.

(5) Lucianus de astrologia init. "Ἕλληνας δὲ οὔτε παρ' Αἰθιοπίων οὔτε παρ' Αἰγυπτίων ἀστρολογίης περὶ οὐδὲν ἤκουσαν, ἀλλὰ φησὶν Ὀρφεύς ὁ Οιάγρου και Καλλιόπης πρώτος τάδε ἀπηγγέσασα.

(6) Clemens Alexandrinus Strom. I pag. 332 D: Ὀνομακρίτου, οὗ τὰ εἰς Ὀρφέα φερόμενα ποιήματα λέγεται εἶναι, περὶ τὴν πεντηχοστήν Ὀλυμπιάδα. Ὀρφεύς δὲ ὁ συμπλεύσας Ἡρακλεῖ, Μουσαῖου μαθητής. Καὶ τοὺς μὲν ἀναφερομένους εἰς Μουσαῖον Χρησμούς Ὀνομακρίτου εἶναι λέγουσι· τὸν Κρατήρα δὲ τὸν Ὀρφέως Ζωπύρου τοῦ Ἡρακλεώτου· τὴν δὲ εἰς ἔδου Κατάβασιν Ἡροδίου τοῦ Σαμίου. Ἴων δὲ ὁ Χίος ἐν τοῖς Τριαγμοῖς, και Πυθαγόραν εἰς Ὀρφέα ἀνενεγκεῖν τ.να ἴστωρεῖ. Ἐπιγένης δὲ ἐν τοῖς περὶ τῆς εἰς Ὀρφέα ποιήσεως Κέρκωπος

εἶναι τοῦ Πυθαγορείου τὴν εἰς ἔδου Κατάβασιν και τὸν Ἰέρβν λόγον, τὸν δὲ Πέπλον και τὰ Φυσικὰ Βροντίνου Suidas: Ὀρφεύς ἔγραψε Τρισμύους· λέγονται δὲ εἶναι Ἴωνος τοῦ τραγικοῦ ἐν δὲ τούτοις τὰ Ἱεροστολικὰ καλούμενα. Κλίσεις κοσμικαῖνας (leg. Κτίσις κόσμου). Νεοτευχτικά. Ἰερσού; λόγους ἐν βαφωδίαις κδ'. λέγονται δ' εἶναι Θεογενήτου τοῦ Θεσσαλοῦ, οἱ δὲ Κέρκωπος τοῦ Πυθαγορείου. Χρησμοὺς, οἱ ἀναφέρονται εἰς Ὀνομακρίτον. Τελετάς· ὁμοίως δὲ φασὶ και ταύτας Ὀνομακρίτου· ἐν τούτοις δ' ἐστὶ περὶ Αἰθῶν γλωφῆς, ἧτις Ὀγδοηκοντάβιβδος ἐπιγράφεται. Σωτήρια· ταῦτα Τιμοκλείους τοῦ Συρακουσίου λέγεται και Περιγίνου τοῦ Μιλησίου. Κρατήρας· ταῦτα Ζωπύρου φασὶ. Θρονισμοὺς μητρώφους και Βασιχικά· ταῦτα Νικίου τοῦ Ἐλεάτου φασὶν εἶναι. Εἰς ἔδου Κατάβασιν· ταῦτα Ἡροδίου τοῦ Περινθίου· Πέπλον και Δίκτυον και ταῦτα Ζωπύρου τοῦ Ἡρακλεώτου, οἱ δὲ Βροντίνου. Ὀνομαστικῶν ἔπη σα'. Ἀστρονομίαν. Ἀμοκοσίαν (leg. Ἀμμοκοσίαν). Θυηπολικόν. Ὀδοιτικὰ ἢ Ὀσοκοπικὰ ἐπικώ; (leg. ἐπη κα'). Καταζωστικόν. Ἰγμους. Κορυθαντικόν και Φυσικὰ, ἔ Βροντίνου φασὶν. Lascaris Prolegm. in Orph. in Marg. Taurin. p. 98: Κατέλιπε δὲ συγγράμματα μετρικά και ὅσα και αὐτὸς ἐν Ἀργοναυτίαις (v. 7) κατ' ἐπανάληψιν ἀριθμητῶν—και περὶ θεῶν και κοσμογενείας, ὕμνους; διαφόρους εἰς θεούς, Γεωργικά, Φυσικά, Ἀγροτικά, Μετέωρα, Αἰθικά, μυστήρια δὲ διάφορα, περὶ τῶν φυτῶν, βοτανῶν, χωρογραφίας, Ιατρικῆς, νόμων, τελευταῖα τὰ Ἀργοναυτικά. Γεγόνας δὲ Ὀρφεύς ἔξ· πρώτον οὗτος; ἀρχαῖος ποιητής ἐκ Δειδιθήρων τῆς Θράκης, δεύτερος Κικοναῖος ἐκ Βισαλτίας πεθῶν (leg. πρό τῶν) Τρωικῶν και αὐτὸς, δε συνέγραψε μυθοποιίαν, ἐπιγράμματα, ὕμνους. τρίτος Ὀδρύσης ἐποποιεῖν τινὰ ποιήσας. τέταρτος Κροτωνιάτης, ὃς; συνῆν Πεισιστράτην, συνέγραψε δὲ Δεκαετηρίαν, Ἀργοναυτικὰ και ἄλλα. πέμπτος Καμαριναῖος ἐποποιός, οὗ φασὶ τὴν εἰς ἔδου κατάβασιν. Ἐκτος Βασαλεὺς Θρακῶν, ἐπ' ὁ Ἀμαζόνες Φρυγίαν ἐδαμολόγησαν.

(7) Hanc Agriopen vocat Hermesianax ap. Athen. XII p. 597 B: Οἴην μὲν φίλος υἱός ἀνήγαγεν Οιάγρου Ἀγροπῆν, Θρήσσαν στειλάμενος; κιδάρην φῶβθεν κτλ.

diret sed etiam ut conjugem secum abduceret, hac tamen lege, ne prius respiceret quam ad superos pervenisset. Verumenimvero vates moræ impatiens legisque immemor oculis in delicias quæ pone sequebantur conjectis uxorem jamjam ad superos redituram iterum amisit. Quum igitur multas nuptias sprevisset aliosque insuper a mulierum consortio et amore dehortaretur, tandem a Mænadibus discerptus esse traditur. Ejus membra passim per agros sparsa Musæ collegerunt atque humarunt. Caput vero cum lyra in Hebrum dejectum vi fluminis Lesbum delatum atque ibi ab incolis sepultum esse dicunt: lyra autem a Musis quarum laudes perpetuo celebraverat in cælum translata inter sidera fulget. Narravi fabulas quibus Orphei nomen poetarum suaviloquentia immortalitati commendatum est. Qua in re id solum spectavi, ut ostenderem omnia quæ de eo prodita sunt incerta esse et fabulosa, vitam, mores, res gestas, studia, ingenii monumenta. Ac cætera quidem prætermittamus, carmina vero Orpheo adscripta quæ vel olim exstiterunt vel nunc exstant eorumque fragmenta breviter perstringamus. Quæritur enim sintne Orphei an alius poetæ. Nimirum si Aristotelem, Ciceronem, Suidam aliosque auctores incorrupte judicasse existimamus, redditus suis cuique poetæ versibus veteri Musarum alumno non modo nullum poema, sed ne unus quidem versiculus relinquitur. Quippe hoc posito in Orphei locum Brontinus, Cercops, Zopyrus, Persinus, Onomacritus, Maximus, alii succedant necesse est. Quid? quod a tali sententia ne Herodotus (8) quidem abhorruisse videtur lib. II, 53 de poetis rerum sacrarum inventoribus hæc tradens: « Nam Hesiodus atque Homerus quos quadringentis non amplius annis ante me vixisse opinor, illi fuere qui Græcis theogoniam fecerunt diisque singulis et cognomina dederunt et honores atque artificia constituerunt et figuras eorum designarunt. Quibus viris qui priores perhibentur exstitisse poetæ, posteriores, ut ego opinor, illis fuerunt. » Hic igitur nulla Orphei (9) mentione facta neminem Homero et Hesiodo antiquiorem poetam novit.

De Aristotele, cujus verba ad nostram memoriam non manserunt, quum Orphica in deperditis scriptis sine dubio accuratius tractarit, locupletem

habemus testem Ciceronem. Namque hic de Nat. deor. I, 38: « Orpheum, inquit, poetam docet Aristoteles nunquam fuisse et hoc Orphicum carmen Pythagorei ferunt cujusdam fuisse Cercopis. » Congruit fere cum hoc testimonio ipsa Stagiritæ oratio de An. I, 5 sic scribentis: Τοῦτο δὲ πέπονθε καὶ ὁ ἐν τοῖς Ὀρφικοῖς ἔπεισι καλούμενος λόγος· φησὶ γὰρ τὴν ψυχὴν ἐκ τοῦ θλου εἰσιέναι ἀναπνεύσωντων, φερομένην ὑπὸ τῶν ἀνέμων. Οὐχ οἷόν τε δὴ τοῖς φυτοῖς τοῦτο συμβαίνειν οὐδὲ τῶν ζώων ἐνίοις, εἴπερ μὴ πάντα ἀναπνεύουσιν. Τοῦτο δὲ ἐλέγητε τοὺς οὕτως ὑπειληφότας. Ad quem locum Philoponus hæc adnotavit: Καλούμενοι εἴπεν, ἐπειδὴ μὴ δοκεῖ Ὀρφείως εἶναι τὰ ἔπη, ὡς καὶ αὐτὸς ἐν τοῖς περὶ φιλοσοφίας λέγει· αὐτοῦ μὲν γὰρ εἰσι τὰ δόγματα· ταῦτα δὲ φησιν Ὀνομάκριτον ἐν ἔπεισι κατατείνειν. Jam licet Philoponus non idem apud Aristotelem legerit quod Cicero se reperisse ait: tamen ista testimoniorum discrepantia in hac quæstione non magni momenti est, quoniam Aristotelem Orphica quæ dicebantur carmina ab Orpheo abjudicasse patet. Aristotells partibus adnumerandi sunt omnes ii qui, rejecta vulgi opinione, græcorum poematum antiquissima Homeri scripta esse crediderunt. Vulgus enim Orphicorum monumentorum antiquitatem tuebatur. Josephus contr. Apion. I, 2 p. 438: « Ὀλως παρὰ τοῖς Ἕλλησιν οὐδὲν ὁμολογούμενον εὐρίσκειται τῆς Ὀμήρου ποιήσεως πρεσβύτερον. Sextus Empiricus contr. Gramm. lib. I, 10 p. 259: Πίνδαρος φησιν, ἀρχαιοτάτη ἐστὶν ἡ Ὀμήρου ποιήσις· ποίημα γὰρ οὐδὲν πρεσβύτερον ἦκεν εἰς ἡμᾶς τῆς ἐκείνου ποιήσεως. Scholiastes ad Dionys. Gramm. p. 785: Εἰ καὶ ἰστοροῦσὶ τινες ποιητὰς προγεγενῆσθαι Ὀμήρου Μουσαῖόν τε καὶ Ὀρφέα καὶ Αἰών, ἀλλ' ὁμοῦ οὐδὲν πρεσβύτερον τῆς Ἰλιάδος καὶ Ὀδυσσεΐας σώζεσθαι ποίημα. Ἄλλ' ἔρει τις, πῶς; ἐπεὶ γράμματα σώζονται πρεσβύτερα; καὶ φαμεν ὅτι τὰ μὲν τούτων ἐψευσμένους ἔχουσι τοὺς χρόνους, τὰ δὲ νεωτέρων τινῶν ἐχόντων ὁμωνυμίας τῶν παλαιῶν τὰς ἐπιγραφὰς ἔχουσι. Scholiastes ad Aristidem p. 206: Ἀρχαιοτάτος ἐστὶν ὁ Ὀμηρος, ὡς ἴσμεν. Εἰ δὲ τις εἴπῃ, καὶ μὴν πρὸ αὐτοῦ γέγονεν Ὀρφεύς, πρὸ αὐτοῦ μὲν γέγονε, τὰ δὲ δόγματα Ὀρφείως Ὀνομάκριτος μετέβαλε δι' ἐπῶν· καὶ Αἰσχίνης, Λέξω περὶ Ὀμήρου ὅτι ἐν τοῖς πρεσβυτάτοις καὶ σοφωτάτοις τῶν ποιητῶν τάττομεν· ἢ ὅτι κυρίως ποιήσις ἐστὶν ἡ μετὰ μιμήσεώς τινος ἢ μετὰ οἰκονομίας καὶ διασκευῆς καὶ μύθων ἐν ἔπεισι τάξις.

(8) Herodotus lib. II, 53: Ἡσίοδον γὰρ καὶ Ὀμηρον ἠλικῆν τετρακκοῖσι ἐπεισι δοκεῖ μεν πρεσβυτέρους γενέσθαι, καὶ οὐ κλειοῖσι. Οὗτοι δὲ εἰσι οἱ ποιήσαντες θεογονίην Ἕλλησι, καὶ τοῖσι θεοῖσι τὰς ἐπωνυμίας δόντες, καὶ τιμὰς τε καὶ τέχνας διελόντες, καὶ εἶδα αὐτῶν σημῆναντες. Οἱ δὲ πρότερον ποιηταὶ λεγόμενοι τούτων τῶν ἀνδρῶν γενέσθαι, ὕστερον, ἐμριγε δοκέειν, ἐγένοντο τούτων.

(9) Orphicorum in hunc modum meminit lib. II, 81:

Ἐνδεύκασι δὲ κιθῶνας λίνεους περὶ τὰ σκέλεα θυσανωτοῦς, οὓς καλέουσι καλασίρι· ἐπὶ τούτοις δὲ εἰρίνεα εἴματα λευκὰ ἐπαναβληθὲν φερέουσι. Οὐ μόντοι ἐς γὰρ τὰ ἱρὰ ἐσφίεται εἰρίνεα, οὐδὲ συγκαταβάπτεται σφι· οὐ γὰρ οἶον. Ὀμολογεῖται δὲ ταῦτα τοῖσι Ὀρφικοῖσι καλομένοις καὶ Βακχικοῖσι. ἐπῶσι δὲ Αἰγυπτίοισι καὶ Πυθαγορείοισι. Οὐδὲ γὰρ τούτων τῶν ὀργίων μετέχοντα οἶον ἐστὶ ἐν εἰρίνεοις εἴμασι θοφῆσαν. Ἔστι δὲ περὶ αὐτῶν ἱρὸς λόγος λεγόμενος.

δπερ εξαίρετως Ὀμηρος ἐπετήδευσεν καὶ κατέδειξε πρῶτος. Ὅσοι δὲ πραγματείας ἐτέρας ἔγραψαν, ἐποποιοὶ οὐ καλοῦνται· ἡ γὰρ περὶ ἀστρονομίας ἢ φυσικῆς τινὰς ἢ ἐτέρας ἔγραψαν βίβλους.

Non sæpe de carminibus Orphicis loquitur Plato qui Legg. VIII p. 829 E ait : μηδέ τινα τολμᾶν ἀδειν ἀδόκιμον Μοῦσαν μὴ χρινάντων τῶν νομοφυλάκων, μηδ' ἂν ἡδίων ἢ τῶν Θρασύρου τε καὶ Ὀρφέων ὕμων. Idem Ion. p. 533 B : Ἀλλὰ μήν, ὡς γ' ἐγὼ οἶμαι, οὐδ' ἐν αὐλήσει γε οὐδὲ ἐν κιθαρίσει οὐδὲ ἐν κιθαρωδίᾳ οὐδὲ ἐν ῥαψωδίᾳ οὐδέπω ποτ' εἶδες ἄνδρα, ὅστις περὶ μὲν Ὀλύμπου δεινός ἐστιν ἐξηγεῖσθαι ἢ περὶ Θρασύρου ἢ περὶ Ὀρφέως ἢ περὶ Φημίτου τοῦ Ἰθακησίου ῥαψωδοῦ, περὶ δὲ Ἰωνος τοῦ Ἐρπείου ἀπορεῖ καὶ οὐκ ἔχει συμβαλέσθαι ἅ τε εὐ ῥαψωδεῖ καὶ ἅ μή. Idem Conviv. p. 218 B : Οἱ δὲ οἰκέται, καὶ εἴ τις ἄλλος ἐστὶ βέβηλός τε καὶ ἀγροίκος, πύλας πάνυ μεγάλας τῆς ὥσιν ἐπίθεσθε, respicit versum Orphicum φέγγομαι ὅς θέμις ἐστὶ· οὐρας δ' ἐπίθεσθε βέβηλοι. Cf. fragm. I et II vs. 1. Denique de Rep. lib II p. 364 E : Βίβλων δὲ διαδόν παρέχονται Μουσαίου καὶ Ὀρφέως, Σελήνης τε καὶ Μουσῶν ἐγγόνων, ὡς φασὶ καθ' ἃς θυηπολοῦσι, πείοντες οὐ μόνον ἰδιώτας ἀλλὰ καὶ πόλεις, ὡς ἄρα λύσεις τε καὶ καθαρμοὶ ἀδικημάτων διὰ θυσιῶν καὶ παιδιᾶς ἡδονῶν εἰσὶ μὲν ἐτι ζῶσιν, εἰσὶ δὲ καὶ τελευτήσασιν· ἃς δὲ τελετὰς καλοῦσιν, αἱ τῶν ἐκεῖ κακῶν ἀπολύουσιν ἡμᾶς· μὴ θύσαντας δὲ δεινὰ περιμένει. Ex his locis intelligimus scelerum expiationes ad Orphicam disciplinam pertinuisse multaquæ præterea carmina Musæi et Orphæi nominibus inscripta Platonis tempore jam vulgata fuisse, sed quid ipse de eorum auctoribus senserit non apparet. At bis Orpheum citat ut Homerum aliosque poetas citare solet : Phileb. p. 66 C : ἔκτη δ' ἐν γενεῇ, φησὶν Ὀρφεύς, καταπαύσατε κόσμον αἰοιδῆς et Cratyl. p. 402 : λέγει δὲ που καὶ Ὀρφεύς ὅτι· Ὀκεανὸς πρῶτος καλλιβροοῦς ἤρξε γάμοιο, Ὅς ῥα κασιγνήτην ἑμομήτορα Τηθὺν ὄπειν.

Ergo jam antiquitus inter peritissimos viros de monumentorum Orphicorum auctoritate summa dissensio fuit. Cæterum posterioribus sæculis Orphicorum poematum numerum, quorum frequens fit mentio apud scriptores ecclesiasticos, Neoplatonicos, scholiastas usque ad Tzetzem atque apud ipsos rerum Byzantarum pronuntiatores, insigniter auctum esse liquet. In hac tanta carminum copia et varietate quid vetustatem redoleat, quid piæ primorum Christianorum fraudi debeatur, quid infima ætate confictum sit, difficile dictu est, siquidem plerique versus, exceptis iis qui librariorum culpa mendas traxerunt, sine offensione leguntur puroque et simplici sermone insignes sunt. Reperiuntur tamen hic illic fraudis indicia maculæque quibus sermonis nitor infuscatur atque adeo labentis græcitatæ vestigia. Hinc nostra patrumque memoria in diversas partes viri docti discesserunt, alii Argonautica, Lithica, hymnos cæteraque fragmenta quæ hodie Orphæi nomen in fronte gerunt ante Homerum composita atque e priscis Græcorum sacrariis prolata esse rati (10), alii præter versiculos a Platone et Aristotele servatos plerasque scriptorum Orphicorum reliquias, imprimis majora carmina post Christum natum condita esse arbitrati (11). Fuerunt etiam qui rei difficultate diu pensitata sibi liquere negarent (12).

Jam de majoribus illis carminibus disserere ab hoc loco alienum videtur, de fragmentis autem quæ partim ad rerum ortum, ad sacrorum ritus, ad deorum majestatem, ad agriculturam aliasque res spectant uberius disputare nihil attinet, quia id quod in tali quæstione maxime petitur consequi non licet, nisi omnium poematum Orphicorum ratio habeatur. Sed hujus argumenti difficultatem nemo non intelliget, postquam quid singuli fragmentorum editores præstiterint exposuero.

(10) Gesnerus Prolegg. p. XLVIII ed. Hermann. : « Interea fidem ea in re haberi mihi postulare videor posse, ut et in illo quod affirmo, nihilidum esse in his libellis a me animadvertum, quod repugnet illis temporibus, quibus fuisse dicitur Thracius ille Orpheus, qui in omnibus tanquam e sua persona loquens introducit; non urbium, non hominum nomina, non inventorum, aut cujuscumque rei denique mentionem, quam recentiore esse Trojanis temporibus, demonstrari queat. » — Ruhnkentius Epist. crit. II p. 69 : « Qui Argonautica Orpheo subjecti, sive Quomacritus fuerit, sive alius, scriptor certe meo judicio est vetustissimus. Nam ne ullum quidem recentioris ætatis vestigium, quamvis diligenter animum attendas, per totum poema reperias : contra plura egregia, et quæ prisecum ævum sapiant. Dictio fere est Homerica. »

(11) Hermann. Dissert. de ætate scriptoris Argonauticorum, pag. 675 seqq. Cf. Thomæ Tyrwhitti Præfatio ad Lithica.

(12) Lobeckius Aglaopham. I pag. 362 : « Ἀργοναυτικά. »

Hujusmodi carmen ab Orpheo conditum esse ignoravit certe Pherocydes, qui poetam omnino Argonautarum expeditioni interfuisse negavit. Schol. Apoll. I, 23 : Φερεκύδης Φιλάμμωνά φησι καὶ οὐκ Ὀρφέα συμπελευκέναι. De Argonauticis quæ hodie restant varia sunt longeque diversa Valckenarii, Hemsterhusii, Ruhnkentii, Hermannii et J. H. Vossii judicia nuper ab Uckerto collecta in Geograph. Græc. et Rom. t. I, part. II, p. 334. Neque arbitrator aut hujus aut alius scriptoris ætatem plane liquido explorari posse, nisi syntaxis græcæ et singularum orationis partium usus non summam, ut nunc, sed multo minutius et scrupulosius ex singulis scriptoribus evestigatus fuerit. Quam artis nostræ perfectionem procul in excelso sitam quum spe et cogitatione præsumo, beati mihi videntur mythologi, qui primo tenuissimæ cujusque fabulæ ad aspectum statim judicant, utrum Homeri an Orphæi an Phoronei temporibus nata sit, meritoque depiciunt criticorum tricas, qui in constituenda carminis amplissimi ætate sex inter se seculis discrepant. »

Quum Henr. Stephanus in Poesi philosophica satis multa Orphicorum poematum fragmenta diligenter collegisset, par erat posteros viam ab illo monstratam ingressos longius quam ipse voluisset progredi. At Eschenbachius in Orphicorum editione Trajecti ad Rhenum a. 1689 promulgata maximam fragminum illorum partem omisit, Argonautica, Hymnos et Lithica lectorum studiis sufficere opinatus, neque multo plures Orphei reliquias in Epigene Noribergæ 1702 edito divulgavit. Cui malo mederi cupiens Gesnerus anno 1764 Lipsiæ Orphei carmina emendata et aucta publicavit. Qui quamvis omnem quæ ipsi suppetebat fragmentorum copiam consulto Stephani libro aliisque plurimis voluminibus novæ editioni inserere destinasset : tamen iudicio lapsus non cuncta quæ Stephanus præbet fragmenta repetiit. Existimabat enim, ut hoc utar exemplo, versus a Tzetze pro Orphicis habitos qui in Maximi carmine apud Fabricium Bibl. Græc. vol. VIII leguntur excludendos esse. Atqui multo verisimilius est Maximum alienos versus miscello carmini intulisse, quam Tzetzem, doctum grammaticum, in citando horum versiculorum auctore sæpius errasse. Porro Gesnerus, etsi profuit Orpheo, tamen quum latine quam græce doctior esset, opus quod aggressus erat inchoavit magis quam absolvit. Itaque Godofr. Hermannus in eodem scriptore Lipsiæ a. 1805 divulgando amplissimum nactus campum in quo ingenii vis excurreret multa vidit quæ fugerant Gesnerum, neque solum majora Orphei monumenta accurate recensuit, sed etiam contexta de ætate scriptoris Argonauticorum dissertatione ad libros Orphicos ex veritate, non ex pervagatis opinionibus æstimandos inultum attulit. Sed quamquam de cæteris carminibus bene meruisse dicendus est, fragmenta tamen prope neglexit. Quum autem majus poematum fragminumque Orphicorum corpus deesset, quo cunctæ Orphicorum poetarum reliquiæ continentur, has primus colligere instituit C. Aug. Lobeckius in Aglaophami sive de theologiæ mysticæ Græcorum causis libro secundo (Regimontii Prussorum 1829). Hic ut colligendi studio Orphei editores omnes superavit : ita haud scio an collectis etiam locis ab Orphica sapientia alienis supervacanea necessariis admiscuerit. Namque disciplinæ operumque Orphicorum ambiguos et incertos esse fines nemo negabit. Quemadmodum vero Proclus, Tzetzes, Jo. Diaconus alique istarum reliquiarum custodes adeundi nobis sunt ad Orphicæ poesie frustra congerenda et minima vestigia indaganda : sic illorum auctoritas per se nihil valet ad istiusmodi congeriem et antiquitati et Orphicæ doctrinæ adjudicandam. Nimirum ve-

terum incuria Pythagorea etiam et Empedoclea atque aliorum poetarum carmina cum Orphicis confudit, a quibus erroribus ne recentiores quidem immunes fuerunt. Quo in genere mire peccarunt Werferus Act. Monac. II p. 134 et Gesnerus, castigati a Lobeckio p. 953 seqq. At Lobeckius quoque aliquoties in his rebus deliquit. Quum enim Suidas Orpheo etiam oracula (*χρησμούς*) adscribat, quæ ad Onomacritum auctorem referebantur, Proclus autem sæpe versus afferat ex oraculis (*ἐκ τῶν λογίων*) vel ex ea disciplina quam *θεολογίαν* sive *θεοπαράδοτον μυσταγωγίαν* appellat petitos cosque interdum cum Orphicis conjungat : non male Henr. Stephanus p. 105 seqq. hujusmodi locos Orphicis subjunxit. Contra Lobeckius hos omnes oraculorum chaldæorum versiculos esse suspicatus ex Orphicis exemit. Rursus Orpheo donavit versiculum a Stobæo Floril. XLI, 9 Pythagoræ attributum : *Ἀεῖω σορευτοῖσι, θύρας δ' ἐπίθεσθε βέβηλοι*. Cf. Aglaopham. p. 453. Quod quamquam jure fecisse videtur, siquidem similiter locus est Orpheus fragm. I et II vs. 1 : tamen probabilius est, si ejusdem fuit poetæ versus, non diversum fuisse ab hoc : *Φθέγγομαι, οἷς θέμις ἐστὶ θύρας δ' ἐπίθεσθε βέβηλοι* : si ab alio compositus est, ad Orphici similitudinem esse factum. Nihil autem frequentius in veterum scriptis istiusmodi sententiarum mutationibus. Ita, si Orphei fuit versiculus, emendatione eget, si alius poetæ, non est mutandus. Sed si quis hac ratione Orphei apophthegmata augere velit, possit quam plurimos versus e Maximi carmine, e Stobæo et aliis scriptoribus depromtos Apollinis filio assignare. Ubique enim similia dicta reperiuntur. Etsi igitur nemo plura veterum testimonia ad Orphei memoriam plenissime renovandam adhibuit, nemo poetarum Orphicorum reliquias minutissima scripturæ varietate adnotata diligentius collegit quam Lobeckius; tamen aliorum studia mysticæ sapientiæ penetralibus reclusis non tam restinxit quam excitavit. Omnis autem opera in his fragmentis posita a majorum carminum quæ Orpheo tribuuntur pervestigatone proficisci debet. Sic enim facillime dictionis et similitudo et dissimilitudo animadvertitur. Si quis vero singula verba et loquendi genera comparavit versuumque proprietates attenderit : magnam reliquorum librorum fragmina partim cum Argonauticis, partim cum Hymnis, non item cum Lithicis necessitudinem et cognationem habere inveniet. Hac jam pridem perspecta, quantum in lubrico versanti licebat aliena ab Orphicis segregavi, supervacanea omisi, corrupta quæ superiores editores intacta reliquerant emendavi, omnes denique versus latinos feci.

I.

Φθέγγομαι οἷς θέμις ἐστί· θύρας δ' ἐπίθεσθε βε-
 [θήλοις
 πᾶσιν ἁμοῦ· οὐ δ' ἄκουε, φαεσφόρου ἔκγονε μήνης
 Μουσαῖ· ἐξερῶ γὰρ ἀληθέα, μηδέ σε τὰ πρὶν
 ἐν στήθεσσι φανέντα φίλης αἰῶνος ἀμέρσῃ.
 6 εἰς δὲ λόγον θεῖον βλέψας τούτῳ προσέδρευε,
 ἰθύνων κραδίης νοερὸν κύτος, εὐ τ' ἐπίβαινε
 ἀτραπιτοῦ, μῦθον δ' ἐσόρα κόσμοιο ἄνακτα·
 εἷς ἐστ', αὐτογενής, ἐνὸς ἔκγονα πάντα τέτυκται·
 ἐν δ' αὐτοῖς αὐτὸς περιπίσσεται· οὐδὲ τις αὐτὸν
 10 εἰσοράα θνητῶν· αὐτὸς δέ γε πάντας δρᾶται.
 οὖτος δ' ἐξ ἀγαθοῖο κακὸν θνητοῖσι δίδωσι,
 καὶ πόλεμον κρούοντα, καὶ ἄλγεα δακρυόοντα.
 οὐδὲ τις ἐσθ' ἕτερος χωρὶς μεγάλου βασιλῆος.
 αὐτὸν δ' οὐχ ὁρώ· περὶ γὰρ νέφος ἐστήρικται.
 15 πᾶσιν γὰρ θνητοῖς θνηταὶ κόραι εἰσὶν ἐν ὄσσοις,
 ἀσθενέες δ' ἰδέειν Δία τὸν πάντων μεδέοντα.
 ὅτος γὰρ γάλλειον ἐς οὐρανὸν ἐστήρικται
 χρυσῆν εἰνὶ θρόνῳ, γαίης δ' ἐπιποσὶ βέβηκε,
 χειρὰ τε δεξιτερῆν ἐπὶ τέρματος ὠκεανοῖο
 20 πάντοθεν ἐκτέτακεν· περὶ γὰρ τρέμει οὖρεα μακρὰ,
 καὶ ποταμοί, πολίης τε βάθος χαροποῖο θαλάσσης.

(Servavithunc locum Justinus Martyr Cohor-
 tat. pag. 18 ed. Rob. Steph. : Ὁρφεύς, ὁ τῆς
 πολυθεότητος ἡμῶν, ὡς ἂν εἴποι τις, πρῶτος διζύ-
 σκαλος γενοῦς, οἷα πρὸς τὸν υἱὸν Μουσαῖον καὶ
 τοὺς λοιποὺς ἀχροατὰς ὑστερον περὶ τοῦ μόνου θεοῦ
 κηρύττει λέγων, ἀναγκαῖον ὑπομῆσαι ἡμᾶς. Ἐρῆ
 δὲ οὕτως· Φθέγγομαι κτλ. Exstat etiam apud
 eundem de Monarchia Dei p. 166 ed. Steph.;
 Clementem Alex. Cohort. p. 63 ed. Pott.; Euse-

bium Præp. Evang. XIII, 12, p. 389 ed. Steph.;
 Cyrillum contra Julianum p. 26. Confer fra-
 gmentum secundum, a quo hoc insertis muta-
 tisque pluribus versibus discrepat.

Vs. 1-2 βέβηλοι πάντες edidit Stephanns
 cum plerisque, sed βεθήλοις πᾶσιν non male
 pars librorum Clementis, item Tatianus Or. ad
 Græcos p. 34 ed. Oxon. et Theodoretus Serm. I
 p. 19, 31. At Plato versum respiciens Conviv.
 p. 218 B, Οἱ δὲ οἰκείται, inquit, καὶ εἰ τις ἄλλος
 ἐστί βεβηλός τε καὶ ἀγροίκος, πύλας πάνυ μεγά-
 λας τοῖς ὤσιν ἐπίθεσθε. Utrumque commodum
 habet sensum.)

II.

Φθέγγομαι οἷς θέμις ἐστί, θύρας δ' ἐπίθεσθε βέβηλοι
 οὔσαι φεύγοντες θεσμούς θεῖοιο τεθέντος
 πᾶσι νόμου. Σὺ δ' ἄκουε φαεσφόρου ἔκγονε μήνης
 Μουσαῖ· ἐξερῶ γὰρ ἀληθέα, μηδέ σε τὰ πρὶν
 ἐν στήθεσσι φανέντα φίλης αἰῶνος ἀμέρσῃ,
 6 εἰς δὲ λόγον θεῖον βλέψας τούτῳ προσέδρευε,
 ἰθύνων κραδίης νοερὸν κύτος· εὐ δ' ἐπίβαινε
 ἀτραπιτοῦ, μῦθον δ' ἐσόρα κόσμοιο τυπωτῆν
 ἀθάνατον. παλαιὸς δὲ λόγος περὶ τοῦδε φαεῖνει·
 10 εἷς ἐστ' αὐτοτελής, αὐτοῦ δ' ὑπο πάντα τελεῖται,
 ἐν δ' αὐτοῖς αὐτὸς περιπίσσεται· οὐδὲ τις αὐτὸν
 εἰσοράα ψυχῶν θνητῶν, νῆ δ' εἰσοραᾶται.
 αὐτὸς δ' ἐξ ἀγαθῶν θνητοῖς κακὸν οὐκ ἐπιτέλλει
 ἀνθρώποις· αὐτῷ δὲ χάρις καὶ μῖσος δπηδεῖ,
 15 καὶ πόλεμος καὶ λοιμὸς ἰδ' ἄλγεα δακρυόοντα.
 οὐδὲ τις ἐσθ' ἕτερος. Σὺ δὲ κεν βέα πάντ' ἐσορήσεις,
 αἰ κεν ἰδῆς αὐτόν· πρὶν δὲ ποτε δεῦρ' ἐπὶ γαῖαν,
 τέκνον ἐμόν, δεῖξω σοι, δπηνίκα δέρομαι αὐτοῦ

I.

Dicam quibus par est; claudite portas profanis
 simul omnibus: tu vero audi, luciferæ lunæ filii
 Musæe: eloquar enim vera, neque te cogitationes prius
 in animo versatæ cara vita privent.
 Divinam autem mentem contemplatus insiste,
 omnem ingenii aciem intendens, et bene ingredere
 viam solumque mundi regem intuere.
 Unus est, ex se procreatus, et ab uno omnia orta sunt,
 per ea autem ipse circumcirca graditur, neque quisquam
 aspicit mortalium, sed ipse omnes certe videt. [eum
 Hic autem post felicitatem incommodum mortalibus invehit
 et bellum horridum et dolores lacrimosos.
 Neque quisquam alius est præter magnum regem.
 At ipsum non video: nubes enim circumposita est.
 Namque omnibus mortalibus mortales pupulæ in oculis sunt,
 invalidæ ad videndum Jovem omnium regnatorem.
 Quippe hic æneo cælo innititur
 aureo in solio (sedens), pedibusque in terra consistit,
 dextramque manum usque ad oceani terminum
 undique protendit: circumcirca enim tremunt montes alti

et fluvii canique profundum cærulei maris.

II.

Dicam quibus par est; obstruite autem aures profani
 fugientes præscripta legis divinæ omnibus
 impositæ. Tu vero audi, luciferæ lunæ filii,
 Musæe; eloquar enim vera, neque te cogitationes
 prius in animo versatæ cara vita privent,
 divinam autem mentem contemplatus insiste
 omnem ingenii aciem intendens, et bene ingredere
 viam solumque mundi formatorem intuere
 immortalem. Vetus autem dictum de hoc dici solitum splen-
 Unus est perfectus ab eoque omnia perficiuntur, [det
 per ea autem ipse circumcirca graditur; neque ullus
 humanorum animorum eum aspicit, (qui) mente aspicitur.
 Ipse vero post felicitatem incommodum mortalibus non in-
 hominibus: eum amor et odium comitantur [vehit
 et bellum et pestilentia et dolores lacrimosi.
 Neque alius est. Sed tu facile omnia aspexeris,
 si videas ipsum: prius aliquando hic per terram,
 mi filii, monstrabo tibi, quandoquidem ejus vestigia vidi

ἰχνια καὶ χεῖρα στιβαρὴν κρατεροῖο θεοῖο.

20 αὐτὸν δ' οὐχ ὀρόω· περὶ γὰρ νέφος ἐστήρικται
λοιπὸν ἐμοί, πᾶσιν δὲ δέκα πτυχὰ ἀνθρώποισιν.
οὐ γὰρ κέν τις ἴδοι θνητῶν μερόπων κραίνοντα,
εἰ μὴ μουνογενῆς τις ἀποβῆναι φύλου ἄνωθεν
Χαλδαίων· Ἰδρις γὰρ ἔην ἀστροῖο πορείης,
25 καὶ σφαίρης κίνημ' ἀμφὶ χθόνα ὡς περιτέλλει
κυκλωτέρης ἐν Ἰσῶ τε κατὰ σφέτερον κνώδακα.
πνεύματα δ' ἔνιοχεῖ περὶ τ' ἡέρα καὶ περὶ χεῦμα
νάματος· ἐκφαίνει δὲ πυρὸς σέλας ἰφίγενήτου.
αὐτὸς δὲ μέγαν αὐθις ἐπ' οὐρανὸν ἐστήρικται.

30 χρυσέμῃ εἰνὶ θρόνῳ· γαίης δ' ἐπι ποσσὶ βέβηκεν.
χεῖρα δὲ δεξιτερὴν ἐπὶ τέρμασιν ὤκεανοῖο
ἐκτέτακεν, ὄρων δὲ τρέμει βάσις ἐνδοθι θυμῷ,
οὐδὲ φέρειν δύναται κρατερόν μένος. ἔστι δὲ πάν-
[τως
αὐτὸς ἐπουράνιος, καὶ ἐπὶ χθονὶ πάντα τελευτᾷ,
35 ἀρχὴν αὐτὸς ἔχων καὶ μέσσατον ἤδὲ τελευτήν·
ὡς λόγος ἀρχαίων, ὡς ὕλογενῆς διέταξεν,
ἐκ θεοῦ γνώμῃσιν ἰσθῶν κατὰ δίπλακα θεσμῶν.
ἄλλως οὐ θεμιτὸν σε λέγειν· τρομέω δὲ γε γυῖα
ἐν νόῳ. εἴ ὑπάτου κραίνει περὶ πάντ' ἐνὶ τάξει.
40 ὦ τέκνον, σὺ δὲ τοῖσι νόοισι πελάζεις, γλώσσαν
εὖ μάλ' ἐπικρατέων, στέροισι δὲ ἔνθεο φήμην.

(Eusebius Præpar. Evang. XIII, 12 : 'Ἐκ τῶν
Ἀριστοβούλου βασιλεῖ Πτολεμαίῳ προσηπρονή-
μένων· Φθέγγομαι κτλ. — Vs. 1-2 legebatur
βέβηλοι φεύγοντες δικαίων (Stephan. Poes. phil.
δικαίων) θεσμῶν quod mutavi in βέβηλοι οὐδαι
φεύγοντες θεσμῶν propter Platonis verba Conviv.
p. 218 B ad fragm. I citata. — Vs. 21. Suam
oculorum aciem cum reliquorum hominum

cæcitate comparat. Cæterum eodem modo
Euripides Phœn. vs. 82 οὐρανοῦ πτυχὰς dixit.
— Vs. 24 ἀστρον hic intelligit solem. — Vs.
36. Ὑλογενῆς videtur appellari Moses. Casau-
bonus ad Athen. p. 130 malebat ὑδογενῆς. Scri-
psi autem cum Gesnero ὡς bis pro ὡς quod in
membranis est. — Vs. 40 γλώσσαν edidi pro
vitiosa codicum lectione γλώσσην, quam etiam
Lobeckius servavit Agl. p. 443.)

III.

Αἰθέρος ἡδ' αἴθου πόντου γαίης τε τύρανε,
δς βρονταῖς σείεις βριαρὸν δόμον οὐλύμποιο·
δαίμονες δν φρίσσοσι, θεῶν δὲ δέδοικεν θυμῶς·
ᾧ μοῖραι πείθονται, ἀμειλικτοὶ περ εἶδουσαι.
5 ἀφθιτε μητροπάτωρ, οὗ θυμῷ πάντα δονεῖται·
δς χινεῖς ἀνέμους, νεφέλῃσι δὲ πάντα καλύπτεις,
πρηστῆρσι σχίζων πλατὺν αἰθέρα. Σὴ μὲν ἐν
[ἀστροῖς
τάξις ἀναλλάχτοισιν ἐφημοσύνασι τρέχουσα·
σῶ δὲ θρόνῳ πυρῶντι παρεστᾶσιν πολύμοχοι
10 ἀγγελοι, οἷσι μίμηλε, βροτοῖς ὡς πάντα τελείται.
σὸν μὲν ἔαρ λάμπει νέον ἄνθεσι πορφυρέοισι,
σὸς χειμῶν ψυχραῖσιν ἐπεργόμενος νεφέλαισιν,
σὰς ποτε βακχευτῆς βρόμιος διένειμεν ὀπώρας.
εἶτα ἐπιφέρει ρητῶς παγκράτορα ὀνομάζων τὸν θεὸν
ἀφθιτον, ἀθάνατον, ῥητὸν μόνον ἀθανάτοισιν.
15 ἔλθε, μέγιστε θεῶν πάντων κρατερῆ σὺν ἀνάγκῃ,
φρικτός, ἀήττητος, μέγας, ἀφθιτος, δν στέφει αἰ-
[θήρ.

(Clemens Alexandr. Strom. V. p. 724, 11;
Eusebius Præpar. Evang. XIII, 13 pag. 401 seq.

et validam fortis dei manum.

At ipsum non video : nubes enim circumposita est
reliqua mihi (una quæ impediatur aspectum), omnibus vero
[hominibus decem cruli plagæ (obstant).

Neque enim quisquam mortalium hominum videat regem,
nisi unica progenies prisca Chaldæorum
gentis : quippe noverat sideris meatum sciebatque
caeli motum circa terram circumvolvendo perfici
ab orbiculato deo æquabiliter circa axem suum.
Regit autem ventos circa aerem et circa cursum
aquarum profertque ignis vi excussi fulgorem.

Ipsæ igitur magno rursus caelo innititur
aureo in solio (sedens), pedibusque in terra consistit,
dextramque manum ad extremum oceani finem
protendit, montium vero radices intus tremunt ejus irâ
neque ferre possunt validam vim. Est autem omnino
ipsæ caelestis atque in terris omnia perficit,
principium solus habens et medium et finem :
sic antiquorum effatum, sic silvarum alumnus statuit
divinitus animo duplici lege intellecta.

Aliiter te loqui non par est : reformido certe membra

mente. Desuper in omnia ordine dominatur.

O fili, tu mente appropinqua, linguam
bene continens, in pectus vero animumque omen demitte.

III.

Ætheris et orci marisque terræque dominator,
qui tonitribus concutis validam olympi domum,
quem genii horrent, deorum cætus reformidat,
cui Parcæ obediunt, quamvis inexorabiles sint.
Immortalis pater simul et mater, cujus irâ omnia agitantur,
qui ventos moves nubibusque omnia adoporis,
igneis turbinibus findens vastum ætherem. Tui quidem
immutabilium ordines tuo jussu currunt : [astrorum
tuo vero igneo solio astant nuntii laboriosi,
quibus curæ est scire, quomodo omnia a mortalibus agan-
Tuum ver novum purpureis floribus nitet, [tur-
tua hiems frigidis nubibus snpervenit,
tuos fructus auctumnales bacchabundus Bromius distri-
[buere solet.
Incorruptum, immortalem, solum immortalibus memoran-
[dum.
Veni, maxime deorum omnium sæva necessitate urgente,
horrendus, invictus, magnus, incorruptus, quem æther cin-
[git.

ed. Steph. Vs. 13 σάς posuit Gesnerus pro membranarum scriptura δς.)

IV.

Ἥλιος, ὃν Διόνυσον ἐπέκλησιν καλέουσιν.
Εἷς Ζεὺς, εἷς Ἄϊδος, εἷς Ἥλιος, εἷς Διόνυσος,
εἷς θεὸς ἐν πάντεσσι, τί σοι δίχα ταῦτ' ἀγορεύω.

(Macrobius Saturnal. I, 18 : Solem Liberum esse manifeste pronuntiat Orpheus hoc versu : Ἥλιος κτλ. Et is quidem versus absolutior, ille vero ejusdem vatis operosior : Εἷς Ζεὺς κτλ. Hunc laudans Justinus Martyr Cohort. p. 78, 1 addit et istum : Εἷς θεὸς κτλ.)

V.

Οὐρανὸν ὀρκίζω σε, θεοῦ μεγάλου σοφοῦ ἔργον,
αὐδὴν ὀρκίζω σε πατρός, τὴν φθέγγατο πρῶτον,
ἦνίκα κόσμον ἅπαντα εἰς στήριζατο βουλαῖς.

(Justinus Martyr Cohort. p. 78, 23 : Οὐρανὸν ὀρκίζω κτλ. τί βούλεται τὸ λέγειν αὐτόν, Αὐδὴν ὀρκίζω σε πατρός, τὴν φθέγγατο πρῶτον; Αὐδὴν ἐνταῦθα τὸν τοῦ θεοῦ ὀνομάζει λόγον, δι' οὗ οὐρανὸς καὶ γῆ καὶ ἡ πᾶσα ἐγένετο κτίσις· ὡς διδάσκουσιν ἡμεῖς αἱ θείαι τῶν ἁγίων ἀνδρῶν προφητεῖαι. Αἷς ἐν μέρει καὶ αὐτὸς ἐν Αἰγύπτῳ προςαχῶν ἔγνω ὅτι τῷ λόγῳ τοῦ θεοῦ πᾶσα ἐγένετο κτίσις. Διὸ καὶ μετὰ τὸ φῆσαι, Αὐδὴν ὀρκίζω σε πατρός, ἦν φθέγγατο πρῶτον, παρ' αὐτὰ συνάπτει λέγων, Ἠνίκα κόσμον ἅπαντα ἐκίς στήριζατο βουλαῖς. Ἐνταῦθα τὸν λόγον αὐδὴν διὰ τὸ ποιητικὸν ὀνομάζει μέτρον. Ὅτι δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, δῆλον ἀπὸ τοῦ μικροῦ πρόσθεν, τοῦ μέτρον συγχωροῦντος αὐτῷ, λόγον αὐτὸν ὀνομάζειν. Ἐφη γάρ· Εἷς δὲ λόγον θεῖον βλέψας τούτῳ προσέδρευε. Conf. Cyrill. contra Julian. I p. 23. Hoc fragmentum solutis versibus affert etiam Malalas Chronographiæ lib. II pag. 27 ed. Bonn., sed Hermeti Trismegisto adjudicat. Sic autem ait : Καὶ ταῦτα εἰρηκῶς (Ἐρμῆς ὁ Τρισμέγιστος) ἠύξατο λέγων· Ὀρκίζω σε, οὐρανέ, θεοῦ μεγάλου σοφὸν ἔργον, Ἰλαος ἔσο· ὀρκίζω σε, φωνὴ πατρός, ἦν ἐφθέγγατο πρῶτην, ἦνίκα κόσμον ἅπαντα ἐστήριζατο βουλή. Φωνὴν πατρός, ἦν ἐφθέγγατο πρῶτην, τὸν μονογενῆ λόγον

αὐτοῦ. De quo loco disputat Bentlejus in epistola ad Jo. Millium, Orpheo verba tribuens numerosque e Cyrillo et Justino restituens.)

Ναὶ μὴν ἀθανάτων γεννήτορας αἰὲν ἐόντας,
πῦρ καὶ ὕδωρ, γαῖάν τε καὶ οὐρανὸν ἠδὲ σελήνην·
ἠελιὸν τέ, Φάνητα μέγαν, καὶ νύκτα μέλαιναν.

(Orphicum hoc jusjurandum citat Theophrastus Smyrniæus περὶ τῶν κατὰ μαθηματικῶς χρησίμων εἰς τὴν τοῦ Πλάτωνος ἀνάγνωσιν p. 164 ed. Pe-tav.)

VI.

Ταῦτα κατῆρποίησε κατὰ σπεος ἡεροειδές.

(Proclus in Plat. Tim. II p. 95 D, pag. 224 ed. Schneider. : Καὶ περὶ ἐκείνου μὲν Ὀρφεύς φησι· ταῦτα κτλ.)

Τοῦνεκα σὺν τῷ παντὶ Διὸς πάλιν ἐντὸς ἐτύχθη
αἰθέρος εὐρείης ἡδ' οὐρανοῦ ἀγλαὸν ὕψος,
πόντου τ' ἀτρυγέτου, γαίης τ' ἐρικυδέος εὐρη,
ὠκεανὸς τε μέγας, καὶ νεῖατα τάρταρα γαίης,
καὶ ποταμοί· καὶ πόντος ἀπειρίτος, ἀλλὰ τε πάντα
πάντες τ' ἀθάνατοι μάκαρες θεοὶ ἠδὲ θῆβαιαι,
δσσα τ' ἐην γεγαῦστα, καὶ ὕστερον ὀππότ' ἐμελλεν,
ἐγγένετο. Ζηνὸς δ' ἐνὶ γαστέρι σύββα πεφύκει.

(Proclus l. c. p. 95, E p. 224 seq. ed. Schneider. : Ὁ μὲν οὖν Πλάτων τοιοῦτον ὑποστη-σάμενος δημιουργόν, ἀβῆρτον αὐτὸν καὶ ἀκατονόμαστον εἶασεν, ὡς ἐν ἀγαθοῦ μοῖρα προτεταγμέ-νον τῶν ὄλων. Ἔστι γὰρ ἐν πάσῃ τάξει θεῶν τὸ ἀναλογεῖν τῷ ἐνί. Τοιοῦτον γοῦν ἦ ἐν ἐκάστῳ κόσμῳ μονάς. Ὁ δὲ γε Ὀρφεύς καὶ ὄνομα αὐτῷ προσθήνεγκεν, ἅτε ἐκείθεν κινούμενος· ὧ καὶ αὐτὸς ὁ Πλάτων ἐν ἄλλοις ἠκολούθησεν. Ὁ γὰρ παρ' αὐτῷ Ζεὺς, ὁ πρὸ τῶν τριῶν Κρονιδῶν, οὗτός ἐστιν ὁ τῶν ὄλων δημιουργός. Μετὰ γοῦν τὴν κατάτασιν τοῦ Φάνητος αἱ ἰδέαι τῶν πάντων ἐν αὐτῷ περι-νασιν, ὡς φησιν ὁ θεολόγος· τοῦνεκα κτλ. — Vs. 9 legebatur ἐγένετο in membranis, sed apud Steuchum de perenni philosophia p. 418 : γίνεσθαι. Locus requirit ἐγγένετο quod conjecit Gesnerus. Vocabulum in fine versus deprava- tum σύββα (al. σεῖρα) recte mutavit Stephanus

IV.

Sol quem Dionysum cognomento perhibent.

Unus Jupiter, unus Orcus, unus Sol, unus Dionysus, unus deus inter omnes, cur tibi seorsum hæc dico.

V.

Per cælum, magni sapientisque dei opus, te obtestor, per patris vocem te obsecro, quam primum emisit, quum suo consilio totum mundum ædificavit. — Per æternos immortalium parentes, ignem et aquam, terram et cælum ac lunam,

solemque, magnum Planetem, et noctem atram.

VI.

Hæc rerum parens in specu obscuro fecit. —

Idcirco cum universo rursus Jovis corpori insunt ætheris vasti et cœli splendidus vertex, marisque sterilis et terræ præelare latitudo, magnusque oceanus, et infima terræ loca, Tartarus, et fluvii, et mare interminatum, ac cætera omnia; omnesque immortales, dii beati demque, et quæcunque nata erant et postea nasci debebant, ibi nata sunt. Jovis autem in utero coaluerant. —

in σύβρα i. e. σύν βρα πεφύκει vel συνπεφύκει βρα.
Similiter Proclus in Plat. Parmenid. III, p. 22 :
'Ο μὲν γὰρ Ὀρφεὺς μετὰ τὴν κατάποσιν τοῦ Φά-
νητος ἐν τῷ Διὶ τὰ πάντα γεγονέναι φησί.)

10 Ζεὺς πρῶτος γένητο, Ζεὺς ὑστατος ἀρχικέραυτος,
Ζεὺς κεφαλῆ, Ζεὺς μέσσα. Διὸς δ' ἐκ πάντα τέ-

[τυχται.

Ζεὺς ἀρσην γένητο, Ζεὺς ἀμβροτος ἐπλετο νόμφη,
Ζεὺς πυθμὴν γαίης τε καὶ οὐρανοῦ ἀστερόεντος,
Ζεὺς πνοιῆ πάντων, Ζεὺς ἀκαμάτου πυρὸς ὀρμῆ,

15 Ζεὺς πόντου ῥίζα, Ζεὺς ἥλιος ἠδὲ σελήνη,
Ζεὺς βασιλεὺς, Ζεὺς αὐτὸς ἀπάντων ἀρχιγένεθλος.
ἐν κράτος, εἷς δαίμων γένητο, μέγας ἀρχὸς ἀπάν-

[των,

ἐν δὲ δέμας βασιλειον, ἐν ᾧ τὰδε πάντα κυλεῖται,
πῦρ καὶ ὕδωρ, καὶ γαῖα καὶ αἰθήρ, νύξ τε καὶ

[ἡμαρ,

20 καὶ Μῆτις, πρῶτος γενέτωρ, καὶ Ἔρως πολυτερ-
[πῆς·

πάντα γὰρ ἐν Ζηνὸς μεγάλῳ τὰδε σώματι κεῖται.

τοῦ δὴ τοι κεφαλῆ μὲν ἰδεῖν καὶ καλὰ πρόσωπα
οὐρανοῦ αἰγλήεις, ὃν χρύσεια ἀμφίς ἔθειραι
ἀστρῶν μαρμαρέων περικαλλέες ἠερέθονται,

25 ταύρεα δ' ἀμφοτέρωθε δύο χρύσεια κέρατα
ἀντολίη τε δύσις τε, θεῶν ὁδοὶ οὐρανόωνων.

• ὄμματα δ' ἠελίος τε καὶ ἀντιόωσα σελήνη.
νῦς δὲ οἱ ἀψευδής, βασιλῆϊος, ἀφθιτος αἰθέρ·

ᾧ δὴ πάντα κλύει καὶ φράζεται, οὐδὲ τις ἐστὶν
30 αὐτῇ οὐτ' ἐνοπή, οὐτ' αὐ κτύπος, οὐδὲ μὲν ὄσσα,

ἢ λήθει Διὸς οὐκας, ὑπερμενέος Κρονίωνος.
ᾧ δὲ μὲν ἀθανάτην κεφαλὴν ἔχει ἰδέε νόημα,

σῶμα δὲ οἱ πυριφεγγές, ἀπειρίτων, ἀστυφέλικτον,
ἄτρομον, ὀβριμόγυιον, ὑπερμενές ᾧ δὲ τέτυκται.

35 ὧμοι μὲν καὶ στέρνα καὶ εὐρέα νῶτα θεοῖο

ἄηρ εὐρυθίης, πτέρυγες δὲ οἱ ἐξεφύοντο,
τῆς ἐπὶ πάντα ποτᾶθ' ἱερῆ δὲ οἱ ἐπλετο νηδύς
γαῖα τε παμμήτειρ', ὀρέων τ' αἰκρινὰ κάρηνα,
μέσση δὲ ζώνη βαρυνηγῆος οἴδιμα θαλάσσης
40 καὶ πόντου· πυμάτη δὲ βᾶσις χθονὸς ἐνδοθὶ ῥίζαι,
τάρταρα δ' εὐρώμεντα καὶ ἔσχατα παίρατα γαίης.
πάντα δ' ἀποκρύψας αὐτὶς φάος ἐς πολυγηθῆς
ἐξ ἱερῆς κραδίης ἀνεπέγκατο, μέμερα βέζων.

(Vs. 10-43 servavit Eusebius Præp. Evang. pag. 100 B; item Stobæus Eclog. Phys. lib. I cap. 2, 23, tom. I pag. 16 seq. ed. Gaisford. apud quem tamen vs. 14-15 : Ζεὺς πνοιῆ—σελήνη omittuntur. Initium inde a vs. 10-16 : Ζεὺς πρῶτος—ἀρχιγένεθλος et postreinus duos versus πάντα δ' ἀποκρύψας—βέζων habet etiam Aristoteles de Mundo cap. 7. Ex his tribus fontibus in magna scripturæ varietate optimas quasque lectiones elegimus. Adde quod Proclus plures versus suo in Platonis Timæum commentario hic illic inseruit, quem ubi opus videbatur consulimus. Hic autem pag. 95 E explicationis causa addit : Τῶν δὲ ἰδεῖν πλήρης ὧν διὰ τούτων ἐν ἑαυτῷ τὰ ὅλα περιεῖληφεν, ὡς καὶ τοῦτο ἐνδεικνύμενος ὁ θεολόγος ἐπήγαγε· Ζεὺς πρῶτος κτλ. Aristoteles vero hæc præmittit : Οὐράνιος τε καὶ χθόνιος, πάσης ἐπιώνυμος ὧν φύσεως τε καὶ τύχης ἅτε πάντων αὐτὸς αἴτιος ὧν. Διὸ καὶ ἐν τοῖς Ὀρφικοῖς οὐ κακῶς λέγεται· Ζεὺς πρῶτος κτλ. Vs. 28 citat Olympiodorus in Phileb. ubi pro οἷα ψευδῆς legendum οἱ ἀψευδῆς.)

VII.

Τῆκων αἰθέρα διόν, ἀκίνητον πρὶν εἶντα,
ἐξάνεργηθε θεοῖς ὦραν κάλλιστον ἰδέσθαι,

Jupiter primus est, Jupiter ultimus fulminis moderator,
Jupiter caput, Jupiter medium. E Jove cuncta sunt.

Jupiter mas est, Jupiter nymp̄ha est immortalis,

Jupiter fundamentum terræ et cæli stelliferi,

Jupiter sanctorum spiritus, Jupiter ignis indefessi impetus,

Jupiter fundus maris, Jupiter sol et luna,

Jupiter rex, Jupiter ipse generis omnium auctor.

Una vis, unus deus est, magnus omnium rector,

unum autem corpus regium, in quo hæc omnia circum-
ignis et aqua, terra et æther, nox et dies, [guntur,

et Melis, primus genitor, et Amor placitus ;

omnia enim hæc in magno Jovis corpore videntur.

Hujus igitur caput et pulchra facies videtur apparet

cælum splendidum, unde auræ circumcirca coruscantium

siderum comæ, pulchritudine insignes, suspensæ sunt ,

et taurina utrimque duo aurea cornua,

oriens et occidens, deorum cælestium viæ.

Oculi vero sunt sol et opposita luna.

Mens errore libera ei est regius atque immortalis æther,

quo cuncta audit atque animadvertit, neque est

vel oratio vel sonitus, vel strepitus, vel vox,

quæ fugiat Jovis, præpotentis Saturnii, aures.

Sic caput immortale habet et mentem,

sic autem corpus ei coruscum, interminatum, inconcus-
inumotum, robustum, prævalidum est. [sum,

Humeri quidem et pectus latumque dei tergum

aer late potens est, alæ vero ei enatæ sunt,

quibus ad omnia advolat : sanctus autem ei uterus est

terra omnium mater excelsique montium vertices,

at medium cingulum maris sonori æquor

pontique; et pedum plantæ terræ viscera

Tartarusque situ obsitus et extremi terrarum fines.

Sed postquam omnia occultavit, rursus in jucundam

sacro e sinu profert, magna efficiens. [luceum

VII.

(Procreator mundi) ætherem divinum, prius immotum,

[liquefaciens

diis spectandum exhibuit ætate florentem pulcherrimum-

[que aspectu,

ὄν δὴ νῦν καλοῦσι Φάνητά τε καὶ Διόνυσον,
 Εὐβουλῆά τ' ἄνακτα, καὶ Ἀνατύγην ἀρίδην·
 5 ἄλλοι δ' ἄλλο καλοῦσιν ἐπιχθονίων ἀνθρώπων.
 πρῶτος δ' ἐς φάος ἦλθε, Διώνυσος δ' ἐπεκλήθη,
 οὐνεκα δινεῖται κατ' ἀπειρώνα μακρὸν Ὀλυμπον·
 ἀλλαχθεὶς δ' ὄνομα ἴσχε προσωνομίας τε ἕκαστον
 παντοδαπὰς κατὰ καιρὸν, ἀμειβομένοιο χρόνιο.

(Macrobius Saturn. I, 18 allatis versibus
 adjicit : « Phaneta dixit Solem ἀπὸ τοῦ φωτός
 καὶ φανεροῦ, id est a lumine atque illumina-
 tione, quia cunctis visitur cuncta conspiciens :
 Dionysus, ut ipse vates ait, ἀπὸ τοῦ δινεῖσθαι
 καὶ περιφέρεσθαι, id est, quod circumferatur
 in ambitum. » Confer Damascium apud Bent-
 lejum Epist. ad Mill. : Οὐχὶ δὲ καὶ Ὀρφεὺς ἀπὸ
 τοῦ Ὄου παράγει καὶ τῆς Νεφέλης βραγίσσης τὸν
 πολυτίμητον Φάνητα κτλ. et quæ leguntur apud
 Wolfium Anecd. III p. 209 : Ὁ τε γὰρ Ἑλλή-
 των θεολόγος Ὀρφεὺς πρῶτον ἐποίησε τὸν Φάνητα
 καθορώμενον ὑπὸ τῶν θεῶν.)

- 10 Ταῦτά γε πάντα τελεῖν ἱερᾷ σκευῇ πυκάσαντα,
 σῶμα θεοῦ πλάττειν ἑριαυγούς Ἡελίοιο.
 πρῶτα μὲν ἀργυφέαις ἐναλίγκιον ἀκτίνεσσι
 πέπλον φοινίκεον πυρὶ εἰκελον ἀμφιβαλέσθαι.
 αὐτὰρ ὑπερθε νεβροῖο παναιδίου εὐρὸ καθάψαι
 15 δέρμα πολυστίκτου θηρός, κατὰ δεξιὸν ὦμον,
 ἄστρων δαιδαλέων μίμημα ἱεροῦ τε πολιοιο.
 εἶτα δ' ὑπερθε νεβρῆς χρύσειον ζωστήρα βαλέσθαι,
 παμφανώντα, κέριξ στέρνων φορέειν, μέγα σῆμα
 εὐθὺς δε' ἐκ περάτων γαίης φαέθων ἀνορούσαν
 20 χρυσεαῖαις ἀκτίσι βάλλη ῥόνον ὠκεανοῦ,
 αὐγὴ δ' ἄσπετος ἦ, ἀνὰ δὲ δρόσῳ ἀμφιμυγείσα
 μαρμαραῆ δίνησιν ἐλισσομένη κατὰ κύκλον
 πρόσθε θεοῦ, ζώνη δ' ἄρ' ὑπὸ στέρνων ἀμετρήτων
 φαίνεται ἄρ', ὠκεανοῦ κύκλος, μέγα θαῦμα ἱσιδῆσθαι.

(Macrobius I. c. quibusdam interjectis :
 « Orpheus Liberum atque Solem unum esse
 deum eundemque demonstrans de ornatu
 vestituque ejus in sacris Liberalibus ita scribit :
 ταῦτά γε πάντα κτλ. » — Vs. 15 recepi Gesneri
 conjecturam πολυστίκτου ; codices πολύστικτον.
 — Vs. 16 pro δαιδαλέων fortasse legendum
 δαιδάλειον, ut sensus sit : artificiosam siderum
 imaginem.)

26 Κέκλυθι τηλεπόρου δίνης εἰκαιυγέα κύκλον
 οὐρναῖαις στροφάλιγξι περιδρομον αἰὲν ἐλίσσων,
 ἀγλαῖ Ζεῦ, Διόνυσε, πάτερ πόντου, πάτερ αἴης,
 Ἥλιε παγγενέτορ, Πάν αἰόλε, χρυσοροηγές.

(Macrobius Saturn. I, 23 : Solem esse omnia
 et Orpheus testatur his versibus : κέκλυθι τηλε-
 πόρου κτλ.)

Πατὴρ ἔχοντα νόον καὶ ἐπίφρονα βουλῆν.

(Macrobius Saturn, I, 17 : Apollinem πα-
 τῶρον cognominarunt, non propria gentis unius
 ac civitatis religione, sed ut auctorem proge-
 nerandarum omnium rerum, quod Sol humo-
 ribus exsiccatis, prognerandis omnibus gra-
 buit causam, ut ait Orpheus : πατὴρ ἔχοντα
 κτλ.)

VIII.

Ἦν δὲ Φάνης Βρόμιός τε μέγας καὶ Ζεὺς ὁ πανό-
 [πτης.

(Proclus in Plat. Tim. II p. 102 D, p. 241
 ed. Schneid. : Πάλαι γὰρ ὁ θεολόγος ἔν γε τῷ Φά-
 νητι τὴν δημιουργικὴν αἰτίαν ἀνύμνησεν· ἐκεῖ γὰρ
 ἦν τε καὶ προῆν, ὥσπερ ἔφη, καὶ αὐτὸς « Βρόμιός
 τε μέγας καὶ Ζεὺς ὁ πανόπτης, » ἔνα δὴ τῆς διττῆς

quem nunc vocant Phantem ac Dionysum,
 et Eubuleum regem et clarissimum Antangen :
 alii vero terrestrium hominum alio nomine appellant.
 Sed primus in lucem prodit ac Dionysus nominatus est,
 quia per infinitum longumque Olympum circumagitur :
 mutatus autem nomen appellationesque singulis
 temporum momentis varias pro temporum varietate ha-
 [buit. —
 Hæc certe omnia perficere sacro vestitu corpus ornan-
 formamque dei, splendidi Solis, fingere. [tem,
 Primum quidem albis radiis similem
 palla purpurea ad ignis similitudinem accedente indui.
 At superne latam hinnulei versicoloris,
 maculosæ bestiæ, pellem e dextro humero suspendere,
 siderum artificiosorum sanctique cæli imaginem. [teum
 Deinde super hinnulei pellem corpori aptare aureum bal-

eumque coruscum ac circa pectus gestare, ingens prodi-
 statim quum e terræ finibus lucidus Sol oriturus [gium
 aureis radiis oceani fluenta verberavit,
 et larga lux apparet, (quæ) rore permixta
 splendescit, vorticibus in orbem volutata
 ante deum, cingulum vero sub pectore immensæ
 conspicitur, oceani orbis, res mirabilis visu. —
 Audi radiantem longinqui vorticis orbem .
 cælesti conversione circumvagum semper volutans,
 splendide Jupiter, Dionyse, opifex maris, opifex terræ,
 Sol omnium genitor, Faune versicolor, auro micans. —
 Patris mente et prudenti consilio præditum.

VIII.

Erat autem Phanes et Bromius magnus et Jupiter omnia
 [videns

δημιουργίας ἔχη τὰς οἰνοὶ πηγὰς· καὶ ἐν τῷ Διὶ τὴν παραδειγματικὴν. Addidi ad versum superplendum : ἦν δὲ Φάνης.)

Καὶ Μῆτις πρῶτος γενέτωρ, καὶ Ἔρωσ πολὺ
[τερπής.

(Proclus l. c. : Μῆτις γὰρ αὖ καὶ οὗτός ἐστιν, ὡς φησὶ Καὶ Μῆτις πρῶτος κτλ. Αὐτός τε ὁ Διόνυσος καὶ Φάνης καὶ Ἑρικεπαῖος συνεχῶς ὀνομάζονται. Cf. fragm. VI, 20.)

Ὡς τότε πρωτογόνοιο χανὼν μένος Ἑρικεπαίου τῶν πάντων γε δέμας Ζεὺς εἶχ' ἐνὶ γαστέρι
[κοιλῆ,

6 μαίξε δ' εἰς μελίεσσι θεοῦ δύναιμιν τε καὶ ἀλκῆν. τούνεκα σὺν τῷ παντὶ Διὸς πάλιν ἐντὸς ἐτύχθη.

(Proclus in Plat. Tim. II p. 99 A : Ἔστι γάρ, εἰ γρη διαβρήθην τὰ τοῦ καθηγεμόνος λέγειν, ὁ παρὰ τῷ Ὀρφεὶ πρωτόγονος θεός, κατὰ τὸ πέρας τῶν νοητῶν ἰδρυμένος παρὰ τῷ Πλάτῳ τῷ αὐτοζώῳ (leg. τὸ αὐτόζωον). Διὸ καὶ αἰώνιον ἐστὶ καὶ τῶν νοουμένων κάλλιστον· καὶ τοῦτό ἐστιν ἐν νοητοῖς ἕκαστος ὁ Ζεὺς ἐν νοεοῖς. Πέρας δὲ ἑκάτερος τῶνδε τῶν τάξεων. Καὶ ὁ μὲν τῶν παραδειγματικῶν αἰτίων τὸ πρῶτιστον, ὁ δὲ τῶν δημιουργικῶν τὸ μοναδικώτατον. Διὸ καὶ ἐνοῦται πρὸς ἑκείνον ὁ Ζεὺς· διὰ μέσης τῆς Νυκτός, καὶ πληρωθεὶς ἐκείθεν γίνεταί κόσμος νοητός, ὡς ἐν νοεοῖς. Ὡς τότε πρωτογόνοιο χανὼν μένος Ἑρικεπαίου τῶν πάντων δέμας εἶχεν ἐπὶ ἐνὶ γαστέρι κοιλῆ κτλ. Mutavi hæc e Lobeckii conjectura Aglaoph. p. 479, nisi quod in secundo versu non τῶν πάντων τε, sed τῶν πάντων γε scripsi.)

Σὺν δὲ Φάνης ἄλλην γενεὴν τεκνώσατο δεινὴν νηδύος ἐξ ἱερῆς, προσιδεῖν φοβερωπὸν ἔχιδναν, ἧς χαιταὶ μὲν ἀπὸ κρατὸς καλὸν τε πρόσωπον
10 ἦν εἰσεῖν, τὰ δὲ λοιπὰ μέρη φοβεροῖο δράκοντος αὐχένος ἐξ ἄκρου.

(Athenag. Apol. p. 72 : Καὶ τίς ἂν ἀνθρώπος κεκριμένος καὶ ἐν θεωρίᾳ γεγονώς ὑπὸ θεοῦ γεννηθῆναι πιστεύσαι ἔχιδναν; Ὀρφεὺς, Ἄν δὲ Φάνης ἄλλην γενεὴν κτλ. ἢ αὐτὸν τὸν Φάνητα δέξαιτο, θεὸν ὄντα πρωτόγονον (οὗτος γάρ ἐστιν ὁ ἐκ τοῦ ὄου προχυθείς) ἢ σώμα ἢ σχῆμα ἔχειν δράκοντος;

ἢ καταποθῆναι ὑπὸ τοῦ Διός, ὅπως ὁ Ζεὺς ἀχώρητος γένοιτο; — Vs. 7 pro ἂν δὲ Φάνης apparet legendum esse σὺν δὲ Φάνης.)

Μῆτιν σπέρμα φέροντα θεῶν, κλυτὸν Ἑρικε-
[παῖον.

(Proclus in Tim. II p. 137 B : Εἰκότως ἄρα καὶ ὁ θεολόγος μόνον παράγει τὸν Φάνητα « σπέρμα φέροντα θεῶν κλυτὸν » ἀπὸ τοῦ κρυφίως ὄντος θεοῦ τὰ πάντα, καὶ ἀπὸ τούτου πάσας ὑφίστησι τὰς δευτέρας τάξεις τῶν θεῶν. Et paulo post : Καλεῖ δὲ ἑμῶς αὐτὸν εὐδαίμονα, σιμόν, Μῆτιν σπέρμα φέροντα θεῶν κλυτὸν. Ita emendavit Bentley Epist. ad Mill. in Opusc. phil. p. 455, sanatis magnam partem etiam Damascii verbis : Καὶ Ὀρφεὺς τὸν πολυτίμητον τοῦτον θεὸν ἀνεφημεῖ (leg. ἀνυμνεῖ)· Μῆτιν σπέρμα φέροντα θεῶν κλυτὸν Ἑρικεπαῖον. Apud Proclum altero loco legebatur θεόν, altero μήτις et κλυτῶν, apud Damascium ἀνευφήσαιμι τὸν σπέρμα φέροντα θεῶν κ' αὐτὸν Ἑρικεπαῖον)

Ἡ δὲ πάλιν Γαίαν τε καὶ Οὐρανὸν εὐρὺν ἔτιπτε.

(Proclus in Tim. II p. 137 B : Οὐρανὸς μὲν γὰρ μετὰ τῆς Γῆς πρόεισιν· ἢ δὲ πάλιν κτλ.)

Ἐπτὰ μὲν εὐειδέϊς κούρας, ἐλικωπίδας, ἀγνάς, 15 ἑπτὰ δὲ παῖδας ἀνακτας ἐγένετο λαχνηέντας.

(Proclus in Tim. l. c. : Κατὰ γὰρ τὴν τρίτην γονὴν ἡ Γῆ προύγαγεν ἑπτὰ μὲν κτλ.)

Αὐτὸς ἔης γὰρ παιδὸς ἀφείλετο κούριον ἄνθος.

(Proclus in Tim. l. c. : Ὁ δὲ γε Φάνης μόνος τε πρόεισιν, καὶ ὁ αὐτὸς ἀνυμνεῖται θῆλυς καὶ γενέτωρ, παράγει τὰς Νύκτας, καὶ τῇ μέσῃ σύνεστιν ὁ πατήρ· αὐτὸς γὰρ ἔης παιδὸς ἀφείλετο κούριμον ἄνθος. Legendum cum Gesnero αὐτὸς ἔης γὰρ παιδὸς et cum Schneidero ad Argonaut. vs. 1336, κούριον.)

Ἐνθεν ἄδην θρώσκει γένεσις πολυποικίλου ἕλης, ἐνθεν συρόμενος πρηστήρ, ἀμυδροῦ πυρὸς ἄνθος, κόσμων ἐνθρώσκων κοιλώμασι. πάντα γὰρ ἐνθεν 20 ἄρχεται εἰς τὸ κάτω ταίνειν ἀκτίνας ἀγνάς.

(Proclus in Tim. II p. 137 C : Οὕτω δὲ καὶ τὰ λόγια τὸν μέγιστον τοῦτον θεὸν πηγῆν πηγῶν

Et Metis primus genitor, et Amor placitus. —

Sic tum postquam primogenitum Ericæpæum hianti ore
[hausit,

Jupiter etiam rerum omnium species in cavo utero habuit, suisque membris dei vires et robur admiscuit.

Idcirco cum universo rursus Jovis corpori insunt. —

Simul alium horrendum partum Phanes edidit ex utero sacro, Echidnam aspectu terribilem, ejus coma, capitis [ornamentum] pulchraque facies conspiciantur, reliqua membra draconis formidabilis

inde a summa cervice erant. —

Metin, deorum semen ferentem, clarum Ericæpæum. —

Hæc autem rursus Tellurem Cælumque spatiosum peperit.

— Septem quidem puellas formosas, venustas, castas, septem vero pueros, reges hirsutos, enixa est. —

Ipsæ enim filix suæ puellarem florem abstulit. —

Inde affatim prosilit fons multiformis materis,

inde ductus prester, obecari ignis flos,

in mundorum recessus insiliens. Cuncta enim inde

incipiunt in inferiora admirabiles radios extendere. —

προσαγορεύει και μόνον ἀπογεννησαι τὰ πάντα φησίν· ἔνθεν ἀδηθρώσκει κτλ. Recte Gesnerus edit ἄδην θρώσκει et vs. 18 ἀμυδροῦ pro membranarum scriptura ἀμυδροῖ. Damascius apud Bentlejum Epist. ad Mill. p. 455 versum 17 sic scribit : Ἐνθεν ἀποθρώσκει γένεσις πολυτιδάκου ὕλης.)

Ἐπτὰ μὲν εὐειδεῖς κούρας, ἑλικώπιδας, ἀγνάς, ἑπτὰ δὲ παῖδας ἀνακτας ἐγένετο λαχνηντας. Θυγατέρας μὲν τίκτη Θεμία και εὐφρονα Τηθύν, Μνημοσύνην τε βαθυπλόκαμον, Θείαν τε μά-

25 ἡδὲ Διώνην τίκταν, ἀριπρεπέες εἶδος ἔχουσαν, Φοῖβην τε Ρεῖην τε, Διὸς γενέτειραν ἀνακτος. . . Κοῖόν τε Κροῖόν τε μέγαν, Φόρκυν τε κραταῖόν, και Κρόνον, Ὀκεανόν θ', Ὑπερίονά τ', Ἴαπε- [καιραν, τόν τε.

(Proclus in Tim. lib. V p. 295 D, p. 716 ed. Schneid. : Τίκτηται γὰρ ἡ Γῆ λαθοῦσα τὸν Οὐρανόν, ὡς φησιν ὁ θεολόγος· ἑπτὰ μὲν εὐειδεῖς κούρας, ἑπτὰ δὲ παῖδας ἀνακτας· θυγατέρας μὲν Θεμίην και εὐφρονα Τηθὺν κτλ. Verba quæ exciderunt comparatis vs. 13-14 et 25 restitui. Versui 27 Proclus præmittit hæc : Παῖδας δὲ ἄλλους τοσοῦτους. Cæterum Φόρκυν τε κραταῖόν Gesnerus metri causa posuit pro codicum lectione Φόρκυν τε κρατερόν.)

Οὐρανὸς ὡς ἐνόησεν ἀμειλιχὸν ἤτορ ἔχοντας
30 και φύσιν ἐκνομήην·
ῤῆπτε βαθὺν γαίης ἐς τάρταρον.

(Proclus in Tim. V p. 295 F : Ὡς γὰρ ἐνόησε, φησίν, αὐτοὺς ὁ Οὐρανὸς ἀμειλιχὸν κτλ. Itaque Urani sive Cæli nomen primo versui inserui, quem Gesnerus sic exhibet : Ὡς ἐνόησ' αὐτοὺς ἀμειλιχὸν ἤτορ ἔχοντας.)

Ἐνθ' οὖν Ὀκεανὸς μὲν ἐνὶ μεγάροισιν ἔμιμνεν, ὀρκαίνων, ποτέρωσε νόον τράποι, ἢ πατέρα δν

γυμνώσῃ τε βίης, και ἀτάσθαλα λωθήσαιο
35 σὺν Κρόνῳ ἡδ' ἄλλοισιν ἀδελφοῖς, οἱ πεπίθοντο μητρὶ φίλῃ, ἢ τοὺς γε λιπὼν μένοι ἔνδον ἔκτλος. πολλά δὲ πορφύρων μένεν ἤμενος ἐν μεγάροισι, σκυζόμενος ἢ μητρὶ, κασιγνήτοισι δὲ μᾶλλον.

(Proclus in Tim. V p. 296 A : Ἐὼν γὰρ ἄλλων Τιτάνων εἰς τὴν κατὰ τοῦ πατρὸς ἐπιβουλήν ἑμείνων, ὁ Ὀκεανὸς ἀπαγορεύει τε πρὸς τὰς τῆς μητρὸς ἐπιτάξεις, και ἐνδοιάζει περὶ τῆς πράξεως. — Vs. 37 legebatur ἤμερος, quod Hermannus in ἤμεος convertit.)

Και κρατεροὶ περ ἕντες ἀμεινονος ἀντίασαντες,
40 ὕβριος ἀντ' ὀλοῦς και ἀτασθαλῆς ὑπερόπλου. . .

(Proclus in Tim. I pag. 57 F : Οὕτω γὰρ ἡ δημιουργικὴ πέρασ ἴσχει βούλησις, και τὰ γείρω κρατεῖται ὑπὸ τῶν ἀμεινονῶν, ἐν μὲν τοῖς μερικοῖς Ἀτλαντίοι ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, ἐν δὲ τοῖς ὄλοις οἱ Τιτᾶνες ὑπὸ τῶν Ὀλυμπίων, και κρατεροὶ περ κτλ. φησίν ὁ θεολόγος.)

Κούρους δ' οὐρανίωνας ἐγένετο πότνια γαῖα, οὗς δὴ και Τιτῆνας ἐπίκλησιν καλέουσιν, οὕνεκα τισάσθη μὲγαν οὐρανὸν ἀσεπρόεττα.

(Athenag. Apol. p. 66 : Διὸς και ὀργισθεῖσα ἡ Γῆ τοὺς Τιτᾶνας ἐγέννησε. Κούρους δ' οὐρανίωνας κτλ. Confer fragm. XVIII.)

Οἱ Ζηνὴ βροντῆν τε πόρον, τεῦξάν τε κεραιόν,
45 πρῶτοι τεκτονόγεραι, οἱ Ἡφαίστων και Ἀθήνην δαίδαλα πάντ' ἐδίδαξαν, ὅσ' οὐρανὸς ἐντὸς ἐέργει.

(Proclus in Tim. II pag. 100. A; p. 235 ed. Schneider : Ὡς γὰρ φησιν ὁ θεολόγος, οἱ πρῶτοι τεκτονόγεραι τῷ Διὶ τὰς δημιουργικὰς δυνάμεις ἔδωσαν πάσης τῆς ἔγκοσμίου ποιήσεως· οἱ Ζηνὶ κτλ.)

Ἐπτὰ δὲ πάντα μέρη κούρου διειμοιρήσαντο.

(Proclus in Tim. III pag. 184, pag. 438 ed. Schneider. : Τὸ δὲ λοιπὸν τοῦ θεοῦ σώμα πᾶν, τὴν ψυχικὴν σύστασιν, εἰς ἑπτὰ και τοῦτο διηρημένον

Septem quidem puellas formosas, venustas, castas, septem vero pueros, reges hirsutos, enixa est. Filias quidem peperit Themis et lætam Tethyn, et Mnemosynen promissos cincinnos habentem et beatam ac Dionen genuit decora facie præditam, [Theam, Phæbenque et Rheam, Jovis regis genitricem. Cœumque et magnum Crœum fortemque Phorcum, et Saturnum Oceanumque et Hyperionem et Iapetum. — Cœlus ut vidit inexorabilem hos animum habere et pravum ingenium, in profundum Terræ tartarum eos dejecit. — Tum igitur Oceanus quidem in ædibus manebat, deliberans, utram in partem animum converteret, pa- [trem suum

viribus spoliaret, et per scelus injuria afficeret cum Saturno et aliis fratribus, qui obederant matri caræ, an his relicti intus maneret quietus. Nulla autem secum volvens manebat sedens in ædibus, irascens matri suæ, sed magis fratribus. — Quamvis robusti sint, fortiori tamen obviam profecti, pro perniciose contumelia (quam imponere ei tentabant) [et audâci improbitate. . . . — Filios autem cœlestes veneranda Tellus enixa est, quos etiam Titanes cognomento perhibent, quia magnum cœlum stelliferum punierunt. — Qui Jovi tonitru præbuerunt et fulmen fabricati sunt, primi fabri, qui Vulcanum et Minervam artificia omnia docuerunt, quæ cœlum complectitur. — Septem omnia (Bacchi) pueri membra di-partiverunt.

ἑπτά δὲ πάντα κτλ. φησιν ὁ θεολόγος περὶ τῶν Τι-
τάνων.)

Τιτῆνες κακομηῆται, ὑπέρβιον ἦτορ ἔχοντες.

(Proclus in Tim. I pag. 54 B, pag. 124 ed. Schneider. : Ἐπει παράδειγμα αὐτῶν διὰ τούτων παρὰ τῷ θεολόγῳ δηλοῦται τῶν ὀνομάτων Τιτῆνες κακομηῆται κτλ.)

IX.

Μήσατο δ' ἄλλην γαίαν ἀπειρίτον, ἦντε σελήνην ἀθάνατοι κλέζουσιν, ἐπιχθόνιοι δέ τε μήνην· ἢ πόλλ' οὐρε' ἔχει, πόλλ' ἄστεα, πόλλα μέλαθρα.

(Proclus in Tim. III pag. 154 A, pag. 363 ed. Schneider. : Οἱ δὲ Πυθαγόρειοι ἔλεγον ἐν τῷ οὐρανῷ θεωρεῖσθαι τὰ στοιχεῖα διχῶς, ἄλλως μὲν πρὸ ἡλίου, ἄλλως δὲ μετὰ ἡλίον. Ἢ μὲν γὰρ αἰθερία ἢ σελήνη· τοῦτο μὲν οὖν καὶ ὁ θεολόγος εἶρηκε σαφῶς· Μήσατο δ' ἄλλην κτλ. Duos priores versus repetit idem in Tim. IV pag. 283 B : Τὴν μὲν γὰρ σελήνην γῆν εἰῶθασι καλεῖν, ὡς τοῦτον ἔχουσαν τὸν λόγον πρὸς τὸν ἡλίον, ὃν ἡ γῆ πρὸς τὸ πῦρ· Μήσατο δ' ἄλλην κτλ. φησιν Ὁρφεύς.)

Ἵορρ' ἐν μηνὶ τρέπει ὄσπερ ἡλιος εἰς ἐνιαυτόν.

(Proclus in Tim. IV pag. 256 A : Διὸ καὶ ὡσπερ τὸν ἡλίον κατὰ ὦραν καὶ κατὰ ζῳδίων εἰρή-
κασιν ἀμείβειν τὰς μορφάς, οὕτω καὶ τὴν σελήνην κατὰ ἐκάστην ἡμέραν, ὄσρρ' ἐν μηνὶ κτλ.)

X.

Μαῖα, θεῶν ὑπάτη, Νυξ ἄμβροτε, πῶς, τάδε
πῶς δεῖ μ' ἀθανάτων ἀρχὴν κρατέροφρονα θέσθαι;
αἰθέρι πάντα περίξ ἀφάτω λαβέ, τῷ δ' ἐνὶ μέσσω
οὐρανόν.

(Proclus in Tim. II pag. 63 E, pag. 148 ed. Schneider. : Πρὶν δὲ ἀψεται (leg. ἀψηται) τῆς ὕλης πραγματείας, ἐπὶ θεῶν παρακλήσεις καὶ εὐ-
χὰς τρέπεται, μιμούμενος καὶ ταύτη τὸν τοῦ πνυτός ποιητήν, ὃς πρὸ τῆς ὄλης δημιουργίας εἰς τε τὸ χρηστήριον εἰσιέναι λέγεται τῆς Νυκτός,

κάκειθεν πληροῦσθαι τῶν θεῶν νοήσεων καὶ τὰς τῆς δημιουργίας ἀρχὰς υποδέχεσθαι καὶ ἀπορίας, εἰ θέμις εἰπεῖν, ἀπάσας διαλύειν καὶ δὴ καὶ τὸν πατέρα παρακαλεῖν εἰς τὴν τῆς δημιουργίας σύλ-
ληψιν. Πρὸς μὲν τὴν Νύκτα πεποιήται τῷ θεολόγῳ λέγων· Μαῖα, θεῶν κτλ. καὶ ἀκούει παρ' αὐτῆς· Αἰθέρι πάντα κτλ. Pag. 294 B legitur Μαῖα, θεῶν ὑπάτη, Νυξ ἄμβροτε, πῶς τάδε φράζεις; unde Hermannus conjicit : πῶς τάδε φράζεις, ὡς. Pag. 96 scriptum est οὐρανόν, quod sensus requirit, ideoque a nobis hic exhibetur spreta codicum scriptura οὐρανῶν.)

5 Ὁρθου δ' ἡμετέρην γενεήν, ἀριδείκετε δαίμον.

(Proclus in Tim. II pag. 63 E : Καὶ περὶ πάσης ἐξῆς ἀναδιόσκειται τῆς κοσμοποιίας. Πρὸς δὲ τὸν Κρόνον πάλιν μετὰ τοὺς δεσμοὺς μόνον οὐκ εὐχόμενός φησιν. Sententia est : postquam Jupiter, mundi procreator, Saturnum in vincula conjecit, quasi demisse ac suppliciter eum consulit. Eundem versum affert Proclus Comm. in Cratyl. Cf. Acta philol. Monac. tom. II pag. 122.)

Πῶς δέ μοι ἐν τι τὰ πάντ' ἔσται, καὶ χωρὶς ἑκα-
[στον;
αἰθέρι πάντα περίξ ἀφάτω λαβέ· τῷ δ' ἐνὶ μέσσω
οὐρανόν, ἐν δέ τε γαίαν ἀπειρίτον, ἐν δὲ θάλασσαν,
ἐν δέ τε τεῖρεα πάντα, τὰ τ' οὐρανός ἐστεφάνωται.
10 αὐτὰρ ἐπεὶ δεσμὸν κρατερόν περὶ πᾶσι τανύσσης,
σειρὴν χρυσεῖην ἐξ αἰθέρος ἀρτήσαντα.....

(Proclus Tim. II pag. 96 A, p. 225 ed. Schneider. : Τὰ τοῖνον δια περιέχων ὁ Ζεὺς καὶ πάντα μοναδικῶς καὶ νοερώς κατὰ τούτους τοὺς χρησμούς μετὰ τῆς Νυκτός ὑφίσταται, καὶ πάντα τὰ ἐγκόσμια, θεοὺς τε καὶ τὰς μοῖρας τοῦ παντός. Λέγει γοῦν πρὸς αὐτὸν ἡ Νυξ ἐρωτήσαντα· Πῶς δέ μοι κτλ. — Vs. 9 legebatur ἵστεφάνωτο, quod cum Gesnero ex Homeri Iliad. lib. XVIII, 485 in ἵστεφάνωται mutavi. — Addit Proclus : Καὶ δὴ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ὑποθεμένη δημιουργημάτων ἐπήνεγκεν· αὐτὰρ ἐπεὶ

Titanes fraudulentum, violentum animum habentes.

IX.

Struxit autem aliam terram infinitam, quam selenen (i. e. immortales vocant, terræque cultores lunam, [lunam] quæ multos habet montes, multa oppida, multas domos. — Ut intra mensem vertat quod sol per annum.

X.

Mater nutrix, dearum summa, Nox immortalis, quomodo, [hoc mihi dic, quomodo me oporteat validum immortalium imperium [fundare?]

Æthere im menso omnia complectere, sed hujus medio cælum. [gremio]

Erige genus nostrum, inclyte deus. —

Quomodo mihi unum aliquid universa erunt et seorsum [singula?]

Æthere immenso omnia complectere, at hujus medio grecum cælum, tum vero terram infinitam et mare [mo et sidera cuncta, quibus cælum ornatum est.

Sed postquam omnibus tenacissimum vinculum injeceris, aurea catenâ ex æthere suspensâ.....

κτλ. — Vs. 10 codd. habent ἐπει vel ἐπὶ et ἐπὶ πᾶσι, sed Comment. in Cratyl. in Act. phil. Monac. II p. 128 exaratum est ἐπὶ et περὶ πᾶσι, quemadmodum hic quoque editores scribi voluerunt. At ἐπει pro ἐπὶ epicorum poetarum sermo non respuit. Cf. Iliad. XV, 363. Cæterum iidem versus iterantur a Proclo in Tim. III p. 146 E : Καὶ οὗτός ἐστιν ὁ κρατερός δεσμός, ὡς φησιν ὁ θεολόγος, διὰ πάντων τεταμένους καὶ ὑπὸ τῆς χρυσῆς σειρᾶς συνεχόμενος· ἐπὶ αὐτῶ γὰρ ὁ Ζεὺς τὴν χρυσὴν ἐφίστησι σειρὰν κατὰ τὰς ὑποθήκας τῆς Νυκτός· Αὐτὰρ ἐπει κτλ. Cf. Proclus in Tim. III p. 173 F : Κρατερός μὲν γὰρ καὶ ὁ δεσμός ὁ ἀπὸ νοῦ καὶ ψυχῆς, ὡς καὶ Ὀρφεύς φησιν, ἀλλὰ μείζων ἢ τῆς χρυσῆς σειρᾶς ἔνωσις καὶ μείζων τοῖς πᾶσιν ἀγαθῶν αἰτία. Similiter jam Homerus Iliad. VIII, 19 : Σειρὴν χρυσεῖην ἐξ οὐρανῶθεν κρεμάσαντες.)

XI.

Ζεὺς δ' ἐφορᾷ γονέων ὀπίσσοι τίουςι θέμιστας, ἧδ' ὅσοι οὐκ ἀλέγουσιν, ἀναιδέα θυμὸν ἔχοντες· καὶ τοῖς μὲν πρόφρων τε καὶ ἤπιος ἐσθλὰ δίδωσι, τοῖς δὲ κακὰ φρονέων νεμεσίζεται Εὐμενίδεσσι. δειναὶ γὰρ κατὰ γαῖαν Ἐρινύες εἰσι τοκῆων.

(Stobæus Floril. LXXIX, 28.)

XII.

Ἦν χρόνος, ἤνικα φῶτες ἀπ' ἀλλήλων βίον εἶχον σαρκοδακῆ· κρείσσων δὲ τὸν ἥττονα φῶτα δαίξει.

(Sextus Empiricus adv. Math. II, 31 et IX, 15 : Οἱ γὰρ νόμοι πόλειών εἰσι σύνδεσμοι, καὶ ὡς ψυχῆ σώματος ἐκφθαρέντος φθείρεται, οὕτω νόμων ἀναιρεθέντων καὶ αἱ πόλεις διόλλυνται. Παρὸ καὶ ὁ ἠθολόγος Ὀρφεύς τὸ ἀναγκαῖον αὐτῶν ὑποφθίνων φησί· ἦν χρόνος κτλ. Μηδενὸς γὰρ ἐπιστατοῦντος νόμου, ἕκαστος ἐν χερσὶ τὸ δίκαιον εἶχε.)

XIII.

Ἐκτῆ δ' ἐν γενεᾷ καταπαύσατε κόσμον αἰοιδῆς.

(Plato Phileb. p. 66 C : Ἐκτῆ δ' ἐν γενεᾷ,

φησιν Ὀρφεύς, κτλ. Idem versus exstat apud Plutarchum περὶ τοῦ Εἰ τοῦ ἐν Δελφοῖς tom. IX p. 236 ed. Hutten., ubi pro κόσμον codices θυμὸν præbent. Cf. Lobeckii Aglaopham. tom. II p. 788 seqq.)

XIV.

Ἰσθμῶνος πρῶτος καλλιβρόχος ἤρξε γάμοιο, ὅς βα κασιγνήτην δημομήτορα Ἰθῆβιν ἔπειεν.

(Plato Cratyl. p. 402 et Stobæus Eclog. Phys. lib. I cap. 10, 8, tom. I pag. 109 ed. Gaisford., quorum posterior hunc locum a priore mutuatus videtur. Plato addit : Αἰγὺ δὲ που καὶ Ὀρφεύς ἐτι· Ἰσθμῶνος κτλ.)

XV.

Ἀργῶ τὸ σκάφος εἰμί, θεῶ δ' ἀνέθηκεν Ἰάσων, Ἰσθμια καὶ Νεμέαις στεφάμενον πίτυσιν.

(Dio Chrysostomus Orat. XXXVII p. 107 : Ἐγένετο δὲ καὶ τῶν νεῶν ἀμιλλα· καὶ Ἀργῶ ἐνίκη, καὶ μετὰ ταῦτα οὐκ ἔπλευσεν, ἀλλ' αὐτὴν ἀνέθηκεν ὁ Ἰάσων ἐνταῦθα [ἐν Κορίνθῳ] τῷ Ποσειδῶνι, καὶ τὸ ἐπιγράμμα ἐπέγραψεν, ὃ λέγουσιν Ὀρφεύς εἶναι· Ἀργῶ τὸ σκάφος κτλ. Cf. Anthol. t. IV, Epigr. ἀδισπ. CCXXII. b. et Schol. Lyc. v. 175 p. 441. Similiter locutus est Simonides apud Henr. Stephanum Thes. ling. gr. II p. 1690 A : Ἰσθμια, δις Νέμεα, τρις Ὀλύμπια ἐστεφανώθη, et Lucianus ibid., ἐστεψαι τὰ Ὀλύμπια, neque erat quod Bergkiius Poet. Lyr. p. 928 deteriore scripturam Ἰσθμια δις, Νεμέα δις, Ὀλύμπια ἐστεφανώθην probaret.)

XVI.

Ὡς εἰποῦσα πέπλους ἀνεσύρατο, δεῖξέ τε πάντα σώματος οὔτι πρόποντα τύπον· παῖς δ' ἦεν Ἰαχχος, χεῖρά θ' ἐὼν ῥίπτασκα γελῶν Βαυβοῦς ὑπὸ κόλπους. ἢ δ' ἐπεὶ οὖν μείδησα θεά, γῆθησ' ἐνὶ θυμῷ, ἢ δέξατο δ' αἰδῶλον ἄγγος, ἐν ᾧ κυκεῶν ἐνέκετο.

(Clemens Alexandrinus Cohort. p. 17 : Καὶ

XI.

Jupiter inspicit illos qui colunt parentum jura, et qui negligunt, impudentia freti.

Atque illis quidem benignus et mitis bona largitur, his vero inimicus irascitur per Furias.

Sunt enim horribiles in terra parentum Furie.

XII.

[Ierarent

Erat tempus illud, quum homines mutua cæde vitam torcuntur comedendis, et validior vir invalidiorem inter-

[sectum dilaniaret.

XIII.

Sexta vero in progenie carminis ornatum finitote.

XIV.

Oceanus pulchre fluens primus conjugium inchoavit, qui sororem germanam Tethyn uxorem habebat.

XV.

Argo navis sum, deo autem me dedicavit Iason in Isthmiis ludis Nemeâ etiam pinu coronatum.

XVI.

Sic locuta retexit vestem, ostenditque omnem pudendam corporis partem : accedebat autem sacchus puri, manumque suam ridens Baubûs sinui subjecit. Postquam vero dea illa subrisit, gavisus est animo accepitque vas varium, in quo cinnus inerat.

τί θαυμάσιον εἰ Τυρβήνοι οἱ βάρβαροι αἰσχροῖς
 ὄτω τελίσκονται παθήμασιν, ὅπου γὰρ Ἀθηναῖος
 καὶ τῇ ἄλλῃ Ἑλλάδι (αἰδοῦμαι καὶ λέγειν, αἰ-
 σχύνης ἔμπλεως) ἢ περὶ τὴν Διῶν μυθολογία;
 ἀλωμένη γὰρ ἡ Διῶν κατὰ ζήτησιν τῆς θυγατρὸς
 τῆς Κόρης περὶ τὴν Ἑλευσίνα ἀποκάμνει, καὶ
 φρέατι ἐπικαθίζει λυπούμενη. Τοῦτο τοῖς μουσμέ-
 νοις ἀπαγορεύεται εἰσεῖτι νῦν, ἵνα μὴ δοκοῖεν οἱ
 τετελεσμένοι μιμεῖσθαι τὴν ὀδυρομένην. Ὄκουν δὲ
 τρυφᾶει τὴν Ἑλευσίνα οἱ γηγενεῖς ὄνοματα αὐ-
 τοῖς Βαυβῶν καὶ Δυσσάλλης καὶ Τριπτολέμου· ἔτι
 εἰ Εὐμολπὸς τε καὶ Εὐβουλεύς. Βουκόλος δὲ Τρι-
 πτολέμος ἦν, ποιμὴν δὲ ὁ Εὐμολπός, αὐδῶτης δὲ
 ὁ Εὐβουλεύς· ἀφ' ὧν τὸ Εὐμολπιδῶν καὶ τὸ κηρύ-
 κων τὸ ἱεροφαντικὸν δὴ τοῦτο Ἀθῆναι γενὸς ἤνθη-
 σεν. Καὶ δὴ (οὐ γὰρ ἀνήσω μὴ οὐχὶ εἰπεῖν) ζηνί-
 σασα ἡ Βαυβῶν τὴν Διῶν, ὀρέγει κυκεῶνα αὐτῇ.
 Τῆς δὲ ἀναινομένης λαθεῖν, καὶ πιεῖν οὐκ ἐθελού-
 σης (πενθήρης γὰρ ἦν) περιαλγῆς ἡ Βαυβῶν γενο-
 μένη, ὡς ὑπεροραθεῖσα δῆθεν, ἀναστέλλεται τὰ
 αἰδοῖα, καὶ ἐπιδεικνύει τῇ θεῷ· ἢ δὲ τέρπεται τῇ
 ὄφει ἡ Διῶν, καὶ μόλις ποτὲ δέχεται τὸ ποτόν,
 ἡσθεῖσα τῷ θεάματι. Ταῦτ' ἐστὶ τὰ κρύφια τῶν
 Ἀθηναίων μυστήρια· ταῦτά τοι καὶ Ὀρφέως ἀνα-
 γράφει. Παραθήσομαι δὲ σοι αὐτὰ τοῦ Ὀρφέως
 τὰ ἔπη, ἵν' ἔχῃς μάρτυρα τῆς ἀναισχυντίας τὸν
 μυσταγωγόν. Ὡς εἰπούσα κτλ. Repetit hæc
 iisdem verbis Eusebius Præp. Evang. II, 3.
 — Vs. 1 sic immutatus legitur apud Gregorium
 Nazianzenum in Julian. Orat. III p. 104 : Ὡς
 εἰπούσα θεὰ δοιοὺς ἀνεσύρατο μηρούς. Sed hoc
 memorie vitio factum. — Vs. 2 scribatur
 οὐδὲ πρέποντα, quod Hermannus in οὐτί πρέ-
 ποντα convertit. Porro ἦεν codices præbent;
 at sensus requirit ἦεν. — Vs. 3 χειρὶ τέ μιν
 ῥίπτασκα γελῶν Βαυβοῦς ὑπὸ κολποῖς membrana-
 rum scriptura est, cujus loco Gesnerus edi-
 dit : χειρὰ θ' ἔην ῥίπτασκα γελῶν Βαυβοῦς ὑπὸ
 κολποῖς. Ego ῥίπτασκα restitui. — Vs. 4 ἢ δ'
 ἐπει οὖν μείδησε θεά, μείδησ' ἐνὶ θυμῷ codices;
 scripsi quod sententia flagitat γήθησ' ἐνὶ θυμῷ.
 — Longe aliter rem narrat Arnobius quem
 corrigere supersedemus. Is enim Adv. gentes
 lib. V p. 175 hæc scripsit : « Baubo accipit ho-
 spitio Cererem; sitienti adoris oggerit potio-
 nem cinnum; aversatur et respuit dea. Tum
 vertit Baubo artes et quam serio non quibat
 allicere, ludibriorum statuit exhilarare mira-
 culis; partem illam corporis per quam secus
 femineum solum solet prodere, facit in

speciem lævigari nondum duri atque striculi
 pusionis, redit ad deam tristem et reteggit se
 ipsam. Ipsos in medio ponemus versus quos
 Calliopes filius ore edidit Græco et cantando
 per sæcula generi publicavit humano :

Sic effata sinu vestem contraxit ab Imo,
 objecitque oculis formatas inguinibus res,
 quas cava succutiens Bacchi manu', nam puerillis
 ollis vultus erat, plaudit, contrectat amice.
 Tum dea defigens augusti luminis orbes,
 tristitias animi paulum mollita reponit :
 inde manu poclum sumit risuque sequenti
 perducit totum cyceonis læta liquorem. »

Disputat copiose de hoc loco Lobeckius
 Aglaopham. tom. II p. 818-827, nec tamen
 ita, ut operæ pretium fecisse videatur.)

XVII.

Κῶνος καὶ ῥόμβος καὶ παίγνια χαμπεσίγυια,
 μῆλ' ἀ τε χρύσεια καλὰ παρ' Ἑσπερίδων λιγυφῶνων.

(Clemens Alexandrinus Cohort. p. 15 : Τὰ
 γὰρ Διονύσου μυστήρια τελείως ἀπάνθρωπα, θν
 εἰσέτι παῖδα ὄντα, ἐνόπλιον κινήσει περιχορευόν-
 των Κουρήτων, δόλω δὲ ὑποδύντων Τιτάνων, ἀπα-
 τήσαντες παιδαριώδεις ἀθύρμασιν οὗτοι δὴ οἱ
 Τιτᾶνες δίσπασαν, ἔτι νηπίαχον ὄντα, ὡς ὁ τῆς
 τελετῆς ποιητῆς Ὀρφέως φησιν ὁ Θράκιος· κῶνος
 καὶ ῥόμβος κτλ. καὶ τῆσδε ὑμῖν τῆς τελετῆς τὰ
 ἀγρεῖα σύμβολα οὐκ ἀχρεῖον εἰς κατάγωσιν πα-
 ραθέσθαι, ἀστράγαλος, σφαῖρα, στροβίλος, μῆλα,
 ῥόμβος, ἔσοπτρον, πόκος. Arnobius Adv. gentes
 lib. V, 19 p. 169 : « Bacchanalia prætermittan-
 tus, in quibus arcanæ et tacenda res prodit-
 ur insinuaturque sacratis, ut occupatus pue-
 rilibus ludicris distractus a Titanibus Liber
 sit—sectus—in ollam conjectus—ut Jupiter
 invocatus advolaverit ad prandium comper-
 taque re grassatores obruerit fulmine et in
 Tartarum præcipitaverit; cujus rei argumen-
 tum prodidit vates Thracius, talos, speculum,
 turbines, volatiles rotulas et sumta ab Hesper-
 ridibus mala. » Cf. Lobeckii Aglaopham. I
 p. 699 seqq.)

XVIII.

Ὡς οὐ κύντερον ἦν καὶ βίγιον ἄλλο γυναικός.

(Clemens Alexandrinus Strom. lib. VI
 p. 738 : Ὀρφέως ποιήσαντος· ὡς οὐ κύντερον κτλ.
 Ὀμηρος ἀντικρυς λέγει (Ὀδ. λ, 426) ὡς οὐκ
 αἰνότερον καὶ κύντερον ἄλλο γυναικός.)

XVII.

Turbo et rhombus et oscilla flexibilia,
 pulchraque Hesperidum vocalium aurea mala.

XVIII.

Quandoquidem non erat aliud impudentius et horribilius
 [maltere.—

Κεῖτ' ἀποδοχῶσας παχὺν αὐχένα, καὶ δέ μιν
[ὕπνος
ἤρει πανδαμάτωρ.

(Clemens Alexandrinus Strom. lib. VI p. 751 : Εὐβοίος δ' ἂν καὶ Ὀμηρον, τὸν μέγαν ποιητήν, ἐκεῖνα τὰ ἔπη, Ὄϊον δὲ τρέφει ἔρνος ἀνὴρ ἐριθηλὲς ἐλαίης (Ίλ. ρ, 53) καὶ τὰ ἐξῆς, κατὰ λέξιν μετενηνοχότα παρ' Ὀρφείως ἐκ τοῦ Διονύσου ἀφανισμοῦ· ἐν τε τῇ θεολογίᾳ ἐπὶ τοῦ Κρόνου Ὀρφεὶ πεποιήται· κεῖτ' ἀποδοχῶσας κτλ. Ταῦτα δὲ Ὀμηρος (Ὀδ. ι, 372) ἐπὶ τοῦ Κύκλωπος μετέθηκεν.)

Ἄκλειος, ὅσπερ γένεσις πάντεσσι τέτυκται.

(Athenag. Legat. c. 15 p. 64 : Ὀμήρου μὲν γὰρ λέγοντος, Ἄκλειον τε θεῶν γένεσιν καὶ μητέρα Ἰθθύν· Ὀρφείως δὲ (δς καὶ τὰ ὀνόματα αὐτῶν πρώτος ἐξεῦρεν, καὶ τὰς γενέσεις διεξῆλθε, καὶ ὅσα ἐκάστοις πέπρακται εἶπε, καὶ πεπιστευταί παρ' αὐτοῖς ἀληθέστερον θεολογεῖν· ὅ καὶ Ὀμηρος τὰ πολλὰ καὶ περὶ θεῶν μάλιστα ἔπειται) καὶ αὐτοῦ τὴν πρώτην γένεσιν αὐτῶν ἐξ ὕδατος συνιστάντος· Ἄκλειος, ὅσπερ κτλ. Ἦν γὰρ ἕδωρ ἀρχὴ κατ' αὐτὸν τοῖς θλοῖς, ἀπὸ δὲ τοῦ ὕδατος ἴδως κατέστη· ἐκ δὲ ἐκατέρων ἐγενήθη ζῶον δράκων, προσπεφυκυῖαν ἔχων κεφαλὴν λέοντος. Διὰ μέσου δὲ αὐτῶν θεοῦ πρόσωπον, ὄνομα Ἡρακλῆς καὶ Κρόνος. Οὗτος δ' Ἡρακλῆς ἐγέννησεν ὑπεριμέγεθες ὦν, δ συμπληρούμενον ὑπὸ βίας τοῦ γεγεννηκότος ἐκ παρατριβῆς εἰς δύο ἐβράγη· τὸ μὲν οὖν κατὰ κορυφὴν αὐτοῦ οὐρανόσ ἐῖναι ἐτελέσθη· τὸ δὲ κατενεχθὲν γῆ. Προσῆθε δὲ καὶ Γῆ διὰ σώματος. Οὐρανόσ δὲ Γῆ μηχανεὶς γενεῖσ θηλειῶσ μὲν Κλωθῶ, Λάχεσι, Ἄτροπον· ἀνδρας δὲ ἐκατόγχειρας, Κόττυν, Γύνην, Βριάρεων καὶ Κύκλωπας, Βρόντην καὶ Στερόπην καὶ Ἄργον· οὗσ καὶ δῆσας καταταρτάρωσεν, ἐκπεσεῖσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν παιδων τῆσ ἀρχῆσ μαθῶν.)

Μῆνιν αἰεὶσ θεὰ Δημήτεροσ ἀγλαοκάρπου.

(Justinus Martyr Cohort. c. 16, p. 81 extr. : Τοῦ Ὀρφείωσ Μῆνιν αἰεὶσ κτλ. ἐν ἀρχῇ τῆσ ποιήσεωσ εἰρηκότοσ, αὐτοῦσ (Homerus) α Μῆνιν αἰεὶσ Θεὰ Πηληϊάδεω Ἀχιλλῆωσ » γέγραφεν. Cf. Tzetzes Exeg. Hom. ms. fol. 8.)

Γιὰ Διὸσ μεγάλοιο, πατέρ Διὸσ αἰγιόχοιο.

(Clemens Alexandr. Strom. lib. V p. 718 : Ἦδη δὲ καὶ Ὀμηροσ φαίνεται πατέρα καὶ υἱὸν διὰ τούτων ὡσ ἔτυχε μαντεῖασ εὐστόλοιο λέγων· Εἰ μὲν δὲ οὔτισ σε βιάζεται οἶον ἔοντα, Νούσοσ δ' (leg. νοῦσοσ γ') οὐπωσ ἐστὶ Διὸσ μεγάλοιο ἀλέασθαι (Odys. IX, 410-411). Οὐ γὰρ Κύκλωπεσ Διὸσ αἰγιόχοιο ἀλέγουσιν (Odys. IX, 275). Καὶ πρὸ τούτου Ὀρφεὺσ κατὰ τοῦ προκειμένου φερόμενοσ εἶρηκεν· Γιὰ Διὸσ κτλ.)

XIX.

Καὶ φύσεωσ κλυτὰ ἔργα μένει, καὶ ἀπείριτοσ αἰὼν.

(Proclus in Plat. Tim. I p. 29 D, pag. 66 ed. Schneider. : Οὕτω γὰρ καὶ παρ' Ὀρφεὶ τὰ τῆσ φύσεωσ ἔργα κλυτὰ προσαγορεύεται, καὶ ζῦσεωσ κτλ.)

Ἔστιν ἕδωρ ψυχῇ, ψυχῇ δ' ὑδάτεσιν ἀμοιβή· ἐκ δ' ὕδατοσ μὲν γαῖα, τὸ δ' ἐκ γαίησ πάλιν ἕδωρ· ἐκ τοῦ δὲ ψυχῇ, ὀδὸν αἰθέροσ ἀλλάσσοισα.

(Clemens Alexandrinus Strom. lib. VI p. 746 : Ὀρφείωσ ποιήσαντοσ· α Ἔστιν ἕδωρ ψυχῇ θάνατοσ δ' ὑδάτεσιν ἀμοιβή· ἐκ δ' ὕδατοσ γαῖη, τὸ δ' ἐκ γαίησ πάλιν ἕδωρ· ἐκ τοῦ δὲ ψυχῇ, ὀδὸν αἰθέρα ἀλλάσσοισα, » Ἡράκλειτοσ ἐκ τούτων συνιστάμενοσ τοὺσ λόγουσ ὡδέ πωσ γράφει, Ψυχῆσ θάνατοσ, ἕδωρ γενέσθαι· ὕδατι ὡδέ θάνατοσ, γῆν γενέσθαι· ἐκ γῆσ δὲ ἕδωρ γίνεται, ἐξ ὕδατοσ δὲ ψυχῇ. Versus emendavit Hermannus Opusc. tom. II pag. 244.)

σ Θαλλοῖσ δ' ἴσα βροτοῖσιν ἐνὶ φρεσὶν ἔργα μέμηλεν. οὐδὲν ἔχει μίαν αἴσαν ἐπὶ χθονόσ, ἀλλὰ κυκλεῖται πάντα περίσ· στήναι δὲ καθ' ἐν μέρος οὐ θέμισ [ἐστίν,

ἀλλ' ἔχει, ὡσ ἤραξαντο, δρόμου μέρος ἴσοσ ἕκαστοσ.

(Clemens Alexandrinus Strom. V p. 672 : Ἀλλὰ καὶ Διονύσιοσ ὁ Θραξ ἐν τῷ περὶ τῆσ ἐμφάσεωσ τοῦ περὶ τῶν τροχίσκων συμβόλου φησὶν· Ἔσῆμαιον γοῦν οὐ διὰ λέξεωσ μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ συμβόλων ἐννοῖ τὰσ πράξεισ. Διὰ λέξεωσ μὲν ὡσ ἔχει τὰ λεγόμενα Δελφικὰ παραγγέλματα· διὰ δὲ ἐσ συμβόλων, ὡσ δὲ τε τροχὸσ δὲ στρεφόμενοσ ἐν τοῖσ θεῶν τεμένεσιν εἰλκυσμένοσ παρὰ τῶν Αἰγυπτίων καὶ τὸ τῶν θαλλῶν τῶν διδομένων τοῖσ προσκυνοῦσι· φησὶ

Jacebat inflexa crassa cervice, somnusque eum omnium dormitor cepit. —

Oceanus qui fons et origo omnibus est. —

Iram canē, dea, Cereris frugiferæ. —

Fili magni Jovis, pater Jovis ægidem gestantis.

XIX.

Et inclyta naturæ opera manent et tempus infinitum. —

Est aqua aeris, aer autem aquarum permutatio;

ex aqua quidem terra, e terra vero rursus aqua;

sed ex hac aer, aetheris viam mutans. —

Ramis æqualia mortales mente opera curant.

Nihil unam habet sortem in terris, sed in orbem agitantur omnia circumcirca; neque vero semoto a ceteris loco esse

[licet.

sed in suam quisque et æquam instituti cursus partem

[venit. —

γὰρ Ὀρφεὺς ὁ Θραξ· Ὀαλλῶν δ' ὅσα βροτοῖσιν ἐπὶ χθονὸς ἔργα μέμηλεν, οὐδὲν ἔχει μίαν αἴσαν ἐπὶ φρεσίν· ἀλλὰ κυκλεῖται κτλ. Οἱ θαλλοὶ ἦτοι τῆς πρώτης τροφῆς σύμβολον ὑπάρχουσιν ἢ ὅπως ἐπίστανται οἱ πολλοὶ τοὺς μὲν καρποὺς δι' ὄλου θάλλειν καὶ αὐξῆσθαι διαμένοντας, σφᾶς δ' αὐτοὺς ὀλίγον εἰληχένας τὸν τῆς ζωῆς χρόνον, τούτου χάριν δίδασθαι τοὺς θαλλοὺς· ἴσως δὲ καὶ ἵνα ἐπίστανται, ὅτι, ὡς αὐτοὶ καίονται, οὕτως καὶ τὸς εἰς τοῦτον τὸν βίον (ἦχοντας) ταχέως ἐκλιπεῖν. Poeta cum ramis negotia humana comparat, ut Homerus cum foliis Iliad. VI, 146. Itaque Lobeckius Aglaoph. II p. 836 initium huius fragmenti sic corrigit : Ὀαλλῶν δ' ἴσα βροτοῖσιν ἐνὶ φρεσίν ἔργα μέμηλεν. Οὐδὲν ἔχει μίαν αἴσαν ἐπὶ χθονός. Sed ἴσα postulat dativum θαλλοῖς quem restitui.)

Καὶ βέδου νομράων καταλείθεται ἀγλαδὸν ὕδωρ.

(Clemens Alex. Strom. V p. 673 : Χρησιμώτερον ἄρα τὸ τῆς συμβολικῆς ἐρμηνείας εἰς τὰ πολλὰ—ναὶ μὴν ἢ στοιχειωτικῆ τῶν παιδῶν διόσκαλία τὴν τῶν τετάρων στοιχείων περιεληγῆσεν ἐρμηνείαν· βέδου γὰρ τοὺς Φρύγας τὸ ὕδωρ φησὶ (Δίδυμος) καλεῖν, καθὸ καὶ Ὀρφεύς· Καὶ βέδου κτλ.)

10 Διώρισε δ' ἀνθρώποισι
χωρὶς ἀπ' ἀθανάτων ναίνειν ἔδος, ἣ μέσος ἄζων
ἡλείου τρέπεται ποτινεύμενος, οὕτε τι λίην
φυγρὸς ὑπὲρ κεφαλῆς, οὐτ' ἐμπυρος, ἀλλὰ με-
[σῆγος.]

(Proclus in Plat. Tim. I, p. 38 A, p. 87 ed. Schneid. : Καὶ γὰρ οὐ μόνον οἱ μαθηματικοὶ λέγουσι περὶ τοῦ μὴ πᾶν κλίμα γῆς ἀνθρώπους ἔχειν, ἀλλὰ καὶ Ὀρφεὺς οὕτως ἐδιορίζων· Διώρισε δ' ἀνθρώποισι κτλ.)

XX.

Τῷ δὲ Δίκῃ πολύποινος ἐφείπετο πᾶσιν ἀρωγός.

(Proclus in Platonis Theol. VI, 8 p. 363 : Ὁ Ὀρφεὺς—ἢδη βασιλεύοντι [τῷ τῶν ὄλων δημιουργῷ] καὶ διακοσμεῖν ἀρχομένῳ τὸ πᾶν ἐπέσθαι φησὶ τὴν ὄλην Δίκην· τῷ δὲ Δίκῃ πολύποινος

ἐφείπετο πᾶσιν ἀρωγός. Eodem modo versus corruptus est Comm. in Tim. V p. 310 D, pag. 753 ed. Schneid. Nos certam Æmilii Porti emendationem probavimus.)

XXI.

Οὐδέ τι λήθονται Μουσέων βροτοί· αἱ γὰρ ἔασιν κοίρανοι, αἵσι μέμηλε χορὸς θαλάιαι τ' ἐρατειναί.

(Schol. Apollon. Argon. III, 1 : Ὅτι θαλιῶν εἰσι προστάτιδες αἱ Μοῦσαι, ἐν τοῖς Ὀρφικοῖς δεδῆλωται· Οὐδέ τι λήθονται κτλ. Et paulo post : Ἐν τοῖς Ὀρφικοῖς εὐρέτις ὀρχήσεως ἢ Ἐρατὸν παραδίδοται. Pro membranarum scriptura λήγονται posui λήθονται cum Ruhnkenio ad Hom. fragm. H. in Bacchum p. 3.)

XXII.

Αὐτὰρ Ἐρωτα Κρόνος καὶ πνεύματα πάντ' ἐτέ-
[κνωσε.]

(Schol. Apollon. III, 26 : Ἐν τοῖς εἰς Ὀρφέα ἀναφερομένοις Κρόνου [παῖς ὁ Ἐρως] γενεαλογεῖται· αὐτὰρ κτλ. Conf. Orphei Argon. vs. 14.)

XXIII.

Πῦρ ἴκελον σκιρτηδὸν ἐπ' ἠέρος οἶδμα τιταῖνον,
ἢ καὶ πῦρ ἀτύπωτον, ὅθεν φαναὶ προθέουσιν,
ἢ φῶς πλούσιον ἀμφὶ γύην ριζαῖον ἐλιχθέν,
ἀλλὰ καὶ ἵππον ἰδεῖν φωτὸς πλέον, ἀστράπτοντα,
5 ἢ καὶ παῖδα θεοῖς νότοις ἐποχοῦμενον ἵππου,
ἐμπυρον, ἢ χρυσῷ πεπυκασμένον, ἢ πάλι γυμνόν,
ἢ καὶ τοξέοντα καὶ ἐστρωτ' ἐπὶ νότοις.

(Proclus in Platonis Polit. p. 380 : Οἱ θεοὶ πολλὰς ἑαυτῶν προτεινέουσιν μορφάς, πολλὰ δὲ σχήματα ἐξαλλάττοντες φαίνονται. — Καὶ ταῦτα καὶ ἡ θεοπαράδοτος μυσταγωγία παραδίδοσι. Ταῦτα γὰρ φησὶν ἐπιφωνήσασα· πῦρ ἴκελον κτλ. Est autem ἡ θεοπαράδοτος μυσταγωγία eadem quam Theol. Plat. VI, 8 p. 363 τὴν Ὀρφικὴν μυσταγωγίαν appellat. — Vs. 5 Gesnerus θεοῖς pro θεοῖς scripsit. — V. 6 idem Ἐμπυρον recte in ἐμπυρον mutavit. Cf. Lobeckii Aglaoph. I p. 106 seq.)

XXII.

Sed Amorem Saturnus et ventos omnes genuit.

XXIII.

Ignem similem subtilim per aeris fluctus tendentem,
aut etiam ignem informem unde fulgura emicant,
aut lucem largam in terræ visceribus coruscantem,
sed equum etiam videre luce plenum, fulgentem,
aut etiam puerum veloci equi tergo invehentem,
igneum, vel auro tectum, vel rursus nudum,
vel etiam sagittantem atque in tergo insistentem.

Et liquor Nympharum, limpida defluit aqua.

Tribuit vero hominibus

sedem seorsum ab immortalibus habitandam, ubi medius

solis vertitur accedens, neque panllo [axis

frigidiior supra caput, neque ardens, sed temperatus.

XX.

Hunc autem vindex Justitia sequebatur omnibus auxilians.

XXI.

Neque obliviscuntur Musarum mortales : hæ enim sunt
dominæ, quæ curant choros et festa jucunda.

XXIV.

Γλυκερόν δὲ τέκος Διὸς ἐξεκαλείτο.

(Proclus in Tim. lib. II p. 124 D, p. 293 ed. Schneider : Ὡς γὰρ εἴρηται πρότερον, νοῦν ἀνευ ψυχῆς ἀδύνατον παραγενέσθαι τῷ. Τοῦτο δὲ ἕμιον τῷ παρ' Ὀρφεῖ· γλυκερόν δὲ κτλ. Τοῦτο δὲ ἦν ὁ κοσμικός νοῦς Διὸς ὢν, κατὰ τὸν ἐν τῷ Διὶ μείναντα προελθών.)

Ματὰ δὴ πατρικὰς διανοίας ψυχῇ ἐγὼ ναίω, θέρμη ψυχούσα τὰ πάντα.

(Proclus l. c. : Οὕτω δὲ καὶ ἡ θεοπαράδοτος θεολογία φησὶ συμπληρωσθαι τὸν κόσμον ἐκ τῶνδε τῶν τριῶν. Λέγει γοῦν ἡ ψυχῇ περὶ τοῦ Διὸς ἐπέκεινα τοῦ δημιουργήσαντος τὸ πᾶν μετὰ δὴ πατρικὰς κτλ. Cf. Lobeck. Agl. p. 953).
Νοῦν μὲν ἐνὶ ψυχῇ, ψυχὴν δ' ἐνὶ σώματι ἀργῶ ἡμῖν ἐγκατέθηκε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε.

(Proclus l. c. κατέθετο γὰρ «νοῦν μὲν ἐνὶ ψυχῇ κτλ.» Legebatur ἡμέας ἐγκατέθηκε quod mu-avi in ἡμῖν ἐγκ. Nam ad ἡμέας defendendum, animas hic pluraliter loqui, cum Gesnero nemo dicet.)

XXV.

Νώτοις δ' ἀμφὶ θεᾶς φύσις ἀπλέτος ἠώρηται.

(Proclus in Tim. I, p. 4 D, p. 8 ed. Schneider. : Τοιαύτη δὲ οὔσα προελήλυθεν ἀπὸ τῆς ζωογόνου θεᾶς· νότοις δ' ἀμφὶ κτλ. Ἀφ' ἧς πᾶσα ζωὴ πρόσις, ἣ τε νοερά καὶ ἡ ἀχώριστος τῶν διοικουμένων, ἐξηρητημένη δ' ἐκείθεν καὶ ἀπηωρημένη φοιτᾷ διὰ πάντων ἀκωλύτως καὶ πάντα ἐμπνεῖ, δι' ἣν τὰ ἀψυχότατα ψυχῆς μετέχει τινός, καὶ τὰ φθειρόμενα μένει διαιωνίως ἐν τῷ κόσμῳ, ταῖς ἐν αὐτῇ τῶν εἰδῶν αἰτίας συνεχόμενα.)

Ἄρχει δ' αὖ φύσις ἀκαμάτη κόσμων τε καὶ ἔργων.

(Proclus l. c. ἀρχει δ' αὖ κτλ. φησὶ τὸ λόγιον.)

Οὐρανὸς ὄφρα θέη ὀρόμον αἰδίδιον κατασύρων.

(Proclus l. c. οὐρανὸς ὄφρα κτλ. καὶ τὰ ἐξῆς.)

Καὶ φύλακ' αὐτὸν ἔτευξε κελουσέ τε πᾶσιν ἀνάσσειν.

XXIV.

Dulcis autem Jovis progenies evocabatur.

Post paternas jam cogitationes anima ego habito, omnia calore animans. — Mentem animæ, animam autem corpori pigro nostrâ causâ indidit hominum atque deorum pater.

XXV.

E deo tergo natura immensa pendet. —

Regit autem natura indefessa mundos agrosque cultos. — Et cælum sempiterno cursu feratur superiora detrahens.

(Proclus in Tim. V p. 308 F, p. 749 ed. Schneider. : Καὶ διαπερόντως ὁ βασιλεὺς Ἥλιος· τοῦτον γὰρ ἐπέστησε τοῖς ἔλοις ὁ δημιουργός, καὶ φύλακ' κτλ. ὡς φησὶν ὁ Ὀρφεύς.)

XXVI.

Κραῖνε μὲν οὖν Ζεὺς πάντα πατὴρ, Βάχχος δ' [ἐπέκραινε.

(Proclus in Tim. V p. 336 A : Ὁ γὰρ εἶπε περὶ τῆς μονάδος τῶν νέων θεῶν ὁ Ὀρφεύς, κραίνει μὲν οὖν κτλ., τοῦτο καὶ περὶ τῶν νέων θεῶν ρητέον, ὅτι δὴ τὴν δημιουργίαν ἐπιτελοῦσι τοῦ πατρὸς, ἣν ἐκείνος αὐτῶ τῷ νοεῖν ὑπέστησεν.)

Ταῦτα πατὴρ ἐνόησε, βροτὸς δὲ οἱ ἐψύχωτο.

(Proclus l. c. ὡςπερ δὴ φησὶ καὶ τὸ λόγιον· Ταῦτα πατὴρ κτλ. καὶ πέπλασται οὖν τὰ θνητά, καὶ ἐψύχονται κατ' αὐτὴν μόνην τὴν δημιουργικὴν νόησιν· οἱ δὲ νέοι θεοὶ τὴν δλιχὴν ἐκείνου ποιῆσιν ἐκφραίνουσι διὰ τῆς ἑαυτῶν ἐκφανοῦς δημιουργίας, πληρούμενοι τῆς δημιουργικῆς μονάδος.)

Τῷ πυρὶ γὰρ βροτὸς ἐμπελάσας θεόθεν φάος ἔξει.

(Proclus in Tim. II. p. 65 B, p. 151 ed. Schneider. : Ἐπὶ δὲ ταύταις ἡ ἐμπέλασις [οὕτω γὰρ αὐτὴν κλεῖτ' τὸ λόγιον· τῷ πυρὶ γὰρ κτλ.] μείζω τὴν κοινωσίαν ἡμῖν παρεχομένη καὶ τρανεστέραν τὴν μετουσίαν τοῦ τῶν θεῶν φωτός.)

Δηθύνοντι βροτῶν κραίνοι μάκαρες τελέθουσι.

(Proclus in Tim. II p. 65 D, 152 ed. Schneid. : καὶ χρὴ ἀδιαλείπτως ἔχεσθαι τῆς περὶ τὸ θεῖον θρησκείας· δηθύνοντι γὰρ βροτῶν κτλ.)

XXVII.

Εἶδη τ' εὐειδῆς καὶ δμῶσπορος Ἀδράστεια.

(Hermias in Platonis Phædr. p. 148 ed. Ast. : Ἡ δὲ Ἀδράστεια μία ἐστὶ καὶ αὕτη θεὸς τῶν μενουσῶν ἐν τῇ Νυκτί, γενομένη ἐκ Μελίσσου καὶ Ἀμαλθείας. . . ἀδελφὴ τῆς Εἶδης· Εἶδη τ' εὐειδῆς κτλ.)

. . . Παλάμησι δὲ χάλκεα ῥόπτρα

—Eunque custodem apposuit et omnibus imperare jussit.

XXVI.

Efficiebat igitur omnia Jupiter pater, perficiebat Bacchus.

—Hæc pater mente agitavit, mortalis autem ab eo anima [tus erat.

—Igni enim mortalis appropinquans divinitus lumen ha-

—Diu moranti mortali celeres dii sunt. [bebit.

XXVII.

Ida formosa et soror Adrastea. —

. . . Manibus vero ænea cymbala

δοῦκεν Ἀδραστειῶ.

(Hermias l. c. : Διὸς (ἢ Ἀδράστεια) καὶ πρὸ τοῦ ἀντροῦ τῆς Νυκτὸς ἤχειν λέγεται· παλάμησι κτλ. ἐν τοῖς προθύροις γὰρ τοῦ ἀντροῦ τῆς Νυκτὸς ἤχειν λέγεται τοῖς κυμβάλοις, ἵνα πάντα τὰ αὐτῆς τῶν νόμων κατήκοα γένηται. Ἐνδόν μὲν γὰρ ἐν τῷ ἀδύτῳ τῆς Νυκτὸς κάθηται ὁ Φάνης· ἐν μέσῳ δὲ ἡ Νύξ μαντεύουσα τοῖς θεοῖς, ἡ δὲ Ἀδράστεια ἐν τοῖς προθύροις, πᾶσιν νομοθετοῦσα τοὺς θεῖους νόμους. Διαφέρει δὲ τῆς ἐκεῖ Δίκης ὡς νομοθετικῆ δικαστικῆς· καὶ ἡ μὲν ἐκεῖ Δίκη θυγάτηρ λέγεται τοῦ ἐκεῖ Νόμου καὶ Εὐσεβείας. Αὕτη δὲ Ἀδράστεια ἐκ Μελίσσου καὶ Ἀμαλθείας οὔσα, περιεκτικὴ ἐστὶ καὶ τοῦ Νόμου. Αὗται δὲ καὶ λέγονται τρέφειν τὸν Δία ἐν τῷ ἀντροῦ τῆς Νυκτὸς, ἀντικρυς τοῦτο τοῦ θεολόγου λέγοντος.)

Χάλκεια βόπτρα [λαβοῦσα καὶ] τύμπανα ἤχηεντα.

(Proclus Theol. Plat. IV, 16, p. 206 : Παρ' Ὀρφεῖ φρουρεῖν λέγεται ἡ Ἀδράστεια τὸν ὄλον (leg. τὸν τῶν ὄλων) δημιουργὸν καὶ χάλκεια βόπτρα λαβοῦσα καὶ τύμπανον αἰγληκας οὕτως ἤχειν, ὥστε πάντας ἐπιστρέφειν εἰς αὐτὴν τοὺς θεοὺς. Verba λαβοῦσα καὶ interposuit Proclus duorum versuum exitus jungens. Pro τύμπανον αἰγληκας cum Lobeckio Aglaopham. I p. 515 scripsi τύμπανα ἤχηεντα. Similia Hermiæ tradit Proclus in Tim. V p. 323 C : καὶ γὰρ ὁ δημιουργός, ὡς ὁ Ὀρφεύς φησι, τρέφεται μὲν ἀπὸ τῆς Ἀδραστείας, σύνεστι δὲ καὶ τῇ Ἀνάγκῃ, γενναῖα δὲ τὴν Εἰμαρμένην.)

XXVIII.

Ἐρμῆς δ' ἐρμηνεύς, τῶν πάντων ἀγγελός ἐστιν· Νύμφαι ἕδωρ, πῦρ Ἡφαιστοῦ, σίτος Δημήτηρ. ἡ δὲ θάλασσα Ποσειδάων μέγας ἡδ' Ἐννοσίγθων. καὶ πόλεμος μὲν Ἄρης, εἰρήνη δ' ἐστ' Ἀφροδίτη. οἶνος, τὸν φιλέουσι θεοὶ θνητοὶ τ' ἀνθρώποι, ὅτε βροτοῖς εὖρεν λυπέων κηλήτορα πασῶν ταυρογενῆς Διόνυσος, εὐφροσύνην πόρε θνητοῖς

ἡδίστην, πάσῃσι τ' ἐπ' εἰλαπίνῃσι πάρεστι. καὶ Θέμις, ἥπερ ἅπασι θεμιστεύει τὰ δίκαια. 10 Ἥλιος, ὃν καλέουσιν Ἀπόλλωνα κλυτότοζον, Φοῖβον ἐκθηλέτην, μάντιν πάντων ἐκάεργον, ἰητῆρα νόσων Ἀσκληπιόν· ἐν τὰδε πάντα.

(Jo. Diaconus ad Hesiodi Theog. 943 : Μαρτυρεῖ δὲ καὶ ἐν τῷ μικροτέρῳ Κρατῆρι Ὀρφεύς τὰδε λέγων· Ἐρμῆς δ' ἐρμηνεύς κτλ. — Vs. 6 epicas formas λυπέων et πασῶν pro membranarum lectionibus λυπῶν et πασῶν cum Hermanni restitui.)

Zeus δὲ τε πάντων ἐστὶ θεὸς πάντων τε κεραστής, πνεύμασι συρίζων φωνῆσιν τ' ἡερομίκοις.

(Jo. Diaconus l. c. : Ὅτι δὲ ἐκ τῆς Μνημοσύνης αἱ Μοῦσαι γεννῶνται, καὶ ὅτι ὁ Ζεὺς καὶ αἰθῆρ λέγεται, ἀκουε τοῦ εἰρημένου Ὀρφεύς· Ζεὺς δὲ τε πάντων κτλ. Recte Hermannus vs. 13 κεραστής pro κεράστης et vs. 14 φωνῆσιν τ' ἡερομίκοις pro φωναῖσιν τ' ἀερομίκοις scripsit.)

15 Οὕτως ἄρμονιῃ Μουσῶν, ταῖς τ' ὄργανα πάντα Μνημοσύνη πάντων πρῶτον πόρεν, οὐκ ἀνεφάνθη, ἀλλὰ χρόνος λήθη κατεχρήσατο καὶ κατέκρυψε. νῦν δὲ τέχνηι τε λόγοι τε νόμοι θ' ὄσα τ' ἔργα τέ- [τυκται, πάντα διὰ μνήμην διασώζεται ἀνθρώποισιν.

(Jo. Diaconus l. c. : Ἡ γὰρ οὐ δῆλός ἐστι τὸν αἰθέρα καλῶν οὕτω; ταυτὸ καὶ ἄρμονιῃ Μουσῶν, τάς ὄργανα πάντων Μνημοσύνη πάντων πρῶτον πόρεν, οὐτ' ἀνεφάνθη κτλ. Vs. 15 οὕτως ἄρμονιῃ posui; reliqua jam correxerat Hermannus. — Vs. 16 οὐτ' mutavi in oux.)

XXIX.

Ἡδὲ γὰρ ἀθανάτων προφερεστάτη ἐστὶν ἀπασῶν ἰστὸν ἐποίγεσθαι, ταλασιγία τ' ἔργα πινύσσειν.

(Proclus in Tim. I p. 41 E. : ἐν τῇ μῆτι νοήσῃσι τῆς Ἀθηνᾶς περιεχόμενος ἡδὲ γὰρ κτλ. φησὶν Ὀρφεύς. Adde in Cratyl. pag. 24.)

Adrastæe dedit. —

Quam aenea cymbala accepisset et tympana sonora.

XXVIII.

Mercurius interpres, cunctorum nuntius est;

Nymphæ aqua, ignis Vulcanus, frumentum Ceres;

at mare Neptunus magnus, terram quatens.

Ac bellam quidem Mars, pax autem Venus est.

Vinum quod amant dii hominesque mortales, quod mortalibus invenit ægritudinum omnium levamentum, Dionysus, lætitiâ mortalibus attollit [tum effusam, omnibusque convivis adest.

Ac Themis quæ cunctis jura reddit.

Sol quem vocant Apollinem arce inclytam,

Phœbum eminus jaculantem, vatem procul omnes amoventem,

morborum medicum Æsculapium; unum hæc omnia. — Jupiter vero omnium est deus omniumque mixturæ auctor, ventis stridens sonisque aeri immixtis. —

Sic harmonia Musarum, quibus organa cuncta

Mnemosyne omnium primum dedit, non apparuit sed tempus eam oblivione delēvit et occultavit.

Nunc autem artes ac disciplinæ legesque et quæcunque omnes memoriâ custodiuntur ab hominibus. [sunt res,

XXIX.

Hæc enim immortalium omnium aptissima est

ad percurrendas telas, et ad lanificium scite tractandum.

Ὅπλοις λαμπομένην χαλκίον ἄνθος ιδέσθαι.

(Proclus in Tim. I p. 51 D : Διὸ καὶ Ὀρφεὺς περὶ αὐτῆς τικτομένης φησίν, ὅτι ἄρα αὐτὴν ὁ Ζεὺς ἀπεγέννησεν ἐκ τῆς κεφαλῆς ὀπλοῖς λαμπομένην κτλ.)

Ὅρρ' αὐτῶν μεγάλων ἔργων κράντειρα πέλοιτο.

(Proclus in Tim. p. 52 B : Λέγει οὖν καὶ ὁ θεολόγος, ὅτι παρήγαγεν αὐτὴν ὁ πατήρ, ὄρρ' αὐτῶν κτλ.)

ἀρετῆς τ' ὄνομα' ἐσθλὸν
κλῆζεται.

(Proclus in Tim. I p. 52 D : Οἰκείον γὰρ τὸ τῆς ἀρετῆς γένος πρὸς τὴν μεγίστην ταύτην θεόν, ὡς καὶ αὐτὴν ἀρετὴν οὖσαν· ἐν γὰρ τῶν δημιουργῶν μένουσα σοφία καὶ νόησις ἐστὶν ἄτρεπτος, καὶ ἐν τοῖς ἡγεμονικοῖς θεοῖς ἐκφαίνεται τὴν τῆς ἀρετῆς δύναμιν, ἀρετῆς τε οὖνομα' ἐσθλὸν κλῆζεται, φησὶν Ὀρφεύς. Recepi Lobeckii emendationem Aglaoph. I p. 541.)

Δεινὴ γὰρ Κρονίδαια νόου κράντειρα τέτυκται.

(Proclus in Plat. Polit. pag. 377 de eadem dea, δεινὴ γὰρ κτλ. Idem p. 387 : Καὶ γὰρ οἱ πρῶτιστοι Κουρῆτες τάγε ἄλλα τῇ τάξει τῆς Ἀθηναίας ἀνεῖνται, καὶ περισστέφθαι λέγονται τῶν θαλλῶν τῆς ἐλαίας, ὡς φησὶν Ὀρφεύς.)

XXX.

Ζεῦ κύδιστε, μέγιστε θεῶν, εἰλυμένε κόπρω
μηλείη τε καὶ ἵππεϊν καὶ ἡμιονεῖη.

(Gregorius Nazianz. in Julian. s. Or. III p. 104 : Ὀρφεὺς παρὶτω μετὰ τῆς κιθάρας καὶ τῆς πάντα ἔλκουσης ᾠδῆς, ἐπιβρεμέτω Διὶ τὰ μεγάλα καὶ ὑπερφυῆ τῆς θεολογίας ῥήματα καὶ νοήματα· Ζεῦ κύδιστε, μέγιστε θεῶν, εἰλυμένε κόπρω, ὄση τε μηλείη, ὄση τε ἵππων, ὄση τε ἡμιόνων, ἴν' ἐντεῦθεν, οἶμαι, δειγθῆ τὸ ζωογόνον τοῦ θεοῦ καὶ φερέσθιον. Integros affert versus Philostratus Heroic. II, 19 p. 693, nec tamen Orpheo vindicat. Hujus verba sunt :· Καὶ μὴν καὶ Παιφῶν σοφῶς μὲν ἐνθυμηθέντος, ὅτι

Ζεὺς εἶη τὸ ζωογόνον, δι' οὗ ἀνίσταται ἐκ τῆς γῆς πάντα, εὐθιέστερον δὲ γρησαμένου τῶν λόγων, καὶ καταβεβλημένα ἐπη ἐς τὸν Δία ἄσαντος· ἐστὶ γὰρ τὰ τοῦ Παιφῶν ἐπη· Ζεῦ κύδιστε κτλ.)

Δειλοί, πάνδειλοι, κυάμων ἀπο χειρας ἔχεσθε·
ἴσόν τοι κυάμους τε φαγεῖν κεφαλὰς τε τοκῶν.

(Didymus Geopon. II, 35, 8 : φέρεται καὶ Ὀρφέως ταῦτα ἐπη, δειλοί—ἔχεσθε, καὶ ἴσόν τοι κυάμους κτλ. Priorem versum rectius Empedocli tribuit Gellius Noct. Att. IV, 11 [Vid. Empedocli fragm. vs. 451]; posteriorem modo Orphicum modo Pythagoricum veteres esse volunt. Plutarchus Sympos. II, 3 : Ὡν ἀπεργίονος ὑπόνοια παρέσχον ἐνέχεσθαι δόγματι Ὀρφικοῖς ἢ Πυθαγορικοῖς καὶ τὸ ὦν, ὡς περ ἐνισκαρδίαν καὶ ἐγκέφαλον, ἀρχὴν ἡγούμενος γενέσεως ἀφοσιούσθαι καὶ προὑφερέν τις ἐπὶ γέλωτι τὸ ἴσόν τοι κυάμους κτλ. Cf. Heraclides apud Lyd. de Mens. p. 76; Clemens Strom. III p. 435 D; Lucianus in Gallo § 4 p. 295 tom. 6; Athenæus lib. II p. 65 E; Eustathius p. 948; Sextus Empiricus Pyrrh. Hyp. III p. 184. Adde Menag. ad Laert. VIII, 24 et 34 et Lobeck. Aglaoph. p. 249 seqq. Vid. etiam Pythagoreorum versus infra collectos.)

XXXI.

Πολλὰ δ' οὐρανόθεν καὶ ἐπαρτέες ἐκ νεφελῶν
τῆμος ἐπόρνονται φηγοῖς καὶ δένδροισιν ἄλλοις,
οὔρεσι τε, σκοπέλοις τε καὶ ἀνθρώποις ἐριθύμοις
πηγυλίδες, καὶ ἔσονται ἀμειδέες· αἶδε γὰρ ὄντως
ἐ τρύουσιν καὶ θῆρας ἐν οὔρεσιν, οὐδὲ τις ἀνδρῶν
προβλώσκειν μεγάρων δύναται κατὰ γυῖα δαμα-
[σύεις
ψύχει λευγαλέω, πάγνη δ' ὑπὸ γαῖα μέμικε.

(Jo. Tzetzes ad Hesiodi Op. et D. vs. 505, p. 125 A. : Τὰ δὲ ἐπη ἐκ τῶν Ὀρφέως μετεβλήθη· φησὶ γὰρ Ὀρφεύς· πολλὰ δ' οὐρανόθεν κτλ.)

XXXII.

Ἔῳ ἄνα, Λητοῦς υἱ', ἐκατηβόλε, Φοῖβε κραταίε,
πανδερχές, θνητοῖσι καὶ ἀθανάτοισιν ἀνάσσων,

— Armis fulgentem, æneo decore conspicuam.—

Ut ipsi magnorum operum effectrix esset. —

Ac bonum virtutis nomen

celebratur. —

Sollers enim Saturnii consiliorum effectrix est.

XXX.

Jupiter gloriosissime, maxime decorum, involute fimo
ovillo et equino et mulino. —

Miseri, heu miseri, a fabis abstinete manus;
idem est fabas et capita parentum comedere.

XXXI.

Multæ cœlitis et paratæ e nubibus

tum ingruunt in esculos atque in alias arbores,

in montes et scopulos atque in homines animosos

nives gelu concretæ, quibus contristabuntur; hæ enim

[revera

vexant etiam belluas in montibus, neque quisquam ho-

[minum

domo exire potest membris captus

propter frigus acerbum, pruinâ vero terra prope con-

[stricta est.

XXXII.

O rex, Latonæ filii, eminus jaculans, Phœbe præpotens,
omnia videns, mortalibus et immortalibus imperans,

Ἡλιε χρυσεΐσιν ἀειρόμενε πτερούεσσιν,
 δωδεκάτην δὴ τήνδε παραί σοε ἔκλυον ὀμφήν,
 σεῦ φαμένου, σὲ δὲ γ' αὐτόν, ἐκθόλε, μάρτυρα
 [θεΐην.]

(Jo. Malalas chronograph. lib. VI p. 73 ed. Bonn. : Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ χρόνῳ ἦν Ὀρφεὺς ὁ Θραξ,.... ἐμφέρεται γὰρ ἐν τῇ αὐτοῦ ἐκθέσει διὰ ποιητικῶν στίχων οὕτως· Ὡ ἀναξ, Λητοῦς υἱέ, κτλ. Versus restituit Bentlejus Epist. ad Mill. ibid. pag. 682. Hunc secutus sum, nisi quod vs. 3 pro membranarum scriptura Ἡλιε χρυσεΐσιν, quam Bentlejus in Ἡέλιε χρυσεΐσιν convertebat, Ἡλιε χρυσεΐσιν posui. Cf. Argonaut. vs. 324 (328).)

Θῆρες τ' οἰωνοί τε, βροτῶν τ' ἀλιτήρια φύλα,
 ἄχθεα γῆς, εἰδωλα τετυγμένα, μηδαμὰ μηδὲν
 εἰδότες, οὔτε κακοῖο προσερχομένοιο νοῆσαι
 φραδῶμονες, οὔτ' ἀποθην μάλ' ἀποστρέψαι κακότη-

[τος, οὔτ' ἀγαθοῦ παρεόντος ἐπιστρέψαι τε καὶ ἔρξαι ἰδρίας, ἀλλὰ μάτην ἀδαήμονες, ἀπρονοήτοι.

(Jo. Malalas lib. IV p. 75 seq. ed. Bonn. : Περί δὲ τοῦ τζλαιπύρου γένους τῶν ἀνθρώπων ὁ αὐτὸς Ὀρφεὺς ἐξέθετο ποιητικῶς στίχους πολλούς, ὧν μέρος εἰσὶν οὗτοι· Θῆρες τ' οἰωνοί τε κτλ. Recepi Bentleji emendationes Epist. ad Mill. p. 683.)

XXXIII.

... ἔπειτα δ' ἔτευξε μέγας Κρόνος αἰθέρι δῖψ
 ὠδὸν ἀργύρεον —

(Damascius Quaest. 147 : Ὀρφεύς· ἔπειτα δ' ἔτευξε κτλ., ubi pro Κρόνος Lobeckius Aglaoph. I p. 475 reponi vult Χρόνος. De ovo illo audiendus Apio in Clement. Homil. VI, 4 p. 671 T. II ed. Galand., p. 678 ed. Cotel. : Ὀρφεὺς τὸ χάος ὧψ παρεϊκάζει, ἐν ᾧ τῶν πρώτων στοιχείων ἦν ἡ σύγχυσις κτλ.)

..... τὸ δ' ἀπειρέσιον κατὰ κύκλον
 ἀτρύτως ἐφορεῖτο —

(Proclus in Plat. Crat. p. 79 : Ὁ Ὀρφεὺς περὶ τοῦ κρυφίου διακόσμου τῶν θεῶν οὕτως ἔφη· τὸ δ' ἀπειρέσιον κτλ. Agitur autem de circulari oni istius motu. Idem fragmentum assertit Proclus Comment. in Euclid. Elem. II. 43; in Parmenid. lib. VII p. 153 et in Tim. III p. 160 D, p. 379 ed. Schneid. Ultimo loco hæc leguntur : Καὶ γὰρ τῷ παντὶ τὸ σφαιρικὸν συγγενές ... προγονικὸν οὖν τὸ σχῆμα τοῦτο ἐστὶ τῷ κόσμῳ, φανέν μὲν καὶ ἐν αὐτῷ τῷ κρυφίῳ διακόσμῳ· τὸ γὰρ ἀπειρέσιον κατὰ κύκλον ἀτρύτως ἐφορεῖτο κατ' ἐκείνην εἴρηται τὴν τάξιν· ἐναργέστερον δὲ ὀρθὲν καὶ ἐν τῷ παντελεῖ ζῶψ.)

Ἄρμηθι δ' ἀνὰ κύκλον ἀθέσφατον.
 (Proclus in Tim. l. c. : τὸ γὰρ ὠρμήθι δ' ἀνὰ κ. ἀθ. περὶ ταύτης εἴρηται τῷ θεολόγῳ τῆς θεότητος.)

XXXIV.

Εἰνοδίην Ἐκάτην κλήζω, τριοῖτιν ἑραννήν.
 (Jo. Diaconus ad Hesiod. Theog. p. 268 : Εὐρίσκω τὸν Ὀρφέα καὶ τὴν Τύχην Ἄρτεμιν προσαγορεύοντα (Hymno LXXI, 3), ἀλλὰ καὶ τὴν Σελήνην Ἐκάτην. Pro membranarum scriptura ἑραννήν Gesnerus conjecit ἑραννήν. Sic autem totus versus ἐν τῇ πρὸς Μουσαῖον εὐχῇ v. 45 exaratus legitur.)

Ῥεῖη τοι νοσρῶν μακάρων πηγῇ τε βροῇ τε.
 πάντων γὰρ πρώτη δυνάμει κολπίοισιν ἀφράστοις
 δεξαμένη γενεὴν ἐπὶ πᾶν προχέει τροχάουσαν.

(Proclus in Plat. Cratyl. apud Werferum Act. phil. Mon. tom. II, fasc. I pag. 138 : Περί δὲ τῆς ζωογόνου πηγῆς Ῥεας. . . οὕτω φασὶ τὰ λόγια.)

Ῥεῖη τὸ πρὶν εὐοῦσά γ', ἐπεὶ Διὸς ἐπλετο μήτηρ,
 γίγνετο Δημήτηρ.

(Proclus in Plat. Cratyl. p. 96 : Τὴν Δήμητρα Ὀρφεὺς μὲν τὴν αὐτὴν λέγων τῇ Ῥεᾷ εἶναι, λέγει ἔτι ἀνωθεν μὲν μετὰ Κρόνου οὔσα ἀνεκφοιτήτος Ῥεᾷ ἐστὶ, προβάλλουσα δὲ καὶ ἀπογεννώσα τὸν

Sol aureis alis subvolans, [ante hos].
 duodecim dies jam hanc audivi vocem divinam ex te loquente, cujus rei te certe ipsum, eminus jaculans, testem [citaverim].
 — Feræ volucresque et flagitiosa mortalium genera, pondera terræ, simulacra asfabre facta, prorsus nihil scientes, neque animadvertendorum ingruentium malorum periti, neque procul amovere et avertere flagitium [præsentis] bonum præsens convertere et facere [sens], docti, sed temere imperiti et improvidi sunt.

XXXIII.

— — — Deinde magnus Saturnus in æthere divino fecit

album ovum.
 — — — — Hoc autem infinitum in orbem irrequieto cursu ferebatur. —
 Prorupit vero in orbem immensum.

XXXIV.

Compitalem Hecaten celebros, triviam amabilem. —
 Rhea intelligibilem deorum fons et fluentum.
 Omnium enim prima viribus sinu ineffabili excipiens liberos omnino profundit currentes. —
 Rhea quæ prius quidem fuerat, postquam Jovis facta est Ceres evasit.

[mater,

Δία Δημήτηρ· λέγει γὰρ 'Ρεῖν τὸ πρὶν εὐῶσαν ἐπεὶ Διὸς ἐπλετο μήτηρ γέγονε Δημήτηρ. Hinc Werferus p. 139 coniecit legendum esse 'Ρεῖη —εὐῶσα—γίγνεται, quas emendationes probavi inserta γε particula. Idem in Cratyl. p. 85 : 'Ορφεύς τρόπον μὲν τινα τὴν αὐτὴν εἶναι τὴν Δήμητρα τῇ δλη ζωογονία, τρόπον δ' ἄλλον οὐ τὴν αὐτὴν· ἀνοὶ μὲν γὰρ οὔσα 'Ρέα ἐστὶ, κάτω δὲ μετὰ τοῦ Διὸς Δημήτηρ. Id. Theol. Plat. V, 11 p. 267 : Κατ' Ὀρφέα τῶ μὲν Κρόνῳ συνοῦσα 'Ρέα καλεῖται, τὸν δὲ Δία παράγουσα καὶ μετὰ Διὸς ἐμφαίνουσα τοὺς τε δλους καὶ τοὺς μερικοὺς διακόσμους τῶν θεῶν Δημήτηρ.)

Γῆ μήτηρ πάντων, Δημήτηρ πλουτοδότειρα.

(Diodorus Siculus I, 12 : Τὴν δὲ γῆν ὥσπερ ἀγγεῖόν τι τῶν φυσικῶν υπολαμβάνοντας μητέρα προσαγορεύσαι· καὶ τοὺς Ἕλληνας δὲ ταύτην παραπλησίως Δήμητραν καλεῖν, βραχὺ μετατεθείσης διὰ τὸν χρόνον τῆς λέξεως· τὸ γὰρ παλαιὸν ὀνομάζεσθαι γῆν μητέρα, καθάπερ καὶ τὸν Ὀρφέα προσμαρτυρεῖν λέγοντα· Γῆ μήτηρ κτλ.)

Μήσατο γὰρ προπόλους καὶ ἀμφιπόλους καὶ ὀπι-
μήσατο δ' ἀμβροσίην καὶ ἐρυθροῦ νέκταρος ἀρ-
μήσατο δ' ἀγαθὰ δῶρα μελισσῶν ἐριθόμβων.

(Proclus in Plat. Cratyl. p. 161 : 'Η Δημήτηρ πρώτη καὶ τὰς διττὰς τροφὰς διεῖλεν ἐν τοῖς θεοῖς, ὡς φησὶν Ὀρφεύς· μήσατο γὰρ κτλ. Cæterum de Proserpina Proclus in Timæum p. 139 B : Καὶ γὰρ ὁ θεολόγος τὴν Κόρην μουνογένειαν εἶθε προσαγορεύειν. Cf. Hymn. XXVIII, 2.)

XXXV.

'Ατλας δ' οὐρανὸν εὐρὺν ἔχει κρατερῆς ὑπ' ἀνάγκης πείρασιν ἐν γαίης.

(Proclus in Plat. Tim. I p. 53 C : Καὶ γὰρ οἱ θεολόγοι μετὰ τὸν τοῦ Διονύσου διάσπασμόν, ὃς ὀηλοῖ τὴν ἐκ τῆς ἀμερίστου δημιουργίας μεριστὴν πρόοδον εἰς πᾶν ὑπὸ τοῦ Διὸς, τοὺς μὲν ἄλλους Ἰτιᾶνας ἄλλας λήξαι διακεκληρῶσθαι φασὶ, τὸν δὲ Ἄτλαντα ἐν τοῖς πρὸς ἐσπέραν τόποις ἰδρῶσθαι, ἀνέχοντα τὸν οὐρανόν· Ἄτλας δ' οὐρανὸν κτλ.)

Οὕτως δὲ Ζηνὸς καὶ ἐν ὀμμασι πατρὸς ἀνακτος ναίουσ' ἀθάνατοί τε θεοί, θνητοὶ τ' ἀνθρώποι, ὅσα τ' ἐν γεγαῶτα, καὶ ὑστερον ὀππὸς' ἐμελλεν.

(Proclus in Plat. Parmen. IV : Οὐκ ἂν θουμάσταιμεν τῶν Ὀρφέως ἀκούοντες ἐπῶν, ἐν οἷς φησὶν ὁ θεολόγος· αὐτὴ δὲ Ζηνὸς καὶ ἐν ὀμμασι—καὶ ὑστερον ὀπως ἐμελλε. Scripsi quod sententia postulare videbatur.)

XXXVI.

Βάλλειν ἔρνεα πάντα, τάτε δρυὸς ἀκρα λέγονται.

(Tzetzes ad Lycophr. v. 83 : Δρύκαρπα πᾶσαν ὀπώραν, ὡς ποῦ φησὶν ἐν ταῖς δωδεκαετηρίσιν Ὀρφεύς· βάλλειν ἔρνεα κτλ. Versus hic legitur etiam in carmine Maximi apud Fabricium Bibl. Gr. tom. VIII, ubi est 490.)

'Ἔσται δ' αὐτὶς ἀνήρ, ἢ κοίρανος ἢ τύραννος, ἢ βασιλεύς, ὃς τῆμος ἐς οὐρανὸν ἴζεται αἰπύν.

(Tzetzes ad Lycophr. vs. 523 : Δεῖκνυσι δὲ καὶ Ὀρφεύς τὴν τούτων διαφορὰν, οὕτως λέγων ἐν ταῖς δωδεκαετηρίσιν· ἔσται δ' αὐτὶς κτλ.)

Δάκρυα μὲν σέθεν ἐστὶ πολυτλήτων γένος ἀνδρῶν.

(Proclus in Tim. I p. 35 C : Φερόμενον δ' οὖν τὸν Φαέθοντα περὶ γῆν καὶ τρόπον τινα δαιμονιώδη φλέγοντα ἐκείνους τοὺς τόπους, οἷς ἂν πλησιάζῃ, διὰ τοῦ πυρὸς βέουματος. . . ἐθρήνουν αἱ Ἡλιάδες. . . καὶ οἱ θεολόγοι δὲ τὴν Ἡλιακὴν πρόνοιαν καὶ εἰς τὰ θνητὰ διὰ τῶν δακρῶν σημαίνουσι δάκρυα μὲν κτλ.)

Addam alia quædam dicta Orphica :

Proclus in Tim. V p. 293 : Τὴν ἔνωσιν καὶ συμπλοκὴν τῶν δυνάμεων . . . εἰώθασι γάμον οἱ θεολόγοι προσαγορεύειν. . . καθά φησὶν ὁ θεολόγος. Πρώτη γὰρ σύμφων ἀποκαλεῖ τὴν γῆν, καὶ πρῶτιστον γάμον τὴν ἔνωσιν αὐτῆς πρὸς τὸν οὐρανόν κτλ.

Theologum. arith. p. 37 : Τὴν ἐξάδα ὀλομέλειαν προσηγόρευον οἱ Πυθαγορικοὶ κατακολουθοῦντες Ὀρφεῖ.

Proclus ad Hesiodi Dies p. 168 B : Ὁ μὲν ἐν αὐτῇ (τῇ ἀρχῇ) παρ' Ὀρφεῖ προσαγορεύεται μονόκερος μόσχος. Ἀπλῶς μὲν γὰρ ὁ μὲν λέγεται βοῦς κτλ.

Terra omnium mater, Ceres divitias ministrans. — Paravit enim ministros et famulos et comites, paravit etiam ambrosiam et rubentis nectaris vim, paravit etiam splendida stridentium apum munera.

XXXV.

Atlas cælum latum habet sæva necessitate coactus ad extremum terrarum finem. —

Sic etiam Jovis patris regis in oculis

habitant dii immortales hominesque mortales, et quæcunque nata erant ac postea nasci debebant.

XXXVI.

Sere pro omnibus surculis ea quæ poma dicuntur. —

Erit rursus vir vel dominus vel tyrannus, vel rex, qui tum in altum cælum penetrabit. —

Tuæ lacrimæ sunt ærummosorum hominum genus.

Pollux II, 39: Τὸ ἔγκοιλον αὐτοῦ [τοῦ κρανίου] κορυφή, ὃ καὶ μεσόκρανον ἐν τοῖς Ὀρφικοῖς ὀνομάζεται μέτροις.

XXXVII.

Πάντ' ἐδάης, Μουσαίε θεοφραδές, εἰ δέ σ' ἀνώγει θυμός, ἐπωνυμίας μῆνης κατὰ μοῖραν ἀκοῦσαι, βεῖτά τοι ἐξερέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῆσιν, οἷον τάζειν ἔχοντα κυρεῖ· μάλα γὰρ χρέος ἐστὶν ἴδμεναι, ὡς αὕτη παρέχει κλέος ἀντυγι μηνός.

(Tzetzes Chiliad. XII, 150 probaturus Orpheum fuisse astrologum librorum ejus initia citat. Ait autem: Καὶ τῶν μὲν ἡμερησίων Ὀρφείως ἀρχὴ τὸδε· πάντ' ἐδάης κτλ.)

Δεῦρὸ νυν οὐατὰ μοι καθαρὰς ἀκοάς τε πετάσασα, κέκλυθι τάζειν ἅπασαν, ὅσην τεκμήρατο δαίμων, ἔκ τε μιᾶς νυκτὸς ἡδ' ἐξ ἐνὸς ἡμέρας αὐτως.

(Tzetzes I. c.: Τῶν δωδεκαετηρίδων δ' ἡ καταρχὴ τοιαύδε· δεῦρὸ νυν κτλ.)

XXXVIII.

Ἔργα νοήσας γὰρ πατρικὸς νόος αὐτογένεθλος πᾶσιν ἐνέσπειρεν δεσμὸν πυριθριθῆ ἔρωτος, ὄφρα τὰ πάντα μὲν χρόνον εἰς ἀπέραντον ἐρῶντα, μηδὲ πῆσῃ τὰ πατρὸς νοεῶν ὑφασμένα φέγγει.

(Proclus in Tim. III p. 155 E: Τοῦτον δὲ τὸν μέγιστον καὶ τελειότατον δεσμὸν, ὃν περιβάλλει τῷ κόσμῳ· πανταχόθεν ὁ πατήρ ὡς φιλάς ὄντα ποιητικὸν καὶ τῆς ἑναρμονίου κοινωνίας τῶν ἐν αὐτῷ, δεσμὸν πυριθριθῆ ἔρωτος τὰ λόγια προσείρηκεν· ἔργα νοήσας κτλ. Vs. 4 πῆσῃ et νοεῶν conjecit Hermannus pro membranarum scriptura πᾶσῃ et νοεῶν.)

Ὡς ἐν ἔρωτι μὲν κόσμου στοιχεῖα θέοντα.

(Proclus in Tim. I. c.: Διὰ γὰρ τοῦτον τὸν ἔρωτα πάντα ἡρμσοῦται ἀλλήλοισ· ὡς ἐν ἔρωτι μένει κτλ. Dedi μὲν cum Hermanno.)

XXXVII.

Omnia didicisti, divine in dicendo Musæe; sin autem animus, cognomina lunæ decenter audire, [gestit facile tibi dicam, tu vero mente percipe, quem ordinem habeant; nam necesse est hunc scire, quia mensis orbi gloriam dat. — Agendum, aures mihi purgatas pandens, audi ordinem omnem quem perfecit deus ex una nocte atque ex uno die hoc modo.

XXXVIII.

Etenim mens paterna ex se ipsa nata res agitans omnibus indidit ardens amoris vinculum, ut omnia maneant in infinitum tempus amore juncta, neve cadant intelligibili patris luce effecta. — [maneant. Ut mundi elementa ultro citroque commeantia amore juncta

XXXIX.

Ἔστιν δὲ πάντων ἀρχὴ Ζεὺς· Ζεὺς γὰρ ἔδωκε, ζῳά τ' ἐγέννησεν· καὶ Ζῆν' αὐτὸν καλέουσι, καὶ Δία τ' ἡδ', ὅτι δὴ διὰ τοῦτον ἅπαντα τέτυκται.

εἷς δὲ πατήρ οὗτος πάντων, θηρῶν τε βροτῶν τε.

(Joannes Diaconus Allegor. ad Hesiodi Theog. p. 278 B.)

XL.

Ἔρνεσι φοινίκων ζῶων δ' ἴσα μακραιώσιν.

(Plutarchus Symposiac. lib. VIII c. 4, pag. 360: Ὁ φοινῆς μακροβιόν ἐστιν ἐν τοῖς μάλιστα τῶν φυτῶν, ὡς που καὶ τὰ Ὀρπικά ταῦτα μεμαρτύρηκε· ζῶων δ' ἴσον ἀροκόμοισι φοινίκων ἔρνεσι. Videtur poeta hæc de aurea generis humani ætate ac de longissima primorum hominum vita dixisse. Itaque versum restitui, quemadmodum loci sensus postulare videbatur.)

XLI.

Πρῶτον μὲν πρώτῳ ἐνὶ ἡματι φαίνεται Ἄρης. Μῆνη δ' εἷς τ' Ἄρην ἐπιτέλλεται. Ἴσχεο δ' ἔργων,

τῆνδε γὰρ ἐξανύσασα φύσις δίκερων ἀναφαίνει. αὐτὰρ ἐπὴν τρίτον ἡμᾶρ ἀπόπροθεν ἡελίοιο πᾶσιν ἐπιχθονίοισι φυτοσπόρου αἰτίη ἀλκῆς, τετραδί δ' αὐξομένη πολυφγγέα λαμπάδα τείνει.

(Jo. Tzetzes ad Hesiodi Op. et D. p. 170 B ait Ascraeum poetam scripsisse deivῶς καὶ συγκεχυμένως, ἔτι δὲ ψευδῶς, καὶ οὐχ ὥσπερ ὁ μέγας Ὀρφεὺς διδασκαλικῶς τε καὶ τεταγμένως πρὸς εὐκρίνεσιν, καὶ τὸ πλεόν τεχνικωτέρως καὶ ἀληθῶς. Ἐκεῖνος μὲν οὕτω φησὶ· πρῶτον μὲν—λαμπάδα τείνει, καὶ καθεξῆς πέντε, ἔξ, μέχρι τῆς λ. κτλ. Idem p. 175 A: Ὀρφεὺς δὲ ἐκεῖνος ὁ Θράκιος ἐν τῇ περὶ γεωργίας οὐ τὴν ἀπλῶς ἡμέραν τῆς σελήνης τὴν τοιάνδε λέγει λυσιστελεῖν, ἢ καὶ

XXXIX.

Est sane cunctarum rerum initium Jupiter; Jupiter enim genuitque animalia; ac Jovem eum vocant [dedit simulque Diespitrem, quia per eum universa sunt. Unus vero hic pater est omnium, bestiarum et hominum.

XL.

Vivebant autem ut durabiles palmarum rami.

XLI.

Primum quidem primo die apparet Mars. Luna autem in Martem obversa oritur. Desiste de negotiis; hanc enim perficiens natura bicornem exhibet. Sed postquam tertius dies procul a sole [amotâ lunâ] omnibus mortalibus vim genitalem dedit, quarto die aucta splendidam lampadem protendit.

άνονητον· ἀλλ' ὅταν τοιῶσδε σχηματισθῆ καὶ συν-
τρέχῃ ζῳδίοις τε καὶ ἀστράσι. Et pag. 178 B :
Εἰ δέ, ὡς φησιν Ὀρφεύς, τῇ ἀτῆ ἀνεῖται ἡ ἑπτα-
καιδεκάτη, καὶ διὰ τοῦτο τῇ τε τομῇ τῆς ὕλης
ἐστὶν οἰκεία, καὶ τῇ τοῦ καρποῦ γυμνώσει τῶν
περικαρπίων. Idem p. 130 B : Ὀρφεύς μαθημα-
τικῶς πάντα παρακαλεῖται δρᾶν· οἷον σελήνης
τρεχούσης περὶ Παρθένον, πάντα φυτεύειν πλὴν
μόνων ἀμπέλων· μισεῖ γὰρ ἡ Παρθένος τὴν ἀμπε-
λον διὰ τὸν πατέρα Ἰκάριον. Διὸς Ἰδρυχόον περι-
πολεύοντος, μὴ πλεύσης· χαλεπὴ γὰρ τότε λίαν
ἐστὶν ἡ θάλασσα. Τοῦ αὐτοῦ Διὸς ἐν Ἰχθύσι δντος,
καλὸν γάμους ποιεῖν, καὶ τὰ λοιπὰ δμοίως.)

XLII.

Πρώτιστος μὲν ἀνασθεν ἐπιχθονίων Κρόνος ἀνδρῶν,
ἐκ δὲ Κρόνου γένετ' αὐτίς ἀναξ μέγας εὐρύσπα
[Ζεὺς.

(Lactantius I, 13, 11 : Orpheus qui tempo-
ribus ejus recentior fuit aperte Saturnum in
terra et apud homines regnasse commemorat :
πρώτιστος μὲν κτλ.)

XLIII.

Ἄλλὰ Κρόνον φάσκουσιν ὑπὸ Ζηνὶ Κρονίῳ
ἀθάνατον αἰῶνα λαχεῖν καθαροῦ γενεῖου
καὶ διεράς χαίτας εὐώδεας, οὐδὲ τι λυγροῦ
γῆραος ἠπεδανοῖο μιγήμεναι ἀνθεὶ λευκῷ,
ἀλλὰ περὶ κροτάφοισιν ἔχειν ἐριθηλέα λάχνην.

(Proclus Theol. Plat. lib. V, 10 : Τὸ ἀγῆρων
ταύτῃ τῇ τάξει (τῇ Κρονίᾳ) προσήκει, ὡς οἱ τε
βάρβαροί φασιν καὶ ὁ Ὀρφεύς. Καὶ γὰρ οὗτος αἰεὶ
μελαίνιας τὰς τοῦ Κρονίου προσόπου τρίχας μυ-
στικῶς λέγει καὶ μηδαμῶς γίνεσθαι πολιὰς . . .
Ὁ Ὀρφεύς τὰ τούτοις δμοια περὶ τοῦ θεοῦ τούτου
διατάττεται· ὑπὸ Ζηνὶ Κρονίῳ ἀθάνατον αἰῶνα
καμῆν . . . καθαροῦ γενεῖου . . . διεράς χαίτας
εὐώδεας, οὐδὲ . . . ἠπεδανοῖο μιγήμεναι ἀνθεὶ
λευκῷ . . . ἀλλ' ἐριθηλέα λάχνην. Ad locum
restituendum vs. 1 addidi ἀλλὰ Κρόνον φάσκου-
σιν et vs. 3 scripsi οὐδὲ τι λυγροῦ. Cæterum
vs. 2 λαχεῖν debetur Hermanno apud Lobeckium
Aglaoph. p. 512, γῆραος vs. 4 Gesnero, περὶ
κροτάφοισιν ἔχειν vs. 5 itidem Hermanno. Simi-

XLII.

Primus quidem terrestribus hominibus imperabat Sa-
[turnus,
e Saturno autem natus est rursus rex magnus Jupiter late
[sonans.

XLIII.

Sed Saturnum dicunt sub Jove Saturnio
perpetuum tersæ herbæ nitorem nactum esse

liter Proclus ad Hesiodi Op. et D. p. 44 B :
Ὁ μὲν Ὀρφεύς τοῦ ἀργυροῦ γένους βασιλεύειν φησὶ
τὸν Κρόνον τοὺς κατὰ τὸν καθαρὸν λόγον ζῶντας
ἀργυροῦς λέγων, ὥσπερ τοὺς κατὰ νοῦν μόνον χρυ-
σοῦς· ὁ δὲ Ἡσιόδος τὸ ἀργυροῦν γένος ποιεῖ ἐξ-
θυμον. Idem p. 39 A : Τὸν Κρόνον αἰεὶ μελαίνιας
ἔχειν τὰς ἐπὶ γενεῖου τρίχας, φησὶν Ὀρφεύς·
Πλάτων δὲ (Phileb. p. 270 D) τοὺς ἐπὶ τῆς
Κρονίας περιόδου ἀποβάλλειν φησὶ τὸ γῆρας καὶ
αἰεὶ γίνεσθαι νεωτέρους. Idem de Hippra, Bacchi
nutrice, Comm. in Tim. II p. 124 C, p. 292
seq. ed. Schneider. hæc habet : Ἡ μὲν γὰρ
Ἰππα, τοῦ παντός οὔσα ψυχῆ, καὶ οὕτω κεκλη-
μένη παρὰ τῷ θεολόγῳ λίκνον ἐπὶ τῆς
κεφαλῆς θεμένη καὶ δράκοντι αὐτὸ περιστέψασα
τὸ κραδιαῖον, ὑποδέχεται Διόνυσον. — ὁ δὲ
ἀπὸ τοῦ μηροῦ τοῦ Διὸς πρόεισιν εἰς αὐτὴν, καὶ
προελθὼν ἐπὶ τὸ νοητὸν αὐτὴν ἀνάγει καὶ τὴν
ἑαυτοῦ πηγῆν· ἐπέιγεται γὰρ πρὸς τὴν Ἰσθν.
Διὸ καὶ συλλαμβάνεσθαι ἡ Ἰππα λέγεται τίττοντι
τῷ Διί. Cf. in Tim. III p. 200 et p. 172. Vide
etiam Orphei Hymnum XLIX. Adde Lobeckii
Aglaoph. I p. 581.)

XLIV.

Κύκλον τ' ἀκαμάτου καλλιβρόου ὠκεανοῖο,
ὅς γαῖαν δίνησι περίεῃ ἔχει ἀμφιελίζας.

(Eustath. ad Dionys. Perieg. vs. 1 : Καθὼ
καὶ Ὀρφεύς ἐν τῷ περὶ Διὸς καὶ Ἡρας φησὶ λέ-
γων· κύκλον ἀκαμάτου κτλ. ὡς τοῦ ὠκεανοῦ πε-
ριελιφότος τὴν γῆν. Aliter Scholiastes ms. :
καὶ Ὀρφεύς ἐν τῷ περὶ Διὸς καὶ Κόρης φησὶν·
κύκλον τ' ἀεναον καλλιβρόου ὠκεανοῖο, γαῖαν δίνησι
περὶ νιν ἔχει ἀμφιέλισσε. Secutus sum Eustathium
inserta te particula.)

XLV.

Κύκλου τ' αὖ λῆξαι καὶ ἀναπνεῦσαι κακότητος.

(Proclus in Tim. V pag. 330 A et B, pag.
802 ed. Schneider. : Μία σωτηρία τῆς ψυχῆς
αὕτη παρὰ τοῦ δημιουργοῦ προτείνεται τοῦ κύκλου
τῆς γενέσεως ἀπαλλάττουσα καὶ τῆς πολλῆς πλάνης
καὶ τῆς ἀνηνύτου ζωῆς, ἡ πρὸς τὸ νοερὸν εἶδος τῆς
ψυχῆς ἀναδρομὴ καὶ ἡ φυγὴ πάντων τῶν ἐκ τῆς

madidosque et odoratos capillos, neque albis molestæ
atque infirmæ senectutis floribus esse conspersum,
sed circa tempora habere pinguisssimam caesariem.

XLIV.

Orbemque infatigabilis et pulchre fluentis oceani, [c]iitur.
qui terram vorticibus utrimque agitatum undique comple-

XLV.

Discedere rursus ex orbe et respirare a calamitate.

γενέσεως ἡμῖν προσπεφυκῶτων πᾶσαν δὲ τὴν ζωὴν εἰς τὴν εὐδαίμονα περιάγουσα ζωὴν ἀπὸ τῆς περὶ τὴν γένεσιν πλάνης, ἧς καὶ οἱ παρ' Ὀρφεῖ τῷ Διονύσῳ καὶ τῇ Κόρῃ τελοῦμενοι τυχεῖν εὐχονται, κύκλου τ' ἂν λῆξαι κτλ. Αὐ pro ἂν substitui cum Galeo ad Iamblich. de Myst. p. 309.)

XLVI.

Nūn δ' ἄγε μοι κούρη Πιμπληϊᾶς ἔννεπε Μοῦσα.

(Tzetzes ad Lycophr. vs. 275, ubi legitur Λειδηθρίην δ' ὑπερθε Πιμπληϊᾶς σκοπτήν, citat Orphei versum nūn δ' ἄγε κτλ. addens: Ἐπέειπερ Ὀρφεύς, ἀρχὴ καὶ πατὴρ ὑπάρχων τῶν ποιητῶν, κατῴκει περὶ τὸν Ἐλικῶνα καὶ τὸ Λειδήθριον, ἐμυθολογήθη, ὡς αἱ Μοῦσαι περὶ τοὺς ἐκείσε τόπους οἰκοῦσι. Idem ad vs. 410 Orphicum versum repetens pro Πιμπληϊᾶς habet Λειδηθριάς. At Chiliad. VII, 949 Λειδηθριάς. Rursus Πιμπληϊᾶς est in carmine Maximi vs. 141 apud Fabricium Bibl. Gr. Vol. VIII p. 422. Huc accedit quod Jo. Tzetzes Exeg. Hom. ms. fol. 9, a, ait: Τοῦτο δὲ Ὀρφεύς σαφέστερον παραδείκνυσι· Λειδηθριάς γὰρ ὦν φησί· νῦν δ' ἄγε μοι κούρη Λειδηθριάς ἔννεπε Μοῦσα· et fol. 13, b: φησί γὰρ ἐκεῖνος [δὲ Ὀρφεύς] Λειδηθριάς ὦν, νῦν δ' ἄγε μοι κούρη Κωνσταντιᾶς ἔννεπε Μοῦσα.)

XLVII.

Εὔτ' ἂν δὴ μιν ἴδῃαι ὑπὸ δρυσὶν ὑψικόμοισιν ἔργοισιν μεθύοντα μελισσῶν ἐριβόμβων, αὐτίκα μιν δῆσον.

(Porphyrus de antro Nymph. p. 118 ed. Barnes. : Οὐτως παρὰ τῷ Ὀρφεῖ ἡ Κόρη, ἥπερ ἐστὶ παντὸς τοῦ σπειρομένου ἔφορος, ἰστοργούσα παραδίδοται. . . . Παρὰ τῷ Ὀρφεῖ δὲ Κρόνος μέλιτι ὑπὸ Διὸς ἐνεδρεύεται. Πλησθεὶς γὰρ μέλιτος μεθύει καὶ σκοτοῦται, ὡς ἀπὸ οἴνου, καὶ ὑπνοῖ— οὕτω γὰρ οἶνος ἦν. Φησὶ γὰρ παρ' Ὀρφεῖ ἡ Νύξ τῷ Διὶ ὑποτιθεμένη τὸν διὰ μέλιτος δόλον· εὔτ' ἂν δὴ μιν κτλ. δ καὶ πάσχει δὲ Κρόνος, καὶ δεθεὶς ἐκτέμνεται ὡς Οὐρανός.)

XLVIII.

Οὓς καλέουσι γίγαντας ἐπώνυμον ἐν μακάρεσσιν,

XLVI.

Nunc vero age, puella Pimpeis, dic mihi Musa.

XLVII.

Quum eum videris sub arboribus alte comosis ebrium stridentium apum operibus, statim eum alligato.

XLVIII.

Quos inter deos cognomento perhibent gigantes,

οὐνεκα Γῆς ἐγένοντο καὶ αἵματος Οὐρανόιο.*

(Etym. M. Γίγας παρὰ τὸ ἐκ τῆς γῆς ἰέναι [leg. φῦναι] οἶον· οὓς καλέουσι κτλ. Οὕτως Ὀρφεύς ἐν τῷ δγδόῳ τοῦ ἱεροῦ λόγου.)

XLIX.

Τὸν δὲ καλέουσι Φάνητα, (ἀθάνατοι) ὅτι πρῶτος ἐν αἰθέρι φαντὸς ἔγεντο.

(Etym. M. s. v. Φάνης· τὸν δὲ καλέουσι Φάνητα, ὅτι πρῶτος ἐν αἰθέρι φαντὸς ἔγεντο. Ὀρφεύς· οὕτως Ὀρος. Inserui cum Lobeckio Aglaoph. I p. 481 ἀθάνατοι mutavique ἐγένετο in ἔγεντο. Huic dicto subjungam alia quaedam Orptheo tributa. Suidas v. Τριτοπάτορας. Δῆμων ἐν τῇ Ἀθιδί φησιν ἀνέμου εἶναι τοὺς τριτοπάτορας. Φιλόχορος δὲ τοὺς τριτοπάτορας πάντων γεγενέσθαι πρῶτους. Τὴν μὲν γὰρ γῆν καὶ τὸν ἥλιον, φησὶν, ὃν καὶ Ἀπόλλωνα καλεῖ, γονεῖς αὐτῶν ἠπίσταντο οἱ τότε ἄνθρωποι· τοὺς δὲ ἐκ τούτων τρίτους πατέρας. Φανόδημος δὲ ἐν ἔκτῳ φησὶν ὅτι μόνοι οἱ Ἀθηναῖοι θύουσι τε καὶ εὐχονται αὐτοῖς ὑπὲρ γενέσεως παιδῶν, ὅταν γαμῖν μελλωσιν. Ἐν δὲ Ὀρφέως φυσικῶ ὀνομάζεσθαι τοὺς τριτοπάτορας Ἀμαλκείδην καὶ Πρωτοκλέα καὶ Πρωτοκρέοντα, θυρωροὺς καὶ φύλακας ὄντας τῶν ἀνέμων. Ὁ δὲ τὸ ἐξηγητικὸν ποιήσας Οὐρανοῦ καὶ Γῆς φησιν αὐτοὺς εἶναι παῖδας, ὀνόματα δὲ αὐτοῖς Κόττον, Βριάρεων, καὶ Γύγην. Cf. Etym. M. p. 768. Adde Lobeckii Aglaoph. I p. 760 seqq. — Suidas v. Ἰππος Νισαῖος. Ἐν δὲ Δίκτηϊ Ὀρφεύς λέγει· ἡ Νισα τόπος ἐστὶν ἐν Ἐρυθρῶν κείμενος. Schol. Pind. ad Pyth. III, 96: Λέγεται δὲ ὁ Ἀσκληπιὸς χρυσῶν δελεασθεὶς ἀναστῆσαι Ἰππολύτον τεθνηκότα· οἱ δὲ Τυνδάρων· ἕτεροι Καπανέα· οἱ δὲ Γλαῦκον· οἱ δὲ Ὀρφικοὶ Ὑμέναιον. Schol. Vict. ad Hom. Iliad. XVIII, 570 ap. Heynium vol. VII p. 803: Ἡ δὲ καλουμένη Σφαῖρα ποιήμα ἐστὶν εἰς τὸν Ἄϊνον, ἀναφέρεται δὲ εἰς Ὀρφέα.)

L.

Ἔστ' ἂν Πείη παιδα τέκoi Κρόνω ἐν φιλότῃτι.

(Proclus in Tim. II p. 121 A: Διὸ καὶ μένει μὲν (ἢ Θέμις) παρθένος πρὸ τῆς τοῦ δημιουργοῦ

quia Terra et sanguine Coelesti nati sunt.

XLIX.

Quem vocant Phantem

immortales, quia primus in æthere apparuit.

L.

Donec Rhea filium peperisset Saturno ex concubitu.—

προόδου κατὰ τοὺς χρησμούς τῆς Νυκτός, ἔστ' ἂν
Ῥεῖη κτλ. συμπαράγει δὲ τῷ Διὶ τὴν τριάδα τῶν
Ῥωῶν. *Transposui verba cum Hermanno; le-
gebatur enim τέκοι παῖδα.*)

Καὶ τότε δὴ Ἑκάτην Διὶ τέκεν εὐπατέρειαν.

(Schol. Apoll. III, 467 : Περσηίδα τὴν Ἑκά-
την λέγει· τινὲς δὲ αὐτὴν φασὶ Διὸς εἶναι παῖδα·
ἐν δὲ τοῖς Ὀρφικοῖς Δήμητρος γενεαλογεῖται· καὶ
τότε δὴ κτλ.)

Ἄδρὸς Ἔρωσ καὶ Μῆτις ἀτάσθαλος....
οἷσιν ἐπεμβεβαῶς Δαίμων αἰὲν ἐπίσχει.

(Proclus in Alcib. p. 233 ed. Creuz. ; p. 88
t. III ed. Cousin. : Ἐν τῷ Διὶ δ' Ἔρωσ ἔστι· καὶ
γὰρ Μῆτις ἔστι πρῶτος γενέτωρ καὶ Ἔρωσ πολυ-
τερπής, καὶ ὁ Ἔρωσ πρόεισιν ἐκ τοῦ Διὸς καὶ συν-
υπέστη τῷ Διὶ πρῶτως ἐν τοῖς νοητοῖς· ἐκεῖ γὰρ
ὁ Ζεὺς ὁ πανόπτης ἔστι καὶ ἄδρὸς Ἔρωσ, ὡς Ὀρ-
φεύς φησιν. Et rursus p. 66 ibid. t. II p. 181 :
Καὶ μοι δοκεῖ καὶ ὁ Πλάτων εὐρών παρ' Ὀρφεῖ
τὸν αὐτὸν τοῦτον θεὸν καὶ Ἔρωτα καὶ Δαίμονα
μέγαν ἀποκαλούμενον, ἀγαπῆσαι καὶ αὐτὸς ἐπὶ τοῦ
Ἔρωτος τὸν τοιοῦτον ἕμνον· περὶ μὲν γὰρ τοῦ
νοητοῦ νοῦ λέγων ὁ θεολόγος· ἄδρὸς Ἔρωσ κτλ.
Καὶ πάλιν· οἷσιν ἐπεμβεβαῶς κτλ. In fine versus
codices præbent vel ἐπίσχη vel ἐπ' ἔγνη, et sic
præeunte Bentlejo in epistola ad Millium Creuzer-
zerus legendum esse ait. At sensus requirit
ἐπίσχει, quod reposui.)

LI.

Κριοῦ καὶ ταύρου τ', ὄριος, χαροποῦ τε λέοντος.

(Proclus in Tim. III p. 130 B : Τοιαῦτα γὰρ
περὶ αὐτοῦ καὶ Ὀρφεὺς ἐνδείκνυται περὶ τοῦ Φά-
νητος θεολογῶν. Πρῶτος γοῦν ὁ θεὸς παρ' αὐτῇ
ζῶων κεφαλὰς φέρει πολλὰς καὶ ἴας (leg. cum
Schneid. κρίας), ταυρεῖους, ὄριος (leg. ὄρειος)
χαροποῦ τε λέοντος καὶ πρόεισιν ἀπὸ τοῦ πρωτο-
γενοῦς ὡοῦ, ἐν ᾧ σπερματικῶς τὸ ζῷόν ἐστι. Et
pag. 131 E : Διὸ καὶ ὀλικιώτατον ζῷον ὁ θεολό-
γος ἀναπλάττει κριοῦ καὶ ταύρου καὶ λέοντος καὶ
δράκοντος αὐτῷ περιθεῖς κεφαλὰς. Ex his duobus
locis viri docti composuerunt versum quem
edidi. Conf. Lobeck. Aglaoph. p. 490 et
Schneider. ad Proclum p. 307.)

Ac tum demum Ceres Hecaten boni patris progeniem enixa
[est.

— Pulcher amor et Metis improbus....
quæ ingressus magnus Deus semper reprimit.

LI.

Arietis et tauri, serpentis cæsilique leonis. —
Femina et genitor fortis deus Ericepæus. —

Θῆλυς καὶ γενέτωρ κρατερὸς θεὸς Ἥρικεπαῖος.
(Proclus in Tim. pag. 131 F : Καὶ ἐν αὐ-
τῷ πρώτῳ τὸ θῆλυ καὶ τὸ ἄρρεν ὡς ζῶον πρώτῳ·
θῆλυς καὶ γενέτωρ κτλ. φησὶν ὁ θεολόγος.)

Τῷ λαμπρῷ βλέπομεν, τοῖς δ' ὄμμασιν οὐδὲν δρῶ-
[μεν.

(Stobæus Eclog. Phys. I cap. 415, 44, pag.
407 ed. Gaisford. : ἐνθ' Ὀρφεὺς τῷ λαμπρῷ
κτλ.)

LII.

Χρυσείαις πτερύγεσσι φορούμενος ἔνθα καὶ ἔνθα.

(Hermias in Plat. Phædr. p. 137 ed. Ast. :
Πρώτῳ γὰρ τούτῳ ἡ θεολογία παρέχει τοὺς ἵππους...
αὐτῷ δὲ τούτῳ πρώτῳ τῷ δεσπότῃ Φάνητι καὶ
πτερυγὰς δίδωσι· χρυσείαις πτερύγεσσι κτλ. Scri-
bendum χρυσείαις cum Lobeckio Aglaopham. I
p. 491.)

Τέτρασιν ὀφθαλμοῖσιν δρώμενος ἔνθα καὶ ἔνθα.

(Hermias in Plat. Phædr. p. 135 ed. Ast.
Τετράς δὲ ὁ Φάνης, ὡς Ὀρφεὺς φησὶ· τέτρασιν
ὀφθαλμοῖσιν κτλ. Idem p. 109 de Orphæo : Καὶ
τρεις δὲ λέγονται Ὀρφεῖς παρὰ Θραξὶ γενέσθαι.
Idem p. 105 : Οὐδένα γὰρ ἐνθουσιασμόν ἄνευ τῆς
ρωτικῆς ἐπιπνοίας συμβαίνει γίνεσθαι. Ὀρφεὺς πῶς
δ' Ὀρφεὺς πάσας ἐπιτηδεύσας φαίνεται, ὡς ἀε-
μένας καὶ ἐχομένας ἀλλήλων· τελεστικώτατον μὲν
γὰρ αὐτὸν καὶ μαντικώτατον παρειλήφαμεν, καὶ
ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος κινούμενον, ἐπιποιητικώτατον,
ὃν γε δι' αὐτὸ τοῦτο καὶ Καλλιόπης υἱὸν γενέσθαι
φασιν. Ἐρωτικώτατος τε ἔστιν, ὡς αὐτὸς λέγων
φαίνεται πρὸς τὸν Μουσαῖον καὶ προτεινὼν αὐτῷ
τὰ θεῖα ἀγαθὰ, καὶ τελειῶν αὐτόν. Idem pag. 107 :
οὐ πρώτος δὲ ὁ Πλάτων ἡνίοχον καὶ ἵππους παρέ-
λαβεν, ἀλλὰ πρὸ αὐτοῦ οἱ ἔνθεοι τῶν ποιητῶν,
Ὁμηρος, Ὀρφεὺς, Παρμενίδης.)

LIII.

Μαντοσύνην δὲ οἱ δῶκεν ἔχειν ἀψευδέα πάντη.

(Hermias in Plat. Phædr. p. 140 ed. Ast. :
ὁ γὰρ τοῖς Ὀρφεὺς περὶ τῆς Νυκτός λέγων, θεῶν
γὰρ ἔχει, φησί· καὶ μαντοσύνην δὲ οἱ κτλ. Καὶ
αὕτη λέγεται μαντεύειν τοῖς θεοῖς.)

Δεῖξαι τ' ἐξ ἀφανῶν φανερούς, αἶ τ' εἰσι γενέθλην.

Luce videmus, oculis nihil cernimus.

LII.

Aureis alis huc et illuc volitans. —
Quatuor oculis huc atque illuc spectans.

LIII.

Divinationem plane veracem possidendam ei dedit. —
Ac demonstrare quo genere nati sint qui ex oculis mani-
[festi evaserunt. —

(Hermias in Plat. Phædr. p. 141 : Ἡ παρρηκολουθηκὸς δὲ Πλάτων τοῖς ἐπὶ τῶν θεολόγων εἰρημένους κατ' ἐκείνους καὶ αὐτὸς διατίθησι τὸν λόγον; μετὰ γὰρ τὴν τῶν νυκτῶν τάξιν τρεῖς εἰσι τάξεις τῶν θεῶν, Οὐρανοῦ, Κυκλώπων, Ἐξατοχγεῖρων, ὃν αὐτὸς ἀποφάσκει τὰ οἰκεία τούτων ὀνόματα. Ἐπειδὴ γὰρ τῶν ἔνδον ἐν ταύτῳ μεινάντων τῷ Φάνητι πρῶτως φανερώς ὁ Οὐρανὸς ἐξ αὐτοῦ γέγονεν—ἐξω γὰρ προῆλθον πρῶτοι ἀπ' αὐτοῦ Οὐρανὸς καὶ Γῆ· δεῖξαι τ' ἐξ ἀφανῶν κτλ.)

Πρωτόγονόν γε μὲν οὐτὶς ἐσίδρακεν ὀφθαλμοῖσιν, εἰ μὴ Νύξ ἱερὴ μούνη· οἱ δ' ἄλλοι ἅπαντες θαύμαζον καθορῶντες ἐν αἰθέρι φέγγος ἀλαπτοντοῖον ἀπέστραπτε χροὸς ἀθανάτοιο Φάνητος.

(Hermias l. c. : Καὶ πρῶτος καταλάμπεται ὁ οὐρανὸς ἐπὶ τοῦ θεοῦ φωτὸς τοῦ Φάνητος· τὴν γὰρ Νύκτα ἠνώσθαι αὐτῷ φησὶ· πρωτόγονόν γε μὲν κτλ. Idem pag. 144 : Ἐπιὸν γὰρ παραδιδόμενων Νυκτῶν παρ' Ὀρφαί, τῆς μὲν ἐν αὐτῷ μενούσης τῆς πρώτης, τῆς δὲ τρίτης ἔξω προελθούσης, τῆς δὲ μέσης τούτων, τὴν μὲν πρώτην μαντεύει φησὶν, ὃ ἔστι τῆς ἐπιστήμης, τὴν δὲ μέσην αἰδοῖαν καλεῖ, ὃ ἔστι τῆς σωφροσύνης, τὴν δὲ τρίτην ἀποτίκτει φησὶ τῇ δικαιοσύνῃ. Cæterum Bentleyus Epist. ad Jo. Millium p. 455 vs. 6 non ἀπέστραπτε, sed ἀπέστλιδε habet, quod scriptum est etiam apud Proclum Comment. in Tim. pag. 132 C.)

LIV.

Καίπερ ἔοντι νέω καὶ νηπιῷ εἰλαπιναστῆ.

(Proclus in Tim. V p. 334 D : Ὁ γὰρ Ζεὺς βασιλέα τίθησιν αὐτὸν ἀπάντων τῶν ἐγκοσμίων θεῶν καὶ πρωτίστας αὐτῷ νέμει τιμὰς καίπερ ἔοντι νέω κτλ. Idem in Parm. I p. 91 ed. Cousin. : Καὶ γὰρ αὐτὸν τὸν Δία καὶ τὸν Διόνυσον παῖδας καὶ νέους ἢ θεολογία καλεῖ· καίπερ ὄντε νέω, φησὶν Ὀρφεύς.)

Κλύτε θεοί, τὸν δ' ὕμμιν ἐγὼ βασιλῆα τίθημι.

(Proclus in Crat. p. 59 : Καὶ ὁ Διόνυσος τελευταῖος θεῶν βασιλεὺς παρὰ τοῦ Διός· ὃ γὰρ πατὴρ ἰδρύει τε αὐτὸν ἐν τῷ βασιλείῳ θρόνῳ καὶ ἐγχειρίζει τὸ σκῆπτρον καὶ βασιλέα ποιεῖ τῶν ἐγκοσμίων ἀπάντων θεῶν· κλύτε θεοί, τὸν δ' ὕμμιν κτλ. λέγει πρὸς τοὺς νέους θεοὺς ὁ Ζεὺς. Idem in Parmen. VII p. 230 : Χρόνος δὲ ἐπὶ Ὀρφέως

ὀνομάζεται κατὰ δὴ τινα θαυμαστὴν ἀναλογίαν. Γενέσεις γὰρ ὁ θεολόγος τῶν ἀγεννήτων μυστικὰς παραδοῦς, καὶ τὸ αἴτιον τῆς ἐκφάνσεως τῶν θεῶν χρόνων συμβολικῶς ὠνόμασεν· ὅπου γὰρ γένεσις, ἐκεῖ καὶ χρόνος.)

Ποιμαίνων πραπίδεςσιν ἀνόμματον ὦκῶν ἔρωτα.

(Proclus in Alcibiad. I : Ὁ θεολόγος δὲ παρ' Ἑλληνιστῶν ἀνόμματον ἀποκαλεῖ τὸν ἔρωτα ἐκείνων ποιμαίνων κτλ. Idem ibid. : Καὶ μοι δοκεῖ, καθάπερ Ὀρφεὺς ἐφίστησι τῷ βασιλεῖ Διονύσῳ τὴν μονάδα τὴν Ἀπολλωνιακὴν ἀποτρέπουσαν αὐτὸν τῆς εἰς τὸ Τιτανικὸν πλῆθος προόδου καὶ ἐξαναστάσεως τοῦ βασιλείου θρόνου, καὶ φρουροῦσαν αὐτὸν ἀχραντὸν ἐν τῇ ἐνώσει, τοιαῦτα δὲ καὶ ὁ Σωκράτους δαίμων περιάγει μὲν αὐτὸν εἰς τὴν νοερὰν περιωπὴν, ἐπέχειν δὲ τῶν πρὸς τοὺς πολλοὺς συνουστῶν. Idem ibid. : Πάρεδρος ὁ νόμος τοῦ Διός, ὡς φησὶν ὁ Ὀρφεύς.)

LV.

Ἔλθῃς οὐρανίης καὶ ἀστερίης καὶ ἀδύσσου.

(Olympiodorus Comm. in Alcibiad. I : Ἄλλὰ μὴν καὶ ἕλθοι λέγονται οἱ τήνδε τὴν ἕλην ἐξάπτοντες τῆς τῶν οὐρανίων, καὶ διὰ τοῦτο φρουροῦντες αὐτήν, καὶ μὴ συγχωροῦντες βευστὴν οὔσαν, πάντη φθείρεσθαι. Φησὶ γὰρ καὶ ὁ Ὀρφεύς· ἕλθῃς οὐρανίης κτλ.)

Οἱ δ' αὐτοὶ πατέρες τε καὶ υἱεῖς ἐν μεγάροισιν ἦδ' ἄλοχοι σεμναὶ κεδναὶ τε θύγατραι.

(Olympiodorus ad Platonis Phæd. p. 70 C : Καὶ ὅτι τὸ ζῶν καὶ τὸ τεθνεὺς ἐξ ἀλλήλων, κατασκευάζει ἐκ τῆς μαρτυρίας τῶν παλαιῶν ποιητῶν τῶν ἀπὸ Ὀρφέως, φημί, λέγοντος· οἱ δ' αὐτοὶ πατέρες κτλ. πανταχοῦ γὰρ ὁ Πλάτων παρωδεῖ τὰ τοῦ Ὀρφέως. Idem ibid. : Καὶ ἔστι τὸ μυθικὸν ἐπιχείρημα τοιοῦτον παρὰ τῷ Ὀρφεῖ. Τέσσαρες βασιλείαι παραδίδονται· πρώτη μὲν ἡ τοῦ Οὐρανοῦ, ἣν ὁ Κρόνος διεδέξατο, ἐκτεμὼν τὰ αἰδοῖα τοῦ πατρός. Μετὰ δὲ τὸν Κρόνον ὁ Ζεὺς ἐβασίλευσεν καταταρταρώσας τὸν πατέρα. Εἶτα τὸν Δία διεδέξατο ὁ Διόνυσος, ὃν φησὶ κατ' ἐπιβουλήν τῆς Ἥρας τοὺς περὶ αὐτὸν Τιτᾶνας σπαράττειν, καὶ τῶν σαρκῶν αὐτοῦ ἀπογεύεσθαι. Καὶ τούτους ὀργισθεὶς ὁ Ζεὺς ἐκεραύνωσε, καὶ ἐκ τῆς αἰθάλης τῶν ἀτιμῶν τῶν ἀναδοθέντων ἐξ αὐτῶν

Primogenitum quidem nemo intuitus est oculis, nisi sola nox sacra; cæteri omnes admirabantur conspicientes in æthere insperatum lumen; adeo coruscabat corpus Phænētis immortalis.

LIV.

Quamvis pusioni et parvulo convivæ. —

Audite dii, hunc ego vobis regem impono. —
Fallens sagaci mente cæcum celeremque amorem.

LV.

Materiæ cælestis et siderææ et infinitæ. —
Idem patres et filii in ædibus
et uxores venerandæ probæque filiæ. —

ἕλως γενομένης γενέσθαι τοὺς ἀνθρώπους. Idem p. 69 C : Διόπερ καὶ παρωδεῖ ἔπος Ὀρφικὸν τὸ λέγον, ὅτι ὅστις δ' ἡμῶν ἀτέλεστος, ὡσπερ ἐν βορ-
βόρῳ κείσεται ἐν ἄδου.)

Ἄνθρωποι δὲ τελέσασα ἑκατόμβας
6 πέμψουσιν πάσῃσιν ἐν ὤραις ἀμφιετίσιν
ὄργια τ' ἐκτελέσουσι, λύσιν προγόνων ἀθεμίστων
μαϊόμενοι. Σὺ δὲ τοῖσιν ἔχων κράτος, οὓς κ' ἐθέ-
[λησθα
λύσεις ἐκ τε πόνων χαλεπῶν καὶ ἀπείρονος οἴστρου.

(Olympiodorus Comm. in Phaed. : Ὁ Διό-
νυσος λύσειός ἐστιν αἴτιος. Διὸ καὶ λυσεὺς (leg.
λύσιος) ὁ θεός. Καὶ Ὀρφεύς φησιν· Ἄνθρωποι δὲ
κτλ. Vs. 6 pro ὄργια ἐκτελέσουσιν scripsi ὄργια
τ' ἐκτελέσουσιν. Idem ibid. : ὅτι παλαιὸς ὁ λόγος,
Ὀρφικός τε γὰρ καὶ Πυθαγόρειος, ὁ πάλιν ἄγων
τὰς ψυχὰς εἰς τὸ σῶμα, καὶ πάλιν ἀπὸ τοῦ σώμα-
τος ἀνάγων, καὶ τοῦτο κύκλω πολλάκις. Idem ibid. :
ὅτι οἱ παραδιδόμενοι τέσσαρες ποταμοὶ κατὰ τὴν
Ὀρφέως παράδοσιν τοῖς ὑπογενοῖς ἀναλογοῦσι δ'
στοιχεῖοις τε καὶ κέντροις κατὰ δύο ἀντιθέσεις.
Ὁ μὲν γὰρ Πυριφλεγέθων τῷ πυρὶ καὶ τῇ ἀνατο-
λῇ, ὁ δὲ Κωκυτὸς τῇ γῇ καὶ τῇ δύσει, ὁ δὲ Ἀχέ-
ρων ἀέρι τε καὶ μεσημβρία. Τούτους μὲν Ὀρφεύς
οὕτω διέταξεν, αὐτὸς δὲ τὸν Ἄκμαν τῷ ὕδατι
καὶ τῇ ἄρκτῳ προσοικεῖτο. Idem Comm. in Phi-
leb. : Εἶτε (Μνήμη) ἡ θεὸς αὐτῆ, ἀφ' ἧς πᾶσα ἡ
ιδιότης ἐπιγίνεται, εἶτε ἡ παρὰ τῷ Ὀρφεὶ Μνήμῳ,
εἶτε καὶ ἄλλη τις οὔσα τυγχάνει. Idem ibid. : Καὶ
μὴν ἐν τοῖς Ὀρφικοῖς ἐν τῷ μυθευομένῳ ὡπὶ τὰς
τρεῖς ἐκφανῆναι μονάδας φησίν.)

Χειρῶν ὀλλυμένων ἔρρει πολύεργος Ἀθήνη.

(Etym. Orionis : Χεῖρες ἀπὸ τῆς χρήσεως,
ὡσανεὶ χρήσιες οὔσαι, ἡ χρεῖται· οὐδεμία γὰρ
τέχνη προκόπτει δίχα χειρῶν. Ὀρφεύς· χειρῶν
ὀλλυμένων ἔρρει κτλ. Legendum ἔρρει.)

LVI.

Τὸ πρὶν ἐὼν μέγα δένδρον ἐπὶ χθονὶ καὶ φερέκαρπον.

(Etym. Gud. p. 395 : Μίνθη, ἣν τινες ἡδύσ-
μον καλοῦσι· ἔτι (leg. ἔστι) δὲ καλάμινθος ἄγριον

ἡδύσμον, ὅπερ λυπομένη ἡ Δημήτηρ ἰδοῦσα
ἐμίσησε καὶ ἄκαρπον ἐποίησεν. Ὀρφεύς· τὸ πρὶν
εὼν μέγα κτλ. Pro φέρε καρπὸν lege φερέκαρπον.)

Σηκάζειν πυρούς τε καὶ ἀστάχους κατ' ἀλωὰς
ἀνδρῶν λιχμῶντων, ὅτε τε ξανθὴ Δημήτηρ
κρίνη, ἐπειγομένων ἀνέμων, καρπὸν τε καὶ ἄγνας.

(Jo. Tzetzes Exeg. Hom. pag. 26 : Εὐρίσκω
γὰρ αὐτὸν [τὸν Ὀμηρον] ἀ μὲν τινα τῶν Ὀρφέως
ἑπῶν καθ' ὀλοκληρίαν πρὸς τὴν αὐτοῦ μετοχητεύ-
σαντα ποιῆσιν, ἕτερα δὲ πάλιν καθ' ἡμίσειαν παρ-
σπᾶσαντα· ἔστι δ' ἀ καὶ μεταφράσαντα ἢ καὶ ἀλλο-
νάλλως μεταστρέψαντα [ποιῆσιν]· ὡς τὸ Σηκάζειν
πυρούς τε κτλ. Edidi πυρούς τε et versu 3 ξαν-
θὴ Δημήτηρ, ut legitur apud Homerum Iliad.
lib. V vs. 500, quum codicis scriptura ξανθὴ
μήτηρ corrupta sit.)

6 Ἐκτον ἔτος· τὸ μὲν οὔτις ἐπεφράσατ', οὐδ' ἐνόησεν.

(Jo. Tzetzes l. c. : Καὶ τὸ, ἔκτον ἔτος· τὸ μὲν
οὔτις ἐπέφρασεν κτλ. Scripsi ἐπεφράσατ', quod
similiter cum ἐνόησεν copulatur apud Hom.
Odys. lib. VIII, vs. 94.)

Ἐκτη ἐν ἡριγενεῖ, ῥοδοδακτύλῳ, ἀργυροπέζῃ.

(Idem l. c. : Πρὸς δὲ καὶ τὸ, ἔκτη ἐνήριγεν
εἰροδοδακτύλῳ ἀργυροπέζῃ. Emendavi versum
quemadmodum sententia postulat, secutus
Hermannum p. 950. Non dubium quin in præ-
cedenti qui periit versiculo ἡοῖ exaratum fuerit.)

Ἴστων ἐποιοχόμενην, ἀτελῆ πόνον, ἀνθεμόεντα.

(Idem l. c. : Καὶ τὸ, ἴστων ἐποιοχόμενην κτλ.
Legebatur ἀνθεμόεσσα quod in ἀνθεμόεντα con-
verti.)

Σμήνεα δ' εἰργάζοντο μελισσῶν ἀδιάνων.

(Tzetzes l. c. p. 26 : Καὶ τὸ, σμήνεα δ' εἰργά-
ζου κτλ. Sententia requirit εἰργάζοντο quod
edidi.)

Ζεὺς Κρονίδης, βασιλεὺς ὑψίζυγος, αἰθέρι ναίων.

(Idem l. c. Ὁμοίως δὲ καὶ τὸ, Ζεὺς Κρονίδης
κτλ. Conf. Hom. Iliad. lib. IV vs. 166.)

Homines autem solennia sacrificia
facient omnibus anni temporibus
orgiæque celebrant nefariorum majorum expiationem
querentes. Tu vero his rebus pollens, quosunque voles,
gravibus ærumnis et immensa cupiditate liberabis. —
Manibus pereuntibus operosa perit Minerva.

LVI.

Arborem olim magnam in terris et frugiferam. —
Stabulo includere triticum et spicas in areis

viris ventilantibus, quum flava Ceres
secernit, urgentibus ventis, fructum et paleas. —
Sextum annum; id quod nemo neque animadvertit, neque
[intellexit]. —
Sexta aurora mane orta, roseis digitis fulgente, candidis
[pedibus conspicua]. —
Telas percurrentem, opus imperfectum floribus variatum. —
Examina vero apum confertarum operabantur. — [tans.
Jupiter Saturnius, rex in excelso sedens, in æthere hab-

10 Οὐδ' ἂν Ἰφίκλοιο θωώτερος αἶψα γένηται,
 ὅστε καὶ ἀνθερίκεσσιν ἐπέτρεχεν, οὐδέ τι καρπὸν
 σίνετ', ἀήσυρα γυῖα φέρων ἐπὶ λήϊον αὔον.

(Idem l. c. p. 26 : Καὶ κατὰ μετάφρασιν, ὡς τὸ, οὐδ' ἦν Ἰφίκλοιο θωώτερος αὐδάξιο (Maximus apud Fabricium Bibl. Græc. Vol. VIII p. 418 vs. 422 αὐγάξιο) κτλ. Vs. 12 sic exhibetur : Σίνετ', ἀήσυρα ἔλαφρὰ γυῖα φέρων ἐπὶ λήϊον αὔον. Sed ἔλαφρὰ interpretamentum est quod Maximus omittit. Quum neque αὐδάξιο neque αὐγάξιο ferri queat, vs. 10 probabiliter emendasse videor scribendo αἶψα γένηται. Conf. Hom. Iliad. lib. XX vs. 226-228 et Ovid. Metamorph. lib. X vs. 654-655.)

LVII.

Ἔδε γὰρ ἂν μίμνοι καθαρός τε (καὶ) ἔμπλεος οἶνος,
 ἥδυμος εὐώδης τε· καλὸν δ' ἔτος ἐστὶ φυτεῖη.

(Tzetzes Exeg. p. 127 : Ὁ παλαιὸς γὰρ Ὀρφεύς ἀπ' οὗπερ ὁ ἔμος χρυσῶς Ὀμηρος ὡς ἀνεμουργὸς μέλισσα (sic leg. pro μέλισσαν) πολλὰ ἄνθη ἐπὼν ἀπεδρέψατο, ἐν ταῖς ἑαυτοῦ δωδεκαετηρίσιν, οὐ νηδυμον φησὶν ἀλλὰ ἥδυμον, λέγων οὕτως· ὦδε γάρ ἂν μίμνοι κτλ. Inserui καὶ cum Lobeckio Aglaoph. t. I p. 424.)

Οὐδ' ὡς με γλυκὺς ὕπνος ἐᾷ βλεφάροισιν ἰαύειν,
 ἰσταμένους θ' ἀπαλοῖς ἐν οὐεῖρασι νυκτὸς ἂν ὄρηνην.

(Tzetzes l. c. : Καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν φησὶν ὕπνον δὲ οὐκ ἐᾷ με λιγὺν ἐπὶ βλεφάροισιν ἰαύειν, ἰσταμένους ἀπαλοῖς ἐν οὐεῖρασιν ἂν πᾶσαν ὄρηνην. Τὸ δὲ λιγὺς ταυτὸν ἐστὶ τῷ ἥδυμος. Versus quorum sententia dubia esse non potest, nullo negotio restitui. In iis quæ Tzetzes subjungit verbis pro τὸ δὲ λιγὺς apparet τὸ δὲ γλυκὺς reponi oportere.)

5 Εἰ μὲν γὰρ στείχησιν ἐπ' ἀρνειοῖο θοοῖο.

(Tzetzes l. c. p. 33 : Καὶ ὁ Ὀρφεύς· Ἡ μὲν γὰρ κτλ. Scribendum εἰ μὲν γὰρ. Cæterum agnum

velocem poeta appellat arietis signum [τὸν κριὸν Arato vs. 238], quod signum Sol dicitur inire.)

Οὔτοι ἀριστερός εἰμι θεοπροπίας ἀναφαίνων,
 ἀλλὰ μοι ἐν στήθεσσι ἀληθεύουσι μέριμνα.

(Schol. Eurip. Alcest. vs. 985 : Καὶ ποιητῆς καὶ μάντις ἦν ὁ Ὀρφεύς. Φιλόχορος ἐν πρώτῳ περὶ μαντικῆς ἐκτίθησιν αὐτοῦ ποιήματα ἔχοντα οὕτως· οὔτοι ἀριστερός εἰμι κτλ. Nuper Cobetus edidit θεοπροπίας ἀποποιεῖν, cuius loco scripsi ἀναφαίνων, conjectum jam pridem Lobeckio Aglaoph. I p. 237. Pro ἀληθεύουσι μέλινα, quæ codicum lectio est, recepi probabilem Cobeti conjecturam ἀληθεύουσι μέριμνα.)

Εἰ δὲ γεωπονίης σε φιλομβρότου ἡμερος αἰρεῖ,
 καί τ' ἐπὶ χρυσείης γενεῆς ἐντύνεται ἔργα,
 10 γαῖαν ἐπὶ ζεῖδωρον ἄγων εὐκαμπὲς ἄροτρον,
 ἢ γυροῖς ἐνὶ κλήμα Μεθυμναίου λελίησαι
 κατθέμεναι καὶ λαρὸν ὀπώρης εἶδαρ ἐλέσθαι
 ἡμῖρη, σκαπάνη τε λαχῆναι ἀμβροτον αἶαν·
 αὐτίκα δὴ τοι πᾶσαν ἐτητυμίην καταλέξω,
 15 ὀππως ἂν πανθία σεληναῖη πεπίθιοιο
 ὄμπνιά σοι Δήμητρος ἀερσινόοιο τε Βάχχου
 δῶρ' ἀναπεμπέμεναι καὶ ἐπητανὸν ὄλον ὀπάζειν.

(Tzetzes Proem. p. 17 : Ἡσιόδου Ἔργα καὶ Ἡμέραι τὸ βιβλίον ἐπιτέγραπται πρὸς ἀντιδιαστολήν τῶν τοῦ μεγάλου Ὀρφέως ἔργων καὶ ἡμερῶν ὧν [ἔργων Ὀρφέως ἦτοι τοῦ περὶ Γεωργίας] οὕτως ἐστὶν ἡ ἀρχή· εἰ δὲ γεωπονίης κτλ. Idem locus exstat in Maximi carmine apud Fabricium Bibl. Græc. vol. VIII p. 440, vs. 456-465. Vs. 17 posui ἐπητανὸν, ut est ap. Maximum, repudiata Tzetzi lectione ἐπητανὸν quam sequitur Lobeckius Aglaoph. I p. 414. Reliquam scripturæ diversitatem prætereo.)

Ἀστραῖη κούρη δὲ πέλει πρὸς ἅπαντα φερίστη
 σπέρματα, καὶ δὲ φυτοῖσιν ἐναΐσιμος, ἐν τε βό-
 20 βάλλειν ἔρνεα πάντα, τὰ τε δρυὸς ἄρα λέγονται,
 οἶνας δ' ἐξαλέασθαι, ἐπεὶ στυγέει περίαλλα
 [θροισι]

Ne sic quidem, si statim Iphiclo velocior factus fuerit,
 qui etiam aristas percurrerat, neque fruges
 lædebat, levia membra ferens super siccas segetes.

LVII.

Sic enim maneat vinum purum et plenum, [est. —
 dulce odoratumque : opportunus vero plantationi annus
 Ne sic quidem me dulcis somnus sinit palpebris dormire,
 stans mollibus in somniis per noctis tenebras. —
 Si enim accedat ad agnum velocem. —
 Non parum idoneus sum ad fundenda oracula,
 sed mens mihi in pectore verax est. —
 Si vero agriculturæ hominibus opportuna desiderio teneris,

et aureæ ætatis aggredi vis opera,
 terram frugiferam proscindens curvo aratro,
 aut in scrobibus Bacchi palmitem optas
 condere dulcemque auctumni fructum comedere
 cupis, et ligone terram immortalem exercere :
 statim tibi omnem veritatem dicam,
 ut divina luna obsequatur
 almaque tibi Cereris et superbi Bacchi
 dona mittat ac largas opes suppeditet. —
 Astræa virgo aptissima est ad omnia
 semina, et plantis opportuna atque ad scrobes
 pro omni surculo pomis quæ dicuntur conserendas,
 vites vero (decet) vitare, quoniam insigni odio perssequitur

Ἰκαρίου κούρη ληνοὺς καὶ ἀδευκέας οἶνας,
 μνωμένη δσα λυγρὰ Διωνύσοιο ἔκρητι
 Ἄκταιοὶ μήσαντο, μέθη δεδμημένοι αἰνῆ
 25 Ἰκάριον, καὶ μιν στυφελαιὶς κορύνησι δάτξαν,
 σφαλλόμενοι δῶροισι χοροϊμανέος Βάκχοιο.

(Tzetzes Chil. IV, 128 : Μέμνηται ταύτης
 καὶ Ὀρφεὺς ἐν Γεωργίᾳ γράφων· Ἀστραὶη κούρη
 δὲ κτλ. Idem versus reperiuntur in Maximi
 carmine l. c. vs. 488-496. Cæterum vs. 20
 legitur etiam fragm. XXXVI.)

I.VIII.

Πρωτόγονος Φαέθων, περιμήκεος αἰθέρος υἱός,
 ἔκτισεν ἀθανάτοις δόμον ἄφθιτον.....

(Lactantius Institt. I, 5 : « Orpheus qui est
 vetustissimus poetarum et æqualis ipsorum
 deorum, (siquidem traditur inter Argonautas
 cum Tyndaridis et Hercule navigasse,) Deum
 verum et magnum πρωτόγονον primogenitum
 appellat, quod ante ipsum nihil sit genitum,
 sed ab ipso sint omnia generata. Eundem
 etiam Φάνητα nominat, quod, quum adhuc
 nihil esset, primus ex infinito apparuerit et

extiterit. Cujus originem atque naturam quia
 concipere animo non poterat, ex aere im-
 menso natum esse dixit : πρωτόγονος κτλ. Aliud
 enim amplius quod diceret non habebat.
 Hunc ait esse omnium deorum parentem,
 quorum causa cælum condiderit liberisque
 prospexerit, ut haberent habitaculum sedem-
 que communem : ἔκτισεν κτλ. »)

Πλουτώνη τε (καὶ) Εὐφροσύνη Βένδις τε κραταίη.

(Proclus in Theol. p. 353 : Τοῦ Θεολόγου
 μετὰ τῶν πολλῶν τῆς Σελήνης ὀνομάτων καὶ τῆν
 Βένδιν εἰς τὴν θεὸν ἀναπέμποντος. Hesychius :
 Βένδις, ἡ Ἄρτεμις Θρακιστί.)

Ἄτελής (τε) γάμων καὶ ἄπειρος ἐοῦσα
 παιδογόνου λοχίης πάσης ἀνὰ πείρατα λύει.

(Proclus in Crat. p. 112 : Φησὶν Ὀρφεὺς·
 Ἄτελής γάμων κτλ. Inserti τε cum Lobeckio
 Aglaoph. p. 545, qui recte monet accipi hæc
 verba de Diana quæ perpetua virginitate gau-
 det partusque tuetur.)

Icarii filia torcularia et vina amara,
 memor quot mala propter Bacchum
 Actæi moliti sint, horribili vinolentia subigere ausa
 Icarium, quem duris clavis obruncarunt,
 titubantes donis insane tripudiantis Bacchi.

LVIII.

Primogenitus Phaethon, altissimi ætheris filius,
 domum perennem immortalibus condidit. —

Plutone et Euphrosyne et valida Bendis (s. Diana). —

Immunisque matrimonii et expers
 omnis puerperii fines solvit.

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΙΟΝ

ΤΟΥ ΠΕΡΙ ΤΗΣ

ΕΚ ΛΟΓΙΩΝ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΕΥΤΕΡΟΥ.

ἄθανάτων ἀββῆτε πατήρ, αἰώντε, μύστα,
 κόσμων ἀμφιδρόμων ἐποχούμενε δέσποτα νότοις
 αἰθερίοις, ἀλκῆς ἵνα σοι μένος ἐστήρικται
 πάντ' ἐπιδερκομένῃ καὶ ἀκούοντ' οὐασὶ καλοῖς·
 5 κλυθὶ τῶν παίδων, οὐς ἤρσας αὐτὸς ἐν ὥραις.
 Σὴ γὰρ ὑπὲρ κόσμον τε καὶ οὐρανὸν ἀστερόνετα
 χρυσῆ ὑπέρκειται πολλῆ αἰώνιος ἀλκή,
 ἧς ὑπερῴρησαι ὀρίνων φωτὶ σεαυτὸν,
 ἀνάοις ὄχετοῖσι τιθνηῶν νοῦν ἀτάλαντον,
 10 ὅς βα κυεῖ τόδε πᾶν τεκνούμενος ἀφθιτον ἔλην,
 ἧς γένεσις δεδόκηται, δετε σφε τύποισιν ἔδησας.
 Ἐνθεν ἐπεισερείουσι γοναὶ ἀγίων μὲν ἀνάκτων

Πορφυρίου ἀποσπασμάτων κτλ.] Oraculum de summo Deo ac de triplici prole divina, insigne Porphyrii librorum περὶ τῆς ἐκ λογίων φιλοσοφίας fragmentum, primus in lucem protulit Augustinus Steuchus, Eugubinus, in volumine de perenni philosophia Lugduni a. 1540 divulgato repetitioque Basileæ 1542 et Venetiis in Steuchi operibus 1591. Ex hoc fonte hausit Mornæus (1) qui de religione christiana cap. 3 omissis versibus græcis latine et gallice carmen exposuit. Sed utriusque viri docti memoria oblivione exstincta Angelus Majus idem poematum ex Ambrosiano codice descriptum cum Porphyrii ad Marcellam uxorem epistola 1816 Mediolani iterum publici juris fecit. Paulo post Jo. Conr. Orellius in Opusculis veterum Græcorum sententiosus et moralibus tom. I pag. 319 cum Maji suaque explicatione repetiit. Adde huc nostram editionem Berolini 1850 promulgatam, Boissonadii in *Notices et Extraits* vol. II part. 2 pag. 271 (cf. p. 294), denique Gustavi Wolffii in Porphyrii de philosophia ex oraculis haurienda librorum reliquiis, Berolini 1856. De ipso Porphyrio ejusque scriptis et sapientia disserere hic non vacat, quo in argumento Wolffii nuper versata industria est. Carmen vero quod totum latine interpretati sumus annotationibus illustrare non attinet. Pauca tantum de singulorum locorum scriptura et sensu dicemus.

(1) Mornay, *De la religion chrétienne*, pag. 33 ed. Paris. 1590.

PORPHYRII FRAGMENTUM

LIBRI SECUNDI

DE PHILOSOPHIA EX ORACULIS HAURIENDA.

Ineffabilis immortalium pater, æterne, mysta,
 mundorum qui circumaguntur dorsis insidens domine
 ætheris, quibus virtutis tuæ robur innititur
 omnia intuenti pulchrisque auribus audienti;
 exaudi liberos tuos, quos ipse tempestive procreasti.
 Tua enim mundum cœlumque stelliferum
 aurea supereminet ingens, æterna vis,
 super qua extolleris luce te ipse excitans,
 perennibus rivis nutriens mentem undique æqualem,
 quæ concipit hoc universum, incorruptibilem gignens
 [materiam
 cujus ortus esse putabatur quo tempore eam formis
 Inde affluunt stirpes sacrorum quidem regum [vinixisti.

Primum versum in codicibus præcedunt verba :
 Ὁ Πορφυρίος ἐν τῷ δευτέρῳ (al. δεκάτῳ) βιβλίῳ τῆς
 ἐκ λογίων φιλοσοφίας αὐτοῦ παρατίθεται χρησμὸν περὶ
 τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀθανάτου ἔχοντα οὕτως.

Vs. 1. Pro ἀθανάτων cod. Ambr. ἀθάνατέ τ'.
 Observa Deum μύστην vocari a Porphyrio antiquorum poetarum exempla secuto, qui Bacchum eodem nomine appellarunt. Cf. Anthol. Palat. IX, 524 vs. 13.

Vs. 6. σὴ γὰρ habet codex Borbonicus, σοὶ γὰρ Ambrosianus.

Vs. 8. Pro ὑπερῴρησαι Borbonicus exhibet ὑπερῴρησαι, Steuchus ὑπὲρ ἠώρησας, Ambrosianus ὑπὲρ αἰώρησας.

Vs. 9. Pro ἀνάοις ὄχετοῖσι quod requiritur, Ambrosianus et Steuchus male ὄχετοῖς. Ἀτάλαντον eodem significato adhibuit poeta quo Aratus Phænom. vs. 22 ἀτάλαντον ἀπάντη μεσσηγὺς γαίαν posuit, ubi scholiastes : ταλαντευομένην.

Vs. 10. ὅς βα κυεῖ liber Laurentianus, ὅς βα κύει Ambrosianus, ὅς βακύει Steuchus vertens : qui *producit*. Deinde τεκνούμενος Laurentianus, τεχνούμενος Borbonicus, τεχνώμενος Steuchus, τεκνώμενος Ambrosianus.

Vs. 11. ἧς scripsit Wolffius pro vulg. ἦν. Majus ἦ conjicit. Porro γένεσις plerique agnoscunt libri excepto Borbonico ubi legitur γένεσιν. Sequitur δετε e Wolffii conjectura pro δετι. Denique τύποισιν quod conjectaveram pro Borbonici scriptura τόποισιν et Ambrosiani τόποισιν Steuchi auctoritate confirmatum vidit Wolffius.

Vs. 12. ἔνθεν refertur ad Dei vim, ἀλκῆν. Ἐ-

ἀμφί σε, παντόκρατορ, βασιλεύατε καὶ μόνε
 [θνητῶν
 ἀθανάτων τε πάτερ μακάρων· αἱ δ' εἰσὶν ἄτερθεν,
 15 ἕκ σέο μὲν γεγαυῖαι, ὑπ' ἀγγελίῃσι δ' ἕκαστα
 πρεσβυγενεὶ διάγουσι νόῳ καὶ κάρτεϊ τῷ σῶ.
 Πρὸς δ' ἔτι καὶ τρίτον ἄλλο γένος ποίησας ἀνά-
 [κτων,
 οἳ ῥ' ἕκασ ἡμᾶρ ἄγουσιν ἀνυμνεῖοντες ἀοιδαῖς
 βουλόμενόν σ' ἐθέλοντες, ἀοιδιάουσι δ' ἐσῶδε.
 20 Ἰὺνῆ δ' ἐστὶ πατὴρ καὶ μητέρα ἀγλαὸν εἶδος
 καὶ τακέων τέρεν ἄνθος, ἐν εἶδεσιν εἶδος ὑπάρχων,
 καὶ ψυχὴ καὶ πνεῦμα καὶ ἁρμονίη καὶ ἀριθμὸς.

ad te circumcirca, omnipotens, augustissime et unica
 [mortalium
 immortaliumque pater beatorum; aliae vero seorsum sunt
 ex te natae, mandata autem deferentes cuncta
 primogenita mente tuoque robore perficiunt.
 Praeterea etiam aliud tertium genus regularum generasti,
 qui procul a te diem agunt cantu celebrantes
 volentem te ultro, canunt vero usque adhuc.
 Tu autem pater es et matris splendida facies
 et tener liberorum flos, in formis fragilibus infragilis et
 [immota forma,
 et animus et spiritus atque harmonia et numerus.

πεισεύουσι Laurentianus, ἐπιστρέουσι Borbonicus, ὑπεισεύουσι Steuchus, ἐπιστροφώουσι Ambrosianus.

Vs. 13. Pro παντόκρατορ Borbonicus παντοπάτορ, Steuchus παντόπατορ. Praeterea βασιλεύατε Laurentianus, βασιλεύετε Steuchus, βασιλεῦτε Ambrosianus. Denique μόνε omnes membranæ præbent, si a Borbonico libro discesseris, in quo μόνον reperitur. Quod quum ferri nequeat, si quis cum Majo ex Ambrosiano exemplari βασιλεῦτε legat, versus clausulam multimodis mutata voluit Orellius pag. 626. Itaque ipse nondum cognita Laurentiani codicis lectione vulgaveram βασιλεῦτε καὶ ὄβριμε θνητῶν. Nunc libri illius auctoritatem meæ conjecturae præopto.

Vs. 14. αἱ δ' jam in priore editione reposui pro membranarum scriptura αἰδ' vel αἰδε.

Vs. 15. γεγαυῖαι item restitui sublato librarium mendo γεγαῶσαι. Porro δ' ἕκαστα recte Borbonicus, cujus loco Ambrosianus δ' ἕκασται, Steuchus δὲ ἕκασται exhibet.

Vs. 18. Pleraque exemplaria calamo exarata vitiose οἳ σε κατ' ἡμᾶρ (vel ἡπαρ) ἄδουσι καθυμνεῖοντες, sed metro et sententiæ satisfacit quod in

Laurentiano comparet οἳ ῥ' ἕκασ ἡμᾶρ ἄγουσιν ἀνυμνεῖοντες.

Vs. 19. ἀοιδιάουσι cod. Laur. et Steuchus, ἀοιδιάουσι Borbonicus, αἰεὶ διάγουσι Ambrosianus. Deinde ἐσῶδε invenitur in Laur. et Borb. ascripto scholio: Ὅτι τρεῖς τάξεις ἀγγέλων ὁ χρησμός οὗτος δηλοῖ· τῶν αἰεὶ τῷ Θεῷ παρεστώτων, καὶ τῶν χωριζομένων αὐτοῦ καὶ εἰς ἀγγελίας καὶ διακονίας ἀποστελλομένων, καὶ τῶν φερόντων αἰεὶ τὸν αὐτοῦ θρόνον. In φερόντων latet mala interpretatio verbi ἄγουσιν. Sed additur: Τὸ δὲ ἀοιδιάουσι δ' ἐσῶδε ἀντὶ τῶν ἄδουσιν ἕως νῦν. Cf. Lobeck. ad Phryn. p. 4 seqq. Pathol. p. 610 seqq. Cæterum hanc potestatem posterior ætas adverbio ἐσάρτι tribuere consueverat. Vid. eundem virum doctum ad Phryn. p. 21. Id ipsum a Porphyrio scriptum esse suspicor, sed propter membranarum consensum ἐσῶδε retinui, siquidem Ambrosianus habet ἐς ὧπα, Steuchus etiam ἐς ὧδε. Quod reliquum est, Boissonadius pag. 294 locum in hunc modum corrigere tentavit: Οἳ σε κατ' ἡμᾶρ καὶ ἄλλοι ὑμνεῖοντες ἀοιδαῖς βουλόμενόν ῥ' ἐθέλοντες αἰεὶ διάγουσιν ἐς ὧπα, ἄδουσιν interpretamentum verbi διάγουσιν fuisse putans.

Vs. 22. ἁρμονίη Laurentianus, cæteri ἁρμονία.

ΤΑ ΤΩΝ ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΩΝ

ΧΡΥΣΑ ΕΠΗ.

Ἀθανάτους μὲν πρῶτα θεούς, νόμῳ ὡς διάκεινται,
τίμα καὶ σέβου ἔρχον, ἔπειθ' ἤρωας ἀγαυούς,
τούς τε καταχθονίους σέβει δαίμονας, ἔνομα βέ-

[ζων

τούς τε γονεῖς τίμα, τούς τ' ἀγχιστ' ἐκγεγαυῶτας
τῶν δ' ἄλλων ἀρετῇ ποισὺ φίλον ὄστις ἀριστος.

Πρᾶξι δ' εἶκε λόγους, ἔργοισι τ' ἐπωφελέμοισι,
μηδ' ἔχθαιρε φίλον σὸν ἀμαρτὰδος εἵνεκα μικρῆς,
ὄγρα δύνη· δύναιμι γὰρ ἀνάγκης ἐγγύθι ναίει.

Ταῦτα μὲν οὕτως ἴσθι· κρατεῖν δ' εἰθίξω τῶνδε·
ἰο γαστρὸς μὲν πρῶτιστα, καὶ ὕπνου λαγνείης τε
καὶ θυμοῦ. πρῆξις δ' αἰσχρὸν ποτε μήτε μετ' ἄλλου,
μήτ' ἰδίῃ· πάντων δὲ μάλιστα αἰσχύνω σαυτὸν.

Ἔϊτα δικαιοσύνην ἄσκει ἔργῳ τε λόγῳ τε·
μηδ' ἀλογίστως σαυτὸν ἔχειν περὶ μηδὲν εἶθιζε·

AUREUM PYTHAGOREORUM

CARMEN.

Immortales primum deos, ut lege dispositi sunt,
venerare et cole jusjurandum, deinde heroes illustres
ac terrestres genios legitima faciens, honora;
observa etiam parentes et eos qui proxime cognati sunt;
ex aliis vero amicum tibi adjuuge quisquis virtute præ-

[stantissimus est.

Lenibus dictis cedas et utilibus factis,
neve oderis amicum propter leve peccatum,
quoad potes; facultas enim prope necessitatem habitat.
Hæc quidem sic teneas, sed istis imperare assuesce:
ventri primum et somno, deinde libidini
et iræ. Ne quid unquam turpe committas sive cum alio
sive seorsum, sed maxime omnium verere te ipsum.
Deinde justitiam exerce factis atque dictis:
neve te ulla in re inconsiderate gerere assuescas:

V. 1. Ἀθανάτους μὲν πρῶτα θεούς] Ita omnes codd. præter Medicæum, in quo ἀθάνατον μὲν πρῶτα θεῶν reperiri testatur Bandinius in Bibl. Codd. Laur. T. II. p. 259. Eandem lectionem fortasse exprimit interpres Arabs, cujus verba sic latine reddidit Job. Elichmannus apud Salmasium p. 3: « Primum eorum quæ tibi præcipio post timorem Dei ter optimi maximi, ut reverenter habeas eos quibus non decreta est mors a Deo quique ejus sunt amici, ut illis honorem exhibeas eum, quem approbat religio. » Sed nugantur qui ἀθάνατον μὲν πρῶτα θεῶν hoc loco defendunt. — νόμῳ ὡς διάκεινται] S et G atque ipse Hierocles. Eandem scripturam agnoscunt Proclus in Plat. Timæum p. 65 F (p. 145 ed. Schneider.) et Jamblich. vit. Pythag. n. 144. Syllburgius in quibusdam libris invenit δάκειται, quod cum aliis probavit Schæferus ap. Orellium p. 471. Idem legisse videtur Arabs. Ut νόμῳ καίται sive δάκειται lege cautum, sancitum est intelligendum de justa nominum veneratione quæ legibus consentanea sit: ita δάκεινται lege constituti sunt accipi convenit de eorum deorum cultu qui more institutoque majorum in honore sunt, ut externa nomina excipiantur. Doctius more Platonicorum Hierocles θεοίς, νόμῳ ὡς διάκεινται, τίμα exponit in eam sententiam, ut quemadmodum nomina per sphæras ordinæ disposita sint, sic ea divinæ legi convenienter colenda esse dicat. Cæterum in Codd. Paris. inquam soluta oratione nullaque distinctione exarantur versus usque ad 34, nisi quod in fine cujusque versus erat hæc nota A alio atramento scripta.

V. 3. καταχθονίους δαίμονας] Hierocles esse vult τούς ἐπι γῆς πολιτεύεσθαι θυναμένους καὶ κατὰ γῆς οἰκεῖν, ut καταχθόνιοι vocentur qui vulgo sunt ἐπιγῆθιοι. Sed plerumque apud veteres καταχθόνιοι nominantur ὑποχθόνιοι. Vid. adn. ad Hierocl. — ἔνομα βέλειν justa vel legitima facere, quod proprie de sacrificiis dici nemo dubitat, Hierocles exponit: « facere quæ sapientium virorum præceptis consentanea sunt vitamque ad illorum virtutem componere et ad rationis normam dirigere. » Camerarius male conjecit ἔνομα βέλειν. Nam Pythagoras qui incruenta sacrificia

amabat, Cicerone teste lib. III. de Nat. deor., ne Apollini quidem Delo hostiam immolare volebat, ne aram sanguine aspergeret. Cf. Menag. ad Diog. Laert. VIII, 13, 20 et 22.

V. 4. Hunc versum citat Stobæus Florileg. LXXIX p. 337 ed. Grot. (vol. III p. 109 ed. Gaisf.) addito lemma Πυθαγόρου ἐκ τῶν χρυσῶν ἐπῶν. Hujus scriptoris Cod. Par. A præbet σοὺς τε γονεῖς pro τούς; τε γονεῖς.

V. 5. ἀριστος] tres O; ἀρεστος S.

V. 6. ἐπωφελέμοισι] O; ἐπωφελίοισι G; ἐπωφελίαισι S. in quo ἐπωφελέμοισι latere suspicatur Gaisfordius.

V. 7. εἵνεκα μικρῆς] Codd. N; Simplicius Comm. in Epieteti Enchir. pag. 204 ed. Salmas. legit οὐνεκα μικρῆς.

V. 9—16 affert Stobæus Flor. serm. I. pag. 7 ed. Grot. (pag. 2 ed. Gean.; vol. I pag. 6 ed. Gaisf.) Sed v. 9—11 (κρατεῖν — θυμοῦ) sermoni V sine codd. auctoritate inseruit Gesnerus pag. 64. Cf. Gaisfordii adn. ad p. 164.

V. 9. εἰθίξω] tres O. et Hierocles. Hanc scripturam sequuntur Aldus, Stephanus in Thes. Ling. Gr. Ind. col. 814, Schæferus, alii. At δὲ εἰθίξω habet Stobæus serm. I, item Steph. Poes. phil. pag. 114. Curter. δὲ om: De rell. quo illud εἰθίξω quod etiam Gesneri fraude Stob. serm. V illatum est vel propterea magis convenit huic loco, quod infra v. 35 legitur εἰθίξω.

V. 11. πρῆξις] S, quod jam Stephanus, Lectius et Wintertonus posuerunt; vulgo πρῆξις.

V. 12. μήτ' ἰδίῃ] O. S; μήτ' αὐτῷ Stobæus et Stephanus in margine. — μάλιστα] O. S; μάλιστα Curter. Galenus libro de cognitione et curatione morborum animi vol. V p. 26 ed. Kuehn. proferens hunc versum, Ἐὺ δέ, inquit, σαυτὸν αἰδοῦ μάλιστα, πειθόμενος τῷ φάντι, Πάντων δὲ μάλιστα αἰσχύνω σαυτὸν.

V. 13. ἄσκει] Sic Stobæus et his Hierocles; item Stephanus in editione Principum poetarum atque in Poesi philos. p. 114, Brunckius, Orellius, alii. Vulgo ἄσκειν, quod Hieroclis verborum immemores ex O. et S. carmini inseruerunt Needh. et Gaisfordius.

V. 14. σαυτὸν] Codd.; om? Curt.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΦΑΛΗΡΕΩΣ
ΤΩΝ ΕΠΤΑ ΣΟΦΩΝ ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ.

DEMETRII PHALEREI
SEPTEM SAPIENTUM APOPHTHEGMATA.

α'. Κλεόβουλος Εὐαγόρου Λίνδιος ἔφη·

Μέτρον ἄριστον. — Πατέρα δεῖ αἰδεῖσθαι. — Εὖ τὸ σῶμα ἔχειν καὶ τὴν ψυχὴν. — Φιλήκοον καὶ μὴ πολυτήκοον. — Πολυμαθῆ, μὴ ἀμαθῆ. — Γλώσσαν εὐφημον κεκτῆσθαι. — Ἀρετῆς οἰκείον καὶ κακίας ἄλλότριον ἀδικίαν μισεῖν. — Εὐσέβειαν φυλάσσειν. — Πολίταις τὰ βέλτιστα συμβουλεύειν. — Γλώττης κρατεῖν. — Βία μὴδὲν πράττειν. — Τέκνα παιδεύειν. — Τύχῃ εὐχεσθαι. — Ἐχθρας διαλύειν. — Τὸν τοῦ δήμου ἐχθρὸν πολέμιον νομίζειν. — Γυναικὶ μὴ μάχεσθαι, μὴδὲ φιλοφρονεῖσθαι ἀλλοτρίων παρόντων· τὸ μὲν γὰρ ἔστι χέρηρον, τὸ δὲ μανίαν δύνανται παρέχειν. — Οἰκέτας μεθύνοντας μὴ κολάζειν· εἰ δὲ μὴ, δόξεις καὶ αὐτὸς μεθύειν. — Γαμῆν ἐκ τῶν ὁμοίων· ἐὰν γὰρ ἐκ τῶν κρειττόνων, δεσπότας, οὐ συγγενεῖς κτήσῃ. — Μὴ ἐπιγέλα τῷ σκώπτουτι· ἀπεγθῆς γὰρ ἔση τοῖς σκωπτομένοις. — Εὐποροῦντα μὴ ὑπερήφανον εἶναι, ἀποροῦντα μὴ ταπεινοῦσθαι.

β'. Σόλων Ἐξεκαστίδου Ἀθηναῖος ἔφη·

Μὴδὲν ἄγαν. — Κριτῆς μὴ κἀθήσο· εἰ δὲ μὴ, τῷ ληφθέντι ἐχθρὸς ἔση. — Ἥδονην φεῦγε ἥτις λύπηνη τίκεται. — Φύλασσε τρόπου καλοκαγαθίαν ἔρκου πιστοτέραν. — Σφράγιζε τοὺς μὲν λόγους σιγῇ, τὴν δὲ σιγὴν καιρῷ. — Μὴ ψεύδου, ἀλλ' ἀλήθευε. — Τὰ σπουδαῖα μελέτα. — Τῶν γονέων μὴ λέγε δικαιοτέρα. — Φίλους μὴ ταχὺ κτῷ, οὐς δ' ἂν κτήσῃ, μὴ ταχὺ ἀποδοκιμάσῃ. — Ἄρχεσθαι μαθὼν ἀρχεῖν ἐπιστήσῃ. — Εὐθύνας ἐτέρους ἀξίων διδόναι καὶ αὐτὸς ὑπεγε. — Συμβούλευε μὴ τὰ ἥδιστα, ἀλλὰ τὰ βέλτιστα τοῖς πολίταις. — Μὴ θρασύνου. — Μὴ κακοῖς ἠμιλει. — Χρῶ τοῖς θεοῖς. — Φίλους εὐσέβει. — Γονεῖς αἰδοῦ. — Νοῦν ἡγεμόνα ποιοῦ. — Ὁ δ' ἂν ἴδῃς μὴ λέγε. — Εἰδὼς σίγα. — Τοῖς σαυτοῦ πρῶτος ἴσθι. — Τὰ ἀφανῆ τοῖς φανεροῖς τεκμαίρου.

γ'. Χίλων υἱὸς Δαμαγῆτου Λακεδαιμόνιος ἔφη·

Γινῶθι σαυτόν. — Πίνων μὴ πολλὰ λάλει· ἀμαρτήσεις γάρ. — Μὴ ἀπειλεῖ τοῖς ἐλευθέροις· οὐ γὰρ καλόν. — Μὴ κακολόγει τοὺς πλησίον· εἰ δὲ μὴ, ἀκούσῃ ἔφ' οἷς λυπηθήσῃ. — Ἐπὶ τὰ δειπνα τῶν φίλων βραδέως πορεύου, ἐπὶ δὲ τὰς ἀτυχίας ταχέως. — Γάμους εὐτελεῖς ποιοῦ. — Τὸν τετελευτηκότα μακάριζε. — Πρεσβύτερον σέβου. — Τὸν τὰ ἀλλότρια περιεργαζόμενον μίσει. — Ζημίαν αἰροῦ μάλλον ἢ κέρδος αἰσχρόν· τὸ μὲν γὰρ ἄπαξ σε λυπήσει, τὸ δ' αἰεὶ. — Τῷ δυστυχούντι μὴ ἐπιγέλα. — Ἰσχυρὸς ὢν, ἥσυχον σαυτόν ἄρχει, ὅπως σε αἰτχύνονται· μάλλον ἢ φοβῶνται. — Τῆς ἰδίας

1. Cleobulus Evagoræ filius Lindius dixit :

Modus optima res. — Patrem revereri oportet. — Curandum est ut corpore et animo bene valeamus. — Libenter audire oportet, non quævis tamen temere. — Doctum, non indoctum esse decet. — Linguam bene ominantem habeto. — Virtutis proprium est et ab improbitate alieum injustitiam odiasse. — Pietatem serva. — Civibus optima suade. — Linguam contine. — Per vim nihil agendum. — Liberos institue. — Fortunam precare. — Inimicitias dissolve. — Populi inimicum hostem habeto. — Cum uxore neque jurgare debemus præsentibus alienis, neque ei blandiri : illud quidem pejus est, hoc autem ad furorem perducere potest. — Servulos ebrios ne castiga : sin minus, et ipse ebrius videberis. — Uxorem duc ex æqualibus : si enim e potentioribus duxeris, dominos, non affines tibi comparabis. — Alios cavillanti ne subrideas ; invisus enim fies iis quibus illuditur. — In divitiis ne superbias, in egestate ne abjecto sis animo.

2. Solon Execestidæ filius Atheniensis dixit :

Ne quid nimis. — Judex ne sedes : sin minus, in odio cris damnato. — Voluptatem fuge quæ tristitiam parit. — Morum probitatem serva vel jurejurando fide digniorem. — Sermones silentio, silentium temporis opportunitate comproba. — Ne mentiaris, sed vera loquere. — Honesta meditare. — Parentibus justiora ne dicas. — Amicos ne cito compares, quos autem comparaveris, ne statim repudies. — Parère quum didiceris, imperare scies. — Quam alios repositis rationem, ipse quoque redde. — Civibus non jucundissima, sed optima suadebis. — Ne fastidio effera ris. — Cum improbis ne verseris. — Consule deos. — Amicos cole. — Parentes reverere. — Mentem ducem sequere. — Ne dicas autem quodcunque videris. — Sciens tace. — Lenis in tuos sis. — Obscura e manifestis conjice.

3. Chilon Damageti filius Lacedæmonius dixit :

Nosce te ipsum. — Inter bibendum ne multa loquaris : delinques enim. — Libetis hominibus ne mianeris : neque enim decet. — Ne maledicas aliis : sin minus, audies quæ tibi molesta erunt. — Ad amicorum convivia lente, ad calamitates autem cito accede. — Nuptias frugaliter facito. — Vita functum beatum prædica. — Natu majorem cole. — Alienarum rerum cura occupatum oderis. — Jacturam turpi lucro præfer : illa enim semel, hoc semper tibi dolorem afferet. — Calamitosum ne irrideas. — Si robustus es, tranquillum te præbe, ut revereantur te alii potius quam metuant. — Domui tuæ bene præstato. —

- 25 μηδεὶς μήτε λόγῳ σε παρείπη, μήτε τι ἔργῳ, πρῆξαι, μηδ' εἰπεῖν, ὅ, τι τοι μὴ βέλτερον ἔστι. Βουλευούσῃ δὲ πρὸ ἔργου, ὅπως μὴ μῶρα πέληται· δαίλου τσι πρῆξαι τε λέγειν τ' ἀνόητα πρὸς ἀνδρός· ἀλλὰ τὰδ' ἐκτελέειν, ἃ σε μὴ μετέπειτ' ἀνήσει.
- 30 Πρῆσσε δὲ μηδὲν τῶν μὴ ἐπίστασαι, ἀλλὰ διδάσκειν ὅσα χρεῶν, καὶ τερπνότατον βίον ὧδε διάξεις. Οὐδ' ὑγιείης τῆς περὶ σῶμ' ἀμέλειαν ἔχειν χρεή· ἀλλὰ ποτοῦ τε μέτρον καὶ σίτου γυμνασιῶν τε ποιείσθαι μέτρον δὲ λέγω τὸδ', ὃ μὴ σ' ἀνήσει.
- 35 Εἰθίζου δὲ δάιταν ἔχειν καθάρειον, ἀθρυπτον· καὶ πεφύλαξέ γε ταῦτα ποιεῖν, ὅποσα φθόνον ἴσχει. Μὴ δαπανᾷν παρὰ καιρόν, ὅποια καλῶν ἀδαήμων· μὴδ' ἀνελεύθερος ἴσθαι μέτρον δ' ἐπὶ πᾶσιν ἀριστον. Πρῆσσε δὲ ταῦθ' ἃ σε μὴ βλάψει· λογίσιαι δὲ πρὸ [ἔργου.
- 40 Μὴδ' ἕπνον μαλακοῖσιν ἐπ' ὄμμασι προσδέξασθαι, πρὶν τῶν ἡμερινῶν ἔργων λογίσασθαι ἕκαστον·

nemo te aut dictis aut factis adducat, ut quidquam aut facias aut dicas, quod tibi non sit commodum. Consilium vero cape ante rem gerendam, ne stulta fiant; hominis enim miseri est facere et dicere quæ stulta sunt. At tu ea perage, quæ tibi postea non sint molesta. Ne quid facias eorum quæ nescis, sed discito [dissimam. quæcunque discit par est, atque ita vitam transiges jucundeque cura valetudinis est negligenda; sed modus in potu, cibo et exercitiis. [non pariet. servandus: modum autem dico hunc, qui tibi dolorem Mundo vero victu uti assuesce, non delicato; et cave facias quæcunque invidiam habent. Ne fac sumtus importunos, ut qui honesti ignarus est, neve sis illiberalis: modus enim in omnibus optima res. Fac ea quæ tibi non noceant, et delibera priusquam facias.

Neve somnum molles in oculos prius admittas, quam singula diurna opera recensueris:

Curterius ad Hierocli Comm. p. 106 memoravit. Reperitur autem in margine Codd. Gall. — ἐπὶ παντί] omnes codd. et edd; sed Stobæus ἐπὶ πᾶσι, quam scripturam Stephanus in margine notavit.

V. 25. λέγω—ἔργῳ] Omnes codd. et edd. præter Ven. ubi legitur λόγος—ἔργον.

V. 26. μηδ'] S. Cod. Med. Steph. in Poes. phil. Salmas. et omnes Hierocli editores; μήτ' Brunck. et Orell. — ὅ, τι] Ald. in una editione ὅτι, in altera ὅ, τι.

V. 27 inseruit Gesnerus Stob. Tit. III p. 37 sine codicum auctoritate. Cf. Gaisf. adn. ad vol. I p. 91. Quod deinceps prættere. — μῶρα] Sic Brunck. Orell. Schwepf.; reliqui μωρά.

V. 28. δαίλου τοι] Ita Codd. Gall. et omnes edd. At δαίλου τι vitiose Curterius quem sequuntur Wechel. Marcell. Dacer. — ἀνόητα] Omnes præter Orell. qui tacite scripsit ἀνόητα.

V. 29. ἀλλὰ τὰδ'] Codd. et edd.; ἀλλ' τὰδ' mendose Sylb. — ἀνήσει] Brunck. Orell.; ἀνήση S. Needh. Curt.; ἀνάση Codd. Gall. sed in margine ἀνήση.

V. 30. πρῆσσε] Codd. et edd.; πρῆσε male Froben. — πρᾶσσε—ὦν S. — ἐπίστασαι] Codd. et edd.; ἰπίστασαι Curter.; πίστασο Codd. G. sed in marg. πιστάσαι.

V. 32—35 citat Stobæus Tit. XCIX p. 542 ed. Gesn. Tit. CI ed. Grot. vol. III p. 315 ed. Gaisf.

V. 32. ὑγιείης] O; ὑγιείας S. — τῆς περὶ σῶμ'] Codd. et edd.; τῆς κατὰ σῶμ' Stob.; τῶν περὶ σῶμ' Schier. typographicum errore.

V. 33. μέτρον ἔ] Codd. et edd.; sic etiam Stobæi Cod. Par. A, alii μέτρον ap. Gaisf. — σίτου] Codd. et edd. præter Ven. ubi σίτων habetur. In Codd. Gall. male legitur σίτου καί.

V. 34. μέτρον ἔ] omnes excepto Gesnero qui vitiose μέτρον ἔ] edidit. — τὸδ'] pleræque membranæ; sed Stobæi codd. Par. A et B ap. Gaisfordium τούτο. — ἀνήσει] Curter. Marcell. Needh. Ash. et Stobæus; ἀνήση Codd. Gall. et S. in quo est ἀνήση.

V. 35. εἰθίζου] libri scripti et editi; sic etiam Stobæi Cod. Par. B ap. Gaisf. Sed εἰθίζου Arsen. et Trincavellus, εἰθίζουσαν Cod. Par. A, ἠθίζου Gesnero, qui etiam καθάρειον repugnante metro pro καθάρειον vulgavit.

V. 36. γε ταῦτα] edd. omnes et codd. plerique; sed membræ Gall. et libri Oxonienses A. C. D. τοιαῦτα, quam

lectionem etiam Hierocles agnoscit p. 148. Adde quod S. om. γε, in Comment. vero περ. τοιαῦτα habet. Sed vulgata scriptura magis placet. — ποιεῖν] Codd. Gall; πονεῖν Curter.

V. 37—38 laudat Stobæus Flor. Tit. XV p. 152 ed. Gesn.; vol. I p. 336 ed. Gaisford.

V. 37. ὅποια καλῶν ἀδαήμων] membranæ et edd.; item Stobæi Cod. Par. B ap. Gaisf. et Gesneri margo. Vulgo apud Stobæum scribitur ἀπειροκάλως ἐνὶ ἡμῶν. Quod quum mendosum sit, Theod. Marcilius scribi jussit ἐνὶ ἡμῶν, in nobis pro in nostra societate. Notæ enim sunt Pythagoreorum societas. Alii legendum esse conjecerunt ἐνὶ i. e. ἐνεστιν ἡμῶν, quod quodammodo confirmatur Arabis interpretis auctoritate, cujus verba sic latina fecit Elichmanus: « neque sis prodigus instar ejus qui notitiam non habet rerum, quæ sunt in manu ejus. » Hic in manu ejus videtur respondere græco ἐνὶ vel ἐνεστι. Tum igitur versus tale præceptum continet: licet nobis nimio sumtus, quales boni honestique ignorantia inepti homines faciunt, vitare. Sed ne quid de sententia dicam, quæ longe accommodatior huic loco apparet, si ὅποια καλῶν ἀδαήμων legas, ipsa vox ἀπειροκάλως inusitata poetis testimonio est, alteram scripturam unice veram esse.

V. 38. μὴδ'] codd. et edd. præter Gesnerianam, ubi male scribitur μὴ δ'.

V. 39. πρῆσσε] codd. et edd.; libri Gallici (et S.) πρᾶσσε, sed in marg. πρῆσσε. — βλάψει] Brunck. Orell. Gaisf. in Poet. gr. min. vol. III p. 282; βλάπτει Ven.; βλάπτει Stob. p. 37 ed. Gesn. At hunc locum a Gesnero temere additum esse ostendit Gaisfordius vol. I p. 91; βλάψη S. Item Steph. Salmas. Needh. Ashton. Inter vs. 39 et 40 leguntur in codice Augustano hi duo versiculi qui neque in vulgatis editionibus neque in Hierocli Commentario exstant, sed a Porphyrio de vita Pythagoræ p. 27 ed. Rom. (p. 41 ed. Küster.) servati sunt:

πρῶτα μὲν ἐξ ἕπνοιο μελίφρονος; ἐξυπανιστάς (i. —ναστάς) εὐ μάκα ποιπῶνεν ὅσ' ἐν ἡματι ἔργα τελέσσης.

Augustanum codicem olim contulerat David Hæschelius. Cf. Fabric. Bibl. Gr. vol. I p. 795 ed. Harl.

V. 41. λογίσασθαι ἕκαστον] Ita bis Hierocles in commentario. Cf. adn. ad pag. 152. Vulgo: πρὶν τῶν ἡμερινῶν ἔργων τρεῖς ἕκαστον ἐπελεῖν, quam scripturam præter codd.

πῆ παρέβην; τί δ' ἔρεξα; τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη;
 ἀρξάμενος δ' ἀπὸ πρώτου ἐπέβη· καὶ μετέπειτα
 δευτὰ μὲν ἐκπρήξας ἐπιπλήσσει, γρηστὰ δέ, τέρπει.
 46 Ταῦτα πόνει, ταῦτ' ἐκμελέτα· τούτων γὰρ ἔρῃν σε,
 ταῦτά σε τῆς θεῆς ἀρετῆς εἰς ἔχνηα θήσει·
 ναὶ μὰ τὸν ἀμετέρα ψυχῆ παραδόντα τετρακτύν,
 παγὰν ἀνάου φύσεως. Ἄλλ' ἔρχου ἐπ' ἔργον,
 ὅσοισιν ἐπευξάμενος τελέσαι. Τούτων δὲ κρατήσας,
 50 γνώσκει ἀθανάτων τε θεῶν θνητῶν τ' ἀνθρώπων
 σύστασιν, ἧ τε ἕκαστα διέρχεται ἧ τε κρατεῖται·

Qua in re peccavi? quid feci? quid omisi quod fieri de-
 A primo incipiens singula percurras; et postea, [bebat?
 malis admissis, te ipsum coargue, bonis autem, letare.
 In his tibi elaborandum est; hæc meditare; hæc amanda
 hæc te in divina virtutis via sistent: [sunt:
 per eum certe qui nobis quaternarium numerum tradi-
 fontem perennis naturæ. Sed accingere ad opus, [di,
 a diis precatus ut perficiant. Si vero hæc teneas, [lum
 cognoscere et immortalium deorum et hominum morta-
 constitutionem, quatenus singula differant et quatenus
 [comunione quadam continentur.

S et G et editiones Curt. Steph. Salmas. Brunck. et Gaisf. exhibet Porphyrius in vita Pythagoræ n. 40. Arrian. Diss. Epictet. III, 10 habet ἡμερίων ἔργων λογισασθαι ἕκαστα.

V. 42. πῆ παρέβην] Sic edd. omnes, etiam Diog. Laert. VIII, 22 et Plutarch. de superstitione Opp. p. 168 (vol. VI p. 642 ed. Reisk.). Suidas in voc. Πυθαγ. legit ποῦ. Arab. exprimit ποῦ: «expende loca in quibus aliquid prætergressus es.» Non tamen putaverim eum legisse ποῦ, sed non recte interpretatum esse πῆ, quod potius cum Ausonio pro πῶς quam cum Saraceno interprete pro ποῦ accipi convenit. Mesychius πῆ, πῶς, quo pacto i. e. quatenus; cf. Thom. Mag. p. 652. Ausonius Idyll. XVI, 16:

Qua prætergressus? quid gestum in tempore? quid non? ubi *qua* valet *qua* ratione, *quatenus*. Salmasius exponit *qua* in re loci polius sensum, quam vocabuli vim intuitum. Arrian. Diss. Epictet. l. c. ἐτετέλεστοι pro οὐκ ἐτετέλεσθη, quod librariorum mendam videtur. Nam Diss. IV, 6 legitur: ἀναπόλει τὰ πεπραγμένα· πῆ παρέβην τῶν πρὸς εὐροίαν; τί ἔρεξα ἢ ἀρίλων ἢ ἀκοινωνήτων; τί μοι δέον οὐκ ἐτετέλεσθη πρὸς ταῦτα;

V. 43. ἀρξάμενος; δ' ἀπὸ πρώτου] Arrianus l. c. ἀρξάμενος δ' ἀπὸ τοῦδε.

V. 44. δευτὰ] omnes edd. præter Wechel. Curter. Omeis. Dacrer. Needh. Ashton. Schier. Gaisf. qui legunt δευτὰ quod est etiam apud Arrian. Diss. Epictet. l. c. atque in plerisque codd. [O et S] Hieroclis p. 152 (nisi quod membranae Gallicæ in margine δευτὰ habent), denique apud Clementem Alex. Paedagog. lib. I, 10 p. 154 ed. Oxon. Contra δευτὰ reperitur in reliquis editionibus Steph. Poes. phil. p. 116. Marcil. Salmas. Brunck. Glandorf. Orell. Gaisford. Schwepf. Præstat δευτὰ quod hoc sensu apud Homerum, Hesiodum, Theognidem invenitur. Odys. VIII, 351: δευτὰ τοι δειῶν γε καὶ ἔγγυα ἔγγυάσθαι, ubi Eustathius: ἀντὶ τοῦ, τῶν κακῶν καὶ ἔγγυα κακὰ ὥστε ἔγγυάσθαι. Quamquam δευτὰ ferri posse non est quod uberius ostendam. — τέρπει] Cod. Ven.; reliqui τέρπου (ut S. in comment.) quod est in omnibus edd. ante Needhamianam promulgatis. Præterea τέρπου scripserunt Brunck. Orell. Gaisf. in Poetis minoribus, Schwepf.; τέρπει tuentur Needh. Ashton. Schier. Gland. ut magis poeticum. Post hunc versum in Codd. Oxoniensibus A. C. D. in Ven. et Augustano item exstat versiculus spurius.

ταῖς αὐταῖς ἀρεταῖς κοῦ φίλων, ὃν κ' ἐδὲλθθα,

quem Harlesius recte interpretamentum versus quinti esse statuit.

V. 47—48 Empedocli tribuuntur in Theologum. arithmet. p. 20: Τοιαύτης δὲ οὐσης, ἐπώνυμον (corr. ἐπώνυμον) δι' αὐτῆς τὰ Πυθαγόρου οἱ ἄνδρες θαυμάζοντες δηλονότι καὶ ἀνευφημοῦντες ἐπὶ τῇ εὐρήσει, καθά που καὶ Ἐμπεδοκλῆς·

Ὁὐ μὰ τὸν ἀμετέρα γενεῆ παραδόντα τετρακτύν,
 παγὰν ἀνάου φύσεως βίζωματ' ἔχουσιν.

Reliqui auctores commune Pythagoreorum iusjurandum esse ajunt. Plutarchus de Plac. philos. vol. IX p. 476 ed. Reisk.: διὸ καὶ ἐβήγγοντο οἱ Πυθαγόρειοι ὡς μεγίστου ἄρκου ὄντος τῆς τετρακτῆς· οὐ μὰ τὸν ἀμετέρα ψυχῆ παραδόντα τετρακτύν, Παγὰν ἀνάου φύσεως βίζωματ' ἔχουσιν, ubi Wyttenbachius et Huttenus recte posuerunt βίζωματ' ἄρκεος atque Sextus Empiricus adv. Mathem. VII, 94: τοῦτο ἐμπήγγοντες οἱ Πυθαγόρειοι, ποτὲ μὲν εἰώθεισι λέγειν τὸ — βίζωματ' δὲ τε πάντ' ἐπίοικεν· ποτὲ δὲ τὸν φυσικώτατον ὀμνῆσαι ἄρκου οὐκ οἶκον, οὐ μὰ τὸν ἀμετέρα κεφαλῆ παραδόντα τετρακτύν, Παγὰν ἀνάου φύσεως βίζωματ' ἔχουσιν. Idem eodem modo adv. Arithm. lib. IV, 2 p. 332, nisi quod ψυχῆ et πηγῆ habet. Jamblichus de vit. Pythag. § 150 et 162 itidem exhibet βίζωματ' τ' atque in priore versu ἀμετέρα γενεῆ cum codice Vaticano. Apud Macrobius in Somn. Scip. 1, 6 et Porphyr. vit. Pythag. § 20 scribitur initio versus prius οὐ μὰ: contra Jamblichus § 150 ita legit: ναὶ μὰ τὸν ἀμετέρα σοφίας εὐρόντα τετρακτύν, sed § 162 οὐ μὰ τὸν ἀμετέρα γενεῆ παραδόντα τετρ. Plutarchus, Macrobius, Porphyrius et Theo Smyrnaeus in eorum que in Mathematicis ad Platonis lectionem utilia sunt, expositione ed. Ismael Bulliard. (Paris. 1644) cap. 38 p. 147 præbent ψυχῆ, quod in Carminis aurei codd. exstat, pro γενεῆ, sed Sextus l. c. et Stobæus Ecl. phys. p. 302 κεφαλῆ, in cuius libris Heerenius et Gaisfordius etiam ἐπιθέντα pro παραδόντα scriptum repererunt. Juliaus Orat. 6 p. 196. C ed. Spanhem. οὐ μὰ τὸν ἐν στέροισιν ἔμοις παραδ. τετρ. Methodius in Convivio decem virginum Orat. 6 extr. p. 81 editionis Petr. Possin. (Paris. 1657) ναὶ μὰ τὸν ἀμετέρας ζωῆς δεικνύοντα κεφαλῆ. Pro ἀνάου male in Plutarch. textu ἀνάου dele-runt Beckius et Huttenus, idem fecerunt Heerenius et Gaisfordius in Stobæi Eclog. Denique pro φύσεως Porphyrii et Stobæi codd. habent φύσεως. Nos codicum qui aureum carmen continent scripturam servavimus. Nulla autem in his atque in editionibus lectionis discrepantia est, nisi quod Junta cum Codd. Gall. pro ἀνάου neglecto μέτρο habet ἀνάου. Præterea libri Gallici pro ἀλλ' ἔρχου ἐπ' ἔργον exhibent ἀλλ' ἔργον ἐπ' ἔργον.

V. 50. γνώσεται] S. G. O; item Camerar. Neand. Steph. in Poet. gr. princ. Curt. Sylb. Needh. Ashton. Schier. Gland.; γνώσῃ Ald. Steph. in Poes. phil. p. 116. Salmas. Brunck. Orell. Schwepf.

V. 50—51. γνώσεται ἀθανάτων τε θεῶν θνητῶν τ' ἀνθρώπων σύστασιν, ἧ τε ἕκαστα διέρχεται ἧ τε κρατεῖται] Hierocles p. 174 interpretatur: πρώτον μὲν θεογονίαν καὶ θεολογικὴν ἐπιστήμην παρέσθαι τοῖς· οὕτως ἀχθεῖσι προλέγει, καὶ πάντων τῶν ἀπὸ τῆς ἱερᾶς τετρακτῶς ὑποστάντων τὴν ἐπίγνωσιν μετὰ τῆς κατὰ μέτρον αὐτῶν διακρίσεως καὶ τῆς εἰς ἓνα κόσμον ἐπίστασης. Τὴν μὲν γὰρ σύνταξιν αὐτῶν ἐνταῦθα τὸ τῆς συστάσεως ὄνομα δηλοῖ· τὸ δὲ ἧ διέρχεται τὴν κατ' εἶδος διαφορὰν· καὶ τὸ ἧ κρατεῖται· τὴν κατὰ γένος κοινωνίαν. Φίσι γὰρ ἕσσητάς τῶν λογικῶν οὐσιῶν τὰ γένη κατὰ ταῦτα τῆς διάστασιν εἰς μίαν κοινωνίαν συνέρχεται. Τῶ γὰρ εἶναι τὰ μὲν πρώτα, τὰ δὲ μέσα, τὰ δὲ ἔσχατα διακρίεται ἕνα καὶ ἓνα

γνώση δ' ἢ θέμις ἐστί, φύσιν περὶ παντὸς ὁμοίην,
ὥστε σε μήτε ἀελπτ' ἐλπίζειν, μήτε τι λήθειν.

Γνώση δ' ἀνθρώπους αὐθαίρετα πῆματ' ἔχοντας
ἢ τλήμονας, οἱ τ' ἀγαθὸν πέλας ὄντων οὐτ' ἐσορῶσιν
οὔτε κλύουσι· λύσιν δὲ κακῶν παῦροι συνίσασσι.

Cognosces etiam, quoad fas est, naturam ex omni parte
[sui similem :
ut nec speres quæ speranda non sunt, nec te quidquam
latent.

Cognosces autem homines malis ultro accessitis obrutos,
miseros, qui bona quum prope sint nec vident,
nec audiunt : paucique sciunt e malis se expedire.

ται. Οὐτε γὰρ τὰ πρῶτα ἀν γίνονται μέσα, ἢ ἔσχατα, οὔτε τὰ μέσα πρῶτα ἢ ἔσχατα, οὔτε τὰ ἔσχατα μέσα ἢ πρῶτα, ἀλλ' ἐν τοῖς δημοουργικαῖς ὁμοῖαι μένει κατὰ γένος διακεκριμένα. Καὶ οὕτω μὲν τὸ ἕκαστα διέρχεται νοοῦμεν, τὸ δὲ ἕκαστα κρατεῖται πάλιν αὐτῆς θεωρησόμεν. Τὸ πᾶν τὸδε οὐκ ἀν εἶη τέλειον, μὴ πρῶτα καὶ μέσα καὶ ἔσχατα μὲν ἐν ἐαυτῷ κεκτημένον, ὡς ἀρχὴν καὶ μέσα καὶ τελευτὴν τοῦ ὅλου συστήματος. Καὶ τὰ πρῶτα οὐκ ἀν εἶη πρῶτα, μὴ μέσων καὶ ἔσχατων αὐτοῖς ἐπομμένων. Οὐδὲ τὰ μέσα τοῦτ' ἀν εἶη, ὁ λέγεται, μὴ ἀκρῶν ἐκατέρωθεν αὐτοῖς παρακειμένων. Ἄλλ' οὐδὲ τὰ ἔσχατα εἶη ἀν ἔσχατα, μὴ πρῶτων καὶ μέσων προηγουμένων. Συνεισάγει οὖν ἀλλήλα πρὸς τὴν τοῦ παντὸς τελειότητα. Ac sententiam quidem philosophus tam bene Pythagoreorum præcepta secutus exposuit, nihil ut fingi perfectius queat, sed singula accuratius rimanti plura occurrunt, in quibus ab ea dissentiendum videatur. Σύστασις ἢ philosophorum usu συντάξις τοῦ ὅλου esse vult, quam Plato in Timæo 32 E σύστασιν τοῦ κόσμου appellavit. Quamquam autem aliud est ἡ τοῦ ὅλου σύστασις, rerum universalis constitutio, de qua Hierocles loquitur, alia ἢ τῶν ἀθανάτων θεῶν καὶ τῶν θνητῶν ἀνθρώπων σύστασις, deorum immortalium hominumque mortalium conjunctio, divinæ humanæque naturæ conditio et constitutio : tamen verum 32 spectanti persuasum erit, poetam a singulis profectum ad universa transire, ita ut in philosophiæ studio e singularium rerum scientia magnæ rerum parentis, naturæ, cognitionem efflorescere velit. Quamobrem non est quod miremur, cur Hierocles mentem poetæ explicare molitus singula verba minus curaverit. In his etiam sunt : ἢ τε ἔκαστα διέρχεται ἢ τε κρατεῖται. Nam neque διέρχεται unquam valet idem quod διαφέρει neque κρατεῖσθαι dicitur de omnimode, qua cuncta contineantur. Immo διέρχασθαι dici constat de rebus fluxis et caducis quæ *transiunt* vel de locis quæ *transimus*. Deinde χρᾶσθαι, si ab aliis significationibus discesseris, nonnunquam *prehendere, lueri, servare* interpretari licet. Vide O. ann. ad Cornut. de Nat. deor. p. 256 et Coraen. Ἀταξ. II. p. 210 seqq. Quamobrem ἢ τε ἔκαστα διέρχεται ἢ τε κρατεῖται, recti oportet : *quatenus singula transeant et quatenus conserventur*, i. e. quatenus singula vel fluxa et caduca vel æterna sint. Similiter interpres Arabis hæc accepit qui, ut Eichmanni verbis utar, ita interpretatur : « Intelligis rationem eorum juxta quæ procedit negotium, tum in regimine Dei Ter Optimi Maximi ejusque amicorum, tum etiam apud nos, cæctum hominum, videlicet, quid de his sit evanidum in uno post aliud (id est, singulis), et quid de his sit permanens. » Quocirca Salmasius aut Arabem parum vidisse aut interpretes alios Græcos et Latinos nihil vidisse existimabat. Ipse igitur probata magna partem Arabis interpretatione : « Nam natura, inquit, Deorum immortalium stabilis est, fixa et æterna, ideo κρατεῖται : hominum vero mortalium instabilis, fluxa et transitoria, ut ita loquar, διερχομένη. Quod etiam magis dicere liceat, et alio quidem sensu ex sententia Pythagoreorum, qui putabant animas hominum ex aliis corporibus in alia transire, ex humanis in belluina, ex belluinis in humana. Sic σύστασις θνητῶν ἀνθρώπων hoc modo διέρχασθαι optime dici potest. At deorum immortalium σύστασις plane κρατεῖται, nulli mutationi aut migra-

gationi ex aliis sedibus in alias obnoxia. » Verum enim vero neque Hierocles erravit, neque Salmasius rem, de qua agitur, penitus perspexit. Quis enim credat, Hieroclem a Saraceno interprete doctrina superatum esse? Unde igitur hæc explicationis ejus ab ipso carmine discrepantia? quia philosophiæ præceptum latissime patens atque ab hoc loco non alienum expositurus, quæ esset propria singulorum poetæ verborum vis minime laborabat. Salmasius opponi putat fluxa et æterna. Quod si verum est, fructus et philosophiæ studio percipiendus secundum Pythagoram cernitur in hoc, quod mortalia et caduca ac cito peritura ab immortalibus et perpetuo mansuris distinguere discimus. Atqui non est philosophorum de rebus fluxis disputare, sed tota philosophia in rerum perennium contemplatione versatur. Quare quæ mutabilia sunt, in his mutationis æternitas consideranda est. Æterna autem mutatio, qua mortalia omnia agitantur, cum sempiterna quiete, quæ deorum naturæ contigit, comparata simillima est singula um rerum differentiæ et illi, quod cuncta continet, rerum naturæ corpori. Quæ autem dixi, etsi certissima sunt, confirmabo tamen Ocelli etiam auctoritate. Is cap. 1 § 12 pag. 157 nostræ editionis, ἐτι δὲ, inquit, καὶ ὅλη δὲ ὀλησ ἢ φύσις θεωρουμένη τὸ συνεχὲς ἀπὸ τῶν πρῶτων καὶ τιμιωτάτων ἀφαιρεῖ κατὰ λόγον ἀπουαρτινομένη καὶ προσάγουσα ἐπὶ πᾶν τὸ θνητὸν καὶ εἰσέρχον ἐπιδεχόμενον τῆς ἰδίας συστάσεως, i. e. jam vero universa rerum natura si per omnes partes confectur, licet proportionem quadam deficiere (ac deterior et caduca fieri) videatur, tamen continuationem et perennitatem a primis præstantissimisque corporibus sumtam omnibus mortalibus affert, quibus concretionis suæ vicissitudines accidunt. Ad quem locum illustrandum p. 187 hæc notavi : « Sunt autem τὰ πρῶτα καὶ τιμιωτάτα corpora celestia. Vult enim scriptor æterna esse non modo corpora celestia, ut quæ eodem semper statu maneant, sed reliqua etiam, quæ perpetuo mutantur propter mutationis æternitatem a celestibus corporibus repetendam. »

V. 52. γνώση δ' O et G; γνώση ὁ S. sed non in comm. p. 178 ed. Needh. [p. 136 Gaisf.], ubi reperitur γνώση δ', ut mirandum sit Gaisfordium h. l. vulgatam deseruisse.

V. 53. ὥστε—μήτε] S. G. O; item pleræque edd., sed nonnullæ ὡς τέ ἐτι μή τέ.

V. 54. γνώση δ' ἀνθρώπους αὐθαίρετα πῆματ' ἔχοντας] Sic libri scripti et editi; profert hunc locum Chrysippus ap. Gell. lib. VI cap. 2, ubi quasdam editiones γνώσει et ἐλόνας habere jam Theod. Marcellus testatur, qui jure præfert ἔχοντας, inconcinnam repetitionem ἐλόνας αὐθαίρετα νοεῖας, quom verbi ἐπεισίν vis in nomine αὐθαίρετος; sit.

V. 55. τλήμονας—οἱτ' ἐσορῶσιν] Cod. Ven. G. et S.; alii τλήμονας—οἱτ' ἐσορῶσιν. Neutra lectio spernenda. Reperitur autem τλήμονας ap. Ald. Cam. Steph. Sylb. τλήμονας ap. Curter. Marcell. Omeis. Dacer. Needh. Astillon. usque ad Glandorf. qui restituit τλήμονας, quod per Brunckium, Orellium, aliosque usque ad nostram memoriam propagatum est. At Schæferus apud Orellium ait, se non repugnare, si quis τλήμονας—οἱτ' ἐσορῶσιν præferat. Hinc Gaiswepfinger. edidit τλήμονας—οἱτ' ἐσορῶσιν. Ego vero cum Gaisfordio ad cod. Ven. scripturam reddii.

V. 56. συνίσασσι] S. et G; item Ald. in maj. ed. συνίσασσι.

Τοίη μοῖρα βροτῶν βλάπτει φρένας· ὡς δὲ κύλινδροι
 ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλα φέρονται, ἀπείρονζ πῆματ' ἔχοντες.
 λυγρὴ γὰρ συνοπαδὸς ἔρις βλάπτουσα λήθηθε
 60 σύμφοτος, ἣν οὐ δεῖ προάγειν, εἴκοντα δὲ φεύγειν.
 Ζεῦ πάτερ, ἢ πολλῶν κε κακῶν λύσεις ἀπνκτας,
 εἰ πᾶσιν δείξαις, ὅλω τῷ δαίμονι χρῶνται.
 Ἄλλα σὺ θάρσει, ἐπεὶ θεῖον γένος ἐστὶ βροτοῖσιν,
 οἷς ἱερὰ προφέρουσα φύσις δαίκνυσιν ἕκαστα.
 65 Ὡν εἰ σοὶ τι μέτεστι, κρατήσεις ὧν σε κελεύω,
 ἐξακέσας ψυχῆν δὲ πόνων ἀπὸ τῶνδε σωσεις.
 Ἄλλ' εἴργου βρωτῶν, ὧν εἴπομεν, ἐν τε καθαρμοῖς,
 ἐν τε λύσει ψυχῆς κρίνων, καὶ φράξου ἕκαστα,

Tale fatum lædit mortalium mentes; illi vero cylindrorum
 hac illuc voluntur, in finitibus malis oppressi. [instar
 Gravis enim comes latenter nocet contentio
 innata, quam provocare non decet, sed cedendo evitare.
 Jupiter pater, multis profecto malis omnes liberaris,
 si cunctis ostendas, quali genio utantur. [talibus,
 Tu autem bono sis animo, quum divinum genus sit mor-
 quibus sacra natura singula pandens commonstrat.
 Quorum si fueris particeps, mea jussa tenebis,
 remedioque usus istis æriumnis liberabis animum. [bus,
 Abstine vero cibis tuis, quos diximus, cum in lustrationi-
 tum in purgatione animi judicium adhibens: et considera
 [singula,

Sed Cod. M. e. l. p. 184, 194 et 196 præbet συνίαισι (corr. συνίαισι), quod verius forsitan videatur. At poetarum usus postulat συνίαισι.

V. 57. τοίη μοῖρα βροτῶν] Codd. Gall. atque Oxonienses A et D; τοίη μοῖρ' αὐτῶν S. — ὡς δὲ κύλινδροι] Sic Needham. e margine codd. Gall. suffragantibus libris Oxoniensibus A et D. Cf. Hieroc. pag. 196; eandem scripturam vulgarent Asthion. Schier. Brunck. Orell. Gaisf. Schwepf. repudiata vetere lectione et δὲ κύλινδροις quam exhibent S, item Ald. Steph. Sylb. Camer. Curter. Marcil. Salmastius habet et δὲ κύλινδροις typographorum forsitan errore. Glandorfius posuit quidem in ipso carmine ὡς δὲ κύλινδροι, in adnotationibus autem scribendum conjecit et δὲ, κύλινδροι, ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλα κ. τ. λ.

V. 58. ἀπείρονζα] Omnes præter Ald. in ed. maj. Froben. et Junt. qui vitiose ἀπύρονζα scripserunt. Theod. Marcilius cylindros putat exponi posse rerum vicissitudines, similes volutationibus cylindri. Quæ interpretatio nobis arrideret si cum ipso et δὲ κύλινδροις legeremus. Neque verior est altera Marcilii explicatio, qua volutationes illas animo um in alia atque alia corpora migrationes, donec ab omni corporis contagione expiati sint, intelligit. Nos nihil tale hoc loco reperimus.

V. 59. λυγρῆ] G. O; λυγρὰ S.

V. 60. σύμφοτος.] Codd. et edd.; libri Gall. σύμφοτος. — προάγειν] S. et interpretes Arabs cujus verba Elichm. sic exprimit: « convenit autem eam non *foveri*, sed fugienda est ostendendo demissionem erga eam. » Hierocles ipse p. 210 ed. N. (p. 161 ed. Gaisf.) explicat προάγειν ἐπὶ πλεῖον. Neque tamen spernenda Codd. G. et O. lectio προσάγειν, quæ in omnibus edd. ante Gaisfordianam est, sensu simili verbis Homericis Od. XVII, 446 τίς δαίμων τόδε πῆμα προσήγαγε, δαιτὸς ἀνίην; Sed nos vetustas membranas cum Hierocle sequimur. Illud vero observandum, Codicem Vindobonensem itidem in Comm. pag. 184 ed. Needh. [pag. 141 ed. Gaisf.] præbere προάγειν, sed pag. 198 ed. Needh. [pag. 152 ed. Gaisf.] προσάγειν exhibere, ut hinc concludi liceat, jam antiquius codices in hoc versu inter προσάγειν et προσάγειν fluctuasse.

V. 61. ἢ πολλῶν κε] Brunck. Orell. Gaisf. in Poet. min. Schwepf.; ἢ πολλῶν γε Theod. Marcil. Salmas. in præf. Needh. et Ashton. Schier. Gland. Gaisf. in Hieroc. ed.; ἢ πολλῶν τε κακῶν τε Codd. Gall. Ald. in ed. maj. Froben. Ruff. Sed Ald. in ed. minore cum Junt. τε post κακῶν recte omittit; idem faciunt Curter. Steph. Hertel. Dacer. Stephanus et Hertelius τε post πολλῶν in γε mutant, quos sequuntur Arcer. et Omeis. Cæterum Cod. S: ἢ πολλῶν τε κακῶν λύσεις ἀπνκτας. — λύσεις:] Hierocles pag. 304. Steph. Needh. Ashton. Brunck. Orell. Gaisf. Schwepf.; πύσεις Cod. Ven. et libri Oxonienses, item Ald. in ed. min. Junt. Amerb. Camerar. Neander. Wechel.

Quæ si antiqua lectio est, accedit ad similitudinem effia: Euripidei κακῶν πεκαυμένον ap. Sext. Empir. Pyrrhon. Hypot. p. 157.

V. 62. et] Hierocles, interpretes Arabs, Marcil. Salmas. Needh. Ashton. Schier. Gland. Brunck. Orell. Gaisf. Schwepf.; ἢ Ald. in ed. maj. Froben. Ruff. Steph.

V. 65. ὧν εἰ σοὶ τι μέτεστι] Codd.; Glandorfius legi volebat ἦς (i. e. ἱερὰς φύσεως) εἰ σοὶ τι μέτεστι, Orellius ὠrice ἦς. Sed nihil mutandum. Explicatur hic versus ab Hierocle p. 204, id quod Glandorfium fugit. Qui quum nullam ejus explanationem in Hierocli commentario reperiret, versum difficilem et spurium esse putabat. In Salmastii editione pro κρατήσεις; operarum vitio legitur κρατέσεις. Aldus pro κελύω non distinxit.

V. 66. ἐξακέσας] activum hoc tantum loco exstat. Post hanc vocem virgulam posuerunt omnes editores ante Needhamium; idem Brunck. Orell. Gaisf. Schwepf. fecerunt. Glandorfius τῆ μέση στιγμῇ hoc vocabulum a sequentibus separavit. Ego cum Needhamio, Asthion. Gaisford. κελύω, ἐξακέσας ψυχῆν δὲ scripsi.

V. 67. εἴπομεν, ἐν τε καθαρμοῖς:] Ita omnes editores excepto Glandorfio, qui sic interpretavit: εἴπομεν ἐν τε καθ.

V. 68. κρίνων] S. G. Hieroc. p. 212; item Ald. in ed. maj. Froben. Arcer. Junt. Steph. Sylb. Curter. Marcil. Dacer. Needh. Ashton. Schier. Brunck. Orell. Gaisf. Schwepf. At κρίνων habent Ald. in ed. min. Amerb. in prima ed. Ruff. Camerar. Neand. Salmas. Glandorf. Utraque scriptura idem efficiunt. Nimirum in omni lustratione vel expiatione atque in purgando corpore animoque judicari debere cibos id est ciborum delectum adhibendum esse, ut iis utamur cibis qui morari vel impedire purum perfectumque vite humanæ statum possint. Αὐστὴν ψυχῆς; animi solutionem Theod. Marcilius commentationem mortis intelligit. Aliter Hierocles qui ea, de quibus in his versibus agitur, omnia ad philosophiam restulit. Sed ut Pythagorei vitia animi vincula δέσεις appellabant: ita λύσεις τῆς ψυχῆς nihil est nisi animus solutus ac purus omni vitio, qualem Pythagoras in iis inesse volebat, quibus vel sacra obœnda essent vel loca lustranda vel qui sapientiæ arcem eniti conarentur. Cf. C. F. Hermannii, *Lehrb. de gottesdienstl. Alterth. d. Gr.* p. 99 seq. Quamobrem auditoribus suis certo quodam ciborum genere interdicebat, solam abstinētiā ratus satis ad id quod expetebatur consequendum valere. Quomodo igitur λύσεις ψυχῆς; abstinentia contingebat: sic ejus δέσεις in ciborum quorundam usu posita credebatur. Inde apparet nihil insanius excogitari posse Arabibus interpretis explanatione, qui λύσιν ψυχῆς; de animi ex corpore discussu accipit. Quid enim ad animum e corporis vinculis elapsum abstinentia pertinet, ad quam referuntur verba ἄλλ' εἴργου βρωτῶν κ. τ. λ. Pythagoras autem ipse quoque, quum ad singula loca appulerat, lustrationes,

Ἔπου θεῶ. — Νόμῳ πείθου. — Θεοὺς σέβου. —
Γονεῖς αἰδοῦ. — Ἦτιῶ ὑπὲρ δικαίου. — Γνώθι μα-
βών. — Ἀκούσας νόει. — Σαυτὸν ἴσθι. — Γαμείν
μέλλων καιρὸν γνῶθι. — Φρόνει θνητά. — Ξένος ὦν
ἴσθι. — Ἐστίαν τίμα. — Ἄρχε σαυτοῦ. — Φίλοις
βοήθει. — Θυμοῦ κράτει. — Φρόνησιν ἄσκει. —
Πρόνοιαν τίμα. — Ὅρωκ μὴ χρῶ. — Φιλίαν ἀγάπα.
— Παιδείας ἀντέχου. — Δόξαν δίωκε. — Σοφίαν ζή-
λου. — Καλὸν εὖ λέγε. — Ψέγε μηδένα. — Ἐπαινέει
ἀρετήν. — Πρᾶττε δίκαια. — Φίλοις εὖ νόει. —
Ἐχθρὸς ἀμύνου. — Εὐγένειαν ἄσκει. — Κακίας ἀπέ-
χου. — Κοινὸς γίνου. — Ἴδια φύλασσε. — Ἄλλοτρίων
ἀπέχου. — Εὐφημος ἴσθι. — Ἄκουε πάντα. — Φίλῳ
χαρίζου. — Μηδὲν ἄγαν. — Χρόνου φείδου. — Ὅρξ
τὸ μέλλον. — Ὑβριν μίσει. — Ἰκέτας αἰδοῦ. —
Πᾶσι ἀρμοζε (*). — Υἱοὺς παίδευε. — Ἔγων χαρί-
ζου. — Δόλον φοβοῦ. — Εὐλόγει πάντας. — Φιλό-
σοφος γίνου. — Ὅσια κρῖνε. — Γνοὺς πρᾶττε. —
Φόνον ἀπέχου. — Εὐχου δυνατά. — Σοφοῖς χρῶ.
— Ἦθος δοκίμαζε. — Λαβῶν ἀπόδος. — Ὑφορῶ
μηδένα. — Τέγγη χρῶ. — Ὅ μελλεις, δός. — Εὐε-
ργεσίας τίμα. — Φθόνει μηδενί. — Φυλακῇ πρόσχε.
— Ἐπίθετα αἰνεῖ. — Διαβολὴν μίσει. — Δικαίως
κτῶ. — Ἀγαθοὺς τίμα. — Κριτὴν γνῶθι. — Γάμου
κράτει. — Τύχην νόμιζε. — Ἐγγύην φεύγε. — Πᾶσι
διιλέγου. — Ὅμοιοις χρῶ. — Δαπανῶν ἄρχου. —
Κτώμενος ἔδου. — Αἰσχύνην σέβου. — Χάριν ἐκτέ-
λει. — Εὐτυχίαν εὖχου. — Τύχην στέργε. — Ἀκούων
δρα. — Ἐργάζου κτητά. — Ἐριν μίσει. — Ὀνειδος
ἔχθαίρει. — Γλῶσσαν ἴσχε. — Ὑβριν ἀμύνου. —
Κρῖνε δίκαια. — Χρῶ χρήμασιν. — Ἀδωροδόκητος
δοκίμαζε. — Αἰτιῶ παρόντα. — Λέγε εἰδώς. — Βίαις
μὴ ἔχου. — Ἀλύπως βίου. — Ὅμιλοι πρᾶως. —
Πέρας ἐπιτέλει μὴ ἀποδειλιῶν. — Φιλοφρόνει πᾶσιν.
— Υἱοῖς μὴ καταρῶ. — Γλώττης ἄρχε. — Σαυτὸν
εὖ ποιεῖ. — Εὐπροσήγορος γίνου. — Ἀποκρίνου ἐν
καιρῷ. — Πόνει μετὰ δικαίου. — Πρᾶττε ἀμετανοή-
τως. — Ἀμαρτάνων μετανόει. — Ὁρθαλοῦ κράτει.
— Βουλεύου χρόνω. — Ἐπιτέλει συντόμως. — Φι-
λίαν φύλασσε. — Εὐγνώμων γίνου. — Ὅμοιοιαν δίωκε.
— Ἀρβήτων μὴ λέγε. — Τὸ κρατοῦν φοβοῦ. — Τὸ
συμπερόν θηρῶ. — Καιρὸν προσδέχου. — Ἐχθρας
διάλυε. — Γῆρας προσδέχου. — Ἐπὶ ῥώμῃ μὴ καυ-
χῶ. — Εὐφημίαν ἄσκει. — Ἀπέχθειαν φεύγε. — Πλού-
ται δικαίως. — Δόξαν μὴ λείπε. — Κακίαν μίσει. —
Μανθάνων μὴ χάνει. — Κινδύνει φρονίμως. —
Ἠόμιος μὴ λείπε. — Χρησμοὺς θαύμαζε. — Οὐδ

Deum sequere. — Legibus obtempera. — Deos cole. —
Parentes reverere. — Pro jure pugnans etiam succumbe.
— Cognitam rem judica. — Audita intellige. — Nosce
te ipsum. — Uxorem ducturus temporis opportunitatem
specta. — Mortalia cogites. — Hospitem te esse scito. —
Focum sacrosanctum habe. — Rege te ipsum. — Succurre
amicis. — Iræ moderare. — Intelligentiam exerce. — Pru-
dentiam cole. — Jurejurando abstine. — Amicitiam dili-
ge. — Ad doctrinæ studia incumbere. — Gloriam quære.
— Sapientiæ operam da. — De bono bene loquere. — Nemi-
nem vituperare. — Lauda virtutem. — Age quæ justa sunt.
— Amicis benevolus esto. — Inimicos ulciscere. — Inge-
nuitatem exerce. — A vitiiis abstine. — Communis esto. —
Propria custodi. — Alienis abstine. — Fave linguâ. — Audi
omnia. — Amico gratificare. — Ne quid nimis. — Parce
tempori. — Prospice futurum. — Contumeliam oderis. —
Supplices reverere. — Omnibus commodus esto. — Filios
erudi. — Si quid habes, aliis gratificare. — Dolium me-
tue. — Lauda omnes. — Sapientiæ studiosus esto. — Ex
æquo et bono judica. — Rem cognitam aggredere. —
A cæde abstine. — Opta quæ fieri possunt. — Sapientum
utere consuetudine. — Mores explora. — Accepta redde.
— Ne quem suspecta. — Arte utaris. — Quod daturus
es, dato. — Beneficia honorato. — Nemini invidias. —
Ad cautionem animum intende. — Spem approbato. —
Criminationem oderis. — Juste rem facias. — Bonos hono-
ra. — Judicem nosce. — Uxori impera. — Fortunam esse
crede. — Sponsonem fuge. — Cum omnibus loquere. —
Tui similibus hominibus familiariter utere. — Sumtus fac
omnium primus. — Acquisitis gaude. — Verecundiam
cole. — Gratiam refer. — Secundam fortunam opta. —
Sorte tua contentus esto. — Et audi et vide. — Opere fa-
ciendo divitias para. — Contentionem oderis. — Oppro-
brium detestare. — Linguam contine. — Injuriam repelle.
— Juste judicato. — Utere pecunia. — Incorruptus sis
rerum inquisitor. — Præsentem accusa. — Dic quæ nosti.
— Ne vim adhibeas. — Jucunde vivas. — Placide cum
aliis conversare. — Finem cœptis intrepidus impone. —
Comis erga omnes esto. — Ne execrere filios tuos. —
Linguam cohibe. — Benefacito tibi ipsi. — Affabilis esto. —
Responde in tempore. — Juste opus nava. — Fac non peni-
tenda. — Peccans resipisce. — Oculis moderare. — Deli-
bera lente. — Perfice e vestigio. — Amicitiam serva. —
Sis æquus rerum æstimator. — Expete concordiam. —
Arcanum ne dic. — Magistratum metue. — Venare id quod
utile est. — Occasionem exspecta. — Inimicitias dissolve.
— Senectutem exspecta. — De viribus ne glorieris. —
Dic bona verba. — Simulacem fuge. — Juste ditescas. —
Gloriam quærere ne desistas. — Improbiter oderis. —
Discendo ne defatigeris. — Periclitare prudenter. — Læteri
ne cessa. — Oracula admirare. — Quos alis, dilige. —

(*) Pro κείνων vel κινῶν vel πένης ὦν ἀρμοζε, quod in membranis est, scripsi πᾶσιν ἀρμοζε.

τρέφεις, ἀγάπα. — Ἀπόντι μὴ μάχου. — Πρεσβύτερον αἰδοῦ. — Νεώτερον διδάσκει. — Πλούτῳ ἀπίσται. — Σαυτὸν αἰδοῦ. — Μὴ ἀρχὴ ὑβρίζειν. — Προγόνους στεφάνου. — Θνήσκει ὑπὲρ πατρίδος. — Τῷ βίῳ μὴ μάχου. — Ἐπὶ νεκρῷ μὴ γέλα. — Ἀτυχοῦντι συνάχθου. — Χαρίζου ἀβλαβῶς. — Μὴ ἐπὶ παντὶ λυποῦ. — Ἐξ εὐγενῶν γέννα. — Ἐπαγγέλλου μηδενί. — Φθιμένους μὴ ἀδίκαι. — Εὖ πάσχει ὡς θνητός. — Τύχῃ μὴ πιστεύει. — Παῖς ὢν κόσμιος ἴσθι, ἡδῶν ἐγκρατής, μέσος δίκαιος, πρεσβύτερος εὐλογος. — Τελεύτα ἀλύπως. — Πλήθει ἀρεσκαι. — Μὴ λάλει πρὸς ἡδονήν. — Ὁμολογίαις ἐμμενε. — Θυσίας πρόσφερε κατὰ δύναμιν. — Σαυτῷ μὴ μάχου. — Μὴ ἐπὶ παντὶ λυποῦ. — Τῷ βίῳ μὴ ἄχθου. — Μὴ φιλαίτιος ἴσθι. — Ἐπαγγέλλου μηδενί τὸ παράπαν. — Χρόνου φείδου. — Ἐνδαπανώμενος καὶ ἐφ' ἃ μὴ εἰεῖ, ὀλίγος ἐστὶ ἐφ' ἃ δεῖ.

(Stobæus Florileg. III, 80.)

Absentem ne impugna. — Majorem natu reverere. — Minorem doce. — Divitiis diffide. — Reverere te ipsum. — Ne prior injuriosus sis. — Majores honora. — Oppete pro patria mortem. — Noli vitam in discrimen offerre. — Mortuum ne irrideto. — Infortunati vicem dolo. — Gratificare citra jacturam. — Ne quavis re doleas. — Ex ingenuis liberos procrea. — Ne cui quidquam promittas. — Mortuos ne lædas. — Frnere bonis ut mortalis. — Fortuna ne fide. — Puer modestus sis, adolescens temperans, vir justus, senex prudens. — Morere sine animi ægritudine. — Multitudini placeto. — Ne loquaris ad voluptatem. — In pactis mane. — Sacrificia pro viribus fac. — Noli tecum ipse pugnare. — Ne quavis re doleas. — Ne tibi molestia sit vita. — Ne sis querulus. — Prorsus nemini quidquam promittas. — Tempori parce. — Sumtus faciens in res etiam minime necessarias parum valebis ad res necessarias comparandas.

ΑΛΛΑ ΤΩΝ ΑΥΤΩΝ ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ

ΕΚ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ ΣΥΝΕΙΛΕΓΜΕΝΑ.

Α'. ΚΛΕΒΟΥΛΟΥ.

1. Ἄμουσι' ἐν βροτοῖσι τὸ πλέον μέρος λόγων τε κληῖθος· ἂν δ' ὁ καιρὸς ἀρκέσῃ, φρονεῖ τι κεδνόν· μὴ μάταιος ἢ χάρης γινέσθω.
(Diogenes Laertius lib. I, 91.)
2. Ἐφη δὲ δαῖν συνοικίζειν τὰς θυγατέρας, παρθένους μὲν τὴν ἡλικίαν, τὸ δὲ φρονεῖν γυναῖκας· ἰσοδεικνύς δὲ δαῖ παιδεύειν καὶ τὰς παρθένους.
(Diogenes Laertius lib. I, 91; cf. Stob. Flor. LXX, 16.)
3. Ἐλεγε δὲ τὸν φίλον δαῖν εὐεργεταῖν, ὅπως ἢ μᾶλλον φίλος· τὸν δὲ ἐχθρὸν φίλον ποιεῖν· φυλάσσεσθαι γὰρ τῶν μὲν φίλων τὸν φόγον, τῶν δὲ ἐχθρῶν τὴν ἐπιβουλήν.
(Diogenes Laertius lib. I, 91.)
4. Ὅταν τις ἐξῆι τῆς οἰκίας, ζηταίτω πρότερον, τί μέλλει πράσσειν· καὶ ὅταν εἰσέλθῃ, πάλιν, τί ἔπραξε.
(Diogenes Laertius lib. I, 92.)
5. Τὰς τῆς τύχης μεταβολὰς γενναίως περῶ φέρειν, καὶ μήτε εὐτυχῶν ὑπερήφανος ἔσο, μήτε ἀπορῶν ταπεινός· ἀλλὰ γίνου μέτριος ἐφ' ἑκατέρας τῆς τύχης.
(Stobæus Florileg. CVIII, 75 addito Theobuli nomine ut XLVIII, 23.)
6. Τοῖς σοφοῖς τὸ μέτριον ὁ νόμος δέδωκε.

1. CLEOBULI.

1. Imperitia in hominibus majori ex parte dominatur verborumque multitudo. Quodai oblata fuerit occasio, ad aliquid honesti animum intendito; ne irrita et inanis sit gratia.
2. Cleobulus ait filias viris nuptum locandas esse etate quidem virgines, intelligentia vero mulieres, docens virgines quoque institui oportere.
3. Dicebat porro beneficiis afficiendum esse amicum, ut amicior foret, et ex inimico faciendum amicum: esse enim et ab amicorum vituperatione et ab inimicorum insidiis cavendum.
4. Antequam domo quis exeat, quid acturus sit cogitet: rursus quum redux intrarit, quid egerit.
5. Fortunæ mutationes fortiter sustinere tenta, ita ut neque prosperis rebus superbias, neque adversis ad paupertatem redactus animum despondeas, sed in utraque fortuna moderatus sis.

7. Φεῦγε μὲν τὸν φθόνον τῶν πολλῶν, φυλάσσου δὲ τὰς ἐπιβουλὰς τῶν μισούντων.
(Stob. Flor. XLVIII, 23.)
8. Δοκεῖ μάλιστα' ἂν ἐνόηος γενέσθαι καὶ βασιλεὺς καὶ τύραννος, εἰ μηδενὶ πιστεύοι τῶν συνόντων.
(Plutarchus VII sapient. Conviv. cap. 7 pag. 17.)
9. Ὡσπερ οὐκ ἂν ἐβούλου ἐν νηὶ μακροῦ καὶ πολυχρύσω πλέων βαπτίζεσθαι, οὕτω μηδὲ ἐν οἰκίᾳ αἰροῦ ὑπερμεγέθει καὶ πολυτελεῖ καθήμενος χεῖμαζεσθαι.
(Anthol. Patav.)
10. Εἷς ὁ πατήρ, παῖδες δὲ δώδεκα· τῶν δὲ θ' ἑκάστῳ κούραι ἐξήκοντα, διάνοιχα εἶδος ἔχουσαι. Αἱ μὲν λευκαὶ ἕασιν ἰδεῖν, αἱ δ' αὐτὰ μιλαιναὶ· ἀθάναται δὲ τ' εἶδουσι ἀποφθινύθουσιν ἄπασαι.
(Stobæus Eclog. lib. I cap. 8, 37 pag. 87 ed. Gaisf. Conf. Anthol. Pal. XIV. 101 et Diog. Laert. lib. I, 91.)

Β'. ΣΟΛΩΝΟΣ.

1. Τέλος ὄρῃν μακροῦ βίου.
(Herodot. lib. I cap. 32.)
2. Οὖρος τοῦ ἀνθρωπίνου βίου ἕτα ἐβδομήκοντα.
(Idem l. c.)
3. Πᾶν ἔστι ἀνθρώπος συμφορῆ.
(Idem l. c.)
4. Οὐ γάρ τοι ὁ μέγα πλοῦσιος μάλλον τοῦ ἐπ' ἡμέ-

6. Leges sapientibus modum imponunt.

7. Declina invidiam vulgi et insidias odio te persequentium cave.

8. Videtur ita maxime gloriam consecuturus sive rex sive tyrannus, si familiarium nemini fidat.

9. Quemadmodum in navi magna et aurata vectus mergi nolles, sic caveto ne in domo ampla ac splendida sedens fortunæ fluctibus jacteris.

10. Unus est pater, duodecim autem filii, quorum singulis sexaginta filiae sunt, duplicem formam habentes. Quippe aliae albo colore sunt, aliae nigro: quamvis vero immortales sint, omnes tamen moriuntur.

2. SOLONIS.

1. Exitium vitæ diurnæ spectat.
2. Terminus humanæ vitæ anni septuaginta.
3. Mera calamitas homo est.
4. Neque enim beatior est magnis opibus præditus eo,

ΑΛΛΟΙ ΤΩΝ ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΩΝ

ΣΤΙΧΟΙ.

Εἰ τις ἔρει, θεός εἰμι παρ᾽ ἑνός, οὗτος ὄφρῃλει
κόσμον ἴσον τούτῳ στήσας εἰπεῖν· ἑμός οὗτος,
κούχῃ μόνον στήσας εἰπεῖν· ἑμός, ἀλλὰ κατοικεῖν
αὐτὸς ἐν ᾧ πεποίηκε, πεποίηται δ' ἀπὸ τοῦδε.

(Justinus Martyr lib. de Monarchia Dei
pag. 82 : καὶ ταῦτα οὕτως φράζει (δ' Ὀρφεὺς) ὡς
αὐτόπτης γεγωνὸς τοῦ μεγέθους θεοῦ· κοινώνει δ'
αὐτῶ καὶ Πυθαγόρας ἐν οἷς γράφει· εἰ τις ἔρει
κτλ.)

Πρόεισιν ὁ θεῖος ἀριθμὸς
μουνάδος ἐκ κευθμῶνος ἀκρήρατος, ἔστ' ἂν ἱκηται
τετράδ' ἐπὶ ζαθέην, ἣ δὴ τέκε μητέρα πάντων,
πανδοχέα, πρέσθειραν, ὄρον περὶ πᾶσι τιθεῖσας,
ἄτροπον, ἀκαμάτην· δεκάδα κλείουσι μιν ἀγνήν.

(Proclus Comment. in Plat. Tim. pag. 269.
B (pag. 657 seq. ed. Schneider.) : πρόεισι γὰρ
ὁ θεῖος ἀριθμὸς, ὡς φησιν ὁ Πυθαγόρειος εἰς αὐτὸν
ἕνος· μονάδος ἐκ κευθμῶνος κτλ. (leg. μουνάδος),
μονάδα μὲν ἀκρήρατον λέγων, καὶ κευθμῶνα τῆς
μονάδος τὴν ἐνοειδῆ καὶ κρυφίον τοῦ ἑνός ὄντος
αἰτίαν, τετράδα δὲ ζαθέην τὴν τοῦ νοητοῦ πλήθους
ἔκφρασιν, ἣν ἡ δυὰς ἐξέφηγεν, ἣ μέση τῆς μονάδος
καὶ τετράδος, δεκάδα δὲ αὐτὸν τὸν κόσμον τὸν πᾶν-
των ὑποδεχόμενον τῶν θείων ἀριθμῶν εἰκόνας ἀνω-
θεν εἰς αὐτὸν ἐκδοθείσας. Cf. ibid. pag. 155 C
[pag. 367 ed. Schneid.])

10 ἀριθμῶ δέ τε πάντ' ἐπέοικεν.

(Sextus Empiricus adv. Arithm. lib. IV, 2
p. 332 : καθόλου μὲν οὖν οἱ ἀπὸ τῶν μαθημάτων
Πυθαγορικῶν μεγάλην ἀπονέμουσι δύναμιν τοῖς
ἀριθμοῖς, ὡς τῆς τῶν ὄλων φύσεως κατ' αὐτοὺς
διοικουμένης· ὅθεν καὶ αἰεὶ ποτε ἐπεφώνουν τὸ
« ἀριθμῶ δέ τε » κτλ.)

Si quis dicat, se esse Deum præter unum, is debet
mundum huic parem fabricatus dicere : *hic meus est*,
neque solum fabricatus dicere : *meus*, sed etiam habitare
ipse in eo quem effecit; ab hoc autem effectus est. —

Progreditur divinus numerus
ex incorrupto unitatis latibulo, donec perveniat [matrem,
ad tetradem sacrosanctam, quæ peperit cunctorum
omnes recipientem, venerandam, omnibus terminos con-
stituentem,

ALII PYTHAGOREORUM

VERSUS.

Οὐ μὰ τὸν ἀμέτερά ψυχῆ παραδόντα τετρακτύν,
παγὰν ἀνάου φύσεως ῥίζωμά τ' ἔχουσαν.

(Sextus Empiricus l. c. : ὁμύοντες οὐ μόνον
τὸν ἀριθμόν, ἀλλὰ καὶ τὸν ὑποδείξαντα αὐτοῖς
τοῦτον, Πυθαγόραν, ὡς θεόν, διὰ τὴν ἀριθμητι-
κὴν δύναμιν, λέγοντες· οὐ μὰ τὸν ἀμέτερά κτλ.
Τετρακτὺς δὲ προσηγορεύετο παρ' αὐτοῖς ὁ ἐκ τῶν
πρώτων ἀριθμῶν· συγκαίμενος τέταρτος ἀριθμὸς.
ἐν γὰρ καὶ δύο καὶ τρία καὶ τέσσαρα δέκα γίνε-
ται, ὅς ἐστι τελειότατος ἀριθμὸς, ἐπεὶ περ ἐπ' αὐ-
τὸν φθάσαντες πάλιν ἀναλύομεν ἐπὶ τὴν μονάδα,
καὶ ἐξ ὑπαρχῆς ποιούμεθα τὰς ἀριθμήσεις. Πηγὴν
τε ἀνάου φύσεως ῥίζωμά τ' ἔχουσαν εἰρήκασιν
αὐτὸν διὰ τὸ κατ' αὐτοὺς ἐν αὐτῶ τὸν λόγον τῆς
ἀπάντων κεῖσθαι συστάσεως. Vid. eund. adv.
Math. VII, 94 et quæ notavi ad Aur. carn.
vs. 47-48.)

Ἦ νεοί, ἀλλὰ σέβεσθε μεθ' ἡσυχίας τάδε πάντα.

(Diog. Laert. lib. VIII, 7 : φησὶ δ' Ἡρα-
κλείδης ὁ τοῦ Σαραπίωνος ἐν τῇ Σωτῆριος ἐπιτο-
μῇ γεγραφέναι αὐτὸν [τὸν Πυθαγόραν] καὶ περὶ
τοῦ ὄλου δεύτερον τὸν ἱερὸν λόγον οὐ ἢ ἀρχῆ· ὡ
νεοί κτλ.)

βιωμὸν ἐρεῦθοντας μακάρων θερμοῖσι φόνουσι.

(Sextus Empiricus adv. Math. IX, 128 : ἐν-
θεν καὶ παρήνουν οὗτοι οἱ φιλόσοφοι ἀπέχεσθαι
τῶν ἐμφύλων, καὶ ἀσεβεῖν ἔφασκον τοὺς ἀνθρώ-
πους, « βιωμὸν ἐρεῦθοντας κτλ. »)

15 Ἰσὸν τοι κυάμους ἔσθθην κεφαλὰς τε τοκῆων.

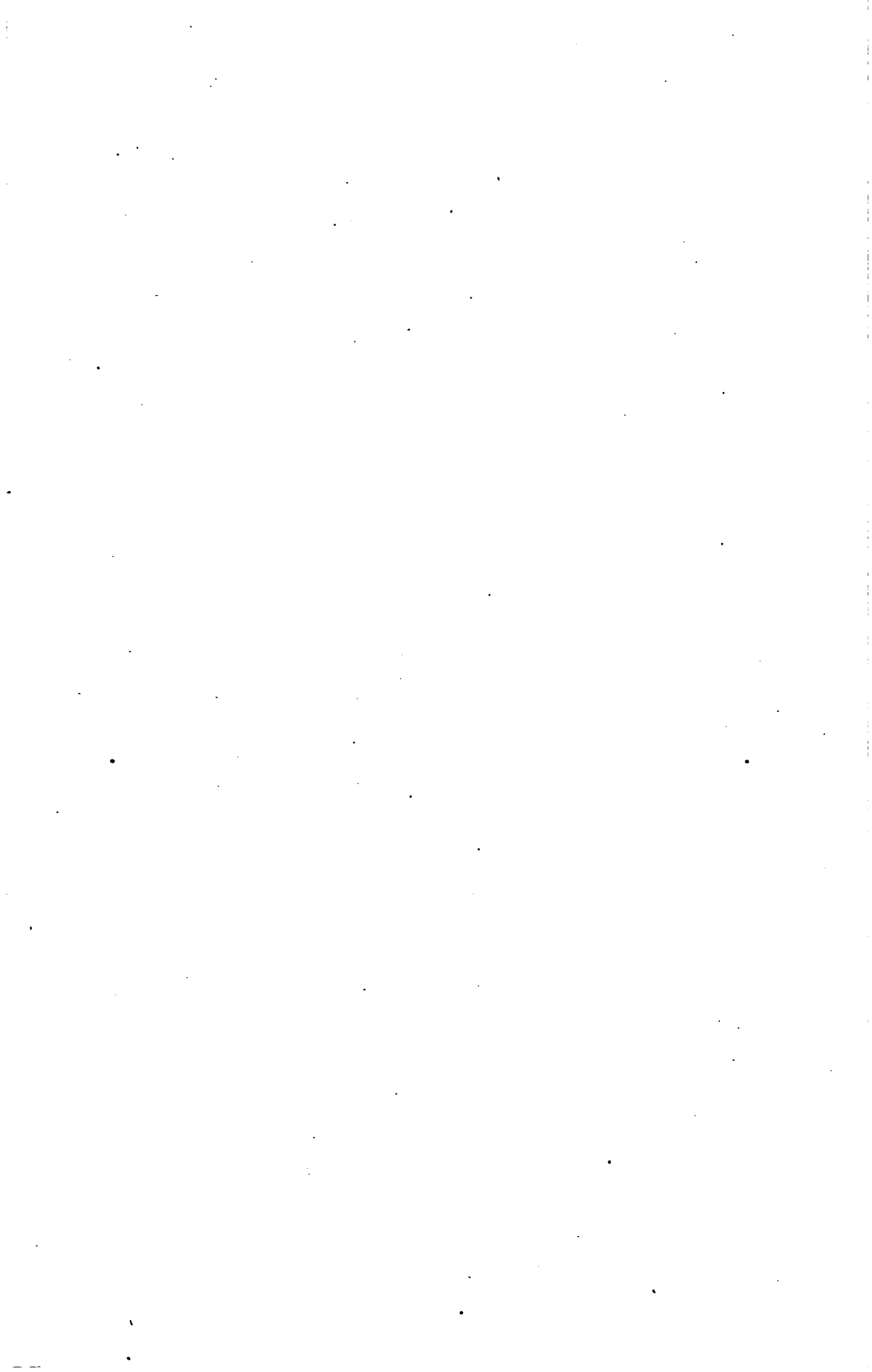
(Plutarchus Sympos. II, 3 pag 519, Py-
thagoreis vel Orphicis versum tribuens. Cf. Cle-
mens Alex. Strom. III p. 435. D; Athenæus
II p. 65 F; Geopon. II, 35, 8.)

Immutabilem, indefessam; decadem puram eam appel-
[ant. —
Numerum autem omnia decent. —
Haud sane, per eum qui nobis quaternarium numerum
[tradidit,
fontem perennis naturæ et principium continentem. —
O juvenes, silentio hæc omnia veneramini. —
Deorum aram calide cruore rubefacientes. —
Idem est fabas et parentum capita comedere.

**PHILOSOPHORUM GRÆCORUM
FRAGMENTA.**

**LIBER II.
PROSÆ SCRIPTORES.**

ΤΩΝ ΕΠΤΑ ΣΟΦΩΝ

ΓΝΩΜΑΙ ΚΑΙ ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ.

SEPTEM SAPIENTUM

SENTENTIÆ ET APOPHTHEGMATA.

Quum diu viguisset apud Græcos Orphei, Musæi reliquorumque priscorum vatum disciplina, qui carminibus suis homines erudire multarumque rerum scientia repletos ad virtutem accendere conabantur : posteri diligentius paulatim divina et cœlestia contemplari cœperunt ac totos se ad scrutandam naturæ obscuritatem contulerunt.

Horum primus fuit *Thales* Milesius (1), philosophiæ græcæ conditor et propter sapientiam quam profitebatur Sapientis nomine insignis. Natus est patre Examio, matre Cleobulina Olympiadis XXXV anno primo, ut ex Apollodori Chronicis Diogenes Laertius (2) lib. I, 37 tradit vitaque ultra nonagesimum annum producta Olympiade LVIII diem suum obiit. Neque vero solus sapiens vocatus est, sed eadem ætas septem vidit sapien-

tes Thaletem, Solonem, Periandrum, Cleobulum, Chilonem, Biantem, Pittacum; quibus nonnulli Anacharsidem Scytham, Mysonem Cheneum, Pherecyden Syrium, Epimenidem Cretensem, quidam etiam Pisistratum adjiciunt (3). Sed de cæteris postea disputabimus, nunc de Thalete agamus. Is antequam ad doctrinæ studia incumberet, in republica versatus est (4). Huc referenda sunt ea quæ de quibusdam ejus consilii partim civibus, partim Ionibus, partim Cræso datis narrant Herodotus lib. I, 75 et 170 et Diogenes Laertius lib. I, 25 (5). Postmodo litterarum dulcedine captus Ægyptum petiit (6), ubi diu cum sacerdotibus conversatus philosophiæ operam dedit. Inde jam ætate provectus ad Milesios redux e nullius magistri schola prodiisse, sed omnia suo ingenio perspexisse visus est. Qui si Apu-

(1) De genere ejus Herodotus lib. I, 170 : Θάλεω ἀνδρὸς Μιλήσιου ἐγένετο, τὸ ἀνέκαθεν γένος ἐόντος Φοίνικας. Diogenes Laertius lib. I, 22 : Ἦν τοίνυν ὁ Θαλῆς, ὡς μὲν Ἡρόδοτος, Δοῦρος καὶ Δημόκριτος φασιν, πατὴρ μὲν Ἐξάμιου, μητὴρ δὲ Κλεοβουλίνης, ἐκ τῶν Θηλιδῶν, οἱ εἰσι Φοίνικες, εὐγενέστατοι τῶν ἀπὸ Κόδμου καὶ Ἀγῆνορος, καθὰ καὶ Πλάτων φησί. Καὶ πρῶτος σοφὸς ὠνομάσθη, ἀρχοντας Ἀθήνησι Δαμασίου· καθ' ὃν καὶ οἱ ἐπτὰ σοφοὶ ἐκλήθησαν, ὡς φησι Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς ἐν τῇ τῶν ἀρχόντων ἀναγραφῇ· ἐπολιτογραφῆθη δὲ ἐν Μιλήτῳ, ὅτε ἦλθε σὺν Ναιλέῳ ἐκπαισόντι Φοίνικας· ὡς δ' οἱ πλείους φασίν, ἰθαγενὴς Μιλήσιος ἦν καὶ γένους λαμπροῦ.

(2) Diogenes Laertius lib. I, 37 : Φησὶ δ' Ἀπολλόδορος ἐν τοῖς χρονικοῖς γεγενῆσθαι αὐτὸν κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς τριακοστῆς πέμπτῃς ὀλυμπιάδος. Ἐτελεύτησε δ' ἐτῶν ἑβδομήκοντα ὀκτώ, ἢ ὡς Σωσιράτης φησίν, ἐνεθνήκοντα· τελευτῆσαι γὰρ ἐπὶ τῆς πεντηκοστῆς ὀγδοῆς ὀλυμπιάδος.

(3) Diogenes Laertius lib. I, 13 : Σοφοὶ δὲ ἐνομιζόντο οἷα. Θαλῆς, Σόλων, Περίανδρος, Κλεόβουλος, Χεῖλων, Βίας, Πιττακός. Τούτους προσαρθμοῦσιν Ἀνάχαρσιν τὸν Σκόθην, Μύσωνα τὸν Χηνέα, Φερακίδην τὸν Σύριον, Ἐπιμενίδην τὸν Κρήτη· ἐνοὶ καὶ Πεισίστρατον τὸν τύραννον.

(4) Diogenes Laertius lib. I, 23 : Μετὰ δὲ τὰ πολιτικὰ τῆς φυσικῆς ἐγένετο θεωρίας.

(5) Diogenes Laertius lib. I, 25 : Δοκεῖ δὲ καὶ ἐν τοῖς πολιτικοῖς ἀριστα βεβουλεύσθαι. Κροίσου γὰρ πέμψαντος πρὸς Μιλήσιους ἐπὶ συμμαχίᾳ, ἐκώλυσεν· ὅπερ, Κύρου κρατήσαντος, ἔσωσε τὴν πόλιν.

(6) Diogenes Laertius lib. I, 27 : Οὐδεὶς τε αὐτοῦ καθηγήσατο, πλὴν δε' εἰς Αἴγυπτον ἔλθων τοῖς ἱεροῖσι συνδιέτριψεν. Plutarch. de Placitis phil. lib. I, 3 : Φιλοσοφῆσας δ' ἐν Αἰγύπτῳ ἦλθεν εἰς Μίλητον πρεσβύτερος.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΦΑΛΗΡΕΩΣ
ΤΩΝ ΕΠΤΑ ΣΟΦΩΝ ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ.

DEMETRII PHALEREI
SEPTEM SAPIENTUM APORHTHEGMATA.

α'. Κλεόβουλος Ευαγόρου Λίνδιος ἔφη·

Μῆτρον ἀριστον. — Πατέρα δεῖ αἰδεῖσθαι. — Εὖ τὸ σῶμα ἔχειν καὶ τὴν ψυχὴν. — Φιλήκοον καὶ μὴ πολυήκοον. — Πολυμαθῆ, μὴ ἀμαθῆ. — Γλῶσσαν εὐφημον κεκτῆσθαι. — Ἀρετῆς οἰκείον καὶ κακίας ἀλλότριον ἀδικίαν μισεῖν. — Εὐσέβειαν φυλάσσειν. — Πολίταις τὰ βέλτιστα συμβουλεύειν. — Γλώττης κρατεῖν. — Βία μὴδὲν πράττειν. — Τέκνα παιδεύειν. — Τύχη εὐχεσθαι. — Ἐχθρας διαλύειν. — Τὸν τοῦ δήμου ἔχθρον πολέμιον νομίζειν. — Γυναικὶ μὴ μάχεσθαι, μὴδὲ φιλοφρονεῖσθαι ἀλλοτρίων παρόντων· τὸ μὲν γὰρ ἔστι χέρηρον, τὸ δὲ μανίαν δύναται παρέχειν. — Οἰκέτας μεθύνοντας μὴ κολάζειν· εἰ δὲ μή, δόξεις καὶ αὐτὸς μεθύειν. — Γαμεινὸν ἐκ τῶν ὁμοίων· ἐάν γὰρ ἐκ τῶν κρειττόνων, δεσπότης, οὐ συγγενεὶς κτήση. — Μὴ ἐπιγέλα τῷ σκώποντι· ἀπεχθῆς γὰρ ἔση τοῖς σκωπομένοις. — Εὐποροῦντα μὴ ὑπερήφανον εἶναι, ἀποροῦντα μὴ ταπεινοῦσθαι.

β'. Σόλων Ἐξεκестίδου Ἀθηναῖος ἔφη·

Μὴδὲν ἄγαν. — Κριτὴς μὴ κἀθησο· εἰ δὲ μή, τῷ ληρθέντι ἔγθρος ἔση. — Ἥδονην φεύγε ἥτις λύπην τίκει. — Φύλασσε τρόπου καλοκαγαθίαν ὄρκου πιστοτέραν. — Σπράγιζε τοὺς μὲν λόγους σιγῇ, τὴν δὲ σιγὴν καιρῷ. — Μὴ ψεύδου, ἀλλ' ἀλήθευε. — Τὰ σπουδαῖα μελέτα. — Τῶν γονέων μὴ λέγε δικαιότερα. — Φίλους μὴ ταχὺ κτῶ, οὐς δ' ἂν κτήση, μὴ ταχὺ ἀποδοκίμαζε. — Ἀρχεσθαι μαθῶν ἀρχεῖν ἐπιστήση. — Εὐθύνας ἐτέρους ἀξίων δίδοναι καὶ αὐτὸς ὑπεχε. — Συμβούλευε μὴ τὰ ἥδιστα, ἀλλὰ τὰ βέλτιστα τοῖς πολίταις. — Μὴ θρασύνου. — Μὴ κακοῖς ἠμίλει. — Χρῶ τοῖς θεοῖς. — Φίλους εὐσίσβει. — Γονεῖς αἰδοῦ. — Νοῦν ἡγεμόνα ποιοῦ. — Ὅ δ' ἂν ἴδης μὴ λέγε. — Εἰδὼς σίγα. — Τοῖς σαυτοῦ πρῶτος ἴσθι. — Τὰ ἀφανῆ τοῖς φανεροῖς τεκμαίρου.

γ'. Χίλων υἱὸς Δαμαγῆτου Λακεδαιμόνιος ἔφη·

Γινῶθι σαυτόν. — Πίνων μὴ πολλὰ λάλει· ἀμαρτήσεως γάρ. — Μὴ ἀπειλεῖ τοῖς ἐλευθέροις· οὐ γὰρ καλόν. — Μὴ κακολόγει τοὺς πλησίον· εἰ δὲ μή, ἀκούση ἔφ' οἷς λυπηθήση. — Ἐπὶ τὰ δειπνα τῶν φίλων βραδέως παρεύου, ἐπὶ δὲ τὰς ἀτυχίας ταχέως. — Γάμους εὐτελεῖς ποιοῦ. — Τὸν τετελευτηκότα μακάριζε. — Πρεσβύτερον σέβου. — Τὸν τὰ ἀλλότρια περιεργαζόμενον μίσει. — Ζημίαν αἰροῦ μάλλον ἢ κέρδος αἰσχρόν· τὸ μὲν γὰρ ἄπαξ σε λυπήσει, τὸ δ' αἰεὶ. — Τῷ δυστοχοῦντι μὴ ἐπιγέλα. — Ἰσχυρὸς ὢν, ἥσυχον σαυτόν πάρεχε, ὅπως σε αἰγυώνονται μάλλον ἢ φοβῶνται. — Τῆς ἰδίας

1. Cleobulus Evagoræ filius Lindius dixit :

Modus optima res. — Patrem revereri oportet. — Candidum est ut corpore et animo bene valeamus. — Libenter audire oportet, non quævis tamen temere. — Doctum, non indoctum esse decet. — Linguam bene ominantem habeto. — Virtutis proprium est et ab improbitate alienum injustitiam odisse. — Pietatem serva. — Civibus optima suade. — Linguam contine. — Per vim nihil agendum. — Liberos institue. — Fortunam precare. — Inimicitias dissolve. — Populi inimicum hostem habeto. — Cum uxore neque jurgare debemus præsentibus alienis, neque ei blandiri : illud quidem pejus est, hoc autem ad furorem perducere potest. — Servulos ebrios ne castiga : sin minus, et ipse ebrius videberis. — Uxorem duc ex æqualibus : si enim e potentioribus duxeris, dominos, non affines tibi comparabis. — Alios cavillanti ne subrideas ; invisus enim fies iis quibus illuditur. — In divitiis ne superbias, in egestate ne abjecto sis animo.

2. Solon Execestidæ filius Atheniensis dixit :

Ne quid nimis. — Judex ne sedeas : sin minus, in odio eris damnato. — Voluptatem fuge quæ tristitiam parit. — Morum probitatem serva vel jurejurando fide digniorem. — Sermones silentio, silentium temporis opportunitate comproba. — Ne mentiaris, sed vera loquere. — Honesta meditare. — Parentibus justiora ne dicas. — Amicos ne cito compares, quos autem comparaveris, ne statim repudies. — Parère quum didiceris, imperare scies. — Quam alios reposcis rationem, ipse quoque redde. — Civibus non jucundissima, sed optima suadebis. — Ne fastidio effera ris. — Cum improbis ne veriseris. — Consule deos. — Amicos cole. — Parentes reverere. — Mentem ducent sequere. — Ne dicas autem quodcumque videris. — Sciens tace. — Lenis in tuos sis. — Obscura e manifestis conjice.

3. Chilon Damageti filius Lacedæmonius dixit :

Nosce te ipsum. — Inter bibendum ne multa loquaris : delinques enim. — Libetis hominibus ne mineris : neque enim decet. — Ne maledicas aliis : sin minus, audies quæ tibi molesta erunt. — Ad amicorum convivia lente, ad calamitates autem cito accede. — Nuptias frugaliter facito. — Vita functum beatum prædica. — Natu majorem cole. — Alienarum rerum cura occupatum oderis. — Jacturam turpi lucro præfer : illa enim semel, hoc semper tibi dolorem afferet. — Calamitosum ne irrideas. — Si robustus es, tranquillum te præbe, ut revereantur te alii potius quam metuant. — Domui tuæ bene præesto. —

τὴν ὑποληψίαν λαβὼν ταύτην καὶ διὰ τὸ πάντων τὰ σπέρματα τὴν φύσιν ὑγρὰν ἔχειν, τὸ δ' ὕδωρ ἀρχὴν τῆς φύσεως εἶναι τοῖς ὑγροῖς. Εἰσὶ δὲ τινες οἱ καὶ τὸν παμπάλαιος καὶ πολλὸν πρὸ τῆς νῦν γενέσεως καὶ πρώτους θεολογήσαντας οὕτως εὐνοῦσιν περὶ τῆς φύσεως ὑπολαβεῖν. Ὀκεανὸν τε γὰρ καὶ Τηθὺν ἐποίησαν τῆς γενέσεως πατέρας, καὶ τὸν ὄρκον τῶν θεῶν ὕδωρ, τὴν καλουμένην ὑπ' αὐτῶν Στύγα τῶν ποιητῶν τιμιώτατον μὲν γὰρ τὸ πρεσβύτατον, ὄρκος δὲ τὸ τιμιώτατόν ἐστιν. Idem de Cælo lib. II, 13 ait : Οἱ δ' ἐφ' ὕδατος κείσθαι [ἔασθαι τὴν γῆν]. τοῦτον γὰρ ἀρχαιότατον παρελήφραμεν τὸν λόγον, ὃν φασὶν εἰπεῖν Θαλῆν τὸν Μιλήσιον, ὡς διὰ τὸ πλωτὴν εἶναι μένουσαν ὥσπερ ζύλον ἢ τι τοιοῦτον ἕτερον. In eandem sententiam Plutarchus de Plac. phil. lib. I, 3 : Θαλῆς ὁ Μιλήσιος ἀρχὴν τῶν ὄντων ἀπεφῆνατο τὸ ὕδωρ. δοκεῖ δὲ ὁ ἀνὴρ οὗτος ἀρξαι τῆς φιλοσοφίας, καὶ ἀπ' αὐτοῦ ἡ Ἰωνικὴ αἵρεσις προστηροῦσθαι. ὃς ἐξ ὕδατος φησὶ πάντα εἶναι καὶ εἰς ὕδωρ πάντα ἀναλύεσθαι. στογάζεται δ' ἐκ τούτου πρῶτον, ὅτι πάντων τῶν ζῶων ἡ γονὴ ἀρχὴ ἐστίν, ὑγρὰ οὖσα· οὕτως εἰκὸς καὶ τὰ πάντα ἐξ ὑγροῦ τὴν ἀρχὴν ἔχειν· δεύτερον, ὅτι πάντα τὰ φυτὰ ὑγρῶν τρέφεται καὶ κερποροεῖ, ἀμοιροῦντα δὲ ξηραίνεται· τρίτον, ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ πῦρ τοῦ ἡλίου καὶ τῶν ἀστρῶν ταῖς τῶν ὑδάτων ἀναθυμιάσεσι τρέφεται, καὶ αὐτὸς ὁ κόσμος· διὰ τοῦτο καὶ Ὁμηρὸς ταύτην τὴν γένεσιν ὑποτίθεται, περὶ τοῦ ὕδατος· Ὀκεανός, ὃσπερ γένεσις πάντεσσι τέτυκται. Alii Thaletem hoc rerum principium stauisse affirmant διὰ τὸ συνεκτικὸν καὶ τὸ εὐτύπωτον τοῦ ὕδατος, velut Simplicius in Aristotelis Phys. fol. 6 a; 8 a, b. Sic Heraclides Alleg. Hom. cap. 22 pag. 45 ed. Mehl. : Ὀσάλητα μὲν γε τὸν Μιλήσιον ὁμολογοῦσι πρῶτον ὑποστήσασθαι τῶν ὄλων κοσμογόνον στοιχεῖον τὸ ὕδωρ· ἡ γὰρ ὑγρὰ φύσις, εὐμαρῶς εἰς ἕκαστὰ μεταπλαττομένη, πρὸς τὸ ποικίλον εἴωθε μορφοῦσθαι. τό τε γὰρ ἐξαμιζόμενον αὐτῆς ἀερούται, καὶ τὸ λεπτότατον ἀπὸ αἰθῆρ ἀνάπτεται, συνιζόν τε τὸ ὕδωρ καὶ μεταβαλλόμενον εἰς ἰλὺν ἀπογαιούται· διὸ δὴ τῆς τετραάδος τῶν στοιχείων ὥσπερ αἰτιώτατος ὁ Θαλῆς ἀπεφῆνατο στοιχεῖον εἶναι τὸ ὕδωρ. Præterea Cicero de Nat. Deor. lib. I, 10 Thaletem ait aquæ adjunxisse deum qui ex ea cuncta finge-

ret. Similiter Plutarchus de Plac. phil. I, 7 : Θαλῆς νοῦν τὸν τοῦ κόσμου θεόν (14). Quare fallitur Augustinus de Civ. Dei VII, 2 docens Thaletem nil huic operi ex mente divina præposuisse : qui error inde natus videtur, quod Thales Deum non extra mundi machinam positum, sed per eam totam diffusum esse credidit. Inde apparet quod factum sit, ut omnia quæ cernerentur deorum plena esse vellet rebusque inanimatis animas tribueret. Quum autem nihil mobilius animo eumque movendi vi præditum esse existimaret : omnem motum ex hoc fonte repetendum ratus magnetem etiam lapidem atque electrum suis mentibus animata esse decrevit (15).

Fuere qui Thaletem primum existitisse putarent animorum immortalitatis vindicem ac patronum. Nempe animum esse naturam, quæ semper moveretur vel quæ se ipsa moveret, princeps Milesius philosophus contenderat (16). Arbitramur autem, etsi hoc diserte non est proditum, eum hominum animos pro partibus animæ mundi habuisse. Quæ mundi anima quoniam rerum universitatem movet, humanos animos e corporum vinculis elapsos non exstingui, sed in communem animam redire, si constare sibi vellet, censere debebat philosophus.

Quanta autem ejus sapientiæ fama fuerit quantumque apud æquales auctoritate valuerit, perspicitur ex illa de tripode aureo narratiuncula, quæ a pluribus scriptoribus litteris consignata est. Res ita se habet. A piscatoribus Milesiis vericulum trahentibus quidam jactum emerat. Extracto deinde magni ponderis tripode aureo Delphicis simili orta controversia est, illis piscium se capturam vendidisse affirmantibus, hoc fortunam tractus se emisse dicente. Qua conditione propter novitatem rei et magnitudinem pecuniæ ad universum ejus civitatis populum delata, placuit Apollinem Delphicum consuli, cuinam adjudicari tripus deberet. Deus respondit illi esse dandum qui sapientia cæteros anteiret. Tum Milesii consensu Thaleti tripodem dederunt; ille

(14) Sic etiam Stobæus Ecl. Phys. lib. I cap. 2, 29 : Θαλῆς νοῦν τοῦ κόσμου τὸν θεόν, τὸ δὲ πᾶν ἐμψυχον ἅμα καὶ δαιμόνων πλήρες· διήκειν δὲ καὶ διὰ τοῦ στοιχειώδους ὑγροῦ εὐλαμν θέλει κινητικὴν αὐτοῦ. Ciceronem sequuntur Lactantius Divin. Instit. lib. I, 5 et Minucius Felix cap. 19.

(15) Aristoteles de Anima lib. I, 5 : Καὶ ἐν τῷ ὄλῳ δὲ τινες αὐτὴν (i. e. τὴν ψυχὴν) μεμιχθαί φασιν, ὅθεν ἴσως καὶ Θαλῆς ὥσθι πάντα πλήρη θεῶν εἶναι. Id. I, 2 : Ἔοικε δὲ καὶ Θαλῆς ἐξ ἄν ἀπομνημονεύουσι κινητικὸν τι τὴν ψυχὴν ὑπολαβεῖν, εἴπερ τὸν λίθον ἐφ' ἣν ψυχὴν ἔχειν, ὅτι τὸν αἰδῆρον κινεῖ. Diogenes Laertius lib. I, 24 : Ἀριστοτέλης δὲ καὶ Ἰσπίας φασὶν αὐτὸν καὶ τοῖς ἀψύχοις δίδοναι ψυχὰς, τεκμαιρόμενον

ἐκ τῆς λίθου τῆς μαγνήτιδος καὶ τοῦ ἡλέκτρον. Et ibid. 27 : Ἀρχὴν δὲ τῶν πάντων ὕδωρ ὑπεστήσατο καὶ τὸν κόσμον ἐμψυχον καὶ δαιμόνων πλήρη.

(16) Diogenes Laertius lib. I, 24 : Ἔνοιος δὲ καὶ αὐτὸν πρῶτον εἰπεῖν φασὶν ἀθανάτους τὰς ψυχὰς, ὃν ἔστι Χοιρίλος ὁ ποιητής. Plutarchus de Plac. phil. IV, 2 : Θαλῆς ἀπεφῆνατο πρῶτος τὴν ψυχὴν φύσιν ἀκίνητον ἢ αὐτοκίνητον. quem locum repetierunt Stobæus in Eclog. Phys. lib. I cap. 41, 1, p. 320 ed. Gaisf. et Nemesius de Nat. hom. cap. 2. Neque alium auctorem secutus est Theodoretus Serm. V p. 83 scribens : Θαλῆς τοῖνον κέκληκε τὴν ψυχὴν ἀκίνητον φύσιν, ubi pro ἀκίνητον reposse ἀκίνητον.

cessit eum Bianti, Bias Pittaco, is protinus alii, deincepsque per omnium septem sapientum orbem ad ultimum, ad Solonem, pervenit, qui et titulum amplissimæ sapientiæ et præmium ad ipsum Apollinem transtulit (17).

Thaletem nullum ingenii sui monumentum posteris reliquisse affirmant Alexander Aphrodisiensis Comment. in Aristotelis Metaph. p. 21 ed. Bonitz, Themistius Orat. XXVI p. 317 et antiquorum nonnulli apud Diogenem Laertium lib. I, 23. Contra alii unum aut plures libros ab eo editos esse sive perspicue testantur sive obscure significant. Cf. Augustinus de Civit. Dei lib. VIII cap. 2 et Vitruvius lib. IX cap. 7. Certe duo scripta de Solstitio (περί τροπῆς) ac de Æquinotio (περί ἰσημερίας) a quibusdam ei attribuebantur; sed Nautica Astrologia, quæ et ipsa olim Thaletis esse credita erat, Phocum Samium auctorem habebat (18). Huc pertinet etiam Lobonis Argivi testimonium, qui ducentos circiter versiculos ab eo compositos esse prodit (19). Quocum jungendus Plutarchus libro de Pythiæ oraculis non amplius carmine editis cap. 18 vol. IX p. 275 et 276 Thaletem æquiparans Orpheo, Hesiodo, Parmenidi, Xenophani, Empedocli cæterisque qui philosophiam versibus persecuti erant (20). Neque absimile præcedentibus illud est quod addit scriptor Eudoxum, Hesiodum et Thaletem de astrologia versibus scripsisse, quamquam dubitanter hæc ab eo dicta esse efficitur ex iis quæ sequuntur: εἶγε Θαλῆς ἐποίησεν, ὡς ἀληθῶς εἶπεῖν, τὴν αὐτῷ ἀναφερομένην ἀστρολογίαν. Suidas quoque et Eudocia p. 228 ajunt eum commentatum esse περί μετεώρων ἐν ἔπεισι, περί ἰσημερίας, καὶ ἄλλα πολλά. At vero Galenus Comment. in libr. de humor. I, 1, tom. XVI, 37 ed. Kühn. affert Thaletis locum e secundo de Principiis (περί ἀρ-

χῶν) libro pedestri oratione scriptum (21); quæ res eo mirabilior debet videri, quod idem Comment. I in libr. de Nat. hum. 26 (I, 1, 125, tom. XV, 69) negat Thaletis de aqua, primo principio, sententiam ἐκ συγγράμματος αὐτοῦ posse ostendi (22).

Suppositas ei esse epistolas quæ exstant apud Diogenem Laertium lib. I, 43-44 jam pridem viderunt viri docti. Quæ quum ita sint, sequendus nobis Aristoteles est qui in exponenda Thaletis doctrina non ipsius philosophi disputationes litteris mandatas, sed ea quæ ab aliis hac de re memorabantur se consuluisse fatetur (23). Hinc patet illa ætate nullum Milesii philosophi librum existisse omniaque volumina quæ sub Thaletis nomine posterioribus sæculis ferebantur supposititia fuisse. Nihilominus ut hujus, ita cæterorum septem sapientum sententias et apophthegmata ab antiquis scriptoribus servata, in quibus colligendis post Leonardum Lycium et Othmarum Lusciniun multam operam consumsit Jo. Conradus Orellius (24), accurate recensita, hic illic aucta et latine versa divulgavi.

Restat, ut pauca de reliquorum sapientum vitis dicamus. Solon, Excecidæ filius, Atheniensis (25), ingenii bonitate elegorumque quos componebat suavitate ita excelluit, ut summus poeta esse existimaretur eaque arte confusus auram popularem captaret. Neque vero solum mirabilis dicendi artifex politusque scriptor et versificator fuit, sed philosophus etiam, ut inter septem Græciæ sapientes nomen suum profiteretur. Nimirum ab ineunte ætate omne tempus ad eas res contulit, quibus illam quam postea consecutus est nominis claritudinem, archontis dignitatem ac legum latoris auctoritatem adipisceretur. Quapropter veteres passim eum virum omni laude cumulatam

(17) Valerius Maximus lib. IV cap. 1; Diogenes Laertius lib. I, 28; Plutarchus Vit. Solon. cap. 4; Porphyrius apud Cyrillum lib. I contr. Julian., Scholiast. ad Aristoph. Plut. vs. 9.

(18) Diogenes Laertius lib. I, 23: Κατὰ τινὰς μὲν σύγγραμμα κατέλιπεν οὐδὲν· ἢ γὰρ εἰς αὐτὸν ἀναφερομένη Ναυτική Ἀστρολογία Φώκου λέγεται εἶναι τοῦ Σαμίου. Κατὰ τινὰς δὲ δύο μόνῃ συνέγραψε, Περὶ τροπῆς καὶ ἰσημερίας, τὰ ἄλλα καταληπτὰ εἶναι δοκιμάσας. Alexander Aphrodisiensis in Metaph. p. 21 ed. Bonitz: Θαλῆς — αἰτίας « εἰκότως τὸ » λέγεται οὕτως ἀποφίνασθαι. « Οὐδὲν γὰρ προφέρεται αὐτοῦ σύγγραμμα, ἐξ οὗ τις τὸ βέβαιον εἶσι τοῦ ταῦτα λέγεσθαι τοῦτον τὸν τρόπον ἢ αὐτοῦ. »

(19) Diogenes Laertius lib. I, 34: Τὰ δὲ γεγραμμένα ἔπ' αὐτοῦ φησι Λόθων ὁ Ἀργεῖος εἰς ἑπὶ τεῖνεῖν διακόσια.

(20) Plutarchus de Pythiæ oraculis cap. 18: Οὐδὲ γὰρ φιλοσοφίαν ἀπεγινώσκουσαν ὡς ἀνηρημένην παντάπασι καὶ διεφθαρταῖν, ὅτι πρότερον μὲν ἐν ποιήμασιν ἐξέτερον οἱ φιλόσο-

φοὶ τὰ δόγματα καὶ τοὺς λόγους, ὥσπερ Ὀρφεὺς καὶ Ἡσίοδος καὶ Παρμενίδης καὶ Ξενοφάνης καὶ Ἐμπεδοκλῆς καὶ Θαλῆς.

(21) Vid. infra fragm. 18.

(22) Galenus Comment. I in libr. de Nat. hum. sect. 26: Εἰ γὰρ ὅτι Θαλῆς ἀπεφίνατο στοιχεῖον μόνον εἶναι τὸ ὕδωρ ἐξ συγγράμματος αὐτοῦ δεῖκνύται οὐκ ἔχομεν, ἀλλ' ὅμοιαι ἅπασι καὶ τοῦτο πεπιστεύεται.

(23) Aristoteles de Anima lib. I cap. 2: Ἔστι δὲ καὶ Θαλῆς ἐξ ἄν' ἀπομνημονεύουσι κινήτικόν τι τῆν ψυχὴν ὑπολαμβάνειν, εἰπερ τὸν λίθον ἐφη ψυχὴν ἔχειν, ὅτι τὸν σίδηρον κινεῖ. Id. de Cælo lib. II, 13: Τὸν λόγον, ἐν φασὶν εἶπεν Θαλῆς τὸν Μιλήσιον.

(24) Orellius Opusc. veterum Græc. sentent. et moral. in tomo I.

(25) Vel, ut alii volunt, Salaminius. Diogenes Laertius lib. I, 45: Σόλων Ἐξηκαστίδου Σαλαμίνιος. Herodotus lib. I, 29: Σόλων ἀνὴρ Ἀθηναῖος. Sic autem plerumque vocatur. Vid. Menag. ad Laertii l. c.

fuisse testantur (26). Quum enim Atheniensium civitas magnis partium contentionibus laboraret, Megareses Salaminem insulam occuparunt. Quocirca orto inter utrosque bello ferme usque ad interitum dimicatum est. Multis igitur cladibus acceptis, apud Atheniensis capitale esse cepit, si quis legem de vindicanda insula tulisset. Tum Solon ne aut tacendo parum reipublicæ consulere aut censendo sibi noceret, prohibita non modo dicturus, sed etiam facturus mentis alienationem simulat. Idcirco in forum se proripuit pileatus factoque hominum concursu insolitis sibi versibus populo suadere cepit quod vetabatur, omniumque animos ita cepit, ut extemplo bellum adversus Megareses decerneretur insulaque superatis hostibus Atheniensium virtute recuperaretur (27).

Mox idem Solon novam civibus suis victoriam paravit bello sacro adversus Cirrhæus, templi Delphici direptores, administrato et re feliciter gesta intra paucos menses confecto (28). Sed multo majorem laudem gloriæque sibi peperit legibus scriptis quibus Atheniensium reipublicam sapienter temperavit. Etenim anno tertio Olympiadis XLVI archon creatus (29), non tam mederi reipublicæ malis sapienti imperio, quam novam condere civitatem visus est, siquidem publicam disciplinam ita legibus astrinxit, ut gratiam ab omnibus civium ordinibus iniret.

Postquam autem Athenienses jurejurando interposito promiserunt, fore ut in decem annos ratas haberent Solonis leges, ipse ne quam legem abrogare cogeretur, suscepto itinere in Lydiam ad Cræsum regem profectus ab eoque mox digressus diu partim in Ægypto partim apud Cyprios versatus est (30). Inde in patriam redux offensus reipublicam factionibus turbatam (31). Quum autem ipse jam senior neque consiliis neque auctoritate quidquam proficeret, Pisistrato rerum potito in exilium abiit. Videtur vero posthac Cypri vixisse atque octogenarius mortem cum vita commutasse (32). « Quanta industria, inquit Valerius Maximus lib. VIII cap. 7, flagraverit, et versibus complexus est quibus significat quod cotidie aliquid addiscentem senescere (33), et supremo vitæ die confirmavit. Quum assidentibus amicis et quadam de re sermonem inter se conferentibus fati jam pressum caput erigeret, interrogatus, quapropter id fecisset, respondit: Ut quum istud, quidquid est, de quo jam disputatis percepero, inoriar. » Hoc a Valerio traditum pulchre exornavit Muretus Orat. II, sed aliter narrat Ælianus apud Stobæum Flor. XXIX, 58. Vid. fragm. 36. Ex ejus reliquiis nihil nisi apophthegmata cum cæterorum sapientum dictis, additis paucis quibusdam legibus, foras dedi. Omittendæ enim erant pleræque leges quæ e Plutarchi Vita Solonis aliisque scriptoribus cognoscun-

(26) Plato Tim. p. 21 : Δοκίον οὐ τὰ τε ἄλλα σοφώτατον γινόμενα Σόλωνα καὶ κατὰ τὴν ποιήσιν αὐτῶν ποιητῶν πάντων ἐλευθεριώτατον. Æschines in Ctesiph. p. 69 : Σόλωνος εὐκότος Ἀθηναίους τὴν γνώμην, ἀνδρὸς καὶ νομοθετήσαι ἐρατοῦ καὶ περὶ ποιήσιν καὶ φιλοσοφίαν διατετρατότος· εἰ παρ. 90 : Σόλωνα μὲν τὸν καλλίστοις νόμοις κοσμήσαντα τὴν ἡγεμονίαν, ἀνδρὰ φιλόσοφον καὶ νομοθέτην ἀγαθόν.

(27) Plutarchus Vit. Solon. cap. 8 : Ἐπεὶ δὲ μακρόν τινα καὶ δυσχερῆ πόλεμον οἱ ἐν ἄσπει περὶ τῆς Σαλαμίνιον νήσου Μεγαρεῦσι πολεμοῦντες ἐξέκαμον, καὶ νόμον ἔθεντο, μήτε γράσει τινα, μήτ' εἰπεῖν αὐδεις, ὡς χρὴ τὴν πόλιν ἀντιποιεῖσθαι τῆς Σαλαμίνος, ἢ θανάτω ζημιουῖσθαι, βαρέως φέρων τὴν ἰσοχίαν ὁ Σόλων, καὶ τῶν νέων ὄρων κολλοὺς δεομένους ἀρχῆς ἐπὶ τὸν πόλεμον, αὐτοὺς δὲ μὴ θαρβρόντας ἀρξασθαι διὰ τὸν νόμον, ἐκπλήματο μὲν ἐκαστασιν τῶν λογισμῶν, καὶ λόγος εἰς τὴν πόλιν ἐκ τῆς οἰκίας διεδόθη παρακινήτικῶς ἔχειν αὐτόν. Ἐλεγεία δὲ κρύφα συνθεῖς, καὶ μελετήσας, ὥστε λέγειν ἀπὸ στόματος, ἐκπηθήσεν εἰς τὴν ἀγορὰν ἄνω πλιόν περιθέμενος. Ὅγλου δὲ πολλοῦ συνδραμόντος, ἀναβάς ἐπὶ τὸν τοῦ κήρυκος λίθον, ἐν ᾧ δὴ διετήληθε τὴν ἀλεγσίαν, ἧς ἔστιν ἀρχὴ Ἰσίδος κήρυξ ἦλθον ἀπ' ἱμερτῆς Σαλαμίνος κόσμον ἐπίων ᾠδὴν ἐπ' ἀγορῆς θέμενος. Conf. Justin. lib. II, 7.

(28) Plutarchus Vit. Sol. cap. 11 : Ἐθαυμάσθη δὲ καὶ διεβόηθη μᾶλλον ἐν τοῖς Ἑλλήσιν, εἰπὼν ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ τοῦ ἐν Δελφοῖς, ὡς χρὴ βοηθεῖν καὶ μὴ περιορῆν Κυββαίους ὑβρίζοντας εἰς τὸ μαντεῖον, ἀλλὰ προσάμυνειν ὑπὲρ τοῦ θεοῦ Δελφοῖς.

(29) Diogenes Laertius lib. I, 62 : Ἦκμαζε μὲν οὖν· περὶ

τὴν τεσσαρακοστὴν ἔκτην Ὀλυμπιάδα, ἧς τῷ τρίτῳ ἔτει ἦρξεν Ἀθηναίων, καθά φησι Ξωτικράτης, δεκὰ καὶ τίθησι τοὺς νόμους. Cyrillus lib. I contra Julianum. Τεσσαρακοστῇ ἔκτῃ Ὀλυμπιάδι Σόλων νομοθετήθηκε, τοὺς Δράκοντος νόμους περιελθὼν πλὴν τῶν φονικῶν. Cf. Fabric. Bibl. Græc. vol. II pag. 24 ed. Harl.

(30) Herodotus lib. I, 29-30 : Καὶ δὴ καὶ Σόλων, ἀνήρ Ἀθηναῖος, δεκὰ Ἀθηναίοισι νόμους κελύσσει ποιήσας, ἀπεδήμησε ἔτεα δεκά, κατὰ θεωρίης πρόφασιν ἐκπλώσας, ἵνα δὴ μὴ τινα τῶν νόμων ἀναγκασθῆ λύσαι τῶν ἔθετο. Αὐτοὶ γὰρ οὐκ οἰοί τε ἦσαν αὐτὸ ποιῆσαι Ἀθηναῖοι· ὀρκίοισι γὰρ μεγάλοισι κατείχοντο, δεκὰ ἔτεα χρῆσασθαι νόμοισι τοῖς ἐν σφίσι Σόλων θῆται. Αὐτῶν δὴ ὧν τούτων καὶ τῆς θεωρίης ἐκδημήσας ὁ Σόλων εἰνεκεν, ἐς Ἀίγυπτον ἀπίκατο παρὰ Ἀμμοσιν, καὶ δὴ καὶ ἐς Σάρδεις παρὰ Κροίσον. Plutarchus Vit. Solon. cap. 26 : Πρῶτον μὲν οὖν εἰς Ἀίγυπτον ἀρίκατο καὶ διέτριψεν.... ἔπειτα πλεύσας εἰς Κύπρον, ἡγαπήθη διασπρόντως ὑπὸ Φιλοκύπρου τινὸς τῶν ἐκεῖ βασιλέων κτλ.

(31) Plutarchus Vit. Solon. cap. 29 : Θι δ' ἐν ἄσπει πάντας ἐστασίαζον ἀποδημοῦντος τοῦ Σόλωνος.... οὕτω δὲ τῶν πραγμάτων ἐχόντων, ὁ Σόλων παραγενόμενος εἰς τὰς Ἀθήνας αἰδῶ μὲν εἶχε καὶ τιμὴν παρὰ πάνσιν, ἐν δὲ κοινῷ λέγειν καὶ πράσσειν ὁμοίως οὐκ ἐτ' ἦν δυνατός, οὐδὲ πρόθυμος ὑπὸ γήραος κτλ.

(32) Diog. Laert. I, 62 : Ἐτελεσθέντος δ' ἐν Κύπρῳ, βίους ἐτη ὕδωροντα Cf. Plutarch. Vit. Sol. cap. 32.

(33) Cf. fragm. 17.

tur (34). Dulcissimas autem ejus elegias quæ cum Lyricis Græcorum poetis edi solent ab hoc loco alienas esse perspicuum est.

Chilo, Damageti filius, Lacedæmonius, qui publicorum negotiorum gravitatem mansuetiorum Musarum elegantia suavissime temperavit, ducentos circiter versus elegiaco carmine scripsit. Fuit autem Ephorus circa quinquagesimam quintam olympiadem, vel si Pamphilæ fides, sextam, eoque magistratu, ut Sosicrates ait, Euthydemo apud Athenienses archonte functus est (35). Quum vero inter quinque Ephorus principe loco esset, primus suasit, ut regibus ad bellum proficiscentibus Ephori comites adderentur (36). Inter septem sapientes honorificum tenuit locum. Nam si bene adnotat Diodorus (37), plerosque philosophos pulcherrimis quidem sermonibus uti, moribus autem turpissimis, qui gravitatem ac prudentiam quam dictis pollicentur, factis refutent: summam gloriam meruit Chilo cujus sermones cum vita consentiebant. Idem præter constantem in omni vita virtutem multa et cogitavit et dixit præclare quæ memoriâ imprimis digna sunt. Tria ejus præcepta Γνώθι σαυτόν (38), Μηδὲν ἄγαν, et Ἐγγύα, πάρα δ' ἄτα aureis litteris fuere inscripta Delphis et consecrata teste Plinio Nat. Hist. lib. VII, 32 (39). Proditum est eum in loquendo brevem fuisse, unde Aristagoras Milesius hunc loquendi modum Chilonium appellavit (40). Consenuerat jam, inquit Diogenes Laertius lib. I, 72, circa olympiadem quin-

quagesimam secundam, quo tempore florebat Æsopus, fabularum scriptor. Exspiravit autem, ut Hermippus ait, Pisæ, amplexus filium qui ludis Olympiacis in pugilatu victor evaserat. Mortuum esse ferunt immmodica lætitia et senii imbecillitate. Quod ubi accidit, omnes qui ad festam illam celebritatem convenerant honorificentissime funeris exsequias prosecuti sunt. De aliis Chilonibus vide Fabric. Bibl. Græc. vol. II p. 654 ed. Harl.

Pittacus (41), Hyrrhadii filius, Mitylenæus, cujus patrem Thracum fuisse Duris auctor est, una cum Alcæi fratris Melanchrum, Lesbii tyrannum, sustulit. Et quum de Achillitidis regionis possessione inter Athenienses et Mitylenæos armis decertaretur, ipse bello præpositus cum Phrynone, Atheniensium duce, qui et pancratiastes et olympionices fuerat, singulari certamine depugnare instituit. Quamobrem postquam expedierunt arma, rete clypeo tectum incauto adversario injecit eoque interfecto agrum servavit. Postea vero Athenienses cum Mitylenæis de agro litigarunt, quem a Periandro controversiæ judice Atheniensibus adjudicatum tradit Apollodorus in Chronicis. Sed ab eo inde tempore (42) Pittacum in summo honore Mitylenæi habuere eique principatum detulerunt, quem ille quum decem annos tenuisset ac rempublicam ordinasset, sponte deposuit. Sic publicis negotiis exsolutus decem adhuc vixit annos, quos in litterarum studiis

(34) Vide Sam. Petilum in utilissimo opere de Legibus Atticis, Jo. Meursium in Themide Attica et quos laudavit Fabricius Bibl. Græc. vol. II p. 24 et 41 seqq. ed. Harl.

(35) Diogenes Laertius lib. I, 68 : Χείλων Δαμαγήτου, Λακεδαιμόνιος. Οὗτος ἐποίησεν ἡλεγεία εἰς ἑπτὰ διακόσια... γέγονε δὲ ἔφορος κατὰ τὴν πεντηκοστὴν πέμπτην Ὀλυμπιάδα. Παμφίλη δὲ φησὶ κατὰ τὴν ἑκτην, καὶ πρώτων ἔφορον γενέσθαι ἐπὶ Εὐθύδημου, ὡς φησὶ Σωσικράτης. Conf. Marmor Parium vs. 57 in Fragm. Hist. Græc. vol. I p. 548. Hinc Scaliger in Ὀλυμπιάδων ἀναγραφῇ ad Olymp. LVI ann. I : Εὐθύδημος [ἄρχων] Χείλων πρώτος ἔφορος ἐν Λακεδαιμονίᾳ κατέστη.

(36) Diogenes Laertius lib. I, 68 : Καὶ πρώτος εἰσηγήσατο ἔφορος τοῖς βασιλεῦσι παραγγυῖναι. Conf. ibi Menag.

(37) Diodorus Epitom. lib. IX, 13 : Ὅτι Χίλων τῷ λόγῳ σύμφωνον ἔσχε τὸν βίον, ὅπερ σπανίως εὖροι τις ἂν γινόμενον. Τῶν γὰρ καὶ ἡμᾶς φιλοσόφων τοὺς πλείστους ἰδεῖν ἐστὶ λέγοντας μὲν τὰ κάλλιστα, πράττοντας δὲ τὰ χειρίστα, καὶ τὴν ἐν ταῖς ἀπαγγελίαις αὐτῶν σεμνότητα καὶ σύνεσιν διὰ τῆς πείρας ἡλεγχόμενῃ. Ὁ δὲ Χίλων χωρὶς τῆς κατὰ τὸν βίον ἐν ἀκασί τοῖς πρακτομένοις ἀρετῆς πολλὰ διανοήθη καὶ ἀπερβέγετο μνήμης ἄξια.

(38) Præceptum illud : Γνώθι σαυτόν alii Thaletis esse volunt. Vid. fragm. Conf. Clement. Alexandr. Strom. lib. I pag. 300. Adde Menag. ad Diog. Laert. lib. I, 40 ; Ruhnk. præfat. ad Hesych. tom. II p. VI et in Auclario ad Hesych. pag. 843.

(39) Diodorus Siculus Epitom. libr. IX, 14 : Ὅτι Χίλων ἀρξικόμενος εἰς Δελφοῦς, καὶ καθάπερ ἀπαρχὰς ποιούμενος

τῷ θεῷ τῆς ἰδίας συνέσεως, ἐπέγραψεν ἐπὶ τινα κίονα τρία ταῦτα, « γνώθι σαυτόν » καὶ « μηδὲν ἄγαν, » καὶ τρίτον « ἐγγύα, πάρα δ' ἄτα. »

(40) Diogenes Laertius lib. I, 72 : Βραχυλόγος τε ἦν, ἴδιον καὶ Ἀρισταγόρας ὁ Μιλήσιος τοῦτον τὸν τρόπον Χείλωνος καλεῖ. . . ἦν δὲ γέρων περὶ τὴν πεντηκοστὴν δευτέραν Ὀλυμπιάδα, ὅτε Ἀισωπος ὁ λογοποιὸς ἤματι ἐν. Ἐτελεύτησε δ', ὡς φησὶν Ἐριμπίκος, ἐν Πίσῃ, τὸν ἴδιον Ὀλυμπιονίκην ἀστασάμενος πυγμῆς. Ἐπαθε δὲ τοῦτο ὑπερβολῇ τε χαρᾶς καὶ ἀσθενείας πολυετίας. Καὶ αὐτὸν πάντες οἱ κατὰ τὴν πανηγυρίαν ἐντιμώτατα παρέπεψαν.

(41) Diogenes Laertius lib. I, 74 : Πιττακὸς Ὑρραδίου Μιτυληναῖος. Φησὶ δὲ Δουρις τὸν πατέρα αὐτοῦ Θρήνα εἶναι. Οὗτος μετὰ τῶν Ἀλκαίου γενόμενος ἀδελφῶν Μέλαγγρον καθεῖλε, τὸν τῆς Λέσβου τύραννον, καὶ περὶ τῆς Ἀχαιϊκῆς χώρας μαχομένων Ἀθηναίων καὶ Μιτυληναίων ἑστρατιῆς μὲν αὐτός, Ἀθηναῖος δὲ Φρύων παγκρατιαστὴς Ὀλυμπιονίκης. Συνέθετο δὲ μονομαχεῖσαι πρὸς αὐτὸν καὶ δίκτυον ἔστην ὑπὸ τὴν ἀσπίδα λαθραῖως περιέβαλε τὸν Φρύωνα, καὶ κτείνων ἀνεσώσατο τὸ χωρίον. Ὑστερον μόντοι, φησὶν Ἀπολλόδορος ἐν τοῖς Χρονικοῖς, διαδικασθῆναι τοὺς Ἀθηναίους περὶ τὸ χωρίον πρὸς τοὺς Μιτυληναίους, ἀκούοντας τῆς δίκης Περσάνδρου, ὃν καὶ τοὺς Ἀθηναίους προσκρίναι. Cf. Strabo lib. XIII pag. 600 ed. Casaub.

(42) Diogenes Laertius lib. I, 75 : Τότε δ' οὖν τὸν Πιττακὸν ἰσχυρῶς ἐτίμησαν οἱ Μιτυληναῖοι, καὶ τὴν ἀρχὴν ἐνεστῆσαν αὐτῷ. Ὁ δὲ δέκα ἔτη κατασχὼν καὶ εἰς ταῖς ἀρχαῖς τὸ καλῆτευμα, κατέθετο τὴν ἀρχὴν καὶ δέκα ἐπέβη ἄλλα.

Ἐπου θεῶ. — Νόμῳ πείθου. — Θεοὺς σέβου. —
Γονεῖς αἰδοῦ. — Ἦττώ ὑπὲρ δικαίου. — Γνώθι μα-
θῶν. — Ἀκούσας νόει. — Σαυτὸν ἴσθι. — Γαμεῖν
μέλλων καιρὸν γνώθι. — Φρόνει θνητά. — Ξένος ὦν
ἴσθι. — Ἔστιαν τίμα. — Ἀρχε σαυτοῦ. — Φίλοις
βῆθι. — Θυμοῦ κράτει. — Φρόνησιν ἄσκει. —
Πρόνοιαν τίμα. — Ὅρκῳ μὴ χρῶ. — Φιλίαν ἀγάπα.
— Παιδείας ἀντέχου. — Δόξαν διώκε. — Σοφίαν ζή-
λου. — Καλὸν εὖ λέγε. — Ψέγε μηδένα. — Ἐπαίνει
ἀρετήν. — Πρᾶττε δίκαια. — Φίλοις εὐνόει. —
Ἐχθροὺς ἀμύνου. — Εὐγένειαν ἄσκει. — Κακίας ἀπέ-
χου. — Κοινὸς γίνου. — Ἴδια φύλασσε. — Ἀλλοτρῶν
ἀπέχου. — Εὐφημος ἴσθι. — Ἄκουε πάντα. — Φίλῳ
χαρίζου. — Μηδὲν ἄγαν. — Χρόνου φείδου. — Ὅρζ
τὸ μέλλον. — Ὑβριν μίσει. — Ἰκτίτας αἰδοῦ. —
Πᾶσιν ἄρμοζε (*). — Υἱοὺς παιδεύε. — Ἐγὼν χαρί-
ζου. — Δόλον φοβοῦ. — Εὐλόγει πάντας. — Φιλό-
σοφον γίνου. — Ὅσια κρῖνε. — Γνοὺς πρᾶττε. —
Φόνου ἀπέχου. — Εὐγῶν δονατά. — Σοφοῖς χρῶ.
— Ἦθος δοκίμαζε. — Λαβῶν ἀπόδος. — Ὑφρωῦ
μηδένα. — Τέγγνη χρῶ. — Ὅ μελλεῖς, δός. — Εὐε-
ργεσίας τίμα. — Φθόνει μηδενί. — Φυλακῇ πρόσχε.
— Ἐλπίδα αἰνει. — Διαβολὴν μίσει. — Δικαίως
κτῶ. — Ἀγαθοὺς τίμα. — Κριτὴν γνώθι. — Γάμους
κράτει. — Τύχην νόμιζε. — Ἐγγύην φεύγε. — Πᾶσι
διαλέγου. — Ὅμοιοις χρῶ. — Δαπανῶν ἀρχου. —
Κτώμενος φέδου. — Αἰσχύνην σέβου. — Χάριν ἐκτέ-
λει. — Εὐτυχίαν εὐχου. — Τύχην στέργε. — Ἀκούων
δρα. — Ἐργάζου κτητά. — Ἐριν μίσει. — Ὀνειδος
ἐχθαίρε. — Γλώσσαν ἴσχε. — Ὑβριν ἀμύνου. —
Κρῖνε δίκαια. — Χρῶ χρήμασιν. — Ἀδωροδόκτητος
δοκίμαζε. — Αἰτιῶ παρόντα. — Λέγε εἰδώς. — Βίαις
μὴ ἔχου. — Ἀλύπως βίου. — Ὅμιλοι πράως. —
Πέρας ἐπιτέλει μὴ ἀποδειλιῶν. — Φιλοφρόνει πᾶσιν.
— Υἱοῖς μὴ καταρῶ. — Γλώττης ἄρχε. — Σαυτὸν
εὖ ποιεῖ. — Εὐπροσῆγορος γίνου. — Ἀποκρίνου ἐν
καιρῷ. — Πόνει μετὰ δικαίου. — Πρᾶττε ἀμετανοή-
τως. — Ἀμαρτάνων μετανόει. — Ὁρθαλμοῦ κράτει.
— Βουλεύου χρόνῳ. — Ἐπιτέλει συντόμως. — Φι-
λίαν φύλασσε. — Εὐγνώμων γίνου. — Ὁμόνοιαν διώκε.
— Ἀβρῆτον μὴ λέγε. — Τὸ κρατοῦν φοβοῦ. — Τὸ
συμπερον θηρῶ. — Καιρὸν προσδέχου. — Ἐχθρας
διώκε. — Γῆρας προσδέχου. — Ἐπὶ βῶμῃ μὴ καυ-
χῶ. — Εὐφημίαν ἄσκει. — Ἀπέχθειαν φεύγε. — Πλού-
ται δικαίως. — Δόξαν μὴ λείπε. — Κακίαν μίσει. —
Μανθάνων μὴ κάμνε. — Κινδύνους φρονίμως. —
Ἠδόμενος μὴ λείπε. — Χρησμοὺς θαύμαζε. — Ὀδὸς

Deum sequere. — Legibus obtempera. — Deos cole. —
Parentes reverere. — Pro jure pugnans etiam succumbe.
— Cognitam rem judica. — Audita intellige. — Nosce
te ipsum. — Uxorem ducturus temporis opportunitatem
specta. — Mortalia cogites. — Hospitem te esse scito. —
Focum sacrosanctum habe. — Rege te ipsum. — Succurre
amicis. — Iræ moderare. — Intelligentiam exerce. — Pru-
dentiam cole. — Jurejurando abstinence. — Amicitiam dili-
ge. — Ad doctrinæ studia incumbe. — Gloriam quære. —
Sapientiae operam da. — De bono bene loquere. — Nemi-
nem vitupera. — Lauda virtutem. — Age quæ justa sunt.
— Amicis benevolus esto. — Inimicos ulciscere. — Inge-
nuitatem exerce. — A vitis abstinence. — Communis esto. —
Propria custodi. — Alienis abstinence. — Fave linguâ. — Audi
omnia. — Amico gratificare. — Ne quid nimis. — Parce
tempori. — Prospice futurum. — Contumeliam oderis. —
Supplices reverere. — Omnibus commodus esto. — Filios
erudi. — Si quid habes, aliis gratificare. — Dolum me-
tue. — Lauda omnes. — Sapientiae studiosus esto. — Ex
æquo et bono judica. — Rem cognitam aggredere. —
A cæde abstinence. — Opta quæ fieri possunt. — Sapientum
utere consuetudine. — Mores explora. — Accepta redde.
— Ne quem suspecta. — Arte utaris. — Quod daturus
es, dato. — Beneficia honorato. — Nemini invidias. —
Ad cautionem animum intende. — Spem approbato. —
Criminationem oderis. — Juste rem facias. — Bonos hono-
ra. — Judicem nosce. — Uxori impera. — Fortunam esse
crede. — Sponsonem fuge. — Cum omnibus loquere. —
Tui similibus hominibus familiariter utere. — Sumtus fac
omnium primus. — Acquisitis gaude. — Verecundiam
cole. — Gratiam refer. — Secundam fortunam opta. —
Sorte tua contentus esto. — Et audi et vide. — Opere fa-
ciendo divitias para. — Contentionem oderis. — Oppro-
brium detestare. — Linguam contine. — Injuriam repelle.
— Juste judicato. — Utere pecunia. — Incorruptus sis
rerum inquisitor. — Præsentem accusa. — Dic quæ nosti.
— Ne vim adhibeas. — Jucunde vivas. — Placide cum
aliis conversare. — Finem ceptis intrepidus impone. —
Comis erga omnes esto. — Ne execrare filios tuos. —
Linguam cohibe. — Benefacito tibi ipsi. — Affabilis esto. —
Responde in tempore. — Juste opus nava. — Fac non peni-
tenda. — Peccans resipisce. — Oculis inoderare. — Deli-
bera lente. — Perfice ex vestigio. — Amicitiam serva. —
Sis æquus rerum æstimator. — Expete concordiam. —
Arcanum ne dic. — Magistratum metue. — Venare id quod
utile est. — Occasionem exspecta. — Inimicitias dissolve.
— Senectutem exspecta. — De viribus ne glories. —
Dic bona verba. — Simulatem fuge. — Juste ditescas. —
Gloriam quærere ne desistas. — Improbritatem oderis. —
Discendo ne defatigeris. — Periclitare prudenter. — Lactari
ne cessa. — Oracula admirare. — Quos alis, dilige. —

(*) Pro πείνων vel πεινῶν vel πένης ὦν ἄρμοζε, quod in membranis est, scripsi πᾶσιν ἄρμοζε.

Cleobulus, Evagoræ filius, Lindius, quem Plutarchus (54) lib. de et Delphico cap. 3 Lindiorum tyrannum vocat, Ælianus Var. Hist. lib. III, 17 Rhodiorum reipublicæ multum profuisse dicit, corporis pulchritudine et viribus excelluit. Huic nonnulli genus suum ad Herculem retulisse atque in Ægyptum philosophiæ percipiendæ causa profectum esse ajunt (55). Fama est eum Minervæ fanum a Danao constructum apud Lindios restaurasse (56). Ejus filiam Cleobulinam, nobilem poetriam, quæ ænigmata hexametris versibus componebat, passim veteres memorant (57). Ipse cantionum et griphorum auctor ad quattuor milia versuum scripsit. Fuerunt etiam qui epigramma Midæ sepulcro insculptum a Cleobulo factum esse contenderunt (58). Mortalitem explevit septuaginta annorum senex, ejusque cippo hoc incisum fuit elogium :

Extinctum luget Cleobulum Lindus aluumum
clara parens factis undique cincta mari (59).

Periander, Cypseli filius, ex Heraclidarum gente oriundus, per quadraginta annos Corinthiorum tyrannus, circa trigesimam octavam olympiadem floruit (60). Quo homine nihil unquam crudelius et impurius Corinthiorum civitas tulit. Namque uxorem Melissam, Proclis Epidauriorum regis filiam, ex qua duos filios, Cypselum et Ly-

cophonem, susceperat, interfecit multaque commisit flagitia et nefaria facinora, quæ ab Herodoto lib. III, 50-53; V, 92 et Diogene Laertio lib. I, 94 seqq. (61) copiose narrata hic referuntur. Illud mirandum, quod aut Græci hominum facinoroso locum inter sapientes concesserunt, aut in uno homine res dissociabiles, sapientia, crudelitas et nequitia mixtæ fuerunt. Quamobrem nonnulli eum de septem sapientum numero exemerunt. Vide Clementem Strom. I pag. 299 et Lucianum (62) Veræ Historiæ lib. II cap. 17 tom. II, p. 114 ed. Reitz., ubi ab Elysiis quoque campis hunc solum sapientum abesse dicit. Quidam duos fuisse Periandros auctores sunt, alterum sapientem eumque Ambraciensem, alterum tyrannum Corinthium. Sed Aristoteles ait Corinthium fuisse sapientem, Plato negat (63). Plutarchus certe Corinthiorum principem unum e sapientibus esse vult, quum reliquis eum epulum dedisse fingat (64). Utcunque est, sævus iste dominus, quem nos plerorumque veterum auctoritate permoti inter sapientes numeramus, octogennarius de vita migravit. Accidit hoc quadragesimo anno ante victum a Cyro Crosum, id est, olympiadi XLVIII anno quarto (65). Edidit duo millia versuum Præceptionum nomine inscripta (66).

Anacharsis Scytha, Gnuri filius, Caduicæ Scytharum regis frater, matre Græca natus, a

νίας, τὴν ἀμλίστα ἀν τρόπον εὐδαιμονοίη, εἰς ἑπὶ δισχιλίαι.

(54) Plutarchus de et Delphico cap. 3: Κλεόβουλος ὁ Λινδίων τυράννος. Ælianus Var. Hist. lib. III, 17: Κλεόβουλος ἔστι Ῥοδίου [πολλὰ ὄνησεν]. Diog. Laert. I, 89: Κλεόβουλος, Εὐαγόρου, Λίνδιος..... βρώμη δὲ καὶ κάλλιε διαρίειν.

(55) Diogenes Laertius lib. I, 89: Ἐνιοὶ δὲ εἰς Ἡρακλεῖα ἀναφέρουσιν τὸ γένος αὐτόν..... μετασχέειν τε τῆς ἐν Αἰγύπτῳ φιλοσοφίας.

(56) Diogenes Laertius lib. I, 89: Ἀλλὰ καὶ τὸ ἱερὸν τῆς Ἀθηνᾶς ἀνανέωσασθαι αὐτὸν ἀπὸ Δαναοῦ. Strabo lib. XIV pag. 655 ed. Casaub.: Ἔστι δὲ πρώτη μὲν Λίνδος ἀπὸ τῆς πόλεως πλείους ἐν δεξιᾷ ἔχουσι τὴν νῆσον, πόλις ἐπὶ ὄρει ἰδρυμένη, πολλὴ πρὸς μεσημβρίαν ἀνατείνουσα καὶ πρὸς Ἀλεξάνδρειαν ἀμλίστα· ἱερὸν δὲ ἐστὶν Ἀθηνᾶς Λίνδιος αὐτοῦ ἐπιφανές, τῶν Δαναῶν ἱδρυμα... ἐντέθεν δ' ἐστὶν εἰς τῶν ἑπτὰ σοφῶν, Κλεόβουλος.

(57) Diogenes Laertius lib. I, 89: Γενέσθαι τε αὐτῷ θυγατέρα Κλεοβουλίνην, αἰνιγμάτων ἑξαμέτρων ποιήτριαν· ἥ μιν ηἰται καὶ Κρατῖνος ἐν τῷ ὁμωνύμῳ δράματι, πληθυντικῶς ἐπιγράφας. Vide Menagium in Historia mulierum philosopharum. Cf. Bergk. Comment. de Reliquiis comed. attic. pag. 121.

(58) Diogenes Laertius lib. I, 89: Οὗτος ἐποίησεν ἄσματα καὶ γρίφους εἰς ἑπὶ τρισχίλια. Καὶ τὸ ἐπίγραμμα τινες τὸ ἐπὶ Μίδᾳ τοῦτόν φασί ποιῆσαι· Καλλὴ παρθένος εἰμί, Μίδου δ' ἐπὶ στήματι κείμαι. Ἔστι ἂν ὄδιον τε βῆη, καὶ δένδρεα μακρὰ τεθῆλη, Ἡελίος τ' ἀνὴρ λάμπη λαμπρὰ τε σελήνη. Καὶ ποταμοὶ γε βῶσιον, ἀνακλιῶν δὲ θάλασσα, αὐτοῦ τῆδε μένουσα πολυκλαύστου ἐπὶ τύμβῳ, Ἀγγεῖω πορευούσι, Μίδας ἔτι τῆδε τίθειται.

(59) Diogenes Laertius lib. I, 93: Ἐτελεύτησε δὲ γρη῏ς ἑπὶ βίου· ἔδοξέ μοι κατα, καὶ αὐτῷ ἐπεγράφη ἄσφα σοῖον Κλεόβουλον ἀποθνήσκον καταπενοῖ· Ἦδε πατέρα Λίνδος, πότη ἀγαλλομένη.

(60) Diogenes Laertius lib. I, 94-98: Περιάνδρος Κυβέλου Κορίνθιος, ἀπὸ τοῦ τῶν Ἡρακλειδῶν γένους..... ἔφησε δὲ περὶ τὴν τριακοστὴν ὀγδόην ὀλυμπιάδα, καὶ ἐτυράνησεν ἐπὶ τετραράκοντα.

(61) Diogenes Laertius lib. I, 94: Οὗτος γήμας Ἀσπίτην, ἣν αὐτὸς Μέλισσαν ἐκάλεσε, τὴν Ἡρακλέους, τοῦ Ἐπιταμίου τυράννου καὶ Ἐρισθενείας θυγατέρα, παιδᾶς ἐξ αὐτῆς ἐπέσχε δύο, Κύβελον καὶ Λυκοφρόνα, τὸν μὲν νεώτερον συνέν, τὸν δὲ πρεσβύτερον ἄφρονα. Χρόνῳ δὲ ὑπὸ ὀργῆς βαλὼν ὑποδύστην ἢ λακτίσας τὴν γυναῖκα, ἔγκυον ὄσαν, ἀπέκτεινε κτλ.

(62) Lucianus Ver. Hist. II, 17: Ἐθεσώμην καὶ τοὺς σφού· ἀνευ Περιάνδρου.

(63) Diogenes Laertius lib. I, 98-99: Σοφίον δὲ καὶ Ἡρακλειδῆς καὶ Παμφίλη ἐν τῷ πέμπτῳ τῶν ἰσοκρινῶν ἐπιφανῶν Περιάνδρου γεγονέναι, τὸν μὲν τυράννον, τὸν δὲ σοφὸν καὶ Ἀμπερακίωτην. Τοῦτο καὶ Νεάνθης φησὶν ὁ Κικληρῶν, ἀνεφύως τε εἶναι ἀλλήλους. Καὶ Ἀριστοτέλης μὲν τὸν Κορίνθιον φησὶν εἶναι τὸν σοφόν· Πλάτων δὲ, οὐ φησὶ.

(64) Plutarchus VII Sapient. Conviv. cap. 2.
(65) Diogenes Laertius lib. I, 95: Καὶ ὁς ἀδμήσας ἐτελεύτησεν, ἦδη γεγονώς ἐπὶ ὀγδοήκοντα. Σωσικράτης δὲ φησὶ πρότερον Κροίσου τελευτήσασθαι αὐτὸν ἑτασι τετραράκοντα καὶ ἐπὶ πρότε τῆς τεσσαρακοστῆς ἐνάτης ὀλυμπιάδος. Conf. Corsini Fast. attic. Tom. III p. 48. 61. 85.

(66) Diogenes Laertius lib. I, 97: Ἐποίησε δὲ καὶ ἰσοθῆκας εἰς ἑπὶ δισχιλία. Suidas: Ἐγραψεν ὑποθήκας εἰς τὸν ἀνθρώπινον βίον [εἰς] ἑπὶ β.

ΑΛΛΑ ΤΩΝ ΑΥΤΩΝ ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ

ΕΚ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ ΣΥΝΕΙΛΕΓΜΕΝΑ.

α'. ΚΛΕΟΒΟΥΛΟΥ.

1. Ἄμοῦσι' ἐν βροτοῖσι τὸ πλέον μέρος λόγων τε πλήθος· ἂν δ' ὁ καιρὸς ἀρκέσῃ, φρονεῖ τι κεδνόν· μὴ μάταιος ἢ χάρης γινέσθω.
(Diogenes Laertius lib. I, 91.)
2. Ἐφη δὲ δεῖν συνοικίζειν τὰς θυγατέρας, παρθένους μὲν τὴν ἡλικίαν, τὸ δὲ φρονεῖν γυναῖκας· ἰσοδεικνύς ἐστι δεῖν παιδεύειν καὶ τὰς παρθένους.
(Diogenes Laertius lib. I, 91; cf. Stob. Flor. LXX, 16.)
3. Ἐλεγε δὲ τὸν φίλον δεῖν εὐεργετῆσαι, ὅπως ἢ μᾶλλον φίλος· τὸν δὲ ἐχθρὸν φίλον ποιεῖν· φυλάσσεσθαι γὰρ τῶν μὲν φίλων τὸν ψόγον, τῶν δὲ ἐχθρῶν τὴν ἐπιβουλὴν.
(Diogenes Laertius lib. I, 91.)
4. Ὄταν τις ἐξῆι τῆς οἰκίας, ζητεῖται πρότερον, τί μέλλει πράσσειν· καὶ δταν εἰσέλθῃ, πάλιν, τί ἐπραξε.
(Diogenes Laertius lib. I, 92.)
5. Τὰς τῆς τύχης μεταβολὰς γενναίως πειρῶ φέρειν, καὶ μῆτε εὐτυχῶν υπερήφανος ἴσσο, μῆτε ἀπορῶν ταπεινός· ἀλλὰ γίνου μέτριος ἐφ' ἑκατέρας τῆς τύχης.
(Stobæus Florileg. CVIII, 75 addito Theobuli nomine ut XLVIII, 23.)
6. Τοῖς σοφοῖς τὸ μέτριον ὁ νόμος δέδωκε.

1. CLEOBULI.

1. Imperitia in hominibus majori ex parte dominatur verborumque multitudo. Quodsi oblata fuerit occasio, ad aliquid honesti animum intendito; ne irrita et inanis sit gratia.
2. Cleobulus ait filias viris nuptum locandas esse ætate quidem virgines, intelligentia vero mulieres, docens virgines quoque institui oportere.
3. Dicebat porro beneficiis afficiendum esse amicum, ut amicior foret, et ex inimico faciendum amicum: esse enim et ab amicorum vituperatione et ab inimicorum insidiis cavendum.
4. Antequam domo quis exeat, quid acturus sit cogitet: rursum quum redux intrarit, quid egerit.
5. Fortunæ mutationes fortiter sustinere tenta, ita ut neque prosperis rebus superbias, neque adversis ad paupertatem redactus animum despondeas, sed in utraque fortuna moderatus sis.

7. Φεῦγε μὲν τὸν φθόνον τῶν πολλῶν, φυλάσσου δὲ τὰς ἐπιβουλὰς τῶν μισούντων.
(Stob. Flor. XLVIII, 23.)
 8. Δοκεῖ μάλιστα ἂν ἐνδοξὸς γενέσθαι καὶ βασιλεὺς καὶ τύραννος, εἰ μηδενὶ πιστεύοι τῶν συνόντων.
(Plutarchus VII sapient. Conviv. cap. 7 pag. 17.)
 9. Ὡσπερ οὐκ ἂν ἐβούλου ἐν νηὶ μακρῇ καὶ πολυχρύσῳ πλέον βαπτίζεσθαι, οὕτω μηδὲ ἐν οἰκίᾳ αἰροῦ ὑπερμεγέθει καὶ πολυτελεῖ καθήμενος χεῖμαζεσθαι.
(Anthol. Patav.)
 10. Ἐἷς ὁ πατήρ, παῖδες δὲ δώδεκα· τῶν δὲ θ' ἑκάστῳ κοῦραι ἐξήκοντα, διάνδρα εἶδος ἔχουσαι. Αἱ μὲν λευκαὶ ἔασιν ἰδεῖν, αἱ δ' αὐτὰ μελιναὶ· ἀθάναται δὲ τ' εἶναι ἀποφθινύθουσιν ἅπασαι.
(Stobæus Eclog. lib. I cap. 8, 37 pag. 87 ed. Gaisf. Conf. Anthol. Pal. XIV. 101 et Diog. Laert. lib. I, 91.)
- β'. ΣΟΛΩΝΟΣ.
1. Τόλος ὄραῖν μακροῦ βίου.
(Herodot. lib. I cap. 32.)
 2. Οὖρος τοῦ ἀνθρωπίνου βίου ἔστα ἐβδομήκοντα.
(Idem l. c.)
 3. Πᾶν ἴσθι ἀνθρώπος συμφορῆ.
(Idem l. c.)
 4. Οὐ γὰρ τοι ὁ μέγα πλοῦσιος μαλλον τοῦ ἐπ' ἡμέ-

6. Leges sapientibus modum imponunt.
7. Declina invidiam vulgi et insidias odio te persequentium cave.
8. Videtur ita maxime gloriam consecuturus sive rex sive tyrannus, si familiarium nemini fidat.
9. Quemadmodum in navi magna et aurata vectus mergi nolles, sic caveto ne in domo ampla ac splendida sedens fortunæ fluctibus jacteris.
10. Unus est pater, duodecim autem filii, quorum singulis sexaginta filiae sunt, duplicem formam habentes. Quippe aliae albo colore sunt, aliae nigro: quamvis vero immortales sint, omnes tamen moriuntur.

2. SOLONIS.

1. Exitium vitæ diurnæ spectat.
2. Terminus humanæ vitæ anni septuaginta.
3. Mera calamitas homo est.
4. Neque enim beatior est magnis opibus præditus eo,

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΦΑΛΗΡΕΩΣ
ΤΩΝ ΕΠΤΑ ΣΟΦΩΝ ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ.

DEMETRII PHALEREI
SEPTEM SAPIENTUM APOPHTHEGMATA.

α'. Κλεόβουλος Εὐαγόρου Λίνδιος ἔφη·

Μέτρον ἄριστον. — Πατέρα δεῖ αἰδεῖσθαι. — Εὖ τὸ σῶμα ἔχειν καὶ τὴν ψυχὴν. — Φιλήκοον καὶ μὴ πολυτήκοον. — Πολυμαθῆ, μὴ ἀμαθῆ. — Γλώσσαν εὐφρημον κεκτῆσθαι. — Ἀρετῆς οἰκείον καὶ κακίας ἄλλότριον ἀδικίαν μισεῖν. — Εὐσέβειαν φυλάσσειν. — Πολίταις τὰ βέλτιστα συμβουλεύειν. — Γλώττης κρατεῖν. — Βία μὴδὲν πράττειν. — Τέκνα παιδεύειν. — Τύχη εὐχεσθαι. — Ἐχθρας διαλύειν. — Τὸν τοῦ δήμου ἔχθρὸν πολέμιον νομίζειν. — Γυναικὶ μὴ μάχεσθαι, μὴδὲ φιλοφρονεῖσθαι ἀλλοτρῶν παρόντων· τὸ μὲν γὰρ ἐστὶ χέρηρον, τὸ δὲ μανίαν δύναται παρέχειν. — Οἰκέτας μεθύοντάς μὴ κολάζειν· εἰ δὲ μὴ, δόξεις καὶ αὐτὸς μεθύειν. — Γαμῆν ἐκ τῶν ὁμοίων· ἐὰν γὰρ ἐκ τῶν κρείττωνων, δεσπότης, οὐ συγγενεὶς κτήσῃ. — Μὴ ἐπιγέλα τῷ σκώποντι· ἀπεχθὴς γὰρ ἔσθι τοῖς σκωπομένοις. — Εὐποροῦντα μὴ ὑπερῆφανον εἶναι, ἀποροῦντα μὴ ταπεινοῦσθαι.

β'. Σόλων Ἐξεκαστίδου Ἀθηναῖος ἔφη·

Μὴδὲν ἄγαν. — Κριτὴς μὴ κᾄθησο· εἰ δὲ μὴ, τῷ ληφθέντι ἔχθρὸς ἔσθι. — Ἡδονὴν φεῦγε ἥτις λύπην τίκτει. — Φύλασσε τρόπου καλοκαγαθίαν ὄρκου πιστοτέραν. — Σφράγιζε τοὺς μὲν λόγους σιγῆ, τὴν δὲ σιγὴν καιρῷ. — Μὴ ψεύδου, ἀλλ'· ἀλήθευε. — Τὰ σπουδαῖα μελέτα. — Τῶν γονέων μὴ λέγε δικαιότερα. — Φίλους μὴ ταχῶ κτῶ, οὐς δ' ἂν κτήσῃ, μὴ ταχῶ ἀποδοκίμαζε. — Ἄρχεσθαι μαθὼν ἀρχεῖν ἐπιστήσῃ. — Εὐθύνας ἐτέρους ἀξίων δίδου καὶ αὐτὸς ὑπεχε. — Συμβούλευε μὴ τὰ ἥδιστα, ἀλλὰ τὰ βέλτιστα τοῖς πολίταις. — Μὴ θρασύνου. — Μὴ κακοῖς ὁμιλεῖ. — Χρῶ τοῖς θεοῖς. — Φίλους εὐσέβει. — Γονεῖς αἰδοῦ. — Νοῦν ἡγεμόνα ποιοῦ. — Ὁ δ' ἂν ἴδῃς μὴ λέγε. — Εἰδὼς σίγα. — Τοῖς σαυτοῦ πρῶτος ἴσθι. — Τὰ ἀφανῆ τοῖς φανεροῖς τεκμαίρου.

γ'. Χίλων υἱὸς Δαμαγῆτου Λακεδαιμόνιος ἔφη·

Γνώθι σαυτόν. — Πίνων μὴ πολλὰ λάλει· ἀμαρτήσεις γάρ. — Μὴ ἀπειλεῖ τοῖς ἐλευθέροις· οὐ γὰρ καλόν. — Μὴ κακολόγει τοὺς πλησίον· εἰ δὲ μὴ, ἀκούσῃ ἐφ' οἷς λυπηθήσῃ. — Ἐπὶ τὰ δεῖπνα τῶν φίλων βραδέως πορεύου, ἐπὶ δὲ τὰς ἀτυχίας ταχέως. — Γάμους εὐτελεῖς ποιοῦ. — Τὸν τετελευτηκότα μακάριζε. — Πρεσβύτερον σέβου. — Τὸν τὰ ἀλλότρια περιεργαζόμενον μίσει. — Ζημίαν αἰροῦ μάλλον ἢ κέρδος αἰσχρόν· τὸ μὲν γὰρ ἀπαξ σε λυπηθεῖ, τὸ δ' αἰεὶ. — Τῷ δυστυχοῦντι μὴ ἐπιγέλα. — Ἰσχυρὸς ὢν, ἥσυχον σεαυτὸν πάρεχε, ὅπως σε αἰσχύνονται μᾶλλον ἢ φοβῶνται. — Τῆς ἰδίας

1. Cleobulus Evagoræ filius Lindius dixit :

Modus optima res. — Patrem revereri oportet. — Curandum est ut corpore et animo bene valeamus. — Libenter audire oportet, non quævis tamen temere. — Doctum, non indoctum esse decet. — Linguam bene omnantem habeto. — Virtutis proprium est et ab improbitate alienam injustitiam odisse. — Pietatem serva. — Civibus optima suade. — Linguam contine. — Per vim nihil agendum. — Liberos institue. — Fortunam precare. — Inimicitias dissolve. — Populi inimicum hostem habeto. — Cum uxore neque jurgare debemus presentibus alienis, neque ei blandiri : illud quidem pejus est, hoc autem ad furorem perducere potest. — Servulus ebrius ne castiga : sin minus, et ipse ebrius videberis. — Uxorem duc ex æqualibus : si enim e potentioribus duxeris, dominos, non affines tibi comparabis. — Alios cavillanti ne subrideas ; invisus enim fies iis quibus illuditur. — In divitiis ne superbias, in egestate ne abjecto sis animo.

2. Solon Execestidæ filius Atheniensis dixit :

Ne quid nimis. — Judex ne sedeas : sin minus, in odio cris damnato. — Voluptatem fuge quæ tristitiam parit. — Morum probitatem serva vel jurejurando fide digniore. — Sermones silentio, silentium temporis opportunitate comproba. — Ne mentiaris, sed vera loquere. — Honestam meditare. — Parentibus justiora ne dicas. — Amicos ne cito compares, quos autem comparaveris, ne statim repudies. — Parere quum didiceris, imperare scies. — Quam alios repositis rationem, ipse quoque redde. — Civibus non jucundissima, sed optima suadebis. — Ne fastidio efferas. — Cum improbis ne verseris. — Consule deos. — Amicos cole. — Parentes reverere. — Mentem ducem sequere. — Ne dicas autem quodcumque videris. — Sciens tace. — Lenis in tuos sis. — Obscura e manifestis conjice.

3. Chilon Damageti filius Lacedæmonius dixit :

Nosce te ipsum. — Inter bibendum ne multa loquaris : delinques enim. — Libetis hominibus ne mineris : neque enim decet. — Ne maledicas aliis : sin minus, audies quæ tibi molesta erunt. — Ad amicorum convivia lente, ad calamitates autem cito accede. — Nuptias frugaliter facito. — Vita functum beatum prædica. — Natu majorem cole. — Alienarum rerum cura occupatum oderis. — Jacturam turpi lucro præfer : illa enim semel, hoc semper tibi dolorem afferet. — Calamitosum ne irrideas. — Si robustus es, tranquillum te præbe, ut revereantur te alii potius quam metuant. — Domui tuæ bene præsto. —

οικίας προστάται. — Ἡ γλώσσά σου μὴ προτρεχέτω τῷ νοῦ. — Θυμοῦ κράτει. — Μὴ ἐπιθύμει δδύνατα. — Ἐν δδῶ μὴ σπεῦδε προάγειν, μηδὲ τὴν χεῖρα κινεῖν· μανικὸν γάρ. — Νόμοις πείθου. — Ἀδικούμενος διαλλάσσου, ὑβρίζομενος δὲ τιμωροῦ.

δ. Πιττακὸς Μιτυληναῖος.

Καρὸν γνῶθι. — Ὁ μέλλεις ποιεῖν, μὴ λέγε· ἀποτῶν γάρ καταγελασθήσῃ. — Τοῖς ἐπιτηδείοις χρῶ. — Ὅσα νεμεσᾶς τῷ πλησίον, αὐτὸς μὴ ποίει. — Κακπραγούνητα μὴ ὀνειδίξε· ἐπὶ γάρ τούτοις νέμεις θεῶν κήθηται. — Παρακαταθήκας ἀπόδος. — Ἀνέχου ὑπὸ τῶν πλησίον μικρά. — Ἀγάπα τὸν πλησίον μικρὰ ἐλαττούμενος. — Τὸν φίλον κακῶς μὴ λέγε, μηδ' εὖ τὸν ἐχθρόν· ἀσυλλόγιστον γάρ τὸ τοιοῦτον. — Δεινὸν τὸ συνιδεῖν τὸ μέλλον· ἀσφαλὲς τὸ γινόμενον, ἀσπᾶς τὸ μέλλον. — Πιστὸν γῆ, ἀπιστὸν θάλασσα. — Ἀπληστον κέρδος. — Κτῆσαι καλοκαγαθίαν. — Θεραπείαν ζῆτει. — Φίλει τὴν παιδείαν, σωφροσύνην, φρόνησιν, ἀληθειαν, πίστιν, ἐμπειρίαν, ἐπιδειξίότητα, ἔταιρειαν, ἐπιφιλίαν, οἰκονομίαν, τέχνην, εὐσέβειαν.

εἰ. Θαλῆς ὁ Μιλήσιος.

Ἐγγύη, πᾶρα δ' ἄτη. — Φίλων παρόντων καὶ ἀπόντων μέμνησο. — Μὴ τὴν ὄψιν καλλωπίζου, ἀλλ' ἐν τῷ ἐπιτηδεύμασιν ἴσθι καλός. — Μὴ πλούτει κακῶς. — Μὴ σε διαβαλλέτω λόγος εἰς τοὺς πίστεως κεκοινωνηκότας. — Κολακεύειν γονεῖς μὴ ὀκνεῖ. — Μὴ προσέξου τὸ φαῦλον. — Ὅσους ἂν ἐράνοὺς ἐνέγκῃς τοῖς γονεῦσι, τοιοῦτους αὐτὸς ἐν τῷ γήρα παρὰ τῶν τέκνων προσδέξου. — Χαλεπὸν τὸ εὖ γνῶναι. — Ἦδιστον τὸ ἐπιθυμίας τυχεῖν. — Ἀνταρὸν ἀργία. — Κακὸν ἀκρασία — Βαρὺ ἀπαιδευσία. — Δίδασθε καὶ μάθοναε τὸ ἀμεινον. — Ἀργὸς μὴ ἴσθι, μηδ' ἂν πλουτῆς. — Τὴν εὐτυχίαν κρύπτει φθόνου χάριν. — Μὴ οἰκτεῖρου. — Μέτρω χρῶ. — Μὴ πᾶσι πίστευς. — Ἀρχων κόσμει αὐτόν.

ζ. Βίας Τευταμίδου Πριηνεὺς ἔφη·

Οἱ πλεῖστοι ἄνθρωποι κακοί. — Ἐς τὸ ἔσοπτρον ἐμβλέψαντα δεῖ, εἰ μὲν καλὸς φαίνη, καλὰ ποιεῖν, εἰ δὲ αἰσγρός, τὸ τῆς φύσεως ἑλλιπέος διορθοῦσθαι τῇ καλοκαγαθίᾳ. — Βραδέως ἐγγείρει· δ δ' ἂν ἀρξῆ, διαβεβαῖω. — Μίσει τὸ ταχὺ λαλεῖν, μὴ ἀμαρτήρ· μετάνοια γάρ ἀκολουθεῖ. — Μήτε εὐθῆς ἴσθι, μήτε κακοθῆς. — Ἀφροσύνην μὴ προσδέξου. — Φρόνησιν ἀγάπα. — Περὶ θεῶν λέγε, ὡς εἰσι θεοί. — Νόει τὸ πραττόμενον. — Ἄκουε πολλά. — Λάλει καιρία. — Πένης ὦν πλουσιοῖς μὴ ἐπιτίμα, ἢν μὴ μέγα ὠφελῆς. — Ἀνάξιον ἄνδρα μὴ ἐπαινείε διὰ πλοῦτον. — Πείσας λάβε, μὴ βιασάμενος. — Ὅταν ἀγαθὸν πράσσης, θεοῦς, μὴ αὐτὸν αἰτιῶ. — Κτῆσαι ἐν μὲν νεότητι εὐπραξίαν, ἐν δὲ τῷ γήρα σοφίαν. — Ἐξείς ἔργω μνήμην, καιρῶ ὑλάθειαν, τρόπῳ γενναϊότητα, πόνῳ ἐγκράτειαν, φό-

Lingua tua ne mentem antevertat. — Irae moderare. — Ne concupisce quae fieri nequeunt. — In via ne praegradi festines, neve manum moveas : est enim hominis recordis. — Legibus obtempera. — Injuria affectus reconciliare, contumeliam vero ulciscere.

4. Pittacus Mitylenæus.

Nosce tempus opportunum. — Quod facturus es, ne dicas : nam spe frustratus derideberis. — Amicis utere. — Quae vitio vertis aliis, ipse ne facito. — Infortunato ne probra ingeras : in his enim deorum vindicta sedet. — Deposita redde. — Fer parvas molestias ab aliis allatas. — Ama alios etiamsi paulo inferior sis. — Nec amico male, nec inimico bene dicas : hoc enim hominis inconsiderati est. — Magnum est perspicere futura : quod praeterit certum est, quod futurum, obscurum. — Fida est terra, infidum mare. — Inexplebile lucrum. — Honestatem acquire. — Quære obsequium. — Ama doctrinam, temperantiam, prudentiam, veritatem, fidem, experientiam, dexteritatem, societatem, diligentiam, curam rei familiaris, artem, pietatem.

5. Thales Milesius.

Sponde; praesto noxa est. — Amicorum praesentium et absentium memento. — Faciem ne ornato, sed studiis honestis ornatissimus esto. — Noli male ditescere. — Cave sermo tuus invisum te faciat iis qui fide interposita earundem rerum socii sunt. — Parentibus blandiri ne dubita. — Maleficium ne admitte. — Qualia parentibus praemia dederis, talia ipse senex a liberis tuis expecta. — Difficile est noscere bonum. — Suavissimum est optatis potiri. — Desidia res molesta est. — Malum intemperantia. — Ignorantia incommoda est. — Doce ac discite meliora. — Noli otlari, etiamsi dives sis. — Res secundas cela invidiae declinandae causa. — Fac ne miserabilis fias. — Modum adhibe. — Cave omnibus credas. — Quum imperas, rege te ipsum.

6. Bias Teutamidae filius Priuensis dixit :

Plerique homines improbi sunt. — In speculum intutum oportet te, si pulcher tibi videris, honesta facere, sin deformis, naturae vitium honestate corrigere. — Lente aliquid aggredere : quod autem inchoaveris, id pertinere persevera. — Celeritatem in loquendo oderis, ne pecces; sequitur enim poenitentia. — Nec stultus sis, nec malitiosus. — Imprudentiam ne admitte. — Prudentiam dilige. — De diis dic, esse numina. — Intellige id quod faciendum est. — Audi multa. — Loquere tempestita. — Si pauper es, noli divites reprehendere, nisi perutilis reprehensio est. — Virum indignum ne lauda propter divitias. — Persuasione cape, non vi. — Quum boni aliquid facis, causam diis, non tibi ascribe. — Adolescens rebus bene gerendis, senex sapientiae studeas. — Operi adhibebis memoriam, occasionei cautionem, moribus ingenuitatem, labori continentiam, timori pietatem, divitiis amicitiam,

ἔω εὐσέβειαν, πλούτῳ φιλίαν, λόγῳ παιθῶ, σιγῇ κόσμον, γνώμῃ δικαιοσύνην, τόλμῃ ἀνδρείαν, πράξει δυναστείαν, δόξῃ ἡγεμονίαν, φύσει εὐγένειαν.

η'. Παριάνδρος Κυψέλου Κορίνθιος ἔρη·

Μελέτη τὸ πᾶν. — Καλὸν ἡσυχία. — Ἐπισφαλές προπέτεια. — Κέρδος αἰσχροῦ φύσεως κατηγορία. — Δημοκρατία κρεῖττον τυραννίδος. — Αἱ μὲν ἔδοναι θνηταί, αἱ δ' ἀρεταὶ ἀθάνατοι. — Εὐτυχῶν μὲν μέτριος ἴσθι, ἀτυχῶν δὲ φρόνιμος. — Φειδόμενον κρεῖττον ἀποθανεῖν ἢ ζῶντα ἐνδεῖσθαι. — Σαυτὸν ἄξιον παρασκευάζει τῶν γονέων. — Ζῶν μὲν ἐπαινοῦ, ἀποθανόντων δὲ μακαρίζου. — Φίλοις εὐτυχοῦσι καὶ ἀτυχοῦσιν ὁ αὐτὸς ἴσθι. — Ὁ ἂν ἄκων ἠμολογήσῃς πονηρὸν, παράβαινε. — Λόγων ἀπορρήτων ἐκφορὰν μὴ ποιοῦ. — Ληιδόρει, ὡς ταχὺ φίλος ἐσόμενος. — Τοῖς μὲν νόμοις παλαιαῖς χρῶ, τοῖς δ' ἔσσοις προσφάτοις. — Μὴ μόνον τοὺς ἀμαρτάνοντας κολάζει, ἀλλὰ καὶ τοὺς μέλλοντας κώλυει. — Δυστυχῶν κρύπτει, ἵνα μὴ τοὺς ἐχθροὺς εὐφράνησ.

orationi persuasionem, silentio decorum, sententiæ æquitatem, audaciæ fortitudinem, actioni potentiam, gloriæ principatum, naturæ nobilitatem.

7. Periander Cypælli filius Corinthius dixit

Studium omnia complectitur. — Bona res quies. — Periculosa temeritas. — Lucrum turpe naturæ accensatio. — Imperium populare præstat tyrannidi. — Voluptates mortales sunt, virtutes immortales. — In rebus secundis modestus, in adversis prudens esto. — Satius est in parsimonia mori, quam in egestate vivere. — Dignum te parentibus præbe. — Da operam ut vivas lauderis, mortuus autem beatus prædiceris. — Amicis et fortunatis et infortunatis idem esto. — Quidquid mali invitus promisisti, silentio transi. — Colloquia secreta ne enuntia. — Ita convicere, ut brevi amicus futurus. — Legibus antiquis utere, obsoniis recentibus. — Non solum peccantes castiga, sed etiam peccaturos prohibe. — Res adversas cela, ne gaudia afficias inimicos.

(Stobæus Floril. III, 79. Conf. Diog. L. I, 92-93; 58-59; 69-70; 77-78; 37; 87-88; 97-98.)

ΠΕΡΙΑΝΔΡΟΥ ΤΟΥ ΣΟΦΟΥ.

Πᾶσιν ἄρεσκε. — Καλὸν ἡσυχία. — Ἐπισηφάλης προπέτεια. — Ἄει αἱ μὲν ἡδοναὶ θνηταί, αἱ δὲ τιμαὶ ἀθάνατοι. — Φίλοις ἀτυχοῦσιν ὁ αὐτὸς ἴσθι. — Κέρδος αἰσχρὸν κάκιστον. — Ὁ ἂν ἠμολογήσῃς, ποιεῖ. — Ἄτυχίαν κρύπτε, ἵνα μὴ τοὺς ἐχθροὺς εὐφράνῃς. — Ἀληθείας (*) ἔχου. — Πρᾶττε δίκαια. — Ὑβρίν μίσει. — Ἄρχουσιν εἶκε. — Ἥδονῆς κράτει. — Ὅρκω μὴ χρῶ. — Εὐσεβείας (**) ἔχου. — Ἐπαινέει τὰ καλὰ. — Κεκίας ἀπέχου. — Χάριν ἀπόδος. — Ἰκτίνας ἐλέει. — Ἰούσις παίδευσ. — Σοφοῖς χρῶ. — Ἐριν μίσει. — Ἀγαθοῦς τίμα. — Ἄκουε τὰ προσήκοντα. — Δισχύνῃ φεύγ. — Ἀποκρίνου ἐν καιρῷ. — Πρᾶττε ἀμεταμέλητα. — Μηδενὶ φθόνει. — Ὁφθαλμῶν κράτει. — Τὸ δίκαιον μιμοῦ. — Εὐεργέτας τίμα. — Ἐλπίδας νέμει. — Διαβολὴν μίσει. — Εὐπροσήγορος γίνου. — Ἄμαρτῶν μεταβουλεύου. — Χρονίαν (***) φιλίαν φύλαττε. — Πᾶσιν ἀποκρίνου (****). — Ὁμόνοιαν δίωκε. — Τοὺς ἡγεμόνας φοβοῦ. — Μὴ λάλει πρὸς ἡδονήν. — Μὴ πιστεύει χρόνῳ. — Σαυτοῦ μὴ ἀμέλει. — Πρεσβύτερον αἰσχύνου. — Θνητὰ ἐπὶ πατρίδος. — Μὴ ἐπι παντὶ λυποῦ. — Ἐξ εὐγενῶν γέννα. — Ἐλπίζει ὡς θνητός. — Φαίδου ὡς ἀθάνατος. — Μὴ ἐπαίρου ἐπὶ δόξῃ. — Μυστήριον κρύπτε. — Ἐἶκε μεγάλοις. — Καιρὸν πρόσμενε. — Θνητὰ φρόνει. — Δωροδόκει χρησίμως. — Μὴ ἄρχου ἀδικεῖν. — Λύπην φυλάττου. — Ἐπι νεκρῶ μὴ γέλα. — Φίλοις χρῶ. — Συμβούλευε ἀναίτιος. — Εὐφραίνει φίλους.

ΒΙΑΝΤΟΣ.

Εἰς κάτοπτρον ἐμβλέψας θεωρεῖ, καὶ εἰ μὲν καλὸς φαίνεται, ἀξία τούτου πρᾶττε, εἰ δὲ αἰσχρὸς, τὸ τῆς ὕψους ἑλλειπὲς ὠραίως καλοκάγαθίαις. — Περὶ θεοῦ μὴ λέγει κακῶς, ὅτι δ' ἔστιν ἄκουε. — Ἄκουε πολλά. — Ἀλελει δλίγα. — Νόει καὶ τότε πρᾶττε. — Ἀνάξιον ἄνδρα μὴ ἐπαινῆς διὰ πλοῦτον. — Παίσας λάβε, μὴ βιασάμενος. — Κτῆσαι (****) ἐν μὲν νεότητι εὐταξίαν, ἐν δὲ γήρᾳ σοφίαν.

ΠΙΤΤΑΚΟΥ.

Ὁ μέλλεις ποιεῖν, μὴ πρόλεγε· ἀποτυχῶν γὰρ γελασθήσῃ. — Παρακαταθήκην ἀπόδος. — Ἀνέχου ὑπὸ

PERIANDRI.

Omnibus placeto. — Bona res quies. — Periculosa temeritas. — Semper voluptates sunt mortales, honores autem immortales. — Amicis adversa fortuna pressis klem esto. — Lucrum turpe res pessima. — Quidquid promiseris, facito. — Infortunium tuum cela, ne voluptate officias inimicos. — Veritati adhære. — Age quæ justa sunt. — Contumeliam oderis. — Principibus cede. — Voluptatem celibe. — Noli cum jurejurando asfirmare. — Pietatem sectare. — Laudato honesta. — A vitis abstinere. — Gratiam refer. — Miserere supplicum. — Liberos institue. — Sapientum utere consuetudine. — Litem oderis. — Bonos honorato. — Audi quæ decora sunt. — Fuge dedecus. — Responde in tempore. — Fac non pœnitentia. — Ne cui invidias. — Oculis moderare. — Quod justum est imitare. — Homines beneficos honora. — Spes fove. — Criminationem oderis. — Affabilis esto. — Quum erraris, mutato consilium. — Diutinam amicitiam custodi. — Omnibus responde. — Concordiam sectare. — Duces metue. — Ne loquaris ad voluptatem. — Ne tempori credas. — Cave te ipsum negligas. — Senioreni reverere. — Mortem oppete pro patria. — Ne quavis re doleas. — Ex ingenuis liberos procrea. — Spera ut mortalis. — Parce tanquam immortalis. — Ne efferaris gloria. — Arcanum cela. — Cede magnis. — Occasionem exspectato. — Mortalia cogita. — Largire cum utilitate. — Ne prior injuriam facias. — Tristitiam fuge. — Mortuum ne rideto. — Amicis utere. — Inculpatus consilii auctor esto. — Delecta amicos.

BIANTIS.

In speculo te ipsum contemplare, et si formosus appareris, age quæ formam deceant: sin deformis, quod in facie minus est, id honestarum actionum splendore compensa. — De Deo ne male loquere, esse autem Deum decenti militi crede. — Audi multa. — Loquere pauca. — Prius intellige et deinde opus aggredere. — Virum indignum ne lauda propter divitias. — Persuasione cape, non vi. — Compara in adolescentia quidem modestiam, in senectute vero sapientiam.

PITTACI.

Quod facturus es, ne prædicas: nam spe frustratus rideberis. — Depositum redde. — Patere te ab aliis aliquantulum.

(*) cod. ἀλήθειαν.
(**) cod. εὐσεβίας.
(***) cod. χρόνου.

(****) legebatur ἀποστρέφου quod mutavi.
(*****) Κτῆσαι: scripsi pro ἐοδικίς lectione εἴησαι.

τῶν πλησίον μικρὰ ἐλαττούμενος. — Τὸν φίλον κακῶς μὴ λέγε, μηδὲ τὸν ἐχθρὸν φίλον ἕγγυς. — Γυναικὸς ἄρχε. — Ἄπερ αὐτὸς τοῖς γονεῦσι δράσεις, τὰ αὐτὰ προσδέχου παθεῖν καὶ αὐτός. — Ἄργος μὴ ἴσθι. — Φίλων κριτὴς μὴ γίνου. — Μὴ ἔριζε γονεῦσι, καὶ δίκαια λέγης. — Μὴ ἄρχε, πρὶν ἀρχεσθαι μάθης. — Ἄτυχοῦντι μὴ ἐπιγέλα. — Ἡ γλῶττα μὴ προτρεγέτω τοῦ νοῦ. — Μὴ ἐπιθύμει ἀδυνάτων. — Μὴ σπεῦδε λαλῶν. — Νόμοις πείθου. — Γινώθι σαυτόν. — Μηδὲν ἄγαν. — Πρὸ πάντων σέβου τὸ θεῖον. — Γονέας αἰδοῦ. — Φιλήκοος ἔσο. — Ἡδονῆς κράτει. — Ἐχθραν διάλυε. — Γάμει ἐκ τῶν ὁμοίων ἦν γὰρ ἐκ τῶν κρισσόνων γήμης, δεσπότης καὶ οὐ συγγενεὶς κτήση.

ΚΛΕΟΒΟΥΛΟΥ.

Μὴ υπερήφανος γίνου ποτέ. — Τῆς οἰκίας ἐπιμελοῦ. — Τὰς βίβλους διέρχου. — Τὰ φίλτατα παιδεύε. — Τὰ δίκαια κρίνε. — Τοῦς ἀγαθοὺς ἀγαθὰ ποιεῖ. — Κακολογίας ἀπέχου. — Τὴν ὑπόνοιαν ἄπεχε. — Τοῦς τεκόντας ὑπομονῇ νίκα. — Εὐπορίας ἤς ἐτυχες μνημόνευε. — Τὸν ἐλάττω μὴ ἀποσκυβαλίσῃς. — Ἄλλοτριῶν μὴ ἐπιθύμει. — Μὴ βίψοκίνδυνος ἔσο. — Ἀγάπα τὰ τοῦ πλησίου σου καὶ τήρει ὡς τὰ σαυτοῦ. — Ὅ σὺ μισεῖς, ἐτέρῳ μὴ ποιήσης. — Μὴ ἀπειλεῖ μηδενὶ γυναικῶδες γάρ. — Ἰσχυρὸν ἐπὶ ταῖς ἀτυχίαις τῶν φίλων ἢ ταῖς εὐτυχίαις πορεύου. — Λίθος χρυσοῦ βάσανος, χρυσοῦ δ' ἀνδρῶν. — Εὐχῆς γὰρ οὐδὲν ἔστι τιμωτέρον. — Ψευδῆς διαβολὴ (*) τὸν βίον λυμαίνεται. — Ψεῦδος δὲ μισεῖ πᾶς φρόνιμος καὶ σοφός.

ΧΙΛΩΝΟΣ.

Γινώθι σαυτόν. — Μὴ φθόνει θνητά. — Ἐγκράτειαν ἄσκει. — Αἰσχροῦ φεύγε. — Χρόνου φείδου. — Δικαίως κτῶ. — Πλήθει ἄρρασκε. — Σοφίᾳ χρῶ. — Ἡθῆ (***) δοκίμαζε. — Ὑπορῶν μηδέν. — Μίσει διαβολάς. — Μὴ ἤς ἐπαχθῆς.

ΣΟΛΩΝΟΣ.

Θεὸν σέβου. — Γονεῖς αἰδοῦ. — Φίλοις βοήθει. — Μηδενὶ φθόνει. — Ἀλήθειαν ἀνέχου. — Ὅρκου μὴ χρῶ. — Νόμοις πείθου. — Νόει τὸ δίκαιον. — Θυμῷ κράτει. — Ἀρετὴν ἐπαίνοι. — Κακὸς μίσει.

ΘΑΛΟΥ.

Τὸν κρατοῦντα τίμα. — Δοκίμαζε φίλους. — Ὅμοιος σαυτῷ γίνου. — Ἐπαγγέλλου μηδενί. — Πολίταις μὴ θρασύνου. — Τὸ παρὸν εὖ ποιεῖ. — Κακίας ἀπέχου. — Δόξαν δίωκε. — Ἐπιμελοῦ βίου. — Εἰρήνην ἀγάπα. — Ἐπαινοῦ παρὰ πᾶσι. — Ψίθυρον ἀνδρα ἐκβαλε τῆς (***) οἰκίας.

(Has sententias ex antiquo codice cum Theocrito et aliis scriptoribus Aldus Manutius anno 1495 edidit.)

lum superari. — Amico ne maledicas; inimicum ne pates amicum. — Uxori impera. — Quæ ipse feceris parentibus, eadem a liberis exspecta. — Deses ne esto. — Inter amicos ne sis iudex. — Ne contende cum parentibus, etiamsi justa dicas. — Ne impera, priusquam parere didiceris. — Infortunatum ne irrideas. — Lingua ne mentem antevertat. — Cave concupiscas quæ fieri non possunt. — Ne festines loqui. — Legibus pare. — Nosce te ipsum. — Ne quid nimis. — Ante omnia venerare numen. — Parentes reverere. — Libenter audi. — Voluptatem coerce. — Inimicitiam dissolve. — Uxorem duc ex æqualibus: si enim e potentioribus duxeris, dominos, non affines tibi comparabis.

CLEOBULI.

Ne unquam superbias. — Domus curam gere. — Libros perlege. — Liberos tibi carissimos erudi. — Juste iudicato. — Bonis benefacito. — A maledictione abstinence. — Suspicionem amove. — Parentes patientia vince. — Beneficii accepti memento. — Inferiorem no rejicias. — Aliena ne concupiscas. — Ne offeras te in discrimen. — Dilige res proximi easque ut tuas serva. — Quod tu odisti, alteri ne facias. — Ne cui mineris: est enim muliebre. — Citius ad infortunatos amicos quam ad fortunatos proficiscere. — Lapis auri index, aurum hominum. — Voto nihil pretiosius. — Falsa criminatio vitam corrumpit. — Mendacium omnis homo prudens et sapiens odit.

CHILONIS.

Nosce te ipsum. — Ne cui invidias mortalia. — Temperantiam exerce. — Turpia fuge. — Tempori parce. — Juste rem facias. — Multitudini place. — Sapientia utere. — Mores explora. — Ne quid suspicaris. — Oderis criminationes. — Ne sis molestus.

SOLONIS.

Deum cole. — Parentes reverere. — Amicis succurre. — Ne cui invidias. — Veritatem sustineto. — Ne iurato. — Legibus pare. — Cogita quod justum est. — Irae moderare. — Virtutem laudato. — Malos odio persequere.

THALETIS.

Principem honora. — Amicos tenta. — Similis tui sis. — Ne cui quidquam promittito. — Civium favore ne superbias. — Præsentia boni consule. — A vitis abstinence. — Gloriam quere. — Vitæ curam age. — Pacem dilige. — Laude apud omnes afficiaris. — Susurrionem ex aedibus ejice.

(*) Cod. καταβολή. Cf. Stob. Flor. XII, 16, ubi eadem sententia Menandro tribuitur.

(**) Ἡθῆ coniecit Orellius; cod. ἤθει.

(***) Cod. σῆς, quod mutavi in τῆς. Conf. Boissonadii Anecd. I, p. 135 et Stob. Flor. IV p. 296 ed. Meinek

Ἐπου θεῶ. — Νόμῳ πείθου. — Θεοὺς σέβου. —
 Γονεῖς αἰδοῦ. — Ἦτιῶ ὑπὲρ δικαίου. — Γνωθὶ μα-
 θῶν. — Ἀκούσας νόει. — Σαυτὸν ἴσθι. — Γαμειν
 μέλλων καιρὸν γνῶθι. — Φρόνει θνητά. — Ξένος ὦν
 ἴσθι. — Ἐστίαν τίμα. — Ἄρχε σαυτοῦ. — Φίλοις
 βῆθι. — Θυμοῦ κράτει. — Φρόνησιν ἄσκει. —
 Πρόνοιαν τίμα. — Ὅρω μὴ χρῶ. — Φιλίαν ἀγάπα.
 — Παίδεας ἀντέχου. — Δόξαν δῖωκε. — Σοφίαν ζή-
 λου. — Καλὸν εὖ λέγε. — Ψέγε μηδένα. — Ἐπαίνει
 ἀρετήν. — Πρᾶττε δίκαια. — Φίλοις εὐνοεῖ. —
 Ἐχθρὸς ἀμύνου. — Εὐγένειαν ἄσκει. — Κακίας ἀπέ-
 γου. — Κοινὸς γίνου. — Ἴδια φύλασσε. — Ἀλλοτρίων
 ἀπέγου. — Εὐφημος ἴσθι. — Ἄκουε πάντα. — Φίλω
 χρῆζου. — Μηδὲν ἄγαν. — Χρόνου φείδου. — Ὅρα
 τὸ μέλλον. — Ὑβριν μίσει. — Ἰκέτας αἰδοῦ. —
 Πᾶσι ἄρμοξε (*). — Υἱοὺς παίδευε. — Ἔγων χαρί-
 ζου. — Δόλον φοβοῦ. — Εὐλόγει πάντας. — Φιλό-
 σορος γίνου. — Ὅσια κρίνε. — Γνοὺς πρᾶττε. —
 Φόνο ἀπέγου. — Εὐχου δυνάτᾳ. — Σοφοῖς χρῶ.
 — Ἦθος δοκίμαζε. — Λαβῶν ἀπόδος. — Ὑπορῶ
 μηδένα. — Τέχνην χρῶ. — Ὅ μέλλεις, δός. — Εὐερ-
 γείας τίμα. — Φθόνει μηδενί. — Φυλακῇ πρόσχε.
 — Ἐπίδα αἰνει. — Διαβολὴν μίσει. — Δικαίως
 κτῶ. — Ἀγαθοὺς τίμα. — Κριτὴν γνῶθι. — Γάμου
 κράτει. — Τύχην νόμιζε. — Ἐγγύην φεύγε. — Πᾶσι
 διαλέγου. — Ὅμοιοις χρῶ. — Δαπανῶν ἄρχου. —
 Κτώμενος ἕδου. — Αἰσχύνην σέβου. — Χάριν ἐκτέ-
 λει. — Εὐτυχίαν εὐχου. — Τύχην στέργε. — Ἀκούων
 ἔρα. — Ἐργάζου κτητά. — Ἐριν μίσει. — Ὀνειδος
 ἔχθαιρε. — Γλῶσσαν ἴσχε. — Ὑβριν ἀμύνου. —
 Κρίνε δίκαια. — Χρῶ χρήμασιν. — Ἀδωροδόκητος
 δοκίμαζε. — Αἰτιῶ παρόντα. — Λέγε εἰδώς. — Βίαις
 μὴ ἔχου. — Ἀλύπως βίου. — Ὅμιλοι πρᾶως. —
 Πέρας ἐπιτέλει μὴ ἀποδειλιῶν. — Φιλοφρόνει πᾶσιν.
 — Υἱοῖς μὴ καταρῶ. — Γλώττης ἄρχε. — Σαυτὸν
 εὖ ποιεῖ. — Εὐπροσήγορος γίνου. — Ἀποκρίνου ἐν
 καιρῷ. — Πόνει μετὰ δικαίου. — Πρᾶττε ἀμετανοή-
 τως. — Ἀμαρτάνων μετανοεῖ. — Ὁφθαλμοῦ κράτει.
 — Βουλεύου χρόνω. — Ἐπιτέλει συντόμως. — Φι-
 λίαν φύλασσε. — Εὐγνώμων γίνου. — Ὅμόνοιαν δῖωκε.
 — Ἀρβήτον μὴ λέγε. — Τὸ κρατοῦν φοβοῦ. — Τὸ
 συμφέρον θηρῶ. — Καιρὸν προσδέχου. — Ἐχθρας
 διάλυε. — Γῆρας προσδέχου. — Ἐπὶ ῥώμῃ μὴ καυ-
 χῶ. — Εὐφημίαν ἄσκει. — Ἀπέχθειαν φεύγε. — Πλού-
 τει δικαίως. — Δόξαν μὴ λείπε. — Κακίαν μίσει. —
 Μανθάνων μὴ κάμνε. — Κινδύναυε φρονίμως. —
 Ἠόμομος μὴ λείπε. — Χρησιμοὺς θαύμαζε. — Οὐδ

Deum sequere. — Legibus obtempera. — Deos cole. —
 Parentes reverere. — Pro jure pugnans etiam succumbe.
 — Cognitam rem judica. — Audita intellige. — Nosce
 te ipsum. — Uxorem ducturus temporis opportunitatem
 specta. — Mortalia cogites. — Hospitem te esse scito. —
 Focum sacrosanctum habe. — Rege te ipsum. — Succurre
 amicis. — Iræ moderare. — Intelligentiam exerce. — Pru-
 dentiam cole. — Jurejurando abstine. — Amicitiam dili-
 ge. — Ad doctrinæ studia incumbe. — Gloriam quære.
 — Sapientiæ operam da. — De bono bene loquere. — Nemi-
 nem vitupera. — Lauda virtutem. — Age quæ justa sunt.
 — Amicis benevolus esto. — Inimicos ulciscere. — Inge-
 nuitatem exerce. — A vitis abatine. — Communis esto. —
 Propria custodi. — Alienis abstine. — Fave linguâ. — Audi
 omnia. — Amico gratificare. — Ne quid nimis. — Parce
 tempori. — Prospice futurum. — Contumeliam oderis. —
 Supplices reverere. — Omnibus commodus esto. — Filios
 erudi. — Si quid habes, aliis gratificare. — Dolum me-
 tue. — Lauda omnes. — Sapientiæ studiosus esto. — Ex
 æquo et bono judica. — Rem cognitam aggredere. —
 A cæde abstine. — Opta quæ fieri possunt. — Sapientum
 utere consuetudine. — Mores explora. — Accepta redde.
 — Ne quem suspecta. — Arte utaris. — Quod daturus
 es, dato. — Beneficia honorato. — Nemini invidias. —
 Ad cautionem animum intende. — Spem approbato. —
 Criminationem oderis. — Juste rem facias. — Bonos hono-
 rora. — Judicem nosce. — Uxori impera. — Fortunam esse
 crede. — Sponsionem fuge. — Cum omnibus loquere. —
 Tui similibus hominibus familiariter utere. — Sumtus fac
 omnium primus. — Acquisitis gaude. — Verecundiam
 cole. — Gratiam refer. — Secundam fortunam opta. —
 Sorte tua contentus esto. — Et audi et vide. — Opere fa-
 ciendo divitias para. — Contentionem oderis. — Oppro-
 brium detestare. — Linguam contine. — Injuriam repelle.
 — Juste judicato. — Utere pecunia. — Incorruptus sis
 rerum inquisitor. — Præsentem accusa. — Dic quæ nosti.
 — Ne vim adhibeas. — Jucunde vivas. — Placide cum
 aliis conversare. — Finem cæptis intrepidus impone. —
 Comis erga omnes esto. — Ne execrere filios tuos. —
 Linguam cohibe. — Benefacito tibi ipsi. — Affabilis esto. —
 Responde in tempore. — Juste opus nava. — Fac non pœni-
 tenda. — Peccans respisce. — Oculis inoderare. — Deli-
 bera lente. — Perfice e vestigio. — Amicitiam serva. —
 Sis æquus rerum æstimator. — Expete concordiam. —
 Arcanum ne dic. — Magistratum metue. — Venare id quod
 utile est. — Occasionem exspecta. — Inimicitias dissolve.
 — Senectutem exspecta. — De viribus ne glorieris. —
 Dic bona verba. — Similitatem fuge. — Juste ditescas. —
 Gloriam quærere ne desistas. — Improbiter oderis. —
 Descendo na defatigeris. — Periclitare prudenter. — Lætari
 ne cessa. — Oracula admirare. — Quos alis, dilige. —

(* Pro πείνων vel πεινῶν vel πένης ὦν ἄρμοξε, quod in membranis est, scripsi πᾶσιν ἄρμοξε.

τρέφεις, ἀγάπα. — Ἀπόντι μὴ μάχου. — Πρεσβύτερον αἰδοῦ. — Νεώτερον δίδασθε. — Πλούτῳ ἀπίσται. — Σαυτὸν αἰδοῦ. — Μὴ ἄργε ὑβρίζειν. — Πρόγονους στεφάνου. — Θνήσκει ὑπὲρ πατρίδος. — Τῷ βίῳ μὴ μάχου. — Ἐπὶ νεκρῶ μὴ γέλα. — Ἀτυχοῦντι συνάχθου. — Χαρίζου ἀδελφῶς. — Μὴ ἐπὶ παντὶ λυκοῦ. — Ἐξ εὐγενῶν γέννα. — Ἐπαγγέλλου μηδενί. — Φθιμένους μὴ ἀδίκει. — Εὖ πάσχε ὡς θνητός. — Τύχῃ μὴπίστευε. — Παῖς ὢν κόσμιος ἴσθι, ἡδῶν ἐγκρατής, μέσος δίκαιος, πρεσβύτερος εὐλογος. — Τελεύτα ἀλύπως. — Πλήθει ἄρρασκε. — Μὴ λάλει πρὸς ἡδονήν. — Ὁμολογίαις ἔμμενε. — Θυσίας πρόσφερε κατὰ δύναμιν. — Σαυτῷ μὴ μάχου. — Μὴ ἐπὶ παντὶ λυκοῦ. — Τῷ βίῳ μὴ ἄχθου. — Μὴ φιλαίτιος ἴσθι. — Ἐπαγγέλλου μηδενί τὸ παράπαν. — Χρόνου φείδου. — Ἐνδαπανώμενος καὶ ἐφ' ἃ μὴ δεῖ, ὀλίγος ἴσθι ἐφ' ἃ δεῖ.

(Stobæus Florileg. III, 80.)

Absentem ne impugna. — Majorem natu reverere. — Minorem doce. — Divitiis diffide. — Reverere te ipsam. — Ne prior injuriosus sis. — Majores honora. — Oppete pro patria mortem. — Noli vitam in discrimen offerre. — Mortuum ne irrideto. — Infortunati vicem dole. — Gratificare citra jacturam. — Ne quavis re doleas. — Ex ingenuis liberos procrea. — Ne cui quidquam promittas. — Mortuos ne lædas. — Fruere bonis ut mortalis. — Fortunæ ne fide. — Puer modestus sis, adolescens temperans, vir justus, senex prudens. — Morere sine animi ægritudine. — Multitudini placeto. — Ne loquaris ad voluptatem. — In pactis mane. — Sacrificia pro viribus fac. — Noli tecum ipse pugnare. — Ne quavis re doleas. — Ne tibi molestia sit vita. — Ne sis querulus. — Prorsus nemini quidquam promittas. — Tempori parce. — Sumtus faciens in res etiam minime necessarias parum valebis ad res necessarias comparandas.

ΑΛΛΑ ΤΩΝ ΑΥΤΩΝ ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ

ΕΚ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ ΣΥΝΕΙΛΕΓΜΕΝΑ.

α'. ΚΛΕΟΒΟΥΛΟΥ.

1. Ἄμουσι' ἐν βροτοῖσι τὸ πλέον μέρος λόγων τε πλήθος· ἂν δ' ὁ καιρὸς ἀρκέση, φρόνει τι κερδόν· μὴ μάταιος ἢ χάρις γινέσθω.
(Diogenes Laertius lib. I, 91.)
2. Ἐφη δὲ δεῖν συνοικίζειν τὰς θυγατέρας, παρθένους μὲν τὴν ἡλικίαν, τὸ δὲ φρονεῖν γυναῖκας· ὑποδεικνύς ὅτι δεῖ παιδεύειν καὶ τὰς παρθένους.
(Diogenes Laertius lib. I, 91; cf. Stob. Flor. LXX, 16.)
3. Ἐλεγε δὲ τὸν φίλον δεῖν εὐεργετεῖν, ὅπως ἢ μᾶλλον φίλος· τὸν δὲ ἐχθρὸν φίλον ποιεῖν· φυλάσσεσθαι γὰρ τῶν μὲν φίλων τὸν ψόγον, τῶν δὲ ἐχθρῶν τὴν ἐπιβουλὴν.
(Diogenes Laertius lib. I, 91.)
4. Ὅταν τις ἐξίη τῆς οἰκίας, ζητεῖτω πρότερον, τί μέλλει πράσσειν· καὶ ὅταν εἰσελθῆ, πάλιν, τί ἐπραξε.
(Diogenes Laertius lib. I, 92.)
5. Τὰς τῆς τύχης μεταβολὰς γενναίως περῶ φέρειν, καὶ μήτε εὐτυγῶν υπερήφανος ἔσο, μήτε ἀπορῶν ταπεινός· ἀλλὰ γίνου μέτριος ἐφ' ἑκατέρας τῆς τύχης.
(Stobæus Florileg. CVIII, 75 addito Theobuli nomine ut XLVIII, 23.)
6. Τοῖς σοφοῖς τὸ μέτριον ὁ νόμος δέδωκε.

7. Φεῦγε μὲν τὸν φθόνον τῶν πολλῶν, φυλάσσου δὲ τὰς ἐπιβουλὰς τῶν μισούντων.

(Stob. Flor. XLVIII, 23.)

8. Δοκεῖ μάλιστα· ἂν ἐνδοξος γενέσθαι καὶ βασιλεὺς καὶ τύραννος, εἰ μηδενὶ πιστεύει τῶν συνόντων.

(Plutarchus VII sapient. Conviv. cap. 7 pag. 17.)

9. Ὅσπερ οὐκ ἂν ἐβούλου ἐν νηὶ μακροῦ καὶ πολυχρύσω πλέων βαπτίζεσθαι, οὕτω μηδὲ ἐν οἰκίᾳ αἰροῦ υπερμεγέθει καὶ πολυτελεῖ καθήμενος χεῖμαζέσθαι.

(Anthol. Patav.)

10. Εἷς ὁ πατήρ, παῖδες δὲ δωδέκα· τῶν δὲ θ' ἑκάστη κοῦραι ἐξήκοντα, διάνοιχα εἶδος ἔχουσαι.

Αἱ μὲν λευκαὶ ἕασιν ἰδεῖν, αἱ δ' αὐτὰ μάλιναι· ἀθάναται δὲ τ' εἶναι ἀποφθινύθουσαι ἅπασαι.

(Stobæus Eclog. lib. I cap. 8, 37 pag. 87 ed. Gaisf. Conf. Anthol. Pal. XIV. 101 et Diog. Laert. lib. I, 91.)

β'. ΣΟΛΩΝΟΣ.

1. Τέλος ὄρῃν μακροῦ βίου.

(Herodot. lib. I cap. 32.)

2. Οὐδὸς τοῦ ἀνθρωπίνου βίου ἔτα ἐβδομήκοντα.

(Idem l. c.)

3. Πᾶν ἐστὶ ἀνθρώπος συμφορῆ.

(Idem l. c.)

4. Οὐ γὰρ τοι ὁ μέγα πλοῦσιος μάλλον τοῦ ἐπ' ἡμέ-

1. CLEOBULI.

1. Imperitia in hominibus majori ex parte dominatur verborumque multitudo. Quodsi oblata fuerit occasio, ad aliquid honesti animum intendito; ne irrita et inanis sit gratia.

2. Cleobulus ait filias viris nuptum locandas esse etate quidem virgines, intelligentia vero mulieres, docens virgines quoque institui oportere.

3. Dicebat porro beneficiis afficiendum esse amicum, ut amicior foret, et ex inimico faciendum amicum: esse enim et ab amicorum vituperatione et ab inimicorum insidiis cavendum.

4. Antequam domo quis exeat, quid acturus sit cogitet: rursus quum redux intrarit, quid egerit.

5. Fortunæ mutationes fortiter sustinere tenta, ita ut neque prosperis rebus superbias, neque adversis ad paupertatem redactus animum despondeas, sed in utraque fortuna moderatus sis.

6. Leges sapientibus modum imponunt.

7. Declina invidiam vulgi et insidias odio te persequentium cave.

8. Videtur ita maxime gloriam consecuturus sive rex sive tyrannus, si familiarium nemini fidat.

9. Quemadmodum in navi magna et aurata vectus mergi nolles, sic caveto ne in domo ampla ac splendida sedens fortunæ fluctibus jacteris.

10. Unus est pater, duodecim autem filii, quorum singulis sexaginta filiæ sunt, duplicem formam habentes. Quippe aliæ albo colore sunt, aliæ nigro: quamvis vero immortales sint, omnes tamen moriuntur.

2. SOLONIS.

1. Exitium vitæ diurnæ spectat.

2. Terminus humanæ vitæ anni septuaginta.

3. Mera calamitas homo est.

4. Neque enim beatior est magnis opibus præditus eo,

ραντα ἔφη τύραννον. πῶς ἂν τις ἀτυχίαν ῥῆστα φέροι; εἰ τοὺς ἐχθροὺς χεῖρον πράσσοντας βλέποι. πῶς ἂν ἄριστα καὶ δικαιοτάτα βιώσασιν; ἐὰν ἂ τοῖς ἄλλοις ἐπιτιμῶμεν, αὐτοὶ μὴ δρῶμεν. τίς εὐδαίμων; ὁ τὸ μὲν σῶμα ὑγιής, τὴν δὲ τύχην εὐπορος, τὴν δὲ ψυχὴν εὐπαιδείουτος.

(Diogenes Laertius lib. I, 36-37. Pro codicum lectione τί δύσκολον εἶη τεθεαμένους προσυ τί δυσεύτερον κτλ.)

16. Ἐρωτηθεὶς ὑπό τινος, πόσον ἀπέχει τὸ ψεῦδος τοῦ ἀληθοῦς· ἔσπον, ἔφη, ὀφθαλμοὶ τῶν ὠτων.

(Antonius et Maximus Serm. περὶ ἀληθείας.)

18. Θαλῆς ἔφησεν, ὅτι σαφέστατος ἐλεγχος πραγμάτων ἀπάντων ἐστὶν ὁ χρόνος· οὗτος γὰρ τὴν ἀλήθειαν ἐμφανίζει.

(Stobæus Eclog. lib. I cap. 9.)

17. Θαλῆς ἔφησεν, εὐδαιμονίαν ἀρχόντος νομίζειν, εἰ ἐτελεύτησε γηράσας κατὰ φύσιν.

(Plutarchus VII Sapient. Conviv. cap. 7 pag. 18.)

18. Θαλῆς μὲν εἰ καὶ ἐκ τοῦ ὕδατος φησὶ συνεστάναι πάντα, ἀλλ' ὅμως καὶ τοῦτο βούλεται μεταβάλλειν· ἀμεινον δὲ καὶ αὐτοῦ τὴν ῥῆσιν προσθεῖναι ἐκ τοῦ δευτέρου περὶ τῶν ἀρχῶν ἔχουσαν ὡδέ πως· Ἐὰ μὲν οὖν πολυθρύλητα τέτταρα, ὧν τὸ πρῶτον ὕδωρ εἶναι φαμεν καὶ ὡσανεὶ μόνον στοιχεῖον τίθεμεν, πρὸς σύγκρισίν τε καὶ πῆξιν (1) καὶ σύστασιν τῶν ἔγκοσμίων πρὸς ἄλλα συγκεράννυται. πῶς δέ, ἤδη λέλεκται ἡμεῖν ἐν τῷ πρώτῳ. Ἐναργῶς

(1) Legebatur πήγνυσιν quod mutavi in πήξιν.

ἐνταῦθα δῆλός ἐστιν ὡς ἀξιοὶ εἰ; ἀλλήλα μεταβάλλειν τὰ στοιχεῖα.

(Galenus Comment. in libr. de Humor. I, 1, tom. XVI, 37 ed. Kühn.)

ς. BIANTOΣ.

1. Ἄστοισιν ἀρεσκε πᾶσιν, ἐν πόλει αἶψα μένης· πλεῖσταν γὰρ ἔχει χάριν· αὐθάδης δὲ τρόπος πολλάκι δὴ βλαβεράν ἐξέλαμψεν ἄταν.

(Diogenes Laertius lib. I, 85. — Vs. 3 ὁ ἀdjecit Bergk.)

2. Τὸ μὲν ἰσχυρὸν γενέσθαι τῆς φύσεως ἔργον· τὸ δὲ λέγειν δύνασθαι τὰ συμφέροντα τῇ πόλει ψυχῆς ἴδιον καὶ φρονήσεως· εὐπορία δὲ χρημάτων πολλοῖς καὶ διὰ τύχην περιγίνεται.

(Diogenes Laertius lib. I, 86.)

3. Ἄτυχῆς ὁ ἀτυχίαν μὴ φέρων.

(Diogenes Laertius lib. I, 86.)

4. Νόσος ψυχῆς τὸ τῶν ἀδυνάτων ἔρᾶν.

(Diogenes Laertius lib. I, 86.)

5. Ἄλλοτριῶν κακῶν ἀμνημόνευτος ἴσθι.

(Diogenes Laertius lib. I, 86.)

6. Οὔτω περιῶ ζῆν ὡς καὶ ὀλίγον καὶ πολλὸν χρόνον βιωσόμενος.

(Stobæus Floril. V, 27. Cf. Diog. Laert. lib. I, 87.)

7. Οἱ ἀγαθοὶ εὐαπάτητοι.

8. Ἐοικασὶ τοῖς ἡμασι τῆς γλαυκῆς οἱ περὶ τὴν ματαίαν σφρίαν ἡσυχοληκότες· καὶ γὰρ ἐκεῖνης αἱ ὄψεις νυκτὸς μὲν ἔρῶνται, ἡλίου δὲ λάμψαντος ἀμαυροῦνται· καὶ τούτων ἡ διάνοια ὀξυτάτη μὲν ἐστὶ

nun? Quod neque initium habet neque finem. Quid inventu difficile vidisset? Senem, inquit, tyrannum. Quo pacto quis facillime adversam ferret fortunam? Si inimicos acrumnis premi videat. Quo modo optime et justissime vivere possemus? Si quæ in aliis reprehendimus, ea non faciamus ipsi. Quis esset felix? Qui corpore sanus, fortunâ locuples et animo liberaliter institutus est.

15. Interrogatus a quodam, quantum distaret a veritate mendacium: Quantum, inquit, ab auribus oculi.

16. Thales ait certissimam rerum omnium obrussam esse tempus, quod veritatem patefaceret.

17. Thales dixit eum principem beatum sibi videri qui naturæ lege senex obiisset.

18. Thales quidem quamquam ex aqua omnia constare ait, tamen et hanc mutari vult; melius vero est huius quoque et secundo de principiis libro apponere verba quæ sic se habent: « Quattuor illa elementa vulgi sermonibus celebrata e quibus principe loco aquam esse dicimus et quasi solum elementum ponimus, ad mutuatam rerum quæ in mundo reperiuntur concretionem, coagmentationem et

copulationem miscentur ac temperantur. Quomodo autem hoc fiat, jam in primo libro a nobis dictum est. » Ille manifesto ostendit sese existimare, elementa inter se mutari.

6. BIANTEIS.

1. Civibus placere omnibus stude, si in urbe velis habitare: habet enim id multum gratiæ: superbia autem sæpe jam perniciosam genuit noxam.

2. Validum esse naturæ beneficium licet: at civitati utilia dicere posse, animi et prudentiæ proprium est. Pecuniarum autem copia multis etiam fortuito contingit.

3. Infelix qui infelicitatem ferre non potest.

4. Animi morbus est appetere quæ consequi nequeas.

5. Alieni incommodi ne memineris.

6. Ita vitam institue anasi et breve et longum tempus victurus.

7. Boni viri facile decipiuntur.

8. Qui sapientiæ vacant inani nocturnæ oculis similes sunt, qui noctu quidem valent, sed sole splendente cæcutiunt. Sic illoquium quidem mens acutissima est et aptissima ad va-

- (Anton. Meliss. Serm. περί γερόντων.)
22. Ἐκ χρυσοῦ ποτηρίου πίνειν φάρμακον καὶ παρὰ φίλου εὐγνώμωνος συμβουλίαν λαμβάνειν ταυτὸν ἔστιν.
- (Anton. Meliss. Serm. περί φίλων καὶ φιλίας.)
23. Ὁ κατὰ θεὸν φίλος βρέει μέλι καὶ γάλα τοῖς ἀληθεσί λόγοις.
- (Anton. Meliss. Serm. περί φίλων καὶ φιλίας.)
24. Εἰς ἀρχὴν κατασταθεὶς μηδὲνι χρῶν πονηρῶν πρὸς τὰς διοικήσεις· ὧν γὰρ ἂν ἐκείνος ἀμάρτη, σοὶ τὰς αἰτίας τῶ ἀρχοντι ἐπιθήσεται.
- (Anton. Meliss. Serm. περί ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας. Cf. Isocrat. Orat. ad Demonic. p. 10 ed. Steph.)
25. Γαμβρόυ ὁ μὲν ἐπιτυχῶν εὔρεν υἱόν, ὁ δὲ ἀποτυχῶν ἀπώλεσε καὶ θυγατέρα.
- (Anton. et Maxim. Serm. περί εὐτυχίας καὶ δυστυχίας.)
26. Ὦ καὶ θυγατρί μὴ προσμειδιάσεις, ἵνα μὴ ὑστερον δακρύσης.
- (Anton. Meliss. Serm. περί γονέων χρηστών.)
27. Σπάνιον εἰσαγε τὸν πόδα πρὸς τὸν φίλον, ἵνα μὴ σοῦ πλησθεὶς μισήσῃ σε.
- (Anton. Meliss. Serm. περί φίλων καὶ φιλίας (*).)
28. Μηδέποτε ὀρεχθῆς κτήσασθαι φίλον τὸν μήτε ψυχὴν μήτε σῶμα εὖ ποιῆσαι δυνάμενον.
- (*) Scripsi τὸν πόδα vulg. pro σὸν πόδα.

- (Anton. Meliss. Serm. περί φίλων καὶ φιλίας.)
29. Ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τοῦ Κροῖσου, τίς σοι δοκεῖ εὐδαίμων; Τέλλος, ἔφη, Ἀθηναῖος καὶ Κλέοδισ καὶ Βίτων, καὶ τὰ θρῦλλούμενα.
- (Diogenes Laertius lib. I, 50.)
30. Φασὶ δὲ τινες, ὅτι κοσμήσας ἑαυτὸν ὁ Κροῖσος παντοδαπῶς καὶ καθίσας εἰς τὸν θρόνον ἤρετο αὐτόν, εἴ τι θέαμα κάλλιον τεθέεται· ὁ δὲ, ἀλεκτρούνας, εἶπε, φασιανούς καὶ ταῶς· φυσικῶ γὰρ ἀνθεὶ κεκόσμηται καὶ μυριῶ καλλίονι.
- (Diogenes Laertius lib. I, 51.)
31. Ἐρωτηθεὶς, διὰ τί κατὰ πατροκτόνου νόμον οὐκ ἔθηκε, διὰ τὸ ἀπελπίσαι, ἔφη.
- (Diogenes Laertius lib. I, 59.)
32. (Ἐρωτηθεὶς) πῶς ἂν ἤμισα ἀδικοῖεν οἱ ἄνθρωποι, εἰ ὁμοίως, ἔφη, ἄχθοντο τοῖς ἀδικουμένοις οἱ μὴ ἀδικούμενοι.
- (Diogenes Laertius lib. I, 51.)
33. Δακρύων τὸν παῖδα τελευτήσαντα, πρὸς τὸν εἰπόντα· ἀλλ' οὐδὲν ἀνύταις, εἶπε, δι' αὐτὸ τοῦτο δακρύω, ὅτι οὐδὲν ἀνύτω.
- (Diogenes Laertius lib. I, 63.)
34. Ἐρωτηθεὶς πῶς ἂν ἄριστα αἱ πόλεις οἰκοῖντο, εἶπεν, ἂν μὲν οἱ πολῖται τοῖς ἀρχουσι πείθωνται, οἱ δὲ ἀρχοντες τοῖς νόμοις.
- (Plutarchus Conviv. VII Sapient.)
35. Ἐρωτηθεὶς ὑπὸ Περιάνδρου παρὰ πότον, ἐπεὶ σιωπῶν ἐτύγγανε, πότερα διὰ λόγων σπάνιν ἢ διὰ μωρίαν σιωπῆ, « ἀλλ' οὐδεὶς ἂν » εἶπε « μωρὸς ἐν συμποσίῳ σιωπᾶν δύναται. »
- (Stobæus Flor. XXXIV. 15.)

22. Accipere consilium a benevolo amico datum idem est ac si salutare remedium ex aureo poculo bibas.

23. Amicus divinitus nobis adjunctus mel et lac veris sermonibus effundit.

24. Magistratum adeptus noli in negotiis obeundis ulius improbi ministerio uti; nam quidquid ille deliquerit, id tibi rerum moderatori imputabitur.

25. Generum nactus bonum repperit filium, malum autem nactus perdidit et fillam.

26. Liberis arridere noli, ne in posterum fleas.

27. Raro amici ædes ingredi, ne fastidium quoddam et satietate abs te abalienetur.

28. Ne cupias tibi unquam comparare amicum, qui neque animum tuum neque corpus juvare possit.

29. Interrogatus a Cræso, Quis tibi videtur beatus? Tellus, inquit, Atheniensis et Cleobis et Bitō, et cetera adjecit quæ vulgo narrantur.

30. Ajunt quidam, Cræsum, quum se omni decore exornasset atque in solio consedisset, interrogasse Solonem,

num pulchrius unquam spectaculum vidisset, illumque dixisse: Gallos gallinaceos, phasianos et pavones, qui naturali multoque majore nitore essent ornati.

31. Interrogatus cur nullam tulisset legem in eum qui parentem necasset, respondit, quia hoc scelus ab hominibus admitti non posse crederet.

32. Interrogatus quo pacto homines minime jus violarent: Si læsi, inquit, non minus ægre injurias quam non læsi ferunt.

33. Quum quidam diceret, illo filii mortem lacrimis prosequente, At nihil proficis: At propter hoc ipsum, inquit ille, lacrimo, quod nihil proficis.

34. Interrogatus, quomodo reipublicæ status optimus esse posset: Si, inquit, cives magistratibus obediant et magistratus legibus.

35. Solon inter bibendum tacitus interroganti Periandro, taceretne idcirco quia verba ipsi deessent, an quia proderet nollet stultitiam: Atqui nemo, inquit, stultus tacere in convivio potest.

- (Anton. et Max. Serm. περί ελεημοσύνης; cf. Stob. Flor. XLVI, 67.)
22. Τῶ πυθομένῳ, τί τῶν ζῶων χαλεπώτατόν ἐστιν, ἀπεκρίνατο, ὅτι τῶν μὲν ἀγρίων ὁ τύραννος, τῶν δὲ ἡμέρων ὁ κολαξ.
(Plutarchus De adulat. et amici discr. cap. 28 p. 198.)
23. Ἀμάσιδι κελευσθεὶς τὸ χρηστότατον ἑαυτοῦ καὶ φαυλότατον ἐκπέμψαι κρέας τοῦ ἱεροῦ, τὴν γλώτταν ἐξελθὼν ἀπέπεμψεν, ὡς καὶ βλάβας καὶ ὠφελείας τοῦ λέγειν ἔχοντος μεγίστας.
(Plutarchus de Auditione cap. 2 pag. 131.)
24. Θεασάμενος μάχαιραν ἐξήμιμένην ἔφη· Τίς σε ἀπόλεσεν, ἢ τίνα σύ;
(Maximus Serm. περί θανάτου.)
25. Ἡδίων ἔλεγε δικάζειν μεταξύ ἐχθρῶν ἢ φίλων· τῶν μὲν γὰρ φίλων πάντως ἐχθρὸν ἔσσειαι τὸν ἕτερον, τῶν δὲ ἐχθρῶν τὸν ἕτερον φίλον.
(Diogenes Laertius lib. I, 87.)
26. Ἐρωτηθεὶς, τί ποιῶν ἄνθρωπος τέρπεται, ἔφη, Κερδαίνων.
(Diogenes Laertius lib. I, 87.)
27. Ἐλεγε δεῖν καὶ φιλεῖν ὡς μισήσοντας· τοὺς γὰρ πλείστους εἶναι καχοὺς.
(Diogenes Laertius lib. I, 87.)
28. Μακάριός ἐστιν ὁ πλουτῶν καὶ ὢν ἐπιθυμεῖ ἀπολαύων· ὁ δὲ μὴ ἐπιθυμῶν μακαριώτερος.
(Anton. et Max. Serm. περί ἀγνείας καὶ σωφροσύνης.)
29. Βίας, ἐπικαλουμένον τινὸς τὸν θάνατον ἐπὶ τέχνων ἀπωλεία, ἔφη, Τί αὐτὸν καλεῖς, ἄνθρωπε; οὐκ, μὴ καλέσης, ἤξει;
(Anton. et Max. Serm. περί θανάτου.)
30. Τῶ υἱεὶ πρὸς Αἰγυπτίους ἀπαίροντι καὶ πυρῆται μὲν, τί ἂν ποιῶν αὐτῶ μάλιστα κεχαρισμέπρᾶττοι, Ἐφόδιον, ἔφη, πρὸς γῆρας κτησάμενον τὴν ἀρετὴν δηλαδὴ τὸ ἐφόδιον λέγων.
(S. Basilius Magnus De profanorum Librorum lectione extr.)
31. Ὁ κλωτικὸς μήτη ἐν τοῖς τεθνηκόσιν ἐστί, μήτη· τοῖς βιοῦσι.
(S. Basilius Magnus De profan. libr. lect.)
32. Ἐμοὶ μὲν δοκεῖ μάλιστ' ἂν ἐνδοξος γενέσθαι καβασιλεὺς καὶ τύραννος, εἰ πρῶτος χρῶτο τοῖς νόμοις τῆς πατρίδος.
(Plutarchus VII Sapient. Conviv. cap. 7 p. 17.)
33. Βίας ἐν τινι πότῳ σιωπῶν καὶ σιωπτόμενος εἰ ἀβελτεριανὸς ὑπὸ τινος ἀδολέσγου· Καὶ τίς ἂν, ἔφη, δύναίτο ἄμωρος ὢν ἐν οἴῳ σιωπᾶν;
(Plutarchus de Garrulitate cap. 4 p. 102.)
34. Θεῶρει ὥσπερ ἐν κατόπτρῳ τὰς αὐτοῦ πράξεις, ἵνα τὰς μὲν καλὰς ἐπικοσμήῃς, τὰς δὲ αἰσχρὰς καλύπτῃς.
(Stobæus Flor. XXI, 11.)

Γ. ΠΕΡΙΑΝΔΡΟΥ.

1. Μηδὲν χρημάτων ἕνεκα πράττειν· δεῖ γὰρ τὰ κερδαντὰ κερδαίνειν.
(Diogenes Laertius lib. I, 97.)

22. Percontanti, quæ esset perniciosissima bestia, respondit: Inter feras tyrannus, inter cicures vero adulator.

23. Ab Amaside jussus optimam simul et pessimam victimæ carnem mittere, linguam exsectam misit, quia sermo plurimum et utilitatis et damni afferret.

24. Conspicatus ense projectum: Quis te, inquit, perdidit, aut quem tu?

25. Malle se inter inimicos, quam inter amicos judicare dicebat; quippe ex amicis alterum prorsus futurum inimicum, ex inimicis autem alterum amicum.

26. Interrogatus, quo negotio homo delectaretur: Lucro, inquit.

27. Idem amandum esse dicebat, quasi odio essemus habituri; malos enim esse plerosque.

28. Beatus est qui et divitiis affluit et bonis quæ concupiverat partis fruitur, sed beatior tamen qui nihil concupivit.

29. Bias, quum quidam liberis suis interitum precaturus mortem vocaret: Quid est, inquit, quod illam voces, quæ etiam te non vocante adventura est?

30. Filio in Ægyptum proficiscenti interrogantique, quid patri gratissimum facere posset, respondit: Si præsidium sibi ad senectutem compararet, virtutem scilicet præsidium appellans.

31. Navigans neque mortuis neque vivis adnumerandus.

32. Mihi quidem videtur hac ratione maxime gloriam consecuturus sive rex sive tyrannus, si primus legibus patriæ obtemperet.

33. Bias in quodam convivio, quum tacenti a nugatorum quopiam stultitia objiceretur: Quis vero, inquit, stultus inter bibendum possit tacere?

34. Contemplare tanquam in speculo actiones tuas, ut honestas ornes, turpes vero tegas.

7. PERIANDRI.

1. Nihil pecuniæ causa agendum; nam iis ex rebus lucrum faciendum est ex quibus decet.

(Plutarchus Vit. Solon. cap. 23 p. 227.)

52. Παντί λάβεῖν δίκην ὑπὲρ τοῦ κακῶς πεπονθότος ἐξέστω.

(Plutarchus Vit. Solon. cap. 18 p. 221.)

53. Τὸν τεθνηκότα μηδεὶς κακῶς ἀγορευέτω.

(Plutarchus Vit. Solon. cap. 21 p. 224.)

54. Ζῶντα κακῶς λέγων πρὸς ἱεροῖς καὶ δικαστηρίοις καὶ ἀρχαῖοις καὶ θεωρίας οὐσίας ἀγώνων τρεῖς δραχμὰς τῷ ἰδιώτῃ, δύο δ' ἄλλας εἰς τὸ δημόσιον ἀποτινέτω.

(Plutarchus Vit. Solon. cap. 21 p. 224.)

55. Ἐπὶ τοῖς σώμασι δανεῖλαι μὴ ἐξέστω.

(Plutarchus Vit. Solon. cap. 15 p. 216.)

56. Δῶρον λαβεῖν ἀνδρὶ πρὸς γυναικὸς καὶ γυναικὶ παρ' ἀνδρὸς μὴ ἐξέστω.

(Plutarchus Quæst. Rom. cap. 7 p. 315; cf. Vit. Solon. cap. 20 p. 223.)

57. Ἐρομένου τίνος αὐτόν, τί νομίζεις τὸ γῆρας; ἀπεκρίνατο· τοῦ ζῆν χειμῶνα.

(Stobæus Flor. CXVII, 6.)

58. Μῆτε ἀργίτω δ σφόδρα νέος, μῆτε συμβουλευέτω, εἰ καὶ ἀριστα δοκοῖη γνώμης ἔχειν.

(Anthol. Patav.)

59. Ὀνειδίζομένους ποτε, ὅτι δίκην ἔχων ἐμισθώσατο ῥήτορα· καὶ γὰρ, ἔφη, δταν δεῖπνον ἔχω, μάγιρον μισθοῦμαι.

(Anton. Meliss. Serm. περὶ παιδείας.)

60. Δοκεῖ μάλιστα· ἂν ἐνδοξος γενέσθαι καὶ βασιλεὺς καὶ τύραννος, εἰ δημοκρατίαν ἐκ μοναρχίας κατασκευάσει τοῖς πολίταις.

(Anton. Meliss. Serm. περὶ παιδείας.)

61. Δόσεις κύριαι τῶν τελευτῶντων.

(Plutarchus Quæst. Rom. cap. 7 p. 315.)

62. Ὁ τῶν περισσῶν ζῆλος εὐθὺς ἀκολουθεῖ καὶ σύνοικίζεται τῇ χρεῖᾳ τῶν ἀναγκαίων.

(Plutarchus VII Sapient. Conviv. cap. 15 p. 40.)

63. Τὸν ὑπερουράνιον τόπον οὔτε τις ἔμνησε τῶν τῆδε ποιητῆς οὔτε ἔμνησε κατ' ἀξίαν.

(Aristides Sophist.)

γ' ΧΙΛΩΝΟΣ.

1. Μαντικὴν μὴ ἔχθαίρειν.

(Diog. Laert. lib. I, 70.)

2. Πρόνοια περὶ τοῦ μέλλοντος, λογισμῶ καταληπτή, ἀνδρὸς ἐστὶν ἀρετῆ.

(Diog. Laert. lib. I, 68.)

3. Ἡρεμία χρῶ.

(Diog. Laert. lib. I, 70.)

4. Ἐν λιθναῖς ἀκόναϊς ὁ χρυσὸς ἐξετάζεται διδοὺς βάσανον φανεράν, ἐν δὲ χρυσῶ ἀνδρῶν ἀγαθῶν τε κακῶν τε νοῦς ἔδωκ' ἔλεγχον.

(Diogenes Laert. lib. I, 71.)

5. Πλοῦτος κακίας μᾶλλον ἢ καλοκαγαθίας ἐστὶν ἐπηρέτης.

(Antonius Melissa Serm. περὶ πλοῦτου; cf. Isocrat. ad Demonic. pag. 3 ed. Steph.)

6. Τί ἐστὶ πλοῦτος; θησαυρὸς κακῶν, ἐφόδιον ἀτυχημάτων, χορηγία πονηρίας.

(Anton. Meliss. Serm. περὶ πλοῦτου.)

7. Πλοῦτος ἀπὸ κακῆς ἐργασίας ἐπιγενόμενος ἐπιφανέστερον ὄνειδος κέκτηται.

(Anton. Meliss. Serm. περὶ πλοῦτου.)

52. Injuriam alicui illatam unicuique persequi liceat.

53. De mortuo nemo male loquitur.

54. Vivo maledicens in templis, judiciis, curia et quum spectacula eduntur tres drachmas homini privato cui conviciatur et alias duas ærario solvat.

55. Corporum obligatione scenerari ne liceat.

56. Ne marito ab uxore neve uxori a marito donum accipere liceat.

57. Quum quidam ex eo quæreret, quid senectulem esse putaret, respondit, vitæ hiemem.

58. Neque imperet qui admodum juvenis est, neque consiliorum auctor sit, quamvis recte sentire videatur.

59. Reprehensus aliquando, quod litigans cum altero oratorem conduxisset: Atqui, inquit, et cœnam quum apparo, conduco coquum.

60. Videtur ita maxime gloriam consecuturus sive rex sive tyrannus, si civibus ex unius dominatu popularem rempublicam constituerit.

61. Morientium donationes ratæ sunt.

62. Rerum supervacanearum studium statim comitatur necessariorum appetitionem.

63. Cœlum neque laudavit unquam satis poeta terrestris, neque laudabit pro dignitate.

3. CHILONIS.

1. Divinationem ne oderis.

2. Rerum futurarum providentia, ratiocinatione comprehensa, viri virtus est.

3. Quiete utere.

4. Cuticula aurum probatur, ut manifestum de se det iudicium: auro vero honorum et improborum hominum mens examinatur.

5. Divitiæ improbitatis magis sunt ministræ, quam virtutis et honestatis.

6. Divitiæ quid sunt? Thesaurus malorum, adiumentum calamitatum, subsidia nequitiae.

7. Divitiæ illiberali quæstui paratæ manifestum dedecus impressum habent.

36. Παρὰ πότον τοῦ ἀδελφίδου αὐτοῦ μέλος τι Σαπφύς ἄσαντος, ἤσθη τῷ μέλει καὶ προσέταξε τῷ μεираκίῳ διδάξαι αὐτόν· ἐρωτήσαντος δέ τινος, διὰ ποίαν αἰτίαν τοῦτο ἐσπούδακεν, ὃ δὲ ἔφη· ἵνα μαθῶν αὐτὸ ἀποθάνω.

(Stobæus Flor. XXIX, 58.)

37. Ἐρωτηθεὶς, εἰ τοὺς ἀρίστους Ἀθηναῖοι νόμους ἔγραφεν, ὧν ἂν, ἔφη, προσεδέξαντο τοὺς ἀρίστους.

(Plutarchus Vit. Solon. p. 86.)

38. Ἐπὶ Πεισιστράτου δημογωγίας, ὅτι τυραννίδος ἦν μηχανήμα, φανερῶς γενομένης, μηδενὸς ἀμύνεσθαι μηδὲ κωλύειν τολμῶντος, ὃ Σόλων ἐξενεγκάμενος τὰ ὅπλα καὶ πρὸ τῆς οἰκίας θέμενος, ἤξιον βοηθεῖν τοὺς πολίτας· πέμψαντος δὲ Πεισιστράτου πρὸς αὐτόν καὶ πυθανομένου, τίνι πεποιθὼς ταῦτα πράττει· τῷ γῆρας, εἶπεν.

(Plutarchus lib. An seni gerenda sit respubli-
ca cap. 21.)

39. Προσπίτσαντος αὐτῷ τινος, ἠνάσχετο, μεμφαμένου δὲ αὐτῷ ἑτέρου ἐπὶ τούτῳ, εἶτα οἱ μὲν ἄλιεις, εἶπεν, ὑπομένουσι ραίνεσθαι τῇ θαλάσῃ, ἵνα κωδιδὸν θηράσωσιν· ἐγὼ δ' οὐκ ἀνάσχωμαι τὸ αὐτὸ παθεῖν, ἵνα ἀνθρωπον ἀλιεύσω;

(Anton. Meliss. Serm. περὶ φίλων καὶ φιλίας.)

NOMOI TINEE.

40. Ἐάν τις μὴ τρέφῃ τοὺς γονέας, ἄτιμος ἔστω· ἀλλὰ καὶ ὃ τὰ πατρῶα κατεδηδοκῶς βμοίως.

(Diogenes Laertius lib. I, 55.)

41. Ἵπῳ τρέφειν τὸν πατέρα μὴ διδασκόμενον τέχνην ἐπάναγκες μὴ εἶναι.

(Plutarchus Vit. Solon. cap. 22 p. 226.)

42. Ὁ ἀργὸς δευθύνος ἔστω παντὶ τῷ βουλομένῳ γράφεσθαι.

(Diogenes Laertius lib. I, 55.)

43. Ὁ ἠταιρηκὸς τοῦ βήματος εἰργέσθω.

(Diogenes Laertius lib. I, 55.)

44. Ὁ ἐπίτροπος τῆ τῶν ὄρφανῶν μητρὶ μὴ συνοικεῖται.

(Diogenes Laertius lib. I, 56.)

45. Εἰς δὴ ἡ οὐσία ἔρχεται τῶν ὄρφανῶν τελευταίων, μὴ ἐπιτροπεύετω.

(Diogenes Laertius lib. I, 56.)

46. Δακτυλιογλύφῳ μὴ ἐξέστω σφραγίδα φυλάττειν τῆ τοῦ παθόντος δακτυλλοῦ.

(Diogenes Laertius lib. I, 57.)

47. Ἐάν ἓνα ὄφθαλμὸν ἔχοντος ἐκκόψῃ τις, ἀντακούπτειν τοὺς δύο.

(Diogenes Laertius lib. I, 57.)

48. Ἄ μὴ ἔθου, μὴ ἀνέλη· εἰ δὲ μὴ, θάνατος ἡ ζημία.

(Diogenes Laertius lib. I, 57.)

49. Τῷ ἀρχοντι, ἂν μεθύων ληφθῆ, θάνατος ἡ ζημία ἔστω.

(Diogenes Laertius lib. I, 57.)

50. Ὁ ἐν στάσει μηδετέρας μερίδος γενομένος ἄτιμος ἔστω.

(Plutarchus Vit. Solon. cap. 20 p. 223.)

51. Μοιχὸν ἀνελεῖν τῷ λαβόντι θέμις ἔστω· ἐάν δ' ἀρπάσῃ τις ἐλευθέραν γυναῖκα καὶ βιάσῃται, ζημία ἔστω ἑκατὸν δραχμαί· κἂν προαγωγυῆ, δραχμαὶ εἴκοσι.

36. Quum cecinisset inter bibendum fratris filius carmen Sapphicum, valde eo delectatus postulavit ab adolescente, ut illud se doceret. Quum autem quidam interrogaret, quam ob causam id desideraret, ut prius, inquit ille, ediscam, deinde moriar.

37. Interrogatus, num optimas Atheniensibus leges scripsisset, Optimas, inquit, quas accipere poterant.

38. Quum appareret Pisistrati popularitatem tyrannidis esse affectationem, nemine nec resistere nec impedire audente, Solon armis suis elatis et ante domum collocatis auxilium a civibus petit. Quumque Pisistratus misso nuntio ab eo quæreret, qua re fretus ista faceret: ille, Senectute, inquit.

39. Quum consputatus a quodam æquo animo ferret contumeliam, atque eo nomine ab alio quodam reprehenderetur, Piscatores, inquit, patiuntur se conspergi aqua marina, ut gobium capiant, cur hoc idem ego non feram, ut hominem mihi conciliem?

LEGES QUÆDAM.

40. Qui parentes non alit, infamis esto, similiter et qui

patrimonium convivilis dissipaverit.

41. Filium ad patrem alendum qui nullem ipsam artem docuerit, nulla necessitate cogi.

42. Deses omnibus accensare volentibus rationi reddende obnoxius esto.

43. Muliebria passus a suggestu arceator.

44. Tutor cum pupillorum matre ne habitato.

45. Ad quem facultates pupillorum morte perveniant, is tutor ne esto.

46. Annulario ne liceat venditi annuli signum servare.

47. Qui luscum unum oculum effoderit, ei eruantur ambo.

48. Quæ non posuisti, ne tollas; si quis secus faxit, capitali pœna afficior.

49. Princeps si ebrius fuerit deprehensus, morte multator.

50. Qui in seditione neutri parti se adjunxerit, ignominia notator.

51. Mœchum interficere deprehendenti liceat; quodsi quis liberam mulierem rapuerit et violaverit, centum denariorum multa esto; sin prostituerit, viginti.

(Plutarchus Vit. Solon. cap. 23 p. 227.)

52. Παντί λάθειν δίκην ὑπὲρ τοῦ κακῶς πεπονθότος ἐξέστω.

(Plutarchus Vit. Solon. cap. 18 p. 221.)

53. Τὸν τεθνηκότα μηδεὶς κακῶς ἀγορευέτω.

(Plutarchus Vit. Solon. cap. 21 p. 224.)

54. Ζῶντα κακῶς λέγων πρὸς ἱεροῖς καὶ δικαστηρίοις καὶ ἀρχείοις καὶ θεωρίας οὔσης ἀγώνων τρεῖς δραχμὰς τῷ ἰδιώτῃ, δύο δ' ἄλλας εἰς τὸ δημόσιον ἀποτινέτω.

(Plutarchus Vit. Solon. cap. 21 p. 224.)

55. Ἐπὶ τοῖς σώμασι δανείζειν μὴ ἐξέστω.

(Plutarchus Vit. Solon. cap. 15 p. 216.)

56. Δῶρον λαθεῖν ἀνδρὶ παρὰ γυναικὸς καὶ γυναικὶ παρ' ἀνδρὸς μὴ ἐξέστω.

(Plutarchus Quæst. Rom. cap. 7 p. 315; cf. Vit. Solon. cap. 20 p. 223.)

57. Ἐρομένου τίνος αὐτόν, τί νομίζεις τὸ γῆρας; ἀπεκρίνατο· τοῦ ζῆν χειμῶνα.

(Stobæus Flor. CXVII, 6.)

58. Μῆτε ἀρχέτω δ σφόδρα νέος, μῆτε συμβουλευέτω, εἰ καὶ ἀριστα σοκοῖη γνώμης ἔχειν.

(Anthol. Patav.)

59. Ὀνειδίζομενός ποτε, ὅτι δίκην ἔχων ἐμισθώσατο βήτορα· καὶ γάρ, ἔφη, ὅταν δεῖπνον ἔχω, μάγιρον μισθοῦμαι.

(Anton. Meliss. Serm. περὶ παιδείας.)

60. Δοκεῖ μάλιστα· ἂν ἔνδοξος γενέσθαι καὶ βασιλεὺς καὶ τύραννος, εἰ δημοκρατίαν ἐκ μοναρχίας κατασκευάσει τοῖς πολίταις.

(Anton. Meliss. Serm. περὶ παιδείας.)

61. Δόσεις κύριαι τῶν τελευτώντων.

(Plutarchus Quæst. Rom. cap. 7 p. 315.)

62. Ὁ τῶν περισσῶν ζῆλος εὐθὺς ἀκολουθεῖ καὶ σύνοικίζεται τῇ χρεῖᾳ τῶν ἀναγκαίων.

(Plutarchus VII Sapient. Conviv. cap. 15 p. 40.)

63. Τὸν ὑπερουράνιον τόπον οὔτε τις ἔμνησε τῶν τῆδε ποιητῆς οὔτε ἔμνησε κατ' ἀξίαν.

(Aristides Sophist.)

Υ' ΧΙΛΩΝΟΣ.

1. Μαντικὴν μὴ ἔχθαίρειν.

(Diog. Laert. lib. I, 70.)

2. Πρόνοια περὶ τοῦ μέλλοντος, λογισμῶ καταληπτῆ, ἀνδρὸς ἐστὶν ἀρετῆ.

(Diog. Laert. lib. I, 68.)

3. Ἡρεμίᾳ χρῶ.

(Diog. Laert. lib. I, 70.)

4. Ἐν λιθίναϊς ἀκόναϊς ὁ χρυσὸς ἐξετάζεται διδοῦς βάσανον φανεράν, ἐν δὲ χρυσῶ ἀνδρῶν ἀγαθῶν τε κακῶν τε νοῦς ἔδωκ' ἔλεγχον.

(Diogenes Laert. lib. I, 71.)

5. Πλοῦτος κακίας μᾶλλον ἢ καλοκαγαθίας ἐστὶν ἐπηρέτης.

(Antonius Melissa Serm. περὶ πλοῦτου; cf. Isocrat. ad Demonic. pag. 3 ed. Steph.)

6. Τί ἐστὶ πλοῦτος; θησαυρὸς κακῶν, ἐφόδιον ἀτυχημάτων, χορηγία πονηρίας.

(Anton. Meliss. Serm. περὶ πλοῦτου.)

7. Πλοῦτος ἀπὸ κακῆς ἐργασίας ἐπιγενόμενος ἐπιφανέστερον ὄνειδος κέκτηται.

(Anton. Meliss. Serm. περὶ πλοῦτου.)

52. Injuriam alicui illatam unicuique persequi liceat.

53. De mortuo nemo male loquitur.

54. Vivo maledicens in templis, judiciis, curia et quum spectacula eduntur tres drachmas homini privato cui conviciatur et alias duas ærario solvat.

55. Corporum obligatione scenerari ne liceat.

56. Ne marito ab uxore neve uxori a marito donum accipere liceat.

57. Quum quidam ex eo quæreret, quid senectatem esse putaret, respondit, vitæ hilemem.

58. Neque imperet qui admodum juvenis est, neque consiliorum auctor sit, quamvis recte sentire videatur.

59. Reprehensus aliquando, quod litigans cum altero oratorem condixisset: Atqui, inquit, et cœnam quum apparo, conduco coquum.

60. Videtur ita maxime gloriam consecuturus sive rex sive tyrannus, si civibus ex unius dominatu popularem rempublicam constituerit.

61. Morientium donationes ratæ sunt.

62. Rerum supervacanearum studium statim comitatur necessariorum appetitionem.

63. Cælum neque laudavit unquam satis poeta terrestris, neque laudabit pro dignitate.

3. CHILONIS.

1. Divinationem ne oderis.

2. Rerum futurarum providentia, ratiocinatione comprehensa, viri virtus est.

3. Quiete utere.

4. Cuticula aurum probatur, ut manifestum de se det iudicium: auro vero honorum et improborum hominum mens examinatur.

5. Divitiæ improbitatis magis sunt ministræ, quam virtutis et honestatis.

6. Divitiæ quid sunt? Thesaurus malorum, adjumentum calamitatum, subsidia nequitie.

7. Divitiæ illiberali quæstu paratæ manifestum dedecus impressum habent.

8. Δαπανώμενος ἐφ' ἃ μὴ δεῖ, ὀλίγος ἔσθ' ἃ δεῖ.
(Antonius Melissa Serm. περὶ ἀσωτίας.)
9. Τὸ μὴ κεκτηῖσθαι πλοῦτον βλάβην οὐ κομίζει τοσαύτην· τὸ δὲ τοῖς οὖσι κακῶς κεχρηῖσθαι ἀπόλλυσι τὸν ὄντως, φασί, βίον κεχρημένον βίου.
(Antonius Melissa Serm. περὶ ἀσωτίας.)
10. Πρὸς τὸν ἀδελφὸν δυσφοροῦντα, ὅτι μὴ ἔφορος ἐγένετο, αὐτοῦ ὄντος· ἐγὼ μὲν, ἔφη, ἐπίσταμαι ἀδικεῖσθαι, σὺ δ' οὐ.
(Diogenes Laertius lib. I, 68.)
11. Φασί δ' αὐτοῦ καὶ Αἴσωπον πυθέσθαι, ὃ Ζεὺς τί εἶη ποιῶν, τὸν δὲ φάναι· τὰ μὲν ὑψηλά ταπεινοῦν, τὰ δὲ ταπεινά ὑψοῦν.
(Diogenes Laertius lib. I, 69.)
12. Ἐρωτηθεὶς, τίνι διαφέρουσιν οἱ πεπαιδευμένοι τῶν ἀπαιδευτῶν, ἔφη, ἐλπίσιν ἀγαθαῖς.
(Diog. Laert. lib. I, 69.)
13. Ἐρωτηθεὶς, τί δύσκολον, (ἔφη,) τὸ τὰ ἀπόρρητα σιωπῆσαι, καὶ σχολὴν εὖ διαθέσθαι, καὶ ἀδικούμενον δύνασθαι φέρειν.
(Diogenes Laertius lib. I, 69.)
14. Ἀκούσας τινὸς λέγοντος μηδένα ἔχειν ἐχθρόν, ἠρώτησεν, εἰ μηδένα φίλον ἔχει, νομίζων ἕξ ἀνάγκης ἐπακολουθεῖν καὶ συνεμπλέκεσθαι φιλικαῖς ἀπεχθείας.
(Plutarchus de Anima apud Gellium lib. I, 3.)
15. Ἐρωτηθεὶς, τί χαλεπώτατον, « τὸ γινώσκειν ἑαυτὸν » ἔφη· πολλὰ γὰρ ὑπὸ φιλαυτίας ἕκαστον ἑαυτῷ προστιθέναι.

(Stobæus Flor. XXI, 13.)

16. Λυπούμενου τινὸς ἐπὶ τοῖς αὐτοῦ κακοῖς, ἔπην· εἰ τὰ πάντων κατανοήσης, ἦττον ἐπὶ τοῖς σουτοῖς δυσφορήσεις.
(Stobæus Flor. CVIII, 72.)
17. Τὸν ἄρχοντα χρὴ μηδὲν φρονεῖν θνητόν, ἀλλὰ πάντα ἀθάνατα.
(Plutarchus Conviv. VII Sapiens. cap. 7 p. 18.)
18. Χίλων καλούμενος (ἐπὶ τὸ δεῖπνον) οὐ πρότερον ὠμολόγησεν, ἢ πυθέσθαι τῶν κεκλημένων ἑκαστον. Ἐφη γάρ, ὅτι σύμπλου ἀγνώμονα δεῖ ζῆρειν καὶ σύσκηνον, οἷς συμπλεῖν ἀνάγκη καὶ συστρατεύεσθαι· τὸ δὲ συμπόταις ἑαυτὸν, ὡς ἔτυχε, καταμιγνύειν οὐ νοῦν ἔχοντος ἀνδρός ἐστιν.
(Plutarchus Conviv. VII Sapiens. cap. 2 p. 6.)
19. Χίλων φιλάργυρον ἰδὼν ἐκφερόμενον ἔφη· Οὗτος βίον ἀβίωτον ζήσας ἑτέροις βίον καταλείπειν.
(Sentent. Cod. Lugdunobat. ed. Beynen p. 44.)

δ' ΠΙΤΤΑΚΟΥ.

1. Τὸ ἡμισυ τοῦ παντὸς πλεῖον.
(Diog. Laert. lib. I, 75.)
2. Χαλεπὸν ἐσθλὸν ἔμμεναι.
(Diog. Laert. lib. I, 76.)
3. Ἀρχὴ ἀνδρα δεικνύει.
(Diog. Laert. lib. I, 77.)
4. Ἀνάγκη δ' οὐδὲ θεοὶ μάχονται.

8. Sumtus faciens in res minime necessarias parum valet ad res necessarias comparandas.

9. Tantum tibi incommodi ex eo non est, si divitiis careas, quantum ex eo, si iis quas habes male utaris; nam hoc illam quæ vere est vitam, ut ajunt, victu indigentem exstinguit.

10. Fratri ægre ferenti, quod ephorus ipse non crearetur, quom ille esset: Ego, inquit, injuriam ferre scio, tu nescis.

11. Ajunt eum ab Æsopo interrogatum, quid ageret Jupiter, respondisse: Excelsa deprimit, humilia extollit.

12. Interrogatus, qua re docti a rudibus discernentur, Bona, inquit, spe.

13. Interrogatus, quid esset difficile: Arcana, inquit, reticere et otium recte collocare et injuriam ferre posse.

14. Quom quandam dicentem audivisset, nullum se inimicum habere, nullumne amicum haberet interrogavit, necessario amicitiarum pedissequas inimicitias esse cum iisque conjungi existimans.

15. Interrogatus, quid esset difficillimum, Se ipsum

inquit, noscere: multa enim unumquemque cæco sibi amore sibi attribueret.

16. Quom quidam mœreret suas miseras: Si omnium, inquit, aliorum miseras perpenderis, minus ægre feret tuas.

17. Princeps nihil mortale meditari debet, sed omnia immortalia.

18. Chilo ad cœnam vocatus non prius condixit, quam eorum qui invitarentur eodem nomina singulatim cognovisset. Dicebat enim quibuscum necesse esset una navigare aut militare, eorum etiam molesto comitatu et contubernio utendum esse: ultro autem qualibuscumque admiscere se convivis non esse sani hominis.

19. Chilo quom avarum efferrî videret: Hic, inquit, vita non vitali acta aliis facultates reliquit.

4. ΠΙΤΤΑΚΙ.

1. Dimidium plus toto.
2. Difficile est bonum esse.
3. Magistratus quale cujusque ingenium sit ostendit.
4. Necessitati ne dii quidem resistant.

(Diog. Laert. lib. I, 77.)

5. Τὰς νίκας άνευ αίματος ποιοῦ.

(Diog. Laert. lib. I, 77.)

6. Εὐχάριστον ὁ χρόνος.

(Diog. Laert. lib. I, 77.)

7. Ἡδονὴ σὺν τῷ καλῷ δίκαιον.

(Stobæus Flor. IX, 33.)

8. Συνετῶν ἀνδρῶν, πρὶν γενέσθαι τὰ δυσχερῆ, προνοῆσαι ὅπως μὴ γένηται, ἀνδρείων δέ, γενομένα εὖ θέσθαι.

(Diogenes Laertius lib. I, 77; cf. Stob. Florileg. CVIII, 73.)

9. Ἐχοντα δεῖ τόσον τε καὶ ἰσοδίκον φαρέτραν στείχειν ποτὶ φῶτα κακόν·

πιστὸν γὰρ οὐδὲν γλῶσσα διὰ στόματος λαλεῖ διγύμουθον ἔχουσα καρδίη νότιμα.

(Diogenes Laertius lib. I, 78.)

10. Τῶν μὲν ἀγρίων θηρίων κάκιστον ὁ τύραννος, τῶν δὲ ἡμέρων ὁ κόλαξ.

(Plutarchus Conviv. VII Sapient. cap. 2 p. 4.)

11. Νόμος. Τῷ μεθούντι, ἐὰν ἀμάρτη, διπλῆ ζημία ἔστω.

(Diogenes Laertius lib. I, 76.)

12. Κροίσου διδόντος χρήματα οὐκ ἐδέξατο, εἰπὼν ἔχειν ὧν ἐβούλετο διπλάσια· ἀπαιδος γὰρ τὰδελοφῶυ τελευτήσαντος κεκληρονομηκέναι.

(Diogenes Laertius lib. I, 75.)

13. Τῶν Κυμαίων πεμφάντων αὐτῷ φονεά, μαθὼν

καὶ ἀπολύσας εἶπε· συγγνώμη μετανοίας κρείσσων.
(Diogenes Laertius lib. I, 76.)

14. Ἐρωτηθεὶς, τί ἀριστον; ἔφη τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν, καὶ ὑπὸ Κροίσου, τίς ἀρχὴ μεγίστη; ἡ τοῦ ποικίλου, ἔφη, ξύλου, σημαίνων τὸν νόμον.

(Diog. Laert. lib. I, 77.)

15. Ἐρωτηθεὶς ὑπὸ Μυρσίλου, τί παράδοξον εἶη βιωρακῶς, ἀπεκρίνατο τύραννον γέροντα.

(Plutarchus Conviv. VII Sapient. cap. 2 p. 4.)

16. Ἐπύθετό τις, διότι οὐ βούλεται γῆμαι· τοῦ δὲ φήσαντος· ἐὰν μὲν καλὴν γῆμω, ἔξω κοινήν, ἐὰν δὲ αἰσχράν, ἔξω ποιήν· Οὐμενοῦν, ἔφη, ἀλλ' ἐὰν μὲν καλὴν γῆμης, οὐχ ἔξεις ποιήν, ἐὰν δὲ αἰσχράν, οὐχ ἔξεις κοινήν.

(Stobæus Flor. LXVII, 17.)

17. Ἐρωτηθεὶς, εἰ λανθάνει τις τοὺς θεοὺς φαῦλόν τι ποιῶν, εἶπεν· οὐ, οὐδὲ διανοούμενος.

(Theon Sophist.)

18. Ὁ Πιττακὸς ἐκεῖνος, οὗ μέγα μὲν ἀνδρείας, μέγα δὲ σοφίας καὶ δικαιοσύνης κλέος, εἰστία ζένοου. ἐπελθοῦσα δὲ ἡ γυνὴ μετ' ὀργῆς ἀνέτρεψε τὴν τράπεζαν· τῶν δὲ ζένων διατραπέντων· Ἐκάστω τι (ἔφη) ἡμῶν κακόν ἐστιν. ὃ δὲ τοῦμόν, ἀριστα πράττει.

Οὗτος μακάριος ἐν ἀγορᾷ νομίζεται,

Ὅταν δ' ἀνοίξη τὴν θύραν, τρισάθλιος.

Γυνὴ κρατεῖ πάντων, ἐπιτάττει, μάγετ' αἰεί.

Ἀπὸ πλειόνων ὀδυνᾷτ', ἐγὼ δ' ἀπ' οὐδένοσ.

(Plutarchus de Animi tranquillitate cap. II,

5. *Victorias sine sanguine parito.*

6. *Tempus maxime gratum est.*

7. *Honesta voluptas justa res est.*

8. *Sapientium virorum est, adversa, antequam eveniant, providere ne contingant: fortium vero, quæ acciderint bene moderari.*

9. *Sumto arcu sagittiferaque pharetra*

petendus est homo improbus;

nam nihil fidum lingua

proloquitur, dum in corde duplex insidet sensus.

10. *Ferarum pessima tyrannus, cicurum vero hestiarum assultator.*

11. *Lex. Ebrio, si peccaverit, duplex poena irrogator.*

12. *Pecunias quæ a Cræso offerebantur non accepit, duplo plura quam vellet se habere testatus: mortuo enim sine liberis fratre hereditatem ad se pervenisse.*

13. *Quum homicidam ad ipsum misissent Cumani, cognita causa abolvit reum, veniam poenitentia potioem esse dicens.*

14. *Interrogatus, quid esset optimum: Præsentia, inquit, boni consulere; et a Cræso, quod maximum esset*

imperium: Ligni, inquit, varii imperium, leges significans.

15. *Interrogatus a Myrsilo, quid insolens esset, respondit, tyrannum senem.*

16. *Interrogabat quendam, quamobrem nollet uxorem ducere. Qui quum respondisset: Si formosam duxero, habiturus sum communem: sin deformem, poenam: Nequaquam, inquit, sed si pulchram duxeris, non habebis poenam: sin deformem, non communem.*

17. *Interrogatus, ingerentne deos mala facinora: Minime, inquit; ne cogitationes quidem.*

18. *Pittacus ille cui magnam fortitudo, magnam sapientia et justitia paraverunt gloriam, quum hospites convivio excepisset uxorque irata supervenisset et mensam subvertisset, hospitibus perturbatis: Unusquisque, inquit, nostram miseria aliqua premitur; qui vero ita miser est ut ego, cum eo præclare agitur.*

Hic in foro beatus esse creditur,

sed quum fores reclusit, est miserimus.

Uxor regit omnia, mandat, semper litigat.

Multa afferunt illi dolorem, nil mihi.

- vol. X p. 16; cæterum versus cui poetæ tri-
buendi sint, non apparet.)
19. Πιττακὸς ἐν τῇ Μιτυλήνῃ κατεσκεύασε τοῖς ἱεροῖς κλίμακα, εἰς οὐδεμίαν μὲν χρῆσιν ἐπιτήδειον, αὐτὸ δὲ τοῦτο ἀνάθημα εἶναι, αἰνιτιτόμενος τὴν ἐκ τῆς τύχης ἄνω καὶ κάτω μεταπίπτωσιν τρόπον τινά, τῶν μὲν εὐτυχοῦντων ἀνιόντων, κατιόντων δὲ τῶν δυσ-
τυχοῦντων.
(Ælian. Var. Hist. II, 29.)
20. Παρακαλούμενος υἱῷ καὶ πατρὶ διαιτῆσαι, εἶπε πρὸς τὸν υἱόν· εἰ μὲν ἀδικώτερα μέλλεις λέγειν τοῦ πατρός, κατακριθήσῃ· εἰ δὲ δικαιοτέρα, διὰ τοῦτο αὐτὸ ἄξιός εἰ κατακριθῆναι.
(Stobæus Flor. LXXIX, 41.)
21. Πρὸς τὸν Φωικαῖκόν φάσκοντα δεῖν ζητεῖν ἀνθρω-
πον σπουδαῖον, ἂν λίαν, ἔφη, ζητῆς, οὐχ εὐρή-
σεις.
(Diogenes Laertius lib. I, 77.)
22. Πιττακὸς Περιάνδρῳ τῷ Κορινθίῳ παρήνει μὴ με-
θύσκεσθαι, μηδὲ κωμαΐζειν, ἦ', ἔφη, μὴ γνω-
σθῆς οἷος ὢν τυγγάνεις, ἀλλ' οὐχ οἷος προσποιῆ.
(Athenæus lib. X p. 427 E.)
23. Κάτοπτρον εἶδους χαλκός ἐστ', οἶνος δὲ νοῦ.
(Athenæus lib. X p. 427 F.)
24. Οἱ νέοι φιλοχρήματοι ἤκιστα διὰ τὸ μήπω ἐνδείας
πεπεισθῆσθαι, ὥσπερ τὸ Πιττακοῦ ἔχει ἀπόφθεγμα
εἰς Ἀμφιάρων.
(Aristoteles Rhet. lib. II, cap. 12.)
25. Πρὸς τοὺς πυνθανομένους, τί ἀφανές; τὸ μέλλον;
ἔφη.
(Diogenes Laertius lib. I, 77.)
26. Ξεῖνος Ἀαρνεῖτης τις ἀνήρετο Πιττακὸν οὕτω,
τὸν Μιτυληναῖον, παῖδα τὸν Ὑβραδίου·
ἄττα γέρον, δοῖός με καλεῖ γάμος· ἡ μία μὲν δὴ
νύμφη καὶ πλούτος καὶ γενεῆ κατ' ἐμέ·
ἡ δ' ἑτέρη προβέβηκε. Τί λώϊον; εἰ δ' ἄγε σὺν μοι
βούλευσον, ποτέρην εἰς ὑμέναιον ἄγω.
εἶπεν. Ὁ δὲ σκίπωνα, γεροντικὸν ὄπλον, ἀείρας·
Ἥνιδε, κείνοι σοὶ πᾶν ἐρέουσιν ἔπος.
Οἱ δ' ἄρ' ὑπὸ πληγῆσι θοὰς βέμβικας ἔχοντες
ἔστρεφον εὐρείη παῖδας ἐνὶ τριῶδο.
Κεῖνον ἔρχεο, φησί, μετ' ἴχνια. Χῶ μὲν ἐπέστη
πλησίον· οἱ δ' ἔλεγον· Τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα.
Ταῦτ' αἴων ὁ ξεῖνος ἐφείσατο μειζονος οἴκου
δραξασθαι, παιδῶν κληρόνι συνθέμενος·
τὴν δ' ὀλίγην, ὡς κεῖνος, ἐς οἶκον ἀπήγετο νύμφην.
Οὕτω καὶ σὺ Δίῳ τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα.
(Callimachus ap. Diog. Laert. lib. I, 80.)
ε'. ΘΑΛΕΩ.
1. Πάντα πλήρη θεῶν.
(Aristot. de Anima lib. I, 5; cf. Stob. Eclog.
lib. I, 2, 29; Diog. Laert. lib. I, 27.)
2. Οὐτὶ τὰ πόλλ' ἔπεα φρονίμην ἀπεφῆντο δοξάν·
ἐν τι μάτευε σοφόν,
ἐν τι κεδνὸν αἰροῦ.
κλείσεις γὰρ ἀνδρῶν κωτίλων γλώσσας ἀπεραντο-
λόγους.

19. Pittacus Mitylenis in templo scalam exstruxit, alium ad usum nullum accommodatam, quam ut esset donarium, quo significabat fortunæ ad superiorem et inferiorem statum commutationem, quum fortunali quodam modo ascendere, infortunati descendere videantur.

20. Quum arbiter inter filium et patrem sumeretur, filium sic allocutus est: Si iniquiora quam pater dixeris, condemnaberis: sin æquiora, propter hoc ipsum dignus es qui condemneris.

21. Phocaico cuidam dicenti quærendum esse hominem frugi respondens: Si nimio, inquit, studio eum quæsieris, non inuenies.

22. Pittacus Periandrum Corinthium monebat, ut ebrietatem fugeret et comessationes, Ne appareat, inquit, qualis sis, non qualem te fingas.

23. Speculum æneum formæ, vinum mentis est index.

24. Adolescentes omnium minime pecuniæ avidi sunt, propterea quod nondum experti sunt egestatem, quemadmodum se habet Pittaci dictum in Amphiarum.

25. Quærentibus, quid esset obscurum: Quod futurum est, respondit.

26. Atarnites quidam hospes sic interrogavit Pittacum

Mitylænæum, Hyrradii filium:
Carissime senex, duplex me matrimonium vocat; altera sponsa et divitiis et genere mihi par est; altera præstat. Quid igitur melius? age vero, mihi dic, ultra ducenda sit uxor,
inquit. Iste vero scipione, senili gestamine, sublato:
En, hi sunt illi qui totam rem tibi aperient.
Quippe verbere celeres turbines agitando lato in trivio pueri versabant.
Illorum, inquit, vestigia sequere. Is ubi accessit propius, hi dicebant: Tibi aptam viam percurrere.
Hæc audiens hospes omisit majorem domum petere, puerorum omine accepto,
ac tenuiorem sponsam in matrimonium duxit, ut ille:
ita et tu Dion tibi aptam viam percurrere.

5. THALETIS.

1. Omnia deorum plena sunt.
2. Nequaquam plurima verba prudentiam indicant; unum aliquid sapiens quære, unum quippiam bonum elige; ita enim garrulis hominibus loquaces linguas occludet.

(Diogenes Laertius lib. I, 35. Vs. 4 κλείσει conjecit Schneidewinus pro vulgato λύσεις.)

3. Τί πρεσβύτατον; θεός· (ἔφη Θαλῆς) ἀγέννητον γάρ ἐστι. Τί μέγιστον; τόπος· τᾶλλα μὲν γὰρ ὁ κόσμος, τὸν δὲ κόσμον οὗτος περιέχει. Τί κάλλιπτον; κόσμος· πᾶν γὰρ τὸ κατὰ τάξιν τούτου μέγρος ἐστί. Τί σοφώτατον; χρόνος· τὰ μὲν γὰρ εὐρην οὗτος ἤδη, τὰ δὲ εὐρήσει. Τί κοινοτάτον; ἑλις· καὶ γὰρ οἷς ἄλλο μηθέν, αὕτη πάρεστι. Τί ὠφελιμώτατον; ἀρετή· καὶ γὰρ τᾶλλα τῷ χρῆσθαι καλῶς ὠφέλιμα ποιεῖ. Τί βλαβερώτατον; κακία· καὶ γὰρ τὰ πλεῖστα βλάπτει παραγενομένη. Τί ἰσχυρότατον; ἀνάγκη· μόνον γὰρ ἀνίκητον. Τί βραχύτατον; τὸ κατὰ φύσιν· ἐπει πρὸς ἡδονάς γε πολλάκις ἀπαγορεύουσιν.

(Plutarchus Conviv. VII Sapient. cap. 9 pag. 22.)

4. Δεῖ τὰ μὲν εἰκότα λέγειν, τὰ δὲ ἀμήχανα σιωπᾶν.

(Plutarchus Conviv. VII Sapient. cap. 17 p. 42.)

5. Δεῖ τοῖς ἐχθροῖς καὶ περὶ τῶν πιστῶν ἀπιστεῖν, τοῖς δὲ φίλοις κατὰ τὰ ἀπίστα πιστεῖν.

(Plutarchus Conviv. VII Sapient. cap. 17 p. 42.)

6. Τῆς μητρὸς ἀναγκαζούσης αὐτὸν γῆμαί, νῆ Δία, ἔλεγεν, οὐδέπω καιρός. Ἔττα ἐπειδὴ παρήθησεν, ἔρκειμένης εἶπε· οὐκέτι καιρός.

(Diogenes Laertius lib. I, 26.)

7. Ἐρωτηθεὶς, διὰ τί ἀμαρῶν οὐκ ἐπαιδοποίησεν,

ἀπεκρίνατο· διότι τὸ ζῆν οὐκ ἐβουλόμην λύπαις αὐθαίρετοις κατεγγυῆσαι.

(Stob. Flor. LXVIII, 34.)

8. Βουλόμενος δεῖξαι βράδιον εἶναι πλουτεῖν, φορᾶς μελλούσης ἐλαιῶν ἔσεσθαι, προνοήσας ἐμισθώσατο τὰ ἐλαιουργεῖα, καὶ πάμπλειστα συνεῖλες χρήματα.

(Diogenes Laertius lib. I, 26.)

9. Ἐφασκε τριῶν τούτων ἕνεκα χάριν εἶχειν τῇ τύχῃ, πρῶτον μὲν ὅτι ἄνθρωπος ἐγένετο καὶ οὐ θηρίον, ἔττα ὅτι ἀνὴρ καὶ οὐ γυνή, τρίτον ὅτι Ἕλλην καὶ οὐ βάρβαρος.

(Diogenes Laertius lib. I, 33)

10. Οὐδὲν ἔφη τὸν θάνατον διαφέρειν τοῦ ζῆν. Σὺ οὖν, ἔφη τις, διὰ τί οὐκ ἀποθνῆσκεις; Ὅτι, ἔφη, οὐδὲν διαφέρει.

(Diogenes Laertius lib. I, 35.)

11. Πρὸς τὸν πυθόμενον, τί πρότερον ἐγεγόνει, νύξ ἢ ἡμέρα· ἡ νύξ, ἔφη, μῆξ ἡμέρα πρότερον.

(Diogenes Laertius lib. I, 36.)

12. Ἡρώτησέ τις αὐτόν, εἰ λήθοι θεοῦς ἄνθρωπος ἀδικῶν· ἀλλ' οὐδὲ διανοούμενος, ἔφη.

(Diogenes Laertius lib. I, 36.)

13. Πρὸς τὸν μοιχὸν ἐρόμενον, εἰ ὁμοσεὶ μὴ μεμοιχευκέναι· Οὐ χεῖρον, ἔφη, μοιχείας ἐπιτορκία;

(Diogenes Laertius lib. I, 36.)

14. Ἐρωτηθεὶς, τί δύσκολον, ἔφη· τὸ ἑαυτὸν γινῶναι. τί δὲ εὐκόλον; τὸ ἄλλῳ ὑποτιθεσθαι. τί ἥδιστον; τὸ ἐπιτυγχάνειν. τί τὸ θεῖον; τὸ μῆτε ἀρχὴν ἔχον μῆτε τελευτήν. τί δυσεύρετον εἶη θεοεαμένος; γέ-

3. Quid est antiquissimum? Deus (inquit Thales); ortu enim caret. Quid maximum? Spatium: reliqua enim mundus continens hōc continetur. Quid pulcherrimum? Mundus: omnia enim ordine disposita hujus partes sunt. Quid sapientissimum? Tempus: id enim alia invenit jam, alia inveniet. Quid commonissimum? Spes: quibus enim reliqua omnia desunt, hæc adest. Quid utilissimum? Virtus: hæc enim cætera etiam recto usu utilia facit. Quid perniciosissimum? Vitium: hoc enim surrepente pleraque corrumpuntur. Quid validissimum? Necessitas: ea enim sola est invicta. Quid facillimum? Quod naturæ consentaneum est: quia voluptatibus etiam homines sæpe defatigantur.

4. Dicenda sunt probabilia, tacenda vero quæ fieri nequeunt.

5. Inimicis etiam ubi credibilia narrant fidem derogare, amicis etiam quæ fidem excedunt credere debemus.

6. Quum mater eum impelleret, ut uxorem duceret: Per Jovem, inquit, nondum tempus est. Deinde illa iterum instante, quum ætate provectus esset: Non amplius, inquit, tempus est.

7. Interrogatus, cur in ætatis flore liberos non procreasset,

respondit: Quia nolui vitam sponte susceptis molestiis quasi despondere.

8. Quum vellet ostendere, facile esse ditescere, prævisa futura olearium ubertate molas olearias conduxit plurimumque pecuniæ fecit.

9. Ajebat se trium rerum causa gratiam habere fortunæ, primum quod homo natus esset, non bestia; deinde quod vir, non mulier; tertio quod Græcus, non barbarus.

10. Mortem nihil a vita differre dicebat. Quodam autem objiciente: Cur igitur non moreris? Oh hoc ipsum, inquit, quia nihil interest.

11. Cuidam sciscitanti, utrum prior exsistisset nox an dies: Nox, inquit, uno die prior.

12. Quum interrogaret eum quispiam, fugerentne deos mala hominum facinora: Ne cogitationes quidem, inquit.

13. Percontanti adultero, num jurare deberet, non commisisse se adulterium: Nonne est, inquit, perjurium adulterio deterius?

14. Interrogatus, quid esset difficile? Se ipsum, inquit, noscere. Quid contra facile? Alteri dare consilium. Quid jucundissimum? Voti compotem fieri. Quid numen divi-

ραντα ἔφη τύραννον. πῶς ἂν τις ἀτυχίαν ῥῆστα φέροι; εἰ τοὺς ἐχθροὺς χεῖρον πράσσοντας βλέποι. πῶς ἂν ἄριστα καὶ δικαιοτάτα βιώσαιμεν; ἂν ἂ τοῖς ἄλλοις ἐπιτιμῶμεν, αὐτοὶ μὴ δρῶμεν. τίς εὐδαιμων; ὁ τὸ μὲν σῶμα ὑγιής, τὴν δὲ τύχην εὐπορος, τὴν δὲ ψυχὴν εὐπαίδευτος.

(Diogenes Laertius lib. I, 36-37. Pro codicum lectione τί δύσκολον εἶη τεθεαμένος روسι τί δυσεύρετον κτλ.)

16. Ἐρωτηθεὶς ὑπό τιος, πόσον ἀπέχει τὸ ψεῦδος τοῦ ἀληθοῦς· ὅσον, ἔφη, ὀφθαλμοὶ τῶν ὠτων.

(Antonius et Maximus Serm. περὶ ἀληθείας.)

16. Θαλῆς ἔφησεν, ὅτι σαφέστατος ἐλεγχος πραγμάτων ἀπάντων ἐστὶν ὁ χρόνος· οὗτος γὰρ τὴν ἀλήθειαν ἐμφανίζει.

(Stobæus Eclog. lib. I cap. 9.)

17. Θαλῆς ἔφησεν, εὐδαιμονίαν ἀρχοντος νομίζειν, εἰ ἐτελεύτησε γηράσας κατὰ φύσιν.

(Plutarchus VII Sapient. Conviv. cap. 7 pag. 18.)

18. Θαλῆς μὲν εἰ καὶ ἐκ τοῦ ὕδατος φησι συνεστάναι πάντα, ἀλλ' ὅμως καὶ τοῦτο βούλεται μεταβάλλειν· ἀμεινον δὲ καὶ αὐτοῦ τὴν ῥῆσιν προσθεῖναι ἐκ τοῦ δευτέρου περὶ τῶν ἀρχῶν ἔχουσαν ὡδὲ πως· Ἐὰ μὲν οὖν πολυθρύλητα τέτταρα, ὧν τὸ πρῶτον ὕδωρ εἶναι φαμεν καὶ ὡσανεὶ μόνον στοιχείον τίθεμεν, πρὸς σύγκρισίν τε καὶ πῆξιν (1) καὶ σύστασιν τῶν ἐγκοσμίων πρὸς ἀλλήλα συγκεράννυται. πῶς δέ, ἤδη λέλεκται ἡμῖν ἐν τῷ πρώτῳ. Ἐναργῶς

(1) Legebatur πήγνυσιν quod mutavi in πῆξιν.

ἐνταῦθα δῆλός ἐστιν ὡς ἀξιοὶ εἶ; ἀλλήλα μεταβάλλειν τὰ στοιχεῖα.

(Galenus Comment. in libr. de Humor. I, tom. XVI, 37 ed. Kühn.

ε'. BIANOTOS.

1. Ἀστοῖσιν ἄρεσχε πᾶσιν, ἐν πόλει αἴκε μίνης· πλείσταν γὰρ ἔχει χάριν· αὐθάδης δὲ τρόπος· πολλάκι δὲ βλαβερὰν ἐξέλαμψεν ἄταν.

(Diogenes Laertius lib. I, 85. — Vs. 3 ἢ adjecit Bergk.)

2. Τὸ μὲν ἰσχυρὸν γενέσθαι τῆς φύσεως ἔργον· τὸ δὲ λέγειν δύνασθαι τὰ συμφέροντα τῇ πόλει ψυγῆ ἴδιον καὶ φρονήσεως· εὐπορία δὲ χρημάτων πολὺς καὶ διὰ τύχην περιγίνεται.

(Diogenes Laertius lib. I, 86.)

3. Ἄτυχός ἐστιν ὁ ἀτυχίαν μὴ φέρων.

(Diogenes Laertius lib. I, 86.)

4. Νόσος ψυχῆς τὸ τῶν ἀδυνάτων ἐρεῖν.

(Diogenes Laertius lib. I, 86.)

5. Ἀλλοτριῶν κακῶν ἀμνημόνευτος ἴσθι.

(Diogenes Laertius lib. I, 86.)

6. Οὕτω πειρῶ ζῆν ὡς καὶ δλίγον καὶ πολὺν χρόνον βιωσόμενος.

(Stobæus Floril. V, 27. Cf. Diog. Laert. lib. I, 87.)

7. Οἱ ἀγαθοὶ εὐπατάτητοι.

8. Ἐοίκασι τοῖς ἡμμασι τῆς γλαυκῆς οἱ περὶ τὴν μεταίαν σφίαν ἡσυχολήκοτες· καὶ γὰρ ἐμείνης αἱ ἔμεις νυκτὸς μὲν ἐρῶνται, ἡλίου δὲ λάμψαντος ἀμυροῦνται· καὶ τούτων ἡ διάνοια ὀξυτάτη μὲν ἐστὶ

num? Quod neque initium habet neque finem. Quid inventu difficile vidisset? Senem, inquit, tyrannum. Quo pacto quis facillime adversam ferret fortunam? Si inimicos arumnis premi videat. Quo modo optime et justissime vivere possemus? Si quæ in aliis reprehendimus, ea non faciamus ipsi. Quis esset felix? Qui corpore sanus, fortunâ locuples et animo liberaliter institutus est.

15. Interrogatus a quodam, quantum distaret a veritate mendacium: Quantum, inquit, ab auribus oculi.

16. Thales ait certissimam rerum omnium obrussam esse tempus, quod veritatem patefaceret.

17. Thales dixit eum principem beatum sibi videri qui naturæ lege senex obiisset.

18. Thales quidem quamquam ex aqua omnia constare ait, tamen et hanc mutari vult; melius vero est huius quoque e secundo de principiis libro apponere verba quæ sic se habent: « Quattuor illa elementa vulgi sermonibus celebrata e quibus principe loco aquam esse dicimus et quasi solum elementum ponimus, ad mutuam rerum quæ in mundo reperiuntur concretionem, coagmentationem et

copulationem miscentur ac temperantur. Quomodo autem hoc fiat, jam in primo libro a nobis dictum est. Ille manifesto ostendit sese existimare, elementa inter se mutari.

6. BIANTIS.

1. Civibus placere omnibus stude, si in urbe velis habitare: habet enim id multum gratiæ: superbia autem sæpe jam perniciosam genuit noxam.

2. Validum esse naturæ beneficio licet: at civitati utilia dicere posse, animi et prudentiæ proprium est. Pecuniarum autem copia multis etiam fortuito contingit.

3. Infelix qui infelicitatem ferre non potest.

4. Animi morbus est appetere quæ consequi nequeas.

5. Alieni incommodi ne memineris.

6. Ita vitam institue ut brevi et longum tempus victurus.

7. Boni viri facile decipiuntur.

8. Qui sapientiæ vacant inani nocturnæ oculis similes sunt, qui noctu quidem valent, sed sole splendente cæcitant. Sic illoquium quidem mens acutissima est et aptissima ad va-

πρὸς τὴν ματαιότητος θεωρίαν, πρὸς δὲ τὴν ἀληθινοῦ φωτὸς κατακίνησιν ἐξαμαυροῦνται.

(Maximus Serm. περὶ φρονήσεως; cf. Stob. Flor. pag. 51 ed. Gesner.)

9. Τόπων μεταβολαὶ οὔτε φρόνησιν διδάσκουσιν, οὔτε ἀρροσύνην ἀφαιροῦνται.

(Anton. Meliss. Serm. περὶ σοφίας.)

10. Οἱ φρόνιμοι μᾶλλον ὑπὸ τῶν ἀφρόνων, ἢ οἱ ἀφρονες ὑπὸ τῶν φρονίμων ὠφελοῦνται· οὗτοι μὲν γὰρ φυλάττονται τὰς ἐκείνων ἀμαρτίας, ἐκεῖνοι δὲ τὰς τούτων μὴ μιμοῦνται κατορθώσεις.

(Maximus Serm. περὶ φρονήσεως.)

11. Δεῖ τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα μεμνησθαι μὲν τῶν γεγενημένων, πράττειν δὲ τὰ ἐνεστῶτα, περὶ δὲ τῶν μελλόντων ἀσφαλιζέσθαι.

(Maximus Serm. περὶ φρονήσεως.)

12. Μία ἐστὶν ἀρχὴ τοῦ καλῶς βουλευέσθαι τὸ γνῶναι περὶ θεοῦ ὁ λόγος· εἰ δὲ μὴ, τοῦ παντὸς ἀμαρτάνειν ἀνάγκη.

(Maximus Serm. περὶ φρονήσεως.)

13. Τοὺς αἰτουμένους παρὰ τῶν θεῶν φρένας ἀγαθὰς, καὶ μὴ ἑαυτοὺς παιδεύοντας ἀναισθήτους ἐφασκεν εἶναι. οὔτε γὰρ ζωγράφον εὐχόμενον τοῖς θεοῖς δοῦναι αὐτῷ γραμμὴν καὶ εὐχροίαν, λαβεῖν ἂν, εἰ μὴ μάθοι τέχνην, οὔτε μουσικὸν γενέσθαι ποτ' ἂν ἐνεκεν εὐχῆς, εἰ μὴ τὰ μουσικὰ μάθοι. τὸν δὲ αὐτὸν τρόπον οὕτ' ἂν φρόνιμόν τινα γενέσθαι εὐχόμενον, εἰ μὴ τούτων τὴν μάθησιν λάθοι.

(Anton. et Maxim. Serm. περὶ προσευχῆς.)

14. Ἐρωτηθεὶς, τί δυσχερές, τὴν ἐπὶ τὸ χεῖρον, ἔφη, μεταβολὴν εὐγενῶς ἐνεγκεῖν.

(Diog. Laert. lib. I, 86.)

15. Ἐρωτηθεὶς, ποῖος τῶν θανάτων κακός, ἔφη, ὁ ἀπὸ τῶν νόμων ὑπαγόμενος.

(Antonius et Maximus Serm. περὶ θανάτου.)

16. Ἐρωτηθεὶς, τίς ἀριστος σύμβουλος; Ὁ καιρός, ἔφη.

(Antonius et Maximus Serm. περὶ φρονήσεως.)

17. Συμπλέων ποτὲ ἀσεβεία, χεῖμαζομένης τῆς νεῶς κἀκαίνων τοὺς θεοὺς ἐπικαλουμένον, Σιγάτε, ἔφη, μὴ αἰσθῶνται ὑμᾶς ἐνθάδε πλέοντας.

(Diogenes Laertius lib. I, 86.)

18. Ἐρωτηθεὶς ὑπ' ἀσεβοῦς ἀνθρώπου, τί ποτὲ ἐστὶν εὐσέβεια; εἰσίγα· τοῦ δὲ τὴν αἰτίαν τῆς σιγῆς κυθομένου, Σιωπῶ, ἔφη, ὅτι περὶ τῶν οὐδέν σοι προσηκόντων πυθάνη.

(Diogenes Laertius lib. I, 86.)

19. Ἐρωτηθεὶς, τί γλυκὺ ἀνθρώποις; Ἐλπίς, ἔφη.

(Diogenes Laertius lib. I, 87.)

20. Ἐρωτηθεὶς, τί ἂν εἴη τῶν κατὰ βίον ἀφοβον, εἶπεν, Ὁρθὴ συνείδησις.

(Stobæus Flor. XXIV, 11; cf. Floril. Monacense 25 in Stob. Flor. tom. IV p. 269 ed. Meineke.)

21. Θανάτῳ μέλλων καταδικάζειν τινὰ ἐδάκρυσεν. Εἰπόντος δὲ τινος, τί παθὼν αὐτὸς καταδικάζεις καὶ κλαίεις; εἶπεν, ἔτι ἀναγκαῖόν ἐστι τῇ μὲν φύσει τὸ συμπαθὲς ἀποδοῦναι, τῷ δὲ νόμῳ τὴν ἰσχύον.

nitatis contemplationem, sed ad oppositum veri luminis motum obscuratur.

9. Locorum mutationes neque prudentiam nos docent, neque imprudentiam dedocent.

10. Prudentes magis juvantur ab imprudentibus, quam hi ab illis: nam illi cavent ab eorum delictis, hi illorum egregia facta non imitantur.

11. Vir bonus præteritorum debet meminisse, præsentia tractare et futuris adhibere cautionem.

12. Unum est principium bene consultandi, scire qua de re agatur. Quod nisi fiat, necesse est deliberantem toto celo errare.

13. Qui mentem bonam et sagacem a diis petunt nec tamen se ipsos discendo erudiunt, eos esse stupidos dicebat. Neque enim pictorem voti compotem fieri, si petat a deo, ut sibi largiatur scientiam ducendi lineas et miscendi colores, nisi pingendi artem didicerit; neque quemquam musicum evasurum optando, nisi modos didicerit: ita nec prudentem, nisi rerum quæ ad prudentiam pertinent perceptam animo scientiam habeat.

14. Interrogatus, quid esset difficile: Ferre, inquit, fortiter mutationem rerum in deterius.

15. Interrogatus, quæ mors mala esset et inhonesta: Illa, inquit, quam leges inferunt.

16. Interrogatus, quis optimus esset consiliarius: Occasio, inquit.

17. Navigans aliquando cum impiis, quum navis tempestate jactaretur istique deos invocarent: Silete, inquit, ne illi vos hic navigare sentiant.

18. Interrogatus ab homine impio, quid tandem esset pietas, nihil respondit; quumque ille silentii causam requireret: Taceo, inquit, quia de rebus nihil ad te pertinentibus me interrogas.

19. Interrogatus quid esset dulce hominibus: Spes, inquit.

20. Interrogatus, quæ res in vita metu vacaret: Recta, inquit, conscientia.

21. Capite damnaturus quendam lacrimavit. Quærente autem quopiam: Quid est quod fleas, quum ipse condemnes? Quia, inquit, necesse est me et naturæ humanæ vicem dolere et ex lege sententiam ferre.

(Anton. et Max. Serm. περί ἐλεημοσύνης; cf. Stob. Flor. XLVI, 67.)

22. Τῶ πυθομένῳ, τί τῶν ζῳίων χαλεπώτατόν ἐστιν, ἀπεκρίνατο, ὅτι τῶν μὲν ἀγρίων ὁ τύραννος, τῶν δὲ ἡμέρων ὁ κόλαξ.

(Plutarchus De adulat. et amici discr. cap. 28 p. 198.)

23. Ἀμάσιδι κελευσθεὶς τὸ χρηστότατον ἁμοῦ καὶ φαυλότατον ἐκπέμψαι κρέας τοῦ ἱερείου, τὴν γλώτταν ἐξελὼν ἀπέπεμψεν, ὡς καὶ βλάβας καὶ ὠφελείας τοῦ λέγειν ἔχοντες μεγίστας.

(Plutarchus de Auditione cap. 2 pag. 131.)

24. Θεασάμενος μάχαιραν ἐρριμμένην ἔφη· Τίς σε ἀπώλεσεν, ἢ τίνα σύ;

(Maximus Serm. περί θανάτου.)

25. Ἡδίων ἔλεγε δικάζειν μεταξὺ ἐχθρῶν ἢ φίλων· τῶν μὲν γὰρ φίλων πάντως ἐχθρὸν ἔσεσθαι τὸν ἕτερον, τῶν δὲ ἐχθρῶν τὸν ἕτερον φίλον.

(Diogenes Laertius lib. I, 87.)

26. Ἐρωτηθεὶς, τί ποιῶν ἀνθρώπος τέρπεται, ἔφη, Κερδαίνων.

(Diogenes Laertius lib. I, 87.)

27. Ἐλεγε δεῖν καὶ φιλεῖν ὡς μισήσοντας· τοὺς γὰρ πλείστους εἶναι καχοὺς.

(Diogenes Laertius lib. I, 87.)

28. Μακάριός ἐστιν ὁ πλουτῶν καὶ ὃν ἐπιθυμεῖ ἀπολαύων· ὁ δὲ μὴ ἐπιθυμῶν μακαριώτερος.

(Anton. et Max. Serm. περί ἀγνείας καὶ σωφροσύνης.)

29. Βίας, ἐπικαλουμένου τινὸς τὸν θάνατον ἐπὶ τέκνων

ἀπωλεία, ἔφη, Τί αὐτὸν καλεῖς, ἀνθρώπε; οὐκ, μὴ καλέσης, ἤξει;

(Anton. et Max. Serm. περί θανάτου.)

30. Τῶ υἱεὶ πρὸς Αἰγυπτίους ἀπαίροντι καὶ πυνοθαμένῳ, τί ἂν ποιῶν αὐτῶν μάλιστα κεχαρισμέπρᾶττοι, Ἐφόδιον, ἔφη, πρὸς γῆρας κτησάμενος τὴν ἀρετὴν δηλαδὴ τὸ ἐφόδιον λέγων.

(S. Basilius Magnus De profanorum Librorum lectione extr.)

31. Ὁ πλωτικὸς μήτε ἐν τοῖς τεθηκόσιν ἐστί, μήτε ἐν τοῖς βιοῦσι.

(S. Basilius Magnus De profan. libr. lect.)

32. Ἐμοὶ μὲν δοκεῖ μάλιστ' ἂν ἐνδοξος γενέσθαι καβασιλεὺς καὶ τύραννος, εἰ πρῶτος χρῶτο τοῖς νόμοις τῆς πατρίδος.

(Plutarchus VII Sapient. Conviv. cap. 7 p. 17.)

33. Βίας ἐν τινι πότῳ σιωπῶν καὶ σιωπτόμενος εἰ ἀβελτερίαν ὑπὸ τινος ἀδολέσχου· Καὶ τίς ἂν, ἔφη, δύναιτο ἴμωρὸς ὢν ἐν οἴνῳ σιωπᾶν;

(Plutarchus de Garrulitate cap. 4 p. 102.)

34. Θεῶρει ὥσπερ ἐν κατόπτρῳ τὰς σαυτοῦ πράξεις, ἵνα τὰς μὲν καλὰς ἐπικοσμήῃς, τὰς δὲ αἰσχρὰς κλύπτῃ.

(Stobæus Flor. XXI, 11.)

ζ'. ΠΕΡΙΑΝΔΡΟΥ.

1. Μηδὲν χρημάτων ἕνεκα πράττειν· δεῖ γὰρ τὰ κερδανὰ κερδαίνειν.

(Diogenes Laertius lib. I, 97.)

22. Percutanti, quæ esset perniciosissima bestia, respondit: Inter feras tyrannus, inter cicures vero adulator.

23. Ab Amaside jussus optimam simul et pessimam victimæ carnem mittere, linguam exsectam misit, quia sermo plurimum et utilitatis et damni afferret.

24. Conspicatus ensem projectum: Quis te, inquit, perdidit, aut quem tu?

25. Malle se inter inimicos, quam inter amicos judicare dicebat; quippe ex amicis alterum prorsus futurum inimicum, ex inimicis autem alterum amicum.

26. Interrogatus, quo negotio homo delectaretur: Lucro, inquit.

27. Idem amandum esse dicebat, quasi odio essemus habituri; malos enim esse plerosque.

28. Beatus est qui et divitiis affluit et bonis quæ concupiverat partis fruitur, sed beatior tamen qui nihil concupivit.

29. Bias, quum quidam liberis suis interitum precaturus mortem vocaret: Quid est, inquit, quod illam voces, quæ etiam te non vocante adventura est?

30. Filio in Ægyptum proficiscenti interrogantique, quid patri gratissimum facere posset, respondit: Si præsidium sibi ad senectutem compararet, virtutem scilicet præsidium appellans.

31. Navigans neque mortuis neque vivis adnumerandus.

32. Mihi quidem videtur hac ratione maxime gloriam consecuturus sive rex sive tyrannus, si primus legibus patriæ obtemperet.

33. Bias in quodam convivio, quum tacenti a nugatore quopiam stultitia objiceretur: Quis vero, inquit, stultus inter bibendum possit tacere?

34. Contemplare tanquam in speculo actiones tuas, ut honestas ornes, turpes vero tegas.

7. PERIANDRI.

1. Nihil pecuniæ causa agendum; nam iis ex rebus lucrum faciendum est ex quibus decet,

2. Τὼς μὲλλοντας ἀσφαλῶς τυραννήσειν τῇ εὐνοίᾳ δορυφορεῖσθαι δεῖ, καὶ μὴ τοῖς ὄπλοις.
(Diogenes Laertius lib. I, 97.)
3. Μηδενὶ φθόνει.
(Stobæus Flor. XXXVIII, 51.)
4. Ὡσπερ ἡ ἐρυσίδη ἰδίον ἐστὶ τοῦ σίτου νόσημα, οὕτως φθόνος φιλίας ἐστὶν ἀβρώστημα.
(Stobæus Flor. XXXVIII, 52.)
5. Ὡσπερ ὁ ἴος σίδηρον, οὕτως ὁ φθόνος τὴν ἔχουσαν αὐτὸν ψυχὴν ἐξαναψήχει.
(Stobæus Flor. XXXVIII, 53.)
6. Ὅσῳ γὰρ ἂν φθονῆς, τοσοῦτῳ μειζόνων γίνη πρόξενος ἀγαθῶν τῷ φθονουμένῳ.
(Stobæus Flor. XXXVIII, 54.)
7. Ἐρωτηθεὶς, διὰ τί τυραννεῖ, ἔφη, Ὅτι καὶ τὸ ἰκουσίως ἀποστῆναι καὶ τὸ ἀφαιρεθῆναι κίνδυνον φέρει.
(Diogenes Laertius lib. I, 97; cf. Stob. Flor. XLIII, 78.)
8. Ἐρωτηθεὶς, τί μέγιστον ἐν ἐλαχίστῳ, εἶπε, Φρένες ἀγαθαὶ ἐν σιώματι ἀνθρώπου.
(Stobæus Flor. III, 56.)
9. Κέρδος αἰσχρὸν βαρὺ κειμήλιον.
(Stobæus Flor. X, 49.)
10. Λόγων ἀποβῆτήτων ἐκφοράς μὴ ποιοῦ.
(Stobæus Flor. XLII, 7.)

11. Ἐρωτηθεὶς, τί πάντων αἰτιον, ἔφη, Χρόνος.
(Stobæus Eclog. Phys. lib. I cap. 8, 40 p. 90 ed. Gaisf.)

ΤΩΝ ΑΥΤΩΝ ΕΠΤΑ ΣΟΦΩΝ ΠΕΡΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ.

Τούτον ἄριστον ὁ Σόλων εἶπεν αὐτῷ δοκεῖν οἶκον, ὅπου τὰ χρήματα μῆτε κτωμένοις ἀδικία, μῆτε φυλαίτουσιν ἀπιστία, μῆτε δαπανῶσι μετάνοια πρόσσεσιν. Ὁ δὲ Βίας· ἐν ᾧ τοιοῦτός ἐστιν ὁ δεσπότης δι' αὐτόν, ὅς ἐξω διὰ τὸν νόμον. Ὁ δὲ Θαλῆς· ἐν ᾧ πλείεστην ἀγειν τῷ δεσπότη σκολὴν ἔξεστιν. Ὁ δὲ Κλεόβουλος· εἰ πλείονας ἔχει τῶν φοβουμένων αὐτὸν τοὺς οὐλοῦντας ὁ δεσπότης. Ὁ δὲ Πιττακὸς εἶπεν, ὡς ἄριστος οἰκός ἐστιν ὁ τῶν περισσῶν καὶ τῶν ἀναγκαίων μηδενὸς ἐνδεόμενος. Ὁ δὲ Χίλων ἔφη, δεῖν μάλιστα βασιλευμένη πόλει προσεικέσθαι τὸν οἶκον· εἴτα προσεῖπεν, ὅτι Λυκούργος πρὸς τὸν κελεύοντα δημοκρατίαν ἐν τῇ πόλει καταστῆσαι, πρῶτον, ἔφη, ποιήσον ἐν τῇ οἰκίᾳ σου δημοκρατίαν.

(Plutarchus VII Sapient. Conviv. cap. 12 pag. 26 seq.; cf. Stob. Flor. LXXXV, 14.)

ΤΩΝ ΑΥΤΩΝ ΠΕΡΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ.

Καὶ πρῶτος ὁ Σόλων· Ἄλλ' ἀκήκοας μὲν ἦν ἔγω γνώμην περὶ πολιτείας, εἰ δὲ βούλει καὶ νῦν ἀκούειν,

2. Qui tuto regnare volunt benevolentia stipari debent, non armis.
3. Nemini invideto.
4. Quemadmodum rubigo proprius est frumenti morbus : sic invidia amicitiae est aegritudo.
5. Ut rubigo ferrum, ita invidia animum, cui inest, corrumpit.
6. Quo magis invides, eo majorum honorum conciliator es ei cui invidetur.
7. Interrogatus cur in tyrannide permaneret : Quia, inquit, et sponte decedere et vi demoveri periculosum est.
8. Interrogatus, quid maximum in minimo esset : Bona mens, inquit, in corpore humano.
9. Turpe lucrum gravis est thesaurus.
10. Secreta noli enuntiare.
11. Interrogatus, quae esset omnium causa : Tempus, inquit.

EURUNDEM VII SAPIENTUM DE RE FAMILIARI EFFATA.

Solon eam sibi domum optimam videri dixit, ubi res

esset neque injuste parata, neque in ea vel conservanda diffidentiae vel consumenda paenitentiae locus esset. Bias : in qua dominus sua sponte talis esset, qualem foris propter leges se gereret. Thales vero, in qua domino plurimum otii habere liceret. Cleobulus autem : si dominus plures haberet sui amantes, quam metuentes. Pittacus optimam esse domum dixit, ubi neque supervacaneum neque necessarium quidquam desideraretur. Chilon censuit domum civitati regibus obnoxiae simillimam esse debere, adjecitque Lycurgum cuidam qui populare imperium Spartaē instituere ipsum juberet, respondisse : Prius tu hoc domus tuae facito.

EURUNDEM DICTA DE REPUBLICA.

Primusque Solon : Audivisti quidem quae sit mea de republica sententia, sed si nunc quoque libet audire, videtur mihi civitas perbeata esse et popularem rationem optima

δοκεῖ μοι πόλις ἀριστα πράττειν καὶ μάλιστα σώζειν δημοκρατίαν, ἐν ἣ τὸν ἀδικήσαντα τοῦ ἀδικηθέντος οὐδὲν ἦ-τρον οἱ μὴ ἀδικηθέντες προβάλλονται καὶ κολάζουσιν. Δεύτερος δὲ ὁ Βίας ἔφησε, κρατίστην εἶναι δημοκρατίαν, ἐν ἣ πάντες ὡς τύραννον φοβοῦνται τὸν νόμον. Ἐπὶ τούτῳ Θαλῆς τὴν μῆτε πλουσίους ἄγαν, μῆτε πένητας ἔχουσιν πολίτας. Μετὰ δὲ τούτου ὁ Ἀνάχαρσις ἐν ἣ τῶν ἄλλων ἴσων ὀριζομένων ἀρετὴ τὸ βέλτιον ὀρίζεται καὶ κακία τὸ χεῖρον. Πέμπτος ὁ Κλεόβουλος ἔφη, μάλιστα σωφρονεῖν δῆμον, ὅπου τὸν φόγον μᾶλλον οἱ πολιτευόμενοι δεδοίκασιν ἢ τὸν νόμον. Ἐκτος δὲ Πιττακός, ἔπου τοῖς πονηροῖς οὐκ ἔξεστιν ἀρχειν, καὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἔξεστιν ἀρχειν. Μετατραπεῖς δὲ ὁ Χίλων ἀπεφήνατο, τὴν μάλιστα νόμων, ἥκιστα δὲ βητόρων ἀκούουσιν πολιτεῖαν ἀρίστην εἶναι. Τελευταῖος δὲ πάλιν ὁ Περιάνδρος ἐπικρίνων ἔφη, δοκεῖν αὐτῷ πάντας ἐπαινεῖν δημοκρατίαν τὴν δημοιοτάτην ἀριστοκρατία.

(Plutarchus VII Sapient. Conviv. cap. 11 pag. 24 seq.)

ANACHARSIDIOS Γ'ΝΟΥΡΟΥ ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ.

1. Κρεῖττον ἓνα φίλον ἔχειν πολλοῦ ἀξίον ἢ πολλοῦς μηδενὸς ἀξίους.

(Diogenes Laertius I, 105.)

2. Πρὸς τὴν Σόλωνος οἰκίαν ἀφικόμενος τῶν θεραπόντων τινὶ ἐκέλευσε μηνῦσαι, ὅτι παρήη πρὸς αὐτὸν Ἀνάχαρσις, καὶ βούλοιο αὐτὸν θεάσασθαι ξένος τε, εἰ οἶόν τε, γενέσθαι· καὶ ὁ θεράπων εἰσ-

αγγελίας ἐκελεύσθη ὑπὸ τοῦ Σόλωνος εἰπεῖν αὐτῷ, ὅτι περ ἐν ταῖς ἰδίαις πατρίσι ξένος ποιοῦνται ἔθνη δ' Ἀνάχαρσις ἔλθων ἔφη· νῦν αὖτις ἐν τῇ πατρίδι εἰμί, καὶ προσήκει μοι ξένος ποιεῖσθαι· ὁ δὲ καταπλαγείς τὴν ἐτοιμότητα εἰσέφρησεν αὐτόν, καὶ μέγιστον φίλον ἐποίησατο.

(Diogenes Laertius lib. I, 101-102.)

3. Ἐρωτηθεὶς, τί ἐστὶν ἐν ἀνθρώποις ἀγαθὸν τε καὶ φαῦλον; ἔφη, Γλῶσσα.

(Diogenes Laertius I, 105.)

4. Γλῶσσης, γαστροῦ, αἰδῶν κράτει.

(Diogenes Laertius lib. I, 104.)

5. Ἐπὶ μειρακίου παρὰ πότον ὑβρισθεὶς ἔφη· Μειρακίον, ἐὰν νέος ὢν τὸν οἶνον οὐ φέρῃς, γέρον ὢν ὕδωρ οἴσεις.

(Diogenes Laertius lib. I, 105.)

6. Ἀνάχαρσις ἔφη, κίρναμένου κρατῆρος ἐρεστῶν τὸν μὲν πρῶτον ὑγιείας πίνεσθαι, τὸν δὲ δεύτερον ἡδονῆς, τὸν δὲ τρίτον ὑβρεως, τὸν δὲ τελευταῖον μανίας.

(Stobæus Flor. XVIII, 26; Anton. et Maxim. Serm. περὶ μέθης.)

7. Ἐρωτηθεὶς, εἴ εἰσιν ἐν Σκύθαις αὐλοί, εἶπεν, Ἄλλ' οὐδὲ ἄμπελοι.

(Diogenes Laertius lib. I, 104.)

8. Ἐρωτηθεὶς, πῶς οὐκ ἂν γένοιτό τις φιλοπότις; εἶπεν· Εἰ πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχοι τὰς τῶν μεθόντων ἀσχημοσύνας.

(Diogenes Laertius lib. I, 103.)

conservare, in qua injuriæ alicujus auctorem non minus illæsi quam qui læsus est in jus rapiant et puniant. Secundus Bias dixit, popularem reipublicæ statum esse optimum, in quo legem universi tanquam tyrannum metuerent. Tum Thales eam laudavit civitatem, quæ cives neque divites nimis neque pauperes haberet. Post hunc Anacharsis eam in qua, quum reliqua æqualia statuerentur, virtus finis honorum, vitium summum malum judicaretur. Quintus Cleobulus ait, ibi temperantissimum esse populum, ubi cives magis reprehensionem metuerent quam leges. Sextus Pittacus, ubi imperare improbis non liceret, bonis viris liceret. Conversus deinde Chilo rempublicam legibus potissimum, minime oratoribus obtemperantem optimam esse pronuntiavit. Rursus ultimus Periander cæterorum dicta dijudicans ait, videri sibi omnes eam commendare popularem reipublicæ formam, quæ simillima esset optimatum in civitate gubernationi.

ANACHARSIS GNURI F. APOPTHHEGMATA.

1. Melius est unum amicum præstantem quam fallaces multos habere.

2. Solonis domum quum venisset, jussit quandam et ejus familia nuntiare Soloni, Anacharsidem ad fores adesse, ut illius conspectu et hospitio, si fieri posset, frueretur. Puer intus hæc nuntiat Soloni ejusque jussu Anacharsidi renuntiat, in sua quemque patria hospitium facere. Hinc ingressus Anacharsis: Jam vero, inquit, in patria sum meque decet hospitio cum aliis jungi. Quam viri dexteritatem admiratus Solon statim eum admisit et arctissimis amicitiae vinculis sibi devinxit.

3. Interrogatus, quid in hominibus bonum simul ac malum esset: Lingua, inquit.

4. Linguam, ventrem, pudenda continere.

5. Ab adolescente in convivio passus contumeliam: Adolescens, inquit, si nunc ipsum, quum juvenis es, vinum non fers, quando consenueris, aquam feres.

6. Anacharsis dixit, quum vina domi miscerentur, primum poculum sanitatis bibi, alterum voluptatis, tertium contumeliam, ultimum insaniam.

7. Interrogatus, num tibiam essent in Scythia, Ne vites quidem, inquit.

8. Interrogatus, quomodo quis abstemius fieret: Si ebriorum, inquit, flagitia ante oculos habeat.

9. Θαυμάζειν φησί, πῶς Ἕλληνας ἀρχόμενοι μὲν ἐν μικροῖς πίνουσι, πλησθέντες δὲ ἐν μεγάλοις.
(Diogenes Laertius lib. I, 104.)
10. Ἀνάχαρις ἔλεγε τῷ νομίσματι πρὸς οὐδὲν ἕτερον ἢ τὸ ἀριθμεῖν χρωμένους ὄρῃν τοὺς Ἕλληνας.
(Plutarchus Quomodo quis suos in virtute paranda sentire possit profectus p. 251.)
11. Ἐρωτηθεὶς, πότερον πλείους εἰσὶν οἱ ζῶντες ἢ οἱ νεκροί, ἔφη· Τοὺς οὖν πλείοντας ποῦ τίθης;
(Diogenes Laertius lib. I, 104.)
12. Μαθὼν τέτταρας δακτύλους εἶναι τὸ πάχος τῆς νώας, τοσοῦτον ἔφη τοῦ θανάτου τοὺς πλείοντας ἀπέχειν.
(Diogenes Laertius lib. I, 103.)
13. Ὀνειδιζόμενος ὑπὸ Ἀττικοῦ, ὅτι Σκύθης ἐστίν, ἔφη· Ἄλλ' ἐμοὶ μὲν ὄνειδος ἢ πατρίς, σὺ δὲ τῇ πατρίδι.
(Diogenes Laertius lib. I, 104.)
14. Πῶς, ἔλεγεν, ἀπαγορεύοντες τὸ ψεύδεσθαι ἐν ταῖς καπηλείαις φανερωῖς ψεύδονται;
(Diogenes Laertius lib. I, 104.)
15. Ἐρωτηθεὶς, τίνα τῶν πλοίων ἐστὶν ἀσφαλέστερα· ἔφη, τὰ νενεωλκημένα.
(Diogenes Laertius lib. I, 104.)
16. Τὸ ἑλαιον μανίας φάρμακον ἔλεγε διὰ τὸ ἀλειφόμενος τοὺς ἀθλητὰς ἐπιμαίνεσθαι ἀλλήλοισι.
(Diog. Laert. I, 104.)
17. Καὶ τοῦτο ἔφη θαυμασιώτατον ἐωρακέναι παρὰ ταῖς Ἕλλησιν, ὅτι τὸν μὲν καπνὸν ἐν ταῖς ἄρεσι καταλείπουσι, τὰ δὲ ξύλα εἰς τὴν πόλιν κομίζουσι.

- (Diogenes Laertius lib. I, 104.)
18. Θαυμάζειν ἔλεγε, πῶς οἱ Ἕλληνες, νομοθετοῦντες κατὰ τῶν ὑβρίζοντων, τοὺς ἀθλητὰς τιμῶσιν ἐπὶ τῷ τύπτειν ἀλλήλους.
(Diogenes Laertius lib. I, 103.)
19. Τὴν ἀγορὰν ὠρισμένον ἔφη τόπον εἰς τὸ ἀλλήλους ἀπατῆν καὶ πλεονεκτεῖν.
(Diogenes Laertius lib. I, 105.)
20. Ἀνάχαρις ἔφησεν εὐδαιμονίαν ἀρχοντος νομίζειν, εἰ μὴ μόνος εἴη φρόνιμος.
(Stobæus Flor. XLVIII, 47.)
21. Θαυμάζειν ἔφη, πῶς παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἀγωνίζονται μὲν οἱ τεχνῖται, κρίνουσι δὲ οἱ μὴ τεχνῖται.
(Diogenes Laertius lib. I, 103.)
22. Παίζειν δεῖ, ὅπως σπουδάσης.
(Anthol. Patav.)
23. Ὀνειδιζόμενος, ὅτι Σκύθης ἐστίν, εἶπεν· Τῷ γένει, ἀλλ' οὐ τῷ τρόπῳ.
(Anthol. Patav.)
24. Ἀρδάλου εἰπόντος· Ἄλλὰ θεοὶ γε Σκύθαις εἰσὶν· Πάνου μὲν οὖν, ἔφη, γλώσσης ἀνθρωπίνης συνιέντες, οὐχ ὥσπερ δὲ οἱ Ἕλληνες, οἰόμενοι Σκυθῶν διαλέγεσθαι βέλτιον, ὅμως τοὺς θεοὺς ὀστέων καὶ ξύλων ἥδιον ἀκροᾶσθαι νομίζουσι.
(Plutarchus Conviv. VII Sapient. cap. 5 pag. 13.)
25. Οἶδα καὶ Ἀνάχαρσιν τὸν Σκύθην ἐν συμποσίῳ γελωτοποιῶν εἰσαχθέντων ἀγέλαστον διαμείναντα, πιθήκου δ' ἐπεισαχθέντος γελάσαντα φάναι ὡς οὗτος

9. Mirari se dixit, cur Græci initio convivii parvis potulis uterentur, ubi vero saturati essent, majoribus.
10. Anacharsis dicebat se non videre ad aliam rem numismate uti Græcos quam ad numerandum.
11. Interrogatus, utrum plures vivi an mortui essent : Navigantes, inquit, utra in parte constituitis ?
12. Quum didicisset quattuor digitorum navis esse crassitudinem, tantum dixit a morte navigantes abesse.
13. Exprobranti sibi Attico, quod Scythia esset : At mihi, inquit, dedecori est patria, tu patriæ.
14. Qui sit, inquiebat, ut qui mentiri vetant, in cauponando aperte mentiantur ?
15. Interrogatus, quænam essent tutissimæ naves : Subductæ, inquit.
16. Oleum insanix incitamentum esse dicebat, quod eo uncti athletæ furiose se mutuo aggredierentur.
17. Hoc quoque permirum apud Græcos se vidisse dixit, quod fumum in montibus relinquerent, ligna in urbem convehrent.

18. Mirari se aiebat, cur Græci qui leges de injuriarum auctoribus ferrent, athletas ob mutua verbera honorarent.
19. Forum esse locum ad mutuam fraudem lucrumque turpe destinatum ait.
20. Anacharsis dixit sibi videri principis felicitatem in hoc sitam esse, si non solus esset prudens.
21. Mirari se dixit, cur apud Græcos artifices certarent, judicarent autem qui artifices non essent.
22. Ludendum tibi est, ut seria agas.
23. Exprobrante quodam, quod Scythia esset : Genere quidem, inquit, non moribus.
24. Ardalo dicente : Atqui dii sunt Scythiis ? Omnino, inquit Anacharsis, lique humanæ lingue intelligentes ; neque vero Scythas putant quod Græci, qui quamquam Scythiis eloquentia præstare se censent, tamen deos osium et lignorum sonos libentius quam humanam vocem audire opinantur.
25. Scio etiam Anacharsidem Scytham arcessitis in

μὲν φύσει γελοῖός ἐστιν, ὁ δ' ἄνθρωπος ἐπιση-
δεύσει.

(Athenæus Dipnosoph. lib. XIV p. 613
D.)

26. Ἀνάχαρσις ὁ Σκυθῆς ἐρωτηθεὶς, διὰ τίνα αἰτίαν
ἄνθρωποι λυποῦνται πάντοτε, ἔφη· Ὅτι οὐ μόνον
αὐτοὺς τὰ ἴδια κακὰ λυποῦσιν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀλλότρια
ἀγαθὰ.

(Anton. et Maxim. Serm. περι φθόνου.)

27. Ἀνάχαρσις ἔφη πρὸς τὸν ἀποπέμφαντα αὐτὸν
[Σκυθῆων βασιλέα] Ἑλληνας πάντας ἀσχόλους
εἶναι ἐς πᾶσαν σοφίην, πλὴν Λακεδαιμονίων· τού-
τοις δὲ εἶναι μούνοισι σωφρονῶς δοῦναι τε καὶ δέ-
ξασθαι λόγον.

(Herodotus lib. IV cap. 77.)

28. Ἀνάχαρσις ὁ σοφὸς ἐπιδεικνύμενος τὴν τῆς ἀμπέ-
λου δύναμιν τῷ τῶν Σκυθῶν βασιλεῖ, καὶ τὰ κλή-
ματα αὐτῆς δεικνύς, ἔλεγε ὡς εἰ μὴ καθ' ἕκαστον
ἔτος ἔτεμον οἱ Ἕλληνες τὴν ἀμπελον, ἦδη καὶ ἐν
Σκυθαίαι ἦν.

(Athenæus Dipnosoph. lib. X p. 428 E.)

29. Ὅτι δὲ τὸ μεθύειν καὶ τὰς ὄψεις ἡμῶν πλανᾷ,
σαφῶς ἔδειξεν Ἀνάχαρσις δι' ὧν εἴρηκε, δηλώσας
ὅτι ψευδεῖς δόξαι τοῖς μεθύουσι γίνονται. Συμ-
πότης γὰρ τις ἰδὼν αὐτοῦ τὴν γυναῖκα ἐν τῷ συμ-
ποσίῳ ἔφη· Ὁ Ἀνάχαρσι, γυναῖκα γεγάμηκας
αἰσχράν. Καὶ ὁς ἔφη· Πάνυ γε κάμοι δοκεῖ, ἀλλὰ
μοι ἔγγχεον, ὦ παῖ, ποτήριον ἀκρατέστερον, ὅπως
αὐτὴν καλὴν ποιήσω.

(Athenæus Dipnosoph. lib. X pag. 445
F.)

30. Παραγεγόμενος εἰς Σκυθίαν καὶ νομιζόμενος τὴν
νόμιμα παραλύειν τῆς πατρίδος, πολλὸς ὢν ἐν τῇ
ἑλληνίζειν, τοξευθεὶς ἐν κυνηγεσίῳ πρὸς τὰ ἐξωτὴν
τελευτᾷ εἰπὼν, διὰ μὲν τὸν λόγον ἐκ τῆς Ἑλλάδος
σωθῆναι, διὰ δὲ τὸν φθόνον ἐν τῇ οἰκείᾳ ἀποπέ-
σθαι. Ἐνιοὶ δὲ τελετάς ἑλληνικὰς ἐπιτελοῦντα
διαχρησθῆναι.

(Diogenes Laertius lib. I, 102. νομιζόμενος
conjecit Orellius pro vulgato νομιζων.)

ΜΥΣΩΝΟΣ ΑΠΟΦΘΕΙΓΜΑΤΑ.

1. Μὴ ἐκ τῶν λόγων τὰ πράγματα, ἀλλ' ἐκ τῶν πρά-
γματων τοὺς λόγους ζητεῖ· οὐ γὰρ ἕνεκα τῶν λόγων
τὰ πράγματα συντελεῖται, ἀλλ' ἕνεκα τῶν πρά-
γματων οἱ λόγοι.

(Diogenes Laertius lib. I, 108.)

2. Εὐρώων (Ἀνάχαρσις) αὐτὸν θέρουσ ἐγέτην ἀρόστρου
προσαρμόττοντα εἶπεν· Ἄλλ', ὦ Μύσων, οὐ γὰρ οὐκ
νῦν ἀρόστρου· Καὶ μάλα, εἶπεν, ὥστε ἐπικρατέ-
ζειν.

(Diogenes Laertius lib. I, 106.)

3. Ὡφθη ποτὲ ἐν Λακεδαίμονι μόνος ἐπ' ἐρημίας
γελῶν· ἄφνω δὲ τινος ἐπιστάντος καὶ πυθόμενου,
διὰ τί μηδενὸς παρόντος γελᾷ· Δι' αὐτὸ τούτου,
ἔφη.

(Diogenes Laertius lib. I, 107.)

convivium scurris non risisse, postea autem adductam si-
miam risu excepisse dicentem, natura quidem animal illud
esse ridiculum, hominem vero studio et industria.

26. Anacharsis Scythia, quum ex eo quesitum esset,
cur semper homines dolerent: Quia, inquit, non solum
mala sua dolent, verum etiam aliena bona.

27. Anacharsis illi qui ipsum in Græciam miserat [Scy-
tharum regi] dixit Græcos universos in omni sapientia oc-
cupari, exceptis Lacedæmonitis; his autem solis esse pru-
denter respondendi et interrogandi facultatem.

28. Anacharsis ille sapiens vitis vim Scytharum regi
ostendens ejusque palmitem monstrans, dicebat nisi quo-
tannis Græci vitem amputarent, futurum jam fuisse, ut
apud Scythias esset.

29. Oculos etiam nostros temulentia decipi aperte re-
sponso suo ostendit Anacharsis, ebriorum falsas esse opi-
niones significans. Namque e compotioribus quidam uxorem
ejus in convivio intuitus: O Anacharsi, inquit, deformem
duxisti uxorem. Tum ille: Ita quidem, inquit, et mihi vi-
detur; sed, heus tu puer, meracius mihi poculum infunde,
ut formosam eam efficiam.

30. Reversus in Scythiam et patrias leges evertere ce-
ditus, quod totum se ad Græcorum imitationem contulis-
set, in venatione a fratre sagitta percussus interiit, testatus
se ratione et oratione servatum e Græcia rediisse, invidiâ
autem in patria perire. Nonnulli Græco ritu sacrificantem
occisum esse tradunt.

MYSONIS APOPHTHEGMATA.

1. Ne ex verbis res, sed ex rebus verba inquiras: neque
enim propter verba res perficiuntur, sed rerum causa verba
consummantur.

2. Quum Anacharsis eum reperisset ætate sifivam ara-
tro aptantem: At nunc, inquit, o Myson, tempus non
est aratro vacare. Tum ille: Immo, inquit, tempus est
illud præparare.

3. Solus aliquando Lacedæmone in solitudine ridere
visus est; quum vero repente aliquis supervenisset inter-
rogassetque, cur nemine præsentē rideret: Ob hoc ipsum,
inquit, rideo.

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ ΑΔΕΣΠΟΤΟΝ ΕΙΣ ΤΟΥΣ
ΕΠΤΑ ΣΟΦΟΥΣ.

Ἐπτὰ σοφῶν ἐρέω κατ' ἔπος πόλιν, οὐνομα,
[φωνήν.
Μέτρον μὲν Κλεόβουλος δ' Αἰνίδιος εἶπεν ἄριστον.
Χίλων δ' ἐν κοίῃ Λακεδαιμόνι· γνῶθι σεαυτόν.
Ὅς δὲ Κόρινθον ἔναιε, χολοῦ κρατέειν Περίαν-
[δρος.
Πιττακὸς οὐδὲν ἄγαν, ὅς ἔην γένος ἐκ Μιτυλήνης.
Τέρμα δ' ὄρῃν βίωτοιο, Σόλων ἱεραῖς ἐν Ἀθήναις.
Τούς πλεόνας κακίους δὲ Βίας ἀπέφηνε Πριηνεύς.
Ἐγγύην φεύγειν δὲ Θαλῆς Μιλήσιος ἠΐδα.

(Anthol. Planud. lib. I cap. 86; Anal.
Brunck. 111 p. 149.)

ΑΝΤΙΠΑΤΡΟΥ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΕΠΤΑ ΣΟΦΟΥΣ
ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ.

Ἐπτὰ σοφῶν, Κλεόβουλε, σέ μὲν τεκνώσατο
[Αἰνίδος,
ἀμφὶ δὲ Σισυφία χθὼν Περίανδρον ἔχει,
Πιττακὸν ἢ Μιτυλήνα, Βίαντα δὲ δια Πριήνην,
Μιλήτος δὲ Θαλῆν, ἄκρον ἔρεισμα δίκαας,
ἃ Σπάρτα Χείλωνα, Σόλωνα δὲ Κεκροπίς αἴτ·
πάντας ἀριζάλου σωφροσύνας φύλακας.
(Anal. Brunck. II p. 22.)

INCERTI EPIGRAMMA IN VII SAPIENTES
D. M. AUSONIO INTERPRETE.

Septenis patriam sapientum nomina, voces
versibus expediam; sua quemque monosticha dicent.
Chilo cui patria est Lacedaemon, *Noscere se ipsum.*
Periander *trepidam moderare* Corinthiius *tram.*
Ex Mitylenaeis *Nimium nil* Pittacus oris.
Mensuram optimam ait Cleobulus Lindius *in re.*
Exspectare Solon finem docet, ortus Athenis.

Plures esse Bias pravos quem clara Priene.
Mileti fugisse Thales *vadimoniam* alumnus.

ANTIPATRI IN EOSDEM EPIGRAMMA.

E septem sapientibus te, Cleobule, Lindus tulit.
at Periandrum Sisyphiam habet terra,
Pittacum Mitylene, Biantem divina Priene,
Miletus Thalem, insigne justitiae columen,
Sparta Chilonem, Solonem Cecropia terra,
omnes eximiae temperantiae custodes.

VII GRÆCIÆ SAPIENTUM SENTENTIÆ A
D. M. AUSONIO SEPTENIS VERSIBUS
EXPLICATÆ.

BIAS PRIENEUS.

Quenam summa boni? mens quæ sibi conscia recti.
Perniciis homini quæ maxima? solus homo alter.
Quis dives? qui nil cupiat. Quis pauper? avarus.
Quæ dos matronæ pulcherrima? vita pudica.
Quæ casta est? de qua mentiri fama veretur.
Quid prudentis opus? quum possit, nolle nocere.
Quid stulti proprium? non posse et velle nocere.

PITTACUS MITYLENÆUS.

Loqui ignorabit, quum tacere nesciet.
Bono probari malo, quam multis malis.
Demens superbis invidet felicibus.
Demens dolorem ridet infelicium.
Pareto legi, quisque legem sanxeris.
Plures amicos re secunda compara.
Plures amicos rebus adversis proba.

CLEOBULUS LINDIUS.

Quanto plus liceat, tam libeat minus.
Fortunæ invidiæ est immeritus miser.
Felix criminibus nullus erit diu.

Ignoscas aliis multa, nihil tibi.
Parcit quisque malis, perdere vult bonos.
Majorum meritis gloria non datur:
Turpis sæpe datur fama minoribus.

PERIANDER CORINTHIUS.

Nunquam discrepat utile a decoro.
Plus est sollicitus, magis beatus.
Mortem optare malum, timere pejus.
Faxis ut libeat quod est necesse.
Multis terribilis caveto multos.
Si fortuna juvat, caveto tolli.
Si fortuna tonat, caveto mergi.

SOLOM ATHENIENSIS.

Dico tunc beatam vitam, quum peracta facta sint.
Par pari jugator conjux. Quidquid impar, dissidet.
Non erunt honores unquam fortuiti muneris.
Clam coarguas propinquum, propalam laudaveris.
Pulchrius multo parari, quam creari nobilem.
Certa si decreta sors est, quid cavere proderit?
Sive sint incerta cuncta, quid timere convenit

CHILO LACEDÆMONIUS.

Nolo minor me timeat despiciatque major.
Vive memor mortis, uti sis memor et salutis;
Tristia cuncta exsuperans aut animo aut amico.

Tu bene si quid facias, non meminisse fas est.
Quæ benefacta accipias, perpetuo memento.
Grata senectus homini, quæ parilis juventæ.
Illa juvena est gravior, quæ similis senectæ.

THALES MILESIUS.

Turpe quid ausurus te sine teste time.

Vita perit, mortis gloria quum moritur.
Quod facturus eris, dicere sustuleris.
Crux est, si metuas vincere quod nequeas.
Quum vere objurgas, sic, inimice, juvas.
Quum falso laudas, sic et, amice, noces.
Nil nimium satis est. Ne sit et hoc nimium.

DE ANAXIMANDRO.

Anaximander quem Cicero (1) Thaletis popularem et sodalem, Simplicius (2) ejus successorem et discipulum vocat, Praxiadis filius, Milesius fuit. Qui quum Apollodoro (3) teste olympiadis LVIII anno secundo annum ætatis sexagesimum quartum egerit ac paullo post naturæ concessisse feratur, apparet eum partu editum esse olympiadis XLII anno tertio vel a. Chr. 610. Quocum congruit Eusebius ad olympiadem LI adnotans: 'Αναξίμανδρος ὁ Μιλήσιος φυσικὸς ἐρωρίζετο, et Hieronymus de eadem olympiade scribens: « Anaximander, Milesius, physicus agnoscitur. » Quum vero Polycrates, Samiorum tyrannus, quo regnante maxime floruisse dicitur Anaximander, regnum adeptus sit olympiadis LXII anno primo, Diogenem in mortis tempore notando (μετ' ὀλίγον) errasse conjicias, nisi forte statuendum sit, intelligi majorem Polycratem (4) qui (5) olympiade LIV floruit.

Verum ut de placitis ejus pauca disseram, infinitatem naturæ dixit esse e qua omnia gigne-

rentur (6), vel quemadmodum Diogenes scribit (7), initium et elementum esse affirmavit. Quamvis autem cuncta ad causas naturales revocaret, tamen neque aquam, neque ignem, neque aerem, neque simile quippiam rerum principium nominare solitus est, sed si Alexandro Aphrodisiensi (8) credimus, mediam quandam naturam eo nomine affecit. Ut vero ex infinitate res omnes ei videbantur oriri: sic ortas et pullatim senescentes in eam dissolvi contendebat. Quocirca innumerabiles etiam mundos nasci censuit et rursus interitu suo ad illa unde procreati erant semina redigi. Addit porro ideo esse infinitum, ne quando is qui nuncest rerum ortus deficiat (9). Quid? quod infinitionem illam sive immensitatem, rerum originem, omnino immutabilem esse ei placuit, licet partes ejus mutari arbitraretur (10). Præterea terram centri instar constitutam medio loco sitam esse globosamque formam habere. Lunam falso lucere lumine splendoremque a sole mutuari. At solem tanta esse magnitudine,

(1) Cicero Acad. Quæst. lib. II cap. 37.

(2) Simplicius Comment. in Physic. lib. I p. 3: 'Αναξίμανδρος μὲν, Πραξιάδου, Μιλήσιος, Θαλοῦ γινόμενος διάδοχος καὶ μαθητὴς. Diog. Laert. II, 1: 'Αναξίμανδρος Πραξιάδου Μιλήσιος.

(3) Diogenes Laertius lib. II, 2: 'Απολλόδωρος ὁ Ἀθηναῖος, ὃς καὶ φησὶν αὐτὸν ἐν τοῖς Χρονικοῖς τῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς πεντηκοστῆς ὀγδόης ὀλυμπιάδος ἐτῶν εἶναι ἐξήκοντα τεσσάρων, καὶ μετ' ὀλίγον τελευτῆσαι, ἀκμάσαντά τῃ μάλιστα κατὰ Πολυκράτην τὸν Σάμιου τύραννον.

(4) Suidas v. 'Ιβυκος.

(5) Conf. C. Clinton. Fast. Hellen. Cæterum Corsinus Fast. Attic. I p. 89 et p. 118 e Diogenis loco lib. II, 3 quem ipse emendat concludit, Anaximandrum olympiadis LXIII anno primo vita defunctum esse. Idem tamen in præfat. ad Plutarchum de Plac. phil. pag. XXV existimat philosophum usque ad olympiadem LXVIII vixisse, ut Anaximenes ipsum audire potuerit. Sed hæc omnia incerta sunt.

(6) Cicero Acad. Quæst. lib. II, 37.

(7) Diogenes Laertius lib. II, 1: Οὗτος ἐρασκεν ἀρχὴν καὶ στοιχείον τὸ ἀπειρον, οὐ διορίζων ἀέρα ἢ ὕδωρ ἢ ἄλλο τι. Similiter Aristoteles Phys. III, 4; qui tamen libro de Mëlioso, Xenophane et Gorg. cap. 2 scribit: 'Ἐτι δὲ οὐδὲν κωλύει, μίαν τινὰ οὐσαν τὸ πᾶν μορφήν, ὡς καὶ ὁ Ἀναξίμανδρος καὶ ὁ Ἀναξίμανδρος λέγουσιν, ὃ μὲν ὕδωρ εἶναι φάμενος τὸ πᾶν, ὃ δὲ, ὁ Ἀναξίμανδρος, ἀέρα. Aliter Origenes Refut. hæres. p. 312 ed. Miller: 'Ἰππασος μὲν ὁ Μεταπόντιος καὶ Ἡράκλειτος ὁ Ἐφέσιος ἐκ πυρὸς ἀπερήναντο τὴν γένεσιν, Ἀναξίμανδρος δὲ ἐξ ἀέρος.

(8) Alexander Aphrodisiensis ad Aristotelis Metaph. lib. I cap. 5 p. 34 ed. Bonitz: 'Ἐν τούτοις δ' ἂν καὶ Ἀναξίμαν-

δρος εἴη ὁ τὴν μεταξὺ φύσιν θέμενος, ἧς δόξης ἐμνημόνευσεν ἐν τοῖς περὶ Γενέσεως. Idem p. 36: Οἱ μὲν γὰρ ὕδωρ ἀπειρον εἶναι, οἱ δὲ ἀέρα, οἱ δὲ τινα μεταξὺ φύσιν, ὡς Ἀναξίμανδρος. Idem ad Metaph. I cap. 6 p. 45: Προσέθηκε δὲ τῇ ἱστορίᾳ καὶ τὴν Ἀναξίμανδρου δόξαν, ὃς ἀρχὴν ἔθετο τὴν μεταξὺ φύσιν ἀέρος τε καὶ πυρὸς, ἢ ἀέρος τε καὶ ὕδατος· λέγεται γὰρ ἀμφοτέρως. Cf. p. 46. Huc nonnulli referunt Aristot. de Cœl. III, 5: 'Ἐνιοὶ γὰρ ἐν μόνον ὑποτίθενται, καὶ τοῦτο οἱ μὲν ὕδωρ, οἱ δὲ ἀέρα, οἱ δὲ πῦρ, οἱ δὲ ὕδατος μὲν λεπτότερον, ἀέρος δὲ πικνότερον, ὃ περιέχειν φασὶ πάντας τοὺς οὐρανοὺς ἀπειρον ὂν, extrema ad Anaximandrum pertinere rati. Simplicius Comm. ad Arist. Phys. partim recte de Anaximandro disputat, ut fol. 6 a, partim prius dictorum oblitus ad lib. III, 4 et 5 temere Alexandrum Aphrodisiensem sequitur.

(9) Plutarchus de Plac. phil. lib. I, 3: Ἀναξίμανδρος δὲ ὁ Μιλήσιος φησὶ, τῶν ὄντων τὴν ἀρχὴν εἶναι τὸ ἀπειρον· ἐκ γὰρ τούτου πάντα γίνεσθαι, καὶ εἰς τοῦτο πάντα φθίρεισθαι· διὸ καὶ γενᾶσθαι ἀπείρους κόσμους, καὶ πάλιν φθίρεισθαι εἰς τὸ ἔξ οὗ γίνεται. λέγει οὖν, διὰ τί ἀπειρὸν ἐστίν; Ἰνα μὴδὲν ἐλλείπη ἡ γένεσις ἢ ὑφισταμένη. ἀμαρτάνει δὲ οὗτος, μὴ λέγων, τί ἐστὶ τὸ ἀπειρον, πότερον ἀπὴρ ἐστὶν ἢ ὕδωρ ἢ γῆ, ἢ ἄλλα τινὰ σώματα· ἀμαρτάνει οὖν, τὴν μὲν ὕλην ἀποφανόμενος, τὸ δὲ ποιοῦν αἰτίαν ἀναιρῶν. τὸ γὰρ ἀπειρον οὐδὲν ἄλλο ἢ ὕλη ἐστίν· οὐ δύναται δὲ ἡ ὕλη εἶναι ἐν ἐνεργείᾳ, ἂν μὴ τὸ ποιοῦν ὑποκίπται.

(10) Diogenes Laertius lib. II, 1: καὶ τὰ μὲν μίση μεταβάλλειν, τὸ δὲ πᾶν ἀμετάβλητον εἶναι. Simplicius ad Arist. Phys. lib. I f. 9: καὶ τῶν μίαν καὶ κινουμένην λεγόντων Ἀναξίμανδρος ὁ Πραξιάδου Μιλήσιος ἀπειρὸν τινα φύσιν, ἄλλῃ οὐσαν τῶν τεσσάρων στοιχείων, ἀρχὴν ἔθετο, ἧς τὴν αἰδίον κίνησιν αἰτίαν εἶναι τῆς τῶν ὄντων γενέσεως ὕλεως.

ut non minor sit quam terra eumque purissimum esse ignem (11).

Dicit autem ex æterna rerum materia calorem et frigus mundi hujus nascentis tempore secreta esse et quandam ortum inde ignis globum cum aere terram cingente tanquam cum cortice arborem circumcirca coaluisse, quo abrupto atque in quosdam circulos incluso exstitisse solem et lunam et stellas (12). Porro terram (13) nulla re sustentatam in aere pendere immotam, quia pari spatio a reliquis omnibus distet : ejus vero formam rotundam esse, nigro lapidi similem. Antecedere autem solis orbem septem et viginti partibus lunæ, atque in summa regione esse solem, in infima inerrantium stellarum orbem. Terram (14) cylindri formam habere, ita ut ejus altitudo tertia latitudinis pars sit. Mare (15) ait primi humoris esse reliquias, cujus major pars igni exsiccata, reliqua ob ardorem mutata sint.

Prima (16) animalia Anaximander in humore nata esse statuit, corticibus spinosis obducta,

deinde adultiore ætate ad siccitatem transiisse ruptoque cortice non multum temporis postea vixisse. Quæ quum ita sint, initio (17) homines ex alius formæ animalibus natos esse asseverat, propterea quod reliqua animalia per se cito pascuntur, solus autem homo diuturna nutritione indigeat. Quamobrem principio rerum talem naturam nunquam potuisse vitam tolerare ratus homines in piscibus innatos esse decrevit (18), quumque squalorum vel balænarum in morem nutriti essent et jam ad sese tuendos satis haberent virium, ejectos terram occupasse. Ejusdem opinio est nativos esse deos, longis intervallis orientes occidentesque, eosque innumerales esse mundos (19). Sunt etiam qui eum sidera deos cœlestes putasse testentur (20). Primus autem gnomonem invenit (21) eumque Lacedæmone in solariis statuit, ut solstitia et æquinoctia notaret. Idem horoscopia fabricatus est ac terræ marisque circuitum descripsit, quod nemo ante istam ætatem traditur fecisse. Etenim Strabo (22) testi-

(11) Diogenes Laertius lib. II, 1 : μέσην τε τὴν γῆν κεῖσθαι, κέντρον τᾶξιν ἐπέχουσαν, οὐσαν σφαιροειδῆ· τὴν τε σελήνην ψευδοφαῖ, καὶ ἀπὸ ἡλίου φωτίζεσθαι ἀλλὰ καὶ τὸν ἥλιον οὐκ ἐλάττωσα τῆς γῆς, καὶ καθαρῶτατον πῦρ.

(12) Plutarchus apud Eusebium Præp. Evang. I, 8 : Φησι δὲ τὸ ἐκ τοῦ αἰθίου γόνιμον θερμοῦ τε καὶ ψυχροῦ (leg. γονίμου θερμὸν τε καὶ ψυχρὸν) κατὰ τὴν γένεσιν τοῦδε τοῦ κόσμου ἀποκριθῆναι καὶ τινα ἐκ τούτου φλογὸς σφαῖραν περιφύειν τῷ περὶ τὴν γῆν ἀέρι ὡς τῷ δένδρῳ φλοιοῦν· ἥς τινας ἀπορῥαγίσαι καὶ εἰς τινὰς ἀποκλεισθείης κύκλους ὑποσθῆναι τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην καὶ τοὺς ἀστέρας.

(13) Origenes Philosophum. p. 11 ed. Miller. : τὴν δὲ γῆν εἶναι μετώρον ὑπ' οὐδενὸς κρατουμένην, μένουσαν διὰ τὴν ὁμοίαν πάντων ἀπόστασιν. Τὸ δὲ σχῆμα αὐτῆς ὑγρὸν στρογγύλον χιόνι (lege τὸ δὲ σχῆμα αὐτῆς ὑπάρχειν στρογγύλον μέλαν) λίθῳ παραπλήσιον... εἶναι δὲ τὸν κύκλον τοῦ ἡλίου ἐπτακτακτοσπλάσιον τῆς σελήνης, καὶ ἀνωτάτω μὲν εἶναι τὸν ἥλιον, κατωτάτω δὲ τοὺς τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων κύκλους.

(14) Plutarchus ap. Euseb. Præp. Ev. I, 8 : Ἔπάρχειν δὲ φησι τῷ μὲν σχήματι τὴν γῆν κυλινδροειδῆ, ἔχειν δὲ τοσοῦτον βάθος, ὅσον ἂν εἴη τρίτον πρὸς τὸ πλάτος.

(15) Plutarchus de Plac. phil. lib. III, 16 : Ἀναξίμανδρος τὴν θάλασσαν φησὶν εἶναι τῆς πρώτης ὑγρασίας λείψανον, ἥς τὸ μὲν πλεον μέρος ἀνεξήρανα τὸ πῦρ, τὸ δὲ ὑπολειφθέν διὰ τὴν ἔκταυσιν μετέβλεν. Id. lib. II, 25 : Ἀναξίμανδρος κύκλον εἶναι (τὴν σελήνην) ἐνεκακτακτοσπλάσιον τῆς γῆς, ὡςπερ τὸν τοῦ ἡλίου πλήρη πυρὸς· ἐκλείπειν δὲ κατὰ τὰς ἐπιστροφὰς τοῦ τροχῶ· ὅμοιον γὰρ εἶναι ἀριματείῳ τροχῶ κοίλῃν ἔχοντι τὴν ἀψίδα, καὶ πλήρη πυρὸς, ἔχοντι μίαν ἐκπνοήν. Stobæus Ecl. I p. 510 : Ἀναξίμανδρος (τοὺς ἀστέρας εἶναι) πηλῆματα ἀέρος τροχοειδῆ, πυρὸς ἔμπλεα, κατὰ τὸ μέρος ἀπὸ στομίῳν ἐκπνέοντα φλόγας. De sole cf. Achill. Tat. Isag. Arat. 19 p. 138 ed. Petav. Totum cælum contendebat esse πτηνὸν πυρὸς μετέχοντα. id. ib. 5, p. 128.

(16) Plutarchus de Plac. phil. lib. V, 19 : Ἀναξίμανδρος ἐν ὑγρῷ γεννηθῆναι τὰ πρῶτα ζῶα, φλοιοῖς περιεχόμενα ἀκτανώδεις· παραβουήσεις δὲ τῆς ἡλικιᾶς ἀποβαίνειν ἐπὶ τὸ ἐρπύτερον· καὶ περιβρίθνυμένους τοῦ φλοιοῦ, ἐπ' ὄλιγον χρόνον μεταβιβάναι.

(17) Plutarchus apud Eusebium Præp. Evang. I, 8 : Ἐπιφθῆν [ὁ Ἀναξίμανδρος] ὅτι κατ' ἀρχὰς ἐξ ἄλλοειδῶν ζῶων ὁ ἄνθρωπος ἐγενήθη, ἐκ τοῦ τὰ μὲν ἀλλὰ δι' αὐτῶν ταχρὺ νέμεσθαι, μόνον δὲ τὸν ἄνθρωπον πολυχρονίον δεῖσθαι τιθῆναι· διὸ καὶ κατ' ἀρχὰς οὐκ ἂν ποτε τοιοῦτον ὄντα ἔασθῶναι.

(18) Plutarchus Convival. Disput. lib. VIII, 8, 4 : (Ὁ Ἀναξίμανδρος) ἐν ἰχθύσιν ἐγγενέσθαι τὸ πρῶτον ἀνθρώπου· ἀποφαίνεται καὶ τραπένας ὡςπερ οἱ παλαιοί, (leg. ὡςπερ τοὺς πηλαίους vel ὡςπερ τὰς φαλαίνας) καὶ γενομένους ἰκθυνοὺς ἀνατοῖς βοηθεῖν βελθῆναι τηνηκαῦτα καὶ γῆς λαθεῖσθαι. Origenes Philosophum. pag. 11 ed. Miller. : τὰ δὲ ζῶα γίνεσθαι ἐξακριβώμενα ὑπὸ τοῦ ἡλίου· τὸν δὲ ἄνθρωπον ἔτερω ζῶῳ γεγενῆσθαι, τούτεστιν ἰχθύϊ παραπλήσιον κατ' ἀρχὰς.

(19) Cicero de Nat. Deor. I, 10; item Stobæus Ecl. Phys. I, cap. 2, 28 tom. I p. 21 ed. Gaisf. : Ἀναξίμανδρος ἀπεφῆκε τοὺς ἀπείρους οὐρανοὺς θεούς.

(20) Plutarchus de Plac. phil. lib. I, 7 : Ἀναξίμανδρος τοὺς ἀστέρας οὐρανοῖους θεούς.

(21) Diogenes Laertius II, 1-2 : Εὐρε δὲ καὶ γνώμονα πρῶτος καὶ ἔστησεν ἐπὶ τῶν σκιοθῆρων ἐν Λακεδαιμόνι, κατὰ φησι Φαβωρίνος ἐν παντοδαπῇ ἱστορίᾳ, τροπάς τε καὶ ἰσημερίας σημαίνοντα, καὶ ὥροσκοπία κατεσκευάσσε. καὶ γῆς καὶ θαλάσσης περίμετρον πρῶτος ἔγραψεν, ἀλλὰ καὶ σφαῖραν κατεσκευάσσε. Hoc inventum Babyloniis tribuit Herodotus lib. II, 109 : Πόλον μὲν γὰρ καὶ γνώμονα καὶ τὰ δωδέκα μέρη τῆς ἡμέρης παρὰ Βαβυλωνίων ἔμαθεν οἱ Ἕλληνες. Pro Anaximandro cui Græci gnomonices cognitionem debent Anaximenem nominat Plinius Hist. nat. lib. II, 76 his verbis : « Umbrarum hanc rationem et quam vocant gnomonem invenit Anaximenes Milesius, Anaximandri (de quo diximus) discipulus : primusque horologium, quod appellant sciothericon, Lacedæmone ostendit. » Cf. Suidas v. γνώμων et ἡλιοτρόπιον. Vid. etiam Salmas. Plin. Exerc. pag. 632 sq.

(22) Strabo lib. I cap. 1, pag. 7 ed. Casaub. : Ὅν τοῖς πρῶτους μεθ' Ὀμηρον δύο φησὶν Ἐρατοσθένης Ἀναξίμανδρὸν τε Θαλοῦ γεγονότα γνώμονον καὶ πολιτήν, καὶ Ἐκταίον τὸν Μιλήσιον· τὸν μὲν οὖν ἐκδοῦναι πρῶτον γεωγραφικὸν πί-

icatur ab illo primam editam esse tabulam geographicam. Ad ornanda litterarum studia sine lubio sphaera quoque ab eo constructa valuit. Praclare vero de astrologia meritus est, siquidem princeps de siderum magnitudine et intervallis quæsivit (23). Quin etiam signiferi orbis obliquitatem, quæ antea ignota erat, intellexisse, hoc est rerum fores aperuisse olympiade LVIII perhibetur (24). Neque tamen sola doctrinæ et inventionis laude contentus fuit, sed brevem etiam placitorum suorum expositionem vulgavit, in quam Apollodorum Atheniensem, Chronicorum

scriptorem, incidisse Diogenes (25) auctor est. Cui consentaneum esse liquet quod apud Themistium Orat. XXVI p. 317 ed. Harduin. (26) legitur. Ibi enim Anaximander omnium Græcorum primus librum de rerum natura compositum emisisse dicitur, quæ res antea dedecori erat atque a vitæ consuetudine et civitatum moribus abhorrebat. Cæterum si vera rettulit Ælianus (27) Var. Hist. III, 17, coloniam Mileto Apolloniam deduxit. Ex ejus opere (28) pauca quædam veteres excerpterunt fragmenta quæ sequenti pagina subjiciam (29).

και τὸν δὲ Ἐκαταῖον κτλ. Conf. Agathemer. I c. I p. 1.

(23) Cf. Eudemus ap. Simplic. de Cælo fol. 115 a.

(24) Plinius Hist. nat. lib. II cap. 8.

(25) Diogenes Laertius lib. II, 2 : Τῶν δὲ ἀρρασκόντων αὐτῷ πεποιήται κεφαλαιώδη τὴν ἔκθεσιν, ἥπερ περιέτυχε καὶ ὁ Ἀπολλόδορος ὁ Ἀθηναῖος.

(26) Θαλῆς μὲν δὴ τοσαῦτα εἰσενεγκάμενος οὐ κατέθετο ὁμοῦς εἰς συγγραφήν τὰ εὐρήματα, οὔτε αὐτὸς ὁ Θαλῆς, οὔτε ἄλλος τις τῶν εἰς ἐκεῖνον τὸν χρόνον. Τοῦτου γενόμενος ζηλωτὴς Ἀναξίμανδρος ὁ Πραξιάδου οὐ πάντα ἐξήλωσεν ὁμοῦς, ἀλλὰ τοῦτο ἐνὶ συγγραφῇ τε καὶ ἐξετάσει, ὅτι ἐθάμβησε πρῶτος, ὡν ἴσμεν, Ἑλλήνων λόγον ἐξενεγκεῖν περὶ φύσεως συγγραμμένον. Πρὶν δὲ εἰς ὄνειδος καθειστήκει τὸ λόγου συγγραφῆν, ἀλλ' οὐκ ἐνομίζετο τοῖς πρόσθεν Ἑλλήσι.

(27) Ælianus Var. Hist. lib. III cap. 17 : Καὶ Ἀναξίμανδρος δὲ ἤγγαστο τῆς εἰς Ἀπολλωνίαν ἐκ Μιλήτου ἀποικίας.

(28) Fallitur Suidas, plura Anaximandri scripta commemorans : Ἐγραψε περὶ φύσεως, γῆς περίουδον, περὶ τῶν ἀπλανῶν καὶ σφαιραν καὶ ἄλλα τινά. Aliter Eudocia p. 55 : Πρῶτος ἐτόλμησε τὴν οἰκουμένην ἐν πίνακι γράψαι καὶ περὶ φύσεως καὶ ἀπλανῶν. Suidam apparet aut negligenter hæc scripsisse, ne inspecto quidem Diogenis loco, aut viliato ejus scriptoris codice esse usum. Eudociam quoque memoria parum nrma sefellit.

(29) Diversus ab hoc fuit Anaximander historicus, de quo Diogenes Laertius lib. II, 2 : Γέγονε δὲ καὶ ἄλλος Ἀναξίμανδρος ἱστορικός, καὶ αὐτὸς Μιλήσιος, τῇ Ἰάδι γεγραμῶς.

ΑΝΑΞΙΜΑΝΔΡΟΥ

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΙΑ.

1. Ἄπαντα γὰρ ἢ ἀρχὴ ἢ ἐξ ἀρχῆς· τοῦ δὲ ἀπείρου οὐκ ἔστιν ἀρχή· εἴη γὰρ ἂν αὐτοῦ πέρας. ἔτι δὲ καὶ ἀγέννητον καὶ ἀφθαρτον, ὡς ἀρχὴ τις οὐσα· τότε γὰρ γενόμενον ἀνάγκη τέλος λαβεῖν, καὶ τελευτὴ πάσης ἐστὶ φθορᾶς. διὸ καθάπερ λέγομεν, οὐ ταύτης ἀρχή, ἀλλ' αὕτη τῶν ἄλλων εἶναι δοκεῖ καὶ περιέχειν ἅπαντα καὶ πάντα κυβερνᾶν, ὡς φασιν ὅσοι μὴ ποιῶσι παρὰ τὸ ἀπείρον ἄλλας αἰτίας, οἷον νοῦν ἢ φιλίαν, καὶ τοῦτ' εἶναι τὸ θεῖον· ἀθάνατον γὰρ καὶ ἀνώλεθρον, ὡς φησιν ὁ Ἀναξίμανδρος καὶ οἱ πλείστοι τῶν φυσιολόγων.

(Aristoteles Phys. III, 4. Hic νοῦς ad Anaxagoram, φιλία ad Empedoclem refertur. Cf. Origines Philosoph. p. 11 ed. Miller. : Οὗτος [ὁ Ἀναξίμανδρος] ἀρχὴν ἔφη τῶν ὄντων φύσιν τινὰ τοῦ ἀπείρου, ἐξ ἧς γίνεσθαι τοὺς οὐρανοὺς καὶ τὸν ἐν αὐτοῖς κόσμον (leg. cum Rittero καὶ τοὺς κόσμους). ταύτην δ' αἰδίου εἶναι καὶ ἀγήρω, ἣν καὶ πάντας περιέχειν τοὺς κόσμους... πρὸς δὲ τούτῳ κίνησιν αἰδίου εἶναι, ἐν ἧ συμβαίνει γίνεσθαι τοὺς οὐρανοὺς.)

2. Ἀναξίμανδρος... ἀρχὴν τε καὶ στοιχεῖον εἶρηκε τῶν ὄντων τὸ ἀπείρον, πρῶτος τοῦτο τούνομα κομισίας τῆς ἀρχῆς. λέγει δ' αὐτὴν μήτε ὑδωρ μήτε

ἄλλο τι τῶν καλουμένων εἶναι στοιχείων, ἀλλ' ἑτέραν τινὰ φύσιν ἀπείρον, ἐξ ἧς ἅπαντας γίνεσθαι τοὺς οὐρανοὺς καὶ τοὺς ἐν αὐτοῖς κόσμους· ἐξ ὧν δὲ ἡ γένεσις ἐστὶ τοῖς οὐσί, καὶ τὴν φθορὰν εἰς ταῦτα γίνεσθαι κατὰ τὸ χρεῶν· διδόναι γὰρ αὐτὰ τίσιν καὶ δίκην τῆς ἀδικίας κατὰ τὴν τοῦ χρόνου τάξιν, ποιητικωτέροις ὀνόμασιν αὐτὰ λέγων. δῆλον δὲ ὅτι τὴν εἰς ἄλλα μεταβολὴν τῶν τεσσάρων στοιχείων οὗτος θεασάμενος οὐκ ἤξισεν ἐν τι τούτων ὑποκείμενον ποιῆσαι, ἀλλὰ τι ἄλλο παρὰ ταῦτα. οὗτος δὲ οὐκ ἀλλοιούμενον τοῦ στοιχείου τὴν γένεσιν ποιεῖ, ἀλλ' ἀποκρινόμενον τῶν ἐναντίων διὰ τῆς αἰδίου κινήσεως· διὸ καὶ τοῖς περὶ Ἀναξαγόραν τοῦτον ὁ Ἀριστοτέλης συνέταξεν.

(Simplicius Comment. in Aristot. Phys. fol. 6. a.)

3. Ἐνούσας γὰρ τὰς ἐναντιότητας ἐν τῷ ὑποκειμένῳ ἀπείρῳ, ὄντι δὲ σώματι, ἐκκρίνεσθαι φησιν Ἀναξίμανδρος, πρῶτος αὐτὸς ἀρχὴν ὀνομάσας τὸ ὑποκείμενον. ἐναντιότητες δὲ εἰσι θερμὸν ψυχρὸν, ξηρὸν ὑγρὸν καὶ αἶ ἄλλαι.

(Simplicius in Aristotelis Phys. fol. 32 b. ὄντι δὲ σώματι cum Prellero scripsi; vulg. ὄντι ἀσώματι.)

1. Omnia enim quæ exstant aut principium sunt, aut e principio orta : infiniti autem non est principium; esset enim ejus finis. Præterea id neque genitum neque interitum esse convenit, quia principium est. Etenim quod ortum habuit, id finem inveniat necesse est, atque omnis corruptionis quidam est terminus. Quamobrem, ut dicimus, non hujus principium est, sed hoc cæterorum videtur esse principium et continere omnia cunctaque gubernare, quod ipsum affirmant quicumque non alias causas præter infinitum faciunt, velut mentem aut amicitiam, et hoc esse divinum. Est enim immortale et interitus expers, quemadmodum Anaximander et physicorum plerique dicunt.

2. Anaximander rerum principium atque elementum infinitum vocavit, primus hoc principii nomine usus. Dicit autem id neque aquam neque aliud ex illis quæ elementa

appellatur esse, sed aliam quandam naturam infinitam e qua cæli omnes mundique qui in illis sunt gignantur; e quibus vero orientur res, in eadem illas necessario rursus corrumpi : sic enim eas temporis ordine injustitiæ pœnas dare et supplicia luere, poeticis hæc verbis enuntians. Cæterum apparet hunc mutuum quattuor elementorum mutationem intuitum noluisse eorum unum aliquod cæteris subesse decernere, sed aliud quoddam atque hæc. At hic quidem non elementi variatione generationem efficit, sed contrariis motu sempiterno secretis. Quocirca et cum Anaxagora eum Aristoteles conjunxit.

3. Contraria enim quæ insunt in subjecta infinitæ eaque corporea excerni ait Anaximander, qui primus subjectam materiam principium nominavit. Contraria vero sunt calida frigida, arida humida et reliqua.

DE ANAXIMENE.

Anaximenes, Eurystrati filius, Milesius fuit. unc Apollodorus in Chronicis apud Diogenem olympiade sexagesima tertia esse natum ac circa lud tempus quo Sardes captæ sunt diem supremum obiisse testatur (1). Atqui Sardes quas bis hostium arbitrium et potestatem venisse constat, combustæ sunt secundo olympiadis septuagesimæ anno vel a. Chr. 499. Itaque nisi philosophum juvenem rebus humanis exemtum esse latuamus, Diogenis verba mendo laborare vesimile est. Neque tamen alii scriptores certiora erioraque tradunt, e quibus Origenes (2) eum primo olympiadis quinquagesimæ octavæ anno loruisse, Suidas (3) olympiade quinquagesima quinta in hanc vitam profectum esse vel vixisse γεγονέναι auctor est, quo tempore Cyrus expugnatis Sardibus Cræsum regno spoliavit. In hac æstimatorum paucitate nemo mirabitur viros doctos quæ in veterum monumentis desiderantur conjecturis explere voluisse. Sed varias illorum ac discrepantes sententias referre supersedemus; unum memorabimus Heynii inventum qui cum Simsono transpositis aliquot verbis Diogenis locum sic constituit: γεγένηται μὲν...περὶ τὴν Σάρδεων ἄλωσιν, ἐτελεύτησε δὲ τῇ ξγ' ὀλυμπιάδι. Conf. Fabric. Bibl. Gr. vol. II p. 651 ed. Harl.; Clinton. ad Olymp. 58, 1 et p. 376 transl. Krüg.; C. F. Hermannii de philosophorum Ionicorum statibus disputationem, Gottingæ 1849. Proditum est Anaximenem Anaximandri (4) auditorem

fuisse, quod credibile videretur, nisi temporum ratio obstaret. Intelligitur certe e dogmatum similitudine, Anaximenem post Anaximandrum philosophatum esse. Falluntur autem qui eum Parmenidis discipulum faciunt. Qua de re dixi in præfatione ad Parmenidem.

Præcipua ejus decreta hæc sunt. Placet (5) ei rerum principium aerem esse, ex quo omnia nascantur et in quem omnia interitu suo redeant. Ita, inquit, anima nostra, quia aer est, idcirco nos tuetur et regit, totumque mundum spiritus atque aer continet. Hunc genere infinitum, qualitibus finitum vocavit (6). Quippe per se infinitum illum rerum parentem esse dixit, sed ea quæ ex eo orirentur definita (7): gigni autem terram, aquam, ignem, tum ex his reliqua. Oriri (8) enim cuncta aere vel densato vel rarecente. Præterea motum ab omni æternitate esse. Nimirum concrecente aere primum procreatam esse terram latissime patentem, ideoque optimo jure eam aere inniti. Porro solem et lunam ac cætera sidera a terra originem habere. Solem igitur terram esse præ se tulit ac motus celeritate calidissimam nactum esse naturam. Astra e terrenis humoribus exstitisse censuit (9). Scilicet vapores excitati paullatimque rarecentes in ignem conversi sunt, qui ubi sublimis abiit, effecit ut stellæ exorirentur. Idem sidera non supra terram, sed circa terram moveri ait (10). Materiæ contractionem ac densationem appellabat fri-

(1) Diogenes Laertius lib. III, 3: Ἀναξίμενης Εὐρυστράτου Μιλήσιος...καὶ γεγένηται μὲν, καθὰ φησὶν Ἀπολλώδωρος, τῇ ἑτηχοστῇ τρίτῃ ὀλυμπιάδι· ἐτελεύτησε δὲ περὶ τὴν Σάρδεων ἄλωσιν. Eudocia p. 55: Οὗτος τὸν βίον κατέστρεψε περὶ τὴν Σάρδεων ἄλωσιν.

(2) Origenes Philosoph. p. 13 ed. Miller.: Οὗτος ἤκμασε περὶ ἑὸς πρώτον τῆς πενηχοστῆς ἀγδοῆς ὀλυμπιάδος.

(3) Suidas: Γέγονεν ἐν τῇ νε' (leg. νη') Ὀλυμπιάδι ἐν τῇ ἄλωσει, ὅτε Κύρος ὁ Πέρης Κροίσον καθείλεν.

(4) Diogenes Laertius lib. II, 3: Ἀναξίμενης...ἤκουσεν Ἀναξίμανδρου· ἔνοι δὲ καὶ Παρμενίδου φασὶν ἀκοῦσαι αὐτόν.

(5) Plutarchus de Placitis phil. lib. I, 3: Ἀναξίμενης δὲ Μιλήσιος ἀρχὴν τῶν ὄντων ἀέρα ἀπεφήνατο· ἐκ γὰρ τούτου ἔκ πάντα γίνεσθαι, καὶ εἰς αὐτὸν πάλιν ἀναλύεσθαι· οἷον ἡ γῆ (φησὶν) ἢ ἡμέτερα, ἀπὸ οὐρα, συγχρατεῖ ἡμᾶς, καὶ ἅν τὸν κόσμον πνεῦμα καὶ ἀπὸ περιέχει. Cf. Aristotelem metaph. I, 3.

(6) Plutarchus apud Euseb. Præp. Evang. I, 8: Ἀναξίμενης λέγει τὴν τῶν ὄλων ἀρχὴν τὸν ἀέρα εἶπεν, καὶ τοῦτον εἶναι τῶ μὲν γένει ἀπειρον, ταῖς δὲ περὶ αὐτὸν ποιότησι φραμένον. Minus recte Diogenes Laertius lib. II, 3: Οὗτος φησὶν ἀέρα εἶπε καὶ τὸ ἀπειρον.

(7) Cicero Acad. Quæst. lib. II, 37; paulo aliter Simplicius Comment. in Arist. Phys. fol. 6. a: Ἀναξίμενης δὲ Εὐρυστράτου Μιλήσιος, ἑταῖρος γεγονὸς Ἀναξίμανδρου, μίαν μὲν τὴν ὑποκειμένην φύσιν καὶ ἀπειρὸν φησὶν, ὡς περὶ ἐκεῖνος, οὐκ ἀόριστον δὲ ὡς περὶ ἐκεῖνος, ἀλλὰ καὶ ὀρισμένην, ἀέρα λέγων αὐτὴν. κίνησιν δὲ καὶ οὗτος αἰδῶσιν ποιεῖ, δι' ἣν καὶ τὴν μεταβολὴν γίνεσθαι.

(8) Plutarchus apud Euseb. Præp. Evang. I, 8: Γενᾶσθαι δὲ πάντα κατὰ τινὰ πύκνωσιν τούτου καὶ πάλιν ἀραιώσιν. τὴν γε μὴν κίνησιν ἐξ αἰῶνος ὑπάρχειν. πιλομένου δὲ τοῦ ἀέρος πρώτῃ γεγενῆσθαι λέγειν τὴν γῆν, πλαταίαν μάλιστ'· διὸ καὶ κατὰ λόγον αὐτὴν εποχεῖσθαι ἀέρι· καὶ τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην καὶ τὰ λοιπὰ ἀστρα τὴν ἀρχὴν τῆς γενέσεως ἐκ γῆς ἔχειν. ἀποφαινεται γοῦν τὸν ἥλιον γῆν, διὰ δὲ τὴν ὀρεῖαν κίνησιν καὶ μάλιστ' ἰκανῶς θερμοσάτην κίνησιν (leg. φύσιν) λαβεῖν.

(9) Origenes Philosoph. p. 12 ed. Miller.: Γεγονέναι δὲ τὰ ἀστρα ἐκ γῆς διὰ τὸ τὴν ἰκμάδα ἐκ ταύτης ἀνίστασθαι, ἣς ἀραιουμένης τὸ πῦρ γίνεσθαι, ἐκ δὲ τοῦ πυρὸς μετεωριζομένου τοὺς ἀστέρας συνίστασθαι.

(10) Diogenes Laertius lib. II, 3: Κινεῖσθαι δὲ τὰ ἀστρα οὐχ ὑπὲρ γῆν, ἀλλὰ περὶ γῆν.

gus, laxationem ejus et raritatem calorem (11); eam ob causam non inepte dici calida hominem et frigida ex ore emittere. Halitum enim compressum labiis ac densatum fieri frigidum, emissum aperto ore ob raritatem calescere. Qualem deorum naturam Anaximenes finxerit, e diversis veterum testimoniis colligendum nobis est. Nam Cicero de Nat. Deor. I. 10 : « Anaximenes, inquit, aera deum statuit eumque gigni esseque immensum et infinitum et semper in motu. » Contra Augustinus de Civ. Dei VIII, 2 : « Omnes rerum causas infinito aeri dedit, nec deos negavit aut tacuit, non tamen ab ipsis aerem factum, sed ipsos ex aere ortos credidit. » Hic antiqui philosophi sententiam accuratius expressisse videtur. Similiter Origenes Philosoph. p. 12 ed. Mill. : Ἄερα ἄπειρον ἔφη τὴν ἀρχὴν εἶναι, ἐξ οὗ τὰ γινόμενα, τὰ γεγονότα καὶ τὰ ἐσόμενα, καὶ θεοὺς καὶ θεῖα γίνεσθαι, τὰ δὲ λοιπὰ ἐκ τῶν τούτου ἀπογόνων (12).

Quod reliquum est, nemo dubitat, quin Anaximenes placita sua litteris consignarit, quum Ionica dialecto eaque simplici et inaffectedata usus esse feratur (13). Sed unum scripserit librum an

plures ignoramus. E posterioribus philosophis singularem commentationem de ejus disciplina ediderat Theophrastus (14).

Fuerunt et alii Anaximenes, quorum duo Lampzaceni, alter rhetor, historicus alter, laudem sibi studiis suis pepererunt. De utroque videtur Menagium ad Laert. II, 3 et quos citat Fabricius Bibl. Gr. vol. II pag. 652 ed. Harl. Tertium Anaximenes Chium Sophistis adnumerat Lucianus in Aetione sive Herodoto tom. IV p. 118 : Ἰππίας τε ὁ ἐπιχώριος αὐτῶν [Ἡλείων] σοφιστής, καὶ Πρόδικος ὁ Κείος, καὶ Ἀναξίμενης ὁ Χίος, καὶ Πῶλος ὁ Ἀκραγαντινός κτλ. (15). Horum clarissimus fuit plurimumque auctoritate valuit rhetor (16), cujus sententias aliquot servavit Stobæus Flor. XXXVIII, 44-45; XLIX, 17; XCVII, 21; CXVII, 5 et Eclog. lib. II cap. 7, 17 tom. II p. 649 ed. Gaisf. Namque dicta illa, præterquam quod rhetoris mentio fit Flor. XLIX, 17, philosopho ascribi attici sermonis elegantia vetat. Apparet tamen Stobæum quæ de Anaximenes Milesii philosophia in Eclogis habet aut ex ejus libro aut ex aliorum scriptis excerptisse.

(11) Plutarchus de Prim. Frig. c. 7 : Τὸ γὰρ συσταλλόμενον αὐτῆς [τῆς ὕλης] καὶ πυκνούμενον ψυχρόν εἶναι φησι, τὸ δὲ ἀραιὸν καὶ τὸ χαλαρόν, οὕτω πως ὀνομάσας καὶ τῷ ῥήματι, θερμόν· ὅθεν οὐκ ἀπεικίτως λέγεσθαι τὸ καὶ θερμὰ τὸν ἄνθρωπον ἐκ τοῦ στόματος καὶ ψυχρὰ μεθίνα· ψύχεται γὰρ ἢ πνοῇ πιεσθεῖσα καὶ πυκνωθεῖσα τοῖς χεῖλεσιν, ἀνειμένου δὲ τοῦ στόματος ἐκπίπτουσα γίγνεται θερμόν ὑπὸ μανότητος. Conf. Origenes Philos. p. 12 ed. Miller. : τὸ δὲ εἶδος τοῦ ἀέρος τοιοῦτον, ὅταν μὲν ὁμαλωτάτος ᾖ, ὄψει ἀδηλον, δηλοῦσθαι δὲ τῷ ψυχρῷ, καὶ τῷ θερμῷ, καὶ τῷ νοτερῷ, καὶ τῷ κινουμένῳ, κινεῖσθαι δὲ αἰεὶ· οὐ γὰρ μεταβάλλειν ὅσα μεταβάλλει, εἰ μὴ κινεῖτο. πυκνούμενον γὰρ καὶ ἀραιούμενον διάφορον φαίνεσθαι· ὅταν δὲ εἰς τὸ ἀραιότερον διαχυθῇ, πῦρ γίνεσθαι, μέσσω δὲ ἔπαν εἰς ἀέρα πυκνούμενον [add. μεταβάλλη], ἐξ ἀέρος νέφους ἀποτελεσθῇ (leg. ἀποτελεῖσθαι) κατὰ τὴν πόλησιν, ἔτι δὲ μᾶλλον ὕδωρ, ἐπὶ κλειόντων πυκνωθέντα γῆν, καὶ εἰς τὸ μάλιστα πυκνότατον λίθους, ὥστε τὰ κυριώτατα τῆς γενέσεως ἐναντία εἶναι θερμόν τε καὶ ψυχρόν. Simplicius in Phys. fol. 32 : Ὡς Ἀναξίμενης· ἀραιούμενον μὲν τὸν ἀέρα πῦρ γίνεσθαι φησι, πυκνούμενον δὲ ἄνεμον, εἴτα νέφος, εἴτα ἔτι

μᾶλλον ὕδωρ, εἴτα γῆν, εἴτα λίθους, τὰ δὲ ἄλλα ἐκ τούτων. ἐπὶ γὰρ τούτου μόνου Θεοφραστὸς ἐν τῇ ἱστορίᾳ τὴν μίανσιν εἰρηκε καὶ τὴν πύκνωσιν.

(12) Cum Cicerone fere consentit Stobæus Eclog. Phys. I, cap. 2, 29 tom. I p. 21 ed. Gaisf. : Ἀναξίμενης ἀπερίνοτο τοὺς ἀπείρους οὐρανοὺς θεοῦς· Ἀναξίμενης τὸν ἀέρα αἰεὶ δὲ ὑπακούειν ἐπὶ τῶν οὕτως λεγομένων τὰς ἐνοικίους; τοῖς στοιχείοις ἢ τοῖς σώμασι δυνάμει.

(13) Diogenes Laertius lib. II, 3 : Κέρχηται τε γλώσση Ἰάδῃ ἀπλή καὶ ἀπερίττω. Eandem Hecateo Milesio tribuit Hermogenes de Gener. dicendi II, 12, 6 : τῇ διαλέκτῳ ἔ ἀκράτῳ Ἰάδῃ καὶ οὐ μειγμένη χρησάμενος οὐδὲ κατὰ τὸν Ἡρόδοτον ποικίλη, ἥτιόν ἐστιν ἐνεκά γε λέξεως ποιητικῆς.

(14) Diogenes Laertius lib. V, 42 : Περὶ τῶν Ἀναξιμένους, α'.

(15) Vid. Coraem. Ἀτακτ. tom. III pag. 181.

(16) Quos ita memorat Diogenes Laertius lib. II, 3 : Γεγόνασι δὲ καὶ ἄλλοι δύο, Δαυφακηνοὶ· ῥήτωρ καὶ ἱστορικός, ὃς ἀδελφῆς υἱός· ἦν τοῦ ῥήτορος τοῦ τὰς Ἀλεξάνδρου πράξεις γεγραμμένος.

DE ANAXAGORA.

Anaxagoras (1) Clazomenius, natus primo olympiadis septuagesimæ anno patre Hegesibulo vel Eubulo, divitias et nobilitatem cum animi magnitudine conjunxit. Namque ut discendi quærendique delectationi toto se dederet animo, agros et patrimonia sua fertur reliquisse. Quin etiam, si fides Valerio Maximo (2), quum e diutina peregrinatione patriam repetisset possessionesque desertas vidisset: Non essem, inquit, ego salvus, nisi istæ periissem. Quum igitur quietem et otium sequeretur, a regendis civitatibus sese abstinuit cæterisque rebus posthabitis in una philosophia quasi vitæ suæ tabernaculum collocavit (3). Erat vero illa tempestate Atheniensium urbs politioris humanitatis mater laudandarumque omnium artium domicilium. Quare vicesimo ætatis anno Athenas concessit, ubi triginta annos commoratus est (4). Sed quominus eum ab Anaximene disciplinam accepisse putemus, quæ fuit multorum veterum opinio (5), temporum ratio obstat. Vixit autem Anaxagoras usque ad olympiadem octogesimam octavam, cujus primo anno

septuagenario major mortem cum vita commutavit.

Discipulos sive familiares cum alios habuit, velut Archelaum, tum clarissima Græciæ lumina Periclem atque Euripidem. Quippe ut ille (6) e Clazomenii hominis schola excellens prodiit orator, quod rerum divinarum humanarumque cognitione repletus plus prudentiæ quam cæteri ad rempublicam administrandam afferebat: ita hic ab iisdem disciplinæ initiis profectus ad tragediæ cothurnum philosophiæ majestatem adjecit. Et Euripides quidem scenæ præsidio ab adversariis tutus quomodo Anaxagorea sapientiæ præcepta sub aliena persona in hominum celebritatem produxerit civibusque commendarit, multi ejus versus et effata declarant (7). Alter vero Græcorum sine controversia princeps belli pacisque artibus magistri decreta ita ad vitæ usum contulit, ut simul rempublicam simul se et magistrum prudentiæ armis tueretur atque defenderet.

Nam quum mali ac seditiosi cives Periclis po-

(1) Diogenes Laertius lib. II, 6: Ἀναξαγόρας Ἡγησιβούλου ἢ Εὐβούλου Κλαζομένιος . . . οὗτος εὐγενεὶα καὶ πλούτῳ διαφέρων ἦν, ἀλλὰ καὶ μεγαλοπροσῆνη, ὅς γε τὰ πατρίδα παρεργώσατο τοῖς οἰκείοις. αἰτιχθεὶς γὰρ ὑπ' αὐτῶν ὡς ἀμελῶν, τί σὺν, ἔφη, οὐχ ὅμετις ἐπιμελεῖσθε; Plato Hipp. maj. p. 233: καταλειφθέντων γὰρ αὐτῶν πολλῶν χρημάτων καταμελῆσαι, καὶ ἀπολεῖσαι πάντα· οὕτως αὐτὸν ἀνόητα σοφίεσθαι. Plutarchus Pericl. cap. 16: Καὶ τὴν οἰκίαν ἐκείνος ἐξέλιπε καὶ τὴν χώραν ἀφῆκεν ἀργὴν καὶ μηλόδοτον ὑπ' ἐνθουσιασμοῦ καὶ μεγαλοπροσῆνης. Cf. Philo de Vit. Contemp. p. 473. Himer. eclog. III, 18 p. 84 ed. Wernsdorf. Cicero Quæst. Tuscul. V, 39.

(2) Valer. Maxim. lib. VIII cap. 7.

(3) Cicero de Orat. III, 15.

(4) Diogenes Laertius lib. II, 7: Λέγεται δὲ κατὰ τὴν Ξέρου διαβασιν εἰκοσὶν ἑτῶν εἶναι, βεβιωκέναι δὲ ἑβδομήκοντα ἔτη. ἐφη δ' Ἀπολλόδορος· ἐν τοῖς Χρονικοῖς γεγενῆσθαι αὐτὸν τῇ ἑβδομηκοστῇ Ὀλυμπιάδι, τεθνηκέναι δὲ τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς ὀγδοηκοστῆς ὀγδοῆς. ἤρξατο δὲ φιλοσοφεῖν Ἀθήνησιν ἐπὶ Καλλίου, ἑτῶν εἴκοσιν ἔων, ὡς φησὶ Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς ἐν τῇ τῶν ἀρχόντων ἀναγραφῇ· ἐνθα καὶ φασὶν αὐτὸν ἔτη διατρίψαι τριάκοντα. Cæterum ὀγδοηκοστῆς ὀγδοῆς· recte posuerunt viri docti; vulgo legitur τῆς ἑβδομηκοστῆς ὀγδοῆς; quod præcedentibus refutatur.

(5) Diogenes Laertius lib. II, 6: οὗτος ἤκουσεν Ἀναξιμένους. Strabo lib. XIV p. 645: Κλαζομένιος δ' ἦν ἀνὴρ ἐπιφανὴς Ἀναξαγόρας ὁ φυσικός, Ἀναξιμένους ὁ μιλητικός τοῦ Μιλήσιου. Cf. Cicero de Nat. deor. lib. I cap. 11.

(6) Plato Phædr. p. 270, A: Προσπεσῶν γὰρ, οἶμαι, τοῖσι τῶν ὄντων· Ἀναξαγόρα, μετεωρολογία; ἐμπληθεὶς καὶ ἐπὶ φύσιν καὶ τὰ καὶ γνώσις ἀφικόμενος, ὧν δὴ περί τὸν πολλὸν ἴδ-

γον ἐποίητο Ἀναξαγόρας, ἐντεύθεν εἰλκυσεν ἐπὶ τὴν τῶν λόγων τέχνην τὸ πρόσφορον αὐτῇ. Plutarchus Pericl. cap. 4: Ὁ δὲ πλείστα Περικλεῖ συγγενόμενος καὶ μάλιστα περιθεὶς ὄγκον αὐτῶν καὶ φρόνημα δημαγωγίας ἐμβριθέστερον, δῖως τε μετεωρίσας καὶ συνεξάρας τὸ ἀξίωμα τοῦ ἥθους Ἀναξαγόρας ἦν ὁ Κλαζομένιος, ὃν οἱ τότε ἄνθρωποι Νοῦν προσηγόρευον, εἶτε τὴν σύνοιαν αὐτοῦ μεγάλην εἰς φυσιολογίαν καὶ περιττὴν διαφανείσαν θαυμάσαντες, εἰδ' ὅτι τοῖς δῖοις πρώτος οὐ τύχη, οὐδ' ἀνάγκη, διακοσμήσεως ἀρχὴν, ἀλλὰ νοῦν ἐπέετρε καβαρὸν καὶ ἀκρατον ἐμμεμυγμένους πᾶσι τοῖς ἄλλοις ἀποκρίνοντα τὰς ὁμοιομερείας. Id. cap. 5: Τοῦτον ὑπερφυῶς τὸν ἀνδρα θαυμάσας ὁ Περικλῆς καὶ τῆς λεγομένης μετεωρολογίας καὶ μετασοιολογίας ὑποπιμπλάμενος, οὐ μόνον ὡς εἶκε τὸ φρόνημα σοβαρὸν καὶ τὸν λόγον ὑψηλὸν εἶχε καὶ καθαρὸν ὀχλικῆς καὶ πανούργου βωμολοχίας, ἀλλὰ καὶ προσώπου σύστασιν ἀθρυπτον εἰς γέλωτα, καὶ πρᾶξι τῆς πορείας καὶ καταστολῆν περιβολῆς πρὸς οὐδὲν ἐκταραττομένην πάθος ἐν τῷ λέγειν καὶ πλάσμα φωνῆς ἀθόρυβον καὶ ὅσα τοιαῦτα πάντα; θαυμαστοῦς ἐξέπληττε. Id. cap. 6: Οὐ μόνον δὲ ταῦτα τῆς Ἀναξαγόρου συνουσίας ἀπέλαυσε Περικλῆς, ἀλλὰ καὶ δεισδαιμονίας δοκεῖ γενέσθαι καθυπέτερος, ὅση πρὸς τὰ μετέωρα θάμβος ἐργάζεται τοῖς αὐτῶν τε τούτων τὰς αἰτίας ἀγνοοῦσι καὶ περὶ τὰ θεῖα δαιμόνιοι καὶ ταραττομένοις δι' ἀπειρίαν αὐτῶν ἦν ὁ φυσικός λόγος ἀπαλλάττων ἀντὶ τῆς φοβεράς καὶ φλεγμαινούσας δεισδαιμονίας τὴν ἀσφαλῆ μετ' ἐλπίδων ἀγαθῶν εὐσεβείαν ἐνεργάζεται. Cf. Plato Alcib. I p. 118. c. Demosthenes orat. amat. p. 1414 ed. Reisk.; Himerius orat. 23, 4 p. 772 ed. Wernsdorf.; Themist. p. 384 ed. Petav.; Æl. Aristides tom. III p. 218.

(7) Vid. Valcken. diatr. in Eur. fragm. cap. V p. 34 seqq.

tentiæ inviderent eamque quoquo modo labefactare cupientes virum bene de patria meritum impietatis accusarent, quod patriam religionem et majorum sacra contemneret, cum iisque hominibus commercium haberet qui novos deos inducerent, manifesto hoc crimen ad Anaxagoram rerum naturæ interpretem pertinebat. Neque enim ignoscere volebat hominum istorum pravitatis Anaxagoræ statuenti (8) et solem esse igneam ferri massam et hanc rerum compagem atque universitatem olim unum in corpus confusam fuisse nec nisi mente paullatim ordinatam ad eam quam admiramur pulchritudinem pervenisse. Quapropter simulatque Pericles se cum Anaxagora in periculo versari animadvertit, ipse quidem inimicorum insidias effugit, Anaxagoram vero ita tantum capitis discrimine ex iratæ plebis invidia orto liberavit, ut ejus consuetudinis suavitate in qua per multos acquieverat annos se ipse privaret eumque clam Athenis abduceret. Quo facto Anaxagoras Lampsacum profectus ibi diem suum obiit (9).

Transeo ad ejus scripta quorum de numero inter se dissentiunt veteres. Ac primum quidem librum de rerum natura compositum edidit, cujus

fragmenta (10) tam accurate recensita quam diligenter conversa e Simplicio infra afferemus. Talis operis mentio fit etiam apud Diogenem Laertium lib. II, 6 (11), qui eum unum duntaxat volumen lib. I, 16 divulgasse auctor est. Neque dubium quin in hoc de rebus naturalibus commentario causas collustratæ et obumbratæ lunæ reddiderit, siquidem id argumentum aperte et audacter ab eo tractatum esse Plutarchus (12) memoriæ prodit. At a physica ratione abhorret libellus de quadratura circuli quom ei tribuit Plutarchus (13) De exsilio cap. 17, in carcere a Clazomenio philosopho conscriptum esse dicens. Tertium Anaxagoræ opus memorat Vitruvius in præfatione ad lib. VII de architectura his verbis: « Namque primum Agatharchus, Æschylo docente tragœdiam, scenam fecit et de ea commentarium reliquit. Ex eo moniti Democritus et Anaxagoras de eadem re scripserunt, quemadmodum oporteat ad aciem oculorum radiorumque extensionem certo loco centro constituto, lineas ratione naturali respondere, uti de incerta re certæ imagines ædificiorum in scenarum picturis redderent speciem, et quæ in directis planisque frontibus sunt figurata, alia absc-

(8) Diogenes Laertius lib. II, 12-14 : Σωτίων μὲν γὰρ φησιν ἐν τῇ διαδοχῇ τῶν φιλοσόφων, ὑπὸ Κλέωνος αὐτὸν ἀσεβείας χρεῖσθαι, διότι τὸν ἥλιον μύθρον ἔλεγε διάπυρον ἀπαλογησαμένον ἐξ ὑπὲρ αὐτοῦ Περικλέους τοῦ μαθητοῦ, πέντε τάλαντοις ζημιώθηναί καὶ φυγαδεύθηναί. Σάτυρος δ' ἐν τοῖς βίοις ὑπὸ Θουκυδίδου φησὶν εἰσαχθῆναι τὴν δίκην, ἀντιπολιτευσαμένου τῷ Περικλεῖ, καὶ οὐ μόνον ἀσεβείας, ἀλλὰ καὶ μηδισμοῦ, καὶ ἀπόντα καταδικασθῆναι θανάτου. . . Ἐρμιππος δ' ἐν τοῖς βίοις φησὶν, ὅτι καθεῖρθη ἐν τῷ δεσμοτικῷ τεινηζόμενος. Περικλῆς δὲ παρελθὼν εἶπεν, εἰ τι ἔχουσιν ἐγκαλεῖν αὐτῷ κατὰ τὸν βίον, οὐδὲν δὲ εἰπόντων, Καὶ μὴ ἐγώ, ἔφη, τοῦτου μαθητῆς; εἰμι. μὴ οὖν διαβολαῖς ἐπαρθένας ἀποκτείνητε τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' ἐμοὶ πεισθέντες ἀρετέ. καὶ ἀρεθῆ. οὐκ ἐνεγκῶν δὲ τὴν ὕβριν αὐτὸν ἐξήγαγεν. (Immo Lampsacum abiit. Vid. not. 9.) Ἱερώνυμος δὲ ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν σποράδων ὑπομνημάτων φησὶν, ὅτι ὁ Περικλῆς παρήγαγεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ δικαστήριον, διεβήρῃκός τε καὶ λεπτὸν ὑπὸ νόσου, ὥστε εἰλεῖν μᾶλλον ἢ κρίσει ἀρεθῆναι. Plutarchus vit. Pericli. cap. 32 : Καὶ ψήφισμα Διοσιπέθης ἔγραψεν, εἰσαγγελλεσθαι τοὺς τὰ θεῖα μὴ νομίζοντας, ἢ λόγους περὶ τῶν μεταρσιῶν διδάσκοντας· ἀπειροδόμενος εἰς Περικλέα δι' Ἀναξαγόραν τὴν ὑπόνοιαν. . . Ἀναξαγόραν δὲ φοβηθεὶς ἐξέπεμψε καὶ προὔπεμψεν ἐκ τῆς πόλεως. Id. Nic. cap. 23 : Ἀναξαγόρα· εἰργθέντα μόλις περιεποιήσατο Περικλῆς. Diodorus Siculus XII, 39 : Πρὸς τοῦτου δὲ Ἀναξαγόραν τὸν σοφιστὴν διδάσκοντα τὸν ἥλιον εἶναι θεόν, ὡς ἀσεβοῦντα εἰς τοὺς θεοὺς ἐσυκοφάντων. Josephus contra Apion. t. II p. 492 ed. Haverkamp. : Ἀναξαγόρας δὲ Κλαζομένης ἦν· ἄλλ' ὅτε, νομίζοντων Ἀθηναίων τὸν ἥλιον εἶναι θεόν, δὲ αὐτὸν ἔφη μύθρον διάπυρον, θανάτου αὐτὸν παρ' ὀλίγας ψήφους κατέγνωσαν. Olympiodorus schol. in Arist. Meteor. p. 5 a : ὡς καὶ τὸν Ἀναξαγόραν μύθρον καλεῖται τὸν ἥλιον διὰ τὸ ἄμετρον τῆς πυρώσεως. μύθρος γάρ ἐστιν ὁ πεπυρωμένος σιδῆρος· διὸ καὶ ὁ Ἀναξαγόρας ἐξωστρακίσθη ἐκ τῶν Ἀθηναίων, ὡς τοιοῦτόν τι τολμήσας εἶπεν. ὕστερον δ' ἀνεκλήθη διὰ τῆς

Περικλέους βητορείας. Cf. Lucian. Tim. I p. 118 ed. Hemsterhus.

(9) Diogenes Laertius lib. II, 14 : καὶ τέλος ἀποχώρησεν εἰς Λάμψακον, αὐτῷ κατέστρεψεν.

(10) Prius Anaxagoræ Clazomenii fragmenta ed. E. Schaubach. Lipsiæ 1827; Anaxagora Clazomenii et Diogenis Apolloniatis fragmenta recensuit Guil. Schorn. Bonnæ 1824.

(11) Diog. Laert. II, 6 : ἀρξάμενος οὕτω τοῦ συγγράμματος, ὃ ἐστὶν ἡδέως καὶ μεγαλοφρόνως ἡρμηνευμένον. Id. lib. I, 16 : οἱ δὲ ἀνὰ ἐν συγγραψάντες Μελίσσος, Παρμενίδης, Ἀναξαγόρας.

(12) Plutarchus Nic. cap. 23 : Ὁ γὰρ πρῶτος σαφέστατον τε πάντων καὶ θαρράλειώτατον περὶ σελήνης καταναγκασμῶν καὶ σκιᾶ, λόγον εἰς γρατὴν καταθέμενος Ἀναξαγόρας οὗτ' αὐτὸς ἦν καλαιός, οὕτε ὁ λόγος ἐνδοξος, ἄλλ' ἀπόρητος· ἐτι, καὶ δι' ὀλίγων καὶ μετ' εὐλαβείας τινός ἢ πίστεως βεβδίζων. οὐ γὰρ ἠνεύγοντο τοὺς φυσικοὺς καὶ μετεωρολόσχας τότε καινομένους, ὡς εἰς αἰτίας ἀλόγους καὶ δυνάμεις ἀπρονοήτους καὶ κατηγαγκασμένα πάῃ διατριβόντες (leg. ἀναξέροντες) τὸ θεῖον.

(13) Plutarchus de Exsilio cap. 17 : ἀλλ' Ἀναξαγόρας μὲν ἐν τῷ δεσμοτικῷ τὸν τοῦ κύκλου τετραγωνισμὸν ἔγραψε, i. e. circuli quadraturam describat, quod alii non de libello, sed de formis geometricis accipiunt. Conf. Montucla Hist. math. I p. 105 : « Il est probable qu'Anaxagore, qui était habile géomètre, sut se préserver d'y faire un honneux naufrage; je veux dire qu'il sut éviter l'illusion dont nous avons tant d'exemples, anciens et récents, et qu'il ne donna pas dans le ridicule de proposer de vains paralogismes comme une véritable solution de ce problème. » Idem p. 113 : « On dit qu'il s'y occupa de la quadrature du cercle; on n'ajoute pas qu'il crut l'avoir trouvée, et il est probable que cela valut à la géométrie la découverte de quelques nouvelles propriétés de cette figure. »

dentia, alia prominentia esse videantur (14). » Quare Plato (15) Apol. Socr. p. 26 de pluribus Anaxagoræ libris loquitur.

Haud dubie diversus a Clazomenio fuit ille Anaxagoras cujus de Regno commentationem citat Ælianus (16) Var. Hist. IV, 14. Etenim Clazomenius, ut supra vidimus, ætatem sibi procul a republica habendam decrevit. Quid? quod magnum studium multamque operam in res non modo difficiles, sed etiam obscuras contulit. Nempe de universi ortu, de sole et luna reliquisque sideribus disputavit, ac si Platoni (17) credimus, in geometricis quoque quæstionibus versatus est.

Idem primus Homerum heroum facta moresque cecinisse ratus, ut tum virtutis tum justitiæ exempla hominibus proponeret, carmina ejus in alienam sententiam detorsit auctorque exsistit allegoricæ interpretationis quæ posterioribus sæculis invaluit. Sed jam tum ejusdem studii communione cum Metrodoro Lampsaceno conjunctus erat (18). Quum igitur vir præclara eruditione atque doctrina esset, inter veteres Theophrastus de Anaxagora commentatus erat, cujus tamen libri πρὸς Ἀναξαγόραν et περὶ τῶν Ἀναξαγόρου Laertio lib. V, 42 et Suidæ. v. Θεοφρ. (19) commemorati jam pridem interciderunt.

Reliquum est ut Clazomenii philosophi dogmata summatim exponam. Principia rerum particulas innumerabiles et admodum parvas esse dixit. Hæ sunt homœomeriæ quas Aristoteles, Lucretius aliique Anaxagoræ ascribunt. Ipse rerum semina (γρημάτων σπέρματα) appellavit e quibus universum ut aqua e guttis aut aurum e ramentis constat (20). Mens autem motum dedit immoto olim cunctarum rerum acervo, effectique ut paullatim hæc universitas converteretur. Ac primum quidem ab exiguis initiis conversio cœpit, deinde plures materiæ partes complexa crevit, in posterum vero etiam ulterius progredietur. Hac conversione a rudi et indigesta mole, cujus partes indiscretæ et confusæ fuerant, singula procedente tempore segregata sunt. Ita factum est, ut a raris densa, a frigidis calida, a caliginosis illustria, ab humidis sicca semoverentur. Simul sol et luna et reliqua sidera orta sunt, atque aer et æther secretas sedes tenuerunt (21).

Nimirum densa et humida, frigida et obscura in inferiorem locum congregata sunt quo nunc terra est : at rara et calida, sicca et splendida in longinquam ætheris oram secesserunt. Denique aqua et aer in media mundi regione locata sunt (22). Neque tamen illa rerum separatione, tanquam securi, calida a frigidis vel frigida a

(14) Montucla *Hist. math.* I, p. 107 : « Il y avait en effet parmi les ouvrages d'Anaxagore un traité intitulé : *Actinographia ou radiorum descriptio*, qui est probablement celui dont parle l'architecte latin. »

(15) Plato Apol. Socr. p. 26 : ὥστε οὐκ εἰδέναι ὅτι τὰ Ἀναξαγόρου βιβλία τοῦ Κλαζομενίου γέμει τούτων τῶν λόγων.

(16) Ælianus Var. Hist. IV, 14 : Καὶ Ἀναξαγόρας ἐν τῷ περὶ βασιλείας φησὶ, χαλεπὸν χρήματα συναγεῖρασθαι, χαλεπώτερον δὲ φυλάττει τούτους περιθῆναι. Cf. Menag. ad Diog. Laert. II, 7 et 15.

(17) Plato Amator. p. 132, A : Ἐτυγχάνειν οὖν δύο τῶν μερικῶν ἐρίζοντες· περὶ θεοῦ δὲ, οὐ σφόδρα κατήκουον. ἐφρηνόσθη μόνου ἢ περὶ Ἀναξαγόρου ἢ περὶ Οἰνοπίδου ἐρίζειν. κίλους γοῦν γράφοντες ἐφρηνόσθη καὶ ἐγκλίσεις τινὰς ἐμμενέου τοῖν χερσῶν ἐπικλίνοντες. Proclus ad Euclid. II p. 19 ed. Basil. : Ἀναξαγόρας ὁ Κλαζομενίος πολλῶν ἐφήψατο κατὰ γεωμετρίαν.

(18) Diogenes Laertius lib. II, 11 : Δοκεῖ δὲ πρῶτος (καθάρσι Φαεωρίνος ἐν παντοδαπῇ ἱστορίᾳ) τὴν Ὀμήρου ποιήσιν ἀπορήνασθαι εἶναι περὶ ἀρετῆς καὶ δικαιοσύνης· ἐπὶ πλεῖστον δὲ προσεῖναι τοῦ λόγου Μητροδώρον τὸν Λαμψακηνόν, γινώσκον ὅτι αὐτοῦ, ὃν καὶ πρῶτον σπουδάσαι τοῦ ποιητοῦ περὶ τὴν εὐσιπὴν πραγματείαν. Talianus adv. Græc. : Καὶ Μητροδώρος δὲ ὁ Λαμψακηνός ἐν τῷ περὶ Ὀμήρου λιαν εὐθύως διείλεται, πάντα εἰς ἀλληγορίαν μεταγών. οὐτε γὰρ Ἦραν οὐτε Ἀθηνᾶν, οὐτε Δία τοῦτ' εἶναι ἔφησιν, ὅπερ οἱ τοῦς περιθόλους αὐτοῦ καὶ τεμνὴν καθιδρύσαντες νομίζουσι, φύσεως δὲ ὑποστάσεις καὶ στοιχείων διακοσμήσεις. καὶ τὸν Ἐκτορα δὲ καὶ τὴν Ἀχιλλεῖα δηλαδὴ καὶ τὸν Ἀγαμέμνονα καὶ πάντας ἀπαθανάτω· Ἑλληνῶς τε καὶ βαρβάρους· σὺν τῇ Ἰλιῶν καὶ τῷ Πά-

ριδι τῆς αὐτῆς φύσεως ὑπάρχοντες, χάριν οἰκονομίας εἰπε παρεισηῖσθαι, σὺδενός ὄντος τῶν προειρημένων ἀνθρώπων. Conf. Georg. Syncell. Chron. p. 149 ed. Paris. Adde Loberk. Aglaoph. p. 156 seq.

(19) Cf. Simpliic. in Arist. Phys. fol. 6 b; 35: b.

(20) Aristoteles Metaph. I, 3 : Ἀναξαγόρας δὲ ὁ Κλαζομενίος· τὸ μὲν ἡλικίᾳ πρότερος ὢν τούτου [i. e. Ἐμπεδοκλέους], τοῖς δ' ἔργοις ὑστερος, ἀπείρους εἶναι φησὶ τὰς ἀρχάς· σχεδὸν γὰρ ἅπαντα τὰ ὁμοιομερῆ, καθάπερ ὕδωρ ἢ πῦρ, οὕτω γίνεσθαι καὶ ἀπόλλυσθαι φησὶ συγκρίσει καὶ διακρίσει μόνον· ἄλλως δ' οὐτε γίνεσθαι οὐτ' ἀπόλλυσθαι, ἀλλὰ διαμῆναι. ἀτίδια. Id. de Cælo III, 3 : Ἀναξαγόρας· δ' Ἐμπεδοκλείῃ ἐναντίως λέγει περὶ τῶν στοιχείων. ὁ μὲν γὰρ πῦρ καὶ γῆν καὶ τὰ σύστοιχα τούτους στοιχεῖά φησιν εἶναι τῶν σωμάτων καὶ συγκρίσθαι παντ' ἐκ τούτων, Ἀναξαγόρας δὲ τούναντιον· τὰ γὰρ ὁμοιομερῆ στοιχεῖα (λέγω δ' οἷον σάρκα καὶ ὀστοῦν καὶ τῶν τοιούτων ἕκαστον), ἀέρα δὲ καὶ πῦρ μίγξαι τούτων καὶ τῶν ἄλλων σπερμάτων πάντων· εἶναι γὰρ ἑκάτερον αὐτῶν ἐξ ἀόρατων ὁμοιομερῶν πάντων ἡθροισμένον. (Cæterum Anaxagoras promiscue σπέρματα vel γρηματα vel γρημάτων σπέρματα dixit.) His consentanea habet Aristoteles e. l. m de Gener. et Corrupt. I, 1 : ὁ μὲν γὰρ τὰ ὁμοιομερῆ στοιχεῖα τίθησιν, οἷον ὀστοῦν καὶ σάρκα καὶ μυελὸν καὶ τῶν ἄλλων ὢν ἕκαστον συνώνυμον τὸ μέρο· ἐστίν. Cf. fragm. 1; item Plutarch. de plac. ph. I, 3 et Lucret. I, 830 seq.

(21) Cf. fragm. 6.

(22) Diogenes Laertius II, 8 : ἀρχὰς δὲ τὰς ὁμοιομερείας καθάπερ γὰρ ἐκ τῶν ψηγμάτων λεγομένων τὸν χρυσὸν συνεστάναι, οὕτως ἐκ τῶν ὁμοιομερῶν μικρῶν σωμάτων τὸ πᾶν συγκρίσθαι. καὶ νοῦν μὲν ἀρχὴν κινήσεως· τῶν δὲ σωμάτων τὰ μὲν βαρῆς τὸν κάτω τόπον, ὡς τὴν γῆν· τὰ δὲ κοῦφα τὸν

calidis sunt abrupta, sed quemadmodum antea sic etiam nunc omnia colærent (23). Verum quamvis hæc discreta sint aliaque quotidie discernantur, tamen materia neque generatione augeri neque minui interitu potest (24). Cæterum nihil neque fit neque interit, sed ex iis quæ sunt rebus omnia miscentur ab iisque discernuntur. Ita rectius pro ortu misturam, pro interitu separationem dixeris (25). Lunam habitari putavit collesque et valles habere (26).

Initio ferebantur sidera circa polum qui erat in mundi quasi culmine. Quum vero hoc modo omnes terræ partes et coli et habitari pariter possent, contigit, ut terra versus meridiem inclinaretur et polus sub septentrionibus constitueretur, ubi etiam nunc conspicitur (27). Nivem

nigram esse contendit (28). Lacteam orbem oriri censet a sideribus quæ noctu, quo tempore terræ umbra solis radiis officit, in tenebris suam lucem emittunt (29). Ait porro cometas stellarum errantium et flammam ex se emittentium veluti concursum, trajectiones autem stellarum veluti scintillas ab aere vibrari (30). Ventos gigni quando aer a sole extenuetur. Tonitrua nubium esse collisionem; fulgura confricationem itidem nubium. Terræ motus causam esse aerem terræ viscera et cavernas subeuntem (31).

Mare ortum est, quum particulæ humide eaque leviores in vapores conversæ sublimes abirent gravioribus in terra remanentibus. Quæ res eo valuit, ut aqua marina salis instar amare sapiat (32).

ἄνω ἐπισχεῖν, ὡς τὸ πῦρ ὕδωρ δὲ καὶ ἀέρα τὸν μέσον. Cf. fragm. 8.

(23) Cf. fragm. 13 et 16.

(24) Cf. fragm. 14 et 15.

(25) Conf. fragm. 17.

(26) Diogenes Laertius II, 8 : τὴν δὲ σελήνην οἰκίησαι ἔχειν, ἀλλὰ καὶ λόγους καὶ φάραγγας.

(27) Diogenes Laertius II, 9 : τὰ δ' ἄστρα κατ' ἀρχὰς θολοειδῶς ἐνεγθῆναι, ὥστε κατὰ κορυφὴν τῆς γῆς τὸν αἰε φαινόμενον εἶναι πόλον, ὕστερον δὲ τὴν ἔγκλισιν λαβεῖν (leg. τὴν γῆν ἔγκλισιν λαβεῖν). Plutarchus de plac. phil. lib. II, 8 : Διογένης, Ἀναξαγόρας μετὰ τὸ συστήναι τὸν κόσμον καὶ τὰ ζῶα ἐκ τῆς γῆς ἐξαγαγεῖν ἐγκλιθῆναι πῶς τὸν κόσμον ἐκ τοῦ αὐτομάτου ἐς τὸ μεσημέριον αὐτοῦ μέρος· ἴσως ὑπὸ προνοίας, ἵνα ἂ μὲν τινα ἀοικίητα γένηται, ἂ δ' οἰκίητα μέρη τοῦ κόσμου, κατὰ φύσιν, καὶ ἐκπύρωσιν, καὶ εὐκρασίαν.

(28) Sextus Empiricus Pyrrh. hypotyp. I, 13, 33 : νοούμενα δὲ [ἀντιτίθεμεν] φαινόμενοις, ὡς ὁ Ἀναξαγόρας τῶ λευκῆν εἶναι τὴν χιόνα ἀντιτίθει ὅτι ἡ χιὼν ὕδωρ ἐστὶ πεπηγός. τὸ δὲ ὕδωρ ἐστὶ μέλαν· καὶ ἡ χιὼν ἀρα μελαιναῖ ἐστὶ. Galenus de simpl. medicam. II, 1 : καὶ τινες καὶ τὸν Ἀναξαγόραν ἐπικαλοῦνται μάγιστρα περὶ τῆς χιόνος, ἀπορηγμένον, ὡς οὐκ εἰη λευκῆ. Cicero Quæst. Acad. IV, 23 : « Anaxagoras nivem nigram dixit esse. » IV, 31 : « faciliorque erit, ut albam esse nivem probet, quam erat Anaxagoras qui id non modo ita esse negabat, sed sibi, quia sciret aquam nigram esse, unde illa concreta esset, albam ipsam esse ne videri quidem. » Lactantius Divin. Instit. III, 23 : « Quid enim dici potest de illo qui nigram dixit esse nivem? quam consequens erat, ut etiam piecem albam esse diceret. » Id. VI, 3 : « Discipulus hic forlasse Anaxagoræ fuerit, cui nives atramentum fuerunt. »

(29) Aristoteles Meteor. I, 8 : Οἱ δὲ περὶ Ἀναξαγόραν καὶ Δημόκριτον φῶς εἶναι τὸ γάλα λέγουσιν ἄστρον τινῶν τὸν γὰρ ἥλιον ὑπὸ τὴν γῆν φερόμενον οὐχ ὄραν ἕνια τῶν ἄστρον. ὅσα μὲν οὖν ὄραται ὑπ' αὐτοῦ, τοῦτων μὲν οὐ φαίνεσθαι τὸ φῶς· καλύσθαι γὰρ ὑπὸ τῶν τοῦ ἡλίου ἀκτίνων. ὅσοις δὲ ἀντιφάττει ἡ γῆ, ὥστε μὴ ὄρασθαι ὑπὸ τοῦ ἡλίου, τὸ τοιοῦτον οὐκ εἶναι φῶς φασι εἶναι τὸ γάλα. Cf. Alex. Aphrodis. ad h. l. Plutarchus de Placit. phil. III, 1 : Ἀναξαγόρας τὴν σκιάν τῆς γῆς κατὰ τοῦτο τὸ μέρος ἴσασθαι τοῦ οὐρανοῦ, ὅταν ὑπὸ τὴν γῆν ὁ ἥλιος γινόμενος μὴ πάντα φωτίζει. Diogenes Laert. lib. II, 9 : καὶ τὸν γαλαξίαν ἀνάκλασιν εἶναι· φωτὸς ἡλιακοῦ, μὴ καταλαμπομένην τῶν ἄστρον. Sic et Hippolytus Refut. Hæres. p. 15 ed. Miller. ubi pro καταλαμπομένην leg. καταλαμπομένων. Olympiodorus comment. in Arist. meteor.

p. 15 b : τρίτη δόξα Ἀναξαγόρου καὶ Δημόκριτου. Οἱ τοῖ φασὶ τὸν γαλαξίαν εἶναι τὸ ἴδιον φῶς τῶν ἀστέρων τῶν μὴ φωτιζόμενων ὑπὸ τοῦ ἡλίου. Ἐχουσι γὰρ, φησί, τὰ ἄστρα τὸ ἴδιον φῶς καὶ ἐκ τῆς τῆς τὸ ἀπὸ τοῦ ἡλίου. καὶ ὅλοιοι ἡ σελήνη. ταύτης γὰρ ἕτερον μὲν τὸ ἴδιον φῶς, ἕτερον δὲ τὸ ἀπ' ἡλίου. τὸ γὰρ ἴδιον αὐτῆς φῶς ἀνθρακῶδες ἐστίν, ὡς ὅλοιοι ἡμῖν ἡ ἑλλειψὶς αὐτῆς. Ἄλλ' οὐ πάντα, φησί, τὸ ἐκ τῆς τῆς δέχονται. Τὰ οὖν μὴ δεχόμενα ἔκπεινα τὸν κύκλον τὸν γαλαξίαν ἀπεργάζονται. Id p. 16 a : ἐντεθθεν ἡ τρίτη δόξα ἡ λέγουσα ἴδιον φῶς· τιῶν εἶναι ἄστρον τὸν γαλαξίαν τῶν μὴ ὑπὸ ἡλίου φωτιζόμενων.

(30) Diogenes Laertius lib. II, 9 : τοὺς δὲ κομήτας σύνολον πλανητῶν ὀλόγας ἀριέντων· τοὺς τε διάφταντας ὅλον σπινθήρα ἀπὸ τοῦ ἀέρος ἀποπάλλεσθαι.

(31) Diogenes Laertius lib. II, 9 : ἀνέμους γίνεσθαι λεπτυνομένον τοῦ ἀέρος ὑπὸ τοῦ ἡλίου· βροντάς σύγκρουσιν νεφῶν· ἀστραπάς ἐκτριψιν νεφῶν· σεισμὸν ὑπνοδόστησιν ἀέρος εἰς γῆν. Plutarchus de Plac. phil. III, 15 : ἀέρος ὑποδύσει, τῆ μὲν πυκνότητι τῆς ἐπιφανείας προσπίπτοντος, τῶ δ' ἐκτριψιν λαβεῖν μὴ δύνασθαι τρώμω τὸ περίεχον κραδαίνοντος. Hippolytus Refut. Hæres. p. 15 : σεισμοὺς δὲ γίνεσθαι τοῦ ἀνωθεν ἀέρος εἰς τὸ ὑπὸ γῆν ἐπιπίπτοντος· τοῦτο γὰρ κινουμένου καὶ τὴν ὀρυμμένην γῆν ὑπ' αὐτοῦ σαλεύεσθαι. Aristot. Meteor. II, 7 : Ἀναξαγόρας μὲν οὖν φησι τὸν αἰθέρα πεφυκότα φέρεσθαι ἄνω, ἐπιπίπτοντα εἰς τὰ κάτω τῆς γῆς· καὶ τὰ κοίλα κινεῖν αὐτῆν· τὰ μὲν γὰρ ἄνω συναληθίζονται διὰ τοῦ θυμβροῦ, ἐπεὶ φύσει γε πᾶσαν ὁμοίως εἶναι σομφῆν, ὡς ὄντος τοῦ μὲν ἄνω, τοῦ δὲ κάτω τῆς ὄλης σφαιρίας, καὶ ἄνω μὲν τοῦτο ὄντος· τοῦ μορίου, ἐφ' ὃ τυγχάνομεν οἰκούντες, κάτω δὲ ὑπέρου. Ad quem locum Alexander Aphrod. p. 106 b : Ἐστὶ δὲ ἡ μὲν Ἀναξαγόρου εἶσα τοιαύτη· φησι τὸν αἰθέρα πεφυκότα φέρεσθαι ἄνω, ἐπιπίπτοντος δὲ εἰς τὰ κάτω τῆς γῆς, ἄνω λέγων τὴν ἐπιφάνειαν ἐφ' ἧς οἰκοῦμεν ἡμεῖς, κάτω δὲ τὸ ὑπὸ τὴν γῆν, καὶ ἐκείνην τὴν ἐπιφάνειαν, ὡν τὴν μὲν ἐφ' ἧς ἡμεῖς οἰκοῦμεν συναληθίζονται τε διὰ τοῦ θυμβροῦ καὶ ἠνώσθαι, τὴν δὲ κάτω σομφῆν τε εἶναι καὶ ἔχουσαν διαπύματα· πᾶσαν γὰρ εἶναι τὴν γῆν σομφῆν φύσει· τὸν οὖν αἰθέρα τὸν ὑπὸ τῆ γῆ πεφυκότα ἄνω φέρεσθαι εἰς τὰ ὑπὲρ ἡμᾶς, ἐν τῇ ἀνόθῳ ἐπιπίπτοντα εἰς τὰ κοίλα καὶ σομφὰ τῆς γῆς· κινεῖν αὐτῆν. καὶ οὕτω γίνεσθαι τοὺς σεισμοὺς. ὡς οὐσίας δὲ τῆς γῆς πλατείας, καὶ διὰ τοῦτο ἐποχομένης· τῶ ὑποκειμένη ἀέρι, καὶ μενοσίζῃ ἐνθα ἐστὶ, λέγει ταῦτα.

(32) Diogenes Laertius lib. II, 8 : ἐπὶ τῆς γῆς πλατείας· οὐσίας τὴν θάλασσαν ὑποστήναι, διατμισθέντων ὑπὸ τοῦ ἡλίου τῶν ὑγρῶν. Hippolytus Refut. Hæres. p. 15 : τῶν δ' ἐπὶ γῆς ὑγρῶν τὴν μὲν θάλασσαν ὑπάρχει, τὰ τε ἐν αὐτῇ ὕδατα ἐξατμισθέντα ὑπὸσταντα οὕτως· γεγονέναι, καὶ ἀπὸ τῶν καταφ-

Animalia primum ex humore et calore terraque extiterunt, postea ex se invicem nata sunt (33). « Illud quoque, inquit Censorinus cap. V, ambiguum facit inter auctores opinionem, utrumne ex patris modo semine partus nascatur, ut Diogenes et Hippon Stoicique scripserunt, an etiam ex matris, quod Anaxagoræ et Alcæoni nec non Parmenidi Empedoclique et Epicuro visum est. » Idem cap. VI : « E dextris partibus profuso semine mares gigni, ut e lævis feminas Anaxagoras Empedoclesque consentiunt (34) ».

Non solum animalia, sed omnes res respirant eaque ratione aluntur (35). Plantas originem accepisse censet a seminibus quæ ex aere una cum aqua in terram deciderunt, unde sumtis viribus enascuntur (36). Mentem inesse docuit plantis

quas animantes esse judicat (37). Mens autem omnis similis est et major et minor (38). Somnum ad corpus, non ad animum pertinere statuit (39). Vox auditur, quod spiritus aere denso repercutitur (40). Aer sole interdiu calefactus stridet et obstreperit, noctu requiescit, quum omnis calor absit. Igitur horis nocturnis quibus nullus est strepitus audiri cuncta melius quam diurnis possunt (41). Acutorum morborum causam Clazomenio philosopho placet esse fel, quod abundans in pulmonem, in venas atque in latera defluit (42). Idem cum Stoicis Fortunam esse dixit causam quæ humana ratiocinatione cognosci non posset. Fieri enim alia necessario, alia fato, alia consulo, alia forte fortuna, alia casu (43). Sed ipsa fragmenta jam proponemus.

ψυάντων ποταμῶν. Plutarchus de plac. philos. III, 16 : Ἀναξαγόρας τοῦ κατ' ἀρχὴν λιμνάζοντος ὕγρου περικαέντος ὑπὸ τῆς ἡλιακῆς περιφορᾶς, καὶ τοῦ λιπαροῦ ἐξατμισθέντος, εἰς ἀνυκίδα καὶ πικρῶν τὸ λοιπὸν ὑποστῆναι.

(33) Diogenes Laertius lib. II, 9 : ζῷα γενέσθαι ἐξ ὕγρου καὶ θερμοῦ καὶ γεώδους· ὕστερον δὲ ἐξ ἀλλήλων.

(34) Aristoteles de generat. animal. IV, 1 : Φασὶ γὰρ οἱ μὲν ἐν τοῖς σπέρμασιν εἶναι ταύτην τὴν ἐναντίωσιν εὐθύς, ὡς ἂν Ἀναξαγόρας καὶ ἐνίοι τῶν φυσιολόγων. γίνεσθαι τε γὰρ ἐκ τοῦ ἄββενος τὸ σπέρμα, τὸ δὲ θῆλυ παρέχειν τὸν τόπον. καὶ τὸ μὲν ἄββεν εἶναι ἐκ τῶν δεξιῶν, τὸ δὲ θῆλυ ἐκ τῶν ἀριστερῶν, καὶ τῆς ὑστερας τὰ μὲν ἄββεν ἐν τοῖς δεξιῶσι εἶναι, τὰ δὲ θῆλε ἐν τοῖς ἀριστεροῖς. Philoponus ad h. l. p. 83 b : Δεῖ δὲ ἡμᾶς εἰδέναι, ὅτι καὶ οὗτος ἐν τῷ σπέρματι ἐνεργεῖα εἶναι. Δεγτὰ μέρη, ἀνάσθητα δὲ διὰ μικρότητα. Plutarchus de Plac. phil. V, 7 : Ἀναξαγόρας, Παρμενίδης τὰ μὲν ἐκ τῶν δεξιῶν καταβάλλεσθαι εἰς τὰ δεξιὰ μέρη τῆς μήτρας, τὰ δ' ἐκ τῶν ἀριστερῶν εἰς τὰ ἀριστερά· εἰ δ' ἐναλλαγῆ τὰ τῆς καταβολῆς, γίνεσθαι θῆλεα. Diogenes Laertius lib. II, 9 : καὶ ἄββεν μὲν ἀπὸ τῶν δεξιῶν, θῆλεα δὲ ἀπὸ ἀριστερῶν. Hippolytus Refut. Hæres. p. 15 : καὶ ἄββεν μὲν γίνεσθαι, ὅταν ἀπὸ τῶν δεξιῶν μερῶν ἀποκριθῆν τὸ σπέρμα τοῖς δεξιῶσι μέρεσι τῆς μήτρας κολληθῆ, τὰ δὲ θῆλεα κατὰ τούναντίον.

(35) Aristoteles de Respiratione 2 : Ἀναξαγόρας δὲ καὶ Διογένης πάντα φέσκοντες ἀναπνεῖν, περὶ τῶν ἰχθύων καὶ τῶν ὑστρίων λέγουσι τίνα τρόπον ἀναπνεύουσι, καὶ φησὶν Ἀναξαγόρας μὲν, ὅταν ἀφῶσι τὸ ὕδωρ διὰ τῶν βραγχίων, τὸν ἐν τῷ στοματι γινόμενον ἀέρα ἔκοντα ἀναπνεῖν τοὺς ἰχθύς. οὐ γὰρ εἶναι κενόν οὐδέν. κτλ. Id. de Plantis I, 2 : Ἀναξαγόρας γὰρ εἶπε ταῦτα ἔχειν καὶ πνοήν, ubi loquitur de plantis.

(36) Theophrastus Hist. plant. III, 2 : Ἀναξαγόρας μὲν τὸν ἀέρα πάντων φάσκων ἔχειν σπέρματα· καὶ ταῦτα συγκαταφερόμενα τῷ ὕδατι γεννῶν τὰ φυτὰ. Arist. de Plantis I, 2 : εἶπε

δὲ Ἀναξαγόρας, ὅτι ἡ ὑγρότης τούτων ἐστὶν ἀπὸ τῆς γῆς· καὶ διὰ τοῦτο ἐση κρῶς Λεχίνεον, ὅτι ἡ γῆ μήτηρ μὲν ἐστὶ τῶν φυτῶν, ὁ δὲ ἥλιος πατήρ.

(37) Aristoteles de Plantis I, 1 : Ὁ δὲ Ἀναξαγόρας καὶ ὁ Δημοκρίτος καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς, καὶ νοῦν καὶ γνῶσιν ἔχειν εἶπον τὰ φυτὰ. Ibid. : Ἀναξαγόρας μὲν οὖν καὶ Ἐμπεδοκλῆς, ἐπιθυμίᾳ ταῦτα κινεῖσθαι λέγουσιν, αἰσθάνεσθαι τε καὶ λυπεῖσθαι καὶ ἡδεσθαι διαδεβαίουσιν· ὧν ὁ μὲν Ἀναξαγόρας καὶ ζῷα εἶναι καὶ ἡδεσθαι καὶ λυπεῖσθαι εἶπε, τῆ τε ἀπορροῇ τῶν φύλλων καὶ τῆ αὐξήσει τοῦτο ἐκλαμβάνων. Cf. Aristot. de Anima I, 2. Plutarch. Quæst. nat. 1, vol. XIII p. 1.

(38) Vid. fragm. 6. Cæterum mentem (νοῦν) et animam (ψυχὴν) promiscue videtur dixisse. Aristot. de Anima I, 2 : ἐτέρωθεν δὲ τὸν νοῦν εἶναι τὸν αὐτὸν τῆ ψυχῆ. Ibid. : Ἀναξαγόρας δ' εἰοικε μὲν ἕτερον λέγειν ψυχὴν τε καὶ νοῦν, ὡς περ εἶπομεν καὶ πρότερον. χρῆται δ' ἀμφοῖν ὡς μὲν φύσει. Cf. Plato Cratyl. p. 400, A. Philop. ad Arist. de Anim. cap. 1 et 7.

(39) Plutarchus de Plac. phil. IV, 35 : Ἀναξαγόρας δὲ κατὰ κίπον τῆς σωματικῆς ἐνεργείας γίνεσθαι τὸν ὕπνον· σωματικὸν γὰρ εἶναι τὸ πάθος, οὐ ψυχικόν.

(40) Vid. Plutarch. de Plac. phil. IV, 19.

(41) Vid. Aristot. problem. XI, 33; Plutarch. Symposiac. VIII, 3, vol. XI p. 355.

(42) Aristoteles de Part. anim. IV, 2 : Οὐκ ὀρθῶς δ' εἰοίκασιν οἱ περὶ Ἀναξαγόραν ὑπολαμβάνειν ὡς αἰτίαν οὖσαν τῶν ὀξείων νοσημάτων [τὴν χολήν]· ὑπερβάλλουσαν γὰρ ἀπορραίνειν πρὸς τε τὸν πνεύμονα καὶ τὰς εἰσόδους καὶ τὰς πλευράς.

(43) Plutarch. de Plac. ph. I, 29 : Ἀναξαγόρας καὶ οἱ Στωϊκοὶ ἀδηλον αἰτίαν ἀνθρωπίνην λογισμῶ [τὴν τύχην]. ἃ μὲν γὰρ εἶναι κατ' ἀνάγκην, ἃ δὲ καθ' εἰμαρμένην, ἃ δὲ κατὰ προαίρεσιν, ἃ δὲ κατὰ τύχην, ἃ δὲ κατὰ τὸ αὐτόματον.

ΑΝΑΞΑΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΚΛΑΖΟΜΕΝΙΟΥ

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΙΑ.

Hæc de ejus placitis breviter dicta sufficiant : reliqua e fragminibus intelliguntur.

1. Ὁμοῦ πάντα χρήματα ἦν, ἀπειρα καὶ πλήθος καὶ σμικρότητα· καὶ γὰρ τὸ σμικρὸν ἀπειρον ἦν. Καὶ πάντων ἁμῶς ἐόντων οὐδὲν ἐνδὸλον ἦν ὑπὸ σμικρότητος· πάντα γὰρ ἀήρ τε καὶ αἰθήρ κατείχε, ἀμφοτέρω ἀπειρα ἐόντα· ταῦτα γὰρ μέγιστα ἐνεστί ἐν τοῖσι σύμπασι καὶ πλήθει καὶ μεγάλῃ.

(Simplicius Comment. in Arist. Phys. p. 33 b. qui hoc libri Περὶ φύσεως initium fuisse testatur : Ἀναξαγόρας λέγων ἀπ' ἀρχῆς· Ὁμοῦ πάντα κτλ. Idem de Cæl. fol. 150 : λέγει δὲ Ἀναξαγόρας ἀρχόμενος τοῦ συγγραμματος· ἁμῶς χρήματα ἦν, ἀπειρα πάντα καὶ πλ. κτλ. Plato Phæd. 17 : ταχὺ ἂν τὸ τοῦ Ἀναξαγόρου γεγονός εἴη, ἁμῶς πάντα χρήματα, ubi vid. Heindorf. et Wytténbach. Adde Valckenar. Diatrib. in Eurip. fragm. p. 40. Cf. Plat. Gorg. p. 465 D ; Aristot. phys. I, 5; Id. Metaph. III, 4. Aliter Diogenes Laertius lib. II, 3 operis principium citat, cujus verba sunt : ἀρξάμενος (δὲ Ἀναξαγόρας) οὕτω τοῦ συγγραμματος, ὃ ἐστὶν ἡδέως καὶ μεγαλοφρονῶς ἐρμηνεύομενον· πάντα χρήματα ἦν ἁμῶς, εἴτα νοῦς ἐλθὼν αὐτὰ διεκόσμησε. Hunc multa omisisse clausulamque εἴτα νόος κτλ. ex alio loco huc transtulisse nemo non videt. Quod autem Simplicius in Arist. Phys. pag. 106 a. assert, dicens : οὕτως ἤρξατο τοῦ συγγραμματος· « ἦν ἁμῶς πάντα χρήματα, ὥστε δτιοῦν ὅλον τὸν ἄρτον τόνδε καὶ τῆς σαρκὸς τῆσδε καὶ τοῦδε τοῦ ὄσπου μίγμα εἶναι ὁμοίως τῷ παντί, » id excepto Anaxagoræ effato ἦν ἁμῶς πάντα χρήματα nihil nisi ipsius interpretis explicationem esse apparet. Postrema ταῦτα γὰρ μέγιστα κτλ. ad eum qui et olim fuit et nunc est semperque erit rerum

statum referenda. Semper enim aeris et ætheris semina prævalent.)

2. Καὶ γὰρ ὁ ἀήρ τε καὶ ὁ αἰθήρ ἀποκρίνεται ἀπὸ τοῦ τὰ πολλὰ περιέχοντος· καὶ τό γε περιέχον ἀπειρόν ἐστι τὸ πλήθος.

(Simplicius Comment. in Arist. Phys. fol. 33 b. Scripsi cum Schornio ἀπὸ τοῦ τὰ πολλὰ περιέχοντος : vulgo ἀπὸ τοῦ περιέχοντος τοῦ πολλοῦ. Esse inter hæc et præcedentia exiguum intervallum sequitur e Simplicii verbis : καὶ μετ' ὀλίγον. Cæterum πλήθος hoc loco non est multitudo, sed *magnitudo*, ut apud Herodotum lib. I, 203 et 204.)

3. Τουτέων δὲ οὕτως ἐχόντων χρῆ δοκέειν ἐνεῖναι πολλά τε καὶ παντοῖα ἐν πᾶσι τοῖσι συγκρινομένοις καὶ σπέρματα πάντων χρημάτων καὶ ἰδέας παντοίας ἔχοντα καὶ χροιάς καὶ ἡδονάς.

(Simplicius Comment. in Arist. Phys. fol. 33 b : καὶ μετ' ὀλίγα· τουτέων δὲ κτλ. Posui ἐνεῖναι quod paulo inferius exhibet Simplicius, licet hic εἶναι exaraverit. Idem ἐνεῖναι præbet de Cælo fol. 150.)

4. Πρὶν δὲ ἀποκριθῆναι ταῦτα, πάντων ἁμῶς ἐόντων οὐδὲ χροῖη ἐνδὸλος ἦν οὐδεμίη· ἀπεκόλυε γὰρ ἡ σύμμιξις ἀπάντων χρημάτων τοῦ τε διεροῦ καὶ τοῦ ξηροῦ καὶ τοῦ θερμοῦ καὶ τοῦ ψυχροῦ καὶ τοῦ λαμπροῦ καὶ τοῦ ζοφεροῦ καὶ γῆς πολλῆς ἐνεούσης καὶ σπερμάτων ἀπειρων πλήθος οὐδὲν εἰσκότων ἀλλήλοισι· οὐδὲ γὰρ τῶν ἄλλων οὐδὲν εἶχε τῷ ἑτέρῳ τὸ ἕτερον. Τουτέων δὲ οὕτως ἐχόντων ἐν τῷ σύμπαντι χρῆ δοκέειν ἐν εἶναι πάντα χρήματα.

(Simplicius Comment. in Arist. Phys. fol. 33 b : πρὶν δὲ ἀποκριθῆναι, φησί, πάντων ἁμῶς κτλ. Inserui autem ταῦτα e fol. 8 a.)

5. Ἐν παντὶ παντὸς μοῖρα ἐνεστί πληγὴν νόου· ἐστὶ οἷσι δὲ καὶ νόος ἐνι.

1. Res omnes confusæ unum in corpus erant, innumeræ et admodum parvæ, quum parvitas ipsa incomprehensibilis esset. Et in hac quidem omnium mistura nihil propter rerum exiguitatem exstabat atque apparebat : cuncta enim aer et æther, ambo infiniti, pervagabantur : quippe hi universis immixti partium multitudine et magnitudine cætera superant.

2. Etenim aer atque æther secernitur a cælo quod rerum multitudinem ambit : cælum vero immensæ magnitudinis est.

3. Quæ quum ita sint, existimandum est, inesse multa

et varia in omni ista congerie et semina omnium rerum et formas varias et colores et affectiones habentia.

4. Antequam vero hæc secernerentur, in isto cunctarum rerum acervo ne color quidem ullus conspiciebatur : obstabat enim omnium confusio, humoris et siccitatis, caloris et frigoris, lucis et caliginis multarumque terræ particularum ac seminum innumerorum inter se dissimilium : quippe ne cæterarum quidem rerum ulla alii nunc similis est. Quæ quum ita sint, putandum est in hac universitate unum esse omnia.

5. In quavis re omnis materiæ particula inest præter mentem : nonnullis vero etiam mens inest.

(Simplicius Comment. in Arist. Phys. p. 35 a. Cf. idem pag. 37 a. et fragm. 6. Sensus est : « in singulis universa vel in omnibus omnia insunt. » Similiter Simplicius in Aristot. de Cœl. p. 149 b : ἐν παντί δεῖ νομίζειν ὑπάρχειν πάντα χρώματα, quæ tamen non ipsa Anaxagoræ verba sunt).

6. Τὰ μὲν ἄλλα παντὸς μοῖραν μετέχει, νόος δὲ ἐστὶ ἀπειρον καὶ αὐτοκρατὴς καὶ μέμικται οὐδενὶ γρηματι, ἀλλὰ μόνου αὐτὸς ἐφ' ἑωυτοῦ ἐστὶ. Εἰ μὴ γὰρ ἐφ' ἑωυτοῦ ἦν, ἀλλὰ τῶν ἐμέμικτο ἄλλω, μετεῖχε ἂν ἀπάντων χρωμάτων, εἰ ἐμέμικτό τῶν ἐν παντί γὰρ παντὸς μοῖρα ἐνεστί, ὥσπερ ἐν τοῖσι πρόσθεν μοι λέλεκται· καὶ ἐκόλυε ἂν αὐτὸν τὰ συμμειγμένα, ὥστε μηδενὸς γρηματος κρατέειν ὁμοίως, ὡς καὶ μόνον ἰόντα ἐφ' ἑωυτοῦ. Ἔστι γὰρ λεπτότατόν τε πάντων χρωμάτων καὶ καθάρωτατον, καὶ γνώμην γε περὶ παντὸς πᾶσαν ἰσχει καὶ ἰσχεῖ μέγιστον. Ὅσα τε ψυχὴν ἔχει καὶ τὰ μέζω καὶ τὰ ἐλάσσω, πάντων νόος κρατέει· καὶ τῆς περιχώρησιος τῆς συμπάσης νόος ἐκράτησε, ὥστε περιχωρῆσαι τὴν ἀρχήν. Καὶ πρῶτον ἀπὸ τοῦ μικροῦ ἤρξατο περιχωρῆσαι, ἔπειτα πλεόν περιχώρησε, καὶ περιχωρῆσαι ἐπὶ πλεόν. Καὶ τὰ συμμειγμένα τε καὶ ἀποκρινόμενα καὶ διακρινόμενα, πάντα ἔγνω νόος· καὶ δοκίᾳ ἐμελλε ἔσεσθαι καὶ δοκίᾳ ἦν καὶ ἔσσα νῦν ἐστὶ καὶ δοκίᾳ ἔσται, πάντα διεκόσμησε νόος, καὶ τὴν περιχώρησιν αὐτήν, ἣν νῦν περιχωρεῖ τὰ τε ἄστρα καὶ ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη καὶ ὁ ἀήρ καὶ ὁ αἰθήρ, οἱ ἀποκρινόμενοι. Ἡ δὲ περιχώρησις αὐτῆς ἐποίησε ἀποκρῖνεσθαι, καὶ ἀποκρίνεται ἀπὸ τε τοῦ ἀραιοῦ τὸ πυκνὸν καὶ ἀπὸ τοῦ ψυχροῦ τὸ θερμὸν καὶ ἀπὸ τοῦ

ζοφεροῦ τὸ λαμπρὸν καὶ ἀπὸ τοῦ διεροῦ τὸ ξηρὸν. Μοῖραι δὲ πολλαὶ πολλῶν εἰσι παντάπασι δὲ οὐδὲν ἀποκρίνεται οὐδὲ διακρίνεται τὸ ἕτερον ἀπὸ τοῦ ἑτέρου πλὴν νόου. Νόος δὲ πᾶς ὁμοίός ἐστι καὶ ὁ μέζων καὶ ὁ ἐλάσσων· ἕτερον δὲ οὐδὲν ἐστὶ ὁμοιον οὐδενὶ ἑτέρῳ ἀπειρων ἰόντων, ἀλλ' ὅστων πλείστα ἐνι, ταῦτα ἐνδηλότατα ἐν ἑκαστὸν ἐστὶ καὶ ἦν.

(Simplicius Comment. In Arist. Phys. fol. 33 b, 35 a. Post λέλεκται vulgo legitur ἀνεκώλυεν quod mutavi in ἐκόλυεν ἂν. Præterea præeunte Schornio reposui ὅσα τε ψυχὴν ἔχει; vulgo ὅσα γε ψ. εἰ. In sequentibus Ritteri emendationem ἔπειτα πλεόν περιχώρησε recepi pro vulgata scriptura ἐπεὶ δὲ πλεόν περιχωρεῖ. Extrema apud Simplicium sic eduntur : ἀλλ' ὅστω πλείστα ἐνι κτλ. quæ Prellerum secutus converti in ἀλλ' ὅστων πλείστα ἐνι κτλ.)

7. Ἐπεὶ ἤρξατο ὁ νόος κινεῖν, ἀπὸ τοῦ κινεομένου παντὸς ἀπεκρίνετο, καὶ ὅσον ἐκίνησε ὁ νόος, πᾶν τοῦτο διεκρίθη· κινεομένων δὲ καὶ διακρινόμενων ἡ περιχώρησις πολλῶν μᾶλλον ἐποίησε διακρῖνεσθαι.

(Simplicius Comment. in Arist. Phys. fol. 67 a.)

8. Τὸ μὲν πυκνὸν καὶ διερὸν καὶ ψυχρὸν καὶ τὸ ζοφερὸν ἐνθάδε συνχώρησε, ἐνθα νῦν ἡ γῆ· τὸ δὲ ἀραιὸν καὶ τὸ θερμὸν καὶ τὸ ξηρὸν καὶ τὸ λαμπρὸν ἐξέχωρησε ἐς τὸ πρόσω τοῦ αἰθέρος.

(Simplicius Comment. in Arist. Phys. fol. 38 b. Cæterum καὶ τὸ λαμπρὸν quæ verba librariorum culpa omisa sunt apud Simplicium addidi cum Schornio ex Origenis Philosoph. cap. 8.)

6. Reliqua omnis materiæ partem continent, mens autem infinita sique juris est neque ulli rei admixta, sed sola libera et soluta est. Nam nisi segregata ab omni concretionem mortali, sed alii cuidam adjuncta esset, uni alicui addita omnium rerum consors foret; siquidem in quavis re omnis materiæ particula est, quemadmodum in præcedentibus diximus, aliaque cum aliis commixta eam impedirent, quominus ullam rem ita teneret ut sola nunc libera et soluta tenet. Est enim cunctarum rerum subtilissima et purissima, ac sententiam quamlibet de quavis re dicit plurimumque valet. Porro quæcunque animata sunt tum majora tum minor, omnia mens gubernat cælestesque moderata est conversiones, ita ut principio universum converteretur. Ac primum quidem ab exiguis in illis conversio cœpit, deinde plures materiæ partes complexa crescebat, atque in posterum etiam ulterius progredietur. Commixta vero et secreta ac discreta omnia cognovit mens : et quæ futura erant quæque fuerunt et quæ nunc sunt quæque erunt omnia mens ordinavit conversionemque hanc qua nunc

sidera et sol lunaque et aer atque æther ab indigesta mole secreti torquentur et vertuntur. Hæc autem conversio efficit, ut singula secernerentur. Ac secreta sunt a raris densa, a frigidis calida, a caliginosis illustra, ab humidis sicca. Verum multæ sunt multarum rerum partes, quia aliud ab alio neque secernitur prorsus, neque discernitur præter mentem. Jam vero mens omnis similis est et major et minor : at nihil aliud alii simile est in hac infinita rerum multitudine, sed qualia cuique semina plurima insunt, tale perspicue est et fuit.

7. Quum mens materiam movere cœpisset, ab omni parte mota reliquæ scernebantur, quantumque partium movit mens, tantum discretum est ab indigesta mole : quumque hæc particulae moverentur ac discernentur, conversio efficiebat, ut eo magis alia ab aliis discernentur.

8. Densa et humida, frigida et obscura eum in locum congregata sunt quo nunc terra est : at rara et calida, sicca et splendida in longinquum ætheris locum secesserunt.

9. Ἀπὸ τούτων ἀποκρινομένων συμπήγνυται γῆ· ἐκ μὲν γὰρ τῶν νεφελῶν ὕδωρ ἀποκρίνεται, ἐκ δὲ τοῦ ὕδατος γῆ, ἐκ δὲ τῆς γῆς λίθοι συμπήγνυται ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ· οὗτοι δὲ ἐκχωρέουσι μᾶλλον τοῦ ὕδατος.

(Simplicius Comment. in Arist. Phys. fol. 38 b : οὕτω γὰρ φησιν· ἀπὸ τούτων κτλ. Cf. fol. 33 b, ubi legitur λίθος συμπήγνυται. Est autem ἐκ τῶν νεφελῶν idem quod ἐξ ἀέρος. Sic enim Simplicius fol. 106 a : ὁρῶν οὖν πᾶν ἐκ παντός γινόμενον, εἰ καὶ μὴ ἀμέσως, ἀλλὰ κατὰ τάξιν, καὶ γὰρ ἐκ πυρὸς ἀήρ καὶ ἐξ ἀέρος ὕδωρ καὶ ἐξ ὕδατος γῆ καὶ ἐκ γῆς λίθος καὶ ἐκ λίθου πάλιν πῦρ κτλ.)

10. ἀνθρώπους τε συμπαγήναι καὶ τᾶλλα ζῶα, ὅσα ψυχὴν ἔχει· καὶ τοῖσι γε ἀνθρώποισι εἶναι καὶ πόλις συνωκημένας καὶ ἔργα κατεσκευασμένα, ὥσπερ παρ' ἡμῖν, καὶ ἡλιόν τε αὐτοῖσι εἶναι καὶ σελήνην καὶ τᾶλλα, ὥσπερ παρ' ἡμῖν, καὶ τὴν γῆν αὐτοῖσι φύειν πολλά τε καὶ παντοῖα, ὧν ἐκείνοι τὰ ὀνήϊστα συνενεικάμενοι ἐς τὴν οἰκισιν χρέονται.

(Simplicius Comment. in Aristot. Phys. fol. 33 b, ubi hanc apponit explicationem : καὶ οἱ μὲν ἑτέραν τινὰ διακόσμησιν παρὰ τὴν παρ' ἡμῖν αἰνίττεται, ἀλλοῖ τὸ ὥσπερ παρ' ἡμῖν οὐχ ἀπαξ εἰρημένον. Add. Diog. Laert. lib. II, 6 : τὴν σελήνην οἰκήσεις ἔχειν, ἀλλὰ καὶ λόφους καὶ φάραγγας. Conf. Simplic. fol. 8 a.)

11. Οὕτω τούτων περιχωρέοντων τε καὶ ἀποκρινομένων ὑπὸ βίης τε καὶ ταχυτήτος. Βίην δὲ ἡ ταχυτῆς ποιεῖ, ἡ δὲ ταχυτῆς αὐτέων οὐδενὶ ἔοικε χρήματι τὴν ταχυτῆτα τῶν νῦν ἑόντων χρημάτων ἐν ἀνθρώποισι, ἀλλὰ πάντως πολλαπλασίως ταχύ ἐστι.

(Simplicius Comment. in Aristot. Phys. fol. 8 a : ἀκουσον δὲ οἷα καὶ μετ' ὀλίγα φησιν τὴν ἀμφοῖν ποιούμενος σύγκρισιν· οὕτω τούτων περιχωρούντων κτλ. qui ditteñ διάκρισιν et διακόσμησιν ab Anaxagora statui dicit. Certum est hīc disputari de motu quo cœlum et sidera

olim ab indigesta mole segregata sunt. Sed eodem motu etiam nunc feruntur, quoniam durat adhuc atque adeo in æternum durabit. Verborum structuræ ἡ δὲ ταχυτῆς αὐτέων οὐδενὶ ἔοικε χρήματι τὴν ταχυτῆτα et ἡ δὲ ταχυτῆς πάντως πολλαπλασίως ταχύ ἐστι elegantem sermonem non decent, sed antiquitatis excusationem habent.)

12. Ὁ δὲ νόος ὅσα ἔσται τε καὶ νῦν ἔστι καὶ ἦν καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἐν τῷ πολλῷ περιέχοντι καὶ ἐν τοῖσι προσκριθεῖσι κατ' ἐν τοῖσι ἀποκεκριμένοισι κάρτα διεκόσμησε.

(Simplicius Comment. in Aristot. Phys. fol. 33 b : οἱ δὲ διττήν τινα διακόσμησιν ὑποτίθεται, τὴν μὲν νοεράν, τὴν δὲ αἰσθητήν, ὅτλον μὲν καὶ ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτλον δὲ καὶ ἐκ τῶνδε· ὁ δὲ νόος ὅσα ἔστί τε [cod. D ἔσται τε] κάρτα, καὶ νῦν ἔστιν, ἦν καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἐν τῷ πολλῷ περιέχοντι, καὶ ἐν τοῖσι προσκριθεῖσι καὶ ἐν τοῖσιν ἀποκεκριμένοισι. Locum mutilum et corruptum emendavi et supplevi ὁ fragm. 6.)

13. Οὐ χωρίζεται τὰ ἐν τῷ ἐνὶ κόσμῳ οὐδὲ ἀποκίεσθαι πελέκει οὔτε τὸ θερμὸν ἀπὸ τοῦ ψυχροῦ οὔτε τὸ ψυχρὸν ἀπὸ τοῦ θερμοῦ.

(Simplicius Comment. in Arist. Phys. fol. 37 b. et 38 a. In eandem sententiam supra Anaxagoras (fragm. 6) dixit : παντάπασιν δὲ οὐδὲν ἀποκρίνεται οὐδὲ διακρίνεται τὸ ἕτερον ἀπὸ τοῦ ἑτέρου. Cf. Simplic. in Aristotelis Phys. p. 106 b : καὶ διακρινόμενα γὰρ ταῦτα οὐκ ἀπίσασται πάντη ἀπ' ἀλλήλων. Διὸ φησιν ὁ Ἀναξαγόρας, μηδ' ἐνδέχεται πάντα διακριθῆναι.)

14. Τούτων δὲ οὕτω διακεκριμένων γινώσκειν χρή· οἱ πάντα οὐδὲν ἐλάσσω ἐστὶ οὐδὲ πλείω. Οὐ γὰρ ἀνυστὸν πάντων πλείω εἶναι, ἀλλὰ πάντα ἴσα αἰεὶ.

(Simplicius Comment. in Arist. Phys. fol. 33 b. Pro οἱ πάντα quæ est exempli Aldini scriptura, cod. D non male habet οἱ τὰ πάντα. De reliquo philosophus ait materiam neque generatione augeri neque minui interitu.)

9. Ex his secretis concrescit terra : nam e nubibus aqua discernitur, ex aqua terra ; e terra lapides frigore concrescunt : hi autem magis ex aqua excedunt.

10. hominesque et reliqua animalia vitali spiritu prædita concrevisse, atque hominibus esse urbes habitatas et opera facta ut apud nos, ac solem iis esse et lunam et cætera, ut apud nos, terramque iis gignere multa et varia, e quibus illi utilissima quæque in domos comportata in rem suam convertunt.

11. His vi ac celeritate ita conversis et secretis. Vim vero celeritas efficit ; celeritas autem illorum ad nullius earum quæ nunc sunt inter homines rerum similitudinem, si de

earum celeritate agitur, accedit, sed omnino multo major ista celeritas est.

12. Verum mens quæcumque erunt et nunc sunt et fuerunt et reliqua omnia quæ continentur cælo rerum multitudine instructo et quæ insunt in accretis vel jam secretis sedulo ordinavit.

13. Non separata sunt quæ uno hoc continentur mundo, neque securi abrupta calida a frigidis vel frigida a calidis.

14. His ita discretis sciendum est omnia nihilo neque pauciora esse neque plura. Etenim fieri non potest, ut plura sint universis quæ exstant, sed cuncta semper æqualia sunt.

15. Ούτε τοῦ σμικροῦ γέ ἐστι τό γε ἐλάχιστον, ἀλλ' ἔλασσον αἰεὶ· τὸ γὰρ ἓν οὐκ ἐστι τὸ μὴ οὐκ εἶναι· οὔτε τὸ μέγιστον, ἀλλὰ καὶ τοῦ μεγάλου αἰεὶ ἐστι μείζον· καὶ ἴσον ἐστὶ τῷ σμικρῷ πλῆθος, πρὸς ἑωυτὸ δὲ ἕκαστόν ἐστι καὶ μέγα καὶ σμικρόν.

(Simplicius Comment. in Arist. Phys. fol. 35 a : καὶ ὅτι οὔτε τὸ ἐλάχιστον ἦν (ἐστὶν cod. D) ἐν ταῖς ἀρχαῖς οὔτε τὸ μέγιστον· οὔτε γὰρ τοῦ σμικροῦ γέ (φησὶν) ἐστὶ τό γε ἐλάχιστον κτλ. ubi γὰρ particulam Simplicius inseruit. Duplex γέ in eadem sententia positum neminem offendit. Similiter Diogenes Apolloniates fragm. 6 : οὐ μέντοι ἀτρεκέως γε δμοίων γ' ἓν. Cæterum eadem verba repetit Simplicius fol. 35 b. Incisum illud τὸ γὰρ ἓν οὐκ ἐστὶ τὸ μὴ οὐκ εἶναι, i. e. *ens enim non est non esse, vel quod est, non est ita, ut non sit sensum nequaquam obscurum habet. Nam si quid esset minimum, Anaxagoras arbitratur fore, ut id quod est ad nihilum redigi posset. In sequentibus οὔτε τὸ μέγιστον desiderat fol. 35 a, legitur autem fol. 35 b. Conf. Simpl. 35 a : εἰ γὰρ πᾶν ἐν παντί, καὶ πᾶν ἐκ παντὸς ἐκκρίνεται, καὶ ἀπὸ τοῦ ἐλαχίστου δοκοῦντος ἐκκρίθησεται τι ἔλαττον*

ἐκείνου καὶ τὸ μέγιστον δοκοῦν ἀπὸ τινος ἐξεκρίθη ἑαυτοῦ μείζονος κτλ.)

16. καὶ ὅτε δὲ ἴσαι μοῖραί εἰσι τοῦ τε μεγάλου καὶ τοῦ σμικροῦ, πλῆθος καὶ οὕτως ἂν εἴη, καὶ ἐν παντί πάντα· οὐδὲ χωρὶς ἐστὶ εἶναι, ἀλλὰ πάντα παντὸς μοῖραν μετέχει. Ὅτε δὲ τοῦλάχιστον μὴ ἐστὶ εἶναι, οὐκ ἂν δύναίτο χωρισθῆναι οὐδ' ἂν λήν ἀφ' ἑωυτοῦ γενέσθαι, ἀλλ' ὅπως περὶ ἀρχὴν ἦν, καὶ νῦν πάντα δμοῦ. Ἐν πᾶσι δὲ πολλὰ ἐνεστι καὶ τῶν ἀποκρινομένων ἴσα πλῆθος ἐν τοῖσι μέγιστά τε καὶ ἐλάσσοσι.

(Simplicius Comment. in Arist. Phys. fol. 35 a. In exemplo Aldino legitur ἀλλ' ὅπερ περὶ ἀρχὴν εἶναι, καὶ νῦν πάντα δμοῦ, in cod. D ὅπως περ ἀρχὴν εἶναι, sed loci sensus requirit ἀλλ' ὅπως περὶ ἀρχὴν vel περὶ τὴν ἀρχὴν ἦν, quod vulgavi.)

17. Τὸ δὲ γίνεσθαι καὶ ἀπόλλυσθαι οὐκ ὀρθῶς νομίζουσι οἱ Ἕλληνες· οὐδὲν γὰρ χρῆμα οὐδὲ γίνεται οὐδὲ ἀπόλλυται, ἀλλ' ἀπὸ ἐόντων χρημάτων συμμίσγεται τε καὶ διακρίνεται. Καὶ οὕτως ἂν ὀρθῶς καλοῖεν τό τε γίνεσθαι συμμίσγεσθαι καὶ τὸ ἀπόλλυσθαι διακρίνεσθαι.

(Simplicius Comment. in Arist. Phys. fol. 34 b.)

15. Neque parvo est minimum, sed semper minus : quod enim est, non est ita, ut non sit : neque maximum est, sed et magno semper est majus : et magnum parvo magnitudine par est, per se vero unumquidque et magnum est et parvum.

16. Et quoniam æquales magni et parvi particule sunt, magnitudo etiam in utroque reperitur, atque in omnibus omnia insunt, neque alia ab aliis separari possunt, sed cuncta omnis materie partem continent. Quum vero minimum esse nequeat, non potest segregari neque a semet

ipso quasi penitus avelli, sed quemadmodum principio rerum nihil non colligatum erat, sic etiam nunc omnia coherent. In omnibus autem multa insunt, rerumque a materia secretarum tot particule in majoribus quot in minoribus inveniuntur.

17. At vero nascendi et moriendi vocabulis Græci non recte utuntur. Nulla enim res neque fit neque interit, sed ex iis quæ sunt rebus miscetur ab iisque discernitur. Ita rectius pro fieri dixerint misceri, pro interire autem discerni.

DE DIOGENE APOLLONIATE.

Diogenes (1), Apollonem filius, physicus, Apolloniæ natus est, nobilissimo Cretæ oppido (2), unde Apolloniatas ab antiquis scriptoribus vocari solet. Hunc Simplicius (3) veterum philosophorum qui in naturæ obscuritate versati sunt pæne novissimum existisse dicit. Idem eum tam Anaxagorea quam Leucippea decreta secutum bonam doctrinæ partem ab aliis mutuatum esse testatur. Sed quantum e fragmentis colligi licet, Anaximenis placita ita exornavit, ut illa contra Anaxagoram tueretur. Quæ res eam vim habuit, ut Antisthenes Apolloniatem Anaximenis auditoribus annumeraret (4). Verum quum Anaxagoræ tempore vixerit ac post Clazomenium sapientiæ doctorem philosophatus sit, ne juvenis quidem senem Anaximenem convenire potuit. Neque vero perpetuo Apolloniæ commoratus est, sed aliquandiu Athenis habitavit, ubi Demetrius Phalereus doctissimo homini invidia presso prope modum capitis periculum illatum esse tradit (5).

In explicandis rebus naturalibus locutus est etiam de lapide qui Olympiade septuagesima octava ad Ægos flumen cœlo decidit, cujus lapsum prædixisse fertur Anaxagoras (6). Unum an plura volumina scripserit non constat. Nam etsi Diogenes Laertius lib. IX, 57 (7) unum ei opus attribuit ejusque initium affert, tamen commentarium de rerum natura auctor in plures dividerat libros, quorum secundum citat Rufus Ephesius (8) apud Galenum 2 in VI Epidem. tom. V p. 473. Hoc autem solum ingenii monumentum sub Diogenis Apolloniæ nomine Simplicii ætate ferebatur (9), qui alia ejus scripta periisse his verbis memoriæ prodit in Aristotelis Phys. f. 32 b : Ἰστέον

ὅς γέγραπται πλείονα τῶ Διογένει τούτῳ συγγράμματα, ὡς αὐτὸς ἐν τῷ περὶ φύσεως ἐμνήσθη, καὶ πρὸς φυσιολόγους ἀντειρηκέναι λέγων, οὐκ καλεῖ αὐτὸς σοφιστάς, καὶ μετεωρολογίας (leg. μετεωρολογίαν) γεγραμέναι, ἐν ἧ λέγει καὶ περὶ ἀρχῆς εἰρηκέναι καὶ μέναι καὶ περὶ ἀνθρώπου φύσεως. At fortasse non integrum de rerum natura volumen Simplicius vidit, ut putandum sit deperdita illa scripta ejusdem operis partes olim fuisse. Cæterum quamvis Cretenses Dores essent, Diogenes tamen in libris conficiendis non doricæ sed ionica dialecto philosophorum ionicorum more et exemplo usus est. Qua in re ut Anaxagoram elegantia superavit, ita a posterioribus, imprimis a Democrito superatus est. Quippe paullatim Iones in solutæ orationis scriptione profecerunt. Jure igitur cultiorem Diogenis sermonem pro recentioris ætatis indicio habentes Apolloniatem paullo juniorem Clazomenio philosopho fuisse existimamus. Confirmatur hoc Sidonii Apollinaris testimonio qui carm. XV vs. 89 seqq. ait :

• Quartus Anaxagoras Thaletica dogmata ser-
vat,
sed divinum animum sentit qui fecerit orbem.
Junior huic junctus residet collega, sed idem
materiam cunctis creaturis aera credens
judicat inde deum, faceret quo cuncta, tulisse.

Jam ut dogmata ejus paucis exponam, aerem rerum materiam esse dixit, e qua omnia fierent, sed esse compotem mentis sine qua nihil ex eo fieri posset. Quocirca aer cuncta regit et ad omnia penetrat, neque quidquam est

(1) Diogenes Laertius lib. IX, 57 : Διογένης Ἀπολλοθέμιδος Ἀπολλωνιάτης, ἀνὴρ φυσικός καὶ ἄγαν ἐλλόγιμος. Cf. Eudocia Violar. pag. 137.

(2) Stephanus Byzantius v. Ἀπολλωνία : εἰκοστὴ τρίτη Κρήτης, ἡ πάλαι Ἐλευθέρα, Αἰνίου πατρίς. ἐκ ταύτης ὁ φυσικός Διογένης. Fuere autem viginti quinque ejusdem nominis oppida quæ recenset Stephanus.

(3) Simplicius in Aristot. Phys. fol. 6 a : καὶ Διογένης δὲ ὁ Ἀπολλωνιάτης σχεδὸν νεώτατος γεγονὼς τῶν περὶ ταῦτα [τὰ φυσικά] σχολαστῶν τὰ μὲν πλείστα συμπερορημένως γέγραψε, τὰ μὲν κατὰ Ἀναξαγόραν τὰ δὲ κατὰ Λεύκιππον λέγων.

(4) Diogenes Laertius lib. IX, 57 : ἤκουσε δὲ φησὶν Ἀντισθένης Ἀναξιμένους. ἦν δὲ ἐν τοῖς χρόνοις κατὰ Ἀναξαγόραν.

(5) Diogenes Laertius lib. IX, 57 : Τοῦτόν φησιν ὁ Φαληρεὺς Δημήτριος ἐν τῇ Σωκράτους ἀπολογία διὰ μέγαν φθόνον μικροῦ κινδυνεύσαι Ἀθήνησιν.

(6) Stobæus Eclog. Phys. lib. I cap. 24 p. 508 ed. Heer.; tom. I p. 198 ed. Gaisf. : Διογένης κισσηροειδῆ τὰ ἀστρα, διαπνοίας δὲ αὐτὰ νομίζει τοῦ κόσμου, εἶναι δὲ διάπυρα. Συμπεριφέρεσθαι δὲ τοῖς φανοῦς ἀστροῖς ἀφανεῖς λίθους καὶ παρ' αὐτὸ τοῦτ' ἀνωύμους· πίπτοντας δὲ πολλάκις ἐπὶ τῆς γῆς σβέννυσθαι, καθάπερ τὸν ἐν Αἰγῷ ποταμοῖς πυρωδῶς κατελεχθέντα ἀστέρων πέτρων. Cf. Plutarchus de Plac. phil. lib. II, 13. Marmor Parium epoch. 57 p. 550 et 585 ed. Müller; Diog. Laert. lib. II, 10; Plin. Hist. nat. lib. II, 58.

(7) Diog. Laert. IX, 57 : Ἀρχὴ δὲ αὐτῶ τοῦ συγγράμματος ἦδε· λόγου παντός κτλ. Conf. lib. VI, 81.

(8) Galenus 2 in VI Epidem. tom. V p. 473 . Ποῦρος δὲ φησι, Διογένη τὸν Ἀπολλωνιάτην μόνον ἐναντίας ἀποφύνασθαι κατὰ τὸ περὶ φύσεως δεύτερον.

(9) Simplicius in Arist. Phys. fol. 32 b : ἐν δὲ γε τῷ περὶ φύσεως, ὁ τῶν αὐτοῦ μόνον εἰς ἐμὲ ἦθε.

quod non hujus consors sit (Vid. fragm. 6). Lavendum tamen ne cum Cicerone de Nat. deor. I, 12 putemus, Diogenem aere usum esse deo, vel cum Augustino de Civ. Dei VIII, 2 aeri eum vivinam rationem tribuisse. Hoc enim non dicere dixit Apolloniatas, sed dicere visus est. Falluntur præterea Nicolaus et Porphyrius qui Cretensem philosophum medium quiddam inter ignem et aerem rerum principium statuisse scripserunt (10). Neque enim dubium quin errorem ambigua philosophi oratio pepererit qui fragm. 6 de aeris varietate disputans: Καὶ ἀπάντων, inquit, τῶν ζῶων δὲ ἡ ψυχὴ τὸ αὐτὸ ἐστὶ, ἀλλ' θερμότερος μὲν τῷ ἕρῳ, ἐν ᾧ εἴμεν, τοῦ μέντοι παρὰ τῷ ἡλίῳ πολλὸν ψυχρότερος· ὅμοιον δὲ τοῦτο τὸ θερμὸν οὐδενὸς τῶν ζῶων ἐστὶ. Itaque illi rati e frigore nihil oriri, solum calorem ad mundum procreandum aptuna esse, Diogenem in calido aere rerum optimum fundamenta pōuisse contenderunt. Quod licet aliqua ex parte ita sese habere facile concedamus, tamen a philosopho non eo quo ipsi volunt modo expressum est. Etenim Apolloniatas neque calidum aerem, neque frigidum, sed omnino aerem eorum quæ exstant et gignuntur parentem nominavit. Quamobrem non est quod cum Simplicio arbitremur Nicolaum et Porphyrium quæ de Diogenis philosophia memorant e deperditis ejus scriptis tanquam reconditis atque abditis e fontibus hausisse. Porro Diogenes omnia moveri et innumerabiles esse mundos et inane infinitum esse affirmavit. Idem aerem tum spissatum tum rarefactum mundos gignere, e nihilo autem nihil existere, neque in nihilum corrumpi censuit. Terram rotundam appellavit quæ in medio stabilita circumfuso calore et frigore concreverit (11).

Nilus (12) Diogeni quotannis circa solstitium æstivum inundare Ægyptum videtur, quia sol aquam marinam et quidquid humidi in terra est ad se rapiat-raptumque humorem in Nilum demittat. Verba ejus latine versa sic exhibet Seneca Quæst. nat. IV, 2: « Diogenes Apolloniatas ait: Sol humorem ad se rapit; hunc exsiccata tellus tum ex mari ducit, tum ex cæteris aquis. Fieri

autem non potest, ut una sicca sit tellus, alia abundet. Sunt enim perforata omnia et in itinera pervia. Sicca ab humidis sumunt aliquando. Nisi aliquid terra acciperet, exaruisset. Ergo undas sol trahit: sed ex his quæ premunt maxime hæc meridiana sunt. Terra quum exaruit, plus ad se humoris adducit. Ut in lucernis oleum illo fluit ubi exuritur, sic aqua illo incumbit quo vis caloris et terræ æstuantis arcessit. Unde ergo trahitur? ex illis scilicet partibus semper hibernis, septentrionalibus, unde exundat. Ob hoc Pontus in inferum mare assidue fluit rapidus, non ut cætera maria alternatis ultro citro æstibus, in unam partem semper pronus et torrens. Quod nisi faceret, hisque itineribus quod cuique deest redderetur, quod cuique superest emitteretur: jam aut exsiccata essent omnia aut inundata. » Contra hæc Seneca: « Interrogare Diogenem libet, quare quum Pontus et amnes cuncti invicem commeent, non omnibus locis æstate majora sunt flumina? Ægyptum sol magis percoquit: itaque Nilus magis crescit. Sed in cæteris quoque terris aliqua fluminibus fit adjectio. Deinde quare ulla pars terræ sine humore est, quum omnis ad se ex aliis regionibus trahit eoque magis, quo calidior est? Deinde quare Nilus dulcis, si illi e mari unda est? Nec enim ulli flumini dulcior gustus. » Quibus tamen plerisque neque Diogenes refellitur, neque res ipsa explicatur.

De hominis natura philosophus Cretensis dedita opera egit. Quo in genere ad nostram ætatem mansit egregium fragmentum quod est ap. Aristotelem Hist. anim. lib. III, 2, 4 (Vid. fragm. 8), ubi de venis, quas ideo per totum corpus pertinere credidit Diogenes, ut earum ope aer calidior et mente præditus in omnes animalium partes derivatus omnium et sensuum et cogitationum causa existeret. Quæ de sensibus docuit Apolloniatas persequitur Theophrastus lib. de Sensu cap. 39, 42 et 44, cui adde Plutarchum Plac. phil. IV, 16 et 18.

Placita ejus breviter perstrinxim; reliqua e fragmentis (13) quæ omni adhibita diligentia recensui et interpretatus sum cognoscentur.

(10) Simplicius ad Aristotelis Phys. fol. 32 b: Ἐπειδὴ δὲ ἡ μὲν τῶν κλειόνων ἱστορία Διογένην τὸν Ἀπολλωνιάτην θύσιος Ἀναξιμένην τὸν ἀέρα τιθεσθαι τὸ πρῶτον στοιχεῖόν ἐστι, Νικόλαος δὲ ἐν τῇ περὶ θεῶν πραγματείᾳ τοῦτον ἱστορεῖ τὸ μεταξὺ πυρὸς καὶ ἀέρος τὴν ἀρχὴν ἀποφύνασθαι καὶ τῷ Νικόλαῳ συνηκολούθησεν ὁ φιλομαθέστατος τῶν φιλοσόφων Περφύριος, ἰστέον ὡς γέγραπται πλείονα τῷ Διογένηι τούτῳ συγγράμματα κτλ.

(11) Diogenes Laertius lib. IX, 57: Στοιχεῖον εἶναι τὸν ἀέρα, κόσμους ἀπείρους, καὶ κενὸν ἀπειρον, τὸν τε ἀέρα πύκνωσιν καὶ ἀραιούμενον γεννητικὸν εἶναι τῶν κόσμων. Οὐδὲν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος γίνεσθαι, οὐδὲ εἰς τὸ μὴ ὄν φθείρεσθαι. Τὴν γὰρ στρογγύλην, ἐρημισμένην ἐν τῷ μέσῳ, τὴν σύστασιν

εἰληκυῖαν κατὰ τὴν ἐκ τοῦ θερμοῦ περιφέρειαν καὶ πῆξιν ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ. Cf. Hesychius Milesius p. 20 ed. Orell. Eusebius Præp. Ev. lib. I cap. 8: Διογένης δ' Ἀπολλωνιάτης ἀέρα ὑψίσταται στοιχεῖον, κινεῖσθαι δὲ τὰ πάντα κτλ.

(12) Schol. Apoll. Rhod. IV, 269: Διογένης ὁ Ἀπολλωνιάτης ὑπὸ ἡλίου ἀρπάζεσθαι τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης, ὃ τότε εἰς τὸν Νεῖλον καταφέρεσθαι: οἴεται γὰρ πληροῦσθαι τὸν Νεῖλον ἐν τῷ θέρε διὰ τὸν ἥλιον εἰς τοῦτον τὰς ἀπὸ γῆς ἰκμάδας τρέπειν.

(13) Anaxagoræ Clazomenii et Diogenis Apolloniatæ fragmenta recensuit Guil. Schorn. Bonnæ 1829. Diogenis Apolloniatæ fragmenta edidit Frid. Panzerbieter. Lipsiæ 1830.

ΔΙΟΓΕΝΟΥΣ ΤΟΥ ΑΠΟΛΛΩΝΙΑΤΟΥ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΙΑ.

1. Λόγου παντός ἀρχόμενον δοκέει μοι χρεῶν εἶναι τὴν ἀρχὴν ἀναμφισβήτητον παρέχεσθαι, τὴν δὲ ἐρημηγήνην ἀπλῆν καὶ σεμνήν.

(Diogenes Laertius lib. IX, 57 : Ἀρχὴ δὲ αὐτῷ τοῦ συγγραμματος ἦδε· λόγου παντός κτλ. Cf. lib. VI, 81.)

2. Ἐμοί δὲ δοκέει, τὸ μὲν ζῦμπαν εἰπεῖν, πάντα τὰ ἔόντα ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἑτεροιοῦσθαι καὶ τὸ αὐτὸ εἶναι· καὶ τοῦτο εὐδήλον. Εἰ γὰρ τὰ ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ ἔόντα νῦν γῆ καὶ ὕδωρ καὶ τάλλα, ὅσα φαίνεται ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ ἔόντα, εἰ τούτων τε ἦν τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου ἕτερον ἐὼν τῆ ἰδίῃ φύσει, καὶ μὴ τὸ αὐτὸ ἐὼν μετέπιπτε πολλαχῶς καὶ ἑτεροιοῦτο, οὐδ' ἂν οὔτε μίσεσθαι ἀλλήλοισι ἠδύνατο οὔτε ὠφέλησις τῷ ἑτέρῳ οὔτε βλάβη εἶναι. Οὐδ' ἂν οὔτε φυτὸν ἐκ τῆς γῆς φῦναι οὔτε ζῶον οὔτε ἄλλο γενέσθαι οὐδέν, εἰ μὴ οὕτω συνίστατο ὥστε ταυτὸ εἶναι· ἀλλὰ πάντα ταῦτα ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἑτεροιοῦμενα ἄλλοτε ἀλλοῖα γίνεται καὶ ἐς τὸ αὐτὸ ἀναχωρεῖ.

(Simplicius Comment. in Arist. Phys. fol. 32 b : γράφει δὲ εὐθὺς μετὰ τὸ προοίμιον τάδε· ἐμοί δὲ δοκέει κτλ. Post γῆ καὶ ὕδωρ Cod. D addit καὶ ἀήρ καὶ πῦρ. Pro οὐδαμῇ οὔτε μίσεσθαι ἀλλήλοισι ἠδύνατο, quæ codicum scriptura est, posui cum Schornio οὐδ' ἂν οὔτε μίσεσθαι κτλ. Denique inter βλάβη et οὐδ' ἂν inserui εἶναι. Nam deesse aliquid viri docti jam pridem animadverterunt. Cf. Aristot. de gen. et corrupt. I, 6 : καὶ τοῦτ' ὀρθῶς λέγει Διογένης, ὅτι εἰ μὴ ἦν ἐξ ἑνὸς ἅπαντα, οὐκ ἂν ἦν τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν ἐπ' ἀλλήλων, οἷον τὸ θερμὸν ψύχεσθαι καὶ τοῦτο θερμαίνεσθαι πάλιν· οὐ γὰρ ἡ θερμότης μεταβάλλει καὶ ἡ ψυχρότης εἰς ἀλλήλα, ἀλλὰ ὄγλον ὅτι τὸ ὑποκείμενον.)

3. Ἀλλὰ τοῦτο μοι δοκέει δῆλον εἶναι, ὅτι καὶ μέγα καὶ ἰσχυρὸν καὶ ἀίδιον τε καὶ ἀθάνατον καὶ πολλὰ εἶδος ἐστί.

(Simplicius Comment. in Arist. Phys. fol. 33a)

4. Οὐ γὰρ ἂν οὕτω δεδάσθαι οἶόν τε ἦν ἀνευ νόσισι, ὥστε καὶ πάντων μέτρα ἔχειν, χειμῶνός τε καὶ θέρους καὶ νυκτὸς καὶ ἡμέρης καὶ βετῶν καὶ ἀνέμων καὶ εὐδίων. Καὶ τὰ ἄλλα εἰ τις βούλεται ἐνωσέειν, εὐρίσκοι ἂν οὕτω διακειμένα, ὡς ἀνυστὸν κλίμα.

(Simplicius Comment. in Arist. Phys. fol. 36b : ἐφεξῆς δὲ δεῖξας ὅτι ἐστὶν ἐν τῇ ἀρχῇ ταύτῃ νόσις πολλή· οὐ γὰρ ἂν, φησὶν, οὕτω δεδάσθαι etc.)

5. Ἐτι δὲ πρὸς τοῦτοις καὶ τάδε μεγάλα σημεῖα· ἀνθρωποὶ γὰρ καὶ τὰ ἄλλα ζῶα ἀναπνεόντα ζῶει τῷ ἀέρι, καὶ τοῦτο αὐτοῖσι καὶ ψυχὴ ἐστί καὶ νόσις, ὡς δεδῶλωται ἐν τῷδε τῇ συγγραφῇ ἐμφανέως, καὶ ἐν τοῦτο ἀπαλλαγθῆ, ἀποθνήσκει καὶ ἡ νόσις ἐπιλείπει.

(Simplicius Comment. in Arist. Phys. fol. 32 b : ἐπάγει ὅτι καὶ ὁ ἀνθρώπος καὶ τὰ ἄλλα ζῶα ἐκ τῆς ἀρχῆς ταύτης, ἥτις ἐστὶν ὁ ἀήρ, καὶ ζῆ καὶ ψυχὴ ἔχει καὶ νόσις, λέγων οὕτως· ἔτι δὲ πρὸς τοῦτοις κτλ. Cæterum τοῦτο refertur ad ἀέρος nomen, quod quominus fiat generis diversitas non obstat. Similiter Plato Lach. p. 185 E : εἰ τις ἄρα ἑμῶν τεχνικός περὶ ψυχῆς θεραπείαν, καὶ οἷός τε καλῶς τοῦτο [i. e. τὴν ψυχὴν] θεραπεύσαι.)

6. Καὶ μοι δοκέει τὸ τὴν νόσιν ἔχον εἶναι ὁ ἐπιτελεστέος ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων καὶ ὑπὸ τούτου πάντα καὶ κυβερνᾶσθαι καὶ πάντων κρατέειν· ἀπὸ γὰρ μὴ τούτου δοκέει νόος εἶναι καὶ ἐπιπᾶν ἀρχῆθαι καὶ πάντα διατιθέναι καὶ ἐν παντὶ ἐνεῖναι. Καὶ οὐκ ἐστὶν οὐδὲ ἐν,

1. Disputationes qualescunque ordientem meo iudicio oportet principium certum et indubitatum præstare, elocutionem vero simplicem et gravem.

2. Mihi vero videntur, ut uno verbo dicam, res cunctas ab eodem elemento variatione oriri atque idem esse, id quod manifestum est. Si enim res quæ in hoc mundo nunc sunt, terra et aqua et cætera quæ in hoc mundo apparent, si harum, inquam, rerum aliæ ab aliis snapte natura differrent, neque multis modis mutatas et variatas idem essent, nequaquam fieri posset, ut miscerentur aliæ aliis vel commoda et incommoda afferrent. Neque vel planta e terra nasci vel animal vel aliud quid procreari posset, nisi ita comparatum esset, ut idem foret; sed hæc omnia ab eodem elemento variata alias alia specie induuntur atque in idem elementum recidunt.

3. Sed hoc principium mihi videtur perspicue magnum

esse et potens atque æternum et immortale multarumque rerum sciens.

4. Nam principium illud sine intelligentia ita distribui non posset, ut omnium rerum modum contineret, æstatis et hiemis, noctis et diei, imbrumque et ventorum et ceteri sereni. Ac cætera quoque si quis reputare velit, reperiat quam pulcherrime constituta.

5. Præterea hæc quoque firma illius rei argumenta sunt: homines enim et reliqua animalia spiritum ducentia aeris beneficio vivunt, qui ipsi etiam pro anima et intelligentia est, ut in hoc libro dilucide est explicatum. Qui quum excessit, moriuntur et intelligentia deficit.

6. Ac mihi videtur illud quod intelligentiam continet esse aer qui ab hominibus vocatur et ab hoc omnia gubernat, isque cuncta regere: ab hoc enim mihi videtur orta esse mens atque ad omnia penetrasse et universa constitueret

δ,τι μὴ μετέχει τούτου, μετέχει δὲ οὐδὲ ἐν ὁμοίως τὸ ἕτερον τῷ ἑτέρῳ, ἀλλὰ πολλοὶ τρόποι καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀέρος καὶ τῆς νοσήσις εἰσιν. Ἔστι γὰρ πολύτερος καὶ θερμότερος καὶ ψυχρότερος καὶ ξηρότερος καὶ ὑγρότερος καὶ στασιμώτερος καὶ δευτέρην κίνησιν ἔχων, καὶ ἄλλαι πολλαὶ ἑτεροιώσεις ἐνεῖσι καὶ ἡδονῆς καὶ χροίτης ἀπειροί. Καὶ ἀπάντων τῶν ζώων δὲ ἡ ψυχὴ τὸ αὐτὸ ἐστὶ, ἀλλ' ἑτερομότερος μὲν τοῦ ἔζω, ἐν ᾧ εἰμεν, τοῦ μέντοι πρὸς τῷ ἡλίῳ πολλὸν ψυχρότερος· ὁμοιοὶ δὲ πῶτο τὸ θερμὸν οὐδενὸς τῶν ζώων ἐστὶ, ἐπεὶ οὐδὲ τῶν ἐνθρόπων ἀλλήλοισι, ἀλλὰ διαφέρει, μέγα μὲν οὐ, ἀλλ' ὥστε παραπλήσια εἶναι, οὐ μέντοι ἀτρεκέως γε ὁμοίον γ' ἐόν· οὐδὲν δ' οἷόν τε γενέσθαι τῶν ἑτεροιομένων ἕτερον ἑτέρου, πρὶν τὸ αὐτὸ γένηται. Ἄτε ὧν πολυτρόπου ἐούσης τῆς ἑτεροιώσεως πολύτροπα καὶ τὰ ζῶα καὶ πολλὰ, καὶ οὔτε ἰσῆν ἀλλήλοισι εἰκότα οὔτε δάιταν οὔτε νόησιν ὑπὸ τοῦ πλήθεος τῶν ἑτεροιοσίων. Ὅμως δὲ πάντα τῷ αὐτῷ καὶ ζῆ καὶ ὄρα καὶ ἀκούει, καὶ τὴν ἄλλην νόησιν ἔχει· ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ πάντα.

(Simplicius Comment. in Arist. Phys. fol. 33 a : εἶτα μετ' ὀλίγον σαφῶς ἐπιγάγε· καὶ μοι δοκεῖ κτλ. Initio Simplicii codd. exhibent : καὶ ὑπὸ τούτου πάντας καὶ κυβερνασθαι, ubi restitui πάντα. In sequenti inciso omnium membranarum scriptura est : ἀπὸ γὰρ μοι τούτου δοκεῖ ἔθος εἶναι. Sed pro ἔθος sententia flagitat νόος quod edidi. Cætera e codicibus correcta sunt. Verba οὐδὲν δ' οἷόν τε γενέσθαι τῶν ἑτεροιομένων ἕτερον ἑτέρου, πρὶν τὸ αὐτὸ γένηται ad aeris naturam et potentiam pertinent. Nam omnia prius eadem, id est, aëria fuerunt, quam mutatione facta sunt diversa.)

7. Καὶ αὐτὸ μὲν τοῦτο καὶ αἰδίων καὶ ἀθάνατον σῶμα, τῶν δὲ τὰ μὲν γίνεται, τὰ δὲ ἀπολείπει.

(Simplicius Comment. in Arist. Phys. fol. 33 a : Θαυμαστόν δὲ ὅτι κατὰ ἑτεροίωσιν τὴν ἀπ' αὐτοῦ [i. e. τοῦ ἀέρος] λέγων τὰ ἄλλα γίνεσθαι αἰδίων ὁμοῦ

αὐτὸ φησι λέγων· « καὶ αὐτὸ μὲν τοῦτο καὶ αἰδίων κτλ. »)

8. Αἱ δὲ φλέβες ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ὧδ' ἔχουσιν. Εἰσὶ δύο μέγιστα· αὗται τείνουσι διὰ τῆς κοιλίας παρὰ τὴν νωτιαίαν ἀκανθάν, ἡ μὲν ἐπὶ δεξιᾷ ἡ δ' ἐπ' ἀριστερᾷ, εἰς τὰ σκέλη ἑκατέρω τὰ παρ' αὐτῆς, καὶ ἄνω εἰς τὴν κεφαλὴν παρὰ τὰς κλείδας διὰ τῶν σφαγῶν. Ἀπὸ δὲ τούτων καθ' ἅπαν τὸ σῶμα φλέβες διατείνουσιν, ἀπὸ μὲν τῆς δεξιᾶς εἰς τὰ δεξιᾷ, ἀπὸ δὲ τῆς ἀριστερᾶς εἰς τὰ ἀριστερᾷ, μέγιστα μὲν δύο εἰς τὴν καρδίαν περὶ αὐτὴν τὴν νωτιαίαν ἀκανθάν, ἕτεραι δ' ὀλίγον ἀνωτέρω διὰ τῶν στηθῶν ὑπὸ τὴν μασχάλην εἰς ἑκατέραν τὴν χεῖρα τὴν παρ' αὐτῆς· καὶ καλεῖται ἡ μὲν σπληνίτις, ἡ δὲ ἡπατίτις. Σχιζέται δ' αὐτῶν ἄκρα ἑκατέρω, ἡ μὲν ἐπὶ τὸν μέγαν δάκτυλον, ἡ δ' ἐπὶ τὸν ταρσόν· ἀπὸ δὲ τούτων λεπταὶ καὶ πολυσοὶ ἐπὶ τὴν ἄλλην χεῖρα καὶ δακτύλους. Ἔτεραι δὲ λεπτότεραι ἀπὸ τῶν πρώτων φλεβῶν τείνουσιν, ἀπὸ μὲν τῆς δεξιᾶς εἰς τὸ ἦπαρ, ἀπὸ δὲ τῆς ἀριστερᾶς εἰς τὸν σπλῆνα καὶ τοὺς νεφρούς. Αἱ δὲ εἰς τὰ σκέλη τείνουσαι σχιζόνται κατὰ τὴν πρόσφυσιν, καὶ διὰ παντὸς τοῦ μηροῦ τείνουσιν. Ἡ δὲ μεγίστη αὐτῶν ὄπισθεν τείνει τοῦ μηροῦ καὶ ἐκφαίνεται παχέια· ἕτερα δὲ εἰσω τοῦ μηροῦ μικρὸν ἦντον παχέια ἐκείνης. Ἐπειτα παρὰ τὸ γόνυ τείνουσιν εἰς τὴν κνήμην τε καὶ τὸν πόδα, καθάπερ καὶ εἰς τὰς χεῖρας· καὶ ἐπὶ τὸν ταρσόν τοῦ ποδὸς καθήκουσι, καὶ ἐντεῦθεν ἐπὶ τοὺς δακτύλους διατείνουσιν. Σχιζόνται δὲ καὶ ἐπὶ τὴν κοιλίαν καὶ τὸ πλευρὸν πολλὰ ἀπ' αὐτῶν καὶ λεπταὶ φλέβες. Αἱ δὲ εἰς τὴν κεφαλὴν τείνουσαι διὰ τῶν σφαγῶν φαίνονται ἐν τῷ αὐχένι μεγάλαι· ἀπ' ἑκατέρω δ' αὐτῶν, ἡ τελευταῖα, σχιζόνται εἰς τὴν κεφαλὴν πολλὰ, αἱ μὲν ἐκ τῶν δεξιῶν εἰς τὰ ἀριστερᾷ, αἱ δ' ἐκ τῶν ἀριστερῶν εἰς τὰ δεξιᾷ. Τελευταῖοι δὲ παρὰ τὸ ὄς ἑκατέρω. Ἔστι δ' ἕτερα φλεβὴ ἐν τῷ τραχήλῳ παρὰ τὴν μεγάλην ἑκατέρωθεν, ἐλάττων ἐκείνης ὀλίγον, εἰς ἣν αἱ πλείστα ἐκ τῆς κεφαλῆς συνέχουσιν αὐτῆς.

et in qualibet re inesse. Neque quidquam est quod non aeris consors sit; at ne una quidem res reperitur quæ æque atque alia illius consortione fruatur, sed multi sunt modi et ipsius aeris et intelligentiæ. Est enim aer varius, calidior, frigidior, sicciior, humidior, quietior, celeriore motu agitatius, atque cum multæ aliæ dissimilitudines, tum innumerabiles et affectionis et coloris varietates insunt. Omnium etiam animalium anima idem est aer, calidior quidem spirita nobis circumfusa, sed tamen multo frigidior aere solem cingente. Hic vero calor non idem in aliis atque aliis bestiis est, quum ne hominum quidem inter se comparatorum idem sit calor, sed diversus est, non quidem maxime, sed ita ut similes sint calores, nec tamen adeo similes, ut reapse per sit calor. Nihil autem rerum mutatarum ab aliis differre potest, antequam idem fuerint. Quum igitur multiplex sit aeris mutatio, multiplicia etiam et varia animalia sunt, ac neque forma inter se similia, neque victu, neque sensu

et intelligentia propter mutationum multitudinem. Sed tamen omnia ejusdem elementi beneficio et vivunt et vident et audiunt, et reliquam intelligentiam eidem acceptam referunt.

7. Atque hoc ipsum est corpus æternum et immortale : cætera partim fiunt, partim deficiunt.

8. Venæ in homine sic se habent. Duæ eæque maximæ tendunt per ventrem juxta dorsi spinam, altera dextrorsum, altera lævorsum ad propinquum sibi utraque cruris, et sursum ad caput per jugulum juxta clavicularas. Ab his totum per corpus ad suum quæque latus venæ ducuntur, id est, a dextero latere dextrorsum, a lævo lævorsum, duæ maximæ ad cor circa ipsam dorsi spinam, alteræ paullo altius per pectus sub axillam, utraque ad manum sibi proximam, quarum altera lienaris, altera jecoraria appellatur. Earum summæ partes ita scinduntur, ut hinc ad pollicem, illinc ad palmam prodeant, atque inde tenues

Καὶ αὗται τείνουσι διὰ τῶν σφαγῶν εἰσω. Καὶ ἀπ' αὐτῶν ἑκατέρας ὑπὸ τὴν ὠμοπλάτην τείνουσι καὶ εἰς τὰς χεῖρας. Καὶ φαίνονται παρά τε τὴν σπληνίτιν καὶ τὴν ἥπατίτιν ἕτεραι ὀλίγον ἐλάττους, ἅς ἀποσχῶσιν, θναι τι ὑπὸ τὸ δέρμα λυπῆ· ἂν δέ τι περὶ τὴν κοιλίαν, τὴν ἥπατίτιν καὶ τὴν σπληνίτιν. Τείνουσι δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ μαστοῦς ἀπὸ τούτων ἕτεραι. Ἔτεραι δ' εἰσὶν αἱ ἀπὸ ἑκατέρας τείνουσαι διὰ τοῦ νωτιαίου μυελοῦ εἰς τοὺς ὄρχεις, λεπταί. Ἔτεραι δ' ὑπὸ τὸ δέρμα καὶ διὰ τῆς σαρκὸς τείνουσιν εἰς τοὺς νεφρούς, καὶ τελευτῶσιν εἰς τοὺς ὄρχεις τοῖς ἀνδράσι, ταῖς δὲ γυναιξὶν εἰς τὰς ὑστέρας. Αἱ δὲ φλέβες αἱ μὲν πρῶται ἐκ τῆς κοιλίας

εὐρύτραι εἰσιν, ἔπειτα λεπτότεραι γίνονται, ἕως ἂν μεταβάλωσιν ἐκ τῶν δεξιῶν εἰς τὰ ἀριστερὰ καὶ ἐκ τούτων εἰς τὰ δεξιὰ· αὗται δὲ σπερματίτιδες καλοῦνται. Τὸ δὲ αἷμα τὸ μὲν παχύτατον ὑπὸ τῶν σαρκῶν ἐγγίγνεται· ὑπερβάλλον δὲ εἰς τοὺς τόπους τούτους λεπτόν καὶ θερμὸν καὶ ἀρρώδες γίγνεται.

(Aristoteles Hist. anim. lib. III cap. 2, 4 : Διογένης δὲ ὁ Ἀπολλωνιάτης τὰς λέγει· αἱ δὲ φλέβες κτλ. Quum nullum ionicæ dialecti vestigium in hoc fragmento appareret, atticæ vocum formas ab Aristotele positas mutare nolui.)

frequentibus ramis in reliquam manum ac digitos. Aliæ autem tenuiores a primis venis tendunt a dextra in jecur, a læva in lienem ac renes. Quæ vero ad crura pertinent finduntur ad commissuram ac per totum femur intenduntur. Quarum maxîma pone femur porrigitur crassiorque apparet, altera paullo minus crassa in interiore femoris parte exstat. Deinde quemadmodum illæ in manus, sic hæ prætervectæ genu in tibias atque in pedes et inde in plantam descendunt, postremo in digitos pervadunt. Multæ vero aliæ eæque tenues venæ ab illis in ventrem et costas scinduntur. Quæ autem caput per jugulum petunt, apparent in collo magnæ, et ab earum utraque, qua terminantur, multæ in caput scinduntur et dextræ in sinistram et sinistræ in dextram. Terminantur vero prope aures. Est et altera vena prope majorem, sed paullo ea minor in utroque cervicis latere, in quam plurimæ e capite ipso

conveniunt. Atque hæ jugulum subeunt. Tum ab utraque sub scapulam atque in manus tendunt. Apparent etiam prope lienarem et jecorariam aliæ paullo minores quas interscindere solent, quum quid morbi sub cute est; at in ventriculi ægrotationibus lienarem et jecorariam. Quinetiam aliæ ab his in mammas vergunt, aliæ eæque tenues ab utraque per spinalem medullam in testiculos pertinent. Aliæ sub cute per carnem in renes porriguntur, quæ viris in testiculos, mulieribus in uterum desinunt. Quæ venæ primæ a ventriculo prodeunt, latiores sunt, deinde attenuantur, donec commutent sedem, ut a dextra sinistrorsum indidemque ad dextram transeant: hæ seminales appellantur. Et crassissimus quidem sanguis sub carne in venis gignitur: in hos vero locos transgressus tenuis fit et calidus et spumusus.

DE ARCHELAO.

Archelaus (1) quem alii Atheniensem alii Milesium esse volunt patre Apollodoro vel Mydone, philosophiæ præceptore Anaxagora usus est. Videtur autem primus Anaxagoras Athenis in rerum cognitione versatus eamque sapientiam professus esse. Secundum ab hoc physicum qui in eadem urbe vixerit Diogenem Apolloniaten ponimus, tertium Archelaum. Itaque summo errore labitur Diogenes Laertius, temporum ordinem invertens. Tantum enim abest, ut Archelaus primus ionicam philosophiam clarissimæ illi Musarum sedi intulerit, ut Anaxagoras cum Clemente (2) ejus beneficii auctor fuisse dicendus sit. Est autem vix probabile Archelaum discipulorum nobilitate floruisse, quam iis Socratem a Diogene et Cicerone (3) injuria annumerari appreat. Etenim Plato, Xenophon, Aristoteles Archelai placita silentio prætereuntes ipsum hominem sine dubio ignorarunt. Solus Theophrastus singularem de ejus decretis librum vulgaverat (4), unde excerpta videntur quæ a veteribus de disciplina viri prope ignoti memorantur. Nimirum physicum opus quod Archelao ascribit Suidas (5) fortasse paullo post Theophrasti mortem intercidit.

In explicanda mundi origine cæterisque rebus

diversam quidem ab Anaxagoræ ratione formulam excogitavit aut certe proprium quid afferre nisus est, sed eadem tamen rerum principia esse statuit (6). Nam de materiæ mistura idem præcipit quod Anaxagoras, licet mentem ab omni concretione mortali segregatam esse nollet (7). Quocirca si vera rettulit Stobæus (8), aerem et mentem deum esse opinatus est, adempta mundi procreandi facultate. Huc pertinet etiam quod alii narrant eum pro rerum fundamento aerem habuisse (9).

Ab his omnibus dissentit Diogenes Laertius duas Archelao generationis causas fuisse dicens, calorem et frigus. Porro animalia primum e limo, postea ex se invicem nata esse existimavit. Qua in re homines a cæteris animantibus ædè non distinxit, ut omnium eundem ortum fuisse (10) contenderet. Præterea aquam calore liquefactam, quatenus in igneam naturam abit, efficere terram, quatenus vero circumfluit, aerem gignere censet eamque ob causam illam aere, hunc ignis motu contineri (11).

Eidem vocem aeris percussu formari placuit. Quid? quod mare in cavis per humum velut percolatum consistere credidit, maximum autem siderum solem esse affirmavit, denique univer-

(1) Diogenes Laertius lib. II, 16 : Ἀρχελαός, Ἀθηναῖος ἢ Μιλήσιος, πατὴρ τοῦ Ἀπολλοδώρου, ὡς δὲ τινες, Μυδωνος, μαθητῆς Ἀναξαγόρου, διδάσκαλος Σωκράτους. Οὗτος πρῶτος ἐκ τῆς Ἰωνίας τὴν φυσικὴν φιλοσοφίαν μετήγαγεν Ἀθήνας καὶ ἐκλήθη φυσικός, παρὰ καὶ Ἐληεν ἐν αὐτῷ ἡ φυσικὴ φιλοσοφία, Σωκράτους, τὴν ἠθικὴν εἰσαγαγόντος.

(2) Clemens Alexandrinus Strom. lib. I p. 301 A : Οὗτος [ὁ Ἀναξαγόρας] μετήγαγεν ἀπὸ τῆς Ἰωνίας Ἀθήνας τὴν διατριβὴν· τοῦτον διαδέχεται Ἀρχελαός.

(3) Cicero Tusc. V, 4 : « usque ad Socratem qui Archelaum, Anaxagoræ discipulum, audierat. »

(4) Περὶ τῶν Ἀρχελαίου λέσει Diog. Laert. V, 42.

(5) Suidas v. Ἀρχελαός.

(6) Simplicius Comment. in Arist. Phys. fol. 6 b : Ἀρχελαός ἐν μὲν τῇ γενέσει τοῦ κόσμου καὶ τοῖς ἄλλοις περὶ αὐτὸν τὴν εἰδὸν ἴδιον, τὰς ἀρχὰς δὲ τὰς αὐτὰς δίδωσιν, ὥσπερ Ἀναξαγόρας, ὅστις μὲν οὐκ ἀπαίρουσ, τῷ πλήθει καὶ ἀνομοιογενεῖ τὰς ἀρχὰς λέγουσι.

(7) Origenes Philos. 9 : Οὗτος ἔφη τὴν μίξιν τῆς ὕλης ὁμοίως Ἀναξαγόρᾳ, τὰς τε ἀρχὰς ὡσαύτως· οὗτος δὲ τῷ νῦν ἐνκαίρου ἐν τοῦ αἵματος μίγμα.

(8) Stobæus Eclog. I p. 56 (tom. I p. 22 ed. Gaisf.) : Ἀρχελαός ἀέρα καὶ νοῦν τὸν θεόν, οὐ μόντοι κοσμοποιῶν τὸν νοῦν.

(9) Plutarchus de Phac. phil. I, 3 : Ἀρχελαός Ἀπολλοδώρου Ἀθηναῖος ἀέρα ἄπειρον καὶ τὴν περὶ αὐτὸν πυκνότητα καὶ μάνωσιν. τούτων δὲ τὸ μὲν εἶναι πῦρ, τὸ δὲ ὕδωρ. Cf. Stob. Eclog. I p. 298 (tom. I p. 114 ed. Gaisf.) ; Sexti. Empir. adv. Math. IX, 360.

(10) Diogenes Laertius lib. II, 16-17 : Ἐλεγε δὲ δύο αἰτίας εἶναι γενέσεως, θερμὸν καὶ ψυχρὸν· καὶ τὰ ζῶα ἀπὸ τῆς ἰλύος γεννηθῆναι...γεννηθῆναι δὲ φησι τὰ ζῶα ἐκ θερμῆς τῆς γῆς, καὶ ἰλὸν παρακλήσασθαι γάλακτι, ὅλον τροφὴν ἀνείσεως. οὕτω δὲ καὶ τοὺς ἀνθρώπους ποιηθῆναι. Origenes Philos. 9 : περὶ δὲ ζῶων φησὶν ὅτι θερμαινομένης τῆς γῆς τὸ πρῶτον ἐν τῷ κατὰ μέρος (leg. cum Rillero κάτω μέρος) ὅπου τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν ἐμίχεται, ἀνεφαίνετο τὰ τε ἄλλα ζῶα πολλὰ καὶ ἀνόμοια, πάντα τὴν αὐτὴν οἰαίταν ἔχοντα. ἐκ τῆς ἰλύος τρεψόμενα· ἦν δὲ ὀλιγοχρόνια. ὕστερον δὲ αὐτοὺς καὶ ἐξ ἀλλήλων γενέσεις ἀνέστη, καὶ διεκρίθησαν ἀνθρώποι ἀπὸ τῶν ἄλλων, καὶ ἡγεμόνας καὶ νόμους καὶ τέχνας καὶ πόλεις καὶ τὰ ἄλλα συνέστησαν. νοῦν δὲ λέγει πᾶσιν ἐμψύεσθαι ζῶοις ὁμοίως. χρῆσασθαι γὰρ ἕκαστον καὶ τῷ σώματι ἀναλόγως, τὸ μὲν βραδύτερος τὸ δὲ ταχύτερος.

(11) Diogenes Laertius lib. II, 17 : Τηκόμηνον φησι τὸ ὕδωρ ὑπὸ τοῦ θερμοῦ, καθὼ μὲν εἰς τὸ πυρῶδες συνίσταται, ποιεῖν γῆν· καθὼ δὲ περιβρεῖ, ἀέρα γεννᾷ. ὅθεν ἡ μὲν ὑπὸ τοῦ αἵρος, ὁ δὲ ὑπὸ τῆς τοῦ πυρὸς περιφορᾶς κρατεῖται.

nitatis corpus infinitum esse sibi persuasit (12).

Quamvis autem Archelaus physicorum ultimus fuisse perhibeatur (13), tamen moralem quoque philosophiam ac civilem rationem attigit, siquidem de legibus ac de honesto et justo disputavit. Quod vero dixisse traditur, justum et turpe non

natura, sed opinione et instituto esse : eo omnis morum doctrina evertitur potius quam fundatur (14). Quare non est quod cum Diogene (15) putemus Socratem Archelai præceptis imbutum in morali philosophiæ parte profecisse.

(12) Diogenes Laertius lib. II, 17 : Πρώτος δὲ εἶπε φωνῆς γένεσιν τὴν τοῦ ἀέρος πληξίν· τὴν δὲ θάλατταν ἐν τοῖς κοίλοις διὰ τῆς γῆς ἠθουμένην συνεστάναι· μέγιστον τῶν ἀστρῶν τὸν ἥλιον καὶ τὸ πᾶν ἄπειρον.

(13) Hoc quoque dubium est. Mhi physicorum ultimus Democritus videtur qui quadraginta annis post Anaxagoram natus est.

(14) Diogenes Laertius lib. II, 16 : Ἔοικε δὲ καὶ οὗτος ἀψασθαι τῆς ἠθικῆς. καὶ γὰρ περὶ νόμων πεφιλοσόφηται καὶ καλῶν καὶ δικαίων... Ἐλεγε δὲ τὸ δίκαιον εἶναι καὶ τὸ αἰσχρὸν οὐ φύσει, ἀλλὰ νόμῳ.

(15) Diogenes Laertius lib. II, 16 : Παρ' οὗ λαβὼν Σωκράτης τῶ ἀξέησται αὐτὸς εὐρεῖν ὑπελήφθη.

DE MELISSO.

Melissus (1), Ithagenis filius, Samius quem Pollodorus apud Diogenem circa Olympiadem octogesimam quartam floruisse testatur, ita litterarum studia cum armorum tractatione copulavit, ut tam eruditionis et doctrinae gloria excelleret quam bellicis laudibus præstaret. Adolescens Parmenidem, Eleaticæ scholæ principem, audivit hosque viros primarios convenit. Nam cum Hecleto etiam commercium habuisse eumque Ephesiis commendasse fertur. Postea quum vir civilis et popularibus suis gratus esset, ad reipublicæ utram adnotus egregiam in bello patriæ suæ operam navavit. Constat autem bello Samiorum Ithenienses quorum rebus tum præerat Pericles Samiis Melissi ductu et auspiciis duobus navalibus preliis Olympiade octogesima quinta superatos esse. Sic a rerum contemplatione ad usum

actionemque traductus civibus qui antea eum dilexerant majorem etiam sui admirationem iniecit.

Unum composuit librum dialecto Ionica Περὶ τοῦ ζόντος (2) vel Περὶ φύσιος (3), vel ut alii volunt *De ente et natura* inscriptum. In quo apparet eum non egisse de infinita eorum quæ orta, generata, concreta sunt copia et varietate, sed de natura æterna quam ab omni concrectione mortali segregatam *entis* nomine, Parmenidem secutus (4), affectit. Hujus libri plura Simplicium servavit fragmenta quæ infra exponam. Idem opus spectarunt Plato (5) in Theæteto pag. 180 E, et Aristoteles in volumine de Sophisticis Elenchis (6), porro Physicorum lib. I, 2 et 3, nec non in disputationibus de Melisso, Xenophane et Gorgia atque alibi. Neque dubium quin Hippocrates (7), Pa-

(1) Diogenes Laertius lib. IX, 24 : Μέλισσος Ἰθαγένους, Σάμιος. Οὗτος ἤκουσε Παρμενίδου· ἀλλὰ καὶ εἰς λόγους ἠλθεν Ἡρακλείτῳ, ὅτε καὶ συνέστησεν αὐτὸν τοῖς Ἐφεσίοις ἡρωῶσι.....γένονε δὲ καὶ πολιτικὸς ἀνήρ, καὶ ἀποδοχῆς παρὰ τῆς πόλεως ἡξωμένος. ὅθεν ναύαρχος αἰρεθεὶς ἔτι καὶ μάλιστ' ἐβλαμύθη διὰ τὴν οὐκ εὐνομένην ἀρετὴν.... φησὶ δ' Ἀπολλοδώρου ἡμικατένει αὐτὸν κατὰ τὴν τετάρτην καὶ ὀγδοηκοστὴν ἡμερίαν. Plutarchus vit. Pericl. cap. 26 : Πλειστάτος παρ' αὐτοῦ [τοῦ Περικλέους], Μέλισσος δ' Ἰθαγένους, ἀνὴρ κλειστός, στρατηγῶν τότε τῆς Σάμου, καταρρονήσας τῆς ἀγορίας τῶν νεῶν ἢ τῆς ἀπειρίας τῶν στρατηγῶν ἐπεισε πρὸς πόλεως ἐπιθέσθαι τοῖς Ἀθηναίοις. καὶ γενομένης μάχης, κέρσαντες οἱ Σάμιοι, καὶ πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἀνδρας ἐλόνηκε, πολλὰ δὲ ναῦς καταφείραντες, ἐχρῶντο τῇ θαλάσῃ καὶ παρετίθητο τῶν ἀναγκαίων πρὸς τὸν πόλεμον, ὅσα μὴ πρότερον εἶχον. ὑπὸ δὲ τοῦ Μελίσσου καὶ Περικλέα φησὶν αὐτὸν Ἀριστοτέλης ἠτηθῆναι, ναυμαχοῦντα πρότερον. Id. vit. Periclit. cap. 2 : Καίτοι Στρατισμωτοῦ Ἀναξαγόρου τε διακίσει τὸν Θεμιστοκλέα φησὶ, καὶ περὶ Μελίσσον σπουδάζει ἵν' ἐφωκῶν, οὐκ εὖ τῶν χρόνων ἀπτόμενος. Περικλεῖ γάρ, κ' πολὺ κωτερος ἦ Θεμιστοκλέους, Μέλισσος μὲν ἀντεστρατηγῆαι πολιορκουτῆ Σαμίου, Ἀναξαγόρας δὲ συνδιέτριβε. Id. vit. Colot. cap. 32 : Μέλισσος δὲ, τῆς πατρίδος στρατηγῶν, Ἀθηναίους καταναυμάχης. Elianus Var. Hist. lib. VII cap. 14 : Τί δέ, οὐκ ἦσαν καὶ οἱ φιλόσοφοι τὰ πολέμια ἀγαθὰ; ἐμοὶ μὲν δοκοῦσιν, εἰ γε Ἀρχύταν μὲν εἰλοντο ἐξάειν στρατηγὸν Ταραντίνου, Μέλισσος δὲ ἐναναρχῆσαι κτλ.

(2) Cf. Suidas v. Μέλιτος, ubi legitur περὶ τοῦ ζόντος.
(3) Περὶ φύσεως citat Galenus ad Hippocr. de Nat. hom. pag. 5 ed. Kühn. et de element. sec. Hippocr. I, 9 pag. 487 ed. Kühn. his verbis : Τὰ γὰρ τῶν παλαιῶν βιβλία περὶ φύσεως ἐπιγέγραπται, τὰ Μελίσσου, τὰ Παρμενίδου, τὰ Ἐμπεδοκλέους, Ἀλκμαίωνος τε καὶ Γοργίου, καὶ Ἰρδίου, καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων. *De ente et natura* est apud Alexandrum Aphrodisiensem et Nicolaum Damascenum. Vid. Bessarionem in Calurn. Platon. II, 11.
(4) Vide præfationem ad Parmenidem.

(5) Plato Theæt. pag. 180 E : Ὀλίγου δὲ ἐπελαθόμεν, ὡς Θεοδώρε, ὅτι ἄλλοι αὐτὸν τάναντια τούτοις ἀπεφῆσαντο, οἷον ἀκίνητον τελεῖν ἢ πάντ' ὄνομ' εἶναι, καὶ ἄλλα ὅσα Μέλισσοί τε καὶ Παρμενίδαι ἐναντιοῦμενοι πᾶσι τούτοις δισχυρίζονται, ὡς ἐν τε πάντα ἐστὶ καὶ ἐστῆκεν αὐτὸ ἐν αὐτῷ, οὐκ ἔχον χώραν ἐν ἣ κινεῖται.

(6) Aristoteles de Sophisticis Elenchis pag. 167 b ed. Bekker. : Ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τοῖς συλλογιστικοῖς, ὅσον ὁ Μελίσσου λόγος ὅτι ἀπειρον τὸ ἄπαν, λαβῶν τὸ μὲν ἄπαν ἀγέννητον (ἐκ γὰρ μὴ ὄντος οὐδὲν ἂν γενέσθαι), τὸ δὲ γενόμενον ἐξ ἀρχῆς γενέσθαι. εἰ μὴ οὖν γέγονεν, ἀρχὴν οὐκ ἔχει τὸ πᾶν, ὥστ' ἀπειρον. οὐκ ἀνάγκη δὲ τοῦτο συμβαίνει· οὐ γὰρ εἰ τὸ γενόμενον ἄπαν ἀρχὴν ἔχει, καὶ εἰ τι ἀρχὴν ἔχει, γίγνεται, ὥσπερ οὐδ' εἰ ὁ πυρέττων θερμὸς, καὶ τὸν θερμὸν ἀνάγκη πυρέττειν. Id. ibid. p. 168 b : ἢ πάλιν, ὡς ἐν τῷ Μελίσσου λόγῳ, τὸ αὐτὸ εἶναι λαμβάνει τὸ γεγονέναι καὶ ἀρχὴν ἔχειν, ἢ τὸ ἴσους γίνεσθαι καὶ ταῦτ' ἀρχὴν λαμβάνειν. ὅτι γὰρ τὸ γεγονὸς ἔχει ἀρχὴν, καὶ τὸ ἔχον ἀρχὴν γεγονέναι ἀξιοῖ, ὡς ἄμφω ταῦτ' ὄντα τῷ ἀρχὴν ἔχειν, τὸ τε γεγονὸς καὶ τὸ πεπερασμένον. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἴσων γινόμενων εἰ τὰ τὸ αὐτὸ μέγεθος καὶ ἐν λαμβάνοντα ἴσα γίνονται, καὶ τὰ ἴσα γινόμενα ἐν μέγεθος λαμβάνει. Id. Phys. lib. I, 2 pag. 184 b : ἀνάγκη δ' ἦτοι μίαν εἶναι τὴν ἀρχὴν ἢ πλείους, καὶ εἰ μίαν, ἦτοι ἀκίνητον, ὡς φησὶ Παρμενίδης καὶ Μελίσσος, ἢ κινουμένην, ὥσπερ οἱ φυσικοὶ. Et pag. 185 b : ἀλλὰ μὴν εἰ ὡς ἀδιαιρέτων, οὐδὲν ἔσται ποσὸν οὐδὲ ποιόν, οὐδὲ δὴ ἀπειρον τὸ ἐν, ὥσπερ Μελίσσος φησὶν, οὐδὲ πεπερασμένον, ὥσπερ Παρμενίδης. Idem cap. 3, pag. 186 b : ἀμφοτέροι γὰρ εἶσι τὸς συλλογίζονται, καὶ Μελίσσος καὶ Παρμενίδης· καὶ γὰρ ψευδῆ λαμβάνουσι καὶ ἀσυλλόγιστοι εἰσιν αὐτῶν οἱ λόγοι· μάλλον δ' ὁ Μελίσσου φορτικὸς καὶ οὐκ ἔχων ἀπορίαν, ἀλλ' ἐνὸς ἀτόπου δοθέντος τὰλλα συμβαίνει· τοῦτο δ' οὐδὲν χαλεπὸν. ὅτι μὲν οὖν παραλογίζεται Μελίσσος, ὅθλον· οἰεται γὰρ εἰληθῆναι, εἰ τὸ γενόμενον ἔχει ἀρχὴν ἄπαν, ὅτι καὶ τὸ μὴ γενόμενον οὐκ ἔχει, κτλ.

(7) Hippocrates de Nat. hom. tom. I p. 349 ed. Kühn. : Ἄλλ' ἐμοὶ γε δοκεῖται οἱ τοιοῦτοι ἄνθρωποι σεᾶς αὐτοῦς.

lephatus (8) et quicumque (9) apud veteres Melissi decreta vel memorant vel impugnant, ex hoc fonte ea hauserint. In recognoscendis vertendisque

Melissi fragmentis idem consilium secutus sum quod in Xenophaneis reliquiis interpretandis. Qua de re vide præfationem ad Xenophanem.

καταβάλλειν ἐν τοῖσι ὀνόμασι τῶν λόγων αὐτέων ὑπὸ ἀσυνεσίας, τὸν δὲ Μελίσσου λόγον ὀρθοῦν.

(8) Palæphatus de Incredibilibus, Proœm. : Ἄσι δὲ ἔγωγε ἐπαινῶ τοὺς συγγραφέας Μελίσσον καὶ Λαμίσσον τὸν Σάμιον, ἐν ἀρχῇ λέγοντας ἔστιν ἃ ἐγένετο καὶ νῦν ἔσται.

(9) Suidas γ. γεννητικῆ: Μελίσσος φητο τὸ μὴ γενόμενον οὐκ ἔχειν ἀρχήν. ψεῦδος δέ ἐστι· πολλὰ γὰρ ἀγέννητα ὄντα ἀρχὰς ἔχει. Theodoretus Serm. III : Μελίσσος δὲ ὁ Ἰθαγιένους ὁ Μιλήσιος, τούτου (τοῦ Παρμενίδου) μὲν ἑταῖρος ἐγένετο, τὴν δὲ παραδοθεῖσαν διδασκαλίαν ἀκήρατον οὐκ ἐτήρησεν· ἄπειρον γὰρ οὗτος ἔφη τὸν κόσμον, ἐκείνων φάντων πεπερασμένον. Sextus Empiricus Pyrrh. hypotyp. lib. III cap. 7 : τρεῖς δέ, οἷμαι, γεγονάσιν αἱ ἀνωτάτω περὶ κινήσεως στάσεις. ὁ μὲν γὰρ Βίαις καὶ τινες τῶν φιλοσόφων εἶναι κίνησιν ὑπολαμβάνουσιν, μὴ εἶναι δὲ Παρμενίδης τε καὶ Μελίσσος καὶ ἄλλοι τινές, μὴ μᾶλλον δὲ εἶναι ἢ μὴ κίνησιν ἔφασαν

οἱ Σκεπτικῶι. Idem adv. Math. X cap. 2, 46 : Γνωστὴν ἐστὶν ὅτι τρεῖς γεγονάσι στάσεις κατὰ τὸ ἀνωτάτω περὶ κινήσεως. ὁ μὲν γὰρ φάσι κίνησιν εἶναι, οἱ δὲ μὴ εἶναι, οἱ δὲ οὐ μᾶλλον εἶναι ἢ μὴ εἶναι. καὶ εἶναι μὲν ὁ τε Βίαις, τοῖς φαινόμενοι προσέχων, καὶ οἱ πλείους τῶν φυσικῶν, ὥσπερ οἱ περὶ Πυθαγόραν καὶ Ἐμπεδοκλήα καὶ Ἀναξαγόραν, Δημόκριτον τε καὶ Ἐπίκουρον· οἱς καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ Περιπάτου, ἔτι δὲ καὶ οἱ ἐκ τῆς Στοᾶς συναπεγράψαντο, καὶ ἄλλοι παμπληθεῖς, μὴ εἶναι δὲ οἱ περὶ Παρμενίδην καὶ Μελίσσον, οὓς ὁ Ἀριστοτέλης στασιώτας τε τῆς φύσεως καὶ ἀφυσικούς κέκληκεν· στασιώτας μὲν, ἀπὸ τῆς στάσεως, ἀφυσικούς δὲ, ὅτι ἀρχὴ κινήσεως ἐστὶν ἡ φύσις. Conf. Alexander Aphrodisiensis in Topic. pag. 102 (Scholl. ed. Brandis. pag. 269 b). Id. in Soph. Elench. fol. 17 et 21. Themistius in Physic. fol. 17. (Scholl. ed. Brandis. pag. 330 b). Simplicius in libros de Cælo fol. 32.

ΜΕΛΙΣΣΟΥ

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΙΑ.

MELISSI

FRAGMENTA.

§ 1. Εἰ μὲν μηδὲν ἔστι, περὶ τούτου τί ἂν λέγοιτο ἰόντος τινός; εἰ δὲ τι ἔστι, ἤτοι γινόμενόν ἔστι, ἢ ἢ ἰόν. Ἄλλ' εἰ γινόμενον, ἤτοι ἐξ ἰόντος ἢ ἐκ μῆκος· ἀλλ' οὔτε ἐκ μῆκος ἰόντος οἶόν τε γίνεσθαι τι, τι ἄλλο μὲν οὐδὲν ἰόν, πολλῶν δὲ μᾶλλον τὸ ἀπλῶς ἢ οὔτε ἐκ τοῦ ἰόντος· εἴη γὰρ ἂν οὕτω καὶ οὐ γίνωτο. ἄρα γινόμενόν ἔστι τὸ ἰόν· αἰεὶ ἰὸν ἄρα ἔστι. ὅτε φθαρήσεται τὸ ἰόν· οὔτε γὰρ ἐς τὸ μὴ ἰὸν οἶόν τὸ ἰὸν μεταβάλλειν· συγχωρέεται γὰρ καὶ τοῦτο τὸ τῶν φυσικῶν· οὔτε ἐς ἰόν· μένει γὰρ ἂν πάλιν ἴσως καὶ οὐ φθαίροιο. Οὔτε ἄρα γέγονε τὸ ἰόν, ἴτε φθαρήσεται. Αἰεὶ ἄρα ἦν τε καὶ ἔσται.

§ 2. Ἄλλ' ἐπειδὴ τὸ γενόμενον ἀρχὴν ἔχει, τὸ μὴ γινόμενον ἀρχὴν οὐκ ἔχει, τὸ δ' ἰὸν οὐ γέγονε, οὐκ ἂν ἴσως ἀρχὴν. Ἐτι δὲ τὸ φθειρόμενον τελευταίην ἔχει· εἰ τί ἔστι ἀφθαρτον, τελευταίην οὐκ ἔχει· τὸ ἰὸν ἄρα φθαρτον ἰόν, τελευταίην οὐκ ἔχει· τὸ δὲ μήτε ἀρχὴν ἴσως μήτε τελευταίην, ἀπειρον τυγχάνει ἰόν· ἀπειρον ἴσως τὸ ἰόν.

§ 3. Εἰ δὲ ἀπειρον, ἔν· εἰ γὰρ δύο εἴη, οὐκ ἂν δύ-αιτο ἀπειρα εἶναι, ἀλλ' ἔχοι ἂν πέρατα πρὸς ἀλληλα· ἀπειρον δὲ τὸ ἰόν, οὐκ ἄρα πλέω τὰ ἰόντα· ἔν ἄρα τὸ ἰόν.

§ 4. Ἄλλὰ μὴν εἰ ἔν, καὶ ἀκίνητον· τὸ γὰρ ἔν ἰὸν μῶν αἰεὶ ἑωυτῶ· τὸ δὲ δυοῖον, οὐτ' ἂν ἀπόλοιτο, οὐτ' ἂν μῶν γίνωτο, οὔτε μετακοσμεῖτο; οὔτε ἀλγέοι, ὅτε ἀνώπο. Εἰ γὰρ τι τούτων πάσχοι, οὐκ ἂν ἐν εἴη· τὸ γὰρ ἦντιναοῦν κινήσειν κινεόμενον ἐκ τινος καὶ ἐς τέρων τι μεταβάλλει· οὐδὲν δὲ ἦν ἕτερον παρὰ τὸ ἰόν, ἴτε ἄρα τοῦτο κινήσεται.

§ 1. Si nihil reapse est, quid de hoc, quasi sit aliquid, dicatur? Si vero est aliquid, id aut oritur aut semper est. Quodsi oritur, aut ex eo quod est, aut ex eo quod non est oriatur oportet; atqui neque ex non-ente fieri potest ut cum aliud ens oriatur, tum maxime ens simpliciter dictum, neque ex ente: esset enim hoc modo ac non oriretur. Ergo non oritur ens; sempiternum igitur est. Neque vero interibit ens; non enim fieri potest, ut ens in non-ens mutetur; quippe conceditur et hoc a physicis: neque in ens; ita enim certe rursus maneret ac non interiret. Ergo neque ortum est ens neque interibit. Semper igitur fuit atque erit.

§ 2. Sed quoniam id quod ortum est initium habet, non ortum non habet initium, ens autem ortum non est ideoque non habet initium. Præterea quidquid interit finem habet; quodsi quid interitus expers est, finem non habet; ens igitur ut interitus expers finem non habet; quod vero neque initium habet neque finem, infinitum est: infinitum igitur ens est.

§ 3. Si vero infinitum, unum simul est; si enim duo essent, non possent esse infinita, sed fines inter se terminosque haberent: infinitum autem ens, non igitur plura entia; unum igitur ens.

§ 4. Enimvero si unum, etiam immotum est: quod enim unum, id sui semper simile est: quod autem simile est, id nec perire possit nec majus fieri neque verso rerum statu et ordine transformari, neque dolere, neque molestiâ affici. Si enim horum quidquam ei accideret, non foret unum; quod enim motu qualicumque cietur, id ex aliquo atque in aliud quid mutatur; atqui nihil aliud ex omni æternitate fuit præter ens: hoc igitur non movebitur.

Quæ initio a nobis posita sunt Melissi fragmenta (§ 1—) legebantur olim in principio libri, quem perὶ τοῦ ὄντος esse Suida v. Μελισσός, vel perὶ φύσεως, ut refert Galen. d. Hippocr. de Nat. hom. I p. 5 ed. Kühn. et de element. ec. Hippocr. I, 9 p. 487, vel de ente et natura, ut testantur Alexander Aphrodisiensis et Nicolaus Damascenus apud Bessarionem in Calama. Platon. II, 11. Ionica dialecto Samius philosophus scripserat. Servavit hos locos Simplicius in Aristotelis Phys. f. 22 b; cuius verba sunt: ἔν ἐστὶ τὸν Μελίσσου λόγον ἰδωμεν, πρὸς ἂν πρότερον ὅταντι δ' Ἀριστοτέλης). τοῖς γὰρ τῶν φυσικῶν ἀξιωμασι χρησάμενος ὁ Μελισσός περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς, ἀρχεται τοῦ συγγραμματος οὕτως· Εἰ μὲν μηδὲν ἔστι κ. τ. λ. Allatis Melissi verbis hæc subiungit Simplicius: Ταῦτα μὲν οὖν ἀρκεῖ τῶν Μελίσσου ὡς πρὸς τὴν Ἀριστοτέλους ἀντιβῆσιν. Τὰ δὲ λήματα αὐτοῦ ὡς συνελόντι φάναι ταῦτα κ. τ. λ. In hoc operisordio videtur Melissus rerum de quibus acturus erat fragmenta breviter ac summam perstrinxisse eo consilio si singula postea accuratius et uberius pertractaret, id

quod loci ejus alibi a Simplicio memorati et qui hos respexit libri de Melisso, Xenophane et Gorgia auctor abunde ostendunt. Ionice dialecti formam magis quam decebat a Brandisio neglectam restituere coepit Prellerus in Histor. phil. p. 104 seqq. Nos in eo negotio etiam extra fines quos Prellerus sibi constituit egressi sumus.

§ 1. In primo fragmento bis cum Prellero citat pro ἀεί edidi et ἐς in ἐς mutavi; præterea ἢ ἀφαλωστικόν quod ille servaverat ubique in his fragmentibus delevi, obsecutus Grammatico Augustano p. 669 Greg. Cor. ed. Schæf. Hoc semel monuisse sufficiat. Cæterum quos φυσικούς vocat Melissus, iidem a Diogene Apolloniate φυσολόγοι nominabantur. Cf. Simplic. in Arist. phys. p. 32 b. Cum hoc Melissi loco recte comparavit Brandisius initium libri de Melisso, Xenophane et Gorgia compositi.

§ 3. πλέω edidi pro πλείω; sic enim plerumque Iones, quamquam etiam alteram formam in codd. interdum inveniri non ignoro.

§ 4. ὁμοῖον, μᾶλλον, γίνωτο cum Prellero pro iis quæ in

§ 5. Καὶ κατ' ἄλλον δὲ τρόπον οὐδὲν κενεὸν ἐστὶ τοῦ ἰόντος· τὸ γὰρ κενεὸν οὐδὲν ἐστὶ· οὐκ ἂν ὦν εἴη τὸ γε μηδέν. Οὐ κινεῖται ὦν τὸ ἐόν ὑποχωρήσας γὰρ οὐκ ἔχει οὐδαμῆ, κενεοῦ μὴ ἰόντος. Ἄλλ' οὐδὲ ἐς ἑωυτοῦ συσταλῆναι δυνατόν· εἴη γὰρ ἂν οὕτως ἀραιώτερον ἑωυτοῦ καὶ πυκνότερον· τοῦτο δὲ ἀδύνατον. Τὸ γὰρ ἀραιὸν ἀδύνατον ἐμοίως εἶναι πλήρες τῶ πυκνῶ, ἀλλ' ἤδη τὸ ἀραιὸν γε κενεώτερον γίνεται τοῦ πυκνοῦ· τὸ δὲ κενεὸν οὐκ ἐστὶ. Εἰ δὲ πλήρες ἐστὶ τὸ ἐόν ἢ μὴ, κρίνειν χρὴ τῶ ἐσδέχεσθαι τι αὐτὸ ἄλλο, ἢ μὴ· εἰ γὰρ μὴ ἐσδέχεται, πλήρες· εἰ δὲ ἐσδέχεται, οὐ πλήρες. Εἰ ὦν ἐστὶ μὴ κενεόν, ἀνάγκη πλήρες εἶναι· εἰ δὲ τοῦτο, μὴ κινεῖσθαι· οὐ γὰρ μὴ δυνατόν διὰ πλήρες κινεῖσθαι, ὡς ἐπὶ τῶν σωμάτων λέγομεν, ἀλλ' ὅτι πᾶν τὸ ἐόν οὔτε ἐς ἐόν δύναται κινεῖσθαι· οὐ γὰρ ἐστὶ τι παρ' αὐτό· οὔτε ἐς τὸ μὴ ἐόν· οὐ γὰρ ἐστὶ τὸ μὴ ἐόν.

§ 6. Αἰεὶ ἦν ὅ, τι ἦν, καὶ αἰεὶ ἔσται· εἰ γὰρ ἐγένετο, ἀναγκαῖόν ἐστι πρὶν γενέσθαι εἶναι μηδέν· εἰ τοίνυν μηδὲν ἦν, οὐδαμῆ ἂν ἐγένετο μηδὲν ἐκ μηδενός.

§ 7. Ὅ τοίνυν οὐκ ἐγένετο, ἐστὶ τὲ καὶ αἰεὶ ἦν, καὶ αἰεὶ ἔσται· καὶ ἀρχὴν οὐκ ἔχει οὐδὲ τελευτήν, ἀλλ' ἀπειρόν ἐστι. Εἰ μὲν γὰρ ἐγένετο, ἀρχὴν ἂν εἶχε· ἤρξατο γὰρ ἂν ποτε γινόμενον· καὶ τελευτήν· ἐτελεύτησε γὰρ ἂν ποτε γινόμενον. Εἰ δὲ μήτε ἤρξατο μήτε ἐτελεύτησε, αἰεὶ τε ἦν καὶ αἰεὶ ἔσται, οὐκ ἔχον ἀρχὴν οὐδὲ τελευτήν. Οὐ γὰρ αἰεὶ εἶναι ἀνυστόν, ὅ, τι μὴ πᾶν ἐστὶ.

§ 5. Sed alia etiam ratione nihil vacuum est ente; vacuum enim nihil est: ergo illud certe quod nihil appellamus non fuerit. Non movetur igitur ens; neque ens habet quae concedat, quia vacuum non est. Neque vero fieri potest, ut in se ipsum contrahatur: ita enim rarius fuerit se ipso et densius; hoc autem fieri nequit. Quippe fieri non potest, ut rarius aequè plenum sit ac densum, sed rarum certe etiam magis vacuum fit denso; vacuum vero non est. Num autem plenum sit ens an minus, judicari oportet ex alio aut recepto aut non recepto: si enim non recipit, plenum est; si vero recipiat aliquid, non plenum. Si igitur non est vacuum, necesse est plenum esse, si vero hoc, non moveri; non quod fieri nequeat, ut quid per plenum moveatur, quemadmodum in corporibus dicimus, sed quod universum ens neque in eas se movere potest: non enim quidquam est praeter ipsam: neque in non-ens, non enim est non-ens.

§ 6. Semper fuit quidquid fuit, et semper erit: si enim ortum esset, necesse est ante ortum fuisse nihil; si igitur nihil erat, haudquaquam nihil e nihilo ortum caeset.

§ 7. Quod igitur ortum non est, semperque est et fuit, ac semper erit: id neque initium habet neque finem, sed infinitum est. Si enim ortum esset, initium haberet: nasci enim aliquando caepisset; et finem: fieri enim aliquando desisset. Sin autem neque caepit neque desit: semper fuit semperque erit, non habens initium neque finem. Neque enim fieri potest, ut semper sit nisi quod universum sit.

coll. leguntur similes, μεῖζον, γίγνοιο exaravi. Praeterea ἀλέγει et ἀνιῶτο scripsi pro vulg. ἀλέγει et ἀνιῶται.

§ 5. οὐν ter mutavi in ὦν; reliqua jam Prellerus correxerat. Ad verba οὐδὲ εἰς ἑωυτοῦ συσταλῆναι recte observat Brandisius: « διακρινόμενον sive συχρινόμενον. » Cf. quae diximus de his vocibus in edit. Democriti p. 386.

§ 6. Exstat hoc fragmentum apud Simplicium in Aristot. Phys. fol. 34 b, qui sic scribit: καὶ Μελισσος δὲ τὸ ἀγένητον τοῦ ὄντος ἔδειξε τῶ κοινῶ τούτῳ χρησάμενος ἀξιώματι γράφει δὲ οὕτως· Αἰεὶ κ. τ. λ. Erunt fortasse quae verba ei γὰρ ἐγένετο, ἀναγκαῖόν ἐστι πρὶν γενέσθαι εἶναι μηδέν insolens quid habere censeant, sed ut apud Aeschin. C. Ctes. p. 86 ei δ' ἦν ἀναγκαῖον ῥηθῆναι, οὐ Δημοσθένους ἦν ὁ λόγος et apud Aeschylum Agam. 875 καὶ τραυμάτων μὲν εἰ τῶσων ἐτύχχανεν, — τέτρωται δικτύου πλέω λέγειν et aliis locis quos citat Bernhardus Syntax. ling. gr. p. 376 nihil mutandum est, quum ob sententiae diversitatem loquendi forma differat a vulgari, ita hic membranarum scripturam conservari oportet. At aliter judicandum de extremis ei τοίνυν μηδὲν ἦν, οὐδαμῆ ἂν γίνοιο μηδὲν ἐκ μηδενός, ubi pro γέ-οιο substituit ἐγένετο.

§ 7. Quae sequuntur fragmenta (§ 7—10) servavit Simplicius l. I. fol. 23 b, cujus verba sunt: ἐγκαλεῖται δὲ ὁ Μελισσος, καὶ ὡς τῆς ἀρχῆς πολλαχῶς λεγομένης, ἀντι τῆς κατὰ χρόνον ἀρχῆς, ἥτις ὑπάρχει τῶ γεννητῶ, τὴν κατὰ τὸ πᾶγμα λαβὼν, ἥτις καὶ τοῖς ἀήρωος μεταβάλλουσιν οὐχ ὑπάρχει. Ἔοικε δὲ αὐτὸς καὶ πρὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ταθεῖσθαι

καλῶς, ὅτι πᾶν σῶμα καὶ τὸ αἰδίον πεπερασμένον ὑπάρχον, πεπερασμένον ἔχει δύναμιν, καὶ ὅσον ἐφ' ἑαυτῶ αἰεὶ ἐν τῷ χρόνῳ ἐστὶν· ὥστε τὸ κατὰ μέγεθος ἀρχὴν καὶ τέλος ἔχει, καὶ κατὰ χρόνον ἔχει ταῦτα· καὶ ἀνάπαλιν· τὸ γὰρ ἀρχὴν ἔχον χρόνον καὶ τέλος, οὐχ ὅμα πᾶν ἐστὶ διὰ ποιείται τὴν μὲν ἀποδείξειν ἀπὸ τῆς κατὰ χρόνον ἀρχῆς καὶ τελευτῆς. Ἄνεργον δὲ οὕτως καὶ ἀτελεύτητον οὐ φησὶν εἶναι, ὁ μὴ πᾶν ἐστὶν, ἀλλ' ἐπὶ τῶ χρόνῳ δὲ μὴ ὅμα ὄλον ἐστὶν· ἔπερ τοῖς ἀμερίστον ὑπάρχει καὶ τῶ ὄντι ἀπειρίστῳ· τῶ δὲ γε ἀπλῶς ὄντι, καὶ κυριώτατα. τῶ γὰρ ὄντι πᾶν ἐκείνῳ ἐστὶν. λέγει δὲ ταῦτα οὕτως ὁ Μελισσος· Ὅ τοίνυν κ. τ. λ. (§ 7). Καὶ ὅτι μὲν τὸ ποτὲ χρονικόν ἐστὶν, δῆλον. ὅτι δὲ γινόμενον τὸ κατ' οὐσίαν γεννητὸν εἶπεν, ὁ ἕως ἂν γινόμενόν ἐστὶ καὶ οὐκ ὄν, δῆλον ἐκ τοῦ· ἐτελεύτησεν ἂν ποτε γινόμενον (§ 7) καὶ ἐκ τοῦ· οὐ γὰρ αἰεὶ εἶναι ἀνυστόν ὅ, τι μὴ πᾶν ἐστὶ (§ 7), ὡς τοῦ αἰεὶ ὄντος, ὁ καὶ πᾶν ἐστὶν, ἀντικειμένου τῶ γεννητῶ. Ὅτι δὲ ὡς ποτὲ πεπερασμένον τῆ οὐσίᾳ φησὶν, οὕτως καὶ τὸ αἰεὶ ὄν ἀπειρον λέγει τῆ οὐσίᾳ· σαφῶς πεποιήκεν εἰπὼν· Ἄλλ' ὡς περ ἐστὶν κ. τ. λ. (§ 8) μετὰ δὲ οὐ τὸ διαστατόν φησὶν· αὐτὸς γὰρ ἀδιαίρατον τὸ ὄν δεικνύσιν· Εἰ γὰρ διήρηται φησὶ κ. τ. λ. (§ 15) μέγεθος οὐν τὸ διαίραμα αὐτὸ λέγει τῆς ὑποστάσεως. ὅτι γὰρ ἀσωμάτων εἶναι βούλεται τὸ ὄν, ἐδήλωσεν εἰπὼν· Εἰ μὲν ἐὸν εἴη (§ 16) καὶ ἐπεὶ δὲ τῶ αἰδίῳ τὸ ἀπειρον κατὰ τὴν οὐσίαν συντάσσεται, εἰπὼν· Ἀρχὴν δὲ καὶ κ. τ. λ. (§ 9) ὥστε τὸ μὴ ἔχον ἀπειρόν ἐστὶν· ἀπὸ τοῦ ἀπειροῦ δὲ τὸ ἐν συναλοῖσται, ἐκ τοῦ· Εἰ μὴ ἐν εἴη κ. τ. λ. (§ 10).

§ 8. Ἄλλ' ὡσπερ ἐστὶ αἰεὶ, οὕτω καὶ τὸ μέγας εἶπερον αἰεὶ χρῆ εἶναι.

§ 9. Ἀρχὴν δὲ καὶ τέλος ἔχον, οὐδεν οὔτε αἰδίων οὔτε ἀπειρόν ἐστι.

§ 10. Εἰ μὴ ἐν εἴῃ, περανέει πρὸς ἄλλο.

§ 11. Οὕτως ὦν αἰδίων ἐστὶ καὶ ἀπειρον καὶ ἐν καὶ ὁμοίον (τὸ) πᾶν· καὶ οὐτ' ἂν ἀπόλοιτο, οὐτ' ἂν μέζον γίνετο, οὔτε μετακοσμέοιτο, οὔτε ἀλγέοι, οὔτε ἀνιῶτο· εἰ γὰρ τι τούτων πάσχοι, οὐκ ἂν εἴη ἐν εἴῃ· εἰ γὰρ ἑτεροιοῦται, ἀνάγκη τὸ ἐὸν μὴ ὁμοίον εἶναι, ἀλλ' ἀπόλλυσθαι τὸ πρόσθεν ἐόν, τὸ δὲ οὐκ ἐὸν γίνεσθαι. Εἰ ταῖνυν τρισμυριοῖσι ἔτεσι ἑτεροῖον γίνετο τὸ πᾶν, ὁλοιο ἂν ἐν τῷ παντὶ χρόνῳ.

§ 12. Ἄλλ' οὐδὲ μετακοσμηθῆναι ἀνυστόν· ὁ γὰρ κόσμος ὁ πρόσθεν ἐὼν οὐκ ἀπόλλυται, οὔτε ὁ μὴ ἐὼν γίνεται. Ὅτε δὲ μήτε προσγίνεται μηδὲν, μήτε ἀπόλλυται, μήτε ἑτεροιοῦται, κῶς ἂν μετακοσμηθῆν τῶν ἰόντων τι εἴη; εἰ μὲν γὰρ τι ἐγίνετο ἑτεροῖον, ἦδη ἂν καὶ μετακοσμηθῆ.

§ 13. Οὐδὲ ἀλγέει· οὐ γὰρ ἂν πᾶν εἴῃ ἀλγεινόν· οὐ γὰρ ἂν δύναίτο αἰεὶ εἶναι χρεῖμα ἀλγεινόν· οὐδ' ἂν ἔχοι

§ 8. Sed quemadmodum semper est: sic etiam magnitudine infinitum semper esse oportet.

§ 9. Initium vero et finem habens nihil neque sempiternum neque infinitum est.

§ 10. Nisi unum sit, ad aliud porrigitur.

§ 11. Ita igitur sempiternum est et infinitum atque unum et simile universam, ac neque interierit, neque majus fiat, neque verso rerum statu et ordine transformetur, neque doleat, neque molestia afficiatur: si enim horum quidquam ei accideret, non amplius unum foret: si enim variatur, necesse est ens non simile esse, sed interire prius ens, non-ens vero nasci. Si igitur triginta millibus annorum aliud fiat universum, intereat omni illo tempore.

§ 12. Sed ne transformari quidem potest; nam prior mundus non interit, neque qui nou est oritur. Quum vero nihil neque accedat, neque intereat, neque varietur, quomodo eorum quae sunt quidquam transformata sit? si quid enim aliud fieret, jam et transformatum esset.

§ 13. Neque dolet: non enim universum foret aegrum: neque enim posset semper esse res aegra: nec perinde vi-

§ 7 item afferunt a Simplicio fol. 7 usque ad verba ἄλλ' ἀπειρόν ἐστιν, deinde fol. 9 b et fol. 23, ubi haec legitur: μήποτε δὲ ὁ Μέλισσος οὐ τῆ οὐσίῃ τὴν ἀρχὴν ἀπειρον εἶπεν, ἀλλὰ τῷ ἀνεκλείπτῳ τοῦ εἶναι· Ὅ τε γὰρ οὐκ κ. τ. λ. ῥησιν.—ἔστι τε καὶ αἰεὶ ἦν] sic foll. 7 et 9; sed fol. 23 ἔστι δὲ, αἰεὶ ἦν κ. τ. λ.—ἔτελεύτησε γὰρ ἂν ποτε γινόμενον] sic fol. 23; sed fol. 7 ἐτελεύτησε γὰρ ἂν.—εἰ δὲ μήτε ἦρξαι] sic fol. 23; sed fol. 7 ὅτε δὲ μήτε ἦ.—καὶ αἰεὶ ἔσται] haec desunt fol. 7, ubi praeterea legitur οὐκ ἔχει pro οὐκ ἔχον, et post vocem τελευτῆν adjiciuntur verba ἄλλ' ἀπειρον.—εἰ τι μὴ πᾶν ἐστὶ] Quod Brandisius excitat § 2, 8 et 9 observat, totum non esse absolutum, quod principium ac finem ideoque partes habeat: id rectius sic enuntiat, ut nihil esse neque aeternum neque infinitum dicamus, quod principio ac fine ideoque partibus praeditum sit. Haec autem naturam non convenire nisi universo, id est ei quod simul omne est ac totum, quemadmodum Simplicius exposuit.

§ 10. In verbis εἰ μὴ ἐν εἴῃ, περανέει πρὸς ἄλλο non sine causa philosophus hac conditionis forma utitur ut Hom. II. X, 222, εἰ τίς μοι ἔποιτο καὶ ἄλλος, θαρσαλέωτερον ἐσται. Neque enim id quod probabile est consequitur ex eo quod fingit, sed quod necessario consequitur, hoc loco proponit.

§ 11-14 existant apud Simplicium I. I. fol. 24, qui haec praefatur: ἀλλ' ἐπειδὴ ἀρχαιοπρεπῶς, ἀλλ' οὐκ ἀσφῶς ταῦτα καὶ ὁ Μέλισσος ἔγραψε, παρακείσθω καὶ αὐτὰ τὰ ἀρχαία γράμματα πρὸς τὸ δύνασθαι τοὺς ἐντυγγάνοντας ἀκριβεστέρως γίνεσθαι κριτὰς τῶν προσφεσετέρων ἐξηγήσεων· λέγει δ' οὐκ ὁ Μέλισσος οὕτω, τὰ πρότερον εἰρημμένα συμπεραίνόμενος, καὶ οὕτω τὰ περὶ τῆς κινήσεως ἐπάγων· Οὕτως κ. τ. λ.

§ 11. Verba οὐτ' ἂν ἀπόλοιτο, οὐτ' ἂν μέζον γίνετο, οὔτε μετακοσμέοιτο, οὔτε ἀλγέοι, οὔτε ἀνιῶτο reperiuntur etiam fragm. 4. Utroque loco ad restituendum Ionismum eadem mutavimus.— τρισμυριοῖσι ἔτεσι bona est Brandisii

conjectura pro τριχί μὴ μυρίοις. Quid L. Philaltheus legerit qui interpretatur: « si ergo omne trifariam protensum infinitis diversis alterum fieret, periret in omni tempore », non laboro. Certè corruptum fuisse locum in ejus codice ex hac interpretatione apparet. Indicativum ἀλείεται, quem sequente particula ἂν intactum reliquerat Brandisius, correxi in ἔλατο. Ceteroqui Bergkii l. c. p. 24 verba τρισμυριοῖσι ἔτεσι a Melisso opposita esse potat Empedocli, quem statuisse existimat triginta millibus annorum absolutis eodem omnia redire, unde essent perfecta. Quamobrem huc maxime Empedoclei carminis exordium refert: Ἔστιν ἀνάγκη χρῆμα, κ. τ. λ. Sed hoc licet ingeniosum sit, tamen admodum incertum est. Idem, quod hoc fragmento traditur, placitum apud Aristotelem lib. de Melisso, Xenoph. et G. cap. I invenitur: τοιοῦτο δὲ ὄν τὸ ἐν ἀνώδυνόν τε καὶ ἀνάληγτον, ὑγιές τε καὶ ἀνοσον εἶναι, οὔτε μετακοσμούμενον θέσει, οὔτε ἑτεροιοῦμενον εἶδει, οὔτε μινύμενον ἄλλῳ· κατὰ πάντα γὰρ ταῦτα πολλὰ τε τὸ ἐν γίνεσθαι, καὶ τὸ μὴ ὄν τεκνοῦσθαι, καὶ τὸ ὄν φθείρεσθαι ἀναγκάζεσθαι· ταῦτα δὲ ἀδύνατα εἶναι.

§ 12. Scripsi cum Prellero l. I. p. 106 ὁ γὰρ κόσμος ὁ πρόσθεν ἐὼν οὐκ ἀπόλλυται; vulgo enim ἀπολείεται hic exaratur. Deinde in verbis κῶς ἂν μετακοσμηθῆν τῶν ἰόντων τι εἴη, quae omisit Prellerus, εἴη substitui pro ἦ.

§ 13. Pro οὐδὲ ἔχει ἰσὴν δύναμιν τῷ ὑγιεί cum Prellero edidi οὐδ' ἂν ἔχοι. Verba ἀπὸ γὰρ ἂν ὁλοιο ob raram in soluta oratione tmesin pro ἀπόλοιτο γὰρ ἂν memorabilia sunt. Similiter Herodotus VIII, 89: ἐν δὲ τῷ πόνῳ τούτῳ ἀπὸ μὲν ἔθανε ὁ στρατηγὸς Ἀριαβίγης. Porro οὗτος dedi pro ὁ αὐτός. « In extremis, inquit Prellerus, ὁ λόγος ἀλγέων eadem loquendi ratione dictum est, qua ὁ λόγος λανθάνων, ψευδόμενος, similia »; quod vereor ut recte se habeat. οὐ γὰρ ἀλγέει ὁ λόγος, ἀλλὰ περὶ τοῦ ἀνιῶσθαι, τοῦ ἐστὶ περὶ τοῦ ἀνωμένου παντός, οὗτός λόγος; τῷ ἀνιῶντι παντί. Philalthei interpretatio, quam ad hanc et praee-

ἴσῃ δύνάμιν τῷ ὑγιεί· οὐτ' ἂν ὁμοῖον εἴη, εἰ ἀλγέοι· ἀπογινομένου γάρ τευ ἂν ἀλγέοι, ἢ προσγινομένου, καὶ οὐκ ἂν ἐτι ὁμοῖον εἴη. Οὐδ' ἂν τὸ ὑγιές ἀλγῆσαι δύναται· ἀπὸ γὰρ ἂν ὄλοιτο τὸ ὑγιές καὶ τὸ ἐόν, τὸ δὲ οὐκ ἐὼν γένοιτο. Καὶ περὶ τοῦ ἀνιῆσθαι ὡς τὸς λόγος τῷ ἀλγέοντι.

§ 14. Οὐδὲ κενὸν ἐστὶ οὐδὲν· τὸ γὰρ κενὸν οὐδὲν ἐστὶ· οὐκ ἂν ὦν εἴη τὸ γε μηδέν. Οὐδὲ κινέεται· ὑποχωρῆσαι γὰρ οὐκ ἔχει οὐδαμῇ, ἀλλὰ πλεόν ἐστὶ· εἰ μὲν γὰρ κενὸν ἦν, ὑπεχώρειε ἂν εἰς τὸ κενόν· κενεοῦ δὲ μὴ ἐόντος, οὐκ ἔχει ὅχη υποχωρῆσαι [πλέον ὦν ἐὼν οὐ κινέεται]. Πυκνὸν δὲ καὶ ἀραιὸν οὐκ ἂν εἴη· τὸ γὰρ ἀραιὸν οὐκ ἀνυπὸν πλεόν εἶναι ὁμοίως τῷ πυκνῷ, ἀλλ' ἤδη τὸ ἀραιὸν γε κενεώτερον γίνεται τοῦ πυκνοῦ. Κρίσιν δὲ ταύτην χρῆ ποιήσασθαι τοῦ πλέου καὶ τοῦ μὴ πλέου. Εἰ μὲν χωρεῖ τι, ἢ ἐσδέχεται, οὐ πλεόν· εἰ δὲ μῆτε χωρεῖ μῆτε ἐσδέχεται, πλεόν. Ἀνάγκη τοίνυν πλεόν εἶναι, εἰ κενὸν μὴ ἐστὶ· εἰ τοίνυν πλεόν ἐστὶ, οὐ κινέεται.

§ 15. Εἰ διήρηται τὸ ἐόν, κινέεται· κινεόμενον δὲ οὐκ ἂν εἴη ἕμα.

§ 16. Εἰ μὲν ἐὼν ἐστὶ, δεῖ αὐτὸ ἐν εἶναι· ἐν δὲ ἐόν, δεῖ αὐτὸ σῶμα μὴ ἔχειν· εἰ δὲ ἔχει πάχος, ἔχει ἂν μόρια, καὶ οὐκέτι ἂν εἴη ἐν.

§ 17. Μέγιστον μὲν ὦν σημεῖον οὗτος ὁ λόγος, ὅτι ἐν μόνον ἐστὶ. Ἄτὰρ καὶ τὰδε σημεῖα· εἰ γὰρ ἦν πολλά, τοιαῦτα χρῆν αὐτὰ εἶναι, οἷον περ ἐγὼ φημι τὸ ἐν εἶναι. Εἰ γὰρ ἐστὶ γῆ καὶ ὕδωρ καὶ ἀήρ καὶ σίδηρος καὶ χρυσὸς καὶ πῦρ, καὶ τὸ μὲν ζῶν τὸ δὲ τεθνηκός, καὶ μέλαν καὶ λευκὸν καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἄσσα οἱ ἄνθρωποι φασὶ εἶναι ἀληθέα, εἰ δὴ ταῦτα ἐστὶ καὶ ἡμεῖς ὀρθῶς ὀρώμεν καὶ ἀκούομεν, εἶναι χρῆ ἕκαστον τοιοῦτον, οἷον περ τὸ πρῶτον ἔδοξεν ἡμῖν, καὶ μὴ μεταπίπτειν μηδὲ γίνεσθαι ἕτεροῖον, ἀλλ' αἰεὶ εἶναι ἕκα-

ribus valeret ac si sanum esset : neque simile foret, si doleret : decedente enim aliquo doleret vel accedente, neque amplius simile esset. Neque vero sanum dolere posset : periret enim sanum atque ens, non-ens autem oriretur. Ac de universo molestia affecto idem dicendam quod de dolente.

§ 14. Neque vero quidquam vacuum est ; nam vacuum nihil est : ergo illud certe quod nihil appellamus non fuerit. Neque movetur. Non enim habet quo concedat, sed plenum est ; si enim vacuum esset, concederet in vacuum : quum vero non sit vacuum, non habet quo concedat [plenum igitur quum sit, non movetur]. Densum vero et rarum non fuerit ; rarum enim non potest æque plenum esse ac densum, sed rarum certe etiam magis vacuum sit denso. De pleno autem et non pleno hoc iudicium fieri oportet. Si quid capit vel recipit, non plenum ; si vero neque capit neque recipit, plenum. Necessè igitur est plenum esse, si vacuum non est ; si igitur plenum est, non movetur.

§ 15. Si divisum est ens, movetur ; se movens vero simul non esset.

§ 16. Si ens est, unum esse id oportet ; quodsi unum est, nullum id habere corpus oportet ; si vero crassitudinem haberet, partes sive membra haberet, neque amplius unum foret.

§ 17. Magno igitur argumento ea quæ diximus sunt, unum tantum esse. Verum et hæc ejus rei sunt argumenta : si enim multa essent, talia oporteret ea esse, quale ego unum esse dico. Si enim reapse est terra atque aqua et aer et ferrum et aurum et ignis, atque hoc vivum, illud mortuum, et nigrum et album et reliqua omnia quæ homines dicunt esse vera, siquidem hæc sunt et nos recte videmus et audimus, unumquidque tale esse oportet, quale nobis primum visum est, ac non mutari neque aliud fieri, sed semper esse unumquidque tale quale

dentem paragraphum Brandisius excitat, nihil lucis affert, sed vitiosorum codicum vestigiis insiat.

§ 14. Hoc fragmentum inde a verbis οὐδὲ κενόν ἐστὶ οὐδὲν usque ad verba ὅχη υποχωρῆσαι et a voce κείσιν usque ad finem repetitur a Simplicio fol. 9 et 17 b. Cf. et § 5. Bis scripsi in hac paragrapho ὦν pro οὖν et πλεόν pro πλεόν, item postea τοῦ πλέου καὶ τοῦ μὴ πλέου. Legitur enim f. 17 et 24 τοῦ πλέου καὶ τοῦ μὴ πλέου, cuius loco f. 9 male exaratum est πλεόν καὶ μὴ πλεόν.

§ 15. Servavit hoc fragmentum Simplicius l. c. fol. 24. Cf. quæ supra diximus ad § 7—10.

§ 16. Reperitur hoc Melissi decretum ap. Simplicium l. c. fol. 24 a (Vid. ad § 7—10), et a verbis ἐν ἐὼν ζεῖ usque ad finem apud eundem fol. 19 : ἀδιαίρετον ἐν τὸ παρ' αὐτοῖς ἐν ἐν, οὕτε πεπερασμένον οὕτε ἀπειρον ὡς σῶμα ἔσται. Καὶ γὰρ ὁ Παρμενίδης κ. τ. λ. καὶ ὁ Μέλισσος, "Ἐν ἐὼν, φησί, ζεῖ κ. τ. λ. Cæterum in codd. hic invenitur et μὲν

ἐὼν εἴη et postea εἰ δὲ ἔχει πάχος, sed sententia postulat et μὲν ἐὼν ἐστὶ et εἰ δὲ ἔχει πάχος. Utrumque jam emendavit Prællerus.

§ 17. Exstat hic Melissi locus apud Simplicium in Arist. l. de Cæl. fol. 137 a et in Scholl. Aristot. p. 590 b ed. Brandis, item ap. Aristoclem quem citat Eusebius Præp. Evang. XIV, 17. Inilio post μέγιστον μὲν εἰδὶ ὦν pro οὖν, tum cum Prællero virgulam posui post κολλία, et γῆν mutavi in χρῆν ; vulgo enim legitur πολλά τοιαῦτα, γῆν. Deinde non dubitavi ζῶνν scribere, licet apud Simplicium ζῶον et apud Aristoclem ζῶν legatur. Porro verba τὰ ἄλλα πάντα ἄσσα οἱ ἄνθρωποι φασὶν εἶναι ἀληθέα Aristocli debentur, nisi quod pro ἀληθέα habet ἀληθῶς, apud Simplicium autem reperitur τὰ ἄλλα, ὅσα φασὶν οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἀληθῆ. Sequentia apud Aristoclem sic scripta sunt : εἰ δὴ ταῦτα ἐστὶ ἢ καὶ ἡμεῖς ὀρθῶς ὀρώμεν, apud Simplicium vero εἰ δὴ ταῦτα ἐστὶ καὶ ἡμεῖς ὀρθῶς ὀρώμεν. Secuti sumus Aristoc-

στον οἶον περ ἔστιν. Νῦν δὲ φαμεν ὀρθῶς ὄρθην καὶ ἀκούειν καὶ συνιέναι· δοκέει δὲ ἡμῖν τό τε θερμὸν ψυχρὸν γίνεσθαι καὶ τὸ ψυχρὸν θερμὸν, καὶ τὸ σκληρὸν μαλθακὸν καὶ τὸ μαλθακὸν σκληρὸν, καὶ τὸ ζῶον ἀποθνήσκειν καὶ ἐκ μὴ ζῶντος γίνεσθαι, καὶ ταῦτα πάντα ἔτεροιοῦσθαι, καὶ ὅ,τι ἦν τε καὶ ὅ νῦν ἔστι οὐδὲν ὁμοῖον εἶναι, ἀλλ' ὅ τε σίδηρος σκληρὸς ἐὼν τῷ δακτύλῳ κατατρίβεσθαι ἐπαρηρῶς, καὶ χρυσὸς καὶ λίθος καὶ ἄλλο ὅ,τι ἰσχυρὸν δοκέει εἶναι πᾶν, ἐξ ὕδατός τε γῆ καὶ λίθοι γίνεσθαι, ὥστε συμβαίνει μῆτε ὄρθην μῆτε τὰ ἐόντα γινώσκειν. Οὐ τοίνυν ταῦτα ἀλλήλοις ἡμολογέει· ραμένους γὰρ εἶναι πολλὰ ἀΐδια καὶ εἰδεα καὶ ἰσχυρὸν ἔργα πάντα ἔτεροιοῦσθαι ἡμῖν δοκέει καὶ μεταπίπτειν ἐκ τοῦ ἐκάστοτε δρομένου. Δῆλον τοίνυν, ὅτι οὐκ ὀρθῶς δροόμεν, οὐδὲ ἐκεῖνα πολλὰ ὀρθῶς δοκέει εἶναι. Οὐ γὰρ ἂν μετέπιπτε, εἰ ἀληθῆα ἦν, ἀλλ' ἦν, οἶον περ ἔδοξε ἕκαστον, τοιοῦτον· τοῦ γὰρ ἐόντος ἀληθινοῦ κρέσσον οὐδέν. Ἦν δὲ μεταπίση, τὸ μὲν ἐὼν ἀπώλετο, τὸ δὲ οὐκ ἐὼν γέγονε. Οὕτως ὦν εἰ πολλὰ ἦν, τοιαῦτα χρῆν' εἶναι, οἶον περ τὸ ἐν.

est. Nunc vero dicimus nos recte videre et audire et intelligere; videtur autem nobis calidum fieri frigidum et frigidum calidum, et durum molle et molle durum, et vivum mori atque e non vivo oriri, et hæc omnia variari, et quidquid fuit et quod nunc est nentiquam simile esse, sed ferrum quod durum est digito aptatum conteri haud secus atque aurum et lapis et quidquid aliud forte videtur, atque ex aqua oriri terram et lapides, ita ut contingat, ut neque videamus neque vera cognoscamus. Non congrunt igitur hæc inter se; dicentibus enim multa esse æterna et formæ rerum et valida omnia variari nobis videntur et ex sua quæque specie mutari. Manifestum igitur nos non recte videre, neque illa recte videri esse multa. Non enim mutarentur, si vera essent, sed erat unumquidque tale quale videbatur: nam quod verum est, eo nihil potentius. Sin autem mutatum sit, perit ens, non-ens autem ortum est. Ita igitur, si multa essent, talia ea esse oportebat, quale unum.

clera, ita tamen, ut si ommitteremus et hæc in hæc converteremus. Pergit Aristocles εἶναι ἐργὴν καὶ τὸ ἐὼν τοιοῦτον, οἶον πρῶτον ἔδοξεν ἡμῖν εἶναι, sed hæc apud Simplicium rectius sic enuntiata sunt εἶναι γῆ ἕκαστον τοιοῦτον, οἶον περ τὸ πρῶτον ἔδοξεν ἡμῖν. Verba ἀλλ' αἰεὶ εἶναι ἕκαστον οἶον περ ἔστιν sumimus e Simplicio, qui tamen αἰεὶ habet; Aristocles ἕτερον, ἀλλ' εἶναι ὁμοιον, οἶον περ ἔστι ἕκαστον. Sequentia vulgo sic eduntur: νῦν δὲ φαμεν ὀρθῶς ὄρθην καὶ ἀκούειν καὶ συνιέναι, δοκέει δὲ ἡμῖν τό τε θερμὸν ψυχρὸν γίνεσθαι καὶ τὸ ψυχρὸν θερμὸν, καὶ τὸ σκληρὸν μαλθακὸν καὶ τὸ μαλθακὸν σκληρὸν καὶ τὸ ζῶον (Arist. ζῶν, Simpl. ζῶον) ἀποθνήσκειν καὶ ἐκ μὴ ζῶντος γίνεσθαι, καὶ ταῦτα πάντα ἔτεροιοῦσθαι καὶ ὅ,τι ἦν τε καὶ ὅ νῦν ἔστιν (h. v. om. Simpl.) οὐδὲν ὁμοῖον εἶναι· ἀλλ' ὅ τε σίδηρος σκληρὸς ἐὼν τῷ δακτύλῳ κατατρίβεσθαι ὁμοῦ βέων καὶ χρυσὸς καὶ λίθος καὶ ἄλλο ὅ,τι ἰσχυρὸν δοκέει εἶναι πᾶν ὥστε συμβαίνει μῆτε ὄρθην μῆτε τὰ ἐόντα γινώσκειν, ἐξ ὕδατός τε γῆ καὶ λίθοι γίνεσθαι. Quæ si quis attente legerit, corrupta esse animadvertet. Bergkiius p. 30 extrema in hunc modum emendat et transponit: ἀλλ' ὅ τε σίδηρος σκληρὸς ἐὼν τῷ δακτύλῳ κατατρίβεσθαι ὁμοῦ βέων καὶ χρυσὸς καὶ λίθος, ὅ,τι ἰσχυρὸν δοκέει εἶναι πᾶν, ἐξ ὕδατός τε γῆ καὶ λίθος γίνεσθαι, ὥστε συμβαίνει μῆτε ὄρθην μῆτε τὰ ἐόντα γινώσκειν. Quum enim Melissus de rerum sub sensus cadentium vicissitudine disputet iisque deroget fidem, quoniam sæpe in contrarium vertant ex aliam ex alia formam induant, ejusque rei exempla proferat, velut ferrum, quod usu conteri solitum e duro molle fiat: Bergkiius pro ὁμοῦ βέων una voce ὁμοῦ ἄνωγρον scribendum esse arbitratur. Namque existimat philosophum sicere, ferrum si digito vicinum sit, conteri eumque ferreos potissimum annulos, quorum frequens apud veteres usus fuit, respexisse. Quocirca apposite ad rem citat Ovid. Art. am. I, 473:

Ferrens assiduo consumitur annulus usu.

Set ut sententiam a Bergkio perspectam esse concedo atque eam quam fieri vult verborum transpositionem probō: ita verbum ὁμοῦ ἄνωγρον huic loco non satis aptum esse reor. Etenim annulus digito aptatus non recte nominatur ὁμοῦ ἄνωγρον, *conterminus, vicinus*. Mihi aut una littera detracta scribendum videtur ὁμοῦ ἐὼν aut quod magis placet ἐπαρηρῶς. Neque vero mirabitur ἐπαρηρῶς a nobis substitui in locum verborum ὁμοῦ βέων qui secum reputaverit, quo signo a librariis ὁμοῦ notari solet. Vide Ducang. Append. Gloss. Gr. p. 11 vel Tab. VI. vers. 17 ap. Bast. in Schæferi edit. Greg. Cor. Præterea non λίθος cum Bergkio, sed λίθος scribo propter Simplicii verba, quæ ille Melisseis subjungit: καὶ Μελισσος μὲν ἐν τούτοις θερμὸν ψυχρὸν γίνεσθαι καὶ τὰ ἐξῆς, ἐξ ὕδατός τε καὶ γῆ καὶ λίθοι γίνεσθαι. Denique Melissi dictio non ὄρθην, sed ὄρθην postulat. Extrema in hunc modum constituimus, ut pro εἶδη poneremus εἰδεα, pro δοκαῖ et ἐρωόμεν, quod est apud Simplicium, δοκέει et ὀρίομεν; requiritur enim utroque loco præsens. In verbis τὸ μὲν ἐὼν ἀπώλετο secuti sumus Brandisii conjecturam in Histor. phil. I. p. 403 propositam; nimirum τὸ μέσον ἀπώλετο, quod est in membranæ, ferri nequit. Denique si πολλὰ ἦν, τοιαῦτα χρῆν' εἶναι cum Prellero scripsimus pro vulgato εἰ πολλὰ εἶη, τοιαῦτα χρῆν' εἶναι. Postremo monemus Aristoclem fere ubique vera Melissi verba servasse, hæc autem deletis ionicæ dialecti formis apud Simplicium in Scholiis Aristoteleis a Brandisii editis et magis etiam mutata in Commentario ad libros de Cælo qui Venetiis græce apud Aldum prodit exstare. Quippe hunc commentarium e latina Morbecæ interpretatione factum esse jam pridem Amadeus Peyron demonstravit, id quod hic etiam locus præter alios egregie probat, sed quoniam hæc res omnibus hodie cognita est, Morbecæ verba allegare supersedemus.

DE ZENONE.

Zeno Eleates (1), quem Apollodorus apud Diogenem ait naturam Teleutagoræ, adoptione Parmenidis filium fuisse, non solum corporis pulchritudine ac venustate, verum etiam animi robore, magnitudine, sagacitate egregiam apud æquales et posteros famam consecutus est. Etenim quum in patria urbe Parmenidis disputationibus interesset, in hujus amicitiam et familiaritatem ita se insinuavit, ut ei in deliciis fuisse diceretur. Ferunt autem Zenonem quadraginta circiter annos natum cum magistro sexaginta fere et quinque annorum sene aliquando Athenas ad Panathenæorum celebritatem venisse. Sed maximam vitæ partem, quantum scimus, apud Eleatas (2) transegit, quorum civitatem saluberrimis Parmenidis ac Zenonis legibus temperatam fuisse auctor est Strabo. Discipulos clarissimos

cum alios habuit, tum Periclem (3) ac Leucippum. Post abolitam libertatem Demylo tyranno (4) qui imperio potitus erat insidiatus remale gesta invicti animi documenta dedit. Quippe suam et magistri disciplinam factis probans linguam demorsam expuit potius quam ullum et consciis proderet. Ac tum quidem alii eum interfectum esse, alii effecisse ajunt, ut tyrannus lapidibus obrueretur. Utcumque est, nos magis quantum studii ac laboris ad philosophiæ fines proferendos contulerit, quam quid domi apud suos gesserit quærimus. Floruisse eum Olympiade septuagesima nona secundum Apollodorum sine dubio Diogenes (5) tradit. Dialecticæ inventorem Aristoteles (6) Zenonem prædicat, quo nemo admirabilior dicendi artifex, nemo subtilior disputator fuisse videtur. Cujus conclusio-

(1) Diogenes Laertius IX, 25 : Ζήνων, Ἐλεάτης. τούτων Ἀπολλοδώρως φησὶν εἶναι ἐν Χρονικοῖς φύσει μὲν Τελευταγόρου, θέσει δὲ Παρμενίδου (sic leg. cum Rosslo).... ὁ δὲ Ζήνων διακίχως Παρμενίδου, καὶ γέγονεν αὐτοῦ παιδικά. καὶ εὐμήκης ἦν, καθά φησι Πλάτων ἐν τῷ Παρμενίδῃ. Plato Parmenid. pag. 127 : Ἐφη δὲ δὴ ὁ Ἀντιφῶν λέγειν τὸν Πυθόδωρον ὅτι ἀρίκοντό ποτε εἰς Παναθήναια τὰ μεγάλα Ζήνων τε καὶ Παρμενίδης. τὸν μὲν οὖν Παρμενίδην εὐ μάλα ἤδη πρέσβυτην εἶναι, σφόδρα πολὺν, καλὸν δὲ κάγαθόν τὴν ὄψιν, περὶ ἔτη μάλιστα πέντε καὶ ἑξήκοντα. Ζήνωνα δὲ ἑγγύς τῶν τετταράκοντα τότε εἶναι, εὐμήκη δὲ καὶ χαρίεντα ἰδεῖν· καὶ λέγεσθαι αὐτὸν παιδικά τοῦ Παρμενίδου γεγονέναι. Vid. præf. ad Parmenidem.

(2) Strabo lib. VI p. 252 : Κάμφαντι δ' ἄλλοι συνεχῆς κόλπος, ἐν ᾧ πόλις, ἦν οἱ μὲν κτίσαντες Φωκαῖεῖς Ἰέλιον, οἱ δὲ Ἕλην ἀπὸ κρήνης τινός, οἱ δὲ νῦν Ἐλέαν ὀνομάζουσιν, ἐξ ἧς Παρμενίδης καὶ Ζήνων ἐγένοντο, ἄνδρες Πυθαγόρειοι (vid. præfat. ad Parmen.)· δοκεῖ δὲ μοι καὶ δι' ἐκείνους καὶ ἔτι πρότερον εὐνομηθῆναι. Diogenes Laert. lib. IX, 28 : Καὶ γὰρ οὗτος τὴν Ἐλέαν ἠγάπησε μᾶλλον τῆς Ἀθηναίων μεγαλαυχίας, οὐκ ἐπιδημήσας τὰ πολλὰ πρὸς αὐτούς, ἀλλ' αὐτόθι καταβίους.

(3) Plutarchus Vit. Pericl. cap. 4 : Διήκουσε δὲ Περικλῆς καὶ Ζήνωνος τοῦ Ἐλεάτου, πραγματευομένου περὶ φύσιν ὡς Παρμενίδης. Diogenes Laertius lib. IX, 30 : Λεύκιππος, Ἐλεάτης· ὡς δὲ τινες, Ἀθηναῖος· κατ' ἐπίου δὲ, Μιλήσιος· οὗτος ἦκουσε Ζήνωνος.

(4) Plutarchus adversus Colotim cap. 32 : Ζήνων τούτων, ὁ Παρμενίδου γνώριμος, ἐπιθέμενος Δημῶφι τῷ τυράνῳ, καὶ δυστυχῆσας περὶ τὴν πράξιν, ἐν πυρὶ τὸν Παρμενίδου λόγον, ὡσπερ χρυσὸν, ἀκήρατον καὶ δόκιμον παρέσχε, καὶ ἀπέδειξεν ἔργοις, ὅτι τὸ αἰσχρὸν ἀνδρὶ μεγάλῳ φιβερόν ἐστιν, ἀλλήθδονα δὲ παῖδες, καὶ γυναῖκα, καὶ γυναικῶν ψυχὰς ἔχοντες, ἄνδρες δεδασίαι· τὴν γὰρ γλώτταν αὐτοῦ διατρέγων τῷ τυράνῳ προσέπτυσεν. Diogenes Laertius lib. IX, 26-28 : Καλεῖν δὲ θελήσας Νέαρχον τὸν τυράνον (οἱ δὲ, Διομείδοντα)

συνελήφθη, καθά φησιν Ἡρακλείδης ἐν τῇ Σατύρου ἐπιτομῇ, ὅτε καὶ ἐξεταζόμενος τοὺς συνειδόμενος καὶ περὶ τῶν ὀλων ὠν ἦγεν εἰς Λιπάραν, πάντας ἐφη αὐτοῦ τοὺς φίλους αὐτὰ τεῖτα συνειδέναι, βουλόμενος αὐτὸν ἔρημον καταστήσαι. εἴτε περὶ τινων εἰπὼν ἔχειν τινὰ εἰπεῖν αὐτῷ πρὸς τὸ οὐ· καὶ βασιλῆα, οὐκ ἀνήκεν ἔως ἀπεκεντήθη, ταῦτ' Ἀριστογείτον τῷ τυραννοκτόνῳ παθόν. Δημήτριος· δὲ φησιν ἐν τοῖς Ὀμιονίμοις· τὴν μυκτῆρα αὐτὸν ἀποτραγεῖν. Ἀντισθένης δὲ ἐν ταῖς Διαδοχαῖς φησὶ μετὰ τὸ μνηύσαι τοὺς φίλους ἐρωτηθῆναι πρὸς τὸ τυράννου, εἰ τί· ἄλλος εἶη· τὸν δὲ αἰπαῖν, Σὺ ὁ τῆς πόλεως ἀσπίτης. πρὸς τε τοὺς παρεστώτας φάναι, Θαυμάζω ὑμῶν τὴν ἑλίαν, εἰ τούτων ἕνεκεν ὧν νῦν ἐγὼ ὑπομένω, δουλεύετε τῷ τυράνῳ· καὶ τέλος ἀποτραγόντα τὴν γλώτταν προσέτινε αὐτῷ. τοὺς δὲ πολίτας παρορμηθέντας, αὐτίκα τὸν τυράνον καταλευσαι. ταῦτα δὲ σχεδὸν οἱ πλείους λαλοῦσιν. Ἐμπεδοκλῆς δὲ φησιν εἰς ὄλιμον αὐτὸν βληθῆναι καὶ κατακοπήναι. καὶ εἰ αὐτὸν ἡμεῖς εἰπομεν οὕτως· ἦθελες, ὦ Ζήνων, καλὸν ἦθελες, ἄνδρα τυράνον Κτείνας, ἐλύσαι δουλοσύνας Ἐλέαν. Ἄλλ' ἐδάμηξ. δὴ γὰρ σε λαθῶν ὁ τυράνος ἐν ὄλιμῳ Κόψε· τί τούτου λέγω; σῶμα γάρ, οὐχὶ δὲ σε. Γέγονε δὲ τὰ τε ἀλλὰ ἀγαθὸς ὁ Ζήνων, ἀλλὰ καὶ ὑπεροπτικὸς τὸν μειζόνων κατ' ἴσιν Ἡρακλείτῳ. καὶ γὰρ οὗτος τὴν πρότερον μὲν Ἰέλην, ὑστερον δὲ Ἐλέαν, Φωκαίων οὖσαν ἀποικίαν, αὐτοῦ δὲ πατρίδα, πρὶν εὐτελεῆ, καὶ μόνον ἄνδρας ἀγαθοὺς τρέφειν ἐπισταμένην ἤτριππος μᾶλλον τῆς Ἀθηναίων μεγαλαυχίας· οὐκ ἐπιδημήσας τὰ πολλὰ πρὸς αὐτούς, ἀλλ' αὐτόθι καταβίους.

(5) Diogenes Laertius IX, 29 : Ἡκμάζει δὲ οὗτος κατὰ τὴν ἐνάτην καὶ ἑξῶδομηκοστὴν ὀλυμπιάδα.

(6) Diogenes Laertius lib. IX, 25 : Φησὶ δὲ Ἀριστοτέλης ἐρεθῆν αὐτὸν γενέσθαι διαλεκτικῆς, ὡσπερ Ἐμπεδοκλῆς ῥητορικῆς. Sextus Empiricus adv. Math. lib. VII, 5 : Παρμενίδης δὲ οὐκ ἂν δόξαι τῆς διαλεκτικῆς ἀσπίτης· ἔχειν, ἔπειτα πάλιν Ἀριστοτέλης τὸν γυμριμον αὐτοῦ Ζήνωνα διαλεκτικῆς ἀρχηγὸν ὑπεκλήφην. Suidas : Τούτῳ φασὶν εὐρεθῆν εἶναι διαλεκτικῆς, ὡς Ἐμπεδοκλῆα τῆς ῥητορικῆς. Vid. præf. ad Parmenidem.

nes tantam meruerunt laudem, ut omnium ore argumentatio Ἀχιλλεύς (7) dicta et altera διχοτομία nominata celebraretur. Nam quum Eleaticus ille Palamedes (8) argumentorum pondere spatium sustulisset, simul motum quem omnes per spatium fieri dicunt allatis rationibus ab eo tolli par erat. Neque vero solum Parmenidis de Uno sententiam quotidianis sermonibus et nobili libro (9) defendit, sed eadem etiam similia et dissimilia, unum et multa, mota et immota esse demonstravit. Hac igitur in utramque partem disputandi consuetudine introducta merito a Timone Phliasio (10) ἀμφοτερόγλωσσος et tanquam invictus disputator μέγα σθένος οὐκ ἀλαπαδνόν vocatus est. Cæterum διχοτομία sive divisione in duas easque æquales partes, quam bipartitam divisionem vocare consuevimus, ita usus est, ut in infinitum progrediendum esse doceret. Sic quodlibet corpus ex innumerabilibus corpusculis compositum ingens videbitur. Atqui corpuscula illa propter parvitatem oculorum aciem fugiunt. Sequitur ergo, ut compositio quoque eorum admodum parva sit (*). Jam si id quod est, in aliquo inesse statuimus, patet minora majoribus contineri. Quodsi divisionem in infinitum persequere, reperias maxima corpora ad minimas particulas, vastissima loca et immensos campos ad parvitatem atque adeo ipsum spatium quod in spatio esse non potest ad nihilum redigi. Ita rejecto spatio omnem etiam corporum motum repudiari necesse est. Nam si non est ubi exspatiere et curras, omnino nihil movetur, sed cuncta quiescunt. Quod quo magis perspicuum audientibus esset, quattuor rationibus probare solebat quas in fragmentis ex Aristotele asseremus. Prima est qua motum in universum tollebat. Quidquid igitur ad terminum aliquem perventurum dicitur, prius dimidium viæ faciat oportet, quam totum iter emetiatur. At dimidium illud pro toto haberi convenit, quia duabus iisque æqualibus partibus constat. Ergo res ad motum

destinata alteram ex æqualibus illis partibus transeat necesse est, antequam ulteriora petat. Verum altera pars itidem repetita divisione secabitur et quidquid superest viæ aliis atque aliis partitionibus factis bifariam distribuetur. Ita perpetuo novis veluti cancellis interjectis res ista nunquam ad terminum perveniet. Secunda ratio est Achillis nomine notata, qui quamvis celeripes nunquam testudinem tardissime incedentem consequetur. Occupandus enim Achilli est locus, unde egressa erat testudo, priusquam progredi queat. Quod quoniam identidem necessarium esse nemo non videt, semper præcedere testudinem apparet. Tertiam rationem sic concludit, ut sagittam, quum fertur, stare affirmet. Nimirum si temporis perpetuitatem ex infinitis punctis conflata, spatii continuitatem ex infinitis partibus effectam esse dicas, quovis temporis puncto sagitta exiguum spatii particulam tenens non movetur, sed quiescit. Quartam subjicit rationem qua demonstrat duplo tempori dimidium esse par. Quo in genere binis corporibus inter se paribus utitur juxta bina corpora item paria quorum alterum movetur, alterum quiescit, contrario motu, sed pari celeritate stadium currentibus, hinc a calce stadii, illinc a medio stadio proficiscendi initio facto. Qua de re operæ pretium est audire Simplicium (11) ad Aristot. Physic. lib. VI cap. 9 pag. 237 b, Scholl. ed. Brandis. pag. 413 seqq. sic philosophantem: Καὶ ὁ τέταρτος τῶν περὶ κινήσεως τοῦ Ζήνωνος λόγων, εἰς ἀδύνατον ἀπάγων καὶ οὗτος τὸ εἶναι κίνησιν, τοιοῦτος τις ἦν. Εἴ ἐστι κινήσις, τῶν ἴσων μεγεθῶν καὶ ἰσοταχῶν τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ διπλασίαν κίνησιν κινήσεται καὶ οὐκ ἴσην. Καὶ ἐστὶ μὲν καὶ τοῦτο ἀτοπον, ἀτοπον δὲ καὶ τὸ τοῦτω ἐπόμενον, τὸ τὸν αὐτὸν καὶ ἴσον χρόνον ἄμα διπλάσιόν τε καὶ ἡμισὺν εἶναι. Δείκνυσι δὲ αὐτὸ δμολογοῦμενον λαβῶν τὸ τὰ ἰσοταχῆ καὶ ἴσα ἐν τῷ ἴσῳ χρόνῳ ἴσον διάστημα κενιῆσθαι, καὶ εἶτι μέντοι τῶν ἰσοταχῶν καὶ ἴσων ἀντὸ μὲν ἡμισὺ τὸ δὲ διπλάσιον εἶη κενιημένον, ἐν

(7) Diogenes Laertius lib. IX, 29: Οὗτος καὶ τὸν Ἀχιλλεῖα πρώτος λόγον ἠρώτησε· Φαβωρίνο; δὲ φησι Παρμενίδην καὶ ἄλλους συγχοῦς. Cf. Aristotelis Physicor. lib. VI cap. 14 et infra fragmenta. Vid. etiam præf. ad Parmen.

(8) Plato Phædr. p. 261 D: Τὸν οὖν Ἐλεατικὸν Παλαμήδην λεγόντα οὐκ ἴσμεν τέχνην, ὥστε δοκεῖν φαίνεσθαι τοῖς ἀκούουσι τὰ αὐτὰ ὁμοῖα καὶ ἀνόμοια, καὶ ἐν καὶ πολλὰ, μένοντά τε αὐτὰ καὶ φερόμενα;

(9) Zeno apud Platonein Parmenid. p. 128: Ἔστι δὲ τὸ γινεῖσθαι βοήθειά τις ταῦτα τὰ γράμματα τῷ Παρμενίδου λόγῳ πρὸς τοὺς ἐπιχειροῦντας αὐτὸν κωμωδεῖν, ὡς, εἰ ἐν ἐστὶ, πολλὰ καὶ γελῶτα συμβαίνει πάσχαι τῷ λόγῳ καὶ ἵκαντία αὐτῷ. ἀντιλέγει δὲ οὖν τοῦτο τὸ γράμμα πρὸς τοὺς τὰ πολλὰ λέγοντας; καὶ ἀναποδιδῶσι ταῦτα καὶ πλείω, τοῦτο βουλομένων ὁλοῦν, ὡς ἐστὶ γελωτότερα πάσχοι ἀν' αὐτῶν ἢ ὑπόθεσις;

ἢ εἰ πολλὰ ἐστὶν ἢ ἡ τοῦ ἐν εἶναι, εἰ τις ἱκανῶς ἐπέξειο. Διὰ τοιαύτην δὲ φιλονεικίαν ὑπὸ νέου ὄντος ἔμοῦ ἐγγραφή, καὶ τις αὐτῆ ἐκλεψε γραφὴν, ὥστε οὐδὲ βουλευσασθαι ἐξεγένετο, εἴτε ἐξοιστέον αὐτὸ εἰς τὸ φῶς; εἴτε μὴ.

(10) Plutarchus Vit. Pericl. cap. 4: Διήκουσε δὲ Περικλή; καὶ Ζήνωνος τοῦ Ἐλεάτου, πραγματευομένου περὶ φύσιν, ὡς Παρμενίδης· ἐλεγκτικὴν δὲ τινα, καὶ δι' ἐναντιολογία; εἰς ἀπορίαν κατακλείουσαν ἐξασκίσαντο; εἶναι, ὡσπερ καὶ Τιμων ὁ Φλιάσιος εἰρηκε διὰ τούτων ἀμφοτερογλώσσου τε μέγα σθένος; οὐκ ἀλαπαδνόν Ζήνωνος, πάντων ἐπιλήπτορος. Cf. Diog. Laert. IX, 25 et Timonis fragmenta.

(*) Hoc argumentandi genus nonnulli male accipientes Unum a Zenone dissolutum esse putarunt. Cf. Alex. Aphr. in Metaph. II, 4 p. 183 ed. Bonitz. Seneca Epist. 88 extr.

(11) Cf. P. Bælli Lexic. hist. et crit. v. Zenon. lit. T.

ἡμίσει μὲν χρόνῳ τὸ ἡμισυ, ἐν διπλασίῳ δὲ τὸ διπλάσιον εἶναι κεινημένον. Τούτων προληφθέντων στάδιον ὑποτίθεται, ἐφ' οὗ τὸ δ', καὶ τέσσαρα μεγέθη ὁσαοῦν, ἄρτια μόνον, ὥστε ἔχειν ἡμίση, ἰσόσκα, ὡς δὲ ὁ Εὐδήμος φησι, κύβους, ἐφ' ὧν τὰ ἀ' ἀ' ἀ', ὡς τὸ μέσον διάστημα ἐπέχειν τοῦ σταδίου ἐστῶτα ταῦτα. Ἐν ἐστῶτων πρῶτον ὀρίζει τὸ πρὸς τῇ ἀρχῇ τοῦ σταδίου τῇ κατὰ τὸ δ', ἐσχάτον δὲ τὸ πρὸς τῷ ε', καὶ λαμβάνει ἄλλους τέσσαρας ὄγκους ἢ κύβους, ἴσους τοῖς ἐστῶσι καὶ τὸ μέγεθος καὶ τὸν ἀριθμὸν, ἐφ' ὧν τὰ β' β' β' β', ἀρχομένους μὲν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ σταδίου, τελευτῶντας δὲ κατὰ τὸ μέσον τῶν τεσσάρων ἀ' ἀ' ἀ', κινουμένους δὲ τούτους ὡς ἐπὶ τὸ ἐσχάτον τοῦ σταδίου τὸ ε'. Διὸ καὶ πρῶτον λέγει τὸν κατὰ τὸ μέσον τῶν ἀ' ἀ' ἀ' ὡς ἐμπροσθεν ὄντα τῶν λοιπῶν ἐν τῇ ἐπὶ τὸ ε' κινήσει. Διὰ τοῦτο δὲ ὀνομαζομένους (leg. ἄρτιους) ἔλαβε τοὺς ὄγκους, ἵνα ἔχωσιν ἡμίση· δεῖται γὰρ τούτων, ὡς μαθησόμεθα. Διὸ καὶ τὸ πρῶτον β' κατὰ τοῦ μέσου τίθησι τῶν ἐστῶτων ἀ' ἀ' ἀ'· εἶτα καὶ ἄλλους ἴσους τῷ μεγέθει καὶ τῷ ἀριθμῷ, τοῖς β' β' β' β' δηλονότι καὶ τοῖς ἀ' ἀ' ἀ', λαμβάνει, ἐφ' ὧν τὰ γ' γ' γ', ἀντικειμένους τοῖς β' β' β' β'. Τῶν γὰρ β' β' β' β' ἀπὸ τοῦ μέσου τοῦ σταδίου, ἐν ᾧ καὶ τῶν ἀ' ἀ' ἀ' τὸ μέσον ἦν, ἐπὶ τὸ ἐσχάτον τοῦ σταδίου τὸ ε' κινουμένων, οἱ γ' γ' γ' ἀπὸ τοῦ ἐσχάτου μέρους, ἐν ᾧ τὸ ε', ἐπὶ τὸ δ' κινούνται τὸ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ σταδίου. Καὶ πρῶτον δηλονότι τῶν τεσσάρων γ' γ' γ' τὸ πρὸς τὸ δ' νενοκός, ἐφ' ὃ ἡ κίνησις τοῖς γ' γ' γ'. Τίθησι δὲ τὸ πρῶτον γ' κατὰ τοῦ πρώτου β'. Τιοιαύτης οὖν τῆς ἐξ ἀρχῆς θέσεως ὑποθεσίσεως, ἐάν τῶν ἀ' ἀ' ἀ' ἐστῶτων τὰ μὲν β' β' β' β' κινεῖται ὡς ἀπὸ τοῦ μέσου τῶν τε ἀ' ἀ' ἀ' καὶ τοῦ σταδίου ἐπὶ τὸ τέλος τοῦ σταδίου τὸ ε', τὰ δὲ γ' γ' γ' ὡς ἀπὸ ἐσχάτου τοῦ σταδίου ἐπὶ τὴν ἀρχὴν δηλονότι (οὐ γὰρ δὴ ὡς ἀπὸ τοῦ ἐσχάτου β', ὅπερ, ὡς ἔοικεν, ἐν τισιν ἀντιγράφοις εὐρῶν ὁ Ἀλέξανδρος ἠναγκάσθη λέγειν ὅτι ὁ πρότερον εἶπε πρῶτον β', τοῦτο νῦν ἐσχάτον ἐκάλυψε), συμβαίνει τὸ πρῶτον β' ἅμα ἐπὶ τῷ ἐσχάτῳ εἶναι τῆς αὐτοῦ κινήσεως καὶ τὸ πρῶτον γ', παρ' ἄλληλα κινουμένων αὐτῶν καὶ ἰσοταχῶς ἐπὶ τῷ ἐσχάτῳ ἀλλήλων. Τοῦ γὰρ πρώτου γ' κατὰ τοῦ πρώτου β' ὄντος ἐξ ἀρχῆς, καὶ ἀντικειμένων αὐτῶν ἰσοταχῶς, καὶ διεξεληθόντων ἀλλήλα, τὸ μὲν πρῶτον β' ἐπὶ τῷ ἐσχάτῳ ἔσται γ', τὸ δὲ πρῶτον γ' ἐπὶ τῷ ἐσχάτῳ β'. Καὶ τοῦτ' ἂν εἴη τὸ ἅμα τὸ πρῶτον β' ἐπὶ τῷ ἐσχάτῳ εἶναι συμβαίνει καὶ τὸ πρῶτον γ', παρ' ἄλληλα κινουμένων· ἢ γὰρ παρ' ἄλληλα κινήσει ποιεῖ τὸ ἐν τοῖς ἐσχάτοις ἀλλήλων γίνεσθαι. Συμβαίνει δὲ, φησί, καὶ τὸ γ' τὸ πρῶτον δηλονότι παρὰ πάντα τὰ ἀ' διεληλυθέναι, τὸ δὲ β' παρὰ τὰ ἡμίση ἀ'.

Καὶ ὅτι μὲν τὸ β' τὸ ἀπὸ τοῦ μέσου τῶν ἀ' ἀρχόμενον διὰ τῶν δύο ἀ' ἀ' ἐκινήθη, ἢ διὰ τῶν ἡμίσεων, ὅποσι ἂν ἦ ἄρτια, ἐν ὅσῳ τὸ γ' διὰ τῶν διπλασίων β' β' β' β' δέισαι δὴλον· τὸ γὰρ πρῶτον β' ἀπὸ τοῦ μέσου τῶν ἀ' τῇ ἀρχῇ ἐποίησατο. Καὶ ἐν ὅσῳ τὸ β' παρὰ τὰ δύο ἀ' ἀ' τὰ ἐσχάτα τὰ ἐστῶτα κινεῖται, τὸ γ' τὸ πρῶτον ἀντικεινόμενον τοῖς β' β' β' β' διὰ τῶν τεσσάρων β' β' β' β' δέισαι· αἱ γὰρ δύο κινήσεις τῶν ἀντικεινόμενων διπλασίων ἀνύουσι διάστημα τῆς μιᾶς, ἣν κινεῖται τὸ β' παρὰ τὰ ἰστάμενα ἀ'. Καὶ τοῦτο μὲν δὴλον· πῶς δὲ παρὰ πάντα τὰ ἀ' τὸ γ' διεληλυθεν; οὔτε γὰρ παρὰ ταῦτα ἐκινεῖτο, ἀλλὰ παρὰ τὰ β', οὔτε ἀπ' ἀρχῆς τῶν ἀ' ἐκινεῖτο, ἀλλ' ἀπ' ἀρχῆς τῶν β', ἥτις ἦν κατὰ τὸ μέσον τῶν ἀ'. Πῶς οὖν τὸ γ' παρὰ πάντα τὰ ἀ' κεινηται; ἢ ὅτι καὶ τὰ β' ἴσα ἦν τοῖς ἀ'. Τὸ οὖν γ' ἐν ὅσῳ χρόνῳ παρὰ τὰ β' κεινηται, εἴη ἂν καὶ παρὰ τὰ ἀ' τὰ ἴσα τοῖς β' κεινημένον. Καὶ ὁ παραλογισμὸς ἐνταυθὰ ἐστίν, ὅτι ἔλαβεν ἀπλῶς ἐν ἴσῳ χρόνῳ κινούμενον τὸ παρὰ ἴσα κινούμενον, μὴ προσλογιζόμενος ἐπιτῶν ἴσων τὰ μὲν ἀντικεινόμενα ἦν τὰ δὲ ἐστῶτα... δύναται δὲ, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, τῷ « συμβαίνει ἐπὶ τὸ γ' παρὰ πάντα τὰ ἀ' διεληλυθέναι » (p. 240 a, 10) ἐξῆς εἶναι τὸ « ἴσον χρόνον παρ' ἕκαστον γινόμενον τῶν β' ὅσον περ τῶν ἀ', » εἶτα ἐφεξῆς « τὸ δὲ β' παρὰ τὰ ἡμίση » ἕως τοῦ « ἅμα γὰρ ἔσται τὸ πρῶτον γ' καὶ τὸ πρῶτον β' ἐπὶ τοῖς ἐναγίοις ἐσχάτοις, » ἐφεξῆς δὲ τούτοις τὸ « διὰ τὸ ἀμφοτέρα ἴσον χρόνον κατὰ τὸ ἀ' γίνεσθαι. » Ὁ μὲν οὖν λόγος τοιοῦτός ἐστιν, εὐθέστατος ὢν, ὡς φησὶν ὁ Εὐδήμος, διὰ τὸ προφανῆ τὸν παραλογισμὸν ἔχειν, εἴπερ ἀξιοὶ τὰ ἴσα καὶ ἰσοταχῆ, ἐάν τὸ μὲν παρὰ κινούμενον κινήται τὸ δὲ παρὰ τὸ ἡμεῶν, τὸ ἴσον διάστημα ἐν τῷ ἴσῳ χρόνῳ κινεῖσθαι. Ὅπερ ἐστὶν ἐναργῶς ἀποπνῶν τὰ γὰρ ἀντικεινόμενα ἀλλήλοις ἰσοταχῆ διπλασίαν ἀφίσταται δίστασιν ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἐν ᾧ τὸ παρ' ἡμεῶν κινούμενον τὸ ἡμισυ δίσταται, κἂν ἰσοταχῆς ἐκείνοις ἦ.

Fallitur Diogenes (12), plures Zenonein mundos stauisse physicamque quæ ab ejus placitis abhorret attigisse scribens. Ingenii monumenta Zeno sapientiae plenissima reliquit (Diog. L. IX, 26), e quibus memorat Suidas: Ἐριδας, Ἐξήγησιν τῶν Ἐμπεδοκλέους, Πρὸς τοὺς φιλοσόφους, Περὶ φύσεως. Scripsit etiam dialogos teste Diogene III, 47. Sed inter libros ejus notissimus fuit is quo Parmenidis de Uno decreta tuebatur, ut supra not. g adnotauimus. Alios præter hunc vetus ætas vidit Zenones de quibus disputat Fabricius Bibl. Græc. vol. II p. 672 ed. Harl. Eorum illustrissimus fuit Stoicus, de quo alibi erit dicendi locus.

et que disseruit de Zenone Victor Cousin in *Nouveaux fragments philosophiques*.

(12) Diogenes Laertius IX, 29: Ἀρέσει δ' αὐτῷ τάδε· κόσμος εἶναι (Hesych. Miles. p. 26 ed. Or. κόσμον εἶναι) κενόν τε μὴ εἶναι, γεγενῆσθαι δὲ τὴν τῶν πάντων φύσιν ἐκ

θεοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ἥρωσ καὶ ὑγροῦ λαμβανόντων [αὐτῶν], εἰς ἄλληλα τὴν μεταβολὴν· γίνεσιν τ' ἀνθρώπων ἐκ γῆς εἶναι καὶ ψυχὴν κρῆμα ὑπάρχειν ἐκ τῶν προειρημένων κατὰ μπεδοκλέους τούτων ἐπικράτησιν.

ΖΗΝΩΝΟΣ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΙΑ.

1. Διὰ τοῦτο λύει [δ' Ἀριστοτέλης] καὶ τὸν Ζήνωνος τοῦ Ἐλεάτου λόγον, ὃν ἤρετο Πρωταγόραν τὸν σοφιστήν. Εἰπέ γάρ μοι, ἔφη, ὦ Πρωταγόρα, ἄρα ὁ εἷς κέγγρος καταπεσὼν ψόφον ποιεῖ ἢ τὸ μυριοστὸν τοῦ κέγγρου; τοῦ δὲ εἰπόντος μὴ ποιεῖν, Ὁ δὲ μέδιμνος, ἔφη, τῶν κέγγρων καταπεσὼν ποιεῖ ψόφον ἢ οὐ; τοῦ δὲ φοφεῖν εἰπόντος τὸν μέδιμνον, Τί οὖν, ἔφη ὁ Ζήνων, οὐκ ἔστι λόγος τοῦ μέδιμνου τῶν κέγγρων πρὸς τὸν ἓνα καὶ τὸ μυριοστὸν τοῦ ἑνός; τοῦ δὲ φήσαντος εἶναι, Τί οὖν, ἔφη ὁ Ζήνων, οὐ καὶ τῶν ψόφων ἔσονται λόγοι πρὸς ἀλλήλους οἱ αὐτοί; ὡς γὰρ τὰ ψοφοῦντα, καὶ οἱ ψόφοι· τούτου δὲ οὕτως ἔχοντος, εἰ ὁ μέδιμνος τοῦ κέγγρου ψοφεῖ, ψοφήσει καὶ ὁ εἷς κέγγρος καὶ τὸ μυριοστὸν τοῦ κέγγρου.

(Simplicius in Phys. fol. 255 a. Cf. Aristot. Phys. VII, 5.)

2. Δεικνὺς γὰρ ὅτι, εἰ πολλὰ ἔστι, τὰ αὐτὰ πεπερασμένα ἔστι καὶ ἄπειρα, γράφει ταῦτα κατὰ λέξιν ὁ Ζήνων· « Εἰ πολλὰ ἔστιν, ἀνάγκη τσαυτὰ εἶναι ὅσα ἔστι, καὶ οὔτε πλεονα αὐτῶν οὔτε ἐλάττονα. Εἰ δὲ τσαυτὰ ἔστιν ὅσα ἔστι, πεπερασμένα ἂν εἴη. » Καὶ πάλιν· « Εἰ πολλὰ ἔστιν, ἄπειρα τὰ ὄντα ἔστιν· ἀεὶ γὰρ ἕτερα μεταξὺ τῶν ὄντων ἔστι καὶ πάλιν ἐκείνων ἕτερα μεταξὺ. Καὶ οὕτως ἄπειρα τὰ ὄντα ἔστι. » Καὶ οὕτω μὲν τὸ κατὰ τὸ πλῆθος ἄπειρον ἐκ τῆς διχοτομίας ἔδειξεν. Τὸ δὲ κατὰ μέγεθος πρότερον κατὰ τὴν αὐτὴν ἐπιχείρησιν· προδείξας γὰρ ὅτι, εἰ μὴ ἔχοι μέγεθος τὸ ὄν, οὐδ'

ἂν εἴη, ἐπάγει· « Εἰ δὲ ἔστιν, ἀνάγκη ἕκαστον αὐτοῦ μέγεθος τε ἔχειν καὶ πάχος, καὶ ἄπειρον τὸ ἕτερον ἀπὸ τοῦ ἑτέρου. Καὶ περὶ τοῦ προύχοντος ὁ αὐτὸς λόγος· καὶ γὰρ ἐκείνο ἔξει μέγεθος καὶ προέξει αὐτοῦ τι. Ὅμοιον δὲ τοῦτο ἄπαξ τε εἰπεῖν καὶ ἀεὶ λέγειν· οὐδὲν γὰρ αὐτοῦ τοιοῦτον ἔσχατον ἔσται, οὔτε ἕτερον πρὸς ἕτερον οὐκ ἔσται. Οὕτως εἰ πολλὰ ἔστιν, ἀνάγκη αὐτὰ μικρὰ τε εἶναι καὶ μεγάλα· μικρὰ μὲν, ὥστε μὴ ἔχειν μέγεθος, μεγάλα δὲ, ὥστε ἄπειρα εἶναι. »

(Simplicius in Phys. fol. 30 b. Cf. Eudem. apud Simplic. in Phys. fol. 30 a.)

3. Ὁ Ζήνωνος λόγος ἀνακαλεῖν ἑκάστην τὸν τόπον ἐρωτῶν οὕτως· « Εἰ ἔστιν ὁ τόπος, ἐν τίνι ἔσται; πᾶν γὰρ ὃν ἐν τίνι· τὸ δὲ ἐν τίνι καὶ ἐν τόπῳ. Ἔσται ἄρα καὶ ὁ τόπος ἐν τόπῳ, καὶ τοῦτο ἐπ' ἄπειρον. Οὐκ ἄρα ἔστιν ὁ τόπος. »

(Simplicius Phys. fol. 130 b. Cf. Aristot. Phys. IV, 1, 3.)

4. Τέτταρες δ' εἰσὶ λόγοι περὶ κινήσεως Ζήνωνος οἱ παρέχοντες τὰς δυσκολίας τοῖς λύουσιν· πρῶτος μὲν ὁ περὶ τοῦ μὴ κινεῖσθαι διὰ τὸ πρότερον εἰς τὸ ἡμισυ δεῖν ἀφικεῖσθαι τὸ φερόμενον ἢ πρὸς τὸ τέλος. — Δεύτερος δ' ὁ καλούμενος Ἀχιλλεύς· ἔστι δ' οὗτος, ὅτι τὸ βραδύτερον οὐδέποτε καταληφθήσεται θεόν ὑπὸ τοῦ ταχίστου, ἐμπροσθεν γὰρ ἀναγκαῖον ἔλθειν τὸ διώκον ὅθεν ὤρμησε τὸ φεύγον, ὥστ' ἀεὶ τι πρόχειν ἀναγκαῖον τὸ βραδύτερον... .. τρίτος δὲ..... ὅτι ἡ διστὸς φερομένη

1. Idcirco (Aristoteles) etiam Zenonis Eleatae rationem dissolvit, de qua Protagoram sophistam interrogavit. Dic mihi, inquit, o Protagora, num unum milii granum delapsum sonum efficiat vel decies millesima pars grani. Illo autem dicente non efficere, At medimnus, inquit, milii delapsus efficitne sonum nec ne? Isto vero medimnum sonare dicente, Quid igitur, inquit Zeno, nonne est medimi milii relatio ad unum milii granum et ad decies millesimam partem grani? Altero esse dicente, Quid igitur, inquit Zeno, nonne sonorum quoque eadem comparatio inter se erit? Ut enim sonantia, ita etiam soni; quod quum ita se habeat, si medimnus milii sonat, sonabit etiam unum milii granum et decies millesima grani pars.

2. Demonstrans enim, si multa sint, eadem finita et infinita esse, haec ad verbum scribit Zeno: « Si multa sunt, necesse est tot esse quot sunt, ac neque plura nec pauciora. Si vero tot sunt, quot sunt, finita sint. » Et alio loco: « Si multa sunt, infinita est rerum copia: semper enim in rebus aliae sunt et rursus in illis aliae. Atque ita infinita est rerum copia. » Sic quidem quod multitudine infinitum est bipartita divisione demonstravit.

Quod autem magnitudine infinitum est prius eadem argumentatione ostendit. Nam postquam probavit, nisi magnitudine praeditum sit ens, id non esse, subiungit: « Si vero est, necesse est unamquamque rem magnitudine praeditam esse et crassitudine, atque abesse ab ipsa tanquam alia aliam. Eadem est ratio prominentis: nam illud magnitudinem habebit ipsamque aliquatenus supereminet. Idem autem est semel hoc dicere et semper repetere: nihil enim ejus tale extremum erit, neque aliud contra aliud non erit. Ita si multa sunt, necesse est ea parva esse et magna, parva quidem, ita ut magnitudine careant, magna vero, ut infinita sint. »

3. Zenonis ratio tollere videbatur spatium sic interrogando: « Si spatium est, in quo erit? omne enim ens in aliquo est; quod autem in aliquo est, est etiam in spatio. Erit igitur spatium etiam in spatio, idque in infinitum. Non est igitur spatium. »

4. Quattuor Zenonis de motu rationes sunt quae difficultates dissolvuntibus afferunt. Prima quidem qua tollitur motus ea est, quia prius ad medium quam ad finem id quod fertur pervenire oportet. — Secunda vero est ea

ἔστηκεν· συμβαίνει δὲ παρὰ τὸ λαμβάνειν τὸν χρόνον συγκρίσθαι ἐκ τῶν νῦν μὴ δεδομένου γὰρ τούτου οὐκ ἔσται ὁ συλλογισμὸς. — Τέταρτος δ' ὁ περὶ τῶν ἐν τῷ σταδίῳ κινουμένων ἐξ ἐναντίας ἴσων ὄγκων παρ' ἴσους, τῶν μὲν ἀπὸ τέλους τοῦ σταδίου, τῶν δ' ἀπὸ μέσου, ἴσῳ τάχει, ἐν ᾧ συμβαίνειν οἴεται ἴσον εἶναι χρόνον τῷ διπλασίῳ τὸν ἡμισυ. Ἔστι δ' ὁ παραλογισμὸς ἐν τῷ τὸ μὲν παρὰ κινούμενον τὸ δὲ παρ' ἡρεμοῦν τὸ ἴσον μέγεθος ἀξιοῦν τῷ ἴσῳ τάχει τὸν ἴσον φέρεσθαι χρόνον.

(Aristot. Phys. VI, 9. De primo argumento Arist. Phys. VI, 2 : διὸ καὶ ὁ Ζήνωνος λόγος ψευδὸς λαμβάνει τὸ μὴ ἐνδέχεσθαι τὰ ἀπειρα διελθεῖν ἢ ἀψασθαι τῶν ἀπείρων καθ' ἕκαστον ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ. Cf. Scholl. Arist. Phys. p. 407 b. ed. Brandis.: εἰ γὰρ κινεῖτό τι ἐπὶ πηχυαίου μεγέθους ἐν μιᾷ ὥρᾳ, ἐπειδὴ ἐν παντὶ μεγέθει ἀπειρόν ἐστι σημεῖον (leg. ἀπειρά ἐστι σημεῖα), ἀνάγκη πάντων ἀψασθαι τῶν σημείων τοῦ μεγέθους τὸ κινούμενον· διελεύσεται ἄρα τὸ ἀπειρον ἐν

πεπερασμένῳ χρόνῳ, ὅπερ ἀδύνατον. De altero argumento Simplicius Phys. fol. 237 a : Ἀχιλλεὺς οὖν ὁ λόγος ἀπὸ τοῦ παραληφθέντος ἐν αὐτῷ Ἀχιλλέως ἐκλήθη, ὃν ἀδύνατόν φησιν ὁ λόγος τὴν χελώνην διώκοντα καταλαβεῖν. Similiter Themistius fol. 56 in Scholl. p. 413 a. ed. Brandis. : δεύτερος δὲ ἐστὶν ὁ λόγος ὁ καλούμενος Ἀχιλλεὺς, τετραγῶδημένος καὶ τῷ ὀνόματι. ὡ γὰρ ὅπως, φησί, τὸν Ἐκτορα καταλήψεται ὁ πεδωκέστατος Ἀχιλλεὺς, ἀλλ' οὐδὲ τὴν βραδυτάτην χελώνην. De tertio argumento Simplicius Phys. f. 236 b : ὁ Ζήνωνος λόγος ἐπίκει συλλογίζεσθαι οὕτως· τὸ φερόμενον βέλος ἐν παντὶ τῷ νῦν κατὰ τὸ ἴσον ἑαυτῷ ἐστίν, ὥστε καὶ ἐν παντὶ τῷ χρόνῳ· τὸ δὲ ἐν τῷ νῦν κατὰ τὸ ἴσον ἑαυτῷ ὄν ὡ κινεῖται. ἡρεμεῖ ἄρα, ἐπειδὴ μηδὲν ἐν τῷ νῦν κινεῖται, τὸ δὲ μὴ κινούμενον ἡρεμεῖ, ἐπειδὴ πᾶν ἢ κινεῖται ἢ ἡρεμεῖ. τὸ ἄρα φερόμενον βέλος ἐκ φέρεται ἡρεμεῖ, κατὰ πάντα τὸν τῆς φορᾶς χρόνον.)

quæ nominatur Achilles. Est autem hæc, quia nunquam id quod celerrime currit, id consequetur quod tardius currit : id enim quod persequitur, eo perveniat ante necesse est, unde id quod fugit in fugam se conjecit : quare tardius semper aliquo spatio præcedat necesse est. — Tertia vero est quod sagitta quum fertur stat. Accidit autem hoc ex eo quod tempus sumit ex suis punctis constare Sed hoc non concesso, non erit syllogismus. — Quarta

est de molibus æqualibus juxta æquales contrario motu stadium currentibus, quarum alia a calce stadii, alia a medio stadio pari celeritate moventur : ubi fieri putat, ut duplo tempore dimidium sit æquale. Rationis autem fallacia in hoc versatur, quod utrumque corpus quorum alterum juxta rem procedentem, alterum juxta quiescentem currit æquale spatium pari celeritate æquali tempore transire censet.

PRÆFATIO AD ARISTOTELIS DE MELISSO, XENOPHANE ET GORGIA DISPUTATIONES.

Ex omnibus Aristoteleæ philosophiæ monumentis nullum librariorum culpa fœdius depravatum est, quam disputationes illæ quæ de Xenophane, Zenone et Gorgia vulgo inscribuntur. Nam quum Aldus Pius Manutius Venetiis anno 1495 cum reliquis Aristotelis operibus hunc quoque libellum e vetustis aliquot exemplaribus edidisset: tot mendis scatere hoc opusculum patuit, ut nullus propemodum esset versus, qui ab omni parte sanus atque integer judicaretur. Quæ res veteris sapientiæ studiosos a legenda hac scriptione deterere potuisset, nisi paullo post insperata quidem, sed dubia lux e Feliciani interpretatione orta esset. Enim Joannes Bernardus Felicianus multo integriorem, quam Manutiani fuerant, codicem nactus plurima quæ apud Aldum obscure et mendose dicta reperiuntur perspicue convertit. In quo negotio utrum omnia codici debuerit, an nonnulla etiam conjectura ductus tentaverit, olim incertum visum est eruditissimis ac ne nunc quidem, nondum reperto ejus codice, pro explorato habendum. Quid autem intersit inter hanc interpretationem et rarissimam illam, quam Arnoldus Ferronus Burdegalsis Lugduni 1557 publicavit, ignotum inter doctos homines est, quum neque ab ejusdem ætatis scriptoribus, neque ab iis qui postea litterarum historiam contexuerunt memoriæ proditum sit. Sed quamvis philosophiæ Aristoteleæ studium usque ad medium fere sæculum septimum decimum vigerit atque ipsius Aristotelis scripta certatim typographorum arte repetita sint, nemo tamen exstitit qui vel novis codicibus excussis vel sola ingenii ope illam de philosophis Eleaticis et Gorgia commentationem emendare et illustrare aggrediretur, quam adeo corruptam censebat Sylburgius (notat. divers. lectt. p. 296) ut qui ad eam sanandam se conferret, quasi carcinomati

manus admovere videretur. Itaque et ipse licet de hoc commentario mendis aliquot insigni acumine sublatis meruerit, pleraque tamen minus recte constituta posteris expolienda reliquit. Post Sylburgium ab Aristotelis editoribus, ne Casaubono quidem excepto, in divulganda hac scriptione nihil memorabile gestum est. Jacuit autem neglectus Stagiritis, si a paucis singulorum librorum editionibus discesseris, ab anno 1654 quo Duvalii editio quartum prodiit usque ad superioris sæculi finem. Interim J. A. Fabricius perspecta Lipsiensis codicis, qui in bibliotheca Paullina asservatur, præstantia et antiquitate ad corrigendum totum de Eleaticorum philosophorum et Gorgiæ decretis librum scripturæ varietatem e vetusto illo exemplo per Godofr. Olearium excerptandam curavit eamque in Bibliothecæ Græcæ lib. III c. VI t. II p. 139 ed. tert. (vol. III p. 248 ed. Harl.) publici juris fecit. Cujus fontis ubertatem postea admiratus Georg. Gustav. Füllebornius simulque disciplinæ Eleaticæ pulchritudine captus, quam a diuturna ac prope sempiterna hominum oblivione vindicare statuerat, animum induxit, ut detegendis expellendisque vitiis quibus Aristoteleam illud opusculum in vulgatis editionibus laborabat, viam sibi ad alia ejusdem generis opera muniret. Quare anno 1789 Halis Saxonum copiosam de eo libro commentationem emisit, quam quum benevole a philologis olim excepta sit, diu avide quæsitam nancisci nos non potuisse vehementer dolemus (1). Præterea duobus annis post idem vir doctus partem libellorum retractavit scripta disputationes de Xenophane in *Beitrægen zur Geschichte der Philosophie* part. I p. 62 seqq. Sed ut discussa noctis caligine e minore luce major paullatim oriri solet, ita G. L. Spaldingius Füllebornii exemplo ad

(1) Idcirco conjecturas ejus non omnes adnotavi, sed eas tantum quas alii commemoraverant. Inscribitur ejus commentatio: Liber de Xenophane, Zenone et Gorgia Ari-

stoteli vulgo tributus passim illustratus a Georg. Gustav. Fülleborn. Halis 1789.

ejusdem laudis studium excitatus hunc sicut cæteros omnes, qui de eodem Aristotelis volumine disseruerant, doctrina et ingenio vicit, composito in priorem libelli partem, quam de Melisso esse primus demonstravit, satis accurato commentario (2). At fraudi fuerat Spaldingio Olearii negligentia quæ cognita est, postquam Christ. Dan. Beckius omnem lectionis varietatem e Codice Lipsiensi diligenter enotavit (3). Nam levi brachio actum esse negotium ab Oleario tum manifesto apparuit, quum et ea quæ in exemplari Lipsiensi non leguntur, ab eo adnotata et scripturas maxime memorabiles, quibus ille liber a reliquis codicibus manu exaratis discrepat, silentio præteritas esse constaret. Sed miro quodam fortunæ ludibrio accidit, ut Beckii commentatio in paucorum hominum manus perveniret, ut quæ essent ejus in hunc Stagiritæ libellum merita a plerisque eruditorum ignoraretur. Itaque Chr. Aug. Brandisius in *Commentationibus Eleaticis* et Simon Karstenius in edendis Xenophanis carminum reliquiis et Henr. Ed. Fossius in disputatione de Gorgia Leontino, viri non minus eruditionis fama florentes, quam iudicii subtilitate conspicui, quamvis partes quasdam hujus opusculi aut singulos locos ita tractaverint, ut multa vere emendasse censendi sint, sæpenumero tamen Olearii indiligentia decepti a vero aberrarunt. Qui si Beckii dissertationem consulissent, multo rectius de plurimis locis iudicaturi erant. Postremus editor fuit Immanuel Bekkerus, qui anno 1831 auspiciis Academiæ regiæ Borussicæ omnia Aristotelis opera ad codicum manuscriptorum fidem recensita vulgavit. Qui quum otio afflueret pluribusque quam quisquam alius subsidiis ad rem bene gerendam instructus accessisset, spes erat fore ut tandem aliquando philosophi scripta viri græce doctissimi studio perpolita prodirent. Cui expectationi eventus si non omni, aliqua tamen ex parte respondit. Etsi enim ille græcarum litterarum antistes in difficillimo scriptore multa aliorum ingeniis illustranda et emendanda reliquit, id tamen ejus opera consecuti sumus, ut quid in plerisque membranarum legatur, certissimo nunc testimonio constet. At in aliis libris secundam, in hoc adversam expertus est fortunam. Etenim quum vitiorum quos contulerat codicum auxilio libelli

hujus depravatio tolli non posset, interdum a Olearii auctoritatem se applicuit et lectionibus eo memoratis pauca correxit, sæpius autem quæ de hominis fide dubitaret scripturis quas ille contulerat abstinuit et repudiatis doctorum virorum conjecturis abjectaque veri inveniendi spe manifesta codicum menda repetiit. Ergo vel post Bekkerum res integra fuit. Quamobrem nupè Theod. Bergkii nonnullos Aristotelei opusculi locos facili negotio partim codicis lectionibus Beckii commentatione depromtis partim eximientis sagacitate restituit (4). Sed quicumque a has Aristotelis disputationes castigandas studia sustulerant de particulis quibusdam data occasione commentati totius libelli rationem habere noluerant. Desiderabatur jam editio, qua emendandi labor ab aliis inchoatus magis quam perfectus, quoad in hujusmodi libro fieri posset tantum codicis Lipsiensis ope quam conjectura absolute retur ac simul superiorum editorum inventa quæ quidem probabilia essent consignarentur. Quam provinciam ab aliis neglectam libenter occupavi, ut tandem facilius ad opus Aristotelem aditus efficeretur. Qua in re grato animo mecum prædicabunt bonarum artium studiosi Godofredi Hermanni humanitatem, qui rarissimam Beckii dissertationem, quam frustra in tabernis librariis quæssiveram, continuo ad me misit, simulatque illa opus mihi esse per litteras ei significavi.

Codex Lipsiensis Beckio teste membranaceus est ac foliis trecentis viginti sex constat, neque solum hunc Aristotelis libellum a fol. 299 usque ad 303 et *Κλεομήδους κυκλικῆν θεωρίαν* a fol. 286-297 eadem manu exaratam, sed alia quoque magnam partem ad sacras litteras spectantia continet. Beckius eam codicis partem in qua opusculum Aristotelem reperitur sæculo tertio decimo tribuit. Quod quamvis ita se habeat (neque enim propter frequentia scripturæ compendia, quæ tum primum invaluerunt, aliter judicare licet), illum tamen codicem e quo descriptus est Lipsiensis longe antiquissimum fuisse oportet. Tanta enim hujus apographi præstantia est, ut reliquas omnes membranas scripturæ veritate superet. Unum addo, quod Beckium fugit, librarium a quo scriptum est hoc exemplum, ita vulgari lingua assuetum fuisse, ut inter scribendum atticis

(2) G. L. Spaldingii *Vindiciæ philosophorum Megaricorum* subjecto commentario in priorem partem libelli de Xenophane, Zenone et Gorgia. Berolini, sumptibus A. Mylii 1793.

(3) *Solemnia Doctorum philosophiæ et magistrorum artium* a. d. XIV Febr. MDCCXCIII antiquo ritu creandorum indicit Christ. Dan. Beckius. Præmissa est varietas

lectionis libellorum Aristotelicorum e codice Lipsiensi diligenter enotata. Lipsiæ, litteris Sommeris.

(4) Regiæ universitati litterarum Friderico-Alexandrinæ d. XXIII mensis Augusti MDCCXLIII sacra secularia prima agenti gratulatur Academia Marburgensis. Præmissa est Theodori Bergkii commentatio de Aristotelis libello de Xenophane, Zenone et Gorgia. Marburgi 1843.

ocibus ac formis nonnunquam recentiores locutiones admisceret. Proximum illi apographo ætate et bonitate id ponimus exemplar, quod in concienda interpretatione Felicianus olim secutus est. Hujus autem interpretatio ita sæpe congruit in libro Lipsiensi, ut prima specie interpretem ex ipso codice usum esse conjicias, sed aliis locis ita discrepat a Lipsiensi volumine, ut diversum ab hoc ejus exemplum fuisse pateat. Est verò triusque diversitas in eo posita, quod Feliciani index aliquoties cum deterioribus consentit, nonnunquam, sed rarius, ipsi Lipsiensi incorrupta scripturæ bonitate et antiquitate præstat. Reliqui codices, quos contulit Bekkerus, Palatinus Vaticanus 162 (B^a), Vaticanus 1302 (R^a), irbinas 108 (V^a), Marciani 200 (Q^a), 215 (N^a), 16 (O^a) et Laurentianus 87. 21 (Z^a) ob vitia ere innumerabilia nullius ad restituenda philosophi verba momenti sunt, quamquam in tribus prioribus quædam emendatæ orationis vestigia manserunt. Quid statuendum sit de illo codice, qui Vindobonæ in Bibliotheca Cæsarea nunc extat, atque olim Joannis Joviani Pontani fuit, propterea non liquet, quia nondum a quoquam percussus est. De hoc pauca Lambecius Comment. de Bibl. Cæs. tom. VII p. 215 ed. Kollar. prodidit. Chartacens est et quinquagesimus sextus ejus classis quæ philosophorum græcorum scripta complectitur, constat autem foliis centum nonaginta quinque ac præter alia a fol. 160 p. 1 usque ad fol. 181 p. 1 hunc, de quo agitur, Aristotelis librum continet. Verum quum ex iis quæ in extremo folio græce et latine scripta sunt appareat, exemplar anno post Chr. n. 1458, id est, duobus sæculis post Lipsiense exaratum esse, vix putaverim multum lucis inde Aristotelis libello posse offerri, etsi Kollarus in adnotatione ait, hunc codicem propter Pontani conjecturas margini inscriptas futuris editoribus commendandum esse. Sed satis de libris calamo scriptis.

In componendo commentario id spectavi, ut primum corrupta corrigerem, deinde quæ difficulta viderentur breviter explicarem. Quod quomodo effecerim alii judicabunt.

Transeo ad quæstionem unam omnium gravissimam de libelli hujus auctore ac de singularum partium inscriptionibus. Diogenes Laertius V, 25 in indice scriptorum Aristoteleorum hæc memorat: πρὸς τὰ Μελλίσσου α', πρὸς τὰ Ἀλκμαίωνος α', πρὸς τοὺς Πυθαγορείους α', πρὸς τὰ Ξενοφάνους α', πρὸς τὰ Ζήνωνος α', et Anonymus Menagianus pag. 201 ed. Meibom. : πρὸς τὰ Μελλίσσου α', πρὸς τὰ Ἀλκμαίωνος α', περὶ τῶν Πυθαγορείων α', πρὸς τὰ Γοργίου. Quæ res jam pridem eo valuit, ut opusculum quod ad nostram memoriam propagatum

est Aristotelis esse existimaretur. At codicis Vaticanici (R^a), cui Theophrasti nomen inscriptum est, auctoritas videtur obstare, etsi Lipsiensis, omnium instar judicandus, Aristotelis nomen singulis partibus impositum exhibet. Quæ quum ita se habeant, Brandisus Hist. phil. Gr. et Rom. vol. I p. 358 adnot. hunc commentarium Theophrasto attribuit. Atque erunt fortasse qui ejus suspicionem confirmari arbitrentur eorum quæ Simplicius ad Aristotelis Physic. fol. 6. a. e Theophrasto affert cum nostro libello similitudine. Ait igitur Simplicius: Μίαν δὲ τὴν ἀρχὴν ἤτοι ἐν τὸ ὄν καὶ πᾶν καὶ οὐτε πεπερασμένον οὐτε ἀπειρον, οὐτε κινούμενον οὐτε ἡμεροῦν Ξενοφάνην τὸν Κολοφώνιον τὸν Παρμενίδου διδάσκαλον υποτίθεσθαι φησιν ὁ Θεόφραστος ὁμολογῶν ἑτέρας εἶναι μᾶλλον ἢ τῆς περὶ φύσεως ἱστορίας τὴν μνήμην τῆς τούτου δόξης. Quibus verbis subjungit hæc: α'. Τὸ γὰρ ἐν τούτῳ καὶ πᾶν τὸν θεὸν ἔλεγεν ὁ Ξενοφάνης, ὃν ἕνα μὲν δαίμονα εἶναι ἐκ τοῦ πάντων κράτιστον εἶναι. πλείονων γάρ, φησὶν, ὄντων ὁμοίως ἀνάγκη ὑπάρχειν πᾶσι τὸ κρατεῖν· τὸ δὲ πάντων κράτιστον καὶ ἀριστον θεός. β'. ἀγένητον δὲ ἐδείκνυεν ἐκ τοῦ δεῖν τὸ γιγνόμενον ἢ ἐξ ὁμοίου ἢ ἐξ ἀνομοίου γίνεσθαι· ἀλλὰ τὸ μὲν ὁμοιον ἀπαθές φησὶν ὑπὸ τοῦ ὁμοίου· οὐδὲν γὰρ μᾶλλον γενεῖν ἢ γενεῖσθαι προσήκει τὸ ὁμοιον ἐκ τοῦ ὁμοίου· εἰ δ' ἐξ ἀνομοίου γίνοιτο, ἔσται τὸ ὄν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος. καὶ οὕτως ἀγένητον καὶ αἰδῖον ἐδείκνυ. γ'. καὶ οὐτε δὲ ἀπειρον οὐτε πεπερασμένον εἶναι· διότι ἀπειρον μὲν τὸ μὴ ὄν, ὡς μήτε ἀρχὴν ἔχον μήτε μέσον μήτε τέλος, περαίνει δὲ πρὸς ἄλλα τὰ πλείω. δ'. Παραπλησίως δὲ καὶ κίνησιν ἀφαίρει καὶ τὴν ἡρεμίαν. ἀκίνητον μὲν γὰρ εἶναι τὸ μὴ ὄν· οὐτε γὰρ ἂν εἰς αὐτὸ ἕτερον, οὐτε αὐτὸ πρὸς ἄλλο ἔλθειν· κινεῖσθαι δὲ τὰ πλείω τοῦ ἐνός· ἕτερον γὰρ εἰς ἕτερον μεταβάλλειν· ὥστε καὶ ὅταν ἐν ταῦτῳ μένειν λέγη καὶ μὴ κινεῖσθαι,

αἰεὶ δ' ἐν ταῦτῳ τε μένειν κινούμενον οὐδὲν οὐδὲ μετρέεσθαι μιν ἐπιτρέπει ἄλλοτε ἄλλῃ,

οὐ κατὰ τὴν ἡρεμίαν τὴν ἀντικειμένην τῇ κινήσει μένειν αὐτόν (i. e. τὸν θεόν) φησιν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀπὸ κινήσεως καὶ ἡρεμίας ἐξηρημένην. Concinnat quæ tertio hujus disputationis capite leguntur: α'. Εἰ δ' ἔστιν ὁ θεὸς ἀπάντων κράτιστον, ἕνα φησὶν αὐτὸν προσήκειν εἶναι· εἰ γὰρ δύο ἢ πλείους εἴεν, οὐκ ἂν εἴη κράτιστον καὶ βέλτιστον αὐτὸν εἶναι πάντων· ἕκαστος γὰρ ὢν τῶν πολλῶν ὁμοίως ἂν τοιοῦτος εἴη. κ. τ. λ. β'. ἀδύνατόν φησιν εἶναι, εἴ τι ἔστι, γενέσθαι, τούτῳ λέγων ἐπὶ τοῦ θεοῦ· ἀνάγκη γὰρ ἤτοι ἐξ ὁμοίου ἢ ἐξ ἀνομοίου γενέσθαι τὸ γιγνόμενον. Δυνατὸν δὲ οὐδέτερον· οὐτε γὰρ ὁμοιον ὑπὸ ὁμοίου προσήκειν τεκνωθῆναι μᾶλλον ἢ τεκνωῖσθαι· ταῦτα γὰρ ἀπαντα τοῖς γε ἴσοις καὶ ὁμοίοις οὐχ ὑπάρχειν πρὸς ἄλλα, οὐτ' ἂν ἐξ ἀνομοίου τάνομοιον γενέσθαι. εἰ γὰρ γίνοιτο ἐξ ἀσθε-

νεστέρου τὸ ἰσχυρότερον ἢ ἐξ ἐλάττονος τὸ μείζον ἢ ἐκ χειρόνος τὸ κρείττον ἢ τούναντίον τὰ χεῖρω ἐκ τῶν κρειττόνων, τὸ δὲ ἐξ οὐκ ὄντος ἂν γενέσθαι, ὅπερ ἀδύνατον· ἀίδιον μὲν οὖν διὰ ταῦτα εἶναι τὸν θεόν. γ'. ἀίδιον δ' ὄντα καὶ ἕνα καὶ σφαιροειδῆ, οὐτ' ἀπειρον εἶναι οὔτε πεπεράνθαι. ἀπειρον μὲν τὸ μὴ ὄν εἶναι· τοῦτο γὰρ οὔτε ἀρχὴν οὔτε μέσον οὔτε τέλος οὐτ' ἄλλο μέρος οὐδὲν ἔχειν· τοιοῦτον δ' εἶναι τὸ ἀπειρον, οἷον δὲ τὸ μὴ ὄν, οὐκ ἂν εἶναι τὸ ὄν, περὶναι δὲ πρὸς ἄλλα, εἰ πλείω εἴη. τὸ δὲ ἐν οὔτε τῇ οὐκ ὄντι οὔτε τοῖς πολλοῖς ὁμοιωσθαι· ἐν γὰρ οὐκ ἔχει πρὸς ὃ, τι περανεῖ. δ'. τὸ δὲ τοιοῦτον ὄν ἐν, ὄν τὸν θεὸν εἶναι λέγει, οὔτε κινεῖσθαι οὔτε ἀκίνητον εἶναι. ἀκίνητον μὲν γὰρ εἶναι τὸ μὴ ὄν· οὔτε γὰρ ἂν εἰς αὐτὸ ἕτερον, οὐτ' ἕκεινο εἰς ἄλλο ἔλθειν· κινεῖσθαι δὲ τὰ πλείω ὄντα ἑνός· ἕτερον γὰρ εἰς ἕτερον δεῖν κινεῖσθαι. Quæ verborum similitudo eo mirabilior potest videri, quod Xenophanis decreta, quæ ipse poetici sermonis venustate ornat ac luminibus distinxerat, ab utroque scriptore soluto metro et exili orationis genere, quale dialecticorum esse solet, referuntur. Quapropter utrumque scriptorem, qui ubique fere iisdem verbis usus sit, aut eundem esse hominem necesse est, aut ex eodem fonte hausisse, aut alterius scrinia compilasse. Ob illud autem Simplicii testimonium et Vaticani codicis auctoritatem Brandisius hoc opusculum Aristoteli abjudicavit ac Theophrasto ascripsit, ita tamen, ut simul Theophrastum integriore libro usum esse contenderet. Theophrasti verba a Simplicio laudata brevis enuntiavit et interpretatus est Bessarion adv. Calumn. Plat. II, 11 p. 32. b. Ait autem : « Theophrastus Xenophanem, quem Parmenides audivit atque secutus est, nequaquam inter physicos numerandum, sed alio loco constituendum censet. Nomine, inquit, unius et universi deum appellavit, quod unum ingenitum, immobile, æternum dixit; ad hæc, aliquo quidem modo neque infinitum neque finitum, alio vero modo etiam finitum, tum etiam conglobatum, diversa scilicet notitiæ ratione; mentem etiam universum hoc idem (Xenophanes) esse affirmavit. » Fuerunt qui hoc etiam Bessarionis loco demonstrare vellent, librum, de quo disputatur, Theophrasti esse. Sed tali testimonio nihil tribui oportere in promptu est. Theophrastum vero omnino ejus quod ad nostram ætatem mansit voluminis auctorem haberi non posse ex eo collegit Theod. Bergkiius p. 6, quod reperiuntur in hoc libello, quæ nullo pacto a Theophrasto proficisci poterunt, quæ vel indigna sunt hoc philosopho vel aperte pugnant cum iis quæ alibi Theophra-

stus memoriæ prodidit de horum philosophorum placitis. Itaque Bergkiius quidem hunc libellum tam Theophrasto quam Aristoteli abjudicandum censet, ita autem arbitratur scriptorem in conficiendo hoc opere esse versatum, ut maximam partem ad Theophrastum se componeret, alia ipse adjiceret. Quod judicium licet nobis non plane displiceat, veremur tamen, ut possit probari. Nam quod ait inveniri in hoc libello quæ pugnent cum iis quæ alibi Theophrastus et Aristoteles de iisdem philosophis tradiderint, id gravissimum videretur, si semper sibi constaret Aristoteles (nam de Theophrasto nolo ei adversari), si ubique eodem modo de aliis sapientiæ auctoribus judicaret, si semper bona fide eorum, quos refellere instituisset, sententias referret. Quis autem non jure miretur inconstantiam Aristotelis, qua Parmenidis dogmata aliter atque aliter enuntiata proponit et errorem in quem vel memoriæ lapsus vel negligentia vel cupiditate inductus est? Quamobrem assentior Mureto, qui quum in Varr. lectt. lib. XIV, 18 Aristotelem nonnunquam reprehendendorum veterum paullo quam par erat, avidiorem fuisse dixisset, ita pergit : « Plato civitatis salutem in eo positam esse dixerat, si quam maxime una esset. Quam id sophisticè calumniatus est? Non libet de ideis dicere. Sed tamen non desunt ex ipsis Aristoteleis, qui Aristotelem in eis labefactandis non optima fide cum Platone egisse fateantur. » Invitus talia commemoro ideoque ea alienis quam meis verbis dicere malui. At ex iis quæ modo allata sunt intelligitur cavendum esse, ne solam judicii inconstantiam ac diversitatem et præterea malam fidem satis firmum esse argumentum opinemur, cur Aristoteles hujus libri auctor esse non queat. In quo genere illud etiam perincommode accidit, quod nonnulli, inter quos Spaldingius (5) est, non intellecto corruptarum, quas reperiebant in hoc opusculo enuntiationum sensu multo plures quam quæ insunt in ipsa scriptione opiniones ab aliis Stagiritæ locis diversas deprehendisse sibi visi sunt. Itaque inde a Spaldingii tempore plurimi sibi persuaserunt, hunc libellum non esse Aristoteleum. Accedo ad alterum Bergkii argumentum. Affirmat inveniri in hoc commentario, quæ Theophrasto et Aristotele indigna sint. Quod ego tantum abest ut negem, ut nisi jam ab aliis dictum esset, ipse fuerim demonstraturus. At quis audeat defendere, in reliquis Stagiritæ operibus nihil legi, quod auctoris fama et illa quæ omnium ore celebratur mentis sagacitate ac disserendi subtilitate indignum

(5) Cf. Spaldingii Viudic. phil. Megar. pag. 55, 66, 72 etc.

ii. Ergo ne hæc quidem ratio ita comparata est, et nequeat infirmari. Quemadmodum igitur illud olumen, si Aristotelem haberi convenit, non esse præclaris Stagiritæ operibus adnumerari facile concedimus : ita quum haud pauca Aristotelez dictionis vestigia relicta videamus, non est pro eo ejus auctoritatem impugnemus. Sed quum opus, quod raptim ac negligenter compositum esse nemo non videt, tale quale nunc est, vix ab Aristotele foras dari potuerit, statuendum aut, quod Karstenius voluit, casu quodam commentarium rudem et inchoatum (6) ad posterum peruenisse, aut, quod mihi multo magis placet, ea quæ supersunt excerpta esse a Peripatetico nescio quo et majoribus Aristotelis operibus a Diogene Laertio memoratis, quæ ille adversus Pythagoreos, Eleaticos aliosque philosophos conscripserat. Ex eodem fonte sua videtur hausisse Theophrastus atque in egregium φυσικῆς ιστορίας volumen transtulisse eo consilio, ut multa adderet ac de singulis accuratius disputaret. E magno enim φυσικῆς ιστορίας opere depromisse putandus est Simplicius quæ e Theophrasto proferre se testificatur. Jam vero librariorum incuria accidit, ut singularum libelli partium inscriptiones commutarentur. Nam si Lipsiensem codicem sequimur, inscribendus est liber de Zenone, Xenophane et Gorgia, si reliquos, de Xenophane, Zenone et Gorgia. At utrumque titulum æque falsum et ineptum esse ex iis quæ singulis commentarii partibus continentur abunde conficitur. Quippe priorrem partem, quæ primum et secundum caput complectitur, neque ad Xenophanem referri, quod Füllebornius arbitratus erat, neque ad Zenonem, quæ aliorum fuerat opinio, sed ad Melissum pertinere, e Melissi fragmentorum cum primo capite consensu ita probavit Spaldingius, ut nihil dubitationis reliquerit (7). In altera parte non de Zenone, sed de Xenophane agi, e Theophrasteo apud Simplicium loco, qui tertio capiti consentaneus est, cogi oportere jam dudum viderunt homines eruditi. De tertia autem parte i. e. de quinto et sexto capite nulla unquam fuit controversia. In hac enim disputatione de Gorgia quæri et membranarum auctoritas vincit et rerum traditarum diligens pervestigatio docet. Sed unde Zenonis nomen tot codicibus illatum est? Suspicio

quartam olim fuisse disputatiunculam, qua Zenonis dogmata tractarentur eamque inter eas partes, quæ nunc secundo et tertio loco constitutæ sunt, mediam tenuisse sedem, ita ut is qui opera Aristotelea adversus alios philosophos scripta ad hanc sententiarum et argumentorum paucitatem redegit initium fecerit a Melisso, tum ad Xenophanem transierit, deinde Zenonem posuerit, postremum esse Gorgiam voluerit. Quod ut ita se habere credam, certissimis adducor indicibus. In secunda quæstione (cap. 4) quæ est de Xenophane citatur prima libelli pars, quam ad Melissum spectare diximus, his verbis : Πρῶτον μὲν οὖν λαμβάνει καὶ οὗτος τὸ γινόμενον γίνεσθαι ἐξ ὄντος, ὡς περὶ δὲ Μέλισσος. In ea autem, quæ nunc est tertia commentatio et quam olim quartam fuisse conjicio, laudatur prima opusculi pars de Melisso et tertia de Zenone olim conscripta, siquidem cap. 5 legimus : τὰ μὲν ὡς Μέλισσος, τὰ δ' ὡς Ζήνων ἐπιχειρεῖ δεικνύειν. Enimvero quam perversum sit, post Melissum tractare Xenophanem, vix opus est ostendi. Verum illa perversitas non in ipsum Aristotelem, sed in epitomes hujus auctorem cadit. Sic omnia videor expediisse, in quibus litteratissimi ætatis nostræ et ingeniosissimi homines hæserunt, qui de libri hujus scriptore commentati sunt. Neque tamen omittendum duco primam et tertiam dissertationem ita compositam esse, ut nullum vel Melisso vel Gorgiæ dogma tribuatur, quod non eorum doctrinæ conveniat, in secunda autem commentarii parte conscribenda auctorem refutandi studio incensum cupidius versatum videri, quam simplex fert ratio veritatis. Etenim Metaph. I, 5 pag. 986. b, 18 ed. Bekk. hæc leguntur : Παρμενίδης μὲν γὰρ εἶοικε τοῦ κατὰ τὸν λόγον ἐνὸς ἀπτεσθαι, Μέλισσος δὲ τοῦ κατὰ τὴν ὕλην διὸ καὶ ὁ μὲν πεπερασμένον, ὁ δ' ἀπειρόν φησιν εἶναι αὐτό. Ξενοφάνης δὲ πρῶτος τούτων ἐνίστασ (ὁ γὰρ Παρμενίδης τούτου λέγεται μαθητῆς) οὐδὲν εἰσαφῆνισεν, οὐδὲ τῆς φύσεως τούτων οὐδετέρας εἶοικε θιγεῖν, ἀλλ' εἰς τὸν ἔλον οὐρανὸν ἀποβλέψας τὸ ἐν εἶναι φησὶ τὸν θεόν. Xenophaneum quod hic proditur decretum quum simplicius esset, quam quod commode posset redargui, ita mutatum est hujus libelli cap. III, ut in ejus locum substitueretur αἰδίων δ' ὄντα καὶ ἕνα καὶ σφαιροειδῆ, οὐτ' ἀπειρον εἶναι οὔτε πεπεράσθαι. In quo primum illud mirabile est,

(6) De his commentariis, in quibus antiquiorum opiniones consignare solebant, notabilis est locus Ammonii Herminæ περὶ ἔρμην. (ed. Ald. 1503) lit. A. fol. 2 : Ὑπομνηματικά δὲ ἐκεῖνα (συγγράμματα) καλοῦσιν, ὅσα πρὸς οἰκείαν ἀποσημειοῦντο ὑπόμνησιν. Εἰώθεσαν δὲ οἱ παλαιοὶ, τὰ τῶν ἀρχαιότερων ἀναγινώσκοντες συγγράμματα, ἀποσημειοῦσθαι ἐπιτῶν τὰς περὶ ἐκάστου πράγματος δόξας καὶ τὰ ἐπιχειρή-

ματα τὰ τούτων κατασκευαστικά—ὡς ὕλην τῶν οἰκείων συγγραμμάτων.

(7) Cf. Spalding. Vindic. phil. Meg. p. 56 seqq. Argumenta ejus repetere supersedemus, quum ipsa Melissi fragmenta nos in hoc volumine exhibeamus. Adde Brandis. Commentationes Eleaticas p. 180 seqq. et Histor. phil. I, 398 seqq.

quod unum ve. numen οὐτ' ἀπειρον εἶναι οὔτε πεπε-
 ράνθαι dicitur, deinde quod σφαιροειδές vocatur.
 Quidquid enim σφαιροειδές est, id non potest non
 esse πεπερασμένον. Itaque in hanc sententiam Sim-
 plicius l. c. post Theophrasti, Nicolai Damasceni
 et Alexandri verba ait : πεπερασμένον δὲ καὶ σφαι-
 ροειδὲς αὐτὸ διὰ τὸ πανταχόθεν ὁμοιον λέγει. At glo-

bosa unius quod est forma non congruit cum
 Xenophanis, sed cum Parmenidis ratione. Deni-
 que quum Xenophanes deum non moveri censue-
 rit, miramur quod hic neque moveri neque
 immotum esse deum statuisse traditur. Sed hæc
 hactenus : neque enim omnia ad vivum reseccare
 libet.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΤΟ ΠΕΡΙ ΜΕΛΙΣΣΟΥ, ΞΕΝΟΦΑΝΟΥΣ ΚΑΙ ΓΟΡΓΙΟΥ ΒΙΒΛΙΟΝ.

ΠΕΡΙ ΜΕΛΙΣΣΟΥ.

ΚΕΦ. α'.

Ἄξιον εἶναι φησιν εἰ τι ἔστιν, εἴπερ μὴ ἐνδέχεται
γενέσθαι μηδὲν ἐκ μηδενός. Ἔτε γὰρ ἅπαντα γέγονεν
εἴτε μὴ πάντα, δεῖν ἀμφοτέρως ἐξ οὐδενός γενέσθαι

CAPUT PRIMUM.

Codices contulit Bekkerus Palatinum Vaticanum 162
(B^a), Vaticanum 1302 (R^a), Urbinatem 108 (V^a) et non-
nullis locis Marcianos 200 (Q.), 215 (N^a), 216 (O^a) et
Laurentianum 87 21 (Z^a). In his variat libri inscriptio.
Nam Vaticanus (R^a) habet θεωράστου περί Ξενοφάνους,
καὶ Ζήνωνος, περί Γοργίου, contra Marcianus (Q.) ἀριστοτέ-
λους περί δοξῶν, denique Palatinus Vaticanus (B^a) ἀριστο-
τέλους κατὰ τὰς δόξας τῶν φιλοσόφων. In Marciano (Q.), si
Bekkeri adnotationem recte intelligimus, verbis ἀριστοτέλους
καὶ δοξῶν hæc subiiciuntur separatim scripta : περί Ξενο-
φάνους, Ζήνωνος, καὶ Γοργίου. Alioquin vix fieri poterat, quod
ait, ut περί ante Ζήνωνος omitteretur. Prima libri pars in
Vaticano (R^a) et Urbinate (V^a) inscribitur περί Ζήνωνος.
In Lipsiensi desideratur titulus, qui ad totum librum per-
tinet, sed tres ejus partes tanquam singulares libelli Indi-
cis diversitate sejunguntur. Itaque prima pars inscribitur
Ἀριστοτέλους περί Ζήνωνος, de qua ut de cæteris inscrip-
tionibus in præfatione dictum est.

pag. 974. a. vers. 2. In scribendo commentario ita versa-
bor, ut a Bekkeriana singulorum locorum scriptura pro-
fectus ad ea quæ obscura et corrupta sunt illustranda et
emendanda accedam. Initio perperam Bekkerus : Ἄξιον
εἶναι φησιν εἰ τι ἔστιν, εἴπερ μὴ ἐνδέχεται γενέσθαι μηδὲν ἐκ
μηδενός. Ἔτε γὰρ ἅπαντα γέγονεν εἴτε μὴ πάντα ἀλλὰ ἀμφο-
τέρως. ἐξ οὐδενός γὰρ αὐτῶν ἂν γινόμενα. ἀπάντων τε γὰρ
ἠνωμένων οὐδὲν προϋπάρχειν· εἴτ' ὄντων τινῶν αἰεὶ ἕτερα
προσγίγνεται, πλεόν ἂν καὶ μείζον τὸ ἐν γεγενῆσιν. ὦ δὴ πλεόν
καὶ μείζον, τοῦτο γενέσθαι ἂν ἐξ οὐδενός. τῶ γὰρ ἐλάττωνι
τὸ πλεόν, ἢ δ' ἐν τῶ μικροτέρῳ τὸ μείζον οὐχ ὑπάρχειν.
ἀξιόν δὲ ὄν ἀπειρον εἶναι, ὅτι οὐκ ἔχει ἀρχὴν ὅθεν ἐγένετο.
οὐδὲ τελευταίη εἰς ὃ γινόμενον ἐτελευτᾷ ποτε. LOCUS SIC
CORRIGENDUS : Ἄξιον εἶναι φησιν εἰ τι ἔστιν, εἴπερ μὴ ἐνδέ-
χεται γενέσθαι μηδὲν ἐκ μηδενός. εἴτε γὰρ ἅπαντα γέγονεν
εἴτε μὴ πάντα, δεῖν ἀμφοτέρως ἐξ οὐδενός γενέσθαι ἂν αὐτῶν
γινόμενα· ἀπάντων τε γὰρ γινόμενων οὐδὲν προϋπάρχειν. εἰ
δ' ὄντων τινῶν αἰεὶ ἕτερα προσγίγνεται, πλεόν ἂν καὶ μείζον
τὸ ἐν γεγενῆσιν. ὦ δὴ πλεόν καὶ μείζον, τοῦτο γενέσθαι ἂν ἐξ
οὐδενός· οὐ γὰρ ἐν τῶ ἐλάττωνι τὸ πλεόν, οὐδ' ἐν τῶ μικροτέρῳ
τὸ μείζον ὑπάρχειν. ἀξιόν δὲ ὄν ἀπειρον εἶναι, ὅτι οὐκ ἔχει
ἀρχὴν ὅθεν ἐγένετο, οὐδὲ τελευταίη εἰς ἣν γινόμενον ἂν ἐτελεύ-
ται ποτε. Pro vulgato εἴπερ μὴ ἐνδέχεται cod. Lips. εἴπερ
μὴ ἐπιδέχεται, quod tuetur Bergkii in commentatione de
hoc Aristotelis libello p. 8. Affert enim Herodoti locos II,
172 et γὰρ πρότερον εἶναι δημόσιον, ἀλλ' ἐν τῶ παρόντι εἶναι
αἰσίων βασιλέως, et III, 108 : λέγουσι δὲ καὶ τοὶ Ἀράβιοι,

ἀν αὐτῶν γινόμενα· ἀπάντων τε γὰρ γινόμενων οὐ-
δὲν προϋπάρχειν. Εἰ δ' ὄντων τινῶν αἰεὶ ἕτερα προσ-
γίγνεται, πλεόν ἂν καὶ μείζον τὸ ἐν γεγενῆσιν. ὦ δὴ
πλεόν καὶ μείζον, τοῦτο γενέσθαι ἂν ἐξ οὐδενός· οὐ γὰρ
ἐν τῶ ἐλάττωνι τὸ πλεόν, οὐδ' ἐν τῶ μικροτέρῳ τὸ μεί-
ζον ὑπάρχειν. Ἄξιον δὲ ὄν ἀπειρον εἶναι, ὅτι οὐκ
ἔχει ἀρχὴν ὅθεν ἐγένετο, οὐδὲ τελευταίη εἰς ἣν γινόμε- 10

ως πᾶσα ἂν γῆ ἐπιπλάτο τῶν ὀρίων τούτων, εἰ μὴ γίνεσθαι
κατ' αὐτοὺς ὁλόν τι κατὰ ἐχθίδνας ἠπιστάμην γίνεσθαι, ex qui-
bus cogit hic quoque infinitivum requiri, quoniam Melissi
argumentatio qualis fuerit exponatur. Sed in re nota ne
his quidem locis opus erat. Vide Hermann. ad Viger.
p. 832 et Poppon. observ. critt. in Thuc. p. 155. Etsi
autem infinitivus mihi probatur, tamen ἐνδέχεται verbum
Aristotelis proprium retineo, quod in hoc libello vitatis
aliorum philosophorum locutionibus Aristotelea oratio fere
ubique apparet et quod ἐπιδέχεται eo qui hic flagitatur
sensu dictum in Aristoteleo dicendi genere non satis præ-
sidii habet. In verbis εἴτε γὰρ ἅπαντα γέγονεν εἴτε μὴ πάντα,
δεῖν ἀμφοτέρως secuti sumus lectionem Cod. Lips. pro vul-
gato δι' ἀμφοτέρων, nisi quod distinximus post πάντα, et
αἰεὶ nostro periculo in δεῖν mutavimus. Illustrantur au-
tem hæc et quæ subiiciuntur aliqua ex parte ipsius Melissi
verbis quæ in fragm. § 1 allegavimus εἰ δὲ τι ἔστι, ἦτοι γινό-
μενόν ἐστι, ἢ αἰεὶ ἴόν κ. τ. λ. ita ut talis fere sententia insit,
sive omnia orta sint, sive non omnia, utroque modo effici,
ut quæ sint orta e nihilo extitisse statuendum sit. Nam
si omnia oriantur, nihil prius exstare, si vero ei quod est
alia semper accedant, id unum amplius jam et majus eva-
sisse. Eam autem rem qua Illud amplius et majus eva-
sisse, e nihilo nasci. Neque enim paucioribus plura, neque
minoribus majora contineri. In his quæ subsequuntur ἐξ
οὐδενός γὰρ γενέσθαι αὐτῶν ἂν γινόμενα particulam γὰρ de-
levimus et infinitivum γενέσθαι e Cod. Lips. adjecimus.
Brandisius in Commentt. Eleatt. p. 187 articulum ante
γινόμενα addi volebat, non male, præsertim quum huic
opinionii suffragetur Aristot. Phys. I, 8, ubi de Eleaticæ do-
ctrinæ auctoribus : καὶ φασιν οὕτε γίγνεσθαι τῶν ὄντων οὐδὲν
οὕτε φθείρεσθαι διὰ τὸ ἀναγκαῖον μὲν εἶναι γίγνεσθαι τὸ γι-
νόμενον ἢ ἐξ ὄντος ἢ ἐκ μὴ ὄντος, ἐκ δὲ τούτων ἀμφοτέρων
ἀδύνατον εἶναι. Sed fieri potest ut Melissus, more Ionum
qui in articuli usu Atticorum diligentiam non æquant, hic
ἀνάφθαρτος locutus sit ac tale antiquioris sermonis vestigium
in his excerptis remanserit. Quæ autem adjiciuntur
ἀπάντων τε γὰρ γινόμενων οὐδὲν προϋπάρχειν, his nihil pla-
nium esse potest. Itaque non est quod cum Bergkio legas
γινόμενων, quod non convenit infinitivo προϋπάρχειν. At
idem, rejectis quæ apud Bekkerum p. 974 leguntur codd.
scripturis, e libri Lipsiensis lectione εἴτ' ὄντων τινῶν αἰεὶ ἕτερα
προσγίγνεται, πλεόν ἂν καὶ μείζον τὸ ἐν γεγενῆσιν recte con-
cludendum esse εἰ δ' ὄντων. Deinde quod in eodem
libro exstat τὸ ἴν pro τὸ ἐν, quamquam confirmare videtur
Brandisii conjecturam in Commentt. Eleatt. p. 187 et in
Hist. phil. p. 399 propositam τὸ ὄν, tamen non minus simi-

νον ἂν ἐτελεύτησέ ποτε. Πᾶν δὲ ἄπειρον ἐν εἶναι· εἰ γὰρ πλεόν ἢ δύο εἴη, πέρατ' ἂν εἶναι ταῦτα πρὸς ἀλλήλα· ἐν δὲ ὄν ὁμοιον εἶναι πάντη· εἰ γὰρ ἀνόμοιον, πλείω ὄντα οὐκ ἂν ἐτι ἐν εἶναι, ἀλλὰ πολλά. Ἄϊδιον δὲ ὄν
 15 ἀμετρὸν τε καὶ ὁμοιον πάντη, ἀκίνητον εἶναι τὸ ἐν. Οὐ γὰρ ἂν κινηθῆναι, μὴ εἰς τι ὑποχωρήσαν· ὑποχω-

ρῆσαι δὲ ἀνάγκην εἶναι ἥτοι εἰς πλήρες ἰόν, ἢ εἰς κενόν. Τούτων δὲ τὸ μὲν οὐκ ἂν δέξασθαι, τὸ πλήρες, τὸ δὲ οὐκ εἶναι οὐδέν, τὸ κενόν. Τοιοῦτο δὲ ὄν τὸ ἐν ἀνώδυνόν τε καὶ ἀνάληγον ὑγιές τε καὶ ἄνοσον εἶναι, οὔτε μετακοσμούμενον θέσει, οὔτε ἑτεροιοῦμενον εἶδει, οὔτε μιγνύμενον ἄλλω. Κατὰ πάντα γὰρ ταῦτα πολλά τε

litudinis cum vulgato ἐν gerit, ita ut quum illud unum de quo agitur non queat esse nisi id solum quod est τὸ ἐν, quia cætera omnia pro nihilo habenda sunt, haud injuria receptæ scripturæ acquiescere videamur. Porro satis commodum quidem sensum præbet quod pro φ δὴ πλεόν καὶ μεῖζον in membrana Lipsiensi reperitur εἰ δὴ κλ. x. μ.; neque tamen propterea illud φ reprobaverim. Quamobrem neque Füllebornii conjecturam δ δὲ legis necessariam esse arbitror, neque Bergkii illud φ δὲ πλεόν x. τ. λ. Quod enim eruditus ille vir ait, Melissum dicere, quatenus id quod sit augeat et crescat, eatenus aliquid ex nihilo fieri, id per se quidem huic loco accommodatum est, neque repudiandum esset, si in libris manu exaratis reperiretur. Oportebat autem sequentia sic conformari: ταύτη τι γενέσθαι ἂν ἐξ οὐδενός. Nunc quum non incongruens sit φ, nihil mutandum videtur. Nam manifesto hoc statuit Melissus, id quo augeatur et crescat ens ex nihilo fieri. Præterea locus, qui in plerisque codd. sic exhibetur τῷ γὰρ ἐλάττονι τὸ πλεόν, ἢ δ' ἐν τῷ μικροτέρῳ τὸ μεῖζον οὐχ ὑπάρχει· ferri nequit. Ad quem sanandum jam Beckius in enotanda e eod. Lipsiensi varietate lectionis libellorum Aristoteleorum ἐν τῷ γὰρ ἐλάττονι legi voluerat, quæ postea et Brandisii sententia fuit in Comment. Ell. p. 187 prodita. Idem pro inepto illo ἢ δ' ἐν τῷ μικροτέρῳ legit ἡβ' addita libri Lipsiensis scriptura καὶ οὐδ' ἐν τῷ μικροτέρῳ. Aliquot codd. apud Bekkerum οὐδ'; Bergkii coll. Is. de Philoctem. hered. p. 132 παραζούναι οὔτε λαθεῖν ἤβησαν hoc loco præstare putat οὐτ' ἐν τῷ μικροτέρῳ. Milii legendum videtur aut ἐν γὰρ τῷ ἐλάττονι τὸ πλεόν, ἢ ἐν τῷ μικροτέρῳ τὸ μεῖζον οὐχ ὑπάρχει aut quod magis etiam consentaneum videtur οὐ γὰρ ἐν τῷ ἐλάττονι τὸ πλεόν, οὐδ' ἐν τῷ μικροτέρῳ τὸ μεῖζον ὑπάρχει. Quod reliquum est, bene jam Brandisius observavit, quum Melissus hic doceat, ex nihilo fieri quidquid novi accedat enti, videri Aristotelem hoc præceptum ex alio Melissi loco, non ex primo fragmento sumsisse. In verbis οὐδὲ τελευτήν εἰς ἣν γινόμενον ἂν ἐτελεύτησέ ποτε Sylburgianam lectionem εἰς ἣν vulgatæ εἰς δὲ prætulimus atque inter γινόμενον et ἐτελεύτησέ inseruimus ἂν, quod flagitat sententia. Neque enim dubium videtur, quin in excerptis philosophi Eleatici placitis talem respexerit locum Aristoteles, qualis est in fragm. 7: εἰ μὲν γὰρ ἐγένετο, ἀρχὴν ἂν εἶχεν, ἤρατο γὰρ ἂν ποτε γινόμενον· καὶ τελευτήν ἐτελεύτησέ γὰρ ἂν ποτε γινόμενον. Quamobrem quod Bergkii dubitanter proponit τελευτήσεται necessarium non esse arbitramur.

11. Sequentia apud Aristotelem sic scribuntur a Bekkeris: Πᾶν δὲ καὶ ἄπειρον ὄν εἶναι. εἰ γὰρ πλεόν ἢ δύο εἴη, πέρατ' ἂν εἶναι ταῦτα πρὸς ἀλλήλα. ἐν δὲ ὁμοιον εἶναι πάντα· εἰ γὰρ ἀνόμοια πλείω ὄντα, οὐκ ἂν ἐτι ἐν θείναι ἀλλὰ πολλά. Ἄϊδιον δὲ ὄν μέτριόν τε καὶ ὁμοιον πάντη ἀκίνητον εἶναι τὸ ἐν. οὐ γὰρ ἂν κινηθῆναι μὴ ἐς τι ὑποχωρήσαν. ὑποχωρῆσαι δὲ ἀνάγκην εἶναι ἥτοι εἰς πλήρες ἰόν ἢ κενόν. τούτων δὲ τὸ μὲν οὐκ ἂν δέξασθαι τὸ πλήρες, τὸ δὲ οὐκ εἶναι οὐδέν [ἢ] τὸ κενόν. Corrige: Πᾶν δὲ ἄπειρον ἐν εἶναι· εἰ γὰρ πλεόν ἢ δύο εἴη, πέρατ' ἂν εἶναι ταῦτα πρὸς ἀλλήλα· ἐν δὲ ὄν ὁμοιον εἶναι πάντη. εἰ γὰρ ἀνόμοιον, πλείω ὄντα οὐκ ἂν ἐτι ἐν εἶναι, ἀλλὰ πολλά. Ἄϊδιον δὲ ὄν ἀμετρὸν τε καὶ ὁμοιον πάντη, ἀκίνητον εἶναι τὸ ἐν. οὐ γὰρ ἂν κινηθῆναι, μὴ εἰς τι ὑποχωρήσαν· ὑποχωρῆσαι δὲ ἀνάγκην εἶναι ἥτοι εἰς πλήρες ἰόν, ἢ εἰς κενόν· τούτων δὲ τὸ μὲν

οὐκ ἂν δέξασθαι, τὸ πλήρες, τὸ δὲ οὐκ εἶναι οὐδέν, τὸ κενόν. Quibus verbis hæc subjecta sententia est: Omne autem infinitum unum esse; si enim plura sint aut duo, ea fines inter se esse (vel mutuo sese terminare), sed unum simile sibi ab omni parte esse, idcirco quia si sui dissimile esset, propter plurium numerum non jam foret unum, sed multa. Unum autem ipsum quum æternum sit et immensum et sibi undique simile, immotum etiam esse, propterea quod moveri non possit, nisi si quo concesserit: oportere autem id quod concedat aut in plenum aut in vacuum concedere: horum alterum, hoc est plenum, id non admittere, alterum, hoc est vacuum, prorsus nihil esse. Initio posuimus πᾶν δὲ ἄπειρον ἐν εἶναι pro vulg. πᾶν δὲ καὶ ἄπειρον ὄν εἶναι vel ut in cod. Lips. est πᾶν γὰρ ἄπειρον ὄν ἐν εἶναι. Brandisius conjecit πᾶν δ' ἄρ', Bergkii πάντη δὲ ἄπειρον ὄν ἐν εἶναι: neutra nobis aridè conjectura. Quæ sequuntur in vulgari exemplaribus sic se habent: εἰ γὰρ πλεόν ἢ δύο εἴη, ubi rectius liber Lipsiensis πλεόν. Bergkii scribi jus sit: εἰ γὰρ πλεόν ἢ καὶ δύο εἴη, in quo acquiescere posses, si καὶ particulam omisisset. Quod ad rem, de qua d'sceptatur, attinet cf. tertium Melissi fragm. εἰ δὲ ἄπειρον x. τ. λ. Deinde quod Bekkerus vulgavit ἐν δὲ ὁμοιον εἶναι πάντα, cujus loco aliquot codd. δὲ μόνον habent, id correximus e membrana Lipsiensi, cujus hæc est scriptura: ἐν δὲ ὄν ὁμοιον εἶναι πάντη. Præterea quod Bekkerus edidit: εἰ γὰρ ἀνόμοια πλείω ὄντα, οὐκ ἂν ἐτι ἐν εἶναι, nisi quod ἐν librarij errore ibi omissum est. Cæteroque jam Sylburgius eivai legendum suspicatus est, quod etiam Brandisius comprobavit Comment. Eleat. p. 188. Quæ subjunguntur αἰδιόν δὲ ὄν ἀμετρὸν τε δεβατ Bekkeri codicibus, qui tamen edidit μέτρον. In libro Lipsiensi Olearius ἀμετρον, Beckius εὐμετρον legisse sibi visus est. Bergkii locum ita studet refingere: αἰδόν τε ὄν ἀμετρὸν τε καὶ ἐν καὶ ὁμοιον πάντη ἀκίνητον εἶναι: quibus mutationibus vix opus esse putaverim. Quod autem ait μέτρον non posse exponi, id bene videtur Brandisius explicuisse, qui ὁμοιον et μέτρον synonyma esse dicit. Nihilominus ἀμετρον præstat. Dolendum tantum, quod neque hoc Aristotelis loco, neque apud Simplicium perspicua reperitur demonstratio, qua ens undique æquale esse vincatur, siquidem ea quæ fragm. 3 et 4 hac de re disseruntur exiguè sunt momenti. Denique in verbis extremis μὴ εἰς τι ὑποχωρήσαν rescripti e Cod. Lips. pro ἐτι ὄν, sed πλήρες ἰόν e Bekkeri conjectura pro πλήρες ὄν, δέξασθαι autem et eodem cod. Lips. pro δέξασθαι edidi. Postremo particulam ἢ inter οὐδὲ et τὸ κενόν insertam, quam unci inclusit Bekkerus, cum Füllebornio expunxi.

18. Bekkerus: Τοιοῦτο δὲ ὄν τὸ ἐν ἀνώδυνόν τε καὶ ἀνάληγον ὑγιές τε καὶ ἄνοσον εἶναι, οὔτε μετακοσμούμενον θέσει, οὔτε ἑτεροιοῦμενον εἶδει, οὔτε μιγνύμενον ἄλλω. Κατὰ πάντα γὰρ ταῦτα πολλά τε τὸ ἐν γίνεσθαι καὶ τὸ μὴ ὄν τεκνοῦσθαι καὶ τὸ ἐν φθείρεσθαι ἀναγκάζεσθαι. Ταῦτα δ' ἀδύνατα εἶναι. Καὶ γὰρ εἰ τὸ μεῖζον εἶναι ἐκ πλείων λέγεται, καὶ εἰη πολλά κινούμενα εἰς ἀλλήλα τὰ πράγματα, καὶ ἡ μεῖς ἢ ὥς ἐν ἐνὶ σύνθεσι εἴη τῶν πλείων, ἢ τῆ ἀπαλλάξεαι ὄλον ἐπιπρόσθησι; γίνονται τῶν μικρότων, ἐκείνου; μὲν ἂν δ' ἀλλήλων χωρίζοντων εἶναι τὰ μικρότερα, ἐπιπρόσθησε; δ' οὕτως ἐν τῇ τριφεί γίνεσθαι ἐν ἑαστον φανερόν, ἀφαιρουμένων τῶν πρώτων τὰ ὑπ' ἀλλήλα

τὸ ἐν γίνεσθαι καὶ τὸ μὴ ὄν τεκνοῦσθαι καὶ τὸ ὄν φεῖ-
 ρεσθαι ἀναγκάζεσθαι· ταῦτα δὲ ἀδύνατα εἶναι. Καὶ
 γὰρ εἰ τὸ μεμῆχθαι τι ἐν ἐν πλειόνων λέγοιτο, καὶ εἴη
 πολλὰ τε καὶ κινούμενα εἰς ἀλλήλα τὰ πράγματα, καὶ
 ἡ μῆξις ἢ ὡς ἐν ἐνὶ σύνθεσις εἴη τῶν πλειόνων, ἢ τῆ
 ἐπαλλάξει ὅσον ἐπιπροσθεσις γίνοιτο τῶν μιχθέντων,
 ἐκείνως μὲν ἂν τῶν ἀπ' ἀλλήλων χωριζομένων εἶναι τὰ
 μιχθέντα, ἐπιπροσθέσεως δ' οὕσης ἐν τῇ τριψίει γίνεσθαι

ἂν ἕκαστον φανερόν, ἀφαιρουμένων τῶν πρώτων κατὰ β
 τὰ ὑπ' ἀλλήλα θεθέντα τῶν μιχθέντων· ὧν οὐδέτερον
 συμβαίνει. Κατὰ τοῦτον δὲ τὸν τρόπον κἀν εἶναι πολλὰ
 καὶ οὐκ ἂν ἡμῖν φαίνεσθαι μόνως. Ὅσπ' ἐπειδὴ οὐχ
 οἷόν θ' οὕτως, οὐδὲ πολλὰ δυνατόν εἶναι τὰ ὄντα, ἀλλὰ β
 ταῦτα δοκεῖν οὐκ ὀρθῶς (πολλὰ γὰρ καὶ ἄλλα κατὰ τὴν
 αἰσθησιν φαντάζεσθαι ἀπατηλά) τὸν δὲ λόγον ἂν αἰρεῖν
 οὔτε ταῦτα γίνεσθαι, οὔτε πολλὰ εἶναι τὸ ὄν, ἀλλ' ἐν

θεθέντα τῶν μιχθέντων ὧν οὐδέτερον συμβαίνει. Priora
 usque ad ἄνοσον εἶναι membranas Lipsiensis debentur; reli-
 qui codi. corruptas lectiones præbent. Deinde vulgata
 exemplaria sic habent: κατὰ πάντα γὰρ ταῦτα πολλὰ τε τὸ
 μὴ ὄν γίνεσθαι, καὶ τὸ μὴ ὄν τεκνοῦσθαι, καὶ τὸ ὄν φεῖρεσθαι
 ἀναγκάζεσθαι, quæ ferri non posse in promptu est. In
 codice Lipsiensis hoc quidem loco legitur γίνεσθαι, sed in
 plerisque aliis attica forma γίνεσθαι reperitur. Quod
 quum ita se habeat propter libri illius præstantiam atticam
 ubique scripturam ne monito quidem lectore restitui.
 Spaldingius verba satis plana sic corrigi volebat: Κατὰ
 πάντα γὰρ ταῦτα πολλὰ τε τὸ μὴ ὄν καὶ μὴ ἐν γίνεσθαι καὶ τὸ
 μὴ ὄν τεκνοῦσθαι καὶ τὸ ὄν φεῖρεσθαι ἀναγκάζεσθαι. Beckius
 etiam τὸ ἐν ποιεῖ πολλὰ τε pro τὸ μὴ ὄν librarij errore scrip-
 tum putabat. At nihil mutandum; nam sententiam hanc
 esse liquet: « his omnibus enim unum mutari in multa
 alique id quod non sit gigni et quod sit necessario extingui.
 » In sequenti enuntiatione codex Lipsiensis εἴη πολλὰ
 τε καὶ κινούμενα præbet pro vulgato πολλὰ κινούμενα. Post
 καὶ ἡ μῆξις in eadem membrana legitur ἢ, sed rectius po-
 nitur ἢ quam lectionem Felicianus expressit qui vel inter-
 pretatur. Pro ἐπαλλάξει rescribere non gravatus sum. Quæ
 vox sonaret, dixi in Democriti fragm. p. 387. Quod
 autem Simplicius ad Arist. libb. de Cæl. fol. 150. a. refert
 τὴν δὲ συμπλοκὴν Ἀδθηρῆται ἐπαλλάξει ἐκάλουν, ὡσπερ ὁ Δη-
 μόκριτος, id lalinus palet. Nam eodem vocabulo pro συμ-
 πλοκῇ utuntur Plato Soph. 240, C. Aristot. Probl. 31, 11
 alique alii. Felicianus ἐπαλλάξει interpretatur recessione,
 quod quam frigidum sit non est quod ostendam. Utrum
 post τῶν μιχθέντων liber Lipsiensis ἐκείνως, ἐκείνως an
 ἐκείνως; habeat, non facile cerni posse Beckius ait, sed mihi
 ἐκείνως cum Feliciano legendum videtur, qui vertit *illo mo-
 do*. Præterea notandum est, male Bekkerum uel ἐπιπρόσ-
 θεσις et paulo post ἐπιπροσθήσεως; δ' οὕσης edidisse neglecta
 plerorumque codicum auctoritate qui utroque loco ἐπι-
 πρόσθεσις et ἐπιπροσθέσεως præbent. Nam ἐπιπρόσθεσις, id
 est *obtentus, obstructio, obscuratio*, valde differt ab ea
 voce quæ hic requiritur, ἐπιπρόσθεσις. Posterius vocabulum
 vulgatis lexicis, in quibus desideratur, addi convenit.
 Porro verbis ἐκείνως μὲν ἂν vulgo subjungitur structura
 δι' ἀλλήλων χωριζόμενων, cujus loco in codice Lipsiensis est
 διὰ τῶν χωριζόμενων. Neutra scriptura commodum habet
 sensum; quapropter τῶν ἀπ' ἀλλήλων χωριζομένων scripsi.
 Denique inter τῶν πρώτων et τὰ ὑπ' ἀλλήλα inserui κατὰ
 præpositionem quam sententia flagitat; pro ὑπ' ἀλλήλα
 autem male in codice conjunctim exaratum est ἐπάλληλα.
 b. 2. Vulgata lectio διὰ τοῦτον δὲ τὸν τρόπον præstat qui-
 dem ei quæ in libro Lipsiensis est διὰ τούτων δὲ τῶν τρόπων,
 sed poni oportet κατὰ τοῦτον δὲ τὸν τρόπον. Sequentia sic
 constituit Bekkerus: κἀν εἶναι πολλὰ καὶ ἡμῖν, ὡς τὸ φαί-
 νεσθαι μόνως, ita enim omnes codices præter Lipsiensem,
 in quo Beckius invenire sibi visus est κἀν εἶναι πολλὰ κἀν
 ἡμῖν φ τὸ (vel εἶτι) φαίνεσθαι μόνως. Corrige: κἀν εἶναι
 πολλὰ καὶ οὐκ ἂν ἡμῖν φαίνεσθαι μόνως. Nam quod Beckius
 volebat κἀν ἡμῖν φ τὸ φαίνεσθαι μόνως non probamus. Pro

οὐχ οἷόν θ' οὕτως cod. Lips. οὐχ οἷόν τε οὕτως et paulo in-
 ferius ἀλλὰ ταῦτα, cujus loco in aliis codicibus ἀλλὰ ταῦτα
 scriptum est. Spaldingius post δοκεῖν distinguens οὐκ ὀρθῶς;
 pro integra sententia accipiebat, quod tamen uerbaquam
 necessarium. Sequitur parenthesis πολλὰ γὰρ καὶ ἄλλα κατὰ
 τὴν αἰσθησιν φαντάζεσθαι ἄκασαν, in qua postremum voca-
 bulum, licet in omnibus quos Bekkerus inspexit libris
 manu exaratis deprehendatur, nullo pacto ferri potest. In
 Lipsiensis ejus loco est ἀπατῆ; quamobrem Beckius suasit
 ut corrigeretur φαντάζομενα ἀπατῆ, Spaldingius vero iudi-
 cativum illum non convenire orationis tenori ratus ἀπατῆ
 vestigium potius veræ lectionis quam veram lectionem
 ipsam esse judicavit. Itaque infinitivum ἀπατῆν ei suppo-
 suit, quem tamen quum pro glossemate haberet ad expli-
 candum verbum φαντάζεσθαι olim scripto ipse inventum
 aum improbavit. Neque tamen distitetur aritam senten-
 tiæ sure juncturam si cui in mentem veniat rescribere:
 πολλὰ γὰρ καὶ ἄλλα κατὰ τὴν αἰσθησιν φαντάζομενα ἀπατῆν.
 Mihi pro ἀπατῆ adjectivum ἀπατηλά requiri videtur. Ul-
 tima hujus comprehensionis verba apud Bekkerum sic se
 habent: λόγον δ' οὔτ' ἀναίρει τὰ αὐτὰ γίνεσθαι, οὔτε πολλὰ
 εἶναι τὸ ὄν, ἀλλ' ἀτίον τε καὶ ἄπειρον καὶ πάντη ὅμοιον αὐτὸ
 αὐτῶ. Sed cod. Lips. suppeditat ἀναίρειν—ἀλλὰ ἐν ἀτίον
 τε. Quocirca Brandisius Comm. Eleat. p. 210 legi voluit
 λόγον δ' οὔτε ἀναίρει, sed melius Spaldingius locum sic
 constituit: λόγον δ' ἀναίρειν οὔτε ταῦτα γίνεσθαι, οὔτε πολλὰ
 εἶναι τὸ ὄν, ἀλλ' ἐν x. τ. λ., usum autem verbi ἀναίρειν simili
 exemplo Phys. p. 58 v. 23 ed. Syll. ὁ λόγος ἀναίρων οὕτως
 εἶναι τὸ ἄπειρον firmare studet. At non eodem utriusque
 loci ratio est. Etsi enim non recuso quin ἀναίρειν aliquo-
 ties apud Aristotelem *vetandi* et *negandi* verbis cum
 Spaldingio reddatur, tamen hic fortasse rectius dicitur ὁ
 λόγος ἀίρει *ratio evincit*, quam ὁ λόγος ἀναίρει, præsertim
 quum duplex sequatur negatio οὔτε—οὔτε. Oppositur
 autem ὁ λόγος τῇ αἰσθήσει. Itaque adjecto articulo quo
 hæc locutio carere nequit orationem in hunc modum con-
 formavi: τὸν δὲ λόγον ἂν αἰρεῖν οὔτε ταῦτα γίνεσθαι, οὔτε
 πολλὰ εἶναι τὸ ὄν, ἀλλ' ἐν x. τ. λ. In his verbis quum ταῦτα
 sint τὰ ὄντα, non dubito quin futuri sint qui dicant, pro τὰ
 αὐτὰ non tam ταῦτα, quæ pronomina sæpe confunduntur,
 quam τὰ ὄντα substitui oportere. Cui opinioni quamquam
 non refragor, tamen et ταῦτα intelligi posse reor. Ceterum
 totam βῆσιν inde a verbis: Καὶ γὰρ εἰ τὸ μεμῆχθαι x.
 τ. λ. ita interpretor: « Etenim si unum quid mixtum e
 pluribus dicatur, sintque multe res quæ in se mutuo mo-
 veantur, ut mixtio vel tanquam in uno plurium composi-
 tio vel nexu mixtorum quasi adjectio sit, effici ut illo modo
 mixta ex iis quæ a sese mutuo separantur composita sint,
 ubi autem adjectio reperitur, terendo singulæ partes ma-
 nifesto apparent, detractis primis in illa mixtarum rerum
 congerie quæ sub sese mutuo positæ sint; sed horum neutrum
 evenire. At hoc modo etiam esse multa, nec nobis
 tantum videri. Idcirco quia res ita esse nequeant, ne fieri
 quidem posse, ut ea quæ sunt multa sint, sed hæc non
 recte ita videri (multa enim et alia sensibus fallacia per-
 cipi): rationem vero evincere, hæc [quæ vere sunt] neque

ἀδιδόν τε καὶ ἄπειρον καὶ πάντη ὅμοιον αὐτὸ αὐτῷ.
 Ἄρ' οὖν δεῖ πρῶτον μὲν μὴ πᾶσαν λαβόντα δόξαν ἀρ-
 10 χεσθαι, ἀλλ' αἰ μάλιστα εἰσι βέβαιοι; ὥστ' εἰ μὲν
 ἄπαντα τὰ δοκοῦντα μὴ ὀρθῶς ὑπολαμβάνεται, οὐδὲν
 ἴσως προσήκει οὐδὲ τούτῳ προσχρησθαι τῷ δόγματι, ὡς
 οὐκ ἂν ποτε οὐδὲν γένοιτο ἐκ μηδενός· μία γὰρ τίς ἐστι
 δόξα καὶ αὕτη τῶν οὐκ ὀρθῶν, ἣν ἐκ τοῦ αισθάνεσθαι
 15 πως ἐπὶ πολλῶν πάντες ὑπειλήφαμεν. Εἰ δὲ μὴ πάντα

ἡμῖν ψευδῆ τὰ φαινόμενα, ἀλλὰ τινὲς εἰσι καὶ τούτων
 ὀρθαὶ ὑπολήψεις, ἣ ἐπιδείξαντα τοιαύτην ποία ἐστὶν
 ἡ τὰς μάλιστα δοκούσας ὀρθάς, ταύτας ληπτέον, ἐς
 δεῖ βεβαιότερας εἶναι δεῖ, ἢ αἰ μέλλουσιν ἐξ ἐκείνων
 τῶν λόγων δευχθήσεσθαι. Εἰ γὰρ καὶ εἶεν εὐοδόξαι
 ὑπεναντία ἀλλήλαις, ὥσπερ οἰεῖται, εἰ τις πολλὰ γε-
 νέσθαι φησὶν, ἀνάγκη εἶναι ἐκ μὴ ὄντων. Εἰ δὲ τοῦτο
 μὴ οἶόν τε, οὐκ εἶναι τὰ ὄντα πολλὰ γένη· τὸ γὰρ ὄν,

gigni, neque id quod sit multa esse, sed unum idque æternum et infinitum et undique sibi ipsi simile. »

8. Jam iisdem argumentis quibus usus erat Eleaticus philosophus placitum ejus refellere studet Stagiritēs. Quærit igitur ἀρ' οὖν δεῖ πρῶτον μὲν μὴ πᾶσαν λαβόντα δόξαν ἀρ-
 χεσθαι, ἀλλ' αἰ μάλιστα εἰσι βέβαιοι; Ita Cod. Lipsiensis, cuius scriptura ei quæ subnectitur sententiæ consentanea est. Contra Spaldingius prætulit quod a Feliciano expressum est ἀλλὰ τὸ δεῖ μάλιστα βέβαιοι ὅν: nam vulgatum illud ἀλλ' αἰ μάλιστα ὅν βέβαιοι nullo modo tolerari posse bene intellexit.

11. οὐδὲν ἴσως προσήκει οὐδὲ τούτῳ προσχρησθαι τῷ δόγματι. Nihil planius his verbis. Pro οὐδὲν, cuius loco alii οὐδὲν legunt, male liber Lips. ὅθεν, qui tamen recte exhibit προσχρησθαι. Vulgo προσχρησθαι.

12. Eleatici philosophi dogma, quod improbat Aristoteles, oratione recta enuntiarī videtur Beckio, qui Ideo non putat cum Spaldingio ὅτι ante οὐκ ἂν ponendum esse, sed tamen vel ὅτι vel ὡς hic desideratur, id quod optativi usus in citandis aliorum decretis satis ostendit.

14. ἐπὶ πολλῶν πάντες ὑπειλήφαμεν Cod. L. pro vulg. ἐπὶ πολλῶν ὄντες ὅπ.

15. Εἰ δὲ μὴ πάντα ἡμῖν ψευδῆ τὰ φαινόμενα, ἀλλὰ τινὲς εἰσι καὶ τούτων ὀρθαὶ ὑπολήψεις. Sic C. L. nisi quod inter ei δὲ μὴ εἰ πάντα inserit ἣ, quod nos ut minus necessarium abiecit. Neutrā Spaldingii conjecturam ψευδῆ τὰ ἡμῖν φαινόμενα εἰ τούτων καὶ ὀρθαὶ ὑπολήψεις; recipiendam putavi, quum verborum sic transpositorum exempla frequentia apud Aristotelem sint.

16. ἣ ἐπιδείξαντα τοιαύτην ποία ἐστὶν ἡ τὰς μάλιστα δοκούσας ὀρθάς, ita emendavi locum in omnibus libris vitiosum. Cod. Lips.: ἣ ἐπιδείξαντα τοιαύτην (aut τοιαύτην) ποία· ἣ τὰς μάλιστα δ. ὄ.; libri quattuor a Bekkero collati ἣ ἐπιδείξαντα τοιαύτην, reliqui ἣ ἐπιδείξαν τὰς τοιαύτας ποιότητας μάλιστα δοκούσας ὀρθάς. Spaldingius recte quidem observavit, hoc enuntiatum eo valere, ut ex visis illa eligere veraque pronuntiare jubeamur, quæ maxime sibi constant, sed in sanando ulcere quod in voce ποιότητος lalere dicit, parum sibi ipsi satisfacere visus est. Coniicit enim pro ποιότητος legendum esse πονηρά; hoc verborum ordine ἣ ἐπιδείξαντα πονηρά; τὰς μάλιστα δοκούσας ὀρθάς, ταύτας ληπτέον, ἃ; αἰ βεβαιότερας εἶναι δόξει (pro δεῖ) ἣ τοιαύτας, αἰ μέλλουσιν ἐξ ἐκείνων τῶν λόγων δευχθήσεσθαι, quæ in hunc modum interpretatur: « Sin autem minus omnia, quæ sensibus nostris subjunguntur, falsa sint, sed aliquæ vel de his opiniones probari mereantur, jam oportet aut, docentem vel maxime speciosas nihili esse opiniones, non nisi certissimas quasque tenere, aut eas probare, quæ ipsi illis rationibus (quibus videlicet priores eas opiniones redargueras prima specie mirificæ sese commendantes; ita enim rationem sibi reddere videtur vocis ἐκείνων τῶν λόγων) unice verò appareant. » Aliter atque Spaldingius verba ἐκείνων τῶν λόγων accepit Felicianus apud quem hæc leguntur: « Sin autem non omnia falsa sunt, quæ nobis apparent, sed aliquæ etiam horum rectæ existimationes habentur vel ex demonstratione, quæ maxime rectæ esse videntur, sumi debent, quas identidem certiores esse necesse est,

vel quæ ex illarum rationibus demonstrandæ sunt. » Sed quum hæc omnia iis qui accuratius scriptoris mentem indagant vix satisfacere possint, agetum locum quemadmodum a nobis nunc constitutus est, inde a verso 8 sic veritatem: « Nonne igitur primum non omni sumta opinione neque omni quod apparet incipiendum est, sed iis opinionibus quæ maxime firmæ sunt ac stabiles. Quare si omnia, quæ in opinionem veniunt et apparent, non recte existimantur, nihil fortasse convenit hoc præterea uti dogmate, quo nihil ex nihilo fieri statuitur, quippe quum una etiam e non rectis hæc opinio sit, quam sensibus quodammodo multis in rebus omnes imbibimus. Sin autem non omnia falsa sunt, quæ nobis apparent, sed vnonnullæ etiam in his recte existimationes sunt, oportet demonstrantem aut qualis sit huiusmodi existimatio aut quæ verissimæ videantur, has sumere, quas semper firmiores esse par est, aut eas sumere opiniones quæ rationem esse illis petitarum ope demonstrandæ sunt. »

20. Vulgo ὥσπερ οἰεῖται, εἰ μὴ πολλὰ γενέσθαι φησὶν, ἀνάγκη εἶναι ἐκ μὴ ὄντων. εἰ δὲ τοῦτο μὴ οἶόν τε, οὐκ εἶναι τὰ ὄντα πολλὰ. γένοιτο γὰρ ἂν ὄν, ὅτι ἐστὶν ἄπειρον εἶναι. εἰ ὄ οὕτως; καὶ ἔν. ὁμοίως μὲν δὲ ἡμῖν ὁ ἀμποτέρων π οὐδὲν μάλιν τι ἔν, ἣ ὅτι πολλὰ δείκνυται. εἰ δὲ βέβαιοι μάλιν ἣ ἔτερα, ἀπὸ ταύτης; συμπερανθέντα μάλιν δείκνυται. Ingeniose Spaldingius hanc βῆσιν correxit: εἰ γὰρ καὶ εἰεν δύο δόξαι ὑπεναντίας, ὥσπερ οἰεῖται, εἰ μὲν πολλὰ εἶναι φησὶν, ἀνάγκη γενέσθαι ἐκ μὴ ὄντων· εἰ δὲ τοῦτο μὴ οἶόν τε, οὐκ εἶναι τὰ ὄντα πολλὰ. (γένοιτο γὰρ ἂν ὄν ὅ, τι ἐστίν) ἄπειρον δὲ εἶναι· εἰ δὲ τοιούτων, καὶ ἔν. Ὅμως μὲν δὴ ἡμῖν ὁ λόγος; ἀμποτέρων κέρυ οὐδὲν μάλιν ὅτι ἔν, ἣ ὅτι πολλὰ, δείκνυται. Εἰ δὲ βέβαιοι μάλιν ἣ ἔτερα, ἀπὸ ταύτης; συμπερανθέντα μάλιν δείκνυται. Quorum verborum sententia satis plana est: « Etiam si enim sint inter se pugnantes duæ opiniones, sicut putat (adversarius): si plura esse dicat, ex nihilo fieri ea necessario; quod si poni nequeat, plus uno non esse in rerum natura (æ ratione enim quodcumque sit fieri demum id quod sit), esse autem illud infinitum idemque, siquidem infinitum sit, unum; in neutra tamen earum opinionum ulla apparet ratio, quare unum potius sit, quam plura. Sin autem alterutra est certior opinio, tum quidem ea quæ inde efficiantur, evidentius patere credi possunt. » Perio di huius protasis a verbis ei γὰρ ad καὶ ἔν usque pertinere videtur, unde apodosis tendit ad δείκνυται vel potius ad δείκνυται. Sunt autem verba γένοιτο—ἐστίν pro parenthesi habenda. Jam nihil luce clarus est, quam significari a scriptore celebratam omnium ore Eleaticorum argumentationem, qua simulatque plura aliquis esse dixerat, ea ex nihilo nata fateri cogebatur. Ingens autem inter id quod est et id quod sit discrimen intercedere Eleatica schola volebat. Cæterum duæ, de quibus agitur, contrariæ opiniones sponte quasi sese offerunt. Una est Eleaticorum illa præceptio: ex nihilo nihil fit, in qua non magnum momentum positum esse arbitratur Stagiritēs, nisi quod iis quæ rerum usu notantur quodammodo convenient (μὴ τίς ἐστὶ δόξα καὶ αὕτη τῶν οὐκ ὀρθῶν, ἣν ἐκ τοῦ αισθάνεσθαι πως ὑπειλήφαμεν). Altera opinio priorī repugnans ea est, qua plures res, non unam in rerum natura reperiri nobis

τι ἔστιν, ἀπειρον εἶναι· εἰ δ' οὕτως, καὶ ἔν. Ὅμοιος ἐν δὴ ἡμῖν δι' ἀμφοτέρων ὑπολήψεων οὐδὲν μᾶλλον τι ἔν, ἢ ὅτι πολλά δεικνύται· εἰ δὲ βέβαιος μᾶλλον ἢ ἑτέρα, ἀπὸ ταύτης συμπεραθέντα μᾶλλον δέδεικται. Εἰ δὲ τυγχάνομεν ἔχοντες ἀμφοτέρας τὰς ὑπολήψεις ταύτας καὶ ὡς οὐκ ἂν γένοιτο οὐδὲν ἐκ μηδενός, καὶ

ὡς πολλά τε καὶ κινούμενα μὲν ἔστι τὰ ὄντα, ἀμφοῖν δὲ εἰ πιστὴ μᾶλλον αὕτη δόξει, ἥττον ἂν πρόσκειντο πάντες ταύτην ἐκείνης τὴν δόξαν. Ὡστ' εἰ καὶ συμβαίνει ἐναντίας εἶναι τὰς φάσεις, καὶ ἀδύνατον γίνεσθαι 975 τι ἐκ μὴ ὄντος καὶ πολλά εἶναι τὰ πράγματα, εἰλέγχοιτο μὲν ἂν ὑπ' ἄλλῃων ταῦτα. Ἀλλὰ τί μᾶλλον οὐ

persuademus. Quam opinionem Eleatici, argumentorum pondere priorem tuentes, quoquo modo labefactare conabantur. Sed in hac contrariarum opinionum probabilitate fieri posse philosophos censeret, ut alteram nihilo veriore quam alteram esse vincamus, si vero certior sit alterutra, simul ea quæ inde efficiantur item certiora esse, e demonstratione patere aūt. Quæ quum ita se habeant, in Spaldingii conjecturis acquiescere liceret, nisi et Lipsiensis membranæ auctoritas iis adversaretur et colon illud ὁμοίως μὲν δὲ—δεικνύται minus recte expeditum esset. Mihi igitur Lipsiensis codicis lectiones intuenti, ubi v. 19 εἰ (αὐτὴ γὰρ καὶ εἶναι δύο δόξαι et v. 21 οὐκ εἶναι τὰ ὄντα πολλὰ γένεσι. τὸ γὰρ ἔν, ὅτι scribitor, reliqua autem ne lacuna quidem inter ἀμφοτέρων et οὐδὲν, cui insertum est π, excerpta, sic ut in vulgatis exemplaribus exarantur, nisi quod post ὁμοίως μὲν libraril errore non δὴ sed δατ invenitur, locus non admodum corruptus ita emendandus videtur : Εἰ γὰρ καὶ εἶναι δύο δόξαι ὑπεναντίας ἀλλήλαις, ὥσπερ οἴεται, εἰ τις πολλὰ γενέσθαι φησίν, ἀνάγκη εἶναι ἐκ μὴ ὄντων (subaudi γενέσθαι). Εἰ δὲ τοῦτο μὴ ὁλον τε, οὐκ εἶναι τὰ ὄντα πολλὰ γένεσι τὸ γὰρ ἔν, ὅτι ἔστιν, ἀπειρον εἶναι· εἰ δ' οὕτως, καὶ ἔν. Ὅμοιος μὲν δὴ ἡμῖν δι' ἀμφοτέρων ὑπολήψεων οὐδὲν μᾶλλον τι ἔν, ἢ ὅτι πολλά δεικνύται. Reliqua mendo carent. Sensus igitur hic est : « Etsi enim duæ sint contrariæ opinionæ, quemadmodum (Melissens) existimat, si quis multa orta esse dicat, necessario ea e nihilo existisse : sin autem id fieri nequeat, ea quæ sunt, non esse generum multitudinæ diversæ : eas enim propterea quod sit, inhiuit esse, si vero hac ratione infinitum sit, esse etiam unum. Pari modo licet utraque existimatione non magis unum quam multa esse demonstratur. Sin alterutra certior est, quæ inde effecta sunt, item certiora esse e demonstratione patet. »

26. Vulgata scriptura est : τυγχάνομενα δὲ, ἔχοντες ἀμφοτέρας τὰς ὑπολήψεις ταύτας, καὶ κινούμενα μὲν ἔστι τὰ ὄντα. ἀμφοῖν δὲ πιστὴ μᾶλλον αὕτη, καὶ ἥττον ἂν πρόσκειντο πάντες ταύτην ἐκείνης τὴν δόξαν. Corruptum esse hoc colon omnisque pluribus verbis mutilatum sponte ab omnibus inteligitur. Bern. Felicianus qui vertit : « quæ quidem si in admittent » videtur aut scriptum in codice invenisse aut certe legendum conjecisse : τυγχάνοντων (i. e. τῶν συμπεραθέντων) δὲ ἔχοντες ἀμφοτέρας τὰς ὑπολήψεις ταύτας, καὶ κινούμενων ἐπι τῶν ὄντων, ἀμφοῖν δὲ πιστὴ μᾶλλον αὕτη, καὶ ἥττον ἂν πρόσκειντο πάντες ταύτην ἐκείνης τὴν δόξαν. Quæ quamquam aliqua probabilitatis specie commendantur, tamen neque cum sententiarum ordine neque cum libro Lipsiensi congruunt. Spaldingius negat se perspicere, quo referatur prima hujus enunciati vox et quid sibi velit hic repente injecta τῶν κινουμένων mentio. Putat igitur peritæ esse, quæ ad alterum illud de motu tollendo decretum Eleaticum spectaverant, neque quidquam in his verbis mutatis nisi quod ἥττον ἂν πρόσκειντο pro ἥττον αἰε πρόσκειντο substituit. Idem tamen probe intellexit, earundem hic opinionum fieri mentionem, quas oppositas esse vidimus, e nihilo nihil fieri et in rerum natura non unum reperiri, sed plura. Quamobrem duce Lipsiensi codice, ubi legitur :

τυγχάνομενα δὲ ἔχοντες, ἀμφοτέρας (vel ἀμφοτέρων) τὰς ὑπολήψεις ταύτας καὶ ὡς ἂν οὐ γένοι (deinde una littera deleta) ταν (γένοιτ' ἂν scripsit Olearius) οὐδὲν ἐκ μηδενός ὄντος πολλά τε (non δὲ ut vult Olear.) καὶ κινούμενα μὲν ἔστι τὰ ὄντα, ἀμφοῖν δὲ πιστὴ μᾶλλον αὕτη, καὶ ἥττον ἂν πρόσκειντο πάντες ταύτην ἐκείνης τὴν δόξαν, sic corrigo : Εἰ δὲ τυγχάνομεν ἔχοντες ἀμφοτέρας τὰς ὑπολήψεις ταύτας, καὶ ὡς οὐκ ἂν γένοιτο οὐδὲν ἐκ μηδενός, καὶ ὡς πολλά τε καὶ κινούμενα μὲν ἔστι τὰ ὄντα, ἀμφοῖν δὲ εἰ πιστὴ μᾶλλον αὕτη δόξει, ἥττον ἂν πρόσκειντο πάντες ταύτην ἐκείνης τὴν δόξαν. Quodsi forte utramque opinionem habemus, e nihilo nihil fieri et ea quæ sunt multa esse atque moveri, utriusque vero opinionis posterior hæc verisimilior visa fuerit, citius omnes hanc (ὡς πολλά τε καὶ κινούμενα ἔστι τὰ ὄντα) quam illam probarint. De structura et τυγχάνομεν—εἰ δόξει—πρόσκειντο ἂν cf. Bernhardi Syntax. p. 386.

29. Ὡστ' εἰ καὶ συμβαίνει ἐναντίας εἶναι τὰς φάσεις, καὶ ἀδύνατον γίνεσθαι τι ἐκ μὴ ὄντος καὶ μὴ πολλά εἶναι τὰ πράγματα, εἰλέγχοιτο μὲν ἂν ὑπ' ἄλλῃων ταῦτα. Ita codex Lipsiensis, a quo reliqui in eo tantum discrepant, quod pro συμβαίνει ἐναντίας mendose partim συμβαίνουσιν ἂν τις partim συμβαίνουσιν ἂν τις et pro φάσεις inapte φύσεις exhibent. Sed φάσεις jam recte expressit Felicianus. Cæterum olim Sylburgius ignota etiam tum Lipsiensis libri scriptura acute conjecerat ὥστ' εἰ καὶ συμφύσειεν ἂν τις. Quod ante πολλά εἶναι legitur μὴ deleri oportet, siquidem multum interest inter ἀδύνατον πολλά εἶναι et ἀδύνατον μὴ πολλά εἶναι (cf. Hermann. ad Viger. pag. 798 seqq. ed. 3) quæ eodem sensu dici pulabat Spaldingius p. 35 adn., licet ipse particulam servare nollet. Verba τὰ πράγματα quibus facile carere possis in glossematis suspicionem vocavit Spaldingius, aut nihil eorum loco aut τὰ ὄντα scribendum suspicatus. Nos idem censemus, sed propter exemplaris Lipsiensis auctoritatem nihil hic demere ausi sumus. Opponentur etiam hoc loco duo illa decreta inter se pugnantia, quæ jam supra commemoravimus, quorum priore nihil e nihilo existere, posteriore rerum multitudi statuatur. Nam nisi unum defenderetur esse, Eleatici disciplinæ suæ caput, quo non nasci quidquam e nihilo sibi persuaserant, statim convelli opinabantur. At hujus libelli scriptor negans se videre cur alterum placitum alteri preferendum sit, si utrumque committatur, eventurum existimat ut non priore posterius, cui convenienter plura esse in rerum natura credimus, sed posteriore prius vincatur, id quod maxime e sequentibus efficitur. Locum autem sic convecimus : « Quapropter si et illud contingit, ut contrariæ sint hæc enuntiationes et fieri simul nequit, ut e nihilo quidquam oriatur ac præterea ut multa res in hac rerum universitate sint, alterum dogma altero relarguitur. »

p. 975. a. 3. Verba ἀλλὰ τί μᾶλλον οὕτως ἂν ἔχοι, quæ a superioribus sejungenda sunt, quæstionem continent : Sed cur potius isto modo (ut Eleatici volunt) decreta illa se habeant? hoc est, quomodo ullum pondus habeat Eleaticorum sententia? In his quæ huic quæstioni annectuntur ἴσως τε καὶν φράση τις τοῦτοια ἐναντία, forsitan etiam his (Eleaticorum scitis) contraria aliquis affirmaverit, omnia τε particulam, cujus loco Spaldingius γὰρ inseruerat.

τως ἀν ἔχοι; ἴσως κἀν φαίη τις τούτοις ἐναντία. Οὕτε γὰρ δείξας, ὅτι ἄρθη δόξα ἀπ' ἧς ἀρχεται, οὕτε μᾶλλον βέβαιον, ἢ περὶ ἧς δεικνυσι, λαβῶν διελέχθη. Μᾶλλον γὰρ ὑπολαμβάνεται εἰκὸς εἶναι γίνεσθαι ἐκ μὴ ὄντος ἢ μὴ πολλὰ εἶναι. Λέγεται τς καὶ σφόδρα ὑπὲρ αὐτῶν γίνεσθαι τε τὰ μὴ ὄντα, καὶ γεγονέναι πολλὰ ἐκ μὴ ὄντων, καὶ οὐχ ὅτι οἱ τυγχάνοντες, ἀλλὰ καὶ τῶν δοξάντων τινὲς εἶναι σοφῶν εἰρήκασιν. Αὐτίκα δὲ Ἡσίοδος « πάντων μὲν πρῶτιστα » φησὶ « χάος γένετ', αὐτὰρ ἔπειτα γὰρ εὐρύστερνος, πάντων ἔδος ἀσφαλὲς αἰεὶ, ἢ δ'

Ἔρος, δς πάντεσσι μεταπρέπει ἀθανάτοισιν » τὰ δ' ἀλλὰ φησὶ γενέσθαι, ταῦτα δ' εἰ οὐδενός. Πολλὰ δ' καὶ ἕτεροι εἶναι μὲν οὐδέν φασι, γίνεσθαι δὲ πάντα λέγοντες ἐξ οὐκ ὄντων γίνεσθαι τὰ γιγνώμενα. Ὡπὶ τοῦτο μὲν δῆλον, ὅτι ἐνίοσι γε δοκεῖ καὶ ἐξ οὐκ ὄντων ἀν γενέσθαι.

ΚΕΦ. β'.

Ἄλλ' ἄρα εἰ μὲν δυνατὰ ἐστὶν ἢ ἀδύνατα ἂ λέγει ἐατέον. Τὸ δὲ πότερον συμπεραίνεται αὐτὰ ἐξ ὧ

4. Οὕτε γὰρ δείξας, ὅτι ἄρθη δόξα ἀπ' ἧς ἀρχεται, οὕτε μᾶλλον βέβαιον (intellige δόξαν) ἢ περὶ ἧς δεικνυσι, λαβῶν, διελέχθη. Non male Felicianus : « neque enim ubi demonstravit rectam esse opinionem, a qua incipit, neque magis certam, quam de qua demonstrat, sumendo, discevit. » Sed planius id quod philosophus hic ait ita eloquaris : « Melissus enim statim argumentatus est, ita ut prius neque demonstraret rectam esse opinionem a qua inciperet, neque certiore sumeret opinionem, quam ea est, ad quam ejus demonstratio spectat. » Quorum verborum sensus non erit obscurus, si quis ea quæ p. 974. h. 15 seq. dicta sunt secum reputaverit. Desiklerat igitur Aristoteles in Melisso veram disputandi subtilitatem ac necessariam illam philosophis ratiocinandi viam, qua a certis aut probabilibus initiis profecti ad alia progredi debeant.

6. Μᾶλλον γὰρ λαμβάνεται εἰκὸς εἶναι γίνεσθαι ἐκ μὴ ὄντος ἢ μὴ πολλὰ εἶναι : ita in vulgatis exemplaribus hæc exarantur. In cod. Lips. pro λαμβάνεται bene ὑπολαμβάνεται scriptum est, sed quod sequitur εἰ μὴ πολλὰ pro scripturæ mendo habendum. Sententia vix eget explicatione. Magis, inquit, vulgo probabile ducitur fieri aliquid e nihilo, quam non esse nisi unum in hoc rerum naturæ corpore.

7. Λέγεται τς καὶ σφόδρα ὑπὲρ αὐτῶν γίνεσθαι τε τὰ μὴ ὄντα καὶ μὴ γεγονέναι πολλὰ ἐκ μὴ ὄντων. Ita omnes codi.; sed delendum est μὴ ante γεγενῆσιν cum Spaldingio, qui recte vidit philosophum dicere : « quin confidenter de iis asseverant, fieri quæ non sunt et existisse multa e nihilo. »

10. Vulgo δοξάντων εἶναι σοφῶν τινὲς εἰρήκασιν, Cod. L. commodiori verborum collocatio δοξάντων τινὲς εἶναι σοφῶν εἶρ.

11. Quod colices præbent αὐτίκα δ' Ἡσίοδος statim vero Hesiodus ferri non potest; requiritur enim velut jam Hesiodus. Itaque αὐτίκα δὲ scripsi. Sequentia in plerisque exemplaribus sic exarantur « πρῶτον μὲν πάντων, φησὶ, χάος ἐγένετ', αὐτὰρ ἔπειτα γὰρ εὐρύστερνος, πάντων ἔδος ἀσφαλὲς αἰεὶ, ἢ δ' Ἔρος, δς πάντεσσι μεταπρέπει ἀθανάτοισιν. » τὰ δ' ἄλλα φησὶ γενέσθαι, ταῦτα δ' εἰ οὐδενός. Contra in libro Lipsiensi legitur πάντων μὲν πρῶτα, φησὶ, χάος ἐγένετο, αὐτὰρ ἔπειτα γὰρ—τὰ δ' ἄλλα φησὶ γίνεσθαι (sic). Longe alia horum versuum scriptura apud ipsum Hesiodum est qui Theog. v. 116 seqq. ita canit :

Ἦτοι μὲν πρῶτιστα χάος γένετ', αὐτὰρ ἔπειτα
Γαί' εὐρύστερνος, πάντων ἔδος ἀσφαλὲς αἰεὶ
ἀθανάτων, οἱ ἔχουσι κάρη νιφέντος Ὀλύμπου
Τάρταρα τ' ἠεροέντα μυχῷ χθονὸς εὐρύμοειης;
ἢ δ' Ἔρος, δς κάλλιστος ἐν ἀθανάτοισι θεοῖσι.

Eodem modo Hesiodi verba citantur a Cornuto cap. 17, p. 83 ed. Osann., ubi tamen inter πρῶτιστα et χάος explicationis gratia interjicitur hæc : ὁ μεταξὺ τῆς γῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ τόπος et pro γένετ' male scribitur γίνεται. Sextus Empiricus partim habet ἦτοι μὲν γὰρ πρῶτα, ut P. Hyp. III, 16, 121, 123, partim ἦτοι μὲν πρῶτιστα ut adv. Phys.

I, 6, 7, 11, 11 et 18. Posteriorem lectionem tuerentur etiam Plutarchus Conviv. Quæst. V, 5, p. 678. F. (vol. VII p. 702 ed. Reisk.) et initio libelli quo quaerit, aqua si ignis sit utilior p. 955 E (vol. IX p. 761 ed. Reisk. Origines Philos. c. 26. p. 177. Achilles Tatius Isag. a Arat. c. 3. Theophilus ad Autol. II, 5, p. 90. Clemens Romanus Hom. IV, 3. Stobæus Ecl. Phys. I, 10. Præcl. et Philo ap. Lobeck. Aglaoph. p. 470 seqq. Simplicius a Aristot. de Cælo I, 364, b. Cod. Taurin. ap. Peyron Emped. et Parmen. fragm. p. 16. At Aristoteles Metaph. I, 4, et Physic. Auscult. IV, 1 in Hesiodi versibus laudans dis πάντων μὲν πρῶτιστα exaravit, quem locum excerpti Justinus Martyr Aristot. Dogm. Avers. p. 131. In Schol. ad II. XVIII, 246, πάντων πρῶτων interpretationem eorum τοῦ πρῶτιστα apparet. Quum autem ultimus versus qui omittitur Physic. Auscult. I. c. plane ita exhibeatur Metaph. I, 4, ut hoc loco in codicibus scriptus est ἢ δ' Ἔρος, δς πάντεσσι μεταπρέπει ἀθανάτοισι, statuendum est Aristotelem aut in suo exemplo Hesiodi verba ita scripta reperisse aut memorias lapsu paululum immutasse. Fortasse etiam non deerunt qui cum P. Petito Misc. Obs. c. 18, ea nuper assensus est Lennepius, Aristotelem dicant consilia quædam hic interpolasse. Fidem facere videtur Parmenidis versiculus progressus Metaph. I. c.

πρῶτιστον μὲν ἔρωτα θεῶν μητίσαστο πάντων,

cui convenienter loquentem Hesiodum de industria necio an Aristoteles fecerit. Sed hæc utcumque existimantur, equidem non dubito, quin e Metaph. I. c. hic, de quo disceptatur, locus corrigendus sit, præsertim quum verborum ordo in cod. Lips. tali emendationi suffragetur. Quum obrem πάντων μὲν πρῶτιστα, φησὶ, χάος γένετ' ponere non gravatus sum. In extremis vulgatam lectionem τὰ δ' ἄλλα φησὶ γενέσθαι quæ longe præstat Lipsiensi nequaquam sollicitavi. Accedit Feliciani auctoritas qui vertit : *Ex quibus alia genita fuisse, ipsa autem hæc ex nihilo, ut abunde constet eum in egregio quo usus est exemplari genitæ invenisse.*

16. Hic quoque vulgata scriptura λέγοντες ἐξ οὐκ ὄντων γίνεσθαι τὰ γιγνώμενα præferenda est Lipsiensi λέγοντες οὐκ ἐξ ὄντων γίνεσθαι τὰ γιγνώμενα, quibus verbis in illo codice supervacaneum annectitur additamentum οὐδὲ γὰρ ἀν ἐπὶ αὐτοῖς ἀπαντα γίγνεται. Denique post δῆλον, ὅτι in omnibus libris habetur ἐν οἷς γε, cujus loco jam recte Sylburgius suspicatus est ἐνίοσι γε. Concinit Feliciani interpretatio : « multi præterea alii esse nihil, sed fieri omnia asserunt, ex iis, quæ non sunt, omnia quæ sunt existere affirmantes; ut nonnullis videri etiam ex iis quæ non sunt gigni omnia quæ sunt, perspicuum jam sit. »

CAPUT SECUNDUM.

19. Pro ἐατέον Cod. Lips. λεκτέον mero librarii errore. Tum idem liber συμπεραίνεται αὐτὰ præbet pro vulgato

μβάνει, ἢ οὐδὲν κωλύει καὶ ἄλλως ἔχειν, ἰκανῶς λέφασθαι δεῖ· ἕτερον γὰρ ἂν τι τοῦτ' ἴσως ἐκείνου ἦ. Καὶ πρῶτον θεθέντος, ὁ πρῶτον λαμβάνει, μηδὲν νέσθαι ἂν ἐκ μὴ ὄντος, ἄρα ἀνάγκη ἀγέννητα πάντα εἶναι, ἢ οὐδὲν κωλύει γεγόνενα ἕτερα ἐξ ἐτέρων, καὶ ὅτο εἰς ἀπειρον ἰέναι, ἢ καὶ ἀνακάμπτειν κύκλῳ, ἢ τὸ ἕτερον ἐκ τοῦ ἐτέρου γεγόνενα, αἰεὶ τε οὕτως τὸς τινός, καὶ ἀπειράκις ἐκάστου γεγενημένου ἐξ ἄλλων; ὥστε οὐδὲν ἂν κωλύει τὸ ἅπαντα γεγόνενα, κείνου τοῦ μηδὲν γενέσθαι ἂν ἐκ μὴ ὄντος, καὶ ἀπειρα

τὰ ὄντα πρὸς ἐκεῖνον προσαγορεύσαι οὐδὲν κωλύει τῶν τῶν ἐνὶ ἐπομένῳ ὀνομάτων· τὸ ἅπαν γὰρ εἶναι καὶ λέγεσθαι καὶ ἐκεῖνος τῶν ἀπείρων προσάπτει. Οὐδὲν τε κωλύει, καὶ μὴ ἀπείρων ὄντων, κύκλῳ αὐτῶν εἶναι τὴν γένεσιν. Ἔτι εἰ ἅπαντα γίγνεται, ἔστι δὲ οὐδὲν, ὡς τινες λέγουσι, πῶς ἂν αἰδία εἴη; ἀλλὰ γὰρ τοῦ μὲν εἶναι ὡς ὄντος καὶ κειμένου διαλέγεται. Εἰ γὰρ, φησί, μὴ ἐγένετο, ἔστι δὲ, αἰδίων ἂν εἴη, ὡς δέον ὑπάρχειν τὸ εἶναι τοῖς πράγμασιν. Ἔτι εἰ καὶ εἰ μάλιστα μῆτε τὸ μὴ ὄν ἐνδέχεται γενέσθαι, μῆτε ἀπο-

quod exprimit Felicianus: « at vero fierine possint, etne ea quæ dicit, omittendum videtur, sed illud considerandum, utrum ex iis, quæ sumit, id conficiatur, an nihil sit, quominus alio modo sese res habere queat. » Nos altitudinis numerum magis consentaneum judicamus.

20. Post ἀκέρασθαι cum Spaldingio inserui ἔει. 21. Füllebornius scribi volebat: ἕτερον γὰρ ἂν τι τοῦτ' ἦ; ἐκεῖνος εἴη τοῦ πρῶτον θεθέντος μηδὲν γενέσθαι ἂν ἐκ μὴ ὄντος ejectione verbis ὁ πρῶτον λαμβάνει, sed codicis Lipsiensis scriptura, quam exhibuimus, servari potest. Velquam primo capite docuit philosophus notum illud ætælicorum dogma non esse certum et exploratum, jam operam dat, ut vel maxime concessa illo, ea tamen hæc Eleatici inde coegerunt, consequi negel. Ait igitur, ex nihilo nihil fieri potius, haudquaquam effici, nullum omnino rem esse ortam.

22. ἄρα ἀνάγκη ἀγέννητα: ita recte Cod. L. pro ἀγέννητα. 23. ἀνακάμπτειν C. L. bene pro ἀνακάμπται; infinitivus enim pendet et κωλύει. Opponuntur hic ἕτερα ἐξ ἐτέρων γενέσθαι et τὸ ἕτερον ἐκ τοῦ ἐτέρου γεγόνενα, quorum prius est ita ex aliis fieri, ut causa extrinsecus semper afferatur, posterius se invicem gignere, ut singulæ res singularum cause et genitricis sint pariterque ipsæ singulis nascantur. 24. ὥστε οὐδὲν ἂν κωλύει τὸ ἅπαντα γεγόνενα cum Spaldingio scripsi pro vulgato κωλύοιτο ἅπαντα, quæ conjectura sequentibus verbis κειμένου (ita enim C. L. pro vitioso κειμένῳ) τοῦ μηδὲν γενέσθαι ἂν ἐκ μὴ ὄντος imprimis confirmatur. Quippe articulum propterea addidit scriptor, ut evidentius opponerentur quæ pugnare secum dixerant Eleatici τὸ ἅπαντα γεγόνενα et τὸ μηδὲν γενέσθαι ἂν ἐκ μὴ ὄντος. Adde quod Bekkerus in codice Palatino Vaticano reperit κωλύει τὸ, in quo licet uendensio veræ lectionis vestigium est.

29. Post ὄντος; Spaldingius novam orditur sententiam, sed mihi hoc enuntiatum usque ad ὀνομάτων pertinere videtur. Inter ἀπειρα et ὄντα idem τὰ recte inseruit.

30. τῶν τῶν ἐνὶ Cod. L., reliqui male τῶν ἐν τῶν ἐν. 31. Pro vulg. ἅπαντα Cod. L. τὸ ἅπαν. Extrema hunc sensum præbent: « Neque ullum eorum quæ uni solent imponi nominum obstat, quominus illo auctore infinita nominemus ea quæ sunt. Ipse enim infinito id tribuit, ut et sit et vocetur omne. » Quippe τὸ non refertur ad solam ἅπαν, sed ad εἶναι καὶ λέγεσθαι ἅπαν. Nonnulli codd. a Bekkero inspecti perperam τὰ ἅπαντα. In libro Lipsiensis inventitur προσάπτει supra positus duobus lineolis, quo signo Bekkierus infinitivum in illo codice semper indicari dicit. Ad huc loco verbum finitum convenit.

32. In verbis οὐδὲν τε κωλύει, καὶ μὴ ἀπείρων ὄντων, aut nihil deest aut articulus τῶν desideratur, quem inter ἀπείρων et ὄντων omissione esse Spaldingius suspicatus est. Docet autem philosophus hic posteriorem et dumetis Eleaticorum evadendi rationem: si enim vel maxime neges infinita esse ea quæ sunt, nihil obstat, quominus invicem sese procreent singula nascanturque inter se in gyrum revoluta.

34. Vulgo sic scribitur: ἔτι εἰ ἅπαντα γίγνεσθαι, ἔστι δὲ οὐδὲν, ὡς τινες λέγουσιν, πῶς ἐν αἰδία εἴη; ἀλλὰ γὰρ τοῦ μὲν εἶναι ἐν τι ὡς ὄντος καὶ κειμένου διαλέγεται. Εἰ γὰρ, φησί, μὴ ἐγένετο, ἔστω δὲ αἰδία, ὡς δέον ὑπάρχειν τὸ εἶναι τοῖς πράγμασιν. Eadem sere præbet liber Lipsiensis, nisi quod primum ὡς τινες λέγουσι habet, deinde ἀλλὰ γὰρ τοῦ μὲν εἶναι τι omissione ἐν, denique εἰ γὰρ, φησί, μὴ ἐγένετο ἔστω δὲ αἰδίων εἴη. Patet autem quæque infinitivum ferri non posse, præterea alienam a sententia esse commemorationem τοῦ ἐνός; porro bis requiri aἰα particulam librariorum negligentia prætermisam. Quæ: quum ita sint, Spaldingius in hunc modum verba constituit: ἔτι εἰ ἅπαντα γίγνεται, ἔστι δὲ οὐδὲν, ὡς τινες λέγουσι, πῶς ἐν αἰδία εἴη; ἀλλὰ γὰρ τοῦ μὲν εἶναι, ὡς ὄντος καὶ κειμένου διαλέγεται. Εἰ γὰρ, φησί, μὴ ἐγένετο, ἔστι δὲ, αἰδίων ἂν εἴη. Bekkierus pro ἀλλὰ γὰρ exarari voluit aut ἀλλὰ περὶ aut ἀλλὰ γὰρ περὶ, sed in vulgata structura nihil mendii est. Nam quod Spaldingius jam minime ignoravit, quæ hic leguntur perinde sunt intelligenda ac si dicas: Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐστὶν, διαλέγεται γὰρ ὁ Μέλισσο; ὡς ὄντος καὶ κειμένου τοῦ εἶναι. Cæterum verba ὡς τινες λέγουσι ad Heraclitum præclare in promptu est. Cum autem Heraclitico decreto, quo nihil esse, sed omnia fluere et perpetuo mutari Ephesius philosophus statuerat, Melissus impugnasset Aristoteles, reputans secum Heracliteam rationem nihil apud Eleaticos valere, quasi antecedentia correcturus significat ita abhorreere adversarium ab Heracliti dogmate, ut persuasivum habeat omnibus rebus τὸ εἶναι esse scribendum. Felicianus locum non satis percepit.

33. Quæ subiunguntur, a Bekkero aliqua ex parte jam et cod. Lips. emendata sunt: Ἔτι εἰ καὶ οὐ μάλιστα μῆτε τὸ μὴ ὄν ἐνδέχεται γενέσθαι μῆτε ἀπολέσθαι τὸ μὴ ὄν, ὅμως τί κωλύει τὰ μὲν γεγόμενα αὐτῶν εἶναι, τὰ δ' αἰδία, ὡς καὶ Ἐμπεδοκλῆ; λέγει; ἅπαντα γὰρ κακείνος ταῦτα ὀμολογήσας, εἶτι ἐκ τε μὴ ὄντος; ἀμύχανόν ἐστι γενέσθαι, τὸ τε ὄν ἐξελθούσαι ἀνίγνωστον καὶ ἀπρηκτον, αἰεὶ γὰρ ἤσασθαι, ὅπρ κέ τι αἰὲν ἐρείδῃ, ὅμως τῶν ὄντων τὰ μὲν αἰδία εἶναι φησι, πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γῆν καὶ ἀέρα, τὰ δ' ἄλλα γίνεσθαι τε καὶ γεγόνενα ἐκ τούτων. Nondum tamen locus legitimam habet formam. Ac primum quidem non recte Empedocles nihil interitum assensu comprobasse perhibetur. Qui quum dixerit, neque e nihilo quidquam procreari, neque ea quæ sint, intercidere posse, Spaldingius jam correxit μῆτε τὸ μὴ ὄν ἐνδέχεται γενέσθαι, μῆτε ἀπολέσθαι τὸ ὄν. Deinde pro ταῦτα ὀμολογήσας et codd. Lips. et Urbinate restitui cum Spaldingio oportet ἅπαντα γὰρ κακείνος ταῦτα ὀμολογήσας. Nam ταῦτα appellat quæ paulo ante commemorata sunt μῆτε τὸ μὴ ὄν ἐνδέχεται γενέσθαι, μῆτε τὸ ὄν ἀπολέσθαι. Præterea cod. Lips. ἐκ τοῦ μὴ ὄντος præbet, quod Sylburgius conjecerat, neque ullo modo repudiandum est. Sic enim Philo de mundi ætern. (cf. Galei opusc. p. 510) effatum Empedocleum iisdem prope verbis referens: Αἰέτως αἰένου καὶ φθορὰ..... ἢ τοῦ ὄντος ἀναφαίρεσις παντελής, ἢν καὶ ἀνύπαρκτον ἀναγκαῖον λέγειν. ὥσπερ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος οὐδὲν γίγνεται

λέσθαι τὸ δν, ὁμως τί καλλύει τὰ μὲν γεγόμενα αὐτῶν
 β εἶναι, τὰ δ' αἰδία, ὡς καὶ Ἐμπεδοκλῆς λέγει; ἅπαντα
 γὰρ κάκεινος ταῦτα ὁμολογήσας, ὅτι ἐκ τοῦ μὴ ὄντος
 ἀμήχανόν ἐστι γενέσθαι, τὸ τε δν ἐξόλλυσθαι ἀνήυστον
 καὶ ἀπρηκτον, αἰ γὰρ περιέσσεθαι ὅπη κέ τις αἰὲν
 ἐρείδῃ, ὁμως τῶν ὄντων τὰ μὲν αἰδία εἶναι φησι, πῦρ

καὶ ὕδωρ καὶ γῆν καὶ ἀέρα, τὰ δ' ἄλλα γίνεσθαι
 καὶ γεγόμενα ἐκ τούτων. Οὐδεμία γὰρ ἑτέρα, ὡς
 οἰεταί, γένεσις ἐστὶ τοῖς οὖσιν, ἀλλὰ μόνον μίξις τε
 διάλλαξις τε μιγέντων ἐστὶ φύσις δ' ἐπὶ τοῖς ὀνομάζε-
 ται ἀνθρώποισι. Τὴν δὲ γένεσιν οὐ προσοῦσαν τῶν
 αἰδίοις καὶ τὸ δν οὐ γίνεσθαι λέγει, ἐπεὶ τοῦτο γὰρ αἰὲν

οὐδὲ εἰς τὸ μὴ δν φθαίρεται· ἐκ τοῦ γὰρ οὐδαμοῦ ὄντος ἀμή-
 χανόν ἐστι γενέσθαι τι, τὸ τε δν ἐξαπολείσθαι ἀνήυστον καὶ
 ἀπαστον (leg. ἀπρηκτον). Bergkiius ἐκ τε τοῦ μὴ ὄντος ait
 sibi legendum videri. In hac autem enuntiatione planum
 est non integros reperiri Empedoclis versus, sed partes
 quasdam solutæ orationi accommodatas. Quocirca ab aliis
 aliter et hic locus Aristoteles et ipsius Agrigentini vatis
 versiculi reflecti sunt. Illud vero minime dubium, quin
 quum elementorum atque adeo ipsius entis æternitatem
 ostendere voluerit Empedocles, pro θήσσεθαι aliud flagitetur
 verbum, quod perpetuitatis notionem exprimat. Namque
 in his mutationibus, quæ continenter fiunt, nunquam ac-
 cidere censet Empedocles, ut quidquam e nihilo oriatur
 vel quocunque urgeas quidquam pereat. Bergkiius igitur
 pro θήσσεθαι reposuit θεύσσεθαι eo sensu acceptum quo
 Empedocles usurpare solet. Nimirum verbum θεῖν ad
 elementorum mutationes variasque, quas induunt, formas
 sæpius transtulit Empedocles. Cf. v. 96, 136, 149. At
 hoc verbo non tam ipsa perennitas et mortis vacuitas
 designatur, quam perpetua mutatio. Sturziius poetæ manum
 ita sibi visus est restituisse :

ἐκ τοῦ μὴ ὄντος τι ἀμήχανόν ἐστι γενέσθαι,
 καὶ δ' ἐὸν ἐξόλλυσθαι ἀνήυστον καὶ ἀπρηκτον·
 αἰεὶ γὰρ στήσονται ὅπη κέ τις αἰὲν ἐρείδῃ.

quæ Simon Karstenius p. 96 intacta reliquit, nisi quod
 primo versu... ἐκ τε μὴ ὄντος et secundo τὸ ε' ἐὸν ἐξόλλυσθαι
 scripsit. Quod vero ait, postrema significare : « semper
 enim stabunt quacunque ratione quis urgeat, » id parum
 præsidii in Græcorum sermone et usu poetarum habet.
 Nam *stabunt* a Græcis dici ἐστήξουσι vel ἐστήξονται, sed
 στήσονται esse *consistent* vel *erigent*, res est notissima.
 Porro improbamus utramque Wytenbachii conjecturam
 a Karstenio p. 191 memoratam : Καὶ τὸ γ' δν ἐξόλλυσθαι et
 αἰὲν γὰρ τοι θεύσσετ' vel θήσσετ' ὅπη quod exponit : θεύσσεται
 vel θήσσεται τις. Longe melius nuper Frid. Panzerbieterus
 in disputatione quæ inscribitur *Beitrage zur Kritik und
 Erklärung des Empedocles* (Meiningæ 1844) p. 15 antiqui
 vatis dictum ita in integrum restituere conatus est :

ἐκ μὲν γὰρ μὴ ὄντος ἀμήχανόν ἐστι γενέσθαι,
 καὶ δ' ἐὸν ἐξόλλυσθαι ἀνήυστον καὶ ἀπρηκτον·
 αἰεὶ γὰρ τῇ γ' ἔσται, ὅπη κέ τις αἰὲν ἐρείδῃ.

Ultima munire tentat simili loco Iliadis XII, 48.

ὁπη τ' ἰθύσῃ, τῇ τ' εἰκουσι στίχες ἀνδρῶν.

At versu sic emendato sententia angustioribus quam ipsius
 natura fert sinibus circumscribitur. Neque enim id agit
 Empedocles, ut doceat quocunque pellamur ens, ibi fore,
 sed ut demonstrat, omnino illud futurum esse semperque
 victurum, quocunque propellatur. Sola igitur immortalitas
 hic spectanda. Quare Spaldingius apud Aristotelem
 rescribi iussit : Ἄλ γὰρ, φησὶν, ἴσσεθαι ὅπη κέ τις αἰὲν ἐρεί-
 δῃ, cui emendationi non adversarer, nisi ad versum ex his
 vocibus componendum aliquid deesset. Mihi apud Aristote-
 telem scribendum videtur : ὅτι ἐκ τοῦ μὴ ὄντος ἀμήχανόν
 ἐστι γενέσθαι, τὸ τε δν ἐξόλλυσθαι ἀνήυστον καὶ ἀπρηκτον,
 αἰ γὰρ περιέσσεθαι ὅπη κέ τις αἰὲν ἐρείδῃ. Inde hos versus
 compono (vid. Empedocl. vs. 102-104) :

ἐκ τοῦ γὰρ μὴ ὄντος ἀμήχανόν ἐστι γενέσθαι,
 τὸ ε' ἐὸν ἐξόλλυσθαι ἀνήυστον καὶ ἀπρηκτον·
 αἰεὶ γὰρ περιέσσει ὅπη κέ τις αἰὲν ἐρείδῃ.

De secundo versu confer quæ Karstenius dicit. Neque
 vero quisquam mirabitur pro θήσσεθαι a nobis poni καὶ
 σσεθαι, qui meminerit quo scripturæ compendio in codici-
 bus manu exaratis interdum περι designetur. Illud euis
 quod Ducangius Append. Gloss Gr. p. 7. citat & quæ
 facile cum Θ commutari poterit, luce clarius est.

b. 6. Οὐδεμία γὰρ ἑτέρα ὡς οἰεταί γένεσις ἐστὶ τοῖς οὖσιν,
 ἀλλὰ μόνον μίξις τε διάλλαξις τε μιγέντων ἐστὶν φύσις δ' ἐπὶ
 τοῖς ὀνομάζεται ἀνθρώποισιν· τὴν δὲ γένεσιν προσοῦσαν τῶν
 αἰδίοις καὶ τῷ δν γίνεσθαι λέγει, ἐπεὶ τοῦτο γὰρ αἰὲν ἔσται
 φετο. Ita Bekkerus qui extrema e Cod. Lips. corteii non
 tamen vidit τῷ δν γίνεσθαι intelligi non posse et γένεσιν
 προσοῦσαν τοῖς αἰδίοις parum perspicue dictum esse. At
 exemplar Lipsiense τὴν δὲ γένεσιν εἰ πρὸς οὖσιν εἰ τῷ δν
 γίνεσθαι suppeditat. Idcirco Bergkiius locum sic consti-
 tuit : τὴν δὲ γένεσιν πρὸς οὖσι τοῖς αἰδίοις καὶ τῷ δν γί-
 νεσθαι λέγει αὐτὴν τὴν δὲ γένεσιν, εἰ πρὸς οὖσι τοῖς αἰδίοις καὶ
 τῷ δν γίνεσθαι, λέγει eo sensu, ut Empedocles hanc ap-
 pellet generationem quum novæ aliquid accedat ad ea quæ
 sunt, quum revera aliquid nascatur. Quod vereor ut pos-
 sit probari. Illud προσοῦσαν, utrum e codic. an e veteri-
 bus editionibus (legitur enim in Paciana aliusque) sumserit
 Bekkerus, non liquet. Quod vero Spaldingius ait, quæ
 sententia sub poetæ philosophi verbis ἐπαυξάνετο τὸ πᾶν, de
 quibus statim loquimur, subjecta sit, eandem esse verbo-
 rum nostri philosophi ἢ γένεσις πρόσσει τοῖς αἰδίοις : id
 propterea neque probare, quia vix ullum huiusmodi exem-
 plum apud veteres reperitur. Neque enim laudare licet
 locos, qualis est Platonius in Phædone p. 102 E, ὅτι
 αὐτῷ (i. e. τῷ μεγέθει) προσίη τὸ ἐναντίον, τὸ σμικρόν, οὐ
 nihil simile invenias. Quum autem Felicianus verat :
*Generationem autem æternam non inesse, neque ea ge-
 nerari dicit, quod impossibile id prorsus sit, suspicet*
 eum in codice suo legisse προσοῦσαν. Totum autem locum
 ita emendo : Οὐδεμία γὰρ ἑτέρα, ὡς οἰεταί, γένεσις ἐστὶ τοῖς
 οὖσιν,

ἀλλὰ μόνον μίξις τε διάλλαξις τε μιγέντων
 ἐστὶ φύσις δ' ἐπὶ τοῖς ὀνομάζεται ἀνθρώποισι.

τὴν δὲ γένεσιν οὐ προσοῦσαν τῶν αἰδίοις καὶ τὸ δν οὐ γί-
 νεσθαι λέγει, ἐπεὶ τοῦτο γὰρ αἰὲν ἔσται φετο. Prior versus in cod.
 Lips. non recte scribitur ἀλλὰ μόνον μίξις τε καὶ δ. In po-
 steriore invenitur ἐστὶ non ἐστὶν, item ἀνθρώποισι non ἀν-
 θρώποισιν. Sed falsum est quod Olearius tradidit atque a
 Füllebornio et Spaldingio creditum, scriptum esse in illo
 libro ὀνομάζετ' : nam Beckio teste supra scriptum legitur αἰ.
 Φύσις hoc loco nihil est nisi γένεσις : ac perperam a Feliciano
 accipitur pro *natura*. Plutarch. adv. Colot. p. 113
 (tom. X. p. 579. ed. Reisk.) : περὶ τῆς ἐξ οὐκ ὄντων γένεσις,
 ἢν φύσιν τινὰς καλοῦσι. Aristot. Phys. p. 26. v. 18 : εἰ-
 σὺν. : Ἡ φύσις ἢ λεγομένη ὡς γένεσις ὁδὸς ἐστὶν εἰς φύσιν.
 Jungitur utrumque vocabulum apud Ocellum cap. II, 3 :
 Ἐν φ' δὲ μέρει τοῦ κόσμου φύσις τε καὶ γένεσις ἔχουσι τὴν
 δυναστείαν, τρία δαὶ ταῦτα ἵπτεται. Cæterum vide Beckii
 adn. ad Pseudoplut. de philos. decr. I, 30, ubi idem ver-
 sus afferuntur.

των φετο. Πῶς γὰρ ἂν, φησί, καὶ ἐπαυξήσεις τὸ πᾶν
καὶ πῶθεν ἔλθόν; ἀλλὰ μισγομένων τε καὶ συντιθε-
μένων πυρὸς καὶ τῶν μετὰ πυρὸς γίνεσθαι τὰ πολλά,
καλλατομένων τε καὶ διακρινομένων φθεῖρεσθαι πά-
ν, καὶ εἶναι τῇ μὲν μίξει πολλά τε καὶ τῇ διακρίσει,
ἢ δὲ φύσει τέτταρ' ἄνευ τῶν αἰτίων ἢ ἔν. Ἥ εἰ καὶ
καὶρα εὐθὺς ταῦτα εἶη, ἐξ ἧν συντιθεμένων γίνεσθαι,
καρινομένων δὲ φθεῖρεται, ὡς καὶ τὸν Ἀναξαγόραν

φασὶ τινες λέγειν, ἐξ αἰ δὲ ὄντων καὶ ἀπειρῶν τὰ γινώ-
μενα γίνεσθαι, κἂν οὕτως οὐκ ἂν εἴη ἀίδια πάντα,
ἀλλὰ καὶ γινόμενα ἄττα καὶ γενόμενα τ' ἐξ ὄντων καὶ
φθεῖρόμενα εἰς οὐσίαις τινὰς ἄλλας. Ἐτι δὲ οὐδὲν κω-
λύει, μίαν τινὰ οὐσαν τὸ πᾶν μορφήν, ὡς καὶ ὁ Ἀνα-
ξίμανδρος καὶ ὁ Ἀναξίμηνης λέγουσιν, ὁ μὲν ὕδωρ εἶναι
φάμενος τὸ πᾶν, ὁ δὲ, ὁ Ἀναξίμηνης, ἀέρα, καὶ ὄσοι
ἄλλοι οὕτως εἶναι τὸ πᾶν ἐν ἡζιώκασι, τοῦτο ἡδὴ σχή- 26

11. Πῶς γὰρ, φησί, καὶ ἐκαρξίς ἴστο, παντί τε καὶ πῶθεν
ἔθον; ἀλλὰ μισγομένων τε καὶ συντιθεμένων πυρὸς καὶ τῶν
ἐκ πυρὸς γίνεσθαι τὰ πολλά, καλλατομένων τε καὶ δια-
κρινομένων φθεῖρεσθαι πάλιν, καὶ εἶναι τῇ μὲν μίξει πολλά τε
καὶ τῇ διακρίσει, τῇ δὲ φύσει τέτταρ' ἄνευ τῶν αἰτίων ἢ ἔν.
εναντι locum qualem Bekkerus vulgavit. Initium in
bro Lips. sic exhibetur : Πῶς γὰρ φησί, καὶ ἐπαυξήσεις
καὶ πῶθεν ἔλθόν, ἀλλὰ μισγομένων κ. τ. λ. quocum
emparari convenit ea quæ apud Simplicium in Aristot.
hys. p. 34 B ex Empedocle deprompta exstant (v. 94-95) :

τοῦτο δ' ἐπαυξήσεις τὸ πᾶν τί καὶ πῶθεν ἔλθόν,
τῇ δὲ καὶ ἀπόλοιο; ἐπεὶ τῶνδ' οὐδὲν ἔρημον.

in posteriore versu qui productum ante vocalem et hiatus
a verbis ἀπόλοιο; ἐπεὶ, qui tamen interpunctione excu-
ditur, morari lectores possit. Sed nihil mutandum. Alio-
qui commendabilis foret Karstenii conjectura τῇ δὲ καὶ ἐπα-
υξήσεις ἔν; ἐπεὶ κ. τ. λ. a qua non nullum discrepat Berg-
kiana :

τοῦτο δ' ἐπαυξήσεις τὸ πᾶν καὶ τί καὶ πῶθεν ἔλθόν,
τῇ δὲ καὶ ἐπαυξήσεις κ', ἐπεὶ τῶνδ' οὐδὲν ἔρημον.

Apud Aristotelem cum Bergkio scribo πῶς γὰρ ἂν, φησί,
καὶ ἐπαυξήσεις τὸ πᾶν τί καὶ πῶθεν ἔλθόν; Sin autem versus
Empedocleus quem philosophus respexit non fuit idem qui
a Simplicio servatus est, possis vel Spaldingio auctore
metrum sic restituere :

πῶς καὶ ἐπαυξήσεις τὸ πᾶν τί τε καὶ πῶθεν ἔλθόν;

vel quemadmodum Bergkio placuit :

πῶς γὰρ ἐπαυξήσεις τὸ πᾶν καὶ τί τε καὶ πῶθεν ἔλθόν;

Bergkianam rationem alteri præcepto, exceptis duabus vo-
cabilis καὶ τί, pro quibus καὶ τί substituerim hac sententia :
*Quid et unde profectum quo modo rerum universitati
incrementa afferat? vel qua tandem ratione augeat
universum quæ res et unde profecta? quamquam Berg-
kianam illud καὶ τί non esse deterius libenter concedo.*
Quod sequitur in cod. Lips. ἀλλὰ μισγομένων pro μισγομέ-
νων recentioris græcitatibus est (cf. Corais Anaxt. tom. II.
p. 331. et IV. p. 526) et merito librarii errore huic libro
inserium. Denique notandum verba τῇ δὲ φύσει τέτταρ'
ἄνευ τῶν αἰτίων ἢ ἔν ad quattuor elementa, quæ Empedo-
cles statuit, ignem, aquam, aerem, terram et ad rerum
causas (τὰ αἴτια) vel auctores (τοὺς αἰτίους) Amorem atque
Discordiam pertinere. Sunt autem elementa illa diversa
quodam sed communi immortalitatis vinculo conjuncta atque
ex una eademque materia assumtis variis formis et quali-
tibus orta. Hinc intelligitur cur res, si a copulandi
causis discesseris, et ad quattuor elementa et ad unum
revocari queant. Copiose de hoc argumento disseruit
Karstenius p. 316 seqq. et p. 336 seqq.

16. Post αἰτίων in Cod. Lips. hæc leguntur : ἢ ἔν εἴη
καὶ ἐκαρξίς εὐθὺς ταῦτα εἶη, non φησί, ut Olearius voluit.
In his verbis patet prius illud εἴη mutandum esse in ἢ εἰ
quod in reliquis membranæ exstat, præterea male Fülle-
bornium pro εὐθὺς posuisse αἰτίους. Neque enim hic, ut in

præcedenti enuntiatione, Empedoclis sententia illustratur,
sed postquam mediæ orationi illa ὡς καὶ τὸν Ἀναξαγόραν
— γίνεσθαι interposuit auctor, inchoatam periodum ver-
bis κἂν οὕτως; continuat. Namque hoc dicit philosophus,
etiãmsi quis infinita rerum primordia fingat, quæ ab omni
fuerint æternitate, ut Anaxagoras fecerit, tamen ne sic
quidem contingere, ut omnia sint æterna, sed alia gigni,
alia esse genita ex his quæ sunt, alia denique mutata figura
in diversas transire naturas. Quapropter post τῶν αἰτίων ἢ
ἐν punctum ponendum, quæ sequuntur autem sic quemad-
modum fecimus constituenda sunt. Idem Spaldingius
videtur et Bergkii censuisse, quorum prior tamen dubi-
tavit in principio comprehensionis ἢ εἰ, an εἰ δὲ exara-
ret, posterior et καὶ γενόμενα τ' delevisit.

22. Ἐτι οὐδὲν κωλύει μίαν τινὰ οὐσίαν τὸ πᾶν μορφήν, ὡς
ὁ Ἀναξίμανδρος καὶ ὁ Ἀναξίμηνης λέγουσιν, ὁ μὲν ὕδωρ εἶναι
φάμενος τὸ πᾶν, ὁ δὲ, ὁ Ἀναξίμηνης, ἀέρα, καὶ ὄσοι ἄλλοι οὐ-
σίαι εἶναι τὸ πᾶν ἐν ἡζιώκασιν. Τοῦτο ἡδὴ σχήμασι τε καὶ
πλήθεσι καὶ ὀλιγότητι, καὶ τῷ μανόν ἢ πυκνὸν γίνεσθαι,
πολλὰ καὶ ἄπειρα ὄντα τε καὶ γινόμενα ἀπεργάζεται τὸ ἔλον.
Ita Bekkerus locum distinctit qui meo iudice in unum ver-
borum circuitum contrahendus erat. Quum autem mon-
strare studeat, fieri posse, ut alia sint ex æterno tempore,
alia autem generata, quemadmodum Agrigentinus philoso-
phus decreverit, sempiterna esse quattuor illa elementa e
quibus eorum quæ videmus infinita vis et copia oritur,
aut ut Anaxagoras arbitratus sit, rerum principia esse in-
finita ex hisque copulandi disjungendique varietate omnia
esse procreata, nihil obstare dicit Aristoteles, quominus
etiã ex una aliqua rerum specie multa atque adeo infi-
nita, quæ partim sunt partim sunt, progignantur. Quam-
obrem primum cod. Lips. auctoritate οὐσαν scribendum
pro οὐσίαι, quod Füllebornius conjecit, Felicianus expressit,
deinde pro ἀπεργάζεται cum Spaldingio et Bergkio ἀπεργά-
ζεσθαι reponendum. Una superest difficultas. Nam quo
spectet illud τὸ ἔλον, non facie dixeris. Adde quod Fel-
icianus hæc verba in exemplari suo non reperit. Ita
enim vertit : « Accedit quod nihil vult, quin una quæ-
dam substantia et forma universum sit, sicut et Anaximan-
der et Anaximenes inquirunt, alter aquam esse universum,
Anaximenes aerem asserens, et quicumque alii ita univer-
sum esse unum censuerunt. Id enim et figuris et multi-
tudinibus et paucitatibus, et dum rarum et densum evadit,
multa et infinita ea quæ et sint et gignantur efficit. »
Bergkii existimat τοῦτο referri ad unum illud elementum
(μορφήν), quod sive quantitatis sive qualitatis rationem ha-
beas multifariam dividatur et tamen totum illud (τὸ ἔλον)
efficiat. At si hæc μορφή est universon, quomodo officere
poterit totum, quod nomine magis quam re hoc aliusque
veterum locis differt ab universo? Itaque nihil frequen-
tius in Pseudocelli libro, quem licet suppositum, antiquum
tamen esse constat, quam junctam utrumque nomen velut
cap. I, 5 : Τὸ δὲ γε ἔλον καὶ τὸ πᾶν οὐδὲν ἡμῖν ἐξ αὐτοῦ πα-
ρέχεται τεκμήριον τοιοῦτον, et ibid. 7 : Τὸ δὲ γε ἔλον καὶ τὸ
πᾶν ὀνομάζω τὸν σύμπαντα κόσμον. Quæ quum ita sint,
acute Frid. Sylburgius pro τὸ ἔλον conjecit ταῦτ' ἔν, quod
ego recipere non sum gravatus. Tum igitur post longio-

μασι τε και πληθεισι και ολιγοτητι και τῷ μανὸν ἢ πυκνὸν γίνεσθαι πολλὰ και ἀπειρα ὄντα τε και γιγνόμενα ἀπεργάζεσθαι, ταῦτο ὄν. Φησι δὲ και ὁ Δημόκριτος· τὸ ὕδωρ τε και τὸν ἀέρα ἕκαστόν τε τῶν πολλῶν, ταῦτο ὄν, βυσμῶν, διαθιγῆ και τροπῆ διαφέρειν· τί δὲ

30 κωλύει και οὕτως τὰ πολλὰ γίνεσθαι και ἀπόλλυσθαι,

ἐξ ὄντος ἀεὶ εἰς ὄν μεταβάλλοντος ταῖς εἰρημέναις διαφοραῖς τοῦ ἑνός, και οὐδὲν οὔτε πλέονος οὔτε ἐλάττονος γιγνομένου τοῦ ὄλου; ἔτι τί κωλύει πολλὰ μὲν ἐξ ἄλλων τὰ σώματα γίνεσθαι και διαλύεσθαι εἰς σώματα, οὕτως δὲ διαλυόμενα και ἴσα γίνεσθαι τε και ἀπόλλυσθαι πάλιν; εἰ δὲ και ταῦτα τις συγχωροίη, και εἴ

rem parenthesin ὡς και ὁ Ἀναξίμανδρος—ἡξιώκασι apparet τοῦτο referri ad πᾶν et memorata rerum in hac universitate nascentium multitudine atque infinita copia periodum claudii iis verbis, quae tamen hoc rerum naturam corpus per se unum et aequabile esse, quod initio enuntiatum erat illa junctura μὲν τινὰ ὄσαν μορφήν, ad totam sententiam mente comprehendendam iterum significant. Quod reliquum est, Sylburgii conjectura sequenti enuntiato confirmari videtur.

29. Φησι δὲ και ὁ Δημόκριτος· τὸ ὕδωρ τε και τὸν ἀέρα ἕκαστόν τε τῶν πολλῶν, ταῦτο ὄν, βυσμῶν διαφέρειν. Τί δὲ κωλύει και οὕτως τὰ πολλὰ γίνεσθαι τε και ἀπόλλυσθαι, ἐξ ὄντος ἀεὶ εἰς ὄν μεταβάλλοντος ταῖς εἰρημέναις διαφοραῖς τοῦ ἑνός και οὐδὲν οὔτε πλέονος οὔτε ἐλάττονος γιγνομένου τοῦ ὄλου. In his quoque verbis, quae ut a Bekkero vulgatae sunt ascriptis, plura librariorum manibus menda insederunt. Ac primum quidem egregia est libri Lips. scriptura ταῦτο ὄν pro τοῦτο ὄν, quam Sylburgius jam sola ingenii ope invenerat. Deinde pro βυσμῶν quod in omnibus codd. legitur, uno excepto, quo Bernardus Felicianus olim usus est, formam Democriteam, βυσμῶν, quam alibi Aristoteles usurpat (vide fragmam. Democ. p. 133 et 381) et quae a Feliciano porperam fluxionis vocabulo redditur, cum Sylburgio hic restitui oportet; tum pro εἰς ὄν scribi convenit εἰς ὄν, ut est in cod. Lips.; denique illa, quorum mentio sit discrimina (ταῖς εἰρημέναις διαφοραῖς) indicio sunt partem aliquam hujus enuntiationis, qua praeter βυσμῶν etiam διαθιγῆ et τροπῆ memorabantur perisse. Idcirco Bergkii sic scripsit: Φησι δὲ και ὁ Δημόκριτος· τὸ ὕδωρ τε και τὸν ἀέρα ἕκαστόν τε τῶν πολλῶν ταῦτο ὄν βυσμῶν, διαθιγῆ και τροπῆ διαφέρειν· τί δὲ κωλύει ἀν και οὕτως τὰ πολλὰ γίνεσθαι και ἀπόλλυσθαι, ἐξ ὄντος ἀεὶ εἰς ὄν μεταβάλλοντος ταῖς εἰρημέναις διαφοραῖς x. τ. λ., a quo in eo tantum dissentio, quod vulgatam τί δὲ κωλύει propter Lipsiensis aliorumque codd. lectionem non dicit κωλύειν vel ut est in Aldina prima τί δὲ κωλύειν non sollicito.

35. Ἐτι τί κωλύει, ποτὲ μὲν ἐξ ἄλλων τὰ σώματα γίνεσθαι τε και ἀπόλλυσθαι πάλιν. Mirandum est inutilam hanc enuntiationem non esse correctam a Bekkero e cod. Lips. Nam hic Olearius eadem praebet quae Beckius, nisi quod pro οὕτως δὲ exhibet οὕτως δὲ. Haec autem exstant in Lipsiensi exemplari: Ἐτι τί κωλύει πολλὰ μὲν ἐξ ἄλλων τὰ σώματα γίνεσθαι [και διαλύεσθαι εἰς σώματα, οὕτως δὲ ἀναλύόμενα και ἴσα γίνεσθαι τε] και ἀπόλλυσθαι πάλιν. Videmus integrum versum in reliquis membranarum excidisse. At vero ne ea quidem quae Lipsiensis liber suppeditat, satis integra esse ratus in hunc modum Bergkii sententiam corrigi jussit: Ἐτι τί κωλύει πολλὰ μὲν ἐξ ἄλλων τὰ σώματα γίνεσθαι και διαλύεσθαι εἰς σώματα, οὕτως δὲ γιγνόμενά τε και ἀναλύόμενα ἴσα γίνεσθαι τε και ἀπόλλυσθαι πάλιν. Vult enim a philosopho dici, fieri etiam posse, ut quae ex se invicem procreantur et in se revertantur, ea et in nascento et in intereundo eandem servant quantitatem. Quod quamquam per se consentaneum est, tamen vel sine his mutationibus magnam partem inest in verbis e codice prolatis. Spaldingio omnia recte se habere visa sunt praeter vocem ἴσα cuius loco συνιστάμενα legendum suspicatur. Ego nihil muto, nisi ἀναλύόμενα, quod in διαλυόμενα converti propter constantem meliorum scriptorum rsum

neesse est. Quae enim corpora ita corrumpuntur ut in aliam abeant naturam, non dicuntur ἀναλύεσθαι, sed διαλύεσθαι. Praeterea διαλύεσθαι εἰς σώματα, οὕτως δὲ εἰς scribi oportere non est quod moneam. Fortasse etiam erunt qui post σώματα ita continent orationem: τὰ μὲν οὕτως διαλυόμενα x. τ. λ. quibus equidem non magno opere refragor. Quocirca Aristotelis verba ita interpretari licet: « Quid igitur impedit, quominus multa quidem corpora ex aliis nascantur et corruptione in alia corpora transeant, sic corrupta autem aequo numero renascantur et rursus intendant. »

38. Εἰ δὲ και ταῦτα τις συγχωροίη, και εἴη τι και ἀγένητον, τί μᾶλλον ἀπειρον δεικνυται; ἀπειρον γὰρ εἶναι φησιν, εἰ ἔστι μὲν, μὴ γεγονέναι. πέρατα γὰρ εἶναι τῆν τῆς γενέσεως ἀρχὴν τε και τελευτήν. Καίτοι τί κωλύει ἀγένητον ὄν ἔχειν περὶ ἐκ τῶν εἰρημένων; εἰ γὰρ ἐγένετο, ἀρχὴν ἔχειν ἀπὸ τούτου, ὅθεν γίγνεται, εἰ γιγνόμενα. Ita Bekkerus, qui primum haec non bene distinguit: nam inter γεγονέναι et πέρατα ponenda μὴση στιγμή, item inter τελευτήν et καίτοι: deinde nullum vitium sustulit. Post ἀγένητον, cuius loco male in cod. Lips. hic scriptum est ἀγένητον, repetitur in eodem libro εἰη addita interrogationis nota. Utrumque oscitanti librario tribuimus. Tum nonnullae membranae habent εἴη τι μᾶλλον, sed legendum cum cod. L. τί μᾶλλον ἀπειρον; Porro egregiam Sylburgii conjecturam pro μὴ γεγονέναι legitimus μὴ γέγονε δὲ, quae mihi utique probatur, jam Spaldingius arripuit. Conspirat Feliciani interpretatio: « infinitum enim esse inquit, si sit quidem aliquid, sed genitum tamen minime fuerit. » Contra Beckius malebat εἶναι ante φησιν deleri quam cum Sylburgio γεγονέναι in γέγονε δὲ mutari. Alterutrum fieri necesse est, ut ratio grammatica constet. Quo magis miramur Bergkium nihil de hac structura adnotasse. Praeterea liber Lips. perperam γενέσεω; pro γενέσεω; exhibet neque quidquam novi affectu in verbis ἐκ τῶν εἰρημένων, quae mendosa esse sequentia ostendunt. Eodem mendo Feliciani codex laboravit, quam in interpretatione latina reperitur: « At enim quid obstat, id quod ingentum est, ex antedictis finem habere. » Mihi arripit Spaldingii conjectura qui pro ἐκ substituit ἐκτός; (eo sensu acceptum quo est apud Plat. Gorg. D ἔχει; τι ἐκτός τούτων λέγειν et alios), ut in verbis Aristotelis haec sit sententia: « Quid autem vetat, vel id, quod natum non sit, habere terminum praeter commemoratos illos? » Extrema quae misere corrupta sunt ὅθεν γίγνεται, εἰ γιγνόμενα, sed in editione Aldina minore paulo rectius constituta ὅθεν γίγνεται τὰ γιγνόμενα (quam scripturam Felicianus expressit et Spaldingius inserto ἀεὶ, ut esset τὰ ἀεὶ γιγνόμενα, fueri volebat), nunc emendari possunt e libro Lips. ubi ἔχειν ἀρχὴν inverso ordine et ὅθεν ἤρξατο γιγνόμενα exstat. Sententiarum tamen continuatio singularum numerum γιγνόμενον, qui et Bergkio praestare visus est, praecipit. Quamobrem ultima sic conformamus: Εἰ γὰρ ἐγένετο, ἔχειν ἀρχὴν ἀπὸ τούτου, ὅθεν ἤρξατο γιγνόμενον. Postquam Aristoteles usque ad hunc locum unum praecipit Melissi decretum, quo nihil unquam nasci dixerat, impugnavit, jam alterum ejus dogma convellere et labefactare tentat, quo quod esset, idem infinitum esse affirmabat. Quum igitur nasci quaedam sive finita sive infinita essent initia rerum docere studuisset, hac nunc ommissa controver-

καὶ ἀγέννητον, τί μᾶλλον ἀπειρον δεικνύται; ἀπειρον ἄρ εἶναι φησιν, εἰ ἔστι μὲν, μὴ γέγονε δὲ πέρατα ἄρ εἶναι τὴν τῆς γενέσεως ἀρχὴν τε καὶ τελευτήν· αἱτοὶ τί κωλύει ἀγέννητον ὄν ἔχειν πέρασ ἐκτός τῶν ἰσημένων; εἰ γὰρ ἐγένετο, ἔχειν ἀρχὴν ἀξιοῖ ταύτην, ἢν ἤρξαστο γιγνώμενον. Τί δὲ κωλύει, καὶ εἰ μὴ ἐγένετο, ἔχειν ἀρχὴν; οὐ μέντοι γε ἐξ ἧς ἐγένετο, ἀλλ' ἔπειτα, καὶ εἶναι περαινόντα πρὸς ἄλλα ἀίδια ὄντα. Ἐπὶ τὴ κωλύει, τὸ μὲν ὄλον ἀγέννητον ὄν ἀπειρον εἶναι, ἐ δ' ἐν αὐτῷ γιγνώμενα πεπεράνθαι, ἔχοντ' ἀρχὴν

καὶ τελευτήν γενέσεως; ἔτι καί, ὡς ὁ Παρμενίδης φησὶ, τί κωλύει καὶ τὸ πᾶν ἐν ὄν καὶ ἀγέννητον ὅμως πεπεράνθαι, καὶ εἶναι πάντοθεν εὐκύκλου σφαιρῆς ἐναλίγκιον ὄγκω, μεσοῦθεν ἰσοκαλῆς πάντη· τὸ γὰρ οὔτε τι μείζον οὔτε τι βαιότερον πελέμεν χρεῶν ἔστι τῆ ἢ τῆ. Ἔχον 10 δὲ μέσον καὶ ἰσχατα, πέρασ ἔχει ἀγέννητον ὄν, ἐπεὶ εἰ καί, ὡς αὐτὸς λέγει, ἐν ἔστι, καὶ τοῦτο σῶμα, ἔχει ἄλλα ἑαυτοῦ μέρη καὶ ταῦτα ὅμοια πάντα· καὶ γὰρ ὅμοιον οὕτω λέγει τὸ πᾶν εἶναι, οὐχὶ ὡς ἄλλοι ἐτέρω τινί, ὅπερ καὶ Ἀναξαγόρας ἐλέγχει, ὅτι ὅμοιον τὸ ἀπει-

ia, quod sit æternum id necessario infinitum esse negat. In quo insigne conjecturæ ex tō: τῶν εἰρημένων firmamentum ex iis quæ subjiciuntur τί δὴ κωλύει, καὶ εἰ μὴ ἐγένετο, γιν' ἀρχὴν; οὐ μέντοι γε ἐξ ἧς ἐγένετο, ἀλλ' ἔτερον, καὶ εἶναι περαινόντα πρὸς ἄλλα ἀίδια ὄντα accedit. Cæteroaquin innotet ipsius Melissi fragmentum, quod servavit Simplicius in Phys. p. 23 b (cf. fragm. 7) hic observatum videtur. In illo enim legitur ἤρξαστο γὰρ ἂν πνε ἰσημένον anier atque a nobis cum Bergkio restitutum est.

p. 976. a. 1. Τί δὴ κωλύει, καὶ εἰ μὴ ἐγένετο, ἔχειν ἀρχὴν, οὐ μέντοι γε ἐξ ἧς γε ἐγένετο, ἀλλὰ καὶ ἔπειτα· καὶ εἶναι περαινόντα πρὸς ἄλλα ἀίδια ὄντα. Hic particulas γε et ai temere a librario adjectas aut e superioribus male relictas loco movendas esse in promptu est. Itaque Bergius melius distinctis cæteris οὐ μέντοι ἐξ ἧς γε ἐγένετο, ἢν ἔπειτα conjecit; poesis etiam οὐ μέντοι γε ἐξ ἧς ἐγένετο, ἢν ἔπειτα reponere. De reliquo ea quæ hic dicuntur concinnat cum ipsius Melissi disputatione apud Simplic. in Phys. p. 22 b, et p 23 b (cf. fragm. 3 et 10).

4. Ἐπὶ τί κωλύει τὸ μὲν ὄλον ἀγέννητον ὄν ἀπειρον εἶναι, τὰ δ' ἐν αὐτῷ γιγνώμενα πεπεράνθαι, ἔχοντ' ἀρχὴν καὶ τελευτήν; ἔτι καὶ ὡς ὁ Παρμενίδης φησὶ, τί κωλύει καὶ τὸ πᾶν ἐν ὄν καὶ ἀγέννητον ὅμως πεπεράνθαι, καὶ εἶναι πάντοθεν ἐγκύκλου σφαιρῆς ἐναλίγκιον ὄγκω, μεσοῦθεν ἰσοκαλῆς πάντη· τὸ γὰρ οὔτε τι μείζον οὔτε τι βαιότερον εἶναι μέγρι ὄν ἔστι τῆ ἢ τῆ. Ita Bekkerus locum vulgavit, in quo primum id mirari subit quod vir doctissimus initio ἀγέννητον, deinde, quomodo hic ponendum, ἀγέννητον scripsit. Porro in verbis Parmenideis (cf. V. 103—105) qui a pluribus citantur scriptoribus (vid. comment.) ac facili negotio emendari poterant, non modo ἐγκύκλου reliquit pro eo quod est apud Platonem, Simplicium et in cod. Lips. εὐκύκλου, sed ultimum verbum tam mendose edidit, ut intelligi nequeat, quamvis pro βεβαίωτερον quod in veteribus Aristotelis editionibus exstat nescio ingenii an codicis ope scripserit βαιότερον. Scripturæ menda sunt in libro Lipsiensi ὄγκω pro ὄγκω (infra tamen ὄγκω) et quæ non differunt a Bekkeri contextu εἶναι μέγρι ὄν ἔστι τῆ, quibus interjecta lacuna hæc subiungitur. Sed unde his versibus medicina afferri possit, jam bene perspexerat Spaldingius. Corrige igitur:

πάντοθεν εὐκύκλου σφαιρῆς ἐναλίγκιον ὄγκω
μεσοῦθεν ἰσοκαλῆς πάντη· τὸ γὰρ οὔτε τι μείζον
οὔτε τι βαιότερον πελέμεν χρεῶν ἔστι τῆ ἢ τῆ.

Est vero πελέμεν apud Simplicium, κελάναι apud Platonem. 10. Ἔχον δὲ μέσον καὶ ἰσχατα, πέρασ ἔχει ἀγέννητον ὄν, ἐπεὶ εἰ καί, ὡς αὐτὸς λέγει, ἐν ἔστι καὶ τοῦτο σῶμα, ἔχει ἄλλα ἑαυτοῦ μέρη, εἰ ταῦτα ὅμοια πάντα. καὶ γὰρ ὅμοιον οὕτω λέγει τὸ πᾶν εἶναι οὐ. . . ἄλλω τινί, ὃ περαινθῆναι ὄρξαστο, ἔστι εἰ τι ὅμοιον τὸ ἀπειρον. τὸ γε ὅμοιον, ἐτέρω ὅμοιον, ἔστι εἰ τι ὅμοιον τὸ ἀπειρον εἶναι. Ἄλλ' ὅτι δύο ἢ πλείω ὄντα οὐκ ἂν ἐν οὐδ' ἀπειρον εἶναι. Ἄλλ' ἴσως τὸ ὅμοιον πρὸς αὐτὸ λέγει καὶ φησὶν αὐτὸ ὅμοιον εἶναι πᾶν ὃν ὅμοιομαρῆ; ὕδαρ ὄν ἄπαν ἢ γῆ ἢ εἰ τι τοιοῦτον ἄλλο.

Mens hic salebræ sunt atque ut Spaldingius ait βόρβορος παχύς, sed exemplaris Lipsiensis auxilio ex his locorum angustis aliqua ex parte emergere licebit. Post ἀγέννητον ὄν iterum in illo codice reperitur lacuna, quam sex octavo litteræ explere poterant, ac deinde post ei καὶ ὡς αὐτὸς; post μέρη deest ei, tum habet τὰ δὲ ὅμοια πάντα. Mox τὸ πᾶν εἶναι, οὐχὶ ὡς ἄλλ. . . τινί, unde intelligitur spatium lacunæ majus esse, quam quod solo φ expleretur. Quare Beckius conjecit οὐχὶ ὡς ἄλλοι, ἐτέρω τινί. Sequitur lectio memorabilis ab Oleario neglecta. Nam pro vitioso ὃ περαινθῆναι ὄρξαστο; ἀλέγχει εἰ τι reperitur ὅπερ Ἀθηναγόρας ἀλέγχει ὅτι ὅμοιον τὸ ἀπειρον. Athenagoræ nomen in margine quoque Codicis, sed recentiore manu positum quum alienum ab hoc loco sit, in Anaxagoræ nomen mutandum esse Beckius adnotavit. Ante ἀλλ' ἴσως; in cod. plene interpunctum est; tum πρὸς τὸ αὐτὸ legitur. Demique aliter atque in veteribus editionibus, ubi est τὴν γῆν, in codice illo scriptum est ἢ γῆ ἢ τι τοιοῦτον ἄλλο. Multa quidem Spaldingius non male constituit sic scribendo: Ἔχον δὲ μέσον καὶ ἰσχατα, πέρασ ἔχει ἀγέννητον ὄν, ἐπεὶ εἰ καὶ ὡς αὐτὸς λέγει, ἐν ἔστι, καὶ τοῦτο (vel οὕτως) σῶματα ἔχει ἄλλα ἑαυτοῦ μέρη, εἰ ταῦτα ὅμοιον πάντα· καὶ γὰρ ὅμοιον οὕτω λέγει τὸ πᾶν εἶναι, οὐχ ὡς ἄλλω τινί οὐ περαινθῆναι ἂν ὄρξαστο; ἀλέγχει εἰ τι ὅμοιον τὸ ἀπειρον· τὸ γὰρ ὅμοιον ἐτέρω ὅμοιον, ὥστε δύο ἢ πλείω ὄντα οὐκ ἂν ἐν οὐδ' ἀπειρον εἶναι. Ἄλλ' ἴσως; τὸ ὅμοιον πρὸς τὸ αὐτὸ λέγει καὶ φησὶν αὐτὸ ὅμοιον εἶναι πᾶν, οἷον ὅμοιομαρῆ; ὕδαρ ὄν ἄπαν ἢ γῆν ἢ εἰ τι τοιοῦτον ἄλλο. Sed quum Olearii indiligentia deceptus veras libri Lipsiensis lectiones non nosset, non est mirandum, virum præstantissimum tamen non ubique verum invenisse. Contra Bergkii auctor est, ut in hunc modum tota βῆσις resingatur: Ἔχον δὲ μέσον καὶ ἰσχατα, πέρασ ἔχει, ἀγέννητον ὄν. Ἐπὶ, εἰ ὡς καὶ αὐτὸς λέγει, ἐν ἔστι καὶ τοῦτο σῶμα, ἔχει ἄλλα ἑαυτοῦ μέρη, τὰ δὲ (vel ταῦτα δὲ) ὅμοια πάντα· καὶ γὰρ ὅμοιον οὕτως λέγει τὸ πᾶν εἶναι, οὐχὶ ὡς ἄλλοι ἐτέρω τινί, φ περαινθῆναι ἂν, ὅπερ Ἀναξαγόρας ἐλέγχει, ὅτι ὅμοιον τὸ ἀπειρον· τὸ γὰρ ὅμοιον ἐτέρω ὅμοιον, ὥστε δύο ἢ πλείω ὄντα οὐκ ἂν ἐν οὐδ' ἀπειρον εἶναι. Ἄλλ' ἴσως; τὸ ὅμοιον πρὸς αὐτὸ λέγει, καὶ φησὶν αὐτὸ ὅμοιον εἶναι πᾶν, οἷον ὅμοιομαρῆ; ὕδαρ ὄν ἄπαν ἢ γῆν ἢ εἰ τι τοιοῦτον ἄλλο. Adjectis φ περαινθῆναι ἂν, quamquam non ignoravit, hæc etiam abesse posse, sed necessario scribendum ratus est: ὅτι ἀνόμοιον τὸ ἀπειρον propter Anaxagoræ dispositionem apud Simplicium in Phys. p. 33 b (fragm. VI p. 97 ed. Schaub.; IV p. 22 ed. Schorn.) ἀπερμαίων ἀπειρων πλῆθος οὐδὲν εὐκρίτων ἀλλήλοισι· οὐδὲ γὰρ τῶν ἄλλων οὐδὲν εὐκρί τῷ ἐτέρω τὸ ἑαυτον. Τουτέων δὲ οὕτως ἐχόντων ἐν τῷ σύμπαντι χρῆ δοκίειν ἐν εἶναι πάντα χρήματα εἰ ἐκτρέμα verba fragmenti VIII ap. Schaub. p. 101 (VI ap. Schorn. p. 25) νόος; ἐξ πᾶς ὁμοιός; ἔστι καὶ ὃ μείζον καὶ ὀλιώσσον· ἕτερον δὲ οὐδὲν ἔστι ὅμοιον οὐδὲν ἐτέρω ἀπειρων ἰόντων, ἀλλ' ὅτου (ita enim lege, non δτεω) κλειότερα ἐν, ταῦτα ἐνηλότατα ἐν ἑαυτὸν ἔστι καὶ ἦν. Adde quod Aristotelis locum vel

ρον· τὸ δὲ ὁμοιον ἐτέρῳ ὁμοιον, ὥστε δύο ἢ πλείω ὄντα, οὐκ ἂν ἐν οὐδ' ἄπειρον εἶναι. Ἄλλ' ἴσως τὸ ὁμοιον πρὸς τὸ αὐτὸ λέγει καὶ φησιν αὐτὸ ὁμοιον εἶναι πᾶν, ὅτι ὁμοιομερές, ὕδωρ δὲ ἄπαν ἢ γῆν ἢ εἰ τι τοιοῦτον ἄλλο. Δῆλος γὰρ οὕτως ἀξίων εἶναι ἐν τῶν δὴ μερῶν αὐτοῦ ἕκαστον σῶμα ὄν, ὃ οὐκ ἄπειρόν ἐστι. Τὸ γὰρ ὄλον ἄπειρον· ὥστε ταῦτα περαίνει πρὸς ἄλληλα ἀγένητα

ὄντα. Ἔτι εἰ ἀίδιον τε καὶ ἄπειρόν ἐστι, πῶς ἂν εἴη ἐν σῶμα ὄν; εἰ μὲν γὰρ ἀνομοίων μερῶν εἴη, πολλὰ καὶ αὐτὸς ἂν γίνεσθαι ἀξιοί. εἰ δὲ ἄπαν ὕδωρ, ἢ ἄπαν γῆ, ἢ δ, τι δὴ τὸ δὴ τοῦτ' ἐστι, πολλὰ ἂν ἔχῃ μέρη, ὡς καὶ Ζήνων ἐπιχειρεῖ δὴ δεικνύσαι τὸ οὐκ ἄν ἐν. Εἴη οὖν ἂν καὶ πλείονα τὰ αὐτοῦ μέρη, τὰ μὲν ἐλάττωνα τὰ δὲ μείζονα, ἀλλοῖά τε πάντη, εἰ ταῦτα

propterea notabilem censet, quoniam inde cognoscamus Anaxagoram contra Melissum disputasse. Quæ si ita certa essent, ut sunt acute et ingeniose excogitata, nihil melius hac Bergkii sententia foret. Ac primum quidem τὸ ἄπειρον ex Anaxagoræ placitis ἀνόμιον esse vult. In quo unum desidero quod gravissimum esse omnes largientur. Quum enim duo ἄπειρα Anaxagoras statueret, alterum ὁμοιον, ἀνόμιον alterum, querendum erat, utrum iis de quibus hic agitur conveniret, quod a Bergkio non esse factum dolemus. Est vero ἀνόμιον illud ἄπειρον Anaxagoræ minima materiæ pars, ut ex iis quæ supra laudata sunt atque ex aliis fragmentis efficitur, velut e primo pag. 65 ed. Schaub. (pag. 14 ed. Schorn.) ὁμοῦ πάντα χρήματα ἦν, ἄπειρα καὶ πλῆθος καὶ συμκρότητα· καὶ γὰρ τὸ συμκρόν ἄπειρον ἦν. De dissimilitudine τοῦ συμκρότος καὶ ἄπειρον nihil adjectione, quum e superioribus satis patet. Alterum ἄπειρον, quod ὁμοιον esse arbitrabatur, ipsa mens (νόος) est. Namque fragm. VI init. p. 100 ed. Schaub. (p. 23 ed. Schorn.) hæc leguntur: τὰ μὲν ἄλλα παντός μοῖραν μετέχει, νόος δὲ ἐστὶ ἄπειρον καὶ αὐτοκρατὴς καὶ μέρηται οὐδενὶ χρέματι, ἀλλὰ μόνον αὐτὸ ἐπ' ἑαυτοῦ ἐστὶ, et sub finem ejusdem fragmenti, ut modo vidimus, νόος δὲ πᾶς ὁμοῖός ἐστι καὶ ὁ μείζων καὶ ὁ ἐλάσσων. Jam vero Aristoteles Melissi opinionem impugnaturus, qui id quod sit infinitum esse dixerat partim Parmenideis utitur scitis partim Anaxagoræ doctrinam commemorat. Quum autem Parmenides sui simile dicens universum eo ipso indicet, illam universitatem partibus constare, quoniam similitudo sine iis quæ inter se comparantur ne cogitari quidem potest, extra universum autem nihil est: quod partes habeat, id esse finitum Aristoteles colligit. At illud Anaxagoræ ἄπειρον quod in minimis rerum partibus cernitur cum Melisseo ἄπειρῳ, quod est universum, non recte contendit, nemini dubium aut obscurum videbitur. Quocirca confugiendum erit ad alterum ἄπειρον, illud αὐτοκρατὴς quod semina rerum digessit (cf. fragm. XVII et XVIII p. 128 et 129 ed. Schaub.) ac totum sui simile est. Inde consequitur, ut infinita mens, quam Anaxagoras primus animo comprehendit ad confutandum ens Melisseum, quod infinitum et universum est, nullo modo accommodata, cum placitis Melissi ab Aristotele tantum componatur. Nimirum ὁ Ἀναξαγόρας ἐλέγχει hic non vertendum redarguit, refellit, ut sæpe alias, sed demonstrat, ostendit, ut apud Platonem Protag. 331, E: ὥστε τούτω γε τῷ τρόπῳ κἄν ταῦτα ἐλέγγοι, εἰ βούλοιο, ὡς ἄπαντὰ ἐστὶν ὁμοια ἄλλήλοισι. Itaque verba græca sic emendo et interpreto: Ἔχον ἐξ μέσον καὶ ἔσχατα, πέρας ἔχει ἀγένητον δὲν, ἐπεὶ εἰ καί, ὡς αὐτὸς λέγει, ἐν ἐστὶ, καὶ τοῦτο σῶμα, ἔχει ἄλλα ἑαυτοῦ μέρη καὶ ταῦτα ὁμοια πάντα. Καὶ γὰρ ὁμοιον οὕτω λέγει τὸ πᾶν εἶναι, οὐχὶ ὡς ἄλλοι ἐτέρῳ τινὶ, ὅταν καὶ Ἀναξαγόρας ἐλέγχει, ὅτι ὁμοιον τὸ ἄπειρον· τὸ δὲ ὁμοιον ἐτέρῳ ὁμοιον, ὥστε δύο ἢ πλείω ὄντα, οὐκ ἂν ἐν οὐδ' ἄπειρον εἶναι. Ἄλλ' ἴσως τὸ ὁμοιον πρὸς τὸ αὐτὸ λέγει καὶ φησιν αὐτὸ ὁμοιον εἶναι πᾶν, ὅτι ὁμοιομερές, ὕδωρ δὲ ἄπαν ἢ γῆν ἢ εἰ τι τοιοῦτον ἄλλο, i. e.: « sed quum medium habeat et extrema, finem habet, quamvis æternum sit, quoniam, etiamsi, ut ipse dicit, unum est idque corpus, alias sui partes easque similes omnes habet. Etenim eo modo simile universum dicit esse, (non quemadmodum

aliis placet, alteri cuidam) quod etiam Anaxagoras ostendit, infinitum sui simile esse: atqui si quid simile est, aliter est simile, ita ut duo vel plura sint entia, non unum neque infinitum. Sed fortasse simile dicit ejusdem (scilicet per) habita ratione contenditque, ipsum simile esse totum utpole equalibus constans partibus, quia universum si aqua vel terra vel quodcumque aliud hujus generis. »

18. Δῆλος γὰρ οὕτως ἀξίων εἶναι ἐν τῶν μερῶν ἕκαστον σῶμα ὄν, οὐκ ἄπειρόν ἐστι. Ita vulgo hæc verba exhibentur, de quorum obscuritate jure conquestus est Spaldingius. At in cod. Lips. est οὕτως ἀξίων et τῶν δὴ μερῶν quod omisit Olearius. Quocirca Beckius locum ita distinguere volebat: Δῆλος γὰρ οὕτως ἀξίων εἶναι ἐν, τῶν δὴ μερῶν ἕκαστον, σῶμα ὄν, οὐκ ἄπειρόν ἐστι. Sed rectius addito pro nomine relativo ita scribo: Δῆλος γὰρ οὕτως ἀξίων εἶναι ἐν τῶν δὴ μερῶν ἕκαστον σῶμα ὄν, ὃ οὐκ ἄπειρόν ἐστι. Similiter jam Spaldingius ὄγε legendum conjecerat. Cæterum Aristotelis conclusio vehementer repugnat ipsius Melissi decretis, qui (cf. fragm. 16) dixerat: Εἰ μὲν ἐὼν ἐστὶ, καὶ αὐτὸ ἐν εἶναι· ἐν δὲ ἐὼν δεῖ αὐτὸ σῶμα μὴ ἔχειν· εἰ δὲ ἔχει πᾶχος, ἔχει ἂν μόρια καὶ οὐκέτι ἂν εἴη ἐν. In eo autem refuldendo id potissimum spectat Aristoteles, ut quoniam illud universum esse infinitum affirmaverat, partes esse univere significet, quæ etsi non ortæ, fines tamen inter se sint.

22. Εἰ μὲν γὰρ ἀνομοίων μερῶν εἴη, πολλὰ, καὶ αὐτὸς ἐστὶ τὸ γ' εἶναι ἀξιοί. Hæc nequam cum iis de quibus loquitur Aristoteles conciliari possunt. Felicians veritè: « At hæc si æternum et infinitum sit, quo pacto esse unum corpus potest? nam si sit dissimilium partium, erunt multa, et ipse quoque ita existimat. » Is igitur legit et id γὰρ ἀνομοίων μερῶν εἴη. In Lipsiensi libro est: εἰ μὲν ἀνομοιομερῶν (vel ἀνομοιομερές, nam compendium in finibus dubitationem facit) εἴη, πολλὰ καὶ αὐτὸς γίνεσθαι ἀξιοί. Corrigè: Εἰ μὲν γὰρ ἀνομοίων μερῶν εἴη, πολλὰ καὶ αὐτὸς ἀξιοί γίνεσθαι ἀξιοί. Negat Aristoteles quod æternum et infinitum sit, id unum esse posse corporis naturam habere. Quæ quum ita sint, querat aliquis, quid obstat æternitati unitati? Recte vero Spaldingius ait hic non esse expectandos illos laqueos quibus Plato Parmenideam unitatem in Sophista et Parmenide adortur, ubi non amplius agnoscit unum propterea quod dicatur esse illud (ὡς ἄλλοι σημαῖον τὸ ἐστὶ τοῦ ἐν). Licet enim eadem ratione hoc loco possit negari unum esse id cui duo ascribantur, æternitas et infinitum, eo tamen inclinat animus, ut cum Spaldingio credam, obiter solum memorari τὸ ἀίδιον, respiciendum autem in argumentatione unice τὸ ἄπειρον, quod obsecrat unitati Stagiris persuasum erat. Illud vero imprimi manifestum est, omnem lapidem movere Aristotelem, ut falsum esse demonstraret id quod Melissus contendeat esse neque corpus habere neque partes (ἀδιείρητον εἶναι σῶμα οὐκ ἔχον).

26. Εἴη οὖν ἂν καὶ πλείονα αὐτοῦ μέρη ἐλαττώνα τε καὶ μικροτέρων, ἀλλὰ τε πάντη ἂν ταῦτη ἄλλοιον εἴη οὐκ ἂν προσηγομένον σῶματος οὐδ' ἀπογινομένου. In his, quæ magnam partem inepta sunt, pauca variat exemplar Lipsiense articulum τὰ inter πλείονα et αὐτοῦ inserens et relicta inter ἀλλ' et τε lacuna sequentia præter οὐκ ἂν pro οὐκ ἂν: it

ἰλλοῖον εἶη οὐδενὸς προσγιγνομένου σώματος οὐδ' ἐπιγιγνομένου· εἰ δὲ μήτε σῶμα μήτε πλάτος μήτε μήκος ἔχῃ μηδέν, πῶς ἂν ἄπειρον εἶη; τί κωλύει πολλὰ καὶ ἐν ἀριθμῷ τοιαῦτα εἶναι; τί κωλύει καὶ πλείω ὄντα ἑνός, μεγέθει ἄπειρα εἶναι; ὡς καὶ Ξενοφάνης ἔπειρον τό τε βάθος τῆς γῆς καὶ τοῦ ἀέρος φησὶν εἶναι.

Δηλοῖ δὲ καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς· ἐπιτιμᾷ γάρ, ὡς λεγόντων τινῶν τοιαῦτα, ἀδύνατον εἶναι, οὕτως ἔχόντων, ζυμβαίνειν αὐτά·

εἴπερ ἄπειρα γῆς τε βᾶθη καὶ θαψιλὸς αἰθήρ,
ὡς διὰ πολλῶν δὴ βροτέων ῥηθέντα ματαίως
ἐκκέχυται στομάτων, ὀλίγον τοῦ παντός ἰδόντων.

ians ut in reliquis codicibus exarata exstant. Corrigen-
tum videtur : Εἶη οὖν ἂν καὶ πλείω τὰ αὐτοῦ μέρη, τὰ μὲν
ἕκαστα, τὰ δὲ μειζρονα ἄλλοιά τε πάντη, εἰ ταῦτα ἄλλοιον εἶν.
οὐδενὸς προσγιγνομένου σώματος οὐδ' ἐπιγιγνομένου. Et si
verisimile non est Melissum diserte præse tulisse, id quod
sit, unius esse *materiæ* atque hoc argumento ad tuendam
ejus unitatem esse usum, callide tamen Aristoteles hanc
attulit rationem, quæ adversarium falsi convinceret. Appo-
sita comparare licet similem Alexandri Aphrodisiensis
argumentationem ap. Simplicium Phys. fol. 18 a : Εἰ δὲ
τις λέγει τῶ ὅλων τὸ μέρος ἐπὶ μὲν τῶν συνεχῶν (del. μη) τῶν
ὁμοιομερῶν ταῦτόν εἶναι, ἐπὶ δὲ τῶν ἀνομοιομερῶν μηκέτι, καὶ
ἐπὶ τῶν ὁμοιομερῶν εὐρήσει μὴ ταῦτόν εἶναι. . . . καὶ γὰρ εἰ μὲν
ἐκθὸ συνεχῆς ἐστὶ, κατὰ τοῦτο ἂν καὶ ταῦτόν εἴη; ἑκαστοῦ μέρους
τὸ εἶναι, καὶ ἐπὶ ἀνομοιομερῶν καὶ αὐτῶν ἐπὶ τῆς λόγος. Καὶ
γὰρ καὶ ταῦτα συνεχῆ. Εἰ δὲ διαιρεθεὶς ἀπ' ἀλλήλων, ὁμοιο-
μερῶς πολλὰ ἔσται καὶ τὰ ὁμοιομερῆ. Novissima verba ei
ταῦτα ἄλλοιον εἶη οὐδενὸς προσγιγνομένου σώματος οὐδ' ἐπι-
γιγνομένου referri videntur ad Melissea (fragm. 11) et τοί-
ων τρισμυριοῖσι ἔτεσι ἔσπερον γίνωτο, quæ tamen in alie-
nam sententiam Stagirita detorsit.

28 Εἰ δὲ μήτε σῶμα μήτε πλάτος μήτε μήκος ἔχον μηδέν,
πῶς ἂν ἄπειρον ἂν εἶη; τί κωλύει πολλὰ καὶ ἐν ἀριθμῷ τοιαῦτα
εἶναι; τί κωλύει καὶ πλείω ὄντα ἑνός, μεγέθει ἄπειρα εἶναι; καὶ
Eadem in suo codice invenit Felicianus sic interpretans :
« si si neque corpus sit, neque latitudine neque longitudine
ulla præditum, quomodo esse infinitum potest? Quid
obstat, quin multa et numerabilia hujusmodi sint? Quid
prohibet etiam, quin licet plura uno esse dicantur, infini-
ta tamen magnitudine sint? » Melius in libro Lipsiensi
μήκος ἔχῃ; τί κωλύει, καὶ ἐν ἀριθμῷ τοιαῦτα
εἶναι, non, ut Olearius ait, ἐν ἀριθμῷ scriptum est. In hoc
quo librarius peccavit, quod post πλείω ὄντα virgula di-
stinxit. Quam ob rem non dubium quin verba hoc modo
emendanda sint : Εἰ δὲ μήτε σῶμα μήτε πλάτος μήτε μήκος
ἔχῃ μηδέν, πῶς ἂν ἄπειρον εἶη; τί κωλύει πολλὰ καὶ ἐν ἀρι-
θμῷ τοιαῦτα εἶναι; τί κωλύει καὶ πλείω ὄντα ἑνός, μεγέθει
ἄπειρα εἶναι; Sensus apertus : « si ens neque corporeum,
neque latum neque longum est, quomodo infinitum esse
queat? quid autem obstat, quominus id quod unum est
numero etiam par sit multis hujus generis? quid præterea
impedit quominus quæ plura uno esse perhibentur infinita
tamen magnitudine sint? » Erunt fortasse qui extrema in-
terprentur : quid præterea impedit quominus, quæ plura
uno esse dicuntur, *magnitudine vel potius parvitate*
ocularum aciem fugiant. Nam ut supra vidimus, quem-
admodum Anaxagoras duplici notione usurpabat τὸ ἄπει-
ρον, ut aut illud esset quod magnitudine sua omnia com-
plecteretur aut id quod ita esset parvum, ut sensibus vix
percipi posset : ita etiam, ne de aliis loquar, sæpe Aristo-
teles. Accedit quod Spaldingius qui nesciebat, quod spectaretur
τοιαῦτα, ac μέρη subandiri volebat, omnia hic ardua esse
epinatus imprimis male acceptis verbis μεγέθει ἄπειρα in
errorem inductus videtur. Sunt autem τοιαῦτα, quod ex
nostra interpretatione effici arbitramur, ea quæ neque cor-
pore, neque latitudine neque longitudine prædita esse phi-
losoφος sumit. Sed tamen sequentia indicio sunt priorem
explicandi rationem veram esse.

22. Q; καὶ Ξενοφάνης, at in libro Lipsiensi est ὁ Ξενοφά-

νης, ut paulo inferius ὁ Ἐμπεδοκλῆς, sed supra sine articulo
Ζήνων. Xenophanes dixerat, terram suis radicibus atque
fundamentis nixam in infinitum pertinere. Similem de
aeris infinitate sententiam pronuntiasset eum ex hoc loco
discimus. Ergo non unum, sed duo infinita Colophonius
philosophus esse decrevit, neque ea sic diversa ut illa duo
Anaxagoræ ἄπειρα, sed prorsus ejusdem immensitatis, nec
nisi locorum intervallis disjuncta. Hanc Xenophanis opi-
nionem reprehensam esse ab Empedocle prodidit Aristote-
les de Cælo II, 13, ubi iidem, qui hic citantur, versus
exstant : Ἄπειρον τὸ κάτω τῆς γῆς εἶναι φασιν, ἐπ' ἄπειρον
αὐτὴν ἐβρίξασθαι λέγοντες, ὡς περ Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος,
ἵνα μὴ πράγματι ἔγῃσι ζητοῦντες τὴν αἰτίαν· διὸ καὶ Ἐμπεδο-
κλῆς οὕτως ἐπέπληξεν εἰπὼν ὡς (leg. αὐτοῖς ἐπέπληξεν εἰπὼν
ὄψεαι).

εἴπερ ἄπειρα γῆς τε βᾶθη καὶ θαψιλὸς αἰθήρ,
ὡς διὰ πολλῶν δὴ γλώσσης ῥηθέντα ματαίως
ἐκκέχυται στομάτων, ὀλίγον τοῦ παντός ἰδόντων.

33. Δηλοῖ δὲ καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς· ἐπιτιμᾷ γάρ ὡς λεγόντων
τινῶν τοιαῦτα ἀδύνατα εἶναι, οὕτως ἔχόντων ζυμβαίνειν αὐτά,
εἴπερ ἄπειρα γῆς τε βᾶθη καὶ θαψιλὸς αἰθήρ. δὲ διὰ πολ-
λῶν δὴ βροτέων ῥηθέντα ματαίως ἐκκέχυται στομάτων, ὀλίγον
τοῦ παντός ἰδόντων. Cod. Lips. primum exhibet ἀδύνατον,
deinde in secundo Empedoclis versus non δ; sed quod in
altero Aristotelis loco de Cæl. II, 13 legitur, et unico pro-
hiberi oportet, ὡς, denique in tertio versus ὀλίγον, non οὐδὲν
quod in veteribus editionibus reperitur. Cæterum erravit
Olearius, in primo versu dicens ἄπειρα scriptum esse.
Eosdem versus attulit Simplicius de Cæl. f. 127 a; secun-
dum etiam Clemens Al. Strom. VI p. 688 D memoravit.
Pro βροτέων, quod hic omnes libri habent, altero Aristo-
telis loco et apud Clementem exstat γλώσσης; pro ῥηθέντα
vero ἔκθοντα mala est Clementis cod. scriptura, nec nisi
librariis imputandum quod ibidem legitimus ἔκθοντων pro ἰδόν-
των. Locum cum Beckio sic constituimus : ἐπιτιμᾷ γάρ,
ὡς λεγόντων τινῶν τοιαῦτα, ἀδύνατον εἶναι, οὕτως ἔχόντων
(scil. γῆς καὶ ἀέρος) ζυμβαίνειν αὐτά·

εἴπερ ἄπειρα γῆς τε βᾶθη καὶ θαψιλὸς αἰθήρ,
ὡς διὰ πολλῶν δὴ βροτέων ῥηθέντα ματαίως
ἐκκέχυται στομάτων ὀλίγον τοῦ παντός ἰδόντων.

Sic autem sententiam interpretamur : « improbat hæc Em-
pedocles, quum nonnulli talia contendat, fieri non posse
dicens, ut, si ea sit terræ et aeris habit, apta sint hæc inter
se et in rerum natura connexa, si infinita sint et terræ
profunda et vastus æther, quemadmodum multi mortales
temere loquentes ore effutunt, exiguum universi partem
contemplati. » Deest in versibus Empedocleis apodosis,
quæ qualis fuerit ex iis quæ ab Aristotele de Empedocleis
opinionem referuntur, non est difficile ad judicandum atque
ab aliis jam recte intellectum. Namque vidit Simon Kar-
stenius Comm. in Emped. p. 222 talem fere fuisse senten-
tiam his et iis qui intercederunt versibus expressam :
« singulæ mundi partes æther, aer, mare, terra certis
finibus circumscriptæ sunt; neque enim reliquis locus esset,
si, ut quidam effutunt, aer et terra infinita essent. » Idem
ἀπειρον quod minus usitatum quam ἄπειρα; alio Empedo-
clis loco (cf. annot. ad vs. 61) et θαψιλὸς pro θαψιλῆς Ho-

von ἂν ἐτελεύτησέ ποτε. Πᾶν δὲ ἄπειρον ἐν εἶναι· εἰ γὰρ πλεῶν ἢ δύο εἶη, πέρατ' ἂν εἶναι ταῦτα πρὸς ἀλληλα· ἐν δὲ ὃν ὅμοιον εἶναι πάντῃ· εἰ γὰρ ἀνόμοιον, πλείω ὄντα οὐκ ἂν ἐτι ἐν εἶναι, ἀλλὰ πολλά. Ἄϊδιον δὲ ὃν 15 ἄμετρον τε καὶ ὅμοιον πάντῃ, ἀκίνητον εἶναι τὸ ἐν. Οὐ γὰρ ἂν κινήθῃται, μὴ εἰς τι ὑποχωρήσαν· ὑποχω-

ρῆσαι δὲ ἀνάγκη ἐν εἶναι ἴσους εἰς πλῆρες ἰόν, ἢ εἰς κενόν. Τούτων δὲ τὸ μὲν οὐκ ἂν δέξασθαι, τὸ πλῆρες, τὸ ἐοικὸς οὐκ εἶναι οὐδὲν, τὸ κενόν. Τοιοῦτο δὲ ὃν τὸ ἐν ἀνώδυνόν τε καὶ ἀνάληγον ὑγιές τε καὶ ἄνοσον εἶναι, οὔτε μετακοσμούμενον θέσει, οὔτε ἑτεροιοῦμενον εἶδει, οὔτε μινγύμενον ἄλλῳ. Κατὰ πάντα γὰρ ταῦτα πολλὰ τε

litudinis cum vulgato ἐν gerit, ita ut quum illud unum de quo agitur non queat esse nisi id solum quod est τὸ ἐν, quia cætera omnia pro nihilo habenda sunt, haud injuria receptæ scripturæ acquiescere videamur. Porro satis commodum quidem sensum præbet quod pro ὧ δὴ πλεόν καὶ μείζον in membrana Lipsiensis reperitur εἰ δὴ πλ. x. μ.; neque tamen propterea illud ὧ reprobarerim. Quamobrem neque Füllebornii conjecturam ὃ δὲ legentis necessariam esse arbitror, neque Bergkii illud ἢ δὲ πλεόν x. τ. λ. Quod enim eruditus ille vir ait, Melissum dicere, quatenus id quod sit augeat et crescat, eatenus aliquid ex nihilo fieri, id per se quidem huic loco accommodatum est, neque repudiandum esset, si in libris manu exaratis reperiretur. Orquebat autem sequentia sic conformari: ταῦτῃ τι γενέσθαι ἂν ἐξ οὐδενός. Nunc quum non incongruens sit ὧ, nihil mutandum videtur. Nam manifeste hoc statuit Melissus, id quo augeatur et crescat ens ex nihilo fieri. Præterea locus, qui in plerisque codd. sic exhibetur τῷ γὰρ ἐλάττονι τὸ πλεόν, ἢ δ' ἐν τῷ μικροτέρῳ τὸ μείζον οὐχ ὑπάρχειν ferri nequit. Ad quem sanandum jam Beckius in enotanda e eod. Lipsiensis varietate lectionis libellorum Aristoteleorum ἐν τῷ γὰρ ἐλάττονι legi voluerat, quæ postea et Brandisii sententia fuit in Commentt. Eil. p. 187 prodita. Idem pro inepto illo ἢ δ' ἐν τῷ μικροτέρῳ legit ἢ δ' addita libri Lipsiensis scriptura καὶ οὐδ' ἐν τῷ μικροτέρῳ. Aliquot codd. apud Bekkerum οὐδ'; Bergkii coll. Is. de Philoctem. hered. p. 132 παραδούναι οὔτε λαβεῖν ἠθέλησαν hoc loco præstare putat οὐδ' ἐν τῷ μικροτέρῳ. Mihi legendum videtur aut ἐν γὰρ τῷ ἐλάττονι τὸ πλεόν, ἢ ἐν τῷ μικροτέρῳ τὸ μείζον οὐχ ὑπάρχειν aut quod magis etiam consentaneum videtur οὐ γὰρ ἐν τῷ ἐλάττονι τὸ πλεόν, οὐδ' ἐν τῷ μικροτέρῳ τὸ μείζον ὑπάρχειν. Quod reliquum est, bene jam Brandisius observavit, quum Melissus hic doceat, ex nihilo fieri quidquid novi accedit enī, videri Aristotelem hoc præceptum ex alio Melissi loco, non ex primo fragmento sumpsisse. In verbis οὐδὲ τελευτήν εἰς ἣν γιγνόμενον ἂν ἐτελεύτησέ ποτε Sylburgianam lectionem εἰς ἣν vulgatæ εἰς ὃ prætulimus atque inter γιγνόμενον et ἐτελεύτησας inseruimus ἂν, quod flagitat sententia. Neque enim dubium videtur, quin in excerptis philosophi Eleatici placitis talem respexerit locum Aristoteles, qualis est in fragm. 7: εἰ μὲν γὰρ εἴγετο, ἀρχὴν ἂν εἶχεν, ἤρατο γὰρ ἂν ποτε γινόμενον· καὶ τελευτήν· ἐτελεύτησε γὰρ ἂν ποτε γινόμενον. Quamobrem quod Bergkii dubitanter proponit τελευτήσῃ: necessarium non esse arbitramur.

11. Sequentia apud Aristotelem sic scribuntur a Bekkerō: Πᾶν δὲ καὶ ἄπειρον ἐν εἶναι. εἰ γὰρ πλεόν ἢ δύο εἶη, πέρατ' ἂν εἶναι ταῦτα πρὸς ἀλλήλα. ἐν δὲ ὅμοιον εἶναι πάντα· εἰ γὰρ ἀνόμοια πλείω ὄντα, οὐκ ἂν ἐτι ἐν θεῖναι ἀλλὰ πολλά. αἰδιον δὲ ὃν μέτρον τε καὶ ὅμοιον πάντῃ ἀκίνητον εἶναι τὸ ἐν. οὐ γὰρ ἂν κινήθῃται μὴ ἐς τι ὑποχωρήσαν. ὑποχωρήσαι δὲ ἀνάγκη εἶναι ἴσους εἰς πλῆρες ἰόν ἢ κενόν. τούτων δὲ τὸ μὲν οὐκ ἂν δέξασθαι τὸ πλῆρες, τὸ δὲ οὐκ εἶναι οὐδὲν [ἢ] τὸ κενόν. Corrige: Πᾶν δὲ ἄπειρον ἐν εἶναι· εἰ γὰρ πλεῶν ἢ δύο εἶη, πέρατ' ἂν εἶναι ταῦτα πρὸς ἀλλήλα· ἐν δὲ ὃν ὅμοιον εἶναι πάντῃ, εἰ γὰρ ἀνόμοιον, πλείω ὄντα οὐκ ἂν ἐτι ἐν εἶναι, ἀλλὰ πολλά. αἰδιον δὲ ὃν ἄμετρον τε καὶ ὅμοιον πάντῃ, ἀκίνητον εἶναι τὸ ἐν. οὐ γὰρ ἂν κινήθῃται, μὴ εἰς τι ὑποχωρήσαν· ὑποχωρήσαι δὲ ἀνάγκη εἶναι ἴσους εἰς πλῆρες ἰόν, ἢ εἰς κενόν· τούτων δὲ τὸ μὲν

οὐκ ἂν δέξασθαι, τὸ πλῆρες, τὸ δὲ οὐκ εἶναι οὐδὲν, τὸ κενόν. Quibus verbis hæc subjecta sententia est: Omne autem infinitum unum esse; si enim plura sint aut duo, ea hæc inter se esse (vel multo esse terminare), sed unum simile sibi ab omni parte esse, idcirco quia si sui dissimile esset, propter plurium numerum non jam foret unum, sed multa. Unum autem ipsum quum æternum sit et immensum et sibi undique simile, immotum etiam esse, propterea quod moveri non possit, nisi si quod concesserit: oportere autem id quod concedat aut in plenum aut in vacuum concedere: horum alterum, hoc est plenum, id non admittere, alterum, hoc est vacuum, prorsus nihil esse. Initio posuimus πᾶν δὲ ἄπειρον ἐν εἶναι pro vulg. πᾶν δὲ καὶ ἄπειρον ἐν εἶναι vel ut in cod. Lips. est πᾶν γὰρ ἄπειρον ἐν εἶναι. Brandisius conjecit πᾶν δ' ἄρ', Bergkiius πάντῃ δὲ ἄπειρον ἐν εἶναι: neutra nobis arridet conjectura. Quæ sequuntur in vulgatis exemplaribus sic se habent: εἰ γὰρ πλεόν ἢ δύο εἶη, ubi rectius liber Lipsiensis πλείω. Bergkiius scribi jussit εἰ γὰρ πλεῶν ἢ καὶ δύο εἶη, in quo acquiescere posses, si kai particulam omisisses. Quod ad rem, de qua d' scripturam, attinet cf. tertium Melissi fragm. εἰ δὲ ἄπειρον x. τ. λ. Deinde quod Bekkerus vulgavit ἐν δὲ ὅμοιον εἶναι πάντα, cujus loco aliquot codd. ὃ μόνον habent, id correximus e membrana Lipsiensis, cujus hæc est scriptura: ἐν δὲ ὃν ὅμοιον εἶναι πάντα. Præterea quod Bekkerus edidit: εἰ γὰρ ἀνόμοια πλείω ὄντα, οὐκ ἂν ἐτι ἐν θεῖναι facili negotio emendavi e Cod. Lips. ubi locus sic constituitur: εἰ γὰρ ἀνόμοιον, πλείω ὄντα οὐκ ἂν ἐτι ἐν εἶναι, nisi quod ἐν librarij errore ibi omissum est. Cæteroque jam Sylburgius eἶναι legendum suspicatus est, quod etiam Brandisius comprobavit Commentt. Eleat. p. 188. Quæ subjunguntur αἰδιον δὲ ὃν ἄμετρον τε debentur Bekkeri codicibus, qui tamen edidit μέτρον. In libro Lipsiensis Olearius ἄμετρον, Beckius ἄμετρον legisse sibi visus est. Bergkiius locum ita studet refingere: αἰδ. ὃν τε ὃν ἄπειρόν τε καὶ ἐν καὶ ὅμοιον πάντῃ ἀκίνητον εἶναι: quibus mutationibus vix opus esse putaverim. Quod autem αἰδ. μέτρον non posse exponi, id bene videtur Brandisius explicuisse, qui ὅμοιον et μέτρον synonyma esse dicit. Nihilominus ἄμετρον præstat. Dolendum tantum, quod neque hoc Aristotelis loco, neque apud Simplicium perspicua reperitur demonstratio, qua ens undique æquale esse vincatur, siquidem ea quæ fragm. 3 et 4 hac de re disseruntur exigui sunt momenti. Denique in verbis extremis μὴ εἰς τι ὑποχωρήσαν rescripti e Cod. Lips. pro ἐτι ὡς, sed πλῆρες ἰόν e Bekkeri conjectura pro πλῆρες ἐν, δέξασθαι autem ex eodem cod. Lips. pro δόξασθαι edidi. Postremo particulam ἢ inter οὐδὲν et τὸ κενόν insertam, quam uncis inclusit Bekkerus, cum Füllebornio expunxi.

18. Bekkerus: Τοιοῦτο δὲ ὃν τὸ ἐν ἀνώδυνόν τε καὶ ἀνάληγον ὑγιές τε καὶ ἄνοσον εἶναι, οὔτε μετακοσμούμενον θέσει, οὔτε ἑτεροιοῦμενον εἶδει, οὔτε μινγύμενον ἄλλῳ. Κατὰ πάντα γὰρ ταῦτα πολλά τε τὸ ἐν γίνεσθαι καὶ τὸ μὴ ὃν τεκνούσθαι καὶ τὸ ὃν φθείρεσθαι ἀναγκάζεσθαι. Ταῦτα δ' ἀδύνατα εἶναι. Καὶ γὰρ εἰ τὸ μεμῖχθαι τι ἐν ἐκ πλείονων λέγοιτο, καὶ εἶη πολλά κινούμενα εἰς ἀλλήλα τὰ πράγματα, καὶ ἡ μίξις ἢ ὡς ἐν ἐνὶ σύνθεσι: εἰ τῶν πλείονων, ἢ τῆ ἀπαλλάξει οἶον ἐπιπροσθήσει: γίνετο τῶν μινθέντων, ἐκείνου: μὲν ἂν δι' ἄλλήλων χωριζόμενα εἶναι τὰ μινθέντα, ἐπιπροσθήσεως: δ' οὐσης ἐν τῇ τριφάει γίνεσθαι ἐν ἑκάστον φανερόν, ἀφαιρουμένων τῶν πρώτων τὰ ὑπ' ἄλληλα

τὸ ἐν γίνεσθαι καὶ τὸ μὴ ὄν τεκνοῦσθαι καὶ τὸ ὄν φθίρεισθαι ἀναγκάζεσθαι· ταῦτα δὲ ἀδύνατα εἶναι. Καὶ γὰρ εἰ τὸ μεμῖχθαι τι ἐν ἐκ πλειόνων λέγοιτο, καὶ εἴη πολλά τε καὶ κινούμενα εἰς ἀλλήλα τὰ πράγματα, καὶ ἡ μίξις ἢ ὡς ἐν ἐνὶ σύνθεσις εἴη τῶν πλείονων, ἢ τῇ ἐπαλλάξει οἷον ἐπιπρόσθεσις γίνοιτο τῶν μιχθέντων, ἐκείως μὲν ἂν τῶν ἀπ' ἀλλήλων χωριζομένων εἶναι τὰ μιχθέντα, ἐπιπροσθέσεως δ' οὕσης ἐν τῇ τρίψει γίνεσθαι

ἂν ἕκαστον φανερόν, ἀφαιρουμένων τῶν πρώτων κατὰ β τὰ ὑπ' ἀλλήλα θεθέντα τῶν μιχθέντων· ὧν οὐδέτερον συμβαίνειν. Κατὰ τοῦτον δὲ τὸν τρόπον κἂν εἶναι πολλά καὶ οὐκ ἂν ἡμῖν φαίνεσθαι μόνως. Ὡστ' ἐπειδὴ οὐκ οἷόν θ' οὕτως, οὐδὲ πολλά δυνατόν εἶναι τὰ ὄντα, ἀλλὰ β ταῦτα δοκεῖν οὐκ ὀρθῶς (πολλά γὰρ καὶ ἄλλα κατὰ τὴν αἰσθησιν φαντάζεσθαι ἀπατηλά)· τὸν δὲ λόγον ἂν αἰρεῖν οὔτε ταῦτα γίνεσθαι, οὔτε πολλά εἶναι τὸ ὄν, ἀλλ' ἐν

θεθέντα τῶν μιχθέντων· ὧν οὐδέτερον συμβαίνειν. Priora usque ad ἄνοσον εἶναι membranæ Lipsiensis debentur; reliqui codi. corruptas lectiones præbent. Deinde vulgata exemplaria sic habent : κατὰ πάντα γὰρ ταῦτα πολλά τε τὸ μὴ ὄν γίνεσθαι, καὶ τὸ μὴ ὄν τεκνοῦσθαι, καὶ τὸ ὄν φθίρεισθαι ἀναγκάζεσθαι, quæ ferri non posse in promptu est. In codice Lipsiensis hoc quidem loco legitur γίνεσθαι, sed in plerisque aliis attica forma γίνεσθαι reperitur. Quod quomodo ita se habeat propter libri illius præstantiam atticam ubique scripturam ne monito quidem lectore restitui. Spaldingius verba satis plana sic corrigi volebat : Κατὰ πάντα γὰρ ταῦτα πολλά τε τὸ μὴ ὄν καὶ μὴ ἐν γίνεσθαι καὶ τὸ μὴ ὄν τεκνοῦσθαι καὶ τὸ ὄν φθίρεισθαι ἀναγκάζεσθαι. Beckius etiam τὸ ἐν post πολλά τε pro τὸ μὴ ὄν librarii errore scriptum putabat. At nihil mutandum; nam sententiam hanc esse liquet : « his omnibus enim unum mutari in multa alique id quod non sit gigni et quod sit necessario existit. » In sequenti enuntiatione codex Lipsiensis εἴη πολλά τε καὶ κινούμενα præbet pro vulgato πολλά κινούμενα. Post καὶ ἡ μίξις in eadem membrana legitur ἢ, sed rectius ponitur ἢ quam lectionem Felicianus expressit qui vel interpretatur. Pro ἐπαλλάξει, quod in omnibus est exemplaribus, ἐπαλλάξει rescribere non gravatus sum. Quæ vox quid sonaret, dixi in Democriti fragm. p. 387. Quod autem Simplicius ad Arist. libb. de Cæl. fol. 150. a. refert τὴν δὲ συμπαλοῦν Ἀθῶνριται ἐπαλλάξιν ἐκάλουν, ὡς περὶ ὁ Δημοκρίτου, id latius patet. Nam eodem vocabulo pro συμπαλοῦν utuntur Plato Soph. 240. C, Aristot. Probl. 31, 11 alique alii. Felicianus ἐπαλλάξει interpretatur recessione, quod quam frigidum sit non est quod ostendam. Utrum post τῶν μιχθέντων liber Lipsiensis ἐκείνους, ἐκείνους an ἐκείως; habeat, non facile cerni posse Beckius ait, sed mihi ἐκείνους cum Feliciano legendum videtur, qui vertit *illo modo*. Præterea notandum est, male Bekkerum οἷον ἐπιπρόσθεσις et paulo post ἐπιπροσθήσεως δ' οὕσης edidisse neglecta plerumque codicum auctoritate qui utroque loco ἐπιπρόσθεσις et ἐπιπροσθέσεως præbent. Nam ἐπιπρόσθεσις, id est *obtentus, obstructio, obscuratio*, valde differt ab ea voce quæ hic requiritur, ἐπιπρόσθεσις. Posterius vocabulum vulgatis lexicis, in quibus desideratur, addi convenit. Porro verbis ἐκείνους μὲν ἂν vulgo subjungitur structura ἢ ἀλλήλων χωριζόντων, cuius loco in codice Lipsiensis est ἀδύνατα χωριζόντα. Neutra scriptura commodum habet sensum; quapropter τῶν ἀπ' ἀλλήλων χωριζομένων scripsi. Denique inter τῶν πρώτων et τὰ ὑπ' ἀλλήλα inserui κατὰ præpositionem quam sententia flagitat; pro ὑπ' ἀλλήλα autem male in codice conjunctim exaratum est ἐπαλλάξια.

b. 2. Vulgata lectio διὰ τοῦτον δὲ τὸν τρόπον præstat quidem ei quæ in libro Lipsiensis est διὰ τούτων δὲ τῶν τρόπων, sed poni oportet κατὰ τοῦτον δὲ τὸν τρόπον. Sententia sic constituit Bekkerus : κἂν εἶναι πολλά κἂν ἡμῖν, ὡς τὸ φαίνεσθαι μόνως, ita enim omnes codices præter Lipsiensem, in quo Beckius invenire sibi visus est κἂν εἶναι πολλά κἂν ἡμῖν φ τὸ (vel εἶναι) φαίνεσθαι μόνως, Nam quod Beckius volebat κἂν ἡμῖν ἢ τὸ φαίνεσθαι μόνως non probamus. Pro

οὐκ οἷόν θ' οὕτως cod. Lips. οὐκ οἷόν τε οὕτως et paulo inferius ἀλλὰ ταῦτα, cuius loco in aliis codicibus ἀλλὰ ταῦτα scriptum est. Spaldingius post δοκεῖν distinguens οὐκ ὀρθῶς; pro integra sententia accipiebat, quod tamen nequaquam necessarium. Sequitur parenthesis πολλά γὰρ καὶ ἄλλα κατὰ τὴν αἰσθησιν φαντάζεσθαι ἀπασαν, in qua postremum vocabulum, licet in omnibus quos Bekkerus inspexit libris manu exaratis deprehendatur, nullo pacto ferri potest. In Lipsiensis ejus loco est ἀπατῆ; quamobrem Beckius suasit ut corrigeretur φανταζόμενα ἀπατῆ; Spaldingius vero iudicatum illum non convenire orationi tenori ratus ἀπατῆ vestigium potius veræ lectionis quam veram lectionem ipsam esse judicavit. Itaque infinitivum ἀπατῆν ei supposuit, quem tamen quomodo pro glossemate haberet ad explicandum verbum φαντάζεσθαι olim ascripto ipse inventum suum improbat. Neque tamen diffidetur aptam sententiam fore juncturam si cui in mentem venial rescribere : πολλά γὰρ καὶ ἄλλα κατὰ τὴν αἰσθησιν φανταζόμενα ἀπατῆν. Mihi pro ἀπατῆ adjectivum ἀπατηλά requiri videtur. Ultima hujus comprehensionis verba apud Bekkerum sic se habent : λόγον δ' οὐτ' ἀναίρει τὰ αὐτὰ γίνεσθαι, οὐτε πολλά εἶναι τὸ ὄν, ἀλλ' ἀτίον τε καὶ ἀπειρον καὶ πάντη ὁμοιον αὐτὸ αὐτῶ. Sed cod. Lips. suppeditat ἀναίρειν—ἀλλὰ ἐν ἀτίον τε. Quocirca Brandisius Comm. Eleat. p. 210 legi voluit λόγος δ' οὐτε ἀναίρει, sed melius Spaldingius locum sic constituit : λόγον δ' ἀναίρειν οὐτε ταῦτα γίνεσθαι, οὐτε πολλά εἶναι τὸ ὄν, ἀλλ' ἐν x. τ. λ., usum autem verbi ἀναίρειν nihil exemplo Phys. p. 58 v. 23 ed. Syll. ὁ λόγος ἀναίρων οὕτως εἶναι τὸ ἀπειρον firmare studeat. At non eadem utriusque loci ratio est. Etsi enim non recuso quin ἀναίρειν aliquoties apud Aristotelem *vetandi et negandi* verbis cum Spaldingio reddatur, tamen hic fortasse rectius dicitur ὁ λόγος αἰρεῖ ratio *evincit*, quam ὁ λόγος ἀναίρει, præsertim quomodo duplex lectioni negatio οὐτε—οὐτε. Opponitur autem ὁ λόγος τῇ αἰσθησίν. Itaque adjectio articulo quo hæc locutio carere nequit orationem in hunc modum conformavi : τὸν δὲ λόγον ἂν αἰρεῖν οὐτε ταῦτα γίνεσθαι, οὐτε πολλά εἶναι τὸ ὄν, ἀλλ' ἐν x. τ. λ. In his verbis quomodo ταῦτα sint τὰ ὄντα, non dubito quin futuri sint qui dicant, pro τὰ αὐτὰ non tam ταῦτα, quæ pronomia sæpe confunduntur, quam τὰ ὄντα substitui oportere. Cui opinioni quamquam non refragor, tamen et ταῦτα intelligi posse reor. Cæterum totam ὅρσιν inde a verbis : Καὶ γὰρ εἰ τὸ μεμῖχθαι x. τ. λ. ita interpretor : « Etenim si unum quid mixtum e pluribus dicatur, sicutque multæ res quæ in se mutuo moveantur, ut mixtio vel tanquam in uno plurium compositio vel nexu mixtorum quasi adjectio sit, effici ut illo modo mixta ex iis quæ a sese mutuo separantur composita sint, ubi autem adjectio reperitur, terendo singulæ partes manifesto apparent, detractis primis in illa mixtarum rerum congerie quæ sub sese mutuo positæ sint; sed horum neutrum evenire. At hoc modo etiam esse multa, nec nobis tantum videri. Idcirco quia res ita esse nequeat, ne fieri quidem posse, ut ea quæ sunt multa sint, sed hæc non recte ita videri (multa enim et alia sensibus fallacia percipi) : rationem vero evincere, hæc [quæ vere sunt] neque

ἀδιδόν τε καὶ ἄπειρον καὶ πάντη ὅμοιον αὐτὸ αὐτῷ.
 Ἄρ' οὖν δεῖ πρῶτον μὲν μὴ πᾶσαν λαβόντα δοῦσαν ἄρ-
 10 χεσθαι, ἀλλ' αἱ μάλιστα εἶσι βέβαιοι; ὥστ' εἰ μὲν
 ἄσθαι τὰ δοκούντα μὴ ὀρθῶς ὑπολαμβάνεται, οὐθὲν
 ἴσως προσήκει οὐδὲ τούτῳ προσεγγῆσαι τῷ δόγματι, ὡς
 οὐκ ἂν ποτε οὐδὲν γένοιτο ἐκ μηδενός· μία γὰρ τίς ἐστὶ
 15 δοῦσα καὶ αὕτη τῶν οὐκ ὀρθῶν, ἣν ἐκ τοῦ αἰσθάνεσθαι
 πως ἐπὶ πολλῶν πάντες ὑπελήφραμεν. Εἰ δὲ μὴ πάντα

ἡμῖν ψευδῆ τὰ φαινόμενα, ἀλλὰ τινές εἰσι καὶ τούτων
 ὀρθαὶ ὑπολήψεις, ἡ ἐπιδείξαντα τοιαύτην ποῖα ἐστὶν
 ἡ τὰς μάλιστα δοκούσας ὀρθάς, ταύτας ληπτέον, ἅς
 δεῖ βεβαιότερας εἶναι δεῖ, ἢ αἱ μέλλουσιν ἐξ ἐκείνων
 τῶν λόγων δευθῆσθαι. Εἰ γὰρ καὶ εἶεν εὐὸ δοῦσαι
 ὑπεναντία ἀλλήλαις, ὥσπερ οἶεται, εἰ τις πολλὰ γε-
 νέσθαι φησὶν, ἀνάγκη εἶναι ἐκ μὴ ὄντων. Εἰ δὲ τοῦτο
 μὴ οἶόν τε, οὐκ εἶναι τὰ ὄντα πολλὰ γένη· τὸ γὰρ ὄν,

gigni, neque id quod sit multa esse, sed unum idque æternum et infinitum et undique sibi ipsi simile. »

8. Jam iisdem argumentis quibus usus erat Eleaticus philosophus placitum ejus refellere studet Stagiritēs. Quærit igitur ἄρ' οὖν δεῖ πρῶτον μὲν μὴ πᾶσαν λαβόντα δοῦσαν ἀρχεσθαι, ἀλλ' αἱ μάλιστα εἶσι βέβαιοι; Ita Cod. Lipsiensis, cujus scriptura ei quæ subnectitur sententiæ consentanea est. Contra Spaldingius prætulit quod a Feliciano expressum est ἀλλὰ τὸ αἰ μάλιστα βέβαιοι ὄν : nam vulgatum illud ἀλλ' αἰ μάλιστα ὄν βέβαιον nullo modo tolerari posse bene intellexit.

11. οὐθὲν ἴσως προσήκει οὐδὲ τούτῳ προσεγγῆσαι τῷ δόγματι. Nihil planius his verbis. Pro οὐθὲν, cujus loco alii αὐδὲν legunt, male liber Lips. δθεν, qui tamen recte exhibet προσεγγῆσαι. Vulgo προεγγῆσαι.

12. Eleatici philosophi dogma, quod improbat Aristoteles, oratione recta enuntiarī videtur Beckio, qui ideo non putat cum Spaldingio ὅτι ante οὐκ ἂν ponendum esse, sed tamen vel ὅτι vel ὡς hic desideratur, id quod orlativi usus in citandis aliorum decretis satis ostendit.

14. ἐπὶ πολλῶν πάντες ὑπελήφραμεν Cod. L. pro vulg. ἐπὶ πολλῶν ὄντες ὅπ.

15. Εἰ δὲ μὴ πάντα ἡμῖν ψευδῆ τὰ φαινόμενα, ἀλλὰ τινές εἶσι καὶ τούτων ὀρθαὶ ὑπολήψεις. Sic C. L. nisi quod inter ei δὲ μὴ et πάντα inserit ἡ, quod nos ut minus necessarium abjecimus. Neutram Spaldingii conjecturam ψευδῆ τὰ ἡμῖν φαινόμενα et τούτων καὶ ὀρθαὶ ὑπολήψεις recipiendam putavi, quum verborum sic transpositorum exempla frequentia apud Aristotelem sint.

16. ἡ ἐπιδείξαντα τοιαύτην ποῖα ἐστὶν ἡ τὰς μάλιστα δοκούσας ὀρθάς, ita emendandi locum in omnibus libris vitiosum. Cod. Lips. : ἡ ἐπιδείξαντα τοιαύτη (aut τοιαύτη) ποῖα· ἡ τὰς μάλιστα δ. ὄ. ; libri quatuor a Bekkero collati ἡ ἐπιδείξαντα τοιαύτην, reliqui ἡ ἐπιδείξει τὰς τοιαύτας ποιότητας· μάλιστα δοκούσας ὀρθάς. Spaldingius recte quidem observavit, hoc enuntiatum eo valere, ut ex visis illa selligere veraque pronuntiare jubeamur, quæ maxime sibi constant, sed in sanando ulcere quod in voce ποιότη-
 10 τας latere dicit, parum sibi ipsi satisfacere visus est. Conjicit enim pro ποιότητος legendum esse πονηρά; hoc verborum ordine ἡ ἐπιδείξαντα πονηρά; τὰς μάλιστα δοκούσας ὀρθάς; ταύτας ληπτέον, ἅ; αἱ βεβαιότερας εἶναι δοῦσαι (pro δεῖ) ἡ τοιαύτας, αἱ μέλλουσιν ἐξ ἐκείνων τῶν λόγων δευθῆσθαι, quæ in hunc modum interpretatur : « Sin autem minus omnia, quæ sensibus nostris subjiciuntur, falsa sint, sed aliquæ vel de
 15 his opiniones probari mereantur, jam oportebit aut, docentem vel maxime speciosas nihili esse opiniones, non nisi certissimas quasque tenere, aut eas probare, quæ ipsis illis rationibus (quibus videlicet priores eas opiniones redargueras prima specie mirifice sese commendantes; ita enim rationem sibi reddere videtur vocis ἐκείνων τῶν λόγων) unice
 20 verò appareant. » Aliter atque Spaldingius verba ἐκείνων τῶν λόγων accepit Felicianus apud quem hæc leguntur : « Sin autem non omnia falsa sunt, quæ nobis apparent, sed aliquæ etiam horum rectæ existimationes habentur vel ex demonstratione, quæ maxime rectæ esse videantur, sumi debent, quas identidem certiores esse necesse est,

vel quæ ex illarum rationibus demonstrandæ sunt. » Sed quum hæc omnia iis qui accuratius scriptoris mentem indagant vix satisfacere possint, agendum locum quemadmodum a nobis nunc constitutus est, inde a versu 8 sic vertamus : « Nonne igitur primum non omni sumta opinione neque omni quod apparet incipiendum est, sed iis opinionibus quæ maxime firmæ sunt ac stabiles. Quare si omnia, quæ in opinionem veniunt et apparent, non recte existimantur, nihil fortasse convenit hoc præterea uti dogmate, quo nihil ex nihilo fieri statuitur, quippe quum una etiã et non rectis hæc opinio sit, quam sensibus quodammodo multis in rebus omnes imbibimus. Sin autem non omnia falsa sunt, quæ nobis apparent, sed nonnullæ etiã in his recte existimationes sunt, oportet demonstrantem aut qualis sit hujusmodi existimatio aut quæ verissimæ videantur, has sumere, quas semper firmiores esse par est, aut eas sumere opiniones quæ rationum ex illis petiturum ope demonstrandæ sunt. »

20. Vulgo ὥσπερ οἶεται, εἰ μὴ πολλὰ γενέσθαι φησὶν, ἀνάγκη εἶναι ἐκ μὴ ὄντων. εἰ δὲ τοῦτο μὴ οἶόν τε, οὐκ εἶναι τὰ ὄντα πολλὰ. γένοιτο γὰρ ἂν ὄν, ὅτι ἐστὶν ἄπειρον εἶναι. εἰ ὄ οὕτως, καὶ ἐν. ὁμοίως μὲν δὲ ἡμῖν ὁ ἀμφοτέρων π οὐδὲν μᾶλλον τι ἐν, ἢ ὅτι πολλὰ δεικνύται. εἰ δὲ βέβαιος μᾶλλον ἢ ἑτέρω, ἀπὸ ταύτης συμπεραθέντα μᾶλλον δέδεικται. Ingeniose Spaldingius hanc ῥῆσιν correxit : εἰ γὰρ καὶ εἰεν εὐὸ δοῦσαι ὑπεναντία, ὥσπερ οἶεται, εἰ μὲν πολλὰ εἶναι φησὶν, ἀνάγκη γενέσθαι ἐκ μὴ ὄντων· εἰ δὲ τοῦτο μὴ οἶόν τε, οὐκ εἶναι τὰ ὄντα πολλὰ. (γένοιτο γὰρ ἂν ὄν, ὅτι ἐστὶν) ἄπειρον δὲ εἶναι· εἰ δὲ τοιοῦτον, καὶ ἐν. Ὅμως μὲν δὲ ἡμῖν ὁ λόγος ἀμφοτέρων περὶ οὐδὲν μᾶλλον ὅτι ἐν, ἢ ὅτι πολλὰ, δεικνύται. Εἰ δὲ βέβαιος μᾶλλον ἢ ἑτέρα, ἀπὸ ταύτης συμπεραθέντα μᾶλλον δέδεικται. Quo-
 25 verorum verborum sententia satis plana est : « Etiam si enim sint inter se pugnantēs duæ opiniones, sicut putat (adversarius) : si plura esse dicat, ex nihilo fieri ea necessario ; quod si poni nequeat, plus uno non esse in rerum natura (æ ratione enim quocumque sit fieri demum id quod sit), esse autem illud infinitum idemque, siquidem infinitum sit, unum ; in neutra tamen earum opinionum ulla apparet ratio, quare unum potius sit, quam plura. Sin autem alterutra est certior opinio, tum quidem ea quæ inde efficiantur, evidenter patere credi possunt. » Periodi hujus protasis a verbis εἰ γὰρ ad καὶ ἐν usque pertinere videtur, unde apodosis tendit ad δεικνύται vel potius ad δέδεικται. Sunt autem verba γένοιτο—ἐστὶν pro parenthesi habenda. Jam nihil luce clarius est, quam significari a scriptore celebratam omnium ore Eleaticorum argum-
 30 tationem, qua simulatque plura aliquis esse dixerat, ea ex nihilo nata fateri cohibetur. Ingens autem inter id quod est et id quod sit discrimen intercedere Eleatica schola volebat. Cæterum duæ, de quibus agitur, contrariæ opiniones sponte quasi sese offerunt. Una est Eleaticorum illa præceptio : ex nihilo nihil fit, in qua non magnum momentum positum esse arbitratur Stagiritēs, nisi quod
 35 his quæ rerum usen notantur quodammodo convenient (μὴ τίς ἐστὶ δοῦσα καὶ αὕτη τῶν οὐκ ὀρθῶν, ἣν ἐκ τοῦ αἰσθάνεσθαι πως ὑπελήφραμεν). Altera opinio priori repugnans ea est, qua plures res, non unam in rerum natura reperiri nobis

ΠΕΡΙ ΞΕΝΟΦΑΝΟΥΣ.

ΚΕΦ. γ΄.

Ἄδύνατόν φησιν εἶναι, εἰ τι ἔστι, γενέσθαι, τοῦτο λέγων ἐπὶ τοῦ θεοῦ· ἀνάγκη γὰρ ἦτοι ἐξ ὁμοίου ἢ ἐξ ἀνομοίου γενέσθαι τὸ γιγνόμενον. Δυνατόν δὲ οὐδέτερον· οὔτε γὰρ ὅμοιον ὑφ' ὁμοίου προσήκειν τεκνωθῆναι μᾶλλον ἢ τεκνώσασθαι· ταῦτα γὰρ ἅπαντα τοῖς γε ἴσοις καὶ ὁμοίοις οὐχ ὑπάρχειν πρὸς ἄλληλα, οὐτ' ἂν ἐξ ἀνο-

μοίου τάνομοιον γενέσθαι. Εἰ γὰρ γίγνοιτο ἐξ ἄσθενε- 20
στερου τὸ ἰσχυρότερον ἢ ἐξ ἐλάττονος τὸ μείζον ἢ ἐκ
χειρόνος τὸ κρείττον ἢ τούναντίον τὰ χεῖρω ἐκ τῶν
κραιττόνων, τὸ δὲ ἐξ οὐκ ὄντος ἂν γενέσθαι, ἔπερ ἀδύ-
νατον· αἰδίων μὲν οὖν διὰ ταῦτα εἶναι τὸν θεόν. Εἰ
δ' ἔστιν ὁ θεὸς ἀπάντων κράτιστον, ἔνα φησὶν αὐτὸν
προσῆκειν εἶναι· εἰ γὰρ δύο ἢ πλείους εἴεν, οὐκ ἂν ἔτι 25
κράτιστον καὶ βέλτιστον αὐτὸν εἶναι πάντων· ἕκαστος
γὰρ ὢν τῶν πολλῶν ὁμοίως ἂν τοιοῦτος εἴη. Τοῦτο
γὰρ ὢν καὶ θεοῦ δύναμιν εἶναι, κρατεῖν, ἀλλὰ μὴ

CAPUT TERTIUM.

Secunda libelli pars quæ tertium et quartum caput complectitur rectissime in codice Lipsiensi pariterque in aliis libris quos inspexit Bekkerus, duobus Marcianis, Palatino Vaticano, Urbinate et Parisiensi, Ἀριστοτέλους περὶ Ξενοφάνους inscribitur, quum ineptam in reliquis exemplaribus inscriptionem περὶ Ζήνωνος in fronte gerat.

p. 977. a. 14. Ἄδύνατόν φησιν εἶναι, εἰ τι ἔστι, γενέσθαι, τοῦτο λέγων ἐπὶ τοῦ θεοῦ. ἀνάγκη γὰρ ἦτοι ἐξ ὁμοίων ἢ ἐξ ἀνομοίων γενέσθαι τὸ γινόμενον. Hic cod. Lips. ἦτοι ἐξ ὁμοίου ἢ ἐξ ἀνομοίου γενέσθαι τὸ γινόμενον, id quod et aptius est vulgato et confirmatur Simplicii verbis Comment. in Arist. Phys. fol. 6 a : ἀγένητον δὲ ἰδεῖσθαι ἐκ τοῦ εἶναι τὸ γιγνόμενον ἢ ἐξ ὁμοίου ἢ ἐξ ἀνομοίου γίνεσθαι. Brandisii opinio nem, qui prima hujus capituli verba e primo hujus libelli capite temere arcessita putat atque a Xenophanis ratione aliena videri dicit, neque comprobare. Neque enim dubitat philosphus sine aliquid an non sit, sed potius hanc sententia esse aliquid contendit ut ea quæ paulo inferius posita esse enuntiatione si δ' ἔστιν ὁ θεός· ἀπάντων κράτιστον x. t. λ. Karstenius deleto τι, quemadmodum in Parmenidis dicto ἔστιν ἢ οὐκ ἔστιν, legendum conjicit ἀδύνατόν φησιν, εἴπερ ἔστι, γενέσθαι eo sensu, ut sit τὸ εἰλικρινῶς ὄν γένεσιν ἔχειν, ἀδύνατον. Sed hæc vis in vulgata etiam scriptura inest.

16. Δυνατόν δὲ οὐδέτερον. οὔτε γὰρ ὅμοιον ὑφ' ὁμοίου προσήκειν τεκνωθῆναι μᾶλλον ἢ τεκνώσασθαι (ταῦτά γὰρ ἅπαντα τοῖς γε ἴσοις ἢ ὁμοίοις; ὑπάρχειν πρὸς ἄλληλα) οὐτ' ἂν ἐξ ἀνομοίου τὸ ἀνόμοιον γενέσθαι. Ita Bekkerus, sed hac ratione locum scribi non posse jam perspexerunt Brandisius in Comm. Eleast. p. 26 et Karstenius Xenoph. p. 101 e libro Lipsiensi corrigentes τοῖς γε ἴσοις ὁμοίως. Præterea Karstenius conjicit ταῦτά γὰρ ἅπαντα (vel ἅπαντη) ἴσως τοῖς ὁμοίοις ὑπάρχειν. At ne hoc quidem accommodatum est, neque id quod volunt viri docti in exemplari Lipsiensi exstat. Ibi enim Beckio teste reperitur ταῦτα γὰρ ἅπαντα τοῖς γε ἴσοις καὶ ὁμοίως, quod Bergkiius sic emendavit : ταῦτα γὰρ ἅπαντα τοῖς γε ἴσοις καὶ ὁμοίοις οὐχ ὑπάρχειν πρὸς ἄλληλα, i. e. τὸ τεκνώσασθαι καὶ τὸ τεκνωθῆναι. Neque aliud est quod Simplicius l. c. refert : ἀλλὰ τὸ μὲν ὅμοιον ἀπαθεί; φησὶν ὑπὸ τοῦ ὁμοίου. Adde Sext. Empir. Hypot. l. 225 : ἰδοῦματιζε δὲ Ξενοφάνης κατὰ τὰς τῶν ἄλλων ἀδράστων προλήψεις ὄν εἶναι τὸ πᾶν καὶ τὸν θεὸν συμψη τοῖς πᾶσιν, εἶναι δὲ σφαροειδῆ καὶ ἀπαθεί καὶ ἀμετάβλητον καὶ λογικόν. Extrema οὐτ' ἂν ἐξ ἀνομοίου τὸ ἀνόμοιον γενέσθαι pro quibus vulgo male scribitur οὐτ' ἂν ἐξ ἀνομοίου οὐτ' ἀνόμοιον γενέσθαι e cod. Lips. emendasse se dicit Bekkerus. At ibi habetur τάνομοιον, quod quum in alio nescio quo exemplari eam præcedenti voce junctim scriptum esset ἀνομοίου τάνομοιον, corruptionis locum dedit. De reliquo cum Lipsiensi codice Feliciani interpretationi consentit. Quod Karstenius ait, diligentem scripturam postulare τὸ

ὅμοιον ὑφ' ὁμοίου, ut mox dicitur οὐτ' ἂν ἐξ ἀνομοίου τὸ ἀνόμοιον, per se quidem verum est, sed Aristotelem Xenophanis carmina pedestri oratione interpretantem in omittendo articulo poetæ vestigia sequi apparet. Ultima recte accepit Karstenius περὶ τοῦ ὄντος; sunt igitur perinde interpretanda ac si dicitur οὐτ' ἂν ἐξ ἀνομοίου ἀνόμοιον τὸ ὄν γενέσθαι.

20. Εἰ γὰρ γίγνοιτο ἐξ ἄσθενεστερου τὸ ἰσχυρότερον ἢ ἐξ ἐλάττονος τὸ μείζον ἢ ἐκ χειρόνος τὸ κρείττον, ἢ τούναντίον τὰ χεῖρω ἐκ τῶν κραιττόνων, τὸ οὐκ ὄν ἐξ ὄντος ἂν γενέσθαι. Pleræque editiones habent τὸ οὐκ ἔξ ὄντος; ἂν γενέσθαι. Cod. Lips. τὸ οὐκ ὄν ἐξ ὄντος; ἂν γενέσθαι, quod placuit Braullisio Comm. Eleast., Cousino fragm. phil. et Bekkero. Non male tamen Karstenius scripsit τὸ δὲ ἐξ οὐκ ὄντος propter Simplicii verba l. c. ei δὲ ἐξ ἀνομοίου γίγνοιτο, ἔσται τὸ ὄν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος. Accedit quod Felicianus videtur eodem modo in suo libro scriptum eniase. Vertit enim : « ex non ente quippiam efficeretur. » Elsi autem intelligi potest quod exhibet liber Lipsiensis, tamen quoniam hic de ortu τοῦ ὄντος quaeritur, cum Karstenio τὸ δὲ ἐξ οὐκ ὄντος ponere non dubitavimus.

23. αἰδίων μὲν οὖν διὰ ταῦτ' εἶναι. cod. Lips. διὰ ταῦτα εἶναι.

24. In verbis ἔνα φησὶν αὐτὸν προσῆκειν εἶναι ultima vox petita est e cod. Lips.; nam in reliquis membranis deest.

25. Pro δύο ἢ ἔτι πλείους εἶν cod. Lips. omisso ἔτι simpliciter δύο ἢ πλείους, quod præstat, ne in priore etiam membro ponatur vocula, quæ in posteriore οὐκ ἂν ἔτι κράτιστον necessario requiritur. Pro αὐτὸν εἶναι πάντων, quod recte se habet, in cod. L. est αὐτὸν εἶναι πάντων.

26. ἕκαστος γὰρ ἂν θεός τῶν πολλῶν ὁμοίος ὄν τοιοῦτος εἴη. Ita plerique omnes libri sensu bono, quem et Felicianus in hunc modum exprimit : « quippe quum unusquisque ex multis deus similis atque idcirco talis foret. » At cod. Lips. præbet ἕκαστος; γὰρ ὄν τῶν πολλῶν ὁμοίως ἂν τοιοῦτος εἴη; nam quoniam esset unusquisque e multis illis, similiter talis (h. e. κράτιστος) foret. Hanc veram esse scripturam opinor propter Simplicii locum : πλειόνων γὰρ φησὶν ὄντων, ὁμοίως ἀνάγκη ὑπάρχειν πᾶσι τὸ κρατεῖν.

27. τοῦτο γὰρ θεὸν καὶ θεοῦ δύναμιν εἶναι, κρατεῖν, ἀλλὰ μὴ κρατεῖσθαι, καὶ πάντα κρατεῖσθαι εἶναι. Ita Bekkerus Lipsiensem et plerosque alios codd. secutus edidit; nam a Feliciani libro postrema καὶ πάντα κρατεῖσθαι εἶναι, quæ corrupta sunt, abfuerunt. Quamobrem Füllebornius ea deleri volebat. Contra Brandisius καὶ πολλὰ κρατεῖσθαι εἶναι multa ita se habere ut regantur legendum suspicatus est, Cousinus auctore Boissonadio correxit καὶ πάντα κρατεῖσθαι ἐνί, ab uno omnia regi, Karstenius denique conjecit καὶ πάντων κράτιστον εἶναι, quod unum omnium maxime cum verbis prægressis conciliari potest. Hanc igitur conjecturam depravatæ Aristotelis orationi inserendam duximus.

ἀδιόν τε καὶ ἄπειρον καὶ πάντα ὅμοιον αὐτὸ αὐτῷ.
 Ἄρ' οὖν δεῖ πρῶτον μὲν μὴ πᾶσαν λαβόντα δόξαν ἄρ-
 10 χεσθαι, ἀλλ' αἶ μάλιστα εἶσι βέβαιοι; ὥστ' εἰ μὲν
 ἄπαντα τὰ δοκῶντα μὴ ὀρθῶς ὑπολαμβάνεται, οὐδὲν
 ἴσως προσήκει οὐδὲ τούτῳ προσεγγῆσαι τῷ δόγματι, ὡς
 οὐκ ἂν ποτε οὐδὲν γένοιτο ἐκ μηδενός· μία γὰρ τίς ἐστι
 δόξα καὶ αὕτη τῶν οὐκ ὀρθῶν, ἣν ἐκ τοῦ αἰσθάνεσθαι
 15 πως ἐπὶ πολλῶν πάντες ὑπελήφραμεν. Εἰ δὲ μὴ πάντα

ἡμῖν ψευδῆ τὰ φαινόμενα, ἀλλὰ τινές εἰσι καὶ τοῦτων
 ὀρθαὶ ὑπολήψεις, ἣ ἐπιδείκνυται τοιαύτην ποῖα ἐστὶν
 ἣ τὰς μάλιστα δοκούσας ὀρθάς, ταύτας ληπτέον, ἀ-
 δεῖ βεβαιότερας εἶναι δεῖ, ἣ αἶ μέλλουσιν ἐξ ἐκείνων
 τῶν λόγων δειχθῆσθαι. Εἰ γὰρ καὶ εἶεν δύο δόξαι
 ὑπεναντία ἀλλήλαις, ὥσπερ οἰεταί, εἰ τις πολλὰ γε-
 νέσθαι φησὶν, ἀνάγκη εἶναι ἐκ μὴ ὄντων. Εἰ δὲ τοῦτων
 μὴ οἶόν τε, οὐκ εἶναι τὰ ὄντα πολλὰ γένη· τὸ γὰρ οἶ-

gigni, neque id quod sit multa esse, sed unum idque æternum et infinitum et undique sibi ipsi simile. »

8. Jam hisdem argumentis quibus usus erat Eleaticus philosophus placitum ejus refellere studet Stagiritis. Quærit igitur ἀρ' οὖν δεῖ πρῶτον μὲν μὴ πᾶσαν λαβόντα δόξαν ἀρχεσθαι, ἀλλ' αἶ μάλιστα εἶσι βέβαιοι; Ita Cod. Lipsiensis, cujus scriptura ei quæ subnectitur sententiæ consentanea est. Contra Spaldingius prætulit quod a Feliciano expressum est ἀλλὰ τὸ δεῖ μάλιστα βέβαιον ἐν : nam vulgatum illud ἀλλ' ἀεὶ μάλιστα ἐν βέβαιον nullo modo tolerari posse bene intellexit.

11. οὐδὲν ἴσως προσήκει οὐδὲ τούτῳ προσεγγῆσαι τῷ δόγματι. Nihil planius his verbis. Pro οὐδὲν, cujus loco alii ὠδὲν legunt, male liber Lips. ὅθεν, qui tamen recte exhibet προσεγγῆσαι. Vulgo προσήσθαι.

12. Eleatici philosophi dogma, quod improbat Aristoteles, oratione recta enuntiari videtur Beckio, qui ideo non putat cum Spaldingio dici ante οὐκ ἂν ponendum esse, sed tamen vel ὅτι vel ὡς hic desideratur, id quod optativi usus in citandis aliorum decretis satis ostendit.

14. ἐπὶ πολλῶν πάντες ὑπελήφραμεν Cod. L. pro vulg. ἐπὶ πολλῶν ὄντες ὅτι.

15. Εἰ δὲ μὴ πάντα ἡμῖν ψευδῆ τὰ φαινόμενα, ἀλλὰ τινές εἰσι καὶ τοῦτων ὀρθαὶ ὑπολήψεις. Sic C. L. nisi quod inter εἰ δὲ μὴ et πάντα inserit ἣ, quod nos ut minus necessarium abjecimus. Neutram Spaldingii conjecturam ψευδῆ τὰ ἡμῖν φαινόμενα et τοῦτων καὶ ὀρθαὶ ὑπολήψεις recipiendam putavi, quum verborum sic transpositorum exempla frequentia apud Aristotelem sint.

16. ἣ ἐπιδείκνυται τοιαύτην ποῖα ἐστὶν ἣ τὰς μάλιστα δοκούσας ὀρθάς, ita emendavi locum in omnibus libris vitiosum. Cod. Lips. : ἣ ἐπιδείκνυται τοιαύτη (aut τοιαύτη) ποῖα· ἣ τὰς μάλιστα δ. δ.; libri quattuor a Bekkero collati ἣ ἐπιδείκνυται τοιαύτην, reliqui ἣ ἐπιδείξει τὰς τοιαύτας ποιότητας μάλιστα δοκούσας ὀρθάς. Spaldingius recte quidem observavit, hoc enuntiatum eo valere, ut ex visis illa seligere veraque pronuntiare jubeamur, quæ maxime sibi constent, sed in sanando ulcere quod in voce ποιότη-τας latere dicit, parum sibi ipsi satisfacere visus est. Con- ficit enim pro ποιότητος legendum esse πονηρίας; hoc verborum ordine ἣ ἐπιδείκνυται πονηρίας τὰς μάλιστα δοκούσας ὀρθάς; ταύτας ληπτέον, ἀ; ἀεὶ βεβαιότερας εἶναι δόξαι (pro δεῖ) ἣ τοιαύ-τας, αἶ μέλλουσιν ἐξ ἐκείνων τῶν λόγων δειχθῆσθαι, quæ in hunc modum interpretatur : « Sin autem minus omnia, quæ sensibus nostris subjiciuntur, falsa sint, sed aliquæ vel de iis opiniones probari mereantur, jam oportebit aut, docentem vel maxime speciosas nihil esse opiniones, non nisi certissimas quasque tenere, aut eas probare, quæ ipsi illis rationibus (quibus videlicet priores eas opiniones redarguas prima specie mirifice sese commendantes; ita enim rationem sibi reddere videtur vocis ἐκείνων τῶν λόγων) unice veræ appareant. » Aliter atque Spaldingius verba ἐκείνων τῶν λόγων accepit Felicianus apud quem hæc leguntur : « Sin autem non omnia falsa sunt, quæ nobis apparent, sed aliquæ etiam horum rectæ existimationes habentur vel ex demonstratione, quæ maxime rectæ esse videantur, sumi debent, quas identidem certiores esse necesse est,

vel quæ ex illarum rationibus demonstrandæ sunt. » Sed quum hæc omnia iis qui accuratius scriptoris mentem indagant vix satisfacere possint, agendum locum quemadmodum a nobis nunc constitutus est, inde a versu 8 sic vertamus : « Nonne igitur primum non omni sumta opinione neque omni quod apparet incipiendum est, sed iis opinionibus quæ maxime firmæ sunt ac stabiles. Quare si omnia, quæ in opinionem veniunt et apparent, non recte existimantur, nihil fortasse convenit hoc præterea uti dogmate, quo nihil ex nihilo fieri statuitur, quippe quum una etiam e non rectis hæc opinio sit, quam sensibus quodammodo nullis in rebus omnes imbibimus. Sin autem non omnia falsa sunt, quæ nobis apparent, sed nonnullæ etiam in his rectæ existimationes sunt, oportet demonstrantem aut qualis sit hujusmodi existimatio aut quæ verissimæ videantur, has sumere, quas semper firmiores esse par est, aut eas sumere opiniones quæ rationum ex illis petitarum ope demonstrandæ sunt. »

20. Vulgo ὥσπερ οἰεταί, εἰ μὴ πολλὰ γενέσθαι φησὶν, ἀνά- κη εἶναι ἐκ μὴ ὄντων. εἰ δὲ τοῦτο μὴ οἶόν τε, οὐκ εἶναι τὰ ὄντα πολλὰ. γένοιτο γὰρ ἂν ἐν, ὅτι ἐστὶν ἄπειρον εἶναι. εἰ δ' οὕτως, καὶ ἐν. ὁμοίως μὲν δὲ ἡμῖν ὁ ἀμφοτέρων π οὐδὲν μάλιν-τι ἐν, ἣ ὅτι πολλὰ δεικνύται. εἰ δὲ βέβαιος μέλλον ἣ ἕτερα, ἀπὸ ταύτης ἑμπερανθέντα μάλλον δεικνύται. Ingeniose Spaldingius hanc ῥησιν correxit : εἰ γὰρ καὶ εἶεν δύο δόξαι ὑπεναν-τία, ὥσπερ οἰεταί, εἰ μὴ πολλὰ εἶναι φησὶν, ἀνάγκη γενέσθαι ἐκ μὴ ὄντων· εἰ δὲ τοῦτο μὴ οἶόν τε, οὐκ εἶναι τὰ ὄντα πολλὰ. (γένεοιτο γὰρ ἂν ἐν, ὅτι ἐστὶν) ἄπειρον δὲ εἶναι : εἰ δὲ τοῦτων, καὶ ἐν. Ὅμως μὲν δὲ ἡμῖν ὁ λόγος ἀμφοτέρων περί οὐδὲν μέλλον ὅτι ἐν, ἣ ὅτι πολλὰ, δεικνύται. Εἰ δὲ βέβαιος μέλλον ἣ ἕτερα, ἀπὸ ταύτης ἑμπερανθέντα μάλλον δεικνύται. Quo- rum verborum sententia satis plana est : « Etiamsi enim sint inter se pugnantes duæ opiniones, sicut putat (adversarius) : si plura esse dicat, ex nihilo fieri ea necessario; quod si poni nequeat, plus uno non esse in rerum natura (æ ratione enim quocumque sit fieri demum id quod sit), esse autem illud infinitum idemque, siquidem infinitum sit, unum; in neutra tamen earum opinionum ulla apparet ratio, quare unum potius sit, quam plura. Sin autem alterutra est certior opinio, tum quidem ea quæ inde effi- ciantur, evidenter patere credi possunt. » Perio di hujus protasis a verbis εἰ γὰρ ad καὶ ἐν usque pertinere videtur, unde apodosis tendit ad δεικνύται vel potius ad δει-κνύται. Sunt autem verba γένοιτο—ἐστὶν pro parenthesi habenda. Nam nihil luce clarius est, quam significari a scriptore celebratam omnium ore Eleaticorum argumen- tationem, qua simulatque plura aliquis esse dixerat, ea ex nihilo nata fieri cogebatur. Ingens autem inter id quod est et id quod fit discrimen intercedere Eleatica schola volebat. Cæterum duæ, de quibus agitur, contrariæ opi- niones sponte quasi esse offerunt. Una est Eleaticorum illa præceptio : ex nihilo nihil fit, in qua non magnum momentum positum esse arbitrat Stagirites, nisi quod iis quæ rerum usum notantur quodammodo conveniat (μὴ τίς ἐστὶ δόξα καὶ αὕτη τῶν οὐκ ὀρθῶν, ἣν ἐκ τοῦ αἰσθάνεσθαι πως ὑπελήφραμεν). Altera opinio priori repugnans ea est, qua plures res, non unam in rerum natura reperiri nobis

ποιούτων ὃν ἔν, ὃν τὸν θεὸν εἶναι λέγει, οὔτε κινεῖσθαι οὔτε ἀκίνητον εἶναι. Ἀκίνητον μὲν γὰρ εἶναι τὸ μὴ ἔν οὔτε γὰρ ἂν εἰς αὐτὸ ἕτερον, οὔτ' ἕκαστο εἰς ἄλλο ἰσθεῖν· κινεῖσθαι δὲ τὰ πλείω ὄντα ἑνός· ἕτερον γὰρ εἰς ἕτερον δεῖν κινεῖσθαι. Εἰς μὲν οὖν τὸ μὴ ὃν οὐδὲν ἂν κινήθῃται· τὸ γὰρ μὴ ὃν οὐδαμῆ εἶναι. Εἰ δὲ εἰς ἄλλα μεταβάλλοι, πλείω ἂν αὐτὸ εἶναι ἑνός. Διὰ τὰυτὰ ὃ γὰρ κινεῖσθαι μὲν ἂν τὰ δύο ἢ πλείω ἑνός, ἡραμεῖν δὲ καὶ ἀκίνητον εἶναι τὸ οὐδέν· τὸ δὲ ἔν οὔτε ἡραμεῖν οὔτε κινεῖσθαι· οὔτε γὰρ τῷ μὴ ὄντι οὔτε τοῖς πολλοῖς ὁμοιον εἶναι. Κατὰ πάντα δὲ οὕτως ἔχειν τὸν θεόν, αἰδιὸν τε καὶ ἔνα, ὁμοίον τε καὶ σφαιροειδῆ ὄντα, οὔτε

ἄπειρον οὔτε πεπερασμένον, οὔτε ἡραμεῖν οὔτε κινήτὸν ὃν εἶναι.

ΚΕΦ. δ'.

Πρῶτον μὲν οὖν λαμβάνει καὶ οὗτος τὸ γιγνόμενον γίνεσθαι ἐξ ὄντος, ὡσπερ ὁ Μελισσος. Καίτοι τί καλύει μήτ' ἐξ ὁμοίου μήτ' ἐξ ἀνομοίου τὸ γιγνόμενον γίνεσθαι, ἀλλ' ἐκ μὴ ὄντος; ἔτι οὐδὲν μᾶλλον ὁ θεὸς ἀγέννητος ἢ καὶ τᾶλλα πάντα, εἴπερ ἅπαντα ἐξ ὁμοίου 35 ἀνομοίου γέγονεν, ἔπειρ ἀδύνατον. Ὡστε ἢ οὐδὲν ἔστι παρὰ τὸν θεόν, ἢ καὶ τᾶλλα αἰδία πάντα. Ἐτι κράτιστον τὸν θεόν λαμβάνει, τοῦτο δυνατώτατον καὶ

nisi addito ἔν, ut in illo Æschyleo Prom. v. 885 : οὐδ' ἔγω τίς ἂν γενοίμην. Karstenius legendum putabat ἔν γὰρ οὐκ ἔχειν πρὸς ὁ, τὴ παραίνην. Sed ut infinitivum ἔχειν non incommodum esse largior, licet a vulgata lectione non sit recedendum, ita παραίνην pro παρανεῖ neutiquam mihi probatur. Etsi enim fere solemnis est in ejusmodi junctura conjunctivus, ut apud Sophoclem Œd. Col. 318 : οὐκ ἔγω τίς εἶ; tamen futurum παρανεῖ nihil habet, in quo offendas. Nam in eadem tragœdia (v. 1739) Sophocles : ὅπως μοι λούμην ἐς δόμους οὐκ ἔγω, et Eurip. Heracl. 440 : ὅμιν οὐκ ἔγω τί χρῆσομαι. Sequentia apud Bekkerum sic scribuntur : τὸ δὲ τοιούτων ὃν ἔν, ὃν τὸν θεόν εἶναι λέγει, οὔτε κινεῖσθαι οὔτε κινήτὸν εἶναι. Cod. Lips. suppeditat : τὸ δὲ τοιούτων ἔν ὃν τὸν θεόν εἶναι λέγει, οὔτε κινεῖσθαι οὔτε ἀκίνητον εἶναι. In veteribus editionibus est : τὸ δὲ τοιούτων ὃν ἔν ὃν. Hinc nemo dubitabit, quin poni debeat : τὸ δὲ τοιούτων ὃν ἔν, ὃν τὸν θεόν εἶναι λέγει, οὔτε κινεῖσθαι οὔτε ἀκίνητον εἶναι. Cæterum ἀκίνητον jam Tiedemannus conjectura assecutus erat.

11. Pro οὔτε ἕκαστο cod. Lips. οὔτ' ἕκαστο.

13. εἰς μὲν οὖν τὸ μὴ ὃν οὐδὲν ἂν κινήθῃται· τὸ γὰρ μὴ ὃν οὐδαμῆ εἶναι. Ita recte Bekkerus cum cod. Lips. Cf. Simplicii locum, quem infra ponemus. Nam in vulgata lectione jure hæsit Karstenius, qui : « melius, inquit, scriptum esset οὐδ' ἂν κινήθῃται, diligentior vero scribendi ratio postularet hæc ita transponi : εἰ μὲν οὖν μὴ κινήθῃται, κινήτὸν (i. e. μὴ ὃν) ἂν εἶναι αὐτό. » Idem pro οὐδαμῆ εἶναι corrigendum putat οὐδαμῆ εἶναι. At his mutationibus licet superedere.

14. εἰ δὲ εἰς ἄλλα μεταβάλλοι, πλείω αὐτὸν εἶναι ἑνός. Non liquet, utrum e codd. an e veteribus editionibus Bekkerus sumperit αὐτόν, quod si recte se haberet, ad deum referri in promptu esset. Sed quoniam Xenophanes deum unum esse, non plures jam supra demonstravit, hic neutrum αὐτὸ flagitatur, quod perlinet ad τὸ ἔν vel τὸ ὃν. Id ipsum Karstenius scripsit, quum in nonnullis editionibus invenisset. Præterea ἂν particulam post πλείω rectius addi idem vir doctus observavit.

16. ἡραμεῖν δὲ καὶ ἀκίνητον εἶναι τὸ οὐδέν cod. Lips.; cæteri male ἡραμεῖν γὰρ ἀκίνητον κ. τ. λ.

17. ἀραμεῖν οὔτε κινεῖσθαι omnes codd. Sed mihi cum Karstenio ἀραμεῖν in ἡραμεῖν, quod panilo superius legitur, reingere placet, quia ἀραμεῖν licet *quiescendi* notatione ab aliis scriptoribus usurpatum sit, tamen non est philosophorum proprium qui τῷ κινεῖσθαι opponunt τὸ ἡραμεῖν.

20. οὔτε ἡραμεῖν οὔτε ἀκίνητον εἶναι. Ineptam esse hanc membranam scripturam dudum Füllebornius viderat οὔτε ἡραμεῖν οὔτε κινήτὸν εἶναι substituentem ratur. Non injuria autem Karstenius ait melius opponi τὸ ἡραμεῖν τῷ κινεῖσθαι quam τῷ κινήτὸν εἶναι, ideoque id quod supra le-

gebatur scribi vult οὔτε κινεῖσθαι οὔτε ἀκίνητον εἶναι. Beckius in codice Lipsiensi illud ἀκίνητον ita exaratum esse testatur, ut dubium sit ἀκίνητον an εὐκίνητον voluerit librarius. Felicianus, qui interpretatur *neque quiescere neque moveri*, videtur κινεῖσθαι legisse. In hac rei ambiguitate ultra Füllebornii conjecturam, quæ proxime ad codicum lectionem accedit, progredi non sum ausus. Quod reliquum est cum eo quod hic tractatur argumento Simplicii verba componamus : παραπλησίως δὲ καὶ κινήσιν ἀραμεῖ καὶ τὴν ἡραμῖαν. ἀκίνητον αὐτὸν γὰρ εἶναι τὸ μὴ ὃν· οὔτε γὰρ ἂν εἰς αὐτὸ ἕτερον, οὔτε αὐτὸ πρὸς ἄλλο ἰσθεῖν· κινεῖσθαι δὲ τὰ πλείω τοῦ ἑνός· ἕτερον γὰρ εἰς ἕτερον μεταβάλλειν· ὡστε καὶ ὅταν ἔν ταῦτῳ μένειν λέγη καὶ μὴ κινεῖσθαι,

αἰεὶ ὃ ἔν ταῦτῳ τε μένειν κινούμενον οὐδὲν οὐδὲ μετέρχεσθαι μιν ἐπιτρέπει ἄλλοτε ἄλλῃ,

οὐ κατὰ τὴν ἡραμῖαν τὴν ἀντικειμένην τῇ κινήσει μένειν αὐτόν (i. e. τὸν θεόν) φησιν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀπὸ κινήσεως καὶ ἡραμῖας ἐξηρημένην.

CAPUT QUARTUM.

p. 977, h. 21 : πρῶτον μὲν οὖν λαμβάνει καὶ οὗτος τὸ γιγνόμενον γίνεσθαι ἐξ ὄντος, ὡσπερ ὁ Μελισσος. καίτοι τί καλύει μήτ' ἐξ ὁμοίου τὸ γιγνόμενον γίνεσθαι, ἀλλ' ἐκ μὴ ὄντος. Deesse hic aliquid cum ipsa rei natura ostendit, tum Felicianus interpres confirmat, cujus hæc sunt verba : « At enim quid obstat, quin neque ex simili, neque ex dissimili id quod fit, sed ex non ente existat? » Statuit Colophonius philosophus, si quid generetur, id aut ex simili aut ex dissimili necessario procreari, neutrum autem fieri posse. Conficitur hoc ex his quæ cap. 3 leguntur : ἀδύνατόν φησιν εἶναι εἰ τι ἔστι, γενέσθαι, οὗτο λέγων ἐπὶ τοῦ θεοῦ· ἀνάγκη γὰρ ἦτοι ἐξ ὁμοίου ἢ ἐξ ἀνομοίου γενέσθαι τὸ γιγνόμενον. δυνατὸν δὲ οὐδέτερον. Hinc Karstenius et Bergkhus correxerunt : καίτοι τί καλύει μήτ' ἐξ ὁμοίου μήτ' ἐξ ἀνομοίου τὸ γιγνόμενον γίνεσθαι, ἀλλ' ἐκ μὴ ὄντος. Nam nihil obtare censet Aristoteles, etsi id largiaris, quominus ex nihilo aliquid gignatur. Præterea commodior est verborum collocatio quæ in Lipsiensi codice exstat : πρῶτον μὲν οὖν λαμβάνει τὸ γιγνόμενον καὶ οὗτος ἐξ ὄντος γίνεσθαι.

24. ὁ θεὸς ἀγέννητος ἢ e Lipsiensi libro substituisse se dicit Bekkerus pro vulg. ἀγέννητος εἰ, sed in Lipsiensi codice est ἀγέννητος ἢ, quam lectionem Felicianus quoque sequitur.

25. εἴπερ ἅπαντα ἐξ ὁμοίου ἢ ἀνομοίου γέγονεν. Sic vulgo; cod. Lips. εἴπερ ἅπαντα ἐξ ὁμοίου ἢ καὶ ἐξ ἀνομοίου γέγονεν.

26. παρὰ τὸν θεόν exstat in libro Lipsiensi sicutque in codice Feliciani qui recte vertit *præter deum*; in veteribus editionibus habetur *per* quod ineptum est.

27. ἔτι κράτιστον τὸν θεόν e Lips. cod. posuit Bekkerus; ante male scribebatur εἴπερ ἅπαντα ἐκκράτιστον τ. θ.

βέλτιστον λέγων. Οὐ δοκεῖ δὲ τοῦτο κατὰ τὸν νόμον, ἀλλὰ πολλὰ κρείττους εἶναι ἀλλήλων οἱ θεοί· οὐκ οὖν ἐκ τοῦ δοκῦντος ἐλήφθη ταύτην κατὰ τοῦ θεοῦ τὴν ὁμολογίαν. Ἐὐ δὲ κράτιστον εἶναι τὸν θεὸν οὐχ οὕτως ὑπολαμβάνων λέγει τις, ὡς πρὸς ἄλλο τι τοιαύτη ἢ τοῦ θεοῦ φύσις, ἀλλὰ πρὸς τὴν αὐτοῦ διάθεσιν, ἐπεὶ τό γε

πρὸς ἕτερον οὐδὲν ἂν κωλύοι μὴ τῇ αὐτοῦ ἐπιεικείᾳ καὶ βρώμῃ ὑπερέχειν, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν ἄλλων ἀσθένειαν. Ἔθελοι δ' ἂν οὐδείς οὕτω τὸν θεὸν φάναι κράτιστον εἶναι, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἔχει ὡς οἶόν τε ἀρίστα, καὶ οὐδὲν ἐλλείπει καὶ εὐ καὶ καλῶς ἔχειν αὐτῷ· ἅμα γὰρ καλῶς ἔχοντι κάκεινο ἂν συμβαίνοι. Οὕτω δὲ διακρίσθαι καὶ

28. οὐ δοκεῖ δὲ τοῦτο κατὰ τὸν νόμον, ἀλλὰ πολλὰ κρείττους εἶναι ἀλλήλων οἱ θεοί. Karstenius de Xenoph. p. 116 inter ἀλλὰ et πολλὰ inseri vult κατὰ. Fallitur Felicianus hanc enuntiationem ita interpretans : « Id autem ex lege minime videtur, sed in multis præstantiores sese mutuo esse dii dicuntur. » Nam κατὰ νόμον hic non valet *ex lege*, sed *ex vulgari opinione*, cf. Democrit. fragm. p. 204, 208, deinde ad θεοὺς subaudiendum δοκοῦσι, quod Karstenius jam observavit.

29. οὐκ οὖν ἐκ τοῦ δοκῦντος ἐλήφθη ταύτην κατὰ τοῦ θεοῦ τὴν ὁμολογίαν. Ita Bekkerus cum plerisque codd.; Karstenius p. 116 male ταύτην κατὰ τοῦ θεοῦ ὁμολογίαν. At in Lipsiensi reperitur ταύτην τοῦ θεοῦ τὴν ὁμολογίαν, quod repudiandum. Neque enim abesse potest præpositio eo qui hic requiritur sensu, quem in hunc modum exprimit Felicianus : « non igitur ex eo quod videtur hanc de deo consensionem sumit. » Multi autem apud Platonem, Aristotelem aliosque scriptores loci offenduntur quibus hæc vöcula genitivo juncta idem sonat quod præpositio ad patrium casum relata. Plat. Conviv. p. 193 C : μὴ τοίνυν κατ' ἀνθρώπων σκόπει μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ κατὰ ζώων πάντων καὶ φυτῶν. Aristot. de Anima lib. I cap. 1 : τάχ' ἂν τῷ δόξειε μία τις εἶναι μέθοδος κατὰ πάντων.

31. Τὸ τε κράτιστον εἶναι τὸν θεὸν οὐχ οὕτως ὑπολαμβάνων λέγεται ὡς πρὸς ἄλλο τι τοιαύτη ἢ τοῦ θεοῦ φύσις, ἀλλὰ πρὸς τὴν αὐτοῦ διάθεσιν, ἐπεὶ τοί γε πρὸς ἕτερον οὐδὲν ἂν κωλύοι μὴ τῇ αὐτοῦ ἐπιεικείᾳ καὶ βρώμῃ ὑπερέχειν, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν ἄλλων ἀσθένειαν· θελοῖ δ' ἂν οὐδείς οὕτω τὸν θεὸν φάναι κράτιστον εἶναι, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἔχει ὡς οἶόν τε ἀρίστα, καὶ οὐδὲν ἐκλείπει καὶ εὐ καὶ καλῶς ἔχειν αὐτῷ· ἅμα γὰρ ἰσῶς ἔχοντι κάκεινο ἂν συμβαίνοι. Hic nonnulli Bekkerus e cod. Lipsiensi emendavit, alia vero quæ probanda non sunt recepit, ut ἐπεὶ τοί γε, cujus loco olim ἐπεὶ τοῦ γὰρ vel ἐπεὶ γὰρ τοῦ scribebatur. Felicianus vertit : « Accedit quod deum esse præstantissimum non eo sensu dicitur, ut erga aliud quippiam hujusmodi sit dei natura, sed quantum tantummodo ad suam ipsius affectionem atinet : nam si ad alterum spectemus, quid prohibeat, deum non sua ipsius æquitate et fortitudine, sed ex aliorum imbecillitate excellere? At deum ita esse præstantissimum intelligit nemo, sed quia ipse quam optime fieri potest, affectus est, nihilque ei quominus bene et recte sese habeat deest, quippe quum ita sese habenti simul illud etiam eveniat necesse sit. » Ex qua interpretatione quid ipse in suo exemplari invenit, manifesto apparet. Bergkii corrigi vult τό δὲ κράτιστον εἶναι τὸν θεὸν οὐχ οὕτως ὑπολαμβάνων λέγει, ὡς πρὸς ἄλλο τι τοιαύτη ἢ τοῦ θεοῦ φύσις, ἀλλὰ πρὸς τὴν αὐτοῦ διάθεσιν· ἐπεὶ τό γε πρὸς ἕτερον οὐδὲν ἂν κωλύοι μὴ τῇ αὐτοῦ ἐπιεικείᾳ καὶ βρώμῃ ὑπερέχειν, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν ἄλλων ἀσθένειαν, θελοῖ δ' ἂν οὐδείς οὕτω τὸν θεὸν φάναι κράτιστον εἶναι, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἔχει ὡς οἶόν τε ἀρίστα, καὶ οὐδὲν ἐκλείπει καὶ εὐ καὶ καλῶς ἔχειν αὐτῷ· ἅμα γὰρ ἰσῶς ἔχοντι κάκεινο ἂν συμβαίνοι. Quod initio scripsit δὲ, elegantiorē efficit orationem, etsi τε fortasse tolerandum in scriptore qui incise membratimque loquens prægressæ sententiæ similem annectit, ut non male Felicianus hanc transitionem verbis *accedit quod* reddiderit. Deinde vero ὑπολαμβάνων λέγει non convenit huic loco, quia Aristoteles jam non Xenophanis iudicium commemorat, sed quid

vulgo homines hac de re sentiant et quid ipse iudicet significare vult. Quapropter Karstenius coniecerat ὑπολαμβάνεται; possis etiam ὑπολαμβάνων λέγει τις suspicari. Sed bene Bergkiius τό γε πρὸς ἕτερον posuit, ubi e superioribus repetendum τοιαύτην τοῦ θεοῦ εἶναι φύσιν. Karstenius legi iusserat : εἰ γὰρ τοῦτο (scil. λέγοιτο) πρὸς ἕτερον, quod non placet. Præterea e cod. Lipsiensi ἐκλείπει Bergkiius pro ἐκλείπει restituit, neque tamen in sequentibus αὐτῷ quod ex ἐκλείπει aptum est satis certa conjectura in αὐτῷ mutavit, quum ille dativus licet paulo remotior ab eo unde pendet verbo similibus exemplis excusari queat. Quod autem Karstenius post ἐκλείπει exarari voluit μὴ εὐ καὶ καλῶς pro καὶ εὐ καὶ καλῶς, id a sententia abhorret. In extremis vox συμβαίνοι ducta est e cod. Lipsiensi ad quam scripturam proxime accedit quod e duobus libris Bekkerus enotavit qui mendose συμβαίνοι exhibent. Reliqua non expedit Bergkiius; nam ἀλλὰ γὰρ ἰσῶς ἔχοντι ferri nequit. Est autem, si sequens enuntiatum adjunxeris, hæc philosophi argumentatio : Deum potentissimum et optimum dici par est non aliorum habita ratione, sed ipsius per se spectata natura. Etenim si alios tantum superaret, posset quidem non propter ipsius virtutem præstare, sed ob illorum imbecillitatem excellere. At hoc a deo alienum esse patet, quem ideo potentissimum et optimum dicimus, quia suæ naturæ convenienter quam optime affectio nulla res ad bene heatque vivendum deest. Nam si beatus est, optimum quoque et potentissimum esse convenit. Neque vero quidquam obstat, quominus, etiamsi plures sint, cuncti eo statu fruantur, ut omnes quam optime sint affecti, et quum reliqua omnia superent, invicem tamen sibi non præsent. Ultima Brandisii p. 79 non multo aliter interpretatur : *cætera quidem omnia regentes, non vero se invicem*. Jam vero quod Bergkiius censet, verba esse in eam sententiam scripta, ut salva aliorum felicitate deus felix esse dicatur, id frustra hic quaeras. Porro ἰσῶς ἔχοντι exponit εὐ καὶ καλῶς ἔχοντι ἰσῶς ἄλλοις, quod si recte se haberet, supervacanea esset sequens enuntiatio. Paulo rectius Karstenius ita scripsit : ἅμα γὰρ ἰσῶς (i. e. nimirum) τοῦτ' (τό εὐ καὶ καλῶς) ἔχοντι κάκεινο (τό κράτιστον εἶναι) ἂν συμβαίνοι, sed multo simplicior est Feliciani lectio, ad quam Brandisii Comment. Eleat. p. 79 se applicavit ἅμα γὰρ οὕτως ἔχοντι. Quum autem illud οὕτως nihil sit hoc loco nisi εὐ καὶ καλῶς, forsitan in ἰσῶς vel οὕτως ipsum καλῶς latuerit, quod in verborum ordinem recipere non dubitavi. Itaque locum sic distinguo : Τὸ δὲ κράτιστον εἶναι τὸν θεὸν οὐχ οὕτως ὑπολαμβάνων λέγει τις, ὡς πρὸς ἄλλο τι τοιαύτη ἢ τοῦ θεοῦ φύσις, ἀλλὰ πρὸς τὴν αὐτοῦ διάθεσιν, ἐπεὶ τό γε πρὸς ἕτερον οὐδὲν ἂν κωλύοι μὴ τῇ αὐτοῦ ἐπιεικείᾳ καὶ βρώμῃ ὑπερέχειν, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν ἄλλων ἀσθένειαν. Θελοῖ δ' ἂν οὐδείς οὕτω τὸν θεὸν φάναι κράτιστον εἶναι, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἔχει ὡς οἶόν τε ἀρίστα, καὶ οὐδὲν ἐκλείπει καὶ εὐ καὶ καλῶς ἔχειν αὐτῷ· ἅμα γὰρ καλῶς ἔχοντι κάκεινο ἂν συμβαίνοι.

39. οὕτω δὲ διακρίσθαι καὶ πλείους αὐτοῦς ὄντας οὐδὲν κωλύει, ἀπαντας ὡς οἶόν τε ἀρίστα διακειμένους, καὶ κρατίστους τῶν ἄλλων, οὐχ αὐτῶν ὄντας. ἔστι δ' ὡς ἴσους, καὶ ἄλλα. Ita Bekkerus, qui veterum editionum ὡς οἶοντι e cod. Lips. ac fortasse ex aliis quoque libris tacite correxit in ὡς οἶόν τε. Sed in Lipsiensi legitur præterea οὐδὲ ἂν

πλείους αὐτοὺς ὄντας οὐδὲν ἂν κωλύοι, ἅπαντας ὡς οἶόν
8 τε ἀρίστα διακειμένους, καὶ κρατίστους τῶν ἄλλων, οὐχ
αὐτῶν ὄντας· ἔστι δ', ὡς εἴκοις, καὶ ἄλλα. Κράτιστον
γὰρ εἶναι τὸν θεὸν φησι, τοῦτο δὲ τιῶν εἶναι ἀνάγκη,
ἕνα δὲ ὄντα πάντα ὄραν καὶ ἀκούειν οὐδὲν προσήκει.
Ὁ γὰρ εἰ μὴ καὶ τῆδ' ὄρα, χεῖρον ὄρα, ἀλλὰ ταύτη

οὐχ ὄρα. Ἄλλ' ἴσως τοῦτο βούλεται τὸ πάντα αἰσθά-
νεσθαι, ὅτι οὕτως ἂν βέλτιστα ἔχοι, ὁμοίος ὦν πάντη.
Ἔτι τοιοῦτος ὦν διὰ τί σφαιροειδῆς ἂν εἴη, ἀλλ' οὐχ
ἑτέραν τινὰ μᾶλλον ἔχων ἰδέαν, ὅτι πάντα ἀκούει καὶ
πάντη κρατεῖ; ὥσπερ γὰρ ὅταν λέγωμεν τὸ ψιμύθιον
ὅτι πάντα ἔστι λευκόν, οὐδὲν ἄλλο σημαίνομεν ἢ ὅτι ἐν 10

κωλύη, quod mutavimus in κωλύοι. Pro κρατίστου; Kar-
stenius p. 116 κρείττους substituit, in quo illud mirandum,
quod vir doctissimus non memor fuit Thucydidei exempli
(lib. 1, 1) ἐπίστας μέγαν τε ἔσεσθαι καὶ ἀξιολογώτατον τῶν
προγεγενημένων aliorumque locorum, quibus superlative non
multum discrepat a comparativo. Nihil igitur hic
emendandum. Deinde in eo peccavit Karstenius quod τῶν
ἄλλων pro masculino accepit, quasi referretur ad deos.
Vertit enim : « neque ratio obstat quominus, etiamsi
plures sint, cuncti ea conditione fruantur, ut omnes quam
optime sint affecti, et alius quidem alio excellentior, sua
autem quisque natura præstantissimus sit. » At eam ex-
plicationem non esse veram apparet ex iis quæ subjun-
guntur : ἔστι δ', ὡς εἴκοις, καὶ ἄλλα. Quamobrem ipse hæc
aliter supra interpretatus sum. Postremo monendum am-
biguum esse in Lipsiensi exemplari scripturam, quum
Beckius nesciverit, utrum ἔστι ἂν ἐτι exaraverit librarius.

p. 978, a 2. κράτιστον γὰρ εἶναι τὸν θεὸν φησι, τοῦτο δὲ
τινι εἶναι ἀνάγκη, ἕνα τὰ πάντα ὄραν καὶ ἀκούειν οὐδὲν προσ-
ήκει· οὐ γὰρ εἰ μὴ καὶ τῆδ' ὄρα, χεῖρον ὄρα ταύτη, ἀλλ'
οὐχ ὄρα. Sic edidit hæc Bekkerus, quæ partim obscura
sunt, partim inepta. Ac primum quidem injuria sprevit
duorum quos contulit codicum lectionem δὲ τιῶν
pro δὲ τινι præbentium. Ea enim verissima est scriptura
codicum Palatini et Vaticani ac præterea exemplaris Li-
psiensis, ubi exstat in adjecta, non apostropho, ut ait
Olearius, sed nota qua ὦν designatur. Nam quum Xenophanis
deum potentissimum ac præstantissimum vocat,
hoc ita dicit contendit Aristoteles, ut simul necessario quo-
rundam (aliorum) ratio habeatur, τοῦτο δὲ τιῶν εἶναι ἀνάγκη,
siquidem summa rei alicujus præstantia ex aliarum
demum ejusmodi rerum comparisone perspicitur. Si igitur
deus præstantissimus est, vel præstantissimus deorum
vel præstantissima rerum sit necesse est. Cf. Xenophanis
fragm. 1 : εἰς θεὸς ἐν τε θεοῖσι καὶ ἀνθρώποισι μέγιστος.
Contra alterum illud τοῦτο δὲ τινι εἶναι ἀνάγκη, hoc autem
alicui esse oportet, cum per se ita frigidum et jejunum
est ut Aristoteli in mentem venire non potuerit, tum
omnibus quæ hic afferuntur argumentis repugnat. Quæ
subsequuntur ἕνα τὰ πάντα ὄραν καὶ ἀκούειν οὐδὲν προσήκει,
pro quibus Lipsiensis liber ἕνα τὸν τὰ πάντα κ. τ. λ. exhibet,
neque integra sunt, neque Xenophanis rationi consentanea.
Nimirum is de deo (fragm. 2) hoc prædicaverat :

οὐλος ὄρα, οὐλος δὲ νοεῖ, οὐλος δὲ τ' ἀκούει.

Ergo non omnia videt, sed totus videt vel ab omni parte
visu præditus est. Itaque non modo ἕνα ὄντα flagitatur, quod
Brandisio arrisit, sed omnino sic reponenda : ἕνα δὲ ὄντα
πάντη ὄραν καὶ ἀκούειν οὐδὲν προσήκει. Confirmatur emen-
datio nostra iis quæ a scriptore subjuncti verbis. Hæc
autem ita sunt cum Feliciano transponenda : οὐ γὰρ εἰ μὴ
καὶ τῆδ' ὄρα, χεῖρον ὄρα, ἀλλὰ ταύτη οὐχ ὄρα. Codex Li-
psiensis hic nihil variat, nisi quod καὶ inter μὴ et τῆδ' omit-
tit, quinquam prima negantis particule littera ita exa-
rata est, ut olim x scriptum fuisse videatur. Cætera eodem
ordine leguntur, quo in vulgatis exemplaribus. Brandisius,
qui scribi volebat χεῖρον ὄρα ταύτη, ἢ οὐχ ὄρα, verborum

sensum non est assecutus. Totum igitur locum in hunc
modum constituimus : κράτιστον γὰρ εἶναι τὸν θεὸν φησι,
τοῦτο δὲ τιῶν εἶναι ἀνάγκη, ἕνα δὲ ὄντα πάντα ὄραν καὶ
ἀκούειν οὐδὲν προσήκει. Οὐ γὰρ εἰ μὴ καὶ τῆδ' ὄρα, χεῖρον
ὄρα, ἀλλὰ ταύτη οὐχ ὄρα. Ἄλλ' ἴσως τοῦτο βούλεται τὸ
πάντη αἰσθάνεσθαι, ὅτι οὕτως ἂν βέλτιστα ἔχοι, ὁμοίος ὦν
πάντη. Non aliter videtur Felicianus legisse, cujus hæc
sunt verba : « cum enim præstantissimum deum esse di-
cat, id aliorum esse necesse est : at vero unum unde-
quaque videre et audire nihil convenit : neque enim si
non etiam hac parte videt, minus videt, sed ea parte non
videt. Sed fortasse cum inquit undequaque ipsum sentire,
id sibi vult, ut ipsum optime ita affectum esse significet,
si similis undequaque sit. »

7. Ἐτι τοιοῦτος ὦν διὰ τί σφαιροειδῆς ἂν εἴη, ἀλλ' οὐχ ὅτι
ἑτέραν τινὰ μᾶλλον ἔχων ἰδέαν, ὅτι πάντα ἀκούει καὶ πάντα
κρατεῖ; Ita omnes editiones et codices, nisi quod in non-
nullis libris pro διὰ τί reperitur διότι. Brandisius legendum
conjecit ἀλλ' οὐχ ἔτι ἑτέραν τινὰ μᾶλλον ἔχοι ἰδέαν, ὅτι πάντα
ἀκούει, quod vereor ut possit probari : immo nulla voce
mutata solum ὅτι inter οὐχ et ἑτέραν omittendum est. Fel-
icianus vertit : « at si talis, cur globosus potius, quam
aliqua alia forma esse præditus debet, quia undequaque
audit et undequaque dominatur. »

9. ὥσπερ γὰρ ὅταν λέγωμεν τὸ ψιμύθιον ὅτι πάντα ἔστι
λευκόν, οὐδὲν ἄλλο τι σημαίνομεν ἢ ὅτι ἐν ἅπασιν αὐτοῦ τοῖς
μέρεσιν ἐγκέχρωσται ἢ λευκότης· τί δὲ κωλύει οὕτω κάκει
τὸ πάντα ὄραν καὶ ἀκούειν καὶ κρατεῖν λέγεσθαι, ὅτι ἅπαν ὃ
ἂν τις αὐτοῦ λαμβάνη μέρος, τοῦτ' ἔσται πεπονηθός; ὥσπερ
δὲ οὐδὲ τὸ ψιμύθιον, οὐδὲ τὸν θεὸν ἀνάγκη διὰ τοῦτο εἶναι
σφαιροειδῆ. Hæc e Lipsiensis codice emendari possunt, ubi
primum bis legitur ψιμύθιον, quam reclam et Atticam esse
formam jam Beckius observavit. De varia nominis scri-
ptura, quod ψιμύθιον, ψιμίθιον, ψιμύθιον, ψιμίθιον exara-
tur, vid. Schneiderum ad Nicolaï. Alexiph. 75, Pierson. ad
Mær. p. 418 seq. Hemsterh. et Oudendorp. ad Thom.
Mag. p. 317. Adde de Æolica forma ψιμύθιον Hemsterh.
ad Arist. Plut. p. 393 seq. et Ahrentem de dial. Æol.
p. 94 seq. Deinde post ψιμύθιον cum libro Lipsiensi non-
dum ὅτι πάντα ἔστι λευκόν. Quod autem ibidem sequitur
οὐδὲ ἄλλο σημαίνομεν, ὅτι mutandum est in οὐδὲν ἄλλο ση-
μαίνομεν, ἢ ὅτι. In reliquis verbis nihil notabile suppediat
liber Lipsiensis, nisi quod ultima hoc ordine habet : ἀνάγκη
εἶναι διὰ τοῦτο σφαιροειδῆ. Ergo locus sic refugendus :
ὥσπερ γὰρ ὅταν λέγωμεν τὸ ψιμύθιον ὅτι πάντα ἔστι λευκόν,
οὐδὲν ἄλλο σημαίνομεν ἢ ὅτι ἐν ἅπασιν αὐτοῦ τοῖς μέρεσιν
ἐγκέχρωσται ἢ λευκότης· τί δὲ κωλύει οὕτω κάκει τὸ πάντα
ὄραν καὶ ἀκούειν καὶ κρατεῖν λέγεσθαι, ὅτι ἅπαν ὃ ἂν τις αὐ-
τοῦ λαμβάνη μέρος, τοῦτ' ἔσται πεπονηθός; ὥσπερ δὲ οὐδὲ τὸ
ψιμύθιον, οὐδὲ τὸν θεὸν ἀνάγκη εἶναι διὰ τοῦτο σφαιροειδῆ.
Eadem expressit Felicianus his verbis : « Quemadmodum
enim quum cerussam undequaque esse albam dicimus,
nihil aliud significare, quam in omnibus ejus partibus al-
bedinem esse infusam volumus : quid impedimento est,
quominus ita quoque illic undequaque videre et audire et
dominari dicatur, ut quæcumque ejus partem quispiam
sumpserit, eo modo esse affectam intelligamus. Sicut igitur
neque cerussam, ita neque deum hac de causa globo-
sum esse necesse est. »

λέσθαι τὸ ὄν, ὁμοῦς τί καλύει τὰ μὲν γενομένα αὐτῶν εἶναι, τὰ δ' αἰδία, ὡς καὶ Ἐμπεδοκλῆς λέγει· ἅπαντα γὰρ κάκεινος ταῦτα ἠμολογήσας, ὅτι ἐκ τοῦ μὴ ὄντος ἀμήχανόν ἐστι γενέσθαι, τὸ τε ὄν ἐξόλλυσθαι ἀνήυστον καὶ ἀπρηκτον, δεῖ γὰρ περιέσεσθαι ὅπῃ καὶ τις αἰὲν ἐρείδῃ, ὁμοῦς τῶν ὄντων τὰ μὲν αἰδία εἶναι φησι, πῦρ

καὶ ὕδωρ καὶ γῆν καὶ ἀέρα, τὰ δ' ἄλλα γίνεσθαι καὶ γεγενῆσθαι ἐκ τούτων. Οὐδεμία γὰρ ἔτερα, ὡς οἰεῖται, γένεσις ἐστὶ τοῖς ὄσιν, ἀλλὰ μόνον μίξις καὶ διαλλάξις τε μιγέντων ἐστὶ· φύσις δ' ἐπὶ τοῖς ὄντων ἐστὶ ἀνθρώποισι. Τὴν δὲ γένεσιν οὐ προσούσαν τὰ αἰδίοις καὶ τὸ ὄν οὐ γίνεσθαι λέγει, ἐπεὶ τοῦτο γε αἰ

οὔτε εἰς τὸ μὴ ὄν φθείρεται· ἐκ τοῦ γὰρ οὐδαμοῦ ὄντος ἀμήχανόν ἐστι γενέσθαι τι, τὸ τε ὄν ἐξαπολύσθαι ἀνήυστον καὶ ἀπρηκτον (leg. ἀπρηκτον). Bergkiius ἐκ τε τοῦ μὴ ὄντος αἰτὶ sibi legendum videri. In hac autem enuntiatione planum est non integros reperiri Empedoclis versus, sed partes quasdam solutas orationi accommodatas. Quocirca ab aliis aliter et hic locus Aristoteles et ipsius Agrigentini vatis versiculi refecti sunt. Illud vero minime dubium, quin quum elementorum atque adeo ipsius entis aeternitatem ostendere voluerit Empedocles, pro θήσεσθαι aliud flagitetur verbum, quod perpetuitatis notionem exprimat. Namque in his mutationibus, quæ continenter fiunt, nunquam accidere censet Empedocles, ut quidquam e nihilo oriatur vel quocunque urgeas quidquam pereat. Bergkiius igitur pro θήσεσθαι reposuit θεύσεσθαι eo sensu acceptum quo Empedocles usurpare solet. Nimirum verbum θεύσθαι ad elementorum mutationes variasque, quas induunt, formas sæpius transtulit Empedocles. Cf. v. 96, 136, 149. At hoc verbo non tam ipsa perennitas et mortis vacuitas designatur, quam perpetua mutatio. Sturzius poetæ manum ita sibi visus est restituisse :

ἐκ τοῦ μὴ ὄντος τι ἀμήχανόν ἐστι γενέσθαι,
τὸ τε ὄν ἐξόλλυσθαι ἀνήυστον καὶ ἀπρηκτον·
αἰεὶ γὰρ στήσονται ὅπῃ καὶ τις αἰὲν ἐρείδῃ.

quæ Simon Karstenius p. 96 intacta reliquit, nisi quod primo versu... ἐκ τε μὴ ὄντος et secundo τὸ τ' ὄν ἐξόλλυσθαι scripsit. Quod vero ait, postrema significare : a semper enim stabunt quacunque ratione quis urgeat, = id parum præsidii in Græcorum sermone et usu poetarum habet. Nam *stabunt* a Græcis dici ἐστήξουσιν vel ἐστήξονται, sed στήσονται esse *consistent vel erigent*, res est notissima. Porro improbamus utramque Wyttienbachii conjecturam a Karstenio p. 191 memoratam : Καὶ τὸ γ' ὄν ἐξόλλυσθαι et αἰὲν γὰρ τοὶ θεύσεται vel θήσεται ὅπῃ quod exponit : θεύσεται vel θήσεται τις. Quæ melius nuper Frid. Panzerbieterus in disputatione quæ inscribitur *Beitrag zur Kritik und Erklärung des Empedocles* (Meiningæ 1844) p. 15 antiqui vatis dictum ita in integrum restituere conatus est :

ἐκ μὲν γὰρ μὴ ὄντος ἀμήχανόν ἐστι γενέσθαι,
καὶ δ' ὄν ἐξόλλυσθαι ἀνήυστον καὶ ἀπρηκτον·
αἰεὶ γὰρ τῇ γ' ἔσται, ὅπῃ καὶ τις αἰὲν ἐρείδῃ.

Ultima munire tentat similii loco Iliadis XII, 48.

ὅπῃ τ' ἰδύση, τῇ τ' εἰκουσι στίχες ἀνδρῶν.

At versu sic emendato sententia angustioribus quam ipsius natura fert finibus circumscibitur. Neque enim id agit Empedocles, ut doceat quocunque pellamus ens, ibi fore, sed ut demonstret, omnino illud futurum esse semperque victurum, quocunque propellatur. Sola igitur immortalitas hic spectanda. Quare Spaldingius apud Aristotelem rescribi jussit : Αἰεὶ γὰρ, φησὶν, ἔσεται ὅπῃ καὶ τις αἰὲν ἐρείδῃ, cui emendationi non adversarer, nisi ad versum ex his vocibus componendum aliquid deesset. Mihi apud Aristotelem scribendum videtur : ὅτι ἐκ τοῦ μὴ ὄντος ἀμήχανόν ἐστι γενέσθαι, τὸ τε ὄν ἐξόλλυσθαι ἀνήυστον καὶ ἀπρηκτον, δεῖ γὰρ περιέσεσθαι ὅπῃ καὶ τις αἰὲν ἐρείδῃ. Inde hos versus compono (vid. Empedocles. vss. 102-104) :

ἐκ τοῦ γὰρ μὴ ὄντος ἀμήχανόν ἐστι γενέσθαι,
τὸ τ' ὄν ἐξόλλυσθαι ἀνήυστον καὶ ἀπρηκτον·
αἰεὶ γὰρ περιέσεται ὅπῃ καὶ τις αἰὲν ἐρείδῃ.

De secundo versu confer quæ Karstenius dixit. Non vero quisquam mirabitur pro θήσεσθαι a nobis poni καὶ στήσονται, qui meminerit quo scripturæ compendio in codicibus manu exaratis interdum περι designetur. Illud em quod Ducangius Append. Gloss Gr. p. 7. citat αἰ, quæ facile cum θ commutari potuerit, luce clarius est.

b. 6. Οὐδεμία γὰρ ἔτερα ὡς οἰεῖται γένεσις ἐστὶ τοῖς ὄσιν ἀλλὰ μόνον μίξις τε διαλλάξις τε μιγέντων ἐστὶν φύσις δ' ἐπὶ τοῖς ὄντων ἐστὶ ἀνθρώποισιν· τὴν δὲ γένεσιν προσούσαν τὰ αἰδίοις καὶ τῷ ὄντι γίνεσθαι λέγει, ἐπεὶ τοῦτο γε ἀνάγκη φέρεται. Ita Bekkerius qui extrema e Cod. Lips. continebat tamen vidit τῷ ὄντι γίνεσθαι intelligi non posse et γένεσιν προσούσαν τοῖς αἰδίοις parum perspicue dictum esse. A exemplar Lipsiense τὴν δὲ γένεσιν εἰ πρός ὄσιν ἐπὶ τῷ ὄντι γίνεσθαι suppedilat. Idcirco Bergkiius locum sic consilii tulit : τὴν δὲ γένεσιν πρός ὄσιν τοῖς αἰδίοις καὶ τῷ ὄντι γίνεσθαι λέγει αὐτὴν δὲ γένεσιν, εἰ πρός ὄσιν καὶ αἰδίοις εἰ τῷ ὄντι γίνεσθαι, λέγει eo sensu, ut Empedocles hanc perpellet generationem quum novi aliquid accedat ad ea quæ sunt, quum revera aliquid nascatur. Quod verum ut probari possit. Illud προσούσαν, utrum e codicibus, an e veteribus editionibus (legitur enim in Paciana alisque) sumserit Bekkerius, non liquet. Quod vero Spaldingius ait, quæ sententia sub poetæ philosophi verbis ἐπαυξάνειν τὸ πᾶν, ἢ quibus statim loquimur, subjecta sit, eandem esse veterum nostri philosophi ἢ γένεσιν πρόσσειν τοῖς αἰδίοις : ἢ propterea nequeo probare, quia vix ullum hujusmodi exemplum apud veteres reperitur. Neque enim laudare licet locos, qualis est Platonius in Phædone p. 102 E, ἐπὶ αὐτῷ (i. e. τῷ μεγέθει) προσίτ τὸ ἐναντίον, τὸ ὁμοίον, καὶ nihil simile invenias. Quum autem Felicianus verba *Generationem autem æternis non inesse, neque ea se nerari dicit, quod impossibile id prorsus sit*, suspicaverit eum in codice suo legisse προσούσαν. Totum autem locum ita emendo : Οὐδεμία γὰρ ἔτερα, ὡς οἰεῖται, γένεσις ἐστὶ τὰ ὄσιν,

ἀλλὰ μόνον μίξις τε διαλλάξις τε μιγέντων ἐστὶ· φύσις δ' ἐπὶ τοῖς ὄντων ἐστὶ ἀνθρώποισι.

τὴν δὲ γένεσιν οὐ προσούσαν τὰς αἰδίοις καὶ τὸ ὄν οὐ γίνεσθαι λέγει, ἐπεὶ τοῦτο γ' ἀδύνακτον φέρεται. Prior versus in cod. Lips. non recte scribitur ἀλλὰ μόνον μίξις τε καὶ δ. In posteriori invenitur ἐστὶ non ἐστὶν, item ἀνθρώποισι non ἀνθρώποισιν. Sed falsum est quod Olearius tradidit atque Füllebornio et Spaldingio creditum, scriptum esse in illo libro ὀνομάζεται; nam Beckio teste supra scriptum legitur αἰ· φύσις hoc loco nihil est nisi γένεσις; ac perperam a Feliciano accipitur pro *natura*. Plutarch. adv. Colot. p. 111 (tom. X. p. 679. ed. Reisk.) : περὶ τῆς ἐξ οὐκ ὄντων γένεσεως, ἢν φύσιν τινὰς καλοῦσι. Aristot. Phys. p. 26. v. 18. ed. Sylb. : Ἡ φύσις ἢ λεγομένη ὡς γένεσις ὁδὸς ἐστὶν εἰς τὸ ὄν· Jungtior utrumque vocabulum apud Ocellum cap. II, 3 : Ἐν φ' δὲ μέλει τοῦ κόσμου φύσις τε καὶ γένεσις ἔχουσι τὴν δυναστείαν, τρία δὲ ταῦτα ὑπάρχουσι. Cæterum vide Beckii adn. ad Pseudoplut. de philos. decr. I, 30, ubi idem versus afferuntur.

τον φετο. Πῶς γὰρ ἄν, φησί, καὶ ἐπαυξήσῃ το πᾶν καὶ πόθεν ἔλθόν; ἀλλὰ μισγομένων τε καὶ συντιθεμένων πυρὸς καὶ τῶν μετὰ πυρὸς γίνεσθαι τὰ πολλὰ, ἰλλατομένων τε καὶ διακρινομένων φθεῖρασθαι πάλιν, καὶ εἶναι τῇ μὲν μίξει πολλὰ τε καὶ τῇ διακρίσει, δὲ φύσει τέτταρ' ἄνευ τῶν αἰτιῶν ἢ ἔν. Ἡ εἰ καὶ εἰρα εὐθὺς ταῦτα εἴη, ἐξ ἧν συντιθεμένων γίνεσθαι, κρινομένων δὲ φθεῖραται, ὡς καὶ τὸν Ἀναξαγόραν

φασὶ τινες λέγειν, ἐξ δὲ δὼτων καὶ ἀπεθῶρων τὰ γινόμενα γίνεσθαι, κἂν οὕτως οὐκ ἂν εἴη ἀίδια πάντα, ἀλλὰ καὶ γινόμενα ἄττα καὶ γενόμενά τ' ἐξ ὄτων καὶ φθειρόμενα εἰς οὐσίας τινὰς ἄλλας. Ἐτι δὲ οὐδὲν κωλύει, μίαν τινὰ οὐσαν τὸ πᾶν μορφήν, ὡς καὶ ὁ Ἀναξίμανδρος καὶ ὁ Ἀναξίμενης λέγουσιν, ὁ μὲν ὕδωρ εἶναι φάμενος τὸ πᾶν, ὁ δὲ ὁ Ἀναξίμενης, ἀέρα, καὶ ὄσοι ἄλλοι ἄλλοι οὕτως εἶναι τὸ πᾶν ἐν ἡξιώκασι, τοῦτο ἤδη σχή-

11. Πῶς γὰρ, φησί, καὶ ἐπαυξήσῃ το, παντί τε καὶ πόθεν ἔν; ἀλλὰ μισγομένων τε καὶ συντιθεμένων πυρὸς καὶ τῶν πρὸς γίνεσθαι τὰ πολλὰ, διαλλατομένων τε καὶ διακρινόμενων φθεῖρασθαι πάλιν, καὶ εἶναι τῇ μὲν μίξει πολλὰ τε καὶ τῇ διακρίσει, τῇ δὲ φύσει τέτταρ' ἄνευ τῶν αἰτιῶν ἢ ἔν. πανί locum qualem Bekkerus vulgavit. Initium in ro Lips. sic exhibetur : Πῶς γὰρ φησὶ καὶ ἐπαυξήσῃ το νί καὶ πόθεν ἔλθόν, ἀλλὰ μισγομένων κ. τ. λ. quocumque parari convenit ea quae apud Simplicium in Aristot. ἡ. p. 34 B ex Empedocle deprompta exstant (v. 94-95) :

τοῦτο δ' ἐπαυξήσῃ το πᾶν τί τε καὶ πόθεν ἔλθόν,
τῇ δὲ καὶ ἐκπόλοιο; ἐπεὶ τῶνδ' οὐδὲν ἔρημον.

posteriore versu καὶ productum ante vocalem et hiatus verbis ἐκπόλοιο; ἐπεὶ, qui tamen interpunctione excutari, morari lectores possit. Sed nihil mutandum. Alio commendabilis foret Karstenii conjectura τῇ δὲ καὶ ἐκπόλοιο; ἐπεὶ κ. τ. λ. a qua non multum discrepat Bergkii :

τοῦτο δ' ἐπαυξήσῃ το πᾶν κί τε καὶ πόθεν ἔλθόν,
τῇ δὲ καὶ ἐκπόλοιο κ', ἐπεὶ τῶνδ' οὐδὲν ἔρημον.

quod Aristotelem cum Bergkio scribo πῶς γὰρ ἄν, φησί, καὶ ἐπαυξήσῃ το πᾶν τί καὶ πόθεν ἔλθόν; Sin autem versus Empedocleus quem philosophus respexit non fuit idem qui Simplicio servatus est, possis vel Spaldingio auctore eum sic restituere :

πῶς κεν ἐπαυξήσῃ το πᾶν τί τε καὶ πόθεν ἔλθόν;

quomodo Bergkio placuit :

πῶς γὰρ ἐπαυξήσῃ το πᾶν τί τε καὶ πόθεν ἔλθόν;

ergianam rationem alteri praeopto, exceptis duabus vocalibus κί τε, pro quibus κί substituerim hac sententia : *quid et unde profectum quo modo rerum universitatis elementa afferat? vel qua tandem ratione auget universum quae res et unde profecta?* quamquam Bergkianum illud κί τε non esse delerius libenter concedo. quod sequitur in cod. Lips. ἀλλὰ μισγομένων pro μισγομένων recentioris graecitatis est (cf. Corais Ἄτακτ. tom. II. p. 331. et IV. p. 526) et vero librarii errore huic libro insertum. Denique notandum verba τῇ δὲ φύσει τέτταρ' ἔν τῶν αἰτιῶν ἢ ἔν ad quattuor elementa, quae Empedocles statuit, ignem, aquam, aerem, terram et ad rerum causas (τὰ αἰτία) vel auctores (τοὺς αἰτίους) Amorem atque discordiam pertinere. Sunt autem elementa illa diversa eadem sed communi immortalitatis vinculo conjuncta atque ex una eademque materia assumtis variis formis et qualitatibus orta. Hinc intelligitur cur res, si a copulandis ansis dissceris, et ad quattuor elementa et ad unum vocari queant. Copiose de hoc argumento disseruit Karstenius p. 316 seqq. et p. 336 seqq.

16. Post αἰτιῶν in Cod. Lips. haec leguntur : ἢ ἔν εἴη. καὶ ἔπειρα εὐθὺς ταῦτα εἴη, non φησί, ut Olearius voluit. In his verbis patet prius illud εἴη mutandum esse in ἢ εἴ quod in reliquis membranarum exstat, praeterea male Füllebornium pro εὐθὺς posuisse αὐτὸς. Neque enim hic, ut in

praecedenti enuntiatione, Empedoclis sententia illustratur, sed postquam mediae orationi illa ὡς καὶ τὸν Ἀναξαγόραν — γίνεσθαι interposuit auctor, inchoatam periodum verbis κἂν οὕτως continuat. Namque hoc dicit philosophus, etiamsi quis infinita rerum primordia fingat, quas ab omni fuerint aeternitate, ut Anaxagoras fecerit, tamen ne sic quidem contingere, ut omnia sint aeterna, sed alia gigni, alia esse genita ex iis quas sunt, alia denique mutata figura in diversas transire naturas. Quapropter post τῶν αἰτιῶν ἢ ἐν punctum ponendum, quae sequuntur autem sic quemadmodum fecimus constituenda sunt. Idem Spaldingius videntur et Bergkii censuisse, quorum prior tamen dubitavit in principio comprehensionis ἢ εἴ, an si δὲ exararet, posterior καὶ γενόμενά τ' delevit.

22. Ἐτι οὐδὲν κωλύει μίαν τινὰ οὐσίαν τὸ πᾶν μορφήν, ὡς ὁ Ἀναξίμανδρος καὶ ὁ Ἀναξίμενης λέγουσιν, ὁ μὲν ὕδωρ εἶναι φάμενος τὸ πᾶν, ὁ δὲ ὁ Ἀναξίμενης, ἀέρα, καὶ ὄσοι ἄλλοι οὕτως εἶναι τὸ πᾶν ἐν ἡξιώκασιν. Τοῦτο ἤδη σχήμασι τε καὶ πληθεσι καὶ ὀλιγότητι, καὶ τῷ μανόν ἢ πυκνόν γίνεσθαι, πολλὰ καὶ ἄπειρα ὄντα τε καὶ γινόμενα ἀπεργάζεται τὸ ἔλον. Ita Bekkerus locum distinxit qui me iudice in unum verborum circuitum contrahendus erat. Quom autem monstrare studeat, fieri posse, ut alia sint ex aeterno tempore, alia autem generata, quemadmodum Agrigeninus philosophus decreverit, sempiterna esse quattuor illa elementa e quibus eorum quae videmus infinita vis et copia oriatur, aut ut Anaxagoras arbitratus sit, rerum principia esse infinita ex hisque copulandi disjungendique varietate omnia esse procreata, nihil obstat dicit Aristoteles, quominus etiam ex una aliqua rerum specie multa atque adeo infinita, quae partim sunt partim fiunt, progignantur. Quamobrem primum cod. Lips. auctoritate οὐσαν scribendum pro οὐσίαν, quod Füllebornius conjecit, Felicianus expressit, deinde pro ἀπεργάζεται cum Spaldingio et Bergkio ἀπεργάζεσθαι reponendum. Una superest difficultas. Nam quo spectet illud τὸ ἔλον, non facile dixeris. Adde quod Felicianus haec verba in exemplari suo non reperit. Ita enim vertit : « Accedit quod nihil vetat, quin una quaedam substantia et forma universum sit, sicut et Anaximander et Anaximenes inquirunt, alter aquam esse universum, Anaximenes aerem asserens, et quicumque alii ita universum esse unum censuerunt. Id enim et figuris et multitudinibus et paucitatibus, et dum rarum et densum evadit, multa et infinita ea quae et sint et gignantur efficiunt. » Bergkii existimat τοῦτο referri ad unum illud elementum (μορφήν), quod sive quantitatis sive qualitatis rationem habes multifariam dividitur et tamen totum illud (τὸ ἔλον) efficiat. At si haec μορφή est universum, quomodo efficere poterit totum, quod nomine magis quam re hoc aliisque veterum locis differt ab universo? Itaque nihil frequentius in Pseudocelli libro, quem licet suppositum, antiquum tamen esse constat, quam junctum utrumque nomen velut cap. I, 5 : Τὸ δὲ γὰρ ἔλον καὶ τὸ πᾶν οὐδὲν ἡμῖν ἐξ αὐτοῦ παρήχεται τακμήριον τοιοῦτον, et ibid. 7 : Τὸ δὲ γὰρ ἔλον καὶ τὸ πᾶν ὀνομάζω τὸν σύμπαντα κόσμον. Quae quom ita sint, acute Frid. Sylburgius pro τὸ ἔλον conjecit ταῦτ' ἔν, quod ego recipere non sum gravatus. Tum igitur post longio-

ρον· τὸ δὲ ὁμοιον ἐτέρῳ ὁμοιον, ὥστε δύο ἢ πλείω ὄντα, οὐκ ἂν ἐν οὐδ' ἄπειρον εἶναι. Ἄλλ' ἴσως τὸ ὁμοιον πρὸς τὸ αὐτὸ λέγει καὶ φησιν αὐτὸ ὁμοιον εἶναι πᾶν, ὅτι ὁμοιομερές, ὕδωρ δὲ ἅπαν ἢ γῆν ἢ εἰ τι τοιούτων ἄλλο. Δῆλος γὰρ οὕτως ἀξίων εἶναι ἐν τῶν δὴ μερῶν
20 ἕκαστον σῶμα ὄν, ὃ οὐκ ἄπειρόν ἐστι. Τὸ γὰρ ὅλον ἄπειρον· ὥστε ταῦτα περαινέει πρὸς ἄλληλα ἀγένητα

ὄντα. Ἔτι εἰ ἀδιόν τε καὶ ἄπειρόν ἐστι, πῶς ἂν εἴη ἐν σῶμα ὄν; εἰ μὲν γὰρ ἀνομοίων μερῶν εἴη, πολλὰ καὶ αὐτὸς ἂν γίνεσθαι ἀξίος. εἰ δὲ ἅπαν ὕδωρ, ἢ ἅπαν γῆ, ἢ δ, τι δὴ τὸ ὄν τοῦτ' ἐστι, πολλὰ ἂν ἔχοι μέρη, ὡς καὶ Ζήνων ἐπιχειρεῖ ὄν δευκύναι τὸ οὐκ ὄν ἐν. Εἴη οὖν ἂν καὶ πλείονα ἀ αὐτοῦ μέρη, τὰ μὲν ἐλάττονα τὰ δὲ μεζζονα, ἄλλοιά τε πάντη, εἰ ταύτη

propterea notabilem censet, quoniam inde cognoscamus Anaxagoram contra Melissum disputasse. Quæ si ita certa essent, ut sunt acute et ingeniose excogitata, nihil melius hac Bergkii sententia foret. Ac primum quidem τὸ ἄπειρον ex Anaxagoræ placitis ἀνόμοιον esse vult. In quo unum desidero quod gravissimum esse omnes largientur. Quum enim duo ἄπειρα Anaxagoras statueret, alterum ὁμοιον, ἀνόμοιον alterum, quærendum erat, utrum iis de quibus hic agitur conveniret, quod a Bergkio non esse factum dolemus. Est vero ἀνόμοιον illud ἄπειρον Anaxagoræ minima materiæ pars, ut ex iis quæ supra laudata sunt atque ex aliis fragmentis efficitur, velut e primo pag. 65 ed. Schaub. (pag. 14 ed. Schorn.) ὁμοῦ πάντα χρήματα ἦν, ἄπειρα καὶ πλῆθος καὶ συμπρότητα· καὶ γὰρ τὸ συμπρόν ἄπειρον ἦν. De dissimilitudine τοῦ συμπρότου καὶ ἄπειρον nihil adijcio, quum e superioribus satis pateat. Alterum ἄπειρον, quod ὁμοιον esse arbitratur, ipsa mens (νόος) est. Namque fragm. VI inie. p. 100 ed. Schaub. (p. 24 ed. Schorn.) hæc leguntur: τὰ μὲν ἄλλα παντὸς μοίραν μετέχει, νόος δὲ ἐστὶ ἄπειρον καὶ αὐτοκρατὴς καὶ μέμικται οὐδενὶ γένηματι, ἀλλὰ μόνον αὐτὸ ἐπ' ἑωυτοῦ ἐστὶ, et sub finem ejusdem fragmenti, ut modo vidimus, νόος δὲ πᾶς ὁμοίος ἐστὶ καὶ ὁ μεζζων καὶ ὁ ἐλάσσων. Jam vero Aristoteles Melissi opinionem impugnaturus, qui id quod sit infinitum esse dixerat partim Parmenideis utitur scitiis partim Anaxagoræ doctrinam commemorat. Quum autem Parmenides sui simile dicens universum eo ipso indicet, illam universitatem partibus constare, quoniam similitudo sine iis quæ inter se comparantur ne cogitari quidem potest, extra universum autem nihil est: quod partes habeat, id esse finitum Aristoteles colligit. At illud Anaxagoræ ἄπειρον quod in minimis rerum partibus cernitur cum Melisseo ἄπειρω, quod est universum, non recte contendendi, nemini dubium aut obscurum videbitur. Quocirca confugiendum erit ad alterum ἄπειρον, illud αὐτοκρατὴς; quod semina rerum digessimus (cf. fragm. XVII et XVIII p. 128 et 129 ed. Schaub.) ac totum sui simile est. Inde consequitur, ut infinita mens, quam Anaxagoras primus animo comprehendit ad confutandum ens Melisseum, quod infinitum et universum est, nullo modo accommodata, cum placitis Melissi ab Aristotele tantum componatur. Nimirum δ' Ἀναξαγόρας ἐλέγχει hic non vertendum redarguit, refellit, ut sæpe alias, sed demonstrat, ostendit, ut apud Platonem Protag. 331, E: ὥστε τοῦτω γε τῷ τρόπῳ κὰν ταῦτα ἐλέγχοι, εἰ βούλοιο, ὡς ἅπαντά ἐστιν ὁμοια ἀλλήλοις. Itaque verba græca sic emendo et interpretor: Ἔχον δὲ μέσον καὶ ἐσχάτα, πέρας ἔχει ἀγένητόν, ἐπεὶ εἰ καὶ, ὡς αὐτὸς λέγει, ἐν ἐστὶ, καὶ τοῦτο σῶμα, ἔχει ἄλλα ἑαυτοῦ μέρη καὶ ταῦτα ὁμοια πάντα. Καὶ γὰρ ὁμοιον οὕτω λέγει τὸ πᾶν εἶναι, οὐχὶ ὡς ἄλλοι ἐτέρῳ τινί, ὅπωρ καὶ Ἀναξαγόρας ἐλέγχει, ὅτι ὁμοιον τὸ ἄπειρον· τὸ δὲ ὁμοιον ἐτέρῳ ὁμοιον, ὥστε δύο ἢ πλείω ὄντα, οὐκ ἂν ἐν οὐδ' ἄπειρον εἶναι. Ἄλλ' ἴσως τὸ ὁμοιον πρὸς τὸ αὐτὸ λέγει καὶ φησιν αὐτὸ ὁμοιον εἶναι πᾶν, ὅτι ὁμοιομερές, ὕδωρ δὲ ἅπαν ἢ γῆν ἢ εἰ τι τοιούτων ἄλλο, i. e.: «sed quum medianam habeat et extrema, finem habet, quamvis æternum sit, quoniam, etiamsi, ut ipse dicit, unum est idque corpus, alias sui partes easque similes omnes habet. Etenim eo modo simile universum dicit esse, (non quemadmodum

aliis placet, alteri cuidam) quod etiam Anaxagoras ostendit, infinitum sui simile esse: atqui si quid simile est, alteri est simile, ita ut duo vel plura sint entia, non unum æque infinitum. Sed fortasse simile dicit ejusdem (semper) habita ratione contentidit, ipsum simile esse totum, utpole æqualibus constans partibus, quia universonum sit aqua vel terra vel quodcumque aliud hujus generis.»

18. Δῆλος γὰρ οὕτως ἀξίων εἶναι ἐν τῶν διμερῶν ἕκαστον σῶμα ὄν, οὐκ ἄπειρόν ἐστιν. Ita vulgo hæc verba exhibentur, de quorum obscuritate jure conquestus est Spaldingius. At in cod. Lips. est οὕτως ἀξίων et τῶν δὴ μερῶν, quod omisit Olearius. Quocirca Beckius locum ita distingui volebat: Δῆλος γὰρ οὕτως ἀξίων εἶναι ἐν, τῶν δὴ μερῶν ἕκαστον, σῶμα ὄν, οὐκ ἄπειρόν ἐστι. Sed rectius addito nomine relativo ita scribo: Δῆλος γὰρ οὕτως ἀξίων εἶναι ἐν τῶν δὴ μερῶν ἕκαστον σῶμα ὄν, ὃ οὐκ ἄπειρόν ἐστι. Similiter jam Spaldingius ὄν legendum conjecerat. Cæterum Aristotelis conclusio vehementer repugnat ipsius Melissi decretis, qui (cf. fragm. 16) dixerat: Εἰ μὲν εὐὸν ἐστὶ, δαὶ αὐτὸ ἐν εἶναι· ἐν δὲ εὐὸν δαὶ αὐτὸ σῶμα μὴ ἔχειν· εἰ δὲ ἔχειν· κάχοι, ἔχοι ἂν μόρια καὶ οὐκ εἶη ἂν εἴη ἐν. In eo autem refellendo id potissimum spectat Aristoteles, ut quoniam ille universonum esse infinitum affirmaverat, partes esse universoni significet, quæ etsi non ortæ, fines tamen inter se sint.

22. Εἰ μὲν γὰρ ἀνομοίων ἀμερῶν εἴη, πολλὰ, καὶ αὐτὸς εἴη τὸ γ' εἶναι ἀξίος. Hæc nequitiam cum iis de quibus supra disputatur conciliari possunt. Felicianns vertit: «Ad hæc si æternum et infinitum sit, quo pacto esse unum corpus potest? nam si sit dissimilium partium, erunt multa, et ipse quoque ita existimat.» Is igitur legit ei μέρη γὰρ ἀνομοίων μερῶν εἶναι. In Lipsiensis libro est: εἰ μὲν ἀνομοιομερῶν (vel ἀνομοιομερές, nam compendium in fine dubitationem facit) εἴη, πολλὰ καὶ αὐτὸς γίνεσθαι ἀξίος. Corrigo: Εἰ μὲν γὰρ ἀνομοίων μερῶν εἴη, πολλὰ καὶ αὐτὸς ἀγίνεσθαι ἀξίος. Negat Aristoteles quod æternum et infinitum sit, id unum esse posse corporis naturam habens. Quæ quum ita sint, quærat aliquis, quid obstat æternitatis unitati? Recte vero Spaldingius ait hic non esse expectandos illos laqueos quibus Plato Parmenideam unitatem in Sophista et Parmenide adoritur, ubi non amplius agnoscit unum propterea quod dicatur esse illud (ὡς ἄλλο τὸ σημαῖον τὸ ἐστὶ τοῦ ἐν). Licet enim eadem ratione hoc loco possit negari unum esse id cui duo ascribantur, æternitas et infinitio, eo tamen inclinatur animus, ut cum Spaldingio credam, obiter solum memorari τὸ ἀξίον, respiciat autem in argumentatione unice τὸ ἄπειρον, quod officere unitati Stagiritæ persuasum erat. Illud vero imprimis manifestum est, omnem lapidem movere Aristotelem, ut falsum esse demonstraret id quod Melissus contendebat et neque corpus habere neque partes (ἀδιαιρέτων εἶναι σῶμα οὐκ ἔχον).

26. Εἴη οὖν ἂν καὶ πλείονα αὐτοῦ μέρη ἐλαττόνων τε καὶ μικροτέρων, ἀλλὰ τε πάντη ἂν ταύτη ἄλλοίον εἴη οὐδενὸς προσγγνομένου σώματος οὐδ' ἀπογγνομένου. In his, quæ magnam partem inepta sunt, pauca variat exemplar Lipsiense, articulum τὰ inter πλείονα et αὐτοῦ inserens et relicta inter ἄλλ' et te lacuna sequentia præter οὐδὲν pro οὐδενὸς ita

ἀλλοίον εἶη οὐδενὸς προσγιγνομένου σώματος οὐδ' ἀπογιγνομένου· εἰ δὲ μήτε σῶμα μήτε πλάτος μήτε μήκος ἔχοι μηδέν, πῶς ἂν ἄπειρον εἶη; τί κωλύει πολλὰ καὶ ἐν ἀριθμῷ τοιαῦτα εἶναι; τί κωλύει καὶ πλείω ὄντα ἑνός, μεγέθει ἄπειρα εἶναι; ὡς καὶ Ξενοφάνης ἄπειρον τὸ τε βᾶθος τῆς γῆς καὶ τοῦ ἀέρος φησὶν εἶναι.

Δηλοὶ δὲ καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς· ἐπιτιμᾷ γάρ, ὡς λεγόντων τινῶν τοιαῦτα, ἀδύνατον εἶναι, οὕτως ἔχόντων, ζυμβαίνειν αὐτά·

εἴπερ ἄπειρα γῆς τε βᾶθος καὶ θαψιλὸς αἰθήρ, ὡς διὰ πολλῶν δὴ βροτέων ῥηθέντα ματαίως ἐκκέχυται στομάτων, ὀλίγον τοῦ παντός ἰδόντων.

das ut in reliquis codicibus exarata exstant. Corrigendum videtur: Eīη οὐν ἂν καὶ πλείονα τὰ αὐτοῦ μέρη, τὰ μὲν εἰπίονα, τὰ δὲ μείζονα ἀλλοῖά τε πάντη, εἰ ταῦτη ἀλλοῖον εἶη, οὐδενὸς προσγιγνομένου σώματος οὐδ' ἀπογιγνομένου. Quis verisimile non est Melissum diserte praece tulisse, id quod sit, unius esse materiae atque hoc argumento ad tuendam eius unitatem esse usum, callide tamen Aristoteles hanc attulit rationem, qua adversarium falsi convinceret. Apposile comparare licet similem Alexandri Aphrodisiensis argumentationem ap. Simplicium Phys. fol. 18 a: Eī δὲ τις λέγει τῷ ὅλῳ τὸ μέρος ἐπὶ μὲν τῶν συνεχῶν (del. μῆ) τῶν ὁμοιομερῶν ταῦτόν εἶναι, ἐπὶ δὲ τῶν ἀνομοιομερῶν μηκέτι, καὶ ἐπὶ τῶν ὁμοιομερῶν εὐρήσει μὴ ταῦτόν εἶναι. . . . καὶ γὰρ εἰ μὲν καθ' οὐκ ἐστὶ, κατὰ τοῦτο ἐν καὶ ταῦτόν τοῖς ἐκτουτοῦ μέρει τὸ εἶναι, καὶ ἐπὶ ἀνομοιομερῶν ὁ αὐτός ἂν εἶη λόγος. Καὶ γὰρ καὶ ταῦτα συνεχῆ. Eī δὲ διαιεθεῖ ἀπ' ἀλλήλων, ὁμοιομερῶς πολλὰ ἔσται καὶ τὰ ὁμοιομερῆ. Novissima verba εἰ ταῦτη ἀλλοῖον εἶη οὐδενὸς προσγιγνομένου σώματος οὐδ' ἀπογιγνομένου referri videntur ad Melissea (fragm. 11) si τοῖνυ τρισμυριοῖσι ἔτασι ἑτεροῖον γίνοντο, quae tamen in alienam sententiam Stagirita detorsit.

28. Eī δὲ μήτε σῶμα μήτε πλάτος μήτε μήκος ἔχοι μηδέν, πῶς ἂν ἄπειρον ἂν εἶη; τί κωλύει πολλὰ καὶ ἐν ἀριθμῷ τοιαῦτα εἶναι; τί κωλύει καὶ πλείω ὄντα ἑνός, μεγέθει ἄπειρα εἶναι; Eadem in suo codice invenit Felicianus sic interpretans: « si ne quae corpus sit, neque latitudine neque longitudine ulla praeditum, quomodo esse infinitum potest? Quid obstat, quin multa et numerabilia huiusmodi sint? Quid prohibet etiam, quin licet plura uno esse dicantur, infinita tamen magnitudine sint? » Melius in libro Lipsiensi μήκος ἔχοι et paulo post τί κωλύει, καὶ ἐν ἀριθμῷ τοιαῦτα εἶναι, non, ut Olearius ait, ἐν ἀριθμῷ scriptum est. In hoc uno librarius peccavit, quod post πλείω ὄντα virgula distinxit. Quam ob rem non dubium quin verba hoc modo emendanda sint: Eī δὲ μήτε σῶμα μήτε πλάτος μήτε μήκος ἔχοι μηδέν, πῶς ἂν ἄπειρον εἶη; τί κωλύει πολλὰ καὶ ἐν ἀριθμῷ τοιαῦτα εἶναι; τί κωλύει καὶ πλείω ὄντα ἑνός, μεγέθει ἄπειρα εἶναι; Sensus apertus: « si ens neque corporeum, neque latum neque longum est, quomodo infinitum esse queat? quid autem obstat, quominus id quod unum est numero etiam par sit multis huius generis? quid praeterea impedit quominus quae plura uno esse perhibentur infinita tamen magnitudine sint? » Erunt fortasse qui extrema interpretentur: quid praeterea impedit quominus, quae plura uno esse dicuntur, magnitudine vel potius parvitate oculorum aciem fugiant. Nam ut supra vidimus, quemadmodum Anaxagoras duplici notione usurpabat τὸ ἄπειρον, ut aut illud esset quod magnitudine sua omnia complecteretur aut id quod ita esset parvum, ut sensibus vix percipi posset: ita etiam, ne de aliis loquar, saepe Aristoteles. Accedit quod Spaldingius qui nesciebat, quo spectaret τοιαῦτα, ac μέρη subandiri volebat, omnia hic ardua esse epinatus imprimis male acceptis verbis μεγέθει ἄπειρα in errore inductus videtur. Sunt autem τοιαῦτα, quod ex nostra interpretatione efficit arbitramur, ea quae neque corpore, neque latitudine neque longitudine praedita esse philosophus sumit. Sed tamen sequentia indicio sunt priorem explicandi rationem veram esse.

22. Q; καὶ Ξενοφάνης; at in libro Lipsiensi est ὁ Ξενοφάνης.

νης, ut paulo inferius ὁ Ἐμπεδοκλῆς, sed supra sine articulo Ζήνων. Xenophanes dixerat, terram suis radicibus atque fundamentis mixam in infinitum pertinere. Similem de aeris infinitate sententiam pronuntiasse eum ex hoc loco discimus. Ergo non unum, sed duo infinita Colophonius philosophus esse decrevit, neque ea sic diversa ut illa duo Anaxagorae ἄπειρα, sed prorsus ejusdem immensitatis, nec nisi locorum intervallis disjuncta. Hanc Xenophanis opinionem reprehensam esse ab Empedocle prodidit Aristoteles de Caelo II, 13, ubi idem, qui hic citantur, versus exstant: Ἄπειρον τὸ κάτω τῆς γῆς εἶναι φασιν, ἐπ' ἄπειρον αὐτὴν ἐβρίζωσθαι λέγοντες, ὡς περ Ξενοφάνης; ὁ Κολοφώνιος, ἵνα μὴ πράγματι ἔγωσι ζητοῦντες τὴν αἰτίαν· διὸ καὶ Ἐμπεδοκλῆς; οὕτως ἐπέπληξεν εἰπὼν ὡς; (leg. αὐτοῖς ἐπέπληξεν εἰπὼν ὡς?)

εἴπερ ἄπειρα γῆς τε βᾶθος καὶ θαψιλὸς αἰθήρ, ὡς διὰ πολλῶν δὴ γλώσσης ῥηθέντα ματαίως ἐκκέχυται στομάτων, ὀλίγον τοῦ παντός ἰδόντων.

33. Δηλοὶ δὲ καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς· ἐπιτιμᾷ γάρ ὡς λεγόντων τινῶν τοιαῦτα ἀδύνατα εἶναι, οὕτως ἔχόντων ζυμβαίνειν αὐτά, εἴπερ ἄπειρα γῆς τε βᾶθος καὶ θαψιλὸς αἰθήρ. δὲ διὰ πολλῶν δὴ βροτέων ῥηθέντα ματαίως ἐκκέχυται στομάτων, ὀλίγον τοῦ παντός ἰδόντων. Cod. Lips. primum exhibit ἀδύνατον, deinde in secundo Empedocles versu non δ; sed quod in altero Aristotelis loco de Cael. II, 13 legitur, et unico probari oportet, ὡς; denique in tertio versu ὀλίγον, non οὐδὲν quod in veteribus editionibus reperitur. Caeterum erravit Olearius, in primo versu dicens ἄπειρα scriptum esse. Eosdem versus attulit Simplicius de Cael. f. 127 a; secundum etiam Clemens Al. Strom. VI p. 688 D memoravit. Pro βροτέων, quod hic omnes libri habent, altero Aristotelis loco et apud Clementem exstat γλώσσης; pro ῥηθέντα vero εἰδόντα mala est Clementis codd. scriptura, nec nisi librarius impotandum quod ibidem legitimus εἰδόντων pro ἰδόντων. Locum cum Beckio sic constituimus: ἐπιτιμᾷ γάρ, ὡς λεγόντων τινῶν τοιαῦτα, ἀδύνατον εἶναι, οὕτως ἔχόντων (scil. γῆς καὶ ἀέρος;) ζυμβαίνειν αὐτά·

εἴπερ ἄπειρα γῆς τε βᾶθος καὶ θαψιλὸς αἰθήρ, ὡς διὰ πολλῶν δὴ βροτέων ῥηθέντα ματαίως ἐκκέχυται στομάτων ὀλίγον τοῦ παντός ἰδόντων.

Sic autem sententiam interpretamur: « improbat hanc Empedocles, quum nonnulli talia contendat, fieri non posse dicens, ut, si ea sit terrae et aeris ratio, apta sint haec inter se et in rerum natura connexa, si infinita sint et terrae profunda et vastus aether, quemadmodum multi mortales temere loquentes ore effutunt, exiguum universi partem contemplati. » Deest in versibus Empedocles apodosis, quae qualis fuerit ex iis quae ab Aristotele de Empedoclis opinione referuntur, non est difficile ad iudicandum atque ab aliis jam recte intellectum. Namque vidit Simon Karstenius Comm. in Emped. p. 222 talem fere fuisse sententiam his et iis qui interciderunt versibus expressam: « singulae mundi partes aether, aer, mare, terra certis finibus circumscriptae sunt; neque enim reliquis locus esset, si, ut quidam effutunt, aer et terra infinita essent. » Idem ἄπειρων quod minus usitatum quam ἄπειρος; alio Empedoclis loco (cf. annot. ad vs. 61) et θαψιλὸς pro θαψιλῆς He-

μασι τε και πληθσαι και ολιγοτητι και τῷ μανόν ἢ πυκνόν γίνεσθαι πολλά και άπειρα όντα τε και γιγνόμενα άπεργάζεσθαι, ταύτο όν. Φησι δέ και ό Δημόκριτος; τό ύδωρ τε και τόν άέρα εκαστόν τε τών πολλών, ταύτο όν, βυσμῶν, διαθιγῆ και τροπῆ διαφέρειν· τί δὴ

30 κωλύει και ούτως τά πολλά γίνεσθαι και απόλλυσθαι,

ἐξ όντος δει εις όν μεταβάλλοντος ταίς ειρημέναις διαφοραίς του ένός, και ούδέν ούτε πλείονος ούτε έλάττονος γιγνομένου του όλου; έτι τί κωλύει πολλά μίξή άλλων τά σώματα γίνεσθαι και διαλύεσθαι εις σίματα; ούτως δέ διαλυόμενα και ίσα γίνεσθαι τε και απόλλυσθαι πάλιν; ει δέ και ταύτά τις συγχωρείη, και έτι

rem parenthesis ως και ό Άναξίμανδρος—ήξιώκασι apparet τούτο referri ad πᾶν ε memorata rerum in hac universitate nascentium multitudine atque infinita copia periodum claudi his verbis, quae tamen hoc rerum naturae corpus per se unum et aequabile esse, quod initio enuntiatum erat illa junctura μίξην τινά ούσαν μορφήν, ad totam sententiam mente comprehendendam iterum significant. Quod reliquum est, Sylburgii conjectura sequenti enuntiato confirmari videtur.

29. Φησι δέ και ό Δημόκριτος; τό ύδωρ τε και τόν άέρα εκαστόν τε τών πολλών, ταύτο όν, βυσμῶν διαφέρειν. Τί δὴ κωλύει και ούτως τά πολλά γίνεσθαι τε και απόλλυσθαι, ἐξ όντος δει εις όν μεταβάλλοντος ταίς ειρημέναις διαφοραίς; του ένός και ούδέν ούτε πλείονος ούτε έλάττονος γιγνομένου του όλου. In his quae verbis, quae ut a Bekkero vulgata sunt ascripti, plura librariorum manibus menda inaedderunt. Ac primum quidem egregia est libri Lips. scriptura ταύτο όν pro τούτο όν, quam Sylburgius jam sola ingenii ope invenerat. Deinde pro βύσμῶν quod in omnibus codd. legitur, uno excepto, quo Bernardus Felicianus olim usus est, formam Democriteam, βυσμῶν, quam alibi Aristoteles usurpat (vide fragm. Democr. p. 133 et 381) et quam a Feliciano perperam *fluxionis* vocabulo redditur, cum Sylburgio hic restitui oportet; tum pro εις όν scribi convenit εις όν, ut est in cod. Lips.; denique illa, quorum mentio fit discrimina (ταίς ειρημέναις διαφοραίς) indicio sunt partem aliquam hujus enuntiationis, qua praeter βυσμῶν etiam διαθιγῆ και τροπῆ memorabantur perisse. Idcirco Bergkii sic scripsit: Φησι δέ και ό Δημόκριτος; τό ύδωρ τε και τόν άέρα εκαστόν τε τών πολλών ταύτο όν βυσμῶν, διαθιγῆ και τροπῆ διαφέρειν· τί δέ κωλύει άν και ούτως; τά πολλά γίνεσθαι και απόλλυσθαι, ἐξ όντος δει εις όν μεταβάλλοντος ταίς ειρημέναις διαφοραίς x. t. λ., a quo in eo tantum dissentio, quod vulgatam τί δὴ κωλύει propter Lipsiensis aliorumque codd. lectionem τί δει κωλύειν vel ut est in Aldina prima τί δὴ κωλύειν non sollicito.

35. "Έτι τί κωλύει, ποτέ μὲν ἐξ άλλων τά σώματα γίνεσθαι τε και απόλλυσθαι πάλιν. Mirandum est inutiliam hanc enuntiationem non esse correctam a Bekkero e cod. Lips. Nam hic Olearius eadem praebet quae Beckius, nisi quod pro ούτως δὴ exhibet ούτως δει. Haec autem exstant in Lipsiensi exemplari: "Έτι τί κωλύει πολλά μὲν ἐξ άλλων τά σώματα γίνεσθαι [και διαλύεσθαι εις σώματα, ούτως δὴ αναλυόμενα και ίσα γίνεσθαι τε] και απόλλυσθαι πάλιν. Videmus integrum versum in reliquis membranarum excidisse. At vero ne ea quidem quae Lipsiensis liber suppeditat, satis integra esse ratus in hunc modum Bergkii sententiam corrigi iussit: "Έτι τί κωλύει πολλά μὲν ἐξ άλλῶν τά σώματα γίνεσθαι και διαλύεσθαι εις σώματα, ούτως δέ γιγνόμενά τε και αναλυόμενα ίσα γίνεσθαι τε και απόλλυσθαι πάλιν. Vult enim a philosopho dici, fieri etiam posse, ut quae ex se invicem procreantur et in se revertantur, ea et in nascento et in intereundo eandem servant quantitatem. Quod quamquam per se consentaneum est, tamen vel sine his mutationibus magnam partem inest in verbis e codice prolatis. Spaldingio omnia recte se habere visa sunt praeter vocem ίσα cuius loco συνιστάμενα legendum suspicatur. Ego nihil muto, nisi αναλυόμενα, quod in διαλυόμενα converti propter constantem meliorum scriptorum rsum

neesse est. Quae enim corpora ita corrumpuntur ut in aliam abeant naturam, non dicuntur αναλυεσθαι, sed διαλύεσθαι. Praeterea διαλύεσθαι εις σώματα, ούτως δέ εις ίσα scribi oportere non est quod moneam. Fortasse etiam erunt qui post σώματα ita continent orationem: τί δὴ ούτως διαλυόμενα x. t. λ. quibus equidem non magis refragor. Quocirca Aristotelis verba ita interpretari licet: « Quid igitur impedit, quominus multa quidem corpora ex aliis nascantur et corruptione in alia corpora transeat sic corrupta autem aequo numero rēnascantur et rursus intereant. »

38. Ει δέ και ταύτά τις συγχωροίη, και ειη τι και άγένητον τί μάλλον άπειρον δεικνυται; άπειρον γάρ είναι ερηνη. ειπέ μὲν, μη γεγονόται. πέματα γάρ είναι τήν τής γε έσταις έρηνη τε και τελευτήν. Καίτοι τί κωλυει άγένητον όν έχειν περιέξ εκ τών ειρημένων; ει γάρ έγένετο, έρχην έχειν έφοί ταύτη, όδεν γίγνεται, ει γιγνόμενα. Ita Bekkerus, qui primam hanc non bene distinxit: nam inter γεγονόται et πέματα ποσά μόνη στιγμή, item inter τελευτήν et καίτοι: deinde nullum vitium sustulit. Post άγένητόν, cuius loco male in cod. Lips. hic scriptum est άγένητον, repetitur in eodem libro ειη addita interrogatio nota. Utrumque oscitanti librorum tribuimus. Tum nonnullae membranae habent ειη τι μάλλον, sed legendum cum cod. L. τί μάλλον άπειρον; Porro egregiam Sylburgii conjecturam pro μη γεγονόται legentis μη γέγονε δει, quae mihi utique probatur, jam Spaldingius arripuit. Conspirat Feliciani interpretatio: « infinitum enim esse inquit, si sit quidem aliquid, sed gentium tamen minime fuerit. » Contra Beckius malebat ειη ante φησιν deleri quam cum Sylburgio γεγονόται in γερον δέ mutari. Alterutrum fieri necesse est, ut ratio grammatica constet. Quo magis miramur Bergkium nihil de hac structura adnotasse. Praeterea liber Lips. perperam γενήσεω; pro γενέσεω; exhibet neque quidquam novi affert in verbis εις τών ειρημένων, quae mendosa esse sequentia ostendunt. Eodem mendo Feliciani codex laboravit, quomodo in interpretatione latina reperitur: « At enim quid obstat, id quod ingentium est, ex antedictis finem habere. » Nihil arripit Spaldingii conjectura qui pro εκ substituit εκέτι (eo sensu acceptum quo est apud Plat. Gorg. D έτι; τι εκτός τούτων λέγειν et alios), ut in verbis Aristotelis haec sit sententia: « Quid autem vetat, vel id, quod nullum non sit, habere terminum praeter commemoratos illos? » Extrema quae misere corrupta sunt όδεν γίγνεται, ει γιγνόμενα, sed in editione Aldina minore scriptum rectius consistuta όδεν γίγνεται τά γιγνόμενα (quam praeterea Felicianus expressit et Spaldingius inserto έτι, ut esset τά δει γιγνόμενα, tueri volebat), nunc emendari possunt e libro Lips. ubi έχειν έρχην inverso ordine et όδεν ηρξάτο γιγνόμενα exstat. Sententiarum tamen continuatio singularium numerum γιγνόμενον, qui et Bergkio praestare visus est, fugiat. Quamobrem ultima sic conformamus: Ει γάρ έρηνη, έχειν έρχην έτοις ταύτην, όδεν ηρξάτο γιγνόμενον. Postquam Aristoteles usque ad hunc locum unum praecipue Melissi decretum, quo nihil unquam nasci dixerat, impugnavit, jam alterum ejus dogma convellere et labefactare tentavit, quo quod esset, idem infinitum esse affirmabat. Quomodo igitur nasci quaedam sive finita sive infinita essent initia rerum docere studisset, hac nunc omnia controver-

κενόν, ὁ δὲ μέντοι τοῦτο γὰρ τι σῶμα εἶναι· ἀλλ' ὅσον καὶ ὁ Ἡσιόδοσ ἐν τῇ γενέσει πρῶτον τὸ χάος φησὶ γαστέρα, ὡς δέον χεῖραν πρῶτον ὑπάρχειν τοῖς οὐαῖν, κούτων δὲ τι καὶ τὸ κενόν, ὅσον ἀγγεῖον τι ἀνὰ μέσον κενόν, εἶναι ζητοῦμεν. Ἀλλὰ δὴ καὶ εἰ μὴ ἐστὶ κενόν, ὑπὲρ τοῦ ἤσσαν ἀν κινεῖται, ἐπεὶ καὶ Ἀναξαγόρας δὲ περὶ τὸ αὐτὸ πραγματευθεὶς, ὡς οὐ μόνον ἀποχρησθαι ὑπὲρ ἀποφύνασθαι, ὅτι οὐκ ἐστὶν, ὅμως κινεῖσθαι φησὶ καὶ ὄντα, οὐκ ὄντος κενού. Ὁμοίως δὲ καὶ δ' Ἐμπεδοκλή

κινεῖσθαι μὲν δεῖ φησὶ συγκρινόμενα τὸν ἅπαντα ἐνδελεχῶς χρόνον, οὐδὲν εἶναι λέγων περισσὸν τοῦ παντός, οὐδὲ κενόν· πόθεν οὖν τί κ' ἐπέλθοι; ὅταν γὰρ εἰς μίαν μορφήν συγκριθῇ, ὡσθ' ἐν εἶναι, οὐδὲν, φησὶ, τὸ γὰρ κενόν πῖλαι οὐδὲ περισσόν. Τί γὰρ καλύει εἰς ἄλληλα φέρεσθαι καὶ περιστασθαι πάντα, ὅπουσιν εἰς ἄλλο, καὶ τούτου εἰς ἕτερον, καὶ εἰς τὸ πρῶτον ἄλλου μεταβάλλοντες δεῖ. Ἐτι καὶ τὴν ἐν τῷ αὐτῷ μένοντος τοῦ πράγματος τόπων τοῦ εἶδους μεταβολήν, ἣν ἀλλοίωσιν οἱ τ'

κενόν δὲ καὶ τὸ περὶ τῆς τέρας κινεῖσθαι, ἢ δέχεται ἴσον ἕω ὅσον τὸ ἀγγεῖον τὸ κενόν.

19. Ἀλλὰ δὴ καὶ εἰ μὴ ἐστὶ κενόν, μηδὲ τι ἤσσαν ἀν κινεῖται, ἐπεὶ καὶ Ἀναξαγόρας τὸ πρῶς αὐτὸ πραγματευθεὶς καὶ οὐ μόνον ἀποχρησθαι ὑπὲρ ἀποφύνασθαι, ὅτι οὐκ ἐστὶν, ὅμως κινεῖσθαι φησὶ τὰ ὄντα, οὐκ ὄντος κενού. *Initium in integrum est.* Post Ἀναξαγόρας Spaldingius posui volebat ὁ πρὸ αὐτοῦ πραγματευθεὶς, sed mihi cum Bergkio legendum visetur: ἐπεὶ καὶ Ἀναξαγόρας δὲ περὶ τὸ αὐτὸ πραγματευθεὶς, ὡς οὐ μόνον ἀποχρησθαι ὑπὲρ ἀποφύνασθαι, ὅτι οὐκ ἐστὶν, ὅμως κινεῖσθαι φησὶ τὰ ὄντα, οὐκ ὄντος κενού, ut dicatur Anaxagoras, quamvis id ipsum egerit ut non esse vacuum demonstraret, tamen eo non contentus motum rebus attribuisse.

22. Ὁμοίως δὲ καὶ δ' Ἐμπεδοκλή κινεῖσθαι μὲν δεῖ φησὶ συγκρινόμενα τὸν ἅπαντα ἐνδελεχῶς χρόνον, οὐδὲν εἶναι λέγων ὡς τοῦ παντός, οὐδὲ κενόν· πόθεν οὖν τί κ' ἐπέλθοι; ὅταν δὲ εἰς μίαν μορφήν συγκριθῇ, ὡς ἐν εἶναι, οὐδὲν φησὶ τὸ γὰρ κενόν πῖλαι οὐδὲ περισσόν. *Ineptum est κινεῖσθαι συγκρινόμενα, neque magis sanum quod Bekkerus e codicibus eruit συγκρινόμενα et συγκρινόμενα, cujus loco Lipsienis præbet συγκρινόμενα.* At vero quum non solum ubi dispersa in unum congregantur, sed etiam ubi congregata rursum disperguntur, motus existat, Bergkii illud unum συγκρινόμενα non sufficere ratus, διακρινόμενα addidit. Deinde quod sequitur ὅταν δὲ εἰς μίαν μορφήν συγκριθῇ, testimonio esse ait, in præcedentibus fuisse dictum de dispersione rerum omnium, in qua nihil neque parum neque minimum deprehendatur. In verbis ὡς τοῦ παντός Spaldingius ὡς recte mutavit in περισσόν. Porro in libro Lipsien. si ὡσθ' ἐν εἶναι i. e. ὡσθ' ἐν εἶναι reperitur pro ὡς ἐν εἶναι. Quæ autem in eodem codice corrupta sunt παντός δὲ οὐδὲν κενόν.... πόθεν οὖν τι κ' ἐπέλθοι, in his fuit vulgatam scripturam agnoscat. Hinc Bergkii suavit, ut locus sic corrigeretur: Ὁμοίως δὲ καὶ δ' Ἐμπεδοκλή; κινεῖσθαι μὲν δεῖ φησὶ συγκρινόμενά τε καὶ διακρινόμενα τὸν ἅπαντα ἐνδελεχῶς χρόνον, ὅταν μὲν διακριθῇ, οὐδὲν εἶναι λέγων περισσόν τοῦ παντός, οὐδὲ κενόν· πόθεν οὖν τί κ' ἐπέλθοι; ὅταν δὲ εἰς μίαν μορφήν συγκριθῇ, ὡσθ' ἐν εἶναι, οὐδὲν, φησὶ, ὅτι κενόν πῖλαι οὐδὲ περισσόν. Qui mihi in eo potissimum lapsus videtur, quod magis doctrinæ Empedocleæ quam rei de qua hic disputatur rationem habuit. Aristotelem enim Anaxagoræ mentione injecta illud ante omnia spectare manifestum est, ut doceat, etiamsi non sit vacuum, motum tamen non loli. Quamvis autem Empedocle auctore σύγκρισσις non fiat nisi præcedente διακρίσει pariterque διακρίσει nisi post σύγκρισιν non oriatur, tamen ubi quis dogma Empedocleum nihil esse inane et corpora quæ συγκρίσει nascuntur perpetuo moveri velito in transitu significat: ei τοῦ συγκρίσειν vocabulo posito alterum omittere licet, præsertim quando ortus perennitatem, quæ necessario cum διακρίσει copulata et conjuncta est, participio præsentis passivi enuntiat. Quocirca exiguâ mutatione ita constituto locum: Ὁμοίως δὲ καὶ δ' Ἐμπεδοκλή; κινεῖσθαι μὲν δεῖ φησὶ συγκρι-

νόμενα τὸν ἅπαντα ἐνδελεχῶς χρόνον, οὐδὲν εἶναι λέγων περισσόν τοῦ παντός, οὐδὲ κενόν. Πόθεν οὖν τί κ' ἐπέλθοι; ὅταν γὰρ εἰς μίαν μορφήν συγκριθῇ, ὡσθ' ἐν εἶναι, οὐδὲν, φησὶ, τὸ γὰρ κενόν πῖλαι οὐδὲ περισσόν. In quo nihil fortasse deest præter δὲ quod respondeat τῷ μὲν posito post κινεῖσθαι. Quæ res Spaldingium adduxit, ut post χρόνον inseri vellet γίνεσθαι δὲ μηδέποτε. Sed posterius membrum constat interdum desiderari. Cf. Matthiæ Gr. Gr. § 622, 6 et alios qui de particulis scripserunt.

27. Τί γὰρ καλύει εἰς ἄλληλα φέρεσθαι καὶ περιστασθαι ἅμα ὅπουσιν εἰς ἄλλο, καὶ τούτου εἰς ἕτερον καὶ εἰς τὸ πρῶτον, ἄλλου μεταβάλλοντες δεῖ. Hic jam e cod. Lips. εἶπουν pro ὅπουσιν restituit Bekkerus, servata uti par erat vulgata lectione καὶ εἰς τὸ πρῶτον, cujus loco liber Lips. præbet καὶ εἰ τὸ πρῶτον. Bergkiius coniecit: Τί γὰρ καλύει εἰς ἄλληλα φέρεσθαι καὶ περιστασθαι πῖλαι (vel πάντα) ὅπουσιν εἰς ἄλλο καὶ τούτου εἰς ἕτερον, εἴτε τὸ πρῶτον εἴτε καὶ ἄλλο, μεταβάλλοντες δεῖ. Collatis enim his quæ initio hujus capituli leguntur: Ἡ οὐδὲν καλύει γαγονίνας ἕτερα εἰ ἕτερον καὶ τούτου εἰς ἄπειρον εἶναι, ἢ ἀνακαίμπτων κύκλω, ὥστε τὸ ἕτερον ἐκ τοῦ ἑτέρου γαγονίνας philosophum dicere verissime monet, fieri posse, ut perpetua hæc sit mutatio, ut unumquodque modo hanc modo illam speciem induat, et vel revertatur in eam formam, qua primum fuerit præditum, vel aliam ex alia acciscat. Sed idem sensus in vulgata scriptura inest, modo pro ἅμα ponatur πάντα, quod Felicianus expressit, et rectius, quam a Bekkerō factum est, locus distinguatur. Sic igitur scribendum existimo: Τί γὰρ καλύει εἰς ἄλληλα φέρεσθαι καὶ περιστασθαι πάντα, ὅπουσιν εἰς ἄλλο, καὶ τούτου εἰς ἕτερον, καὶ εἰς τὸ πρῶτον ἄλλου μεταβάλλοντες δεῖ.

29. Ἐτι καὶ τὴν ἐν τῷ αὐτῷ μένοντος τοῦ πράγματος τόπων τοῦ εἶδους μεταβολήν, ἣν ἀλλοίωσιν οἱ τ' ἄλλοι κἀκαίως λέγει, οὐδὲν ἐκ τῶν εἰρημένων αὐτῷ καλύει κινεῖσθαι τὰ πράγματα, ὅταν ἐκ λευκοῦ μελαν ἢ ἐκ μικροῦ γίγνηται γλυκύ. οὐδὲν γὰρ τὸ μὴ εἶναι κενόν ἢ μὴ δέχεσθαι τὸ πλήρες ἀλλοιοῦσθαι καλύει. Omittitur οὐδὲν post κἀκαίως; λέγει in Cod. Lips., verum illa voce sententia carere non potest. Deinde pro γίγνηται legitur γίγνηται, sed alterum præstat. Cæterum μεταβολήν ἣν ἀλλοίωσιν jam ex eodem Codice restituit Bekkerus pro vulg. μεταβολήν ἢ ἄλλ. Bergkiius horum verborum satis impeditam sententiam esse opinatus scribendum coniecit: Ἐτι καὶ κατὰ τὴν ἐν τῷ αὐτῷ μένοντος τοῦ πράγματος τόπων τοῦ εἶδους μεταβολήν—κινεῖσθαι τὰ πράγματα vel τῇ μεταβολῇ. At accusativus τὴν μεταβολήν ad κινεῖσθαι relatus aliorum locorum similitudine abunde defenditur, velut Platónico de Legg. II, 656: ἡδέα γὰρ τούτων ἕκαστα εἶναι φασί, πομπὰ δέ, καὶ ἱκαντίων ἄλλων, οὓς οἰκονταί φρονεῖν, αἰσγύνονται μὲν κινεῖσθαι τῷ σώματι τὰ τοιαῦτα κ. τ. λ. Ergo nihil mutandum, quamquam non admodum commoda verborum collocatio est. Res de qua disceptatur, exponitur a Melisso fragm. 17. Cf. Aristot. Phys. Auscult. I, 3: ὅτι μὲν οὖν παραλογίζεται Μελισσος δὴλον· οἰεται γὰρ εἰρημέναι, εἰ τὸ γινόμενον ἀρχὴν ἔχει ἅπαν, ὅτι καὶ τὸ μὴ γινόμενον οὐκ ἔχει· εἴτα καὶ τούτο ἀποσπον, τὸ παντός εἶναι ἀρχὴν πράγματος, καὶ μὴ

ἄλλοι κάκεινος λέγει, οὐδὲν ἐκ τῶν εἰρημένων αὐτῷ κωλύει κινεῖσθαι τὰ πράγματα, ὅταν ἐκ λευκοῦ μέλαν ἢ ἐκ πικροῦ γένηται γλυκύ· οὐδὲν γὰρ τὸ μὴ εἶναι κενόν ἢ μὴ δέχεσθαι τὸ πλῆρες ἀλλοιοῦσθαι κωλύει. Ὡστε οὐτε ἅπαντα αἰδία, οὐθ' ἐν, οὐτ' ἄπειρον ἀνάγκη εἶναι· ἄλλ' οὕτε ἄπειρα πολλά, οὕτε ἐν ὁμοιον, οὐτ' ἀκίνητον οὐτ' εἰ ἐν οὐτ' εἰ πόλλ' ἄττα. Τούτων δὲ κειμένων, καὶ μετακοσμεῖσθαι καὶ ἑτεροιοῦσθαι τὰ ὄντα οὐδὲν κωλύει ἐκ τῶν ὑπ' ἐκείνου εἰρημένων, καὶ ἐνός ὄντος τοῦ παντός κινήσεως ούσης, καὶ πλήθους καὶ ὀλιγότητι διαφέροντος, καὶ ἀλλοιομένου, οὐδενός προσγιγνομένου

νου, εἰδ' ἄρα τινός, οὐ σώματος, καὶ εἰ πολλῶν, συμμιγνομένων καὶ διακρινομένων ἀλλήλοις. Τὴν γὰρ μίξιν οὐτ' ἐπιπρόσθεσιν τοιαύτην εἶναι οὐτε σύνθεσιν εἰκός ὅταν λέγει, ὥστε ἢ χωρὶς εὐθὺς εἶναι, ἢ καὶ ἀποστρεφθέντων ἐπιπρόσθεν ἑτέρου ἑτέρων, φαίνεσθαι χωρὶς ἀλλήλων ταῦτα, ἀλλ' οὕτω συγκαίεσθαι ταχθέντα, ὥστε ὀτιοῦν τοῦ μιγνυμένου παρ' ὀτιοῦν μέρους μεμίχθαι οὕτως ὡς μὴ ἀναληφθῆναι συγκαίεμενα, ἀλλὰ μεμιγμένα ἀρμόττειν ὀποιοῦν τῷ παντὶ μέρη. Ἐπεὶ γὰρ οὐκ ἔστι σῶμα τὸ ἐλάχιστον, ἅπαν ἅπαντι μέρος μείμικται ὁμοίως καὶ τὸ ὄλον.

τοῦ χρόνου καὶ γενέσεως μὴ τῆ; ἀπλῆς, ἀλλὰ καὶ ἀλλοιώσεως, ὡς περ οὐκ ἄρῳας γιγνομένης μεταβολῆς.

35. Ὡστε οὐτε ἅπαντα αἰδία οὐθ' ἐν οὐτ' ἄπειρον ἀνάγκη εἶναι, ἀλλ' ἄπειρα πολλά. Οὕτε ἐν ὁμοιον, οὐτ' ἀκίνητον, οὐτ' εἰ ἐν οὐτ' εἰ πόλλ' ἄττα. Ita Bekkerus. In cod. Lips. est οὐθ' ἅπαντα. Quod sequitur οὐτ' ante ἄπειρον cum reliquis libris Lipsiensis servat. Neque tamen reprobanda Beckii opinio, qui illud οὐτ' deleri volebat. Cætera quæ in membrana Lipsiensi ut a Bekkero vulgata sunt leguntur ita emendo: Οὐτ' ἄπειρον ἀνάγκη εἶναι· ἀλλ' οὕτε ἄπειρα πολλά, οὕτε ἐν ὁμοιον, οὐτ' ἀκίνητον οὐτ' εἰ ἐν οὐτ' εἰ πόλλ' ἄττα. Eadem in suo exemplari invenerat Felicianus, cujus hæc sunt verba: « Quamohrem neque omnia aternia, neque unum, neque infinitum esse necesse est. Sed neque infinita multa, neque unum simile, neque immobile sive unum sit sive multa quædam. »

38. Τούτων δὲ κειμένων καὶ μετακοσμεῖσθαι καὶ ἑτεροιοῦσθαι τὰ ὄντα οὐδὲν κωλύει ἐκ τῶν ὑπ' ἐκείνων εἰρημένων, καὶ ἐνός ὄντος τοῦ παντός κινήσεως ούσης, καὶ πλήθους καὶ ὀλιγότητι διαφέροντος, καὶ ἀλλοιομένου οὐδενός προσγιγνομένου. Εἰ δ' ἄρα τινός, οὐ τοῦ σώματος, καὶ εἰ πολλὰ συμμιγνομένων καὶ συνδιακρινομένων ἀλλήλοις. Minus recte hæc a Bekkero distincta sunt. Præterea cod. Lips. præbet: ἑτεροιοῦσθαι τὰ ὄντα οὐδὲν κωλύει ἐκ τῶν ὑπ' ἐκείνων εἰρημένων, quibus quidem verbis vitium istud ὑπ' ἐκείνων tollitur, sed tamen illud οὐδὲν vulgatæ lectionis servari oportet. Ultima in libro Lipsiensi hoc modo exarantur: συμμιγνομένων καὶ διακρινομένων. Beckius post πολλά distinctionis virgulam ponendam putavit et προσγίγνεται vel εἰς subaudiri voluit. Nobis εἰ: πολλῶν ἰ. ε. προσγιγνομένων requiri videtur. Sic autem scribimus: Τούτων δὲ κειμένων, καὶ μετακοσμεῖσθαι καὶ ἑτεροιοῦσθαι τὰ ὄντα οὐδὲν κωλύει ἐκ τῶν ὑπ' ἐκείνου εἰρημένων, καὶ ἐνός ὄντος τοῦ παντός κινήσεως ούσης, καὶ πλήθους καὶ ὀλιγότητι διαφέροντος, καὶ ἀλλοιομένου, οὐδενός προσγιγνομένου, εἰ δ' ἄρα τινός, οὐ σώματος, καὶ εἰ πολλῶν, συμμιγνομένων καὶ διακρινομένων ἀλλήλοις. Felicianus videtur si γὰρ τινος; legisse; vertit enim extrema: « Nulla re alia accedunt, nam si modo quidquam id est, quod accedit, corpus non est, et si multa sint, dum ea inter se simul commiscuntur et severnuntur. »

p. 977. a. 4. Τὴν γὰρ μίξιν οὐτ' ἐπιπρόσθεσιν τοιαύτην εἶναι οὐτε σύνθεσιν εἰκός ὅταν λέγειν. Ὡστε ἢ χωρὶς εὐθὺς εἶναι, ἢ καὶ ἀποστρεφθέντος ἐπιπρόσθεν ἑτέρα ἑτέρων φαίνεσθαι χωρὶς ἀλλήλων ταῦτα, ἀλλ' οὕτω συγκαίεσθαι ταχθέντα ὥστε ὀτιοῦν μιγνυμένου παρ' ὀτιοῦν ὡς μίγνυσθαι μέρους, οὕτως ὡς μὴ ἀναληφθῆναι συγκαίεμενα, ἀλλὰ μεμιγμένα, μὴδ' ὀποιοῦν αὐτῷ μέρη. Ἐπεὶ γὰρ οὐκ ἔστι σῶμα τὸ ἐλάχιστον, ἅπαν ἅπαντι μέρος μείμικται ὁμοίως; καὶ τὸ ὄλον. Locus corruptus ad quem sanandum parum præsidii e cod. Lips. atque e Feliciani interpretatione peti potest. In libro Lipsiensi perperam legitur οὐτ' ἐπὶ πρόσθεσιν, quod jam Bekkerus correxit, deinde ἀποστρεφθέντος pro vulgato ἀποστρεφθέντος;

permutatione utriusque aoristi non insolita, ἑτέρα ἑτέρων φαίνεσθαι χωρὶς, ποικ. ὥστε ὀτιοῦν τοῦ μιγνυμένου παρ' ὀτιοῦν ὁ (sic) μίγνυσθαι μέρος, præterea μὴ δὲ ποια οὖν αὐτῷ μέρη, denique post ἐλάχιστον id quod Bekkerus recepit ἅπαν ἅπαντι μέρος pro vulgato ἅπαντι μέρος. Felicianus vertit: « Mixtionem enim neque superadditionem ejusmodi esse neque compositionem, qualem inquit, verisimile est: ut vel statim separata inter se sint, vel in aversione dum alia aliis superoccurrunt, a esse mutuo seorsum ferantur: sed ea quæ mixta sunt, ita esse composita, ut quælibet pars cum qualibet confusa ita sit, ut non composita, sed mixta esse videantur, neque deprehendi qualesnam partes æorum sint possit. Quia enim non est corpus aliquod, quod minimum sit, unaquæque pars similis modo ac totum composita est. » Quæ partim obscura partim aperte vitiosa sunt. Nam ne de cæteris loquar, extrema illa « non est corpus aliquod quod minimum sit » a sensu loci abhorret. Quis enim ignorat τὸ ἐλάχιστον σῶμα apud philosophos esse minimum vel individuum corpusculum, quod atomi nomine vulgo vocatur. Vide Democr. p. 135. Verba græca sic emendamus: Τὴν γὰρ μίξιν οὐτ' ἐπιπρόσθεσιν τοιαύτην εἶναι οὐτε σύνθεσιν εἰκός ὅταν λέγει, ὥστε ἢ χωρὶς εὐθὺς εἶναι, ἢ καὶ ἀποστρεφθέντων ἐπιπρόσθεν ἑτέρου ἑτέρων φαίνεσθαι χωρὶς ἀλλήλων ταῦτα, ἀλλ' οὕτω συγκαίεσθαι ταχθέντα, ὥστε ὀτιοῦν τοῦ μιγνυμένου παρ' ὀτιοῦν μέρους μεμίχθαι οὕτως ὡς μὴ ἀναληφθῆναι συγκαίεμενα ἀλλὰ μεμιγμένα ἀρμόττειν ὀποιοῦν τῷ παντὶ μέρη. Ἐπεὶ γὰρ οὐκ ἔστι σῶμα τὸ ἐλάχιστον, ἅπαν ἅπαντι μέρος μείμικται ὁμοίως; καὶ τὸ ὄλον. Quorum verborum hæc est sententia: « Nam mixtionem convenit neque additionem esse, neque compositionem qualem ipse dicit, qua vel illico se juncta esse (ea quæ accedunt, τὰ προσγιγνομένα) vel aversis ante alia aliis seposita hæc a se invicem apparere statuitur, sed ita ordine esse conjuncta, ut unaquæque mixti particula cuilibet parti admixta sit, eo modo, ut conjunctæ illæ partes non excipiantur deinceps, sed mixta quævis membra universæ congruant. Quoniam enim non exstat minimum et individuum corpusculum, unaquæque pars cuilibet mixta est similiter atque totum est mixtum. » Quod initio cum Bekkero posui ἐπιπρόσθεσιν neutiquam mutandum in ἐπιπρόσθεσιν, quo scripturæ depravata vestigia in cod. Lips. ducunt. Namque ἐπιπρόσθεσις ab ἐπιπροστίθεντι deductum (cf. Dion. Hal. VI, 9) additionem et additamentum designat, quum ἐπιπρόσθεσις obstructionem et impedimentum potissimum valeat. Cf. Plutarch. de facie in orb. lun. t. IX p. 684 ed. Reisk. Utrumque vocabulum sæpe a librariis confusum est, ut illo loco, cujus Beckius meminit, apud Plutarch. Consolation. ad Apollon. tom. VI p. 461 ed. Reisk.: ταῦτα δὴ αὐτοῖς; πάντα ἐπιπρόσθεσις γίνεται. Reprobata Reiskii conjectura, qui ἐπιπρόσθεν γίνεται impedimento sicut scribi volebat, corrigere ἐπιπρόσθεσις. Cæterum in plerisque lexicis ἐπιπρόσθεσις desideratur.

ΠΕΡΙ ΞΕΝΟΦΑΝΟΥΣ.

ΚΕΦ. γ'.

Ἀδύνατόν φησιν εἶναι, εἰ τι ἔστι, γενέσθαι, τοῦτο λέγων ἐπὶ τοῦ θεοῦ· ἀνάγκη γὰρ ἦτοι ἐξ ὁμοίου ἢ ἐξ ἀνομοίου γενέσθαι τὸ γινόμενον. Δυνατὸν δὲ οὐδέτερον· οὔτε γὰρ ὁμοιον ὑφ' ὁμοίου προσήκειν τεκνωθῆναι μᾶλλον ἢ τεκνώσαι· ταῦτα γὰρ ἅπαντα τοῖς γε ἰσοῖς καὶ ὁμοίοις οὐχ ὑπάρχειν πρὸς ἀλλήλα, οὐτ' ἂν ἐξ ἀνο-

μοίου τάνομιον γενέσθαι. Εἰ γὰρ γίνοιτο ἐξ ἀδυνατε- 20 στέρου τὸ ἰσχυρότερον ἢ ἐξ ἐλάττονος τὸ μείζον ἢ ἐκ χειρόνος τὸ κρείττον ἢ τούναντιον τὰ χεῖρω ἐκ τῶν κραιττόνων, τὸ δὲ ἐξ οὐκ ὄντος ἂν γενέσθαι, ἔπερ ἀδύνατον· ἀδιδιον μὲν οὖν διὰ ταῦτα εἶναι τὸν θεόν. Εἰ δ' ἔστιν ὁ θεὸς ἀπάντων κράτιστον, ἔνα φησιν αὐτὸν προσήκειν εἶναι· εἰ γὰρ δύο ἢ πλείους εἶεν, οὐκ ἂν ἔτι 25 κράτιστον καὶ βέλτιστον αὐτὸν εἶναι πάντων· ἕκαστος γὰρ ὄν τῶν πολλῶν ὁμοίως ἂν τοιοῦτος εἴη. Τοῦτο γὰρ εὖν καὶ θεοῦ δύναμιν εἶναι, κρατεῖν, ἀλλὰ μὴ

CAPUT TERTIUM.

Secunda libelli pars quæ tertium et quartum caput complectitur rectissime in codice Lipsiensi pariterque in aliis libris quos inspexit Bekkerus, duobus Marcianis, Palatino Vaticano, Urbinate et Parisiensi, Ἀριστοτέλους περὶ Ξενοφάνους inscribitur, quum ineptam in reliquis exemplaribus inscriptionem per Ζήνωνος in fronte gerat.

p. 977. a. 14. Ἀδύνατόν φησιν εἶναι, εἰ τι ἔστι, γενέσθαι, τοῦτο λέγων ἐπὶ τοῦ θεοῦ· ἀνάγκη γὰρ ἦτοι ἐξ ὁμοίων ἢ ἐξ ἀνομοίων γενέσθαι τὸ γινόμενον. Hic cod. Lips. ἦτοι ἐξ ὁμοίου ἢ ἐξ ἀνομοίου γενέσθαι τὸ γινόμενον, id quod et aptius est vulgato et confirmatur Simplicii verbis Comment. in Arist. Phys. fol. 6 a : ἀγένητον δὲ ἐδείκνυν ἐκ τοῦ εἶναι τὸ γινόμενον ἢ ἐξ ὁμοίου ἢ ἐξ ἀνομοίου γίνεσθαι. Brandisii opinio- nem, qui prima hujus capituli verba et primo hujus libelli capite temere accessita putat atque a Xenophanis ratione aliena videri dicit, nequeo comprobare. Neque enim dubitat philosophus sine aliquid an non sit, sed potius hac sententia esse aliquid contendit ut ea quæ paulo inferius posita est enuntiatione ad ἔστιν ὁ θεός· ἀπάντων κράτιστον x. r. λ. Karstenius deleto ti, quemadmodum in Parmenidis dicto ἔστιν ἢ οὐκ ἔστιν, legendum conjicit ἀδύνατόν φησιν, εἴπερ ἔστι, γενέσθαι eo sensu, ut sit τὸ εἰλικρινῶς ὄν γένεσθαι ἔχειν, ἀδύνατον. Sed hæc vis in vulgata etiam scriptura inest.

16. Δυνατὸν δὲ οὐδέτερον. οὔτε γὰρ ὁμοιον ὑφ' ὁμοίου προσήκειν τεκνωθῆναι μᾶλλον ἢ τεκνώσαι (ταῦτα γὰρ ἅπαντα τοῖς γε ἰσοῖς ἢ ὁμοίοις ὑπάρχειν πρὸς ἀλλήλα) οὐτ' ἂν ἐξ ἀνομοίου τὸ ἀνόμοιον γενέσθαι. Ita Bekkerus, sed hac ratione locum scribi non posse jam perspexerunt Brandisius in Comm. Eleat. p. 26 et Karstenius Xenoph. p. 101 e libro Lipsiensi corrigentes τοῖς γε ἰσοῖς ὁμοίως. Præterea Karstenius conjicit ταῦτα γὰρ ἅπαντα (vel ἀπάντη) ἰσῶς τοῖς ὁμοίοις ὑπάρχειν. At ne hoc quidem accomodatatum est, neque id quod voluit viri docti in exemplari Lipsiensi exstat. Ibi enim Beckio teste reperitur ταῦτα γὰρ ἅπαντα τοῖς γε ἰσοῖς καὶ ὁμοίως, quod Bergkiius sic emendavit : ταῦτα γὰρ ἅπαντα τοῖς γε ἰσοῖς καὶ ὁμοίοις οὐχ ὑπάρχειν πρὸς ἀλλήλα, i. e. τὸ τεκνώσαι καὶ τὸ τεκνωθῆναι. Neque aliud est quod Simplicius l. c. refert : ἀλλὰ τὸ μὲν ὁμοιον ἀπαθεί φησιν ὑπὸ τοῦ ὁμοίου. Adde Sext. Empir. Hypot. l. 225 : εἰδογμάτιζε δὲ Ξενοφάνης παρὰ τὰς τῶν ἄλλων ἀνθρώπων κληθήσεις ἐν εἶναι τὸ πᾶν καὶ τὸν θεὸν συμψηφί τοῖς πᾶσιν, εἶναι δὲ σφαιροειδῆ καὶ ἀπαθῆ καὶ ἀμετάβλητον καὶ λογικόν. Extrema οὐτ' ἂν ἐξ ἀνομοίου τὸ ἀνόμοιον γενέσθαι pro quibus vulgo male scribitur οὐτ' ἂν ἐξ ἀνομοίου οὐτ' ἀνόμοιον γενέσθαι e cod. Lips. emendasse se dicit Bekkerus. At ibi habetur τάνομιον, quod quum in alio nescio quo exemplari cum præcedenti voce junctim scriptum esset ἀνομοιοντάνομιον, corruptionis locum dedit. De reliquo cum Lipsiensi codice Feliciani interpretatio consentit. Quod Karstenius ait, diligentem scriptionem postulare τὸ

ὁμοιον ὑφ' ὁμοίου, ut mox dicitur οὐτ' ἂν ἐξ ἀνομοίου τὸ ἀνόμοιον, per se quidem verum est, sed Aristotelem Xenophanis carmina pedestri oratione interpretantem in omittendo articulo poetæ vestigia sequi apparet. Ultima recte accepit Karstenius περὶ τοῦ ὄντος, sunt igitur perinde interpretanda ac si dicatur οὐτ' ἂν ἐξ ἀνομοίου ἀνόμοιον τὸ δὲ γενέσθαι.

20. Εἰ γὰρ γίνοιτο ἐξ ἀδυνατερότερου τὸ ἰσχυρότερον ἢ ἐξ ἐλάττονος τὸ μείζον ἢ ἐκ χειρόνος τὸ κρείττον, ἢ τούναντιον τὰ χεῖρω ἐκ τῶν κραιττόνων, τὸ οὐκ ἂν ἐξ ὄντος ἂν γενέσθαι. Pleraque editiones habent τὸ οὐκ ἐξ ὄντος ἂν γενέσθαι. Cod. Lips. τὸ οὐκ ὄν ἐξ ὄντος ἂν γενέσθαι, quod placuit Brandisio Comm. Eleat. Cousino fragm. phil. et Bekkero. Non male tamen Karstenius scripsit τὸ δὲ ἐξ οὐκ ὄντος propter Simplicii verba l. c. εἰ δὲ ἐξ ἀνομοίου γίνοιτο, ἔσται τὸ δὲ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος. Accedit quod Felicianus videtur eodem modo in suo libro scriptum enisse. Verit enim : « ex non ente quippiam efficeretur. » Elsi autem intelligi potest quod exhibet liber Lipsiensis, tamen quoniam hic de ortu τοῦ ὄντος quaeritur, cum Karstenio τὸ δὲ ἐξ οὐκ ὄντος ponere non dubitavimus.

23. ἀλλιον μὲν οὖν διὰ ταῦτ' εἶναι. cod. Lips. διὰ ταῦτα εἶναι.

24. In verbis ἔνα φησιν αὐτὸν προσήκειν εἶναι ultima vox petita est e cod. Lips.; nam in reliquis membranis deest.

25. Pro δύο ἢ ἔτι πλείους εἶεν cod. Lips. omisso ἔτι simpliciter δύο ἢ πλείους, quod præstat, ne in priore etiam membro ponatur vocula, quæ in posteriore οὐκ ἂν ἐτι κράτιστον necessario requiritur. Pro αὐτὸν εἶναι πάντων, quod recte se habet, in cod. L. est αὐτῶν εἶναι πάντων.

26. ἕκαστος γὰρ ἂν θεός· τῶν πολλῶν ὁμοίως ὄν τοιοῦτος εἴη. Ita plerique omnes libri sensu bono, quem et Felicianus in hunc modum exprimit : « quippe quum unusquisque ex multis deus similis atque idcirco talis foret. » At cod. Lips. præbet ἕκαστος· γὰρ ὄν τῶν πολλῶν ὁμοίως ἂν τοιοῦτος εἴη : nam quoniam esset unusquisque e multis illis, similiter talis (h. e. κράτιστος) foret. Hanc veram esse scripturam optior propter Simplicii locum : πλείονων· γὰρ φησιν ὄντων, ὁμοίως ἂν ἀνάγκη ὑπάρχειν πᾶσι τὸ κρατεῖν.

27. τοῦτο γὰρ θεὸν καὶ θεοῦ δύναμιν εἶναι, κρατεῖν, ἀλλὰ μὴ κρατεῖσθαι, καὶ πάντα κρατεῖσθαι εἶναι. Ita Bekkerus Lipsiensem et plerosque allos codd. secutus edidit; nam a Feliciani libro postrema καὶ πάντα κρατεῖσθαι εἶναι, quæ corrupta sunt, absterunt. Quamobrem Füllebornius ea deleri volebat. Contra Brandisius καὶ πολλὰ κρατεῖσθαι εἶναι multa ita se habere ut regantur legendum suspicatus est, Cousinus auctore Boissonadio correxit ita πάντα κρατεῖσθαι εἶναι, ab uno omnia regit, Karstenius denique coniecit καὶ πάντων κράτιστον εἶναι, quod unum omnium maximo cum verbis prægressis conciliari potest. Hanc igitur conjecturam depravatæ Aristotelis orationi inserendam duximus.

κρατῆσθαι, καὶ πάντων κράτιστον εἶναι· ὥστε καθὼ μὴ κρείττων, κατὰ τοσοῦτον οὐκ εἶναι θεόν. Πλείονων
 30 οὖν ὄντων, εἰ μὲν εἶεν τὰ μὲν ἀλλήλων κρείττων τὰ δὲ
 ἤττωσιν, οὐκ ἂν εἶναι θεούς· πεφυκέναι γὰρ θεὸν μὴ
 κρατῆσθαι. Ἰσῶν δὲ ὄντων, οὐκ ἂν ἔχειν θεὸν φύσιν
 δεῖν εἶναι κράτιστον· τὸ δὲ ἴσον οὔτε χειρὸν οὔτε βέλτιον
 εἶναι τοῦ ἴσου. Ὡστε εἴπερ εἴη τε καὶ τοιοῦτος εἴη
 35 θεός, ἓνα μόνον εἶναι τὸν θεόν· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ πάντα
 δύνασθαι ἂν βούλοιοτο· οὐ γὰρ ἂν δύνασθαι, πλείων
 ὄντων· ἓνα ἄρα εἶναι μόνον. Ἐνα δ' ὄντα ὅμοιον
 εἶναι πάντη, ὁρᾶν τε καὶ ἀκούειν τὰς τε ἄλλας αἰσθή-

σεις ἔχοντα πάντη· εἰ γὰρ μὴ, κρατεῖν ἂν καὶ κρατῆ-
 σθαι ὑπ' ἀλλήλων τὰ μέρη θεῶν ὄντα, ἔπαρ ἀδύναστον.
 Πάντη δὲ ὅμοιον ὄντα, σφαιροειδῆ εἶναι· οὐ γὰρ τῆ μὲν ἢ
 τῆ δ' οὐ τοιοῦτον εἶναι, ἀλλὰ πάντη. Ἄϊδιον δ' ὄντα
 καὶ ἓνα καὶ σφαιροειδῆ, οὐτ' ἀπειρον εἶναι οὔτε πεπε-
 ράνθαι. Ἄπειρον μὲν τὸ μὴ ὄν εἶναι· τοῦτο γὰρ οὔτε
 ἀρχὴν οὔτε μέσον οὔτε τέλος οὔτε ἄλλο μέρος οὐδὲν
 ἔχει· τοιοῦτον δ' εἶναι τὸ ἀπειρον· ὁὖν δὲ τὸ μὴ ὄν,
 οὐκ ἂν εἶναι τὸ ὄν, περαίνειν δὲ πρὸς ἄλλα, εἰ πλείω
 εἴη. Τὸ δὲ ἓν οὔτε τῶ οὐκ ὄντι οὔτε τοῖς πολλοῖς
 ὁμοιωσθαι· ἓν γὰρ οὐκ ἔχει πρὸς ὅ, τι περανεῖ. Τὸ δὲ

29. καθὼ μὴ κρείττων, sic Bekkerus e cod. Lips., nam in reliquis male scribitur κρείττων.

31. πεφυκέναι γὰρ θεὸν μὴ κρατῆσθαι. Ita omnes codd. præter Lipsiensem, pro θεὸν invenitur τὸ θεῖον. Hoc autem propterea repudiamus, quia ubique hoc capite et apud Simplicium legitur θεός.

32. Ἰσῶν δὲ ὄντων, οὐκ ἂν ἔχειν θεὸν φύσιν δεῖν εἶναι κρεί-
 τιστον. Hæserunt in his verbis viri docti. Ac primum quidem Tiedemannii jure improbarunt Füllebornius et Beckius, quorum posterior deῖν tanquam inepte additum deleri jussit, hanc sententiæ vim esse ratus: non posse deum natura præstantissimum esse. Karstenius nihil mutans sic philosophi præceptum declarat: οὐκ ἂν προσή-
 κειν, θεὸν πεφυκέναι κρατεῖν sive κρείτιστον εἶναι, si plures essent dii inter se æquales, consentaneum fore negat penes deum esse summam potentiam. At licet deῖν simili-
 liter ut προσήκειν nonnunquam significet convenire, consentaneum esse, tamen verborum collocatio huic interpretationi non suffragatur. Itaque sic vertendum: « si plures sint dii inter se æquales, non eam naturam deum esse habiturum, ut necessario potentissimus sit. »

34. ὥστε εἴπερ εἴη τε καὶ τοιοῦτον εἴη θεός. Scribendum videtur τοιοῦτος, ut versu 27, atque hoc Felicianus expressit: « quapropter si est et talis est deus, unum ipsum solum esse. »

35. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ πάντα δύνασθαι ἂν βούλοιοτο. οὐδὲ γὰρ ἂν δύνασθαι πλείονων ὄντων ἓνα εἶναι μόνον. Depravata esse hæc vel repetitum illud atque adeo, ter positum οὐδὲ arguit. Karstenius suavit, ut poneretur: ὥστ' εἴπερ ἐστὶ γε τοιοῦτος, ἓνα μόνον εἶναι τὸν θεόν· οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἅπαντα δύνασθαι ἂν βούλοιοτο, πλείωνων ὄντων, ἓνα μόνον. Rectius codex Lipsiensis post βούλοιοτο habet: οὐ γὰρ ἂν δύνασθαι, πλείωνων ὄντων· ἓνα ἄρα εἶναι μόνον. Initio duplex οὐδὲ negandi vim auget, quod jam Karstenius adnotavit, qui citat Epicharmum apud Diogenem L. III, 10: οὐδὲ μὲν οὐδ' αἰ ποτὶ μέτρον κ. τ. λ. et Plat. Phædr. extr. p. 278 E. Sed ita jam frequenter Homerus, velut Il. XVIII, 117: οὐδὲ γὰρ οὐδὲ βῆν Ἡρακλῆος φύγε Κῆρα, ὅσπερ φίλιππος ἴσχε Διὶ Κρονίωνι ἀνακτι. Omnino quum poetarum magis proprius hic usus sit quam prosæ orationis scriptorum, auctor Aristoteles magna ex parte Xenophonis verba servasse, quæ forsitan fuerint:

οὐδὲ γὰρ οὐδὲ δυνατόν ἐσ πάν τελέειν θεός οἷος·
 οὐ γὰρ ἔχει δύναμιν ταύτην πλείωνων ἐν ὁμίλῳ·
 οὕτω μόνος εἶν πάντων κρατεῖ φρεσὶν ἦσιν.

37. ἓνα δ' ὄντα ὅμοιον εἶναι πάντη, ὁρᾶν τε καὶ ἀκούειν, τὰς τε ἄλλας αἰσθήσεις ἔχοντα πάντη. εἰ γὰρ μὴ, κρατεῖν ἂν κ. τ. λ. Ita Bekkerus. Notandum illud vocari πάντη ὅμοιον quod sublato partium discrimine unum atque continuum est. Parm. v. 78: οὐδὲ διαίρετόν ἐστιν, ἐπεὶ πάν ἴσιν ὅμοιον. Ac perperam a Bekkero distinguitur post ἀκούειν. Namque ut recte monet Karstenius verba ὁρᾶν τε καὶ ἀκούειν sub-

stantive posita una cum sequenti nomine τὰς τε ἄλλας αἰσθήσεις pendent ex ἔχοντα πάντη, ut eodem sensu dicatur: ἔρασιν τε καὶ ἀκοὴν τὰς τε ἄλλας αἰσθήσεις ἔχοντα πάντη.

p. 977 b. 1. πάντη δ' ὅμοιον ὄντα σφαιροειδῆ εἶναι· οὐ γὰρ τῆ μὲν τῆ δ' οὐ τοιοῦτον εἶναι, ἀλλὰ πάντη. Simplicius l. c. σφαιροειδῆς αὐτὸ διὰ τὸ πανταχῶθεν ὅμοιον λέγει. Eandem quam hic legimus sententiam Parmenides exprimit v. 104 seqq. Similiter Aristoteles de Cælo I, 1: τὸ δὲ πᾶντέλειον ἀναγκαῖον εἶναι καὶ καθάπερ τούνομα σημαίνει, πάντη, καὶ μὴ τῆ μὲν τῆ δ' οὐ.

2. ἀϊδιον δ' ὄντα καὶ ἓνα καὶ σφαιροειδῆ, οὐτ' ἀπειρον εἶναι οὔτε πεπεράσθαι. Ita Bekkerus hæc verba vulgavit. Karstenius cum veteribus editionibus πεπεράσθαι scripsit. Neutrum ferendum; requiritur enim quod cod. Lipsiensis habet πεπεράσθαι. Nam nullus hic est verbo περᾶν locus, sed solum convenit περαίνειν, ut mirandum sit, homines doctos tale vitium non animadvertisse. Concinit Simplicius l. c.: καὶ οὔτε δὲ ἀπειρον οὔτε πεπερασμένον εἶναι· αἰτὶ ἀπειρον μὲν τὸ μὴ ὄν ὡς οὔτε ἀρχὴν ἔχον οὔτε μέσον οὔτε (vulg. μόνης) τέλος, περαίνειν δὲ πρὸς ἄλλα τὰ κλείω. Ultimo vocabulo excepto in reliquis vulgatam lectionem secutus sum, quum initium hujus sententiæ integritas in aliis quam in Lipsiensi libro videatur, ubi legitur: ἀϊδιον δὲ οὕτω καὶ ἓνα καὶ σφαιροειδῆ οὔτε ἀπειρον, οὔτε πεπεράσθαι.

3. ἀπειρον δὲ μὴ ὄν εἶναι Bekkerus, alii ἀπειρον τὸ μὴ εἶναι, cod. Lips. ἀπειρον μὲν δὲ μὴ ὄν εἶναι, sed bene Brandisius correxit ἀπειρον μὲν τὸ μὴ ὄν εἶναι.

4. τοῦτο γὰρ οὔτε μέσον οὔτ' ἀρχὴν καὶ τέλος οὔτ' ἄλλο μέρος οὐδὲν ἔχειν. In his verbis καὶ ante τέλος e correctione in libro Lipsiensi scriptum est; antea fuit οὔτε, quod etiam nunc perspicue apparet, et in cæteris membranis atque apud Simplicium existat. Quamobrem οὔτε legendam existimo.

6. περαίνειν δὲ πρὸς ἄλλα, εἰ πλείω εἶν. Magis attico Cod. Lips. εἰ πλείω εἴη. Si plura sint, ea finibus inter se terminari philosophus dicit, non vero id quod unum sit. Aristot. Phys. III, 4: ἀεὶ περαίνειν ἀνάγκη ἕτερον πρὸς ἕτερον.

7. τὸ δὲ ἓν οὔτε τῶ οὐκ ὄντι οὔτε τοῖς πολλοῖς ὁμοιωσθαι. Rectius Cod. Lips. ὁμοιωσθαι. Est enim ὁμοιωσθαι comparari et assimilari, ὁμοιωσθαι par vel simile esse. Plat. de Rep. lib. VI p. 498 E: ἀνδρα δὲ ἀρετῆ περιουσιμὸν καὶ ὁμοιωμένον μέχρι τοῦ δυνατοῦ τελείως, ἔργα τε καὶ λόγῳ δυναταῖσιν εἶναι ἐν πόλει ἑτέρῃ τοιαύτη, οὐ πάποτε ἰσπεράσσειν οὔτε ἓνα οὔτε πλείους.

8. ἓν γὰρ οὐκ ἔχει πρὸς ὅ, τι περανεῖ. Hæc vulgata est scriptura, quam utique præferendam censemus Lipsiensi πρὸς ὅ, τι περανεῖ propter constantem vocabuli usum, quo passivum hac significatione insolens est, et propter verba prægressa περαίνειν δὲ πρὸς ἄλλα. Brandisius recepit περανεῖν, quod si alio pacto ferri posset, non diceretur

τοιοῦτον ὃν ἔν, ὃν τὸν θεὸν εἶναι λέγει, οὔτε κινεῖσθαι οὔτε ἀκίνητον εἶναι. Ἀκίνητον μὲν γὰρ εἶναι τὸ μὴ ὄν· οὔτε γὰρ ἂν εἰς αὐτὸ ἕτερον, οὔτ' ἐκεῖνο εἰς ἄλλο ἔλθειν· κινεῖσθαι δὲ τὰ κλειῶν ὄντα ἑνός· ἕτερον γὰρ εἰς ἕτερον δεῖν κινεῖσθαι. Εἰς μὲν οὖν τὸ μὴ ὄν οὐδὲν ἂν κινηθῆναι· τὸ γὰρ μὴ ὄν οὐδαμῆ εἶναι. Εἰ δὲ εἰς ἄλλα μεταβάλλοι, κλειῶν ἂν αὐτὸ εἶναι ἑνός. Διὰ τὰυτὰ δὴ κινεῖσθαι μὲν ἂν τὰ δύο ἢ κλειῶν ἑνός, ἡραμεῖν δὲ καὶ ἀκίνητον εἶναι τὸ οὐδὲν· τὸ δὲ ἔν οὔτε ἡραμεῖν οὔτε κινεῖσθαι· οὔτε γὰρ τῷ μὴ ὄντι οὔτε τοῖς πολλοῖς ὁμοιον εἶναι. Κατὰ πάντα δὲ οὕτως ἔχουν τὸν θεόν, αἰδίον τε καὶ ἕνα, ὁμοίον τε καὶ σφαιροειδῆ ὄντα, οὔτε

ἄπειρον οὔτε πεπερασμένον, οὔτε ἡραμεῖν οὔτε κινητὸν εἶναι.

ΚΕΦ. Δ'.

Πρῶτον μὲν οὖν λαμβάνει καὶ οὗτος τὸ γιγνόμενον γίνεσθαι ἐξ ὄντος, ὡς περ ὁ Μελισσος. Καίτοι τί κωλύει μήτ' ἐξ ὁμοίου μήτ' ἐξ ἀνομοίου τὸ γιγνόμενον γίνεσθαι, ἀλλ' ἐκ μὴ ὄντος; ἔτι οὐδὲν μᾶλλον ὁ θεὸς ἀγέννητος ἢ καὶ τάλλα πάντα, εἴπερ ἅπαντα ἐξ ὁμοίου αἰθέριον γέγονεν, ὅπερ ἀδύνατον. Ὡστε ἢ οὐδὲν ἔστι παρὰ τὸν θεόν, ἢ καὶ τάλλα αἰδία πάντα. Ἐτι κράτιστον τὸν θεὸν λαμβάνει, τοῦτο δυνατώτατον καὶ

nisi addito ἔν, ut in illo Aeschyleo Prom. v. 885 : οὐδ' ἔγωγίς ἂν γενοίμαν. Karstenius legendum putabat ἔν γὰρ οὐκ ἔχειν πρὸς ὁ, τι παραινῆ. Sed ut infinitivum ἔχειν non incommodum esse largior, licet a vulgata lectione non sit recedendum, ita παραινῆ pro παρανεῖ neutiquam mihi probatur. Etiam enim fere solemnitas est in eiusmodi junctura conjunctivus, ut apud Sophoclem Oed. Col. 318 : οὐκ ἔγωγί φῶ; tamen futurum παρανεῖ nihil habet, in quo offendas. Nam in eadem tragedia (v. 1739) Sophocles : ἔπως μολλοῦμαι' ἐξ ὁμοίου οὐκ ἔγωγί, et Eurip. Heracl. 440 : ὡμῖν οὐκ ἔγωγί γρηῃσομαι. Sequentia apud Bekkerum sic scribuntur : τὸ δὲ τοιοῦτον ὃν ἔν, ὃν τὸν θεὸν εἶναι λέγει, οὔτε κινεῖσθαι οὔτε κινητὸν εἶναι. Cod. Lips. suppediat : τὸ δὴ τοιοῦτον ἔν ὃν τὸν θεὸν εἶναι λέγει, οὔτε κινεῖσθαι οὔτε ἀκίνητον εἶναι. In veteribus editionibus est : τὸ δὴ τοιοῦτον ὃν ἔν. Hinc nemo dubitabit, quin poni debeat : τὸ δὴ τοιοῦτον ὃν ἔν, ὃν τὸν θεὸν εἶναι λέγει, οὔτε κινεῖσθαι οὔτε ἀκίνητον εἶναι. Caeterum ἀκίνητον jam Tiedemannus conjectura assecutus erat.

11. Pro οὔτε ἐκεῖνο cod. Lips. οὔτ' ἐκεῖνο.

12. εἰς μὲν οὖν τὸ μὴ ὄν οὐδὲν ἂν κινηθῆναι· τὸ γὰρ μὴ ὄν οὐδαμῆ εἶναι. Ita recte Bekkerus cum cod. Lips. Cf. Simplicii locum, quem infra ponemus. Nam in vulgata lectione jure haerit Karstenius, qui : « melius, inquit, scriptum esset οὐδ' ἂν κινηθῆναι, diligentior vero scribendi ratio postulare haec ita transponi : εἰ μὲν οὖν μὴ κινήθῃ, μὴδὲν (i. e. μὴ ὄν) ἂν εἶναι αὐτό. » Idem pro οὐδαμῆ εἶναι corrigendum putat οὐδαμῆ ἔναι. At his mutationibus licet superedere.

14. εἰ δὲ εἰς ἄλλα μεταβάλλοι, κλειῶν αὐτὸν εἶναι ἑνός. Non liquet, utrum e codd. an e veteribus editionibus Bekkerus sumpserit αὐτόν, quod si recte se haberet, ad deum referri in promptu esset. Sed quoniam Xenophanes deum unum esse, non plures jam supra demonstravit, hic neutrum αὐτὸ flagitatur, quod pertinet ad τὸ ἔν vel τὸ ὄν. Id ipsum Karstenius scripsit, eum in nonnullis editionibus invenisset. Praeterea ad particulam post κλειῶν rectius addi idem vir doctus observavit.

16. ἡραμεῖν δὲ καὶ ἀκίνητον εἶναι τὸ οὐδὲν cod. Lips.; caeteri male ἡραμεῖν γὰρ ἀκίνητον κ. τ. λ.

17. ἀτραμεῖν οὔτε κινεῖσθαι omnes codd. Sed mihi cum Karstenio ἀτραμεῖν in ἡραμεῖν, quod paulo superius legitur, refingere placet, quia ἀτραμεῖν licet *quiescendi* notione ab aliis scriptoribus usurpatum sit, tamen non est philosophorum proprium qui τῷ κινεῖσθαι opponunt τὸ ἡραμεῖν.

20. οὔτε ἡραμεῖν οὔτε ἀκίνητον εἶναι. Ineptam esse hanc membranam scripturam dudum Füllebornius viderat οὔτε ἡραμεῖν οὔτε κινητὸν εἶναι substituendum ratus. Non injuria autem Karstenius ait melius opponi τὸ ἡραμεῖν τῷ κινεῖσθαι quam τῷ κινήτῳ εἶναι, ideoque id quod supra le-

gebatur scribi vult οὔτε κινεῖσθαι οὔτε ἀκίνητον εἶναι. Beckius in codice Lipsiensi illud ἀκίνητον ita exaratum esse testatur, ut dubium sit ἀκίνητον an εὐκίνητον voluerit librarius. Felicianus, qui interpretatur *neque quiescere neque moveri*, videtur κινεῖσθαι legisse. In hac rei ambiguitate ultra Füllebornii conjecturam, quae proxime ad codicum lectionem accedit, progredi non sum ausus. Quod reliquum est cum eo quod hic tractatur argumento Simplicii verba componamus : παραπλησίως δὲ καὶ κίνησιν ἀφαρτεῖ καὶ τὴν ἡραμεῖν. ἀκίνητον μὲν γὰρ εἶναι τὸ μὴ ὄν· οὔτε γὰρ ἂν εἰς αὐτὸ ἕτερον, οὔτε αὐτὸ πρὸς ἄλλο ἔλθειν· κινεῖσθαι δὲ τὰ κλειῶν τοῦ ἑνός· ἕτερον γὰρ εἰς ἕτερον μεταβάλλειν· ὡστε καὶ ὅταν ἔν ταυτῷ μόνειν λέγῃ καὶ μὴ κινεῖσθαι,

αἰεὶ δ' ἐν ταυτῷ τε μένειν κινούμενον οὐδὲν οὐδὲ μετέρχεσθαι μιν ἐπιτρέπει ἄλλοτε ἄλλῃ,

οὐ κατὰ τὴν ἡραμεῖν τὴν ἀντικειμένην τῇ κινήσει μόνειν αὐτόν (i. e. τὸν θεόν) φησιν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀπὸ κινήσεως καὶ ἡραμίας ἐξηρημένην.

CAPUT QUARTUM.

p. 977, h. 21 : πρῶτον μὲν οὖν λαμβάνει καὶ οὗτος τὸ γιγνόμενον γίνεσθαι ἐξ ὄντος, ὡς περ ὁ Μελισσος. καίτοι τί κωλύει μήτ' ἐξ ὁμοίου τὸ γιγνόμενον γίνεσθαι, ἀλλ' ἐκ μὴ ὄντος. Deesse hic aliquid cum ipsa rei natura ostendit, tum Felicianus Interpres confirmat, eujus haec sunt verba : « At enim quid obstat, quin neque ex simili, neque ex dissimili id quod sit, sed ex non ente existat? » Statuit Colophonius philosophus, si quid generetur, id aut ex simili aut ex dissimili necessario procedari, neutrum autem fieri posse. Constat hoc ex his quae cap. 3 leguntur : ἀδύνατόν φησιν εἶναι εἰ τί ἐστι, γενέσθαι, τοῦτο λέγων ἐπὶ τοῦ θεοῦ· ἀνάγκη γὰρ ἦτοι ἐξ ὁμοίου ἢ ἐξ ἀνομοίου γένεσθαι τὸ γιγνόμενον. δυνατὸν δὲ οὐδέτερον. Hinc Karstenius et Bergkii correxerunt : καίτοι τί κωλύει μήτ' ἐξ ὁμοίου μήτ' ἐξ ἀνομοίου τὸ γιγνόμενον γίνεσθαι, ἀλλ' ἐκ μὴ ὄντος. Nam nihil obstat censet Aristoteles, etiamsi id largiaris, quominus ex nihilo aliquid gignatur. Praeterea commodior est verborum collocatio quae in Lipsiensi codice exstat : πρῶτον μὲν οὖν λαμβάνει τὸ γιγνόμενον καὶ οὗτος ἐξ ὄντος γίνεσθαι.

24. ὁ θεὸς ἀγέννητος ἢ e Lipsiensi libro substituisse se dicit Bekkerus pro vulgo ἀγέννητος εἰ, sed in Lipsiensi codice est ἀγέννητος ἢ, quam lectionem Felicianus quoque sequitur.

25. εἴπερ ἅπαντα ἐξ ὁμοίου ἢ ἀνομοίου γέγονεν. Sic vulgo; cod. Lips. εἴπερ ἅπαντα ἐξ ὁμοίου ἢ καὶ ἐξ ἀνομοίου γέγονεν.

26. παρὰ τὸν θεὸν exstat in libro Lipsiensi fuitque in codice Feliciani qui recte vertit *praeter deum*; in veteribus editionibus habetur *περὶ quod ineptum est*.

27. ἔτι κράτιστον τὸν θεὸν e Lips. cod. posuit Bekkerus; ante male scribebatur εἴπερ ἅπαντα ἐπικράτιστον κ. θ.

βελτιστον λέγων. Οὐ δοκεῖ δὲ τοῦτο κατὰ τὸν νόμον, ἀλλὰ πολλὰ κρείττους εἶναι ἀλλήλων οἱ θεοί· οὐκ οὖν ἐκ τοῦ δοκῦντος εἰληψε ταύτην κατὰ τοῦ θεοῦ τὴν ὁμολογίαν. Ἐὐ δὲ κράτιστον εἶναι τὸν θεὸν οὐχ οὕτως ὑπολαμβάνων λέγει τις, ὡς πρὸς ἄλλο τι τοιαύτη ἢ τοῦ θεοῦ φύσις, ἀλλὰ πρὸς τὴν αὐτοῦ διέθεσιν, ἐπεὶ τό γε

πρὸς ἕτερον οὐδὲν ἂν κωλύοι μὴ τῆ αὐτοῦ ἐπιεικεία καὶ ῥώμῃ ὑπερέχειν, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν ἄλλων ἀσθένειαν. α. Θελοὶ δ' ἂν οὐδεὶς οὕτω τὸν θεὸν φάναι κράτιστον εἶναι, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἔχει ὡς οἶόν τε ἄριστα, καὶ οὐδὲν ἐλείπει καὶ εὐ καὶ καλῶς ἔχειν αὐτῶ· ἅμα γὰρ καλῶς ἔχοντι κακίον ἂν συμβαίνοι. Οὕτω δὲ διακεῖσθαι καὶ

28. οὐ δοκεῖ δὲ τοῦτο κατὰ τὸν νόμον, ἀλλὰ πολλὰ κρείττους εἶναι ἀλλήλων οἱ θεοί. Karstenius de Xenoph. p. 116 inter ἀλλὰ et πολλὰ inseri vult κατὰ. Fallitur Felicianus hanc enuntiationem ita interpretans: « Id autem ex lege minime videtur, sed in multis præstantioribus sese mutuo esse dii dicuntur. » Nam κατὰ νόμον hic non valet *ex lege*, sed *ex vulgari opinione*, cf. Democrit. fragm. p. 204, 208, deinde ad θεοὺς subaudiendum δοκοῦσι, quod Karstenius jam observavit.

29. οὐκ οὖν ἐκ τοῦ δοκῦντος εἰληψε ταύτην κατὰ τοῦ θεοῦ τὴν ὁμολογίαν. Ita Bekkerus cum plerisque codd.; Karstenius p. 116 male ταύτην κατὰ τὸν θεοῦ ὁμολογίαν. At in Lipsiensi reperitur ταύτην τοῦ θεοῦ τὴν ὁμολογίαν, quod repudiandum. Neque enim abesse potest præpositio eo qui hic requiritur sensu, quem in hunc modum exprimit Felicianus: « non igitur ex eo quod videtur hanc de deo consensionem sumit. » Multi autem apud Platonem, Aristotelem aliosque scriptores loci offenduntur quibus hanc vöcöla genitivo juncta idem sonat quod περί προpositio ad patrium casum relata. Plat. Conviv. p. 193 C: μὴ τοίνυν κατ' ἀνθρώπων σκόπει μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ κατὰ ζῶων πάντων καὶ φυτῶν. Aristot. de Anima lib. I cap. 1: τάχ' ἂν τῷ δόξειε μία τις εἶναι μέθοδος κατὰ πάντων.

31. Τὸ τε κράτιστον εἶναι τὸν θεὸν οὐχ οὕτως ὑπολαμβάνων λέγεται ὡς πρὸς ἄλλο τι τοιαύτη ἢ τοῦ θεοῦ φύσις, ἀλλὰ πρὸς τὴν αὐτοῦ διέθεσιν, ἐπεὶ τοί γε πρὸς ἕτερον οὐδὲν ἂν κωλύοι μὴ τῆ αὐτοῦ ἐπιεικεία καὶ ῥώμῃ ὑπερέχειν, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν ἄλλων ἀσθένειαν· θελοὶ δ' ἂν οὐδεὶς οὕτω τὸν θεὸν φάναι κράτιστον εἶναι, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἔχει ὡς οἶόν τε ἄριστα, καὶ οὐδὲν ἐλείπει καὶ εὐ καὶ καλῶς ἔχειν αὐτῶ· ἅμα γὰρ ἰσως ἔχοντι κακίον ἂν συμβαίη. Hic nonnulla Bekkerus e cod. Lipsiensi emendavit, alia vero loco probanda non sunt recepta, ut ἐπεὶ τοί γε, cujus loco olim ἐπεὶ τοῦ γὰρ vel ἐπεὶ γὰρ τοῦ scribebatur. Felicianus vertit: « Accedit quod deum esse præstantissimum non eo sensu dicitur, ut erga aliud quippiam hujusmodi sit dei natura, sed quantum tantummodo ad suam ipsius affectionem attinet: nam si ad alterum spectemus, quid prohibeat, deum non sua ipsius æquitate et fortitudine, sed ex aliorum imbecillitate excellere? At deum ita esse præstantissimum intelligit nemo, sed quia ipse quam optime fieri potest, affectus est, nihilque ei quominus bene et recte sese habeat deest, quippe quum ita sese habenti simul illud etiam eveniat necesse sit. » Ex qua interpretatione quid ipse in suo exemplari invenit, manifesto apparet. Bergkii corrigi vult τὸ δὲ κράτιστον εἶναι τὸν θεὸν οὐχ οὕτως ὑπολαμβάνων λέγει τις, ὡς πρὸς ἄλλο τι τοιαύτη ἢ τοῦ θεοῦ φύσις, ἀλλὰ πρὸς τὴν αὐτοῦ διέθεσιν· ἐπεὶ τὸ γε πρὸς ἕτερον οὐδὲν ἂν κωλύοι μὴ τῆ αὐτοῦ ἐπιεικεία καὶ ῥώμῃ ὑπερέχειν, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν ἄλλων ἀσθένειαν, θελοὶ δ' ἂν οὐδεὶς οὕτω τὸν θεὸν φάναι κράτιστον εἶναι, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἔχει ὡς οἶόν τε ἄριστα, καὶ οὐδὲν ἐλείπει καὶ εὐ καὶ καλῶς ἔχειν αὐτῶ· ἅμα γὰρ ἰσως ἔχοντι κακίον ἂν συμβαίη. Quod initio scripsit δὲ, elegantiorum efficit orationem, etsi τε fortasse tolerandum in scriptore qui incise membra tumque loquens prægressæ sententiæ similem annectit, ut non male Felicianus hanc transitionem verbis *accedit quod* reddiderit. Deinde vero ὑπολαμβάνων λέγει non convenit huic loco, quia Aristoteles jam non Xenophanis iudicium commemorat, sed quid

vulgo homines hac de re sentiant et quid ipse iudicet significare vult. Quapropter Karstenius coniecerat ὑπολαμβάνεται; possis etiam ὑπολαμβάνων λέγει τις suspicari. Sed bene Bergkiius τὸ γε πρὸς ἕτερον posuit, ubi e superioribus repetendum τοιαύτην τοῦ θεοῦ εἶναι φύσιν. Karstenius legi iusserat: εἰ γὰρ τοῦτο (scil. λέγοιτο) πρὸς ἕτερον, quod non placet. Præterea e cod. Lipsiensi ἐλείπει Bergkiius pro ἐλείπει restituit, neque tamen in sequentibus αὐτῶ quod ex ἐλείπει aptum est satis certa conjectura in αὐτῶν mutavit, quum ille dativus licet paulo remotior ab eo unde pendet verbo similibus exemplis excusari queat. Quod autem Karstenius post ἐλείπει excarari voluit μὴ εὐ καὶ καλῶς pro καὶ εὐ καὶ καλῶς, id a sententia abhorret. In extremis vox συμβαίνοι ducta est e cod. Lipsiensi ad quam scripturam proxime accedit quod e duobus libris Bekkerus enotavit qui mendose συμβαίνοι exhibent. Reliqua non expedit Bergkiius; nam ἀλλὰ γὰρ ἰσως ἔχοντι ferri nequit. Est autem, si sequens enuntiationum adiunxeris, hæc philosophi argumentatio: Deum potentissimum et optimum dici par est non aliorum habita ratione, sed ipsius per se spectata natura. Etenim si alios tantum superaret, possit quidem non propter ipsius virtutem præstare, sed ob illorum imbecillitatem excellere. At hoc a deo alienum esse patet, quem ideo potentissimum et optimum dicimus, quia suæ naturæ convenienter quam optime affecto nulla res ad bene beateque vivendum deest. Nam si beatus est, optimum quoque et potentissimum esse convenit. Neque vero quidquam obstat, ut quominus, etiamsi plures sint, cuncti eo statu fruuntur, ut omnes quam optime sint affecti, et quum reliqua omnia superent, invicem tamen sibi non præsent. Ultima Brandisius p. 79 non multo aliter interpretatur: *cætera quidem omnia regentes, non vero se invicem*. Jam vero quod Bergkiius censet, verba esse in eam sententiam scripta, ut salva aliorum felicitate deus felix esse dicatur, id frustra hic quaeras. Porro ἰσως ἔχοντι exponit εὐ καὶ καλῶς ἔχοντι ἰσως ἄλλοις, quod si recte se haberet, supervacanea esset sequens enuntiationi. Paulo rectius Karstenius ita scripsit: ἅμα γὰρ ἰσως (i. e. nimirum) τοῦτ' (τὸ εὐ καὶ καλῶς) ἔχοντι κακίον (τὸ κράτιστον εἶναι) ἂν συμβαίη, sed multo simplicior est Feliciani lectio, ad quam Brandisius Comment. Eleat. p. 79 se applicavit ἅμα γὰρ οὕτως ἔχοντι. Quum autem illud οὕτως nihil sit hoc loco nisi εὐ καὶ καλῶς, forsitan in ἰσως vel οὕτως ipsum καλῶς latuerit, quod in verborum ordinem recipere non dubitavi. Itaque locum sic distinguo: Τὸ δὲ κράτιστον εἶναι τὸν θεὸν οὐχ οὕτως ὑπολαμβάνων λέγει τις, ὡς πρὸς ἄλλο τι τοιαύτη ἢ τοῦ θεοῦ φύσις, ἀλλὰ πρὸς τὴν αὐτοῦ διέθεσιν, ἐπεὶ τὸ γε πρὸς ἕτερον οὐδὲν ἂν κωλύοι μὴ τῆ αὐτοῦ ἐπιεικεία καὶ ῥώμῃ ὑπερέχειν, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν ἄλλων ἀσθένειαν. Θελοὶ δ' ἂν οὐδεὶς οὕτω τὸν θεὸν φάναι κράτιστον εἶναι, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἔχει ὡς οἶόν τε ἄριστα, καὶ οὐδὲν ἐλείπει καὶ εὐ καὶ καλῶς ἔχειν αὐτῶ· ἅμα γὰρ καλῶς ἔχοντι κακίον ἂν συμβαίη.

39. οὕτω δὲ διακεῖσθαι καὶ πλείους αὐτοῦ; ὄντα; οὐδὲν κωλύει, ἀπαντας ὡς οἶόν τε ἄριστα διακειμένους, καὶ κράτιστους τῶν ἄλλων, οὐχ αὐτῶν ὄντας. ἔστι δ', ὡς εἶποιε, καὶ ἄλλα. Ita Bekkerus, qui veterum editionum ὡς οἶοντα e cod. Lips. ac fortasse ex aliis quoque libris tacite correxit in ὡς οἶόν τε. Sed in Lipsiensi legitur præterea οὐδὲ ἂν

πλίους αὐτοὺς ὄντας οὐδὲν ἂν κωλύοι, ἅπαντας ὡς οἶόν τε ἄριστα διακεκμημένους, καὶ κρατίστους τῶν ἄλλων, οὐχ αὐτῶν ὄντας· ἔστι δ', ὡς εἶοικε, καὶ ἄλλα. Κρατίστων γὰρ εἶναι τὸν θεὸν φησι, τοῦτο δὲ τιῶν εἶναι ἀνάγκη, ἕνα δὲ ὄντα πάντη ὄρᾶν καὶ ἀκούειν οὐδὲν προσήκει. Οὐ γὰρ εἰ μὴ καὶ τῆδ' ὄρᾶ, χεῖρον ὄρᾶ, ἀλλὰ ταύτη

οὐχ ὄρᾶ. Ἄλλ' ἴσως τοῦτο βούλεται τὸ πάντη αἰσθάνεσθαι, ὅτι οὕτως ἂν βέλτιστα ἔχοι, ὁμοίος ὦν πάντη. Ἔτι τοιοῦτος ὦν διὰ τί σφαιροειδῆς ἂν εἴη, ἀλλ' οὐχ ἕτεραν τινὰ μᾶλλον ἔχων ἰδέαν, ὅτι πάντη ἀκούει καὶ πάντη κρατεῖ; ὥσπερ γὰρ ὅταν λέγωμεν τὸ ψιμῦθιον ὅτι πάντη ἔστι λευκόν, οὐδὲν ἄλλο σημαίνομεν ἢ ὅτι ἐν 10

καλύη, quod mutavimus in κωλύοι. Pro κρατίστω; Karstenius p. 116 κρείττους substituit, in quo illud mirandum, quod vir doctissimus non memor fuit Thucydidei exempli (lib. 1, 1) ἐπιπασα μέγαν τα ἔσεσθαι καὶ ἀντιλογώτατον τῶν προγεννημένων aliorumque locorum, quibus superlativus non multum discrepat a comparativo. Nihil igitur hic emendandum. Deinde in eo peccavit Karstenius quod τῶν ἄλλων pro masculino accepit, quasi referretur ad deos. Verit enim : « neque ratio obstat quominus, etiamsi plures sint, cuncti ea conditione fruuntur, ut omnes quam optime sint affecti, et alius quidem alio excellentior, sua autem quisque natura præstantissimus sit. » At eam explicationem non esse veram apparet ex iis quæ subiunguntur : ἔστι δ', ὡς εἶοικε, καὶ ἄλλα. Quamobrem ipse hæc aliter supra interpretatus sum. Postremo monendum ambiguum esse in Lipsiensi exemplari scripturam, quum Beckius nesciverit, utrum ἔστι an ἔτι exaraverit librarius.

p. 978, a 2. κρατίστων γὰρ εἶναι τὸν θεὸν φησι, τοῦτο δὲ τι εἶναι ἀνάγκη, ἕνα τὰ πάντα ὄρᾶν καὶ ἀκούειν οὐδὲν προσήκει· οὐ γὰρ εἰ μὴ καὶ τῆδ' ὄρᾶ, χεῖρον ὄρᾶ ταύτη, ἀλλ' οὐχ ὄρᾶ. Sic edidit hæc Bekkerus, quæ partim obscura sunt, partim inepta. Ac primum quidem injuria sprevit duorum quos contulit codicum lectionem δὲ τιῶν pro δὲ τιῶν præbentium. Ea enim verissima est scriptura codicum Palatini et Vaticani ac præterea exemplaris Lipsiensis, ubi exstat in adjecta, non apostropho, ut ait Olearius, sed nota qua ων designatur. Nam quum Xenophanes deum potentissimum ac præstantissimum vocat, hoc ita dici contendit Aristoteles, ut simul necessario quorundam (aliorum) ratio habeatur, τοῦτο δὲ τιῶν εἶναι ἀνάγκη, siquidem summa rei alicujus præstantia ex aliarum demum ejusmodi rerum comparatione perspicitur. Si igitur deus præstantissimus est, vel præstantissimus deorum vel præstantissima rerum sit necesse est. Cf. Xenophanis fragm. 1 : εἰς θεός ἐν τε θεοῖσι καὶ ἀνθρώποισι μέγιστος. Contra alterum illud τοῦτο δὲ τιῶν εἶναι ἀνάγκη, hoc autem alicui esse oportet, cum per se ita frigidum et jejunum est ut Aristoteli in mentem venire non potuerit, tum omnibus quæ hic afferuntur argumentis repugnat. Quæ subsequuntur ἕνα τὰ πάντα ὄρᾶν καὶ ἀκούειν οὐδὲν προσήκει, pro quibus Lipsiensis liber ἕνα τὸν τὰ πάντα x. τ. l. exhibet, neque integra sunt, neque Xenophanis rationi consentanea. Nimirum is de deo (fragm. 2) hoc prædicaverat :

οὐλος ὄρᾶ, οὐλος δὲ νοεῖ, οὐλος δὲ τ' ἀκούει.

Ergo non omnia videt, sed totus videt vel ab omni parte visu præditus est. Itaque non modo ἕνα ὄντα flagitur, quod Brandisio arrisit, sed omnino sic reponendum : ἕνα δὲ ὄντα πάντη ὄρᾶν καὶ ἀκούειν οὐδὲν προσήκει. Confirmatur emendatio nostra ite quæ a scriptore subiunguntur verbis. Hæc autem ita sunt cum Feliciano transponenda : οὐ γὰρ εἰ μὴ καὶ τῆδ' ὄρᾶ, χεῖρον ὄρᾶ, ἀλλὰ ταύτη οὐχ ὄρᾶ. Codex Lipsiensis hic nihil variat, nisi quod καὶ inter μὴ et τῆδ' omittit, quamquam prima negantis particulæ littera ita exarata est, ut olim x scriptum fuisse videatur. Cætera eodem ordine leguntur, quo in vulgatis exemplaribus. Brandisius, qui scribi volebat χεῖρον ὄρᾶ ταύτη, ἢ οὐχ ὄρᾶ, verborum

sensus non est assecutus. Totum igitur locum in hunc modum constituimus : κρατίστων γὰρ εἶναι τὸν θεὸν φησι, τοῦτο δὲ τιῶν εἶναι ἀνάγκη, ἕνα δὲ ὄντα πάντη ὄρᾶν καὶ ἀκούειν οὐδὲν προσήκει. Οὐ γὰρ εἰ μὴ καὶ τῆδ' ὄρᾶ, χεῖρον ὄρᾶ, ἀλλὰ ταύτη οὐχ ὄρᾶ. Ἄλλ' ἴσως τοῦτο βούλεται τὸ πάντη αἰσθάνεσθαι, ὅτι οὕτως ἂν βέλτιστα ἔχοι, ὁμοίος ὦν πάντη. Non aliter videtur Felicianus legisse, cujus hæc sunt verba : « cum enim præstantissimum deum esse dicat, id aliquorum esse necesse est : at vero unum undequaque videre et audire nihil convenit : neque enim si non etiam hac parte videt, minus videt, sed ea parte non videt. Sed fortasse cum inquit undequaque ipsum sentire, id sibi vult, ut ipsum optime ita affectum esse significet, si similis undequaque sit. »

7. ἔτι τοιοῦτος ὦν διὰ τί σφαιροειδῆς ἂν εἴη, ἀλλ' οὐχ ἔτι ἕτεραν τινὰ μᾶλλον ἔχων ἰδέαν, ὅτι πάντη ἀκούει καὶ πάντη κρατεῖ; Ita omnes editiones et codices, nisi quod in nonnullis libris pro διὰ τί reperitur διότι. Brandisius legendum coniecit ἀλλ' οὐχ ἔτι ἕτεραν τινὰ μᾶλλον ἔχοι ἰδέαν, ὅτι πάντη ἀκούει, quod vereor ut possit probari : immo nulla voce mutata solum ὅτι inter οὐχ et ἕτεραν omittendum est. Felicianus vertit : « at si talis, cur globosus polius, quam aliqua alia forma esse præditus debet, quia undequaque audit et undequaque dominatur. »

9. ὥσπερ γὰρ ὅταν λέγωμεν τὸ ψιμῦθιον ὅτι πάντα ἔστι λευκόν, οὐδὲν ἄλλο τι σημαίνομεν ἢ ὅτι ἐν ἅπασιν αὐτοῦ τοῖς μέρεσιν ἐγκέχρωσται ἡ λευκότης· τί δὴ κωλύει οὕτω κακεῖ τὸ πάντη ὄρᾶν καὶ ἀκούειν καὶ κρατεῖν λέγεσθαι, ὅτι ἅπαν θ' ἂν τις αὐτοῦ λαμβάνη μέρος, τοῦτ' ἔσται πεπονηθός; ὥσπερ δὲ οὐδὲ τὸ ψιμῦθιον, οὐδὲ τὸν θεὸν ἀνάγκη διὰ τοῦτο εἶναι σφαιροειδῆ. Hæc e Lipsiensi codice emendari possunt, ubi primum jam legitur ψιμῦθιον, quam rectam et Atticam esse formam bis Beckius observavit. De varia nominis scriptura, quod ψιμῦθιον, ψιμῖθιον, ψιμῦθιον, ψιμῖθιον exaratur, vid. Schneiderum ad Nicand. Alexiph. 75, Pierson. ad Mar. p. 418 seq. Hemsterh. et Oudendorp. ad Thom. Mag. p. 317. Arde de Æolica forma ψιμῦθιον Hemsterh. ad Arist. Plut. p. 393 seq. et Ahrentem de dial. Æol. p. 94 seq. Deinde post ψιμῦθιον cum libro Lipsiensi ponendum ὅτι πάντη ἔστι λευκόν. Quod autem ibidem sequitur οὐδὲ ἄλλο σημαίνομεν, ὅτι mutandum est in οὐδὲν ἄλλο σημαίνομεν, ἢ ὅτι. In reliquis verbis nihil notabile suppeditat liber Lipsiensis, nisi quod ultima hoc ordine habet : ἀνάγκη εἶναι διὰ τοῦτο σφαιροειδῆ. Ergo locus sic refingendus : ὥσπερ γὰρ ὅταν λέγωμεν τὸ ψιμῦθιον ὅτι πάντη ἔστι λευκόν, οὐδὲν ἄλλο σημαίνομεν ἢ ὅτι ἐν ἅπασιν αὐτοῦ τοῖς μέρεσιν ἐγκέχρωσται ἡ λευκότης· τί δὴ κωλύει οὕτω κακεῖ τὸ πάντη ὄρᾶν καὶ ἀκούειν καὶ κρατεῖν λέγεσθαι, ὅτι ἅπαν θ' ἂν τις αὐτοῦ λαμβάνη μέρος, τοῦτ' ἔσται πεπονηθός; ὥσπερ δὲ οὐδὲ τὸ ψιμῦθιον, οὐδὲ τὸν θεὸν ἀνάγκη εἶναι διὰ τοῦτο σφαιροειδῆ. Eadem expressit Felicianus his verbis : « Quemadmodum enim quum cerussam undequaque esse albam dicimus, nihil aliud significare, quam in omnibus ejus partibus albedinem esse infusam volumus : quid impedimento est, quominus ita quoque illic undequaque videre et audire et dominari dicatur, ut quæcumque ejus partem quispian sumpserit, eo modo esse affectam intelligamus. Sicut igitur neque cerussam, ita neque deum hac de causa globosum esse necesse est. »

ἄπειρον αὐτοῦ τοῖς μέγεσιν ἐγκέχρωσται ἢ λευκότης· τί δὴ κωλύει οὕτω κάκει τὸ πάντη ὄρῃν καὶ ἀκούειν καὶ κρατεῖν λέγεσθαι, ὅτι ἄπειρον δ' ἂν τις αὐτοῦ λαμβάνῃ μέρος, τοῦτ' ἔσται πεποιητός; ὡς περ δὲ οὐδὲ τὸ ψιμίθιον, οὐδὲ τὸν θεὸν ἀνάγκη εἶναι διὰ τοῦτο σφαιροειδῆ. Ἐπιμήτης ἄπειρον εἶναι πεπεράσθαι σώμα γὰρ ἂν καὶ ἔχον μέγεθος πῶς οἶόν τε, εἴπερ τοῦτ' ἐστὶν ἄπειρον δ' ἂν μὴ ἔχῃ πέρασ, δεκτικὸν δὲ πέρατος. Πέρασ δ' ἐν μεγέθει καὶ πλήθει ἐγγίγνεται, καὶ ἐν ἄπαντι τῷ ποσῷ, ὥστε εἰ μὴ ἔχει πέρασ μέγεθος δὲ, ἄπειρον ἐστίν. Ἐπιμήτης δὲ σφαιροειδῆ ὄντα ἀνάγκη πέρασ ἔχειν· ἔσχατα γὰρ ἔχει, εἴπερ μέσον ἔχει, δ' αὐτοῦ τοῦ πέρατος πλεῖστον ἀπέχει· μέσον δ' ἔχει, σφαιροειδὲς δὲ· τοῦτο γὰρ ἐστὶ

σφαιροειδὲς, δ' ἐκ τοῦ μέσου ὁμοίως πρὸς τὰ ἔσχατα· σώμα δ' ἔσχατα ἔχειν ἢ πέρασ οὐδὲν διαφέρει. Εἰ γὰρ καὶ τὸ μὴ δὲ ἄπειρον, διὰ τί οὐκ ἂν καὶ τὸ δὲ ἄπειρον; τί γὰρ κωλύει ἕνια ταῦτα λεχθῆναι κατὰ τὸ ὄντος καὶ μὴ ὄντος; τό τε γὰρ οὐκ ἂν οὐδὲς νῦν αἰσθάνεται, καὶ δὲ τίς οὐκ ἂν αἰσθάνοιτο νῦν· ἄμφορ δὲ λεκτὰ καὶ διανοητά. Οὐ λευκὸν δὲ τὸ μὴ δὲ· ἄρ' οὐκ ἐπὶ διὰ τοῦτο τὰ ὄντα πάντα λευκά, ὅπως μὴ τι ταῦτα κατὰ τοῦ ὄντος σημήνωμεν καὶ μὴ ὄντος, ἢ οὐδὲν κωλύει καὶ τῶν ὄντων τι μὴ εἶναι λευκόν; Οὕτως δὲ καὶ ἄλλην ἂν ἀπόρασιν δέξαιτο τὸ ἄπειρον, εἰ μὴ τῷ πάλαι λεχθέντι μᾶλλον παρὰ τὸ ἔχειν ἢ μὴ ἔχειν ἐστὶν ἄπειρον. Ὡστε καὶ τὸ δὲ ἄπειρον ἢ πέρασ ἔχον ἐστίν. Ἰσως

16. Ἐπιμήτης ἄπειρον μὴτε πεπεράσθαι σώμα γὰρ δὲ καὶ ἔχον μέγεθος πῶς οἶόν τε, εἴπερ τοῦτ' ἐστὶν ἄπειρον δ' ἂν μὴ ἔχῃ πέρασ δεκτικὸν δὲ πέρατος. In his codex Lips. σώμα γὰρ δὲ καὶ ἔχον præbet, quod rejiciendum, et deinde quod Bekkerus recepit δ' ἂν μὴ ἔχῃ, quum in aliis libris perperam legatur ἔχοι. Præterea δεκτικὸν habet, non λεκτικόν. Probamus rationem quam Bekkerus in conformanda e variis lectionibus hac enumeratione secutus est, hoc excepto quod inter ἄπειρον et μήτε inserimus εἶναι.

18. πέρασ δ' ἐν μεγέθει καὶ πλήθει ἐγγίγνεται, καὶ ἐν ἄπαντι τῷ ποσῷ, ὥστε ἂν μὴ ἔχῃ πέρασ μέγεθος δὲ, ἄπειρον ἐστίν. In libro Lipsiensi habetur πλήθει ἐγγίγνεται, non ἐγγίγνεται, ac deinde ὥστε εἰ μὴ ἔχει πέρασ, utrumque recte. Felicianus videtur legisse ὥστε δ' ἂν μὴ ἔχῃ πέρασ, vertit enim: « quocirca quod finem non habet, magnitudo cum sit, infinitum est. »

20. Ἐπιμήτης δὲ σφαιροειδῆ ὄντα ἀνάγκη πέρασ ἔχειν· ἔσχατα γὰρ ἔχει, εἴπερ μέσον ἔχει αὐτοῦ τοῦ πλεῖστον ἀπέχειν. μέσον δ' ἔχει, σφαιροειδὲς δὲ· τοῦτο γὰρ ἐστὶ σφαιροειδὲς; δ' ἐκ τοῦ μέσου ὁμοίως πρὸς τὰ ἔσχατα. σώμα ἔσχατα ἢ πέρατα ἔχειν, οἷον διαφορῆ. Cod. Lips. αὐτοῦ τ' οὐ πλεῖστον ἀπέχει, ἀίτις ἀπέχει simul tres alii codd. a Bekkero collati; verba τοῦτο γὰρ ἐστὶ σφαιροειδὲς, δ' quæ Olearius e Lipsiensi codice se petivisse dicit, neque in hoc neque in aliis libris leguntur, in Lipsiensi autem pro ἂν exstat δ' μὲν·, deinde ὁμοίως πρὸς τὰ ἔσχατα, quum vulgo ὁμοίως πρὸς τὰ ἔσχατα scribatur, denique rectissime σώμα δ' et διαφέρει. Quod Brandisius conjecit σώμα ἔσχατα ἔχειν ἢ πέρασ οἷον διαφέρει, a sententia abhorrere in promptu est. Felicianus in suo libro eadem menda quæ in vulgatis exemplaribus sunt repperit, nisi quod διαφέρει pro vitioso διαφορῆ legit. Quodsi verba τοῦτο γὰρ ἐστὶ σφαιροειδὲς, δ' quæ neutiquam sunt repudianda, non tam quod Olearius volebat pro codicis Lipsiensi lectione habemus, sed ipsius esse conjecturam existimamus, oratio sic conlegendam videtur: Ἐπιμήτης δὲ σφαιροειδῆ ὄντα ἀνάγκη πέρασ ἔχειν· ἔσχατα γὰρ ἔχει, εἴπερ μέσον ἔχει, δ' αὐτοῦ τοῦ πέρατος πλεῖστον ἀπέχει· μέσον δ' ἔχει, σφαιροειδὲς δὲ· τοῦτο γὰρ ἐστὶ σφαιροειδὲς, δ' ἐκ τοῦ μέσου ὁμοίως πρὸς τὰ ἔσχατα· σώμα δ' ἔσχατα ἔχειν ἢ πέρασ οὐδὲν διαφέρει. Similiter Bergkii locum conformavit, cujus ratio a nostra in hoc tantum discrepat quod δ' αὐτοῦ τοῦ x x λ ο υ πλεῖστον ἀπέχει scripsit.

24. εἰ γὰρ καὶ τὸ μὴ δὲ ἄπειρον, οὐκ ἂν καὶ τὸ δὲ ἄπειρον. τί γὰρ κωλύει ἕνια ταῦτα λεχθῆναι κατὰ τοῦ ὄντος καὶ μὴ ὄντος; τό τε γὰρ δὲ οὐκ ἂν οὐδὲς νῦν αἰσθάνεται, καὶ δὲ τίς οὐκ ἂν αἰσθάνοιτο νῦν· ἄμφορ δὲ λεκτὰ, ὅπως διανοητά. Sic Bekkerus hæc vulgavit, quæ inepta esse sponte patet. Cod. Lips. pro ἄπειρον habet ἄπειρον, pro ταῦτα, cujus loco olim hic scribatur ταῦτα, præbet ταῦτ' ἂν, deinde λεχθῆναι κατὰ τοῦ ὄντος, quum in veteribus eod. tantum reperiat

τοῦ ὄντος, denique λεκτὰ καὶ διανοητά. Brandisius inition sic corrigit: εἰ δ' ἄρα καὶ τὸ μὴ δὲ ἄπειρον ἐστίν, τί οὐκ ἂν καὶ τὸ δὲ ἄπειρον; τί γὰρ κωλύει ἕνια ταῦτα λεχθῆναι τοῦ ὄντος καὶ μὴ ὄντος. At mihi legendum videtur: εἰ γὰρ καὶ τὸ μὴ δὲ ἄπειρον, διὰ τί οὐκ ἂν καὶ τὸ δὲ ἄπειρον; τί γὰρ κωλύει ἕνια ταῦτα λεχθῆναι κατὰ τοῦ ὄντος καὶ μὴ ὄντος; τό τε γὰρ οὐκ ἂν οὐδὲς νῦν αἰσθάνεται, καὶ δὲ τίς οὐκ ἂν αἰσθάνοιτο νῦν· ἄμφορ δὲ λεκτὰ καὶ διανοητά. Prorsus eadem Felicianum legisse certum est, quum ita verterit: « neque præterea si non ens est infinitum, idcirco ens infinitum non erit. Quid enim obstat, quin nonnulla sint, quæ eadem tam de ente quam de non ente dici queant? Nemo siquidem est, qui non ens nunc sentiat: sed ens quoque non potest quisquam nunc sentire, quæ utraque et dici et considerari sane possunt. »

29. οὐ λευκὸν δὲ τὸ μὴ δὲ. εἰ οὖν διὰ τοῦτο τὰ ὄντα πάντα λευκά, ὅπως μὴ τι ταῦτα κατὰ τοῦ ὄντος σημαίνωμεν καὶ μὴ ὄντος, ἢ οὐδὲν κωλύει καὶ τῶν ὄντων τι μὴ εἶναι λευκόν. Cod. Lips. habet ὅπως μὴ τι κατὰ τοῦ ὄντος σημήνωμεν, deinde οὐδὲν οἶμαι κωλύει εἰ τι μὴ (sine ὄν) εἶναι λευκόν. Brandisius conjecit: οὐ λευκὸν δὲ τὸ μὴ δὲ. ἢ οὖν διὰ τοῦτο τὰ ὄντα πάντα λευκά, ὅπως x. τ. λ. Sed hac conjectura locus non sanatur. Sic autem existimo emendandum: οὐ λευκὸν δὲ τὸ μὴ δὲ· ἄρ' οὖν διὰ τοῦτο τὰ ὄντα πάντα λευκά, ὅπως μὴ τι ταῦτο κατὰ τοῦ ὄντος σημήνωμεν καὶ μὴ ὄντος, ἢ οὐδὲν κωλύει καὶ τῶν ὄντων τι μὴ εἶναι λευκόν. Conspirat Felicianus sic vertens: « non album item non ens est, nunquid igitur propterea omnia quæ sunt esse alba dicendum erit, ne quidquam idem de ente et de non ente significemus? an nihil impediet, quin ex iis etiam quæ sunt, aliquid album non sit? » Cæterum libri Lipsiensi illud οὐδὲν, οἶμαι, κωλύει alteri lectioni prætulisset, si hic scriptor varietatem quandam orationis consecraretur ac non perpetuo inculcaret quæstiones ἔτι τι κωλύει; εἰ ἢ οὐδὲν κωλύει;

32. οὕτως δὲ καὶ ἄλλην ἂν ἀπόρασιν δέξαιτο τὸ ἄπειρον, εἰ μὴ τὸ πάλαι λεχθέντι μᾶλλον, παρὰ τὸ μὴ ἔχειν ἢ μὴ ἔχειν ἐστὶν ἄπειρον. Cod. Lips. τὸ πάλαι λεχθέντι μᾶλλον. Brandisius suspicatus est locum ita restitui oportere: οὕτως δὲ κατ' ἄλλην ὄν ἀπόρασιν δέξονται τὸ ἄπειρον, εἰ καὶ μὴ τῷ πάλαι λεχθέντι ἐπι μᾶλλον περὶ τὸ ἔχειν ἢ μὴ ἔχειν ἐστὶν ἄπειρον. At δέξονται, quod codd. præbent, ferri non posse, minime obscurum est. Felicianus verba sic transtulit: « omittit quod ita alteram quoque negationem admitteret infinitum, nisi id quod antea dictum est, magis ex eo quod habet vel non habet unumquodque esse est existimandum. » Ne hæc quidem nobis satisfaciunt, sed tamen emendandi viam commonstrant. Quamobrem ponendum censemus: οὕτως δὲ καὶ ἄλλην ἂν ἀπόρασιν δέξαιτο τὸ ἄπειρον, εἰ μὴ τῷ πάλαι λεχθέντι μᾶλλον παρὰ τὸ ἔχειν ἢ μὴ ἔχειν ἐστὶν ἄπειρον.

34. Ἰσως δὲ ἄπειρον καὶ τὸ προσέειπεν τῷ μὴ ὄντι ἄπει-

ΠΕΡΙ ΞΕΝΟΦΑΝΟΥΣ.

ΚΕΦ. γ'.

Ἄδυνάτον φησιν εἶναι, εἰ τι ἔστι, γενέσθαι, τοῦτο λέγων ἐπὶ τοῦ θεοῦ· ἀνάγκη γὰρ ἦτοι ἐξ ὁμοίου ἢ ἐξ ἀνομοίου γενέσθαι τὸ γιγνόμενον. Δυνατὸν δὲ οὐδέτερον· οὔτε γὰρ ὁμοιον ὅφ' ὁμοίου προσήκειν τεκνωθῆναι μᾶλλον ἢ τεκνωσῆαι· ταῦτα γὰρ ἅπαντα τοῖς γε ἴσοις καὶ ὁμοίοις οὐχ ὑπάρχειν πρὸς ἄλληλα, οὔτ' ἂν ἐξ ἀνο-

μοίου τάνομιον γενέσθαι. Εἰ γὰρ γίγνεται ἐξ ἀθενε- 20 στέρου τὸ ἰσχυρότερον ἢ ἐξ ἐλάττωτος τὸ μείζον ἢ ἐκ χειρόνος τὸ κρείττον ἢ τούναντιον τὰ χεῖρω ἐκ τῶν κραιττόνων, τὸ δὲ ἐξ οὐκ ὄντος ἂν γενέσθαι, ὅπερ ἀδύνατον αἰδιον μὲν οὖν διὰ ταῦτα εἶναι τὸν θεόν. Εἰ δ' ἔστιν ὁ θεὸς ἀπάντων κράτιστον, ἕνα φησιν αὐτὸν προσήκειν εἶναι· εἰ γὰρ δύο ἢ πλείους εἴεν, οὐκ ἂν εἴη 25 κράτιστον καὶ βέλτιστον αὐτὸν εἶναι πάντων· ἕκαστος γὰρ ὢν τῶν πολλῶν ὁμοίως ἂν τοιοῦτος εἴη. Τοῦτο γὰρ εὖν καὶ θεοῦ δύναμιν εἶναι, κρατεῖν, ἀλλὰ μὴ

CAPUT TERTIUM.

Secunda libelli pars quæ tertium et quartum caput complectitur rectissime in codice Lipsiensi pariterque in aliis libris quos inspexit Bekkerus, duobus Marcianis, Palatino Vaticano, Urbinate et Parisiensi, Ἀριστοτέλους περὶ Ἐνοφάνους inscribitur, quum ineptam in reliquis exemplaribus inscriptionem per Ζήνωνος in fronte gerat.

p. 977. a. 14. Ἄδυνάτον φησιν εἶναι, εἰ τι ἔστι, γενέσθαι, τοῦτο λέγων ἐπὶ τοῦ θεοῦ· ἀνάγκη γὰρ ἦτοι ἐξ ὁμοίων ἢ ἐξ ἀνομοίων γενέσθαι τὸ γινόμενον. Hic cod. Lips. ἦτοι ἐξ ὁμοίου ἢ ἐξ ἀνομοίου γενέσθαι τὸ γινόμενον, id quod et aptius est vulgato et confirmatur Simplicii verbis Comment. in Arist. Phys. fol. 6 a : ἀγέννητον δὲ ἐδεικνυεν ἐκ τοῦ δεῖν τὸ γιγνόμενον ἢ ἐξ ὁμοίου ἢ ἐξ ἀνομοίου γίνεσθαι. Brandisii opinio-nem, qui prima huius capitis verba e primo huius libelli capite temere accessita putat atque a Xenophanis ratione aliena videli dicit, nequeo comprobare. Neque enim dubital philosophus sitne aliquid an non sit, sed potius hac sententia esse aliquid contendit ut ea quæ paulo inferius posita est enuntiatione el d' ἔστιν ἄ θεός· ἀπάντων κράτιστον x. r. λ. Karstenius deleto τι, quemadmodum in Parmenidis dicto ἔστιν ἢ οὐκ ἔστιν, legendum conjicit ἀδύνατον φησιν, εἴπερ ἔστι, γενέσθαι eo sensu, ut sit τὸ εὐκλεινῶς δὲ γένεσθαι, ἀδύνατον. Sed hæc vis in vulgata etiam scriptura inest.

16. Δυνατὸν δὲ οὐδέτερον. οὔτε γὰρ ὁμοιον ὅφ' ὁμοίου προσήκειν τεκνωθῆναι μᾶλλον ἢ τεκνωσῆαι (ταῦτά γὰρ ἅπαντα τοῖς γε ἴσοις ἢ ὁμοίοις ὑπάρχειν πρὸς ἄλληλα) οὔτ' ἂν ἐξ ἀνομοίου τὸ ἀνόμοιον γενέσθαι. Ita Bekkerus, sed hac ratione locum scribi non posse jam perspexerunt Brandisius in Comm. Eleatt. p. 26 et Karstenius Xenoph. p. 101 e libro Lipsiensi corrigentes τοῖς γε ἴσοις ὁμοίως. Præterea Karstenius conjicit ταῦτά γὰρ ἅπαντα (vel ἀπάντη) ἴσοις τοῖς ὁμοίοις ὑπάρχειν. At ne hoc quidem accommodatum est, neque id quod volunt viri docti in exemplari Lipsiensi exstat. Ibi enim Beckio teste reperitur ταῦτα γὰρ ἅπαντα τοῖς γε ἴσοις καὶ ὁμοίοις, quod Bergkii sic emendavit : ταῦτα γὰρ ἅπαντα τοῖς γε ἴσοις καὶ ὁμοίοις οὐχ ὑπάρχειν πρὸς ἄλληλα, i. e. τὸ τεκνωσῆαι καὶ τὸ τεκνωθῆναι. Neque aliud est quod Simplicius l. c. refert : ἀλλὰ τὸ μὲν ὁμοιον ἀπαθεί φησιν ὅπὸ τοῦ ὁμοίου. Adde Sext. Empir. Hypot. l. 225 : ἰδογμάτιζε δὲ Ξενοφάνης· παρὰ τὰς τῶν ἄλλων ἀνθρώπων προλήψεις ἔν εἶναι τὸ πᾶν καὶ τὸν θεόν συμφορῆ τοῖς πᾶσι, εἶναι δὲ φαιροειδῆ καὶ ἀπαθεί καὶ ἀμετάβλητον καὶ λογικόν. Extrema οὔτ' ἂν ἐξ ἀνομοίου τὸ ἀνόμοιον γενέσθαι pro quibus vulgo male scribitur οὔτ' ἂν ἐξ ἀνομοίου οὔτ' ἀνόμοιον γενέσθαι e cod. Lips. emendasse se dicit Bekkerus. At ibi habetur τάνομιον, quod quum in alio nescio quo exemplari cum præcedenti voce junctim scriptum esset ἀνομοιούτάνομιον, corruptioni locum dedit. De reliquo cum Lipsiensi codice Feliciani interpretatio consentit. Quod Karstenius ait, diligentem scriptionem postulare τὸ

ὁμοιον ὅφ' ὁμοίου, ut mox dicitur οὔτ' ἂν ἐξ ἀνομοίου τὸ ἀνόμοιον, per se quidem verum est, sed Aristotelem Xenophanis carmina pedestri oratione interpretantem in omittendo articulo poetæ vestigia sequi apparet. Ultima recte accepit Karstenius περὶ τοῦ ὄντος, sunt igitur perinde interpretanda ac si dicatur οὔτ' ἂν ἐξ ἀνομοίου ἀνόμοιον τὸ δὲ γενέσθαι.

20. Εἰ γὰρ γίγνεται ἐξ ἀθενεστέρου τὸ ἰσχυρότερον ἢ ἐξ ἐλάττωτος τὸ μείζον ἢ ἐκ χειρόνος τὸ κρείττον, ἢ τούναντιον τὰ χεῖρω ἐκ τῶν κραιττόνων, τὸ οὐκ ἂν ἐξ ὄντος ἂν γενέσθαι. Pleræque editiones habent τὸ οὐκ ἐξ ὄντος ἂν γενέσθαι. Cod. Lips. τὸ οὐκ ὄν ἐξ ὄντος ἂν γενέσθαι, quod placuit Brandisio Comm. Eleatt., Cousino fragm. phil. et Bekkero. Non male tamen Karstenius scripsit τὸ δὲ ἐξ οὐκ ὄντος propter Simplicii verba l. c. εἰ δὲ ἐξ ἀνομοίου γίγνεται, ἔσται τὸ δὲ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος. Accedit quod Felicianus videtur eodem modo in suo libro scriptum enisse. Vertit enim : « ex non ente quippiam efficeretur. » Elsi autem intelligi potest quod exhibet liber Lipsiensis, tamen quoniam hic de ortu τοῦ ὄντος quaeritur, cum Karstenio τὸ δὲ ἐξ οὐκ ὄντος ponere non dubitavimus.

23. αἰδιον μὲν οὖν διὰ ταῦτ' εἶναι. cod. Lips. διὰ ταῦτα εἶναι.

24. In verbis ἕνα φησιν αὐτὸν προσήκειν εἶναι ultima vox petita est e cod. Lips.; nam in reliquis membranis deest.

25. Pro δύο ἢ εἴ πλείους εἴεν cod. Lips. omisso etiam simpliciter δύο ἢ πλείους, quod præstat, ne in priore etiam membro ponatur vocula, quæ in posteriore οὐκ ἂν εἴη κράτιστον necessario requiritur. Pro αὐτὸν εἶναι πάντων, quod recte se habet, in cod. L. est αὐτῶν εἶναι πάντων.

26. ἕκαστος γὰρ ἂν θεός· τῶν πολλῶν ὁμοίως ὢν τοιοῦτος εἴη. Ita plerique omnes libri sensu bono, quem et Felicianus in hunc modum exprimit : « quippe quum unusquisque ex multis deus similis atque idcirco talis foret. » At cod. Lips. præbet ἕκαστος· γὰρ ὢν τῶν πολλῶν ὁμοίως ἂν τοιοῦτος εἴη : nam quoniam esset unusquisque e multis illis, similiter talis (h. e. κράτιστος) foret. Hanc veram esse scripturam optior propter Simplicii locum : πλείωνων γὰρ φησιν ὄντων, ὁμοίως ἀνάγκη ὑπάρχειν πᾶσι τὸ κρατεῖν.

27. τοῦτο γὰρ θεὸν καὶ θεοῦ δύναμιν εἶναι, κρατεῖν, ἀλλὰ μὴ κρατεῖσθαι, καὶ πάντα κρατεῖσθαι εἶναι. Ita Bekkerus Lipsiensem et plerosque alios codd. secutus edidit; nam a Feliciano libro postrema καὶ πάντα κρατεῖσθαι εἶναι, quæ corrupta sunt, abfuerunt. Quamobrem Füllebornius ea deleri volebat. Contra Brandisius καὶ πολλὰ κρατεῖσθαι εἶναι multa ita se habere ut regantur legendum suspicatus est, Cousinus auctore Boissonadio concessit καὶ πάντα κρατεῖσθαι εἶναι, ab uno omnia regi, Karstenius denique coniecit καὶ πάντων κράτιστον εἶναι, quod unum omnium maxime cum verbis prægressis conciliari potest. Hanc igitur conjecturam depravatæ Aristotelis orationi inserendam duximus.

κρατεῖσθαι, καὶ πάντων κράτιστον εἶναι· ὥστε καθὼ μὴ κρείττων, κατὰ τοσοῦτον οὐκ εἶναι θεόν. Πλειόνων 30 οὖν ὄντων, εἰ μὲν εἴεν τὰ μὲν ἀλλήλων κρείττους τὰ δὲ ἥττους, οὐκ ἂν εἶναι θεούς· πεφυκέναι γὰρ θεὸν μὴ κρατεῖσθαι. Ἰσῶν δὲ ὄντων, οὐκ ἂν ἔχειν θεὸν φύσιν δεῖν εἶναι κράτιστον· τὸ δὲ ἴσον οὔτε χεῖρον οὔτε βέλτιον εἶναι τοῦ ἴσου. Ὡστε εἴπερ εἴη τε καὶ τοιοῦτος εἴη 35 θεός, ἓνα μόνον εἶναι τὸν θεόν· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ πάντα δύνασθαι ἂν ἢ βούλοιοτο· οὐ γὰρ ἂν δύνασθαι, πλειόνων ὄντων· ἓνα ἄρα εἶναι μόνον. Ἐνα δ' ὄντα ὅμοιον εἶναι πάντη, ὄρῃν τε καὶ ἀκούειν τὰς τε ἄλλας αἰσθή-

σεις ἔχοντα πάντη· εἰ γὰρ μὴ, κρατεῖν ἂν καὶ κρατεῖσθαι ὑπ' ἀλλήλων τὰ μέρη θεοῦ ὄντα, ὅπερ ἀδύνατον. Πάντη δὲ ὅμοιον ὄντα, σφαιροειδῆ εἶναι· οὐ γὰρ τῆ μὲν β τῆ δ' οὐ τοιοῦτον εἶναι, ἀλλὰ πάντη. Ἄϊδιον δ' ὅτι καὶ ἓνα καὶ σφαιροειδῆ, οὐτ' ἀπειρον εἶναι οὔτε πεπεράσθαι. Ἄπειρον μὲν τὸ μὴ ὄν εἶναι· τοῦτο γὰρ οὔτε ἀρχὴν οὔτε μέσον οὔτε τέλος οὔτε ἄλλο μέρος οὐδὲν ἔχει· τοιοῦτον δ' εἶναι τὸ ἀπειρον· ὅσον δὲ τὸ μὴ ὄν, οὐκ ἂν εἶναι τὸ ὄν, περαίνειν δὲ πρὸς ἄλλα, εἰ κλείω εἴη. Τὸ δὲ ἓν οὔτε τῶ οὐκ ὄντι οὔτε τοῖς πολλοῖς ὁμοιωσθαι· ἓν γὰρ οὐκ ἔχει πρὸς δ, τι περανεῖ. Τὸ δὲ

29. καθὼ μὴ κρείττων, sic Bekkerus e cod. Lips., nam in reliquis male scribitur κρείττων.

31. πεφυκέναι γὰρ θεὸν μὴ κρατεῖσθαι. Ita omnes codd. præter Lipsiensem, pro θεὸν invenitur τὸ θεῖον. Hoc autem propterea repudiavimus, quia ubique hoc capite et apud Simplicium legitur θεός.

32. Ἰσῶν δὲ ὄντων, οὐκ ἂν ἔχειν θεὸν φύσιν δεῖν εἶναι κράτιστον. Hæserunt in his verbis viri docti. Ac primum quidem Tiedemanni præcipienti jure improharunt Fillebornius et Beckius, quorum posterior deῖν tanquam inepte additum deleri jussit, hanc sententiam vim esse ratus : non posse deum natura præstantissimum esse. Karstenius nihil mutans sic philosophi præceptum declarat : οὐκ ἂν προσήκειν, θεὸν πεφυκέναι κρατεῖν εἶνε κράτιστον εἶναι, si plures essent dii inter se æquales, consentaneum fore negat penes deum esse summam potentiam. At licet deῖν similiter ut προσήκειν nonnunquam significet convenire, consentaneum esse, tamen verborum collocatio huic interpretationi non suffragatur. Itaque sit verendum : « si plures sint dii inter se æquales, non eam naturam deum esse habiturum, ut necessario potentissimus sit. »

34. ὥστε εἴπερ εἴη τε καὶ τοιοῦτον εἴη θεός. Scribendum videtur τοιοῦτος, ut versu 27, atque hoc Felicianus expressit : « quapropter si est et talis est deus, unum ipsum solum esse. »

35. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ πάντα δύνασθαι ἂν ἢ βούλοιοτο. οὐδὲ γὰρ ἂν δύνασθαι πλειόνων ὄντων ἓνα εἶναι μόνον. Depravata esse hæc vel repetitum illud atque adeo tertio positum οὐδὲ arguit. Karstenius suasit, ut poneretur : ὥστ' εἴπερ ἐστὶ γε τοιοῦτος, ἓνα μόνον εἶναι τὸν θεόν· οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἅπαντα δύνασθαι ἂν ἢ βούλοιοτο, πλειόνων ὄντων, ἓνα μόνον. Rectius codex Lipsiensis post βούλοιοτο habet : οὐ γὰρ ἂν δύνασθαι, πλειόνων ὄντων· ἓνα ἄρα εἶναι μόνον. Initio duplex οὐδὲ negandi vim auget, quod jam Karstenius adnotavit, qui citat Epicharmum apud Diogenem L. III, 10 : οὐδὲ μὲν οὐδ' αὖ ποτὶ μέτρον κ. τ. λ. et Plat. Phædr. extr. p. 278 E. Sed ita jam frequenter Homerus, velut Il. XVIII, 117 : οὐδὲ γὰρ οὐδὲ βίη Ἡρακλῆος φύγε Κῆρα, ὅσπερ φίλτατος ἴσκα Διὶ Κρονίῳν ἀνακτι. Omnino quum poetarum magis proprius hic usus sit quam prosæ orationis scriptorum, suspicor Aristotelem magna ex parte Xenophanis verba servasse, quæ forsitan fuerint :

οὐδὲ γὰρ οὐδὲ δύναιτο κε πᾶν τελείων θεός οἷος·
οὐ γὰρ ἔχει δύναμιν ταύτην πλειόνων ἐν ὁμίλῳ·
οἷτος μόνος ἐὼν πάντων κρατεῖ ἄρασι φθιν.

37. ἓνα δ' ὄντα ὅμοιον εἶναι πάντη, ὄρῃν τε καὶ ἀκούειν, τὰς τε ἄλλας αἰσθήσεις ἔχοντα πάντη. εἰ γὰρ μὴ, κρατεῖν ἂν κ. τ. λ. Ita Bekkerus. Notandum illud vocari πάντη ὅμοιον quod sublato partium discrimine unum atque continuum est. Parm. v. 78 : οὐδὲ διαίρετόν ἐστιν, ἐπεὶ πᾶν ἴστιν ὅμοιον. Ac perperam a Bekkero distinguitur post ἀκούειν. Namque ut recte monet Karstenius verba ὄρῃν τε καὶ ἀκούειν sub-

stantive posita una cum sequenti nomine τὰς τε ἄλλας αἰσθήσεις pendunt ex ἔχοντα πάντη, ut eodem sensu dicatur : ὁρασὶν τε καὶ ἀκοῆν τὰς τε ἄλλας αἰσθήσεις ἔχοντα πάντη.

p. 977 b. 1. πάντη δ' ὅμοιον ὄντα σφαιροειδῆ εἶναι· οὐ γὰρ τῆ μὲν τῆ δ' οὐ τοιοῦτον εἶναι, ἀλλὰ πάντη. Simplicius l. c. σφαιροειδὲς αὐτὸ διὰ τὸ πανταχόθεν ὅμοιον λέγει. Eadem quam hic legitimus sententiam Parmenides exprimit v. 104 seqq. Similiter Aristoteles de Cælo I, 1 : τὸ δὲ πᾶντέλειον ἀναγκαῖον εἶναι καὶ καθάπερ τούτομα σημαίνει, πάντη, καὶ μὴ τῆ μὲν τῆ δ' οὐ.

2. ἄϊδιον δ' ὄντα καὶ ἓνα καὶ σφαιροειδῆ, οὐτ' ἀπειρον εἶναι οὔτε πεπεράσθαι. Ita Bekkerus hæc verba vulgavit. Karstenius cum veteribus editionibus πεπεράσθαι scripsit. Ne-trum ferendum; requiritur enim quod cod. Lipsiensis habet πεπεράσθαι. Nam nullus hic est verbo περᾶν locus, sed solum convenit περαίνειν, ut mirandum sit, homines doctos tale vitium non animadvertisse. Concinit Simplicius l. c. : καὶ οὔτε δὲ ἀπειρον οὔτε πεπερασμένον εἶναι : ἄπειρον μὲν τὸ μὴ ὄν ὡς οὔτε ἀρχὴν ἔχον οὔτε μέσον οἷον (vulg. μήτε) τέλος, περαίνειν δὲ πρὸς ἄλλα τὰ κλείω. Ultimo vocabulo exceptio in reliquis vulgatam lectionem secutus sum, quum initium huius sententiae integrum in aliis quam in Lipsiensis libro videatur, ubi legitur : ἄϊδιον δὲ οὕτω καὶ ἓνα καὶ σφαιροειδῆ οὔτε ἀπειρον, οὔτε πεπεράσθαι.

3. ἀπειρον δ μὴ ὄν εἶναι Bekkerus, alii ἀπειρον τὸ μὴ εἶναι, cod. Lips. ἀπειρον μὲν δ μὴ ὄν εἶναι, sed hanc Brandisius correxit ἀπειρον μὲν τὸ μὴ ὄν εἶναι.

4. τοῦτο γὰρ οὔτε μέσον οὔτ' ἀρχὴν καὶ τέλος οὔτ' ἄλλο μέρος οὐδὲν ἔχειν. In his verbis καὶ ante τέλος e correctione in libro Lipsiensi scriptum est; antea fuit οὔτε, quod etiam nunc perspicue apparet, et in cæteris membranis atque apud Simplicium existat. Quamobrem oὔτε legendum existimo.

6. περαίνειν δὲ πρὸς ἄλλα, εἰ κλείω εἴην. Magis stitice Cod. Lips. εἰ κλείω εἴη. Si plura sint, ea finibus inter se terminari philosophus dicit, non vero id quod unum sit. Aristot. Phys. III, 4 : καὶ περαίνειν ἀνάγκη ἕτερον πρὸς ἕτερον.

7. τὸ δὲ ἓν οὔτε τῶ οὐκ ὄντι οὔτε τοῖς πολλοῖς ὁμοιωσθαι. Rectius Cod. Lips. ὁμοιωσθαι. Est enim ὁμοιωσθαι comparari et assimilari, ὁμοιωσθαι par vel simile esse. Plat. de Rep. lib. VI p. 498 E : ἀνδρα δὲ ἀρετῆ παρισωμένον καὶ ὁμοιωμένον μέχρι τοῦ δυνατοῦ τελείως, ἐργῶ τε καὶ λόγῳ δυναστεύοντα ἐν πόλει ἐπὶ τῆς τοιαύτης, οὐ πώποτε ἰσραξάναι οὔτε ἓνα οὔτε πλείους.

8. ἓν γὰρ οὐκ ἔχει πρὸς δ, τι περανεῖ. Hæc vulgata est scriptura, quam utique præferendam consensum Lipsiensi πρὸς δ, τι περανεῖ propter constantem vocabuli usum, quo passivum hæc significationem inconstem est, et propter verba prægressa περαίνειν δὲ πρὸς ἄλλα. Brandisius recepit περανεῖν, quod si ullo pacto ferri posset, non diceretur

οὐτὸν δὲ ἔν, δὲ τὸν θεὸν εἶναι λέγει, οὔτε κινεῖσθαι οὔτε ἀκίνητον εἶναι. Ἀκίνητον μὲν γὰρ εἶναι τὸ μὴ ἢ οὔτε γὰρ ἂν εἰς αὐτὸ ἕτερον, οὔτ' ἐκεῖνο εἰς ἄλλο λθεῖν· κινεῖσθαι δὲ τὰ πλείω ὄντα ἐνός· ἕτερον γὰρ εἰς ἕτερον δεῖν κινεῖσθαι. Εἰς μὲν οὖν τὸ μὴ δὲ οὐδὲν ἂν κινήσθαι· τὸ γὰρ μὴ δὲ οὐδαμῆ εἶναι. Εἰ δὲ εἰς ἄλλα μεταβάλλοι, πλείω ἂν αὐτὸ εἶναι ἐνός. Διὰ ταῦτα δὴ κινεῖσθαι μὲν ἂν τὰ δύο ἢ πλείω ἐνός, ἡραμεῖν δὲ καὶ ἀκίνητον εἶναι τὸ οὐδὲν· τὸ δὲ ἔν οὔτε ἡραμεῖν οὔτε κινεῖσθαι· οὔτε γὰρ τῷ μὴ ὄντι οὔτε τοῖς πολλοῖς ἕμοιον εἶναι. Κατὰ πάντα δὲ οὕτως ἔχειν τὸν θεόν, εἰδῖόν τε καὶ ἔνα, ὁμοῖόν τε καὶ σφαιροειδῆ ὄντα, οὔτε

ἀπειρον οὔτε πεπερασμένον, οὔτε ἡραμεῖν οὔτε κινήτὸν 20 εἶναι.

ΚΕΦ. Δ'.

Πρῶτον μὲν οὖν λαμβάνει καὶ οὗτος τὸ γινόμενον γίνεσθαι ἐξ ὄντος, ὡς περὶ ὁ Μέλισσος. Καίτοι τί κωλύει μήτ' ἐξ ὁμοίου μήτ' ἐξ ἀνομοίου τὸ γινόμενον γίνεσθαι, ἀλλ' ἐκ μὴ ὄντος; ἔτι οὐδὲν μάλλον ὁ θεὸς ἀγέννητος ἢ καὶ τὰλλα πάντα, εἴπερ ἅπαντα ἐξ ὁμοίου 25 ἢ ἀνομοίου γέγονεν, ὅπερ ἀδύνατον. Ὡστε ἢ οὐδὲν ἔστι παρὰ τὸν θεόν, ἢ καὶ τὰλλα αἰτία πάντα. Ἐτι κρᾶτιστον τὸν θεόν λαμβάνει, τοῦτο δυνατώτατον καὶ

nisi addito ἂν, ut in illo *Æschyleo Prom.* v. 885 : οὐδ' ἔγω γίγνομαι. Karstenius legendum putabat ἔν γὰρ οὐκ ἔχειν πρὸς ὁ, τι παραίνην. Sed ut infinitivum ἔχειν non incommo- dum esse largior, licet a vulgata lectione non sit recedendum, ita paravin pro παραειν neutiquam mihi probatur. Etsi enim fere solemnis est in ejusmodi junctura conjunctivus, ut apud Sophoclem *Œd.* Col. 318 : οὐκ ἔγω τί φῶ; tamen futurum παραειν nihil habet, in quo offendas. Nam in eadem tragœdia (v. 1739) Sophocles : ἔπως μο- λούμεθ' ἐς δόμους οὐκ ἔχω, et Eurip. *Heracl.* 440 : οὐκ ἔγω τί χρῆσομαι. Sequentia apud Bekkerum sic scribuntur : τὸ δὲ τοιοῦτον δὲ ἔν, δὲ τὸν θεόν εἶναι λέγει, οὔτε κινεῖσθαι οὔτε κινήτὸν εἶναι. *Cod. Lips.* suppeditat : τὸ δὲ τοιοῦ- τον ἔν δὲ τὸν θεόν εἶναι λέγει, οὔτε κινεῖσθαι οὔτε ἀκίνητον εἶναι. In veteribus editionibus est : τὸ δὲ τοιοῦτον δὲ ἔν δὲ. Hinc nemo dubitabit, quin poni debeat : τὸ δὲ τοιοῦτον δὲ ἔν, δὲ τὸν θεόν εἶναι λέγει, οὔτε κινεῖσθαι οὔτε ἀκίνητον εἶναι. Ceterum ἀκίνητον jam Tiedemannus conjectura as- secutus erat.

11. Pro οὔτε ἔκαστο *cod. Lips.* οὔτ' ἔκαστο.

13. εἰς μὲν οὖν τὸ μὴ δὲ οὐδὲν ἂν κινήσθαι· τὸ γὰρ μὴ δὲ οὐδαμῆ εἶναι. Ita recte Bekkerus cum *cod. Lips.* Cf. Simplicii locum, quem infra ponemus. Nam in vulgata lectione jure hæsit Karstenius, qui : « melius, inquit, scri- ptum esset οὐδ' ἂν κινήσθαι, diligentior vero scribendi ratio postulare hæc ita transponi : εἰ μὲν οὖν μὴ κινήσθαι, κινήσθαι (i. e. μὴ δὲ) ἂν εἶναι αὐτό. » Idem pro οὐδαμῆ εἶναι corrigendum putat οὐδαμῆ ἔκαστο. At his mutationibus licet perscrutari.

14. εἰ δὲ εἰς ἄλλα μεταβάλλοι, πλείω αὐτὸν εἶναι ἐνός. Non liquet, utrum e *codd.* an e veteribus editionibus Bekkerus compserit αὐτὸν, quod si recte se haberet, ad deum referri in promptu esset. Sed quoniam Xenophanes deum unum esse, non plures jam supra demonstravit, hic neutrum αὐτὸ flagitatur, quod pertinet ad τὸ ἔν vel τὸ δὲ. Id ipsam Karstenius scripsit, quum in nonnullis editionibus invenisset. Præterea ἂν particulam post πλείω rectius addi idem vir doctus observavit.

16. ἡραμεῖν δὲ καὶ ἀκίνητον εἶναι τὸ οὐδὲν *cod. Lips.*; cæteri male ἡραμεῖν γὰρ ἀκίνητον κ. τ. λ.

17. ἀραμεῖν οὔτε κινεῖσθαι omnes *codd.* Sed mihi cum Karstenio ἀραμεῖν in ἡραμεῖν, quod paulo superius legi- tur, reſingere placet, quia ἀραμεῖν licet *quiescendi* no- tione ab aliis scriptoribus usurpatum sit, tamen non est philosophorum proprium qui τῷ κινεῖσθαι opponunt τὸ ἡραμεῖν.

20. οὔτε ἡραμεῖν οὔτε ἀκίνητον εἶναι. Ineptam esse hanc membranam scripturam dudum Füllebornius viderat οὔτε ἡραμεῖν οὔτε κινήτὸν εἶναι substituendam ratus. Non injuria autem Karstenius alit melius opponi τὸ ἡραμεῖν τῷ κινεῖσθαι quam τῷ κινήτὸν εἶναι, ideoque id quod supra le-

gebatur scribi vult οὔτε κινεῖσθαι οὔτε ἀκίνητον εἶναι. Beckius in codice Lipsiensi illud ἀκίνητον ita exaratum esse testatur, ut dubium sit ἀκίνητον an εὐκίνητον voluerit librarius. Felicianus, qui interpretatur *neque quiescere neque moveri*, videtur κινεῖσθαι legisse. In hac rei ambiguitate ultra Füllebornii conjecturam, quæ proxime ad codicum lectionem accedit, progredi non sum ausus. Quod reliquum est cum eo quod hic tractatur argumento Simplicii verba componamus : παρακλησίως δὲ καὶ κινήσιν ἀραμεῖν καὶ τὴν ἡραμεῖαν. ἀκίνητον μὲν γὰρ εἶναι τὸ μὴ δὲ· οὔτε γὰρ ἂν εἰς αὐτὸ ἕτερον, οὔτε αὐτὸ πρὸς ἄλλο λθεῖν· κινεῖσθαι δὲ τὰ πλείω τοῦ ἐνός· ἕτερον γὰρ εἰς ἕτερον μεταβάλλειν· ὡστε καὶ ὅταν ἔν ταῦτῳ μόνειν λέγη καὶ μὴ κινεῖσθαι,

καὶ δ' ἔν ταῦτῳ τε μένει κινούμενον οὐδὲν οὐδὲ μετέρχεσθαι μιν ἐπιπρέπει ἄλλοτε ἄλλη,

οὐ κατὰ τὴν ἡραμεῖαν τὴν ἀντικειμένην τῇ κινήσει μένει αὐτὸν (i. e. τὸν θεόν) φησιν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀπὸ κινήσεως καὶ ἡρα- μέας ἐξηρημένην.

CAPUT QUARTUM.

p. 977, h. 21 : πρῶτον μὲν οὖν λαμβάνει καὶ οὗτος τὸ γινόμενον γίνεσθαι ἐξ ὄντος, ὡς περὶ ὁ Μέλισσος. καίτοι τί κωλύει μήτ' ἐξ ὁμοίου τὸ γινόμενον γίνεσθαι, ἀλλ' ἐκ μὴ ὄντος. Deesse hic aliquid cum ipsa rei natura ostendit, tum Felicianus interpres confirmat, cujus hæc sunt verba : « At enim quid obstat, quin neque ex simili, neque ex dissimili id quod sit, sed ex non ente existat? » Statuit Colophonius philosophus, si quid generetur, id aut ex simili aut ex dissimili necessario procreari, neutrum autem fieri posse. Conficitur hoc ex his quæ cap. 3 leguntur : ἀδύνατον φησιν εἶναι εἰ τι ἔστι, γενέσθαι, τοῦτο λέγων ἐπὶ τοῦ θεοῦ· ἀνάγκη γὰρ ἦτο ἐξ ὁμοίου ἢ ἐξ ἀνομοίου γενέσθαι τὸ γινόμενον. θυνάτων δὲ οὐδέτερον. Hinc Karstenius et Bergius correxerunt : καίτοι τί κωλύει μήτ' ἐξ ὁμοίου μήτ' ἐξ ἀνομοίου τὸ γινόμενον γίνεσθαι, ἀλλ' ἐκ μὴ ὄντος. Nam nihil obstat censet Aristoteles, etiamsi id largiaria, quominus ex nihilo aliquid gignatur. Præterea commodior est verborum collocatio quæ in Lipsiensi codice exstat : πρῶτον μὲν οὖν λαμβάνει τὸ γινόμενον καὶ οὗτος ἐξ ὄντος γίνεσθαι.

24. ὁ θεὸς ἀγέννητος ἢ e Lipsiensi libro substituisse se dicit Bekkerus pro vulg. ἀγέννητος; εἰ, sed in Lipsiensi codice est ἀγέννητος ἢ, quam lectionem Felicianus quoque sequitur.

25. εἴπερ ἅπαντα ἐξ ὁμοίου ἢ ἀνομοίου γέγονεν. Sic vulgo; *cod. Lips.* εἴπερ ἅπαντα ἐξ ὁμοίου ἢ καὶ ἐξ ἀνομοίου γέγονεν.

26. παρὰ τὸν θεόν exstat in libro Lipsiensi fuitque in codice Feliciani qui recte vertit *præter* deum; in veteribus editionibus habetur *κατὰ* quod ineptum est.

27. ἔτι κρᾶτιστον τὸν θεόν e Lips. *cod.* posuit Bekkerus; ante male scribebatur εἴπερ ἅπαντα ἐπικρᾶτιστον κ. θ.

βέλτιστον λέγων. Οὐ δοκεῖ δὲ τοῦτο κατὰ τὸν νόμον, ἀλλὰ πολλὰ κρείττους εἶναι ἀλλήλων οἱ θεοί· οὐκ οὖν ἐκ τοῦ δοκῦντος εἰληψε ταύτην κατὰ τοῦ θεοῦ τὴν ὁμολογίαν. Τὸ δὲ κράτιστον εἶναι τὸν θεὸν οὐχ οὕτως ὑπολαμβάνων λέγει τις, ὡς πρὸς ἄλλο τι τοιαύτη ἢ τοῦ θεοῦ φύσις, ἀλλὰ πρὸς τὴν αὐτοῦ διάθεσιν, ἐπεὶ τό γε

πρὸς ἕτερον οὐδὲν ἂν κωλύοι μὴ τῇ αὐτοῦ ἐπιεικείᾳ καὶ βίωμῃ ὑπερέχειν, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν ἄλλων ἀσθένειαν. Ἔθει οὖν ἂν οὐδεὶς οὕτω τὸν θεὸν φάναι κράτιστον εἶναι, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἔχει ὡς οἷόν τε ἀρίστα, καὶ οὐδὲν ἐλλείπει καὶ εὐ καὶ καλῶς ἔχειν αὐτῷ· ἅμα γὰρ καλῶς ἔχοντι κακείνῳ ἂν συμβαίνοι. Οὕτω δὲ διακεῖσθαι καί

28. οὐ δοκεῖ δὲ τοῦτο κατὰ τὸν νόμον, ἀλλὰ πολλὰ κρείττους εἶναι ἀλλήλων οἱ θεοί. Karstenius de Xenoph. p. 116 inter ἄλλα ἐτ' πολλὰ inseri vult κατὰ. Fallitur Felicianus hanc enuntiationem ita interpretans: « Id autem ex lege minime videtur, sed in multis praestantioribus sese mutuo esse dii dicuntur. » Nam κατὰ νόμον hic non valet ex lege, sed ex vulgari opinione, cf. Democrit. fragm. p. 204, 208, deinde ad θεοὺς subaudiendum δοκοῦσι, quod Karstenius jam observavit.

29. οὐκ οὖν ἐκ τοῦ δοκῦντος εἰληψε ταύτην κατὰ τοῦ θεοῦ τὴν ὁμολογίαν. Ita Bekkerus cum plerisque codd.; Karstenius p. 116 male ταύτην κατὰ τοῦ θεοῦ ὁμολογίαν. At in Lipsiensi reperitur ταύτην τοῦ θεοῦ τὴν ὁμολογίαν, quod repudiandum. Neque enim abesse potest praepositio eo qui hic requiritur sensu, quem in hunc modum exprimit Felicianus: « non igitur ex eo quod videtur hanc de deo consensionem sumit. » Multi autem apud Platonem, Aristotelem aliosque scriptores loci offenduntur quibus haec vocula genitivo juncta idem sonat quod praepositio ad patrum casum relata. Plat. Conviv. p. 193 C: μὴ τοῖνον κατ' ἀνθρώπων σκοπεῖ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ κατὰ ζώων πάντων καὶ φυτῶν. Aristot. de Anima lib. I cap. 1: τάχ' ἂν τῷ ὀφείη μία τις εἶναι μέθοδος κατὰ πάντων.

31. Τὸ τε κράτιστον εἶναι τὸν θεὸν οὐχ οὕτως ὑπολαμβάνων λέγεται ὡς πρὸς ἄλλο τι τοιαύτη ἢ τοῦ θεοῦ φύσις, ἀλλὰ πρὸς τὴν αὐτοῦ διάθεσιν, ἐπεὶ τοί γε πρὸς ἕτερον οὐδὲν ἂν κωλύοι μὴ τῇ αὐτοῦ ἐπιεικείᾳ καὶ βίωμῃ ὑπερέχειν, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν ἄλλων ἀσθένειαν· θεοὶ δ' ἂν οὐδεὶς οὕτω τὸν θεὸν φάναι κράτιστον εἶναι, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἔχει ὡς οἷόν τε ἀρίστα, καὶ οὐδὲν ἐλλείπει καὶ εὐ καὶ καλῶς ἔχειν αὐτῷ· ἅμα γὰρ ἴσως ἔχοντι κακείνῳ ἂν συμβαίη. Hic nonnulla Bekkerus e cod. Lipsiensi emendavit, alia vero quae probanda non sunt recepit, ut ἐπεὶ τοί γε, cujus loco olim ἐπεὶ τοῦ γὰρ vel ἐπεὶ γὰρ τοῦ scribebatur. Felicianus veritit: « Accedit quod deum esse praestantissimum non eo sensu dicitur, ut erga aliud quippiam hujusmodi sit dei natura, sed quantum tantummodo ad suam ipsius affectionem attinet: nam si ad alterum spectemus, quid prohibeat, deum non sua ipsius aequitate et fortitudine, sed ex aliorum imbecillitate excellere? At deum ita esse praestantissimum intelligit nemo, sed quia ipse quam optime fieri potest, affectus est, nihilque ei quominus bene et recte sese habeat deest, quippe quum ita sese habenti simul illud etiam eveniat necesse sit. » Ex qua interpretatione quid ipse in suo exemplari invenit, manifesto apparet. Bergkiius corrigi vult τὸ δὲ κράτιστον εἶναι τὸν θεὸν οὐχ οὕτως· ὑπολαμβάνων λέγει, ὡς πρὸς ἄλλο τι τοιαύτη ἢ τοῦ θεοῦ φύσις, ἀλλὰ πρὸς τὴν αὐτοῦ διάθεσιν· ἐπεὶ τὸ γε πρὸς ἕτερον οὐδὲν ἂν κωλύοι μὴ τῇ αὐτοῦ ἐπιεικείᾳ καὶ βίωμῃ ὑπερέχειν, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν ἄλλων ἀσθένειαν, θεοὶ δ' ἂν οὐδεὶς οὕτω τὸν θεὸν φάναι κράτιστον εἶναι, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἔχει ὡς οἷόν τε ἀρίστα καὶ οὐδὲν ἐλλείπει καὶ εὐ καὶ καλῶς ἔχειν αὐτῷ· ἅμα γὰρ ἴσως ἔχοντι κακείνῳ ἂν συμβαίη. Quod initio scripsit δὲ, elegantiorum efficit orationem, etsi τε fortasse tolerandum in scriptore qui incise membratimque loquens praegrassae sententiae similem annectit, ut non male Felicianus hanc transitionem verbis accedit quod reddiderit. Deinde vero ὑπολαμβάνων λέγει non convenit huic loco, quia Aristoteles jam non Xenophanis iudicium commemorat, sed quid

vulgo homines hac de re sentiant et quid ipse iudicet significare vult. Quapropter Karstenius conjecerat ὑπολαμβάνεται; possis etiam ὑπολαμβάνων λέγει τις suspicari. Sed bene Bergkiius τὸ γε πρὸς ἕτερον posuit, ubi e superioribus repetendum τοιαύτην τοῦ θεοῦ εἶναι φύσιν. Karstenius legi jusserat: εἰ γὰρ τοῦτο (scil. λέγοιτο) πρὸς ἕτερον, quod non placet. Praeterea e cod. Lipsiensi ἐλλείπει Bergkiius pro ἐκλείπει restituit, neque tamen in sequentibus αὐτῷ quod ex ἐλλείπει aptum est satis certa conjectura in αὐτόν mutavit, quum ille dativus licet paulo remotior ab eo unde pendet verbo similibus exemplis excusari queat. Quod autem Karstenius post ἐλλείπει exarari voluit μὴ εὐ καὶ καλῶς pro καὶ εὐ καὶ καλῶς, id a sententia abioret. In extremis vox συμβαίνοι ducta est e cod. Lipsiensi ad quam scripturam proxime accedit quod e duobus libris Bekkerus enotavit qui mendose συμβαίνοι exhibent. Reliqua non expedit Bergkiius; nam ἀλλὰ γὰρ ἴσως ἔχοντι ferri nequit. Est autem, si sequens enuntiationum adjuvantis, haec philosophi argumentatio: Deum potentissimum et optimum dici par est non aliorum habita ratione, sed ipsius per se spectata natura. Etenim si alios tantum superaret, posset quidem non propter ipsius virtutem praestare, sed ob illorum imbecillitatem excellere. At hoc a deo alienum esse patet, quem ideo potentissimum et optimum dicimus, quia sua naturae convenienter quam optime affecto nulla res ad bene beateque vivendum deest. Nam si beatus est, optimum quoque et potentissimum esse convenit. Neque vero quidquam obstat, quominus, etiam si plures sint, cuncti eo statu fruantur, ut omnes quam optime sint affecti, et quum reliqua omnia superent, invicem tamen sibi non praesent. Ultima Brandisii p. 79 non multo aliter interpretatur: cetera quidem omnia regentes, non vero se invicem. Jam vero quod Bergkiius censet, verba esse in eam sententiam scripta, ut salva aliorum felicitate deus felix esse dicatur, id frustra hic quaeras. Porro ἴσως ἔχοντι exponit εὐ καὶ καλῶς ἔχοντι ἴσως ἄλλως, quod si recte se haberet, supervacanea esset sequens enuntiatione. Paulo rectius Karstenius ita scripsit: ἅμα γὰρ ἴσως (i. e. nimirum) τοῦτ' (τὸ εὐ καὶ καλῶς) ἔχοντι κακείνῳ (τὸ κράτιστον εἶναι) ἂν συμβαίη, sed multo simplicior est Feliciani lectio, ad quam Brandisius Comment. Eleat. p. 79 se applicavit ἅμα γὰρ οὕτως ἔχοντι. Quum autem illud οὕτως nihil sit hoc loco nisi εὐ καὶ καλῶς, forsitan in ἴσως vel οὕτως ipsam καλῶς latuerit, quod in verborum ordinem recipere non dubitavi. Itaque locum sic distinguo: Τὸ δὲ κράτιστον εἶναι τὸν θεὸν οὐχ οὕτως ὑπολαμβάνων λέγει τις, ὡς πρὸς ἄλλο τι τοιαύτη ἢ τοῦ θεοῦ φύσις, ἀλλὰ πρὸς τὴν αὐτοῦ διάθεσιν, ἐπεὶ τὸ γε πρὸς ἕτερον οὐδὲν ἂν κωλύοι μὴ τῇ αὐτοῦ ἐπιεικείᾳ καὶ βίωμῃ ὑπερέχειν, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν ἄλλων ἀσθένειαν. Θεοὶ δ' ἂν οὐδεὶς οὕτω τὸν θεὸν φάναι κράτιστον εἶναι, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἔχει ὡς οἷόν τε ἀρίστα, καὶ οὐδὲν ἐλλείπει καὶ εὐ καὶ καλῶς ἔχειν αὐτῷ· ἅμα γὰρ ἴσως ἔχοντι κακείνῳ ἂν συμβαίνοι.

39. οὕτω δὲ διακεῖσθαι καὶ πλείους αὐτοῦ; ὅντα; οἷόν κωλύει, ἅπαντας ὡς οἷόν τε ἀρίστα διακεμιμένους, καὶ κράτιστους; τῶν ἄλλων, οὐχ αὐτῶν ὄντας. Ἔστι δ', ὡς ἴσως, καὶ ἄλλα. Ita Bekkerus, qui veterum editionum ὡς οἷόντα e cod. Lips. ac fortasse ex aliis quoque libris tacite correxit in ὡς οἷόν τε. Sed in Lipsiensi legitur praeterea οὕτω ἂν

ούτως, φησίν, οὐδὲν ἂν εἶη, εἰ μὴ ταυτόν ἐστιν εἶναι τε καὶ μὴ εἶναι. Ἔστι δὲ ταυτό, καὶ οὕτως ἂν εἶη οὐδέν· τὸ τε γὰρ μὴ ὄν οὐκ ἐστι, καὶ τὸ ὄν, εἰπάμεν γὰρ ταῦτο τῷ μὴ ὄντι. Οὕτως μὲν οὖν αὐτὸς ὁ λόγος ἐκείνου.

ΚΕΦ. ζ'.

Οὐδαμῶθεν δὲ συμβαίνει ἐξ ὧν εἴρηκε, μὴδὲν εἶναι· ἔτι καὶ ἀποδείκνυσιν, οὕτως διαλέγεται. Εἰ τὸ μὴ

ὄν ἐστιν, ἢ ἀπλῶς εἰπεῖν τὸ μὴδὲν, καὶ τὸ ὄν ἐστιν ἢ ἀπλῶς εἰπεῖν τὸ μὴδὲν, καὶ τὸ ὄν ἐστιν ὁμοίως μὴ ὄν. Τοῦτο δὲ οὐτε φαίνεται οὕτως, οὔτε ἀνάγκη, ἀλλ' ὥσπερ εἰ δυοῖν ὄντων, τοῦ μὲν ὄντος τοῦ δὲ δοκοῦντος, τὸ μὲν ἐστὶ, τὸ δ' οὐκ ἀληθές, ὅτι ἐστὶ τὸ μὲν μὴ ὄν. Διότι οὖν οὐκ ἐστιν, οὔτε εἶναι οὔτε μὴ εἶναι τὰ ἄμφοσιν οὐδ' ἕτερον οὐκ ἐστιν. Οὐδὲν γὰρ ἦττον, φησίν, εἶη ἂν τὸ μὴ εἶναι τοῦ εἶναι, εἴπερ εἶη τι καὶ τὸ μὴ εἶναι. Ἄτὰρ οὐδαίς φησιν εἶναι τὸ μὴ εἶναι οὐδαμῶς. Εἰ δὲ

reliquis membranis legatur ἐστὶ δὲ ταυτό. At utrumque fecellit mendosa quæ inde oritur verborum constructio. Quum enim efficere nitatur Gorgias nihil esse atque id colligat ex æqualitate entis et non entis, conclusionem καὶ οὕτως οὐκ ἂν εἶη οὐδέν mendis non vacare planum est, quippe qua et contrarium dicatur et plus quam affirmari convenit. Contrarium dici præcedentium verborum ὥστε οὐκ ἂν οὕτως (φησίν) οὐδὲν ἂν εἶη comparatio docet, in quibus duplex negatio figatur, quæ hic a Gorgiæ mente dissidet. Deinde καὶ quod non habet quod referatur prorsus abundat. Quapropter si ei δὲ ταυτό vera lectio foret, legitima apodosis non esset nisi duabus vocibus omissis οὕτως ἂν εἶη οὐδέν, quamquam non diffidendum οὕτως quoque nullo sententiæ damno transpositis reliquis verbis abesse posse. At si re-titulumus ἐστὶ δὲ ταυτό, omnia apte cohererent neque delendum est nisi οὐκ post οὕτως. Porro in verbis: τὸ τε γὰρ μὴ ὄν οὐκ ἐστὶ καὶ τὸ ὄν virgula collocanda est post ἐστὶ et ad extrema καὶ τὸ ὄν intelligendum οὐκ ἐστὶ. Denique pro ἐπίπερ ταυτό cod. Lips. præbet ἐπίπερ γὰρ ταυτό.

33. Οὕτως μὲν οὖν ὁ αὐτὸς λόγος ἐκείνου. Ita cum veteribus ead Bekkerus. Cod. Lips. habet οὕτως; at οὕτως non est sollicitandum. Sed pro ὁ αὐτὸς λόγος; recte substituit Fossius αὐτός; ὁ λόγος. Neque enim eandem, sed ipsam Gorgiæ rationem attulisse se Aristoteles ait.

CAPUT SEXTUM.

34. Bekkerus initium sic scripsit: Οὐδαμῶθεν δὲ συμβαίνει ἐξ ὧν εἴρηκεν, μὴδὲν εἶναι. Ἄ γὰρ καὶ ἀποδείκνυσιν, οὕτως διαλέγεται. εἰ τὸ μὴ ὄν ἐστιν, ἀπλῶς εἰπεῖν εἶη, καὶ ἐστὶν ὁμοίον μὴ ὄν. τοῦτο δὲ οὐτε φαίνεται οὕτως οὔτε ἀνάγκη, ἀλλ' ὥσπερ εἰ δυοῖν, ὄντος, τοῦ δ' οὐκ ὄντος, τὸ μὲν ἐστὶ, τὸ δ' οὐκ ἀληθές, ὅτι ἐστὶ τὸ μὴ ὄν. Parum præsidii hoc loco in cod. Lipsiensis est, qui vitiose habet ἄ γὰρ καὶ ἀποδείκνυσιν et post διαλέγεται: ἢ τὸ μὴ ὄν ἐστιν, ἢ ἀπλῶς εἶπ., deinde vero rectius quam cæteræ membranæ ἀλλ' ὥσπερ εἰ δυοῖν ὄντων, τοῦ μὲν ὄντος, τοῦ δὲ δοκοῦντος, τὸ μὲν ἐστὶ, τὸ δ' οὐκ ἀληθές ὅτι ἐστὶν τὸ μὴ ὄν. Quamobrem Fossius ita posuerat: οὐδαμῶθεν δὲ συμβαίνει ἐξ ὧν εἴρηκεν, μὴδὲν εἶναι· ἄ γὰρ καὶ ἀποδείκνυσιν, οὕτως διαλέγεται· εἰ τὸ μὴ ὄν ἐστιν, ἐστὶν, ἀπλῶς εἰπεῖν, καὶ ἐστὶν ὁμοίως μὴ ὄν. τοῦτο δὲ οὐτε φαίνεται οὕτως, οὔτε ἀνάγκη, ἀλλ' ὥσπερ εἰ δυοῖν ὄντων, τοῦ μὲν ὄντος, τοῦ δὲ δοκοῦντος, τὸ μὲν ἐστὶ, τὸ δ' οὐκ ἀληθές, ὅτι ἐστὶ τὸ μὴ ὄν. At ne hac quidem ratione persanatus est locus. Corripi: οὐδαμῶθεν δὲ συμβαίνει ἐξ ὧν εἴρηκε, μὴδὲν εἶναι· ἄ γὰρ καὶ ἀποδείκνυσιν, οὕτως διαλέγεται. Εἰ τὸ μὴ ὄν ἐστιν, ἢ ἀπλῶς εἰπεῖν τὸ μὴδὲν, καὶ τὸ ὄν ἐστιν ὁμοίως μὴ ὄν. Τοῦτο δὲ οὐτε φαίνεται οὕτως, οὔτε ἀνάγκη, ἀλλ' ὥσπερ εἰ δυοῖν ὄντων, τοῦ μὲν ὄντος, τοῦ δὲ δοκοῦντος, τὸ μὲν ἐστὶ, τὸ δ' οὐκ ἀληθές, ὅτι ἐστὶ τὸ μὴ ὄν.

p. 979 h. Recte Bekkerus: διότι οὖν οὐκ ἐστὶν, οὔτε εἶναι οὔτε μὴ εἶναι τὰ ἄμφοσιν οὐδ' ἕτερον οὐκ ἐστὶν, non quod exprimit Felicianus: « quia igitur non est, non sequitur,

ut neque esse neque non esse utrumque, neque alterum non sit. » Inepte in cod. Lips. legitur: διὰ τὸ οὖν οὐκ ἐστὶν, οὔτε εἶναι οὔτε μὴ εἶναι, τὸ δὲ ἄμφοσιν κ. τ. λ. Fossius ante τὰ ἄμφοσιν addidit οὔτε, quod concinniores quidem efficit orationem, sed tamen neutquam necessariam est. Posterius illud οὐκ ἐστὶν quod accusativum cum infinitivo adjunctum habet nolim cum Feliciano veritas non sequitur, sed interpretandum est: fieri nequit, ut in illo Euripidis versu (Alcest. 1095) οὐκ ἐστὶ τὸς; θανόντας εἰς φάος μολεῖν. Quocirca hæc erit sententia: « quoniam igitur non est, fieri nequit, ut sint aut non sint sive ambo sive alterutrum. »

2. οὐδὲν γὰρ, φησίν, εἶη ἂν τὸ μὴ εἶναι τοῦ εἶναι, εἴπερ εἶη τι καὶ τὸ μὴ εἶναι. Ita Bekkerus cum cod. Lipsiensis, in quo post οὐδὲν γὰρ ante φησίν reperitur lacuna uno aut duobus vocabulis explenda. Longe distat ab his Feliciani interpretis verba: « at nihil erit, inquit, si non esse et esse similiter sunt, quandoquidem erit aliquid etiam non esse. » Fossius scribendum conjecit οὐδὲν γὰρ, φησίν, εἶη ἂν τὸ μὴ εἶναι [ἦττον] τοῦ εἶναι, εἴπερ εἶη τι καὶ τὸ μὴ εἶναι, quod probamus, nisi quod propter Lipsiensis libri auctoritatem ἦττον inter γὰρ et φησίν inserendum censemus. Cæterum quum Aristoteles ea quas supra exposita sumt eodem ordine servato refellere studeat, non aliam hic deesse vocem nisi ἦττον efficitur e verbis quæ capite præcedenti exstant: εἰ μὲν γὰρ τὸ μὴ εἶναι ἐστὶ μὴ εἶναι, οὐδὲν ἂν ἦττον τὸ μὴ ὄν τοῦ ὄντος; εἶη.

4. οὐδαίς φησιν εἶναι τὸ μὴ εἶναι οὐδαμῶς. Ita Bekkerus. Lacunam ante οὐδαίς, quæ apud Casaubonum notata est, in Lipsiensis codice particula ὅτι expletam esse Beckius ait. Orditur jam Aristoteles refutationem primumque argumentum quod Gorgiæ opponit e loquenti consuetudine repetit, quum nemo τὸ μὴ εἶναι esse dicat. Cf. Phys. IV, 1 p. 208 ed. Bekk.: τὰ τε γὰρ ὄντα πάντας ὑπολαμβάνουσιν εἶναι πού (τὸ γὰρ μὴ ὄν οὐδαμῶς εἶναι· πού γὰρ ἐστὶ τραγῳδία; ἢ σφίγξ;) Requiritur initio refutationis vocula adversativa ἢ ἀλλὰ vel δὲ; idcirco Fossius, quum Lipsiensis libri ὅτι ferri non possit, τοῦτο δὲ ponendum conjectavit. Sed fortasse in illo ὅτι latet ἀτάρ, quo sæpissime utitur Plato cf. Ruhnkens. ad Timæi Lex. Plat. h. v. Cæterum non male vertit Felicianus: « sed nemo est qui non esse, esse prorsus dicat. » Refertur autem οὐδαμῶς ad οὐδαίς, ut hæc sit verborum constructio: ἀτάρ οὐδαίς οὐδαμῶς φησιν εἶναι τὸ μὴ εἶναι, qua transgressione nihil frequentius apud Aristotelem invenitur.

4. εἰ δὲ καὶ ἐστὶ τὸ μὴ ὄν μὴ ὄν, οὐδ' οὕτως ὁμοίως ἂν εἶη τὸ μὴ ὄν τῷ ὄντι· τὸ μὲν γὰρ ἐστὶ μὴ ὄν, τὸ δὲ καὶ ἐστὶν ἔτι. Ita Bekkerus, a quo pluribus in rebus dissidet Fossius. Ac primum quidem male scripsit εἰ δὲ καὶ ἐστὶ τὸ μὴ ὄν, deinde οὐκ οὕτως ὁμοίως εἶη ἂν habet, in quo οὐχ ad sententiam aptius est quam οὐδ', sed εἶη ἂν pro ἂν εἶη e veteribus editionibus ductum et quorundam Bekkeri codicum auctoritate confirmatum, tamen repudiari convenit. Pro τῷ ὄντι cod. Lips. perperam τῷ μὴ ὄντι. Dubium esse ait Beckius ὁμοίως an ὁμοίον scripserit librarius Lipsiensis, deleto compendio.

ἄριστον αὐτοῦ τοῖς μέγεθος ἔχει· ἡ λευκότης· τί δὴ κωλύει οὕτω κακεῖ τὸ πάντη δρᾶν καὶ ἀκούειν καὶ κρατεῖν λέγεσθαι, ὅτι ἄπαν δ' ἄν τις αὐτοῦ λαμβάνη μέρος, τοῦτ' ἔστι παρονομή; ὡς περὶ οὐδὲ τὸ ψιμύθιον, οὐδὲ τὸν θεὸν ἀνάγκη εἶναι διὰ τοῦτο σφαιροειδῆ. Ἔτι μῆτε ἄπειρον εἶναι μῆτε πεπεράσθαι σώμα γε ὃν καὶ ἔχον μέγεθος πῶς οἶόν τε, εἴπερ τοῦτ' ἐστὶν ἄπειρον δ' ἂν μὴ ἔχη πέρασ, δευτικὸν δὲ πέρατος. Πέρασ δ' ἐν μεγέθει καὶ πλήθει ἐγγίγνεται, καὶ ἐν ἄπαντι τῷ ποσῷ, ὥστε εἰ μὴ ἔχει πέρασ μέγεθος ὃν, ἄπειρόν ἐστιν. Ἔτι δὲ σφαιροειδῆ ὄντα ἀνάγκη πέρασ ἔχειν· ἔσχατα γὰρ ἔχει, εἴπερ μέσον ἔχει, δ' αὐτοῦ τοῦ πέρατος πλείστον ἀπέχει· μέσον δ' ἔχει, σφαιροειδῆς ὃν· τοῦτο γὰρ ἐστὶ

σφαιροειδῆς, δ' ἐκ τοῦ μέσου ὁμοίως πρὸς τὰ ἔσχατα· σώμα δ' ἔσχατα ἔχειν ἢ πέρασ οὐδὲν διαφέρει. Εἰ γὰρ καὶ τὸ μὴ ὃν ἄπειρον, διὰ τί οὐκ ἂν καὶ τὸ ὃν ἄπειρον; καὶ γὰρ κωλύει ἕνα ταυτὰ λεχθῆναι κατὰ τὸν ὄντος καὶ μὴ ὄντος; τὸ τε γὰρ οὐκ ὃν οὐδεὶς νῦν αἰσθάνεται, καὶ ὃν δὲ τις οὐκ ἂν αἰσθάνοιτο νῦν· ἄμφο δὲ λεκτὰ καὶ διανοητά. Οὐ λευκὸν δὲ τὸ μὴ ὃν· ἄρ' οὐκ ἐπὶ διὰ τοῦτο τὰ ὄντα πάντα λευκά, ὅπως μὴ τι κατὰ κατὰ τοῦ ὄντος σημήνομεν καὶ μὴ ὄντος, ἢ οὐδὲν κωλύει καὶ τῶν ὄντων τι μὴ εἶναι λευκόν; Οὕτω δὲ καὶ ἄλλην ἂν ἀπόφασιν δέξαιτο τὸ ἄπειρον, εἰ μὴ τῷ πάλαι λεχθέντι μάλλον παρὰ τὸ ἔχειν ἢ μὴ ἔχειν ἐστὶν ἄπαν. Ὥστε καὶ τὸ ὃν ἢ ἄπειρον ἢ πέρασ ἔχον ἐστὶν. ἴσως

16. Ἐτι μῆτε ἄπειρον μῆτε πεπεράσθαι σώμα γε ὃν καὶ ἔχον μέγεθος πῶς οἶόν τε, εἴπερ τοῦτ' ἐστὶν ἄπειρον δ' ἂν μὴ ἔχη πέρασ δευτικὸν δὲ πέρατος. In his codex Lips. σώμα γε ὃν καὶ ἔχον praebet, quod rejiciendum, et deinde quod Bekkerus recepit δ' ἂν μὴ ἔχη, quum in aliis libris perperam legatur ἔχει. Praeterea δευτικὸν habet, non λευτικόν. Probamus rationem quam Bekkerus in conformanda e variis lectionibus hac enuntiatione secutus est, hoc exceptio quod inter ἄπειρον et μῆτε inserimus εἶναι.

18. πέρασ δ' ἐν μεγέθει καὶ πλήθει ἐγγίγνεται, καὶ ἐν ἄπαντι τῷ ποσῷ, ὥστε ἂν μὴ ἔχη πέρασ μέγεθος ὃν, ἄπειρόν ἐστιν. In libro Lipsiensi habetur πλήθει ἐγγίγνεται, non ἐγγίγνεται, ac deinde ὥστε εἰ μὴ ἔχει πέρασ, utrumque recte. Felicianus videtur legisse ὥστε δ' ἂν μὴ ἔχη πέρασ, veritatem enim: « quocirca quod finem non habet, magnitudo cum sit, infinitum est. »

20. Ἐτι δὲ σφαιροειδῆ ὄντα ἀνάγκη πέρασ ἔχειν· ἔσχατα γὰρ ἔχει, εἴπερ μέσον ἔχει αὐτοῦ τοῦ πλείστον ἀπέχει. μέσον δ' ἔχει, σφαιροειδῆς ὃν· τοῦτο γὰρ ἐστὶ σφαιροειδῆς; δ' ἐκ τοῦ μέσου ὁμοίως πρὸς τὰ ἔσχατα. σώμα ἔσχατα ἢ πέρατα ἔχειν, οἷον διαφέρει. Cod. Lips. αὐτοῦ τ' οὐ πλείστον ἀπέχει, atque ἀπέχει simul tres alii codd. a Bekkero collati; verba τοῦτο γὰρ ἐστὶ σφαιροειδῆς, δ' quae Olearius e Lipsiensi codice se petivisse dicit, neque in hoc neque in aliis libris leguntur, in Lipsiensi autem pro hoc exstat δ' μὲν -, deinde ὁμοίως πρὸς τὰ ἔσχατα, quum vulgo ὁμοίως πρὸς τὰ ἔσχατα scribatur, denique rectissime σώμα δ' et διαφέρει. Quod Brandisius conjecit σώμα ἔσχατα ἔχειν ἢ πέρασ οἷον διαφέρει, a sententia abhorre in promptu est. Felicianus in suo libro eadem menda quae in vulgatis exemplaribus sunt repperit, nisi quod διαφέρει pro vitioso diaferat legit. Quodsi verba τοῦτο γὰρ ἐστὶ σφαιροειδῆς, δ' quae neutiquam sunt repudianda, non tam quod Olearius volebat pro codicis Lipsiensi lectione habemus, sed ipsius esse conjecturam existimamus, oratio sic contextenda videtur: Ἐτι δὲ σφαιροειδῆ ὄντα ἀνάγκη πέρασ ἔχειν· ἔσχατα γὰρ ἔχει, εἴπερ μέσον ἔχει, δ' αὐτοῦ τοῦ πέρατος πλείστον ἀπέχει· μέσον δ' ἔχει, σφαιροειδῆς ὃν· τοῦτο γὰρ ἐστὶ σφαιροειδῆς, δ' ἐκ τοῦ μέσου ὁμοίως πρὸς τὰ ἔσχατα· σώμα δ' ἔσχατα ἔχειν ἢ πέρασ οὐδὲν διαφέρει. Similiter Bergius locum conformavit, cuius ratio a nostra in hoc tantum discrepat quod δ' αὐτοῦ τοῦ κ' ὅτι πλείστον ἀπέχει scripsit.

24. εἰ γὰρ καὶ τὸ μὴ ὃν ἀπλοῦν, οὐκ ἂν καὶ τὸ ὃν ἄπειρον. τί γὰρ κωλύει ἕνα ταυτὰ λεχθῆναι κατὰ τοῦ ὄντος καὶ μὴ ὄντος; τὸ τε γὰρ ὃν οὐκ ὃν οὐδεὶς νῦν αἰσθάνεται, καὶ ὃν δὲ τις οὐκ ἂν αἰσθάνοιτο νῦν· ἄμφο δὲ λεκτὰ, ὅπως διανοητά. Sic Bekkerus haec vulgavit, quae inepta esse sponte patet. Cod. Lips. pro ἀπλοῦν habet ἄπειρον, pro ταυτὰ, cuius loco olim hic scribatur ταυτὰ, praebet ταυτ' ἂν, deinde λεχθῆναι κατὰ τοῦ ὄντος, quum in veteribus codd. tantum reperitur

τοῦ ὄντος, denique λεκτὰ καὶ διανοητά. Brandisius initium sic corrigi: εἰ δ' ἄρα καὶ τὸ μὴ ὃν ἄπειρόν ἐστι, τι οὐκ ἂν καὶ τὸ ὃν ἄπειρον; τί γὰρ κωλύει ἕνα ταυτὰ λεχθῆναι κατὰ τὸν ὄντος καὶ μὴ ὄντος. At mihi legendum videtur: εἰ γὰρ καὶ τὸ μὴ ὃν ἄπειρον, διὰ τί οὐκ ἂν καὶ τὸ ὃν ἄπειρον; τί γὰρ κωλύει ἕνα ταυτὰ λεχθῆναι κατὰ τοῦ ὄντος καὶ μὴ ὄντος; τί τε γὰρ οὐκ ὃν οὐδεὶς νῦν αἰσθάνεται, καὶ ὃν δὲ τις οὐκ ἂν αἰσθάνοιτο νῦν· ἄμφο δὲ λεκτὰ καὶ διανοητά. Prorsus eadem Felicianus legisse certum est, quum ita verterit: « neque praeterea si non ens est infinitum, idcirco ens infinitum non erit. Quid enim obstat, quin nonnulla sint, quae eadem tam de ente quam de non ente dici queant? Nemo aequidem ens, qui non ens nunc sentiat: sed ens quoque non potest existquam nunc sentire, quae utraque et dici et considerari sane possunt. »

29. οὐ λευκὸν δὲ τὸ μὴ ὃν. εἰ οὖν διὰ τοῦτο τὰ ὄντα πάντα λευκά, ὅπως μὴ τι ταυτὰ κατὰ τὸν ὄντος σημήνομεν καὶ μὴ ὄντος, ἢ οὐδὲν κωλύει καὶ τῶν ὄντων τι μὴ εἶναι λευκόν. Cod. Lips. habet ὅπως μὴ τι κατὰ τοῦ ὄντος σημήνομεν, deinde οὐδὲν οἷμαι κωλύει et τι μὴ (sine ὃν) εἶναι λευκόν. Brandisius conjecit: οὐ λευκὸν δὲ τὸ μὴ ὃν. ἢ οὖν διὰ τοῦτο τὰ ὄντα πάντα λευκά, ὅπως κ. τ. λ. Sed hac conjectura locum non sanatur. Sic autem existimo emendandum: οὐ λευκὸν δὲ τὸ μὴ ὃν· ἄρ' οὖν διὰ τοῦτο τὰ ὄντα πάντα λευκά, ὅπως μὴ τι ταυτὰ κατὰ τοῦ ὄντος σημήνομεν καὶ μὴ ὄντος, ἢ οὐδὲν κωλύει καὶ τῶν ὄντων τι μὴ εἶναι λευκόν. Conspicit Felicianus sic vertens: « non album item non ens est, nunquid igitur propterea omnia quae sunt esse alba dicendum erit, ne quidquam idem de ente et de non ente significemus? nihil impedit, quin ex iis etiam quae sunt, aliquid album non sit? Ceterum libri Lipsiensis illud οὐδὲν, οἷμαι, κωλύει alteri lectioni praetulissem, si hic scriptor varietatem quandam orationis consecraret ac non perpetuo inculcavit questiones ἔτι τί κωλύει; et ἢ οὐδὲν κωλύει;

32. οὕτω δὲ καὶ ἄλλην ἂν ἀπόφασιν δέξαιτο τὸ ἄπειρον, εἰ μὴ τὸ πάλαι λεχθέντι μάλλον, παρὰ τὸ μὴ ἔχειν ἢ μὴ ἔχειν ἐστὶν ἄπαν. Cod. Lips. τὸ πάλαι λεχθέντι τὴ μάλλον. Brandisius suspicatus est locum ita restitui oportere: οὕτω δ' ἄρ' ἄλλην οὖν ἀπόφασιν δέξονται τὸ ἄπειρον, εἰ καὶ μὴ τῷ πάλαι λεχθέντι ἔτι μάλλον παρὰ τὸ ἔχειν ἢ μὴ ἔχειν ἐστὶν ἄπαν. At δέξονται, quod codd. praebent, ferri non posse, minime obscurum est. Felicianus verba sic transtulit: « omnia quod ita alteram quoque negationem admitteret infinitum, nisi id quod antea dictum est, magis ex eo quod habet τὸ non habet unumquodque esse est existimandum. » Ne haec quidem nobis satisfaciunt, sed tamen emendandi viam demonstrant. Quamobrem ponendum cenemus: οὕτω δ' καὶ ἄλλην ἂν ἀπόφασιν δέξαιτο τὸ ἄπειρον, εἰ μὴ τῷ πάλαι λεχθέντι μάλλον παρὰ τὸ ἔχειν ἢ μὴ ἔχειν ἐστὶν ἄπαν.

34. ἴσως δὲ ἄποπον καὶ τὸ προσέειπεν τῷ μὴ ὄντι ἐστὶν

γάρ μὴ ὄν ἐστι καὶ τὸ ὄν, ὥστα πάντα ἐστίν. Μετὰ δὲ τούτων τὸν λόγον φησὶν, εἰ δὲ ἐστίν, ἤτοι ἀγέννητον ἢ γενόμενον εἶναι. Καὶ εἰ μὲν ἀγέννητον, ἀπειρον αὐτὸ τοῖς τοῦ Μελίσσου ἀξιωμασι λαμβάνει· τὸ δ' ἀπειρον οὐκ ἂν εἶναι πού. Οὐτε γὰρ ἐν αὐτῷ, οὐτ' ἂν ἐν ἄλλῳ εἶναι. Δύο γὰρ ἂν οὕτως ἢ κλείω εἶναι, τὸ τε ἴσον καὶ τὸ ἐν φῶ. Μηδαμοῦ δὲ ὄν, οὐδὲν εἶναι κατὰ τὸν τοῦ Ζήνωνος λόγον περὶ τῆς χώρας· ἀγέννητον μὲν οὖν διὰ ταῦτ' οὐκ εἶναι· οὐ μὴν οὐδὲ γενόμενον. Γενέσθαι

γούν οὐδὲν ἂν οὐτ' ἐξ ὄντος, οὐτ' ἐκ μὴ ὄντος· εἰ γὰρ τὸ ὄν γενόμενον μεταπέσοι, οὐκ ἂν ἐτι εἶναι τὸ ὄν, ὥσπερ γ' εἰ καὶ τὸ μὴ ὄν γένοιτο, οὐκ ἂν ἐτι εἶη μὴ ὄν. Οὐδὲ μὴν οὐδ' ἐκ μὴ ὄντος ἂν γενέσθαι· εἰ μὲν 30 γὰρ μὴ ἐστι τὸ μὴ ὄν, οὐδὲν ἂν ἐκ μηδενὸς γενέσθαι. Εἰ δ' ἐστι τὸ μὴ ὄν, δι' ἀπερ οὐδ' ἐκ τοῦ ὄντος, διὰ ταῦτα οὐδ' ἐκ τοῦ μὴ ὄντος γενέσθαι. Εἰ οὖν ἀνάγκη μὲν, εἴπερ ἐστι τι, ἤτοι ἀγέννητον εἶναι ἢ γενόμενον, ταῦτα δὲ ἀδύνατον, ἀδύνατον τι καὶ εἶναι. Ἐτι, εἴπερ 35

20. μετὰ δὲ τούτων τὸν λόγον φησὶν· εἰ δὲ ἐστίν, ἤτοι ἀγέννητον ἢ γενόμενον εἶναι. καὶ εἰ μὲν ἀγέννητον, ἀπειρον αὐτὸ τοῖς τοῦ Μελίσσου ἀξιωμασι λαμβάνει· τὸ δ' ἀπειρον οὐκ ἂν εἶναι ποτε. Miram in his Bekkeri inconstantiam videmus, qui modo ἀγέννητον modo ἀγέννητον exaraverit. Utroque loco cod. Lips. ἀγέννητον, quod alteri lectioni hic certe præferendum. Feliciani verba : « post hanc rationem subjungit, si sit aliquid, est vel ingenuum vel genitum esse » indicio sunt, in ejus libro scriptum fuisse, εἰ δὲ ἐστίν, ἐστίν ἤτοι ἀγέννητον ἢ γενόμενον εἶναι. Tum vero alterum ἐστίν significat licet, fieri potest. At ne opus quidem est hac voce, quia accusativus cum infinitivo e phasi pendet. Quod apud Casaubonum et in tribus Bekkeri codd. legitur ἤτοι ἀγ. ἢ μὴ γενόμενον falsum esse patet. In Lipsiensi exemplari recte omittitur μὴ. Ibidem reperitur γινόμενον librarii errore pro γενόμενον. Quum enim aliis locis librarius γίνεσθαι et γινόμενον scribere soleat, illud γινόμενον prorsus repudiandum est. E verbis τὸ δὲ ἀπειρον οὐκ ἂν εἶναι ποτε, in quibus libri scripti et editi consentiunt, illud ποτε ad sententiam non est accommodatum. Neque enim quaeritur, usquamne fuerit, an sit infinitum, sed ubi sit, quum Gorgias negaverit hoc usquam esse, quod neque in se ipso neque in alio esset. Cf. Sext. Emp. adv. Math. VII § 89 : εἰ δὲ ἀπειρόν ἐστιν, οὐδαμῶς ἴσται. Accedit quod sequentia, in quibus præterquam quod μηδαμοῦ legitur simul Zenonis de spatio sententia memoratur, abunde argunt de loco hæc disputari. Quam ob causam Fossius expulso ποτε scripsit ποῦ.

24. οὐτε γὰρ ἐν αὐτῷ οὐτ' ἂν ἐν ἄλλῳ εἶναι· δύο γὰρ ἂν οὕτως ἢ κλείω εἶναι, τὸ τε ἴσον καὶ τὸ ἐν φῶ, μηδαμοῦ δὲ ὄν οὐδὲ εἶναι κατὰ τὸν Ζήνωνος λόγον περὶ τῆς χώρας. Hic præcipuum mendum, quod in omnibus codd. exstat τὸ τε ἐν ὄν jam sublatum a Bekkero est qui τὸ τε ἴσον substituit. Quod ille mutuatus videtur a Fossio qui ejus emendationis auctorem Meierum esse perhibet. Casauboni scriptura μηδαμοῦ δὲ ὄν mutanda est in μηδαμοῦ δὲ ὄν, quod Fossio dnce fecit Bekkerus. In cod. Lips. legitur tantum μηδαμοῦ ὄν. Quod sequitur οὐδὲ εἶναι κατὰ τὸν Ζήνωνος λόγον non minus probamus, quam cod. Lips. lectionem οὐδὲν εἶναι κατὰ τὸν τοῦ Ζήνωνος λόγον.

26. ἀγέννητον μὲν οὖν διὰ ταῦτ' οὐκ εἶναι, οὐ μὴν οὐδὲ γενόμενον. Hic quoque inepte Bekkerus ἀγέννητον pro ἀγέννητον.

27. γενέσθαι γούν οὐδὲν ἂν οὐτ' ἐξ ὄντος, οὐτ' ἐκ μὴ ὄντος. Bekkerus ad Lipsiensis libri auctoritatem se applicuit qui γενέσθαι γούν exhibet. In reliquis corrupte legitur γενέσθαι τὸν. Fossius γάρ οὖν scripsit, quod et ipse posuisset, nisi γούν posset defendi. Ad sententiam quod attinet cf. Melissi fragm. I.

28. εἰ γὰρ τὸ ὄν μεταπέσοι, οὐκ ἂν ἐτι εἶναι τὸ ὄν, ὥσπερ γ' εἰ καὶ τὸ μὴ ὄν γένοιτο, οὐκ ἂν ἐτι εἶη μὴ ὄν. οὐδὲ μὴν οὐδ' ἐξ ὄντος ἂν γενέσθαι. εἰ μὲν γὰρ μὴ ἐστι τὸ μὴ ὄν, οὐδὲν ἂν ἐκ μηδενὸς ἂν γενέσθαι· εἰ δ' ἐστι τὸ μὴ ὄν, δι' ἀπερ οὐδ' ἐκ τοῦ ὄντος, διὰ ταῦτα οὐδ' ἐκ τοῦ μὴ ὄντος γενέσθαι. Ita Bekkeri editio quæ in eo potissimum a Casauboniana hic differt,

quod pro vitioso dióπερ positum est δι' ἀπερ. Jam primum verissime monuit Fossius, non μεταπέσοι, sed γένοιτο requiri post εἰ γὰρ τὸ ὄν, ideoque ipse illud verbum in hoc vocabulum mutavit. Sed quum nullo vel mutationis vel lacunæ vestigio relicto in omnibus exemplaribus calamo scriptis μεταπέσοι compareat neque tamen nullo τοῦ γίνεσθαι abesse possit, mihi inserto participio γενόμενον rescribendum videtur εἰ γὰρ τὸ ὄν γενόμενον μεταπέσοι. Fossius præterea duplicem conjecturam tentavit, quarum altera est : εἰ γὰρ τὸ ὄν [γένετο, μεταπέσειν ἂν· εἰ δὲ] μεταπέσοι, altera εἰ γὰρ τὸ ὄν μεταπέσοι, οὐκ ἂν ἐτι εἶναι τὸ ὄν [μεταπέσειν δ' ἂν, εἰ γένοιτο]. At his nostram medicinam simpliciore esse confidimus. Quæ proxime sequuntur, καὶ ad τὸ μὴ ὄν relato, cum Fossio licet interpretari : ut elliam non ens, si nasceretur, non esset non ens. Deinde in codice Lipsiensi hæc scripta inveniuntur : οὐδὲ μὴν οὐδ' ἐξ ὄντος ἂν γενέσθαι· εἰ μὲν γὰρ μὴ ἐστι τὸ μὴ ὄν, διαπερ οὐδ' ἐκ τοῦ μὴ ὄντος γενέσθαι. Ergo librarii negligentia ommissa sunt verba οὐδὲν ἂν ἐκ μηδενὸς ἂν γενέσθαι. εἰ δ' ἐστι τὸ μὴ ὄν et διὰ ταῦτα οὐδ' ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, quæ ad sententiæ integritatem necessaria esse liquet. Cæterum pro οὐδὲ μὴν οὐδ' ἐξ ὄντος ἂν γενέσθαι, quæ Felicianus interpretatur sed neque ex non ente genitum est legi oportere οὐδὲ μὴν οὐδ' ἐκ μὴ ὄντος ἂν γενέσθαι non fugit Fossium, qui longa disputatione hoc evincere studeat. At minus recte idem vir duplex an reliquit in verbis οὐδὲν ἂν ἐκ μηδενὸς ἂν γενέσθαι. Nos posterius ἂν delevimus. Denique pro dióπερ et διὰ ταῦτα quæ Fossius posuit, desideratur δι' ἀπερ et διὰ ταῦτα.

31. εἰ οὖν ἀνάγκη μὲν· εἴπερ ἐστι τι, ἤτοι ἀγέννητον εἶναι ἢ γενόμενον, ταῦτα δὲ ἀδύνατόν τι καὶ εἶναι. Ita hæc apud Bekkerum leguntur, sed vitiosius etiam apud Casaubonum : εἰ οὖν ἀνάγκη μὲν, εἴπερ ἐστι τι, ἢ τὸ ἀγέννητον εἶναι ἢ γενόμενον. ταῦτα δὲ ἀδύνατόν τι καὶ εἶναι. Apparet Bekkerum Sylburgii emendationem ἤτοι pro eo quod in omnibus codd. reperitur ἢ τὸ non nominato auctore recepiisse. Reliqua plana sunt. Iteranda est vox ἀδύνατον, id quod jam Fossius e Feliciani interpretatione videtur collegisse. Vertit enim interpres ille in hunc modum : « Quocirca si necesse est, ut si quidquam est, id vel ingenuum sit vel genitum, hæc autem fieri nequeunt ; ut quidquam sibi fieri etiam nullo modo potest. » Illud tamen non inutile erit quaerere, si ne satius ταῦτα δὲ ἀδύνατα an ἀδύνατον scribere. Equidem propterea singulare numerum præfero, quod ejusdem vocabuli repetitio procul dubio causa fuit, cur alterum ἀδύνατον a librariis parum curantibus quod exararent omittetur. Præterea cum cod. Lips. reponendum ἀγέννητον. Proinde oratio sic conformanda : εἰ οὖν ἀνάγκη μὲν, εἴπερ ἐστι τι, ἤτοι ἀγέννητον εἶναι ἢ γενόμενον, ταῦτα δὲ ἀδύνατον, ἀδύνατόν τι καὶ εἶναι.

35. ἐτι εἴπερ ἐστίν, ἐν ἢ κλείω, φησὶν, ἐστίν· εἴτιν· εἴτιν ἐν μήτε πολλά, οὐδὲν ἂν εἶη. Hæc Bekkerus jam aliquid ex parte e codice Lipsiensi emendavit, ubi legitur εἴπερ ἐστίν ἐν ἢ κλείω, deinde verò, id quod neglexit, εἰ δὲ μήτε ἐν, qua scriptura evanescent tenebræ lectionis Casaubonianæ : ἐτι εἴπερ ἐστίν ἐν ἢ κλείω φησὶν ἐστίν, εἴτιν μὴ ἐν, μήτε

ἔστι τι, ἢ ἐν ἢ πλείω, φησίν, ἔστιν· εἰ δὲ μήτε ἐν μήτε πολλά, οὐδὲν ἂν εἴη. Καὶ ἐν μὲν οὐκ ἂν δύνασθαι εἶναι, ὅτι ἀσώματον ἂν εἴη τὸ ἐν· τὸ γὰρ ἀσώματον, φησίν, οὐδὲν, ἔχων γνώμην παραπλησίαν τῷ τοῦ Ζήνωνος λόγῳ. Ἐνὸς δὲ μὴ ὄντος οὐδ' ἂν πολλά εἶναι. Οὐδὲ μὴν, εἴ τι μήτε πολλά μήτε ἐν ἔστιν, εἶναι ἂν οὐδαμῶς· εἰ δ' οὕτως, φησίν, οὐδὲν ἔστιν· εἰ γὰρ μήτε ἐν μήτε πολλά ἔστιν, οὐδὲν ἔστιν. Οὐδ' ἂν κινήθῃναι φησιν οὐδὲν· εἰ γὰρ κινήθῃη, οὐκ ἂν ἔτι εἴη ὡσαύτως

ἔχον, ἀλλὰ τὸ μὲν ὄν οὐκ ἂν εἴη, τὸ δ' οὐκ ὄν γενοῦς εἴη. Ἐτι δέ, ἢ κινεῖται καὶ, εἰ μεταφέρεται οὐ συνεχές ὄν, διήρηται τὸ ὄν, οὐκ ἔστι ταύτη· ὥστ' εἰ πάντῃ κινεῖται, πάντῃ διήρηται· εἰ δ' οὕτως, πάντῃ οὐκ ἔστιν· ἐκλιπεί γὰρ ταύτη, φησίν, ἢ διήρηται, τῷ ὄντος, ἀντὶ τοῦ κενοῦ τὸ διηρησάμενον λέγων, καθάπερ ἐν τοῖς Λευκίππου καλουμένοις λόγοις γέγραπται. Εἰ μὲν οὖν οὐδὲν, τὰς ἀποδείξεις λέγει, εἶναι ἀγνωστα ἅπαντα. Δεῖν γὰρ ἂν τὰ φρονούμενα εἶναι, καὶ τὸ μὴ

πολλά, οὐδὲν ἂν εἴη. Quam autem novae partis hic initium fiat, qua neque unum, neque multa esse Gorgias efficere studuit, de veritate scripturae e Lipsiensi libro enotatae non licet dubitare. Intellexit hoc Fossius, quem miramur non animadvertisse, in Feliciani codice prope eadem quae in Lipsiensi fuisse scripta. Feliciani verba sunt: « Præterea si quidquam est, inquit, id unum est vel plura, si autem neque unum, neque plura, nihil est. » Hinc simul patet post eicper ἔστι flagitari τι, quod sive ex hoc fonte haustum sive e sententiis vi erulum addidit Fossius. Quamobrem hæc erit legitima loci forma: ἔτι, εἴπερ ἔστι τι, ἢ ἐν ἢ πλείω, φησίν, ἔστι· εἰ δὲ μήτε ἐν μήτε πολλά, οὐδὲν ἂν εἴη.

36. καὶ ἐν μὲν . . . καὶ ὅτι ἀσώματον ἂν εἴη τὸ ἐν ἢ ἐν-σχομένῃ γε τῷ τοῦ Ζήνωνος λόγῳ. Ita Bekkerus qui pro corrupto ἐνοχομένῃ ex aliis codd. enotavit ἐσχομένῃ ἐσχομένῃ. In Lipsiensi hæc leguntur: καὶ ἐν μὲν καὶ ὅτι ἀσώματον ἂν εἴητο ἐν ἔσχον (vel ε ἔχον) μὲν γε τῷ τοῦ Ζήνωνος λόγῳ. Quam Zenonis mentio hic facta testimonio sit Gorgiam, ut in aliis decretis, ita in his Zenonis vestigia persecutum esse, operæ pretium est investigare, quid Zeno de his rebus præceperit. Eum autem communi Eleaticorum philosophorum persuasione ductum sublata multitudine unum esse dixisse, gravissimorum scriptorum auctoritas facit ut credamus. Nam etsi non defuerunt apud veteres qui Zenonem rejecta unitate rerum multitudinem statuisset contenderent, velut Alexander Aphrodisiensis, refutatus a Simplicio fol. 30 a, tamen quid senserit Zeno non est dubium. Hoc igitur prætermisissis aliorum testimoniis quae inveniantur apud Brandisium scholl. Arist. p. 334 (cf. Sext. Empir. adv. Math. VII § 73) unius interpretis Vaticanani (ibid. ap. Brandis.) verbis docebo: τοῦ Ζήνωνος λέγοντος ὡς εἰ μέγθος ἔχοι τὸ ὄν καὶ δικαιόστω, πολλά τὸ ὄν καὶ οὐχ ἐν τι εἶσθαι, καὶ διὰ τοῦτο δεκνύντος ὅτι μὴδὲν τῶν ὄντων ἔστι τὸ ἐν, ἐνέβαινε τῷ λόγῳ τούτῳ Ξενοκράτης ὁ Χαλκηδόνιος. Ergo ens unum atque individuum esse ideoque magnitudine, et quod hoc loco dicitur corpore carere (ἀσώματον) vult. Eadem est Melissi sententia fragm. 16. Itaque Fossius locum qui Gorgiam refutationem continet sic expleri jussit: καὶ ἐν μὲν [οὐκ ἂν δύνασθαι εἶναι, ὅτι ἀσώματον ἂν εἴη τὸ ἐν· [τὸ γὰρ ἀσώματον ε]ἴ[στιν, οὐδ]ἐν, ἐχόμεν[ός] γε τοῦ τοῦ Ζήνωνος λόγῳ. Ego longiores exemplaris Lipsiensis lacunas ita resarcio: καὶ ἐν μὲν οὐκ ἂν δύνασθαι εἶναι, ὅτι ἀσώματον ἂν εἴη τὸ ἐν· τὸ γὰρ ἀσώματον, φησίν, οὐδὲν, ἔχων γνώμην παραπλησίαν τῷ τοῦ Ζήνωνος λόγῳ.

37. ἐνὸς δὲ ὄντος οὐδ' ἂν . . . εἶναι οὐδὲ μὴ . . . μήτε πολλά. εἰ γὰρ μήτε ἐν μήτε πολλά ἔστιν, οὐδ' ἂν κινήθῃναι φησιν. οὐδὲν γὰρ κινήθῃη, ἢ οὐκ ἂν εἴη, ἢ ὡσαύτως ἔχον, ἀλλὰ τὸ μὲν οὐκ ἂν εἴη, τὸ δ' οὐκ ὄν γενοῦς εἴη. Descripsimus hæc verba, ut in Bekkeri editione exarata leguntur. Non multum discrepat codex Lipsiensis, ubi hæc exstant: εἰ δ. δ. οὐδ' ἂν εἶναι. οὐδὲ μὴ μήτε πολλά εἶναι. οὐδὲ μὴ μήτε πολλά ἔστιν, οὐδὲν ἔστιν,

οὐδ' ἂν κινήθῃναι φησιν· οὐδὲν γὰρ κινήθῃη ἢ οὐκ ἂν εἴη ὡσαύτως ἔχον, ἀλλὰ τὸ μὲν οὐκ ὄν εἴη, τὸ δ' κ. τ. λ. Laccunas cum Fossio in hunc modum explemus: ἐνὸς δὲ μὴ ὄντος οὐδ' ἂν πολλά εἶναι. Οὐδὲ μὴν, εἴ τι μήτε πολλά μήτε ἐν ἔστιν, εἶναι ἂν οὐδαμῶς· εἰ δ' οὕτως, φησίν, οὐδὲν ἔστιν· εἰ γὰρ μήτε ἐν μήτε πολλά ἔστιν, οὐδὲν ἔστιν. Οὐδ' ἂν κινήθῃναι φησιν οὐδὲν· εἰ γὰρ κινήθῃη, οὐκ ἂν εἴη ὡσαύτως ἔχον, ἀλλὰ τὸ μὲν ὄν οὐκ ἂν εἴη, τὸ δ' οὐκ ὄν γενοῦς εἴη. Cum eo quem tractamus loco confer Melissi verba (fragm. 11): εἰ γὰρ ἐτεροούται, ἀνάγκη τὸ ὄν μὴ ὁμοῖον εἶναι, ἀλλ' ἀπόλλυσθαι τὸ πρόσθεν ἔόν, τὸ δὲ οὐκ ἔόν γίνεσθαι, Gorgias in definienda rerum natura ita versatur, ut Eleaticos maxime philosophos impugnet. Quam igitur Melissus dixerit, ἀγένητον esse, γενομένου non esse ens vel univsum (τὸ ὄν ἢ τὸ πᾶν cf. fragm. I et 11), ipse neque ἀγένητον neque γενομένου esse contendit; deinde quam Melissus ἐν, non πολλά esse voluerit, ipse neque ἐν neque πολλά statuit.

p. 980. 8 ἔτι δὲ ἢ κινεῖ ἢ κινεῖται, καὶ εἰ μεταφέρεται οὐ συνεχές ὄν, διήρηται τὸ ὄν, οὐτε τι ταύτῃ· ὥστε πάντῃ κινεῖται, πάντῃ διήρηται. εἰ δ' οὕτως, πάντα οὐκ ἔστιν. ἐκλιπεί γὰρ ταύτη, φησίν, ἢ διήρηται, τοῦ ὄντος, ἀντὶ τοῦ κενοῦ τὸ διηρησάμενον λέγων, καθάπερ ἐν τοῖς Λευκίππου καλουμένοις λόγοις γέγραπται. In cod. Lipsiensi hæc eodem fere modo, quo a Bekkerio vulgata sunt, scripta leguntur, nisi quod ibi est ἢ κινεῖται καὶ ἐν, μεταφέρεται ac deinde πάντῃ οὐκ ἔστιν, ἐκλιπεί: hinc Fossius suavit, ut ita restituereur oratio: ἔτι δέ, ἢ κινεῖται καὶ—εἰ μὲν μεταφέρεται οὐ συνεχές ὄν—διήρηται τὸ ὄν, οὐκ ἔστι ταύτῃ· ὥστ' εἰ πάντῃ κινεῖται, πάντῃ διήρηται· εἰ δ' οὕτως, πάντα οὐκ ἔστιν· ἐκλιπεί γὰρ ταύτῃ, φησίν, ἢ διήρηται, τοῦ ὄντος· ἀντὶ τοῦ κενοῦ τὸ διηρησάμενον λέγων, καθάπερ ἐν τοῖς Λευκίππου καλουμένοις λόγοις γέγραπται. Omissimus μὲν ante μεταφέρεται, quia hac particula opus non est: reliqua probavimus. Λευκίππου λόγους de singulari ejus philosophi libro accepit Fabricius Bibl. gr. II p. 659. Harl. ac vix aliter licet interpretari. Cf. Democrit. fragm. p. 374. Non recte tamen Fossius huc rettulit Aristotelis verba De generat. et interita I, 7: Λευκίππος δ' ἔχειν φήθη λόγους, εἴτινες πρὸς τὴν αἰσθησὴν ὁμοιοσύμμενα λέγοντας οὐκ ἀναιρησούσιν οὐτε γένεσθαι οὐτε φθορὰν οὐτε κίνησιν καὶ τὸ πλῆθος τῶν ὄντων, quæ alio spectare vix quemquam negaturum esse mihi persuasum est.

8. εἰ μὲν οὖν οὐδὲν, τὰς ἀποδείξεις λέγειν ἅπαντα. δεῖ γὰρ τὰ φρονούμενα εἶναι, καὶ τὸ μὴ ὄν, εἴπερ μὴ ἔστι, μὴδὲ φρονεῖσθαι. εἰ δ' οὕτως, οὐδὲν ἂν εἶναι ψεῦδος οὐδαίς φησιν, οὐδ' εἰ ἐν τῷ πελάγει φαῖη ἀμιλλασθαι ἄσπρα. πάντα γὰρ ἂν ταῦτα εἴη. καὶ γὰρ τὰ ὀρώμενα εἰ ἀκούμενα διὰ τοῦτο ἔστιν, ὅτι φρονεῖται ἕκαστα αὐτῶν. Ita Casaubonus et Bekkerus. Codex Lipsiensis habet δεῖν γὰρ τὰ φρονούμενα, deinde μὴ δὲ φρονεῖσθαι, denique πάντα (vel πάντῃ; nam ultima littera difficilis ad legendum est) γὰρ ταῦτα εἴη. Illud sine controversia patet, Gorgiam qui lucusque nihil esse defenderit, jam id agere, ut si quid sit, id percipi non posse demonstrat. Sext. Empir. adv. Math. VII § 77:

ε μεταβαίνειν ἐστίν. Πολλά γάρ, καθάπερ και ἄλλα, ὁμοίως ἐπὶ τῶν ὄντων κατηγορεῖται. Οὐδὲ ἂν πολλά ἀληθῆς εἴπειν εἴη μὴ ἔν, εἴπερ και τὸ μὴ οὐκ ἐστὶ μὴ ἔν. Ἐἴτα ἐπ' ἐνίων τάναντία ζυμβαίνειν κατὰ τὰς αὐτὰς ἀποφάσεις· ἐξ ὧν ἀνάγκη ἢ ἴσον ἢ ἄνισον, ἂν τι πλῆθος ἦ, και ὁμοίως ἢ ἄρτιον ἢ ἕρπετόν, ἂν ἀριθμὸς ἦ· ὁμοίως δὲ και τὸ ἡρεμεῖν-ἢ ἵσθαι ἀνάγκη, ἂν σῶμα ἦ. Ἔτι εἰ και διὰ τοῦτο

μὴ κινεῖται ὁ θεός τε και τὸ ἔν, ὅτι τὰ πολλὰ κινεῖται τῷ εἰς ἄλλα ἵεναι, τί κωλύει και τὸν θεὸν κινεῖσθαι 979 εἰς ἄλλο; οὐδαμῶς γε, ὅτι θεὸς μόνον, ἀλλ' ὅτι εἰς μόνος θεός· εἰ δὲ και μὴ αὐτὸς κινεῖται, τί κωλύει εἰς ἄλλα κινουμένων τῶν μερῶν τοῦ θεοῦ κύκλω φέρεσθαι τὸν θεόν; οὐ γὰρ δὴ τὸ τοιοῦτον ἔν, ὥσπερ ὁ Ζήνων, ἀλλὰ πολλὰ εἶναι φησιν· οὗτος γὰρ σῶμα λέγει εἶναι τὸν θεόν, εἴτε τὸδε τὸ πᾶν, εἴτε ὅτι, δὴποτε αὐτό

male, si quid multitudine constat, par item aut impar, numerus sit, eadem denique ratione quiescere vel moveri oportet, si corpus sit. »

Ἔτι εἰ και διὰ τοῦτο μὴ κινεῖται ὁ θεός τε και τὸ ἔν, τὰ πολλὰ κινεῖται τῷ εἰς ἄλλα ἵεναι, τί κωλύει και τὸν κινεῖσθαι εἰς ἄλλο; οὐδα τὸ μόνον, ἀλλ' ὅτι εἰς μόνος θεός. καὶ αὐτός, τί κωλύει εἰς ἄλλα κινουμένων τῶν μερῶν κύκλω φε θεόν. οὐ γὰρ δὴ τὸ ἔν, ὥσπερ ὁ Ζήνων πολλά εἶναι φησὶ. αὐτὸς γὰρ λέγει εἶναι τὸν θεόν, εἴτε τὸδε τὸ πᾶν, εἴτε ὅ, ἢποτε αὐτό λέγων. ἀσώματος γὰρ ἂν πῶς ἂν σφαιρῆς; εἴη ἐπιμόνος, ὅταν οὕτως οὐτ' ἂν κινεῖτο οὐτ' ἂν κινεῖτο μῆδαι μὴ ὡς; ἐπεὶ δὲ σῶμά ἐστι, τί ἂν αὐτό κινεῖσθαι ὡς; ἐπεὶ δὲ ἀριθμὸς ἦ, ὁμοίως δὲ και τὸ ἡρεμεῖν-ἢ ἵσθαι ἀνάγκη, ἂν σῶμα ἦ. Ἔτι εἰ και διὰ τοῦτο

θεὸν late re κινεῖσθαι Berkii suspicatus est. Ἔτι εἰ και διὰ τοῦτο μὴ κινεῖται ὁ θεός τε και τὸ ἔν, τὰ πολλὰ κινεῖται τῷ εἰς ἄλλα ἵεναι, τί κωλύει και τὸν κινεῖσθαι εἰς ἄλλο; οὐδα τὸ μόνον, ἀλλ' ὅτι εἰς μόνος θεός. καὶ αὐτός, τί κωλύει εἰς ἄλλα κινουμένων τῶν μερῶν κύκλω φε θεόν. οὐ γὰρ δὴ τὸ ἔν, ὥσπερ ὁ Ζήνων πολλά εἶναι φησὶ. αὐτὸς γὰρ λέγει εἶναι τὸν θεόν, εἴτε τὸδε τὸ πᾶν, εἴτε ὅ, ἢποτε αὐτό λέγων. ἀσώματος γὰρ ἂν πῶς ἂν σφαιρῆς; εἴη ἐπιμόνος, ὅταν οὕτως οὐτ' ἂν κινεῖτο οὐτ' ἂν κινεῖτο μῆδαι μὴ ὡς; ἐπεὶ δὲ σῶμά ἐστι, τί ἂν αὐτό κινεῖσθαι ὡς; ἐπεὶ δὲ ἀριθμὸς ἦ, ὁμοίως δὲ και τὸ ἡρεμεῖν-ἢ ἵσθαι ἀνάγκη, ἂν σῶμα ἦ. Ἔτι εἰ και διὰ τοῦτο

θεὸν late re κινεῖσθαι Berkii suspicatus est. Ἔτι εἰ και διὰ τοῦτο μὴ κινεῖται ὁ θεός τε και τὸ ἔν, τὰ πολλὰ κινεῖται τῷ εἰς ἄλλα ἵεναι, τί κωλύει και τὸν κινεῖσθαι εἰς ἄλλο; οὐδα τὸ μόνον, ἀλλ' ὅτι εἰς μόνος θεός. καὶ αὐτός, τί κωλύει εἰς ἄλλα κινουμένων τῶν μερῶν τοῦ θεοῦ κύκλω φέρεσθαι τὸν θεόν; οὐ γὰρ δὴ τὸ τοιοῦτον ἔν, ὥσπερ ὁ Ζήνων, ἀλλὰ πολλὰ εἶναι φησιν· οὗτος γὰρ σῶμα λέγει εἶναι τὸν θεόν, εἴτε τὸδε τὸ πᾶν, εἴτε ὅτι, δὴποτε αὐτό λέγων. ἀσώματος γὰρ ἂν πῶς ἂν σφαιρῆς; εἴη ἐπιμόνος, ὅταν οὕτως οὐτ' ἂν κινεῖτο οὐτ' ἂν κινεῖτο μῆδαι μὴ ὡς; ἐπεὶ δὲ σῶμά ἐστι, τί ἂν αὐτό κινεῖσθαι ὡς; ἐπεὶ δὲ ἀριθμὸς ἦ, ὁμοίως δὲ και τὸ ἡρεμεῖν-ἢ ἵσθαι ἀνάγκη, ἂν σῶμα ἦ. Ἔτι εἰ και διὰ τοῦτο

Berkii conjecturam secutus, ut jam commoda huic comprehensionis parti sententia insit. Deinde verissime φησὶ pro φύσει propter libri Lipsiensis φησὶ reposuit. Hoc autem ait Aristoteles: Xenophani deus corpus videtur ut qui membra habeat sive partes, neque enim unum illud praeuit individuum esse iudicat, quod imprimis Zenoni placuit. De Xenophanis deo partes habente supra cap. 3 hæc tantum legebatur: ἔνα δ' ὄντα ὁμοιον εἶναι πάντη, ὄραν τε και ἀκούειν τὰς τε ἄλλας αἰσθήσεις ἔχοντα πᾶντη· εἰ γὰρ μὴ, κρατεῖν ἂν και κρατεῖσθαι ὑπ' ἀλλήλων τὰ μέρη θεοῦ ὄντα, ὅπερ ἀδύνατον. De Zenone testis est Themist. f. 18: Ζήνων ἐκ τοῦ συνεχῆς τε εἶναι και ἀδιαίρετον ἐν εἶναι τὸ ὄν κατεσκευαζε, λέγων ὡς εἰ διαίρεται, οὐδὲ ἔσται ἀκριβὲς; ἐν δὲ τὴν ἐπ' ἀπειρον τομῆν τῶν σωμάτων. Similiter Simpli. in Arist. Phys. f. 30: και ὁ Θεμιστιος δὲ τὸν Ζήνωνος λόγον ἐν εἶναι τὸ ὄν κατεσκευαζέειν φησὶν ἐκ τοῦ συνεχῆς αὐτὸ εἶναι και ἀδιαίρετον· εἰ γὰρ διαίρετο, φησὶν, οὐδὲν ἔσται ἀκριβὲς ἐν δὲ τὴν ἐπ' ἀπειρον τομῆν τῶν σωμάτων. Ut sensum verborum assecutus est Bergkii, ita locum non ita constituit, ut nihil desit ad sententiæ integritatem. Flagitium enim vucula qua Xenophanis decretum Zenonis dogmati opponatur. Itaque ἀλλὰ inserendum inter Ζήνων et πολλά. Tum vero in verbis οὐ γὰρ δὴ τὸ τοιοῦτον ἔν, ὥσπερ ὁ Ζήνων, ἀλλὰ πολλά εἶναι φησιν manifestum τὸ τοιοῦτον dici de deo, quem Xenophanes non unum, ut Zeno, sed propter partes in corporea natura necessarias multiplicem esse ait. In sequentibus recte posuit Bergkii οὗτος, pro vulgato αὐτός, quum de Xenophane agatur, quem altero illo pronominie minus apte hic designare poterat Aristoteles. Denique pro ἐπιμόνος, ὅταν apposite dedit Bergkii ἐπεὶ μόνως γ' ἂν, quod prope abest a libri Lipsiensis scriptura ἐπεὶ μόνως τ' ἂν. Sed etiamsi ipsa verba recte fuerint restituta, non tamen concludendi rationem satis recte procedere censet Bergkii, ideoque si quie eam culpam in scriptore huius libelli transferre nolit, hæc ita esse transponenda existimat: ἀσώματος γὰρ ἂν, πῶς ἂν σφαιροειδῆς; εἴη; ἐπεὶ δὲ σῶμά ἐστι, τί ἂν αὐτὸν κωλύει κινεῖσθαι, ὡς ἐλέγηθ'· ἐπεὶ μόνως γ' ἂν οὕτως οὐτ' ἂν κινεῖτο οὐτ' ἂν ἡρεμοῖ, μῆδαι μὴ ὡς ἂν. At verborum ordo non mutandus. Namque etsi in præced. capite ad exponendam Xenophanis argumentationem verba οὗτε ἡρεμεῖν οὗτε κινεῖσθαι εἶναι, quæ conclusionem continent, ultimum locum occupant, tamen in hoc capite, quo Aristoteles contrarium demonstrare studet, in fine periodi poni non possunt, sed huius scriptoris more enuntiationi iis clauditur verbis, in quibus caput rei situm est. Id autem liquet cerni in verbis τί ἂν αὐτὸν κωλύει κινεῖσθαι, ὡς ἐλέγηθ', quia efficere tentat Stagiritas, nihil obstore, quominus deus, si corporea natura præditus sit, moveatur. Hæc ad illustrandum locum dicta sufficiant. Probatis igitur ex parte Bergkii emendationibus, nihilominus quædam diverso modo corrigenda esse arbitror. Quæ quo facilius intelligantur, totam βῆσιν quemadmodum castigandam puto hic apponam: ἔτι εἰ και διὰ τοῦτο μὴ κινεῖται ὁ θεός τε και τὸ ἔν, ὅτι τὰ πολλὰ κινεῖται τῷ εἰς ἄλλα ἵεναι, τί κωλύει και τὸν θεὸν κινεῖσθαι εἰς ἄλλο; οὐδαμῶς γε, ὅτι θεὸς ὁ μόνος, ἀλλ' ὅτι εἰς μόνος θεός· εἰ δὲ και μὴ αὐτὸς κινεῖται, τί κωλύει εἰς ἄλλα κινουμένων τῶν μερῶν τοῦ θεοῦ κύκλω φέρεσθαι τὸν θεόν;

λέγων· ἀσώματος γὰρ ὦν, πῶς ἂν σφαιροειδὴς εἴη; ἐπει μόνως γ' ἂν οὕτως οὐτ' ἂν κινεῖτο οὐτ' ἂν ἤρμευοι, 10 μηδαμοῦ γε ὦν· ἐπει δὲ σώμ' ἐστὶ, τί ἂν αὐτὸν κωλύοι κινεῖσθαι, ὡς ἐλέχθη;

ΠΕΡΙ ΓΟΡΓΙΟΥ.

ΚΕΦ. ε'.

Οὐκ εἶναι φησὶν οὐδέν· εἰ δ' ἐστὶν, ἀγνωστον εἶναι· εἰ δὲ καὶ ἐστὶ καὶ γνωστόν, ἀλλ' οὐ δηλωτὸν ἄλλοις. Καὶ ἔτι μὲν οὐκ ἐστὶν, συνθεὶς τὰ ἑτέρους εἰρημένα, 15 ἴσοι περὶ τῶν ὄντων λέγοντες τάναντία, ὡς δοκοῦσιν, ἀποφαίνονται αὐτοῖς, οἳ μὲν ὅτι ἐν καὶ οὐ πολλά, οἳ δὲ ὅτι πολλά καὶ οὐχ ἓν, καὶ οἳ μὲν ὅτι ἀγέννητα, οἳ δ'

ὡς γενομένα ἐπιδεικνύοντες, ταῦτα συλλογίζεται καὶ ἀμφοτέρων. Ἀνάγκη γάρ, φησὶν, εἰ τι ἐστὶ, μὴ ἐν μήτε πολλά εἶναι, μήτε ἀγέννητα μήτε γενομένα τοῦτο δὲ οὐδὲν ἂν εἴη. Εἰ γὰρ εἴη τι, τούτων ἐκεί- 20 ταρα εἴη. Ὅτι οὐκ ἐστὶν οὔτε ἐν, οὔτε πολλά, οὔτε ἀγέννητα οὔτε γενομένα, τὰ μὲν ὡς Μελίσσος, τὰ δὲ Ζήνων ἐπιχειρεῖ δεικνύειν μετὰ τὴν πρώτην ἰδίαν αὐτοῦ ἀπόδειξιν, ἐν ἧ λέγει, ὅτι οὐκ ἐστὶν οὔτε εἶναι, οὔτε εἶναι. Εἰ μὲν γὰρ τὸ μὴ εἶναι ἐστὶ μὴ εἶναι, οὐκ ἂν ἦττον τὸ μὴ ὄν τοῦ ὄντος εἴη· τὸ τε γὰρ μὴ ὄν ἐστὶ μὴ ὄν, καὶ τὸ ὄν ἐν, ὥστε οὐδὲν μᾶλλον εἶναι ἢ μὴ εἶναι τὰ πράγματα. Εἰ δ' ὁμοῦς τὸ μὴ εἶναι ἐστὶ, εἶναι, φησὶν, οὐκ ἐστὶ τὸ ἀντικειμένον. Εἰ γὰρ τὸ μὴ εἶναι ἐστὶ, τὸ εἶναι μὴ εἶναι προσήκει. Ὅτι οὐκ

οὐ γὰρ δὴ τὸ τοιοῦτον ἐν, ὥσπερ ὁ Ζήνων, ἀλλὰ πολλά εἶναι φησὶν· οὗτος γὰρ σώμ' λέγει εἶναι τὸν θεόν, εἴτε τὸδε τὸ πᾶν, εἴτε δ, τι δῆποτε αὐτὸ λέγων· ἀσώματος γὰρ ὦν, πῶς ἂν σφαιροειδὴς εἴη; ἐπει μόνως γ' ἂν οὕτως οὐτ' ἂν κινεῖτο οὐτ' ἂν ἤρμευοι, μηδαμοῦ γε ὦν· ἐπει δὲ σώμ' ἐστὶ, τί ἂν αὐτὸν κωλύοι κινεῖσθαι, ὡς ἐλέχθη;

CAPUT QUINTUM.

Inscriptio hujus capituli tanquam separati libri in codice Lipsiensi est Ἀριστοτέλους περὶ Γοργίου.

12. Pro εἰ δ' ἐστὶν Casaubonus minus recte εἰ δ' ἐστὶν.

13. δηλωτὸν ἄλλοις; e Lipsiensi cod. ductum est, reliquas membranæ ἄλλως, quod a Sylburgio in ἄλλω conversum in Casauboniana et aliis editionibus reperitur.

15. ἀποφαίνονται αὐτοῖς videtur in omnibus codicibus præter Lipsiensem ubi est αὐτοῖς, quod si sanum esset, ad τὰ ὄντα pertinere in promptu foret. At servandum esse αὐτοῖς res ipsa loquitur.

16. οἳ μὲν ὅτι ἐν καὶ οὐ πολλά, οἳ δὲ ὅτι πολλά καὶ οὐχ ἓν. Sic cod. Lips. omisso εἴ inter δὲ et ὅτι.

17. καὶ οἳ μὲν ὅτι ἀγέννητα recte cod. Lips.; alii codd. apud Bekkerum ἀν γέννητα male; vulgo editur inepte καὶ οἳ μὲν ἂν ἀγέννητα. Sequentia apud Bekkerum in hunc modum distincta sunt: οἳ δ' ὡς γενομένα ἐπιδεικνύοντες; ταῦτα, συλλογίζεται κατ' ἀμφοτέρων. Ergo distinctionis virgula, ut in cod. Lips. fit, post ταῦτα posita restituit ταῦτα ad τῶν ὄντων haud secus atque Fabricius ad Sext. Empir. p. 384. At præterquam quod pro ταῦτα tunc rectius diceretur αὐτά, huic rationi ipse Sextus adv. Math. VII § 66 adversatur, cujus hæc sunt verba: ὅτι μὲν ὄν οὐδὲν ἐστὶν, ἐπιλογίζεται τὸν τρόπον τοῦτον. Quamobrem nos post ἐπιδεικνύοντες cum Fossio distinctimus. Extrema συλλογίζεται κατ' ἀμφοτέρων apud Bekkerum et Fossium congruunt cum veterum editioῦν et codicis, quo Felicianus usus est, scriptura. In duobus codicibus quos inaspexit Bekkerus, pariterque in Lipsiensi pro κατ' ἀμφοτέρων est τ' ἀμφοτέρων, quod licet intelligi possit, tamen huic loco minus convenit.

18. ἀνάγκη γάρ, φησὶν, εἰ τί ἐστὶ, μήτε ἐν μήτε πολλά εἶναι, μήτε ἀγέννητα μήτε γενομένα. οὐδὲν ἂν εἴη. Sic Bekkerus hæc verba constituit, a quo in eo potissimum discrepant Casaubonus et Fossius, quod rectius ἀγέννητα scribunt. At locum aperte mutilum ita resarciendum arbitrator: ἀνάγκη γάρ, φησὶν, εἰ τι ἐστὶ, μήτε ἐν μήτε πολλά εἶναι, μήτε ἀγέννητα μήτε γενομένα· τοῦτο δὲ οὐδὲν ἂν εἴη. In quo non solum τοῦτο δὲ addidi, sed etiam transposito accentu εἰ τι ἐστὶ exaravi. Felicianus in codice suo videtur deprehendisse: ἀνάγκη γάρ, φησὶν, εἰ τί ἐστὶ μήτε ἐν μήτε πολλά, μήτε ἀγέννητα μήτε γενομένα, οὐδὲν ἂν εἶναι. Vertit enim: « necesse,

inquit, est ut si quid sit neque unum neque multa, nec ingenua, neque genita, id nihil sit. » Sed hæc lectio a quantibus verbis repugnat.

20. εἰ γὰρ μὴ εἴη τι, τούτων ἂν ἑτέτερα εἴη. Conspirant hic Casaubonus et Bekkerus, quorum neuter vidit debere esse μὴ post γάρ. Omittitur autem hæc vox, jam Olearius animadvertit, in libro Lipsiensi quem Fossius secutus est.

22. Mira est Bekkeri inconstantia, qui hic et versu 17 posuerit ἀγέννητα, sed versu 17 recte scripserit ἐγέννητα. Quid intersit inter utramque vocem dicemus infra ad Oct. cap. I § 2.

23. μετὰ τὴν πρώτην ἰδίαν αὐτοῦ ἀπόδειξιν omnium codicum scriptura est, quam temere mutavit Fossius in ἰδίαν αὐτοῦ ἀπόδειξιν, quasi non posset dici ἰδίαν ἀπόδειξιν. Idem similiter Plato Protag. p. 349 B: ἐκάστην τῶν ὀνομασθαι τῶν ὑπόκειται τις ἰδίος οὐσία.

25. οἳ μὲν γὰρ τὸ μὴ εἶναι ἐστὶ μὴ εἶναι, οὐδὲν ἂν ἦν τὸ μὴ ὄν τοῦ ὄντος εἴη. τὸ τε γὰρ μὴ ὄν ἐστὶ μὴ ὄν, καὶ τὸ ὄν, ὥστε οὐδὲν μᾶλλον ἢ εἶναι ἢ οὐκ εἶναι τὰ πράγματα. δ Bekkerus, quocum Fossius consentit nisi quod τὸ μὴ εἶναι ἐστὶ ponit. Non Injuria tamen Bekkerus τὸ μὴ εἶναι ἐστὶ μὴ εἶναι dedit, quorum verborum hanc vim esse liquet, si non esse vero est, quatenus est non esse. Quod Sylburgius et Casaubonus habent ἦν ante ἦττον recte omittit in codice Lipsiensi. In verbis τὸ τε γὰρ μὴ ὄν ἐστὶ μὴ ὄν nihil variant libri scripti et editi, sed ex eo quod ut non est non ens, ita ens est ens, non sequitur nihil magis esse quam non esse res: id quod tum demum aliquo jure esse videtur, quom quis non ens vere esse, quatenus non est sit, et ens reapse esse, quatenus ens sit, contendit. Quod circa necessario rescripsi: τὸ τε γὰρ μὴ ὄν ἐστὶ μὴ ὄν. De nique inter μᾶλλον et εἶναι omittendum est ἦ cum codice Lipsiensi. Idem codex ante πράγματα omittit articulum quem abjicere nolui.

28. εἰ δ' ὁμοῦς τὸ μὴ εἶναι ἐστὶ, τὸ εἶναι, φησὶν, οὐκ ἐστὶ τὸ ἀντικείμενον. Ita Bekkerus. Sed hic quoque scripsit nequit εἶναι ἐστὶ; corrige cum Fossio εἶναι ἐστὶ. Idem faciendum esse apparet in sequenti sententia que apud Bekkerum sic scripta legitur: εἰ γὰρ τὸ μὴ εἶναι ἐστὶ, εἰ εἶναι, [ἦ] μὴ εἶναι προσήκει, ubi non solum ἐστὶ requiritur sed etiam ἦ unciis inclusum cum libro Lipsiensi debet oportet.

30. ὥστε οὐκ ἂν οὕτως, φησὶν, οὐδὲν ἂν εἴη, εἰ μὴ ταῦτα ἐστὶν εἶναι καὶ μὴ εἶναι. εἰ δὲ ταῦτο, καὶ οὕτως οἷα ἐστὶ εἴη οὐδὲν· τὸ τε γὰρ μὴ ὄν οὐκ ἐστὶ καὶ τὸ ὄν, ἐκαστὸν ταῦτο τῶ μὴ ὄντι. Ita Fossius et Bekkerus qui e codice Lipsiensi post verba καὶ μὴ εἶναι receperunt εἰ δὲ ταῦτο, quam

επιματαλόγους, και οτι ουδεις ετέρω ταυτό εννοει.
 τασαι δε αυται και ετέρων αρχαιοτέρων εισιν απο-

ριαι, ωστε εν τη περι εκεινων σχεψαι και ταύτας εξε-
 ταστίον.

20. επαντες δε και ουτως ετέρων αρχαιοτέρων εισιν απο-
 ρια, ωστε εν τη περι εκεινων σχεψαι και ταύτα εξεταστίον.
 Casaubonus et Bekkerus. Sed nemo talem sententiam
 deligit. In codice Lipsiensi qui a caeteris hoc loco non
 crepat, nisi quod ουτος ετέρων praebet, nihil praesidii
 Felicianus vertit: « Sed omnes quidem hae veterum
 dubitationes sunt. Quocirca haec quoque perpen-
 enda atque excutienda in disputatione de illis videntur. »

Hinc Fossius legendum suspicatus est: επαντα δε ταυτα και
 ετέρων αρχαιοτέρων εισιν αποριαι, ωστε εν τη περι εκεινων
 σχεψαι και ταύτα εξεταστίον. Cui conjecturae nihil obstat
 nisi ουτως vel ουτος in ταυτα mutatum, quod propter no-
 minis απορια: genus ne necessarium quidem est. Idcirco
 scribendam videtur: επαντα δε αυται και ετέρων αρχαιοτέ-
 ρων εισιν αποριαι, ωστε εν τη περι εκεινων σχεψαι και ταύτας
 εξεταστίον.

5 και ἔστι τὸ μὴ ὄν μὴ ὄν, οὐχ οὕτως ὁμοίως ἂν εἴη τὸ μὴ ὄν τῷ ὄντι· τὸ μὲν γὰρ ἔστι μὴ ὄν, τὸ δὲ καὶ ἔστιν εἶναι. Εἰ δὲ καί, ἀπλῶς εἰπεῖν, ἀληθές, ὡς δὴ θαυμασίον γ' ἂν εἴη τὸ μὴ ὄν ἔστιν· ἀλλ', εἰ δὴ οὕτω, πότερον μᾶλλον ζυμβαίνει ἅπαντα εἶναι, ἢ μὴ εἶναι; αὐτὸ γὰρ οὕτω γε τούναντίον εἴκοι γίνεσθαι. Εἰ γὰρ τὸ τε μὴ ὄν ἔστι καὶ τὸ ὄν ἔστιν, ἅπαντα ἔστι· καὶ γὰρ τὰ ὄντα καὶ τὰ μὴ ὄντα ἔστιν. Οὐκ ἀνάγκη γάρ, εἰ τὸ

μὴ ὄν ἔστι, καὶ τὸ ὄν μὴ εἶναι. Εἰ δὲ καὶ τοῦτο τις ζυγχοῦσι καὶ τὸ μὲν μὴ ὄν εἴη, τὸ δὲ ὄν μὴ εἴη, ὅμως οὐδὲν ἤττον εἴη ἂν πάντα· τὰ γὰρ μὴ ὄντα εἴη κατὰ τὸν ἐκείνου λόγον. Εἰ δὲ ταῦτόν ἐστι τὸ εἶναι καὶ τὸ μὴ εἶναι, οὐδ' οὕτως μᾶλλον εἴη ἂν τι ἢ οὐκ εἴη. ἢ γὰρ κακείνους λέγει, ὅτι εἰ ταῦτό τὸ μὴ ὄν καὶ τὸ ὄν, τὸ τε ὄν οὐκ ἔστι καὶ τὸ μὴ ὄν, ὥστε οὐδὲν ἔστιν ἀντιστρέφονται ἔστιν ὁμοίως φάναι, ὅτι πάντα ἔστι· τὸ

Illud tamen probabilius esse putat; atque ita legit Felicianus, cuius hæc sunt verba: « Nam si non ens est non ens, non propterea efficitur, ut simili modo ut ens, non ens sit, quippe quum illud sit non ens, ens autem sit. » Principium planius sic interpretaris: « Etiamsi vero non ens exstat, quatenus est non ens. »

7. εἰ δὲ καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν ἀληθές, ὡς δὴ θαυμασίον τ' ἂν εἴη τὸ μὴ ὄν ἔστιν. ἀλλ' εἰ δὴ οὕτω, πότερον μᾶλλον ζυμβαίνει τὰ πάντα εἶναι ἢ μὴ εἶναι; αὐτὸ γὰρ οὕτω γε τούναντίον εἴκοι γίνεσθαι. Sic Bekkerus locum constituit. In Lipsiensi codice scriptum est θαυμασίον γ' ἂν εἴη, quod præstat vulgatæ lectioni, tum vero inepte et vitiose πρότερον μᾶλλον ζυμβαίνει ἅπαντα ἢ εἶναι μὴ εἶναι. Fossius verba ita castiganda putavit: εἰ δὲ καί, ἀπλῶς εἰπεῖν, ἀληθές, ὡς δὴ θαυμασίον γ' ἂν εἴη τὸ μὴ ὄν ἔστιν· ἀλλ' εἰ δὴ οὕτω, πότερον μᾶλλον συμβαίνει ἅπαντα εἶναι, ἢ μὴ εἶναι; αὐτὸ γὰρ οὕτω γε τούναντίον εἴκοι γίνεσθαι. Nihil hic mutavimus nisi συμβαίνει ob constantem libri Lipsiensis scripturam in ζυμβαίνει, in reliquis Fossii rationem probavimus. Eadem apparet Felicianum in suo libro scripta offendisse, licet paulo liberius converterit: « Alide quod, si etiam absolute ac simpliciter verum esset, quum dicimus non ens esse, mirum quidem profecto id videretur: sed si tamen ita esset, utrum ex eo magis eveniret, ut omnia essent, quam non essent? Ita enim contrarium procul dubio efficeretur. »

9. εἰ γὰρ τὸ τε μὴ ὄν ἔστι καὶ τὸ ὄν ὄν ἔστιν, ἅπαντα ἔστιν. καὶ γὰρ τὰ ὄντα καὶ τὰ μὴ ὄντα ἔστιν. Sic perperam Bekkerus, quem vel Felicianus docere poterat, aliter hæc esse constituendum. Felicianus enim in suo libro reperit exaratum: εἰ γὰρ τὸ τε μὴ ὄν ἔστιν καὶ τὸ ὄν ἔστιν, ἅπαντα ἔστι· καὶ γὰρ τὰ ὄντα καὶ τὰ μὴ ὄντα ἔστιν; id quod ex ejus verbis efficitur: « si enim et non ens est, et ens est, omnia sunt, quum et ea quæ sunt et ea quæ non sunt simili modo sint. » Hunc igitur Fossius merito secutus est. Male in cod. Lips. legitur εἰ γὰρ τὸ τε μὴ ὄν ὄν ἔστι et καὶ τὰ γὰρ τὰ ὄντα καὶ μὴ ὄντα ἔστιν. Repetitione vocis ὄν, quæ et apud Casaubonum exstat, ideo recte rejecit Fossius, quia continent hæc verba refutationem secundæ argumenti: εἰ τὸ μὴ εἶναι ἔστι, τὸ εἶναι οὐκ ἔστι τὸ ἀντικείμενον, ubi non dicitur ὄν, quod præterea non iteratur in verbis οὐκ ἀνάγκη γάρ, εἰ τὸ μὴ ὄν ἔστι, καὶ τὸ ὄν μὴ εἶναι. Adde quod ne dixit quidem Gorgias: τὸ μὴ ὄν ἔστιν ὄν, sed ἔστιν, et quod Aristoteles ita concludit: καὶ γὰρ τὰ μὴ ὄντα καὶ τὰ ὄντα ἔστιν. Idem supra in memorandis Gorgiæ verbis ait: θαυμασίον γ' ἂν εἴη τὸ μὴ ὄν ἔστιν.

11. οὐκ ἀνάγκη γάρ, εἰ τὸ μὴ ὄν ἔστι, καὶ τὸ ὄν μὴ εἶναι. εἰ δὴ καὶ οὕτω τις ζυγχοῦσι, καὶ τὸ μὲν μὴ ὄν εἴη, τὸ δὲ ὄν μὴ εἴη, ὅμως οὐδὲν ἤττον εἴη ἂν· τὰ γὰρ μὴ ὄντα εἴη κατὰ τὸν ἐκείνου λόγον. Ita Bekkeri editio, a qua in eo solum discrepat cod. Lips. quod pro ζυγχοῦσι præbet ζυγχοῦσι. Sed Sylburgius jam conjecerat συγχοῦσιν, quod Fossius recepit, qui locum ita corrigendum existimavit: οὐκ ἀνάγκη γάρ, εἰ τὸ μὴ ὄν ἔστι, καὶ τὸ ὄν μὴ εἶναι. εἰ δὲ δὴ καὶ οὕτω τις συγχοῦσιν, καὶ τὸ μὲν μὴ ὄν εἴη, τὸ δὲ ὄν μὴ εἴη, ὅμως οὐδὲν ἤττον εἴη ἂν τι· τὰ γὰρ μὴ ὄντα εἴη κατὰ τὸν ἐκείνου λόγον. In quibus verbis nemo dubitabit, quin recte substi-

tutum sit ei τὸ μὴ ὄν ἔστι pro vulg. ὄν ἔστι, deinde εἰ δὲ καὶ satis accommodatum est, quamquam δὴ poterat abesse. Tum post ὅμως οὐδὲν ἤττον εἴη ἂν adjecit τι, cuius loco Felicianus legit πάντα. At non minus recte τὸ ὄν suspicari licet. Denique in ultima enuntiationis parte ἂν particula post ἐν desideratur, repetenda illa e prægressa sententia haud secus atque infra τὸ μὲν ὄν οὐκ ἂν εἴη, τὸ δ' οὐκ ὄν γεγονός· εἴ, quod Fossius non fugit. Felicianus vertit: « Non etenim est necesse, si non ens est, ut etiam ens non sit. Verumtamen, si ita etiam quispiam concesserit, ut et non ens sit et ens non sit, nihilo minus omnia erunt, eo quod ea quæ non sunt, ex illius ratione procul dubio essent. » Hic quoque εἰ δὲ καὶ οὕτω τις ζυγχοῦσι legit, sed scribendum videtur εἰ δὲ καὶ τοῦτο τις ζυγχοῦσι. Quocirca locum sic restitimus: οὐκ ἀνάγκη γάρ, εἰ τὸ μὴ ὄν ἔστι, καὶ τὸ ὄν μὴ εἶναι. Εἰ δὲ καὶ τοῦτο τις ζυγχοῦσι καὶ τὸ μὲν μὴ ὄν εἴη, τὸ δὲ ὄν μὴ εἴη, ὅμως οὐδὲν ἤττον εἴη ἂν πάντα· τὰ γὰρ μὴ ὄντα εἴη κατὰ τὸν ἐκείνου λόγον.

15. εἰ δὲ ταῦτόν ἐστι καὶ τὸ εἶναι καὶ τὸ μὴ εἶναι, οὐδ' οὕτως μᾶλλον οὐκ εἴη ἂν τι εἴη. Ita Casaubonus. Extrema mens aliquo labore recte observavit Fossius, qui delete ἴσως εἴη, οὐδ' οὕτως μᾶλλον οὐκ ἂν τι εἴη, scripsit. Neque aliter Bekkerus eodem εἴη unciis incluso de hoc enuntiato videtur judicasse. In cod. Lips. hæc habentur: εἰ δὲ ταῦτόν ἐστι τὸ εἶναι καὶ τὸ μὴ εἶναι, οὐδ' οὕτως μᾶλλον εἴη ἂν τι, sequitur periculum vacuum trium quattuorve litterarum, deinde ὡς γὰρ κακείνους κ. τ. λ. Quare suspicor ita esse reponendum: εἰ δὲ ταῦτόν ἐστι τὸ εἶναι καὶ τὸ μὴ εἶναι, οὐδ' οὕτως μᾶλλον εἴη ἂν τι ἢ οὐκ εἴη. Concinit fere Felicianus sic vertens: « Præterea si idem etiam sit et esse et non esse, neque ita magis ut non sit, quam ut sit, conficietur. »

16. ὡς γὰρ κακείνους λέγει, ὅτι εἰ ταῦτόν μὴ ὄν καὶ ὄν, τὸ τε ὄν οὐκ ἔστι καὶ τὸ μὴ ὄν. ὥστε οὐδὲν ἔστιν, ἀντιστρέφονται ἔστιν ὁμοίως φάναι ὅτι πάντα ἔστιν. τὸ τε γὰρ μὴ ὄν ἔστι καὶ τὸ ὄν, ὥστε πάντα ἔστιν. Perperam hæc, quemadmodum notavi, a Bekkero distincta sunt. Ineptia porro Sylburgii conjectura est qui ὅτι πάντα εἶναι pro ὅτι πάντα ἔστιν legi volebat. Felicianus interpretatur: « Nam quemadmodum ille inquit, si non ens est ens idem est, non ens autem non est, etiam ens non erit, quamobrem nihil erit: ita quoque vice versa dicere omnia esse nos possumus. Si enim non ens est, et ens est, omnia erunt. » Quid ille in codice suo invenerit, satis patet: sed aliter constituendus est locus. Fossius intellecta sententia eo modo orationem conformavit, ut ex variis incisus unam periodum corderet. Sic autem posuit: ὡς γὰρ κακείνους λέγει, ὅτι, εἰ ταῦτόν ἐστι μὴ ὄν καὶ ὄν, τὸ τε ὄν οὐκ ἔστι καὶ τὸ μὴ ὄν, ὥστε οὐδὲν ἔστιν ἀντιστρέφονται ἔστιν ὁμοίως φάναι ὅτι πάντα ἔστι· τὸ τε γὰρ μὴ ὄν ἔστι καὶ τὸ ὄν, ὥστε πάντα ἔστιν. Cod. Lips. exhibet: ὅτι εἰ ταῦτό τὸ μὴ ὄν καὶ τὸ ὄν. Inseto igitur inter καὶ et in articulo reliqua, ut a Fossio distincta sunt, servanda censemus. Est enim verborum sensus: « quemadmodum ille ait, si idem sit non ens et ens, perinde non esse ens ac non ens, ita ut nihil sit: similiter licet contraria ratione dicere, omnia esse: siquidem non ens est pariter atque ens, ita ut omnia sint. »

Dianæ templo deposuit. Variat operis illius inscriptio, quod nonnulli Musas, quidam de natura, Diodotus certum constituendæ vitæ gubernaculum, alii morum rationem vel moris ordinem sive ornamentum unius omnium inscribere. Inde conjici licet Heraclitum nihil præter nomen suum in fronte voluminis præposuisse. Constat liber e tribus partibus, quarum prima scriptor de universo, altera de republica, tertia de rebus divinis egit (9). Hujus pauca quæ exstant fragmenta post Henr. Stephanum in Poesi Philosophica, Frid. Schleiermacherum in F. A. Wolfii et Ph. Buttmanni Museo I p. 313-533 (Op. philos. II p. 3-146) et J. Bernaysium (10) Mus. Rhenan. Nov. Ser. VII, p. 90-116; IX, p. 241-269, recognita et aucta infra exhibebo atque interpretabor.

Heraclitus a sermonis obscuritate τοῦ Σκοτεινοῦ cognomen posterioribus sæculis invenit. Sic jam Pseudoaristoteles de Mundo cap. 5: ταῦτ' ἴδι, inquit, τοῦτο ἦν καὶ τὸ παρὰ τῷ σκοτεινῷ λεγόμενον Ἡρακλείτου κτλ. et a Lucretio lib. I, vs. 639-640 dicitur *clarus ob obscuram linguam*. Cf. Strabo lib. XIV p. 642 et Seneca Epist. 12. Multi eum de industria minus perspicue scripsisse putarunt, ne ab omnibus intelligeretur. In qua opinione fuere Cicero (11), Diogenes Laertius, Clemens Alexandrinus, auctor Allegoriarum Homericarum quæ sub Heracliti vel Heraclidis nomine feruntur. Alii male vinctam et ambiguum philosophi ora-

tionem incusant (12) qua rebus clarissimis tenebras obduxerit. Afirmant enim difficile fuisse, Heracliti verba distinguere, quia quod cujusque periodi principium, qui finis esset non appareret. Quamobrem sæpenumero lectores de vocabulorum contextu ambigebant, nescientes utrum ad præcedentia an ad sequentia referenda essent. Neque tamen veteres dissententur (13), partes aliquot operis Heraclitei splendide ac dilucide fuisse conscriptas, ut vel obtusa ingenia sententias quasdam assequi vocumque vim ac voluntatem interpretari possent. Sic autem cogitata eloquebatur, ut legentium animi altius se efferret et quasi divino instinctu concitarentur. Qua in re inter scriptores Græcos brevilocquentia et incomparabili dictionis gravitate excelebat. Proditum est Cratetem (14) quendam Heracliti Musas (15) primum in Græciam intulisse dixisseque istud opusculum Delio natatore indigere qui in ejus tanquam fluminis altitudine non periret. Similis est apud Diogenem de Socrate narratio. Qui quum ab Euripide Ephesii philosophi libellum accepisset, rogatus quid de eo sentiret, respondisse fertur quæ intellexerit præclara esse, putare se etiam quæ non intellexerit esse eximia, verum Delio quopiam opus esse natatore (16).

Hæc atque alia istius generis talia sunt, ut cavendum videatur, ne commentitiis rebus fidem adjungamus. Nam de Socrate ratio fugit Dioge-

Vitt. auct. cap. 14: ΑΓΟΡ. Σὺ δὲ τί κλάεις, ὦ βέλτιστε; πολὺ γὰρ οἶμαι κἀλλίον σοι προσλαλεῖν. ΗΡΑΚΛΑ. Ἠγέομαι γάρ, ὦ ἕνε, τὰ ἀνθρωπότητα πρήγματα οὐκ ἐυρᾶ, καὶ θαυρωδέα, καὶ οὐδὲν αὐτέων ὁ, τε μὴ ἐπικρίνον τῶ δὴ οἰκτεῖρω τε σφείας καὶ ἑυφρομαι.

(9) Diogenes Laertius lib. IX, 5-6: Τὸ δὲ φερόμενον αὐτοῦ βιβλίον ἰστί μὲν ἀπὸ τοῦ συνέχοντος περὶ φύσεως· διήρηται δὲ εἰς τρεῖς λόγους, εἰς τε τὸν περὶ τοῦ παντός, καὶ πολιτικόν, καὶ θεολογικόν. Ἀνέθηκε δὲ αὐτὸ εἰς τὸ τῆς Ἀριμύδος ἱερὸν. M. lib. IX, 12: Ἐπιγράφουσι δὲ αὐτὸ οἱ μὲν Μούσας, οἱ δὲ Περὶ φύσεως, Διόδωτος δὲ Ἀκριθεῖς οἰκίσμα πρὸς στάθμην βίου, ἄλλοι Ἐνώμηνη ἡδῶν ἢ τρόπου κόσμον ἑνὸς τῶν ἑμπάντων. Apud Plutarchum adv. Colot. p. 1115: Ἀριστοτέλους τὰ περὶ οὐρανοῦ καὶ τὰ περὶ ψυχῆς, Θεοφράστου δὲ τὰ πρὸς τοὺς φυσικοὺς, Ἡρακλείτου δὲ τὸν Ζωροάστρη, τὸ περὶ τῶν ἐν φθού κτλ. pro Ἡρακλείτου legendum Ἡρακλείδου. Nam Heraclides Ponticus scripsit librum περὶ τῶν ἐν φθού teste Diogene Laertio lib. V, 8, 86. Cf. Bernays. Mus. Rh. VII p. 96.

(10) Adde ejusdem Heraclitea, part. 1, Bonnæ 1848, et Lassallii de Heracliti philosophia volumen, Berolinæ 1858.

(11) Cicero Heraclitum valde obscurum fuisse et consulto occulte dixisse ait. Idem cognomen σκοτεινός eum perhiberi testatur, quia de natura nimis obscure memoraverit. Conf. de Divin. II, 64; de Nat. deor. I, 26; de Fin. II, 5. Denique de Nat. deor. III, 14: Heraclitum, inquit, non omnes interpretantur uno modo, qui quoniam, quid diceret, intelligi noluit, omittamus. Diogenes Laertius lib. IX, 6: ὡς μὲν τινες, ἐπιτηδεύσας ἀσαφέστερον γράφει, ὅπως οἱ ἀνήμεροι προσείεν αὐτῶ, καὶ μὴ ἐκ τοῦ ἡμῶδους εὐκατα-

φρόντητον εἶη. Clemens Alexandrinus Strom. V p. 571 C: καὶ μυρία ἐπὶ μυρία· εὐρύμεν ἂν ὑπὸ τε φιλοσόφων, ὑπὸ τε ποιητῶν αἰνιγματωδῶς εἰρημένα· ὅπου γε καὶ ὅλα βιβλία ἐπιεκρυμμένην τὴν τοῦ συγγραφέως βούλησιν ἐπιδείκνυνται, ὡς καὶ τὸ τοῦ Ἡρακλείτου Περὶ φύσεως, 8; καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο σκοτεινός· προσηγόρευται. Heraclitus Alleg. Hom. cap. 24 p. 51 ed. Mehler.: Ὁ γοῦν σκοτεινός· Ἡρακλείτος· ἀσαφῆ καὶ διὰ συμβόλων εἰκάζεσθαι δυνάμενα θεολογεῖ τὰ φυσικά, δι' ἧν φησι κτλ.

(12) Aristoteles Rhet. III, 5: Τὰ γὰρ Ἡρακλείτου διαστῆσαι ἔργον διὰ τὸ ἀδηλον εἶναι ποτέρω πρόσκειται, τῶ ὕστερον ἢ τῶ πρότερον· ὅλον ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ τοῦ συγγράμματος· φησὶ γὰρ κτλ. Demetrius de Elocut. 192: Ἀδελος γὰρ ἢ ἐκάστου κελου ἀρχῇ διὰ τὴν λύσιν, ὥσπερ τὰ Ἡρακλείτου· καὶ γὰρ ταῦτα σκοτεινά ποιεῖ τὸ πλείστον ἢ λύσει.

(13) Diogenes Laertius lib. IX, 7: Λαμπρῶς τε ἐνίοτε ἐν τῶ συγγράμματα καὶ σαφῶς ἐκβάλλει, ὥστε καὶ τὸν νοθεύστατον βαδῶς γνῶναι καὶ διαρμα ψυχῆς λαβεῖν· ἢ τε βραχυτέρας καὶ τὸ βάρος τῆς ἐρμηνείας ἀούγκριτον.

(14) Diogenes Laertius lib. IX, 12: Σάλευκος μόντοι φησὶν ὁ γραμματικὸς, Κρότωνά τινα ἱστορεῖν ἐν τῶ Κατακολυμβητῆ, Κράττητά τινα πρώτων εἶς τὴν Ἑλλάδα κομίσει τὸ βιβλίον· ὃν καὶ εἰπεῖν, Δηλίου τινὸς δεῖσθαι κολυμβητοῦ, 8; οὐκ ἀποπνηγῆσται ἐν αὐτῶ.

(15) Ἰάδες Μούσαι vocantur a Clemente Strom. V p. 576 A.

(16) Diogenes Laertius lib. II, 22: Φασὶ δ' Εὐριπίδην αὐτῶ δόντα τὸ Ἡρακλείτου σύγγραμμα ἐρῶσαι, Τί δοκεῖ; τὸν δὲ φάναι, Ἄ μὲν συνήκα, γενναῖα· οἶμαι δὲ καὶ ἂ μὴ συνήκα· πλὴν Δηλίου γέ τινος δεῖται κολυμβητοῦ.

nem, siquidem illi qui miram hanc rem primi vulgarunt non tam Socrati quam sibi ingenii acumen detraxerunt. Quum enim Plato, Aristoteles, Plutarchus aliique Heraclitum non solum legerint, sed etiam decreta ejus explicaverint, Socratem in ejus libro hæsisse nemo credat. Quid? quod Socratis et Platonis tempore satis emendata monumentorum Heracliteorum exemplaria in hominum manibus fuisse probabile est. Nempe posterius qui multum de philosophi obscuritate conqueruntur corruptioribus exemplis videntur usi. Jacuit autem fere silentio post Platonis et Aristotelis tempora Heracliti illud de rerum natura volumen, nisi quod Ephesii philosophi aliquot sectatores fuerunt qui Heraclitei (17) dicebantur et quod Stoici (18) in placitis ejus dilucidandis et ad sua dogmata accommodandis operam consumserunt. Secuti sunt Plutarchus, Sextus Empiricus, M. Antoninus, Clemens Alexandrinus qui Heraclitum lectitarunt multaque ejus dicta et præcepta celebraverunt. Præterea ad Ephesii civis chartas ab hominum oblivione vindicandas accessit Hippolytus in Hæresium omnium refutatione, editus Oxonii anno 1851 sub Origenis nomine ab Emmanuele Millero. Hic Noeti hæretici doctrinam ex Heracliteo fonte manasse ostensurus data occasione varia veteris illius sapientiæ doctoris scita et apophthegmata proponit. Theodoretus vero et Stobæus, licet plures Heracliti sententias commemorarent, non tamen eas ex ipsis doctissimi hominis commentariis, sed ex aliorum scriptis petivisse videntur. Jam si Heraclitei libelli fragmenta ex iis quos nominavi scriptoribus collecta consideramus, fateamur necesse est omnia esse aperta et lucida exceptis mendis aliquot locisque depravatis quibus medicinam facere non admodum difficile est. Sed hæc de sermonis obscuritate dicta sufficiant.

Restat ut placita egregii viri adumbremus. Rerum (19) elementum ignem esse dixit ejusque vicibus universa cieri atque agitari. Qui dum condensatur vel rarescit, ingens animalium, corporum formarumque varietas modo nascitur modo occidit. At occasus (20) nihil differt ab ortu, siquidem vivorum sors a mortuorum conditione non diversa est. Cuncta enim perpetuo moventur et priore statu relicto in contrarium transeunt, neque quidquam quiescit (21). Quare nihil præter igneam vim est immortale. Quippe cætera non sunt, sed fiunt et quasi fluminis iustar labuntur (22). Ignis vero mutatur primum in aerem, deinde aer in aquam, quæ partim in terram abit, partim in ignem revolvitur (23). Est autem ille ignis omnibus quæ agitantur movendi principium. Itaque hujus beneficio sentimus, cogitamus, animam de cælo ducimus. Porro non alium vitæ nostræ auctorem et custodem habemus (24). Idem fulminis specie rerum universitatem regit ac tuetur (25). Neque tamen quidquam forte et casu evenit, sed omnia necessitate fiunt. Etenim mundum neque dii neque homines procreaverunt, sed fuit ex omni æternitate (26) atque est et erit ignis sempiternus. Quum enim e flammæ ardore generatus sit, certo tempore eum comburi necesse est. At quamdiu exurit universitatis corpus cunctaque fumo complentur, tamdiu offusa orbi caligine nihil sub aspectum cadit. Ibi contingere solet, ut terra ad orci similitudinem accedat. Ut enim in orco defunctorum animæ odorantur: ita vivi tum olfactu pro visu utuntur, donec reddita luce denuo videre possint (27). Ortus occasusque vicissitudini præsumt contrariæ naturæ, e quibus omnium parens vocatur Bellum sive Discordia (28), omnium confectrix nominatur Pax sive Concordia (29). Denique mutatio qua universum existit via sursum ac deorsum ducens appellatur (30). Nimirum vapores qui ex agris et aquis excitantur

(17) Diogenes Laertius lib. IX, 6 : Τσαπύτην δι δόξαν ἔσχε τὸ σύγγραμμα, ὡς καὶ ἀπειριστίας ἀπ' αὐτοῦ γενέσθαι τοὺς κληθέντας Ἡρακλειτεῖους. Cf. Plat. Theæt. p. 179 seq.

(18) Cleanthes, Aristo, Sphærus, Chrysippus. Vid. Diogenes Laertius lib. VII, 174 et 178; lib. IX, 5 et 15. Cf. Phædr. Epicur. de Diis col. IV, 12 sq.

(19) Diogenes Laertius lib. IX, 8 : Πῦρ εἶναι στοιχείον, καὶ πῦρος ἀμοιβὴν τὰ πάντα ἀραιώσει καὶ πυκνώσει τὰ γινόμενα.

(20) Vid. fragm. 46.

(21) Diogenes Laertius lib. IX, 8 : Γίνεσθαι πάντα κατ' ἐναντιότητα.

(22) Diogenes Laertius lib. IX, 8 : Καὶ θεῖν τὰ ὅλα ποταμοῦ δίκην. Cf. fragm. 21-22. Plato Cratyl. p. 402 A : λέγει που Ἡράκλειτος ὅτι πάντα χωρεῖ καὶ οὐδὲν μένει, καὶ ποταμοῦ βροχὴ ἀπειράζων τὰ δῖτα λέγει ὡς δις ἐς τὸν αὐτὸν ποταμὸν οὐκ ἂν ἐμβάζῃς.

(23) Vid. fragm. 28 et 31. Diogenes Laertius lib. IX, 9 : Πυκνούμενον γὰρ τὸ πῦρ ἐξυγραίνεσθαι, συνιστάμενον τε γίνεσθαι ὕδωρ, πηγνύμενον δὲ τὸ ὕδωρ εἰς γῆν τρέπεσθαι.

(24) Vid. fragm. 49 et adnot. ad fragm. 46.

(25) Vid. fragm. 50.

(26) Vid. fragm. 27. Diogenes Laertius lib. IX, 8 : Ἐνα εἶναι κόσμον, γεννάσθαι τε αὐτὸν ἐκ πυρός, καὶ πάλιν ἐκπυρῶσθαι κατὰ τινος περιόδου ἐναλλάξ τὸν σύμπαντα αἰῶνα τοῦτο δὲ γίνεσθαι καθ' εἰμαρμένην.

(27) Vid. fragm. 25-26.

(28) Vid. fragm. 43.

(29) Diogenes Laertius lib. IX, 8 : Τῶν δὲ ἐναντίων τὸ μὲν ἐπὶ τὴν γένεσιν ἄγον καλεῖσθαι πόλεμον καὶ ἔριν· τὸ δ' ἐπὶ τὴν ἐκπύρωσιν, ὁμολογίαν καὶ εἰρήνην.

(30) Diogenes Laertius lib. IX, 8 : Καὶ τὴν μεταβολὴν ὄντων ἀνω κάτω· τὸν τε κόσμον γίνεσθαι κατὰ ταύτην. Vide fragm. 32 et 91.

εἴπερ μὴ ἔστι, μηδὲ φρονεῖσθαι. Εἰ δ' οὕτως, ἐν ἂν εἶναι ψεύδος οὐδαμῶς φησιν, οὐδ' εἰ ἐν τῷ περὶ φαίη ἀμιλλᾶσθαι ἄρματα. Πάντα γὰρ ἂν ἴτα εἴη. Πῶς γὰρ τὰ δρώμενα καὶ ἀκούμενα διὰ ἴτο ἔστιν, ὅτι φρονεῖται ἕκαστα αὐτῶν; εἰ δὲ μὴ διὰ ἴτο, ἀλλ' εἴπερ οὐδὲν μᾶλλον ἢ δρώμεν ἔστιν, πνιῶτα μᾶλλον ἢ δρώμεν ἢ ἂ διανοούμεθα; καὶ γὰρ περὶ αὐτῶν πολλοὶ ἂν ταῦτα ἴδοιεν, καὶ ἐνταῦθα πολλοὶ ταῦτα διανοηθεῖμεν. Τὰ οὖν διανοητὰ τοιαῦτ' ἔστι,

ποῖα δὲ τῆλεθῆ, ἀδελον. "Ὡστε καὶ εἰ ἔστιν, ἡμῖν γε ἀγνωστ' ἂν εἶναι τὰ πράγματα. Εἰ δὲ καὶ γνωστά, πῶς ἂν τις, φησί, δηλώσειεν ἄλλω; ὁ γὰρ εἶδε, πῶς ἂν τις, φησί, τοῦτο εἴποι λόγῳ; ἢ πῶς ἂν ἐκεῖνο ὄγλον ἀκούσαντι γίνοιτο μὴ ἰδόντι; "Ὡσπερ γὰρ οὐδὲ ἡ ὄψις τοῦ, φθόγγου γινώσκει, οὕτως οὐδὲ ἡ ἄκοη τὰ χρώματα ἀκούει, ἀλλὰ φθόγγου· καὶ λέγει ὁ λέγων λόγον, ἀλλ' οὐ χρώμα οὐδὲ πρᾶγμα. "Ὁ οὖν τις μὴ ἐννοεῖ, πῶς αἰτεῖ τοῦτο παρ' ἄλλου λόγῳ; ἢ σημείῳ τινὶ ἐτέρου τοῦ πράγματος

δὲ κἄν ἢ τι, τοῦτο ἀγνωστόν τε καὶ ἀνεπινοήτον ἔστιν ἴσως, παρακειμένως ἀποδεικνόν. Quamobrem Fossius clor fuit, ut locus sic corrigeretur: εἰ μὲν οὖν οὐδὲν, τὰς οὐαῖς; λέγει [εἶναι ἀγνωστά] ἔπαντα. δεῖν γὰρ [ἂν] τὰ νοούμενα εἶναι, καὶ τὸ μὴ ὄν, εἴπερ μὴ ἔστι, μηδὲ φρονεῖται. εἰ δ' οὕτως, οὐδὲν ἂν εἶναι ψεύδος, οὐδ' εἰ, φησιν, οὐδ' ἐν τῷ πελάγει φαίη ἀμιλλᾶσθαι ἄρματα. πάντα γὰρ ἂν ἴτα εἴη. καὶ γὰρ τὰ δρώμενα καὶ ἀκούμενα διὰ τοῦτο ἴν, ὅτι φρονεῖται ἕκαστα αὐτῶν. Quae correctio ingeniosa quidem est, sed tamen non plane nobis satisfacit. si enim bene observavit doctus ille vir οὐδεὶς potest ψεύχει ferri non posse, tamen iteratum illud oratorum more δ' εἰ non convenit commentariis Aristoteleis tenui et illi sermonis genere scriptis. Quocirca pro οὐδεὶς legimus οὐδαμῶς. Præterea dubitanter pro πάντα ταῦτα, nam unum tantum hic commemoratur exemplum, cuius veris duo affert Sextus, πάντα τοιαῦτα ponendum esse ejicit. Nos ne hac quidem mutatione rem rectius conluti arbitantes in vulgata lectione quæ excidisse nonnulla dicio est, acquiescimus. Denique quoniam καὶ γὰρ parvula demonstrationem, cur res percipi nequeant, indit, nihil autem ejusmodi demonstraretur, sententiam eandem esse jure dixit Fossius. Nam alienum ab ea ratione animum Gorgias habebat. Quapropter Fossius interrogationis signum post φρονεῖται posuit. At sic quæ verba a Gorgiæ mente discrepant. Flagitatur enim hoc enuntiandum non καὶ γὰρ, sed πῶς γὰρ: cætera omnia assentimur.

11. Bekkerus: εἰ δὲ μὴ διὰ τοῦτο, ἀλλ' ὥσπερ οὐδὲν μᾶλλον ἢ δρώμεν ἔστιν, οὕτω μᾶλλον ἢ δρώμεν ἢ διανοούμεθα. εἰ γὰρ ὥσπερ ἐκεῖ πολλοὶ ἂν ταῦτα ἴδοιεν, καὶ ἐνταῦθα πολλοὶ ἂν ταῦτα διανοηθεῖμεν. τὸ οὖν μᾶλλον δὴ τοιαῦτ' ἔστι, οὐκ ἐξ ἀληθῆ, ἀδελον. ὥστε καὶ εἰ ἔστιν, ἡμῖν γε ἀγνωστά καὶ τὰ πράγματα. In his jam codicis Lipsiensis ope duo menda, quæ reperiuntur apud Casaubonum, sublata sunt. Vulgo enim legitur μᾶλλον δρώμεν ἔστιν οὕτω μᾶλλον ἢ ac eandem hæc pro ἐκεῖ. At alia restant vitia haud minns gravia. Pro ἀλλ' ὥσπερ οὐδὲν μᾶλλον ἢ δρώμεν ἔστιν, οὕτω μᾶλλον ἢ δρώμεν ἢ διανοούμεθα scribendum cum Fossio: εἰ εἴπερ οὐδὲν μᾶλλον ἢ δρώμεν ἔστιν, ἔστιν οὕτω μᾶλλον δρώμεν ἢ ἢ διανοούμεθα; sed quod idem vir doctus conceit τὸ οὖν μᾶλλον δὴ τοιαῦτ' ἔστι τοιαῦτα δὲ τῆλεθῆ, ἀδελον istissime nobis probatur. Nam vulgata lectionis initium si tale se habet, scribendum est τὸ οὖν μᾶλλον δὴ (intellige ἴτα) τοιαῦτα ἔστι. Neque vero dubium quin poni oportet τὸ οὖν διανοητὰ τοιαῦτ' ἔστι. In eandem sententiam Felicianus: « Ac quæ quidem cogitantur, talia sunt. Sed incertam sint vera, incertum est. » Καὶ εἰ ἔστιν præstare odicum Urbinatis et Lipsiensis scripturæ εἰ καὶ ἔστιν videtur Bekkerus et Fossius, siquidem Gorgiæ opinio non esse quidquam percipi hac ratione fortius exprimitur. « Item apud Casaubonum sic scripta sunt: ἡμῖν γνωστά ἴνα τὰ πράγματα, sed requiritur id quod cod. Lips. præter ἡμῖν γε ἀγνωστ' ἂν εἶναι τὰ πράγματα.

20. εἰ δὲ καὶ γνωστά, πῶς ἂν τις, φησί, δηλώσειεν ἄλλω;

ὁ γὰρ εἶδε, πῶς ἂν τις, φησί, τοῦτο εἴποι λόγῳ; ἢ πῶς ἂν ἐκεῖνος ὄγλον ἀκούσαντι γίνοιτο, μὴ ἰδόντι; Ita Fossius et Bekkerus, qui jam e codice Lipsiensis quædam in verborum contextum receperunt. Etenim pro εἰ δὲ καὶ vulgo legebatur εἰ δὲ, deinde pro πῶς ἂν τις, φησί, δ. ἀ. olium male scriptum erat πῶς ἂν τις, φησί, quod tamen in φησί contenebatur esse Sylburgius animadvertat. Utrumque exhibet liber Lipsiensis. At dubium esse ait Beckius, utrum in illo codice etiam exisset, an eἴρη, quod jure repudiarent viri docti. Unum superest mendum. Nam pro ἢ πῶς ἂν ἐκεῖνος ὄγλον ἀκούσαντι γίνοιτο desideratur ἢ πῶς ἂν ἐκεῖνο κ. τ. λ. quod item suppediat præstantissimus liber Lipsiensis. Nescio an eandem lectionem exprimat Bern. Felicianus, ita vertens: « vel quomodo id alteri audenti et non violenti poterit manifestari. »

p. 980. b. 1. ὥσπερ γὰρ οὐδὲ ἡ ὄψις τοῦ φθόγγου γινώσκει, οὕτως οὐδὲ ἡ ἄκοη τὰ χρώματα ἀκούει, ἀλλὰ φθόγγου: καὶ λέγει ὁ λέγων, ἀλλ' οὐ χρώμα οὐδὲ πρᾶγμα. Sic codices. Vitiosa esse verba καὶ λέγει ὁ λέγων, ἀλλ' οὐ χρώμα οὐδὲ πρᾶγμα videtur Tennemannus Hist. phil. p. 486 ed. Wendt. Omitit enim ἀλλ' post λέγων. Neque tamen hoc modo restituitur oratio, quam resarciendam esse patet inserto λόγον inter λέγων et ἀλλ'. Cuius emendationis auctor Fossius bene comparavit Sext. Empir. adv. Math. VII § 84: ὅ γὰρ μνησόμεν, λόγος ἔστι. λόγος δὲ οὐκ ἔστι τὰ ὑποκειμένα καὶ τὰ ὄντα. οὐκ ἄρα τὰ ὄντα μνησόμεν τοῖς πέλας, ἀλλὰ λόγον δὲ: ἑταρὸς ἔστι τῶν ὑποκειμένων. Idem efficitur ex iis quæ apud nostrum sequuntur ἀρχὴν γὰρ οὐ φθόγγου λέγει οὐδὲ χρώμα, ἀλλὰ λόγον.

4. δὲ οὖν τις μὴ ἐννοεῖ, πῶς αἰτεῖ παρ' ἄλλου λόγῳ ἢ σημείῳ τινὶ ἐτέρου πράγματος ἐννοήσειεν, ἀλλ' ἢ εἰ μὲν χρώμα ἴδων, εἰάν δὲ . . . μοι. ἀρχὴν γὰρ οὐ . . . λέγει . . . γο εἰ δὲ χρώμα, ἀλλὰ λόγον, ὥστ' οὐδὲ διανοεῖσθαι χρώμα ἔστιν, ἀλλ' ὄραν, οὐδὲ ψόρον, ἀλλ' ἀκούειν. Ita Bekkerus. Plura etiam apud Casaubonum hoc loco menda inveniuntur: εἰ οὖν τις μετενοεῖ πῶς αἰτεῖ παρ' ἄλλου λόγῳ ἢ σημείῳ τινὶ ἐτέρου πράγματος: ἐννοήσειεν, ἀλλ' ἢ εἰ μὲν χρώμα ἴδων· εἰάν μοι ἀρχὴν γὰρ οὐ λέγει γο εἰ δὲ χρώμα, ἀλλὰ λόγον, ὥστ' οὐδὲ διανοεῖσθαι χρώμα ἔστιν, ἀλλ' ὄραν, οὐδὲ ψόρον, ἀλλ' ἀκούειν. Pro μετενοεῖ Sylburgius legi voluit μετενοεῖ aut μετενοεῖ, pro ἐννοήσειεν vero ἐνόησιν, nihil præterea ausus mutare. Sed hæc conjecturæ neque re ipsa neque codice Lipsiensis confirmantur. In hoc autem libro principio legitur δὲ οὖν τις μὴ ἐννοεῖ, deinde ἐτέρου τοῦ πράγματος ἐννοήσειεν, tum εἰάν δὲ μοι. ἀρχὴν γὰρ, οὐ λέγει δὲ χρώμα, ἀλλὰ λόγον: ὥστ' οὐδὲ διανοεῖσθαι κ. τ. λ., denique οὐδὲ ψόρον οὐδ' ἀκούειν. Non multum proficimus e Feliciani interpretatione, ubi hæc reperiuntur: « Quomodo igitur rem quispian ab altero vel verbis vel siguo alio aliquo sibi exponi petit, quam ille consideravit? Qui enim colorem intuitus non est, sed orationem audivit, ignorat colorem, et orationem percipit: qui vero e contrario colorem inspexit oratione audite minime percepta, non colorem, sed orationem ignorat. Quare cogitari neque color, sed videtur,

Idem alio loco (46) ait : « Est præterea annus quem Aristoteles maximum potius quam magnum appellat, quem solis et lunæ vagarumque quinque stellarum orbis conficiunt, quum ad idem signum, ubi quondam simul fuerant, una referuntur; cuius anni hiems summa est κατακλισμός, quam nostri diluvionem vocant, æstas autem ἐκπύρωσις, quod est mundi incendium. Nam his alternis temporibus mundus tum exignescere, tum exaquescere videtur. Hunc Aristarchus putavit esse annorum vertentium ΗCCCCLXXXIII, Aretes Dyrhachinus VDLII, Heraclitus et Linus XDCCC (47). »

Denique in libro quem edidit Heraclitus de verborum vi ac potestate dedita opera egit (fr. 67). Et Proclus (48) dialecticem Eleaticis ita propriam fuisse dicit, ut mathematicam Pythagoreis, etymologiam Heracliteis. Risit sine dubio Plato in Cratylo Heraclitum de talibus rebus disputantem, fortasse etiam Democritum (49); verum quæ sint in isto dialogo Heracliti partes, quæ Democriti, nemo hodie dixerit.

Sed hæc hactenus. Res et decreta Ephesii philosophi, ut quæque memoriâ digna videbantur, carptim perscripsi: cætera e fragmentis cognoscuntur.

attingit quarto et decimo ætatis anno quo seminare potest, semen autem ejus inter annum confectum iterum post annum (sic) quindecim generat similem sibi. Ex his autem nominibus avorum, patrum, filiorum, natorum sicut et matrum, filiarum filiarumque prolibus completa perficitur generatio. » Eundem Philonis locum negligenter excerptum legitimus apud Cramer. Anecd. Paris. I p. 224 : « Ὅτι ὁ ἄριθμὸς φυσικώτατός ἐστιν. Ὁ γὰρ ἐν μονάδι τριάς, τούτο ἐν δεκάσι τριακοντάς, ἐπὶ καὶ ὁ τοῦ μηνὸς κύκλος συνέστημεν ἐκ τεσσάρων τῶν ἀπὸ μονάδος ἑξῆς τετραγώνων α' δ' θ' ις'. ὅθεν οὐκ ἀπὸ σκοποῦ Ἡράκλειτος γενεάν τὸν μῆνα καλεῖ. Quid hic emendatione egeat, quærere mihi non libet. Memorabile et Plutarchi testimonium est de Defect. orac. cap. 11, vol. IX p. 316 : « Ἐτη τριάκοντα ποιοῦσι τὴν γενεάν καθ' Ἡράκλειτον ἐν ᾧ χρόνῳ γεννῶντα παρέχει τὸν ἐξ αὐτοῦ γεννημένον ὁ γεννήσας. Idem de Plac. phil. lib. V cap. 24 ait : Ἡράκλειτος καὶ οἱ Στωϊκοὶ ἀρχεσθαι τοὺς ἀνθρώπους τελειότητος περὶ τὴν δευτέραν ἑβδομάδα, περὶ ἣν ὁ σπερματικὸς κρι-

νεται ὀρθός . . . περὶ δὲ τὴν δευτέραν ἑβδομάδα ἔνωμα γίνεται καλοῦ τε καὶ κακοῦ καὶ τῆς διδασκαλίας αὐτῶν.

(46) Censorinus de Die natali cap. 18.

(47) Plutarchus de Plac. phil. lib. II cap. 32 : Τὸν ἄμεγαν ἑνιαυτὸν οἱ μὲν ἐν τῇ ὀκταετηρίᾳ τίθενται, οἱ δ' ἐν τῇ ἑνεκαετηρετιδί, οἱ δ' ἐν ταῖς ἑξήκοντα ἑνὸς ἡέμου. Ἡράκλειτος, ἐκ μυρίων ὀκτακισχλίων ἡλιακῶν. Διογένης, ἐκ πέντε καὶ ἑξήκοντα καὶ τριακοσίων ἑνιαυτῶν τοσούτων, ὅση ὁ κατὰ Ἡράκλειτον ἑνιαυτός. Idem de Defectu orac. cap. 17, vol. IX pag. 316 : Καὶ ὁ Κλεόμβροτος : Ἀκούει ταῦτ' (ἑστ) πολλῶν καὶ ὁρᾷ τὴν Στωϊκὴν ἐκπύρωσιν, ὥσπερ τὰ Ἡρακλείτου καὶ Ὀρφέως ἐπινεμομένην ἔπη κτλ.

(48) Proclus in Parmenid. T. IV p. 12 : Τὴν διαλεκτικὴν . . . ἐξαιρετον οὖσαν τοῦ Ἑλεατικοῦ διδασκαλείου, καθάπερ ἄλλο τι τοῦ Πυθαγορείου λέγουσιν, ὡς τὴν διὰ τῶν μαθημάτων ἀγωγὴν, καὶ ἄλλο τοῦ Ἡρακλείτου, τὴν διὰ τῶν ὀνομάτων ἐπὶ τὴν τῶν ὄντων γνῶσιν

(49) Vid. Democriti fragm. pag. 109.

γραμματολόγους, καὶ ὅτι οὐδεις ἑτέρῳ ταῦτὸ ἐνοεῖ. | ρίαι, ὥστε ἐν τῇ περὶ ἐκείνων σκέψαι καὶ ταύτας ἑξε-
 ταστέον. | ταστέον.

0. ἅπαντες δὲ καὶ οὕτως ἑτέρων ἀρχαιοτέρων εἰσὶν ἀπο-
 , ὥστε ἐν τῇ περὶ ἐκείνων σκέψαι καὶ ταῦτα ἑξααστέον.
 Casaubonus et Bekkerus. Sed nemo talem sententiam
 alligat. In codice Lipsiensi qui a cæteris hoc loco non
 repat, nisi quod οὗτος ἑτέρων præbet, nihil præsidii
 Felicianus vertit: « Sed omnes quidem hæc veterum
 rum dubitationes sunt. Quocirca hæc quoque perpen-
 da sique excutienda in disputatione de illis videntur. »

Hinc Fossius legendum suspicatus est: ἅπαντα δὲ ταῦτα καὶ
 ἑτέρων ἀρχαιοτέρων εἰσὶν ἀπορία, ὥστε ἐν τῇ περὶ ἐκείνων
 σκέψαι καὶ ταῦτα ἑξααστέον. Cui conjecturæ nihil obstat
 nisi οὕτως vel οὗτος in ταῦτα mutatum, quod propter no-
 minis ἀπορία genus ne necessarium quidem est. Idcirco
 scribendum videtur: ἅπαντα δὲ αὐταὶ καὶ ἑτέρων ἀρχαιοτέ-
 ρων εἰσὶν ἀπορία, ὥστε ἐν τῇ περὶ ἐκείνων σκέψαι καὶ ταύτας
 ἑξααστέον.

Theodoretus εἰρήσατε. Denique ἀνεξεύρετον scripsi, ut est apud Thucydidem lib. III, 87 et alibi, sprete Theodoreti codicum scriptura ἀνεξέρητον et Clementis lectione ἀνεξερεύνητον.)

8. Χρυσὸν γὰρ εἰ διζήμενοι, φησὶν Ἡράκλειτος, γῆν πολλὴν ὀρύσσουσι, καὶ εὐρίσκουσι ὀλίγον.

(Clemens Strom. IV, 2 p. 565 et Theodoretus vol. IV pag. 716.)

9. Δοκέοντα γὰρ ὁ δοκιμώτατος γινώσκει φυλάσσειν· καὶ μέντοι καὶ δίκη καταλήφεται ψευδῶν τέκτονας καὶ μάρτυρας, ὁ Ἐφέσιός φησιν.

(Clemens Strom. VI, 1 p. 649. Membranam scripturam δοκούντων converti in δοκίοντα.)

10. Σιδύλλα δὲ μαινομένη στόματι καθ' Ἡράκλειτον ἀγέλαστα καὶ ἀκαλλώπιστα καὶ ἀμύριστα φεγγομένη χιλίων ἑτῶν ἐξικνεῖται τῇ φωνῇ διὰ τὸν θεόν.

(Plutarchus de Pyth. orac. cap. 6, vol. IX p. 257. Spectavit hunc locum Clemens Strom. I, 15 p. 358 : Ἡράκλειτος γὰρ οὐκ ἀνθρωπίνως φησὶν, ἀλλὰ σὺν θεῷ μᾶλλον Σιδύλλην πεφάνθαι, item Iamblichus de Myst. sect. 3 cap. VIII : καὶ λόγους μὲν προειμένα, οὐ μετὰ διανοίας δὲ τῶν λεγόντων, ἀλλὰ μαινομένη φασὶ στόματι.)

11. Οἶμαι δὲ σε γινώσκειν τὸ παρ' Ἡρακλείτου λεγόμενον, ὡς ὄναξ οὐ τὸ μαντεῖόν ἐστι τὸ ἐν Δελφοῖς οὔτε λέγει, οὔτε κρύπτει, ἀλλὰ σημαίνει.

(Plutarchus de Pyth. orac. cap. 21, vol. IX p. 281 seq. Addidi se cum Reiskio et Ἡρακλείτῳ in Ἡρακλείτου mutavi.)

12. Οἶδα ἐγὼ καὶ Πλάτωνα προσμαρτυροῦντα Ἡρακλείτῳ γράφοντι « Ἐν τὸ σοφὸν μόνον λέγεσθαι ἐθέλει καὶ οὐκ ἐθέλει Ζηνὸς οὐνόματι. »

(Clemens Strom. V, 14 p. 718 et Eusebius Præp. Evang. XIII, 13. Scripsi οὐνόματι cujus loco apud Clementem exstat ὄνομα, apud Eusebium in codice Parisiensi οὔνομα.)

13. Ἄλλα τὰ μὲν τῆς γνώσιος βάθεα κρύπτειν ἀπιστῆ ἀγαθὴ καθ' Ἡράκλειτον· ἀπιστῆ γὰρ διαφυγγάνει μὴ γινώσκουσα.

(Clemens Strom. V, 13 p. 699. Restitui γνώσιος βάθεα; codd. γνώσιος βάθη. Quorum verborum sensus videtur hic esse. Bene faciunt optimi quique philosophi, quod plebi et plerisque hominibus diffidentem interiorum rerum divinarum humanarumque cognitionem maxime dissimulant atque occultant, etiamsi hanc dissimulationem animadverti vident.)

14. Πολυμαθὴν νόον οὐ διδάσκει. Ἡσίοδον γὰρ ἂν ἐδίδαξε καὶ Πυθαγόρην, αὐτὶς τε Ἐνοφάνειά τε καὶ Ἐχάταιον.

(Diogenes Laertius lib. IX, 1. Similiter Athenæus lib. XIII p. 610 : Ἄλλα καὶ Ἡράκλειτος ὁ θεῖός φησι· « Πουλυμαθῆ (leg. πουλυμαθῆ) νόον ἔχειν οὐ διδάσκει. » Et Clemens Strom. I, 19 p. 373 : ἦδει γὰρ, ὅμαι, ὡς ἔρα ἦδη πολυμαθῆ νόον ἔχει· ὁ δὲ διδάσκει καθ' Ἡράκλειτον, ubi deletō verbo ἔχει rescribendum πολυμαθῆ νόον οὐ διδάσκει. Aliter Proclus in Platonis Tim. p. 31 (p. 72 ed. Schneider.) : τί γὰρ θαυμαστὸν ἢ τῶν γεγονότων γνώσις; πολυμαθῆ νόον οὐ φύει, φησὶν ὁ γενναῖος Ἡράκλειτος. Heraclitum Pythagoræ mentionem in libro de rerum natura fecisse, testificatur etiam Clemens Strom. I, 21 p. 396 : Ἡράκλειτος γὰρ μεταγενέστερος ὢν Πυθαγόρου μέμνηται αὐτοῦ ἐν τῷ συγγράμματι. Cæterum confer Democriti fragm. moral. 141.)

15. Ἡράκλειτος γούν ὁ φυσικὸς μονονοῦχὶ χείραρα καὶ φησι, « Πυθαγόρης Μνησάρχου ἱστορίην ἤσκησε ἀνθρώπων μάλιστα πάντων, καὶ ἐκλεξάμενος ταύτας τὰς συγγραφαὶς ἐποίησατο ἑαυτοῦ σοφίην πολυμαθίην, κακοτεχνίην. »

(Diogenes Laertius lib. VIII, 6. De reliquo vix Heracliti sunt sententiæ quæ in Florileg.

8. Nam qui aurum quærent, inquit Heraclitus, multum agri suffodiunt nec nisi aliquantulum metalli inveniunt.

9. Etenim probatissimus quisque ea quæ ipsi placent tueri statuit, atque etiam pœna irrogabit mendaciorum auctoribus ac testibus, quemadmodum Ephesius dicit.

10. At Sibylla furente ore, ut ait Heraclitus, risus, ornatus et fuci expertia sonans dei beneficio vocem ad mille annos continuat.

11. Puto autem te intelligere id quod ab Heraclito est dictum, regem cuius oraculum Delphicum est neque dicere, neque occultare, sed significare.

12. Scio equidem etiam Platonem astipulari Heraclito

scribenti : « Quod unum sapiens est solum Jovis nomine appellari potest et non potest. »

13. Sed abditarum rerum cognitionem celare bona secundum Heraclitum diffidentia est; nam diffidentia non potest non animadverti.

14. Magna variaque eruditio mentem non docet. Hesiodum enim docuisset et Pythagoram, rursusque Xenophanem atque Heætæum.

15. Nam Heraclitus physicus tantum non contenta voce ait : « Pythagoras, Mnesarchi filius, omnium hominum maxime in litterarum studio versatus est, quumque hæc e magno numero scripta delegisset, pro sapientia sibi comparavit variam eruditionem malamque artem. »

Dianæ templo deposuit. Variat operis illius inscriptio, quod nonnulli Musas, quidam de natura, Diodotus certum constituendæ vitæ gubernaculum, alii morum rationem vel inoris ordinem sive ornamentum unius omnium inscribere. Inde conjici licet Heraclitum nihil præter nomen suum in fronte voluminis præposuisse. Constabat liber e tribus partibus, quarum prima scriptor de universo, altera de republica, tertia de rebus divinis egit (9). Hujus pauca quæ exstant fragmenta post Henr. Stephanum in Poesi Philosophica, Frid. Schleiermacherum in F. A. Wolfii et Ph. Buttmanni Museo I p. 313-533 (Op. philos. II p. 3-146) et J. Bernaysium (10) Mus. Rhenan. Nov. Ser. VII, p. 90-116; IX, p. 241-269, recognita et aucta infra exhibebo atque interpretabor.

Heraclitus a sermonis obscuritate τοῦ Σκοτεινοῦ cognomen posterioribus sæculis invenit. Sic jam Pseudoaristoteles de Mundo cap. 5 : ταῦτ' ὁ δέ, inquit, τούτῳ ἦν καὶ τὸ παρὰ τῷ σκοτεινῷ λεγόμενον Ἡρακλείτου κτλ. et a Lucretio lib. I, vs. 639-640 dicitur *clarus ob obscuram linguam*. Cf. Strabo lib. XIV p. 642 et Seneca Epist. 12. Multi eum de industria minus perspicue scripsisse putarunt, ne ab omnibus intelligeretur. In qua opinione fuere Cicero (11), Diogenes Laertius, Clemens Alexandrinus, auctor Allegoariarum Homericarum quæ sub Heracliti vel Heraclidis nomine feruntur. Alii male vincam et ambiguum philosophi ora-

tionem incusant (12) qua rebus clarissimis tenebras obdlexerit. Affirmant enim difficile fuisse, Heracliti verba distinguere, quia quod cujusque periodi principium, qui finis esset non apparet. Quamobrem sæpenumero lectores de vocabulorum contextu ambigebant, nescientes utrum ad præcedentia an ad sequentia referenda essent. Neque tamen veteres diffitentur (13), partes aliquot operis Heraclitei splendide ac dilucide fuisse conscriptas, ut vel obtusa ingenia sententias quasdam assequi vocumque vim ac voluntatem interpretari possent. Sic autem cogitata eloquebatur, ut legentium animi altius se efferrent et quasi divino instinctu concitarentur. Qua in re inter scriptores Græcos breviloquentia et incomparabili dictionis gravitate excelebat. Proditum est Cratetem (14) quendam Heracliti Musas (15) primum in Græciam intulisse dixisseque istud opusculum Delio natatore indigere qui in ejus tanquam fluminis altitudine non periret. Similis est apud Diogenem de Socrate narratio. Qui quum ab Euripide Ephesii philosophi libellum accepisset, rogatus quid de eo sentiret, respondisse fertur quæ intellexerit præclara esse, putare se etiam quæ non intellexerit esse eximia, verum Delio quopiam opus esse natatore (16).

Hæc atque alia istius generis talia sunt, ut cavendum videatur, ne commentitiis rebus fidem adjungamus. Nam de Socrate ratio fugit Dioge-

Vitt. auct. cap. 14 = AGOP. Σὺ δὲ τί κλάεις, ὦ βέλτιστε; πολὺ γὰρ οἶμαι κάλλιον σοὶ προσλαλεῖν. ΗΡΑΚΛΑ. Ἥγιόμαι γάρ, ὦ βέλτε, τὰ ἀνθρωπείνα κρήματα διζυρὰ, καὶ δακρυώδεα, καὶ σὺδὲν αὐτῶν ὁ, τι μὴ ἐπικήριον τῷ δὴ οὐκ ἰστέρω τε σφείας καὶ ἄλλοιμα.

(9) Diogenes Laertius lib. IX, 5-6 : Τὸ δὲ φερόμενον αὐτοῦ βιβλίον ἐστὶ μὲν ἀπὸ τοῦ συνέχοντος περὶ φύσεως· διήρηται δὲ εἰς τρεῖς λόγους, εἰς τὸν περὶ τοῦ παντός, καὶ πολιτικόν, καὶ θεολογικόν. Ἀνέθηκε δὲ αὐτὸ εἰς τὸ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερὸν. M. lib. IX, 12 : Ἐπιγράφουσι δὲ αὐτὸ οἱ μὲν Μούσας, οἱ δὲ Περὶ φύσεως, Διόδωτος δὲ Ἀκριβὲς οὐκ ἴσχυσα πρὸς στάθμην βίαι, ἄλλοι ἔνωσιν ἡθῶν ἢ τρόπου κόσμον ἑνὸς τῶν ἑμπάντων. Apud Plutarchum adv. Colot. p. 1115 : Ἀριστοτέλους τὰ περὶ οὐρανοῦ καὶ τὰ περὶ ψυχῆς, Θεοφράστου δὲ τὰ πρὸς τοὺς φυσικοὺς, Ἡρακλείτου δὲ τὸν Ζωροάστην, τὸ περὶ τῶν ἐν φῶσι κτλ. pro Ἡρακλείτου legendum Ἡρακλείδου. Nam Heraclides Ponticus scripsit librum περὶ τῶν ἐν φῶσι teste Diogene Laertio lib. V, 6, 86. Cf. Bernays. Mus. Rh. VII p. 96.

(10) Adde ejusdem Heraclitea, part. 1, Bonnæ 1848, et Lassali de Heracliti philosophia volumen, Berolini 1858.

(11) Cicero Heraclitum valde obscurum fuisse et consulto occulte dixisse ait. Idem cognomento σκοτεινὸς ἐμῶν περιήρησι testatur, quia de natura nimis obscure memoraverit. Conf. de Divin. II, 64; de Nat. deor. I, 26; de Fin. II, 5. Denique de Nat. deor. III, 14 : Heraclitum, inquit, non omnes interpretantur uno modo, qui quoniam, quid diceret, intelligi noluit, omittamus. Diogenes Laertius lib. IX, 6 : ὡς μὲν τινες, ἐπιτιθεύσας ἀσαφέστερον γράψαι, ὅπως οἱ δυνάμενοι προσέειεν αὐτῶν, καὶ μὴ ἐκ τοῦ δημώδους εὐκατα-

φρόνητον εἶη. Clemens Alexandrinus Strom. V p. 571 C : καὶ μυρία ἐπὶ μυρία· εὐρίσκειν ἂν ὑπὸ τε φιλοσόφων, ὑπὸ τε ποιητῶν αἰνιγματωδῶς εἰρημένα· ὅπου γε καὶ ἅλα βιβλία ἐπιπεκρυμμένην τὴν τοῦ συγγραφέως βούλησιν ἐπιδείκνυνται, ὡς καὶ τὸ τοῦ Ἡρακλείτου Περί φύσεως, 8; καὶ δι' αὐτὸ τούτῳ σκοτεινὸς; προσηγόρευται. Heraclitus Alleg. Hom. cap. 24 p. 51 ed. Mehler. : Ὁ γοῦν σκοτεινὸς Ἡρακλείτος ἀσαφῆ καὶ διὰ συμβόλων εἰκάσθησι δυνάμενα θεολογεῖ τὰ φυσικά, δι' ὧν φησι κτλ.

(12) Aristoteles Rhet. III, 5 : Τὰ γὰρ Ἡρακλείτου διαστῖλαι ἔργον διὰ τὸ ἄδηλον εἶναι ποτιέρφ προσέκειται, τῷ ὑστερον ἢ τῷ πρότερον· οἷον ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ τοῦ συγγράμματος· φησὶ γάρ κτλ. Demetrius de Elocut. 192 : Ἄδηλος γὰρ ἡ ἐκάστου κἀλοῦ ἀρχὴ διὰ τὴν λύσιν, ὥσπερ τὰ Ἡρακλείτου· καὶ γὰρ ταῦτα σκοτεινὰ ποιεῖ τὸ κλειστόν ἢ λύσει.

(13) Diogenes Laertius lib IX, 7 : Λαμπρῶς τε ἐνίοτε ἐν τῷ συγγράμματι καὶ σαφῶς ἐκβάλλει, ὥστε καὶ τὸν καθέστατον βαθέως γινῶναι καὶ διαρμα ψυχῆς λαβεῖν ἢ τε βραχύτης καὶ τὸ βάρος τῆς ἔρμηνεύας ἀσύγκριτον.

(14) Diogenes Laertius lib. IX, 12 : Σελευκος μέντοι φησὶν ὁ γραμματικὸς, Κράτιονα τινα ἱστορεῖν ἐν τῷ Κατακλυμῆτι, Κράτινα τινα πρῶτον εἰς τὴν Ἑλλάδα κομίσαι τὸ βιβλίον· ὃν καὶ εἰπεῖν, Δηλίου τινὸς δεῖσθαι κολυμβητοῦ, 8; οὐκ ἀπονηγῆσθαι ἐν αὐτῷ.

(15) Ἰάδες Μούσαι vocantur a Clemente Strom. V p. 576 A.

(16) Diogenes Laertius lib. II, 22 : Φασὶ δ' Εὐριπίδην αὐτῶν εἶναι τὸ Ἡρακλείτου σύγγραμμα ἐρέσθαι, Τί δοκεῖ; τὸν δὲ φάναι, Ἄ μὲν συνήκα, γενναῖα· οἶμαι δὲ καὶ ἂ μὴ συνήκα· πλὴν Δηλίου γέ τινος δεῖται κολυμβητοῦ.

nem, siquidem illi qui miram hanc rem primi vulgarunt non tam Socrati quam sibi ingenii acumen detraxerunt. Quum enim Plato, Aristoteles, Plutarchus aliique Heraclitum non solum legerint, sed etiam decreta ejus explicaverint, Socratem in ejus libro hæsisse nemo credat. Quid? quod Socratis et Platonis tempore satis emendata monumentorum Heracliteorum exemplaria in hominum manibus fuisse probabile est. Nempe posteri qui cultum de philosophi obscuritate conqueruntur corruptioribus exemplis videntur usi. Jacuit autem fere silentio post Platonis et Aristotelis tempora Heracliti illud de rerum natura volumen, nisi quod Ephesii philosophi aliquot sectatores fuerunt qui Heraclitei (17) dicebantur et quod Stoici (18) in placitis ejus dilucidandis et ad sua dogmata accommodandis operam consumserunt. Secuti sunt Plutarchus, Sextus Empiricus, M. Antoninus, Clemens Alexandrinus qui Heraclitum lectitarunt multaue ejus dicta et præcepta celebraverunt. Præterea ad Ephesii civis chartas ab hominum oblivione vindicandas accessit Hippolytus in Hæresium omnium refutatione, editus Oxonii anno 1851 sub Origenis nomine ab Emmanuele Millero. Hic Noeti hæretici doctrinam ex Heracliteo fonte manasse ostensurus data occasione varia veteris illius sapientiæ doctoris scita et apophthegmata proponit. Theodoretus vero et Stobæus, licet plures Heracliti sententias commemorent, non tamen eas ex ipsis doctissimi hominis commentariis, sed ex aliorum scriptis petivisse videntur. Jam si Heraclitei libelli fragmenta ex iis quos nominavi scriptoribus collecta consideramus, fateamur necesse est omnia esse aperta et lucida excerptis mendis aliquot locisque depravatis quibus medicinam facere non admodum difficile est. Sed hæc de sermonis obscuritate dicta sufficiant.

Restat ut placita egregii viri adumbremus. Rerum (19) elementum ignem esse dixit ejusque vicibus universa cieri atque agitari. Qui dum condensatur vel rarescit, ingens animalium, corporum formarumque varietas modo nascitur modo occidit. At occasus (20) nihil differt ab ortu, siquidem vivorum sors a mortuorum conditione non diversa est. Cuncta enim perpetuo moventur et priore statu relicto in contrarium transeunt, neque quidquam quiescit (21). Quare nihil præter igneam vim est immortale. Quippe cætera non sunt, sed fiunt et quasi fluminis instar labuntur (22). Ignis vero mutatur primum in aerem, deinde aer in aquam, quæ partim in terram abit, partim in ignem revolvitur (23). Est autem ille ignis omnibus quæ agitantur movendi principium. Itaque hujus beneficio sentimus, cogitamus, animam de cælo ducimus. Porro non alium vitæ nostræ auctorem et custodem habemus (24). Idem fulminis specie rerum universitatem regit ac tuetur (25). Neque tamen quidquam forte et casu evenit, sed omnia necessitate fiunt. Etenim mundum neque dii neque homines procrearunt, sed fuit ex omni æternitate (26) atque est et erit ignis sempiternus. Quum enim e flammæ ardore generatus sit, certo tempore eum comburi necesse est. At quamdiu exuritur universitatis corpus cunctaque fumo complentur, tamdiu offusa orbi caligine nihil sub aspectum cadit. Ibi contingere solet, ut terra ad orei similitudinem accedat. Ut enim in orco defunctorum animæ odorantur: ita vivi tum olfactu pro visu utuntur, donec reddita luce denuo videre possint (27). Ortus occasusque vicissitudini præsent contrariæ naturæ, e quibus omnium parens vocatur Bellum sive Discordia (28), omnium confectrix nominatur Pax sive Concordia (29). Denique mutatio qua universum existit via sursum ac deorsum ducens appellatur (30). Nimirum vapores qui ex agris et aquis excitantur

(17) Diogenes Laertius lib. IX, 6 : Τσαύτην δὲ δόξαν ἔσχε τὸ σύγγραμμα, ὡς καὶ ἀρετιστάς ἀπ' αὐτοῦ γενέσθαι τοὺς κληθέντας Ἡρακλιτεῖους. Cf. Plat. Theæt. p. 179 seq.

(18) Cleanthes, Aristo, Sphærus, Chrysiippus. Vid. Diogenes Laertius lib. VII, 174 et 178; lib. IX, 5 et 15. Cf. Phædr. Epicur. de Diis col. IV, 12 sq.

(19) Diogenes Laertius lib. IX, 8 : Πῦρ εἶναι στοιχεῖον, καὶ πυρὸς ἀμοιβὴν τὰ πάντα ἀραιώσειν καὶ πυκνώσει τὰ γινόμενα.

(20) Vid. fragm. 46.

(21) Diogenes Laertius lib. IX, 8 : Γίνεσθαι πάντα κατ' ἐναντιότητα.

(22) Diogenes Laertius lib. IX, 8 : Καὶ βεῖν τὰ ὅλα ποταμοῦ δίκην. Cf. fragm. 21-22. Plato Cratyl. p. 402 A : λέγει που Ἡράκλειτος, ὅτι πάντα χωρεῖ καὶ οὐδὲν μένει, καὶ ποταμοῦ ῥοῆ ἀπεικάζων τὰ ὄντα λέγει ὡς δὲ ἐξ τὸν αὐτὸν ποταμὸν οὐκ ἂν ἐμβαίης.

(23) Vid. fragm. 28 et 31. Diogenes Laertius lib. IX, 9 : Πυκνούμενον γὰρ τὸ πῦρ ζυγαίνεισθαι, συνιστάμενόν τε γίνεσθαι ὕδωρ, πηγνύμενον δὲ τὸ ὕδωρ εἰς γῆν τρέπεσθαι.

(24) Vid. fragm. 49 et adnot. ad fragm. 46.

(25) Vid. fragm. 50.

(26) Vid. fragm. 27. Diogenes Laertius lib. IX, 8 : Ἐκ εἶναι κόσμον, γενᾶσθαι τε αὐτὸν ἐκ πυρὸς, καὶ κάλιν ἐκπύρσεσθαι κατὰ τινὰς περιστάσεις ἐναλλάξ τὸν σύμπαντα αἰῶνα τοῦτο δὲ γίνεσθαι καθ' εἰμαρμένην.

(27) Vid. fragm. 25-26.

(28) Vid. fragm. 43.

(29) Diogenes Laertius lib. IX, 8 : Τῶν δὲ ἐναντίων τὸ μὲν ἐπὶ τὴν γένεσιν ἀγὼν καλεῖσθαι πόλεμον καὶ ἔμν' τὸ ὅ ἐπὶ τὴν ἐκπύρωσιν, ὁμολογίαν καὶ εἰρήνην.

(30) Diogenes Laertius lib. IX, 8 : Καὶ τὴν μεταβολὴν δὴν ἄνω κάτω τὸν τε κόσμον γίνεσθαι κατὰ ταύτην. Vide fragm. 32 et 91.

Dianæ templo deposuit. Variat operis illius inscriptio, quod nonnulli Musas, quidam de natura, Diodotus certum constituendæ vitæ gubernaculum, alii morum rationem vel moris ordinem sive ornamentum unius omnium inscripsere. Inde conjici licet Heraclitum nihil præter nomen suum in fronte voluminis præposuisse. Constat liber e tribus partibus, quarum prima scriptor de universo, altera de republica, tertia de rebus divinis egit (9). Hujus pauca quæ exstant fragmenta post Henr. Stephanum in Poesi Philosophica, Frid. Schleiermacherum in F. A. Wolfi et Ph. Buttmanni Museo I p. 313-533 (Op. philos. II p. 3-146) et J. Bernaysium (10) Mus. Rhenan. Nov. Ser. VII, p. 90-116; IX, p. 241-269, recognita et aucta infra exhibebo atque interpretabor.

Heraclitus a sermonis obscuritate τοῦ Σκοτεινοῦ cognomen posterioribus sæculis invenit. Sic jam Pseudoaristoteles de Mundo cap. 5 : ταῦτ' δέ, inquit, τοῦτο ἦν καὶ τὸ παρὰ τῷ σκοτεινῷ λεγόμενον Ἡρακλείτῳ κτλ. et a Lucretio lib. 1, vs. 639-640 dicitur *clarus ob obscuram linguam*. Cf. Strabo lib. XIV p. 642 et Seneca Epist. 12. Multi eum de industria minus perspicue scripsisse putarunt, ne ab omnibus intelligeretur. In qua opinione fuere Cicero (11), Diogenes Laertius, Clemens Alexandrinus, auctor Allegoriarum Homericarum quæ sub Heracliti vel Heraclidis nomine feruntur. Alii male vinctam et ambiguum philosophi ora-

tionem incusant (12) qua rebus clarissimis tenebras obduxerit. Affirmant enim difficile fuisse, Heracliti verba distinguere, quia quod cujusque periodi principium, qui finis esset non apparet. Quamobrem sæpenumero lectores de vocabulorum contextu ambigebant, nescientes utrum ad præcedentia an ad sequentia referenda essent. Neque tamen veteres diffidentur (13), partes aliquot operis Heraclitei splendide ac dilucide fuisse conscriptas, ut vel obtusa ingenia sententias quasdam assequi vocumque vim ac voluntatem interpretari possent. Sic autem cogitata eloquebatur, ut legentium animi altius se efferrent et quasi divino instinctu concitarentur. Qua in re inter scriptores Græcos breviloquentia et incomparabili dictionis gravitate excellabat. Proditum est Cratetem (14) quendam Heracliti Musas (15) primum in Græciam intulisse dixisseque istud opusculum Delio natatore indigere qui in ejus tanquam fluminis altitudine non periret. Similis est apud Diogenem de Socrate narratio. Qui quum ab Euripide Ephesii philosophi libellum accepisset, rogatus quid de eo sentiret, respondisse fertur quæ intellexerit præclara esse, putare se etiam quæ non intellexerit esse eximia, verum Delio quopiam opus esse natatore (16).

Hæc atque alia istius generis talia sunt, ut cavendum videatur, ne commentitiis rebus fidem adjungamus. Nam de Socrate ratio fugit Dioge-

Vitt. auct. cap. 14: ΑΓΟΡ. Ἐὐ δὲ τί κλάεις, ὦ βέλτιστε; πολὺ γὰρ οἶμαι κάλλιον σοὶ προσλαλεῖν. ΗΡΑΚΛ. Ἡγέομαι γὰρ, ὦ ἕνε, τὰ ἀνθρωπεία πρῆγματα δίκυρά, καὶ θαυρωδέα, καὶ οὐδὲν αὐτέων ὁ, τὴ μὴ ἐπικήριον τῷ δὴ οἰκτεῖρω τε σφέας καὶ δόρυομαι.

(9) Diogenes Laertius lib. IX, 5-6 : Τὸ δὲ φερόμενον αὐτοῦ βιβλίον ἐστὶ μὲν ἀπὸ τοῦ συνέχοντος περὶ φύσεως· διήρηται δὲ εἰς τρεῖς λόγους, εἰς τε τὸν περὶ τοῦ παντός, καὶ πολιτικόν, καὶ θεολογικόν. Ἀνέθηκε δὲ αὐτὸ εἰς τὸ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερὸν. Id. lib. IX, 12 : Ἐπιγράφουσι δὲ αὐτὸ οἱ μὲν Μούσας, οἱ δὲ Περὶ φύσεως, Διόδωτος δὲ Ἀκριβὲς οἰκίσμα πρὸς στάβλην βίου, ἄλλα Γνώμην ἡθῶν ἢ τρόπου κόσμον ἐνὸς τῶν ἐμπάντων. Apud Plutarchum adv. Colot. p. 1115 : Ἀριστοτέλους τὰ περὶ οὐρανοῦ καὶ τὰ περὶ ψυχῆς, Θεοφράστου δὲ τὰ πρὸς τοὺς φυσικοὺς, Ἡρακλείτου δὲ τὸν Ζωροάστῃν, τὸ περὶ τῶν ἐν φθού κτλ. pro Ἡρακλείτου legendum Ἡρακλείδου. Nam Heraclides Ponticus scripsit librum περὶ τῶν ἐν ἄδου teste Diogene Laertio lib. V, 6, 86. Cf. Bernays. Mus. Rh. VII p. 96.

(10) Adde ejusdem Heraclitea, part. 1, Bonnæ 1848, et Lassalli de Heracliti philosophia volumem, Berolini 1858.

(11) Cicero Heraclitum valde obscurum fuisse et consulto occulte dixisse ait. Idem cognomento σκοτεινός eum perhiberi testatur, quia de natura nimis obscure memoraverit. Conf. de Divin. II, 84; de Nat. deor. I, 26; de Fin. II, 5. Denique de Nat. deor. III, 14 : Heraclitum, inquit, non omnes interpretantur uno modo, qui quoniam, quid diceret, intelligi noluit, omitamus. Diogenes Laertius lib. IX, 6 : ὡς μὲν τινες, ἐπιτηδεύσας ἀσαφέστερον γράφαι, ὅπως οἱ ὀνήμενοι προσέειν αὐτῷ, καὶ μὴ ἐκ τοῦ δημῶδους εὐκατα-

φρόνητον εἶη. Clemens Alexandrinus Strom. V p. 571 C : καὶ μυρία ἐπὶ μυρία εὐρύμην ἀν ὑπὸ τε φιλοσόφων, ὑπὸ τε ποιητῶν αἰνιγματωδῶς εἰρημένα· ὅπου γε καὶ ἅλα βιβλία ἐπικεκρυμμένην τὴν τοῦ συγγραφέως βούλησιν ἐπιδείκνυνται, ὡς καὶ τὸ τοῦ Ἡρακλείτου Περὶ φύσεως, 8; καὶ δι' αὐτοῦ τοῦτο σκοτεινὸς προσηγόρευται. Heraclitus Alleg. Hom. cap. 24 p. 51 ed. Mehler. : Ὁ γοῦν σκοτεινός Ἡρακλείτης ἀσαφῆ καὶ διὰ συμβόλων εἰκάσσειται θυνάμενα θεολογεῖ τὰ φυσικά, δι' ἄν φησι κτλ.

(12) Aristoteles Rhet. III, 5 : Τὰ γὰρ Ἡρακλείτου διατίθει ἔργον διὰ τὸ ἀζηλον εἶναι ποτέρω πρόσκειται, τῷ ὑπιερῶν ἢ τῷ πρότερον· οἷον ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ τοῦ συγγράμματος· φησὶ γὰρ κτλ. Demetrius de Elocut. 192 : Ἄθλος γὰρ ἡ ἐκείνου κώλου ἀρχὴ εἰς τὴν λύσιν, ὥσπερ τὰ Ἡρακλείτου· καὶ γὰρ ταῦτα σκοτεινὰ ποιεῖ τὸ πλεῖστον ἡ λύσις.

(13) Diogenes Laertius lib IX, 7 : Λαμπρῶς τε ἐνόητε ἐν τῷ συγγράμματι καὶ σαφῶς ἐπέβαλλε, ὥστε καὶ τὸν νοθεύτατον βέλως γνῶναι καὶ διαρῆα ψυχῆς λαβεῖν· ἢ τε βραχυτῆς καὶ τὸ βάρος τῆς ἑρμηνείας ἀσύγκριτον.

(14) Diogenes Laertius lib. IX, 12 : Σθένεος μέντοι φησὶν ὁ γραμματικὸς, Κρότωνά τινα ἱστορεῖν ἐν τῷ Κατακολληθητῇ, Κράτητά τινα πρῶτον εἰς τὴν Ἑλλάδα κομισαί τὸ βιβλίον· ὃν καὶ εἰπεῖν, Δηλίου τινὸς δεῖσθαι κολληθητοῦ, ὃς οὐκ ἀποπνηγῆσται ἐν αὐτῷ.

(15) Ἰάδες, Μούσαι vocantur a Clemente Strom. V p. 576 A.

(16) Diogenes Laertius lib. II, 22 : Φασὶ δ' Εὐριπίδῃν αὐτῷ ζῶντα τὸ Ἡρακλείτου σύγγραμμα εἶρῃσθαι, Τί δοκεῖ; τὸν δὲ φάναι, Ἄ μὲν συνήκα, γενναία· οἶμαι δὲ καὶ ἄ μὴ συνήκα· πλὴν Δηλίου γέ τινος δεῖται κολληθητοῦ.

Idem alio loco (46) ait : « Est præterea annus quem Aristoteles maximum potius quam magnum appellat, quem solis et lunæ vagarumque quinque stellarum orbis conficiunt, quum ad idem signum, ubi quondam simul fuerant, una referuntur; cuius anni hiems summa est κατακλισμός, quam nostri diluvionem vocant, æstas autem ἐκπύρωσις, quod est mundi incendium. Nam his alternis temporibus mundus tum exignescere, tum exaquescere videtur. Hunc Aristarchus putavit esse annorum vertentium ΗCCCCLXXXIII, Aretes Dyrhachinus VDLII, Heraclitus et Linus XDCCC (47). »

Denique in libro quem edidit Heraclitus de verborum vi ac potestate dedita opera egit (fr. 67). Et Proclus (48) dialecticam Eleaticis ita propriam fuisse dicit, ut mathematicam Pythagoreis, etymologiam Heracliteis. Risit sine dubio Plato in Cratylō Heraclitum de talibus rebus disputantem, fortasse etiam Democritum (49); verum quæ sint in isto dialogo Heracliti partes, quæ Democriti, nemo hodie dixerit.

Sed hæc hactenus. Res et decreta Ephesii philosophi, ut quæque memoriâ digna videbantur, carptim perscripti : cætera e fragmentis cognoscuntur.

attingit quarto et decimo ætatis anno quo seminare potest, semen autem ejus inter annum confectum iterum post annum (sic) quindecim generat similem sibi. Ex his autem nominibus avorum, patrum, filiorum, natorum sicut et matrum, filiarum filiarumque prolibus completa perficitur generatio. » Eundem Philonis locum negligenter excerptum legimus apud Cramer. Anecd. Paris. I p. 224 : "Ὅτι ὁ ἄριθμὸς φυσικώτατός ἐστιν. Ὁ γὰρ ἐν μονάδι τριάς, τοῦτο ἐν δεκάσι τριακοντάς, ἐπεὶ καὶ ὁ τοῦ μηνὸς κύκλος συνίστηκεν ἐκ τεσσάρων τῶν ἀπὸ μονάδος ἐξῆς τετραγώνων α' δ' θ' ιζ'. ὅθεν οὐκ ἀπὸ σκοποῦ Ἡράκλειτος γενεάν τὸν μῆνα καλεῖ. Quid hic emendatione egeat, quærere mihi non libet. Memorabile et Plutarchi testimonium est de Defect. orac. cap. 11, vol. IX p. 316 : "Ἐτη τριάκοντα ποιοῦσι τὴν γενεάν καθ' Ἡράκλειτον· ἐν ᾧ χρόνῳ γεννῶντα παρέχει τὸν ἐξ αὐτοῦ γεγεννημένον ὁ γεννήσας. Idem de Plac. phil. lib. V cap. 24 ait : "Ἡράκλειτος· καὶ οἱ Στωϊκοὶ ἀργεῖσθαι τοὺς ἀνθρώπους τελειότητος περὶ τὴν δευτέραν ἑβδομάδα, περὶ ἣν ὁ σπερματικὸς κρι-

νεται ὀρθός . . . περὶ δὲ τὴν δευτέραν ἑβδομάδα ἔνοια γίνεται καλοῦ τε καὶ κακοῦ καὶ τῆς διδασκαλίας αὐτῶν.

(46) Censorinus de Die natali cap. 18.

(47) Plutarchus de Plac. phil. lib. II cap. 32 : Τὸν ἄμεινον ἑνιαυτὸν οἱ μὲν ἐν τῇ ὀκταετηρίδι τίθενται, οἱ δ' ἐν τῇ ἑνεακαιδεκαετηρίδι, οἱ δ' ἐν ταῖς ἐξήκοντα ἐνὸς ἑνιαυτοῦ. Ἡράκλειτος, ἐκ μυριάων ὀκτακισχιλίων ἡλιασίων. Διογένης, ἐκ πάντε καὶ ἐξήκοντα καὶ τριακισίων ἑνιαυτῶν τοσούτων, ὅσον ὁ κατὰ Ἡράκλειτον ἑνιαυτός. Idem de Defectu orac. cap. 12, vol. IX pag. 316 : Καὶ ὁ Κλεόμβροτος· Ἀκούσας ταῦτ' (ἐπὶ πολλῶν καὶ ὄρω τὴν Στωϊκὴν ἐκπύρωσιν, ὥσπερ τὰ Ἡρακλείτου καὶ Ὀρφέως· ἐπινεμομένην ἔπη κτλ.

(48) Proclus in Parmenid. T. IV p. 12 : Τὴν διαλεκτικὴν ἐξαιρέτων ὁδῶν τοῦ Ἐλεατικοῦ διδασκαλείου, καθάπερ ἄλλο τι τοῦ Πυθαγορείου λέγουσιν, ἃς τὴν διὰ τῶν μαθημάτων ἀγωγὴν, καὶ ἄλλο τοῦ Ἡρακλείτου, τὴν διὰ τῶν ὀνομάτων ἐπὶ τὴν τῶν ὄντων γνώσιν

(49) Vid. Democriti fragm. pag. 109.

ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΥ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΙΑ.

1. Τοῦ λόγου τοῦδε ἰόντος αἰεὶ ἀξύνετοι γίνονται ἀνθρώποι, καὶ πρόσθεν ἢ ἀκούσαι, καὶ ἀκούσαντες τὸ πρῶτον. Γινομένων γὰρ πάντων κατὰ τὸν λόγον τόνδε, ἀπειροὶ εἰκόασι, πειρώμενοι καὶ ἐπιών καὶ ἔργων τοιούτων, ὅκοιτα ἐγὼ διηγῆμαι, διαιρών κατὰ φύσιν καὶ φράζων ὅπως ἔχει. Τοὺς δὲ ἄλλους ἀνθρώπους λαμβάνει ὀκῶσα ἐγερθέντες ποιοῦσι, ὁκῶσπερ ὀκῶσα εὐδοντες ἐπιλανθάνονται.

(Clemens Strom. V, 14 p. 716 et Eusebius Præp. Evang. XIII; item Hippolytus Hæres. Refut. p. 280 ed. Miller. : qui omnes initio habent (τοῦ) λόγου τοῦ δέοντος. Rectam scripturam exhibet Aristoteles Rhet. III, 5, qui simul Heraclitum opus suum ab his verbis orsum esse testatur. In sequentibus Hippolytus ἀπειροὶ εἰσὶν εἰκόασι, Clemens ἀπειροὶ εἰκόασι; sed requiritur ἀπειροὶ εἰκόασι quod conjecit Bernaysius Mus. Rh. IX p. 242. Denique pro ποιῶσι, ut est apud Clementem et Eusebium qui soli extremam sententiam (τοὺς δὲ ἄλλους κτλ.) servarunt, reposui ποιῶσι.)

2. Ἀμαθίην γὰρ ἀμεινον, ὅς φησιν Ἡράκλειτος, κρύπτειν ἔργον δὲ ἐν ἀνέσι καὶ παρ' οἴνων.

(Plutarchus Convival. Disp. lib. III init. vol. XI pag. 104. Similiter Stobæus Flor. XVIII, 32 : ἀμαθίην, ὅς φησιν Ἡράκλειτος, καὶ ἄλλως κρύπτειν ἔργον ἐστίν, ἐν οἴνω δὲ χαλεπώτερον. Aliter Plutarchus de Auditione cap. 7, vol. VII p. 143 : τάχα μὲν γὰρ οὐδὲ ἀμαθίην κρύπτειν ἀμεινον, ὅς φησιν Ἡράκλειτος, ἀλλ' εἰς μέσον τίθεται καὶ θαρραλεύει, sed magis ionice Stobæus Flor. III, 82 : κρύπτειν ἀμαθίην κρίσσον ἢ ἐς τὸ μέσον φέρειν. Priorem sententiæ partem solam affert Plutarchus virt. doc. poss. cap.

2, vol. IX p. 387 : ἀμαθίαν γὰρ Ἡράκλειτός φησι κρύπτειν ἀμεινον.)

3. Οὐ γὰρ φρονέουσι τοιαῦτα πολλοὶ τούτων ὀκῶσι ἐκείνοισι ἐγκυρσεύουσι, οὐδὲ μαθόντες γινώσκουσι, ἑαυτοῖσι δὲ δοκέουσι, κατὰ τὸν γενναῖον Ἡράκλειτον.

(Clemens Strom. II, 2 p. 432. Inserui τούτων et ἐκείνοισι; codd. πολλοὶ ὀκῶσι ἐγκυρσεύουσιν.)

4. Ἀλλὰ γὰρ ἀτεχνῶς, οἶμαι, ἀρμόττει τοῖς ὁμοίως ἡμῖν ἀντιλέγουσιν, ἅπερ Ἡράκλειτος ὁ Ἐφέσιος εἶρηκεν, « Ἀξύνετοι ἀκούσαντες κωφοῖς εἰκόασι φάτις αὐτοῖσι μαρτυρεῖ παρεόντας ἀπειναί. »

(Theodoretus vol. IV p. 712 ed. Hal. Cf. Clemens Strom. lib. V, 14 p. 718, ubi pro ἀπειναί male legitur ἀπείναί. Cæterum codicum lectionem μαρτυρεῖ mutavi in μαρτυρεῖ.)

5. Ἀπίστους τινὰς εἶναι ἐπιστόφρον Ἡράκλειτός φησιν « ἀκούσαι οὐκ ἐπιστάμενοι οὐδ' εἰπεῖν, » ὡφελῆθει δῆπουθεν παρὰ Σολομῶντος.

(Clemens Strom. II, 5 p. 442.)

6. Κύνες γὰρ βαύζουσι ἐν ἂν μὴ γινώσκουσι καθ' Ἡράκλειτον.

(Plutarchus an seni sit ger. resp. cap. 7, vol. XII pag. 110. Omisi καὶ post γὰρ cum Reiskio.)

7. Τοῦτο καὶ Ἡράκλειτος ὁ Ἐφέσιος τὸ λόγιον παραφράσας εἶρηκεν « Ἐὰν μὴ ἐληθῆς, ἀνέλπιστον οὐκ ἐξευρήσατε ἀνεξεύρετον ἶον καὶ ἀπορον. »

(Clemens Strom. II, 4 p. 437 et Theodoretus vol. IV pag. 716. Edidi ἐληθῆς, quum apud Clementem legatur Ἰληται et apud Theodoretum Ἰπιζήτε. Deinde reposui ἐξευρήσατε, cujus loco Clemens habet ἐξευρήσει,

1. Hujus quæ est rationis semper ignari homines sunt, et priusquam de ea audiverunt, et quum primum audiverunt. Quamvis enim omnia huic rationi convenienter fiant, imperiti tamen videntur, conantes verba et res ex eo genere quod ego enarro, qualis sua cujusque rei natura sit exponens et commemorans. Reliqui vero homines ita ignorant, quæ vigilantes faciant, ut obliviscuntur quæ dormientes fecerint.

2. Etenim inscitiam, ut ait Heraclitus, occultare præstat; verum hoc difficile est in animorum remissione atque inter bibendum.

3. Non enim ita sentiunt multi eorum qui incidant in illa, neque edocti sciunt, sed sibi videntur scire, ut ait præclarus ille Heraclitus.

4. Sed enim prorsus, opinor, conveniunt in istos qui vobis similiter obloquuntur Heracliti Ephesii verba : « Imperiti auscultatores surdis comparandi sunt; his dictum illud veritatis testimonium dat, etiam præsentibus abesse. »

5. Homines quosdam non satis certos castigans Heraclitus ait : « hi neque audire sciunt neque loqui, » nimirum a Salomone adjutus.

6. Canes enim latratu excipiunt quem non agnoscunt, ut ait Heraclitus.

7. Hoc oraculum Heraclitus Ephesius explicatus et copiosius eloquutus dixit : Nisi speratis, insperatum non invenietis, quum inveniri non possit atque inaccessum sit. »

Theodoretus εὐρήσεται. Denique ἀνεξέυρετον scripsi, ut est apud Thucydidem lib. III, 87 et alibi, spreta Theodoreti codicum scriptura ἀνεξέυρητον et Clementis lectione ἀνεξερεύνητον.)

8. Χρυσὸν γὰρ εἰ διζήμενοι, φησὶν Ἡράκλειτος, γῆν πολλὴν ὀρύσσοι, καὶ εὐρίσκουσι ὀλίγον.

(Clemens Strom. IV, 2 p. 565 et Theodoretus vol. IV pag. 716.)

9. Δοκούντα γὰρ ὁ δοκιμώτατος γινώσκει φυλάσσειν· καὶ μῆντοι καὶ δίκη καταλήφεται ψευδῶν τέκτονας καὶ μάρτυρας, ὁ Ἐφέσιός φησιν.

(Clemens Strom. VI, 1 p. 649. Membrana-rum scripturam δοκούντων converti in δοκόντα.)

10. Σίβυλλα δὲ μαινομένῳ στόματι καθ' Ἡράκλειτον ἀγέλαστα καὶ ἀκαλλώπιστα καὶ ἀμύριστα φθογγομένη χιλίων ἐτῶν ἐξικνεῖται τῇ φωνῇ διὰ τὸν θεόν.

(Plutarchus de Pyth. orac. cap. 6, vol. IX p. 257. Spectavit hunc locum Clemens Strom. I, 15 p. 358 : Ἡράκλειτος γὰρ οὐκ ἀνθρωπίνως φησὶν, ἀλλὰ σὺν θεῷ μᾶλλον Σίβυλλην πεφάνθαι, item Iamblichus de Myst. sect. 3 cap. VIII : καὶ λόγους μὲν προειμένῃ, οὐ μετὰ διανοίας δὲ τῶν λεγόντων, ἀλλὰ μαινομένῳ φασὶ στόματι.)

11. Οἶμαι δὲ σε γινώσκειν τὸ παρ' Ἡρακλείτου λεγόμενον, ὡς ὄναξ οὐ τὸ μαντιόν ἐστὶ τὸ ἐν Δελφοῖς οὕτε λέγει, οὕτε κρύπτει, ἀλλὰ σημαίνει.

(Plutarchus de Pyth. orac. cap. 21, vol. IX p. 281 seq. Addidi se cum Reiskio et Ἡρακλείτῳ in Ἡρακλείτου mutavi.)

12. Οἶδα ἐγὼ καὶ Πλάτωνα προσμαρτυροῦντα Ἡρακλείτῳ γράφοντι « Ἐν τῷ σοφῶν μόνον λέγεσθαι ἐθέλει καὶ οὐκ ἐθέλει Ζηγὸς οὐνόματι. »

(Clemens Strom. V, 14 p. 718 et Eusebius Præp. Evang. XIII, 13. Scripsi οὐνόματι cujus loco apud Clementem exstat ὄνομα, apud Eusebium in codice Parisiensi οὐνόμα.)

13. Ἄλλὰ τὰ μὲν τῆς γνώσιος βάθεα κρύπτειν ἀπιστία ἀγαθὴ καθ' Ἡράκλειτον· ἀπιστία γὰρ διαφυγγάνη μὴ γινώσκεισθαι.

(Clemens Strom. V, 13 p. 699. Restitui γνώσιος βάθεα; codd. γνώσιος βάθη. Quorum verborum sensus videtur hic esse. Bene faciunt optimi quique philosophi, quod plebi et plerisque hominibus diffidentes interiorem rerum divinarum humanarumque cognitionem maxime dissimulant atque occultant, etiamsi hanc dissimulationem animadverti vident.)

14. Πολυμαθὴν νόον οὐ διδάσκει. Ἡσίοδον γὰρ ἐν ἰδίῳ εἶδαξε καὶ Πυθαγόρην, αὐτὶς τε Ξενοφάνει τε καὶ Ἐκασταίῳ.

(Diogenes Laertius lib. IX, 1. Similiter Athenæus lib. XIII p. 610 : Ἄλλὰ καὶ Ἡράκλειτος ὁ θεῖός φησι· « Πουλυμαθῆ (leg. πουλυμαθῆ) νόον ἔχειν οὐ διδάσκει. » Et Clemens Strom. I, 19 p. 373 : ἦδει γὰρ, οἶμαι, ὡς ἄρα ἦδη πολυμαθῆ νόον ἔχει· ὁ διδάσκει καθ' Ἡράκλειτον, ubi delete verbo ἔχει rescibendum πολυμαθῆ νόον οὐ διδάσκει. Aliter Proclus in Platonis Tim. p. 31 (p. 72 ed. Schneider.) : « τὶ γὰρ θαυμαστὸν ἢ τῶν γεγονότων γνώσις; πολυμαθῆ νόον οὐ φύει, φησὶν ὁ γενναῖος Ἡράκλειτος. Heraclitum Pythagoræ mentionem in libro de rerum natura fecisse, testificatur etiam Clemens Strom. I, 21 p. 396 : Ἡράκλειτος γὰρ μεταγενέστερος ὢν Πυθαγόρου μέμνηται αὐτοῦ ἐν τῷ συγγράμματι. Cæterum confer Democriti fragm. moral. 141.)

15. Ἡράκλειτος γοῦν ὁ φυσικὸς μονονουχὶ κέρατι καὶ φησι, « Πυθαγόρης Μνησάρχου ἱστορίῃν ἥσκησε ἀνθρώπων μάλιστα πάντων, καὶ ἐκλεξάμενος ταύτας τὰς συγγραφαὶς ἐποίησατο ἑαυτοῦ σοφίην πολυμαθῆν, κακοτεχνίην. »

(Diogenes Laertius lib. VIII, 6. De reliquo vix Heracliti sunt sententiæ quæ in Florileg.

8. Nam qui aurum quærent, inquit Heraclitus, multum agri suffodiunt nec nisi aliquantulum metalli inveniunt.

9. Etenim probatissimus quisque ea quæ ipsi placent tueri statuit, atque etiam poena irrogabitur mendaciorum auctoribus ac testibus, quemadmodum Ephesius dicit.

10. At Sibylla furente ore, ut ait Heraclitus, risus, ornatus et fuci expertia sonans dei beneficio vocem ad mille annos continuat.

11. Puto autem te intelligere id quod ab Heraclito est dictum, regem cujus oraculum Delphicum est neque dicere, neque occultare, sed significare.

12. Scio equidem etiam Platonem astipulari Heraclito

scribenti : « Quod unum sapiens est solum Jovis nomine appellari potest et non potest. »

13. Sed abditarum rerum cognitionem celare bona secundum Heraclitum diffidentia est; nam diffidentia non potest non animadverti.

14. Magna variaque eruditio mentem non docet. Hesiodum enim docuisset et Pythagoram, rursusque Xenophanem atque Hecatæum.

15. Nam Heraclitus physicus tantum non contenta voce ait : « Pythagoras, Mnesarchii filius, omnium hominum maxime in litterarum studio versatus est, quumque hæc e magno numero scripta delegisset, pro sapientia sibi comparavit variam eruditionem malamque artem. »

- Monac. (Stob. Flor. T. IV p. 283 ed. Meinek.) ei tribuuntur : Ἡράκλειτος ἔφη, οἷσιν προκοπῆς ἔγκοπη προκοπῆς. Ὁ αὐτὸς τὴν παιδείαν ἕτερον ἕλιον εἶναι τοῖς παικιδευμένοις ἔλεγε.)
16. Καὶ ὁ δυσάρεστος Ἡράκλειτος μάλιστα αὐτὸν ἐπήνεσε γράφας· « Ἐν Πρίηνῃ ἐγένετο Βίας δὲ Τευτάμεω, οὗ πλείων λόγος ἢ τῶν ἄλλων. » (Diogenes Laertius lib. I, 88.)
17. Ὑβριν χρῆσθενύσιν μᾶλλον ἢ πυρκαϊήν. (Diogenes Laertius lib. IX, 2.)
18. Ὁκόσων λόγους ἤκουσα, οὐδεὶς ἀφικνέεται ἐς τοῦτο, ὥστε γινώσκειν, ὅτι σοφὸν ἐστὶ πάντων χωρισμένον. (Stobæus Flor. III, 81.)
19. Ἐν νόμῳ λέγοντας ἰσχυρίζεσθαι χρῆ τῷ ξυῶ πάντων, ὅκωσπερ νόμῳ πόλις καὶ πολὺ ἰσχυροτέρως. Τρέφονται γὰρ πάντες οἱ ἀνθρώπινοι νόμοι ὑπὸ ἐνὸς τοῦ θεοῦ κρατεῖ γὰρ τοσοῦτον δόκον ἐθέλει, καὶ ἐξαρκαίει πᾶσι καὶ περιγίνεται. (Stobæus Flor. III, 84. Recipi Schleiermacheri emendationem πόλις καὶ πόλις.)
20. Μάχεσθαι χρῆ τὸν δῆμον ὑπὲρ νόμου ὅκως ὑπὲρ τείγους. (Diogenes Laertius lib. IX, 2.)
21. Ποταμῶ γὰρ οὐκ ἐστὶ δις ἐμβῆναι τῷ αὐτῷ καθ' Ἡράκλειτον, οὐδὲ θνητῆς οὐσίας δις ἀψασθαι κατὰ ἔξιν· ἀλλὰ ὀξύτης καὶ τάχος τῆς μεταβολῆς σκίδησι καὶ πάλιν συναίγει, μᾶλλον δὲ οὐδὲ πάλιν οὐδὲ ὕστερον ἀλλ' ἅμα συνίσταται καὶ ἀπολείπει καὶ πρόσεισι καὶ ἀπεισι· ὅθεν οὐδ' εἰς τὸ εἶναι περαινέει τὸ γινόμενον αὐτῆς τῷ μηδέποτε λήγειν μηδ' ἴστασθαι τὴν γένεσιν. (Plutarchus de Ei apud Delphos cap. 18, vol. IX p. 239. Posui ἀλλὰ ὀξύτης καὶ τάχος,

- quum vulgata scriptura ἀλλὰ ὀξύτητι καὶ τάχε ferri nequeat. Idem de sera num. vind. cap. 15, vol. X p. 252 : ἢ λήσομεν εἰς τὸν Ἡρακλείτειον ἅπαντα πράγματα ποταμὸν ἐμβαλόντες, εἰς δὲ οὐ φησὶ δις ἐμβῆναι, τῷ πάντα κινεῖν καὶ ἐτεροποιῦν τὴν φύσιν μεταβάλλουσαν.)
22. Ποταμοῖσι τοῖσι αὐτοῖσι ἐμβαίνουσι ἕτερα καὶ ἕτερα ὕδατα ἐπιβρέει. (Cleanthes Stoicus apud Eusebium Præp. Evang. XV, 20 : Ἡράκλειτος λέγων οὕτως· Ποταμοῖσι κτλ. Similiter Plutarchus Quæst. Nat. 2 : ποταμοῖς γὰρ δις τοῖς αὐτοῖς οὐκ ἂν ἐμβαίης, ὥς φησιν Ἡράκλειτος· ἕτερα γὰρ ἐπιβρέει ὕδατα. Conf. Sextus Empiricus Pyrrh. Hyp. III, 115. Adde Plutarch. de Plac. phil. I, 23 et Stob. Ecl. Phys. I. p. 396, tom. I p. 153 ed. Gaisf. : Ἡράκλειτος ἡρμείαν μὲν καὶ στάσιν ἐκ τῶν ὄλων ἀνήρει.)
23. Ἀλλὰ τὴν μὲν αἰσθησιν ἐλέγχει λέγων κατὰ λέξιν· « κακοὶ μάρτυρες ἀνθρώποισι ὀφθαλμοὶ καὶ ὅτα βαρβάρους ψυχὰς ἐχόντων. » ὅπερ ἴσον ἦν, τῶν βαρβάρων ἐστὶ ψυχῶν ταῖς ἀλόγοις αἰσθήσεσι πιστεύειν. (Sextus Empiricus adv. Math. VII, 126. Iisdem prope verbis Stobæus Flor. IV, 56 : κακοὶ γίνονται ὀφθαλμοὶ καὶ ὅτα ἀφρόνων ἀνθρώπων ψυχὰς βαρβάρους ἐχόντων. Diogenes lib. IX, 7 de Heraclito : καὶ τὴν δρασιν ψεύδεσθαι.)
24. Δυσὸν γὰρ ὄντων κατὰ φύσιν ἔσανεῖ τινων ὀργάνων ἡμῖν, οἷς πάντα πυθανόμεθα καὶ πολυπραγμονοῦμεν, ἀκοῆς καὶ δράσεως, ἀληθινωτέρας δ' οὐσης οὐ μικρῶ τῆς δράσεως κατὰ τὸν Ἡράκλειτον· « Ὀφθαλμοὶ γὰρ τῶν ὠτων ἀκριβέστεροι μάρτυρες κτλ. » (Polybius XII, 27.)

16. Ac difficilis ille Heraclitus maxime eum collaudavit his verbis : « Apud Prienses natus est Bias, Teutami filius, cujus illustrior fama est quam cæterorum. »

17. Contumeliam citius quam incendium extingui oportet.

18. Quorumcumque sermones audivi, nemo tantum profecit, ut intelligeret, sapientiam esse a rebus omnibus separatam.

19. Prudenter loquentes re quadam cunctis communi nili oportet, ut lege civitates et multo magis. Nam leges humanæ omnes una lege divina soventur, quæ quidem tantum potest, quantum libet atque universis et sufficit et superior est.

20. Populum pro lege non secus ac pro muro pugnare oportet.

21. Etenim in eundem fluvium bis descendere non licet secundum Heraclitum, neque mortalem naturam bis eodem modo affectam attingere sed mutationum celeritas ac

velocitas eam dissipat mox statimque colligit rursus, immo neque iterum neque postmodo colligit, verum illa simul et existit et interit, simul accedit atque recedit. Quare id quod inde fit ne ita quidem perficitur, ut vere dici possit esse, quia ortus nunquam neque desinit neque insistit.

22. In eosdem fluvios descendantibus alia atque alia affluit aqua.

23. Sed sensum quidem refellit dicens ad verbum : « Mali sunt testes hominibus oculi et aures barbaras habentium animas. » Quod perinde est ac si dicas : est barbararum animarum credere sensibus qui sunt rationis expertes.

24. Quum enim due nobis secundum naturam quasi instrumenta quædam sint, quibus omnia percipimus et scrutamur, auditus et visus, multo autem certior visus sit iudice Heraclito : « Oculi enim auribus certiores sunt testes » etc.

25. Καὶ καλῶς εἶπεν Ἡράκλειτος ὅτι αἱ ψυχαὶ ὁσμῶν-
ται καθ' ἕξην.
(Plutarchus de facie in orb. lun. cap. 28,
vol. XIII, p. 93.)
26. Διὸ καὶ Ἡράκλειτος οὕτως εἶρηγεν ὡς εἰ πάντα τὰ
ὄντα καπνὸς γένοιτο, βίνας ἂν διαγνοίεν.
(Aristoteles de Sensu cap. 5 pag. 443 a. 23
ed. Bekk.)
27. Κόσμον τὸν αὐτὸν ἀπάντων οὔτε τις θεῶν οὔτε
ἀνθρώπων ἐποίησεν· ἀλλ' ἦν αἰεὶ καὶ ἔσται, πῦρ
αἰζῶνον, ἀπτόμενον μέτρῳ καὶ ἀποσθεννύμενον
μέτρῳ.
(Clemens Strom. V, 14 p. 711 : οὐ παρα-
πέμπομαι καὶ τὸν Ἐμπεδοκλεία, ὃς φυσικῶς οὕτως
τῆς τῶν πάντων ἀναλήψεως μέμνηται, ὡς ἔσομένης
ποτὲ εἰς τὴν τοῦ πυρὸς οὐσίαν μεταβολῆς. Σαφέ-
στατα Ἡράκλειτος ὁ Ἐπίσιος ταύτης ἐστὶ τῆς
δόξης, τὸν μὲν τινα κόσμον αἰδίων εἶναι δοκιμάσας,
τὸν δὲ τινα φθειρόμενον, τὸν κατὰ τὴν διακόσμησιν
εἰδῶς οὐχ ἕτερον ὄντα ἐκείνου πως ἔχοντος· ἀλλ'
ὅτι μὲν αἰδίων τὸν ἐξ ἀπάσης τῆς οὐσίας αἰδίως ποιδὼν
κόσμον ᾗδει, φανερὸν ποιῶν λέγων οὕτως· Κόσμον
τὸν αὐτὸν κτλ.)
28. Πυρὸς τροπαὶ πρῶτον θάλασσα, θαλάσσης δὲ τὸ
μὲν ἡμισυ γῆ τὸ δὲ ἡμισυ πρηστήρ.
(Clemens Alex. l. c. ὅτι δὲ καὶ γενητῶν καὶ
φθαρτῶν αὐτῶν εἶναι ἰσοματιζεν, μηνύει τὰ ἐπι-
φερόμενα· Πυρὸς τροπαὶ κτλ. Δυνάμει γὰρ λέγει
ὅτι πῦρ ὑπὸ τοῦ διοικούντος λόγου καὶ θεοῦ τὰ
σύμπαντα δι' αἴρος τρέπεται εἰς ὑγρὸν, τὸ ὡς
σπέρμα τῆς διακοσμήσεως, ὃ καλεῖ θάλασσαν. Ἐκ
δὲ τούτου αὔθις γίνεται γῆ καὶ οὐρανὸς καὶ τὰ ἐμ-
περιεχόμενα.)
29. Θάλασσα διαχέεται καὶ μετρίεται εἰς τὸν αὐτὸν
λόγον, ἑκοῖος πρόσθεν ἦν ἢ γενέσθαι γῆ.
(Clemens Alex. l. c. ὅπως δὲ πάλιν ἀναλαμ-
βάνεται καὶ ἐκπυροῦται, σαφῶς διὰ τούτων δηλοῖ·
Θάλασσα κτλ.)
30. Διαφερόμενον γὰρ αἰεὶ ζυμῆρεται [τὸ ἐόν].
(Heraclitus apud Platonem Sophist. pag.
242 E.)
31. Ὡς Ἡράκλειτος εἰπε, πυρὸς θάνατος αἰεὶ γένεσις
καὶ αἰεὶ θάνατος ὕδατι γένεσις.
(Plutarchus de Ei apud Delphos cap. 18,
vol. IX p. 240.)
32. Ὀδὸς ἀνω κάτω μή.
(Heraclitus apud Hippocratem de alimentis
vol. II pag. 24 ed. Kühn. Esse hoc Heracliti
dictum testatur Tertullianus adv. Marc. II c.
28 his verbis : « si ignoravit Deus meus esse
alium super se, etiam tuus omnino non scivit
esse alium infra se. Quod enim ait Heraclitus
ille tenebrosus eadem via sursum et deorsum. »
Cf. fragm. 91.)
33. Περὶ δὲ τὸν ἥλιον ἀδύνατον τοῦτο συμβαίνειν ἐπι-
τρεφομένου γε τὸν αὐτὸν τρόπον, ὡς περ ἐκείνῳ
φασί, ὅτι ὁ ἥλιος οὐ μόνον καθάπερ ὁ
Ἡράκλειτος φησὶ, νέος ἐφ' ἡμέρῃ ἐστίν, ἀλλ' αἰεὶ
νέος συνεχῶς.
(Aristoteles Meteorol. II, 2 p. 355 a ed.
Bekk. Conf. Plato de Republ. lib. VI p. 498
B : πρὸς δὲ τὸ γῆρας ἐκτός δὴ τιμῶν ὀλίγων ἀπο-
σθεννύονται πολὺ μᾶλλον τοῦ Ἡρακλειτείου ἡλίου,
δσον αὔθις οὐκ ἐξάπτονται. Recte Alexander
Aphrodisiensis in Meteorol. fol. 93 a : οὐ μόνον,
ὡς Ἡράκλειτος φησὶ, νέος ἐφ' ἡμέρῃ ἂν ἦν, καθ'
ἐκάστην ἡμέραν ἄλλος ἐξαπτόμενος τοῦ πρώτου ἐν
τῇ δύσει σθεννύμενος, ἀλλ' αἰεὶ τε καὶ συνεχῶς
νέος τε καὶ ἄλλοτε ἄλλος ἐγένετο, ὡς περ καὶ αἰ
ἐφ' ὀλίγους ἐν τῷ γενέσθαι τὸ εἶναι ἔχων. Perperam
interpretatur Proclus Comment. in Tim. p.
334 (p. 813 ed. Schneid.) : ὁ γὰρ Ζεὺς βασιλεὺς
τίθησιν αὐτὸν ἀπάντων τῶν ἐγκοσμίων θεῶν καὶ
πρωτίστας αὐτῶν νέμει τιμὰς, καίπερ ἐόντι νέῳ
καὶ νηπιῷ εὐλαπιναστῇ· διὰ δὲ τοῦτο καὶ τὸν
ἥλιον νέον θεὸν εἰώθασιν ἀποκαλεῖν· καὶ νέος ἐφ'
ἡμέρῃ ἥλιος, φησὶν Ἡράκλειτος, ὡς Διονύσιος
μετέχοντα δυνάμεως. Plutarchus de Plac. philos.
lib. II cap. 21 de solis magnitudine variorum
philosophorum sententias enumerans ait :
Ἡράκλειτος εὖρος ποδῶς ἀνθρώπου. Cf. Theodo-
ret. Græc. aff. cur. disp. 1.)

25. Et præclare Heraclitus dixit animas in orco odorari.

26. Quapropter etiam Heraclitus dixit, si omnia quæ sunt in fumum abirent, fore ut nares ea dignoscere.

27. Mundum eundem omnium neque deorum quisquam neque hominum procreavit, sed fuit semper atque est et erit ignis immortalis, accensus mensura et extinctus.

28. Ignis mutatur primum in mare, mare autem dimidia ex parte in terram, dimidia ex parte in præsterem.

29. Mare diffunditur ejusque mensura agitur pro eadem portione quæ prius fuit quam terra esset.

30. Dissidens enim semper congruit [ens.]

31. Ut Heraclitus dicebat, ignis mors aeri est ortus, et aeri mors aquæ ortus.

32. Via sursum et deorsum una.

33. Hoc autem soli accidere non potest, quoniam si periode nutriatur atque illi ajunt, non tantum, ut patet, in dies, quemadmodum Heraclitus contendit, sed continuo semper novus erit.

1. Ἥλιος γὰρ οὐχ ὑπερβήσεται μέτρα, φησὶν δ' Ἡράκλειτος, εἰ δὲ μή, Ἐρινύες μιν Δίκης ἐπικούροι ἐξευρήσουσιν.

(Plutarchus de Exsilio cap. 11, vol. X pag. 377. Id. de Isid. et Osir. c. 48, vol. IX p. 170: Ἥλιον δὲ μὴ ὑπερβήσασθαι τοὺς προσήκοντας θρούς· εἰ δὲ μή, γλώττας μιν Δίκης ἐπικούρους ἐξευρήσειν, ubi pro γλώττας cum Buttmano leg. Λύσσας. Conf. Plat. Cratyl. p. 412.)

6. Βελτίων δ' Ἡράκλειτος καὶ ὀμηρικώτερος, ὁμοίως ἀντι τοῦ ἀρκτικοῦ τὴν ἀρκτον ὀνομάζων· « ἡοῦς καὶ ἐσπέρας τέρατα ἢ ἀρκτος, καὶ ἀντίον τῆς ἀρκτου οὐρος αἰθρίου Διός. »

(Strabo lib. I pag. 3 ed. Casaub. — Stobæus Eclog. Phys. lib. I p. 264 (tom. I p. 97. ed. Gaisf.) de magno Heracliti anno: Ἡράκλειτος ἐκ μυρίων ὀκτακισχιλίων ἑνιαυτῶν ἡλιακῶν. Addit vero Διογένης δ Στωϊκὸς ἐκ πέντε καὶ ἐξήκοντα καὶ τριακοσίων ἑνιαυτῶν τοσοῦτων, ὅσος ἦν ὁ καθ' Ἡράκλειτον ἑνιαυτός.)

2. Ἡράκλειτος μὲν οὖν· « Εἰ μὴ ἥλιος, φησὶν, ἦν, εὐφρόνη ἂν ἦν. »

(Plutarchus aquæ et ignis comp. c. 7, vol. XIII p. 128. Id. de Fortuna p. 98: καὶ ὥσπερ ἥλιον μὴ ὄντος ἔνεκα τῶν ἄλλων ἀστρῶν εὐφρόνην ἂν ἦγομεν, ὡς φησὶν Ἡράκλειτος. Id. de Plac. phil. II, 28: Ἡράκλειτος τὸ αὐτὸ πεπονηθῆναι τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην· σκαφοειδῆς γὰρ ὄντας τοῖς σχήμασι τοὺς ἀστέρας, δεχομένους δὲ τὰς ἀπὸ τῆς ὑγρᾶς ἀναθυμιάσεως αὐγὰς φωτίζεσθαι πρὸς τὴν φαντασίαν· λαμπρότερον μὲν τὸν ἥλιον· ἐν καθαρωτέρῳ γὰρ αἶε φέρεσθαι· τὴν δὲ σελήνην ἐν θολερωτέρῳ, διὰ τοῦτο καὶ ἀμαυροτέραν φαίνεσθαι. Cf. lib. II, 17 et Stobæus Ecl. Phys. I, p. 510.)

17. Καὶ Ἡράκλειτος τὸ ἀντίξου συμφέρον, καὶ ἐκ τῶν διαπερόντων καλλίστην ἁρμονίαν, καὶ πάντα κατ' ἔριν γίνεσθαι.

(Aristoteles Ethic. Nicomach. VIII, 2 p. 1155 b ed. Bekk. Conf. Plutarchus de Isid. et Osir. cap. 48, vol. IX p. 169: Ἡράκλειτος μὲν γὰρ ἀντικρὺς πόλεμον ὀνομάζει πατέρα καὶ βασιλέα καὶ κύριον πάντων, καὶ τὸν μὲν

Ὀμηρον, εὐχόμενον ἐκ τε θεῶν ἔριν ἐκ τ' ἀνθρώπων ἀπολέσθαι, λαοθάναον φησὶ τῆ πάντων γενέσει καταρῶμενον, ἐκ μάχης καὶ ἀντιπαθείας τὴν γένεσιν ἐχόντων. Simplicius in Aristot. Cat. f. 104 b: διὸ καὶ μέμφεται τῷ Ὀμήρῳ Ἡράκλειτος εἰπόντι Ὡς ἔρις ἐκ τε θεῶν ἐκ τ' ἀνθρώπων ἀπόλοιτο· οἰχθήσεσθαι γὰρ φησι πάντα. Proclus Comment. in Tim. p. 54 a (p. 124 edit. Schneid.): καὶ εἰ ὁ γενναῖος Ἡράκλ. εἰς ταύτην ἀπίδων ἔλεγε, πόλεμος πατήρ πάντων, οὐδ' οὗτος ἀτόπως ἔλεγε. Schol. Ven. Iliad. IV, 4: ἀπρεπὲς φασὶν εἰ τέρπει τοὺς θεοὺς πολέμων θεῶν. ἀλλ' οὐκ ἀπρεπὲς· τὰ γὰρ γενναῖα ἔργα τέρπει· ἄλλως τε πόλεμοι καὶ μάχαι ἡμῖν δεινὰ δοκοῦν, τῷ δὲ θεῷ οὐδὲ ταῦτα δεινὰ· συντελεῖ γὰρ ἅπαντα ὁ θεὸς πρὸς ἁρμονίαν τῶν ἄλλων ἢ καὶ δλων οἰκονομῶν τὰ συμφέροντα, ὅπερ καὶ Ἡράκλειτος λέγει, ὡς τῷ μὲν θεῷ κατὰ πάντα καὶ δίκαια, ἀνθρώποι δὲ ἂ μὲν ἀδίκαια ὑπειλήφασιν, ἂ δὲ δίκαια. Plato Conviv. pag. 187 A: ὥσπερ ἴσως καὶ Ἡράκλειτος βούλεται λέγειν, ἐπεὶ τοῖς γε βήμασιν οὐ καλῶς λέγει. Τὸ ἐν γὰρ φησὶ διαφερόμενον αὐτὸ αὐτῷ ξυμφέρεσθαι, ὥσπερ ἁρμονίαν τόξου τε καὶ λύρας.)

28. Παλίντροπον γὰρ ἁρμονίη κόσμου, διωσπερ λύρης καὶ τόξου καθ' Ἡράκλειτον.

(Plutarchus de Isid. et Osir. cap. 45, vol. IX pag. 166. Idem de animæ procreat. e Timæo cap. 27, vol. XIII p. 319: Ἡράκλειτος δὲ, παλίντροπον ἁρμονίην κόσμου, διωσπερ λύρης καὶ τόξου, ubi alii παλίντροπον ἁρμονίην legunt. De hac sententia ita Simplicius in Aristot. Phys. f. 11: ὡς Ἡράκλειτος τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακὸν εἰς ταῦτον λόγων συνένειαι δίκην τόξου καὶ λύρας, ὅς καὶ ἐδόκει θέσιν λέγειν διὰ τὸ οὕτως ἀδιορίστως φάναι, ἐνεδείκνυτο δὲ τὴν ἐν τῇ γενέσει ἐναρμόνιον μῆξιν τῶν ἐναντίων. Cf. Porphyry. de Antr. Nymph. p. 268 ed. Cantabr.)

39. Εἴθ' ἐξῆς ... φησὶ θεῖον τινα πόλεμον αἰνίττεσθαι τοὺς παλαιούς, Ἡράκλειτον μὲν λέγοντα ὧδε· « Εἰδέναι χρὴ τὸν πόλεμον ὄντα ζυθὸν καὶ δίκην ἔριν καὶ γινόμενα πάντα κατ' ἔριν καὶ φθειρόμενα. »

34. Sol enim, inquit Heraclitus, fines suos non transgreditur: si peccaverit, Furis eum Justitiae adiutrices interueniunt.

35. Melior vero auctor Heraclitus atque in hoc Homeri melior, perinde ut ille pro circulo septentrionali ursam dicens: « orientis et occidentis limes ursæ est, atque e regione ursæ sereni Jovis terminus. »

36. Heraclitum igitur: « Nisi sol, inquit, esset, perpetua nos foret. »

37. Et Heraclitus contrarium idem utile atque e rebus

dissimilibus pulcherrimum concentum existere et ex discordia nasci omnia statuit.

38. Nam mutabilis concentus ut mundi, ita lyrae et arcus, secundum Heraclitum modo contentionem modo remissionem admittens.

39. Deinde deinceps ... ait divinum quoddam bellum significare antiquos, Heraclitum quidem sic dicentem: « Sciendum est bellum commune esse et Justitiae loco Discordiam omniaque Discordiae lege nasci atque interire. »

(Origenes contra Cels. VII p. 663. Vulgo legitur ei δὲ χρῆ—καὶ δίκην εἶρεῖν, quæ verba cum Schleiermachers mutavi in εἰδέναι χρῆ—καὶ δίκην εἶρεῖν. Extrema vox enuntiati in codicibus est χρωμένα, in cuius locum substituiti φθειρόμενα quod hic flagitat sensus.)

40. ἄρμονίη γὰρ ἀφανῆς φανερῆς κρέσσων, καθ' Ἡράκλειτον, ἐν ἧ τὰς διαφορὰς καὶ τὰς ἐτερότητας ὁ μίσιγων θεὸς ἔκρυψε καὶ κατέδουσε.

(Plutarchus de animæ procreat. e Timæo cap. 27, vol. XIII p. 320, ubi pro codicum lectionibus κρείττων et μινύων restituiti κρέσσων et μίσιγων. Cæterum ὁ μίσιγων θεὸς est πόλεμος. Cf. Hippolyt. Hæres. Refut. p. 281 ed. Miller.)

41. Πᾶν γὰρ ἐρπετὸν τὴν γῆν νέμεται, ὡς φησὶν Ἡράκλειτος.

(Pseudoaristoteles de Mundo cap. 6 p. 401 a ed. Bekk.)

42. Ἄγνοσις ὅτι τὸ τοῦ Ἡρακλείτου εὖ ἔχει, ὡς ἄρα πιθήκων ὁ κάλλιστος ἀσχυρὸς ἀνθρώπων γένει συμβάλλειν.

(Plato Hipp. maj. p. 289 A. Recepti Bekkeri conjectationem ἀνθρώπων γένει pro membranarum scriptura ἄλλω γένει.)

43. ἢ οὐ καὶ Ἡράκλειτος ταυτὸν τοῦτο λέγει ὅτι ἐπάγει, ὅτι ἀνθρώπων ὁ σοφώτατος πρὸς θεὸν πίθηκος φανείται;

(Plato Hipp. maj. p. 289 B.)

44. Ὅτι δὲ ἐστὶ παῖς τὸ πᾶν καὶ δι' αἰῶνος αἰώνιος βασιλεὺς τῶν ὄλων οὕτως λέγει· « αἰὼν παῖς ἐστὶ παίζων, πεττεύων παιδὸς ἢ βασιληΐη. » Ὅτι δὲ ἐστὶν ὁ πόλεμος πατὴρ πάντων τῶν γαγονότων γενητὸς ἀγένητης, κτίσις δημιουργός, ἐκείνου λέγοντος ἀκούωμεν· « πόλεμος πάντων μὲν πατὴρ ἐστὶ, πάντων δὲ βασιλεὺς, καὶ τοὺς μὲν θεοὺς ἔδειξε τοὺς δὲ ἀνθρώπους, τοὺς μὲν δούλους ἐποίησε τοὺς δὲ ἐλευθέρους. »

(Hippolytus Hæres. Refut. p. 281 ed. Miller. Cf. Bernays. Mus. Rh. IX p. 243. In eandem sententiam Proclus Comment. in

Tim. p. 101 (p. 240 ed. Schneider.) : ἀλλὰ καὶ τὸν δημιουργὸν ἐν τῷ κοσμογενεῖν παίζει· εἰρήκασι, καθάπερ Ἡράκλειτος. Clemens Prædag. I, 5 p. 111 : ἀγαλλιάται τὸ πνεῦμα τῶν ἐν Χριστῷ παιδίων ἐν ὑπομονῇ πολιτευομένων καὶ αὐτὴ ἡ θεὰ παιδιὰ. Τοιαύτην τινὰ παίζειν παίδων τὸν ἑαυτοῦ Δία Ἡράκλειτος λέγει. Lucianus Vitæ auct. cap. 14 Heraclitum inducit hæc dicentem : καὶ ἐστὶ ταυτὸ τέρψις ἀτερψίη, γνώσις ἀγνωσίη, μέγα μικρὸν· ἄνω κάτω περιχορευόμενα, καὶ ἀμειβόμενα ἐν τῇ τοῦ αἰῶνος παιδιῇ. AGOP. τί γὰρ ὁ αἰὼν ἐστὶ; HP. παῖς παίζων, πεσσειῶν διαφειρόμενος. Heraclitum imitatur Philo de vit. Moys. I p. 85 : τύχης γὰρ ἀσταθμητότερον οὐδὲν ἄνω καὶ κάτω τὰ ἀνθρώπεια πεττεύουσας. Idem de Mund. incorr. II, 500 : εἰ δὲ ὁμοῖος [ἔμετὰ τὴν ἐκπύρωσιν γεγενημένος κόσμος], ματαιωπὴς ὁ τεχνίτης οὐδὲν κομιδῇ νηπίων παιδίων διαφέρει, οἱ πολλάκις ἀθύροντες ψάμμου γεωλόφους ἀνίσταται καὶ ἐπειθ' ὑπαίρουσιν ταῖς χερσὶ πάλιν ἐρείπουσιν. Plutarchus de Ei apud Delphos p. 391 D : ἡ τοῦ ποιητικοῦ παιδὸς ἐστὶ φαιλότερος, ἢ ἐκεῖνος ἐν τινὶ ψαμάθῳ συντιθεμένη καὶ διαγεομένη πάλιν ὑπ' ἑαυτοῦ παίζει παιδιάν, ταύτη παρὰ τὰ δια χρώμενος αἶε καὶ τὸν κόσμον οὐκ ὄντα πλάττων, εἴτ' ἀπολλύων γενόμενον. Probabile est Heraclitum esse pueri imagine adumbranda intuitum esse versus Homericos Iliad. lib. XV vs. 361-364 — — ἔρειπε δὲ τεῦχος ἄγχιων ῥεῖα μάλ' ὡς ὅτε τις ψάμαθον παῖς ἄγχι θαλάσσης, ὅστ' ἐπεὶ οὖν ποιήσῃ ἀθύρματα νηπιήσιν, ἢ αὐτὶς συνέχευε ποσὶν καὶ χερσὶν ἀθύρων. De reliquo verba πόλεμος πάντων πατὴρ ἐστὶ jam supra illustravi ad fragm. 37.)

45. Ταῦτὸ δὲ τοῦτο ἦν καὶ τὸ παρὰ τῶν σκοτεινῶν λεγόμενον Ἡρακλείτου· « συνάψιας οὐλα καὶ οὐλί οὐλα, συμφορῶμενον καὶ διαφειρόμενον, συνῶλον καὶ οὐδῶλον· καὶ ἐκ πάντων ἐν καὶ ἐξ ἐνὸς πάντων. » (Pseudoaristoteles de Mundo cap. 5 p. 391 b ed. Bekk. Cf. Stobæus Ecl. Phys. I p. 690 (tom. I p. 270 ed. Gaisf.).

40. Harmonia enim occulta melior est evidente secundum Heraclitum, in qua deus discrimina et diversitates commiscens occultavit.

41. Namque omne animal humi repens terram depascitur ac possidet, ut ait Heraclitus.

42. Ignoras quam scitum sit illud Heracliti, simiarum pulcherrimam deformem esse cum humano genere comparatam.

43. Nonne Heraclitus quem tu testem adhibes hoc idem dicit, hominum sapientissimum ad dei præstantiam comparatum simiam apparere?

44. Esse autem hoc universum puerum atque in perpe-

tuum cunctarum rerum regem æternum ita dicit : « *E-vum puer est jocans calculusque ludens; hujus reru pueri regnum est.* » Cæterum bellum esse parentu eorum omnium quæ orta sunt genitum et non genitum, rem creatam et mundi procreatorem ex ipso audiamus : « *Bellum omnium parens est omniumque rex, ac partim deos fingit partim homines, efficitque ut ceteri servi sint alii liberi.* »

45. Hoc nimirum illud est quod apud obscurum istum Heraclitum sic enuntiatum legitur : « *Integra et minime integra conjungas, consentiens et dissentiens, consonans et dissonans, unum etiam ex omnibus et ex uno omnia.* »

κ. καὶ (ἢ φησιν Ἡράκλειτος) ταυτό τ' ἐστὶ ζῶν καὶ τεθνηκός, καὶ ἐγγρηγορός καὶ καθεύδων, καὶ νέον καὶ γηραιόν· τάδε γὰρ μεταπεσόντα ἐκείν' ἐστὶ, κάκεινα πάλιν μεταπεσόντα ταῦτα.

(Plutarchus Consolat. ad Apollonium vol. VII pag. 329. Posui cum Schleiermachero ταυτό τ' ἐστὶ pro membranarum lectione ταυτό τ' ἐνι. Sequentia etiam apud Plutarchum ex eodem Heraclito petita videntur. Sunt autem hæc: ὡς γὰρ ἐκ τοῦ αὐτοῦ πηλοῦ δύναται τις πλάτων ζωᾷ συγγεῖν καὶ πάλιν πλάττειν καὶ συγγεῖν, καὶ τοῦτο ἐν παρ' ἐν ποιεῖν ἀδιαλείπτως· αὐτὸν καὶ ἡ φύσις ἐκ τῆς αὐτῆς ὕλης παλαιὰ μὲν τοὺς προγόνους ἡμῶν ἀνέσχεον, εἶτα συνεχεῖς αὐτοῖς ἐγέννησε τοὺς πατέρας, εἶτα ἡμᾶς, εἶτ' ἄλλους ἐπ' ἄλλοις ἀνακυκλήσει· καὶ ὁ τῆς γενέσεως ποταμὸς οὗτος ἐνδελεχῶς βέων οὐποτε στήσεται, καὶ πάλιν ἐξ ἐναντίας αὐτῶ ὁ τῆς φθορᾶς εἶτ' Ἀχέρων εἶτε Κωκυθὸς καλοῦμενος ὑπὸ τῶν ποιητῶν. Præterea Heraclitea esse existimamus quæ exstant apud Hippocratem περὶ διαίτης I pag. 633 ed. Kühn. : φάος Ζηνί, σκότος Ἄιδῃ, σκότος Ζηνί φοιτᾷ καὶ μετακινεῖται κείνα ὄδε καὶ τάδε κείσε πάσῃ ὥρῃ διαπρησσόμενα κείνα τὰ τὰ τῶνδε καὶ ταῦτα τὰ κείνων· et ibid. p. 639 : ἐν τούτῳ (τῷ πυρὶ) ψυχῇ, νόος, φρόνησις, αὐξήσις, μείωσις, διάλλαξις, ὕπνος, ἐγρήγορις. Τοῦτο πάντα διὰ παντός κυβερνᾷ καὶ τάδε καὶ ἐκείνα οὐδέποτε ἀτρεμίζον. (Cf. Bernays. Heracl. part. pr. pag. 10 et 21, atque in Mus. Rh. VII p. 103.) Denique huc pertinet Aristotelis locus Eudem. VII, 1 p. 1235 a : καὶ Ἡράκλειτος ἐπιτιμᾷ τῶν ποιήσαντι « ὡς ἔρις ἐκ τε θεῶν καὶ ἀνθρώπων ἀπολοιτο » οὐ γὰρ ἂν εἶναι ἔρμονίαν μὴ ὄντος ὀξέος καὶ βαρέος, οὐδὲ τὰ ζῶα ἀνευ ὀξέου καὶ θήλειος, ἐναντίων ὄντων.)

λ. Ἀνθρώποισι γίνεσθαι δόξα θέλουσι οὐκ ἄμεινον. Νοῦσος ὑγιεῖν ἐποίησε ἡδὺ καὶ ἀγαθόν, λιμὸς κόρον, κάματος ἀνάπαυσιν.

(Stobæus Floril. III, 83-84. Pro ἀνθρώποις, θέλουσιν et ἐποίησεν Ionum more scripsi ἀνθρώποισι, θέλουσι et ἐποίησε.)

μ. Ἡ, ὡς φησιν Ἡράκλειτος, τὸ μὴ δῦνον πῶς ἂν τινα λάθοι;

(Clemens Pæd. II, 10 p. 229. Correxi τινα

λάβοι cum Schleiermachero; vulgo τις λάθοι.)

19. Πυρὸς ἀνταμείβεται πάντα, φησὶν ὁ Ἡράκλειτος, καὶ πῦρ ἀπάντων, ὥσπερ χρυσοῦ χρήματα καὶ χρημάτων χρυσός.
(Plutarchus de Ei apud Delphos cap. 8, vol. IX pag. 227. Cf. Heracl. Alleg. Homer. p. 468 [p. 92 ed. Mehl.]: πυρὸς γὰρ ζῆ κατὰ τὸν φυσικὸν Ἡράκλειτον ἀμοιβῆ τὰ πάντα γίνεται. Eusebius Præp. Evang. XIV, 3 : ὁ δὲ Ἡράκλειτος ἀρχὴν τῶν πάντων ἐφη εἶναι τὸ πῦρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα γίνεται καὶ εἰς ὁ ἀναλύεται· ἀμοιβὴν γὰρ εἶναι τὰ πάντα. Aristoteles Phys. III, 5 : ἀδύνατον τὸ πᾶν κἂν ἢ πεπερασμένον ἢ εἶναι ἢ γίνεσθαι ἐν τι αὐτῶν [τῶν στοιχείων], ὥσπερ Ἡράκλειτός φησιν ἅπαντα γίνεσθαι ποτε πῦρ, ad quem locum Simplificius : ὡς Ἡράκλειτος εἰς πῦρ λέγων καὶ ἐκ πυρὸς τὰ πάντα· et Themistius Paraphr. Phys. 33 b : ὥσπερ Ἡράκλειτος τὸ πῦρ λέγειται μόνον στοιχείον, καὶ ἐκ τούτου γενομένη τὸ πᾶν· ἐντεῦθεν γὰρ ἡμᾶς καὶ δοιδίττεται, συμφλεγῆσεσθαι ποτε τὸ πᾶν ἀπειλῶν, ἐπειδὴ διαλυθήσεται εἰς τοῦτο ἐξ οὗ καὶ γέγονε.)

20. Ἐὰ δὲ πάντα οἰακίξει κεραυνός.

(Hippolytus Hæres. Refut. p. 283 ed. Miller. : λέγει δὲ καὶ τοῦ κόσμου κρίσιν καὶ πάντων τῶν ἐν αὐτῷ διὰ πυρὸς γίνεσθαι, λέγων οὕτως· « τὰ δὲ πάντα οἰακίξει κεραυνός, » τουτέστι κατεσθύνει κεραυνὸν τὸ πῦρ λέγων τὸ αἰώνιον. Sic etiam Heracliti imitator Cleanthes hymn. in Jov. vs. 9—10 : τοῖον ἔχεις ὑποεργὸν ἀνιχίτοις ἐνὶ χερσὶν ἀμφήκη, πυρόντα, ἀειζῶοντα κεραυνόν.)

21. Πάντα γὰρ τὸ πῦρ ἐπαλθὼν κρινεῖ καὶ καταλήψεται.

(Hippolytus Hæres. Refut. p. 283 ed. Miller. : λέγει δὲ καὶ φρόνιμον τοῦτο εἶναι τὸ πῦρ καὶ τῆς διοικήσεως τῶν ὅλων αἴτιον· καλεῖ δὲ αὐτὸ χρημοσύνην καὶ κόρον. Χρημοσύνη δὲ ἐστὶν ἡ διακόσμησις κατ' αὐτόν, ἡ δὲ ἐκπύρωσις κόρος· « πάντα γὰρ, φησί, τὸ πῦρ ἐπαλθὼν κρινεῖ » κτλ. Requiritur autem κρινεῖ quod posui.)

22. Θάνατός ἐστιν δόξα ἐγεργθέτες δρέομεν, δόξα δὲ εὐδοντες ὕπνος.

(Clemens Strom. III, 3 p. 520.)

23. « Νέκυες γὰρ κοπρίων ἐκβλητότεροι » καὶ Ἡρά-

46. Atque, ut ait Heraclitus, idem est vivum et mortuum, vigilans ac dormiens, adolescens et senex, quia hæc in illa vicissimque mutantur.

47. Hominibus omnia quæ volunt contingere non condecit. Morbus sanitatem rem jucundam et bonam efficit, fames satietatem, labor quietem.

48. Vel, ut ait Heraclitus, quomodo quemquam fugiat ignis nonquam occidens?

49. Ita igni omnia mutantur, inquit Heraclitus, et

PHILOS. GRÆC.

ignis omnibus, ut ex auro pecunia fit atque e pecunia aurum.

50. Omnia vero fulmen gubernat.

51. Nam vagatus late ignis omnia secernet et corripit.

52. Mortis imagines sunt quas experrecti, somni quas dormientes videmus.

53. Cadavera enim magis ejicienda sunt quam fœtus secundum Heraclitum : omnis vero caro mortua est et cadaveris pars.

κλειτον· κρέας δὲ πᾶν νεκρὸν καὶ νεκροῦ μέρος.
 (Plutarchus Symposiac. lib. IV, 4, 3, vol. XI, p. 186. Verba κρέας δὲ πᾶν κτλ. Plutarchi sunt. Inepte Suidas v. Ἡράκλειτος ait : Ἡράκλειτος ἔφη ὀλιγωρεῖν πάντα τοῦ σώματος καὶ νομίζειν αὐτὸ καὶ κοπρίων ἐκδηλότερον· ἐκ τοῦ βᾶστος δὲ αὐτῶ τὰς θεραπείας ἀποκληροῦν, ἕως ἀνὴρ θεὸς ὡσπερ ὄργανῳ τῷ σώματι χρῆσθαι ἐπιτάττει. Cf. Cedren. hist. p. 157. Quid? quod Celsus quoque Heracliti dictum in alienam sententiam detorsit. Locum ejus servavit Origenes contra Cels. V p. 588 : καὶ ψυχῆς μὲν αἰώνιον βιοτὴν δύναιτ' ἂν παρασεῖν· νέκυες δὲ, φησὶν Ἡράκλειτος, κοπρίων ἐκδηλότεροι· σάρκα δὲ . . . αἰώνιον ἀποφῆναι . . . οὔτε βουλήσεται ὁ θεός, οὔτε δυνήσεται. Heracliteam locutionem κοπρίων ἐκδηλότερος adnotavit etiam Pollux Onomast. V, 163. Hinc apud Sextum legitur adv. Math. VIII, 286 : καὶ μὴν ῥητῶς ὁ Ἡράκλειτος φησὶ τὸ μὴ εἶναι λογικὸν τὸν ἄνθρωπον, μόνον δ' ὑπάρχειν φρενῆρες τὸ περιέχον· et apud Philostratum Ep. 18 : Ἡράκλειτος δ' φυσικὸς ἄλογον εἶναι κατὰ φύσιν ἔφησι τὸν ἄνθρωπον. Hoc de solis mortuis accipiendum, qui quia animam de caelo non ducunt rationis expertes Ephesio philosopho videbantur.)

64. Ἐνθάδε ἰόντας ἐκπνίστασθαι καὶ φύλακας γίνεσθαι ἑγερτὶ ζώντων καὶ νεκρῶν.

(Hippolytus Hæres. Refut. p. 283 ed. Miller. : λέγει δὲ καὶ σαρκὸς ἀνάστασιν ταύτης φανερὰς ἐν ᾗ γεγενήμεθα, καὶ τὸν θεὸν οἶδε ταύτης τῆς ἀναστάσεως αἴτιον οὕτως λέγων· « Ἐνθα δ' ἰόντι ἐκπνίστασθαι καὶ φύλακας γίνεσθαι ἑγερτίζόντων καὶ νεκρῶν. » Emendavit hæc Bernaysius in Mus. Rh. IX p. 245. Fallitur Hippolytus carnis resurrectionem quæ christianæ religionis propria est Heraclito tribuens. Nos existimamus Ephesium philosophum mortuorum animos vivorum custodes esse voluisse. Qua in re secutus est Hesiodum Op. et Dieb. vs. 121-122 ita canentem : τοὶ μὲν δαίμονες εἰσι Διὸς μεγάλου διὰ βουλὰς, ἐσθλοὶ, ἐπιχθόνιοι, φύλακες θνητῶν ἀνθρώπων. Quod autem vigilanter viventes et mortuos opponit, id eo valet, ut vigilantes et dormientes atque adeo sapientes et insipientes intelligantur.)

55. εἶναι γὰρ ἐν τὸ σοφὸν ἐπίστασθαι γνώμην οἷον ἐγκυβερνήσαι πάντα διὰ πάντων.

(Diogenes Laertius lib IX, 1, cujus membranæ habent γνώμην ἤτε οἱ (al. ὅτε ᾗ) ἐγκυβερνήσαι. Sensus flagitat quod edidi οἷον τε ἐγκυβερνήσαι vel ἐγκυβερνήν i. e. ἐγκυβερνή. Similis est locus apud Hippocratem περὶ διαίτης I pag. 639 ed Kühn. : τοῦτο (τὸ πῦρ) πάντα διὰ πάντος κυβερνᾷ· quæ verba Heracliteis supra adnumeravi ad fragm. 46. Videtur autem Heraclitus κυβερνᾷν et οἰακίζειν (fragm. 50) promiscue usurpasse. Ephesii hominis effatum sic imitatus est Cleanthes hymn. in Jov. vs. 31-34 : ἀλλὰ Ζεῦ πάνθ' ὄρωρε, κελαινεφέες, ἀρχιέραυε, ἀνθρώπους ῥόιοι ἀπειροσύνης ἐπιλυγρῆς, ἦν σὺ, πάτερ, σιέδασον ψυχῆς ἄπο, δὲς ἐκυρῆσαι γνώμης, ᾗ πίσυνος σὺ δίκης μετὰ πάντα κυβερνᾷς.)

56. Νόμος καὶ βουλή πείθεσθαι ἐνός.

(Clemens Strom. V, 14 p. 718. Sic et Herodotus lib. I, 126 πείθεσθαι τινας dixit, quum Atticos plerumque πείθεσθαι τινι dixisse constet. Huc pertinere Heracliti verba apud Stobæum Flor. III, 84 : σφρονεῖν ἀρετὴν μεγίστην, καὶ σοφίη ἀληθῆα λέγειν καὶ ποιεῖν κατὰ φύσιν ἐπαύοντας, quæ tamen fragm. 55 consideranti vix Ephesii philosophi esse videbuntur. De reliquo unus ille quem Heraclitus sequendum censet aut ipse Jupiter est aut quicumque divinæ mentis (γνώμης) interpretes habentur.)

57. Καθάπτεται δὲ καὶ τῶν Ἐφεσίων ἐπὶ τῷ τὸν ἑπίπρον ἐκβαλεῖν Ἐρμούδωρον, ἐν οἷς φησιν· « Ἄξιον Ἐφεσίοισι ἡβηδὸν ἀποθανεῖν πᾶσι καὶ τοῖσι ἀνέβοισι τὴν πόλιν καταλιπεῖν, οἵτινες Ἐρμούδωρον ἐμυτῶν δνήσιτον ἐξέβαλον λέγοντες· Ἡμεῖσιν μὲν εἰς ὀνήσιτος ἔστω· εἰ δὲ τις τοιοῦτος, ἄλλη τε καὶ μετ' ἄλλων. »

(Diogenes Laertius lib IX, 2. Vulgavi ἀποθανεῖν et καταλιπεῖν; codd. ἀποθανεῖν et καταλιπεῖν. Iisdem prope verbis hæc narrat Cicero Tusc. V, 36. Minus accurate Iamblichus de vit. Pyth. s. 173 : οὐ γὰρ καθάπερ Ἡράκλειτος Ἐφεσίοις γράφειν ἔφη τοὺς νόμους, ἀπάγξασθαι τοὺς πολίτας ἡβηδὸν κελεύσας. In paucis a Laertio discrepat Strabō lib. XIV p. 642 ed. Cas.)

54. Hic commemorantes excitari et custodes fieri vigilantium viventium et mortuorum.

55. Esse enim unam sapientiam, nosse mentem ea potentia præditam, ut omnia omnino gubernet.

56. Lex et consilium est uni obedire.

57. Reprehendit etiam Ephesios quod sodalem suum

Hermodorum ejecissent, dicens : « Merentur universi Ephesii adulti, ut morte afficiantur, impuberes vero ut urbem relinquunt, quia Hermodorum præstantissimum civem patria expellentes ita locuti sunt : Nemo de nobis unus excellat ; sed si quis talis exstiterit, alibi et cum aliis degat. »

58. Διὸ δεῖ ἔπεσθαι τῷ ζῆνῳ· τοῦ λόγου δὲ ἔόντος ζῶ-
 οῦ ζῶουσιν οἱ πολλοὶ ὡς ἰδίαν ἔχοντες φρόνησιν.

(Sextus Empiricus adv. Math. VII, 133.

Sequuntur apud eum hæc : 'H δ' ἐστὶν οὐκ ἄλλο
 τι ἢ ἐξήγησις τοῦ τρόπου τῆς τοῦ παντός διοική-
 σεως. Διὸ καθότι ἂν αὐτοῦ τῆς μνήμης κοινησώ-
 μεν ἀληθεύομεν, ἀ δὲ ἂν ἰδιάσωμεν ψευδόμεθα,
 quæ interpretis potius quam ipsius Heracliti
 esse dicas. Sed illius ζουοῦ λόγου ita meminit
 Heraclitus apud M. Anton. IV, 46, ut a γνώμη
 (fragm. 55) non distinguat. Apponam inte-
 grum locum, cujus tamen magna pars cum
 aliis fragmentis conjungenda est : 'Ἄσι τοῦ
 Ἡρακλειτείου μεμνήσθαι ὅτι γῆς θάνατος ὕδωρ γε-
 νέσθαι, καὶ ὕδατος θάνατος ἀέρα γενέσθαι, καὶ
 ἀέρος πῦρ, καὶ ἔμπαλιν. Μεμνήσθαι δὲ καὶ τοῦ
 ἐπιλανθανομένου ἧ ἢ ὁδὸς ἄγει· καὶ ὅτι, ᾧ μά-
 λιστα διηνεκῶς ὁμιλοῦσι λόγῳ, τῷ τὰ
 ὅλα διοικεῦντι τούτῳ διαφερόνται· καὶ
 οἷς καθ' ἡμέραν ἐγκυροῦσι ταῦτα αὐτοῖς ξένα φαί-
 νεται· καὶ ὅτι οὐ δεῖ ὥσπερ καθεδόντας ποιεῖν
 καὶ λέγειν· καὶ ὅτι οὐ δεῖ ὡς παιδας τοκέων,
 τοῦτ' ἐστὶ κατὰ ψιλὸν καθότι παρελήφραμεν.)

59. Ψυχῆσι θάνατος ὕδωρ γενέσθαι, ὕδατι δὲ θάνατος
 γῆν γενέσθαι· ἐκ γῆς δὲ ὕδωρ γίνεται, ἐξ ὕδατος δὲ
 ψυχῆ.

(Clemens Strom. VI, 2 : Ἡράκλειτος ἐκ
 τούτων συνιστάμενος τοὺς λόγους ὧδὲ πως γράφει·
 ψυχῆσι κτλ. Cf. Philo de mund. incorr. p.
 958 : Ἐῶ καὶ ὁ Ἡράκλειτος ἐν οἷς φησι ψυχῆσι
 θάνατος γῆν γενέσθαι. Apud Proclum in Tim.
 p. 36 (p. 83 ed. Schneider.) : καὶ ἄλλος οὗτος
 ψυχῶν τῶν νοερῶν θάνατος ὑγρῆσι γενέσθαι, φη-
 σὶν Ἡράκλειτος, Heracliti orationem insertis
 verbis τῶν νοερῶν et pro nomine ὕδωρ epitheto
 ὑγρῆσι posito interpolatam invenimus. Verbis
 Heracliteis Philo subjungit : Ψυχὴν γὰρ οἰό-
 μενος εἶναι τὸ πνεῦμα, τὴν μὲν ἀέρος τελευτὴν
 γένεσιν ὕδατος, τὴν δ' ὕδατος γῆς πάλιν γένεσιν
 αἰνίττεται, quod improbandum. Nam illud πε-
 ριέχον unde prudentiam et intelligentiam du-
 cimur Heraclito iudice est φρενῆρας et igneum.
 Sextus Empiricus adv. Math. VII, 126 : Τοῦ-
 τον δὴ τὸν θεῖον λόγον καθ' Ἡράκλειτον δι' ἀνα-
 πνοῆς σπᾶσαντας νοεροὶ γινόμεθα. Plutarchus de
 Is. et Osir. cap. 77, vol. IX p. 208 : Οὐκ ἐν
 χροαῖς γάρ, οὐδ' ἐν σχήμασιν, οὐδ' ἐν λειότησιν

ἐγγίνεται τὸ θεῖον, ἀλλ' ἀτιμωτέραν ἔχει νεκρῶν
 μοῖραν, ὅσα μὴ μετέσχε, μηδὲ μετέχειν τοῦ ζῆν
 πέφυκεν. Ἡ δὲ ζῶσα καὶ βλέπουσα καὶ κινήσεως
 ἀρχὴν ἐξ αὐτῆς ἔχουσα καὶ γῶσιν οικεῖον καὶ ἀλ-
 λοτρῶν φύσις ἄλλως τε (leg. ἑλωσ) ἔστακεν
 ἀπορροθὴν καὶ μοῖραν ἐκ τοῦ φρονοῦντος, ὅπως κυ-
 βερναται τὸ σύμπαν καθ' Ἡράκλειτον.)

60. Ὁ δὲ Ἡράκλειτος φησιν, ὅτι καὶ τὸ ζῆν καὶ τὸ
 ἀποθανεῖν καὶ ἐν τῷ ζῆν ἡμᾶς ἐστί καὶ ἐν τῷ
 τεθνᾶναι.

(Sextus Empiricus Pyrrh. III, 230, qui He-
 racliti verba paululum immutavit. Hic enim
 sine dubio ζῶειν, ἀποθανεῖν et ἡμᾶς acrispit.
 Cf. Philo Alleg. leg. 1 fin. : μονοῦ καὶ ὁ Ἡρά-
 κλειτος, κατὰ τοῦτο Μωϋσέως ἀκολουθήσας τῷ
 δόγματι φησι· Ζῶμεν τὸν ἐκείνων θάνατον, τεθνή-
 καμεν δὲ τὸν ἐκείνων βίον· ὡς νῦν μὲν ὅτε ἐνζῶμεν
 τεθνηκυίας τῆς ψυχῆς καὶ ὡς ἂν ἐν σήματι τῷ
 σώματι ἐντετυμβευμένης. Hierocles in carm.
 aur. p. 142 : Διὸ καὶ ἐπαμφοτερίζει ταῖς σχέσε-
 σιν, ὅτι μὲν ἐκεῖ ζῶσα τὴν νοερὰν εὐζωίαν, ὅτε
 δὲ ἐνταῦθα τὴν αἰσθητικὴν ἐμπάθειαν προσλαμβάνου-
 σαι. "Ενθεν καὶ λέγεται ὀρθῶς ὑπὸ Ἡρακλει-
 του, ὅτι ζῶμεν τὸν ἐκείνων θάνατον, τεθνήκαμεν
 δὲ τὸν ἐκείνων βίον. Similiter Numenius apud
 Porphyrium de Antro p. 256 ed. Cantabr. : καὶ
 ἀλλαχοῦ δὲ φᾶναι ζῆν ἡμᾶς τὸν ἐκείνων [τῶν ψυ-
 χῶν] θάνατον, καὶ ζῆν ἐκείνας τὸν ἡμέτερον θάνα-
 τον. Ad perpetuam tam vitæ mortisque quam
 divinitatis humanitatisque conjunctionem re-
 ferendum et illud esse effatum quod servavit
 Diogenes lib. IX, 7 : πάντα ψυχῶν εἶναι καὶ δαι-
 μόνων πλήρη, et alterum quod exstat apud
 Aristotelem de part. anim. I, 5 p. 645 a ed.
 Bekk. : Καὶ καθάπερ Ἡράκλειτος λέγεται πρὸς
 τοὺς ξένους εἰπεῖν τοὺς βουλομένους ἐντυχεῖν αὐτῷ
 ...ἐκέλευε γὰρ αὐτοὺς εἰσεῖναι θαρβρόντας· εἶναι
 γὰρ καὶ ἐνταῦθα θεοῦ.)

61. Καὶ τοῖσι ἀγάλμασι τουτέοσι εὐχονται, ὁκοῖον εἶ-
 τις τοῖσι δόμοισι λισχηνεύοιτο, οὔτε γινώσκων
 θεοὺς οὔτε ἥρωας οἰτινὲς εἰσι.

(Origenes contra Cels. VII p. 738 : καὶ
 μὴν καὶ Ἡράκλειτος ὧδὲ πως ἀποφαίνεται· Καὶ
 τοῖς ἀγάλμασι κτλ. ὁ μὲν γε μάλα ἀπορρήτως
 ὑποσημαίνει ἡλίθιον τὸ τοῖς ἀγάλμασιν εὐχεσθαι,
 ἐὰν μὴ γινώσκη τις θεοὺς καὶ ἥρωας οἰτινὲς εἰσιν.
 Clemens Cohort. c. IV p. 44 : Σὺ δὲ ἀλλ' εἰ μὴ

58. Quapropter rem omnibus communem sequi oportet : quamvis autem ratio sit communis, vulgus tamen
 vit quasi propria quadam intelligentia præditum sit.

59. Animorum mors est eorum in aquam transitus, aqua
 em in terram mutata interit ; e terra autem aqua fit,
 aqua animus.

60. Heraclitus vero ait et vitam et mortem in nostra
 vita nostraque morte inesse.

61. Atque has statuas precantur, velut si quis cum
 domibus sermocinetur, ignorans qui dii et qui heroes
 sint.

- κλειτον· κρίας δὲ πᾶν νεκρὸν καὶ νεκροῦ μέρος.
(Plutarchus Symposiac. lib. IV, 4, 3, vol. XI, p. 186. Verba κρίας δὲ πᾶν κτλ. Plutarchi sunt. Inepte Suidas v. Ἡράκλειτος ait : Ἡράκλειτος ἔφη ὀλιγωρεῖν πάντη τοῦ σώματος καὶ νομίζειν αὐτὸ καὶ κοπρίων ἐκβλητότερον· ἐκ τοῦ βράστου δὲ αὐτῶ τὰς θεραπείας ἀποπληροῦν, ἕως ἂν ὁ θεὸς ὡσπερ ὄργανον τῷ σώματι χρῆσθαι ἐπιτάτῃ. Cf. Cedren. hist. p. 157. Quid? quod Celsus quoque Heracliti dictum in alienam sententiam detorsit. Locum ejus servavit Origenes contra Cels. V p. 588 : καὶ ψυχῆς μὲν αἰώνιον βιοτήν δύνανται ἂν παρασχέωιν νέκυες δέ, φησὶν Ἡράκλειτος, κοπρίων ἐκβλητότεροι· σάρκα δὲ . . . αἰώνιον ἀποφῆναι . . . οὔτε βουλήσεται ὁ θεός, οὔτα δυνήσεται. Heracliteam locutionem κοπρίων ἐκβλητότερος adnotavit etiam Pollux Onomast. V, 163. Hinc apud Sextum legitur adv. Math. VIII, 286 : καὶ μὴν ῥητῶς ὁ Ἡράκλειτος φησὶ τὸ μὴ εἶναι λογικὸν τὸν ἄνθρωπον, μόνον δ' ὑπάρχειν φρενήρες τὸ περιέχον· et apud Philostratum Ep. 18 : Ἡράκλειτος ὁ φυσικὸς ἄλογον εἶναι κατὰ φύσιν ἔφησε τὸν ἄνθρωπον. Hoc de solis mortuus accipiendum, qui quia animam de caelo non ducunt rationis expertes Ephesio philosopho videbantur.)
64. Ἐνθάδε ἰόντας ἐπανίστασθαι καὶ φύλακας γίνεσθαι ἕνεκεν ζώντων καὶ νεκρῶν.
(Hippolytus Hæres. Refut. p. 283 ed. Miller. : λέγει δὲ καὶ σαρκὸς ἀνάστασιν ταύτης φανεράς ἐν ᾗ γεγενήμεθα, καὶ τὸν θεὸν οἶδε ταύτης τῆς ἀναστάσεως αἴτιον οὕτως λέγων· « Ἐνθα δ' ἰόντι ἐπανίστασθαι καὶ φύλακας γίνεσθαι ἕνεκεν ζώντων καὶ νεκρῶν. » Emendavit hæc Bernaysius in Mus. Rh. IX p. 245. Fallitur Hippolytus carnis resurrectionem quæ christianæ religionis propria est Heraclito tribuens. Nos existimamus Ephesium philosophum mortuorum animos vivorum custodes esse voluisse. Qua in re secutus est Hesiodum Op. et Dieb. vs. 121-122 ita canentem : τολ μὲν δαίμονες εἰσι Διὸς μεγάλου διὰ βουλὰς, ἐσθλοὶ, ἐπιγθάνιοι, φύλακες θνητῶν ἀνθρώπων. Quod autem vigilanter viventes et mortuos opponit, id eo valet, ut vigilantes et dormientes atque adeo sapientes et insipientes intelligantur.)
65. εἶναι γὰρ ἐν τὸ σοφὸν ἐπίστασθαι γνώμην οἷον καὶ ἐγκυβερνήσαι πάντα διὰ πάντων.
(Diogenes Laertius lib IX, 1, cujus membranæ habent γνώμην ἤτε οἱ (al. ὅτε ἤ) ἐγκυβερνήσει. Sensus flagitat quod edidi οἷον καὶ ἐγκυβερνήσαι vel ἐγκυβερνήν i. e. ἐγκυβερνᾶ. Similis est locus apud Hippocratem περὶ διαίτης I pag. 639 ed Kühn. : τοῦτο (τὸ πῦρ) πάντα διὰ παντὸς κυβερνᾷ· quæ verba Heracliteis supra adnumeravi ad fragm. 46. Videtur autem Heraclitus κυβερνᾶν et οὐκίσειν (fragm. 50) promiscue usurpasse. Ephesii hominis effatum sic imitatus est Cleanthes hymn. in Jon. vs. 31-34 : ἀλλὰ Ζεῦ πάνδωρα, κελαινεφές, ἀρχικέραυνε, ἀνθρώπους βύουο ἀπειροσύνης ἐπὶ λυγρῆς, ἦν σὺ, πάτερ, σκέδασον ψυχῆς ἄπο, ὅς ἂν κυρῆσαι γνώμης, ἢ πίσυνος σὺ δίκης μετὰ πάντα κυβερνᾷς.)
66. Νόμος καὶ βουλή πείθεσθαι ἐνός.
(Clemens Strom. V, 14 p. 718. Sic et Herodotus lib. I, 126 πείθεσθαι τινος dixit, quum Atticos plerumque πείθεσθαι τινι dixisse constat. Hinc pertinent Heracliti verba apud Stobæum Flor. III, 84 : σωφρονεῖν ἀρετῇ μεγίστη, καὶ σοφῆ ἀληθεία λέγειν καὶ ποιεῖν κατὰ φύσιν ἐπαύοντας, quæ tamen fragm. 55 consideranti vix Ephesii philosophi esse videbuntur. De reliquo unus ille quem Heraclitus sequendum censet aut ipse Jupiter est aut quicumque divinæ mentis (γνώμης) interpres habetur.)
67. Καθάπτεται δὲ καὶ τῶν Ἐφεσίων ἐπὶ τῷ τὸν ἐταίρον ἐκβαλεῖν Ἐρμούδωρον, ἐν οἷς φησιν· « Ἄξιον Ἐφεσίοισι ἡβηδὸν ἀποθανεῖν πᾶσι καὶ τοῖσι ἀνήθοισι τὴν πόλιν καταλιπέειν, οἵτινες Ἐρμούδωρον ἐσωτῶν ὀνήσιτον ἐξέβαλον λέγοντες· Ἡμέων μὴ εἰς ὀνήσιτος ἔστω· εἰ δὲ τις τοιοῦτος, ἄλλη τε καὶ μετ' ἄλλων. »
(Diogenes Laertius lib IX, 2. Vulgavi ἀποθανεῖν et καταλιπέειν; codd. ἀποθανεῖν et καταλιπέειν. Iisdem prope verbis hæc narrat Cicero Tusc. V, 36. Minus accurate Iamblichus de vit. Pyth. s. 173 : οὐ γὰρ καθάπερ Ἡράκλειτος Ἐφεσίοις γράψαι ἔφη τοὺς νόμους, ἀπάγξασθαι τοὺς πολίτας ἡβηδὸν κελύσας. In paucis a Laertio discrepat Strabo lib. XIV p. 642 ed. Cas.)

64. Hic commemorantes excitari et custodes fieri vigilanter viventium et mortuorum.

65. Esse enim unam sapientiam, nosse mentem ea potentia præditam, ut omnia omnino gubernet.

66. Lex et consilium est uni obedire.

67. Reprehendit etiam Ephesios quod sodalem suum

Hermodorum eiecissent, dicens : « Merentur universi Ephesii adulti, ut morte afficiantur, impuberes vero ut urbem relinquunt, quia Hermodorum præstantissimum civem patria expellentes ita locuti sunt : Nemo de nobis unus excellat ; sed si quis talis exstiterit, alibi et cum aliis degat. »

(Aristoteles Ethic. Eudem. lib. II cap. 7 :

Ἔοικε δὲ καὶ Ἡράκλειτος λέγειν, εἰς τὴν ἰσχυρὴν τοῦ θυμοῦ βλέψας, ὅτι λυπηρὰ ἢ κώλυσις αὐτοῦ· χαλεπὸν γάρ, φησί, θυμῷ κτλ. Vulgavi ὠνεῖται pro membranarum scriptura ὠνεῖται. Id. Ethic. Nicomach. lib. II cap. 2 : Ἐτι δὲ χαλεπότερον ἕδονῃ μάχεσθαι ἢ θυμῷ, καθάπερ φησὶν Ἡράκλειτος. Id. Polit. lib. V cap. 11 : Καθάπερ καὶ Ἡράκλειτος εἶπε, χαλεπὸν φάσκων εἶναι θυμῷ μάχεσθαι· ψυχῆς γὰρ ὠνεῖσθαι. Plutarchus Coriolan. p. 224 : Μαρτυρίαν ἀπέλιπε τῷ εἰπόντι θυμῷ μάχεσθαι χαλεπὸν· ὁ γὰρ ἂν θελή, ψυχῆς ὠνεῖται. Id. de Ira p. 457 et Amat. p. 755 : Ἐρωτι γὰρ μάχεσθαι χαλεπὸν, οὐ θυμῷ, καθ' Ἡράκλειτον· ὁ, τι γὰρ ἂν θελήσῃ, καὶ ψυχῆς ὠνεῖται καὶ χρημάτων καὶ ὁδοῦ, ubi postrema non sunt Heraclitea. Iamblichus Protrept. p. 140 : Μάρτυς τοῖς λεγθεῖσιν Ἡράκλειτος· θυμῷ γὰρ φησὶ μάχεσθαι χαλεπὸν· ὁ, τι γὰρ ἂν χρήζῃ γίνεσθαι, ψυχῆς ὠνεῖται. Cf. Democrit. fragm. moral. 77.)

1. Ἄνηρ ὁκόταν μεθυσθῆ, ἀγεται ὑπὸ παιδὸς ἀνήθου σφαλλόμενος, οὐκ ἐπαῖων δεη βαιναι, ὑγρὴν τὴν ψυχὴν ἔχων.

(Stobæus Flor. V, 120.)

1. Οὐ γῆ ξηρῆ, ψυχὴ σοφωτάτη καὶ ἀρίστη.

(Philo apud Eusebium Præp. Evang. VIII, 14 : Μὴν γὰρ ἡ Ἑλλάς ἀψευδὲς ἀνθρωπογονεῖ... τὸ δ' αἴτιον, λεπτότητι ἀέρος ἢ διάνοια πέφυκεν ἀκονᾶσθαι· διὸ καὶ Ἡράκλειτος οὐκ ἀπὸ σκοποῦ φησιν· Οὐ γῆ κτλ.)

12. Αὕτη ψυχὴ σοφωτάτη καὶ ἀρίστη.

(Stobæus Flor. V, 120. Sed alii aliter hanc sententiam referunt. Porphyrius de Antr. c. XI pag. 207 ed. Cantabr. : αὐτὸς δὲ φησὶν Ἡράκλειτος, ξηρὴ ψυχὴ σοφωτάτη. Glycas Annal. p. 74 : Ψυχὴ ξηροτέρη σοφωτέρη· et p. 116 ξηροτέρη ψυχὴ σοφωτέρη. Plutarchus de orac. def. cap. 41, vol. IX p. 367 : Ἄμα δ' ἂν τις οὐκ ἀλόγως καὶ ξηρότητα φαίη μετὰ τῆς θερμότητος ἐγγυομένην λεπτόνειν τὸ πνεῦμα καὶ ποιεῖν αἰθερωδὲς καὶ καθαρὸν· αὕτη γὰρ ξηρὰ ψυχὴ καθ' Ἡράκλειτον. Id. Romul. cap. 28, vol. I p. 82 : Ἦκει γὰρ ἐκεῖθεν, ἐκεῖ δ' ἀνεισιν· οὐ μετὰ σώματος, ἀλλ' ἔαν ὅτι μάλιστα σώματος ἀπαλλαγῆ, καὶ διακριθῆ, καὶ γένηται καθαρὸν παντάσῃ καὶ ἀσπικον καὶ ἀγνόν· αὕτη γὰρ ψυχὴ ξηρῆ, ἀρίστη καθ' Ἡράκλειτον.)

73. Αὐγὴ ξηρὴ ψυχὴ σοφωτάτη.

(Galenus de animi moribus temperamento corporis obsequentibus t. V p. 450 ed. Chart. : Ἄλλ' εἰ καὶ ξηρότητα μὴ συγχωρήσαι ἐναντίαν (leg. αἰτίαν) εἶναι συνέσεως, εἰ γε μὴν (leg. ὡς εἰρηται) ὑφ' Ἡρακλείτου· καὶ γὰρ οὕτως οὕτως εἶπεν, αὐγὴ ξηρὴ ψυχὴ σοφωτάτη, τὴν ξηρότητα πάλιν ἀξιώων εἶναι συνέσεως αἰτίαν· τὸ γὰρ τῆς αὐγῆς ὄνομα τοῦτ' ἐνδείκνυται. Subjungit autem ἐννοήσαντας καὶ τοὺς ἀστέρας αὐγοειδεῖς τε ἅμα καὶ ξηροὺς ὄντας, ἀκραν σύνεσιν ἔχειν. Conf. Stob. Floril. XVII, 43 : Ἡμεῖς δ' ὁμοιοτάτην ταύτη προσφέρεισθαι τροφὴν ἂν ἐφη, εἰ τὴν κωφωτάτην καὶ καθαρωτάτην προσφεροίμεθα· οὕτω δ' ἂν καὶ τὴν ψυχὴν ἡμῶν ὑπάρχειν καθαρὰν τε καὶ ξηρὰν, ὅποια οὕσα ἀρίστη καὶ σοφωτάτη εἴη ἂν, καθάπερ Ἡρακλείτω δοκεῖ λέγοντι οὕτως· αὐγὴ ξηρὴ ψυχὴ σοφωτάτη καὶ ἀρίστη. » Clemens Pædag. II, 2 p. 184 : Οὕτω δ' ἂν καὶ ἡ ψυχὴ ἡμῶν ὑπάρξει καθαρὰ καὶ ξηρὰ καὶ φωτεινῆς· Αὐγὴ δὲ ψυχὴ ξηρὰ σοφωτάτη καὶ ἀρίστη· ταύτη δὲ καὶ ἐποπτικῆ, κτλ. Plutarchus de Esu carnium orat. 1, vol. XIII p. 238 : Αὐγὴ ξηρῆ ψυχὴ σοφωτάτη, κατὰ τὸν Ἡράκλειτον, ἔοικεν.)

74. Αὕτη γὰρ ψυχὴ ξηρὴ ἀρίστη καθ' Ἡράκλειτον ὥσπερ ἀστραπὴ νέφους διάπταμένη τοῦ σώματος.

(Plutarchus Romul. c. 28, vol. I p. 82.

Conf. Clemens Pæd. II, 2 : Οὐδὲ ἔσται κάθυγρος ταῖς ἐκ τοῦ οἴνου ἀναθυμιάσεσι νεφέλης δίκην σωματοποιουμένη. Sextus Empiricus adv. Math. VII, 129 : Ὅνπερ οὖν τρόπον οἱ ἀνθρώποι πλησιάσαντες τῷ πυρὶ κατ' ἄλλοίωσιν διάπυροι γίνονται, χωρισθέντες δὲ σβέννυνται, οὕτω καὶ ἡ ἐπιξενωθεῖσα τοῖς ἡμέτεροις σώμασιν ἀπὸ τοῦ περιέχοντος μοῖρα κατὰ μὲν τὸν χωρισμὸν σχεδὸν ἀλόγως γίνεσθαι, κατὰ δὲ τὴν διὰ τῶν πλείστων πόρων σύμφυσιν ὁμοειδῆς τῷ ὄλω καθίσταται. Plutarchus de Superstitione cap. 3, vol. VIII pag. 60 : Ὁ Ἡράκλειτος φησὶ, τοῖς ἐγγρηγοροῖσιν ἕνα καὶ κοινὸν κόσμον εἶναι, τῶν δὲ κοιμωμένων ἕκαστον εἰς ἴδιον ἀποστρέφεσθαι. M. Antoninus VI, 42 : Καὶ τοὺς καθυδόντας, σῆμαι, ὁ Ἡράκλειτος ἐργάτας εἶναι λέγει καὶ συναερούς τῶν ἐν τῷ κόσμῳ γινομένων.)

75. Ἄνθρωπος ἐν εὐφρόνῃ φάος ἀπτεῖ ἐαυτῷ· ἀποθανὼν ἀποσβεσθεῖς. Ζῶν δὲ ἀπτεται τιθνεῦτος εὐδῶν· ἀποσβεσθεῖς ὄψαις ἐγγρηγορῶς ἀπτεται εὐδόντος.

(Clemens Strom. IV, 22 : Ὅσα δ' αὖ περι

70. Vir ebrius titubat et ab impubere puero ducitur, animam habens udam, ignarus quorsum eat.

71. Ubi terra sicca, ibi etiam animus sapientissimus et optimus est.

72. Animus siccus sapientissimus et optimus est.

73. Lux sicca animus sapientissimus est.

74. Is enim est animus, ut Heraclitus censebat, siccus eoque optimus, qui per corpus ut per nubes fulmen pervolat.

75. Homo noctu sibi ipsi lumen accendit : at mortuus.

- ὑπνου λέγουσι, τὰ αὐτὰ χρῆ καὶ περὶ θανάτου ἐξακούειν· ἑκάτερος γὰρ δηλοῖ τὴν ἀπόστασιν τῆς ψυχῆς, ὁ μὲν μᾶλλον ὁ δὲ ἤττον· ὅπερ ἐστὶ καὶ περὶ (leg. παρὰ) Ἡρακλείτου λαβεῖν (leg. μαθεῖν)· Ἄνθρωπος ἐν εὐφρόνῃ κτλ.)
76. Οὗτος τὴν οἴησιν ἱερὰν νόσον ἔλεγε.
(Hesychius Milesius v. Ἡράκλειτος. Nolui ionice ἱρὴν νοῦσον ponere. Hoc Heracliti effatum intuitus Philostratus Opp. p. 391 ait : Ἡράκλειτος ὁ φυσικὸς λόγον εἶναι κατὰ φύσιν ἔφησε τὸν ἄνθρωπον· εἰ δὲ τοῦτο ἀληθές, ὥσπερ ἀληθές ἐστίν, ἐγκαλυπτεὸς ἕκαστος ὁ ματαίως ἐν δόξῃ γενόμενος. Perperam Heraclito tribuitur sententia apud S. Maximum t. II p. 557 ed. Combefis. : Ἡ εὐκαιρος χάρις λιμῶ καθάπερ τροφὴ ἀρμόττουσα τὴν τῆς ψυχῆς ἐνδοξίαν ἰάται· et altera p. 646 : Συντομωτάτην ὁδὸν ὁ αὐτὸς ἔλεγεν εἰς εὐδοξίαν τὸ γενέσθαι ἀγαθόν.)
77. Ἦθος γὰρ ἀνθρώπειον μὲν οὐκ ἔχει γνώμας, θεῖον δὲ ἔχει.
(Origenes contra Cels. VI p. 698 : Καὶ ἐντίθεταί γε Ἡρακλείτου λέξεις, μίαν μὲν ἐν ἧ φησιν· Ἦθος κτλ.)
78. Ἄνηρ νῆπιος ἤκουσε πρὸς δαίμονος, δκωσπερ παῖς πρὸς ἀνδρός.
(Origenes contra Cels. VI p. 698 : Ἐτέραν δὲ, Ἄνηρ νῆπιος κτλ.)
79. Βλᾶξ ἄνθρωπος ἐπὶ παντὶ λόγῳ ἐπτοῆσθαι φιλεῖ.
(Plutarchus de audiendis poetis cap. 8, vol. VII p. 103. Idem de Auditione cap. 5 p. 137 : Καὶ τὸν Ἡρακλείτον οὐκ ἐλέγχουσι εἰπόντα· Βλᾶξ ἄνθρωπος κτλ. Utroque loco legitur φιλεῖ quod mutavi in φιλεῖ.)
80. Δίχης ὄνομα οὐκ ἂν ἤδεσαν, εἰ ταῦτα μὴ ἦν.
(Clemens Strom. IV, 3 p. 568 : Δικαίῳ γὰρ οὐ καίται νόμος, ἡ γραφὴ φησιν· καλῶς οὖν Ἡρακλείτος, Δίχης ὄνομα, φησίν, κτλ.)
81. Εἰ μὴ γὰρ Διονύσω πομπὴν ἐποιοῦντο καὶ ἕμνεον ἄσμα αἰδοῖοισι, ἀναιδέστατα ἂν εἰργαστο, φησὶν Ἡρακλείτος· ὡτὸς δὲ Ἄιδης καὶ Διόνυσος ὅτε φη μαίνονται καὶ ληναίζουσι.

(Clemens Cohort. c. II p. 30. Scripsi ἀναιδέστατα ἂν εἰργαστο; vulgo ἀναιδέστατα εἰργασται. Cf. Plutarchus de Isid. et Osir. cap. 28, vol. IX p. 139 : Καὶ μέντοι Ἡρακλείτου τῷ ρησικῷ λέγοντος Ἄδης καὶ Διόνυσος ὄτος, ὅτι οἱ μαίνονται καὶ ληναίνουσιν [leg. ὡτὸς ὅτε φη μαίνονται καὶ ληναίζουσι]. Adde alium Clementis locum : Πρὸς δὲ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ὀστνιας μένει τελευτήσαντας ἄσσα οὐδὲ ἄλπονται, τίσι δὲ μαντεύεται Ἡρακλείτος ὁ Ἐφέσιος; Νυκτιπῶδες, μάγοις, βάρχοις, ληναῖς, μύσταις· τοῦτοις ἀπειλεῖ τὰ μετὰ θάνατον, τοῦτοις μαντεύεται τὸ πᾶρ. Præterea memoranda exquisitior explicatio cujus Plutarchus l. c. meminit : Οἱ γὰρ ἐξῶντες Ἄδην λέγεσθαι τὸ σῶμα, τῆς ψυχῆς τὴν παραφρονοῦσης καὶ μεθυούσης ἐν αὐτῷ, γλίττωκε ἀλληγοροῦσιν.)

82. Τίς γὰρ αὐτῶν, φησί, νόος ἢ φρήν;
(Proclus Comment. in Plat. Alcibiad. p. 255 ed. Creuzer. : ὁρθῶς οὖν καὶ ὁ γενναῖος Ἡρακλείτος ἀποσκορακίζει τὸ πλῆθος ὡς ἄνουν καὶ ἀλόγιστον· Τίς γὰρ κτλ.; ὅτι οἱ πολλοὶ κακοί, ὀλίγοι δὲ ἀγαθοί. Ταῦτα μὲν Ἡρακλείτος. Quare idem in Tim. p. 106 E (p. 252 ed. Schneider.) : ἀλλ' Ἡρακλείτος μὲν ἑαυτὸν πάντα εἰδέναι λέγων πάντας τοὺς ἄλλους ἀπιστήμονας ποιεῖ. Cæterum verba μὴ εἰκῆ περὶ τῶν μεγίστων συμβαλλόμενα, quæ Diogenes Laertius IX, 73 Heraclito ascribit, posterioriorem ætatem redolent, neque pro Heraclite haberi possunt.)
83. Ποταμοῖς τοῖς αὐτοῖς ἐμβαίνομέν τε καὶ οὐκ ἐμβαίνομεν, εἴμεν τε καὶ οὐκ εἴμεν.
(Heraclitus Alleg. Hom. p. 51 ed. Mehler. Conf. supra fragm. 21 et 22.)
84. Ὁ δὲ Ἡρακλείτος ὡς μέγα τι καὶ σεμνὸν διαπραγμαίνος, Ἐδίζησάμην, φησίν, ἐμμεωτόν κτλ τῶν ἐν Δελφοῖς γραμμάτων θεϊοτάτων ἐδόκει τὸ Γνώθι σαυτόν.
(Plutarchus adv. Colot. cap. 20, vol. XIV p. 172. Patet e Plutarchi explicatione illud ἐδίζησάμην ἐμμεωτόν ab Ephesio philosopho de

extinctus est. Vivus autem dormiens mortuum necessitudinis ita attingit, ut cæcus vigilans ad dormientis similitudinem accedit.

76. Hic arrogantem de se persuasionem sacrum morbum appellabat.

77. Humanum enim ingenium non habet prudentiam, divinum vero habet.

78. Homo stultus e deo aliquid audivit, ut puer e viro.

79. Homo stupidus quavis oratione solet percelli.

80. Justitiæ nomen ignoraret, nisi hæc supplicia essent.

81. Etenim nisi Dionysio pompam celebrarent canerentque carmen in pudenda conditum, impudentissimi in factis essent, inquit Heraclitus. Idem vero Orcus ac Dionysus cujus amore furunt et bacchantur.

82. Quæ enim, inquit, eorum mens aut prudentia est?

83. In eosdem fluvios descendimus ac non descendimus; sumus ac non sumus.

84. Heraclitus vero tanquam re magna et præcara gesta : Quæsi, inquit, me ipsum. Atque inter ea quæ Delphis scripta sunt maxime divinum illud videbatur : Nosce te ipsum.

sui cognitione dictum significare : *operam dedi ut me ipsum noscerem*. Sic et Suidas (v. Πόστουμος) : οὐκ οὐκ ἀπεικός ἦν... λόγον λέγειν ἐκεῖνον, ὅν περ οὖν Ἡράκλειτος εἶπε περὶ αὐτοῦ Ἐμμεωτὸν ἐδικησάμην. Inde orta videtur sententia quæ sub Heracliti nomine fertur apud Stobæum Floril. V, 119 : ἀνθρώποισι πᾶσι μέτεστι γινώσκειν ἑωυτοὺς καὶ σωφρονεῖν. Aliter verba ista accepit Diogenes IX, 5 scribens : ἤκουσε δὲ οὐδενός, ἀλλ' αὐτὸν ἐξη δικήσασθαι καὶ μαθεῖν πάντα παρ' ἑαυτοῦ· et ibid. : καὶ νέος ὢν ἐρασσε μὴδὲν εἰδέναι, τέλειος μὲντοι γενόμενος πάντα ἐγνώσκειναι. Similiter Stobæus Floril. XXI, 7 ex Aristonymo : Ἡράκλειτος νέος ὢν πάντων γέγονε σοφώτερος, ὅτι ἤδει ἑαυτὸν μὴδὲν εἰδόντα.)

86. Ἐτέρα γὰρ ἔππου ἡδονὴ καὶ κυνός καὶ ἀνθρώπου, καθάπερ Ἡράκλειτος φησιν ὄνον σύρματ' ἂν ἐλέσθαι μᾶλλον ἢ χρυσόν· ἡδίων γὰρ χρυσοῦ τροφή νοῖσος.

(Aristoteles Ethic. Nicom. lib. X cap. 5 p. 1176 a ed. Bekk.; ubi Eustratius : σύρματα τὸν χόρτον Ἡράκλειτος λέγει.)

88. Ὁ θεὸς ἡμέρη εὐφρόνη, χειμῶν θέρος, πολέμου εἰρήνη, κόρος λυμός.

(Hippolytus Hæres. Refut. pag. 283 ed. Miller. : τὸν γὰρ πρῶτον κόσμον αὐτὸν δημιουργὸν καὶ ποιητὴν ἑαυτοῦ γινόμενον οὕτω λέγει· Ὁ θεὸς ἡμέρη κτλ. τὰναντία ἅπαντα.)

87. Ἀλλοιοῦται δὲ ὅκωσπερ ὁκόταν συμμιγῆ θωώματα θωώμασι· ὀνομάζεται καὶ ἡδονὴν ἐκάστω.

(Hippolytus Hæres. Refut. pag. 283 ed. Miller. Inserui θωώματα quod in codice deest. Referuntur hæc ad mentem. Hippolytus enim ait : οὗτος ὁ νοῦς « ἀλλοιοῦται δὲ » κτλ.)

89. Θάλασσα ὕδωρ καθαρῶτατον καὶ μιαιρῶτατον, ἰχθύσι μὲν πότιμον καὶ σωτήριον, ἀνθρώποις δὲ ἀποτόν καὶ ὀλέθριον.

(Hippolytus Hæres. Refut. pag. 282 ed. Miller. : καὶ τὸ μιαιρὸν φησι καὶ τὸ καθαρὸν ἐν καὶ ταῦτὸν εἶναι, καὶ τὸ πότιμον καὶ τὸ ἀποτόν ἐν καὶ τὸ αὐτὸ εἶναι. Θάλασσα, φησίν, ὕδωρ κτλ.)

89. Διδάσκαλος δὲ πλείστων Ἡσιόδου· τοῦτον ἐπιστάνται πλείστα εἰδέναι, ὅστις ἡμέρη καὶ εὐφρόνην οὐκ ἐγίνωσκε· ἐστὶ γὰρ ἐν.

(Hippolytus Hæres. Refut. p. 282 ed. Miller. : Τοιγαροῦν οὐδὲ σκότος οὐδὲ φῶς οὐδὲ πονηρὸν οὐδὲ ἀγαθὸν ἕτερον φησιν εἶναι ὁ Ἡράκλειτος, ἀλλ' ἐν καὶ τὸ αὐτό. Ἐπιτιμᾷ γοῦν Ἡσιόδου, ὅτι ἡμέραν καὶ νύκτα οἶδεν· ἡμέρα γὰρ, φησί, καὶ νύξ ἐστὶν ἐν, λέγων ὡδέ πως Διδάσκαλος δὲ πλείστων κτλ.)

90. Καὶ ἀγαθὸν καὶ κακόν. Οἱ γοῦν ἱατροί, φησιν ὁ Ἡράκλειτος, τίμνοντες, καίοντες, πάντη βασανίζοντες κακῶς τοὺς ἀρρώστωντας ἐπαιτέονται μὴδὲν ἀξιοὶ μισθὸν λαμβάνειν παρὰ τῶν ἀρρώστωντων, ταῦτα ἐργαζόμενοι τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰς νόσους.

(Hippolytus Hæres. Refut. p. 282 ed. Miller. Posui cum Bernaysio ἐπαιτέονται μὴδὲν ἀξιοί; vulgo ἐπαιτιῶνται μὴδὲν ἀξίον. Præterea μισθὸν exaravi; codex μισθῶν.)

91. Καὶ εὐθὺ δέ, φησί, καὶ στρεβλὸν τὸ αὐτό ἐστὶ. Γραφεῖω, φησίν, ὁδὸς εὐθεία καὶ σκολιή, ἡ τοῦ ὄργανου τοῦ καλουμένου κοχλίου· ἐν τῇ γραφεῖω περιστροφῇ εὐθεία καὶ σκολιή· ἄνω γὰρ ὁμοῦ καὶ κύκλω περιέλκεται. Μία ἐστὶ, φησί, καὶ ἡ αὐτή· καὶ τὸ ἄνω καὶ τὸ κάτω ἐν ἐστὶ καὶ τὸ αὐτό· ὁδὸς ἄνω κάτω μίη καὶ ὠτή.

(Hippolytus Hæres. Refut. p. 282 ed. Miller. Scripsi præunte Bernaysio γραφεῖω, φησίν et περιέλκεται pro eodictis lectionibus γραφείων, φησίν et περιέγεται.)

92. Οὐκ ἐμεῦ ἀλλὰ τοῦ λόγου ἀκούσαντας δμολογεῖν σορὸν ἐστὶ, ἐν πάντα γίνεσθαι.

(Hippolytus Hæres. Refut. p. 280 ed. Mill-

85. Alia enim equi voluptas est, alia canis, alia hominis, quemadmodum Heraclitus ait asino culmos et paleas auro oplabiliores esse : Jucundius enim asinis est pabulum quam aurum.

86. Deus dies, nox; hiems, æstas; bellum, pax; satietas, fames.

87. Variatur autem, ut quum odoramenta alia aliis commiscantur, appellaturque ut culque libet.

88. Aqua marina purissima et corruptissima est, piscibus quidem potabilis et salubris, hominibus vero minime potabilis atque adeo pestilens.

89. At plurimarum rerum magister Hesiodus est : hunc permulta tenuisse putant, qui diem et noctem non noverrat; est enim unum idemque.

90. Bonum item et malum eodem redit. Medici quidem, inquit Heraclitus, secantes urentesque et usquequaque ægrotum corpora male vexantes mercedem qua digni non sunt ab ægrotis exigunt, quum hanc etiam morbis medicinam faciant.

91. Rectum, inquit, et tortuosum idem est. Stilo, inquit, via recta et curva, ideoque accedit ad similitudinem instrumenti quod cochleæ nomine afficitur. Nam stili circumversio recta et curva est, siquidem a scribente simul sursum atque in orbem flectitur. Una est, inquit, et eadem via : et sursum ac deorsum unum est idem; via sursum ac deorsum una atque eadem est.

92. Non me, sed rationem audientes concedere decet ex uno omnia fieri.

- Ier. : Ἡράκλειτος μὲν οὖν φησιν εἶναι τὸ πᾶν διαίρετόν, ἀδιαίρετον, γενητόν, ἀγήνητον, θνητόν, ἀθάνατον, λόγον, αἰῶνα, πατέρα, υἱόν, θεὸν δίκαιον. « Οὐκ ἐμοῦ, ἀλλὰ τοῦ δόγματος ἀκούσαντας ἠμολογεῖν σοφόν ἐστίν, ἐν πάντα εἰδέναι, » ὁ Ἡράκλειτός φησι. Restitui ἐμεῦ et ἠμολογεῖν; præterea cum Bernaysio expulsa voce δόγματος a librariis invecata reposui λόγου. Denique pro εἰδέναι quod Millerus mutaverat in εἶναι, exaravi γίνεσθαι, ipsum secutus Heraclitum cui nihil esse, sed omnia fieri et fluminis instar labi placet. Neque enim quidquam constare potest in perpetua illa quam statuebat cunctarum rerum mutatione. At εἰδέναι quum in solum rerum parentem et regem (fragm. 44) conveniat, hoc loco friget).
93. Οὐ ξυνίασι ὅπως διαφερόμενον ἑωυτῶ ἠμολογεῖν παλίντροπος ἁρμονίη διωσπερ τοῦου καὶ λύρης.
(Hippolytus Hæres. Refut. p. 280 ed. Miller. : καὶ ὅτι τοῦτο οὐκ ἴσασι πάντες οὐδὲ ἠμολογοῦσιν, ἐπιμέμμεται ὡδὲ πως Οὐ ξυνίασι κτλ. Conf. fragm. 30, 37, 38.)
94. Ὅσων ὄψις, ἀκοή, μάθησις, ταῦτα ἐγὼ προτιμῶ.
(Hippolytus Hæres. Refut. p. 281 : ὅτι δὲ ἴσθιν ὁρατὸς ἀνθρώποις καὶ οὐκ ἀναξεύρετος, ἐν τούτοις λέγει. Ὅσων ὄψις κτλ. φησί, τούτεστι τὰ ὁρατὰ τῶν ἀοράτων et pauca interjectis sic pergit : οὕτως Ἡράκλειτος ἐν ἰσῆ μοῖρα τίθεται καὶ τιμᾶ τὰ ἐμφανῆ τοῖς ἀφανέσιν, ὡς ἐν τὸ ἐμφανὲς καὶ τὸ ἀφανὲς ἠμολογουμένως ὑπάρχον. Τί γάρ ; φησίν, « ἁρμονίη ἀφανῆς φανερῆς κρείττων (leg. κρέσσων; cf. fragm. 40) καὶ ὄσων ὄψις, ἀκοή, μάθησις [τούτεστι τὰ ὄργανα] ταῦτα, φησίν, ἐγὼ προτιμῶ, οὐ τὰ ἀφανῆ προτιμῆσας.)
95. Ἀπὸ τῶν τοιούτων αὐτοῦ λόγων κατανοεῖν βράδιον ἐξηπάτηνται, φησίν, οἱ ἀνθρώποι πρὸς τὴν γνῶσιν παραπλησιῶς Ὀμήρω, ὅς ἐγένετο τῶν Ἑλλήνων σοφώτερος πάντων. Ἐκείνόν τε γὰρ καί τις φθεῖρας

κατακτείνοντες ἐξηπάτησαν εἰπόντες ὅσα εἶδον καὶ καταλάβομεν, ταῦτα ἀπελίπομεν, ὅσα δὲ οὐκ εἶδομεν οὔτε ἐλάβομεν, ταῦτα φέρομεν.

- (Hippolytus Hæres. Refut. p. 281. Codicis scripturam ἀπολείπομεν converti in ἀπελίπομεν. Id enim sententia flagitat. Pseudoplatarchus de vita Homeri cap. 4 vol. XIV p. 477 : (ὁ Ὀμηρος) ἦλθεν ἐς Ἴον· ἐνθα ἐπὶ πέτρας κειζόμενος ἐθεάσατο ἄλιυις προσπλέοντας, ὧν ἐπιθάνετο εἰ τι ἔχοιεν· οἱ δὲ ἐπὶ τῶν θηρᾶσαι μὲν μηδὲν, φθειρίζεσθαι δὲ διὰ τὴν ἀπορίαν τῆς ἡμέρας οὕτως ἀπεκρίναντο· « Ὅσα ἔλομεν, λιπόμεσθα ὅσα οὐκ ἔλομεν φερόμεσθα, » αἰνισσόμενοι ὡς ἴρα ὅς μὲν ἔλαβον τῶν φθειρῶν ἀποκτείναντας κτελίπον· ὅς δὲ οὐκ ἔλαβον, ἐν τῇ ἰσθῆτι φέροι. Ὅπερ οὐ δυναθεὶς συμβαλεῖν Ὀμηρος διὰ τὴν ἀθυμίαν ἐτελεύτησε.)
96. Οἱ δὲ ἀνθρώποι ἐκ τῶν φανερῶν τὰ ἀφανῆ αἰπίπασθαι οὐκ ἐπίστανται. Τέχνησι γὰρ χρεώμενοι ἠμολογεῖν ἀνθρωπίνῃ φύσει οὐ γινώσκουσι. Θεῶν γὰρ νόος ἐδίδαξε μιμῆσθαι τὰ ἑωυτῶν γινώσκοντες ἅ ποιοῦσι καὶ οὐ γινώσκοντες ἅ μιμῆνται. Πάντα γὰρ ἅμοια ἀνόμοια εἶντα καὶ σύμμετρα πάντα [καὶ] διάφορα εἶντα διαλεγόμενα οὐ διαλεγόμενα· γνῶμην ἔχοντα ἀγνώμονα· ὑπεναντίον ἑ τὸς ἐκάστων ἠμολογεόμενος. Νόμος γὰρ καὶ φύσις ὅσι πάντα διαπρήσεται οὐκ ἠμολογεῖται τὰ ἠμολογεόμενα. Νόμον γὰρ ἔθεσαν ἀνθρώποι αὐτοὶ ἑωυτοῖσι, οὐ γινώσκοντες περὶ ὧν ἔθεσαν. Φύσιν δὲ πάντες θεοὶ διακόμησαν. Τὰ μὲν ἂν ἀνθρώποι ἔθεσαν οὐδέποτε κατὰ τῶν ὁρῶν ἔχει οὐτὰ τὰ ὀρθὰ οὐτὰ τὰ μὴ ὀρθὰ. Ὅμοια δὲ θεοὶ ἔθεσαν αἰεὶ ὀρθῶς ἔχει. Καὶ τὰ ὀρθὰ καὶ τὰ μὴ ὀρθὰ τοσοῦτον διαφέρει.
(Hippocrates Περὶ διαίτης lib. I, vol. I p. 639 seq. ed. Kühn. Pro codd. lectionibus ἀφανῆ—φύσει—ἑαυτῶν—διαπρήσσόμενα οὐκ ἠμολογεῖται ἠμολογεόμενα—οὔτε ὀρθῶς οὔτε μὴ ὀρθῶς—ἀεὶ ἐδίδει ἀφανῆ—φύσει—ἑωυτῶν—διαπρήσεται οὐκ ἠμολογεῖται)

93. Ignorant concordem esse discordiam : est enim mutabilis concentus ut arcus et lyra.

94. Quæ videntur, audiuntur et discuntur, hæc ego cæteris antepono.

95. Id ex his ejus verbis facile intelligitur : Errarunt, inquit, homines in rerum illustrium cognitione similiter atque Homerus qui reliquis Græcis sapientior fuit. Illum enim pueri qui pediculos interficiebant his verbis decipere : « Quæ vidimus cepimusque, ea omnia reliquimus ; quæ vero neque vidimus neque cepimus, ea gestamus. »

96. At vero homines e manifestis obscura spectare nesciunt. Namque artibus humanæ naturæ convenientibus se uti ignorant. Deorum enim mens docuit scientes quæ fa-

cient nescientesque quæ imitantur ipsorum opera imitari. Quippe ita fit, ut omnia similia sint quæ dissimilia sunt, et congruentia omnia quæ diversa sunt, et loquentia non loquentia et ratione utentia rationis expertia. Sed suum cujusque ingenium quod in confesso est aliquantulum adversatur. Lex enim et natura quibus universa conficiuntur de his quæ in confesso sunt non consentiunt. Etenim legem sibi ipsi homines statuerunt, ignorantes de quibus statuerent. Naturam vero dii omnes certo ordine constituerunt. Quæ igitur homines statuerunt, ea nunquam eodem modo se habent, sive recta sive non recta sunt. Quæ vero dii statuerunt, ea semper recte se habent. Atque recta et non recta tantum inter se distant.

λογέει τὰ διμολογούμενα—οὔτε τὰ ὀρθὰ οὔτε τὰ μὴ ὀρθὰ — αἰεὶ. Videntur hæc ex Heracliti libro sumpta. Schol. Venet. in Iliad, IV, 4 : συντελεῖ ἅπαντα θεὸς πρὸς ἁρμονίαν τῶν ὅλων οἰκονομῶν τὰ συμφέροντα, ὅπερ καὶ Ἡράκλειτος λέγει ὡς τῶ μὲν θεῷ καλὰ πάντα καὶ ἀγαθὰ καὶ δίκαια, ἄνθρωποι δὲ ἅ μὲν ἄδικοι ὑπειλήφασιν ἅ δὲ δίκαια. Idem dicendum de aliis Hippocratei Περὶ διαίτης

opusculi locis in quibus manifesta Heracliteæ doctrinæ et dictionis vestigia apparent, quæ Bernaysius monstravit. Conf. p. 630, 4; 631, 6; 638, 14; 639, 13; 643, 10; 645, 15 et 12; 632, 10; 633, 17; 635, quæ notavi ad fragm. 46. Sed ubique Heracliteis aliena admixta sunt. Itaque omnia illa hîc proponere nolui.)

Ier. : Ἡράκλειτος μὲν οὖν φησὶν εἶναι τὸ πᾶν διαιρετόν, ἀδιαίρετον, γενητόν, ἀγενητόν, θνητόν, ἀθάνατον, λόγον, αἰῶνα, πατέρα, υἱόν, θεὸν δίκαιον. « Οὐκ ἐμοῦ, ἀλλὰ τοῦ δόγματος ἀκούσαντας ἠμολογεῖν σοφὸν ἔστιν, ἐν πάντα εἰδέναι, » ὁ Ἡράκλειτός φησι. Restitui ἐμῆ εὐθὲς ἠμολογέειν; præterea cum Bernaysio expulsa voce δόγματος a librariis invecta reposui λόγου. Denique pro εἰδέναι quod Millerus mutaverat in εἶναι, exaravi γίνεσθαι, ipsum secutus Heraclitum cui nihil esse, sed omnia fieri et fluminis instar labi placet. Neque enim quidquam constare potest in perpetua illa quam statuebat cunctarum rerum mutatione. At εἰδέναι quum in solum rerum parentem et regem (fragm. 44) conveniat, hoc loco friget).

93. Οὐ ξυνίασι ὅκως διαφερόμενον ἑωυτῶν ἠμολογέει· καλίντροπος ἁρμονίῃ ὅκωσπερ τῶξου καὶ λύρης.

(Hippolytus Hæres. Refut. p. 280 ed. Miller. : καὶ ὅτι τοῦτο οὐκ ἴσασι πάντες οὐδὲ ἠμολογούσιν, ἐπιμέμφεται ὡδέ πως· Οὐ ξυνίασι κτλ. Conf. fragm. 30, 37, 38.)

94. Ὅσων ὄψις, ἀκοή, μάθησις, ταῦτα ἐγὼ προτιμῶ.

(Hippolytus Hæres. Refut. p. 281 : ὅτι δὲ ἔστιν δρατὸς ἀνθρώποις καὶ οὐκ ἀνεξεύρετος, ἐν τούτοις λέγει· Ὅσων ὄψις κτλ. φησί, τουτέστι τὰ δρατὰ τῶν ἀοράτων· et paucis interjectis sic pergit : οὕτως Ἡράκλειτος ἐν Ἰση μοίρα τίθεται καὶ τιμᾶ τὰ ἐμφανῆ τοῖς ἀφανέσιν, ὡς ἐν τι τὸ ἐμφανὲς καὶ τὸ ἀφανὲς ἠμολογουμένως ὑπάρχον. Τί γάρ; φησὶν, « ἁρμονίῃ ἀφανῆς φανερῆς κρείττων (leg. κρέσσων; cf. fragm. 40) καὶ ὄσων ὄψις, ἀκοή, μάθησις [τουτέστι τὰ ὄργανα] ταῦτα, φησὶν, ἐγὼ προτιμῶ, οὐ τὰ ἀφανῆ προτιμῆσας.)

96. Ἐπὶ τῶν τοιούτων αὐτοῦ λόγων κατανοεῖν ῥάδιον· ἐξηπάτηνται, φησὶν, αἱ ἀνθρώποι πρὸς τὴν γνῶσιν παραπλησίως Ὁμήρω, ὅς ἐγένετο τῶν Ἑλλήνων σοφώτερος πάντων. Ἐκείνόν τε γὰρ παῖδας φθεῖρας

κατακταίνοντες ἐξηπάτησαν εἰπόντες· ὅσα εἶδομεν καὶ κατελάβομεν, ταῦτα ἀπελίπομεν, ὅσα δὲ οὐτε εἶδομεν οὐτε ἐλάβομεν, ταῦτα φέρομεν.

(Hippolytus Hæres. Refut. p. 281. Codicis scripturam ἀπολείπομεν converti in ἀπελίπομεν. Id enim sententia flagitat. Pseudoplatarchus de vita Homeri cap. 4 vol. XIV p. 477 : (ὁ Ὀμηρος) ἦλθεν εἰς Ἴον· ἔθα ἐπὶ πέτρας καθεζόμενος ἔθεάσατο ἀλῆεις προσπλέοντας, ὧν ἐπυθάνετο εἰ τι ἔχουσιν· οἱ δὲ ἐπὶ τῶν θηρῶν μὲν κτείνοντες, φθειροῦσθαι δὲ διὰ τὴν ἀπορίαν τῆς θήρας οὕτως ἀπεκρίναντο· « Ὅσοι ἔλομεν, λιπόμεσθα· ὅσοι οὐκ ἔλομεν φερόμεσθα, » αἰνισσόμενοι ὡς ἄρα οὐκ μὲν ἔλαβον τῶν φθειρῶν ἀποκταίναντες κατέλιπον· οὐδὲ οὐκ ἔλαβον, ἐν τῇ ἐσθῆτι φέροισιν. Ὅπερ οὐ δυνηθεὶς συμβαλεῖν Ὀμηρος διὰ τὴν ἀθυμίαν ἐτελεύτησε.)

96. Οἱ δὲ ἀνθρώποι ἐκ τῶν φανερῶν τὰ ἀφανῆ ἐκπέπτεσθαι οὐκ ἐπίστανται. Τέχνησι γὰρ χρεόμενοι ἠμολογῶσι ἀνθρωπίνῃ φύσει οὐ γινώσκουσι. Θεῶν γὰρ νόος ἐδίδαξε μιμῆσθαι τὰ ἑωυτῶν γινώσκοντας ἔ ποιῶσιν καὶ οὐ γινώσκοντας ἔ μιμῶνται. Πάντα γὰρ ὁμοία ἀνόμοια εἶντα· καὶ σύμφορα πάντα [καὶ] διάφορα εἶντα· διαλεγόμενα οὐ διαλεγόμενα· γνῶμην ἔχοντα ἀγνώμονα· ὑπεναντίον δὲ τρόπος ἐκάστων ἠμολογούμενος. Νόμος γὰρ καὶ φύσις ὅσαι πάντα διαπρήσσειται οὐχ ἠμολογέει τὰ ἠμολογούμενα. Νόμον γὰρ ἔθεσαν ἀνθρώποι αὐτοὶ ἑωυτοῖσι, οὐ γινώσκοντας περὶ ὧν ἔθεσαν. Φύσιν δὲ πάντας θεοὶ διεκόσμησαν. Τὰ μὲν ὧν ἀνθρώποι ἔθεσαν οὐδέποτε κατὰ ταῦτόν ἔχει· οὐτὰ τὰ ὀρθὰ οὐτε τὰ μὴ ὀρθὰ. Ὅκωσα δὲ θεοὶ ἔθεσαν εἰεὶ ὀρθῶς ἔχει. Καὶ τὰ ὀρθὰ καὶ τὰ μὴ ὀρθὰ τοσοῦτον διαφέρει.

(Hippocrates Περὶ διαίτησιν lib. I, vol. I p. 639 seq. ed. Kühn. Pro codd. lectionibus ἀφανῆ—φύσει—ἑαυτῶν—διαπρησόμενα οὐχ ἠμολογέεται ἠμολογούμενα—οὐτε ὀρθῶς οὐτε μὴ ὀρθῶς—αἰεὶ ἐδίδει ἀφανῆ—φύσει—ἑωυτῶν—διαπρήσσειται οὐχ ἠμολογέεται)

93. Ignorant concordem esse discordiam : est enim mutabilis concentus ut arcus et lyra.

94. Quæ videntur, audiuntur et discuntur, hæc ego cæteris antepono.

95. Id ex his ejus verbis facile intelligitur : Errarunt, inquit, homines in rerum illustrium cognitione similiter atque Homerus qui reliquis Græcis sapientior fuit. Illum enim pueri qui pediculos interficiebant his verbis decipere : « Quæ vidimus cepimusque, ea omnia reliquimus ; quæ vero neque vidimus neque cepimus, ea gestamus. »

96. At vero homines e manifestis obscura spectare neciunt. Namque artibus humanæ naturæ convenientibus se uti ignorant. Deorum enim mens docuit scientes quæ fa-

ciant nescientesque quæ imitentur ipsorum opera imitari. Quippe ita fit, ut omnia similia sint quæ dissimilia sunt, et congruentia omnia quæ diversa sunt, et loquentia non loquentia et ratione utentia rationis expertia. Sed suum cuiusque ingenium quod in confesso est aliquantum adverteat. Lex enim et natura quibus universa conficiuntur de his quæ in confesso sunt non consentiunt. Etenim legem sibi ipsi homines statuerunt, ignorantibus de quibus statuerent. Naturam vero dii omnes certo ordine constituerunt. Quæ igitur homines statuerunt, ea nunquam eodem modo se habent, sive recta sive non recta sunt. Quæ vero dii statuerunt, ea semper recte se habent. Atque recta et non recta tantum inter se distant.

λογέει τὰ διμολογούμενα—οὔτε τὰ ὀρθὰ οὔτε τὰ μὴ ὀρθὰ — αἰεὶ. Videntur hæc ex Heracliti libro sumpta. Schol. Venet. in Iliad. IV, 4 : συντελεῖ ἔπαντα ὁ θεὸς πρὸς ἁρμονίαν τῶν ὄλων οἰκονομῶν τὰ συμφέροντα, ὅπερ καὶ Ἡράκλειτος λέγει ὡς τῶ μὲν θεῷ καλὰ πάντα καὶ ἀγαθὰ καὶ δίκαια, ἄνθρωποι δὲ ἃ μὲν ἄδικα ὑπελήφασιν ἃ δὲ δίκαια. Idem dicendum de aliis Hippocratei Περὶ διαίτης

opusculi locis in quibus manifesta Heracliteæ doctrinæ et dictionis vestigia apparent, quæ Bernaysius monstravit. Conf. p. 630, 4; 631, 6; 638, 14; 639, 13; 643, 10; 645, 15 et 12; 632, 10; 633, 17; 635, quæ notavi ad fragm. 46. Sed ubique Heracliteis aliena admixta sunt. Itaque omnia illa hîc proponere nolui.)

DE DEMOCRITO ABDERITA.

Ex illis qui ante Aristotelem rerum divinarum humanarumque cognitione excelluerunt nemo est qui vel eruditionis amplitudine ac varietate vel ingenii magnitudine et præstantia Democritum superarit. Hujus patrem alii antiquorum teste Laertio (1) Hegestratum, alii Athenocritum, nonnulli Damasippum nominarunt. Patria ejus communi omnium fere testium consensu Abdera (2) fuit, Thraciæ oppidulum, illustrissimi civis fama nobilitatum. At de tempore quo vixerit tanta est omnium dissensio, ut neque annum ejus natalem nec vitæ supremum e vetustis monumentis eruere, sola tantum conjectura assequi possimus.

Tria feruntur ipsius Democriti de vita sua testimonia quorum duo exstant apud Diogenem, tertium apud Eusebium et Clementem Alexandrinum. Primum Laertius (3) ex illius libro profert qui Μικρὸς Διάκοσμος erat inscriptus. In hoc philosophus Abderitanus dixerat se juvenem fuisse eo tempore quo senex vixerit Anaxagoras, quadraginta annis illo minorem. Adjicit Diogenes alterum locum quo Democritus testatur, parvum Diacosmum a se compositum esse anno post Ilii excidium septingentesimo trigesimo. In tertio fragmento (4) quod apud Clementem Alexandrinum Strom. I pag. 304 ed. Sylburg. (lib. I § 15 p. 357 ed. Potter.) et mutatis quibusdam apud Eusebium Præp. Evang. lib. X c. 2 invenitur, ait Abderita, plus se terrarum peragrasse, quam eorum quemquam qui ipsius tempore vixerint, disjunctissima quæque lustrantem cæli solique genera cognosse quam plurima, eruditos homi-

nes permultos audivisse, nec in componendis adjuncta demonstratione lineis a quoquam superatum esse, ne ab iis quidem qui Arpedonaptæ apud Ægyptios vocentur, apud quos postquam cæterorum omnium terras adierit, octoginta per annos peregrinatus sit.

Jam quod ad primum illud doctissimi hominis effatum attinet quo quadraginta annis Anaxagora se minorem dicit, Diogenes (5) auctor est fuisse Anaxagoram, quum Xerxes in Græciam veniret, hoc est primo Olympiadis septuagesimæ quintæ anno, viginti annorum adolescentem. Inde patet, viginti annis post i. e. primo Olympiadis octogesimæ anno natum esse Democritum. Ita etiam Apollodorus rerum gestarum calculos subduxit, quippe qui Democritum in Chronicis Olympiade octogesima partu editum esse scripserit. Confirmatur hoc simul Aristotelis (6) auctoritate Meteor. II cap. 7 tam perspicue loquentis, ut Democritum post Anaxagoram vixisse aut certe post eum philosophatum esse appareat. Alii aliter natale Abderitæ tempus definiunt quos omnes commemorare supersedemus. Porro multæ variæque apud veteres de anno eversi Ilii sententiæ fuerunt, e quibus illam hic eligi convenit quam Democriteæ rationi congruere verisimile est. Phantias igitur, si vulgare illud octoginta annorum intervallum inter reditum Heraclidarum et Ilii excidium sumpsit, ex Clementis (7) verbis Trojam annis 354 ante Olymp. primam i. e. 1130 ante Chr. n. captam esse statuit. De his 1130 annis si 730 deducuntur, reliqui summa 400 annorum est. Quodsi De-

(1) Diogenes Laertius lib. IX, 34 : Δημόκριτος Ἡγηστράτου, οἱ δὲ Ἀθηνοκρίτου, τινὲς Δαμασίππου. Cf. Suidas v. Δημόκριτος. Eudocia Violar. in Villosis. Anecd. Gr. tom. I p. 134. Tzetzes Chil. II hist. 61 vs. 979 p. 79 ed. Kiessling. item Chil. XIII hist. 465 vs. 85 p. 484. Ælian. Var. Hist. lib. IV, 20. Orig. Pbilos. p. 90 ed. Wolf. Theodoretus Ἑλλ. θεολογ. καθ. disput. IV p. 794 tom. IV ed. Schulz.

(2) Ælianus I. c. Cf. Aristot. de Cælo III, 4. Meteor. II, 7. Cic. de Nat. deor. I, 43. Pompon. Mela lib. II, 2. Solin. Polyhist. cap. X. Ammianus Marcellinus lib. XXII, 8. Diogenes Laertius l. I. : Ἀβδηρίτης ἢ (ὡς ἔνοι) Μιλήσιος. Adde Juvenalis schol. ad Satir. X vers. 50.

(3) Diog. Laert. IX, 41 : Γέγονε δὲ τοῖς χρόνοις (ὡ, αὐτὰς φησιν ἐν τῷ μικρῷ Διακόσμῳ) νέος κατὰ πρεσβύτην Ἀναξαγόραν, ἔτεσιν αὐτοῦ νεώτερος τετταράκοντα. συντετάχθαι δὲ

φησὶ τὸν μικρὸν Διάκοσμον ἔτεσιν ὑστερον τῆς Ἰλίου ἀλώσεως τριάκοντα καὶ ἑπτακοσίους. Cf. Eudocia Violar. l. c.

(4) Ἐγὼ δὲ τῶν κατ' ἐμειωτῶν ἀνθρώπων γῆν πλείστην ἐπεκλανησάμην ἱστοριῶν τὰ μάλιστα καὶ ἀέρας τε καὶ γῆς πλείστας εἶδον, καὶ λογίων ἀνθρώπων πλείστον ἐσέκονα, καὶ γραμμέων ξυνηθέσιος μετὰ ἀποδείξιος οὐδεὶς κῶ με παρὶ λαῖς, οὐδ' οἱ Αἰγυπτίων καλεόμενοι Ἀρπαδονάκται· σὺν τοῖσ' ἐπὶ πᾶσι ἐπ' ἔτεα ὀγδώκοντα (leg. κέντε) ἐπὶ ζήνις ἐγνήθην.

(5) Diogenes II, 7 : Λέγεται δὲ κατὰ τὴν τοῦ Ξέρου ἀβάσιν εἰκοσὶν ἑτῶν εἶναι, βεβιωκέναι δὲ ἑβδομήκοντα διό.

(6) Aristot. Meteor. II, 7 : Ἀναξαγόρας τε γὰρ ὁ Κιαιρέμιος καὶ πρότερος Ἀναξιμένης ὁ Μιλήσιος ἀπεκρήναντο, καὶ τούτων ὑστερος Δημόκριτος ὁ Ἀβδηρίτης.

(7) Clemens Strom. I p. 336 ed. Col. (tom. I p. 402 ed. Potter.)

mocritus anno ante Chr. 400 vel primo Olympiadis 95 hunc qui μικρός Διδασκος inscribatur de ordinata mundi compositione librum edidit, unius et sexaginta annorum senex erat. Ea ætate Democritum difficillimum opus quod ab adulto et subacti iudicii homine scribi oportebat, componere potuisse omnes concedent. Præterea Diodorus (8) Siculus lib. I, 98 Abderitanum philosophum non octoginta annos, ut apud Clementem legitur, sed quinquennium in Ægypto commoratum esse narrat. Quum autem in numeris per notas scriptis II apud veteres πάντα posteriori ævo quo minusculis litteris utebantur, superposita vel ascripta lineola, ὄγδοη-κοντα designaret: conjicias librariorum incuria utrumque numerum confusum et apud Clementem πάντα restituendum esse.

Cæterum quam diu vixerit et quando obierit Democritus veterum plerique ignorarunt aut varios ejus rei auctores secuti sunt. Nos non una de causa philosophum centum annos natum quarto Olympiadis 104 anno vel ante Chr. 361 exspirasse persuasum habemus. Sic auctor Chronici Paschalis apud Scaligerum in Thes. Tempor. p. 250 ad Olymp. 104 (ρδ') Δημόκριτος τελευταῖα ζήσας ἔτη ρ. Similiter Eusebius Chron. in Scaligeri Thes. Temp. p. 173 ad Olymp. 94 annum quartum notat: Δημόκριτος τελευταῖα ζήσας ἔτη ρ, qui tamen in transcribenda Olympiade simillima signa quorum alterum pro nonagenario, alterum pro centenariio numero accipitur, rho et coppa permiscuit. Reliquorum scriptorum opinioniones quorum alii magnum naturæ interpretem nonaginta (9) annos, alii centum quattuor (10) vel octo supra centum annos, quidam etiani novem et centum annos quum moreretur habuisse testati sunt, brevitatis gratia nolo refutare. Sed hæc hactenus.

Hegesistratus (ita enim Democriti patrem appellabimus) tres videtur liberos suscepisse (11),

Herodotum, Damasum atque eum de quo hic agitur filium. Hic autem ordine tertius et natus minimus fuit. Haud scio an etiam Damaste filia Hegesistrato fuerit, quam Democriti sororem vocat Diogenes Laertius (12). Natalium splendore conspicuum fuisse philosophum ex indiciis minime dubiis colligi oportet. Quamquam enim non credimus quod in subditiis Abderitarum ad Hippocratem epistola legitur (13), Democritum Herculis ex fratre nepotem fuisse, tamen Hegesistratum inter ditissimos ejus temporis viros numerari satis constat. Neque enim multas exterorum terras obire ac diutissime peregrinari potuisset filius, nisi opibus maxime floruisset. Hinc fuerunt qui Xerxem quum in Asiam rediens Abderam venisset ab Hegesistrato hospitio exceptum esse contenderent. Quin etiam Valerius Maximus (14) narrat philosophi parentem Xerxis exercitui epulum dedisse. Quæ res fabulosa et commentitia est, neque digna cui immoremur. Quod vero addunt (15) Xerxem Hegesistrato reliquisse magos a quibus Democritus puer theologiam et astrologiam didicerit: id falsum esse nemo negabit. Nam quo tempore Persarum rex domum revertebatur, philosophus Abderitanus nondum inter vivos fuit. At non erat opus Democrito magorum institutione qua reliquos omnes Abderitas qui ingenii doctrinæque laude insignes fuerunt, caruisse nobis compertum est. Neque enim dubium quin in patria urbe quæ Tejorum colorum beneficio (16) ad majorem mercaturæ, litterarum artiumque florem pervernerat, satis bonos magistros nactus sit.

Mortuo, ut videtur, parente patrimonio cum fratribus divisit Democritus, ipse sibi itineris causa minorem portionem quæ numerata pecunia constabat eligens (17). Ferunt Democriti partem centum amplius talenta explesse, quam ille summam postea totam consumpsit (18). Non audiendus igitur Valerius Maximus (19) qui eum

(8) Diodorus Siculus lib. I, 98: Ὑπολαμβάνουσι δὲ καὶ [οἱ Αἰγύπτιοι] Δημόκριτον παρ' αὐτοῖς ἔτη διατρεῖν πάντα, καὶ πολλὰ διδασθῆναι τῶν κατ' ἀστρολογίαν.

(9) Dioid. Sic. XIV, 11: Περὶ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ Δημόκριτος ὁ φιλόσοφος ἐτελεύτησε, βιώσας ἔτη ἐνεήκοντα.

(10) Lucianus Macrob. Iom. III p. 221 ed. Reitz: Δημόκριτος μὲν ὁ Ἀδερῆτης ἐτῶν γεγονὸς τεσσαρῶν καὶ ἑκατὸν ἀπογόμενος τροφῆς ἐτελεύτησε. Cf. Phlegon. cap. II p. 118 ed. Franz. Censorinus cap. 15 pag. 39 ed. Jahn. Diog. Laert. lib. IX, 39 et 43.

(11) Diogenes Laertius lib. IX, 35 et 39. Ælian. Var. Hist. IV, 20. Plin. XVIII, 35. Clemens Strom. VI p. 255.

(12) Diogenes Laertius IX, 43. Cf. Hesychius Milesius p. 18 ed. Orell. et Suidas v. Δημόκριτος.

(13) Pag. 1274 ed. Foes. (tom. III p. 777 ed. Kühn.)

(14) Valerius Maximus lib. VIII cap. 7: Democritus quum divitiis censeret, quæ tantæ fuerunt, ut pater

ejus Xerxis exercitui epulum dare ex facili potuerit etc.

(15) Diogenes Laertius IX, 34: Οὗτος (ὁ Δημόκριτος) μάγων τινῶν δῆκουσι καὶ Χαλδαίων, Σέρου τοῦ βασιλέως ἐπιστάτας τῷ πατρὶ αὐτοῦ καταλιπόντος, ἤνικα ἐξενίσθη παρ' αὐτοῦ καθά φησι καὶ Ἡρόδοτος: παρ' ὧν τὰ τε περὶ θεολογίας καὶ ἀστρολογίας ἔμαθεν ἔτι παῖς ὢν. Cf. Herodot. VIII, 120.

(16) Herod. I, 168. Strabo XIV p. 644.

(17) Diogenes Laertius IX, 35: Τρίτον τε ὄντα ἀδελφὸν κείμασθαι τὴν οὐσίαν. καὶ οἱ μὲν πλείους φασὶ τὴν ἐλάττω μῶραν ἐλίσθαι, τὴν ἐν ἀργυρίῳ, χρειαὶ ἔχοντα κατ' ἀποδημίαν, τοῦτο κἀκείνων δολίως ὑποκτευσάντων. Cf. Ælian. Var. Hist. IV, 20.

(18) Diogenes Laertius IX, 36: Ὁ δὲ Δημήτριος ὑπὲρ ἑκατὸν τάλαντά φησιν εἶναι αὐτῷ τὸ μέρος, ἀπαντα δὲ καταβάλῃσαι.

(19) Valerius Maximus lib. VIII cap. 7 exempl. extern. 4.

parva admodum summa retenta patrimonium suum patriæ donasse scribit. Nimirum longinqua itinera non sine magnis sumptibus fieri possunt. Jam si Democritus e paternis bonis et fortunis nihil nisi pecuniam qua in peregrinatione uteretur sibi seposuit, sequitur eum fundos, pecora et reliquas possessiones fratribus reliquisse. Quocirca ratio fugit Ciceronem (20), Horatium veteremque ejus interpretem, Philonem et Origenem qui Abderiticæ civitatis alumnum neglexisse patrimonium agrosque deseruisse inultos ajunt. Similia multi veterum de Anaxagora et Thalete rettulerunt, in his Plato et Aristoteles quorum in talibus quoque rebus narrandis summa auctoritas est. Uterque certiores nos facit, hos duos aliosque sapientissimos viros præ rerum sublimium et reconditarum indagacione rem familiarem contempsisse et ea quæ ad vitam commode tuendam necessaria sunt neglexisse (21).

De Democrito nihil hujusmodi produnt, idem forsitan narraturi, si tale quid de eo ab idoneis testibus accepissent. Verum, ut fieri solet, commune multorum vitium a sequentium sæculorum scriptoribus qui parum curarent diligentem istiusmodi rerum vel scientiam vel narrationem, ad eos etiam traductum est quos nemo antiquorum talis negligentia fortunarumque despicientia insimulasset. Imprimis vero istorum scriptorum incuria vel inde patet, quod Democrito quidam tribuunt Thaletis illud artificium quo provisæ ac præcognitæ futura olearum ubertate omnibusque Milesiorum et Chiorum prelis oleariis et trapetis vili conductis (22), vel ut alii volunt omni olea, antequam florere cœpisset, in agro Milesio coemta (23), ingentem sibi pecuniam comparavit, ostensus se quamvis despiceret pecuniam, tamen si vellet, facili negotio divitem fore. Quodsi hoc paullo aliter de Democrito (24) quam de Thalete narratur, hæc ipsa diversitas indicio est memoriæ lapsu non solum Democritum pro Thalete positum, verum etiam rem quæ haud dubie aliquando et ab uno tantum gesta est, non incorrupta fide traditam esse.

Porro Diogenes (25) Demetrium in Homonymis et Antisthenem in philosophorum Successionibus auctores secutus ait, Democritum in

Ægyptum ad sacerdotes geometriæ discenda gratia se contulisse atque ad Chaldæos et in Persidem et ad Rubrum mare profectum esse. Idem testatur fuisse qui philosophum cum Indorum Gymnosophistis commercium habuisse et in Æthiopiâ contendisse memorarent. Eadem fere apud Ælianum (26), Suidam, Hesychium Milesium et Clementem leguntur. Magnam Asiæ partem Abderitam peragrasse scribit Strabo (27). Ab eo ultimas terras visas esse tradit M. Tullius de Fin. V, 19. Plinius Hist. nat. lib. XXV cap. 5 Democritum apud Persidis, Arabiæ, Æthiopiæ Ægyptique magos fuisse perhibet. Exsilia verius quam peregrinationes hunc aliosque philosophos ad discendam magicam artem suscepisse idem scriptor (lib. XXX, cap. 2) opinatur. Quæ verba non magis vera quam falsa sunt. Ut enim itinerum magnitudinem spectanti exulasse videtur Democritus: ita eum magiæ neque gnarum neque cupidum fuisse e multis veterum locis librorumque ejus reliquiis intelligitur. Sed litterarum causa multas gentes terrasque lustravit; quamobrem Æliano (28) teste laudatus est a Theophrasto quod has regiones obiens meliora collegerit quam vel Menelaus vel Ulixes, quippe qui non aliter quam mercatores Phœnices errarent, pecuniam cumulantes atque hanc tum pedestrium tum navalium itinerum causam habentes.

Denique Julianus Imperator epistola XXXVII talem narrat fabellam ad Persicum Democriti iter pertinentem. Ajunt Democritum quum nullo modo posset Darium cui paulo ante uxor pulcherrima e vita excesserat, consolari, se illi mortuam in vitam revocaturum dixisse, si vellet res ad hoc necessarias suppeditare; quumque rex eum juberet, nulla sumtus ratione habita quidquid opus esset accipere promissaque præstare, tum paullisper cunctatum dixisse, cætera quidem sibi abunde suppetere, unum deesse, neque id quemadmodum parari posset, se intelligere, Darium tamen qui totius Asiæ rex esset, facile fortasse inventurum. Hic quum rogaret ille, quid tandem tam magnum esset quod solus rex cognitum posset habere, Democritum respondisse ferunt, si tumulo uxoris inscriberet nomina trium hominum luctus expertium, illam ab inferis esse redituram; fore enim ut com-

(20) Cicero de Fin. bon. et mal. lib. V cap. 29. Horat. epist. I, 12, 12, ubi vide veterem interpretem. Philo de Vita contempl. p. 891. Orig. contra Cels. lib. II p. 86.

(21) Plat. Hipp. maj. pag. 283 A ed. Steph. Aristoteles Ethic. Nicom. lib. V cap. 7, 6.

(22) Aristot. Politic. lib. I cap. 11. Diog. Laert. lib. I, 26.

(23) Cicero de Divinat. lib. I, 49.

(24) Plin. Hist. nat. lib. XVIII, cap. 28.

(25) Diogenes Laertius lib. IX, 35.

(26) Ælian. Var. Hist. IV, 20. Suidas v. Δημόκριτος. Hesychius Milesius v. Δημόκριτος pag. 18 ed. Orell. Clemens Alex. Strom. I p. 304.

(27) Strabo lib. XV, p. 703 ed. Cas.

(28) Ælian. Var. Hist. IV, 20.

muni mortis lege erubesceret. Ibi perturbato Dario neque quemquam reperiente, cui non triste aliquid accidisset, Democritum pro consuetudine sua ridentem ita fatum esse : Et tu, omnium ineptissime, non vereris effuse lugere, quasi unus tanti mali particeps, quum neminem eorum qui unquam fuerunt sine privato aliquo dolore vixisse reperias.

Hæc fere de Democriti itineribus ad exterarum nationes susceptis in antiquorum voluminibus prodita deprehendimus, de quibus multa disse- rere consentaneum foret, si per hujus loci angustias liceret. Unum notamus in India quam ante Alexandrum Magnum nemo Græcorum intravit, Democritum non fuisse, etsi in libro de Geographia scripto commentatus erat de rebus Indicis de quibus fando aliquid acceperat. Præterea Arabiam vidisse Democritum soli Plinio non credimus asseveranti, qui hoc inde fortasse conclusit quod apud veteres legerat Abderitam ad Rubrum mare commoratum esse, sed hoc licebat etiam Ægyptum peragranti. Quod reliquum est fabula a Juliano Cæsare de Democrito Darii consolatore in epistolis perscripta non eget refutatione.

Adjiciamus hîc ea quæ Demetrius Magnes (29) apud Diogenem Laertium testificatur, Democritum latere voluisse, quumque Athenas venisset, virum egregium quidem, sed gloriæ contentorem agnoscere noluisse, et quamvis novisset Socratem, ab eo tamen ignoratum esse, id quod Abderitæ verbis testimonii loco ex libro quodam ejus prolatis : *veni Athenas, neque quisquam me agnovit*, probare annititur. Cf. Cic. Tusc. V, 36. Similis est Valerii Maximi locus qui lib. VIII cap. 7 exempl. extr. 4 : « Athenis autem compluribus, inquit, annis moratus omnia temporum momenta ad percipiendam et exercendam doctrinam conferens ignotus illi urbi vixit, quod ipse in quodam volumine testatur. »

Ex itineribus reducem in summa egestate Democritum qui omnem rem familiarem consumsisset vixisse, sed a Damaste fratre sustentatum esse e Laertio Antisthenem auctorem citante

discimus (30). Idem Diogenes addit, Democritum quum res quasdam futuras felici successu prædixisset, jam divino spiritu tactum plerisque hominibus esse visum. Duo hujusmodi prædictionum exempla suppeditat Plinius, quorum unum, quum ab aliis veterum de Thalete narretur, admodum suspectum est, alterum ad rem facilem et vulgarem pertinens adeo nulla sagacitate excellit, ut in agricolam potius quam in philosophum cadat. Prius illud ad olei coemtionem spectat (31) cujus rei supra facta est mentio. Posterius sic se habet (32) : Tradunt eundem Democritum metente fratre ejus Damaso, ardentissimo æstu, orasse, ut reliquæ segeti parceret raperetque desecta sub tectum, paucis post horis sævo imbre vaticinatione approbata. Idem literis consignavit Clemens Strom. lib. VI p. 255 ed. Sylb. (p. 755 ed. Potter). Ob hanc igitur futurorum præsentationem, vel ut Clemens ait, quod ex sublimium observatione multa prædiceret, Sapientiæ cognomen invenit Democritus. Non dissimile est quod Ælianus Var. Hist. IV, 20 memoriæ prodidit, Abderitas Democritum vocitasse *Φιλοσοφίαν*, Protagoram vero *Λόγον*. Summum imperium apud Abderitas Democrito esse commissum e Suida (33) cognoscimus, sed diu reipublicæ præfuerit, an per breve tempus, prorsus incertum est. At vero quum lex apud Abderitas esset qua sanciebatur, ut qui patrimonium dilapidasset indignus sepultura in patriæ finibus haberetur : Democritum Antisthenes (34) perhibet, ne ab invidis et calumniatoribus ad rationem reddendam in jus vocaretur, recitasse illis magnum Diacosmum, eximium opus cæterisque ipsius scriptis præstans. Quo facto quingentorum summam talentorum præmium accepisse atque insuper æneis imaginibus honoratum esse (35). Reliquam vitæ partem ita transegisse videtur magnus naturæ interpretis, ut in litterarum studio versaretur. Nam Petronio (36) teste omnium herbarum succos expressit, et ne lapidum virgultorumque vis lateret, ætatem inter experimenta consumsit. Quod autem apud Antisthenem (37) relatam legebatur, physicum

(29) Demetrius Magnes apud Diogenem Laertium IX, 36 : Δοκεί δέ, φησί, καὶ Ἀθήνας εἰσεῖν καὶ μὴ σκουδάσαι γινώσκοντες δόξης καταφανῶν, καὶ εἰδέναι μὲν Σωκράτην, ἀγνοῦσθαι δὲ ὑπ' αὐτοῦ. Ἦλθον γάρ, φησὶν, εἰς Ἀθήνας, καὶ οὕτως με ἐγνωσαν.

(30) Diogenes Laertius lib. IX, 39 : Ἐλθόντα δὲ φησὶν (ὁ Ἀντισθένης) αὐτὸν ἐκ τῆς ἀποδημίας ταπεινότητα διαγεῖν, ὅτι πᾶσαν τὴν οὐσίαν καταναλωκόμενος τρέφεσθαι τε διὰ τὴν ἀπορίαν ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ Δαμάστου· ὡς δὲ προειπὼν τινα τῶν μελλόντων εὐδαιμονίᾳ, λοιπὸν ἐνθένδε δόξης κατὰ τοὺς κλειστός ἤξιώθη.

(31) Plin. lib. XVIII, 28.

(32) Plin. lib. XVII, cap. 35.

(33) Suidas v. Δημόκριτος : ἤρξε δὲ ἐν Ἀθήραις διὰ τὴν αὐτοῦ σοφίαν τιμηθεὶς.

(34) Antisthenes apud Diog. Laert. lib. IX, 9.

(35) Alii verius centum talentis eum dignum esse habitum tradunt. Cf. Diog. Laert. IX, 40. Adde Athenæum IV, 19 p. 168 B, et veterem Horatii explanatorem ad epist. I, 12, 12.

(36) Petronius Arbitr. Sat. pag. 22.

(37) Antisthenes ap. Diog. IX, 38.

Abderitanum visa varie probare et explorare studuisse, interdum in solitudine vagantem atque in sepulcris commorantem: in eo sepulcra displicent. Insuper Lucianus auctor est, Abderiticæ civitatis alunnum (38) in sepulcro latentem ibique diurnis nocturnisque horis scribendo occupatum a pueris lemures simulantibus eumque terrere volentibus illud esse. Quibus eum nihil ista re motum ac ne respicientem quidem respondisse ait: « *desinite tandem ludere,* » quippe cui persuasum esset, animos e corporibus hisce elapsos nihil esse. Quis autem eorum qui Lucianum bene norunt in animum inducat, urbanissimum scriptorem qui hujus generis narratiunculas prout præsens materia postulare videbatur immutare consueverat, hic illibata fide referre quæ in antiquis litterarum monumentis repererat?

Venio nunc ad fabulas a Græcis Romanisque inferiore ætate excogitatas. Ac primum quidem celebratissima est illa quæ de voluntaria Democriti cæcitate a pluribus commemoratur auctoribus (39), quam tamen jure ut mendacium rejicit Plutarchus Περὶ πολυπραγμ. p. 521 D. Deinde non pauci scriptores (40) inde ab Octaviani Augusti fere temporibus ajunt Democritum risisse omnes res humanas vel ut alii volunt nunquam sine risu in publicum prodiisse. Sed ut perpetuas Heracliti lacrimas, ita risum Democriteum, cui inter tot tantosque doctissimi hominis labores nihil loci fuisse liquet, neque Aristoteles noverat neque quisquam veterum Græcorum. Quare hic quoque pro commentitio habendus erit. Porro multorum fuit opinio eaque a Plinii majoris usque temporibus ducta, Democritum inter magos nomen suum professum esse. Plinii (41) verba sunt: « quamquam animadverto summam litterarum claritatem gloriamque ex ea scientia [i. e. e magice] antiquitus et pæne semper petitam. Certe Pythagoras, Empedocles, Democritus, Plato ad hanc discendam navigavere, exsiliis verius quam peregrinationibus susceptis. Hanc reversi prædicavere: hanc in arcanis habuere. Democritus Apollobechen Coptiten et Dardanum e Phœnice illustravit, voluminibus Dardani in sepulcrum ejus petitis: suis vero ex disciplina eorum editis: quæ recepta ab aliis hominum atque transiisse per memoriam æque ac nihil in

vita mirandum est. In tantum fides istis fasque omne deest, adeo ut ii qui cætera in viro illo probant, hæc ejus opera esse infitentur. Sed frustra. Hunc enim maxime affixisse animis eam dulcedinem constat. Plenumque miraculi et hoc, pariter utrasque artes effloruisse, medicinam dico magicenque, eadem ætate illam Hippocrate, hanc Democrito illustrantibus, circa Peloponnesiacum Græciæ bellum quod gestum est a CCC urbis nostræ anno. » Nihil unquam minus vere quam hæc verba Plinius scripsit. Sed quum inde a Claudii Imperatoris tempore magia per imperium Romanum magna quotidie incrementa caperet, non dubitabant magicæ fraudis defensores ad auctoritatem ei quam profitebantur disciplinæ conciliandam antiquis philosophiæ auctoribus opera magica subjicere. Quamobrem Plinii ætate subdititia ferebantur opuscula ad Democritum auctorem a subjectoribus relata. Ex his opusculis Plinius variis historiæ naturalis locis mira, incredibilia, portentosa in medium profert, quæ a Democrito scripta esse jam nemo credit. Præclare vero Gellius Noct. Att. X, 12 intellexit, deceptum fuisse naturalis historiæ conditorem libellis supposititiis. Quapropter iis quæ ex Plinio excerpit hæc subjungit: « multa autem videntur ab hominibus male sollertibus hujusmodi commenta in Democriti nomen data, nobilitatis auctoritatisque ejus perfugio utentibus. » Plinio haud scio an opponere liceat etiam C. Jul. Solinum Polyhist. cap. 3 apud Salmas. Exercit. Plin. pag. 13 ed. Traj. ita scribentem: « Verum ager Corsicanus, quod in eo agro unicum est, solus edit quem κατοχίτην vocant lapidem fatu dignissimum. Major est cæteris qui ad ornatum destinantur, nec tam gemma quam cautes. Idem impositas manus detinet, ita se junctis corporibus annectens, ut cum ipso hæreant quibus tangitur; sic ei inest velut de glutino lentiore nescio quid parque gummi. Accipimus Democritum Abderiten ostentatione scrupuli hujus frequenter usum ad probandam occultam naturæ potentiam in certaminibus quæ contra magos habuit. » Si unquam cum magis in Perside certavit Democritus, quod valde dubium est, e Solini verbis sequi videtur, studuisse eum rerum naturalium ope magorum artem nihil esse demonstrare. In ipsa Græcia illa tempestate non

(38) Lucianus Philopseud. cap. 32 vol. III, pag. 59 ed. Reitz.

(39) Gellius lib. X cap. 17. Tertullianus Apolog. c. 46. Cicero Tuscul. Disp. lib. V, 39; item de Fin. bon. et mal. lib. V cap. 20.

(40) Seneca lib. II de Ira cap. 10; de Tranquillitate cap.

15. Ælianus Var. Hist. lib. IV, 20; cf. IV, 29. Suidas v. Δημόκριτος. ἐπεκλήθη δὲ καὶ Γελαινός διὰ τὸ γελᾶν πρὸς τὸ κενόσπουδον τῶν ἀνθρώπων. Juvenal. Sat. X, 33-53. Horatius Epist. lib. II, 1 vs. 194-201.

(41) Plinius Hist. nat. lib. XXX cap. 1.

erant magi (42). Quapropter recte Simplicius Auscult. lib. II p. 65 a ait τὴν ἀποτελεσματικὴν quæ præcipua magiæ pars est, Posidonii temporibus nondum ad Græcos fuisse perlatam, vel ut verba græca allegem : τὸ τῆς ἀστρολογίας ὄνομα, μήπω τότε τῆς ἀποτελεσματικῆς εἰς τοὺς Ἕλληνας ἐλθούσης, ἐπὶ τῆς νῦν καλουμένης ἀστρονομίας ἔφερον. Quod autem attinet ad verba : Ἐμοὶ δὲ δοκεῖται οἱ πρῶτοι τοῦτο τὸ νοῦσθημα ἀπιρῶσαντας τοιοῦτοι εἶναι ἄνθρωποι, οἳ καὶ νῦν εἰσι μάγοι τε καὶ καθαῖραι καὶ ἀγύρται καὶ ἀλαζόνας, ὁκῶσοι δὲ προσποιέονται σφόδρα θεοσεβῆς εἶναι καὶ πλεον τι εἰδέναι, quæ reperitur initio commentationis de morbo sacro Hippocrati vulgo tributæ, quum alii jam viderunt, hunc libellum Hippocrati suppositum esse, tum recentissimus ejus editor Dietzius.

Denique cunctarum quæ ad Democritum exagendum inventæ sunt fabularum nulla est tæcum mendaciis tantoque cum verborum, quamvis inanium, ornatu memoriæ prodita, quam quæ de ejus insaniam ac de Hippocrate ad hanc curandam a senatu populoque Abderitarum accito in epistolis legitur Hippocrati et Democrito falso ascriptis. At illarum epistolarum architectus, quem tertii post Chr. n. sæculi rhetorem vel sophistam fuisse conjicio, putaverat jam Democriti ævo Abderitas a Græcis stultos esse habitos. Jam si quis antiquiora græcarum litterarum monumenta attente legat, nullum ejus rei vestigium animadvertat. Nec mirum. Nam si recte factis laus et honos debetur, immortalis gloria dignissima fuit Abdera, siquidem magnum clarorum in litteris virorum proventum tulerat. Quippe plurimi Abderitæ ab iis, qui illustrium virorum catalogos confecerunt, memorabantur (43). Inter quos præter Democritum Protagoras et Anaxarchus philosophi, Hecateus historicus, Nicænetus, heroicorum carminum scriptor, numerabantur. Primus Cicero Abderæ atque Abderitarum ita meminit, ut eorum non tam stuporem quam animi levitatem quæ stultitiæ proxima est traducat (44). Post hunc multi scriptores et Græci et Romani certatim Abderitis dementiam, stuporem, ingenii tarditatem ac

tenebras, fatuitatem ac desipientiam exprobraverunt. Atque alii quidem quasi jurgantes subrustice iis insultarunt (45), alii lepidis de eorum stupiditate fabellis confictis urbanis et facetiis eos perstrinxerunt. Inter eos quos postiore loco nominavi sine dubio est auctor epistolarum de quibus hîc agitur. Quas quum supposititias esse satis a nobis vel hoc uno argumento demonstratum sit, quod Democriti tempore nemo Græcorum Abderitas bardos et barones ducebat : ad alia transeamus.

Rejctis his fabulis pauca de Democriti cælibatu et morte dicenda supersunt quæ et ipsa fabulis non carent. Ex iis quæ philosophus Abderitanus de connubio et de mulieribus judicavit fortasse colligendum est, virum in studiis assidue versantem ac matrimonium et liberorum procreationem fugientem coitumque pro parva apoplexia habentem per totam vitam fuisse cælibem (46). Tum inter fabulas referendum erit quod est apud Antonium p. 609 (47), Democritum interrogatum, cur, quum magnus esset, parvam duxisset uxorem, respondisse, se in malo eligendo id quod minimum esset, elegisse. Sed si forte hæc narratiuncula vera est, quod vix putaverim, statuendum videtur, malam ei obtigisse conjugem quæ effecerit, ut omnino de conjugio et de femineo sexu parum honorifice sentiret. De philosophi hujus obitu aut prorsus nihil aut certe nihil notabile relatum legebatur in Antisthenis libro, ex quo Diogenem certissima quæque de Democriti vita protulisse vidimus. Neque enim dubitamus, quin si quid memoratu dignum hac de re ibi traditum reperisset Laertius, id fuerit memoraturus. Atqui hoc ipsum Antisthenis silentium indicio est, non esse vera mirabilia illa quæ ab Hermippo Peripatetico, Athenæo, Lucretio, Luciano, Phlegonte, Marco Antonino, Antonio Melissa et Maximo aliisque qui ad horum testimonia se accommodarunt, de hoc argumento narrata sunt. Hermippus (48) apud Diogenem Laertium auctor est, Democritum senio confectum quum morti proximus esset, quo tempore Cerealia instarent, mœ-

(42) De iis loquor quos Persico vocabulo μάγους vocabant; nam γόγτα; tum inter Græcos fuisse non nego.

(43) Stephanus Byzantius v. Ἀβδηρα : πλείστοι δ' Ἀβδηρίται ὑπὸ τῶν πινακογράφων ἀναγράφονται. Νικαινετο; ἐποικοῦς καὶ Πρωταγόρας κτλ.

(44) Cicero epist. ad Alt. IV, 16; item VII, 7. Cf. de Nat. deor. lib. I, 43.

(45) Juvenal. Sat. X, 48. Martial. X, 25. Arnob. adv. gent. lib. X pag. 164.

(46) Cf. fragm. moral. 50, 175 et seqq. usque ad 188.

(47) Cf. fragm. moral. 180.

(48) Diogenea Laertius lib. IX, 43 : Τελευτῆσαι δὲ τὸν Δημόκριτόν φησιν Ἑρμιππος τοῦτον τὸν τρόπον. ἦδη ὑπεργηρων ὄντα πρὸς τῶν καταστρέφειν εἶναι· τὴν οὖν ἀδελφὴν λυπεῖσθαι, ὅτι ἐν τῇ τῶν Θεσμοφορίων ἑορτῇ μέλλοι τεθνήσκειν, καὶ τῇ θεῷ τὸ καθῆκον αὐτὴν οὐ ποιήσειν· τὸν δὲ θαρβείν εἰπεῖν καὶ κελύσαι αὐτῷ προσφέρειν ἄρτους, θερμούς, ὀσμύρας· τούτους δὲ ταῖς βίαι προσφέρειν διεκράτησεν αὐτὸν τὴν ἑορτὴν· ἐπεὶ δὲ παρήλθον αἱ ἡμέραι (τρεῖς δὲ ἦσαν) ἀλυπτότατα τὸν βίον προήκατο.

rente sorore, quod fratre in festa illa celebritate morituro ipsa debitum deae officium praestare nequiret, bono illam animo esse jussisse panesque calidos sibi quotidie asferre : quos quum naribus admovisset, consecutum esse, ut quamdiu esset illa celebritas, vivum se servaret. Sed ubi tres dies festi transiissent, quietissime nulloque dolore animam efflase. Quod eventum verum esse ratus admiratusque Diogenes IX, 43 hos de Democrito versus in Pammetro per lusum fudit :

καὶ τίς ἐφυ σοφὸς ὧδε, τίς ἔργον ἔρεξε τοσοῦτον,
ὅσον ὁ παντοδαγὸς ἦνυσε Δημόκριτος;
ὅς θάνατον παρεόντα τριῶν ἡμέρας δόμασιν ἔσχε
καὶ θερμοῖς ἀρτων ἀσθμασιν ἐξένησε.

Similiter Tzetzes Chiliad. III, 61 :

τοῦτον οὖν τὸν Δημόκριτον, πάνσοπον δπηργμένον
ἄλλα μυρία λέγουσι δρᾶσαι τῶν τεραστίων,
καὶ γε τὸν Ἄδην κατασχεῖν τρεῖς ἡμέρας
ἀρτων θερμοῖς ἐν ἀσθμασιν τοῦτον ξενοδοχοῦντα.

Laertii locum descripserunt Suidas s. v. Δημόκριτος et Eudocia Viol. in Villois. Anecd. Gr. I p. 135. At paullo aliter eandem rem narrat Athenæus libro II p. 46 F. Inedia Democritum sua sponte obiisse referunt Lucianus et Phlegon (49). Lucretius quoque lib. III vs. 1052 seqq. philosophi Abderitani mortem voluntariam fuisse scribit. Ait enim :

Denique Democritum postquam matura vetustas admonuit memores motus languescere mentis, sponte sua leto caput obviis obtulit ipse.

Ridiculum est quod apud Antonium Melissam et Maximum (50) Serm. de morte legitur, Democritum aegrotantem, quum in lethargum incidisset posteaque ad se rediisset : *Non decipiet me amor vitae*, dixisse et se ipsum e vita eduxisse. Denique Marcus Antoninus Abderitam morbo pediculari periisse tradit lib. III, 3 Περὶ τῶν εἰς ἑαυτὸν his verbis : Ἡράκλειτος περὶ τῆς τοῦ κόσμου ἐκπύρωσεως τοσαῦτα φυσιολογήσας, ὕδατος τὰ ἐντὸς πληρωθεὶς, βολβίτῳ κατακαχρισμένος ἀπέθανεν. Δημόκριτον δὲ οἱ φθειρες Σωκράτην δὲ ἄλλοι φθειρες ἀπέκτειναν. Democriti nomen in Marci locum litterarum corruptione illatum esse vult Menagius ad Laert. lib. IX, 43, propterea quod Hella-

dus in Chrestomathia apud Photium et Plutarchum in Sullæ vita de iis loquentes qui τῇ φθειροσσι vetusta ætate consumti sunt, Democriti non fecerint mentionem. Sed in his omnibus narrationibus ne umbram quidem veritatis inesse abunde patet ex eo quod Antisthenes apud Diogenem (51) memoriæ prodit, Democritum apud Abderitas et vivum æneis statuis honoratum et mortuum publicis sumtibus sepultum esse. Qui enim ipse mortis suæ auctor est aut fædo morbi genere absumitur : is nusquam terrarum publicis sumtibus honorifice effertur. Itaque nihil mirum in Democriti excessu accidisse existimantes senem longissimæ vitæ laboribus perfunctum centesimo fere anno acquiesse arbitramur.

Transeo ad ejus scripta. Constat Democritum Abderitam non modo librorum quos composuerat multitudine ac varietate unum maxime inter philosophos excelluisse, sed etiam scribendi genere clarissimis verborum luminibus distincto et prope ad poeticam granditatem elato haud paucos ejusdem ætatis scriptores ita superasse, ut a veteribus ejus oratio eximia laude ornaretur (52). Verum in illis quas omnes admirabantur dictionis virtutibus tamen peculiariora quædam vocabula usurpavit Democritus, quæ ne rerum inscios fallerent, explicari necesse fuit. Quare jam antiquis sæculis non defuerunt qui interpretandis vocibus Democriteis vacarent. Inter eos clarum habuerunt nomen Callimachus et Hegesianax, quorum prior Suida testes s. v. Καλλιμαχος et auctore anonymo in Vita Callimachi, quæ hujus operibus præponi solet, Democriti scripta recensuerat ἐν πίνακι τῶν Δημοκρίτου γλωσσῶν καὶ συνταγμάτων, posterior Stephano teste in Τρωϊάς simili opera huic philosopho navata Περὶ τῆς τοῦ Δημοκρίτου λέξεως libellum conscripserat. Alii Democriti opiniones litterarum monumentis proditas impugnabant, vel omnino de ejus scriptis commentabantur. Namque Diogenes Laertius lib. V, 87 et 88 duo Heraclidis Pontici opuscula memorat, quorum alterum inscribatur Πρὸς Δημόκριτον περὶ τῶν ἐν οὐρανῷ (vel ut vult Fabricius Bibl. gr. vol. II p. 643 ed. Harl., verba πρὸς Δημόκριτον cum præcedentibus jungens, Περὶ εἰδώλων πρὸς Δημόκριτον), alterum

(49) Lucianus in Macrobi. tom. III p. 221 ed. Reitz. : Δημόκριτος μὲν ὁ Ἀδερῆτης ἐτῶν γεγονὸς τεσσαράων καὶ ἑκατὸν ἀποσχόμενος τροφῆς ἐτελεύτα. Cf. Phlegon. cap. II p. 118 ed. Franz.

(50) Anton. et Max. l. I. Δημόκριτος νοσήσας καὶ ληθάργῳ περιπεσὼν ὡς ἀνένηψεν, Οὐδὲν με, ἔφη, ἐξαπατήσει ἡ φιλοζωία, καὶ ἐξήγαγεν ἑαυτὸν τοῦ βίου.

(51) Antisthenes ap. Diog. lib. IX, 39 : (τὸν Δημόκριτον)

πεντακοσίοις ταλάντοις τιμηθῆναι, μὴ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ χαλκαῖς εἰκόσι, καὶ τελευτήσαντα αὐτὸν δημοσίᾳ ταφῇ, βιώσαντα ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν ἔτη.

(52) Cicero de Oratore lib. I, 11 : Ornate locutus est, sicut fertur et mihi videtur, physicus ille Democritus. Cf. de Divin. II, 64; Item Orat. c. 20. Dionys. Hal. de Comp. verb. p. 370 ed. Schæf. Plutarch. Conviv. Disput. lib. V p. 682 E. Euseb. Præp. Evang. p. 730.

- (Stob. Flor. IV, 53. Ecl. eth. II, 9 p. 406 Heer.)
12. Ἀπ' ὧν ἡμῖν τὰγαθὰ γίνεται, ἀπὸ τῶν αὐτέων καὶ τὰ κακὰ ἐπαυρισκοίμεθα· τῶν δὲ κακῶν ἐκτὸς εἴημεν. Αὐτὰ ἕδωρ βαθύ εἰς πολλὰ χρήσιμον καὶ δ' αὐτὲ κακόν· κίνδυνος γὰρ ἀποκινιγῆναι. Μηχανὴ ὧν εὐρέθη νήχεσθαι διδάσκειν.
(Stob. Ecl. eth. II, 9 p. 406 Heer.)
13. Οἱ θεοὶ τοῖσι ἀνθρώποισι διδοῦσι τὰγαθὰ πάντα καὶ πάλαι καὶ νῦν, πλὴν ὅποσα κακὰ καὶ βλαβερὰ καὶ ἀνωφελέα. Τάδε δ' οὐ πάλαι, οὔτε νῦν θεοὶ ἀνθρώποισι δωρέονται, ἀλλ' αὐτοὶ τοῖσδεσι ἐμπελάζουσι διὰ νόου τυρλόττητα καὶ ἀγνωμοσύνην.
(Stob. Ecl. eth. II, 9 p. 408.)

Περὶ τύχης.

14. Ἄνθρωποι τύχης εἰδῶλον ἐπλάσαντο πρόρασιν ἰδίης ἀβουλίας· βραχὴ γὰρ φρονήσει τύχη μάχεται, τὰ δὲ πλείστα ἐν βίῳ ψυχῇ εὐζυνητος ὀξυδερεκίειν κατιθύει.
(Stob. Ecl. eth. II, 8 p. 344.)
15. Τύχη μεγαλόδωρος, ἀλλ' ἀβέβαιος, φύσις δὲ αὐτάρκης· διόπερ νικᾷ τῷ ἥσσονι καὶ βεβαίῳ τὸ μέζον τῆς ἐπιβόας.
(Stob. Ecl. eth. II, 9 p. 410.)
16. Ἀνόημονες βρυσμοῦνται τοῖσι τῆς ψυχῆς κέρδεσι· οἱ δὲ τῶν τοιῶνδε δαήμονες τοῖσι τῆς σοφίης.
(Stob. Flor. IV, 73.)

17. Αἱ μεγάλαί τέρψεις ἀπὸ τοῦ θεᾶσθαι τὰ καλὰ τῶν ἔργων γίνονται.
(Stob. Flor. III, 57.)
18. Εἰδῶλα αἰσθητικὰ καὶ κόσμῳ διαπρεπέα πρὸς θεωρίην, ἀλλὰ καρδίας κενεά.
(Stob. Flor. IV, 71.)

Περὶ μετρίης τέρψιος καὶ βίου ζυμμέτρου.

19. Ἦδοναὶ ἀκαιροὶ τίκτουσι ἀηδίας.
(Democr. Orell. nr. 36.)
20. Ἄνθρωποι γὰρ εὐθυμίη γίνεται μετρίότητι τέρψιος καὶ βίου ζυμμέτρη, τὰ δὲ λείποντα καὶ ὑπερβάλλοντα μεταπίπτειν τε φιλείει καὶ μεγάλας κινήσιας ἐμποιεῖν τῇ ψυχῇ. Αἱ δ' ἐκ μεγάλων διαστημάτων κινεόμεναι τῶν ψυχῶν οὔτε εὐσταθές εἰσὶ, οὔτε εὐθυμοί. Ἐπὶ τοῖσι δυνατοῖσι ὧν δέει ἔχειν τὴν γνώμην, καὶ τοῖσι παρεοῦσι ἀρκέεσθαι, τῶν μὲν ζηλουμένων καὶ θουμαζομένων ὀλίγην μνήμην ἔχοντα, καὶ τῇ διανοίῃ μὴ προσεδρεύοντα, τῶν δὲ ταλαπωρεόντων τοὺς βίους θεωρεῖν, ἐνοεούμενον τὰ πάσχουσι κάρτα, ὅπως ἂν τὰ παρεόντα σοὶ καὶ ὑπάρχοντα μεγάλα καὶ ζηλωτὰ φαίνηται καὶ μηκέτι πλείονων ἐπιθυμοῦντι ζυμβαίνει κακοπαθεῖν τῇ ψυχῇ. Ὁ γὰρ θαυμάζων τοὺς ἔχοντας καὶ μακαριζομένους ὑπὸ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, καὶ τῇ μνήμῃ πᾶσαν ὄρην προσεδρεύων, αἰεὶ ἐπικαιουργεῖν ἀναγκάζεται καὶ ἐπιβάλλεσθαι, δι' ἐπιθυμίην τοῦ τι πρῆσσειν ἀνήκεστον ὁ νόμοι κωλύουσι. Διόπερ τὰ μὲν μὴ δίζησθαι γρεῶν, ἐπὶ

12. A quibus bona nobis proveniant, ab iisdem mala quoque nanciscimur. A malis autem liberi esse possumus. Sic aqua profunda multum quidem prodest, verum nocet etiam, quando periculum est, ne in undis pereamus. Quapropter natandi disciplina remedium est inventum.

13. Dii hominibus bona omnia et olim et nunc praebent, non tamen ea quae mala et noxia et inutilia sunt. Haec autem dii neque olim neque nunc hominibus largiuntur, sed ipsi in ea ob mentis caecitatem et ignorantiam incurunt.

De fortuna.

14. Fortunae simulacrum homines praetextum imprudentiae suae slexerunt; nam parum resistit prudentiae fortuna ac pleraque mens perspicax in vita moderatur.

15. Magna quidem largitur fortuna, sed inconstans est; at ingenium suis viribus pollet, ideoque ubi minima quidem, sed certa sibi paravit, majora sperare omittit.

16. Stulti erudiuntur astutis, harum autem gnari sapientiae bonis.

17. Magnae voluptates e praeclearorum facinorum contemplatione oriuntur.

18. Simulacra quae oculis cernimus, belle ornata ad sui quidem spectaculum alliciunt, sed corde carent.

De modica voluptate et vita aequabili.

19. Intempestivae voluptates molestias pariunt.

20. Hominibus enim animi tranquillitas oritur e modica voluptate atque e vita aequabili; omnis autem tam inopia quam abundantia in deterius mutari magnoque in animo motus concitare solet. At animi qui quasi sede sua expulsi magnis intervallis ultra citroque moventur, nec constantis sunt, neque tranquilli. Quare ad ea quae fieri possunt intendi animum ac praesentibus contentum esse decet, eorum qui felices iudicantur et in admiratione sunt, non valde memorem neque eos curantem, sed hominum aeternosorum vitas intueri convenit, reputantem quantis miseriis contententur, ut tua res tuaque fortuna magna tibi et lauta videatur, neve posthac plura cupienti accidat ut animo excrucieris. Nam qui suspicit eos qui opes habent et qui beati existimantur ab aliis hominibus, eique recordationi singulis horis immoratur, semper novi aliquid moliri et aggredi cogitur propter cupiditatem patrandi aliquid ne-

miam, scenographiam, opticen, geometriam, arithmeticen, porro eas doctrinas quas nunc novis vocabulis psychologiam, chromatologiam, zoologiam, lithologiam, geologiam vocamus, præterea botanicam, musicam, poeticen, grammaticam, medicinam, agriculturam, picturam, artem militarem. Quæ quum ita sint, nemo dubitabit, quin philosophus Abderitanus in eorum fuerit numero quorum vix singuli singulis sæculis nascuntur. Fuit ille, quamquam in cæteris dissimilis, in hoc æquabili omnium artium studio simillimus Aristotelis. Atque haud scio an Stagiritis illam qua reliquos philosophos superat eruditionem aliqua ex parte Democriti librorum lectioni debuerit. Inde illa frequens apud Aristotelem Democriti mentio est.

Librorum Democriteorum reliquias, quas jam antea (54) edidi, hinc repetere mihi visum est omisso omni commentario omnique de philosophi placitis disputatione.

Si verum est quod alio loco (1) coniecimus, opera moralia a Democrito aut omnium prima aut magnam partem ante reliqua scripta composita esse, nemo mirabitur, in his libris nonnulla tradi præcepta, quæ posteriori philosophi doctrinæ vehementer repugnent. Nam quum non divina potentia, de qua non admodum honorifice sentiebat, sed atomorum concursu omnia nata esse et perpetuo nasci decrevisset, fieri profecto non poterat, quin magnam moralis disciplinæ partem tolleret. Sed ut inveniuntur, qui nullam esse divinam naturam opinantes vitæ tamen sanetitate et probitate excellant, ita Democritum arbitramur hos de moribus libros salva atomorum doctrina scribere potuisse. Quodsi statuimus philosophum antequam de atomis disserteret, de morali disciplina commentarios plerosque jam vulgasse, illam, cujus mentio facta est, inconstantiam necessariam fuisse patet. Atque hæc ipsa inconstantia non modo excusanda, verum etiam probanda foret, si virum præclarum post illustrata demum litterarum monumentis individua corpuscula ad ornandam explicandamque morum disciplinam animum adjecisse inter auctores conveniret. Quare cavendum est, ne quæ in Democriteis de morali philosophia fragminibus ac sententiis contraria videantur philosophi de deorum natura iudicio, ea germana ejus verba esse

negemus. In quo lapsu esse apparet Meinersium qui in *Gesch. der Wissensch.* I p. 729 seqq. plura Democrito abjudicat fragmenta propterea quod æterna et peritura, divina et humana atomorum explicator distinguat. At Democritum verisimile est eo maxime consilio opera moralia emisisse ut popularibus suis prodesset. Prodesse autem plurimis poterat aut narrando quæ ipse in itineribus memorabilia vidisset audissetve aut de vita prudenter instituenda, de vitiis et virtutibus disserendo. Utamque dotem moralium ejus disputationum fuisse satis liquet (2). Quamvis igitur ipse de rebus divinis aliter sentiret atque vulgus Græcorum, tamen in libro erudiendis civibus destinato necesse erat eum de diis ad vulgi captum accommodate loqui. Quæ quum ita sint, omnia fere fragmenta a Meinersio pro spuris habita Democritea esse nobis persuasum est. Neque tamen disitemur, inveniri in illis quædam Democrito supposita. Est enim duplex genus fragmentorum, in quibus cælestia et sempiterna memorantur, alterum ita comparatum, ut servatis vulgi de deorum potentia ac voluntate opinionibus utile ad vitam recte agendam præceptum contineant, alterum sic compositum, ut profectum esse appareat ab homine, qui ipse mundum æterna dei sapientia ac providentia gubernari existimaret. Posterius genus supposititium censeri oportet. In quo non valde dissentio a Burchardo. Quum igitur Democritus ait: *dii hominibus bona largiuntur* (cf. fragm. 13), nihil dicit, quod a plebis opinione abhorreat, atque his ipsis verbis utitur ad hominum cæcitatem demonstrandam, qui mala sua ad deos referre auctores consueverunt. Contra nihil magis supra vulgi captum, nihil a Democritea de rebus divinis sententia tam alienum est, quam quod apud Antonium et Maximum Abderæ alumno tribuitur (cf. fragm. suppos. 7) *illud te deo dignum efficiet, si nihil eo indignum feceris*. Itaque hoc fragmentum cum pluribus aliis (3) e Democriteorum fragminum numero expunximus. Neque tamen semper in rejiciendis sententiis, quæ videntur *voθεία* speciem præ se ferre, astipulatus sum Burchardo, quem acerrimi censoris instar justo plures tribu movisse, et quod maxime mireris, sibi ne constituisse quidem in illo negotio animadvertimus. Namque verba illa quæ legun-

(54) Democriti Abderitæ operum fragmenta collegit, recensuit, vertit, explicuit ac de philosophi vita scriptis et placitis commentatus est F. G. A. Mullachius. Berolini, sumptibus G. Besseri, 1843.

(1) Vid. librum modo citatum pag. 101.

(2) Vid. l. c. pag. 101.

(3) Similia sunt inter fragmenta supposititia quadragesimum quintum (ap. Anton. et Max. p. 277): *Θεῶν ὄρων ἔχει ὁ ἄνθρωπος τὸ εὖ ποιεῖν ὅταν τὸ εὖ ποιεῖν μὴ καταλείπῃ, καὶ τὸ εὐεργετεῖν καὶ ἀληθεύειν* et quadragesimum sextum (Democrat. Orell. n. 80): *Ἦν πιστεύῃ τις θεοὺς ἐπισκοπεῖν πάντα, οὕτε λάθρῃ οὕτε φανερώς ἀμαρτήσεται*.

ter ap. Anton. et Max. p. 27 (ap. Orell. n. 127), quæque a nobis in spuriorum fragmentorum ordine (n. 9) posita sunt pag. 10, ut genuinam philosophi sententiam citavit, pag. 55 autem in-

ter supposititias recepit. Sed de hac materia uberius singulis locis egimus. Nunc de Democrate, commentitio plane philosopho, pauca dicenda sunt.

De Pseudodemocrate.

In pluribus membranis, quæ veterum philosophorum sententias ex variis eorum operibus collectas continent, reperiuntur Democratis cujusdam sententiæ aureæ (γνώμαι χρυσαί) numero octoginta sex, quas cum aliis opusculis sententiosus (4) primus Romæ anno 1638 Lucas Holstenius edidit. De his ita ad Lectores præfatur: « Democratis ætatem, patriam et sectam vetustissimus Ionici sermonis character ostendit. Ejus dicta et sententias nonnullas Stobæus et Antonius proferunt, apud quos sæpius cum Democrito librariorum imperitia confunditur: quorum error in tanta rerum antiquarum ignoratione hæud facile emendari potest. Plutarchus quoque in Politicis præceptis Democratis cujusdam meminit, qui in Atheniensi republica versabatur circa Olympiadem CX, neque ab hoc fortasse diversus est ille, quem ab Epicuro ob libros transcriptos exagitatam in libello contra Epicurum idem Plutarchus refert. Ceterum Democratem Barberinæ bibliothecæ debes. »

Sed nullus est Democrates ex iis omnibus qui hoc nomine a veteribus citantur, ad quem commode ut ad auctorem suum hæ sententiæ possint referri (5). Nam neque medico conveniunt, qui sub Augusto vixit; neque athletæ, cujus Elianus mentionem movet; neque rhetori, D. Augustini magistro; neque Lysidis Platonici patri; neque illi, qui circa Olymp. CX Atheniensium rempublicam administravit, non diversus forsitan a philosopho Epicuri acerbiter ob compilatam ejus sapientiam experto; neque ei denique, cujus his meminit Stobæus (6). Huc accedit, quod magna pars sententiarum, quæ

Democratis esse feruntur, vel in Stobæi Florilegio, quod olim longe integrius fuit (7), vel in fragmento Stobæi, quod e Joannis Damasceni cod. Florentino erutum quarto editionis suæ volumini inseruit Gaisfordius (pag. 375 seqq. ed. Lips.), vel apud Antonium et Maximum qui septimo et octavo sæculo cum ex aliis tum ex Stobæo florilegium suum conscripserunt, addito Democriti nomine invenitur. Præterea accidit ut aliquoties librariorum errore, qui scripturæ compendia Δημοκρ. et Δημο. (8) non intellexerant, apud Antonium et Maximum Δημοκράτης scriptum sit, ubi Stobæi codd. Democriti nomen exhibent. Denique in Stobæi fragmento, quod in cod. Florentino exstat, pluribus locis Δημοκράτης exaratum est, ubi Δημοκρίτος scribi debebat, ut ex Stobæi florilegio, Antonii, Maximi aliorumque scriptorum libris intelligitur (9). Ex his signis ac magis etiam ex ipsa rei natura recte conclusit Burchardus (10) sententias Democraticas, quas ex parte jam ipsarum membranarum auctoritate Democriti esse liquet, prope omnes esse Democrito restituendas, præsertim quum in iis eadem quæ in Democriteis sermonis ionici vetustas, eadem facilitas, idem de rebus humanis et vita communi judicium ubique appareat. Postremo in tribus codd. qui dicta Pseudodemocratica servant, non Δημοκράτους, sed Δημοκρίτου nomen his fragmentis inscriptum est. Cf. Harles. ad Fabric. Bibl. Gr. I p. 868. Itaque cum Burchardo has sententias Democraticis intexui, ita tamen, ut indicarem, quæ apophthegmata in membranis nonnullis Democrati tribuerentur.—Jam fragmenta Democriti exhibebimus.

(4) Vid. Fabric. Bibl. Græc. I p. 863 ed. Harl.

(5) Cf. Harles. ad Fabric. Bibl. Gr. I. I.

(6) Stobæus Flor. XIII, 30: Δημοκράτης ἰδῶν κλέπτειν τὰ τῶν ἑδικα ἀπαγομένον, Ἄθλιε, εἶπε, τί γὰρ τὰ μικρὰ ἐπέλεγε; ἀλλ' οὐ τὰ μεγάλα, ἵνα καὶ σὺ ἄλλους ἀπῆγε; et XIII, 43: Δημοκράτης ἀναβαίνων εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἐν γήρῃ καὶ πνευστιῶν, ποιῆν ἔφη ἄρα καὶ ξύμπασα ἢ τῶν Ἀθηναίων πόλι; πνεῖν μὲν γὰρ μέγα, ἰσχύειν δὲ μικρόν. Alio loco XCIII, 30 Δημοκράτους nomen e codd. fide recte nunc in Σακράτους mutatum est, præsertim quum sententia attico sermone scripta Atheniensis philosophi esse videatur. Apud Orellium hujus rei non memorem reperit hoc dictum in Opp. cent. I p. 6 inter Demophilli Similitud. Pythag.

(7) Hoc vel ex Frobeniano sententiarum corpore cogi po-

test (Vid. ad fragm. spur. 2) quod ad honorum codd. fidem expressum, Gaisfordianum Stobæi textum copia superat.

(8) Idcirco et alia confunduntur, ut ap. Anton. et Max. p. 933 Δημοσθένους ἢ Δημοκρίτου. Ibid p. 304 est Δημοκρίτου. Ἀγρυπνός ἔσο κατὰ νόον κ. τ. λ. pro Δημοσθου, v. Orell. Opusc. sent. I p. 36 inter Demophilli sententias. Apud Orig. c. Cels. p. 32 (Cantabrig) ἢ Ἐπικουρίου εἶνα ἢ Δημοκράτειος ἢ Περιπατητικός corr. Δημοκρίτειος. Apud Stob. ecl. phys. I p. 364 ed. Heer. alii pro Δημοκρίτος legunt Δημοκράτος et Δημοκράτου. Cf. var. lect. pag. 27. Ὀνησικράτης perperam scriptum est ap. Plutarch. Alex. 8 in nonnullis codd. pro Ὀνησίκριτος.

(9) Cf. ibid. p. 406 cum Clement. Alex. Strom. IV p. 536.

(10) Pag. 12-16.

49. Ξυόμενοι ἄνθρωποι ἦθονται καὶ σφιν γίνεται ἄπερ τοῖσι ἀφροδισιάζουσι.
(Eustath. ad Odys. ξ, 428.)
50. Ξυνουσίη ἀποπληξίη σμικρὴ· ἐξέσσεται γὰρ ἄνθρωπος ἐξ ἀνθρώπου.
(Stob. Flor. VI, 57.)
51. Ἀνοήμονες βιοῦσι οὐ τερπόμενοι βιοτῇ.
(Stob. Flor. IV, 79.)
52. Ἀνοήμονες νεότητος ὀρέγονται, οὐ τερπόμενοι δὲ νεότητι.
(Stob. Flor. IV, 77.)
53. Ἀνοήμονες θάνατον δεδοικότες γηράσκειν ἐθέλουσι.
(Stob. Flor. IV, 81.)
54. Ἀνοήμονες τὸ ζῆν ὡς στυγέοντες, ζῆν ἐθέλουσι δέματι Ἄιδου.
(Stob. Flor. IV, 75.)
55. Ἀνοήμονες τὸν θάνατον φεύγοντες διώκουσι.
(Stob. Flor. IV, 79.)
56. Ἀνοήμονες οὐδὲν μανθάνουσι ἐν ὄλη τῇ βιοτῇ.
(Stob. Flor. IV, 80.)
- Περὶ χρημάτων.
57. Χρημάτων χρῆσις ξὺν νόῳ μὲν γρηόσιμον εἰς τὸ ἑλευθέριον εἶναι καὶ δημωφελέα· ξὺν ἀνοίᾳ δὲ χορηγίη ξυνή.
(Stob. Flor. XCIV, 24.)
58. Δόξα καὶ πλοῦτος ἀνευ ξυνέσιος οὐκ ἀσφαλέα κτήματα.
(Stob. Flor. IV, 82. Democrat. ap. Orell. n. 42.)
59. Τὸν οἰόμενον νόον ἔχειν ὁ νοουτέων ματαιογενέει.
(Democrat. Orell. n. 18. Stob. Flor. X, 43.)
60. Οὐκ ἔστι οὕτως ἀσφαλὴς πλοῦτος πυλεών, τὸν οὐκ ἀνοίγει τύχης καιρός.
(Stob. Flor. CV, 59.)
61. Χρήματα πορίζει μὲν οὐκ ἀχρεῖων ἐξ ἀδικίας εἰ πάντων κάκιον.
(Democr. ap. Orell. n. 43. Stob. Flor. XCIV, 25.)
62. Ὁ χρημάτων παντελῶς ἥσων οὐκ ἂν ποτε εἴη δίκαιος.
(Democrat. Orell. n. 16.)
63. Πλοῦτος ἀπὸ κακῆς ἐργασίης περιγεγόμενος ἐπιρνεότερον τὸ θνείδος κέκτηται.
(Stob. Flor. X, 37.)
64. Κακὰ κέρδεα ζημίην ἀρετῆς φέρει.
(Stob. Flor. X, 45.)
65. Ἐλπίς κακοῦ κέρδεος ἀρχὴ ζημίης.
(Stob. Flor. X, 48.)
66. Χρημάτων ὄρεξις ἐὰν μὴ ὀρίζηται κόρῳ, πενίη· ἐσχάτης πολλῶν χαλεπωτέρη· μέζονες γὰρ ὀρέξαι μέζονας ἐνδείας ποιοῦσι.
(Stob. Flor. X, 44.)
67. Ὡσπερ ἐν τοῖσι ἔλκεσι φαγέδαιναί κάκιον νόσημα, οὕτως ἐν τοῖσι χρήμασι τὸ μὴ προσαρμῶναι καὶ τὸ ξυνεχές.
(Stob. Flor. XCII, 14.)
68. Οἱ φειδωλοὶ τὸν τῆς μελίσης οἶτον ἔχουσι, ἐργαζόμενοι ὡς αἰεὶ βιωσόμενοι.

49. Qui corpus aliqua parte radunt, eandem percipiunt voluptatem quam qui in re venerea versantur.
50. Coitus est parva apoplexia: prorumpit enim homo ex homine.
51. Stulti vivunt non gaudentes vita.
52. Stulti desiderant juventutem, quum nullo juventæ commodo fruuntur.
53. Stulti mortem metuentes, senescere cupiunt.
54. Stulti quum vitam se odiasse simulent, vivere tamen volunt mortis metu.
55. Stulti mortem dum fugiunt, persequuntur.
56. Stulti per totam vitam nihil discunt.

De pecunia.

57. Pecuniarum usus cum prudentia conjunctus utilis est ad exhibendam liberalitatem et populum adjuvandum: cum stultitia sociatus largitio est omnibus commoda.
58. Honor et divitiæ sine prudentia opes sunt nequaquam tutæ.
59. Quisquis eum monet, qui prudentia se pollere existimat, operam perdit.

60. Non est adeo munita divitiarum porta, quam non aperiat fortune occasio.
61. Opes parare laudquaquam inutile, sed injuste parare omnium pessimum est.
62. Qui pecuniis facile corrumpitur, nunquam ille justus fuerit.
63. Divitiæ turpi quæstu paratæ opprobrium eo habent insignius.
64. Improbo lucro jacturam facimus virtutis.
65. Spes mali lucri initium est jacturæ.
66. Pecuniarum cupiditas nisi finiatur aliqua satietate, multo est molestior quam summa egestas. Majores enim cupiditates indigentias quoque majores pariunt.
67. Ut in ulceribus perniciosissimus morbus gangræna est: ita in divitiis eas, quæ non conveniunt hominibus quibus contigerunt et quarum diuturna est possessio, perniciosissimas judicari et quasi gangrænae instar haberi oportet.
68. Homines præparari apiculæ sortem habent; quippe labores suscipiant tanquam perpetuo victuri.

(Stob. Flor. XVI, 16.)

69. Ἡ τέκνοισι ἀγαν χρημάτων ξυναγωγὴ πρόφρασις ἐστὶ φιλαργυρίας, τρόπον ἴδιον ἐλέγχουσα.

(Stob. Flor. X, 65.)

70. Οἱ τῶν φειδωλῶν παῖδες ἀμαθέες γινόμενοι, ὥσπερ οἱ ὄρχησταὶ οἱ ἐξ τῆς μυχαίρας ὄρουσντες, ἢ ἐνὸς μούνου μὴ τύχῳσι, μὴ καταφερόμενοι ἔνθα δεῖσι τοὺς πόδας ἐρείσαι, ἀπόλλυνται· χαλεπὸν δὲ τυχεῖν τοῦ ἐνός· τὸ γὰρ ἴχνιον μούνου λείπεται τῶν ποδῶν· οὕτω δὲ καὶ οὗτοι, ἢν ἀμάρτωσι τοῦ πατρικοῦ τύπου τοῦ ἐπιμελέος καὶ φειδωλοῦ, φιλέουσι διαφθεῖσθαι.

(Stob. Flor. XVI, 17.)

71. Τοῖσι παισὶ μάλιστα χρῆ τῶν ἀνυστῶν δατέσθαι τὰ χρήματα, καὶ ἅμα ἐπιμελέσθαι αὐτέων, μὴ τι ἀτηρόν τι ἔωσι διὰ χειρὸς ἔχοντες· ἅμα μὲν γὰρ πολλῶ φειδότεροι γίνονται εἰς τὰ χρήματα καὶ προθυμότεροι κτᾶσθαι, καὶ ἀγωνίζονται ἀλλήλοισι· ἐν γὰρ τῷ ξυνοῖ τὰ τελεόμενα οὐκ ἀνίξῃ, ὥσπερ ἰδίῃ· οὐδ' εὐθυμείει τὰ ἐπικτιόμενα, ἀλλὰ πολλῶ ἕσσον.

(Stob. Flor. LXXXIII, 25.)

72. Πατὴρ σιωφροσύνη μέγιστον τέκνοισι παράγγελμα.

(Stob. Flor. V, 44.)

Περὶ τοῦ ἐν ξυμφορῇσι εὐφρονείειν.

73. Μέγα τὸ ἐν ξυμφορῇσι φρονείειν ἃ δεῖσι.

(Stob. Flor. CVIII, 68. Democrat. Orell. n. 8.)

74. Λύπην ἀδέσποτον ψυχῆς ναρκώσης λογισμῶ ἐκκρουε.

(Stob. Flor. CVIII, 67.)

Περὶ ἐπιθυμιῶν.

75. Τὸ νικᾶν αὐτὸν ἑαυτὸν πασῶν νικῶν πρώτη καὶ ἀρίστη· τὸ δὲ ἡττᾶσθαι αὐτὸν ὑφ' ἑαυτοῦ, αἰσχιστόν τε καὶ κακίστον.

(Anton. p. 268 et 321.)

76. Ἄνδρῆος οὐχ ὁ τῶν πολεμίων κρατέων μόνον, ἀλλὰ καὶ ὁ τῶν ἡδονῶν κρέσσων.

(Stob. Flor. VII, 26.)

77. Θυμῶ μάχεσθαι μὲν χαλεπὸν, ἀνδρὸς δὲ τὸ κρατέειν εὐλογίστου.

(Stob. Flor. XX, 56.)

78. Ἄλογοι τῶν ἀξυνέτων αἱ ἐλπίδες.

(Stob. Flor. CX, 19.)

79. Ἐλπίδες αἱ τῶν ὀρθῶ φρονούντων ἐφικταί, αἱ δὲ τῶν ἀξυνέτων ἀδύνατοι.

(Stob. Flor. CX, 18.)

80. Ἰατρικὴ μὲν γὰρ, κατὰ Δημόκριτον, σώματος νοσοῦσας ἀκέεται, σοφίη δὲ ψυχὴν παθῶν ἀπαιρέεται.

(Clemens Alex. Pædag. lib. I pag. 81 ed. Sylb.)

81. Σοφίη ἀθαμβὸς ἀξίη πάντων, τιμωτάτη ἐοῦσα.

(Stob. Flor. III, 34 et VII, 80.)

82. Αἱ περὶ τι σφοδραὶ ὀρέξεις τυφλοῦσι εἰς τᾶλλα τὴν ψυχῆν.

69. Nimia pecuniarum collectio ad liberorum commodum spectans præ extus est avaritiæ, suum cujusque ingenium arguens ac detegens.

70. Quemadmodum saltatores in erectorum gladiatorum orbem se conjicientes, ubi id unum non consecuti sunt, ut delaberentur in eum locum, in quo pedes poni oportet, male dispereunt—difficile vero unum illud consequi; non enim plus spatii relinquitur, quam quantum satis est ad excipienda pedum vestigia: ita etiam præparcorum hominum filii, si litterarum ignari sunt, ubi a paterno diligentiae ac parcitatis exemplo desciverunt, perire solent.

71. Pueris (singulis) distribui oportet cum alias res, tum pecunias tanquam recte factorum (præmia) ac simul videndum est, ne quid in manibus habeant, quod (res illas) corrumpere possit. Sic enim (singuli) multo parciores promptioresque ad acquirendum fiunt, ac simul inter se certant. Nam quæ communi sumtu expenduntur non ita molesta sunt, ut quæ privatim erogantur; et quæ (ab universis) acquiruntur, non æque exhilarant (singulos), sed multo minus.

72. Patris temperantia optima liberorum institutio est.

De prudentia in rebus adversis.

73. Magnum est in rebus adversis recte sentire.

74. Dolorem intolerabilem animæ torpentis ratione expellas.

De cupiditatibus.

75. Se ipsum vincere omnium victoriarum prima et pulcherrima: vinci autem a se ipso et turpissimum et pessimum est.

76. Fortis habendus non solum qui hostes superat, sed etiam qui voluptatibus superior est.

77. Difficile quidem est, adversus iram pugnare: viri autem prudentis ac moderati est ipsam vincere.

78. Insipientium spes præter rationem sunt.

79. Spes recte sapientium ratæ fieri possunt, insipientium vero necessario ad irritum cadunt.

80. Medicina enim (ait Democritus) medetur morbis corporis; sapientia autem liberat animum a perturbationibus.

81. Sapientia quæ nihil neque admiratur neque reformidat, magni facienda est, quum summis honoribus digna sit.

82. Nimis vehementes cujuscumque rei appetitus ad caetera animum occæcant.

49. Ξυόμενοι ἄνθρωποι ἤδονται καὶ σφιν γίνεται ἅπερ τοῖσι ἀφροδισιάζουσι.
(Eustath. ad Odys. ξ, 428.)
50. Ξυνουσίη ἀποπληξίη σμικρὴ· ἐξέσσεται γὰρ ἄνθρωπος ἐξ ἀνθρώπου.
(Stob. Flor. VI, 57.)
51. Ἀνοήμονες βιοῦσι οὐ τερπόμενοι βιοτῇ.
(Stob. Flor. IV, 79.)
52. Ἀνοήμονες νεότητος ὀρέγονται, οὐ τερπόμενοι δὲ νεότητι.
(Stob. Flor. IV, 77.)
53. Ἀνοήμονες θάνατον δεδοικότες γηράσκουσιν ἐθέλουσι.
(Stob. Flor. IV, 81.)
54. Ἀνοήμονες τὸ ζῆν ὡς στυγέοντες, ζῆν ἐθέλουσι δέματι ἄιδεω.
(Stob. Flor. IV, 75.)
55. Ἀνοήμονες τὸν θάνατον φεύγοντες διώκουσι.
(Stob. Flor. IV, 79.)
56. Ἀνοήμονες οὐδὲν μανθάνουσι ἐν ὄλῃ τῇ βιοτῇ.
(Stob. Flor. IV, 80.)

Περὶ χρημάτων.

57. Χρημάτων χρῆσις ξὺν νόμῳ μὲν χρῆσιμον εἰς τὸ ἐλευθέριον εἶναι καὶ δημοφιλέα· ξὺν ἀνοίῃ δὲ χορηγίη ξυνή.
(Stob. Flor. XCIV, 24.)
58. Δόξα καὶ πλοῦτος ἀνευ ξυνέσιος οὐκ ἀσφαλῆα κτήματα.
(Stob. Flor. IV, 82. Democrat. ap. Orell. n. 42.)

59. Τὸν οἰόμενον νόον ἔχειν ὁ νοουθετῶν ματαιογνέει.
(Democrat. Orell. n. 18. Stob. Flor. X, 43.)
60. Οὐκ ἔστι οὕτως ἀσφαλῆς πλοῦτος κυλειών, τὸν οὐκ ἀνοίγει τύχης καιρός.
(Stob. Flor. CV, 59.)
61. Χρήματα πορρίζουσιν μὲν οὐκ ἀχρεῖτον· ἐξ ἀδικίας δὲ πάντων κάκιον.
(Democrat. ap. Orell. n. 43. Stob. Flor. XCIV, 25.)
62. Ὁ χρημάτων παντελῶς ἥσσω οὐκ ἂν ποτε εἴη δίκαιος.
(Democrat. Orell. n. 16.)
63. Πλοῦτος ἀπὸ κακῆς ἐργασίας περιγεγόμενος ἐπιπνεύστερον τὸ δνειδος κέκτηται.
(Stob. Flor. X, 37.)
64. Κακὰ κέρδεα ζημίην ἀρετῆς φέρει.
(Stob. Flor. X, 45.)
65. Ἐπιπνεύστερος κακοῦ κέρδεος ἀρχὴ ζημίας.
(Stob. Flor. X, 48.)
66. Χρημάτων ὄρεξις ἐὰν μὴ ὀρίζηται κόρῳ, πενίη ἐσχάτης πολλῶν χαλεπωτέρη· μέζονες γὰρ ὄρεξις μέζονας ἐνδείας ποιεῦσι.
(Stob. Flor. X, 44.)
67. Ὅσπερ ἐν τοῖσι ἔλκεσι φαγέδαιναί τε κάκιον νόσημα, οὕτως ἐν τοῖσι χρήμασι τὸ μὴ προσαρμοζόμενον καὶ τὸ ξυνεχές.
(Stob. Flor. XCII, 14.)
68. Οἱ φειδωλοὶ τὸν τῆς μελίτσης οἶτον ἔχουσι, ἐργάζονται ὡς αἰεὶ βιωσόμενοι.

49. Qui corpus aliqua parte radunt, eandem percipiunt voluptatem quam qui in re venerea versantur.

50. Coitus est parva apoplexia : prorumpit enim homo ex homine.

51. Stulti vivunt non gaudentes vita.

52. Stulti desiderant juventutem, quum nullo juventæ commodo fruuntur.

53. Stulti mortem metuentes, senescere cupiunt.

54. Stulti quum vitam se odisse simulent, vivere tamen volunt mortis metu.

55. Stulti mortem dum fugiunt, persequuntur.

56. Stulti per totam vitam nihil discunt.

De pecunia.

57. Pecuniarum usus cum prudentia conjunctus utilis est ad exhibendam liberalitatem et populum adjuvandum : cum stultitia sociatus largitio est omnibus commoda.

58. Honor et divitiæ sine prudentia opes sunt nequaquam tutæ.

59. Quisquis eum monet, qui prudentia se pollere existimat, operam perdit.

60. Non est adeo munita divitiarum porta, quam non aperiat fortunæ occasio.

61. Opes parare haudquaquam inutile, sed injuste parare omnium pessimum est.

62. Qui pecuniis facile corrumpitur, nunquam ille justus fuerit.

63. Divitiæ turpi quæstu paratæ opprobrium eo habent insignius.

64. Improbis lucro jacturam facimus virtutis.

65. Spes mali lucri initium est jacturæ.

66. Pecuniarum cupiditas nisi finiatur aliqua satietate, multo est molestior quam summa egestas. Majores enim cupiditates indigentias quoque majores pariunt.

67. Ut in ulceribus perniciosissimus morbus gangræna est : ita in divitiis eas, quæ non conveniunt hominibus quibus contigerunt et quarum diuturna est possessio, perniciosissimas judicari et quasi gangrænae instar haberi oportet.

68. Homines præparci apiculæ sortem habent; quippe labores suscipiant tanquam perpetuo victuri.

(Stob. Flor. XVI, 16.)

69. Ἡ τέκνοισι ἄγαν χρημάτων ξυναγωγῇ πρόφασις ἐστὶ φιλαργυρίας, τρόπον ἴδιον ἐλέγχουσα.

(Stob. Flor. X, 65.)

70. Οἱ τῶν φειδωλῶν παῖδες ἀμαθέες γινόμενοι, ὥσπερ οἱ ὄρχησται οἱ ἐς τὰς μαχαίρας δρούοντες, ἢ ἐνὸς μόνου μὴ τύχῳσι, μὴ καταφερόμενοι ἔνθα δεῖ τοὺς πόδας ἐρῆσαι, ἀπόλλυνται· χαλεπὸν δὲ τυχεῖν τοῦ ἐνός· τὸ γὰρ ἔργιον μόνον λέλειπται τῶν ποδῶν· οὗτω δὲ καὶ οὗτοι, ἢν ἀμάρτωσι τοῦ πατρικοῦ τύπου τοῦ ἐπιμελέος καὶ φειδωλοῦ, φίλεύουσι διαφθεῖρεσθαι.

(Stob. Flor. XVI, 17.)

71. Τοῖσι παισὶ μάλιστα χρῆ τῶν ἀνυστῶν δατέεσθαι τὰ χρήματα, καὶ ἅμα ἐπιμέλεσθαι αὐτέων, μὴ τι ἀπρόν τι ἔωσι διὰ χειρὸς ἔχοντες· ἅμα μὲν γὰρ πολλῶ φειδότεροι γίνονται εἰς τὰ χρήματα καὶ προθυμότεροι κτᾶσθαι, καὶ ἀγωνίζονται ἀλλήλοισι· ἐν γὰρ τῷ ξυνοῖ τὰ τελεόμενα οὐκ ἀνιῖ, ὥσπερ ἰοίη· οὐδ' εὐθυμείει τὰ ἐπικτώμενα, ἀλλὰ πολλῶ ἕσσον.

(Stob. Flor. LXXXIII, 25.)

72. Πατὴρ σιωφροσύνην μέγιστον τέκνοισι παράγγελλμα.
(Stob. Flor. V, 44.)

Περὶ τοῦ ἐν ξυμφορῇσι εὐφρονέειν.

73. Μέγα τὸ ἐν ξυμφορῇσι φρονέειν ἃ δεῖ.

(Stob. Flor. CVIII, 68. Democrat. Orell. n. 8.)

74. Λύπην ἀδέσποτον ψυχῆς ναρκώσης λογισμῶ ἔκκρουε.

(Stob. Flor. CVIII, 67.)

Περὶ ἐπιθυμιῶν.

75. Τὸ νικᾶν αὐτὸν ἑαυτὸν πασῶν νικῶν πρώτη καὶ ἀρίστη· τὸ δὲ ἡττᾶσθαι αὐτὸν ὑφ' ἑαυτοῦ, αἰσχιστόν τε καὶ κακίστον.

(Anton. p. 268 et 321.)

76. Ἄνδρῆος οὐχ ὁ τῶν πολεμιῶν κρατέων μόνον, ἀλλὰ καὶ ὁ τῶν ἡδονῶν κρέσσων.

(Stob. Flor. VII, 26.)

77. Θυμῶ μάχεσθαι μὲν χαλεπὸν, ἀνδρὸς δὲ τὸ κρατεῖν εὐλογίστου.

(Stob. Flor. XX, 56.)

78. Ἄλογοι τῶν ἀξυνέτων αἱ ἐλπίδες.

(Stob. Flor. CX, 19.)

79. Ἐλπίδες αἱ τῶν ὀρθῶ φρονούντων ἐφικταί, αἱ δὲ τῶν ἀξυνέτων ἀδύνατοι.

(Stob. Flor. CX, 18.)

80. Ἰατρικὴ μὲν γάρ, κατὰ Δημόκριτον, σώματος νόσους ἀκέεται, σοφίη δὲ ψυχῆν παθῶν ἀπαιρεῖται.

(Clemens Alex. Pædag. lib. I pag. 81 ed. Sylb.)

81. Σοφίη ἀθαμβὸς ἀξίη πάντων, τιμωτάτη ἰούσα.
(Stob. Flor. III, 34 et VII, 80.)

82. Αἱ περὶ τι σφοδραὶ ὀρέξεις τυφλοῦσι εἰς τὰλλα τὴν ψυχῆν.

69. Nimia pecuniarum collectio ad liberorum commodum spectans prætextus est avaritiæ, suum cuiusque ingenium arguens ac detegens.

70. Quemadmodum saltatores in erectorum gladiatorum orbem se conjicientes, ubi id unum non consecuti sunt, ut delaberentur in eum locum, in quo pedes poni oportet, male dispereunt—difficile vero unum illud consequi; non enim plus spatii relinquunt, quam quantum satis est ad excipienda pedum vestigia: ita etiam præparcorum hominum filii, si litterarum ignari sunt, ubi a paterno diligentiae ac parcitatis exemplo desciverunt, perire solent.

71. Pueris (singulis) distribui oportet cum alias res, tum pecunias tanquam recte factorum (præmia) ac simul videndum est, ne quid in manibus habeant, quod (res illas) corrumpere possit. Sic enim (singuli) multo parciores promptioresque ad acquirendum fiunt, ac simul inter se certant. Nam quæ communi sumtu expenduntur non ita molesta sunt, ut quæ privatim erogantur; et quæ (ab universis) acquiruntur, non æque exhilarant (singulos), sed multo minus.

72. Patris temperantia optima liberorum institutio est.

De prudentia in rebus adversis.

73. Magnum est in rebus adversis recte sentire.

74. Dolorem intolerabilem animæ torpentis ratione expellas.

De cupiditatibus.

75. Se ipsum vincere omnium victoriarum prima et pulcherrima: vinci autem a se ipso et turpissimum et pessimum est.

76. Fortis habendus non solum qui hostes superat, sed etiam qui voluptatibus superior est.

77. Difficile quidem est, adversus iram pugnare: viri autem prudentis ac moderati est ipsam vincere.

78. Insuperantium spes præter rationem sunt.

79. Spes recte sapientium ratæ fieri possunt, insipientium vero necessario ad irritum cadunt.

80. Medicina enim (ait Democritus) medetur morbis corporis; sapientia autem liberat animum a perturbationibus.

81. Sapientia quæ nihil neque admiratur neque reformidat, magni facienda est, quum summis honoribus digna sit.

82. Nimis vehementes cuiuscunque rei appetitus ad cætera animum occæcant.

(Democrat. Orell. n. 37.)

82. Παιδός, οὐκ ἀνδρὸς τὸ ἀμέτρως ἐπιθυμῆσθαι.
(Democrat. Orell. n. 35.)

Περὶ πόνων.

81. Πόνος ξυνεχῆς λαφρότερος ἑωυτοῦ τῇ ξυνηθείῃ γίνεται.
(Stob. Flor. XXIX, 64.)
86. Δημόκριτος μὲν παραινεί, τὴν τε πολεμικὴν τέχνην, μεγίστην οὖσαν, ἐκδιδάσκεισθαι καὶ τοὺς πόνους διασκεῖν, ἀφ' ὧν τὰ μέγιστα καὶ λαμπρὰ γίνονται τοῖς ἀνθρώποις.
(Plutarch. adv. Colot. p. 1126.)
86. Οἱ ἐκούσιοι πόνοι τὴν τῶν ἀκουσίων ὑπομονὴν λαφρότεραν παρασκευάζουσι.
(Stob. Flor. XXIX, 63.)
87. Τῆς ἡσυχίης πάντες οἱ πόνοι ἡδίονες, ἔταν τῶν εἰνεκεν πονέουσι, τυγχάνωσι ἢ εἰδέωσι κύρσοντες· τὸ δὲ ἄχος τῆς ἀποτυχίης ἀποδείκνυσι τὸ πονεῖν ἁμοίως ἀνηρόν καὶ ταλαίπωρον.
(Stob. Flor. XXIX, 88.)
88. Τὸ αἰεὶ μᾶλλον ἀτελέας ποιεῖ τὰς πρῆξις.
(Stob. Flor. XXIX, 67. Democrat. Orell. n. 46.)
89. Τόλμα πρῆξις ἀρχή, τύχη δὲ τέλος κυρίη.
(Stob. Flor. LI, 16.)
90. Ἀνδρήτη τὰς ἀτας σμικρὰς ἴρδει.
(Stob. Flor. VII, 22.)
91. Ἡμερήσιοι ὑπνοὶ σώματος ἔχλησιν ἢ ψυχῆς ἀδημοσύνην, ἢ ἀργίην ἢ ἀπαιδευσίην σημαίνουσι.
(Stob. Flor. VI, 55.)

92. Τὸν εὐθυμῆσθαι μέλλοντα χρὴ μὴ πολλὰ πρῆξις, μήτε ἰδίῃ μήτε ξυνη, μηδὲ ἄσα' ἂν πρῆξις, ὑπὲρ τε δύναναι αἰρέσθαι τὴν ἑωυτοῦ καὶ φύσιν, ἀλλὰ τοσαύτην ἔχειν φυλακὴν, ὥστε καὶ τῆς τύχης ἐπιβαλλούσης καὶ ἐς τὸ δέον ὑπηγομένης τῷ ὀκείναι, κατατίθεσθαι καὶ μὴ πλείω προσάπτεισθαι τῶν δυνατῶν· ἢ γὰρ εὐσυχίη ἀσφαλέστατον τῆς μεγαλογίας.
(Stob. Flor. CIII, 25.)

Περὶ ἰδίων καὶ ἀλλοτρίων ἀμαρτημάτων.

93. Ἀθήτη τῶν οἰκητῶν κακῶν θρασυτέρα γενεῖ.
(Stob. Flor. IV, 72.)
94. Κρέσσον τὰ οἰκῆτα ἀμαρτήματα ἐλέγχειν ἢ τὰ θνητῶν.
(Stob. Flor. XIII, 26.)
95. Αἰσχρόν τὰ θνητῶν πολυπραγμανεύοντα ἀγνοεῖν τὰ οἰκῆτα.
(Democrat. Orell. n. 45.)
96. Ἄν δὲ σαυτὸν ἐυδοκεν ἀνοξῆς, ποικίλον τι καὶ πολυπαθὲς κακῶν ταμείων εὐρήσεις καὶ θησαύρισμα, ὡς φησι Δημόκριτος, οὐκ ἔξωθεν ἐπιβροῦτων, ἀλλ' ὥσπερ ἐγγείους καὶ αὐτόχθονας πηγὰς ἐχόντων, ἀς ἀνίησιν ἢ κακία, πολύχυτος καὶ ἀφιλῆς οὖσα τοῖς πάθεσιν.
(Plutarch. vol. VII, p. 950 ed. Reisk. p. 500 ed. Xyl.)

Περὶ κακῶν ἔργων.

97. Φαύλων ἔργων καὶ τοὺς λόγους παραιτησίον.

83. Pueri, non viri est, immoderata cupiditate trahi.

De laboribus.

84. Labor continuus consuetudine fit levior.
85. Democritus ad discendam artem bellicam, quippe quae permagna sit, cohortatur, atque ad obeundos labores, quibus magnitudo et splendor hominibus comparantur.
86. Voluntarii labores necessariorum laborum patientiam afferunt eosque quodammodo levant ac minuunt.
87. Omnes labores otio jucundiores sunt, quando illa consequuntur homines, quorum gratia laborant, aut consecuturos se sciunt; at dolor e spe ad irritum redacta susceptus ipsos labores ingratos pariter ac molestos efficit.
88. Perpetua cunctatio imperfecta relinquit opera.
89. Audacia principium actionis est; fortuna vero finem gubernat.
90. Fortitudo dispendia minuit.
91. Somni diurni corporis turbationem vel animi mororem (ex fastidio ortum) vel pigritiam vel litterarum ignorantiam indicant.

92. Tranquillum futurum non multa agere oportet neque privatim neque publice; neque ea quae agat supra facultatem et naturam suam sibi sumere, sed tantam sui curam habere, ut fortunam quamvis praesentem et ad id quod necessarium videtur ducentem declinet, ac non plura attingat, quam quibus ferendis par sit: motis enim commoditas tutior est quam ejus magnitudo.

De nostris aliorumque vitiis

93. Vitiorum nostrorum oblivio gignit audaciam.
94. Praestat propria quam aliena peccata reprehendere.
95. Aliena curiose sectantem sua ignorare turpe est.
96. Quodam intus te ipsum aperias, varium aliquem et multis affectum modis penum atque, ut Democritus ait, thesaurum malorum invenies, non extrinsecus affluentium, sed insitos et ingeneratos fontes habentium, quos praeceps aperit, copiose largiterque varias fundens affectiones.

De malis facinoribus.

97. Malorum facinorum vel commemoratio vitanda est.

(Stob. Flor. V, 25.)

98. Φαῦλον, κἀν μόνος ἦς, μήτε λέξης μήτε ἐργάση· μάθε δὲ πολὺ μᾶλλον τῶν ἄλλων σεαυτὸν αἰσχύνεσθαι.

(Stob. Flor. XXXI, 7.)

99. Λόγος ἔργου σκιή.

(Diog. Laert. IX, 37.)

100. Μηδὲν τι μᾶλλον τοὺς ἀνθρώπους αἰδέεσθαι ἑαυτοῦ, μηδέ τι μᾶλλον ἐξεργάζεσθαι κακόν, εἰ μᾶλλον μὴδὲς εἰδήσειν, ἢ εἰ πάντες ἀνθρώποι· ἀλλ' ἑαυτὸν μάλιστα αἰδέεσθαι καὶ τοῦτον νόμον τῆ ψυχῆ κατιστάναί, ὥστε μηδὲν ποιεῖν ἀνεπιτήδειον.

(Stob. Flor. XLVI, 46.)

101. Ἐαυτὸν πρῶτον αἰσχύνεσθαι χρεὼν τὸν αἰσχροῦ ἔρδοντα.

(Democrat. Orell. n. 50.)

102. Μεταμαλίη ἐπ' αἰσχροῖσι ἔργμασι βίου σωτηριῆ.

(Democrat. n. 9.)

103. Πολλοὶ δρῶντες τὰ αἰσχίστα λόγους τοὺς ἀρίστους ἀσκῶσι.

(Cod. Flor. Stob. Gaisford. IV p. 384.)

104. Οὔτε ἰσθλὸς λόγος φαύλην πρῆξιν ἀμαυρῶσκει, οὔτε πρῆξις ἀγαθὴ λόγου βλασφημίῃ λυμαίνεται. (Ibid.)

105. Ἔργα καὶ πρῆξις ἀρετῆς, οὐ λόγους ζηλεύειν χρεῶν.

(Cod. Flor. ibid.)

106. Κίβδηλοι καὶ ἀγαθοφανεῖς οἱ λόγῳ μὲν ἅπαντα, ἔργῳ δὲ οὐδὲν ἔρδοντες.

(Democrat. Orell. n. 47.)

107. Μοῦνοι θεοφιλέας, ὅσοισι ἐχθρὸν τὸ ἀδικεῖν.

(Stob. Flor. IX, 32.)

108. Δίκη μὲν ἴσφι ἔρδειν τὰ χρηέοντα, ἀδικίη δὲ μὴ ἔρδειν τὰ χρηέοντα, ἀλλὰ παρατρέπεσθαι.

(Stob. Flor. XLIV, 15.)

109. Ἄγαθὸν οὐ τὸ μὴ ἀδικεῖν, ἀλλὰ τὸ μηδὲ ἐθέλειν.

(Stob. Flor. IX, 31.)

110. Ἐχθρὸς οὐκ ὁ ἀδικεῶν, ἀλλὰ καὶ ὁ βουλόμενος. (Democrat. Orell. n. 55.)

111. Δίκης κῦδος γνώμης θάρσος καὶ ἀθαμβία, ἀδικίης δὲ δαίμα ξυμφορῆς τέρμα.

(Stob. Flor. VII, 32.)

112. Καλὸν μὲν τὸν ἀδικεῶντα κωλύειν εἰ δὲ μή, μὴ ξυναδικεῖν.

(Democrat. n. 4.)

113. Καλεπὸν μιμῆσθαι μὲν τοὺς κακοὺς, μὴ ἐθέλειν δὲ τοὺς ἀγαθοὺς.

(Ibid. n. 44.)

114. Ἄγαθὸν ἢ εἶναι χρεῶν ἢ μιμῆσθαι.

(Stob. Flor. XXXVII, 23.)

115. Πλόνας ἐξ ἀσκήσιος ἀγαθοὶ γίνονται ἢ ἀπὸ φύσιος.

(Stob. Flor. XXIX, 66.)

116. Ἄμαρτίης αἰτία ἡ ἀμαθία τοῦ κρέσσονος.

(Democrat. Orell. n. 49.)

117. Μὴ διὰ φόβον, ἀλλὰ διὰ τὸ δεῖν χρεῶν ἀπέχεσθαι ἀμαρτημάτων.

(Anton. et Max. p. 921.)

118. Ὁ μὲν εὐθυμὸς εἰς ἔργα ἐπιπερὸρμος δίκαια καὶ νόμιμα, καὶ ἕπαρ καὶ ἄναρ χαιραὶ τε καὶ ἔβρω-

98. Malum, etiamsi solus sis, ne dicas neve facias; disce autem te ipsum multo magis quam alios revereri.

99. Sermo operis umbra.

100. Ne magis alios homines reverere quam te ipsum; neve magis delicta committas, si nemo resciturus sit, quam si omnes homines: sed te ipsum maxime verearis et hanc animo tuo legem constituas, ut nihil absurdum in se admittat.

101. Primum se ipsum vereri debet, quisquis turpia perpetrat.

102. Factorum turpium poenitentia vitæ salus est.

103. Multi pessima quæque facientes optimas orationes conficiunt.

104. Neque pulchre dictum malum facinus obscurat, neque res præclare gesta verbis contumeliosis corrumpitur.

105. Virtutis operibus, non verbis studendum est.

106. Subdoli homines sunt et specie tantum boni qui verbo omnia, re ipsa nihil præstant.

107. Soli diis grati sunt qui injurias oderunt.

108. Justitia est ea facere, quæ fieri oportet; injustitia autem facienda non facere, sed declinare.

109. Bonum est non solum ab injuria, sed etiam a voluntate lædendi abstinere.

110. Inimicus est non solum qui injuriam infert, sed et qui de inferenda cogitat.

111. Justitiæ gloria, quam quis consequitur, animo fiduciam et terroris vacuitatem conciliat; injustitiæ autem fuga calamitatis terminus est.

112. Hominem inique agentem impedire honestum est: id si fieri nequit, saltem non adjuvanda ejus iniquitas.

113. Malum est imitari improbos, bonos autem nolle æmulari.

114. Bonum aut esse aut bonos imitari oportet.

115. Piures exercitatione quam natura boni fiunt.

116. Eorum quæ meliora sunt ignorantia causa peccandi est.

117. Non metu, sed officii causa peccatis abstinendum.

118. Qui alacri animo ad justa et legitima opera se accingit, et vigilans et somnians gaudet et valet et caris

σται καὶ ἀνακιδής ἐστι· δε δ' ἂν δίκης ἀλογέη καὶ τὰ χρεόντα μὴ ἔρδῃ, τούτω πάντα τὰ τοιαῦτα ἀτερπεία ἐστί, ὅταν τευ ἀναμνησθῆ, καὶ δέδοικε καὶ ἑωυτὸν κακίζει.

(Stob. Ecl. eth. II, 9, 3p. 408.)

119. Ἐνιοὶ θνητῆς φύσεως διάλυσιν οὐκ εἰδότες ἀνθρώποι, ζυνειδῆσι δὲ τῆς ἐν τῷ βίῳ κακοπραγμοσύνης τὸν τῆς βιοτῆς χρόνον ἐν παραχῆσι καὶ φόβοις ταλαιπωρούουσι, ψεύδεα περὶ τοῦ μετὰ τὴν τελευταίαν μυθοπλαστέοντες χρόνου.

(Stob. Flor. CXX, 20.)

Περὶ ἐπαινοῦ καὶ ψόγου.

120. Ἐστὶ βῆδιον μὲν ἐπαινέειν ἢ μὴ χρῆ, καὶ ψέγειν, ἑκάτερον δὲ πονηροῦ τινας ἤθεος.

(Stob. Flor. II, 37.)

121. Μεγάλα βλάπτουσι τοὺς ἀξυνέτους οἱ ἐπαινέοντες.

(Democrat. Orell. n. 81.)

122. Εὐλογεῖν ἐπὶ καλοῖσι ἔργασιν καλόν· τὸ γὰρ ἐπὶ φλαύροισι κισθόγλου καὶ ἀπατεῶνος.

(Democrat. Orell. n. 28.)

123. Μωμεμένων φλαύρων ὁ ἀγαθὸς οὐ ποιεῖται λόγον.

(Stob. Flor. XXXVIII, 46.)

Περὶ παρῆρησις.

124. Οἰκῆτιον ἑλευθερίας παρῆρησις· κίνδυνος δὲ ἡ τοῦ καιροῦ διάγνωσις.

(Stob. Flor. XIII, 40.)

125. Ἀληθομυθεῖν χρεῶν ὅπου λώτων.

(Stob. Flor. XII, 13.)

126. Ὅρκους, τοὺς ποιεῖνται ἐν ἀνάγκῃσι ἔόντας, οἱ τηρούσι οἱ φλαῦροι, ἐπὶν διαφυγῶσι.

(Stob. Flor. XXVIII, 9.)

Περὶ παιδείας.

127. Κτηνέων μὲν εὐγένεια ἡ τοῦ σκῆνεος εὐσθένεια, ἀνθρώπων δὲ ἡ τοῦ ἤθεος εὐτροπία.

(Stob. Flor. LXXXVI, 18.)

128. Ἀνθρώποισι ἀρμόδιον ψυχῆς μᾶλλον ἢ σώματος ποιέσθαι λόγον· ψυχῆ μὲν γὰρ τελειωτάτη σκῆνεος μοχθηρίην ἄρθοι, σκῆνεος δὲ ἰσχύς ἄνευ λογισμῶν ψυχῆν οὐδὲν τι ἀμείνω τίθησι.

(Stob. Flor. I, 39.)

129. Σώματος κάλλος ζωῶδες, εἰ μὴ νόος ὑπεῖν.

(Democrat. Orell. n. 71.)

130. Φύσεως μὲν γὰρ ἀρετὴν διαφθείρει βραθυμία, σκολιότητα δὲ ἐπανορθοῖ διδασχῆ· καὶ τὰ μὲν ἑστῶτα τοὺς ἀμελοῦντας φεύγει, τὰ δὲ χαλεπὰ ταῖς ἐπιμελείαις ἀλίσκεται.

(Anton. p. 377.)

131. Οὔτε τέχνη οὔτε σοφία ἐφικτόν, ἢν μὴ μάθηται.

(Democrat. ap. Orell. n. 24.)

132. Ἡ παιδεία εὐτυχεῖται μὲν ἐστὶ κόσμος, ἀτυχεῖται δὲ καταφύγιον.

(Cod. Flor. Stob. Gaisf. IV p. 405.)

133. Ἡ φύσις καὶ ἡ διδασχὴ παραπλήσιόν ἐστι· καὶ γὰρ ἡ διδασχὴ μεταβρῦσμοι τὸν ἀνθρώπον, μεταβρῦσμοῦσα δὲ φυσιοποιεῖ.

(Cod. Flor. Stob. Gaisf. IV p. 406.)

vacuus est : qui autem nec justitiam curat, neque ea quæ fieri debent facit, huic omnia molesta sunt, quotiescunque rei alicujus (olim factæ) recordatur; ac metuit et se ipsam incusat.

119. Homines nonnulli naturæ mortalis dissolutionem ignorantes propter conscientiam vitæ male actæ omne dum vivunt tempus inter perturbationes metumque misere transigunt, mendacia de tempore mortem secuturo confingentes.

De laude et vituperatione.

120. Facile quidem est laudare, quæ non sunt laudanda, et vituperare, quæ non sunt vituperanda, sed utrumque mali est ingenii.

121. Qui stultos laudant, magno eos damno afficiunt.

122. Recte facta collaudare honestum est; nam mala facinora laudibus efferre subdoli est hominis et deceptoris.

123. Vir bonus improborum reprehensiones nihili facit.

De sermonis libertate.

124. Propria libertatis est libera oratio; sed opportuni temporis cognitio periculum habet.

125. Vera dicenda sunt, ubi id præstat.

126. Sacramenta, quæ dicunt in angustiis quum versantur, non servant mali homines, postquam e periculo evaserunt.

De doctrina.

127. Jumentorum nobilitas in corporis robore, hominum vero in morum bonitate sita est.

128. Decet homines animi magis quam corporis habere rationem; ut enim quisque perfectissimus animus est, illa maxime malum miserumque corpus erigit, corporis vero robur rationis expertum animum nihilo reddit meliorem.

129. Corporis pulchritudo, nisi mens subsit, belluarum est.

130. Naturæ præstantiam corrumpit incuria, pravitatem corrigit doctrina: et facilia negligentibus elaborantur, difficilia vero studio diligentiaque percipiuntur.

131. Neque ars neque scientia nisi discendo acquiruntur.

132. Doctrina fortunatis quidem ornamentum est, infelicitatis autem periculum.

133. Similis est naturæ doctrina; etenim doctrina transformat hominem transformandoque aliam ei addit naturam.

134. Πάντων χάριστον ἢ εὐπετεῖα παιδεῦσαι τὴν νεότηα· αὕτη γὰρ ἐστὶ, ἣ τίκει τὰς ἡδονὰς ταύτας, ἐκ τῶν ἢ κακότης γίνεται.
(Cod. Flor. Stob. Gaisf. IV p. 405.)
135. Κρέσσων ἐπ' ἀρετὴν φανέεται προτροπῇ χρώμενος καὶ λόγου πειθοὶ ἤπερ νόμου καὶ ἀνάγκη. Λάθρη μὲν γὰρ ἀμαρτέειν εἰκὸς τὸν εἰργμένον ἀδικίης ὑπὸ νόμου, τὸν δὲ ἐς τὸ δέον ἡγμένον πειθοὶ οὐκ εἰκὸς οὔτε λάθρη οὔτε φανερώς ἔρδειν τι πλημμελές· διόπερ ξυνέσι τε καὶ ἐπιστήμη ὀρθοπραγέων τις ἀνδρῆτιος ἄμα καὶ εὐθύγνωμος γίνεται.
(Ibid.)
136. Κρέσσονές εἰσι αἱ τῶν πεπαιδευμένων ἀπίδες ἢ ὁ τῶν ἀμαθέων πλοῦτος.
(Ibid. p. 408.)
137. Οἱ ἀξύνετοι δυστυχεόντες σωφρονέουσι.
(Democrat. Orell. n. 20.)
138. Νηπίοισι οὐ λόγος ἀλλὰ ξυμφορὴ γίνεται διδάσκαλος.
(Ibid. n. 41.)
139. Ἔστι που νέου ξύνεσις καὶ γερόντων ἀξυνεσίη· χρόνος γὰρ οὐ διδάσκει φρονέειν ἀλλ' ὠραὴ τροφὴ καὶ φύσις.
(Cod. Flor. Stob. IV p. 407.)
140. Πολλοὶ πολυμαθέες νόον οὐκ ἔχουσι.
(Stob. Flor. IV, 83.)
141. Πολυνοῖην, οὐ πολυμαθίην ἀσκέειν χρὴ.
(Democrat. ap. Orell. n. 30.)
142. Μὴ πάντα ἐπίστασθαι προθύμω, μὴ πάντων ἀμαθῆς γένῃ.
(Stob. Ecl. eth. II p. 13.)
143. Ὁ ἀντιλογούμενος καὶ πολλὰ λεσχηνευόμενος ἀφῆς εἰς μάθησιν τῶν χρῆ.
(Cod. Flor. Stob. IV p. 407.)
- Περὶ εὐνοίης καὶ κακονοίης.
144. Πλεονεξίη τὸ πάντα λέγειν, μηδὲν δὲ ἀκούειν ἐθέλειν.
(Stob. Flor. XXXVI, 24.)
145. Ἐριδαντέων δὲ, κατὰ Δημόκριτον, καὶ ἱμαντελικτέων λόγους ἀφετέον.
(Plutarch. Sympos. I, 1 p. 614. E.)
146. Οἱ φιλομεμφέες εἰς φιλίην μὴ εὐφύεες.
(Democrat. Orell. n. 76.)
147. Φιλονεικίη πᾶσα ἀνόητος· τὸ γὰρ κατὰ τοῦ δυσμενέος βλαβερόν θεωρεῦσα, τὸ ἴδιον ξυμφέρον οὐ βλέπει.
(Stob. Flor. XX, 62.)
148. Ἡ τῶν ἀγαθῶν ἕρις ὤφειλε τὸν ζηλοῦντα, μὴ βλάπτουσα τὸν ζηλούμενον.
(Anton. p. 408.)
149. Μεγαλοψυχίη τὸ φέρειν πραίως πλημμελείην.
(Stob. Flor. CVIII, 69. Democrat. Orell. n. 12.)
150. Φόβος κολακίην ἐργάζεται, εὐνοίην δὲ οὐκ ἔχει.
(Stob. Flor. XLVIII, 13.)
151. Πολλοὶ δοκίοντες φίλοι εἶναι οὐκ εἰσὶ, καὶ οὐ δοκίοντες εἰσὶ.
(Democrat. Orell. n. 63.)

134. Nihil pejus est levitate in pueris educandis; hanc enim gignit eas voluptates, e quibus vitia oriuntur.
135. Promptior ad virtutem apparebit qui adhortatione verbisque ad persuadendum accommodatis, quam qui lege et necessitate impellitur. Etenim clam peccare eum qui (sola) lege a maleficio avocatur, probabile est: at qui persuasione ad officium ducitur, eum neque clam neque palam verisimile est quidquam mali committere; quapropter qui cum prudentia rerumque peritia recte agit simul animosus et ad sententiam suam libere profitendam proclivis evadit.
136. Doctorum hominum spes indoctorum divitiis sunt potiores.
137. Stulti rebus adversis conficiantur sapiunt.
138. Non ratio, sed adversa fortuna stultorum magistra est.
139. Est etiam in adolescentibus (interdum) sapientia atque in senibus insipientia; neque enim tempus prudentiam docet, sed natura institutio et natura.
140. Multi eruditione varia instructi sana mente omnino carent.
141. Non multijugæ eruditioni studendum, sed mens multiplicitas plena sapientie expetenda est.

142. Noli omnium rerum scientiam appetere, ne omnia ignores.
143. Homo rixosus et loquax natura minime aptus est ad ea discenda quæ usus postulat.

De benevolentia et malevolentia.

144. Est quedam fraudulenta aviditas, omnia dicere, nihil audire velle.
145. Vitandi sunt, ut ait Democritus, sermones rixatorum hominumque contorta verba captiose dicentium.
146. Homines qui libenter alios reprehendunt ad amicitiam natura minime sunt apti.
147. Contentio omnis insana est; nam dum id spectat, ut noceat adversario, propriam utilitatem non videt.
148. Bonorum certamen prodest æmulanti, non nocet ei, cui æmuleris.
149. Magni animi est humaniter ferre, si quid (ab aliis) peccatum fuerit.
150. Metus adulationem parit, sed benevolentie expers est.
151. Multi, quum videntur esse amici, non sunt, suntque multi, qui non videntur.

152. Φίλοι οὐ πάντες οἱ συγγενεῖς, ἀλλ' οἱ συμφερόν-
τες περὶ τοῦ συμφέροντος.
(Democrat. Orell. n. 73.)
153. Ὁμοφροσύνη φίλην τίττει.
(Cod. Flor. Stob. Gaisf. IV p. 384.)
154. Ἡ μὲν μάχαιρα τέμνει, ἡ δὲ διαβολὴ χωρίζει
φίλους.
(Anton. et Max. p. 258.)
155. Ὡτινὴ τὴν χάριν καταθήσῃ, ἔσθτον τὴν χάριν
δίδου· ἡ γὰρ βραδυτῆς λυμαίνεται τὴν δόσιν.
(Anton. et Max. p. 278.)
156. Δυναμέως χαρίζεσθαι μὴ βράδυνε, ἀλλὰ δίδου,
ἐπιστάμενος μὴ εἶναι τὰ πράγματα μόνιμα.
(Anton. et Max. p. 278.)
157. Μικρὰ δίδοναι βούλου μῆλλον, ἢ μεγάλα ἐγγυῆν,
ὅτε γὰρ κίνδυνος ἀπεισι καὶ ὁ λαθῶν ἔργων, οὐ
λόγου χρεῖαν ἔχει.
(Anton. et Max. p. 278.)
158. Μικραὶ χάριτες ἐν καιρῷ μέγισται τοῖσι λαμβά-
νουσι.
(Democrat. Orell. n. 60.)
159. Χάριτας δέχεσθαι χρεῖαν προσκοπιζόμενον κρέ-
συνας αὐτέων ἀμοιβὰς ἀποδοῦναι.
(Democrat. Orell. n. 58.)
160. Χαριστικὸς οὐκ ὁ βλέπων πρὸς τὴν ἀμοιβήν, ἀλλ'
ὁ εὐδρῆν προσηρημένος.
(Ibid. n. 62.)
161. Οὐδ' ὑπ' ἐνὸς φιλέεσθαι δοκεῖ μοι ὁ φιλέων οὐδένα.
(Democrat. Orell. 69.)
162. Ζῆν οὐκ ἄξιος, ὅτω μηδεὶς ἐστὶ χρηστὸς φίλος.
(Democrat. Orell. n. 65.)

163. Ἐνὸς φίλην ξυνοῦ κρέσων ἀξυνέτων ἐπί-
των.
(Democrat. Orell. n. 64.)
164. Ἐν εὐτυχίᾳ φίλον εὐρέειν εὐπορον, ἐν δὲ δυστυχίᾳ
πάντων ἀπορώτατον.
(Democrat. Orell. n. 72.)
165. Ἐκτρέπονται πολλοὶ τοὺς φίλους, ἐπὴν ἐξ εὐ-
πίθης εἰς πενίην μεταπέσωσι.
(Democrates ap. Orell. n. 67.)
166. Ὅτε μὴδὲ ἀμύνουσι ἐπὶ πολλὸν οἱ κειραθέντες
φίλοι, δύστροπος,
(Democrat. Orell. n. 66.)
167. Ἄξιον ἀνθρώπους εὐνοῦν ἐπ' ἀνθρώπων συμφορῆν
μὴ γελᾶν, ἀλλ' ὀλοφύρεσθαι.
(Democrat. Orell. n. 74.)
168. Οἷσι ἡδονὴν ἔχουσι αἱ τῶν πέλας συμφοραὶ, οὐ
ξυνοῦσι μὲν ὡς τὰ τῆς τύχης κοινὰ πᾶσι, ἀπορί-
σι δὲ οἰκητῆς χαρᾶς.
(Stob. Flor. CXII, 10.)
169. Μὴ πᾶσι, ἀλλὰ τοῖσι δοκίμοισι πιστεύειν τὸ μὴ
γὰρ εὐθεῖς, τὸ δὲ σωφρονέοντος.
(Democrat. Orell. n. 32.)
170. Τὸν φαῦλον παραφυλάττειν δεῖ, μὴ καιροῦ λάθῃ-
ται.
(Democrat. Orell. n. 53.)
171. Δόκιμος ἀνὴρ καὶ ἀδόκιμος οὐκ ἐκ τῶν πρῆσι
μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν βούλεται.
(Ibid. n. 33.)
172. Χαρίζόμενος προσκίπτει τὸν λαμβάνοντα, μὴ κα-
κὸν ἀντ' ἀγαθοῦ κίβδηλος ἐὼν ἀποδοῦ.
(Ibid. n. 59.)

152. Amici sunt, non quicumque agnati, sed qui de
commodis tuis tecum consentiunt.

153. Consensio amicitiam parit.

154. Gladius quidem secat, calumnia autem separat
amicos.

155. Cuiunque benefacturus es, statim apud eum be-
neficium colloca; tarditas enim corrumpit munus.

156. Si bene facere potes, ne cuncteris, sed largire, sciens
non esse res ulla diuturnas.

157. Parva potius largiaris, quam magna promittas.
Illud enim periculo vacat, et qui accipit, re, non verbis
indiget.

158. Parva beneficia tempestive collata accipientibus
sunt maxima.

159. Accipienda sunt beneficia eo consilio jam antea
inito, ut majores aliquando gratias referamus.

160. Beneficus est, non qui remunerationem spectat, sed
qui sua sponte beneficium facit.

161. A nemine amari existimo eum qui neminem amat.

162. Indignus est qui vivat, cui nullus est amicus bene-
volus.

163. Unius prudentis hominis amicitia stultorum omnium
amicitiarum est praeferenda.

164. In rebus secundis amicum invenire facile est, in
adversis omnium difficillimum.

165. Multi amicos devitant, quando ex ampla fortuna in
paupertatem inciderunt.

166. Cui ne amici quidem diu probati opem ferunt, is
morosus est homo et difficilis.

167. Homines quum simus, humanas calamitates nos
non irridere, sed deplorare convenit.

168. Quibus aliorum res adversae voluptati sunt, illi nos
intelligunt fortunae casus omnibus esse communes, et pro-
prio gaudio carent.

169. Non omnibus, sed spectatis fidendum: illud enim
stulti, hoc prudentis est.

170. Improbum observare nos oportet, ne (nocendi)
occasionem arripiat.

171. Vir probus aut improbus non ex operibus tantum,
sed etiam ex voluntate spectatur.

172. Vide, cui beneficium des, ne forte, si subdolum
fuerit, malum pro bono tibi reddat.

173. Δημόκριτος ἰδὼν τινα προχείρως πᾶσι χαρίζομενον καὶ ἀνεξετάστως ὀνηρευτούμενον· Κακῶς, εἶπεν, ἀπόλοιο, ὅτι τὰς Χάριτας παρθένους οὔσας, πόρνας ἐποίησας.
(Anton. et Max. p. 277.)
174. Μὴ ὑποπτος πρὸς ἅπαντας, ἀλλ' εὐλαβῆς γίνεου καὶ ἀσφαλῆς.
(Democrat. Orell. n. 57.)
- Περὶ γυναικῶν, ἔτι περὶ γάμου καὶ παιδοποιίας.
175. Γυνὴ πολλὰ ἀνδρὸς δευτέρη πρὸς κακοφραδμοσύνην.
(Stob. Flor. LXXXIII, 52.)
176. Κόσμος ὀλιγομυθὴ γυναικί· καλὸν δὲ καὶ κόσμου λιτότης.
(Stob. Flor. LXXIV, 38.)
177. Γυνὴ μὴ ἀσκέτω λόγον· δεῖνόν γάρ.
(Democrat. Orell. n. 77.)
178. Δημόκριτος θεασάμενός τινα πολλὰ μὲν, ἀπαιδεύτα δὲ διαλεγόμενον, Οὗτος, ἔφη, οὐ λέγει μοι δοκεῖ δυνατός, ἀλλὰ σιωπᾶν ἀδύνατος.
(Anton. et Max. p. 388.)
179. Ὑπὸ γυναικὸς ἀργεσθαι, ὕβρις καὶ ἀνανδρὶ ἐσχάτη.
(Democrat. Orell. n. 78.)
180. Δημόκριτος ἔφη τις διὰ τί μέγας ὢν μικρὰν ἔγημας γυναῖκα; κακείνος εἶπε, Τοῦ κακοῦ ἐκλογὴν ποιούμενος τὸ ἐλάχιστον ἐξελεξάμην.

- (Anton. p. 609.)
181. Ἐνιοὶ παλῶν μὲν δεσπόζουσι, γυναιξὶ δὲ δουλεύουσι.
(Stob. Flor. VI, 11.)
182. Νούσος οἴκου καὶ βίου γίνεται ὄκωσπερ καὶ σκῆψος.
(Stob. Flor. CIV, 21.)
183. Δημόκριτος ἔφη, ὡς ὁ γαμβροῦ μὲν ἐπιτυχῶν εὖρεν υἱόν, ὁ δὲ ἀποτυχῶν ἀπώλεσε καὶ θυγατέρα.
(Stob. Flor. LXX, 18. Anton. et Max. p. 819.)
184. Ἀνθρώποισι τῶν ἀναγκαίων δοκεῖ εἶναι, παῖδας κτήσασθαι ἀπὸ φύσιος καὶ καταστάσιός τινος ἀρχαίης. Δῆλον δὲ καὶ τοῖσι ἄλλοισι ζώοισι. Πάντα γὰρ ἔκγονα κτᾶται κατὰ φύσιν ἐπιωφελεῖς γε οὐδεμιῆς εἶνεκα, ἀλλ' ὅταν γένηται, ταλαιπωρεῖται καὶ τρέφει ἕκαστον ὡς δύναται, καὶ ὑπερέδοικα μέχρι μικρῆς, καὶ ἦν τι πᾶθη ἀνίσταται. Ἡ μὲν φύσις τοιαύτη πάντων ἐστὶ ὅσα ψυχὴν ἔχει· τῶ δὲ δὴ ἀνθρώπων νόμιμον ἤδη πεποιήται, ὥστε καὶ ἐπαύρεσίν τινα γίνεσθαι ἀπὸ τοῦ ἐκγόνου.
(Stob. Flor. LXXVI, 17.)
185. Οὐ δοκεῖ μοι χρῆναι παῖδας κτᾶσθαι· ἐνορέω γὰρ ἐν παίδων κτήσει πολλοὺς μὲν καὶ μεγάλους κινδύνους, πολλὰς δὲ λύπας, ὀλίγα δὲ τὰ εὐθηνέοντα καὶ ταῦτα λεπτά τε καὶ ἀσθενέα.
(Stob. Flor. LXXVI, 15.)
186. Δημόκριτος γάμον καὶ παιδοποιεῖαν παραιτεῖται διὰ τὰς πολλὰς ἐξ αὐτῶν ἀηδίας τε καὶ ἀφοκᾶς ἀπὸ τῶν ἀναγκασιότῳρων.
(Clem. Alex. Strom. II p. 421.)
187. Τεχνοτροφίη σφαλερόν· τὴν μὲν γὰρ ἐπιτυχίην

173. Democritus quum videret quendam quibuslibet prompte largientem et temere suppeditantem: Male, inquit, peras, quia Gratias virgines, meretrices effecisti.
174. Ne in cunctos suspiciosus, sed providus et cautus sis.
- De mulieribus, præterea de matrimonio et liberis procreandis.
175. Mulier multo est promptior quam vir ad astutiam et malignitatem.
176. Parcus sermo mulierem ornat, et ipsius ornatus parcitas ei decora est.
177. Mulier dicendi facultatem ne exerceat; res enim periculosa est.
178. Democritus quum animadvertisset quendam multa imperite disputantem: Hic, inquit, non dicendi peritus mihi videtur, sed omnino tacendi imperitus.
179. Mulieris imperio parere contumelia et ignavia extrema est.
180. Quum Democritum quidam percontaretur, cur, quum magnus esset, parvam duxisset uxorem: Ego, inquit, in malo eligendo, quod minimum erat, elegi.
181. Nonnulli urbibus quidem dominantur, uxoribus autem servant.

182. Quemadmodum corporis, sic et familiae vitæque morbi quidam inveniuntur.
183. Qui bonum nactus est generum, inquit Democritus, is reperit filium, qui malum, is et filiam perdidit.
184. Necessaria hominibus liberorum videtur procreatio naturæ instinctu pariter et antiquissima institutione, ut in cæteris quoque animalibus est manifestum. Omnia enim, naturam secuta docem, sobolem sibi, vel nulla utilitatis spe proposita, parant: sæctum autem, simul atque editus est, non sine labore educat et nutrit, prout potest unumquodvis, et tantisper dum durat tenera ejus ætas, curam ejus gerit, et dolet si quid patiat. Talis omnium est indoles, quæ animam habent; inter homines autem hoc tanquam vitæ institutum ita jam inveteravit, ut utilitatem etiam e progenie sua percipiant.
185. Non probo liberorum procreationem. Nam in ipsorum possessione multa magnaque pericula incasse video et molestias plerimas, exignam vero felicitatem eamque tenuem et exilem.
186. Democritus matrimonium liberorumque procreationem rejicit propterea quod multa inde oriuntur molestias et quod hac ratione a rebus magis necessariis avocemur.
187. Liberorum educatio lubrica res est. Nam si bene

ἀγῶνος μεστὴν καὶ φροντίδος κέκτηται τὴν δὲ ἀποτυχίην ἀνυκέρβητον ἐτέρην ὁδύνην.

(Stob. Flor. LXXXVI, 13.)

188. Ὅτιω χρήματά ἐστι, παιδα ποιήσασθαι ἐκ τῶν φίλων ἐμοὶ δοκεῖ ἀμεινὸν εἶναι· καὶ τῶ μὲν παῖς ἐστὶ τοιοῦτος, ὅον ἂν βούληται· ἐστὶ γὰρ ἐκλέξασθαι ὅον θέλει, καὶ ὅς ἂν δοκέη ἐπιτήδειος εἶναι καὶ μάλιστα κατὰ φύσιν ἐπηται. Καὶ τοῦτο τοσοῦτον διαφέρει, ὅσον ἐνταῦθα μὲν ἐστὶ τὸν παιδα λαβέειν καταθῦμιον ἐκ πολλῶν τῶν ἂν δέη· ἣν δὲ τις ποιήηται ἀπὸ ἑωυτοῦ, πολλοὶ ἐνεῖσι κίνδυνοι· ἀνάγκη γάρ, ὅς ἂν γένηται, τούτῳ χρέεσθαι.
- (Stob. Flor. LXXXVI, 16.)

Περὶ νόμων καὶ πολιτικῆς.

189. Νόμου καὶ ἀρχοντι καὶ σοφωτέρῳ εἰκειν κόσμιον.
- (Stob. Flor. V, 23.)
190. Τελευτᾷ γὰρ εἰς κακοδοξίην κακὴν ὁ παρεκτεινόμενος τῶ κρέσσονι.
- (Stob. Flor. XXII, 42.)
191. Φύσις τὸ ἀρχεῖν οὐκ εἶναι τῶ κρέσσονι.
- (Stob. Flor. XLVII, 19.)
192. Χαλεπὸν ἀρχεσθαι ὑπὸ χρεῖονος.
- (Democrates ap. Orell. n. 15.)
193. Κρέσσον ἀρχεσθαι τοῖσι ἀνοήτοις, ἢ ἀρχεῖν.
- (Stob. Flor. XLIV, 14.)
194. Δίκης καὶ ἀρετῆς μεγίστην μετέχει μοῖραν ὁ τιμὰς ἀξίας τάμων.
- (Stob. Flor. XLVI, 45.)
195. Ἄλλ' οἷγε πρὸς ἐπαινον καὶ δόξαν οὕτως ἔχοντες,

ἄρ' οὐκ ἁμολογοῦσι μεγάλας ἡδονὰς προέσθαι, ἢ ἀσθένειαν ἢ μαλακίαν φεύγοντες ἀρχὰς ἢ πολιτείας καὶ φιλίας βασιλέων, ἀφ' ὧν τὰ μεγάλα καλὰ εἰ τὸν βίον γίνεσθαι ἔφη Δημόκριτος.

(Plutarch. opp. moral. p. 1100, vol. I p. 525 ed. Reisk.)

196. Οὐκ ἂν ἐκώλυον οἱ νόμοι ζῆν ἕκαστον κατ' ἴσιν ἐξουσίην, εἰ μὴ ἕτερος ἕτερον ἐλυμαίνετο· εὖ γὰρ στάσις ἀρχὴν ἀπεργάζεται.

(Stob. Flor. XXXVIII, 57. Anton. et Max. p. 408.)

197. Ὁ νόμος βούλεται μὲν εὐεργετέειν βίον ἀνθρώπων δύναται δέ, ὅταν αὐτοὶ βούλωνται πείσασθαι τοῖσι γὰρ πειθομένοις τὴν ἰδίην ἀρετὴν ἐκένυται.

(Stob. Flor. XLIII, 33.)

198. Ταῖς τῶν καιρῶν μεταβολαῖς καὶ οἱ σφόδρα ἐπιταῖ τοῖν ἀσθενεστέρων ἐνδείξεις γίνονται.

(Anton. et Max. p. 806.)

199. Ἄπο ὁμοιοῦς τὰ μεγάλα ἔργα καὶ τῆσι πολιτικῆς πολέμους δυνατὸν καταργάζεσθαι, ἀλλὰ δ' οὐ.

(Stob. Flor. XLIII, 40.)

200. Στάσις ἐμφύλιος ἐς ἐκάτερα κακόν· καὶ γὰρ κέουσι καὶ ἡσσωμένοις ὁμοίη φθορῇ.

(Stob. Flor. XLIII, 34.)

201. Φρονήσιος ἔργον, μέλλουσαν ἀδικίην φυλάττει, ἀναγλήσιος δέ, τὴν γενομένην μὴ ἀμύνασθαι.

(Stob. Flor. III, 51.)

202. Ἄδικεομένοις τιμωρέειν κατὰ δύναμιν γὰρ καὶ μὴ παρμέναι τὸ μὲν γὰρ τοιοῦτον δίκαιον καὶ ἐπιθόν, τὸ δὲ μὴ τοιοῦτον ἀδικον καὶ κακόν.

cedat, multum ærummæ et curarum habet, si male, alios dolores inevitabiles parit.

188. Qui divitiis affluit, is melius mihi videtur facturus, si amici alicujus filium sibi adoptat. Atque huic tum filius erit, qualem voluerit. Licet enim eligere, qualem desideret et qui idoneus maximeque natura ad obedientiam propensus videatur. Discrimen autem in hoc positum est, quod adoptanti licet filium ex illa, qua (ad eligendum) opus est multitudine, ex animi sententia sumere, gignentia multa imminent pericula, quum talem, qualis natus sit, habere necesse sit.

De legibus ac de civitate.

189. Decet nos legi et imperanti et sapientiori cedere.
190. Subit infamiam qui cum superiore contendit.
191. Imperare natura propius est præstantiori.
192. Deteriori parere durum est.
193. Insipientes aliis parere præstat, quam imperare.
194. Justitiæ et virtutis maximam partem habet qui honores tribuit honore dignis.
195. Cæterum qui hoc modo sunt erga laudem et gloriam

affected, nonne fatentur se magnas dimittere voluptates, dum ob imbecillitatem vel mollitiem fugiunt magistratus, reipublicæ gubernationem, amicitias regum : a quibus rebus magna bona in vitam humanam redundare dicitur Democritus.

196. Leges non prohiberent singulos pro arbitrio suo vivere, nisi alter ad injuriam alteri inferendam esset proclivis. Et enim invidia seditiosis parti initium.

197. Lex hominum vitam beneficiis ornare vult, id autem præstare potest, si ipsi ea accipere voluerint : obedientibus enim vim et virtutem suam ostendit.

198. Temporum mutationibus fit, ut etiam valde potentes infirmiorum auxilio indigeant.

199. Concordia cum aliæ res magnæ geri, tum a civitatibus bella confici possunt ; secus, haudquaquam.

200. Seditio domestica utrique parti nocet ; nam et vincens et victos eadem pessundat perniciis.

201. Prudentiæ est futuram injuriam præcavere, insolentiam vero illatam non ulcisci.

202. Injuriam patientes pro viribus sunt defendendi et minime negligendi : hoc enim justum et bonum est, contrarium vero injustum et malum.

173. Δημόκριτος ἰδὼν τινα προχείρων πᾶσι χαριζόμενον καὶ ἀνεξέταστος ἐπηρετούμενον· Κακῶς, εἶπεν, ἀπόλοι, ὅτι τὰς Χάριτας παρθένους οὐσας, πόρνας ἐποίησας.
(Anton. et Max. p. 277.)
174. Μὴ ἔποπτος πρὸς ἅπαντας, ἀλλ' εὐλαβῆς γίνεο καὶ ἀσφαλῆς.
(Democrat. Orell. n. 57.)

Περὶ γυναικῶν, ἔτι περὶ γάμου καὶ παιδοποιίας.

175. Γυνὴ πολλὰ ἀνδρὸς δευτέρῃ πρὸς κακοφραδοσύνην.
(Stob. Flor. LXXXIII, 52.)
176. Κόσμος ὀλιγομυθὴ γυναικί· καλὸν δὲ καὶ κόσμου λιτότης.
(Stob. Flor. LXXIV, 38.)
177. Γυνὴ μὴ ἀσκαίτω λόγον· δεινὸν γάρ.
(Democrat. Orell. n. 77.)
178. Δημόκριτος θεασάμενός τινα πολλὰ μὲν, ἀπαιδεύτα δὲ διαλεγόμενον, Οὗτος, εἶπεν, οὐ λέγειν μοι δοκεῖ δυνατός, ἀλλὰ σιωπᾶν ἀδύνατος.
(Anton. et Max. p. 388.)
179. Ὑπὸ γυναικὸς ἄργεσθαι, ἕβρις καὶ ἀνανδρὴ ἐσχάτη. (Democrat. Orell. n. 78.)
180. Δημοκρίτῳ εἶπεν τις· διὰ τί μέγας ὦν μικρὰν ἔγχεμας γυναικᾶ; κακίαιος εἶπε, Τοῦ κακοῦ ἐκλογὴν ποιοῦμενος τὸ ἐλάχιστον ἐξελεξάμεν.

- (Anton. p. 609.)
181. Ἐνιοὶ πολλῶν μὲν δεσπόζουσι, γυναιξὶ δὲ δουλεύουσι.
(Stob. Flor. VI, 11.)
182. Νούσος οἴκου καὶ βίου γίνεται δικωσπερκαὶ σπίνης.
(Stob. Flor. CIV, 21.)
183. Δημόκριτος εἶπεν, ὡς δὲ γαμβροῦ μὲν ἐπιτυχῶν εὖραν υἱόν, ὃ δὲ ἀποτυχῶν ἀπώλειε καὶ θυγατέρα.
(Stob. Flor. LXX, 18. Anton. et Max. p. 819.)
184. Ἀνθρώποισι τῶν ἀναγκαίων δοκεῖ εἶναι, παῖδας κτήσασθαι ἀπὸ φύσιος καὶ καταστάσιός τινος ἀρχαίης. Δῆλον δὲ καὶ τοῖσι ἄλλοισι ζῶοισι. Πάντα γὰρ ἔκγονα κτᾶται κατὰ φύσιν ἐπωφελείης γε οὐδεμιῆς εἵνεκα, ἀλλ' ὅταν γένηται, ταλαιπωρεῖ καὶ τρέφει ἕκαστον ἕως δύναται, καὶ ὑπερδέδωκε μέχρι σμικρῆς, καὶ ἦν τι πᾶθῃ ἀνίσταται. Ἡ μὲν φύσις τοιαύτη πάντων ἐστὶ ὅσα ψυχὴν ἔχει· τῶν δὲ δὴ ἀνθρώπων νόμιμον ἦδη πεποιήται, ὥστε καὶ ἐπαύρεσίν τινα γίνεσθαι ἀπὸ τοῦ ἐκγόνου.
(Stob. Flor. LXXVI, 17.)
185. Οὐ δοκεῖ μοι χρῆναι παῖδας κτᾶσθαι· ἐνορέω γὰρ ἐν παῖδων κτήσι πολλοὺς μὲν καὶ μεγάλους κινδύνους, πολλὰς δὲ λύκας, ὀλίγα δὲ τὰ εὐθηνέοντα καὶ ταῦτα λεπτὰ τε καὶ ἀσθενέα.
(Stob. Flor. LXXVI, 15.)
186. Δημόκριτος γάμον καὶ παιδοποιεῖν παραιτεῖται διὰ τὰς πολλὰς ἐξ αὐτῶν ἀηδίας τε καὶ ἀφολακὰς ἀπὸ τῶν ἀναγκαιστέρων.
(Clem. Alex. Strom. II p. 421.)
187. Τεκνοτροφίῃ σφαλερόν· τὴν μὲν γὰρ ἐπιτυχίην

173. Democritus quum videret quendam quibuslibet prompte largientem et temere suppeditantem: Male, inquit, pereras, quia Gratias virgines, meretrices effectisti.

174. Ne in cunctos suspiciosus, sed providus et cautus sis.

De mulieribus, præterea de matrimonio et liberis procreandis.

175. Mulier multo est promptior quam vir ad astutiam et malignitatem.

176. Parcus sermo mulierem ornat, et ipsius ornatus parcitas ei decora est.

177. Mulier dicendi facultatem ne exerceat; res enim periculosa est.

178. Democritus quum animadvertisset quendam multa imperite disputantem: Hic, inquit, non dicendi peritus mihi videtur, sed omnino tacendi imperitus.

179. Mulieris imperio parere contumelia et ignavia extrema est.

180. Quum Democritum quidam percontaretur, cur, quum magnus esset, parvam duxisset uxorem: Ego, inquit, in malo eligendo, quod minimum erat, elegi.

181. Nonnulli urbibus quidem dominantur, uxoribus autem servant.

182. Quemadmodum corporis, sic et familiae vitæque morbi quidam inveniuntur.

183. Qui bonum nactus est generam, inquit Democritus, is reperit filium, qui malum, is et filiam perdidit.

184. Necessaria hominibus liberorum videtur procreatio naturæ instinctu pariter et antiquissima institutione, ut in cæteris quoque animalibus est manifestum. Omnia enim, naturam secuta ducem, sobolem sibi, vel nulla utilitatis spe proposita, parant: sætum autem, simul atque editus est, non sine labore educat et nutrit, prout potest unumquodvis, et tantisper dum durat tenera ejus ætas, curam ejus gerit, et dolet si quid patiatur. Talis omnium est fadoles, quæ animam habent; inter homines autem hoc tanquam vitæ institutum ita jam inveteravit, ut utilitatem etiam e progenie sua percipiant.

185. Non probo liberorum procreationem. Nam in ipsorum possessione multa magnaque pericula incesse video et molestias plurimas, exiguam vero felicitatem eamque tenuem et exilem.

186. Democritus matrimonium liberorumque procreationem rejicit propterea quod multa inde oriuntur avocemur et quod hac ratione a rebus magis necessariis vocemur.

187. Liberorum ednatio lubrica res est. Nam si bene

- ἀγῶνος μεστὴν καὶ φροντίδος κέκτηται τὴν δὲ ἰσχυρίαν ἀνυπέρθετον ἐτέρην ὁδὴν.
(Stob. Flor. I. XXVI, 13.)
188. Ὅτι μὲν χρῆματά ἐστι, παῖδα ποιήσασθαι ἐκ τῶν φιλῶν ἐμοὶ δοκεῖ ἀμεινον εἶναι· καὶ τῶ μὲν παῖς ἐστὶ τοιοῦτος, ὅσον ἂν βούληται· ἐστὶ γὰρ ἐκλέξασθαι ὅσον θέλει, καὶ ὅς ἂν δοκῆ ἐπιτήδειος εἶναι καὶ μάλιστα κατὰ φύσιν ἐπηται. Καὶ τοῦτο τοσοῦτον διαφέρει, ὅσον ἐνταῦθα μὲν ἐστὶ τὸν παῖδα λαβῆεν καταθύμιον ἐκ πολλῶν τῶν ἂν δέη· ἢν δὲ τις ποιῆται ἀπὸ ἑωυτοῦ, πολλοὶ ἔνεσι κίνδυνοι· ἀνάγκη γάρ, ὅς ἂν γένηται, τούτῳ χρέεσθαι.
(Stob. Flor. LXXVI, 16.)

Περὶ νόμων καὶ πολιτητῆς.

189. Νόμῳ καὶ ἄρχοντι καὶ σοφωτέρῳ εἰκὲν κόσμιον.
(Stob. Flor. V, 23.)
190. Τελευτᾶ γὰρ εἰς κακοδοξίην κακὴν ὁ παρακτεινόμενος τῶ χρέεσσιν.
(Stob. Flor. XXII, 42.)
191. Φύσι τὸ ἄρχειν οἰκίῳ τῶ χρέεσσιν.
(Stob. Flor. XLVII, 19.)
192. Χαλεπὸν ἄρχεσθαι ὑπὸ χερσίωνος.
(Democrates ap. Orell. n. 15.)
193. Κρέεσσιν ἄρχεσθαι τοῖσι ἀνοήτοισι, ἢ ἄρχειν.
(Stob. Flor. XLIV, 14.)
194. Δίκης καὶ ἀρετῆς μεγίστην μετέχει μοῖραν ὁ τιμὰς ἀξίας τάμων.
(Stob. Flor. XLVI, 45.)
196. Ἄλλ' οἷγε πρὸς ἔπαινον καὶ δόξαν οὕτως ἔχοντες,

ἄρ' οὐχ ὁμολογοῦσι μεγάλας ἡδονὰς προίεσθαι, ὁ ἀσθένειαν ἢ μαλακίαν φεύγοντες ἀρχὰς ἢ πολιτείας καὶ φιλίας βασιλέων, ἀφ' ὧν τὰ μεγάλα καὶ τὰ τὸν βίον γίνεσθαι ἔφη Δημόκριτος.

(Plutarch. opp. moral. p. 1100, vol. I. p. 525 ed. Reisk.)

196. Οὐχ ἂν ἐκώλυον οἱ νόμοι ζῆν ἕκαστον κατ' ἐξουσίην, εἰ μὴ ἕτερος ἕτερον ἐλυμαίνετο· φρεσὶ γὰρ στάσις ἀρχὴν ἀπεργάζεται.

(Stob. Flor. XXXVIII, 57. Anton. et Max. p. 408.)

197. Ὁ νόμος βούλεται μὲν εὐεργετέειν βίον ἀνθρώπων· δύναται δὲ, ἔταν αὐτοὶ βούλωνται παρῆναι τοῖσι γὰρ πειθομένοισι τὴν ἰδίην ἀρετὴν ἐκινῶνται.

(Stob. Flor. XLIII, 33.)

198. Ταῖς τῶν καιρῶν μεταβολαῖς καὶ οἱ σφόδρα ἀπὸ τοῦ τῶν ἀσθενεστέρων ἐνδεεῖς γίνονται.

(Anton. et Max. p. 806.)

199. Ἀπὸ ὁμοιοῦς τὰ μεγάλα ἔργα καὶ τῆσι πολιτεῖσι πολέμους δύνατον καταργάεσθαι, ἄλλως δ' οὐ.

(Stob. Flor. XLIII, 40.)

200. Στάσις ἐμφύλιος ἐς ἑκάτερα κακόν· καὶ γὰρ κλέουσι καὶ ἡσσωμένοισι ὁμοίη φθορῇ.

(Stob. Flor. XLIII, 34.)

201. Φρονήσιος ἔργον, μέλλουσαν ἀδικίην φυλάττει, ἀναληθῆς δὲ, τὴν γενομένην μὴ ἀμύνασθαι.

(Stob. Flor. III, 51.)

202. Ἄδικοι βούλωνται τιμωρέειν κατὰ δύναμιν χρῆσθαι καὶ μὴ παρῆναι· τὸ μὲν γὰρ τοιοῦτον δίκαιον καὶ ἀγαθόν, τὸ δὲ μὴ τοιοῦτον ἀδικον καὶ κακόν.

cedat, multum ærumas et curarum habet, si male, alios dolores inevitabiles parit.

188. Qui divitiis affluit, is melius mihi videtur facturus, si amici alicujus filium sibi adoptat. Atque huic tum filius erit, qualem voluerit. Licet enim eligere, qualem desideret et qui idoneus maximeque natura ad obedientiam propensus videatur. Discrimen autem in hoc positum est, quod adoptanti licet filium ex illa, qua (ad eligendum) opus est multitudinem, ex animi sententia sumere, gignentium multa imminent pericula, quum talem, qualis natus sit, habere necesse sit.

De legibus ac de civitate.

189. Decet nos legi et imperanti et sapientiori cedere.
190. Subit infamiam qui cum superiore contendit.
191. Imperare natura proprium est præstantiori.
192. Deteriori parere durum est.
193. Insipientes aliis parere præstat, quam imperare.
194. Justitiæ et virtutis maximam partem habet qui honores tribuit honore dignis.
195. Cæterum qui hoc modo sunt erga laudem et gloriam

affected, nonne fatentur se magnas dimittere voluptates, dum ob imbecillitatem vel mollietatem fugiunt magistratus, reipublicæ gubernationem, amicitias regum : a quibus rebus magna bona in vitam humanam redundare dicunt Democritus.

196. Leges non prohiberent singulos pro arbitrio suo vivere, nisi alter ad injuriam alteri inferendam esset proclivis. Etenim invidia seditionis parit initium.

197. Lex hominum vitam beneficiis ornare vult, id autem præstare potest, si ipsi ea accipere voluerint : obedientibus enim vim et virtutem suam ostendit.

198. Temporum mutationibus fit, ut etiam valde potestates infirmiorum auxilio indigeant.

199. Concordia cum aliæ res magnæ geri, tum a civitatibus bella confici possunt ; secus, bandquaquam.

200. Seditio domestica utrique parti nocet ; nam et vicentes et victos eadem pessundat pernicies.

201. Prudentiæ est futuram injuriam præcavere, insolentiæ vero illatam non ulcisci.

202. Injuriam patientes pro viribus sunt defendendi et minime negligendi : hoc enim justum et bonum est, contrarium vero injustum et malum.

(Stob. Flor. XLVI, 43.)

1. Καὶ οἱ φυγῆς ἄξια ἔρδουσι, ἢ δεσμῶν ἢ ποινης ἄξιοι, καταψηφιστόν καὶ μὴ ἀπολύειν· δε δ' ἂν παρὰ νόμον ἀπολύη, κέρδει δριζων ἢ ἡδονῇ, ἀδικεῖ καὶ οἱ τοῦτο ἐγκάρδιον ἀνάγκη εἶναι.

(Stob. Flor. XLVI, 44.)

2. Τῶν ἡμαρτημένων ἀνθρώποι μεμνέεται μᾶλλον ἢ τῶν εὖ πεποιημένων. Καὶ γὰρ δίκαιον οὕτως· ὥσπερ τὰς παρακαταθήκας ἀποδιδόντα οὐ χρὴ ἐπαινεῖσθαι, τὸν δὲ μὴ ἀποδιδόντα κακῶς ἀκούειν καὶ πάσχειν, οὕτω καὶ τὸν ἄρχοντα. Οὐ γὰρ ἐπὶ τούτῳ ἤρέθη ὡς κακῶς ποιήσων, ἀλλ' ὡς εὖ.

(Stob. Flor. XLVI, 47.)

3. Οὐδεμὴ μηχανῇ τῶ νῦν κατασταῶτι ρυσμῶ μὴ οὐκ ἀδικεῖν τοὺς ἄρχοντας, ἦν καὶ πάνυ ἀγαθὸ ἔωσι· οὐδενὶ γὰρ ἄλλῳ ἔοικε ἢ ἑωυτῶ τὸν αὐτὸν ἐπ' ἐτέροισι γίνεσθαι. Δέει δὲ κως οὕτω καὶ ταῦτα κοσμηθῆναι, ὅπως ὁ μηδὲν ἀδικεῖων, ἦν καὶ πάνυ ἐτάη τοὺς ἀδικήοντας, μὴ ὑπ' ἐλαίνοις γενέσθαι, ἀλλὰ τίς ἢ θεσμός ἢ τι ἄλλο ἀμύνει τῶ τὰ δίκαια ποιῶντι.

(Stob. Flor. XLVI, 48.)

4. Κατὰ δὲ ζώων ἔστι ὧν φόνον καὶ μὴ φόνον ὧδε ἔχει· τὰ ἀδικήοντα καὶ θέλοντα ἀδικεῖν ἀθῶος ὁ κτείνων, καὶ πρὸς εὐεστοῦν τοῦτο ἔρδειν μᾶλλον ἢ μὴ.

(Stob. Flor. XLIV, 16.)

5. Κτείνειν χρὴ τὰ πημαίνοντα παρὰ δίκην πάντα

παρὶ παντός· καὶ ταῦτα ὁ ποιέων εὐθυμῆς καὶ δίκης καὶ θάρσεος καὶ κτήσιος ἐν παντὶ κόσμῳ· μέζω μοῖραν μετέξει.

(Stob. Flor. XLIV, 17.)

208. Ὅκωσπερ περὶ κινάδων τε καὶ ἐρπετέων γεγράφεται τῶν πολεμίων, οὕτω καὶ κατὰ ἀνθρώπων δοκεῖ μοι χρεῶν εἶναι ποιεῖν· κατὰ νόμους τοὺς πατέρους κτείνειν πολέμιον ἐν παντὶ κόσμῳ, ἐν ᾧ μὴ νόμος ἀπαίρει· νόμος δὲ ἀπαίρει, ἱερὰ ἐκείστοις ἐπιχώρια καὶ σπονδαὶ καὶ ὄροισι.

(Stob. Flor. XLIV, 18.)

209. Κιεῖλλην καὶ ληίστην πάντα κτείνων τις ἀθῶος ἂν εἴη, καὶ αὐτοχειρὴ καὶ κελεύων καὶ ψήφῳ.

(Stob. Flor. XLIV, 19.)

210. Οικέτησι, ὡς μέρεσι τοῦ σκήνεος, χρῶ ἄλλῳ πρὸς ἄλλο.

(Stob. Flor. XLII, 45.)

211. Ἡ ἐν δημοκρατῇ παντὴ τῆς παρὰ τοῖσι δυνατοῖσι καλεομένης εὐδαιμονίης τοσοῦτόν ἐστι αἰρετωτέρη, ὅκωσον Ἐλευθερίῃ δουλείης.

(Stob. Flor. XLIII, 42.)

212. Τὰ κατὰ τὴν πόλιν χρεῶν τῶν λοιπῶν μέγιστα ἠγέεσθαι, ὅκωσ ἀξεται εὖ, μήτε φιλονεικίοντα παρὰ τὸ ἐπιεικές, μήτε ἰσχνὸν ἑωυτῶ περιτιθέμενον παρὰ τὸ χρηστὸν τὸ τοῦ ξυνοῦ. Πόλις γὰρ εὖ ἀγομένη μεγίστη ὀρθωσίς ἐστι· καὶ ἐν τούτῳ πάντα εἶναι, καὶ τούτου σωζομένου πάντα σώζεται, καὶ τούτου φθειρομένου τὰ πάντα διαφθείρεται.

203. Damnandi neque absolvendi sunt, qui aliquid dignum exilio committunt, aut qui vinculis aliave poena digni sunt. Qui vero legum auctoritate contenta (ejusmodi homines) absolvit, lucri aut voluptatis gratia deoerens, injuste agit, atque hanc agendi rationem ei cordi esse necesse est.

204. Homines (i. e. cives) male quam bene factorum magis sunt memores, atque ita fieri par est. Ut qui depositum reddit, laudari non debet, at reprehendi et puniri qui non reddit: ita de magistratu quoque judicandum est. Neque enim ea lege ut male faciat, sed ut bene faciat eligitur.

205. In praesenti rerum statu fieri non potest, quin magistratus etiam valde boni (interdum) inique agant; neque enim ulli alii nisi sibi ipsi similis est haec rerum facies et conditio, qua iidem (homines perpetuo) aliis atque aliis (magistratibus) parent. Convenit etiam ita fere haec (de quibus loquor) institui, ut qui nulla in re injustum se praebet, etiam si severe de injuriarum auctoribus quaerat, illis ne pareat (postea), sed ut vel lex vel aliud quid magistratum justitia insignem ab illorum injuria defendat.

206. De animalium quorundam caede permessa ac non permessa sic se res habet. Ea quae injuriam faciunt aut facere volunt, quisquis occiderit, innocens erit, immo ne sa-

PHILOS. GRÆC.

lus nostra periclitetur, occidi ea praestat, quam non occidi.

207. Interficienda sunt omni de causa, quæcumque praeter fas damnum apportant; quod qui facit, is et tranquillitas et juris et animi intrepidi et in omnibus ornamentis plus possessionum habebit.

208. Ut de feris et serpentibus nobis inimicis scriptum est, sic etiam adversus homines faciendum mihi videtur: ut hostis ubivis gentium secundum patrias leges occidatur, quatenus nulla lex obstat. Aliquando enim lex prohibet et sua ejusque regionis sacra (templa), foedera et sacramenta.

209. Furem et latronem quemvis occidens aliquis aut manu sua, aut jussu suffragiove, innocens habendus est.

210. Servis, ut partibus corporis, alio ad aliud utere.

211. Paupertas in populari imperio tanto potior est felicitate, quam inter potentes hoc nomine appellant, quanto antestat servituti libertas.

212. Negotia publica civitatis omnium existimari oportet maxima, ut ipsa civitas bene gubernetur, neque praeter æquum contendendi, neque privatam potentiam adversus publicum bonum comparari. Nam bene temperata civitas felicissima est rerum constitutio. In hac insunt omnia, hac salva cuncta servantur, hac pereunte nil non pessum it.

(Stob. Flor. XLIII, 43.)

213. Τοῖσι χρηστοῖσι οὐ συμφέρων ἀμελούντας τοῖσι ἑωυτῶν ἄλλα πρήσσειν· τὰ γὰρ ἴδια κακῶς ἂν ἔσθεν. Εἰ δὲ ἀμελείοιτο τῶν δημοσίων τι, κακῶς ἀκούειν γίνεται, καὶ ἦν μὴδὲν μῆτε κλέπτη μῆτε ἀδικεῖν· ἐπεὶ καὶ ἀμελοῦντι (οὐκ ἤσσαν) ἢ ἀδικεῖν κίνδυνος κακῶς ἀκούειν καὶ δὴ καὶ παθεῖν τι. Ἀνάγκη δὴ ἀμαρτάνειν, ζυγγνωσκασθαι δὲ τοὺς ἀνθρώπους οὐκ εὐπετές.

(Stob. Flor. XLIII, 44.)

214. Οἱ κακοὶ ἰόντες ἐς τὰς τιμὰς, ὁκόσω ἂν μᾶλλον ἀνάξιοι ἕοντες ἴωσι, τοσοῦτω μᾶλλον ἀνακηδέες γίνονται καὶ ἀφροσύνης καὶ θράσεος πείμπανται.

(Stob. Flor. XLIII, 45.)

215. Ὅταν οἱ δυνάμενοι τοῖσι μὴ ἔχουσι καὶ προταλέειν τολμῶσι καὶ ὑπουργεῖν καὶ χαρίζεσθαι, ἐν τούτῳ ἤδη καὶ τὸ οἰκτεῖρειν ἔνεστι, καὶ μὴ ἐρήμους εἶναι καὶ τὸ ἐταίρους γίνεσθαι καὶ τὸ ἀμύνειν ἀλλήλοισι καὶ τοὺς πολίτας δμονόους εἶναι καὶ ἄλλα ἀγαθὰ, ὅσα οὐδεὶς ἂν δύναται καταλέξαι.

(Stob. Flor. XLIII, 46.)

Περὶ γήραος.

216. Ἴσχυς καὶ εὐμορρίη νεότητος ἀγαθὰ, γῆρας δὲ σωφροσύνης ἀνθος.

(Stob. Flor. CXV, 19; Max. p. 856.)

217. Γέρων εὐχάρια δ' αἰμίλος καὶ σπουδασιόμυθος.

(Democrat. Orell. n. 70.)

218. Ὁ γέρων νέος ἐγένετο, ὁ δὲ νέος ἀδελον εἰ ἐς

γῆρας ἀπίζεται· τὸ τέλειον ὦν ἀγαθὸν τοῦ μίλι-
τός τε καὶ ἀδελίου κρέσσον.

(Stob. Flor. CXV, 21.)

219. Γῆρας δλόκληρός ἐστι πῆρωσις· πάντ' ἔχει καὶ πᾶσι ἐνδέει.

(Stob. Flor. CXVI, 41.)

220. Ὁ αὐτὸς ἰδὼν νεανίαν φιλοπονοῦντα ἔφη· Καλλι-
στον ὄφον τῷ γῆρατι ἀρτύεις.

(Anton. et Max. pag. 377.)

Πάρεργον.

221. Ἐρωτικὴν μέμψιν ἢ ἀγαπωμένην λύει.

(Stob. Flor. LXIII, 33.)

222. Ἴσχυρὸν ἐς πειθῶ λόγος γίνεται.

(Stob. Flor. LXXXI, 11.)

223. Ἴσχυρότερος ἐς πειθῶ λόγος πολλαγῆ γίνεται
χρυσῷ.

(Democrat. ap. Orell. n. 17.)

224. Ὁ ἀδικεῖων τοῦ ἀδικουμένου κακοδαίμονέστερος.

(Democrat. ap. Orell. n. 11.)

225. Ἄνδρὶ σοφῷ πᾶσα γῆ βασιλή· ψυχῆς γὰρ ἀγαθῆς
πατρις ὁ ζῦμπας κόσμος.

(Stob. Flor. XL, 7.)

226. Τὰ καλὰ γνωρίζουσι καὶ ζηλοῦσι οἱ εὐφρέες πρὸς
αὐτά.

(Democrat. ap. Orell. n. 22.)

227. Προβουλεύεσθαι κρέσσον πρὸ τῶν προηξίων ἢ μετα-
νοεῖν.

213. Bonis non expedit, rebus suis neglectis, alias agere : propriæ enim (interim) male se haberent. Si quid autem publicum negligatur, infamia accedit, et al quis neque furtum neque injuriam ullam faciat. Etenim negligenti non minus quam injuriam inferenti periculum est cum male audiendi, tum etiam patiendi. Fieri profecto non potest, quin peccetur, peccatorum autem veniam ut impetrent homines, non facile fieri potest.

214. Improbi si honores petunt, quo fuerint indigniores, hoc et negligentiores (adepto magistratu) fiunt imprudentiaque magis et audacia replentur.

215. Ubi potentes ad sublevandos tenuioris fortunæ homines sumptus facere sustinent eisque operam navare et gratificari, ibi misericordiæ locus est, singuli cives non dissociati ac deserti sunt, sed mutua societas, defensio et concordia nascuntur atque alia bona tot tantaque, ut nemo verbis exprimere possit.

De senectute.

216. Robur et pulchritudo juventutis bona sunt, senectus autem temperantiæ prudentiaque flos est.

217. Gratus est senex qui scite jocari potest et seria loqui.

218. Senex fuit juvenis aliquando : num vero juvenis futurus sit olim senex, incertum est. Perfectum igitur bonum futuro atque incerto præstantius est.

219. Senectus omnium est sensuum hebetatio : omnia habet atque omnibus aliquid deest.

220. Idem Democritus conspiciatus juvenem industrium et laboris amantem : Pulcherrimum, inquit, senectutis condis obsonium.

Additamentum.

221. Amatorium crimen diluit ipsa quæ amatur.

222. Plurimum ad persuasionem sermo valet.

223. Ad persuadendum sæpenumero plus oratio, quam aurum valet.

224. Infeliciores est, injuriam qui facit, quam qui accipit.

225. Quælibet terra sapienti viro pervia est : namque animi fortis universus mundus patria est.

226. Homines natura ad honestatem facti et agnoscunt, quæ honesta sunt, et iis operam dant.

227. Præstat consilium præcedere facta, quam prætentiam subsequi.

(Democrat. ap. Orell. n. 31.)

28. Ἡ τῶν συγγενῶν ἔχθρη τῆς τῶν ὀφειλῶν χαλεπωτέρη μάλα.

(Democrat. ap. Orell. n. 56.)

29. Ὁ αὐτὸς (Δημόκριτος) ἔφη, οὐ καλὸν πεπαιδευμένον ἀπαιδεύτους διαλέγεσθαι, ὥσπερ οὐδὲ νήφοντα μεθύουσιν.

(Anton. et Max. p. 704.)

30. Ὁ αὐτὸς τὸν φθόνον εἶπεν ἔλκος εἶναι τῆς ἀληθείας.

(Anton. et Max. p. 408.)

31. Τιμὰ παρὰ τοῖσι εὐφρονέουσι μέγα δύνανται, οἱ ξυναῖσι τιμώμενοι.

(Pseudodemocrat. n. 61.)

32. Βέλτερον ὑπ' ἑτέρου ἢ ὑπ' ἑωυτοῦ ἐπαινέσθαι.

(Pseudodemocrat. n. 82.)

33. Ἦν μὴ γνωρίζης τοὺς ἐπαινοὺς, κατακευσεσθαι ἤγέο.

(Pseudodemocrat. n. 83.)

34. Φαύλων δμολίη ξυνεχῆς ἔξιν κακίης αὔξει.

(Cod. Flor. Stob. Gaisf. IV p. 408.)

35. Ἐκουσίως μὴ πονεῖν παῖδες ἀνίεντες, οὔτε γράμματα μάθοιεν, οὔτε μουσικὴν, οὔτε ἀγωνίην, οὐδ' ὅπερ μάλιστα τὴν ἀρετὴν ξυνέχει, τὸ αἰδέεσθαι· μάλα γὰρ ἐκ τούτων φιλέει γίνεσθαι ἢ αἰδῶς.

(Ibid. p. 403.)

36. Τὰ μὲν καλὰ χρήματα τοῖσι πόνουσι ἢ μάθησις ἐξεργάζεται, τὰ δ' αἰσχροὶ ἀνευ πόνου αὐτόματα κερπύτται· καὶ γὰρ ὡς τὸν οὐκ ἐθέλοντα πολλαχῆς ἐξέργει τοιοῦτον εἶναι· οὕτω μεγάλης πρῆξις ὁ ἀμαθῆς σπανίως πρωτοουργός τε καὶ ποιητής ἐστι.

(Ibid. p. 406.)

237. Τίμιον ὀλίγη σοφία ὑπὲρ δόξαν ἀφροσύνης μεγάλης.

(Pseudodemocrat. n. 86.)

238. Ἀνθρώποισι πᾶσι σεβαστά ἐστὶ τὸ ἀγαθὸν καὶ ἀληθές· ἡδὺ δὲ ἄλλω ἄλλο.

(Pseudodemocrat. n. 34.)

239. Τὴν γε ἀληθινὴν τιμὴν καὶ χάριν ἰδρυμένην ἐν εὐνοίᾳ καὶ διαθέσει τῶν μεμνημένων οὐκ ὑπερόψεται πολιτικὸς ἀνὴρ, οὐδέ γε δόξαν ἀτιμάσει φεύγων τὸ τοῖς πέλας ἀνδάνειν, ὡς ἤξiou Δημόκριτος.

(Plutarch. reip. ger. præc. p. 821, vol. IX p. 266 ed. Reisk.)

240. Ἐν ξυνοῖι ἰγθύει ἀκναθαὶ οὐκ ἐνεῖσιν, ὥς φησιν ὁ Δημόκριτος.

(Plutarch. convival. disput. lib. II, 10 pag. 643, vol. VIII pag. 549 ed. Reisk.)

241. Ἦμος δὲ στεροπῆας ἀπεπτοίησεν ὀνειρούς ὁ ἥλιος ἀνασχῶν, καὶ καθάπερ εἰς ταῦτο συμμίξας ἐπέστρεψε καὶ συνώρησε τῷ φωτὶ τὰς πράξεις καὶ τὰς νοήσεις τὰς ἀπάντων, ὥς φησι Δημόκριτος, νέα ἐφ' ἡμέρη στρέφοντες ἄνθρωποι, τὴν πρὸς ἀλλήλους ὁρμὴν καθάπερ ἀρτύματα συντόνωσ ποθοῦντες, ἄλλος ἀλλαχόθεν ἐπὶ τὰς πράξεις ἀνίστανται.

(Plutarch. de occulte viv. p. 1129, vol. X pag. 642 seq. ed. Reisk.)

242. Χρὴ τὴν μὲν εὐσέβειαν φανερώς ἐνδείκνυσθαι, τῆς δὲ ἀληθείας θαρβρόντως προϊστασθαι.

(Anton. pag. 235.)

243. Ξεῖνοισι μεταδίδου καὶ τοῖσι δεομένοισι ἐκ τῶν

228. Con sanguineorum inimicitiae multo asperiores sunt ternenis.

229. Idem (Democritus) dixit, neque doctum decere um indoctis, neque sobrium cum ebriis loqui.

230. Idem invidiam veritatis ulcus esse dicebat.

231. Honores plurimum valent apud prudentes atque enevolos, qui eos sibi collatos esse intelligunt.

232. Ab alio quam a se ipso laudari praestat.

233. Si laudes in te ipso non agnoveris, palpam tibi bitudi existimes.

234. Continuum improborum commercium vitiorum consuetudinem paulatim affert.

235. Pueri qui voluntariis laboribus totos se dare non possunt, illi neque litteras didicerint, neque musicam, neque (cum aequalibus honeste) certare, neque, quod maxime virtutem continet, alios revereri; nam ex his rebus pudor nasci inprimis solet.

236. Res honestas laboribus disciplina perficit, turpes autem nullius laboris nativi sunt fructus: nam ut nolentem (disciplina) saepe cogit, ut (qualem se praebet) talis sit (homo), ita omnis disciplinae expertus raro est praecleari acinoris auctor.

237. Non nihil sapientiae pluris faciendum est, quam speciosa quidem, sed falsa magnae dementiae opinio.

238. Apud omnes quidem homines in honore sunt bonum ac verum: gratum tamen alii aliud.

239. Certe verum honorem gratiamque innixam benevolentia animique memorum affectione non despiciet vir, qui in administranda republica versatur, neque gloriam contemnet, fugiens aliorum approbationem, ut volebat Democritus.

240. In communi pisce non insunt spinæ, ut dicit Democritus.

241. Verum ubi sol oriens fulgentia somnia abegit, et tanquam in unum commiscens convertit et excitavit una cum luce oranium actiones cogitationesque: tunc, ut ait Democritus, nova statim ab initio diei animo volentes homines, mutuos conatus velut condimenta quaedam vehementer appetentes, alius aliunde ad res agendas sese conferunt.

242. Pietas palam declaranda, veritas autem forti animo defendenda est.

243. Peregrinis impertire et egentibus ex iis quae ad-

- ἰόντων· ὁ γὰρ μὴ διδοὺς δεομένῳ οὐδὲ αὐτὸς λήψεται δεόμενος.
(Anton. et Max. p. 725.)
244. Τάχος καὶ ἐπαιξις ἀπίστω τοῦ ἐσθίου· κυνῶδες γὰρ τοῦτο καὶ θηρίῳ μᾶλλον ἢ ἀνθρώπῳ πρέπον.
(Anton. et Max. pag. 299.)
245. Ποθητὸς εἶναι μᾶλλον ἢ φοβερός· κατὰ τὸν βίον προαιροῦ, ὃν γὰρ πάντες φοβοῦνται, πάντας φοβεῖται.
(Anton. p. 517; Max. p. 542.)
246. Τὸν ἄρχοντα δαῖ ἔχειν πρὸς μὲν τοὺς καιροὺς λογισμὸν, πρὸς δὲ τοὺς ἐναντίους τόλμαν, πρὸς δὲ τοὺς ὑποταταγμένους εὐνοίαν.
(Anton. p. 517; Max. p. 542.)
247. Δαῖ τὸν ἐτέρων μᾶλλον αἰρεῖν αὐτὸν ἢ τὸν πρῶτον ἄρχειν.
(Maxim. p. 542.)
248. Ἢδὲ μηδὲν ἀποδέχεσθαι, ἢν μὴ συμμέρη.
(Pseudodemocrat. ap. Orell. n. 39.)
249. Ὁ κόσμος σκηνή, ὁ βίος πάροδος· ἤλθεε, εἴπειν ἀπῆλθες.
(Pseudodemocrat. ap. Orell. n. 84.)
250. Θεοῦ νόου τὸ αἰεὶ διαλογίζεσθαι καλόν.
(Pseudodemocrat n. 79.)

sunt : qui enim indigenti non dederit, ne ipse quidem, si quando egeat, accipiet.

244. Celeritas et festinatio absint a comedendo. Hoc enim caninum est, et belluae convenit magis quam homini.

245. Id spectat, ut alii magis te desiderent in vita quam metuant : quem enim omnes metuunt, idem omnes metuit.

246. Principem in rerum opportunitatibus uti decet ra-

tionem, adversus hostes audacia, benevolentia autem et subjectos.

247. Qui aliis imperaturus est, debet ipse sibi imperare.

248. Nihil jucundum admittendum est, nisi idem utile.

249. Mundus scena, vita transitus : venisti, vidisti, abiisti.

250. Animi divini est, semper aliquid bonum cogitare.

B. ΦΥΣΙΚΑ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΙΑ.

FRAGMENTA PHYSICA.

1. Δημόκριτος δὲ ὅτι μὲν ἀναιρεῖ τὰ φαινόμενα ταῖς αἰσθήσεσι, καὶ τούτων λέγει μὴδὲν φαίνεσθαι κατὰ ἀλήθειαν, ἀλλὰ μόνον κατὰ δόξαν· ἀληθές δὲ ἐν τοῖς οὖσιν ὑπάρχειν τὸ ἀτόμους εἶναι καὶ κενόν. Νόμος γάρ, φησί, γλυκύ, καὶ νόμος πικρὸν, νόμος θερμόν, νόμος ψυχρόν, νόμος χροῖή· ἔτεῃ δὲ ἄτομα καὶ κενόν. Ἀπερνομίζε-
ται μὲν εἶναι καὶ δοξάζεται ταῖς αἰσθητά, οὐκ ἔστι δὲ κατὰ ἀλήθειαν ταῦτα· ἀλλὰ τὰ ἄτομα μόνον καὶ κενόν. Ἐν δὲ τοῖς Κρατυτηρίοις καίπερ ὑπεσχημένος ταῖς αἰσθήσεσι τὸ κράτος τῆς πίστews ἀναθεῖναι, οὐδὲν ἤττον εὐ-
ρίσκεται τούτων καταδικάζων. Φησὶ γάρ· Ἡμέεις δὲ τῷ μὲν ἰόντι οὐδὲν ἀτρεκέως ξυ-
λέμεν, μεταπίπτον δὲ κατὰ τὰ σώματα διαθιγῆν, καὶ τῶν ἐπεισιόντων, καὶ τῶν ἀντιστηριζόντων. Καὶ πάλιν φησὶ· ἔτεῃ μὲν νυν, ὅτι οἷον ἕκαστόν ἐστιν, ἢ οὐκ ἔστιν, οὐ ξυλέμεν, πολλὰ χῆ δεδήλωται. Ἐν δὲ τῷ περὶ ἰδωῶν, γινώσκειν τε χρῆ, φησὶ, ἀνθρώπων τῷδε τῷ κανόνι, ὅτι ἔτεῃς ἀπῆλλακται. Καὶ πάλιν· Δηλοῖ μὲν δὲ καὶ οὗτος δ λόγος, ὅτι ἔτεῃ οὐδὲν ἰδμεν περὶ οὐδενός· ἀλλ' ἐπιβρυσμῆ ἐκάστοισι ἢ δόξαι. Καὶ ἔτι· Καί τοι δῆλον ἔσται, ὅτι ἔτεῃ οἷον ἕκαστον, γινώσκειν, ἐν ἀπόρῳ ἐστὶ.

Καὶ δὴ ἐν μὲν τούτοις πᾶσαν σχεδὸν κινεῖ κατάλη-
ψιν, καὶ μόνον ἐξαιρέτως καθάπτεται τῶν αἰσθή-
σεων. Ἐν δὲ τοῖς Κανόσι δύο φησὶν εἶναι γνώ-
σεις, τὴν μὲν διὰ τῶν αἰσθήσεων, τὴν δὲ διὰ τῆς
διανοίας· ὧν τὴν μὲν διὰ τῆς διανοίας γνησίην
κατάγει, προσμαρτυρῶν αὐτῇ τὸ πιστόν ἐν ἀλη-
θείας κρίσιν· τὴν δὲ διὰ τῶν αἰσθήσεων σκοτήην
ὀνομάζει, ἀφαιρούμενος αὐτῆς τὸ πρὸς διάγνωσιν
τοῦ ἀληθοῦς ἀπλανές. Λέγει δὲ κατὰ λέξιν·
Γνώμης δὲ δύο εἰσὶν ἰδέαι· ἡ μὲν γνησίη,
ἡ δὲ σκοτήη· καὶ σκοτήης μὲν τὰδε ξύμ-
παντα, ὄψις, ἀκοή, ὀσμῆ, γεῦσις, ψαῦ-
σις· ἡ δὲ γνησίη ἀποκεκριμένη δὲ ταύ-
της. Ἐἴτα προκρίνων τῆς σκοτήης τὴν γνησίην
ἐπιφέρει λέγων· Ὅταν ἡ σκοτήη μὴ κέτι δύ-
νηται μήτε δρῆν ἐπ' ἑλαττον, μήτε ἀκού-
ειν, μήτε ὀδμασθαι, μήτε γεύεσθαι, μήτε
ἐν τῇ ψαῦσει αἰσθάνεσθαι, ἀλλ' ἐπὶ λε-
πτότερον. Οὐκοῦν καὶ κατὰ τούτον ὁ λόγος ἐστὶ
κριτήριον, ὅν γνησίην γνώμην καλεῖ.

(Sextus Empiricus adv. Mathem. (Logic.)
lib. VII § 135—139. pag. 399 seqq. ed.
Fabric.)

2. Παλαιὰ γάρ τις, ὡς προεῖπον, ἄνωθεν παρὰ τοῖς
φυσικοῖς κυλεῖται δόξα περὶ τοῦ τὰ θμωια ὁμοίων
εἶναι γνωριστικά· καὶ ταύτης ἰδοῖς μὲν καὶ Δημό-

1. Democritus autem quum ea tollat, quae apparent
sensibus, ex iis etiam dicit nihil vere apparere, sed solum
ex opinione, verum autem esse in iis quae sunt, quatenus
individua sint et inane. *Opinione enim et instituto, in-*
quit, est dulce et amarum, opinione calidum et frigi-
dum, opinione color: vere autem individua et inane.
Quae igitur esse existimantur et putantur sensilia, ea
non sunt revera. Sola autem sunt individua et inane.
In Libris probativis itidem, quamvis pollicitus, se
sensibus vim conciliaturum fidemque facturum, nihil-
ominus invenitur eos condemnare. Ait enim: *Nos re*
ipsa quidem nihil veri intelligimus, sed id tantum
percipimus, quod mutatur pro positura corporis co-
rumque quae nobis incidunt et obsistunt. Et alibi ait:
Nos vere quidem qualis sit unaquaeque res, vel non sit,
nequaquam intelligere, plurimis locis est declara-
tum. In libro autem de imaginibus ait: *Oportet hominem*
hac regula scire, se a vero longe abesse. Et alio loco:
Ostendit quidem haec quoque ratio, de nulla re quid-
quam nos vere scire, sed esse singulis opinionem,
prout quemque res extrinsecus allata affecerit. Et
alio etiam loco: *Quamquam erit evidens, dubitum esse,*

num, quale sit unumquidque, sciamus. Atque in his
quidem omnem fere rejicit comprehensionem, licet modo
sensus praecipue testes adhibeat. In Regulis autem duas
perhibet esse cognitiones, alteram per sensus, alteram
per cogitationem: ex quibus cognitionem quae per cogi-
tationem fit, genuinam ducit, fide dignum veritatis judi-
cium suo testimonio ipsi tribuens; cognitionem autem
per sensus comparari solitam obscuram vocat, in vero
diacernendo erroris vacuitatem ei eripiens. Dicit autem ad
verbum: *Cognitionis duae sunt species, altera genuina,*
altera obscura; et obscurae quidem haec sunt omnia,
visus, auditus, olfactus, gustus, tactus; genuina au-
tem illa est, quae ab hac est secreta. Deinde genuinam
obscurae praefrens subjungit haec: *Quando obscura non*
amplius potest in rebus justo minoribus neque videre,
neque audire, neque odorari, neque gustare, neque
tactus sentire, sed ad subtilius (confugiendum). Est igitur
ex Democriti quoque sententia ratio rerum arbitra,
quam appellat genuinam cognitionem.

2. Nam vetus quaedam, ut prius dixi, et jam pridem
recepta inter physicos versatur opinio, similia similibus
cognosci; atque ejus quidem visus est etiam Democritus

κριτος κεκοιμῆναι τὰς παραμυθίας· ἔδοξε δὲ καὶ Πλάτων αὐτῆς ἐν Τιμαίῳ παρεψαυκῆναι· ἀλλ' ὁ μὲν Δημόκριτος ἐπὶ τε τῶν ἐμφύχων καὶ ἀψύχων ἔσθῃ τὸν λόγον. Καὶ γὰρ ζῶα, φησὶν, δημογε- νέσι ζῶοισι ξυναγελάζεται, ὡς περιστε- ραὶ περισσότερῃσι, καὶ γέρανοι γεράνοισι, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀλόγων. Ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ τῶν ἀψύχων· κατάπερ ὄρῃν πά- ρεστι ἐπὶ τε τῶν κοσκινευομένων σπερ- μάτων, καὶ ἐπὶ τῶν παρὰ τῆσι κυματω- γῆσι ψηφίδων· ἔκου μὲν γὰρ κατὰ τὸν τοῦ κοσκίνου δῖνον διακριτικῶς φακοὶ μετὰ φακῶν τάσσονται καὶ χριθαὶ μετὰ κριθῶν καὶ πυροὶ μετὰ πυρῶν· ἔκου δὲ κατὰ τὴν τοῦ κύματος κίνησιν αἱ μὲν ἐπιμήκεις ψηφίδες εἰς τὸν αὐτὸν τόπον τῆσι ἐπιμήκεις ὠθεύονται, αἱ δὲ περιφε- ρέες τῆσι περιφερέσι· ὡς ἀνξυναγωγόν τι ἐχούσης τῶν πρηγμάτων τῆς ἐν τού- τοισι δμοιότητος. Ἄλλ' ὁ μὲν Δημόκριτος ὁσως.

(Sext. Empiric. adv. Mathem. lib. VII § 116 et 117, pag. 395 ed. Fabric.)

3. Δημόκριτος δὲ εἰδωλά τινὰ φησὶν ἐμπελάζειν τοῖς ἀνθρώποις, καὶ τούτων τὰ μὲν εἶναι ἀγαθοποιά, τὰ δὲ κακοποιά· ἔνθεν καὶ εὐχεται εὐλόγων τυ- γχεῖν εἰδῶλων. Εἶναι δὲ ταῦτα μεγάλα τε καὶ ὑπερφυῆ καὶ δύσφθαρτα μὲν, οὐκ ἀφθαρτα δὲ. Προσημαίνειν τε τὰ μέλλοντα τοῖς ἀνθρώποις θεω- ρούμενα καὶ φωνὰς ἀφιέντα· ὅθεν τούτων αὐτῶν φαντασίαν λαβόντες οἱ παλαιοὶ ὑπενόησαν εἶναι

θεόν, μηδενὸς ἄλλου παρὰ ταῦτα ὄντος θεῶν ἀφθαρτον φύσιν ἔχοντος.

(Sextus Empiricus adv. Mathem. lib. V § 19, pag. 552 seqq. ed. Fabric.)

4. Εἰσὶ δὲ οἱ ἀπὸ τῶν γιγνομένων κατὰ τὸν κόσμον παραδόξων ὑπονοήσαντες εἰς ἔνοϊαν ἡμᾶς εἰρη- θῆναι θεῶν. Ἀφ' ἧς φαίνεται εἶναι ὁδοῦς καὶ Δημόκριτος. Ὅρεόντες γὰρ, φησὶ, τὰ ἐ- τοῖσι μετεώροισι παθήματα οἱ παλαιοὶ τῶν ἀνθρώπων, κατάπερ βροντὰς καὶ ἀστραπάς, κεραυνούς τε καὶ ἄστρων ἐπι- ὁδοῦς, ἡλλοῦ τε καὶ σελήνης ἐκλείψας· εἰδεματέοντο, θεοὺς οἰόμενοι τούτων αἰτίους εἶναι.

(Sextus Empir. adv. Math. lib. IX § 2 p. 554 ed. Fabr.)

5. Δημόκριτος δὲ τὰς ποιότητας ἐκβαλὼν, ἵνα ἐπι- νόμῳ ψυχρὸν, νόμῳ θερμὸν, ἐτεῖ δὲ ἄτομα καὶ κενόν. Καὶ πάλιν· Ἐτεῖ δὲ οὐδὲν ἴδμεν· ἐν βυθῷ γὰρ ἡ ἀληθεῖη.

(Diog. Laert. in vit. Pyrrhon. lib. IX § 2.)

6. Ἄλλα καὶ Δημόκριτος ἐν οἷς φησὶ δὲ ἴνη ἀπὸ πει- τῶς ἀποκρίνεσθαι παντοίων εἰδέων (καὶ δὲ καὶ ὑπὸ τίνος αἰτίας μὴ λέγει), εἰκοιν ἀπὸ τῆς μάτου καὶ τύχης γενεῶν αὐτά.

(Simplicius ad Aristot. Phys. fol. 73 b.)

7. Καὶ ὡς Δημόκριτος φησὶν, ἦν δμοῦ πάντα ἐν- νάμι, ἐνεργεῖη δ' οὐ.

(Aristot. Metaph. lib. XII cap. 2 pag. 1006 ed. Bekker.)

8. Οἷς οὐδ' ὄναρ ἐντυχῶν ὁ Κολώτης, ἐσφαλῆ πα-

aliquas probabiles asferre rationes. Visus est et Plato eam tetigisse in Timæo. Sed Democritus de animatis et inanimis ea quæ dicit statuit. *Animantia enim, inquit, simul congregantur cum ejusdem generis animantibus, ut columbæ cum columbis et grues cum gruibus, atque idem in aliis brutis valet. Idem quoque de inanimis dicendum; ut licet videre in seminibus quæ cribrantur et in lapillis per littora sparsis, quum pro cribri circumactione separatim lens cum lente collocetur, hordeum cum hordeo et triticum cum tritico, ex undarum autem motione oblongi quidem calculi pellantur ad eundem locum ad quem oblongi, teretes vero ad quem teretes, ut pole rerum in his similitudine habente vim quandam congregandi.* Sed sic quidem Democritus.

3. Democritus autem ait quædam simulacra appropinquare hominibus, et ex his alia quidem benefica esse, alia vero malefica; hinc etiam optat, ut bona sibi simulacra occurrant. Ea autem esse magna et ingentia, et difficulter quidem interire, non esse tamen interitui non obnoxia. Significare præterea hominibus futura, quum aspectabilia sint et vocem emittant. Unde perceptam ho-

rum visionem antiqui deos esse existimarunt, quum præter hæc non sit alius deus qui habeat naturam interitus expertem.

4. Sunt autem qui ex rebus admirabilibus, quæ in mundo sunt, suspicati sint nos pervenisse ad noticiam deorum. In qua opinione videtur etiam esse Democritus. *Videntes enim, inquit, veteres quæ in sublimi accident, ut tonitrua et fulgura, et fulmina, et astrorum coitus solisque et lunæ defectiones, perterrebantur, rati deos esse eorum auctores.*

5. Democritus exclusis qualitatibus, ubi ait: *opinio frigidum, opinione calidum, re vera autem indivisibile et inane.* Et alibi: *Re vera nihil scimus; in profundis enim veritas latet.*

6. Sed Democritus quoque dicens *vertigine ab atomorum varietate universitate (quasdam segregari (quomodo vero et qua causa, non dicit), videtur forte et carum res procreare.*

7. Atque ut Democritus ait, *simul omnia potentia erant, actu vero minime.*

8. Quæ quum ne per somnum quidem vidisset Colotes,

λέξιν τοῦ ἀνδρός, ἐν ᾗ διορίζεται, μὴ μᾶλλον τὸ δέν, ἢ τὸ μηδὲν εἶναι· δὲν μὲν ὀνομάζων τὸ σῶμα, μηδὲν δὲ τὸ κενόν, ὡς καὶ τούτου φύσιν τινὰ καὶ ὑπόστασιν ἰδίαν ἔχοντος.

(Plutarch. adv. Colot. pag. 1108. vol. X pag. 561 ed. Reisk.)

9. Δημόκριτος δὲ ὁ τῆ Διὸς φωνῆ παρεκαζόμενος καὶ λέγων τὰ δε περὶ τῶν ζυμπάντων ἐπεχείρησε μὲν τὴν ἐπίνοιαν ἐκθέσθαι, πλεῖον δὲ ἰδιωτικῆς ἀποφάσεως οὐδὲν ἰσχυρεν, εἰπὼν· Ἄνθρωπος ἐστὶ, ὃ πάντες ἴδμεν.

(Sextus Empiric. adv. Math. lib. VII § 265 p. 423 seqq. ed. Fabric.)

10. Ὁ γὰρ ὀμφαλὸς πρῶτον ἐν μήτρῃσι, ὡς φησι Δημόκριτος, ἀγκυρηβόλιον σάλου καὶ πλάνης ἐμφύεται, πῆσμα καὶ κλῆμα τῶ γινόμενῳ καρπῶ καὶ μέλλοντι.

(Plutarch. de Amore prolis pag. 495 [vol. VII pag. 928 ed. Reisk.])

11. Τὸ κεράνιον πῦρ ἀκριβεία καὶ λεπτότητι θαυμαστόν ἐστιν, αὐτόθεν περὶ τὴν γένεσιν ἐκ καθαρᾶς καὶ ἀγῆς ἔχον οὐσίας, καὶ πᾶν, εἴ τι συμμίγνυται νοτερόν, ἢ γεῶδες αὐτῶ, τῆς περὶ τὴν κίνησιν δξύτητος ἀποσειομένης καὶ διακαθαριούσης. Διόβλητον μὲν οὐδέν, ὡς φησι Δημόκριτος, ὃ μὴ τὸ παρ' αἰθρίας στέγει σέλας. Τὰ μὲν οὖν πυκνὰ τῶν σωματίων, χαλκός, ἄργυρος, χρυσοῦς ἀποστέγει καὶ φθείρεται, καὶ τῆκεται πάσχοντα τῶ προσμάχεσθαι καὶ ἀντερίδειν· τῶν δ' ἀραιῶν καὶ πολυπόρων καὶ χαλόντων ὑπὸ μανότητος ἀψαυστὶ διεκρίθῃ, καθάπερ ἱματίων καὶ ξύλων αἰῶν.

(Plutarch. Conviv. disp. lib. IV p. 665)

Περὶ αἰσθήσεων.

12. Δημόκριτος δὲ περὶ μὲν αἰσθήσεως οὐ διορίζει, πότερα τοῖς ἐναντίοις ἢ τοῖς ὁμοίοις ἐστίν· ἢ μὲν γὰρ τῶ ἀλλοιοῦσθαι ποιεῖ τὸ αἰσθάνεσθαι, δοξείεν ἂν τοῖς διαφοροῖς· οὐ γὰρ ἀλλοιοῦται τὸ ὅμοιον ὑπὸ τοῦ ὁμοίου. Πάλιν δὲ τὸ μὲν αἰσθάνεσθαι καὶ ἀπλῶς τὸ ἀλλοιοῦσθαι τῶ πάσχειν· ἀδύνατον δὲ, φησί, τὸ μὴ ταῦτα πάσχειν, καὶ ἕτερα ὄντα ποιεῖν ἕτερα, ἀλλὰ ταῦτόν τι πάσχειν τοῖς ὁμοίοις. Διὸ περὶ μὲν τούτων ἀμφοτέρως ἐστὶν ὑπολαμβάνειν.

(Theophrast. lib. Περὶ αἰσθήσεως καὶ αἰσθητῶν 49.)

13. Περὶ ἐκάστης δ' ἡδὴ αὐτῶν ἐν μέρει πειρᾶται λέγειν. Ὅρῃν μὲν οὖν ποιεῖ τῆ ἐμφάσει· ταύτην δ' ἰδίως λέγει· τὴν γὰρ ἐμφασιν οὐκ εὐθὺς ἐν τῇ κόρῃ γίνεσθαι, ἀλλὰ τὸν ἀέρα τὸν μεταξὺ τῆς ὄψεως καὶ τοῦ ὀρωμένου τυποῦσθαι, συστελλόμενον ὑπὸ τοῦ ὀρωμένου καὶ τοῦ ὀρώντος· ἄπαντος γὰρ αἰεὶ γίνεσθαι τινα ἀπορροήν· ἐπειτα τοῦτον στερεὸν ὄντα καὶ ἀλλόγρων ἐμφαίνεσθαι τοῖς ὀμμασιν ὑγροῖς· καὶ τὸ μὲν πυκνὸν οὐ δέχεσθαι, τὸ δ' ὑγρὸν διείναι. Διὸ καὶ τοὺς ὑγροὺς τῶν σκληρῶν ὀφθαλμῶν ἀμείνους εἶναι πρὸς τὸ ὄρῃν, εἴ δὲ μὲν εἴω χιτῶν ὡς λεπτότατος καὶ πυκνότατος εἴη, τὰ δ' ἐντὸς ὡς μάλιστα σομφὰ καὶ κενὰ πυκνῆς καὶ ἰσχυρᾶς σαρκός, ἔτι δὲ ἱμάδος παχείας τε καὶ λιπαρᾶς, καὶ αἰ φλέβας κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς

lapsus est in verbis ejus, quibus definit, non magis δὲν esse quam μηδέν; δὲν nominans corpus, μηδέν inane, quasi hoc quoque suam quandam naturam et substantiam habeat.

9. Democritus autem, qui Jovis voci assimilatur atque hæc de universis disserit, covatus quidem est exponere notionem, sed de ea nihil amplius potuit pronuciare quam imperitum vulgus, dicens: *Homo est quod omnes scimus.*

10. Primum enim in utero umbilicus nascitur, ut ait Democritus, tanquam ancora, qua fetus adversus fluctuationes nitatur, et tanquam retinaculum ac pedamentum conceptæ sobolis.

11. Fulminis ignis mirabili est subtilitate et tenuitate, quam statim a prima origine habet ex pura et sincera substantia: et quidquid ei humidum aut terrestre admiscetur, id sui motus celeritate excutit atque expurgat. Nihil icitur fulmine, ut ait Democritus, quod non fulmen e caelo missum impediatur atque retineatur. Quare corpora densa, ut aes, argentum, aurum, fulmen retardant, corrumpunturque et liquecunt eo, quod repugnant atque resistunt. At per rara multisque foraminibus hiantia ob

laxitatem eorum sine tactu discurrit fulmen, ut per vestes et arida ligna.

De sensibus.

12. Democritus de sensu non definit, utrum contrariis an similibus fiat. Quatenus enim sensum mutatione fieri dicit, videatur diversis, quum similia similibus non mutantur. Rursus autem nos sentire omninoque mutari contendit dum patiamur, dissimilia vero pati et diversa quidem diversa facere posse negat, sed simile aliquid similibus pati. Quapropter hæc utroque modo intelligi licet.

13. De singulis autem sensibus deinceps dicere conatur. Videre nos ait imaginum illapsu quem peculiariter describit; imaginem enim non statim in pupillam illabi, sed aerem inter oculum et illud quod cernitur, medium, contractum ab illo quod cernitur et qui cernit, formari; ab omni enim re fieri semper effluviu quoddam; deinde hunc aerem solidum et discolorum oculis humidis ut imaginem illabi, ita ut densum non accipiat, humidum peragret. Idcirco humidus oculus duris meliores esse ad videndum, si membrana externa quam tenuissima et solidissima sit, interna autem quam maxime fungosa et inania carne solida et valida, atque humore crasso et ni-

εὐθεῖαι καὶ ἀνικμοί, καὶ ὁμοιοχημονοῖεν τοῖς ἀποτυπουμένοις. Τὰ γὰρ ὁμόφυλα μάλιστα διαστον γωρίζουν.

(Theophrastus *ibid.* 50.)

16. Πρῶτον μὲν οὖν ἀτοπος ἢ ἀποτύπωσις ἢ ἐν τῷ ἀέρι· δεῖ γὰρ ἔχειν πυκνότητα καὶ μὴ θρύπτεσθαι τὸ πυκνούμενον, ὥσπερ καὶ αὐτὸς λέγει παραβάλλων, τοιαύτην εἶναι τὴν ἐντύπωσιν, οἷον εἰ ἐκμάξιαι εἰς κηρόν. Ἐπειτα μᾶλλον ἐν ὕδατι τυποῦσθαι δυνατόν, ὅσῳ πυκνότερον ἤττον δὲ ὀρθοῦσαι. Καίτοι προσήκει μᾶλλον. Ὅλως δὲ ἀποβροῆν ποιοῦντα τῆς μορφῆς, ὥσπερ ἐν τοῖς περὶ τῶν εἰδῶν, τί δεῖ τὴν ἀποτύπωσιν ποιεῖν; αὐτὰ γὰρ ἐμφαίνεται τὰ εἶδωλα.

(Theophrastus *ibid.* 51.)

15. Ἄλλ' ἴσως τὴν ἐμφασιν ὁ ἥλιος ποιεῖ, τὸ φῶς ὥσπερ ἐπιφέρων ἐπὶ τὴν ὕψιν, καθάπερ βόικε βούλεισθαι λέγειν· ἐπεὶ τό γε τὸν ἥλιον ἀπωθοῦντα ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ ἀποπλαττούμενον πυκνοῦν τὸν ἀέρα, καθάπερ φησὶν, ἀποπον· διακρίνειν γὰρ πέφυκε μᾶλλον.

(Theophrastus *ibid.* 54.)

16. Τὴν δ' ἀκοὴν παραπλησῶς ποιεῖ τοῖς ἄλλοις· εἰς γὰρ τὸ κενὸν ἐκπίπτοντα τὸν ἀέρα κίνησιν ἐμποιεῖν, πλὴν ὅτι κατὰ πᾶν μὲν ὁμοίως τὸ σῶμα εἰσέναι, μάλιστα δὲ καὶ πλείστον διὰ τῶν ὄτων, ὅτι διὰ πλείστου τε κενῷ διέρχεται καὶ ἥμιστα διαμύμνει· διὸ καὶ κατὰ μὲν τὸ ἄλλο σῶμα οὐκ

αἰσθάνεσθαι, ταύτη δὲ μόνον. Ὅταν δὲ ἐντὶς γένηται, σκιδνασθαι διατάχου· τὴν γὰρ φωνὴν εἶναι θρυπτομένου τοῦ ἀέρος καὶ μετὰ βίας εἰσόντος.

(Theophrast. *ibid.* 55.)

17. Ὅσπερ οὖν ἐκτὸς ποιεῖ τῇ ἀφῆ τὴν αἰσθησιν, οὕτω τῇ ἀκοῇ ἐντός. Ὁξύτατον δ' ἀκούειν, εἰ δὲ μὲν ἔξω χιτῶν εἴη πυκνός, τὰ δὲ φλέβια κενὰ καὶ ὡς μάλιστα ἀνικμα καὶ εὐτρητα κατὰ τε τὸ ἄλλο σῶμα καὶ τὴν κεφαλὴν καὶ τὰς ἀκοάς· ἔτι δὲ τὰ δοτᾶ πυκνὰ καὶ ὁ ἐγκέφαλος εὐκρατος, καὶ τὸ περὶ αὐτὸν ὡς ξηρότατον· ἀθρόον γὰρ ἂν οὕτως εἰσέναι τὴν φωνήν, ἅτε διὰ πολλοῦ κενοῦ καὶ ἀντικμου καὶ εὐτρήτου εἰσπύσαν, καὶ ταχὺ σκιδνασθαι καὶ ὁμαλῶς κατὰ τὸ σῶμα, καὶ οὐδὲ ἐκπίπτειν ἔξω.

(Theophrastus *ibid.* 56.)

18. Τὸ μὲν οὖν σαφῶς ἀπορίζειν ὁμοίως ἔχει τοῖς ἄλλοις, ἀποπον δὲ καὶ ἀθλον κατὰ πᾶν τὸ σῶμα τὸν ψόφον εἰσέναι, καὶ θταν εἰσέλθῃ διὰ τῆς ἀκοῆς, διαχρῆσθαι κατὰ πᾶν, ὥσπερ οὐ ταῖς ἀκοαῖς ἀλλ' ὅλη τῷ σῶματι τὴν αἰσθησιν οὔσαν. Οὐ γὰρ, εἰ καὶ συμπάσχει τι τῇ ἀκοῇ, διὰ τοῦτο καὶ αἰσθάνεται. Πάσαις γὰρ τοῦτο γε ὁμοίως ποιεῖ· καὶ οὐ μόνον ταῖς αἰσθήσεσιν, ἀλλὰ καὶ τῇ ψυχῇ. Καὶ περὶ μὲν ὀψεως καὶ ἀκοῆς οὕτως ἀποδίδωσι· τὰς δ' ἄλλας αἰσθήσεις σχεδὸν ὁμοίως ποιεῖ τοῖς κλείστοις.

(Theophrastus *ibid.* 57.)

ideo, venæ denique ad oculos pertinentes recte humorisque expertes et similes figura imaginibus conformatis sint. Sui enim generis res maxime quidque cognoscere.

14. Ac primum quidem inepta est imaginis in aere confirmatio; nam quod densatum est servare oportet hanc densitatem, neque conteri, quemadmodum ipse dicit comparatione proposita, tali modo fieri informationem, quall in cera aliquid imprimas. Deinde eo facilius simulacrum in aqua imprimi potest, quo densior est; difficilium autem cerni. At oportebat facilius. Omnino eum qui formæ effluviū statuit, ut in libro de imaginibus, quid opus est imaginis conformationem ponere? Ipsa enim simulacra ilabuntur.

15. Sed fortasse illapsū sol efficit, lucem quasi oculo afferens, ut Democritus videtur dicere voluisse; quum, quod ait, solem repellentem a sese effingendo densare aerem absurdum sit; ea enim solis natura est, ut aerem potius discernat.

16. Auditum vero similiter atque ceteri (philosophi) definit: aere enim in vacuum irruente motum effici, sed (quod Democriti proprium est) aerem per totum corpus similiter penetrare, maxime autem per aures, quoniam licet per plurimum vacuum pervadat et minime permaneat;

ideo in reliquis corporis partibus (sonum) non sentiri, sed solis in auribus. Ubi autem ad interna pervenerit, celeriter dimanare; esse (i. e. oriri) enim vocem aere contrito et per vim ingrediente.

17. Eodem igitur modo quo extrinsecus tactu sensum fieri statuit, ita intus auditu. Acutissime audiri, si membrana externa densa, venæ inanes et quam maxime sine humore et bene tum ad reliquum corpus tum ad caput atresque perforatæ, ossa autem firma et cerebrum bene mixtum, et quod circumdet, quam siccissimum sit. Ita enim vocem plenam intrare, per multum vacuum et humore carens et bene perforatum progressam, citoque dimanare æquabiliter per corpus serpendo, neque excidere.

18. Democritus igitur in iis quæ perspicue definit similia profert ac ceteri (philosophi), ineptum vero atque obscurum est (quod ait) per totam corpus penetrare sonum et ubi per aurem intraverit, per totum corpus diffundi, quasi tum non solæ aures, sed universum corpus sentiat. Nam si quid etiam una cum auribus afficitur, ideo tamen non et ipsum sentit. Enimvero omnibus (sensibus) hoc similiter ascribit, neque his tantum, sed etiam animæ. De visu quidem et auditu ita statuit; ceteros sensus similiter definit ac perique.

9. Περὶ δὲ τοῦ φρονεῖν ἐπὶ τούτων εἴρηκεν, ὅτι γίνονται, συμμετρεῖς ἐχούσης τῆς ψυχῆς μετὰ τὴν κίνησιν· ἔαν δὲ περιθερμὸς τις ἢ περιψυχρὸς γένηται, μεταλλάττειν φησί. Διότι καὶ τοὺς παλαιούς καλῶς τοῦθ' ὑπολαβεῖν, ὅτι ἐστὶν ἄλλοφρονεῖν. Ὅστε φανερόν, ὅτι τῇ κράσει τοῦ σώματος ποιεῖ τὸ φρονεῖν· ἔπερ ἴσως αὐτῷ καὶ κατὰ λόγον ἐστί, σῶμα ποιῶντι τὴν ψυχὴν.

(Theophrastus *ibid.* 58.)

10. Ἄλλὰ περὶ μὲν τούτων ἴσως συνηκολουθηκέναι τοῖς ποιοῦσιν ἴσως τὸ φρονεῖν κατὰ τὴν ἀλλοίωσιν· ἥπερ ἐστὶν ἀρχαιοτάτη δόξα. Πάντες γὰρ οἱ παλαιοὶ καὶ οἱ ποιηταὶ καὶ σοφοὶ κατὰ τὴν διάθεσιν ἀποδιδόσκει τὸ φρονεῖν.

(Theophrastus *ibid.* 72.)

11. Βαρὺ μὲν οὖν καὶ κοῦφον τῷ μεγέθει διαίρει Δημόκριτος. Εἰ γὰρ διακριθεῖ ἕν ἕκαστον τῶν ἀμικτων (εἰ καὶ κατὰ σχῆμα διαφέρει) σταθμοῦ ἂν ἐπὶ μεγέθει τὴν φύσιν ἔχειν· οὐ μὴν ἄλλ' ἐν γὰρ τοῖς μικτοῖς κουφότερον ἂν εἶναι τὸ πλεόν ἔχον κενόν, βαρύτερον δὲ τὸ ἑλαττον.

(Theophrastus *ibid.* 61.)

12. Ἐν ἰσίοις μὲν οὕτως εἴρηκεν· ἐν ἄλλοις δὲ κοῦφον εἶναι φησὶν ἀπλῶς τὸ λεπτόν. Παρακλησίως δὲ καὶ περὶ σκληροῦ καὶ μαλακοῦ· σκληρόν μὲν γὰρ εἶναι τὸ πυκνόν, μαλακόν δὲ τὸ μανόν, καὶ τὸ μᾶλλον τε καὶ ἥττον καὶ μάλιστα κατὰ λόγον. Διαφέρειν δ' ἔτι τὴν θέσιν καὶ τὴν ἐναπόληψιν τῶν κενῶν τοῦ σκληροῦ καὶ μαλακοῦ καὶ τοῦ βαρέος καὶ κοῦφου. Διὸ σκληρότερον μὲν εἶναι σιδήρου,

βαρύτερον δὲ μολυβδον· τὸν μὲν γὰρ σιδήρου ἀνωμάλως συγκραῖσθαι, καὶ τὸ κενὸν ἔχειν πολλαχῆ, καὶ κατὰ μέγαρα πεπικνωσθαι, καὶ κατὰ ἕνια ἀπλῶς πλεόν ἔχειν κενόν· τὸν δὲ μολυβδον ἑλαττον ἔχοντα κενὸν ἑμαλῶς συγκραῖσθαι, κατὰ πᾶν ὁμοίως μανόν· διὸ βαρύτερον μὲν, μαλακώτερον δ' εἶναι τοῦ σιδήρου.

(Theophr. *ibid.* 62.)

23. Περὶ μὲν οὖν βαρέος καὶ κοῦφου καὶ σκληροῦ καὶ μαλακοῦ ἐν τούτοις ἀφορίζει· τῶν δ' ἄλλων αἰσθητῶν οὐδενὸς εἶναι φύσιν, ἀλλὰ πάντα πάθη τῆς αἰσθήσεως ἀλλοιουμένης, ἐξ ἧς γίνεσθαι τὴν φαντασίαν. Οὐδὲ γὰρ τοῦ ψυχροῦ καὶ τοῦ θερμοῦ φύσιν ὑπάρχειν, ἀλλὰ τὸ σχῆμα μεταπίπτον ἐργάζεσθαι καὶ τὴν ἡμετέραν ἀλλοίωσιν· ὅ, τι γὰρ ἂν ἄθρου ἦ, τοῦτ' ἐνισχύειν ἐκάστω, τὸ δ' εἰς μικρὰ διανενημημένον ἀναίσθητον εἶναι. Σημεῖον δέ, ὡς οὐκ εἰσὶ φύσει, τὸ μὴ ταῦτα πᾶσι φαίνεσθαι τοῖς ζώοις, ἀλλ' ὅ ἡμῖν γλυκύ, τοῦτ' ἄλλοις πικρόν, καὶ ἑτέροις δξύ, καὶ ἄλλοις δριμύ, τοῖς δὲ στρυφνόν· καὶ τὰ ἄλλα δὲ ὡσαύτως. Ἔτι δ' αὐτοὺς μεταβάλλειν τὴν κρίσιν κατὰ τὰ πάθη καὶ τὰς ἡλικίας· ἦ καὶ φανερόν, ὡς ἡ διάθεσις αἰτία τῆς φαντασίας. Ἀπλῶς μὲν οὖν περὶ τῶν αἰσθητῶν οὕτως δεῖν ὑπολαμβάνειν. Οὐ μὴν ἄλλ' ὥσπερ καὶ τὰ ἄλλα, καὶ ταῦτα ἀνατίθησι τοῖς σχήμασι· πλὴν οὐχ ἀπάντων ἀποδίδωσι τὰς μορφάς, ἀλλὰ μᾶλλον τῶν χυλῶν καὶ τῶν χρωμάτων· καὶ τούτων ἀκριβέστερον διορίζει τὰ περὶ τοὺς χυλοὺς, ἀναφέρων τὴν φαντασίαν πρὸς ἄνθρωπον.

19. De sana mente ita loquitur, sapere nos, si anima post motum convenienter et apte se habeat; si quis autem inmodum calidus frigidusve fiat, mentem perturbari dicit. Quare priscos præclare intellexisse, hanc esse mentis alienationem. Unde patet, Democrito sanam mentem corporis mixtione constare, id quod fortasse ipsius rationi convenit, qui animam corpus esse censeat.

20. Sed in his rebus illos videtur secutus esse, qui sanam mentem e mutatione penitere volunt, quæ vetustissima est opinio. Omnes enim prisca et poetæ et sapientes pro corporis affectione nos sapere decernunt.

21. Grave igitur et leve magnitudine distinguit Democritus. Si enim (eorum quæ non sunt mixta) unumquodque discernatur (etiãsi formâ differat), gravitatis naturam in magnitudine sitam esse (docet); sed inter mixta levius esse, quod plus vacui habeat, gravius, quod minus.

22. Ita quidem in nonnullis locis dixit; in aliis tamen leve esse simpliciter dicit tenue. Pariter quoque de duro et molli; quippe durum esse densum, molle contra rarum, et magis minusve (durum et molle) omnino pro rata parte (densum et rarum). Differre porro situm et injectum vacuorum spatiorum duri et mollis, gravis et levis. Ita-

que durius esse ferrum, gravius plumbum. Ferrum enim inæqualiter compositum esse, multisque in locis vacuum habere, et multis quidem in partibus densatum esse, et in nonnullis prorsus plus habere vacui. Plumbum vero, cui minus vacui insit, æqualiter compositum et per omnes partes similiter rarum esse. Ideo plumbum gravius quidem, sed tamen mollius esse ferro.

23. De gravi igitur et levi et duro et molli talia his locis definit; cæterorum vero sensilium nullius naturam, sed omnia affectiones sensus commutati, ex quo imaginatio oriatur, esse. Neque enim vere esse frigidi et calidi naturam, sed formam quo tempore ipsa transmutetur, nostram quoque mutationem efficere; scilicet quod plurimum sit, hoc in quoque valere, quod autem in exiguis particulas distributum sit, non esse sensile. At (hæc sensilia) natura sua non esse, inde patere, quod illa non eadem omnibus animalibus appareant, sed quod nobis quidem dulce, hoc aliis amarum, rursus aliis acutum, nonnullis acre, quibusdam austerum et reliqua eodem modo. Nos quoque ipsos sententiam mutare secundum affectiones vitæque ætates; unde corporis statum rei illius imaginariæ causam esse liqueat. Ita igitur prorsus de sensilibus esse existimandum. Enimvero sicut cætera, ita et hæc ad formas revocat, non tamen omnium figuram recenset, sed magis saporum et colorum, ex quibus rursus accuratius definit sapes, perceptionem imaginariam homini tribuens.

(Theophrastus ibid. 63 et 64.)

Περὶ χυλῶν.

24. Τὸ μὲν σχῆμα καθ' αὐτό ἐστι, τὸ δὲ γλυκὺ καὶ ὄλιως τὸ αἰσθητὸν πρὸς ἄλλο καὶ ἐν ἄλλοις.

(Theophrast. ibid. 69.)

25. Δημόκριτος δὲ σχῆμα περιτιθεὶς ἐκάστω, γλυκὺν μὲν τὸν στρογγύλον καὶ εὐμεγέθη ποιεῖ· στρογγύλον δὲ τὸν μεγαλόσχημον, τραχύν τε καὶ πολυγώνιον καὶ ἀπεριφερῆ· ὄξυν δὲ κατὰ τούνομα τὸν ὄξυν τῷ ὄγκῳ καὶ γωνιοειδῆ καὶ καμπύλον καὶ λεπτόν καὶ ἀπεριφερῆ· δρι μὲν δὲ τὸν περιφερῆ καὶ λεπτόν καὶ γωνιοειδῆ καὶ καμπύλον· ἄλμυρόν δὲ τὸν γωνιοειδῆ καὶ εὐμεγέθη καὶ σκολιὸν καὶ ἰσοσκελῆ· πικρὸν δὲ τὸν περιφερῆ καὶ λεῖον, ἔχοντα σκαληνίαν, μέγεθος δὲ μικρόν· λιπαρόν δὲ τὸν λεπτόν καὶ στρογγύλον καὶ μικρόν.

(Theophrast. de Caus. plant. VI, 6.)

26. Ἄτοπον δὲ κάκεινο δὲ κατὰ τὰ σχήματα λέγουσιν, ὅτι ἡ τῶν ὁμοίων διαφορὰ ἢ κατὰ μικρότητα καὶ μέγεθος τείνει εἰς τὸ μὴ τὴν αὐτὴν ἔχειν δύναμιν· οὐ γὰρ ἐπὶ τῆς μορφῆς, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ὄγκων ποιοῦσι τὰς δυνάμεις, ἃς εἰ μὲν κατὰ πάντα διαβασανίσαντες ἀπλῶς τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἥττον ἐκάλουν, καλῶς ἂν τοῦτο ἀπέδωκαν· τὸ δὲ εἰς τὸ μὴ ταῦτὸ δύνασθαι μηδὲ ποιεῖν οὐκ εὐλόγον, ἐπεὶ ἐν τοῖς σχήμασιν αἱ δυνάμεις.

(Theophrast. de Caus. plant. VI, 2.)

27. Τὸν μὲν οὖν ὄξυν εἶναι τῷ σχήματι γωνιοειδῆ καὶ πολυκαμπῆ καὶ μικρόν καὶ λεπτόν· διὰ τὴν δριμύτητα ταχὺ καὶ πάντη διαδύνασθαι· χύν δ' ὄντα καὶ γωνιοειδῆ συνάγειν καὶ συστῆναι διὰ καὶ θερμαίνειν τὸ σῶμα, κενότητος ἐμποῦν μάλιστα γὰρ θερμαίνεσθαι τὸ πλείστον ἔχον· τὸν δὲ γλυκὺν ἐκ περιφερῶν συγκοῦσθαι στρογγύλων οὐκ ἄγαν μικρῶν· διὸ καὶ διαχεῖν ὄλιγον σῶμα, καὶ οὐ βιαίως καὶ οὐ ταχὺ πάντα περὶ αὐτοῦ τὸς δ' ἄλλους χυλοὺς ταράττειν, ὅτι οὐκ ἐπιπλανᾷ τὰ ἄλλα καὶ ὑγραίνει· ὑγρατινόμενα δὲ ἐκ τῆς τάξεως κινούμενα συρρεῖν εἰς τὴν κοιλίαν ταύτην γὰρ εὐπορώτατον εἶναι διὰ τὸ πλείστον εἶναι κενόν.

(Theophrast. de Sensu et sensil. 65.)

28. Τὸν δὲ στρογγύλον ἐκ μεγάλων σχημάτων· πολυγωνίων καὶ περιφερῶν ἕκαστ' ἔχόντων· τὰ γὰρ ὅταν εἰς τὰ σώματα ἴλθῃ, ἐπιτυροῦν ἐπιπλανά τὰ φλέβια καὶ κωλύειν συρρεῖν· διὸ καὶ κοιλίας ἰσθάναι. Τὸν δὲ πικρὸν ἐκ μικρῶν καὶ λεῖων καὶ περιφερῶν· τὴν περιφέρειαν εὐτρεῖ καὶ καμπὰς ἔχουσαν· διὸ καὶ γλίσχρον εἶναι καὶ κολλώδη. Τὸν δ' ἄλμυρόν ἐκ μεγάλων καὶ περιφερῶν, ἀλλ' ἐπ' ἐνίων μὲν σκαληνῶν· διὸ οὐ πολυκαμπῶν. Βούλεται δὲ σκαληνὰ λέγειν, ἵνα παράλλαι εἴη πρὸς ἄλληλα καὶ συμπλασθῆναι· Μεγάλων μὲν, ὅτι ἡ ἄλμυρις ἐπιπολάζει· μικρῶν δὲ, ὅτι ἡ πικρία ἐπιπολάζει.

De saporibus.

24. Figura quidem per se constat, dulcia vero omninoque sensilia non constant, nisi quatenus ad alia referuntur atque in aliis sunt.

25. Democritus suam cuique saporis figuram tribuens dulcem facit teretem magnisque constantem atomis; austerum vero figuræ magnitudine conspicuum, asperum, angulosum, non rotundum; nonine autem acutum molle quoque forma acutum et angularem et curvum et tenuem et rotunditate carentem; acrem porro rotundum et tenuem et angularem et curvum; salsum præterea angularem atque e magnis atomis compositum et tortuosum et æquis cruribus insignem; amarum autem rotundum et lævem et inæqualem et exigua magnitudine præditum; pinguem denique tenuem et teretem et parvum.

26. Ineplum vero et illud est, quod figurarum habita ratione dicunt, similitudinem discrepantiam in parvitate et magnitudine sitam ejusmodi esse, ut non eandem vim eundemque effectum habeant. Neque enim figura (solum), sed quantitate (diversum) effectum fieri statuunt, quem si omnibus consideratis simpliciter majus et minus vocarent, recte decernerent; sed (hanc similitudinem) non ad eandem efficienda valere neque eandem perficere, absurde dicunt, quum vis et effectus e figura pendeat.

27. Namque acutum saporem esse forma angularem flexuosum, parvum et tenuem, et propter acritudinem celeriter et ubique perlabi; ut asperum vero et angularem, cogere et contrahere eo modo, ut corpus calefactum inanitates injiciendo: quod enim plurimum vacui habet maxime calefieri. Dulcem autem e rotundis figuris e nimis parvis constare, ideoque corpus plane perfunderi neque vehementer nec celeriter omnia permeare; cæterum dulcem perturbare cæteros sapes, quoniam perlabet reliqua dispergat et madefaciat, madefacta autem et disturbata in ventrem confluere, qui maxime vacuus facillime excipere possit.

28. Austerum vero e magnis figuris et angulosis e minime rotundis compositum esse, quæ si in corpore veniant, venas excæcent et obstruant et impediunt, quoniam minus conjunctim (per artus) fluat (sanguis), ita ut alvum astringant. Amarum autem e parvis et lævibus e rotundis, tali nimirum rotunditate accepta, quæ flexum quoque habeat; ideo tenacem esse et glutinosum. Salsum vero e magnis nec rotundis, sed aliqua parte inæqualibus, et hanc ob rem non flexuosis. Intelligit autem inæqualia quæ variationem nexumque inter se habeant. E magnis quidem, quoniam salsilago (inde redundans) corpori innatet; parvas enim particulas circumdantibus pulsas cum universo corpore commisceri. E non rotundis

γὰρ ὄντα, καὶ τυπτόμενα τοῖς περιέχουσι, μίγνυ-
σθαι ἂν τῶν παντί· οὐ περιφερῶν δέ, ὅτι τὸ μὲν
ἀλμυρὸν τραχύ, τὸ δὲ περιφερὲς λείον· σκαληνῶν
δὲ διὰ τὸ μὴ περιπλάττεσθαι· διὸ ψαφάρων εἶναι.

(Theophrastus *ibid.* 66.)

1. Τὸν δὲ δριμύνην μικρὸν καὶ περιφερῆ καὶ γωνιοειδῆ,
σκαληνὸν δὲ οὐκ ἔχειν· τὸν μὲν γὰρ δριμύνην πολυ-
γώνιον ποιεῖν τῇ τραχύτητι, θερμαίνειν καὶ δια-
χεῖν διὰ τὸ μικρὸν εἶναι καὶ περιφερῆ καὶ γω-
νιοειδῆ· καὶ γὰρ τὸ γωνιοειδὲς εἶναι τοιοῦτον.
Ἐσάυτως δὲ καὶ τὰς ἄλλας ἐκάστου δυνάμεις ἀπο-
δίδωσιν, ἀνάγων εἰς τὰ σχήματα· ἀπάντων δὲ τῶν
σχημάτων οὐδὲν ἀκέραιον εἶναι καὶ ἀμιγῆς τοῖς
ἄλλοις, ἀλλ' ἐν ἐκάστῳ (χυλῶ) πολλὰ εἶναι καὶ
τὸν αὐτὸν ἔχειν λείου καὶ τραχέος καὶ περιφερῶς
καὶ ὀξέος καὶ τῶν λοιπῶν· ὃ δ' ἂν ἐνῆ πλείστον,
τοῦτο μάλιστα ἐνισχύειν πρὸς τὴν αἴσθησιν καὶ
τὴν δυνάμιν. Ἐτι δὲ εἰς ὅποιαν εἴδη ἂν εἰσέλθῃ,
διαφέρειν οὐκ ὀλίγον· καὶ διὰ τοῦτο τὸ αὐτὸ τάναν-
τία, καὶ τάναντία τὸ αὐτὸ πάθος ποιεῖν ἐνίοτε.

(Theophrastus *ibid.* 67.)

Περὶ χρωμάτων.

30. Δημόκριτος φύσιν μὲν μηδὲν εἶναι χρωμα, τὰ μὲν
γὰρ στοιχεῖα ἄποια, τὰ τε μεστὰ καὶ τὸ κενόν· τὰ
δ' ἐξ αὐτῶν συκρίματα κίχρωσθαι διαταγῆ τε καὶ
ῥυθμῶ καὶ προτροπῆ, ὧν ἡ μὲν ἐστὶ τάξις, ἡ δὲ
σχημα, ἡ δὲ θέσις· παρὰ ταῦτα γὰρ αἱ φαντασίαι.
Τούτων δὲ τῶν πρὸς τὴν φαντασίαν χρωμάτων

τέτταρες αἱ διαφοραί, λευκοῦ, μέλανος, ἐρυθροῦ,
χλωροῦ.

(Stobæus *Eclog. phys. lib. I cap. 17 pag. 364 seqq. ed. Heer.*)

11. Διὸ μᾶλλον εὐλογον, σώματα εἶναι ἄδιαφρατα—
ἅπερ ποιεῖ Δημόκριτος· διὸ καὶ χροτὴν οὐ φησὶν
εἶναι, τροπῆ γὰρ χρωματίζεσθαι.

(Aristoteles de *Gener. et corr. I, 2.*)

12. Τῶν δὲ χρωμάτων ἀπλᾶ μὲν λέγει τέτταρα· λευ-
κὸν μὲν οὖν εἶναι τὸ λείον· ὃ γὰρ ἂν μὴ τραχύ,
μηδ' ἐπισκιάζῃ μηδὲ δυσδιόδόν τι, τοιοῦτον πᾶν
λαμπρὸν εἶναι. Δεῖ δὲ καὶ εὐθύτροπα καὶ διαυγῆ
τὰ λαμπρὰ εἶναι. Τὰ μὲν οὖν σκληρὰ τῶν λευ-
κῶν ἐκ τοιούτων σχημάτων συγκρίσθαι, ὅσον ἡ
ἐντὸς πλάξ τῶν κογγυλίων· ταῦτα γὰρ ἂν ἄσκια
καὶ εὐαγῆ καὶ εὐθύτροπα εἶναι· τὰ δὲ ψαθυρὰ καὶ
εὐθύτροπα ἐκ περιφερῶν μὲν λοξῶν δὲ τῇ θέσει
πρὸς ἄλληλα, καὶ τὰς δύο συζεύξεις, τὴν θ' ἔλην
τάξιν ἔχειν ὅτι μάλιστα ὁμοίαν. Τοιούτων δ'
ὄντων, ψαθυρὰ μὲν εἶναι, διότι κατὰ μικρὸν ἡ σύν-
αψις· εὐθύτροπα δὲ, ὅτι ὁμοίως κείνται· ἄσκια
δὲ, διότι λεία καὶ πλατεῖα· λευκότερα δὲ τῶν τὰ
σχήματα τὰ εἰρημένα καὶ ἀκριβέστερα καὶ ἀμιγέ-
στερα εἶναι, καὶ τὴν τάξιν καὶ τὴν θέσιν πρὸς
ἄλληλα ἔχειν μᾶλλον τὴν εἰρημένην.

(Theophrastus de *Sensu et sensil. § 73.*)

33. Τὸ μὲν οὖν λευκὸν ἐκ τοιούτων εἶναι σχημάτων.
Τὸ δὲ μέλαν ἐκ τῶν ἐναντίων, ἐκ τραχέων καὶ
σκαληνῶν καὶ ἀνομοίων· οὕτω γὰρ ἂν σκιάζειν καὶ
οὐκ εὐθεῖς εἶναι τοὺς πόρους· οὐδ' αὐδιόδους. Ἐτι

dis vero, quia salsum asperum, rotundum autem glabrum
sit. Ex inæqualibus denique, quod (aliis saporibus) non
obruatur ideoque durus sit.

29. Postremo *acrem* saporem parvum et rotundum et
angularem, sed non inæqualem : *acrem* enim asperitate
sua angulosum quid efficere, calefacere et perfundere,
quoniam parvum et rotundum et angularis sit omneque an-
gulare ita se habeat. Pari autem modo reliquas cujusque
vires exponit, ad figuras referens; verum omnium figu-
rarum nullam esse sinceram atque a cæterarum admixtione
liberam, sed in unoquoque (sapore) multas esse, eun-
demque habere (figuram) glabri et asperi et rotundi et
acuti et reliquorum, quæ autem maxima insit, hanc
maxime ad sensum efficiendum vimque ostendendam valere.
Præterea in quem (corporis) habitum incidat sapor, mul-
tum interesse, ideoque fieri, ut eadem (corporis nostri)
affectio contraria, et contraria eadem affectionem non-
nunquam exhibeant.

De coloribus.

30. Democritus nihil per se colorem esse dixit, nam
elementa quidem, plenum et inane, nullam qualitatem
habere, quæ autem ex his componantur, ordinatione,

forma et collocatione, id est ordine, figura et situ colo-
rari; inde enim fieri perceptiones (visa). Colorum autem
visu perceptorum quattuor esse genera inter se diversa :
album, nigrum, rubrum, viridem colorem.

31. Quapropter magis consentaneum fuerit, corpora
esse individua—quod Democritus statuit; quocirca et co-
lorem non dicit esse, collocatione enim colorari.

32. Colorum quattuor genera simplicia esse dicit; atque
album quidem esse laeve : quod enim neque asperum sit,
neque obumbret, neque difficulter sit pervium, id omne
candidum esse. Candida vero et recte perforata et trans-
lucida esse oportere. Alborum igitur dura e talibus con-
stare figuris, qualis sit corcharum crusta interna; hæc
enim esse vacua umbræ et pellucida et recte perforata;
friabilia autem et fragilia e rotundis quidem, sed situ,
quem habeant inter se, obliquis (composita esse), ac
duas conjunctiones totumque ordinem quam simillimum
habere. Itaque friabilia esse, quia brevi intervallo esse
tangant, fragilia autem, quia similem habeant situm,
porro umbræ vacua, quia lævia sint et lata, albiora de-
nique, quando figuræ supra memoratæ et accuratiores et
minus mixtæ sint, ordinemque et situm, de quo locuti
sumus, magis invicem habeant.

33. Album igitur colorem e talibus constare figuris.
Nigrum vero e contrariis, ex asperis et inæqualibus et
dissimilibus : ita enim illium obumbrare, neque recta esse
ejus foramina nec facilia transitu. Effluvia etiam lenta et

ὁ δὲ τὰς ἀπορροὰς νοθεῖς καὶ ταραχώδεις· διαφέρειν γὰρ τι καὶ τὴν ἀπορροήν, τῷ ποίαν εἶναι πρὸς τὴν φαντασίαν, ἣν γίνεσθαι διὰ τὴν ἐναπόληψιν τοῦ αἵματος ἀλλοίαν.

(Theophrastus *ibid.* 74.)

34. Πρῶτον μὲν οὖν τὸ πλείους ἀποδοῦναι τὰς ἀρχάς, ἔχει τινὰ ἀπορίαν· οἱ γὰρ ἄλλοι τὸ λευκὸν καὶ τὸ μέλαν, ὡς τούτων ἀπλῶν ὄντων μόνων. Ἐπειτα τὸ μὴ πᾶσι τοῖς λευκοῖς μίαν ποιῆσαι τὴν μορφήν, ἀλλ' ἐτέραν τοῖς σκληροῖς καὶ τοῖς ψαθυροῖς· οὐ γὰρ εἰδὸς ἄλλην αἰτίαν εἶναι τοῖς διαφοροῖς κατὰ τὴν ἀφήν· οὐδ' ἂν ἔτι τὸ σχῆμα αἰτιον εἶναι τῆς διαφορᾶς, ἀλλὰ μᾶλλον τὴν θέσιν. Ἐνδέχεται γὰρ καὶ τὰ περιφερῆ καὶ ἀπλῶς πάντα ἐπισκιάζειν ἑαυτοῖς· σημεῖον δέ· καὶ γὰρ αὐτὸς ταύτην φέρει τὴν πίστιν, ὅσα τῶν λείων μέλανα φαίνεται. Διὰ γὰρ τὴν σύμφυσιν καὶ τὴν τάξιν, ὡς τὴν αὐτὴν ἔχοντα τῷ μέλανι, φαίνεσθαι τοιαῦτα· καὶ πάλιν ὅσα λευκὰ τῶν τραχέων· ἐκ μεγάλων γὰρ εἶναι ταῦτα, καὶ τὰς συνδέσεις οὐ περιφερεῖς, ἀλλὰ προκρῶσας καὶ τῶν σχημάτων τὰς μορφὰς μιγνυμένας, ὥσπερ ἀναβαθμίδας τὰ πρὸ τῶν τειγῶν ἔχει χρώματα· τοιοῦτον γὰρ ὄν, ἄσκιον εἶναι, καὶ οὐ κωλύεσθαι τὸ λαμπρὸν.

(Theophrastus *ibid.* 79.)

35. Ἐρυθρὸν δ' ἐξ ὀκνωπερ τὸ θερμόν, πλὴν ἐκ μειζόνων. Ἐὰν γὰρ αἱ συγκρίσεις ὡς μείζους ὁμοίων ὄντων τῶν σχημάτων, μᾶλλον ἐρυθρὸν εἶναι.

σημεῖον δ', ὅτι ἐκ τοιούτων τὸ ἐρυθρὸν· ἡμῆς τε γὰρ θερμαινομένους ἐρυθραίνεσθαι, καὶ τὰ ἄλλα τὰ πυρούμενα, μέχρις ἂν οὐ ἔγῃ τὸ τοῦ πυροειδοῦς. Ἐρυθρότερα δὲ τὰ ἐκ μεγάλων ὄντα σχημάτων, ὅσον τὴν φλόγα καὶ τὸν ἀνθρακα τῶν χλωρῶν ἕλων ἢ τῶν αὔων, καὶ τὸν σιδηρον δὲ καὶ τὰ ἄλλα τὰ πυρούμενα· λαμπρότατα μὲν γὰρ εἶναι τὰ πλείστον ἔχοντα καὶ λεπτότατον πῦρ, ἐρυθρότερα δὲ τὰ παχύτερον καὶ ἑλαττον. Διὸ καὶ ἦττον εἶναι θερμὰ τὰ ἐρυθρότερα· θερμὸν γὰρ τὸ λεπτόν. Το δὲ χλωρὸν ἐκ μὲν τοῦ στερεοῦ καὶ τοῦ κενοῦ συνεστάναι, ἐκ μεγάλων δ' ἀμφοῖν. Τῇ δὲ θέσει καὶ τῇ τάξει αὐτῶν τὴν χροάν γίνεσθαι.

(Theophrast. *ibid.* 75.)

36. Ἄτοπον δὲ καὶ τὸ τῶν χλωρῶν μὴ ἀποδοῦναι μορφήν, ἀλλὰ μόνον ἐκ τοῦ στερεοῦ καὶ τοῦ κενοῦ ποιεῖν.

(Theophrastus *ibid.* 82.)

37. Τὰ μὲν οὖν ἀπλᾶ χρώματα τούτοις κεχρῆσθαι τοῖς σχήμασιν· ἕκαστον δὲ καθαρώτερον, ὅσω ἂν ἐξ ἀμιγυστέρων ᾖ. Τὰ δὲ ἄλλα κατὰ τὴν τούτων μίξιν· ὅσον τὸ μὲν χρυσοειδὲς καὶ τοῦ χελκοῦ καὶ πᾶν τὸ τοιοῦτον ἐκ τοῦ λευκοῦ καὶ τοῦ ἐρυθροῦ· τὸ μὲν γὰρ λαμπρὸν ἔχειν ἐκ τοῦ λευκοῦ, τὸ δὲ ὑπέρυθρον ἀπὸ τοῦ ἐρυθροῦ· πίπτειν γὰρ εἰς τὰ κενὰ τοῦ λευκοῦ τῇ μίξει τὸ ἐρυθρὸν. Ἐὰν δὲ προστεθῇ τούτοις τὸ χλωρὸν, γίνεσθαι τὸ κάλλιπτον χρώμα· δεῖν δὲ μικρὰς τοῦ χλωροῦ τὰς συ-

turbida; differre enim aliquatenus et effluvia eo modo quo natura sua ad perceptionem referantur, quæ aeris injectu commutetur.

34. Ac primum quidem quod plura principia enumerantur, id dubitationem quandam habet; reliqui enim album et nigrum solos esse simplices colores volunt. Deinde quod non omnibus albis eadem forma tribuitur, sed alia duris, alia friabilibus; neque enim consentaneum, iis quæ (colore) differant, aliam esse differentie causam et tactu profectam, neque figuram esse hujus differentie causam, sed magis situm. Quippe et rotunda omninoque omnia se ipsa obumbrare possunt: cui rei indicio sunt, quæ ipse Democritus ad fidem faciendam affert, quæcumque inter lævia nigra videntur. Ob concretionem enim et ordinem eundem, quem nigra habeant, (ait) talia apparere; et præterea quæcumque inter aspera videntur alba: hæc enim e magnis constare, eorumque nexus non rotundios esse, sed prominentes, figurarumque conformationem mixtione fieri, quemadmodum aggesta ante muros terra gradus contineat; propter hanc naturam colorem umbræ vacuum esse, neque impediri candidum.

35. Rubrum autem ex iisdem quidem compositum esse, e quibus calidum, sed tamen e majoribus. Quanto enim in figurarum æqualitate majores sint particule, e quibus

concreverunt, tanto rubriorem esse colorem. Signo autem esse, e talibus rubrum quoque constare, quod calcifacit rubeamus, itemque reliqua omnia igni calensia, quamdiu igneam speciem præ se ferant. Quæ vero rubriora sint, e magnis coaluisse figuris, ut flammam et carbonem lignorum viridum vel aridorum et ferrum et cætera quæ in igne ponantur: candidissima enim esse, quæ plurimum ignem et tenuissimum habeant, rubriora vero quæ crassiore et minore. Ideo fieri, ut rubriora minus calida sint; calidum enim tenue. Viridem denique colorem e solido quidem et vacuo, utroque autem magno conflari. Cæterum situ et ordine eorum ipsam colorem nasci.

36. Inepte etiam agit, quod viridis coloris formam non exponit, sed tantum e solido et vacuo eum componi dicit.

37. Simples igitur colores his esse figuris, sed ut quisque e minime mixtis conflatus sit, ita esse purissimum. Reliquos pro (varia) horum mixtione oriri, ut auro similem et aeris colorem cæterosque hujusmodi ex albo et rubro: eos enim candidum retinere ex albo, subrubrum ex rubro, quum in partes albi vacuas rubrum mixtione incidat. Quibus si viride admisceatur, pulcherrimum nasci colorem: oportere autem exiguas viridis particulas

κρίσεις είναι· μεγάλας γὰρ οὐχ οἶόν τε, συγκεμιμένων οὕτω τοῦ λευκοῦ καὶ τοῦ ἐρυθροῦ. Διαφόρους δ' ἔσεσθαι τὰς χροάς, τῷ πλείον καὶ ἑλαττον λαμβάνειν.

(Theophrastus ibid. 76.)

38. Τὸ δὲ πορφυροῦν ἐκ λευκοῦ καὶ μελανος καὶ ἐρυθροῦ· πλείστην μὲν μοῖραν ἔχοντος τοῦ ἐρυθροῦ, μικράν δὲ τοῦ μελανος, μέσην δὲ τοῦ λευκοῦ. Διὸ καὶ ἡδὺ φαίνεσθαι πρὸς τὴν αἰσθησιν. Ὅτι μὲν οὖν τὸ μέλαν καὶ τὸ ἐρυθρὸν αὐτῷ ἐνυπάρχει, φανερόν ἐστι τῇ ὄψει· διότι δὲ τὸ λευκόν, τὸ λαμπρόν καὶ διαυγὲς σημαίνειν· ταῦτα γὰρ ποιεῖν τὸ λευκόν. Τὴν δ' ἰσάτιν ἐκ μελανος σφόδρα καὶ χλωροῦ· πλείω δὲ μοῖραν ἔχειν τοῦ μελανος. Τὸ δὲ πράσινον ἐκ πορφυροῦ καὶ τῆς ἰσάτιδος, ἢ ἐκ χλωροῦ καὶ πορφυροειδοῦς**** τὸ γὰρ θεῖον εἶναι τοιοῦτον καὶ μετέχειν τοῦ λαμπροῦ. Τὸ δὲ κυανῶν ἐξ ἰσάτιδος καὶ πυρώδους, σχημάτων δὲ περιφερῶν καὶ βελονοειδῶν, ὅπως τὸ στιλβόν τῷ μέλανι ἐνῆ.

(Theophrastus ibid. 77.)

39. Τὸ δὲ καρούϊνον ἐκ χλωροῦ καὶ κυανοειδοῦς· ἐάν δὲ χλωρὸν πλείον μίχθῃ, φλογοειδὲς γίνεσθαι· τὸ γὰρ κατάσκιον καὶ μελανόχρων ἐξείργεσθαι. Σχεδὸν

δὲ καὶ τὸ ἐρυθρὸν τῷ λευκῷ μίχθῃ χλωρὸν ποιεῖν εὐαγὲς καὶ οὐ μέλαν· διὸ καὶ τὰ φύσιμα χλωρὰ τὸ πρῶτον εἶναι πρὸ τοῦ θερμανθῆναι καὶ διαχεισθαι. Καὶ πλήθει μὲν τοσοῦτον ἐπιμειχθῆαι χρωμάτων, ἀπειρα δὲ εἶναι τὰ χρώματα καὶ τοὺς χυλοὺς κατὰ τὰς μίξεις, ἐάν τις τὰ μὲν ἀφαιρῆ, τὰ δὲ προστιθῆ, καὶ τῶν μὲν ἑλαττον μίση, τῶν δὲ πλείον· οὐθὲν γὰρ ὅμοιον ἔσεσθαι θάττισον θατέρω.

(Theophrastus ibid. 78.)

Περὶ ὁσμῆς.

40. Περὶ δὲ ὁσμῆς προσαφορίζει [σχεδὸν ὁμοίως τοῖς πλείστοις· οὐδὲν γὰρ ἴδιον] εἰρηκὲ γε, πλὴν τοσοῦτον, ὅτι τὸ λεπτόν ἀπορρέον ἀπὸ τῶν παχίων ποιεῖ τὴν ὁσμὴν· ποῖον δὲ τι τὴν φύσιν ὀν ὑπὸ τίνος πάσχει, οὐκέτι προσέθηκεν· ἔπαρ ἴσως ἦν κυριώτατον.

(Theophrastus ibid. 82.)

41. Οὐδὲν χρῆμα μάλιστα γίνεται, ἀλλὰ πάντα ἐκ λόγου τε καὶ ὑπ' ἀνάγκης.

(Stob. Ecl. phys. p. 160.)

esse, quæ adjungantur; neque enim fieri posse, ut magne accedant conjunctis ita rubro et albo. Quippe diversos fore colores majoribus minoribusve partibus adjectis.

38. Purpureum ex albo et nigro et rubro compositum esse, maximam partem rubro obtinente, exiguam nigro, mediam albo. Quare evenire, ut sensui jucundus sit color. Nigrum quidem et rubrum eo contineri videntibus esse perspicuum, album vero inesse, splendido et translucido significari, quippe quæ albo efficiantur. Glasti colorem ex multo nigro et viridi constare, ita tamen, ut major in eo nigri pars sit. Porraceum e purpureo et glasti colore, vel e viridi et purpureo;**** sulphur enim talis coloris et candidi participes esse. Cæruleum autem e glasti et ignis colore, figuris rotundis et acui similibus eadem ratione, qua (flat, ut) lucidum nigro insit.

39. Nucibus similem colorem e viridi et cæruleo; sin autem plus viridis admisceatur, flammæum nasci, quum

opacum et nigrum removeatur. Rubrum vero cum albo mixtum fere viride efficere parum nec nigrum; itaque fructus primum virides esse, antequam calefiant et maturescant. Tantam quidem colorum copiam commisceri atque innumerabiles esse colores et sapes pro varia mixtione, si quis hæc adimat, illa apponat, et horum minus admisceat, illorum plus: nullum enim alteri similem fore.

De odore.

40. De odore præterea statuit (fere similiter ac plerique; nihil enim peculiare) pronuntiavit, nisi hoc, effici odorem tenuiore materia e crassioribus effluente, sed quale suapte natura sit et a quo efficiatur, non amplius addidit: id quod fortasse summi erat momenti.

41. Nihil temere fit, sed omnia ratione et necessitate contingunt.

FRAGMENTA LIBRORUM DE ANIMALIBUS.

1. Λέγει Δημόκριτος τῶν ζώων μόνον τὸν λέοντα ἐκπεπταμένοις τίκτεσθαι τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἤδη τρόπον τινὰ τεθυμωμένοι, καὶ ἐξ ὠδίνων δρασεῖοντά τι μανικόν.

(Ælian. de animal. nat. lib. V cap. 39.)

2. Λέγει δ' Ἀριστοτέλης, καὶ Δημόκριτος πρὸ ἐκείνου, Θεόφραστος τε ἐκ τρίτων καὶ αὐτὸς φησι, μὴ τῷ ἄλμυρῷ ὕδατι τρέφεσθαι τοὺς ἰχθύς, ἀλλὰ τῷ παρακειμένῳ τῇ θαλάττῃ γλυκεῖ ὕδατι.

(Ælian. de animal. nat. lib. IX cap. 64.)

3. Λέγει Δημόκριτος πολύγονον εἶναι τὴν καὶ κύνα, καὶ τὴν αἰτίαν προστίθησι λέγων, ὅτι πολλὰς ἔχει τὰς μήτρας καὶ τοὺς τόπους τοὺς δεκτικοὺς τοῦ σπέρματος. Ὁ τοίνυν θορὸς οὐκ ἐκ μιᾶς ὀρυγῆς ἀπάσας αὐτὰς ἐκπληροῖ, ἀλλὰ δὶς τε καὶ τρίς ταῦτα τὰ ζῶα ἐπιθόρνυται, ἵνα ἡ συνέγεια πληρώσῃ τὰ τοῦ γόνου δεκτικά. Ἡμιόνους δὲ λέγει μὴ τίκτειν, μὴ γὰρ ἔχειν ὁμοίας μήτρας τοῖς ἄλλοις ζώοις, ἑτερομόρφοι δὲ ἥκιστα δυναμέναι γονὴν δεξασθαι· μὴ γὰρ εἶναι φύσεως ποίημα τὴν ἡμίονον, ἀλλὰ ἐπινοίας ἀνθρωπίνης καὶ τολμῆς, ὡς ἂν εἴποις, μοιχίδιον ἐπιτέχνημα τοῦτο καὶ κλέμμα. Δοκεῖ δέ μοι τοῦτο, ἧ δ' ἔς, τοῦ θνους ἔππον βιασαμένου κατὰ τύχην κυῆσαι, μαθητὰς δὲ ἀνθρώπους τῆς βίας ταύτης γεγεννημένους εἶτα μέντοι προσελθεῖν ἐπὶ τὴν τῆς γονῆς αὐτῶν συνήθειαν. Καὶ μάλιστα γὰρ τοὺς τῶν Λιθῶν θνους μεγίστους ὄντας ἐπιβαίνειν ταῖς

ἔπποις, οὐ κομώσαις, ἀλλὰ κεκαρμέναις. Ἐχουσι γὰρ τὴν ἑαυτῆς ἀγλαίαν τὴν διὰ τῆς κόμης οὐκ ἂν ὑπομείναι τὸν τοῖόνδε γαμετὸν οἱ σοφοὶ τοὺς τούτων γάμων φασίν.

(Ælian. de animal. nat. lib. XII cap. 16.)

4. Ἐν τοῖς νοτίοις μᾶλλον τὰ ἔμβρυα ἐκπίπτειν Δημόκριτος λέγει, ἢ ἐν τοῖς βορείοις. Καὶ εἰκότως· γαυνοῦσθαι γὰρ ὑπὸ τοῦ νότου τὰ σώματα ταῖς κρούσαις καὶ δίστασθαι, ἅτε τοίνυν τοῦ σκίνους διακεχυμένου καὶ οὐχ ἡρμοσμένου πλανᾶσθαι καὶ τὰ κρούμενα, καὶ θερμαινόμενα δεῦρο καὶ ἐκίπτεσθαι διολισθαίνειν καὶ ἐκπίπτειν βῆον. Εἰ δὲ εἴη πάγος καὶ βορῆς κατακπνοί, συμπεπῆγες μὲν τὸ ἔμβρυον, δυσκίνητον δὲ ἔστω καὶ οὐκ ἀρτάρτεται ὡς ὑπὸ κλύδωνος ἅτε καὶ ἀκλυστον καὶ ἐν γαλήνῃ δὴ ἔβρωται τε καὶ σύντονον καὶ διαρκὲς πρὸς τὸν κατὰ φύσιν χρόνον τῆς ζωογονίας. Οὐκοῦν ἐν κρυμῆ μὲν φησὶν ὁ Ἀδδῆρίτης συμμένειν, ἐν ἀλέᾳ δὲ ὡς τε πολλὰ ἐκπτύεσθαι. Ἀνάγκη δὲ εἶναι λέγει τῆς θερμῆς πλεοναζούσης δίστασθαι καὶ τὰς φλέβας καὶ τὰ ἄρθρα.

(Ælian. de animal. nat. lib. XII cap. 17, de abortibus.)

5. Αἰτίαν δὲ οὗτος λέγει τοῖς ἐλάφοις τῆς τῶν κερῶν ἀναφύσεως ἐκείνην εἶναι. Ἡ γαστήρ αὐτοῖς ὡς ἔστι θερμωτάτη, ὁμολογεῖ, καὶ τὰς φλέβας δὲ αὐτῶν τὰς διὰ τοῦ σώματος πεφυκυίας παντὸς ἀραιότητας λέγει, καὶ τὸ ὀστέον τὸ κατελιθρὸς τὸν ἐγκέφαλον ἰ-

1. Ex animalibus solum leonem nasci oculis apertis Democritus ait, tanquam statim a partu iracundum et furore percitum aliquid meditantem.

2. Aristoteles et ante hunc Democritus et tertius Theophrastus dicit non aqua salsa, sed dulci, quæ juxta salsam reperitur, pisces (qui mare incolunt) alii.

3. Cur sus et canis sint tam secundæ, Democritus causam affert, quod multiplicem vulvam et seminis sedes receptorices multas habeant. Eas omnes semen non uno initu explet, sed iterum et sæpius eæ seminantur, ut frequentia seminis receptacula impleantur. Mulas idem non parere ait, neque enim similes aliis vulvas animalibus habere, sed forma diversas minime concipere posse; neque enim mulas esse naturæ opus, sed humanæ machinationis audaciæque, ut ita dicam, adulterinum inventum et furtum. Videli autem sibi ait forte accidisse, ut quum asinus vim equæ intulisset, hæc gravida redderetur atque ut postea homines hujus violentiæ discipuli facti in consuetudinem procreandi hæc jumenta adducerent. Imprimis Libyæ asini maximi equas non comatas superveniunt,

sed tonsas. Neque enim has comæ ornamento superbieles harum rerum periti ajunt ejusmodi maritos pati.

4. In austrinis magis quam septentrionalibus regionibus partus excidere ait Democritus. Cujus rei hanc probabilem affert causam, quia ventrem serenibus corpora austro laxentur et resolvantur: idcirco corpore dilatato et male compacto partus errare et vagari, eosdemque calefactos huc et illuc dilabi et facilius excidere. Contra si flante borea aeris temperies frigida sit, fetus frigore contrahi, ita ut non facile locis suis moveantur neque ulla tempestate turbentur, quoniam omnis procellæ expertes semper fruentes tranquillitate bene valeant et roborati ad pariendi tempus a natura constitutum durare possint. Quamobrem in frigore ait Abderita fetus manere, calore ut plurimum excidere. Hoc enim superante necessario fieri dicit, ut vasa pariter atque artus fatiscant.

5. Causam cur cervis cornua renascantur idem Democritus hanc esse perhibet. Ventrem iis calidissimum esse concedit et eorum venas per universum corpus pertinetes esse rarissimas dicit, et os quod cerebrum amplectitur membranæ instar tenuissimum et perquam rarum esse.

τότατον εἶναι καὶ ὑμανῶδες καὶ ἀραιὸν, φλέβας τε ἔντεῦθεν καὶ εἰς ἄκραν τὴν κεφαλὴν ὑπανίσχειν παχυσατίας· τὴν γοῦν τροφὴν καὶ ταύτης τε τὸ γονιμώτατον ἄκιστα ἀναδίδουσαι. Καὶ ἡ μὲν πιμαλιή αὐτοῖς ἔξωθεν, φησί, περιχεῖται, ἡ δὲ ἰσχυρὴ τῆς τροφῆς ἐς τὴν κεφαλὴν διὰ τῶν φλεβῶν ἀναθρόνυται· ἔνθεν οὖν τὰ κέρατα ἐκρῦεσθαι διὰ πολλῆς ἐπαρδόμενα τῆς ἱκμάδος. Συνερχῆς οὖν οὕσα ἐπιβρέουσα τὰ ἐξωθαίται προτέρω. Καὶ τὸ μὲν ὑπερίσχον ὑγρὸν ἔξω τοῦ σώματος σκληρὸν γίνεται, πηγνύμενος αὐτὸ καὶ κερατοῦντος τοῦ ἀέρος τὸ δὲ ἔνδον ἐστὶ μεμικρὸς ἀπαλὸν ἐστὶ. Καὶ τὸ μὲν σκληρύνεται ὑπὸ τῆς ἔξωθεν φύσεως, τὸ δὲ ἀπαλὸν μένει, ὑπὸ τῆς ἔνδον ἀλάας. Οὐκοῦν ἡ ἐπίφους τοῦ νέου κέρατος τὸ πρεσβύτερον ὡς ἀλλότριον ἔξωθαί, Ὀλίβοντος τοῦ ἔνδον καὶ ἀνοθεῖν τοῦτο θλιόντος, καὶ ὀδυνώνιος, καὶ σφύζοντος, ὡσπερ ἐπαιγομένου τεχθῆναι καὶ προελθεῖν. Ἡ γάρ τοι ἱκμάς πηγνυμένη καὶ ὑπανατέλλουσα ἀτρεμεῖν ἀδύνατός ἐστι· δύναται γὰρ αὐτὴ σκληρὰ γενομένη καὶ ἐπωθεῖται τοῖς προτέροις. Καὶ τὰ μὲν κλειῖα ἐκθλίβονται ὑπὸ τῆς ἰσχυρῆς τῆς ἔνδον· ἥδη δὲ τίνα καὶ κλάδος περισχεθέντα καὶ ἐμποδίζοντα εἰς τὸν ὠκὺν ἄρμον ὑπὸ βύμης τὸ θηρίον ὠθοῦμενον ἀπέβρηξε. Καὶ τὰ μὲν ἐξώλισθε, τὰ δὲ ἔτοιμα ἐκκύπτειν ἡ φύσις προάγει.

κοντα ἦττον. Καὶ πλατυμετώπους εἶναι λέγει τούτους τῶν ἐτέρων πολλῶ μάλλον. Τῶν γὰρ φλεβῶν πολλῶν ἐνταῦθα οὐσῶν, εὐρύνεσθαι τὰ ὀστέα ὑπ' αὐτῶν. Καὶ ἡ ἐκφους δὲ τῶν κεράτων παχυτέρα οὕσα εἰς πλάτος τὸ αὐτὸ τῷ ζῳῷ μέρος προάγει καὶ ἐκείνο· οἱ δὲ τομίαι μικρὸν ἔχοντες τὸν κύκλον τῆς ἔδρας τῆς τῶν κεράτων, πλατύνονται ἦττον, φησί.

(Ælian. de animal. nat. lib. XII cap. 19.)

7. Οἱ δὲ ἄκρω ταῦροι τὸ τρηματώδες (οὗτω δὲ ὀνομάζει Δημόκριτος) ἐπὶ τοῦ βρέγματος οὐκ ἔχοντες (εἴη δ' ἂν τὸ σπαραγγῶδες λέγων) ἀντιτύπου τοῦ παντός ὄντος ὀστέου καὶ τὰς σφύρας τῶν χυμῶν οὐ δεχομένου, γυμνοὶ τε καὶ ἄμοιροι γίνονται τῶνδε τῶν ἀμυνηρίων. Καὶ αἱ φλέβες δὲ αἱ κατὰ τοῦ ὀστέου τοῦδε ἀτροφώτεραι οὐσαι, λεπτότεραι τε καὶ ἀσθενέστεραι γίνονται. Ἀνάγκη δὲ καὶ ξηρότερον τὸν αὐχένα τῶν ἀκρωτῶν εἶναι· λεπτότεραι γὰρ καὶ αἱ τούτου φλέβες, ταύτη τοι καὶ ἐβρωμέναι ἦττον. Ὅσαι δὲ Ἀράβια βόες θήλειαι μὲν εἰσι τὸ γένος, ἐκφυσῆς δὲ ἐς τὰ κέρατα, καὶ ταύταις τις ἐπισφύρα πολλὴ τῶν χυμῶν, φησί, τροφὴ τῆς εὐγενεῖς βλάστης τοῖς κέρασιν ἐστίν. Ἄκρω δὲ καὶ αὐταὶ οὐσαι τὸ δεκτικὸν τῆς ἱκμάδος ὀστέου στερεωτέρον τε ἔχουσι καὶ δέχεσθαι τοὺς χυμοὺς ἤκιστον. Καὶ συνελόντι εἰπεῖν, αὐξῆς ἡ ἐπιβρῶθι αἰτία τοῖς κέρασι· ταύτην δὲ ἄρα ἐσχετεύουσι φλέβες πλείσταί τε καὶ παχύταται καὶ ὑγρὸν κίουσαι, ὅσον καὶ δύναται στέγειν.

(Ælian. de animal. nat. lib. XII c. 20.)

(Ælian. de animal. natur. lib. XII cap. 18.)

6. Τοῖς τομίαις βουσί, Δημόκριτος λέγει, σκολιά, λεπτά καὶ μακρὰ φύεται τὰ κέρατα· τοῖς δὲ ἐνόρχοις παχέα τὰ πρὸς τῇ βίβη, καὶ ὀρθὰ καὶ πρὸς μῆκος προ-

indeque ad capitis verticem crassissimas venas exoriri : ideoque nutrimentum et cibi partem validiorem nativo calore celeriter digeri. Ac pinguedo quidem, quæ in cibis est, extrinsecus, inquit, ipsis circumfunditur, quod solidius in eis est, per venas in caput surgit ; inde cornua aut multo humore irrigata enasci. Hic humor quum continenter affluat (quod ex eo coaluerit), promovetur et truditur foras. Quid- quid igitur ejus extra corpus eminet, durescit aere ipsum solidante et in corneam duritiem confirmante ; quod intra cutem adhuc inclusum tenetur, molle est. Atque alterum quidem externa refrigeratione rigescit, alterum interno calore mollitiem servat. Quocirca recens cornu subnascens vetus tanquam alienum expellit, dum interior pars premit alteram eamque sursum pellere gestit simulque eam dolore afficit et ipsa e dolore laborat, quasi nascendi cupiditate flagrans et in lucem prorumpere festinans. Humor enim concreescens ac paulatim surgens immotus manere nequit : quippe viribus pollet, postquam obduruit, et in priora impellitur. Itaque magna cornuum pars interno robore expellitur : nonnulla etiam arborum ramis circumplicata et feram ad cursum incitatam impediencia vi abrumpi solent. Sic ubi alia lente proderunt, alia ad eminendum parata nature beneficio proferuntur.

6. Bubulo pecori castrato Democritus ait tortuosa, gra-

cilia, longa nasci cornua, contra testibus prædito enasci secundum radicem crassa, recta, minusque proluxa. Hos latiori quam alteros fronte esse dicit. Nam quum iis multæ sint venæ, his, inquit, ossa dilatantur. Simul et cornuum eruptio, quoniam crassior sit, hanc quoque partem ad eam, quæ reliquo animalis corpori respondeat, latitudinem perducit : castratis vero quod sedes cornuum et initium enascendi parvum habeat circulum, minus dilatatur hæc pars.

7. Porro mutili boves trematodes (ut Democritus vocat) id est foraminatam sincipitis partem non habentes, quum os universum durum solidumque sit atque influxionem humorum non admittat, cornibus nudi ac mutili sunt. Venæ etiam circa idem os minus alimenti continent propterea quod pertenues et infirmæ sunt. Sed cervix quoque mutilorum bouum necessario siccorum est, quum in ea pariter graciliores insint venæ atque idcirco minus validæ. Cæterum quæ in Arabia sunt vaccæ, eæ cornibus insignes esse solent, quod ad ea scilicet, inquit ille, humor copiosus, unde generosa illa germina nutriuntur, confluat. Ex his quæ cornibus carent os humorem recipere solitum solidum habent et haudquaquam ad eum recipiendum idoneum. Ut breviter dicam, incrementi causa cornibus est affluentia, quam sane plurimæ et crassissimæ venæ humore, quantum ferre possunt, gravidatæ invehunt.

Δ. ΕΚ ΤΩΝ ΠΕΡΙ ΑΣΤΡΟΝΟΜΙΑΣ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΩΝ.

FRAGMENTA ASTRONOMICA.

1. Τὸν δὲ σκορπίον ὁ ἥλιος διαπορεύεται ἐν ἡμέραις λ'. Ἐν δὲ τῇ δ' ἡμέρᾳ Δημοκρίτῳ πλειάδες δούσιν ἅμα ἠοί· ἀνεμοὶ χειμέριοι ὡς τὰ πολλὰ καὶ ψύχη, ἤδη καὶ πάχνη· ἐπιπνεῖν φιλεῖ· φυλλοβροσὴν ἄρχεται τὰ δένδρα μάλιστα. Ἐν δὲ τῇ ιγ' Δημοκρίτῳ λύρα ἐπιβάλλει ἅμα ἡλίῳ ἀνίσχοντι καὶ ὁ ἀήρ χειμέριος γίνε-
ται ὡς ἐπὶ τὰ πολλὰ. Τὸν δὲ τοξότην ὁ ἥλιος διαπο-
ρεύεται ἐν ἡμέραις κθ'. Ἐν δὲ τῇ ις' Δημοκρίτῳ ἀετὸς ἐπιτέλλει ἅμα ἡλίῳ καὶ ἐπισημαίνειν φιλεῖ βροντὴν
καὶ ἀστραπὴν καὶ ὕδατι ἢ ἀνέμῳ ἢ ἀμφοτέρῳ ὡς ἐπὶ
τὰ πολλὰ. Τὸν δὲ αἰγόκερων ὁ ἥλιος διαπορεύεται ἐν
ἡμέραις κθ'. Ἐν δὲ τῇ ιβ' Δημοκρίτῳ νότος πνεῖ.....
ὡς ἐπιτέλλει. Τὸν δὲ ὕδροχόον διαπορεύεται ὁ ἥλιος ἐν
ἡμέραις λ'. Ἐν μὲν οὖν τῇ β' Δημοκρίτῳ [γίνεται] χει-
μῶν. Ἐν δὲ τῇ ις' Δημοκρίτῳ ζέφυρος πνεῖν ἄρχεται
καὶ παραμένει ἡμέρας γ' καὶ μ' ἀπὸ τροπῶν. Τοὺς δὲ
εὐθύας ὁ ἥλιος διαπορεύεται ἐν ἡμέραις λ'. Ἐν δὲ τῇ
δ' Δημοκρίτῳ ποικιλίαι ἡμέραι γίνονται ἄλευονίδες
καλούμεναι. Ἐν δὲ τῇ ιδ' Δημοκρίτῳ ἀνεμοὶ πνεύουσι
ψυχροί, οἱ ὀρνίθαι καλούμενοι, ἡμέρας μάλιστα θ'.
Τὸν δὲ κρῖον διαπορεύεται ὁ ἥλιος ἐν ἡμέραις λα'. Ἐν
δὲ τῇ ιγ' Δημοκρίτῳ πλειάδες κρύπτονται ἅμα ἡλίῳ
ἀνίσχοντι, καὶ ἀφανεῖς γίνονται νύκτας μ'. Τοὺς δὲ δι-
δύμους ὁ ἥλιος διαπορεύεται ἐν ἡμέραις λβ'. Ἐν δὲ τῇ
ι' Δημοκρίτῳ ὕδωρ γίνεται. Ἐν δὲ τῇ κθ' Δημοκρίτῳ

ἄρχεται Ὀρίων ἐπιτέλλειν καὶ φιλεῖ ἐπισημαίνειν ἐπ'
αὐτῷ.

(Excerpta ex Gemini Element. astronom. cap. 16 p. 66 seqq. in Petavii Uranologio, Lutetiae Parisiorum 1630.)

Σεπτέμβριος.

ις' ὥρα ιδ' ὁ ἔσχατος τοῦ ποταμοῦ ἕως ἐπισημαίνει
Δημοκρίτῳ.

κθ' ὥρα ιδ' Δημοκρίτῳ ὑετός.

Ὀκτώβριος.

ἡ στάχυς ἐπιτέλλων Δημοκρίτῳ χειμάζει. Σπίρος
ὥρα.

Νοέμβριος.

β' ὥρα ιδ' ὁ λαμπρὸς τῆς νοτίου χηλῆς ἐπιτέλλει.
Δημοκρίτῳ ψύχη καὶ πάχνη.

ιη' ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου διδύμου ἐπι-
τριος ἀνατέλλει. Δημοκρίτῳ χειμῶν καὶ κατὰ γῆν καὶ
κατὰ θάλασσαν.

Scorpius sol permeat diebus triginta.

Die quarto Democrito pleiades occidunt summo mane: venti hiberni plerumque et frigora et pruina: solet oriri flatus: folia abjicere maxime incipiunt arbores. Die tertio decimo Democrito lyra ascendit una cum sole oriente et aer fit tempestuosus plerumque. Sagittarium sol percurrit diebus viginti novem.

Die sexto decimo Democrito aquila oritur simul cum sole et insuper significare solet tonitru et fulgur cum aqua aut vento aut utramque rem plerumque. Capricornum Sol peragrat diebus viginti novem. Die duodecimo Democrito auster spirat..... oritur, Aquarium permeat Sol diebus triginta. Die secundo Democrito hiems existit. Die sexto decimo Democrito Zephyrus incipit flare et manet per dies quadraginta tres a conversionibus. Pisces Sol percurrit diebus triginta. Die quarto Democrito varii oriuntur dies, qui vocantur dies halcyonum. Die quarto decimo Democrito frigidus flant venti, qui ornithias vocantur, per dies maxime novem. Arietem pertransit Sol diebus uno et triginta. Die tertio decimo Democrito pleiades occultantur simul cum Sole oriente neque apparent per noctes quadra-

ginta. Geminos Sol permeat diebus triginta duobus. Die decimo Democrito aqua existit. Die viceesimo nono Democrito Orion incipit oriri, et solet post ipsum significare.

September.

Septimo decimo die hora XIV ultima (stella) surii mass significat Democrito.

Vicesimo nono die hora XIV Democrito pluvia.

October.

Octavo die apica oriens Democrito tempestatem excitat Sementis tempus.

November.

Die secundo hora XIV lucida (stella) australis chelae oritur. Democrito frigora et pruina.

Die octavo decimo (stella) quae in capite est praecedentis geminorum, vespere oritur. Democrito tempestas terrae marique.

Δεκέμβριος.

α' ὥρα ιε' ὁ λαμπρὸς τοῦ Περσέως ἔψος δύνει. Δημοκρίτῳ δ' οὐρανὸς ταραχώδης καὶ ἡ θάλασσα ὡς τὰ πολλά.

θ' ὥρα ιγ' κύων ἔψος δύνει· ὁ καλούμενος αἰξ ἔψος δύνει καὶ ὁ ἔσχατος τοῦ ποταμοῦ ἐσπέριος ἀνατέλλει. Δημοκρίτῳ σημαίνει.

ιδ' ὥρα ιδ' ὁ καλούμενος αἰξ ἔψος δύνει. Δημοκρίτῳ βρονταί, ἀστραπαί, ὕδωρ, ἀνεμος.

Ἰανουάριος.

α' ὥρα ιδ' κύων ἐσπέριος ἀνατέλλει. Προκύων ἐσπέριος ἀνατέλλει. Δημοκρίτῳ χειμῶν ἐπισημαίνει.

θ' ὥρα ιδ' ὁ λαμπρὸς τῆς λύρας ἐσπέριος δύνει· ὁ λαμπρὸς τοῦ ἀετοῦ ἐσπέριος δύνει. Δημοκρίτῳ νότος ὡς τὰ πολλά.

κθ' Δημοκρίτῳ χειμῶν.

Φεβρουάριος.

ιγ' ὥρα ιε' ὁ ἔσχατος τοῦ ποταμοῦ κρύπτεται· ὁ λαμπρὸς τοῦ Περσέως ἔψος ἀνατέλλει· ὁ λαμπρὸς τῆς λύρας ἐσπέριος δύνει. Δημοκρίτῳ ζέφυρος ἀρχεται πνεῖν.

ιε' Δημοκρίτῳ ζέφυρος πνεῖ.

λ' Μητροδώρῳ χελιδὼν φαίνεται, ἐπισημαίνει Δημοκρίτῳ. Ποικίλαι ἡμέραι καλούμεναι ἀλυούναι.

December.

Primo die hora XV lucida (stella) Persei matutino occidit. Democrito coelum turbulentum itidemque mare plerumque.

Die nono hora XIII canis mane occidit. Capella quæ vocatur, matutino occidit et postrema fluvii (stella) vespere oritur. Democrito significat.

Die quarto decimo hora XIV capella occidit mane. Democrito tonitrua, fulgura, aqua, ventus.

Januarius.

Primo die hora XIV canis vespere oritur. Procyon vespere oritur. Democrito tempestas significat.

Die nono hora XIV lucida Iyræ (stella) vespere occidit: lucida aquilæ vespere occidit. Democrito auster plerumque.

Die vicesimo nono Democrito tempestas.

Februarius.

Die tertio decimo hora XV postrema fluvii stella absconditur: splendida Persei oritur matutino: splendida Iyræ vespere occidit. Democrito Favonius flare incipit.

Die quinto decimo Democrito Favonius spirat.

Die tricesimo Metrodoro hirundo conspicitur, significat Democrito. Varii dies qui alyconei dicuntur.

PHILOL. G. 2. C.

Μάρτιος.

ια' ὥρα ιγ' ζ'' ὁ λαμπρὸς τοῦ νοτίου ἰχθύος ἐπιτέλλει, καὶ ὁ ἐν τῷ ἐμπροσθίῳ δεξιῷ βατραχίῳ τοῦ Κενταύρου ἔψος δύνει. Δημοκρίτῳ ἀνεμοὶ ψυχροὶ ὀρνιθίαὶ ἐπὶ ἡμέρας πέντε.

κβ' Δημοκρίτῳ ὁ λαμπρὸς τοῦ Περσέως ἐπισημαίνει. Ἄνεμος ψυχρὸς.

Ἀπρίλιος.

α' ὥρα ιδ' στάχυς ἔψος δύνει. Δημοκρίτῳ σημαίνει.

Ἰούνιος.

θ' ὥρα ιε' ὁ λαμπρὸς τοῦ ὕδροχόου κρύπτεται. Δημοκρίτῳ ὕδωρ ἐπὶ γῆν.

κζ' ὥρα ιγ' ζ'' ὁ κοινὸς ποταμοῦ καὶ ποδὸς Ὀρίωνος ἐπιτέλλει. Δημοκρίτῳ ἐπισημαίνει.

Ἰούλιος.

δ' Δημοκρίτῳ ζέφυρος καὶ ὕδωρ ἔψον· εἴτα βορέαι ἐπὶ ἡμέρας ἑπτὰ.

Αὐγούστος.

κς' ὥρα ιγ' ζ'' ὁ λαμπρὸς τοῦ νοτίου ἰχθύος ἐσπέριος ἀνατέλλει. Δημοκρίτῳ ἐπισημαίνει ὕδασι καὶ ἀνέμοις.

(Excerpta ex Ptolemæi libro qui inscribitur Φάσεις ἀπλανῶν ἐπισημασιῶν in Petavii Uranolog. p. 71 seqq.)

Martius.

Die undecimo hora XIII $\frac{1}{2}$ lucida stella piscis australis oritur, et quæ in priore dextro musculo Centauri est, mane occidit. Democrito venti frigidî ornithiæ in dies quinque.

Die vicesimo secundo Democrito clara Persei stella significat. Ventus frigidus.

Aprilis.

Die primo hora XIV spica mane occidit. Democrito significat.

Junius.

Die nono hora XV lucida Aquarii stella occultatur. Democrito aquæ cælestes super terram effusæ.

Die vicesimo quinto hora XIII $\frac{1}{2}$ stella communis fluvii et pedis Orionis oritur. Democrito significat.

Julius.

Die quarto Democrito Favonius et pluvia matutina: tum aquilones in dies septem.

Augustus.

Die vicesimo sexto hora XIII $\frac{1}{2}$ stella lucida piscis australis vespere oritur. Democrito significat pluvii et ventis.

E. ΣΥΜΜΙΚΤΑ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΙΑ.

FRAGMENTA VARIJ ARGUMENTI.

Περὶ κώνου τομῆς.

1. Ἐτι τοίνυν δρα, τίνα τρόπον ἀπήντησε (Χρύσιππος) Δημοκρίτῳ, διαποροῦντι φυσικῶς καὶ ἐμφύζως, εἰ κώνος τέμνοιτο παρὰ τὴν βᾶσιν ἐπιπέδῳ, τί χρῆθ' ἀνοεῖσθαι τὰς τῶν τμημάτων ἐπιφανείας, ἴσας ἢ ἀνίσους γινομένας; Ἄνισοι μὲν γὰρ οὔσαι τὸν κώνον ἀνώμαλον παρέξουσι, πολλὰς ἀποχαραζέεις λαμβάνοντα βαθμοειδεῖς καὶ τραχύτητας· ἴσων δ' οὔσων, ἴσα τμήματα ἔσται, καὶ φανείται τὸ τοῦ κυλίνδρου πεπονθὸς ὁ κώνος, ἐξ ἴσων συγκείμενος καὶ οὐκ ἀνίσων κύκλων, ὅπερ ἐστὶν ἀτοπώτατον.

(Plutarch. adv. Stoic. de commun. notit. p. 1079. vol. X pag. 446 ed. Reisk.)

Περὶ ποιήσεως.

2. Δημοκρίτος ὁμοίως· Ποιητῆς δὲ ἄσσα μὲν ἂν γράφῃ μετ' ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἱεροῦ πνεύματος, καλὰ κάρτα ἐστί.

(Clem. Alexandr. Strom. VI pag. 698. pag. 827 ed. Potter.)

Περὶ Ὀμήρου.

3. Ὁ μὲν Δημοκρίτος περὶ Ὀμήρου φησὶν οὕτως· Ὁ μῆρος φύσις λαχὼν θεαζούσης, ἐπέων κόσμον ἐτεκτῆνατο παντοίων· ὡς οὐκ ἐνὸν ἄνευ θείας καὶ δαιμονίας φύσεως οὕτω καλὰ καὶ σοφὰ ἔπη ἐργάσασθαι.

De sectione conii.

1. Porro autem vide, quomodo occurrerit (Chrysippus) Democrito physicorum more et acriter quaerenti, si conus secundum basin planitie secetur, quid judicandum sit de segmentorum superficiebus, aequalesve fiant, an inaequales? Si enim sint inaequales, conum reddent inaequabilem, multas nanciscentem graduum instar incisuras et asperitates: sin aequales, erunt segmenta aequalia, videbiturque cono eventire, quod est cylindri, ut ex aequalibus, non inaequalibus constet circulis, quod est absurdissimum.

De poesi.

2. Similiter Democritus: Quaecunque poeta cum divino spiritu sanctoque furore scribit, praeclara sunt.

De Homero.

3. Democritus de Homero sic ait: Homerus divino praeditus ingenio ornata omnis generis carmina composuit, quod non sine caelesti ac divina indole tam pulchra tantaeque plena sapientiae carmina condere liceat.

(Dio Chrysostomus orat. LIII init.)

Περὶ μουσικῆς.

4. Δημοκρίτος μὲν τοίνυν, ἀνὴρ οὐ φυσιολογώτατος μόνον τῶν ἀρχαίων, ἀλλὰ καὶ περὶ τὰ ἱστορούμενα οὐδενὸς ἤττον πολυπράγμων, μουσικὴν φησι νεώτερα εἶναι, καὶ τὴν αἰτίαν ἀποδίδωσι λέγων, αὐτὴν οὐκ εἶναι τῶν ἀναγκαίων, ἀλλὰ ἐκ τοῦ περιεῦντος ἤδη γίνεσθαι. Πλὴν ἀλλὰ ἀρχαιοτάτη δοκεῖται καὶ φέρειν τι θαυμασιώτατον καὶ ἐγκλείειν.

(Philodemus de Musica lib. IV in Vol. Hercul. tom. I pag. 135 col. 36.)

Περὶ Διός.

5. Ὅθεν οὐκ ἀπεικότως ὁ Δημοκρίτος τῶν λογίων ἀνθρώπων ὀλίγους φησὶν ἀνατείναντας τὰς χεῖρας ἐμβαῦτα, ὃν νῦν ἡέρα καλέομεν οἱ Ἕλληνες πάντα, διαμυθεῖσθαι· (οἰομένους ὅτι) καὶ πάντα οὕτως οἶδε καὶ εἶδοι καὶ ἀπαιρέεται καὶ βασιλεὺς οὕτος τῶν πάντων.

(Clemens Alexandr. Admonit. ad gent. pag. 45.)

Περὶ τῆς αὐτοῦ ἀποδημίας.

6. Ἐγὼ δὲ τῶν κατ' ἐμμευτὸν ἀνθρώπων γῆν πλείστην ἐπεπλανησάμην ἱστορίων τὰ μέγιστα, καὶ ἀέρας τε καὶ γέας πλείστας εἶδον, καὶ λογίων ἀνθρώπων πλείστων ἐσθήκουσα, καὶ γραμμέων ζυυθέσιος μετῆ

De musica.

4. Democritus veterum non modo summus naturae investigator, sed etiam ea quae historiae monumentis continentur, cognoscendi cupiditate nemine inferior, musicam ait ceterioris esse aetatis ejusque rei causam reddit, dicens, eam non esse in rebus necessariis, sed ex abundantia jam oriri. Veruntamen antiquissima videtur ac mirabile quid efficere miramque vim insitam habere.

De Jove.

5. Unde non immerito Democritus doctorum hominum paucos ait sublatis ad eum locum manibus, quem nunc universum Graeci aerem appellamus, Jovem vocare: omnia hunc et scire et dare et auferre rerumque universitatis regem esse credentes.

De peregrinatione sua.

6. Equidem nostrae aetatis hominum plurimas terras peragravi, disjunctissima quaeque lustrans, caeli solique genera plurima vidi, eruditos homines permultos audivi, neque me in componendis adjuncta demonstratione lucis

δέξις οὐδαίς καὶ με παρήλλαξε, οὐδ' οἱ Αἰγυπτίων
 εἰμένοι Ἄρπειδονάπται· σὺν τοῖσδ' ἐπὶ πᾶσι ἐπ'
 ἰ πέντε ἐπὶ ξείνης ἐγενήθην.

(Democritus ap. Clement. Alex. Strom. I
 pag. 304 ed. Sylburg. lib. I § 15 p. 357 ed.
 Potter.)

7. Ἦλθον εἰς Ἀθήνας, καὶ οὐτις με ἔγνωκε.
 (Democritus ap. Diog. Laert. lib. IX, 36.)

Ἄδηλον.

8. Φυγῇ ἰθείῃ νεῦνται.
 (Etymol. magn. s. v. νένωται.)

quam adhuc superavit, ne ii quidem Aegyptiorum,
 Harpedonaptæ nominantur; apud hos autem postremo
 que per annos peregrinatus sum.

7. Veni Athenas, neque quisquam me agnovit.

Incertum.

8. Præcipiti fuga redibunt.

FRAGMENTA LIBRI DE AGRICULTURA.

1. Δημόκριτος φησιν, ὅτι τοιοῦτον χρῆ προσδοκᾶν εἶσθαι τὸν χειμῶνα, ὅποια ἔσται ἡ τετάρτη καὶ εἰκοστὴ τοῦ Δίου μηνὸς ἡμέρα.

(Cassiani Bassi Geopon. lib. I cap. V, 3.)

2. § 1. Περί δὲ τῆς ὑδροφαντικῆς, ὑπὸ δὲ τινῶν ὑδρομαστευτικῆς λεγομένης νῦν ἐροῦμεν. Ἀποφαίνονται γὰρ οἱ [περὶ] τῶν ὑδροφαντικῶν τὴν ἐμπειρίαν εἰληφότες, τὰ μὲν πεδία ἀνυδρα ὑπάρχειν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, καὶ τὰ μείζονα μᾶλλον τῶν ἐλασσόνων. Τῶν δὲ ὀρέων ἄνυδρα τὰ πλείστα καὶ τὰς ὑπωρείας καθυγροτέρας τῶν ἀκρωρειῶν ὑπάρχειν, καὶ τὰ δασέα καὶ τὰ κατάδενδρα τῶν ψιλῶν. § 2. Τὰ δὲ ἐν τοῖς πεδίοις εὐρισκόμενα τῶν ὑδάτων ἀλμυρὰ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, τὰ δὲ ἐν τοῖς ὄρεσι καὶ ταῖς ὑπωρείαις γλυκέα· ἐὰν μὴ τινῶν ἡ γεῦσις φθεῖρηται διὰ τὴν τῶν ἐπιχειμένων ὑδάτων ἰδιότητα, ὤμων, ἢ ἀλμυρῶν ὑπαρχόντων, ἢ νιτροῦδων, ἢ στυπτηρίαν ἐχόντων, ἢ θείων, ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων. § 3. Φυσικὰς δὲ τοῖς εἰρημένοις αἰτίας τοιάσδε προσάπτουσιν, ἀπὸ τῶν ὑδάτων τὸ λεπτομερέστατον αἶε καὶ ἐλαφρότατον ἔλκειν τὸν ἥλιον. § 4. Τὰ μὲν οὖν πεδία δι' ὅλης ἐπέχοντα τῆς ἡμέρας τὸν ἥλιον ἐξαμέλγειν τὸ ὑγρὸν καὶ ἐξατμίζειν, θένε τὰ μὲν τελείως ἀνυδρα ὑπάρχει, ἐν οἷς δὲ καταλείπεται τινα τῶν ὑδάτων, ἀλμυρὰ εὐρίσκειται πάντως, τοῦ ἐλαφροῦ καὶ γλυκεῖος ἐξ αὐτῶν

ἀναλισκομένου, καθάπερ καὶ κατὰ τὴν θάλασσαν τὰ βέβηκα. § 5. Τὰ δὲ ἐν τοῖς ὄρεσι ὄντα τῶν ὑδάτων μὴ τὸ αὐτὸ πάσχειν, διὰ τὸ μὴ δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἐκφυροῦσθαι τῇ ἀκτίνι, καὶ κεκλιμένην αὐτοῖς καὶ βιαίαν προσπίπτειν. Ὅθεν τὰ πρὸς ἀρκτον ἔχοντα τὰ κλίσεις εὐδρότερα τῶν πρὸς μεσημβρίαν κεκλιμένων ἀποφαίνονται, καὶ τὰ πρὸς ἀνατολὰς καὶ δυσμῆσσαν μὲν τῶν πρὸς ἀρκτον, πλείον δὲ τῶν πρὸς μεσημβρίαν κεκλιμένων, καὶ τὰ δασέα τῶν ψιλῶν διασχιάζεσθαι. § 6. Τὰς δὲ ὑπωρείας μᾶλλον καθυγροτεῖν εἶναι διὰ τὸ τὴν φορὰν εἰς τὸ κάτω μέρος τοῖς ὑδάτιναις εἶναι, καὶ συνάγεσθαι τὰ ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν εἰς τὰ περινόν, καὶ ὑπὸ τὰς ρίζας τῶν ὀρέων. § 7. Ὅθεν καὶ τὰς πλείστας πηγὰς καὶ μεγίστας ἐν τοῖς τοιοῦτοις τόποις ὑπάρχειν, ἐν οἷς ὑπερκείμενά ἐστιν ὄρη, μετὰ καὶ ὑψηλὰ καὶ δασέα, ἔχοντα κολλοὺς καὶ σαρκώδεις τόπους. Ἐν γὰρ τοῖς τοιοῦτοις τοῖς κατ' ἐπικρατοῦσιν ἀγομένους ὄμβρους καὶ διηθουμένους κατὰ γῆς τὰ πηγὰς αὖξιν. § 8. Τινὰ δὲ τῶν ὑδάτων παρὰ ταῦτα μὲν τὰς ὑπωρείας μὴ ἐκφανῆ γίνεσθαι, ποιησάμενά τ' ἔως τινὸς ὑποφορὰν κατὰ γῆς, οὕτως εἰς τὸ φρενὶ ἐκθλίβεσθαι. Τὸ δὲ σύνολον, διὰ τὸν ἀνάγοντα τὰ ἔως θαλάττης, φανέντα ἐξωθεῖσθαι. § 9. Τινὰ δὲ καὶ ἐπὶ τὴν θάλατταν διὰ τῆς γῆς ἐπὶ πολλὸν τόπον ἐν ταῖς πλάτ' ἐνεχθέντα οὕτως ἀναβλύει, καθάπερ ἐστὶν ἐν Ἄρα

1. Democritus ait expectari oportere, talem futuram esse hiemem, qualis dies vicesimus quartus mensis Novembris fuerit.

2. De aquæ inquisitione, vel ut alii dicunt, investigatione nunc disseremus. Qui enim aquarum investigandarum peritiam nacti sunt, pronuntiant quidem campos plerumque aquis carere, et majores magis minoribus. Ex montibus vero plurimos esse aquosos et imas ipsorum partes humidiores quam summas, præterea densos montes atque arboribus tectos magis humidos esse quam nudos. Aquæ vero quæ in campis reperiuntur, ut plurimum salis sunt, quæ autem in montibus et imis eorum partibus, dulces: nisi aliquarum sapor corrumpatur incumbentium aquarum proprietate, crudarum aut salsarum aut nitratarum, aut aluminatarum, aut sulphur aut aliud ejusmodi gerentium. Naturales autem causas eorum quæ diximus tales afferunt: solem ex aquis semper id quod tenuissimum ac levissimum est attrahere. Quare quum campos per totum diem sol occupet, humorem ex iis emulgere et in vaporem dissolvere, inde fieri, ut quidam penitus aquis careant, sed in quibus aliquid supersit, id omnino salsum reperiatur, levi ac dulci ex ipsis consumto, quemadmodum etiam mari contingat.

At non idem montium aquis evenire, quippe quæ non per totum diem solis radiis exurantur, et ad quas inclinatio violenter accidunt. Unde etiam montes ad septentrionem inflexos iis qui ad meridiem vergunt aquosiores esse statuunt, itemque versus orientem et occidentem sites minus quidem aquosos septentrionem spectantibus, magis autem ad meridiem inclinatis, et densis arboribus magis aquosis quam nudos, quoniam obumbrentur. Cæterum imas montium partes magis aquosas esse, propterea quod aquæ deorsum ferantur et quæ in altis locis sint, ad humiles et sub ipsas montium radices congregantur. Inde fieri, ut plurimi maximeque fontes in ejusmodi regionibus existant quibus montes magni altique ac densi locis concavis et rotundis insignes superincubantes reperiuntur. In talibus enim imbres per annum collectos atque in terram penetrantes, fontes augere. Quasdam vero aquas circa has imas montium partes non apparere, verum ubi intra terras aliquatenus subductæ cursum perfecerint, tum demum prorumpere. In universum autem locum ad mare ducentibus in causa esse, ut appareant et propellantur. Quasdam vero et in mare per longum terræ tractum in venis perductas sic tandem erumpunt, qualis est aquatio prope Aradum

ευμα και τὸ ἐν Ἡρακλείᾳ τοῦ Πόντου. § 10. Τὰς ἐπ' ὑψηλῶν τόπων πηγὰς φερομένας λέγουσι, διὰ τὸ ὑπερχειμένους τόπους, παραχειμένου τοῦ λαγομέ-
 Σαώκουσ και ἔχοντος οὐ μακρὰν τῆς κορυφῆς τόπουσ
 χεῖς και φαραγγώδεισ και δυναμένους τὰ πλείστα
 οὐρανίων ὑδάτων δέχεσθαι. § 11. Τὰς μὲν οὖν
 βρύτουσ πηγὰς ὑπάρχειν ἀποφαίνονται διὰ τὰς δεδη-
 μένας αἰτίας. Εἶναι δὲ και ἐν τοῖσ πλείστοισ μέρεσι
 ; γῆσ φλέβασ ἔχουσασ ὕδωρ. § 12. Καθάπερ γάρ,
 τί, και ἐπὶ τῶν ἐμφύχων σωματίων συμβαίνει τὸ
 ν σῶμα φλεβῆ και ἀρτηρίαίσ διεκλιθῆθαι συνεχέσιν,
 π και ἐν τῇ γῇ τόπουσ τε ἀραιούσ ὑπάρχειν, αἶροσ
 ἦρεισ ὄντασ, και φλέβασ ὕδωρ ἔχουσασ, και ἐν τισι
 ν πάνυ πυκνάσ εἶναι και δι' ἀλλήλων πεπλεγμένασ,
 τισι δὲ ἀραιότερασ, αἷσ ἐπιτυγχάνειν βραδίωσ τοὺσ
 ζρεάτα δρύσσοντασ διὰ τὸ πλῆθοσ και τὴν πυκνότητα.
 13. Πηγὰσ οὖν ὁμοίωσ καλεῖσθαι και τὰσ ἀναπτυ-
 είσασ τῶν φλεβῶν διὰ τὸ παραμονίμουσ εἶναι, μακρό-
 σ φερομένασ και δι' ἀλλήλων τὸ ὕδωρ δεχομένασ.
 14. Λιβάδασ δὲ καλεῖσθαι τὰ ἀπὸ τῶν ὀμβρίων
 ἀτων διηθούμενα και κατὰ γῆσ ἐν στεγνοῖσ και σκιε-
 ίσ τόποισ συνεστηκότα, καθάπερ ἐν ἀγγείοισ, μὴ
 ὑβῶν ἀπορροίασ οὐσασ· ὅθεν οὐδὲ διαμένειν τὰσ λι-
 ίδασ, ἀλλὰ πάνυ συντόμουσ ἐκλείπειν, ἐὰν μὴ σφόδρα
 ἠγάλασ αὐτάσ εἶναι συμβῆ. § 15. Τὰσ δὲ πηγὰσ αὐ-
 θαί τε και λήγειν κατὰ τὴν τοῦ αἵροσ περίστασιν.
 16. Αὐγμῶν μὲν γὰρ γινομένων, και τὰσ πηγὰσ λή-
 ἠν ἐπόμβρωσ δὲ τοῦ ἔτουσ ὄντοσ, ἐπαύξεισθαι. Τροφήν
 ἠρ λαμβάνειν, ὡσ και ἀνωτέρω ἐβρήθη, τὰ κατ' αὐτάσ

ὑδάτα διὰ τῶν οὐρανίων ὑδάτων. § 17. Διὸ και μάλιστα
 αὐξεσθαι τὰσ πηγὰσ περὶ χειμερινὰσ τροπάσ, τοῦ
 μὲν ἡλίου μὴ ὁμοίωσ ἀκμάζοντοσ, τῶν δὲ ὀμβρων προσ-
 τιθέντων, ὑπὸ δὲ τὰσ θερινὰσ και τοῦ κυνόσ τὴν ἐπι-
 τολὴν τούναντιον πάσχειν. § 18. Διαγινώσκεισθαι δὲ
 τὰσ εὐρισκομένασ πηγὰσ και τὰσ λιβάδασ τοιοῦτω τινὶ
 τρόπω. § 19. Τὴν μὲν γὰρ εὐρεθεῖσαν πηγὴν ἀπὸ
 φλεβόσ εὐγενοῦσ πραέωσ και ἀρξάμενην βέειν ἐπίδοσιν
 τε κατὰ μικρὸν ποιείσθαι, και ἔωσ τινόσ αὐξηθεῖσαν
 διαμένειν ὁμοίωσ, ἢ τὴν αὐτὴν ἔχειν δι' ὄλου βύσιν τῇ
 ἐξ ἀρχῆσ εὐρεθεῖση, ἀν μῆτι ἐλλείπη διὰ τὴν τοῦ αἵροσ
 περίστασιν ἢ ἐπιθῆ. § 20. Τὰσ λιβάδασ δὲ οὐ φασι τὸ
 ὁμοιον ποιεῖν, ἀλλ' ἐν ἀρχῇ μὲν λάθρον, και πολὺ
 προέσθαι τὸ βεῦμα, μετ' οὐ πολὺν δὲ χρόνον λήγειν.
 § 21. Οὐκ ἔωσιν οὖν τῇ τοιαύτῃ βεῦσει πιστεύειν,
 τοὺσ δὲ ζητοῦντασ τὰ ὕδατα πρώτα μὲν κελεύουσι τοὺσ
 τόπουσ, ἐν οἷσ ἀν ἐπιβάλλωνται ζητεῖν, ἐπιθεωρῆσαι,
 πῶσ ἔχουσι τοῖσ κλίμασι, και ποίοι τινεσ ὄντεσ τυγχά-
 νουσι, σημείοισ χρωμένουσ τοῖσ δεδηλωμένοισ. § 22.
 Και ἐὰν ὦσι πόροι πρὸσ ἐξίχνησειν, και τὰ ἄλλα ση-
 μεία τὰ διὰ τῶν ἑδαφῶν και τῶν φουμένων. § 23.
 Σχόινουσ τε γὰρ φουμένοουσ, τινεσ ὀλοσχοίνουσ καλοῦσι,
 και βούτομον και βάτουσ και κύπειρον, ἦν τινεσ ζέρναν
 καλοῦσιν· ἐτι δὲ και ἀγρωστιν πολλὴν και εὐτροφον,
 καλάμουσ τε τοὺσ καλουμένοουσ Ἰνδικούσ, ὑπὸ τινων δὲ
 μαστοκαλάμουσ, ὑπ' ἐνίων βαλίτασ και σύριγγασ,
 δασεῖσ και ἀπαλοὺσ σημαίνειν φασίν, ὡσ ὕδωρ ἔχοντοσ
 τοῦ τόπου. § 24. Και ὁμοίωσ κισσὸν τὸν θάλλοντα,
 ὅν τινεσ μαλακόκισσον προσαγορεύουσι, και συκτῆν

ad Heracleam Ponticam. Porro aquas quæ ex locis editis
 emanant, defluos fontes vocant, idque ob superincubantes
 eos, adjacente verbi gratia monte qui Soaces nominatur,
 habente non longe a vertice locos asperos et cavernosos
 et capaces plurimæ cælestis aquæ. Juges igitur fontes
 propter causas memoratas exstare statuunt. Esse vero præ-
 terea etiam in plurimis terræ partibus venas aquam feren-
 tes. Quemadmodum enim, inquit, in vivis et animatis
 corporibus contingit, ut totum corpus venis et arteriis
 continuis distinctum sit, sic etiam in terra partim locos
 aëros exstare eosque aëre plenos, partim venas aquam
 continentis easque in aliis admodum densas et inter se
 multiplicatas, in aliis rariores esse, quas facile offendant pu-
 erorum fossores ob multitudinem et frequentiam. Fontes
 igitur similiter appellari etiam apertas venas, propterea quod
 stabiles sint et e longinquo ferantur et per se invicem
 aquam accipiant. At vero λιβάδασ vocari aquas pluvia stil-
 latitia ortas quæ intra terram opertis et umbris locis velut
 vasis continentur, neque venarum effluvia sint; inde acci-
 dere, ut ne permaneant quidem λιβάδασ, sed citissime de-
 ficiant, nisi forte admodum magnæ sint. Fontes autem et
 angeri et calamos pro aëris temperie. Siccitatibus enim
 obortis, fontes quoque desinere, pluvioso vero anno au-
 gescere. Namque alimenta sumere, ut superius etiam dictum
 est, fontium aquas e cælestibus aquis. Quæprop' et etiam

maxime angeri fontes circa solstitium hiernum, sole
 quidem non similiter urgente, imbribus vero (aliquid aquæ)
 adjicientibus : sub æstivum autem solstitium et canis exor-
 tum contrarium iis accidere. Cæterum dignosci fontes re-
 pertos et aquas stagnantes (λιβάδασ) in hunc fere modum.
 Fontem repertum e generosa vena et leniter fluere inleperè
 et paulatim incrementa capere et ad certam mensuram
 auctum in eodem statu semper permanere, aut eundem
 perpetuo fluxum tenere, qui initio fuit, quum reperiebatur,
 nisi ob aëris temperationem aut deficiat aut (copiæ suæ)
 aliquid addat. Verum λιβάδασ negant idem facere, sed
 principio quidem rapidum et multum emittere fluxum, cito
 autem deficere. Quare non permittunt ejusmodi fluxui fidem
 habere, sed aquarum vestigatores primum locos in quibus
 aquam querere aggrediuntur, diligenter contemplari jubent,
 quam habeant cæli inclinationem et quales tandem sint,
 signis indicatis utentes. Et si quidem foramina existierint
 ad investigationem aliaque signa tum ex solo, tum ex iis
 quæ inde enata sunt. Juncos enim nascentes, quos quidam
 mariscos vocant, et butomum et rubos et cyperum, quam
 quidam zernani nominant, præterea gramen multum æ-
 pingue, calamosque, quos appellat Indicos, alii autem
 mestocalamos, hoc est, plenas arundines, alii etiam sagit-
 tarios, itemque fistulas densas et teneras, signa esse ajunt
 loci aquam habentis. Similiter et hederam virentem, quam

ἀγρίαν καὶ οἰσὺν καὶ πετρίαν ἀγρίαν, ἔτι τε ἵππουριν, τὴν λεγομένην πεντάφυλλον βατράχιον τε, ἣν χρυσάνθεμον καλοῦσι. § 25. Καὶ καθόλου δὲ ὅσα ἂν ἢ πεφυκότα, μὴ φυτευθέντα ὑπάρχοντα, ἀλλὰ αὐτοφυῆ χλωρὰ καὶ εὐερνῆ καὶ δασέα, σημαίνει ἀφ' ὕδατος αὐτοῖς τὴν τροφήν ἀναδίδουσαι. § 26. Διὸ καὶ δεῖ πιστεύοντας τοῖς τοιοῦτοις σημείοις ὀρύσσειν, ἀποβάνας ἀπὸ τῶν σημείων κατώτερον ἢν ἔχη κλίμα ὁ τόπος, ὅθεν ὑπερδέξιος τὰς πηγὰς λαμβάνει. § 27. Ἡ ἵππουρις ἐκ τοῦ ἐτύμου τὸ ὄνομα ἔσπασεν. Ἔστι γὰρ ὁμοία τῇ τοῦ ἵππου οὐρᾷ, ἔχουσα τὰ φύλλα ταῖς θριξίν ὁμοία καὶ αὐτὸν τὸν καυλὸν ἀγόμενον ἀπὸ τῆς ῥίζης ὡς ἐπὶ τὸ ἄκρον λεπτότερον. Αὐτὸς δὲ ὁ καυλὸς ἐστὶ κενός, ὡς ὁ κάλαμος, ἔχων τὰ ἄρθρα διηρημένα, ἐξ ὧν ἄρθρων αἱ τριχῶδες φυλλᾶδες πέφυκαν. Ἐκ τοῦ δὲ εἶναι αὐτὸ σαλπγγιον προσαγορεύεται. § 28. Βούτομον γίνεται ἐν τοῖς ἔλεσι, φύλλα δὲ φέρει ὁμοία λειρίοις· οἱ βόες αὐτὰ ἡδέως βόσκονται καὶ ἐκβράσσουσι δ' ἐκ μῆς ῥίζης οὐ καθ' ἐν ἀλλ' ὡς οἱ θάμνοι. § 29. Πεντάφυλλον ἐκ μῆς ῥίζης πολλὰ ἀναφέρει κλωνία καρφοειδῆ, σπιθαμιαία, ἐξ ὧν ὁ καρπός. Φύλλα δὲ ἔχει εἰκοσάτα ἑξιδύσμων, πάντα καθ' ἕναστον μίσχον, σπανίως δὲ που πλείονα, κυκλόθεν ἐσχισμένα πριονοειδῶς· ἄνθος δὲ ὠχρόν. § 30. Βατράχιον ἢ χρυσάνθεμον φύλλα φέρει ὁμοία σελίνω, μελίζονα δὲ, ἄνθος χρυσεῖον· δλη δὲ ἡ βοτάνη οὐ μείζων γίνεται δύο παλαιστῶν. § 31. Μαλακόκιστος ὁμοίον ἐστὶ κισσῷ, ἀπαλὸν δὲ ἐστὶ τοῖς

φύλλοις καὶ τῷ καυλῷ περιπλεκόμενον ὅπου ἂν τύγῃ. διὰ τὸ μὴ δύνασθαι ἑαυτὸ βαστάζειν. Γενᾶται δὲ μέλιστα ἐν τοῖς καλάμοκοποις καὶ γεώδει τόποις. § 32. Κύπειρον, ἣν τινες ζέρανν καλοῦσι, φύλλα ἔχει ὁμοία κάρτω, ἀρτιφυῆ ἰσχνά, καὶ καυλὸν ὅσπερ σκόλου ἰσχνότερον, ἐπ' ἄκρου δὲ σπέραμα ὡς κέγγρου· ῥίζην, ὡς ὅσα ἔλαιας μέλανα, ἀρωματίζοντα τὴν γεῦσιν. § 33. Τούτων δὲ τῶν καρφῶν καὶ βοτανῶν πάντων τῶν προσηρημένων σημείοις καταπρονούντες ὅσως χρυσόμεθα ἐν τόποις τοῖς μὴ ἔχουσιν ὕδωρ, μήτε ἐπιβρυτον, μήτε πηγαῖον, μήτε φρεάτιον. Ὅπου γὰρ ἂν αὐταὶ αἱ βοτάναι φαίνωνται, ὕδωρ ὑπόγειον εἶναι σημαίνουσι. § 34. Καὶ ἐν τῇ θεωρίᾳ, ὅσων ἂν μέλλον μεμαρασμένα φαίνωνται, ἔγγιον εἶναι τοῦ ἑδάφους τὰ ὕδατα σημαίνουσι, ἀδύνατα καὶ μὴ παραμόνημα. Ὅσων δὲ μᾶλλον βρῖθοντα καὶ χλωρότερα, ἵποκείσθη τὰ ὕδατα βαθύτατα καὶ παραμόνημα δηλοῦσιν αἰ. § 35. Δεῖ δὲ καὶ τῶν ἑδαφῶν τὰ γένη συνθεωρεῖν τῷ μὲν ἀργιλλώδη καὶ κισσηρώδη τῷ γένει, καὶ αὐχμηρῇ τῇ φύσει ὑπάρχοντα, παντάπασιν ἀνδρᾶ φασι ὑπάρχειν. § 36. Τὰ δὲ γλοιώδη καὶ πυρώδη καὶ πηλώδη, καὶ μελᾶγγειά τε λιπαρὰ ὄντα, ψηφιδώδεις τε διαφύσεις ἔχοντα, μὴ ἀπογινώσκουσιν. § 37. Δεῖ δὲ τὰ ψηφιδώδη, μὴ ἀνατεταραγμένα εἶναι ἐν τῇ γῆ, ἀλλὰ κατὰ πλάτα ἐμπεφυκότα, καὶ καθόλου τὰ ἑτεροχρωματίζοντα τῆς γῆς αἰεὶ πλακώδεις ἔχειν δεῖ τὰς συμφύσεις καὶ πικνὰς· μάλιστα δὲ ἔχουσιν αἱ σύνοδοι τῆς γῆς ἀνομοίας τὰς

nonnulli malacocisson, hoc est, mollem hederam cognominant, et ficum silvestrem, et salicem ulmumque agrestem, porro equisetum et quinquefolium et ranunculum, quam herbam chrysanthemum vocitant. Et in universum quæcumque enata sunt et non plantata, sed sponte naturæ viridia et florida ac densa, ea indicio sunt alimentum ipsis ab aqua suppeditari. Quapropter ejusmodi signis fidere oportet ac fodere, ab ipsis signis inferius progrediendo, si inclinationem habeat locus, unde fontes aliis ubiores adipiscaris. Equisetum ex similitudinis veritate nomen traxit. Est enim simile caudæ equinæ, folia habens setis similia et ipsum caulem prodeuntem a radice usque ad summum, tenniore. Verum ipse caulis vacuus est, velut arundo, articulos habens distinctos, ex quibus articulis capillacea folia exoriantur. At vero ex re ipsa salpingion appellatur. Butomum in paludibus nascitur, folia autem liliis fert similia, grata bubus pabula, quæ ex una pullulant radice, non singulatim, sed instar fruticum. Quinquefolium ab una radice multos ramulos profert festacis similes, dodrantaes, ex quibus fructus prodit. Folia habet similia menthæ, quina in singulis pediculis, raro autem alicubi plura, circumcincta ad serræ similitudinem fissa; florem vero pallidum. Ranunculus vel chrysanthemum folia fert apjo similia, sed majora, florem aureolum: tota herba duos palmos non excedit. Malacocissus similibus est hederæ, mollibus est præditus foliis et cauliculo se cir-

cumplicans omnibus quæ ipsum contigerint, quia se ipsum ferre non potest. Nascitur autem maxime in arundinetis et terrenis. Cyperus, quam quidam zernam nominant, folia habet similia porro sectivo, ubi recens nata sunt gracilia, cauliculum velut junci, graciliorem tamen, in cujus vertice semen est velut milii, radicem tanquam ossa oleæ nigra, aromatico sapore insignem. Surculorum igitur herbarumque omnium, de quibus diximus, signa, aquam querentes, sequemur in his locis qui neque profluentem, neque fontanam, neque putealem aquam habent. Ubi eam herbæ illæ apparent, ibi aquam subterraneam esse significant. Quin et ubi aspectus earum marcidus apparet, propius solo aquas esse indicant, exiles et instabiles. Quanto autem (herbæ surculique) luxuriosiores et viridiores fuerint, tanto profundiores et stabiliiores aquas subesse semper portendunt. At vero et solorum genera contueri oportet. Etenim argillosi et pumicosi generis et quæ horrida sunt natura, omnino aqua carere ajuat. At de glutinosis et igneo colore rubentibus et lutosiis et nigrae terræ pinguibus locis calculeasque straturas habentibus non est desperandum. Atqui calculeosa non conturbata et confusa in terra esse oportet, sed longo lateque inharrentia et insita, atque in universum terras diversæ coloris semper crustosas ac densas concrectiones habere necesse est: maxime vero terræ juncturis inæquales sunt concrectiones. Cæterum petras nigricantes esse oportet, quæ am-

συμφύσεις. § 38. Δεῖ δὲ καὶ τὰς πέτρας εἶναι ὑπομλανιζούσας, τὰς περιεχούσας τοὺς δοκοῦντας ὕδωρ ἔχειν τόπου, μὴ κατὰ ἰόνθους, ἀλλὰ ἔχουσας τι πορώδες. § 39. Καὶ ὅσαι δὲ λευκῆπειροι, κείμεναι δὲ εἰσὶν ἐπὶ τῆς γῆς οἷας εἰρηχάμεν, ἔχουσιν ὑπὸ ταῖς πέτραις, ταῖς ἐν τοῖς ἐδάφεσιν ἐμπυφικαῖς ὕδατα. Σημαίνει δέ, ἐάν τι περὶ τὰς τοιαύτας καὶ τῶν εἰρημένων περυκός. § 40. Καὶ συμφύσεις δὲ αἱ ἀνόμοιοι τῶν πετρῶν ἔχουσιν ὕδατα, κὰν ὡσιν ἐν τοῖς εἰρημένους κλίμασι κείμεναι. § 41. Ἐν μὲν οὖν τῇ ψηφιδώδει γῆ, καὶ μελαίνῃ καὶ πυκνῇ, καὶ ὁμοίως γλοιώδει, λιβάδας δεῖ πολλὰς καὶ ἐπιπολαίους εἶναι. Διὸ συμφέροι ἐν ταύταις τοὺς ὑπονόμους ὀρύσσειν, ἐπόμενον ταῖς λιβάσιν. Οὕτω γὰρ ἂν πλείστον ὕδωρ συνάγοιτο. Ἐν δὲ ταῖς ἀραιαῖς καὶ πετρώδεσι τόποις, κὰν ὅπως οὖν εὐρεθῶσι πηγαί, ταῖς εὐρεθείαις ἀρκεῖσθαι. § 42. Δεῖ δὲ σκοποῦντα καὶ ὑδροσκοπεῖσθαι τοιοῦτω τινὶ τρόπῳ. Κατεσκευασμένον ἔχειν μολιδδοῦν ἀγγεῖον, καθάπερ ἡμισφαίριον, χωροῦν ὅσον χόσα, καὶ λαβότα ἐρίου μαλλοῦς δύο ἢ τρεῖς πεπλυμένους διαζάναντα καλῶς, ὄησαι μέσους λίμν, τὸ δὲ λίνον προσκολλῆσαι κηρῶ πρὸς τὸν πυθμένα, ἔσωθεν τοῦ ἀγγείου. § 43. Διακρηθῶν δὲ καὶ ἐλαίῳ τὸ ἀγγεῖον, καὶ ἐν τῷ τόπῳ ἐν ᾧ διαλάβοι τις ὕδωρ ὑπάρξειν, δεῖ στοχαζομένους τοῖς δεδηλωμένοις σημείοις ὀρύσσειν φρεατίαν, ὅσον ἐπὶ πηγῆς τρεῖς καὶ καταστρέψαντα τὸ ἀγγεῖον ἐν τῇ φρεατίᾳ θῆναι, καὶ περιθόντα καλάμων φύλλα χλωρῶν ἢ ἄλλην τινὰ βοτάνην πάλιν ἐπιχῶσαι τῆς γῆς ὅσον ἐπὶ

πηχυν. § 44. Τοῦτο δὲ ποιεῖν δύνοντος τοῦ ἡλίου καὶ ὄρθρου πάλιν ἀπαμῆσαντα τὴν γῆν, καὶ τῶν βοτανῶν ἀφελόντα πρᾶεως, ἀναστρέψαι τὸ ἀγγεῖον καὶ κατανοεῖν. § 45. Ἐὰν γὰρ ὡσι πηγαί, τό, τε ἔριον εὐρήσεις πληθρῆς ὕδατος, καὶ τὸ ἀγγεῖον μεστὸν πομφολύγει συνήσει δὲ καὶ ποῖόν τι τὸ ὕδωρ ὑπάρχει, τοῦ ἀποπιεσθέντος ἐκ τοῦ μαλλοῦ γευσάμενος. § 46. Εὐρήσεις μέντοι τὸ ἀποπιεσθὲν ἐκ τοῦ μαλλοῦ γλυκύτερον τῆς πηγῆς, διὰ τὸ λεπτομερέστατον καὶ εὐαφρότατον ἀναθυμιῶσθαι. § 47. Καὶ περὶ μὲν ὑδροσκοπιτικῆς αὐτάρκως εἰρηται. (Geopon. lib. II cap. VI.)

3. Ἀγίγαρτον σταφυλῆν τινες οὕτω ποιοῦσι. Τοῦ κλήματος μέλλοντος φυτεῦσθαι τοσοῦτον μέρος ὅσον εἰς τὴν γῆν μέλλουσι καταγωννῆναι, τοσοῦτον ἡρέμα ἐξ ἰσοῦ σχίσαντες αὐτό, ὠτογλυφίδι τὴν ἐντερῶν ἡν λαμβάνουσιν, εἴτα παπυρίῳ ὑγρῶ περιδῆσαντες κατατίθενται. Κάλλιον δέ, εἰ ὄλον τὸ μέρος τοῦ κλήματος τὸ ἐπὶ τῆς γῆς κατατιθέμενον, σκιλλῆς ἐμβληθείσης καταταθεῖη, πρὸς γὰρ τῇ φύσει καὶ τῇ ἐνώσει ἡ σκιλλα συμβάλλεται. Ἄλλοι δὲ αὐτὰς τὰς ἀμπέλους τὰς ᾗδη καρποφορούσας τέμνουσι καὶ ὠτογλυφίδι τοῦ καρποφοροῦντος κλήματος τὴν ἐντερῶν ἡν λαμβάνουσιν, ὅσον δύνανται ἐκ βάθους, οὐ διασχίσαντες τὸ κλήμα, ὡς προδεδήλωται, ἀλλὰ ἀκέραιον ἐάσαντες, καὶ ὅπῃ Κυρηναϊκὸν ἀνέντες ὕδατι, καὶ εἰς πᾶχος ἐψήματος ποιήσαντες ἐγγυματίζουσι, καὶ ἀνορθώσαντες τὰ κλήματα πρὸς χάρακα ἀναδεσμοῦσιν, ἵνα μὴ ὁ ὄπῃ ἐκρυῖ. Κατὰ δὲ ὀκτῶ ἡμέρας τὸν ὄπῃ ἐγγυματίζουσι τῷ

biant locos qui videntur aquam continere, non varorum instar, sed aliquid foraminatum habentes. Quin et quæ albam terram admixtam gerunt ac citæ sunt in terra, qualem memoravimus, sub ipsis radicibus solo innatis aquas habeant. Aquas vero indicat aliquid herbarum, de quibus diximus, his agnascens. Porro inæquales petrarum concreciones aquas continent, modo sint in regionibus de quibus diximus sitæ. In calculosa igitur terra nigraque ac densa et similiter glutinosa latices multos et in superficie esse oportet. Quapropter in his cuniculos fodere conducit, ita ut latices sequamur. Hoc enim modo plurimum aquæ congregabitur. At in raris et petrosis locis qualescunque reperiantur fontes, inventis contentos esse decet. Cæterum aquæ vestigatorem etiam tali quopiam modo aquam scrutari convenit. Habeat igitur præparatum vasculum plumbeum hemisphæricum, congii capax sumatque lanæ lapsos molles duos aut tres lotos ac probe carptos, eosque limo obliget, ipsum vero lini filum intra vas ad fundum ejus eera agglutinet. Sed et oleo vas illinatur et in loco, ubi quies aquam esse suspicetur, conjectura facta ex ostentis antea signis, puteus effodiatur altitudine cubitorum trium, in quo vas subversum ponatur, et circumpositis arundinum foliis viridibus, aut alia quopiam herba, rursus ad cubiti mensuram

terra aggeratur. Id ipsum vero sole occidente faciendum est, mane vero rursus terra auferatur et herbis leniter amotis vas invertatur ac consideretur. Si enim fuerint fontes, lanam plenam aquæ reperies et vasculum plenum bullarum : cognosces autem et qualis ipsa aqua sit, si ex lana expressam gustaveris. Reperies tamen expressam ex lana dulciorem ipso fonte, propterea quod tenuissimum et levisimum exhalatur. Et de aquæ quidem investigatione satis dictum est.

3. Uvam sine vinaceis quidam sic faciunt. Sarmenti, quod plantaturi sunt, tantam partem quanta terra obruenda est leniter ex æquò findunt et auriscalpio medullam omnem eximunt, deinde papyro humida obligatum sarmentum deponunt. Præstat tamen, totam sarmenti partem, quæ in terra deponitur, scilla injecta deponere : scilla enim tum ad generandum tum ad conjungendum valet. Alii ipsas vites jam fructiferas incidunt et sarmenti fructiferi medullam auriscalpio tollunt, quantum fieri potest eam ex alto extimentes, sarmento non fisso, ut est indicatum, sed integro manente, et laseris Cyrenæici succum aqua dissolutum et ad sapæ spissitudinem redactum infundunt, et erecta sarmenta ad ridicas alligant, ne succus effluat. Deinde autem octavo quoque die succum eundem sarmento infundunt,

κλήματι, ὥς ἀν βλαστήσῃ. Τὸ δὲ αὐτὸ ποιήσεις καὶ ἐπὶ καρύας καὶ κερασεάς, εἰ βούλει ἀγίγαρτον ποιήσαι. (Geopon. lib. IV, cap. VII.)

4. Δεῖ πρὸς τὴν τῶν τόπων ἀρμοζεσθαι φύσιν ἀεὶ. Ἐὰν γὰρ θερμὸς ὁ τόπος ἦ, τὰ πρὸς ἄρκτον νεύοντα φυτεύσομεν, ἐὰν δὲ ψυχρότερος, τὰ πρὸς μεσημβρίαν, ἐὰν δὲ μέσος καὶ εὐκρατής, τὰ ἀνατολικά καὶ δυτικά κάλλιον· μᾶλλον μέντοι τὰ ἀνατολικά, εἰ μὴ ἐνοχλοῖτο ὑπὸ τοῦ Εὐρώ. Ἐνίοτε δὲ τὰ δυτικά ἔσται αἰρετώτερα μᾶλλον, ὅταν μακρὰν ὄντα τῆς θαλάσσης ἐπιπλέοντα ἔχῃ τὸν ζέφυρον. Καθόλου δὲ τοῖς μὲν χλιαρωτέροις τόποις οἱ ἄρκτιοὶ ἀνεμοὶ ἐπιτῆδαιοι, τοῖς δὲ ψυχρῶσι οἱ νότιοι. (Geopon. lib. V cap. IV.)

5. Οἱ παραθαλάσσιοι τόποι σφόδρα εἰσὶν ἐπιτῆδαιοι πρὸς ἄμπελον διὰ τε τὴν θερμότητα καὶ διὰ τὸ λεληθότως τὴν ὑγρασίαν ἀνατρέχουσαν ἐκ τῆς θαλάσσης τρέφειν τὰ φυτά. Καὶ οἱ θαλάσσιοι δὲ ἀνεμοὶ ταῖς ἀμπέλοις εἰσὶ χρησιμώτατοι. Δοκεῖ δὲ τοῖς πολλοῖς ποταμῶν γείτονα καὶ μᾶλλον ἐλώδη μὴ ἔχειν διὰ τε τὴν ἀγλὴν καὶ τὴν ψυχρὰν αὔραν, ἀναπνεύουσι γὰρ ἐντεῦθεν συνεχῶς· καὶ συνεπίστανται ἐρυσίαι, τὴν ἄμπελον καὶ τὰ σπόρια καταβλάπτουσαι, καὶ βλαβερὸν τὸν ἀέρα ποιῶσαι. Διὸ δεῖ ἐπιμελῶς τὰ ἔλη κατὰ τὸ δυνατόν περιαιρεῖν, εἰδέναι δὲ χρῆ, ὅτι ὅσαι βλάπτουσαι εἰώθασιν ἄμπελοι ὑπὸ ἀνέμων τοιούτων, ἢ δαμίχλης, ἢ ἐρυσίθης, τούτοις ἐπιταθεῖσαι οὐ βλαβήσονται, τούτέστι δενδρίτιδες γινόμεναι. (Geopon. lib. V cap. V.)

6. Φασὶ γὰρ οἱ περὶ Δημόκριτον καὶ Ἀφρικανόν, ἔξ ἡμέρας καὶ οὐ πλείους καλῶς διαμένειν πεπαν-

θεῖσαν τὴν σταφυλήν. (Geopon. lib. V cap. XLV, 2.)

7. Δημόκριτος δὲ φησὶ, βροίαν καὶ μυρσίνην ἀλλήλαις χάρειν, καὶ πλησίον ἀλλήλων παραπεφυτευμένα· εὐφορήσειν καὶ τὰς βίβλας ἀλλήλαις συμπλέκειν, κἄν μὴ σφόδρα ἐγγὺς οὔσαι τυγχάνωσι. (Ib. X, 29, § 5.)

8. Δημόκριτος δὲ φησιν, ὡς ἐνδοθεν τοῦ θριγαῦ τῆς κυπάρισσον δεῖ φυτεύεσθαι, ἵνα κατ' ἀμφοτέρω εἰς τέρψιν καὶ περιφραγὴν γένηται. (Ib. XI, 5, § 4.)

9. Δημόκριτος δὲ φησιν, ὡς ὁ καρπὸς τῆς ἰταῆς λειούμενος καὶ ταῖς τῶν κτηνῶν τροφαῖς μιγνύμενος ταῦτα λιπαίνει, ἐκπνόμενος δὲ λειανθεὶς ἀνθρώποις ἀγόνους ποιεῖ, εἴ οὐ φησὶ καὶ Ὀμηρος·

Κληθροὶ τ' αἰγυροὶ τε καὶ ἰταῖ ἀλίσιαρποι.

(Geopon. lib. XI cap. XIII, 2.)

10. Τὸ δενδρολίθανον ἡδεῖαν καὶ βαρεῖαν τὴν ὄμην ἔχει, ὡς ὁ Δημόκριτος φησὶ. (Ib. XI, 16.)

11. § 21. Ἰόδας μὲν ὁ βασιλεὺς Λιβύων ἐν λάρνῃ ξυλλίη φησὶ δεῖν ποιεῖσθαι μελίσας· Δημόκριτος δὲ καὶ Βάρον ἐν Ῥωμαίᾳ γλώσση ἐν οἴκῳ φασὶ ποιεῖσθαι, ὅπερ ἐστὶ καὶ ἄμεινον. § 22. Ὁ δὲ τρόπος οὗτος· Ὀκίας σαῆστω ὑψηλός, δεκαπηχυαῖος, καὶ εὖρος πηγῶν ἰ', καὶ ταῖς λοιπαῖς πλευραῖς ἴσος. Εἰσοδος δὲ εἰς αὐτὸν περιπαίεσθω μία, καὶ θυρίδες δ', ἐν ἑκάστῳ τοίχῳ μία. § 23. Εἰς τοῦτον οὖν ἀγαγὼν βοῦν τριακοντάμηνον, εὐσαρκον, λιπαρὸν μάλιστα, περίστησον αὐτῷ νεανίας πολλὰς, καὶ τυπτέτωσαν αὐτὸν ἰσχυρῶς, καὶ τύπτοντες αὐτὸν βροπάλοις ἀποκτείνεάτωσαν, ὁμοῦ ταῖς σαρξὶ τὰ ὅσπερ συναλοῦντες. § 24. Φυλακὴν δὲ ἐχέτωσαν τὸ μὴ αἰμῆζειν

donec germnet. Idem facies et in juglandibus ac ceravis, si et harum fructus sine granis ac nucleis nasci velis.

4. Oportet semper locorum naturæ (sationem) aptari. Si enim calidus fuerit locus, partes ad septentrionem spectantes conseremus; si frigidior, meridianas; si medius et temperatus, orientales et occidentales obserere præstitit, magis tamen orientales, nisi Euro infestetur. Nounquam vero et occidentales potiores erunt, quando a mari longe remotæ Favonio afflantur. In universum autem tepidioribus locis septentrionales venti commodi sunt, frigidis austrini.

5. Maritimi loci vitibus valde apti sunt, tum ob calorem, tum ob humorem qui latenter e mari elabens plantas nutrit. Sed et venti marini vitibus sunt imprimis commodi. Plerisque placet fluvium vicinum non esse habendum multoque minus paludem, et ob nebulas et ob frigidas auras, inde enim assidue spirant: simulque exurgit robigo vitem et sata lædens et noxium aerem reddens. Quapropter oportet paludes, quantum fieri potest, diligenter circumcirca tolli, præterea scire expedit, quæcumque vites ventis ejusmodi, aut nebula, aut robigine lædi consueverint, adversus ista extentas, id est arboribus maritatas non lædi.

6. Ajunt enim Democritus et Africanus, sex tantum dies ac non plures integram manere uvam maturam.

7. Democritus ait, arborem punicam et myrtum invicem gaudere et juxta plantatas fructu abundare ac radices mutuo implicare, etiamsi non valde vicine sint.

8. Democritus intra septem plantandam esse cupressum ait, ut et ad delectationem et ad sepimentum ac quasi munimentum nascatur.

9. Democritus ait, fructum salicis tritum et pabulo pecorum admixtum ipsa pinguefacere, tritum autem atque potatum homines steriles et procreandis liberis imparere reddere, unde apud Homerum:

Alni et populi nigrae et salices frugiperdae.

10. Ros marinus jucundum et gravem odorem habet, ut ait Democritus.

11. Juba Libyæ rex in arca lignea apes fieri vult; Democritus vero et Varro, qui Romana lingua scripsit, in domo faciendas esse ajunt, quod etiam melius est. Modus autem hic est. Domus sit tibi alta decem cubitos, latitudinis item cubitorum decem, paribus denique reliquis lateribus. Ostium in ea fiat unum et fenestræ quattuor, in singulis lateribus una. In hanc domum introducas bovem triginta mensium, carnosum, valde pinguem, eique circumdies juvenes multos qui fortiter verberatum sustibus occidant, una cum carnibus ipsa etiam ossa comminantes; diligenter autem caveant, ne quid bovis cruentent (100

τι τοῦ βοός, (οὐ γὰρ ἂν ἐξ αἵματος κηθεῖη ἡ μέλισσα, γαῖς πρώταις πληγαῖς μὴ βιαίως ἐμπεσόντες. § 25. Εἰδὺς δὲ ἀποπεφράχθω πᾶς τοῦ βοός πόρος θύοιαι καθαφαῖς καὶ λεπταῖς πίσην χειρισμέναις· ὅλον δυμακτα, καὶ ῥίνες, καὶ στόμα, καὶ ὅσα τῇ φύσει πεποιτῆται εἰς κένωσιν ἀναγκαῖαν. § 26. Ἐπειτα θύμον ἵποστρώσαντες πολλὴν καὶ ὑπτιον ἐπ' αὐτοῦ καταθέντες τὸν βοῦν, ἐξεληθόντες τοῦ οἴκου εὐδὺς τὴν θύραν καὶ τὰς θυρίδας ἐπιχειροῦσιν πηλῶ στεγανῶ, ὡς μήτε ἀέρι, μήτε ἀνέμῳ εἰσοῦσιν ἢ διαπνεύσιν ἡντινασοῦν εἶναι. § 27. Τρίτῃ δὲ ἐβδομάδι χρηρ πάντοθεν ἐξανοίξαντα εἰσεῖσαι φῶς τε καὶ ἀέρα καθαρὸν, πλην ὀπόθεν ἂν κατὶ σφοδρὸν πνεῦμα· εἰ γὰρ ὡδε ἔχοι, τὴν κατὰ τοῦτο εἰσοδὸν κεκλεισμένην χρηρ εἶσαι. § 28. Ἐπὴν δὲ δόξωσιν ἐμψυχῶσθαι αἱ ὄλαι, πνεῦμα αὐταρκές ἐπισπασάμεναι, αὐθις χρηρ συγκλείσαι τῷ πηλῶ κατὰ τὴν πρότερον χρίσιν. § 29. Ἐνδεκάτῃ δὲ μετὰ ταῦτην τὴν ἡμέραν ἀνοίξαι εὐρήσεις πλήρη μελισσῶν βοτρυδὸν ἐπ' ἀλλήλαις συνηγμένων, καὶ τοῦ βοός λειπόμενα τὰ κέρατα καὶ τὰ ὀστέα, καὶ τὰς τρίχας, ἄλλο δὲ μηδέν. § 30. Φασὶ δὲ ἐκ τοῦ ἐγκεφάλου γίνεσθαι τοὺς βασιλέας, ἐκ δὲ τῶν σαρκῶν τὰς ἄλλας μελισσας (γίνονται δὲ καὶ ἐκ τοῦ νωτιαίου μυελοῦ βασιλεῖς)· κρατιστεύειν μόντοι τοὺς ἐκ τοῦ ἐγκεφάλου μεγέθει τε καὶ κάλλει, καὶ ῥώμῃ τῶν ἄλλων. § 31. Τῆν δὲ πρώτην τροπὴν καὶ μεταβολὴν τῶν σαρκῶν εἰς ζῶα καὶ οἰονεὶ κῆρσιν τινα καὶ γένεσιν καθιστορήσεις ἐντέθειεν. § 32. Ἄνωκισμένου γὰρ τοῦ οἴκου, μικρὰ καὶ λευκὰ τὸ εἶδος, καὶ ἀλλήλοισι ὁμοία, καὶ οὐ τέλεια, οὔτε ἕδη πάντη

ζῶα περὶ τὸν μόσχον πληθύνοντα ὄψει· ἀκίνητα μὲν πάντα, κατὰ μικρὸν δὲ αὐξανόμενα. § 33. Ἴδοις δ' ἂν καὶ τὴν πετρορῆσιν ἕδη διαρθρομένην, τὴν τε οἰκείαν χροῖαν λαμβανούσας καὶ περικαθεζομένης τὸν βασιλέα, καὶ προσπετωμένης· βραχύτερον δὲ καὶ ὑποτρεμούσαις ταῖς πτέρυξι διὰ τὴν ἀθήειαν τῆς πῆσως καὶ τὴν τῶν μελῶν ἀτονίαν. § 34. Προσιζάνουσι δὲ ταῖς θυρίσι βοιζηδόν, ὠθοῦσαι καὶ βιαζόμεναι ἀλλήλας, πόθῳ τοῦ φωτός. § 35. Ἄμεινον δὲ τὰς ἀνοίξεις καὶ ἀποπράξεις τῶν θυρίδων, καθὼς εἴρηται, παρ' ἡμέραν ποιεῖσθαι· δέος γάρ, μὴ μεταβάλλωνται ἕδη τὴν τῶν μελισσῶν φύσιν διὰ τὴν πλείω σύγκλεισιν. § 36. Τοῦ γὰρ σταθλοῦ κατὰ καιρὸν τὸν ἀέρα μὴ λαμβάνοντος, ὡσπερ πνιγμῶ διόλλυνται. § 37. Τοῦ δὲ οἴκου ὁ μελισσῶν ἐγγὺς ἔστω, καὶ ὅταν ἐκπετάσωσιν ἀνοιγομέναις ταῖς θυρίσιν, ὑποθυμιά θύμου τε καὶ κνεώρου. § 38. Τῆ γὰρ ὁσμῇ ἐλκῶσεις αὐτὰς εἰς τὸν μελισσοῦνα, τεθεραπευμένης ὁσμαῖς ἀνθῶν. Ταῦτα γὰρ θυμίων οὐκ ἀκούσας εἰσελάσει. Χαίρουσι γὰρ μελισσαι τῇ εὐωδίᾳ καὶ ἀνθεσιν, ὡς εἰκότως εἶναι μέλιτος δημιουργοῦς. (Geopon. lib. XV cap. II, 21-38.)

12. Δημόκριτος δὲ ἐρωτηθεὶς, πῶς ἂν ἄνοσοι καὶ μακραιώνες γίνοντο οἱ ἄνθρωποι, εἶπεν, Εἰ τὰ μὲν ἔξωθεν τοῦ σώματος ἐλαίῳ, τὰ δὲ ἐνδοθεν μέλιτι χρίσαιντο. (Geopon. lib. XV cap. VII, 6.)

13. Περὶ λαγῶν. Ὅτι ὁ αὐτὸς ποτὲ μὲν ἀρβῆν, ποτὲ δὲ θῆλυς γίνεται, καὶ μεταβάλλει τὰς φύσεις, καὶ ποτὲ μὲν ὡς ἀρβῆν γονοποιεῖ, ποτὲ δὲ ὡς θῆλυς τίκεται. (Geopon. lib. XIX cap. IV.)

enim ex sanguine apīs nascatur), primis plagis non violenter in eum irruentes. Statim vero obturentur omnia bovis foramina linteis priris ac tenuibus pice oblitis, velut oculi, nares et os, et quæ a natura factæ sunt partes ad egestionem necessariam. Deinde multo thymo substrato boveque supino ei superposito, domo egressi, statim januam et fenestras luto denso oblinant, ne aeri ventoque ullus ingressus aut perflandi locus sit. Tertia autem hebdomade undique domum aperiri et lumen aeremque purum admitti oportet, excepta ea parte, unde vehemens ventus spirat; quodsi ita se habet, aditum ex ea parte clausum relinquere opus est. At postquam materiæ visæ fuerint animari et spiritum sufficientem hausisse, rursus domunculam claudi et luto sicut prius oblini convenit. Undecimo deinde post hunc diem ubi aperueris domum, invenies plenam apibus uvarum instar inter se coagmentatis, et ex bove cornua reliqua et ossa ac pilos, sed præterea nihil. Ajunt ex cerebro gigni reges, ex carnibus vero cæteras apes (nascuntur autem et ex medulla spinali reges); præstare tamen omnibus aliis ex cerebro natos et magnitudine et pulchritudine et robore. Primam porro conversionem mutationemque carnium in animalia et quasi conceptionem quandam ac generationem inde cognosces. Etaniam statim postquam exstructa domus est, parva quædam et alba specie, inter

seque similia, et non perfecta, neque jam omnino animalia, circa vitulum plurima videbis, immobilia quidem omnia, paulatim vero augescentia; animadverte etiam alarum proventum jam articulis distinctum et apes proprium colorem accipientes, circumsedentesque regem et advolantes, sed brevius et paululum trementibus alis propter volandi insolentiam et membrorum infirmitatem. Assident autem fenestris cum murmure, impellentes et urgentes se invicem, lucis desiderio captæ. Præstat tamen aperire et obturare fenestras, eo quo dictum est modo, interdiu: ne forte apum natura ob longiorem conclusionem mutetur. Stabulo enim in tempore aerem non excipiente, velut suffocatione pereunt. Caterum prope domum sit apiarium, et quum fenestris apertis (volandi causa alas) extenderunt, sufflito thymo atque cneoro. Odore enim pertrahentes ipsas in apiarium, allectas odoribus florum. Quippe his sufflendo non invitatis intro pellicias. Namque odoris suavitate et floribus gaudent apes, ut merito sint mellis opifices.

12. Democritus interrogatus, quomodo homines nullo morbo affecti longissima vita perfui possent: Si externas, inquit, corporis partes oleo, internas melle illinerent.

13. De leporibus. Idem lepus aliquando quidem mas, aliquando vero femina fit et naturas commutat, atque interdum ut masculus generat, interdum ut femina parit.

DE FRAGMENTIS SPURIIS.

Quum de omni fragmentorum genere difficile est judicare, ut genuina a supposititiis discernamus, tum de Democriti librorum fragminibus difficillimum, cujus in præceptis moralibus, si cum reliqua philosophi doctrina comparentur, inconstantiam quandam jam supra attigimus. Quare nisi certam judicandi normam animo informaveris, facile in hac materia in fraudem incidere possis. Quod Meinersio accidisse diximus, qui quum Democritum in rebus divinis constare sibi vellet, non solum præclara illa fragmenta quibus secundum et centesimum septimum locum dedimus, Abderitæ abjudicavit, sed alia etiam non satis intellecta e Democriteorum operum reliquiis expunxit. Hujusmodi est sententia nonagesima secunda, quam spuriam esse contendit collatis octogesima quinta et centesima nonagesima quinta. At præceptum nonagesimum secundum quo homines monet Democritus, ne quid ultra viressuscipiant, nequaquam adversatur cæteris duobus locis. His enim magistratus et honores regumque amicitia tanquam res expendæ commendantur propter utilitatem quæ inde in hominum vitam redundet, ac præterea ars bellica laudatur iique labores quibus clarum nomen soleat parari. Mitto cætera quæ molestum est enumerare. Sed alia sunt ad quæ caute discernenda animum ille minime appulit. Ferebantur apud veteres sententiæ ἐκ τῶν Δημοκρίτου, Ἐπικτήτου καὶ Ἰσοκράτους in unum corpus redactæ. Qui hoc sententiarum corpus post Stobæum (1) condidit, auctoris nomen singulis effatis non videtur apposuisse, ita ut non perspiceretur, quæ essent Democriti, quæ Epicteti, quæ Isocratis. Quo factum est ut Antonius et Maximus qui hoc volumine usi sunt arbitrato suo aut libidine unum ex illis tribus singulorum apophthegmatum auctorem perhiberent, vel eorum omnium nomina adjicerent. Adde quod Democriti dicta ex ionico in communem sermonem conversa jam inveniebant vel ipsi convertebant, ita ut posteris judicandi difficultas augetur. Inde etiam est, quod sententiam νόμῳ καὶ ἀρχοντι καὶ σοφωτέρῳ εἶκιν κόσμιον, quam Stobæus Flor. V, 23 Democrito vindicat, Antonius et Maximus pag. 149 Isocrati et pag. 452 Epicteto ascribunt. Itaque magna opus est cautione, ne quæ apud Antonium et Maximum leguntur Democriti, Epicteti et Isocra-

tis fragmenta, ea uni ex illis tribus temere assignemus. Confugiendum enim semper est ad Stobæi aliorumque veterum qui fide digni sunt auctoritatem. Id non perpetuo fecisse Orellium mox manifestum erit qui, quæ ejus negligentia fuit, aliena saepenumero pro Democriteis publicavit. Quapropter cum Burchardo multa rejicio, Democritea Orellio visa, ita tamen, ut pauca quædam ex iis quæ alter obelo jam confixerat quæque in præcedentibus jam tractata sunt, Democrito reddam. Ponam igitur fragmenta quæ partim ut aliena ex Orellianis opusculis ejicienda sunt, partim ut suspecta Democrito a cautiore tribui nequeunt.

1. Σφόδρα εὐάλωτόν ἐστιν ἡ πονηρία.
Εἰς γὰρ τὸ κέρδος μόνον ἀποβλέπουσ' αἰεὶ
Ἄφρόνως ἅπαντα καὶ προπετῶς συμπεῖθεται.

Legitur ap. Stob. Flor. II, 1; nr. 2 ap. Orellium, qui ipse jam conjecit hoc fragmentum non esse Democriti Abderitæ. Demetrii nomen præpositum habet in Dictis poetarum e Stobæo ab Hug. Grotio editis. Eundem Demetrium auctorem agnoscunt codd. nuper collati.

2. Ἄδικεῖτω μοι πλούσιος καὶ μὴ πένης·
ῥῶον φέρειν γὰρ κρειττόνων τυραννίδα.

Corrupti hi versus ad Democritum auctorem male referuntur in Corpore sententiarum Frobeniano pag. 208, cujus hæc est inscriptio: Callimachi hymni cum scholiis. Accedunt sententiæ ex diversis poetis, oratoribus et philosophis collectæ. Basileæ 1532, 4. Tribuuntur Menandro ap. Antoa. et Max. p. 213, ubi scriptum est ἀδικεῖτω με.

3. Ὅστις σῶμα θεραπεύει τὸ ἑαυτοῦ, οὐχ ἑαυτὸν θεραπεύει· ὅστις χρήματα, οὐδ' ἑαυτὸν οὔτε τὰ ἑαυτοῦ, ἀλλ' ἐτι πορρωτέρω τῶν ἑαυτοῦ. Stob. Flor. XVIII, 37; ap. Orell. n. 51. Fragmentum hoc attica dialecto confectum non Democriti, sed Platonis esse complurium codd. consensu exploratum habemus.

4. Πολυμαθὴς κάρτα μὲν ὠφελεῖ, κάρτα δὲ βλάπτει τὸν ἔχοντα· ὠφελεῖ μὲν τὸν δεξιὸν ἄνδρα, βλάπτει δὲ τὸν βητιδίως φωνεῦντα πᾶν ἔπος καὶ ἐν παντὶ δῆμι. Χρὴ δὲ καιροῦ μέτρα εἰδένα· σοφίης γὰρ οὗτος ὄρος. Οἱ δὲ ἔξω καιροῦ ῥῆσιν μουσικὴν πεπνυμένως αἰέσωσι, ὡ παραδέχονται ἐν ἀργίῃ γνώμην, αἰτίαν δὲ ἔγουσι μωρίας. Stob. Flor. XXXIV, 19 sqq. Orell. n. 60.

(1) Huic opinioni fortasse obstat Cod. Flor. Stob. p. 434, non item vulgatus Stobæi textus.

Valckenarius et Jacobsius hoc fragmen propterea quod ionice scriptum est aut Democriti aut Eusebii Neoplatonici esse volebant. At Anaxarchi Abderitæ est, quem auctorem nominant nonnulli codd. Stobæi l. c. Eidem auctori adscribitur in cod. Florent. Stob. p. 411 his verbis: Ἡράκλειτος μὲν λέγει, πολυμάθειαν νοῦν μὴ ἐμποιεῖν, Ἀνάξαρχος δὲ, πολυμάθειαν κάρτα μὲν ὠφελεῖν, κάρτα δὲ βλάπτειν.

5. Ἐξεστι οὖν πολλὰ τῶν σφετέρων ἀναλώσαντας παιδεῦσάι τε τοὺς παῖδας καὶ τεῖχος τε καὶ σωτηρίην περιβαλέσθαι τοῖσι τε χρήμασι καὶ τοῖσι σώμασι αὐτῶν. Stob. Flor. LXXXIII, 26; ap. Orell. n. 91. Quum in membranis nonnullis Democriti nomen hoc loco desit, in aliis tota sententia desideretur ac præterea sensus hujus fragmenti vix conciliari possit cum Democrito de puerorum institutione judicio, merito videtur Burchardus fragmen istud Democrito abjudicasse. Quippe nihil minus placebat Democrito quam quod hîc dicitur: *Licet pueros non magno sumtu ita instituere, ut pariter eorum fortunis atque corporibus quasi murò addito salutem præstemus.* Ipse enim non tam corporis quam animi bona spectare solebat (cf. fragm. 127, 128 seqq.), divitiarum autem contemtor fuisse existimandus est, ut qui uno doctrinæ desiderio flagrans sumptuosus itineribus totum patrimonium profuderit.

6. Τὰς μὲν γραμμάς ἀσφαλεστέρας, τὰς δὲ πράξεις λαμπροτέρας ἔχειν δεῖ. Anton. et Max. p. 35; ap. Orell. n. 124. Eadem sententia exstat inter Demophili Similitud. Pythag. n. 52 Orell. opusc. tom. I pag. 10; sed ibi scriptum est γραφάς. Quum autem Demophilus incertæ ætatis scriptor qui similitudines ac sententias Pythagoricas collegit, majore videatur usus esse opere, ex quo Stobæus, Antonius Melissa et Maximus monachus haud paucas sententias Pythagoræ, Socratis, Plutarchi aliorumque nominibus inscriptas suis anthologiis inseruerunt (cf. Orell. præfat. ad Opusc. p. VII), probabile est Democriti nomen fortasse e scripturæ mendo ortum apud Antonium et Maximum expurgendum esse.

7. Θεοῦ ἀξίον σε ποιήσειε τὸ μὴδὲν ἀνάξιον αὐτοῦ πράττειν. Anton. et Max. p. 35; ap. Orell. n. 125. Hæc sententia cum doctrina Democritea conciliari non potest.

8. Οὕτως περὶ ζῆν, ὡς καὶ ὀλίγον καὶ πολλὸν χρόνον βιωσόμενος. Anton. et Max. p. 35; ap. Orell. n. 126. Ascribendum est hoc apophthegma Biantii, ut testificantur Diog. Laert. I, 87 et Stob. Flor. V, 27.

9. Δύο ἀφορμαὶ κινουσὶν ἄνθρωπον εἰς θεοῦ ἐπιμέλειαν, τιμωρία δυσσεβείας καὶ γνώμη εὐσεβοῦς ἀμοιβῆς. Anton. et Max. p. 37; apud Orell. n. 127.

10. Ἀπόρητος γίνεται κακία ἐπαινουμένη. Anton. et Max. p. 37; ap. Orell. n. 128. Hæc et præcedens sententia in nonnullis codd. Democriti, in aliis Sexti nomen præfixum habet. Si utraque eidem philosopho attribuenda est, prior satis probat, neutram Democriti esse posse. Burchardus quid de hac re statueret, nescivit, ut qui pag. 10 priorem sententiam Democriti esse dixerit, pag. 55 eandem illi abjudicaverit.

11. Εὐλαβοῦ τὰς διαβολὰς, κὰν ψευδεῖς ᾖσιν· οἱ γὰρ πολλοὶ τὴν μὲν ἀλήθειαν ἀγνοοῦσι, πρὸς δὲ τὴν δόξαν ἀποβλέπουσι. Anton. p. 261; ap. Orell. n. 132. Hoc fragmentum sumtum est ἐκ τῶν Δημοκρίτου, Ἐπικτιῆτου καὶ Ἰσοκράτους. Hoc loco Antonius Democritum ejus auctorem citat, sed pag. 258 cum Maximo auctorem Isocratem nominat, cui et Stobæus Flor. XLII, 7 tribuit. Neque injuria; exstat enim in Isocrat. ad Demonic. admon. pag. 5 ed. Steph. (pag. 7 ed. Bekker; ap. Orell. Opusc. II p. 24).

12. Εἰ μὲν ᾗν μαθεῖν, ἃ δεῖ παθεῖν καὶ μὴ παθεῖν, καλὸν τὸ μαθεῖν· εἰ δὲ παθεῖν, τί δεῖ μαθεῖν; παθεῖν γὰρ χρή. Anton. et Max. p. 313. Hæc non Democritus scripsit, sed vel sophista aliquis vel sophisticæ dictionis amator. In cod. Parisiensi 1630 p. 192 eadem verba plenius sic leguntur: Εἰ μὲν ᾗν μαθεῖν, ἃ δεῖ παθεῖν, καὶ μὴ παθεῖν, καλὸν τὸ μαθεῖν· εἰ δὲ παθεῖν δεῖ, ἃ δεῖ μαθεῖν, τί δεῖ μαθεῖν; παθεῖν γὰρ χρή. Tum interjecto nomine nescio quo, quod non amplius legi potest, hæc subjiciuntur: μαθεῖν μὲν ἐκ τοῦ παθεῖν καὶ τῶν πάντη ἐστὶν ἀμαθῶν, μαθεῖν δὲ καὶ χωρὶς τοῦ παθεῖν τῶν φρονίμων. Cf. Boissonad. ad Nicet. Eugenian. Amor. lib. III n. 194 tom. II p. 182. Neque tamen negaverim fieri posse, ut talia in libro aliquo Democritico olim fuerint iis locis, ubi sophistas leξειδίων θηράτορας, ἐριδαντέας καὶ ἱμαντελιχτέας deridendos sibi sumsisset philosophus. Sed in tanta rei ambiguitate nihil certi affirmo.

13. Κόλαζε κρήνον ἀλλὰ μὴ θυμούμενος. Anton. et Maxim. p. 329; ap. Orell. n. 142.

14. Οἱ θυμοὶ καθάπερ αἱ κύνες τυφλὰ τίκτουσιν ἐγχελήματα. Anton. et Max. p. 329; ap. Orell. n. 143. Utrique fragmini in membranis additur lemma Δημοκρίτου (Δημοκράτους) ἦτοι Δημιόνακτος. Prius fragmen quom trimeter iambicus sit, ad Democritum auctorem referri nequit. Posterius, utpote ad idem lemma pertinens, pariter Abderitano philosopho abjudicandum est.

15. Πονηρὰ φύσις ἐξουσίας ἐπιλαβομένη δημοσίας ἀπεργάζεται συμφοράς. Anton. p. 520; ap. Orell. n. 149. Hoc fragmentum Stobæus Flor. XLIII, 35 Æschini vindicat, apud quem legitur Orat. adv. Ctesiph. pag. 74. ed. Steph. (p. 431 ed. Bekk.)

his verbis : οὕτως, ὡς ἔοικε, πονηρὰ φύσις μεγάλης ἐξουσίας ἐπιλαβομένη δημοσίας ἀπεργάζεται συμφοράς.

16. Ὄταν αἰτιῖται δικαστῆς κρινόμενον, ἀνάγκη σιωπῆν. Ap. Orell. n. 151.

17. Ἄριστος κριτῆς ὑπονοεῖσθαι ἐν τῷ κρίνειν, ἐμπροσθεν δὲ βουλεύεσθαι, μηδὲ σπεύδειν τῷ λογισμῷ, παρ' ὃ δεῖ λέγειν, ἀλλὰ βραδύνοντάς τε καὶ μέλλοντας, τὴν δρμὴν ἀκριβῶς πεπονημένους καὶ μὴ πρὸς χάριν μεταβάλλεσθαι· ἦττον γὰρ τοῦ ἀδούλου τὸ εὐμετέδωλον καὶ τοῦ προπετοῦς τὸ κοῦφον. Ap. Orell. n. 153.

18. Ἄσκέπτως οὐ δεῖ προπετεῖν ἐν τῷ κρίνειν, ἐμπροσθεν δὲ βουλεύεσθαι, μηδὲ σπεύδειν τῷ λογισμῷ, παρ' ὃ δεῖ λέγειν, ἀλλὰ βραδύνοντάς τε καὶ μέλλοντας, τὴν δρμὴν ἀκριβῶς πεπονημένους καὶ μὴ πρὸς χάριν μεταβάλλεσθαι· ἦττον γὰρ τοῦ ἀδούλου τὸ εὐμετέδωλον καὶ τοῦ προπετοῦς τὸ κοῦφον. Ap. Orell. n. 153.

19. Οὐχ οὕτω τὸν τῶν γραμμάτων χαρακτῆρα ὀρθοῦν δεῖ, ὡς τὸν τῶν πραγμάτων τηρεῖν· ἡ γὰρ κακὴ κρίσις παντὸς κακοῦ αἰτία. Ap. Orell. n. 154. Hæc omnia fragmenta, quæ apud Anton. p. 547 exstant, ob præceptorum jejunitatem, qua valde differunt a Democriteis per Stobæum aliosque auctores fide dignos servatis, non Democriti, sed posterioris aretalogi esse reor. Idem fere Burchardi de iisdem fuit iudicium.

20. Τὰς μὲν πόλεις ἀναθήμασι, τὰς δὲ ψυχὰς μαθήμασι δεῖ κοσμεῖν. Anton. et Max. p. 704; ap. Orell. n. 156.

21. Ταῖς μὲν πόλεσι τὰ τείχη, ταῖς δὲ ψυχαῖς ὁ δὲ παιδείας νοῦς κόσμον καὶ ἀσφάλειαν παρέχεται. Anton. et Max. p. 704; ap. Orell. p. 157. Posteriori fragmento in codd. adduntur verba : *Alii ex Democrate, Isocrate, Epicteto*. Sed utraque sententia non videtur recte Democriti nomen in fronte gerere. Nam in cod. Flor. Stob. p. 405 priori præponitur lemma : Δημόνακτος, Ὑψαίου καὶ Σωκράτους, posteriori autem p. 408 adjicitur titulus : Ἐκ τῶν Ἀριστωνύμου τομαρίων καὶ Σωκράτους.

22. Τὸν σπουδαῖον φίλον πρὸς μὲν τὰς εὐφροσύνας κληθέντα δεῖ παρεῖναι, πρὸς δὲ τὰς περιστάσεις αὐτόκλητον δεῖ συμπαρεῖναι. Anton. et Max. p. 720; ap. Orell. n. 158. Hæc verba jure videntur Burchardo circumlocutione amplificata esse ex Chilonis sententia ap. Stob. Flor. III, 79 p. 96 : Ἐπὶ τὰ δεῖπνα τῶν φίλων βραδέως πορεύου, ἐπὶ δὲ τὰς ἀτυχίας ταχέως. Loci illius memor fuit Orellius adnot. ad Opusc. tom. I p. 521, qui tamen hoc de quo agimus fragmentum Democritei ingenii factum esse putavit. Sed omnem dubitationem eximit vox περιστάσις. Nam περιστάσις pro *rebus adversis* florentis ætatis scriptores non dixerunt. Cf. Lobeck. ad Phryn. p. 377. Quare Democritus hujus fragmenti auctor esse nequit.

23. Οἱ ἀληθινοὶ φίλοι καὶ τὰς φιλίας ἡδέας καὶ τὰς συμφοράς ἐλαφροτέρως ποιοῦσιν, ὧν μὲν συναπολαύοντες, ὧν δὲ μεταλαμβάνοντες. Anton. et Max. p. 720; ap. Orell. n. 159.

24. Τὸ μὴ δύνασθαι βοηθεῖν τοῖς φίλοις, ἀπορίας, τὸ δὲ μὴ βούλεσθαι κακίας τεκμήριον. Anton. et Max. pag. 724; ap. Orell. n. 160. Utrumque fragmentum admodum ineptum est. Prius sic corrigi vult Burchardus, ut reponatur τὰς εὐφροσύνας ἡδέονας; sed in inficeti scriptoris dictione nihil muti. Porro non est, quod moneam ὧν μὲν—ὧν δὲ, ut hic fit, positum fere citerioris græcitatatis esse. Cæterum utrumque ejus est generis, de quo diximus ad fragm. supposit. 16, 17, 18 et 19.

25. Διηνεκὴς ἐπὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἡ τοῦ πλούτου ἐπιθυμία· μὴ κτηθεῖσα μὲν γὰρ τρύχει, κτηθεῖσα δὲ βασανίζει ταῖς φροντίσιν, ἀποκτηθεῖσα δὲ ταῖς λύπαις. Anton. pag. 762; ap. Froben. (cf. supra ad fragm. suppos. 2) pag. 205; ap. Orell. n. 161. Frigida sententia ac Democrito indigna, non tantum propter verba ἐπὶ πᾶσιν ἀνθρώποις, quæ cum Democriteo de his rebus iudicio conciliari non possunt, sed etiam propter loquendi genus a Democritea dictione alienum. Offendit imprimis verbum ἀποκταῖσθαι, quod apud optimum quemque scriptorem non legitur, et participia, quæ ad divitiis referenda erant, ad cupiditatem (ἐπιθυμίαν) relata.

26. Ὁ κατὰ φύσιν πλοῦτος ἀρτῶν καὶ ὕδατι καὶ τῇ τυχοῦσῃ τοῦ σώματος σκέπη συμπεπλήρωται· ὁ δὲ περιττός κατὰ ψυχὴν ἀπέραντον ἔχει καὶ τὸν τῆς ἐπιθυμίας βάσανον. Anton. p. 762; ap. Orell. n. 162. i. e. *Naturales divitiæ constant pane et aqua et qualicunque corporis tegumento, supervacanea vero infinitam in animo cupiditatis vexationem habent*. Orellius comparat sententiam Pythagoricam (Opusc. I p. 46, 20) : Σαρκὸς φωνὴ μὴ πεῖνῆν, μὴ διψῆν, μὴ ῥίγῶν, et Pauli apostoli verba I Timoth. VI, 8 : Ἐχόντες δὲ διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τῷ τοῖς ἀρκεσθῆσόμεθα. At ipsa græcitas documento est, hoc fragmentum a Democrito non esse scriptum. Ac primum quidem non solum junctura δ κατὰ φύσιν πλοῦτος—συμπεπλήρωται paulo insolentior est, sed etiam usus vocis σκέπη, quem hic videmus, magis concinit cum recentiore quam cum antiquiore dicendi consuetudine. Deinde nemo bonus scriptor dixit ὁ βάσανος; omnes feminino genere hoc vocabulum usurparunt. Quam rem fugisse video Burchardum, qui significato magis quam genere hoc substantivum ab antiquorum loquendi norma hic abhorrevit existimat.

27. Ὅσα μὲν ἐπὶ τῇ φύσει, πάντες ἐσμὲν πλούσιοι, ὅσα δὲ ἐφ' ἡμῖν, πάντες ἐσμὲν πένητες. Anton. pag. 762; ap. Orell. n. 163. i. e. : *Rebus iis quas natura largitur, omnes abundamus; quæ vero in nostra potestate sunt, earum omnes sumus inopes*. Hanc sententiam per se falsam esse non est quod multis demonstrum. Nam aliis plus, aliis minus largitur natura, neque corpore solum, sed etiam animo

differunt homines. Utque non omnes arbores et plantæ in quovis agro crescunt, ita non in omnibus hominibus eadem prudentia idemque animi habitus invenitur. Quæ autem in nostra sunt potestate amor, desiderium, laboris patientia et similia, earum rerum alii plus, alii minus possident, iisque etiam excellunt aut plane carent, ut prorsus ridiculum sit, omnes homines in hoc genere pares inter se putare. Quare nihil excogitari potest, quod magis adversetur philosophi nostri de hominibus iudicio, ut qui, quemadmodum vidimus supra, alios prudentes, alios stultos, alios pecuniarum tenaces, alios prodigos, alios veraces, alios mendaces appellaverit. Burchardus sententiam non impugnat, sed sola auctoris verba. In his τὰ ἐπὶ τῆ φύσει ita opponi ait verbis τὰ ἐφ' ἡμῶν, ut fere apud Epictetum fiat, qui Enchirid. cap. I hæc habet : Ἵὼν ὄντων τὰ μὲν ἐστὶν ἐφ' ἡμῶν, τὰ δὲ οὐκ ἐφ' ἡμῶν. Ἐφ' ἡμῶν μὲν ὑπόληψις, ὄρμηξ, ὀρεξίς, ἐκκλίσις, καὶ ἐνὶ λόγῳ ὅσα ἡμέτερα ἔργα· οὐκ ἐφ' ἡμῶν δὲ τὸ σῶμα, ἡ κτῆσις, ὄξαι, ἀρχαὶ καὶ ἐνὶ λόγῳ ὅσα οὐκ ἡμέτερα ἔργα. Sed nolim hæc longius persequi, satis habens ostendisse quæ esset hujus fragmenti a Democriteis discrepantia.

28. Εἰ βούλει ἀλυπον βίον ζῆν, τὰ μέλλοντα συμβαίνειν ὡς ἤδη συμβεβηκότα λογίζου. Anton. et Max. p. 790; ap. Orell. n. 165.

29. Ἄλυπος ἴσθι, μὴ τὴν ἀπάθειαν, ὡς τὰ ἀλογα τῶν ζῶων, μηδὲ τὴν ἀλογίαν, ὡς οἱ ἀρρῶνες, ἀλλ' ὡς ἐνάρετος, τὸν λόγον τῆς λύπης ἔχων παραμύθιον. Anton. et Max. p. 790; ap. Orell. n. 166.

30. Ὅσοι τινὲς πρὸς τὰς συμφορὰς γνώμη μὲν ἤμιστα λυπῶνται, ἔργῳ δὲ μάλιστα ἀντέχουσιν, οὗτοι καὶ τῶν πόλεων καὶ ἰδιωτῶν κράτιστοί εἰσιν. Anton. et Max. p. 790; ap. Orell. 167. His tribus fragmentis in codd. et in margine edit. C. Gesneri additur lemma: *Ex sententiis Epicteti, Isocratis, Democriti.* Inter Epicteti fragmenta jam retulerunt Meibomius et Schweighæuser. n. 158-160. Omnino ea Epicteti esse satis probat scribendi genus. Ἀπάθεια apud Epictetum est ἀναίσθησις. Sic idem ap. Arrian. III cap. II, 4 : οὐ δεῖ με εἶναι ἀπαθῆ, ὡς ἀνδριάντα. Cf. Schweigh. ad. l. l. Huc accedit vox ἐνάρετος, Democriteæ ætatis Græcis ignota. Vid. Lobeck. ad Phryn. pag. 328 seqq.

31. Τοῖς μὲν νοσοῦσιν ἰατροῦς, τοῖς δὲ ἀτυχοῦσι φίλους δεῖ συμπαραίνειν. Anton. et Max. pag. 805; ap. Orell. n. 168. At ibidem pag. 815 eadem sententia Plutarcho tribuitur. Stobæus Flor. CXIII, 16 Socratis esse dicit, inter cujus similitudines est apud Orell. Opusc. I p. 24 (ubi παραίνειν pro συμπαραίνειν legitur). Quocirca nulla hic est Antonii et Maximi Democrito hoc dictum tributientium auctoritas.

32. Καὶ ἰατρὸν καὶ φίλον οὐ τὸν ἡδῶν, ἀλλὰ τὸν ὠφελιμώτερον δεῖ ἐκλέγεσθαι. Anton. et Max. p. 805. At ibidem pag. 721 hoc fragmen *ex dictis Epicteti, Isocratis et Democriti* esse fertur. Apud Orellium legitur n. 169. Democriti esse hanc sententiam ex iis quæ de amicitia dixit, demonstrari nequit.

33. Γῆρας καὶ πενία δύο τραύματα δυσθεράπευτα. Maxim. p. 856; ap. Orell. n. 172. Hoc contrarium est iis quæ Democritus de paupertate et divitiis supra dixit.

34. Παλαιὸς αἶνος· ἔργα μὲν νεωτέρων, Βουλὰὶ δ' ἔχουσι τῶν γεραιτέρων κράτος.

Maxim. p. 856; ap. Orell. n. 173.

35. Γῆρας λέοντων κρεῖσσον ἀχμαίων νεβρῶν. Maxim. p. 856; ap. Orell. n. 174. In his duobus fragmentis nihil Democriteum est; namque priores duo versiculi ex Euripidis Melanippe, posterior ex ejusdem Hippothoonte sunt, ut efficitur ex Stob. Flor. CXV, 5 et 14.

36. Ἐν μὲν τοῖς ἐσόπτροις ὁ τῆς ὄψεως, ἐν δὲ ταῖς διμυλιαῖς ὁ τῆς ψυχῆς χαρακτήρ βλέπεται. Anton. et Maxim. p. 933; ap. Orell. n. 175. In codd. atque in editione C. Gesneri huic apophthegmati appositum est lemma *Demosthenis vel Democriti.* In hac ambiguitate tutius est, hanc sententiam Democriticis non inserere, donec certius quid e membranis proferatur.

37. Μηδὲν τῆς ἀληθείας τιμιώτερον ἔστω μηδὲ φίλις ἐκλογὴ ἐκτὸς παθῶν διακειμένη, οἷς τὸ δίκαιον συγγέεται καὶ σκοτίζεται. Anton. p. 234; ap. Orell. n. 177.

38. Ἀθάνατον χρῆμα ἡ ἀλήθεια καὶ αἰδίων, παρέχει δὲ ἡμῶν οὐ κάλλος χρόνῳ μαραινόμενον, οὔτε παρρησίαν ἀφαιρῆ τὴν ὑπὸ δίκης· ἀλλὰ τὰ δίκαια καὶ τὰ νόμιμα, διακρίνουσα ἀπ' αὐτῶν τὰ ἀδίκαια καὶ ἀπελέγχουσα. Anton. p. 234; ap. Orell. n. 178. Utrique sententiæ adjicitur in membranis Epicteti nomen. Quapropter non injuria iis inter Epicteti fragmenta (n. 139 et 140) locum concessit Schweighæuserus. Sed quoniam fragmentum proxime antecedens ap. Antonium Democriti nomine inscriptum est, suspicabatur idem vir doctus, duas illas, de quibus loquimur, sententias petitas esse e Democriti, Epicteti et Isæi (corr. Isocratis) sententiis antiqua ætate in unum corpus reductis. Porro ex verbo συγγέεται Democritum auctorem esse conjiciebat. Hujus conjecturam amplexus Orellius utrumque fragmen inter Democritea rettulit, quod non probamus. Etenim συγγέεται, quod Schweighæuserus certissimum ionicæ dialecti vestigium habuit, Burchardus autem scripturæ mendum esse ratus est, fortasse etiam apud

Atticos in usu fuit. Certe Xenophontem recte statuit Buttmannus Gramm. Ampl. Tom. II § 114 p. 107 seqq. semper dixisse δέεται, quæ forma pluribus locis servata non librariis, sed ipsi scriptori debetur. Neque valde dispar est ratio verbi χέειν, de quo disseruit idem grammaticus tom. I § 105 adnot. 2. Itaque in his fragmentis nullum est indicium, ex quo Democritum eorum auctorem esse colligi oporteat. Cæterum neutrius fragmenti textus integer est, cujus emendandi curam gerere nunc non vacat.

39. Τὸ προσπεσὸν τερπνόν. Ap. Orell. n. 181.

40. Ὅλος ἄνθρωπος ἐκ γινετῆς νοῦσός ἐστι. Ap. Orell. n. 182. Utrumque apophthegma ex Pseudohippocratis epistola ad Damagetum, de qua libro primo pag. 78 seqq. disseruimus, sumtum, ex M. Neandri Opere aureo, ubi pag. 362 (ed. Lips.) legitur, inepte exscripsit Orellius.

41. Γνωμέων μεν τῶνδε εἴ τις ἐπατοί ξὺν νόμῳ, πολλὰ μὲν ἔρξει ἀνδρὸς ἀγαθοῦ ἀξία, πολλὰ δὲ φύλλα οὐχ ἔξει. Pseudodemocrates ap. Orell. n. 1. Ionicæ dialecti ratio postulat οὐχ ἔξει; Orellius corrigi vult οὐχ ἔρξει. Sed manifestum est, hanc sententiam ab eo qui Democriti præcepta moralia collegit, commendationis loco cæteris sententiis esse præmissam.

42. Μακάριος δὲ οὐσίαν καὶ νοῦν ἔχει· χρῆται γὰρ εἰς ἃ δεῖ καλῶς. Pseudodemocrates ap. Orell. n. 48. Corrupti sunt versus iambici, quos integros exhibent Stobæus Flor. CXIV, 7 et Maxim. pag. 759, Menandri esse dicentes. Ibi autem in hunc modum scribuntur :

Μακάριος ὅστις οὐσίαν καὶ νοῦν ἔχει,

χρῆται γὰρ οὗτος, εἰς ἃ δεῖ, ταύτη καλῶς.

43. Ἴης ἐπέβην γυμνός, γυμνός θ' ὑπὸ γαῖαν ἔπευμι·
Καὶ τί μάτην μοχθῶ, γυμνὸν δρῶν τὸ τέλος;

In Cod. Palat. sententiarum Pseudodemocraticarum hoc epigramma post sentent. 83 inseritur, ut testatur Orellius opusc. I p. 504. At idem distichon Palladæ ascriptum exstat in Bruckii Analect. tom. II p. 428.

44. Ὁ κόσμος ἀλλοίωσις, ὁ βίος ὑπόληψις. Democrit. ap. Orell. n. 85. Exstat hæc sententia Democriti ascripta ap. Marcum Antoninum lib. IV § 3 fin., ubi vid. Gataker. Fuisse eam in codice Barberino sententiarum Democraticarum ex Holstenii, qui illum codicem contulit, silentio conijcere licet. Sed quum eam in cod. Palatino, qui magni ponderis est, desiderari testetur Orellius, omninoque non videatur fieri posse ut Democritus, licet mundum appellaverit mutationem, vitam tamen nihil nisi opinionem esse dixerit, hoc dictum inter Democritea non recipimus. Siquidem ipsi Antonino potius convenit hoc effatum, cui passim in ore fuerit illud πᾶ, ὑπόληψις, aut alii attribuendum est Democriti quam illi, quem Democritum esse volumus.

45. Θεῶ ὅμοιον ἔχει ὁ ἄνθρωπος τὸ εὖ ποιεῖν, ἵνα τὸ εὖ ποιεῖν μὴ καπηλεύηται, καὶ τὸ εὐεργετεῖν καὶ ἀλθεύειν. Anton. et Max. p. 277; ap. Orell. n. 135. Cur hanc sententiam Democrito abjudicemus, dictum est in præfatione fragmentis præmissa.

46. Ἦν πιστεύη τις, θεοὺς ἐπισκοπεύειν πάντας, οὔτε λάθρη οὔτε φανερώς ἀμαρτήσεται. Democrit. ap. Orell. n. 80. De hoc quoque fragmento in eadem præfatione diximus.

DE OCELLO LUCANO.

Constat nostra memoria plerosque eruditorum sic judicasse, Pythagoreorum fragmenta a Stobæo, Jamblichō, Porphyrio, Simplicio aliisque servata æque ac Timæi de anima mundi et Ocelli Lucani de universi natura libros, solis Philolai reliquiis exceptis, aut magnam partem supposititia esse aut omnino nihil continere, quod a veteribus illis, quibus tribuuntur, profectum sit (1). Neque ego de his rebus aliter sentio, sed tamen librum qui Ocelli Lucani nomen in fronte gerit non esse prorsus contemnendum ac plus in eo, quam vulgo putatur, momenti ad cognoscendam posteriorem Pythagoreorum rationem positum arbitror, et causam renovatæ Pythagoreorum disciplinæ aliam quam quæ a plurimis assertur fuisse contendo. Quamvis enim ea sit litterarum artiumque sors et conditio, ut postquam ortæ sunt, ex primæ quasi ætatlulæ tenebris ad majorem semper lucem emergant ac perpetuo auctu crescant et excolantur: tamen, ubi ad tale fastigium sunt evectæ, ut ad id quod summum est jam pervenisse vel brevi perventuræ videantur, homines interdum tanquam longo itinere fessi subsistere parumper et ante acta secum recolare cupiunt. Quamobrem primo ante Chr. n. sæculo florentibus Academicorum, Stoicorum, Epicureorum aliorumque studiis fuerunt qui vel ad Pythagoricæ doctrinæ simplicitatem vel ad Heracliteam vel ad Cynicam philosophiam redire, quam inter illius ætatis sectas nomina sua profiteri mallent. Ad quod efficiendum imprimis sublata Epicuri aliorumque sententiis animorum immortalitas et offusa dialecticorum acumine rebus divinis atque humanis caligo valuisse videntur. Nam immortalitatis desiderio plerique tenentur homines et posthabitis incertis certa expetere solent. Ut autem de solis loquar Pythagoreis, nulla fuit philosophorum disciplina poetarum commentis propior, vulgari hominum captui accommodatior et si a Stoicorum familia discesseris ad consolandum genus humanum efficacior, quam hæc Pythagoreorum ratio. Hinc non defuerunt, qui ultimo

ante Chr. n. sæculo ad hujus philosophiæ studium reverterentur atque adeo veteribus Pythagoreis libros supponerent, præsertim quum Juba, doctissimus Mauretaniæ rex, quæcunque reperiri potuerunt Pythagoreorum scripta colligeret. Qua de re insignis est Davidis locus Comment. in Arist. Categ. p. 28 a. scholl. Arist.: ἐν οἷς ζητητέον καὶ τὸ γνήσιον διὰ τὴν γινομένην νοθείαν· νοθεύονται γὰρ τὰ βιβλία πενταχῶς· ἢ γὰρ δι' εὐγνωμοσύνην μαθητῶν τὰ οἰκεία συγγράμματα τοῖς οἰκείοις διδασκάλοις ἀνατιθέτων, ὡς τὰ Πυθαγόρου καὶ Σωκράτους ἐπιγραφόμενα βιβλία, μὴ ὄντα Σωκράτους ἢ Πυθαγόρου ἀλλὰ Σωκρατικῶν καὶ Πυθαγορικῶν· ἢ διὰ φιλοτιμίαν βασιλικήν· Ἰοβάτους γὰρ τοῦ Λιθύων βασιλέως συνάγοντος τὰ Πυθαγόρου καὶ Πτολεμαίου τὰ Ἀριστοτέλους, τινὲς καπηλείας χάριν τὰ τυχόντα συγγράμματα λαμβάνοντες ἐκίδρουν καὶ ἔσθον διὰ παραθέσεως νέων μυθῶν (2), ἢ αὖ σχοῖεν δῆθεν τὴν ἐκ τοῦ χρόνου ἀξιοπιστίαν· ἢ δι' ἁμωνομίαν συγγραφέων ἢ συγγραμμάτων ἢ ὑπομνημάτων. Eo igitur tempore cum alia multa antiquis Pythagoræ sociis subdita sunt, tum ille compositus est liber qui ad Ocellum Lucanum vulgo refertur. Quocum convenit scribendi et disserendi genere fragmentum e libro de legibus petitum, quod apud Joannem Stobæum exstat. Ac primum quidem hoc volumen cum aliis hujusmodi scriptionibus conferenti patet auctorem ejus multo meliorem fuisse et rerum tractandarum artificem et verborum architectum, eundemque elegantiore scriptorem et callidiorem antiquitatis simulatorem, quam eorum plerosque qui longas de virtute vel de categoriis disputationes confecerunt (3) vel fictis epistolis posteritati imponere tentarunt (4). Hic enim scriptor etsi multa usurpavit vocabula, quæ ab antiqua Pythagoreorum dictione abhorreere videntur, technicas tamen posterioris ætatis voces, ut στοιχεῖα, cujus loco οὐσίας dicit, vitavit, ut vetustatis speciem præ se ferret. Deinde licet haud pauca ex Eleaticorum fragmentis et Aristotelis opere, quod est de generatione et interitu, ad verbum in suum libellum transcripserit, simpliciter tamen et perspi-

(1) Vid. Ritteri *Gesch. der Pythag. Philos.* pag. 67; *Gesch. der Phil.* I p. 377. Cf. Gruppe *über die Fragmente des Archytas und der ältern Pythagoreer.* Berlin 1840. Abrens de dial. dor. p. 23 seq.

(2) Sic emendo villosam scripturam μυθῶν.

(3) Cf. Orell. *Opusc. vet. Gr. sent. et mor.* Tom. II p. 210-361.

(4) Vide epistolas Socraticorum et Pythagoreorum editas ab Orellio. Lipsiæ 1815.

cue et antiquissimæ philosophiæ convenienter philosophatur. Quumque ea prætermittat, quæ maxime Pythagoreorum propria sunt, μετεμψύχωσιν et numerorum doctrinam, non tam sexcenties dicta repetendo omnem novitatis gratiam libro præripuisse, quam alia prisco more tractasse censendus est. Sed hunc, quem optimorum scriptorum naufragio superstitem esse voluit fortuna libellum, non posse veteris Ocelli integrum et incorruptum opusculum judicari vel inde sequitur, quod illius Pythagorei neque apud Aristotelem mentio fit, neque apud Platonem. Nam spuria est Platonis ad Archytam epistola. Accedit quod nemo ante Aristotelem mundi æternitatem, quam Pseudocellus tuetur, statuit. Est autem eorum qui commentariorum hoc commemorant antiquissimus auctor Philo, qui libro de mundo non interituro p. 728 ed. Colon., ἐνιοί δέ, inquit, οὐκ Ἀριστοτέλη τῆς δόξης εὐρετὴν λέγουσιν, ἀλλὰ τῶν Πυθαγορείων τινάς. Ἐγὼ δὲ καὶ Ὀκελλοῦ συγγράμματι, Λευκανοῦ γένος, ἐπιγεγραμμένῳ περὶ τῆς τοῦ παντός φύσεως ἐνέτυχον, ἐν ᾧ ἀγένητόν τε καὶ ἀφθαρτόν οὐκ ἀπεφάνετο μόνον, ἀλλὰ καὶ δι' ἀποδείξεως κατεσκευάσθη τὸν κόσμον εἶναι. Reliqui non magni sunt momenti. Lucianus ὑπὲρ τοῦ ἐν τῇ προσαγορεύσει πταισματος cap 5 : ὁ μὲν γε θεσπέσιος Πυθαγόρας, εἰ καὶ μηδὲν αὐτὸς ἡμῖν ἴδιον καταλιπεῖν τῶν αὐτοῦ ἕξιωσεν, ὅσον Ὀκελλῶ τῷ Λευκανῷ καὶ Ἀρχύτῃ καὶ τοῖς ἄλλοις διμηταῖς αὐτοῦ τεκμαίρεσθαι, οὗτοι τὸ εὖ πράττειν προὔγραπεν, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ὑγιαίνειν ἀρχεσθαι ἐκέλευεν. Pseudarchytas in epistola ad Platonem scripta apud Diogenem Laertium VIII, 80 : καλῶς ποιεῖς, ὅτι ἀποπέφυγας ἐκ τῆς ἀβρωστίας. Ταῦτα γὰρ αὐτὸς τε ἐπέσταλκας καὶ τοὶ περὶ Δαμησκὸν ἀπάγγελον. Περὶ δὲ τῶν ὑπομνημάτων ἐπεμελήθημεν καὶ ἀνέλθομεν ὡς Λευκανῶς καὶ ἐνετύχομεν τοῖς Ὀκελλῶ ἐκγόνοις. Τὰ μὲν ὧν περὶ νόμῳ καὶ βασιλείᾳ καὶ σοσιότατος καὶ τῆς τῶ παντός γενέσιος αὐτοὶ τε ἔχομεν καὶ τινα ἀπεστάλακαμες. Τὰ δὲ λοιπὰ οὗτοι νῦν γε δύναται εὐρεθῆμεν· αἱ δὲ κα εὐρεθῆ, ἕξει τοι. Suppositam esse hanc epistolam non est quod uberius ostendamus. Idem, ut supra diximus, de Platonis responsione (Diog. l. c. 81) judicandum. Πλάτων Ἀρχύτῃ εὖ πράττειν. Τὰ μὲν παρὰ σοῦ ἐλθόντα ὑπομνήματα θαυμαστῶς ὡς ἄσμενοί τε ἐλάβομεν καὶ τοῦ γράψαντος αὐτὰ ἠγάσθημεν ὡς ἐνὶ μάλιστα, καὶ ἔδοξεν ἡμῖν εἶναι ὁ ἀνὴρ ἄξιος ἐκείνων τῶν παλαιῶν προγόνων. Λέγονται γὰρ οἱ ἄνδρες οὗτοι μυρλοὶ εἶναι. Οὗτοι δ' ἦσαν τῶν ἐπὶ Ἀσσομέδοντος ἐξαναστάτων Τρώων, ἄνδρες ἀγαθοί, ὡς ὁ παραδεδομένος μῦθος δηλοῖ. Τὰ δὲ παρ' ἐμοὶ ὑπομνήματα, περὶ ὧν ἐπέστειλας, ἱκανῶς μὲν οὕτω ἔχει, ὡς δὲ ποτε τυγχάνει ἔχοντα ἀπέσταλκά σοι. Περὶ δὲ τῆς φυλακῆς ἀμφοτέροι συμφο-

νοῦμεν, ὥστε οὐδὲν δεῖ παρακελεύεσθαι. Ἐξέροισι. Vix intelligeremus has laudes quibus Ocellis ejusque majores hic ornantur, nisi Diogenes spectarent tot inania verba significasset. Censorinus de die natali cap. 4 pag. 9 ed. Jahn. : « Sed prior illa sententia, qua semper humanum genus fuisse creditur, auctores habet Pythagoram Samium et Ocellum Lucanum et Archytam Tarentinum omnesque adeo Pythagoricos. » Respicit opusculi de universi natura cap. 3 § 3. Sextus Empiricus adv. math. lib. IX cap. ultimo : ἐκ πέντε δὲ Ὀκελλοῦ ὁ Λευκανὸς καὶ Ἀριστοτέλης συμπάρελαβον γὰρ τοῖς τέτταρα στοιχείοις τὸ πέμπτον καὶ κυκλοφορητικὸν σῶμα, ἐξ οὗ λέγουσιν εἶναι τὰ οὐράνια. Cui testimonio cave fidem adjungas, quum in exponenda quattuor elementorum doctrina nulla quintæ istius naturæ, coelestium corporum materiæ mentio in Ocelli libro exstet. Jamblichus vit. Pyth. c. 36 p. 221 : τῶν δὲ συμπάντων Πυθαγορείων τοὺς μὲν ἀγνώτας τε καὶ ἀνωμότους τοῖς πολλοῦς εἰκὸς γεγόνεσθαι· τῶν δὲ γνωριζομένων ἐπὶ ταῖς τὰ δνόματα, in quibus clarorum Pythagoreorum nominibus recensentur p. 223 etiam hæc: Λευκανοὶ· Ὀκελος καὶ Ὀκυλος ἀσελοῖ. Syrianus in Aristotelis Metaph. libr. XIII p. 368 : ὁρῶντες ἄρα καὶ ταύτην ἐνίσταντο τὴν ζήτησιν καὶ τὴν αἰτίαν παρέδωσαν τοῦ πλήθους τῶν ὄντων ὄντων· καὶ οὕτως πρὸς τι τὴν ἑτέραν ἐποίουν τῶν ἀρχῶν, οὔτε τὸν περὶ τῶν αἰσθητῶν λόγον πάντη παρελίμπανον, ὡς ὄντως τὰ Ἐκκελλοῦ μὲν περὶ τῆς τοῦ παντός φύσεως, ἐξ οὗ τὰ [τοῦ Ἀριστοτέλους] περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς μενονοῦχι μεταβληθῆσθαι δοκεῖ, τοῦ Τιμαίου δὲ τὰ πλείεστα, καθ' ὃν ἡ Περιπατητικὴ φιλοσοφία τὰ πᾶσι θεολογεῖ. Proclus Comment. in Platonis Timæum lib. III p. 150 : ἄλλοι δὲ τινες, ὡς οἱ περὶ Ὀκελλοῦ τὸν τοῦ Τιμαίου πρόδον, δύο δυνάμεις ἐκάστῳ τῶν στοιχείων δίνεμον, πυρὶ μὲν θερμὸν καὶ ξηρὸν, ἀεὶ δὲ θερμὸν καὶ ὑγρὸν, ὕδατι δὲ ὑγρὸν καὶ ψυχρὸν, γῆ δὲ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν. Καὶ ταῦτα ἀναγράφεται περὶ τοῦδε τοῦ ἀνδρὸς ἐν τῷ περὶ φύσεως. Joannes Stobæus Ecl. Phys. I cap. 24 : Ὀκελος ἀίδιον τὸν κόσμον· ὧδὲ γὰρ ἐν τοῖς περὶ τοῦ παντός φύσεως λέγει κ. τ. λ. At omnia hæc testimonia, quorum duo etiam ab homine male sedulo ficta esse constat, nihil ad probandam operis antiquitatem proficiunt. Una superest res quæ jam Nogarolæ scrupulum injecit. Jure enim miratus est vir tam generis nobilitate quam doctrinæ copia insignis, cur atticæ scripserit Ocellus, quem par erat dorico sermone uti. Sed plerisque eruditorum, qui postea hunc scriptorem tractarunt, persuasum fuit volumen de universi natura olim dorice scriptum sequenti tempore in atticam dialectum esse translatum. Fidem faciunt fragmenta, quæ

et hoc ipso commentario atque ex alio qui erat de legibus excerpta, dorica dialecto Stobæus profert. Hinc post Stobæi ætatem, id est, post quintum sæculum atticam libri interpretationem compositam esse apparet. Prius enim tales translationes non videntur exstitisse. Nimirum quo tempore apud Græcos tanta jam erat veteris linguæ ignorantio, ut scripta dorica vel ionica nisi a doctioribus non intelligerentur, quædam hujusmodi opera in communem sermonem conversa sunt. Itaque Cassianus Bassus quum de primo sæculo Constantini Porphyrogenneti jussu iæponica et variorum auctorum libris colligeret, Democriteæ de agricultura disputationis reliquias publicatis fere omnibus ionicæ dialecti vestigiis publicavit. Quapropter opinor medio ævo hominem aliquem antiquæ philosophiæ studiosum, quum incidisset in Pseudocelli opusculum, orationis perspicuitate et suavitate captum quam se voluptatem e dorici exempli lectione cepit, eandem alii attica interpretatione afferre voluisse. Libellum ita interpretatus est, ut nihil mutaret nisi doricas vocum formas in atticæ vel communes (5). Quæcunque autem in hac interpretatione ab optimorum scriptorum usu abhorrent, non auctori, sed interpreti, qui forsasse nono sæculo vixit, vitio vertenda sunt. Quamobrem εὖν bis indicativo junctum reperimus (6), quia inelegantes noni sæculi scriptores, sicut Malalas, jam frequenter in hoc vitium incidebant. Sustuli hoc cum aliis mendis, ut coram antiquum libro redderem.

Restat ut commentarioli hujus editiones reenseam. Quod quo brevius fiat, pauca de codd. mss. præfanda sunt. In bibliotheca regia Parisiensi tria exstant Pseudocelli exemplaria, namo exarata nr. 1928 (A.), nr. 2018 (B.), nr. 2518 (C.). Quæ quoniam e lectionibus a Battæio inde excerptis omnium optima ac veterum editionum fundamenta esse conjeceram, Car. Bened. Hasium, virum amplissimæ eruditionis aude præstantem et singulari humanitate præditum, per litteras adii atque rogavi, ut tres illos codices in meum usum conferendos curaret. Hoc intercedente Hasio tanta cura ac diligentia fecit certinus, ut præclaram et rei litterariæ et mihi speram navaverit. Est autem codex ille, quem littera A. designavi, omnium antiquissimus maximeque emendatus, sed reliqui etiam satis boni. Alii libri manuscripti inveniuntur in bibliotheca Veneta D. Marci (cf. Catalog. p. 130

et 277) atque in bibliotheca Laurentiana teste Bandinio Cat. vol. III plut. 86 cod. 32 p. 377. Adde Montefalconium in Bibliotheca bibliothecarum et eundem in Bibl. Cloislin., ubi memoratur cod. 173 p. 229. Incertum est duo, an tres codices in bibliotheca Vaticana sint; quia de re infra dicetur.

Editio princeps teste Battæio (*Batteux*) in *Mém. de l'Académie des inscr. et bell. letr.* vol. XXIX p. 244 atque in Ocelli editione p. 11 prodit Parisiis anno 1539. Paulo post in Sylloge interpretationum excusa Lutetiæ anno 1541 lucem vidit prima Ocelli translatio latina, cujus auctor fuit Guilielmus Christianus Aurelius, Francisci I Galliarum regis medicus. Interpres codicem Parisiensem C., unde principem editionem ductam existimo, ubique secutus est. Ex eodem fonte manavit editio Lovaniensis, cujus hæc est inscriptio: "Οκελλος Λευκανός φιλόσοφος περί τῆς τοῦ παντός φύσεως. Ocellus Lucanus philosophus de universi orbis natura Joanne Boscio Lonæo interprete atque commentatore. Lovanii apud Petrum a Colonia anno 1554. At in exemplo quod Rudolphus tractavit, nihil se præter contextum Græcum invenisse testatur. Francisco Patricio qui in Discussionibus Peripateticis Basileæ anno 1581 maxima forma editis titulis Ocelli dicta fortasse e codd. manu exaratis deprompta exhibet, non multum est tribuendum, quia eosdem locos varie laudat, alios memoriæ lapsu contrahit. Sed antequam promulgatum esset ejus opus jam Veneta Nogarolæ editio a. 1559 typis descripta erat, e qua fluxerunt postea Commelini et Vizzanii editiones. Nogarola, comes Veronensis, non modo scriptoris verba recognovit, sed etiam interpretationem latinam, quæ multum discrepat a Christiani translatione, et observationes adjecit. Quibus autem subsidiis præter Lovaniensem editionem usus sit ignoramus, quum *Ocelli opusculum Romæ descriptum sibi Veronam esse missum* dicat, quod ego de apographo codicis Vaticani interpretor. Nogarolæ textum, interpretationem, adnotationes et epistolam de viris illustribus Italis qui græce scripserunt repetiit Heidelbergæ a. 1596 Hieronymus Commelinus, qui in præfatione ait ad castigandam scriptoris orationem præterea a Casaubono sibi missum esse librum græcum, quem quum hæc editio non multum novi exhibeat aut codicem Par. C. aut editionem Lovaniensem fuisse apparet. Vizzanius Ocellum Bo-

(5) Cf. fragmenta dorica apud Stobæum in commentario citata.

(6) Cf. cap. I § 4 et II § 9.

noniæ a. 1646 vulgavit, quæ editio iterum typis expressa est apud Batavos. Sic autem inscribitur : Ὀκελλος ὁ φιλόσοφος περὶ τῆς τοῦ παντὸς φύσεως. Ocellus Lucanus philosophus de universi natura. Textum e Græco in Latinum transtulit collatisque multis exemplaribus etiam mss. emendavit, paraphrasi et commentario illustravit Carolus Emmanuel Vizzanius Bononiensis. Pars physica (i. e. cap. 1—3) ad Eminentissimum et Reverendissimum Principem Franciscum Barberinum S. R. E. Card. Vicecancellarium. Amstelodami apud Joannem Blæu 1661, 4. Pars politica (i. e. cap. 4) cui accesserunt V. C. Ludovici Nogarolæ in eundem notæ, ejusdem Ocelli de legibus fragmentum unaque locupletissimus index ad Eminentissimum etc. ut in priore parte. Præter Nogarolæ et Commelini editiones ad recensendum scriptorem, de quo bene meritum est, Vizzanius adhibuit duos codices Vaticanos, quorum alterum vocat antiquiorem, alterum a Lollino episcopo Urbano VIII Pontifici Maximo donatum esse narrat, nec non codicem Thomæ Bartholini Dani. Post Vizzanium neque a Galeo (7) neque a Dargensio (8) Ocellus critica arte tractatus est. Sed plus huic scriptori profuit Battæsius, cujus duplex exstat editio, altera in *Mémoires de littérature, tirés des registres de l'Académie royale des inscriptions et belles-lettres, depuis l'année MDCCLVIII, jusques et compris MDCCLX*. Tom. XXIX p. 240 seqq., altera seorsum prodit sic inscripta : *Ocellus Lucanus, de la nature de l'univers, avec la traduction française et des remarques, par M. l'Abbé Batteux*. Paris, MDCCCLXVIII. Primus ad corrigendum verborum contextum excussit Codicem Par. A. ex eoque et lacunam supplevit, quæ antea in omnibus editionibus fuerat, et alia protulit non contemnenda. Præterea inspexit Cod. C., sed semel tantum ejus mentionem fecit. In quo viro si major fuisset diligentia, nihil forsitan posteris in hoc genere reliquum fecisset. At ille inutile esse ratus omnem scripturæ varietatem adnotare, nonnunquam ea omisit, quæ maximi sunt momenti, neque raro spretis quæ regius codex A. suppeditabat deteriora aliunde arripuit. Gallica ejus interpretatio Dargensiana paullo est accuratior, adnotationes breves et ad rerum magis quam ad verborum intellectum ac-

commodatæ. Sequitur Rotermundi editio quæ a. 1794 Lipsiæ publicata magnam partem ex Dargensiana concinit. Cæterum omnes illi de quibus dixi editores non dubitarant, quin verum veteris Ocelli opus tractarent. Interim Christ. Meinersius in *Historia doctrinæ de vero deo Lemgovix* 1780 divulgata atque in *Geschichte der Wiss. in Griech. und Rom.* tom. I p. 584 primum spurium esse libellum animadvertit, quamquam in iis quæ de scribendi genere et singulis vocabulis monet aliquid erravit. Contra Meinersium libelli auctoritatem defendit Christ. Godofr. Bardilius in *Epochen der vorzüglichsten philosophischen Begriffe*, Halis 1788, qui simul hoc de universi natura opusculum et fragmentum de legibus germanice reddidit et observationibus illustravit in *Füllebornii Beyträgen zur Geschichte der Philosophie* part. X p. 1—77. Denique Aug. Fr. Guil. Rudolphus Ocellum recensitum et amplissimis commentariis instructum Lipsiæ edidit anno 1801. Acceperat a Tzschuckio varias lectiones, quas Siebenkeesius paullo ante Romæ e codice quodam Vaticano excerpterat. Quæ lectiones quum modo cum eo libro consentiant, quem Vizzanius antiquiorem vocat, modo cum Lollini exemplo, modo ab utroque discrepant, incertum est, duo an tres in bibliotheca Vaticana Ocelli codices reperiantur. Adde quod Rudolphus collatis præter editionem principem et Venetam Nogarolæ omnibus quæ prodierant editionibus multis locis orationem correxit scriptoris quem haud secus ac Bardilius veterimum esse opinatus est et longa disputatione adversus Meinersium tueri studuit. Sed nos nihil omnino ejus argumentis deterriti quid hac de re sentiremus, supra significavimus. Accidit etiam Rudolpho, ut fallaci Patricii testimonio inductus quindecim loca, e Pseudarchytæ libro qui inscribitur καθολικοὶ λόγοι δέκα atque ab Orellio Opusculis veterum Græcorum sententiosus et moralibus insertus est, deprompta tanquam Ocelli fragmenta pag. 53—57 exhiberet. Etsi vero ipse jam de eorum veritate dubitavit, tamen propter suspectam Patricii fidem ne commemoranda quidem erant. Tribus utar exemplis. Primum est καὶ ὁ μὲν πρῶτος λόγος ἡ οὐσία, πρῶτος αὐθύπαρκτον καὶ ὑπεστός, μὴ δεόμενον ἑτέρου πρὸς οὐστάσιν ἐν γενέσει ὑπόκειται καθὼ γέγονε. Secun-

(7) Thomas Galeus Ocellum edidit in opusculis mythologicis, ethicis et physicis. Cantabrigiæ 1671 et Amstelodami ap. Henr. Wetsten. 1688.

(8) Ocellus Lucanus, en Grec et en François, avec des dissertations sur les principales questions de la métaphysique, de la physique et de la morale des an-

ciens qui peuvent servir de suite à la philosophie du bon sens; par M. le Marquis d'Argens, Chambellan de S. M. le Roi de Prusse, de l'Académie royale des sciences et belles-lettres de Berlin, Directeur de la classe de philologie, Berlin 1762, chez Haude et Spener.

πιν : τὰς μὲν οὖν οὐσίας ἴδιον τὸ μὴ ἐπιδέχεσθαι τὸ ἕλλον καὶ τὸ ἤττον· οὐ μᾶλλον ζῶον ἄνθρωπος τοῦ πλουτοῦ· ὑπάρχει ταῖς οὐσίαις καὶ τὸ τῶν ἐναντίων ἀνεδέκτον εἶναι. Tertium : τὸ δὲ ποσὸν εἰς ἑπτὰ διακρίνεται, εἰς γραμμῶν, ἐπιφάνειαν, σῶμα, τόπον, χρόνον, ἀριθμὸν καὶ λόγον· καὶ τὸ μὲν ἐντι αὐτῆς τῆς οὐσιότητος συνεχές, τὸ δὲ διωρισμένον· καὶ συνεχῶς ἕκαστον, τοῦ δὲ διωρισμένου τὰ δύο, ὁ ἀριθμὸς καὶ ὁ ἴσος. E quibus primus locus legitur apud Rudolph. p. 53 et apud Orell. l. c. tom. II p. 273, alter ap. Rudolph. p. 54 et apud Orell. p. 275, tertius p. 54 ap. Rudolph. et pag. 276 apud Orellium. Post hos aliorum labores nihil mihi notius fuit, quam ut scripturæ varietate, quam notat e codicibus tribus Parisiensibus enota-

verat, adjutus ad verborum contextum denuo recensendum me conferrem. In quo negotio ita versatus sum, ut non solum codd. mss., sed etiam veterum scriptorum, Stobæi potissimum et Jamblichi rationem haberem, pauca etiam quæ corrupta essent emendarem. Quumque hic scriptor non longos commentarios, sed brevem difficilium locorum explicationem requirere videretur, quæcunque morari lectores possent annotationibus explanavi. Qua in re eo breviori mihi esse licuit, quod antiquiores Christiani, Nogarolæ, Vizzanii interpretationes vix cuiquam hodie satisfacere posse arbitratus, ipse totum opusculum latinum feci.

ΟΚΕΛΛΟΥ ΤΟΥ ΛΕΥΚΑΝΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ
ΤΟΥ ΠΑΝΤΟΣ ΦΥΣΕΩΣ ΒΙΒΛΙΟΝ.

ΚΕΦ. Α.

§ 1. Τάδε συνέγραψεν Ὁκελλος ὁ Λευκανὸς περὶ τῆς τοῦ παντός φύσεως, τὰ μὲν τεκμηρίοις σαφέσι παρ' αὐτῆς τῆς φύσεως ἐκμαθὼν, τὰ δὲ καὶ δόξῃ μετὰ λόγου, τὸ εἶδος ἀπὸ τῆς νόησεως στοχαζόμενος. § 2. Δοκαί γάρ μοι τὸ πᾶν ἀνώλεθρον εἶναι καὶ ἀγέννητον· αἰετὲ γὰρ ἦν καὶ ἔσται· εἰ γὰρ ἐγγυρον, οὐκ ἂν ἔτι ἦν· οὕτως οὖν ἀνώλεθρόν τε καὶ ἀγέννητον τὸ πᾶν. Οὕτε γάρ, εἰ γενόμενόν τις αὐτὸ δοξάζοι, [εὐροίτο ἂν ἐξ ὄτου γενεθῆναι, οὕτε εἰ φθαρόν,] εὐροίτο ἂν εἰς ὁ φθαρεῖν καὶ διαλυθεῖν· ἐξ ὄτου τε καὶ γέγονεν, ἐκαίνο

[Ὁκελλο:] Ita vocatur hic scriptor a Sext. Empir. adv. Math. lib. IX cap. ult., et a Luciano de lapsu inter salutandum cap. 5; Ὁκελλο; a Stobaeo Ecl. phys. I c. 24 et Jamblichio de vit. Pyth. c. 36; Ὁκελλο; a Philone libro de mundo non interituro p. 728 ed. Colon., in cod. Par. nr. 1928 (A.) atque a plerisque hujus libri editoribus Commelino, Vizzanio, Galeo, Battæsi, Dargensio (D'Argens), Οκελλος in variis lectionibus apud Lucianum atque in iis quas ad hunc libellum notarunt Commelinus et Vizzanius. Ουκελος olim legebatur apud Diogenem Laertium et Ἥκελος apud Sextum Empiricum. Cf. Canter. varr. lectt. I, 17. Ἐκελλο; nominatur a Syriano ad Arist. Met. XIII, Ὁκελλο; in codice regio Diogenis Laertii citato a Menag. hist. mulier. phil. 101 et Proclo in Platonis Timæum p. 150 ed. Bas.; Occellus a Censorino de die natali cap. 4 p. 9 ed. Jaln. qui Canterum secutus Ocelli nomen restituit. Ὁκελλο; denique appellatur in codice Vaticano hujus libri atque in duabus membranis Parisiensibus nr. 2018 (B.) et nr. 2518 (C.), quarum prior inscriptionem habet ὠκελλου λευκανου, altera ὠκελλου φιλοσοφου. In hac scriptura varietate non tam quilibet codices præbeant quam quid scribi oporteat quaerendum est. Mihi autem idem fere quod Menagio l. c. statuenndum videtur, ut rarissimum hoc nomen ab ὄκο; vel ὄκο; i. e. ὄβαλμῶ; cuius vocabuli soli grammatici mentionem faciunt et cuius deminutivum habetur ὄκαλλο; (vulgo ὄκαλλο;) ap Arcad. 54, fluxisse putem. Neque mirum videbitur cuiquam tale nomen ubi similia, quæ apud Græcos usitata sunt, secum reculerit. Cf. Pap. lex. p. 2. c. At si ab iis nominibus quæ in υλο; ὄλο; et ἄλο; desinunt, ut Ξένωλο;, Πομπύλο;, Τρωίλο;, Τέρφυλλο; discesserit, non multa reperias nomina hominum propria, quorum positio lo; sit. De iis loquitur, quæ huius syllabæ adjectione ab aliis vocibus iisque optimorum scriptorum usu confirmata manant. Itaque Κέφαλο; quod aliam sequitur analogiam et Τράφαλο;, ex appellativo proprium nomen factum, quod e Tacit. Hist. I, 90 addendum lexico Papiano, hoc loco non sunt commemoranda. Jam vero rectene se habeat apud Arcadium ὄκαλλο; pro eo quod in membranis exstat ὄκαλλο;, an forte ὄκαλλο; exarandum sit, prorsus incertum est. Id tamen patet neque ὠκελο; neque ὠκελλο; neque Οκελλο; [Ἥκελλο;] aut Ουκελλο; ferri posse, sed e reliquis

OCELLI LUCANI DE UNIVERSI NATURA LIBELLUS.

CAP. I.

§ 1. Hæc de universi natura Ocellus conscripsit, partim certis iudiciis ab ipsa natura edoctus partim etiam opinione cum ratione conjuncta, id quod probabile est intellectu conjiciens. § 2. Nam universitas interitus et ætus expers mihi videtur, quia semper fuit semperque erit; si enim tempori obnoxia esset, haud sane amplius foret: ideo neque ortus in eam cadit neque interitus. Neque enim si quis eam natam existimet, reperit unde generata sit, nec si dissolubilem putet, inveniat, in quod dissolvatur ac desinat; siquidem prima omnis rerum natura

formam aliquam esse eligendam. Quamobrem eam sumi que latino nomini maxime conveniret ideoque cum Lovaniensi editore et Rudolpho hunc scriptorem Ὁκελλο; nominavi.

[περὶ τῆ; τοῦ παντός φύσεως] Ita inscribitur liber a Philone Judæo περὶ ἀβθαρείας κόσμου p. 728. Stobæus Ecl. Phys. I, 24 habet τὰ περὶ τοῦ παντός φύσεως, Pseudarchylas ap. Diog. Laert. VIII, 80 περὶ τῆ; τῶ παντός γενέσεως. Proclus I. I. Ocellum laudat ἐν τῷ περὶ φύσεως. Cum Philone Judæo, antiquissimo teste, consentiant duo codices Parisienses A et B. Quapropter hanc inscriptionem probavi.

[κεφ α'] In codd. Parisiensibus nullum invenitur capituli vestigium. Utrum igitur e codice aliquo hæc libelli descriptio petita, an a primis editoribus profecta sit ignoro.

§ 2. ἀνώλεθρον] Sic recte codd. Parisienses; ἀνώλεθρον, quod in hoc scriptore non est aptum, Vizzanius posuit.

ἀγέννητον] Ita cod. Par. A. hoc loco et paulo post in verbis οὕτως οὖν ἀνώλεθρόν τε καὶ ἀγέννητον τὸ πᾶν. Idem præbet Siehenkesio teste codex Vaticanus. Contra codd. Parr. B. et C. ἀγέννητον exhibent. Editores modo hæc modo illam formam prætulerunt, quasi promiscue talia usurparentur. Rudolphus ubique in hoc libello ἀγέννητον scribi voluit. At cum Vizzanio, Galeo, Dargensio et Lovaniensi editore ἀγέννητον hic exarari convenit. Opponitur autem τὸ μὲν γεννητόν τῷ ἀίδειο, τὸ δὲ γεννητόν τῷ παντί. Quo fit ut τὸ ἀγέννητον sit quod hic requiritur τὸ αἰώνιον, τὸ ἀγέννητον autem idem prope valeat quod τὸ μὴ (vel interdum μήπω) γεγεννημένον.

οὐκ ἂν ἔτι ἦν] Pro hac codicum scriptura, quam res ipsa confirmat, male conjecit Battæsius οὐκ ἂν τι ἦν. Neque vero ἦ desideratur. Cf. Fisch. Exc. ad Plat. Phæd. c. I n. 9 p. 232. Nugarola sine dubio legit οὐκ ἂν ἀσι ἦν; verum enim: si enim tempori subditum foret, haud sane esse perpetuo posset. At nihil mutandum. Nam hic locus expressus videtur e Melisso (fragm. 11) εἰ γὰρ τι τούτων πάσχοι, οὐκ ἂν ἔτι ἐν εἶν, quamquam interesse aliquid inter utramque sententiam fateor. Arbitratur autem scriptor quemadmodum tempus prætereat, ita quidquid ei obnoxium sit, manere et perpetuum esse non posse.

ἀνώλεθρόν τε καὶ ἀγέννητον τὸ πᾶν] codd. Parisienses (cf. supra) et Vat. Negligenter Battæsius ἀγέννητόν τε τὸ πᾶν

πρῶτον τοῦ παντός ἐστιν· εἰς δὲ τε πάλιν φθαρήσεται, ἐκείνο ἔσχατον τοῦ παντός ἔσται. Τὸ δὲ γε πᾶν γινόμενον σὺν πᾶσι γίνεται καὶ τὸ φθειρόμενον σὺν πᾶσι φθίρεται· καὶ τοῦτό γε δὴ ἀδύνατον· ἀναρχὸν ἄρα καὶ ἀτελεύτητον τὸ πᾶν. Οὐ μὲν οὖν ἄλλως ἔχει ἢ οὕτως.

§ 3. Ἢὰν τε τὸ γενέσεως ἀρχὴν εὐληφῶς καὶ διαλύσεως ὀρεῖλον κοιωνῆσαι δύο ἐπιδέχεται μεταβολάς· μίαν μὲν, τὴν ἀπὸ τοῦ μείονος ἐπὶ τὸ μείζον καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ χειρόνος ἐπὶ τὸ βέλτιον· καλεῖται δὲ τὸ μὲν ἀπ' οὐπερ ἂν ἀρξῆται μεταβάλλειν, γένεσις, τὸ δὲ εἰς θ' ἀρκενῆται, ἀκμή· δευτέραν δὲ τὴν ἀπὸ τοῦ μείζονος ἐπὶ τὸ μείον καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ βελτιόνος ἐπὶ τὸ χειρόν· τὸ δὲ συμπέρασμα τῆς μεταβολῆς ταύτης ὀνομάζεται φθορὰ καὶ διάλυσις. § 4. Εἰ μὲν οὖν καὶ τὸ ὅλον καὶ τὸ πᾶν γενητόν ἐστι καὶ φθαρόν, γεόμενον ἀπὸ τοῦ μείονος ἐπὶ τὸ μείζον μετέβαλε, καὶ ἀπὸ τοῦ χειρόνος ἐπὶ τὸ βέλτιον· ὥστε καὶ ἀπὸ τοῦ μείζονος ἐπὶ τὸ μείον μεταβαλεῖ καὶ ἀπὸ τοῦ βελτιόνος ἐπὶ τὸ χειρόν. Γεόμενος ἄρα ὁ κόσμος αὐξήσιν ἔλαβε καὶ ἀκμὴν, καὶ πάλιν λήφεται φθίσειν καὶ τελευτήν· ἅπαντα γὰρ φύσις, ἢ ἔχουσα διέξοδον, θρους ἔχει τρεῖς καὶ δύο διαστήματα· θροὶ μὲν οὖν εἰσι [τρεῖς] γένεσις, ἀκμή, τελευτή· διαστήματα δὲ τὸ τε ἀπὸ τῆς γενέσεως, μέχρι τῆς ἀκμῆς καὶ τὸ ἀπὸ τῆς ἀκμῆς μέχρι τῆς τελευτῆς. § 5. (vulgo 6.) Ἴὰ σημεῖα δὲ καὶ τεκμήρια τούτου ἑναργῆ, τάξεις, συμμετρίας, σχηματισμοί, θέσεις, διαστάσεις,

illa erit pars unde originem traxit, ultima, ad quam rursus deleta redigetur. At vero universitas si generetur cum omnibus certe partibus simul prosemnatur, si disjiciatur, pariter cum omnibus disturbetur necesse est. Verum hoc saltem fieri nequit. Caret igitur rerum naturae corpus et initio et fine, neque alia quam haec ejus ratio et conditio est. § 3. Quidquid autem generationis principium habuit ac dissolutionis particeps futurum est, in hoc duae mutationes eveniant oportet, quarum prior a minori ad majus atque a deteriore ad melius progreditur: caeterum haec res a qua mutationis initium sit, generatio, illa ad quam pervenit, maturitas et flos appellatur: posterior a majori in minus et a meliori in deterius transit; hujus autem mutationis exitus nominatur interitus et dissolutio. § 4. Quodsi tota mundi compages et rerum universitas ortum habet atque interitura est, ortu ejus accidit, ut a minore major, e deteriore melior fieret. Quapropter etiam e majore minor fiet atque e meliore deterior. Mundus igitur, si genitus sit, ut incrementa cepit summumque robur consecutus est: ita rursus decrescet et exstinguetur. Omnis enim natura, vicissitudini obnoxia tres habet terminos duoque intervalla. Tres illi termini sunt generatio, flos, extinctio; intervalla vero quod inter generationem et florem quodque inter florem et extinctionem intercedit. § 5. Manifesta hujus rei signa et indicia sunt ordines, proportionnes, figuræ, situs, intervalla, faculta-

καὶ ἀνώλεθρον. Vulgo legitur ἀγέννητον τὸ πᾶν καὶ ἀνώλεθρον οὐκ ὄντα.

δοξάζου cod. Vat.; vulgo δοξάζει.

εἴρωτο ἂν ἐξ ὅτου γεννηθείη, οὕτε εἰ φθαρόν.] hæc verba, quæ ad sententiæ integritatem requiruntur, unciis inclusa addidit Rudolphus.

ἔξ ὅτου τε καὶ γέγονεν] cod. Vat. et omnes Parisienses. In Par. B. distinctionis virgula librarii errore non post γέγονεν, sed post ἔκαστο ponitur. Horum codicum scripturam exhibet editio Lovaniensis. Vulgo ἐξ οὗ γὰρ γέγονεν, quod habent Vizzanius, Galeus, Dargensius.

τὸ δὲ γε πᾶν] cod. Vat.; reliqui male τὸ γε δὲ πᾶν. σὺν πᾶσι φθίρεται] codd. tres Parr.; φθαρεῖται Vizzanius. τοῦτό γε δὴ] e Rudolphi conjectura; codd. tres Parr.

τοῦτό γε δὲ, Vat. om. δέ. οὐ μὲν οὖν ἄλλως] codd. Parr. A. et B.; in C. scriptum est οὐ μὲν οὖν (sed secunda manu superpositum οὖν) ἄλλως.

ἔχει] Nogar. male ἔγγ.

§ 3. πᾶν τε] cod. Vat. πᾶν δέ.

ὀρεῖλον κοιωνῆσαι] hæc verba desiderantur in cod. Vat. χειρόνος] Par. A. χειρόνος.

ἀπ' οὐπερ ἂν] Sic codd. Vat. et Parr. A. et C. præterea Commelinus et Battæsius. Sed Vizz. ἀπ' οὗ ἂν οmissio per. In Par. B. omittitur ἂν.

βελτιόνος] Par. A. βελτιόνος.

ἐπὶ τὸ χειρόν] In margine Par. A. inutile est additamentum φορᾶν, ut legit Battæsius, vel φορούς, ut Bertino visum.

§ 4. εἰ μὲν οὖν — ἔστιν] In his verbis expulso solocismo i libraris invecto orationem ad legitimam formam revocari; legebatur enim ἂν οὖν — ἔστιν, quæ omnium codicum scriptura est. Nam etsi nonnunquam ἂν indicativo unctum vel in meliorum scriptorum libros librariorum negligentia irrepsit, velut apud Æschin. κατὰ Τιμάρχου

pag. 261 ed. Bekker. ἔην δὲ πλέονος ἀξίος ἐστὶ ζημίας (Ita pleræque membranae) quod Bekkerus unius codicis auctoritatem secutus in ἔην δὲ — ἤ mutavit, tamen hæc structura non invaluit ante Malalam, pessimum nomi sæculi scriptorem. Cf. infra cap. II § 9.

γεννητόν] Ita cod. Par. A.; vulgo γεννητόν. Cod. Vat. habet θνητόν.

μείζον μετέβαλε] μεταβάλλει cod. Par. A; B. habet μεταβάλλη, C. μεταβάλλειν. In cod. Vat. Vizzanio teste reperitur μεταβάλλη; Siebenkeesius legit μεταβάλλει. Contra in Lovaniensi editione, apud Vizzanium et Dargensium est μετέβαλε, cujus loco Commelinus, Galeus, Battæsius et Rudolphus μετέβαλε ediderunt, non male, propter verba αὐξήσιν ἔλαβε. Sed codicum hæc lectio sit an conjectura, ignoro.

ἀπὸ τοῦ μείζονος] τοῦ inclusum apud Commelinum non desideratur in tribus codd. Parisiensibus.

μείον μεταβαλεῖ] Ita cod. Par. C.; reliqui duo μεταβάλλει. οὖν εἰσι τρεῖς] τρεῖς, quod ex antecedentibus male repetitum videtur, unciis inclusit Rudolphus.

§ 5. Hanc et sequentem paragraphum ipsius loci natura ductus cum Rudolpho transposui.

σημεῖα δὲ καὶ τεκμήρια] καὶ deest in cod. Vat. Rudolphus hic ut § 14 legi volebat σημεῖα τε καὶ τεκμ. Battæsius σημεῖα δὲ καὶ τὰ τεκμ.; sed τὰ non legitur in codd. Parr.

τεκμήρια τούτου] Ita Parr. A. et B., item codd. Vatt. At Nogarola, Commelinus et Battæsius legunt αὐτοῦ. Caeterum τούτου quum ad totam quæ prægressa est disputationem pertineat, verti debet hujus rei. Illud αὐτοῦ vulgari paragraphorum ordine decepti ad πᾶν rettulerunt editores.

τάξεις, συμμετρίας] In Lovaniensi editione omittitur articulus ante omnia quæ sequuntur substantiva τάξεις, συμμετρίας κ. τ. λ. sed duobus primis nominibus articulo

δυνάμεις, ταχυτήτες πρὸς ἄλληλα καὶ βραδυτήτες, ἀριθμοί, ἐτι δὲ καὶ χρόνων περιόδοι· πάντα γὰρ τὰ τοιαῦτα μεταβολὴν καὶ μείωσιν ἐπιδέχεται κατὰ τὴν τῆς γενετῆς φύσεως διεξοδὸν· τῇ μὲν γὰρ ἀκμῇ διὰ τὴν δύναμιν τὰ μείζονα καὶ τὰ βελτίονα παρέπεται, τῇ δὲ φθίσει διὰ τὴν ἀσθένειαν τὰ μείζονα καὶ τὰ χείρονα. § 6. (vulgo 5.) Τὸ δὲ γε δλον καὶ τὸ πᾶν οὐδὲν ἡμῖν ἐξ αὐτοῦ παρέχεται τακμήριον τοιοῦτον· οὔτε γὰρ γενόμενον αὐτὸ εἶδομεν, οὔτε μὴν ἐπὶ τὸ βέλτιον καὶ τὸ μείζον μεταβάλλον, οὔτε χείρον ποτε ἢ μείον γενόμενον, ἀλλ' αἶμα κατὰ ταῦτό καὶ ὡσαύτως διατελεῖ, καὶ ἴσον καὶ ὁμοιον αὐτὸ ἑαυτοῦ. § 7. Τὸ δὲ γε δλον καὶ τὸ πᾶν ὀνομάζω τὸν σύμπαντα κόσμον· δι' αὐτὸ γὰρ τοῦτο καὶ τῆς προσηγορίας ἐτυχῆ ταύτης, ἐκ τῶν ἀπάντων διακοσμηθεὶς· σύστημα γὰρ ἐστὶ τῶν δλων φύσεων αὐτοτελής καὶ τέλειον· ἐκτός γὰρ τοῦ παντός οὐδὲν· εἰ γὰρ τί ἐστιν, ἐν τῷ παντὶ ἐστὶ, καὶ σὺν τούτῳ τὸ πᾶν πάντα ἔχει, τὰ μὲν ὡς μέρη, τὰ δὲ ὡς ἐπιγεννήματα. § 8. Τὰ μὲν οὖν ἐμπεριεχόμενα τῷ κόσμῳ πρὸς τὸν κόσμον ἔχει τὴν συναρμογήν, ὃ δὲ κόσμος πρὸς οὐδὲν ἕτερον, ἀλλ' αὐτὸς πρὸς αὐτόν· τὰ μὲν γὰρ ἄλλα πάντα

tes, motuum vel celeritas vel tarditas eorumque inter se comparatio, numeri proletera ac temporum ambitus; ejuemodi enim omnia pro generatae naturae vicissitudine mutantur et decrescunt: nam cum maturitate ac flore propter robur majora et meliora conjuncta sunt, cum senescentis corporis statu propter virium imbecillitatem minor ac deteriora. § 6. Verumenimvero hoc universam et rerum naturae corpus nullam ex se nobis hujusmodi indicium praebet. Neque enim oriri illud vidimus, neque in melius et majus mutari, neque deterius unquam aut minus evadere, sed eodem semper statu eademque ratione permanet sibi que par et sui simile est. § 7. At totius rerum compagis et universalitatis nomine totum hunc mundum appello: nam ab eo quod ex omnibus composuit ordinatusque est hoc ipsum nomen invenit. Quippe perfectus quidam et absolutus naturarum omnium coetus est; nihil enim extra rerum universitatem exstat. Si quid enim est, in universo reperitur et cum hoc universam omnia habet vel ut partes vel ut res adventitias. § 8. Atque et quidem, quae mundus complectitur, cum mundo, mundus vero cum nulla alia re quam cum se ipso conjunctus est.

addidit Battasius e tribus codd. Parr. Iisdem vocibus articulum adjecerunt Vizzanius et Rudolphus, reliqui editores habent quidem, sed inclusum. Mihi omitteudus videtur.

ταχυτήτες—βραδυτήτες] Sic cod. Par. B.; sed C. habet ταχύτης et βραδύτης, quod omnes editores receperunt. At veteres constat dixisse ταχύτης et βραδύτης, recentiores ταχύτης et βραδύτης. Prius igitur probandum.

ἀριθμοί, ἐτι δὲ] codd. tres Parr. ἀριθμοί οὖν, Vaticanus alter item ἀριθμοί οὖν, alter ἀριθμοί αὐ. Vulgo legitur ἀριθμοί γούν; sed sensus postulat id quod Nogarola expressit *praeterea*. Itaque ἐτι δὲ contextui inserui.

γενετῆς φύσεως διεξοδὸν] cod. Par. A.; reliqui libri γενετῆς. Verbum διεξοδος ab hoc scriptore de universo vitae curriculae omnique ejus vicissitudine ab ortu usque ad obitum dicitur; cui notioni exprimentae non satis aptum vocabulum in latino sermone reperias. Quamvis enim διεξοδὸν interdum *vita decursum* recte appelles, qua voce nominis origo explicatur, tamen plerumque aliter dicendum est. Quamobrem pro loci natura diverse hoc vocabulum converti aut *vicissitudinis* nomen usurpari convenit.

καὶ τὰ χείρονα] τὰ omisum est in codd. Parr. A. et C. atque in Commelini et Battasii editionibus, legitur autem in cod. B. Cod. A. habet χερσίονα.

§ 6. τὸ δὲ γε δλον] Hanc paragraphum affert Patricius Disc. Perip. T. II lib. VI p. 279, legit autem τὸ δ' δλον.

ἐξ αὐτοῦ] pro ἐξ αὐτοῦ recte possuit Rudolphus.

οὔτε μὴν ἐπὶ τὸ βέλτιον — μείον γενόμενον] Vizzanius cum codd. Vatt. οὔτε μὴν ἐπὶ βέλτιον καὶ τὸ χείρον μεταβάλλον, οὔτε μείζον ποτὴ ἢ μείον γενόμενον. Editio Lovaniensis: οὔτε μὲν ἐ. τὸ βέλτιον x. τ. μείζον μετ. οὔτε μείζον ποτὴ ἢ μ. γ., ut μείζον bis legatur, χείρον omitatur. Expressit hoc Christianus: *neque in melius quidem et majus mutari, neque majus unquam aut minus fieri*. In Par. A. est οὔτε μὴν ἐπὶ τὸ βέλτιον καὶ τὸ μείον μεταβάλλον οὔτε μείζον ποτὴ ἢ μείον γενόμενον. In B. legitur χείρον pro μείζον et μείζον pro χείρον, praeterea γινόμενον; in Par. C. μείζον ποτε pro χείρον ποτε. Ego cum Rudolpho secutus sum lectionem Nogarolae, Commelini, Galei, Battasii,

allorum, nisi quod pro οὔτε μὲν e codd. scripsimus οὔτε μὴν.

κατὰ ταῦτό] codd. tres Parr.; τὸ αὐτὸ Dargensius.

ἴσον καὶ ὁμοιον αὐτὸ ἑαυτοῦ] Junctura ἴσον (vulgo ἴση) καὶ ὁμοιον αὐτὸ ἑαυτοῦ, quae exstat in codd., fortasse ab antiqua graecitate prorsus abhorrere videbatur Rudolpho qui ἑαυτῷ scribendum conjecit. Nam recentiores Graeci quo tempore infrequenter esse cepit datus, modo patrium, modo accusandi casum in ejus locum substituerunt. Vid. Corais *Ataxx.* I p. 108 et nos ad Demetr. Zen. p. 42. Sed in hac locutione genitivus, licet rarus sit, nihil tamen habet offensivum. Similiter Xenoph. Anab. IV, 1, 17: ὅτι ἡ πορεία ὁμοία φυγῆς ἐγένετο.

§ 7. τὸ δὲ γε δλον] Vizz. om. γε.

δ' αὐτὸ γὰρ τοῦτο] Sic codd. Vatt. et Par. B.; sed A. habet δ' αὐτὸ γούν τοῦτο. In reliquis libris est διὰ γὰρ τοῦτο. In Par. B. praeterea male legitur ἐτυχῆ ταύτης αἰσίων ἀπάντων.

διακοσμηθεὶς] cod. Vat. teste Siebenkeesio. Vulgo δὲ κοσμηθεὶς.

ἐστὶ τὸν δλων φύσεων] Ita editio Lovaniensis, Commelinus, Battasius, Patricius Disc. Perip. T. II lib. II p. 264, Nogarola. Contra cod. Vat. τῆς τῶν δλων φύσεως. Idem praebet codd. Parr. B. et C. In A. legitur ἐστὶ τῶν δλων φύσεως.

εἰ γὰρ τί ἐστιν, ἐν τ. — ἐπιγεννήματα] Haec locum Rudolpho conjectura restituit. Vulgo sic scribitur: εἰ γὰρ τί ἐστιν, ἐν τῷ παντὶ ἐστὶ, καὶ σὺν τούτῳ τὸ πᾶν, καὶ σὺν τούτῳ τὸ πάντα ἔχειν, τὰ μὲν ὡς μέρη x. τ. λ. Patricius l. c. habet: εἰ γὰρ ἐστὶν, ἐν τῷ παντὶ ἐστὶν, καὶ σὺν τούτῳ τὸ πᾶν καὶ σὺν τούτῳ πάντα ἔχει τὰ μὲν x. τ. λ.

§ 8. τὴν συναρμογήν] τὴν omis. in Par. B. πρὸς οὐδὲν ἕτερον] Ita Par. B.; sed male Parr. A. et C. πρὸς οὐδένα ἕ. quae lectio et in Lovaniensi exemplari exstat πρὸς αὐτόν] codd. Parr. A. et B.; codd. Vatt. πρὸς αὐτόν. Vulgo πρὸς ἑαυτόν.

ἀλλ' ἐπιδαὶ τῆς] Cod. Par. C. (et edit. Lovan.) ἀλλ' ἐπιδαὶ καὶ τῆς, sed A. et B. ἀλλ' ἐπιδαὶ καὶ τῆς. Cod. Vat. Siebenkeesio teste ἐπειδὴ ἐπιδαῖται. Commelinus, Vizzanius, Galeus, alii ἐτι δαῖται τῆς. Battasius ἀλλ' ἐπιδαὶ τῆς omisio

τὴν φύσιν οὐκ αὐτοτελῆ ἔχοντα συνέστηκεν, ἀλλ' ἐπι-
 δεῖ τῆς πρὸς τὰ ἐκτός ἐρχόμενα συναρμογῆς· ζῶα μὲν
 πρὸς ἀναπνοήν, θῆμις δὲ πρὸς τὸ φῶς, αἱ δὲ ἄλλα αἰσθη-
 σεις πρὸς τὸ οἰκεῖον αἰσθητόν· τὰ δὲ φυτὰ πρὸς τὸ
 ζῆσθαι· ἥλιος δὲ καὶ σελήνη καὶ οἱ πλάνητες καὶ οἱ
 ἀπλανεῖς κατὰ τὸ μέρος μὲν τῆς κοινῆς διακοσμήσεως
 αὐτοῦ· αὐτὸς δὲ πρὸς οὐδὲν ἕτερον, ἀλλ' αὐτὸς πρὸς
 αὐτόν. § 9. Ἔτι δὲ καὶ οὕτως εὐγνωστον ἔσται τὸ
 λεγόμενον ὅτι ἀληθές ἐστι· τὸ τε γὰρ πῦρ, ἐτέρω θερ-
 μαντικὸν ὄν, αὐτὸ ἐξ ἑαυτοῦ θερμὸν ἔστι, καὶ τὸ μέλι
 γλυκαντικὸν γινόμενον αὐτὸ ἐξ ἑαυτοῦ γλυκὺ ἔστι, καὶ
 αἱ ἀρχαὶ τῶν ἀποδείξεων, τῶν ἀφανῶν σημαντικαὶ
 οὔσαι, αὐτὰ ἐξ ἑαυτῶν ἐμφανεῖς τε καὶ γνωσταὶ εἰσίν·
 οὕτως οὖν καὶ τὸ τοῖς ἄλλοις κοινῆς γινομένου τῆς αὐτο-
 τελείας αὐτὸ ἐξ ἑαυτοῦ αὐτοτελές ἐστι, καὶ τὸ τοῖς
 ἄλλοις αἰτίων γινόμενον τῆς σωτηρίας καὶ διαμονῆς
 αὐτὸ ἐξ ἑαυτοῦ σωζόμενον καὶ διαμένον ἐστὶ, καὶ τὸ
 τοῖς ἄλλοις αἰτίων γινόμενον τῆς συναρμογῆς αὐτὸ ἐξ
 ἑαυτοῦ συναρμοσμένον ἐστίν. Ὁ δὲ γε κόσμος αἰ-
 τῖός ἐστι τοῖς ἄλλοις καὶ τοῦ εἶναι καὶ τοῦ σώζεσθαι καὶ
 τοῦ αὐτοτελῆ εἶναι· αὐτὸς ἀρα ἐξ ἑαυτοῦ αἰτιόσις ἐστὶ
 καὶ αὐτοτελής, καὶ διαμένον τὸν πάντα αἰῶνα, καὶ δι'
 αὐτὸ τοῦτο τοῖς ἄλλοις παραίτιος γινόμενος τῆς διαμο-
 νῆς. § 10. Ὅλος δὲ εἰ καὶ διαλύεται τὸ πᾶν, ἤτοι εἰς
 τὸ ὄν ἢ εἰς τὸ μὴ ὄν διαλυθῆσεται· καὶ εἰς μὲν τὸ ὄν,
 ἀδύνατον· οὐ γὰρ ἔσται τοῦ παντός φθορά, ἐὰν εἰς τὸ
 ὄν διαλύηται· τὸ γὰρ ὄν ἤτοι τὸ πᾶν ἢ μέρος τί ἐστὶ
 τοῦ παντός· καὶ μὴν οὐδὲ εἰς τὸ μὴ ὄν, ἀμήχανον γὰρ

Nam reliqua omnia ita sunt composita, ut natura non
 perfecta praedita sint, sed egeant quadam cum rebus ex-
 ternis iisque proximis conjunctione, animalia quidem cum
 spiritu quem de caelo ducunt, oculi cum lumine, caeteri
 sensus cum re et ea quidem propria quae unicuique eorum
 subijcitur, plantae cum incrementi causis: sol denique,
 luna et stellae tam vagae quam inerrantes ut partes com-
 munitis rerum conjunctionis ipso mundo egent, sed mundus
 cum nulla alia re, quam cum se ipso conjunctus copula-
 tusque est. § 9. Praeterea ex his facile intelligi poterit id
 esse verum quod dicimus; nam et ignis quum aliis rebus
 impertire calorem queat, ipse per se calidus est, et mel
 quum ad suam dulcedinem aliis conciliandam valeat,
 suapte natura dulce est, et demonstrationum causarum, qui-
 bus res occultae declarantur, ipsae per se perspicuae atque
 omnium captui accommodatae sunt: similiter id quod
 aliis perfectionem addit sua vi perfectum sit necesse est,
 et quod in causa est, ut alia serventur et permaneant,
 ipsum sua sponte salvum ac permanens est, et quod aliis
 rebus aptam conjunctionem praebet, sua natura apte jun-
 ctum sit oportet. Mundus autem in causa est, ut alia
 non modo sint, verum etiam serventur perfectionemque
 habeant: ipse igitur sua vi sempiternus perfectusque est
 aeternoque permanens tempore, atque ob eam rationem
 aliorum perpetuitatis auctor esse censendus est. § 10.
 Omnino autem si infereat universum, aut in id quod est,
 aut in id quod non est oportet dissolvatur. At fieri de-
 quit, ut in id quod est dissolvatur, neque enim universali-
 tas erit interitus, ubi in id quod est facta fuerit dissolu-
 tio, siquidem id quod est aut universum aut universi
 pars est. Neque vero ad nihilum recidet, quum fieri non

καὶ legit, quod in contextum recipiendum existimavi.
 πλάνητες.] codd. Parr. Galeus, Dargensius, Battasius.
 At Vizzanios et Commelinus πλανήται.

οἱ ἀπλανεῖς] codd. tres Parr.; οἱ est inclusum apud Com-
 mel. Gal. Dargens.

κατὰ τὸ μέρος.] Ita codd. Parr. A. et C.; τὸ omittitur
 in cod. B. atque in cod. Vat. teste Siebenkeesio.

τῆς κοινῆς διακοσμήσεως] cod. Par. A. et C.; in poste-
 riore sequitur αὐτὸ δὲ πρὸς omissione αὐτό. In cod. B.

β α γ
 exstat τῆς διακοσμήσεως κοινῆς αὐτοῦ: sunt autem litterae
 α, β, γ quibus ordo verborum indicatur, rubrica scriptae.
 Lectionem Par. A. praeterea exhibent codd. Vatt. atque
 edd. Lovan. Vizzan. Batt. Rud.; κοινῆς deest in Veneta No-
 garolae; quapropter inclusa est haec vox apud Commel.
 Gal. Dargens.

αὐτὸς δὲ πρὸς] cod. Par. C.; omittuntur haec verba in
 Par. A. In cod. B. margini secunda manu inscripta sunt
 verba αὐτὸς μὲν.

ἀλλ' αὐτὸς; πρὸς αὐτόν] cod. Vat. teste Siebenkeesio;
 codd. tres Parisienses habent ἀλλ' αὐτὸς; πρὸς αὐτόν. Eadem
 lectio comparat in edd. Lovan. et Vizzan. Male Nogarola
 ἀλλὰ πρὸς αὐτοῦ. Inepte Battasius: αὐτὸς δὲ πρὸς οὐδὲν
 ἕτερον, ἀλλὰ αὐτὸς δὲ πρὸς αὐτοῦ hac annotatione adjecta:
 « le manuscrit du Roi nr. 1928 omet αὐτὸς; ἐπὶ, et l'ajoute
 après ἀλλὰ. » Sed oscitantur codicem inspexit. Rudolphus
 exemplar Vat. secutus est.

§ 9. αὐτὸ ἐξ ἑαυτοῦ θερμὸν et paulo post αὐτὸ ἐξ ἑαυτοῦ
 γλυκὺ] Ita omnes codd. Par. et Vatt. atque edd. Lovan.
 Vizzan. Batt. Sed αὐτὸ ἐξ αὐτοῦ Nog. Commel. Gal. Priore
 loco apud Dargensium et Rotermundum αὐτὸ ἐξ desideratur.

ἐμ; αὐτῆς] codd. Vatt. et tres Parisienses. Idem legitur
 in eisd. Comm. Lovan. Vizz. atque aliis. Contra Nogarola
 et Patric. Disc. Perip. T. II. L. I. p. 193 vulgatur ἐμπα-
 νεῖς, quod eundem prope sensum habet.

γνωσταί] correxi pro eo quod in codd. est γνωστικάι.

οὕτως μὲν καὶ τὸ τοῖς ἄλλοις αἰτίων γινόμενον] cod. Par.
 C.; at in cod. A. legitur οὕτως οὖν καὶ τοῖς ἄλλοις αἰτιόν
 τι γινόμενον omissione τὸ et inserto τι et in cod. B. οὕτως οὖν
 καὶ τὸ τοῖς ἄλλοις γινόμενον omissione αἰτίων. Battasius per-
 peram codicis A. scripturam approbavit.

αἰτίων γινόμενον τῆς σωτηρίας] cod. Par. C.; at in cod. A.
 exstat γινόμενον αἰτίων τ. σ. In cod. B. desideratur αἰτίων
 ut in codd. Vatt. teste Vizzanio.

αὐτὸ ἐξ ἑαυτοῦ συναρμοσμένον ἐστίν.] Ita codd. Parr. A.
 et B.; in cod. C. verba ἐξ ἑαυτοῦ margini secunda manu
 inscripta sunt.

αἰτιός ἐστι τοῖς ἄλλοις καὶ τοῦ εἶναι καὶ τοῦ σώζεσθαι] codd.
 Parr. A. et B. Non aliter Vatt. teste Vizzanio. At in
 cod. Par. C. librarii errore haec leguntur: ὁ δὲ γε κόσμος
 αἰτιός ἐστι τοῖς ἄλλοις αἰτίων γινόμενον τῆς συναρμογῆς, αὐτὸ
 ἐξ ἑαυτοῦ συναρμοσμένον ἐστίν. ὁ δὲ γε κόσμος κ. τ. λ. Jam
 sequuntur ea quae in reliquis membranis comparant, priora
 autem, tanquam deleta, alia linea notata sunt. Vulgo legi-
 tur αἰτιός ἐστι τοῖς ἄλλοις; τοῦ εἶναι καὶ τοῦ σώζεσθαι.

αὐτοτελῆ] codd. Parr. A. et B.; in cod. C. est αὐτοτελεῖ,
 sed secunda manus in margine αὐτοτελῆ correxit.

γινόμενος τῆς διαμονῆς] cod. Par. C.; reliqui duo γινόμε-
 νος. Post διαμονῆς in tribus illis codicibus pariterque in
 Vatt. Vizzanio teste adduntur verba τῶν ὄλων, quae for-
 tasse e primis sequentis paragraphi verbis ὄλος δὲ ὄντα
 cum Rudolpho delenda putavi. Additamentum hoc uncis

τὸ δὲ ἀπολέσθαι ἐκ τῶν μὴ ὄντων ἢ εἰς τὸ μὴ δὲ ἀνα-
 λυθῆναι. Ἄφθαρτον ἄρα καὶ ἀνώλεθρον τὸ πᾶν.
 § 11. Εἰ δὲ καὶ δοξάζουσι τις αὐτὸ φθείρεσθαι, ἤτοι ὑπὸ
 τινος τῶν ἔξω τοῦ παντός φθαρήσεται δυναστευόμενον,
 ἢ ὑπὸ τινος τῶν ἐντός· οὔτε δ' ὑπὸ τινος τῶν ἔξωθεν·
 ἐκτός γὰρ τοῦ παντός οὐδέν· τὰ γὰρ ἅλλα πάντα ἐν τῷ
 παντί, καὶ τὸ ὅλον καὶ τὸ πᾶν ὁ κόσμος· οὔτε ὑπὸ τῶν
 ἐν αὐτῷ· δεῖξαι γὰρ ταῦτα μείζονά τε καὶ δυναμικώ-
 τερα εἶναι τοῦ παντός· τοῦτο δὲ οὐκ ἀληθές· ἀγεται
 γὰρ τὰ ἅλλα πάντα ὑπὸ τοῦ παντός, καὶ κατὰ τοῦτο
 καὶ σώζεται καὶ συνήρροσται καὶ βίον ἔχει καὶ ψυχὴν·
 εἰ δὲ οὐκ ὑπὸ τινος τῶν ἔξωθεν, οὔτε ὑπὸ τινος τῶν ἐν-
 ὄθεν φθαρήσεται τὸ πᾶν, ἀφθαρτος ἄρα καὶ ἀνώλεθρος
 ὁ κόσμος· τοῦτον γὰρ ἔφαμεν εἶναι τὸ πᾶν. § 12. Ἔτι
 δὲ καὶ ὅλη δι' ὅλης ἢ φύσις θεωρουμένη τὸ συνεχές ἀπὸ
 τῶν πρώτων καὶ τιμωτάτων ἀφαιρεῖ κατὰ λόγον ἀπο-
 μαραινόμενη καὶ προσάγουσα ἐπὶ πᾶν τὸ θνητὸν καὶ
 διεξοδὸν ἐπιτεχόμενον τῆς ἰδίας συστάσεως. Τὰ μὲν

possit ut id quod est eorum vi quæ non sunt percat ut
 ad nihilum redigatur. Itaque inviolatum et interitus ei-
 pers hoc rerum naturæ corpus est. § 11. Quodsi quæ
 illud interitum esse existimet, causa aut extra omnem
 rerum naturam posita aut interna victum peribit: sed non
 externa causa, quum extra rerum universitatem nihil sit,
 quoniam reliqua omnia universo continentur ac tota re-
 rum compages atque illud naturæ corpus idem est quod
 mundus: neque rebus internis, quippe quas universo
 majores et validiores esse oporteret: si hoc non est verum:
 cætera enim omnia universi vi moventur ejusque legibus
 convenienter et servantur et conjuncta sunt vitæque et
 animam habent: quamobrem si neque externa vi neque
 interna causa peribit rerum universitas, inviolatum et i-
 nteritus expers mundus est, quum rerum universitatem
 esse perhibuimus. § 12. Jam vero universa rerum natura
 si per omnes partes spectetur, licet proportionem quadam
 deficere (ac deterior et caduca fieri) videatur, tamen con-
 tinuationem et perennitatem a primis præstantissimisque
 corporibus sumtam omnibus mortalibus affert, quibus
 concretions suæ vicissitudines accidunt. Prima enim illa

includerunt Commelinus, Galeus et recentiores editores.

§ 10. εἰ καὶ διαλύεται] codd. Parr. B. et C.
 ἐὰν εἰ: τὸ δὲ διαλύεται] Cod. Vat. teste Vizzanio, qui
 tamen ipse διαλύεται vulgavit. E Parisiensibus A. habet
 διαλύεται, reliqui διαλύεται.

ἢ μέρος: τί ἐστι] codd. Parr. A. et B., item Vat. Sieben-
 keesio teste. Sed Par. C. ἢ τὸ μέρος: τί ἐστι, quæ scriptura
 in omnes editiones transit.

ἀμύχανον γὰρ τὸ δὲ ἀπολέσθαι ἐκ τῶν μὴ ὄντων] cod. Par.
 B.; in cod. A. omissum est μὴ, quod etiam in contextu
 cod. C. deest, sed in margine minutis litteris secunda
 manu notatum reperitur. Cum cod. B. consensit editio
 Lovaniensis, cod. A. Battasius secutus est. Vizzanius
 mendose e cod. Vatic. ἀπολέσθαι ἐκ τῶν ὄντων. Nogarola
 propter Philonis verba libro de mundo non interituro
 pag. 728 A. Colon. ὡς περ γὰρ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος οὐδὲν γίνε-
 ται, οὐδὲ εἰς: τὸ μὴ δὲ φθείρεται· ἐκ γὰρ τοῦ οὐδαμοῦ ὄντος
 ἀμύχανόν ἐστι γενέσθαι τι, τὸ τὸ δὲ ἀπολέσθαι ἀνήυστον
 καὶ ἀπαστον, quibus verbis argumenta hic allata repeti
 opinabatur, ἀπολέσθαι in ἀποτελεῖσθαι mutandum esse
 conjectavit. Quam conjecturam plerique editores proba-
 runt. At neque Philo presse sequitur scriptoris nostri
 vestigia, neque quidquam in verbis ἀπολέσθαι ἐκ τῶν μὴ
 ὄντων depravatum est. Cave tamen cum Rudolpho legas
 ἀπολέσθαι ἐκ τῶν ὄντων, quod ille male vertit: *evanes-
 cere, abire e rebus quæ sunt*. Namque aperte hoc ait
 scriplor: *feri non potest ut entis interitus eorum ope
 quæ non sunt efficiatur vel ut ens ad nihilum rediga-
 tur*. Est igitur ἀπολέσθαι ἐκ τῶν μὴ ὄντων accipiendum
 ut apud Sophoclem CEd. R. 1125 ἀνδρὸς ἐκ τίνος διώλετο;
 et apud Homerum Iliad. XVIII, 107 ὡς ἐρι: ἐκ τε θεῶν ἐκ τ'
 ἀνθρώπων ἀπόλοιο καὶ χόλος κ. τ. λ. Huc accedit quod in
 sequentibus ἀνώλεθρον respicit ad ἀπολέσθαι, ἀφθαρτον ad
 ἀναλυθῆναι.

ἀφθαρτον ἄρα] cod. Par. A.: at in codd. B. et C. et in
 Valt. Vizzanio teste legitur ἀφθαρτον γὰρ.

§ 11. καὶ δοξάζουσι] Cod. Vat. non habet καὶ et Vizzanius
 legit δοξάζουσι.

ὑπὸ τινος τῶν ἔξω — τῶν ἔξωθεν] codd. Parr. A. et B.;
 sed in cod. C. ommissa sunt ἔξω τοῦ παντός φθαρήσεται δυ-
 ναστευόμενον, ἢ ὑπὸ τινος τῶν. In editione Lovaniensi,
 quæ ex illo codice ducta videtur, hæc exstant: ὑπὸ τινος
 τῶν ἔξωθεν ἤτοι ὑπὸ τινος τῶν ἐντός, οὔτε δὲ ὑπὸ τινος τῶν

ἔξωθεν κ. τ. λ. Ultima in vulgatis exemplaribus sunt *ὡς
 δὲ ὑπὸ τινος τῶν ἔξωθεν*.

μείζονά τε καὶ] Ita codd. Parr. omnes; et inclusum in
 edd. Commelini, Galei atque aliis.

οὐκ ἀληθές] codd. Tres Parr.; idem legitur in Valt. Fe-
 stibus Vizzanio et Siebenkeesio atque in edd. Lovan. Vizz.
 et Batt. Sed Nogarola, Commelinus et Galeus male legunt
 οὐκ ἀληθεύει.

ἀγεται γὰρ τὰ ἅλλα πάντα] Sic omnes libri Parisienses et
 cod. Vat. a Siebenkeesio collatus. Vulgo ἀγεται γὰρ τὰ
 πάντα.

ἀνώλεθρος] codd. Parr. A. et C.; ἀνώλεθρος] cod. B.
 τοῦτον γὰρ ἔφαμεν] cod. Par. A. et Vaticanus a Sieben-
 keesio excussus. Idem invenitur in ed. Lovan. Sed cod.
 Par. B. librarii errore habet τοῦτον γὰρ ἔφαμεν. Vulgo
 legebatur ante Rudolphum τοῦτο γὰρ ἔφ.

§ 12. καὶ λόγον ἀπομαραινόμεν] Sic codd. Parisienses.
 In codice Vaticano Vizzanius reperit κατ' ἄλιγον, Sieben-
 keesius κατ' ὄλιγον, quod non repudiandum.

ἀπομαραινόμενη καὶ προσάγουσα] cod. Par. A.; vulgo le-
 gitur ἀπομαραινόμενη τὸ συνεχές καὶ προσάγουσα. Sed
 verba τὸ συνεχές; omitti posse jam intellexerunt Battasius
 et Rudolphus. Etsi enim τὸ συνεχές; intelligendum est ad
 vocem προσάγουσα, tamen priori participio adjungi non
 potest, in posteriori autem structura facile subaudiri.

διεξοδὸν ἐπιτεχόμενον] Schultesii conjectura est in *Bi-
 blioth. der griech. Philosophen* p. 302 proposita atque a
 Battasio et Rudolpho in verborum ordinem recepta. Codd.
 habent ἐπιτεχόμενον.

τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως] Ita codd. Parisienses; καὶ quod in
 contextu orationis habet Battasius, operarum errore in ejus
 annotatione desideratur.

ἀμείβοντα] Post hanc vocem in omnibus membranis la-
 cuna est, excepto cod. Par. A., ubi hæc habentur: ὡσαύ-
 τως κύκλον ἀμείβοντα, διεξοδὸν οὐκ ἐπιτεχόμενα τῆ; οὐσί;·
 τὰ δὲ δευτέρα πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γῆ καὶ ἀήρ, ὅρον γὰρ ἀμείβουσι
 ἐπέφ;· Battasius ejecto γὰρ locum ut a Rudolpho et a no-
 bis editus est constituit. Ante Battasium mutila enun-
 tiatio sic scribebatur: ὡσαύτως; κύκλον ἀμείβει· διεξοδὸν, οὐκ
 ἐπέφ; καὶ συνεχῶς, οὐ μὴν τὴν κατὰ τόπον κ. τ. λ. In cod.
 Vat. tamen atque in Par. B. pro ἀμείβει est ἀμείβοντα,
 sed pro οὐκ in Vat. οὐν.

οὐ μὴν τὸν — ἀλλὰ τὸν] Ita Vizzanius, Battasius et Ru-

γάρ πρῶτα κινούμενα κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως κύκλον ἀμείβοντα, διέξοδον οὐκ ἐπιδεχόμενα τῆς οὐσίας· τὰ δὲ δεύτερα, πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γῆ καὶ ἀήρ, ἔρον ἀμείβουσιν ἐφεξῆς καὶ συνεχῶς, οὐ μὴν τὸν κατὰ τόπον, ἀλλὰ τὸν κατὰ μεταβολήν. § 13. Πῦρ μὲν γάρ εἰς ἓν συναρχόμενον αέρα ἀπογεννᾷ, ἀήρ δὲ ὕδωρ, ὕδωρ δὲ γῆν· ἀπὸ γῆς δὲ ἡ αὐτὴ περίοδος τῆς μεταβολῆς μέχρι πυρός, ἔθεν ἤρξατο μεταβάλλειν. Οἱ δὲ καρποὶ καὶ τὰ πλείστα τῶν ῥιζοφύτων ἀπὸ σπερμάτων ἀνέλαβον τὴν ἀρχὴν τῆς γενέσεως, καρπωθέντα δὲ καὶ τελεσπρόρησαντα πάλιν ἐπὶ τὸ σπέρμα τὴν ἀνάλυσιν ποιεῖται, ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τὸ αὐτὸ τὴν διέξοδον ἐπιτελουμένης τῆς φύσεως. § 14. Οἱ δὲ ἄνθρωποι καὶ τὰ λοιπὰ ζῶα μᾶλλον ὑποβεθηκῶτως τὸν καθόλου ἔρον τῆς φύσεως ἀμείβουσιν· οὐ γάρ ἐστιν ἐπανακαμψίς αὐτοῖς ἐπὶ τὴν πρώτην ἡλικίαν, οὐδὲ ἀντιπερίστασις μεταβολῆς εἰς ἄλλα καθάπερ ἐπὶ πυρός καὶ αἰέρος καὶ ὕδατος καὶ γῆς, ἀλλὰ τὸν διὰ τεσσάρων τετραμερῆ κύκλον ἀνύσαντα καὶ τὰς μεταβολὰς τῶν ἡλικιών διαλύεται τε καὶ ἀπογίνεται. Ταῦτα οὖν ἐστὶ σημεῖα τε καὶ τεκμήρια τοῦ τὸ μὲν ὄλον καὶ τὸ περιέχον μένειν αἰεὶ καὶ σώζεσθαι, τὰ δ' ἐπὶ μέρους καὶ ἐπιγινόμενα αὐτοῦ φθείρεσθαι καὶ διαλύεσθαι. § 15. Ἐτι δὲ τὸ ἀναρχον καὶ ἀτελεύτητον καὶ τοῦ σχήματος καὶ τῆς κινήσεως καὶ τοῦ χρόνου καὶ τῆς οὐσίας τοῦτο πιστοῦται, διότι ἀγέννητος ὁ κόσμος καὶ

corpora quæ eadem semper lege moventur eademque ratione orbem conficiunt, nullam suæ substantiæ vicissitudinem habent: secunda autem, id est ignis, aqua, terra, aer deinceps et continenter non loci sed conversionis terminum mutant. § 13. Ignis enim si in unum cogatur et densetur, aerem gignit, aer autem aquam, aqua terram; a terra vero usque ad ignem, a quo originem traxerat mutatio, idem conversionis circuitus agitur. At arbores frugiferæ et pleræque stirpes e seminibus sui ortus initium ducunt, sed fructus nactæ maturitatemque consecutæ rursus ab eodem in idem comitante natura dissolvuntur. § 14. Verum homines et reliqua animalia humiliore quadam ac deteriore ratione ad communem naturæ terminum perveniunt. Neque enim iis contingit reditus ad primam ætatem, neque contraria mutæ conversionis impulsio, quam in igne, aere, aqua, terra licet videre, sed ubi quadruplices rerum vices peragendo quadripartitum circulum confecerunt atque omnem ætatis varietatem expleverunt, dissolvuntur et pereunt. Hæc igitur sunt signa et indicia e quibus patet rerum universitatem et cælum, cujus circumflexu teguntur cuncta, permanere et conservari semper, res vero singulas et adventitias interire ac deleri. § 15. Præterea universi figura, motus, tempus et substantia quom ejusmodi sint, ut neque principium habeant neque finem, fidem faciunt mundum neque genitum esse neque interiturum. Nam

dolphus ediderunt, omisso γε quod in duobus codd. est. Nam in Vat. testibus Vizzanio et Siebenkeesio pariterque in Par. B. legitur οὐ μὴν τὸν γε κατὰ τόπον, ἀλλὰ τὸν κατὰ μεταβολήν. At cod. A. οὐ μὴν τὸν γε κ. τ. λ. Contra in cod. C. reperitur τὴν pro τόν, quod Nogarolæ et Commelinus vulgarunt. Retulerunt autem editores τὴν propter lacunam qua loci sensus obscurabatur ad διέξοδον. Sensus hujus paragraphi ipsa interpretatione satis declarasse mihi videor. Sunt autem τὰ πρῶτα καὶ τιμώτατα corpora cælestia. Vult enim scriptor æterna esse non modo corpora cælestia, ut quæ eodem semper statu maneant, sed reliqua etiam, quæ perpetuo mutantur, propter mutationis æternitatem a cælestibus corporibus repetendam.

§ 13. ἀπὸ γῆς δὲ ἡ αὐτὴ] codd. Parr. B. et C.; in cod. A. est ἀπὸ δὲ γῆς πάλιν ἡ αὐτὴ.

μέχρι πυρός] Sic codd. Parr. A. et B.; sed desiderantur hæc in cod. C. atque in ed. Lovan. Quamobrem apud Commelinum inclusa sunt.

τὸ σπέρμα] codd. tres Parr. atque edd. Lovan. Vizz. Batt.; Commelinus articulum inclusit.

ἐπιτελουμένης] codd. Parr. A. et C.; non male cod. B. et Vat. ἀποτελουμένης.

§ 14. οἱ δὲ ἄνθρωποι] Sic omnes codd. præter Vat. qui inepte habet εἰ δὲ ἄνθρωπος.

οὐ γάρ ἐστιν — ἡλικίαν] codd. Parr. A. et B.; sed omnia sunt hæc verba in cod. C. atque in ed. Lovan. Desunt præterea in Christiani interpretatione, ubi hæc leguntur: « Successive potius universum naturæ terminum subeunt, neque illis est inter se mutationis undique circumfusæ cohibito (quæ Græcis est ἀντιπερίστασις), quemadmodum est in igne etc. »

οὐδὲ ἀντιπερίστασις] Sic recte codd.; nam inutilis est Vizzanii conjectura οὐ δὲ ἀντιπερίστασιν μεταβολή.

αἰέρος καὶ] non exstant hæc verba in codd. Parr.

τὸν διὰ τεσσάρων] codd. tres Parr.; male codd. Vatt. testibus Vizzanio et Siebenkeesio τῶν διὰ τεσσάρων. Editio Lovaniensis cum codd. Parr. conspirat; apud Commelinum, Galeum et Dargensium legitur τὸν διὰ (τῶν) τεσσάρων. Rudolphus τῶν sine uncis posuit.

καὶ τὰς μεταβολὰς] codd. Parr. B. et C.; at cod. A. haud secus atque Vat. a Siebenkeesio excussus habet κατὰ τὰς μ. Utrumque commodum habet sensum.

τε καὶ ἀπογίνεται] cod. Par. A. quem secutus est Battasius; reliquæ membranæ prope omnes καὶ ἀπογίνεται. Vizzanius: καὶ ἄλλα γίνεται. In Par. C. pro ἀπογίνεται item est γίνεται.

ταῦτα οὖν] Par. A. τούτων ἐστὶ σημεῖα κ. τ. λ.; Par. B. τούτων ἐστὶ σημεῖα καὶ τεκμήρια τοῦτο μὲν ὄλον. Non aliter Par. C. Præterea τούτων Vizzanius in codd. Vatt. invenit. Editio Lovaniensis: τούτων ἐστὶ σημεῖα τε καὶ τεκμήρια τοῦτο μὲν.

τὰ δ' ἐπὶ μέρους] cod. Par. A.; reliqui duo τὰ δὲ ἐπὶ μέρους ut ed. Lovan.

ἐπιγ. αὐτοῦ] αὐτοῦ, quod desideratur in Nogarolæ editione atque apud Commelinum uncis inclusum est, reperitur in tribus codd. Parr. atque in Vatt. Legitur etiam in ed. Lovan. et plerisque posterioribus.

§ 15. Stobæus Eclog. Phys. I p. 44 totam fere hanc paragraphum usque ad verba περὶ κινεῖν μεταβάλλειν doricæ dialecto laudat. Idem locus afferitur a Patricio Disc. peripat. T. II lib. VI p. 251 usque ad verba καὶ ἀρθρατος.

ἀγέννητος] cod. Par. A.; editores plerique ἀγέννητος. Notabilis hic est usus vocabuli κύκλος, quod pro σφαῖρα, ut jam alii observarunt, a scriptore usurpari videtur. Cf. Parmenid. v. 102-103.

ἡ τε τῆς κινήσεως] codd. Parr. Nog. Comm. et pleræque edd. At Vizzanius ἡ τε κίνησις habet. Præferendum utique ἡ τε τῆς κινήσεως cum ob loci rationem, tum propter Stobæi

ἀφθαρτος· ἢ τε γὰρ τοῦ σχήματος ἰδέα κύκλος· οὗτος δὲ πάντοθεν ἴσος καὶ ὁμοῖος· διόπερ ἀναρχος καὶ ἀτελευτήτος· ἢ τε τῆς κινήσεως κατὰ κύκλον· αὕτη δὲ ἀπαραβάτος καὶ ἀδιέξοδος· ὅτε χρόνος ὁ ἀπειρος, ἐν ᾧ περ ἢ κινήσις, διὰ τὸ μήτε ἀρχὴν εἰληφέναι τὸ κινούμενον μήτε τελευτὴν λήψεσθαι. Ἡ γὰρ μήν οὐσία τῶν πραγμάτων ἀνέκβατος καὶ ἀμετάβλητος, διὰ τὸ μήτε ἀπὸ τοῦ χειρόνος ἐπὶ τὸ βελτίον μήτε ἀπὸ τοῦ βελτιόνοος ἐπὶ τὸ χειρόν πεφυκέναι μεταβάλλειν. Ἐκ τούτων οὖν ἀπάντων σαφῶς πιστοῦται, ὅτι ὁ κόσμος ἀγέννητος καὶ ἀφθαρτος. Καὶ περὶ μὲν τοῦ ὄλου καὶ τοῦ παντός ἄλλοις εἰρήσθω.

ΚΕΦ. Β.

§ 1. Ἐπεὶ δὲ ἐν τῷ παντὶ τὸ μὲν τοι γένεσις, τὸ δὲ αἰτία γενέσεως, καὶ γένεσις μὲν ὅπου μεταβολὴ καὶ ἔκβασις τῶν ὑποκειμένων, αἰτία δὲ γενέσεως ὅπου ταυτότης τοῦ υποκειμένου· φανερόν ἐστι περὶ μὲν τὴν αἰτίαν τῆς γενέσεως τὸ ποιεῖν καὶ τὸ κινεῖν ἐστὶ, περὶ δὲ τὸ δεχόμενον τὴν γένεσιν τὸ τε πάσχειν καὶ τὸ κινεῖσθαι. § 2. Αἱ δὲ μοῖραι αὐτοῦ διορίζουσι καὶ τέμνουσι τὸ τε ἀπαθὲς μέρος τοῦ κόσμου καὶ τὸ ἀκίνητον. Ἰσθμὸς γάρ ἐστιν ἀθανάσιος καὶ γενέσεως ὁ περὶ τὴν σελήνην δρόμος. Τὸ μὲν ἄνωθεν ὑπὲρ ταύτης πᾶν, καὶ τὸ ἐπ' αὐτῆς θεῶν κατέχει γένος· τὸ δ' ὑποκάτω σελήνης, νείκους καὶ φύσεως. Τὸ μὲν γὰρ ἐστὶν ἐν

figuræ ejus species globosa est, undique par et sui simi-
quapropter principio caret et fine. Motionis quoque
species est quæ in orbem circumfertur, perpetua ne-
ullis vicissitudini obnoxia. Tempus item est infinitum
quo versatur motus, quia id quod movetur non habet
initium, neque finem habiturum est. Substantia vero
rerum hisdem semper finibus circumscripta et immutata
est, quippe cujus non ea sit natura, ut e deteriori
melius, e meliori in deterius transeat. Ex his igitur
omnibus liquido constat mundum neque natum esse neque
interiturum. Ac de tota mundi compage et rerum
versitate hæc dixisse sufficiat.

CAP. II.

§ 1. Quum autem in universo duæ reperiantur res
species, quarum altera generatio, altera generationis
liber causa, ac generatio quidem ea sit, qua res ipsa
tantur atque e statu suo in alium transeunt: generatio
vero causa, qua subjecta res eadem servatur et permanet
hanc sane efficiendi et movendi vim habere, illam ve-
pati et moveri perspicuum est. § 2. Cæterum partes
versu distinguunt ac separant semper patibilem ac sempiternam
mobilem mundi portionem. Est enim lunæ cursus immo-
lilitatis ac generationis quasi terminus quidam ac finis. Quo
ut universam regionem tam quæ supra lunam, quam quæ
in ipsa luna est deorum tenet genus, ea vero quæ infra
lunam est, contentioni et generationi tributa sit. Namque

auctoritatem, qui & τε τὰς κινάσιος in exemplari suo scripturam offendit.

αὕτη δὲ] Stobæus αὐτὰ δὲ i. e. αὕτη δὲ, minus recte.

ὁ ἀπειρος] codd. Parr. A. et B.; articulus deest in cod. C., porro apud Stobæum et in Lovan. ed. Exstat autem in edd. Vizz. Batt. Rud., apud Patricium T. II lib. VI p. 296. Commelinus eum unciis inclusit.

μήτε ἀρχὴν] Sic codd.; μὴ δὲ ἀρχὴν Patricius.

τελευτὴν λήψεσθαι. ἢ γε μὴν] Ita omnes codd.; sed vitiose Stobæus τελευτὴν λάμψειν. ὁ δὲ & τε μὲν κ. τ. λ. ac deinde ἀνέκβατος.

ἐπὶ τὸ βελτίον] Stobæus εἰς τὸ βελτίον.

πεφυκέναι μεταβάλλειν] Stob. πέφυκεν μεταβάλλειν.

ὄλου] codd. Parr. A. et B.; sed C. mendose λόγου quamquam in margine secunda manu scriptum est ὄλου.

ἔλις] codd. Parr. A. et B.; cod. C. vitiose ἄλλοις, in margine autem legitur secunda manu positum ἔλις. κερ. β'. deest in codd. Parr.

§ 1. Hanc quoque paragraphum Stobæus inseruit Ecl. Phys. p. 45. Patricius hanc et sequentem usque ad voces καὶ φύσεως citavit in Disc. Perip. T. II lib. VI pag. 239.

ἐπεὶ δ' ἐν τῷ παντὶ] Stob. ἐπεὶ δ' ἐν τῷ περιπαντὶ et post μὲν deest τοι. Patricius: ἐπεὶ δ' — μέντοι — τὸ δ' αἰτ.

γένεσις μὲν] codd. Parr.; μὲν desideratur in cod. Vat.

καὶ ἔκβασις] codd. Parr.; καὶ ἢ ἔκβασις Vizzanius e cod. Vat.

τῶν ὑποκειμ. — ὅπου ταυτότης] Hæc ommissa sunt apud Stobæum, apud quem præterea non leguntur ὅτι post φανερόν et τῆς ἀντι γενέσεως.

τὸ ποιεῖν καὶ τὸ κινεῖν] Ita codd. Parisienses; Stobæus: τὸ τε ποιεῖν καὶ κινεῖν. Articulus ante κινεῖν, qui deest apud Patricium et Nogarolam, a Commelino unciis inclusus est.

Legitur autem in edd. Lovan. Vizzan. Batt. Rudolphi

§ 2. μοῖραι αὐτοῦ] μοῖραι αὐταὶ in plerisque editionibus exstat, sed codd. Vatt. ac Parr. B. C. αἰτούς habent et editio Lovaniensis τοῦ. Patricius αὐτὰς legit, sed tamen non aliter atque Nogarola vertit *fata ipsa*. Hinc Rudolphus duplicem conjecturam proposuit αὐτὰς vel αἰτούς, posteriori vero contextui inseruit. Præstat enim hæc propter sequentia, eo accepta sensu quem in interpretatione expressi.

τὸ τε ἀπαθὲς μέρος τοῦ κόσμου καὶ τὸ ἀκίνητον] Ita cod. Vat. teste Siebenkeesio et Patricius l. c.; vulgo ἀπαθὲς et ἀκίνητον. Utrum Battæsius ἀκίνητον e codd. Parisiensibus an aliunde petiverit, incertum est, quum Bertinus nihil hic enotaverit. Illud tantum mirandum, quod apud Battæsius ἀπαθὲς et ἀκίνητον opponuntur.

γένεσεως] Cod. Par. C. γενήσεως, non male. Cod. A. habet quidem γενήσεως, sed secundo e superpositum est τ. Cod. B. γενέσεως, quod ut hic, ita paulo post ferri potest.

ἐπ' αὐτῆς] e Rudolphi conjectura; ἐπ' αὐτῆν legitur in Par. A. atque in edd. Comm. Gal. Dargens. Battæsius; ἐπαναυτῆν Nogar. Patric. Vizzan.; ὑπ' αὐτῆν codd. Vatt. et Parr. B. C., unde error in editionem Lovaniensem irrepsit.

γένος· τὸ δ' ὑποκάτω — φύσεως] codd. Parr. A. et C.; in cod. B. hæc leguntur γένος. τὸ δὲ ὑπο, cætera erasa sunt, deleto autem dimidio versu ita pergit librarius: τὸ μὲν γὰρ ἐστὶν ἐν αὐτῇ διαλλαγῇ. In his verbis γὰρ particulam, quam apud Nogarolam desideratam e codd. Vatt. adjecit Vizzanius, omnes codd. Parr. habent. At ἐν αὐτῇ διαλλαγῇ, quod omnes editores præter Rudolphum tulerunt, reponendum oportet. Neque enim ad σελήνην pertinet, sed ad τὸ πᾶν τῷ

διαλλαγῆ γαιονότων, τὸ δὲ γένεσι ἀπογαγονότων.
 Ἐν ᾧ δὲ μέρει τοῦ κόσμου φύσις τε καὶ γένεσις
 αὐτῆς δυνασταίαν, τρία δὲ ταῦτα ὑπείναι. Πρῶ-
 μὲν τὸ πρὸς ἀφῆν ὑφ' ἰζόμενον σῶμα πᾶσι τοῖς εἰς
 αὐτὴν ἐρχομένοις. Τοῦτο δ' ἂν εἴη πανδεχὴς καὶ
 ἰσχυρὸν αὐτῆς τῆς γενέσεως, οὕτως ἔχον πρὸς τὰ ἐξ
 αὐτῆς γένεσις, ὡς ὕδωρ πρὸς χυλόν, καὶ σιγῆ πρὸς
 ᾄδον, καὶ σκότος πρὸς φῶς καὶ ὕλη πρὸς τεχνητόν. Τὸ
 ἄρ ὕδωρ ἄχυλον καὶ ἀποιον πρὸς τε τὸ γλυκὺ καὶ τὸ
 ῥὸν ἀνάλογον, καὶ πρὸς δριμύ καὶ ἄλυρον. Καὶ δ'
 ἀδιαιτύπως πρὸς φόρον καὶ λέξιν καὶ μέλος· καὶ
 πάτος ἀχρῶν καὶ ἀμορφῶν πρὸς τε τὸ λαμπρὸν καὶ
 ῥὸν καὶ λευκόν· καὶ ἡ ὕλη δὲ πρὸς ἀνδριαντοποιη-
 τικὴν καὶ πρὸς κηροπλαστικὴν. Δυνάμει οὖν πάντα ἐν τού-
 τῳ πρὸς τῆς γενέσεως, συντελεῖα δὲ, γένεσις καὶ λα-
 τὰ φῶσις. Ἐν οὖν δειπρῶτον ὑπείναι πρὸς τὸ γίνεσθαι
 εἶναι. § 4. Δεύτερον δὲ τὰς ἐναντιότητας, ἵνα μετα-
 και καὶ ἀλλοιώσεις ἐπιτελῶνται, πάθος καὶ διάθεσις
 ἀπογαγονότης τῆς ἕλης, καὶ ἵνα αἱ δυνάμεις, ἀντιπαθεῖς
 αὐτῶν, μήτε κρατῶσιν εἰς τέλος αὐτῶν, μήτε κρα-
 τῶσιν αὐτῶν ὑπ' αὐτῶν. Τυχάνουσι δὲ αὐτῶν τὸ τε

in hac modo quæ genita sunt commutantur, modo gene-
 rantur quæ interfierunt. § 3. In qua autem mundi parte
 natura et generatio dominantur, in ea tria hæc exstare
 oportet. Primum quidem omnibus quæ procreantur cor-
 pus esse debet sub tactum cadens. Hoc sane omnium
 capax est ipsiusque generationis habetur materia et funda-
 mentum, cuius ea est ad res ex ipso ortas comparatio, ut
 aqua ad saporem, silentium ad strepitum, tenebræ ad lu-
 cem et materia ad res artificiosas comparantur. Aqua
 enim saporis et qualitatis expertis saporum quidem dulci et
 amaro, acris et salso proportione respondet (i. e. dulcis et
 amara, acris et salsa fieri potest). Aer quoque informis
 ad strepitum, locutionem et cantum simili ratione refer-
 tur (i. e. strepitus, locutionis et cantus similiter capax
 est). Tenebræ pariter, quæ nec colore suffusæ sunt, nec
 aliqua forma præditæ, lucem tamen et colorem flavum
 atque album admittunt; denique materia sola sufficit arti
 statuariæ, et illi quæ et cera aliquid fingit. His igitur cor-
 poribus prius quam gignantur, omnia per se, re ipsa vero
 cum genita atque exorta sunt, continentur; quo quidem
 fit ut ad efficiendam generationem hoc primum subesse
 oporteat. § 4. Secundum quod requiritur, sunt res oppo-
 sitæ, ut mutationes et conversiones fiant, idque dum
 materia per passionem et affectionem idonea evadit, ac ne fa-
 cultates contrariæ ipsæ se conficiant vel inter se conficiantur.

κατὰ σελήνης. Quapropter requiritur autem quod e Com-
 melini variis lectionibus ductum Rudolphus in contextu
 suit. Cæterum huic scriptori τὸ ἀεικίνητον est cælum,
 ἀεικαθὲς autem inferior regio i. e. terra atque ea aeris
 us, quæ ad illam pertinet.

§ 3. γέν. ἔχουσι] codd. Parr.; ἔχει cod. Vat.
 ἐρχομένοις] codd. Parr. A. et B; ἐρχομένης addita emen-
 datione ἐρχομένοις cod. C.
 ἐξ αὐτῶν γένεσις] codd. Parr. A. et C. habent ἐξ αὐτῶν
 ἐνόμενα, B. ἐξ αὐτῶν γινόμενα, quod etiam e Vaticano
 docuit Siebenkeesius. At pro αὐτῶν flagitatur αὐτοῦ re-
 ferendum ad τὸ πανδεχὴς, τὸ πρὸς ἀφῆν ὑφ' ἰζόμενον σῶμα.
 hæc Rudolphi emendationem recipere non dubitavi.

χυλόν] superiores editiones vitiosæ χύλον.
 καὶ σιγῆ πρὸς φόρον] Sic Battæsius sive ingenii ope sive
 xidicæ auxilio verborum ordinem aptiore reddidit. Antea
 sicut legebatur καὶ φόρος πρὸς σιγῆν. Sed Berlinus hic nihil
 codd. Parisiensibus enotavit; quare Battæsius tacite
 verba hæc immutasse reor.

τεχνητόν] Sic tres codd. Parr.; vulgo male τεχνών.
 ἀποιον] omnes codd. et pleræque edd.; absurde Nogarola
 ποιον.

πρὸς τε τὸ γλυκὺ] Ita codd. Vatt. et Par. C. atque edd.
 Lovan. et Vizzan.; πρὸς δὲ τὸ γλ. Par. A. Nog. Comm. Gal.
 Darg., sed minus recte, ut e sequentibus efficitur.

τὸ πικρὸν] Articulum habent codd. Parr. A. et C., Vatt.
 et Barth.; omittunt Parr. B. atque edd. Nog. Comm. Gal.
 Dargens. Battæ. Cod. Par. C. locum sic exhibet: πρὸς
 τε τὸ γλυκὺ καὶ τὸ πικρὸν καὶ τὸ ἀνάλογον δριμύ καὶ ἄλυρον.
 Eadem leguntur in ed. Lovan. Cod. Par. A.: πρὸς δὲ τὸ
 γλυκὺ καὶ τὸ πικρὸν καὶ τὸ ἀνάλογον δριμύ καὶ τὸ ἄλυρον.
 Quæ Battæsius in verborum contextu habet non existant
 in codd. Sic autem scripsit: γλυκὺ καὶ πικρὸν ἀνάλογον καὶ
 τὸ δριμύ καὶ ἄλυρον.

καὶ λέξιν] πρὸς ante λέξιν deest in codd. Parr. atque in
 Barth., reperitur in edd. Nog. Comm. Gal. Batt. Ru-
 dolphi.

καὶ μέλος] πρὸς ante μέλος non legitur in codd. neque
 necessarium est, additum tamen in edd. Comm. Gal.
 Dargens.

ἀχρῶν] Alter cod. Vat. ἀχρῶν, alter ἀχρῶνον quod et in
 Barth. et tribus Parisiensibus reperitur.

πρὸς τε τὸ λαμπρὸν] Ita cod. Vat. a Siebenkeesio colla-
 tus et tres Parisiensis, neque aliter editio Lovaniensis,
 cuius scripturam Rudolphus secutus est. Male Commelinius
 πρὸς δὲ λαμπρὸν, Vizzanius πρὸς τε λαμπρὸν et Battæsius
 πρὸς τὸ δὲ λαμπρὸν, qui hic quoque a codicibus quos in-
 spexit ne monito quidem lectore discedendum putavit.

καὶ ἡ ὕλη δὲ πρὸς ἀνδρ. καὶ πρὸς κηρ.] Ita codd. Parr. A.
 B. C. Portentosa lectio in edd. Comm. Vizzan. Gal. Dar-
 gens. est: ξανθὸν καὶ λευκὸν λευκὸν δὲ πρὸς ἀνδριαντοποιη-
 τικὴν καὶ κηροπλαστικὴν, ἄλλως δὲ ἡ ὕλη πρὸς ἀνδριαντοποιη-
 τικὴν. Rudolphus verba καὶ πρὸς κηροπλαστικὴν e contextu
 ejecit, sed postea (cf. Adidend. et Corr. p. 453) errorem
 animadvertit. Prior vero ejus conjectura pro ἀνδριαντοποιη-
 τικὴν pag. 21 proposita ἀνδριάντα ποιητῶν εἰμα δαμνάντα
 est ac posterior, quam in Addendis commemorat ἀνδριάντα
 πεπονημένην. Ergo ne tum quidem scivit, si tali emenda-
 tioni locus hic esset, saltem ἀνδριάντα ποιητῶν vel πεπονη-
 μένων dicendum fuisse. At nihil mutandum.

ἐν τούτοις] legendum esse suspicamur pro eo quod in
 membranis est ἐν τούτω. φύσιν λαμβάνειν hoc loco eadem
 significatione ponitur, qua apud Ælianum var. hist. lib.
 III, cap. 1 γένεσιν λαμβάνειν, i. e. nasci, oriri, existere.
 δεῖ] cod. Par. C.; sed in A. et B. scriptum est δῆ.

πρὸς τὸ γίνεσθαι] Sic codd. Parr., non γίνεσθαι, ut
 alibi.

§ 4. διάθεσιν] codd. Vatt. et Parr. atque edd. Lovan.
 Vizzan. Batt.; διαθέσεις Nog. Comm. Gal. Darg. Roterin.
 Patric. p. 203 lib. I p. 206 et p. 238.

αὐτὰ αὐτῶν] codd. Parr. et Vatt., porro Vizz. et Batt;
 Patric. Disc. Perip. Tom. II lib. 2 p. 206 αὐτὰ αὐτῶν;
 Commel. αὐτὰ αὐτῶν.

αὐτὰ ὑπ' αὐτῶν] codd. Parr. et edd. Gal. et Batt.; αὐτὰ
 ὑπ' αὐτῶν Comm. Lovan.; αὐτὰ αὐτῶν Vizzan.

δὲ αὐτὰ τὸ τε θερμὸν κ. τ. λ.] Cod. Vat. et Barth. præ-
 ponunt ψυχρὸν et ὑγρὸν teste Vizzanio. Codd. Parr. A. et
 B. δ' αὐτὰ τότε ψυχρὸν καὶ θερμὸν καὶ ὑγρὸν καὶ ξηρὸν. Bat-
 tæsius autem dedit: ψυχρὸν καὶ θερμὸν καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρὸν,
 quod sane præstat.

θερμὸν καὶ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρὸν. § 5. Τρίτον δὲ αἰούσιαι, ὧν αἱ δυνάμεις εἰσὶν αὐταὶ πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ ἀήρ καὶ γῆ. Διαφέρουσι δὲ αὐταὶ τῶν δυνάμεων· αἱ μὲν γὰρ οὐσαὶ ἐν τόπῳ φθείρονται ἐξ ἀλλήλων· αἱ δὲ δυνάμεις οὔτε φθείρονται οὔτε γίνονται. Λόγοι γὰρ ἀσώματος τυγχάνουσι τούτων. § 6. Τῶν δὲ τεσσάρων τὸ μὲν θερμὸν καὶ ψυχρὸν ὡς αἶτια καὶ ποιητικά· τὸ δὲ ξηρὸν καὶ ὑγρὸν ὡς ὕλη καὶ παθητικά. Πρώτως δὲ ὕλη τὸ πανδεγές. Κοινὸν γὰρ ὑπόκειται πᾶσιν, ὥστε πρῶτον μὲν τὸ δυνάμει σῶμα αἰσθητὸν ἀρχή, δεύτερον δὲ αἱ ἐναντιώσεις, ὅλον θερμότης καὶ ψυχρότης καὶ ὑγρότης καὶ ξηρότης· τρίτον δὲ αἱ οὐσαὶ, πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γῆ καὶ ἀήρ. Ταῦτα γὰρ μεταβάλλουσιν εἰς ἀλλήλα, αἱ δὲ ἐναντιώσεις οὐ μεταβάλλουσιν. § 7. Αἱ δὲ διαφοραὶ τῶν σωμάτων δύο· αἱ μὲν γὰρ εἰσι τῶν πρώτων, αἱ δὲ τῶν γενομένων ἐκ τούτων. Θερμὸν μὲν γὰρ καὶ ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν καὶ ξηρὸν τῶν πρώτων· τὸ δὲ βαρὺ καὶ κοῦφον καὶ πυκνὸν καὶ μακρὸν τῶν γενομένων ἐκ τούτων. Τυγχάνουσι δὲ αἱ πᾶσαι δέκα ἐξ· θερμὸν καὶ ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν καὶ ξηρὸν καὶ βαρὺ καὶ κοῦφον καὶ ἀραιὸν καὶ πυκνὸν καὶ λεῖον καὶ τραχὺ καὶ σκληρὸν καὶ μαλακὸν καὶ λεπτὸν καὶ παχὺ καὶ ὀξύ καὶ ἀμβλύ.

tur. Hæc vero sunt calor et frigus, siccitas et humor. § 5. Tertio loco sequuntur naturæ, quarum illæ facultates sunt, ignis, aqua, aer, terra, quæ quidem naturæ a facultatibus longe differunt; nam illæ in locis suis motus cladiibus pereunt, facultates vero neque occidunt, neque oriuntur: siquidem illarum rerum causæ sunt corporis expertes. § 6. Harum porro facultatum quæ quatuor numero sunt, calor et frigus, causæ et effectrices; siccitas et humor, materia et patibiles esse jure censentur. Primum autem materia omnium formarum capax est, quippe quæ cunctarum rerum commune fundamentum sit, ita et initium corpus per se primo sensibus subjectum esse oportet. Tum accedunt res contrariæ, velut calor et frigus, humor et siccitas: tertio denique loco sequuntur ignis et aqua, terra et aer. Hæc enim elementa inter se mutantur, res contrariæ non mutantur. § 7. Corporum differentie duæ sunt, aliæ primæ, aliæ ex primis ortæ: primæ quidem habentur calor et frigus, humor et siccitas; ex primis ortæ sunt gravitas et levitas, densitas et raritas. Omnes autem enumerantur sedecim, calor et frigus, humor et siccitas, gravitas et levitas, raritas et densitas, lævor et asperitas, duritia et mollitudo, tenuitas et crassitudo, acumen et hebetatio: quas quidem omnes tactio

§ 5. ὧν αἱ δυνάμεις εἰσὶν αὐταὶ] hæc desunt in ed. Lovan. καὶ ἀήρ καὶ γῆ] codd. Parr.; Vizz. καὶ ἀήρ γῆ; cod. Vat. a Siebenkeesio collatus καὶ γῆ καὶ διαρ.

δὲ αὐταὶ τ. δ. αἱ μὲν γὰρ] Cod. Barth. γὰρ omisit, Vaticanus notante Siebenkeesio habet οὖν; Parr. A. et B. δ' αὐταὶ τ. δ. αἱ μὲν οὖν; ed. Lovan. mendose οὐσαὶ ἐν τόπῳ φθ. ἐξ ἀλλήλων.

φθείρονται ἐξ ἀλλήλων] Rudolphus ante hæc verba excidisse putat καὶ γίνονται.

λόγοι γὰρ ἀσώματος τυγχάνουσι τούτων] Ita codd.; Nogarola sicut in ed. Lovan. se invenisse λόγον γὰρ ἀσώματος τυγχάνουσι τούτων δὲ τῶν. At ibi ni fallor legitur λόγον γὰρ ἀσώματος τυγχάνουσι τούτων. τῶν δὲ. Rudolphus scribi voluit λόγοι γὰρ ἀσώματος τυγχάνουσι. τούτων δὲ τῶν, qua conjectura non est opus.

§ 6. πρώτως δὲ] Sic cod. Vat. et edd. Lovan. et Commel. Stobæus πρώτως γὰρ ὕλη; Patric. Disc. Perip. T. II lib. 2 p. 205 πρώτως δ' ἢ τὸ πανδ' — πᾶσι, ὥστε πρώτων δυνάμει σῶμα αἰσθητὸν. Sed p. 238 πρώτως δ' ἢ ὕλη πανδ.; πρώτων δὲ Vizzan. Galeus, Dargensius, Battæsius.

ὥστε πρώτων — ἐναντιώσεις] Cod. Par. A. πρώτων μὲν τὸ — δεύτερον δὲ καὶ ἐναντιώσεις, in quibus verbis καὶ superpositum particulæ δὲ omitti oportet; μὲν post πρώτων in omnibus edd. desideratur. Agnoscit illud etiam Stobæus, apud quem legitur: ὥσπερ πᾶσιν μὲν τὸ δυνάμει σῶμα αἰσθητὸν ἀρχήν, δεύτερον δὲ αἱ ἐναντιώσεις. Inde articulus ad ἐναντιώσεις addi potest.

ὅλον θερμότης καὶ ψυχρότης καὶ ὑγρότης καὶ ξηρότης] Sic cod. Par. A.; reliqui ὅλον θερμότητος καὶ ψυχρότητος κ. τ. λ. At nominativum tuetur etiam Stobæus ὅλον θερμότητος κ. τ. λ. omisso ὑγρότης, præterea Patricius p. 253. Eundem casum usurpat Aristoteles de gen. et corr. II, 6.

αἱ οὐσαὶ] Ita ed. Lovan. atque ex ea Vizzan. et Rudolph. Desunt hæc voces ap. Nog. Patric. p. 253 Commel. et Battæsius.

καὶ γῆ καὶ ἀήρ] cod. Par. C.; sed Par. B. καὶ ἀήρ καὶ γῆ. In Par. A. verba καὶ γῆ omisa sunt.

ταῦτα γὰρ μεταβάλλουσιν εἰς ἀλλήλα] codd. Parr.; Vizzan. male μεταβ. ὡς ἀλλήλα et Patric. p. 253 ταῦτα δὲ pro ταῦτα γὰρ.

οὐ μεταβάλλουσιν] Sic codd. Parr. A. et B.; contra in cod. C. omittitur οὐ pariter atque in Vaticano antiquiore teste Vizzanio. Eandem particulam omissam videmus apud Stobæum Ecl. Phys. I, 42 atque in Lovaniensi editione. Recte omitti hanc voculam existimat Vizzaninus in Comment. p. 130. At necessaria est. Exstat etiam apud Aristotelem de gen. et corr. II, 6 et Patric. p. 253 neque neglecta est a Nogarola, Battæσιο, Rudolpho, aliis.

§ 7. αἱ δὲ διαρ.] Ita codd. Parr. B. et C.; δὲ deest in cod. A. atque apud Battæsius. Initium hujus paragraphi laudavit Patric. T. II p. 252 usque ad verba πᾶσαι δέκα ἔστι nulla scripturæ varietate nisi quod γενομένων habet pro γενομένων.

πυκνὸν καὶ μακρὸν] Post has voces Nogarola in interpretatione res contrarias quæ in sequentibus demum enumerantur nescio quo fonte usus supplavit. Idem fecit Patricius l. c.

καὶ ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν] Codices Parr. A. et B. Vall. et Barth. sic exhibent locum ut a Battæσιο et a me vulgatus est. In cod. C legitur καὶ ψυχρὸν, ὑγρὸν καὶ ξηρὸν, βαρὺ καὶ κοῦφον κ. τ. λ., ut oppositæ qualitates solæ particula καὶ copulerentur. Eadem scriptura in omnibus est editionibus quæ ante Battæsiam prodierunt.

σκληρὸν κ. μαλ. — παχύ] Desiderantur hæc in contextu Nogarolæ et Commelini, non item in Nogarolæ interpretatione.

τούτων δὲ γνωστικῆ] Cod. Par. A. οὐτὸ δὲ γν.; reliqui τούτων δὲ γνωστικῆ; cod. Vat. et Barth. γνωστικῆν, Patric. p. 252 ἢ ἀφή.

τὸ πρώτων] Ita tres codd. Parr.; articulus uncis inclusus est in edd. Commel. Gal. Battæsius.

ἐν ὡς αἱ διαφοραὶ αὐτῶν] Cod. Par. A., quem secutus est Battæsius; reliqui codd. omittunt at. Articulus in plerisque editionibus, Rudolphiana etiam, desideratur.

ούτων δὲ γνωστικῆ καὶ κριτικῆ πάντων ἀφή. Διὸ
 κὶ τὸ πρῶτον σῶμα, ἐν ᾧ αἱ διαφοραὶ αὐταὶ δυνάμει,
 ἰσθητόν ἐστι πρὸς ἀφήν. § 8. Τὸ μὲν οὖν θερμὸν καὶ
 ξηρὸν, καὶ τὸ ἀραιὸν καὶ τὸ ὀξύ, πυρὸς ἐστὶ· τὸ δὲ
 υγρὸν καὶ τὸ ὑγρὸν, καὶ τὸ πυκνὸν καὶ τὸ ἀμβλύ,
 ἰατος· τὸ δὲ μαλακὸν καὶ τὸ λεῖον καὶ τὸ κοῦφον καὶ
 ἰλεπτόν, ἀέρος· τὸ δὲ σκληρὸν καὶ τραχύ καὶ βαρὺ
 καὶ παχύ, γῆς. § 9. Τῶν δὲ τεσσάρων πῦρ μὲν καὶ γῆ
 περβολαὶ καὶ ἀκρότητες τῶν ἐναντίων. Τὸ μὲν οὖν
 πῦρ ἐστὶν ὑπερβολὴ θερμότητος, ὡσπερ ὁ κρυστάλλος
 υγρότητος. Ἡ γὰρ πῆξις τε καὶ ζέσις ὑπερβολὴ
 τῆς ἐστίν, ἢ μὲν θερμότητος, ἢ δὲ ψυχρότητος. Εἰ
 ἐν οὖν ὁ κρυστάλλος ἐστὶ πῆξις υγροῦ καὶ ψυχροῦ,
 αἰ τὸ πῦρ ἐστὶ ζέσις ἕξου καὶ θερμοῦ. Διόπερ
 ὁδὲν ἐκ κρυστάλλου γίνεται οὐδὲ ἐκ πυρὸς. § 10. Τὸ
 ἐν οὖν πῦρ καὶ ἡ γῆ ἄκρα, τὸ δὲ ὕδωρ καὶ ὁ ἀήρ με-
 σότητες. Μικτὴν γὰρ ἔχουσι τὴν σωματοποιίαν.
 Ὡστε δὲ ἐν τῶν ἀκρων οἷόν τε εἶναι, δεῖ δὲ καὶ τὸ ἐναν-
 τίων εἶναι· οὐτε δὲ δύο, δεῖ γὰρ τὸ μεταξὺ εἶναι. Ἀντί-
 ἰστοὶ γὰρ ταῖς ἀκρότησιν αἱ μεσότητες. § 11. Τὸ
 ἐν οὖν πῦρ θερμὸν καὶ ξηρὸν, ὁ δὲ ἀήρ θερμὸς καὶ
 ἰγρός, τὸ δὲ ὕδωρ υγρὸν καὶ ψυχρὸν, ἢ δὲ γῆ ψυχρὰ
 καὶ ξηρὰ. Ἄερι μὲν οὖν καὶ πυρὶ κοινὸν τὸ θερμὸν·
 ὕδατι δὲ καὶ γῆ κοινὸν τὸ ψυχρὸν· γῆ δὲ καὶ πυρὶ
 κοινὸν τὸ ξηρὸν· ὕδατι δὲ καὶ ἀέρι κοινὸν τὸ υγρὸν.
 Ἰδία δὲ ἐκάστου, πυρὸς μὲν τὸ θερμὸν, γῆς δὲ τὸ ξη-
 ρόν, ἀέρος δὲ τὸ υγρὸν, ὕδατος δὲ τὸ ψυχρὸν. Κατὰ
 μὲν οὖν τὰ κοινὰ διαμένουσιν αἱ οὐσίαι, κατὰ δὲ
 τὰ ἴδια μεταβιβάλλουσιν, ὅτε τὸ ἐναντίον τοῦ ἐναν-
 τίου κατακρατῆσει· τὸ μὲν οὖν ἐν τῷ ἀέρι υγρὸν τοῦ
 ἐν τῷ πυρὶ ξηροῦ, τὸ δ' ἐν τῷ ὕδατι ψυχρὸν τοῦ
 ἐν τῷ ἀέρι θερμοῦ, τὸ δὲ ἐν τῇ γῆ ξηρὸν τοῦ ἐν

cognoscit et iudicat. Ex quo sane fit ut primum cor-
 pus, in quo hæc differentie jam per se insunt, contractari
 possit. § 8. Ac calor quidem et siccitas, raritas et acu-
 men propriæ ipsius ignis sunt facultates : aquæ vero fri-
 gus, humor, densitas et hebetatio : aeris mollitudo, læ-
 vor, levitas et tenuitas : terræ autem duritia, asperitas,
 gravitas et crassitudo tributæ sunt. § 9. Ex quatuor
 corporibus ignis et terra ultimi sunt et extremi rerum
 contrariarum termini, atque ut ignis quidem caloris, sic
 glacies' frigoris quasi fastigium est. Nam congelatio et
 æstus rei alicujus exsuperantia est, altera caloris, altera
 frigoris. Quodam glacies humoris et frigoris concretio iu-
 dicatur, ignis pariter siccitatis et caloris fervor erit. Qua-
 propter neque ex glacie neque ex igne quicquam gignitur.
 § 10. Ignis sane et terra extrema sunt elementa, aqua et
 aer media, quippe quæ mixtam habeant sui corporis con-
 formationem. Nec vero ut unum tantum sit extremum,
 fieri potest, cum ei oppositum aliquid esse oporteat. Si-
 militer neque duo extrema sola exstare possunt, quum me-
 dia etiam esse debeant, quæ extremis opponantur. § 11.
 Atque ignis quidem calidus et siccus est, aer calidus et
 humidus, aqua humida et frigida, terra frigida et sicca.
 Aer igitur et ignis calorem, frigus aqua et terra, terra et
 ignis siccitatem, humorem aqua et aer communem ha-
 bent : quamvis unicuique propriæ facultates, ut igni calor,
 terræ siccitas, humor aeri, et frigus aquæ, tributæ sint.
 Jam vero quæ communia sunt his naturis permanent,
 quæ propria commutantur, quando contraria vis contra-
 riam superat. Quare cum aeris humor ignis siccitatem,
 aquæ frigus calorem aeris, terræ siccitas aquæ humorem

αὐτὰ δυνάμει αἰσθητόν] Sic omnes codd. Parr., præterea
 Vatt. et Barth.; sed Nog. Comm. Gal. Darg. Batt. αἰσθη-
 τικὸν ἐστὶ.

§ 8. καὶ τὸ ὑγρ. — ἀμβλύ] codd. Parr.; sed Vizzan. alio
 ordine τὸ ὑγρὸν καὶ τὸ ἀμβλύ καὶ τὸ πυκνόν.

τὸ δὲ μαλακόν] Conformavimus locum ad codd. Parr.; ed.
 Lovan. : « τὸ δὲ ὑγρὸν καὶ τὸ θερμὸν καὶ τὸ μαλακόν καὶ » e
 Varr. Lectf. Commel. et Vizzan.

καὶ τραχύ κ. β. κ. παχύ γῆς] Sic codd. Parr.; Vizzan. καὶ
 παχύ καὶ βαρὺ καὶ τραχύ γῆς.

§ 9. γῆ ὑπερβολαὶ] Vizzanio teste codd. Vat. et Barth.
 (B. legendum pro D.) γῆν ὑπερβολάς; codd. Parr. nomina-
 tivum habent.

ἢ γὰρ πῆξις — ψυχρότητος] Cod. Par. A. : ἢ γὰρ πῆξις τε
 καὶ ζέσις ὑπερβολὴ τῆς ἐστὶ· ἢ μὲν, θερμότητος, ἢ δὲ, ψυχρότη-
 τος, ἐν οὖν ὁ κρυστάλλος κ. τ. λ. a quo in eo tantum dif-
 fert cod. B. quod hic et paulo inferius habet ζῆσις; et ubique
 κρυστάλλος simpliciter λ. Exstant hæc verba etiam in codd.
 Vatt. et Barth., atque in edd. Vizz. Batt. Rud.; desunt vero
 in edd. Nog. Commel. Gal. Darg. Arist. de gen. et corr.
 II, 21 scribit ἢ γὰρ πῆξις καὶ ἢ ζέσις ὑπερβολαὶ τῆς ἐστίν.
 Ἐάν οὖν mutavi in et μὲν οὖν. Conf. quæ diximus ad cap.
 I § 4.

οὐδὲ ἐκ πυρὸς] Sic omnes edd.; in codd. Parr. est οὐτε
 ε. π.

§ 10. μεσότητες] codd. Parr. B. et C.; μεσότης cod. A.

μικτὴν γὰρ ἔχουσι] codd. Parr.; at ed. Lov. μικτά et cod.
 Vat. omittit ἔχουσι.

ἐν τῶν ἀκρων] codd. Parr. A. et B.; item Vaticanus a
 Vizzanio et Siebenkeesio excussus, atque ita ediderunt
 Vizzanios, Galeus, Dargensius et Battæsius. Sed Nog. et
 Comm. male ἐκ τῶν ἀκρων.

οὐτε δὲ ἐν — ἐναντίον εἶναι] Exstant hæc in codd. Vatt.
 et Parr. A. et B., sed desunt in Par. C. atque in ed. Lovan.

δεῖ δὲ τὸ ἐναντίον εἶναι· οὐτε δὲ δύο] Desiderantur hæc in
 cod. Vat., ut refert Vizzanios. Siebenkeesius autem ex eo
 quem ipse contulit, affert δεῖ δὲ καὶ τὸ ἐναντίον, quæ et Pa-
 risiensis A. scriptura. est. Hinc καὶ cum Rudolpho verborum
 ordini inserendum.

δεῖ γὰρ] codd. Parr.; γὰρ deest in cod. Vat. Vizzanii.

ἀντιθετοὶ] codd. omnes; inutilis Rotermundi conjectura
 ἀντιτίθενται.

§ 11. γῆ δὲ καὶ πυρὶ — κοινὸν τὸ ὑγρὸν] Ita codd. Parr.
 A. et C.; in cod. B. hæc omnia desiderantur. Eadem in
 codd. Vatt. et Barth. ommissa esse ait Vizzanios. Sieben-
 keesius tacet.

αἱ οὐσίαι αὐτῶν] Sic codd.; delevi αὐτῶν, quod salvo sensu
 abesse potest.

τὸ μὲν οὖν ἐν τῷ] cod. Par. B.; cod. A. et C. omittit οὖν.
 Ab his verbis novam paragraphum ordiuntur Commel.
 Vizz. Gal. Batt. At bene Dargensius monuit, hæc non esse
 dirmenda.

τῷ ὕδατι ὑγροῦ· καὶ ἀνάπαινον τὸ μὲν ἐν τῷ ὕδατι ἕρπον τῷ ἐν τῇ γῆ ξηροῦ, τὸ δὲ ἐν τῇ ἀέρι θερμὸν τοῦ ἐν τῷ ὕδατι ψυχροῦ, τὸ δὲ ἐν τῷ πυρὶ ξηρὸν τοῦ ἐν τῷ ἀέρι ὑγροῦ· καὶ οὕτως αἱ μεταβολαὶ γίνονται καὶ γενέσεις εἰς ἀλλήλα ἐξ ἀλλήλων. § 12. Τὸ δὲ ὑποκειμενον σῶμα καὶ τὸ δεχόμενον τὰς μεταβολάς, τὸ πανδεχέες, καὶ τὸ δυνάμει πρῶτον πρὸς ἀφήν. § 13. Γίνονται δὲ αἱ μεταβολαὶ ἤτοι ἐκ γῆς εἰς πῦρ, ἢ ἐκ πυρὸς εἰς αἶρα, καὶ ἐξ αἶρος εἰς ὕδωρ, καὶ ἐξ ὕδατος εἰς γῆν. [Δεύτερον δὲ κατ' ἐναλλαγὴν,] καὶ τρίτον, ὅταν τὸ ἐν ἐκάστω ἐναντίον φθαρῆ, καὶ καταλειφθῆ τὸ συγγενές καὶ τὸ σύμφυλον. Ἢ μὲν οὖν γενέσεις ἀποτελεῖται, ὅταν μία ἐναντιότης φθαρῆ. Ἐπει γὰρ τὸ μὲν πῦρ θερμὸν καὶ ξηρὸν, ὁ δὲ ἀήρ θερμὸς καὶ ὑγρὸς· κοινὸν ἀμφοτέροις αὐτοῖς τὸ θερμὸν, ἴδιον δὲ πυρὶ μὲν τὸ ξηρὸν, ἀέρι δὲ τὸ ὑγρὸν. Ὅτε οὖν τὸ ἐν τῷ ἀέρι ὑγρὸν ἐπικρατῆσει τοῦ ἐν τῷ πυρὶ ξηροῦ, μεταβάλλει τὸ πῦρ εἰς αἶρα. § 14. Πάλιν ἔπει τὸ μὲν ὕδωρ ὑγρὸν καὶ ψυχρὸν, ὁ δὲ ἀήρ ὑγρὸς καὶ θερμὸς, κοινὸν ἀμφοτέρων αὐτῶν τὸ ὑγρὸν· ἴδιον δὲ τοῦ μὲν ὕδατος τὸ ψυχρὸν, τοῦ δὲ ἀέρος τὸ θερμὸν. Ὅτε οὖν τὸ ἐν τῷ ὕδατι ψυχρὸν ἐπικρατῆσει τοῦ ἐν τῷ ἀέρι θερμοῦ, γίνεται ἐξ ἀέρος εἰς ὕδωρ μεταβολή. § 15. Πάλιν ἔπει ἢ μὲν γῆ ψυχρὰ καὶ ξηρὰ, τὸ δὲ ὕδωρ ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν, κοινὸν ἀμφοτέρων αὐτῶν τὸ ψυχρὸν, ἴδιον δὲ γῆς μὲν τὸ ξηρὸν, ὕδατος δὲ τὸ ὑγρὸν. Ὅτε οὖν τὸ ἐν τῇ γῆ ξηρὸν ἐπικρατῆσει τοῦ ἐν τῷ ὕδατι ὑγροῦ, γίνεται ἐξ ὕδατος εἰς γῆν μεταβολή. § 16. Ἀπὸ γῆς δὲ ἄνω, κατὰ τὸ ἐναντίον. Ἢ δὲ κατ' ἐναλλαγὴν, ὅτε ἔδον ἔδω κρατῆσει καὶ δύο δυνάμεις τὰς ἐναντίας φθείρουσι, μηδενὸς ὄντος αὐτοῖς κοινοῦ. Ἐπει γὰρ τὸ μὲν πῦρ ἔστι θερμὸν καὶ ξηρὸν, τὸ δὲ ὕδωρ ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν, ὅταν τὸ ἐν τῷ ὕδατι ὑγρὸν ἐπικρατῆσει τοῦ ἐν τῷ πυρὶ ξηροῦ, τὸ δὲ ἐν τῷ ὕδατι ψυχρὸν

loilit; atque e contrario cum aquæ humor terræ siccitatem, aeris calor aquæ frigus, et ignis siccitas humorem aeris pellit, tum mutationes et ortus eorumque vicissitudines effici solent. § 12. At corpus subjectum et his mutationibus obnoxium, omnium formarum capax, et per se primum tractabile est. § 13. Mutantur autem elementa, cum aut ex terra ignis, aut ex igne aer, vel aqua ex aere, vel ex aqua terra oritur, deinde alterius elementi interitu, denique tertio loco cum uniuscujusque elementi contraria interit facultas, cognata vero, et quæ ejusdem generis est, relinquuntur. Ita deleta una e rebus contrariis generatio absolvitur. Nam quum ignis calidus siccusque sit, aer autem calidus et humidus, utriusque communis est calor; siccitas vero ignis, humor aeris proprius est. Quare quando humor aeris ignis siccitatem exsuperat, ignis in aerem convertitur. § 14. Præterea aqua quum sit humida et frigida, aer humidus et calidus, utriusque communis est humor: aqua vero proprium habet frigus et aer calorem. Itaque si aquæ frigus aeris calorem vincit, ex aere in aquam efficitur mutatio. § 15. Rursus quum terra frigida siccaque sit, aqua frigida et humida: utraque frigus communiter possidet, separatim vero terra siccitatem, humorem aqua sibi vindicat. Quo fit ut, quum terræ siccitas aquæ humore valentior est, aqua in terram vertatur. § 16. Contra vero, quæ a terra sursum ascendit mutatio, contrarij modo fit (ita ut terra in aquam, aqua in aerem, aer in ignem mutetur). At vero alterius elementi interitu mutatio tunc accidit, quum totum altero superius est, et duæ facultates contrarias duas perdunt, si nihil illis elementis commune sit. Nam quum ignis calidus et siccus sit, aqua frigida et humida; si aquæ humor ignis siccitatem, et

τοῦ ἐν τῷ πυρὶ] Sic codd.; articulus τοῦ deest apud Vizzanum qui postea etiam dedit τοῦ ἐν ὕδατι ὑγροῦ.

τὸ δ' ἐν τῷ ὕδατι] cod. Par. B.; reliqui τὸ δὲ ἐν τῷ ὕδατι γίνονται] cod. Par. A. γίνονται, reliqui γίνονται.

§ 12. πρὸς ἀφήν] codd. Parr. atque edd. Lovan. Comm. Batt.; πρὸς τὴν ἀφήν Vizzan. Gal. Dargens.

§ 13. [δεύτερον δὲ κατ' ἐναλλαγὴν] Hæc verba e Rudolphi conjectura adjecta sunt. Cf. § 16. Vulgo post εἰς γῆν legitur καὶ τρίτον. Pro τρίτον Commelinus Varr. lectt. alios dicit τοῦτο legere, quæ conjectura non pluris faciendâ est quam Rotermundi εἰς γῆν, καὶ γίνονται τότε.

ὅταν] codd. Parr. A. et C.; male cod. B. et Vatt. ὅτε. καταλειφθῆ] codd. Parr. A. et B. atque ita ediderunt Galeus et Dargensius; male Comm. Vizz. Batt. καταληφθῆ.

ὅταν μία ἐναντιότης φθαρῆ] Sic cod. C. Par.; in codd. A. et B. exstat ὅτε. Idem mendum in codd. Vatt. est.

ἔπει γὰρ τὸ μὲν] γὰρ omissum est in codd. Parr. A. et B. atque in Vatt. ideoque repudiatum a Battæsi. Legitur in eisd. Commel. Gal. Dargensii et aliorum.

τὸ θερμὸν — τὸ ξηρὸν] codd. tres Parr.; articulus unci inclusus in edd. Comm. Gal. Dargens. Vizzanum dedit πυρὶ τὸ ξηρὸν.

§ 14. ὁ δὲ ἀήρ] codd. Parr. B. et C.; cod. A. ὁ δ' ἀήρ.

κοινὸν ἀμφοτέρων αὐτῶν] codd. tres Parr. et Vatt.; item eisd. Lovan. et Vizzan. At Nogarola et Battæsius habent ἀμφοτέροις αὐτῶν.

ὅτε οὖν τὸ ἐν τῷ ὕδατι] cod. Par. A.; in reliquis codd. atque in omnibus edd. scriptum est τὸ ἐν ὕδατι, in Par. B. autem οὖν ἐν τῷ ὕδατι.

§ 15. πάλιν ἔπει ἢ μὲν γῆ] cod. Par. A.; reliquæ membranæ et editiones πάλιν ἢ μὲν γῆ.

γῆ; μὲν] Codd. Parr. A. et B. habent ἴδιον δὲ γῆς μὲν τὸ ξηρὸν, cod. C. autem ἴδιον δὲ γῆς μὲν ξηρὸν, quod in Lovan. ed. transiit. In verbis τὸ ξηρὸν articulum a cæteris omissum posuit Vizzanum. Præterea codd. Vatt. et Barth. teste Vizzanum τῆς μὲν γῆς, quod probavit Rudolphus; μὲν deest in edd. Nog. Comm. Darg. Battæsi.

ἐν τῇ γῆ] codd. Parr. A. et B. Non aliter Vizzan. et Gal.; sed Comm. et Batt. ἐν γῆ.

§ 16. ἐναλλαγὴν] codd. Parr. et Vatt. atque hæc posuerunt Vizzanum, Commelinus, Battæsius et Rudolphus. Nogar. ἀναλλαγὴν.

ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν] Sic cod. Par. C.; reliqui duo ὑγρὸν καὶ ψυχρὸν.

ὅταν — ἐπικρατῆσει] bis habent codd. Parr. et pleræque edd.; Vizzanum vero male ἐπικρατῆσει posuit.

ξηροῦ, τὸ δὲ ἐν — τοῦ ἐν τῷ πυρὶ] codd. Parr. A. et B.

ικρατήση τοῦ ἐν τῷ πυρὶ θερμοῦ γίνεται ἐκ πυρός
ὑδὼρ μεταβολή. § 17. Πάλιν ἐπεὶ ἡ μὲν γῆ ἐστὶ
χρὸν καὶ ξηρόν, ὁ δὲ ἀήρ θερμὸν καὶ ὑγρόν· ὅταν τὸ
ν ἐν τῇ γῆ ψυχρὸν ἐπικρατήση τοῦ ἐν τῷ ἀέρι θερ-
μῷ, τὸ δὲ ἐν τῇ γῆ ξηρὸν ἐπικρατήση τοῦ ἐν τῷ ἀέρι
ροῦ, γίνεται ἐξ ἀέρος εἰς γῆν μεταβολή. § 18.
ὅταν δὲ τοῦ μὲν ἀέρος φθαρῇ τὸ ὑγρόν, τοῦ δὲ πυρός
θερμὸν, γεννηθήσεται ἐξ ἀμφοτέρων αὐτῶν πῦρ·
καταλείπεται γὰρ τοῦ μὲν ἀέρος τὸ θερμὸν, τοῦ δὲ
πυρός τὸ ξηρόν· τὸ δὲ γε πῦρ ἐστὶ θερμὸν καὶ ξηρόν.
19. Ὅταν δὲ τῆς μὲν γῆς φθαρῇ τὸ ψυχρὸν, τοῦ δὲ
ἀέρος τὸ ὑγρόν, γεννηθήσεται ἐξ ἀμφοτέρων αὐτῶν
ἰ. Καταλείπεται γὰρ τῆς μὲν γῆς τὸ ξηρόν, τοῦ δὲ
ἀέρος τὸ ψυχρὸν· ἡ δὲ γῆ ἐστὶ ψυχρὰ καὶ ξηρά.
20. Ὅταν δὲ τοῦ ἀέρος φθαρῇ τὸ θερμὸν καὶ τοῦ
πυρός τὸ θερμὸν, γένεσις οὐκ ἔσται. Τὰ γὰρ ἐναντία
καταλείπεται ἐπ' ἀμφοτέρων, τοῦ μὲν ἀέρος τὸ ὑγρόν,
τῷ δὲ πυρός τὸ ξηρόν. Τὸ δὲ ὑγρὸν τῷ ξηρῷ ἐναντίον.
21. Καὶ πάλιν ὅταν τῆς μὲν γῆς φθαρῇ τὸ ψυχρὸν,
τῷ δὲ ὕδατος τὸ ὁμοίον, οὐδὲ οὕτως ἔσται γένεσις. Κα-
ταλείπεται γὰρ τῆς μὲν γῆς τὸ ξηρόν, τοῦ δὲ ὕδατος τὸ
ὑγρόν· τὸ δὲ ξηρὸν τῷ ὑγρῷ ἐναντίον. Καὶ περὶ μὲν γε-
νέσεως τῶν πρώτων σωμάτων, πῶς τε καὶ τίνων ὑποκει-
μένων γίνεται, ἱκανῶς εἴρηται διὰ βραχείων. § 22. Ἐπεὶ
δ' ἀνώλεθρος καὶ ἀγέννητος ὁ κόσμος, καὶ οὕτε ἀρχὴν
ἐπέσειε εἴληπεν οὕτε τελευτήσῃ ποτε λήψεται· δεῖ καὶ
ὁ ποιῶν ἐν ἑτέρῳ τὴν γένεσιν, καὶ τὸ γεννῶν ἐν ἑαυ-
τῷ συνεκίναται ἀλλήλοισι· τὸ μὲν ποιῶν τὴν γένεσιν τὸ
παράνω σελήνης ἐστὶ πᾶν· σύνεγγυς δὲ μᾶλλον ὁ ἥλιος

aque frigus ignis calorem reprimit, ex igne in aquam
conversio fiat oportet. § 17. Jam vero quum terra fri-
gida siccaque sit, aer calidus et humidus, ubi terræ fri-
gus calorem aeris, et terræ siccitas humorem aeris perdo-
muit, aer in terram transeat necesse est. § 18. Quum
vero humor aeris et ignis calor interierit, ex amobus
ignis orietur. Nam aeris calor et ignis remanet siccitas.
Atqui calidus et siccus ignis est. § 19. At quum terræ
frigus et aquæ humor perierit, ex amobus nascetur terra :
siquidem terræ siccitas et aquæ servatur frigus, quibus
quidem facultatibus terra prædita est. § 20. Sed quum aeris
et ignis pariter deletur calor, nullius elementī erit ortus.
Nam utriusque contrariæ facultates relinquuntur, aeris
quidem humor et ignis siccitas. At humor et siccitas con-
traria sunt. § 21. Denique sublato hand secus terræ at-
que aquæ frigore, ne sic quidem ulla erit generatio, si-
quidem terræ siccitas et humor aquæ servantur incolumes.
At siccitas et humor facultates oppositæ sunt. Ac de
ortu quidem primorum corporum, et quonam modo, et
quibus rebus subjectis fiat, satis ac breviter expositum
est. § 22. Verum cum interitus et ortus expers sit mun-
dus, atque ut neque initium habuit, ita nec finem sit
habiturus, duo simul adesse oportet, quorum unum pa-
tris instar in altero generationem efficiat, alterum matris
instar in se ipso generet. Atque quod in alio generat, ea
censetur esse universa mundi pars quæ supra lunam
posita est, propius vero sol ipse, qui accessu suo et re-

1 owl. C. pro τὸ scriptum est τοῦ. Cæterum hæc omnia
residerantur in Nogarolæ editione, leguntur autem apud
Vizzanium e codd. Vatt.

§ 17. πάλιν ἐπεὶ ἡ μὲν] codd. Parr. A. et B., item Vatt.
[Barth.; ἐπεὶ habent etiam Vizzanium et Rudolphus. Deest
æc vox in edd. Nog. Commel. Gal. Dargens. Batt.

ὁ δὲ ἀήρ] cod. Par. C.; ὁ ἀήρ δὲ Par. A., ἀήρ δὲ Par. B.
ὅταν τὸ μὲν ἐν τῇ γῆ] codd. Parr. A. et B. et Vizzanio
est Vatt. atque Barth.; ὅταν οὐ· τὸ ἐν τῇ γῆ Nog. Comm.
Gal. Darg.; Battæs. male ὅταν ἐν τῇ γῆ.

ξηρὸν ἐπικρατήση τοῦ ἐν τῷ ἀέρι ὑγροῦ] Ita codd. tres Parr.
Vatt. et Barthol. atque edd. Lovan. et Rudolph. Omittitur
ἐπικρατήση in reliquis editionibus, ne Battæsiana quidem
accepta.

§ 18. γεννηθήσεται] videtur in aliis membranīs exstare;
in Parisiensibus hoc loco vitiose γεννηθήσεται scriptum est.
τὸ δὲ γε πῦρ] Sic codd. Parr.; γε deest in cod. Vat.

§ 19. γεννηθήσεται] Parr. A. et B.; C. habet γεννηθή-
σεται.

αὐτῶν γῆ] codd. tres Parr. atque edd. Lovan. et Batt.;
αὐτῶν ἢ γῆ male Vizzan. Articulum unciis incluserunt
Commelinus, Galeus, alii

§ 20. τοῦ ἀέρος φθ.] Ita omnes edd. cum cod. Par. C.;
in cod. Vat. atque in Parr. A. et B. legitur ὅταν δὲ τοῦ μὲν
ἀέρος, ubi μὲν propterea quod καὶ hic ei respondet non satis
cummodum habet usum in soluta oratione. Quamobrem
salutis est omittere hanc particulam.

§ 21. ὅταν τῆς μὲν γῆς] Cod. Par. B. et Vat. nec non
Barth. testibus Vizzanio et Siebenkeesio habent ὅταν μὲν τῆς
γῆς; cod. Par. A. ὅταν μὲν γῆς; Nog. Comm. et Batt. legunt

ὅταν γῆς μὲν φθ.; Galeus et Dargensius ὅταν τῆς γῆς μὲν φθ.
Rectius Rudolphus ὅταν τῆς μὲν γῆς φθ.

τοῦ δὲ ὕδατος τὸ ὁμοίον] cod. Vat. a Siebenkeesio excu-
sus; καὶ τοῦ ὕδατος τ. ὁ. codd. Parr. A. et B. nec non
Vizzanio teste codd. Vatt. et Barth.; ὕδατος δὲ ὁμοίον Pag-
C. Nog. Commel. Gal. Darg. Batt. Quod contextual inserui
jam antea Rudolpho placuerat.

γίνεται] Cod. Par. A. γίνεταί, cæteri γίνεται.
διὰ βραχείων] Deest hæc formula in cod. Par. A. ideoque
a Battæsio ommissa est, exstat autem in codd. B. et C.;
Commelinus et Galeus διαβραχείων; Vizzanium διαβραχέως.

§ 22. ἐπεὶ δὲ ἀνώλεθρος καὶ ἀγέννητος ὁ κόσμος] Cod. Par.
A. ἐπεὶ δ' ἀνώλεθρος καὶ ἀγέννητος ὁ κόσμος; cod. B. ἐπεὶ δὲ
ἀνώλεθρος καὶ ἀγέννητος ὁ κόσμος. Eadem exstant in cod.
Barth.; cod. Par. C. habet ἐπεὶ δὲ ἀνώλεθρος ὁ κόσμος καὶ
ἀγέννητος. Eandem lectionem sequuntur Gal. Comm. Batt.
et Patric. p. 254, a quibus in hoc tantum dissentiunt Viz-
zanium, editor Lovaniensis et secum ipse Patric. p. 239,
quod ἀγέννητος dederunt.

τὸ γεννῶν ἐν ἑαυτῷ] codd. Parr. B. et C.; sed in Cod. A.
ὦ

scriptum est γεννῶν (sic) ἐν αὐτῷ. Cæterum τὸ ποιῶν ἐν
ἑτέρῳ τὴν γένεσιν ita opponitur τῷ γεννῶντι ἐν ἑαυτῷ, ut
illud quasi patris, hoc matris instar habendum sit.

τὸ μὲν ποιῶν τὴν γένεσιν] codd. Parr. omnes, nec non Vatt.
et Barth. atque edd. Lovan. et Rudolph.; contra Patricius
p. 239 et 254 Vizzan. Commel. Darg. Battæs. addunt ἐν
ἑτέρῳ ad ποιῶν, quasi non facile hæc voces, etsi non adjectas
ex iis quæ dicuntur intelligi queant.

κατά τε τὰς πρ.] Sic codd. tres Parr. Vatt. Barth. atque

κατὰ τὰς προσόδους καὶ τὰς ἀφόδους μεταβάλλων τὸν ἀέρα συνεχῶς πρὸς λόγον ψύχους τε καὶ θερμασίας, ᾧ συνεπακολουθεῖ καὶ τὴν γῆν μεταβάλλειν καὶ πάντα τὰ ἐπὶ γῆς. § 23. Εὐ δὲ ἔχει καὶ ἡ λῶξωσις τῶν ζωῶν τοῦ πόλου πρὸς τὴν τοῦ ἡλίου φορὰν. Αἰτία γὰρ καὶ αὕτη τῆς γενέσεώς ἐστι· καθόλου δὲ ἡ τοῦ παντὸς διακόσμησις, ὥστε εἶναι ἐν αὐτῇ τὸ μὲν ποιοῦν τὸ δὲ πάσχον· τὸ μὲν οὖν ἐν ἐτέρῳ γεννῶν, τὸ ὑπεράνω σελήνης ἐστὶ· τὸ δὲ ἐν ἑαυτῷ τὸ ὑποκάτω σελήνης. Τὸ δὲ ἐξ ἀμφοτέρων αὐτῶν, τοῦ μὲν αἰεὶ θέντος θεοῦ, τοῦ δὲ αἰεὶ μεταβάλλοντος γεννητοῦ κόσμος ἄρα ἐστίν.

ΚΕΦ. Γ.

§ 1. Ἀνθρώπου δὲ ἀρχὴ γενέσεως πρώτη οὐ γέγονεν ἐκ γῆς, οὐδὲ τῶν ἄλλων ζώων οὐδὲ φυτῶν, ἀλλ' αἰετῆς διακοσμήσεως οὕσης, ἀνάγκη καὶ τὰ ἐνυπάρχοντα καὶ τὰ ἐνδιακοσμημένα συνυπείναι. Πρῶτον μὲν γὰρ αἰετὸς τοῦ κόσμου, ἀναγκαῖον καὶ τὰ μέρη αὐτοῦ συνυπάρχειν· λέγω δὲ μέρη οὐρανόν, γῆν, τὸ μεταξὺ τούτων, ὃ δὲ μεταρσίον καὶ ἀέριον ὀνομάζεται, οὐ γὰρ ἀνευ τούτων, ἀλλὰ σὺν τούτοις καὶ ἐκ τούτων ὁ κόσμος. § 2. Τῶν δὲ μερῶν συνυπαρχόντων, ἀνάγκη καὶ τὰ ἐμπεριεχόμενα συνυπάρχειν αὐτοῖς· οὐρανῷ μὲν ἡλίον, σελήνην, ἀπλανεῖς τε ἀστέρας καὶ πλανήτας, τῇ δὲ γῇ ζῶα, φυτά, χρυσόν, ἄργυρον, μεταρσίῳ δὲ καὶ ἀερίῳ πνεύματα, ἄνεμον, μεταβολὴν ἐπὶ τὸ θερμότερον, μεταβολὴν ἐπὶ τὸ ψυχρότερον· σὺν τούτῳ γὰρ οὐρανός, σὺν τῷ τὰ περιεχόμενα ἔχειν, καὶ σὺν τούτῳ

cessu aerem continenter immutat et variat, pro portione frigoris et caloris, cuius mutationem sequitur terrae motus et eorum quae sunt in terra. § 23. Obliquitas etiam signorum caelestium ad solis motum maxime confert, cum et ipsa generationis causa est, et omnino ordinis universi compositio, qua fit ut alia pars agat, alia patitur. Quod ergo in alio generat, supra lunam, quod autem in se ipso, infra eam collocatum est: at quod et ambabus constat partibus, ex una quidem divina et semper currente, ex altera vero genita, et mutationibus perpetuo obnoxia, id certe mundus est.

CAP. III.

§ 1. Nec vero primum humani ortus initium, quemadmodum nec caeterorum animalium, neque plantarum in terra ductum est, sed mundi ornatus et dispositio cum semper permaneat, ea quoque quae in eo disposita distaque sunt semper simul adesse necesse est. Quum igitur mundus aeternus sit, partes quoque ejus una semper esse oportet; partes autem dico caelum et terram et spiritum interjectum quod sublime et aereum vocatur: neque enim sine iis, sed cum iis atque ex iis concretus est mundus. § 2. Sed quia partes simul exstant, necesse est et quoque quae iis continentur, una cum illis exstare, cum caelo solem, lunam, stellas tam inerrantes quam vagas: cum terra animalia, plantas, aurum et argentum: cum sublimi et aerea regione spiritus et ventos, necnon mutationem in caloris et frigoris vim majorem. Cum his enim, id est cum iis quae eo continentur vere caelum est, cum

edd. Lovan. et Rudolph. Reliquae edd. exhibent κατὰ γὰρ τὰς πρ.

ψύχους τε] codd. Parr. et Vat.; item edd. Lovan. Batt. Rud.; et omissum est apud Vizzanium et Patricium, apud Commelinum vero et alios uncis inclusum.

τὰ ἐπὶ γῆς] codd. Parr.; tā deest in Vizzanii editione.

§ 23. λῶξωσις:] cod. Par. A.; vulgo λῶξις, cuius loco Patricius λῶξις habet. Sed Galens jam recte λῶξωσις coniecit.

πόλου] πόλο: hic accipiendum est pro caelo, qua significatione hoc vocabulum non solum apud poetas legitur (cf. interpp. ad Horat. Carm. I, 28, 6), verum etiam apud philosophos. Aeschin. Sacr. Dial. III, 19: τοῦ δὲ πόλου ἔντος σφαιροειδούς. Vid. Dorvill. ad Chariton. p. 652.

καὶ αὕτη τῆς γεν.] codd. Parr. B. et C. Patricius pag. 239 et 254 et pleraeque edd.; καὶ αὕτη τῆς γεν. cod. Par. A. et ed. Lovan.

γενέσεώς ἐστι] ἐστι omissum a Nogarola et Patricio exstat in codd. Valt. Barth. et tribus Parisiensibus.

ἐν ἐτέρῳ γεννῶν τὸ ὑπεράνω σελήνης ἐστὶ] codd. Parr. A. et C.; sed in cod. B. item codd. Vat. et in Barth. testibus Vizzanio et Siehenkeo legitur ἀνωτέρω γενῶν. Vizzanius et Battasius ὑπ. τῆς σελήνης. Articulum uncis inclusit Commelinus atque alii.

τὸ δὲ ἐν ἑαυτῷ — σελήνης] Desunt haec in cod. Vat.

κερ. γ] om. in codd. Parr.

§ 1. δὲ ἀρχῇ] codd. Parr. A. et C. Vizzan. et ed. Lovan.; sed Galeus δ' ἀρχῇ.

οὐδὲ φυτῶν] codd. Parr. A. et C.; cod. B. οὐτὲ φυτῶν, quod in omnibus est editionibus.

ἐνδιακοσμημέν] codd. Parr.; κκοσμημέν cod. Vat.

συνυπείναι] codd. Parr. atque edd. Lov. Comm. Gal. Batt.; συνεπείναι Vizzan. Dargens. Rotern.

μέρη αὐτοῦ] codd. Parr. Vat. Barth.; Nogarola αἰετὸς οὐρανόν, γῆν] cod. Par. C.; γῆν οὐρανόν codd. A. et B. ἐμπεριεχόμενα] cod. Par. A. Vat. ap. Vizz. et Sieben. atque edd. Vizz. Gal. Darg. Batt.; περιεχόμενα edd. Lovan. Nog. Comm.

πλανήτας, τῇ δὲ γῇ] cod. Par. C., extrema vox autem in contextu omissa secunda manu in margine posita est; eadem leguntur in edd. Vizz. Gal. Darg. At codd. Parr. A. et B. πλανήτας γῇ δὲ ζῶα; πλανήτας reperitur etiam in edd. Lovan. Comm. Batt. Rudolphus hanc formam pro doricismo habet, quia Dorea ας in hoc casu primae declinationis corripant. Quodsi non nego doricum quid superesse posse in libro qui e doricis sermonibus in atticum translatus sit, satius tamen est aut πλανήτας scribere cum cod. Par. C. et Pseudoplatarch. de plac. phil. lib. II, 15, aut cum Platone πλάνητας. Nam antiquioribus stellae errantes non πλάνηται sunt, sed πλάνητες. Ceterum γῇ δὲ solus Battasius in verborum ordinem recepit, reliqui τῇ δὲ γῇ scripserunt.

ἀργυρον] codd. Parr.; Vizzanius ἀργύριον.

ἀνεμον] Sic cod. Par. C.; sed cod. A. ἀνεμος, cod. B. et Vat. ἀνεμους. In edd. Nog. Comm. Batt. et aliorum est ἀνεμον, Vizzanius codicis Vaticani lectionem probavit.

μεταβολῇ] codd. Parr. A. et B.; μεταβολῆ cod. C. σὺν τούτῳ γὰρ οὐρανός] codd. Parr.; sed ed. Lovan. σὺν τούτῳ δὲ γὰρ οὐρανόν.

καὶ σὺν τούτῳ γῇ, σὺν τῷ τὰ ἐπ' αὐτῆς] codd. Parr. A. et B, nec non Vatt. et Barth.; sed cod. Par. C. σὺν τούτῳ

ἰ, σὺν τῷ τὰ ἐπ' αὐτῆς φύσιμα καὶ βοσκόσιμα
 εἶναι, καὶ σὺν τούτῳ μεταρσίον καὶ ἀέριον, σὺν τῷ
 ἰ ἐν αὐτῷ πάντα τὰ γινόμενα γίνεσθαι. § 3. Ἐπει
 ἰν καθ' ἑκάστην ἀποτομὴν ὑπερέχον τι γένος ἐντέτα-
 ται τῶν ἄλλων, ἐν μὲν οὐρανῷ τὸ τῶν θεῶν, ἐν δὲ γῆ
 ἰ θρωπος, ἐν δὲ τῷ μεταρσίῳ τῶν δαίμονες, ἀνάγκη
 ἰ γένος τῶν ἀνθρώπων αἰδίων εἶναι, εἴπερ ἀληθῶς ὁ
 ἰ γος συμβιβάζεται, μὴ μόνον τὰ μέρη συνυπάρχειν τῷ
 ἰ σμῳ, ἀλλὰ καὶ τὰ περιεχόμενα τοῖς μέρεσι. § 4.
 ἰ θοραὶ δὲ καὶ μεταβολαὶ βίαιοι γίνονται κατὰ τὰ μέρη
 ἰ ς γῆς ὅτε μὲν ἀνάχουσι λαμβανούσης τῆς θαλάσσης
 ἰ εἰτερον μέρος· ὅτε δὲ καὶ αὐτῆς τῆς γῆς εὐρυνομένης
 ἰ εἰ διασταμένης ὑπὸ πνευμάτων ἢ ὑδάτων κρύδθην
 ἰ τειρομένων· παντελῆς δὲ φθορᾶς τῆς περὶ τὴν γῆν
 ἰ ακοσμήσεως οὕτως γέγονεν, οὕτως ἔσται ποτέ. § 5.
 ἰ οὐ καὶ τοῖς λέγουσι, τὴν τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας ἀρ-
 ἰ ἡ ἀπὸ Ἰνάχου εἶναι τοῦ Ἀργείου, προσεκτέον οὐ-
 ἰ κς, οὐχ ὡς ἀπὸ τινος ἀρχῆς πρώτης, ἀλλὰ τῆς γενο-
 ἰ ἑνης μεταβολῆς κατ' αὐτήν. Πολλάκις γὰρ καὶ
 ἰ θροε καὶ ἔσται βάρβαρος ἢ Ἑλλάς, οὐχ ὑπ' ἀνθρώ-
 ἰ ων μόνον γινομένη μετανάστατος, ἀλλὰ καὶ ὑπ' αὐ-
 ἰ ῆς τῆς φύσεως, οὐ μέλλουσιν οὐδὲ μείονος αὐτῆς γινομέ-
 ἰ κς, ἀλλὰ καινοτέρας αἰεὶ, καὶ πρὸς ἡμᾶς ἀρχῆς
 ἰ κβανούσης. Περὶ μὲν οὖν τοῦ ὅλου καὶ παντός,
 ἰ π δὲ καὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς τῆς ἐν αὐτῷ γινομένης,
 ἰ εἰ οὕτως ἔχει καὶ ἔξει τὸν ἅπαντα αἰῶνα, τῆς μὲν

his terra, id est cum his quæ in ea crescunt et aluntur,
 cum his denique sublime et aerium spatium, id est cum
 his omnibus, quæ in eo accidunt et gignuntur. § 3. Cum
 igitur in unaquaque mundi parte collocatum sit aliquod
 cæteris præstans animalium genus, in celo dii, homines
 in terra, in sublimi dæmones, necesse est humanum genus
 esse perpetuum, siquidem vere vincit ratio, non solum
 mundi partes una cum mundo, verum et ea quæ partibus
 continentur una cum mundo exstare. § 4. At terræ partes
 vi mutantur et intereunt: interdum quidem cum mare in
 aliam partem effunditur, quandoque vero cum terra ven-
 tis et aquis quæ in ipsam lateenter ingrediuntur, dilatatur
 ac distrahitur: terræ vero temperatio et compositio nun-
 quam antea prorsus interit, nec post ullo tempore inter-
 itura est. § 5. Quapropter qui dicunt, historiarum Græcæ
 initium ab Inacho Argivo repetendum esse, velim sic
 existiment, non ab aliquo primo principio, sed ab aliqua
 mutatione quæ tunc acciderit, eam ortum deano habuisse.
 Græcia enim et antea serpius fuit et posthac etiam erit
 barbara, non modo ab hominibus alio commigrantibus
 deserta, verum etiam ipsius naturæ vi vastata, quæ quam-
 vis nec major fiat neque minor, nova tamen semper est,
 atque ab eo, quod nobis videtur initium, proficiscitur. De
 toto mundo ac de universo, deque ortu et interitu, qui
 in eo sunt, et ut se habeant, atque in omni æternitate
 sint habituri, cum natura partim sempiterno in motu

ἰ, σὺν τούτῳ τὰ ὑπ' αὐτῆς. Ed. Lovan. habet σὺν τούτῳ
 ἰ, σὺν τῷ τὰ ὑπ' αὐτῆς. Verba σὺν τῷ omiŒa a Nogarola et
 hummelino exstant in edd. Vizzanii, Battæsi et Rudolphi.
 ἰ πάντα τὰ γινόμενα] Articulum omittunt tres codd. Parr.;

4. Lovan. habet πάντων γινόμενα.

§ 3. γένος τῶν ἀνθρ.] codd. Parr.; τῶν apud Battæsiuum
 missum est.

§ 4. βίαιοι γίνονται] codd. Parr. B. et C.; sed cod. A.
 ἰ γίνονται quod edidit Battæsius.

κατὰ τὰ μέρη] cod. Vat. apud Siebenk. nec non Parr.
 i. et B.; Commelinus et Battæsius κατὰ μέρη.

ὅτε μὲν] codd. Pariss.; male edd. Lovan. Comm. et
 i. l. d. ὅτε μὲν.

τῆς θαλάσσης] codd. Parr.; τῆς deest apud Nogar. et
 Patric. p. 279, sed exstat in edd. Lovan. Vizzan. Batt.

ἰ ἢ hanc voculam unciŒis inclusit, Comm. Gal. Rudolph.
 εἰ; ἰτερον] Sic codd. Parr. et Vatt. testibus Vizzanio et
 SiebenkeoŒio atque o. i. d. Vizzan. Batt. Rudolph.; εἰς desi-

leratur in edd. Lovan. Comm. atque apud Patric. p. 279.
 εὐρυνου.] Codd. Parr.; sed Cod. Vat. εὐρυνου. et pro ἢ
 ὅλων Patric. lib. I καὶ ὑδάτων.

παντελῆς δὲ φθορᾶς κ. τ. λ.] Quæ sequuntur usque ad fi-

nem hujus capituli Stobæus dorico sermone attulit Ecl.
 Phys. I, 24 p. 45.

οὕτως ἔσται] Patric. l. c. οὐδ' ἔσται.

§ 5. εἶναι τοῦ Ἀργ.] εἶναι τοῦ non agnoscit Stobæus.

οὐχ ὡς ἀπὸ] ὡς; οὐχ ἀπὸ Stobæus.

μετ. κατ' αὐτήν] Stob. μετ. καὶ κατ' αὐτάν. Item adjecto

κ. e codice suo notavit κ. αὐτόν.

γὰρ καὶ γέγ.] γὰρ ἤδη καὶ γέγονε Stobæus.

Ἑλλάς] recte codd. Parr. A. et C.; sed Cod. B. habet

Ἑλ.

οὐχ ὑπ' ἀνθρ. — μετανάστατος] Ita codd. Parr. A. et C.,
 nec non Vat. apud SiebenkeoŒium; μενάστατος; Nogar.

Comm.; ἀπ' ἀνθρώπων cod. Barth. Stobæus hæc habet:
 οὐ οὐχ ὑπ' ἀνθρ. μ. γινομένη μετανάστατος.

οὐ μαιζ. οὐδὲ μείονος] Sic codd.; sed Stobæus οὕτως μ.
 οὕτως μείονος.

ἀλλὰ καινοτέρας αἰεὶ καὶ πρὸς] codd. Parr. A. et B.; in
 cod. C. legitur ἀλλὰ καινοτέρας αἰεὶ πρὸς quemadmodum
 in ed. Lovan. Verba ἀλλὰ καινοτέρας; exstant apud Sto-
 bæum atque in edd. Nog. Lovan. Rudolph. At ἀλλὰ καὶ
 νεοτέρας; (sic) legunt Vizzanii e codd. Vatt. et Barth.
 Gal. Darg. Batt., denique ἀλλὰ γὰρ νεοτέρας; Commel.

πρὸς ἡμᾶς ἀρχὴν λαμβανούσης] Nogarola locum sic inter-
 prelat: « quæ (natura) tametsi nec major redditur ne-
 que minor, recentior tamen semper est et ratione nostri
 principium sumit. » Bardilius: « in der Natur, die zwar
 im Ganzen nie weder gewinnt noch verliert, aber sich
 doch immer verjüngt und in diesem Betracht für uns einen
 Anfang nimmt. » Est autem πρὸς ἡμᾶς; non magis quod
 Bardilius voluit nobis (für uns), quam quod Nogarola
 dicit ratione nostri (in Rücksicht auf uns), sed utrum-
 que conjunctim dicendum est. Quod quum uno vocabulo
 nequeat fieri, hac circumlocutione usus sum: « quæ
 quamvis nec major fiat neque minor, nova tamen semper
 est, atque ab eo, quod nobis videtur initium, proficiscit-
 tur. »

περὶ μὲν οὖν τοῦ ὅλου] cod. Par. A.; reliqui omittunt
 οὖν, quod e Stobæo adjiciendum putaverat Rudolphus.

ἔτι δὲ καὶ] codd. Parr.; δὲ non exstat in cod. Vat. et
 Barth.; καὶ omisit Stobæus.

εἰθορᾶς] Stobæus ἀφραστίας.

ἐν αὐτῷ γινομένης] cod. Par. A. Vat. Barth. ed. Lovan.
 et Patric. T. II lib. VI p. 239. Sed Nog. Comm. Gal.

Darg. et alii ἐν ἑαυτῷ γιν. et Stobæus ἐν αὐτῇ γινομένης.
 ὡς οὕτως ἔχει] cod. Par. C.; ὡς desideratur in codd.

A. et B, item in Vat. et Barth. At Stobæus: ὥστ' ἔχει,

δεικνίητου φύσεως ούσης, τῆς δὲ ἀειπαθοῦς, καὶ τῆς μὲν αἰ κυβερνώσης, τῆς δὲ κυβερνωμένης, ἱκανῶς εἰρηγαί μοι διὰ τούτων.

ΚΕΦ. Δ.

§ 1. Περὶ δὲ τῆς ἐξ ἀλλήλων ἀνθρώπων γενέσεως, ὅπως τε καὶ ἐκ τίνων ἔσται κατὰ τρόπον ἐπιταλουμένη, νόμῳ τε καὶ σωφροσύνης καὶ εὐσότητος ἐπισυνεργούσης, τάδε καλῶς ἔχειν οἴομαι. Πρῶτον μὲν τοῦτο διαλαβεῖν, ὅτι οὐχ ἡδονῆς ἕνεκα πρόσμιεν, ἀλλὰ τέκνων γενέσεως. § 2. Καὶ γὰρ αὐτὰς τὰς δυνάμεις καὶ τὰ ὄργανα, καὶ τὰς ὀρέξεις τὰς πρὸς τὴν μίξιν ὑπὸ τοῦ θεοῦ δεδομένας τοῖς ἀνθρώποις, οὐχ ἡδονῆς ἕνεκα δεδόσθαι συμβέβηκεν, ἀλλὰ τῆς εἰς τὸν αἰ χρόνον διαμονῆς τοῦ γένους. Ἐπειδὴ γὰρ ἀμήχανον ἦν, θνητὸν φύντα θείου βίου κοινωνῆσαι, τὴν τοῦ γένους ἀθανάσιαν φειρομένην καθ' ἕκαστον ἀνεπλήρωσαν ὁ θεός, ἀκατάληκτον ποιήσας καὶ συνεχῆ ταύτην τὴν γένεσιν. Ἐν οὖν τοῦτο πρῶτον δεῖ θεωρεῖν, ὅτι οὐχ ἡδονῆς ἕνεκα ἡ μίξις. § 3. Ἐπειτα δὲ καὶ τὴν αὐτὴν τῶ ἀνθρώπων σύνταξιν πρὸς τὸ δλον, ὅτι μέρος ὑπάρχων οἴκου τε καὶ πόλεως, καὶ τὸ μέγιστον κόσμου, συμπληροῦν ὀφείλει τὸ ἀπογινόμενον τούτων ἕκαστον, ἐὰν μάλῃ μῆτε συγγενικῆς ἐστίας λειποτάκτης γίνεσθαι, μῆτε πολιτικῆς, μῆτε μὴν τῆς θείας. § 4. Οἱ γὰρ

versetur, partim perpetuo extrinsecus patitur, atque tum semper gubernet, tum gubernetur, satis mihi his verbis dictum est.

CAP. IV.

§ 1. De mutua autem ipsorum hominum generatione quo modo et ex quibus recte perfici possit, ita ut modo legitime, sed etiam temperantiae quasi et pietate, facta esse videatur, haec existimo bene praecipere. Primum illud statuendum est, nos non voluptatis, sed pro creandae sobolis causa cum mulieribus coire. § 2. Si quidem facultates ipsas, instrumenta, et appetitus hominibus dedit deus, non ut voluptate fruerebantur, sed ut cura genus perpetuo permaneret. Nam cum fieri non possit ut homo ipse, qui mortalis natus est, aeternae vitae particeps efficiatur, pereuntem in singulis generis immortalitatem ita supplet deus, ut generationem hanc infinitam et continuam redderet. Hoc unum igitur primum spectare oportet, non esse voluptatis causa concubandum. § 3. Deinde hominis cum rerum universitate rationem considerari convenit, quippe qui domus et civitatis, et quoque caput rei est, mundi pars sit ideoque debeat quae singula ex his pereunt supplere, alioquin cum domestici et civis tum etiam divini lares desertor futurus sit. § 4. Nam quae

ἀειπαθοῦς, καὶ τῆς μὲν] Sic tres codd. Parr. atque edd. Vizz. Lovan. Batt. nec non Patric.; Stobaeus omisit καὶ; Comm. habet μὲν (τῆς) αἰ, Gal. καὶ (τῆς) μὲν.

[ἱκανῶς εἰρηγαί μοι διὰ τούτων] Sic codd. Parr. atque edd. Lovan. et Battae.; Stobaeus ἕνω εἰρηγαί μοι περὶ τούτων; Patricius εἰ ἱκανῶς; vulgo ἱκανῶς μοι εἰρηγαί. καρ. δ'] om. in codd. Parr.

§ 1. τῆς ἐξ ἀλλήλων] codd. Parr.; Vizzan. male τῆς ἐκ τῶν ἀλλήλων.

[ἐπιταλουμένη] correxit Rudolphus; vulgo ἐπιταλούμενα. νόμῳ] In cod. Vat. a Siebenkesio excusso videtur νόμου legi.

τε καὶ σωφροσύνης] codd. Parr.; ed. Lovan. habet δὲ καὶ; Comm. in Varr. lecti. monet ab aliis legi σωφροσύνη καὶ εὐσότητι.

§ 2. τὴν μίξιν] codd. Parr.; Vizz. Lovan. Batt.; (τὴν) μίξιν Comm. Gal.

τοῦ θεοῦ] codd. Parr. A. et B. atque edd. Lovan. Vizz. Gal. Darg.; contra articulum omiserunt Comm. et Batt. cum cod. C.

τοῖς ἀνθρώποις] tres codd. Parr.; τοῖς deest apud Commel.

ἐπειδὴ γὰρ] codd. Parr. A. et B.; cod. C. ἐπειδὴ γὰρ (sic); in sola ed. Lovan. est ἐπει γὰρ.

ἀμήχανον] codd. Parr. et Vall. atque edd. Vizz. et Comm.; deest haec vox in Nog. ed. et apud Patric. p. 255.

ἦν] codd. Parr.; inepte cod. Vat. δν. βίου] omnes codd. Parr.; item Vizz. et Batt.; deest haec vox in ed. Lovan.; inclusa apud Comm. Gal. Dargens.

τὴν τοῦ γένους ἀθανάσιαν φειρομένην καθ' ἕκαστον ἀνεπλήρωσαν ὁ θεός] Ita correximus verba quae in membranis sic scripta leguntur: τῆς τοῦ γένους ἀθανασίας φειρομένης καθ' ἕκαστον ἀνεπλήρωσαν ὁ θεός. At ἀνεπλήρωσαν nunquam

dicatur absolute, sed necessario accusandi casum ad quem referatur requirit. Mixta quam Rudolphus excogitavit structura τὴν τοῦ γένους ἀθανασίαν, φειρομένης καθ' ἕκαστον, ἀνεπλήρωσαν ferri nequit.

[ἀκατάληκτον] codd. Parr. et Vat. Siebenk. teste; Vizzan. typographorum errore ἀκατάλακτον et Commel. ἀκατάληκτον.

[ποιήσας] codd. Parr. B. et C., sed A. male ποιήσας ταύτην τὴν γένεσιν] Sic emendavi codicum scripturas ταύτην γένεσιν, quam editores intactam reliquerant. Atque hic omitti nequit. Cf. Bernardi Syntax p. 315. Non spernenda tamen Patricii lectio, e codicibus fortasse petita, quae p. 217 et 255 reperitur. Utroque enim loci habet συνεχῆ τὴν γένεσιν.

ἐν οὖν τοῦτο] codd. Parr.; τοῦτο deest apud Vizzanum § 3. τὸ μέγιστον κόσμου] Ita codd. nisi quod in Par. A scriptum erat τοῦ κόσμου, sed deletum est postea τοῦ.

ὀφείλει] codd. et edd. praeter Lovan., ubi legitur ἔσθαι.

τὸ ἀπογινόμενον] codd. tres Parr. et Vat.; vulgo ἀπογινόμενον. Deinde γίνεσθαι in Parr. A. B. et Vat. γένεσθαι in Parr. C., quae vulgata lectio est. Non putaverim ἀπογινόμενον et γένεσθαι in codicibus legi, quorum scriptura nequaquam sollicitanda. Quum enim non συμπληροῦν, sed συμπληροῦν dixerit scriptor; recte subiungitur ἀπογινόμενον et γένεσθαι. Singula quae e rerum universitate tolluntur et pereunt, supplenda sunt homini. Quod quoties nequit, toties desertor rei communis habendus est.

ἐὰν μάλῃ] codd. Parr.; ἐὰν μάλῃ edd. Lovan. et Commel. sed Batt. et reliquae recte.

πολιτικῆς] cod. Par. C. et omnes edd.; male cod. Vat. et Parr. A. B. πολιτικός.

§ 4. συναπτόμενοι] codd. Parr.; ἀπτόμενοι cod. Vat. ἀρξοίαις] Omnes codd. praeter Par. C. ubi legitur ἔσθαι

θάπαξ μὴ διὰ παιδοποιεῖαν συναπτόμενοι ἀδικήσουσι τιμωτάτα τῆς κοινωνίας συστήματα. Εἰ δὲ καὶ νῆσουσιν οἱ τοιοῦτοι μὲθ' ὕβρεως καὶ ἀκρασίας, γῆτροι οἱ γινόμενοι καὶ κακοδαίμονες ἔσονται, καὶ ἐλυροὶ ὑπὸ τε θεῶν καὶ δαιμόνων καὶ ἀνθρώπων ἢ οἰκῶν καὶ πόλεων. Ταῦτα οὖν προδιανοομένους οἱ θεοὶ ὁμοίως τοῖς ἀλόγοις ζώοις προσέρχονται τοῖς προδιόταις, ἀλλ' ὡς ἀναγκαῖον καλὸν ἡγουμένους· περ ἀναγκαῖον καὶ καλὸν εἶναι νομίζουσιν οἱ ἀγαθοὶ ὅν ἀνθρώπων, τὸ μὴ μόνον πολυανδρεῖσθαι τοὺς οἴκους, καὶ τὸν πλείονα τῆς γῆς τόπον πληροῦσθαι ἡμερώτατον γὰρ πάντων καὶ βέλτιστον ζῶον ὁ ἀνθρώπος, ἀλλὰ καὶ τὸ μέγιστον εὐανδρεῖσθαι. § 5. ἰὰ γὰρ ταύτην τὴν αἰτίαν καὶ τὰς πόλεις· εὐνομούμεναι οἰκῆσουσι, καὶ τοὺς ἰδίους οἴκους κατὰ τρόπον οἰκονομήσουσι, καὶ τοὺς θεοὺς δὲ φίλους αὐτοῖς κατατίθουσι· πάρεστι δὲ θεωρεῖν, ὅτι καὶ ἡ βάρβαρος καὶ Ἑλλάς τότε μάλιστα εὐδοκίμειν πέφυκε κατὰ τὰς οὐτείας καὶ τὰς πολιτικὰς πράξεις, ὅτε μὴ μόνον πομπληθεῖα ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ εὐανδρία χορηγοῦνται. § 6. Ὅθεν ἀμαρτάνουσι πολλοί, μὴ πρὸς τὸ ἔγεθος τῆς τύχης, μηδὲ πρὸς τὸ συμφέρον τῶν κοινῶν υἰσταίντες τοὺς γάμους, ἀλλὰ πρὸς τὸν πλοῦτον ἢ ἢν ὑπεροχὴν τοῦ γένους ἀποβλέποντες. Ἄντι μὲν ἄρ τοῦ νέου καὶ ὠραίαν συναρμόζεσθαι, συνηρμόζοντο ἂν τὴν ὑπερηλικεστέραν· ἀντι δὲ τοῦ συμπαθῆ

liberorum procreandorum causa omnino non coierint, si nobilissimos consortionis humanæ cœtus injuria afficient et violabunt. Quodsi tales homines safacitate et intemperantia inducti ad generandum accesserint, qui orientur filii, improbi et miseri, diis, dæmonibus, hominibus, nec non familiis et civitatibus execrandi et detestabiles futuri sunt. Qui igitur hæc antea consideraverint, si non belluarum more ad concubitum ferri debent, sed ita ut quæ res veneras necessaria bona esse putent : siquidem necessarium et bonum probi viri existimant, non solum domos et plurima terræ loca magna hominum multitudine replere (mansuetissimum enim atque optimum animalium omnium est homo), sed etiam quod maximum est, probis hominibus complere. § 5. Hanc enim ob causam eveniet, ut civitates bene institutas inhabitent, res suas domesticas et familiares gubernent ac recte tueantur, deorum denique benevolentiam sibi concilient. Nam videre licet barbarorum terras et Græciam tum maxime in administranda republica atque in genere negotiis civilibus excellere, quum id studeant, ut non modo hominum multitudinem, sed etiam proborum virorum copiam sibi comparent. § 6. Itaque multi peccant in eo quod quum matrimonia contrahunt non fortunæ suæ (sive prosperæ sive adversæ) magnitudinem (i. e. suam salutem), neque publicam utilitatem sibi proponunt, sed divitiarum aut generis præstantiam tantum respiciunt. Pro puella enim atque in flore ætatis constituta quam ducere debebant, vetulam sibi

ίας, quod secunda manus superposito α in ἀκρασίας correxit.

οἱ γινόμενοι] codd. Parr. B. et C.; item cod. Barth.; a cod. A. scriptum est οἱ γεννώμενοι. In edd. Lovan. Batt. et Vizzan. exstat οἱ γενόμενοι, apud Commel. (οἱ γενόμενοι, apud Nogarolum abjecto articulo γενόμενοι. ταῦτα οὖν] codd. Parr. B. et C.; ταύτ' οὖν cod. A. προδιανοομένους] codd. Parr.; διανοομένου; Vizzan. ἡγουμένους — καὶ καλὸν] Librarii negligentia exciderunt hæc in cod. Vat. εἶπερ ἀναγκ.] cod. Par. A. et ed. Lov.; sed ἔπερ codd. Parr. B. et C. eum cod. Barth.; ὅπερ cod. Vat. πληροῦσθαι] cod. Par. C.; in reliquis duobus hoc verum desideratur.

ἡμερώτατον γὰρ πάντων καὶ βέλτιστον ζῶον ὁ ἀνθρώπος;] cod. Par. C. atque edd. Nog. Comm. Gal. Darg. Batt; contra codd. Parr. A. et B. ἡμερώτατον γὰρ καὶ βέλτιστον πάντων ζῶων ὁ ἀνθρώπος; cod. Barth. ἡμερώτερον; ed. Lovan. βέλτιστον ζῶων, Vizzan. e codd. Vatt. ἡμ. γὰρ καὶ β. πάντων ζῶων. Cæterum hæc verba non injuria pro glossamale habet Rudolphus.

τὸ μέγιστον] codd. Parr. A. et C.; sed cod. B. et Vat. nec non Barth. τοῦ μεγίστου.

εὐνομούμεναι] codd. Parr. et Vat.; Nog. ἐνομούμεναι. καὶ τοὺς θεοὺς δὲ φίλους — ὅτε μὴ μόνον] Supplevi locum inter multum cum Battas. e codd. Parr. A. et B., nisi quod ille παρέξουσι adjecit, quod non est in membranis. In aliis autem libris scriptis et editis hæc leguntur : οἰκονομήσουσι, καὶ τοῖς φίλοις αὐτοῖς κατὰ τὰς πολιτείας; καὶ τὰς πολιτικὰς πράξεις παρέξουσι ὅτε μὴ μόνον x. τ. λ. Sed in Lovan. ed. παρέξουσι deest. Verba καὶ τοὺς θεοὺς δὲ φίλους αὐτοῖς; exstant etiam in codd. Vatt. testibus Vizzanio et Siebenkeesio que in cod. Barth. in quibus præterea παρέξουσι omitti-

tur, sed nihil inde ad explendam lacnam enotatum est. Alii apud Commel. in Varr. Lecti. habent καὶ οἱ φίλοι αὐτοῖς. In verbis καὶ τοὺς θεοὺς δὲ Rudolphus καὶ supervacuum et molestum esse opinatus delevit, quod nemini probatum iri spero. Xen. Anab. lib. II, 6, 8 : καὶ ἀρχικός δὲ ἐλέγετο εἶναι. Cf. ibid. VI, 1, 6. add. Herm. ad Vig. p. 847. πολυπληθεῖα] cod. Par. A.; πολυπληθία codd. B. et C. Utrumque recte se habet; nam πολυπληθία invenitur apud Hippocratem (vide Foesii Œconom.), Aristotelem, alios, πολυπληθία apud Sophoclem frazm. 388, Pol. I, 48, 6. εὐανδρία] cod. Par. C.; sed in cod. A. reperitur ἀνδρεία, in B. ἀνδρία, quod etiam in cod. Vat. vidisse se testantur Vizzanius et Siebenkeesius. Idem exstat in cod. Barth. atque in ed. Lovan.

§ 6. τῆς τύχης] Ita codd.; Klotzius in censura editionis Dargensianæ legendum suspicatus est τῆς ψυχῆς. At vulgata scriptura commodum habet sensum.

συνηρμόζοντο ἂν] Sic omnes codd. Omitti poterat ἂν quia de eo agitur quod fieri solet (vid. Hermann. ad Viger. p. 746); sed tuemur membranarum scripturam, in qua nihil est quod ab optimorum scriptorum usu plane abhorreat. Cf. Hermann. de part. ἂν lib. I cap 7 et Bernhardi Syntax. p. 390 seq.

τοῦ συμπαθῆ] cod. Vat. Siebenkeesio teste; in codd. Parr. atque in edd. Lovan. et Comm. deest τοῦ.

ὁμοιοτάτην] Sic flagitante sensu cum Gal. Darg. Rudolpho et aliis scripsi. Codex Vat. Vizzanio et Siebenkeesio testibus exhibet ὁμοιότατα. Codd. tres Parr. ὁμοιοτάτον, quod in ed. Lovan. transit. Battæsius habet ὁμοιοτάτη, Vizz. ὁμοιοτάτην dorice.

γένει] codd. Parr. A. et B.; in C. legitur γένη, in margine autem γένει.

ἡ ὑπεροχῆματων] codd. Parr. A. et B., item Vat. a Sie-

τὴν ψυχὴν καὶ ἁμοιωτάτην, ἐπίδοξον τῷ γένει ἢ ὑπερχρήματον. Τοιγάρτοι ἀντὶ συμφωνίας διαφωνίαν, καὶ ἀντὶ ἁμοφροσύνης διχοφροσύνην κατασκευάζουσι, περὶ ἡγεμονίας διαμαχόμενοι πρὸς ἀλλήλους. Ἡ μὲν γὰρ ὑπερέχουσα πλοῦτον καὶ γένει καὶ φίλοις ἄρχειν προαίρειται τοῦ ἀνδρὸς παρὰ τὸν τῆς φύσεως νόμον· ὁ δὲ γε διαμαχόμενος δικαίως, καὶ οὐ δεύτερος, ἀλλὰ πρῶτος θέλων εἶναι, ἀδυνατεῖ τῆς ἡγεμονίας ἐφικέσθαι. § 7. Ὡν δὲ γενομένων οὐ μόνον τοὺς οἴκους κακοδαίμονας, ἀλλὰ καὶ τὰς πόλεις συμβαίνει γενέσθαι. Μέρη γὰρ τῶν πόλεων οἱ οἴκοι, ἐκ δὲ τῶν μερῶν ἢ τοῦ ὄλου καὶ τοῦ παντὸς σύνθεσις· εἰκὸς οὖν ὅποια τὰ μέρη τυγχάνουσιν ὄντα, καὶ τὸ ὄλον καὶ τὸ πᾶν, τὸ ἐκ τοιούτων συνθεθεῖμενον, τοιοῦτον εἶναι. § 8. Καὶ ἐν ταῖς τέχναις δὲ αἱ πρῶται οἰκοδομαὶ μεγάλα συνεργῶσι πρὸς τὸ καλῶς ἢ τὸ κακῶς τὸ ὄλον ἔργον συντελεσθῆναι· οἶον ἐπὶ μὲν οἰκοδομίας θεμελίου καταβολή· ἐπὶ δὲ ναυπηγίας τρόπος· ἐπὶ δὲ συναρμογῆς καὶ μελοποιίας τάσις φωνῆς καὶ λήξιν· οὕτως οὖν καὶ ἐπὶ πολιτείας εὐνομούμενης τε καὶ κακονομούμενης οἴκων κατάστασις καὶ συναρμογὴ μέγιστα συμβάλλεται. § 9. Περὶ γενέσεως οὖν σκοπεύοντες τάδε χρὴ πράττειν· καθόλου μὲν δὴ φυλάττεσθαι χρὴ πᾶν τὸ ἀνόμοιον καὶ ἀτελέ· οὕτε γὰρ τῶν φυτῶν τὰ ἀτελεῖ, οὕτε τῶν ζώων εὐκαρπα γίνεταί, ἀλλὰ δεῖ γενέσθαι τινὰ χρόνον πρὸς τὰς καρποφορίας,

adjuvant, atque cum uxor eodem modo animata ac millimis moribus conspicua ducenda esset, nobilitate praestantem aut divitiis affluentem ducunt. Quamobrem pro concordia discordiam, pro consensu dissonantiam sibi parant, siquidem maritus et uxor inter se de principatu contendunt. Quae enim mulier divitiis, genere et amicis antecellit, imperare viro contra naturae leges intendit: at ille, tametsi, ut par est, repugnet, quippe qui primum, non secundum locum tenere velit, nancisci tamen principatum nullo modo potest. § 7. Quae quidem res quum eveniunt, non familiae tantum et domus, verum etiam civitates infelices reddantur necesse est. Domus enim civitatum partes sunt: ex partibus autem totum et universum constat. Consentaneum igitur est, quales sunt partes, tale et totum et universum esse, ex huiusmodi constans partibus. § 8. Atque ut in artibus primae structurae ad universum opus bene aut male conficiendum multum conferunt, verbi gratia ad domum aedificandam fundamenti jactus, ad navem struendam carinae ratio, ad efficiendum concentum modulationemque contentio vocis et remissio: sic ad rempublicam bene vel male constituendam familiarum status et conditio plurimum valet. § 9. Jam vero qui de generatione cogitant, eos haec agere oportet, ut omnino quicquid dissimile immaturumque est evitent. Neque enim plantae neque animalia antequam ad florem et robur pervenerunt, foecunda sunt:

benkeesio collatus atque edd. Batt. et Vizzanii. Posterior tamen legitur καὶ ὑπερχρήματον, Nog. ὑποχρήματον, Gal. et Dargens. περιχρήματον et ed. Lovan. ἡπερ χρήματον. συμφ. διαφ. καὶ ἀντὶ] desunt typographorum errore in Vizzanii textu; nam in interpretatione haec verba expressit. ὁ δὲ γε διαμαχόμενος] codd. Parr. omnes nec non Vat. et Barth. atque edd. Lovan. Batt. Rud.; in ceteris desideratur γε.

θέλων εἶναι] codd. Parr. A. et C.; sed cod. B. εἶναι θέλων. ἐφικέσθαι] Sic codd. Parr. A. et C. atque edd. Nog. Comm. Batt. Lovan.; sed cod. Par. B. et Vatt. a Vizzanio excussi ἀφικέσθαι.

§ 7. ὦν δὲ] cod. Vat. ap. Vizzan. et Siebenk. et Par. C., quocum congruit editio Lovan. Contra codd. Parr. A. et B. ὦν δὲ male. Hoc autem in omnibus edd. praeter Rudolphianam legitur.

καὶ τοῦ παντὸς συνθ.] codd. Parr. A. et B., atque ita ediderunt Vizzan. Gal. Dargens. Rudolph.; καὶ παντὸς συνθ. sine articulo cod. Par. C. atque edd. Lovan. Comm. Battas.

ὄλον καὶ τὸ πᾶν] codd. Parr.; ὄλον καὶ πᾶν ed. Lovan. ἐκ τοιούτων] in omnibus membranis est praeter Vat. ubi Vizzanio teste exstat ἐν τούτων, quod corrigendum in ἐκ τούτων.

συνθεθεῖμενον] scripsimus pro vulgato συνθεμένον, quod in plerisque codd. et omnibus edd. reperitur. E Vat. attulit Siebenkeesius συνθεμένον, quod scripturae mendum est pro συνθεθεῖμενον.

§ 8. ἐν ταῖς τέχναις] codd. Parr. et Vat. quem secutus est Rudolphus, ἐν ταῖς πρώταις habent edd. Lovan. Vizz. Batt. et incluso articulo Comm. Gal. Rotermundus.

πρὸς τὸ καλῶς ἢ τὸ κακῶς] codd. tres Parr. atque edd. Vizz. et Battas.; vulgo πρὸς τὸ καλῶς ἢ κακῶς, in quibus verbis Commelinus articulum unciis inclusit.

καταβολή] codd. Parr. B. et C.; καταβολήν cod. A. τρόπος] Sic codd.; mendose ed. Lovan. τρόπος.

τάσις φωνῆς καὶ λήξιν] Ita Comm. Vizzan. Battas. Gal. Darg. Rudolph.; perperam in tribus codd. Parr. nec non in Vatt. et Barth. atque in editione Lovan. legitur τάσις καὶ φωνῆς λήξιν. Christianus vertit: in concentus et modulatione tenor et vocis sumitlo.

τε καὶ κακ.] codd. Parr.; Vizzan. ἢ κακ.

κακονομούμενης] codd. Parr. A. et B., item Vat. apud Siebenkeesium atque edd. Vizan. Gal. Darg.; καλοκονομούμενης Commel.; cod. Par. C. καλοκονομούμενης, quod transit in ed. Lovan. atque a Christiano sic expressum est: « Ita in republica bene legibus instituta et recte administrata. »

§ 9. Quae sequuntur Jamblichus de vit. Pythag. c. 31 sect. 209. seqq. prope ad verbum laudavit; quamquam hic illic quaedam mutata et addita sunt. Ita autem incipit: περὶ δὲ γενέσεως τάδε λέγειν αὐτοῦς (τοῦς Πυθαγορείου) ἔρασαν. καθόλου μὲν φωνὴν δεῖν φυλάττεσθαι κ. τ. λ.

ἀτελέ;] Jamblichus habet τὸ καλούμενον προπερῆ; et pro ἀτελεῖ postea τὰ προπερῆ. De qua voce cf. Ruinken. ad Tim. Lex. Plat. p. 233 n. 7.

οὕτε γὰρ — ἀτελεῖ] desideratur apud Darg. et Reterm.

γίνεταί] codd. Parr. B. et C.; sed cod. A. γίγνεται. ἀλλὰ δεῖ] codd. Parr. B. et C.; Cod. A. male ἀλλ' ἐ (superposito ἢ) δεῖ (sic).

τετελειωμένων] Ita correximus Jamblichio auctore vulgatum τελειούμενον quod in omnibus Ocelli codicibus constat. Neque enim participium praesentis temporis ad id quod hic exprimentum est congruus esse apparet.

τὰ σπέρματα καὶ οἱ καρποὶ γίνονται] Dedimus scripturam quae apud Jamblichum est; cod. Par. A. hic habet τὰ σπέρματα καὶ καρποὶ γίνονται, a quo reliqui duo in eo

ως ἐξ ἰσχυόντων τε καὶ τεταλειωμένων τῶν σωμα-
των τὰ σπέρματα καὶ οἱ καρποὶ γίνονται. § 10.
Ὁθεν δεῖ τοὺς παῖδας καὶ τὰς παρθένας ἐν γυμνασίοις
καὶ καρτερίας ταῖς προσήκουσας τρέφειν, καὶ τρο-
φὴν προσφέρεισθαι τὴν ἀρμόζουσαν φιλοπόνῳ τε καὶ
ἄφρονι καὶ καρτερικῷ βίῳ. § 11. Πολλὰ δὲ τῶν
κατὰ τὸν ἀνθρώπινον βίον τοιαῦτά ἐστιν, ἐν ὅς βέλ-
ον ἢ ὀφειμαθῆα. Διὸ καὶ πρὸς τὴν τῶν ἀφροδισίων
ῥῆσιν οὕτως ἀγεσθαι χρὴ τὸν παῖδα, ὡς μηδὲ ἐπι-
ρεῖν πρὸ τῶν εἰκοσίων ἐτῶν τὴν τοιαύτην χρῆσιν,
λλὰ καὶ χρῆσάμενον, σπανίως χρῆσθαι. Ἔσται δὲ
αὐτο, ἐὰν καλὸν καὶ τίμιον εἶναι νομίζῃ τὴν εὐεξίαν
εἰ τὴν ἐγκαταείαν. § 12. Δεῖ δὲ καὶ παιδεύειν τὰ
καῦτα τῶν νομίμων ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς πόλεσι, τὸ
ἦτε μητρὶ συγγίνεσθαι, μήτε θυγατρὶ, μήτε ἀδελφῇ,
ἦτε ἐν λεροῖς, μήτε ἐν φανερῷ τόπῳ, καλὸν γάρ ἐστι
εἰ πρόσφορον τὸ ὡς πλείστα κωλύματα γίνεσθαι τῆς
πρῆξις ταύτης. § 13. Καθόλου δὲ δεῖ περιαιρεῖν
ἅς τε παρὰ φύσιν γεννήσεις καὶ τὰς μεθ' ὕβριως γιν-
όμενας, καταλιμπάνειν δὲ τὰς κατὰ φύσιν καὶ μετὰ
ὑποσύντης ἐπὶ τεκνοποιῶν σώφρονι τε καὶ νομίμῳ γι-
νομέναις. Δεῖ δὲ πολλὴν πρόνοιαν ποιῆσθαι τοὺς
εκνοποιοιμένους τῶν ἐσομένων τέκνων. Πρώτῃ μὲν
ὄν καὶ μεγίστη φυλακὴ πρὸς γέννησιν τῶν τεκνοποιεῖν
κωλυμένων διαίτα σωφρονικὴ καὶ ὑγιεινὴ ὡς μήτε
ἀλγῶσει χρῆσθαι τροφῆς ἀκαίρου, μήτε μέθῃ, μήτε
ἄλλῃ τινὶ παραχῆ, ἐξ ὧν χεῖρονες αἱ τῶν σωματῶν

sed requiritur ad edendos fetus aliqua aetas, ut e corpo-
ribus robustis et adultis semina et fructus emittantur.
§ 10. Quocirca pueros et virgines exercitationibus labori-
busque idoneis innutriri deest ac cibum sumere vitæ la-
boriosæ et temperanti et ærumnosæ accommodatum.
§ 11. Multa sane hujus generis sunt in vita humana, quæ
sero nosse satius sit. Quare quod ad rerum venerarum
usum attinet, ita est educandus adolescens, ut earum usu-
ram ante vicesimum annum ne appetat quidem, et ubi
eas aliquando gustaverit, raro iis postea utatur. Quod
profecto erit, si bonum corporis habitum et continentiam
res esse optimas et honore dignas censuerit. § 12. Præ-
terea ea etiam in civitatibus græcis instituenda est disci-
plina, ne quis cum matre, filia, sorore concubet, porro
ne in templis, neve in propulato coeat. Bonum enim
atque utile est quamplurima huic negotio impedimenta
afferri. § 13. Penitus autem tolli oportet omnes illas ge-
nerationes, quæ præter naturam et flagitiosæ sunt, con-
tra relinqui et servari convenit eas quæ secundum natu-
ram et temperanter fiunt, ut filii sobrie et legitime gigan-
tur. Opus est præterea qui liberorum procreationi ope-
ram dant, eos futuræ sobolis curam jam antea suscipere.
Prima igitur et maxima cautio quæ ad liberorum genera-
tionem spectat genitori futuro esse debet victus mode-
ratus et saluber, ita ut neque cibis intempestivis repleat-
ur neque inebrietur neque alia perturbatione agitetur,
quibus rebus habitus corporis deterior evadit. Illud

non discrepant; quod cod. B. γένονται, C. γίνονται
shibel.

§ 10. γυμνασίοις τε] codd. Parr.; τε deest in Vat. teste
Vizzan.

καὶ τροφὴν προσφέρεισθαι] cod. Par. C.; deest καὶ in codd.
l. et B. atque in Vat. et Barth. Jamblichus omissio καὶ
habet τροφὴν προσφέροντας.

τὴν ἀρμόζουσαν] codd. tres Parr. atque edd. Lovan. Viz-
an. Batt. Articulum unciâ incluserunt Comm. Gal.
Darg.

§ 11. κατὰ τὸν ἀνθρώπινον βίον] cod. Par. A.; reliqui
omisso articulo κατὰ ἀνθρ. β. quod in omnibus edd. le-
gitur.

σπανίως] codd. Parr. A. et B.; male cod. C. σπανίας.

§ 12. μήτε ἀδελφῇ] codd. Parr. B. et C.; mendose cod.
l. μετ' ἀδελφῇ.

γάρ ἐστι] codd. Parr. A. et B.; cod. C. γάρ ἐστιν.

τὸ ὡς] codd. B. Parr. et C.; cod. A. male τῶ ὡς.

κωλύματα] codd. tres Parr.; κωλύματα Comm.

§ 13. περιαιρεῖν] codd. Parr. et Vat., Commel. in Varr.
lecti. et Jamblichus; περιαιρεῖν ed. Lovan.; περιαιρεῖν
Gal. Darg. Comm. Battæa.; περιαιρεῖν Vizzan.

παρὰ φύσιν γεννήσεις] cod. Par. B. et Vat. teste Vizzan.;
ed codd. Parr. A. et C. male γενέσεις; ed. Lovan. γενή-
σεις, reliquas γενέσεις. At γενέσεις est ortus, non generatio.

γινόμενας] codd. Parr. B. et C.; γινόμενας cod. A.

νομ. γινόμενας] Ita Jamblichus auctore emendavi vulga-
ram lectionem νομ. γινόμενης, ut est in cod. Par. B., vel
γινόμενῃ, quod exstat in codd. A. et C. atque in Vat. et
ed. Lovan. Cæterum γινόμενας esse scribendum jam viden-
t Siebenkeesius et Rudolphus.

πολλὴν πρόν.] codd. Parr. A. et B., item Vatt. Barth. et
Jamblichus, quem secuti sunt Vizzanios et Rudolphus.
Contra cod. Par. C. πάλιν πρόν. quam scripturam inme-
rito probarunt Nogar. Commel. Gal. Darg. Batt.

τοὺς τεκνοποιοιμένους] cod. Parr.; articulum omisit
Batt.

πρώτῃ μὲν οὖν καὶ μεγίστῃ — γέννησιν] codd. Parr. A. et
B.; male cod. C. πρώτῃ μὲν οὖν μεγίστῃ, quod in omni-
bus editionibus reperitur. Sed rectè Jamblichus πρώτῃ
μὲν οὖν εἶναι καὶ μεγίστην. Pro γέννησιν ed. Lovan. γένη-
σιν, vulgo γένεσιν, quod hoc loco ineptum est.

μήτε ἄλλῃ τινὶ παραχῆ] cod. Par. C.; in reliquis duobus
codd. Parr. est μήτ' ἄλλῃ τ. τ. Prius illud legitur in edd.
Lovan. et Vizzan. e cod. Vat. enotatum atque apud Ru-
dolphum. At Nog. Comm. et Battæa. habent τῇ παραχῆ.

ἐξ ὧν χεῖρονες αἱ τῶν σωματῶν] codd. tres Parr. et Vatt.,
item Jamblich. atque edd. Vizan. et Battæa., nisi quod
Battæsius legit (αἱ) τῶν σωμα. Sed χεῖρους exstat apud
Nogarolam et Commelinum, præterea (αἱ) αὐτῶν inepte
apud eodem et apud Vizzaniam, Galeum, Rotermondum,
alios.

γίνονται] cod. Par. C.; reliqui duo Parr. γίνονται.

τὸ καθεστηκυίας τῆς διανοίας — γίνεσθαι] codd. tres Parr.
nisi quod in cod. A. legitur γίνεσθαι. Eandem lectionem
agnoscunt cod. Vat. Siebenkeesii atque edd. Lovan. et
Batt. Male vulgo editur τὸ τῆς καθεστηκυίας τῆς διανοίας.
Quum διάνοια καθεστηκυία sit mens tranquilla, Rudolphus
nisi adderetur μὴ verba hæc repugnare sententiæ ratus,
lexi voluit τὸ μὴ καθεστηκυίας τῆς διανοίας τὰς μέξεις γίνε-
σθαι. At φυλάττεσθαι non solum esse cavere, ne quid fiat,
quod ille ait, sed etiam cavere, ut fiat aliquid; quo sensu

ἔξεις γίνονται· μάλιστα δὲ πάντων προσήκει φυλάττεσθαι τὸ καθεστηκυίας τῆς διανοίας τὰς μίξεις γίνεσθαι· ἐκ φαύλων γὰρ καὶ ἀσυμφώνων καὶ ταραχωδῶν ἔξεων μογρητὰ γίνεται τὰ σπέρματα. § 14. Μετὰ πάσης οὖν σπουδῆς καὶ προσοχῆς δεῖ καταβάλλεσθαι, ὅπως τὰ γεννώμενα γίνηται χαριέστατα, καὶ γενόμενα καλῶς ἀνατραφῆ. Οὐ γὰρ δίκαιον, τοὺς μὲν φιλίππους καὶ φιλόκυνας καὶ φιλόρνιθας μετὰ πάσης ἐπιμελείας φροντίδα ποιέσθαι τῶν γινομένων, ὡς δεῖ, καὶ ἐξ ὧν δεῖ, καὶ ὅτε δεῖ, καὶ πῶς διακειμένων, γίνεσθαι τὰς μίξεις καὶ τὰς κοινωνίας, τοῦ μὴ ὡς ἔτυχε γίνεσθαι τὰ γεννώμενα· τοὺς δὲ ἀνθρώπους μηδένα ποιέσθαι λόγον τῶν ἰδίων ἐγγόνων, ἀλλὰ καὶ γεννᾶν ὡς ἔτυχε, καὶ γεννώμενων ὀλιγωρεῖν καὶ τῆς τροφῆς καὶ τῆς παιδείας. Ταῦτα γὰρ ἀμελούμενα πάσης κηκίας καὶ φαυλότητος παραίτια γίνεται, βοσκοματώδη καὶ ἀγεννῆ ἀποτελοῦντα τὰ γεννώμενα.

recte jungitur infinitivo non adjecto μή. *Æschyl. Suppl. v. 202* : φυλάττομαι δὲ τὰσδε μεμνήσθαι σίθεν Κεδνάς ἐρεμιάς. Itaque nihil mutandum.

γίνεται τὰ σπέρματα] *Vulgata* hæc lectio est quam servandam putavi, etsi in *cod. Par. A.* γίνονται atque in cæteris duobus γίνονται legitur, quod in *Lovan. ed.* transiit.

§ 14. γεννώμενα γίνηται] *codd. Parr. A. et C.*; item *Battæsius et Rudolphus. Cod. Par. B.* γεννώμενα γίνηται, quod in *cod. Vat.* reperit *Siebenkeesius.* In alio codice *Vat.* verba γίνηται γαρ. καὶ γενν. teste *Vizzanio* desiderantur. *Commelinus* denique et *Vizzanius* γίνονται.

γενόμενα καλῶς ἀνατραφῆ] *Ita codd. Parr. A. et C.* atque *edit. Lovan.*; male *cod. B.* γεννώμενα καλῶς ἀ, quod in *Vizzanii, Galei, Dargensii, Rudolphi* aliisque *edd.* legitur.

οὐ γὰρ δικ.] *Codd. Parr.* præbent οὐδὲ γὰρ δικ.; *editio Lovan.* οὐτε δὲ γὰρ; *Commel.* atque alii legunt οὐτε (ὄτ) γὰρ. *Desideratur* δὲ in *edd. Vizzanii et Battæsii*, sed reperitur in *Vizzanii cod. Vat.*; *Siebenkeesius* autem οὐδὲ pro οὐτε scriptum invenit. Sed ego neque οὐδὲ γὰρ neque οὐτε γὰρ neque οὐτε δὲ γὰρ hoc loco fero. *Scribendum* οὐ γὰρ quod solum simplici huic sententiæ congruit.

φιλίππους καὶ φιλόκυνας καὶ φιλόρνιθας] *codd. tres Parisienses et edit. Lovan.* Eundem ordinem sequitur *Chri-*

vero omnium maxime curandum est, ut pacata et tranquilla mente concubitus fiat. Nam quum pravus et incompotus et perturbatus animi habitus est, vitiosæ corpore semina solent prodire. § 14. *Omni* igitur statu omnique animi attentione fundamenta jacienda sunt, ut venusti nascantur liberi, et postquam orti sint liberaliter educentur. Neque enim æquum est eos qui equos aut canes aut aves alunt omni diligentia providere, ut bestias, quemadmodum et ex quibus et quo tempore oporteat, generent, et quo modo affectu coire debeant, ne vilis et vulgaris nascatur proles, homines vero nullam filiorum suorum curam gerere, sed potius illos, ut sors talis, procreare, et quum genuerint, ipsorum educationem institutionemque negligere. Hæ enim res neglectæ omnis improbitatis et nequitia cause sunt, quippe quæ liberis belluarum similes vilesque efficiant.

atianus in interpretatione. *Vulgo* autem hæc voces ita collocantur φιλίππους καὶ φιλόρνιθας καὶ φιλόκυνας.

γίνεσθαι] *Hoc loco* et paucis verbis interjectis *cod. Par. C.* γίνεσθαι, sed *codd. A. et B.* γίνεσθαι.

τοῦ μή] *codd. Parr. Vatt. Barth.* atque *edd. Vitz. Comm. Batt. Rud.; Nog.* male τοῦ καὶ.

τὰ γεννώμενα] *codd. Parr. et omnes edd.* præter *Battæsi-*

atianam, ubi legitur γεννήματα.

ἀλλὰ καὶ γεννᾶν] *codd. tres Parr. atque edd. Lovan. Vizz. Batt.;* καὶ uncis inclusum in *Commel. ed.*

καὶ τῆς τροφῆς καὶ τῆς παιδ.] *codd. Parr.;* prius καὶ ante τῆς τροφῆς omissum est in *Battæsii* editione, posterius deest in *Lovaniensi.*

ταῦτα γὰρ] *codd. Parr. A. et C. et omnes edd.;* γὰρ omissum in *cod. B.* atque in membranis *Vatt. et Barth.*

γίνονται] *cod. Par. C.;* sed *cod. A. et B.* γίνεσθαι.

ἀγεννῆ] *cod. Par. B.;* in reliquis duobus *codd. Parr.* legitur ἀγενῆ, quam lectionem non debebant in verborum ordinem recipere *editor Lovaniensis, Commelinus et Battæsius.* Utriusque vocis discrimen satis notum hodie est.

ἀποτελοῦντα] *codd. Parr. Vatt. Barth. atque edd. Lovan. Comm. Gal. Darg. Batt. Rud.;* ἀποτελούμενα, quod in *Varr. Lectf. Commelini* memoratur et apud *Vizzaniam* legitur, rejiciendum est.

OCELLI LUCANI

FRAGMENTUM LIBRI ΠΕΡΙ ΝΟΜΟΥ

e Stob. Ecl. phys. lib. I, cap. 13, pag. 32.

Συνέχει γὰρ τὰ μὲν σκάννα ζωά, ταύτας δ' αἴτιον
φυγά, τὸν δὲ κόσμον ἁρμονία, ταύτας δ' αἴτιος ὁ θεός,
τῶς δ' οἴκως καὶ τὰς πόλιας ἁμόνοια, ταύτας δ' αἴτιος
ὁ νόμος. Τίς οὖν αἰτία καὶ φύσις τὸν μὲν κόσμον ἁρ-
μόσθαι διὰ παντός, καὶ μηδέποκ' ἐς ἀκοσμίαν ἐκβαί-
νειν, τὰς δὲ πόλιας καὶ τῶς οἴκως ὀλιγοχρονίως ἤμεν;
Ὅσα μὲν ὦν γεννατὰ καὶ θνατὰ τὰν φύσιν, ἐξ ἧς
συνέστακεν ὕλας, τὰν αὐτὰν αἰτίαν ἔχει τὰς διαλύσιος.
Συνέστη γὰρ ἐκ μεταβαλλοίσας καὶ ἀειπαθῆος ἃ γὰρ
τῶν γενομένων ἀπογένεισις σωτηρία τῆς γεννάτορος
ὕλας· τὸ δὲ ἀεικίνητον κυβερνεῖ, τὸ δὲ ἀειπαθῆς κυβερ-
νεῖται, καὶ τὸ μὲν πρότερον τῆς δυνάμει, τὸ δὲ ὕστερον·
καὶ τὸ μὲν θεῖον καὶ λόγον ἔχον καὶ ἔμφορον· τὸ δὲ γεν-
νατὸν καὶ ἄλογον καὶ μεταβάλλον.

Continet quidem corpora vita, hujus autem causa
anima est : mundum vero harmonia continet, hujus au-
tem auctor est deus : familias denique et civitates continet
concordia, hujus autem causa lex est. Quæ igitur causa
est et natura efficiens, ut mundus quidem semper apte
cohæreat neque unquam in perturbationem incidat, civita-
tes vero et familie brevis sint temporis? Quæcumque res
genitæ sunt et natura mortales, ex qua constant materia,
hanc ipsam dissolutionis causam habent. Constant enim
ex mutabili et semper patibili : quippe eorum quæ genita
sunt interitus salus genitricis materis est; quod vero
semper movetur gubernat, quod semper patitur gubernat-
ur : et illud quidem sua vi prius, hoc posterius; illud
divinum et ratione præditum et mentis participans, hoc
vero genitum et rationis expertum et mutabile est.

Stobæus l. c. : "Ουαλλος ἐφῆσεν εἶναι δι' ὃ γίγνεται τι. λέ-
γει γὰρ ἐν τῷ Περὶ Νόμου οὕτως· Συνέχει γὰρ κτλ. Bis hoc
loco in libris quibusdam legitur τοὺς οἴκους, quod e seve-
rioris Doridis legibus et cum codice Vaticano mutandum
duxi in τῶς οἴκως. — Vizzanius vulgavit τίς οὖν αἰτία καὶ
φύσις κτλ. atque idcirco vertit : Causa igitur aliqua est et
natura; sed rectius ponitur τίς οὖν vel potius ὦν, quemad-
modum paulo post in Vaticano et Augustano exemplari
comparat, ita ut hoc enuntiatum usque ad verba ὀλιγοχρο-
νίως ἤμεν questionem contineat, ad quam responderetur se-
quenti enuntiatione ὅσα μὲν ὦν γεννατὰ—τὰς διαλύσιος. Cæ-

terum pro μηδέποκ'—ἐξ ἧς—ἢ γὰρ quæ in membranis
sunt, edidimus μηδέποκ'—ἐξ ἧς—ἢ γὰρ, ut in his quoque
formis severiorem Doridem restitueremus, quum ὀλιγο-
χρονίως pro ὀλιγοχρονίως Vaticanus liber et Augustanus
præbeant. Inepte vulgo legitur πρώτον, cuius loco flagitatur
πρότερον. Neque enim dubitandum, quin vera sit Ammonii
observatio : πρώτος μὲν ἐπὶ πολλῶν, πρότερος δὲ ἐπὶ δύο· καὶ
τῷ μὲν πρώτῳ ἀκολουθεῖ ὁ ὕστατος, τῷ δὲ προτέρῳ ὁ ὕστα-
τος. Cf. Valckenar. ad Theocrit. Idyll. I, 11. In extremis
τὸ μεταβάλλον, pro quibus Galeus scripsit καὶ τὸ μεταβάλ-
λον, addita καὶ particula articulum delevi.

DE HIEROCLE AC DE CARMINIS

AUREI AUCTORE.

Ex illis qui priscam Pythagoræ disciplinam posteriori ætate renovare ac sapientiæ studiosis Samii philosophi exemplo virtutis consequendæ viam commonstrare nisi sunt, merita laude celebratur Hierocles, Platonicus quinti post Chr. n. sæculi philosophus (1). Qui cum scholæ præset Alexandrinæ, cum alia (2) philosophorum scripta enarrare, tum aureum Pythagoreorum carmen interpretari solebat. Neque vero sola insignis doctoris fama apud cives floruit, sed scriptis etiam in vulgus editis nomen suum posteris commendavit. Talia Hieroclei ingenii monumenta fuerunt septem de Providentia et de Fato libri aliaque volumina, quorum capita quædam Photius et Stobæus servarunt. Nullum autem egregii viri opus integrum ad nostram ætatem mansit præter aureolum in aureum Pythagoreorum carmen commentarium. De cuius præstantia antequam dicam, qua quinti sæculi parte vixerit Hierocles et quando hunc librum litteris consignarit, definire tentabo. Id vero ex Procli Lycii vita a Marino composita conjectura assequi licet. Etenim Proclus, quem Hieroclis tempore vixisse non ignoramus, anno p. Chr. n. 412 in lucem susceptus est, ut ex genituræ themate quod est apud Marinum apparet. Idem quum viginti annorum adolescens esset, Plutarcho Atheniensi operam dedit, ejusque per biennium auditor fuit usque ad annum p. Chr. n. 434, quo mortuum esse Plutarchum Marinus testatur (3). Quum igitur Hierocles in libris de Providentia et Fato ap. Phot. Cod. 214 se quoque dicat adolescentem eodem Plutarcho magistro usum esse, sequitur eum Proclo aut æqualem aut paullo majorem fuisse. Quodsi Proclus e postremis Plutarchi, qui octogenarius fere Athenis obiit, auditoribus fuisse constat, tantum abest, ut necessario Hierocles Procli condiscipulus fuerit,

ut varias ob causas verisimilius sit ab eo paullo ante Plutarchum esse auditum. Neque enim probamus Ashtoni sententiam, qui Hieroclem biennio majorem Proclo facit natumque anno 410. Quippe nihil obstat, quominus Hieroclem decem annis ante Proclum i. e. anno 402 ortum esse statuamus. Hoc autem ita se habere facile adducor ut credam. Nam de Hieroclis obitu conjectandi nobis facultatem dat Æneas Gazæ in Theophrasto circa annum p. Chr. n. 490 scripto, ubi Ægyptus Alexandrinus qui est inter colloquentes οὐ μέμνησαι, inquit, τοῦ Ἱεροκλέως καὶ τῆς Ἱεροκλείου φιλοσοφίας, παρ' ἧς φιλοσοφίαν ἐκ παιδὸς καὶ ἀλλήλων ἐρῶντες πολλοὶς ἐχόμεν τοῖς ἐρασταῖς (4). Unde patet non modo Hieroclem Æneæ a puero fuisse præceptorem, sed etiam multo ante editum hunc dialogum vitam reddidisse naturæ. Jam si ponimus, eum non quattuordecim, quemadmodum Ashtono placuit, qui mortem ejus in annum 476 incidere volebat, sed viginti annis ante i. e. anno post Chr. n. 470 mortalitatem explesse, superstite adhuc Proclo usque ad annum 485, uti narrat Marinus, intelligitur eum sexagenario majorem, ac si recte conjecti, sexaginta octo annos natum fato concessisse. Sic Procli neque condiscipulus neque æqualis Hierocles fuisse dicendus est. Sed quo tempore ab eo hæc aurei carminis explicatio conscripta sit, etsi haud facile statui potest, tamen e Procli in Platonis Timæum commentariis colligi licet. Hunc enim apparet ita commentatum esse illum Platonis librum, ut magnam Pythagoricorum et Platonicorum dogmatum partem amplecteretur, iis prætermissis aut obscure significatis quæ ab Hierocle in illustrando aureo carmine explicata essent. Quare unum tantum carminis versum profert pag. 62 F (p. 145 ed. Schneid.) his verbis usus : οὐ γὰρ ἐστὶ τὸ κατὰ

(1) Cf. Fabric. Bibl. Gr. vol. 1 p. 792 ed. Harl.

(2) Damascius ap. Photium Cod. CCXIII p. 551 : Οὗτος (ὁ Ἱεροκλῆς) γὰρ ποτὶ τὸν Πλάτωνος Γοργίαν τοῖς ἑταίροις ἐξηγεῖτο· εἰς δὲ τις τῶν ἀκροατῶν Θεοσίβιος ἀπεγράψατο τὴν ἐξήγησιν. Πάλιν δ', οἷα εἰκός, ἐκ δευτέρου τοῦ Ἱεροκλέως εἰς τὸν Γοργίαν καταβαλλομένου, μετὰ τινα χρόνον τὴν ἐξήγησιν αὐτὸς ταύτην ἀπεγράψατο καὶ ἀντιπαράβαλόν τὰ πρότερα καὶ τὰ ὅσπερ, εὖρεν οὐδὲν τῶν αὐτῶν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἐκότερα δὲ ἡμῶς, ὃ καὶ παράλογον ἀκούσαι, τῆς Πλάτωνος ἐχόμενα, καθέσθον ὁδὸν τε, προαιρέσεως. Τοῦτο μὲν οὖν ἐπιδείκνυται

τοῦ ἀνδρὸς ἡλίον ἦν ἄρα τὸ τῶν φρονῶν κλίμαχος.

(3) Falso Needhamius in præfatione Marino teste adhibito Proclum philosophi Atheniensis acroasis anno post Chr. n. 463 interfuisse, Plutarchum autem anno 465 diem suum oblitte ait.

(4) Fallitur Henr. Valesius in Adn. ad Ammian. XII, 16 et ad Evagr. Hist. III, 41, ubi Proclum ait vixisse temporibus Anastasi, qui sex post Procli excessum annis ad imperii fastigium evectus est, i. e. anno 491.

όμεν (5) τοιοῦτον, οἷον οἱ πολλοὶ ἀκούουσι τῶν Ἰταλικῶν ἢ Ἀττικῶν, ἀλλ' ὥσπερ εἰώθασι λέγεσθαι παρὰ τοῖς Πυθαγορείοις τὸ Ἄθανάτους μὲν πρῶτα θεοὺς ἡμῶν ὡς διδάσκονται, Τίμα. Δηλοῖ γὰρ ὁ νόμος τὴν εἶξιν τὴν θείαν, καθ' ἣν ἐξήρτηται ἀπὸ τὰ δεύτερα τῶν προτέρων καὶ πληροῦται ἀπ' αὐτῶν. Οὕτω δὲ ἰνόμος ἀπὸ τῶν νοητῶν ἀρξάμενος καθήκει καὶ εἰς τὴν δημιουργικὴν αἰτίαν καὶ ἀπὸ ταύτης πρόεισι καὶ μερίζεται περὶ τὸ πᾶν. Eadem Hieroclis sententia est p. 14, qui tamen uberius de hoc argumento disputat. Sic autem ait: Ἐπειδὴ πασῶν τῶν ἀρετῶν ἡγεμὼν ἐστὶν ἡ εὐσέβεια, πρὸς τὴν θείαν αἰτίαν τὴν ἀναφορὰν ἔχουσα, εἰκότως καὶ τῶν ἐν τοῖς ἔπεισι νόμων τὸ περὶ ταύτης ἡγεῖται παράγγελμα, ὡς δύο τοὺς ἰγχοσμίους θεοὺς κατὰ τὴν ἐνυπάρχουσαν αὐτοῖς τάξιν τιμᾶν, ἣν ὁ δημιουργικὸς νόμος ἅμα τῇ ὁσίᾳ αὐτῶν συμπερολήγατο, τάξας αὐτῶν τοὺς μὲν ἐπὶ τῆς πρώτης σφαίρας, τοὺς δὲ ἐπὶ τῆς δευτέρας, καὶ ἐπὶ τῆς τρίτης ἄλλους καὶ οὕτως ἐφαξῆς, μέχρι τῆς πάσης τῶν οὐρανίων κύκλων συμπληρώσεως. Τὸ γὰρ ἡ ἐτάχθησαν ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ αὐτῶν καὶ πατρός, ταύτη αὐτοὺς ἰγνακῆναι τε καὶ τιμᾶν τῶν θείων νόμων κατακολουθούτων ἐστὶ καὶ τὴν ὄντως τιμὴν αὐτοῖς ἀποδιδόντων κ. τ. λ. Ex hoc similibusque locis (6), quibus Hierocli congruentia habet Proclus, intelligitur, mirabilem illum Pythagoricæ et Platonice philosophiæ interpretem ea omisisse omnia, quæ ab Hierocle ejusdem temporis scriptore peti possent. Cum autem nihil testatius sit, quam Proclum anno ætatis vicesimo octavo i. e. anno 440 p. Chr. n. hos in Platonis Timæum commentarios composuisse, sequitur, ni fallor, ut Hierocles priusquam duodequadringenta annos natus esset, hunc de quo agitur librum confecerit. Sed nihil amplius hac de re in medium proferre ausim. Qualis vero ejus in aureos versus commentarius sit, vel inde concludi licet, quod Jo. Aurispa, Siculus, primus Hieroclis interpres ait, sese jam octogenarium nihil aut græce aut latine scriptum legisse, unde plus uti-

litatis perceperit. Ac profecto non modo bene beateque vivendi præcepta tradit Hierocles, sed humanitatis legibus expositis divinitatis etiam communionem mortalibus impertire annitur. Quamobrem fuerunt qui Aurispæ forsitan vestigia secuti, cui divinum hoc opus religioni christianæ consentaneum videbatur, non dubitarent contendere philosophum Alexandrinum plurima e Christianorum fontibus hausisse. Quod quominus credam obstant Suidæ (7) verba, e quibus patet Hieroclem quum esset Constantinopoli in offensionem τῶν κρατούντων (quo nomine a gentilibus magistratus Christiani (8) appellabantur incurrisse. Nimirum acerrimum illum veteris religionis ac philosophiæ defensorem alieno a Christianorum sacris animo fuisse nemo non videt. Itaque in jus raptus publice virgis crudeliter cæsus est (9). Quodsi Christiani tales dictorum quorundam pœnas repeterunt ab homine veteris sapientiæ studiosissimo, quis putet eum illorum scripta compilasse, ut hanc aurei carminis explicationem componeret? Sed ne opus quidem fuisse hujusmodi commentarium confecturo Christianorum libris testimonio sunt præter Platonis, Senecæ, Epicteti, M. Antonini aliorumque volumina, e quibus haud pauca depromsit Hierocles, multa philosophorum fragmenta a Stobæo servata, in quibus, licet auctoritate et pretio diversis, idem virtutis studium ad vitam recte agendam commendatur. De orationis elegantia, quam omnes huic commentario tribuunt, non est quod copiose dicamus. Nam pauca tantum verba, loquendi genera, constructiones hic reperias, quibus quasi posterioris ætatis maculis ille orationis tanquam perpetuus nitor infuscatur. Reliqua perspicue, graviter, suaviter dicuntur ac tot verborum luminibus distinguuntur, ut si a simplicitate et nativo lepore Atticorum discesseris, copia etiam et varietate cum optimis scriptoribus Hierocles certare

(5) Spectat Platonis verba p. 27 B καλίσαντα κατὰ νόμον θεούς.

(6) Collectis in adnotatione edit. majoris.

(7) Suidas sic: Ἱεροκλῆς, φιλόσοφος, Ἀλεξανδρεὺς. Οὗτος μετὰ τοῦ ἀτρέπτου καὶ μεγαλοπρεποῦς εὐρους τὴν διάνοιαν εἰς ὑπερβολὴν, καὶ διαφέρειν εὐλογωτικῆ καὶ εὐπορικῆ τῶν καλλίστων ὀνομάτων καὶ ρημάτων, κατέπληττε πανταχοῦ τοὺς ἀκουστέους. Ἦν δὲ αὐτῷ καὶ μαθητῆς Θεοσίβιος, ἀνὴρ εἰς περ τις ἔτερος, ὧν ἡμεῖς ἴσμεν, εἰωθὸς ἀποβλέπειν ἐς τὰς ἀνθρώπων ψυχάς. Ἐλεγε δὲ ὁ αὐτὸς Θεοσίβιος, ἐξηγουμένον φάναι ποτὲ τὸν Ἱεροκλέα, κύβους εἰκῆναι τοὺς Σωκράτους λόγους· ἀπώτατος γὰρ εἶναι πανταχοῦ ὅπη ἐν πέποισι. Τοῦ δὲ Ἱεροκλέους τὸ ἀνδρείον καὶ μεγαλόθυμον ἦθος ἀπέδειξεν ἡ συμβῆσα τύχη περὶ αὐτὸν· εἰς γὰρ τὸ Βυζάντιον ἀνελθὼν προσέπροσε τοῖς κρατοῦσι, καὶ εἰς δικαστήριον ἀχθεῖς ἐτύπτετο τὰς ἐξ ἀνθρώπων πληγὰς. Ῥαόμενος δὲ ἀματι, βράβειος κοιλῆν τὴν χεῖρα, προσραίνει τὸν δικαστήν, ἅμα λέγων·

Κύκλωψ, τῆ, πῖε οἶνον, ἐπεὶ φάγες ἀνδρόμα κρέα.

(Od. IX, 347.)

Φυγὴν δὲ κατακρηεῖς καὶ ἐπανελθὼν χρόνῳ ὕστερον εἰς Ἀλεξανδρείαν συνεπιλοσῶρει τὰ εἰωθῶτα τοῖς κλησιάζουσιν. Ἐξῆστι δὲ μαθεῖν τὴν Ἱεροκλέους μεγαλεγνωμόνα φρόνησιν ἀπὸ τῶν συγγραμμάτων, ὧν γέγραφε εἰς τὰ Χρυσᾶ ἔπη τῶν Πυθαγορείων, καὶ ἑτέρων βιβλίων περὶ Προνοίας συγνῶν· ἐν οἷς φαίνεται ὁ ἀνὴρ τὴν μὲν ζωὴν ὑψηλόφρων, τὴν δὲ γνώσιν οὐκ ἀκριβῆς.

(8) Vide Kusterum ad hunc Suidæ locum vol. I, part. 1 pag. 954 ed. Bernhardi.

(9) Ἐτύπτετο τὰς ἐξ ἀνθρώπων πληγὰς. Similiter Æschin. contr. Timarch. pag. 269 ed. Bekker. δήσαντες πρὸς τὸν κίονα αὐτὸν τὸν Πιττάλακον ἐμαστῖνον τὰς ἐξ ἀνθρώπων πληγὰς οὕτω πολὺν χρόνον ὥστε καὶ τοὺς γείτονας αἰσθῆσθαι τῆς κραυγῆς. Cf. Bernhardum I. c.

possit. Sed illud, quod enarravit aureum Pythagoreorum carmen (10) a quo compositum sit, quæri inter eruditos solet. Namque ipse Pythagoras horum versuum auctor non est, per quem jurat scriptor versus 47 *ναὶ μὰ τὸν ἀμετέρα ψυχῆ παραδόντα τετρακτύν*, — quum doctrinæ hujus conditorem nihil scripsisse inter plerosque auctores conveniat (11), quamquam non defuerunt, qui Samio philosopho cum alia scripta (12), tum hæc aurea dicta tribuerent (†). Neque vero e Pythagoreis quisquam invenitur, quem probabile sit hoc carmen composuisse præter Lysidem de quo infra dicam (13). Itaque multis maxime illa probatur opinio quæ et plerisque veterum arrisit, Pythagoreum aliquem totius cœtus no-

mine in omnium discipulorum usum simulque æqualium et posterorum gratiam hanc univè disciplinæ a magistro traditæ quasi *σύνολον ἐπιτομὴν* litteris consignasse (14). E Chrysi autem verbis quæ Gellius servavit apparere poterit, quum Stoicis jam philosophus hæc Pythagoreorum præcepta versibus inclusa nove ejusque vita in tertium ante Chr. n. sæculum incidat, carmen hoc in disciplinæ Pythagoreorum monumentis numerari oportere. Nam cum putes hæc aurea dicta supposititia esse ne pluris faciendâ, quam pleraque Pythagoreorum scripta et fragmenta, quæ primo ante Chr. sæculo ob renovatam nonnullorum studiis peritam Pythagoræ rationem veteribus Pythagori-

(10) Τὰ χρυσὰ τῶν Πυθαγορείων ἔπη interpretari soleo aureum Pythagoreorum carmen. Interdum aurea dicta vel aureos versus dixi. Vulgo male vertunt aurea carmina, quod etiam Gaisfordium fecisse miror.

(11) Cf. Fabric. Bibl. Gr. vol. I p. 779 ed. Harl.

(12) Cf. Dlog. Laert. VIII, 7 et Fabric. Bibl. Gr. vol. I p. 782 seqq.

(†) Epicletus lib. IV c. 6 p. 473 ed. Genev. (τὸ τοῦ Πυθαγόρου laudans); Clemens Alex. lib. I c. 10 Pædagogici pag. 154 ed. Oxon.: Καὶ, μοὶ δοκεῖ, συνεῖς τοῦτο ὁ Σάμιος παραγγέλλει Πυθαγόρας,

Δειλὰ μὲν ἐκπρήξας ἐπιπλήσσο, χρυστὰ δὲ, τέπειν.

Hieronymus contra Rufinum: Respice omnem oram Italie quæ quondam magna Græcia dicebatur, et Pythagoricorum dogmatum incisa publicis litteris æra agnosces. Cujus enim sum illa χρυσὰ παραγγέλματα, nonne Pythagoræ? in quibus omnia ejus ita breviter dogmata continentur, et in quæ latissimo opere philosophus commentatus est Jamblichus, imitatus ex parte Moderatum virum eloquentissimum et Archippum: ac Lysidem Pythagoræ auditores. Chalcidius pag. 229: Pythagoras etiam in suis aureis versibus:

Corpore deposito quum libor ad æthera perges, evades hominem factus deus ætheris almi.

Galenus de dignoscendis affectibus tom. VI p. 528 ed. Par. παρανέσεις citat φερομένας ὡς Πυθαγόρου hoc ipsum carmen intelligens. Suidas v. Πυθαγόρας Σάμιος: τινὲς δὲ ἀνατιθέασιν αὐτῷ καὶ τὰ χρυσὰ ἔπη.

(13) Alii Lysidem, alii Philolaum, alii Epicharmum, alii denique Empedoclem carminis hujus auctorem esse voluerunt. Arrian. Epictet. III, 10 plura dicta nullo auctore landato usurpat. Proclus III in Plat. Tim p. 155 τὸν τῶν χρυσῶν ἔπων πατέρα δεικνύει. Hierocles τὸν τῶν ἔπων τούτων συγγραφεὴν p. 230 ed. Curt. (170 ed. Needh.; p. 224 ed. Ashl.).

(14) Pythagoreis hoc opusculum ascribit Chrysippus apud Gellium VI, 2 his verbis: ὑπὸ τῶν Πυθαγορείων οὕτως εἴρηται:

γνώσει δ' ἀνθρώπους αὐθάρατα πῆμαθ' ἐλόνας, ὡς τῶν βλαβῶν ἐκάστοις παρ' αὐτοῖς [leg. παρ' αὐτοῦς, cf. adn. ad pag. 162] γινομένων καὶ καθ' ὁρμὴν αὐτῶν ἀμαρτανόντων τε καὶ βλαπτομένων καὶ κατὰ τὴν αὐτῶν δianoian καὶ κρήσειν. Conf. Jamblichus vit. Pythag. pag. 138.

Similiter Plutarchus Consolat. ad Apollonium vol. VI p. 443 ed. Reisk.: καλῶς δ' οἱ Πυθαγόρειοι παρεκλεύσαντο λέγοντας:

δοσα δὲ δαιμονίαισι τύχαις βροτοὶ ἀλγῶν ἔχουσιν, ἦν ἂν μοῖραν ἔχρς, ταύτην ἔχε, μηδ' ἀγανάκτι.

Correxī vulgatam scripturam quæ est *ὣν ἂν μοῖραν ἔχ Id. de Placit. philos. lib. I (vol. IX p. 476 ed. Reisk. διὸ καὶ ἐφῆγγοντο οἱ Πυθαγορικοί ὡς μεγίστου βροτοῦ τῆς τετράδος:*

οὐ μὰ τὸν ἀμετέρα ψυχῆ παραδόντα τετρακτύν, παγὰν ἀνάου φύσεως βίωματα ἔχουσιν.

Anonymus scriptor [Porphyrus] de Homeri poetarum Ernestum in edit. Homeri tom. V p. 230: κατὰ τὴν ἔστι [τὸ] πυθαγορικόν.

δοσα τε δαιμονίαισι τύχαις βροτοὶ ἀλγῶν ἔχουσιν, ἦν ἂν μοῖραν ἔχρς, πρῶτος φέρε μηδ' ἀγανάκτι.

Inserui tunc flagitante sententia, quam sic exprimit Hierocles: *hinc illud Pythagoræ; fortasse rectius, quæ si scripsisset Pythagoricum, siquidem idem scriptor plerisque versibus interjectis habet: ὁ δὲ Πυθαγόρας:*

Φείθεο τῆς ζωῆς, μὴ μιν καταθυμοδορήσῃς,

quem versum et Stobæus Pythagoræ tribuit Florilegio serm. 123.

David Scholl. Aristot. p. 13 ed. Brandis.: τοῦτο δὲ εἰ ἔχομεν δεῖξαι ἀπὸ Πυθαγορείων συγγραμμάτων: οὐκ ἔστι γὰρ σύγγραμμα ὁ Πυθαγόρας: εἴθε γὰρ εἴη οὐ βούλομαι ἀψύχοις τὰ ἐμὰ καταλιπεῖν (ἀψυχα δὲ ἐκάλεσεν τὰ βέλματα ἀλλ' ἐν ἐμφύχοις ἦτοι ἐν τοῖς μαθηταῖς, οἵτινες καὶ ἐπισημεῖται δύνανται ἀποκρίνεσθαι, τὸ δὲ βέλδιον οὐ. Καὶ ὡς εἴη τῶν τῶν Πυθαγορείων, οὐ δύνανται διδάξαι με τὰ βέλματα βέλδιον γὰρ εἶπε καὶ ἄλλα περὶ τῶν αὐτῶν φεγγόμενοι, τὸ δὲ βέλδιον τὰ αὐτὰ εἶπε περὶ τῶν αὐτῶν λέγει, καὶ οὐ δύναται πρὸς τὸ ἐρωτώμενον ἀποκρίνεσθαι...μηδὲ γὰρ τις οἰσθήσει χρυσὰ ἔπη αὐτοῦ εἶναι, ἀλλὰ τις τῶν Πυθαγορείων ἔπειτα ταῦτα καὶ πρὸς τιμὴν ἔγραψε τὸ ὄνομα τοῦ οἰκείου ἀποκρίσεως. Hierocles sub finem Commentarii: ἔστι γὰρ οὐδὲν εἰ μὴ τὰ ἔπη ταῦτα ἢ τελειότατος χαρακτήρ φιλοσοφίας καὶ τῶν κεφαλαιωδεωτέρων αὐτῆς δογματῶν ἐπιτομὴ καὶ ὑπὸ τῶν ἡδὴ τὴν θείαν οἰον ἀναβεβηκότων ὑπογραφεῖται τοῖς μετ' αὐτοῦς παιδευτικῆς στοιχείωσις· ἃ δὴ καὶ τῶ ὄντι εἶναι καὶ ἂν τῆς ἀνθρωπίνης εὐγενείας εἶναι γνώρισμα κάλλιστον, καὶ οὐχ ἑνὸς τινος τῶν Πυθαγορείων ἀπομνημόνευμα, εἶναι δὲ τῶν ἰεροῦ συλλόγου καὶ, ὡς ἂν αὐτοὶ εἴποιεν, τοῦ ἁμῶν κοινῆς ἀπόφθεγμα κοινόν.

posita sunt, præsertim quum Juba eruditissimus Mauretaniæ rex quæcunque exstabant Pythagoreorum scripta colligeret (15). Nihil enim his versibus est abhorrens ab antiquitate, a thagoræ decretis, ab optimorum auctorum de mio philosopho et ejus familia testimoniis. d ne quis e quarundam vocum, quæ in hoc Carmine leguntur, usu concludat, poetam post istum natum vixisse, de his mihi paucis distandum arbitror sperans ea quæ modo dixi demum cunctis probatum iri, quum omnem imitationem exemero. Tria sunt in hoc Carmine quæ quis posterioris ætatis indicia habere nequit, κτᾶσθαι versu 16, ut quidam volunt, πασσε dictum, ἐξακείν versu 66 active usurpatum, πολεΐφας denique versu 70 pro ἀπολιπών a poeta scriptum. Verum hæc ad imminuendam carminis auctoritatem non sufficiunt. Nam neque κτᾶσθαι, ut in adnotatione monui, passive accipiendum, neque ἐξακείν inferior ætas active frequentavit, quum hoc uno loco excepto Græci semper ἐξακείσθαι dixerint, ut inde quo tempore compositum sit carmen cogi nequeat. Denique ἀπολιπών etsi rarum est apud priores et bonæ notæ scriptores pro ἀπολιπών, tamen neque inauditum neque indictum fuit, ut ad illum versum observavi. Hinc efficitur argumentis e dicendi genere petitis carminis antiquitatem in dubium vocari non posse. Quum autem inter vs. 39 et 40 in codice Augustano duo legantur versiculi, qui neque in vulgatis editionibus neque in Hierocli Commentario exstant, sed a Porphyrio de vita Pythagoræ p. 27 ed. Rom. (p. 41 ed. Küster) afferuntur :

πρῶτα μὲν ἐξ ὑπνοιο μελίφρονος ἐξυπαναστάς
εὐ μάλα ποιτύνουσιν ὅσ' ἐν ἡματι ἔργα τελέσσεις,

nolim statuere hoc disciplinæ Pythagoricæ monumentum non integrum ad nostram memoriam mansisse, sed istos versus a quibusdam Pythagoreis pro spuriiis habitos ideoque ab Hierocle omissos esse existimo. Idem judicandum esse arbitror de eo versiculo, qui versui 44 in eodem

codice Augustano, in tribus Oxoniensibus atque in Veneto exemplari subjungitur :

ταῖς αὐταῖς ἀρεταῖς ποιεῦ φίλον δὲν κ' ἐθέλησθα,

quem Harlesius recte interpretamentum versus quinti esse censuit.

Id porro faciendum est, ut quem locum inter philosophorum carmina aurei de quibus hîc quæritur versus obtineant, paucis significemus. Cum difficile sit sapientiæ præcepta versibus illustrare propterea quod animi sensa in hac rerum, quæ a philosophis tractantur, majestate ac difficultate facilius soluta quam vincata numeris oratione explicantur : tamen Xenophanem, Parmenidem, Empedoclem aliosque videmus non omnis poeticæ artis expertes fuisse, ut ad argumenti dignitatem simul imaginum venustas, dictionis granditas, omnis denique generis, quæ in poetis admirationi sunt, virtutes et ornamenta accederent. Id secus est in eo de quo loquimur Carmine, cujus auctor tantum abest, ut idem et poeta et philosophus fuisse dicendus sit, ut inter poetas nomen suum cum laude profiteri posse non videatur. Quis enim poeta epicus vel didacticus, ut pauca tantummodo memorem, ante Christum natum, ἐπωφέλμος dixit, quod legitur versu 6 ; quis ἀγανακτεῖν (v. 18), quis λαγνεῖ (v. 10), quis ἀμέλεια (16) (v. 32), quis ἀθροπτος (v. 35), quis σύστασις (v. 56) (17), quæ omnia primo vocabulo excepto recte in prosa dicebantur, poeticam orationem illo tempore non decebant. Sed bonus poeta fuerit carminis conditor an minus, non laboro. Id tantum investigari convenit, qua ætate vixerit et quis ferit. Liquet autem versificatorem circa belli Peloponnesiaci tempora vel paulo post vixisse, quia ejus dicendi genus dissimile epicæ simplicitati ac diversum ab eo, quo Xenophanes, Parmenides, Empedocles usi erant, imprimis cum prosæ scriptoribus et poetis illius sæculi consentit. Cf. voces ἀλογίστως v. 14, μωρός v. 27, καθάρειος v. 35 [καθάριος apud Menandrum; vid. Athen. XIV, 661, F], ἀνελεύθερος v. 38, αἰθαίρετος v. 54, συνο-

(15) David. Scholl. Aristot. p. 28 a ed. Brandis. : ἐν οἷς ζητητέον καὶ τὸ γνήσιον διὰ τὴν γινόμενὴν νοθεῖαν· νοθεύονται γὰρ τὰ βιβλία πενταχῶς· ἢ γὰρ δι' εὐγνωμοσύνην μαθητῶν τὰ οικεῖα συγγράμματα τοῖς οικείοις διδασκαλοῖς ἀνατιθέντων, ὡς τὰ Πυθαγόρου καὶ Σωκράτους ἐπιγραφόμενα βιβλία, μὴ ὄντα Σωκράτους ἢ Πυθαγόρου ἀλλὰ Σωκρατικῶν καὶ Πυθαγορικῶν· ἢ διὰ φιλοτιμίαν βασιλικήν· Ἰσάτου γὰρ τοῦ Ἀθύου βασιλέως συνάγοντος τὰ Πυθαγόρου καὶ Πτολεμαίου τὰ Ἀριστοτέλους, τινὲς καπηλείας χάριν τὰ τυχόντα συγγράμματα λαμβάνοντες ἐκέρθουσαν καὶ ἴσησον διὰ παραθέσεως νέων μυθῶν [sic jam dudum correxi vulgatam τυθῶν ;

cf. præfat. ad Ocell. p. XIX], ἵνα σκοτεῖν εἴηεν τὴν ἐκ τοῦ χρόνου ἀξιοπιστίαν· ἢ δι' ὁμωνυμίας συγγραφεῶν ἢ συγγραμμάτων ἢ ὑπομημάτων.

(16) Quamquam non diffiteor apud Euripidem legi ἀμέλιαν. Iph. Aul. v. 850 ἀλλ' ἀμελίᾳ δὲς αὐτὰ, καὶ φαύλος φέρει. Antip. fragm. XX p. 665 ed. Wagner. (Paris 1846) τὰ μὲν κατ' οἴκου ἀμελίᾳ παρείς ἐσσι.

(17) De ea vocis potestate loquor, quæ philosophorum propria est. Alio sensu σύστασιν dixit Eurip. Heraclid. 416 ubi vide Elmslejum.

παδός v. 59. Hinc patet quanto in errore versatus sit Glandorfius, qui in dissertatione de versuum aureorum ætate § VI et in appendice libri p. 188 seq. defensa variis argumentis illorum antiquitate eos forsitan e mysteriis Eleusiniis ortos et ante Pythagoram litteris mandatos esse opinatur. Meinersius, qui in *Histor. doctr. apud Gr. et Rom.* I p. 579 seqq. carmen mutilum, interpolatum insertisque versibus alienis auctum, nec nisi post Platonem et Aristotelem a quodam Pythagorico Aristoxeni et Heraclidis sodali esse concinnatum probaturus erat, nihil perspicue demonstravit. Quod autem ait alienos versus esse interpositos, id non sine causa de jurejurando vs. 47 et 48 :

ναὶ μὰ τὸν ἀμετέραν ψυχῆ παραδόντα τετρακτύν,
παγὰν ἀενάου φύσεως —

contendi videtur, quum tale sit scriptoris Θεολογουμένων ἀριθμητικῆς p. 20 testimonium : Τοιαύτης δὲ οὐσίας, ἐπώνυμον (leg. ἐπώμυνον) δι' αὐτῆς τὰ Πυθαγόρου οἱ ἄνδρες θαυμάζοντες δηλονότι καὶ ἀνευφημοῦντες ἐπὶ τῇ εὐρήσει, καθά που καὶ Ἐμπεδοκλῆς·

Ὁδὸ μὰ τὸν ἀμετέραν γενεῆ παραδόντα τετρακτύν,
παγὰν ἀενάου φύσεως βιζώματ' ἔχουσαν.

At quum Empedocles a Pythagoræ placitis cognoscendis philosophiæ studiorum exordium cepit, non mirum hoc Pythagoreorum jusjurandum alicubi ab eo in carminibus memoratum fuisse. Quis autem animadversa scripturæ diversitate quæ est apud auctores (vid. adnot. ad vs. 47 et 48) qui utrumque versum afferunt, audeat affirmare, carminis hujus parentem Empedoclis potissimum auctoritatem secutum ejus verba in suum poema transtulisse, quasi non licuerit et Empedocli et huic Pythagorico versificatori eundem adire fontem, unde diversa petierunt? Tiedemani conjectura in *Princ. Græc. Phil.* p. 190 proposita, qua poema variis auctoribus ascribitur atque e diversorum poetarum operibus conflatum perhibetur, non eget refutatione. Nimirum singula præcepta inter se cohærere aptissimeque sententiarum ordine continuari, quod negabat Tiedemannus, tanta arte ostendit Hierocles, ut nihil in hoc genere perfectius antiquitas tulerit, etsi a poeta non pulchrum corpus, sed lacera membra nobis objici forsitan alii quoque explicationis Hierocleæ immemores crediderint. Non tacebo ea, quæ de hoc argumento judicat vir egregius atque idoneus talium rerum existimator Godofr. Bernhardus. Is *Histor. Græc. litter.* tom. II p. 373 ait si unus sit hujus carminis

auctor, tamen neque quo tempore vixerit neque quibus sacris initiatus fuerit e certis indicibus apparere, imprimis vero epilogo inde a verbis ἄλλ' εἴργου βρωτῶν x. τ. λ. suspicionem movet carmen inferioris ætatis scetum esse. Sed non est quod diutius huic rei immorer, siquidem et omnia, quæ Bernhardus statuit, superiori disputatione respondiisse videor. Unum addo, quum Hierocles in scholis aureum carmen prælegere solitus sit neque solum mirabilem sententiarum continuationem seriemque auditoribus ostenderit, sed in explanandis singulis præceptionibus simul Pythagoricæ philosophiæ summam tradiderit, conjectura non aberraturum qui suspicetur, carmen quo tempore vigeat adhuc Pythagorica ratio compositum non magis discipulis quam magistris jam ab ipso auctore destinatum fuisse, ut alteri in poema, omnis sapientiæ fundamenta continens, tanquam in speculum intuerentur præclaraque monita non modo memoriæ mandarent, sed factis etiam exprimerent, alteri reseratis procedente tempore philosophiæ penetrabilibus in exponendis singulis poematii membris tam obscura omnia illustrarent, quam universam rerum divinarum humanarumque cognitionem ac bene beateque vivendi disciplinam audientibus impertirent. Restat, ut indagemus, quis e Pythagoreis condiderit hoc poema. Ac primum quidem displicere nobis Fabricii suspicionem qui Empedocli illud tribuebat, quia v. 47 et 48, quibus jusjurandum continetur, atque ultimi [v. 70—71] teste Jamblichio in *Theologum. arithm.* Agrigentinum vatem auctorem haberent, ex iis quæ supra exposui effici arbitror. Clausulæ autem, qua peracto mutationum orbe post mortem immortalitas et divina natura hominibus Pythagoræ scita secutis promittitur, non tantum in aureis versibus locus est, sed etiam in lustralibus Agrigentini poetæ carminibus, propterea quod hæc ad Pythagoræ normam facta eo consilio edidit vir e Pythagoræ castris ad lustrandam omnem philosophiæ regionem profectus, ut mortales corporis animique purgatione ad deorum sanctitatem quasi gradibus quibusdam accederent. Quapropter non video, cur Godofredus Bernhardus hunc epilogram Pythagoræ familia dignissimum tanquam posterioris ætatis indicium rejecerit. Versum 42 πῆ παρέβην x. τ. λ. e Phocylide laudat Eustratius ad *Aristot. Eth. Nic.* p. 1. Hujus auctoritatem secutus aurei carminis scriptorem Phocylidem esse censuit Jacobus Windetus de *vita functorum statu* pag. 91, sed nihil probavit. Fortasse librariorum incuria Φωκυλίδου et Λύσιδος nomen confudit, de quo infra. Fæ-

unt etiam, qui Philolao aureum poematum attribuerent. Vide Labbei bibl. nov. MSS. p. 385. Am Constantini Lascaris Institutionibus græcis errariæ a. 1510 quaternaria forma editis subunctum est carmen pythagoricum in indice libri otatum: *Philolai Crotoniatæ carmina aurea, uæ falso hactenus Pythagoræ ascripta sunt*. At unc qui, quamvis primus Pythagoricam philosophiam litterarum monumentis prodidisse liroque de rerum natura foras dato disciplinæ rcana evulgasse dicatur, tamen quia unius solum oluminis auctor fuisse videtur, horum versuum criptorem falso nominari liquet. Cf. Diog. Laert. /III, 85 et Bœckh. Philol. p. 22 seq. item 34 eq. et p. 45. Epicharmum præterea scimus Pythagorica dogmata fabulis suis immiscuisse. Vid. Fabr. Bibl. Gr. II. p. 300 ed. Harl. Neque tamen idcirco ab eo aureos versus aut scriptos aut collectos esse cum Stanlejo statuerim Hist. phil. p. 305 interp. Olear. Etenim hoc poema non ab eo profectum esse intelligitur, qui forsitan Hieronis tyranni potentiam veritus (18) publice philosophiam profiteri non auderet, ideoque dogmata versibus inclusa solo scenæ beneficio vulgaret, sed qui habitaret in rerum contemplatione ac sapientiae dignitatem dictis factisque præ se ferret. Itaque, ut minorum gentium Pythagoreos præteream, solus superest Lysis, quem propter Diogenis Laertii [VIII, 6—7] verba: γέγραπται δὲ τῷ Πυθαγόρᾳ συγγράμματα τρία· παιδευτικόν, πολιτικόν, φυσικόν. Τὸ δὲ φερόμενον ὡς Πυθαγόρου, Λύσιδος ἐστὶ τοῦ Ταραντίνου Πυθαγορικῶς, φυγόντες εἰς Θήβας καὶ Ἐπαμεινώνδα καθηγησαμένου, aurei poematis conditorum jam Menagius esse voluit, ratus id quod Pythagoræ nomine inscriptum etiamtum ferretur non posse nisi hoc ipsum carmen esse. Etsi vero apud Suidam v. Πυθαγόρας et Eudociam p. 368 sive scriptorum sive librorum errore Laertii testimonium in hunc modum depravatum legitur: Συνέγραψε δὲ ὁ Πυθαγόρας μόνᾳ τρία βιβλία παιδευτικόν, πολιτικόν, τὸ δὲ φερόμενον τρίτον ὡς Πυθαγόρου, Λύσιδος ἐστὶ τοῦ Ταραντίνου μαθητοῦ αὐτοῦ γενομένου, additurque tines δὲ ἀνατιθέασιν αὐτῶ καὶ τὰ χρυσᾶ ἔπη, ut vel conjecturis propositis viri docti Diogenem e Suida corrigere conati sint, præsertim quum apud Iriartum Catalog. Cod. mss. bibl. Matrit. p. 335 mentio fiat libri tertii Pythagoræ falso tributi, de quæstionibus naturalibus compositi et capiti-

bus XVII constantis (19) Πυθαγόρου φιλοσόφου λόγος τρίτος κεφ. ιζ': tamen Menagii sententia his doctorum virorum correctionibus præstare videretur, nisi Diogenes in priore enuntiationis membro συγγράμματα τρία dixisset. Ita enim fit, ut τὸ δὲ φερόμενον τρίτον ὡς Πυθαγόρου similiter σύγγραμμα vel βιβλίον, non ποιημάτων quale est quod χρυσᾶ ἔπη vocamus intelligendum videatur. Neque tamen hoc in scriptore, qui iudicio minime valebat, ac sæpenumero minus accurate locutus est, pro certo affirmare ausim. Quamobrem per me licet Lysidi hoc poema assignetur, quum non obstet ficta epistola (20) quam ad Hipparchum de philosophia non evulganda scripsisse fertur. Sed quum Diogenes eodem loco dicat: φησι δὲ Ἡρακλείδης ὁ τοῦ Σαραπίωνος ἐν τῇ Σωτίωνος ἐπιτομῇ, γεγραφέαι αὐτὸν [τὸν Πυθαγόραν] καὶ περὶ τοῦ θλου ἐν ἔπεισι· δεύτερον, τὸν ἱερὸν λόγον, οὗ ἡ ἀρχή,

Ἡ νέοι ἀλλὰ σέβασθε μετ' ἡσυρίας ταῦτα πάντα· τρίτον, περὶ ψυχῆς τέταρτον, περὶ εὐσεβείας πέμπτον, Ἡλοθαλῆ τὸν Ἐπιχάρμου τοῦ Κώου πατέρα· ἕκτον, Κρότωνᾶ, καὶ ἄλλους. Τὸν δὲ μυστικὸν λόγον Ἰππᾶσου φασι εἶναι, γεγραμμένον ἐπὶ διαβολῇ Πυθαγόρου· πολλοὺς δὲ καὶ ὑπὸ Ἀστωνος τοῦ Κροτωνιάτου γραφέντας ἀνατεθῆναι Πυθαγόρᾳ, — non est quod dubitemus, si cui Lysidis nomen in hac causa minus aptum videatur, Astoni aureum carmen inscribere.

Denique inquirendum est, quando hæc dicta, quæ Gregorius Nazianzenus contra Julianum p. 197 plumbea (μολυβδᾶ) nominare ausus est, χρυσᾶ ἔπη a veteribus appellari cœpta sint. Hieronymus contra Rufinum l. c. ea χρυσᾶ παραγγέλματα vocat, Galenus de dignoscendis affectibus tom. VI p. 528 ed. Par. paraindiciis feroμένας ὡς Πυθαγόρου, ut supra vidimus. Simplicius in Epicteti Enchir. p. 3 ed Salmas. ὑποθήκας nominat his verbis: κομματικοὶ δὲ εἰσὶν οἱ λόγοι καὶ γνωμονικοὶ κατὰ τὸ τῶν ὑποθηκῶν κελουμένων παρὰ τοῖς Πυθαγορείοις εἶδος, sed pag. 204 παραγγέλματα. Ita enim ait: ἐπεὶ δὲ καὶ ἀνθρώπους ὄντας ἀνάγκη ποτὲ τι ἀμαρτεῖν εἰς ἀλλήλους, χρῆ τὴν ἐνστασιν φυλάττοντα τῆς φιλίας πάσῃ δυνάμει οὕτω τὸ παροραθὲν ἐπανορθοῦν μετὰ πραότητος, πειθόμενον τῷ χρυσῶ ὄντως ἐκείνῳ παραγγέλματι· Μηδ' ἔχθαιρε φίλον σὸν ἀμαρτέδος ὄνεκα μικρᾶς· ὄφρα δύνῃ κ. τ. λ. Jungit hæc nomina Hierocles pag. 10: διὸ καὶ ἐν ταῖς Πυθαγορικαῖς ὑποθήκαις τὰ τῶν ἀρετῶν παραγγέλματα πρῶτα παραδίδωσιν ἐν τοῖς ἔπεισιν ὁ λόγος, παιδαγωγῶν ἡμᾶς ἀπὸ

(18) Quem ipse aliquando acerbè cavillatus est. Vide Plutarch. de adulat. et amic. discr. vol. VI p. 249 ed. Reisk.

(19) Quem tamen Lascaris, vetus possessor, Simonis Sclii esse sua manu adnotavit.

(20) Socratis et Socraticorum, Pythagoræ et Pythagoreorum quæ feruntur epistolæ ed. Orell. p. 52 seq Cf. Bœckh. Philol. p. 18.

τῆς τῶν περὶ τὸν βίον ἀρίστης χρήσεως πρὸς τὴν θάλαν
 ὁμοίωσιν ἀνιέναι. Ex his aliisque scriptorum locis
 facile colligitur, veteres παραγγέλματα, παρανέ-
 σεις, ὑποθήκας sæpe promiscue usurpasse (21),
 quamquam liquido constat τὰς τῶν Πυθαγορείων
 ὑποθήκας differre ab eorum symbolis (συμβόλοις),
 sententiis (γνώμαις) et similitudinibus (ὁμοίαις).
 Ante quartum autem a Christo nato sæculum
 nemo τὰ χρυσᾶ ἔπη hoc ipso nomine appellavit,
 siquidem hac appellatione primus usus est Jam-
 blichus in Protreptico. Hujus exemplum secuti
 Chalcidius, Proclus, Hierocles, alii eandem
 versuum Pythagoricorum inscriptionem esse vo-
 luerunt. Jam quum nemo dubitet, quin veteres
 in excitandis librorum titulis admodum negli-
 gentes fuerint, intelligitur quam difficile sit hodie
 de auctore aurei carminis quærere, quod ante
 quartum sæculum ab aliis alio nomine afficitur.
 Nam media ætate hi Pythagoreorum versus ita
 hominum studia tenuerunt, ut sæpe describe-
 rentur, minoribus cujusvis generis carminibus
 adjicerentur, a Cedreno etiam p. 156 tractaren-
 tur, denique eorum nomen (ἔπη χρυσᾶ) transfe-
 retur ad Chrysomalli cujusdam versus apud
 Balsamonem in can. LX Apostolor. Vide Cotele-
 rium III Monument. eccles. gr. p. 571 et Leonem
 Allatium de ecclesiæ occidentalis atque orientalis
 perpetua consensione lib. III p. 653. Quod vero
 dixi non unam fuisse olim hujus carminis in-
 scriptionem, id vel hodie inspectis libris manu
 exaratis perspicitur. Etenim in codice Parisiensi
 legitur Πυθαγόρου Σαμίου ἔπη τὰ δ' ἐνεστὶ τὰ χρυσᾶ,
 in Vaticano autem Πυθαγόρου παρανέσεις teste
 Montefalconio Bibl. bibl. tom. I p. 5 E. Hodie
 vix aliter quam aureum carmen vel aurea dicta
 (χρυσᾶ ἔπη) hos versus nuncupare licet.

Hieroclis Commentarium in aureum carmen
 primus e Codice Venetiis emto latine vertit et
 Nicolao V Pontifici Maximo dedicavit Jo. Aurispa
 Siculus Patavii 1474, 4. Cujus interpretatio sæp-
 ius typis descripta est. Græce primus edidit
 Joann. Curterius e codice Abbatis Rupifucaldii,
 qui multum discrepat ab eo, quo Aurispa erat
 usus. Sic autem inscribitur ejus editio : « Ἱερο-
 κλέους φιλοσόφου ὑπόμνημα εἰς τὰ τῶν Πυθαγορείων
 ἔπη τὰ χρυσᾶ. Hieroclis philosophi commentarius
 in aurea Pythagoreorum carmina Joann. Curterio
 interprete. Ex bibliotheca D. Francisci Rupifucal-
 dii, Randani, Trenorchii Abbatis. Parisiis, apud
 Nicolaum Nivellium sub signo Columnarum via

Jacobæa. 1573. Cum privilegio Regis. » Curterius
 in corrigendo et vertendo Hierocle minime fel-
 cem fuisse ejusque interpretationem omni fide
 elegantia carere, cum alii jam docuerunt, tum
 Needhamius Præf. pag. 8 et 9. Paulo melius re-
 egit Fed. Morellus qui reliqua Hieroclis fragmenta
 prope omnia a. 1593 edidit ita inscripta : « *Hie-
 rocles de Providentia et Fato deque liberi arbitri
 cum divina gubernatione convenientia commenta-
 rius in compendium redactus et nunc primum luci
 et latinitate donatus, ex fide græci codicis decur-
 tati, e bibliothecæ Medicæ penu eruti, Latine, in-
 terprete Fed. Morello. Parisiis apud eundem Mo-
 rellum 1593. 8.* » Utrumque volumen additis aliis
 libellis Pearsoni cura repetitum est Londini 1654
 et 1655 hoc indice : « Ἱεροκλέους φιλοσόφου ὑπό-
 μνημα εἰς τὰ τῶν Πυθαγορείων ἔπη τὰ χρυσᾶ. Hiero-
 cles philosophi commentarius in aurea Pythago-
 reorum carmina. Jo. Curterio interprete. Londini
 1654, 12. » — « *Hieroclis commentarius de pro-
 videntia et fato una cum fragmentis ejusdem et
 Lillii Gyraldi interpretatione symbolorum Pytha-
 goræ notisque Merici Casauboni ad Commen-
 tarium Hieroclis in aurea carmina. Londini 1655
 et ibid. apud Williams 1673, 8.* » Pearsonus ipse
 nihil præter Prologomena adjecit. Quum igitur
 Hierocles etiam tum multis mendis scateret,
 Petrus Needhamius variis subsidiis ad corrigenda
 et explananda ejus ingenii monumenta collatis
 superiores editores doctrina et diligentia superav-
 it. Quare benevole olim excepta est ejus editio,
 cui hunc titulum addidit « *Hieroclis Philo-
 sophi Alexandrini Commentarius in aurea Car-
 mina, de Providentia et Fato quæ supersunt et
 reliqua fragmenta. Græce et Latine. Græca cum
 MSS collata castigavit, Versionem recensuit, No-
 tas et Indicem adjecit Petr. Needham. S. T. B.
 Coll. D. Joannis Cantab. Socius. Cantabrigiæ
 Typis Academicis. Impensis A. et J. Churchill,
 Bibliopolarum Londinensium. 1709.* » Ad casti-
 ganda scriptoris verba multum profecit partim
 perfecta fida illa Aurispæ translatione scripti
 codicis instar habenda, quæ ignota fuerat Curterio,
 partim congesta plurium codd. scripturæ diver-
 sitate.

Triginta tribus annis post quæ a Needhamio
 minus recte constituta essent retractare et Me-
 dicei Codicis ope scriptoris verba emendare ten-
 tavit Carolus Ashton, qui se Richardum War-
 renum esse volebat (22). Nam quum casu nescio

(21) Latine eodem modo cum Hierocle dicas: quocirca et
 in Pythagoricis monitis virtutum præcepta primo loco car-
 minis verba tradunt, ita nos erudientia, ut ab optimo rerum
 quæ ad vitam pertinent usu ad divinam similitudinem a-

scendamus. Quod hic ἐν τοῖς ἔπεσιν ὁ λόγος est, paulo ante
 simpliciter ὁ λόγος vocatur.

(22) Vide Joannis Nicholsii *Literary Anecdotes* t. IV.
 p. 226. Inscriptur hæc editio: « Hieroclis Philosophi Alexan-

quo accidisset, ut codicis Medicei collatio a Marguardo Gudio facta, quam Jo. Alb. Fabricius nactus cum Needhamio communicatam voluerat, ad hunc non perveniret, interim eam Jo. Wolfius Lipsiæ a. 1710 publici juris fecerat. Quamvis autem non omnem lectionis varietatem aut Fabricius Gudii munere accepisset aut Wolfius edidisset, tamen hac collatione ad plurimos locos sanandos bene usus est Ashtonus. Idem docte de variis Hieroclis locis commentatus est, interpretationem latinam limavit et ad græcam philosophi orationem magis accommodavit, in hoc tantum reprehendendus, quod non solum Needhamium, sed Bentlejum etiam omni occasione acerbius perstringit.

Denique anno 1850 Thomas Gaisfordius Joannis Stobæi Eclog. Physicas et Ethicas cum Hieroclis commentario in aureum Pythagoricorum

carmen edidit (23). Huic haud contemnenda, quemadmodum ipse ait, emendationis subsidia, quibus superiores editiones caruerant, præsto fuerunt. Nam præterquam quod ipse vetustum Codicem Vindobonensem fortasse anno 924 exaratum summa diligentia contulit, invenit in Bibliotheca Bodlejana inter libros Dorvillianos exemplum Curterianum, in cujus margine Lucæ Holstenii manu plurium membranarum scripturæ discrepantia adscripta legitur. Sed de his accurate disseruimus et quæ nobis ipsis contigerunt rei bene gerendæ instrumenta memoravimus in editione ampliore cui titulus est : *Hierocles in aureum Pythagoreorum carmen commentarius. Recensuit et (critica exegeticaque annotatione) illustravit* Fr. G. A. Mullachius. Berolini, 1853. Interpretationem latinam huic demum editioni adjunximus.

drini in Aurea Carmina Commentarius. Græce et latine. Græca accuratius nunc recognita et ad MSS. Codicum fidem exacta plurimisque in locis e Gudiana Medicei Codicis collatione emendata una cum Notis subjunctis ed. R (Richardus) W (arren). S. T. P. Coll. Jes. Cant. nuper socius. Londini, Typis Jac. Bettenham. Impensis Gul.

Thurlbourn Bibliopola Cantab. Veneunt apud J. Nourse P. Vaillant, J. Beecroft Lond. 1742.

(23) Ἰωάννου Στοβαίου ἐπιλογῶν βιβλίον β'. Joannis Stobæi Eclogarum physicarum et ethicarum libri duo. Accedit Hieroclis commentarius in aurea carmina Pythagoreorum. Ad MSS. Codd. rec. Thom. Gaisford. Oxonii, 1850.

ΙΕΡΟΚΛΕΟΥΣ ΤΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΕΙΣ ΤΑ ΤΩΝ ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΩΝ ΧΡΥΣΑ ΕΠΗ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ.

Ἡ φιλοσοφία ἐστὶ ζωῆς ἀνθρωπίνης κάθαρσις καὶ τελειότης, κάθαρσις μὲν ἀπὸ τῆς ὕλικῆς ἀλογίας καὶ τοῦ θνητοειδοῦς σώματος, τελειότης δὲ ὡς τῆς οικείας εὐζωίας ἀνάληψις πρὸς τὴν θεῖαν ὁμοίωσιν ἐπανάγουσα. Ταῦτα δὲ πέφυκεν ἀρετὴ καὶ ἀλήθεια μάλιστα ἀπεργάζεσθαι, ἡ μὲν τὴν ἀμετρίαν τῶν παθῶν ἐξορίζουσα, ἡ δὲ τὸ θεῖον εἶδος τοῖς εὐφυῶς ἔχουσι προσκτωμένη. Δεῖ οὖν πρὸς ταύτην τὴν ἐπιστήμην, τὴν μέλλουσαν ἡμᾶς καθαρὸς καὶ τελείους ποιεῖν, κανόνας ἔχειν τινὰς ἐν βραχεῖ διωρισμένους, ὅσων ἀφορισμούς τινας τεχνικούς, ὅπως ἂν ἐν τάξει καὶ εὐμεθόδως πρὸς τὸ τῆς εὐζωίας τέλος ἀφικώμεθα. Τῶν δὲ τοιούτων κανόνων τῶν πρὸς τὴν ὅλην φιλοσοφίαν συντινόντων τὰ Πυθαγορικά ἐπη τὰ οὕτως ἐπικαλούμενα χρυσαῖ ἐν πρώτοις ἂν θετήμεν εὐλόγως. Περιέχει γὰρ πάσης φιλοσοφίας πρακτικῆς τε καὶ θεωρητικῆς τὰ καθόλου δόγματα, δὲ ὧν ἂν τις ἀλήθειαν καὶ ἀρετὴν κτήσεται καὶ ἑαυτὸν καθαρὸν ἀπολάβῃ καὶ τὴν πρὸς θεὸν ὁμοίωσιν εὐτυχῆσαι, καὶ (ὡς φησὶν ὁ Πλάτωνος Τίμαιος,

τῶν Πυθαγορείων δογμάτων ὁ ἀκριβὴς διδάσκαλος) ὑγιῆς τε καὶ ἰσόκληρος γενόμενος εἰς τὸ τῆς προτίτης ἀφίκοιτο εἶδος ἕξεως. Καὶ πρώτᾳ γε τὰ τῆς πρακτικῆς ἀρετῆς παρατίθεται παραγγέλματα. Πρῶτον γὰρ ἐπιτάζει τὴν ἐν ἡμῖν ἀλογίαν τε καὶ βαθυμίαν ἐκπεύουτως ἐπιβαλεῖν τῇ τῶν θεῶν γνώσει. Ὡς περὶ γὰρ ὀφθαλμῶν λημῶντι καὶ οὐ κεκαθαρμένῳ τὰ σφόδρα σπεινὰ ἰδεῖν οὐχ ὅσον τε οὕτω καὶ ψυχῇ μὴ ἀρετῆς ἐκκτημένη τὸ τῆς ἀληθείας ἐνοπτρίσασθαι κάλλος ἀμήχανον. Μὴ καθαρῶ γὰρ καθαρῶ ἐφάπτεσθαι μὴ ἐπιθεμιτὸν ἦ. Ἔστι δὲ ἡ μὲν πρακτικὴ φιλοσοφία ἀρετῆς ποιητικῆς, ἀληθείας δὲ ἡ θεωρητικῆς, ὡς καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς ἐπισὶ τὴν μὲν πρακτικὴν φιλοσοφίαν ἀνθρωπίνην ἀρετὴν εὐρίσκομεν λεγομένην, τὴν δὲ θεωρητικὴν θεῖαν ἀρετὴν ὕμνουμένην, ἐν ᾗ συμπίρανας ὁ λόγος τὰ τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς παραγγέλματα,

ταῦτα κόνει (φησὶ) ταῦτ' ἐκμελέτα· τοῦτων χρὴ ἔπειτα ταῦτά σε τῆς θεῆς ἀρετῆς εἰς ἴχνα θῆσαι.

Philosophia est vitæ humanæ purgatio atque perfectio; purgatio quidem a brutæ materiæ affectibus mortaliq̄ corpore, perfectio vero ut quæ vitæ beatitudinem homini propriam restituat et ad divinam eum similitudinem reducat. Ad hæc autem efficienda virtus et veritas maxime sunt idoneæ, quarum altera tollit affectuum immoderationem, altera divinam formam iis qui bona indole sunt conciliat. Ad doctrinam igitur hanc comparandam, quæ puros atque perfectos nos reddet, regulas haberi nonnullas oportet paucis expositas, tanquam brevia quædam artis præcepta, ut ordine rectaque via ad beatæ vitæ finem perveniamus. Inter regulas vero ejusmodi, quæ ad universam philosophiam pertinent, imprimis merito numerabimus versus Pythagoricos qui aurei appellantur. Hi enim complectantur totius philosophiæ eam ejus quæ in actione, tum quæ in contemplatione posita est, generalia decreta, quorum ope quis veritatem virtutemque comparare et castimoniam suam recuperare ac dei simi-

litudinem feliciter nancisci possit, atque (ut Platonis Timæus, dogmatum Pythagoricorum luculentus auctor, dicit) sanus atque integer factus ad prioris habitus formam perveniat. Primo autem loco actuosæ virtutis præcepta ponunt: oportet enim primum rationis in nobis perturbationem atque socordiam corrigere, deinde ita comparatos ad rerum divinarum studium incumbere. Ut enim oculus lippitudine laborans necdum purgatus ea quæ valde lucida sunt intueri non potest: ita etiam fieri nequit, ut virtute carens animus veritatis pulchritudinem cernat. Nam vide ne impuro puram attingere nefas sit. Philosophia vero quæ in actione versatur virtutem parit, quæ contemplatione continetur veritatem, sicut et in ipso carmine philosophiam activam reperimus dictam humanam virtutem, contemplativam autem divinæ virtutis nomine celebratam, in iis versibus qui civilis virtutis præcepta claudunt:

His, inquit, operam da; hæc meditare; hæc amare te hæc te in divinæ virtutis vestigiis collocabunt. [oportet:

ἄνθρωπον οὖν ἄνθρωπον δεῖ γενέσθαι, καὶ τότε θεόν. ἄνθρωπον δὲ ποιοῦσιν ἀγαθὸν αἱ πολιτικαὶ ἀρεταί· ποιοῦσι δὲ αἱ πρὸς τὴν θεῖαν ἀρετὴν ἀνάγουσαι ἰστίμηται. Τὰ δὲ μικρὰ πρὸ τῶν μεγάλων ἔστιν ἐν ἡμῖν τοῖς ἀνθρώποις διὰ καὶ ἐν ταῖς Πυθαγορικαῖς ὑποκεινταῖς τὰ τῶν ἀρετῶν παραγγέλματα πρῶτα παραδίδουσιν ἐν τοῖς ἔπεσιν ὁ λόγος, παιδαγωγῶν ἡμᾶς ἀπὸ τῶν περὶ τὸν βίον ἀρίστης χρήσεως πρὸς τὴν θεῖαν οἰωσιν ἀνίσταται. Καὶ οὗτος μὲν ὁ σκοπὸς τῶν ἔπων ἢ ἡ τάξις, χαρακτῆρα φιλόσοφον πρὸ τῶν ἄλλων ἀγωνισμάτων ἐκθεῖναι τοῖς ἀκροαταῖς. Χρυσᾶ δὲ ἐν ἑπισημίαις ἔσχε, διὰ τὸ, ὡς ἐν ἔπεσιν, ἀρίστα εἶναι καὶ θεῖα. Οὕτω γὰρ καὶ χρυσοῦν γένος λέγομεν ἐν τοῖς ἀνθρωπίνους γένεσιν ἀρίστον, ἀπὸ τῆς τῶν ἄλλων ἀναλογίας τὴν τῶν ἡθῶν διαφορὰν λαμβάνοντες. ἔστι δὲ καὶ ὁ χρυσοῦς ἀκίβδηλόν τι καὶ γῆς οὐκ ἀναπληρώμενον, ὥσπερ τὰ συγγενῆ καὶ ἐφεξῆς ὄντα τοῦ σιδήρου, ὡς ἄργυρος καὶ χαλκὸς καὶ σίδηρος· πρὸς δὲ καὶ ὑπερέχον φύσει κέκτηται ὁ χρυσοῦς, μόνος τῶν ἄλλων ἰὸν οὐ ποιῶν, ἐκείνου ἐκάστου, καθ' ἑσὸν γῆς μέτρον, κατὰ τοσοῦτον καὶ εἰς ἰὸν μεταβάλλοντος. Τοῦ ἰὸν γῆς οὐκ ἐκείνου κατὰ τὴν ἐνυλον κακίαν λαμβανομένου, ἢ ἄγνον καὶ καθαρὸν γένος καὶ τὸ πάντῃ καθαρεῖον ἰσότητος ἤθος εἰκότως χρυσοῦν ἐλέχθη· οὕτω δὲ καὶ οὕτως τὰ ἐπη, ὅλα δὲ ἔλου ὄντα καλά, χρυσοῦ

καὶ θεῖα τὴν ἐπίκλησιν ἀναγράφεται. Οὐ γὰρ ἔστι τὸ μὲν αὐτῶν καλόν, τὸ δὲ οὐ καλόν, ὥσπερ ἐν τῶν ἄλλων, ἀλλὰ πάντα ὁμοίως τὸ καθαρὸν ἤθος ἐμφαίνει καὶ πρὸς τὴν θεῖαν ὁμοίωσιν ἀνάγει, καὶ τῆς Πυθαγορικῆς φιλοσοφίας τὸν τελειότατον σκοπὸν ἐκκαλύπτει, ὡς ἐν τῇ καθ' ἑκάστον ἐξηγήσει σαφῆς γενήσεται. Καὶ πρῶτον μὲν ἀπὸ τῶν πρῶτων ἀρξόμεθα.

I. 1.

Ἀθανάτους μὲν πρῶτα θεούς, νόμῳ ὡς διάκεινται, τίμα.

Ἐπειδὴ πασῶν τῶν ἀρετῶν ἡγεμῶν ἔστιν ἡ εὐσέβεια, πρὸς τὴν θεῖαν αἰτίαν τὴν ἀναφορὰν ἔχουσα, εἰκότως καὶ τῶν ἐν τοῖς ἔπεσι νόμων τὸ περὶ ταύτης ἡγεῖται παράγγελμα· ὡς δεῖ τοὺς ἔγχοσμίους θεούς, κατὰ τὴν ἐνυπάρχουσαν αὐτοῖς τάξιν, τιμᾶν, ἣν ὁ δημιουργικὸς νόμος ἅμα τῇ οὐσίᾳ αὐτῶν συμπεροσέταξε, τάξας αὐτῶν τοὺς μὲν ἐπὶ τῆς πρώτης σφαιρας, τοὺς δὲ ἐπὶ τῆς δευτέρας, καὶ ἐπὶ τῆς τρίτης ἄλλους, καὶ οὕτως ἐφεξῆς, μέχρι τῆς πάσης τῶν οὐρανίων κύκλων συμπληρώσεως. Τὸ γὰρ, ἢ ἐτάχθησαν ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ αὐτῶν καὶ πατρός, ταύτη αὐτοῦ ἐγνωσμένα τε καὶ τιμᾶν, τῷ θεῷ νόμῳ κατακολουθούτων ἔστι καὶ τὴν οὕτως τιμῆν αὐτοῖς ἀποδιδόντων· καὶ τὸ μήτε

ritum igitur hominem fieri oportet, deinde eum. Hominem vero bonum reddunt virtutes civiles; deum autem faciunt disciplinae quae ad divinam virtutem evehunt. Parva vero in ascensu magnis ordine praecedunt; quamobrem et in Pythagoricis monitis virtutum praecipua primo loco arminis verba tradunt ita nos erudientia, ut ab ultimo rerum quae ad vitam pertinent usu ad divinam similitudinem ascendamus. Et hic quidem sensum scopus est atque ordo, ut expressam philosophi imaginem ante alias quasvis praecipuas auditoribus proponant. Aureorum autem ideo abest appellationem, quod, ut in versibus, optimi sint atque divini. Sic enim et auream aetatem dicimus illam quae ex hominum aetatibus fuit optima, morum differentiam a metallorum inter se comparatione sumentes. Est quidem aurum purum quid nec terrae mixtura repletum, quemadmodum ei cognata et inferiora metalla, argentum, aes et ferrum, inter quae aurum ipsum ideo natura primas obtinet, quod solum praeter caetera rubiginem non contrahat; cum eorum singula in aetate eatenus mutantur, quatenus terram participant. Rubigine ergo terrena pro materiae vitio tanta hominum genus sanctum et castum moresque ab omni parte sceleris puri aureorum nomen esse obtinebant: sic sane et hi versus quum penitus pulchri sint, aureorum et divinorum titulo

inscripti sunt. Neque enim partim pulchri sunt, partim minus pulchri, ut nonnulli aliorum, sed omnes pariter castitatem integritatemque ostendunt et ad divinam similitudinem evehunt Pythagoricæque philosophiæ scopum perfectissimum patefaciunt, ut in singulorum explicatione manifestum fiet. Ac primum quidem a primis ordiamur.

I. 1.

Immortales primum deos, ut lege dispositi sunt, venerare.

Cum virtutum omnium dux sit pietas, ut quae ad divinam causam referatur: merito praecipuum quoque de illa datum inter regulas his carminibus comprehensas primum locum tenet, oportere nos deos mundanos honorare secundum ordinem, quem una cum natura eorum creatoris lex instituit, quae illorum alios in sphaera prima collocavit, alios in secunda et in tertia alios; atque ita deinceps, donec caelestes orbis omnes completerentur. Eos enim illo ordine agnoscere et colere, quo a creatore et patre suo constituti sunt, est divinae legi obedientium et verum eis honorem tribuentium: atque ejusmodi de illis notiones habere, quibus eorum dignitatem nec nimis augere nec minui: sed eos existimare id

ὑπεραίρην τὴν ἀξίαν μῆτε ἀπολείπεσθαι ταύτης ἐν ταῖς περὶ αὐτῶν ἐννοίαις, ἀλλὰ τοῦτο αὐτοὺς εἶναι τίθεσθαι, ὃ γέγονασιν, καὶ ταύτην ἔχειν τὴν τάξιν ἣν εἰλήχασιν, ἐπὶ τὸν δημιουργὸν αὐτῶν θεὸν ἀναφέρει τὸ σέβας, ὃν καὶ θεὸν θεῶν κυρίως ἂν εἴποι τις καὶ θεὸν ὑπατον καὶ ἀριστον. Τὴν δὲ ὄντως ἀξίαν τοῦ κοσμοποιῦ καὶ ἀριστοτέχνα θεοῦ μόνως ἂν ἐξεύρομεν, εἰ καὶ θεῶν αἴτιον αὐτὸν καὶ ἀτρέπτων λογικῶν οὐσιῶν ποιητὴν θησομέμεθα. Τοῦτους γὰρ νῦν ἀθανάτους θεοὺς ὠνόμασεν ὁ λόγος τοὺς αἰεὶ καὶ ὡσαύτως νοούντας τὸν δημιουργὸν θεόν, καὶ αἰεὶ πρὸς τὸ ἐκεῖνου ἀγαθὸν συντεταμένους, καὶ ἀπ' ἐκεῖνου τὸ εἶναι καὶ τὸ εὔ εἶναι ἀμερίστως καὶ ἀτρέπτως λαμβάνοντας, ὡς τῆς δημιουργικῆς αἰτίας αὐτοὺς ὄντας εἰκόνας ἀπαθείς καὶ ἀκακύντους. Πρέπει γὰρ τῷ θεῷ καὶ τοιαύτας ὑποστῆσαι ἑαυτοῦ εἰκόνας, καὶ μὴ πάσας τρεπτάς καὶ ἐμπαθείς τῇ εἰς κακίαν ὑποφορᾷ, οἷαι εἰσὶν αἱ ἀνθρώπιναι ψυχαί, τῶν λογικῶν φύσεων τὸ ἔσχατον οὔσαι γένος, ὡσπερ αὐτὸ ἀκρότατον ἦν νῦν τὸ τῶν ἀθανάτων θεῶν λεγόμενον γένος. Καὶ μῆποτε πρὸς ἀντιδιαστολήν τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν ἀθάνατοι θεοὶ οὗτοι ἐκλήθησαν, ὡς μὴ ἀποθηήσκοντες τὴν θείαν εὐζωίαν, μηδὲ ἐν λήθῃ ποτὲ γιγνόμενοι μῆτε τῆς ἑαυτῶν οὐσίας μῆτε τῆς τοῦ πατρὸς ἀγαθότητος. Τοῦτοις δὲ ἡ ἀνθρωπίνη ψυχῇ τοῖς πάθεσιν ὑποκαίεται, ποτὲ μὲν

νοοῦσα τὸν θεόν καὶ τὴν ἑαυτῆς ἀξίαν ἀπολαμβάνουσα, ποτὲ δὲ τούτων ἀποπίπτουσα. Διὸ καὶ εἰκότως ἰσθητοὶ λέγοντο ἂν αἱ ἀνθρώπιναι ψυχαί, ὡς ἀποθηήσκουσαι ποτὲ τὴν θείαν εὐζωίαν τῇ ἀπὸ θεοῦ φυγῇ, καὶ ἀναβιωσκόμεναι αὐτὴν πάλιν τῇ πρὸς θεὸν ἐπιστροφῇ, καὶ οὕτω μὲν ζῶσαι τὸν θείον βίον, ἐκείνως δὲ ἀποθηήσκουσαι, (ὡς οἷόν τε ἀθανάτοι οὐσία θανάτου μοιρᾷ μεταλαχέειν,) οὐ τῇ εἰς τὸ μὴ εἶναι ἐκβάσει, ἀλλὰ τῇ τοῦ εὔ εἶναι ἀποπτώσει. Θάνατος γὰρ λογικῆς οὐσίας ἀθεία καὶ ἀνοία, οἷς ἐκεταὶ καὶ ἡ περὶ τὸν βίον ἀμετρος τῶν παθῶν ἐπανάστασις. Ἐν γὰρ τῇ ἀγνοίᾳ τῶν κριτησίων ἀνάγκη δουλεύειν τοῖς χειροσιν ἐν ἐλευθερίᾳ αἰσῶν ἄλλως οὐχ οἷόν τε ἢ τῇ δι' ἀναμνήσεως εἰς νοῦν καὶ θεὸν ἐπιστροφῇ. Μεταξὺ δὲ τῶν οὕτω λεγομένων ἀθανάτων θεῶν, καὶ τῶν θνητῶν, ὡς εἶπαμεν, θεῶν ἀνάγκη γένος τι εἶναι, τιμιώτερον μὲν ἀνθρώπου, καταδέσμετον δὲ θεοῦ, τῇ δι' ἑαυτοῦ μεσσητητῇ τὰ ἄκρα πρὸς ἄλληλα συνάπτον, ὥστε τὸ πᾶν τῆς λογικῆς δημιουργίας αὐτὸ ἑαυτῷ συνδεσθῆαι καλῶς. Τοῦτο δὲ τὸ μέσον οὔτε παντελῆ ἀγνοίαν τοῦ θεοῦ ἴσχει ποτὲ, οὔτε παντελῶς ἀκίνητον καὶ αἰεὶ ὡσαύτως διαμένουσαν γνῶσιν, ἀλλ' αἰεὶ μὲν γινώσκει, ἄλλως δὲ καὶ ἄλλως ἐπιβάλλει, καὶ μᾶλλον ἔστιν ὅτε καὶ ἔσται. Τῷ μὲν αἰεὶ γινώσκειν ἀναβίβηκε τοῦ ἀνθρώπινου γένους, τῷ δὲ μὴ ἀτρέπτως μηδὲ ὡσαύτως αἰεὶ γινώσκων

esse quod sunt, et eum ordinem obtinere, quem sortiti sunt, cultum ipsum ad eorum opificem deum referentium est, quem et deum deorum proprie quis dicat ac deorum summum et optimum. Præcellentis autem mundi artificis dei veram dignitatem ita solum deprehendemus, si eum et deorum causam et naturarum intelligentium atque immutabilium creatorem esse statuamus. Illos enim immortales deos carmen nunc appellat, qui semper atque eodem modo creatoris dei cognitionem retinent semperque in ejus bonitatem intenti sunt atque ab eo et vitam et felicitatem inseparabiliter et immutabiliter accipiunt, quippe qui ipsi sint opificis causæ imagines, perturbationum vitiorumque expertes. Decet enim Deum tales etiam sui imagines gignere: non autem omnes mutationibus et perturbationibus obnoxias, ex propensione in vitium; quales sunt animi humani qui naturarum ratione præditarum infimum genus sunt, sicut contra genus immortalium deorum nunc dictum est summum. Atque hi fortasse, ut ab animis humanis distinguantur, immortales dii nuncupantur, ut quibus divinæ vitæ felicitas non intereat nec suæ unquam naturæ aut paternæ bonitatis oblivio subrepat. His autem perturbationibus obnoxias est humanus animus qui deum aliquando cognoscit et dignitatem suam recuperat, aliquando autem his excidit; unde et

haud immerito mortales dii nuncupantur animi humani, quod aliquando, relicto deo, quod ad divinam vitæ beatitudinem attinet moriantur, atque ad deum revertendo ad eam recuperandam reviviscant, atque adeo hoc modo vitam divinam agant, illo autem, quoad immortalis natura mori potest, moriantur, non quod esse desinant, sed quod felici vita excidant. Nam rationalis naturæ mors est alienatio a deo et mente, unde etiam in vita sequitur vehemens affectuum seditio. In meliorum enim ignorantia deterioribus servire necesse est, a quibus non aliter liberari [rationalis natura] potest, quam ea quæ recordatione fit, ad mentem et Deum conversione. Inter deos autem qui immortales vocantur et mortales, uti diximus, deos necesse est genus quoddam homine superius, deo autem inferius sit, quod suo intervntu extrema inter se connectat, adeo ut totus rerum creaturarum, quæ ratione præditæ sunt, cœtus ipse secum pulchre copuletur. Medium vero hoc genus nec deum prorsus ignorat unquam, nec omnino stabilem atque eandem semper ejus notitiam habet, sed semper quidem cognoscit, aliter autem atque aliter animum advertit, atque modo magis modo minus. In eo utique, quod semper Deum cognoscit humanum genus superat, eo vero quod non sine mutatione nec eodem semper modo cognoscit divino infe-

δέθηκε τοῦ θεοῦ, φύσει μέσον ὑπάρχον καὶ οὔτε κοπῇ βελτιωθὲν ἐξ ἀνθρώπου οὔτε ἀμελείᾳ ὑποδόν θεοῦ εἰς τὴν μέσσην τάξιν. Πρῶτα γὰρ καὶ δευτέρα τριτά οὗ δημιουργὸς θεὸς ὑπέστησε φύσει διαφέρατα ἀλλήλων, καὶ μὴ συγχέομενα πρὸς ἀλλήλα, δὲ ἀρετῇ καὶ κακίᾳ τὴν τάξιν διαμείθοντά· ἃ δὲ ἑοῦσίαν ἐστῶτα ἀιδίως τῇ συμπροελθούσῃ αὐτοῖς ζεὶ κατὰ γένος διέστη καὶ ταῖς δημιουργικαῖς αἰτίας ἐλογον ἐτάχθη. Ὡς γὰρ ἐκεῖ πρῶτα καὶ μέσα καὶ χατὰ τῆς παντελείου σοφίας ἡ τάξις ἔχει· (τοῦτο ῖεστιν αὐτῇ καὶ τὸ εἶναι τῇ σοφίᾳ, τὸ ἐν τάξει καὶ κωστῆτι προάγειν τὴν ποίησιν, ὥστε συνίεναι ἀλλήλικ σοφίαν καὶ τάξιν καὶ τελειότητα) οὕτω δὲ καὶ ἐν δε τῷ παντὶ τὰ πρὸς τὴν πρώτην νόσην τοῦ θεοῦ ῖμενα πρῶτα ἂν εἴη ἐν κόσμῳ, τὰ δὲ πρὸς τὴν μέσην καὶ αὐτὰ μέσα, καὶ τὰ τῷ πέρατι τῶν νοήσεων ῖκωτα τελευταῖα ἂν εἴη ἐν λογικοῖς. Ἔστι γὰρ πᾶς ἡ δὲ λογικὸς διάκοσμος μετὰ τοῦ συμπεφυκότος αὐτῶν ἄβερτου σώματος εἰκὼν ἑλοῦ τοῦ δημιουργοῦ θεοῦ. Ἦς δὲ ἐκεῖ ἀκρότητος τὰ ἐν κόσμῳ πρῶτα ἀκίρητος ῖων, καὶ τῆς ἐκεῖ μεσότητος μέση εἰκὼν τὰ ἐνταῦθα ῖα, καὶ τοῦ πέρατος τῆς ἐκεῖ θεότητος τελευταῖα ῖων τὰ ἐν λογικοῖς τριτά καὶ ἔσχατα. Τούτων δὲ ἡν τριῶν γενῶν τὸ μὲν πρῶτον ἀθανάτους θεοὺς δὲ ῖρων λόγος ἐσήμανε, τὸ δὲ μέσον ἥρωας ἀγαθοῦς, ἡ δὲ ἔσχατον δαίμονας καταχθονίους, ὡς μικρὸν ὑ-

στερον εἰσόμεθα. Νῦν δὲ ἐπὶ τὰ πρῶτα πάλιν ἐπανέλθωμεν. Τίς ὁ νόμος καὶ ἡ κατὰ τοῦτον τάξις καὶ ἡ πρὸς τὴν τάξιν ἀποδομένη τιμῆ; νόμος μὲν ὁ δημιουργικὸς νοῦς καὶ ἡ θεία βούλησις ἡ ἀιδίως προάγουσα τὰ πάντα καὶ εἰς αἰε διασώζουσα, τάξις δὲ ἔννομος ἡ ἀπὸ τοῦ πατρὸς τῶν ἑλων καὶ δημιουργοῦ τοῖς ἀθανάτοις θεοῖς συνεισεληθούσα, καὶ ποιούσα ἐν αὐτοῖς τοὺς μὲν πρῶτους, τοὺς δὲ δευτέρους. Εἰ γὰρ καὶ, ὡς ἐν παντὶ τῷ λογικῷ διακόσμῳ, τὴν ἀκρότητα ἔλαχον, ἀλλ' ὁμοίως ἐν ἑαυτοῖς ποικίλλονται καὶ εἰσιν ἄλλοι ἄλλων θεϊότεροι. Μήνυμα δὲ τῆς κατ' οῦσίαν αὐτῶν ὑπεροχῆς τε καὶ υποβάσεως ἡ τῶν οὐρανίων σφαιρῶν τάξις, κατ' οῦσίαν καὶ δύναμιν τὴν θέσιν διαλαχούσα, ὡς ἐν τῇ οῦσίᾳ αὐτῶν κείσθαι τὸν νόμον, καὶ τὴν τάξιν δημοῦῆ εἶναι αὐτῶν τῇ ἀξίᾳ. Οὐ γὰρ, ὡς ἔτυχει, ὑποστάντες ὑστερον διεκρίθησαν, ἀλλὰ τεταγμένοι προῆλθον εἰς τὸ εἶναι, ὥσπερ ἐν ἐνὶ ζώῳ τῷ ἑλω οὐρανῶν διάφορα ὄντες μέρη καὶ τὴν πρὸς ἀλλήλα σύνταξιν ἐν τῇ κατ' εἶδος διαστάσει ἅμα καὶ συναφῇ ἀποσώζοντες, ὥστε μὴ δὲ ἐπάλλαξιν τῆς θέσεως αὐτῶν ἐπινοηθῆναι ποτε δύνασθαι εἰ μὴ μετὰ τῆς φθορᾶς τοῦ παντός· ἡν ἀδύνατον ἐπισυμβῆναι, ἔστ' ἂν ἡ τὸ πρῶτον αὐτῶν αἴτιον ἀμετάβλητον πάντη καὶ ἀτρεπτον, καὶ τὴν οῦσίαν τῇ ἐνεργείᾳ τὴν αὐτὴν κεκτημένον, καὶ τὴν ἀγαθότητα οὐκ ἐπίκρητον ἔχον, ἀλλ' οὐσιωμένην καθ' αὐτὴν καὶ δι' αὐτὴν τὰ πάντα πρὸς τὸ εἶναι παρά-

us est, quippe quod natura medium tenens eque profecta ex homine in statum meliorem rectum sit, neque negligentia ex deo in medium rēdinem delapsam. Opifex enim deus prima et secunda et tertia procreavit naturā differentia, et ec inter se confusa, nec virtute et vitio ordinem mutantia, quippe quæ substantiam perpetuam habentia per congenitum eis ordinem sint eere distincta et pro ratione causarum creaturum disposita. Sicut enim ibi prima et media et līma perfectissimæ sapientiæ ordo regit; (in hoc nim ipsa sapientiæ vis sita est, quod ea quæ icit ordinate et perfecte progignit, adeo ut se utuo comitentur sapientia et ordo et perfectio): c sane et in hac rerum universitate ea quæ ad rimam Dei cogitationem facta sunt prima in mundo habeantur, et quæ ad medium media; ea ero quæ postremæ cogitationi assimilantur, sint a rationalibus ultima. Totus enim naturarum mente præditarum cœtus una cum incorrupto orpore eis cognato totius procreatoris Dei est nago. Ejus autem, quod ibi summum est, imago nra sunt ea quæ in mundo prima habentur atue ejus quod est illic medium, imago media sunt a quæ locum medium hic obtinent; extremæ utem ibi divinitatis imago ultima sunt ea quæ in tionalibus tertia sunt et postrema. Ex his vero

tribus generibus id quod primum est, deos immortales hic appellat carmen, medium autem heroes illustres atque ultimum genios terrestres, ut paulo post videbimus. Nunc autem ad prima illa rursus revertamur. Quænam est lex ista et ei conveniens ordo, et quis honor secundum illum ordinem tributus? Lex quidem est mens opifex et voluntas divina quæ omnia perpetuo producit atque in æternum conservat: ordo autem legi congruus est is, qui a parente omnium et opifice simul cum diis immortalibus inductus est, et qui ex iis alios fecit primos, alios secundos. Quamvis enim illi, totius cœtus rationalis habita ratione, primas nacti sint, inter se tamen variantur, et sunt alii aliis diviniore. Eos autem natura inter se et superiores esse et inferiores, indicio est ordo ille cœlestium orbium, pro singulorum natura et potestate ita institutus, ut in eorum natura posita sit lex, et ordo ipse eorum dignitati sit cognatus. Non enim fortuito editi atque orti postea discreti sunt, sed ordine collocati atque distincti existere cœperunt, ut cœli totius, tanquam animantis unius, diversæ essent partes, atque conjunctionem inter se conservarent, dum secundum species separantur simul et connectuntur, adeo ut nulla situs eorum mutatio unquam excogitari possit, nisi cum universi interitu, qui accidere nequit, quam-

γον. Αιτία γὰρ τῆς τῶν πάντων ποιήσεως αὐτῷ οὐδαμία ἄλλη πρόσεσιν εὐλογος πλὴν τῆς κατ' οὐσίαν ἀγαθότητος. Ἄγαθος γὰρ ἦν, φησὶν ἀγαθῷ δὲ οὐδεὶς περὶ οὐδενὸς οὐδέποτε ἰγγίνεται φθόνος. Αἱ δὲ παρὰ τὴν ἀγαθότητα λεγόμεναι αἰτίαι τῆς δημιουργίας τοῦδε τοῦ παντὸς ἀνθρωπίναις μᾶλλον περιστάσεσιν ἢ τῷ θεῷ πρόπεσιν. Ἄγαθος δὲ ὢν τὴν οὐσίαν ὁ θεὸς τὰ μάλιστα ὁμοιωμένα αὐτῷ πρῶτα φύσει προήγαγε, καὶ δεύτερα, τὰ τὴν μέσσην ὁμοιότητα πρὸς αὐτὸν κακτημένα, τρίτα δὲ καὶ ἴσχυα πάντων τῶν ἰσικώτων αὐτῷ τὰ πρὸς τὴν θείαν ὁμοίωσιν μάλιστα ὑφειμένα. Τῇ δὲ οὐσίᾳ τῶν γινομένων σύνδρομος ἦν ἡ τάξις, ὥστε τὸ φύσει κρείττον προτεταγμένον εἶναι τοῦ καταδεστέρου ἐν τε τοῖς θλοῖς γένεσιν καὶ ἐν τοῖς καθ' ἕκαστον γένος τὴν κατ' εἶδος ὑπόδασιν κακτημένους. Οὐ γὰρ τύχαις ἐκλήρουτο τὴν τάξιν τὰ πάντα, οὐδὲ προαιρέσεων μεταβολαῖς, ἀλλὰ νόμοις δημιουργικαῖς διάφορα προήγετο, καὶ τὴν τάξιν ἀνάλογον ταῖς τῶν φύσεων ἀξίαις ἐλάγχων. Διὸ τὸ νόμῳ ὡς διακείνται, τίμα οὐ μόνον ἐπὶ τῶν ἀθανάτων θεῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἀγαθῶν ἡρώων καὶ τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν κοινῶς ἀκουστέον. Ἔστι γὰρ πλῆθος εἰδῶν ἐν ἑκάστῳ γένει καθ' ὑπεροχὴν καὶ ὑπόδασιν τεταγμένων. Τοιαύτη μὲν ἡ φύσις τῶν λο-

γικῶν οὐσιῶν καὶ ἡ τάξις. Τίς δὲ ὁ νόμος καὶ τούτῳ ἐπομένη τιμῆ; Πάλιν λέγομεν, ὅτι νόμος τῷ ἢ ἀτρεπτος τοῦ θεοῦ δημιουργικῆ ἐνέργεια, ἡ γενεὴ τὰ θεῖα γίνῃ καὶ τάττουσα εἰδίως καὶ ἀμεταβλήτως ἢ δὲ σύμφωνος τῷ νόμῳ τιμῆ ἢ τῆς οὐσίας ἐπὶ τῶν τιμωμένων γνώσις καὶ ἡ πρὸς αὐτὰ κατὰ ἔναμιν ἕξομολοσις. Ὁ γὰρ ἔχεται τις, καὶ μιμνήσκον αὐτῷ ὅσον τε καὶ τιμὴν ποιεῖται τοῦ ἀντιθέου τὴν τῶν ὑπ' ἐκείνου προτεινομένων ἀγαθῶν ὑποσχρῆ. Οὐ γὰρ τιμήσεις τὸν θεὸν ἀριστα διδοῖς τι αὐτῷ, ἀλλ' ἀξιος τοῦ λαθεῖν τὰ κατ' ἐκείνου γινόμενος. Ὡς γὰρ φασιν οἱ Πυθαγόρειοι, τιμήσεις τὸν θεὸν ἀριστα, ἐπὶ τῷ θεῷ τὴν διάνοιαν ὁμοιώσης καὶ, ὅστις τιμῆ τὸν θεόν, ὡς προσδεόμενος, οὗτος ληθῆν οἰόμενος ἐαυτοῦ τοῦ θεοῦ εἶναι κρείττονα καὶ, ἢ τῶν προσφερομένων πολυτέλεια τιμῆ εἰς θεὸν οὐ γίνεται, εἰ μὴ μετὰ τῷ ἐνθῶς φρονήματος προσάγοιτο. Δῶρα γὰρ καὶ ἑπολλὰ ἀφρόνων, πυρὸς τροφή καὶ ἀναθήματα, ἐρπύλους χορηγία. Τὸ δὲ ἐνθεον φρόνημα, διαρκεῖς ἡδρασμῆνον, συνάπτει θεῷ. Χωρεῖν γὰρ ἀνάγκη τὸν ὁμοιον πρὸς τὸ ὁμοιον ὄθεν καὶ μόνος ἱερεὺς ὁ σοφὸς λέγεται, μόνος θεοφιλῆς, μόνος εἰδὸς εὐξασθαι. Μῖνος γὰρ οἶδε τιμᾶν ὁ τὴν ἀξίαν μὴ συγχέων τῶν τιμωμένων, καὶ ὁ προηγούμενος ἱερεῖον ἐαυτοῦ προσήγει,

diu prima eorum causa manet immutabilis prorsus et constans ac naturam eadem agendi vi præditam obtinet atque bonitatem possidet, non adventitiam, sed per se inhærentem et propter eam universa generat. Nulla enim alia justa causa rerum omnium creandarum ipsi Deo est præter naturalem bonitatem. *Erat enim, inquit, bonus; in bonum autem nulla unquam de ulla re cadit invidia.* Quæ vero aliæ præter bonitatem creandæ universitatis hujus causæ dicuntur, humanæ conditioni potius quam Deo conveniunt. Deus verò quum natura bonus sit, illa quæ maxime ipsi essent assimilata, naturâ prima produxit; secunda autem ea quæ mediam similitudinem obtinerent, tertia vero et omnium ipsi similitum postrema, illa quæ a divina similitudine essent maxime remota. Substantiæ autem rerum creatarum comes erat ordo, ut id quod naturâ præstantius esset inferiori præponeretur, tum in totis generibus, tum in speciebus, quæ singulis generibus subsunt. Non enim fortuito universa ordinem suum sortita sunt, neque pro arbitrii sui varietate, sed ex creationis legibus diversa generabantur congruoque naturarum dignitati ordine disponebantur. Quamobrem illud *uti lege dispositi sunt venerare*, non solum de diis immortalibus, sed et de illustribus heroibus humanisque animis communiter est intelligendum. Nam sub

unoquoque genere multæ sunt species superiores atque inferiores ordinatæ. Hujusmodi igitur est generum rationalium natura atque ordo. Quæ vero est lex et quis legitimus honos? dicimus rursus legem esse immutabilem illam Dei creatricem potentiam quæ divina genera gignit eaque æternè immutabilique ordine disponit: honorem autem legi congruum esse essentia illorum quæ honoratur notitiam et eorum quoad possumus imitationem. Quod enim quis admiratur, id etiam, quod potest, imitatur; atque eum cui nihil deest honorat accipiendo bona, quæ ille porrigit. Non enim Deum honorabis, si dederis ei aliquid, sed si te dignum præstiteris qui ab eo data accipias. Nam, uti ajunt Pythagorei, *Deum honorabis optime, si Deus fiat mente similis.* Et quisquis Deo tanquam ægæi honorem tribuit, is imprudens se Deo superiores facit. Et magno oblatarum rerum pretio non honoratur Deus, nisi pio animo offerantur: munera enim ac sacrificia stultorum sunt ignis pabulum et donaria sacrilegorum præda. Pia vero mens firmiter fundata Deo nos conjungit: simile enim ad simile necessario fertur; unde et solus sapiens sacerdos, solus Deo gratus, solus precandi gnarus dicitur. Is enim solus honorare scit, qui honoratorum dignitatem non confundit, et qui se ipsum primum hostiam offert suumque animum divinum simulacrum facit et mentem suam templi instar ad di-

ἡ ἀγαλμα θεῖον τεκταίνων τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, καὶ ὃν εἰς ὑποδοχὴν τοῦ θεοῦ φωτὸς τὸν ἑαυτοῦ κατα-
 κτάων νοῦν. Τί γὰρ τοιούτων προσάξεις ἀπὸ τῶν
 μέσῳ κειμένων ὕλων, ὃ τῷ θεῷ προσφεύς ἀγαλμα
 γάση ἢ δῶρον ἐνοῦσθαι αὐτῷ δυνάμενον; ἃ δὲ ἐπὶ
 ἰς λογικῆς οὐσίας καθαρθεῖσθαι συμβαίνειν ἀνάγκη.
 κ γὰρ οἱ αὐτοὶ ἄνδρες φασί, ψυχῆς καθαρᾶς τόπον
 κειότερον ἐπὶ γῆς θεός οὐκ ἔχει· οἷς καὶ ὁ Πύθιος
 μφέρεται, λέγων·

εὐσεβείαν δὲ βροτοῖς γάνυμαι τόσον, ὅσον ὀλύμπω.

ἰσεβῆς δὲ ὁ τὴν θεῖαν ἐπιστήμην ἔχων καὶ τὴν ἑαυτοῦ
 λείψων ὡς τιμὴν ἀρίστην προσάγων τοῖς τῶν ἀγα-
 ῶν αἰτίοις, τῇ σπουδῇ τῆς κτήσεως πρὸς τοὺς χορηγεῖν
 εὐκρίτους ἐπιστρεφόμενος, καὶ τῷ λαμβάνειν τὰ
 γὰθὰ δύνασθαι τιμῶν τοὺς ἀεὶ διδόντας αὐτά. Ὁ
 ἢ ἄλλως τιμᾶν τὸ θεῖον προαιρούμενος, καὶ μὴ δι'
 αὐτοῦ, παρανόλωμα τῆς ἔξωθεν εὐφορίας ποιεῖται τὴν
 ἡμῶν, οὐκ οὐκίαν ἀρετὴν προσφέρων, ἀλλὰ ἀπὸ τῶν
 κτὲς αὐτῷ ἀφοσιούμενος. Ταῦτα δὲ οὐδὲ σπουδαίω
 ἠδὲ λαμβάνειν ἠδὲ μὴ μετὰ τῆς ἀρίστης διαθέσεως
 ἀδύμνα. Τοιούτων δὲ καὶ τὸ τοῦ Πυθίου πάλιν ἀπό-
 θεγμα. Πρὸς γὰρ τὸν ἑκατόμβας θύσαντα μὴ μετ'
 ἰσεβοῦς γνώμης, καὶ πυθθανόμενον πῶς εἴη προσδε-
 λεγμένος τὰ παρ' αὐτοῦ ἔωρα ἀπεκρίνατο·

ἀλλὰ μοι εὐαδε χόνδρος ἀγαλυτοῦ Ἑρμιονῆος,

τὸ εὐτελέστατον προκρίνων τῆς τοσαύτης πολυτελείας,
 ὅτι δὴ θεοσεβῆ γνώμη κεκόσμητο. Μετὰ ταύτης γὰρ
 πάντα θεοφιλή· καὶ ἄνευ ταύτης οὐδὲν θεῷ φίλον ἂν
 ποτε γένοιτο. Καὶ τὰ μὲν περὶ θεοσεβείας καὶ ὁσιότη-
 τος ἱκανῶς ἐν τῷ παρόντι λέλεκται. Ἐπειδὴ δὲ τὸν
 νόμον τῆς τοῦ παντός διατάξεως ἀτρέπτος φρουρὰ δια-
 τηρεῖ, καὶ τῆς φρουρᾶς ταύτης φύλακα τοῖς παλαιοῖς
 ἔθος ἦν δι' ἀποβρήτων ἔρχον ὀνομάζειν, εἰκότως ἐφε-
 ξῆς τοῖς προειρημένοις ὡς ἀκόλουθον ἐπάγει δόγμα τὸ
 περὶ τοῦ ἔρκου παράγγελμα.

II. 2.

----- καὶ εἶδον ἔρκον -----

Νόμον ἐν τοῖς προτέροις ἀπεξηγήμεθα τὴν ἀεὶ
 ὡσαύτως ἔχουσαν ἐνέργειαν τοῦ θεοῦ, τὴν ἀδίδως καὶ
 ἀτρέπτως τὰ πάντα πρὸς τὸ εἶναι παράγουσαν. Ὁ
 ἔρκον δὲ νῦν ἐπομένως ἂν τῷ νόμῳ λέγομεν τὴν ἐν ταύ-
 τῇ τὰ πάντα διητηροῦσαν αἰτίαν καὶ οὕτως αὐτὰ
 βεβαιουμένην, ὡς ἐν ἔρκου πίστει κρατούμενα καὶ
 διασωζόμενα τοῦ νόμου τὴν τάξιν, ὥστε ἀποτέλεσμα
 τοῦ δημιουργικοῦ νόμου εἶναι τὸ ἀπαράβατον τῆς ἐν
 τοῖς δημιουργηθείσιν εὐταξίας. Τὸ γὰρ διαμένειν τὰ
 πάντα, νόμῳ ὡς διακείται, προηγούμενον ἔργον ἂν εἴη
 τοῦ ἔρκου τοῦ θεοῦ, ὅς ἐν μὲν τοῖς ἀεὶ νοοῦσι τὸν θεὸν
 μάλιστα τε καὶ ἀεὶ διασωζέται· ἐν δὲ τοῖς ποτὲ μὲν

vinum lumen suscipiendum præparat. Quid enim
 tale de materiis in medio positis adhibebis, unde
 Deo conveniens simulacrum facias aut donum,
 quod cum eo copulari queat? Quippe hæc in ra-
 tionali natura casta et purgata contingere necesse
 est. Nam, ut iidem viri dicunt, *non habet Deus in
 terris locum puro animo sibi aptiorem*: quibus et
 ipse Pythius astipulatur dicens:

Pius vero hominibus tantum gaudeo, quantum coelo.

Pius autem is est, qui divina scientia præditus
 suam perfectionem, tanquam honorem præstan-
 tissimum, bonorum auctoribus offert, et illa adi-
 piscendi studio ad eos qui suppeditare queunt,
 se convertit, atque se ipsum ad bona accipiendâ
 idoneum reddendo eos honorat qui illa perpetuo
 largiuntur. Quisquis autem honorem Deo aliter
 exhibere vult quam per se ipsum, is in bonorum
 externorum sumtu honorem ponit, non suam ei
 virtutem offerens, sed ex iis quæ extra sunt aliqua
 dicans consecransque. Hæc vero accipere ne viro
 quidem probò jucundum est, nisi a donantis
 animo optime affecto profisciscantur. Ejusmodi
 autem est et alterum Apollinis effatum. Fi enim
 qui animo haud pio hecatombas sacrificaverat,
 quærenti, quam accepta illi sua essent dona, re-
 spondit:

At mihi farra placent prænobilis Hermionei,

id utique quod erat vilissimum tantæ magnificen-
 tiæ præponens, quod mentis pietate ornaretur.
 Hæc enim si adsit, Deo grata sunt omnia, nihil
 autem omnino ei acceptum si hæc desit. Atque
 hæc quidem de pietate in Deum et sanctitate in-
 præsens dicta sufficiant. Quandoquidem vero le-
 gem, qua universa ordinamur, constans tætur
 custodia, atque veterum mos erat, custodiæ hu-
 jus custodem mystice nominare ἔρκον, merito iis
 quæ dicta sunt veluti consequens dogma hoc de
 jurejurando præceptum subjungit.

II. 2.

Et coele jusjurandum.

Legem in superioribus Dei actionem illam esse
 docuimus, quæ eodẽm semper modo se habet at-
 que perpetua et immutabili ratione res omnes
 procreat. Jusjurandum vero nunc, quatenus legem
 comitatur, causam illam dicamus, quæ omnia in
 eodem statu conservat, atque ea ita arcte conti-
 net, quasi jurisjurandi fide obstricta legis ordi-
 nem observent, adeo ut recti ordinis in rebus
 creatis constantia sit effectus legis creatricis. Nam
 ut omnia permaneant, sicut lege disposita sunt,
 primarium est opus divini jurisjurandi; quod qui-

νοῦσι ποτὲ δὲ ἀφισταμένοις τῆς θείας γνώσεως καὶ ὁ ὄρκος ὁμοίως παραβαίνεται μὲν ὑπὸ τῶν ἀφισταμένων, αὐθις δὲ τηρεῖται ὑπὸ τῶν πρὸς τὴν θείαν ἐπιστροφήν ἀναγομένων. Ἡ γὰρ τήρησις τῶν θείων νόμων ὄρκος νῦν λέγεται, ᾧ δέδεται καὶ ἀνήρηται πάντα πρὸς τὸν δημιουργὸν θεὸν τὰ γινώσκειν αὐτὸν πεφυκότα· ὧν τὰ μὲν αἰεὶ ἐχόμενα αὐτοῦ αἰεὶ σέβει τὸν ὄρκον, τὰ δὲ ἀφιστάμενά ποτε, τότε καὶ περὶ τὸν ὄρκον ἀσεβεῖ, οὐ μόνον τοῦ θείου νόμου τὴν τάξιν, ἀλλὰ καὶ τοῦ θείου ὄρκου τὴν πίστιν παραβαίνοντα. Τοιοῦτος μὲν οὖν ὁ τοῖς λογικοῖς γένεσιν ἐνούσιωμένος ὄρκος, ἔχεσθαι τοῦ πατρὸς αὐτῶν καὶ ποιητοῦ, καὶ μὴ παραβαίνειν μηδαμῆ τοὺς ὑπ' ἐκείνου διορισθέντας νόμους ἀναγκάζων. Ὁ δὲ ἐν ταῖς κατὰ τὸν βίον ἀναστροφαῖς ὄρκος ἴχνος ἐστὶν ἐκείνου, πρὸς ἀλήθειαν ἀπειθῶντων τοὺς δεόντως αὐτῷ χρωμένους. Τὸ γὰρ ἀμφίβολον τῆς ἀνθρωπίνης προαιρέσεως εἰς βεβαιότητα μεταρρυθμίζει, καὶ μένειν ἐπὶ τῆς ταυτότητος ἀναγκάζει ἐν τε λόγοις καὶ ἔργοις, τοῦτο μὲν τῶν γεγενημένων τὸ σαφὲς ἐκφαίνων, τοῦτο δὲ τῶν μελλόντων γενήσεσθαι τὸ βέβαιον ἀπαιτῶν. Διὰ ταῦτα δὴ καὶ μάλιστα εἰσέσθαι προσήκει τὸν ὄρκον, τὸν μὲν κατ' οὐσίαν προὔπαρχοντα, διὰ τὴν τῆς αἰδιότητος φρουράν, τὸν δὲ ἀνθρώπινον καὶ τοῖς ἐν βίῳ πράγμασιν ἐπίκουρον ὡς εἰκόνα ἐκείνου, καὶ μετ' ἐκείνου βεβαιότητος καὶ ἀληθείας γινόμενον ἡμῖν πρῶταν, καὶ τῶν καλλίστων ἡθῶν πληροῦντα τοὺς σέβειν αὐτὸν

μαμαθηκίας. Σέβας δὲ ὄρκου μόνον ἂν εἴη ἡ τήρησις τῶν ὁμοιωσμένων, ὅσον ἐφ' ἡμῖν, ἀπαραπόδητος ἢ πρὸς τὸ μόνιμον καὶ ἀληθευτικὸν τῆς θείας ἔξεως τὴν ἐκουσίῳ ἀνάγκη τοὺς σέβοντας τὸν ὄρκον συναρμολοῦσα. Καὶ ἡ μὲν πρώτη καὶ ἀπόρρητος εὐορκία, οὗ τῆς εἰς θεὸν ἐπιστροφῆς, αὐθις ἀναλαμβάνεσθαι πέφυκε τοῖς ταῖς καθαρτικαῖς ἀρεταῖς τὴν παρέκβασις ἰωμένους τοῦ θείου ὄρκου ἢ δὲ βιωτικῆς εὐορκίας ταῖς πολιτικαῖς ἀρεταῖς διασώζεται. Μόνον γὰρ εἰ τὰς ἀρετὰς ταύτας κεκτημένοι καὶ εὐορκεῖν ἐν τοῖς κατὰ τὸν βίον δύνανται· ἢ δὲ κακία μήτηρ ἐπιορκίας τῶ ἀβελβίῳ τοῦ ἤθους τὸν ὄρκον καταπατοῦσα. Πῶς γὰρ ἂν ὁ φιλοχρήματος ἢ πρὸς ἀργυρίου λῆψιν ἢ ἀπόδοσιν εὐορκός ποτε γένοιτο; πῶς δὲ ὁ ἀκολαστος ἢ ὁ δεισιδαιμόνιος ἐμμένῃ τοῖς ὄρκοις; καὶ οὐχ ὅπου δ' ἂν ἑκάτερος αὐτῶν οἰηθῆ πλέον τι ἔξειν, ἐν οἷς ἐστὶν ἤττων, ἐνταῦθα τὸ σέβας τῶν ὄρκων ἀποδύσεται, θνητὰ καὶ ἐπίκαιρα τῶν θείων ἀγαθῶν ἀνταλλαττόμενος; Οἷς δὲ καλῶς τῶν ἀρετῶν ἐνίδρυται κτῆμα, τούτοις εὖ καὶ τὸ σέβας τῶν ὄρκων διασώζεσθαι πέφυκε. Μελέτη δὲ ἀρίστη τοῦ τηρεῖν τὸ περὶ αὐτὸν σέβας τὸ μὴ πυκνῶς μηδὲ ὡς ἔτυχε χρῆσθαι τῷ ὄρκῳ, μηδὲ ἐπὶ τοῖς παρατυχούσι, μηδὲ εἰς ἀναπλήρωσιν λόγου, μηδὲ εἰς πίσωσιν διηγήματος, ἀλλ' ὡς ὄν τὸ τηρεῖν αὐτοῦ τὴν χρεῖαν ἐν τοῖς ἀναγκαῖοις τε ἔμα καὶ τιμίοις, καὶ τότε, ὅτε μηδεμία ἄλλη τῶν τοιούτων σωτηρία παρα-

dem inter Dei semper intelligentes maxime ac perpetuo servatur : inter intelligentes aliquando, aliquando vero a divina cognitione abscedentes ipsum quoque jusjurandum similiter ab his violatur qui abscedunt, contra vero ab illis qui ad Deum denuo revertuntur conservatur. Namque divinarum legum observatio nunc jusjurandum dicitur, quo cuncta illa cum Deo opifice colligantur et connectuntur, quæ ad eum cognoscendum nata sunt : quorum ea quæ semper illi adherent, jusjurandum semper colunt, ea vero quæ recedunt aliquando, jurisjurandi etiam religionem tum abjiciunt, non solum divinæ legis ordinem, sed divini etiam jurisjurandi fidem violantia. Tale igitur est jusjurandum generibus ratione præditis natura insitum, ut patri suo et creatori semper adherere ac leges ab eo constitutas nullo modo migrare cogat. Hujus vero jurisjurandi vestigium est illud quod in vitæ commercii usurpatur, quod homines rite eo utentes ad veritatis normam dirigit. Consilia enim hominum cum incerta sunt ad certam rationem et constantiam revocat eosque in eodem proposito manere cogit, cum in dictis, tum in factis; partim præteritorum veritatem demonstrans, partim futurorum constantiam certamque fidem exigens. Atque ob has quidem causas maxime colendum est jusjurandum,

illud quidem natura prius quia perennitatis est custos, humanum autem quod in rebus humanis auxilio est, quia prioris imaginem referens post illud constantiam atque veritatem tuetur eosque moribus optimis instruit qui ipsum colere didicerunt. Jurisjurandi vero cultus unicus est inviolata eorum quæ jurantur, quantum in nobis est, custodia, quæ eos qui jusjurandum colunt voluntaria quadam necessitate ad divini habitus constantiam et veritatem componit. Prima vero illa et mystica jurisjurandi sanctitas per conversionem ad Deum rursus potest recuperari ab iis qui virtutibus lastralibus divini jurisjurandi violationem sanant; jurisjurandi autem, quod in hujus vitæ rebus versatur, sanctitas civilibus virtutibus conservatur. Soli enim ii qui has virtutes possident, sancte etiam jurare in hujus vitæ rebus possunt : perjuri vero parens est vitium quod morum inconstantia jusjurandum contemnit. Quo enim pacto ille qui divitias amat, in pecunia vel accipiendis vel reddenda jurisjurandi sanctitatem servare possit? quove modo is qui incontinens est aut timidus in jurejurando perstabit? ac non potius eorum uterque, ubicunque superiorem se fore putaverit in iis, in quibus inferior est, jurisjurandi religionem deposita, mortalia et caduca cum divinis bonis commutabit? At quibus virtutum firma est

πρίνεται, εἰ μὴ διὰ μόνης τῆς ἐκ τοῦ ὄρκου ἀληθείας. Ἔσται δὲ ταῦτα πιστὰ τοῖς ἀκούουσιν, εἰ τὸν τρόπον σύμφωνον τῷ ὄρκῳ παρεχόμεθα, καὶ μηδεμίαν ὑπόψιν καταλείπομεν, ὡς ἄρα ποτὲ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων φανείη τι μείζον ἡμῖν ἀληθείας, εἴτε ἀνομίοις, εἴτε καὶ ὀμνύουσι. Τὸ δὲ σέβου ὄρκον οὐ μόνον εὐορκεῖν, ἀλλὰ καὶ ἀπέχεσθαι ὄρκου παρεγγυῶ. Οὕτω γὰρ ἂν τηρήσαιμεν τὸ εὐορκεῖν, εἰ μὴ καταχρησόμεθα τοῖς ὄρκοις. Καὶ γὰρ ἐν τῇ συνεχείᾳ τοῦ ὀμνύειν βραδίως ἂν μεταπέσοι τις εἰς ἐπιπορκίαν φειδοῖ δὲ τήρησις ἔπεται. Ἡ γὰρ οὐκ ὀμείται, ἢ ὅταν ὀμνύουσιν εὐορκήσῃ· καὶ οὐτε ἂν ὑπὸ συνθηλαίας προδράμοι ἢ γλώσσα, οὐτε ὑπὸ παθῶν ἀκρατείας ἢ διάνοια σφαλεῖη. Τὴν μὲν γὰρ ὁ τρόπος ὀρθώσει χρηστός ὢν, τὴν δὲ τὸ ἔθος τῆς ἀποχῆς τοῦ ὀμνύειν. Πρέπει δὲ τῇ προειρημένῃ τιμῇ τῶν θεῶν ἢ εὐορκία, ὡς αἰεὶ σύμφυτος καὶ ὁπαδὸς τῆς εὐσεβείας· καὶ γὰρ καὶ ὁ ὄρκος τοῦ θεοῦ νόμου ἦν φύλαξ κατὰ τὴν τοῦ παντὸς διακόσμησιν. Τίμα οὖν τὸν νόμον ἐπόμενος αὐτοῦ τῇ διατάξει, καὶ σέβου τὸν ὄρκον τῷ μὴ προγελοῶς αὐτῷ καταχρησθῆαι, ἢ ἐπιπορκίᾳ εὐορκεῖν ἐκ τοῦ μὴ εἰθίσθαι ὀμνύειν. Μέρος γὰρ οὐ μικρὸν ἐστὶ τῆς εὐσεβείας ἢ εὐορκία. Καὶ περὶ μὲν τοῦ πρώτου γένους τῶν κρει-

τόνων καὶ τοῦ θεοῦ νόμου τοῦ τῆς τάξεως ἡγουμένου καὶ τοῦ συνεπομένου ὄρκου τῷ νόμῳ τοσαῦτα· ὅτι δὲ καὶ τὸ μετὰ θεοῦ γένος, ὃ ἔφαμεν ἀγγελικὸν εἶναι, δευτέρως χρὴ τιμᾶν ἐπάγει.

III. 2.

— — — ἐπειθ' ἤρωας ἀγαλούς.

Οὗτοι ἦσαν τὸ μέσον γένος τῶν λογικῶν οὐσιῶν, οἱ μετὰ θεοῦ τοὺς ἀθανάτους τὴν ἐφεξῆς πληροῦντες χώραν προηγούνται τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, καὶ συνάπτουσι δι' ἑαυτῶν τὰ ἔσχατα τοῖς πρώτοις. Τούτοις οὖν, ὡς δευτέροις, τὴν δευτέραν τιμὴν ἀποδίδοναι χρὴ, προσυπακούοντας καὶ ἐπ' αὐτῶν τὸ τίμα νόμου ὡς διακρίνεται. Ἡ γὰρ ὅλη δύναμις τῆς τιμῆς ἐν τῇ γνώσει τῆς οὐσίας τῶν τιμωμένων κεῖται· ἀφ' ἧς καὶ τὸ τῶν δεόντων εἰπεῖν τι ἢ πράξαι πρὸς τὰ τιμώμενα εὖ καὶ καλῶς ἐξευρίσκειται. Πῶς γὰρ ἂν διαλεχθεῖ τις οἷς ἀγνοῖ; πῶς δὲ δῶρον προσάξει τούτοις, ἢ τὴν ἀξίαν οὐκ αἰδεν; Ἡ πρώτη οὖν καὶ ὄντως τιμὴ, καὶ ἐπὶ τῶν ἀγαθῶν ἡρώων, ἐστὶν ἡ τῆς οὐσίας αὐτῶν καὶ τῆς τάξεως γνώσις καὶ ἡ τῆς παρεπομένης ἐνεργείας καὶ εἰς τὸδε τὸ πᾶν διατεινούσης συντελείας εἰδη-

possessio, ab iis etiam sancte conservatur jurisjurandi religio. Optima autem conservandæ jurisjurandi reverentiæ ratio erit, si nec crebro, nec temere, nec quibuslibet in rebus, nec ad sermonis complementum nec ad narrationis confirmationem eo utamur, sed quantum possumus illud in necessariis tantum atque majoris momenti rebus adhibeamus, idque tunc, cum earum nulla salus alia, quam ex sola veritate jurejurando confirmata apparet. Invenient vero hæc fidem apud auditores, si mores ostendamus jurijurando convenientes, nec ullum suspicionis locum relinquamus, rerum quidquam humanarum, sive injuratis sive juratis pluris aliquando esse quam veritatem. Hoc utique præceptum, *jusjurandum cole*, nobis non solum ut sancte juremus, sed ut et a jurejurando abstinemus, injungit. Sic enim semper sancte jurabimus, si jurejurando non abutamur. Is enim qui crebro jurat in perjurium facile prolabi possit: rariorem vero ejus usum sequitur observatio. Aut enim quis non jurabit, aut quum jurat, sancte jurabit, et ita, ut neque consuetudine lingua menti præcurrat, nec mens affectuum intemperantia pervertatur. Hanc enim morum probitas corriget, illam autem consuetudo jurisjurandi abstinentia. Honori autem deorum, de quo superius dictum, convenit jurisjurandi sanctitas, ut quæ pietatis cognata comesque sit perpetua, quandoquidem et ipsum jusjurandum divinæ legis custos fuit in custodienda rerum universitate.

Legem igitur reverere, instituta ejus observando, et jusjurandum cole, temerarium ejus abusum vitando, ut raro jurisjurandi usu sancte jurandi morem obtineas. Pars enim non exigua pietatis est jurisjurandi sancta observatio. Hactenus vero de primo superiorum genere et de divina lege, quæ ordini præest, et de jurejurando, quod legem comitatur. Porro autem carmen docens proximum quoque diis genus, quod nos secundum diximus, secundo loco honorandum esse, adjicit.

III. 2.

. deinde heroes illustres.

Hi sunt medium illud genus naturarum intelligentium, qui secundum a diis immortalibus locum tenentes humanam naturam præcedunt primisque ultima interventu suo connectunt. His igitur, ut secundis, secundum honorem tribuere debemus, de iis quoque intelligentes illud *venerare, uti lege dispositi* sunt. Tota enim vis honoris posita est in naturæ eorum qui honorantur cognitione, unde quid dicere vel facere oporteat ratione habita eorum, quibus honorem tribuimus, recte et ordine ducitur. Quo enim pacto quis sermonis commercium cum iis habeat quos ignorat? quomodo vero illis munera offeret, quorum dignitatem nescit? Primus igitur et verus honos etiam, quod ad illustres heroes attinet, est eorum non solum naturæ et ordinis scientia, sed etiam actionis inde-

σις. Συμμέτρως δὲ καὶ ταῖς οὐσίαις ἐπὶ πάντων ποιεῖσθαι δαὶ τὴν τιμὴν· τοῦτο δὲ ἀπὸ τῆς περὶ αὐτὰς ἐπιστήμης παραγίνεται. Ὅταν γάρ, ὡς ἕκαστα φύσεις ἔχει καὶ τάξεις, διαγνώμεν, τότε καὶ ἐπομένως τῷ νόμῳ τὴν τιμὴν αὐτοῖς ἀποδώσομεν. Τιμήσομεν δὲ οὐδὲν τῶν χειρόνων τῆς ἀνθρωπίνης οὐσίας, ἀλλὰ μόνον προηγουμένως μὲν τὰ φύσει κρείττονα, καὶ τὰ ἴσα δέ, ἀρετῆς ὑπεροχῇ κοσμηθέντα. Ἔστι δὲ τῶν φύσει κρείττωνων πρῶτιστος καὶ ἀριστος ὁ δημιουργὸς θεός, ἀσυγκρίτως τῶν πάντων προτιμώμενος. Τῶν δὲ ἐν κόσμῳ πρῶτοι οἱ ἀπ' αὐτοῦ καὶ μετ' αὐτόν, ἀτρέπτως αὐτὸν νοοῦντες καὶ ἀπαθῶς ἐνεκονιζόμενοι τὴν ἀπὸ τῆς δημιουργικῆς αἰτίας εἰς αὐτοῦς κατιρῶσαν τῶν ἀγαθῶν μετουσίαν· οὗς ὁ παρὼν λόγος ἀθανάτους θεοῦ προσεῖπεν, ὅτι οὐκ ἀποθνήσκουσιν οὐδὲ ἀποβάλλουσι τὴν πρὸς τὸν θεὸν ὁμοίωσιν, ἀλλ' αἰεὶ καὶ ὡσαύτως ἐν αὐτῇ διαταλοῦσι. Μέσοι δὲ οὐσίᾳ καὶ τιμῇ οἱ νῦν λεγόμενοι ἥρωες ἀγαθοί, αἰεὶ μὲν νοοῦντες τὸν δημιουργὸν καὶ τῇ παρ' αὐτοῦ εὐχρίᾳ καταλαμπόμενοι, οὐκ ὡσαύτως δὲ οὐδὲ ἀτρέπτως. Ἐν γὰρ τῷ μέσῳ ἠνώσθη πρὸς τὸν θεὸν καὶ τροπῆν ἀκάκυντον ἐπιδοχόμενοι ἄλλοτε ἄλλαις ἐπιβολαῖς περὶ αὐτὸν χορεύουσι καὶ τὴν ἀμετάβλητον καὶ ἠνωμένην θεωρίαν τῶν πρῶτων τῇ ἑαυτῶν πεπλη-

θυμένη γνώσει διαιρουσὶ τε ἅμα καὶ συναγορεύοντα τῆς ἐκείνων ἐποπτείας ἀρχὰς τῆς ἑαυτῶν γωνίας, ἀγαθοὶ μὲν ὡς ἀγαθοὶ ὄντες καὶ φρονεῖν καὶ μήτ' ἐν κακίᾳ μήτ' ἐν λήθῃ ποτὲ γινόμενοι, δὲ ὡς ἔρωες τινες ὄντες καὶ ἔρωτες, ὅσον ἐρωτικῶν διαλεκτικῶν ἔρασταί τοῦ θεοῦ, αἰρόντες ἡμᾶς καὶ φέροντες πρὸς τὴν θεῖαν πολιτείαν ἀπὸ τῆς ἐν γῆ τριβῆς. Τοὺς δὲ αὐτοὺς καὶ δαίμονας ἀγαθοῦς καὶ ἔθος, ὅς ὄντας δαήμενας καὶ ἐπιστήμονας τῶν νόμων, ἔστι δὲ ὅτε καὶ ἀγγέλους ὡς ἐκφαίνοντες διαγγέλλοντας ἡμῖν τοὺς πρὸς εὐχρίαν κανόνας. Ἰσχυροὶ δὲ καὶ ταῖς τρισὶν ἐπινοίας χρώμενοι τὸ πλῆθος τοῦ μέσου γένους εἰς τρία τέμνομεν, καὶ τὸ μὲν πρῶτον εἰς τοὺς οὐρανοὺς καλοῦμεν ἀγγέλους, τὸ δὲ ἐπιγείους συναπτόμενον ἥρωας, τὸ δὲ ἐξ ἰσοῦ τῶν ἀμφοτέρων ἀπέχον δαίμονας, ὅσπερ πολλοῦ καὶ Πλάτων. Ἔμιοι δὲ ὅλον τὸ μέσον γένος ἐνὶ τῶν τριῶν προσαγορεύουσι ὀνόματι, ἀγγέλους πάντας λέγοντες δαίμονας ἢ ἥρωας, δι' ἃς εἰπομεν αἰτίας, ὅσπερ καὶ νῦν τὸ μέσον πᾶν ἥρωας ἀγαθοῦς εἶπεν, ὅτι ἔχοντες πρὸς τὸ πρῶτον γένος, ὡς αὐτῇ πρὸς πῦρ καὶ ὡς πατρὶς πρὸς πατέρα. Ὅθεν καὶ θεῶν παῖδες οἱ ἥρωες

ortæ ac perfectionis, quam huic universo suo quisque loco addunt. Oportet vero et omnibus honorem exhiberi ipsorum naturis congruentem; hoc autem earum cognitione efficitur. Quum enim rerum singularum naturam et ordinem intellexerimus, tunc et honorem legi convenientem eis tribuimus. At eorum, quæ humana natura inferiora sunt, nihil honore afficiemus, sed præcipue ea sola quæ natura sunt superiora: quin et æqualia, modo eminenti virtute prædita sint. Eorum vero quæ natura præcellunt princeps et optimus est Deus opifex, omnibus citra comparisonem honore præferendus. Mundanorum vero primi sunt ii qui ab ipso generati et post ipsum constituti immutabili ejus cognitione fruuntur animoque affectibus libero bonorum ab opifice causa in ipsos profectorum communionem repræsentant: quos immortales deus ideo appellavit carmen, quod nunquam moriuntur, neque similitudinem Dei amittunt, sed in ea semper et eodem modo perseverant. Illi autem natura et honore medii sunt qui nunc dicuntur *heroes illustres*, qui opificem quidem semper norunt vitæque felicitate ab eo illustrantur, non eodem tamen modo neque immutabiliter. Ex eo enim, quod medio quodam statu cum Deo conjungantur, conversionem vitii expertem accipientes modo his modo aliis circa ipsum conatibus choros agitant et immutabilem unitamque primorum contemplationem sua multiplicata cognitione separant simul et conjungunt,

dum illorum inspectionis ultima suæ initiationis principia faciunt. Qui quidem et (*ἀγαθοὶ ἥρωες*) *illustres heroes* merito appellantur; (*ἀγαθοὶ*) *illustres*, ut qui (*ἀγαθοὶ*) *boni*, et (*φρονεῖν*) *lucidus* semper sint, atque nec vitio nec oblivione unquam laborent; (*ἥρωες*) *heroes* autem ut qui ἔρωες quidam et ἔρωτες sint, quasi amatorii et dialectici Dei amatores, qui ab hac in terris commoratione nos attollunt et ad divinam civitatem evehant. Moris vero est eosdem etiam (*δαίμονας*) *dæmone* bonos vocare, quippe qui (*δαήμενοι*) *scientes* et periti divinarum legum sint: aliquando autem et (*ἄγγελοι*) *Angelos* sive nuntios, quod vitæ felicis regulas nobis ostendant et nuntiant. Sæpe verò rem triplicem cogitatione complectentes totum istud medium genus in tria dividimus, et quod proximum est cælestibus *angelos* nuncupamus quod autem terrestribus conjungitur, *heroes*; quod vero ex æquo distat ab utroque extremo, *dæmones*, sicut Plato sæpe facit. Nonnulli autem totum hoc medium genus uno et tribus nomine nuncupant, eosque omnes vocant *angelos* aut *dæmone* aut *heroes* propter eas quas diximus causas: quemadmodum et nunc carmen medium genus universum *heroes illustres* appellat, qui se ita ad primum genus habent ut splendor ad ignem et ut filius ad patrem. Unde et deorum filii merito prædicantur heroes, non ex mortalium coitu geniti, sed ex uniformi ipsorum causa prodeuntes, tanquam lux corporis lucidi substantiam comi-

Ἐπειφημῶνται, οὐκ ἐκ θνητῆς συνουσίας αὐτοὶ
 εἰσι, ἀλλ' ἐκ τῆς μονοειδοῦς αὐτῶν αἰτίας προϊόν-
 τιν φῶς τῆ οὐσίας τοῦ φωταίνου σώματος σύνδρομον.
 Ἐπαιθρον καὶ καθαρὸν, μεθ' ὃ ἐπινοεῖται τὸ ἐν
 ὧς καὶ τὸ ὑποσυμμιγῆς σκότῳ γινόμενον· πρὸς δ'
 αλλαγίαν ἔχει τὸ τρίτον καὶ ἀνθρώπινον γένος τῶ
 κείαν ποτὲ καὶ λήθην ἐπιβρέπεις εἶναι, οἷς καὶ τοῦ
 εἶν τὸν θεὸν ἀφίσταται ἄνθρωπος, τῶν μὲν αἰ-
 ῶν ἀπολειπόμενος τῷ ποτὲ μὴ νοεῖν, τῶν δὲ
 ἐν ἀναβεβηκῶς τῷ ποτὲ νοεῖν καὶ πρὸς τὴν θεῖαν
 ἡμέτην ἀνακαλεῖσθαι, ὅτε καὶ τῷ θεῷ συντάττεται
 τῶν ὕλικῶν φθόνον ἀποφυγῶν καὶ τὴν θνητὴν
 κέθειαν ἀποσεισάμενος. Τότε οὖν καὶ τιμῆς ἄξιός
 ἡμεῶν ὁ τῆς θείας ἀποδοχῆς ἡξιωμένος, ὡς τὸ τῆς
 ἰσον τῆ τοῦ κρείττονος μετουσία κοσμήσας.
 ἤκει γὰρ τιμᾶν τῷ ἔραστῇ τοῦ θεοῦ καὶ τὰ δπωσοῦν
 ὠμμένα αὐτῷ, εἴτε ἐξ αἰδίου τὴν ἁμολοῖσιν εἴη κε-
 ῖνα, εἴτε ἀπὸ τινος χρόνου τυγχάνοι ταύτην ἀσκή-
 α· οἳ εἰσιν οἱ ἀρετῇ διανεγκόντες ἄνθρωποι, περὶ
 ζῆς ὁ παρῶν λόγος νομοθετεῖ.

IV. 3.

Τοὺς τε καταχθονίους εἶθε δαίμονας ἔνομα βέλων.
 ἅς ἀνθρωπίνας ψυχὰς ἀληθείᾳ καὶ ἀρετῇ κοσμη-
 ας δαίμονας καλεῖ, ὡς δαήμονας καὶ ἐπιστήμονας.

Εἶτα χωρίζων αὐτὰς τῶν φύσει δαιμόνων, οἱ τὸ μέσον
 γένος πληροῦσι, καταχθονίους προσεῖπεν, ὡς δυναμένας
 ἐπὶ γῆς πολιτεύεσθαι καὶ γῆνα σώματα ἐπεισιέναι
 καὶ κατὰ γῆς οἰκεῖν, ἵνα τῷ μὲν δαίμονας εἰπεῖν χω-
 ρίστη τῶν φαύλων καὶ ἀνεπιστημόνων ἀνθρώπων, ὡς
 ἀδαημόνων τινῶν καὶ οὐ δαιμόνων, τῷ δὲ καταχθονίους
 προσθεῖναι διαστήσῃ τῶν αἰετῶν δαημόνων καὶ ἐπιστημό-
 νων αἰετῶν, καὶ ἐπὶ γῆς πολιτεύεσθαι μὴ πεφυκότων μηδὲ
 γῆνιους συζῆν σώμασιν. Ἡ γὰρ τοῦ καταχθονίου δαι-
 μονος πρόσρησις οὐδενὶ ἄλλῳ προσήκει, ἢ τῷ φύσει
 μὲν ὄντι ἀνθρώπῳ, σχέσει δὲ γενομένῳ δαίμονι, ἐπειδὴ
 τὸ τρίτον γένος χθόνιον ἰδίως λέγεται, ὡς ἔσχατον ἐν
 λογικαῖς οὐσίαις καὶ χθονίας ζωῆς ἐπιστρεφόμενον.
 Τὸ γὰρ πρῶτον οὐράνιον ἦν καὶ τὸ μέσον αἰθέριον.
 Πάντων οὖν ἀνθρώπων ὄντων κατὰ τοῦτο καταχθονίων
 λογικῶν, οὐ πάντων δὲ δαιμόνων, οὐδὲ σοφῶν, εἰκότως
 ἐπισυνάψας εἶπε καταχθονίους δαίμονας τοὺς σοφοὺς
 ἀνθρώπους. Οὔτε γὰρ πάντες ἄνθρωποι σοφοὶ εἰσιν,
 οὔτε πάντες οἱ σοφοί, ἄνθρωποι· ἀλλὰ καὶ ἥρωες ἀγαθοὶ
 καὶ ἀθάνατοι θεοί, φύσει κρείττονες ἀνθρώπων ὄντες,
 σοφοὶ τε εἰσι καὶ ἀγαθοί. Τοὺς οὖν τοῖς θεοῖς
 γένεσι συντεταγμένους ἀνθρώπους εἶδεν ὁ λόγος πα-
 ραιεῖ, τοὺς ἰσοδαίμονας καὶ ἰσαγγέλους καὶ τοῖς
 ἀγαθοῖς ἥρωσιν ἁμολοῖς. Μὴ γὰρ φαῦλόν τι δαι-
 μόνων γένος ὑπολάβωμεν εἰσηγεῖσθαι δεῖν τιμᾶν, ὡς

lux vero serena et pura, post quam consi-
 atur lux umbrosa tenebrisque paululum mixta,
 us lucis rationem tertium humanumque genus
 hoc habet, quod in vitium aliquando atque
 livionem prolabatur, unde et a continua Dei in-
 ūgentia homo discedit, qui quidem iis qui sem-
 r intelligunt eo est inferior, quod aliquando non
 elligat, brutis vero superior, quod aliquando
 elligat et ad divinam scientiam revocetur,
 ando et evitata materiali corruptione excusso-
 e mortali affectu divino choro adjungitur.
 me igitur is quoque dignus est qui a nobis hono-
 ur, quem Deus admittere non est dedignatus,
 pote qui naturam nostræ æqualem præstantioris
 mmunionie exornaverit. Decet enim illum qui
 cum amat, ea etiam quæ ei utcumque similia
 ut honorare, sive eam similitudinem ab omni
 termitate habeant, sive exercitatione ab aliquo
 mpore eam consecuti sint; quales sunt illi homi-
 es, qui virtute excelluerunt, de quibus in se-
 antibus carmen præcipit.

IV. 3.

Ac terrestres genios legitima faciens honora.

Humanos aninos veritate et virtute ornatos vo-
 at genios sive dæmones quasi (δαήμονας) scientes
 t intelligentes. Porro autem eos ab illis secer-
 ens, qui natura dæmones sunt atque medium

genus implent *terrestres* appellat, quippe qui in
 terris versari terrenaque corpora induere et (sub-
 ter) terram incolere possint, adeo ut dæmonas
 vocando eos a pravis atque stolidis hominibus se-
 jungat, utpote qui non *daemones*, sed (ἀδαήμονες)
 inscientes quidam sint, *terrestres* autem addendo
 ab iis discernat, qui (δαήμονες) scientes semper et
 semper intelligentes sunt, et quorum ita compa-
 rata est natura, ut nec terram incolere, nec in
 terrenis corporibus vitam degere possint. Nulli
 enim alii convenit *terrestriis genii* appellatio,
 quam ei qui natura homo est, habitu vero factus
 genius, quandoquidem tertium genus terrestre pro-
 prie dicitur, ut quod naturarum intelligentium
 ultimum sit atque terrestri vitæ addictum. Primum
 enim cœleste est, medium autem æthereum. Quom-
 onnes igitur homines in hoc sint *terrestres* et ra-
 tione præditi, non omnes tamen *daemones*, neque
 sapientes, merito hæc conjungens sapientes homi-
 nes vocavit *terrestres genios*. Neque enim omnes
 homines sapientes sunt, neque omnes sapientes
 homines, sed etiam *illustres heroes et immortales
 dii*, qui natura præstant hominibus, et sapientes
 sunt et boni. Carmen igitur nos jubet homines
 divinis generibus conjunctos colere, ut qui dæmo-
 nibus et angelis pares atque illustribus heroibus
 similes sint. Ne putemus enim carmen hic malum
 aliquod dæmonum genus honorandum esse docere,

ἀν τῷ δοξείην ὑπὸ τῆς συνηθείας τὴν λέξιν ἐμφαίνειν. Ὅπως γὰρ τὰ χείρονα τῆς ἀνθρωπίνης οὐσίας οὐ καθήκει τιμᾶν τῷ ἑρωτικῶς ἔχοντι τοῦ θεοῦ καὶ τῆς αὐτοῦ ἀξίας ἡσθημένῳ. Ἄλλ' οὐδὲ αὐτὸν τὸν ἀνθρώπον μετὰ τὰ κρείττονα τιμᾶσομεν, ἐὰν μὴ τοῖς κρείττοσιν ὁμοιωμένος ἦ καὶ τῷ θαίψι χόρῳ συμπερομένος. Τίς οὖν ἡ τιμὴ καὶ τούτων; τὸ ἔνομα βέζειν, φησί. Τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ πείθεσθαι ὡς καταλελοίπασιν ἡμῖν παραγγέλμασι, καὶ ὡς νόμοις ἐμμένειν τοῖς ἐκείνων λόγοις καὶ τὴν αὐτὴν δόδον μετιέναι τοῦ βίου, ἣν ἐκεῖνοι διεθλόντες οὐκ ἐφθόνησαν ταύτης ἡμῖν μεταδοῦναι, ἀλλ' ὥσπερ τινὰ ἀθάνατον καὶ πατρῶον κλῆρον διηγωνίσαντο τοῖς μεταγενεστέροις διαφυλάξαι, τὰ στοιχεῖα τῶν ἀρετῶν καὶ τῆς ἀληθείας τοὺς κανόνας εἰς κοινὸν ὄφελος ἐν γράμμασι καταθέμενοι· ὡς τὸ πείθεσθαι καὶ ζῆν ἐπομένως, ἀληθεστέρα ἐκείνων τιμὴ γίνεται, ἢ εἰ τις χροᾶς αὐτοῖς ἐπιφέρει πολυτελεστάτας καὶ ἐναγίξῃ πλουσίως. Τοιαύτη μὲν ἡ τῶν κρείττωνων τιμὴ, ἀπὸ τοῦ δημιουργοῦ ἀρξαμένη καὶ εἰς ἀνθρώπους τοὺς ἀγαθοὺς παραιομένη διὰ μέσων τῶν οὐρανίων καὶ αἰθερίων γενῶν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τῶν κατὰ τὸν βίον σχέσεων πλεῖστον δεῖ ποιῆσθαι λόγον, ὅσον πατέρων καὶ συγγενῶν (οἱ οὐ πάντως μὲν εἰσὶν ἀγαθοί, πάντως δὲ τὸ τίμιον ὡς πρὸς ἡμᾶς τῇ ἀξίᾳ τῆς σχέσεως κέκτληται), τοῦτου χάριν ἐπήγαγε·

V. 4.

Τοὺς τε γονεῖς τίμα, τοὺς τ' ἀγχιστ' ἐκεγαῶντας.

Τοὺς μὲν ἀγαθοὺς ἀνθρώπους, ὡς δαιμονίους καὶ θεοὺς, σέβειν ὁ λόγος ὑπέθετο· τοὺς δὲ γονεῖς καὶ τοὺς ἀγχιστ' ἐκεγαῶντας τῶν φυσικῆ συγγενείᾳ προσήκοντες ὅποιοι ποτ' ἀν ὄσι, δι' αὐτὴν τὴν τῆς σχέσεως ἀνάγκην τιμᾶν εἰσηγείται. Ὅπερ γὰρ ἡμῖν οἱ κρείττονοί ἐσσι κατὰ τὴν αἰδίον συγγένειαν, πατέρων μὲν τάξιν ἔργα οἱ οὐράνιοι, συγγενῶν δὲ τιμίων οἱ ἥρωες· τοῦτο πρὸς τὸν θνητὸν βίον συντελοῦσιν ἡμῖν οἱ γονεῖς καὶ οἱ ἀγχιστοί, οἱ ἐγγύτατα τῶν γονέων ὄντες, καὶ διὰ τὴν τῆς μετὰ γονεῖς τιμῆς σεμνυνόμενοι. Πῶς οὖν καὶ πᾶσι τοῖς τιμᾶσομεν; ἄρα τὸν ἑαυτῶν βίον πρὸς τὴν ἐκείνων ἀπειθύνοντες γνώμην, ὥστε δοξάζειν τε ταῦτα καὶ πράττειν, ἃ ἂν ἐκεῖνοι εἶη φίλα; Ἄλλ' οὕτως ἂν περιτραπέη ἢ τῶν ἀρετῶν ἀσκησις πρὸς κακίας σπουδὴν, εἰ τούτων ὄντες πονηροὶ οἱ πατέρες. Ἀλλὰ ἀτιμάσομεν αὐτοὺς ἐάντι πάντα διὰ τὴν τῆς κακίας κατάγνωσιν; καὶ πῶς ἐπὶ τῷ παρόντι νόμῳ παιδομέθεα; πῶς δὲ τὴν θεοειδῆ εὐδοκίαν τῶν γονέων ἢ τὴν ἡρωικὴν τῶν ἀγχιστέων ἐμφρασίαν τιμῶντες οὐκ εἰς ἐκεῖνους ἀσεβήσομεν, ὡς τούτους ἐκείνοι φαμέν; καὶ οὕτως ἡ δοκοῦσα δι' ἀπειθείας γυνὴ ἀρετὴ ἡμῖν ἀσχεῖσθαι εἰς μῆζον κακὸν περιστρέψεται τὴν ἀσέβειαν. Πειθόμενοι δὲ πάντα γονεῦσι, πῶς οὐ

ut cuiusquam forsitan locutio hæc e communi usu significare videatur. Omnino enim non decet eum qui Deum amat et suam dignitatem intelligit ea honorare, quæ hominibus natura sunt deteriora. Imo vero nec ipsos homines post præstantiora illa honorabimus, nisi præstantioribus similes divinoque choro conjuncti sint? Qui igitur honos his quoque exhibendus est? *legitima*, inquit, *facere*: hoc vero est iis obedire præceptis, quæ illi nobis reliquerunt, et eorum dicta tanquam leges observare, atque eandem vitæ viam ingredi, quam illi emensi nobis monstrare non dedignati sunt, sed operam sedulo dederunt, ut hanc velut immortalē quandam paternamque hereditatem posteris conservarent, virtutum elementa veritatisque regulas in communem usum scriptis mandantes; quibus obsequi et congruenter vitam suam instituere verior est eorum cultus, quam si quis libamina eis offerat sumtuosissima profuseque parentet. Huiusmodi igitur est honos superis tributus, qui a creatore incipiens in bonos homines per media cœlestia atque ætherea genera desinit. Quoniam autem et necessitudinum, quæ in hominum vitam cadunt, præcipua est habenda ratio, velut parentum et cognatorum (qui licet non omnino boni sint, omnino tamen propter necessitudinis dignitatem merito apud nos sunt in honore) idcirco adjicit:

V. 4.

Observa etiam parentes et eos qui proxime cognati sunt.

Ut bonos viros, tanquam sapientes et divinos, colamus carmen nobis præcepit, parentes vero et naturali cognitione eis proximos, qualescunque demum sint, propter ipsam necessitudinem honorandos esse docet. Quod enim superi nobis sunt, cœlites quidem æterna cognitione parentum loco nobis constituti, cognatorum autem honorandorum loco heroes: id ipsum nobis in hac mortali vita sunt parentes et propinqui, qui parentibus proximi sunt atque ideo proximo post parentes honore decorantur. Quomodo igitur hos quoque honorabimus? num vitam nostram ita ad illorum sententiam componendo, ut ea quæ illis placeant, nos et sentiamus et faciamus? Ita vero exercitatio virtutis vertatur in vitii studium, si forte mali sint parentes. Num vero eis in omnibus, ob vitiorum improbationem, honorem denegabimus? Quomodo igitur huic legi amplius parebimus? aut qui fiat, ut dum divinæ in parentibus imagini aut heroicæ propinquorum speciei honorem denegamus, non in eos impietatis rei simus, quibus similes hos esse dicimus? Ita vero virtus, quæ a nobis in negando parentibus obsequio exerceri videtur, in malum gravius, impietatem cedit. Sim

καὶ πάλιν τῆς εὐσεβείας ἀποπέσοιμεν καὶ τῆς ἄλλης μετῆς, εἰ τύχοιεν ἐκεῖνοι διὰ μοχθηρίαν τρόπου μὴ πρὸς τὰ ὄντως καλὰ παιδαγωγούσας ἡμᾶς; Εἰ μὲν γὰρ αὐτο πάντως ἦν ἀληθὲς καὶ καλόν, ὃ τοῖς γονεῦσι παστατο, σύμφωνος ἢ τῶν γονέων τιμὴ τῇ τῶν κρειτῶνων ἐγίνετο. Εἰ δὲ ἔστιν ὅτε τῶν θεῶν νόμων ἀνηκούς εἰν ἢ τῶν γονέων προαίρεσις, τί δεῖ ποιεῖν εἰς ἀντικείμεν ἐμπειρόντας τοιαύτην, ἢ τοῦτο, ὃ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων καθηκόντων ἐκ περιστάσεως εἰς ἐναντίωσιν ἐλθόντων προσήκει φυλάττειν; Μειζόνων γὰρ καὶ ἐλαττόνων προκειμένων καλῶν τὰ μείζονα πρὸ τῶν ἐλαττόνων ποιεῖσθαι δεῖ, ὅταν μὴ ἀμφοτέρα ἐξῆ δικαίως. Ἦν καλὸν μὲν τῷ θεῷ πείθεσθαι, καλὸν δὲ καὶ τοῖς σπυσι. Εἰ γοῦν ἐς ταῦτα ἄγοι ἢ ἀμφοτέρων πειθῶ, ῥαιον ἂν εἶη καὶ ἀμαχον τὸ γινόμενον· εἰ δὲ πρὸς ἄλλο μὲν ὁ θεὸς νόμος, πρὸς ἄλλο δὲ οἱ γονεῖς φέροιεν, ἀρχομένης τῆς αἰρέσεως, τοῖς ἀμείνοσιν ἔπεται δεῖ, πρὸς ταῦτα μόνον ἀπειθοῦντας τοῖς γονεῦσι, πρὸς ἃ καὶ αὐτοῖς τοῖς θεοῖς νόμοις οὐ παίδονται. Τὸν γὰρ φυλάττειν βουλόμενον τοῦς τῆς ἀρετῆς κανόνας οὐχ οἷόν ἐστι τοῖς τούτοις παραβαίνουσι συμφωνεῖν. Εἰς δὲ τὰ ἄλλα πάντα γονεῖς τιμῆσομεν ὑπερβαλλόντως, σώματος κηρείαν καὶ χρημάτων χορηγίαν αὐτοῖς παρέχοντες ἐν μάλιστα προθυμοτάτην. Δίκαιον γὰρ χρῆσθαι αὐτοῖς ὡς ἐγέννησάν τε καὶ ἔθρεψαν. Ὁ δὲ τῆς ἀπ' ἐκείνων

διαδοχῆς οὐκ ἤρηται, τοῦτο ἐλεύθερον τῆς ἀπ' ἐκείνων δεσποτίας ἀφήσιν ὁ νόμος, καὶ τὸν ὄντως πατέρα ζητεῖν παρακαλεῦεται, κάκιστον ἔχουσαι, καὶ τῆς πρὸς ἐκεῖνον ὁμοιώσεως πλείστην ἐπιμακρίαν ποιεῖσθαι. Καὶ οὕτως ἀμφοτέρα δύνασθαι συμβαίνει, τὰ τε θεῖα ἀγαθὰ δύνασθαι τηρεῖν καὶ τὰ ἀνθρώπινα. Καὶ οὕτε δι' οἴησιν ἀρετῆς γονέων θεραπείας ὀλιγορήσομεν, οὔτε διὰ τὴν ἀνόητον ὑπειξιν τὸ μέγιστον τῶν κακῶν ἀσέβειαν εἰσεδέξομεθα. Εἰ γὰρ προτεινοῖεν θάνατον μὴ πειθομένοις ἢ κλήρου ἀλλοτριώσιν, οὐδὲν ἐκφοβεῖσθαι δεῖ τοῖς τοιούτοις, ἀλλ' εὖ εἰδέναι τί τὸ ταῦτα πεισόμενον, καὶ δεῖ ὅτι ἐγέννησαν ἀπειλοῦσι μόνω· τὸ δὲ ἀπαθὲς τούτων ἐλεύθερον προσήκει τηρεῖν καὶ μόνω θεῷ εὐπειθέ. Τιμὴ οὖν γονέων ἢ ὄντως, ἢν δίδωσιν ὁ τῆς ἀρετῆς σκοπός, μήτε σωματῶν φειδομένους ἡμᾶς μήτε χρημάτων, ἀλλ' ἐκόντας αὐτοῖς ὑποτατάσθαι εἰς πάντα τὰ τοιαῦτα. Πρέπει γὰρ μήτε τὴν δι' αὐτοῦργίας θεραπείαν ἐπὶ γονέων παραιτεῖσθαι, ἐνευσημονεῖν δὲ μᾶλλον αὐτῇ, ὅσω ἂν μᾶλλον ἐπίκονος γέννηται καὶ δουλοπραπῆς, μήτε οὐσίας δαπανωμένους φειδωλοῦς γίνεσθαι, ἀλλὰ πάντα πρὸς τὴν ἐκείνων χρείαν ἐτοιμῶς παρέχεσθαι, γεγηθότας καὶ ἠδομένους ἐπὶ τοῖς εἰς ἐκείνους πόνους τε καὶ ἀναλώμασι. Τὸ γὰρ εὐχαρίστως ταῦτα ποιεῖν καὶ τὸν τῆς ἀρετῆς διασώζει νόμον καὶ τὸν τῆς φύσεως ἀποδίδωσιν ἔρανον. Τοιαύτη μὲν ἢ τῶν γονέων

autem in omnibus morem geramus parentibus, qui rursus pietate allisque virtutibus non excidamus, si forte illi propter morum pravitatem, nos ad ea, quæ vere honesta sunt, non instituant? Nam si id quidem omnino verum atque honestum esset, quod parentibus videretur, honor eis habitus cum illo consentiret, quo superi afficiuntur. Sin autem divinis legibus repugnat aliquando parentum voluntas, quid aliud nos facere debemus, quum in ejusmodi legum pugnam incidimus, quam quod in aliis etiam officiis, quando casu aliquo inter se pugnant, observari oportet? Bonis enim majoribus minoribusque simul propositis majora minoribus sunt anteferenda, quum utraque conservare non possumus. Verbi gratia, bonum est Deo obedire; bonum vero et parentibus. Si igitur eodem ducat utrisque debita obedientia, lucrum sane contigerit inopinatum nec controversum; sin autem ad aliud nos divina lex, ad aliud parentes trahant, dubia electione visa, meliora nos sequi oportet, in iis solum non obedientes parentibus, in quibus ipsi divinis legibus non obediunt. Fieri enim non potest, ut is qui virtutis regulas observare vult, cum illis consentiat, qui eas violant. In cæteris vero omnibus parentes summo honore prosequemur, corporis ministerio et facultatum sumtu iis quam promptissime deservientes. Æquum enim est eos illis uti quos genuerunt

atque aluerunt. Quod autem subolis ex iis ortæ non est, id a dominio eorum liberat lex jubetque verum patrem quærere eique adhærere, atque ad ejus similitudinem se quam accuratissime componere. Atque ita fit, ut utraque possimus, tum divina bona, tum humana conservare, et neque virtutis prætextu observantiam parentibus debitam negligamus, neque stulto erga eos obsequio impietatem admittamus, quod est maximum malorum. Si enim illi nobis non obedientibus mortem vel exheredationem minentur, nihil istis nos territari debemus, sed rite considerare, quid sit quod illa patietur eosque illi tantum minitari quod genuerunt, id autem quod hæc pati non potest, liberum servari oportet Deoque soli morigerum. Verus igitur parentum honor is est, quem permittit virtutis scopus, ut nec corporibus nostris nec pecuniæ parcamus, sed libenter iis in ejusmodi rebus omnibus obediamus. Decet enim nos neque manibus nostris obeunda in parentes officia detrectare, sed illa eo magis decori ducere, quo magis molesta sunt et servilia, neque facultatum sumtui parcere, sed omnia promte in illorum usum conferre, gaudentes lætantesque laboribus ac sumtibus in eorum commoda impensis. Qui enim hæc grato animo præstat, is tum virtutis legem observat, tum naturæ debitam gratiam refert. Hujusmodi igitur est honor, qui

τιμή. Ἡ δὲ τῶν ἀγχιστέων, δευτέρα μετ' ἐκείνην τεταγμένη, πρὸς τὴν τῆς φύσεως ἐγγύτητα παραμετρήσει τὴν θεραπείαν, τοσοῦτον τῆς μετὰ γονέας τιμῆς ἐκάστῳ τῶν συγγενῶν νέμουσα, ὅσον ἂν ἡ πρὸς ἐκείνους ἐγγύτης ὑποφαίνη· ὁῦλον δὲ ὅτι καὶ ἐπὶ τούτων τῆς ἀρετῆς ἀδεσπότου μενούσης.

VI. 5.

Τῶν δ' ἄλλων ἀρετῆ ποιῶ φίλον, ὅστις ἀριστος.

Μετὰ τὴν πρώτην τιμὴν τῆς ἀνω συγγενείας καὶ ἐπομένην ἐκείνη τὴν περὶ γονέας καὶ συγγενεῖς ἀκολουθῶς ὁ φιλοποιεῖς παραδίδεται νόμος, τῶν ἕξω τοῦ γένους τὸν ἀριστον εἰς φιλίαν ἐκλέγεσθαι καὶ πρὸς τὴν τῶν ἀρετῶν κοινωνίαν αὐτῷ συνάπτεσθαι κελεύων, ἵνα τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα δι' ἀγαθὴν αἰτίαν ἔχωμεν φίλον, καὶ μὴ κατ' ἄλλας χρεῖας αὐτὸν οικειώμεθα, ὥστ' ἰσικένοι τὸ παράγγελμα τοῦτο τῇ περὶ τῶν μεταλλαχόντων τὸν βίον σκουδαίων ἀνδρῶν ὑποθήκη. Ὡς γὰρ ἐκαὶ τοὺς ἐπιστήμονας μόνους τῶν ἀνθρώπων ἔλεγε δεῖν τιμᾶν ὁσῶς ἐνταῦθα τοὺς ἀγαθοὺς φιλοποιεῖσθαι παραινεῖ μόνους, διδοὺς ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων ἐκλογὴν, ἐπὶ δὲ γονέων καὶ συγγενῶν ἀρκούμενος τῇ φύσει. Ἀπλῶς γὰρ τὸ πρόσωπον τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ ἀδελφοῦ συνεισάγει

τὴν τιμὴν, ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων ἡ ἀρετὴ ποιεῖ τὸ τίμημα, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἐκ τοῦ βίου ἀπελθόντων. Τὰ μὲν πρὸ τούτων κατ' αὐτὴν τὴν φύσιν ἐστὶ τίμια, ἐκαὶ μὴ θεοὶ καὶ ἥρωες, ἐνταῦθα δὲ πατέρες καὶ συγγενεῖς, ἐκ θνητῆ φύσει τῆς ἀθανάτου συγγενείας ἡμῖν εἰκότως προταίνοντες. Τοιαύτη μὲν ἡ πρώτη θήρα καὶ ἡ κτῆσι τοῦ φίλου. Τίς δὲ ἡ τήρησις αὐτοῦ ἢ πρὸς κοινωνίαν τῶν ἀγαθῶν ἡμῖν συντελοῦσα, καὶ τίς ἡ ἀπόθεσις, ἔὰν πρὸς τὸ χεῖρον μεταβαλλόμενος φαίνεται καὶ μὴ παιθόμενος ταῖς πρὸς τὸ βέλτιον ἀγούσαις συμβουλαῖαι, ἐξῆς λέγει.

VII. 6—8.

Πραῖσι δ' εἰς λόγους ἔργοισι τ' ἐπωφελέμοισι. Μῆδ' ἔχθαιρε φίλον σὸν ἀμαρτάνος εἴνεκα μικρῆς, ὅρα δὲ δύνῃ· δύναμις γὰρ ἀνάγκης ἐγγύθι ναίει.

Πῶς δεῖ προσφέρεσθαι τοῖς φίλοις ἐνταῦθα διαλέγεται, καὶ πρῶτον μὲν ὅτι τὰ καλὰ εἰσηγουμένους αὐτοῖς καὶ ἐπ' ὠφελείᾳ τῇ ἡμετέρᾳ πράττουσιν ὅτισιν ἐκόντας δεῖ παιθαρχεῖν. Πρὸς γὰρ τοῦτο τὸ κοινωνικὸν ἀγαθὸν ὁ τῆς φιλίας συνάπτει νόμος, ὅπως ἡμεῖς τε ὠφελώμεθα παρ' ἐκείνων εἰς ἀρετῆς ἐπίδοσιν καὶ παρ' ἡμῶν ἐκείνοι. Ὡς γὰρ κοινὴν ἔδδον τοῦ ἀρίστου βίου πορευομένους, ὅπερ ἂν ἄλλος ἄλλου προῖδη μᾶλλον, τοῦτο εἰς κοινὸν

debetur parentibus. Is autem, quo propinqui ornantur, altero post illum loco positus, cultum ad naturæ propinquitatem componet, tantum singulis cognatis alterius secundum parentes honoris tribuens, quantum ea quæ cum illis intercedit propinquitas significaverit : manifestum autem est virtutem etiam horum habita ratione debere liberam manere.

VI. 5.

Ex aliis vero amicis tibi adijunge, quisquis virtute præstantissimus est.

Post primum honorem superioribus cognatis exhibendum et proximum illi, parentibus et propinquis debitum, ordine suo lex de faciendis amicis traditur, qua jubemur optimum quemque, qui nobis minime cognatus sit, amicum deligere et cum illo ad virtutum communicationem conjungi, ut probum virum ob causam bonam amicum habeamus, non autem propter alias utilitates eum asciscamus : adeo ut hoc præceptum videatur ei simile, quod de præclaris hominibus vita functis traditur. Sicut enim ibi ex hominibus sapientes solos esse honorandos dicebat, ita hic eos tantum qui boni sunt amicos faciendos lex monet, permittens in cæteris quidem delectum, in parentibus vero et cognatis naturali vinculo contenta.

Ipsa enim per se persona patris et fratris honorem simul affert ; in aliis vero virtus honorem conciliat, quemadmodum et in illis qui de vita decesserunt. Ea vero quæ his antecedunt, ipsa natura sunt honoranda, illic quidem dii et heroes, hic autem parentes et cognati, qui in mortali natura cognationis immortalis imagines nobis exhibent. Sic igitur primum queri et comparari amicum oportet. Qua ratione autem amicitiam ejus retineamus, quæ ad honorum communicationem conducatur et quomodo eam deponamus, si ille in deterius plane mutetur et meliora suadentibus auscultare nolit, in sequentibus narrat.

VII. 6-8.

Lenibus dictis cedas et utilibus factis ; neve oderis amicum propter leve peccatum, quoad potes ; facultas enim prope necessitatem habitat.

Disserit hic de modo quo nos erga amicos gerere oporteat, et primum quidem debere nos libenter eis auscultare, quum suadent honesta et rem quampiam in nostrum commodum faciunt. Nam ad consequendum hoc bonum hominum congregationi destinatum amicitia lex conjungit et obligat, ut et nos virtutis incremento ab iis augeamur et illi vicissim a nobis. Oportet enim eos, qui tanquam communem vitæ optimæ viam in-

φίλος κατατίθεσθαι δεῖ, πρῶως μὲν εἰκοντας τοῖς κα-
 ῶς ὑψηγομένοις τῶν φίλων, πρῶως δὲ αὐτοῖς τῶν
 αἰῶν τὴν κοινωνίαν προτεινοντας, περὶ δὲ χρημάτων
 δόξης ἢ τινος ἄλλου τῶν ἐκ τῆς θνητῆς συστοιχίας
 ἠδεδωκότων αὐτοῖς διαφερομένων. Τοῦτο γὰρ ἦν ἀμαρ-
 τὰς εἶνακα μικρῆς εἰς ἀπέχθειαν καθίστασθαι τοῖς
 περὶ τὰ μέγιστα ἀγαθὰ φίλοις ἡμῖν ὑπάρχουσιν. Εἰς
 πάντα οὖν τῶν φίλων ἀνεξόμιστα, ὡς ὑπὸ μεγίστης
 ἀνάγκης τῆς φιλικῆς διαθέσεως πιεζόμενοι, πλὴν ἐνός.
 Ὡς γὰρ δὴ καὶ πρὸς τὸ χεῖρον ὑποφερομένοις αὐτοῖς
 ἔξομεν, οὐδὲ μεταβαλλομένοις ἐκ τῆς περὶ φιλοσοφίαν
 πρῶτης εἰς ἑτέραν τινὰ τοῦ βίου πρόθεσιν ἐπακολουθή-
 σαι καὶ αὐτοὶ συνεκφερόμενοι τοῖς ἀποπίπτουσιν ἀπὸ
 τοῦ πρὸς ἀρετὴν σκοποῦ, ἀλλὰ μάλιστα μὲν πάση μη-
 γανῇ πειρασόμεθα τὸν φίλον ἐπανορθώσασθαι· μὴ πεῖ-
 λόντες δὲ ἡσυχίαν ἔξομεν, οὔτε ἐχθρὸν ποιούμενοι διὰ
 τὴν προὔρηρημένην φιλίαν, οὔτε φίλον ἔτι διὰ τὴν πρὸς
 τὸ χεῖρον μεταβολήν. Ὡστε τούτου χάριν τὸν φίλον
 ποτὶ ἀποθησόμεθα, ὡς μηκέτι δυνάμενοι εἶναι κοινωνῶν
 ἡμῖν ἀρετῆς, ἥς εἶνακα καὶ τὴν ἀρχὴν φίλον αὐτὸν
 ἐποιήσαμεθα. Ἡ δὲ ἀπόθεσις φυλαττέτω τὸ μὴ εἰς
 ἐχθρὸν μεταπεσεῖν. Δεῖ γάρ, εἰ καὶ ἐκείνος τῆς φιλίας
 ἑαυτὸν ὑπεξήγαγεν, ἡμᾶς γοῦν πλείστην ἐπιμελείαν
 ποιῆσαι, ὅπως ἐπανακληθῆται πρὸς τὸ δέον, οὐκ ἀγα-
 πῶντας τὴν ἀπόπτωσιν τοῦ φίλου οὐδὲ ὑπερφοροῦντας

τὸ καταδεῖς αὐτοῦ τῆς γνώμης, ὀδυρομένους δὲ μᾶλλον
 καὶ θρηνοῦντας ὑπεραλγεῖν αὐτοῦ καὶ ὑπερεύχασθαι,
 καὶ πάντα πειρᾶσθαι ποιεῖν τὰ πρὸς τὴν ἐκ μεταμε-
 λείας σωτηρίαν αὐτὸν ἐπανάγοντα. Τοιαῦτα δὲ ἐστὶ
 τὸ μὴτε περὶ χρημάτων μῆτε περὶ δόξης αὐτῷ διαφέ-
 ρεσθαι, καὶ τὸ μὴ ἐφ' ὕβρει τῆς κοινωνίας αὐτὸν ἀπο-
 στερεῖν, μηδὲ φιλοτιμίαν ἑαυτοῦ ποιῆσθαι τὴν ἐκείνου
 δυστυχίαν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ πρὸς τὴν ἀρίστην τῶν φίλων
 τήρησιν καὶ πρὸς τὴν εὐλογον ἀπόθεσιν καὶ πρὸς τὴν ἐκ
 μεταμελείας αὐτῶν ἐπανάκλησιν πλείστα συμβάλλεται
 τὸ ἡμέτερον ἀνεξίκακον καὶ περὶ μηδενὸς πρὸς τοὺς
 φίλους μικρολογούμενον, μηδὲ ἔξεταστικὸν πρὸς ἀκρι-
 βειαν, ἀλλ' ὅσον οἷόν τε ὑπομονητικόν διὰ τοῦτο ἐπιή-
 γαγεν ὄφρα δύνη. Ἔϊτα ἵνα μὴ τὴν δύναμιν τῶ τῆς
 προαιρέσεως μέτρῳ κανόνιση τις, ἀλλ' αὐτῶ τῶ τῆς
 φύσεως φορητῶ, ὅσον ἡ ἀνάγκη προσελθούσα ἐξουρί-
 σθαι, ἐπήγαγε δύναμις γὰρ ἀνάγκης ἐγγύθει
 ναίει. Ἐκαστος γάρ, ὧν οἷεται δύνασθαι, πλέον δυ-
 νάμενος ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ἀλέγχεται. Τοσοῦτον οὖν
 προθυμείσθαι χρὴ τῶν φίλων ἀνέχεσθαι, ὅσον ἡ ἀνάγκη
 δείκνυσιν ἡμᾶς δυνάμενους, καὶ τὸ γε ἐξαίτης ἀφύ-
 ρητον φανέν τῆ τῆς φιλίας ἀνάγκη φορητὸν ποιεῖν. Μὴ
 γὰρ δὴ που τὰ πρὸς βίαν ἐπιταττόμενα μόνα οἰώμεθα
 προσήκειν γενναίως ὑπομένειν, ἀλλὰ καὶ τὰ πρὸς φυ-
 λακίαν τῶν φίλων καὶ ἀνάκλησιν συντείνοντα μείζονα

gressi sunt, quodcunque alius alio melius prævi-
 derit, id in communem utilitatem conferre,
 amicis bene monentibus leniter cedentes; leniter
 etiam ea, quæ bona sunt, cum iis communican-
 tes, nunquam autem de pecuniis aut gloria aut
 alia re e caducarum genere cum illis dissidentes.
 Id enim esset propter leve peccatum inimicitias
 suscipere cum illis, qui in maximis bonis amici
 nobis sunt. Nos igitur amica affectione, tanquam
 maxima necessitudine coacti, amicos in omnibus
 feremus, excepto uno. Neque enim illis morem
 etiam geremus, si prolabantur in deterius; nec,
 si a sapientiæ studio ad aliud aliquod vitæ institu-
 tum transeant, eos sequemur, abrepti et ipsi una
 cum iis a virtutis scopo aberrantibus, sed quacun-
 que maxime possumus ratione conabimur amicum
 in rectam viam reducere: quodsi ei persuadere
 nequeamus, tum quiescemus, neque inimicum
 illum facientes propter amicitiam prægressam, nec
 pro amico in posterum habentes propter mutatio-
 nem in deterius. Itaque hac de causa amicum ali-
 quando repudiabimus, quum virtutis, cujus gra-
 tia primum factus est amicus, particeps nobiscum
 amplius esse non queat. Cavendum autem ne hæc
 repudiatio in inimicitiam vertatur. Quamvis enim
 ille ab amicitia se subduxerit, nos certe decet cu-
 rare diligentissime, ut ad officium revocetur, ne-
 quaquam amici lapsu lætantes et iudicii ejus

inopiam despicientes, sed lamentis potius et plo-
 ratu vicem ejus dolentes et pro eo precantes, at-
 que omnia facere conantes, quibus ille facti
 pœnitens ad salutem reducatur. Talia autem sunt,
 ut nec de pecuniis, nec de gloria cum eo con-
 tendamus, neque cum contumelia eum societate
 privemus, neque ejus infortunium nobis gloriæ
 ducamus. Quandoquidem vero tum ad amicos op-
 time retinendos justequè repudiandos, tum ad
 eos pœnitentiæ beneficio sanam ad mentem revo-
 candos plurimum confert nostra injuriarum tole-
 rantia, et si de minutis rebus cum amicis nunquam
 litigemus; nec ad amussim omnia exigamus, sed
 quantum fieri potest patiamur: ideo hoc, *quoad
 possis*, adjecit. Deinde ne quis hanc facultatem
 voluntatis suæ modulo metiretur, sed illa naturæ
 patientia, quantam necessitas ingruens suggerit,
 porro addidit: « *facultas enim prope necessitatem
 habitat.* » Unusquisque enim urgente necessitate
 plus posse convincitur, quam ipse se posse arbi-
 tratur. In tantum igitur nos promte amicos ferre
 debemus, in quantum nos posse ostendit neces-
 sitas, et id quod primo aspectu intolerabile vide-
 tur, amicitiae necessitate tolerabile reddere. Ne-
 quaquam enim putandum est, ea tantum, quæ vi
 imponuntur, fortiter esse patienda, sed ea etiam,
 quæ ad conservandos et revocandos amicos con-
 ferunt, majore patientia digna esse debemus

ὑπομονῆς ἀξία δαί τιθεσθαι, ὡς τῆς θείας ἀνάγκης ἐπιτάγματα. Δυνατωτέρα δὲ παρὰ τοῖς εὖ φρονούσιν ἢ τοῦ νοῦ ἀνάγκη τῆς ἔξωθεν βίας. Ἐίτε οὖν πρὸς τὴν ἐκ περιστάσεως ἀνάγκην ἀπίδοις, εἴτε πρὸς τὴν ἰκούσιον, τὴν ἐκ τῶν ἐπιστημονικῶν ὄρων συμπληρουμένην καὶ ἐκ τῶν θείων νόμων καθήκουσαν, ἐξευρήσεις τὸ ἐνυπάρχον σοι τῆς δυνάμεως μέτρον, ὃ νῦν ὁ λόγος εἰσηγείται δεῖν τοῖς φίλοις προσφέρειν, ἐν τῷ προστάττειν μὴ προχειρῶς αὐτοῖς εἰς ἀπέχθειαν καθίστασθαι ἀμαρτάδος εἶνεκα μικρῆς, τὰ ἔξω τῆς ψυχῆς πάντα μικρὰ θέμενος καὶ ἀπαγορεύων μὴ φειδοῖ τούτων τὸν φίλον ἐχθρὸν ποιεῖν, ἀδιαφορία δὲ μᾶλλον τῇ περὶ τὰ τοιαῦτα καὶ τὸν ἀποπεσόντα φίλον ἀνακαλεῖσθαι καὶ πανταχοῦ τοῦτο ἑαυτοῖς συνειδέσθαι, ὅτι ὅσον ἐφ' ἡμῖν καὶ τοὺς ὄντας φίλους ἐτηρήσαμεν καὶ τοὺς πρὸς τὸ χεῖρον ὑπενεχθέντας ἀνεκτησάμεθα, καὶ οὔτε τὴν ἀρχὴν εἰς ἐχθραν τινὰ κατεστήσαμεν, οὔτε παρ' ἑαυτοῦ γενομένον ἐχθρὸν τοῖς ἴσοις ἡμεψιάμεθα. Ταῦτα γὰρ ὁ τῆς φιλίας ὑπαγορεύει θεσμός, μεγίστης οὐσης ἀρετῆς καὶ ταῖς ἄλλαις ὡς τελειότητος ἐπιφαινομένης. Πέρας μὲν γὰρ τῶν ἀρετῶν ἡ φιλία, ἀρχὴ δὲ ἡ εὐσέβεια. Καί ἐστιν ὁ τῆς εὐσεβείας λόγος στέριμα τῶν ἀγαθῶν ἀπάντων ἡμῖν ἢ δὲ τῆς φιλίας ἕξις ὁ τελειότατος τῶν ἀρετῶν καρπός. Ὅσπερ οὖν δικαιοσύνης ποιῆσθαι δεῖ λόγον οὐ μόνον πρὸς τοὺς δικαίους ἡμῖν προσφερομένους, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ἀδικεῖν ἐγγχειροῦντας, ἵνα μὴ τῷ ἀνα-

δικεῖν εἰς τὴν ἴσῃν καχερίαν αὐτοῖς ἔλωμεν ὅτω καὶ τῆς φιλίας ἀντέχεσθαι δεῖ, τοῦτ' ἐστὶ τῆς φιλανθρωπίας τῆς πρὸς ἀπαντας, οἱ τοῦ γένους ἡμῖν κοινωνοῦσιν. Ἐτάξει δὲ τῇ πρεπούση τὰ τῆς φιλίας μέτρα ποιησόμεθα, τοὺς μὲν ἀγαθοὺς ὡς ἀποσώζοντας τὴν τοῦ ἀνθρώπου τελειότητα καὶ διὰ τὴν φύσιν καὶ διὰ τὴν γνώμην παντοῖως ἀπαζόμενοι, τοὺς δὲ φαύλους ὡς μηδὲν εἰς γνώμης εἰς ἀρεσιν φιλίας ἡμῖν ὑπέχοντας διὰ μὴ τὴν κοινὴν φύσιν ἀγαπῶντες. Διὸ καὶ λέγεται ὀρθῶς, ὡς οὐδεὶς ἐχθρὸς τῷ σπουδαίῳ, καὶ μόνος ὁ ἀγαθὸς ἀγαθῷ φίλος. Ὡς μὲν γὰρ τὸν ἀνθρώπον φίλων, οὐδὲ τὸν κακὸν ἐχθρὸν τίθεται, ὡς δὲ τὸν ἀρετῇ κακοσμημένον ζῆτων πρὸς κοινωνίαν τὸν ἀγαθὸν ἐκ πάντων ἐκίγεται, μιμούμενος καὶ ἐν τοῖς τῆς φιλίας μέτροις τὸν θεόν, ὃς μοισεῖ μὲν οὐδένα ἀνθρώπον, τὸν δὲ ἀγαθὸν ἐιπερόντως ἀσπάζεται. Τὸ γὰρ τῆς φιλανθρωπίας ἀγαθὸν κοινῇ τῷ γένει προτείνων τῆς προσηκούσης μαίρας ἕκαστον ἀξιοῖ, τοὺς μὲν ἀγαθοὺς πρὸς ἑαυτὸν ἀνάγει, τοὺς δὲ τῆς ἀρετῆς φυγάδας τοῖς τῆς δίκης νόμοις πρὸς τὸ δέον ἀπευθύνων. Τοῦτο γὰρ τοῖς ἐκτέροις σύμμετρόν τε καὶ ὠφέλιμον. Ὅτω καὶ ἡμᾶς προσήκει τὴν φίλιαν τηρεῖν πρὸς πάντας ἀνθρώπους μετὰ τῆς πρὸς τὴν εἴσιν ἀπονεμήσεως.

Καὶ γὰρ σωφροσύνην καὶ δικαιοσύνην πρὸς ἀπαντας ἔχομεν, καὶ οὐ πρὸς μόνους τοὺς δικαίους καὶ σώφρονες οὐδὲ ἀγαθοὶ μὲν τοῖς ἀγαθοῖς ἐσόμεθα, κακοὶ δὲ τοῖς

existimare, tanquam divinæ necessitatis mandata. Mentis vero necessitas apud eos qui recte sapiunt, plus valet quam vis externa. Sive igitur ad illam necessitatem respicias, quæ ex rerum statu oritur, sive ad voluntariam, quæ scientiæ terminis continetur quæque divinis legibus consentanea est, invenies eam in te esse facultatis potestatisque mensuram, quam nunc carmen amicis esse præstandam docet, dum nos *parvi peccati causa* vetat eorum inimicitiam temere suscipere; quippe quod omnia, quæ extra animum sunt, in parvis habet, præcipitque, non, ut his parcendo ex amico inimicum faciamus, sed ut iis potius neglectis amicum lapsum recuperemus, nobisque in omnibus conscii simus, nos quoad potuimus, et eos qui amici erant conservasse et in deterius prolapsos recuperasse, ac neque inimicitiae cuiquam causam præbuisse, nec ei qui sponte sua nobis inimicus erat paria paribus retulisse. Hæc enim dictat amicitiae lex, quæ virtutum maxima est et in cæteris tanquam earum perfectio elucet. Nam virtutum finis est amicitia, principium vero pietas. Atque pietatis ratio nobis bonorum omnium semen est, amicitiae vero habitus perfectissimus est virtutum fructus. Quemadmodum igitur justitiam colere debemus non solum erga eos qui juste nobiscum agunt, sed et erga eos qui nobis injuriam conan-

tur inferre, ne dum injuriam illatam ulciscimur in idem cum illis vitium incidamus: sic et amicitiam, id est, humanitatem colere oportet erga omnes qui ejusdem nobiscum generis participes sunt. Recte autem et ordine amicitiam metiemur, si bonos, ut humanæ naturæ perfectionem servantes, cum propter naturam, tum ob animum voluntatemque omnino amplectamur, malos autem propter communem naturam solum amemus, quippe qui nihil ab animo ad expetendam ipsorum amicitiam nobis afferant. Quapropter et recte dicitur nemo inimicus esse viro bono solasque bonus bono amicus. Is enim, ut hominem diligens, ne malum quidem pro inimico habet; ut vero virtute præditum sibi socium quærens bonum ex omnibus deligit, in ipsis etiam amicitiae regalis deum imitans qui hominum neminem odit, bonum vero præcipue amplectitur. Ille enim benevolentiae suæ commoda humano generi communiter porrigens convenientem singulis sortem tribuit, probos ad se adducens, virtutis autem desertores justa castigatione ad officium reducens. Hoc enim utrisque congruum atque utile est. Similiter et nos omnium hominum amicitias colere oportet, adhibita singulorum dignitatis distinctione. Etenim temperantiam et justitiam exercebimus erga omnes, ac non solum erga justos et temperatos; nec

ακοῦς. Οὕτω γὰρ βαδίζως συµµεταβαλλόμενοι τοῖς προσιπτόουσιν οὐδὲν οἰκτεῖον ἔχοµεν ἀγαθόν, ὃ διὰ πάντος καὶ πρὸς πάντας τηρήσοµεν. Εἰ δὲ ἔξιν τὴν ρετὴν κεκτῆµεθα, οὐκ ἔστιν ἐπὶ τῷ βουλοµένῳ ταύτης µᾶς ἀποστῆσαι· οὐδὲ τοῖς ἐντυγχάνουσι τὰς διαθέσεις υναλλοιώσοµεν, τὸ µόνιµον τῆς ἀρετῆς εὐτυχοῦντες. Ὅπερ οὖν ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν, τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς ἰλίας δεήσει φυλάττειν, φιλίας, ὡς ἔφαµεν, µεγίστης ὕψος ἀρετῆς, φιλανθρωπίας δὲ κοινῶς µὲν πρὸς πάντας, ἰδίως δὲ πρὸς τοὺς ἀγαθοὺς θεωρουµένης, τι καὶ τὸ τῆς φιλανθρωπίας ὄνομα αὐτῇ µᾶλλον ἐπι- ῖρέπει. Ταῦτα δὲ περὶ τούτων, ἐπὶ δὲ τὰ ἐξῆς ροῖωµεν.

VIII. 9—11.

Ταῦτα μὲν οὕτως ἴσθι· κρατεῖν δ' εἰθίσεις τῶνδε·
γαστρὸς μὲν πρῶτιστα καὶ ὕπνου λαγνείης τε
καὶ θυμοῦ.

Συστέλλειν δεῖ ταῦτα πάντα καὶ τάττειν, ἵνα μὴ παρενοχλῆ τὸν λογισµόν. Φέρε οὖν, τὴν ἀλογίαν ἔλην ἢ τὰς εἰς χαλινώσωµεν ὀρθαῖς παιδαγωγίαις, ἐπειδὴ καὶ τὰ ταύτης μέρη χορηγία ἐστὶ κακίας ἀλλήλοισι ἐφε- ῖης. Ὅσον γαστήρ ἄγαν πληρουµένη ὕπνον πολὺν πάγεται· ἀµφότερα δὲ ἀφθονίαν παρέχεται σπέρμα- τος, ἥτις ἀμέτρως ἐγείρει πρὸς ἀφροδίσα καὶ τὸ ἐπι-

θυμητικὸν τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ ἀκόλαστον ἐποζύνει. Τούτῳ δὲ τὸ θυμικὸν συνεκφερόµενον διὰ πάσης ἵεται μάχης, νῦν μὲν σιτία καὶ ποτὰ ἐκδικοῦν, νῦν δὲ περὶ ἑταίρας µαχόμενον καὶ ἄλλοτε ἄλλας ἡδονὰς φιλονει- κοῦν κτήσασθαι. Κρατεῖν οὖν ἐθίξου τούτων, ἀπὸ τῆς γαστρὸς πρῶτης ἀρξάµενος, ἵνα τοῦ τε λόγου κα- τήκωα γένηται τὰ ἄλογα τῆς ψυχῆς εἶδη, καὶ αὐτὸς ἐπὶ σαυτοῦ τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν περὶ γονέας τιμὴν καὶ πάντα, ἃ µικρῶ πρόσθεν παρήνευσεν ὁ λόγος, ἀπα- ραγῶως φυλάξαι δυνήθης. Δύναμις γὰρ τῆς τῶν προτέρων τηρήσεως ταυτὶ τὰ ἐπόμενα. Ἐπει παρα- βαθεῖν ἂν πάντα ἐκεῖνα, μὴ ἐποµένων τῶ λογισµῶ τῶν παθητικῶν δυνάµειν. Ἡ γὰρ θυμὸς ἐξετάραξε κατὰ γονέων, ἢ ἐπιθυμία πρὸς ἀπειθείαν αὐτῶν ὥπλισε. Καὶ πάλιν, ἢ θυμὸς πρὸς βλασφημίαν ἐπή- γειρεν, ἢ ἐπιθυμία χρηµάτων πρὸς ἐπιουρίαν. Καὶ ὄλωσ τὰ κακὰ διὰ ταῦτα πράττεται τὰς δυνάμεις, μὴ τῆς λογικῆς ψυχῆς πρὸς τὸ δέον αὐτὰς ἀπειθυνοῦσης. Ἐντεῦθεν ἀσέβειαί παντοῖαι καὶ πόλεμοι συγγενικοὶ καὶ φίλων προδοσίαι καὶ πάντα τῆς παρανομίας τὰ εἶδη, ὡς καὶ βοᾶν ἀναγκάζεσθαι τινὰς·

µανθάνω μὲν οἷα µελλω δρᾶν κακὰ,
θυμὸς δὲ κρείσσων τῶν ἐµῶν βουλευµάτων,

ἄλλους δὲ ἢ τοὺς αὐτοὺς ἄλλοτε βοᾶν,

oni bonis erimus, malis autem mali. Ita enim facile, prout res contingunt, mutati, nihil proprii nobis boni conservabimus, quo semper et erga omnes utamur. Quodsi virtutis habitum comparaverimus, non erit volentis, nos ab ea dimovere; aequè pro re nata affectus nostros variabimus, si stabili virtutis possessione fruamur. Quod igitur in aliis virtutibus, id in amicitia quoque obser- vandum erit, quum amicitia, uti diximus, virtus sit maxima, humanitas vero communiter erga omnes, sed præsertim erga bonos exerceatur, unde humanitatis nomen ei præcipue convenit. Sed de his hactenus: ad ea igitur quæ sequuntur pergamus.

VIII. 9-11.

Hæc quidem sic teneas, sed istis imperare assuesce:
ventri primum et somno, deinde libidini
et iræ.

Coerceri oportet hæc omnia et in ordinem cogi, ne rationem perturbent. Age igitur, id totum quod rationi repugnat rectis institutis ordinatim refræ- nemus, quoniam et hujus partes sibi invicem vitia subministrant. Verbi gratia venter multo cibo refertus multum somnum inducit; ambo autem seminis copiam præbent, quæ ad res venereas im- moderate excitat animique partem ad concupi- scendum propensam ad incontinentiam incitat.

Cum hac vero una impetum faciens pars irritabilis per omne genus pugnae grassatur, modo esculenta et potulenta sibi vindicando, modo de me- retrice rixando atque nunc de his, nunc de illis voluptatibus comparandis acriter contendendo. His igitur imperare assuescas, facto a ventre initio, ut et animi partes rationis expertes rationi obsequantur, et ipse in te pietatem et erga parentes honorem cæteraque omnia, ad quæ paulo ante hortabatur carmen, constanter servare possis. Nam priora illa observandi potestas posterioribus hisce continetur. Violabuntur enim illa omnia, si facultates perturbationibus obnoxia rationi non obtemperent. Aut enim ira ad resistendum parentibus excitat, aut cupiditas ad eorum consilia contemnenda armat. Et rursus, aut ira ad male- dicta impellit, aut pecuniarum cupiditas ad per- jurium. Atque omnino mala ab his facultatibus perpetrantur, nisi ad decorum a ratione dirigun- tur. Hinc omnis generis impietates et bella inter consanguineos et amicorum prodiones et cuncta flagitiorum genera, adeo ut nonnulli exclamare cogantur,

Intelligo quidem, qualla mollior mala;
sed ira potentior est meis consiliis,

alii vero, aut iidem alias exclamare,

μανθάνω μὲν οὐα μᾶλλον δρᾶν κακά,
ἐπιθυμία δὲ κρείσσω τῶν ἐμῶν βουλευμάτων,

καί,

Ἐὺ μὲν μοι δοκεῖς λέγειν, κίονθα δὲ τὸ τῶν πολλῶν πα-
θος, οὐ πάνυ σοι παίθωμαι.

Τὸ γὰρ λογικὸν γένος πρὸς τὴν τῶν καλῶν αἴσθησιν εὐ-
φυῶς διακείμενον, εὐανάμνηστόν ἐστι καὶ εὐάγωγον
πρὸς τὴν τοῦ ὀρθοῦ λόγου διδασκαλίαν, θταν μὴ ταῖς
παθητικαῖς ὀλκαῖς, ὡσπερ τισὶ μολυβδίσι, ὑποφέρηται
πρὸς κακίαν. Δεῖ οὖν καὶ αὐτοὺς ἡμᾶς εἰδέναι τὰ
δεόντα, καὶ τὰς ἀλόγους δυνάμεις ἐθῖσαι, ὅσον οἶόν τε,
καὶ αὐτὰς τῶ ἐν ἡμῖν λόγῳ συνέπεσθαι. Οὕτω δὲ
ταχθέντων τῶν παθῶν, ἱκανὸς ὁ λογισμὸς γένοιτο ἂν
ἀκρισιπᾶτως φυλάξαι τὰ πρῶτα παραγγέλματα, περὶ
ῶν εἴρηται ταῦτα μὲν οὕτως ἴσθι. Περὶ δὲ τῶν
ἐξῆς ἐθίξου κρατεῖν εἶπεν, ἐνδεικνύμενος, ὅτι τὸ
μὲν λογικὸν διδασκαλία καὶ ἐπιστήμη τάττεται, τὸ δὲ
ἄλογον ἐθισμοῖς καὶ πλάσσει τρόπον τινὰ σωματικαῖς·
οὕτω δὲ καὶ τῶν ζῶων τὰ ἄλογα μόνῃ εἶθι ἀγεται ὑπὸ
τῶν ἀνθρώπων. Ἐθισθεῖσα οὖν γαστήρ ζητεῖν τὰ
μέτρια, τὰς τε ἄλλας ἐπιθυμίας τοῦ σώματος κοσμιω-
τέρως παρέχεται καὶ τὸν θυμὸν ἐμμελέστερον, ἢ ἐφ'
ἡσυχίας τὰ περὶ τῶν δεόντων βουλευόμεθα, μὴ σφό-
δρα ὑπὸ τῶν συνεχόντων παθῶν ἐνοχλούμενοι, ὅθεν
καὶ τὸ ἑαυτοὺς γνῶναι ὃ ἴσμεν τῇ ἀληθείᾳ καὶ τὸ αἰ-

δεῖσθαι οὐδ' ἔγνωμεν διδασκόμεθα. Ἐκ δὲ τῆς γνώσεως
ταύτης καὶ τῆς συνούσης αὐτῇ αἰδοῦς ἡ τῶν αἰσχρῶν
φυγὴ παραγίνεται. Τὰ γὰρ κακὰ αἰσχρὰ λέγεται, ὡς
ἀπρεπῆ καὶ ἀνάξια δρᾶσθαι ὑπὸ λογικῆς οὐσίας· καὶ
ῶν τὰ ἐξῆς ἐπιλέγει.

IX. 11—12.

Πρῆξες δ' αἰσχρὸν ποτε μήτε μετ' ἄλλου,
μήτ' ἰδίῃ· πάντων δὲ μάλιστα αἰσχύνω σαυτόν.

Ἡ γὰρ καθ' ἑαυτοῦς πράττοντές τι αἰσχρὸν ἀδι-
φορον αὐτὸ ἡγοῦμεθα, ὃ μετ' ἄλλου οὐκ ἂν ἐπράξαμε
ποτε, τὸν κοινωνὸν τῆς πράξεως αἰσχυνόμενοι· ἢ ἀνά-
καλιν, συμπεριφερόμενοί τισι πράττομεν ἢ μὴ κοί' ἂν
καθ' ἑαυτοῦς ἐδράσαμεν, τῇ κοινωνίᾳ τῶν συμπερι-
τόντων εἰς παρῆρησιαν τοῦ ἔργου προκαλούμενοι. Διὰ
τοῦτο προανεῖλεν ἑκατέρην ὁδὸν τῆς εἰς τὸ αἰσχρὸν καὶ
τὸ κακὸν παρεκβάσεως. Εἰ γὰρ τὸ αἰσχρὸν τῇ ἐλα-
θείᾳ φυκτόν, οὐκ ἂν ποτε διὰ περίστασιν αἰρετὸν γί-
νοιτο. Διὸ συνάψας εἶπε, μήτε μετ' ἄλλου, μήτ'
ἰδίῃ· ἵνα μήτε μόνῳσι ἐπεγείρη σε πρὸς τὸ μὴ κρί-
πον, μήτε κοινωνία εὐακολόγητόν σοι ποιήσῃ, τὴν
ἁμαρτίαν. Ἐἴτ' ἐπήγαγε τὴν αἰτίαν, τὴν μόνῃ τῶν
κακῶν ἀποτρέπουσαν, πάντων δὲ μάλιστα αἰσχύνω
σαυτόν. Ἐὰν γὰρ ἐθισθῆς σαυτόν αἰσχύνεσθαι,
ἔξεις πανταχοῦ, ὃν αἰδεσθήσῃ, οἰκείωτάτων φύλακα καὶ

Intelligo quidem, qualia moliar mala,
sed ratione fortior mihi cupiditas est.

Et,

Nec absurde sane mihi videris dicere; laboro autem
vulgari malo, obtemperare tibi nequeo

Etenim suboles mentis compos, quum ad honestas
res percipiendas naturā comparata sit, earum
memor est et docilis ad rectæ rationis monita,
quando non affectuum ponderibus, tanquam
plumbis quibusdam globis, ad vitia deorsum ra-
pitur. Oportet igitur nos ea, quæ nostri sunt offi-
cii, scire, irracionales autem facultates, quantum
fieri potest, assuefaciendæ sunt et ipsæ rationi,
quæ in nobis est, obtemperare. Affectibus vero sic
in ordinem redactis, tum demum poterit ipsa ra-
tio nulla re interveniente prima illa præcepta ob-
servare, de quibus dictum est: *hæc quidem sic
teneas*. De sequentibus autem dicit, *imperare as-
suesce*, significans, id quod est ratione præditum
disciplina ac scientia regi, illud autem quod ra-
tione caret assuetudine et formatione quodam-
modo corporea institui: sic enim et bruta ani-
malia homines sola consuetudine condocerant.
Venter igitur qui moderata appetere consueverit,
cum cæteras corporis cupiditates reddit temperan-
tiores, tum iram ipsam remissionem, ut de iis quæ

ad officium pertinent tranquille deliberemus,
commotionibus internis minime agitati: unde et
nosmet ipsi quid vere simus nosse, et sic notas
revereri discimus. Ex hac vero cognitione eamque
comitante pudore eorum fuga fit quæ (αἰσχρὰ) tur-
pia sunt; vitia enim αἰσχρὰ dicuntur, ut indecora
et indigna quæ ab intelligenti natura fiant, de
quibus ea quæ sequuntur adjicit.

IX. 11—12.

Ne quid unquam turpe committas sive cum alio
sive seorsum, sed maxime omnium verere te ipsum.

Aut enim turpe aliquid soli facientes indifferens
illud arbitramur, quod præsentate alio nunquam
fecissemus, facinoris testem adhibere verecundan-
tes; aut contra aliis obsequentes illa simul faci-
mus, quæ soli nunquam fecissemus, ab ipsa faci-
noris societate ad id fidenter patrandum allecti.
Quapropter utramque ad illud, quod turpe et
vitiosum est, transgrediendi viam præclusit. Si
enim quidquid turpe est, reapse fugiendum sit,
nunquam id propter tempora quædam rerumque
statum erit eligendum. Quocirca conjunctim dixit
neque cum alio neque seorsum, ut neque solitudo
te ad id quod indecorum est incitet, nec facilem
peccati excusationem tibi præbeat societas. Deinde
rationem, quæ sola a vitiis deterreat, hanc sub-

ἀποδραστον. Ἐπεί πολλοὶ μονωθέντες φίλων, ἢ
μετῶν, ἔδρασαν ταῦτα, ἢ πρότερον δι' ἐκείνου ποιῆ-
τησύνοντο. Ἄρ' οὖν οὐδένα εἶχον συνόντα; εἰ
ἰόν· πορρωτέρω γὰρ οὗτος τῆς τῶν κακῶν συνειδή-
της·) ἀλλὰ ἑαυτοὺς οὐκ εἶχον καὶ τὸ τοῦ συνειδότος
ἐπίθιον; Εἶχον μὲν οὖν· ἀλλ' ἠγνόουν ὅτι εἶχον,
εἰ πάθει κατατινόμενοι. Οἱ δὲ τοιοῦτοι τὸ ἐν αὐ-
τῷ λογικὸν ἄτιμον καὶ ἀνδραπόδου φαυλότερον ἔθεντο.
Κεϊότατον οὖν ἐπίτροπον ἔχε σαυτὸν· καὶ πρὸς τοῦ-
ν ἐπιστρέφων κατάρχου τῆς ἀποτροπῆς τῶν κακῶν.
γὰρ ἑαυτοῦ αἰδῶς ἐκάστῳ φυγῆ τῶν αἰσχυρῶν καὶ
αἰσίων τῆς λογικῆς οὐσίας ἐξ ἀνάγκης γίνεται. Ὅ-
σῳτως ἀπαξιῶν τὰ κακὰ πῶς πρὸς ἀρετὴν οικειού-
ται, ἐπάγει.

X. 13—16.

Εἰτα δικαιοσύνη ἄσκει ἔργω τε λόγῳ τε·
μηδ' ἀλογίστως σαυτὸν ἔχειν περιμῆδεν ἔδειξαι·
ἀλλὰ γνάθῃ μὲν ὡς θανεῖν κέρωται ἅπασαι.
Χρήματα δ' ἄλλοτε μὲν κτᾶσθαι φίλοι, ἄλλοτ' ὀλέσσαι.

Ὅ ἑαυτὸν αἰσχυρόμενος φύλαξ ἑαυτοῦ γίνεται μη-
μιῶ κακία περιπεσεῖν. Κακίας δὲ εἶδη πλείονα.
ατὰ μὲν τὸ λογικόν, ἀφροσύνη· κατὰ δὲ τὸ θυμικόν,
ἰλία· κατὰ δὲ τὸ ἐπιθυμητικόν, φιληθονία καὶ φιλο-
ημητία· κατὰ δὲ πάσας ἑμοῦ τὰς δυνάμεις, ἀδικία.
ετραδὸς οὖν ἀρετῶν ἐδέχθη ἡμῖν πρὸς τὴν τῶν τοιού-

των κακῶν ἀποτροπὴν· φρονήσεως μὲν, περὶ τὸ λογι-
ζόμενον· ἀνδρείας δὲ, περὶ τὸ θυμούμενον· σωφροσύ-
νης δὲ, περὶ τὸ ἐπιθυμητικόν· δικαιοσύνης δὲ, περὶ
πάσας ἑμοῦ τὰς δυνάμεις, τελειοτάτης οὐσίας· πασῶν
ἀρετῶν καὶ περιεκτικῆς τῶν ἄλλων, ὡς οικεῖων μερῶν.
Διὸ καὶ ταύτης πρώτης ἐμνημόνευσεν ὁ λόγος· εἶτα
φρονήσεως, καὶ ἐφεξῆς τῶν ἀπὸ τῆς φρονήσεως ἀπογεν-
νωμένων ἀρίστων ἐπιτηδευμάτων, καὶ εἰς τὴν τῆς δι-
καιοσύνης δλόγητα συντελούντων. Ὅ γὰρ ὀρθῶς
λογισμῶ χρώμενος, ἐν μὲν τοῖς δεινοῖς τὴν ἀνδρείαν
σύμμαχον κτᾶται· ἐν δὲ τοῖς ἡδέσι τὴν σωφροσύνην,
ἐν πᾶσι δὲ ἑμοῦ τὴν δικαιοσύνην. Καὶ οὕτως ἀρχὴ
μὲν τῶν ἀρετῶν ἡ φρόνησις εὐρίσκειται· πέρας δὲ, ἡ
δικαιοσύνη· διὰ μέσου δὲ, ἡ ἀνδρεία καὶ ἡ σωφροσύνη.
Ἡ γὰρ πάντα ἐκλογιζομένη δύναμις, καὶ τὸ ἐκάστου
πρόσφορον ταῖς πράξεσιν αἰετῶς ζητοῦσα, ἴν' εὐλόγως
ἕκαστα διατεθῆι, ἡ τῆς φρονήσεως ἐστὶν ἕξις· ἀρίστη
διάθεσις οὐσα τῆς λογικῆς ἡμῶν οὐσίας, ἀφ' ἧς καὶ
ταῖς ἄλλαις δυνάμεισιν ἡ εὐκοσμία παραγίγνεται, ὡς
ἀνδρίζεσθαι μὲν τὸν θυμὸν, σωφρονεῖν δὲ τὴν ἐπιθυ-
μίαν, καὶ τὴν δικαιοσύνην τῆς ἀναλογίας ἔχεσθαι, καὶ
ταύτη κοσμεῖσθαι τὸν θνητὸν ἡμῶν ἄνθρωπον ἐκ πε-
ριουσίας τῆς ἐνούσης ἀρετῆς τῶ ἀθανάτω ἀνθρώπῳ.
Προηγούμενος γὰρ αἱ ἀρεταὶ ἀπὸ νοῦ εἰς ψυχὴν λογικὴν
ἐλλάμπονται, καὶ ταύτης εἰσὶν οικεῖον εἶδος, καὶ τε-
λειότης, καὶ εὐζωΐα. Εἰς δὲ τὴν ἀλογίαν καὶ τὸ

ungit, sed maxime omnium verere te ipsum. Si
nim te ipsum revereri consueveris, domesticum
abebis ubique custodem quem reveraris et
nem effugere non possis. Etenim multi soli ab
micis aut domesticis relictis ea admiserunt quæ
ntea illis præsentibus facere verebantur. Ne-
ninemne igitur secum præsentem habuerunt?
on dico Deum; (abest enim ille longius a
ialorum hominum conscientia;) at se ipsos non
abuerunt et conscientiam judicem? habebant
ane, sed habere se ignorabant, perturbationibus
gitati. Qui autem tales sunt, insitam rationem
ihilæstimant et mancipio viliores ducunt. Te ergo
psum tui curatorem familiarissimum adhibe, at-
que ad hunc conversus vitiorum propulsationem
uspicare. Qui enim se ipsum veretur, necesse est
ugiat turpia et intelligenti naturâ indigna. Verum
uomodo qui ita dedignatur vitia, virtutis satelles
iat, subjungit.

X. 13-16.

Deinde justitiam exerce factis atque dictis :
neve te ulla in re inconsiderate gerere assuescas :
sed scito omnibus fatali lege moriendum esse.
Divitias autem libenter aliquando quære, aliquando
[amitte.

Qui se ipsum reveretur, cavet ne qua in vitium

prolabatur. Sunt autem vitiorum genera complu-
ria : in animi parte rationali imprudentia, in irrita-
bili ignavia, in parte ad concupiscendum propensa
voluptatis et divitiarum amor, atque in omnibus
simul facultatibus injustitia. Nobis igitur quatuor
virtutum comitatu opus est ad ejusmodi vitia propul-
sanda, prudentia quidem in facultate rationis
compote, fortitudine in irritabili, temperantia in
parte ad concupiscendum proclivi, justitia autem
in omnibus simul facultatibus, quippe quæ om-
nium virtutum perfectissima sit atque reliquas
tanquam partes proprias contineat. Quapropter et
hujus primum meminit carmen, deinde prudentiæ
et optimorum deinceps studiorum quæ a prudentia
orta ad justitiæ consummationem conducunt. Is enim qui recta ratiocinatione utitur, sociam sibi
asciscit in adversis fortitudinem, in jucundis tem-
perantiam, in omnibus vero simul justitiam. At-
que ita virtutum principium reperitur prudentia,
finis autem justitia, mediæ vero fortitudo atque
temperantia. Facultas enim illa, quæ omnia con-
siderat, et quæ quid cujusque actionibus accom-
modatum sit semper inquirat, ut ad rationis nor-
mam singula componantur, prudentiæ habitus est,
quæ optima est naturæ nostræ intelligentis affe-
ctio, unde reliquis etiam facultatibus decor accedit,
adeo ut in fortitudinem mutetur iracundia, in

θνητὸν σῶμα μετουσία τις τῶν ἀρετῶν ἔρχεται, ὅπως ἂν καὶ τὰ συμπεφυκότα τῇ λογικῇ οὐσίᾳ εὐσχημοσύνης καὶ μετριότητος πληρωθῇ. Τὸ δὲ τῶν θεῶν ἀγαθῶν ἡγεμονοῦν ἢ φρόνησις αὕτη, καλῶς ἐνδουθεῖσα τῇ λογικῇ ψυχῇ, δίδωσι περὶ πάντων εὖ βουλευέσθαι, καὶ τὸν μὲν θάνατον ἀνδρείως φέρειν, τὴν δὲ ἀποβολὴν τῶν χρημάτων πράως καὶ ἐμμελῶς. Πάσας γὰρ τὰς μεταβολὰς τῆς θνητῆς φύσεως, καὶ τῆς ἐπομένης αὐτῇ τύχης, σωφρόνως καὶ ἀνεκπλήκτως ὑπομένειν ἢ φρόνησις δύναται. Τὴν γὰρ φύσιν ἐκλελόγισται τῶν πραγμάτων, καὶ οἶδεν, ὡς ἀνάγκη τὸ συμπλασθῆν ἐκ γῆς καὶ ὕδατος διαλυθῆναι πάλιν εἰς αὐτά· καὶ πρὸς τὴν ἀνάγκην οὐκ ἀγριαίνεται· οὐδὲ ἀπρονοήτα εἶναι τίθεται τὰ καθ' ἡμᾶς, ἂν τὸ θνητὸν ἀποθήσκη. Γινώσκει γὰρ ὡς θανάειν πέπρωτα ἅπασι, καὶ τις ὠρισμένος ἐστὶ χρόνος πρὸς διαμονὴν τοῖς θνητοῖς ἡμῶν σώμασιν, οὗ ἐστάνατος, οὐ δὲ χαλεπαίνειν, ἀλλ' ὡς νόμῳ θεῶν ἐκόντας ἔπεσθαι. Τοῦτο γὰρ νῦν ἢ πεπωμένην δηλοῖ, ὅροις τισὶν ἀναγκαστοῖς πεπερατωθῆναι τὴν θνητὴν ἡμῶν ζωὴν· φρονήσεως δὲ ἴδιον εἶναι τοῖς τῶν κριττόνων ἔπεσθαι δόγμασιν, οὐ τὸ μὴ ἀποθανεῖν, ἀλλὰ τὸ εὖ ἀποθνεῖν, ζητούσης. Ὅμοιως δὲ καὶ τὴν τῶν χρημάτων φύσιν οὐκ ἀγνοεῖ, ὅτι νῦν μὲν ἤλθε, νῦν

δὲ ἀπῆλθε, κατὰ τινὰς ὠρισμένας αἰτίας, αἷς ἀντιπνεῖν ἀβέλτερον. Ἰῶν γὰρ οὐκ ἐφ' ἡμῖν τῆς κτήσεως ἡμεῖς οὐ κύριοι. Οὐκ ἐφ' ἡμῖν δὲ τὸ σῶμα καὶ τὰ χρηματά· καὶ ἀπλῶς, ὅσα τῆς λογικῆς ἡμῶν οὐσίας ἐκείται, οὕτε τὴν ἀρχὴν κτήσεσθαι ἐφ' ἡμῖν, οὕτε φυλάξαι ἐφ' ὅσον βουλόμεθα· τὸ δὲ, προσγινομένων καὶ ἀπονομένων αὐτῶν, μετὰ ἀρετῆς ἀποδέχεσθαι αὐτά, καὶ ἀποτίθεσθαι, τοῦτο ἦν ἐφ' ἡμῖν, καὶ τῆς λογικῆς οὐσίας ἴδιον, ἂν μὴ ἀλογίστως ἔχειν περὶ τῶν συμβαινόντων ἑαυτὴν ἐθίζῃ, ἀλλὰ τοῖς θεοῖς ἐπηται μέτρον οἷς πάντα τὰ περὶ ἡμᾶς ὠρισταί. Ἐνταῦθα οὖν· ἐφ' ἡμῖν δύναμιν ἔχει μεγίστην, ἐν τῷ εὖ κρίναι καὶ τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν, καὶ μὴ τῇ τούτων προσπαθείᾳ τῆ τοῦ αὐτεξουσίτου ἀρετῆν προσσκοπέσαι. Τί οὖν ἐμψρων κρίσις λέγει; Παρόντι μὲν τῷ σώματι καὶ τῇ πλούτῳ καλῶς χρῆσθαι, καὶ πρὸς ὑψηλοτάτην ἀρετὴν ἀπέντιον εἶ, εἰδέναι τὸ δέον, καὶ πρὸς ταῖς ἀλλὰ ἀρεταῖς ἀλυπτίαν κερδαίνειν. Οὕτω γὰρ καὶ ἢ πρὸς θεοῦ εὐσέβεια τηρηθήσεται, καὶ τὰ τῆς δικαιοσύνης μέτρα, εἰ τὸ λογικὸν ἐκμάθοι ταῖς περιστάσεσιν αὐτῆς καὶ καλῶς χρῆσθαι, καὶ τοὺς τῆς φρονήσεως ὅρους ἐπιτιθέσθαι τοῖς δοκούσιν ὡς ἔτυχε καὶ ἀτάκτως συμβαίνειν. Ἄλλως γὰρ οὐκ ἂν ἀρετὴ φυλαχθεῖη, ἂν μὴ

temperantiam cupiditas, iustitia vero proportionem conservet, atque hoc modo mortalis noster homo ornatum accipiat ex abundantia virtutis, quæ immortali homini insita est. Etenim præcipue virtutes a mente in animum rationalem immisæ lucent ejusque propria forma sunt et perfectio et vitæ beatitas. In illud autem quod rationis expertus est et in mortale corpus virtutum quædam transit communio, ut ista etiam, quæ rationali naturæ conjuncta sunt, decore et modestia repleantur. Hæc vero prudentia, quæ divinorum bonorum principatum tenet, rite in animo rationali insita, facit ut recta de omnibus cōsilia capiamus, atque ut mortem ipsam fortiter, facultatum vero jacturam placide et decenter toleremus. Nam prudentia præditus naturæ mortalis fortunæque ei adjunctæ mutationes omnes composita mente et impavide potest sustinere. Etenim considerata rerum natura scit, id quod ex terra et aqua formatum est, in ea rursus necessario dissolvi atque adeo in necessitatem non instigatur, nec statuit providentia res humanas non regi, si id quod mortale est moritur. Quippe omnibus fatali lege moriendum esse cognovit, et quoddam caducorum corporum nostrorum permansioni tempus esse definitum, quo instante, nos non irasci, sed ei, ut divinæ legi, lubentes obsequi oportet. Id enim fatum hic significat, terminis quibusdam necessariis vitam nostram mortalem definiri, esse autem prudentiæ proprium, deorum decretis obsequi,

quippe quæ non mortis effugium, sed bene moriendi rationem quærat. Similiter et divitiarum natura perspecta non ignorat, eas nunc accedere nunc decedere, ex fixis quibusdam causis, quibus obluclari stultum est, quandoquidem eorum, quæ non sunt nostri arbitrii, possessio in nostro non est potestate. Nostri autem arbitrii non sunt corpus et divitiæ, atque in summa, quæcunque extra rationalem nostram naturam posita sunt, eorum neque comparatio penes nos initio est, neque retentio quamdiu volumus, sed ea, quæ accedunt atque decedunt, cum virtute accipere et deponere, id penes nos est et naturæ rationalis proprium, si illa non inconsiderate se gerere in iis quæ contingunt assuescat, sed divinis legibus obsequatur quibus omnia nostra definita sunt. Hic igitur id quod nostri arbitrii est vim habere maximam, sitam in recto judicio de rebus, quæ non sunt in nostra potestate, atque in cautione ne harum cupiditate liberi arbitrii virtutem amittamus. Quid igitur prudens judicium suadet? ut corpore et divitiis, quæ adsunt, recte et ad virtutis ministerium utamur, quæ autem decedunt, ut meminimus quid deceat, et ad alias virtutes indolentiam lucrifaciamus. Ita enim et pietas in deos et justitiæ regulæ conservabuntur, si id quod ratione præditum est rerum casibus recte atque honeste uti didicerit et prudentiæ decreta illis opponere, quæ fortuito nulloque ordine videntur contingere. Aliter enim virtus conservari non

δοξία τις ἐνυκάρχη τῇ λογικῇ οὐσίᾳ. Οὐτε γὰρ κρείττους ἔπεσθαι δύναται, ὡς κρείττους, ἀλλὰ ὑπὸ τυράννων βιαζόμενος διατεθήσεται· οὐτε τῶν ὄντων λόγον τινα ποιήσεται, οὔτε σώματος, ἢ χρητῶν τὴν ἀρίστην οἰκονομίαν ἐξευρήσει, ἀλογίως ἢ ἑαυτὸν ἐθίσας. Ὅρα γὰρ οἱ οἱ ἐξ ἀπαντος φεύγει τὸν θάνατον, ἢ τὰ γρήματα τηρεῖν ἐπιθυμοῦν, πολλὰς ἐξ ἀνάγκης ἀδικίας χρήσονται καὶ βλαμίας, ἀρώμενοι μὲν κατὰ θεῶν ἀνοσία, καὶ μὴ νοεῖσθαι φάσκοντες, ἐπειδὴν περιπέσωσι οἷς ἀνοκίαν ἔρευρον, ἀπειδῶς δὲ τοὺς ἄλλους ἀδικοῦντες, καὶ πάντων ἀθροίζειν πειρώμενοι πρὸς τὸ ἑαυτοῖς λυσιτελεῖν, ὡς οἴονται. Καὶ οὕτως ἐκφανῆς ἢ τῆς ψευδοκίας ἐν αὐτοῖς γίνεται βλάβη, ὡς τὰ μέγιστα τῶν ὄντων ἐκδραστήσει· ἀδικίαν μὲν πρὸς τοὺς ὁμοίους, σιότητα δὲ πρὸς τοὺς κρείττους. Ὅν καθαρῶν ἂν ὁ οὐκ οἰσῶν κρῖσει τὸν θάνατον γενναίως ὑπομένων, καὶ τῶν γρημάτων ἀποβολὴν οὐκ ἀφόρητον ἠγούμενος. Ὅν καὶ πρὸς δικαιοσύνην ἀφορμὰς λαμβάνει, ὡς τῶν ἄλλοτρίων ἀπέχεσθαι, καὶ βλάπτειν μηδένα, δὲ ὠφελίαν ἑαυτοῦ τὰς τῶν ἄλλων ποιεῖσθαι συμ-

φοράς. Τούτων δὲ οὐδὲν τηρῆσαι δυνατὸς ἔσται ὁ θνητὴν ὑπολαμβάνων εἶναι τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, καὶ ἀλογίως ἔχειν ἑαυτὸν ἐθίσας, τί μὲν ἔστι τὸ ἀποθνήσκον ἡμῶν μηδαμῶς λογιζόμενος, καὶ τὸ τῶν γρημάτων δέόμενος, τί δὲ τὸ ἀσχοῦν τὴν ἀρετὴν, καὶ τὸ ἐκ ταύτης ὠφελούμενος. Μόνη γὰρ ἡ τούτων διάκρισις προθυμίαν εἰς ἀρετῆς ἀσκησιν ἂν παράσχοι, καὶ πρὸς τὴν τῶν καλῶν κτήσιν ἐπαγειρείειν ἢ ἐκ τοῦ γινώθει σε αὐτὸν καὶ αἰσχύνεο σε αὐτὸν ἐνθεὸς ὀρμῆ. Πρὸς γὰρ τὴν ἡμετέραν ἀξίαν καὶ τὰ τῶν ἄλλων καθήκοντα παραμετρεῖσθαι δεῖ ἐν ἔργοις τε καὶ λόγοις. Ἢ δὲ τῶν καθηκόντων τήρησις ἀπαράδατος δικαιοσύνη ἂν εἴη· διὸ καὶ προτέτακται τῶν ἄλλων ἀρετῶν, ἵνα τῶν καθηκόντων γένηται μέτρον. Δικαιοσύνην γὰρ, φησιν, ἄσκει ἔργω τε λόγῳ τε. Οὐκ οὖν οὐδὲν βλάσφημον ἔρει ἐν ἀπουλαίαις γρημάτων, ἢ νόσων ἀληθῶς εἶναι, ἵνα μὴ ἀδικῆς ἐν λόγῳ· ἀλλ' οὐδὲ τὰ τῶν πλησίων ἀρπάσεις, οὐδὲ μηχανήσῃ δυστυχίας ἀνθρώποις, ἵνα μὴ ἀδικῆς ἐν ἔργῳ. Δικαιοσύνης γὰρ τὴν ψυχὴν φρουρούσας, τὰ προσήκοντα ἂν πράττοιμεν καὶ περὶ ἀνθρώπους, καὶ περὶ ἡμᾶς αὐτούς. Τῆς δὲ δικαιοσύνης τὸ ἀρίστον μέτρον ἔστιν ἢ φρόνησις· ὅθεν

ssit, nisi natura rationalis rectas opiniones im-
 merit. Neque enim superis, quatenus superi
 at, homo obsequi poterit, sed ita, quasi tyran-
 num vi coactus, erga eos afficietur; neque ul-
 a eorum, quibuscum vivit, rationem habebit,
 que optimum corporis aut pecuniæ usum inve-
 nit, si inconsiderate se gerere assueverit. Vide
 im, ut ii qui quoquo modo mortem evitare
 t divitias retinere cupiunt, multa necessario in-
 ste faciant et maledicta effutiant, impiis utique
 versus deos execrationibus utentes, et provi-
 ntiam esse negantes, quum in ea inciderunt,
 æ stulte fugiebant, aliis vero crudeliter nullam
 n injuriam inferentes et cæterorum omnium
 s in suum, quemadmodum opinantur, usum
 acervare conantes. Atque ita manifesta in iis
 læ opinionis labes est, ut malorum maxima
 iantur, injustitia in similes, impietas autem ad-
 rsibus superos. A quibus ille erit immunis qui
 rsibus hic propositis auscultans iudicio ad rati-
 onis normam composito mortem fortiter pati
 uest atque facultatum jacturam haud intolerabilem
 esse existimat. Unde et justitiæ colendæ ma-
 riam sumit, quod ab aliis abstinere oporteat
 minique nocere, neque ex aliorum incommodis
 ia comparare commoda. Horum vero nihil ob-
 rcare is poterit, qui mortalem esse animum
 um arbitratur quique inconsiderate se gerere
 sueverit, nunquam secum reputans, quid sit
 lud nostrum quod moritur et quod divitiis eget,
 uid vero id quod virtutem colit et ex ea commo-

dum percipit. Sola enim horum dijudicatio nos
 ad exercitationem virtutis promtos reddat atque
 ad honesta comparanda excitet divinus ille impetu-
 tus, qui ex hisce præceptis, *nosce te ipsum* et
verere te ipsum, oritur. Oportet enim ex nostra
 dignitate cæterorum etiam officia in factis dictis-
 que metiri. Officiorum autem inviolata observatio
 est justitia; quapropter et hic cæteris virtutibus
 præponitur, ut officiorum mensura sit. Dicit
 enim: *justitiam exerce factis atque dictis*. Nihil
 igitur maledictorum dices, amissis divitiis aut
 inter morborum cruciatu, ne verbis justitiam
 violes: sed neque vicinorum bona auferes, nec
 calamitates hominibus strues, ne factis sis injustus.
 Si enim justitia animum custodiat, nos et diis et
 hominibus et nobismet ipsis debita præstabimus
 officia. Optima vero justitiæ regula est prudentia;
 unde huic præcepto, *justitiam exerce*, adjecit il-
 lud, *neve te ulla in re inconsiderate gerere assue-
 scas*, quasi justitia sine prudentia non possit exstare.
 Id enim revera justum est quod perfecta pruden-
 tia decernit. Hæc vero est ea, quæ nulla in re
 inconsiderate se gerit, sed et mortale corpus et
 ea quæ illi sunt usui diligenter considerat; omnia
 autem virtute inferiora ducens maximam etiam
 commoditatem esse judicat optimam animi ratio-
 nalis affectionem, per quam et cætera, quantum
 fieri potest, exornantur. Hujusmodi igitur est
 versuum propositorum scopus, ut quatuor actuo-
 sarum virtutum comitatum ostendant easque tra-
 dant auditoribus vigilanter custodiendas, et quem-

τῶ, δικαιοσύνην ἀσκει, ἐπήγαγε, μὴ δ' ἀλογίστως σαυτὸν ἔχειν περὶ μὴδὲν ἐθίζε· ὡς μὴ δυναμένης ὑποστῆναι δικαιοσύνης ἀνευ φρονήσεως. Τοῦτο γάρ ἐστιν ὄντως δίκαιον, ὃ ἡ τελεία φρόνησις ὀρίζει. Αὕτη δ' ἂν εἴη ἡ περὶ μὴδὲν ἀλογίστως ἔχουσα, ἀλλ' ἐπισκεμμένως μὲν περὶ τοῦ σώματος ἔχουσα, ἐπισκεμμένως δὲ καὶ περὶ τῶν εἰς τὴν τούτου χρεῖαν συντελούντων· πάντα δὲ ἀτιμότερα ἀρετῆς τιθεμένη, καὶ μεγίστην ὠφέλειαν τὴν ἀρίστην διαθέσει τῆς λογικῆς ψυχῆς, ἀφ' ἧς καὶ τὰ ἄλλα κοσμεῖται κατὰ δύναμιν. Τοιοῦτος μὲν τῶν προκειμένων ἐπῶν ὁ σκοπός, τὴν τετράδα τῶν πρακτικῶν ἀρετῶν ἀναφῆναι καὶ παραδοῦναι τοῖς ἀκροαταῖς, μετὰ τῆς ἀγρύπνου τηρήσεως, καὶ παραφυλακῆς τῆς ἐν λόγοις καὶ ἔργοις πρῆπουσης. Τὸ μὲν γὰρ φρόνησιν, τὸ δὲ ἀνδρείαν, τὸ δὲ σωφροσύνην, παραδίδουσι· τὸ δὲ προηγούμενον αὐτῶν τὴν ἐπὶ πάσαις ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς κοινῶς ἐπιθεωρουμένην δικαιοσύνην ἀσκεῖσθαι παραινεῖ· τὸ δὲ, χρήματα δ' ἄλλοτε μὲν κτᾶσθαι φιλεῖ, ἄλλοτ' ὀλέσσαι, παρίστησιν, ὅτι τῇ σωφρονικῇ διαθέσει καὶ ἡ ἐλευθεριότης παρέπεται, ἀρετῆ οὕσα περὶ χρήματων πρόσδοον καὶ δαπάνην. Τὸ γὰρ μόνον τότε αὐτὰ κτᾶσθαι, καὶ ἀποκτᾶσθαι, ὅτε δίδουσι ὁ λόγος, μικρολογίας καὶ ἀσωτίας προαναίρει τὰς ἀφορμάς. Ταῦτα δὲ πάντα,

ὡς ἀπὸ πηγῆς καὶ ἀρχῆς πρώτης, τοῦ ἑαυτὸν εἰρηνεσθαι προάγεται. Τοῦτο δὲ τὸ παράγγελμα προεφεν ἐν ἐαυτῷ τὸ Σαυτὸν γνῶθι, ὃ πασῶν μὲν σπουδαίων πράξεων, πασῶν δὲ θεωρητικῶν γνώσεων προὔποκείσθαι δεῖ. Ἐπεὶ πόθεν εἰσόμεθα, ὅτι πράξις ἡμῖν μετριάσαι τῶν παθῶν, καὶ γνῶναι ὄντα; Ἀπορεῖται γὰρ περὶ αὐτῶν· πρῶτον μὲν, εἰ βανάτὰ ἀνθρώποις ταῦτα· ἔπειτα, εἰ ὠφέλιμα τὴν ἔχουσι γίνεται. Φαίνεται γὰρ πᾶν τούναντιον ἐπιτούμενος ἐν τοῖς κατὰ τὸν βίον ὁ σπουδαῖος, τῷ λαμβάνειν ἀδίκως θένε οὐ δεῖ, καὶ τῷ ἀναλίσκεν ἐκαίως εἰς αὐτὸν καὶ περὶ τὸ σῶμα παντὸς μὲν εὐεπιχειρήτως διάκειται, μῆτε ἀρχὴν αὐτὸς ἐκτεθεύων, μῆτε ἀνελευθέρως θεραπεύων τοὺς ἀρχομένους. Ὡστε, εἰ μὴ τις ἄλλη οὐσία ἐν ἡμῖν εἴη ἀπὸ τῆς ἐπιτηδῆς ὠφελουμένη, σχολῆ γε ἂν πλοῦτον ἢ δυνατῆα δι' αὐτὴν προησοίμεθα. Ὅθεν καὶ οἱ θνητῶν οἰκιστῶν τὴν ψυχὴν περὶ τοῦ μὴ προῖεσθαι τὴν ἀρετὴν κηψεύονται μᾶλλον, ἢ ἀληθεύουσιν. Εἰ γὰρ μὴ ἐπιθυμῶμεν ἡμῶν μετὰ θάνατον, καὶ τοῦτο φύσιν ἐπιθυμῶμεν ἀληθεία καὶ ἀρετῇ κοσμεῖσθαι, (ὅλον δὲ φαμεν εἶναι τὴν λογικὴν ψυχὴν,) οὐκ ἂν ἐφρασε ἡμῖν καθαρὰ γυναικῶν τῶν καλῶν. Προαναίρειται γὰρ ἡ ὑπόψις τῆς φθορᾶς τὴν περὶ ταῦτα σπουδὴν, καὶ πρὸς ἀπολαύσιν

admodum decet in dictis factisque observandas. Docet enim ex iis unus prudentiam, alter fortitudinem, tertius temperantiam; eorum vero primus hortatur ad justitiæ exercitationem, quæ communiter in cæteris omnibus virtutibus cernitur: iste autem versus, *divitias autem libenter aliquando querere, aliquando amitte*, docet porro temperantis affectionis comitem esse liberalitatem, quæ in virtutum numero posita circa pecuniarum reditum et sumtus versatur. Hæ enim tunc tantum, quum ratio suadet, quæsitæ et expendendo amissæ sordium et prodigentia occasiones præcidunt. At omnia ista ab eo quod est *se ipsum vereri*, tanquam a fonte et principio ducuntur. Hoc vero præceptum in se anticipatum continet illud *te ipsum nosce*, quod omnium bonarum actionum omnisque contemplativæ scientiæ fundamentum esse debet. Nam unde sciemus affectus esse moderandos et eorum quæ vere sunt notitiam comparari oportere? Quippe de istis dubitatur, primum, an in hominum potestate sint, deinde an utilia habentibus sint. Apparet enim omnino contra eò deteriorem esse viri probi in hac vita conditionem, quod non injuste inde sumit, unde non debet, et quod juste sumtus facit, in quæ oportet: quin et ille, quod ad corpus attinet, injuriis omnium maxime est obnoxius, quippe qui nec imperium affectet, nec imperantibus serviliter aduleatur: adeo ut nisi alia quædam

natura in nobis sit, cui virtus prodest, vix causa divitias aut principatum repudiaturi simus. Quamobrem et illi, qui animum mortalem esse arbitrantur, quum de virtute non projiciant disputant, scite cavillantur potius, quam se proferunt. Nisi enim nobis inesset aliquid præmortem superstes futurum atque ita naturæ comparatum, ut virtute et veritate ornari queat, (cuiusmodi esse dicimus animum rationalem,) nulla nobis sincerum foret honestorum desiderium. Præcludit enim horum studium suspicio interitæ et nos ad corporeas voluptates, qualescunque tandem illæ sunt et undecunque comparari possunt, attrahit. Quo enim pacto de illorum sententia in prudentis aut etiam mediocri iudicio præditi esse videntur, non omnia corpori indulgere, per quæ etiam ipsa animi substantia conservatur, quippe qui per se non exstet, sed e corporis quavis conformatione oriatur? Quomodo autem virtutis gratia corpus projiciemus, si una cum corpore animum quoque ipsum perdemus, adeo ut nosquam sit virtus, cujus amore mortem passi sumus. Sed de his a viris divinis abunde demonstratum est, immortalem esse animum et naturam talem, ut sola virtute ornari possit. Nunc autem probatur hoc dogmate ad ea quæ sequuntur transeamus, hoc tantum prius dictis addentes, quemadmodum ex naturæ nostræ ignorance nullum non vitium irreperit, ita, si nosmet ipsos noscamus eaque de-

ει σωματικὰς, βροχίαι ποτ' ἂν ὦσιν αὐταί, καὶ πόθεν
 πορίζεσθαι δύνωνται. Πῶς γὰρ δόξει ἔμφρονος
 αἰ, κατ' αὐτούς, ἢ μετριῶς καθεστηκότος, μὴ πάντα
 ρίξεσθαι τῷ σώματι, δι' ὃ καὶ ἡ τῆς ψυχῆς ὑπό-
 κεισὶ σώζεται, οὐκ οὕσης μὲν καθ' αὐτήν, ἐπιγινόμε-
 ῖ δὲ τῇ ποιᾷ διαπλάσει τοῦ σώματος; Πῶς δὲ προ-
 ῖμεθα δι' ἀρετὴν τὸ σῶμα, μελλοντες καὶ τὴν ψυχὴν
 τὴν ἅμα τῷ σώματι διαφθείρειν, ὥστε μηδαμοῦ
 αἰ τὴν ἀρετὴν, ἣς ἐφίσει τὸν θάνατον ἠμεμίναμεν;
 ἰὰ περὶ μὲν τούτων ἰκανῶς τοῖς θεοῖς ἀνδράσιν
 οὐδέδεικται, ὅτι τε ἀθάνατος ἡ ψυχὴ, καὶ ὅτι διὰ
 νης ἀρετῆς κοσμεῖσθαι πέφυκε. Νῦν δὲ τὸ παρὸν
 ἰσπραγισάμενοι δόγμα, ἐπὶ τὰ ἐξῆς μεταβαίνωμεν,
 πούτων τοῖς προσηρμένιοις ἐπειπόντες, ὅτι ὡσπερ τῇ
 νοίᾳ τῆς οὐσίας ἡμῶν πᾶσα ἐπεισεῖ κακία, οὕτω
 ἑαυτῶν γνῶσει, καὶ ἀπαξιώσει τῶν μὴ πρεπόντων
 λογικῆ φύσει, ἢ τῶν καθηκόντων ἀπαραλόγιστος
 ρησις εὐρίσκειται πανταχοῦ· τούτο δὲ τῶν κατὰ
 ρος ἀρετῶν γίνεται μέτρον. Ὡς γὰρ πρὸς κανόνα
 ν οὐσίαν ἡμῶν ἀποδλέποντες, τὸ δέον ἐν πᾶσιν εὐ-
 κκομεν, κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον συμφώνως τῇ ἑαυτῶν
 σία διαζώντες. Πᾶν γὰρ ὃ ἀμείνονα τὴν ψυχὴν
 κεί, καὶ πρὸς τὴν φύσει πρέπουσαν εὐζωίαν αὐτὴν
 ἄγει, τούτο ὄντως ἀρετὴ καὶ φιλοσοφίας νόμος· τὰ
 μόνον πρὸς ἀνθρωπίνην εὐσχημοσύνην τείνοντα,
 ὑλοπρεπῆ ἔστι σοφίσματα καὶ σκιαγραφία τῶν κα-
 ἰν, τὸν παρὰ τῶν πολλῶν ἔπαινον θηρωμένην, καὶ
 ὕ δοκεῖν μόνον, οὐ τοῦ εἶναι, ἀγαθὸν τὴν πᾶσαν
 κουμένη φροντίδα. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τούτων.

Τοῖς δὲ ὀρθοῖς λογισμοῖς ἐξ ἀνάγκης ἔπεται καὶ περὶ
 τῶν δοκούντων ἀτάκτως κατὰ τὸν βίον συμβαίνειν μὴ
 ἀλογιστως ἔχειν, ἀλλ' εὖ καὶ γενναίως ἀποελογισθαι
 τὰς τούτων αἰτίας, καὶ φέρειν αὐτὰ μηδὲν ἐγκαλοῦν-
 τας τοῖς ἐπιμεληταῖς ἡμῶν, οἱ πρὸς ἀξίαν ἀπονέμοντες
 ἐκάστῳ τὰ προσήκοντα, οὐ τῶν ἰσῶν ἠξίωσαν ἀπαντας
 τοὺς μὴ ἰσοίως προβεδιωκότας. Πῶς γὰρ ἂν προ-
 νοίας μὲν οὕσης, καὶ τῆς ψυχῆς ἡμῶν ἀφάρτου μὲν
 κατ' οὐσίαν, προαιρέσει δὲ αὐτοκινήτῳ πρὸς ἀρετὴν ἢ
 κακίαν δρμώσης, ἐνῆν τὰ ἴσα τοῖς μὴ ἴσοις τοὺς τοῦ
 πρὸν ἀξίαν φύλακας νόμου ἀποδίδοναι, ἀλλὰ μὴ τὴν
 προσήκουσαν ἀπονέμειν ἐκάστῳ τύχην, ἣν καὶ προῖων
 εἰς γένεσιν ὁ ἄνθρωπος κληροῦσθαι λέγεται; Εἰ οὖν μὴ
 μῦθος τὸ εἶναι πρόνοιαν, ἀπονέμουσαν ἐκάστῳ τὰ πρέ-
 πουτα, καὶ τὴν ψυχὴν ἡμῶν ἀθάνατον εἶναι, ὀῆλον,
 ὡς μεταστῆσαι δεῖ τὴν αἰτίαν τῶν ἀλγεινῶν ἀπὸ τοῦ
 διοικοῦντος ἐφ' ἡμᾶς αὐτούς, ἐξ οὗ καὶ τὸ ἴσθαι τὰ
 δυσχερῆ δύνασθαι δώσει ὁ λόγος. Ἐν ἑαυτοῖς γὰρ
 εὐρόντες τὰς αἰτίας τῆς τοσαύτης ἀνωμαλίας, πρῶτον
 μὲν τῷ ὀρθῷ τῆς κρίσεως ἐπελαφρουοῦμεν τῶν συμβ-
 βαίνοντων τὸ μαχθηρῶν· ἔπειτα ταῖς ἱεραῖς μεθόδοις
 καὶ ταῖς ὀρθαῖς νουθετήσεσι μεθαρμόζοντες τὴν ψυχὴν
 πρὸς τὸ ἀμεινον, παντελῶς ἑαυτοὺς τῶν ἀλγεινῶν
 ἐλευθερώσομεν. Ἰὸ δὲ πάσχοντα κακῶς μὴδ' αἰσθά-
 νεσθαι τὰς αἰτίας, μὴδὲ καταμαντεύεσθαι τοῦ εἰκότως
 συμβαίνοντος, ἑαυτὸν ἦν ἔθισσαντος ἀλογιστως ἔχειν
 περὶ παντός, ὃ νῦν ἀπηγόρευσε ὁ λόγος. Ἀνάγκη
 γὰρ τὸν ἀζητήτως ἔχοντα τῆς ἀληθοῦς αἰτίας ἐπὶ τὴν
 κρεῖττονα οὐσίαν μεταφέρειν τὸ ἐγκλημα, ἢ ὅτι οὐκ

gnemur quæ naturam rationalem dedecent,
 stam officiorum observationem ubique reperiri.
 æ autem singularum virtutum mensura est.
 am si naturam nostram tanquam regulam spe-
 tamus, id quod decet in omnibus invenimus,
 cundum rectam rationem nostræ naturæ con-
 ruerentur viventes. Quidquid enim animum melio-
 rem reddit eumque ad vitæ beatitudinem naturæ
 convenientem evehit, id revera virtus est et phi-
 losophiæ lex : quæcunque autem ad hominem
 solum decorandum pertinent serviles astutiæ sunt
 inanis virtutum species, quæ laudem apud vul-
 tum venatur atque in hoc omnem ponit curam, ut
 nis videatur tantum, non ut sit bonus. Atque
 æ quidem de his dicta sufficiant. Ex recta autem
 erum consideratione sequitur necessario, ut circa
 a quoque, quæ in vita nullo ordine videntur con-
 ingere, non inconsiderate nos geramus, sed ut
 robe et ingenue commemoratis causis illa tole-
 emus, sine ulla curatorum nostrorum incusatione,
 qui pro dignitate suum cuique tribuentes non pa-
 ribus præmiis omnes, quorum dispar fuit anteaecta
 ita, dignati sunt. Nam quum mundus providen-

tia administratur et animus noster natura quidem
 immortalis, sed spontaneo voluntatis motu ad
 virtutem aut vitium propensus sit, qui fieri po-
 tuit, ut illi qui legis ad merita spectantis eustodes
 sunt, paria non paribus redderent ac non uni-
 cuique convenientem fortunam tribuerent, quam
 et ipse homo in hunc mundum proficiscens sortiri
 dicitur? Si ergo providentiam esse, quæ suum
 cuique tribuit, et animum nostrum esse immorta-
 lem, non sit fabula, manifestum est eorum quæ
 nobis molesta sunt causas ab administratore ad
 nosmet ipsos esse transferendas, unde et sanandi
 ærumnas nostras facultatem præbebit carmen.
 Nam quum in nobis ipsis tantæ inæqualitatis cau-
 sas deprehenderimus, primum recto iudicio mala
 quæ nobis accidunt leviora efficiemus, deinde
 sacris artibus et rectis monitis animum corrigentes
 ærumnis nos prorsus liberabimus. Sed male affe-
 ctum nec rei causas sentire nec de re merito eve-
 niente conjicere hominis est in omni re inconsi-
 derate se gerere soliti, quod nunc prohibet
 carmen. Est enim necesse eum, qui veram causam
 non scrutatur, culpam in superiorem naturam

ἴσται παντελῶς, ἢ ὅτι οὐκ ἐπιμαλείται ἡμῶν ὀρθῶς. Τὰ δὲ τοιαῦτα δοξάσματα οὐ μόνον τὰ ἐκ προδοτικῆς κακῆς ἐπιτείνει, ἀλλὰ καὶ εἰς πᾶσαν πονηρίαν τὴν ψυχῆν ἐπεγείρει, καὶ τῆς αὐτεξουσίου θεραπείας αὐτὴν ἀποστερεῖ, τῇ προσιθιέναι λανθανούσας αἰτίας τῶν νῦν δυσχεραينوμένων. Πῶς δὲ δεῖ περὶ τούτων φιλοσοφεῖν, ἐπάκουσον αὐτῶν τῶν ἐπῶν.

XI. 17—20.

Ὅσα τε δαμονήσῃ τύχαις βροτοὶ ἄλλοι ἔχουσιν ὃν ἂν μοῖραν ἔχῃς πράως φέρε, μηδ' ἀγανάκτει. Ἰᾶσθαι δὲ πρέπει, καθόσον δύνη· ὧδε δὲ φράξεν· οὐ πάνυ τοῖς ἀγαθοῖς τούτων πολλὴ μοῖρα δίδωσι.

Πρὸ τῆς ἄλλης ἐξηγήσεως ἐκεῖνο προειπεῖν δεῖ, ὅτι ἄλλα νῦν λέγει τὰ ἐπίπονα, καὶ τραχυτέραν ἡμῖν τὴν ὁδὸν τοῦ βίου παρασκευάζοντα· ὅσον νόσον, πενίαν, φιλτάτων ἀποβολήν, ἀδοξίαν ἐν πόλει. Ταῦτα γὰρ χαλεπὰ μὲν ἐστί, καὶ δυσδιέθετα κατὰ τὸν βίον· οὐ μὴν ὄντως κακὰ, οὐδὲ αὐτῇ τῇ ψυχῇ βλαβερὰ τυγχάνει, ἐὰν μὴ αὐτῇ ἐθέλῃ διὰ τι τούτων εἰς κακίαν ἀποκλίνει· ὁ καὶ ἐπὶ τῶν ἀγαθῶν δοκούντων πάθει ἂν, μὴ βουληθεῖσα καλῶς αὐτὰ μεταχειρίζεσθαι· ὅσον ὑγίαιαν καὶ πλούτων καὶ δυναστειαν. Ἔστι γὰρ καὶ ἐν τούτοις κακυνθῆναι, καὶ ἐν τοῖς ἐναντίοις ἀρετὴν κτήσασθαι. Τὰ δὲ ὄντως κακὰ, τὰ ἐκ προαιρέσεώς ἐστιν ἁμαρτανό-

μενα, οἷς συνεισελθεῖν ἀρετὴν φύσιν οὐκ ἔχει. Ταῦτα δὲ ἐστὶν Ἄδικία, καὶ Ἀκολασία, καὶ πάντα ὅσα τῆ τοῦ καλοῦ σύζευξιν οὐκ ἐπιδέχεται. Οὐ γὰρ ἐπιούδενι τῶν τοιούτων τὸ καλῶς ἐπιφθόνεσθαι· ὡς ἀδικεῖ καλῶς, ἀκολασταίνει καλῶς, ὥσπερ ἐπὶ τῷ ἐκτὸς κακῶν λέγομεν, νοσεῖ καλῶς, πένηται καλῶς· ὅταν εὔ καὶ κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον τὰ τοιαῦτα φέρῃ ἄνθρωπος. Ταῖς δὲ ψυχικαῖς πονηρίαις οὐκ ἐπιτέμνεται τὸ καλῶς, διότι ἀποστραφεῖ εἰς καὶ ἀποτείμνεται τοῦ ὀρθοῦ λόγου, ὃν φύσει ἐνόητα, καὶ ἐγγεγραμμένον αὐτῇ, παρορᾷ ἢ ἀνθρώπου ψυχῇ ὑπὸ τῆς προσκαθείς ἀποτυρλουμένη. Τεκμήριον δὲ τοῦ ἐνεῖναι τὴν ἐπὶ λόγον τοῖς ἀνθρώποις, τὸ καὶ τὸν ἀδικον, ἐν οἷς καὶ αὐτῶ διαφέρει, κρίνειν δικαίως, καὶ τὸν ἀκόλαστον σωφρονικῶς καὶ ὄλιως, τὸν κακὸν ὀρθαῖς ἐπιβολαῖς χρῆσθαι, ἐν οἷς ἀπροσπαθῆς ἐστί. Διὸ καὶ μετῴπισθαι δύναται ὁ φαῦλος εἰς ἀρετὴν καταγνώσει τῆς πῆρας κακίας. Οὐ μὴν διὰ τοῦτο ἐνυπάρχειν δεῖ κατὰ τὸν μὴ ὀρθὸν λόγον, ἵνα ἀρχὴ τῶν κακιῶν ὄστος γίνηται, ὥσπερ ἐκείνους τῶν ἀρετῶν. Ἀρχαὶ γὰρ παρὰ τὸν ὀρθὸν λόγον, ὥσπερ νόμος ἐν πόλει, τὰ τε κατ' αὐτὰ πραττόμενα καὶ τὰ παρ' αὐτὸν διορίζειν, καὶ τὰ μὴ ἀποδέχεσθαι, τὰ δὲ σωφρονίζειν. Καὶ οὐδὲν δεῖ κακῶν ἀρχῆς, οὔτε ἐνυποκειμένης οὔτε ἐξωθεν κακῶν αἰτίαν ἐνδιδούσης· ἀγαθῶν δὲ δεῖ ἀρχῆς μάλιστα καὶ

transferre, vel nullum omnino esse Deum dicendo vel non recte ab eo res nostras administrari. At vero ejusmodi opiniones non solum mala ex antea acta vita repetenda augent et intendunt, sed etiam animum ad omnem nequitiam incitant, eumque curatione, quæ penes ipsa est, privant præsentia quibus vexamur mala ad occultas causas referendo. Quomodo autem de his philosophari oporteat, ex ipsis versibus discite :

XI. 17—20.

Quibus porro infortuniis divinitus, anguntur homines, horum partem fatalem quamcunque sortitus es, leniter fer et sine indignatione. Sed remedium adhibere decet quantum potes : sic [autem tecum reputa, haud admodum multa bonis talia fatum invehere.

Antequam ad cæterorum explicationem accedamus, hoc præfari oportet, ea nunc ἄλλα appellari, quæ molesta sunt et asperiores nobis vitæ viam reddunt, velut morbum, paupertatem, carissimorum jacturam et in civitate ignominiam. Nam hæc quidem gravia sunt nec concoqui in vita facile queunt, quæ tamen non revera sunt mala, nec animo nocent, nisi ipse ab his se in vitium deflecti sinat; quod et in iis quæ bona videntur ei accidat, si illis recte uti noluerit, verbi gratia sanitate et divitiis et potentia. Nam

et in his vitio affici et in contrariis virtutem consequi possumus. Illa autem revera mala sunt, quæ voluntatis sunt peccata, quibuscumque coire virtus naturam non potest. Hæc autem sunt injustitia, intemperantia et quæcumque honeste bonique conjunctionem non admittunt. Neque enim nisi hujusmodi rei adjungi licet verbum bene, ut bene injuriam facit, bene libidinatur, quemadmodum de malis externis dicimus, bene ægrotat, bene paupertatem fert, quando quis decenter et in recta ratio dicitur, hujusmodi mala tolerat. In animi malis non adjicitur illud bene, quia illa declinationes sunt et aberrationes a recta ratione quam etsi naturam insitam atque insculptam habet animus humanus, tamen cupiditate occæcatus negligit. Inesse autem hominibus rectam rationem argumento est, quod injustus, ubi nihil ejus interest, juste judicat et intemperans temperanter, atque in summa, malus rectis utitur consiliis, ubi nulla cupiditate trahitur. Unde fit ut etiam malus ad virtutem transire queat, repudiata prioris sua virtute. Non ideo tamen rationem etiam non rectam homini inesse oportet, ut hæc vitiorum sit principium, sicut illa virtutum. Sufficiens enim præsens recta ratio, tanquam lex in civitate, tum ad eas, quæ secundum eam et præter eam fiunt, distinguenda, tum ad hæc probanda et illa corrigenda. Nec omnino opus est malorum

όνης, καὶ τῆς μὲν κεχωρισμένης τῶν λογικῶν οὐσιῶν, ὅς ἐστιν ὁ Θεός· τῆς δὲ ἐνυπαρχούσης αὐταῖς, καὶ ἢ κατ' οὐσίαν ἐπαφῇ κυβερνώσης, οἷός ἐστιν ὁ ὀρθός ἄγος. Τοιαύτη μὲν ἡ τῶν κακῶν διάκρισις· ὧν οὐκ ἐπροαιρετικά φησιν ἐκ τῆς δαιμονίας τύχης τοῖς ἀνθρώποις ἀπονέμεσθαι, ἀλλὰ τὰ περιστατικά, ἃ νῦν ἐν ἐν τοῖς οὐκ ἐφ' ἡμῖν κεῖται, παλαιὰ δὲ προαιρετικαῖς ἀμαρτιαῖς ἐπιχολούθησεν, ἀλεγινὰ μὲν ὄντα, ὡς ραμὲν, τὸν δὲ παρὰ τῆς ἀρετῆς κόσμον ἐπιδεχόμενα. ἴαί γὰρ πενίαν ἐκόσμησε σῶφρων δαίτα καὶ ταπεινότητα γένους ἐπηνωρθώσατο φρόνησις· καὶ παιδῶν ποβολὴν πρᾶως ἤνεγκεν ὁ δίκαιος βίος, ὁ δυνάμενος ἵπειν, Τέθνηκε τὸ παιδίον; οὐκοῦν ἀπεδόθη· καὶ ἦδειν θνητὸν γεγεννηκώς. Ὅμοιως δὲ καὶ τὰ ἄλλα πάντα, τῷ τῆς ἀρετῆς κάλλει περιβληθέντα, γίνεται ὑψημονίστερα. Ἐτῆς δὲ ζητεῖ ὁ λόγος τίνας αἱ δαιμονίαι τύχαι, καθ' ἃς οἱ βροτοὶ τὰς ἐκτὸς δυσχερεῖας ἔχουσιν. Εἰ μὲν γὰρ προηγουμένως ἡ θεία κρίσις ἴδουσι τῶδε μὲν πλοῦτον, ἑτέρω δὲ πενίαν· δαιμονίαν ἴδει ταύτην προαίρεισιν καλεῖν, καὶ μὴ τύχην. Εἰ δὲ ἀγνὸν ἐπιστατεῖ ταῖς τῶν τοιούτων λήξεσιν, ἀλλ' ὡς ἔτυχεν αἱ αὐτομάτως συμπίπτει, τὸν μὲν εὐτυχῆ εἶναι, ὡς ρασι, τὸν δὲ δυστυχῆ· τύχην ἴδει ταύτην καλεῖν, καὶ αὐτὴν δαιμονίαν τύχην. Εἰ δὲ πρὸς τὴν ἀξίαν ἐκάστω τὰ προσήκοντα ἀπονέμει ὁ ἐπιτροπεύων ἡμῶν θεός, καὶ τοῦ μὲν εἶναι τοιούσδε ἢ τοιούσδε ἡμᾶς οὐκ ἐστιν αἰτίας· τοῦ δὲ τὰς ἀμοιβὰς ἀποδοῦναι κατὰ τοὺς θεσμοὺς τῆς δικῆς μόνος ἐστὶ κύριος, εἰκότως συνάψας εἶπε

δαιμονίας τύχας τὰς τῆς κρίσεως ἀποφάνσεις· ἢ μὲν θεῖον καὶ νοερόν ἐστι τὸ κρίνον, δαιμονίας καὶ ἐπιστημονικάς αὐτὰς προσειπὼν· ἢ δὲ οἰκεία προαίρεισι κακύνεται τὸ κρινόμενον, καὶ διὰ τοῦτο γίνεται τῶν δυσχερῶν τούτων ἄξιον, προσθεὶς τὸ τύχας, ὅτι οὐ προηγουμένως τόνδε τινὰ κολάσαι ἢ τιμῆσαι πρόκειται τῷ θεῷ, ἀλλ' αἶτι τὸν τοιόνδε ἢ τοιόνδε γενομένου· τούτου δὲ τὴν αἰτίαν ἐν ἡμῖν κείσθαι. Τὴν μὲν οὖν ἐπιπλοκὴν τῆς ἡμετέρας προαίρεισεως καὶ τῆς ἐκείνου κρίσεως τύχην ἀπογεννᾶν, ὥστε εἶναι τὸ βλον τοῦτο, δαιμονίαν τύχην, τὴν ἐπὶ τοῖς ἡμαρτημένοις θεῖαν ψήφον· καὶ συνεισάγειν οὕτω τὴν τῶν ὀνομάτων τεχνικὴν εὐρεσιν, τὴν τε θεῖαν ἐπιστάσιαν, καὶ τὸ αὐτεξούσιον τῆς ψυχῆς, καὶ ἀθάνατον· καὶ μῆτε καθ' εἰμαρμένην ἢ πρόνοιαν πάντα γίνεσθαι, μῆτε ὡς ἔτυχε, καὶ ἀπὸ ταυτομάτου, μῆτε κατὰ τὸ αὐτοπροαίρετον ἡμῖν τὸν βίον διατιθεσθαι πάντα. Ἄλλ' ὅσα μὲν ἐν τοῖς ἐφ' ἡμῖν ἀμαρτάνομεν, ταῦτα εἰς προαίρεισιν ἀναφέρεσθαι· ὅσα δὲ ἐπὶ καὶ ἡμαρτημένοις κατὰ τοὺς τῆς δικῆς ἔπειτα νόμους, εἰς εἰμαρμένην· τὰ δὲ προηγουμένως παρὰ τοῦ θεοῦ ἐνδιδόμενα ἀγαθὰ, εἰς πρόνοιαν· εἰς δὲ τὸ εἰκῆ, καὶ ὡς ἔτυχεν, οὐδὲν τῶν ὄντων ἀναφέρειν τὴν αἰτίαν· ἀλλ' οὐδὲ τῶν γινόμενων· εἰ μὴ ἄρα κατὰ συμβεβηκός, καὶ κατ' ἐπιπλοκὴν τῶν ἀπὸ προνοίας, καὶ εἰμαρμένης καὶ προαίρεισεως προηγουμένως ἐνεργουμένων, ἐπακολουθήσει τὸ ὡς ἔτυχε τοῖς πρωτουργοῖς αἰτίαις. Οἷον φέρε, ὁ δικαστὴς τὸν φονέα κολάζειν βούλεται, καὶ οὐ τόνδε τὸν ἀνθρωπὸν κολάζει δὲ καὶ τοῦτον, ὃν οὐκ ἐβούλετο, ὅταν αὐτός

principio, sive insito, sive externo, quod male agendi causam præbeat; bonorum vero principio omnino opus est eoque solo, tum ab intelligentibus naturis separato, qualis est Deus, tum ipsis insito, quod interiore motu ea ciere et gubernare possit, qualis est recta ratio. Hujusmodi igitur est malorum distinctio, e quibus non ea quæ voluntaria sunt, dicit a divina fortuna hominibus distribui, verum calamitosa illa, quæ non sunt in nostra nunc potestate, sed e peccatis, quæ volentes olim commisimus, manarunt: quæ dolore quidem nos afficiunt, ut diximus, sed a virtute ornatum accipiunt. Etenim paupertatem exornat victus ratio temperans, et generis humilitatem emendat prudentia, et liberorum jacturam placide fert vir justus, qui potest dicere: *obiit filius? ergo redditus est; et, sciebam me genuisse mortalem.* Similiter vero et reliqua omnia, virtutis pulchritudine induta, fiunt decentiora. Deinceps autem inquiritur, quæ sint illæ divinæ fortunæ, per quas homines externis incommodis implicantur. Si sane divinum judicium ex professo huic divitias, illi paupertatem daret, divinam parerat hanc voluntatem vocari, non autem fortunam. Sin autem nihil talium distributioni, quæ sorte

fit, præest, sed fortuito et casu evenit, ut hic fortunatus, uti dicunt, ille vero infortunatus sit, fortunam solum vocare hanc oportuit, et non divinam fortunam. Quodsi Deus, qui nobis præest, unicuique ea tribuit quæ meritis ejus conveniunt, neque ipse est causa, cur boni aut mali simus, sed remunerationis tantum, quæ secundum leges justitiæ fit, auctor est, merito carmen conjunctis nominibus judicii hujus decreta fortunæ divinas appellavit; quatenus quidem divinus est judex et intellectus præditus, eas divinas vocans et scientiæ plenas, quatenus vero ille qui judicatur sponte sua in vitium prolabitur et ideo calamitatibus istis dignus est, fortunæ adjungens, quia Deo non ex professo huncce hominem vel supplicio vel præmio afficere propositum est, sed eum semper qui talis vel talis fuerit: hujus autem rei causam in nobismet ipsis sitam esse. Nostræ vero voluntatis et judicii ejus implicationem fortunæ beneficio effici, ita ut totum hoc *divina fortuna* sit Dei de peccatis sententia eaque ratione artificiosa illa vocabulorum inventio Dei imperium et animi tum libertatem tum immortalitatem junctim inducat, ac neque fatæ aut providentiæ omnia fiant, neque fortuito et casu res eveniant, neque

ἑαυτὸν εἰς τὴν τοῦ φονέως ἐναρμόσῃ τάξιν. Καὶ γίνε-
ται προηγουμένη μὲν ἢ κατὰ τοῦ φονέως αὐτῷ ψῆφος·
κατὰ συμβεβηκὸς δέ, ἢ κατὰ τοῦδε τοῦ ἀνθρώπου,
ὅτι ἐκὼν ὑπέδωκε τὸ τοῦ φονέως πρόσωπον. Καὶ πάλιν,
ὁ πονηρὸς ἀνθρώπος φονεῦσαι μὲν ἠθούλετο, δοῦναι δὲ
ἐπὶ τούτῳ δίκας οὐκ ἠθέληεν. Ὡστε καὶ ἐπὶ τούτου
γίγνεσθαι προηγουμένην μὲν τὴν φονικὴν διάθεσιν, ὡς
ἀπὸ τοῦ αὐτεξουσίου τῆς ψυχῆς ἠρτημένην κατὰ συμ-
βεβηκὸς δὲ ἐπακολουθεῖν τὰς ἐπὶ αὐτῇ στρεβλώσεις τε
καὶ αἰτίας. Τούτων δὲ πάντων αἴτιος ὁ νόμος, ὁ καὶ τῷ
δικαστῇ τὴν προαίρεσιν τοῦ κολάζειν τοὺς φαύλους ἐντι-
θεῖς, καὶ τῷ φονεῖ τὴν τιμωρῶν ψῆφον ἐπάγων. Ταῦτό
δὴ μοι τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς θείας ἐπιστασίας λογίζου·
προαιρέσεως ἀνθρωπίνης δρᾶσαι κακὰ βουλευθείσης,
καὶ προαιρέσεως νομοφυλάκων δικαστῶν ἐπανορθοῦ-
σθαι τὰ κακὰ πάσῃ μηχανῇ πειρωμένης, τὴν συνδρο-
μὴν δαιμονίαν τύχην ἀποτελεῖν, καθ' ἣν δὲ τὰ τοιαῦτα
εἰργασμένος τῶν τοιῶνδε γίνεται ἄξιος τιμωρημάτων·
τοῦ μὲν προηῆσθαι τὰ φαῦλα εἰς τὸ αὐτεξουσίον τοῦ
κρινόμενου τὴν αἰτίαν ἀναφέροντος, τοῦ δὲ ἐπομένου
τῇ ἄξιᾳ τιμωρημάτων εἰς τὴν τῶν κρινόντων νομοφυλα-
κικὴν ἐπιστήμην· τούτων δὲ συναγωγέα εἶναι τὸν νόμον,

τὸν ἀγαθὰ μὲν εἶναι πάντα κατὰ δύναμιν, φαῦλα
μηδὲν εἶναι, διατεταγμένον. Οὗτος γὰρ προὔρεται
τῇ τοῦ θεοῦ ἀγαθότητι οὐκ ἔξ ἀνευθύνοους εἶναι τὰ
κακούς, ἵνα μὴ ἐμμένον τὸ κακὸν εἰς ἀναίσθητον
παντελῆ τῶν ἀγαθῶν ἐλάσῃ, ὣν τὴν ἀναγκάειν ἰσχυ-
ρῆσιν ἢ παρὰ τῶν νομοφυλάκων δίκη χορηγεῖ. Σπῆ-
γει οὖν ὁ νόμος, ὡς εἴρηται, τοὺς πεφυκότας κρίνει,
καὶ τοὺς πεφυκότας κακύνεσθαι, δι' ἀμφοτέρων τὸ αἴ-
κειον ἀπεργαζόμενος ἀγαθόν. Εἰ γὰρ τὸ διδοῦναι
δίκην τοῦ μὴ δίδοναι ἐστὶ λυσιτελέστερον, καὶ πᾶσι
συμπροσιμὸν τῆς ἀμετρίας τῶν κακῶν ἢ δίκη βλέπει,
δῆλον ὅτι πρὸς τὸ ὠφελεῖν καὶ ὠφελείσθαι συντρέχει
ὁ νόμος τὰ δύο ταῦτα γένη· τὸ μὲν κριτικόν, ὡς νομο-
φυλακικόν, τοῦ ἐτέρου προτάξας· τὸ δὲ ἀμαρτανῶν
καὶ κρίνεσθαι πεφυκός, ὡς παρανομητικόν, τῷ ἀμεί-
νονι παραδοῦς γένει, κατὰ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ μεταμετ-
ρῆσθαι, ὅπως ἂν εἰς ἀνάμνησιν καὶ ἐνοίαν ἔλθῃ πρὸς
τοῦ νόμου, δι' οὗ πάσχει κακῶς. Ὅν γὰρ ἐν τῷ
πράττειν κακῶς ἀπηνούοντο, τούτων ἐν τῷ πάσχειν
κακῶς ἐπιποθοῦσιν οἱ ἀνθρώποι. Οἷον, ὁ δίκαιος τὸ
βουλόμην εἶναι θεόν, ἵνα μὴ τὸ δίδοναι δίκην, ὡς πε-
ρὶ τινὰ Ταντάλου λίθον, ἐπιπυρεμάμενον ἔχη· ὁ δὲ

etiam ad nostrum arbitrium tota vita a nobis in-
stituatur : sed quæcunque peccamus in iis quæ
nostri sunt arbitrii, ea ad voluntatem nostram
referantur, et quæcunque sequuntur peccata se-
cundum justitiæ leges, ea fato ascribantur; bona
autem illa, quæ a Deo ex professo dantur, providentiæ
debeantur; nihil vero, quod in rerum
natura reperitur, ad casum et fortunam ortum
suum referat, imo nec eorum quidquam, quæ
fiunt, nisi forte ex eventu et ex implicatione
eorum, quæ providentia et fatum et voluntas pri-
mitus agunt, fortuitum illud primas illas efficien-
tes causas subsequitur. Exempli gratia; vult iudex
homicidam punire, sed non huncce hominem,
punit vero et hunc, quem nolebat, quum ipse
homicidæ locum et conditionem assumsit. Ac pri-
maria quidem ejus sententia est contra homici-
dam, ex eventu autem contra huncce hominem,
quia sponte sua homicidæ personam suscepit.
Contra cædem quidem patrare sceleratus volebat,
sed hujus pœnas dare nolebat : adeo ut in hoc
etiam præcesserit truculenta affectio homicidæ ex
animi libertate pendens, ex eventu vero tormenta
et verbera, quæ in hac accidere solent, subse-
cuta sint. Horum autem omnium causa est lex,
quæ et judici voluntatem improbos puniendi in-
dit, et homicidæ supplicium decernit. Idem plane
de imperio etiam divino sentias, quum voluntas
humana sceleribus admittendis intenta sit, judi-
cum autem legis custodem voluntas scelera omni-
modo corrigere conetur, ex earum rerum con-

curso effici *divinam* illam *fortunam*, secundum
quam is qui talia admisit, talibus pœnis dignus
fit : (malorum consiliorum causam reo ad libe-
rum arbitrium referente, debitæ autem pœnæ
scelus secutæ ad iudicium in legibus tuendis scien-
tiam;) horum vero conciliatricem esse legem,
quæ statuit, ut omnia, quantum fieri potest, bona
sint, malum autem nihil. Hæc enim quum antea
in Dei bonitate fuerit, non sinit inultos esse ma-
los, ne malum permanens ad omnem bonorum
sensem extinguendum progrediatur, quorum re-
cordationem pœnæ per legum vindices sentibus
irrogatæ necessariam reddunt. Lex igitur, uti dixi-
mus, iudices simul cum peccantibus inducit, per
utrosque bonum sibi proprium efficiens. Si enim
pœnas dare quam non dare utilius est et pœna
ad corrigendam malorum enormitatem spectat,
manifestum est, legem duo ista genera, alterum
ut juvet, alterum ut juvetur, conjungere, quo-
niam illud quidem quod iudicat, tanquam legis
custodem, alteri præfecit, id vero quod natura
comparatum est ut peccet atque iudicetur, præ-
stantiori tradidit, ut ipsum, tanquam legis viola-
torem, pro merito tractet, eo consilio ut legem,
per quam malis afficitur, in memoriam aliquando
mentemque revocet. Quam enim, quum male age-
bant, homines repudiabant, eam, quum mala
patiuntur, expetunt. Exempli gratia, qui injuriam
facit non vult Deum esse, ne vindictam, velut
Tantali saxum, semper sibi impendentem habeat;
at is qui injuria afficitur Deum vult esse, ut ejus

ἀδικούμενος βούλεται εἶναι θεόν, ἢ ἐπικουρίας ὧν πέπονθε τύχη. Διὸ τοὺς ἀδικούντας εἰς τὸ ἀδικεῖσθαι περιστῆναι δεῖ, ἢ ὃ μὴ ἔδλεπον ἐν τῷ ὄρν, τῷ τῆς πλεονεξίας πάθει μεθύνοντες, ἐν τῷ πάσχειν μεταμάθωσι, τῷ τῆς ἐλαττώσεως ἀνιάρῳ παιδεύομενοι, εἰ γε καλῶς ὑπέγχιον δίκας. Εἰ δὲ τῇ ἰταμόττη τῆς προκίρεσεως ἐτι κακύνοντο, αὐτοὶ μὲν ἴσως ἤττον ὠφελούνται· παράδειγμα δὲ που γίνονται πάντως παιδευτικῶν τοῖς εὐφρονούσι, καὶ διαισθάνεσθαι δυναμένοις τὰς αἰτίας τῶν τοιούτων παθῶν. Ταῦτας τῆς κρίσεως ἀρχὰς κυρωτάτας ἀποδεχόμεθα, τὴν ἀγαθότητα τοῦ θεοῦ, τὸν ἀπὸ ταύτης νόμον, τὸν ἐν ἡμῖν παρανομοῦμενον ὄρθον λόγον, καὶ, ὥσπερ τινὰ ἔνοιον θεόν, πλημμελούμενον· ἀποτέλεσμα δὲ τῆς κρίσεως, τὰ ἀλγεα, ὡς φησι, ταῦτα, ὅσα τραχύτερον ἡμῖν ποιεῖ τὸν βίον ταῖς περὶ σῶμά τε καὶ τὰ ἐκτὸς λύμαι· ἃ δὴ πράως φέρειν ὁ παρῶν εἰσηγείται λόγος ἐνθυμουμένων τὰς αἰτίας αὐτῶν, καὶ ὅσον οἶόν τε περικόπτοντας, καὶ μετατιθέντας εἰς ὠφέλειαν τὰ δοκούντα βλαβερά· μάλιστα μὲν τῶν θείων ἀγαθῶν ἑαυτοὺς ἀξίους παρέχεσθαι διὰ τῆς ἀκροτάτης ἀρετῆς. Εἰ δὲ τῷ τοῦτο οὐπω ἐν ὁρέξει, τῶν γούν πολιτικῶν ἀγαθῶν διὰ τῆς μέσης ἀρετῆς τυγχάνετω. Τοῦτο γὰρ ἦν, ὃ πρὸς τὸ πάσχειν καλῶς τὰ ἀλγεῖνά καὶ ἴσθαι αὐτὰ ἐπιταττόμεθα. Τίς οὖν ἡ ἴασις, ἢ τὰ προεξημένα πάντα, ἀφ' ὧν καὶ ἡ εὐλόγιστος τῶν ἀλγεῖνῶν ὑπομονή, καὶ ἡ θεραπευτικὴ μέθοδος ὑποδείκνυται; Κεφάλαιον δὲ τῶν εἰρημένων, ὅτι ὁ θεός, νομοθέτης ὢν ἅμα καὶ δικαστής, τίθεται μὲν τὰ ἀγαθὰ,

ἀναιρεῖ δὲ τὰ κακὰ· διὸ καὶ πάντα κακῶν ἔστιν ἀναίτιος· τοὺς δὲ κακυνθέντας αὐτεξουσίαις ὀρμαῖς, καὶ τὸν ἐν αὐτοῖς ὄρθον λόγον ἀμνημονήσαντας, ὡς μὲν κακοὺς κολάζει τῷ νόμῳ τῷ ἀπαγορεύοντι τὰ κακὰ· ὡς δὲ ἀνθρώπους, τῇ ἐπεισιούσῃ ἐπιπλοκῇ τοῦ νόμου πρὸς τὴν προαίρεσιν, ἣν δὴ τύχην καλοῦμεν. Οὐ γὰρ ἀπλῶς τὸν ἀνθρωπον, ἢ ἀνθρώπον, κολάζει ὁ νόμος, ἀλλ' ἢ κακόν. Τοῦ δὲ κακὸν γενέσθαι τὴν πρώτην αἰτίαν εἶγεν ἡ προαίρεσις· ἐπειδὴν δὲ κακὸς γένηται, (ὅπερ ἦν ἐφ' ἡμῖν, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τῷ θεῷ,) τότε δίδωσι δίκας, (ὅπερ ἦν ἐπὶ τῷ θείῳ νόμῳ, ἀλλ' οὐκ ἐφ' ἡμῖν). Σκοπὸς δὲ τοῦ νόμου μόνος ἂν εἴη πρέπων τε θεῷ, καὶ ἡμῖν ἐπωφελῆς, τὸ διακόψαι τὴν κακίαν, καὶ ἀποκαθῆραι τοῖς παντοδαποῖς τῆς δίκης σωφρονισμοῖς, καὶ ἐπιστρέφαι τὴν ὑποπεσοῦσαν τῇ πονηρίᾳ ψυχὴν εἰς ἀνάμνησιν τοῦ ὄρθου λόγου. Καὶ οὕτως ἐστῶτος τοῦ νόμου, καὶ τὰ αὐτὰ ἀεὶ φηγεγομένου, τὴν ἀξίαν ἔλαστος τὴν ἑαυτοῦ ἄλλοτε ἄλλην ποιήσας οὐ τῶν αὐτῶν ἀεὶ τυγχάνει· οὐ γὰρ δίκαιον τοῦτό γε, οὐδὲ ἡμῖν συμφέρον. Τῆν δὲ μεταβολὴν τῆς κρίσεως ἢ τοῦ κρινομένου μεταβολὴ δίδωσι· τὸν γὰρ μὴ τὸν αὐτὸν διαμείναντα πῶς τῶν αὐτῶν ἔστιν ἀξιοῦν; Καλῶς φέρειν οὖν τὰς δαίμονιας τύχας δεῖ, καὶ μὴ ἀγανακτεῖν διδόντα δίκην, καὶ, ὅσον ἐπὶ τῇ θείᾳ κρίσει, καθαιρούμενον, διὰ τῶν δοκούντων ἐμποδίων εἶναι πρὸς εὐπάθειαν τοῦ τῆδε βίου. Ὅ δὲ τοιοῦτος λογισμὸς ἴασις τε γίνεται τῶν προημαρτημένων, καὶ ἐπιστροφή πρὸς τὸν ἐνυπάρχοντα ἡμῖν

auxilio remedium eorum quæ passus est consequatur. Oportet igitur eos qui injuriam inferunt, ipsos injuria affici, ut quod in ea inferenda lucri cupiditate ebrii non videbant, id patiēdo addiscant, damni molestia edocti, si modo recte supplicium ferant. Siu autem voluntatis protervitate ducti in malo perseverent, ipsi fortasse minus ex ea re utilitatis percipiunt; at exemplum certe præbet quo doceantur alii qui sapiunt et qui ejusmodi malorum causas sensu percipere queunt. Primaria igitur judicii fundamenta hæc agnoscamus, Dei bonitatem, legem ab ea manantem, et rectam quæ nobis inest rationem violatam et, tanquam domesticum quendam Deum, injuriâ affectam: judicii autem effectum ἀλγεα illa, uti vocat, quæcunque asperiores nobis vitam corporis malis atque externis vexationibus faciunt; quæ quidem carmen hic patienter nos ferre docet, illorum causas reputantes et quantum possumus præcedentes, atque ea quæ noxia videntur in nostram rem convertentes: præcipue vero cœlestibus bonis nos per summam virtutem dignos præstare. Si quis vero nondum horum desiderio tenetur, civilia saltem bona mediæ virtutis ope consequatur. Hoc enim illud est quod ad calamitates

recte ferendas easque sanandas nobis præcipitur. Quodnam igitur remedium est, nisi ante dicta illa omnia, quibus et ærumnarum tolerantia rationi consentanea et sanandi methodus demonstratur? Eorum vero quæ dicta sunt summa est, quod Deus qui legumlator simul et judex est ea ponit quæ bona sunt, mala autem tollit, unde fit ut ille nequaquam malorum causa sit, sed eos qui sua sponte in flagitia se ingurgitaverint rectamque in se rationem neglexerint, tanquam improbos secundum legem quæ mala prohibet pœnis afficiat, tanquam homines vero, secundum eam legis cum voluntate implicationem accedentem, quam utique fortunam nominamus. Lex enim hominem non simpliciter, quatenus homo est, sed quatenus malus est, punit. Prima autem causa, cur quis malus fieret, sua ipsi fuit voluntas: postquam vero malus factus est, (quod nostri erat arbitrii, non autem in Dei potestate,) tunc pœnas dat, (quod in lege, non autem in nostra potestate positum est). Solus porro legis scopus et Deo conveniens et hominibus utilis fuerit vitiorum coercitio et per quaslibet justitiæ castigationes purgatio atque animi in vitium prolapsi conversio ad rectæ rationis recordationem.

ὄρθον λόγον· πῶς γὰρ ὁ κακίας εἶναι καρπὸς τὰ ἀλγεῖνὰ τιθήμενος, οὐ φαίνεται τὴν εἰς ταῦτα κατέγουσαν αὐτὸν αἰτίαν, καί, εἰ δαί χυλαπαίνειν ἐν τοῖς λυπηροῖς, ἑαυτῷ μᾶλλον οὐχέεται δεῖν χυλαπαίνειν, ἢ τῷ κωλύοντι τὴν πονηρίαν θεῷ διὰ τῶν ὀργάνων τῆς δίκης, δι' ὧν ἔστι συνιέναι καὶ ἀναμιμνήσκεισθαι, ὅσον ἦν ἄρα ἀγαθὸν μὴ ἀφίστασθαι τῶν θείων νόμων, μηδὲ ἐκόντας κακύνεσθαι. Οὐ γὰρ ὡς ἔτυχε τὰ ἀλγεῖνὰ τοῖς ἀνθρώποις διανέμεται, εἴπερ θεὸς καὶ δίκης θροὶ προσετήκασιν ἡμῶν, τὴν ἀξίαν μοῖραν ἐφ' ἑκάστοις ἐπάγοντες· διό, καὶ τὸ οὐ πάνυ τοῖς ἀγαθοῖς τὰ ἀλγεῖνὰ συμπίπτειν, εὐλόγον. Πρῶτον μὲν γὰρ οἴσουσιν αὐτὰ πρῶως τῇ εὐαρεστίᾳ τῆς θείας κρίσεως, καὶ τῇ τῆς ἀρετῆς προσκτήσει, δι' ἣν πρῶτερα μὲν τὰ χαλεπὰ γίνονται. Καὶ εὐελπίς δὲ τοῦ λοιποῦ ὁ βίος μηδαμῶς ἐνοχλήσει ἡμᾶς τὰ τοιαῦτα, εἴπερ ἀγαθοῖς γενομένοις, κατὰ μὲν τὴν ἀκροτάτην ἀρετὴν τὰ θεῖα ἀγαθὰ ἡμῖν ἀπόκειται, κατὰ δὲ τὴν μέσσην ἔξιν, τὰ ἀνθρώπινα. Ἐπειτα καὶ ἰάσσονται κατὰ δύναμιν τὰ τοιαῦτα ἐξ αὐτοῦ τοῦ φέρειν πρῶως, τὰς μεθόδους τῆς θεραπείας αὐτῶν διδασκόμενοι. Πῶς γὰρ ὅλον τε ταῖς ἱσραεὶς ἱκεταῖαις θεοπροπῶς χρήσασθαι, μὴ πρόνοιαν καὶ δίκην ἐφορᾶν τὰ ἀνθρώπινα τιθεμένων, καὶ τὴν ψυχὴν ἡμῶν ἀθάνατον οὖσαν τοιούτων ἑκάστοτε τυγχάνειν τῶν ἐξωθεν, ὅσον ἂν ἑαυτὴν ἀξίαν παράσχηται ἐκ τῶν προαιρετικῶν κινήματων; Ὁ γὰρ

μὴ εἰς ταῦτα ἀναφέρων τὴν παρούσαν μοῖραν, πᾶσι τοῦ πρῶως φέρειν αὐτὴν τὰς ἀφορμὰς λήψεται; πᾶσι δὲ τοῦ ἴσθαι τὴν τέχνην; οὐκ ἔστιν εἰπεῖν. Εὐαρεστῆσαι μὲν γὰρ αὐτοῦθεν τοῖς τοιούτοις οὐκ ἔστιν, ὡς ἀδιαφόροις, ἢ καὶ ἀμεινοῖσι τῶν ἐναντίων, ἐπειδὴ παρ' ἑαυτῶν φευκτὰ εἶναι φαίνεται, ἀλγεῖνὰ ὄντα καὶ ἐπίπονα. Τὰ δὲ τοιαῦτα οὐ προσίεται ἡμῶν ἡ φύσις, ὡς τὰ δι' ἑαυτὰ αἰρετά, εἰ μὴ ἄρα ἀγαθὸν τι προσδοκώμενον εἴη ἐπὶ τῇ τληκαθείᾳ τῶν δυσχερῶν. Ἀνάγκη οὖν δυσχεραίνειν, καὶ δυσαρεστίας ἐμπίπλασθαι, καὶ προσεπιταίνειν τὰ ἀλγεῖνὰ ἐκ τῆς περὶ τὴν οὐσίαν ἡμῶν ἀγοίας, καὶ οὐδὲν μὲν ἤττον διδόναι δίκας τὴν μεγίστην δὲ ἐκικτῆσθαι κακίαν, ἐὰν ἀκρονόητον τὸ πᾶν, ἢ κακῶς φρονιζόμενον, οἰηθῶμεν. Τοῦτο δὲ ταῦτόν ἐστι τῷ μὴ οἴεσθαι εἶναι θεόν, ἢ ὄντα μὴ προνοεῖν, ἢ προνοοῦντα μὴ ἀγαθὸν εἶναι, καὶ δίκαιον· εἰ δὲ τῆς παντοδαπῆς ἀσεβείας ἔστι συνεκτικώτατα, καὶ πρὸς πᾶσαν κακίαν συνωθῶντα τὸν τοῖς τοιούτοις ἐζλωκῶτα δοξάσασιν. Ὡς γὰρ ἡ εὐσεβεία μήτηρ τῶν ἀρετῶν ἀνεσφάνη, οὕτω καὶ πάσης κακίας ἡγεμών, ἢ τῆς εὐσεβείας ἀπόπτωσις. Μόνος οὖν ἐξευρήσει τούτων τὴν ἴασιν ὁ πρῶως αὐτὰ φέρειν ἐκδεδιδχημένος. Τοῦτο δὲ διὰ φιλοσοφίας μόνης παραγίνεται, τὰς πάντων τῶν ὄντων οὐσίας ἀκριβῶς ἐπισταμένως, καὶ τὰς ἐπομένας ταῖς οὐσίαις αὐτῶν ἐνεργείας, ὧν αἰρμὸς καὶ σύνταξις ἔστιν ἡ τῶν ὄλων διοίκησις, ἀρ'

Cum igitur ita fixa sit lex eademque semper loquatur, is non semper eadem consequitur, qui dignitatem suam subinde mutavit; neque enim illud justum esset, neque nobis utile. Sed iudicii mutationem facit ejus qui judicatur mutatio: quo enim pacto ille, qui non idem manet, iisdem dignus haberi possit? Igitur *leniter ferenda est divina fortuna*; nec indignari oportet eum qui poenas luit et, quoad potest iudicium divinum, purgatur per ea quae hujus vitae voluptatibus obstare videntur. Hujusmodi vero consideratio est et priorum delictorum medicina et ad rectam, quae nobis inest, rationem conversio: qui enim fieri potest, ut is qui credit vitiorum fructus esse dolores, non devitet causam illos ipsi afferentem, et, si in miseriis decet indignari, sibi potius succensendum esse arbitretur, quam Deo, qui vitium iis justitiae instrumentis castigat, unde quis intelligere et recordari possit, quale fuerit bonum non desciscere a divinis legibus neque sponte sua in flagitia se ingurgitare? Non enim fortuito calamitates distribuuntur hominibus, siquidem Deus justitiaeque leges nobis praesunt et meritam singulis sortem tribuunt: quamobrem consentaneum est, non ita magnas bonis calamitates accidere. Primum enim eas *leniter ferent*, quia in divino iudicio acquiescunt et virtutis possessione gaudent,

propter quam mitiora fiunt ea quae molesta sunt. Quia et bona spes est, talem in posterum nostram fore vitam, ut nequaquam hujusmodi res nos perturbent, quandoquidem nobis bonos mores assecutis, si summa virtus contigit, divina bona, si medius habitus, humana reservantur. Praeterea etiam medebuntur talibus quoad poterunt, ipsa leniter ferendi ratione medendi viam edocti. Quomodo enim ii sacris supplicationibus ad divinum numen accomodate uti possunt, qui providentiam et justitiam res humanas inspicere et administrare negant, et animum nostrum, quum sit immortalis, externa illa semper nancisci, quibus se ex voluntariis motibus dignum praebuerit? Qui enim ad haec sortem praesentem non retulerit, unde eam leniter ferendi facultatem consequi aut unde medendi artem discere possit, dici profecto nequit. Neque enim in talibus confestim acquiescere licet, quasi indifferentia sint aut etiam contrariis meliora, quia per se fugienda ea esse apparet, ut quae gravia sint et molesta. Ea autem, quae ejusmodi sunt, natura nostra non, ut per se eligenda, admittit, nisi boni quid e malorum patientia expectetur. Quocirca necesse est, nos ea aegre ferre eorumque taedio compleri et propter naturae nostrae ignorantiam dolores augere ac nihilominus poenas dare, in maximum vero im-

ἤς καὶ τὰς δαιμονίας τύχας ἀπονέμεισθαι ἀνάγκη· εἶναι δὲ τὴν ἐκάστην ἀπονεμηθεῖσαν ἀξίαν, τὴν νῦν λεγομένην μοῖραν, ἡρτημένην τῆς τε προνοίας τοῦ θεοῦ καὶ τῆς κοσμικῆς εὐταξίας καὶ τῆς ἀνθρωπίνης προαιρέσεως. Εἰ γὰρ μὴ εἴη θεοῦ πρόνοια, οὐκ ἂν εἴη τάξις ἐν κόσμῳ, ἦν καὶ εἰμαρμένην ἂν εἴποι τις. Εἰ δὲ μὴ ταῦτα εἴη, δίκη καὶ κρίσις τῶν κακῶν οὐκ ἂν γένοιτο· ἀλλ' οὐδὲ τιμὴ καὶ ἀποδοχὴ τῶν ἀγαθῶν. Πρόνοιας δὲ οὐσίας καὶ τάξεως, πάντας ἴδει τοὺς νῦν γινωσκόμενους τῶν ἰσῶν ἀγαθῶν τυγχάνειν, εἰ μὴδὲν παρ' αὐτῶν εἰς τὴν ἀνισότητά συντελέσαν. Φαίνονται δὲ οὐ τῶν ἰσῶν τυγχάνοντες. Δῆλον οὖν, ὡς τὸ τῆς προαιρέσεως ἄνωγον, ὑποβληθὲν τῇ τῆς προνοίας κρίσει, οὐκ ἔξ τῆν ἰσῶν αὐτοῖς ἀπονέμεισθαι μοῖραν, εἴγε τῶν πρὸς ἀξίαν ἀνάγκη τυγχάνειν. Μὴ ταρρατέτω δὲ ἡμᾶς τὸ καὶ ἐπὶ ζώων ἀλόγων, καὶ φυτῶν, καὶ αὐτῶν τῶν ἀψύχων τὴν αὐτὴν ἀνωμαλίαν ἐπιφαίνεσθαι, ἦν καὶ ἐπ' ἀνθρώπων. Οὐ γὰρ διὰ τοῦτο τὰ καθ' ἡμᾶς ἀκρονόητα, εἴγε ἐκείνοις ταῦτα, ὡς ἔτυχε, συμβαίνει, ἢ καὶ ἐπ' ἐκείνων δίκη καὶ κρίσις, καὶ ἀρετῆς καὶ κακίας ἐκλογισμοί, ἐπεὶ τὰ καθ' ἡμᾶς οὕτως ἡκρίβωται. Πρῶτον μὲν γὰρ τὰ ἀψύχα οὕτως ἔκκεται ὡς κοινῇ ὄλῃ φυτοῖς, καὶ ζώοις, καὶ ἀνθρώποις· ἴπαιτα τὰ φυτὰ ζώοις καὶ ἀνθρώποις κοινῇ τροφῇ πρόκειται, καὶ ἕνα δὲ ζώων ζώοις τε καὶ ἀνθρώποις. Διὸ καὶ

ποιεῖ ταῦτα εἰς ἄλλα, οὐ τὴν τῶν πασχόντων ἀξίαν ἐπισκεπτόμενα, ἀλλὰ τὴν αὐτῶν πείναν ἢ τὴν νόσον θεραπεύοντα, καὶ ὄλωσ τὸ ἐνδεὲς αὐτῶν πληροῦντα, ὅθεν ἂν τοῦτο ποιεῖν ἐξῆ. Ὅστε δυστυχίας ἀφορμὴν εἶναι τοῖς ζώοις τὴν ἡμετέραν χρεῖαν ἐκ τῶν παρατυχόντων πληρουμένην, καὶ τῆς δοκούσης εὐτυχίας αὐτοῖς αἴτιον τὸ παρ' ἡμῶν προσπαθῆς. Εἰ μὲν οὖν προῖων ὁ λόγος καὶ ἀλλοῦς κρεῖττονας ἡμῶν τινὰς ἀντεισῆγαγεν οὕτως ἀποχρωμένους ἡμῖν πρὸς πλήρωσιν τῆς αὐτῶν ἐνδείας, ὡς ἡμεῖς τοῖς ἀλόγοις φαινόμεθα χρωόμενοι· θνητοῦς ἐκείνους ἴδει ὁμολογεῖν, καὶ φαίνεσθαι τὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων εἰς τὴν ἐκείνων χρεῖαν ἀναλισκόμενα. Εἰ δὲ μὴδὲν τῶν πρὸ ἀνθρώπου θνητόν, (ἐκείνη καὶ αὐτὸς ἰσχατος ὢν τῶν λογικῶν γενῶν, καὶ διὰ τοῦτο ἀθάνατος εἰς σῶμα θνητόν ἐκ περιστάσεως ἔρχεται, καὶ συγγενὲς τι τοῖς ἀλόγοις ἀναλαθῶν ὄργανον ἐπὶ γῆς πολιτεύεται,) οὐδὲν ἂν εἴη τὸ ταῖς ἡμετέραις δυστυχίαις εἰς τὴν αὐτοῦ θοήην ἀποχρησόμενον· οὐκοῦν οὐδὲ τὸ ἀτάκτως χρησόμενον ἡμῖν προθυμῆς πληρώσεως. Δίκη τοίνυν καὶ τάξις τοῖς πρὸ ἡμῶν ἀθανάτοις τοῦ θροῦ τῆς περὶ ἡμᾶς, διοικήσεως νομοθετεῖ, ταῦτα μηχανᾶσθαι περὶ ἡμᾶς ἃ τὴν τε ἐνταῦθα κακίαν ἡμῶν ἔλαττοι, καὶ πρὸς αὐτοῦς ἐπιστρέφειν ἡμᾶς δύναται. Κηθόνται γὰρ ἡμῶν, ὡς συγγενῶν ἐκπεσόντων. Ὅθεν αἰδῶς καὶ νέμεσις

probitatis crimen incurrere, si mundum providentia non regi aut male administrari existimemus. Hoc vero idem est ac si quis putet Deum non esse, vel, si sit, minime providere, vel denique, si provideat, bonum et justum non esse; quæ quidem nullum non impietatis genus con spectuntur, eumque cui tales insederunt opiniones ad quælibet scelera impellunt. Ut enim pietas erga Deum virtutem mater apparuit: ita vitiorum omnium dux pietatis desertio est. Horum igitur medicinam is solus invenerit qui ea leniter ferre didicerit. Id autem per philosophiam solam efficitur, quæ rerum omnium naturas actionesque earum naturis consentaneas accurate novit, quarum series et ordo est illa universitatis administratio, a qua et *divinas fortunas* dispensari necesse est; suam vero cuique pro meritis tributam mercedem *sortem* esse quæ hic vocatur, quæ ex Dei providentia et recto mundi ordine atque hominum voluntate pendet. Si enim nulla esset Dei providentia, nullus foret in mundo ordo, quod et fatum quis appellet. Si vero hæc abessent, nullum foret jus et de sceleratis iudicium, imo nec bonorum præmium et comprobatio. Positis vero providentia atque ordine, oportuit omnes jam natos æqualibus frui bonis, si nihil de suo ad inæqualitatem contulissent. Apparet autem eos æqualia non consequi. Manifestum igitur est, vo-

luntatis inæqualitatem, providentiæ iudicio subiectam, obstare quo minus æqualis eis sors distribuatur, siquidem eos meritis digna consequi necesse est. Verum ne nos id conturbet, quod in brutis quoque animalibus et plantis et ipsis etiam inanibus eadem quæ in hominibus apparet inæqualitas. Non enim ideo res nostræ sine providentia gubernantur, quia illis hæc fortuito contingant; neque etiam in illis jus et iudicium et virtutis vitiique rationes valent, quoniam res nostræ ad normam illam exiguntur. Primum enim inanima ita in medio posita sunt, ut communis materia plantis et bestiis et hominibus; deinde plantæ bestiis et hominibus tanquam commune alimentum cedunt, quin et bestię nonnullæ bestiis atque hominibus. Quapropter hoc modo se invicem tractant, non spectatis eorum quibus nocent meritis, sed ut famem suam depellant vel morbum curent, atque omnino ut suam inopiam, undecunque liceat, levent; adeo ut bestiis infelicitatis occasio sit nostra indigentia, quæ e rebus forte obviis expletur, atque felicitatis qua frui videntur causa sit nostra erga eas affectio. Si igitur progressa oratio et alios quosdam vicissim nobis præstantiores induxisset, qui nobis eodem modo ad levandam inopiam suam uterentur, quo nos fere brutis animalibus utimur, mortales eos esse fatendum foret hominamque corpora in eorum

καὶ ἀισχύνη ἀποτρέπουσαι τῶν κακῶν, ἀνθρώπους μόνους ἐπιστρέφουσαι λέγονται ὀρθῶς. Τὸ γὰρ λογικὸν ζῶον μόνον συναισθάνεσθαι τῆς δίκης πέφυκε. Τοῖς μέγιστοις οὖν θροῖς διιστώτας ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ἀλόγων διιστώση πάμπαν καὶ τῆ δικιήσαι χρῆσθαι προσήκει. Σύμμετρος γὰρ ταῖς οὐσίαις τῶν ὄντων καὶ ὁ τῆς προνοίας θεσμός· καὶ ὡς ἕκαστα ὑπέστη παρὰ τοῦ δημιουργοῦ θεοῦ, ὅτω καὶ προνοίας ἀξιοῦται. Φαίνεται δέ, ἐπὶ μὲν τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν, ἐκάστην αὐτὸς ὑποστήσας· ἐπὶ δὲ τῶν ἀλόγων μόνον γένη, προτείνων τῆ διαπλαττούσῃ αὐτὰ φύσει, ὡς Πλάτωνι δοκεῖ, καὶ Τιμαίῳ τῷ Πυθαγορείῳ, οὐδὲν μὲν προσεχὲς τῶν θνητῶν δημιουργήματα εἶναι τοῦ θεοῦ τιθεμένοις, τὰς δὲ ἀνθρωπίνους ψυχὰς γίνεσθαι ἐκ τοῦ αὐτοῦ κρατήρος τοῖς τε ἔγκοσμιοις θεοῖς, καὶ τοῖς δαίμοσιν, ἢ τοῖς ἀγαθοῖς ἥρωσι· διὸ πρόνοια ἐπ' ἀνθρώπων ἐστὶ καθ' ἓνα ἕκαστον, πῶς ἀρίσταται τῶν ἐκεί· πῶς πρὸς τὰ τῆς νεύει· πῶς ἐνταῦθα πολιτεύεται· πῶς ἂν ἐντεῦθεν ἀνακομισθῆι ἐκεί· ὧν οὐδὲν δεῖ περὶ τῆς ἀλόγου ζωῆς πραγματεύεσθαι. Οὕτε γὰρ ἦλθεν ἀδυνατήσασα ἐπισπέσθαι θεῷ· οὔτε ἐπὶ γῆς δύναται πολιτεύεσθαι, ὡς φυτὸν οὔσα οὐράνιον· οὔτε πρὸς τι ζῦννομον ἄστρον ἀνάγεσθαι πέφυκε. Καὶ ταῦτα μὲν πρὸς τὸ παρὸν

ἀπολαλοῦνθω ἡμῖν πρὸς τοὺς δυσχεραντικοὺς, καὶ πανταχόθεν τὸ ἀπρονοήτον κατασκευάζοντας· πρὸς οὓς καὶ ταῦτα εἰπεῖν δίκαιον, ὅτι ἐκ μὲν τοῦ πράως τὰ δυσχερῆ φέρειν ὁ ἀνθρώπινος τρόπος εὐλόγιτος ἀναφαίνεται, καὶ πρὸς τὸ παρὸν ἐπελαφρύνων τὰ δυσχερῆ, καὶ πρὸς τὸ μέλλον ἰώμενος. Ὑμεῖς δὲ ἀγανακτοῦντες τί καὶ δνήσετε, εἰ μὴ μόνον προσθεῖητε τοῖς πόνοις τὸ μέγιστον τῶν κακῶν ἀσέβειαν, καὶ αὐτὰ δὲ τὰ χαλεπὰ τραχύτερα ἑαυτοῖς ἐξεργάσθητε τῷ παρὰ τὴν ἀξίαν πάσχειν αὐτὰ δοκεῖν; Ὁ γὰρ νοσῶν ἐὰν ἀγανακτῆ νοσεῖ, δι' αὐτὸ τοῦτο μᾶλλον νοσήσει. Διὸ οὐδὲ γαλαπταίνει δεῖ πρὸς τὴν ἀξίαν τῆς ἀποδόσεως γινόμενης, ἵνα μὴ καὶ χειρόνων ἐν ἕξει γενώμεθα, διὰ τὴν ἐπὶ τοῖς παρούσι βλάβησιν δυσφορίζων. Σχεψόμεθα δὲ αὐτὸ καὶ τῆδε· εἰ τις πενίαν λαθῶν πράως φέρει, πρὸς τῆ ἀπὸ τῆς πραότητος ἀλυκία, καὶ ἐξουρήσει τινὰ τοῦ βίου παραμυθίαν· τοῦτο μὲν, τοῦ λογισμῶ πόρον ἐξευρίσκοντος εὐλόγου διτροφῆς, τῷ μὴ συγχύσθαι τῆ λύπῃ τοῦτο δέ, ἀγαμένων αὐτῶν τῶν πλησίον τῆς ἐμφρονος καρτερίας, καὶ συνεκπορίζοντων, ὅση δύναμις, τὰ ἀναγκαῖα πρὸς τὸν βίον. Ὁ δὲ ἀγανακτῶν, καὶ γυναικείως πικραίνόμενος, πρῶτον μὲν ἐκουσίας λύπας προσκῆται· ἐπειτα προσδεδεμένος τῷ

usum consumpta videri. Quodsi nihil eorum quæ homine superiora sunt morti obnoxium sit (quoniam ipse in intelligentium naturarum genere ultimum locum tenens atque idcirco immortalis in mortale corpus casu adverso oppressus venit, assumtoque organo quodam bestiis cognato in terra versatur), nihil esse queat, quod miseriis nostris ad suas epulas abutatur, ideoque nihil etiam quod nobis immoderate ad cupiditatem suam explendam utatur. Justitia igitur et ordo immortalibus illis, qui nobis superiores sunt, suæ rerum nostrarum administrationis leges præscribunt, ut ea circa nos moliantur, quæ et nostram hic pravitatem minuunt et eo valeant, ut ad ipsos reducamur. De nobis enim, tanquam de cognatis exsultibus, solliciti sunt. Quapropter pudor et ultio divina et dedecus, quorum ope a malis avertimur, homines solos ad virtutem revocare recte dicuntur. Solum enim rationale animal justitiæ sensu afficitur. Nos igitur qui longissimo a bestiis intervallo distamus, gubernationis etiam modo longe diverso tractari oportet. Est enim rerum naturis congruens etiam providentiæ lex, et quemadmodum singula a mundi opifice Deo creata sunt, sic et providentia ejus fruuntur. Videtur autem Deus in hominibus singulas ipse animas creasse, in brutis vero animalibus sola genera naturæ eorum fictrici proposuisse, uti Platoni et Timæo Pythagorico placet, qui nihil dignitate proximum e mortalium genere a Deo creatum esse statuunt,

animas autem humanas ex eodem cratere, e quo mundani dii et dæmones sive illustres heroes existerunt, esse factas; quamobrem circa unumquemque hominem providentiæ observatio versatur, quomodo a superis discedat, quomodo in hæc terrestria inclinet, quomodo hæc degat, quomodo hinc demum illuc revertatur: quorum nihil de anima rationis experte dici convenit. Neque enim illa huc venit, quando Deum amplius sequi non potuit, nec potest in terra versari, ut quæ planta celestis, ait, neque natura talis est, ut ad astrum aliquod ipsi congruens reducat. Atque hæc quidem a nobis adversus indignabundos, qui quovis modo providentiam tollunt, in præsens dicta sint, adversus quos et hæc jure dicantur, hominum mores ex eo apparere rationi consentaneos, quod res adversas leniter ferendo in præsens allevent et remedium earum in posterum parent. Vos autem qui indignamini, quid tandem proficietis, nisi quod impietatem, malorum omnium maximum, calamitatibus vestris additis, atque ipsas etiam ærumnas vobis eo asperiores facitis, quod iis præter merita vos eo affici existimatis? Is enim, qui morbo laborat, si morbum indiget, eo ipso gravius laborabit. Quare non est quod succenseamus, si quid pro meritis nobis retribuitur, ne propter maledicam præsentium malorum impatientiam in deteriorem etiam habitum probabamur. Consideremus vero rem istam hoc quoque modo: si quis ad egestatem redactus

τὴν πενίαν πνεθεῖν, ἄπορος παντελῶς γίνεται, οὕτε παρ' ἑαυτοῦ τι σχολάζων εἰς πόρον συμβάλλεσθαι, οὔτε παρὰ τῶν πλησίον συντελούμενος, ὅσον καὶ ἔλλου χάριν αὐτῷ τις προσφύσειν ὁ πάλιν ἐκ τῆς διαθέσεως τοῦ διδόντος ἐπιτείνει τὴν λύπην τῷ εἰς τοῦτο χρείας καταστάντι. Ἐκ πάντων οὖν τῶν εἰρημένων πρᾶως φέρειν δεῖ τὰ συμβαίοντα, καὶ ὅση δύναμις ἰσθαι δεῖ, ταῖς ἀδιαστροφῶς ἐνοίαις τὰς αἰτίας αὐτῶν ἐκλογιζομένους, καὶ συνορῶντας, ὅτι προνοίας οὕσης, οὐκ ἀμελεῖται ὁ ἀγαθὸς νῦν γενόμενος, κἂν παλαιῶν μνημάτων ἐφέληται στίγματα. Κατ' αὐτὰ γὰρ τὸ κτᾶσθαι τὴν ἀρετὴν καὶ τὸ ἐπίπονον αὐτῶν διαφεύγει, καὶ τὴν ἰκασίν ἐξευρίσκει, παρ' ἑαυτοῦ μὲν τὴν βοήθειαν τῆς ἀλυσίας εἰσφέρων, παρὰ δὲ τῆς προνοίας τὴν ἀπολυσιν τῶν χαλεπῶν κομιζόμενος. Ἡ γὰρ ἡμέτερα κακία, καὶ κρίσις θεῖα τιμωρουμένη τὴν πονηρίαν, τὰ χαλεπὰ συνεφόρησεν· εἰκότως δὲ ταῦτα λύεται πάλιν ἀρετῇ τε ἡμετέρᾳ, καὶ νόμῳ προνοίας, ἀπολύονται τῶν κακῶν τοὺς παρ' ἑαυτῶν πρὸς τὸ ἀγαθὸν ἐπίδεδωκότας. Ὅσαῦτα ἂν λάβοιμεν καὶ εἰ τούτων τῶν ἐπὶ δόγματα πρὸς ἀρετῆς στοιχείωσιν συντελοῦντα. Τοὺς γὰρ περὶ προνοίας, καὶ εἰμαρμένης, καὶ τοῦ ἐφ' ἡμῖν, ἀληθεστάτους λόγους περιέχοντα

ἀναπέφηνε, δι' ὧν τὸ τῆς τῶν φαινομένων ἀνωμαλίας δύσκολον ἀπηύθυνεν ὁ λόγος, καὶ διὰ πάντων ἀπέδειξε τῶν κακῶν ἀναίτιον τὸν θεόν. Εἰ δέ τις ταῦτα τοῖς προτέροις ἐπισυναψέειν, εἰς ἐκ πάντων ἀναφανήσεται λόγος, τὴν τῆς ψυχῆς αἰδιότητα βεβαιούμενος. Τὸ γὰρ δικαιοσύνην ἀσχεῖν, καὶ γενναίως ἀποθνήσκειν, καὶ περὶ τὰ χρήματα ἐλευθερίως διακείσθαι, τοῦ μὴ συναποθνήσκειν τῷ σώματι τὴν ψυχὴν μάλιστα χρήζει πρὸς κατασκευὴν, ὡς ᾗδ' εἴρηται. Τὸ δὲ τὰς δαιμονίας τύχας πρᾶως φέρειν, καὶ ἰσθαι δύνασθαι, τοῦ μὴ συγγενᾶσθαι τῷ σώματι τὴν ψυχὴν νῦν ἐρᾶν, δεόμενον· ἐκ δὲ ἀμφοτέρων τὸ γενέσεως καὶ φθορᾶς κρείττονα εἶναι τὴν ψυχὴν ἀποδείκνυται, καὶ ἑτέραν οὐσίαν παρὰ τὸ θνητὸν σῶμα, αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν οὔσαν αἰδιον. Οὐ γὰρ οἷόν τε ἔστιν ἀπὸ τίνος χρόνου προελθόν τι εἰς γένεσιν εἰς αἰεὶ διαμένειν, ὡσπερ οὐδὲ τὸ ἐξ αἰδίου τὴν ὑπόστασιν ἔχον ποτὲ φθορὰν ἀναδέξασθαι. Εἴπερ οὖν μετὰ τὴν τοῦ σώματος φθορὰν ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ διαμένουσα δίκης καὶ κρίσεως τυγχάνει, καὶ τῶν ἐπιτηδευθέντων ἐν τῷ βίῳ τὰς πρὸς ἀξίαν ἀμοιβὰς ἀποδέχεται, οὐχ οἷόν τε δὲ εἰς αἰεὶ διαμένειν τὸ ἀπὸ χρόνου γενόμενον· δῆλον, ὡς καὶ πρὸ τούτου ἦν τὸν ἅπαντα γρόνον. Καὶ οὕτω τῶν αἰδίων

rerum omnium inopiam leniter ferat, is præter indolentiam ex animi lenitate ortam simul vitæ solatium aliquod inveniet, partim, quod ratio idonei victus viam patefaciet, si dolore non conturbetur, partim quod vicini, patientiæ ejus prudentiam admirantes, ei suppeditabunt, quantum possunt, quæ ad vitam necessaria erunt. Is vero qui indignatur et muliebriter exacerbatur primum dolores sponte sibi accessit, deinde in lugenda paupertate defixus omnino inops fit, quum neque ipsi vacet ad sublevandam inopiam suam quidquam conferre, neque vicinorum collationibus sublevetur, nisi quis misericordia commotus aliquantulum ei stipis projecerit, quod rursus ex dantis affectu dolorem ejus auget, quem tanta urget penuria. Sequitur igitur ex ante dictis omnibus, nos casus adversos leniter ferre debere eisque quantum possumus mederi, causas eorum recto judicio expendentes intelligentesque, quum præsit nobis providentia, eam non negligi qui jam factus sit bonus, quamvis veteris iræ signa retineat. Nam per ipsam virtutis adeptionem eorum etiam molestiam effugit et medicinam invenit, ex se ipso indolentiæ præsidium afferens et a providentia malorum liberationem obtinens. Nostra enim pravitas et Dei improbitatem ulciscens judicium calamitates invexerunt; hæc vero rursus jure dissolvuntur virtute nostra et providentiæ lege, quæ eos malis liberat qui sponte sua virtuti se dederint. Tot sane vel ex hisce versi-

bus præcepta haurire queamus, quæ ad virtutis traditionem conferunt. Hi enim videntur providentiæ et fati et liberi arbitrii verissimas rationes complecti, quibus nos inæqualitatis, quæ in rebus apparet, difficultatem explicavimus et malorum culpam Deo nequaquam attribuendam esse demonstravimus. Quodsi quis hæc cum superioribus conjungat, una ex omnibus apparebit ratio quæ animi æternitatem confirmet. Ad hanc enim opinionem probandam, justitiam colendam esse, mortem fortiter occumbendam, liberaliter divitiis utendum animus corporis morte non deletus, ut jam diximus, maxime necessarius est. Ad divinam autem fortunam leniter ferendam ejusque vulnera, quantum possumus, sananda egere nos animo, qui non una cum corpore generatus sit, apparet: ex utroque vero demonstratur, animum generationis et corruptionis expertem esse diversamque a mortali corpore naturam, quæ ipsa per se æterna sit. Neque enim fieri potest, ut quod inde ab aliquo tempore ortum est, id in æternum duret, quemadmodum neque illud quod ex omni æternitate exstitit unquam corruptionem admittet. Si igitur animus post corporis interitum superstes pœnam atque judicium subit et eorum quæ in vita gessit mercedem pro meritis accipit, neque id perpetuo manere potest quod ortum aliquando habuit, manifestum est animum etiam ante hoc corpus semper fuisse. Atque ita inter æterna rerum parentis Dei opera humanus etiam animus

γεννημάτων τοῦ δημιουργοῦ θεοῦ καὶ ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ ἀνευρίσκειται, ὅθεν αὐτῇ καὶ τῆς θείας ὁμοιώσεως μέτεστιν. Ἐπει δὲ καὶ τοῦτο μετρίας ὑπομνήσεως ἔτυχε, καιρὸς ἂν εἴη καὶ τὰ λοιπὰ ἐπισκέψασθαι.

XII. 21—24.

Πολλοὶ δ' ἀνθρώποισι λόγοι δειλοὶ τε καὶ ἰσθλοὶ προσπίπτουσ', ὧν μὴτ' ἐκλήσεσσι, μὴτ' ἀρ' ἐλάση; εἰργεσθαι σαυτὸν· ψεύδος δ' ἤκειρ τι λέγεται, πρῶτος εἶπε.

Ἡ ἀνθρωπίνη προαίρεσις μὴτ' ἐν ἀρετῇ ἀεὶ ἐστῶσα, μὴτ' ἐν κακίᾳ, καὶ τοὺς διὰ φωνῆς προϊόντας λόγους ἐπαμφοτερίζοντας ἀπαγένησεν, ὡς εἰκότως ταῖς ἐναντίας αὐτῆς διαθέσει. Διὸ τῶν λόγων ἐγένοντο οἱ μὲν ἀληθεῖς, οἱ δὲ ψευδεῖς, οἱ δὲ ἀγαθοὶ, οἱ δὲ κακοί. Ἡ δὲ διαφορά αὕτη ἐπιστημονικῆς δαίται διακρίσεως, ὅπως τοὺς μὲν ἀμείνονας ἐκλεξώμεθα, τοὺς δὲ χείρους ἀποβαλώμεν, καὶ μῆτε μισολογίαν νοσησώμεν παντελῆ, διὰ τὴν τῶν χειρόνων λόγων κατάργωσιν, μῆτε ἀδιακρίτως πάντας εἰσδεξώμεθα, διὰ τὴν τῶν ἀμεινόνων ἀποδοχὴν. Ἐπειτα γὰρ τῇ μὲν μισολογίᾳ τὸ καὶ τῶν ἀγαθῶν λόγων ἑαυτοῦς ἀποστρεῖν, τῇ δὲ ἀκριτῶ φιλολογίᾳ, τὸ λανθάνειν βλαπτομένους ὑπὸ τῶν κακαουργημένων λόγων. Φιλολογίαν οὖν ἀσκήσωμεν μετὰ

κρίσεως τῆς ἀρίστης, ἵνα ἡ φιληλοία πᾶν ἄκρη τὸ γὰρ τῶν λόγων, ἡ δὲ κρίσις ἀποωθῆται τὸν χείρονα. Καὶ οὕτω τὸ Πυθαγορικὸν τηρήσομεν παράγγελμα, μὴτε ἐκπληττόμενοι τοὺς πονηροὺς τῶν λόγων, καὶ δὲ αὐτὸ τοῦτο, ὅτι λόγοι εἰσὶν, ἀκριτῶς αὐτοὺς εἰσδεγόμενοι μῆτε τῶν ἀγαθῶν εἰργόμενοι, διότι λόγοι ἦσαν ὁμοίως τοῖς χείροσι. Πρῶτον μὲν γὰρ οὐχί, ἢ λόγῳ, μεταδιώκονται, ἀλλ' ἢ ἀληθείᾳ· οὐθ' οἱ ἕτεροι καταγινώσκονται, ὡς λόγοι, ἀλλ' ὡς ψευδεῖς. Ἐπειτα καὶ καίνο εὐθαρσῆς ἂν εἰποιμεν, ὡς μόνοι λόγοι εἰσὶν ἀληθεῖς. Μόνοι γὰρ τῆς λογικῆς οὐσίας τὸ ἀξίωμα τηροῦσι, καὶ εἰσι γεννήματα ψυχῆς πρὸς τὸ ἀριστον ἐνατεταμένης, καὶ τὸν οἰκτεῖον κόσμον κακτημένης· οἱ δὲ ψευδεῖς τῶν λόγων οὐδὲ λόγοι ὄντως εἰσὶ, πρὸς γὰρ κακίαν καὶ ψευδοδοξίαν φέροντες, καὶ τὴν εὐγένειαν τῶν λόγων ἠρήσαντο, καὶ εἰσὶν ἠλογημένης ψυχῆς καὶ πάθει συμπεφυρμένης φωναί. Μῆτε οὖν πάντας καταδέχου, φησὶν, ἵνα μὴ καὶ τοὺς ψευδεῖς· μῆτε πάντας ἀπόβαλλε, ἵνα μὴ καὶ τοὺς ἀληθεῖς· Ἐκάτεροι γὰρ ἀποπον, τοὺς τε ἀγαθοὺς μισῆσαι σὺν τοῖς χείροσι, καὶ τοὺς ψευδεῖς προσεῖσθαι διὰ τοὺς ἀμείνους. Δεῖ ἢ τοὺς μὲν ἀγαθοὺς ἐπαινεῖν, καὶ εἰσδεξάμενον αὐτοὺς ἀσχεῖσθαι, καὶ ζητεῖν ὅπη καὶ ἐφ' ὅσον τῆς ἀληθείας ἐφάπτονται, πρὸς δὲ τοὺς ψευδεῖς τὴν ἀγωνιστικὴν

reperitur, unde et ipse divinæ similitudinis particeps est. Cum vero de hac etiam re satis dictum sit, tempus est reliqua quoque considerare.

XII. 21—24.

Multi autem ad hominum aures tum mali tum boni sermones
accidunt, quos ne cum stupore accipias, neve sinas (ab
[lis audiendis])
te avocari: si quid autem falsi dicatur,
lentius cede.

Voluntas humana nec in virtute nec in vitio semper permanens, sermones etiam voce edit utrique accommodatos; quippe qui contrariis ejus affectionibus respondeant. Quo fit ut sermonum alii sint veri, alii falsi, alii autem boni, alii mali. Hæc autem diversitas prudentem postulat distinctionem, ut meliores seligamus, deteriores rejiciamus, et neque omnium prorsus sermonum odio concepto tanquam morbo quodam laboremus propter malorum improbationem, nec ob bonorum comprobationem quoslibet promiscue admittamus. Sequitur enim ex sermonum omnium aversatione, ut illis etiam qui boni sunt nos privemus, e promiscua vero eorum cupiditate, ut perniciosorum noxam non sentiamus. Optimo igitur judicio sermonum cupiditatem temperemus, ut audiendi voluntas omne sermonum genus eliciat et ad se attrahat, judicium autem deteriores repudiet.

Atque ita Pythagoricum præceptum observabimus, neque malos sermones admirantes eosque ob id ipsum, quia sermones sunt, promiscue admittentes, neque a bonis deterriti, quia sermones sunt æque ac mali. Primum enim neque hi quatenus sermones, sed quatenus veri sunt, querantur; neque illi ut sermones, sed ut falsi rejiciantur. Deinde et illud confidenter dicamus, eos solum esse sermones qui veri sunt. Soli enim illi intelligentis naturæ conservant dignitatem, animique factus sunt ad id quod optimum est intenti sumque decus obtinentis; illi autem qui falsi sunt ne sermones quidem vera sunt: quum enim ad vitium opinionisque falsa ducant, non solum a sermonum ingenuitate recesserunt, sed et animi ratione desituti et affectibus contaminati voces sunt. Quare noli omnes, inquit, probare, ne et falsos; noli etiam omnes rejicere, ne et veros. Utrumque enim est absurdum, tum bonos odisse una cum deterioribus, tum falsos admittere propter meliores. Oportet sane bonos laudare eosque admissos in animo versare et querere quomodo et quatenus cum veritate consentiant, adversus eos autem qui falsi sunt concertatoriam facultatem adhibere, id est eam quam logica ars suppeditat ad veritatis et mendacii distinctionem; sed et quum possimus mendacia refellere, id nec vehementer nec contumeliose facere debemus, sed cum mansuetudine veritatem persequi et mollibus argumentis menda-

δύναμις κτήσασθαι, αὐτὴ δ' ἂν εἴη ἡ χορηγομένη ἐκ τῆς λογικῆς ἐπιστήμης εἰς διάκρισιν ἀληθείας καὶ ψεύδους· δυναμένους δὲ καὶ ἀνατρέπειν τὰ ψεύδη, μήτε σφοδρῶς, μήτε ὑβριστικῶς τοῦτο ποιεῖν· ἀλλὰ σὺν πραότητι τὴν ἀληθειαν διώκειν, καὶ μετὰ εὐμενῶν ἐλέγχων τὸ ψεῦδος ἀνατρέπειν, καὶ ὡς αὐτὸ φησι τὸ ἔπος, ψεῦδος δ' ἦν περ τι λέγεται, πρῶως εἰκοντάς, οὐ συγχωροῦντας οὕτως ἔχειν, ὡς λέγεται, ἀλλὰ ἀοργήτως ἀκούοντας. Οἱ γὰρ συγκατατίθεσθαι δεῖν λέγει τῷ ψεύδει τὸ πρῶως εἶπε, ἀλλ' ἀνεκτικῶς ἀπροῦσθαι, καὶ μὴ ἐκπλήττεσθαι, εἰ ἄνθρωποι ὄντες τινὲς τῆς ἀληθείας ἀποπειρώκασιν ἀλυσιταλῶς. Γόνιμος γὰρ ἡ ἀνθρώπου φύσις πολλῶν διαστρόφων δοξασμάτων, ὅταν μὴ ταῖς κοιναῖς ἐννοιαῖς ὀρθῶς ἔπηται. Οὐδὲν οὖν, φησὶν ὁ λόγος, θαυμαστόν, εἰ ἄνθρωπος μὴδὲν τῶν ἀληθῶν μήτε μαθῶν, μήτε εὐρών, εἰς τοῦτο τῆς ἀπονοίας ἤλθε, καὶ ἔθετο δόξας ὑπεναντίας τῇ ἀληθείᾳ. Τῶναντίον γὰρ ἂν ἦν θαυμαστόν, εἰ μήτε μανθάνειν μήτε ζητεῖν ἰθὺλων τις, αὐτομάτως τῇ ἀληθείᾳ περιέτρυθεν, ὥσπερ ἐκ τραγηδίας θεῶν τινη ἀναφάνει. Δεῖ οὖν συγγνωμονικῶς ἀκούειν τῶν ψευδομένων, καὶ πείρα μανθάνειν ὅλων ἡμεῖς ἐκαθάρθημεν κακῶν, τῇ μὲν κοινωνίᾳ τοῦ συγγενοῦς ὑποκειμένοι τοῖς αὐτοῖς πάθεσι, τῷ δὲ ἀλεξικάκῳ τῆς ἐπιστήμης ἐξ ἐναντίας αὐτῶν γενόμενοι. Μέγα δὲ συνταλεῖ πρὸς πραότητα καὶ τὸ τῆς ἐπιστήμης θάρσος· ἡ γὰρ ἱκανῶς παρεσκευα-

σμένη ψυχὴ πρὸς τὸ καταγωνίσασθαι τὰς ἐκτροπὰς τῆς ἀληθείας ἀθορύβως ὀσει τὰς ψευδεῖς δόξας, ὡς προεκλελογισμένη πάντα τὰ παρὰ τὸ ἀληθὲς ἐν αὐτῇ τῇ τοῦ ἀληθοῦς κατανοήσει. Τί οὖν ταράξει τούτων, ὡς ἀλυτον ὄν; τί δὲ ἰσχυροῦ φαντασίαν παρέξει τούτῳ, ὅς προκατηγώνισται πᾶν τὸ ψεῦδος; Οὐ μόνον οὖν ἐκ τῆς ἠθικῆς ἀρετῆς τὴν ἀταραξίαν ἐξεῖ ὁ ἐπιστήμων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ θαρσεῖν τοὺς τοιοῦτους ἀγῶνας. Ταῦτα μὲν περὶ τῆς ἐπιστημονικῆς τῶν λόγων διακρίσεως. Περὶ δὲ τῆς διὰ πάντων ἀνεξαπατήτου ἕξεως, ἦν δεῖ κεκτηθῆναι τὸν ἐπιστήμονα, εὐθὺς ἐπισυνάπτει.

XIII. 24—26.

— Ὁ δὲ τοι ἱρώ, ἐπὶ παντὶ τελείσω·
μηδαῖς μήτε λόγῳ σε παρείπη, μήτε τι ἔργῳ,
πῆξαι, μηδ' εἰπεῖν, ε, τι τοι μὴ βέλτερον ἴσθι.

Τοῦτο διὰ πάντων ταίνει τὸ παράγγελμα, ἰσοδυναμοῦν τῷ ἄνω που εἰρημένῳ,

Πῆξαι δ' αἰσχρὸν ποτε μήτε μετ' ἄλλου,
μήτ' ἰδίῃ· πάντων δὲ μάλιστα αἰσχύνω σεαυτὸν.

Ὁ γὰρ εαυτὸν αἰδεῖσθαι μαμαθηκῶς, καὶ μήτε ἐν μοῦναι, μήτε ἐν κοινωνίᾳ, τὴν τοῦ αἰσχροῦ πρᾶξιν ἀνεχόμενος, ἀλλὰ καὶ τὴν φαντασίαν αὐτῆν τοῦ τοιοῦτου παρατιτούμενος διὰ τὸν εἰσω φύλακα λόγον, οὗτός ἐστιν

cium refutare, ut ipsum carmen dictat, leniter cedentes, si quid autem falsi dicatur, non concedentes ita rem se habere, ut dicitur, sed sine ira audientes. Nam illud, *leniter cede*, non significat nos id quod falsum est debere approbare, sed audire patienter, neque mirari, si nonnulli, quum homines sint, a veritate aberraverint nullo suo cum commodo. Fecunda enim est hominum natura multarum opinionum perversarum, quum notiones communes non recte sequitur. Nil mirum igitur, inquit carmen, si homo, qui nihil veri vel ab alio didicerit vel ipse investigaverit, eo amentiae devenerit, ut veritati contrarias opiniones animo imbibat. Nam e contrario mirandum esset, si is, qui neque discere neque quaerere vult, in veritatem forte fortuna incideret, tanquam in deum aliquem in tragodia apparentem. Debemus igitur cum venia quadam mentientes audire et experientia discere, quantis a malis purgatione nos liberati simus, qui quum ejusdem generis communione iisdem, quibus illi, affectibus obnoxii essemus, per scientiam malis propulsatis contrariam illis vitae morumque conditionem secuti sumus. Multum autem ad lenitatem confert ipsa etiam scientiae fiducia: animus enim satis praeparatus ad devias a veritate digressiones refellendas placide feret falsas opiniones, quum omnia a vero abhorrentia

secum ante in ipsa veri consideratione agitaverit. Quid igitur hunc conturbabit tanquam insolubile? quid vero firmum ei apparebit, qui omne falsum jam expugnaverit? Quare non modo morum virtute conturbationis expers erit vir prudens, sed eo etiam, quod ejusmodi certamina non reformidabit. Haecenus de prudenti sermonum distinctione. De habitu autem erroris prorsus immuni, qui in viro prudenti inesse debet, statim subiungit.

XIII. 24—26.

————— Quod vero tibi dicam, in omni negotio ob-
[servetur:]
nemo te aut dictis aut factis adducat, ut quidquam
aut facias aut dicas, quod tibi non sit commodum.

Hoc praecipuum ad omnia pertinet et idem valet quod illud superius dictum,

Ne quid unquam turpe committas sive cum allo
sive seorsum, sed maxime omnium verere te ipsum.

Js enim qui se ipsum vereri didicit et neque solus neque in societate turpe quid admittit, sed vel ipsam ejus rei cogitationem ac speciem propter rationem, internam custodem, aversatur, ille ipse est qui nunc potest audire, *nemo te vel verbo vel*

δ δυνάμενος νῦν ἀκούειν, μηδεὶς μήτε λόγῳ σε παρῆπιη, μήτε τι ἔργῳ. Μόνος γὰρ ἀνεξαρτήτος, καὶ ὑπ' οὐδενὸς οὐδαμῶς εὐπαραλόγιστος, ὁ τὴν ἀξίαν ἑαυτοῦ γνοὺς ἀνθρώπος, καὶ οὔτε κολακείαις θωπευόμενος, οὔτε τοῖς ἐκδειμαίνουσι ταπεινούμενος, κἂν πολέμιοι ἢ φίλοι ὀποτραοῦν τούτων προτεινῶσιν. Ἐν γὰρ τῷ μηδεὶς πᾶν πρόσωπον κείται, καὶ πατήρ, καὶ τύραννος, καὶ φίλος, καὶ ἔχθρος. Οἱ δὲ τρόποι τῆς παραγωγῆς ἢ διὰ λόγων ἢ ἔργων γίνονται· λόγων μὲν, θωπευόντων ἢ ἀπειλούντων, ἔργων δέ, δωρεὰς ἢ τιμωρίας προτεινόντων. Πρὸς πάντα δὴ ταῦτα τεταχισμένην δεῖ τὴν ψυχὴν ἔχειν τῷ ὀρθῷ λόγῳ, πρὸς τὸ ἀμελικτον καὶ ἀδούλωτον ὑπὸ τῶν ὄψωσῶν ἐξωθεν προσπιπτόντων ἡμῖν ἡδέων τε καὶ λυπηρῶν. Ὁ γὰρ ὀρθὸς ἐνυπάρχων λόγος, σωφροσύνην καὶ ἀνδρείαν ἐκτέρωθεν παραστήσας τῇ ψυχῇ τοὺς ἀδαμαντίνους φύλακας, ἀνεξαρτήτους ἡμᾶς διατηρήσει καὶ ἀπὸ τῆς τῶν προσηνῶν θωπείας, καὶ ἀπὸ τῆς τῶν φοβερῶν καταπλήξεως· οἷς ἐπιγίνεται δικαιοσύνη ἀκριβῆς, ἣν παρήγγειλεν ἄνω που ἀσκεῖν ἔργῳ τε λόγῳ τε. Οὐτῶ μὲν οὖν οὐδεὶς οὐδαμῶς ἡμᾶς ἀναπτέσει ἢ λόγῳ οὐ προέσθαι, ἢ ἔργῳ διαπραξασθαι, ὁ μὴ τῷ ὀρθῷ λόγῳ ἐστὶ σύμφωνον. Εἰ γὰρ πάντων μάλιστα αἰσχυνοίμεθ' ἑαυτούς, δῆλον ὡς οὐδεὶς ἡμῖν αἰδεσιμώτερος ἡμῶν αὐτῶν φανήσεται, οὐδὲ φοβερώτερος, ὡς προκαλέσασθαι παρὰ τὸ δέον εἰπεῖν τι ἢ πράξαι. Ἐπιπλαβῆς γὰρ τῇ ψυχῇ ἐκάτερον. Τὸ δὲ ἐκείνη βλαβερόν, τοῦτο καὶ ἡμῖν ἀσύμφορον· ἐπειπερ ἡμεῖς ἢ ψυχῇ. Ἀκριβῶς οὖν ἀκουστέον τοῦ ὁ, τι τοι μὴ βέλτερόν ἐστι· κατ'

ἐκείνου φέροντας τὴν ἀνθρωπιάν τοι, ὁ κυρίως οὐκ ἔστιν ἔργῳ μὴτε διὰ λόγων, παραγάγη σέ τι ποιῆσαι ἢ εἰπεῖν, ὁ, τι μὴ συμφέρον ἐστὶ σοι· σὺ δὲ ἡσυχῆ λογικῆ ψυχῆ· οὐκ ἀνέξη, ἐὰν εὖ φρονῆς, τοῦ παραβλάπτοντός σε, τὸν ὄντα λογικὴν οὐσίαν. Σὺ γὰρ εἶ ἢ ψυχῆ· τὸ δὲ σῶμα, σόν· τὰ δὲ ἐκτός, τοῦ σώματος. Ἐκ γὰρ τῆς διαστάσεως ταύτης καὶ τὸ ἀσύγχυτον τήρησεις τῶν φύσεων καὶ τὴν ἀνθρωπίνην οὐσίαν ἔχει ἐστὶν εὐρήσεις, οὐδέποτε τὸ σῶμα, οὐδὲ τὰ ἐκτός, σεαυτὸν εἶναι τιθέμενος, οὐδ' ὑπεραγωνίων τούτων ὡσπερ σεαυτοῦ, ἵνα μὴ πρὸς φιλοσωματίαν καὶ φιλοχρηματίαν καθελκυσθῆς. Ὅπως γὰρ ὁ ἔσμεν ἀρτίσαντες, καὶ οὗ τὴν ἐπιμέλειαν ποιούμεθα συναγοῖσμεν, πάντων μᾶλλον ἐπιμελούμενοι, ἢ ἡμῶν αὐτῶν, ὧν δεῖ προηγουμένην ποιεῖσθαι τὴν ἐπιμέλειαν. Εἰ γὰρ τὸ χρώμενον τῷ σώματι ἐστὶν ἡ ψυχῆ, τὸ δὲ σῶμα ὄργάνου τάξιν ἐπέχει πρὸς αὐτήν, τοῦ δὲ ὄργάνου χρεὶν τὰ ἄλλα, πρὸς βοήθειαν τῆς ρεούσης αὐτοῦ φύσεως, ἐξευρημένα· δῆλον ὡς τοῦ ἡγουμένου καὶ πρώτου προηγουμένην τε καὶ πρώτην δεῖ ποιεῖσθαι τὴν ἐπιμέλειαν· δευτέραν δέ, τὴν τοῦ δευτέρου. Ὅθεν οὐκ ὑγιείας ἀμελήσει ὁ σοφός· οὐτὶ προηγουμένον τὸ σῶμα δοξάζων, ἀλλὰ πρὸς τὴν τῆς ψυχῆς χρεῖαν αὐτὸ πύργων, ὅπως ἂν ταῖς ἐνεργείαις αὐτῆς ἀνεμποδίστασθαι ὑπακούῃ· καὶ ἐκ τρίτου τῶν τρίτων ἐπιμελήσεται, οἰκονομῶν τὰ ἐκτός πρὸς τὴν τοῦ ὄργάνου σωτηρίαν. Πρώτης οὖν τῆς ψυχῆς, τάχα δὲ καὶ μόνης, ἐπιμελήσεται· εἴπερ ἢ τῶν μετ' αὐτὴν ἐπιμέλεια πρὸς τὴν

facinore ullo decipiat. Ille enim solus fraudibus non est obnoxius, neque facile potest a quoquam ulla ratione decipi, qui suæ sibi dignitatis conscius est et neque adulationibus capitur, nec terroribus deprimitur, utracunque horum ei vel hostes vel amici objecerint. Nam quod dixit *nemo*, illo omnes personæ, et pater, et tyrannus, et amicus et inimicus continentur. Deceptionis vero modi aut dictis aut factis fiunt, dictis quidem blandientium vel minitantium, factis autem munera vel pœnas proponentium. Oportet ergo nos adversus hæc omnia recta ratione munitum habere animum, ut neque jucundis quæ extrinsecus nobis accidunt deliniamur, neque acerbis in servitutum redigamur. Recta enim ratio nobis insita custodes animo utrinque adamantinos, temperantiam et fortitudinem, apponens nos tum a gratorum hominum blanditiis, tum a consternatione, terribilium comite, tutos præstabit; quibus virtutibus exacta illa justitia accedit, quam et in factis et in dictis exercendam esse superius monuit. Nobis igitur sic instructis nemo unquam persuadebit, ut aut verbum proferamus, aut facinus committamus, quod rectæ rationi non sit consentaneum. Si enim

omnium maxime nos vereamur, manifestum est, neminem nobis aut magis reverendum aut reformidandum, quam nosmet ipsos, visum iri, ut ad aliquod dicendum vel faciendum præter officium nos inducat. Horum enim utrumque animo noxium est. Quod autem illi damnosum, id nobis quoque incommodum est, quandoquidem nos sumus animus. Ad illud igitur accurate animum intendamus oportet, *quod tibi non sit commodum*, referentes hoc pronomen *tibi* ad id quod proprie tu es. Si id igitur quod præcipitur sit, *nemo te nec factis nec dictis adducat*, ut aliquod aut facias aut dicas, *quod tibi non sit commodum*, tu autem sis animus ratione præditus, nequaquam patieris, si sapias, alium tibi detrimentum importare, quoniam natura intelligens es. Tu enim es animus, corpus vero, tuum; externa autem, corporis. Namque hac distinctione naturarum confusionem vitabis et quæ sit humana natura reperies, si nec corpus, nec externa unquam te esse existimes, nec de his tanquam de te ipso sollicitus sis, ne ad nimiam corporis curam et divitiarum cupiditatem impellaris. Omnino enim, si quid ipsi sinus nesciamus, id etiam, cujus cura nobis habenda sit, simul ne

ζότης προκοπήν τείνει. Πᾶν δὲ τὸ παρὰ τὴν ἀρετὴν, αὐτὸ ἦν, ὅ, τι τοι μὴ βέλτερόν ἐστιν· ᾧ γὰρ ὑμῆτερον ἢ ἀρετῇ, τούτῳ τὸ παρ' ἐκείνην ἀσύμφορον. Ἰκλον οὖν περιβάλλεσθαι συμβουλεύει τῶν ἀρετῶν υλακτικὸν ὁ μὴδὲν παθεσθαι δεῖν λόγων τῶν πειρωμένων ἢς ἀρετῆς ἀπάγειν, δι' ὧν ἂν ἔργων ἢ λόγων τῆς πρὸς τὸ χεῖρον ἐκτροπούσης πειθοῦς προσαγάγη τὴν εἴραν ὁλον, μὴ ὑποσχέσεις προσαγῶν τύραννος, ἢ αὐτὰς ἔργῳ βεβαιῶν μὴ ἀπειλαῖς θυροδῶν, ἢ αἰκίαις ἰαζόμενος· μὴ φίλιον πρόσωπον, τῇ οικειότητι τὴν πᾶτην ἐπικρυπτόμενον, ἀπαγάγη σε τοῦ συμφέροντος τῇ ψυχῇ. Ἦν δὲ ἀλήθεια καὶ ἀρετὴ τὰ αὐτὴν κελούντα μόνα. Ἀνεξάπακτος δὲ ἔσῃ, εἰ τὴν οὐσίαν ἢν σαυτοῦ γνούς, ἥτις τέ ἐστι, καὶ ᾧ φύσει ἔοικε, τῆς πρὸς ἐκεῖνο ὁμοιώσεως ἀεὶ τὴν ἐπιμέλειαν ἔχεις· πᾶν ἔσθ' οὗ τῆς ὁμοιώσεως ἀπάγον μεγίστην ἠγοῖο ζημίαν. Γῶτο γὰρ ἦν, ὅ, τι τοι μὴ βέλτερόν ἐστι, τὸ ἢς θέας ὁμοιώσεως ἀπάγον· ἐπειδὴ καὶ βέλτερον μὴν ἐστὶ τὸ πρὸς τὴν τοιαύτην ὁμοίωσιν φέρον. Τί οὖν προσάξει τις ἰκανὸν ἀποστῆσαι ἡμᾶς τῆς πρὸς θεὸν

ὁμοιώσεως καὶ φιλοσοφίας; χρημάτων δόσιν ἢ ἀφαιρέσιν; Ἀλλὰ μεμαθήκαμεν μετὰ τοῦ ὀρθοῦ λόγου καὶ προσέσθαι ταῦτα καὶ ἀποτίθεσθαι· καὶ τὸ ἄστατον τῆς κτήσεως αὐτῶν ἡμᾶς οὐ λανθάνει. Τί γάρ; ἂν μὴ ὀθος αὐτὰ ἀφίληται, κλέπτῃς αὐτὰ οὐκ ἀφαιρήσεται; καὶ γενναίως αὐτῶν ὑπομενούμεν τὴν ἀποβολὴν ὑπὸ τοῦ μὴ ἔχοντος. Ναυάγιον αὐτὰ οὐ παραίρησεται; πόσοι δὲ ἄλλοι τρόποι διαφθορὰν χρημάτων ἐπάγουσιν; Ὡν ἕνεκα καὶ τὸν ὑπὲρ ἀρετῆς λογιούμεθα λόγον, ἐκουσίαν πενίαν μετὰ τοῦ καλοῦ ἀναλλαττόμενοι χρημάτων, καὶ μετ' εὐλογίστου αἰτίας αὐτὰ ἀποδύομενοι, καὶ τοσούτου τὴν ἀρετὴν ἠνούμενοι, ὅσον ἂν ἡμᾶς βλάβητι ὁ ταύτης παρακινεῖν ἐπιχειρῶν. Ἀλλὰ στρεβλώσεις προσοίσει, καὶ θάνατον. Πρόχειρον οὖν πρὸς ταῦτα ἀποκρίνεσθαι, ὡς οὐχ ἡμεῖς ταῦτα πεισόμεθα, ἐάν γε τὸ Ἥμεῖς τηρῶμεν· ἀλλὰ τὸ σῶμα ἔσται τὸ ὑβριζόμενον τὸ σῶμα τὸ ἀποθνήσκον, οὐδὲν παρὰ τὴν αὐτοῦ φύσιν πάσχον. Φύσει γάρ ἐστι θνητόν, καὶ τμητόν, καὶ μυρρίοις ὑποκαίμενον πάθεισιν, ἀτυράννου μᾶλλον ἢ τυχοῦσα νόσος ἐπήγαγε. Τί οὖν φεύ-

ciemus, et omnia magis, quam nosmet ipsos curabimus, quorum præcipua cura haberi debet. Si nim id quod corpore utitur animus est, corpus vero cum eo comparatum instrumenti vice fungitur, instrumenti autem istius gratia reliqua etiam ad vivandam fluxam ejus naturam inventa sunt, manifestum est, illius quod omnium primum et caput sit curam præcipuam primamque esse habendam, secundam autem ejus quod secundum est. Unde nec valetudinem negliget vir sapiens; non quod corpus primum quiddam existimet, sed ut ipsum ad animi usum ita accommodet, ut ejus actionibus sponte obtemperet: tertio vero loco eorum curam agat, quæ tertia sunt, atque ea quæ externa sunt ad instrumenti conservationem adhibebit. Minimum igitur primum curabit eumque fortasse solam, siquidem illorum quæ eo inferiora sunt cura ad ejus profectum pertinet. Quidquid autem est præter virtutem, hoc ipsum est, quod tibi non est commodum: cui enim prodest virtus, eidem est quod ab ea abhorret. Ille igitur nobis auctor est, ut circumducto circulo virtutes muniamus, qui dicit non oportere nos auscultare ei qui a virtute nos conatur abducere, quibuscunque de numero factis aut dictis ad deterius nos alliciendi periculum fecerit: verbi gratia, ne tyrannus pronissa faciens aut ea re præstans, ne minis territans aut cruciatibus adigens, ne persona amici familiaritatis specie fraudem occultans ab eo te abducat quod animo prodest. Sola autem ei prosunt veritas et virtus. A fraude vero tutus eris, si substantiam tuam intelligens, quæ sit et cujus similitudinem naturam præ se ferat, illam ejus simili-

tudinem studiose conservaveris, id autem omne quod ab ea similitudine abducit damnum esse maximum existimaveris. Hoc enim illud est, quod tibi non sit commodum, i. e. quodcunque a divina similitudine abducit; quandoquidem id nobis commodum est, quod ad talem similitudinem perducit. Quid igitur afferet alicui tanta vi præditum, ut nos a divina similitudine et philosophia abducat? num pecuniarum donationem aut ademptionem? atqui didicimus has recta cum ratione et accipere et amittere, neque nos latet, quam incerta earum possessio sit. Quid enim, si hic eas non adimat, nonne fur eas auferet? et magno animo nos illarum jacturam patientur ab eo qui divitias non habet. Nonne naufragium nos iis spoliabit? Quot vero sunt alii modi quibus divitiæ amittuntur? Quamobrem nos et virtutis rationem habebimus, paupertatem honestam cum divitiis sponte commutantes easque justa de causa abjicientes et tanti redimentes virtutem, quantum est detrimentum quod is nobis importet, qui ab ea nos dimovere conatur. Atqui ille tormenta et mortem afferet. Ad hæc igitur promptum est respondere, non nos hæc esse passuros, siquidem illud nos tueamur, sed corpus esse quod cruciabitur, corpus quod morietur, nihil præter naturam suam passurum. Est enim naturam suam mortale et sectile et malis obnoxium innumeris, quæ quilibet morbus magis quam tyrannus potest inferre. Cur ea igitur fugimus, quæ effugere non possumus? ac non potius ea conservamus, quorum conservatio penes nos est? Quod enim natura sua mortale est, id capite damnatum nos nullo modo a morte liberare pos-

γομεν ἃ οὐκ ἔστιν ἐφ' ἡμῖν φεύγειν; οὐ τηρούμεν δὲ μάλλον, ἃ ἔστιν ἐφ' ἡμῖν τηρήσαι; Τὸ γὰρ θνητὸν φύσει καταδικασμένον θανάτῳ οὐκ ἔστιν ὅτιοῦν ποιῶντας ἐκωᾶσαι τούτου· τὸ δὲ ἀθάνατον ἡμῶν (ὅπερ ἔστιν ἡ ψυχὴ καὶ ἡμεῖς) δυνατόν ἀρετῇ κοσμηῆσαι μὴ μαλακισθέντας περὶ τὸν ἀπειλούμενον θάνατον. Ὅν εἰ μετ' εὐλόγου αἰτίας ὑπομεινόμεν, κοσμησόμεν τῇ ὀρθῇ προκρίσει τὴν ἀνάγκην τῆς φύσεως. Ταῦτα δὲ ἔστι τὰ μεγάλα, ὧν ἂν ἄλλος ἄλλω προτεινείεν τι παθεῖν, ἢ ἀποτίσαι· τὰ δὲ εἰσω τῆς ψυχῆς ἀδούλωτα ἄλλω, καὶ ἐλεύθερα, ἂν ἡμεῖς ἐβελήσωμεν· ἔαν μὴ τῇ πρὸς τὸ σῶμα, ἢ τὰ ἐκτός, ἀμέτρῳ προσπάθειά τὴν ἐλευθερίαν ἡμῶν ἐκόντας δουλαγωγῆσωμεν, ζωῆς ἐφημέρου καὶ χρημάτων τὸ ἀγαθὸν τῆς ψυχῆς ἀποδιδόμενοι. Ταῦτα ἡμῖν εἰσηγεῖται τὸ προκειμένον παράγγελμα ἐπὶ παντὶ τελεῖν, δι' ὧν τὸ μόνιμον καὶ ἀπαράγωγον τῆς ἀρετῆς ἐπισφραγίζεται. Ἀλλὰ ἐπὶ τὰ ἐξῆς μετιώμεν, πρὸς τὸ αὐτὸ δόγμα τὴν ἀναφορὰν ἔχοντα.

XIV. 27—29.

Βουλεύου δὲ πρὸ ἔργου, ὅπως μὴ μῶρα πεληται.
Δειλοῦ τοι κρήσσειν τε λέγειν τ' ἀνόητα πρὸς ἀνδρός·
ἀλλὰ τάδ' ἐκτελεῖν, ἃ σε μὴ μετέπειτ' ἀνήσει.

Ἡ εὐβουλία καὶ γεννᾷ τὰς ἀρετάς, καὶ τελειοῖ, καὶ συνέχει, μήτηρ ἅμα καὶ τιθήνη καὶ φύλαξ αὐτῶν γενο-

sumus; at quod immortale habemus (animum dico et nos), virtute possumus ornare, si intentata morte non frangamur. Quam si justa de causa patiamur, naturæ necessitatem recto instituto exornabimus. Hæc utique sunt magna illa, quorum aliquid alius alii patiendum aut luendum possit intentare: illa vero, quæ sunt intra animum, servitutis immunia sunt et libera, modo nos voluerimus, nisi immodica erga corpus aut res externas affectione commoti ultra libertatem nostram in servitatem converterimus atque animi bonum brevi vita et divitiis vendiderimus. Hæc nos docet hoc præceptum in omni re observare, quibus virtutis stabilitas et constantia confirmatur. Sed ad sequentia, quæ ad idem dogma referuntur, transeamus.

XIV. 27-29.

Consilium vero cape ante rem gerendam, ne stulta
[siant]
hominis enim miseri est facere et dicere, quæ stulta
[sunt].
At tu ea perage, quæ tibi postea non sint molesta.

Prudentia quæ in consiliis rite capiendis versatur virtutes et parit et perficit et conservat, quia earum parens simul et nutrit et custos est. Nobis enim tranquillo animo deliberantibus, quæ vitæ ratio sit ineunda, hæc virtutum eligit pulchritu-

μένη. Βουλευομένων γὰρ ἡμῶν ἐφ' ἡσυχίας ἐν τῷ τρόπῳ χρῆσθην, τὸ τῶν ἀρετῶν προαιρεῖται καὶ ἄλλω. Ἐβλομένη δὲ διαβλεῖν γενναίως πάντας τοὺς ὑπὲρ ἀρετῆς ἀγῶνας, καὶ συνεθεσθεῖσα τῇ κτήσει τῶν καλῶν ἔργων, κὰν ταῖς τῶν περιστάσεων ταραχαῖς τηρεῖ τὴν γενναίαν ἀκέραιον, οὐδὲν ὑπὸ τῶν ἐξωθεν θορυβούντων ἐκπληρομένη πρὸς τὸ μεταθέσθαι ἄλλον εὐδαίμονα εἶναι βίαν, ἢ ἐκείνον, ὃν ἐφ' ἑαυτῆς ἐλογίσατο κάλλιστον. Ὅθεν τρία γίνεται τῆς εὐβουλίας τὰ ἔργα. Πρῶτον, ἐκλογὴ τοῦ ἀρίστου βίου· δεύτερον, ἀσκήσις τοῦ προαιρεθέντος τρίτον, τήρησις ἀμετάστατος τῶν μελετηθέντων ὀρθῶς. Τούτων δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἔστιν ὁ πρὸ ἔργου λόγος, ὁ τὰς ἀρχὰς τῶν πράξεων ὑποτιθέμενος. Τὸ δὲ μέσον, ὁ σὺν τῷ ἔργῳ λόγος, ὁ προσβιβάζων ἕκαστον τῶν πραττομένων ταῖς ἡγουμέναις ἀρχαῖς. Τὸ δὲ τρίτον, ἐπὶ τῷ ἔργῳ λόγος ἀναλογιζόμενος τὰ πεπραγμένα. καὶ κρίνων εἰ δεόντως πέπρακται. Διὰ πάντων δὲ τῶν τῆς εὐβουλίας καλὸν ἐπανθεῖ, νῦν μὲν κυούσης τῆς ἀρετᾶς, νῦν δὲ ἐκτροφεύσης, καὶ φρουρούσης ἐκ τρίτου. Ὡς ἀρχὴν τε καὶ μέσα καὶ τελευτὴν τῶν ἀγαθῶν ἐν ταύτῃ ἡμῖν κείσθαι, τὴν τε ἀπαλλαγὴν τῶν κακῶν διὰ ταύτης μόνης ἡμῖν παραγίνεσθαι, καὶ τὴν τῶν ἀρετῶν τελείωσιν. Λογικῆς γὰρ τῆς φύσεως ἡμῶν οὐσης, καὶ διὰ τοῦτο βουλευτικῆς, οἰκεία δὲ προαιρέσει πρὸς τὸ εἶναι ἢ κακῶς βουλευέσθαι προσκαγομένης, ἢ μὲν κατὰ φύσιν ζωῆ σωζει τὴν οὐσίαν αὐτῆς, ἢ δὲ παρὰ τὸ δεόν αἰρεσει-

dinem. Quum autem virtutis causa omnia certamina fortiter ineunda esse decreverit, atque in iis quæ pulchra sunt comparandis se jam exercuerit, in ipso etiam casuum tumultu sententiam integram conservat, nec iis quæ foris conturbant ita percellitur, ut mutata sententia aliam felicem esse vitam existimet præter eam quam secum optimam judicavit. Unde triplex fit recti consilii munus, primum, optimæ vivendi rationis delectus; secundum, exercitatio ejus quam delegimus; tertium, constans eorum observatio, quæ recta exercitatione comparavimus. Horum autem primum est ratio illa quæ opus præcedit et actionum principia ponit. Medium vero est ratio opus ipsum comitans, quæ singulas actiones ad principiorum ductum componit. Tertium autem, ratio illa quæ post opus res factas examinat et judicat num recte factæ sint. In omnibus vero elucet consilii recte capti bonitas, quia virtutes primum parit, deinde nutrit, tum custodit. Quo fit ut in ea re et principium et medium et finis bonorum nobis posita sint atque ex hac sola tum malorum liberatio, tum virtutum perfectio nobis contingat. Quum enim natura nostra ratione prædita atque idcirco ad deliberandum apta sit, sua vero voluntate ad capiendam vel recta vel prava consilia adducatur, vitæ naturæ legibus convenienter acta substantiam ejus

διαφθείρει ἐπ' ἔσσην ὄν τε. Φθορά δὲ ἀθανάτου πρά-
γματος κακία, ἧς ἀβουλία μήτηρ, ἣν ἐκφυγεῖν ὁ λόγος
καρταίνει ὅπως μὴ μῶρα πέληται. Μῶρα δὲ τὰ
ἄθλια καὶ κακά. Τὸ γὰρ λέγειν ἢ πράσσειν
ἀνόητα δειλοῦ πρὸς ἀνδρός ἐστιν, ἀντι τοῦ,
κακοδαίμονος Ἰδίου ἀνθρώπου. Εἰ δὲ βουλευοῖο πρὸ
ἔργου, οὔτε ἐρεῖς τι, οὔτε πράξεις, ἀνόητον,
ἐπ' οἷς ἀνιῆσθαι ἀνάγκη τοὺς τῇ ἀβουλία ὑπευθύνους.
Τὸ γὰρ σαθρὸν τῆς αἰρέσεως τῇ μεταμελείᾳ ἐλέγχεται
κείρα δείξαν τὴν βλάβην, ὥσπερ αὐτὸ τῆς εὐβουλίας
γενναῖον πρὸς τὸ μόνιμον ἄγει τῆς ἐκλογῆς, ἐπ' αὐτῶν
τῶν ἔργων τὴν ὠφέλειαν ἐπιδεικνύμενον· ὠφέλειαν
δέ, οὐ τὴν τοῦ σώματος, οὐδὲ τὴν τῶν ἐκτός, ἀλλὰ
τὴν ἡμῶν αὐτῶν, οἷς καὶ τὸ βουλευέσθαι πρὸ ἔρ-
γου παραγγέλλεται, καὶ ταῦτα ἔκτελεῖν, ἃ μὴ
ἀνιῆσει ἡμᾶς· ἡμᾶς δὲ δῆλον ὅτι τὴν ψυχὴν. Τί
γὰρ ὄφελος ἐπιτοκίας, ἢ φόνους, ἢ ἄλλαις τισι κακο-
πραγίαις ληΐσασθαι χρήματα, καὶ πλουτεῖν τὰ ἔξω,
πενόμενον τὴν ψυχὴν τῶν ἐπιβαλλόντων αὐτῇ καλῶν·
καὶ πρὸς τοῦτο ἢ ἀναισθητῶς ἔχειν, καὶ διὰ τοῦτο
μᾶλλον ἐπιτείνειν τὸ κακόν, ἢ εἰς αἰσθησιν τῶν εἰργα-
σμένων ὑπὸ τῆς συνειδήσεως ἐλκόμενον στρεβλοῦσθαι
τὴν ψυχὴν, καὶ δαιμαίνειν τὰ ἐν ἔσσην κολαστήρια· καὶ
μόνην ἴσασιν ἐξευρίσκων τὴν εἰς τὸ μὴ εἶναι καταφυγὴν,
ὅθεν αὐτῶν παρίσταται κακῶν τὸ κακὸν ἴσθαι, φοροῦν
τῆς ψυχῆς τὴν κακίαν παραμυθουμένῳ, καὶ τὴν μετὰ
θνήσκον οὐδένα ἑαυτοῦ καταψηφίζεσθαι φυγὴ τῶν

τῆς κρίσεως πόνον; Οὐ βούλεται γὰρ ὁ κακὸς ἀθάνατον
εἶναι τὴν αὐτοῦ ψυχὴν, ἵνα μὴ ὑπομείνῃ τιμωρούμε-
νος. Καὶ φθάνει τὸν ἐκεῖ δικαστήν, θάνατον ἑαυτοῦ
παντελῆ καταψηφίζόμενος, ὡς πρόπον τὴν πονηρὰν
ψυχὴν μὴδὲ εἶναι. Ἄλλ' οὗτος μὲν, ὡς ἀβουλία πρὸς
κακίαν ὑπενεχθεῖς, εἰκότως ἀμετρία τὴν καθ' ἑαυτοῦ
ψῆφον ἐκφέρει· οἱ δὲ ἐν ἔσσην δικασταί, ἄτε πρὸς τὸν
τῆς ἀληθείας κανόνα τὴν κρίσιν ποιοῦμενοι, οὐ κρίνουσι
μὴ εἶναι δεῖν τὴν ψυχὴν, ἀλλὰ πονηρὰν μὴ εἶναι, καὶ
ὅπως ἂν μετρίσῃ τὸ κακὸν αὐτῆς πραγματοποιῆται,
ἐπι σωτηρίᾳ τῆς φύσεως τὰς κολάσεις ἐπάγοντες, ἱατροῦ
δίκην, τομαῖς τε καὶ καύσεσι τὰ χειρῶνεια ἔλκη θερα-
πεύοντες· καὶ τῶν ἡμαρτημένων δίκας εἰσπράττοντες,
μετανοία ψυχῆς τὴν πονηρίαν ἀφανίζειν πειρώμενοι·
οὐκ αὐτὴν τὴν οὐσίαν ἐξιστάντες τοῦ εἶναι, ἀλλ' εἰς τὸ
εἶναι μᾶλλον ἐπανάγοντες τῇ τῶν λυμαινομένων παθῶν
ἐκκαθάρασι. Κινδυνεύει γὰρ εἰς τὸ μὴ εἶναι ὑποφέρεισθαι
ἢ ἀνθρωπίνῃ ψυχῇ διὰ τῆς εἰς τὸ παρὰ φύσιν ἐκτρο-
πῆς, τῇ δὲ εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἀνακλήσει πρὸς τὴν
οὐσίαν τὴν αὐτῆς ἐπανάγεται, καὶ ἀπολαμβάνει κα-
θαρὸν τὸ εἶναι, ὃ τῇ συμμίζει τῶν παθῶν ἐκπράινοτο.
Διὸ πειρᾶσθαι δεῖ μάλιστα μὲν μὴ ἁμαρτάνειν, ἁμαρ-
τόντας δὲ σπεύδειν ὡς ἐπὶ ἱατρικὴν τῆς πονηρίας τὴν
δίκην, ἐπανορθουμένους τὴν ἀβουλίαν τῇ κρεῖττονι
βοηθείᾳ. Ἐπεὶ γὰρ τοῦ εἶναι ἀγαθοὶ ἐκπεπώκαμεν,
τοῦ γίνεσθαι γοῦν ἀντιλαβόμεθα μεταμελείᾳ εὐγνώμονι
τὴν θείαν ἐπανόρθωσιν εἰσδεχόμενοι. Ἡ δὲ μετάνοια

conservat, pravorum autem electione eam quoad
feri potest corrumpit. Immortalis vero rei cor-
ruptio est malitia, cujus parens est illa temeritas,
quam vitare nos hortatur carmen, *ne fiant stulta*.
Sed *stulta* sunt, quæ misera et mala. Nam *stulta*
dicere aut facere miseri hominis est, id est, infeli-
cis hominis proprium. Sin autem *ante opus delibe-*
raveris, nihil neque dices neque facies, quod stultum
sit; ob quæ necesse est temeritatis reos molestia affi-
ci. Namque electionis utilitas poenitentia arguitur,
damno experientia demonstrato, sicut e contrario
consilii recte capti probitas ad electionis nos sta-
bilitatem perducit, in ipsis factis utilitatem osten-
dens, utilitatem vero non corporis, nec rerum
externarum, sed nostrarum ipsorum, quibus etiam
ante opus consulere præcipitur atque ea *facere quæ*
nobis non sint molesta, nobis vero, nimirum
animo. Quid enim homini prosit perjuriis aut cæ-
dibus aut aliis ejusmodi maleficiis divitiis parare
externisque opibus abundare, iis bonis indigenti,
quæ ad animum pertinent, atque id vel non animad-
vertere ideoque malum augere, vel ad facinorum
sensum conscientia perducto torqueri animo et
pœnas apud inferos metuere solumque remedium
invenire perfugium ad mortem, unde malum malo
sanare cogitat qui animi interitu malitiam suam

consolatur et sibi post obitum extinctionem de-
cernere, ut judicii molestias effugiat? neque enim
vult sceleratus animum suum immortalem esse, ne
sempiternis pœnis addictus permaneat. Itaque ju-
dicem qui est apud inferos prævertit, perpetuæ
morti se ipse adjudicans, quasi improbum animum
ne esse quidem conveniat. Atque hic quidem
consilii inopia in vitium prolapsus merito intem-
peranter sententiam adversus se fert: qui vero
apud inferos judices sunt ad veritatis normam ju-
diciam dirigentes non decernunt animum omnino
non esse, sed non sceleratum esse debere, atque
id operam dant, ut malum quo ille laborat ne
nimium sit, adhibitis ad servandam naturam ca-
stigationibus, medicorum more, qui periculosis-
sima ulcera secando et urendo curant, atque pœnas
scelerum ideo exigunt, ut animi improbitas poe-
nitentia deleatur, non ipsam ejus substantiam e
rerum natura tollentes, sed potius perturbationum
quibus corruptus erat liberatione ad vitam revo-
cantes. Imminet enim humano animo periculum,
ne in mortem incidat, quum ad id quod est præter
naturam deflectit; quum autem ad id quod est
naturæ conveniens revocatur, ad suam ipsius na-
turam reducitur puramque substantiam recuperat,
quæ affectuum prius mixtura corruppebatur.

αὐτῆ φιλοσοφίας ἀρχὴ γίνεται, καὶ τῶν ἀνοήτων ἔργων τε καὶ λόγων φυγὴ, καὶ τῆς ἀμεταμελήτου ζωῆς ἡ πρώτη παρασκευὴ. Ὁ γὰρ καλῶς πρὸ τῶν πράξεων βουλευόμενος οὐ περιπίπτει λύπαις ἀκουσίαις, οὐδὲ λανθάνει τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ὑποθέσεις διδοῦς, ὧν τὰ συμπεράσματα καὶ τὰς ἐκβάσεις οὐκ ἀσμενίζει, ἀλλ' αἰεὶ τὸ παρὸν συντίθεισι, τῶν ἄλλως ἐπισυμβαίνοντων τὰς τύχας ἐκλογιζόμενος. Διὸ οὔτε προσδοκία τῶν λεγομένων ἀγαθῶν τὸ ὄντως ἀγαθὸν ἂν παρίδοι, οὔτε φόβος τῶν ἐναντιῶν τὴν τοῦ κακοῦ πρᾶξιν αἰρήσεται· ἐστῶσι δὲ τῆ γνώμῃ πρὸς τοὺς θεοὺς κακόνος τὸν ἑαυτοῦ βίον ἀπευθύνει. Ἴνα δὲ γνῶς ὅτι οἰεῖσθε πρὸς ἀνδρὸς ἐστὶ πράσσειν τε καὶ λέγειν ἀνόητα, ὅρα Μήδεϊαν τὴν ἐν τῇ τραγωδίᾳ τὰ καθ' αὐτὴν ἄδουρομένην· ἥτις ἀβουλήτως τοὺς οἰκειοτάτους προδοῦσα δι' ἔρωτα ἔκτοπον ἀνδρὶ ξένῳ ἑαυτὴν ἐνεχείρισεν· ἔπειτα ὀλιγορουμένη ὑπὸ τούτου, ἀφόρητα πάσχειν οἰεταί· καὶ ἐκ τῆς οἰήσεως ταύτης ἀκούεις ὅσα βοᾷ·

Διά μου κεφαλῆ; φλέξ οὐρανία
βαίη·

καὶ πρόεισιν εἰς ἔργα παράνομα· πρῶτον ἀνόητως ἐπευγομένη μὴ γεγενῆσθαι τὰ γινόμενα, εἶτα μανικῶς κακοῖς ἰᾶσθαι τὰ κακὰ πειρωμένη τὴν τῆς ἀβουλίας

ἀρχὴν ἐξαλείφειν οἰεταί τέλει χείροσι, παιδοποιεῖν προπετεῖ τὴν ἀβουλον παιδοποιεῖαν ἀρνούμενη. Εἰ δὲ βούλει, τὸν Ἀγαμέμνονα θέασαι τὸν Ὀμήρου, ἐκ τῆς ἀμετρίας τοῦ θυμοῦ διδοῦς δίκας οἰμῶζων ἀναρᾶναι·

— ἀλλ' ἀλαλύκτραι, κραδίη δέ μοι ἔσω.

Καὶ τὸ πυρῶδες τῶν ὀμμάτων, ὃ κάλοι ὑπὸ τῆς θυμικῆς διαθέσεως ἐξήπττο, μεταπεσόντων αὐτῶ τῶν πραγμάτων, τοῖς τῶν δακρύων δυβροῖς κατέψυγε. Τοιοῦτος γὰρ πᾶς ἀνόητος βίος, τῆδε κάκειαι τὴν ἐναντίοις πάθει μεταπίπτων, ἐν ἡδοναῖς μὲν ἐπισητός, ἐν δὲ λύπαις ἐλεεινός, καὶ θαρβῶν προπετής, καὶ δεδιώς ταπεινός· καὶ ὄλος τοῦ τῆς εὐβουλίας γενναίου φρονήματος ἀμοιρῶν τῇ τύχῃ συμμεταβάλλει τῆ γνώμην. Ἴνα οὖν μὴ τοιούτων δραμάτων ἀναπυλώμεθα, πρᾶσσοντες καὶ λέγοντες ἀνόητα, τῷ ὀρθῷ λογισμῷ διὰ πάντων ἡγεμονίᾳ χρῆσώμεθα, τῷ Σωκρατικῷ ἐκεῖνο πληροῦντες, « ὡς ἐγὼ οὐδενὶ ἀκτέ εἰμι πείθεσθαι τῶν ἐμῶν, πλην τῷ λόγῳ, ἐκ ἧς ἂν καλογιζομένῳ ὀρθὸς φαίνεται. » Ἡμῶν δὲ ἐστὶν, αἰεὶ οὐχ Ἡμεῖς, πάντα ὅσα πρὸς ὑπηρεσίαν τῆ λογικῆς οἰσία δέδοται, ὅσον θυμός, ἐπιθυμία, αἰσθησις, αὐτὸ τὸ σῶμα, τὸ εἰς ὄργανον γρηῖαν ταῖς δυνάμεισι ταύταις παρειλημμένον· ὧν οὐδενὶ χρὴ πείθεσθαι, πλὴν, ἐκ

Summa igitur danda nobis est opera, ne quid peccemus, sin autem peccavimus, ut festinemus ad poenam, tanquam improbitatis medicinam, ut consilii inopiam praestantiori auxilio corrigamus. Quum enim semel bonitate excidimus, eam saltem, admissa correctione divina, per justam poenitentiam recuperemus. Haec vero poenitentia philosophiae principium est stultorumque sermonum atque operum fuga primaque ad vitam non poenitentiam praeparatio. Is enim, qui priusquam agat consilium monte circumspicit, non incidit praeter voluntatem in molestias, nec imprudens ea principia et fundamenta ponit, quorum conclusionem et exitum non libenter admittit, sed semper praesentia componit, consideratis eorum quae aliter contingunt casibus. Quocirca nec eorum, quae bona dicuntur, expectatione id quod vere bonum est negliget, nec metu contrariorum malum facinus committet, sed mente semper intenta ad divinas leges vitam suam dirigit. Ut autem scias miser esse hominis ea et facere et dicere, quae stulta sunt, Medeam illam in tragodia intueri, vicem suam deplorantem, quae suis temere proditis vesano amore capta se in hominis peregrini manus tradidit; postea vero, quum ab eo negligeretur, intolerabilia pati se existimat, atque ea opinione ducta sic, quomodo audis, exclamat:

Utinam flamma caelestis per meum caput
eat,

et procedit ad facinora nefaria, primum stulte optans, ut non acciderint quae acciderunt, deinde furenter malis mala curare tentans initium temeritatis peiori sine se delere putat, temerariam liberorum procreationem praecipiti eorum necesse infutians. Quodsi placet, Homericum Agamemnonem aspice, qui dum irae immodice poenas dat ejulans exclamat:

— perturborque animo nec cor manet istus.

Atque illum oculorum ardorem, qui pridem iracundia accendebatur, rebus ei minus prospere cedentibus, lacrimarum imbre restinxit. Talis enim est, quicumque inconsiderate vitam agit, contrariis affectibus huc illuc agitatus; in jucundis quidem rebus invisus est, in tristibus vero miserabilis, et quum confidit temerarius, quum metu dejectus; atque in universon recto eorumque mentis consilio destitutus sententiam cum fortuna mutat. Ne igitur ejusmodi fabulis repleti ea faciamus et dicamus, quae stulta sunt, recta ratione in omnibus duce utamur, Socratis illud dictum observantes: « ego vero nulli meorum possum obtemperare, nisi rationi, quae mihi reputanti recta videatur. » Nostra vero, non autem nos, sunt omnia illa, quae ministerii loco naturae intelligenti data sunt, ut ira, cupiditas, sensus, corpus ipsum, quod instrumenti vice facultatibus istis assumptum est: quorum nulli obtemperandum, nisi, ut ait ille,

φῆσι, τῷ ὀρθῷ λόγῳ, τουτέστι τῷ λογικῷ κατὰ φύσιν διατεθέντι. Τοῦτο γὰρ καὶ διορθῶν δύναται ἡ λεκτέα τε καὶ πρακτέα. Λόγῳ δὲ ὀρθῷ πείθεσθαι καὶ θεῷ, ταῦτόν ἐστι. Τὸ γὰρ λογικὸν γένος εὐμοιρῆσεν τῆς οἰκείας ἐλλάμψεως ταῦτα βούλεται ἡ ὁ θεὸς ὀρίζει νόμος· καὶ γίνεται σύμφηρος θεῷ ἢ κατὰ θεὸν διακειμένη ψυχῇ, καὶ πρὸς τὸ θεῖον καὶ τὸ λαμπρὸν ἀποβλέπουσα πράττει ἢ ἂν πράττει. Ἡ δὲ ἐναντίως διακειμένη πρὸς τὸ ἄθεον καὶ σκοταίνων εἰκῆ καὶ ὡς ἔτυχε φερομένη, ἅτε τῆς μόνης τῶν καλῶν στάθμης, νοῦ καὶ θεοῦ, ἀποπεσοῦσα, κλανᾷται. Ἐποῦτα μὲν καὶ τοιαῦτα τῆς εὐβουλίας τὰ ἀγαθὰ, καὶ τῆς ἐναντίας διαθέσεως τὰ κακὰ. Τὸ δὲ βουλεύεσθαι πρὸ ἔργου, πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀγαθοῖς, καὶ τῆς οἰήσεως ἐκκόπτεται τὰς ἀφορμάς, καὶ πρὸς ἐπιστήμης ἀνάληψιν παρακαλεῖ, καὶ τὸν ἡδίστον ἡμῖν προξενεῖ βίον, εἴπερ καὶ τὸν ἀριστον· δηλοῦται δὲ ταῦτα διὰ τῶν ἐξῆς.

XV. 30—31.

Πῆσσε δὲ μηδὲν τῶν μὴ ἐπίστασαι, ἀλλὰ διδάσκει
ἄσσα ἡρώων, καὶ τερπνότατον βίον ὡς διαίεις.

Τὸ μὲν μὴ ἐγχειρεῖν οἷς οὐκ ἴσμεν, ἀναμαρτήτους ἡμᾶς διαφυλάττει μόνον· τὸ δὲ διδάσκεισθαι τὰ πρὸς τὴν ἀρίστην ζωὴν συντείνοντα, πρὸς τῷ ἀναμαρτήτῳ, καὶ τὴν κατόρθωσιν ἐν ταῖς πράξεσιν ἡμῖν παρέχεται.

Ἡ μὲν γὰρ σύνεσις τῆς ἀγνοίας τὴν ἐκ τῆς οἰήσεως ἐγειρομένην προπέτειαν ἐκκόπτει· ἡ δὲ τῆς ἐπιστήμης κτήσις τὸ τῶν ἐνεργειῶν ἀπαρεμπόδιτον δίδωσιν. Ἀμφότερα δὲ καλὰ, καὶ τὸ εἰδέναι ὅτι οὐκ ἴσμεν, καὶ τὸ γνῶναι ἢ οὐκ ἴσμεν· οἷς ἔπεται βίος ὁ ἀριστος ἅμα καὶ ἡδίστος. Οὗτος δὲ ἐστὶν ὁ οἰήσεως μὲν καθαρῶων, ἐπιστήμης δὲ πλήρης· ἐπὶ μηδενὶ μὲν ἐπαυρόμενος ὧν οὐκ οἶδε, μανθάνειν δὲ ἐθέλων ὅσα ἀξία μαθήσεως. Ἄξια δὲ ἐκεῖνα μόνον, ὅσα πρὸς τὴν θεῖαν ὁμολώσιν ἡμᾶς ἀνάγει· ὅσα ποιεῖ βουλεύεσθαι πρὸ ἔργου, ὅπως μὴ μῶρα πέληται· ὅσα οὐκ εἴ παρὰ γέσθαι ὑπ' οὐδενὸς οὔτε λόγῳ, οὔτε ἔργῳ· ὅσα διακρίνειν ἱκανοὺς ποιεῖ τῶν προσπιπτόντων λόγων τὸ διάφορον· ὅσα τὰς δαίμονας τύχας πράως φέρειν καὶ ἴσθαι πείθει, καὶ τὴν θανάτου καὶ πενίας ἀφοβίαν διδάσκει, καὶ δικαιοσύνης ἀσκήσιν, καὶ γαστρὸς καὶ τῶν περὶ τὴν γαστέρα τὴν ἐγκράτειαν· ὅσα τοὺς τῆς φιλίας νόμους εἰσηγεῖται, καὶ τὴν γονέων τιμὴν· ὅσα τῶν κρειττόνων γενῶν τὸ σέβας ὑποδεικνυσι. Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτά ἐστιν, ἃ διδάσκεισθαι χρῆναί φησιν ὁ παρῶν λόγος, οἷς ἔπεται βίος ὁ τερπνότατος. Ὁ γὰρ ἀρετῇ διαπρέπων καὶ ἡδανὰς ἀμεταμελήτους καρποῦται μιμουμένας τὸ τῆς ἀρετῆς μόνιμον. Ἠέφυκε γὰρ πᾶσα ἡδονὴ ἐνεργείας ἡστυνοσοῦν εἶναι παρακολούθημα. Οὐ γὰρ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν τὴν ὑπόστασιν ἔχει, ἀλλ' ἐπακολουθεῖ τάδε ποιούσιν ἡμῖν ἢ τάδε. Διὸ ταῖς μὲν

rectæ rationi, id est, animo rationali naturæ convenienter affecto. Hic enim potest et perspicere quæ dicenda et facienda sint. Rectæ vero rationi et Deo parere idem est. Natura enim intelligens, quum propria luce fruatur, illa vult quæ divina lex statuit, et cum Deo consentit animus Deo convenienter affectus atque id quod divinum et splendidum est spectans facit quæcunque facit. At qui secus se habet, in impietatem et in tenebras temere fortuitoque delatus oberrat, utpote qui mente atque Deo, sola bonorum regula, exciderit. Tot et talia sunt recti consilii commoda et contrariæ affectionis mala. Consilium vero antequam res geratur captum cum alia habet bona, tum vanæ opinionis occasiones præcidit et ad scientiam adipiscendam nos incitat, atque jucundissimam nobis vitam conciliat, quandoquidem et optimam : hæc vero in sequentibus demonstrantur.

XV. 30-31.

Ne quid facias eorum quæ nescis, sed discito
quæcunque disci par est, atque ita vitam transiges
jucundissimam.

Earum rerum, quas nescimus, neglectio nos a peccatis immunes tantum conservat, earum vero cognitio quæ ad vitam optimam pertinent, præ-

terquam quod nos inculpato servat, facit etiam, ut ea quæ recta sunt agamus. Intelligentia enim præcidit incitiæ temeritatem arroganti sui existimatione excitatam; scientiæ autem adeptio actionum libertatem affert. Utumque vero bonum est, cum scire nos nescire, tum ea quæ nescimus addiscere, ex quibus oritur *vita* optima simul et *jucundissima*. Hæc autem est ea quæ arrogantis expertis scientiæ plena sit quæque in nulla earum rerum gloriatur, quas ignorat, atque ea lubens discat quæ scitu digna sunt. Illa vero sola digna sunt, quæ ad Dei similitudinem nos evehunt, quæ faciunt ut priusquam res gerantur deliberemus, ne stulta committantur, quæ nos a nemine neque verbis neque factis falli sinunt, quæ idoneos reddunt ad incidentium sermonum discrimen faciendum, quæ calamitates divinitus inventas leniter ferre iisque mederi persuadent, et mortis paupertatisque contemtionem et justitiæ cultum et ventris eorumque quæ circa ventrem sunt, continentiam docent, quæ leges amicitæ et parentum honorem tradunt, quæ denique superiorum generum cultum demonstrant. Hæc atque hujusmodi sunt ea quæ discenda esse monent hi versus et quæ sequitur *vita jucundissima*. Qui enim virtute excellit voluptatibus etiam frui non pœnitendis, virtutis stabilitatem imitantibus. Ita enim natura compa-

φαυλοτέραις τῶν ἐνεργειῶν αἱ χεῖρους τῶν ἡδονῶν ἔπονται, ταῖς δὲ ἀμείνοισιν ἡδοναὶ συνεισέρχονται σπουδαῖαι· ὥστε μὴ μόνω τῷ καλῷ περιεῖναι τὸν σπουδαίου τοῦ φαύλου, ἀλλὰ καὶ αὐτῇ τῇ ἡδονῇ νικᾶν, δι' ἣν μόνην δοκεῖ εἰς κακίαν ὁ φαῦλος ὑπάγεσθαι. Καὶ γὰρ ὅσα ἢ διαθέσεις τῆς διαθέσεως ἀμείνων, τοσοῦτω καὶ ἡ ἡδονὴ τῆς ἡδονῆς αἰρετωτέρα. Ἐπει οὖν ὁ κατ' ἀρετὴν βίος, τῆς θείας ὁμοιώσεως ἀντεχόμενος, τῷ ὄντι θεῖος ἐστίν, ὁ δὲ ἐν κακίᾳ, θηριώδης καὶ ἄθεος· δῆλον ὡς ἡ μὲν τοῦ σπουδαίου ἡδονὴ τὴν θεῖαν εὐφροσύνην μιμᾶται νῶν καὶ θεῶν συνεπομένη, ἡ δὲ τοῦ φαύλου ἡδονὴ λεγομένη (εὐδόσθη γὰρ κοινὸν τὸ ὄνομα) πρὸς τὴν θηριώδη καὶ ἑμπληκτον ὁμοιοῦται κίνησιν. Ἡδοναὶ γὰρ καὶ λύπαι μεθιστᾶσιν· ὧν ὁ μὲν ἀρῶμενος, ὅθεν τε δεῖ, καὶ ὁπότε, καὶ ὁπόσον, εὐδαιμονεῖ· ὁ δὲ τὰ μέτρα τούτων ἀγνοήσας, ἄθλιος. Οὕτως οὖν ὁ μὲν οἰήσεως καθαρεύων βίος ἀναμάρτητος ἐστὶ μόνος· ὁ δὲ καὶ ἐπιστήμης πληρωθεὶς, κατωρθωμένος καὶ τέλειος· ὁ δ' αὐτὸς ἡδιστός τε ἀμα καὶ ἀριστος. Οὐκοῦν ἂ μὲν μὴ ἴσμεν οὐδέποτε πρᾶξι ομοεν· ἂ δὲ ἴσμεν, ἕτε δεῖ. Ἡ μὲν γὰρ ἄγνοια τὴν κακίαν εἰσηγεῖται, ἡ δὲ γνώσις τὴν εὐκαιρίαν ζητεῖ. Πολλὰ γὰρ ὄντα σπουδαῖα τῇ μεταθέσει τοῦ καιροῦ γίνονται φαῦλα. Ἐν ταῖσι οὖν ἀκούσωμεν τοῦ παραγέλυματος, ἐκ μὲν τῆς ἐποχῆς τῶν πράξεων τὸ ἀνα-

μάρτητον ἡμῖν εἰσηγούμενου, ἐκ δὲ τῆς προτροπῆς τοῦ μανθάνειν οὐ πάντα, ἀλλ' ὅσα δεῖ, πρὸς τὴν ἀρίστην πράξει ἡμᾶς ἐπανάγοντος. Οὐ γὰρ ἐν τῷ ἀμαρτάνειν ἐστὶ τὸ κατορθοῦν, ἀλλ' ἐν τῷ τὰ δεῖ εἰδέναι· καὶ τὸ μὲν ἢ καθαρὸς τῆς οἰήσεως, τὸ δὲ τῆς ἐπιστήμης παρουσία ἐργάζεται. Ἐν δὲ τῷ ἀμαρτάνειν, καὶ ἐν τῷ κατορθοῦν, ὄρα τί συμβήσονται· τερπνότατον βίον ὧδε διάξεις. Τίς οὗτος, εἰ μὴ μόνος ὁ ἀπὸ τῆς ἀρετῆς τὸ ἡδὺ κεκτῆμένος, ὃ συνδεδράμηκεν ἀμα τὸ ἀγαθόν, καὶ τὸ ἡδὺ; ἢ οὖν ποδοῦμεν τὸ καλόν, ποθοῦμεν δὲ καὶ τὸ ἡδὺ· σὺν αἰσχρῶν τῶν εἰς; τοῦτο, ὃ φησιν, ὁ βίος τερπνότατος. Ὁ γὰρ τὸ ἡδὺ μετὰ τοῦ αἰσχροῦ ἐλόμενος εἰ καὶ πρὸς ὀλίγον δελεασθεῖ τῷ ἡδονῇ, διὰ τὸν αἰσχρὸν εἰς μεταμέλειαν ἐπάδουον ἔρχεται. Ὁ δὲ καλὸν μετὰ πόνου προτιμήσας, κἂν παραυτίκα τὸ ἀθήει βαρύνεται, ἀλλ' ἡ τοῦ καλοῦ σύζευξις ἐπέλαφρύνει τὸν πόνον, καὶ τέλος πρὸς τῇ ἀρετῇ καὶ ἡδονῇ καθαρὰν καρποῦται. Εἰ μὲν γὰρ πρᾶττοί τε μετ' ἡδονῆς αἰσχρὸν, ἡ μὲν ἡδονὴ παρῆλθε, τὸ δὲ αἰσχρὸν μένει· εἰ δὲ πρᾶττοί τε μετὰ πόνου καλόν, ὁ μὲν πόνος παρῆλθε, τὸ δὲ καλόν μένει. Ἐξ ὧν λυπηρότατον ἀνάγκη, εἶναι τὸν κάκιστον βίον· τερπνότατον δέ, τὸν ἀριστον. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν τῶν. Ἐπει δὲ καὶ ἡ τοῦ σώματος παιδαγωγία πρὸς

ratum est, ut omnis voluptas alicujus actionis sit appendix. Non enim illa per se exstat, sed nos hæc vel illa agentes comitatur. Unde fit ut actiones peiores subsequantur voluptates viliores, meliorum autem comites sint voluptates bonæ, adeo ut vir bonus non solum honestate malum superet, sed ipsa etiam voluptate vincat, ob quam solam malus ad vitium pellici videtur. Quanto enim affectio affectione excellentior est, tanto et voluptas voluptati præferenda. Quandoquidem igitur vita cum virtute acta, ad divinam similitudinem aspirans, revera est divina, vitiiis autem dedita belluina atque a Deo aliena: manifestum est hominis virtute præditi voluptatem, quæ mentem Deumque sequatur, divinam lætitiâ imitari; vitiosi autem quæ dicitur voluptatem (detur enim commune nomen) ad commotionis belluinæ et vecordis similitudinem accedere. Voluptates enim atque dolores mutationi obnoxia sunt; e quibus is qui sumit unde et quando et quantum par est, felix est; ille autem, qui horum modum ignorat, infelix. Sic igitur a peccatis illa tantum vita immunis est, quæ arrogantiae expers sit, ea autem recta et perfecta quæ scientiam quoque adeptâ sit, eadenique jucundissima simul et optima est. Itaque nunquam faciemus quæ ignoramus, quæ vero scimus, quum oportet. Inscitia enim vitium suadet, scientia vero tempus quærit opportunum. Quippe multa, quæ

bona sunt, temporibus mutatis mala fiunt. Ordine igitur huic præcepto auscultemus, quippe quod inhibitis actionibus nos a peccato arceat, addita vero hortatione, ut discamus, non omnia, sed quæcunque oportet, ad optima agenda nos reducat. Non enim in non peccando positum est recte factum, sed in eorum cognitione quæ deceant: nam ad illud quidem arrogantiae amotio sufficit, hoc autem adhibita scientia efficit. In vitando autem peccato et recte agendo vide quid tibi eventurum sit: ita vitam transiges jucundissimam. Quæ vero est hæc, nisi ea sola, quæ ex virtute voluptatem adeptâ est, cui simul bonitas et voluptas comites additæ sunt? Si igitur honestum appetimus, et appetimus simul jucundum, ex conjunctis quid orietur? Hoc, quod carmen dicit, vita jucundissima. Is enim qui jucundum enim turpi eligit, quamvis paulisper jucundo alliciat, ob turpitudinem certe ad gravem penitentiam convertitur. Qui vero honestum cum labore plurius æstimat, etsi primum rei insolentia gravatur, honesti tamen conjunctio laborem ei allevat puramque postremo cum virtute voluptatem percipit. Etenim si cum voluptate turpe quid fiat, transit voluptas, manet vero turpitudinis; sin autem magno labore aliquid honesti fiat, transit labor, honestum vero permanet. Unde molestissimam necesse est esse vitiosissimam vitam, jucundissimam autem

ἢ τῆς ψυχῆς τελείωσιν τὴν ἀναφορὰν ἔχει, ὅρα ἐξῆς
λέγει·

XVI. 32—34.

Οὐδ' ὑγίειης τῆς περὶ σῶμα ἄμλειαν ἔχειν χρῆ·
ἀλλὰ ποτοῦ τε μέτρον καὶ σίτου γυμνασίων τε
ποιεῖσθαι· μέτρον δὲ λέγω τὸδ', ὃ μὴ σ' ἀνιήσει.

Τὸ θνητὸν σῶμα, πρὸς τὴν ἐπὶ γῆς διαγωγὴν ὀργα-
σμῶν δοθέν, οὕτε πιαίνειν προσήκει ταῖς ἀμέτροις
μασκαίαις, οὕτε κατατρυχεῖν ἐνδείας ὑπερβολαῖς.
ἄποδιον γὰρ ἐπίσης ἐκάτερον, καὶ ἀναιρετικὸν τῆς
εἰας αὐτοῦ προσγέγονε. Διὸ μετρίως θεραπεύειν
τό, καὶ μὴ περιορᾶν ἐξυβρίζον, ἢ ὑπὸ νοσημάτων
συχλούμενον, ὁ λόγος παραινεί· ὅπως ἂν ἐν τῷ κατὰ
σιν σωζόμενον ἀπαρτιοδίστως τῇ ἡγουμένη ψυχῇ
ἐνεργείας αὐτοῦ παρέχεται, ταύτη δυνάμενον ἀγε-
ραι, ἢ ἂν ἐκείνη ἀγῆ. Τὸ γὰρ χρωόμενον ἢ ψυχῇ,
ὃ δὲ ὧ γρηται, τὸ σῶμα, οὐ τὴν ἐπιμέλειαν
εἶν δεῖ τὸν τεχνίτην. Οὐ γὰρ χρῆσθαι δεῖ μόνον
εἶν αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ ὅπως εὖ ἔχον ἡμῖν ὑπηρετή-
ει, τὴν ἐνδεχομένην ποιῆσθαι πρόνοιαν. Ἐπει δὲ
ζῴσις αὐτοῦ ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ συνεχεῖ καθέστηκε,
καὶ πλήρωσις καὶ κένωσις αὐτὸ τιθηνούσι, νῦν μὲν

τροφῆς τὸ ἀπορρῆον ἀναπληρώσεως, νῦν δὲ γυμνασίων
τὸ πλεονάζον ὑπεξαιρούντων· μέτρον ἐπιστῆσαι δεῖ
τῇ τῶν εἰσαγομένων πληρώσει, καὶ τῇ τῶν διαφορού-
των κένωσει. Τὸ δὲ μέτρον ἐστὶν ὁ λόγος ὁ συναρ-
μολῶν τὴν τοῦ σώματος ἔξιν ταῖς διανοητικαῖς ἐνερ-
γείαις τῆς ψυχῆς, καὶ διὰ τοῦτο τῆς τῷ φιλοσόφῳ
πρεπούσης ὑγείας ἐπιμελούμενος. Ὁβτος οὖν
γυμνάσια καὶ τροφὰς ἐκλέξεται, ἃ ἂν μὴ πιαίνῃ
πρὸς ὑπερβολὴν τὸ σῶμα, μηδ' ὑπέρτερον αὐτὸ
τῶν νοσῶν κινήσεων ἀπεργάζηται. Οὐ γὰρ σῶμα-
τος ἀπλῶς ἐπιμελεῖται, ἀλλὰ σῶματος διανοία
ὑπηρετουμένου. Ὅθεν τὴν ἀθλητικὴν ἀγωγὴν παρα-
τήσεται, ὡς ἄνευ ψυχῆς σῶμα θεραπεύουσιν· καὶ
πᾶσαν τὴν λεγομένην σωμαστικὴν φεύσεται, ὡς ἐπανι-
σταμένην τῷ νοσῶν φωνί τῆς ψυχῆς. Ὅση δὲ τῇ
περὶ τὰ μαθήματα θεωρία καὶ τῇ περὶ τὰς καλὰς πρά-
ξεις αὐτουργία ὑπηρετῆσθαι δύναται τῇ τοῦ σώμα-
τος εὐεξία, ταύτην περιποιήσει ἑαυτῷ ὁ τὸν τοῦ φρο-
νεῖν βίον ἐλόμενος. Πρὸς τοῦτον γὰρ εἰρηται τὸ,
μέτρον δὲ λέγω τὸδ' ὃ μὴ σ' ἀνιήσει. Σέ,
φησί, τὸν ὄντα λογικὴν ψυχῆν, μὴ βλαπτέτω τὸ μέ-
τρον τῆς τοῦ σώματος ἐπιμελείας· σέ, τὸν τῶν
προτέρων παραγγελεμάτων φύλακα, τοιαῦτα σιτίαι,

onestissimæ actam. Atque hæc quidem hactenus.
Quum vero corporis quoque curâ ad animi
perfectiorem referatur, vide deinceps quid ad-
ungat.

XVI. 32-34.

Neque cura valetudinis est negligenda;
sed modus in potu, cibo et exercitiis
servandus: modum autem dico hunc, qui tibi dolo-
rem non pariet.

Mortale corpus, quod nobis instrumenti loco ad
vitam in terris agendam datum est, nec immodica
curatione saginare, nec nimia cibi inopia mace-
rare oportet. Officit enim ex æquo utrumque et
usum ejus adimit. Carmen igitur hortatur, ut mo-
derate corpus curemus, neque id aut luxurians
aut morbis laborans negligamus, ut naturæ con-
venienter conservatum operam suam promte navet
animo principatum tenenti atque illuc sequi queat
quo ille duxerit. Illud enim quod utitur animus
est, corpus autem id quo utitur, cujus curam
habere debet artifex. Neque enim eo tantum uti
velle debemus, sed etiam, quoad possumus, pro-
videre, ut recte se habens nobis inserviat. Quoniam
vero natura ejus in perpetua generatione et cor-
ruptione consistit, ipsumque expletio et exinanitio
nutricantur, alimento nunc id supplente quod ef-
fluxit, nunc vero exercitatione id quod abundat
subducente, modus expletioni quæ fit cibo po-
tuque ingesto et exinanitioni rerum digerentium

ac discutientium auxilio effectæ statuendus est.
Hic vero inodus est ratio illa quæ corporis habi-
tum animi agitationi in commentatione positæ
accommodat, ideoque valetudini ejus eatenus pro-
spicit, quatenus philosopho conveniat. Hæc igitur
ratio exercitia illa et alimenta eliget, quæ non
inmodice saginent corpus neque id mentis moti-
bus superius efficiant. Non enim corporis simpli-
citer curam gerit, sed corporis menti ministrantis.
Quamobrem athleticum victum aversabitur, ut
qui corpus curet neglecto animo, ac totam illam
curationem quæ σωμαστικὰ dicitur vitabit, quippe
quæ mentis lumini obsistat. Quicumque vero victus
bonum corporis habitum efficiendo artium studiis
et honestarum actionum exercitationi servire pos-
sit, eum ille adhibebit, qui prudenter vitam suam
instituire vult. Illi enim hoc dictum est: *modum
autem dico hunc qui tibi dolorem non pariet*. Te,
inquit, qui animus rationalis es, ne damno afficiat
curandi corporis modus; te, qui priora observabis
præcepta, cibos ejusmodi et potus atque exercitia
deligere convenit, quæ corpus ad virtutum exer-
citationem proutum reddant quæque id quod est
rationis expers ad excutiendas moderantis animi
habenas non excitent. Summa autem inten-
tionem ac diligentia curandi corporis modum adhi-
bere te oportet, quia et incompositorum ejus mo-
tuum culpam sustinebis. Ingravescit enim vitii
particeps equus, non simpliciter, sed quum ab
aurigis non recte educatus est. In *modis* autem

καὶ ποτά, καὶ γυμνάσια, ἐκλέγεσθαι χρῆ, ἃ τὸ σῶμα πειθόνιον πρὸς τὴν τῶν ἀρετῶν χρῆσιν ἀπεργάζεται, ἃ μὴ ἐκφέρει τὸ ἀλογον πρὸς ἀφηνίασιν τοῦ ἡγεμονούντος λόγου. Μετὰ πλείστης δὲ προσοχῆς ποιῆσθαι σε δεῖ τὴν παραμέτρῃσιν τῆς ἐπιμελείας τοῦ σώματος, ὡς καὶ τῶν τούτου παραλόγων κινήματων τὴν αἰτίαν ὑφίξοντα. Βρίθαι γὰρ ὁ τῆς κακίας μετέχων ἵππος, οὐχ ἀπλῶς, ἀλλ' ὅτε μὴ καλῶς εἴη τεθραμμένος ὑπὸ τῶν ἡνιόχων. Ἐν δὲ τῷ μέτρῳ, τῷ περὶ τὸ σῶμα, τὸ ποτὸν τοῦ σιτίου προβάξεν, ὅτι μᾶλλον ἔστι δυσφύλακτον, καὶ εὐόλισθον εἰς κατάποσιν, καὶ παρακινήτικόν τῆς τοῦ σώματος εὐεξίας. Λάθοι γὰρ ἂν τις πολλαπλάσια τοῦ μέτρου πιδῶν μᾶλλον ἢ φαγῶν. Τὰ δὲ γυμνάσια τρίτα τέτακται, ὡς ἐπανορθούμενα τὴν ἀπὸ τῆς τροφῆς πλήρωσιν, καὶ πάλιν πρὸς τὸ ὑγιεινῶς τρέφεσθαι παρασκευάζοντα. Κύκλω γὰρ ὅσον ἀναποδίδοται ταῦτα ἀλλήλοις, τροφή, καὶ γυμνάσιον· καὶ γυμνάσιον, καὶ τροφή. Χορηγία γὰρ τοῦ μὲν δύνασθαι γυμνάζεσθαι τὸ εὐ τεθράφθαι, τοῦ δὲ εὐεκτικῶς τρέφεσθαι, τὸ γε γυμνάσθαι συμμετρως. Μέτρον δὲ τούτων ἄλλο ἄλλω, πρὸς τὸ οἰκεῖον ἐπιτήδευμα τῆς τοῦ σώματος ἐπιμελείας ἐκάστω τεινούσης. Πᾶς γὰρ τῆς ἑαυτοῦ προαιρέσεως ὄργανον αὐτὸ ποιῆσθαι σπουδάζει· ὁ μὲν παλαιστρικός τῶν περὶ πάλην κινήματων· ὁ δὲ γεωργικός τῶν περὶ γεωργίαν πόνων· καὶ ἄλλος πρὸς ἄλλο ἔλκει καὶ μεθαρμόζεται τὴν τοῦ σώματος ὑπουργίαν. Τί οὖν ὁ φιλόσοφος; πρὸς τί βλέπων ἐβελήσει τὸ σῶμα παιδαγωγεῖν; καὶ τίνας ὄργανον αὐτὸ σπουδάσει ποιήσασθαι, ἢ ὄγλον ὅτι φιλοσοφίας

καὶ τῶν ταύτης ἔργων; Ὡς οὖν ὅσον τε φρονήσεως ὄργανον γενέσθαι τὸ σῶμα, οὕτως αὐτὸ διὰ πάντα θρέψει τε καὶ παιδεύσει, ψυχῆς μὲν προηγουμένης ἐπιμελούμενος, διὰ ταύτην δὲ καὶ τοῦ σώματος. Οὐτε γὰρ προτιμήσει αὐτὸ τῆς χρωμένης, οὐτε παντελῶς ἀμελήσει αὐτοῦ πάλιν διὰ τὴν χρωμένην· ἀλλ' ἐν τάξει τῆς προπόσῃ ὡς ὄργανου ποιήσεται τὴν ἐπιμελείαν, πρὸς τὴν τοῦ χρωμένου ἀρετὴν καὶ τὴν τοῦ σώματος ὑγίειαν ἀναφέρων. Διὸ οὐ πανταχόθεν αὐτὸ θρέψει, ἀλλ' ἀφ' ὧν δεῖ μόνων. Ἔστι γὰρ ἃ μὴ δεῖ προσφέρεισθαι, ὡς βαρύνοντα τὸ σῶμα, καὶ καθέλκοντα τὸ συμφυές πνεῦμα τῆς ψυχῆς πρὸς ὑλικωτέρας ἐμπαθείας· περὶ ὧν ὑστερον ὁ λόγος φησὶν·

Ἄλλ' ἔργου βρωτῶν, ὧν εἶκομεν, ἐν τε καθαρμοῖς, ἐν τε λύσει ψυχῆς κρίνων. —

Τὰ τοιαῦτα οὖν παντελῶς παρατιθήσεται. ὧν δὲ ἐξῆν προσφέρεισθαι τὴν ποσότητα καὶ τὸν καιρὸν μετρήσει καί, ὡς φησὶν Ἴπποκράτης, ὄρην, καὶ χῶρην, καὶ ἡλικίην περιεργάσεται, καὶ πάντα ὅσα τοῦ τοιοῦτου τύπου· οὐκ ἀνεξετάστως ἐπιτρέπων ἐμπίπλασθαι ὧν ἐξῆν μεταλαμβάνειν, οὐδ' ἀκριτῶς νέον καὶ πρεσβύτην ὁμοίως διαίτῃσθαι, ἢ ὑγιεινὸν καὶ νοσώδη, ἢ ἀργόμενον φιλοσοφίας καὶ εἰς ἄκρον αὐτῆς ἵκοντα. Ταῦτα δὲ πάντα συνείληψε τὸ Πυθαγορικὸν μέτρον, τῆ προσθήκῃ τοῦ, ὁ μὴ σ' ἀνιήσει. Πάντα γὰρ εἰς τὴν φιλοσοφίαν εὐζώϊαν συντείνοντα πρὸς τὴν τοῦ σώματος ἐπιμελείαν ἐπέτρεψε τῷ βραχεῖ τούτῳ ῥήματι· καὶ τοῖς προειρημένοις περὶ ὑγείας ψυχῆς ἐπίγαγεν, οὐδ' ὑγιείης τῆς περὶ σῶμ' ἀμεί-

circa corpus adhibendo *potum cibo* propterea praeposuit, quod difficilium cavetur et facile absorbetur et bonum corporis habitum pervertit. Multo enim saepius quis imprudens modum excedat bibendo, quam comedendo. Tertio autem loco posita sunt exercitia, utpote quae expletionem alimentis factam corrigant, et rursus ad salubrem victum praeparent. Etenim in orbem quodammodo euntia reciprocantur inter se *alimentum et exercitatio* atque *exercitatio et alimentum*. Aptus enim victus facultatis virium exercendarum largitor est, victus vero cum firmo corporis habitu conjuncti moderata exercitatio conciliatrix est. Horum vero modus alii alius est, quum ad proprium cujusque institutum corporis cura spectet. Nam sui quisque studii instrumentum corpus facere conatur, palaestricus lactae motuum, agricola agriculturae laborum; alius autem ad aliud trahit et accommodat corporis ministerium. Quid igitur philosophus? quid ille spectans corpus excolere volet? et cujus rei instrumentum illud facere conabitur, nisi philosophiae atque ejus operum? Ut igitur prudentiae instrumentum corpus potest fieri, ita ipsum omnino

alet atque erudiet, animum quidem inprimis curans, corpus autem ejus gratia. Neque enim illud utenti anteponet, neque contra prorsus negliget, utenti gratia, sed ejus tanquam organi, eo quo par est ordine curam geret, eam tum ad utenti virtutem, tum ad ipsius corporis valetudinem referens. Itaque non quibuslibet alimentis corpus nutriet, sed quibus solis oportet. Sant enim quibus vesci non decet, ut quae corpus praegravent et spiritum animo adhaerentem ad crassiores affectus detrahant; de quibus postea carmen dicit :

Abstine vero cibus iis, quos diximus, cum in lustationibus, tum in purgatione animi iudicium adhibens.

Talia igitur penitus rejiciet: eorum autem quibus vesci licet quantitatem et tempus *metietur*, et diligenter considerabit, ut ait Hippocrates, anni tempus et regionem et aetatem caeteraque ejus generis omnia; neque sine examine corpus iis impleri sinens, quibus vesci fas est, nec sine discrimine eundem victum juveni et seni, aut sano et aegrotō, aut tironi in philosophia et viro ad summum ejus

εἰαν ἔχσιν χρῆ· ὡς ἐκεῖ μὲν τὴν τοῦ χρωμένου
ρετὴν παραδίδοσθαι, ἐνταῦθα δὲ τὴν τοῦ ὄργάνου
ωτηρίαν. Σύναψον οὖν ταῦτα ἐκείνοις, καὶ εὐρή-
εις, ὅστις εἴ ᾧ παραγγέλλεται, τοιοῦτο δεῖν ποιεῖσθαι
ἢ μέτρον τῆς περὶ τὸ σῶμα τάξεως, ἢ μὴ σ' ἀνιή-
σει, ἢ μὴ ἐμποδισθῆ τὴν φιλόσοφον πρόθεσιν, ἀλλ'
πωρελήσει τῇ συνεργίᾳ τὴν πρὸς ἀρετὴν ὁδεύουσαν
νχὴν. Ποτοῦ δὲ καὶ σίτου μέτρον εἶπε, τὰς
περβολὰς καὶ τὰς ἁλλείψεις ἀπαγορεύων, ὁ λόγος, τὸ
ἔμεσον καὶ σύμμετρον ἀσπαζόμενος· ὅθεν καὶ τὸ
αστρὸς κρατεῖν καὶ ἔπνου λαγναίης τε καὶ θυμοῦ εὐ-
δλως παραγίνεται. Τὸ γὰρ νῦν λεγόμενον μέτρον
ἢ ἐκείνοις ἀμετρίαν καλεῖται, καὶ ὑπεξαιρείται τὸ
ὑπεῖν καὶ καθέλικον τὴν πρὸς νοῦν καὶ θεὸν ἐπιτειγομέ-
την ψυχὴν. Δεῖ γὰρ αὐτὴν ἀνιούσαν πρὸς νοῦν γαλή-
την ἔχειν ἀπὸ τῶν παθητικῶν κινήματων, καὶ τετάχθαι
εἰτὴ τὰ κάτω καλῶς πρὸς τὸ ἀθύροδον τῆς τῶν ἀνωθεν
κωρίας. Τοῦτο ἦν τὸ μέτρον, ἢ μὴ σ' ἀνιήσει·
οὔτω τὸ κρατοῦν γαστρὸς ἄμα, καὶ τὴν τοῦ ὄργάνου
ωτηρίαν ποιούμενον, τὸ ἀρετὴν ψυχῆς ἐπιδεικνύμε-
νον, καὶ τὴν τοῦ σώματος ἔξιν μὴ καταλύον. Μέ-
ρος γὰρ ἀρετῆς ἐστὶ καὶ τὸ εἰδέναι σώζειν τὸ ὄργανον,
καὶ συναρμόζειν αὐτὸ πρὸς τὴν φιλόσοφον χρῆσιν.
Ἐπεὶ δὲ οὐ μόνον ἐν τροφαῖς καὶ γυμνασίοις
ἐστὶν ἡ τοῦ σώματος θεραπεία, ἀλλὰ καὶ ἄλλων
πολλῶν προσδέεται, οἷον ἱματίων, ὑποδημάτων,

σκευῶν παντοδαπῶν, καὶ τῆς ταῦτα ὑποδεχομένης
οἰκίας, δεῖ δὲ καὶ ἐν τοῦτοις τοῦ μετρίου, ὁ τρυφῆν
τε καὶ ἀκαθαρσίαν ἐξορίζει τῆς ὀλης ἡμῶν διαίτης· εἰ-
κότως ἐπήγαγεν·

XVII. 35—38.

Εἰθίζου δὲ διαίταν ἔχειν καθάρειον, ἄβρυκτον·
καὶ περὶ αὐτὰ ποιεῖν ὅποσα φθόνον ἴσγει.
Μὴ δαπανᾷν παρὰ καιρὸν, ὅποια καλῶν ἀδαήμων·
μηδ' ἀνελεύθερος ἴσθι· μέτρον δ' ἐπὶ πᾶσιν ἀριστον.

Οὐ μόνον, φησὶν, ἐν σιτίοις καὶ ποτοῖς τὸ μέτρον
καλόν, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἀπασιν, ὡς τῶν δι'
ὑπερβολῆν καὶ ἁλλείψην ἀμαρτημάτων καθαρῶν. Γέ-
νοιο γὰρ ἂν ἐν πᾶσιν οἷς εἴπομεν, ἀμετρία διπλή·
ἢ μὲν πρὸς τὸ πολυτελεῖς ἐξάγουσα, ἢ δὲ πρὸς τὸ ῥυπα-
ρὸν συνωθοῦσα. Ἐκότερον δὲ μεμπτόν καὶ οὐ φιλό-
σοφον ἦθος, οὐδὲ στοχαζόμενον τῆς σωματικῆς εὐμε-
τρίας. Ἐπιτεινομένη γὰρ καθαρειότης θρύψις καὶ
βλακεία ἐβρίσκειται· ἐπιτεινομένη δὲ λιτότης ἀκαθαρ-
σία καὶ ῥύκος γίνεται. Ἴν' οὖν μήτε ἐκείνο πάθωμεν
διὰ καθαρειότητα, μήτε τοῦτο διὰ λιτότητα, μέσοι
βαίνωμεν, τὰς παρακειμένας ἐκατέρω κακίας ἐκκλι-
νοντες, καὶ τὸ ἔτρονον ἐτέρου σωφρονισμῶν ποιούμε-
νοι· λιτὴν οὕτως ἐπιτηδεύοντες διαίταν, ὡς μὴ
ἀκάθαρτον, καὶ καθάρειον οὕτως, ὡς μὴ τρυφῆ-
λῆν. Διὸ τὸ μέτρον προτιμήσωμεν ἐν πάσῃ τῇ

fastigium evecto permittens. Hæc vero omnia
modus Pythagoricus complexus est additis verbis
illis: *qui tibi dolorem non pariet*. Omnia enim ad
vitæ felicitatem e philosophia ortam spectantia
propter corporis curam permisit brevī hoc dicto
usus, atque iis, quæ de animi sanitate ante dicta
erant, adjecit, *neque cura valetudinis corporis est
negligenda*, ita ut ibi utentis virtutem tradat, hic
autem instrumenti salutem. Hæc igitur cum illis
conjunge, et invenies, quisquis es, cui hoc præ-
cipitur, *modum* istum regendi corporis adhibendum
esse, *qui tibi dolorem non afferet*, qui philosophi-
cum institutum non impedit, sed animum ad
virtutem contendentem opera sua adjuvabit. *Potus*
autem et *cibi modum* dixit carmen, nimiam eorum
copiam et inopiam interdicens, id vero quod
medium est ac temperatum comprobans, unde et
ventri et somno et veneri et iræ facile possumus
moderari. Nam qui hoc loco dicitur modus id
quod immoderatum in illis est reprimat tollitque
molestiam et quidquid animum ad mentem ac
Deum festinantem deprimit. Oportet enim illum,
quum ad mentem ascendit, tranquillum esse libe-
rumque ab affectuum motibus, atque inferiora
habere rite composita ad imperturbatam superio-
rum contemplationem. Hic est *modus* ille, *qui tibi
dolorem non pariet*; hic est ille qui et ventri simul

imperat et instrumentum incolome præstat, qui
animi virtutem ostendit et corporis habitum non
dissolvit. Pars enim virtutis est etiam servandi
instrumenti scientia, atque ejus ad philosophicam
usum accommodatio. At quum non in *alimentis*
tantum atque *exercitationibus* versetur *corporis*
cultus, sed multis etiam aliis rebus indigeat, velut
vestimentis, calceis, varia supellectile atque domo
hæc omnia continente, opus autem sit in his
quoque mediocritate, quæ et luxum et immunditi-
am a tota victus nostri ratione amoveat, non
immerito subjicit.

XVII. 35-38.

Mundo vero victi uti assuesce, non delicato.

Et cave facias quæcumque invidiam habent.

Ne fac sumtus importunos, ut qui honesti ignarus est,
neve sis illiberalis: modus enim in omnibus optima res.

Non solum, inquit, in cibo et potu bonus est
modus, sed in cæteris quoque omnibus, ut qui ab
iis peccatis purus sit, quæ propter nimiam copiam
vel inopiam admittuntur. Etenim in *omnibus* quæ
diximus duplex modi excedendi ratio est, altera
ad luxum perducens, altera ad sordes compellens.
Utrumque vero vituperandum est atque a philo-
sophi moribus alienum, neque ad rectam corporis
moderationem spectat. Nam in luxum atque mol-

περὶ τὸ σῶμα κατασκευῆ, ἱμάτιον ἐκλεγόμενοι καθάρειον, ἄθρυπτον· οἶκον ὁμοίως καθάρειον, ἄθρυπτον· καὶ πᾶν ὄτιον τῶν περὶ τὸ σῶμα καθάρειον, ἄθρυπτον ἔχειν ἐθέλοντες. Πρέπει γάρ, λογικῆς ψυχῆς τοῦ σώματος ἡγουμένης, καὶ τὰ περὶ τὸ σῶμα πάντα συντετάχθαι πρὸς τὸν ἡγούμενον λόγον, ὅστις οὔτε τρυφῆς, οὔτε ἀκαθαρσίας ἀνέξεται, τῆ κατ' αὐτὸν ἀξία πάντα λογιζόμενος δεῖν εἶναι σύμμετρα. Ἴν' οὖν μὴ περιέλκοιτο πρὸς κτῆσιν τῶν πολυτελῶν, τὸ ἄθρυπτον ἐπιτηδεύει· ἵνα δὲ μὴ ῥύπον καὶ ἐλικτῆ ἀμορφία συνοικίῃ, τὸ καθάρειον ἐκλέγεται. Οἶον, ἱμάτιον οὐ λεπτόν μὲν, καθάρειον δέ· σκευή οὐ χρυσοῦ, οὐδὲ ἀργυροῦ, ἀλλ' ἐκ τῶν εὐπορίστων ἕλων καθάρεια· οἰκίαν οὐ πολυτέλει λίθοις κατηνθισμένην, οὐδὲ περιττῶς εἰς κάλλος καὶ μέγεθος ἐξεργασμένην, ἀλλὰ σύμμετρον τῆ τοῦ σώματος χρεία, καθάρειον δέ· καὶ ὄλων παρὰ πᾶσαν τὴν δαίαιταν τὸ μὲν τρυφῆλόν, ὡς ἔξω τῆς χρείας, ἀρνείται· τὸ δὲ καθάρειον, ὡς μάλιστα τὴν χρείαν ἀποπληροῦν, ἐγκρίνει. Καὶ γὰρ ἱμάτιον, καὶ οἶκος, καὶ σκεῦος ἅπαν, τότε τὴν αὐτοῦ χρείαν καλῶς παρέχεται, ὅταν σύμμετρον ᾖ καὶ καθάρειον. Τί γὰρ μεγάλου δεῖ πίνακος εἰς μικρὸν ὄφον; τί δὲ ῥυπαροῦ, μέλλοντος ἀφανισθῆναι τὸ ὄφον; Οἴκου δὲ μεγάλου τί δεῖ τοῖς μέλλουσιν ἐν μικρῇ γωνίᾳ αὐτοῦ κεῖσθαι; τί δὲ ἀκαθάρτου, τὴν τῆς οἰκίσεως χρεῖαν οὐ παρέχοντος; Τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων εὐρήσεις ἐκα-

τέρωθεν ἀχρηστον ὄν, τὸ μὴ μετὰ τοῦ ἀτρυφῆ καθάρειον· ἅμα γὰρ ὑπερέβης τὸ μέτρον τῆς χρείας, καὶ εἰς τὸ ἀπειρον προήλθες τῆς ἐπιθυμίας. Διὸ πάντα τὰ περὶ τὸν βίον μετρίσθω σοι ταῖς μεσότησι ταῖς διαφανούσαις τὰς παρακειμένας κακίας. Εἰθίζου δὲ δάιαιταν ἔχειν, φησί, καθάρειον· εἴτα ὄρων τὴν εἰς τρυφὴν ἐκπτώσιν, προσέθηκέν ἄθρυπτον· καὶ εἰ ἄθρυπτον προαιρήκει, εἶδεν ἐν καὶ τὴν εἰς ῥύπον ἀπόπτωσιν, καὶ ἐπήγαγε καθάρειον· δαὶ τοῦ πτώματος ἀνέγων τῆ τοῦ ἑτέρου πρὸς τὸ ἕτερον ἀντιθέσει, ἵν' ἐξ ἀμφοτέρων ἀνδρώδης ἡ δαίαιτα ᾖ, καὶ λογικῶ ζῶν πρέπουσα. Οὕτω δὲ τάξαντες τὸν βίον, καὶ ἄλλο τι ἐπόμενον μέγα ἀγαθὸν ἔχομεν. Τὸν γὰρ ἐπιφύομενον τοῖς ὑπερβάλλουσι φθίνον διαφύγομεν ἂν, τῷ μὴ δὲν ἀγαν οὐ κινούνης κατ' ἡμῶν αὐτῶν τοὺς συμπολιτευομένους, ὥστε νῦν μὲν νεμεσοῦν, ὡς τρυφῶσιν ἡμῖν, νῦν δὲ μέμρεσθαι, ὡς ῥυπῶσι· καὶ δὲ μὲν ὡς ἀσώτοις ἐγκαλεῖν, δὲ δὲ ὡς μικρολόγους. Πᾶσι γὰρ τοῖς τοιούτοις ἔπεται πρὸς τῶν συζώντων ἡ ἐπὶ τῆ ἀμετρίας μέμφει. Τοῦτο γὰρ νῦν ἐφθόνος· δηλοῖ, ἵν' ᾖ τὸ λεγόμενον, περὶ λαξο τοιαῦτα ποιεῖν, ὅποσα φθόνον ἴσχει, ἔχουν μέμφειν εὐλογον ἔχει παρὰ τῶν πολλῶν. Μεμπτά δέ, κατὰ τὸν λόγον καὶ τοὺς πολλούς, ἐν μὲν τῆ διαίτη τρυφῆ καὶ ῥύπος, ἐν δὲ τῆ δαπάνῃ χρημάτων, ἀσωτία καὶ μικρολογία. Διὸ ἐλευθεριότης καὶ σύμμετρία δεικνύτω διὰ τῶν ἐκτὸς πάντων τῆ ἐμ-

litium abit nimia munditia, in sordes autem atque immunditiam nimia tenuitas. Ut igitur neque illud nobis accidat propter munditiam, neque hoc propter tenuitatem, medii incedamus, adjuncta utrique vitia declinantes et alterum altero temperantes: ita tenui utentes victu, ut sordibus careat, atque ita mundo, ut luxu vacet. Modum igitur in omni circa corpus apparatu præoptemus, vestitum eligentes *mundum, non delicatum*, domum similiter *mundam, non delicatam*, quidquid denique ad corpus pertinet, *mundum, non delicatum* comparare studentes. Quum enim rationalis animus corpori præsit, ea etiam omnia quæ ad corpus pertinent, ad ducis rationis exemplum componi oportet, quæ neque luxum neque sordes feret, omnia judicans suæ dignitati convenientia esse debere. Illa igitur, ne in sumtuosis comparandis distrahatur, id quod *deliciis caret* studiose sequitur, ne vero in sordibus atque in crassa rerum deformitate vivat, munditiam eligit: verbi gratia, vestem non byssinam, *mundam* vero; vasa non aurea, non argentea, sed ex parabili materia *munda*, domum non lapidibus pretiosis decoratam, neque egregie pulchritudinis et amplitudinis gratia structam, sed corporis usui aptam et mundam: atque omnino in toto victu *delicatum* illud, ut inutile,

respuit, *mundum* vero, quippe quod usui abunde satisfaciatur, deligit. Etenim vestimenta et domus et supellex omnis tum magnum sui usum præbeat, quum convenientia sunt et munda. Quid enim disco opus est magno, ubi opsonii parum? quidve immundo, qui opsonium corrumpat? Quid autem demo magna illis opus est, qui in uno ejus angulo jacebunt? quidve sordida, quæ habitationis usum non præbeat? Idem in cæteris quoque utrimque inutile reperies, defectionem dico luxu vacantiis munditiæ; simulatque enim usus modum excessisti, ad cupiditates infinitas progressus es. Quocirca vitæ res omnes metiaris ea mediocritate, quæ vitæ declinet vicina. *Mundo* vero, inquit, *victu uti assuesce*; deinde prolepsionem in *luxum* animadvertens addit *non delicato*: quodsi *non delicato* prius dixisset, prolapsionem inde etiam in *sordes* videns addidisset *mundo*, a lapsu semper arcens alterum alteri opponendo, ut ex ambobus victus virilis naturæque intelligenti conveniens constet. Ita vero vitam nostram instituentes et aliquid quoddam ingens bonum nanciscemur. Invidiam enim, quæ nimis rebus adhærescit, vitabimus, providendo *ne quid nimis* sit civium nostrorum in nos odia non ita excitantes, ut nobis modo irascantur, tanquam *luxu diffluentibus*,

ρονα τῆς ψυχῆς ἔιν και τὸ μέτρον τὸ ἐπὶ πᾶσιν
ριστον. Δεῖ γάρ, ὅσον ἐφ' ἡμῖν, τῶν ἐπιφθό-
ων ἀπέχεσθαι τὸν ἡσυχίας ἐρῶντα, και μὴ ἐρεθίζειν,
σπερ τι θηρίον, τὸν φθόνον, ἔν' ἀθορύβως ἐξῆ
ροκόπτειν ἐν τοῖς καλοῖς. Ἀνεπίφθονον δὲ ζωὴν
πιτηδεύσομεν, λιτήν και ἀββυπον. δίκαιαν
χοντες, και τὸν τῆς ἀπειροκαλίας τύπον ἐκκλίνον-
ς, ἐξ ὅθ' ἀποβλαστάνει δύο κακά, δαπάνη τε, και
ἐνδὼ χρημάτων ἀκαιρος· ὧν τὸ μὲν εἰς ὑπερηφανίαν
αβάλλεται, τὸ δὲ εἰς μικροπρέπειαν. Ἐκάτερον
τούτων ἡ ἐλευθεριότης ἐκφυγεί, ἀρετὴ περὶ χρη-
μάτων ὄσιν και λήψιν ὑπάρχουσα, και τὸ δέον ἐν
ροσόδοις και δαπάναις εὐρίσκουσα, και πρὸς τὸν ὀρ-
θὸν λόγον πάντα τὰ ἐκτὸς συντάττουσα. Τοσαῦτα και
ἐπὶ τῆς τοῦ σώματος και περὶ τῆς τῶν ἐκτὸς ἀρίστης
ρήσεως πεφλοσόφηται ἐν τοῖς Ἐπισιν, ὅπως ἂν και
ἰὰ τούτων τὸ τῆς ἀρετῆς διαφανῆται κάλλος· καφά-
κιον δὲ τῶν πάντων ποιεῖται τὸ ἐξῆς παράγγελμα.

XVIII. 39.

Πῆσσε δὲ ταῦθ' ἄ σε μὴ βλάψει, λόγισαι δὲ πρὸ ἔργου.
Πολλάκις ἐχρήσατο τῷ τοιούτῳ λόγῳ, ὅτι μὲν
ἰπῶν,
Ἄλλὰ τάδ' ἐκτελείν, ἄ σε μὴ μετέπειτ' ἀνίησει·
βτὲ δέ,

— Μέτρον δὲ λέγω τὸδ' ὁ μὴ σ' ἀνίησει
και,
Μηδεὶς μήτε λόγῳ σε παρεῖχαι, μήτε τι ἔργῳ
Πρῆξαι, μηδ' εἰπαίν, ὁ, τι τοι μὴ βέλτερον ἔστι.
Τούτων οὖν ἀπάντων σύνοψιν ἐναυῦθα και μίαν συγ-
κεφαλαίωσιν ὁ λόγος ποιεῖται; ἀπαγορεύων μὲν τῶν
βλαβερῶν τὴν παραδοχὴν, τῶν δὲ ἐπωφελεῶν εἰσηγού-
μενος τὴν ἐνέργειαν· γίνεσθαι δὲ καλῶς τὴν τούτων
διάκρισιν ἐν τῷ λογίζεσθαι πρὸ ἔργου τί πρα-
κτέον και τί μὴ πρακτέον. Ὁ γὰρ τῆς εὐβουλίας καιρὸς
ἐν τῷ ἀπρολήπτῳ τῶν πράξεων παραγίνεται. Κάν-
ταῦθα δὲ πάλιν τοῦ ἄ σε μὴ βλάψει οὕτως ἀκουσό-
μεθα, ὡς και τοῦ, ἄ σε μὴ μετέπειτ' ἀνίησει· τὸ
σὲ κατὰ τοῦ ὄντως ἀνθρώπου και τῆς λογικῆς οὐσίας
τάττοντες, και κατὰ τοῦ φιλοσοφῆν προσηρημένου, και
τὴν πρὸς θεὸν ὁμοίωσιν κτήσασθαι σπεύδοντος. Τούτον
δὲ βλάπτει πᾶν τὸ παρὰ τὸν ὀρθὸν λόγον, πᾶν τὸ παρὰ
τὸν θεῖον νόμον, πᾶν τὸ τὴν πρὸς θεὸν ὁμοίωσιν ἐμπο-
δίζον. Πέφυκα δὲ τὰ τοιαῦτα ἡμῖν ἐπιτίθεσθαι ἐν τῇ
κοινωνίᾳ τῶν συζώντων, και τῇ δικαιοκρίσει τοῦ τε συνε-
ζευγμένου σώματος, και τῶν πρὸς βοήθειαν ἐξευρημέ-
νων τὴν τούτου· ἄ δὴ χρήματα καλεῖν ἔθος, ὡς πρὸς
τὴν χρεῖαν ἐκχειμένα. Διευλαβεῖσθαι οὖν χρῆναί
φρσιν ὁ λόγος τὸν ἐρωτικὸν τῶν θεῶν ἀγαθῶν, μήποτε
ἀνακεισθῆ πράξειαι τι ὁ μὴ βέλτερον αὐτῷ, και ὅπως μὴ
χαρῖσθαι τῷ σώματι, ἐξ ὧν αὐτὸς ἀνάσσει, μηδὲ

modo reprehendant tanquam sordidos, atque in-
terdum increpent tanquam prodigos, interdum
autem tanquam præparcos. Nam istiusmodi
omnes, qui modum non servant, ab iis quibuscum
vivunt vituperantur. Hoc enim *invidiæ* nomen
hic significat, quasi dicat *cave facias, quæcumque
invidiam habent*, sive quæ juste a vulgo repre-
hendi possunt. Justa vero de causa et de vulgi
sententia reprehensione digna sunt luxus et sordes
in victu; in pecuniæ autem erogatione prodigientia
et nimia parsimonia. Quocirca liberalitas et me-
dioeritas in omnibus externis prudentem animi
habitum ostendant et *modum* illum, qui in *omni-
bus optimus est*. Ab iis enim, quæ invidiam hab-
ent, ei abstinendum est, quantum fieri potest,
qui tranquillitatem amat, neque invidia tanquam
fera provocanda est, ut in iis quæ honesta sunt
animo omni perturbatione libero proficere liceat.
Vitam autem *sine invidia* degendam sequemur, si
tenui et mundo victu utamur, et fastum illum vi-
temus, qui ex decori ignorantia oritur, unde duo
mala nascuntur, pecuniarum profusio et parsimo-
nia intempetiva, quarum illa ut superbia vitupe-
ratur, hæc autem ut pusilli animi tenacitas. At
horum utrumque devitat liberalitas, quæ virtus
in dandis accipiendisque pecuniis versatur ac

decorum in quæstibus et sumptibus repertum ob-
servat simulque externa omnia ad rectam rationem
componit. Atque hæc quidem etiam de corporis
externarumque rerum usu optimo in carmine
philosophiæ convenienter tradita sunt, ut virtutis
pulchritudo in his quoque appareret: omnium
vero summam sequentem præceptionem carmen
esse vult.

XVIII. 39.

Fac ea quæ tibi non noceant, et delibera priusquam
facias.
Hujusmodi dicto sæpe usus est, uno loco dicens,
At tu ea perage, quæ tibi postea non sint molesta:
alio autem,
... modum autem dico hunc, qui tibi dolorem non
[pariet];
et alibi,
Nemo te aut verbis aut factis adducat, ut quidquam
aut facias aut dicas, quod tibi non sit commodum.
Hæc igitur omnia in unum hic collecta ante ocu-
los ponit carmen, vetans nosmittere noxia,
suadensque ut utilibus operam demus, quæ qui-
dem optime distinguantur, considerando ante

προσδέχεται τι βλάπτων τὴν φιλοσοφον ὁρμήν, ἐφ' ᾧ μικρὸν ὑστερον μεταμελήσεται. Ταῦτα γὰρ πάντα τῷ προλογισμῷ διωθεῖσθαι ἡμᾶς προσήκει, ἵν' ὁ ἐπιλογισμὸς τῶν ἐργασμένων ἡμῖν ἡδίστην ἔχη τὴν ἀνάμνησιν, ἣν ἐξῆς ποιῆσθαι παρακελεύεται.

XIX. 40—44.

Μηδ' ὄνον μαλακοῖσιν ἐπ' ὀμμασι προσδέσθαι, πρὶν τῶν ἡμερῶν ἔργων λογισασθαι ἕκαστον πῆ παρέβην; τί δ' ἔρεξα; τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη; ἀρξάμενος δ' ἀπὸ πρώτου ἐπέβη· καὶ μετέπειτα δειλὰ μὲν ἐκπρήξας ἐπιπλήσσο, χρηστὰ δὲ, τέρπεν.

Ἐνταῦθα γενόμενος τοῦ λόγου, τῶν δλων παραγελμάτων ἀθροισόν μοι τὴν γνώμην, ἵνα τὸ εἶσω τῆς ψυχῆς δικαστήριον πρὸς ταῦτα, ὡς πρὸς θεῖους νόμους, ἀποβλέπον, ποιῆ τῶν εὖ ἢ κακῶς πεπραγμένων τὴν ἐπίκρισιν. Πόθεν γὰρ ὁ ἐπιλογισμὸς ἔξει δειλὰ μὲν ἐργασμένους ἡμᾶς ἐπικόπτειν, χρηστὰ δὲ πράξαντας ἔπαινειν, εἰ μὴ ὁ προλογισμὸς νόμους τινὰς λάβοι, καθ' ὅδς προσήκει τὴν ζωὴν συντάττειν, καὶ πρὸς τούτους τὸ τῆς συνειδήσεως ταμειῖον, ὡς πρὸς τινα σκοπὸν, ἀπειθῶσι τὸν δλον ἡμῶν βίον; Ὅσημέραι δὲ ποιῆσθαι τὴν τοιαύτην κρίσιν εἰσηγείται, ἵνα τῷ συνεχεῖ τῆς μνήμης τὸ τῆς κρίσεως ἀπλανὲς διασώζηται· πρὸς ἐσπέραν δέ, καὶ εἰς ὑπὸν τρεπομένων, ὅπως ἂν εἰς τὸ πέρας τῶν μεθημερινῶν πράξεων τὸ τῆς συν-

ειδήσεως καθίζοιμεν δικαστήριον, ἐπικόπτειον ἔσει θεῶ τὴν τῶν διαθέσεων ἀνάκρισιν ποιούμενοι, πῆ παρέβην; τί δ' ἔρεξα; τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη; Οὕτω γὰρ παραμετρήσομεν τὴν ἑαυτῶν ζωὴν τοῖς παραδοδομένοις κανόσι, τῷ νομοθέτῃ νῦν τὸν κριτὴν λόγον ἐπισυνάπτοντες. Τί οὖν ὁ νομοθέτης λέγει; Τιμὰν τοῖς φύσει κρείττονας, κατὰ τὴν οὐσιώδη αὐτῶν τάξιν Γονέων καὶ συγγενῶν κλειστον ποιῆσθαι λόγον. Τὰς ἀγαθοὺς ἀνδρας ἀσπάζεσθαι καὶ φιλεῖν. Τῶν σωματικῶν δυνάμεων ὑπερέχειν. Ἐαυτὸν αἰδεῖσθαι πανταχοῦ. Δικαιοσύνης ἐπιμελεῖσθαι. Χρημάτων καὶ τῆς ἐφημέρου ζωῆς προεργακεῖναι τὸ εὐφραρτον. Τὸ ἀπὸ τῆς θείας κρίσεως ἀπονεμηθέντα κληρον ἀσπάζεσθαι. Θεοπρεπεῖ δὲ χρῆσθαι φρονήματι, καὶ πρὸς τὸ βέλτιον μετισταναί, τὴν γνώμην. Φιλολογεῖν ἀσκεῖν τῶν δντως λόγων. Ἀνεξαπάτητον εἶναι, καὶ ἀδούλωτον πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς τήρησιν. Εὐδουλίαν πρὸς τῶν ἔργων χρῆσθαι, ἐξ ἧς τὸ ἀμεταμέλητον ἐν τοῖς ἔργοις παραγίνεται. Οἰήσεως καθαρεύειν. Τὸν ἐπιστημονικὸν μεταδιώκειν βίον. Τὸ σῶμα καὶ τὰ ἐκτὸς πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς ἐνέργειαν μεταβρῦμιζεῖν. Ταῦτα ὁ νομοθέτης νοῦς διαθεσμοθετεῖ ταῖς ψυχαῖς· ὁ δὲ ὑποδεξάμενος αὐτὰ λογισμὸς δικαστῆς ἀγρυπνος ἑαυτοῦ γίνεται, θαμὰ λέγων πρὸς ἑαυτὸν πῆ παρέβην; τί δ' ἔρεξα; τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη; καὶ ἐν τάξει τὴν μνήμην ἀναλαμβάνων ἀρετῆς εἵνεκα. Εἶτα εὐρών

opus, quid faciendum vel non faciendum sit. Est enim recti consilii tempus, rebus nondum factis. Hic vero rursus hoc etiam, *quæ tibi non noceant*, perinde atque illud, *quæ tibi postea non sint molesta*, intelligemus : referentes illud tibi ad id, quod vere homo est et ad naturam mentis competentem atque ad eum, qui philosophiæ se dedit, et Deo similis fieri contendit. Huic autem nocet quidquid a recta ratione abhorret, quidquid legi divinæ contrarium est, quidquid Dei similitudinem impedit. Talia vero nos adoriri solent in eorum conversatione qui nobiscum vivunt, atque in conjuncti corporis illorumque quæ in ejus gratiam inventa sunt administratione; quæ quidem *χρήματα* nuncupari solent, quod ad ejus *χρείαν* sive usum sint exposita. Dicit igitur carmen, illum qui divina bona appetit, cavere oportere, ne ad ullam unquam rem faciendam adducatur, quæ ipsi non sit commoda, neve corpori ea indulgeat, ex quibus ipse dolorem percipiet, neve quidquam admittat, quod philosophiæ studium impediatur, cujus ipsum paulo post pœnitebit. Hæc enim nos omnia consideratione quadam, quæ actionem præcedat, repudiare convenit, ut subsequens eorum, quæ gessimus, consideratio jucundissimam præbeat recordationem, ad quam rem faciendam nos deinceps adhortatur.

XIX. 40-44.

Neve somnum molles in oculos prius admittas, quam singula diurna opera recensueris :
Qua in re peccavi? quid feci? quid omisi quod fieri [debebat?]

A primo incipiens singula percurras; et postea, malis admissis, te ipsum coargue, bonis autem lætare.

Quum ad hos versus veneris, superiorum omnium præceptorum mentem collige, ut interius animi judicium hæc, tanquam divinas leges respiciens, eorum quæ bene vel male gesta sunt, censuram agat. Unde enim recordatio nos ob male commissa reprehendere aut ob recte facta collaudare poterit, nisi consideratio præcedens leges quasdam adhibeat, ad quas vitam componere oportet, et ad has conscientiæ nostræ copia, tanquam ad scopum aliquem, omnem nostram vitam dirigat? Quotidie autem judicium istiusmodi nos facere jubet, ut assidua recordatione judicium erroris expers conservetur, vespere vero, et quum somnum capturi sumus, ut ad diurnarum actionum extremum finem conscientiæ tribunal erigamus, hanc affectionum nostrarum censuram velut canticum Deo, quo tempore cubitum ituri sumus, offerentes, Qua in re peccavi? quid feci? quid omisi quod fieri debebat? Ita enim vitam nostram regulis superius traditis metie-

αὐτὸν συμφώνως τοῖς προκειμένοις ὄροις διημερεύοντα, τῆς θείας εὐφροσύνης τοῖς καρποῖς ἀναδεῖ. Ἰαρχὸς μῦθος δὲ τι πράξαντα φωράσας, ὡσπερ τισὶ ναρμάκοις, ταῖς ἐκ τῆς μετανοίας νοουθετήσεσιν ἐπιπύρει. Διὸ τὸν ὕπνον ἀποκρούουσαι δεῖν φησι ἢ προθυμῶν τοῦ λογισμοῦ. Ἀνέξεται δὲ τὸ σῶμα, καὶ κατασυρόμενον ὑπὸ τῆς τοῦ δαρθάνειν ἀνάγκης, καὶ τὴν σώφρονα δαίταν, δι' ἣν καὶ τὰ ἀναγκαῖα πάθη τῆ τοῦ λογισμοῦ ἡγεμονία συντάττεται. Μὴ προσδέσασθαι γὰρ φησι τὸν ὕπνον, πρὶν τῶν ἡμεριῶν ἔργων λογίσασθαι ἕκαστον. Καὶ τίς ὁ λογισμὸς; πῆ παρέβην; τί δ' ἔρεξα; τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη; Διγῶς γὰρ ἀμαρτάνομεν ἢ τὸ μὴ δέον ποιήσαντες, ὃ διὰ τοῦ παρέβην δηλοῦται ἢ τὸ δέον μὴ ποιήσαντες, ὡς ἐπ' αὐτῆς κεῖται τῆς λέξεως. Ἄλλο γὰρ ἀργία τοῦ καλοῦ· καὶ ἄλλο ἐνέργειαι τοῦ αἰσχροῦ. Καὶ τὸ μὲν τῆ παραλείψει κακίεται, τὸ δὲ τῆ παραδοχῆ. Οἶον, εὐχέσθαι δεῖ, καὶ βλαστημεῖν αὐ δεῖ· τρέφειν γονέας δεῖ, προπηλακίζειν δὲ οὐ δεῖ. Ὅ οὖν τὰ πρότερα μὴ ποιῶν τὰ δέοντα οὐ ποιεῖ, ὃ δὲ τὰ δεύτερα ποιῶν τὰ μὴ δέοντα ποιεῖ· εἰ καὶ ἀμφοτέρω τρόπῳ τινὰ πρὸς τὴν ἴσιν παρανομίαν ἔργεται. Τὴν δὲ ἀναμέτρῃσιν τῶν ἡμεριῶν ἔργων παραινέει ποιεῖσθαι ἀπὸ πρώτου ἕως τελευταίου

ἐν τάξει, μηδὲν παραλείποντα τῶν μέσων· ὃ διὰ τοῦ ἐπέξιθι νοεῖται. Πολλάκις γὰρ ἡ μετάθεσις παραλογίζεται τὴν κρίσιν, καὶ εὐαπολόγητον ποιεῖ τὸ κακῶς εἰργασμένον τῆ ἀταξία τῆς μνήμης. Καὶ ἄλλως δὲ ἢ τῆς καθημερινῆς ζωῆς ἀνάμνησις μελέτη γίνεται τῆς τῶν προβεβιωμένων ἀναπολήσεως, καὶ τῆς ἀθανασίας ἡμῶν συναίσθησις. Καὶ τὸ θαυμαστόν, λογίσασθαι ἕκαστον εἰπὼν οὐκ ἐπιπέγαγε, τί κατώρῳσα; τί μοι τῶν δέοντων πέπρακται; ἀλλὰ εἰς τὸ ἀτυφότερον τὴν μνήμην μεθάρμοσε, τῶν ἡμαρτημένων τὴν κρίσιν ποιούμενος καὶ δικαστὴν ἐπέστησε τὸν δικαιοτάτον ἄμα καὶ οικειοτάτον, τὸ συνεῖδὸς αὐτό, καὶ τὸν ὀρθὸν λόγον, καὶ αὐτὸν ἑαυτῷ, ὃν πάντων μάλιστα αἰδεῖσθαι προεπακιδεύθημεν· τί γὰρ οὕτω δύναται νοουθετῆσαι ἄλλος ἄλλον, ὡς αὐτὸς ἑαυτόν; Τὸ γὰρ αὐτεζούσιον, τῆ ἐλευθερία τῆς φύσεως ἀποχρώμενον, ἀποσιέεται τὰς παρὰ τῶν ἄλλων συμβουλὰς, ὅταν μὴ ἐθέλῃ πείθεσθαι· ὃ δὲ οἰκοθεν λογισμὸς αὐτὸς ἑαυτοῦ κατακοῦειν ἀνάγκη ἔχει. Τοῦτον ἐπίτροπον ἡμῖν ὁ θεὸς ἐπέστησε· τοῦτον παιδαγωγὸν καὶ διδάσκαλον. Τοῦτον καὶ νῦν δικαστὴν ὁ λόγος τῶν ἡμεριῶν ἔργων ποιεῖται, καὶ παρ' αὐτοῦ τὴν κρίσιν ἐκδέχεται, ἐν αὐτὸς ἑαυτὸν ψηφίσεται ἀποδοχῆς ἢ ἐπιπληξέως ἄξιον. Ὅταν γὰρ, ὡς ἐν γραμ-

mur, menti legum inventrici rationem judicem adjungentes. Quid igitur præcipit legum inventrici? ut eos honoremus qui natura superiores sunt, naturali eorum ordine observato : ut parentum et cognatorum præcipuam habeamus rationem : ut probos viros amplectamur et amemus : ut corporeis facultatibus impereamus : ut nos ipsos ubique vereamur : ut justitiam colamus : ut divitiarum vitæque brevis instabilitatem præcognitam habeamus : ut sorte, quam divinum nobis judicium tribuit, contenti simus : ut cogitationibus autem Deo dignis immoremur, et ad id quod melius est mentem convertamur : ut sermones amemus, qui vere sermones sunt : ut a fraudibus tuti simus ne in retinenda virtute animo frangamur : ut antequam res geramus, rectum consilium capiamus, cujus nos post res gestas non pœniteat : ut arrogantiae expertes simus atque vitam sapientiæ studio deditam agamus : ut corpus denique et res externas ad virtutis exercitationem accommodemus. Hæc sunt quæ mens legum inventricis animis nostris observanda injungit; quibus ratio obsecuta iudex sui pervigil fit, crebro se ipsam interrogans, *Qua in re peccavi? quid feci? quid omisi quod fieri debuit?* et ordine singula memoriâ repetens, virtutis causa. Tum postea inveniens se regulis supra positus congruenter diem transegerisse, divinæ lætitiæ fructibus sese coronat. Si quid autem absur-

dum se fecisse deprehendat, id pœnitentiæ admonitionibus, tanquam remediis, corrigit. Quocirca somnum considerationis hujus studio amovendum esse dicit carmen. Id autem corpus tolerabit, quippe quod dormiendi necessitate non urgeatur, ob temperantiam in victu, propter quam etiam necessarii affectus rationis imperio subjiciuntur. Dicit enim, *somnum ne prius admittas, quam singula diurna opera consideraveris*. Quænam vero est illa consideratio? *Qua in re peccavi? quid feci? quid omisi quod fieri debebat?* Peccamus enim duobus modis; vel *id facientes, quod non decet*, quod *peccandi* verbo significatur; vel *id quod decet non facientes*, quemadmodum ipsa versus locutione exprimitur. Aliud enim est neglecta res honesta, aliud turpe facinus commissum. Ac partim omittendo, partim admittendo peccatur. Exempli gratia, precari oportet, impie autem et contumeliose loqui non oportet : parentes alere oportet, eos vero ignominia afficere non oportet. Is igitur, qui priora non facit, *ea quæ fieri oportet* non facit; qui autem posteriora facit, *ea facit, quæ fieri non oportet* : quamvis utrumque quodammodo ad æqualem malitiam accedat. Hortatur autem, ut opera diurna a primo ad ultimum, nullis in medio prætermisissis, ordine remetiamur, quem intellectum *percurrendi* vocabulum habet. Sæpe enim judicium fallit ordinis mutatio factique, ut id quod male patratum est, quia memo-

ματεῖω, τῇ μνήμῃ ἀναγνῶ τὰ πεπραγμένα, τότε κρίνει πρὸς τὸ παράδειγμα ἀποβλέπων τὸν νόμον, καὶ ψηφίζεται τιμῆς ἢ ἀτιμίας ἐκυτὸν ἄξιον. Ἡ δὲ τοιαύτη καθ' ἡμέραν παρακολούθησις θεοειδὲς ἄγαλμα τὸν χρώμενον ἀποτελεῖ, προσθήκαις καὶ ἀφαιρέσεισι πρὸς τὸ τῆς ἀρετῆς κάλλος παιδαγωγούσα, καὶ ὡς οἶόν τε ἀνθρώπων ἀγαθὸν ἀποτελοῦσα. Εἰς τοῦτο γὰρ κατέληξεν ὁ λόγος, μέλλων μεταβαίνειν ἐπὶ τὰ θεοποιὰ παραγγέλματα.

XX. 45—48.

Ταῦτα πόνει, ταῦτ' ἐκμελέτα, τοῦτων χρὴ ἔρᾶν σε, ταῦτά σε τῆς βίης ἀρετῆς εἰς ἴχνια θήσει· καὶ μὰ τὸν ἀμείρα ψυχᾷ παραδόντα τετρακτύν, παγὰν ἀνάου φρόσις. —

Ταῦτ' ἦν, ἃ καὶ ἐν Προοιμίῳ ἐλέγομεν, ὅτι ἡ μὲν πρακτικὴ φιλοσοφία διὰ τῆς τῶν ἀρετῶν κτήσεως τὸν ἀνθρώπων ἀγαθὸν ἀποτελεῖ, ἡ δὲ θεωρητικὴ εἰς ὁμοίωτητα Θεοῦ καθίστησι, νοῦ καὶ ἀληθείας ἐλλάμψει· προηγησθαι δέ, ὡς πρὸς ἡμᾶς, τὰ ἐλάττωνα τῶν μει-

ζῶνων ἐξ ἀνάγκης. Ἔβρον γὰρ ἐπιμετρῆσαι τὸν ἐν θρώπινον βίον τῇ εὐλογιστῶ χρήσει, τοῦ παντὸς μεταφῶναι· ὁ γένοιτ' ἂν διὰ τῆς πρὸς θεωρίαν κενουλοῦς ἐπιστροφῆς. Καὶ ἄλλως δὲ ἀδύνατον ἀθροῦν κτήσασθαι τὴν ἀλήθειαν, μὴ τῶν ἀλόγων δυνάμει ἡμῖν ταῖς ἠθικαῖς ἀρεταῖς κατὰ νοῦν τεταγμένων. Μὲν γὰρ οὕσα ἡ λογικὴ ψυχὴ νοῦ καὶ ἀλογίας, τότε μόνον ἀπερισπάστως δύναται συνεῖναι τῷ πρὸ αὐτῆς νῶ, ὅτι καθαρὰ γενομένη τῆς τῶν μετ' αὐτὴν προσπαθείας καθαρῶς ἐπάπτῃται ἐκείνων. Ἔσται δὲ καθαρὰ, μὴδὲν τῇ ἀλογίᾳ, μὴδὲ τῷ θνητῷ σώματι συνεκφερόμενος ἄλλη δὲ ἄλλων ἐπιμελεῖτο, τοσοῦτον αὐτοῖς ἀπινέμουσα φροντίδος, ὅσον ὁ θεὸς κελεύει νόμος, ἐξίτη ἐαυτὸν πειρᾶσθαι μὴ συγχωρῶν, ἀλλὰ περιμένειν ἕως ἂν ὁ θεὸς αὐτὸς ἀπολύσῃ ἡμᾶς. Διττῆς οὖν ἀρετῆς τοιαύτη ψυχῇ δεήσει· πολιτικῆς μὲν πρὸς τὰ κίματα τὴν ἀλογίαν ταπτούσης· θεωρητικῆς δὲ πρὸς τὰ ἀνωτὴν τῶν κρειττόνων συνουσίαν προξενούσης. Τῶν δὲ διπλῶν τούτων ἀρετῶν μεθόριον ἔγκεινται οἱ τοιοῦτοι στίχοι· τὸ μὲν, ταῦτα πόνει· ταῦτ' ἐκμελέτα

riā turbamur, facile excusetur. Præterea quotidianæ vitæ recordatio fit quædam quasi exercitatio revolvendi nobiscum quæ in priore vita egimus, atque eo valet, ut immortalitatis nostræ sensu tangamur. At, quod mireris, quum *expendenda* dixerit *singula*, non subjunxit, quid recte feci? quid eorum, quæ fieri oportet, feci? sed ejus rei quæ a fastu remotior est memoriam repetiit, de delictis judicium faciens, ac judicem constituit æquissimum simul et familiarissimum, ipsam conscientiam et rectam rationem ac se ipsum sibi, quem omnium maxime vereri superioribus monitis didicimus: ecquid enim est, cujus alius alium ita possit commonefacere, ut se ipse potest? Liberum enim arbitrium, naturæ suæ libertate abutens, aliorum consilia aversatur, quandocunque illis non libet obsequi: at ratio domestica auscultare sibi ipsa necesse habet. Hanc Deus nobis præsidem constituit, hanc ducem et magistrā. Hanc judicem quoque *diurnorum operum* carmen hoc loco facit ejusque sententiam expectat, ut ipsa se laude vel reprehensione dignam judicet. Quum enim in memoria, tanquam in tabella, facta sua legit, tum exemplar, id est legem, respiciens judicat, et se vel honore vel dedecore dignam esse pronuntiat. Ejusmodi vero ratio quotidie observata eum qui illa utitur imaginem Deo similem efficit, addendo et subtrahendo ad virtutis pulchritudinem paulatim perducens et, quoad fieri potest, hominem bonum reddens. In hoc enim carmen desinit, ad præcepta, quæ homines faciunt deos, jam transi-

XX. 45-48.

In his tibi elaborandum est; hæc meditare; hæc te in divinæ virtutis via sistant: per eum certe qui nobis quaternarium numerum tra-

Hæc sunt, quæ et in Procemio diximus, philosophiam activam virtutum possessione hominem bonum efficere, contemplativam autem mentis et veritatis lumine eum Deo similem reddere; minora vero, quod ad nos attinet, necessario majoribus præcedere. Est enim facilius vitam humanam ad rationis normam dirigendo excolere, quam prorsus aliud sibi ingenium induere, quod plena ad contemplationem conversione fiat. Præterea veritatem tranquille consequi non possumus, nisi facultates nostræ a recta ratione aversæ virtutum moralium ope ad mentem accommodentur. Quum enim medius sit animus rationalis inter mentem et facultates ratione carentes, tum solum ille menti, quæ ipso superior est, sine ullo impedimento potest attendere, quum ab eorum amore, quæ ipso inferiora sunt, purus factus illis castus utitur. Erit autem purus, si nec facultatibus ratione vacuis, nec mortali corpori omnino obsequatur, sed, ut alius, aliorum curam gerat, tantum illis curæ impendens, quantum divina lex præcipit, quæ ut quis vim sibi ipse inferre conetur, non concedit, sed exspectare jubet, donec Deus ipse nos dimiserit. Duplici ergo virtute ejusmodi animo opus erit, civili ad inferiora, quæ regat facultates rationis expertes, contemplati-

ούτων χρῆ ἔρῃν σε, ὡς οἰκίον συμπέρασμα τῆς αλιτικῆς ἀρετῆς· τὸ δέ, ταυτά σε τῆς θεΐης ρετῆς εἰς ἴχνια θήσει, ὡς ἀρχὴ καλλίστη τῆς εωρητικῆς ἐπιστήμης. Τὸν γὰρ ἀπαλλαγέντα τῆς ηριώδους ζωῆς, καὶ τῆς ἀμετρίας τῶν παθῶν, δση ἕναμις, καθαρῶσαντα, καὶ διὰ τοῦτο οἶον ἐκ θηρίου ἐνόμιον ἀνθρώπον, τὰ ἐξῆς ἐπαγγέλλεται θεὸν ἐξ ἰνθρώπου ποιήσειν, ἐφ' ὅσον οἶον τε ἀνθρώπου θεὸν ἐνόμισαι. Ὅτι δὲ τοῦτο τῆς θεωρητικῆς ἀληθείας τὸ ἔλος, δι' αὐτῶν δηλοῦται τῶν Ἐπῶν· ἐν οἷς πρὸς τῷ τέλει τὸ κάλλιστον καὶ ἀρόταον συμπέρασμα ἵπται·

Ἦν δ' ἀπολείψας σῶμα ἐς αἰθέρ' ἐλευθερον Ἰθης,
ἴσσαι ἀθάνατος θεός, ἀμῆροτος, οὐκ ἐπιθνητός.

Τυγάνειν δὲ τῆς ἀποκαταστάσεως ἡμᾶς (ταυτὸν δὲ εἰπεῖν τῆς ἀποθεώσεως) διὰ τῆς προασηκθείσεως ἀρετῆς, καὶ τῆς ἐπὶ ταύτῃ γνωσθείσεως ἀληθείας, οὗτος διεπὸς ἀποφαίνεται λόγος, ὡς εἰσόμεθα μικρὸν ὕστερον. Νῦν δὲ ἐπὶ τὰ προκειμένα ἐπιπάλιν ἐπανελθόντες ἐπισσεψώμεθα εἴ τι βούλεται δόξονος καὶ ἡ μελέτη καὶ ὁ ἔρωσ ἐπὶ ταῖς προλαβοῦσαις ὑποθήκαις, ἧ τὸ πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς ἀσκησιν ἴλην ἐπιστρέψαι τὴν ψυγῆν. Τριδύναμος δὲ πῶς ἐστὶ, καὶ αὐτὴ καθ' αἑτὴν

λογικὴ οὔσα· τὸ μὲν τι ἔχουσα, ἧ μανθάνομεν, δ ταυτά ἐκμελετῆν νῦν προστάττεται· τὸ δέ τι, ἧ τὰ γνωσθέντα κρατοῦμεν, δ ταυτά πονεῖν παραγγέλλεται· τὸ δέ τι, ἧ στέργομεν τὰ γνωσθέντα καὶ κρατηθέντα, δ τοῦτων ἔρῃν νουθετεῖται. Ἰνα οὖν πάσας τὰς δυνάμεις τῆς λογικῆς ψυχῆς συντεταμένας ἔγωμεν πρὸς τὰ τῶν ἀρετῶν παραγγέλματα, ἐκ μὲν τοῦ νοεῖν παφυκότος τὴν μελέτην ἀπαιτεῖ· ἐκ δὲ τοῦ τηροῦντος τὰ νοηθέντα, τὸν πόνον· ἐκ δὲ τοῦ φιλοκαλοῦ, τὸν ἔρωσ· ἔν' ἐξ ἀπάντων ἡ κτῆσις τῶν ὄντως ἀγαθῶν ἡμῖν παραγίνηται μετὰ τῆς ἀπαραβάτου τηρήσεως, καὶ συμφουὸς ἡμῖν πρὸς ἐκεῖνα στοργῆς· οἷς ἔπεται ἡ θεία ἐλπίς, τὸ τῆς ἀληθείας ἐπεισάγουσα φέγγος, ὡς αὐτὸς ὑπισχυεῖται λέγων, ταυτά σε τῆς θεΐης ἀρετῆς εἰς ἴχνια θήσει, τούτεστι, ταυτά σε δμοῖώσει τῷ Θεῷ διὰ τῆς τῶν ὄντων ἐπιστημονικῆς γνώσεως. Τὸ γὰρ τὰς αἰτίας ἐκλογισασθαι τῶν ὄντων, τὰς ἐν τῷ δημιουργῷ θεῷ πρώτως κειμένας, πρὸς τὴν ἀρότητα ἀγασ θεογνωσίας, ἧ συνεισέρχεται καὶ ἡ πρὸς Θεὸν δμοῖωσις. Τὴν δὲ δμοῖωσιν ταύτην θεῖαν ἀρετὴν δ λόγος καλεῖ, ὡς ἐπὶ ἀνθρωπίνην τὴν πρὸ ταύτης καλῶς ἐπαχουμένην. Εἰς ἔρωσ τὰ οὖν φιλόσοφον καὶ φιλόκαλον ἀποπερατούσθω τὰ πῶτα ἐπιπ· τούτου δὲ ἡγουμένου, ἡ τῆς ἀληθείας γνώσις ἐπέσθω πρὸς δμοῖωσιν τῆς

autem ad superiora, quæ superiorum conversationem conciliet. Sunt vero duarum virtutum istarum quasi confinium quoddam interpositi hujusmodi versus, alter quidem, *in his tibi elaborandum est, hæc meditare, hæc tibi amanda sunt*, tanquam propria civilis virtutis conclusio, alter autem, *hæc te in divinæ virtutis via sistent*, tanquam pulcherrimum contemplativæ scientiæ principium. Ea enim, quæ sequuntur, illi qui belluina vitam deposuerit atque immodicos affectus, quantum potest, exuerit, ideoque quasi ex fera homo factus sit, pollicentur se eum ex homine deum esse factura, quoad homo deus fieri possit. Hunc autem contemplativæ veritatis finem esse, ipsi declarant versus, quibus ad exitum adductis pulcherrimam hanc coronidem imponit :

Quodsi relicto corpore ad liberum ætherem commigra-
[veris,
eris immortalis deus, incorruptus, neque amplius
[morti obnoxius.

Ostendit autem sacer hic sermo, ut paulo post discemus, nos prævia virtutis exercitatione ac veritatis, quæ eam sequitur, cognitione restitutionem in pristinum statum, quam etiam relationem inter divos appelles, esse adepturos. Nunc vero rursus ad propositos versus redeuntes consideremus, num quid aliud iste *labor* et *meditatio* et *amor* in præcedentibus præceptis velint, quam ut ad virtutis exercitationem totum convertamus

animam. Qui quum rationalis sit, triplici quadam et ipse per se facultate præditus est; habet enim quiddam quo discimus, quod *hæc meditari* nunc jubetur; quiddam vero quo cognita retinemus, cui *in his elaborare* præcipitur; quiddam denique quo ea diligimus quæ novimus et retinemus, quod *hæc amare* monetur. Ut rationalis igitur animi facultates omnes ad virtutum præcepta simul intentas habeamus, ab eo quod ad intelligendum natura aptum est *meditationem* postulat; *laborem* vero ab eo quod intellecta servat; *amorem* denique ab eo quod honesti desiderio afficitur: ut omnibus istis vera bona adipiscamur eaque inviolate servemus et innato nobis erga ea amore prosequamur; quorum comes est spes divina, quæ veritatis lumen inducit, quemadmodum ipse pollicetur, dicens, *hæc te in divinæ virtutis via sistent*, id est, hæc te Deo similem reddent philosophica rerum cognitione. Nam consideratis rerum causis, quæ primitus in opifice Deo sitæ sunt, ad divinæ cognitionis fastigium provehimur, unde et similes Deo efficiuntur. Carmen autem hanc similitudinem vocat *virtutem divinam*, ut quæ humanæ præeunti innixa altius evolet. Desinat ergo carminis prima pars in sapientiæ et honestatis *amorem*: hoc vero præeunte sequatur veritatis cognitio, quæ ad *divinæ virtutis similitudinem* evehit, quemadmodum in sequentibus versibus declaratur. Horum autem conjunctionis

θείας ἀρετῆς ἀνάγουσα, ὡς ἐν τοῖς ἐξῆς ἐπεισθη-
λοῦται. Τὸ δὲ ἀναγκαῖον τῆς συναφῆς τούτων καὶ
δρῶν πιστοῦται. Τὸ γὰρ καλῶς κτηθεῖσαν τὴν ἀν-
θρωπίνην ἀρετὴν πρὸς τὴν θείαν δεύειν ὁμοίωσιν, εὖ
μάλᾳ διατεταμένως ὁμοῦσιν ὁ τὸ Σέβου δρῶν ἐν
ἀρχῇ παραγγελίας. Τὴν γὰρ ἀποχὴν τοῦ ὁμῦναι
προστάττει περὶ τῶν ἐνδεχομένων, καὶ ἀδελφὸν τῆς
ἐκβάσεως ἔχοντων τὸ πέρας. Ταῦτα γὰρ καὶ μικρά,
καὶ μεταπίπτοντα διὸ οὐτὲ ἀξίον ἐπ' αὐτοῖς ὁμῦναι,
οὔτ' ἀσφαλές· οὐ γὰρ ἐφ' ἡμῖν εἰς πέρας αὐτὰ ἀγαγεῖν.
Περὶ δὲ τῶν παρόντων, ἀναγκαιῶς τε συνημμένων,
καὶ μεγίστων ὄντων, ἀσφαλές τὸ ὁμῦναι, καὶ πρόπον.
Οὔτε γὰρ τὸ μεταπίπτον τῶν πραγμάτων ἡμᾶς ἂν ποτε
σφῆλειε (δέδεται γὰρ πρὸς ἄλληλα θεσμῶν ἀδραστείας,
περὶ ὧν ὁ βροχὸς νυνὶ γίνεται) οὔτε τὸ ταπεινὸν αὐτῶν
καὶ χαμαιπετές τοῦ θεοῦ τὴν ἐπιμαρτυρίαν ἀρνεῖται·
ἀλήθεια γὰρ καὶ ἀρετὴ οὐ μόνον ἐστὶν ἐν ἀνθρώποις,
ἀλλὰ καὶ ἐν θεοῖς τὰ μέγιστα. Ἐπειτα καὶ ὁ βροχὸς
αὐτῶν γίνεται δόγμα, ὅτι τὸν διδάσκαλον τῆς ἀληθείας
οὕτω δεοῖ τιμᾶν, ὡς καὶ ὁμῦναι αὐτόν, εἴ ποὺ δεοῖ

πρὸς βεβαίωσιν τῶν δογμάτων· καὶ μὴ μόνον τὸ αὐτῶν
ἐφα περὶ αὐτοῦ λέγειν, ἀλλὰ καὶ ταῦτα οὕτως ἔχειν
νῆ τὸν αὐτόν. Ὅμοι δὲ περὶ τῆς τῶν καλλίστων
ἔξων συναφῆς ὁμῦνών θεολογεί, καὶ τὴν τετραδέκα,
πηγὴν τῆς αἰδέου διακοσμῆσεως, ἀποφαίνεται τὴν
αὐτὴν οὔσαν τῶν δημιουργῶν θεῶν. Πῶς δὲ τετραδέ-
κα θεός; οὕτως ἐκ τοῦ εἰς Πυθαγόραν ἀναφερομένου
Ἰεροῦ Λόγου σαφῶς εὐρήσεις, ἐν ᾧ ἀριθμὸς ἀριθμῶν
ὁ θεὸς ὁμνεῖται. Εἰ γὰρ τὰ ὄντα πάντα ταῖς ἀδελφῶν
αὐτοῦ βουλήσεσιν ἐφέστηκε, ὄγλον ὅτι καὶ ὁ ἀριθμὸς ὁ
ἐν ἐκάστῳ εἶδει τῶν ὄντων τῆς ἐκείνων αἰτίας ἤρτηται,
καὶ ὁ πρῶτος ἀριθμὸς ἐκεῖ ποῦ ἐστίν· ἐκείθεν γὰρ ἐκ-
ταῦθα. Τοῦ δὲ ἀριθμοῦ τὸ πεπερασμένον διάστημα
ἢ δεκάς. Ὁ γὰρ ἐπὶ πλέον ἀριθμεῖν ἐθέλων ἀν-
κάμπτεται πάλιν ἐπὶ τὸ ἐν, καὶ δύο, καὶ τρία· καὶ ἑπ-
τέραν ἀριθμεῖ δεκάδα πρὸς τὴν τῆς εἰκοσάδος συμπλή-
ρωσιν καὶ τρίτην ὁμοίως, ἵνα τριάκοντα ἐπιπῆ· καὶ
τοῦτο ἐξῆς, ἕως ἂν δεκάτην ἀριθμήσας δεκάδα ἐπὶ
ἐκατὸν προέλθῃ. Καὶ πάλιν ἐκατὸν δεκά τὸν αὐτὸν
τρόπον ἀριθμεῖ. Καὶ οὕτω μέχρις ἀπείρου τῶν τῆς

necessitatem iurejurando etiam confirmat. Virtutem enim humanam rite quæsitam tendere ad divinam similitudinem asseveranter is jurat qui illud *jusjurandum cole* initio præcepit. Ibi enim nos jubet iurejurando abstinere in rebus quæ fieri possunt et quæ eventus finem habent incertum. Nam quum hæc et parvæ sint et mutabiles, in iis jurare neque decet neque tutum est, quia eas ad exitum adducendi potestatem non habemus. In rebus præsentibus autem et necessaria serie copulatis et gravissimis jurare tutum est ac decet. Neque enim ipsarum rerum mutabilitas nos unquam fefellerit (quippe Adrastix lege inter se vincata sunt illa, in quibus hoc loco jusjurandum adhibetur), neque earum vilitas et humilitas Deum testem recusat; veritas enim et virtus non solum apud homines, sed apud deos quoque maxima sunt. Deinde et jusjurandum illi dogma fit, veritatis magistrum eo honore prosequendum esse, ut per eum etiam juremus, si quando ad placitorum confirmationem opus sit, nec solum illud *ipse dixit* de eo dicamus, sed etiam hæc ita se habere *per eundem*. Simul vero de optimorum habituum conjunctione, adhibito iurejurando, theologorum more agit et *quaternarium numerum, sempiternæ rerum constitutionis fontem*, eundem et opificem Deum esse declarat. Quomodo vero *quaternarius numerus* Deus est? Ita esse ex Sacro Sermone, qui Pythagoræ tribuitur, plane discas, in quo Deus numerorum numerus celebratur. Si enim res omnes sempiternis ejus consiliis creatæ exstant, apparet, numerum quoque, qui in qualibet rerum specie est, ex earum causa pendere et pri-

num ibi numerum esse; illinc enim huc derivatur. Definitum autem numeri intervallum est decas. Qui enim ulterius numerare vult ad unum iterum et duo et tria regreditur, et secundam decadem numerat, ut vicenarium numerum compleat; et tertiam similiter, ut triginta dicat; idemque facit deinceps, donec decima decade numerata ad centum perveniat. Et rursus centum decem eodem modo numerat. Sic autem in infinitum decadis intervallo revoluto progredi potest. Decadis vero virtus est *quaternarius numerus*. Namque ante illam, quæ in numerorum progressu cernitur, decadis perfectionem, unita quædam perfectio ejus in *quaternario numero* deprehenditur. In compositione enim ab unitate ad *quaternarium numerum* facta totum simul collectum est decas. Etenim unum et duo et tria et quatuor decadem complent; atque arithmetica mediæ unitatis et septenarii numeri est *quaternarius*. Æquali enim numero superat et superatur; quippe ternario numero superatur a septenario, unitatem vero ternario superat. Unitatis enim et septenarii numeri proprietates pulcherrimæ sunt et præstantissimæ. Quippe unitas, ut numeri cujusque principium, omnium in se potestates complectitur; septenarius vero numerus, ut matre carens et virgo, unitatis dignitatem secundo loco habet. Neque enim ex ullo numero, qui decade continetur, gignitur, uti quatuor ex his duobus, et sex ex his tribus, et octo ex his quatuor, et novem ex ter tribus, et decem ex his quinque: nec gignit eorum quemquam, qui sunt intra decadem, ut binarius numerus quaternarium, et ternarius

εκάδος διαστήματι ανακυκλούμενῳ προχωρεῖν δύναται. Τῆς δὲ δεκάδος δύναμις ἡ τετράς. Πρὸ γὰρ ἤς κατὰ διέξοδον τελειότητος τῆς ἐν τῇ δεκάδι, ἡνωμένη τις τελειότης ἐν τῇ τετράδι θεωρεῖται. Κατὰ τὴν σύνθεσιν τὴν ἀπὸ μονάδος ἕως τετράδος, δεκάς ὁ πᾶν ἀριθμομα γίνεται. Α' γὰρ, καὶ β', καὶ γ', καὶ δ', τὴν δεκάδα πληροῖ. Καὶ ἐστὶ μεσότης ἀριθμητικῆ ἰσότητος καὶ ἑβδομάδος ἢ τετράς. Τῷ ἴσῳ γὰρ ἀριθμῷ πως ὑπερέχει, καὶ ὑπερέχεται, τριάδι μὲν ἑβδομάδος λειπομένη, τριάδι δὲ μονάδα ὑπερβάλλουσα. Μονάδος γὰρ καὶ ἑβδομάδος τὰ ἰδιώματα κάλλιστα ἴσι καὶ ἀριστα. Ἡ μὲν γὰρ μονάς, ὡς ἀρχὴ πάντων ἀριθμῶν, τὰς πάντων δυνάμεις ἐν αὐτῇ συνέχει· ἡ δὲ ἑβδομάς, ὡς ἀμήτωρ καὶ παρθένος, τὴν τῆς μονάδος ἕξιν δευτέρως ἔχει. Οὔτε γὰρ γεννᾶται ἐξ ἀριθμοῦ τινος τῶν ἐντὸς δεκάδος· ὡς ὁ δ', ἐκ τοῦ δις β', καὶ ὁ ε' ἐκ τοῦ δις γ', καὶ ὁ η' ἐκ τοῦ δις δ', καὶ ὁ θ' ἐκ τοῦ τρις γ', καὶ ὁ ι' ἐκ τοῦ δις ε'. Οὔτε γεννᾶ τινὰ τῶν ἐντὸς δεκάδος· ὡς ὁ δύο τὸν τέσσαρα, καὶ ὁ γ' τὸν ἕξ καὶ τὸν θ', καὶ ὁ ε' τὸν ι'. Τῆς δὲ ἀγεννήτου μονάδος καὶ τῆς ἀμήτορος ἑβδομάδος ἡ τετράς μέση κειμένη, τὰς τῶν γεννώντων καὶ γεννωμένων δυνάμεις ἅμα καὶ συνελήψε καὶ συνέχει, μόνῃ τῶν ἐντὸς δεκάδος καὶ γεννωμένη ὑπὸ τινος ἀριθμοῦ, καὶ γεννωσά τινὰ. Ἡ γὰρ διὰς ἑαυτὴν διπλασιάσασα τὴν τετράδα γεννᾷ· ἡ δὲ τετράς δις γενομένη τὸν οὐκτὼ ἀποτελεῖ. Καὶ στερεῦ πρώτη ἔμφασις ἐν τῇ τετράδι εὐρίσκεται. Τὸ γὰρ σημεῖον ἀνάλογον ἐστὶ μονάδι, ἡ δὲ γραμμὴ

διάδι, ἀπὸ τινος γὰρ ἐπὶ τῇ· καὶ τριάδι προσήκει ἡ ἐπιφάνεια, στοιχειωδέστατον γὰρ τῶν εὐθυγράμμων τὸ τρίγωνον. Τὸ στερεὸν δὲ οἰκίον τῇ τετράδι. Ἡ γὰρ πρώτη πυραμὶς ἐν τῇ τετράδι θεωρεῖται· τριγώνου μὲν βάσεως ὑποθεθείσης, τοῦ τρία· κορυφῆς δὲ αὐτῇ ἐπιτεθείσης, τοῦ ἑνός. Καὶ κριτικά δὲ δυνάμεις ἐν τοῖς οὔσι τέσσαρες, νοῦς, ἐπιστήμη, δόξα καὶ αἴσθησις. Κρίνεται γὰρ πάντα τὰ ὄντα ἢ νῶι, ἢ ἐπιστήμῃ, ἢ δόξῃ, ἢ αἰσθήσει. Καὶ ἀπλῶς, τὰ ὄντα πάντα ἡ τετράς ἀνεδήσατο, στοιχεῖον ἀριθμῶν, ὥρων τοῦ ἔτους, ἡλικίων, συνοικισμῶν. Καὶ οὐκ ἐστὶν εἶπεῖν, ὁ μὴ τῆς τετρακτύος, ὡς ρίζης καὶ ἀρχῆς, ἡρηται. Ἔστι γὰρ, ὡς ἔραμεν, δημιουργὸς τῶν ὄλων καὶ αἰτία ἡ τετράς, θεὸς νοητός, αἴτιος τοῦ οὐρανοῦ καὶ αἰσθητοῦ θεοῦ. Παραδέδοται δὲ ἡ τούτου γνώσις τοῖς Πυθαγορείοις δι' αὐτοῦ τοῦ Πυθαγόρου, ὃν καὶ νῦν ἐπόμνυται ὁ τῶν Ἑπῶν τούτων συγγραφεύς, ὅτι τῆς ἀρετῆς ἡ τελειώσις πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας ἑλλαμψίν ἡμᾶς ἀνάξει. Ὡστε καὶ κατὰ τοῦτο εἶποι ἂν τις ἰδίᾳ μὲν τηρεῖσθαι τὸ Σέβου ὄρκον ἐπὶ τῶν αἰεὶ διασώτως ἐχόντων θεῶν· ἰδίᾳ δὲ νῦν δμυσθαι κατὰ τοῦ παραδόχοντος ἡμῖν τὴν τετρακτὴν διδασκάλου, ὅς οὐκ ἦ τῶν ἀθανάτων θεῶν, οὐδὲ τῶν φύσει ἡρώων, ἀλλ' ἀνθρώπος ὁμοιώσει θεοῦ κοσμηθείς, καὶ πρὸς τοὺς ἀφ' ἑαυτοῦ θεῖαν ἀποσώζων εἰκόνα. Ὅθεν καὶ ἐνορχον αὐτὸν ἐπὶ τῶν οὕτω μεγάλων ποιεῖται, λεληθότως ἐπεμβάλλων τὸ περὶ Πυθαγόραν τῶν ἀκροατῶν εἶδος, καὶ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ δεῖκνυς δι' ὧν παραδέδωκε μαθη-

senarium et novenarium, et quinarium denarium. Quaternarius vero numerus quum medius sit inter unitatem ortus expertem ac septenarium matre carentem, eorum potestates, qui gignunt et gignuntur, simul comprehendit et continet, quippe qui solus ex iis qui decade continentur et gignatur ab aliquo numero et aliquem gignat. Binarius enim numerus se duplicans parit quaternarium, octonarium vero duplicatus quaternarius. Prima autem solida figura in quaternario numero reperitur. Punctum enim respondet unitati, linea vero binario numero, siquidem est ab aliquo ad aliquid; ternario autem superficies convenit; nam eorum quæ rectis lineis constant primum et simplicissimum triangulum est. Solidum vero quaternario numero proprium est. Prima enim pyramis in quaternario numero cernitur; cui supposita basis triquetra exhibet tria, vertex vero ei impositus unum. Sunt etiam in rerum natura iudicandi facultates quatuor: mens, scientia, opinio et sensus. Nam de rebus omnibus iudicamus vel mente, vel scientia, vel opinione, vel sensu. Atque in summa quaternarius numerus omnes simul res complectitur, numerum elementorum, anni temporum, ætatum, societatum. Neque dici quid-

quam potest, quod non e quaternario numero, tanquam radice et principio, pendeat. Est enim quaternarius numerus, uti diximus, universitatis opifex et causa, Deus intelligibilis, coelestis sensibilisque Dei auctor. Hujus autem cognitio tradita est Pythagoreis per Pythagoram ipsum, per quem horum versuum scriptor nunc jurans affirmat, virtutis perfectionem ad veritatis splendorem nos esse perducturam. Quamobrem et in hac re dixerit aliquis, illud, *cole jusjurandum*, proprie observari ducta deorum ratione qui eodem semper modo se habent; proprie autem jurari hoc loco per magistrum qui quaternarium numerum nobis tradidit, qui nec deus immortalis erat, nec natura heros, sed homo Dei similitudine ornatus et divinæ imaginis auctoritatem apud sectatores suos obtinens. Unde et in tanti momenti rebus per eum jurat, tacite significans auditorum in Pythagoram observantiam quantumque dignitatem traditis disciplinis adeptus sit ostendens. Rerum autem traditarum excellentissima est illa quaternarii numeri omnium parentis cognitio. Sed quum prima illa breviter explicata sint, secunda autem promissione certa et spe minime fallaci nitantur; et quaternarii numeri hierophanta notus sit, et

μάτων. Μέγιστον δὲ τούτων ἡ τῆς δημιουργικῆς τετρακτύος γνώσις. Ἄλλ' ἐπεὶ τὰ μὲν πρῶτα ἐπιτέμνεται, τὰ δὲ δεύτερα ἐν ὑποσχέσει καίται βεβαία καὶ ἀψευδεὶ ἐλπίδι, ὅ τε τῆς τετρακτύος ἱεροφάντης ἔγνωσται, καὶ τίς αὐτῆ ἡ τετρακτύς, ὅσον τοῖς παρῶσι προσήκει λόγοις, ὑπομνήσεως ἔτυχε· φέρε καὶ ἐφ' ἃ προελθεῖν ὁ λόγος παρακαλεῖ μετώμεν· πρῶτον μὲν μεθ' ὅλας δρυμῆς καὶ παρασκευῆς, καὶ συνεργείας τῶν Κρειτόνων, ἐλθεῖν ἐπὶ ταῦτα προσήκει πρῶτο-δειξάντες.

XXI. 48—49.

— — — ἀλλ' ἔρχου ἐπ' ἔργον,
θεοῖσιν ἐπευξάμενος τελέσαι. — — —

Πάντα τὰ πρὸς τὴν κτῆσιν τῶν ἀγαθῶν συντελοῦντα διὰ βραχέων ὑπέγραψεν ὁ λόγος, τὸ τῆς ψυχῆς αὐτοκίνητον καὶ τὴν τοῦ θεοῦ συνεργίαν. Εἰ γὰρ καὶ ἐφ' ἡμῖν ἡ αἵρεσις τῶν καλῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ ἐφ' ἡμῖν θεοθεν ἔχοντες, τῆς παρ' ἐκείνου συνεργείας καὶ τελειώσεως τῶν αἰρεθέντων πάντως που χρῆζομεν. Ἔοικε γὰρ τὸ μὲν παρ' ἡμῶν σπουδαζόμενον ἐκτεινόμενη χειρὶ πρὸς λήψιν τῶν καλῶν, τὸ δὲ παρὰ θεοῦ συντελούμενον χορηγία εἶναι καὶ πηγὴ τῆς δόσεως τῶν

ἀγαθῶν· καὶ τὸ μὲν ἐξουρίσκειν πεφυκέναι τὰ καλά, τὸ δὲ ἐκφάνειν τῷ ζητοῦντι ὀρθῶς· ἡ δὲ εὐχὴ μετῆριον εἶναι τῆς τε παρ' ἡμῶν ζητήσεως καὶ τῆς παρὰ τοῦ θεοῦ δόσεως, εὐ ἐχομένη τῆς αἰτίας ἡμῶν, τῆς εἰς τε τὸ εἶναι προαγούσης ἡμᾶς, καὶ πρὸς τὸ εὖ εἶναι τελειούσης. Πῶς δ' ἂν λάβοι τις τὸ εὖ, μὴ διδόντες θεοῦ; πῶς δ' ἂν δοίη τῷ πρὸς τὰς δρυμᾶς αὐτεξωσῶν μὴ αἰτοῦντι ὁ διδόναι πεφυκὸς θεός; Ἰν' οὖν μήτε λόγῳ μόνῳ τὴν εὐχὴν ποιώμεθα, ἀλλὰ καὶ ἔργῳ ταύτην κρατούμεν, μήτε τῇ ἑαυτῶν ἐνεργείᾳ μόνῳ θαρρῶμεν, ἀλλὰ καὶ τῆς θεοθεν συνεργείας ἐχώμεθα, καὶ, ὡς εἶδος ἐπὶ ὕλην, τὴν εὐχὴν τῷ ἔργῳ συνάπτωμεν· καὶ τὸ ὅλον τοῦτο, ὅπως ἃ ἐργαζόμεθα καὶ εὐχόμεθα, καὶ ἃ εὐχόμεθα ἐνεργῶμεν συνάψας εἶπεν, ἀλλ' ἔρχου ἐπ' ἔργον θεοῖσιν ἐπευξάμενος τελέσαι. Οὕτε γὰρ μόνον προθυμείσθαι εἶ τὰ καλά, ὡς ἐφ' ἑαυτοῖς ὄν κατορθῶσαι, καὶ χωρὶς τῆς τοῦ θεοῦ συνεργείας· οὕτε φίλοις τῆς εὐχῆς τοῖς λόγοις ἀρκεῖσθαι, μηδὲν πρὸς τὴν κτῆσιν τῶν αἰτηθέντων συνεισφέροντας. Οὕτω γὰρ ἡ ἄθεον ἀρετὴν (εἰ οἷόν τε τοῦτο εἰπεῖν) ἐπιτηδεύσομεν, ἢ ἀνεύρητον εὐχῆν ὄν τὸ μὲν ἄθεον ὄν προαναίρει τῆς ἀρετῆς τῆ οὐσίαν, τὸ δὲ ἀργὸν ἐκλύει τῆς εὐχῆς τὸ δραστήριον.

qui sit iste *quaternarius numerus*, quantum praesenti expositioni convenit, jam declaratum sit : age ad ea quoque, ad quae nos progredi jubet carmen, transeamus, hoc primum demonstrato, quali cum desiderio et praeparatione et deorum auxilio ad haec nos accedere oporteat.

XXI. 48-49.

Sed accingere ad opus,
a diis precatus ut perficiant.

Omnia quae ad bona comparanda faciunt, summatim hic proposuit carmen, animi proprium motum et divinum auxilium. Quamvis enim bonorum electio nostri arbitrii sit, tamen quum ipsum arbitrium a Deo acceperimus, ejus ope ad ea quae elegimus *perficienda* omnino indigemus. Studium enim nostrum simile est manui ad bona accipienda porrectae, quod autem a Deo confertur copia et fons bonorum largitionis esse videtur, atque alterum quidem natura duce investigare bona, alterum recte quaerenti ostendere : confinium vero nostrae investigationis et largitionis divinae videntur esse preces, bene se ad causam illam applicantes, quae nos in lucem edidit atque ad beatitudinem provexit. Sed quomodo quis bona, Deo non largiente, accipiat? quove modo Deus, natura sua liberalis, ei dabit, qui liberam habens appetendi potestatem non petet? Ut igitur nec verbis tantum *preces* fundamus, sed

etiam *opere* eas firmemus, neque nostrae solum industriae confidamus, sed divinae etiam auxilium adhibeamus, et tanquam formam materiam precum operi adjungamus, atque omnino, ut quae agimus precemur et quae precamur agamus, duo ista conjungens dixit, *sed accingere ad opus, a diis precatus ut perficiant*. Neque enim prompto animo suscipere solum bona debemus, quasi prosper eorum successus etiam sine ope divina penes nos sit, neque nudis precum verbis contenti esse, nihil ipsi ad ea quae petuntur paranda conferentes. Ita enim aut virtutem Dei expertem (si licet ita dicere) exercebimus, aut preces inertes fundemus; quorum alterum Deo carens virtutis naturam ante tollit, alterum ignavum precum vim frangit. Quo enim modo aliquid erit bonum, quod non secundum divinam regulam fiat? Qui vero id, quod secundum hanc fit, non Dei auxilio prorsus eget ad nascendum? Virtus enim est Dei imago in animo rationali; imago autem omnis exemplari eget ad formam induendam; neque haec quaerenti sufficit, nisi etiam illud intuetur, ad cujus similitudinem bonum istud sibi comparabit. Eos igitur, qui ad virtutem actuosam aspirant, *precari* oportet, et *precantes* ei quaerendae *operam dare*, hoc autem est, divinum illud splendidumque spectantes agere, et ad sapientiae studium nos intendere cum assidua ad primam bonorum causam animi attentione. Fons enim perennis naturae, quaternarius ille numerus, omnibus non solum vitae sed

Πῶς γὰρ ἔσται τι καλόν, ὃ μὴ πρὸς κανόνα τὸν θεῖον πράττεται: πῶς δὲ τὸ πρὸς τοῦτον πραττόμενον οὐ τῆς ἐκείνου συνεργείας παντως δεῖται πρὸς ὑπόστασιν; Ἔστι γὰρ ἡ ἀρετὴ εἰκὼν θεοῦ ἐν ψυχῇ λογικῇ· εἰκὼν δὲ πᾶσα τοῦ παραδείγματος δεῖται πρὸς γένεσιν, καὶ οὐκ ἀρκεῖ τῷ κτωμένῳ, ἐὰν μὴ καὶ ἐκείσε βλέπη, οὐ πρὸς ὁμοίωσιν τὸ καλὸν κτήσεται. Σπεύδοντας οὖν πρὸς τὴν ἐνεργὸν ἀρετὴν εὐχέσθαι προσήκει, καὶ εὐχομένους τὴν κτῆσιν ταύτης ἐργάζεσθαι· τοῦτο δ' ἔν, τὸ πρὸς τὸ θεῖον καὶ λαμπρὸν βλέποντας πράττειν, καὶ πρὸς φιλοσοφίαν ἑαυτοῦς συντείνειν, μετὰ τοῦ εὐχεσθαι τῆς πρώτης αἰτίας τῶν ἀγαθῶν. Ἡ γὰρ πηγὴ τῆς ἀενάου φύσεως ἡ τετρακτύς ἐκίνησεν οὐ μόνον τοῦ εἶναι τοῖς πᾶσιν, ἀλλὰ καὶ τοῦ εὐ εἶναι, αἰώνιος αἰτία καθέστηκε, τὸ οἰκεῖον ἀγαθὸν διὰ παντὸς ἐφαπλώσασα τοῦ κόσμου, ὡς φῶς ἀκέραιον καὶ νοερόν. Ἡ δὲ ταύτης εὐ ἐχομένη ψυχὴ, καὶ, ὡς ὅμα πρὸς ὀφθαλμὸν ἑαυτὴν διασημάσασα, ἐκ τε τῆς ἐπιμελείας τῶν καλῶν πρὸς τὴν εὐχὴν ἀνεγείρεται· καὶ πάλιν ἀπὸ τῆς εὐχῆς πληρώσεως τὴν σπουδὴν ἐπιτείνει, λόγοις ἔργα συνάπτουσα, καὶ ἔργα σπουδαῖα θεῖαις διαλέξεισι βεβαιουμένη. Καὶ τὰ μὲν εὐρίσκουσα, τὰ δὲ ἀλλοιωμένη, σπουδαίει τε ἃ εὐχεται, καὶ εὐχεταὶ ἃ σπουδαίει. Τοιαύτῃ μὲν ἡ τῆς σπουδῆς καὶ τῆς εὐχῆς ἔνωσις. Τί δὲ τὰ δι' ἀμφοτέρων τούτων κατορθούμενα, ἐξῆς ἀκούομεν.

XXII. 49—51.

————— τούτων δὲ κρατήσας,
γνώσει ἀθανάτων τε θεῶν θνητῶν τ' ἀνθρώπων
σύστασιν, ἣ τε ἕκαστα διέρχεται ἣ τε κρατεῖται.

Πρῶτον μὲν θεογνωσίαν καὶ θεολογικὴν ἐπιστήμην παρέσσεσθαι τοῖς οὕτως ἀχθεῖσι προλέγει, καὶ πάντων τῶν ἀπὸ τῆς ἱερᾶς τετρακτύος ὑποστάτων τὴν ἐπίγνωσιν, μετὰ τῆς κατὰ γένος αὐτῶν διακρίσεως, καὶ τῆς εἰς ἓνα κόσμον ἐνώσεως. Τὴν μὲν γὰρ σύνταξιν αὐτῶν ἐνταῦθα τὸ τῆς συστάσεως ὄνομα δηλοῖ· τὸ δ' ἡ διέρχεται, τὴν κατ' εἶδος διαφορὰν· καὶ τὸ ἣ κρατεῖται, τὴν κατὰ γένος κοινωνίαν. Φύσει γὰρ διεστῶσα τῶν λογικῶν οὐσίῶν τὰ γένη κατὰ ταύτην τὴν διάστασιν εἰς μίαν κοινωνίαν συνέρχεται. Τῇ γὰρ εἶναι τὰ μὲν πρῶτα, τὰ δὲ μέσα, τὰ δὲ ἔσχατα, διακρίεται ἅμα καὶ ἦνται. Οὔτε γὰρ τὰ πρῶτα ἂν γένοιτο μέσα, ἢ ἔσχατα· οὔτε τὰ μέσα πρῶτα, ἢ ἔσχατα· οὔτε τὰ ἔσχατα μέσα, ἢ πρῶτα· ἀλλ' ἐν τοῖς δημιουργικοῖς ὅροις αἰδιῶς μένει κατὰ γένος διακεκριμένα. Καὶ οὕτω μὲν τὸ ἣ ἕκαστα διέρχεται νοοῦμεν. Τὸ δὲ ἣ ἕκαστα κρατεῖται, πάλιν αὐτῆδε θεωρήσομεν. Τὸ πᾶν τόδε οὐκ ἂν εἴη τέλειον, μὴ πρῶτα καὶ μέσα καὶ ἔσχατα μέρη ἐν ἑαυτῷ κεκτημένον, ὡς ἀρχὴν καὶ μέσα καὶ τελευτὴν τοῦ ὅλου συστήματος. Καὶ τὰ πρῶτα οὐκ ἂν εἴη πρῶτα, μὴ

etiam felicitatis perpetua est causa, bonum primum per totum mundum, tanquam lucem puram atque intellectualem diffundens. Animus autem, huic rite intentus et se tanquam oculum ad visum acutiorem reddendum detergens, tum bonorum studio ad preces excitatur, tum precibus non sine deorum favore fuis rursus studium illud adauget, quia verbis opera adiungit et opera bona divinis alloquiis confirmat. Ac partim ipse inveniens, partim illuminatus, iis dat operam quæ precatur, et precatur ea quibus operam dat. Huiusmodi igitur est operæ et precum conjunctio. Quæ vero ambarum rerum ope feliciter efficiantur, deinceps audiamus.

XXII. 49—51.

Si vero hæc teneas,
cognosces et immortalium deorum et hominum mor-
[talium
constitutionem, quatenus singula differant et quatenus
[communione quadam contineantur.

Primum deorum notitiam theologiamque scientiam iis, qui ita instituti sunt, affore prædicat, atque eorum omnium, quæ a sacro quaternario numero producta sunt, cognitionem, adiuncta eorum secundum genera distinctione et ad hunc mundum constituendum populatione. Nam

συστάσεως nomen hic eorum conjunctionem significat, ἣ διέρχεται vero differentiam specialem et ἣ κρατεῖται generis communionem. Etenim suapte substantiâ diversa intelligentium naturarum genera ista diversitate in unam societatem coeunt. Eo ipso enim, quod sunt alia prima, alia media, alia ultima, separantur simul et copulantur. Neque enim ea quæ prima sunt fieri queant media vel ultima; neque quæ media sunt, prima vel ultima; neque quæ ultima, media vel prima: sed intra terminos a conditore constitutos perpetuo manent genere distincta. Atque ita quidem illud, quatenus singula differant, intelligimus. Alterum vero, quatenus singula communione quadam contineantur, hoc modo rursus considerabimus. Hæc rerum universitas perfecta non esset, nisi primas, medias atque ultimas partes, tanquam principium, medium atque finem totius compagis suæ contineret. Neque enim prima essent prima, nisi mediis et ultimis sequentibus: nec media id essent quod dicuntur, nisi extrema utrinque adiacerent: neque etiam ultima forent ultima, nisi prima et media præcederent. Igitur se mutuo introducunt ad universi perfectionem. Atque hoc est, quod (κρατεῖσθαι) contineri a se invicem dicuntur: quatenus quidem specie varia sunt, differentia; quatenus vero mundi unius partes

μέσων καὶ ἰσχυάτων αὐτοῖς ἐπομένων, οὐδὲ τὰ μέσα τοῦτ' ἂν εἴη, ὃ λέγεται, μὴ ἄκρων ἐκατέρωθεν αὐτοῖς παρακειμένων· ἀλλ' οὐδὰ τὰ ἰσχυάτα εἴη ἂν ἰσχυάτα, μὴ πρώτων καὶ μέσων προηγουμένων. Συνεισάγει οὖν ἄλλα πρὸς τὴν τοῦ παντός τελειότητα. Καὶ τοῦτ' ἦν, τὸ κρατεῖσθαι αὐτὰ ὑπ' ἀλλήλων· ὡς μὲν ἑτεροειδῆ, διαφέροντα ὡς δὲ ἐνὸς κόσμου μέρη, συνεισίστα· καὶ αὐτῶ τῶ διαστάσαι ἅμα καὶ ἠνώσθαι τῆς θείας διακοσμήσεως τὴν ὅλην σύστασιν καὶ σύνταξιν πληροῦντα· ἦν γινώσκειν, φησί, εἰ ἐγκρατὴς γένοιτο τῶν προειρημένων καλῶν. Τῶν δὲ ἄκρων γενῶν τῆ μνήμη συνεισέρχεται τὰ μέσα· ἀθανάτων γὰρ φησι θεῶν θνητῶν τ' ἀνθρώπων σύστασιν. Τὰ δὲ πρῶτα τοῖς ἐσχάτοις διὰ τῶν μέσων συνάπτεται, καὶ τὰ ἰσχυάτα πρὸς τὰ πρῶτα τῆ μασότητι τῶν ἀγαθῶν Ἡρώων ἀνατίθεται. Τοιαύτη δὲ καὶ ἡ τάξις τῶν λογικῶν γενῶν ἢ ἐν προομιῶις παραδίδεται, ὥστ' εἶναι πρῶτοι μὲν ἐν τῆδε τῷ κόσμῳ οἱ ἀθάνατοι θεοὶ· ἔπειθ' Ἡρώες ἀγαθοί· καὶ τελευταῖοι Δαίμονες καταχθόνιοι, οὓς νῦν θνητοὺς ἀνθρώπους καλεῖ. Πῶς δὲ ἕκαστον τούτων δεῖ νοεῖν ἤδη ἐν προομιῶις εἰρηται· τὸ δὲ γινώσκειν τούτων προσλαβεῖν ἐπιστημονικῆν, ὧν ἐκ παραδόσεως τὴν τιμὴν προειλήφαμεν, πρακτικὴν ἀρετὴν ἀληθείᾳ θεωρητικῆ κοσμοῦσιν ἐγγίνεσθαι, ἢ καὶ ἀπὸ τῆς ἀνθρωπίνης εὐεξίας ἐπὶ τὴν θείαν ἀρετὴν μετισταμένους. Τὸ γὰρ οὕτω γινῶναι τὰ δὲ, ὡς παρ' αὐτοῦ τοῦ θεοῦ ὑπέστη, ὁμοίωμα ἦν θείον κτήσασθαι. Ἐπειδὴ δὲ μετὰ τὴν ἀσώματον διακόσμησιν ἢ σωματικῆ φύσις ὑπόκειται, τὸν ἐμφανῆ τοῦτον συμπληροῦσα κόσμον, καὶ πρὸς τὴν τῶν λογικῶν οὐσιῶν ἡγεμονίαν συντεταγμένην, ἐξῆς τὸ τῆς φυσιολογικῆς ἐπιστήμης ἀγαθὸν ἐπακολουθήσειν μηνύει τοῖς ἐν τάξει προῖοῦσιν ἐπὶ τὰς γνώσεις.

XXIII. 52—53.

Γνώση δ', ἢ τίμιος ἐστὶ, φύσιν περὶ παντός ὁμοίην, ὥστε σε μήτε ἀεῖπτ' ἐπιζῆν, μήτε τι λήθειν.

Πρὸς τὴν θείαν εὐμετρίαν ἢ φύσιν τὸν ἐμφανῆ κόσμον ἀποτυπουμένη, δι' ἀναλογίας τε αὐτὸν ἐκὼς πανταχοῦ διαφόρως ὁμοίωσεν, καὶ τὸ θεῖον κάλλος ἐνεικονίατο δι' ὅλων τῶν ἐγκοσμίων εἰδῶν ἄλλως καὶ ἄλλως· ὥστε οὐρανῶ μὲν ἀποδοῦναι τὸ ἀεικίνητον, γῆ δὲ τὸ μόνιμον, ἐκάτερον δὲ τούτων θείας ὁμοιώσεως ἔχον ἀποφέρεισθαι. Καὶ τῶ μὲν οὐρανίῳ σώματι τὸ πέρυξ τοῦ παντός ἀπένευμε, τῶ δὲ περιγεῖρη τὸ κέντρον. Ἐν δὲ σφαίρᾳ ἄλλοι μὲν τὸ κέντρον ἀρχή, ἄλλοι δὲ ὁ τοῦ περιέχοντος ἕξος. Ὅθεν τὰ ἔνω μὲν ἔστρος πεποικιλταί, καὶ τοῖς ματ' ἐκεῖνα ζῶεις νοεροῖς· γῆ δὲ φυτοῖς ἐκοσμήθη, καὶ ζῶεις αἰσθήσει μόνῃ χρωμένους. Μεσότης δὲ τῶν οὕτω διαστηκῶτων ὁ ἄνθρωπος ἐνορῆται, ἀμφιβίος τις ὢν, καὶ ἰσχυάτος μὲν τῶν ἄνω, πρῶτος δὲ τῶν κάτω. Διὸ ποτὲ μὲν τοῖς ἀθανάτοις συμφέρεται, καὶ τῆ πρὸς νοῦν ἐπιτροπῆ τὴν οἰκίαν λῆξιν ἀπολαμβάνει· ποτὲ δὲ τοῖς θνητοῖς εἶδει συναγέλλεται, καὶ τῆ τῶν θείων νόμων ἐκβάσει τῆς προηκούσεως αὐτῶ ἀξίας ἀποπίπτει. Ὡς γὰρ ἰσχυάτος τῶν λογικῶν γενῶν, οὕτε ἀεὶ καὶ ὡσαύτως κίεσει νοεῖν (οὕτω γὰρ οὐκ ἂν ἦν ἄνθρωπος, ἀλλὰ φύσει θεός·) οὕτε ἀεὶ νοεῖν δύναται, εἰ καὶ μὴ ὡσαύτως· τοῦτο γὰρ αὐτὸν εἰς τὴν ἀγγελῶν καθίστησι τάξιν. Νῦν δὲ ἐστὶν ἄνθρωπος ὁμοίωσει μὲν πρὸς τὸ βέλτιον ἀρχθῆναι δυνάμενος, φύσει δὲ ὑποβεβηκῶς τῶν ἀθανάτων θεῶν, καὶ τῶν ἀγαθῶν ἡρώων, ὡς ἐγκοσμίων πρώτων καὶ μέσων γενῶν. Ὡσπερ γὰρ τούτων ὑπέδη τῶ μὴ ἀεὶ νοεῖν, ἀλλ' ἐν ἀγνοίᾳ ποτὲ καὶ λήθῃ γίνεσθαι τῆς ἑαυτοῦ οὐσίας, καὶ τῆς θεοθεν κατιούσης εἰς

sunt, coeuntia; atque ipsa distinctione simul et conjunctione totam divini operis constitutionem et ordinationem consummantia; quam cognoscet, inquit, si bona illa ante dicta obtineas. Extremorum vero generum mentione simul comprehenduntur media; dicit enim, *immortalium deorum mortaliumque hominum constitutionem*. Prima autem cum ultimis per media connectuntur; atque ultima ad prima per illustrium heroum intervntum porrigitur. Talis etiam est ille generum ratione præditorum ordo in carminis proœmio traditus, ut primi in hoc mundo sint *Dii immortales*, deinde Heroes illustres, et ultimi Genii terrestres, quos *mortales homines* nunc appellat. Quomodo vero horum generum singula sint intelligenda, jam in proœmio hujus commentarii dictum est: sed eorum notitiam litteris adipisci, quorum honorem a majoribus traditum prius accepimus, iis licet, qui virtutem activam veritate contemplativa exornant, aut etiam ab humani habitus bonitate ad divinam virtutem proveci

sunt. Ita enim nosse res, ut sunt ab ipso Deo creatæ, est divinam similitudinem consequi. Quandòquidem vero illam incorporeorum constitutionem longo intervallo post sequitur corporata natura, quæ aspectabilem hunc mundum completa atque ad intelligentium naturarum nutum et arbitrium composita est, declarat deinceps eos physiologicæ scientiæ bonum esse adepturos, qui ad rerum cognitionem ordine procedunt.

XXIII. 52—53.

Cognoscet etiam, quoad fas est, naturam ex omni [parte sui similem: ut nec speres quæ speranda non sunt, nec te quidquam latet.

Ad divinæ mensuræ speciem natura aspectabilem hunc mundum effingens proportione quadam eum variis modis sui similem effecit divinantque pulchritudinem in omnibus formis mundanis aliter atque aliter expressam spectavit, ita ut, quum perpetuum cælo motum dederit, terra

αὐτὸν ἐλλάμψουσ· οὕτω τῷ μὴ μένειν αἰὲν ἐν τῇ ἀγνοίᾳ
 ὑπερέχει ζῶν ἀλόγων καὶ φυτῶν, καὶ ὅλης τῆς περι-
 γείου καὶ θνητῆς φύσεως ἀναδέθηκε κατ' οὐσίαν, ὡς
 ἐπιστρέφειν πρὸς τὸν θεὸν παρυκῶς, καὶ ἀναμνήσει
 τὴν λήθην ἀφανίζειν, καὶ διδασκαλίᾳ προσλαμβάνειν ἃ
 ἀπέβαλε, καὶ τὴν ἀνωθεν φυγὴν τῇ ἀντιστρόφῳ φυγῇ
 ἱᾶσθαι. Προσῆκει οὖν τῇ ἀνθρωπίνῃ οὐσίᾳ τοιαύτη
 οὐσία, γινῶναι τὴν σύστασιν τῶν ἀθανάτων θεῶν θνη-
 τῶν τ' ἀνθρώπων· τούτεστι, τῶν λογικῶν γενῶν τὴν
 διάταξιν· γινῶναι δὲ καὶ τὴν φύσιν, τὴν περὶ
 παντὸς δμοίῃν· τούτεστι, τὴν σωματικὴν οὐσίαν,
 τὴν ἀνωθεν μέχρι τῶν τελευταίων δι' ἀναλογίας καὶ
 ἐμφάσεως θείας κοσμηθεῖσαν· γινῶναι δὲ ταῦτα πάντα
 ἢ θέμις ἐστὶ, τοῦτ' ἐστὶ, νόμῳ ὡς διακρίνεται, καὶ
 οὕτως ὡς ὑπέστη παρὰ τοῦ θεοῦ, καὶ ὃν τρόπον τοῖς
 ἐκείνου νόμοις ἐστὶ διατεταγμένα, εἴτε σώματα, εἴτε
 ἀσώματα. Κατὰ κοινού γὰρ ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν
 ποιήσεων τὸ ἢ θέμις ἐστίν, ἀκουστίον. Οὐ γὰρ
 ἀλογίστοις προθυμίαις εἰκονας μεταφέρειν δεῖ τὴν
 ἀξίαν τῶν πραγμάτων πρὸς τὸ ἡμῖν δοκοῦν· ἀλλὰ τοῖς
 τῆς ἀληθείας ὅροις ἐπομένους γινώσκειν τὰ ὄντα
 πάντα, ἢ θέμις ἐστὶ, καὶ ὡς ὁ θεὸς δημιουργίας

θεσμὸς ὄρισεν ἕκαστα. Ἐκ δὲ τούτων τῶν δύο γνώ-
 σεων, τῆς τε περὶ τὴν ἀσώματον ποίησιν τοῦ θεοῦ,
 καὶ τῆς περὶ τὴν σωματικὴν, κάλλιστον ἐπαυθεῖ πό-
 ρισμα, τὸ μήτε ἀελπτ' ἐλπίζειν, μήτε τι λή-
 θειν. Ἐκ γὰρ τοῦ λανθάνειν ἡμᾶς τὴν οὐσίαν τῶν
 πραγμάτων ἀπογίνεται καὶ τὸ ἀελπτ' ἐλπίζειν, καὶ
 τὸ ἀδύνατα περινοεῖν. Οἶον, εἰ τις ἀνθρώπος ὢν τῶν
 ἀθανάτων θεῶν ἐλπίζει γενέσθαι, ἢ τῶν ἀγαθῶν
 ἡρώων, οὗτος οὐκ οἶδε τοὺς ὅρους τῆς φύσεως, οὔτε
 τῶν ὄντων πρῶτα καὶ μέσα καὶ ἔσχατα διεστειλατο.
 Καὶ πάλιν, εἰ τις τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν συναποθνήσκειν
 οἰεταὶ τῷ θνητῷ σώματι, ἀγνοίᾳ τῆς προσούσης ἀθανα-
 σίας τῇ ἡμετέρᾳ ψυχῇ, προσδοκᾷ ἃ μὴ δεῖ, μηδὲ οἷα
 τε γενέσθαι. Ὅμοιος δὲ καὶ ὁ θηρίου μεταμφιάσα-
 σθαι σῶμα ἐλπίζων, καὶ ζῶον ἄλογον γενέσθαι διὰ
 κακίαν, ἢ καὶ φυτὸν δι' ἀργίαν αἰσθήσεως, καὶ οὗτος
 ἀντιστρόφως τοῖς εἰς τὰ ἄνω γένη μεταβάλλουσι τὴν
 τοῦ ἀνθρώπου οὐσίαν πρὸς τὰ κάτω αὐτὴν συνωθεῖ,
 πεπλανημένος καὶ μὴ νοῶν τὸ ἀμετάβλητον τοῦ κατ'
 οὐσίαν ὑπάρχοντος εἶδους τῇ ἀνθρωπίνῃ ψυχῇ. Ἄει
 γὰρ μένουσα ἄνθρωπος, τῇ τῆς ἀρετῆς καὶ κακίας ἀνὰ
 μέρος κτῆσαι, θηρίον λέγεται ἢ θεὸς γίνεσθαι· φύσει

vero stabilitatem, horum tamen utrumque divinæ
 similitudinis vestigium auferret. Ac cœlesti quidem
 corpori universitatis ambitum tribuit, terreno au-
 tem centrum. In sphæra vero alio modo centrum
 est principium, alio peripheriæ terminus. Unde
 superiora astris et post illa animantibus intellectu
 præditis varie distincta et instructa sunt, terra
 autem plantis ornata et animantibus quæ solo
 sensu utuntur. Medius vero inter hæc sic distan-
 tia cernitur homo quasi ancipitis vitæ animal ac
 superiorum infimus, primus autem inferiorum.
 Quo fit ut aliquando cum immortalibus versetur
 et ad mentem conversus propriam sortem recu-
 peret, aliquando vero cum mortalibus speciebus
 congregetur ac divinas leges egressus consentanea
 sibi dignitate excidat. Nam quum generum rati-
 one præditorum ultimus sit, nec natura talis
 est, ut semper eodemque modo intelligat (sic enim
 non homo, sed natura Deus esset), nec semper,
 etsi non eodem modo intelligere potest; hoc enim
 eum Angelorum ordini ascribit. Nunc autem talis
 est homo, ut ad similitudinem quidem ejus quod
 præstantius est accedere possit, naturâ vero diis
 immortalibus atque illustribus heroibus, ut pri-
 mis et mediis generibus mundanis, inferior sit.
 Quemadmodum autem his idcirco inferior est,
 quia non semper intelligit, sed suæ aliquando
 naturæ et lucis divinitus in ipsum descendentes
 inscitia et oblivione laborat: sic bruta animalia
 et plantas superat, quod non semper in ignorantia
 manet, totâque terrenâ et mortali naturâ, suâ

substantiâ, superior est, quippe qui naturâ ita
 comparatus sit, ut ad Deum converti queat et
 recollectione oblivionem dispellere doctrinæque ea
 recuperare quæ amisit et fugæ rerum supernarum
 contrariâ fugâ mederi. Humanam igitur mentem,
 quum talis sit, decet nosse Deorum immortalium
 et hominum mortalium constitutionem, id est
 generum ratione præditorum ordinationem, nosse
 etiam naturam omnî ex parte sui similem, id est,
 corpoream substantiam, a summo genere usque
 ad infimum proportionem specieque divina exor-
 natam: nosse autem hæc omnia, quoad fas est,
 hoc est, ut lege disposita sunt et quemadmodum
 a Deo creata et quomodo legibus ejus ordinata
 sunt, sive corpora sint, sive incorporea. Commu-
 niter enim de utroque Dei opificio intelligendum
 est illud, quoad fas est. Oportet enim nos non
 cæco animi impetu abreptos rerum dignitatem ad
 nostræ opinionis arbitrium accomodare, sed ad
 veritatis regulas animum attendentes per noscere
 res omnes, quoad fas est, eoque modo quo lex
 creationis singula constituit. Ex duplici autem hac
 cognitione operum Dei incorporeorum corpore-
 orumque optimum oritur ejusmodi consecrarium,
 ut nec speremus quæ speranda non sunt, neque
 quidquam nos lateat. Namque ex ignorantia rerum
 natura illa etiam sequitur a recta ratione defe-
 ctio, ut et ea speremus, quæ speranda non sunt,
 et ea mente agitemus quæ fieri non possunt.
 Verbi gratia, si quis, quum homo sit, se in
 deorum immortalium vel heroum illustrium na-

δὲ οὐδέτερον, ἀλλὰ στήσει τῆς πρὸς ἑκάτερον ὁμοιώσεως. Καὶ ὅπως ὁ τὴν προσοῦσαν ἀξίαν ἑκάστῳ τῶν ὄντων μὴ εἰδώς, ἀλλ' εἴτε ὑπερβάλλων αὐτῆς ἢ ἑλλείπων, τὴν ἀγνοίαν ταύτην ἀφορμὴν τῆς ὑποκένου δόξης καὶ ἀέλιπτου ἐλπίδος πεποιοῦται. Ὁ δὲ ἐν τοῖς δημιουργικοῖς μέτροις ἕκαστα ἀφορίζων, καὶ γιγνώσκων τὰ ὄντα, ἢ γέγονα, καὶ παραμετρῶν τῷ θεῷ τὴν ἑαυτοῦ γνῶσιν· οὗτος τὸ Ἐπου θεῷ μάλιστα τηρεῖ, καὶ τὸ, Ἄριστον μέτρον, οἶδε, καὶ τῆς ἀνεπατήτου ἐλπίδος τυγχάνει.

XXIV. 54—60.

Γνώση δ' ἀνθρώπους αὐθαίρετα πῆματ' ἔχοντα·
τλήμονα, οἳ τ' ἀγαθῶν πέλας ὄντων οὐτ' ἐσορῶσιν,
οὔτε κλύουσι· λύσιν δὲ κακῶν παῦροι συνίσασιν.
Τοίη μοῖρα βροτῶν βλάπτει φρένας· ὡς δὲ κύλινδροι
ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλα φέρονται, ἀπέτρονα πῆματ' ἔχοντα·
λυγρὴ γὰρ συνοπαδὸς ἕρις βλάπτουσα λήθηθε
συμφυτοῖς, ἦν οὐ δαί προάγει, εἰκοντα δὲ φεύγειν.

Τῆς τῶν σώματων καὶ σωματικῶν γενῶν καλῶς γνωσθεῖσης διατάξεως, ἔπεται καὶ τὴν ἀνθρώπου οὐσίαν ἀκριβῶς γνωρίζεσθαι, ὅσα τε οὐσα τυγχάνει, καὶ ὅων δεκτικὴν παθημάτων· καὶ ὅτι ἐν μεθορίῳ ἔστι τῶν τε ἀπίπτων εἰς κακίαν, καὶ τῶν πρὸς ἀρετὴν οὐ πεφυκάτων ἀνάγεσθαι· διὸ καὶ ἐπαμφοτερίζει ταῖς

σχέσεσιν, ὅτε μὲν ἐκεῖ ζῶσα τὴν νοεράν εὐζωΐαν, εἰ δὲ ἐνταῦθα τὴν αἰσθητικὴν ἐμπάθειαν προσλαμβάνουσα. Ἐνθεν καὶ λέγεται ὀρθῶς ὑπὸ Ἡρακλείτου, ὅτι ζῶμεν τὸν ἐκείνων θάνατον, τεθνήκαμεν δὲ τὸν ἐκείνων βίον. Κάτεισι γὰρ καὶ ἀποπίπτει τῆς εὐδαίμονος χώρας ὁ ἀνθρώπος, ὡς Ἐμπεδοκλῆς φησὶν ὁ Πυθαγόρειος

— φυγὰς θεόθεν, καὶ ἀλήτης.
Ναίξει μαινομένῳ πῖσνος. —

Ἄνεισι δὲ, καὶ τὴν ἀρχαίαν ἔξιν ἀπολαμβάνει, εἰ φῶγοι τὰ περὶ γῆν καὶ τὸν ἀτερπέα χῶρον, ὡς ὁ αὐτὸς λέγει,

Ἐνθα φόνοσ τε κότοσ τε καὶ ἄλλων ἔθνεα κερῶν·

εἰς δὲ οἱ ἐμπεσόντες

Ἄτης ἀν λειμῶνα κατὰ σκότοσ ἠλάσκεισι.

Ἡ δὲ ἐφεσις τοῦ φεύγοντοσ τὸν τῆσ Ἄτησ λειμῶνι πρὸσ τὸν τῆσ ἀληθείασ ἐπέγεται λειμῶνα· δὲ ἀπολιπῶν, τῇ ὁρμῇ τῆσ πετροβρύθσεωσ εἰσ γήινον ἔρχεται σῶμα ὀλβίου αἰῶνοσ ἀμερθείσ. Τούτοισ δὲ καὶ ὁ Πλάτων ἐστὶ σύμφωνοσ, περὶ μὲν τῆσ καθόδοσ ταυτὶ λέγων· ὅταν δὲ ἀδυνατήσασα ἐπισπέσθαι μὴ ἴδῃ, καὶ τινι συντυχίᾳ χρῆσαμένη πετροβρύθση τε καὶ ἐπὶ τῇ

merum venire posse sperat, is naturæ terminos non novit, neque prima ab iis, quæ media et ultima sunt in rerum compage distinguit. Et rursus, si quis animi nostri immortalitatem ignorans, animum suum una cum mortali corpore interituum esse opinatur, is ea exspectat, quæ exspectanda non sunt quæque fieri non possunt. Similiter vero, qui feræ corpus se induturum sperat, et brutum animal fore ob vitiositatem, aut etiam plantam ob sensûs stuporem, hic quoque, contra quam illi, qui hominis naturam in superiora genera mutant, eam detrudit ad inferiora, deceptus utique et ignorans immutabilitatem formæ istius, quæ ad animi humani naturam pertinet. Hic enim semper homo permanens virtutis et vitii alterna possessione deus aut bestia fieri dicitur, quum natura neutrum sit, sed habitu tantum, ob eam quam cum eorum alterutro habet similitudinem. Atque omnino quicumque singularum rerum dignitatem non novit, sed eam vel excedit vel non assequitur, ignorantiam hanc vanæ opinionis et falsæ spei occasionem facit. Qui vero singula modis ab opifice Deo constitutis distinguit, et quemadmodum res creatæ sint cognoscit, ac sui ipsius cognitionem ad Dei normam dirigit: is maxime illud, *Deum sequere*, observat, et alterum illud, *modus optima rerum*, novit, ac spem nanciscitur minime falsam.

XXIV. 54—60.

Cognosces autem homines malis ultro accessitis obrutos, miseros, qui bona quum prope sint nec vident, nec audiunt: paucique sciunt e malis se expedire.

Tale fatum lædit mortalium mentes; illi vero cymia

[diorum instar

huc illuc voluntur, infinitis malis oppressi.

Gravis enim comes latenter nocet contentio innata, quam provocare non decet, sed cedendo [evitare.

Incorporeorum corporeorumque generum ordinatione probe intellecta, sequitur ut qualis hominis natura sit et quibus perturbationibus obnoxia accurate cognoscamus discamusque eam in confinio esse eorum quæ in vitium prolabi nequeunt et eorum quæ natura sua ad virtutem evehi non possunt: unde et utrumque habitum induit, aliquando intellectualem ibi vitam feliciter agens, aliquando sensibiles affectus hic assumens. Quapropter recte Heraclitus dicit, nos illorum mortem vivere, mortuos autem esse illorum vitam. Descendit enim *homo* atque e felici regione excidit, ut Empedocles Pythagoreus ait:

— e cælo profugus et exsul,
Discordiæ furenti parens.

Ascendit vero et antiquum statum recuperat, et terrestria fugerit et *illætabilem sedem*, ut idem dicit:

γῆν πέση, τότε νόμος αὐτὴν εἰς ζῶον θνητὸν εἰσικίττει· σθαι. Περὶ δὲ τῆς ἀνόδου ταῦτα· ὅτι τὸν ὑστερον προσφύναται ὄχλον ἐκ γῆς, καὶ ὕδατος, καὶ ἀέρος, καὶ πυρός, θορυβώδη καὶ ἄλογον ὄντα, λόγῳ κρατήσας δ' ἔνθρωπος, εἰς τὸ τῆς προτέρας καὶ ἀρίστης ἀφικνεῖται εἶδος ἕξεως· ὅτε καὶ εἰς τὸ σύννομον ἄστρον ἀνάγεται ὕγις καὶ δλόκληρος γενόμενος. Ὑγις μὲν τῆ τῶν παθῶν, ὡς νοσημάτων, ἀπαλλαγῆ, δὲ διὰ τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς παραγίνεται· δλόκληρος δέ, τῆ νοῦ καὶ ἐπιστήμης, ὡς οἰκείων μερῶν, ἀναλήψει, δὲ διὰ τῆς Οὐωρητικῆς ἀληθείας κατορθοῦσθαι πέφυκε. Καὶ πάλιν, ὡς δέοι τῆ ἐντεῦθεν φυγῆ τὴν ἀπὸ τῶν κραιπτόνων γενομένην ἀπόστασιν ἐξιάσασθαι, σαφῶς παρίστησι, φυγῆν τῶν τῆδε κακῶν τὴν φιλοσοφίαν ὀριζόμενος. Συμπεφυκέναι γὰρ τὰ πάθη μόνους τοῖς θνητοῖς ἀποφαίνεται διὰ τούτων· ἀλλ' οὐδὲ ἀπολέσθαι τὰ κακὰ δυνατόν, οὔτε ἐν θεοῖς εἶναι, περὶ δὲ τόνδε τὸν τόπον καὶ τὴν θνητὴν φύσιν περιπολεῖ ἐξ ἀνάγκης. Τοῖς γὰρ ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ πάντως που καὶ τὸ παρὰ φύσιν διατεθῆναι δύνασθαι παρέπεται· ὅπερ ἦν τῶν κακῶν ἀρχή. Πῶς δὲ δεῖ ταῦτα φεύγειν ἐπάγει· δεῖ δὲ ἐνθένδε ἐκίεσε φεύγειν· φυγῆ δὲ ὁμοίως θεῶν κατὰ τὸ δυνατόν ἀνθρώπων· ὁμοίως δέ, δίκαιον καὶ δίκιον μετὰ φρονήσεως γενέσθαι. Τὸν γὰρ ἀποδρᾶναι

βουλόμενον τὰ κακὰ τὴν θνητὴν φύσιν πρῶτον ἀποστραφῆναι δεῖ· οὐ γὰρ οἶόν τε ταύτῃ συμπεφυριμένους μὴ καὶ τῶν ἐπομένων αὐτῇ κακῶν ἐξ ἀνάγκης ἀναπίμπασθαι. Ὡσπερ οὖν ἡ θεοθεν φυγῆ καὶ ἡ πετροβρύχσις τῶν κουριζόντων ἡμᾶς πρὸς τὰ ἀνω πτερῶν εἰς τὸν τῶν θνητῶν ἡνεγκε τόπον, οἷς τὰ κακὰ συνεισέρχεται· οὕτω καὶ ἡ τῆς θνητῆς προσπαθείας ἀποβολή, καὶ ἡ τῶν ἀρετῶν, οἷον πτερῶν τινων, ἔκφυσις πρὸς τὸν τῶν κακῶν καθαρὸν τόπον, πρὸς τὴν θείαν εὐζωίαν, ἡμᾶς ἀνάξει. Μέση γὰρ οὖσα ἡ τοῦ ἀνθρώπου οὐσία τῶν τε ἀελ νοούτων τὸν θεὸν καὶ τῶν μηδέποτε νοεῖν πεφυκῶτων ἀνεῖσι τε πρὸς ἐκεῖνα, καὶ κάτεισι πρὸς ταῦτα, νοῦ κτήσει καὶ ἀποβολῇ πρὸς τὴν θείαν ὁμοίωσιν καὶ τὴν θήρεον διὰ τὸ τῆς φύσεως ἀμφίβιον, ἀνὰ μέρος ἐπιγομένην. Ταῦτ' οὖν ὁ περὶ τῆς ἀνθρωπίνης ἐγνωκῶς οὐσίας οἶδε πῶς αὐθαίρετα πῆματ' ἔχουσιν οἱ ἀνθρωποὶ, καὶ πῶς τλήμονες καὶ τάλανες ταῖς ἑαυτῶν αἰρέσεσι γίνονται. Ποτὲ μὲν γάρ, ἐτι δυνάμενοι μένειν ἐκεῖ, προπετεῖα ὁρμῆς εἰς γένεσιν κατασύρονται· ποτὲ δέ, δυνάμενοι θᾶσσον ἐντεῦθεν ἀπολύεσθαι, αὐτοὶ ἑαυτοῦς ταῖς ἀμετρίαις τῶν παθῶν καταπλέκουσι. Καὶ τοῦτο ἦν τὸ τῶν ἀγαθῶν πέλαις ὄντων μήτε δρᾶν μήτε ἀκούειν· ἵνα ἀγαθὰ μὲν ἀρετῆ καὶ ἀλήθειας νῦν λέ-

ubi Cædes et Simultas et aliorum agmina Fatorum ;
in quam qui incidierint
Noxæ per pratum perque tenebras vagantur.

Desiderium autem ejus, qui fugit Noxæ pratum, ad veritatis pratum propere contendit; quod quum reliquit, pennarum defluviū impetu in terrenum corpus venit, felici vita privatus. His consentanea habet etiam Plato, de descensu hæc tradens : Quum vero vigibus ad assequendum non valens [aninus] Deum minime videt, et infortunio aliquo pennarum defluviū passus in terram decidit, tum lex cum jubet in mortale animal induci. De ascensu autem hæc : Hominem, quum molem postea tractam ex terra, aqua, aere et igne, turbulentam et rationis expertem, ratione superaverit, ad prioris optimique habitūs formam pervenire; quando etiam ad astrum ipsi congruens redit, sanus atque integer factus. Sanus quidem, quia ab affectibus tanquam morbis liberatus sit, quod virtutis civilis munus est, integer autem, mentis et scientiæ, tanquam propriarum partium, recuperatione, quod contemplativæ veritatis opere perficitur. Et rursus idem Plato defectionem a diis nostrâ hinc fugâ persanandam esse plane docet, philosophiam malorum, quæ hic sunt, fugam esse definiens. Animi enim perturbationes mortalibus solis insitas esse his verbis declarat : At neque mala perire possunt, nec in diis esse, sed circa hunc locum et naturam mortalem necessario

versantur. Namque iis, quæ generationi et corruptioni obnoxia sunt, omnino accidit, ut præter naturam affici possint, quod malorum est principium. Sed quo pacto hæc fugienda sint, subjungit : Quapropter hinc illuc confugere oportet, fuga autem est similitudo cum Deo, quatenus homini fas est, similitudo vero, justitia et sanctitas cum prudentia conjuncta. Imprimis enim mortalem naturam eum aversari decet, qui mala vult effugere, quum non possint commixti cum hac non impleri necessario malis quæ eam comitantur. Quemadmodum igitur fuga a Deo et pennarum, quæ ad superiora nos evehunt, defluviū in locum mortalium, quibus mala adhærent, nos deduxit : sic etiam mortalium affectionum rejectio, et virtutum, tanquam pennarum, ortus ad locum a malis purum diviniæque vitæ felicitatem nos reducet. Quum enim homo natura medius sit inter ea quæ Deum semper noverunt et ea quæ ad cognoscendum nunquam apta sunt, ad illa ascendit et ad hæc descendit, prout intelligentiam aut retinet aut amittit, atque ad divinam belluinamve similitudinem propter naturam ancipitem per vias contendit. Is igitur qui hujusmodi esse humanam naturam intellexit, scit quomodo malis ultro accessit obruantur homines, et quomodo infelices et miseri suis ipsorum consiliis fiant. Aliquando enim, quum adhuc ibi manere possent, præcipiti desiderio in hunc mundum detrahuntur; ali-

γῆται· τὸ δὲ μὴ ὄρεῖν πέλας ὄντα, τὸ μὴ δι' ἑαυτοῦ ἀνακινῆσθαι πρὸς εὐρεσίαν τῶν καλῶν· καὶ τὸ μὴ ἀκούειν, τὸ ταῖς παρ' ἄλλων διδασκαλαῖς μὴ ὑπήκουον γίνεσθαι. Διπλῆ γὰρ ἡ τῆς ἐπιστήμης ἀνάληψις· ἢ διὰ μαθήσεως, ὡς δι' ἀκοῆς· ἢ δι' εὐρέσεως, ὡς δι' ὁράσεως. Ἀθάρατα οὖν πῆματα ἔχειν λέγονται οἱ μῆτε μανθάνειν παρ' ἄλλων μῆτε εὐρίσκειν δι' ἑαυτῶν ἐθέλοντες, ὡς τῆς συναισθήσεως τῶν ἀγαθῶν ἀμοιροῦντες, καὶ διὰ τοῦτο πάντη ἀχρεῖοι. Ὅς γὰρ ἂν μῆτ' αὐτὸς νοῆῃ, μῆτ' ἄλλου λέγοντος ἐν θυμῷ βῆλλῃται, ἐκεῖνος δ' αὐτ' ἀχρηστὸς ἀνὴρ. Οἱ δὲ παρὰ τῶν ἄλλων μανθάνειν τε καὶ εὐρίσκειν ἔργον πεποιθμένοι, οὗτοί εἰσιν οἱ τῶν κακῶν τὴν λύσιν συνειντες, καὶ φυγῆ τῶν τῆδε πόνων εἰς τὸν ἐλευθερον αἰθέρα μετοικιζόμενοι. Ὅλιγοὶ δὲ εἰσιν οἱ τοιοῦτοι. Οἱ γὰρ πλείστοι κακοὶ, καὶ τῆς θνητῆς προσπαθείας ἤττους, καὶ φρενοβλαβεῖς ὑπὸ τῆς εἰς γῆν νεύσεως γενόμενοι· ὡς καὶ τοῦτο παρ' ἑαυτῶν τὸ κακὸν ἔχειν, διὰ τὸ βουλῆσθαι φυγεῖν ἀπὸ θεοῦ, καὶ ἀπομερίσαι αὐτοὺς τῆς τούτου ὁμιλίας, ἥς εὐτύχουν ἐν αὐγῇ καθαρᾷ διάγοντες. Τὸν γὰρ ἀπὸ θεοῦ χωρισμὸν ἢ

βλάβπτουσα τὰς φρένας μοῖρα ὦν δηλοῖ. Ὅς γὰρ ἔστιν ἢ μὴ ἀνοηταίνειν τὸν τοῦ θεοῦ γενόμενον ἔρτημον, ἢ μὴ ἔρτημον εἶναι θεοῦ, τὸν εἰς ἀνοίαν ἐκπεσόντα. Τὸν γὰρ ἀνόητον ἀνάγκη καὶ ἄθεον εἶναι, καὶ τὸν ἄθεον ἀνόητον. Ἀμφοτέροι δὲ, ὡς μὴ πρὸς τὸν ἔρωτα τῶν καλῶν ἐγηγεμένοι, ἀπειρονα πῆματα ἔχουσιν, ὅον κύλινδροι ταῖς καταγωγῶν πράξεσιν ἄλλοτε ἄλλοις κακοῖς συμπερόμενοι, καὶ μὴ ἔχοντες θ, τι χρῆσονται ἑαυτοῖς, διὰ τὸ πάσαις ταῖς τύχαις ἀπαιδέτως προσφέρεσθαι· νῦν μὲν ἐξυβρίζοντες ἐν πλοῦτῳ, νῦν δὲ ἐν πενίᾳ κακουργοῦντες, καὶ πρὸς ληστείαν μὲν ὑπὸ βρώμης σώματος ἐκπερόμενοι, πρὸς δὲ βλασφημίαν ὑπὸ ἀσθενείας καὶ νοσημάτων τὴν τε ἀπαιδίαν ὀδυρόμενοι, καὶ τὴν πολυπαίδειν ἀφορμὴν πολέμων καὶ ἀισχροκερδείας ποιοῦμενοι. Καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, οὐκ ἔστι τι τῶν ἐν τῷ βίῳ, θ μὴ πρὸς ἀφορμὴν κακοῦ τοῖς ἀνοήτοις γίνεταί, πανταχούθεν στενωχωρομένους ὑπὸ τῆς αὐθαίρετου κακίας, καὶ τοῦ μὴ ἀναβλέπειν πρὸς τὸ θεῖον φῶς, μὴ εἰ πατεῖν ἐθέλειν τῶν ὄντως ἀγαθῶν· ἀλλὰ καταδεύχότας εἰς τὴν θνητὴν προσπάθειαν ὡς ἐν κλύδωνι τῷ

quando vero, quum hinc citius possent discedere, ipsi se immodicis affectibus implicant. Hoc autem est illud, *bona, quum in propinquo sint, nec videre neque audire*, ut bona hoc loco dicantur virtus et veritas, *non videre* autem, *quum in propinquo sint*, sit non per se incitari ad bona investiganda, denique *non audire*, aliorum monitis non auscultare. Duplex enim est scientiæ comparandæ via; aut per disciplinam, tanquam per auditum; aut per inventionem, tanquam per visum. Illi igitur *malis ultro accessitis obrui* dicuntur, qui neque ab aliis discere; neque per se invenire volunt, quippe qui bonorum sensu careant ideoque prorsus inutiles sint. Nam qui nec per se sapit, nec alteri monenti obedit, is vero homo inutilis est. Qui autem id egerunt, ut aliorum auxilio aliquid discerent atque invenirent, ii sunt qui *e malis se expedire sciunt*, et laborum, qui hic sunt, fuga in liberum ætherem commigrant. Sed pauci sunt ejusmodi. Plerique enim omnes sunt mali et affectionibus mortalibus obnoxii et sua in terram inclinatione recordes facti, ita ut hoc etiam malum ex se ipsis nanciscantur, quod a Deo fugere volunt seque ab ejus consuetudine sejungere, qua feliciter fruebantur, quamdiu in pura luce degebant. Separationem enim a Deo *fatum* illud, quod *mentes lædit*, hic significat. Fieri enim non potest, ut vel non desipiat, qui Deo destitutus sit, vel Deo non sit destitutus, qui in amentiam incidit. Est enim necesse et insipientem Deo carere, et Deo carentem desipere. Utrique autem, ut qui ad bonorum studium exci-

tati non sint, *infinita mala patiuntur*, flagitiis deorsum rapientibus tanquam *cyndri, ulias aliis malis* implicati, et incerti quid agant, quia in omni fortuna imperite se gerunt; nunc divitiis insolentes, nunc propter pauperatam malefici, atque ad latrocinia corporis viribus, ad maledicta autem imbecillitate et morbis incitati; orbitatem deplorantes, liberorum autem multitudinem bellorum et turpis lucri prætextum facientes. Atque ut verbo dicam, nihil est in vita quod non amentibus mali occasionem præbeat, qui anguntur undique vitiis *ultro accessitis* eoque quod neque lucem divinam intueri volunt, neque ea audire quæ vere bona sunt; sed mortalibus affectionibus immersi in vita, tanquam in procella, agitantur. At horum una liberatio est conversio ad Deum, quam illi inveniunt, qui animi oculum atque aurem ad bonorum recuperationem erigunt quique malo quod naturam nostram comitatur facultate sursum tollente medentur. Est vero nobis *insitum* simul et *arcessitum malum* liberi arbitrii motus præter naturam, quo *contendere* et divinis legibus repugnare conamur, minime sentientes, quantum nos ipsos lædamus eo ipso quod adversari Deo videmur; sed hoc tantum occæcati animadvertentes, potuisse nos leges ejus aspernari. Hoc utique est liberi arbitrii nimia et immodica licentia uti, quod a Deo recedere et *gravem contentionem* adversus eum suscipere audemus, qua cum eo litigamus quodammodo nitimurque, si ille dicat, Hoc ne facias, id ipsum maxime facere, et si rursus dicat, Hoc facito, id ipsum non facere, ut illi utrimque mis-

βίῳ φέρεσθαι. Τούτων δὲ λύσεις μία ἢ πρὸς θεὸν ἰπιστροφὴ, ἣν ἐξευρίσκουσιν οἱ τὸ δῆμιμα τῆς ψυχῆς καὶ τὸ οὐκ πρὸς τὴν τῶν ἀγαθῶν ἀνάληψιν ἐπεγείροντες, καὶ τὸ παρεπόμενον τῇ οὐσίᾳ ἡμῶν κακὸν τῇ ἰναγωγικῇ δυνάμει θεραπεύοντες. Ἦν δὲ συμφορὰς ἕνα καὶ ἐπίκτητον ἡμῖν κακὸν ἢ τοῦ αὐτεξουσίου ἐπὶ φύσιν κίνησις, καθ' ἣν ἐρίζειν τε καὶ ἐναντιοῦνθαι τοῖς θεοῖς νόμοις πειρώμεθα, οὐδὲ ἐπαισθανόμενοι ἔσον ἑαυτοὺς βλάπτομεν διὰ τοῦ δοκεῖν ἀντιτείνειν λέω· ἀλλὰ μόνον τοῦτο τυφλῶς ὀρώμετες, ὅτι ἔδυνήθημεν ἀφηγιάσαι τῶν ἐκείνου θεσμῶν. Καὶ τοῦτο ἦν τὸ πολλῶ τῷ αὐτεξουσίῳ χρῆσασθαι καὶ ἀμέτρῳ, τὸ τολμᾶν ἀρίστασθαι θεοῦ, καὶ τὴν λυγρὰν ἔριν πρὸς αὐτὸν ἀναδέχεσθαι, καθ' ἣν ἐρίζομεν τρόπον τινὰ καὶ φιλονεικοῦμεν, ἐκείνου λόγοντος, Μὴ ποιήσης τὸδε, τοῦτο αὐτὸ μάλιστα ποιεῖν ἐθέλειν· καὶ πάλιν αὖ, εἰ ἐκείνος λέγοι, Ποίησον τὸδε, αὐτὸ τοῦτο μὴ ποιεῖν· ἵνα ἐκατέρωθεν τῆς ἀθλιότητος ἑαυτοὺς πληρώσῃσιν οἱ τὸν θεῖον νόμον ἐκβαίνοντες, τῷ τε μὴ ποιεῖν τὰ προστεταγμένα, καὶ τῷ ποιεῖν τὰ ἀπηγορευμένα. Τί οὖν πρὸς τὴν λυγρὰν ταύτην ἔριν, τὴν συνοπαδὸν ἕνα καὶ σύμφυτον λεγομένην, ἐξευρήσομεν, τὴν ἐκ τοῦ ἐφ' ἡμῖν πρὸς φύσιν διατεθέντος ἔγειρομένην, καὶ διὰ τοῦτο, ὡς οἰκτεῖον κακόν, λεληθότως βλάπτειν πεφυκυῖαν; Τί πρὸς ταύτην ἀντιτείνεαι δαί;

τί τοῦ μαινομένου νείκους ἄκος ἐξευρεῖν; τί τῆς καταγωγῆς δυνάμεως ἔργμα, ἢ τὸ πονεῖν ταῦτα, καὶ ἐκμελεῖσθαι, καὶ ἐν ἔρωτι τίθεσθαι, ἄπερ τῆς θείας ἀρετῆς ἡμᾶς εἰς ἔχνια θέσει; Ταῦτα γὰρ ἦν ἢ λύσεις τῶν κακῶν, ἣν οἱ παῦροι συνίσασσι· ταῦτα ἢ τῶν πέλκας ὄντων ἀγαθῶν ἀκοή καὶ ὄψις· ταῦτα ἢ τῶν αὐθαϊρέτων πημάτων ἀπαλλαγὴ· ταῦτα τῆς ἀπειρίας τῶν παθῶν ἢ τομῆ. Ταῦτα οὖν καὶ τῆς ἀθέου ἐριδος ἀποφυγὴ γένοιτ' ἂν, καὶ σωτηρία ψυχῆς, καὶ ἀποκάθαρσις τοῦ μαινομένου νείκους, καὶ ἀνάκλησις τῆς θεοθεν φυγῆς. Τὴν γὰρ καταγωγὸν ῥοπὴν τῇ ἀναγωγῷ δυνάμει μόνως ἂν ἴασαίμεθα, εἰ μὴ περαιτέρω προάγοιμεν αὐτήν, μηδ' ἐπὶ κακοῖς κακὰ συντιθεῖμεν, ἀλλ' ἐπιπειθεῖς γενόμενοι τῷ ὀρθῷ λόγῳ φεύγοιμεν τὴν λυγρὰν ἔριν τῇ ἀγαθῇ ἐρίδι, οὐ φιλονεικοῦντες ἀπειθεῖν τῷ θεῷ, ἀλλὰ φιλονεικοῦντες ὅτι μάλιστα αὐτῷ πάθεσθαι· ἦν οὐδὲ ἔριν δαῖ καλεῖν, ἀλλὰ θεοπειθῆ ὑπακοήν, καὶ ἐπιστροφὴν πρὸς τὸν θεῖον νόμον, καὶ ἐκούσιον ὑπόταξιν, τὰς ἀφορμὰς περικόπτουσαν τῆς ἀνοήτου ἀπειθείας. Ταῦτα γὰρ οἶμαι πάντα διὰ τῶν προκειμένων ἐπὶ ὀρθοῦσθαι· τὸ μὲν τῆς αὐτεξουσίου πονηρίας διὰ τοῦ γνώσεσθαι δ' ἀνθρώπους αὐθαϊρέτα πῆμα τ' ἔχοντας, οὐς τλήμονας δεῖ καλεῖν καὶ ἀθλους, ὅτι πρὸς αὐτοπροαίρετον κακίαν εἰλικύθησαν· τὸ δὲ μηδὲ μὴ τού-

ria se obruant, qui divinam legem egrediuntur, jussa non faciendo, vetita autem faciendo. Quid igitur adversus *gravem hanc contentionem*, quæ comes simul et *innata* dicitur, excogitabimus, quæ libero arbitrio nostro præter naturam affecto excitatur ideoque tanquam *malum domesticum*, ad detrimentum latenter nobis afferendum parata est? Quid huic opponere oportet? quodnam discordiæ furentis remedium reperire? quid est quod vim deorsum agentem inhibeat, nisi ut ea agamus, meditemur et amemus quæ nos in divinæ virtutis via sistent? Hæc enim sunt *malorum remedia paucis cognita*, hæc *vicinorum bonorum auditio et contemplatio*, hæc a *calamitatibus ultro arcessitis* liberant, hæc infinitas perturbationes præcidunt. Hæc igitur sint et impiæ cum Deo contentionis vitatio et animi salus et furentis litis expiatio et fugæ a Deo revocatio. Propensionem enim ad inferiora sola facultate sursum tollente sanare possimus, si non illam ulterius promoveamus, neque malis mala addamus, sed rectæ rationi obsequentes *perniciosam* illam contentionem bona contentione devitemus, non repugnare Deo, sed ei quam maxime obsequi studentes; quam ne contentionem quidem appellare licet, sed piam obedientiam et conversionem ad Dei legem et voluntariam obtemperacionem, quæ stultæ contumaciæ causas præcidit. Hæc enim puto omnia his

versibus significari; ac voluntariam quidem nequitiam his verbis: *cognosces autem homines malis ultro arcessitis obrutos*, quos idcirco *miseros* et infelices appellare oportet, quia sua sponte in vitium pertracti sunt; eos vero bona nequaquam animadvertere velle ex hoc effato patet: *qui bona quum prope sint nec vident nec audiunt*; præterea fieri posse ut a malis ultro arcessitis liberemur, ostendit illud, *remedium autem malorum pauci noverunt*, quod ideo insertum est, ut quum remedium penes nos esse demonstraverit, vinculum quoque ex nostro arbitrio pendere præ se ferret. Deinde cæcitatibus et surditatibus hanc animis in vitia prolapsis causam attribuit, *tale fatum mortalium mentes lædit*. Separatio enim a diis ad vecordiam et inconsideratam electionem ducit, quam per illud *noxium fatum* significavit, quod nos ad particulare et mortale animal inclinatos e divino choro ejicit. Ostendit etiam quæ inconsiderantiam illam sequantur, et quomodo peccata voluntaria simul sicut et non voluntaria docet, stultorum vitam cylindri per planum motui comparans, qui in orbem simul et recta tunc movetur, in orbem quidem per se, recta vero propter pulsum. Ut enim cylindrus circularem motum circa axem non integrum retinet, quum a recto cursu deflectit: sic etiam animus vera bona non assequitur, quum recta ratione et consuetudine

τους ἐπάειν τῶν καλῶν ἐθέλειν, διὰ τοῦ λέγειν, οἱ τ' ἀγαθῶν πέλας ὄντων οὐτ' ἐσορῶσιν, οὔτε κλύουσιν· καὶ οἱ δύνατον ἀπολυθῆναι τῶν αὐθιρέτων κακῶν δηλοῖ τὸ λῦσιν δὲ κακῶν παῦροι συνίσασιν, ὁ μεταξὺ παρεμβέβληται, ἵνα τῶν ἐφ' ἡμῖν δεῖξῃ τὴν λύσιν ὑπάρχουσαν, καὶ τὸν δεσμὸν ἐκ τοῦ ἐκουσίου ἡρτῆσθαι μὴνύσῃ. Ἐἴτα ἐπισυνάπτει τὴν τυφλότητος καὶ κωφότητος ταῖς εἰς κακίαν ἐκπεσοῦσαις ψυχαῖς αἰτίαν, τοίῃ μοῖρα βροτῶν βλάπτει φρένας. Εἰς γὰρ ἀνοίαν καὶ ἀπροβούλευτον ἀφρῆσιν ὁ ἀπὸ τῶν Κριεττόνων χωρισμὸς ἀγει, ὃν διὰ τῆς λυγρᾶς μοίρας ἠνίκατο, τῆς ποιούσης ἡμᾶς ἐξω τοῦ θείου χοροῦ τῇ πρὸς τὸ μερικὸν καὶ ὀνητὸν ζῶον νεύσει. Καὶ τὰ ἐπόμενα τῇ ἀβουλίᾳ παραδείκνυσι, καὶ πῶς ἐκούσια ἅμα καὶ ἀκούσια τὰ πλημμελήματα ἐκδιδάσκει, τῇ κατ' ἐπιπέδου κυλινδρική κινήσει ἰσοικένας φήσας τὸν τῶν ἀνοήτων βίον, ὃς κύκλω ἅμα καὶ ἐπ' εὐθείας τότε κινεῖται· κύκλω μὲν δι' ἐξυτὸν· ἐπ' εὐθείας δέ, διὰ τὴν πτώσιν. Ὡς γὰρ ὁ κύλινδρος οὐ κατακρατεῖ τῆς περὶ τὸν ἄξονα κυκλικῆς περιγωγῆς ἀπὸ τῆς ὀρθότητος πλαγιασθείς, οὕτως οὐδὲ ψυχὴ τῆς τεύξεως τῶν ὄντως ἀγαθῶν τυγχάνει, τοῦ ὀρθοῦ λόγου καὶ τῆς πρὸς θεὸν συστάσεως ἀποπεσοῦσα· πλανᾶται δὲ περὶ τὰ δοκοῦντα ἀγαθὰ, καὶ ἐκφέρεται ἀπ' εὐθείας ταῖς αἰσθητικαῖς προσπαθείαις κυλιόμενη· ὁ δὲ αὐτοῦ ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλα φέρονται ἀπείρονα πῆματ' ἔχοντες παρέστησεν. Ἐπειδὴ δὲ τῆς τὰς φρένας βλαπτούσης μοίρας, καὶ τοῦ χωρισμοῦ τοῦ ἀπὸ τῶν θείων, αἴτιον ἦν τὸ αὐτεξούσιον

κίνημα παρὰ φύσιν διατεθέν· πῶς δεῖ καὶ τοῦτο κτευνάζειν, καὶ πρὸς θεὸν ἐπιστρέφειν, διὰ τῶν ἐξουσιῶν ἐπίδοξον εἶδαζε· τὴν μὲν αὐτεξούσιον βλάπτειν, τὴν καταμηνύσας, λυγρὴ γὰρ συνοπαδὸς ἔρις βλαπτουσα λέληθε σύμφυτος, τὴν δὲ αὐτεξούσιον ἔχουσα, ἣν οὐ δεῖ προσάγειν, εἰκοντα δὲ φέρειν. Συνορῶν δέ, οἱ προηγουμένως τῆς παρὰ τοῦ θεοῦ ἐπικουρίας χρῆζομεν πρὸς ἀποφυγὴν μὲν τῶν κακῶν, ἀνάκτησιν δὲ τῶν ἀγαθῶν, ὥσπερ τινὰ εἴλην ἐπήγαγε, καὶ βοηθείας αἰτήσιν, τὴν πρὸς τὸν Δι' ἐπιτροπήν.

XXV. 61—66.

Ζεῦ πάτερ, ἡ πολλῶν κα κακῶν λύσεις ἀπαντας, εἰ πάνιν δείξεις, εἴμω τῷ δαίμονι χρώνται. Ἀλλὰ σὺ θάρσει, ἐπεὶ θεῖον γένος ἐστὶ βροτοῖσιν, οἷς· ἱερὰ προφρούσα φύσις δείκνυσιν ἕκαστα· ὃν ἐσὶ τι μέτεστι, κρατήσεις ὄν σε κελύεω, ἐξάεσας· ψυχῆν δὲ πόνων ἀπὸ τῶνδε σώσεις.

Τὸν ποιητὴν καὶ πατέρα τοῦτο τοῦ Παντός θεοῦ ἦν τοῖς Πυθαγορείοις τῷ τοῦ Διὸς καὶ Ζηνὸς ὀνόματι σεμνύνειν. Δι' ὃν γὰρ τὸ εἶναι καὶ τὸ ζῆν ταῖς πᾶσιν ὑπάρχει, τοῦτον δίκαιον ἀπὸ τῆς ἐνεργείας ὀνομάζεσθαι. Κύριον γὰρ ὄντως ὄνομα θεοῦ, τὸ ταῖς ἐνεργείαις αὐτοῦ καὶ ταῖς ποιήσεσι μάλιστα κρείων· τὰ δὲ ἐφ' ἡμῶν δοκοῦντα κύρια εἶναι τύχη καὶ προίσεις τίθεται μᾶλλον, ἢ ἡ τῆς οὐσίας οἰκειότης ἐξυρίσκει, ὡς ἐστὶν ἐπὶ πολλῶν ἰδεῖν ὀνομάτων ἀλλοτριῶν τισὶ κειμένων· ὅν, εἰ ὁ πονηρὸς τὸν τρόπον Ἀγῶν

cum Deo excidit, sed circa ea quæ bona videntur vagatur, et a recto abducitur sensuum affectionibus huc illuc agitatus, quod verbis illis, *huc illuc feruntur, infinitis malis oppressi*, indicavit. Quoniam autem *fati mentes lædentis* et separationis istius a Deo causa est liberi arbitrii motus naturæ repugnans, quomodo et hunc sedare oporteat et ad Deum convertere, duobus qui sequuntur versibus docet, voluntariam noxam his verbis ostendens, *gravis enim comes latenter nocet contentio innata*, voluntarium autem remedium illis, *quam provocare non decet, sed celendo evitare*. Animadvertens vero nos ante omnia divino auxilio ad malorum effugium et bonorum recuperationem egere, conversus ad Jovem quasi precem quandam et auxilii petitionem hanc subjungit.

XXV. 61—66.

Jupiter pater, multis profecto malis omnes liberaris, si cunctis ostendas, quali genio utantur. Tu autem bono sis animo, quum divinum genus sit [mortalibus], quibus sacra natura singula pandens commonstrat. Quorum si fueris participes, mea jussa tenebis remedioque usus istis ærumnis liberabis animum.

Pythagoreorum mos erat, universitatis hujus conditorem et parentem Διὸς et Ζηνὸς nomine ornare. Eum enim, per quem (δι' ὃν) omnia sunt et vivunt (ζῆν) ab industria sua nominari æquum est. Illud enim proprium revera est Dei nomen, quod ejus actionibus et operibus maxime congruit: quæ autem in nobis videntur propria esse nomina, casu magis et humana voluntate data quam ex naturæ proprietate inventa sunt, quemadmodum in multis nominibus videre licet quæ improprie nonnullis imposita sunt; velut si improbus *Agatho* nominetur, et impius *Eusebius*. Talia enim nihil habent nominum veritatis ac proprietatis, quia nec naturam nec vim earum rerum, quibus indita sunt, exprimunt. Vera igitur nominum proprietates in rebus æternis quærenda est; ex iis autem in divinis, et inter divinas in præstantissimis. Unde et illud Διὸς nomen signum est atque imago naturæ rerum parentis ipsa voce adumbrata, propterea quod ii qui primi nomina rebus indiderunt ob summam sapientiam, velut statuarum artifices quidam optimi nominibus tanquam imaginibus earum virtutes indicaverunt. Nomina enim voce expressa signa cogitationum

καλοῖτο, καὶ εἰ ὁ θεὸς τὴν γνώμην Εὐσέβιος. Τὰ γὰρ τοιαῦτα οὐδὲν μετέχει πῆς τῶν ὀνομάτων ὀρθότητος, ὅτι μὴδὲν τῆς οὐσίας ἢ τῆς ἐνεργείας παρίστησι τῶν πραγμάτων ἐκείνων, οἷς καίτοι ὀνόματα. Ἦν οὖν ὄντως ὀρθότητα τῶν ὀνομάτων ἐν τοῖς αἰδίοις τῶν πραγμάτων χρῆ ζῆτειν· καὶ τούτων ἐν τοῖς θείοις· καὶ τῶν θείων ἐν τοῖς ἀρίστοις. Ὅθεν καὶ τὸ τοῦ Διὸς ὄνομα σύμβολόν ἐστι καὶ εἰκὼν ἐν φωνῇ δημιουργικῆς οὐσίας, τῷ τοὺς πρῶτους θεμένους τοῖς πράγμασι τὰ ὀνόματα, διὰ σοφίας ὑπερβολῆν, ὡσπερ τινὰς ἀγαματοποιούς ἀρίστους, διὰ τῶν ὀνομάτων, ὡς δι' εἰκόνων, ἐμφανίσει αὐτῶν τὰς δυνάμεις. Τὰ γὰρ ἐν τῇ φωνῇ ὀνόματα σύμβολα τῶν ἐν τῇ ψυχῇ νοήσεων ἀπειργάζοντο, τὰς δὲ νοήσεις αὐτὰς γνωστικὰς εἰκόνας τῶν νοηθέντων πραγμάτων ἐποιοῦντο. Τῇ γὰρ πρὸς τὰ νοητὰ ἐπιστροφῇ θεωρίας πλησθέντες, κάκειθεν ἐγκύμονες γενόμενοι νοερῶν ὠδίνων, εἰς φωνὰς ἤδη προϊόντες τοιαῦτα ἐτίθεντο τοῖς οὐσι τὰ ὀνόματα, ἀ δι' αὐτῆς τῆς φωνῆς, καὶ τῶν εἰς τὴν ταύτης ἐκφώνησιν παραληφθέντων στοιχείων, ὡς οἷον τε ἦν, ἀπετύπου τῶν ὀνομαζομένων τὰ εἶδη, καὶ ἐπέστρεπε πρὸς αὐτὰς τὰς οὐσίας τοὺς ὀρθῶς αὐτῶν κατακούοντας· ὥστε γίνεσθαι τὸ πέρας τῆς ἐκείνων θεωρίας ἀρχὴν ἡμῖν πρὸς εὐρεσιν τῆς τῶν πραγμάτων νοήσεως. Οὕτω μὲν οὖν ὁ δημιουργὸς αὐτοῖς πάλαι μὲν τετρακτύς, νῦν δὲ Ζεὺς πατήρ, δι' ἧς εἰπομεν αἰτίας, ὀνομασται. Ὁ δὲ αἰτεῖ παρ' αὐτοῦ τῆς παρουσίας εὐχῆς ὁ λόγος, τοῦτο ἤδη τοῖς πᾶσιν ἐφήπλωται δι' ἀγαθότητα· παρ' ἡμῖν δὲ ἐστὶ τὸ λαβεῖν τὸ ἀεὶ παρ' ἐκείνου διδόμενον. Καὶ γὰρ ἐν τοῖς προτέροις ἐλέγετο,

ἔρχου ἐπ' ἔργον
θεοῖσιν ἐπευξάμενος,

ὡς ἐκείνων μὲν αἰεὶ διδόντων τὰ ἀγαθὰ, ἡμῶν δὲ τότε αὐτὰ δεχομένων, ὅταν ἑαυτοὺς πρὸς τὴν θείαν δόσιν συντενώμεν· τὸ γὰρ αὐτεξούσιον οὐκ ἂν λάβοι τὰ ὄντως ἀγαθὰ, μὴ βουλόμενον λαβεῖν. Ταῦτα δὲ ἐστὶν ἀλήθεια καὶ ἀρετὴ, ἀπὸ τῆς δημιουργικῆς αἰτίας αἰεὶ καὶ ὡσαύτως πᾶσιν ἐλλαμπόμενα. Καὶ νῦν δὲ ὁ λόγος ὡς ἀναγκαῖον πρὸς τὴν τῶν κακῶν λύσιν ἀπαιτεῖ τὴν ἑαυτῶν οὐσίαν ἡμᾶς ἰδεῖν· τοῦτο γὰρ ἦν τὸ οἶψι τῷ δαίμονι χρῶνται· ἀντὶ τοῦ, οἷα ψυχῆ. Τῇ δὲ τοιούτῃ εἰς ἑαυτοὺς ἐπιστροφῇ διορίζεται ἐξ ἀνάγκης ἔπεσθαι καὶ τὴν ἀποφυγὴν τῶν κακῶν, καὶ τὴν ἔκφρασιν τῶν πρὸς εὐδαιμονίαν ὑπὸ τοῦ θεοῦ προτεινόμενων. Ἐξ ὑποθέσεως οὖν πρόεισι ὁ λόγος, ὅτι εἰ πάντες ἴδοιεν ὅ εἰσι, καὶ οἶψι τῷ δαίμονι χρῶνται, πάντες ἀπολυθεῖεν ἀν τῶν κακῶν. Τοῦτο δὲ ἀδύνατον. Οὐ γὰρ οἷον τε πάντας ἑμοῦ φιλοσοφῆσαι, καὶ ὑποδέξασθαι τὰ παρὰ τοῦ θεοῦ αἰεὶ προσφερόμενα ἀγαθὰ πρὸς εὐζωίαν τελειότητα. Ἦν οὖν τὸ λειπόμενον, ἢ τούτους μόνους χρῆναι θαρβεῖν τοὺς προϊόντας τῇ ἀναραιοῦσῃ τὰ οἰκία ἡμῖν ἀγαθὰ ἐπιστήμη; μόνους γὰρ τούτους ἀπολυθῆσθαι τῶν παραπεπηγότων κακῶν τῇ θνητῇ φύσει· ἐπειδὴ καὶ μόνου πρὸς τὴν θεωρίαν τῶν ὄντως ἀγαθῶν ἐπεστράφησαν, οὐς ἀξίον καὶ εἰς τὸ θεῖον γένος ἐγγράφειν, ὡς ὑπὸ τῆς ἱεραῆς φύσεως, τουτίστι φιλοσοφίας, διδασκέντας, καὶ ἀσκηθέντας τὰ δέοντα. Τῆς δὲ κοινωρίας τῶν θείων ἀνδρῶν εἴ τι μέτεστιν ἡμῖν δηλώσομεν ἀντερχόμενοι τῶν σπουδαίων ἔργων, καὶ τῶν

quæ in animo versantur esse volebant, ipsas vero cogitationes intelligentes rerum mente conceptarum imagines faciebant. Quum enim assidua rerum intelligibilium meditatione earum contemplatione repleti essent, atque inde notionibus gravidati parturirent, in voces continuo prorumpentes ea rebus nomina imponebant, quæ ipsa voce et literis ad eam efferendam assumtis, quantum fieri potuit, rerum nominatarum formas depingerent, eosque qui illa recte intelligerent ad ipsas rerum naturas attentos redderent, ita ut finis illorum contemplationis principium nobis consequendæ rerum intelligentiæ fieret. Ita igitur mundi opifex ab illis olim quaternarius numerus, nunc autem Jupiter pater propter eas quas diximus causas appellatus est. Quod autem ab eo hac prece petitur, id jam omnibus propter ejus bonitatem abunde præbitum est; nos vero potestatem habemus accipiendi quod semper ab eo datur. Etenim superius dictum est :

accingere ad opus
deos precalus,

quia illi nunquam non bona largiantur, nos autem ea tum accipiamus, quum ad divinam liberalitatem intenti sumus; neque enim accipiat liberum arbitrium, nisi velit quæ vere bona sunt. Hæc autem sunt veritas et virtus, quæ ab opibis causa ortæ semper eodemque modo omnibus affulent. Sed hoc etiam loco carmen postulat, tanquam necessarium quid ad mala sananda, ut nostram naturam intelligamus; hoc enim significat illud, *quali genio utantur*, id est, quali animo. Hujusmodi vero ad nos conversionem necessario sequi affirmat et malorum effugium, et eorum quæ ad felicitatem a Deo porriguntur patefactionem. A conditione igitur proficiscitur hoc dictum, *si omnes videant, qui sint et quali genio utantur, omnes a malis liberentur*. Hoc autem fieri nequit. Neque enim omnes simul possunt philosophari et bona accipere, quæ a Deo ad vitæ felicitis perfectionem semper conferuntur. Quid igitur restat, nisi ut illi soli *bono animo esse* debeant, qui ad disciplinam illam se applicant, quæ propria nobis bona ostendit? Hos enim solos patet *malis*, quæ

ἐπιστημονικῶν γνώσεων οἷς μόνοις ἡ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ θεραπεύεται, καὶ τῶν τῆδε ἐλευθεροῦται πόνων εἰς τὴν θεῖαν λῆξιν μεθισταμένη. Συνελόντι οὖν εἰπεῖν, ὁ νοῦς τῶν προκειμένων ἐπὶ οὗτοιοι τοιοῦτος οἱ γινώσκοντες ἑαυτοῦ ἀπολύονται τῆς θνητῆς ἐμπαθείας. Διὰ τί οὖν οὐ πάντες ἀπολύονται, πάντες ἀφορμὰς ἔχοντες ἐμψύτους πρὸς ἐπίγνωσιν τῆς ἑαυτῶν οὐσίας; Ὅτι οἱ πλείστοι, ὡς ἔφην, αὐθαίρετα πῆματ' ἔχοντες εἰσιν, οἱ τῶν ἀγαθῶν πέλας ὄντων οὐτ' ἐσορῶσιν, οὐτε κλύουσιν. Ὀλίγοι δέ εἰσιν οἱ τῆν τῶν κακῶν λύσιν συνιέντες ἐκ τοῦ γινῶναι οἷω τῷ δαίμονι χρωῶνται· οὗτοι δέ εἰσιν οἱ φιλοσοφίᾳ καθαίρομενοι τῶν τῆς ἀλογίας παθῶν, καὶ ἐκ τῶν τῆδε τόπων, ὡς περ ἐκ δεσμοτηρίων, ἐλευθεροῦμενοι. Πῶς οὖν φησι πρὸς τὸν Δία; ἢ πολλῶν κε κακῶν λύσειας ἄπαντας, εἰ πασιν δείξας οἷω τῷ δαίμονι χρωῶνται; Ἄρα ὡς ἐπ' ἐκείνῳ ὄν καὶ ἄκοντας ἐπιστρέφει πρὸς τὴν ἀληθειαν ἄπαντας, ἀμελείᾳ δὲ ἢ ἐπιβουλῇ τοῦτο μὴ ποιοῦντος, ἔν' ἐν τοῖς δεσμοῖς κατέχροντο; ἢ ταῦτα μὲν οὐδ' ὄσιν ἐπινοεῖν. Ἐκεῖνο δὲ μᾶλλον ὁ λόγος ἐπιδεικνύται, ὅτι ἐπὶ τὸν θεόν, ὡς πρὸς πατέρα,

ἐπιστραφῆναι δεῖ τὸν πρὸς εὐζωίαν ἐπειγόμενον. Ἐπεὶ γὰρ ὁ θεὸς δημιουργὸς μὲν πάντων, τῶν δὲ ἀγαθῶν καὶ πατήρ. Ὁ γοῦν τὴν λύσιν τῶν κακῶν συνίει, καὶ τῶν αὐθαίρετων πημάτων ἐλευθερούμενος, καὶ τῆ λυγρᾶν ἔριν περικόπτων τῇ ἐκουσίῳ φυγῇ, οὗτος πρὸς τὴν ἐκ τοῦ θεοῦ καθήκουσαν αἰδίων βοήθειαν ἐπιστραφόμενος, ἀναβοᾷ τὸ Ζεῦ πάτερ, τῷ ἤδη προειρησθαι τὰ παιδὸς ἄξια τὸν θεὸν πατέρα καλῶν καὶ ἐνοεῖ, τὸ ἐφ' ἑαυτοῦ συμβαῖνον ὡς εἰ γένοιτο ἐπὶ πάντων, πάντες ὁμοίως ἂν αὐτῷ κακῶν ἀπολυθεῖεν. Εἴθ' εὐρὼν τοῦτο μὴ προβαῖνον, οὐ διὰ τὸν θεόν, ἀλλὰ διὰ τοὺς πλείστους αὐθαίρετα πῆματ' ἔχοντας, λέγει πρὸς ἑαυτόν, ἀλλὰ σὺ θάρσει ὡς τὴν ὁδὸν ἐξευρηκὼς τῆς ἀπολύσεως τῶν κακῶν. Ἄντι δὲ ἦν ἡ διὰ τῆς ἱερᾶς φιλοσοφίας ἐπιστροφή πρὸς τὰ δεικνύμενα ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ἀοὶ πολλοὶ οὐχ ὄρωσι, διὰ τὸ μὴ ὀρθῶς χρῆσθαι ταῖς κοιναῖς ἐννοίαις, ἀε προσέφυσεν ὁ δημιουργὸς τῷ λογικῷ γένει πρὸς ἐπίγνωσιν ἑαυτοῦ. Ἐπεὶ οὖν τὸ δεῖξαι τίτις ἦεν δῦο προσώπων ἐνεργείας εἰς ταῦτον συνδραμούσας ἐμφαίνει (πῶς γὰρ ἂν δεῖξαις τυφλῷ, κἂν μυριάκις

mortali naturæ firmiter adhærent, *liberatum iri*, quandoquidem soli etiam ad eorum contemplationem, quæ vere bona sunt, sese converterunt, quos æquum est et *deorum ordinibus* ascribi, ut a *sacra natura*, id est philosophia, eductos et in iis quæ officium postulat exercitatos. Num vero divinorum hominum societatis participes simus ostendemus, si honestis actionibus et litterarum scientiæ operam dederimus, quibus solis hominis animus curatur, et *laboribus* quos hic patitur liberatus ad *divinam* sortem commigrat. Ut summam igitur dicam, horum versuum huiusmodi est sententia: qui se ipsos norunt, ii mortalibus *liberantur* affectibus. Cur igitur non *omnes liberantur*, quum omnes habeant innatas naturæ suæ cognoscendæ facultates? Quia plerique, ut dixi, malis ultro accessitis obruti vicina bona nec vident nec audiunt. Pauci autem sunt qui e malis se expedire didicerunt, quod sciunt, *quali genio utantur*; hi vero sunt ii qui philosophia perturbationibus rationi contrariis liberantur atque ex hisce locis, tanquam e carcere, emittuntur. Quomodo igitur Jovem alloquitur? *multis profecto malis omnes liberaris, si cunctis ostendas, quali genio utantur*. Nonne, quasi ille potestatem habeat *omnes* etiam invitos ad veritatem convertendi, negligentia vero aut malo consilio id non faciat, ut in vinculis retineantur? At hæc certe vel suspicari nefas est. Sed id potius ostendit carmen, ei ad Deum, tanquam ad patrem, revertendum esse, qui ad vitæ felicitatem contendit. Est enim Deus *omnium* quidem creator, *honorum* vero

etiam *pater*. Qui ergo e malis se expedire scit et damnis ultro arcessitis liberatur, et gravem contentionem fuga voluntaria præcidit, hic ad æternum auxilium a Deo datum conversus *Jupiter pater* exclamat, propterea Deum patrem appellans quod jam ante fecerit quæ filium decebant, ac secum reputat, si id quod ipsi contingit *omnibus* eveniat, futurum esse ut *omnes* æque atque ipse *malis liberentur*. Deinde inveniens hoc minime procedere, non Dei culpa, sed quod plerique malis ultro arcessitis urgeantur, sibi ipsi dicit: *sed tu bono sis animo* qui te e malis expediendi viam inveneris. Hæc vero est illa per *sacram* philosophiam conversio ad ea quæ a Deo *monstrantur*, quæ plerique non vident, quia communibus notionibus, quas mundi ædificator generi mentis compositi ad sui cognitionem comparandam indidit, non recte utuntur. Quoniam vero quæcunque res alteri demonstrata duarum simul personarum actiones concurrentes significat (qui enim cæco quid ostendas, etiamsi id quod vis ostendere millies ei offeras? aut qui videnti id demonstres, quod non proferas?), utrumque igitur adesse oportet, tum bonum quod ab eo proponitur qui ostendit, tum ejus cui ostenditur oculum acutum, ut illinc res spectabilis, hinc autem spectatio ad demonstrationem perficiendam concurrant. Quæ quum ita sint, ponamus omnes simul *malis liberatum tri*, si Deus *omnibus ostendat* naturæque ipsorum notitiam patefaciat, et *quali genio utantur*. Atqui non *omnes* simul *malis liberantur*. Ergo non *omnibus ostendit*, sed iis solis

προσφέρης ὁ βούλει δεῖξαι, ἢ πῶς ἂν τῷ ὄρῳτι
εἰξαις μηδὲν προσάγων;) ἀμφοτέρα οὖν παραιναι
εἶ-τό τε παρὰ τοῦ δεικνύντος προσαγόμενον ἀγα-
θόν, καὶ τὸ παρὰ τοῦ, ᾧ δεικνύεται, διορατικόν
ἴμα· ἴνα ἐκείθεν μὲν τὸ ὁρατόν, ἐντεῦθεν δὲ ἡ δρα-
σις, συνδράμη πρὸς τὴν τῆς δεξιῆς συμπλήρωσιν.
Γούτων δὲ οὕτως ἐχόντων, λάβωμεν ὑπόθεσιν πάντας
ἴμα ἀπολυθῆναι ἂν τῶν κακῶν, εἰ πᾶσι δεί-
ξειεν ὁ δημιουργὸς καὶ ἐμπανίσις τὴν τῆς ἑαυτῶν οὐ-
σίας ἐπίγνωσιν, καὶ οἷω τῷ δαίμονι χρῶνται. Ἄλ-
λὰ μὴν οὐ πάντες ἄμα ἀπολύονται τῶν κακῶν.
Οὐκ ἄρα πᾶσι δεικνύσιν, ἀλλὰ μόνοις ἐκείνοις τοῖς
πρὸς ἀπόλυσιν τῶν κακῶν οἰκοθεν ὠρμημένοις,
καὶ τὸ παρ' ἑαυτῶν ὄμμα πρὸς θεῶν τοῦ δεικνυμέ-
νου καὶ ὑποδοχῆν ἀνατείνουσιν. Οὐκ ἄρα αὐτοὺς αἰ-
τίας τοῦ μὴ πᾶσι δεῖξαι, ἀλλ' οἱ τῶν ἀγαθῶν πέλας
ὄντων οὗτ' ἐσορῶντες, οὕτε κλύοντες, καὶ διὰ τοῦτ'
αὐθαίρετα πῆματ' ἔχειν λεγόμενοι. Αἰτία οὖν τοῦ
ἐλομένου θεοῦ δὲ κακῶν ἀναίτιος, προλάμπων
μὲν αἰεὶ τὰ ἀγαθὰ πᾶσιν, ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ, οὐ δει-
κνύς δὲ αἰεὶ πᾶσιν, τῷ τὸ θεωρῶν ὄμμα τῶν προτει-
νομένων ἀγαθῶν ἐν τοῖς πλείστοις μεμυκέναι, καὶ
κάτω νεύειν ἀσυχολίᾳ τῇ πρὸς τὰ χεῖρονα. Ἡ δὲ
τοιαύτη τῶν προκαμμένων ἐπῶν ἐξήγησις καὶ πρὸς τὴν
ἀλήθειαν αὐτὴν συμφωνεῖ, καὶ πρὸς τὴν τῶν ὑπερχει-
μένων ἐπῶν διάνοιαν. Εἰ γὰρ ἐπὶ τῷ θεῷ ἔστιν ἐλ-
κῶσαι πρὸς τὴν ἀλήθειαν τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἄκοντας,
τί αὐθαίρετα πῆματ' ἔχειν αὐτοὺς ἐπεγαλοῦμεν; τί
δὲ συμπεσούμεν ὡς τὴν ἔριν οὐ δεῖ προσάγειν, εἰ-

κοντα δὲ φεύγειν; ἢ τί τὰ συμβαίοντα πράως φέρειν,
καὶ ἴσθαι σπουδάζειν ἐπιτάττομεν; ὁλος γὰρ ἡ διὰ
μαθήσεως πρὸς ἀρετὴν ὁδὸς ἀποκλείεται τοῖς Τὸ
ἐφ' ἡμῖν ἀναιροῦσιν. Οὐ γὰρ ἂν εἶδει πονεῖν, οὐδὲ ἐν
μελέτῃ καὶ ἔρωτι τίθεσθαι τὰ καλὰ, εἰ τοῦ θεοῦ ἴδιον
ἦν σώζειν ἡμᾶς ἀπὸ κακίας, καὶ τῶν ἀρετῶν πλήρεις
ποιεῖν μηδὲν παρ' ἑαυτῶν συνεισφέροντας. Ἄλλ' οὐ-
τως ἂν ἡ αἰτία τῆς τῶν πολλῶν πονηρίας θεοῦ ἦν ἐγ-
κλημα. Εἰ δὲ ἀναίτιος κακῶν ὁ θεός, ὥσπερ καὶ λέ-
γεται καὶ ἔστι, δῆλον ὡς παρ' ἡμᾶς ἡ τῶν ἀγαθῶν
ἀπόστασις, ὅτι πέλας ὄντων αὐτῶν, καὶ ἐν ἡμῖν κατὰ
τὰς φυσικὰς ἐννοίας κειμένων, οὗτ' ἐσορῶμεν, οὕτε
κλύομεν. Αἰτία δὲ τῆς ἀβλεψίας ταύτης καὶ ἀνηχοῦς
ἡ λυγρὰ ἔρις, αὐθαίρετος οὕσα βλάβη, ἣν οὐ δεῖ
προάγειν ἐπὶ πλείον, εἰκοντα δὲ φεύγειν ἀπ' αὐτῆς,
καὶ τὴν τῶν κακῶν λύσιν συνίεναι; καὶ τὴν εἰς
θεῶν ἐπιστροφὴν ἐξευρίσκειν. Οὕτω γὰρ ἡ παρὰ τοῦ
θεοῦ ἔλλαμψις, τῆς παρ' ἡμῶν δράσεως αὐτῇ συντρη-
χούσης, δεῖξις γίνεται. Ἔργα δὲ τῆς δεξιῆς,
ψυχῆς ἀκείσις, καὶ σωτηρία ἀπὸ τῶν τῆδε πόνων, καὶ
συναίσθησις τῶν θείων ἀγαθῶν, καὶ κοινωνία τῆς
πατριχῆς πολιτείας. Ἔσοῦτα περὶ ἀρετῆς καὶ
ἀληθείας προειπών, καὶ τὰ μὲν τῆς ἀρετῆς παραγγέλ-
ματα εἰς τὸν νυκτερινὸν σύλλογον περατώσας, τὰς δὲ
τῆς ἀληθείας ἐλπίδας ἕως τῆς ἀκείσεως καὶ σωτηρίας
τῆς ψυχῆς ὀρίσας, ἐπάγει τὰ περὶ τῆς τοῦ αὐγοειδοῦς
καθαρότητος πτερωτικῆς, τρίτον τι φιλοσοφίας γένος
ἐπισυνάπτων τοῖς προειρημένους.

qui per se ad *malorum liberationem* prompti sunt
et oculos suos ad id quod *ostenditur* contemplan-
dum et excipiendum intendunt. Ergo non ipse in
causa est, cur non omnibus ostendat, sed ii qui
vicina bona neque vident neque audiunt ideoque
voluntaria mala pati dicuntur. Culpa igitur ejus
est qui eligit; Deus autem *malorum culpa* vacat,
efficiens, quantum in ipso est, ut bona semper
omnibus praeluceant, non *ostendens* vero semper
omnibus, quoniam plurimorum oculi, quibus
bona proposita contemplari possent, clausi sunt
et deorsum flectuntur in deterioribus occupati.
Hujusmodi propositorum versuum explicatio et
cum veritate ipsa et cum praecedentium versuum
sensu congruit. Si enim Deus habet potestatem
homines, etiam invitos, ad veritatem trahendi, cur
eis damna ultro arcessita exprobramus? Cur vero
litem non adducere, sed cedendo evitare suademus?
aut cur oasus adversos patienter ferre et
remedia quaerere eos jubemus? via enim illa,
quæ per disciplinam ad virtutem ducit, ab illis
prorsus intercluditur qui liberum arbitrium tol-
lunt. Neque enim opus foret nos laborare et me-
ditari et amare bona, si Dei proprium esset nos
vitiatorum immunes servare virtutibusque implere,

nihil ex nobis conferentes. Atqui sic malorum
facinorum, quæ vulgo patrant homines, culpa
Deo attribuenta esset. Quodsi Deus malorum
auctor non est, quemadmodum et dicitur et revera
est, apparet istius a bonis deflectionis culpam in
nobis esse, quod quum illa præsto sint atque in
nobis secundum insitas notiones posita, neque
videmus neque audimus. Cæcitatibus vero hujus æ
surditatis causa est perniciosissima ista contentio,
voluntaria noxa, quam non debemus provocando
augere, sed cedendo vitare, et malorum libera-
tionem discere et reditu ad Deum reperire. Ita
enim ex divina illuminatione et spectatione nostra
cum ea concurrente fit *demonstratio*. Hujus vero
demonstrationis effectus sunt animi sanatio atque
ærumnarum, quas hic toleramus, liberatio et
divinorum bonorum sensus paternæque vivendi
rationis consortium. His igitur omnibus de vir-
tute et veritate præmissis ac virtutis præceptis in
nocturno colloquio finitis, veritatis autem spe
usque ad sanationem et salutem animi perducta,
ea adjicit quæ ad lucidi corporis castimoniam
alas addentem pertinent, tertium quoddam phi-
losophiæ genus superioribus adjungens.

XXVI. 67—69.

Ἄλλ' ἔργου βρωτῶν, ὧν εἶπομεν, ἐν τε καθαρμοῖς, ἐν τε λύσει ψυχῆς κρίνων, καὶ φράζου ἑκαστα, ἡνίοχον γνώμην στήσας καθύπερθεν ἀρίστην.

Ἡ λογικὴ οὐσία συμφοῦς ἔχουσα σῶμα παρὰ τοῦ δημιουργοῦ εἰς τὸ εἶναι παρῆλθεν, ὡς μήτε τὸ σῶμα εἶναι αὐτῆν, μήτε ἄνευ σώματος· ἀλλ' αὐτὴν μὲν ἀσώματον, ἀποπερατοῦσθαι δὲ εἰς σῶμα τὸ ἴδιον αὐτῆς εἶδος. Οἷον γὰρ ἐπὶ τῶν ἀστρῶν, τὸ μὲν ἄνω αὐτῶν ἀσώματος οὐσία, τὸ δὲ κάτω, σωματικὴ καὶ ἔστιν ἥλιος τὸ ἴδιον τὸ ἐξ ἀσωμάτου καὶ σώματος, οὐ ποτὲ διεστώτων, εἶτα συνελθόντων (οὕτω γὰρ ἂν καὶ διέστη πάλιν), ἀλλ' ἅμα συνδεδημιουργημένων, καὶ ἐν τάξει συμπεφυκότων, ὡς τὸ μὲν ἡγούμενον εἶναι, τὸ δὲ ἐπόμενον. Οὕτως ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν ἐφεξῆς λογικῶν γενῶν, τοῦ τε ἡρωϊκοῦ, καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου· καὶ ἔστιν ἕκαστος ἥρωος ψυχῆς λογικὴ μετὰ φωτεινοῦ σώματος· καὶ ὁ ἀνθρώπος ὁμοίως ψυχῆς λογικῆς μετὰ συμφοῦς ἀθανάτου σώματος. Καὶ τοῦτο τῶν Πυθαγορείων ἦν δόγμα, ὃ δὴ Πλάτων ὕστερον ἐξέφηνεν, ἀπεικάσας ξυμφύτῳ δυνάμει ὑποπτέρου ζεύγους τε καὶ ἡνίοχου πᾶσαν θεῖαν τε καὶ ἀνθρωπίνην ψυχὴν. Δεῖ οὖν πρὸς μὲν τελειώσιν τῆς ψυχῆς ἀληθείας ἡμῖν καὶ ἀρετῆς·

πρὸς δὲ καθαρίσιν τοῦ αὐγοειδοῦς ἡμῶν σώματος, τῆς τῶν ὑλικῶν μολυσιμῶν ἀποθέσεως, καὶ τῶν ἱερῶν καθαρμῶν παραλήψεως, καὶ τῆς ἐπεγειρούσης ἡμῶν πρὸς τὴν ἐντεῦθεν ἀνάπτειν θεοσυνδέτου ἀλκῆς. Περὶ οὖν οἱ προκείμενοι στίχοι διδάσκουσι, τὰ μὲν περιττὰ μολύσματα τῆς ὕλης περικόπτοντες διὰ τοῦ, εἴργου βρωτῶν ὧν εἶπομεν· τὴν δὲ ἱερὰν καθαρίσιν καὶ τὴν θεοσυνδέτου ἀλκὴν ἐντιθέτες δι' ὧν ἡνιξάντο οὕτωσι λέγοντες, ἐν τε καθαρμοῖς, ἐν τε λύσει ψυχῆς κρίνων· καὶ τὸ ἴδιον εἶδος τῆς ἀνθρωπίνης οὐσίας δλόκληρον ἡμῖν ἀποδεδώκασιν δι' ὧν ἐπήγαγον, ἡνίοχον γνώμην στήσας καθύπερθεν ἀρίστην. Τοῦτο γὰρ καὶ τὴν ἴδιον οὐσίαν τοῦ ἀνθρώπου παρέστησε, καὶ τὴν τάξιν τῶν ἐν αὐτῷ μερῶν διεστῆλατο, δεῖ το μὲν κριτικόν, ὡς ἡνίοχον τὸ δὲ ἐπόμενον, ὡς ἡνίοχον. Ταῦτα γὰρ ἔστιν ἐκ τῶν προκειμένων ἐπιὸν διδαχθῆναι τὸν τῶν Πυθαγορείων συμβόλων μὴ ἀνήκοον, δεῖ δὲ σὺν τῇ ἀσκήσει τῆς ἀρετῆς, καὶ τῇ ἀναλήψει τῆς ἀληθείας, καὶ καθαρῶτικῆς ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι τῆς περὶ τὸ αὐγοειδὲς ἡμῶν σώμα, ὃ καὶ ψυχῆς λεπτόν ὄχημα οἱ χρησμοὶ καλοῦσι. Διατείνει δὲ αὕτη ἡ καθαρίσιν ἕως σιτίων καὶ ποτῶν, καὶ τῆς ὕλης διαίτης τοῦ θνητοῦ ἡμῶν σώματος, ἐν ᾧ τὸ αὐγοειδὲς ἔχεται προσπνέον τῷ ἀψύχῳ σώματι·

XXVI. 67—69.

Abstine vero cibus iis quos diximus, cum in lustrationibus, tum in purgatione animi iudicium adhibens: et considera singula ratione, optima rectrice, superiori in loco constituta.

Natura intelligens cui corpus adhæret ita a mundi procreatore producta est, ut illa neque corpus sit, nec sine corpore, sed ipsa quidem incorporea sit, in corpus autem tota ejus forma desinat. Ut enim in astris id, quod superius est, substantia est incorporea, quod autem inferius corporea; et sol totus ex incorporeo et corpore constat, non aliquando separatis, deinde conjunctis (ita enim rursus etiam disjungi possent), sed simul conditis atque eo ordine consociatis, ut alterum ducat, alterum sequatur: ita quoque res se habet in generibus ratione præditis, quæ ordine proxima sunt, heroico et humano; quilibet enim heros est animus rationalis lucido corpori conjunctus, atque homo similiter est animus rationalis cui corpus immortale adhæret. Atque hoc erat Pythagoreorum dogma, quod Plato sane postea evulgavit, divinum omnem et humanum animum consociatæ potentia alati currus atque aurigæ comparans. Nobis igitur ad animum perficiendum veritate et virtute opus est, ad lucidi autem corporis nostri purificationem depositis terrenæ materiæ inquinamen-

tis et assumtis sacris lustrationibus et vi divinitus addita, qua ad superiores regiones hinc celeri volatu petendas excitemur. De quibus propositis versus quædam tradunt, supervacanea materiæ inquinamenta circumcidentes his verbis: *abstine cibus iis quos diximus, sacram vero purificationem et vim divinitus adjectam dantes paulo obscuriore dicto, cum in lustrationibus, tum in purgatione animi iudicium adhibens; totam autem humanæ naturæ formam plene perfectæque expressam nobis exhibuerunt iis quæ subjuncta sunt, rationem, optimam rectricem, superiori in loco constituentem.* Hoc enim et totam hominis naturam ostendit et partium ejus ordinem distincte docuit; quippe judicandi facultatem esse rectricis instar. sequentem vero partem velat regi. Hæc enim ex propositis versibus ei discere licet qui signorum Pythagoricorum non ignarus est, una cum virtutis exercitatione et veritatis studio castimoniam etiam lucidi corporis nostri curam esse habendam, quod et animi subtile vehiculum oracula vocant. Pertinet vero hæc purificatio ad cibum quoque et ad potum cæterumque victum mortalis nostri corporis, in quo lucidum illud inest quod vitam inanimo corpori inspirat atque ejus compagem continet. Nam vita quædam est corpus materiæ expers vitæque e materia constantis parens, per quam mortale nostrum animal perficitur, ex vita rationis experte et materiali corpore

ψῆν, καὶ τὴν ἁρμονίαν αὐτοῦ συνέχον. Ζωὴ γὰρ τίς ἐστι τὸ αὔλον σῶμα, καὶ ζωῆς ἐνύλου γεννητικόν, δι' ἣς τὸ θνητὸν ἡμῶν ζῶον συμπληροῦται, ἐκ τῆς ἀλόγου ζωῆς καὶ τοῦ ὑλικοῦ σώματος συγκεείμενον, εἰδῶλον δὲ τοῦ ἀνθρώπου, ὃς ἐκ λογικῆς οὐσίας καὶ σώματος αὐτοῦ συνέστηκεν. Ἐπει οὖν ἡμεῖς ὁ ἄνθρωπος, ἀνθρώπου δὲ ταῦτα προσήκει διὰ πάντων μὲν καθήρασθαι καὶ τελειωθῆναι, τὸν δὲ ἐπιβάλλοντα τρόπον ἐφ' ἑκάστης φύσεως τηρήσαι. Ἔστι γὰρ ἄλλη ἄλλου καθαρισμοῦ. Οἶον, ψυχῆς λογικῆς, κατὰ μὲν τὸ λογικόν, καθαρισμοῦ ἐπιστημονικῆ ἀληθείας· κατὰ δὲ τὸ δοξαστικόν, ἡ βουλευτικῆ ἀρετῆς. Θεωρεῖν γὰρ τὰ ἄνω περικοτές, καὶ τάττειν τὰ κάτω, ἀληθείας μὲν πρὸς ἑκεῖνα, πολιτικῆς δὲ ἀρετῆς πρὸς ταῦτα δεησόμεθα, ὅπως ἂν τῶν μὲν αἰδίων θεωρητικῶν γινώμεθα, τῶν δὲ ἐνδεχομένων πρακτικοί. Κατ' ἀμφοτέρα δὲ τοῖς θεοῖς ὄροις ἐμμένοντες τὸν τῆς ἀλογίας ἂν ἀποφυγομεν κλύδωνα. Ἀπὸ ταύτης γὰρ δεῖ καθήρασθαι τὴν λογικὴν ἡμῶν οὐσίαν, ἐπειδὴ καὶ ταύτη προσήλθεν ἐν τῇ εἰς γένεσιν νεύσει. Ἀλλὰ δὴ καὶ τῷ αὐγοειδῇ ἡμῶν σώματι προσέφυ σῶμα θνητὸν· ὁμοῦς καθαρῆσαι δὲ καὶ τούτου, καὶ τῆς πρὸς αὐτὸ συμπαθείας ἀπαλλαγῆναι. Λείπεται δὴ οὖν ἡ τοῦ ψυχικοῦ σώματος

καθαρισμοῦ, ἣν ποιήσασθαι δεῖ τοῖς ἱεροῖς ἐπόμενον θεσμοῖς, καὶ ταῖς τῶν ἱερῶν τέχναις. Σωματικωτέρα δὲ πως αὕτη ἡ καθαρισμοῦ· διὸ καὶ ὕλων ἐφάπτεται παντοδαπῶν, θεραπεύουσα παντοίας καὶ μεταπέιθουσα δραστηρίως τὸ ζωτικὸν τοῦτο σῶμα χωρισθῆναι τῆς ὕλης, καὶ ἀναπτῆναι πρὸς τὸν αἰθέριον τόπον, ὅπου τὴν κατάταξιν ἔχειν αὐτῷ εὐδαιμονία ἦν πρώτη. Πάντα δὲ τὰ περὶ τοῦτο δρώμενα, ἂν θεοπροπῶς καὶ μὴ ἀγυρτικῶς γίνηται, συνεπόμενα τοῖς τῆς ἀρετῆς καὶ ἀληθείας κανόνιν εὐρίσκειται. Αἱ γὰρ τῆς λογικῆς ψυχῆς καθαρισμοῦ καὶ τοῦ αὐγοειδοῦς ὀχλήματος προμηθεύονται, ὅπως ἂν αὐταῖς ὑπότερον καὶ τοῦτο γενόμενον μὴ ἐμποδῶν ἴσθηται πρὸς τὴν ἄνω πορείαν. Πταροφυῖα δὲ αὐτοῦ ἀρίστη, ἡ κατὰ μικρὸν μελέτη τῆς τῶν περιγεῖων ἀποστάσεως, καὶ ὁ πρὸς τὴν αὐλίαν ἐθισμός, καὶ ἡ ἀπόθεσις ὧν ἂν ἐπλήσθη μολυσμῶν ἐκ τῆς πρὸς τὸ ὑλικὸν σῶμα συζεύξεως. Διὰ γὰρ τούτων ἀναβιώσκειται τρόπον τινά, καὶ συλλέγεται, καὶ θεοῦ πληροῦται τόνου, καὶ τῇ νοερᾷ τελειότητι τῆς ψυχῆς συναπτεται. Τί οὖν ἡ ἐνίων βρωμάτων ἀποχὴ πρὸς ταῦτα συμβάλλοιτο ἄν; τοῖς ἐθιζόμενοις καὶ πάντων χωρίζεσθαι τῶν θνητῶν, τὸ τιῶν ἐντεῦθεν ἦδη παντελῶς ἀποσχέσθαι, καὶ μάλιστα τῶν γλυκυθυμούτων,

compositum, quæ ipsius hominis imago est e natura intelligenti et corpore materia vacuo conflati. Quum igitur nos simus homo, hominis autem hæc sint, in omnibus purificari et perfici debemus, modum vero unicuique naturæ convenientem servare. Est enim alia alius purificatio. Velut animi rationalis in parte rationis usum flagitante purificatio est litterarum veritas, in illa, quæ opinandi vi prædita est, virtus deliberativa. Quum enim ita comparata sit natura nostra, ut superiora contemplerur, regamus autem inferiora, veritate nobis ad illa, civili autem virtute ad hæc opus erit, ut et res æternas contemplari et eas quæ usu veniunt peragere possimus. In utrisque autem divinas regulas observando insaniam æstum effugiamus. Ab hac enim natura nostra mentis compos liberanda est, quoniam et huic se adjunxit, quum in hunc mundum descendit. Atqui lucido etiam corpori nostro adhæret corpus mortale, sed tamen et ab hoc purum esse oportet atque a naturæ ejus convenientia et conjunctione liberum. Restat igitur corporis animalis purificatio, quæ secundum sacras leges et sacrorum artes fieri debet. Sed corporea magis hæc purificatio est; unde omnis generis materiam attingit varia vitali huic corpori remedia adhibens et efficaciter illud adducens, ut a materia separetur et in æthereum locum subvolet, ubi sedem habere prima felicitate fruendi contigit. Quæcumque autem circa

hoc aguntur, si ritu ad divinum honorem accommodato, non autem præstigatorum more fiant, virtutis ac veritatis regulis convenientia reperiuntur. Namque animi ratione præditi purificationes lucido etiam vehiculo prospiciunt, ut hoc quoque earum ope pennis instructum illius iter ad loca superiora susceptum ne impediat. Optime autem ejus pennæ renascentur, adhibita cura, ut a terrestribus rebus paulatim abscedat et semotis a materia assuescat et inquinamenta ex adjuncto materiali corpore forte contracta deponat. Etenim his reviviscit quodammodo et se colligit et divino vigore impletur atque intellectuali animi perfectioni conjungitur. Quid igitur ciborum quorundam abstinencia ad hæc conferat? Iis qui ab omnibus rebus mortalibus separari assuescunt plena quorundam ciborum, imprimis animo gratorum et mortale corpus in mundum detrudentium jam dehinc abstinencia profuerit ad purificationem. Quamobrem et in symbolicis præceptis nonnullorum abstinencia studiosis imperabatur, sensum quidem primarium habens latiore et magis generale, deinde vero etiam a particulari ista re arcens, cujuscunque mentionem facit; verbi gratia, *animantis vulvam ne comedas*. Quod quidem ita dictum ab una quadam re terrestri eaque minima nos avertit. Sin autem profundos Pythagoricæ mentis sensus introspecias, omnium rerum creaturarum abstinenciam ex uno quodam exemplo

καὶ κατατεινόντων εἰς γένεσιν τὸ θνητὸν σῶμα, πρὸ ὁδοῦ ἀν' γένοιτο εἰς κάθαρσιν. Διὸ καὶ ἐν τοῖς συμβολικοῖς παραγγέλμασιν ἐπιτάττετο τινῶν ἀποχή, μαζονα μὲν καὶ καθολικώτερον ἔχουσα τὸν προηγούμενον νοῦν, ἐπομένως δὲ καὶ τοῦ μερικοῦ τούτου ἀπειργουσα, οὗ ἂν τὴν μνήμην ἐκάστοτε ποιῆται ὄϊον, μήτρην ζώου μὴ ἐσθίειν. Τοῦτο δὲ οὕτως λεγόμενον ἐνός τινος ἀφίστησιν ἡμᾶς τῶν περὶ γῆν, καὶ τούτου σμικροτάτου. Ἐὰν δὲ εἰς τὸ πολύνουον τῆς Πυθαγορικῆς βαθύτητος ἀπίδης, τὴν ὅλης τῆς γενέσεως ἀποχὴν δι' ἐνός τινος παραδείγματος διδαχθῆσιν· καὶ ὡς ἐν βρώμασι τοῦτο οὐ προσοισόμεθα, οὕτως ἐν τοῖς τοῦ αὐγοειδοῦς καθαρσίαις τὸ ἀπὸ τούτου νοούμενον ἐπιτηδεύομεν. Ὁμοίως δὲ καὶ τὸ καρδίαν μὴ ἐσθίειν, προηγούμενης μὲν εἰς τὴν τοῦ θυμικοῦ κατάστασιν μὴ ἵναί λέγει· κατ' ἐπακολούθησιν δέ, καὶ τὴν τούτου τοῦ μέρους ἀποχὴν εἰσηγείται. Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον, καὶ τὸ θνησιμαίων ἀπέχεσθαι δεῖν θεωρήσομεν τὸ μὲν ὅλον τῆς θνητῆς φύσεως ἀπειργεῖν ἡμᾶς, ἥδη δὲ καὶ τῆς τῶν ἀθύτων καὶ ἀνιέρων σαρκῶν μεταλήψεως. Δίκαιον γὰρ τῶν συμβολικῶν νοουθησέων καὶ τὸ προφαίνόμενον φυλάττειν, καὶ τὸ εἶσω νοούμενον. Ἐκ γὰρ τῆς συνεχοῦς τοῦ φαινομένου τηρήσεως ἢ τῶν μεζόνων μελετᾶται κατόρθωσις. Οὕτως οὖν καὶ νῦν ἀκουσόμεθα, ὡς διὰ βραχυτάτου τοῦ λόγου, μεγίστων ἔργων ἀρχὰς ἡμῖν ἐνδιδόντος τοῦ ἔπους. Εἰ ρ γ ο υ γὰρ φησι βρωμάτων, ὃ ταυτὸν ἐστι τῶν ἀπέχου φαρτῶν σωμάτων. Ἐπει δὲ οὐ πάντων νῦν ἀπέχε-

σθαι δυνατόν, ἐπάγει ὧν εἰπομεν. Καὶ ποῦ τούτων εἴρηται ὑποδείκνυσιν, ἐν τε καθαρμα ἐν τε λύσει ψυχῆς· ἐν' ἢ ἀποχὴ τῶν τῶν τῆς διαυγείας τοῦ σωματικοῦ ὀχλήματος ἐμείλιαν ποιῆται πρέπουσαν τῇ καθαιρομ ἐν τῇ χῆ καὶ ἀπολυομένη τῶν ὑλικῶν κητοχῶν. Ἐπὶ τοιαύτῃ ἐπιτηδεύσει τὸν χριτικὸν ἐπέστησε λαβόν, τὸν δυνάμενον τὴν τοῦ αὐγοειδοῦς θεραπείαν τῇ θαρότητι τῆς ψυχῆς σύμφωνον ἀποδοῦναι. Διὸ ἡνίοχον γνῶμην αὐτὸν προσηγόρευσε, ὡς ἐπεσταπέφυκότε τῇ τοῦ ὀχλήματος εὐταξίᾳ. Γνῶμην μὲν δει λογικῆς ψυχῆς δύναμις ἦν· ἡνίοχον δέ, ὅτι ἐπιτομένη καὶ ἐπιστατοῦσα τοῦ σώματος. Τὸ δὲ δραστικὸν ὑπὲρ τὸν ἡνίοχον τέτακται. Εἰ γὰρ καὶ μία ψυχὴ, ἀλλ' ὁμματι μὲν ὅλον θεωρεῖ τὸ τῆς ἀληθείας πεδὲ τῇ δὲ ἀναλόγῳ πρὸς χεῖρα δύναμις τὸ συμμῶες σῶμα κατέγει, καὶ πρὸς ἑαυτὴν ἐπιστρέφει, ἐν' ὅλη πρὸς θεῖον ἴδῃ, καὶ τὴν θεῖαν ὁμοίωσιν κτήσεται. Καὶ ὁ καθόλου τῆς ἀποχῆς τόπος τοιούτος, καὶ τοσούτων ἀγῶν στοχαζόμενος· τὰ δὲ ἐπὶ μέρους ἐν τοῖς ἱερῶν ἀποφθέγμασιν ἐν ἀποβρήτῳ παραδίδοτο· ὧν ἕκαστον καὶ μερικὴν ἀποχὴν εἰσηγεῖτο, ὅσον, κυάμων μὲν ἰσπέρμασι, θνησιδίων δὲ ἐν ζώοις, καὶ τούτων κατ' ἐνός, ὡς ἐπὶ ἰχθύων τὸ ἐρυθρίνου ἀπέχεσθαι, καὶ ἰχθησῶν ἄλλου, καὶ ἐτέρου τινὸς ἐν πτηνῶν, καὶ τῶν τελευταίων, μέρη τινὰ ζῶων ἀπηγόρευσε, ὅσον· κερὰ μὴ ἐσθίειν, μὴδὲ καρδίαν· ὁμοῦ καὶ ἐν ἑκάστῳ τούτων τὴν τελειότητα τῆς καθάρσεως ἐναπετυπούτο ὁ λόγος.

discis; et quemadmodum hoc in cibis non comedemus, sic in lucidi corporis lustrationibus id quod ea re significatur observabimus. Similiter vero et illud, *cor ne comedas*, præcipue quidem nos, ne iracundia indulgemus, admonet, deinde autem ut ab hoc etiam membro abstinemus præcipit. Pari autem ratione videbimus et illud, *a carnibus morticinis abstinendum*, nos omnino a mortali natura arcere, jam vero et a comedendis carnibus ad sacrificia minime aptis et profanis. In symbolicis enim præceptis et id observari oportet quod aperte dicitur et quod tecte significatur. Namque assidua ejus quod apparet observatione ad majora etiam rite peragenda præparamur. Sic igitur et nunc intelligemus carmen, ut quod verbis paucissimis maximorum operum principia nobis tradat. Dicit enim, *abstine cibis*, quod idem est ac si dicatur, a corporibus corruptioni obnoxiiis abstine. At quum ab omnibus nunc abstinere non possimus, subjungit, *quos diximus*. Atque ubi de his dictum sit ostendit, *cum in lustrationibus, tum in purgatione animi*, ut ciborum abstinencia corporei vehiculi splendorem eâ curet diligentia, quæ animo purificato et materialibus impedimentis soluto conveniat.

Hujusmodi autem studio rationem *judicem* præfecit, quæ lucidi corporis curam animi puritati congruentem reddere possit. Quapropter et *rectricem mentem* eam appellavit, quippe quæ a natura comparata sit ad vehiculum rite gubernandum: *mentem* quidem, quia *rationalis* facultas est, *rectricem* autem, quod corpori moderetur et præsit. Cæterum oculus accuratè prospectans *rectrici* superpositus est. Quamvis enim *animus* unus sit, oculo tamen velut contemplatur veritatis campum, ea vero facultate quæ manus instar est corpus consociatum cohibet atque ad se convertit, ut totus Deum intueatur divinamque similitudinem adipiscatur. Generalis igitur abstinencia forma hujusmodi est tantaque bona petit: singulæ autem ejus partes in sacris sententiis secreto tradebantur; quarum etsi *suam* quæque et particularem abstinenciam suadebat, velut fabarum in seminibus, cadaverum in animalibus, atque in his secundum genera, velut in piscibus rebellionis abstinenciam atque in terrestribus aliis et alius cujusdam in avibus, denique et partes aliquas animalium comedi vetabat, ut caput et cor: tamen in his etiam singulis purificationis perfectionem sermo expressit, hujus

μέν τινας φυσικὰς ἰδιότητας τὸς ἢ τὸς εἰς σωμα-
 τὴν ἀποχὴν κατατάξας, δι' ἐκάστου δὲ τῆς θνητῆς
 σπασθείας κάθαρσιν εἰσηγούμενος, καὶ ἐθίζων διὰ
 τῶν εἰς ἑαυτὸν ἐπιστραφῆναι τὸν ἄνθρωπον, καὶ τοῦ
 τῆς γενέσεως καὶ φθορᾶς τόπου ἐξαναδύνασθαι, πρὸς
 τὸ Ἡλύσιον πεδίον καὶ Αἰθέρα τὸν ἐλεύθερον μετοι-
 ασθῆσαι. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τάξει τὴν ἐπίδοσιν τῆς ἀπο-
 κείσεως ἐπιοῦντο, διὰ τοῦτο καὶ μαχόμενα, ὡς ἂν οἰη-
 σάμενοι, εὐράσκειται παρ' αὐτοῖς σύμβολα. Τῶν γὰρ
 ἡρώων ἀπέχεσθαι τὸ Καρδίας ἀπέχεσθαι ἐναντίον· εἰ-
 πού τις τὸ μὲν Καρδίας ἀπέχου, τοῖς ἀρχομένοις
 ῥηγγέλλθαι λέγοι, τὸ δὲ Ζῶων, τοῖς ἤδη τελείοις.
 ῥιττὴ γὰρ ἡ κατὰ μέρος ἀποχὴ, οἷς τὸ δλον ζῶων ἀπη-
 ρεύετο. Διὸ οὐ παρέργως προσέχειν δεῖ τῇ τάξει τῆς
 ἀβάσεως, ἣν ἐμφαίνει τὰ ἐπη. Ἐργου γάρ, φησί,
 ὡ μάτων εἶτα, ὡς ἐρωτῶντός τινος, ποίων; ἀπε-
 νῆκτο, ὧν εἴπομεν. Καὶ πάλιν, ὡς πρὸς δευτέραν
 ὕψιν ζητοῦσαν, ποῦ εἶπον περὶ τούτων οἱ Πυθαγό-
 ροι, καὶ ἐν ποίαις μαθημάτων παραδόσεσιν ἀποχὰς
 ὡμμάτων συνέφηναν; ἐπήγαγεν, ἐν τε καθαρμοῖς ἐν
 λύσει ψυχῆς ὡς τῶν μὲν καθαρμῶν προη-
 μένων, τῆς δὲ λύσεως ἐπακολουθούσης. Καθα-
 ροὶ δὲ λογικῆς ψυχῆς εἰσὶν αἱ μαθηματικαὶ ἐπιστῆ-
 ναι, καὶ ἀναγωγὸς λύσεις ἡ διαλεκτικὴ τῶν ὄντων ἐπο-

πτεία. Διὸ καὶ ἐνικῶς ἀπήγγελλται, ἐν τε λύσει
 ψυχῆς ὅτι εἰς μίαν ἐπιστήμην αὕτη τελεί, τῆς μαθη-
 ματικῆς πλῆθος ἐπιστημῶν περιεχούσης. Τοῖς οὖν
 ἐπὶ ψυχῆς εἰς κάθαρσιν καὶ ἀπόλυσιν οἰκειῶς
 παρελημμένους δεῖ τὰ ἀναλογούντα καὶ ἐπὶ τοῦ αὐ-
 γοειδοῦς ἐπιτάξαι. Οὐκοῦν τοῖς τε μαθηματικοῖς
 καθαρμοῖς τοὺς τελεστικοὺς συνεισιναί, καὶ τῇ
 διαλεκτικῇ λύσει τὴν ἱερατικὴν ἀναγωγὴν συνέπε-
 σθαι ἀνάγκη. Ταῦτα γὰρ ἰδίως καθάροντα καὶ
 τελειοῦντα τὸ πνευματικὸν ὄχημα τῆς λογικῆς ψυ-
 χῆς, τῆς μὲν ὕλικῆς ἀζωίας αὐτὸ χωρίζει, πρὸς δὲ
 τὴν τῶν καθαρῶν πνευμάτων συνουσίαν ἐπιτηδεῖως
 ἔχειν παρασκευάζει. Μὴ καθαρῶν γὰρ καθαρῶ ἐφά-
 πτεσθαι οὐκ ἔστι θέμις. Ὡς περὶ οὖν τὴν ψυχὴν ἐπι-
 στήμη καὶ ἀρετῇ προσήκει κοσμηῆσαι, ὅπως ἂν τοῖς
 ἀεὶ τοιοῦτοις συνεῖναι δύνηται· οὕτω καὶ τὸ αὐγοειδὲς
 καθαρὸν καὶ αἴθλον δεῖ παρασκευάσαι, ἵνα τὴν τῶν
 αἰθερίων σωματῶν ἀνάσχηται κοινωνίαν. Δι' ὁμοιό-
 τητος γὰρ πάντα φιλεῖ πρὸς ἄλληλα συνάπτεσθαι, τῇ
 δὲ ἀνομοιότητι καὶ τὰ ἐγγύς ὄντα τοῖς τόποις χωρίζε-
 ται. Τοῦτο τῆς τελειοτάτης φιλοσοφίας τὸ μέτρον οἱ
 Πυθαγόρειοι παρέδωκαν, πρὸς τὴν δλου τοῦ ἀνθρώπου
 τελειότητα οἰκεῖον καὶ σύμμετρον. Ὁ γὰρ ψυχῆς
 μόνος ἐπιμέλειαν ποιούμενος, τοῦ δὲ σώματος ἀμελῶν,

el illius propter proprietates quasdam naturales
 corpoream abstinentiam ordine constituens, simi-
 litudinem autem mortalium affectionum purificatio-
 nem docens et omnibus hominem adducens, ut
 ad se convertatur atque e loco generationis et
 corruptionis emergens ad campum Elysium libe-
 rumque ætherem commigret. At quum illi certo
 ordine abstinentiæ progressum facerent, non-
 nulla eorum symbola inter se, quemadmodum
 quis existimet, pugnancia etiam inveniuntur.
 Namque animalium abstinentia inconveneria est
 cordis abstinentiæ, nisi quis forte dicit *ab ab-
 stine* incipientibus injunctum fuisse, illud
 autem, *ab animalibus*, jam perfectis. Iis enim
 supervacanea erat partium abstinentia, quibus
 totum animal interdicebatur. Quare diligenter
 animus attendendus est ad ordinem ascensus,
 quem carmen indicat. Dicit enim, *abstine a cibis*,
 deinde tanquam interrogante aliquo, *a quibus?*
 respondet *ab iis quos diximus*. Et rursus quasi
 iterum quæritur, ubi de his locuti sint Pythago-
 rei et in quibus disciplinis tradendis ciborum
 abstinentiam simul monstraverint, adjicit, *in
 lustrationibus atque in animi purgatione*, tanquam
 præcedentibus lustrationibus animi purgatione
 subjuncta. *Animi* vero ratione præditi *lustratio-
 nes* sunt artes mathematicæ, atque in sublime
 evehens purgatio dialectica rerum inspectio.
 Quamobrem etiam singulariter prolaturum est,

atque in animi purgatione, quod ad unam disci-
 plinam hæc pertineat, quum mathematica multas
 artes complectatur. Illis ergo quæ ad animi *purifi-
 cationem* et *expiationem* apte adhibita sunt si-
 milia de lucido etiam corpore præcipi oportet.
 Necesse igitur est *lustrationibus* mathematicis
 mysticas adjungi et dialecticæ expiationis hiera-
 ticam animi elationem esse comitem. Hæc enim
 quæ proprie spirituale animi rationalis vehiculum
 purificant et perficiunt, a materiali morte id se-
 parant atque ad purorum spirituum societatem
 idoneum reddunt. Impuro enim purum attingere
 nefas est. Quemadmodum igitur animus scientia
 et virtute ornari debet, ut cum iis qui semper
 tales sunt versari queat: sic et lucidum corpus
 purum et materiæ expers reddi oportet, ut æthe-
 reorum corporum consortionem ferat. Solent
 enim similitudine cuncta inter se conjungi; dis-
 similitudine autem ea etiam, quæ locis propinqua
 sunt, separantur. Hunc perfectissimæ philoso-
 phiæ modum ad totius hominis perfectionem
 aptum et accommodatum tradiderunt Pythagorei.
 Ille enim, qui animi solius curam gerit, corpus
 autem negligit, non totum hominem purificat.
 Contra vero is qui neglecto animo corporis solum
 sibi agendam esse curam existimat, aut ejus
 cultum *animo* per se non *purificato* conducere
 opinatur, in eodem versatur errore. Qui autem
 perpetua utriusque cura habita apte progreditur,

οὐ τὸν ὄλον ἀνθρώπων καθαίρει. Πάλιν δ' αὖ δ τοῦ σώματος οἰόμενος δεῖν ἐπιμαλεῖσθαι χωρὶς τῆς ψυχῆς, ἢ τὰς τοῦ σώματος θεραπείας συντελείσειν τι τῆ ψυχῆ μηδὲν δι' ἑαυτῆς καθαίρομένη, τὸ αὐτὸ διαμαρτάνει. Ὁ δὲ δι' ἀμφοτέρων οἰκείως προῖὼν ὄλος τελειοῦται, καὶ κατὰ τοῦτο συνάπτεται τῆ τῶν ἱερῶν τέχνῃ ἢ φιλοσοφία, ὡς περὶ τὴν τοῦ αὐγοειδοῦς κάθαρσιν πραγματευομένη· ἢν εἰ χωρὶς τῆς τοῦ φιλοσόφου νοῦ οὐκ ἔστι τὴν αὐτὴν δύναμιν ἔχουσαν εὐρήσεις. Καὶ γὰρ τῶν συμπληρούντων τὴν ἡμετέραν τελειώσιν τὰ μὲν δ φιλόσοφος νοῦς προεξεῖρε, τὰ δὲ ἢ τελεστικὴ ἐνέργεια συνεισθήγαγε, τῷ φιλοσόφῳ νῦν ἐπομένῃ. Τελεστικὴν δὲ ἐνέργειαν λέγω τὴν τοῦ αὐγοειδοῦς καθαρτικὴν δύναμιν, ἵνα τῆς ὄλης φιλοσοφίας τὸ μὲν θεωρητικὸν προσηγῆται, ὡς νοῦς, τὸ δὲ πρακτικόν, ὡς δύναμις, ἔπρῃται. Τοῦ δὲ πρακτικοῦ δύο θῶμεν εἶδη, πολιτικὸν καὶ τελεστικόν· τὸ μὲν διὰ τῶν ἀρετῶν τῆς ἀλογίας ἀποκαθαίρον ἡμᾶς, τὸ δὲ διὰ τῶν ἱερῶν μεθόδων τὰς ὀλικὰς φαντασίας ἀποτέμνον. Δεῖγμα δὲ οὐ μικρὸν τῆς μὲν πολιτικῆς φιλοσοφίας οἱ ἐν κοινῷ κείμενοι νόμοι, τῆς δὲ τελεστικῆς τὰ τῶν πόλεων ἱερά. Καὶ ἔστι τὸ μὲν ἀκρότατον τῆς ὄλης φιλοσοφίας δ θεωρητικὸς νοῦς· μέσον δέ, δ πολιτικὸς· καὶ τρίτον, δ τελεστικὸς· τοῦ μὲν πρώτου πρὸς τὰ δύο τὴν ὀφθαλμοῦ ἀναλογίαν ἀποσώζοντος· τῶν δὲ μετ' αὐτὸ πρὸς ἐκείνο τὴν

χειρὸς καὶ ποδὸς ἀξίαν ἔχόντων· πρὸς ἄλλα δὲ πάντα συντεταγμένων, ὡς ἀτελὲς εἶναι ὁτιοῦν τούτων κ' ἐγγὺς μάταιον, μὴ τῆς τῶν λοιπῶν συνεργείας τυγνόνον. Διὸ εἰς μίαν ἔνωσιν συναλθεῖν δεῖ τὴν τῆς αὐθειας εὐρετικὴν ἐπιστήμην, καὶ τὴν ἀρετῆς προδρατικὴν δύναμιν, καὶ τὴν καθαρότητος ἀπεργαστικὴν, ἢ σύμφωνα τῷ ἡγουμένῳ τῷ τὸ πολιτικὸν ἔργον ἀπαλλῆται, καὶ τούτοις ἀμφοτέροις ὁμολογούμενον τὸ ἱερὸν ἔργον ἀποφαίνηται. Τοῦτο τῆς Πυθαγορικῆς ἀγωγῆς τὸ πέρας, ὄλος δι' ὄλων ὑποπτέρους γενέσθαι πρὸς τὴ τῶν θείων ἀγαθῶν μετάληψιν, ἢν ἔταν δ τοῦ θανάτου καιρὸς ἐνοστῆ, καταλιπόντες ἐπὶ γῆς τὸ θνητὸν σῶμα, καὶ τὴν τούτου φύσιν ἀποδυσάμενοι, πρὸς τὴν αὐρανίαν πορείαν ὡσὶν εὐζῶνοι οἱ τῶν φιλοσοφίας ἀγῶνων ἀθῆται· τότε γὰρ καὶ τὴν ἀρχαίαν αὐτοῖς ἀποδίδονται στάσιν, καὶ θεοποιεῖσθαι, ὅσον ὄλον τε ἀνθρώπων θεοὺς γενέσθαι, μῆνυε δ λόγος διὰ τῶν ἐξῆς.

XXVII. 70—71.

"Ἦν δ' ἀπολείψας σῶμα ἐς αἰθέρ' ἐλευθέρων ἔλθῃς, ἔσσει ἀθάνατος θεός, ἀμβροτος, οὐκ ἐπι θνητός.

Τοῦτο πέρας τῶν πόνων τὸ κάλλιστον. Τοῦτο, ἢ Πλάτων φησὶν, δ μέγας ἀγὼν καὶ ἔλπις ἢ μεγάλ. Τοῦτο φιλοσοφίας δ τελειότατος καρπός, τοῦτο τῆ

totus perficitur, eaque ratione philosophia cum sacrorum arte copulatur, quippe quæ in lucidi corporis purificatione versetur; quam artem si a philosophica mente separaveris, non amplius eandem vim habere invenies. Ex iis enim quæ perfectionem nostram absolvunt, alia quidem philosophica mens prius invenit, alia autem mystica industria simul induxit, quæ philosophicam mentem sequitur. Mysticam vero industriam voco lucidi corporis *purificandi* facultatem, ut totius philosophiæ pars contemplativa, tanquam mens, præeat, activa autem, tanquam facultas, sequatur. Cæterum activæ philosophiæ duas species ponamus, civilem et mysticam; quarum illa virtutum ope nos a rationis et iudicii inopia liberat, hæc autem sacris artibus visa materialia præcidit. Ac civilis quidem philosophiæ non exiguum specimen leges sunt in republica sanctæ, mysticæ vero civitatum sacra. Est etiam totius philosophiæ caput mens contemplativa, medium vero civilis, tertium denique velut membrum mystica; quorum primum cum duobus illis comparatum oculi vice fungitur, illa autem sequentia cum primo collata manûs et pedis locum tenent: omnia vero ita inter se sunt conjuncta et ordinata, ut horum quidvis sit imperfectum ac propemodum inane, si reliquorum ope destituatur. Oportet igitur scientiam

veritatis inventricem et facultatem virtutis procreatricem eamque, quæ puritatis effectrix est, in unum coire, ut menti duci congruens reddatur civile opus et his ambobus consentaneum fiat opus sacrum. Hic Pythagoricæ disciplinæ finis est, ut philosophicorum certaminum athleteæ totî penitus alati fiant ad adipiscendam divinorum bonorum consortionem, ut quum mortis tempus advenerit, relicto in terra mortali corpore et exuta ejus natura ad ingrediendum cælestē iter rite accincti sint; tunc enim et in antiquum statum eos restitutum iri et deos fore, quoad homines dii fieri possunt, carmen in sequentibus declarat.

XXVII. 70—71.

Quodsi relicto corpore ad liberum ætherem commigraveris, eris immortalis deus, incorruptus, neque amplius [morti obnoxius].

Hic est laborum finis pulcherrimus. Hoc, ut ait Plato, magnum illud certamen et spes magna. Hic philosophiæ fructus perfectissimus: hic hieraticæ et mysticæ artis opus maximum spectat, ut eos qui iter supra descriptum fecerunt conciliatos ad verorum bonorum possessionem reducat, atque ab ærumnis hisce, tanquam

κατικῆς καὶ τελεστικῆς τέχνης τὸ μέγιστον ἔργον, κειώσαι μὲν καὶ ἀναγαγεῖν πρὸς τὰ ὄντως καλὰ, κολύσαι δὲ τῶν τῆδε πόνων, ὡς ἐκ τινος καταγείου πηλαίου τῆς ἐνώλου ζωῆς, καὶ ἀναγαγεῖν πρὸς τὰς θερμούς αὐγάς, καὶ ταῖς μακάρων ἐνιδρῦσαι νήσους, ἕς διὰ τῶν προειρημένων δδαύσαντας. Τούτους γὰρ ἰ τὸ τῆς ἀποθεώσεως ἀπόκειται γέρας· ἐπειδὴ εἰς ὧν γένος οὐ θέμις ἀφικνεῖσθαι ἄλλω, ἢ τῷ κτησαίνω ἀλήθειαν μὲν καὶ ἀρετὴν ἐν ψυχῇ, καθαρότητα ἐν τῷ πνευματικῷ αὐτῆς ὀχήματι. Οὕτω γὰρ τῆς τε καὶ δλόκληρος γενόμενος εἰς τὸ τῆς ἀρχαίας εως εἶδος ἀποκαθίσταται, διὰ τῆς πρὸς τὸν ὀρθὸν ἴσον ἐνώσεως ἀπολαβὼν ἑαυτὸν, καὶ πάντα τὸν θεῖον ἴσμον ἀναγνωρίσας, καὶ τὸν δημιουργὸν τοῦδὶ τοῦ γνῶτος, κατὰ τὸ δυνατόν ἀνθρώπῳ, ἐξευρών. Τούτο γένόμενος ὡς οἶόν τε μετὰ τὴν κάθαρσιν, ἢ ἀέλσιν οἱ μὴ εἰς γένεσιν κίπτειν πεφυκότες, ταῖς μὲν κώσεσιν ἐνούται τῷ παντί, καὶ πρὸς αὐτὸν ἀνάγεται ἐν θεόν· σῶμα δὲ συμφύεθ ἔχων, τόπου δεῖται εἰς κατέταξιν ἀστροειδῆ, ὅσον θέσιν ζητῶν. Πρέπει δ' ἐν ἢ τοιούτῳ σώματι τόπος ὁ ὑπὸ αεληνῆν προσεγῶς, ὅς ὑπερέχων μὲν τῶν φθαρτῶν σωμάτων, ὑποβεβηκώς ἰ τῶν οὐρανίων, ὃν αἰθέρα ἐλεῦθερον οἱ Πυθαγόρειοι καλοῦσιν· αἰθέρα μὲν, ὡς αὔλον καὶ ἀίδιον ὡμα· ἐλεῦθερον δέ, ὡς ὀλικῶν παθημάτων καθα-

ρόν. Τί οὖν ὁ ἐκεῖσε ἐλθὼν ἔσται, ἢ τοῦτο, ὃ φησιν, ἔσσει αθάνατος θεός, ὡμοιωμένος τοῖς ἐν ἀρχῇ τῶν ἐπῶν λεχθεῖσιν ἀθανάτοις θεοῖς, οὐ φύσει αθάνατος θεός. Πῶς γὰρ τὸ ἀπὸ χρόνου τινὸς προκάψαν καὶ ἐπιεδωκὸς εἰς ἀρετὴν καὶ ἀποθέωσιν τοῖς ἐξ αἰδίου τοιούτοις εἰς ταυτὸν ἂν ποτε κατασταίῃ; Δηλοῖ δὲ τοῦτο ἡ προσθήκη· τῷ γὰρ ἔσσει αθάνατος θεός· ἐπήγαγεν, ἀμβροτος, οὐκ ἔτι θνητός· ἵνα κατὰ ἀφαίρεσιν τοῦ βροτοῦ καὶ τοῦ θνητοῦ ἡ θεοποιία ἡμῶν νοῆται, ἅτε μὴ φύσει μηδὲ κατ' οὐσίαν ἡμῖν ἐνυπάρχουσα, ἀλλ' ἐκ προκοπῆς καὶ κατ' ἐπίδοσιν ἐπιγενομένη. Ἄλλο γένος εἶναι τοῦτο θεῶν, ἀθανάτων μὲν τῆ ἀνόδῳ, θνητῶν δὲ τῆ καθόδῳ γιγνομένων, οἱ καὶ τῶν ἀγαθῶν ἡρώων ἐξ ἀνάγκης ὑποβεβηκασιν, εἴπερ ἐκείνοι μὲν αἰ νοῦσι τὸν θεόν, οἱτοὶ δὲ καὶ εἰς ἀγνοίαν αὐτοῦ ποτε πίπτουσιν. Οὐ γὰρ δὴ τὸ τρίτον γένος τελειωθὲν ἢ τοῦ μέσου γένοιτο ἂν κρεῖττον, ἢ τῷ πρώτῳ ἴσον, ἀλλὰ μένον τρίτον διμοιοῦται τῷ πρώτῳ γένει ὑποσταταγμένον τῷ μέσῳ. Ἡ γὰρ κατὰ σχῆσιν ἐν ἀνθρώποις δρωμένη πρὸς τοὺς οὐρανίους διμοίτης ἤδη προὔπρχει τελειότερον καὶ προσφύεστερον τοῖς ἡρωϊκοῖς καὶ μέσοις γένεσι. Καὶ οὕτω κοινὴ καὶ μία πάντων τῶν λογικῶν γενῶν τελειότης θεωρεῖται ἢ πρὸς τὸν δημιουργὸν θεὸν διμοίτης. Αὕτη δὲ ἀεὶ μὲν καὶ ὡσαύτως ὑπάρχει τοῖς οὐρανίοις· ἀεὶ δὲ μόνον, οὐγ

x subterraneo quodam corporeæ vitæ specu liberatos ad ætheream lucem evehat atque in beatorum insulis collocet. His enim præmii locotiam relatio inter divos proposita est, quandoquidem nemini in deorum ordinem venire fas est, nisi ei, qui in animo veritatem et virtutem, in spiritali autem ejus vehiculo puritatem adeptus sit. Ita enim sanus et integer factus in antiqui habitus formam restituitur; quippe qui ad rectam se rationem applicans sese recollecterit et divinum universi ordinem recognoverit ipsumque hujus universi parentem, quantum homo potest, invenerit. Post purificationem vero id quoad potest factus, quod ii semper sunt quorum ea est natura ut in hunc mundum decidere non possint, intelligentiâ cum universo conjungitur, et ad Deum ipsum evehitur: adhærente autem corpore loco eget ad habitandum, talem desiderans, in quo stellæ instar collocetur. Conveniat vero hujusmodi corpori locus ille qui lunæ proxime subjacet, quippe qui corporibus corruptioni obnoxiiis superior sit, cœlestibus autem inferior, quem Pythagorei liberum ætherem vocant, ætherem quidem, ut corpus materiæ expers atque æternum, liberum autem, ut a materiæ affectibus purum. Quid igitur is qui eo pervenerit aliud erit, quam quod dicit carmen, eris immortalis deus? illis similis factus qui carminis initio

immortales dii dicti sunt, non natura immortalis deus. Quo pacto enim quod a certo tempore profecit atque in virtute tantos fecit progressus, ut relationem inter divos consequeretur, eandem unquam sortiatur dignitatem, quæ in iis est qui ab omni æternitate tales fuerunt? Hoc autem id quod additur ostendit; verbis enim illis eris immortalis deus adjecit incorruptus, neque amplius mortu obnoxius, ut eo quod caducum et mortale est sublato divinitas nobis tributa intelligatur, quippe quæ nec natura nec substantia nobis insit, sed profectu et progressu nobis accesserit; ut aliud hoc sit deorum genus, immortalium quidem ascensu, mortalium vero descensu, qui etiam heroibus illustribus necessario inferiores sunt, siquidem illi Deum semper intelligunt, hi autem in ejus ignorationem aliquando incidunt. Nequaquam enim tertium genus ad perfectionis fastigium evectum aut medio præstantius aut primo æquale fuerit, sed tertium adhuc manens et medio generi subjectum primo assimilatur. Nam quæ in hominibus cernitur cum diis immortalibus ex habitu orta similitudo: ea perfectior et convenientior jam prius est heroicis et mediis generibus. Sic communis et una omnium generum ratione præditorum perfectio apparet eorum cum Deo rerum opifice similitudo. Hæc semper atque eodem modo inest cœlestibus, sem-

ἑσαύτως δὲ τοῖς μονίμοις αἰθερίοις οὔτε δὲ αἶι, οὔτε ἑσαύτως, τοῖς μεταπίπτουσι αἰθερίοις καὶ ἐπὶ γῆς πολιτεύεσθαι πεφυκόσι. Τὴν δὲ πρώτην καὶ ἀρίστην ὁμοίωσιν πρὸς θεὸν εἴ τις τῆς δευτέρας καὶ τρίτης ἀπεικασίας παράδειγμα ποιοῖτο, ἢ τὴν δευτέραν τῆς τρίτης, λέγοι ἂν ὀρθῶς. Οὐ γὰρ μόνον σκοπὸς ὁμοιωθῆναι τῷ δημιουργῷ θεῷ, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς κανόνα, τὴν ἀρίστην ἢ τὴν μέσην ὁμοίωσιν. Εἰ δὲ ἀπολειπόμενοι τούτων, τυγχάνομεν οἷας δυνάμεθα τυχεῖν, αὐτὸ τοῦτο τὸ κατὰ φύσιν ἔχομεν, καὶ τὸ τέλειον τῆς ἀρετῆς ἐν τούτῳ καρπούμεθα, ἐν τῷ τὸ μέτρον τῆς οὐσίας ἡμῶν μῆτε ἀγνοεῖν, μῆτε δυσχεραίνειν. Ἀκροτάτη δὲ ἀρετὴ τοῖς τε τῆς δημιουργίας ὄροις ἐμμένειν, οἷς πάντα κατ' εἶδος διακέκριται, καὶ τοῖς τῆς προνοίας ἐπισταῖ νόμοις, δι' οὓς τὰ πάντα, κατὰ τὴν οἰκείαν δύναμιν, πρὸς τὸ σύμμετρον ἀγαθὸν οἰκιοῦται.

Τσαύτη τῶν Χρυσῶν Ἐπιῶν ἡ ἐξήγησις ἡμῖν γέγονε, περιέχουσα ἐν αὐτῇ Πυθαγορείων δογμάτων μετρίαν σύνοψιν. Ἔδει γὰρ μῆτε ἐν τῇ τῶν ἐπιῶν βραχύτητι στήσαι τὸν λόγον, (οὕτω γὰρ ἂν πολλὰ διελάθειν ὅτι καλῶς νομοθετῆται,) μῆτε εἰς μῆκος ἀποτειναι τῆς ὅλης φιλοσοφίας αὐτόν, (μεῖζον γὰρ

τοῦτο ἢ κατὰ τὸν παρόντα λόγον,) ἀλλὰ τὸ μέτρον τῶν λόγων, ἔσον οἷόν τε, πρὸς τὸν τούτων ποιήσασθαι νόμον. τοσοῦτον μόνον ἐν αὐτοῖς ἐξαπλώσαντας, ἔσον ἐκ τῶν καθόλου δογμάτων τῇ τῶν ἐπιῶν ἐξηγήσει προσήρμοσται. Ἔστι γὰρ οὐδὲν ἄλλο τὰ ἔπη ταῦτα, ἢ τελειώτατος χαρακτήρ φιλοσοφίας, καὶ τῶν κεραλαιωδεστέρων αὐτῆς δογμάτων ἐπιτομή, καὶ ὑπὸ τῶν ἡδὴ τῆν θεῶν οἶμον ἀναβεθηκότων ὑπογραφείσα τοῖς μετ' αὐτῶν παιδευτικῇ στοιχείωσις· ἃ δὴ καὶ τῷ ὄντι εἶποι τις ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης εὐγενείας εἶναι γινώρισμα κάλλιστον. καὶ οὐχ ἑνὸς τινος τῶν Πυθαγορείων ἀπομνημόνευμα, ὅλου δὲ τοῦ ἱεροῦ συλλόγου, καὶ ὡς ἂν αὐτοὶ εἶπαι, τοῦ ὁμαίου παντὸς ἀπόφθεγμα κοινόν. Διὸ καὶ νόμος ἦν ἐωθέεν τε ἀνισταμένους αὐτοὺς ἀκροᾶσθαι τούτων τῶν ἐπιῶν, ὥσπερ τινῶν Πυθαγορικῶν θεσμῶν, ἑνὸς τινος ὑπαναγινώσκοντος, καὶ πρὸς ἐσπέραν εἰς ὑπὸν μέλλοντας τρέπεσθαι· ὅπως ἂν τῇ συνεχείᾳ τῆς μελέτης τῶν τοιούτων λόγων ζῶντα ἐν αὐτοῖς ἀπορήσῃσι τὰ δόγματα. Ὁ δὲ καὶ ἡμᾶς ποιεῖν δίκαιον, πρὸς τὸ συναίσθησιν τῆς ἀπ' αὐτῶν ὠφελείας ὀφέ γούν ποιητέσθαι.

per vero tantum, nec tamen eodem modo æthereis certo loco manentibus, at neque semper neque eodem modo æthereis mutationi obnoxiiis, quorum ea est natura, ut in terris versari possint. Si quis autem primam præstantissimamque cum Deo similitudinem secundæ et tertię assimilationis exemplar faciat, aut secundam tertię, recte sentiat. Neque enim id solum spectatur, ut mundi ædificatori Deo similes fiamus, sed etiam ut ad optimam vel mediam similitudinem, tanquam ad normam, dirigamur. Quodsi his destituti similitudinem, qualem possumus, assequamur, id ipsum quod naturæ convenit obtinemus et in hoc perfectum virtutis fructum percipimus, quod naturæ nostræ modum nec ignoramus nec ægre ferimus. Summa autem virtus est et creationis finibus, quibus omnia per species distincta sunt, sese continere, et providentiæ legibus obtemperare, quibus omnia pro sua quæque facultate ad bonum ipsi accommodatum adducuntur.

Hujusmodi est *Aureorum Versuum* explicatio nostra, quæ Pythagoricorum dogmatum modicum conspectum continet. Decebat enim nos neque ad carminis brevitatem expositionem nostram contrahere, (ita enim latuisset mul-

torum præceptorum pulchritudo, neque sermonem ad universæ philosophiæ amplitudinem producere, (id enim majus quid fuisset quam instituti nostri ratio postulat,) sed disputationis modum, quoad potuimus, ad versuum mentem accommodare, tantum in iis solum explanantes, quantum ex universis decretis ad eorum explicationem aptum esset. Nihil enim aliud sunt hi versus, quam perfectissima philosophiæ imago et primariorum ejus dogmatum epitome atque elementaria institutio posteriorum gratia scriptis mandata ab iis qui divinam jam viam ascenderant: quos quidem et pulcherrimum humanæ ingenuitatis ornamentum esse revera dicere possis, ac non unius Pythagorici dictum memorabile, sed totius sacri collegii, atque ut ipsi vocarent, ὁμαίου universi commune essatum. Unde etiam illis moris erat, et mane e lecto surgentes hos versus, tanquam leges quasdam Pythagoricas, recitante aliquo, audire, et vesperi, quum somno se dare volebant; ut assidue ejusmodi sermonum meditatione vivencia in animo efficerent dogmata. Quod sane et nos facere æquum est, ut sensu utilitatis quæ ex iis oritur tandem aliquando afficiamur.

ΕΚ ΤΩΝ ΠΑΡΑ ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΟΙΣ ΑΛΛΟΙΣ ΤΕ
ΟΜΟΙΩΜΑΤΩΝ.

PYTHAGOREORUM ALIORUMQUE PHILOSOPHORUM
SIMILITUDINES QUÆDAM.

ΔΗΜΟΦΙΛΟΥ

ΕΚ ΤΩΝ ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΩΝ
ΟΜΟΙΑ Η ΒΙΟΥ ΘΕΡΑΠΕΙΑ.

DEMOPHILI

SIMILITUDINES SEU VITÆ CURATIO
EX PYTHAGOREIS.

1. Ἐοικεν ἡ κολακεία γραπτῇ πανοπλίᾳ· διὸ τέρψιν μὲν ἔχει, χρεῖαν δὲ μηδεμίαν παρέχεται.
2. Ἡ παιδεία ὁμοία ἐστὶ χρυσοῦ στεράνω· καὶ γὰρ τιμὴν ἔχει καὶ τὸ λυσιτελεῖς.
3. Οἱ ἑλαφροὶ τῶν ἀνθρώπων καθάπερ τὰ κενὰ τῶν ἀγγείων εὐδάστατοι τοῖς ὕδασι εἰσὶν.
4. Ὁ βίος ὡς περ ὄργανον ἀνεσει καὶ ἐπιτάσει ἀρμυζόμενος ἡδίων γίνεται.
5. Ὁ λόγος ὡς περ πλάστης ἀγαθὸς καλὸν τῇ ψυχῇ περιτίθει σῆμα.
6. Ὁ τῶν σοφῶν νοῦς, ὡς περ χρυσός, βᾶρος ἔχει μέγιστον.
7. Τῆς ἀλαζονείας, καθάπερ τῶν κεχρυσωμένων ὀπλῶν, οὐχ ὁμοία ἐστὶ τὰ ἐντὸς τοῖς ἑκτός.
8. Μύρω τὴν αὐτὴν δύναμιν ἔχει ὁ λόγος· κάμνοντας μὲν ἡμᾶς ὠφελεῖ, καλῶς δὲ πράσσοντας εὐφραίνει.
9. Φαύλου ἀνδρός, καθάπερ κυνὸς κακοῦ, μᾶλλον δεῖ τὴν σιγὴν ἢ τὴν φωνὴν εὐλαβεῖσθαι.
10. Οὔτε τῇ γαμετῇ πρέπον τὴν ἑταίραν, οὔτε τῇ φιλίᾳ τὴν κολακείαν προτιμᾶσθαι.
11. Οἱ ἀδολέσχαι, ὡς περ αἱ χελιδόνες, τῷ συνεχεῖ τῆς λαλιᾶς τὴν ἥδονην τῆς διμιλίας ἀποβάλλουσιν.
12. Τοὺς μὲν κακῶς ἀσεβήσαντας, τοὺς δὲ ἀνοήτους καὶ θρασεῖς γηράσαντας αἱ τῶν ἀμαρτημάτων συνδιώκουσιν ἐριννύες.
13. Τοῦ πεπαιδευμένου, ὡς περ ἐκ συμποσίου, ἐκ τοῦ βίου εὐσημονοῦντα δεῖ ἀναλύειν.
14. Λιμὴν μὲν πλοίω ὄρμος, βίω δὲ φιλία.
15. Πατὴρ ἐπιτίμησις ἢ δὴ φάρμακον· πλείον γὰρ ἔχει τὸ ὠφελῶν τοῦ δάκνοντος.

1. Adulatio pictæ armorum similis est, ideoque oblectamentum quidem affert, sed usum nullum præbet.
2. Eruditio similis est coronæ aureæ, quippe quæ honorem simul cum pretio conjunctum habeat.
3. Homines vani et leves ut vasa inania facillime auribus prehensi ducuntur.
4. Vita musici instrumenti instar remissione et intentione temperata suavior redditur.
5. Ratio boni factoris more egregiam figuram animo inducit.
6. Mens sapientum non secus atque aurum plurimum ponderis habet.
7. Jactantiæ pariter atque armorum auratorum interno externis haudquaquam respondent.
8. Eadem orationis vis atque unguenti; nam et male affectos nos juvat, et bene valentes oblectat.
9. Hominis improbi, æque ac mali canis, silentium magis quam vox cavenda.
10. Neque uxori amica, neque amicitia adulatio præferenda est.
11. Homines garruli hirundinum instar continua loquacitate colloquio gratiam adimunt.
12. Homines malos in impietatem prolapsos, dementes vero et protervos ætate provecetos peccatorum furis agitant.
13. Sapienti ex vita, velut ex convivio, honeste discedendum.
14. Navi quidem portus, vitæ autem amicitia refugium est.
15. Parentis objurgatio dulce remedium est: plus enim habet utilitatis quam mordacitatis.

16. Τὸν σπουδαῖον ἄνδρα, καθάπερ παλαιστὴν ἀγαθόν, δεῖ πρὸς τὴν ἀνταγωνιζομένην τύχην τὰ βάρη μεταφέρειν.
17. Ἡ αὐτάρκεια, καθάπερ ὀδὸς βραχεῖα καὶ ἐπιτερπής, χάριν μὲν ἔχει μεγάλην, κόπον δὲ μικρόν.
18. Οἱ μὲν τραχεῖς ἔπιοι τοῖς χαλινοῖς, οἱ δ' ὄξεις θυμοὶ τοῖς λογισμοῖς μεταγόνται.
19. Τῷ γελοίῳ καθάπερ ἄλλῃ πεφεισμένως δεῖ χρῆσθαι.
20. Καὶ ὑπόδημα καὶ βίος ἀρμότων ὁ ἀλυπότερος.
21. Αἱ μὲν ποδῆρεις ἐσθῆτες τὰ σώματα, αἱ δὲ ὑπέριμετροι οὐσαὶ τὰς ψυχὰς ἐμποδίζουσιν.
22. Τοῖς μὲν σταδιοδρομοῦσιν ἐπὶ τῷ τέρματι τὸ βραβεῖον τῆς νίκης, ταῖς δὲ φιλοπονήσασιν ἐπὶ τοῦ γήρου τὸ πρωτεῖον τῆς φρονήσεως ἀπόκειται.
23. Δεῖ ὡσπερ Σειρῆνας τὰς ἡδονὰς παρελθεῖν τὸν κατασπεύδοντα τὴν ἀρετὴν ἰδεῖν ὡς πατρίδα.
24. Ὡσπερ οἱ ἐν εὐδῖα πλείοντες καὶ τὰ πρὸς τὸν χειμῶνα ἔχουσιν ἔτοιμα· οὕτως οἱ ἐν εὐτυχίαις φρονούοντες καὶ τὰ πρὸς τὴν ἀτυχίαν ἐτιμάζουσι βοηθήματα.
25. Αἱ μὲν ἐσθῆτες γενόμεναι διάλαμπροι πάλιν ἐν τῇ χρήσει ἀναπίμπλονται ῥύπου· αἱ δὲ ψυχαὶ ἀπαξ ἀποκαθαιρόμεναι τὴν ἀμάθειαν διὰ παντὸς μένουσι λαμπραί.
26. Οἱ μὲν ὕραπέται κἄν μὴ διώκωνται φοβοῦνται· οἱ δὲ ἄφρονες, κἄν μήπω κακῶς πράσσωσι, ταρασσονται.
27. Ὁ τῶν φιλαργύρων πλοῦτος, ὡσπερ ὁ ἥλιος καταδύς εἰς τὴν γῆν, οὐδένα τῶν ζώντων εὐφραίνει.
28. Οἱ μὲν ἐκ τῆς γῆς καρποὶ κατ' ἐνιαυτόν, οἱ δὲ ἐκ τῆς φιλίας κατὰ πάντα καιρὸν φύονται.
29. Μουσικοῦ μὲν ἔργον τὸ πᾶν ὄργανον ἀρμόσασθαι, πεπαιδευμένου δὲ ἀνδρὸς τὸ πάση ψυχῇ συμφωνῆσαι.
30. Οὗτ' ἀββώστου πληγὴν, οὗτ' ἀνοήτου ἀπειλήν δεῖ εὐλαβεῖσθαι.
31. Ὑπενδύεσθαι δεῖ τῷ μὲν θώρακι χιτῶνα, τῇ δὲ λύπῃ νοῦν.
32. Νοσοῦντος δίαιτα καὶ ἄφρονος ψυχῆ δυσάρεστον.
33. Οἱ μὲν ἀμαθεῖς παῖδες τὰ γράμματα, οἱ δὲ ἀπαίδευτοι ἄνδρες τὰ πράγματα συγγέουσιν.
34. Ὁ ἐκ φιλοσοφίας νοῦς ἔοικεν ἡνιόχῳ· περιέσσι γὰρ τῶν ἐν ἡμῖν ἐπιθυμιῶν, αἶε μετὰ τῶν αὐτὰς εἰς τὸ καλόν.
35. Τὸ μὲν ἀψίνθιον ὁ καιρὸς τοῦ μελιτος γλυκύτερον, τὸν δ' ἔχθρον ἐντιμότερον τοῦ φιλου ἢ περιστάσις ἐνίοτε ποιεῖ.
36. Καὶ κυβερνήτης ἀγαθὸς ἐνίοτε ναυαγεῖ, καὶ ἀνήρ σπουδαῖος ἀτυχεῖ.
37. Αἱ μὲν βρονταὶ μάλιστα τοὺς παῖδας ἐκφοβοῦσιν, αἱ δὲ ἀπειλαὶ τοὺς ἄφρονας.
38. Ἀνδριάντα μὲν τὸ σχῆμα, ἄνδρα δὲ ἡ πράξις κοσμεῖ.

16. Virum bonum boni luctatoris exemplo adversantū fortunæ tota corporis mole obniti decet.
17. Frugalitas, brevis et jucundæ viæ instar, multum gratiæ, defatigationis parum habet.
18. Equi contumaces frenis, animi ad iracundiam proi rationibus ducuntur.
19. Joco, ut sale, parce utendum.
20. Et calceus et fortunæ modus aptus nimis molestus est.
21. Vestes talares corpora, opes immensæ animos impediunt.
22. Qui stadium decurrunt, his victoriæ præmium in nieta, hominibus autem laboriosis prudentiæ palma in senectute posita est.
23. Voluptates ut Sirenes præterendæ sunt ei qui vitam tanquam patriam visere cupit.
24. Ut secunda tempestate navigantes etiam adversæ præsidia in promptu habent : ita in rebus secundis viri sapientes etiam adversæ fortunæ medicinam parant.
25. Vestes lotæ et nitidæ usu rursus sordibus impletur : animi autem semel ab ignorantia purgati perpetuam nitorem servant.
26. Fugitivi etiam nemine persequente timent ; stulti vero, quamvis nullis malis premantur, perturbari solent.
27. Avarorum divitiæ occidui solis instar terram subentis nemini vivorum voluptatem afferunt.
28. Ex terra quotannis, ex amicitia quovis temporis momento fructus proveniunt.
29. Musici est quodcumque instrumentum numeris contendere, viri autem sapientis ad cujusvis animum se accommodare.
30. Neque ægroti verbera, neque stulti minæ sunt peritescendæ.
31. Thoraci quidem tunica, dolori autem bonus animus subesse dehet.
32. Victus ægrotantis et stulti animus molestus est.
33. Pueri indocti litteras, viri imperiti res confoundunt.
34. Animus sapientiæ præceptis imbutus aurigæ similis est ; nam insitas nobis cupiditates coercet et ad honestatem componit.
35. Occasio quidem absinthium melle dulcius reddit, rerum autem status quandoque efficit, ut inimicus amicus potior sit.
36. Aliquando et bonus gubernator naufragium facit, et vir bonus malis premitur.
37. Tonitrua quidem pueros imprimis, minæ autem stultos territant.
38. Statuam figura, virum actio ornat.

9. Ταυτόν ἐστιν ἐκ χρυσοῦ ποτηρίου φάρμακον θανάσιμον πσιῖν, καὶ παρὰ φίλου ἀγνώμονος συμβουλίαν λαμβάνειν.
10. Αἱ μὲν γελιδόνες εὐδαίαν σημαίνουσιν ἡμῖν, οἱ δὲ φιλοσοφίας λόγοι τὴν ἀλυπτίαν.
11. Οὐχ οὕτως τοῖς ὄρφανοῖς παισί, ὡς τοῖς ἀνόητοις ἀνδράσιν ἐπιτρόπων ἐστὶ χρεία.
12. Ἡ τύχη ἔοικε φαύλιπ ἀγωνοθέτῃ· πολλάκις γὰρ τὸν μὲν πρᾶξαντα στεφανοῖ.
13. Εἰς τὸ εὐπλοῆσαι κυβερνήτου καὶ πνεύματος χρεία· εἰς δὲ τὸ εὐδαιμονῆσαι λογισμοῦ καὶ τύχης.
14. Ὁ μὲν δειλὸς καθ' ἑαυτοῦ τὰ θπλα, ὁ δὲ ἀνόητος τὰ χρήματα ἔχει.
15. Τὸ αὐτὸ ἐστὶν ἐξ ἀσθενοῦς ἀγκυρίου σκάφος ὀρμίζει, καὶ ἐκ φαύλης γνώμης ἐλπίδα.
16. Ἐπισκοπεῖ τῶ μὲν ἡλίῳ πολλάκις τὰ νέφη, τῶ δὲ λογισμῶ τὰ πάθη.
17. Οὔτε τὸν ἄβρωστον ἡ χρυσῇ ὠφελεῖ κλίνη, οὔτε τὸν ἀνόητον ἐπίσημος εὐτυχία.
18. Τὸ μὲν εὐκρατον ὕδωρ τὰς φλεγμονὰς ἐκλύει· ὁ δ' ἐπιεικὴς λόγος τὰς ὀργὰς. (*Scrisp̄i ἐκλύει; cod. ἐπιλύει*).
19. Οὔτε ὁ αὐστηρὸς οἶνος εἰς πολυποσίαν εὐθετος, οὔτε ἀγροικὸς τρόπος εἰς ὀμλίαν.
20. Πιθῆκου ὀργὴν καὶ κόλακος ἀπειλὴν ἐν ἴσῳ θετέον.
21. Τοῦ βίου καθάπερ δράματος πρῶτον μέρος ἐστὶν ἡ νεότης· διὸ πάντες αὐτῇ προσέχουσιν.
22. Τὰς μὲν γραφὰς ἀσφαλεστέρας, τὰς δὲ πράξεις λαμπροτέρας ἔχειν δεῖ.
23. Ὁν τρόπον ἐπὶ τῶν φυτῶν, καὶ ἐπὶ τῶν νέων ἡ πρώτη φυτὴ προδεικνύσει τὸν μέλλοντα καρπὸν τῆς ἀρετῆς.
24. Ἐν μὲν τοῖς συμποσίοις ὁ μὴ παροινῶν ἡδύτερος· ἐν δὲ τοῖς ἀγαθοῖς ὁ μὴ παρανομῶν.
25. Τὸ αὐτὸ ἐστὶν ὄφιν ἐκτρέφειν καὶ τὸν πονηρὸν εὐεργετεῖν· παρ' οὐδατέρῳ γὰρ ἡ χάρις εὐνοίαν γεννᾷ.
26. Ἐν μὲν εὐδαίᾳ σπάνιοι τὸ ναυαγῆσαι· ἐν δὲ τῇ ἀβουλίᾳ τὸ μὴ ναυαγῆσαι.
27. Τοὺς μὲν κενοὺς ἀσκοὺς τὸ πνεῦμα διίστησι· τοὺς δ' ἀνόητους ἀνθρώπους τὸ οἶλημα.
28. Γυμναζόμενον δεῖ φιλάσσεσθαι τὸν κόπον, εὖ πράσσοντα δὲ τὸν φθόνον.
29. Μέτρον ἀριστον, ἔφη τις τῶν σοφῶν· ᾧ πειθόμενοι καὶ ἡμεῖς ὁμοίως τὰς τοῦ βίου θεραπείας ἀναπαύσωμεν, φιλοτάτε ἡμῖν καὶ ἱερώτατε Ἀσκληπιάδῃ.
- Τέλος τῶν Δημοφίλου ὁμοίων.
39. Idem est ex aureo poculo lethale venenum bibere, et consilium a perfido amico datum accipere.
40. Hirundines lætum anni tempus, sermones autem de philosophia habiti animi tranquillitatem nobis prænu-tiant.
41. Non tam orbi parentibus pueri, quam viri stulti tutoribus indigent.
42. Fortuna malo pugne arbitro similis est, quippe quæ sæpe nullius præclari facinoris auctorem coronet.
43. Ad feliciter navigandum gubernatore et vento; ad beate vivendum ratione et fortuna opus est.
44. Ut timidus arma, ita stultus opes contra se ipsum habet.
45. Idem est navem infirma ancora et spem animo per-verso fulcire.
46. Solem sæpenumero nubes, rationem affectus ob-scurant.
47. Neque ægotantem aureus lectus, nec stultum am-πλα fortuna juvat.
48. Temperata aque potio intestinorum ardores, lenis autem oratio iras diluit.
49. Neque vinum austerum largiori potationi, neque rustici mores conversationi apti sunt.
50. Ira simiæ et adulatoris minæ eodem loco habendæ.
51. Vitæ tanquam comediæ primus actus adolescentia est: ideo cuncti attento animo eam spectant.
52. Scripturam indelebilem, facinora tua præclara esse oportet.
53. Sicut in plantis, ita in pueris quoque prima indoles futurum virtutis fructum indicat.
54. In conviviis quidem suavior est homo minime vi-nolentus, in rebus secundis autem minime iniquus.
55. Idem est enutrire anguem et malum beneficiis affi-cere; apud neutrum enim gratia benevolentiam parit.
56. Raro secunda tempestate navis frangitur; raro au-tem temeritate servatur.
57. Utres inanes ventus, homines autem stultos arro-gantia inflat.
58. In exercitiis lassitudo, in rerum successu invidia cavenda.
59. Modum rem omnium optimam sapientum aliquis nominavit: cujus consilio etiam nos, o amicissime piissi-meque Asclepiades, vitæ curandæ præceptis finem impo-nemus.

Finis Demophili Similitudinum.

Has Pythagoreorum similitudines a Demophilo collectas e codice Vaticano edidit Lucas Holstenius. Sed multo plures quam in Vaticano libro comparent ejusdem generis sententias opere suo Demophilum complexum fuisse suspicamur. Namque ex antiquo illo volumine petita videntur similibus rerum exempla quæ maximam partem Socrati vel aliis auctoribus ascripta insertis nonnullis Vaticani Demophili effatis servarunt Jo. Stobæus in Florilegio atque Antonius et Maximus in Eclogis. Ea igitur, omissis quæ trium illorum fontium communia sunt, hoc loco proponere mihi visum est.

1. Τοῦ βίου καθάπερ ἀγάλματος πάντα τὰ μέρη καλὰ εἶναι δεῖ.
2. Ἄνδριάς μὲν ἐπὶ βάσεως, σπουδαῖος δὲ ἀνὴρ ἐπὶ καλῆς προαιρέσεως ἐστὼς ἀμετακίνητος ὀφείλει εἶναι.
3. Τὸν λιβανωτὸν τοῖς θεοῖς, τὸν δὲ ἔπαινον τοῖς ἀγαθοῖς ἀπονέμειν δεῖ.
4. Ἀπολογεῖσθαι μὲν γὰρ χρὴ ὑπὲρ τῶν ἀδίκως περὶ τὸ ἀδικεῖν αἰτίαν ἔχόντων, ἐπαινεῖν δὲ τοὺς ἐπ' ἀγαθῶ τινι διαφέροντας.
5. Οὔτε ἵππος εὐγενῆς κρῖνοιτο' ἂν πολοτελῆ σκευὴν ἔχων, ἀλλ' ὁ τῆ φύσει λαμπρός, οὔτε ἀνὴρ σπουδαῖος ὁ πολύτιμον οὐσίαν κεκτημένος, ἀλλ' ὁ τὴν ψυχὴν γενναῖος.
6. Τοῦ σοφοῦ στόματος ἀνοιχθέντος, καθάπερ ἱεροῦ, τὰ τῆς ψυχῆς καλὰ βλέπεται ὡςπερ ἀγάλματα.
7. Οὔτε ναῦν ἐξ ἐνὸς ἀγκυρίου, οὔτε βίον ἐκ μιᾶς ἐλπίδος ὀρμιστέον.
(Stob. Flor. I, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 86 addito lemme Σωκράτους.)
8. Οὔτε συμπόσιον χωρὶς ὀμιλίας, οὔτε πλοῦτος χωρὶς ἀρετῆς ἡδονὴν ἔχει.
(Stob. Flor. I, 30 sub Antisthenis nomine.)
9. Οὔτε ἐξ ἱεροῦ βωμῖόν, οὔτε ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἀπαιρετέον τὸν ἔλεον.
(Stobæus Flor. I, 31 ubi Phocioni tribuitur.)
10. Ὅδδὸν μὲν τὴν λειοτάτην ἐκλέγεσθαι, βίον δὲ τὸν ἀλυπότατον.
(Stobæus Flor. III, 42 Socrati ascriptam.)
11. Μόνῳ τῷ λόγῳ, καθάπερ ἐπιτρόπῳ σώζρονι, παρακαταθετέον τὸν βίον καὶ τὴν νεότητα.
12. Καὶ ὑποδήματα καὶ βίος ἀρμύζων ἀλυπότερος.
13. Ὡςπερ εἰς κενὸν σκάφος [εἰς τὴν ψυχὴν] τὸ ἀπὸ τῆς φρονήσεως ἔρμα δεῖ προσεμβάλλειν.
(Inserui εἰς τὴν ψυχὴν.)
14. Ψυχῆς ἐστὶ λόγος ἑαυτὸν αὐξων.
15. Ἐν τῷ βίῳ καθάπερ ἐν δράματι χρὴ τὰ πρῶτα λέγειν οὐ τὸν πλουσιώτατον, ἀλλὰ τὸν φρονιμώτατον.
16. Καλὸν ἐπὶ μὲν τῆς ἐστίας φαίνεσθαι τὸ πῦρ λαμπρόν· ἐπὶ δὲ τῆς εὐτυχίας τὸν νοῦν.
17. Δεῖ ὡςπερ εὐνομουμένης τῆς πόλεως φυγαδεύειν στασιαστὴν ἄνθρωπον, οὕτως ἐκ τῆς σωθησομένης ψυχῆς τὸν πρὸς τὰ φαῦλα κεκλικότα νοῦν.
18. Οὔτε ἵππῳ χωρὶς χαλινῶ, οὔτε πλοῦτῳ χωρὶς λογισμοῦ δυνατὸν ἀσφαλῶς χρῆσασθαι.

1. Vitæ ut simulacri cujusdam partem unamquamque pulchram esse decet.

2. Quemadmodum statua basi, sic vir probus bono Instituto innixus immotus esse debet.

3. Tus diis, laus vero bonis viris tribuenda est.

4. Defendendi sunt qui immerentes accusantur injuria: laude ornandi qui virtute aliqua cæteris præstant.

5. Neque equus generosus judicabitur qui sumtuosas phaleras gestat, sed qui natura eximius est: neque vir honestus qui opibus affluit, sed qui animo præclarus est.

6. Quum sapiens os suum tanquam templum aperuit, tibi animi bona velut simulacra conspiciuntur.

7. Neque navem unica ancora, neque vitam una spe fultam esse oportet.

8. Neque convivium colloquio carens, neque divitiæ virtutis expertes voluptatem cuiquam afferunt.

9. Neque e templo ara, neque ex humana natura misericordia tollenda est.

10. Via eligenda planissima, vita autem jucundissima.

11. Soli rationi, tanquam prudentissimæ tutelæ, ut vitam omnem, ita maxime juventutem credi par est.

12. Quemadmodum calceamenta pedibus apta: sic vita ratio nobis accommodata minus molestiarum affert.

13. Sicut vacuum navigium saburra stabilendum: ita animus prudentia firmandus est.

14. Inest animo ratio quæ suapte vi increscit.

15. Oportet in vita, tanquam in fabula quadam, primas dicendi partes agere non ditissimum, sed prudentissimum.

16. Decet in foco quidem ignem conspici splendidum, in felicitate autem animum.

17. Oportet quomodo ex civitate bonis legibus temperata seditiosum civem expellere, sic ex animo quem salvum esse voluerimus voluntatem ad mala propensam.

18. Neque equo sine freno, neque divitiis sine ratione tuto quis uti poterit.

- (Stobæus Flor. III, 43, 44, 72, 85, 86, 87, 90 adjuncto lemmate Σωκράτους.)
19. Κυβερνήτου μὲν ἔργον ἀγαθὸν εἰς τὰς τῶν πνευμάτων μεταβολὰς ἀρμόσασθαι, ἀνδρὸς δὲ σοφοῦ πρὸς τὰς τῆς τύχης.
20. Ἐν μὲν τῷ πλεῖν πείθεσθαι τῷ κυβερνήτῃ, ἐν δὲ τῷ ζῆν τῷ λογίζεσθαι δυναμῆν βέλτιον.
(Stobæus Flor. III, 40 et 41 ἐκ τῶν Ἀριστωνύμου τομαρίων. Posterior sententia Socrati in quibusdam libris assignatur.)
21. Ὁ μὲν δειλὸς τῆς πατρίδος, ὃ δὲ φιλόδοξος τῆς πατρῴας οὐσίας ἐστὶ προδότης.
22. Ἐν μὲν ταῖς μέθαις παροινούσιν, ἐν δὲ ταῖς ἀτυχίαις παρανοοῦσιν οἱ ἀνόητοι.
23. Οὐθ' οἱ ἀμουσοὶ τοῖς ὄργανοις οὐθ' οἱ ἀπαιδευτοὶ ταῖς ἀτυχίαις δύνανται συναρμόσασθαι.
24. Τῷ τῶν ἀπαιδευτῶν βίῳ, καθάπερ ὑποκριτῇ, πολλὰ τύπου μετακδύματα περιέκειται.
25. Τοῖς ἀφροσιν, ὥσπερ τοῖς παιδίοις, μικρὰ πρόφρασις εἰς τὸ κλαίειν ἱκανή.
26. Οἱ μὲν ξένοι ἐν ταῖς ἑδοῖς, οἱ δὲ ἀπαιδευτοὶ ἐν τοῖς πράγμασι πλανῶνται.
27. Ταυτόν ἐστιν ἀρρωστοῦντι φορτίον ἀναθέσθαι, καὶ ἀπαιδευτοῖς εὐτυχίαν.
28. Οὔτε πλέοντας παρὰ τόπον δρμῆν ἀσφαλές, οὔτε ζῶντας παρὰ νόμον βιοῦν ἀκίνδυνον.
29. Ὁ μὲν Πρωτεύς τῇ μορφῇ, ὃ δ' ἀπαιδευτὸς τῇ ψυχῇ παρ' ἕκαστον ἀλλοιοῦται.
30. Πολλοὺς ὥσπερ ἀσθενούντας, οὕτω καὶ εὐτυχοῦντας τὸ πλῆθος τῶν παρακειμένων λυπαῖ.
31. Οἱ μὲν ἀκρατεῖς ἐν ταῖς ἀρρωστίαις, οἱ δὲ ἀφρονες ἐν ταῖς ἀτυχίαις εἰσὶ δυσθεράπευτοι.
32. Οὔτε τὰ τοῦ Ἀχιλλέως ὄπλα τῷ Θερσίτῃ, οὔτε τὰ τῆς ψυχῆς ἀγαθὰ τῷ ἀφρονι ἀρμόττει.
(Stobæus Flor. IV, 57, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 108, 119 sub Socratis nomine.)
33. Πολλοὶ ἀδικηθέντες ὑπὸ ρητόρων τοὺς υἱοὺς ῥήτορας διδάσκουσιν, οὐδεὶς δὲ ἀδικηθεὶς ὑπὸ λύκου αὐτὸς λύκος γίνεται καὶ ἀντιδάκνει.
(Stobæus Flor. IV, 106 ἐκ τῶν Ἀριστωνύμου τομαρίων.)
34. Οἱ μὲν σφοδρῶς πυρέττοντες τὴν ὄρεξιν καὶ τὴν βίωμην, οἱ δ' ἐν τοῖς βασιλείοις παροικούντες τὸν νοῦν καὶ τὰ ἥθη περὶ κασι διαφθείρεσθαι, εἰ μὴ τὸ Γνώθι σαυτόν συγχῶς αὐτοῖς ἐπιλέγουσιν.
(Antonius et Maximus Serm. περὶ τοῦ Γνώθι σαυτόν.)
35. Οὔτε πῦρ ἱματίῳ περιστέλλαι δυνατόν οὔτε αἰσχρὸν ἀμάρτημα χροῖν.
36. Ἐὶ μὲν πῦρ ὃ ἀνεμος, τὸν δὲ ἔρωτα ἡ συνήθεια ἔκκαίει.
(Stobæus Flor. VI, 31-32 Σωκράτους.)
37. Παρὰ τῷ τύφῳ, καθάπερ παρὰ τῷ κακῷ πλάστῃ, διστραχημέναις τὰς τῶν πραγμάτων εἰκόνας ἰδεῖν ἐστίν.
38. Ἡ δεισιδαιμονία καθάπερ πατρὶ τῷ τύφῳ πείθεται.
(Stobæus Flor. XXII, 35-36 Σωκράτους.)
39. Ὁ τύφος ὥσπερ ποιμῆν οὐ θέλει τοὺς πολλοὺς ἄγει.
(Stobæus Flor. XXII, 41 Διογένης.)
40. Ὑποστάθμη ἐστὶν οἴνου μὲν τρύξι, φιλαργύρου δὲ ἀνελευθερία.

19. Boni gubernatoris est ventorum se mutationibus accommodare, viri autem sapientis, fortunæ.

20. In cursu maritimo gubernatori, in vita viro prudenti obedire decet.

21. Timidus patriæ, ambitiosus patrimonii proditor est.

22. Stulti per vinolentiam lascivunt, in rebus adversis autem insanunt.

23. Neque musicæ ignari instrumentis neque indocti adversæ fortunæ apti esse possunt.

24. Indoctorum vita, tanquam histrio, multa arrogantiae integumenta quæ paulatim exuenda sunt gestat.

25. Stullis sicut infantibus levissima causa ad fundendas lacrimas sufficit.

26. Errant peregrini in viis, in rebus imperiti et rudes.

27. Idem est ægro onus imponere et indoctis bonam fortunam.

28. Neque navigantibus tutum est importuno loco appellere, neque viventibus præter legem vitam agere.

29. Proteus quidem formam, imperitus vero animum pro rerum singularum diversitate mutat et variat.

30. Multos ut ægros, ita etiam beatos adstantium multitudo molestia afficit.

31. Intemperantes in morbis, stulti in rebus adversis vix sanantur.

32. Neque Achilles arma Thersitæ, neque animi bona stulto accommodata sunt.

33. Multi ab oratoribus injuria affecti filios suos oratoriam docent: nemo vero qui a lupo injuriam accepit ipse lupus fit ut remordeat.

34. Qui valde febricitant, cibi appetentiam et robur amittunt; qui vero in principum aulis habitant, mentem et bonos mores corrumpere solent, nisi frequenter secum revolvunt hoc dictum: Nosce te ipsum.

35. Nec ignem vestimento tegere possumus neque flagitium tempore.

36. Ignem quidem ventus, amorem autem consuetudo accendit.

37. Apud jactantiam, tanquam apud malum fictorem, distortas rerum imagines videre licet.

38. Superstitio jactantiæ tanquam parenti obtemperat.

39. Fastus, velut pastor, quoquo libet, vulgus hominum ducit.

40. Sedimentum est vini quidem sæx, avari autem liberalitas.

41. Ούτε παρά νεκροῦ δμιλίαν οὔτε παρά φιλαργύρου χάριν δεῖ ζητεῖν.
(Stobæus Flor. X, 55-56 Σωκράτους.)
42. Οἱ τὸ ἀπὸ τῶν αἰσχροῶν κέρδος εἰς καλὰς ἀναλίσκοντες λειτουργίας δμοιὸν τι ποιοῦσι τοῖς ἀπὸ Ἱερουσαλαῖας εὐσεβοῦσιν.
(Antonius et Maximus Serm. περὶ πλεονεξίας p. 225.)
43. Οἱ φιλάργυροι, καθάπερ μαχαίρα, τῷ βίῳ χρῶνται, πάντα ποιοῦντες κατὰ τὴν λαβὴν.
(Stobæus Flor. X, 59 Διογένους.)
44. Ἡ τῶν κολάκων εὐνοία καθάπερ ἐκ τροπῆς φεύγει τὰς ἀτυχίας.
45. Θηρεύουσι τοῖς μὲν κυσὶν τοὺς λαγωούς οἱ κυνηγοί, τοῖς δὲ ἐπαινοῖς τοὺς ἀνοήτους οἱ κολακαί.
46. Οἱ μὲν λύκοι τοῖς κυσὶν, οἱ δὲ κολακαί τοῖς φίλοις ὄντες δμοιοὶ ἀνομοίων ἐπιθυμοῦσιν.
(Stobæus Flor. XIV, 21, 22, 23 Σωκράτους.)
47. Ἐπὶ τῆς κολακαίας ὥσπερ ἐπὶ μνήματος αὐτὸ μόνον τὸ ὄνομα τῆς φιλίας ἐπιγέγραπται.
(Stobæus Flor. XIV, 14 Διογένους.)
48. Τὰ μὲν ξύλα τὸ πῦρ αὔξοντα ὑπ' αὐτοῦ καταναλίσκονται, ὁ δὲ πλοῦτος ἐκτρέφων τοὺς κολακαί ὑπ' αὐτῶν τούτων διαφθείρεται.
(Stobæus Flor. XIV, 9 ἐκ τῶν Ἀριστωνύμου τομαρίων.)
49. Τῆς παρῆρησίας ὥσπερ ὕρας ἐν καιρῷ ἡ χάρις ἡδίων.
50. Οὔτε μάχαιραν ἀμβλείαν, οὔτε παρῆρησίαν ἄπρακτον ἔχειν δεῖ.
51. Ἔστιν ὥσπερ τρίβωνα βυπαρὸν ἀμπεχόμενον εὐ-
- κταῖν, οὕτως καὶ βίον ἔχοντα πενιχρὸν παρῆρησιζεσθαι.
52. Οὔτε ἐκ τοῦ κόσμου τὸν ἥλιον οὔτε ἐκ τῆς παιδείας ἀρτίον τὴν παρῆρησίαν.
(Stobæus Flor. XIII, 46, 47, 48, 49 Σωκράτους.)
53. Ὡσπερ τὸ μέλι τὰ ἠλωμένα δάκνει, τοῖς δὲ κατὰ φύσιν ἡδύ ἐστιν, οὕτω καὶ οἱ ἐκ φιλοσοφίας λόγοι.
(Stobæus Flor. XIII, 23 ἐκ τῶν Ἀριστωνύμου τομαρίων.)
54. Ὁ τῶν φιλαργύρων βίος ἔοικε νεκροῦ δεῖπνον· κίττα γὰρ ἔχων τὸν εὐφραινόμενον οὐκ ἔχει.
(Stobæus Flor. XVI, 27 Σωκράτους.)
55. Οὕτως ἐνίοι αὐτοῖς δοκοῦσι φιλοσοφεῖν ὥς καὶ νύφειν οἱ μεθύοντες.
(Stobæus Flor. XXIII, 7 ἐκ τῶν Ἀριστωνύμου τομαρίων.)
56. Ἡ μὲν ἐσθῆς τὴν ἀβρύθμιν, ἡ δὲ εὐνοία τὴν ἁμαρτίαν περιστέλλει.
(Stobæus Flor. XXXVII, 27 Σωκράτους.)
57. Σωκράτης τὸν φθόνον εἶπεν ἔλλκος εἶναι τῆς ψυχῆς.
58. Τὸ τῆς δόξης κάλλος ὥσπερ ὑπὸ νόσου τοῦ εὐδαιμονισμοῦ μαραινέται.
(Stobæus Flor. XXXVIII, 48, 34 Σωκράτους.)
59. Τοῖς μὲν διὰ τοῦ ἡλίου πορευομένοις ἐπιεταὶ κατὰ ἀνάγκην σκιά, τοῖς δὲ διὰ τῆς δόξης βλαδίζουσι ἀκολουθεῖ φθόνος.
(Stobæus Flor. XXXVIII, 35 Σωκράτους.)
60. Ὁ φθόνος ὥσπερ φαῦλος δημαγωγὸς ταῖς καλὰς ἀντιπολιτεύεται πράξεις.

41. Neque a mortuo colloquium neque ab avaro beneficium petendum est.

42. Qui lucrum turpiter factum ad honesta in rebus publicis ministeria conferunt, simile quid faciunt illis qui sacrilegia ad pietatem et religionem convertunt.

43. Avari vita sua tanquam gladio utuntur oblata laudandi ansa nihil non facientes.

44. Adulatorum benevolentia quasi tergis versis improperam fortunam fugit.

45. Lepores quidem canibus venatores capiunt; assentatores autem stolidos laudibus pellicunt.

46. Lupi quum sint canibus similes, assentatores amicis, dissimilia tamen studia sequuntur.

47. In assentatione velut sepulcro solum amicitiae nomen inscriptum est.

48. Ligna dum augent ignem ab ipso laetriuntur, opes autem dum alunt adultores ab ipsis consumuntur.

49. Liberæ orationi ut tempori occasio majorem gratiam conciliat.

50. Neque gladium obtusum, neque loquendi libertatem inefficacem nobis esse decet.

51. Sicut pallium sordidum gestanti bono corporis habitu esse, ita pauperi etiam libere et ingenue loqui licet.

52. Neque e mundo sol neque e liberali eruditione liberior sermo tollendus est.

53. Ut mel exulcerata mordet, naturæ convenientibus suave est: ita etiam sermones philosophici.

54. Avarorum vita similis est funebri epulo: omnia enim quum habeat, lætum hominem non habet.

55. Nonnulli non secus sibi videntur philosophari atque ebrii ease sobrii.

56. Vestis quidem corporis vitiositatem, benevolentia vero peccatum obtegit.

57. Socrates invidiam animi ulcus esse dixit.

58. Gloriæ pulchritudo invidia tanquam morbo cito marcescit.

59. In sole ambulantes necessario comitatur umbra, gloriæ vero vestigiis ingredientibus comitem habent invidiam.

60. Invidia tanquam malus concionator honestis actionibus obsistit.

- (Stobæus Flor. XXXVIII, 36 ἐκ τῶν Ἀριστωνύμου τομαρίων.)
51. Ὁ λόγος ὡσπερ πλάστης ἀγαθὸς καλὸν τῇ ψυχῇ περιτίθησι σχῆμα.
52. Ἐν μὲν πολέμῳ πρὸς ἀσφάλειαν σίδηρος χρυσοῦ κρείττων, ἐν δὲ τῷ ζῆν ὁ λόγος τοῦ πλούτου.
(Stobæus Flor. LXXXI, 13, 12 Σωκράτους.)
53. Οὔτε σῖτον ἀριστον τὸν ἐκ τοῦ καλλίστου πεδίου κρίνομεν, ἀλλὰ τὸν εὐθετον πρὸς τὴν τροφήν, οὔτε ἄνδρα σπουδαῖον ἢ φίλον εὖνον τὸν ἐξ ἐπιφανοῦς ὄντα γένους, ἀλλὰ τὸν ὑπάρχοντα τῷ τρόπῳ κρείττονα.
(Stobæus Flor. LXXXVI, 23 Σωκράτους.)
54. Ὁ μὲν οἶνος συμμεταβάλλει τρεῖς ἀγγείαις, ὁ δὲ πλούτος τοῖς τῶν κεκτημένων τρόποις.
55. Ἰσθμὸς μὲν ὁ ἐκ τῶν γυμνασίων εὐσηχημονέστερος, πλούτος δ' ὁ ἐκ τῶν ἰδίων πόνων.
56. Τὸν πλούτον ὡσπερ φίλον ἐκτενῆ καὶ ἀπροφάσιστον εἰς τὰς καλὰς δεῖ παραλαμβάνειν πράξεις.
(Stobæus Flor. XCIV, 12, 33, 34 Σωκράτους.)
57. Ὅτι πλῶ ἔοικε τῷ παρὰ γῆν ὁ τῶν πενήτων βίος, ὁ δὲ τῶν πλουσίων τῷ διὰ πελάγους· τοῖς μὲν γὰρ βράδιόν ἐστι καὶ πείσμα βαλεῖν καὶ προσσχέιν καὶ νεωλεῖσαι, τοῖς δ' οὐ.
(Stobæus Flor. XCVII, 29 ἐκ τῶν Ἀριστωνύμου τομαρίων.)
58. Ταυτόν ἐστιν ἐπ' εὐτυχίᾳ μέγα φρονεῖν καὶ ἐπὶ ὀλισθηρᾷ ὁδοῦ σταδιοδρομεῖν.
(Stobæus Flor. CV, 58 Σωκράτους.)
59. Ἐοικεν ὁ βίος θεάτρῳ· διὸ πολλάκις χεῖριστοι τὸν κάλλιστον ἐν αὐτῷ κατέχουσι τόπον.
(Stobæus Flor. CVI, 14 ἐκ τῶν Ἀριστωνύμου τομαρίων.)
70. Ταυτόν ἐστιν ἐν γυμνικῷ ἀγωνίᾳ ἠττηθέντα ὑβρεως δίκην τῷ ἀνταγωνιστῇ λαχεῖν, καὶ ἐν τῷ ζῆν νικώμενον ὑπὸ τῆς τύχης ἐγκαλεῖν αὐτῇ, ἀγνοοῦντα ἐφ' οἷς δίκαιοις εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ ζῆν συγκαταβεδήκαμεν.
(Stobæus Flor. CIX, 9 Σωκράτους.)
71. Τοῖς μὲν νοσοῦσιν ἰατροῦς, τοῖς δ' ἀτυχοῦσι φίλους δεῖ παραινεῖν.
(Stobæus Flor. CXIII, 16 Σωκράτους.)
72. Αἱ πονηραὶ ἐλπίδες ὡσπερ οἱ κακοὶ ὁδηγοὶ ἐπὶ τὰ ἁμαρτήματα ἄγουσιν.
(Stobæus Flor. CXI, 21 ἐκ τῶν Ἀριστωνύμου τομαρίων.)
73. Οὔτε γυνὴ χωρὶς ἀνδρὸς οὔτε ἐλπίς ἀγαθῆ χωρὶς πόνου γεννᾷ τι χρήσιμον.
(Stobæus Flor. CXI, 26 Σωκράτους.)
74. Ἐν τῷ βίῳ καθάπερ ἐν θεάτρῳ ἄχρι τούτου δεῖ παραμένειν, ἄχρι οὗ τὴν τῶν ἔργων ἕξιν ἐπιτερπῆ εἶναι συμβαίνει.
(Stobæus Flor. CXXI, 39 Σωκράτους.)
75. Περτεῖα τινὶ ἔοικεν ὁ βίος, καὶ δεῖ ὡσπερ ψῆφόν τινα τίθεσθαι τὸ συμβαῖνον· οὐ γὰρ ἐστὶν ἀνωθεν βαλεῖν οὐδὲ ἀναθέσθαι τὴν ψῆφον.
(Stobæus Flor. CXXIV, 41 Σωκράτους.)
76. Ὁ πλουσίῳ γορηγῶν οὐδὲν διαφέρει τοῦ εἰς θάλασσαν ὑδὼρ ἐκχέοντος.
77. Οὐδὲν ἐν τῷ βίῳ τάχιστα γηράσκει ὡς χάρις.

61. Sermo boni factoris instar egregiam animo speciem induit.

62. Ad sui defensionem in bello ferrum auro, in vita autem oratio divitiis prævalet.

63. Neque frumentum optimum judicamus, quod in pulcherrimo agro natum est, sed quod commode nutrit, neque virum bonum aut amicum benevolum, qui genere claro natus sit, sed qui moribus egregiis alios superet.

64. Vinum immutatur cum vasis; divitiæ vero pro possidentium moribus variantur.

65. Sudor quidem exercitiis elicitis decentior est, divitiæ autem propriis laboribus partæ.

66. Divitias velut amicum diligentem et promptum ad honestas actiones assumere oportet.

67. Pauperum vita similis est navigationi juxta litus, divitum autem ei quæ profundo in mari fit: illis enim facile est funem ejicere, appellere et navem subducere, divitiis non item.

68. Idem est in secunda fortuna magnos spiritus gerere, et in lubrica via cursu certare.

69. Similis est vita theatro: quocirca sæpe pessimi

quique honoratissimum inter homines locum obtinent.

70. Idem est in gymnico certamine victum contumelias actionem adversario intendere, et in vita victum a fortuna eam accusare, nescientem, quo jure quibusque legibus in vitæ certamen cum ipsa descenderimus.

71. Ægrotis medicos, infortunatis amicos consilia dare oportet.

72. Malæ spes, sicut mali viæ duces, ad peccata ducunt.

73. Neque mulier sine viro, neque bona spes sine labore quidquam utile pariet.

74. In vita, tanquam in theatro, tamdiu permanendum est, quamdiu rerum et operum jucundum erit spectaculum.

75. Vita ad calculorum lusus similitudinem accedit, ideoque eventum calculi promoti instar esse debet: non enim denno ponere, neque reducere calculum licet.

76. Qui diviti aliquid largitur, nihil ab eo differt qui aquam in mare profundit.

77. Nihil in vita celerius quam beneficium senescit.

- (Antonius et Maximus Eclog. LVI p. 275
Σωκράτους.)
78. Κρείσσόν ἐστι τῶ ποδὶ ὀλισθαίνειν ἢ τῇ γλώσσῃ.
(Antonius et Maximus Eclog. XCIII Σωκράτους.)
79. Σωκράτης τοὺς μὲν πλεονέκτας εἰκαζε ταῖς δρυσίν, ὃν ἢ μὲν καταπίνει δ, τι ἂν προστύχῃ, καὶ ἔστιν ὅτε πνίγεται· αἱ δ' ἄλλαι περιακολουθοῦσιν ἀφελεῖν αὐτὸ σπεύδουσαι, ἵνα παρὰ μέρος πνιγῶσιν.
(Antonius et Maximus Eclog. LIV p. 225.)
80. Τὰ τῶν καλῶν φιλήματα φυλάττεσθαι δεῖ, ὡς τὰ τῶν ἰσθλῶν δῆγματα.
(Antonius et Maximus Eclog. CIX p. 565.)
81. Οἱ ἀδελφοὺς παριέντες καὶ ἄλλους φίλους ζητοῦντες παραπλήσιοι εἰσι τοῖς τὴν ἑαυτῶν γῆν ἔωσι, τὴν δὲ ἄλλοτριάν γεωργοῦσιν.
(Antonius et Maximus Eclog. CXXXV p. 716.)
82. Τὸ φιλεῖν ἀκαίρως ἴσον ἐστὶ τῶ μισεῖν.
(Antonius et Maximus Eclog. CXXXVII p. 723.)
83. Τὰ τῶν πλουσιῶν καὶ ἀσώτων χρήματα ταῖς ἐπὶ τῶν κρημνῶν συκέαις εἰκαζεν (ὁ Σωκράτης), ἀφ' ὧν ἄνθρωπον μὲν μὴ λαμβάνειν, κόρακας δὲ καὶ ἰκτίνους, ὥσπερ παρὰ τούτων ἑταίρας καὶ κόλακας.
(Antonius et Maximus Eclog. CXL p. 757.)
84. Ἡδὺ ἐστίν, ὥσπερ φίλῳ σπουδαίῳ, οὕτω καὶ λόγῳ καλῶ συγγηράσκειν.
- (Antonius et Maximus Eclog. CXLIX p. 855.)
85. Σωκράτης ἰδὼν πλούσιον ἀπαίδευτον ἔφη· Ἰσοὺ καὶ τὸ χρυσοῦν ἀνδράποδον.
(Antonius et Maximus Eclog. CCX.)
86. Ψυχῇ ζῶντας ἡμᾶς τῇ ταύτης ἀρετῇ ῥητέον εἰ ζῆν, ὡς ὀφθαλμοῖς ὀρῶντας τῇ τούτων ἀρετῇ καλῶς ὀρᾶν.
87. Οὔτε χρυσοῦ νομιστέον ἰόν, οὔτε ἀρετῆς αἴσχετος ἀπτεσθαι.
88. Καθάπερ εἰς ἀσυλον τέμενος τὴν ἀρετὴν ἐραυτέον, ὅπως πρὸς μηδεμίαν ἀγεννῆ ψυχῆς ὕδρον ὦμεν ἐκδοτοί.
(Jamblichus Adhort. ad Philos. c. II p. 14 ed. Kiessl. cf. Stobæus Flor. I, 58-59.)
89. Ἀρετῇ μὲν θαρσατέον ὡς σώφρονι γαμετῇ, τύχῃ δ' ὡς ἀστατῇ πιστευτέον ἑταίρα.
90. Κρεῖττον μετὰ πενίας ἀρετὴν ὑποληπτέον ἢ πλοῦτον μετὰ κακίας, ὀλιγοστιάν μετὰ ὑγείας ἢ πολυργίαν μετὰ νόσου.
91. Βλαβερὰ μάλιστα τροφῆς μὲν ἀφθονία τῷ σώματι, κτήσεως δὲ τῷ τὴν ψυχὴν διακειμένῳ κακῶς.
(Jamblichus Adhort. ad Philos. c. II p. 14 ed. Kiessling.)
92. Καὶ ἐπιφαλῆς καὶ ἴμοιον μαινομένῳ δόσυναι μίχαιραν, καὶ μοχθηρῶ δύναμιον.
93. Καθάπερ τῷ ἐμπύῳ βέλτιον τὸ καίεσθαι τοῦ διαμένειν, καὶ τῷ μοχθηρῶ τὸ τεθνάναι τοῦ ζῆν.
94. Τῶν κατὰ σοφίαν θεωρημάτων ἀπολαυστέον ἐρῶσον οἷόν τε, καθάπερ ἀμβροσίας καὶ νέκταρος· ἀκήρατόν τε γὰρ τὸ ἀπ' αὐτῶν ἡδὺ καὶ τὸ θεῖον τὸ μεγαλόψυχον δύναται τε ποιεῖν, καὶ εἰ μὴ αἰετοῦ, αἰδῶν γε ἐπιστήμονας.

78. Præstat pedo quam lingua labi.

79. Socrates avaros avibus comparabat, quarum alia dederat quidquid occurrit, et quandoque suffocatur: aliæ vero comitantur, ut quod habet ei extorqueant, et ipsæ quoque aliæ post alias suffocentur.

80. Formosorum oscula ut animalium venenatorum morsus vitari oportet.

81. Qui fratribus neglectis alios amicos quærun, iis similes sunt qui relicto suo agro alienum colunt.

82. Amor intempestivus odium æquat.

83. Divitum et profusorum hominum bona ficis arboribus in loco præcipiti et abrupto positils comparabat (Socrates), unde homines nihil accipiant, sed corvi et milvi, quemadmodum ab illis scorta et adulatores.

84. Jucundum est, ut cum amico hono, sic cum bona ratione senescere.

85. Socrates divitem quandam indoctum conspicatus: Ecce, inquit, etiam aureum mancipium.

86. Quam anima vivamus, ejus nos virtute recte vivere dicendum est, sicut oculis cernentes eorum virtute bene videre dicimur.

87. Neque auro existimandum est adhærescere rubiginem, neque virtuti turplitudinem.

88. Sicut in tutum delubrum ad virtutem est contendendum, ne ulli ignobili animi insolentiae dediti simus.

89. Virtuti confidendum est, ut castæ conjugii, fortunæ credendum, ut mutabili meretrici.

90. Præstantior cum paupertate virtus est habenda quam divitiæ cum improbitate, temperantia in victu cum bona valetudine quam edacitas cum morbo.

91. Damnosa inprimis corpori quidem ciborum, anime vero non recte constituto divitiarum copia est.

92. Æque periculosum est furibundo gladium dare, atque improbo potentiam.

93. Quemadmodum vomica laboranti magis conducit ulcus uri, quam pus relinqui: sic improbo mors quam vita utilior est.

94. Sapientiae præceptis fruendum est, quantum licet, ut ambrosia et nectare. Nam et sincera est eorum dulcedo, et divinam naturam animum magnum efficere possunt, atque, si non æternos, at rerum æternarum peritos.

95. Εἰ εὐκτὸν ἢ εὐαίσθησις, μᾶλλον σπουδαστὸν ἢ φράνησις, ἔστι γὰρ τοῦ ἐν ἡμῖν πρακτικοῦ νοῦ οἰονεὶ τις εὐαίσθησις· δι' ἣν μὲν γὰρ, ἐν οἷς πάσχομεν, οὐ παραισθανόμεθα, δι' ἣν δέ, ἐν οἷς πράττομεν, οὐ παραλογιζόμεθα.
96. Καὶ τὸν θεὸν σεβόμεθα κατὰ τρόπον, εἰ τὸν ἐν ἡμῖν νοῦν παρασκευάσαμεν πάσης κακίας ὥσπερ τινὸς κηλίδος καθαρὸν.
97. Κοσμητέον ἱερὸν μὲν ἀναθήμασι, τὴν δὲ ψυχὴν μαθήμασιν.
98. Ὡς πρὸ τῶν μεγάλων μυστηρίων τὰ μικρὰ παραδοτέον, καὶ πρὸ φιλοσοφίας παιδείαν.
99. Καθάπερ χώρας μάλιστα ἐπιμελητέον τῆς ἀρίστης ἐπιτυχόντι, καὶ ψυχῆς, ὅπως τῆς φύσεως ἄξιον ἐνέγκῃ τὸν καρπὸν.
(Jamblichus Adhort. ad Philos. cap. II p. 15 ed. Kiessl. Posui ἐνέγκῃ pro membranarum lectione ἐνέγκηται.)
100. Ἄριστων δ' Ἰχίος τοὺς περὶ τὰ ἐγκύκλια μαθήματα πονομένους, ἀμελοῦντας δὲ φιλοσοφίας ἔλεγεν ὁμοίους εἶναι τοῖς μνηστῆραι τῆς Πηνελόπης, οἱ ἀποτυγχάνοντες ἐκείνης περὶ τὰς θεραπεύσας ἐγίνοντο.
101. Ὁ αὐτὸς τοὺς πολλοὺς εἶκαζε τῷ Ἀζέρτῃ, ὅστις τῶν κατὰ τὸν ἀγρὸν ἐπιμελούμενος πάντων ὀλιγώρως εἶχεν ἑαυτοῦ· καὶ γὰρ τούτους, τῶν κτημάτων πλείστην ἐπιμελίαν ποιουμένους, περιορᾶν τὴν ψυχὴν ἑαυτῶν, πλήρη παθῶν ἀγρίων οὖσαν.
(Stobæus Floril. IV, 110-111 ἐκ τῶν Ἄριστωνος ὁμοιωμάτων.)
102. Οἱ ἀρτί ἐκ φιλοσοφίας πάντας ἐλέγχοντες καὶ ἀπὸ

τῶν γονίων ἀρχόμενοι πάσχουσιν ὅπερ καὶ οἱ νεώνητοι κύνες, οἳ οὐ μόνον τοὺς ἄλλους ὀλακτοῦσιν ἀλλὰ καὶ τοὺς ἑνδόν.

(Stobæus Floril. LXXIX, 44 ἐκ τῶν Ἄριστωνος ὁμοιωμάτων.)

103. Οἱ ἐν διαλεκτικῇ βαθύνοντες εἰκόασι καρκίνους μασσωμένους, οἳ δι' ὀλίγον τρόφιμον περὶ πολλὰ ὄσῃ ἀσχολοῦνται.

(Stobæus Floril. LXXXII, 7 ἐκ τῶν Ἄριστωνος ὁμοιωμάτων.)

104. Ἄριστων ἔλεγεν εἰκέναι τὴν διαλεκτικὴν τῶ ἐν ταῖς ὁδοῖς πηλῶ· πρὸς οὐδὲν γὰρ οὐδ' ἐκείνον χρῆσιμον ὄντα καταπάττειν τοὺς βαδίζοντας.

(Stobæus Floril. LXXXII, 11. Scripsi καταπάττειν cum Menagio pro vulgato καταβάλλειν.)

105. Καρνεάδης τὴν διαλεκτικὴν ἔλεγε πολὺποδι εἰκέναι· καὶ γὰρ ἐκείνον αὐξηθείσας τὰς πλεκτάνας κατεσθίειν· καὶ τούτους, προΐουσης τῆς δυνάμεως, καὶ τὰ σφέτερα ἀνατρέπειν.

(Stobæus Floril. LXXXII, 13.)

106. Κλειτόμαχος εἶκαζε τὴν διαλεκτικὴν τῇ σελήνῃ· καὶ γὰρ ταύτην οὐ παύεσθαι φθίνουσαν καὶ αὐξομένην.

(Stobæus Floril. LXXXII, 14.)

107. Ἄριστων τοὺς λόγους τῶν διαλεκτικῶν τοῖς τῶν ἀραχνίων ὑφάσμασιν εἶκαζεν, οὐδὲν μὲν χρησίμους, λίαν δὲ τεχνικούς.

(Stobæus Floril. LXXXII, 15.)

108. Ὁ ἐλλέβορος ὀλοσχερότερος μὲν ληφθεὶς καθαίρει, εἰς δὲ πᾶν σμικρὰ τριφθεὶς πνίγει· οὕτω καὶ ἡ κατὰ φιλοσοφίαν λεπτολογία.

95. Si optabilis est sensuum integritas, magis quaerenda prudentia. Est enim quasi integritas quaedam mentis ad agendum conversæ. Nam illa efficit, ne in iis quæ nos afficiunt, sensu fallamur, hæc, ne in iis, quæ agimus, falsis rationibus decipiamur.

96. Deum rite colimus, si animum nostrum ab omni improbitate tanquam macula purum reddimus.

97. Ornandum est templum donariis, animum doctrinis.

98. Ut ante magna mysteria parva sunt tradenda, ita ante philosophiam reliquæ artes liberales.

99. Quemadmodum ab eo maxima cura in agrum est impendenda qui optimum nactus est, sic etiam in animum, ut dignos natura fructus ferat.

100. Ariston Chius eos qui disciplinarum orbi vacarent, neglecta philosophia, similes dicebat esse prociis Penelope, qui cum ipsa potiri non possent ancillis miscabantur.

101. Idem vulgus hominum Laerti comparabat, qui cum reliqua ruri diligenter omnia curaret, se ipsum negligebat: sic et illos studiosissimos quidem esse circa possessiones, animum autem feris obrutum affectibus non excolere aiebat.

102. Qui nunc e philosophia omnes reprehendunt, idque facere a parentibus incipiunt, non secus affecti sunt, quam nuper emti canes qui non solum alios, sed domesticos etiam allatrant.

103. Qui dialecticam altius perscrutantur, cancos edentibus similes sunt, qui propter exiguum alimentum circa crustas plurimas occupantur.

104. Ariston dialecticam aiebat luto viarum similem esse. Nam et lutum inutile cum sit, transeuntes opplet.

105. Carneades dialecticam dicebat polypo similem esse. Ut enim polypus cirros suos auctos devorat: ita dialecticos jam peritiores factos suas quoque opiniones refutare.

106. Clitomachus dialecticam lunæ comparabat, ut quæ similiter crescere et decrescere non desineret.

107. Ariston dialecticorum sermones cum aranearum telis conferebat, ut quæ subtiles admodum, sed inutiles essent.

108. Veratrum crassius sumtum purgat, at pollinis instar levigatum suffocat; sic et nimis anxia subtilisque in philosophia disputatio.

- (Stobæus Floril. LXXXII, 16 ἐκ τῶν Ἀρίστωνος ἰσοιωμάτων.)
109. Τὴν κακολογίαν ἡ ὀργὴ φαίνεται ἀπογεννώσα, ὥστε ἡ μήτηρ οὐκ ἀστεία.
(Stobæus Flor. XX, 69 Ἀρίστωνος.)
110. Ὀνειρῶ ἴσκειν δὲ τῶν ἀπαιδύτων βίος, κενὰς ἔχων φαντασίας.
(Anton. et Maximus serm. περὶ παιδείας sub Isidori nomine; idem dictum Plutarcho tribuitur in Excerptis e cod. Flor. Joann. Damasc. apud Meinek. Stob. Flor. tom. IV pag. 225. Vid. Plutarchi op. ed. Hutten. tom. XIV p. 362 sqq.)
111. Δυσάρεστοι ὄντες οἱ ἀπαιδευτοί, καθάπερ ἐξ οἰκίων τῶν προαιρέσεων καθ' ἡμέραν μετοικίζονται.
(Anton. et Maximus serm. περὶ παιδείας, ubi nullo nomine ascripto Epicuri effatis hæc sententia subjungitur. Sed ad Plutarchum auctorem refertur in Excerpt. e cod. Flor. Joann. Damasc. l. c.)
112. Οἱ μὲν ξένοι ἐν ταῖς ὁδοῖς, οἱ δὲ ἀπαιδευτοὶ ἐν τοῖς πράγμασι διαπλανῶνται.
(Anton. et Maximus serm. περὶ παιδείας, ubi nullo nomine apposito Epicuri præceptis hoc apophthegma subjectum est. Exstat autem sub Plutarchi nomine in Excerpt. e cod. Flor. Joann. Damasc. l. c.)
113. Οὔτε ὕδωρ θολερόν, οὔτε ἀπαιδευτὸν ψυχὴν τάρασσειν δεῖ.
(Anton. et Maximus serm. περὶ παιδείας et Excerpt. e cod. Flor. Joann. Damasc. l. c. Πλουτάρχου.)
114. Καὶ ὁδοῦ καὶ ἀληθείας χαλεπὸν ἀποπλανῆσθαι.
(Anton. et Maximus serm. περὶ ἀληθείας et Excerpt. e cod. Flor. Joann. Damasc. l. c. p. 242 Πλουτάρχου.)
115. Τὸ μὲν ἴσον ζυγῶν, τὸ δὲ ἀληθὲς τῶν ἐκ φιλοσοφίας λόγῳ κρίνεται.
(Anton. et Maximus serm. περὶ ἀληθείας et Excerpt. e cod. Flor. Joann. Damasc. l. c. p. 243.)
116. Τῆς ἀγνωσμένης ἀρετῆς, ὥστε τοῦ κατορωγμένου χρυσοῦ, ἡ λαμπρότης οὐ βλέπεται.
(Anton. et Maximus serm. περὶ βίου ἀρετῆς καὶ κακίας.)
117. Ἡ μὲν τροφὴ τοῖς γυμναζομένοις, ἡ δὲ ἀρετὴ τῶν πεπαιδευμένων ἡδεῖα φαίνεται.
(Anton. et Maximus serm. περὶ βίου ἀρετῆς καὶ κακίας.)
118. Ἐκ μὲν τοῦ ποδὸς τὴν ἀκανθὰν, ἐκ δὲ τῆς ἀλόγου ψυχῆς τὴν ἀγνοίαν ὑπεξελέσθαι δεῖ.
(Anton. et Maximus serm. περὶ λογικοῦ καὶ λογισμοῦ et Arsenius Violet. serm. περὶ λογισμῶν; item Plutarch. l. c. p. 363.)
119. Ὀδὴγὸν τυφλὸν λαβεῖν καὶ σύμβουλον ἀνόητον ἴσον ἐστίν.
(Anton. et Maximus serm. περὶ ἀφροσύνης, Plut. l. c. p. 363.)
120. Ποτὸν μὲν ἐσθεσε τὴν ποτοῦ δρεξίν, καὶ τροφὴ τὴν τροφῆς ἐπιθυμίαν ἠμάσατο· φιλαργυρίαν δὲ ὡσθένυσιν ἀργύριον ἢ χρυσίον.
(Anton. et Maximus serm. περὶ φιλαργυρίας. Plut. l. c. p. 363.)
121. Ὡστερὸς οἱ κόρακες παρεδρεύοντες ἐξορύσσουσι τὰς τῶν νεκρῶν ὀφθαλμούς, οὕτως οἱ κόλακες τὰς ἐπαύσεις τοῦ λογισμοῦ διαφθείρουσι τῶν ἀθρόπων.
(Anton. et Maximus serm. περὶ κολακείας, Plut. l. c. p. 364.)
122. Λαγῶν μὲν κύνα, φίλων δὲ κόλακα φύσει πολέμιον ἡγητέον.
(Anton. et Maximus serm. περὶ κολακείας, Plut. l. c. p. 364.)
123. Χάριεν χρὴ τοῖς ἐλέγχουσιν, οὐ τοῖς κολακεύουσιν· οἱ μὲν γὰρ ἡμῶς λυποῦντες διεγείρουσιν, οἱ δὲ χαριζόμενοι ἐκλύουσι καὶ σκελίζουσι.

109. Apparet iram parere maledicentiam : itaque inhumanitatis mater est.

110. Somnio similis est imperitorum vita, vanas imaginationes habens.

111. Indocti morosi cum sint, tanquam ex ædibus, sic de suis institutis quotidie migrant.

112. Ut peregrini in viis, ita indocti in rebus ipsis errant.

113. Neque aquam turbidam, neque indoctum animum commoveri oportet.

114. A via et veritate aberrare molestum est.

115. Æqualitas trutinæ, veritas autem philosophica ratione examinatur.

116. Ignotus virtutis velut defossi auri splendor non apparet.

117. Quemadmodum iis qui corpora exercent cibus, sic bene institutis virtus suavis videtur.

118. Peditum animæ rationis experti ignorantiam eximi oportet.

119. Viæ ducem cæcum adhibere et stultum consultorem, idem est.

120. Potu restingit appetitum bibendi, et cibus edendi desiderio medetur : avaritiam vero non aurum nec argentum exstinguit.

121. Ut corvi assidentes cadaverum oculos effodiunt, ita adulatores suis laudibus rationem et mentem humanam corrumpunt.

122. Lepori canem, amico adulatorem natura infestum esse cogitandum est.

123. Reprehensoribus, non assentatoribus lætandum : illi enim velut stimulo animos excitant, hi vero gratificantes dissolvunt et subvertunt.

- (Anton. et Max. serm. περι κολακείας, Plut. l. c. p. 364.)
124. Γλώσσα βλάσφημος διανοίας κακῆς ἐλεγχοσ.
(Anton. et Max. Serm. περι ψόγου και διαβολῆς, Plut. p. 364.)
125. Ὁ τῶν ἀσώτων βίος ὥσπερ καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκων ἐκρέεται.
(Anton. et Max. Serm. περι ἀσωτίας, Plut. l. c. p. 364.)
126. Ἡ χάρις ὥσπερ ἡ σελήνη, ὅταν τελεία γένηται, τότε καλῆ φαίνεται.
(Anton. et Max. Serm. περι εὐεργεσίας, Plutarch. l. c. pag. 365. Sed in membranis hæc sententia partim Philoni partim Plutarcho attribuitur.)
127. Ἀχάριστον εὐεργετεῖν και νεκρὸν μυρίζειν ἐν ἴσῳ καίται.
(Anton. et Max. Serm. περι εὐεργεσίας, Plutarchus l. c. pag. 365; Apostol. Proverb. V, 3ο Πλουτάρχου.)
128. Φθείρεται δ μὲν κόσμος πυρὶ και ὕδατι, δ δὲ τῶν ἀκολάστων πλοῦτος ἐρωτὶ και μέθῃ.
(Anton. et Max. Serm. περι μέθης, Plut. l. c. p. 365; Arsen. Violet. Serm. περι μέθης.)
129. Ὑβρις και ὄϊνος ἀποκαλύπτειν εἰῶθαι φίλοις τὰ ἤθη τῶν φίλων.
(Anton. et Max. Serm. περι μέθης, nullo nomine addito; Plutarch. l. c. p. 365.)
130. Ὅπερ ἂν σιωπᾶσαι βούλη, μηδενὶ εἰπῆς, ἢ πῶς παρά τινος ἀπαιτήσαις τὸ πιστὸν τῆς σιωπῆς, δ μὴ παρέσχεσ σεαυτῷ;
(Anton. et Max. Serm. περι σιωπῆς, Plut. l. c. p. 365.)
131. Ὅσπερ ὑπὸ τοῦ ἰοῦ τὸν σίδηρον, οὕτω τοὺς φθονεροὺς ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἠθους κατασθίσεσθαι.
(Anton. et Max. Serm. περι φθόνου Clitarchi vel Plutarchi; Plutarch. l. c. p. 366.)
132. Τὰ μὲν φυτὰ ἀπὸ τῆς ῥίζης, ἡ δὲ δοῦσα ἀπὸ τῆς πρώτης ὑπολήψεως αὔξεται.
(Anton. et Max. Serm. περι δοῦσης, Plutarch. l. c. p. 366. Posui cum Wyttenbachio ὑπολήψεως αὔξεται pro membranarum lectione λήψεως αὔξει.)
133. Ἴππου μὲν ἀρετὴν ἐν πολέμῳ, φίλου δὲ πίστιν ἐν ἀτυχίᾳ κρίνομεν.
(Anton. et Max. Serm. περι φίλων και φιλίας, Plutarch. l. c. pag. 366.)
134. Σκευὴ τὰ μὲν καινὰ κρείττονα, φίλια δὲ ἡ παλαιότερα.
(Anton. et Max. Serm. περι φίλων και φιλίας nullo nomine ascripto; Plutarch. l. c. p. 366.)
135. Φεύγειν δεῖ τὴν φιλίαν, ὧν τινων ἀμφίβολος ἡ διάθεσις.
(Anton. et Max. Serm. περι φίλων και φιλίας, Plutarch. l. c. pag. 366.)
136. Αἱ ἐπιφανεῖς τύχαι, καθάπερ οἱ σφοδροὶ τῶν ἀνέμων, μεγάλα ποιοῦσι ναυάγια.
(Anton. et Max. Serm. περι εὐτυχίας και δυστυχίας nullo auctore citato; Plutarch. l. c. p. 367.)
137. Ἀβρωστοῦντι φορτίον ἐπιθεῖναι, ἢ ἀπαιδεύτω ψυχῇ εὐτυχίαν ταυτὸν ἐστιν.
(Anton. et Max. Serm. περι εὐτυχίας και δυστυχίας omisso auctoris nomine; Plutarch. l. c. p. 368.)
138. Ἡ τύχη καθάπερ τοξότης, ποτὲ μὲν ἐπιτυγχάνει βᾶλλουσα ἐφ' ἡμᾶς, ὥσπερ ἐπὶ τινὰ σκοπὸν, ποτὲ δὲ ἐπὶ τὰ σύνεγγυς παρακείμενα ἡμῖν.
(Anton. et Max. Serm. περι εὐτυχίας και δυστυχίας nullo auctore citato; Plutarch. l. c. p. 368.)
139. Στάσιμοὶ εἰσιν αἱ τῶν πεπαιδευμένων ἐλπίδες, ὡς ἐν λιμένι τῷ λογισμῷ δρῶσασαι.
(Maximus Serm. περι ἐλπίδος sine auctoris nomine; Arsenius Violet. Serm. περι ἀρετῆς, Plutarch. l. c. p. 368.)

124. Lingua maledica malæ mentis index est.
125. Luxuriosorum vita quasi quotidie moriens effertur.
126. Beneficentia, sicut luna, tum pulchra apparet, quum plena est.
127. Ingrato benefacere et ungere mortuum, idem est.
128. Mundus quidem igne et aqua corrumpitur: luxuriosorum autem opes amore et ebrietate.
129. Injuria et vinum detegere solent amicis mores amicorum.
130. Ne cui dicas quod taceri vis: quomodo enim ab alio postulabis silentii fidem, quam tute tibi non præstitisti?
131. Ut ferrugine ferrum, sic invidios suis ipsorum moribus consumi videmus.
132. Plantæ capiunt a radice incrementum, gloria vero a fama primum collecta augetur.

133. Equi bonitatem in bello, amici vero fidem in calamitate judicamus.
134. Vasa quidem meliora sunt nova, sed vetustior amicitia præstat.
135. Eorum fugienda amicitia est quorum animus ambiguus et inconstans est.
136. Splendidæ fortunæ, sicut venti vehementes, magna afferunt naufragia.
137. Infirmo onus imponere et animo inducto prosperitatem prorsus idem est.
138. Fortuna sagittarii more collineat, interdum in nos jaculans, tanquam in scopum quendam, interdum in ea quæ nobis adherent.
139. Stabiles eruditorum sunt spes, ut quæ in ratione tanquam in portu acquiescant.

140. Αἱ μὲν τῆς ἀρετῆς ἐλπίδες ἰδίαί εἰσι τῆς ψυχῆς, αἱ δὲ τῆς κακίας νόθοι.
(Maximus Serm. περὶ ἐλπίδος nullo nomine apposito; Plutarchus l. c. p. 368.)
141. Ὁ μὲν χειμῶν σκέπη, τὸ δὲ γῆρας ἀλυπία δαΐται.
(Antonius Serm. περὶ γερόντων ἀρετῆ καὶ συνέσει κεκοσμημένων, Plutarch. l. c. p. 369.)
142. Γέρων ἀνόητος, ὡς περ τρίβων παλαιός, εἰς οὐδὲν ἔστιν εὐθετος.
(Antonius Serm. περὶ γερόντων ἐν ἀνοίᾳ βιούτων, Plutarchus l. c. p. 369.)
143. Ὡς γὰρ ὁ καικίας τὰ νέφη, καὶ ὁ φαῦλος βίος ὑπ' αὐτὸν ἔλκει τὰς λοιδορίας.
(Antonius et Maximus Serm. περὶ θυμοῦ καὶ ὀργῆς.)
144. Ὁ ὑπὲρ μικρῶν ἀμαρτημάτων ἀνυπερβλήτως ὀργιζόμενος οὐκ ἔξ̄ διαγνῶναι τὸν ἀμαρτάνοντα, πότε ἔλαττον καὶ πότε μείζον ἠδίκησεν.
(Antonius et Maximus Serm. περὶ θυμοῦ καὶ ὀργῆς sub Apollonii nomine, cui tribuit eandem sententiam etiam Stobæus Flor. XX, 51. At in Arsenii Violario ascribitur Plutarcho. Cf. Plutarch. l. c. pag. 369.)

ΑΛΛΑ ΤΩΝ

ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΩΝ ΟΜΟΙΩΜΑΤΑ

ΠΑΝΤΑΧΘΕΝ ΣΥΝΕΙΛΕΓΜΕΝΑ.

145. Αἰρετώτερόν σοι ἔστω λίθον εἰκῆ βάλλειν ἢ λόγον ἀργόν.
(Antonius Melissa c. 48.)
146. Αἰσχρὸν τοῖς τῶν μελιτῶν δωρήματα γλυκάζοντα.

140. Virtutis spes propriae sunt animi, vitii autem degeneres.

141. Hiems tegumentam, senectus doloris vacuitatem requirit.

142. Senex stultus, ut laeterna vetusta, ad nullam rem prodest.

143. Quomodo caecus veses, sic improberum vita in se convicia attrahit.

144. Qui leviter peccanti vehementissime increpanset non sinit discernere peccati auctorem, quando innoxerem et quando innoxerem culpam commiserit.

ALIAE PYTHAGOREORUM SIMILITUDINES

UNDIQUE COLLECTÆ.

145. Magis tibi expetendus sit temerarius lapidum quam vocum inanum jactus.

146. Turpe est apum donis potam dulciorem reddere atque interim Dei donum, rationem dico, malitia exacerbare.

147. Vita humana celebri mercatui similis est. Quem-

την κατάποσιν τὸ τοῦ θεοῦ δῶρον πιεράζειν τὸ λόγον τῆ κακία.

(Maximus Philos. Collect. Sent. cap. 59.)

147. Βίος ἔοικε πανηγύρει· ὡς οὖν εἰς ταύτην οἱ μὲν ἀγωνιούμενοι, οἱ δὲ κατ' ἐμπορίαν, οἱ δὲ γε βελτιστοὶ ἔρχονται θεαταί· οὕτως ἐν τῷ βίῳ οἱ μὲν ἀνδραποδιώδεις φύονται δόξης καὶ πλεονεξίας θραταί, οἱ δὲ φιλόσοφοι τῆς ἀληθείας.

(Diog. Laert. VIII, 8.)

148. Βότρυας τρεῖς ἢ ἄμπελος φέει, τὸν μὲν πρῶτον ἡδονῆς, τὸν δεύτερον μέθης, τὸν δὲ τρίτον ὑβρεως.

(Antonius Melissa c. 48, Πυθαγόρου; Maximus cap. 30 Ἐπικτήτου.)

149. Ἴσχυς καὶ τεῖχος καὶ ὄπλον σοφοῦ ἡ φρόνησις.

(Stobæus Flor. III, 24 Πυθαγόρου.)

150. Κενὸς ἐκείνου φιλοσόφου λόγος ὑπ' οὗ μὴδὲν ἀνθρώπου πάθος θεραπεύεται. Ὡς περ γὰρ ἰατρικῆ· οὐκ ὄφελος μὴ τὰς νόσους ἐκβαλλούσας ἀπὸ τῶν σωματῶν· οὕτως οὐδὲ φιλοσοφίας, εἰ μὴ τὸ τῆς ψυχῆς κακὸν ἐκβάλλοι.

(Stobæus Flor. LXXXII, 6 Πυθαγόρου; cf. Porphy. ad Marcell. c. 31.)

151. Εἰσφοῦς πληγῆ κρουφετέρα γλώσσης· τὸ μὲν γὰρ σῶμα, ἡ δὲ τὴν ψυχὴν τιτρώσκει.

(Maxim. cap. 41.)

152. Ὁμοῖον ἀσινθίου τὸ δριμύ καὶ λόγου παρρησίαν ἐκκόψαι.

(Stobæus Flor. XIII, 22 ἐκ τῶν Ἀριστοτικῶν δμουωμάτων.)

153. Ὡς περ σωματικῶν πάθος οὐ κρυπτόμενον, οὐδὲ ἐπαινούμενον ὑγιάζεται, οὕτως οὐδὲ ἡ ψυχὴ κακῶς φρουρουμένη καὶ συναγορευομένη θεραπεύεται.

(Stobæus Flor. XIII, 35.)

admodum enim ad hunc alii quidem certantur, alii negotiaturi, alii vero iique optimi, spectantes futuri veniunt: sic etiam in hac vita nonnulli quidem, ut homines serviles, nascuntur, gloriae et lucri aucupes, alii vero, ut philosophi, veritatis studiosi.

148. Vitis tres producit uvas, primam voluptatis, alteram ebrietatis, tertiam contumelias.

149. Roboris et muri et armorum inest sapienti prudentia est.

150. Vana est illius philosophi oratio, qua nulla animi humani cupiditas sedatur. Ut enim nullus est medicinae usus, nisi curato corpore morbum depellat, ita neque philosophus, nisi animi vitia tollat.

151. Plaga gladii levior est, quam lingua; illo enim corpus, haec animum vulnerat.

152. Idem est absinthii amaritudinem et dicendi libertatem tollere.

153. Ut corporis morbus, si eum abscondas aut laedas, nunquam sanatur, ita nec perturbati animi motus quibus male patrocinaris et faves nunquam colubentur.

54. Ζῆν κρείττον ἔστιν ἐπὶ σιβάδος κατακείμενον καὶ θαρσύνειν ἢ ταραττεσθαι χρυσῆν ἔχοντα κλίνην.
(Stobæus Flor. V, 28; Maximus c. 21; Porphyry. Epist. ad Marcell. c. 29.)
55. Πυθαγόρας παρηγγύα « μὴ πυκνά τὸν ἀνθρώπον ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου » μὴ δεῖν συνεχῶς ἀφροδισιάζειν αἰνιττόμενος.
(Stobæus Flor. XVII, 13.)

ΔΗΜΟΦΙΛΟΥ

ΓΝΩΜΑΙ ΠΥΘΑΓΟΡΙΚΑΙ.

1. Ἄ κτησάμενος οὐ καθέξεις, μὴ αἰτοῦ παρὰ θεοῦ· δῶρον γὰρ θεοῦ ἀναφαίρετον· ὥστε οὐ δώσει, ἃ μὴ καθέξεις.
2. Ἄγρυπνος ἔσο κατὰ νοῦν· συγγενῆς γὰρ τοῦ ἀληθινοῦ θανάτου ὁ περὶ τοῦτον ὕπνος.
3. Βλάπτει θεὸς οὐ χολωθείς, ἀλλ' ἀγνωθείς, ὀργὴ γὰρ θεοῦ ἀλλότριον· ἐπ' ἀβουλήτοις γὰρ ἡ ὀργή· θεῶ δὲ οὐδὲν ἀβούλητον.
4. Βουλευόμενος περὶ ἄλλου κακῶς φθάνεις σαυτὸν πάσχων ὑπὸ σαυτοῦ κακῶς. Καὶ αὐτὸς δὲ μὴ βούλου παρὰ κακοῦ πάσχειν καλῶς· οἷον γὰρ τὸ ἦθος ἐκάστου, τοιοῦδε ὁ βίος καὶ αἱ πράξεις. Ψυχὴ γὰρ ἔστι ταμειὸν, ἀγαθὴ μὲν ἀγαθοῦ, κακὴ δὲ κακοῦ.
(Scripsi cum Holstenio φθάνεις σαυτὸν, cod. φθονεις σαυτῶ.)
5. Βουλευσάμενος πολλὰ ἤκε ἐπὶ τὸ λέγειν ἢ πράττειν· οὐ γὰρ ἕξεις ἐξουσίαν ἀνακαλέσασθαι τὰ πραχθέντα ἢ λεχθέντα.

6. Γλῶσσα σοφοῦ οὐ προηγουμένης τίμιον παρὰ θεῶ, ἀλλὰ τὰ ἔργα· σοφὸς γὰρ καὶ σιγῶν τὸν θεὸν τιμᾷ.
(Cf. Sext. Sent. 401 et 402; item Meliss. Serm. 93.)
7. Γλώσσα ἄλλος ἀνθρώπος καὶ ἀμαθῆς, εὐχόμενος καὶ θύων τὸ θεῖον μαιίνει· μόνος οὖν ἱερεὺς ὁ σοφός, μόνος θεοφιλής, μόνος εἰδὼς εὐχεσθαι.
(Cf. Porphyry. Epist. ad Marcell.)
8. Γυμνὸς ἀποσταλεῖς σοφός, γυμνητεῶν καλέσει τὸν πέμψαντα· μόνου γὰρ τοῦ μὴ τοῖς ἀλλοτρίοις πεφορτισμένου ἐπήκοος ὁ θεός.
(Cf. Porphyry. Epist. ad Marc. cap. 33.)
9. Δῶρον ἄλλο μῆζον ἀρετῆς οὐκ ἔστι παρὰ θεοῦ λαθεῖν.
10. Δῶρα καὶ θυσίαι θεῶν οὐ τιμῶσιν, ἀναθήματα θεῶν οὐ κοσμεῖ, ἀλλὰ τὸ ἔνθεον φρόνημα διαρκῶς συνάπτει θεῶ· χωρεῖν γὰρ ἀνάγκη τὸ ὅμοιον πρὸς τὸ ὅμοιον.
(Cf. Porphyry. Epist. ad Marcell. cap. 19; item Hierocl. comm. ad aur. carm. vs. 1.)
11. Δουλεύειν πάθει χαλεπώτερον, ἢ τυράννιος.
(Idem dictum sub Pythagoræ nomine habet Stobæus Flor. VI, 47; cf. Porphyry. Epist. ad Marcell. cap. 34 et Maxim. cap. 3.)
12. Διαλέγεσθαι ἄμεινον ἑαυτῷ πλέον, ἢ περὶ τοῖς πέλας.
13. Ἐὰν αἰετὸ μνημονεύης, δεῖ, σπουδῆν ἢ τὴν ψυχὴν σου καὶ τὸ σῶμα ἔργον ἀποτελεῖ, θεὸς ἐφέστηκεν ἔφο-

154. Satis est in stramentis humi cubantem vivere et bono animo esse, quam in aureo lecto astuare.

155. Pythagoras monebat : « ne sæpe homo ab homine, » frequenti venereorum usu abstinendum esse significans.

DEMOPHILI SENTENTIE PYTHAGORICÆ.

1. Quæ parta tueri non possis, ea a deo ne expetas : nullum enim donum eripi potest; idcirco haudquaquam dabit quod nequeas conservare.
2. Mens pervigili esto; nam animi veteris vere mortis cognatus est.
3. Calamitates hominibus infert deus non iratus, sed ignoratus : ira enim aliena est a deo; quippe quæ in rebus adversis locum habeat : deo autem nihil mali accidit.
4. Quum de alio male consulis, te ipsum malo accepto prævertis. Neque vero boni quidquam a malo expectes : nam quales cujusque mores, talis et vita et actiones. Est enim animus quasi promtuarium, bonus quidem honorum, malus autem malorum.

PHILOS. GRÆC.

5. Diu multumque meditatus ad dicendum vel agendum accede : neque enim habebis potestatem facta aut dicta revocandi.

6. Non lingua sapientis præcipue deo cara est, sed ejus opera : nam sapiens, etiam cum tacet, deum honorat.

7. Homo garrulus et imperitus et orando et sacrificando numen contaminat : solus igitur sapiens sacerdos, solus pius, solus orandi gnarus.

8. Sapiens nudus in orbem missus, nudus eum, qui misit, invocet : deus enim solum exaudit illum qui alienis non est onustus.

9. Nullum donum majus virtute a deo accipi potest.

10. Munera et victimæ nihil honoris deo tribuunt, neque donaria deum ornant, sed mens sacro furore percita satis nos deo conjungit : nam simile simili accedere necesse est.

11. Durius est servire affectibus, quam tyrannis.

12. Præstat sæpius cum se ipso, quam cum aliis colloqui.

13. Si semper memineris, ubicunque animus tuus sit aut corpus aliquid perpetret, deum inspectorem adesse,

- ρος, ἐν πάσαις σου ταῖς εὐχαῖς καὶ πράξεσιν, αἰδεσθήσῃ μὲν τοῦ θεωροῦ τὸ ἄλυστον, ἕξεις δὲ τὸν βῆδον σύνοικον.
- (Scripsi ἀποτελεῖ, cod. ἀποτελεῖ. Cf. Porphy. Epist. ad Marc. c. 20.)
14. Ἐφ' ὅσον σαυτὸν ἀγνοεῖς, νόμιζε μαίνεσθαι.
15. Ζητεῖν δεῖ καὶ ἀνδρά καὶ τέκνα τὰ μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ βίου τούτου παραμενοῦντα.
(Posui παραμενοῦντα, cod. παραμένοντα. Iisdem fere verbis Pythagoras apud Stob. Flor. I, 21, nisi quod φίλους addit.)
16. Ζῆ ὡς ἀληθῶς θεῶν ὁμοίως ὁ αὐτάρκης καὶ ἀκτῆμων φιλόσοφος, καὶ πλοῦτον ἡγεῖται μέγιστον, μηδὲν ἀλλότριον κεκτησθαι καὶ μὴ ἀναγκαῖον. Ἐπιτείνει γὰρ τὴν ἐπιθυμίαν ποτὲ ἢ τῶν χρημάτων ἐπίκτησις· αὐτάρκης δὲ πρὸς εὐζωίαν τὸ μηδὲν ἀδικεῖν.
17. Ἡ τῶν ὄντων ὄντων κτῆσις διὰ βραστῶνης οὐ περιγίνεται.
18. Ἡγοῦ μάλιστα ἀγαθὸν εἶναι, ὃ καὶ ἐτέρῳ μεταδιδόμενον σοὶ μᾶλλον αὐξεται.
19. Ἡγοῦ μάλιστα φίλους τοὺς ὠφελοῦντας τὴν ψυχὴν ἢ τὸ σῶμα.
20. Ἡγοῦ παντὸς ἀνοήτου καὶ τὸν ἐπαινὸν καὶ τὸν φόγον καταγέλαστον, καὶ ὅλα τὰ τῶν ἀμαθῶν ὄνειδος εἶναι κατὰ τὸν βίον.
(Rescripsi εἶναι κατὰ τὸν βίον, cod. εἶναι τὸν βίον.)
21. Θέλει μᾶλλον τοὺς συνόντας αἰδεῖσθαι σε ἢ φοβεῖσθαι· αἰδοῖ γὰρ πρόσεσι σέβας, φόβῳ δὲ μῖσος.
(Eadem sententia sub Pythagoræ nomine exstat apud Stobæum Flor. XLIX, 20.)
22. Θυηπολία ἀφρόνων πυρὸς τροφή· τὰ δὲ ἀναθήματα ἱεροσύλων χορηγία.
(Cf. Hierocles Comment. ad carm. aur. vs. 1; Porphy. Epist. ad Marcell. cap. 19. Stobæus Flor. IV, 109 Πυθαγόρου.)
23. Ἴσθι, ὡς οὐδέμια προσποιήσις πολλῶν χρόνων ληθθάνει.
24. Κακὰ μείζω πάσχει διὰ τὸ συνειδὸς ὁ ἀδικῶν, ἢ στανίζόμενος τῇ ψυχῇ, ἥπερ τὸ σῶμα ταῖς πλῆγαις μαστιγούμενος.
(Cf. Stobæus Flor. XXIV, 8; Maximus cap. 5.)
25. Λόγον περὶ θεοῦ τοῖς ὑπὸ δόξης διεφθαρμένοις λέγειν οὐκ ἀσφαλές· καὶ γὰρ τάληθῃ λέγειν ἐπὶ τῶντων, καὶ τὰ ψεύδη κίνδυνον φέρει.
26. Λόγω ἡγεμόνι ἐν παντὶ χρώμενος οὐχ ἀμαρτίσεις.
27. Αὐποῦντα τὸν πλησίον οὐ βράδιον αὐτὸν ἀλυκον εἶναι.
28. Μεγάλην παιδείαν νόμιζε, δι' ἣν δυνήσῃ φέρει ἀγνοούντων ἀπαιδευσίαν.
(Cf. Stobæus Flor. XIX, 8, ubi hæc sententia iisdem prope verbis Pythagoræ tribuitur.)
29. Νόμου θεοῦ τὸ φαῦλον ἀνήκοον, διὸ καὶ καρζομομεῖ.
(Cf. Stob. Flor. II, 23, qui Pythagoræ hoc dictum ascribit.)
30. Ξένος ἀνὴρ δίκαιος οὐ μόνον πολίτου, ἀλλὰ καὶ συγγενοῦς τι διαφέρει.
(Sic Pythagoras ap. Stob. Flor. IX, 37, unde hic reposui ἀλλὰ καὶ pro membranarum lectione ἀλλ' οὐδέ.)

in cunctis quidem precationibus actionibusque tuis veneris inspectoris naturam non obliviscendam, deum vero contubernalem habebis.

14. In quantum te ipsum ignoras, furere et insanire te existima.

15. Talls maritus atque ejusmodi liberi comparandi sunt, qui etiam post mortem nostram superstites manent.

16. Degit revera vitam deo similem frugalis inopsque philosophus, et opes maximas ducit nihil externum et non necessarium possidere. Nam divitiarum congerendarum studium quandoque earum cupiditatem intendit; sed ad bene beateque vivendum sufficit, nihil injuste agere.

17. Vera bona nequaquam otio et ignavia parantur.

18. Illud potissimum bonum esse existima, quod cum alio communicatum tibi magis augetur.

19. Eos præcipue amicos judica qui animum potius quam corpus juvant.

20. Cujusvis stulti et laudem et vituperationem ridiculam ducito, hominumque imperitorum, quamdiu vivunt, res omnes opprobrium existima.

21. Da operam, ut tui te familiares vereantur potius quam metuant: nam verecundia venerationem, metus odium conjunctum habet.

22. Stultorum sacrificium ignis alimentum est; donaria autem sacrilegorum præda.

23. Scito, nullam simulationem diu latere.

24. Homo iniquus majora perpetitur mala, dum animus scelerum conscientia excruciat, quam si corpus cædatur verberibus.

25. Apud homines pravus opinioibus imbutos sermonem de deo instituire laudquaquam tutum est: nam sive vera sive falsa coram his dicenti idem periculum imminet.

26. Rationem ubique ducem sequendo nequaquam peccabis.

27. Aliis molestus haud facile ipse molestiis carebit.

28. Magnam doctrinam existima, qua imperitorum ignorantiam ferre possis.

29. Improbilas legi divinæ non obtemperat, ideoque etiam delinquit.

30. Peregrinus vir justus non tantum civi, sed etiam cognato quodammodo præstat.

Ὅσα πάθη ψυχῆς, τοσοῦτοι καὶ ὤμοι δεσπότεαι.

(Posui καὶ ὤμοι pro codicum scriptura οἱ ὤμοι adjunctus Porphyrii auctoritate Epist. ad Marc. cap. 34 idem dictum usurpantis.)

Οὐδείς ἐλευθερός ἐαυτοῦ μὴ κρατῶν.

(Ita Pythagoras apud Stob. Flor. VI, 51.)

Παντός καλοῦ κτήματος πόνος προηγείται ὁ κατ' ἐγκράτειαν.

(Eadem est Pythagoræ sententia ap. Stob. Flor. XVII, 8; conf. Porphyr. Epist. ad Marcell. cap. 7.)

Πέπεισο μὴ εἶναι σὸν κτῆμα, ὅπερ μὴ ἐντός δια- νοίας ἔχεις.

(Idem effatum sub Pythagoræ nomine affert Stobæus Flor. I, 23.)

5. Ποίει δὲ κρίνεις εἶναι καλά, κἂν ποιῶν μέλλης ἀδο- ξήσῃ· φαῦλος γὰρ κριτῆς καλοῦ πράγματος ὄχλος.

(Sic Pythagoras ap. Stob. Flor. XLVI, 42, ubi quædam adjiciuntur.)

16. Πείραν ἀνθρώπου ἐκ τῶν ἔργων μᾶλλον λάμβανε ἢ ἐκ τῶν λόγων· πολλοὶ γὰρ βίῃ μὲν εἰσι κακοί, λέγειν δὲ πιδανώτατοι.

17. Πράττει τὰ μεγάλα μὴ ὑπισχνούμενος μεγάλα.

38. Ριζωθέντες ἐκ θεοῦ καὶ φρέντες τῆς αὐτῶν ῥίζης ἐχώμεθα· καὶ γὰρ ὕδατος προχοαί, καὶ τὰ ἄλλα φυτὰ τῆς γῆς ῥίζης ἀποκοπέντα αὐαίνεται καὶ σήπεται.

39. Ῥώμη ψυχῆς σωφροσύνη· αὕτη γὰρ ψυχῆς ἀπα- θούς φῶς ἐστὶ· τεθνάναι δὲ πολλῶν κρείττον, ἢ δι' ἀκρασίας σώματος τὴν ψυχὴν ἀμαυρῶσαι.

(Posterior sententiæ pars, τεθνάναι κτλ.

exstat etiam sub Pythagoræ nomine apud

Stobæum Flor. XVII, 27; cf. Porphyr. Epist. ad Marcell. cap. 35.)

40. Ῥαδίως μὴ μακαρίσῃς ἀνθρώπον σαλεύοντα ἐπὶ φίλους ἢ τέκνους, ἢ τινι τῶν ἐφήμερον τὴν σωτηρίαν ἐχόντων· ἐπισφαλῆ γὰρ πάντα τὰ τοιαῦτα, τὸ δὲ ἐφ' ἐαυτοῦ ὀχεῖσθαι καὶ τοῦ θεοῦ μόνον βέβαιον.

(Cf. Antonius Melissa cap. 148 περὶ εὐτυχίας καὶ δυστυχίας.)

41. Σφοδρὸς ἀνθρώπος καὶ θεοφιλής, ὅς ὅσα οἱ ἄλλοι μοχθοῦσι τοῦ σώματος ἕνεκα, τοσαῦτα σπουδάζει αὐτὸς ὑπὲρ ψυχῆς πονεῖν.

42. Συγγενεὶ καὶ ἀρχοντι πλὴν ἐλευθερίας πάντα εἶχε.

(Ita Pythagoras ap. Stob. Flor. XIII, 21.)

43. Τέκνα μάνθανε τίκτειν αἰδία, οὐ τὰ γηροβοσκῆ- σοντα τὸ σῶμα, τὰ δὲ τὴν ψυχὴν θρέψοντα αἰδῖω τροφῇ.

44. Φιλήδονον καὶ φιλοσώματον καὶ φιλοχρήματον καὶ φιλόθεον τὸν αὐτὸν ἀδύνατον εἶναι. Ὁ γὰρ φιλή- δονος καὶ φιλοσώματος· ὁ δὲ φιλοσώματος πάντως καὶ φιλοχρήματος· ὁ δὲ φιλοχρήματος ἐξ ἀνάγκης ἄδικος· ὁ δὲ ἄδικος εἰς μὲν θεὸν ἀνόσιος, εἰς δὲ ἀνθρώπους παράνομος· ὥστε, κἂν ἐκατόμβας θύη, πολὺ μᾶλλον ἀνοσιώτερός ἐστι, καὶ ἀσεβῆς καὶ ἄθεος, καὶ τῇ προαιρέσει ἱερόσυλος· διὸ καὶ πάντα φιλήδονον ὡς ἄθεον καὶ μισαρὸν ἐκτρέπεσθαι χρῆ.

(Cf. Porphyr. Epist. ad Marcell. cap. 14.)

45. Ψυχῆς ἀγνῆς τόπον οἰκειότερον ἐπὶ γῆς οὐκ ἔχει θεός.

(Cf. Hierocl. comment. ad carm. aur. vs. 1.)

Τέλος τῶν τοῦ Δημοφίλου γνωμῶν.

31. Quot animi affectus, tot sævi domini sunt.

32. Nemo liber qui sibi ipsi non imperat.

33. Cujusvis boni adeptionem conjunctus cum continen- tia labor præcedit.

34. Persuasum habeas, tuas opes non esse, quas non reconditas animo serves.

35. Fac quæ honesta judicas, etiamsi nullam tibi alla- tura sint gloriam : vulgus enim malus recte factorum arbiter.

36. Ex operibus potius, quam e sermonibus hominis periculum fac : multi enim male vivunt et optime lo- quuntur.

37. Fac magna, nihil magni promittens.

38. Radicati natiq̄e ex deo radici nostræ inhæreamus : nam et aquæ profluentes cæteraque terræ germina succisa radice siccantur et putrescunt.

39. Animi robor temperantia est. Hæc enim animi per- turbationibus vacui lumen est. At multo satius est mori, quam corporis incontinentia animum liebetare.

40. Haud facile beatum dixeris hominem, qui amicis vel liberis vel ulla re fluxa et caduca nititur : cuncta enim

hæc incerta sunt. At se ipso deoque nitî, id solum fir- mum et stabile est.

41. Is sapiens et deo gratus homo est, qui quantum laboris alii corporis causa sustinent, tantum ipse animo impendere studeat.

42. Cognato et principi omnia, una libertate excepta, concede.

43. Liberos æternos gignere discas, non qui corpus in senectute alant, sed qui animum cibo perpetuo nutriant.

44. Fieri nequit, ut idem et voluptatem et corpus et pecuniam et deum amet. Nam homo voluptarius simul corpori studet : at corporis amator omnino etiam pecuniæ cupidus est : atqui avarus necessario injustus est : injus- tus autem in deum impius et in homines iniquus est, adeo ut, etiamsi hecatombas immolet, multo magis impius sit et irreligiosus et dei contemtor et mente sacrilegus. Qua- propter omnem hominem voluptarium ut impium et in- purum aversari oportet.

45. Non habet deus in terris locum puro castoque animo sibi aptiorem.

Finis sententiarum Demophilii.

ΑΛΛΑΙ ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΩΝ ΓΝΩΜΑΙ.

1. Ἀμέτρητος οὖσα καὶ ἀκόρεστος ἡ ἀργία τὴν μω-
ρίαν ἀπεργάζεται ἢ κακὴν πονηρίαν.
(Anton. Meliss. cap. 53.)
2. Ὁ μὴ δεῖ ποιεῖν, μὴδὲ ὑπονοεῖ ποιεῖν.
(Stobæus Flor. I, 20 Πυθαγόρου.)
3. Ἀσθεῖς θεοῦ ἐπησχύνθη πρόσωπον ἐντίμου, οὐδὲ
οἶδε τιμὴν θέσθαι τούτῳ.
(Anton. Meliss. cap. 53 Πυθαγόρου. Scripsi
oïds pro codicis lectione oïde. Cf. Hierocl.
comment. ad carm. aur. vs. 1.)
4. Βέλτιστοι ἐαυτῶν γίνονται ἄνθρωποι, ὅταν πρὸς
τοὺς θεοὺς βαδίζωσιν.
(Plutarchus de defect. orac. p. 183; cf.
idem de superst. p. 102; Cicero de legg. I,
cap. 11; Seneca epist. 94.)
5. Γλώσσης πρὸ τῶν ἄλλων κράτει.
(Jamblichus lib. II cap. 21.)
6. Ἐλεύθερον ἀδύνατον εἶναι πᾶσι δουλεύοντα.
(Maximus cap. 3.)
7. Ἐλοῦ βίον ἀριστον· ἡδὺν δὲ αὐτὸν ἢ συνήθεια
ποιήσει.
(Plutarchus de exsilio p. 325; Stobæus
Flor. I, 29 Πυθαγόρου.)
8. Ἡ ἐπιστήμη τῆς τελειότητος τῶν ἀρετῶν τῆς ψυ-
χῆς εὐδαιμονία.
(Heraclides Ponticus ap. Clem. Alex.
Strom. lib. II pag. 179 ed. Sylb.)
9. Ἡ μέθη μανίας μελέτη.

(Maximus cap. 30.)

10. Ἰσχύειν τῇ ψυχῇ αἰροῦ μᾶλλον ἢ τῷ σώματι.
(Stobæus Flor. I, 22 Πυθαγόρου.)
11. Μὴ ἐν πολλοῖς ὀλίγα λέγε, ἀλλ' ἐν ὀλίγοις πολλὰ
(Stobæus Flor. XXXV, 8 Πυθαγόρου.)
12. Μοῦσαι Σαίρηων ἡδέου.
(Clemens Alex. Strom. I, 127 p. 294 ed
Sylburg; Theodoret. Ellην. καθ. θεράτ.
Serm. 8 Πυθαγόρου.)
13. Οἱ θεοὶ τῶν κακῶν εἰσὶν ἀνάτιοι.
(Jamblichus de vit. Pythag. c. 32; cf.
Hierocles apud Stob. Ecl. phys. lib. II cap.
7 tom. II p. 678 ed. Gaisford.)
14. Οἱ μὴ κολάζοντες τοὺς καχοὺς βούλονται ἀδικεῖ-
σθαι τοὺς ἀγαθοὺς.
(Stobæus Flor. XLVI, 112 Πυθαγόρου.)
15. Οὐκ αἰεὶ καλὸν αἰθερολογεῖν, μελεδωνὸν δὲ εἶναι τῷ
πατρὶδι κάλλιον.
(Pythagoras Epist. ad Anaxim. ap. Diog.
Laert. lib. VIII, 50.)
16. Πλοῦτος ἀσθενὴς ἀγκυρα, δόξα ἐπὶ ἀσθενεστέρι·
τὸ σῶμα ὁμοίως, αἱ ἀρχαί, αἱ τιμαί· πάντα ταῦτα
ἀσθενῆ καὶ ἀδύνατα. Τίνες οὖν ἀγκυραὶ δυναταί,
φρόνησις, μεγαλοψυχία, ἀνδρεία· ταύτας οὐδεὶς
χειμῶν σαλεύει. Οὐτός θεοῦ νόμος, ἀρετὴν εἶναι
τὸ ἰσχυρὸν καὶ βέβαιον μόνον, τὰ δ' ἄλλα λῆρον.
(Stobæus Flor. I, 29 Πυθαγόρου.)
17. Οὐχ ὅτι χαλεπὸν ἁμαρτάνειν, ὡς τὸ ἁμαρτάν-
οντα μὴ ἐξελέγειν.
(Stobæus Flor. XIII, 34 Πυθαγόρου.)
18. Πάντων χαλεπώτατόν ἐστιν ἐγκρατευσμάτων τὸ
γλώσσης κρατεῖν.
(Jamblichus de vit. Pythag. cap. 31.)
19. Ῥώμην μεγίστην καὶ πλοῦτον τὴν ἐγκράτειαν κτῆσαι.

ALLE PYTHAGOREORUM SENTENTIE.

1. Inertia immoderata et insatiabilis aut stultitiam aut
inanoem improbitatem gignit.
2. Quæ facere nefas est, ea facere ne suspectus quidem
habearis.
3. Impius est qui personam viri honorati non reveretur
et illi honorem habere nescit.
4. Meliores se ipsi homines evadunt, quum deos adeunt
eorumque templa ingrediuntur.
5. Linguam ante omnia contineto.
6. Pieri non potest, ut liber sit qui affectibus serviliter
indulget.
7. Optimum vitæ genus deligas : id consuetudo tibi
sæve et jucundum efficiet.
8. Scientia perfectionis virtutum animi beatitudo est.
9. Ebrietas insanie exercitatio est.
10. Animo quam corpore valere præopta.
11. Ne multis verbis pauca dicas, sed paucis multa.

12. Musæ Siremibus sunt jucundiores.
13. Dii malorum non sunt auctores.
14. Qui malos non puniunt, bonos affici injuria vo-
lunt.
15. Non semper astrorum et cæli rationes investigare
convenit : interdum pulchrius et melius est curas et co-
gitationes ad patriæ salutem convertere.
16. Divitiæ ancora sunt infirma, gloria etiam infirma,
corpus illidem, magistratus, honores, omnia hæc imbecilis
et viribus destituta. Quæ ergo sunt ancoræ firmæ? Pru-
dentia, magnanimitas, fortitudo : eas nulla tempestas
agitat. Hæc dei lex est, ut sola virtus potens ac stabilis
sit, cætera omnia nuge et ineptiæ.
17. Non tam difficile est peccare, quam peccantem
alium non redarguere.
18. Omnium continentie documentarum disciplinam
est continere linguam.
19. Continentiam tibi ut maximum robur opesque com-
parato.

- (Stobæus Florileg. XVII, 12 Πυθαγόρου.)
20. Σαρκὸς φωνὴ μὴ πεινῆν, μὴ δεψῆν, μὴ βίγουν.
(Stobæus Floril. CI, 13 Πυθαγόρου; cf. Porphyr. Epist. ad Marcell. cap. 30.)
21. Τὰ ἀμαρτήματά σου πειρῶ μὴ λόγους ἐπικαλύπτειν, ἀλλὰ θεραπεύειν ἐλέγχους.
(Anton. Meliss. cap. 16.)
22. Τὰ ἐπίπονα τῶν ἡδέων μᾶλλον ἤγού συντελεῖν εἰς ἄρετήν.
(Stobæus Flor. I, 26.)
23. Τὰ μὲν δριμύα καὶ πικρὰ ὠφέλιμα· τὰ δὲ γλυκεὰ βλαβερά.
(Antonius Melissa cap. 78.)
24. Τὰ τῶν φίλων κοινὰ καὶ φιλιαν ἰσότητα.
(Cicero de legg. lib. I cap. 12; cf. Jamblichus de vita Pythag. cap. 29 p. 342 ed. Kiessling.)
25. Ὑπομνήσκει σεαυτὸν, ὅτι πάντες ἄνθρωποι μέγιστον ἀγαθὸν τὴν φρόνησιν εἶναι λέγουσιν· ὀλίγοι δὲ εἰσιν οἱ τὸ μέγιστον ἀγαθὸν τοῦτο κτήσασθαι εὐτονήσαντες.
(Stobæus Flor. III, 60 Πυθαγόρου.)
26. Φευκτίον παντάσῃ καὶ ἐκκοπτίον ἀσθένειαν μὲν τοῦ σώματος, ἀπαιδεύσιν δὲ τῆς ψυχῆς, ἀκολασίαν δὲ τῆς γαστρὸς, στάσιον δὲ τῆς πόλεως, τὴν δὲ διαφωνίαν ἀπὸ τῆς οἰκίας, καὶ κοινήν ἀπὸ πάντων τὸ ἀκρατέες.
(D. Hieronymus Apolog. 3 adv. Rufin.)
27. Χαῖρε τοῖς ἐλέγχουσί σε μᾶλλον, ἢ τοῖς κολακεύουσιν· ὧς δὲ ἐχθρῶν χεῖρονας ἐκτρέπου τοὺς κολακεύοντας.
(Anton. Meliss. cap. 52.)
28. Χαλεπὸν πολλὰς ὁδοὺς ἅμα τοῦ βίου βαδίζειν.
(Stobæus Flor. I, 27 Πυθαγόρου.)
29. Ἐλεγεν ὁ Πυθαγόρας· χρὴ σιγᾶν ἢ κρείσσονα σιγῆς λέγειν.
(Stobæus Flor. XXXIV, 7.)
30. Ψυχῆς πᾶν πάθος εἰς σωτηρίαν αὐτῆς πολυμώτατον.
(Stobæus Flor. I, 28 Πυθαγόρου.)
31. Ὡν ἡ τύχη κυρία δοῦναι καὶ ἀφελέσθαι, οὐ δεήσει οὐδενός.
(Stobæus Flor. V, 29 Πυθαγόρου in quibusdam codicibus et apud Gesnerum p. 65.)
32. Ὡν τοῦ σώματος ἀπαλλαγὴ οὐ δεήσει, ἐκείνων καταφρόνει πάντων· καὶ ὧν ἀπαλλαγὴ δεήσει, πρὸς ταῦτά σοι ἀσκουμένη θεὸν κερρακάει γίνεσθαι συλλήπτορα.
(Maximus cap. 1.)
33. Αἱ ἡλικίαι πρὸς τὰς ἑσρας ἴδε σύμμετροι· παῖς ἔαρ· νεηνίσκος θέρος· νεηνίης φθινόπωρον· γέρων χειμῶν. Ἔστι δὲ αὐτῷ ὁ μὲν νεηνίσκος μερᾶσιον, ὁ δὲ νεηνίης ἀνῆρ.
(Diogenes Laertius lib. VIII, 10.)
34. Διαίρειται (ὁ Πυθαγόρας) τὸν τοῦ ἀνθρώπου βίον οὕτως· παῖς εἴκοσι ἔτη, νεηνίσκος εἴκοσι, νεηνίης εἴκοσι, γέρων εἴκοσι.
(Diogenes Laertius lib. VIII, 10.)
35. Ὁ μὲν θεὸς εἰς, αὐτὸς δὲ οὐχ, ὡς τινες ὑπονοοῦσιν, ἐκτὸς τῆς διακοσμήσεως, ἀλλ' ἐν ἑαυτῷ ὅλος ἐν ὅλῳ τῷ κύκλῳ ἐπισκοπῶν πάσας τὰς γενεαίαις ἐστὶ, κρᾶσις ἐὼν τῶν ὄλων αἰώνων καὶ ἐργάτας τῶν αὐτοῦ δυναμίον καὶ ἐργῶν, ἀρχὴ ἀπάντων, ἐν, ἐν οὐρανῷ φωστῆρ, καὶ πάντων πατῆρ, νοῦς καὶ ψύχωσις τῶν ὄλων, κύκλων ἀπάντων κίνησις.

20. Corpus nec famem, nec sitim, nec frigus desiderat.
21. Peccata tua non verbis tegere, sed reprehensionibus carere coneris.
22. Existimes ea, quæ cum labore conjuncta sunt, plus ad virtutem conferre, quam illa quæ suavia sunt.
23. Acris et amara prosunt: dulcia nocent.
24. Amicorum omnia communis et amicitiæ æqualitatem (dixit Pythagoras).
25. Memineris, omnes quidem homines virtutem summam bonum putare, sed tamen paucos reperiri, qui summam illud bonum consequi potuerint.
26. Fugienda sunt omnibus modis et tollenda e corpore languor, imperitia ex animo, intemperantia e ventre, e civitate seditio, e domo discordia, et in commune e cunctis rebus incontinentia.
27. Gaude potius iis qui te corripunt, quam qui tibi assentantur; assentatores vero, utpote inimicis deteriores, aversare.
28. Difficile est multas simul vivendi vias ingredi.
29. Pythagoras dicebat: aut oportet silere, aut silentio meliora proferre.

30. Quilibet animi affectus salutis ipsius infestissimus est.
31. Nulla re indigebis quam dare vel auferre fortuna potest.
32. Quibus corpore solutus non indigebis, illa omnia contemne: quibus vero corpore solutus indigebis, iis tibi vacanti deum adiutorem advoca.
33. Ætates istæ anni temporibus respondent: veri puer, ætati adolescens, auctumno juvenis et hiemi senex. Adolescentem vero intelligit puberem, juvenem virum.
34. Humanam ætatem ita distinguit (Pythagoras): puer viginti annos implet, adolescens viginti, juvenis viginti, senex viginti.
35. Deus quidem unus est: non ille autem, ut quidam suspicantur, extra hunc mundi ornatum, sed ipse sum naturæ inhærens totus in toto circulo omnia quæ orta sunt inspicit, sæculorum omnium temperatio, et virtutum operumque ejus opifex, principium omnium; unicum, in cælo lumen, et pater omnium, mens et animatio omnium, circumorum omnium motus sive motor.

- (Justinus Martyr Exhort. ad gentes p. 20.)
36. Δεῖ τεκνοποιεῖσθαι· δεῖ γὰρ ἀντικαταλιπεῖν τοὺς θεραπεύοντας τὸν θεόν.
(Jamblichus vit. Pyth. cap. 18.)
37. Μὴ δμνῦναι θεούς, ἀσκέειν γὰρ αὐτὸν δεῖν ἀξιόπιστον παρέχειν.
(Diogenes Laertius lib. VIII, 22.)
38. Τοὺς πρεσβυτέρους τιμᾶν δεῖν, τὸ προηγούμενον τῷ χρόνῳ τιμιώτερον ἡγουμένους.
(Diogenes Laertius lib. VIII, 22.)
39. Ἀλλήλοις δμιλεῖν, ὡς τοὺς μὲν φίλους ἐχθροὺς μὴ ποιῆσαι, τοὺς δ' ἐχθροὺς φίλους ἐργάσασθαι.
(Diogenes Laertius lib. VIII, 23.)
40. Ἴδιον μηδὲν ἡγεῖσθαι.
(Diogenes Laertius lib. VIII, 23.)
41. Νόμῳ βοηθεῖν, ἀνομίᾳ πολεμεῖν.
(Diogenes Laertius lib. VIII, 23.)
42. Αἰδῶ, καὶ εὐλάβειαν ἀσκέειν· μήτε γέλῳτι κατέχεσθαι, μήτε σκυθρωπάζειν.
(Diogenes Laertius lib. VIII, 23.)
43. Φεύγειν σαρκῶν πλεονασμόν.
(Diogenes Laertius lib. VIII, 23.)
44. Ἐν ὀργῇ μήτε τι λέγειν μήτε πράσσειν.
(Diog. Laert. lib. VIII, 23.)
45. Μνήμην ἀσκέειν.
(Diog. Laert. lib. VIII, 23.)
46. Πυθαγόρας ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τινος οἰνόφυλλος, πῶς ἂν τοῦ μεθύειν παύσοιτο, ἔφη· Εἰ συνεχῶς θεωρεῖ τὰ ὑπ' αὐτοῦ πρασσόμενα.
(Anton. et Maximus serm. περὶ μέθης.)
47. Ἀρχὴ δέ τοι ἤμισυ παντός, ἀ πόφθεγμά ἐστι Πυθαγόρου αὐτοῦ.
- (Jamblichus de vita Pythag. cap. 29 p. 342 edit. Kiessling.)
48. Πυθαγόρας ἐρωτηθεὶς τί ποιοῦσιν ἄνθρωποι θεῶν ὅμοιον ἔφη « ἐὰν ἀληθεύωσιν. » Οἱ δὲ μάγοι ἀπαφάνονται τοῦ μεγίστου τῶν θεῶν, ὃν Ὀρομάδην καλοῦσιν, ἐοικέναι τὸ μὲν σῶμα φωτὶ τὴν δὲ ψυχὴν ἀληθείᾳ.
(Stobæus Flor. XI. 25 Πυθαγόρου.)
49. Πυθαγόρας εἶπεν, εἰσιέναι εἰς τὰς πόλεις πρῶτον τρυφήν, ἔπειτα κόρον, εἶτα ὕβριν, μετὰ δὲ ταῦτα θάλαστρον.
(Stobæus Flor. XLIII, 79 Πυθαγόρου.)
50. Οὐδὲν δεῖ τῶν ἀνθρωπίνων συμπτωμάτων ἀπροδόκητον εἶναι παρὰ τοῖς νοῦν ἔχουσιν, ἀλλ' πάντα προσδοκᾶν, ὧν μὴ τυγχάνουσιν αὐτοὶ κύριοι ὄντες.
(Jamblichus de vit. Pythag. cap. XXXII pag. 444 Kiessl.)
51. Συμβουλευεῖν μηδὲν παρὰ τὸ βέλτιστον τῷ συμβουλευομένῳ· ἱερὸν γὰρ συμβουλή.
(Jamblichus de vit. Pythag. cap. XVIII p. 183 ed. Kiessl.)
52. Ἄγαθόν οἱ πόνοι· αἱ δὲ ἡδοναὶ ἐκ παντὸς τρόπου κακόν.
(Jamblichus de vit. Pythag. cap. XVIII p. 183 ed. Kiessl.)
53. Ἀρχὴ ἐστὶν ἡ περὶ τὸν οἶκον δικαία διάθεσις τῆς ὄλης ἐν ταῖς πόλεσιν εὐταξίας· ἀπὸ γὰρ τῶν οἴκων αἱ πόλεις συνίστανται.
(Jamblichus de vit. Pythag. cap. XXX p. 359 ed. Kiessl.)
54. Πρόνοσιν δεῖ μάλλον φιλοσοφίας ἢ γονέων καὶ

36. Liberi suscipiendi tibi; oportet enim vicissim relinquere numinis cultores.

37. (Pythagoras suis interdicebat) ne per deos jurarent: debere enim unumquemque operam dare, ut se fide lignum exhiberet.

38. Seniores nobis honorandos esse, quod tempore ræcedit, majore honore decorandum existimantibus.

39. Alter altero ita familiariter uti debemus, ut non ex amicis inimicos, sed ex inimicis amicos faciamus.

40. Proprium nihil ducendum.

41. Legibus opem ferendam: iniquitatem debellandam.

42. Verecundiam et pietatem esse colendam: risui æque ac tristitiæ non indulgendum.

43. Fugienda carnis abundantia.

44. Noll quidquam iratus aut dicere aut facere.

45. Exerce memoriam.

46. Pythagoras a vincto quodam homine interrogatus, quomodo ebrietatem relinqueret, dixit: si sæpe consideraret, quæ per temulentiam fecisset.

47. Principium vero dimidium totius, ipsius Pythagoræ effatum est.

48. Pythagoras interrogatus, quid deo simile facerent homines, Cum vera dicerent, respondit. Cæterum magi maximum deorum, quem Oromagden ipsi vocant, corpore quidem affirmant esse luci similem, animo autem veritati.

49. Pythagoras dixit immigrare in civitates primum luxuriam, deinde satietatem, tum insolentiam, postea exitium.

50. Nihil eorum quæ homini contingere possunt inexpectatum sapientibus accidere oportet, sed quæ in ipsorum potestate non sunt, omnia exspectare debent.

51. Consulenti nos nihil aliud quam optima quæque suadere debemus: sacra enim res est consilium.

52. Utiles sunt labores: noxiæ omnino voluptates.

53. Principium est omnis boni ordinis in civitate justæ rei domesticæ dispositio: nam e domibus civitates constant.

54. Oportet nos majori studio philosophiam quam pa-

γεωργίας· ο μὲν γὰρ γονεῖς καὶ γεωργοὶ αἰτιοὶ εἶσι τοῦ ζῆν ἡμᾶς, οἱ δὲ φιλόσοφοι καὶ παιδεύεται τοῦ εὖ ζῆν καὶ φρονῆσαι, τὴν ὀρθὴν οἰκονομίαν εὐρόντες.

(Jamblichus de vit. Pythag. cap. XXXIV pag. 480 ed. Kiessl.)

55. Φεύγειν μὲν τὸ κακόν, ἰχνεῦσαι δὲ καὶ εἶλιν τὸ πάντων ἀριστον, καὶ ἐλόντα αὖ κοινῇ ξυνοικεῖν τὸν ἐπιλοίπον βίον· τοῦτο δὲ οὐδὲν ἄλλο ἐστίν, ἢ δεόντως φιλοσοφεῖν.

(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. V pag. 80 ed. Kiessl.)

56. Σχεδὸν ταῖς ἀγωγαῖς διαφέρουσιν οἱ μὲν ἄνθρωποι τῶν θηρίων, οἱ δὲ Ἕλληνας τῶν βαρβάρων, οἱ δὲ ἐλεύθεροι τῶν οἰκετῶν, οἱ δὲ φιλόσοφοι τῶν τυγόντων.

(Jamblichus de vita Pythag. cap. VIII pag. 90 ed. Kiessl.)

57. Ἀναγκαῖόν ἐστι τῷ μὲν ἀνεπιστήμονι μαθάνειν ἂ τυγχάνει ἀγνοῶν τε καὶ οὐκ ἐπιστάμενος, τῷ δὲ μαθάνοντι προσέχειν τῇ τοῦ ἐπισταμένου τε καὶ διδάξαι δυναμένου ὑπολήψει τε καὶ δόξῃ· καθόλου δὲ εἰπεῖν ἀναγκαῖον τοὺς σωθησομένους τῶν νέων προσέχειν ταῖς τῶν πρεσβυτέρων τε καὶ καλῶς βεβιωκότων ὑπολήψεσι τε καὶ δόξαις.

(Jamblichus de vita Pythag. cap. XXXI pag. 409 ed. Kiessl.)

58. Ἀνοήτου ἐστὶ καὶ τὸ πάση καὶ παντὸς δόξῃ προσέχειν, καὶ μάλιστα τὸ τῇ παρὰ τῶν πολλῶν γινομένῃ.

(Jamblichus de vita Pythag. cap. XXXI pag. 409 Kiessl.)

59. Δεῖ φυτὸν ἡμέρον μῆτε φθεῖρειν μῆτε σίνεσθαι, ἀλλὰ μῆδὲ ζῶον, ὃ μὴ βλάπτει ἀνθρώπους.

(Diogenes Laertius lib. VIII, 23.)

60. Ἐρωτηθεὶς ποτε ὁ Πυθαγόρας, ὅποτε δεῖ πλησιάζειν; ὅτε βούλει γενέσθαι σαυτοῦ ἀσθενέστερος.

(Diogenes Laertius lib. VIII, 9.)

61. Ἔλεγον οἱ Πυθαγόρειοι, μὴ εἶναι πρὸς πάντας πάντα βητά.

(Diogenes Laertius lib. VIII, 15.)

62. Ξενοφίλος ὁ Πυθαγορικὸς ὑπὸ τινοῦ ἐρωτηθεὶς, πῶς ἂν μάλιστα τὸν υἱὸν παιδεύσειεν, εἶπεν· εἰ πολέως εὐνομούμενης γεννηθεῖ.

(Diogenes Laertius lib. VIII, 16.)

63. Πυθαγόρας ἐρωτηθεὶς, πῶς δεῖ ἀγνωμονοῦσθαι πατρὶδι προσφέρεσθαι, εἶπεν, ὡς μητρί.

(Stobæus Flor. XXXI, X 25.)

64. Τοὺς ἀδικήσαντας μὴ πράττει δίκας, ἀρκεῖ γὰρ αὐτοῖς ὑπὸ τῆς ἰδίας ταπεινοῦσθαι κακίας.

(Antonius et Maximus serm. de ira et excandescencia pag. 330.)

65. Ὁ Πυθαγόρας πρὸς τοῖς ἄλλοις παρήγγελλε τοῖς μαθάνουσι σπανίως μὲν ὀμνύναι, χρησαμένους δὲ τοῖς ὅρκοις πάντως ἐμμένειν καὶ πρὸς τέλος ἔχειν ὑπὲρ ὃν ἂν τις ὁμῶση πραγμάτων.

(Diodorus Siculus lib. X. fragm. 16.)

66. Ὁ αὐτὸς Πυθαγόρας παρήγγελλε πρὸς τοῖς θεοῖς προσίεσθαι τοὺς θύοντας μὴ πολυτελεῖς, ἀλλὰ λαμπράς καὶ καθαρὰς ἔχοντας ἐσθῆτας, ὁμοίως δὲ μὴ μόνον τὸ σῶμα καθαρὸν παρεχομένους πάσης ἀδίκου πράξεως, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν ἀγνεύουσαν.

(Diodorus Siculus lib. X fragm. 21.)

rentes et agriculturam complecti: parentes enim et agricolæ id tantum efficiunt, ut vivamus, philosophi autem et præceptores ut bene vivamus et sapiamus, quoniam rectam rerum administrationem excogitarunt.

55. Malum fugere omniumque optimum investigare et eligere idque electum per reliquam vitam constanter tueri oportet: hoc vero nihil aliud est, quam ita, ut decet, philosophari.

56. Institutione fere fit, ut homines bestiis, Græci barbaris, liberi servis et philosophi plebejis præsent.

57. Necessè est ignarum discere quæ ignorat ac nescit, discentem autem animum advertere ad opinionem sententiamque ejus qui gnarus est et docendi facultatem habet, omnino vero oportet juvenes, quibus salus sua curæ est, attendere, quid seniores hominesque vita recte acta clari senserint opinatique sint.

58. Insipientis est omni cujuslibet hominis opinioni animum intendere ac præcipue vulgi opinionibus moveri.

59. Stirpem sativam neque corrumpi neque villari oportet, ac ne animal quidem, quod hominibus non nocet, lædi par est.

60. Interrogatus quodam tempore Pythagoras, quando esset concumbendum, Tunc, inquit, cum te ipso infirmior fieri vis.

61. Pythagorei dicebant, non esse omnibus omnia aprienda.

62. Xenophilus Pythagoricus interrogatus a quodam, quo pacto optime filium erudiret, respondit, Si civitatis bonis legibus temperatæ civis fieret.

63. Pythagoras interrogatus, quomodo oporteret se gerere erga patriam ingrati: Ut erga matrem, respondit.

64. Ab iis qui injuriam fecerunt ne sumito poenam; satis enim est illos suo premi malo.

65. Pythagoras super cætera discipulis suis præcipiebat, ut ad jurandum raro accederent, ubi vero semel jurassent, ut prorsus sacramenti fidem servarent eaque quæ interposito jurejurando polliciti essent, ad finem adducerent.

66. Idem Pythagoras monebat, ut sacrificantes non pretiosius, sed candidis et mundis vestibus amicti deos adirent, neque solum corpus purum ab omni labe ac scelere, verum mentem quoque castam conservarent.

ΣΥΜΒΟΛΑ ΠΥΘΑΓΟΡΙΚΑ.

Και μὴν οὐδὲν ἔστιν οὕτω τῆς Πυθαγορικῆς φιλοσοφίας ἴδιον, ὡς τὸ συμβολικόν· ὅλον ἐν τελετῇ μειμιγμένον φωνῇ καὶ σιωπῇ διδασκαλίας γένος, ὅστε μὴ λέγειν ἀέλω ξυνοτοῖσι, θύρας δ' ἐπίθεσθε βεβήλοις, ἀλλ' αὐτόθεν ἔχειν φῶς καὶ χαρακτῆρα τοῖς συνήθεσι τὸ φραζόμενον, τυφλὸν δὲ καὶ ἄσημον εἶναι τοῖς ἀπείροις. Ὡς γὰρ ὁ ἀναξὶς δ' ἐν Δελφοῖς οὕτε λέγει οὕτε κρύπτει ἀλλὰ σημαίνει, κατὰ τὸν Ἡράκλειτον, οὕτω τῶν Πυθαγορικῶν συμβόλων καὶ τὸ φράζεσθαι δοκοῦν κρυπτόμενόν ἐστι καὶ κρύπτεσθαι νοούμενον.

(Stobæus Flor. V, 72 Πυθαγορικά. Posui βεβήλοις pro codicum lectione βέβηλοι. Conf. Fragm. Orph. 1.)

1. Ἐπὶ χροῖκος μὴ καθίζειν.

Τουτέστι, φεύγειν ἀργίαν καὶ πρόνοεῖν ὅπως τὴν ἀναγκαίαν παρασκευάσωμεν τροφήν (Plutarch. περὶ παιδῶν ἀγωγ. cap. 17). ἢ ἐν ἴσῳ τοῦ ἐνεστώτος φροντίδα ποιῆσθαι καὶ τοῦ μέλλοντος· ἢ γὰρ χροῖνιξ ἡμερησίου τροφῆ (Diog. Laërt. lib. VIII, 18). ἢ μὴ σκοπεῖν τὰ ἐφ' ἡμέραν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπιούσαν ἀεὶ προσδέχεσθαι (Athenæus lib. X p. 452. E). ἢ διδάσκει ἀεὶ τι τοῦ παρόντος εἰς τὸ μέλλον καταλιπεῖν, καὶ τῆς αὔριον ἐν τῇ σήμερον μνημονεύειν.

(Plutarchus Sympos. lib. VII cap. 4, tom. XI p. 302 ed. Hutten. Cf. Jamblichus Adh. ad Philos. cap. 21.)

2. Ζυγὸν μὴ ὑπερβαίνειν.

Ἄντι τοῦ πᾶσαν πλεονεξίαν φεύγειν καὶ στυγεῖν,

ζητεῖν δὲ τὸ ἴσον τῆς τε δικαιοσύνης πλεῖστον ποιεῖσθαι λόγον καὶ μὴ ταύτην ὑπερβαίνειν.

(Athenæus lib. X p. 452. D. Plutarchus educ. lib. cap. 17, tom. VII p. 47 ed. Hutten. Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21.)

3. Μὴ πολλοῖς ἐμβάλλειν δεξιάν.

Τουτέστι μὴ πολλοῖς ποιεῖσθαι φίλους, μηδὲ πάλαιον μὴδὲ πάνδημον ἀσπάζεσθαι φίλιαν.

(Plutarchus de amic. multitud. tom. VII p. 296 ed. Hutten. Cf. Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21.)

4. Καρδίαν μὴ ἐσθίειν.

Τουτέστι μὴ τὴν ψυχὴν ἀνίας καὶ λύπαις κατατῆκειν, ἢ ἀλυπίαν ἀσκεῖν.

(Suidas in v. Πυθαγόρας et Athenæus lib. X pag. 452. D. Similiter Jamblichus Adh. ad philos. cap. 21 : καρδίαν μὴ τρώγει.)

5. Κυάμων ἀπέχεσθαι.

Τουτέστιν ὅτι οὐ δεῖ πολιτεύεσθαι· κυάμευται γὰρ ἦσαν ἐμπροσθεν αἱ ψηφοφορίαι, δι' ὧν πέρας ἐπετίθεισαν ταῖς ἀρχαῖς.

(Plutarchus de educ. lib. c. 17, tom. VII p. 47 seq. ed. Hutten. Conf. A. Gell. lib. IV cap. 11 et Cic. de divin. lib. I. Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21.)

6. Μὴ γεύεσθαι μελανούρων.

Τουτέστι μὴ συνδιατρέβειν μέλασιν ἀνθρώποις διὰ κακοήθειαν.

(Plutarchus de educ. lib. c. 17 p. 47 ed. Hutten.) Μελανούρων ἀπέχου· χροῖνιον γὰρ ἐστὶ θεῶν. (Jamblichus Adhort. ad Philos. cap. 21.)

SYMBOLA PYTHAGORICA.

Atqui nihil ita proprium est philosophiæ Pythagoricæ, ut symbolicum illud doctrinæ genus, quod velut in sacrorum initiatione voce et silentio permixtum est, ut non sit opus præmonere : « *Cantabo doctis, claudatur porta profanis,* » sed ut statim quodlibet dictum exercitatis lucem naturamque suam ostendat, imperitis vero cæcum sit et obscurum. Quemadmodum enim Delphicus Apollo non perspicue dicit, neque abscondit, sed significat, secundum Heraclitum : sic e Pythagoricis symbolis et id quod dici videtur, absconditur, et quod abscondi videtur, intelligitur.

1. Chœnici ne insideas.

Hoc est, fugiendam esse desidiam et prospiciendam, ut victum necessarium paremus. — vel : Ex æquo presentis et futuri agendam esse curam. Chœnix enim diurnæ escæ mensura est. — vel : Non curanda esse quæ sunt in diem, sed semper proximum diem expectandum esse. —

vel : Docet nos semper ex presentibus aliquid in futurum relinquere et crastini diei hodie meminisse.

2. Stateram ne transgrediaris.

Pro eo, quod est : Omnem avaritiam fugias ac detesteris ; quæras autem quod æquum est, maximamque justitiæ rationem habeas, fines ejus non excedens.

3. Ne multis dextram injicias.

Id est, Ne multos facias amicos, neve promiscuam et vulgarem amicitiam amplectaris.

4. Cor ne edito.

Id est, Ne ex crucies animum morore et tristitia, vel : Vacuitatem doloris exerceas.

5. A fabis abstineto.

Hoc est, vita rempublicam. Nam fabarum ope suffragia olim ferebant, per quæ rerum civitatis administratoribus magistratum abrogabant.

6. Noli gustare pisces nigra cauda iunctos.

Hoc est, Ne converseris cum hominibus nigris ob morum pravitatem. — vel : Ab eo quod nigram candam habet abstineto : nam inferorum deorum est.

Ὁμορφους χελιδόνας μὴ ἔχειν ἢ χελιδόνα ἐν οἰκίᾳ μὴ ἔχειν.

Τουτέστι λάλον καὶ ψίθυρον καὶ πρόγλωσσον ἀνθρώπων, μὴ δυνάμενον στέγειν, ὧν ἂν μετάρχη, μὴ δέχεσθαι.

(Clemens Alexandrinus Stromat. lib. V p. 239; cf. Plutarch. Sympos. lib. VIII cap. 7; Jamblichus Adh. ad philos. cap. 21.)

Πῦρ μαχαίρα μὴ σκαλεύειν.

Ἄντι τοῦ μὴ ἐρεθίζειν θυμούμενον (οὐ γὰρ προσήκει) ἀλλ' ὑπέκειν ἰοῖς ὀργιζομένους.

(Plutarchus de educ. lib. c. 17, tom. VII. p. 47 ed. Hutten; cf. Athenæus lib. X p. 452. D; Lucianus ver. hist. p. 157; Suidas v. Anaximander Miles. jun; Jamblichus Adhort. ad phil. cap. 21.)

9. Σιτίον εἰς ἀμίδα μὴ ἐμβαλλειν.

Ἐπισημαίνει γάρ, ὅτι εἰς πονηρὰν ψυχὴν ἀσιτίον λόγον ἐμβαλλειν οὐ προσήκει. Ὁ μὲν γὰρ λόγος τροφή διανοίας ἐστὶ τοῦτον δ' ἀκάθαρτον ἢ πονηρία ποιεῖ τῶν ἀνθρώπων.

(Plutarchus de educ. lib. c. 17, tom. VII p. 48 ed. Hutten.)

10. Τῆς χύτρας ἀρθείσης ἀπὸ τοῦ πυρός, τὸν ἐν τῇ σποδῶ τύπον μὴ ἀπολιπεῖν, ἀλλὰ συγχεῖν. ἢ χύτρας ἴχνος συγχεῖν ἐν τῇ τέφρᾳ.

Οὐ τὸν τύπον ἀφανίζει μόνον δεῖν ἠντίτετο, ἀλλὰ μὴδὲ ὀργῆς ἴχνος ἀπολιπεῖν· ἐπὶ δὲ ἀναξέσασα παύσεται, καθίστασθαι αὐτὴν καὶ πᾶσαν ἀπαλείφειν μνησικαχίαν.

(Clemens Alexandrinus Strom. lib. V p. 239. Cf. Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21.)

11. Εἰς ἱερὸν ἀπιὼν προσκυνῆσαι, μὴδὲν ἄλλο μεταξὺ βιωτικῶν μῆτε λέγε μῆτε πράττει.

(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21.)

12. Ὁδοῦ πᾶρεργον οὔτε εἰσιτητέον εἰς ἱερὸν οὔτε

προσκυνητέον τοπαράπαν, οὐδ' εἰ πρὸς ταῖς θύραις αὐταῖς παρῶν γένοιτο.

(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21.)

13. Ἄνυπόδητος οὔτε καὶ προσκύνει.

(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21.)

14. Τὰς λεωφόρους ὁδοὺς ἐκκλίνων διὰ τῶν ἀτραπῶν βᾶδιζε.

(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21.)

15. Ἰλώσεως πρὸ τῶν ἄλλων κράτει θεοῖς ἐπόμενος.

(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21.)

16. Ἀνέμων πνεοντων τῶν ἡχῶν προσκύνει.

(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21, cuius hæc est explicatio : καὶ αὐτὸ τῆς θείας σοφίας ἐστὶ γνώρισμα· ἀνίτηται γάρ, ὡς δεῖ τῶν θεῶν οὐσιῶν κατὰ δύναμιν τὴν ὁμοιότητα ἀγαπᾶν, καὶ ὅταν ἐνεργῶσι, τὸν σύμφωνον πρὸς τὰς ἐνεργείας αὐτῶν λόγον μετὰ μεγάλης σπουδῆς τιμᾶν τε καὶ σέβειν. At Lil. Gyraldus sic exponit, ut dicat : cum venti flant i. e. cum turbarum civilium procellæ existunt, tum fugiendum esse sapienti urbium strepitum et quærenda loca deserta ac solitaria, ubi nihil auditurus sit, nisi echo, vocis suæ imaginem.)

17. Ὁξίδα ἀπὸ σεαυτοῦ ἀπόστρεψε πᾶσαν.

(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21, qui annotat : τοῦτο φρονήσει χρῆσθαι παρακαλεῖται καὶ μὴ θυμῷ· τὸ μὲν γὰρ δεῖ τῆς ψυχῆς ἔπερ θυμὸν καλοῦμεν, λόγου καὶ φρονήσεως ἐστέρηται· ζεῖ γὰρ ὁ θυμὸς, ὥσπερ λέβης πυρὶ θαλπόμενος . . . καὶ τὸ πάθος οὖν τοῦτο λογισμῷ πείθειν χρῆ.)

18. Ἄνδρι ἐπανατιθεμένῳ μὲν φορτίον συνέκαιρε, μὴ συγκαθαίρει δὲ ἀποτιθεμένῳ.

(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21, qui explicat : μὴ γίγνου μῆτε σαυτῷ μῆτε ἄλλῳ βραθυμίας καὶ μαλθακῆς διαίτης αἴτιος· πόνῳ γὰρ πᾶν χρῆμα ἀλώσιμον. Porphyg. vit. Pythag.

7. Hirundines sub eodem tecto ne habeas, vel : Hirundinem domi ne habeto.

Hoc est, loquacem, susurroneum et garrulum hominem qui non potest continere quæ ipsi communicata sunt, ne recipias.

8. Ignem gladio ne fodias.

Pro eo quod est, ira exacerbatum noli lacessere (neque enim decet), sed iratis cede.

9. Cibum in matulam ne injicito.

Significat enim sermonem elegantem in pravum animum denitti non decere. Est enim sermo animi cibus, quem cibum immundum humana reddit perversitas.

10. Olla ab igne remota ne relinquantur ejus figuram in cinere, sed confundas. vel : Olla vestigium in cinere confundas.

Tecte significabat non modo abolendam speciem, sed ne

vestigium quidem iræ relinquendum esse. Cum autem defervisset, eam sedandam atque omnem injuriæ memoriam delendam esse.

11. In templum adoratum abiens ne quid aliud interea, quod ad vitam pertineat, vel dicito vel facito.

12. Obiter neque ingrediendum est templum, neque omnino adorandum, ne tum quidem, si ad ipsas fores præteriens verseris.

13. Discalceatus sacra facito et adorato.

14. Publicas vias declinans per semitas ingrediator.

15. Linguam ante omnia contineto diis obsequens.

16. Ventorum spirantium sonum repercussuum adorato.

17. Acetabulum omne a te avertito.

18. Onus suscipientem sublevato, ne sublevato deponentem.

- cap. 42 : παρῆναι μηδενὶ πρὸς βρασιώνην, ἀλλὰ πρὸς ἀρετὴν καὶ πόνους συμβάλλειν.)
19. Εἰς μὲν ὑπόδησιν τὸν δεξιὸν κόδα προπάραχε, εἰς δὲ ποδόνιπτρον τὸν εὐώνυμον.
(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21. Idem vit. Pythag. cap. 18 pag. 178 ed. Kiessl.)
20. Περί Πυθαγορείων ἀνευ φωτὸς μὴ λάλει.
(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21; id est, qui de Pythagoreorum mysteriis loquitur, mentis lumine indiget.)
21. Ἀποδημῶν τῆς οἰκίας μὴ ἐπιστρέφου. Ἐρινύες γὰρ μετέρχονται.
(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21. Similiter Plutarchus de educ. lib. c. 17 : μὴ ἐπιστρέφου ἐπὶ τοὺς ὄρους ἐλθόντας, τουτέστι μέλλοντας ἀποδηῆσαι καὶ τὸν ὄρον τοῦ βίου πλησίον ὄντα δρώντας φέρειν εὐκόλως καὶ μὴ ἀθυμεῖν. Diogenes Laert. VIII, 17 : διὰ δὲ τοῦ εἰς ἀποδημίαν βαδίζοντα μὴ ἐπιστρέφου παρῆναι τοῖς ἀπαλλαττομένοις τοῦ βίου μὴ ἐπιθυμητικῶς ἔχειν τοῦ ζῆν, μηδὲ ὑπὸ τῶν ἐνταῦθα ἡδονῶν ἐπάγεσθαι. Postrema Jamblichus interpretatur : μετάνοια γὰρ ἐκ τούτου πολλή σοι παρέσται . . . τὴν δὲ μετάνοιαν Ἐρινύδων μετωνόμασεν.)
22. Πρὸς ἥλιον τετραμμένος μὴ οὔρει.
(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21, qui exponit : μὴ ζωῶδες τι ποιεῖ καὶ βοσκημάτωνδες.)
23. Δαδίω θῶκον μὴ ἀπόμασσε.
(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21. Sed Diogenes Laertius lib. VIII, 17 : ἐλαδίω θῶκον μὴ ὀμύρηνουσαι.)
24. Ἀλεκτρούνα τρέφε μὲν, μὴ θῦς δέ· μήνη γὰρ καὶ ἡλίω καθιέρωται.
(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21.)
25. Γαμφώνυχον μὴδὲν παράτρεφε.
(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21; Mich. Apostolius Proverb. Centur. V, 93 : γαμφώνυχας μὴ τρέφειν ἀντὶ τοῦ ἄρπαγας φεύγειν. Sic etiam Daceries accepit in hunc modum interpretans : « Ne souffrez pas dans votre
- maison des gens qui ne sont pas fidèles, de voleurs. »)
26. Ἐν ὀδῶ μὴ σχίζε.
(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21, i. e. noli in philosophiæ studio minutissimam quæque perquirere.)
27. Δακτύλιον μὴ φόρει.
(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21. qui addit : φιλοσοφεῖ, φησὶν, ὡς ἀληθῶς, καὶ χωρίζε τοῦ περικειμένου δεσμοῦ τὴν ψυχὴν μετέπειθ' ἄπο θανάτου καὶ χωρισμὸς ψυχῆς ἀπὸ σώματος ἡ φιλοσοφία. At Plutarchus de educ. lib. c. 17 p. 47 : μὴ φορεῖν στενὸν δακτύλιον, ὅτι δεῖ τὸν βίον ἐλεύθερον ἐπιτηδεύειν, καὶ μηδενὶ δεσμῶν ἀπτεῖν αὐτόν.)
28. Θεοῦ τύπον μὴ ἐπίγλυφε δακτύλιω.
(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21 : τουτέστι φιλοσοφεῖ καὶ ἀσωμάτους πρὸ παντὸς ἡγοῦ θεοῦς ὑπάρχειν . . . μὴ νόμιζε δὲ μερῶν αὐτοῦς κεχρηῆσθαι, ὅσαι εἰσὶ σωματικαί· μὲν προσδέχεσθαι ὑποστάσει ὕλικῇ, καὶ ὅσον δεσμῶ ὕλικῷ σώματι, ὥσπερ τὰ ἄλλα ζῶα. Porphyrius vit. Pythag. cap. 43 : θεῶν τε εἰκόνας ἐν δακτύλοις μὴ φορεῖν, τουτέστι τὴν περὶ θεῶν δοξαν καὶ λόγον μὴ πρόχειρον μηδὲ φανερόν ἔχειν, μηδ' εἰς πολλοὺς φέρειν.)
29. Παρὰ λύγρον μὴ ἐσοπτρίζου.
(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21.)
30. Περὶ θεῶν μὴδὲν θαιμαστόν ἀπίσται, μηδὲ περὶ θεῶν δογμάτων.
(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21.)
31. Ἀσκέτω γέλωτι μὴ ἔχεσθαι.
(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21.)
32. Παρὰ θυσίᾳ μὴ ὀνυχίζου.
(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21.)
33. Στρωμάτων ἐξαναστάς συνέλιπσε αὐτά, καὶ τὸν τύπον συστόρου.
(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21. Sed Diogenes Laertius VIII, 17 habet : τὰ στρώματα δεῖ συνδεδεμένα ἔχειν.)
34. Ἐγκέφαλον μὴ ἔσθιε.
(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21.)

19. Ad calceos subligandos dextrum pedem prius afferto, ad lavandum sinistrum.

20. De Pythagoreis sine lumine ne loquitur.

21. Peregre abiens ne revertitor : nam Furix subsequuntur.

22. Ad solem conversus ne mejito.

23. Facula sedem ne abstergito.

24. Gallum alito quidem, at ne immolato : nam lunæ et soli consecratus est.

25. Ne quid eorum, quæ curvos unguis habent, alito.

26. In via ne scindito.

27. Annulum ne gestato.

28. Dei imaginem annulo ne insculpito.

29. Ad lucernam speculum ne inspicio.

30. Neque de diis neque de doctrina sacra quidquam tam admirabile dicitur, ut ei fides sit deroganda.

31. Cachinno ne indulgeto.

32. Inter sacrificandum unguis ne præcidito.

33. Stragula, ubi surrexeris, convoluto corporisque vestigium complicatione deleto. vel : Stragula semper in unum quasi fasciculum coiligata et tanquam iter facturus convasata nos habere decet.

34. Cerebrum ne edito.

35. Αποκαρμάτων ὧν καὶ ἀπονοχισμάτων κατὰ πτεε.
(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21.)
36. Ἐρυθρίων μὴ προσλαμβάνου.
(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21.)
37. Χρυσὸν ἐχούση μὴ πλησιάζει ἐπὶ τεκνοποιῶν.
(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21.)
38. Προτίμα τὸ σχῆμα καὶ βῆμα τοῦ σχήματος καὶ τριώβολου.
(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21. Rosui τοῦ σχήματος καὶ τριώβολου pro vulgata lectione τὸ σχῆμα καὶ τριώβολον cuius loco codex Cizensis habet τοῦ σχῆμα καὶ τριώβολου.)
39. Μολόγην ἐπιρύττει μὲν, μὴ ἔσθιε δέ.
(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21.)
40. Ἐμφύγων ἀπέχου.
(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. 21.)
41. Στέφανον μὴ τίλλειν.
(Porphyrius de vit. Pythag. p. 74 ed. Kiessling.): τουτέστι τοὺς νόμους μὴ λυμαίνεσθαι· στέφανοι γὰρ πόλεων οὗτοι.)
42. Σπονδὸς ποιείσθαι τοῖς θεοῖς κατὰ τὸ οὖς τῶν ἐκπομάτων.
(Porphyrius de vit. Pythag. p. 74 ed. Kiessling.)
43. Μήτρην ζῶου μὴ ἔσθιεν.
(Hierocles Comm. in aur. carm. vs. 67-69 cap. 26.)
44. Θνησιμιάων ἀπέχεσθαι.
(Hierocles Comm. in aur. carm. vs. 67-69 cap. 26.)
45. Τὸν ἄλα παρατίθεσθαι.
(Diogenes Laertius VIII, 35.)
46. Ἄρτον μὴ καταγνύειν.
(Jamblichus vit. Pyth. cap. 16; Diogenes Laertius lib. VIII, 35.)
47. Ὀδόντας μὴ καταγνύειν.
(Olympiodorus ad Plat. Phædon.)
48. Πρὸς τὸν ἥλιον τετραμμένος μὴ λάλει.
(Olympiodorus ad Plat. Phædon.)
49. Μὴ καθεύδειν ἐν μεσημβρίᾳ.
(Olympiodorus ad Plat. Phædon. qui habet μὴ δεῖ καθεύδειν, quod ferri non potest.)
50. Ὀδαῖς χρῆσθαι πρὸς λύραν.
(Jamblichus vit. Pythag. cap. 25 pag. 238 ed. Kiessl.)
51. Ἄνευ προστάγματος τοῦ αὐτοκράτορος ἐκ τῆς φρουρᾶς μὴ ἀναχωρεῖν.
(Olympiodorus ad Plat. Phædonem; Cicero Cat. Maj. cap. 20.)
52. Τὸ ἐφθόν οὐκ ἐποπτεῖν.
(Jamblichus vit. Pyth. cap. 28. h. e. interprete Gyrardo : « mansuetudinem et benignitatem in iram ne vertas. Mitia enim elixa esse dicuntur, assa vero et tosta immitia et incitantia ad iracundiam. »)
53. Ὀξείαν μάχαιραν ἀποστρέφειν.
(Jamblichus vit. Pyth. cap. 28. Alii legunt ἀποστρέφου. Dacerius explicat : « hominem maledicum fugito. »)
54. Τὰ πίπτοντα ἀπὸ τῆς τραπέζης μὴ ἀναρτίζεσθαι.
(Diogenes Laertius lib. VIII, 34; Suidas v. Πυθαγόρας. Addit Diogenes : ἐπὲρ τοῦ ἐθίζεσθαι μὴ ἀκολάστως ἔσθιεν, ἢ ὅτι ἐπὶ τελευτῇ τινος. Ἀριστοφάνης δὲ τῶν ἡρώων φησὶν εἶναι τὰ πίπτοντα, λέγων ἐν τοῖς Ἡρώσι· μὴ γεύεσθ' ἄτ' ἂν καταπέση τῆς τραπέζης ἐντός (leg. ἐκτός). Quocum concinit Athenæus lib. X ita scribens : τοῖς δὲ τελευτηκόσι τῶν φίλων ἀπένεμον τὰ πίπτοντα τῆς τροφῆς ἀπὸ τῶν τραπέζων.)
55. Ἀπέχου καὶ σοροῦ κυπαρισσίνης.
(Jamblichus vit. Pyth. cap. 28 p. 326 ed. Kiessl.)
56. Τοῖς μὲν οὐρανίοις περισσὰ θύειν, ἄρτια δὲ τοῖς χθονίοις.
(Jamblichus vit. Pyth. cap. 28 p. 326 ed. Kiessl. Nam impar numerus, imprimis ter-

35. Crinium et unguium tuorum præsegmina conspuito.
36. Rubellionem ne adhibeto.
37. Ad feminam divitem ne accedito sobolis procreandæ causa.
38. Præopta figuram in pulvere descriptam ejusque mensuram magistratum dignitati et tribolo (i. e. litterarum studia reipublicæ administrationi præfer).
39. Malvam insuper serito quidem, sed ea ne vescitor.
40. Ab animalibus abstineto.
41. Noli vellere coronam.
42. Libamenta diis juxta pocalorum usus solvenda sunt.
43. Animalis vulvam ne comedito.
44. A morticinis abstineto.

45. Salem apponito.
46. Panem ne fraugito
47. Dentes ne frangito.
48. Ad solem conversus ne loquitor.
49. Meridie ne dormito.
50. Carminibus utendum ad Iyram.
51. Injussu imperatoris (id est, dei) de præsidio et statione (vitæ) ne decedas.
52. Quod elixum est, ne assato.
53. Gladium acutum avertito.
54. Quæ e mensa deciderunt, ne tollito.
55. A loculo cnpresseo abstineto.
56. Cælestibus imparia sacrificato, inferis vero paris.

- narius, quod dividi non posset, perfectior ideoque deorum caelestium majestati convenientior Pythagoreis visus est.)
57. Μὴ σπένδειν θεοῖς ἐξ ἀμπέλων ἀτμήτων.
(Plutarchus Num. cap. 14, vol. I p. 172 ed. Hutten.)
58. Ἄτερ ἀλφίτων μὴ θύειν.
(Plutarchus Num. cap. 14, qui de hoc et praecedenti symbolo ait : ταῦτα τὴν γῆς ἐξημέρωσιν ἔοικε διδάσκειν, ὡς μύριον εὐσεβείας οὖσαν.)
59. Προσκυνεῖν περιστρεφόμενους.
(Plutarchus Num. cap. 14 hæc adjiciens : ἡ δὲ περιστροφή τῶν προσκυνούντων λέγεται μὲν ἀπομίμησις εἶναι τῆς τοῦ κόσμου περιφορᾶς· δόξειε δ' ἂν μάλλον ὁ προσκυνῶν, ἐπεὶ πρὸς ἑω τῶν ἰσρῶν βλεπόντων ἀπέστραπται πρὸς τὰς ἀνατολάς, μεταβάλλειν ἑαυτὸν ἐνταῦθα, καὶ περιστρέφειν ἐπὶ τὸν θεόν, κύκλον ποιῶν καὶ συνάπτων τὴν ἐπιτελειώσιν τῆς εὐχῆς δι' ἀμφοῖν. Εἰ μὴ νῆ Δία τοῖς Αἰγυπτίοις τροχοῖς αἰνίττεται τι καὶ διδάσκει παραπλήσιον ἢ μεταβολὴ τοῦ σχήματος, ὡς οὐδενὸς ἐστῶτος τῶν ἀνθρωπίνων, ἀλλ' ὅπως ἂν στρέφῃ καὶ ἀνεπίτη τὸν βίον ἡμῶν ὁ θεός, ἀγαπᾶν καὶ δέχεσθαι προσήκον.)
60. Καθῆσθαι προσκυνήσαντας.
(Plutarchus Numa cap. 14 : τὸ δὲ καθέζεσθαι προσκυνήσαντας οἰωνισμόν εἶναι λέγουσι τοῦ βεβαιότητά ταῖς εὐχαῖς καὶ διαμονὴν τοῖς ἀγαθοῖς ἐπιγίνεσθαι. Λέγουσι δὲ καὶ πράξεων διορισμὸν εἶναι τὴν ἀνάπαυσιν ὡς οὖν τῇ προτέρᾳ πράξει πέρασ ἐπιτιθέοντας καθέζεσθαι παρὰ τοῖς θεοῖς, ἵνα ἑτέρας πάλιν ἀρχὴν παρ' ἐκείνων λάβωσιν. Δύναται δὲ καὶ τοῦτο τοῖς εἰρημένοις ὁμολογεῖν, ἐθίζοντος ἡμᾶς τοῦ νομοθέτου μὴ ποιεῖσθαι τὰς πρὸς τὸ θεῖον ἐντεύξεις ἐν ἀσχολίᾳ καὶ παρέργως, οἷον σπεύδοντας, ἀλλ' ὅταν χρόνον ἔχωμεν καὶ σχολὴν ἄγωμεν.)
61. Ὄταν βροντᾷ, γῆν θιγεῖν.
(Jamblichus vit. Pyth. cap. 28.)
62. Ἐν, δύο.
(Jamblichus l. c. Plutarchus de Iside et Osir. pag. 112, qui unitatem Apollinem, bi-
- narium numerum Dianam a Pythagoreis vocari tradit. Sed non male Dacerius hæc de duobus principiis, Deo et materia, dicta esse existimat. Cf. Diog. Laert. VIII, 25.)
63. Μὴ ἐσθίειν ἐπὶ δίφρου.
(Plutarchus de Iside et Osir. cap. 10, tom. IX. pag. 112 ed. Hutten.)
64. Φοίνικα μὴ φυτεύειν.
(Plutarchus de Iside et Osir. cap. 10, tom. IX p. 112 ed. Hutten.)
65. Φυτὸν ἡμέρον μῆτε φθίνειν μῆτε σίνεσθαι.
(Diogenes Laertius lib. VIII, 23.)
66. Ἐχεμύθειαν ἀσχεῖν.
(Clemens Alexandrinus Strom. V p. 559 ed. Sylb.)
67. Ἰχθύων μὴ γεύεσθαι.
(Clemens Alexandrinus Strom. V p. 559 ed. Sylb.)
68. Ἐπὶ γῆς μὴ πλεῖν.
(Clemens Alexandrinus Strom. V p. 559 ed. Sylb. Ἐπὶ γῆς μὴ πλεῖν Πυθαγόρειόν ἐστι σύμβολον· δηλοῖ δὲ τὰ τέλη καὶ τὰ ὅμοια τῶν μισθωμάτων, ταραχώδη καὶ ἀστατά ὄντα, παραιτεῖσθαι δεῖν. Διὰ τοῦτο τοι εἰ λόγος τοὺς τελώνας λέγει δυσκόλως σωθήσεσθαι.)
69. Οὐδὲ εἰς περιβραντήριον ἐμβάπτειν, οὐδὲ ἐν βλαντίω λούεσθαι.
(Jamblichus vit. Pyth. cap. 18 p. 178 ed. Kiessl.)
70. Μετὰ φωνῆς εὐχεσθαι.
(Clemens Alexandrinus Strom. IV p. 543 ed. Sylb. Τί τοίνυν οἱ Πυθαγόρειοι βουλόμενα μετὰ φωνῆς εὐχεσθαι κελεύουσιν; ἡμοῖ δοκεῖ, οὐχ ὅτι τὸ θεῖον φωνοτὸ μὴ δύνασθαι τῶν ἡσανγῆ φεγγομένων ἐπαίειν, ἀλλ' ὅτι δικαίας ἐβούλοντο εἶναι τὰς εὐχάς, ἅς οὐκ ἂν τις αἰδισθεῖν ποιεῖσθαι πολλῶν συνειδότων.)
71. Ἐνα γενέσθαι καὶ τὸν ἄνθρωπον δεῖ.
(Clemens Alexandrinus Strom. lib. IV p. 535 : μυστικῶς καὶ τὸ Πυθαγόρειον εἶλετο, ἕνα γενέσθαι καὶ τὸν ἄνθρωπον δεῖν. Videtur autem unum appellare Deum et mentem. In hanc sententiam Diogenes Laertius lib. VIII

57. E vitibus non putatis noli diis libare.

58. Noli sine farina sacrificare.

59. Circumactos adorare oportet.

60. Precibus absolutis sedendum est.

61. Cum tonat, terram tangito.

62. Unum, duo.

63. In curru ne comedito.

64. Palmam ne plantato.

65. Plantam sativam neque exoidendam esse neque corumpendam.

66. Silentium obtine.

67. Pices ne gustato.

68. In terra ne naviges.

69. Nec in aquali intingendum, nec in balneo lavandum.

70. Clara voce precandum.

71. Unum oportet hominem quoque fieri.

25 : ἀρχὴν μὲν τῶν ἀπάντων μονάδα, ἐκ δὲ τῆς
μονάδος ἀόριστον δυάδα ὡς ἂν ἕλην τῇ μονάδι
αἰτίῳ ὄντι ὑποστῆναι. Sic et Plutarchus Plac.
phil. I, 3 ubi de Pythagora disserit : πάλιν

δὲ τὴν μονάδα καὶ τὴν ἀόριστον δυάδα ἐν ταῖς ἀρ-
χαῖς· σπεύδει δ' αὐτῶ τῶν ἀρχῶν ἡ μὲν ἐπὶ τὸ ποιη-
τικὸν αἰτιον, ὅπερ ἐστὶ νοῦς ὁ θεός, ἡ δ' ἐπὶ τὸ πα-
θητικὸν τε καὶ ὕλικόν, ὅπερ ἐστὶν ὁ ὁρατὸς κόσμος.)

PYTHAGOREORUM SYMBOLA

QUÆDAM ET PRÆCEPTA MYSTICA

E CODICIBUS MANU EXARATIS PETITA ET A LIL. GYRALDO LATINE VERSA.

1. *Septiam piscem noli edere*, id est, res contortas ac difficiles ne suscipito, quas ubi tenere tibi visus fueris, e manibus elabentur.

2. *In limite non consistendum*, id est ambiguae sententiae non immorandum.

3. *Progredienti gregi de via decedendum*, i. e. multitudinali non est occurrandum.

4. *Mustela e transverso offensa redeundum*, i. e. fugiendi delatores. Nam mustelam ore parere affirmant.

5. *Arma a muliere subministrata rejicienda*, i. e. quae ira et vindicta suppeditant, non sunt facienda: eis enim affectibus maxime obnoxiae sunt feminæ.

6. *In tenebris sine vestitu aliquo non ambulandum*, i. e. nudam et apertam sententiam in obscuris rebus non proferendam.

7. *Rectum pedem promovendum*, i. e. recta esse [del.] et justa pronuntianda.

8. *In poculi fundo noli quidquam reliquum facere*, i. e. artes quas ceperis exhauri.

9. *Colubrum intra ædes collapsum ne interficias*, i. e. inimicum supplicem ne lædas; coluber enim hostis est symbolum.

10. *Offensa in vestibulo obscæna vetula, non egrediendum*, i. e. res quarum turpia sunt principia non esse persequendas.

11. *Noctu in tenebris deambulanti cavendum*, i. e. mortalibus entendum, ut fuisse in vita videantur.

12. *Sole collucente ignem afferre nefas*, i. e. in rebus claris et perspicuis rationem non afferendam.

13. *Lapidem in fontem jacere scelus*, i. e. scelus est opprimere eos qui reipublicæ prosunt.

14. *Pedem ad limen offendentem redeundum*, i. e. quae in ipso principio noxia sunt, non persequenda.

15. *Lumen post caput suspensum retinere flagitium*, i. e. industriam et providentiam non in postremis habendam.

16. *Sinistra manu sumere cibum nefas*, i. e. rapinis et furtis ne vivito neve aliud lucrum quærito, nisi rectum et legitimum.

17. *In sepulcro ne dormito*, i. e. noli languescere otio, postquam bona a parentibus hereditate accepisti.

18. *Panis frustra pedibus proculcare turpe*, i. e. quamvis minimam degendæ vitæ rationem non profligandam.

19. *Egredienti ingredientique valvas exosculandas*,

i. e. initia et fines actionum atque institutorum complectenda.

20. *Lyræ illotis manibus non attingendam*, i. e. purissimum eum qui alios docere velit, esse oportere.

21. *Sudorem ferro abstergere tetrum facinus*, i. e. labore parta nemini vi et virilius eripienda.

22. *In solitudine sine baculo non ambulandum*, i. e. inter amicos in rebus necessariis sermones et consilia conferenda sunt.

23. *Apud quadrupedem carmen non canendum*, i. e. apud ignaros seria non proferenda.

24. *Faciem in fluvio nec lavandam nec spectandam*, i. e. e re fluxa et instabili specimen capi non debet.

25. *Hominis vestigia ferro ne configito*, i. e. memoriam mortuorum conviciis ne lacera.

26. *Integrum fasciculum in ignem non esse inferendum*, i. e. non omnes simul opes in discrimen adducendas esse.

27. *Egredienti ex ædibus sinciput, redeunti occiput perfricandum*, i. e. cautionem ac diligentiam ad res agendas adhibendam, has autem peractas reminiscendo recognoscendas esse.

28. *De rheda junctis pedibus ne exsilito*, i. e. noli temere et uno impetu vitæ conditionem mutare.

29. *Ad astrum ne digitum intendito*, i. e. contra superiorem ne exurgito.

30. *In arundineto non confabulandum*, i. e. cum levissimis hominibus familiaritatem non habendam.

31. *Candelam ad parietem ne applicato*, i. e. homines rudes et eruditionis lumini resistentes ne erudito.

32. *In nive ne quid inscribito*, i. e. ingeniis mollibus et effeminatis institutionis laborem ne impendito.

33. *Vulturem avem in augurio infelicissimam*, i. e. hominem avarum et rapacem malum omen esse.

34. *Facilius mori hominem cui oculi claudantur*, i. e. hominem ipsum per negligentiam facile in miseriam incidere.

35. *Puerum aut feminam stricto gladio vagantem malum omen esse*, i. e. non defuturum malum, si civitatis gubernatio ineptis et levibus hominibus committatur.

36. *Duorum temporum quam maxime agendam esse curam, matutini et vespertini*, i. e. eorum quæ facturi sumus et eorum quæ fecimus.

Ad symbola Pythagorica referendam etiam esse litteram Y inter omnes constare arbitramur. De qua ita Lactantius Divin. Instit. lib. VI cap. 3 : Dicunt (*Pythagore!*) humanæ vitæ cursum Y litteræ esse similem, quod unusquisque hominum, quum primæ adolescentiæ limen attigerit, et in eum locum venerit, *partes ubi se via findit in ambas*, hæreat nutabundus ac nesciat, in quam se partem potius inclinet. Si duce[m] nactus fuerit, qui dirigat ad meliora titubantem, hoc est, si aut philosophiam didicerit aut eloquentiam aut aliquid honestæ artis, quo evadat ad bonam frugem (quod fieri sine labore maximo non potest), honestam ac copiosam vitam disputant peracturum; si vero doctorem frugalitatis non invenerit, in sinistram viam quæ melioris speciem mentiatur, incidere, id est desidiam, inertiam, luxuriæ se tradere (quæ suavia quidem videntur ad tempus vera bona ignorantibus); post autem, amissa

omni dignitate ac re familiari, in omnibus miseriis ignominiaque victurum. »

Addimus incerti auctoris carmen de eodem argumento scriptum.

Littera Pythagoræ, discrimine secta bicorni,
 Humanæ vitæ speciem præferre videtur.
 Nam via virtutis dextrum petit ardua collem,
 Difficilemque aditum primum spectantibus offert,
 Sed requiem præbet fessis in vertice summo.
 Molle ostendit iter via lata, sed ultima meta
 Præcipitat captos volvitque per ardua saxa.
 Quisquis enim duros casus virtutis amore
 Vicerit, ille sibi laudemque decusque parabit.
 At qui desidiam luxumque sequetur inertem,
 Dum fugit oppositos incauta mente labores,
 Turpis inopsque simul miserabile transiget ævum.

ΣΕΚΟΥΝΔΟΥ ΤΟΥ ΑΘΗΝΑΙΟΥ ΣΟΦΟΥ

ΓΝΩΜΑΙ.

SECUNDI PHILOSOPHI ATHENIENSIS

SENTENTIÆ.

α'. Τί ἐστι Κόσμος;

Ἀκατάλητος περιχώ^α, θεωρητὸν κατασκευάσμα^β, ἀσύνοπτον^γ ὕψωμα, αὐτογέννητον θεώρημα, πολυχάρακτον μόρφωμα, αἰώνιον διακράτημα, αἰθέρ θρηπτικός^δ, πολυδιοίκητον πνεῦμα^ε, ἀπλανές^ς κύκλωμα^ς, ἥλιος, φῶς^η, ἡμέρα, σελήνη^ι, ἄστρα, σκότος, νύξ, γῆ, πῦρ^κ, ὕδωρ, ἀήρ^λ.

(^α Sic cod. Parisiensis. At veteres interpretes apud Vincentium Bellovacensem et in Barthii Adversariis legerunt ἀκατάλητος περίοδος: vertunt enim *inaccessibilis circuitus*. Ab his dissentit Auctor Altercationis Hadriani *ineffabilis circuitus* interpretans, ut ἀνέκφρατος vel ἀδιήγητος περίοδος legisse videatur. ^β θεωρητικὸν κατασκευάσμα cod. Paris., θεωρητικὸν κατασκευασμένον cod. Gudianus; sed requiritur θεωρητὸν κατασκευάσμα quod posui. ^γ ita cod. Paris.; εὐσύνοπτον cod. Gud. ^δ male cod. Gud. θρηπτικός. ^ε πολυδιοίκητον πνεῦμα cod. Par.; desunt hæc verba in cod. Gud. ^ς ἀπλανές cod. Gud.; item vetus interpres apud Vincentium et Auctor Altercationis Hadriani, vertentes *circuitus sine errore*. Sed ἐκταπλανές exemplum Parisiense. ^ς κύκλωμα cod. Paris.; κύκλωμα cod. Gud. ^η ἥλιος, φῶς cod. Par.; ἡλίου φῶς cod. Gud. ^ι abest in cod. Gud. ^κ desideratur in cod. Gud. ^λ ὕδωρ, ἀήρ cod. Par.; ἀήρ, ὕδωρ cod. Gud.)

β'. Τί ἐστὶν Ὀκεανός;

Κόσμου ἐναγκάλισμα, θαλάσσιον^α στεφάνωμα, ἀλμυρὸς δεσμός, ἀτλαντικὸς ζωστήρ^β, πάσης φύσεως περιδρομος^γ, οἰκουμένης κάτοχος.

(^α sic cod. Paris.; a quo multum discrepat Gudianus hoc loco στεφανωμένον δρίον, περιάμμα ἄλμυραίων, δεσμὸς ἀτλαντικὸς exhibens. ^β ζωστήρ quod habet membrana Parisiensis, deest in Gudianiana. ^γ ἡλιακὸς λαμπτήρ additur hic in libro Gudio.)

γ'. Τί ἐστὶ Θεός;

Ἰδιόπλαστον ἀγαθόν^α, πολύμορφον εἰκασμα^β, ἀσύνοπτον ὕψωμα, πολυχάρακτον μόρφωμα, δυσνοούμενον ζήτημα, ἀθάνατος νοῦς, πολυδιοίκητον πνεῦμα, ἀκοίμητος ὀφθαλμός, ἰδία πάντων οὐσία^γ, πολυφώνημα, δύναμις, παγκρατὴς χεῖρ^δ, φῶς, νοῦς, δύναμις.

(^α ἰδιόπλαστον ἀγαθόν cod. Paris.; vocabulum ἰδιόπλαστον non agnoscit liber Gudianus. ^β εἰκασμα cod. Paris.; ἴκασμα Gud. ^γ Verba ἰδία πάντων οὐσία quæ leguntur in exemplo Parisiensi non exstant in Gudio. ^δ hæc membrana Parisiensis scriptura est, cuius loco liber Gudianus habet παγκρατὴς φῶς omisso nomine χεῖρ.)

δ'. Τί ἐστὶν Ἡμέρα;

Στάδιον κακοπαθείας, δωδεκάωρος^α διαδρομή, ἀρχὴ καθημερινή, ὑπόμνησις βιωτικῆ^β, δειληνὴ ἀπό-

1. Quid est Mundus?

Incomprehensibilis complexio, aspectabile ædificium, altitudo oculis inaccessa, ex se natum spectaculum, multiformis figuratio, æternus tenor, æther, multipartitus spiritus, circuitus erroris expertus, sol, lumen, dies, luna, sidera, tenebræ, nox, terra, ignis, aqua, aer.

2. Quid est Oceanus?

Mundi amplexus, corona maritima, salsum vinculum, cingulum Atlanticum, totius naturæ rotatio, orbis fasciæ.

3. Quid est Deus?

Bonum nativum, multiformis imago, altitudo invisibilis, varie figurata facies, questio intellectu difficilis, mens immortalis, spiritus cuncta pervadens, pervigil oculus, propria omnium essentia, multinominis potestas, manus omnipotens, lumen, mens, potentia.

4. Quid est Dies?

Stadium laboris, duodecim horarum decursus, quotidianum principium, admonitio victitandi, vespertina lucis

τασις ^ε, αἰώνιον ἀριθμημα, φυσικὸν ἐσώπτηρισμα ^ι, ἀερζουσα μέριμνα ^β.

(^ε δωδεκάωρος cod. Par.; δωδεκάμαρος liber Gud. ^α βιωτική posui cum Orellio; βιωτική male editio Romana et Fabricius Bibl. Gr. vol. XIII p. 566.

^ε ἀπότασις cod. Par.; ἀπότεις ζωστική έντευξις Gud. ^ι ἐσώπτηρισμα cod. Par.; ἐσώπτηρημα Gud. ^β ἀερζουσα μέριμνα cod. Par.; desiderantur hæc verba in Gudiano qui eorum loco habet παλίνδρομος ἀνάμνησις.)

δ'. Τί ἐστιν Ὁμίος;

Οὐράνιος ὀφθαλμός, νυκτὸς ἀνταγωνιστής, αἰθέριον κύκλωμα ^β, κοσμικὸς ἐλεγχος, ἀκίρατος φλόξ, καρπῶν περιβόλαιον ^ι, ἀσβεστος ἀκτίς, κεχορηγημένη λαμπράς, οὐράνιος ὀδοιπόρος, ἀδιάλειπτον φέγγος, ἡμέρας κόσμιον.

(^β αἰθέριον κύκλωμα cod. Par.; θερτὸν κύκλωμα Gud. ^ι καρπῶν περιβόλαιον, ἀσβεστος ἀκτίς cod. Par.; desunt hæc verba in Gudiano qui pro iis exhibet ἀδιάπτωτον φέγγος.)

ε'. Τί ἐστιν Σελήνη;

Οὐρανοῦ πορφύρα, νυκτερινὴ παραμυθία, πλεόντων παννύχισμα, δευόντων παρηγορία, ἡλίου διαδοχή, οὐράνιος ὀδοιπορία ^κ, κακούργων ἔχθρα, σημεῖον ἑορτῶν ^ι, μηνιαῖον ἀνακύκλωμα ^μ, παλίνδρομος ἀνάμνησις ^ν.

(^κ οὐράνιος ὀδοιπορία cod. Par.; omittit Gud. ^ι ἑορτῶν cod. Parisiensis, ἑορτίον Gud. ^μ μηνιαῖον ἀνακύκλωμα cod. Par.; μηνῶν ἀνακύκλευμα Gud. ^ν παλίνδρομος ἀνάμνησις cod. Par.; omittit Gud.)

ζ'. Τί ἐστιν Ἀνθρωπος;

Νοῦς σεσαρκωμένος, πνευματικὸν ἀγγεῖον, αἰσθητικὸν οἶχημα ^α, οἰχητήριον ἀλιγοχρόνιον, ἐπίπνοος ψυχὴ, τύχης παίγνιον, φάντασμα χρόνου ^β, ὡστεωμένον ὄργανον ^γ, κατάσκοπος βίου, φωτὸς ἀποστάτης, γῆς ἀπαίτημα ^ι.

(^α οἶχημα cod. Par.; χορήγημα Gud. ^β φάντασμα

χρόνου cod. Gud.; φρόνημα χρόνου Paris. ^γ ὡστεωμένον ὄργανον cod. Par.; omittit Gud. ^ι γῆς ἀπαίτημα cod. Paris.; utrumque vocabulum desideratur in libro Gudiano, ubi superioribus hæc annectuntur: ἀπαράμωνον ἀγαθόν, ζωῆς δαπάνημα, φυγὰς βίου, αἰώνιος νεκρός.)

η'. Τί ἐστι Γυνή;

Ἄνδρὸς ἐπιθυμία ^α, συνεστιώμενον ^β θηρίον ^γ, συγκοιμημένη λέαινα, συντηρουμένη δράκαινα ^δ, ἱματισμένη ^ε ἐχιθὼνα, αὐθαίρετος ^ι μάχη, πολυτελής πόλεμος, καθημερινὴ ζημία, ἀνθρωποποιὸν ὑπουργημα ^σ, ζῶον πονηρόν, ἀναγκαῖον κακόν ^η.

(^α ἐπιθύμιον cod. Par.; ἀθυμία Gud.; scripsi ἐπιθυμία. ^β συνεστιώμενον cod. Par.; συνεστιόμενον Gud. ^γ Addit liber Gudianus συνεγειρομένη μέριμνα, συμπλεκόμενη ἀσέλγεια. ^δ συντηρουμένη δράκαινα cod. Par.; omittit Gud. ^ε ἱματισμένη cod. Par.; αἱματισμένη Gud. ^ι αὐθαίρετος cod. Par.; αὐθέρετος Gud. ^σ ἀνθρωποποιὸν ὑπουργημα cod. Par.; omittit Gud. ^η Adjicit liber Gudianus: ἐνεαπνεύμονος ζάλη, ἰσθλὸς ἀσπίς, συγκοιμημένη ἀκρασία, οἰκίας χειμῶν, ἀνδρὸς ἀκρατοῦς ναύγιον, μοιχῶν κατασκευή, ἱκανὸν φορτίον.)

Ἰλλως.

Σκευῦδος ὁ σοφὸς ἐρωτηθεὶς, τί ἐστι γυνή; εἶπεν· ἀνδρὸς ναύγιον, οἴκου ζάλη, ἀμεριμνίας ἐμπόδιον, βίου ἄλωσις, καθημερινὴ ζημία, αὐθαίρετος μάχη, πολυτελής πόλεμος, συνεστιώμενον ^ι θηρίον, συγκαθημένη μέριμνα, συμπλεκόμενη λέαινα, κεκοσμημένη Σκύλλα, ζῶον πονηρόν, ἀναγκαῖον κακόν.

(Antonius Meliss. Serw. περὶ γυναικῶν p. 605 ed. Gesner. Cf. Lambec. Comment. de codd. MSS. Bibl. Vindobon. VII p. 270. ^ι συνεστιώμενον posui pro membranarum scriptura συνεσθιόμενον.)

θ'. Τί ἐστι Πλοῦτος;

Χρυσῶν φορτίον ^κ, ἡδωνῶν ὑπέρτης, ἐπιβουλεύ-

productio, æternus numerus, speculum naturale, sollicitudo aëria.

5. Quid est Sol?

Oculus cælestis, noctis adversarius, æthereus circuitus, mundi index, flamma sincera, frugum fomentum, radius inextinguibilis, fax semper suppetens, viator cælestis, lumen nunquam occidens, ornamentum diel.

6. Quid est Luna?

Cœli purpura, solation nocturnum, navigantium pervigilium, peregrinantium consolatio, solis vicaria, iter cælestis, facinorosorum inimica, signum festorum, mensura circumactio, retrograda recordatio.

7. Quid est Homo?

Mens induta carne, vas spiritale, sensibile domicilium, breve habitaculum, anima laboris patiens, fortunæ ludibrium, vana temporis imago, instrumentum oseum, vitæ explorator, locus desertor, terræ postulatum.

PHIL. GRÆC.

8. Quid est Mulier?

Viri desiderium, hellua conviva, læna lecti consors, dracæna custodita, vipera vestita, pugna voluntaria, bellum sumptuosum, damnum quotidianum, hominum procreandorum adjumentum, animal malitiosum, malum necessarium.

Aliter:

Secundus ille sapiens, quid esset mulier, interrogatus, respondit: Viri naufragium, domus tempestas, securitatis impedimentum, vitæ captivitas, damnum quotidianum, pugna voluntaria, bellum sumptuosum, bellua conviva, socia sollicitudo, læna concubans, exornata Scylla, animal malitiosum, malum necessarium.

9. Quid sunt Divitiæ?

Sarcina aurea, voluptatum ministræ, res insidiis obnoxia, injucunda delectatio, invidia domestica, speratus timor, studium quotidianum, res inconstans, amabile in-

μενον πρᾶγμα, ἀπόλαυσις ἀνεύφρατος¹, φόβος συνεστιαόμενος, φόβος ἐλπίζομενος^m, καθημερινή μελέτηⁿ, εὐμετάπτωτον πρᾶγμα, φιλούμενον ἀτύχημα, περιπόθητον ταλαιπώρημα, ὑψηλὸν κτῆμα^o, ἀργυρικὸν σύνθεμα, περιερχόμενον εὐτύχημα.

(^l Χρυσοῦν φορτίον cod. Par.; χρυσοῦ φορτίον Gud. ¹ ἀνεύφρατος cod. Gud.; ἀνέφρατος Par. ^m φόβος ἐλπίζομενος cod. Par.; omittit Gudianus. ⁿ καθημερινή μελέτη cod. Par.; omittit cum sequentibus Gudianus hæc pro iis substituens: φίλος ἐλπίζομενος, ἀπλήρωτος ἐπιθυμία, ἀόρατος ἐπιθυμία. ^o στόμα cod. Gud., quod exprimit Vincentius Bellovacensis vertens *os excelsum*; τῶμα cod. Par. Sensus flagitat κτῆμα quod reposui.)

ι'. Τί ἐστι Πενία;

Μισούμενον ἀγαθόν, ὑγείας μήτηρ, ἡδονῶν ἐμποδισμός^p, ἀμέριμος διατριβή^q, δυσἀπόσπαστον κτῆμα, ἐπινοῶν διδάσκαλος, σοφίας εὐρέτης^r, ἀφθονον πρᾶγμα, ἀσκόπευτος οὐσία, ἀζημιώτος ἐμπορία, ἀψήφιστος οὐσία.

(^p ἐμποδισμός cod. Par.; ἐμπόδιον Gud. ^q διατριβή cod. Par.; διατρική Gud. ^r εὐρέτης cod. Gud.; ἀνέρησις Par. Scripsi εὐρέτης. Reliqua exhibuimus ut in cod. Paris. leguntur. Nam Gudianus habet: φθόνου ἐμπορία, ἀζήμιος πραγματία, ἀσυκοφάντητον κτῆμα, ἀδηλος ἀτυχία, ἀμέριμος εὐτυχία.)

ιζ'. Τί ἐστι Φίλος;

Ζητούμενον ὄνομα, ἀνθρωπος ἀφανής, δυσεύρετον^a κτῆμα, καταφυγή δυστυχίας, ἀπορίας παραμύθιον^b, ἄκος^c ταλαιπωρίας, κατάσχοπος βίου^d, ἀνθρωπος ἀκατάληκτος, ἀνυπόστατον κειμήλιον^e, ἀκατάληκτος εὐτυχία^f.

(^a δυσεύρετον posui pro membranarum scriptura δυσεύρητον. ^b ἀπορίας παραμύθιον cod. Par.; ἀπορία τῶν παραμυθίων Gud. ^c ἄκος cod. Par.; κατάσχοπος Gud. ^d κατάσχοπος βίου, ἀνθρωπος ἀκατά-

ληπτος cod. Par.; omittit Gud. ^e ἀνυπόστατον κειμήλιον cod. Paris.; ἀνυπόκατον κειμήλιον Gud. ^f ἀκατάληκτος εὐτυχία cod. Paris.; ἀκατάληκτος ἐπιτυχία Gud.)

ιβ'. Τί ἐστι Γῆρας;

Πλήρωσις ἡμερῶν^g, ὑγιαίνουσα νόσος, ζῶν θάνατος, προσδοκωμένη μέριμνα, φόβος ἐλπίζομενος^h, πολυχρόνιον γέλασμα, ἀτονος φρόνησις, ἔμπνοους νεκρός, Ἀφροδίτης ἀλλότριονⁱ, θάνατος προσδοκωμένος^k, νεκρὸς κινούμενος.

(^g πλήρωσις ἡμερῶν cod. Par.; εὐεκτὰς κακόν Gud. ^h φόβος ἐλπίζομενος cod. Par.; omittit Gud. ⁱ ἀλλότριον cod. Par.; ἀλλότριος Gud. ^k προσδοκωμένος cod. Par.; προσδοκούμενος Gud.)

ιγ'. Τί ἐστιν Ἰππος;

Καμάτων ἀνάπαυσις, ἰατρῶν κατόρθωμα, δεδεμένον λύσις, ἀγρυπνούντων σοφία, νοσούντων εὐχί, θανάτου εἰκών, ταλαιπωρούντων παραμυθία^l, πάστις πνοῆς ἡσυχία, πλουσίον ἐπιτήδευμα, κινήτων ἐπιθυμία^m, καθημερινή μελέτη.

(^l παραμυθία cod. Par.; ἐπιθυμία Gud. ^m ἐπιθυμία reposui pro codicum lectione ἀδολεσχία.)

ιδ'. Τί ἐστι Κάλλος;

Φυσική ζωγραφία, ἰδιόπλαστον ἀγαθόν, ὀλιγοχρόνιον εὐτύχημα, εὐπαράλλακτον κτῆμαⁿ, ἔμπνοους πόρνευσις^o, ἀνδρὸς ἀσελγῶς^p ναυάγιον, ἀπαράμουνον ἀγαθόν^q, σεσαρκωμένη εὐτυχία^r, ἡδονῶν ὑπερσειζ, ἀνθος μαραινόμενον, ἀσύγκτητον πρᾶγμα^s, ἀνθρώπων παραμυθία^c.

(ⁿ εὐπαράλλακτον κτῆμα cod. Par.; ἀπαράμουνον κτῆμα Gud. ^o ἔμπνοους πόρνευσις cod. Par.; omittit Gud. ^p ἀσελγῶς eod. Par.; εὐσεβοῦς Gud. ^q ἀπαράμουνον ἀγαθόν cod. Par.; omittit Gud. ^r εὐτυχία cod. Par.; ἐπιτυχία Gud. ^s ἀσύγκτητον πρᾶγμα cod. Par.; ἀσύνητος πραγματία. ^c παραμυθία cod. Par.; ἐπιθυμία Gud.)

fortunium, desiderata ærumna, possessio excelsa, signum argenteum, erratica felicitas.

10. Quid est Paupertas?

Bonum invisum, sanitatis mater, voluptatum impedimentum, vita curis vacua, tuta possessio, commentorum magistra, sapientiæ inventrix, res invidia carens, opes exploratoribus inaccessæ, mercatura indemnis, divitiæ ad calculos non vocandæ.

11. Quid est Amicus?

Desiderabile nomen, homo nusquam comparens, possessio inventu difficilis, infelicitatis refugium, angustiarum solatium, miseriarum medicina, vitæ speculator, homo incomprehensibilis, thesaurus nusquam reperiendus, non interrupta felicitas.

12. Quid est Senectus?

Plenitudo dierum, sanus morbus, viva mors, cura ex-

spectata, speratus timor, annosum deridiculum, enervis prudentia, cadaver spirans, Veneris odium, mors exspectata, mobile cadaver.

13. Quid est Somnus?

Laborum requies, remediorum a menditibus adhibitorum effectus, victorum solutio, insomniosorum sapientia, ægrotantium votum, mortis imago, afflictorum solatium, universi spiritus quies, divitum studium, pauperum desiderium, quotidiana meditatio.

14. Quid est Pulchritudo?

Nativa pictura, bonum in affectatum, brevis felicitas, mutabilis possessio, spirans leucocinium, hominis libidinosi naufragium, bonum instabile, corporea felicitas, voluptatum ministra, flos marcidus, res communiter cum alio non parabilis, hominum solatium.

ιδ'. Τί ἐστι Γῆ;

Οὐρανοῦ βάσις ^a, ἀπύθμενον θεώρημα ^o, ἀεροφυῆς βίζωμα ^f, γυμνάσιον ζωῆς, σελήνης παννύχισμα, ἀσύνοπτον θεώρημα, δμβρων τιθήνη, καρπῶν μήτηρ ^g, ἄδου καλυπτῆρ, αἰώνιον φύλαγμα, πολυδοιοίχτων χώρημα ^h, γένηα καὶ ἀποδοχὴ πάντων ⁱ.

(^a οὐρανοῦ βάσις cod. Par.; οὐράνιος βάσις Gud. ^o ἀπύθμενον θεώρημα cod. Par.; omittit Gud. ^f ἀεροφυῆς βίζωμα cod. Par.; omittit Gud. ^g καρπῶν μήτηρ cod. Par.; φύλαγμα καὶ μήτηρ Gud. ^h χώρημα cod. Par.; χορήγημα Gud. ⁱ Addit liber Gudianus : κόσμος μεσότης, ἀκατάληκτος περιοχὴ, σύστημα θεοκτιστον.)

ιζ'. Τί ἐστι Γεωργός;

Καρπῶν ^k κτηρέτης, δμβρων διαιτητής, ἐρημίαις ^{kk} συνήθης, ἀθάλαστος ἔμπορος ^l, ὕλης ἀνταγωνιστής, τροφῆς ^m ὑπουργός, πεδίων ἀριστευτής ⁿ, γῆς λατρός, δένδρων φυτουργός, ὀρνέων ^o παιδαγωγός, κακοπαθείας συνήθεια ^p.

(^k καρπῶν cod. Par.; κόπων Gud. ^{kk} ἐρημίαις codices; rectius ἐρημία. Sed nolui quidquam hic mutare. ^l ἀθάλαστος ἔμπορος edidi pro membranæ Par. scriptura ἀθαλασσίας ἔμπορος. Nam in libro Gudiano hæc verba desiderantur. ^m τροφῆ; cod. Paris.; τροφῆς Gud. ⁿ πεδίων ἀριστευτής cod. Paris.; amittit Gud. ^o ὀρνέων cod. Par.; ὀρέων Gud. ^p κακοπαθείας συνήθεια cod. Par.; ἐρημίαις σύνοικος Gud.)

ιδ'. Τί ἐστι Πλοῖον ^q;

Ἐπίσαλον πρᾶγμα ^r, ἀθεμελιώτος οἰκία ^s, ἤρμοσμένος ^t τάφος, κυβικὴ σανίς ^u, ἀνέμων παίγιον ^x, ἀνιπταμένη ^y φυλακὴ, ἐπιπλίων ^z μόρος, πελάγιος ἵππος ^{aa}, ἀνεωγμένη γαλεάγρα ^{bb}, ἐγκύματος ὀδοιπορία ^{cc}.

(^q Sequitur in exemplo Gudiano locus spurius posteriore ætate redolens : Τί ἐστι Μοναχός; θάνατος πωλούμενος, ἀγωνοθέτου θυμός, γαστριμαργίας ἐπιθυμία, τύχης παράπτωμα, δῆξις θάνατος, πε-

ρισαλιζομένη μοῖρα, παραμένων μόρος, κακὴ νίκη. ^r ἐπίσαλον πρᾶγμα cod. Par.; ἐπίσαλος πρᾶξις Gud.

^s ἀθεμελιώτος οἰκία cod. Par.; ἀθεμελιώτον οἰκίαν Gud. ^t ἤρμοσμένος cod. Paris.; εἰρμοσμένος Gud.

^u κυβικὴ σανίς cod. Par.; omittit Gud. ^x ἀνέμων παίγιον cod. Gud.; ἀνέμων ὀδοιπορία membrana Paris. ^y ἀνιπταμένη cod. Par.; περιπταμένη Gud.

^z ἐπιπλίων cod. Par.; ἐπιπλεόντων Gud. ^{aa} πελάγιος ἵππος cod. Paris.; omittit Gud. ^{bb} ἀνεωγμένη γα-

λεάγρα posui pro libri Parisiensis scriptura ἠνεωγμένη γαλεάγρα, quæ verba in exemplo Gudiano desunt. ^{cc} ἐγκύματος ὀδοιπορία cod. Par.; omittit Gud., in quo hæc adjiciuntur : συνδαδεμένη μοῖρα, ὄρνεν ἐξύλιον, ἀθλος σωτηρία.)

ιη'. Τί ἐστι Ναύτης;

Κυμάτων ὀδοιπόρος, θαλάσσης βερηδάριος ^a, ἀνέμων σύνοδος ^b, οἰκουμένης ξένος, γῆς ἀποστάτης, χειμῶνος ἀνταγωνιστής, διαπόντιος μονόμαχος ^c, ἀνέμων ἰχθυετής, ἀθλος ἐπὶ σωτηρίᾳ, θανάτου γέιτων, θαλάσσης ἐραστής.

(^a θαλάσσης βερηδάριος cod. Paris.; θαλάσσιος βεριδάρης Gud. ^b ἀνέμων σύνοδος cod. Paris.; ἀμμων ἰχθυετής Gud. ^c διαπόντιος μονόμαχος cod. Paris.; ἀπόντιος μοναχός Gud.)

ιβ'. Τί ἐστι Θάνατος;

Αἰώνιος ὕπνος, ἀνάλυσις σώματος ^d, ταλαιπωρούντων ἐπιθυμία, πνεύματος ἀπόστασις ^e, φυγὴ καὶ ἀποκτησις βίου ^f, πλουσίων φόβος, πενήτων παραμυθία ^g, ἀνάλυσις ^h μελῶν, ὕπνου πατήρ, ἀληθινὴ προθεσμία, ἀπόλυσις πάντων.

(^d ἀνάλυσις σώματος cod. Paris.; διάλυσις σωμάτων Gud. ^e πνεύματος ἀπόστασις cod. Paris.; πνεύματος ἀποστάτης Gud. ^f φυγὴ καὶ ἀποκτησις βίου cod. Paris.; φυγὴ ἀκτησία βίου Gud. ^g παραμυθία reposui pro codicum lectionibus e quibus Parisiensis habet παραλαλία, Gudianus ἐπιθυμία. ^h ἀνάλυσις cod. Paris.; λύσις Gud.)

15. Quid est Terra?

Cæli basis, spectaculum nullo fundo stabilitum, radix aëria, vitæ gymnasium, lunæ pervigilium, spectaculum oculis inaccessum, imbrum nutrix, frugum mater, orci operculum, custodia æterna, tractus a multis administratus, omnium progenies et receptaculum.

16. Quid est Agricola?

Frugum minister, imbrum arbiter, solitudinis amicus, negotiator maris expertus, silvæ adversarius, victus adiutor, camporum corrector, terræ emendator, arborum sator, avium magister, ærumnæ consuetudo.

17. Quid est Navigium?

Res fluctuans, domus fundamento carens, sepulcrum

paratum, tabula quadrata, ventorum ludibrium, volitans carcer, mors natans, equus marinus, muscipula aperta, iter fluctivagum.

18. Quid est Nauta?

Fluctuum viator, veredarius maris, ventorum comes, orbis hospes, terræ desertor, tempestatis adversarius, maritimus gladiator, indagator ventorum, salutis incertus, mortis vicinus, maris amator.

19. Quid est Mors?

Somnus æternus, dissolutio corporis, afflictorum desiderium, discessus spiritus, fuga et jactura vitæ, divitiarum timor, pauperum solatium, dissolutio membrorum, somni pater, verus dies fatalis, solutio omnium.

SECUNDI PHILOSOPHI

RESPONSA AD INTERROGATIONES ADRIANI.

(Ex Vincentii Bellovacensis Speculo hist. Lib. X, cap. 71.)

Quid est Mundus? Incessabilis circuitus, spectabilis supellex, multiformis formatio, æternus tenor, circuitus sine errore.

Quid est Oceanus? Mundi amplexus, terminus coronatus (al. coarctatus), hospitium fluviorum, fons imbrium.

Quid est Deus? Immortalis mens, incontemplabilis celsitudo, forma multiformis, incogitabilis inquisitio, insopitus oculus, omnia continens, lux, bonum, et quod est hujusmodi.

Quid est Sol? Cœli oculus, caloris circuitus, splendor sine occasu, diei ornatus, horarum distributor.

Quid est Luna? Cœli purpura, solis æmula, malefactorum inimica, solamen iter agentium, directio navigantium, signum solemnitatum, larga roris (add. infusio), præaugurium tempestatum.

Quid est Terra? Basis cœli, meditullium mundi, fructuum custos et mater, operculum inferni, mater nascentium, nutrix viventium, devoratrix omniū, cellarium vitæ.

Quid est Homo? Mens incarnata, phantasma temporis, speculator vitæ, mancipium mortis, transiens viator, loci hospes, anima laboriosa, parvi temporis habitaculum.

Quid est Pulchritudo? Flos marcidus, carnalis felicitas, humana concupiscentia.

Quid est Mulier? Hominis confusio, insaturabilis bestia, continua sollicitudo, indesinens pugna, viri incontinentis naufragium, humanum mancipium.

Quid est Amicus? Desiderabile nomen, homo vix apparens, infelicitatis refugium, indesinens felicitas.

Quid Divitiæ? Auri pondus, curarum ministræ, delectatio injucunda, insatiabilis invidia, desiderium inexplabile, os excelsum, invisæ concupiscentia.

Quid est Paupertas? Odibile bonum, sanitatis mater, curarum remotio, sapientiæ repertrix, negotium sine damno, possessio absque calumnia, sine sollicitudine felicitas.

Quid Senectus? Optatum malum, mors viventium, incolumis languor, spirans mors.

Quid Somnus? Mortis imago, laborum quies, infirmantium votum, miserorum desiderium.

Quid est Vita? Beatorum lætitia, miserorum mœstitia, exspectatio mortis.

Quid est Mors? Æternus somnus, divitum pavor, pauperum desiderium, inevitabilis eventus, latro hominis, fuga vitæ, resolutio omnium.

Quid est Verbum? Proditor animi.

Quid est Corpus? Domicilium animæ.

Quid est Barba? Sexus discretio.

Quid est Cerebrum? Custos memoriæ.

Quid est Frons? Imago animi.

Quid Oculi? Duces corporis, vasa luminis.

Quid est Cor? Receptaculum vitæ.

Quid Jecur? Custodia caloris.

Quid Fel? Suscitatio iracundiæ.

Quid Splen? Risus et lætitiæ capax.

Quid est Stomachus? Ciborum coquus.

Quid Ossa? Robur corporis.

Quid Pedes? Mobile fundamentum.

Quid est Ventus? Aëris perturbatio, mobilitas aquarum, siccitas terræ.

Quid sunt Flumina? Cursus indeficiens, reflectio solis, irrigatio terræ.

Quid Amicitia? Æqualitas animorum.

Quid Fides? Ignotæ rei mira certitudo.

Quid est, quod hominem lassum fieri non sinit? Lucrum.

EJUSDEM SENTENTIÆ.

Mundus, est incessabilis circulus, cunctorum via et transitus.

Mare, mater aquarum, terræ amplexus.

Deus, mens immortalis, incomprehensibilis certitudo, forma omniformis.

Cœlum, sphaera volubilis, campus intelligentiæ, hortus æternitatis, theatrum vitæ omnium.

Sol, oculus dei, cœli et naturæ sensus, temperator vitarum, horarum æternus distributor.

Luna, Solis famula, tenebrarum arbitra, index malefactorum, directio æstuum, tempestatum et ventorum indicium.

Homo, mens incarnata, anima subjecta tempori, lusus astrorum, speculator vitæ, motus et mortis principium.

Terra, basis mundi, mater corporum.

Dies, stadium laborum, viventium respectus, mortis calculatio.

Aer, custodia vitarum, animarum fundus.

Lux, rerum facies, colorum index.

Pluvia, terræ exsudatio, nutrix fructuum.

Nebula, tenuis nox.

Ventus, aeris turbatio, mobilitas aquarum, siccitas terræ.

Aqua, subsidium vitæ, fons fructuum, scabra agilitatis, macularum ablutio.

Flumen, imago temporis, cursus indeficiens, refectio solis, irrigatio terræ.

Gelu, fluminum exsiccatio, pons aquarum naturalis.

Hyems, caloris exsilium.

Ver, parturitio terræ.

Æstas, rerum voluptas, naturæ prægnatio, venustas laborum.

Mulier, sollicitudo perpetua, humana furia, quotidianum damnum, perpetua iracundia, pondus immobile, necessarium malum.

Pulchritudo, naturalis captio, parvi temporis flos, error humanus, omnium cupiditas, dulcis morbus, amabile tormentum.

ALTERCATIO HADRIANI AUG.

ET EPICTETI SIVE POTIUS SECUNDI PHILOSOPHI.

HADR. *Primum est, quid sit mundus.* — **EPICT.** Mundus est, o Hadriane, constitutio cœli et terræ, et omnium quæ in eis sunt, de quibus paulo plus disseram, si iis, quæ dicentur, diligenter intenderis. Mundus est spectabilis supellex, ineffabilis circuitus, per se genitum theorema, multiformis formatio, æternus tenor, circuitus sine errore, solis lumen, dies, nox, astra, tenebræ, terra, aer, aqua.

HADR. *Quid est Oceanus?* — **EPICT.** Oceanus est terminus coronatus, mundi amplexus, vinculum ancliticum (*leg.* cingulum atlanticum), universæ naturæ circumcursus, orbis sustentaculum, audaciæ via, limes terræ, divisio regnorum, hospitium fluviorum, fons imbrum, refugium in periculis, gratia in voluptatibus.

HADR. *Quid est Deus?* — **EPICT.** Deus est summum bonum, mens immortalis, incontemplabilis celsitudo, forma multiformis, multiplex spiritus, incogitabilis inquisitio, insopitus oculus, omnia continens lux.

HADR. *Quid est Dies?* — **EPICT.** Stadium laboris, principium quotidianum, æterna computatio.

HADR. *Quid est Sol?* — **EPICT.** Mundi oculus, noctis concertatio, calor circuitus, indeficiens cauma, splendor sine occasu, cœlestis viator, diei ornatus, cœli pulchritudo, naturæ gratia, horarum distributor.

HADR. *Quid est Luna?* — **EPICT.** Cœli purpura, Solis æmula, malefactorum revelatrix, itinerantium solamen, navigantium directio, signum solemnitatum, recalculatio mensium, oculus noctis, roris larga infusio, tempestatum præsa.

HADR. *Quid est Terra?* — **EPICT.** Cœli basis, mundi meditullium, custos et mater oninium, operculum miserorum, devoratrix omnium, ant (*leg.* mater) nascentium, cellarium vitæ.

HADR. *Quid est Homo?* — **EPICT.** Mens incarnata, laboriosa anima, parvi temporis habitaculum, spiritus receptaculum, phantasma temporis, speculator vitæ, lucis desertor, vitæ consumptio, mancipium mortis, transiens viator, loci hospes.

HADR. *Quid est Cœlum?* — **EPICT.** Sphæra volubilis, culmen immensum.

HADR. *Quid est Pulchritudo?* — **EPICT.** Natura-

lis captio, parvi temporis fortuna, flos marcidus, incompositum negotium, humana concupiscentia.

HADR. *Quid est Mulier?* — **EPICT.** Hominis confusio, insatiabilis bestia, sollicitudo continua, indesinens pugna, quotidianum damnum, tempestas domus, sollicitudinis impedimentum, viri incontinentis naufragium, adulterii vas, inconcissum prælium, animal proximum, pondus gravissimum, aspis insatiabilis, humanum mancipium.

HADR. *Quid est Amicus?* — **EPICT.** Homo vix apparens, desiderabile nomen, non invenienda possessio, refugium infelicitatis, miseræ respectio, indeficiens quies, indesinens sollicitas (*leg.* felicitas).

HADR. *Quid Agricola?* — **EPICT.** Laborum minister, operator multorum, terræ medicus, arbustorum plantator, montium complanator.

HADR. *Quid est Navis?* — **EPICT.** Domus absque fundamento, avis lignea, incerta salus.

HADR. *Quid Nauta?* — **EPICT.** Fluviorum viator, marinus equitator, orbis hospes, terræ desertor, tempestatum concertator.

HADR. *Quid sunt Divitiæ?* — **EPICT.** Auri pondus, curarum ministratio, injucunda delectatio, insatiabilis invidia, res desiderata, desiderium inexplabile, invisæ concupiscentia.

HADR. *Quid Paupertas?* — **EPICT.** Bonum odibile, sanitatis mater, curarum remotio, sapientiæ repertrix, possessio absque calumnia, negotium sine damno, sine sollicitudine felicitas.

HADR. *Quid est Senectus?* — **EPICT.** Optatum malum, viventium mors, Veneris expers, mors exspectata.

HADR. *Quid est Somnus?* — **EPICT.** Mortis imago, laborum quies, vigilantium sapientia, victorum solutio, infirmantium votum, miserorum desiderium, universi spiritus requies.

HADR. *Quid Vita?* — **EPICT.** Beatorum lætitia, miserorum mœstitia, exspectatio mortis.

HADR. *Quid est Mors?* — **EPICT.** Æternus somnus, dissolutio corporum, divitum pavor, pauperum desiderium, inevitabilis eventus, in certa peregrinatio, fuga vitæ, resolutio omnium.

HADR. *Quid est Litera?* — EPICT. Historiæ
CUSTOS.

HADR. *Quid Verbum?* — EPICT. Animi proditor.

HADR. *Quid est Lingua?* — EPICT. Aeris flagellatio.

HADR. *Quid est Aer?* — EPICT. Custodia vitæ.

HADR. *Quid est Libertas?* — EPICT. Hominis innocentia.

HADR. *Quid est Caput?* — EPICT. Hominis culmen.

HADR. *Quid est Corpus?* — EPICT. Animæ domicilium.

HADR. *Quid Comæ?* — EPICT. Vestes capitis.

HADR. *Quid Barba?* — EPICT. Sexus discretio.

HADR. *Quid est Cerebrum?* — EPICT. Custos memoriæ.

HADR. *Quid Oculi?* — EPICT. Duces corporis, indices animi.

HADR. *Quid Nares?* — EPICT. Odorum attrectatio.

HADR. *Quid Aures?* — EPICT. Sonorum contractores.

HADR. *Quid Os?* — EPICT. Nutritor corporis.

HADR. *Quid Dentis?* — EPICT. Molæ mordentes.

HADR. *Quid Labia?* — EPICT. Valvæ corporis.

HADR. *Quid Manus?* — EPICT. Corporis operarii.

HADR. *Quid Digiti?* — EPICT. Chordarum plectrum.

HADR. *Quid Pulmo?* — EPICT. Servator aeris.

HADR. *Quid est Cor?* — EPICT. Receptaculum vitæ.

HADR. *Quid Jecur?* — EPICT. Custodia caloris.

HADR. *Quid Fel?* — EPICT. Iracundiæ susceptaculum.

HADR. *Quid Splen?* — EPICT. Risus et lætitiæ capax.

HADR. *Quid Stomachus?* — EPICT. Ciborum coquus.

HADR. *Quid Ossa?* — EPICT. Robur corporis.

HADR. *Quid Coxæ?* — EPICT. Epistylia columnarum.

HADR. *Quid Pedes?* — EPICT. Mobile fundamentum.

HADR. *Quid Cruru?* — EPICT. Columnæ corporis.

HADR. *Quid Sanguis?* — EPICT. Humor venarum vitæ.

HADR. *Quid est Lux?* — EPICT. Facies omnium rerum.

HADR. *Quid Stellæ?* — EPICT. Pictura culminis, naturarum gubernatores, noctis decus.

HADR. *Quid Pluvia?* — EPICT. Conceptio terræ frugum genitrix.

HADR. *Quid est Nebula?* — EPICT. Nox in die, labor oculorum.

HADR. *Quid est Ventus?* — EPICT. Aeris perturbatio, mobilitas agrorum (*leg.* aquarum), siccitas terræ.

HADR. *Quid sunt Flumina?* — EPICT. Coursus indeficiens, refectio solis, siccitas terræ.

HADR. *Quid est Aqua?* — EPICT. Subsidium vitæ, ablutio sordium.

HADR. *Quid est Gelu?* — EPICT. Herbarum persecutio, vinculum terræ, fons agrorum (*leg.* pons aquarum.)

HADR. *Quid est Nix?* — EPICT. Aqua sicca.

HADR. *Quid est Hyems?* — EPICT. Æstatis exsul.

HADR. *Quid est Ver?* — EPICT. Pictor terræ, maturatio fructuum.

HADR. *Quid est, quod amarum dulce facit?* — EPICT. Fames.

HADR. *Quid est, quod hominem lassum feri non sinit?* — EPICT. Lucrum.

HADR. *Quid est Spes?* — EPICT. Vigilanti somnium.

HADR. *Quid est Spes?* — EPICT. Refrigerium laboris, dubius eventus.

HADR. *Quid est Amicitia?* — EPICT. Refrigerium laboris, dubius eventus.

HADR. *Quid Fides?* — EPICT. Ignotæ rei miranda celsitudo (*leg.* certitudo).

HADR. *Quid erit nobis, si cinctum solvas, neque nudaberis ipse?* Respice corpus, quo et doceri possis? — EPICT. Epistola est.

HADR. *Quid est Epistola?* — EPICT. Tacitus nuntius.

HADR. *Quid est Pictura?* — EPICT. Veritas falsa.

HADR. *Quare hoc dixisti?* — EPICT. Videmus enim poma picta, flores, animalia, aurum, argentum, et non est verum.

HADR. *Quid est Aurum?* — EPICT. Mancipium mortis.

HADR. *Quid est Argentum?* — EPICT. Invidiæ locus.

HADR. *Quid est Ferrum?* — EPICT. Omnis artis instrumentum.

HADR. *Quid est Gladius?* — EPICT. Regimen castrorum.

HADR. *Quid est Gladiator?* — EPICT. Sine crimine homicida.

HADR. *Qui sunt, qui sani ægrotant?* — EPICT. Qui aliena negotia curant.

HADR. *Qua ratione homo lassus non fit?* — EPICT. Lucrum faciendo.

HADR. *Quid est Amicitia?* — EPICT. Concordia.

HADR. *Quid est longissimum?* — EPICT. Spes.
 HADR. *Quid est Spes?* — EPICT. Vigilanti somnus, exspectanti dubius eventus.
 HADR. *Quid est, quod homo videre non potest?* — EPICT. Alterius animam.
 HADR. *Qua re peccant homines?* — EPICT. Cupiditate.
 HADR. *Quid est Libertas?* — EPICT. Innocentia.
 HADR. *Quid regi et misero commune est?* — EPICT. Nasci et mori.
 HADR. *Quid est optimum et pessimum?* — EPICT. Verbum.
 HADR. *Quid est, quod alii placet et alii displicet?* — EPICT. Vita.
 HADR. *Quid est optima vita?* — EPICT. Brevis-
 vissima.
 HADR. *Quid est certissimum?* — EPICT. Mors.
 HADR. *Quid est Mors?* — EPICT. Perpetua securitas.
 HADR. *Quid est Mors?* — EPICT. Timenda nulli, si sapiens degat: inimica vitæ, numen amantium, metus parentum, liberorum præda, testamenti gratia, post obitum sermo, supremæ lachrymæ, post memoriam oblivio, fax rogi, titulus monumenti, mors omnium malorum finis.
 HADR. *Quare mortuus coronatur?* — EPICT. Agonem se vitæ transegisse testatur.
 HADR. *Quare mortuo pollices ligantur?* — EPICT. Ut parem post obitum esse se sciat.
 HADR. *Quid est Vespillo?* — EPICT. Quem multi devitant, et nemo effugit.
 HADR. *Quid est Rogus?* — EPICT. Contentio crediti, persolutio debiti.
 HADR. *Quid est Tuba?* — EPICT. Belli incitamen (*leg.* incitamentum), castris signum, arenæ admonitio, scenæ commissio, funeris deploratio.
 HADR. *Quid est Monumentum?* — EPICT. Saxa stigmiosa, otiosi viatoris spectatio.
 HADR. *Quid est Homo pauper?* — EPICT. Quem ut puteum desertum omnes adspiciunt, et suo loco illum relinquunt.
 HADR. *Quid est Homo?* — EPICT. Balneo similis. Prima cella tepidaria, unctuaria: infans natus perungitur. Secunda cella sudatoria pueritia est. Tertia cella assa, perferentaria, juvenus. Quarta cella frigidaria senectus, omnibus æquat sententiam.
 HADR. *Quid est Homo?* — EPICT. Pomo similis. Poma ut in arboribus pendent, sic sunt et corpora nostra: aut matura cadunt, aut cito acerba ruunt.
 HADR. *Quid est Homo?* — EPICT. Sicut lucerna in vento posita.

HADR. *Quid est Homo?* — EPICT. Loci hospes, legis imago, calamitatis fabula, mancipium mortis, vitæ mora: quo Fortuna sæpe suos ludos facit.

HADR. *Quid est Fortuna?* — EPICT. Ut matrona nobilis, quæ in servos se impingit.

HADR. *Quid est Fortuna?* — EPICT. Sine iudicio proxima meta, alienorum bonorum casus. Ad quem venit, splendorem ostendit; a quo recedit, umbram facit.

HADR. *Quot sunt autem Fortunæ?* — EPICT. Tres: una cæca, quæ ubilibet se impingit; et alia insana, quæ concedit, cito aufert; tertia surda, quæ miserorum preces non exaudit.

HADR. *Quid sunt Dii?* — EPICT. Oculorum signa, mentis numina: si metuis, timor est, si contines, religio est.

HADR. *Quid est Sol?* — EPICT. Splendor orbis, qui tollit et ponit diem, per quem scire nobis cursum horarum datur.

HADR. *Quid est Cælum?* — EPICT. Culmen immensum.

HADR. *Quid est Cælum?* — EPICT. Aer mundus.

HADR. *Quid sunt Stellæ?* — EPICT. Fata hominum.

HADR. *Quid sunt Stellæ?* — EPICT. Littora gubernatorum.

HADR. *Quid est Terra?* — EPICT. Horreum Cereris.

HADR. *Quid est Terra?* — EPICT. Cellarium vitæ.

HADR. *Quid est Mare?* — EPICT. Iter incertum.

HADR. *Quid est Navis?* — EPICT. Domus erraticæ.

HADR. *Quid est Navis?* — EPICT. Ubilibet hospitium.

HADR. *Quid est Navis?* — EPICT. Nuntia Neptuni, anni cursuum tabellarium.

HADR. *Quid Nauta?* — EPICT. Amator pelagi, firmi desertor, contemtor vitæ mortisque, undæ cliens.

HADR. *Quid est Somnus?* — EPICT. Mortis imago.

HADR. *Quid est Nox?* — EPICT. Laboranti requies, grassanti lucrum.

HADR. *Quid est Culcitra?* — EPICT. In somnis volutatorium.

HADR. *Quare Venus nuda pingitur?* — EPICT. Nuda Venus picta (*leg.* picta est), nudi pinguntur Amores.

Quibus (*leg. sed quæ*) nuda placet, nudos dimittat oportet.

HADR. *Quare Venus Vulcano nupta est?* — EPICT. Ostendit amorem ardore incendi.

HADR. *Quare Venus straba est?* — EPICT. Quia pravus est amor.

HADR. *Quid est Amor?* — EPICT. Otiosi pectoris molestia, in puero pudor, in virgine rubor, in fœmina furor, in juvene ardor, in sene risus, in derisore delicti nequities est.

HADR. *Quid est Deus?* — EPICT. Qui omnia tenet.

HADR. *Quid est Sacrificium?* — EPICT. Delibatio.

HADR. *Quid est sine societate?* — EPICT. Regnum.

HADR. *Quid est Regnum?* — EPICT. Pars Deorum.

HADR. *Quid est Cæsar?* — EPICT. Publicæ lucis caput.

HADR. *Quid est Senatus?* — EPICT. Ornamentum urbis; splendor civium.

HADR. *Quid est Miles?* — EPICT. Murus impe-

rii, defensor patriæ, gloriosa servitus, potestatis indicium.

HADR. *Quid est Roma?* — EPICT. Fons imperii orbis terrarum, mater gentium, rei possessor, Romanorum contubernium, Pacis æternæ consecratio.

HADR. *Quid est Victoria?* — EPICT. Belli discordia, pacis amor.

HADR. *Quid est Pax?* — EPICT. Tranquilla libertas.

HADR. *Quid est Forum?* — EPICT. Templum libertatis, arena litigantium.

HADR. *Quid sunt Amici?* — EPICT. Statuæ aureæ.

HADR. *Quid est Amicus?* — EPICT. Pomo citreo similis, foris beatus :

Nam (*leg.* Namque) intra pectus acidum occultat (*add. hic*) malum.

HADR. *Quid sunt Parasiti?* — EPICT. Qui tanquam pisces inescantur.

ΣΕΞΤΟΥ ΤΟΥ ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΟΥ

ΓΝΩΜΑΙ.

SEXTI PYTHAGOREI

SENTENTIÆ.

<p>1. Οὗτε ἐν ἰχθύσι φωνήν, οὗτε ἐν ἀπαιδύτοις ἀρετὴν δαΐ ἐπιζητεῖν.
(Anton. et Maxim. Serm. περὶ ἀφροσύνης p. 109 ed. C. Gesneri.)</p> <p>2. Ὁ διαβαλὼν φίλον μὴ εὐδοκιμεῖτω, κἀν ἀληθῆ λέγει.
(Anton. Serm. περὶ φόγου καὶ διαβολῆς p. 259.)</p> <p>3. Μὴ ὀνειδίσης τῷ φίλῳ σου χάριτας· ἔση γὰρ ὡς οὐ δεδωκώς.
(Anton. Serm. περὶ εὐεργεσίας pag. 278.)</p> <p>4. Σοφὸς ἀνὴρ καὶ σιγῶν τὸν θεὸν τιμᾷ, εἰδὼς καὶ διὰ τί σιγᾷ.
(Anton. et Maxim. Serm. περὶ σιωπῆς pag. 388.)</p> <p>5. Φίλον ἔνεκα χρεῖας μὴ ἀγάπα· ἡ γὰρ τοιαύτη φίλος πρόσκαιρος καὶ ἀβέβαιος.
(Anton. et Maxim. Serm. περὶ φίλων καὶ φίλιας p. 721.)</p> <p>6. Μὴ κτήσει φίλον, ᾧ μὴ πάντα πιστεύεις.
(Anton. et Maxim. l. c.)</p> <p>7. [Πενίαν φέρειν οὐ παντός, ἀλλ' ἀνδρὸς σοφοῦ.]
(Antonius Meliss. Serm. περὶ πτωχῶν pag. 706.)</p> | <p>8. Ἐμφύχων χρῆσις μὲν ἀδιάφορον, ἀποχὴ δὲ λογικώτερον.
(Origenes contra Cels. lib. VIII p. 397 ed Cantabrig.)</p> <p>9. Ἄμαρτήματα γυναικῶν, ἀνδρῶν ἀπαιδευσία.
(Joannes Damascenus in Sacr. Parall. Tit. XI περὶ γυναικῶν πονηρῶν pag. 411 tom. II ed. Lequien.)</p> <p>10. Θυσία τῷ θεῷ, γνώμη ἀγαθή.
(Idem Tit. IX περὶ προαιρέσεως καὶ διαβέσεως p. 640.)</p> <p>11. Οὐκ ἔστι κατὰ θεὸν ζῆν ἄνευ τοῦ σωφρονῶς καὶ δικαίως πάντα πράττειν.
(Idem Tit. XVII περὶ πολιτείας σεμνῆς p. 656.)</p> <p>12. Ἐπὶ γυναικὶ πονηρᾷ καλὸν σφραγίς.
(Anton. Meliss. Serm. περὶ γυναικῶν πονηρῶν pag. 608.)</p> <p>13. Γυνὴ μεγαλόφωνος καὶ γλωσσώδης ὥσπερ σάλπιγξ πολεμίων εἰς τροπὴν θεωρηθήσεται.
(Anton. Mel. Serm. περὶ γυν. πον. p. 608.)</p> <p>14. Σέξτος πῦρ αἰθέλων ἀποδίδωκε τὸ ἐξ ἀδήλου ἐμπίσον.
(Sextus apud Porphyrium Quæst. Homer. 26; cf. Iliad. XI, 155.)</p> |
|--|---|

1. Neque vox in piscibus, neque virtus in hominibus imperitis quaerenda.

2. Criminans amicum ne approbetur, etiamsi vera dicat.

3. Ne exprobres amico tuo beneficia : videberis enim non dedisse.

4. Vir sapiens et silens deum colit causamque scit, cur sileat.

5. Amicum ne diligas utilitatis gratia : nam talis amicitia brevis et instabilis est.

6. Amicum ne parato, cui non omnia credas.

7. Paupertatem ferre non cujusvis est, sed viri sapientis.

8. Esus animantium est quidem indifferens ; abstinentia tamen eorum rationi magis consentanea videtur.

9. Peccata mulierum imperitiâ virorum admittuntur.

10. Victima deo (grata) est bona mens.

11. Fieri non potest, ut quis secundum deum vivat, nisi sapienter et juste cuncta faciat.

12. In muliere improba bonum est sigillum.

13. Mulier clamosa et lingulaca quasi tuba hostium in fugam nos impellentium habebitur.

14. Sextus ignem edacem ex incerto loco ingruentem exposuit.

SEXTI SIVE XYSTI SIVE SIXTI ENCHIRIDION

LATINE VERSUM A RUFINO.

RUFINUS APRONIANO SUO S. D.

Scio quia, sicut grex ad vocem proprii patris libenter accurrit, ita et religiosus auditor arnaculi doctoris admonitionibus gaudet. Quia ergo, charissime fili Aproniane, religiosa filia mea, soror jam in Christo tua, poposcerat a me, ut ei aliquid, quod legeret, tale componerem, ubi neque laboraret in intelligendo, aperto tamen satis plano sermone: Sixtum in Latinum verti, quem Sixtum ipsum esse tradunt, qui pud vos idem in urbe Romana Sixtus vocatur, piscopi et martyris gloria decoratus. Hunc ergo cum legerit, inveniet tam brevem, ut videat singulis versibus ingentes explicari sensus, tam eherentem, ut versus sententia ad totius possit perfectionem vitæ sufficere, tam manifestum, ut nec assistens quidem legenti puellæ expertem se intellectus esse causetur. Omne autem opus ita breve, ut de manu ejus nunquam possit recedere, totus hic liber ibi pristini alicujus pretiosi obtinens annuli locum. Et revera æquum videtur, ut, cui pro verbo Dei terrena ornamenta sorduerunt, nunc a nobis ad vicem verbi et sapientiæ monilibus adornetur. Nunc ergo interim habeatur in manibus pro annulo liber, paulo post vero in thesaurum proficiens totus servetur in corde, sermones disciplinæ et bonorum actuum communionis de intimo suggesturus arcano. Addidi et electa quædam religiosi parentis ad filium, sed breve totum, ut merito omne opusculum vel enchiridion, si Græce, vel Latine annulus appelletur. Vale.

SEXTI ENCHIRIDION RUFINO

INTERPRETE.

1. Fidelis homo, electus homo est.
2. Electus homo, homo Dei est.
3. Homo Dei est, qui Deo dignus est.
4. Deo dignus est, qui nihil indigne agit.
(Cf. Porphy. ad Marcell. cap. 15.)
5. Dubius in fide, infidelis est.
6. Infidelis homo mortuus est corpore vivente.
7. Vere fidelis est, qui non peccat, atque etiam in minimis caute agit.

8. Non est minimum in humana vita negligere minima.

9. Omne peccatum impietatem puta. Non enim manus vel oculus peccat, vel aliquod hujusmodi membrum: sed male uti manu vel oculo, peccatum est.

10. Omne membrum corporis, quod invitat te contra pudicitiam agere, abjiciendum est. Melius enim est uno cum membro vivere, quam cum duobus puniri.

(Cf. Porphy. ad Marcell. cap. 34.)

11. Immortales crede te manere in iudicio honores et pœnas.

(Cf. Maximus t. II. Serm. LXVIII p. 685.)

12. Si, quæcunque in hoc mundo habes, aliquis auferat tibi, ne indigneris.

13. Inculpatus esto.

14. Omnia auferenti a te cede, præter libertatem.

(Conf. Demophili Sentent. 42.)

15. Sapiens vir et pecuniæ contemptor similis est Deo.

16. Rebus mundanis in causis tantum necessariis utere.

17. Quæ mundi sunt, mundo: et quæ Dei sunt, reddantur Deo.

18. Certus esto, quod animam tuam fidele depositum acceperis a Deo.

19. Cum loqueris de Deo scito, quod iudicaris a Deo.

20. Optimam purificationem putato nocere nemini. (Cf. Hierocl. ad carm. aur. vs. 67-69.)

21. Anima purificatur Dei verbo per sapientiam.

22. Ne putes Dei sapientiam insensibilem esse.

23. Deus sicut mens est, quæ movetur sponte, secundum hæc et subsistit.

24. Magnitudinem Dei non inuenies, etiamsi pennis volare possis.

25. Nomen Dei ne quæras, quia non inuenies: nam omne, quod nomine appellatur, a digniore nomen accipit, ut alius quidem vocet, alius autem audiat. Quis ergo est, qui nomen imposuit Deo? Deus autem non nomen est Deo, sed indicium, quod sentimus de Deo.

26. Nihil ergo de Deo, quod non licet, quæras.

27. Deus sapiens lux est, non capax contrarii.

28. Quæcunque fecit Deus, pro hominibus ea fecit.

29. Angelus minister est Dei ad hominem. (Cf. Porphyr. ad. Marc. cap. 21.)

30. Tam pretiosus est homo apud Deum, quam angelus.

31. Primus beneficus est Deus; secundus est is, qui beneficii ejus fit particeps homo. Vive igitur ita, tanquam qui sis secundus post Deum et electus ab eo. (Conf. Orig. contra Cels. lib. IV pag. 179 ed. Spencer.)

32. Habes (inquam) in te aliquid simile Dei, et ideo utere te ipso, velut templo Dei, propter illud, quod in te simile est Dei. (Cf. Demophili sent. 45 et Porph. ad Marc. cap. 11.)

33. Revereat vitam tuam mundus. Nihil admittas, quod tibi invehat notam.

34. Male viventes, cum ex corpore exceserint, cruciabit malus dæmon, usque quo etiam novissimum quadrantem exigit ab eis.

35. Beatus vir, cujus animam nemo reprehendit ad Deum euntem.

36. Deum ergo honora super omnia, ut ipse dominetur tibi.

37. Quicquid super omnia honoraveris, hoc tibi dominabitur. Si autem dominatum tui gerit Deus, ita tu demum dominaberis omnibus.

38. Honor summus Deo scire eum et imitari.

39. Simile quidem Deo per omnia nihil est, grata tamen ei est inferioris, quantum possibile est, imitatio.

40. Templum sanctum est Deo mens pii, et altare est optimum ei cor mundum et sine peccato. (Conf. Græc. Sexti sent. 10 et Porphyr. ad Marcell. cap. 19.)

41. Hostia soli (*leg. sola*) Deo acceptabilis, benefacere hominibus pro Deo. (Cf. Porphyr. ad Marcell. cap. 17.)

42. Deo gratiam præstat homo, qui quantum possibile est, vivit secundum Deum.

43. Deus quidem nullius eget, fidelis autem Dei solius; æmulatur ergo illum, qui nullius eget, is qui paucis in rebus necessariis indiget.

44. Satage magnus quidem esse apud Deum, apud homines vero invidiam fuge.

45. Si benignus sis erga indigentes, magnus eris apud Deum.

46. Sapiens vir, cujus viventis quidem pars est apud homines opinio, defuncti vero gloria prædicatur.

47. Omne tempus, quo de Deo non cogitas, hoc puta te perdidisse.

48. Corpus quidem tuum incedat in terra, anima autem semper sit apud Deum.

49. Intellige, quæ sint bona, ut bene agas.

50. Bona cogitatio hominis Deum non latet, et ideo cogitatio tua pura sit ab omni malo.

51. Dignus esto eo, qui te dignatus est filium dicere, et age omnia ut filius Dei.

52. Quod Deum patrem vocas, hujus in actionibus tuis memor esto.

53. Vir castus et sine peccato potestatem accepit a Deo esse filius Dei.

54. Bona mens chorus est Dei. (Cf. Demophili sent. 45.)

55. Mala mens chorus est dæmonum malorum. (Cf. Porphyr. ad Marcell. cap. 21, ubi exstant græca Sexti verba quæ perperam vertit Rufinus.)

56. Injustum si inhibeas agere injuste, hoc est secundum Deum punire.

57. Satage non videri, sed esse justus. Certum enim est non esse eum, qui videri vult esse.

58. Honora quod justum est, propter hoc ipsum quod justum est.

59. Nequaquam latebis Deum agens injuste, sed nec cogitans quidem. (Conf. Thaletis sent. 12.)

60. Vir sapiens castus erit Deo.

61. Omnem spurcitiem fuge.

62. Semper de bonis loqui stude.

63. Libidinem vince, continens corpus in omnibus, quia ex deliciis et voluptatibus non effugis spurcitiem. (Cf. Pythag. carm. aur. vs. 9—11.)

64. Voluptuosus Deus non exaudit.

65. Deliciarum finis corruptio.

66. Non verbum, sed ratio præcedat actus tuos. (Cf. Pythag. carm. aur. vs. 27 sqq. et Demophili sent. 26.)

67. Perniciosum est servire vitis, quia, quod vitia habet anima, tot et dominos. (cf. Demophili sent. 31.)

68. Amor pecuniæ amorem carnalium indicat.

69. Acquire possessionem animæ firmam, virtutem. Quid est firma possessio, nisi virtus aut vis animæ? (cf. Pythagoreorum sent. 16.)

70. Renuntia rebus corporis, dum adhuc potes, et quantum potes.

71. Hoc solum tuum duc ito, quod bonum est.

72. Qualis vis esse, dum Deum oras, talis imper esto.
73. Dum optima quæque abjeceris prædia, me purificatus pete quod vis a Deo.
74. Lingua maliloqua indicium est mentis alæ. (Cf. Antonius Meliss. et Maxim. serm. περί η̄ρου και διαβολῆς p. 258.)
75. Insuesce linguam tuam bene proloqui, et maxime, cum de Deo fit sermo. (Cf. Porphy. ad Iarcell. cap. 15.)
76. Nocere Deo nemo potest.
77. Impius in Deum maledicus et infestus et contumeliosus est.
78. Fundamentum pietatis est continentia : ulmen autem pietatis amor Dei. (Cf. Porphy. d Marc. cap. 35.)
79. Pium hominem habeto tanquam te ipsum.
80. Opta tibi evenire non quod vis, sed quod xpendit. (Cf. versus allatos a Platone Alcib. II p. 143 ed. Steph.)
81. Qualem vis esse proximum tuum tibi, alis esto et tu tuis proximis.
82. Quæ culpas, facere noli. (Cf. Thales ap. Diog. Laert. I, 36.)
83. Nulli suadenti acquiescas petere quod non est bonum. (Cf. Carm. aur. vs. 25—26.)
84. Quod Deus tibi dat, nullus auferre potest. (Cf. Demophili sent. 1.)
85. Delibera priusquam agas, et antequam agas provide quale sit quod facturus es. (Conf. Demophili sent. 5.)
86. Si quid non vis scire Deum, istud nec agas nec cogites.
87. Priusquam agas, quodcunque agis, cogita Deum, ut lux ejus præcedat actus tuos. (Cf. Carm. Aur. vs. 48—49.)
88. Grandis impietas in Deum affligere hominem.
89. Anima illustratur recordatione Dei.
90. Contentus esse mediocribus stude.
91. Noli omnia concupiscere.
92. Occasiones bonorum perquire, etiam cum labore.
93. Noli diligere ea, quæ corporis sunt.
94. Immundum hominem facit actus turpis.
95. Purgatur anima insipientis, cum arguitur intrinsicè latens sensus ejus.
96. Deus in bonis actibus hominibus dux est.
97. Neminem inimicum deputes. (Cf. Hierocl. ad carm. aur. vs. 7.)
98. Dilige omne, quod ejusdem tecum naturæ est : Deum vero etiam plus quam animam tuam dilige.
99. Pessimum est peccatoribus in unum convenire, cum peccant.
100. Multi cibi impediunt castitatem, et incontinentia ciborum immundum facit hominem.
101. Animantium omnium usus quidem in cibis indifferens, abstinere vero rationabilius est. (Conf. græc. Sexti sent. 8 et Senec. epist. VIII.)
102. Non cibi, qui per os inferuntur, polluunt hominem, sed ea, quæ ex malis actibus proferruntur.
103. Quidquid cupiditate victus acceperis, polluit te.
104. Multitudini placere ne satagas. (Cf. Symbol. Pythag. 14.)
105. In omni, quod bene agis, auctorem esse deputa Deum.
106. Mali nullius auctor est Deus. (Cf. Pythag. sent. 13 et Porphy. ad Marcell. cap. 24.)
107. Non amplius possideas quam usus corporis poscit. (Conf. Porphy. ad Marcell. cap. 29 et 30.)
108. Aurum non eripit animam e malis.
109. In deliciis corporis positus certum est, quod ignores illa, quæ præparata tibi sunt a Deo.
110. Ea posside, quæ nullus possit auferre a te.
111. Fer quod necesse est, sicut necesse est.
112. Magnanimus esse stude.
113. Ea quæ contemnes, si recte laudaris, ne retineas. In quibus probabiliter magnificus eris, hæc obtine.
114. Hæc posce a Deo, quæ dignum est præstare Deum. (Conf. Porphy. ad Marcell. cap. 12.)
115. Ratio quæ in te est, vitæ tuæ lux (leg. dux) esto. (Conf. Porphy. ad Marcell. 34.)
116. Ea pete a Deo, quæ accipere ab homine non potes. (Cf. Porphy. ad Marcell. cap. 12.)
117. In quibus præcedere debet labor, hæc tibi opta evenire post laborem. (Cf. Porphy. ad Marcell. cap. 12.)
118. Oratio vel vota pigri sermo vanus. (Porphy. ad Marcell. cap. 12.)
119. Non oportet contemnere ea, quibus etiam post depositionem corporis egemus. (Cf. Porphy. ad Marcell. cap. 12.)
120. Non petas a Deo id, quod cum habueris, non perpetuo obtinebis. (Cf. Demophil. Sent. 1 et Porphy. ad Marc. cap. 12.)
121. Insuesce animam tuam aliquid magnum de se sentire post Deum.
122. Nil pretiosum ducas, quod auferre a te possit homo malus.

123. Hoc solum bonum putato, quod Deo dignum est.

124. Quod Deo dignum est, hoc et viro bono.

125. Quidquid non convenit ad beatitudinem Dei, non conveniat homini Dei. (Cf. Porphy. ad Marcell. cap. 11.)

126. Ea debes velle, quæ et Deus vult.

127. Filius Dei est, qui hæc sola pretiosa ducit, quæ et Deus.

128. Donec in desideriis est caro, anima ignorat Deum. (Conf. Porphy. ad Marcell. cap. 13.)

129. Cupiditas possidendi origo avaritiæ est.

130. Ex sui ipsius amore injustitia nascitur.

131. Corpus animæ molestum non natura, sed peccatum fecit.

132. Omne quod homini plus est, quam necesse est, inimicum est ei.

133. Qui amat, quod non expedit, non amabit, quod expedit.

134. Sapiens verbis innotescit paucis.

135. Qui studet his, quæ non sunt bona, eum latebunt quæ sunt bona.

136. Semper apud Deum mens est sapientis. (Cf. Porphy. ad Marc. cap. 16.)

137. Sapientis mentem Deus inhabitat. (Conf. Demophil. sent. 45)

138. Inexplebilis est omnis cupiditas, propterea et semper indiget.

139. Sapiens semper similis est sibi.

140. Sufficit ad beatitudinem agnitio Dei solius et imitatio.

141. Malis qui adulatur, pejores eos facit. (Cf. Sent. Pyth. 27.)

142. Intolerabilis fit malitia, cum laudatur. (Conf. Democrit. fragm. spur. 10.)

143. Lingua tua sensum tuum sequatur. (Cf. Porphy. ad Marc. cap. 14.)

144. Melius est lapidem frustra jacere, quam verbum.

Delibera antequam dicas, ne, quæ non expedit, dicas. Verba sine sensu opprobria, (Cf. Simil. Pyth. 104; Porph. ad Marc. cap. 14; Demophil. sent. 5.)

145. Verbositas non effugiet peccatum.

146. Brevis est in sermonibus sapiens. (Cf. Stob. Flor. XXXV, 4 et 8.)

147. Indicium imperitiæ longa narratio.

148. Veritatem dilige.

149. Mendacio tanquam veneno utere. (Cf. Plato de republ. lib. III cap. 3.)

150. Ante omnia tempus verbis tuis requirito.

151. Tum loquere, quando tacere non expedit. (Cf. Pythag. ap. Stob. Flor. XXXIV, 7—8.)

152. De quibus ignoras tace, de quibus autem certus es, loquere opportune. (Cf. Epictet. Enchir. cap. 41.)

153. Sermo extra tempus indicium malitiosæ mentis est.

154. In conventu ne satagas primum dicere.

155. Melius est vinci vera dicentem, quam vincere mentientem. (Conf. Porphy. ad Marcell. cap. 14.)

156. Fides actus tuos omnes præcedat.

157. Sapientia animam perducit ad Deum.

158. Nihil tam vernaculum sapientiæ quam veritas.

159. Nunquam potest anima bona mendacium diligere.

160. Pravo et pessimo ingenio fides aliena est.

161. Fidelis homo audire quæ oportet amat magis, quam dicere quæ non oportet.

162. Vir libidinosus ad omnia inutilis est.

163. Irreprehensibilis in verbis unitur Deo.

164. Peccata discentium opprobria sunt doctorum.

165. Mortui sunt apud Deum, per quos nomen Dei maledicatur.

166. Sapiens homo beneficus post Deum.

167. Sermones tui vitam tuam commendent auditoribus.

168. Quod fieri non decet, neque in suspicionem veniat, quasi id feceris.

169. Quod pati non vis ab alio, neque id facias.

170. Quæ tibi facere est turpe, hæc et aliis imperare facienda turpissimum est.

171. Etiam in cogitationibus tuis mundus esto a peccato.

172. Cum præes hominibus, memento quod et tibi præest Deus.

173. Vindictam exercens scito quia et judicaris a Deo.

174. Majus est periculum judicantis, quam ejus qui judicatur.

175. Levius est omne vulnus quam verbum. (Cf. Simil. Pyth. 111.)

176. Possibile est verbo fallere homines, non autem Deum.

177. Non putes malum, si tum, cum veritatem scias, culparis in verbo.

178. Male sentire de fide amor jactantiæ facit.

179. Fidelis esse magis quam videris stude. (Cf. Democrit. fragm. mor. 114.)

180. Cole sapientem virum tanquam imaginem Dei viventis.
181. Sapiens vir etiamsi nudus sit, sapiens apud te habeatur.
182. Neminem propterea magni aestimes, quod pecunia divitiisque abundet.
183. Difficile est divitem salvare.
184. Derogare viro sapienti ac Deo æquale ducito peccatum.
185. Verbum de Deo loquens depositum te putato accepisse animas auditorum.
186. Quod bonum est, hoc solum te decere puta. (Conf. sent. Pythag. 7.)
187. Age magna, non magna pollicens. (Cf. Demophil. sent. 37.)
188. Non eris sapiens, si te reputaveris sapientem.
189. Non potest bene vivere, qui non integre credit.
190. In tribulationibus, quis sit fidelis, agnoscitur.
191. Finem vitæ existima vivere secundum Deum.
192. Nihil putes malum, quod non sit turpe. (Cf. Porphyr. ad Marcell. cap. 9.)
193. Mali finis injuria, injuriæ autem perditio.
194. Non dominatur mala affectio in mente fidelis.
195. Omnis mala affectio animi rationi est inimica. (Cf. sent. Pyth. 30.)
196. Quidquid feceris animo male affecto, poenitebis.
197. Affectiones pravæ ægritudinum initia.
198. Malitia est ægritudo animæ.
199. Animæ autem mors injustitia et impietas.
200. Tunc te puta fidelem, cum passionibus animæ carueris.
201. Omnibus hominibus ita utere, quasi communis omnium post Deum curator.
202. Qui hominibus male utitur, se ipso male utitur.
203. Qui nihil mali vult, fidelis est.
204. Opta, ut bene possis facere inimicis.
205. Sine Deo non poteris vivere Deo.
206. Malis ineptus videtur vir sapiens.
207. Omnia sufferto pro eo, ut secundum Deum vivas.
208. Orationem Deus non exaudit hominis, qui egenum non exaudit.
209. Sapientia sapienti donum a Deo.
210. Honorans sapientem te ipsum honorabis.
211. Fidelem te esse nosce.
212. Cum filium te quis Dei dicit, memento, cujus te filium dicat.
213. Deum patrem invocans in actibus hoc recordare.
214. Verba tua pietate semper plena sint.
215. In actibus tuis ante oculos pone Deum.
216. Nefas est, Deum patrem invocare et aliquid inhonestum agere.
217. Qui non diligit sapientem, nec se ipsum diligit.
218. Nulla propria possessio putetur sapientis.
219. Quorum communis est Deus idemque pater, hi, nisi auxilia et opem in commune conferunt, impii sunt.
220. Deo ingratus est, qui non magni ducit sapientiam.
221. Conjugium tibi refutare concessum est, idcirco ut vivas indesinenter adhæreas Deo. Si autem tanquam prælium sciens tamen pugnare vis, et uxorem duc et filios procrea.
222. Adulter est in suam uxorem omnis impudicus vel amator ardentior.
223. Nihil propter solam libidinem facias. (Cf. Porphyr. ad Marcell. cap. 35.)
224. Scito, te adulterum esse etiam si cogites de adulterio. Sed et de omni peccato eadem sit tibi ratio.
225. Fidelem te esse professus spondisti pariter non peccare Deo.
226. Fideli mulieri ornatui ducatur pudicitia.
227. Vir, qui uxorem dimittit, profitetur se nec mulierem gerere.
228. Mulier pudica gloria viri est.
229. Reverentiam habens uxori habet eam reverentem.
230. Fidelium conjugium certamen habet continentia.
231. Ut continueris ventrem, ita et venereos motus. (Conf. Pythag. Carm. Aur. vs. 9—10.)
232. Devita infidelium laudes.
233. Quæ gratis accipis a Deo, præsta gratis.
234. Multitudinem fidelium non invenies: rarum est enim, quod bonum est. (Conf. Juvenal. Sat. XIII, vs. 26 seq.)
235. Sapientem honora post Deum.
236. Cum argueris sapientem, diligit te.
237. Qui sapienti non obtemperaverit, nec Deo obtemperabit.
238. Fidelis volens esse præcipue quidem hoc nitere, ne pecces: quod etiam si forte acciderit, saltem cave, ne iteretur id ipsum.
239. Doctrinam, quæ non est Deo digna, ne dicas. (Conf. Porphyr. ad Marcell. cap. 15.)

240. Multa velle scire curiositas animi putanda est. (Cf. Democrit. fr. moral. 140—141 et Heraclit. ap. Diog. Laert. lib. IX, 1.)
241. Qui cognoscit quæ Deo digna sunt, ille sapiens est.
242. Doctrinam, ex qua proficere potes in amore Dei, illam necessario expete.
243. Sapiens vir parcat, ne perdat tempus. (Cf. supra Chilonis dictum *χρόνου φείδου*.)
244. Fiduciam cum verecundia habeto.
245. Excrucient te liberi male viventes magis quam morientes.
246. Filii infideles nec filii.
247. Fidelis vir non ægre fert abjectionem liberorum. (Conf. Marc. Antonin. I, 8.)
248. Vivere quidem non est in nobis, recte autem vivere in nobis est.
249. Non iudices esse sapientiæ studiosum, cui non de omnibus credis.
250. Stude communiter omnibus benefacere.
251. Criminationes adversus sapientiæ studiosum noli admittere.
252. Exsecrabile tibi sit etiam juste aliquid punire.
253. Si vis cum lætitia animi vivere, noli multa agere. In multis enim actionibus minor eris. (Conf. Democrit. frāgm. moral. 92.)
254. Quod non posuisti, ne tollas, sed sufficientiant tibi quæ tua sunt. (Conf. Solon. apophthegm. 48.)
255. Relinquens quæ possides sequere verbum Dei, liber enim eris ab omnibus, cum Deo servieris.
256. Cessa a cibo.
257. Ede citra satietatem.
258. Omni homini impartito.
259. Pro reficiendo paupere etiam jejunare bonum est. (Conf. Clemens Alexandr. Strom. VII p. 878.)
260. Omne poculum tibi suave sit quod sitim exstinguit. (Conf. Xenoph. Memorab. lib. I, cap. III, 6.)
261. Ebrietatem quasi insaniam fuge. (Conf. sent. Pythag. 9.)
262. Homo, qui a ventre vincitur, belluæ similis est.
263. Ex carne nihil oritur bonum.
264. Turpissimæ libidinis ea quidem quæ suavia sunt, cito transeunt, probra vero perpetuo manent.
265. Solent homines abscindere aliqua membrorum suorum pro sanitate reliquorum. Quanto id præstantius pro pudicitia fiet! (Cf. Porphyr. ad Marcell. cap. 34.)
266. Grandem pœnam putato, cum in desideriis obtinueris; nunquam enim sedat desiderium adeptio desideratorum. (Conf. Clemens Alex. Protr. ad Gent. p. 85 et Strom. VII p. 85.)
267. Non est sapienter factum, in quo libertas aufertur.
268. Bona habere omnes optant, obtinent autem, qui semetipsos integre verbo Dei manciparunt.
269. Sapientiæ amator, et honestus esto, et non obtractator.
270. Rara sit objurgatio tua et opportuna. (Conf. Clemens Alexandr. Pædag. lib. I cap. 8—9.)
271. Nimius risus indicium est animi negligentis: ne ergo tantum tibi indulgeas, ut risa diffluas.
272. Castorum vita sit tibi honestatis exemplum.
273. Optimum quidem est non peccare, peccantem vero agnoscere, quam ignorare, melius est. (Conf. Clemens Alexandr. Pædag. lib. I p. 146.)
274. Jactans non est sapiens.
275. Magnam scito esse sapientiam, per quam ferre potes ineruditorum insipientiam. (Cf. Demophil. sent. 28.)
276. Turpe ducito proprio ore laudari.
277. Sapientum animæ insatiabiles sunt in amore Dei.
278. Exordium in agendo a Deo sume, quæ agis. (Cf. carm. aur. vs. 48—49.)
279. Ore autem prius Deum habeto et mente, quam respices.
280. Ea quæ oportet discere et ita facere, ne coneris facere, antequam discas. (Cf. carm. aur. vs. 30—31.)
281. Carnem noli amare.
282. Animam bonam post Deum dilige.
283. Domesticorum indignationes ferre sapientis est.
284. Sapientum divitiæ continentia. (Cf. sent. Pyth. 19.)
285. Si quid proprium alii tradideris, at ipse non habebis, non iudices bonum. (Cf. Demophil. sent. 18.)
286. Justa communio servanda.
287. Non dicas aliquod alio peccato levius. (Conf. Cicero Paradox. 3.)
288. Sicut in benefactis laudari vis, ita in delictis patienter accipe, si culperis. (Conf. Pythag. ap. Stob. Flor. XIV, 18.)
289. Quorum laudes contemnis, eorum neque derogationes magni pendas. (Cf. Demophil. sent. 20.)

290. Thesaurum quidem defodere inhumatum est, inventum auferre non est sapientis.
291. Quantum laboras pro corpore, si tantum ibores pro anima, sapiens eris. (Cf. Porphyr. d. Marcell. cap. 32.)
292. Sapiens non est, qui nocet.
293. Ad omnia, quæ agis, Deum invoca te tem.
294. Deus bonos actus hominum confirmat. (Cf. Porphyr. ad Marcell. cap. 16.)
295. Malorum actuum malus dæmon dux est. (Cf. Porph. ad Marc. cap. 16.)
296. Sapiens vir Deum hominibus commendat.
297. Deus super omnia opera sua, plus super sapientem gloriatur. (Cf. Apollinis oraculum εὐρέσιον δὲ κτλ. ap. Hierocl. ad Carm. aur. vs. 1.)
298. Nihil tale post Deum verum, sicut sapiens. (Cf. Porphyr. ad Marcell. cap. 15.)
299. Quæcunque Deus possidet, hæc et sapiens.
300. Malus vir non putat esse providentiam. (Cf. Porphyr. ad Marcell. cap. 16.)
301. Anima mala Deum fugit. (Cf. Porphyr. ad Marcell. cap. 16.)
302. Omne quod malum est, Deo inimicum est. (Cf. Porphyr. ad Marcell. cap. 9.)
303. Qui sapit in te, hunc dicito esse hominem.
304. Particeps Dei est vir sapiens.
305. Ubi est quod sapit in te, ibi est bonum tuum.
306. Bonum in carne non quæras.
307. Quod animæ non nocet, nec homini.
308. Sapientem hominem, tanquam Dei ministrum, honora post Deum.
309. Tabernaculum quidem corporis graviter ferre superbum est; deponere autem posse, cum oportuerit, in pace beatum est. (Conf. Clemens Alexandrinus pag. 639 et 640.)
310. Mortis quidem ipse tibi causa non fias; si quis autem vult te corpore exuere, ne indigneris. (Cf. in Sosiad. VII sapient. sentent. τῷ βίῳ μὴ ἄγθου.)
311. Sapientem si quis de corpore extrudat injuste, in iniquitate sua beneficium ei præstat; absolvitur enim tanquam e vinculis.
312. Hominem metus mortis contristat pro imperitia animæ.
313. Ferrum, quo homines interimuntur, optimum fuerat non fieri, factum tamen apud te non sit. (Cf. Plin. Hist. Nat. XXXIV, 14 et Menag. ad Diog. Laert. VIII, 50.)
314. Nulla simulatio multo tempore latebit, maxime in fine. (Cf. Demophil. sent. 23.)

315. Ut sunt mores tui, talis et vita tua : mores enim religiosi faciunt vitam beatam. (Cf. Demophil. sent. 4.)

316. Qui cogitat adversus alium mala, ipsa præveniens ipse præfert mala. (Cf. Demophil. sent. 4.)

317. Ne te impediatur a benefaciendo homo ingratus.

318. Optime facultatibus utitur is, qui indigentibus libenter tribuit.

319. Fratrem volentem a fide recedere hortare, ne faciat, et si insanabilis sit, magis observa.

320. In fide conare omnes homines vincere.

321. Intellectum non prius habebis, quam intellexeris, te habere.

322. Stude tua sorte contentus esse.

323. Membra corporis sarcina sunt iis, qui eis non utuntur.

324. Ministrare aliis melius est, quam ab aliis ministrari.

325. Quem Deus non emittit e corpore, ne graviter ferat.

326. Sententiam, quæ misericordiam vetat, non solum non tenere, sed audire refuge. (Opponuntur hæc Stoicorum dogmati : ἐλεήμονας μὴ εἶναι σοφούς, συγγνώμην δὲ ἔχειν μηδενί. Vid. Seneca lib. II de Clementia.)

327. Qui dat aliquid et imputat, contumeliam magis quam beneficium dedit.

328. Qui tuetur pupillos, erit multorum filiorum secundum Deum pater.

329. Quidquid egeris causa gloriæ, merces facti tui erit.

330. Si quid dederis, ut hominibus innotescas, non homini, sed propriæ libidini præstitisti. (Cf. Senec. de benef. lib. IV, 10.)

331. Iracundiam multitudinis ne provoces in te.

332. Disce, quod oportet fieri, ut beatus fias.

333. Melius est fame mori, quam per incontinentiam ventris maculare animam. (Cf. Demophil. sent. 39 et Porphyr. ad Marcell. cap. 35.)

334. Vestimentum esse putato animæ corpus tuum : mundum igitur id conserva. (Cf. Porphyr. ad Marcell. cap. 14.)

335. Qualia studia gesserit anima corpus inhabitans, tales habebit testes in iudicio.

336. Immundam animam sibi dæmones immundi vindicant. (Cf. Porphyr. ad Marcell. cap. 21.)

337. Fidelem animam et bonam in via Dei mali dæmones non impediunt.

338. Verbum de Deo non omni homini committas. (Cf. Porphyr. ad Marcell. cap. 15 et Pythagor. symbol. 28.)

339. Non est tutum audire de Deo homines vanæ gloriæ jactantia corruptos. (Cf. Demophil. sent. 25 et Porphyr. ad Marc. cap. 15.)

340. De Deo etiam quæ vera sunt loqui periculum est et non parvum. (Cf. Demophil. sent. 25 et Porph. ad Marc. cap. 15.)

341. De Deo nihil dicas, quod non didiceris a Deo : vel ei qui non credit, de Deo nihil loquaris.

342. Verbum verum ut Deum honora.

343. Si immunis non es a flagitiosis operibus, de Deo nihil disceptes. (Cf. Porphyr. ad Marcell. cap. 15.)

344. Sermo verus de Deo sermo Dei est.

345. Si scis, quod acceptum habent de te, quod diligis Deum, hi qui te audiunt, tunc eis loquere de Deo.

346. Opera caritatis Dei procedant abs te, et tunc sermonem facito de Deo.

347. In multitudine dicere de Deo non audeas.

348. Verbum de Deo parcius proferto, quam de anima. Melius est animam perdere quam verbum vanum de Deo proferre.

349. Viri amantis Deum corporis potestatem habet leo et tyrannus similiter.

350. Cum tibi minatur tyrannus, cujus sis, tunc memor maxime esto.

351. Verbum de Deo reticere præstat magis, quam temere proferre. (Cf. Porphyrius ad Marcell. cap. 15.)

352. Qui dicit de Deo quæ non sunt, contra eum falsum loquitur.

353. Deum non cognovit, qui non colit.

354. Non est verum, quod Deum colat, qui hominem lædit.

355. Fundamentum et initium est cultus Dei amare Deum homines.

356. Qui hominum curam gerit et orat Deum pro eis, iste vere a Deo esse putandus est.

357. Dei proprium est salvare, quos dignos judicat.

358. Cultoris autem Dei est orare Deum pro salute hominum.

359. Cum oranti tibi præstitum fuerit quod poposcisti a Deo, tunc tibi potestatem permissam a Deo intellige.

360. Dignus deo homo deus est et in hominibus. (Cf. Porphyr. ad Marcell. cap. 15.)

361. Melius est nihil habere, quam multa habentem nemini impertiri.

362. Si non das egentem, cum poscit, non accipies a Deo, cum poposceris.

363. Qui ex animo dat cibum indigenti, parum quidem est, quod dat, sed magna fiet ei bonæ voluntatis retributio.

364. Deum qui putat esse et nihil ab eo curari, nihil differt ab eo, qui non credit esse Deum. (Cf. Porphyr. ad Marcell. cap. 22.)

365. Optime honorat Deum ille, qui mentem suam, quantum fieri potest, similem Deo facit. (Cf. Porphyr. ad Marcell. cap. 16.)

366. Deus quidem nequaquam eget, lætatur tamen super his, qui indigentibus tribuunt.

367. Fidelium pauca sunt verba, opera autem multa.

368. Fidelis, qui libenter vult doceri, operarius efficietur veritatis.

369. Præpara et apta te ad tribulationes, et lætus eris.

370. Neminem lædens nullum timebis.

371. Tyrannus beatitudinem non aufert.

372. Quod fieri necesse est, voluntarie sacrificato.

373. Quod non oportet fieri, nullo modo facias.

374. Omnem magis causam refer ad Deum. (vid. Hierocl. ad carm. aur. vs. 48—49.)

375. Nemo sapiens est, qui deorsum respicit in terram.

376. Immensa amatoris sapientiæ libertas non sit in homine, sed in anima.

377. Mentiri, in vita decipere est et decipi.

378. Quid sit Deus, agnosce, et quid in te, quod agnoscit Deum.

379. Dei opus bonum homo bonus.

380. Sine Deo sunt hi, pro quibus verbum Dei maledicatur.

381. Animam mors non perdit, sed mala vita. (Cf. Clemens Protrept. p. 89.)

382. Si scis, a quo factus sis, te ipsum cognoscis.

383. Non est secundum Deum vivere, nisi pudice et bene et juste quis agat.

384. Hominum infidelium vita opprobrium est. (Cf. Demophil. sent. 20.)

385. Animam de terra fides elevat ad Deum. (Cf. Porphyr. ad Marcell. cap. 10.)

386. Animæ sapientis magnitudinem non invenies, sicut nec Dei quidem.

387. Quæcunque dat mundus, nemo firmiter tenet. (Cf. Porphyr. ad Marc. cap. 12.)

388. Quæcunque dat Deus, nemo auferre potest.

389. Divina sapientia vera est scientia.

390. Immundæ animæ ne audeas loqui de Deo.

391. Viri periculum in operibus primo sicut in verbis facito. (Cf. Demophilus sent. 36.)

392. Aures tuas non omnibus committas.

393. Operari quidem Deo omnibus facile est, dicere autem de Deo soli justo est permittendum.

394. Non cruciet anima tua corpus tuum, neque animam tuam libido corporis.

395. Insuesce te ipsum quidem corpori præbere, quæ sua sunt, caste, et animæ, quæ sua sunt, pie.

396. Pasce animam tuam verbo Dei, et corpus simplicibus cibis. (Cf. Porphy. ad Marc. c. 26.)

397. Illis insuesce animam tuam gaudens, in quibus recte gaudeat. Anima, quæ iniquis rebus gaudet, indigna est apud Deum.

398. Sapientis anima audit Deum, sapientis anima aptatur a Deo (*leg. ad Deum*), sapientis anima semper est cum Deo. (Conf. Porphy. ad Marcell. cap. 16.)

399. Cor diligentis Deum in manu Dei stabilium est.

400. Animæ ascensus ad Deum per Dei verbum est.

401. Sapiens sequitur Deum et Deus animam sapientis.

402. Gaudet rex super his, quos regit; gaudet ergo Deus super sapiente. Inseparabilis est et ab his quos regit ille qui regit; ita ergo et Deus ab anima sapientis, quam tuetur et regit. (Conf. Porphy. ad Marcell. cap. 16.)

403. Regitur a Deo vir sapiens et idcirco beatus est. (Cf. Porphy. ad Marcell. cap. 16.)

404. Anima sapientis ac mens Deo probatur.

405. Sapiens vir, et cum tacet, honorat Deum. (Cf. Demophil. sent. 6 et Porphy. ad Marcell. cap. 16.)

406. Venerem et ea quæ sub alvo sunt non continens, nec fidelis. Homo incontinenens polluit Deum. (Cf. Hierocles. ad carm. aur. vs. 9—11.)

407. Hominem scientia Dei paucis verbis uti facit. (Cf. Porphy. ad Marcell. cap. 20.)

408. Multis verbis uti de Deo ignorantia Dei facit.

409. Homo, qui Dei cognitionem habet, non multa ambitione utitur.

410. Qui electus Dei est, facit quidem omnia secundum Deum, esse autem se ipsum non jactat electum.

411. Fidelis homo semper in metu est, usque quo eat ad Deum.

412. Homo, qui secundo satiatur cibo, non dormit noctu, nec concubitus effugit, sed nec dignus est apud Deum.

413. Alioquin et Deus graviter fert libidines corporis.

414. Fidelis vir continentia pascitur.

415. Sapientem fatum non facit, gratia enim Dei fato non subjacet.

416. Agnosce qui sunt filii Dei in creaturis ejus, et honora unumquemque pro merito post Deum.

417. Nil proprium Dei dicas, quod malum est.

418. Fidelis anima et casta et sapiens propheta veritatis Dei est. (Conf. Origenes contra Celsum lib. IV p. 226.)

419. Non amabis dominum Deum, nisi habueris in te aliquid simile Dei.

420. Amicum deputa similem simili tantummodo.

421. Si non diligis Deum, non ibis ad Deum.

422. Consuesce te ipse semper respicere ad Deum.

423. Intuendo Deum videbis Deum.

424. Videns Deum facies mentem tuam, qualis est Deus.

425. Excole quod intra te est, nec ei ex libidine corporis contumeliam facias.

426. Incontaminatum custodi corpus tuum, tanquam si indumentum acceperis a Deo, et sicut vestimentum corporis immaculatum servare stude.

427. Sapiens mens speculum est Dei. (Conf. Porphy. ad Marcell. cap. 13.)

PYTHAGOREORUM PHILOSOPHORUM

RELIQUIÆ.

1. Τὸς δὲ νόμος οὐκ ἐν οἰκῆμασι καὶ θυρώμασιν ἐνήμην δεῖ, ἀλλ' ἐν τοῖς ἡθέσει τῶν πολιτευομένων. Τίς ὢν ἀρχὰ πολιτείας ἀπάσας; νέων τροφά. Οὐ γὰρ μήποκα τὸν καρπὸν ὀνασιφόρον ἀμπελοὶ γεννήσονται, μὴ φυτοτροφηθεῖσαι καλῶς· οὐδ' ἴπποι μήποκα γένωνται καλοὶ πωλοτροφίαν παρέντεσι. Τὰ γὰρ νεόπηκτα τῶν σπαιτῶν^a μάλιστα τῷ ἀψαμένῳ καὶ πλατιάζοντι ὅμοιοι τὸ σχῆμα λαμβάνει. Τοῖς ἀνθρώποις περὶ μὲν ἀμπελῶς πῶς χρῆσθαι τμηθῆμέν τε καὶ ἐποφθῆμεν πεφρονημένους ἔχει, τὰ δ' ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων ἤθεα ἀμελῶς τε καὶ εἰκαίως· καὶ τοι οὐχ ἅ ἀμπελος οὐδ' ὁ οἶνος τὰς πολιτείας ἀγεμῶν ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ τῷ μὲν φυτῷ πλήθονος εἰώθαμες ἄξιον παρακαθιστάμεν, καὶ τὸν ἐπιμελησόμενον, οὐ μῶν ἢ δύο μνᾶν ἄξιον, τοῖς δὲ νέοις Ἰλλυρίδην ἢ Θρακίαν οὐδενὸς ἄξιον. Οἱ δ' ἐξ ἀρχῆς νομοθέται τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων στάσιμον οὐκ ἐδύναντο^b ποιῆσαι, κινάσι δὲ μονᾶς^c καὶ τάσιος κεκοινωνηκυῖαν παρακατέτευξαν ὄρχησιν καὶ ῥυθμῶν, ἔτι δὲ παιγνιάς τὰς μὲν ἐς κοινωνίαν προτροπομένας τὰς δ' ἐς ἀλάθειαν καὶ δέξυτατα ψυχᾶς· ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς ὑπὸ μέθας ἢ πλασμονᾶς φαῦλόν τι καταπράξασιν τὸν αὐλὸν καὶ τὴν ἁρμονίαν ἐς τὰς συνοσίας^d κατέταξαν, ὅπως πεπαινομένον τὸ ἦθος δύναίτο κατακοσμεῖσθαι.

(Stobæus Flor. XLIII, 95 Διωτογένους Πυθαγορείου ἐκ τοῦ περὶ δαιότητος. ^a scripsi νεόπηκτα τῶν σπαιτῶν pro membranarum lectione νεόχρηστα τῶν σπαιτῶν. ^b posui οὐκ ἐδύναντο ποιῆσαι rejecta codi-

cum scriptura οὐκ ἂν δύναντο ποιῆσαι. ^c κινάσι δὲ μονᾶς Meinekii conjectura est; codices habent κινάσιος δὲ μόνας. ^d συνοσίας Meinekii legi voluit; συνοσίας vetera exemplaria præbent.)

2. Βασιλεὺς κ' εἶη ὁ δικαιοτάτος, δικαιοτάτος δὲ ὁ νομιμώτατος. Ἄνευ μὲν γὰρ δικαιοσύνης οὐδεὶς ἂν εἶη βασιλεὺς, ἄνευ δὲ νόμου δικαιοσύνη. Τὸ μὲν γὰρ δίκαιον ἐν τῷ νόμῳ ἐντί, ὃ δὲ γε νόμος αἴτιος τῷ δίκαιῳ, ὃ δὲ βασιλεὺς ἦτοι νόμος ἐμφυχός ἐντι ἢ νόμιμος ἄρχων· διὰ ταῦτ' ὢν ὁ δικαιοτάτος καὶ νομιμώτατος. Ἔργα δὲ βασιλέως τρία τὸ τε στραταγὴν καὶ δικασπολὴν καὶ θεραπεύειν θεῶς· στραταγὴν μὲν ὢν καλῶς δυνασεῖται πολεμὲν καλῶς ἐπισταθεῖς, δικασπολὴν δὲ καὶ διακούει πάντων τῶν ὑπ' αὐτὸν φύσιν δίκαιῳ καὶ νόμῳ καλῶς ἐκμαθῶν, θεραπεύειν δὲ τῶς θεῶς εὐσεβῶς καὶ δάσιος φύσιν θεῶ καὶ ἀρετὰν ἐκλογοσάμενος. Ὡστε ἀνάγκη τὸν τέλειον βασιλέα στραταγὸν τε ἀγαθὸν ἦμεν καὶ δικαστὴν καὶ ἱέρα· ταῦτα γὰρ καὶ ἀκόλουθα καὶ πρέποντά ἐντι βασιλέως ὑπεροχῆ τε καὶ ἀρετῆ. Κυβερνάτα μὲν γὰρ ἔργον ἐντι τῶν ναῦν σώζειν, ἀνίσχῳ δὲ τὸ ἄρμα, ἱατρῷ δὲ τῶς νοσούντας, βασιλέως δὲ καὶ στραταγῶ τῶς ἐν πολέμῳ κινδυνεύοντας. Ὡ γὰρ ἕκαστος ἀγεμῶν ἐντι συστάματος, τοῦτω καὶ ἐπιστάτας καὶ δαμιουργός. Καὶ μὲν τὸ τι δικασπολὴν καὶ διανέμεν τὸ δίκαιον, ζυνῆ μὲν καθὼς ἰδίᾳ δὲ καθ' ἕκαστον, οἰκῆρον βασιλέως ὡσπερ θεῶ ἐν τῷ κόσμῳ ὧ ἀγεμῶν τε καὶ προστάτας ἐντί, ζυνῆ μὲν τῷ ποτὶ μίαν ἀρχάν τε καὶ ἀγεμῶν τὸ δλον ζυναρ-

1. Leges autem non domibus et ostiis, sed civium ingenis inclusas esse oportet. Quod igitur est universæ reipublicæ fundamentum? Adolescentium educatio. Neque enim unquam utilem fructum vites ferent, nisi bene ac diligenter excultæ, neque equi unquam egregii fient pullorum educationem negligentibus. Recentes enim massæ ἰρτικῆς rei tangenti potissimum et percipienti simillimam speciem accipiunt. Homines quidem quemadmodum vites putari et curari oporteat animadvertunt, eoque studia sua conferunt, ingeniorum vero humanorum cultus negligitur ac temere tractatur: quamvis neque vitis neque vinum civitatem regant, sed homo et hominis animus. Atqui plantis quidem digniorem præponere solemus, et eum qui earum curam geret non minoris quam duabus minis conductum, pueris vero Illyrium quemplam vel Thracem nullius pretii hominem. Porro primi legum latores stabile hominum genus efficere non poterant, sed motui quietis et ordinis participem adjunxerunt saltatio-

nem et rhythmum, insuper ludos qui partim ad communionem excitarent, partim ad verum cognoscendum et acuendum ingenium conferrent: similiter etiam iis, qui ebrietate et satietate inducti aliquid mali commisissent, tibiam et harmoniam ad tuendos hominum cætus accommodarunt, ut mitigata ingenia ad honestatem conformari possent.

2. Rex ille fuerit qui justissimus est, justissimus autem qui legum observantissimus. Nam sine justitia rex esse nullus possit, neque sine lege justitia. Justum enim in lege cernitur, quæ justæ est causa, rex autem vel lex est animata vel legitimus princeps ideoque justissimus et legum observantissimus. Sunt autem tria regis officia, exercitum ducere, judicia administrare et deos colere: atque exercitum quidem recte ducere poterit, si bellum gerere rite seiverit, judicia vero administrare civesque suos omnes audire, si juris et legis naturam probe didicerit, deos denique pie et sancte colere, si deî naturam et

μόσθαι, καθ' ἕκαστον δὲ τῶν καὶ τὰ κατὰ μέρος ποτῶν αὐτὰν ἁρμονίαν τε καὶ ἀγεμονίαν συναρμολογεῖσθαι. Ἐπι δ' ἐν τῶν ποιῶν εὐ καὶ εὐεργατέν τῶς ὑποταταγμένους ὁ βασιλεὺς ἐντι· ταῦτα δ' οὐκ ἄνευ δικαιοσύνας καὶ νόμου. Τό γε μὴν τρίτον, λέγω δὲ τὸ θεραπεύειν τῶς θεῶς, βασιλείως ἀντάξιον. Δεῖ γὰρ τὸ ἀριστον ὑπὸ τῶ ἀρίστου τιμᾶσθαι, καὶ τὸ ἀγεμονέον ὑπὸ τῶ ἀγεμονέοντος. Τῶν μὲν ὧν φύσι τιμωτάτων ἀριστον ὁ θεός, τῶν δὲ περὶ γᾶν καὶ τῶς ἀνθρώπων ὁ βασιλεὺς. Ἐχει δὲ καὶ ὡς θεὸς ποτὶ κόσμον βασιλεὺς ποτὶ πόλιν, καὶ ὡς πόλις ποτὶ κόσμον βασιλεὺς ποτὶ θεόν. Ἄ μὲν γὰρ πόλις ἐκ πολλῶν καὶ διαφερόντων συναρμολογεῖσα κόσμῳ σύνταξιν καὶ ἁρμονίαν μεμίμαται, ὁ δὲ βασιλεὺς ἀρχὴν ἔχων ἀνυπεύθυνον, καὶ αὐτὸς ὧν νόμος ἔμφυχος, θεὸς ἐν ἀνθρώποις παρεργαμάτισται.

Ὅθεν δεῖ τὴν βασιλεία μὴ νενικῆσθαι ἐφ' ἀδονᾶς ἀλλ' αὐτὸν νικῆν ταύταν, μὴδ' ὅμοιον ἦμεν τοῖς πολλοῖς ἀλλὰ ἐπὶ πολλὸν διαφέροντα τούτων, μὴδ' ἔργον ἀγείσθαι τὰν ἀδονᾶν ἀλλὰ μᾶλλον τὰν ἀνδραγαθίαν· ἕμα δὲ καὶ πρέπειν τὸν ἐτέρων ἀρχὴν χρῆζοντα τῶν αὐταύτῳ παθῶν πρῶτον δύνασθαι ἀρχεν. Περὶ γε μὴν τᾶς πλεονεξίας ὁδε λόγος· δεῖ γὰρ ἐς τοῦτο πεπᾶσθαι τὰ χρήματα ὥστε φίλως εὐεργατέν καὶ δεομένους ὑπολαμβάνειν καὶ ἐχθρῶς δὲ μετὰ δίκας ἀμύνεσθαι· ἀδίστα γὰρ ἂ μετ' ἀρετᾶς ἀπολαυσίς τᾶς εὐτυχίας. Ὁ δ' αὐτὸς τρόπος καὶ ἐπὶ τᾶς ὑπεροχῆς· δεῖ γὰρ καθυπερέχειν τῶς ἄλλως ἀρετῆ καὶ κατταύταν ἀξίον κρίνεσθαι τῶ ἀρχεν, ἀλλὰ μὴ καττὸν πλοῦτον ἢ τὰν δύναμιν ἢ τὰν βίωμαν τὰν τῶν ὄπλων· ὁ μὲν γὰρ

τι κοινόν ἐντι καὶ τῶν τυχόντων, ὁ δὲ κοινόν καὶ τῶν ἀλόγων ζῶων, ὁ δὲ κοινόν καὶ τῶν τυράννων, ὁ δὲ μόνον ἴδιον τῶν ἀγαθῶν ἀνθρώπων. Ὡστε ὁστις βασιλεὺς σώφρων μὲν ἐντι περὶ τὰς ἀδονᾶς, κοινωνιατικὸς δὲ περὶ τὰ χρήματα, φρόνιμος δὲ καὶ δεινὸς περὶ τὰν ἀρετᾶν, αὐτὸς κ' εἶη καττὸν ἀλάθην βασιλεὺς. Ἐχει δὲ καὶ ὁ δᾶμος τῶν μερέων τᾶς τῶ ἀνθρώπῳ ψυχᾶς τὰν ἀναλογίαν ταύταν τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν· ἂ μὲν γὰρ πλεονεξία γίνεται περὶ τὸ ἀγεόμενον μέρος τᾶς ψυχᾶς, λογικὰ γὰρ ἂ ἐπιθυμία· ἂ δὲ φιλοτιμία καὶ θηριότης περὶ τὸ θυμοειδές, τοῦτο γὰρ τὸ ζέον καὶ δυναμικὸν μέρος τᾶς ψυχᾶς· ἂ δὲ φιλαδονία περὶ τὸ ἐπιθυματικόν, τοῦτο γὰρ τὸ θῆλυ καὶ ὑγρὸν μέρος τᾶς ψυχᾶς· ἂ δὲ γε ἀδικία τελειοτάτα κακία καὶ σύνθετος εἶσα περὶ ὅλων γίνεται τὰν ψυχᾶν. Ὅθεν ὡς λύραν καὶ πόλιν εὐνομευμένην δεῖ συναρμολογεῖσθαι βασιλεία ὄρον δικαιοτάτον καὶ νόμου τάξιν ἐν αὐτῶ πρῶτον καταστασάμενον, εἰδὸτα διότι τῶ πλάθεος, ὃ δέδωκεν ὁ θεὸς αὐτῶ τὰν ἀγεμονίαν, ἂ συναρμολογᾶ ποτ' αὐτὸν ὀφείλει συναρμολογεῖσθαι. Ποτὶ δὲ τοῖς ἀγορευμένοις δεῖ καὶ θέσιας καὶ ἔξιας ἐπιπραπείας ἐπιταδεύειν τὸν ἀγαθὸν βασιλεία, πολιτικῶς αὐτὸν πλάσσοντα καὶ πραγματωδέως, ὅπως μῆτε τραχὺς φαίνεται τοῖς πλάθεσι μῆτε εὐκαταφρόνατος, ἀλλὰ καὶ ἀδύς καὶ ἀμφιστραφῆς. Τεύζεται δὲ τούτων, αἷκα πρῶτον μὲν σεμνὸς ἦ καὶ ἐκ τῶ ἰδῆν καὶ ἐκ τῶ ἀκούσαι καὶ ἐκ τῶ ἀξίος ἐπιπραίνεσθαι τᾶς ἀρχῆς, δεύτερον δὲ χρηστὸς καὶ ἐκ τᾶς ἐντεύξις καὶ ἐκ τᾶς ποτιβλέψιος καὶ ἐκ τᾶς εὐεργεσίας, τρίτον δὲ δεινὸς καὶ ἐκ τᾶς μισοποναρίας καὶ ἐκ τᾶς κολάσιος καὶ ἐκ τᾶς ἐπιταχύσιος καὶ ὁλος ἐκ τᾶς ἐμπειρίας καὶ

virtutem secum reputaverit. Quamobrem necesse est perfectum regem et bonum belli ducem esse et iudicem et sacerdotem : hæc enim regis excellentiam et virtutem tam comitantur quam ornant. Gubernatoris enim est navem servare, aurigæ currum, medici ægrotos, regis et belli ducis eos qui in bello periclitantur. Cuicunque enim rei aliquis præest, hujus etiam curator et administrator habetur. Atqui judicare causas et dare jus cum generatim omnibus, tum unicuique singulatim regis proprium est ut dei in mundo cujus dux et præses habetur, propterea quod rerum universitas unius imperio et potestati convenit, singulæ autem ejus partes ad eandem harmoniam et idem imperium referuntur. Præterea regis est benefacere civibus eosque demerere idque non sine iustitia et legibus. Tertium vero, quod ad deorum cultum spectat, omnino rege dignum est. Decet enim optimum ab optimo et id quod imperat ab imperante honorari. Itaque inter ea quæ natura sunt præstantissima maxime excellit deus, terrenis autem et hominibus rex antecellit. Nempe ut deus ad mundum, ita se rex ad civitatem habet : et ut civitas ad mundum, ita rex ad deum. Civitas enim e multis diversisque conflata mundi structuram et harmoniam imitatur : rex autem imperium habens nemini ob-

noxium ipseque vivæ legis locum tenens dei instar inter homines est. — Quocirca regem oportet a voluptate non vinci, sed eam vincere, neque similem esse plebi, sed longe ea præstantiorem, neque voluptatem, sed potius fortitudinem officii sui ducere : simul etiam consentaneum putare illum qui alios regere velit primum suas ipsius affectiones temperare posse. Porro de avaritia sic statuendum est. Nam ad eum finem pecuniam possideri oportet, ut amicos beneficiis afficiamus et egentes benigne excipiamus et inimicos jure ulciscamur : quippe felicitatis fructus cum virtute conjunctus suavissimus est. Eadem autem ratio et in regio fastigio valet : mirum decet regem cæteros virtute antecire ex eaque dignum imperio judicari, non e divitiis, aut potentia aut armorum vi : namque istæ res partim quibualibet e vulgo communes sunt, partim brutis animalibus, partim etiam tyrannis, illa vero solis viris bonis peculiaris est. Itaque rex qui circa voluptates temperans, liberalis circa pecunias, prudensque et eximia virtute præditus fuerit, ille revera rex erit. Cæterum et populus eandem virtutum vitiorumque rationem habet quæ inter animi humani partes intercedit : quippe avaritia in principe animi parte accidit, siquidem cupiditas est rationalis : ambitio autem et imma-

τριβᾶς τᾶς περὶ τὸ βασιλεύειν. Ἄ μὲν γὰρ σεμνότατος θεόμιμον ὑπάρχοισα πρῶγμα δύναται θαυμαζόμενον καὶ τιμώμενον αὐτὸν παρεχέσθαι τοῖς πλάθεσιν, ἃ δὲ χρηστότας φιλεύμενον καὶ ἀγαπαζόμενον, ἃ δὲ δεινότατος φοβερὸν μὲν καὶ ἀνίκαιον ποτὶ πολεμῶς, μεγαλόψυχον δὲ καὶ θαρσαλέον ποτὶ φίλων. Δεῖ δὲ τὰν σεμνότατα καθεστᾶσθαι περὶ αὐτὸν μηδὲν ταπεινὸν ἐπιταδεύοντα μηδὲ τῶν πολλῶν ἀντάξιον, ἀλλὰ τῶν θαυμασιωμένων καὶ τῶν ἀγεμονία καὶ σκαπτουχία κοτιφύμων, ἀμιλλώμενον δεῖ μὴ τοῖς μῆνεσι μηδὲ τοῖς ἴσοις, ἀλλὰ τοῖς μεθόνεσι, καὶ κατὰ μέγεθος τᾶς ἀγεμονίας ἀδονὰς ὑπολαμβάνοντα μεγίστας ἦμεν τὰς ἐπὶ τοῖς καλοῖς ἔργοις καὶ μεγάλοις, ἀλλὰ μὴ τὰς ἐπὶ τοῖς ἀπολαύστοις, χωρίζοντα μὲν ἑαυτὸν ἀπὸ τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν συνεγγίζοντα δὲ τοῖς θεοῖς, οὐδὲ δι' ὑπερφανίαν ἀλλὰ διὰ μεγαλοφροσύνην καὶ μέγεθος ἀρετᾶς ἀνυπέβλατον τοιαύταν αὐτῷ ἐπιπρέπτην καὶ προστασίαν ἀμφιβαλλόμενον καὶ κατὰν ὄψιν καὶ κατὰς λογισμῶς καὶ κατὰ ἐνθυμᾶματα καὶ κατὰ ἦθος τᾶς ψυχᾶς καὶ κατὰς πράξιαις καὶ κατὰν κίνησιν καὶ κατὰν θέσιν τῷ σώματι, ὥστε τὼς ποταυγασμένους αὐτὸν κατακοσμηθῆμεν καταπεπλαγμένους αἰδοῖ καὶ σφροσύνην τε καὶ διαθέσι τᾶς περὶ τὰν ἐπιπρέπτην· οὐ γὰρ μῆον αὐλῶ καὶ ἁρμονίας ἃ τῷ ἀγαθῷ βασιλεύειν ποταύγασις

δραλεὶ τρέπεν τὰς ψυχὰς τῶν ποταυγασμένων. Καὶ περὶ μὲν σεμνότατος ἄλις εἰρήσθω· περὶ δὲ χρηστότατος νῦν ὑποθέσθαι πειρασοῦμαι. Χρηστός γὰρ ἔσειται πᾶς βασιλεὺς τὸ μὲν καθόλου δίκαιός τε ὢν καὶ ἐπιεικὴς καὶ εὐγνώμων. Ἐντι γὰρ ἃ δίκαιότας κοινωνία· συνακτικὰ καὶ συνεκτικὰ, καὶ μόνον γε ὢν πρὸς τὼς πλατίον ἃ τοιαῦτα διαθέσις ἁρμοσταὶ τᾶς ψυχᾶς. Ὅν λόγον γὰρ ἔχει ρυθμὸς ποτὶ κίνησιν καὶ ἁρμονίᾳ ποτὶ φωνάν, τοῦτον ἔχει τὸν λόγον δίκαιότας ποτὶ κοινωνίαν· κοινὸν γὰρ ἀγαθὸν ἐντι καὶ ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων, εἴγε δὴ συναρμοστικὰ ἐντι κοινωνίας πολιτικῆς. Ἄ δὲ ἐπιεικῆ καὶ εὐγνώμοσυνα πάρεδροί τινές ἐντι τᾶς δικαιοσύνης, ἃ μὲν τὸ ἀπότομον τᾶς βλάβης μαλθαίνουσα, ἃ δὲ τοῖς ἐπὶ ποσὸν ἀμπλακίσκουσι συγγνώμας ἀπομαρίζουσα. Δεῖ δὲ τὸν ἀγαθὸν βασιλέα βοηθητικὸν τε ἦμεν τῶν δεομένων καὶ εὐχάριστον δὲ, βοηθῆναι δὲ μὴ καθ' ἓνα ποιήσασθαι τρόπον, ἀλλ' ὅπως ἂν δυνατὸν ἦ· εὐχάριστον δ' ἦμεν δεῖ μὴ ποτὸ μέγεθος ἀποβλέποντα τᾶς τιμᾶς, ἀλλὰ ποτὸν τρόπον καὶ τὰν προαίρεσιν τῷ τιμούντος· ἀδαρῆ δὲ δεῖ ἦμεν ποτὶ πάντας ἀνθρώπους, μάλιστα δὲ ποτὸς μῆονας καὶ καταδεστέρας ταῖς τύχαις· οὗτοι γὰρ ὥσπερ τὸ νοσόντες τοῖς σώμασιν οὐδὲν ὑπομένειν δύνανται τῶν βαρίων. Ἐχοντι γὰρ τὰς διαθέσις

nitens in irritabili animi parte, quoniam hæc animi ferorem et robur continet : voluptatis vero amor in parte cupiditatibus affecta quæ est effeminata et mollis animi pars : iniustitia denique quum summum vitium sit idque compositum in toto animo nascitur. Quocirca lyre instar rempublicam bonis legibus temperatam concinnare debet rex, ubi prius in se ipso iustissimum terminum et legis ordinem constituerit, sciens populi concinnitatem cujus imperium deus ei commisit, ad ipsum accommodandam esse. Sed si ab his quæ dicta sunt discesseris, oportet bonum regem præterea id operam dare, ut in corporis situ et habitu decorem servet, civilis et negotiosi hominis in morem se gerendo, ut neque asper videatur plebi, neque contemptu dignus, sed suavis et facilis. Consequetur autem hæc, si primum quidem fuerit verendus tam aspectu, quam auditu, et dignus apparuerit imperio : deinde benignus in colloquio, vultu et conferendis beneficiis : tum vero severus et formidabilis in improbitatis odio, in pœnis ab ea repetendis atque in agendi celeritate omninoque in civitatis administrandæ scientia et usu. Illa enim veneranda gravitas, res ad deorum imitationem comparata, potest eum admirandum et honorandum plebi exhibere, benignitas vero carum et amabilem, severitas denique terribilem et invictum hostibus, magnanimum autem et fidentem amicis. Oportet autem gravitatem circa regem conspici nihil neque humile neque vulgare molientem, sed admiranda atque imperio et principatui convenientia, nunquam cum minoribus certantem, neque cum æqualibus, sed cum maioribus, et pro

magnitudine imperii existimantem eas esse maximas voluptates, quas honesta et magna facinora, non quas delicie afferant, separantem quidem se ab humanis perturbationibus, ad deos autem propius accedentem, nec superbia sed animi virtutisque invicta magnitudine tale sibi decus et fastigium comparantem tum visu, tum ratiocinatione, tum cogitationibus, tum animi figura et moribus, tum actionibus, tum corporis motu et gestu nixum, ut qui eum intuentur ornatum accipiant verecundia completi et temperantia et decoris sensu : non enim minus quam tibia et concentus boni regis aspectus intuentium animos in se convertere debet. Et hæc quidem de veneranda illa gravitate dicta sufficiant : de benignitate vero nunc præcipere conabor. Etenim benignus erit quivis rex, in universum quidem, si justus et æquus et clemens fuerit. Est enim iustitia vis quedam communionem concilians et continens, et solus certe hic animi affectus aliis hominibus sese accommodat. Quæ enim est ratio rhythmici ad motum et harmoniæ ad vocem, eandem habet iustitia ad communionem : nam commune est imperantium et subjectorum bonum, quandoquidem civilem communionem colligat. Cæterum æquitas et clementia quasi comites quedam sunt iustitiæ, illa quidem noxæ duritiam molliens, hæc vero iis qui aliquatenus delinquent veniam dæat. Bonum autem regem decet egentibus auxiliari et gratum esse, atque auxiliari quidem non una ratione, sed quocumque modo fieri poterit : gratum vero esse oportet non inspecta honoris magnitudine, sed ingenio et voluntate honorantis : molestiam denique

τοιαύτας και οι θεοί και μάλιστα ο κρατήων πάντων Ζεύς· και γὰρ οὗτος σεμνός μὲν ἐντι και τίμιος διὰ τε τὴν ὑπεροχὴν και τὸ μέγεθος τῆς ἀρετῆς, χραστός δὲ διὰ τὸ εὐεργητικὸς τε ἦμεν και ἀγαθοδότας, δικως δὲ και λέγεται ὑπὸ τῶ Ἰωνικῶ ποιητῆ ὡς κ' εἶη « πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε »· δεινός δὲ διὰ τὸ κολάζει τὰς ἀδικούντας και κρατὲν και κυριεύει πάντων· ἔχει δὲ και τὸν κεραυτὸν μετὰ χεῖρας, σύμβολον τῆς δαινότατος. Ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις μναμονεύειν δεῖ οτι θεομίμῶν ἐντι πρῶγμα βασιλῆα.

(Stobæus Flor. XLVIII, 61-62 Διωτογένους Πυθαγορείου ἐκ τοῦ περὶ βασιλείας.)

2. Καλὸν ἂ δὲ και τὸ τὸν θεὸν ἐν ἀρχῇ τῷ δεῖπνω και τῷ ἀρίστῳ ἐπικαλέσθαι, εὐχ ὡς δεόμενον τινὸς τῶν τοιούτων, ἀλλ' εἰς τὸ μνασθέντας κατακοσμηθῆμεν τὴν ψυχάν· ἐπειδὴ γὰρ ἀπ' αὐτῷ ἔσμεν και κεκοινωνήκαμεν τῷ θεῷ^c, ποθᾶκον κρίνομεν τιμᾶν ἐκεῖνο. Δίκαια^d δὲ βουλευομένῳ, ἐκίλωσ αὐτῷ δαῖ ἅπαντα ἡμᾶς ἐπιτελεῖν δικαιοπραγόντας. Ἐπειτα^e τέτορες αἰτίαι τὰ σύμπαντα περαίνονται και πᾶσι^f τέλος ἐπιτίθεντι, φύσις και νόμος και τέχνα και τύχα· και ἂ τῶν μὲν ὄντων ἂ φύσις καθόλω ἀρχά, τῶν δὲ ἐξ ἤθεος ποτὶ συμφωνίαν πολιτικᾶν φερόντων νόμος ἐπιστάτας και δαμιουργός· τῶν δὲ διὰ φρονάσιος ἀνθρωπίνας τελεθόντων τέχνα λέγοιτό και δικαίως μάτηρ τε και ἀγεμῶν ἦμεν· τῶν δὲ εἰκῆ^g τε και ὡς ἔτυχεν ἀπὸ τῶ αὐτομάτω δημοίως ποτιπιπτόντων τοῖς χρηστοῖς τε και πονηροῖς, τύχαν τῶν τοιούτων αἰτίαν φασοῦμες· ταῦταν δ' οὐτ' ἐν μέτρῳ οὐτ' ἐν ὄρω τεταγμέναν και^h κακὰ πεφρονηκυῖαν ἕκαστα ποιῆνⁱ, ἂ γενναθέντα και τὰ ἐξ αὐτῶν τῷ γένεος ἀμφιδονέεται.

(Stobæus Floril. XLIII, 130 Διωτογένους Πυθαγορείου ἐκ τοῦ περὶ δσιότητος. Multa hic quæ corrupta erant correxi. Scripsi autem^a καλὸν; codd. καλῶς. ἂ αὐτῷ; codd. αὐτῶν. ^c τῷ θεῷ, ποθᾶκον κρίνομεν τιμᾶν ἐκεῖνο; codd. τῷ θεῷ πόθῳ ἀκοντὶ κρίναντι ἅμμε. ^d Δίκαια δὲ βουλευομένῳ, ἐκίλωσ αὐτῷ δεῖ ἅπαντα ἡμᾶς ἐπιτελεῖν δικαιοπραγόντας; codd. διὸ και βουλευόνται ἐκίλωσ [vel δικαίως] ἂν ἅπαντα ἡμᾶς ἐπιτελέειν δικαιοπραγόντας. ^e Ἐπειτα; codd. ἔπειτα γὰρ. ^f πᾶσι; codd. ἐπὶ. ^g και τῶν μὲν ὄντων ἂ φύσις καθόλω ἀρχά, τῶν δὲ ἐξ ἤθεος; codd. και τῶν μὲν ἐξ ἤθεος in qua scriptura deesse aliquid nemo non videt. ^h και κακὰ πεφρονηκυῖαν; codd. και πεφρονηκυῖαν vel και πεφρονημένῶς. ⁱ ποιῆν, ἂ γενναθέντα και τὰ ἐξ αὐτῶν τῷ γένεος ἀμφιδονέεται; codd. ποιεῖν γενναθεῖσα δὲ ἂ ἐξ αὐτῶν τῷ γένεος ἅμφο κειταί.)

4. Περὶ βίῳ ἐκλογισμὸς καθ' ὃν κ' εἶη ο ἄνθρώπινος βίος δσιώτατός τε και νομιμώτατος. Πρῶτον μὲν αἶκα τις μὴ πολυπραγμοσίῃ^a μηδὲ ταχὺ ἐπὶ τὰς δίκας δρμῆ, ἀλλὰ πολὺν χρόνον ἀμβαλλόμενος αὐτός τε προκαλέσαιο^b ἄνω δίκας, ὡστε τὸν ἀντίδικον προθύμως τῇ συνθήκῃ ἐμμένειν^c. και αἶκα^d τὰ πολλὰ ἐξαγορεύων τῷ πράγματος μὴ ἄλλα λέγη ἀλλ' αὐτὸ τὸ πρῶγμα, και ἐπὶ μὲν τὰς ἀλλοτριᾶς ζαμίας τὸ ἀκριβὲς μῆτο, ἐπὶ δὲ τὰς ἰδίας τὸ μέτριον· τὸ γὰρ αὐτὸν παρ' αὐτῷ διαιτᾶσθαι^e μετρωτέρῳ ἤθεος· και μὴ ἐπὶ τῆ ζημιά οὕτως ὡς ἐπὶ τῆ αἰσχύνῃ λυποῖτο· τὸ μὲν γὰρ ἐπ' ἀργυρίῳ ὀδυνᾶσθαι φαύλω ἤθεος, τὸ δὲ ἐπὶ τῆ αἰσχύνῃ και τῆ ἀτιμιά καλοκαγάθω.

(Stobæus Floril. V, 69 Διωτογένους Πυθαγορείου

nullam eum cum cæteris mortalibus exhibere couenit, tum maxime inferioribus et vilioris fortunæ hominibus. hi enim quemadmodum corporibus ægri nihil grave possunt tolerare. Habent enim dii quoque tales affectiones et præcipue omnium Imperator Jupiter : siquidem hic venerabilis quidem est et honorandus propter excellentiam et magnitudinem virtutis, benignus vero propterea quod beneficus sit et honorum largitor, ut etiam ab Ionico poeta dicitur esse « *hominum pater atque deorum* », formidabilis denique, quoniam injustos puniat omniumque rex ac dominus sit : fulmen etiam manibus gestat, terroris symbolum. In omnibus igitur hisce considerandis meminisse oportet, divinam quandam rem esse regnum.

3. Honestum etiam est deum initio cœnæ et prandii invocari, non quasi ipse talibus precibus indigeat, sed ut animus ejus recordatione ornatur : cum enim ab eo orti simus et numinis facti participes, consentaneum iudicamus nos illud honore prosequi. At quando deus iustamolitur, decet nos ejus exemplo omnia iuste agere. Deinde quatuor causæ universa consummant omnibusque finem imponunt, natura, lex, ars et fortuna : ac natura quidem omnino rerum generatarum principium est,

eorum vero quæ ex moribus ad concordiam civilem adducunt lex præses est et effectrix : at operum quæ humana prudentia perficiuntur ars merito mater et auctor nominetur : eorum denique quæ temere ac prout colligit fortuito similiter probis et improbis accidunt, fortunam causam esse dicemus : hanc autem neque modo neque terminis circumscriptam atque etiam hostiles spiritus gerentem singula facere, quæ genita una cum prole sua circumcirca agitantur.

4. Vitæ ratio qua humana vita sanctissima et justissima fuerit. Primum quidem si quis non multis negotiis implicetur neque celeriter litem alii intendere aggrediat, sed diu dilato certamine ipse causam privatam evitans ita adversarium provocet, ut libenter pactum servet : ac si pleraque rei capita enuntians non alia dicat, sed ipsam rem, atque alieni quidem damni summam accurate subducatur, suum vero detrimentum modica supputatione ad calculos vocet : nam suo labore victum querere summam modestiæ est : denique si non ita damno, ut dedecore doleat : nam pecuniæ iactura angustia pravi ingenii est, dedecore autem et infamia cruciari hominis honesti esse videtur.

ἐκ τοῦ περὶ σοφότητος. Vulgavi ^a πολυπραγμονίη; cod. πολυπραγμονῆ. ^b προκαλέσαιο; codd. προσκαλέομενος. ^c ὥστε τὸν ἀντίδικον προθύμως τῆ συνθήκῃ ἐμμένεν; codd. ὥστε δ' ἀντίδικος προκαλέσαιο ἐμμένεν. ^d καὶ αἵκα τὰ πολλὰ ἐξαγορεύων τῷ πράγματι μὴ ἄλλα λέγῃ ἀλλ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα; codd. καὶ αἵκα τὰ πολλὰ ἐζητᾶσθαι τῷ πράγματι καμαυλῆ ἀλλ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα. ^e διαιτᾶσθαι; codd. διαιτεῖσθαι.)

5. Χρῆ τὸν βασιλέα σοφὸν ἦμεν· οὕτω γὰρ ἐσεῖται ἀντίτιμος καὶ ζαλωτὰς τῷ πρᾶτῳ θεῷ. Οὗτος γὰρ καὶ φύσι ἐντὶ καὶ πρᾶτος βασιλεύς τε καὶ δυνάστας, δ' δὲ γενέσι καὶ μιμάσι, καὶ δ' μὲν ἐν τῷ παντὶ καὶ διω, δ' δὲ ἐπὶ γᾶς, καὶ δ' μὲν αἰεὶ τὰ πάντα διοικεῖ τε καὶ ζῶει αὐτὸς ἐν αὐτῷ κεκταμένος τὰν σοφίαν, δ' δ' ἐν χρόνῳ ἐπιστάμαν. Ἄριστα δὲ κα μιμέοιτο τοῦτον, εἰ μεγαλόφρονά τε καὶ πρᾶον ^a καὶ ὀλιγοδέα παρασκευάζει αὐτόν, πατρικὰν διάθεσιν ἐνδεικνύμενος τοῖς ὑπ' αὐτῷ· διὰ τοῦτο γὰρ που μάλιστα καὶ νουομίκαντι ^b τὸν πρᾶτον θεὸν πατέρα μὲν θεῶν πατέρα δὲ ἀνθρώπων ἦμεν, οἷ ἡπίος πρὸς πάντα τὰ ὑπ' αὐτῷ γινόμενά ἐντι, καὶ ἐπιμελούμενος ^c τᾶς προστασίας οὐδέποκα παύεται, οὐδὲ ἤρεσται τῷ ποιητὰς μόνον πάντων γεγονέναι, ἀλλὰ καὶ τροφεὺς διδάσκαλός τε τῶν καλῶν πάντων καὶ νομοθέτας πέφυκε πᾶσιν ἐπίσας. Τοιοῦτον θέμις ἦμεν ^d καὶ τὸν ἐπὶ γᾶς καὶ παρ' ἀνθρώποις ἀγεμονὲν μέλλοντα βασιλέα· οὐδὲν δὲ ἀβασίλευτον καλὸν οὐδὲ ἀναρχον· ἀνευ δὲ σοφίας καὶ ἐπιστάμας οὔτε μὲν βασιλέα οὔτε ἀρχοντα οἶόν τε ἦμεν· μιματὰς ἄρα καὶ ὑπαρέτας ἐσεῖται νόμιμος τῷ θεῷ δ' σοφός τε καὶ βασιλεύς.

(Stobæus Flor. XLVIII, 63 Σθενίδα Λοκροῦ Πυθαγορείου περὶ βασιλείας. — ^a πρᾶον Halmii conjectura est; ἀβρόν libri. ^b νουομίκαντι reposui pro membranarum lectione νουομίχθαι. ^c ἐπιμελούμενος exaravi; codd. ἀμελούμενος vel μελούμενος. ^d θέμις ἦμεν Valckenarius legendum conjecit pro corrupta codicum scriptura ἐπιστήμεν.)

6. Ὅτι μὲν ἀπαντος ζῶντος φύσις ποτὶ τε τὸν κόσμον ἄρμολται καὶ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ πολλοὶ μοι δοκεῖ τεκμηρίοις φανερὸν ἦμεν. Συμπεινίουςα γὰρ οὕτω καὶ συνδεμένη τᾶ ἀρίστα τε ἄμα καὶ ἀναγκαία ἀκολουθία ^a ὀπαδεῖ ῥύμα τῷ παντὸς περιοχόμενα ^b ποτὶ τε τὰν κοινὰν εὐκοσμίαν καὶ ποτὶ τὰν ἴδιον ἐκάστῳ διαμονάν· παρὸ καὶ τὸδε κόσμος ποταγορεύεται καὶ ἐντι τῶν ὄντων ζῶων τελήσαστον. Ἐν δὲ τοῖς μέρεσιν αὐτῷ πολλοῖς τε ὄντεσι καὶ διαφοροῖς τὰν φύσιν προέχει ^c τε ζῶων καὶ θεοτάτων καὶ ἔγγειον ^d διὰ τὸ μετέχων πλῆθον τῷ θεῷ. Καὶ ἐν μὲν τῇ τῷ θεῷ ὄντος αἰεὶ φύσι τὰ τὰν πρᾶταν καὶ μεγίσταν ἀκολουθίαν ἔχοντα ἡλιός ἐντι καὶ σελάνα ^e καὶ τοὶ πλάνατες ἀστέρες· ἐν δὲ τῇ γῶρᾳ τᾶ σελάνας ἐνερθεν κατὰ ^f τὰ δι' εὐθείας ἰόντα σώματα ἀ τῷ δαίμονος φύσις ἔχει τὰν διεξαγωγάν· ἐν δὲ τῇ γῆ καὶ παρ' αἰνὶ ἀριστοφύεστατον μὲν ὀνθρωπος, θεοτάτων δ' ὁ βασιλεύς, ἐν τε κοινῇ φύσι πλεονεκτίων τῷ χρέσσονος, τὸ μὲν σπᾶνος τοῖς λοιποῖς ὀμοιος, ὁἶα γεγονὼς ἐκ τᾶς αὐτᾶς ὕλας, ὑπὸ τεχνίτα δ' εἰργασμένος λῶστω, ὀς ἐτεγγίτευσε αὐτόν ἀρχετύπῳ χρωόμενος ἑαυτῷ· κατασκευάσμα δὲ ὄν ὁ βασιλεύς ἐν καὶ μόνον ἐντι ὁἶα τύπος ^g τῷ ἀνωτέρῳ βασιλείως, τῷ μὲν πεποιηκῶτι γνῶριμον αἰεὶ, τοῖς δ' ἀρχομένοις ὡς ἐν φωτὶ τῇ βασιλῆᾳ βλεπόμενον. Τᾶδε γὰρ κρίνεται τε καὶ

5. Oportet regem sapientem esse : sic enim vicissim honorandus erit et summi dei æmulus. Quippe hic natura primus est rex ac dominus, ille vero et ortu et imitatione, atque hic in toto mundo et rerum universitate, ille in terra, et hic quidem semper omnia administrat ac vivit insitam ipse sapientiam possidens, ille autem temporariam scientiam habens. Cæterum optime hunc imitetur, si magnanimum, mansuetum et paucorum indignum se præstiterit, paternum ipse cives animum declarans : hanc enim ob causam præcipue deum etiam existimaverunt primum esse deorum atque hominum parentem, quod mitis in universum subjectorum cœtum est neque unquam rerum administratione neglecta cessat, neque solum cuncta procreasse contentus fuit, sed etiam nutritor præceptorque honorum omnium ac legislator omnibus ex æquo est. Talem et eum esse regem convenit qui in terra hominibus imperaturus est : nihil vero regum aut magistratum imperio orbem pulchrum esse potest : sine sapientia vero ac scientia fieri nequit ut quisquam vel rex sit vel magistratus. Imitator ergo et minister legitimus dei vir sapiens et rex erit.

6. Uniuscujusque animalis naturam ad mundum et ejus

partes accommodatam esse multis signis probari mihi videtur. Sic enim consentiens et colligata optimam simul et necessariam convenientiam sequitur, universi impetu circumacta tum ad communem omnium ornatum tum ad singulorum perpetuitatem tuendam : quocirca etiam hæc rerum compages mundus vocatur et animalium perfectissimum est. In partibus vero ejus quæ et multæ sunt et natura diversæ excellit aliquod animal qua maxime divinum qua terrenum propterea quod plus divinitatis continet. Et in illa quidem æterna dei natura primam et maximam convenientiam habentia sol et luna et stellæ errantes sunt : in regione vero quæ est infra lunam ubi corporum motus est rectus daemonis natura versatur : cæterum in terra et apud nos præstantissimus quidem natura est homo, divinisissimus vero rex atque in communi natura plus commodorum quam reliqui habens, corpore quidem cæteris similis, utpote ex eadem materia natus, ab optimo autem artifice factus qui eum se ipso exemplo usus fabricavit : quocirca rex unicum et solum quoddam opus est, supremi illius regis simulacrum, procreatori quidem suo semper familiare, civibus vero, tanquam in lumine, in regno conspicuum. Ita enim examinatur et probatur ut avium

δικιμάζεται, ὡς τὸ κράτιστον ἐν πτανοῖς ζῶν ἀεὶς ἀντοπὸν ἄλλως γενόμενον· χάπὶ τᾶς βασιλῆας δὲ λόγος αὐτός, θείας τε εἰσας καὶ δι' ὑπερβολὰν λαμπρότατος δυσουράτω, αἱ μὴ τοῖς γνασίσι· μαρμαρυγαὶ τε γὰρ πολλαὶ καὶ σκοτοδινασίαι ὡς ἐφ' ὕψος ὀθῆων ἐπιβάντες τὸς νόθος ἀπήλεξαν· τοῖς δὲ προσηκόντως κατ' οἰκηότατα πρὸς αὐτὰν ἐπὶ τοῦτο ἄριγμένοι οἰκησίμος, κεχρῆσθαι δυναμένοι αὐτᾶ. Ἄ μὲν ὦν βασιλῆα ἰχρήματα εἰλικρινές τε καὶ ἀδιάφορόν ἐντι καὶ δι' ὑπερβολὰν θεϊότατον δυσέφικτον ἀνθρώπων. Δεῖ δὲ καὶ τὸν ἐς αὐτὰν καταστάνατα καθαρώτατόν τε ἤμεν καὶ διευγέστατον τὰν φύσιν, ὡς μὴ τὸ λημπρότατον ἀφανίζῃ ἐν σπύλοις τοῖς ἑαυτῶ. καθὸ καὶ τὸς ἀγνωστάτως τόπως ἐκαλιδωσάν τινες καὶ τῶν ἀντιασάντων ἐνοιμιαιοὶ τὸς ἀντιάζαντας αὐτοῖς. Βασιλῆα δὲ τὸν ἡμιλήσοντα φύσιός τε ἀγρᾶντω δεῖ μετέγεν ἐπίστασθαι ἰτε αὐτὸν ὅσω τῶν ἄλλων ἐντι θεϊότερος ὅσω τε ἀπειροί αὐτῶ, οἷς δὴ κατὰ λόγον ἀπεικάζων ἑαυτὸν ἀριστ' ἀνῆαυτῶ τε χρῆστο καὶ τοῖς ὑποταταγμένοις. Καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις ἀνθρώποις, αἷκα ἡμαρτάνωντι, ὁσιωτάτα κάθρασις ἐξομοιωθῆμεν τοῖς ἀργουτασσι, αἷτε νόμος αἷτε βασιλεὺς διέπει τὰ κατ' αὐτῶ· οἱ δ' αἷκα τῶ κρέσσονος δέοντες ὁ διὰ τὰν φύσιν ἀμπλάκωντι ἰ, οὐ μακρὰν οὐδ' ἀποκισμένως αὐτοῖς ἰ χρῆ παρὰ θεῶ ἰ μὲν ὡς εὐθὺ τᾶς ὠρελείας τυγγάνεν. Οὐτε γὰρ τὸν κόσμον διζοῖτο ἀν τις ἐν αὐτῶ τε ὄν καὶ μέρος ἐκείνου, αὐτ' ἀν ἀνόητος εἰη τῶ διέποντος αὐτὸν ὁ ἀτέρων ἰ αὐτῶ ἀργων. Ἄ δ' εὐκοσμία πολλὰ καὶ τὸ μηδὲν ἀναργον εὐρὲν δύνασθαι καὶ τῶ τρόπῳ τᾶς ἀρχᾶς διδάσκαλον. Ἐκλάμπει γὰρ αὐτᾶς εὐθὺ τὸ καλόν, ἀν

ὁ μιμασόμενος δι' ἀρετὰν αὐτῶ τε φίλος, ὅν μιμασεται, καὶ πολὺ πλεόν τοῖς ὑπ' αὐτὸν τεταγμένοις. Οὐ γὰρ ἀν τις θεοφιλῆς ὦν μισοῖτο ὑπ' ἀνθρώπων, ἐπεὶ οὐδὲ τὰ ἄστρα οὐδ' ὁ σύμπας κόσμος ἔχθαίρει τὸν θεόν· αἱ δὲ κα ἐμίσει τὸν ἀγεμονεύοντα, οὐ κα εἴπετο παιθόμενος αὐτῶ· τὸ δ' ἐκείνον ἀρχεν εὐ αἷτιον τῶ καὶ τῶσδε ἀρχεσθαι καλῶς. Ἐγὼ μὲν ὦν ὑπολαμβάνω καὶ τὸν ἐπὶ τᾶς γᾶς βασιλεία δύνασθαι μηδαμιᾶ τᾶν ἀρετῶν ἐλαττωσθαι τῶ κατ' ὠρανὸν βασιλείως· ἀλλ' ὡσπερ αὐτὸς ἀπόδαμόν τί ἐντι χρῆμα καὶ ζέον ἐκείθεν ἀριγμένον πρὸς ἀνθρώπων, καὶ τὰς ὄρετὰς ἀν τις αὐτῶ ἔργα ὑπολάβει τῶ θεῶ καὶ δι' ἐκείνον αὐτῶ. Σκοπέοντι δ' ἀργᾶθεν ἀλάθηα λόγος· κοινωνία τε γὰρ πράτα τε πάντων καὶ ἀναγκαστάτα τῶ τῶν ἀνθρώπων γένει, ἅς μετέχει μὲν ὁ παρ' ἁμῖν βασιλεὺς, μετέχει δὲ καὶ ὁ ἐν τῶ παντὶ πάντα διέπων· συνειστάναι γὰρ χωρὶς φιλίας καὶ κοινωνίας ἀμάχανον· σκοποῖη δ' ἀν τις ταῦτα καὶ ἐπὶ τῶν συμπολιτευομένων, ἐξελὼν τῶ λόγῳ τὰν κατὰ συνάθηαν κοινωνίαν· ἐλάττω γὰρ αὐτα τᾶς τε θείας φύσιος καὶ τᾶς βασιλικᾶς· οὐ γὰρ δέονται τὰν τοιαύταν δέησιν ἀλλ' ἄλλοις ἅπαντα συμπονῶσαι τῶ αὐτῶν ὑστεροῦντι ποιῶνται κοινὴν τὰν βοήθηαν ἰ· τέλειο γὰρ κατ' ἀρετὰν ἰ δ' ἐν τᾶ πόλει φιλία κοινῶ τινος τέλος ἔχομένα τὰν τῶ παντὸς ὁμόνοιαν μιμασεται· ἀνευ δὲ τᾶς περι τὰς ἀρχᾶς διατάξιος οὐδεμία ἀν πόλις οἰκοῖτο· ἐς δὲ ταῦτα νόμων τε δέεται καὶ τινος προστασίας πολιτικᾶς τὸ τε ἀρχον καὶ τὸ ἀρχόμενον, εἴπερ σώζοιτο δι' αὐτό ἰ. Ἐκ τούτων κοινὸν ἀγαθὸν εὐαρμοσσία τις καὶ τῶν πολλῶν ὁμοφωνία μετὰ παιθῶς συναδοσία. Ὁ κατ' ἀρετὰν ἐξάρχων καλέεται τε

princeps aquila obversis soli oculis : eademque est regni ratio, ut quod divinum sit et propter nimiam claritatem oculis præstringat omnibus præterquam legitimis : etenim multi splendores oculis obversantes atque vertigines arguunt spurios tanquam in insolitam altitudinem nisos : qui vero, ut par est, propter naturæ cum regno similitudinem eo pervenerunt, habitare illud et commode eo uti possunt. Est igitur regnum res sincera et incorrupta et ob divinitatis excellentiam homini vix assequenda. Oportet autem hominem in eo fastigio locatum naturæ purissimum esse et splendidissimum, ne rem clarissimam suis maculis obscuret : quemadmodum nonnulli sanctissima loca inquinaverunt et spurci quidam eos quibus obviam facti sunt. Sed civitati præfuturum incontaminatæ naturæ participem esse convenit atque intelligere quanto reliquis divini sit quantoque illi ipso sint excellentiores, quibus ut decet esse comparans optime se ipso et civibus uti poterit. Ac cæteris quidem hominibus, si forte delinquant, sanctissima purgatio est arrepta principum similitudo, sive lex sive rex imperium apud ipsos teneat : at principes si melioris exempli indigentes naturæ culpa in vitium inciderint, non procul neque longe remotos eos decet dei beneficio statim opem consequi. Neque enim mundum quisquam quæ-

verit, quum in eo versetur et ejus pars sit, neque aliorum rector eum a quo ipse regitur ignoraverit. Est vero hic ornatus maximus quando nihil moderatoris expertus reperitur et quando moribus principem imperii magistratum esse videmus. Sic enim statim imperii pulchritudo elucet, si dei imitator virtutis causa ei quem imitatus esse carus sit et magis etiam civibus suis. Neque enim quisquam deo gratus hominibus odio sit, siquidem nec siderum cætus nec mundus universus deum odit : quippe si ducem suum odisset, neutiquam ei obediret : quod autem ille bene imperat, ea causa est cur subjecti bene regantur et pareant. Ego igitur existimo vel hunc terrestrem regem posse nulla virtute inferiorem esse quam cœlestem : sed ut ipse res est quædam peregrina et externa, atpote cœlitus ad homines profecta, ita etiam ejus virtutes quispiam dei opera esse putet et per illum ipsi inesse. Atque a principio quidem rem consideranti orationis mee veritas apparebit : nam communio rerum omnium et prima est et hominum generi maxime necessaria, cujus particeps quidem noster rex est, particeps vero etiam ille qui in universo cuncta gubernat : nihil enim sine amicitia et communione consistere potest, quod ipsum inter cives quispiam facile animadverterit, si cogitatione communionem quæ ex consuetudine constat

βασιλεύς καὶ ἐντι, ταύταν ἔχων φιλίαν τε καὶ κοινο-
νίαν ποτὶ τὸς ὅπ' αὐταυτον, ἀνπερ ὁ θεὸς ἔχει ποτὶ τε
τὸν κόσμον καὶ τὰ ἐν αὐτῷ. Ὅταν δὲ τὰν εὐνοίαν
χρη παρασκευάζεσθαι πρῶτον μὲν παρὰ τῷ βασιλείῳ
ἐς τὸς βασιλευμένους, δεύτερον δὲ παρὰ τῶνδε ἐς τὸν
βασιλεία, ὅποια ὁ γεννάτορος ποτὶ υἷα καὶ ποτὶ ποί-
μαναν νομέως καὶ νόμῳ ποτὶ χρωμένους αὐτῶ.

(Stobæus Flor. XLVIII, 64 Ἐκφάντου τοῦ Πυ-
θαγορείου ἐκ τοῦ περὶ βασιλείας. Correxī ἂ τῆ ἀρίστα
τε ἄμα καὶ ἀναγκαίᾳ ἀκολουθῆ; codd. τὰν ἀρίσταν
τε ἄμα καὶ ἀναγκαίαν ἀκολουθῆσαν. ὁ περιοχουμένα;
codd. περιουχουμένα. ὁ προέχει; libb. ἐξάρχει. ὁ θεϊ-
ότατον καὶ ἔγγειον cum Spondano; membranæ
οικειότατον ἐν γενοῖν. ὁ ἔχοντα ἤλιός ἐντι καὶ σε-
λάνα καὶ τοὶ πλάνατες; libri ἔχοντα ἀσπάζεται...
καὶ τοὶ πλανᾶτες. ὁ ἔνερθεν κατὰ τὰ; libri ἔνερθεν
τὰ. ὁ ἐντι ὅα τύπος cum Meinekio; ἐν οἷς τινος
codd. ὁ ἐπὶ τοῦτο cum Jacobsio; ἐπὶ τούτω
codd. ὁ δυναμένοις αὐτῆ. ὁ μὲν ὦν βασιλῆα cum
Meinekio; δυναμένηαν. Αὐτὰ μὲν ὦν βασιλῆα codd.
ὁ ἑαυτῷ; codd. ὁ φ' αὐτῷ. ὁ ἐπίστασθαί τε; codd. ἐπι-
στάμην τε. ὁ ὄσφ τε ἄτερον cum Kœnio; ὄσα τε
ἄτερα codd. ὁ οἱ δ' αἰκα τῷ κρέσσονος; codd. οἱ δ'
εἶ τι τῷ κρέσσονος. ὁ δέοντες; codd. δέοντος. ὁ ἀμ-
πλάκωντι; codd. ἀμπλακόντες. αὐτοῦς; codd.
οἱ. ὁ παρὰ θεῷ; codd. θεῶ. ὁ ἀτέρων; codd. ἐτέ-
ρων. ὁ ἀλλ' ἄλλοις ἄπαντα συμπονοῦσαι τῷ αὐτῶν
ὕστερῶντι ποιοῦνται κοινὰν τὰν βοήθηαν; codd. ἀλλ'
ἄλλων (vel ἀλλάλων) καθανοῦν ἐκπορῶντες τῶν ὕστε-
ροῦντων ἀναπλοροῦντι κοινὰν τὰν βοήθηαν. ὁ αὐτό;
libri αὐτό. ὁ ὅποια; codd. ὅποια.)

exemerit : quippe hæc inferior est quam divina natura et
regia : neque enim illæ tale quid desiderant , sed labo-
rantes alios in omni re adjuvando ei qui ipsarum opera
eget commune auxilium serunt : nimirum virtute perfectæ
sunt : et civitatis amicitia communem quandam finem
spectans ipsius universi concordiam imitatur : verum sine
magistratum constitutione nulla omnino civitas admini-
strari possit : ad hanc autem consequendam tum legibus
tum civili gubernatione indigent et qui regit et qui regitur,
si per se servari velint. Hinc nascitur commune bonum ,
concinnum quidam status et multitudinis consensus cum con-
cordi obsequio. Qui juxta virtutem imperat rex et vocatur et
est, eadem amicitia et communione cum civibus suis con-
junctus, quam deus cum mundo atque ejus partibus habet.
Cæterum oportet omnem benevolentiam institui primum a
rege erga cives, deinde ab hisce erga regem, qualis patris
erga filium, pastoris erga gregem et legis erga illos qui ea
utuntur esse solet.

7. Una enim virtus ad imperium homini et ad vitam
sufficit. Nemine autem utetur, inopia eum arcessens ad
ministerium, sed quod naturæ legibus convenienter suum
opus navat : quem enim communio sit, nihilominus unus-
quisque per se suis contentus vivet. Videtur enim is qui

7. Μία γὰρ ἀρετὰ πρὸς τὸ ἀρχεῖν ἀνθρώπων ἂ καὶ
πρὸς τὸν αὐτῷ βίον. Χρησεται δ' οὐδενὶ ὁ δὲ ἔνδειπν
ποτιλαμβάνων εἰς ὑπηρεσίαν τὰν αὐτὸς αὐτῷ, ἀλλ' ὡς
κατὰ φύσιν ἐνεργῶν ὁ κοιωνίας ὁ εἶσας οὐδὲν
ἐλαττον ἑκαστος αὐτάρκως βιώσει καθ' αὐτόν. Δοκεῖ
μὲν γὰρ ὁ αὐτάρκης μηδὲν ἂν ἄλλω πρὸς γε τὰν
αὐτῷ διεξαγωγὰν ποτιδεήσασθαι· αἱ δ' ἀρα δεῖ βίον
ἐνεργεῖα ζῶεν, ἄλλον ὡς κὰν αἱ ἄτερα προσλάβοι ὁ,
οὐδὲν τι ἐλαττον αὐτὸν αὐτάρκεια ποιήσῃ· φίλος τε γὰρ
ἔξει διὰ τὰν αὐτῷ ἀρετὰν, καὶ τοῖσδε χρωμένους οὐ κατ'
ἄλλαν ἀρετὰν χρησεται ἡ ἄπερ καὶ ποττὸν αὐτῷ βίον.
Ἀνάγκη δὲ ἀκολουθῆν καὶ τὰ τοιαῦτα, οὐχ ἄτερας τινὲς
ἐξαιρέτω ποτταῦτα παρεσκευασμένας ὁ. Χῶ μὲν θεῖ:
οὔτε διακόνως ἔχων οὔτε ὑπαρέτας οὔτ' αὐ προστᾶι
τινὶ χρωμένους οὐδὲ στεφανῶν ἢ ἀναγορεύων τὸς κει-
θομένους ἢ ἀτιμάζων τὸς ἀπειθέοντας, οὗτος αὐτὸς
ἀρχεῖ ποτὶ τοσόνδε μέγεθος ἀρχῆς, ἀλλ' οἶμαι παρέχων
ἀξιωματίων ἐσωτὸν ἄλλον ἐντίθητι πᾶσι τῆς αὐτῷ φύ-
σιος. Ἐντι δὲ αὐτὸς μὲν ἀγαθός, καὶ τὸδε μόνον τε
καὶ βῆδιον ἔργον αὐτῷ· οἱ δὲ μιμεύμενοι τῶν ἄλλων
κρέσσον τῶνδε πάντα ἐργάζονται· ὁ δὲ ὁμοίως καὶ
ἐκάστω τῶνδε ἑαυτάρκης ἐντι· οὐ γὰρ ἄλλα μὲν ἀρετὰ
ποιεῖ τὰ ἀρεστὰ τῷ θεῷ, μιμεῖται δ' αὐτὸν ἄτερα.
Ὅ δ' ἐπίγῃος παρ' ἀμῖν ὁ βασιλεύς πῶς οὐχ ὁμοίως
αὐτάρκης; ἀπεικάζων τε γὰρ αὐτὸν ἐνὶ ἂν ἀπεικάσει
τῷ κρατίστῳ, καὶ πάντες ἐσωτὸς ὁ πειρώμενοι τοῦτω
ὁμοιοῦν βασιλικὸν ἔσονται· τὰ δ' ὄσα βίας καὶ ἀνάγκης
ἐντι ὁ τῶν ὑποτεταγμένων, ἐνλοτε ἑκαστον ὁ τὰν περὶ
τὰν μίμασιν προθυμίαν ἀφαιρέσται· χωρὶς εὐνοίας γὰρ
ἀμάρχανον ἐξομοιωθῆναι, ὁ μάλιστα πάντων ἀφρῆζει
τὸ φοβερὸν. Ἐς εἶτε ἦν τῆς ἀνθρωπίνης φύσιος δυνατὸν

rebus suis contentus est nemine alio ad vitam transigendam
indigere : quod ei vitam actuosam degere oporteat, liquet
etiãmsi alia assumerit, nihilo secius eum suis instructum
præsidii vivendi genus habiturum : quippe et amicos ha-
bebit suæ virtutis gratia, quibuscum agens non alia virtute
iis utetur, quam illa qua vitam suam instituit. Necesse au-
tem est talia quoque virtutem sequi, non aliã quædam
eãque eximiã ad has res comparatã. Ac deus quidem citra
famulorum et ministrorum operam ac sine ullo edicto neque
vel coronans vel renuntians obedientes vel ignominia no-
tans contumaces, ipse solus tantam imperii molem guber-
nat, sed se ipsum, opinor, imitatione dignum præbens
omnibus naturæ suæ desiderium et æmulationem injicit.
Est autem ipse quidem bonus et in hoc solo opere eoque
facili occupatur : ejus vero imitatores cæteris melius
propter hoc studium omnia peragunt : et illius assimilatio
singulis sufficit ; non enim alia virtus est quæ deo grata
facit et alia quæ eum imitatur. Cæterum rex terrester
qui apud nos est cur non similiter se ipso contentus sit?
Assimilans enim sese uni eique optimo similis fieri vult
omnesque se ad illius imitationem conferentes regales
erunt : quæcumque vero ad vim civibus afferendam et
imitandi necessitatem iis imponendam valent, interdum

φελὲν τὸ καὶ παιθοῦς τινοῦ δέσσειν. Τόδε γὰρ τὰς τιγῶν φαυλότατος τὸ λείψανον, καθ' ἂν ἐπίκρανον ὄν τῶν ταύτας οὐκ ἀμοιρεῖ· ἐπειδήπερ παιθὸν ἔργον τί τι παροικέον ἀνάγκη· πράτα γὰρ ἀπ' αὐτῆς αὐτὰ πτερύσσεται τάπερ ἐκείναι διέφυγαν. Ὅσα δ' αὐτοῦ τῶν καλῶν γρήται, τούτοις οὐδεμία παιθοῦς αἰδώς· ἐπειδήπερ οὐδὲ φόβος ἀνάγκης. Ἐνεργάσατο δ' ἂν ὄνος ὁ βασιλεὺς ἀνθρώπου φύσει καὶ τόδε τὸ ἀγαθόν, κ διὰ μίμασιν αὐτῶ τῶ κρέσσονος ποτὶ τὸ δέον ἔπειθαι. Τῶς δὲ ὥσπερ ὑπὸ μίθας διαφθαρμένως καὶ διὰ πᾶν τροφᾶν ἐς λάθην ἐμπεσόντας αὐτῶ, παραλαφθεὶς λόγος ἐπέβρωσέν τε καὶ κάμνοντας ἴσατο, καὶ τὰν κ τὰς κακίας ἐνοικεῦσαν αὐτοῖς λάθην ἐκβαλὼν τὰν ἰνάμαν ἐσώκισεν, ἐξ ἧς ἀπατέγη ἡ καλομῖνα παιθῶ· αὶ τὰν ἀρχὰν ἐκ φούλων σπερμάτων λαβοῖσα αὐτα τι πουδαῖον ἐκφύει τὰν ἐπίγῃνον οἰκεῦσι χώραν, ἐν ᾗ δι' ἰσθένειαν τὰς ἀμῶν φύσιος ὁ λόγος ἀνθρώποις ἁμῶν ἀνακλαροὶ τὰ τῶν διὰ κακίαν ὑστερούντων.

(Stobæus Flor. XLVIII, 65 Ἐκφάντου τοῦ Πυθαγορείου ἐκ τοῦ περὶ βασιλείας. Emendavi : ἂ ἀνθρώπων; codd. ἀνθρώπων. ἂ οὐδένι; codd. οὐδενός. ἂ ἐνεργῶν cum Meinekio; libri συνεργῶν. ἂ ὡς κἂν ἡ ἀτέρα προσλάβοι cum eodem; ὡς καὶ ἕτερα ἂν προσλάβοι libri. ἂ οὐχ ἀτέρας τινοῦ ἐξαιρέτω ποτταῦτα παρεσκευασμένως cum eodem; οὐχ ἀτέρω τινοῦ ἐξαιρέτω ποττ' αὐτὰ παρεσκευασμένως codd. ἂ τῶδε; codd. τῶδε. ἂ παρ' ἁμῶν; ἁμῶν codd. ἂ πάντες ἰσωτῶς; πᾶς ἰσωτῶ codd. ἂ πειρώμενοι τούτῳ ἁμοιοῦν βασιλικοὶ ἴσονται; codd. πειρώμενος ἁμοιοῦν αἰθ' ὅς

ἴσεται. ἂ ἐντί; libri τὰς. ἂ ἕκαστον; membranæ ἐκάστῳ.)

8. Ἄπερ ἰσχύων καὶ θείαν ἔχον ἔνοιαν τῶ ὄντι βασιλεὺς εἴη. Τῶδε γὰρ πεπεισμένοι ἀγαθῶν μὲν πάντων αἴτιος ἴσῆται, κακῶν δὲ οὐδενός. Οὐ μὲν ἀλλ' ὅτι γε δίκαιος ἴσῆται κοινωνικὸς ὢν παντὶ τῷ δᾶλον ἐν ἰσότητι γὰρ ἡ κοινωνία, καὶ ἐν τῇ ταύτας ἀποδιανομᾷ. Ἐξάρχει μὲν ἡ δικαιοσύνη, μετέχει δ' ἡ κοινωνία· οὐ γὰρ δυνατόν ἀδικον μὲν ἦμεν, μεταδιδόμεν δὲ ἰσότητος, ἢ μετατιδόμεν μὲν ἰσότητος, μὴ κοινωνικὸν δὲ ἦμεν. Ἐγκρατεῖα δὲ πῶς οὐκ ἂν ὑπολάβοι τις τὸν αὐτάρχη; ἡ γὰρ πολυτέλεια μάτηρ τῆς ἀκρασίας, αὐτὰ δὲ τῆς ὕβριος, ἐξ ἧς τῶν ἐν ἀνθρώποις κακῶν τὰ πολλά. Ἄ δ' αὐτάρχη οὐδ' ἂν τέκοι πολυτέλεια, οὐδὲ τὰ ἀπ' αὐτῆς· ἀλλ' αὐτὰ τις οὔσα ἀρχὴ πάντα μὲν ἀγοί, ἀγοίτο δ' ἂν ὑπ' οὐδενός· ὕπερ ἐντί μὲν τῷ θεῷ, ἐντί δὲ καὶ τῷ βασιλεῖ, αὐτῶ μὲν ἀρχεν (ἀπ' ὧσπερ καὶ ὁ αὐτάρχης καλεῖται) ἀρχεσθαι ὁ ὑπ' οὐδενός. Ταῦτα δ' ὅτι μὲν φρονάσιος χωρὶς οὐκ ἂν γένοιτο δᾶλον, ὅτι δ' ἡ τῷ κόσμῳ φρονάσιος ὁ θεὸς ἐντί φανερόν· συνέχεται γὰρ εὐκοσμία τε καὶ τάξι τῇ θεοῦ· νόω δὲ χωρὶς οὐκ ἂν αὐτὰ γένοιτο. Οὐδ' ὁ βασιλεὺς δὴ χωρὶς φρονάσιος ταύτας ἂν ἔχει τὰς ἀρετὰς, δικαιοσύναν φαμί καὶ ἐγκράτηαν καὶ κοινωνίαν καὶ ὅσα τούτων ἀδελφά.

(Stobæus Flor. XLVIII, 66 Ἐκφάντου τοῦ Πυθαγορείου ἐκ τοῦ περὶ βασιλείας. Initio scripsi ἄπερ ἰσχύων pro vulgata lectione ἄπερ ἰερὰν quæ ferri non potest.)

singulos æmulandi studio orbat : nam sine benevolentia quæ una omnium maxime terrorem tollit fieri nequit ut alter alteri similis evadat. Utinam humanæ naturæ imbecillitas ita tolli posset, ut nulla persuasionē indigeret. Est enim persuasio terrenæ pravitatis vestigium, qua fit ut mortale hoc animal ea non careat : siquidem persuasio res est vicina necessitati : prima enim per se ea perficit quæ necessitatem effugerant. At quæ suapte sponte honestum amplectantur, his nulla est persuasionis reverentia, quoniam ne necessitatem quidem reformidant. Effecerit autem solus rex in hominis animo etiam hoc bonum, ut quod melius est imitando decorum sequatur. Illos vero qui tanquam ebrietate corrupti sunt et ob malam educationem in melioris oblivionem inciderunt, adhibita oratio corroborat, ægros sanat, ejectaque oblivione pravitatis vitio his innata memoriam inserit, ex qua illa quæ vocatur persuasio oritur : quæ licet et malis seminibus ortum ducens, tamen boni aliquid terrenam regionem habitantibus gignit, in qua propter naturæ nostræ imbecillitatem oratio inter homines usurpata explet illud quod pravitate nostra nobis deest.

8. Quo genere excellens et divina intelligentia præditus revera rex erit : hac enim permotus honorum quidem

omnium auctor erit, nullius autem mali. Quin etiam eum justum fore, quum ad naturalem communiatem natus sit, cuius manifestum est : communio enim in æqualitate et ejus distributione cernitur. Antecedit quidem justitia, communio autem in partem rerum venit : neque enim fieri potest, ut injustus æqualiter distribuat, aut ut non sit ad naturalem communiatem natus qui distribuit ex æquo. Quomodo quis autem non existimaverit eum esse continentem qui suo statu contentus sit? Est enim lautitia incontinentiæ parens, hæc vero contumeliæ, unde pleraque hominum mala nascuntur. At vero frugalitas neque lautitiam neque ejus effectus producat : sed quum ipsa princeps quædam sit, imperat quidem omnibus, nemini autem obedit : quod primum dei, deinde etiam regis proprium est, ut sibi ipsis imperent (unde etiam αὐτάρχης nominatur), a nemine vero regantur. Hæc autem siue prudentia fieri non posse apparet et mundi prudentiam deum esse manifestum est : ordine enim et constitutione decenti continentur : quæ sine mente fieri non possent. Neque etiam ipse rex sublata prudentia his esset præditus virtutibus, justitia, inquam, et continentia et communiate cæterisque quæ his cognatæ sunt.

9. Τὸς βουλευομένους καὶ πράττοντάς τι ἀπὸ θεῶν ἀρχεσθαι χρῆ· τὸ γὰρ ἄριστον, ὡσπερ ἂ παροιμία φατί, τὸν θεὸν ἤμεν αἴτιον πάντων τούτων. Ἐτι δὲ φαύλων πράξεων ἀπέχεσθαι καὶ μάλιστα διὰ τὰν πρὸς τὸν θεὸν ἔμδουλιαν· οὐδενὸς γὰρ ἀδίκου θεὸν κοινοῦν. βοηθεῖν δὲ ἕκαστον ἑαυτῷ καὶ ποτικελεύεσθαι κατ' ἀξίαν τῶν δικαίων μεταλαμβάνειν καὶ πράσσειν· τὸ γὰρ ὑπὲρ μικρῶν καὶ μεγάλων ὁμοίως διατείνεσθαι ἄγαν μικροπρεπὲς δοκεῖ ἤμεν καὶ ἀνελεύθερον. Διὸ δεῖ φροντίζειν τῷ ἂ μὴ σφόδρα ἐς τὰ ἥκιστα^b καὶ τὰ μεγάλα ἐμπίπτειν· ἀλλὰ κατ' ἀξίαν τὰν ἑαυτῷ καὶ δύναμιν^c μετρίοντα ἕκαστω πράγματι ἐπιβάλλειν, ὅπως τίμιος ἦ καὶ σεμνός.

Ἄδικον δὲ ἀνδρὶ ἢ γυναικὶ κεκριμένοις ὑπὸ πόλεως ἐπαρωγῆν μὴ ποιεῖσθαι μηδὲ ὁμιλεῖν μηδένα, ἢ ὀνειδίεσθαι ὡς ὄντα ὅμοιον ᾧ ὁμιλεῖ. Τούτους δὲ προκεκριμένους ἀνδρας ἀγαθοὺς ἀγαπᾶν καὶ ἐντυγχάνειν αὐτοῖς, τελειοῦσθαι τε τὴν μεγίστην καὶ τελειοτάτην τελετήν, ἀνδραγαθίαν μιμουμένους ἐπ' ἀληθεία καὶ κτωμένους τὴν ἀρετήν· οὐδεὶς γὰρ ἀνὴρ τέλειος ἀνευ ταύτης. Πολίτη δὲ ἀδικουμένῳ βοηθεῖν καὶ οἰκοὶ καὶ ἐπὶ ξένης ξένον δὲ πάντα τὸν ἐν τῇ ἑαυτοῦ πατρίδι σεβόμενον καὶ κατὰ τοὺς οἰκείους νόμους εὐφύμως καὶ οἰκείως προσδέχεσθαι καὶ ἀποστέλλειν, μεμνημένους Διὸς ξενίου ὡς παρὰ πᾶσιν ἰδρυμένου κοινοῦ θεοῦ καὶ ὄντος ἐπισκόπου φιλοξενίας τε καὶ κακοξενίας. Ἠγεῖσθαι δὲ καὶ παραγγέλλειν πρῆσβυτέρους νεωτέρους τὸ αἰδεῖσθαι καὶ αἰσχύνεσθαι τὰ κακά, φανεροὺς ὄντας αὐτοὺς αἰσχουνομένους καὶ αἰδουμένους· ὡς ἐν αἷς πόλεσι πρῆσβυτέρων ἀναίσχυνται, φύονται παῖδες αὐτῶν καὶ

παῖδων παῖδες ἀναίσχυντοι. Ἀκολουθεῖ δὲ ἀναίσχυνται καὶ ἀναίδεια ὕβρις καὶ ἀδίκια, τούτοις δὲ ἔκεται ὀλεθρος. Μηδεὶς δ' ἔστω ἀναιδής, ἀλλὰ σωφρονεῖτω ἕκαστος, ὡς οὕτω θεοφίλους θεῶν ἰλαστικὰς σωτηρίας οὐδεὶς γὰρ κακὸς θεοφιλής. Τίματ' ὁ δὲ ἕκαστος τὸ καλὸν καὶ τὸ ἀληθές, καὶ μισεῖτω τὸ αἰσχρὸν καὶ τὸ ψεῦδος· ταῦτα γὰρ ἀρετῆς σημεῖα καὶ κακίας. Διὸ χρῆ συνθέζειν ἐκ παίδων κολάζοντας μὲν τοὺς φιλοψευδεῖς, φιλοῦντας δὲ τοὺς φιλαλήθεις, ἐν' ἐμφυσιῶται ἕκαστω τὸ κάλλιστον καὶ σπερματιωδέστατον τῆς ἀρετῆς. Προσποιεῖσθω δὲ ἕκαστος τῶν πολιτῶν σωφρονεῖν μαῶλον ἢ φρονεῖν· ὡς ἡ προσποίησις τοῦ φρονεῖν μέγα σημεῖον ἀπειροκαλίας καὶ σμικρότητος. Ἐστω δὲ ἡ προσποίησις τοῦ σωφρονεῖν ἀληθής· μηδεὶς γὰρ πλαττεῖσθω γλώσση καλὰ ἔργα, πράξεως καὶ διανοίας στερόμενος ἀγαθῆς. Χρῆ δὲ καὶ πρὸς τοὺς ἀρχοντας εὖνοιαν διαφυλάττειν καθάπερ πατράσιν εὐπειθοῦντας καὶ σεβομένους· ὡς ὁ μὴ διανοούμενος οὕτω τίσει δίκην κακῆς βουλῆς δαίμοσιν ἐστιώχοις. Ἀρχοντες γὰρ ἐστιουχοῦσι πόλεως καὶ πολιτῶν σωτηρίας. Χρῆ δὲ καὶ τοὺς ἀρχοντας δικαίως προεστάναι τῶν ἀρχομένων καθάπερ τέκνων ἰδίω, ἔχθραν καὶ φιλίαν καὶ θυμὸν ἐν τῷ κρίνειν κοιμίσαντας. Ἐπαινείσθωσαν δὲ καὶ εὐδοκιμείτωσαν, ὅσοι ἂν ὄντας εὐποροὶ τοῖς ἐνδεεστέροις ἐπαρκῶσιν, ὡς τέκνα καὶ ἀμύντορας σὺζοντας τῆς ἑαυτῶν πατρίδος. Ἐπαρκεῖτωσαν δὲ τοῖς διὰ τύχην πενομένοις, καὶ μὴ διὰ βίον ἀργὸν καὶ ἀκρατῆ· ἢ μὲν γὰρ τύχη πᾶσι κοινόν, ὁ δὲ ἀργὸς καὶ ἀκρατὴς βίος κακοῖς ἀνδράσιν ἴδιος. Καλὸν δ' ἔστω καὶ μὴ γνῆναι ἐάν τις τῷ συνειδῆ ἀδικῶντι, ἵνα ἡ πολιτεία σώζηται

9. Consultantes agentesque aliquid a diis auspicari debent : siquidem optimum est, quod proverbii loco dici solet, deum esse horum omnium auctorem. Præterea a malis facinoribus abstinendum est, idque maxime propter communem cum deo deliberationem, quum deo nullum cum injusto commercium sit. Oportet autem sibi quemque auxiliari ac se ad capessenda et agenda justa quæ dignitati respondent incitare : nam pro parvis rebus tantum quantum pro magnis nitî nimis humile et illiberale videtur esse. Quare curandum est, ne nimio impetu ad minima et ad magna feramur, sed pro dignitate tua et viribus singula perpendere atque aggredi debes, ut honorandus et gravis videaris. Viro aut mulieri injustis a civitate habitis nemo auxiliari debet neque conversari cum iis, alioquin exprobranda ei fuerit similitudo ejus quocum conversatur. Viros autem benignitate præstabiles amare cum iisque commercium habere decet, et probitatem vere imitando et comparanda virtute maximum ac perfectissimum hoc veluti sacrificium facere : nemo enim homo sine virtute perfectus est. Cæterum injuria affecto civi vel in patria vel apud exteras nationes opitulari convenit : hospitem vero quemlibet in patria sua cultum legibus propriis bene precando et familiariter tum accipere tum remittere oportet, memores Jovis hospitalis, ut dei communis apud omnes consti-

tuti qui hospitalitatem et inhospitalitatem inspiciat. Porro senes junioribus duces sint et magistri ad mala ob pudorem ac verecundiam fugienda, ita ut appareat ipsos quoque tam pudore quam verecundia moveri : quia in quibus civitatibus senes impudentes fuerint, liberi etiam nepotesque eorum impudentiam laborant. At vero impudentiam et ingenium inverecundiam contumelia sequitur et injustitia, has autem rerum interitus excipit. Quocirca nemo impudens esto, sed sibi quisque temperantiam conciliet, tanquam hac ratione deos habiturus propitios et salute fruiturus : neque enim improbus quisquam deo gratus est. Præterea unusquisque honestatem ac veritatem colat, turpitudinem et mendacium oderit : hæc enim virtutis et vitii signa habentur. Quare statim a pueris assuefacere oportet poena quidem mentiri solitos, amore autem veraces, ut singulorum animis honestatis et virtutis semina mandentur. Super hæc unusquisque civium se temperantem potius quam sapientem videri student : quoniam simulare sapientiam magnum est imperitii et parvi animi indicium. Temperantis autem affectatio debet esse vera, neque quisquam egregia facta simulet qui mentem a rerum bonarum studio averterit. Erga principes quoque velut erga parentes benevolentiam nos conservare decet obsequium iis et honorem præstando : propterea quod qui aliter senserit mali

πολλοὺς ἔχουσα τῆς εὐκοσμίας φύλακας. Ὅ δὲ μη-
νῶν εὐσεβῆς ἔστω καὶ κατὰ τῶν οἰκειωτάτων ἔξα-
γέλλων· οὐδὲν γὰρ ἔστιν οἰκειότερον πατρίδος. Ἐμ-
φανιζόντων δὲ μὴ τὰ δι' ἀκούσιον ἄγνοιαν γιγνόμενα,
ἀλλ' ὅσον ἂν ἐκ προνοίας τι ἁμαρτάνωσιν. Ὅ δ' ἐμ-
φανισθεὶς, ἂν ἐθελεχθῆ τῷ μνήσαντι, μισείσθω ὑπὸ
πάντων, δίκην διδοὺς ἀχαριστίας, ἧς ἀποστερεῖ τὸν
ιατρεύοντα μεγίστην νόσον ἱατρευόμενος ἀδικίαν.
Ἔστω δὲ μέγιστα ἀδικήματα θεῶν καταφρόνησις καὶ
γονέων κάκωσις ἐκούσιος καὶ ἀρχόντων καὶ νόμων
ὀλιγωρία καὶ ἐκούσιος ἀτιμία δικαιοσύνης. Δικαιο-
τατος δὲ ἔστω καὶ δσιώτατος πολίτης ὁ ταῦτα τιμῶν
καὶ ἐμφανίζων πρὸς πολίτας καὶ ἀρχοντας κατὰ τῶν
καταφρονούντων. Ὑπὲρ πατρίδος ἀπονήσκειν σε-
μνότερον ἔστω ἢ γλιχόμενον τοῦ ζῆν ἐγκαταλείπειν αὐτὴν
καὶ τὸ καλόν. Κρείττον γὰρ τεθνάναι καλῶς ἢ ζῆν
αἰσχρῶς καὶ ἐκπνειδίως. Χρὴ δὲ καὶ τῶν τελευ-
τώντων ἕκαστον τιμᾶν μὴ δακρύοις μηδὲ οἴκτοις,
ἀλλὰ μνήμῃ ἀγαθῇ καὶ τῇ τῶν κατ' ἔτος ὥραιων ἐπι-
φορᾷ, ὡς ἀχαριστίας οὔσης πρὸς δαίμονας χθονίους
λύπης ὑπὲρ τὸ μέτρον γιγνομένης. Βλασφημεῖτω δὲ
μηδεὶς ἐπ' ἀδικῶ βλάβῃ περὶ μηδενός· δσιώτερον
γὰρ εὐφημία κακῆγορίας. Νομίζεσθω δὲ πολίτης

ἀμείνων ὁ τῆς ὀργῆς κρείττων μᾶλλον τοῦ διὰ ταύτης
πλημμελοῦντος. Ὅ ἱερά καὶ ἀρχεῖα ὑπεραίρων τῇ
πολυτελείᾳ τῶν ἰδίων μὴ εὐδοξείτω, ἀλλ' ὀνειδίζεσθω·
μηδὲν γὰρ ἔστω ἰδιωτικὸν μεγαλοπρεπέστερον καὶ
σεμνότερον τῶν δημοσίων. Ὅ πλοῦτῳ καὶ χρήμασι
δουλείων καταφρονείσθω ὡς μικρόψυχος ὢν καὶ ἀνε-
λεύθερος καὶ κατακληττόμενος ὑπὸ κτημάτων πολυτε-
λῶν καὶ βίου τραγωδομένου, καὶ εὐτελῆς εἶναι τὴν
ψυχὴν ὑπολαμβάνεσθω. Ὅ γὰρ μεγαλόψυχος προ-
διανοεῖται πάντα παρ' ἐαυτῷ τὰ παρ' ἀνθρώποις, καὶ
δι' οὐδενὸς θορυβεῖται τοιοῦτου ὅταν παραπέση. Αἰ-
σχροβῆμονεῖτω δὲ μηδεὶς, ὅπως ἂν μὴ προσοικεῖοι^α
τὴν διάνοιαν ἔργοις αἰσχροῖς, μηδὲ ἀνατιμπλῆ τὴν
ψυχὴν ἀναιδείας καὶ μισαιμάτων. Τὰ μὲν γὰρ εὐ-
σχήμονα καὶ φίλα τοῖς οἰκείοις ὀνόμασι καὶ κειμένιοις
ὑπὸ τοῦ νόμου προσαγορεύομεν, πρὸς δ' ὁ ἔχθρῶς ἔχο-
μεν, ἐξιστάμεθα καὶ τῆς προσηγορίας διὰ τὸ αἰσχρὸν.
Ἔστω δὲ καὶ αἰσχρὸν εἰπεῖν τὸ αἰσχρὸν. Γυναῖκα δὲ
τὴν κατὰ νόμους ἕκαστος στεργέτω καὶ ἐκ ταύτης
τεκνοποιείσθω, εἰς ἄλλο δὲ μηδὲν προίεσθω τέκνων
τῶν αὐτοῦ σποράν· μηδὲ τὸ φύσι καὶ νόμῳ τιμιον
ἀνόμως ἀναλισκίτω καὶ ὑβρίζετω. Ἡ γὰρ φύσις τε-
κνοποιίας ἕνεκεν οὐκ ἀκολασίας ἐποίησε τὴν σποράν.

consilii prenam dabit genis civitatis custodibus. Principes
enim civitatem civumque salutem custodiunt ac tuerunt.
Sed et principes juste civibus præesse oportet, tanquam
liberis suis, inimicitiam amicitiamque et iram in iudicando
sopientes. Porro laudari ac celebrari debent qui locupletes
quum sint tenuioribus opem ferunt, utpote liberorum
patriæque defensorum conservatores. Subveniant autem
iis qui fatorum acerbitate, non vitæ otiosæ et intemperan-
tiæ culpa pauperes sunt. Nam fatum et fortuna omnium
communia sunt, at vita otiosa et incontines malorum ho-
minum propria est. Item honestum iudicetur indicare
mali facinoris conscium, ut republica incolomis perma-
neat multos habens formæ suæ bene compositæ custodes.
Is vero qui indicat pius existimetur, etiamsi proximorum
delicta efferat: nihil enim patria nobis conjunctus est.
Patefacienda sunt autem non ea quæ inviti et imprudentes
quidam commiserint sed quæ consulto peccaverint. Cæ-
terum indicatus, si accusatori sua sponte inimicitias
denuntiarit, a cuiculis odio habeatur, ut pœnam det animi
ingrati quo deserit medicum maximo morbo injustitiæ
medicinam facientem. Sed maxima scelera putentur deo-
rum contemptio, voluntaria parentum vexatio, principum
legumque neglectio et voluntaria ignominia justitiæ illata.
Quamobrem justissimus civis idemque sanctissimus judi-
cetur qui hæc honorat et contemnentes apud cives et prin-
cipes indicat. Pro patria mori magis decorum ducatur,
quam vivendi cupiditate patriam et honestatem derelin-
quere. Præstat enim honesta morte occumbere quam
turpiter et probrose vivere. Cæterum defensorum unum-

quemque non lacrimis aut ejulatu, sed bona recordatione
et fructuum quotannis nascentium munere honorare
oportet, quia ingrati animi adversus inferos genios videtur
nimis morere. Nemo autem immerito damnum passus
ulla in re convicietur: nam pius hominem magis decent
bona verba quam maledicta. Civis qui vicerit iram longe
melior existimandus est illo qui propter iram delinquit.
Quisquis templa et prætoria privatorum ædificiorum ma-
gificentia superat, non laude, sed reprehensione dignus
habeatur: nihil enim privatum splendidius et ornatus
quam publica esse debet. Divitiis et pecuniæ serviens
contemnatur ut sordidus et illiberalis stupidusque prætiōsa-
rum possessionum et vitæ mollis admirator humilisque
animi homo esse existimetur. Quippe vir magnanimus
quæ in rebus humanis evenire possint omnia secum præ-
meditatus nulla tali perturbatur fortuna, quando contigit.
Cæterum turpia nemo loquatur, ne animum factis obscenis
adjiciat mentemque impudentia ac sceleribus compleat.
Etenim quæ honesta et cara nobis sunt, aptis nominibus
atque in lege scriptis appellamus, quæ vero odium, ab-
eorum vel appellatione propter turpitudinem discedimus.
Esto igitur turpe etiam rem turpem memorare. Uxorem
legitimam unusquisque amet ex eaque liberos suscipiat,
nec tamen ullo alio consilio effundat semen ad liberos pro-
creandos destinatum, id quod natura et lege pretiosum
est flagitiose consumens et ad stuprandas virgines con-
vertens. Natura enim prolis generandæ, non lascivias
causa semen produxit. Uxorem vero castam esse oportet,
neque impium aliorum virorum coitum admittere, impen-

Γυναῖκα δὲ σωφρονεῖν χρὴ καὶ μὴ προσδέχεσθαι συνουσίαν ἀσεβῆ παρ' ἄλλων ἀνδρῶν, ὡς ἀπαντοίσης νεμέσεως παρὰ δαιμόνων ἐξοικιστῶν καὶ ἐχθροποιῶν. Ὁ μητρυιὴν ἐπιγαμῶν μὴ εὐδοξίετω, ἀλλ' ὀνειδιζέσθω ὡς παραίτιος ὧν οικίας διαστάσεως. Χρὴ δὲ ἐμιμῆναι τοῖς εἰρημῶνι, τὸν δὲ παραβαίνοντα ἔνοχον εἶναι τῇ πολιτικῇ ἀρχῇ. Προστάσει δὲ ὁ νόμος ἐπίστασθαι τὰ προίμια τοῖς πολίταις ἀπαντας, καὶ ἐν ταῖς ἑορταῖς μετὰ τοὺς παιᾶνας λέγειν ὧς ἂν προστάσῃ ὁ ἐστιάτωρ, ἵν' ἐμφυσιῶται ἕκαστῳ τὰ παραγγέλματα.

(Stobæus Flor. XLIV, 40 Χαρόνδα Καταναίου προίμια νόμων. Emendavi : ^a τῷ; codd. τὸ vel τῷ. ^b ἤκιστα; codd. μάλιστα. ^c δύναμιν; codd. δυναμίαν. ^d προσοικειοί; codd. παροικιοί.)

10. Τοὺς κατοικοῦντας τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν πάντας πρῶτον πεπεισθαι χρὴ καὶ νομίζειν θεοὺς εἶναι, καὶ ἀναθλιπόντας ἐς οὐρανὸν καὶ τὸν κόσμον καὶ τὴν ἐν αὐτοῖς διακόσμησιν καὶ τάξιν· οὐ γὰρ τύχης οὐδ' ἀνθρώπων εἶναι δημιουργήματα· σέβεσθαι δὲ τούτους καὶ τιμᾶν, ὡς αἰτίους ὄντας ἀπάντων ἡμῖν ἀγαθῶν τῶν κατὰ λόγον γιγνομένων. Ἐκαστον οὖν ἔχειν καὶ παρασκευάζειν δεῖ τὴν αὐτοῦ ψυχὴν πάντων τῶν κακῶν καθαρὰν· ὡς οὐ τιμᾶται θεὸς ὑπ' ἀνθρώπου φαύλου, οὐδὲ θεραπεύεται δαπάναις οὐδὲ τραγωδίαις ἀλίσκῃται ^a, καθάπερ μοχθηρὸς ἄνθρωπος, ἀλλ' ἀρετῇ καὶ προαιρέσει τῶν καλῶν ἔργων καὶ δικαίων. Διὸ ἕκαστον δεῖ εἰς δύναμιν ἀγαθῶν εἶναι καὶ πράξει καὶ προ-

αιρέσει τὸν μέλλοντα ἔσεσθαι θεοφιλῆ, καὶ μὴ φοβέσθαι τὰς εἰς χρήματα ζημίαις μᾶλλον τῶν εἰς αἰσχρῆν τεϊνόντων· καὶ πολίτην ἀμείνονα νομίζειν ^b τὸν τὴν οὐσίαν προΐεμενον μᾶλλον τοῦ καλοῦ καὶ δικαίου. Ὅσοις δὲ μὴ βῆδιον πρὸς ταῦτα τὴν ὁρμὴν πεπεισθαι τὴν δὲ ψυχὴν ἔχουσιν εὐκλίνητον πρὸς ἀδικίαν, ὧς ἡμῖν παρηγγέλω πᾶσι τοῖς τοιοῦτοις πολίταις καὶ πολιτίσι καὶ ξυνοίκιοις, μεμνησθαι θεῶν ὡς ὄντων καὶ δίκας ἐπιπεμπόντων τοῖς ἀδίκοις· καὶ τίθεσθαι πρὸ ὀμμάτων τὸν καιρὸν τοῦτον, ἐν ᾧ γίνεται τὸ τέλος ἕκαστου τῆς ἀπαλλαγῆς τοῦ ζῆν· πᾶσι γὰρ ἐμπίπτει μεταμέλεια τοῖς μέλλουσι τελευταῖν, μεμνημένους ὧν ἡδίκηκται καὶ ὁρμη τοῦ βούλεσθαι πάντα πεπερῆσθαι δικαίως αὐτοῖς. Διὸ δεῖ ἕκαστον παρ' ἕκαστην πρᾶξιν εἰς συνοικεῖσθαι τὸν καιρὸν τοῦτον ὡς ἐκ παρόντα· οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ δικαίου εἰρησιεῖν. Ἐὰν δὲ τῷ παραστῇ δαίμων κακῶς τρέψῃ πρὸς ἀδικίαν, διατρέβειν πρὸς νοαῖς καὶ βωμοῖς καὶ τεμένεσι, φεύγοντα τὴν ἀδικίαν ὡς δέσποιναν ἀσεβιστάτην καὶ χαλεπωτάτην, ἱκετεύοντα τοὺς θεοὺς συναποτρέπειν αὐτήν. Ἴνεαι δὲ καὶ πρὸς ἀνδρας δοῦσαν ἔχοντας ἐπ' ἀνδραγαθίᾳ, ἀκουσόμενον περὶ εὐδαιμόνου βίου καὶ κακῶν ἀνδρῶν τιμωρίας, ἵνα ἀποτρέπηται τῶν ἀδίκων ἔργων δειστοδιμνωῶν δαίμονας ἀλάστορας. Πάντας δὲ τιμᾶν ^c τοὺς κατοικοῦντας τὴν πόλιν καὶ τοῖς ἄλλοις νομίμοις καὶ τοῖς πατρίοις ^d τοὺς θεοῖς· πάτρια δὲ εἶναι τὰ κάλλιστα. Πεκτεῖσθαι δὲ τοῖς νό-

dente fatali a diis ultione qui modo ejciant homines et similitates faciunt. Qui novercam filiis inducit non laude, sed vituperatione dignus, ut domesticæ dissensionis auctor, videri debet. De reliquo necesse est nunquamque hæc præcepta servare, ab officio autem discedentem civili exsecrationi obnoxium esse. Jubet autem lex hæc proœmia cives omnes tenere eaque diebus festis post pœanes memoriter dicere, cuicumque convivator id negotium mandaverit, ut singulorum animis monita hæc inbæreant.

10. Omnes qui urbem et regionem inhabitant primum persuasum habere et existimare oportet deos esse, cælum etiam intuentes et mundum rerumque in iis ordinem atque ornatum : neque enim fortuita aut humana inhuamodi opera putare convenit : deinde colendi honorandique dii sunt ut bonorum omnium auctores quæ rationi convenienter nobis contingunt. Singulos igitur animum ab omnibus malis purum habere atque efficere decet : quia ab improbo homine non honoratur deus, neque sumtibus collitur neque tragœdiis capitur, tanquam homo malus, sed virtute justarumque et honestarum rerum studio. Quocirca unumquemque opus est pro viribus bonum esse tum factis tum voluntate qui modo futurus sit deo gratus neque pecuniarum jacturam metuere magis quam vitæ notas ac dedecora : et civem meliorem existimare qui opes potius quam honestatem et justitiam projicit. Ceterum illos quorum animi non facile ad hæc convertuntur

quique mentem ad injustitiam pronam habent, simul viros simul mulieres, cives aliosque populares monitos velim meminisse deorum, ut qui et sint et pœnam ab injustis repetant atque ante oculos sibi ponere tempus illud quod unicuique finis est vitæ futurum : morituros enim omnes delictorum suorum memores pœnitentia invadit cupiditasque vitæ universæ, si fieri posset, justissime actæ. Quamobrem singulos oportet semper in singulis actionibus illi tempori tanquam præsentī assuescere : quia sic maxime honesti justique curam agent. Si quis vero a malo quopiam genio astante ad injustitiam incitetur, is ad templa, aras et delubra versetur, fugiens injustitiam velut dominam admodum impiam et infestam, deorumque opem ad eam propellendam imploret. Accedat quoque ad viros probitatis nomine claros, de vitæ felicitate et malorum hominum pœna diserentes auditorus, ut genios scelerum ultores metuens ab injustis facinoribus avertatur. Ceterum qui urbem habitant omnes deos cum aliis ritibus, tum patrii venerari debent, quoniam optimi existimantur. Præterea cunctos oportet legibus obedire, principes revereri iisque cedere et imperata facere : siquidem post deos et genios et heroes proximis honoribus afficiuntur parentes, leges ac principes apud homines cordatos et ad incolumitatem pervenire cupientes. Sed nemo aliam civitatem

μοις ἀπαντας καὶ τοὺς ἀρχοντας αἰδεῖσθαι καὶ ἐξίστασθαι καὶ ποιεῖν τὸ παραγγελλόμενον· ὡς μετὰ θεοῦ καὶ δαίμονας καὶ ἥρωας γονεῖς τε καὶ νόμοι καὶ ἀρχοντες σύνεγγυς εἶσι ταῖς τιμαῖς παρ' ἀνθρώποις νοῦν ἔχουσι καὶ σωθησόμενοι. Πόλιν δὲ φιλαίτερον μηδεὶς ἄλλην ποιείσθω τῆς αὐτοῦ πατρίδος, ὡς θεῶν πατρῶων νεμεσύνωντων· ἀρχὴ γὰρ προδοσίας φύεται τοῖς τοιαῦτα βουλομένοις. Ἐτι δὲ χαλεπώτερον τῆς οἰκείας γῆς στερόμενον ζῆν ἐπ' ἄλλοτρίας· οὐδὲν γάρ ἐστιν οἰκειότερον πατρίδος. Μηδὲ ἐχθρὸν ἀκατάλλακτον μηδεὶς μηδένα νομιζέτω τῶν πολιτῶν, οἷς ἐφείκασιν οἱ νόμοι μετέχειν τῆς πολιτείας· ὡς ὁ τοιοῦτος οὔτε ἀρξαι δύναται ἂν οὔτε δικάσαι καλῶς, τὸν θυμὸν ἔχων κυριώτερον τοῦ λογισμοῦ. Μηδεὶς δὲ λεγέτω κακῶς μήτε κοινῇ τῆν πόλιν μήτε ἰδίᾳ τὸν πολίτην· ἀλλ' οἱ τῶν νόμων φύλακες ἐπιμελείσθωσαν τῶν πλημμελούντων, πρῶτον μὲν νοθευόντες, ἐὰν δὲ μὴ παύωνται, ζημιούντες. Τῶν δὲ κειμένων νόμων ἐὰν τις δοκῇ μὴ καλῶς κείσθαι, μετατιθέναι ἐπὶ τὸ βέλτιον· μενόντων δὲ, πάντας πειθαρχεῖν· ὡς ὑπ' ἀνθρώπων μὲν ἤττασθαι τοὺς κειμένους νόμους οὐ καλὸν οὐδὲ συμφέρον, ὑπὸ δὲ νόμου βελτίονος ἠττώμενον κατακρατεῖσθαι καὶ καλὸν καὶ συμφέρον. Τοὺς δὲ ταῦτα παραβαίνοντας γρῆ καὶ κολάζειν ὡς κατασκευάζοντας τῇ πόλει μεγίστων κακῶν ἀρχήν, ἀναρχίαν. Ἀρχοντας δὲ μὴ εἶναι αὐθάδεις, μηδὲ πρὸς ἐπήρειαν κρίνειν, μηδὲ μεμνησθαι κρίνοντας φίλιας ἢ ἐχθρας, ἀλλὰ τοῦ δικαίου· ὅτω

γὰρ ἀποδώσουσι τὰς κρίσεις δικαιοτάτας καὶ τῆς ἀρχῆς ἔσονται ἄξιοι. Τοὺς μὲν οὖν δούλους προσήκει διὰ φόβον πράττειν τι τῶν δικαίων, τοὺς δ' ἐλευθέρους δι' αἰδῶ καὶ τὸ καλόν· διὸ γρῆ καὶ τοὺς ἀρχοντας εἶναι τοιοῦτους, ἢ ἔχῃσιν οἱ ἀρχόμενοι τοὺς ἀξίους αἰσχύνης. Ἐὰν δὲ τις βούληται τῶν κειμένων νόμων κινεῖν ἢ ἄλλον εἰσφέρειν νόμον, εἰς βρόχον εἰρας τὸν τρᾶχηλον λεγέτω τοῖς πολλοῖς περὶ αὐτοῦ· καὶ ἐὰν μὲν διαψηφισομένων δόξη λελύσθαι τὸν νόμον ἢ ὑπάρχειν τὸν εἰσφερόμενον, καὶ αὐτὸν ἀθῶον εἶναι· ἐὰν δὲ ὁ προὔπαρχων μᾶλλον δοκῇ καλῶς ἔχειν ἢ ὁ εἰσφερόμενος ἢ ἄδικος, τεθνάναι τὸν κινούντα ἢ εἰσφέροντα νόμον, ἐπισπασθέντος τοῦ βρόχου.

(Stobæus Flor. XLIV, 20-21 Ζαλεύκου προομιῶν νόμων. Emendavi : ^a ἀλίσκεται; codd. τῶν ἀλισκομένων. ^b νομίζειν; codd. ὀνομάζειν. ^c τιμῶν τοὺς κατοικοῦντας cum Meinekio; codd. τιμῶν τοῖς οἱ κατοικοῦντες. ^d καὶ τοῖς πατρίοις cum eodem; libri τοῖς πατρίοις.)

II. Ζάλευκος ὁ τῶν Λοκρῶν νομοθέτης τοὺς νόμους ἔφησε τοῖς ἀραχνίοις ὁμοίους εἶναι. Ὡσπερ γὰρ εἰς ἐκεῖνα ἐὰν μὲν ἐμπέση μυῖα ἢ κώνωψ κατέχεται, ἐὰν δὲ σφήξ ἢ μέλιττα διαβρῆξασα ἀφίπταται· ὅτω καὶ εἰς τοὺς νόμους ἐὰν μὲν ἐμπέση πένης συνέχεται, ἐὰν δὲ πλούσιος ἢ δυνατὸς λέγειν διαβρῆξας ἀποτρέχει.

(Stobæus Flor. XLV, 25 Ζαλεύκου.)

tem majori amicitia sibi conjungat quam patriam, utpote diis patriis indignantibus : nam talia molientibus in animo proditiōnis initium oritur. Est vero etiam acerbius patria carentem in aliena regione vitam degere : nihil enim nobis natura conjunctius quam patria est. Nemo vero queniūquam pro implacabili inimico e civium numero habeat, quos leges reipublicæ participes esse voluerunt : quippe talis vir neque imperare neque judicare recte poterit, ut cui ira potior sit ratione. Nemo etiam maledicat neque in commune universæ civitati neque privatim ulli civi : sed legum custodes eorum qui delinquent curam agant, admonendo primum, deinde nisi paruerint, mulando. Quodsi qua ex conditis legibus visa fuerit non bene lata esse, in melius mutetur : confirmatis vero et permanentibus omnes obtemperent : nam positas leges ab hominibus vinci nec decet nec conducit, contra homines superari a lege præstantiori qua par est qua utile. At ista egredientes puniendi sunt, ut maximæ calamitatis principium civitati machinantes, principum legumque ir-

reverentiam. Principes autem neque superbi esse debent, neque contumeliose judicare, neque in judicando amicitiam inimicitiaevæ, sed justitiam meminisse : ita enim judicia æquissima facient et imperio digni erunt. Ac servos quidem convenit ob timorem aliquid juste facere, liberos vero propter reverentiam et honestatem : quocirca principes quoque tales esse oportet, ut civibus digni verecundia videantur. Quodsi quis volet leges constitutas abrogare vel novam ferre, is collo in laqueum inserto de lege verba ad multitudinem faciat : ac si ferente suffragia populo vetus illa lex antiquata videatur aut ea quæ rogatur bona esse, indemnitas evadat : contra si prior lex melius se habere videatur, aut nova de qua agitur injusta sit, is qui rescindit vel rogat legem laqueum adducto moriatur.

11. Zaleucus Locrenslum legumator leges dixit similes esse araneorum telis. Nam sicut in illas si musca aut culex inciderit, retinetur, si vero vespa aut apis, perrupta tela avolat : ita legibus implicati pauperes tenentur, ditiores aut eloquentes perruptis legibus aufugiunt.

ἐκ τοῦ περὶ δαιμόνων. Vulgari ^a πολυπραγμοσύνη; cod. πολυπραγμοσύνη. ^b προκαλέσαιο; codd. προκαλεόμενος. ^c ὥστε τὸν ἀντίδικον προθύμως τῇ συνθήκῃ ἐμμένειν; codd. ὥστε ὁ ἀντίδικος προκαλέσαιο ἐμμένειν. ^d καὶ αἶκα τὰ πολλὰ ἐξαγορεύων τῷ πράγματι μὴ ἄλλα λέγῃ ἄλλ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα; codd. καὶ αἶκα τὰ πολλὰ ἐξηταγόμενον τῷ πράγματι καμαύλη ἄλλ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα. ^e διαίτησθαι; codd. διαίτησθαι.)

5. Χρῆ τὸν βασιλέα σοφὸν ἦμεν οὕτω γὰρ ἐστὶται ἀντίτιμος καὶ ζαλωτὰς τῷ πρᾶτῳ θεῷ. Οὗτος γὰρ καὶ φύσι ἐντὶ καὶ πρᾶτος βασιλεύς τε καὶ δυνάστας, ὁ δὲ γενέσι καὶ μιμᾶσι, καὶ ὁ μὲν ἐν τῷ παντὶ καὶ ὄλω, ὁ δὲ ἐπὶ γᾶς, καὶ ὁ μὲν αἰεὶ τὰ πάντα διοικεῖ τε καὶ ζῶει αὐτὸς ἐν αὐτῷ κεκταμένους τὰν σορίαν, ὁ δ' ἐν χρόνῳ ἐπιστάμην. Ἄριστὰ δὲ καὶ μιμέοιτο τοῦτον, εἰ μεγαλόφρονά τε καὶ πρᾶον ^a καὶ ὀλιγοδεία παρασκευάζει αὐτόν, πατρικᾶν διάθεσιν ἐνδεικνύμενος τοῖς ὑφ' αὐτῷ· διὰ τοῦτο γὰρ που μάλιστα καὶ νενομίκαντι ^b τὸν πρᾶτον θεὸν πατέρα μὲν θεῶν πατέρα δὲ ἀνθρώπων ἦμεν, ὅτι ἥπιος πρὸς πάντα τὰ ὑπ' αὐτῷ γινόμενά ἐντι, καὶ ἐπιμελούμενος ^c τᾶς προστασίας οὐδέποκα παύεται, οὐδὲ ἤρκεσται τῷ ποιητᾶς μόνον πάντων γεγονέναι, ἀλλὰ καὶ τροφεὺς διδάσκαλός τε τῶν καλῶν πάντων καὶ νομοθέτας πέφυκε πᾶσιν ἐπίσας. Τοιοῦτον θέμις ἦμεν ^d καὶ τὸν ἐπὶ γᾶς καὶ παρ' ἀνθρώποις ἀγεμονὸν μέλλοντα βασιλέα· οὐδὲν δὲ ἀβασιλευτον καλὸν οὐδὲ ἀναρχον· ἀνευ δὲ σοφίας καὶ ἐπιστάμας οὔτε μὲν βασιλέα οὔτε ἀρχοντα οἶόν τε ἦμεν· μιματὰς ἄρα καὶ ὑπαρέτας ἐσσεῖται νόμιμος τῷ θεῷ ὁ σοφός τε καὶ βασιλεύς.

(Stobæus Flor. XLVIII, 63 Σθενίδα Λοκροῦ Πυθαγορείου περὶ βασιλείας. — ^a πρᾶον Halmii conjectura est; ἀβρόν libri. ^b νενομίκαντι reposui pro membranarum lectione νενομίχθαι. ^c ἐπιμελούμενος exaravi; codd. ἀμελούμενος vel μελούμενος. ^d θέμις ἦμεν Valckenarius legendum conjecit pro corrupta codicum scriptura ἐπιστήμεν.)

6. Ὅτι μὲν ἅπαντος ζῶω φύσις ποτὶ τε τὸν κόσμον ἀρμολογῶν καὶ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ πολλοῖς μοι δοκεῖ τεκμαίρεισι φανερὸν ἦμεν. Συμπνεύουσα γὰρ οὕτω καὶ συνδεδιμένα τᾶ ἀρίστα τε ἔμα καὶ ἀναγκία ἀκολουθία ^a ὀπαδεῖ ῥύμα τῷ παντός περιουχομένα ^b ποτὶ τε τὰν κοινὰν εὐκοσμίαν καὶ ποτὶ τὰν ἴδιον ἐκάστῳ διαμονάν παρὸ καὶ τὸδε κόσμος ποταγορεύεται καὶ ἐντι τῶν ὄντων ζῶων τελητάτον. Ἐν δὲ τοῖς μέρεσιν αὐτῷ πολλοῖς τε ὄντεσι καὶ διαφόροις τὰν φύσιν προέχει ^c τε ζῶων καὶ θεϊότατον καὶ ἔγγειον ^d διὰ τὸ μετέχεν πλῆθον τῷ θεῷ. Καὶ ἐν μὲν τῷ τῷ θεῷ ὄντος αἰεὶ φύσι τὰ τὰν πρᾶταν καὶ μεγίσταν ἀκολουθίαν ἔχοντα ἥλιός ἐντι καὶ σελάνα ^e καὶ τοὶ πλάνητες ἀστέρες· ἐν δὲ τῷ γῶφῳ τῷ σελάνας ἐνερθεν κατὰ ^f τὰ δι' εὐθείας ἰόντα σώματα ἂ τῷ δαίμονος φύσις ἔχει τὰν διεξαγωγάν· ἐν δὲ τῷ γῆ καὶ παρ' αἰὶν ἀριστοφύεστατον μὲν ἄνθρωπος, θεϊότατον δ' ὁ βασιλεύς, ἐν τε κοινᾷ φύσι πλεονεκτίων τῷ κρέσσονος, τὸ μὲν σκᾶνος τοῖς λοιποῖς ὁμοιος, οἱ γε γινώσκοντες ἐκ τᾶς αὐτᾶς ὕλας, ὑπὸ τεχνίτα δ' εἰργασμένους λώστω, ὅς ἐτεργίτευσεν αὐτὸν ἀρχετύπω χρώμενος ἐαυτῷ· κατασκευάσμα δὲ ὧν ὁ βασιλεύς ἐν καὶ μόνον ἐντι οἷα τύπος ^g τῷ ἀνωτέρῳ βασιλείῳ, τῷ μὲν πεποιηκότι γινώριμον δαί, τοῖς δ' ἀρχομένοις ὡς ἐν φασὶ τῷ βασιλῆα βλέπόμενον. Τᾶδε γὰρ κρίνεται τε καὶ

5. Oportet regem sapientem esse : sic enim vicissim honorandus erit et summi dei æmulus. Quippe hic natura primus est rex ac dominus, ille vero et ortu et imitatione, atque hic in toto mundo et rerum universitate, ille in terra, et hic quidem semper omnia administrat ac vivit insitam ipse sapientiam possidens, ille autem temporariam scientiam habens. Cæterum optime hunc imitetur, si magnanimum, mansuetum et paucorum indignum se præstiterit, paternum in cives animum declarans : hanc enim ob causam præcipue deum etiam existimarunt primum esse deorum atque hominum parentem, quod mitis in universum subjectorum cœlum est neque unquam rerum administratione neglecta cessat, neque solum cuncta procreasse contentus fuit, sed etiam nutritor præceptorque honorum omnium ac legumitor omnibus ex æquo est. Talem et eum esse regem convenit qui in terra hominibus imperaturus est : nihil vero regum aut magistratum imperia orbem pulchrum esse potest : sine sapientia vero ac scientia fieri nequit ut quisquam vel rex sit vel magistratus. Imitator ergo et minister legitimus dei vir sapiens et rex erit.

6. Uniuscujusque animalis naturam ad mundum et ejus

partes accommodatam esse multis signis probari mihi videtur. Sic enim consentiens et colligata optimam simul et necessariam convenientiam sequitur, universi impetu circumacta tum ad communem omnium ornatum tum ad singulorum perpetuitatem tuendam : quocirca etiam hæc rerum compages mundus vocatur et animalium perfectissimum est. In partibus vero ejus quæ et multæ sunt et natura diversæ excellit aliquod animal qua maxime divinum qua terrenum propterea quod plus divinitatis continet. Et in illa quidem æterna dei natura primam et maximam convenientiam habentia sol et luna et stellæ errantes sunt : in regione vero quæ est infra lunam ubi corporum motus est rectus demons natura versatur : cæterum in terra et apud nos præstantissimus quidem natura est homo, divinissimus vero rex atque in communi natura plus commodorum quam reliqui habens, corpore quidem cæteris similis, utpote ex eadem materia natus, ab optimo autem artifice factus qui enim se ipso exemplo usus fabricavit : quocirca rex unicum et solum quoddam opus est, supremi illius regis simulacrum, procreatori quidem suo semper familiare, civibus vero, tanquam in lumine, in regno conspicuum. Ita enim examinatur et probatur ut avium

δικιμάζεται, ὡς τὸ κράτιστον ἐν πτανόις ζῶν ἀετὸς ἀνωπὸν ἄλλω γενόμενον· χῶπι τῆς βασιλῆας δὲ λόγος ὡτός, θείας τε ἑάσας καὶ δι' ὑπερβολὰν λαμπρότατος δυσωράτω, αἰ μὴ τοῖς γνασίοις μαρμαρυγαὶ τε γὰρ πολλαὶ καὶ σκοτοδιναίσεις ὡς ἐπ' ὕψος ὄνησιν ἐπιθάντας τὸς νόθως ἀπῆλεγξαν· τοῖς δὲ προσηκόντως κατ' οἰκηότατα πρὸς αὐτὰν ἐπὶ τοῦτο ἂ φριγμένοις οἰκησίμος, κεχρηῆσθαι δυναμένοις αὐτῆ. Ἄ μὲν ὦν βασιλῆα ἰχρηῆμα εἰλικρινές τε καὶ ἀδιάφορόν ἐντι καὶ δι' ὑπερβολὰν θειότατον δυσέφικτον ἀνθρώπω. Δεῖ δὲ καὶ τὸν ἐς αὐτὰν καταστάντα καθαρώτατόν τε ἦμεν καὶ διευγίστατον τὰν φύσιν, ὡς μὴ τὸ λημπρότατον ἀρανίζῃ ἐν σπιλοῖς τοῖς ἑαυτῶ ἂ καθὸ καὶ τὴς ἀγνωστάτης τόπωσ ἐκκλιδωσάν τινεσ καὶ τῶν ἀντιασάντων ἑνοιμιαιοὶ τῶσ ἀντιάξαντασ αὐτοῖσ. Βασιλῆα δὲ τὸν διμλήσοντα φύσιόσ τε ἄραντῶ δεῖ μετέγεν ἐπίστασθαι ἰτε αὐτὸν ὄσω τῶν ἄλλων ἐντι θειότεροσ ὄσω τε ἄτεροσ αὐτῶ, οἷσ δὴ κατὰ λόγον ἀπεικάζων ἑαυτὸν ἀριστ' ἀν ἑαυτῶ τε χρηῆτο καὶ τοῖσ ὑποεταγμένοισ. Καὶ τοῖσ μὲν ἄλλοισ ἀνθρώποισ, αἶκα ἁμαρτάνωντι, ὄσωτάτα καθαρσίεσ ἐξομοιωθῆμεν τοῖσ ἀρχόντεσιν, αἶτε νόμοσ αἶτε βασιλεὺσ διέπει τὰ κατ' αὐτοῖσ· οἱ δ' αἶκα ἂ τῶ κρέσσονοσ δέοντεσ ὁ δὲ τὰ φύσιν ἀμπλάκωντι ἂ, οὐ μακρὰν οὐδ' ἀπωχισμένωσ αὐτοῖσ ἰχρηῆ παρὰ θεῶ ἂ μὲν ὡσ εὐθὺ τῆσ ἀφελείασ τυγχάνεν. Οὐτε γὰρ τὸν κόσμον διζοῖτο ἀν τις ἐν αὐτῶ τε ὄν καὶ μέρος ἐκείνω, οὐτ' ἀν ἀνόητοσ εἶη τῶ διέποντοσ αὐτὸν ὁ ἀτέρων ἂ αὐτοῖσ ἀρχων. Ἄ δ' εὐκοσμίεσ πολλὰ καὶ τὸ μτδὲν ἀναρχον εὐρέν δύνασθαι καὶ τῶ τρόπω τῆσ ἀρχῆσ διδάσκαλον. Ἐκλάμπει γὰρ αὐτῆσ εὐθὺ τὸ καλόν, ἀν

ὁ μιμασόμενοσ δι' ἀρετὰν αὐτῶ τε φίλοσ, ὄν μιμίμαται, καὶ πολὺ πλέον τοῖσ ὑπ' αὐτὸν τεταγμένοισ. Οὐ γὰρ ἀν τις θεοφίλησ ὄν μισοῖτο ὑπ' ἀνθρώπων, ἐπει οὐδὲ τὰ ἄστροσ οὐδ' ὁ σύμπασ κόσμοσ ἐχθαίρει τὸν θεόν· αἰ δὲ κα ἐμίσει τὸν ἀγεμονεούντα, οὐ κα εἴπετο πειθόμενοσ αὐτῶ· τὸ δ' ἐκείνω ἀρχεν εὐ αἶτιον τῶ καὶ τῶσδε ἀρχεσθαι καλῶσ. Ἐγῶ μὲν ὦν ὑπολαμβάνω καὶ τὸν ἐπὶ τῆσ γῆσ βασιλεῖα δύνασθαι μηδεμιᾶ τῶν ἀρετῶν ἐλαττοῦσθαι τῶ κατ' ὠρανὸν βασιλέωσ· ἀλλ' ὄσπερ αὐτοῖσ ἀπόδομόν τί ἐντι χρηῆμα καὶ ξένον ἐκείθιν ἀφιγμένον πρὸσ ἀνθρώπωσ, καὶ τῆσ ὄρετάσ ἀν τις αὐτῶ ἰργα ὑπολάβοι τῶ θεῶ καὶ δι' ἐκείνω αὐτῶ. Σκοπέοντι δ' ἀρχῆθεν ἀλάθηα λόγοσ· κοινωρία τε γὰρ πρῶτα τε πάντων καὶ ἀναγκασιότατα τῶ τῶν ἀνθρώπων γίνει, ὄσ μετέχει μὲν ὁ παρ' αἰμῖν βασιλεὺσ, μετέχει δὲ καὶ ὁ ἐν τῶ παντι πάντα διέπων· συνεστάναι γὰρ χωρὶσ φιλίεσ καὶ κοινωρίασ, ἀμάχανον σκοποῖη ὁ ἀν τις ταῦτα καὶ ἐπὶ τῶν συμπολιτευομένων, ἐξελὼν τῶ λόγῶ τὰν κατὰ συνάθηαν κοινωρία· ἐλάττων γὰρ αὐτα τῆσ τε θείεσ φύσιόσ καὶ τῆσ βασιλικῆσ· οὐ γὰρ δέονται τὰν τοιαῦταν δέησιν ἀλλ' ἄλλοισ ἄπαντα συμπονοῦσαι τῶ αὐτῶν ὄστεροῦντι ποιοῦνται κοινὰν ἐν βοήθηαν ἰ τέλειο γὰρ κατ' ἀρετὰν· ἂ δ' ἐν τῆσ πόλει φιλίεσ κοινῶ τινοσ τέλεοσ ἐχομένα τὰν τῶ παντοῖσ δμόνοιαν μιμίματα· ἀνευ δὲ τῆσ περὶ τῆσ ἀρχῆσ διατάξιοσ οὐδέμια ἀν πόλισ οἰκοῖτο· ἐσ δὲ ταῦταν νόμων τε δεῖται καὶ τινοσ πρῶτασίασ πολιτικῆσ τὸ τε ἀρχον καὶ τὸ ἀρχόμενον, εἴπερ σῶζοιτο δι' αὐτό ἂ. Ἐκ τούτων κοινὸν ἀγαθὸν εὐαρμοστίασ τις καὶ τῶν πολλῶν ὄμοφονίεσ μετὰ πειθοῦσ συναδοῖασ. Ὅ κατ' ἀρετὰν ἐξάρχων καλέεται τε

princeps aquila obversis soli oculis : eademque est regni ratio, ut quod divinum sit et propter nimiam claritatem oculis præstringat omnibus præterquam legitimis : etenim multi splendores oculis obversantes atque vertigines arguunt spurios tanquam in insolitam altitudinem nisos : qui vero, ut par est, propter naturæ cum regno similitudinem eo pervenerunt, habitare illud et commode eo uti possunt. Est igitur regnum res sincera et incorrupta et ob divinitatis excellentiam homini vix assequenda. Oportet autem hominem in eo fastigio locatum naturæ purissimum esse et splendidissimum, ne rem clarissimam suis maculis obscuret : quemadmodum nonnulli sanctissima loca inquinaverunt et spurci quidam eos quibus obviam facti sunt. Sed civitati præfuturum incontaminatæ naturæ participem esse convenit atque intelligere quanto reliquis diviniore sit quantoque alli ipso sint excellentiores, quibus ut decet sese comparans optime se ipso et civibus uti poterit. Ac cæteris quidem hominibus, si forte delinquant, sanctissima purgatio est arrepta principum similitudo, sive lex sive rex imperium apud ipsos teneat : at principes si melioris exempli indigentes naturæ culpa in vitium inciderint, non procul neque longe remotos eos decet dei beneficio statim opem consequi. Neque enim mundum quisquam quæsi-

verit, quum in eo versetur et ejus pars sit, neque aliorum rector eum a quo ipse regitur ignoraverit. Est vero hic ornatus maximus quando nihil moderatoris expertus reperitur et quando moribus principem imperii magistrum esse videmus. Sic enim statim imperii pulchritudo elucet, si dei imitator virtutis causa ei quem imitatus est carus sit et magis etiam ciuibus suis. Neque enim quisquam deo gratus hominibus odio sit, siquidem nec siderum cætus nec mundus universus deum odit : quippe si ducem suum odisset, neutquam ei obediret : quod autem ille bene imperat, ea causa est cur subjecti bene regantur et pareant. Ego igitur existimo vel hunc terrestrem regem posse nulla virtute inferiorem esse quam cœlestem : sed ut ipse res est quedam peregrina et externa, utpote cœlitus ad homines profecta, ita etiam ejus virtutes quispiam dei opera esse putet et per illum ipsi inesse. Atque a principio quidem rem consideranti orationis meæ veritas apparebit : nam communio rerum omnium et prima est et hominum generi maxime necessaria, cujus particeps quidem noster rex est, particeps vero etiam ille qui in universo cuncta gubernat : nihil enim sine amicitia et communione consistere potest, quod ipsum inter cives quispiam facile animadverterit, si cogitatione communionem quæ ex consuetudine constat

βασιλεὺς καὶ ἐντι, ταῦταν ἔχων φιλίαν τε καὶ κοινο-
νίαν ποτὶ τὸς ὕπ' αὐταυτον, ἀνπερ ὁ θεὸς ἔχει ποτὶ τε
τὸν κόσμον καὶ τὰ ἐν αὐτῷ. Ὅταν δὲ τὰν εὐνοίαν
χρῆ παρασκευάζεσθαι πρῶτον μὲν παρὰ τῷ βασιλεὺς
ἐς τὸς βασιλευμένους, δεῦτερον δὲ παρὰ τῶνδε ἐς τὸν
βασιλεία, ὅποια ὁ γεννάτορος ποτὶ υἷα καὶ ποτὶ ποι-
μναν νομέως καὶ νόμω ποτὶ χρωμένους αὐτῷ.

(Stobæus Flor. XLVIII, 64 Ἐκφάντου τοῦ Πυ-
θαγορείου ἐκ τοῦ περὶ βασιλείας. Correxī ἂ τῆ ἀρίστα
τε ἄμα καὶ ἀναγκαίᾳ ἀκολουθίᾳ; codd. τὰν ἀρίστα
τε ἄμα καὶ ἀναγκαίαν ἀκολουθίαν. ὃ περιοχουμένα;
codd. περιαιγουμένα. ὄ προέχει; libb. ἐξάρχει. ὄ θεϊ-
στάτον καὶ ἔγγειον cum Spondano; membranæ
οἰκειότατον ἐν γενοῖν. ὄ ἔχοντα ἠλιός ἐντι καὶ σε-
λάνα καὶ τοὶ πλάνατες; libri ἔχοντα ἀσπάζεται....
καὶ τοὶ πλανᾶτες. ὄ ἔνερθεν κατὰ τὰ; libri ἔνερθεν
τὰ. ὄ ἐντι οἷα τύπος cum Meinekio; ἐν οἷς τινος
codd. ὄ ἐπὶ τοῦτο cum Jacobsio; ἐπὶ τούτω
codd. ὄ δυναμένοις αὐτῶ. ὄ μὲν ὦν βασιλῆα cum
Meinekio; δυναμέναν. Αὐτὰ μὲν ὦν βασιλῆα codd.
ὄ ἑαυτῷ; codd. ὕπ' αὐτῷ. ὄ ἐπίστασθαί τε; codd. ἐπι-
στάμεν τε. ὄ ὅσω τε ἄτεροι cum Koenio; ὅσα τε
ἄτερα codd. ὄ οἱ δ' αἰκα τῷ κρέσσοτος; codd. οἱ δ'
εἶ τι τῷ κρέσσοτος. ὄ δέοντες; codd. δέοντος. ὄ ἀμ-
πλάκωντι; codd. ἀμπλακόντες. αὐτοῦς; codd.
οἱ. ὄ παρὰ θεῷ; codd. θεῷ. ὄ ἀτέρων; codd. ἐτέ-
ρων. ὄ ἀλλ' ἄλλοις ἅπαντα συμπονοῦσαι τῷ αὐτῶν
ὑστερεῦντι ποιοῦνται κοινὰν τὰν βοήθειαν; codd. ἀλλ'
ἄλλων (vel ἀλλάλων) καθαροῦν ἔκπορῦντες τῶν ὑστε-
ροῦντων ἀναπλαροῦντι κοινὰν τὰν βοήθειαν. ὄ αὐτό;
libri αὐτό. ὄ ὅποια; codd. ὅποια.)

7. Μία γὰρ ἀρετὰ πρὸς τὸ ἀρχεῖν ἀνθρώπων ὁ καὶ
πρὸς τὸν αὐτῷ βίον. Χρησεται ὁ οὐδενὶ ὁ δι' ἐνδεικτὴ
ποτιλαμβάνων εἰς ὑπηρεσίαν τὰν αὐτὸς αὐτῷ, ἀλλ' ὅς
κατὰ φύσιν ἐνεργῶν ὁ κοιωνίας γὰρ ἐάσας οὐδὲν
ἔλαττον ἕκαστος αὐτάρκως βιώσει καθ' αὐτόν. Δοκεῖ
μὲν γὰρ ὁ αὐτάρκης μηδενὸς ἀν ἄλλω πρὸς γε τὰν
αὐτῷ διαζευγῶν ποτιδεήσεσθαι· αἱ δ' ἀρα δεῖ βίον
ἐνεργεῖα ζῶεν, ὁ δὲ ἄλλω ὡς κὰν αἱ ἄτερα προσλάβοι ὁ,
οὐδὲν τι ἔλαττον αὐτὸν αὐτάρκεια ποιήσει φιλικῶς τε γὰρ
ἔξει διὰ τὰν αὐτῷ ἀρετάν, καὶ τοῖσδε χρωμένους οὐ κατ'
ἄλλαν ἀρετὰν χρησεται ἢ ἄπερ καὶ ποττὸν αὐτῷ βίον.
Ἀνάγκα δὲ ἀκολουθὲν καὶ τὰ τοιάδε, οὐχ ἄτερας τινὸς
ἐξαιρέτω ποτταῦτα παρεσκευασμένας ὁ. Χῶ μὲν θεῶ;
οὔτε διακόνως ἔχων οὔτε ὑπαρέτας οὔτ' αὐ προστάξι
τινὶ χρωμένους οὐδὲ στεφανῶν ἢ ἀναγορεύων τὸς πι-
θομένους ἢ ἀτιμαζῶν τὸς ἀπειθεύοντας, οὗτος αὐτὸς
ἀρχεῖ ποτὶ τοσόνδε μέγεθος ἀρχῆς, ἀλλ' οἶμαι παρέχων
ἀξιωματίων ἐσωτὸν ζῆλον ἐντίθητι πᾶσι τὰς αὐτῷ ὄ-
σιος. ὄ ἐντι δὲ αὐτὸς μὲν ἀγαθός, καὶ τὸδε μόνον τε
καὶ βῆδιον ἔργον αὐτῷ ὁ δὲ μιμεύμενοι τῶν ἄλλων
κρέσσον τῶδε πάντα ἐργάζονται· ὁ δὲ ὁμοίως καὶ
ἐκάστω τῶδε ὁ αὐτάρκεις ἐντι· οὐ γὰρ ἄλλα μὲν ἀρετὰ
ποιεῖ τὰ ἀρετὰ τῷ θεῷ, μιμεῖται δ' αὐτὸν ἄτερα.
ὄ ὁ ἐπίγῃος παρ' ἀμὶν ὁ βασιλεὺς πῶς οὐχ ὁμοίως
αὐτάρκεις; ἀπεικάζων τε γὰρ αὐτὸν ἐνὶ ἀν ἀπεικάσει
τῷ κρατίστῳ, καὶ πάντες ἐσωτὸς ὁ πειρώμενοι τούτω
ὁμοιοῦν βασιλικὸν ἔσονται· τὰ δ' ὅσα βίας καὶ ἀνάγκης
ἐντι ὁ τῶν ὑποτεταγμένων, ἐνίοτε ἕκαστος ὁ τὰν περὶ
τὰν μιμασιν προθυμίαν ἀφαιρέεται· χωρὶς εὐνοίας γὰρ
ἀμάρχανον ἐξομοιωθῆναι, ὁ μάλιστα πάντων ἀφανίσει
τὸ φοβερόν. ὄ ὡς εἶπε ἦν τὰς ἀνθρωπίνης φύσεως δυνατὸν

exemerit : quippe hæc inferior est quam divina natura et
regia : neque enim illæ tale quid desiderant, sed labo-
rantes alios in omni re adjuvando ei qui ipsarum opera
eget commune auxilium ferunt : nimirum virtute perfectæ
sunt : at civilitatis amicitia communem quandam finem
spectans ipsius universi concordiam imitatur : verum sine
magistratum constitutione nulla omnino civitas admini-
strari possit : ad hanc autem consequendam tum legibus
tum civili gubernatione indigent et qui regit et qui regitur,
si per se servari velint. Hinc nascitur commune bonum,
concinnum quidam status et multitudinis consensus cum con-
cordi obsequio. Qui juxta virtutem imperat rex et vocatur et
est, eadem amicitia et communionem cum civibus suis con-
junctus, quam deus cum mundo atque ejus partibus habet.
Cæterum oportet omnem benevolentiam institui primum a
rege erga cives, deinde ab hisce erga regem, qualis patris
erga filium, pastoris erga gregem et legis erga illos qui ea
utuntur esse solet.

7. Una enim virtus ad imperium homini et ad vitam
sufficit. Nemine autem utetur, inopia eum arcessens ad
ministerium, sed quod naturæ legibus convenienter suum
opus navat : quum enim communio sit, nihilominus unus-
quisque per se suis contentus vivet. Videtur enim is qui

rebus suis contentus est nemine alio ad vitam transcendendam
indigere : quodæi vitam actuosam degere oporteat, liquet
etiãmsi alia assumserit, nihilo secius eum suis instructum
præsidii vivendi genus habiturum : quippe et amicos ha-
bebit suæ virtutis gratia, quibuscum agens non alia virtute
iis utetur, quam illa qua vitam suam instituit. Necesse au-
tem est talia quoque virtutem sequi, non aliã quãdam
eãque eximiã ad has res comparatã. Ac deus quidem cita
famulorum et ministrorum operam ac sine ullo edicto neque
vel coronans vel renuntians obedientes vel ignominia no-
tans contumaces, ipse solus tantam imperii molem guber-
nat, sed se ipsum, opinor, imitatione dignum præbens
omnibus naturæ suæ desiderium et æmulationem injicit.
Est autem ipse quidem bonus et in hoc solo opere eoque
facili occupatur : ejus vero imitatores cæteris melius
propter hoc studium omnia peragunt : et illius assimilato
singulis sufficit ; non enim alia virtus est quæ deo grata
facit et alia quæ eum imitatur. Cæterum rex terrester
qui apud nos est cur non similiter se ipso contentus sit ?
Assimilans enim sese uni eique optimo similis fieri vult
omnesque se ad illius imitationem conferentes regere
erunt : quæcunque vero ad vim civibus afferendam et
imitandi necessitatem iis imponendam valent, interdum

ἐπελὲν τὸ καὶ πειθοῦς τινας δέεσθαι. Τόδα γὰρ τὰς
πιγῆω φαυλότατος τὸ λαίψανον, καθ' ἂν ἐπίκαρον δὴ
ὁ ζῶων ταύτας οὐκ ἀμοιραί· ἐπειδὴ περ πειθὸ ἔργον τί
ντι παροικίον ἀνάγκη· πράτα γὰρ ἀπ' αὐτῆς αὐτὰ
ατεργάζεται τάπερ ἐκλίαν διέφυγαν. Ὅσα δ' αὐτο-
μῶς τῷ καλῷ γρηῃται, τούτοις οὐδεμία πειθοῦς αἰδώς·
πειθῆπερ οὐδὲ φόβος ἀνάγκης. Ἐνεργάσαιτο δ' ἂν
ιόνος ὁ βασιλεὺς ἀνθρώπω φύσει καὶ τόδα τὸ ἀγαθόν,
ὡς διὰ μίμασιν αὐτῷ τῷ κρέσσονος ποτὶ τὸ δέον ἐπε-
ρθαι. Τῶς δὲ ὥσπερ ὑπὸ μέθης διεφθαρμένως καὶ διὰ
κακὰν τροφὰν ἐς λάθην ἐμπεσοντάς αὐτῷ, παραλαθῆις
ἰ λόγῳ ἐπέβρωσέν τε καὶ κάμνοντας ἴασατο, καὶ τὰν
ἐκ τῆς κακίας ἐνοικεῦσαν αὐτοῖς λάθην ἐκβαλὼν τὰν
ἀνάμην ἐσφύκισεν, ἐξ ἧς ἀπετέγη ἡ καλεομένη πειθὴ·
καὶ τὰν ἀρχὴν ἐκ φαύλων σπερμιάτων λαβοῖσα αὐτὰ τι
κπουδαῖον ἐκρύβει τὰν ἐπίγηον οἰκεῦσι χώραν, ἐν ᾗ δι'
ἐσθένειαν τῆς ἁμῶν φύσιος ὁ λόγος ἀνθρώποις ὁμι-
λίῳν ἀνακλαροῖ τὰ τῶν διὰ κακίαν ἵστεροῦντων.

(Stobæus Flor. XLVIII, 65 Ἐκφάντου τοῦ Πυθαγορείου ἐκ τοῦ περὶ βασιλείας. Emendavi : ἂν
ἀνθρώπω ; codd. ἀνθρώπων. ἃ οὐδενί ; codd. οὐδενός.
ἂν ἐνεργῶν cum Meinekio ; libri συνεργῶν. ἂν ὡς κἀν
αὶ ἀτέρα προσλάβοι cum eodem ; ὡς καὶ ἕτερα ἂν
προσλάβοι libri. ἂν οὐχ ἀτέρως τινός ἐξαιρέτω ποτταῦτα
παρεσκευασμένας cum eodem ; οὐχ ἀτέρως τινός ἐξαι-
ρέτω ποττ' αὐτὰ παρεσκευασμένους codd. ἂν τῷδε ;
codd. τῷδε. ἂν παρ' ἁμῖν ; ἁμῖν codd. ἂν πάντες ἰσω-
τῶς ; πᾶς ἰσωτῶ codd. ἂν πειρώμενοι τούτῳ ὁμοιοῦν
βασιλικῶ ἴσονται ; codd. πειρώμενος ὁμοιοῦν αἰθ' ὅς

ἴσεται. ἂν ἐντι ; libri τὰς. ἂν ἕκαστον ; membranæ
ἕκαστῳ.)

8. ἂν περ ἰσχύων καὶ θείαν ἔχων ἔνοιαν τῷ ὄντι
βασιλεὺς εἴη. Τῆδε γὰρ πεπαισμένος ἀγαθῶν μὲν
πάντων αἰτίας ἐσείται, κακῶν δὲ οὐδενός. Οὐ μὲν
ἀλλ' ὅτι γε δίκαιος ἐσείται κοινωνικὸς ἂν παντὶ τῷ
δαλον· ἐν ἰσότητι γὰρ ἡ κοινωνία, καὶ ἐν τῇ ταύτας
ἀποδιανομῆ. Ἐξάρχει μὲν ἡ δικαιοσύνη, μετέχει δ'
ἡ κοινωνία· οὐ γὰρ δυνατόν ἀδικον μὲν ἤμεν, μεταδι-
δομεν δὲ ἰσότητος, ἢ μετατιδομεν μὲν ἰσότητος, μὴ
κοινωνικὸν δὲ ἤμεν. Ἐγκράτεια δὲ πῶς οὐκ ἂν ὑπο-
λάβοι τις τὸν αὐτάρχη ; ἡ γὰρ πολυτέλεια μάτηρ τῆς
ἀκρασίας, αὐτὰ δὲ τῆς ὕβριος, ἐξ ἧς τῶν ἐν ἀνθρώποις
κακῶν τὰ πολλά. Ἡ δ' αὐτάρχη οὐδ' ἂν τέκοι πολ-
λυτέλεια, οὐδὲ τὰ ἀπ' αὐτῆς· ἀλλ' αὐτὰ τις οὔσα ἀρχὴ
πάντα μὲν ἄγοι, ἄγοιτο δ' ἂν ὑπ' οὐδενός· ἔπερ ἐντι
μὲν τῷ θεῷ, ἐντι δὲ καὶ τῷ βασιλεῖ, αὐτῷ μὲν ἀρχὴν
(ἀπ' ὧσπερ καὶ ὁ αὐτάρχης καλεῖται) ἀρχεσθαι ὅ ὑπ'
οὐδενός. Ταῦτα δ' ὅτι μὲν φρονάσιος χωρὶς οὐκ ἂν
γένοιτο δαλον, ἐτι δ' ἡ τῷ κόσμῳ φρονάσιος ὁ θεός
ἐντι φανερόν· συνέχεται γὰρ εὐκοσμίᾳ τε καὶ τάξει τῇ
δεοῦσα· νόμος δὲ χωρὶς οὐκ ἂν αὐτὰ γενοίετο. Οὐδ' ὁ
βασιλεὺς δὴ χωρὶς φρονάσιος ταύτας ἂν ἔχοι τὰς ἀρετάς,
δικαιοσύνην φαιμί καὶ ἐγκράτηαν καὶ κοινωνίαν καὶ ὅσα
τούτων ἀδελφά.

(Stobæus Flor. XLVIII, 66 Ἐκφάντου τοῦ Πυθαγορείου ἐκ τοῦ περὶ βασιλείας. Initio scripsi ἄπερ ἰσχύων pro vulgata lectione ἄπερ ἰσῶν quæ ferri non potest.)

singulos æmulandi studio orbant : nam sine benevolentia
quæ una omnium maxime terrorem tollit fieri nequit ut
alter alteri similis evadat. Ulinam humanæ naturæ im-
becillitas ita tolli posset, ut nulla persuasione indigeret.
Est enim persuasio terrenæ pravitatis vestigium, qua fit ut
mortale hoc animal ea non careat : siquidem persuasio res
est vicina necessitati : prima enim per se ea perficit quæ
necessitatem effugerunt. At quæ suapte sponte honestum
amplectuntur, his nulla est persuasiois reverentia, quon-
iam ne necessitatem quidem reformidant. Effecerit autem
solus rex in hominis animo etiam hoc bonum, ut quod
melius est imitando decorum sequatur. Illos vero qui
taquam ebrietate corrupti sunt et ob malam educationem
in melioris oblivionem inciderunt, adhibita oratio cor-
roborat, ægros sanat, ejectaque oblivione pravitatis vitio
his innata memoria inserit, ex qua illa quæ vocatur
persuasio oritur : quæ licet e malis seminibus ortum du-
cens, tamen boni aliquid terrenam regionem habitantibus
gignit, in qua propter naturæ nostræ imbecillitatem oratio
inter homines usurpata explet illud quod pravitate nostra
nobis deest.

8. Quo genere excellens et divina intelligentia præditus
revera rex erit : hac enim permotus honorum quidem

omnium auctor erit, nullius autem mali. Quin etiam
eum justum fore, quum ad naturalem communitatem
natus sit, cuius manifestum est : communio enim in
æqualitate et ejus distributione cernitur. Antecedit quidem
justitia, communio autem in partem rerum venit : neque
enim fieri potest, ut injustus æqualiter distribuat, aut ut
non sit ad naturalem communitatem natus qui distribuit
ex æquo. Quomodo quis autem non existimaverit eum
esse continentem qui suo statu contentus sit ? Est enim
lautitia incontinentiæ parens, hæc vero contumeliæ, unde
pleraque hominum mala nascuntur. At vero frugalitas
neque lautitiam neque ejus effectus producat : sed quum
ipsa princeps quædam sit, imperat quidem omnibus, ne-
mini autem obedit : quod primum dei, deinde etiam regis
proprium est, ut sibi ipsis imperent (unde etiam αὐτάρχης
nominatur), a nemine vero regantur. Hæc autem siue
prudencia fieri non posse apparet et mundi prudentiam
deum esse manifestum est : ordine enim et constitutione
decenti continentur : quæ sine mente fieri non possent.
Neque etiam ipse rex sublata prudentia his esset præ-
ditus virtutibus, justitia, inquam, et continentia et com-
munitate cæterisque quæ his cognatæ sunt.

9. Τὸς βουλευομένους καὶ πράττοντάς τι ἀπὸ θεῶν ἄρχειναι γρή· τὸ γὰρ ἀριστον, ὡσπερ ἡ παροιμία φατί, τὸν θεὸν ἤμεν αἴτιον πάντων τούτων. Ἐτι δὲ φαύλων πράξεων ἀπέχεσθαι καὶ μάλιστα διὰ τὰν πρὸς τὸν θεὸν συμδουλίαν· οὐδενὸς γὰρ ἀδίκου θεὸν κοινωνεῖν. βοηθεῖν δὲ ἕκαστον ἑαυτῷ καὶ ποτικελεύεσθαι κατ' ἀξίαν τῶν δικαίων μεταλαμβάνειν καὶ πράσσειν· τὸ γὰρ ὑπὲρ μικρῶν καὶ μεγάλων ὁμοίως διατείνεσθαι ἄγαν μικροπρεπὲς δοκεῖ ἡμεν καὶ ἀνελεύθερον. Διὸ δεῖ φροντίζειν τῷ ἢ μὴ σφόδρα ἐς τὰ ἤκιστα^β καὶ τὰ μεγάλα ἐμπίπτειν· ἀλλὰ κατ' ἀξίαν τὰν ἑαυτῷ καὶ δύναμιν^ε μετρίοντα ἕκαστῳ πράγματι ἐπιβάλλειν, ὅπως τίμιος ᾖ καὶ σεμνός.

Ἄδικον δὲ ἀνδρὶ ἢ γυναικὶ κεκριμένοις ὑπὸ πόλεως ἐπαρωγῆν μὴ ποιεῖσθαι μηδὲ ἐμίλειν μηδένα, ἢ ὀνειδίζεσθαι ὡς ὄντα ὁμοιον ᾧ ἡμιλεῖ. Τούτους δὲ προκεκριμένους ἀνδρας ἀγαθοὺς ἀγαπᾶν καὶ ἐντυγχάνειν αὐτοῖς, τελείεσθαι τε τὴν μεγίστην καὶ τελειοτάτην τελετὴν, ἀνδραγαθίαν μιμουμένους ἐπ' ἀληθείᾳ καὶ κτωμένους τὴν ἀρετὴν· οὐδεὶς γὰρ ἀνὴρ τέλειος ἀνευ ταύτης. Πολίτη δὲ ἀδικουμένῳ βοηθεῖν καὶ οἴκοι καὶ ἐπὶ ξένης ξένον δὲ πάντα τὸν ἐν τῇ ἑαυτοῦ πατρίδι σεβόμενον καὶ κατὰ τοὺς οἰκείους νόμους εὐφρόμως καὶ οἰκείως προσδέχεσθαι καὶ ἀποστέλλειν, μεμνημένους Διὸς ξενίου ὡς παρὰ πᾶσιν ἰδρυμένου κοινῷ θεοῦ καὶ ὄντος ἐπισκόπου φιλοξενίας τε καὶ κακοξενίας. Ἠγεῖσθαι δὲ καὶ παραγγέλλειν πρσθυτέρους νεωτέρους τὸ αἰδεῖσθαι καὶ αἰσχύνεσθαι τὰ κακά, φανεροὺς ὄντας αὐτοὺς αἰσχουνομένους καὶ αἰδουμένους· ὡς ἐν αἷς πόλεσι πρσθυτέρων ἀναισχυντίαι, φύονται παῖδες αὐτῶν καὶ

παῖδων παῖδες ἀναισχυντοί. Ἀκολουθεῖ δὲ ἀναισχυντία καὶ ἀναιδεία ὕβρις καὶ ἀδικία, τούτους δὲ ἔπειτα ὕβριος. Μηδεὶς δ' ἔστω ἀναιδής, ἀλλὰ σωφρονεῖν ἕκαστος, ὡς οὕτω τευζόμενος θεῶν ἰλεων καὶ σωτηρίας οὐδεὶς γὰρ κακὸς θεοφίλης. Τιμᾶτω δὲ ἕκαστος πικρὰ καλὸν καὶ τὸ ἀληθές, καὶ μισαίτω τὸ αἰσχρὸν καὶ τὸ ψεῦδος· ταῦτα γὰρ ἀρετῆς σημεῖα καὶ κακίας. Διὸ γρή συνεθίζειν ἐκ παιδῶν κολάζοντας μὲν τοὺς φιλοψευδεῖς, φιλοῦντας δὲ τοὺς φιλαλήθεις, ἢν' ἐμψυσίῃσι ἕκαστῳ τὸ κάλλιστον καὶ σπερματωδέστατον τῆς ἀρετῆς. Προσκοιπέσθω δὲ ἕκαστος τῶν πολιτῶν σωφρονεῖν μᾶλλον ἢ φρονεῖν· ὡς ἡ προσκοίησις τοῦ φρονεῖν μέγα σημεῖον ἀπειροκαλίας καὶ σμικρότητος. Ἔστω δὲ ἡ προσκοίησις τοῦ σωφρονεῖν ἀληθής· μηδεὶς γὰρ πλαττεύσθω γλώσση καλὰ ἔργα, πράξεις καὶ διανοίας στερόμενος ἀγαθῆς. Χρὴ δὲ καὶ πρὸς τοὺς ἄρχοντας εὖνοιαν διαφυλάττειν καθάπερ πατράσιν εὐπειθοῦντα· καὶ σεβομένους· ὡς ἡ μὴ διανοούμενος οὕτω τίσει διαπικαχῆς βουλῆς δαίμοσιν ἐστιώχοις. Ἄρχοντες γὰρ ἐστιουχοῦσι πόλεως καὶ πολιτῶν σωτηρίας. Χρὴ δὲ καὶ τοὺς ἄρχοντας δικαίως προεστάναι τῶν ἀρχομένων καθάπερ τέκνων ἰδίων, ἔχθραν καὶ φιλίαν καὶ θυμὸν ἐν τῷ κρίνειν κοιμίδσαντας. Ἐπαινείσθωσαν δὲ καὶ εὐδοκιμείτωσαν, ὅσοι ἂν ὄντες εὐποροὶ τοῖς ἐνδεεστέροις ἐπαρκῶσιν, ὡς τέκνα καὶ ἀμύντορας σώζοντας τῆς ἑαυτῶν πατρίδος. Ἐπαρκείτωσαν δὲ τοῖς διὰ τύχην πενομένοις, καὶ μὴ διὰ βίον ἀργὸν καὶ ἀκρατῆ· ἢ μὲν γὰρ τύχη πᾶσι κοινόν, ὃ δὲ ἀργὸς καὶ ἀκρατῆς βίος κακοῖς ἀνδράσιν ἴδιος. Καλὸν δ' ἔστω καὶ μηδὲν ἐάν τις τῶν συνειδῆ ἀδικῶντι, ἢνα ἡ πολιτεία σωζῆται

9. Consultantes agentesque aliquid a diis auspicari debent : aliquid optimum est, quod proverbia loco dici solet, deum esse horum omnium auctorem. Præterea a malis facinoribus abstinendum est, idque maxime propter communem cum deo deliberationem, quum deo nullum cum injusto commercium sit. Oportet autem sibi quemque auxiliari ac se ad capessenda et agenda iusta quæ dignitati respondent incitare : nam pro parvis rebus tantum quantum pro magnis nitî nimis humile et illiberale videtur esse. Quare curandum est, ne nimio impetu ad minima et ad magna feramur, sed pro dignitate tua et viribus singula pendere atque aggredi debes, ut honorandus et gravis videaris. Viro aut mulieri injustis a civitate habitis nemo auxiliari debet neque conversari cum iis, alioquin exprobranda ei fuerit similitudo ejus quocum conversatur. Viros autem benignitate præstabiles amare cum iisque commercium habere decet, et probitatem vere imitando et comparanda virtute maximum ac perfectissimum hoc veluti sacrificium facere : nemo enim homo sine virtute perfectus est. Cæterum injuria affecto civi vel in patria vel apud externas nationes opitulari convenit : hospitem vero quemlibet in patria sua cultum legibus propriis bene precando et familiariter tum accipere tum remittere oportet, memores Jovis hospitalis, ut dei communis apud omnes consti-

tuti qui hospitalitatem et inhospitalitatem inspiciat. Porro senes junioribus duces sint et magistri ad mala ob pudorem ac verecundiam fugienda, ita ut appareat ipsos quosque tam pudore quam verecundia moveri : quia in quibus civitatibus senes impudentes fuerint, liberi etiam nepotesque eorum impudentia laborant. At vero impudentiam et ingenium inverecundum contumelia sequitur et injustitia, has autem rerum interitus excipit. Quocirca nemo impudens esto, sed sibi quisque temperantiam conciliet, tanquam hac ratione deos habiturus propitios et salute futurus : neque enim improbus quisquam deo gratus est. Præterea unusquisque honestatem ac veritatem colat, turpitudinem et mendacium oderit : hæc enim virtutis et vitii signa habentur. Quare statim a pueris assuefacere oportet pœna quidem mentiri solitos, amore autem veraces, ut singulorum animis honestatis et virtutis semina mandentur. Super hæc unusquisque civium se temperantem potius quam sapientem videri student : quoniam simulare sapientiam magnum est imperiti et parvi animi indicium. Temperantiæ autem affectatio debet esse vera, neque quicquam egregia facta simulat qui mentem a rerum bonarum studio averterit. Erga principes quoque velut erga parentes benevolentiam nos conservare decet obsequium iis et honorem præstando : propterea quod qui aliter senserit mali

πολλοὺς ἔχουσα τῆς εὐκοσμίας φύλακας. Ὅ δὲ μὴ-
νῶν εὐσεθῆς ἔστω καὶ κατὰ τῶν οἰκειωτάτων ἔξα-
γέλλων· οὐδὲν γάρ ἐστιν οἰκειότερον πατρίδος. Ἐμ-
φανίζόντων δὲ μὴ τὰ δι' ἀκούσιον ἀγνοίαν γιγνόμενα,
ἀλλ' ὅσον ἂν ἐκ προνοίας τι ἀμαρτάνωσιν. Ὅ δ' ἐμ-
φανισθεὶς, ἂν ἐθελεθρῆ τῷ μὴνύσαντι, μισείσθω ὑπὸ
πάντων, δίκην διδοὺς ἀχαριστίας, ἧς ἀποστραῖ τὸν
ιατρούοντα μεγίστην νόσον ἰατρούμενος ἀδικίαν.
Ἔστω δὲ μέγιστα ἀδικήματα θεῶν καταφρόνησις καὶ
γονέων κάκωσις ἐκούσιος καὶ ἀρχόντων καὶ νόμων
ὀλιγωρία καὶ ἐκούσιος ἀτιμία δικαιοσύνης. Δικαιο-
τατος δὲ ἔστω καὶ δσιώτατος πολίτης ὁ ταῦτα τιμῶν
καὶ ἐμφανίζων πρὸς πολίτας καὶ ἀρχοντας κατὰ τῶν
καταφρονούντων. Ὑπὲρ πατρίδος ἀπονήσκειν σε-
μνότερον ἔστω ἢ γλιχόμενον τοῦ ζῆν ἐγκαταλείπειν αὐτὴν
καὶ τὸ καλόν. Κραίτην γὰρ τεθνάναι καλῶς ἢ ζῆν
αἰσχροῦς καὶ ἐκονειδίστως. Χρὴ δὲ καὶ τῶν τελευ-
τώντων ἕκαστον τιμᾶν μὴ δακρύοις μὴδὲ οἴκτοις,
ἀλλὰ μνήμη ἀγαθῆ καὶ τῇ τῶν κατ' ἔτος ὥραιων ἐπι-
φορᾷ, ὡς ἀχαριστίας οὔσης πρὸς δαίμονας χθονίους
λύπης ὑπὲρ τὸ μέτρον γιγνομένης. Βλασφημεῖτω δὲ
μηδεὶς ἐπ' ἀδικῶν βλάβῃ περὶ μηδενός· δσιώτερον
γὰρ εὐφημία κακῆγορίας. Νομίζεσθω δὲ πολίτης

ἀμείνων ὁ τῆς ὀργῆς κρείττων μᾶλλον τοῦ διὰ ταῦτης
πλημμελοῦντος. Ὅ ἱερά καὶ ἀρχαῖα ὑπεραίρων τῇ
πολυτελείᾳ τῶν ἰδίων μὴ εὐδοξείτω, ἀλλ' ὀνειδιζέσθω-
μηδὲν γὰρ ἔστω ἰδιωτικὸν μεγαλοπρεπέστερον καὶ
σεμνότερον τῶν δημοσίων. Ὅ πλοῦτω καὶ χρήμασι
δουλεύων καταφρονείσθω ὡς μικροψυχῶς ὦν καὶ ἀνε-
λεύθερος καὶ κατακληττόμενος ὑπὸ κτημάτων πολυτε-
λῶν καὶ βίου τραγωδουμένου, καὶ εὐτελῆς εἶναι τὴν
ψυχὴν ὑπολαμβανέσθω. Ὅ γὰρ μεγαλόψυχος προ-
διανοεῖται πάντα παρ' ἑαυτῷ τὰ παρ' ἀνθρώποις, καὶ
δι' οὐδενὸς θορυβεῖται τοιούτου ὅταν παραπέση. Αἰ-
σχροβήμονεῖτω δὲ μηδεὶς, ὅπως ἂν μὴ προσοικεῖτο⁴
τὴν διάνοιαν ἔργοις αἰσχροῖς, μὴδὲ ἀνατιμπῆ τὴν
ψυχὴν ἀναιδεΐας καὶ μισαιμάτων. Τὰ μὲν γὰρ εὐ-
σχήμονα καὶ φίλα τοῖς οἰκείοις ὀνόμασι καὶ κειμένοις
ὑπὸ τοῦ νόμου προσαγορεύομεν, πρὸς ἃ δ' ἔχθρῶς ἔχο-
μεν, ἐξιστάμεθα καὶ τῆς προσηγορίας διὰ τὸ αἰσχρὸν.
Ἔστω δὲ καὶ αἰσχρὸν εἰπεῖν τὸ αἰσχρὸν. Γυναῖκα δὲ
τὴν κατὰ νόμους ἕκαστος στεργέτω καὶ ἐκ ταύτης
τεκνοποιείσθω, εἰς ἄλλο δὲ μηδὲν προίεσθω τέκνων
τῶν αὐτοῦ σποράν· μὴδὲ τὸ φύσι καὶ νόμῳ τιμιον
ἀνόμως ἀναλισκέτω καὶ ἔβριζέτω. Ἡ γὰρ φύσις τε-
κνοποιίας ἔνεκεν οὐκ ἀκολασίας ἐποίησε τὴν σποράν.

consilii prenam dabit genlis civitatis custodibus. Principes
enim civitatem civumque salutem custodiant ac teneant.
Sed et principes juste civibus præesse oportet, tanquam
liberis suis, inimicitiam amicitiamque et iram in iudicando
sopientes. Porro laudari ac celebrari debent qui locupletes
quum sint tenuioribus opem ferunt, utpote liberorum
patriæque defensorum conservatores. Subveniant autem
iis qui fatorum acerbitate, non vitæ otiosæ et intemperan-
tiæ culpa pauperes sunt. Nam fatum et fortuna omnium
communia sunt, at vita otiosa et incontines malorum homi-
nium propria est. Item honestum iudicetur indicare
mali facinoris conscium, ut republica incolumis perma-
neat multos habens formæ suæ bene compositæ custodes.
Is vero qui indicat plus existimetur, etiamsi proximorum
delicta efferat : nihil enim patria nobis conjunctus est.
Patefacienda sunt autem non ea quæ inviti et imprudentes
quidam commiserint sed quæ consulto peccaverint. Cæ-
terum indicatus, si accusatori sua sponte inimicitias
denuntiari, a cunctis odio habeatur, ut poenam det animi
ingrati quo deserit medicum maximo morbo injustitiæ
medicinam facientem. Sed maxima scelera putentur deo-
rum contemptio, voluntaria parentum vexatio, principum
legumque neglectio et voluntaria ignominia justitiæ illiata.
Quamobrem justissimus civis idemque sanctissimus iudi-
cetur qui hæc honorat et contemnentes apud cives et prin-
cipes indicat. Pro patria mori magis decorum ducatur,
quam vivendi cupiditate patriam et honestatem derelin-
quere. Præstat enim honesta morte occumbere quam
turpiter et probrose vivere. Cæterum defunctorum unum-

quemque non lacrimis aut ejulatu, sed bona recordatione
et fructuum quotannis nascentium munere honorare
oportet, quia ingrati animi adversus inferos genios videtur
nimis morere. Nemo autem immerito damnnum passus
ulla in re convicietur : nam pium hominem magis decent
bona verba quam maledicta. Civis qui vicerit iram longe
melior existimandus est illo qui propter iram delinquit.
Quisquis templa et prætoria privatorum ædificiorum ma-
gnificentia superat, non laude, sed reprehensione dignus
habeatur : nihil enim privatum splendidius et ornatus
quam publica esse debet. Divitiis et pecuniæ serviens
contemnatur ut sordidus et illiberalis stupidusque pretiosorum
possessionum et vitæ mollis admirator humilisque
animi homo esse existimetur. Quippe vir magnanimus
quæ in rebus humanis evenire possint omnia secum præ-
meditatus nulla tali perturbatur fortuna, quando contigit.
Cæterum turpia nemo loquatur, ne animum factis obscenis
adjiciat mentemque impudentia ac sceleribus compleat.
Etenim quæ honesta et cara nobis sunt, aptis nominibus
atque in lege scriptis appellamus, quæ vero odimus, ab
eorum vel appellatione propter turpitudinem divedimus.
Esto igitur turpe etiam rem turpem memorare. Uxorem
legitimam unusquisque amet ex eaque liberos suscipiat,
nec tamen ullo alio consilio effundat semen ad liberos pro-
creandos destinatum, id quod natura et lege pretiosum
est flagitiose consumens et ad stuprandas virgines con-
vertens. Natura enim prolis generandæ, non lascivias
causa semen produxit. Uxorem vero castam esse oportet,
neque impium aliorum virorum coitum admittere, impem-

Γυναῖκα δὲ σωφρονεῖν χρὴ καὶ μὴ προσδέχεσθαι συνουσίαν ἀσεβῆ παρ' ἄλλων ἀνδρῶν, ὡς ἀπαντώσης νεμέσεως παρὰ δαιμόνων ἐξοικιστῶν καὶ ἐχθροποιῶν. Ὁ μητρικὴν ἐπιγαμιῶν μὴ εὐδοξείτω, ἀλλ' ὀνειδιζέσθω ὡς παραίτιος ὃν οὐκ αἰεὶ διαστάσεως. Χρὴ δὲ ἐμμένειν τοῖς εἰρημόνοις, τὸν δὲ παραβάνοντα ἔνοχον εἶναι τῇ πολιτικῇ ἀρχῇ. Προστάσει δὲ ὁ νόμος ἐπίστασθαι τὰ προοίμια τοῦς πολίτας ἀπαντας, καὶ ἐν ταῖς ἑορταῖς μετὰ τοῦς παιδῶνας λέγειν ἃ ἂν προστασῆ ὁ ἐστιάτωρ, ἵν' ἐμφυσῶνται ἐκάστῳ τὰ παραγγέλματα.

(Stobæus Flor. XLIV, 40 Χαρώνδα Καταναίου προοίμια νόμων. Emendavi : ^a τῷ; codd. τὸ vel τῷ. ^b ἤμιστα; codd. μάλιστα. ^c δύναμιν; codd. δυναμίαν. ^d προσοικιστῶν; codd. παροικιστῶν.)

10. Τοὺς κατοικοῦντας τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν πάντας πρῶτον πεπεισθαι χρὴ καὶ νομίζειν θεοὺς εἶναι, καὶ ἀναθλέποντας ἐς οὐρανὸν καὶ τὸν κόσμον καὶ τὴν ἐν αὐτοῖς διακόσμησιν καὶ τάξιν· οὐ γὰρ τύχης οὐδ' ἀνθρώπων εἶναι δημιουργήματα· σέβασθαι δὲ τούτους καὶ τιμᾶν, ὡς αἰτίους ὄντας ἀπάντων ἡμῶν ἀγαθῶν τῶν κατὰ λόγον γιγνομένων. Ἐκαστον οὖν ἔχειν καὶ παρασκευάζειν δεῖ τὴν αὐτοῦ ψυχὴν πάντων τῶν κακῶν καθαρὰν· ὡς οὐ τιμᾶται θεὸς ὑπ' ἀνθρώπου φαύλου, οὐδὲ θεραπεύεται δαπάναις οὐδὲ τραγηδίαις ἀλίσκονται ^a, καθάπερ μοχθηρὸς ἄνθρωπος, ἀλλ' ἀρετῇ καὶ προαιρέσει τῶν καλῶν ἔργων καὶ δικαίων. Διὸ ἕκαστον δεῖ εἰς δύναμιν ἀγαθὸν εἶναι καὶ πράξει καὶ προ-

αἰρέσει τὸν μέλλοντα εἶσθαι θεοφιλῆ, καὶ μὴ φοβέσθαι τὰς εἰς χρήματα ζημίας μάλλον τῶν εἰς αἰσχύνῃ τεινόντων· καὶ παλίτην ἀμείνονα νομίζειν ^b τὸν τῆν οὐσίαν προῖεμενον μάλλον τοῦ καλοῦ καὶ δικαίου. Ὅσοις δὲ μὴ βράδιον πρὸς ταῦτα τὴν ὀρμὴν πεποιθῶσι, τὴν δὲ ψυχὴν ἔχουσιν εὐκνήστον πρὸς ἀδικίαν, ὡδ' ἡμῖν παρηγγέλω παῖσι τοῖς τοιοῦτοις πολιταῖς καὶ πολιτίσι καὶ ξυνοίκιοις, μεμνήσθαι θεῶν ὡς ὄντων καὶ δίκας ἐπιπεμπόντων τοῖς ἀδίκιοις· καὶ τίθεσθαι πρὸ ὀμμάτων τὸν καιρὸν τοῦτον, ἐν ᾧ γίνεται τὸ τέλος ἐκάστῳ τῆς ἀπαλλαγῆς τοῦ ζῆν· παῖσι γὰρ ἐμπίπτει μεταμέλεια τοῖς μέλλουσι τελευτᾶν, μεμνημένους ὃν ἡδίκηκασιν καὶ ὀρμὴ τοῦ βούλευσθαι πάντα πεπράχθαι δικαίως αὐτοῖς. Διὸ δεῖ ἕκαστον παρ' ἐκάστην πρᾶξιν ἀεὶ συνοικιοῦν τὸν καιρὸν τοῦτον ὡς εἰ παρόντα· οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ δικαίου φροντιῶν. Ἐὰν δὲ τῷ παραστῇ δαίμων κακὸς τρίτων πρὸς ἀδικίαν, διατρίβειν πρὸς ναοὺς καὶ βωμοὺς καὶ τεμένεσι, φεύγοντα τὴν ἀδικίαν ὡς δέσποιναν ἀσεβειῶν καὶ χαλεπωτάτην, ἱκετεύοντα τοὺς θεοὺς συναποτρέπειν αὐτήν. Ἦναί δὲ καὶ πρὸς ἀνδρας ὄξεν ἔχοντας ἐπ' ἀνδραγαθίᾳ, ἀκουσόμενον περὶ εὐδαιμονίας βίου καὶ κακῶν ἀνδρῶν τιμωρίας, ἵνα ἀποτρέπηται τῶν ἀδίκων ἔργων δεισιδαιμονῶν δαίμονας ἀλάστορας. Πάντας δὲ τιμᾶν ^c τοὺς κατοικοῦντας τὴν πόλιν καὶ τοῖς ἄλλοις νομίμοις καὶ τοῖς πατρίοις ^d τοὺς θεοὺς· πάτρια δὲ εἶναι τὰ κάλλιστα. Πειπεῖσθαι δὲ τοῖς νό-

dente fatali a diis ultione qui modo ejciunt homines et simultates faciunt. Qui novercam filiis inducit non laude, sed vituperatione dignus, ut domesticæ dissensionis auctor, videri debet. De reliquo necesse est unumquemque hæc præcepta servare, ab officio autem discedentem civili execrationi obnoxium esse. Jubet autem lex hæc proemia cives omnes tenere eaque diebus festis post pœanes memoriter dicere, cuicumque convivator id negotium mandaverit, ut singulorum animis monita hæc inhaereant.

10. Omnes qui urbem et regionem inhabitant primum persuasum habere et existimare oportet deos esse, cœlum etiam intuentes et mundum rerumque in iis ordinem atque ornatum : neque enim fortuita aut humana hujusmodi opera putare convenit : deinde colendi honorandique dii sunt ut honorum omnium auctores quæ rationi convenienter nobis contingunt. Singulos igitur animum ab omnibus malis purum habere atque efficere decet : quia ab improbo homine non honoratur deus, neque sumptibus colitur neque tragœdiis capitur, tanquam homo malus, sed virtute justarumque et honestarum rerum studio. Quocirca unumquemque opus est pro viribus bonum esse tum factis tum voluntate qui modo futurus sit deo gratus neque pecuniarum jacturam metuere magis quam vitæ notas ac dedecora : et civem meliorem existimare qui opes potius quam honestatem et justitiam projicit. Cæte-

rum illos quorum animi non facile ad hæc convertuntur quique mentem ad injustitiam pronam habent, simul viros simul mulieres, cives aliosque populares monitos velim meminisse deorum, ut qui et sint et penam ab injustis repellant atque ante oculos sibi ponere tempus illud quod unicuique finis est vitæ futurum : morituros enim omnes delictorum suorum memores poenitentia invadit cupiditasque vitæ universæ, si fieri posset, justissime actæ. Quamobrem singulos oportet semper in singulis actionibus illi tempori tanquam præsentī assuescere : quia sic maxime honesti justique curam agent. Si quis vero a malo quopiam genio stante ad injustitiam incitetur, is ad templa, aras et delubra versetur, fugiens injustitiam velut dominam admodum impiam et infestam, deorumque opem ad eam propellendam imploret. Accedat quoque ad viros probitatis nomine claros, de vitæ felicitate et malorum hominum pœna dissidentes auditurus, ut genios scelerum ultores metuens ab injustis facinoribus avertatur. Cæterum qui urbem habitant omnes deos cum aliis ritibus, tam patrii venerari debent, quoniam optimi existimantur. Præterea cunctos oportet legibus obedire, principes revereri itaque cedere et imperata facere : siquidem post deos et genios et heroes proximis honoribus afficiuntur parentes, leges ac principes apud homines cordatos et ad incolumitatem pervenire cupientes. Sed nemo aliam civi-

μοις ἅπαντας καὶ τοὺς ἄρχοντας αἰδεῖσθαι καὶ ἐξίστασθαι καὶ ποιεῖν τὸ παραγγελλόμενον· ὡς μετὰ θεοῦ καὶ δαίμονας καὶ ἤρωας γονεῖς τε καὶ νόμοι καὶ ἄρχοντες σύνεγγός εἰσι ταῖς τιμαῖς παρ' ἀνθρώποις νοῦν ἔχουσι καὶ σωθησόμενοις. Πόλιν δὲ φιλαίτεραν μηδεὶς ἄλλην ποιεῖσθω τῆς αὐτοῦ πατρίδος, ὡς θεῶν πατρῶων νεμεσύντων· ἀρχὴ γὰρ προδοσίας φύεται τοῖς τοιαῦτα βουλομένοις. Ἔτι δὲ χαλεπώτερον τῆς οικείας γῆς στερόμενον ζῆν ἐπ' ἄλλοτρίας· οὐδὲν γάρ ἐστιν οικειότερον πατρίδος. Μηδὲ ἔχθρὸν ἀκατάλακτον μηδεὶς μηδένα νομιζέτω τῶν πολιτῶν, οἷς ἐπεικασιν οἱ νόμοι μετέχειν τῆς πολιτείας· ὡς ὁ τοιοῦτος οὔτε ἀρξάει δύναται· ἂν οὔτε δικάσαι καλῶς, τὸν θυμὸν ἔχων κυριώτερον τοῦ λογισμοῦ. Μηδεὶς δὲ λέγέτω κακῶς μήτε κοινῇ τὴν πόλιν μήτε ἰδίᾳ τὸν πολίτην· ἀλλ' οἱ τῶν νόμων φύλακας ἐπιμελεισθῶσαν τῶν πλημμελούντων, πρῶτον μὲν νουθετοῦντες, ἐὰν δὲ μὴ πείθονται, ζημιοῦντες. Τῶν δὲ κειμένων νόμων ἐὰν τις δοκῇ μὴ καλῶς κείσθαι, μετατιθέναί ἐπὶ τὸ βέλτιον· μενόντων δὲ, πάντας πειθαρχεῖν· ὡς ὑπ' ἀνθρώπων μὲν ἤττισθαι τοὺς κειμένους νόμους οὐ καλὸν οὐδὲ συμφέρον, ὑπὸ δὲ νόμου βελτίονος ἠττώμενον κατακρατεῖσθαι καὶ καλὸν καὶ συμφέρον. Τοὺς δὲ ταῦτα παραβαίνοντας χρῆ καὶ καλεῖσθαι ὡς κατασκευάζοντας τῇ πόλει μεγίστων κακῶν ἀρχήν, ἀναρχίαν. Ἀρχοντας δὲ μὴ εἶναι αὐθάδεις, μηδὲ πρὸς ἐπήρεια κρῖναι, μηδὲ μεμῆσθαι κρῖνοντας φιλίας ἢ ἔχθρας, ἀλλὰ τοῦ δικαίου· οὕτω

γὰρ ἀποδώσουσι τὰς κρίσεις δικαιοτάτας καὶ τῆς ἀρχῆς ἴσονται ἄξιοι. Τοὺς μὲν οὖν δούλους προσήκει διὰ φόβον πράττειν τι τῶν δικαίων, τοὺς δ' ἐλευθέρους δι' αἰδῶ καὶ τὸ καλόν· διὸ χρῆ καὶ τοὺς ἄρχοντας εἶναι τοιούτους, ἐν' ἔχωσιν οἱ ἀρχόμενοι τοὺς ἄξιους εἰσχύνης. Ἐὰν δὲ τις βούληται τῶν κειμένων νόμων κινεῖν ἢ ἄλλον εἰσφέρειν νόμον, εἰς βρόχον εἶρας τὸν τράχηλον λέγέτω τοῖς πολλοῖς περὶ αὐτοῦ· καὶ ἐὰν μὲν διαφριζομένων δόξη λελύσθαι τὸν νόμον ἢ ὑπάρχειν τὸν εἰσφερόμενον, καὶ αὐτὸν ἀθῶον εἶναι· ἐὰν δὲ ὁ προῦπάρχων μᾶλλον δοκῇ καλῶς ἔχειν ἢ ὁ εἰσφερόμενος ἢ ἄδικος, τεθνάναι τὸν κινουῦντα ἢ εἰσφέροντα νόμον, ἐπισπασθέντος τοῦ βρόχου.

(Stobæus Flor. XLIV, 20-21 Ζαλεῦκου προῦμιον νόμων. Emendavi : ἄλίσκεται; codd. τῶν ἀλίσκομένων. ^b, νομιζεῖν; codd. ὀνομάζειν. ^c τιμῶν τοὺς κατοικοῦντας cum Meinekio; codd. τιμῶν τοῖς οἱ κατοικοῦντες. ^d καὶ τοῖς πατρίοις cum eodem; libri τοῖς πατρίοις.)

11. Ζάλευκος ὁ τῶν Λοκρῶν νομοθέτης τοὺς νόμους ἔφησε τοῖς ἀρχαίοις δημοῖους εἶναι. Ὡσπερ γὰρ εἰς ἐκείνα ἐὰν μὲν ἐμπέση μυῖα ἢ κώνωψ κατέχεται, ἐὰν δὲ σφῆξ ἢ μέλιττα διαβρῆξασα ἀφίπταται· οὕτω καὶ εἰς τοὺς νόμους ἐὰν μὲν ἐμπέση πένης συνέχεται, ἐὰν δὲ πλούσιος ἢ δυνατὸς λέγειν διαβρῆξας ἀποτρέχει.

(Stobæus Flor. XLV, 25 Ζαλεῦκου.)

lem majori amicitia sibi conjungat quam patriam, utpote diis patriis indignantibus : nam talia molientibus in animo proditiōnis initium oritur. Est vero etiam acerbius patria carentem in aliena regione vitam degere : nihil enim nobis natura conjunctius quam patria est. Nemo vero quemquam pro implacabili inimico et civium numero habeat, quos leges reipublicæ participes esse voluerunt : quippe talis vir neque imperare neque judicare recto poterit, ut cui ira potior sit ratione. Nemo etiam maledicat neque in commune universæ civitati neque privatim ulli civi : sed legum custodes eorum qui delinquant curam agant, admonendo primum, deinde nisi paruerint, mulando. Quodsi qua ex conditis legibus visa fuerit non bene lata esse, in melius muletur : confirmatis vero et permanentibus omnes obtemperant : nam positas leges ab hominibus vinci nec decet nec conducit, contra homines superari a lege præstantiori qua par est qua utile. At ista egredientes puniendi sunt, ut maximæ calamitatis principium civitati machinantes, principum legumque ir-

reverentiam. Principes autem neque superbi esse debent, neque contumeliose judicare, neque in judicando amicitia inimicitiaevæ, sed justitiæ meminisse : ita enim judicia æquissima facient et imperio digni erunt. Ac servos quidem convenit ob timorem aliquid juste facere, liberos vero propter reverentiam et honestatem : quocirca principes quoque tales esse oportet, ut civibus digni verecundia videantur. Quodsi quis volet leges constitutas abrogare vel novam ferre, is collo in laqueum inserto de lege verba ad multitudinem faciat : ac si ferente suffragia populo vetus illa lex antiquata videatur aut ea quæ rogatur bona esse, indemnis evadat : contra si prior lex melius se habere videatur, aut nova de qua agitur injusta sit, is qui rescindit vel rogat legem laqueo adducto moriatur.

11. Zaleucus Locrensalium legumlator leges dixit similes esse araneorum telis. Nam sicut in illas si musca aut culex incidit, retinetur, si vero vespa aut apis, perrupta tela avolat : ita legibus implicati pauperes tenentur, ditiores aut eloquentes perruptis legibus aufugiunt.

ΑΝΩΝΥΜΟΥ ΤΙΝΟΣ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ ΗΘΙΚΑΙ

ΔΩΡΙΣΤΙ ΣΥΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΑΙ.

INCERTI CUIUSDAM DISPUTATIONES MORALES

DORICE CONSCRIPTÆ.

ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ Α.

Περὶ ἀγαθῶ καὶ κακῶ.

Δισσοὶ λόγοι λέγονται ἐν τῇ Ἑλλάδι ὑπὸ τῶν φιλοσοφούντων περὶ τῷ ἀγαθῷ καὶ τῷ κακῷ. Τοὶ μὲν γὰρ λέγοντι, ὡς ἄλλο μὲν ἔστι τὸ ἀγαθόν, ἄλλο δὲ τὸ κακόν· τοὶ δὲ, ὡς τὸ αὐτὸ ἔστι, καὶ τοῖς μὲν ἀγαθὸν εἶη, τοῖς δὲ κακόν, καὶ τῷ αὐτῷ ἀνθρώπῳ τότε μὲν ἀγαθόν, τότε δὲ κακόν. Ἐγὼ δὲ καὶ αὐτὸς τοῖσδε ποτιτίθειμαι· σκέψομαι δὲ ἐκ τῶ ἀνθρωπίνῳ βίῳ, ὧν ἐπιμελής, βρωσίς τε καὶ πόσις καὶ ἀφροδισίων. Ταῦτα γὰρ ἀσθενοῦντι μὲν κακὰ ἔστιν, ὑγιαίνοντι δὲ καὶ δεομένῳ ἀγαθὰ. Καὶ ἀκρασία τοίνυν τούτων τοῖς μὲν ἀκρατέσι κακόν, τοῖς δὲ ἱατροῖς ἀγαθόν. Ὁ τοίνυν θάνατος τοῖς μὲν ἀποθανοῦσι κακόν, τοῖς δ' ἐνταφιοπύλαις καὶ τυμβοποιῶσι ἀγαθόν. Γεωργία τε καλῶς ἐξενείκασα τοῖς καρπῶς τοῖς μὲν γεωργοῖς ἀγαθόν, τοῖς δὲ ἐμποροῖς κακόν. Τὰς τοίνυν δλιαδάς συντρέψεται καὶ παραδραῦσθαι τῷ μὲν ναυκλήρῳ κακόν, τοῖς δὲ ναυπηγοῖς ἀγαθόν. Ἐστὶ τὸν σίδηρον κατέσθαι καὶ ἀμβλύνεσθαι καὶ συντρέβεσθαι τοῖς μὲν ἄλλοις κακόν, τῷ δὲ χαλκῷ ἀγαθόν. Καὶ μὲν τὸν

κεραμεῖον παραδραῦσθαι τοῖς μὲν ἄλλοις κακόν, τοῖς δὲ κεραμεῦσιν ἀγαθόν. Τὰ δὲ ὑποδήματα κατατρέβεσθαι καὶ διαρρήγνυσθαι τοῖς μὲν ἄλλοις κακόν, τῷ δὲ σκυτῆϊ ἀγαθόν. Ἐν τοίνυν τοῖς ἀγῶσι τοῖς γυμναστικοῖς καὶ τοῖς μωσικοῖς καὶ τοῖς πολεμικοῖς, αὐτίκα ἐν τῷ γυμνικῷ τῷ σταδιοδρόμῳ ἂ νίκα τῷ μὲν νικῶντι ἀγαθόν, τοῖς δὲ ἡσασμένοις κακόν. Καὶ τούτου δὲ καὶ τοὶ παλαισταὶ καὶ πύκται καὶ τοὶ ἄλλοι πάντες μωσικοί· αὐτίκα ἂ κιθαρωδία τῷ μὲν νικῶντι ἀγαθόν, τοῖς δὲ ἡσασμένοις κακόν. Ἐν τε τῷ πολέμῳ καὶ (τὰ νεώτατα πρώτον ἐρῶ) ἂ τῶν Λακεδαιμονίων νίκα, ἐν ᾧ ἐνίκων τοῖς Ἀθηναίῳς καὶ τοῖς συμμάχοις, Λακεδαιμονίῳ μὲν ἀγαθόν, Ἀθηναίῳ δὲ καὶ τοῖς συμμάχοις κακόν· ἂ τε νίκα, ἂν τοὶ Ἕλληνας ἢ τὸν Πέρσαν ἐνίκασαν, τοῖς μὲν Ἑλλασιν ἀγαθόν, τοῖς δὲ βαρβάρῳις κακόν. Ἄ τοίνυν τοῦ Ἰλίου ἀφρασις τοῖς μὲν Ἀχαιοῖς ἀγαθόν, τοῖς δὲ Τρωσὶ κακόν. Καδδὲ ταυτὸ καὶ τὰ τῶν Θηβαίων καὶ τὰ τῶν Ἀργείων πάθη, καὶ ἂ τῶν Κενταύρων καὶ Λαπίθων μάχα τοῖς μὲν Λαπίθαις ἀγαθόν, τοῖς δὲ Κενταύροις κακόν. Καὶ μὲν καὶ ἂ τῶν θεῶν καὶ Γιγάντων λεγομένα μάχα καὶ νίκα τοῖς μὲν θεοῖς ἀγαθόν, τοῖς δὲ Γίγασιν κακόν.

DISPUTATIO I.

De bono et malo.

Duplex fertur in Græcia philosophorum sententia de bono et malo. Etenim quidam existimant aliud plane bonum, aliud malum: nonnulli vero idem utrumque, sed his bonum, illis malum, eisdemque homini aliquando bonum, aliquando malum. Ego vero et ipse hisce assentior: considerabo autem res illas quarum studiosa est hominum vita, cibum, potum, venerem. Hæc enim ægrotanti quidem mala, sano autem et indigenti bona. Et horum usus nimius intemperantibus ipsis malum, sed medicis bonum. Porro mors defunctis quidem malum, sed libitinaris et tumulos struentibus bonum. Agrorum etiam bene cultorum fertilitas agricolis quidem bonum, mercatoribus vero malum. Quasæ fractæque naves nauticulario malum, at navium fabricatoribus bonum. Præterea ensis consumtus et obtusus et fractus aliis quidem

malum, sed fabro armorum bonum. Quin etiam scilicet fracta cæteris quidem malum, figulis vero bonum. Calcei attriti et dirupti aliis certe malum, at sutori bonum. Ad hoc in ludis gymnics et musicis et militaribus, verbi causa in stadio-gymnico victoria cursu reportata vincenti bonum, victis vero malum. Eademque ratio est luctatorum et pugilum nec non cæterorum omnium musicorum: velut citharædica modulatio vincenti quidem bonum, superatis autem malum. Sic etiam in bello (ut recentissima primum commemorem) Lacedæmoniorum victoria, quam ex Atheniensibus eorumque sociis retulerunt, ipsis quidem bonum, Atheniensibus et sociis malum: et victoria qua Græci Persas fuderunt ipsis bonum, at barbaris malum. Sic illi expugnatio Achæis bonum, Trojanis malum. Idem dicendum de miseris quas Thebanis et Argivis acciderunt: insuper quod inter Lapithas et Centauros commissum est proelium Lapithis quidem bonum, Centauris vero malum. Quin etiam pugna qua deos cum gigantibus de-

ἄλλος δὲ λόγος λέγεται, ὡς ἄλλο μὲν τἀγαθὸν εἶη, ἄλλο δὲ κακὸν, διαφέρον, ὥσπερ καὶ τὸ νῦμα, οὕτω καὶ τὸ πρᾶγμα. Ἐγὼ δὲ καὶ αὐτὸ τοῦτον διαιρούμαι τὸν τρόπον· δοκῶ γὰρ οὐ διάβαλον ἦμεν, ποῖον ἀγαθὸν καὶ ποῖον κακὸν, αἶ τὸ αὐτὸ καὶ μὴ ἄλλο ἐκάτερον εἶη· καὶ γὰρ θαυμάστον κ' εἶη. Οἴμαι δὲ οὐδὲν κ' αὐτὸν εἶεν ἀποκρίνασθαι, αἶ τις αὐτὸν ἔροιτο τὸν ταῦτα λέγοντα· Εἰπὸν δὴ μοι, ἤδη τι τὼς γονέας ἀγαθὸν ἐποίησας; φαίη κα, καὶ πολλὰ καὶ μεγάλα. Τὸ ἄρα κακὰ καὶ μεγάλα καὶ πολλὰ τούτοις ὀφείλεις, αἶπερ τωυτόν ἐστι τὸ ἀγαθὸν τῷ κακῷ. Τί δέ, τὼς συγγενέας ἤδη τι ἀγαθὸν ἐποίησας; τὼς ἄρα συγγενέας κακὸν ἐποίησας. Τί δέ, τὼς ἐχθρῶς ἤδη κακῶς ἐποίησας; καὶ πολλὰ καὶ μεγάλα. Ἄρα ἀγαθὰ ἐποίησας. Ἄγε καὶ δὴ μοι καὶ τότε ἀποκρίναι· ἄλλο τι ἢ ὁ τὼς μὲν πτωχῶς οἰκτεῖρεις, ὅτι πολλὰ καὶ μεγάλα ἔχοντι κακὰ, τὼς δὲ πλουσίως πάλιν εὐδαιμονίζεις, ὅτι πολλὰ καὶ ἀγαθὰ πράσσοντι, αἶπερ τωυτόν καὶ κακὸν καὶ ἀγαθόν; Τὸν δὲ βασιλέα τὸν μέγαν οὐδὲν κωλύει ὁμοίως διακείσθαι τοῖς πτωχοῖς. Τὰ γὰρ πολλὰ καὶ μεγάλα ἀγαθὰ αὐτῷ πολλὰ κακὰ καὶ μεγάλα εἰσίν, αἶτα τωυτόν ἐστι τἀγαθὸν καὶ κακόν. Καὶ τάδε μὲν περὶ τῷ παντὸς εἰρήσθω. Εἴμι δὲ καὶ καθ' ἕκαστον, ἀρξάμενος ἀπὸ τῷ ἐσθιέναι καὶ πίνειν καὶ ἀρροδιαίαν. Ταῦτα γὰρ ὁ τοῖς ἀσθενέουσι πάντα ὁ ποῖον ἀγαθὸν ἐστὶν αὐτοῖς καὶ κακόν, αἶπερ τωυτόν ἐστιν ἀγαθὸν καὶ κακόν· καὶ τοῖς νεσίουσι κακόν ἐστὶ τὸ νοσῆν καὶ ἀγα-

θόν, αἶπερ τωυτόν ἐστι τὸ ἀγαθὸν τῷ κακῷ. Καθὼ δὲ τότε καὶ ἄλλα πάντα τὰ ἐν τῷ ἔμπροσθεν λόγῳ εἰρηται. Καὶ οὐ λίγω, τί ἐστὶ τὸ ἀγαθόν, ἀλλὰ τοῦτο πειρῶμαι διδάσκειν, ὡς εὐ τωυτόν εἶη κακὸν καὶ ἀγαθόν, ἀλλ' ἐκάτερον.

(Scripsi: ὁ καὶ τὰ νεώτατα πρῶτον ἐρῶ cum Kenio ad Greg. Cor. p. 239 ed. Schæfer.; codd. καὶ τῆ νεώτατι πρῶτον ἐρῶ. ὁ ἐν τοῖς Ἑλλανες; codd. ἐν τε Ἑλλανες. ὁ ἄλλο τι ἢ τὼς μὲν πτωχῶς οἰκτεῖρεις, ὅτι πολλὰ καὶ μεγάλα ἔχοντι κακὰ, τὼς δὲ πλουσίως πάλιν εὐδαιμονίζεις; libri ἄλλο τι ἢ τὼς πτωχῶς οἰκτεῖρεις, ὅτι πολλὰ καὶ μεγάλα ἔχοντι πάλιν εὐδαιμονίζεις. ὁ ταῦτα γὰρ; cod. τοῦτο γὰρ. ὁ πάντα ποῖν; codd. ταῦτα ποῖν. ὁ αὐτοῖς καὶ κακόν, αἶπερ; codd. αὐτοῖς, αἶπερ.)

ΔΙΑΛΕΞΙΣ Β.

Περὶ καλῷ καὶ αἰσχροῦ.

Λέγονται δὲ καὶ περὶ τῷ καλῷ καὶ αἰσχροῦ δισοῖ λόγοι. Τοῖ μὲν γὰρ φαντί, ἄλλο μὲν ἦμεν τὸ καλόν, ἄλλο δὲ τὸ αἰσχρόν, διαφέρον, ὥσπερ καὶ τὸ νῦμα, οὕτω καὶ τὸ πρᾶγμα· τοῖ δὲ τωυτό καλόν καὶ αἰσχρόν. Κἀγὼ πειρασοῦμαι τόνδε τὸν τρόπον ἐξαγεύμενος. Αὐτίκα γὰρ παιδίῳ ὠραίῳ ἐραστῆ μὲν χρηστῷ χαρίζεσθαι καλόν, μὴ ἐραστῆ δὲ καλῷ αἰσχροῦ. Καὶ τὰς γυναῖκας λούσθαι ἐνδον καλόν, ἐν παλαιστρᾷ δὲ αἰσχρόν· ἄλλὰ τοῖς ἀνδράσιν ἐν παλαιστρᾷ καὶ ἐν γυμνασίῳ καλόν. Καὶ συνίμεν τῷ ἀνδρὶ, ἐν ἀσυχίᾳ μὲν καλόν, ὅπου τοῖχοις κρυφθήσεται· ἐξω δὲ αἰσχρόν,

certasse ferunt et parva victoria diis sane bonum, sed gigantibus malum. Altera sententia affirmantis est aliud quid bonum, aliud malum esse, non nomine magis quam re ipsa diversum. Ego vero et illud hoc modo explico: credo equidem nobis non constare posse, quæ res bona quæve mala sit, si idem esset utrumque, non diversum quid: mirum enim hoc foret. Nec pulo habiturum quod respondeat, si quis hæc dicentem ita interroget: *Dic mihi, quæso, num quid boni parentibus jam præstiteris?* Reponet forsitan: *Et nulla et præclara. Tu igitur propterea vicissim graves pœnas illis dare debes, si idem bonum malumque putandum est. Quid autem? propinquos bono quoquam jam affectisti? Eisdem igitur et mulo. Quid vero? jamne inimicis calamitatem intulisti? Et insignem quidem. Ergo nullis et præclaris bonis eos cumulastî.* Age vero et illud mihi responde: *Numquid pauperum te miseret, quod nullis et ingentibus incommodis conflictantur, divites contra beatos prædicas, quod opibus et copiis affluunt, si idem malum et bonum?* Profecto nihil obstat, quominus magnus Persarum rex eadem sit conditione qua egeni. Nam multa et magna bona quibus abundat in mala non minora mutantur, si idem est bonum et malum.

Atque hæc quidem de summa rerum dicta sufficiant. Sed et singula illa percurram, a cibo, potu et venere orsus. Harum enim omnium rerum usus iisfirmis et bonum est et malum, siquidem idem habetur bonum et malum: parique ratione ægrotantibus morbus simul est malum et bonum, siquidem bonum non differt a malo. In hæc sententiam autem etiam cætera omnia quæ superiori sermone continentur dicta sunt. Interim tamen quid bonum sit non definio, id solum docere conatus, non esse idem bonum et malum, sed alterutrum.

DISPUTATIO II.

De honesto et turpi.

Duo etiam feruntur sermones de honesto ac turpi. Nam quidam aliud esse honestum aiunt, aliud turpe, tam re quam nomine diversum: nonnulli vero idem honestum ac turpe. Atque ego quidem rem in hunc modum explicare tentabo. Verbi causa puerum formosum amatori probo gratificari decorum est, non probo autem turpe: item mulieres domi lavari decorum, in palæstra turpe; sed viros id in palæstra et gymnasio facere decorum. Porro mulierem cum viro coire, remotis arbitris, ubi intra parietes lateat, decorum: extra vero in cuiuspiam

δπου τις ὄφεται. Καὶ τὸ μὲν αὐτὰς συνίμεν ἀνδρὶ καλόν· ἀλλοτρίῳ δὲ αἰσχιστον. Καὶ τῷ γε ἀνδρὶ, τῆ μὲν αὐτῷ γυναικὶ συνίμεν καλόν· ἀλλοτρίῳ δὲ αἰσχρόν. Καὶ κοσμεῖσθαι καὶ ψιμμυθίῳ χρίεσθαι, καὶ χρυσία περιάπτεσθαι, τῷ μὲν ἀνδρὶ αἰσχρόν, τῆ δὲ γυναικὶ καλόν. Καὶ τὼς μὲν φίλως εὖ ποιεῖν καλόν· τὼς δὲ ἐχθρῶς αἰσχρόν. Καὶ τὼς μὲν πολεμῶς φεύγειν αἰσχρόν· τὼς δὲ ἐν σταδίῳ ἀνταγωνιστὰς καλόν. Καὶ τὼς μὲν φίλως καὶ τὼς πολίτας φονεύειν αἰσχρόν· τὼς δὲ πολεμῶς καλόν. Καὶ τάδε μὲν περὶ πάντων. Εἴμι δ' ἔφ' ἃ τὰ πόλιές τε αἰσχρὰ ἄγνεται καὶ τὰ ἔθνηα. Αὐτίκα Λακεδαιμονίους τὰς κόρας γυμνάζεσθαι ἀχειριδῶτως, καὶ ἀγίτωνας παρέρπειν, καλόν· Ἴωσι δὲ αἰσχρόν. Καὶ τὼς παῖδας μὴ μαυθάνειν μουσικὰ καὶ γράμματα καλόν· Ἴωσι δ' αἰσχρόν μὴ ἐπίστασθαι ταῦτα πάντα. Παρὰ ἠ Θεσσαλοῖσι δὲ καλόν τὼς ἵππους ἐκ τῆς ἀγέλας λαθόντι, αὐτῶς δαμάσαι καὶ τὼς ὄρεας· βῶς τε λαθόντι, αὐτῶς σφάζει καὶ ἐκδεῖραι καὶ κατακόψαι· ἐν Σικελίᾳ δὲ αἰσχρόν, καὶ δώλων ἔργα. Μακεδόσι καλόν δοκεῖ ἤμεν τὰς κόρας, πρὶν ἀνδρὶ γάμασθαι, ἐρᾶσθαι καὶ ἀνδρὶ συγγίνεσθαι· ἐπεὶ δὲ καὶ γαμῆται, αἰσχρόν· Ἑλλασσι δ' ἄμφω αἰσχρόν. Τοῖς δὲ Θραξὶ κόσμος τὰς κόρας στίξεσθαι. Τοῖς δὲ Σκύθαι καλόν νομίζοντι, δὲ ἀνδρα κανών, ἐκδεῖρας τὰν κεφαλάν, τὸ μὲν κόμιον πρὸ τοῦ ἵππου φορεῖ, τὸ δ' ὀστέον χρυσῶσας καὶ ἀργυρῶσας πίνει ἐξ αὐτοῦ, καὶ σπένδει τοῖς θεοῖς· ἐν δὲ τοῖς Ἑλλασιν οὐδὲ κ' ἐς τὰν αὐτὰν

οἰκίαν συνεισελθεῖν βούλοισ' ἂν τις τοιαῦτα ποιήσαντι. Μασσαγέται δὲ τὼς γονέας κατακόφαντες κατεσθίουσι, καὶ τὰφος κάλλιστος δοκεῖ ἤμεν, ἐν τοῖς τέκνοις τεθῆ- φθαι· ἐν δὲ τῆ Ἑλλάδι ἂν τις ταῦτα ποιήσῃ, ἐξελαθεῖς ἐκ τῆς Ἑλλάδος κακὰ ἀποθάνῃ ὡς αἰσχρὰ καὶ δεινὰ ποιεῖων. Τοῖ δὲ Πέρσαι κοσμεῖσθαι τε, ὡσπερ τὰς γυναικας, καὶ τὼς ἀνδρας καλόν νομίζοντι, καὶ τῆ θυγατρὶ καὶ τῆ μητρὶ καὶ τῆ ἀδελφῇ συνίμεν· τοῖ δὲ Ἑλλανες καὶ αἰσχρὰ καὶ παράνομα. Λυδοῖς τοῖνυν τὰς κόρας πορνευθεῖσας καὶ ἀργύριον ἐργάσασθαι^b, καὶ οὕτω γάμασθαι καλόν δοκεῖ ἤμεν· ἐν δὲ τοῖς Ἑλλασιν οὐδεὶς κα θέλοι^c γαμῆν. Αἰγύπτιοι τε οὐ ταυτὴ νομίζοντι κατὰ τοῖς ἄλλοις. Τῆ δὲ μὲν γὰρ γυναικας ὑφαίνεν καὶ ἔρια ἐργάζεσθαι^d, ἀλλὰ τῆναι τὼς ἀνδρας, τὰς δὲ γυναικας πράσσειν, ἅπερ τῆδε τοῖ ἀνδρες. Τὸν παλὸν δευεῖν ταῖς χερσὶ, τὸν σίτον τοῖς ποσὶ, τῆναι καλόν· ἄλλ' αὐτὴν τὸ ἐναντίον. Οἴμαι δ' ἂν τις τὰ κατὰ εἰς ἐν κελύθῃ συνενεῖται πάντας ἀνθρώπους, ἢ ἕκαστοι νομίζοντι, καὶ πάλιν ἐξ ἀθρόων τοι τὰ αἰσχρὰ λαθῶν, ἢ ἕκαστοι ἄγνεται, οὐδὲν κα λειπθῆμεν^e, ἀλλὰ πάντα πάντα διαλαθῆν. Οὐ γὰρ πάντες ταυτὰ νομίζοντι. Παραξοῦμαι δὲ καὶ ποιήματι·

Καὶ γὰρ τὸν ἄλλον ὡς ἐθητοῖσιν νόμον ὄψει, διαθρῶν ἴ οὐδὲν ὄν πάντη καλόν, οὐδ' αἰσχρόν· ἀλλὰ ταῦτ' ἐποίησεν λαθῶν ὁ καιρὸς αἰσχρὰ, καὶ διαλλάξας κατὰ.

Ως δὲ τὸ σύνολον εἶπεν, πάντα καιρῷ μὲν κατὰ ἐπι-

conspectu indecorum. Insuper eam cum suo marito coire, decorum est : cum alieno turpissimum. Præterea virum cum sua uxore concubare decet : cum aliena dedecet. Virum etiam dedecet contum et cernasatum et auro ornatum incedere, sed mulierem decet. Sic amicis bene facere honestum est, inimicis turpe. Similiter hostes fugere turpe : adversarios autem in stadio honestum putatur. Amicos denique et civis necare turpe, at hostes honestum. Atque hæc quidem de omnibus in universum a me dici liquet. Transibo autem ad ea quæ civitatis et gentes turpia duxere. Exempli causa Lacedæmoniis puellas nudis brachiis exerceri depositaque tunica arripere decorum videtur : at Ionibus indecorum. Iisdem pueros æque musicam ignorare ac litteras decorum est : Ionibus vero turpe hæc omnia nescire. Thesali honestum putant equos et mulos ex armento abactos domare, bovesque raspos mactare et pelle detracta disciplinare : hæc autem Siculis turpia et servorum opera esse arbitrantur. Macedones decorum existimant puellas nondum collocatas amari atque a viris comprimi : post nuptias vero eas cum aliis concubescere indecorum habent : Græcis utrumque turpe est. Thracæ puellis notas inustas ornamento esse credunt. Ad hoc Scythæ honestum iudicant, si quis hominem occiderit, capitiq; cutem detraxerit, ejus partem crinitam ante equum gestare, ex ossa autem parte auro et argento obducta bibere ac diis libamenta dare : apud Græcos autem nemo easdem ardes

ingredi voluerit cum viro qui talia fecerit. Rursus Massagetæ parentes suos obruncatos comedunt, et optima videtur sepultura in liberorum visceribus condi : at in Græcia si quis tale quippiam fecerit, in exilium ejectus, ut turpis et horrendi facinoris auctor, male peribit. Persæ viros etiam mulierum in morem ornari decorum putant et cum filia, matre ac sorore coire : at Græci turpia hæc et illicita esse censent. Lydis puellas, quum vulgato corpore pecuniam fecerint, ita tandem nudere decorum videtur : apud Græcos autem nemo talem uxorem ducere velit. Ægyptii non eadem statuunt honesta quæ cæteræ gentes. Apud nos enim mulieres texere et lanificio operam dare decorum, ibi autem viros ; adde quod mulieres officii funguntur quæ in nostris regionibus viri faciunt. Lutum manibus, panem vero pedibus subigere, illis honestum videtur ; nos contrariam sententiam sequimur. Existimo autem si quis omnes homines unum in locum congerere juheat, quæ singuli honesta putant, et rursus ex illa congerie demere quæ unicuique turpia videntur, nihil relictum iri, sed omnes omnia sigillatim accepturos. Non enim eadem omnium instituta sunt. Afferam in hanc rem et poetæ verba :

Namque alias hoc loco leges hominibus datas videbis ; hinc discas nihil omnino neque honestum, neque turpe esse, sed hæc efflicere venientem occasionem turpia et vicissim honesta.

Ut in universum autem dicam, cuncta suo tempore ho-

ἐν ἀκαιρία ὁ αἰσχρά. Τί δ' ὄν διαπραξάμενη; ἔφαν ἀποδείξεν ταυτὰ αἰσχρά καὶ καλὰ ὄντα· καὶ ἀπέδειξα ἐν τούτοις πᾶσι. Λέγεται δὲ καὶ περὶ τῶ αἰσχρῶ καὶ καλῶ, ὡς ἄλλο ἑκάτερον εἶη· ἐπεὶ αἱ τις ἐρωτάσῃ τὴν λέγοντας, ὡς τὸ αὐτὸ πρᾶγμα αἰσχρὸν καὶ καλὸν ἐστίν, αἱ ποκά τι αὐτοῖς καλὸν εἶργασται, αἰσχρὸν δμολογησούντι, αἴπερ τωτὸν καὶ τὸ αἰσχρὸν καὶ τὸ καλόν. Καὶ αἱ τινε καλὸν οἶδαντι ἄνδρα, τούτον καὶ αἰσχρὸν τὸν αὐτόν· καὶ αἱ τινε λευκόν, καὶ μέλαινά τούτον τὸν αὐτόν. Καὶ καλόν γ' ἐστὶ τὴν θεῶν σέβεσθαι, καὶ αἰσχρὸν ἄρα τὴν θεῶν σέβεσθαι, αἴπερ τωτὸν αἰσχρὸν καὶ καλόν ἐστίν. Καὶ τάδε μὲν περὶ ἀπάντων εἰρήσθω μοι· τρέψομαι δὲ ἐπὶ τὸν λόγον αὐτῶν, ὃν λέγοντι. Αἱ γὰρ τὰν γυναῖκα καλόν ἐστὶ κομμεῖσθαι, τὰν γυναῖκα αἰσχρὸν κομμεῖσθαι, αἴπερ τωτὸν αἰσχρὸν καὶ καλόν· καὶ τέλλα κατὰ τωτὸν. Ἐν Λακεδαίμονι ἐστὶ καλὸν τὰς παιδάς γυμνάζεσθαι, ἐν Λακεδαίμονι ἐστὶ αἰσχρὸν τὰς παιδάς γυμνάζεσθαι· καὶ τέλλα οὕτως. Λέγοντι δὲ, ὡς αἱ τινε τὰ αἰσχρά ἐκ τῶν ἐθνέων πάντοθεν συνενεῖλαιεν, ἔπειτα συγκαλιόνας κελεύουσιν, ἃ τινε καλὰ νομίζει, λαμβάνεν, πάντα κα ἔν καλῶ ἀπενειχθῆμεν· ἐγὼ θαυμάζω, αἱ τὰ αἰσχρά συνενεχθέντα καλὰ ἐσεῖται, καὶ οὐχ ὅσπερ ἦνθεν. Αἱ γοῦν Ἰππας, ἢ βῶς, ἢ ὄς, ἢ ἀνθρώπως ἀγαγον, οὐκ ἄλλο τί κα ἀπάγαγον· ἐπεὶ οὐδὲ αἱ χρυσὸν ἤνεικαν, χαλκὸν ἂν ἀπήνεικαν, οὐδὲ αἱ ἀργύριον ἤνεικαν, μόλυβδόν κα ἀπέφερον. Ἄντι δ' ἄρα τῶν αἰσχρῶν καλὰ ἀπάγαγον'. Φέρε δὴ, αἱ

ἄρα τινε αἰσχρὸν ἀγάγε ἢ, τούτον ἂν καλὸν ἀπάγαγε; Ποιητὰς δὲ μάρτυρας ἐπάγονται, οἱ ποτὶ ἄδονάν, οὐ ποτ' ἀλάθειαν ποιοῦντι.

(Scripsi : ἃ παρὰ; quæ vox in membranis desideratur. ἃ ἐργάσασθαι; cod. ἐνεργήσασθαι. ἃ θέλοι; cod. θέλει. ἃ ἔρια ἐργάζεσθαι cum Valckenario ad Eurip. Phœn. p. 268; vulgo ἔρια omittitur. ἃ κα λειψθῆμεν cum Porsono Adversar. pag. 269 ed. Lips.; cod. καλυφθῆμεν. ἃ διαθρῶν cum Valckenario l. c.; libri διατρῶν. ἃ κα cum Orellio; καὶ libri. ἃ ἂν; deest in membranis. ἃ ἀπάγαγον; libri ἀπαγαγόντι. ἃ ἀγάγε; libri ἀπάγαγε.)

ΔΙΑΛΕΞΙΣ Γ.

Περὶ δικαίω καὶ ἀδίκω.

Δισσοὶ δὲ λόγοι λέγονται καὶ περὶ τῶ δικαίω καὶ περὶ τῶ ἀδίκω. Καὶ τοὶ μὲν ἄλλο ἤμεν τὸ δικαίον, ἄλλο δὲ τὸ ἀδίκον· τοὶ δὲ τωτὸ δικαίον καὶ ἀδίκον· καὶ ἐγὼ τούτῳ πειράσομαι τιμωρεῖν. Καὶ πρῶτον μὲν τὸ ψεύδεσθαι ὡς δικαίον ἐστὶ λεξῶ, καὶ τὸ ἔξαπατᾶν. Τὴν μὲν πολεμῶς ταῦτα ποίεν, αἰσχρὸν καὶ πονηρὸν ἂν ἐξείποιεν, τὴν δὲ φιλάτῳ, οὐ, αὐτίκα τὴν γονέας. Αἱ γὰρ δέοι τὸν πατέρα ἢ τὰν μητέρα φάρμακόν τι ἐγκαταφαγέιν, καὶ μὴ θέλοι, οὐ δικαίον ἐστὶ καὶ ἐν τῷ βροφήματι καὶ ἐν τῷ ποτῶ δόμεν, καὶ μὴ φάμεν ἐνῆμεν; Οὐκῶν ἤδη ψεύδεσθαι καὶ ἔξαπατᾶν τὴν γονέας, καὶ κλέπτεν μὲν τὰ τῶν φίλων καὶ

nata sunt, alieno turpia. Quid igitur effecti? dixi velle me demonstrare, eadem esse turpia et honesta idque omni hac disputatione probavi. Cæterum alius etiam iertur sermo de turpi et honesto, quo utrumque diversum quid esse statuitur: quoniam si quis interrogaverit eos qui turpe et honestum idem esse affirmant, num quid honestum unquam egerint, et istud turpe esse consitebuntur, siquidem turpe et honestum idem est. Ac si virum quendam honestum cognoverint, eundem etiam turpem: si album quempiam, eundem nigrum quoque. Certe honestum est deos venerari; ergo turpe quoque deos venerari, siquidem idem deforme ac decorum est. Atque hæc quidem de omnibus dixisse contentus, ad rationes quas illi afferunt sermonem convertam. Si enim mulierem ornari decet, mulierem dedecet ornari, siquidem idem deforme ac decorum, parique ratione cætera. Lacedæmone decet puellas exerceri, Lacedæmone dedecet puellas exerceri, cæteraque eodem modo. Dicunt autem, si qui turpia ex omni undique gente unum in locum congerant, deinde convocatos jubeant, quæ singuli honesta putent inde demere, cuncta pro honestis ablatum iri: ego vero miror, si turpia in medium allata honesta sunt ac non qualia apportabantur. Nam si equos vel

boves, vel oves vel homines adduxissent, non aliud abducturi erant, quoniam neque si aurum apportassent aed domum referrent, neque si argentum attulissent plumbum asportarent. Pro turpibus ergo honesta retulerunt. Age vero, si quis turpem hominem adduxisset, num hunc quoque honestum reduceret? Poetas autem testes adhibent qui ad legitimum voluptatem, non ad veritatem accommodate carmina condunt.

DISPUTATIO III.

De justo et injusto.

Duo itidem feruntur sermones de justo et injusto. Etenim quidam aliud esse justum, aliud injustum putant: nonnulli vero idem justum atque injustum; quam sententiam ego defendere conabor. Ac primum quidem mentiri et fallere æquum esse ostendam. Dicat igitur quispiam ita tractare inimicos turpe et improbum esse, amicissimos vero nequaquam, exempli causa parentes. Si enim debet pater aut mater medicamentum devorare, nec tamen volet, nonne æquum est nos istud sorbitioni et potioni inditum illi porrigere et inesse dissimulare? Jam igitur parentes mendacio fallere, quin etiam amicorum bona surripere et carissimis vim afferre æquum

βῆσθαι τὼς φιλάτῳς δίκαιον. Αὐτίκα αἱ τις λυπηθεὶς τι τῶν οἰκητῶν καὶ ἀχθεσθεὶς μέλλοι αὐτὸν διαφθεῖραι ἢ ξίφει, ἢ σχοινίῳ, ἢ ἄλλῳ τινί, δίκαιόν ἐστι ταῦτα κλέψαι, αἱ δὴ δύναται, αἱ δὲ ὑστερίζαι καὶ ἔχοντα καταλάβοι, ἀφελῆσθαι βία; Ἄνδραποδιζῆσθαι δὲ πῶς οὐ δίκαιον τὼς πολεμίῳς, αἱ τις δύναται ἐλὼν πόλιν θλαν ἀποδόσθαι; Τοιχωρυχέν δὲ τὰ τῶν πολιτῶν κοινὰ οἰκήματα δίκαιον φαίνεται. Αἱ γὰρ ὁ πατήρ ἐπὶ θανάτῳ, κατεστασιασμένος ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, δεδεμένος εἶη, ἀρα οὐ δίκαιον διορίζαντα κλέψαι καὶ σῶσαι τὸν πατέρα; Ἐπιορκέν δέ. Αἱ τις ὑπὸ τῶν πολεμίων λαβθεὶς ὑποδέξαιτο, ὁμνύων, ἢ μὴν ἀφελθαι τὰν πόλιν προδώσεν, ἀρα οὗτος δίκαια ποιῆσαι εὐορκήσας; Ἐγὼ μὲν γὰρ οὐ δοκῶ· ἀλλὰ μᾶλλον τὰν πόλιν, καὶ τὼς φίλῳς, καὶ τὰ ἱερὰ σῶσαι πατρώϊα, ἐπιορκήσας. Ἦδη ἀρα δίκαιον καὶ τὸ ἐπιορκεῖν, καὶ τὸ ἱεροσυλεῖν. Τὰ μὲν ἴδια τῶν πόλεων ἰῶ· τὰ δὲ κοινὰ τῆς Ἑλλάδος, τὰ ἐκ Δελφῶν καὶ τὰ ἐξ Ὀλυμπίας, μέλλοντος τῷ βαρβάρῳ τὰν Ἑλλάδα λαβέν, καὶ τῆς σωτηρίας ἐν χρήμασιν εἴσας, οὐ δίκαιον λαβέν, καὶ χρῆσθαι ἐς τὸν πολεμον; Φονεύεν δὲ τὼς φιλάτῳς δίκαιον· ἐπεὶ καὶ Ὀρέστας καὶ Ἀλκμαίων, καὶ ὁ θεὸς ἔχρησε δίκαια αὐτῶς ποιῆσαι. Ἐπὶ δὲ τὰς τέχνας τρέψομαι, καὶ ταῦτα ποιητῶν. Ἐν γὰρ τραγωδοποιῆσιν καὶ ζωγραφίᾳ ὅστις πλείστα ἐξαπατῆ ὁμοίᾳ τοῖς ἀληθινοῖς ποιέων, οὗτος ἀριστος. Θῶλω δὲ καὶ ποιήματα τῶν πα-

λαιότερων μαρτύριον ἐπαγαγέσθαι. Κλεβουλίτης·

Ἄνδρ' εἶδον κλέπτοντα καὶ ἐξαπατῶντα βιασῶς.
Καὶ τὸ βία βίβηαι τοῦτο δίκαιότατον.

Ἦν κάλαι ταῦτα. Αἰχίλου δὲ ταῦτα·

Ἄπάτης δίκαιας οὐκ ἀποστατεῖ θεός.
Ψευδῶν δὲ καιρὸν ἐσθ' ὅπου ἂν τὴν θεός.

Λέγεται δὲ καὶ τῷδε ἀντίος λόγος· ὡς ἄλλο τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἀδίκον ἐστι, διαφέρον, ὅσπερ καὶ τῶνυμια, οὕτω καὶ τὸ πρᾶγμα· ἐπεὶ αἱ τις ἐρωτάσαι τὼς λέγοντας, ὡς τὸ αὐτὸ ἐστὶν ἀδικον καὶ δίκαιον, αἶκα ὅη τι δίκαιον περὶ τὼς γονίας ἐπραξαν, ὁμολογοῦνται καὶ ἀδικον ἀρα. Τὸ γὰρ αὐτὸ ἀδικον καὶ δίκαιον ὁμολογέοντι ἤμεν. Φέρε ἄλλον δέ, ἂν τινα γινώσκῃ δίκαιον ἀνδρα, καὶ ἀδικον ἀρα τὸν αὐτόν, καὶ μέγαν τοῖνον καὶ μικρὸν κατὰ ταυτῶν. Καὶ τοὶ πολλὰ ἐδικήσας ἀποθανέντω πραξάμενος. Καὶ περὶ μὲν τούτων εἴμι. Εἴμι δὲ ἐφ' ἃ λέγοντες ἀξιοῦνται ἢ τὸ αὐτὸ καὶ δίκαιον καὶ ἀδικον ἀποδεικνύεν. Τὸ γὰρ κλέπτεν τὰ τῶν πολεμίων δίκαιον καὶ ἀδικον ἐξεστὶν ἀποδεικνύεν τὸ αὐτὸ ἢ, αἶκ' ἀληθῆς ὁ τήνων λόγος, καὶ ἄλλα καττωτῶ. Τέχνας δὲ ἐπάγονται, ἐν αἷς οὐκ ἐστὶ τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἀδικον. Καὶ τοὶ ποιηταὶ οὕτε ποιᾶ ἀλάθειαν, ἀλλὰ ποτὶ τὰς ἀδονὰς τῶν ἀνθρώπων τὰ ποιήματα ποιέοντι ἢ.

est. Verbi causa, si quis rem familiarem et domesticam dolens mærensque mortem sibi consciscere cogitet vel gladio, vel reste, vel alio telo, nonne æquum est hæc surripere, si quis possit, sin autem tempore exclusus jam in manibus habentem deprehenderit, per vim ei eripere? Hostes vero in servitutem abducere, cur non æquum est, si quis captam civitatem universam vendere queat? Sed et publica civium nostrorum ædificia perrumpere æquum videtur. Nam si pater inimicorum factione oppressus in vinculis ad mortem retineatur, nonne æquum est effracto carcere abripere patrem et liberare? Nec non pejerare. Si quis ab hostibus captus interposito jurejurando promittat, se dimissum urbem suam proditurum, num ille servata jurisjurandi fide juste agat? Ego certe non ita sentio: sed potius si civitatem suam et amicos et templa patria perjurus conservet. Jam igitur æquum est et pejerare et sacrilegium committere. Proprias quidem singularum civitatum opes prætermitto, at communes Græciæ thesauros et Delphicos et Olympicos, subacturo Græciam barbaro unaque salutis spe in pecunia posita, nonne æquum est sumere et ad bellum gerendum adhibere? Decet etiam carissimos necare, quoniam Orestes et Alcæon id fecerunt deusque eos juste egisse oraculo eddidit. Jam ad artes, et poetarum quidem imprimis, orationem converto. Etenim in tragædiis scribendis et pingendi arte qui plurimum fallit, veris similia confingens, is opti-

mus. Quin etiam antiquiorum poemata testimonii loco afferam. Cleobulines:

Cognovi quendam fallentem et vi spoliantem.
Vl facere hoc certe res magis æqua fuit.

Hæc olim erant. Æschyli vero hæc:

Bonos neque ipse Jupiter spernit dolos.
Est tempus, quando mendacem laudat deus.

Habetur insuper alius sermo huic contrarius dicentium, aliud esse justum aliud injustum, tam re quam nomine diversum: quum, si quis interroget idem injustum et justum putantes, num quid justum parentibus præstiterint, etiam de injusto consistantur. Namque idem injustum et justum esse consistantur. Age vero, si quis alium quempiam justum cognoverit, eundem propterea etiam injustum atque idcirco eodem modo magnum et parvum. Sed ob multa quæ commisit facinora moriatur. Et de his quidem satis. Transeo autem ad ea argumenta quibus idem justum et injustum esse demonstrare voluit. Nam surripere hostium bona simul æquum est et iniquum esse, probare licet, si vera sit illorum sententia cætera eadem ratione. Artes vero elegant, in quibus justum et injustum non reperitur. Et poetæ non ad veritatem, sed ad hominum voluptatem accommodatæ carmina condunt.

(Emendavi : ^a βιαίως cum Heringa Obs. p. 17 ; βία· ως codd. ^b επου; libri δποι. ^c ἀξιοῦντι; libri ἀξίοντι. ^d ἔξεστιν ἀποδεικνύειν; libri ἀποδεικνύειν omisso verbo finito. ^e τὸ αὐτό; libri τοῦτ' αὐτό. ^f ποίουντι, cf. Diss. II fin.; libri ποίωσαντο.)

ΔΙΑΛΕΞΙΣ Δ.

Περὶ ἀλαθείας καὶ ψεύδους.

Λέγονται δὲ καὶ περὶ τῷ ψεύδους καὶ τῆς ἀλαθείας δισοὶ λόγοι· ὧν ὁ μὲν φασι, ἄλλον μὲν τὸν ψεύσαν ἦμεν λόγον, ἄλλον δὲ τὸν ἀλαθῆ· τοὶ δὲ τὸν αὐτὸν, ἐν ᾧ ^a κήγῳ, τῷδε λόγῳ. Πρῶτον μὲν, ὅτι τοῖς αὐτοῖς ὀνομασι λέγονται· ἔπειτα δὲ, ὅταν λόγος βῆθῃ, ἂν μὲν, ὡς λέγεται ^b ὁ λόγος, οὕτω γένηται, ἀλαθῆς ὁ λόγος, ἂν δὲ μὴ γένηται, ψευδῆς ὁ αὐτὸς λόγος. Αὐτίκα κατηγορεῖς Ἱεροσυλίαν τῷ, αἰε' ἐγένετο τῷργον, ἀλαθῆς ὁ λόγος· αἱ δὲ μὴ ἐγένετο, ψεύστας. Καὶ τῷ ἀπολογουμένῳ ὡς γε ὁ λόγος. Καὶ τὰ γε δικαστήρια τὸν αὐτὸν λόγον καὶ ψεύσαν καὶ ἀλαθῆ κρίνουντι. Ἐπεὶ τοὶ καὶ ἐξῆς καθήμενοι ἂν λέγομεν ^c Νύστας ^d εἰμί, τὸ αὐτὸ μὲν πάντας ἐροῦμεν, ἀλαθῆς ^e δὲ μόνος ἐγώ, ἐπεὶ καὶ εἰμί. Ἄξιον ὧν, ὅτι ὁ αὐτὸς λόγος, ὅταν μὲν αὐτῷ παρῆ τὸ ψεῦδος, ψεύστας ἐστίν, ὅταν δὲ τὸ ἀλαθῆς, ἀλαθῆς, ὥσπερ καὶ ἄνθρωπος τὸ αὐτό, καὶ παῖς, καὶ νεανίσκος, καὶ ἀνὴρ, καὶ γέρον ἐστίν. Λέγεται δὲ καὶ ὡς ἄλλος εἶη ὁ ψεύστας λόγος, ἄλλος δὲ ὁ ἀλαθῆς, διαφέρων τῷνομα καὶ τὸ

πρᾶγμα ^f. αἱ γὰρ τὶς ἐρωτάσει τὼς λέγοντας, ὡς ὁ αὐτὸς λόγος εἶη ψεύστας καὶ ἀλαθῆς, ὅν αὐτοὶ λέγοντι, πότερός ἐστιν· αἱ μὲν ψεύστας, δᾶλον ὅτι δύο ἂν ^g εἶη· αἱ δ' ἀλαθῆς, ἀποκρίναιτό κα ^h ψεύστας ὁ αὐτὸς οὗτος, καὶ ἀλαθῆ τὶς ⁱ ποκα εἶπεν, ἢ ἐξμαρτύρησε· καὶ ψευδῆ ἄρα τὰ αὐτὰ ταῦτα. Καὶ αἱ τινὰ ἀνδρὰ ἀλαθῆ οἶδε, καὶ ψεύσαν τὸν αὐτόν. Ἐκ δὲ τῷ λόγῳ λέγοντι ταῦτα, ὅτι γενομένῳ μὲν τῷ πράγματος, ἀλαθῆ τὸν λόγον, ἀγενήτω δὲ, ψεύσαν. Οὐκῶν διαφέρει αὐθὶς τοῖς δικασταῖς, ^j δ, τι ^k κρίνουντο· οὐ γὰρ πάρεντι τοῖς πράγμασι. Ὁμολογούντι δὲ καὶ αὐτοὶ, ^l ᾧ μὲν τὸ ψεῦδος ἀναμείμιται, ψεύσαν ἦμεν, ^m ᾧ δὲ τὸ ἀλαθῆς, ἀλαθῆ. Τοῦτο δὲ θλον διαφέρει.

Ταῦτα τοὶ μακρόμενοι καὶ τοὶ σωφρονούντες, καὶ τοὶ σοφοὶ καὶ τοὶ ἀμαθεῖς καὶ λέγοντι καὶ πράσσουσι. Καὶ πρῶτον μὲν ὀνομάζονται ταυτὰ γὰρ, καὶ ἄνθρωπον, καὶ ἵππον, καὶ πῦρ, καὶ τᾶλλα πάντα. Καὶ ποίουντι ταυτὰ, κάθηται, καὶ ἐσθοντι, καὶ πίνοντι, καὶ κατὰκινται, καὶ τᾶλλα καττωτό. Καὶ μὲν καὶ τούτῳ πρᾶγμα καὶ μέζον καὶ μῆζον ἐστὶ, καὶ πλέον καὶ ἔλαττον, καὶ βαρύτερον καὶ κουφότερον· οὕτω γὰρ ἂν ⁿ εἶη ταυτὰ πάντα. Τὸ τάλαντόν ἐστι βαρύτερον τᾶς μνᾶς, καὶ κουφότερον τῶν δύο τάλαντων· τούτων ἄρα καὶ κουφότερον καὶ βαρύτερον. Καὶ ζῶει ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος καὶ οὐ ζῶει, καὶ ταυτὰ ^o ἐντὶ καὶ οὐκ ἐντὶ· τὰ γὰρ τῆδε ὄντα ἐν τᾷ Λιβύᾳ οὐκ ἐστίν, οὐδέ γε τὰ ἐν Λιβύᾳ ἐν Κύπρῳ. Καὶ τᾶλλα κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον. Οὐκῶν καὶ ἐντὶ τὰ πράγματα καὶ οὐκ ἐντὶ.

DISPUTATIO IV.

De veritate et falsitate.

Sed et de veritate et falsitate duplex fertur sententia, quarum altera est hominum alium falsum, alium verum sermonem, altera eundem utramque esse affirmantium, in quibus et ego nomen meum profiteor. Primum quidem, quod iisdem verbis ambo dicuntur : deinde quando sermo expressus est, si ita ut dicitur, res ipsa evenit, verus est sermo, si non evenit, idem falsus est. Verbi causa, quum sacrilegii quempiam insimulas, si tale quid commissum, verus est sermo, si non commissum, falsus. Talis quoque se purgantis oratio est. Et iudices in consessu eundem sermonem falsum et verum judicant. Nam et nos hic ordine sedentes si dicamus singuli : *Ego sum initiatus*, idem quidem omnes dicemus, sed verum ego solus, quum talia etiam sim. Manifestum igitur, eundem sermonem, si illi falsitas insit, falsum esse, sin veritas, verum, sicut idem quoque hominis nomen puerum, juvenem, virum, senem significat. Dicunt vicissim alium esse sermonem falsum, alium verum tam nomine quam re diversum. Si quis enim eundem esse falsum et verum sermonem dicentes interroget, uter sit sermo quò ipsi utantur : si falsum esse respondeant, constat res contrarias esse ; sin verum,

eundem quoque tanquam falsum separari apertum est, et num quis vera quandoque dixerit vel testatus sit, etiam illa ipsa falsa esse liquet : et si quis veracem virum cognoverit, eundem et mendacem esse intelligitur. Prudenter autem dicunt, re peracta verum esse sermonem, non peracta falsum. Quamobrem interest postea iudicium, quæ sententia pronuntietur : quia rebus gestis non intersunt. Ipsi quoque confitentur sermonem cui admixta falsitas sit, falsum esse, cui veritas, verum. Hoc vero longe diversum esse patet.

Similiter autem insani et sobrii, item docti et indocti tum vocant res tum agunt. Ac primum quidem eodem modo nominant terram, hominem, equum, ignem cæteraque omnia. Deinde eadem faciunt, sedent, edunt, bibunt, jarent, parique ratione cætera. Quin etiam eadem res et major est et minor, et amplior et tenuior, et gravior et levior : sic enim omnia eadem fuerint. Talentum mina ponderosius est, sed duobus talentis levius : idem ergo et gravius et levius. Ita idem quoque homo vivit et non vivit, eademque res sunt et non sunt : quæ enim hoc loco sunt, in Africa non sunt ; quæque in Africa, non in Cypro, parique ratione cætera. Res igitur et sunt et non sunt.

Qui vero contendunt, insanos et sapientes et indoctos eodem modo agere et loqui cæteraque pari ratione facere,

PYTHAGOREORUM PHILOSOPHORUM

RELIQUIÆ.

1. Τὼς δὲ νόμος οὐκ ἐν οἰκῆμασι καὶ θυρώμασιν ἐνήμεν δεῖ, ἀλλ' ἐν τοῖς ἡθέσει τῶν πολιτευομένων. Τίς ὢν ἀρχὰ πολιτείας ἀπάσας; νέων τροφά. Οὐ γὰρ μήποκα τὸν καρτὸν ὀνασιφόρον ἀμπελοὶ γεννήσονται, μὴ φυτοτροφηθεῖσαι καλῶς· οὐδ' ἵπποι μήποκα γέωνται καλοὶ πωλοτροφίαν παρέντεσι. Ἐὰ γὰρ νεόπηκτα τῶν σταιτῶν^a μάλιστα τῷ ἀψαμένῳ καὶ πλατιάζοντι ὁμοῖον τὸ σχῆμα λαμβάνει. Τοῖς ἀνθρώποις περὶ μὲν ἀμπελῶς πῶς χρὴ τηθημέν τε καὶ ἐποφθῆμεν πεφρονημένους ἔχει, τὰ δ' ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων ἦθεα ἀμελέως τε καὶ εἰκαίως· καὶ τοὶ οὐχ ἂ ἀμπελος οὐδ' ὁ οἶνος τὰς πολιτείας ἀγεμῶν ἀλλ' ὁ ἀνθρώπος καὶ ἡ ψυχὴ τῷ ἀνθρώπῳ. Καὶ τῷ μὲν φυτῷ πλήθος εἰώθαμες ἄξιον παρακαθιστάμεν, καὶ τὸν ἐπιμελησόμενον, οὐ μῶν ἢ δύο μῶν ἄξιον, τοῖς δὲ νέοις Ἰλλυρίων ἢ Θρακῶν οὐδενὸς ἄξιον. Οἱ δ' ἐξ ἀρχῆς νομοθεταὶ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων στάσιμον οὐκ ἐδύνατο^b ποιῆσαι, κινάσι δὲ μονᾶς^c καὶ τάξις κεκοινωνηκυῖαν παρακατέζευξαν ὄρησιν καὶ ῥυθμόν, ἔτι δὲ παιγνιάς τὰς μὲν ἐς κοινωνίαν προτροπομένας τὰς δ' ἐς ἀλάθειαν καὶ δέξτατα ψυχᾶς· ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς ὑπὸ μέθας ἢ πλασμονᾶς φαῦλόν τι καταπράξασιν τὸν αὐλὸν καὶ τὰν ἀρμονίαν ἐς τὰς συνωσίας^d κατέταξαν, ὅπως πεπαινοόμενον τὸ ἦθος δύνατο κατακοσμεῖσθαι.

(Stobæus Flor. XLIII, 95 Διωτογένους Πυθαγορείου ἐκ τοῦ περὶ δαιότητος. ^a scripsi νεόπηκτα τῶν σταιτῶν pro membranarum lectione νεόρηστα τῶν σταιτῶν. ^b posui οὐκ ἐδύνατο ποιῆσαι rejecta codi-

cum scriptura οὐκ ἂν δύναντο ποιῆσαι. ^c κινάσι δὲ μονᾶς Meinekii conjectura est; codices habent κινάσιος δὲ μόνας. ^d συνωσίας Meinekii legi voluit; συνείας vetera exemplaria præbent.)

2. Βασιλεὺς κ' εἶη ὁ δικαιοτάτος, δικαιοτάτος δὲ ὁ νομιμώτατος. Ἄνευ μὲν γὰρ δικαιοσύνας οὐδεὶς ἂν εἶη βασιλεὺς, ἄνευ δὲ νόμου δικαιοσύνα. Τὸ μὲν γὰρ δίκαιον ἐν τῷ νόμῳ ἐντί, ὁ δὲ γε νόμος αἴτιος τῷ δίκαιῳ, ὁ δὲ βασιλεὺς ἦτοι νόμος ἐμφυχός ἐντι ἢ νόμιμος ἀρχων· διὰ ταῦτ' ὢν ὁ δικαιοτάτος καὶ νομιμώτατος. Ἔργα δὲ βασιλέως τρία τό τε στραταγὴν καὶ δικασπολὴν καὶ θεραπεύειν θεῶς· στραταγὴν μὲν ὢν καλῶς δυνασεῖται πολεμὲν καλῶς ἐπισταθεῖς, δικασπολὴν δὲ καὶ διακούειν πάντων τῶν ὑπ' αὐτὸν φύσιν δίκαιῳ καὶ νόμῳ καλῶς ἐκμαθῶν, θεραπεύειν δὲ τῶς θεῶς εὐσεβῶς καὶ δαίως φύσιν θεῶ καὶ ἀρετὰν ἐκλογισάμενος. Ὡστε ἀνάγκα τὸν τέλειον βασιλεῖα στραταγὸν τε ἀγαθὸν ἦμεν καὶ δικαστὰν καὶ ἱρέα· ταῦτα γὰρ καὶ ἀκόλουθα καὶ πρέποντά ἐντι βασιλέως ὑπεροχῆ τε καὶ ἀρετῆ. Κυβερνάτα μὲν γὰρ ἔργον ἐντι τὰν νοῦν σώζειν, ἀνίσχῳ δὲ τὸ ἄρμα, ἱατρῷ δὲ τῶς νοσούντας, βασιλέως δὲ καὶ στραταγῷ τῶς ἐν πολέμῳ κινδυνεύοντας. Ὡ γὰρ ἕκαστος ἀγεμῶν ἐντι συστάματος, τοῦτω καὶ ἐπιστάτας καὶ δαμιουργός. Καὶ μὰν τό τε δικασπολὴν καὶ διανέμεν τὸ δίκαιον, ζυνῆ μὲν καθόλου ἰδίᾳ δὲ καθ' ἕκαστον, οἰκῆσον βασιλέως ὡσπερ θεῶ ἐν τῷ κόσμῳ ὧ ἀγεμῶν τε καὶ προστάτας ἐντί, ζυνῆ μὲν τῷ ποτὶ μίαν ἀρχάν τε καὶ ἀγεμονίαν τὸ δλον ζυναρ-

1. Leges autem non domibus et ostiis, sed civium ingenis inclusas esse oportet. Quod igitur est universæ reipublicæ fundamentum? Adolescentium educatio. Neque enim unquam utilem fructum vites ferent, nisi bene ac diligenter excultæ, neque equi unquam egregii fient pullorum educationem negligentibus. Recentes enim massæ triticæ rei tangenti potissimum et percipienti simillimam speciem accipiunt. Homines quidem quemadmodum vites putari et curari oporteat animadvertunt, eoque studia sua conferunt, ingeniorum vero humanorum cultus negligitur ac temere tractatur: quamvis neque vitis neque vinum civitatem regant, sed homo et hominis animus. Atqui plantis quidem digniorem præponere solemus, et eum qui earum curam geret non minoris quam duabus minis conductum, pueris vero Illyrium quemplam vel Thracem nullius pretii hominem. Porro primi legum latores stabile hominum genus efficere non poterant, sed molui quietis et ordinis participem adjunxerunt saltatio-

nem et rhythmum, insuper ludos qui partim ad communionem excitarent, partim ad verum cognoscendum et acuendum ingenium conferrent: similiter etiam sis, qui ebrietate et satietate inducti aliquid mali commisissent, tibiam et harmoniam ad tuendos hominum cætus accommodarunt, ut mitigata ingenia ad honestatem conformari possent.

2. Rex ille fuerit qui justissimus est, justissimus autem qui legum observantissimus. Nam sine justitia rex esse nullus possit, neque sine lege justitia. Justum enim in lege cernitur, quæ justis est causa, rex autem vel lex est animata vel legitimus princeps ideoque justissimus et legum observantissimus. Sunt autem tria regis officia, exercitum ducere, judicia administrare et deos colere: atque exercitum quidem recte ducere poterit, si bellum gerere rite seiverit, judicia vero administrare civesque suos omnes audire, si juris et legis naturam probe didicerit, deos denique pie et sancte colere, si dei naturam et

μῶσθαι, καθ' ἕκαστον δὲ τῶν καὶ τὰ κατὰ μέρος ποττὰν αὐτὰν ἁρμονίαν τε καὶ ἀγεμονίαν συναρμολογεῖσθαι. Ἔτι δ' ἐν τῷ ποιῆν εὖ καὶ εὐεργετῆν τοῖς ὑποταξαγμένοις ὁ βασιλεὺς ἐντι· ταῦτα δ' οὐκ ἄνευ δικαιοσύνας καὶ νόμου. Τό γε μὴν τρίτον, λέγω δὲ τὸ θεραπεύειν τῶς θεῶς, βασιλείως ἀντάξιον. Δεῖ γὰρ τὸ ἀριστον ὑπὸ τῷ ἀρίστῳ τιμᾶσθαι, καὶ τὸ ἀγεμονεῖν ὑπὸ τῷ ἀγεμονεόντος. Τῶν μὲν ὧν φύσις τιμωτάτων ἀριστον ὁ θεός, τῶν δὲ περὶ γῆν καὶ τῶς ἀνθρώπων ὁ βασιλεὺς. Ἐχει δὲ καὶ ὡς θεός ποτὶ κόσμον βασιλεὺς ποτὶ πόλιν, καὶ ὡς πόλις ποτὶ κόσμον βασιλεὺς ποτὶ θεόν. Ἄ μὲν γὰρ πόλις ἐκ πολλῶν καὶ διαφερόντων συναρμολογεῖσθαι κόσμῳ σύνταξιν καὶ ἁρμονίαν μεμῖμαται, ὁ δὲ βασιλεὺς ἀρχὴν ἔχων ἀνυπεύθυνον, καὶ αὐτὸς ὧν νόμος ἐμφυχός, θεός ἐν ἀνθρώποις παρερχομᾶτίσται.

Ὅθεν δεῖ τὸν βασιλέα μὴ νενικῆσθαι ὑπ' ἀδονᾶς ἀλλ' αὐτὸν νικῆν ταύταν, μὴδ' ὁμοιον ἤμεν τοῖς πολλοῖς ἀλλὰ ἐπὶ πολλῶν διαφέροντα τούτων, μὴδ' ἔργον ἀγεῖσθαι τὴν ἀδονάν ἀλλὰ μᾶλλον τὴν ἀνδραγαθίαν· ἕκαστος δὲ καὶ πρέπον τὸν ἑτέρων ἀρχὴν χρῆζοντα τῶν αὐταύτων παθῶν πρῶτον δύνασθαι ἀρχεν. Περὶ γε μὴν τῆς πλεονεξίας ὁδε λόγος· δεῖ γὰρ ἐς τοῦτο πεπᾶσθαι τὰ χρήματα ὥστε φίλως εὐεργετῆν καὶ δεομένοις ὑπολαμβάνειν καὶ ἐγθρῶς δὲ μετὰ δίκας ἀμύνεσθαι· ἀδίστα γὰρ ἂν μετ' ἀρετῆς ἀπολαύσις τῆς εὐτυχίας. Ὅ δ' αὐτὸς τρόπος καὶ ἐπὶ τῆς ὑπεροχῆς· δεῖ γὰρ καθυπερέχειν τῶς ἄλλως ἀρετῆ καὶ κατταύταν ἀξίον κρίνεσθαι τῷ ἀρχεν, ἀλλὰ μὴ καττὸν πλοῦτον ἢ τὴν δύναιμι ἢ τὴν ῥώμαν τὴν τῶν ὀπλων· ὁ μὲν γὰρ

τι κοινόν ἐντι καὶ τῶν τυχόντων, ὁ δὲ κοινόν· καὶ τῶν ἀλόγων ζῴων, ὁ δὲ κοινόν καὶ τῶν τυράννων, ὁ δὲ μόνον ἴδιον τῶν ἀγαθῶν ἀνθρώπων. Ὅστε ὅστις βασιλεὺς σώφρων μὲν ἐντι περὶ τὰς ἀδονάς, κοινωνατικός δὲ περὶ τὰ χρήματα, φρόνιμος δὲ καὶ δεινός περὶ τὰν ἀρετῶν, αὐτός κ' εἴη καττὸν ἀλάθηαν βασιλεὺς. Ἐχει δὲ καὶ ὁ δᾶμος τῶν μερῶν τῆς τῷ ἀνθρώπῳ ψυχῆς τὴν ἀναλογίαν ταύταν τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν· ἂ μὲν γὰρ πλεονεξία γίνεται περὶ τὸ ἀγεόμενον μέρος τῆς ψυχῆς, λογικὰ γὰρ ἂ ἐπιθυμία· ἂ δὲ φιλοτιμία καὶ θηριότης περὶ τὸ θυμοειδές, τοῦτο γὰρ τὸ ζέον καὶ δυναμικὸν μέρος τῆς ψυχῆς· ἂ δὲ φιλαδονία περὶ τὸ ἐπιθυματικόν, τοῦτο γὰρ τὸ θῆλυ καὶ ὑγρὸν μέρος τῆς ψυχῆς· ἂ δὲ γε ἀδικία τελειοτάτα κακία καὶ σύνθετος εἶσα περὶ ὅταν γίνεται τὴν ψυχάν. Ὅθεν ὡς λύραν καὶ πόλιν εὐνομευμένην δεῖ συναρμολογεῖσθαι βασιλέα ὅρον δικαιοτάτον καὶ νόμῳ τάξιν ἐν αὐτῷ πρῶτον καταστασάμενον, εἰδόμενα δὲ τῷ πλάθεος, ὧ δέδωκεν ὁ θεός αὐτῷ τὴν ἀγεμονίαν, ἂ συναρμολογῶν ποτ' αὐτὸν ὀφείλει συναρμολογεῖσθαι. Ποτὶ δὲ τοῖς ἀγορευμένοις δεῖ καὶ θέσις καὶ ἐξίας ἐπιπρεπείας ἐπιταδεύειν τὸν ἀγαθὸν βασιλέα, πολιτικῶς αὐτὸν πλάσσοντα καὶ πραγματωδέως, ὅπως μῆτε τραχὺς φαίνεται τοῖς πλάθεσι μῆτε ὑκαταφρόντος, ἀλλὰ καὶ ἄδους καὶ ἀμφοστραφῆς. Τεύξεται δὲ τούτων, αἴκα πρῶτον μὲν σεμνός ἢ καὶ ἐκ τῷ ἰδὲν καὶ ἐκ τῷ ἀκούσει καὶ ἐκ τῷ ἀξίως ἐπιφαινεσθαι τῆς ἀρχῆς, δεύτερον δὲ χρηστός καὶ ἐκ τῆς ἐντεύξις καὶ ἐκ τῆς ποτιβλέπιος καὶ ἐκ τῆς εὐεργεσίας, τρίτον δὲ δεινός καὶ ἐκ τῆς μισοπαναρίας καὶ ἐκ τῆς κολάσιος καὶ ἐκ τῆς ἐπιταχύσιος καὶ ὅπως ἐκ τῆς ἐμπειρίας καὶ

virtutem secum reputaverit. Quamobrem necesse est perfectum regem et bonum belli ducem esse et iudicem et sacerdotem : hæc enim regis excellentiam et virtutem tam comitantur quam ornant. Gubernatoris enim est navem servare, aurigæ currum, medici ægrotos, regis et belli ducis eos qui in bello periclitantur. Cuicumque enim rei aliquis præest, hujus etiam curator et administrator habetur. Atqui judicare causas et dare jus cum generatim omnibus, tum unicuique singulatim regis proprium est ut dei in mundo cujus dux et præses habetur, propterea quod rerum universitas unius imperio et potestati convenit, singulæ autem ejus partes ad eandem harmoniam et idem imperium referuntur. Præterea regis est benefacere civibus eosque demerere idque non sine justitia et legibus. Tertium vero, quod ad deorum cultum spectat, omnino rege dignum est. Decet enim optimum ab optimo et id quod imperat ab imperante honorari. Itaque inter ea quæ natura sunt præstantissima maxime excellit deus, terrenis autem et hominibus rex antecellit. Nempe ut deus ad mundum, ita se rex ad civitatem habet : et ut civitas ad mundum, ita rex ad deum. Civitas enim e multis diversisque conflata mundi structuram et harmoniam imitatur : rex autem imperium habens nemini ob-

noxium ipseque vivæ legis locum tenens dei instar inter homines est. — Quocirca regem oportet a voluptate non vinci, sed eam vincere, neque similem esse plebi, sed longe ea præstantiorem, neque voluptatem, sed potius fortitudinem officii sui ducere : simul etiam consentaneum putare illum qui alios regere velit primum suas ipsius affectiones temperare posse. Porro de avaritiâ sic statuendum est. Nam ad eum finem pecuniam possideri oportet, ut amicos beneficiis afficiamus et egentes benigne excipiamus et inimicos jure ulciscamur : quippe felicitatis fructus cum virtute conjunctus suavissimus est. Eadem autem ratio et in regio fastigio valet : nimirum decet regem cæteros virtute antecire ex eaque dignum imperio iudicari, non e divitiis, aut potentia aut armorum vi : namque istæ res partim quibualibet e vulgo communes sunt, partim brutis animalibus, partim etiam tyranniis, illa vero solis viris bonis peculiaris est. Itaque rex qui circa voluptates temperans, liberalis circa pecunias, prudensque et eximia virtute præditus fuerit, ille revera rex erit. Cæterum et populus eandem virtutum vitiorumque rationem habet quæ inter animi humani partes intercedit : quippe avaritiâ in principe animi parte accidit, siquidem cupiditas est rationalis : ambitio autem et impa-

τριβᾶς τᾶς περὶ τὸ βασιλεύειν. Ἄ μὲν γὰρ σεμνότης θεόμενον ὑπάρχαισα πρᾶγμα δύναται θαυμαζόμενον καὶ τιμώμενον αὐτὸν παρέχεσθαι τοῖς πλάθεσιν, ἃ δὲ χρηστότας φιλεύμενον καὶ ἀγαπαζόμενον, ἃ δὲ δεινότητας φοβερὸν μὲν καὶ ἀνίκατον ποτὶ πολεμίας, μεγαλόφυχον δὲ καὶ θαρσαλέον ποτὶ φιλίας. Δεῖ δὲ τὰν σεμνότητα καθεστᾶσθαι περὶ αὐτὸν μηδὲν ταπεινὸν ἐπιταδεύοντα μηδὲ τῶν πολλῶν ἀντάξιον, ἀλλὰ τῶν θαυμασινομένων καὶ τῶν ἀγεμονία καὶ σκαπτουχία ποτιφύων, ἀμιλλώμενον αἰεὶ μὴ τοῖς μῆνεσι μηδὲ τοῖς ἴσοις, ἀλλὰ τοῖς μεζόνεσι, καὶ καττὸ μέγεθος τᾶς ἀγεμονίας ἀδονὰς ὑπολαμβάνοντα μεγίστας ἤμεν τὰς ἐπὶ τοῖς καλοῖς ἔργοις καὶ μεγάλοις, ἀλλὰ μὴ τὰς ἐπὶ τοῖς ἀπολαύστοις, χωρίζοντα μὲν ἑαυτὸν ἀπὸ τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν συνεγγίζοντα δὲ τοῖς θεοῖς, οὐδὲ δι' ὑπερφάνειαν ἀλλὰ διὰ μεγαλοφροσύναν καὶ μέγεθος ἀρετᾶς ἀνυπέρβλατον τοιαύταν αὐτῷ ἐπιπρέπῃαν καὶ προστασίαν ἀμφιβαλλόμενον καὶ καττὰν ὄψιν καὶ καττῶς λογισμῶς καὶ καττὰ ἐνθυμᾶματα καὶ καττὸ ἦθος τᾶς ψυχᾶς καὶ καττὰς πράξιαις καὶ καττὰν κίναςιν καὶ καττὰν θέσιν τῷ σώματος, ὥστε τὰς ποταυγασμένως αὐτὸν κατακοσμηθῆμεν καταπεπλαγμένως αἰδοῖ καὶ σωφροσύνα τε καὶ διαθέσει τᾶ περὶ τὰν ἐπιπρέπῃαν· οὐ γὰρ μῆλον αὐλῶ καὶ ἀρμονίας ἃ τῷ ἀγαθῷ βασιλείως ποταύγασιν

δραλεὶ τρέπεν τὰς ψυχὰς τῶν ποταυγασμένων. Καὶ περὶ μὲν σεμνότητος ἄλλοι εἰρήσθω· περὶ δὲ χρηστότατος νῦν ὑποθέσθαι πειρασοῦμαι. Χρᾶστος γὰρ ἐσσεῖται πᾶς βασιλεὺς τὸ μὲν καθόλου δίκαιός τε ὢν καὶ ἐπεικὴς καὶ εὐγνώμων. Ἐντι γὰρ ἃ δίκαιότητας κοινωνίας συνακτικὰ καὶ συνεκτικὰ, καὶ μόνον γε ὢν πρὸς τὰς πλατίον ἃ τοιαῦτα διαθέσεις ἀρροστοὶ τὰς ψυχᾶς. Ὅν λόγον γὰρ ἔχει ρυθμὸς ποτὶ κίναςιν καὶ ἀρμονία ποτὶ φωνᾶν, τοῦτον ἔχει τὸν λόγον δικαιοῦτας ποτὶ κοινωνίαν· κοινὸν γὰρ ἀγαθὸν ἐντι καὶ ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων, εἴγε δὴ συναρμοστικὰ ἐντι κοινωνίας πολιτικᾶς. Ἄ δὲ ἐπεικῆα καὶ εὐγνωμοσύνα πάρεδροί τινές ἐντι τᾶς δικαιοσύνας, ἃ μὲν τὸ ἀπότομον τᾶς βλάβας μαλθαίνουσα, ἃ δὲ τοῖς ἐπὶ ποσὸν ἀμπλακίεκουσι συγγνώμας ἀπομερίζουσα. Δεῖ δὲ τὸν ἀγαθὸν βασιλεῖα βοηθητικὸν τε ἤμεν τῶν δεομένων καὶ εὐχάριστον δὲ, βοηθῆαν δὲ μὴ καθ' ἓνα ποιήσασθαι τρόπον, ἀλλ' ὅπως ἂν δυνατόν ἦ· εὐχάριστον δ' ἤμεν δεῖ μὴ ποτὸ μέγεθος ἀποβλέποντα τᾶς τιμᾶς, ἀλλὰ ποτὸν τρόπον καὶ τὰν προαίρεσιν τῷ τιμόντος· ἀδαρέα δὲ δεῖ ἤμεν ποτὶ πάντας ἀνθρώπως, μάλιστα δὲ ποτὸς μῆνας καὶ καταδεεστέρως ταῖς τύχαις· οὔτοι γὰρ ὥσπερ τοὶ νοσόντες τοῖς σώμασιν οὐδὲν ὑπομένεν δύνανται τῶν βαρέων. Ἐχοντι γὰρ τὰς διαθέσεις

nitas in irritabili animi parte, quoniam hæc animi fervorem et robur continet : voluptatis vero amor in parte cupiditatibus affecta quæ est effeminata et mollis animi pars : injustitia denique quum summum vitium sit idque compositum in toto animo nascitur. Quocirca lyræ instar rempublicam bonis legibus temperatam concinnare debet rex, ubi prius in se ipso justissimum terminum et legis ordinem constituerit, sciens populi concinnitatem cuius imperium deus ei commisit, ad ipsum accommodandam esse. Sed si ab his quæ dicta sunt discesseris, oportet bonum regem præterea id operam dare, ut in corporis situ et habitu decorem servet, civilis et negotiosi hominis in morem se gerendo, ut neque asper videatur plebi, neque contemptu dignus, sed suavis et facilis. Consequetur autem hæc, si primum quidem fuerit verendus tam aspectu, quam auditu, et dignus apparuerit imperio : deinde benignus in colloquio, vultu et conferendis beneficiis : tum vero severus et formidabilis in improbitatis odio, in pœnis ab ea repetendis atque in agendi celeritate omninoque in civitatis administrandæ scientia et usu. Illa enim veneranda gravitas, res ad deorum imitationem comparata, potest eum admirandum et honorandum plebi exhibere, benignitas vero carum et amabilem, severitas denique terribilem et invictum hostibus, magnanimum autem et fidendum amicis. Oportet autem gravitatem circa regem conspici nihil neque humile neque vulgare molientem, sed admiranda atque imperio et principatui convenientia, nunquam cum minoribus certantem, neque cum æqualibus, sed cum majoribus, et pro

magnitudine imperii existimantem eas esse maximas voluptates, quas honesta et magna facinora, non quas delictis afferant, separantem quidem se ab humanis perturbationibus, ad deos autem propius accedentem, nec superba sed animi virtutisque invicta magnitudine tale sibi decus et fastigium comparantem tum visu, tum ratiocinatione, tum cogitationibus, tum animi figura et moribus, tum actionibus, tum corporis motu et gestu nixum, ut qui eum intuentur ornatum accipiant verecundia completi et temperantia et decoris sensu : non enim minus quam tibia et concertus boni regis aspectus intuentium animos in se convertere debet. Et hæc quidem de veneranda illa gravitate dicta sufficiant : de benignitate vero nunc præcipere conabor. Etenim benignus erit quisvis rex, in universum quidem, si justus et æquus et clemens fuerit. Est enim justitia vis quædam communionem concilians et continens, et solus certe hic animi affectus aliis hominibus sese accommodat. Quæ enim est ratio rhythmici ad motum et harmoniæ ad vocem, eandem habet justitia ad communionem : nam commune est imperantium et subjectorum bonum, quandoquidem civilem communionem colligat. Cæterum æquitas et clementia quasi comites quædam sunt justitiæ, illa quidem noxæ duritiam molliens, hæc vero iis qui aliquatenus delinquant veniam dæns. Bonum autem regem decet egentibus auxiliari et gratum esse, atque auxiliari quidem non una ratione, sed quocumque modo fieri poterit : gratum vero esse oportet non inspecta honoris magnitudine, sed ingenio et voluntate honorantis : molestiam denique

ποιούτας και οί θεοί και μάλιστα ο κρατίων πάντων Ζεύς· και γάρ ούτος σεμνός μὲν ἐντι και τίμιος διά τε τάν ὑπεροχάν και τὸ μέγεθος τῆς ἀρετῆς, χραστός δὲ διά τὸ εὐεργητικός τε ἦμεν και ἀγαθοδότας, ὅπως δὴ και λέγεται ὑπὸ τῷ Ἰωνικῷ ποιητῆ ὡς κ' εἶη « πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε »· δεινός δὲ διά τὸ καλᾶζεν τὼς ἀδικέοντας και κρατέν και κυριεύεν πάντων· ἔχει δὲ και τὸν κεραυτὸν μετα χείρας, σύμβολον τῆς δεινότητος. Ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις μαμονεῦεν δεῖ οτι θεομίμὸν ἐντι πράγμα βασιλῆα.

(Stobæus Flor. XLVIII, 61-62 Διωτογένους Πυθαγορείου ἐκ τοῦ περι βασιλείας.)

3. Καλὸν ἂ δὲ και τὸ τὸν θεὸν ἐν ἀρχῇ τῷ δεῖπνω και τῷ ἀρίστῳ ἐπικαλέσθαι, οὐχ ὡς δεόμενον τινὸς τῶν τοιούτων, ἀλλ' εἰς τὸ μνασθέντας κατακοσμηθῆμεν τάν ψυχάν· ἐπειδὴ γάρ ἀπ' αὐτῷ ἔσμεν και κεκοινωνήκαμεν τῷ θεῷ, ποθᾶκον κρίνομεν τιμᾶν ἐκεῖνο. Δίκαια ἂ δὲ βουλευομένων, ἰκέλωσ αὐτῷ δεῖ ἅπαντα ἡμᾶς ἐπιτελέην δικαιοπραγέοντας. Ἐπειτα ἔτεροσ αἰτίαι τὰ σύμπαντα περαίνοντι και πᾶσι τέλος ἐπιτίθεντι, φύσις και νόμος και τέχνα και τύχα· και τῶν μὲν ὄντων ἂ φύσις καθόλω ἀρχά, τῶν δὲ ἐξ ἤθεος ποτὶ συμφωνίαν πολιτικᾶν φερόντων νόμος ἐπιστάτας και δαμιουργός· τῶν δὲ διά φρονάσιος ἀνθρωπίνας τελεθόντων τέχνα λέγοιτό κα δικαίωσ μάτηρ τε και ἀγεμών ἦμεν· τῶν δὲ εἰκῆ τε και ὡς ἔτυχεν ἀπὸ τῷ αὐτομάτῳ ὁμοίωσ τοτιπιπτόντων τοῖσ χρῆστοῖσ τε και πονηροῖσ, τύχην τῶν τοιούτων αἰτίαν φασούμεσ· ταύταν δ' οὐτ' ἐν μέτρῳ οὐτ' ἐν ὄρω τεταγμέναν και κακὰ πεφρονηκυῖαν ἕκαστα ποιέην, ἂ γενναθέντα και τὰ ἐξ αὐτῶν τῷ γένεοσ ἀμφιδονέεται.

(Stobæus Floril. XLIII, 130 Διωτογένους Πυθαγορείου ἐκ τοῦ περι δσιότητοσ. Multa hic quæ corrupta erant correxi. Scripsi autem ἂ καλὸν; codd. καλῶσ. ἂ αὐτῷ; codd. αὐτῶν. ἂ τῷ θεῷ, ποθᾶκον κρίνομεν τιμᾶν ἐκεῖνο; codd. τῷ θεῷ πόθω ἄκοντι κρίναντι ἄμμε. ἂ Δίκαια δὲ βουλευομένων, ἰκέλωσ αὐτῷ δεῖ ἅπαντα ἡμᾶς ἐπιτελέην δικαιοπραγέοντας; codd. διὸ και βουλευόνται ἰκέλωσ [vel δικαίωσ] ἂν ἅπαντα ἡμᾶς ἐπιτελέειν δικαιοπραγέοντας. ἂ ἔπειτα; codd. ἔπειτα γάρ. ἂ πᾶσι; codd. ἐπὶ. ἂ και τῶν μὲν ὄντων ἂ φύσις καθόλω ἀρχά, τῶν δὲ ἐξ ἤθεοσ; codd. και τῶν μὲν ἐξ ἄθεοσ in qua scriptura deesse aliquid nemo non videt. ἂ και κακὰ πεφρονηκυῖαν; codd. και πεφρονηκυῖαν vel και πεφρονημένωσ. ἂ ποιέην, ἂ γενναθέντα και τὰ ἐξ αὐτῶν τῷ γένεοσ ἀμφιδονέεται; codd. ποιέην γενναθείσα δὲ ἂ ἐξ αὐτῶν τῷ γένεοσ ἀμφω κινεῖται.)

4. Περι βίωσ ἐκλογισμὸσ καθ' ὃν κ' εἶη ὁ ἀνθρώπινοσ βίωσ δσιώτατόσ τε και νομιμώτατοσ. Πρᾶτον μὲν αἶκα τις μὴ πολυπραγμονοῖ ἂ μηδὲ ταχῶ ἐπὶ τὰσ δίκασ ὁρμῶη, ἀλλὰ πολὺν χρόνον ἀμβαλλόμενοσ αὐτόσ τε προκαλέσαιτο ἂ ἀνευ δίκασ, ὥστε τὸν ἀντιδίκον προθύμωσ τῇ συνθήκῃ ἐμμένεν. και αἶκα τὰ πολλὰ ἐξαγορεύων τῷ πράγματοσ μὴ ἄλλα λέγη ἀλλ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, και ἐπὶ μὲν τῆσ ἀλλοτριᾶσ ζαμίασ τὸ ἀκριθέσ μῶπτο, ἐπὶ δὲ τῆσ ἰδίας τὸ μέτριον· τὸ γάρ αὐτὸν παρ' αὐτῷ διαιτῆσθαι ἂ μετριωτέρωσ ἤθεοσ· και μὴ ἐπὶ τῆ ζημίᾶσ οὕτωσ ὡσ ἐπὶ τῆ αἰσχύνῃ λυποῖτο· τὸ μὲν γάρ ἐπ' ἀργυρίῳ ὀδυνᾶσθαι φαῖλωσ ἤθεοσ, τὸ δὲ ἐπὶ τῆ αἰσχύνῃ και τῆ ἀτιμίᾳ καλοκαγᾶθω.

(Stobæus Floril. V, 69 Διωτογένεοσ Πυθαγορείου

nullam eum cum cæteris mortalibus exhibere convenit, tum maxime inferioribus et vilioris fortunæ hominibus ἂ hi enim quemadmodum corporibus ægri nihil grave possunt tolerare. Habent enim dii quoque tales affectiones et præcipue omnium imperator Jupiter : siquidem hic venerabilis quidem est et honorandus propter excellentiam et magnitudinem virtutis, benignus vero propterea quod beneficus sit et honorum largitor, ut etiam ab Ionico poeta dicitur esse « *hominum pater atque deorum* », formidabilis denique, quoniam injustos puniat omniumque rex ac dominus sit : fulmen etiam manibus gestat, terroris symbolum. In omnibus igitur hisce considerandis meminisse oportet, divinam quandam rem esse regnum.

3. Honestum etiam est deum initio cœnæ et prandii invocari, non quasi ipse talibus precibus indigeat, sed ut animus ejus recordatione ornatur : cum enim ab eo orli simus et numinis facti participes, consentaneum judicamus nos illud honore prosequi. At quando deus justa amovitur, decet nos ejus exemplo omnia juste agere. Deinde quatuor causæ universa consummant omnibusque finem imponunt, natura, lex, ars et fortuna : ac natura quidem omnino rerum generatarum principium est,

eorum vero quæ ex moribus ad concordiam civilem adducunt lex prææs est et effectrix : at operum quæ humana prudentia perficiuntur ars merito mater et auctor nominetur : eorum denique quæ temere ac prout contigit fortuito similiter probis et improbis accidunt, fortunam causam esse dicemus : hanc autem neque modo neque terminis circumscriptam atque etiam hostiles spiritus gerentem singula facere, quæ genita una cum prole sua circumcirca agitantur.

4. Vitæ ratio qua humana vita sanctissima et justissima fuerit. Primum quidem si quis non multis negotiis implicetur neque celeriter litem alii intendere aggrediatur, sed diu dilato certamine ipse causam privatam evitans ita adversarium provocet, ut libenter pactum servet : ac si pleraque rei capita enuntians non alia dicat, sed ipsam rem, atque alieni quidem damni summam accurate subducat, suum vero detrimentum modica supputatione ad calculos vocet : nam suo labore victum querere summam modestiæ est : denique si non ita damno, ut dedecore doleat : nam pecuniæ jactura angustia pravi ingenii est, dedecore autem et infamia cruciari hominis honesti esse videtur.

ἐκ τοῦ περὶ δαιμόνητος. Vulgavi ^a πολυπραγμονοίη; cod. πολυπραγμονῆ. ^b προκαλέσαιο; codd. προσκαλέσμενος. ^c ὥστε τὸν ἀντίδικον προθύμως τῆ συνθήκῃ ἐμμένεν; codd. ὥστε ὁ ἀντίδικος προκαλέσατο ἐμμένεν. ^d καὶ αἶκα τὰ πολλὰ ἐξαγορεύων τῷ πράγματι μὴ ἄλλα λέγῃ ἄλλ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα; codd. καὶ αἶκα τὰ πολλὰ ἐξηταγόρεν τῷ πράγματι καμαυλῆ ἄλλ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα. ^e διαίτῃσθαι; codd. διαίτησθαι.)

5. Χρῆ τὸν βασιλέα σοφὸν ἦμεν· οὕτω γὰρ ἐστίται ἀντίτιμος καὶ ζαλωτὰς τῷ πράτῳ θεῷ. Οὗτος γὰρ καὶ φύσι ἐντι καὶ πρῶτος βασιλεὺς τε καὶ δυνάστας, ὁ δὲ γενέσι καὶ μιμάσι, καὶ ὁ μὲν ἐν τῷ παντὶ καὶ διω, ὁ δὲ ἐπὶ γᾶς, καὶ ὁ μὲν αἰεὶ τὰ πάντα διοικεῖ τε καὶ ζῶει αὐτὸς ἐν αὐτῷ κεκταμένος τὰν σοφίαν, ὁ δ' ἐν χρόνῳ ἐπιστάμην. Ἄριστα δὲ κα μιμέοιτο τοῦτον, εἰ μεγαλόφρονά τε καὶ πρῶτον ^a καὶ ὀλιγοδέεα παρασκευάζει αὐτόν, πατρικὴν διάθεσιν ἐνδεικνύμενος τοῖς ὑφ' αὐτῶν· διὰ τοῦτο γὰρ που μάλιστα καὶ νομοικαντι ^b τὸν πρῶτον θεὸν πατέρα μὲν θεῶν πατέρα δὲ ἀνθρώπων ἦμεν, ὅτι ἡπιὸς πρὸς πάντα τὰ ὑπ' αὐτῷ γενόμενά ἐντι, καὶ ἐπιμελούμενος ^c τᾶς προστασίας οὐδέποκα παύεται, οὐδὲ ἤρκεσται τῷ ποιητὰς μόνον πάντων γεγονέναι, ἀλλὰ καὶ τροφεὺς διδάσκαλος τε τῶν καλῶν πάντων καὶ νομοθέτας πέφυκε πᾶσιν ἐπίσας. Τοιοῦτον θέμις ἦμεν ^d καὶ τὸν ἐπὶ γᾶς καὶ παρ' ἀνθρώπων ἀγεμονὲν μέλλοντα βασιλέα· οὐδὲν δὲ ἀβασίλευτον καλὸν οὐδὲ ἀναρχον· ἀνευ δὲ σοφίας καὶ ἐπιστάμας οὔτε μὲν βασιλέα οὔτε ἄρχοντα οἶόν τε ἦμεν· μιματὰς ἄρα καὶ ὑπερέτας ἐσσίεται νόμιμος τῷ θεῷ ὁ σοφός τε καὶ βασιλεὺς.

(Stobæus Flor. XLVIII, 63 Σθενίδα Λοκρῶ Πυθαγορείου περὶ βασιλείας. — ^a πρῶτον Halmii conjectura est; ἀβρὸν libri. ^b νομοικαντι reposui pro membranarum lectione νομοίχθαι. ^c ἐπιμελούμενος exaravi; codd. ἀμελούμενος vel μειλούμενος. ^d θέμις ἦμεν Valckenarius legendum conjecit pro corrupta codicum scriptura ἐπιστήμεν.)

6. Ὅτι μὲν ἀπαντος ζῶν φύσις ποτὶ τε τὸν κόσμον ἀρροκται καὶ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ πολλοὶ μοι δοκεῖ τεκμαίριος φανερόν ἦμεν. Συμπνέουσα γὰρ οὕτω καὶ συνδεδεμένα τᾶ ἀρίστα τε ἔμα καὶ ἀναγκία ἀκολουθία ^a ὅπαδεῖ ῥύμα τῷ παντὸς περιοχόμενα ^b ποτὶ τε τὰν κοινὰν εὐκοσμίαν καὶ ποτὶ τὰν ἴδιον ἐκάστῳ διαμονάν παρὸ καὶ τὸδε κόσμος ποταγορεύεται καὶ ἐντι τῶν ὄντων ζῶων τεληότατον. Ἐν δὲ τοῖς μέρεσιν αὐτῷ πολλοὶς τε ὄντες καὶ διαφοροὶ τὰν φύσιν προέχει ^c τε ζῶον καὶ θεοῦτατον καὶ ἐγγύμενα ^d διὰ τὸ μετέχεν πλῆθον τῷ θείῳ. Καὶ ἐν μὲν τῇ τῷ θεῷ ὄντος αἰεὶ φύσι τὰ τὰν πράτταν καὶ μεγίσταν ἀκολουθίαν ἔχοντα Ἡλίος ἐντι καὶ σελάνα ^e καὶ τοὶ πλάνατες ἀστέρες· ἐν δὲ τῇ γῆρα τᾶ σελάνας ἐνεργεν κατὰ ^f τὰ δι' εὐθείας ἰόντα σώματα ἅ τῷ δαίμονος φύσις ἔχει τὰν διεξαγωγάν· ἐν δὲ τῇ γῆ καὶ παρ' ἀμῖν ἀριστοφύεστατον μὲν ὄνθρωπος, θεοῦτατον ^g δ' ὁ βασιλεὺς, ἐν τε κοινῇ φύσι πλεονεκτῶν τῷ κρέσσονος, τὸ μὲν σκᾶνος τοῖς λοιποῖς ὁμοίος, ὅτι γαγονῶς ἐκ τᾶς αὐτᾶς ὕλας, ὑπὸ τεχνίτα δ' εἰργασίμενος λῦστω, ὅς ἐτεγνίτευσεν αὐτὸν ἀρχετύπου χρωόμενος ἑαυτῇ κατασκευάσμα δὴ ὧν ὁ βασιλεὺς ἐν καὶ μόνον ἐντι οἷα τύπος ^h τῷ ἀνωτέρῳ βασιλείως, τῷ μὲν πεποιηκῶτι γινώριμον αἰεὶ, τοῖς δ' ἀρχομένοις ὡς ἐν φωτὶ τῇ βασιλείᾳ βλεπόμενον. Τᾶδε γὰρ κρίνεται τε καὶ

5. Oportet regem sapientem esse : sic enim vicissim honorandus erit et summi dei æmulus. Quippe hic natura primus est rex ac dominus, ille vero et ortu et imitatione, atque hic in toto mundo et rerum universitate, ille in terra, et hic quidem semper omnia administrat ac vivit imitam ipse sapientiam possidens, ille autem temporariam scientiam habens. Cæterum optime hunc imitetur, si magnanimum, mansuetum et paucorum indigum se præstiterit, paternum in cives animum declarans : hanc enim ob causam præcipue deum etiam existimarunt primum esse deorum atque hominum parentem, quod mitis in universum subjectorum cætum est neque unquam rerum administratione neglecta cessat, neque solum cuncta processisse contentus fuit, sed etiam nutritor præceptorque honorum omnium ac legislator omnibus ex æquo est. Talem et eum esse regem convenit qui in terra hominibus imperaturus est : nihil vero regum aut magistratum imperia orbem pulchrum esse potest : sine sapientia vero ac scientia fieri nequit ut quisquam vel rex sit vel magistratus. Imitator ergo et minister legitimus dei vir sapiens et rex erit.

6. Uniuscujusque animalis naturam ad mundum et ejus

partes accommodatam esse multis signis probari mihi videtur. Sic enim consentiens et colligata optimam simul et necessariam convenientiam sequitur, universi impetu circumacta tum ad communem omnium ornatum tum ad singulorum perpetuitatem tuendam : quocirca etiam hæc rerum compages mundum vocatur et animalium perfectissimum est. In partibus vero ejus quæ et multæ sunt et natura diversæ excellit aliquod animal qua maxime divinum qua terrenum propterea quod plus divinitatis continet. Et in illa quidem æterna dei natura primam et maximam convenientiam habentia sol et luna et stellæ errantes sunt : in regione vero quæ est infra lunam ubi corporum motus est rectus dæmonis natura versatur : cæterum in terra et apud nos præstantissimus quidem natura est homo, divinis rex atque in communi natura pius commodorum quam reliqui habens, corpore quidem cæteris similis, utpote ex eadem materia natus, ab optimo autem artifice factus qui enim se ipso exemplo usus fabricavit : quocirca rex unicum et solum quoddam opus est, supremi illius regis simulacrum, procreatori quidem suo semper familiare, civibus vero, tanquam in lumine, in regno conspicuum. Ita enim examinatur et probatur ut avium

δικιμάζεται, ὡς τὸ κράτιστον ἐν πτανοῖς ζῶν ἀετὸς ἀντωπὼν ἄλλω γενόμενος· χῶπι τᾶς βασιλῆας δὲ λόγος αὐτοῦ, θείας τὴ ἐσάας καὶ δι' ὑπερβολὰν λαμπρότατος Δυσορᾶτος, αἱ μὴ τοῖς γνασίοις μαρμαρυγαὶ τε γὰρ πολλαὶ καὶ σκοτοδιναίσεις ὡς ἐπ' ὕψος δὴνθον ἐπιθάν- τας τὼς νόθους ἀπῆλεγξαν· τοῖς δὲ προσηκόντως κατ' οἰκηότατα πρὸς αὐτὰν ἐπὶ τοῦτο ἂ ἀφιγμένοι οἰκήσι- μος, κεχρησθαι δυναμένοι αὐτᾶ. Ἄ μὲν ὦν βασιλῆα ἰ χρῆμα εἰλικρινές τε καὶ ἀδιάφορόν ἐντι καὶ δι' ὑπερ- βολὰν θεϊότατον δυσέφικτον ἀνθρώπων. Δεῖ δὲ καὶ τὸν ἐς αὐτὰν καταστάντα καθαρώτατόν τε ἦμεν καὶ διαυ- γέστατον τὰν φύσιν, ὡς μὴ τὸ λαμπρότατον ἀφανίζῃ ἐν σπύλοισι τοῖς ἑαυτῷ ἂ· καθὼ καὶ τὼς ἀγιοτάτως τόπως ἐκαλίδωσάν τινες καὶ τῶν ἀντιασάντων ἔνιοι μισροὶ τὼς ἀντιάζαντας αὐτοῖς. Βασιλῆα δὲ τὸν διαιλήσοντα φύσιος τε ἀχράντω δεῖ μετέχεν ἐπίστασθαι¹ τε αὐτὸν ὄσω τῶν ἄλλων ἐντὶ θεϊότερος ὄσω τε ἄτεροι² αὐτῷ, οἷς δὴ κατὰ λόγον ἀπεικάζων ἑαυτὸν ἄριστ' ἂν ἑαυτῷ τε χρῶτο καὶ τοῖς ὑποτεταγμένοις. Καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις ἀνθρώποις, αἶκα ἀμαρτάνωντι, ὀσιωτάτα κάθαρσις ἐξομοιωθῆμεν τοῖς ἀργόντεσσιν, αἶτε νόμος αἶτε βασιλεὺς διέπει τὰ κατ' αὐτῶς· οἱ δ' αἶκα ἂ τῷ κρέσσονος δέοντες ὁ διὰ τὰν φύσιν ἀμπλάκωντι³, οὐ μακρὰν οὐδ' ἀπωξιμένους αὐτοῦς ἄ γρη παρὰ θεῷ ἂ μὲν ὡς εὐθὺ τᾶς ὠφελείας τυγχάνει. Οὐτε γὰρ τὸν κόσμον δίζκοιτο ἂν τις ἐν αὐτῷ τε ὦν καὶ μέρος ἐκείνου, οὐτ' ἂν ἀνόητος εἴη τῷ διέποντος αὐτὸν ὁ ἀτέρων ἂ αὐτὸς ἄρχων. Ἄ δ' εὐκοσμία πολλὰ καὶ τὸ μηδὲν ἀναρχον εὐρὲν δύνασθαι καὶ τῷ τρόπῳ τᾶς ἀρχᾶς δι- δάσκαλον. Ἐκλάμπει γὰρ αὐτᾶς εὐθὺ τὸ καλόν, ἂν

ὁ μιμασόμενος δι' ἀρετὰν αὐτῷ τε φίλος, ὃν μεμίμα- ται, καὶ πολλὸν πλέον τοῖς ὑπ' αὐτὸν τεταγμένοις. Οὐ γὰρ ἂν τις θεοφιλῆς ὦν μισοῖτο ὑπ' ἀνθρώπων, ἐπεὶ οὐδὲ τὰ ἄστρα οὐδ' ὁ σύμπαξ κόσμος ἐγθαίρει τὸν θεόν· αἱ δὲ κα ἐμίσει τὸν ἀγεμονεύοντα, οὐ κα εἶπετο πειθόμενος αὐτῷ· τὸ δ' ἐκείνον ἄρχεν εὐ αἴτιον τῷ καὶ τῶσδε ἀρχεσθαι καλῶς. Ἐγὼ μὲν ὦν ὑπολαμβάνω καὶ τὸν ἐπὶ τᾶς γᾶς βασιλεία δύνασθαι μηδεμιᾶ τῶν ἀρετᾶν ἐλαττοῦσθαι τῷ κατ' ὠρανὸν βασιλέως· ἀλλ' ὡσπερ αὐτὸς ἀπόδαμόν τι ἐντι χρῆμα καὶ ξένον ἐκείθεν ἀφιγμένον πρὸς ἀνθρώπων, καὶ τὰς ἀρετὰς ἂν τις αὐτῷ ἔργα ὑπολάβοι τῷ θεῷ καὶ δι' ἐκείνον αὐτῷ. Σκο- πέοντι δ' ἀρχᾶθεν ἀλάθηα λόγος· κοινωνία τε γὰρ πράτα τε πάντων καὶ ἀναγκασιότατα τῷ τῶν ἀνθρώπων γένει, ἄς μετέχει μὲν ὁ παρ' ἁμῖν βασιλεὺς, μετέχει δὲ καὶ ὁ ἐν τῷ παντὶ πάντα διέπων· συνεστάναι γὰρ χωρὶς φιλίας καὶ κοινωνίας ἀμάχανον σκοποῖη δ' ἂν τις ταῦτα καὶ ἐπὶ τῶν συμπολιτευομένων, ἐξελὼν τῷ λόγῳ τὰν κατὰ συνάθην κοινωνίαν· ἐλάττων γὰρ αὐτα τᾶς τε θεῖς φύσιος καὶ τᾶς βασιλικᾶς· οὐ γὰρ δέονται τὰν τοιαύταν δέησιν ἀλλ' ἄλλοις ἅπαντα συμπονοῦσαι τῷ αὐτῶν ὑστεροῦντι ποιοῦνται κοινὰν τὰν βοήθησαν ἰ- τέλειοι γὰρ κατ' ἀρετὰν· ἂ δ' ἐν τᾷ πόλει φιλία κοινῶ τινος τέλεος ἔχομένα τὰν τῷ παντός ὁμοίαν μεμίμα- ται· ἄνευ δὲ τᾶς περὶ τὰς ἀρχᾶς διατάξις οὐδεμίαν ἂν πόλις οἰκοῖτο· ἐς δὲ ταύταν νόμων τε δεῖται καὶ τινος προστασίας πολιτικᾶς τὸ τε ἀρχον καὶ τὸ ἀρχόμενον, εἶπερ σώζοιτο δι' αὐτό ἂ. Ἐκ τούτων κοινὸν ἀγαθὸν εὐαρμοστία τις καὶ τῶν πολλῶν ὁμοφωνία μετὰ πειθοῦς συναδοίσα. Ὁ κατ' ἀρετὰν ἐξάρχων καλέσται τε

princeps aquila obversis soli oculis : eademque est regni ratio, ut quod divinum sit et propter nimiam claritatem oculos præstringat omnibus præterquam legitimis : etenim multi splendores oculis obversantes atque vertigines arguunt spurios tanquam in insolitam altitudinem nisos : qui vero, ut par est, propter naturæ cum regno similitudinem eo pervenerunt, habitare illud et commode eo uti possunt. Est igitur regnum res sincera et incorrupta et ob divinitatis excellentiam homini vix assequenda. Oportet autem hominem in eo fastigio locatum natura purissimum esse et splendidissimum, ne rem clarissimam suis maculis obscuraret : quemadmodum nonnulli sanctissima loca inquibaverunt et spurci quidam eos quibus obviam facti sunt. Sed civitati præfaturum incontaminatæ naturæ participem esse convenit atque intelligere quanto reliquis divinius sit quantoque alii ipso sint excellentiores, quibus ut decet sese comparans optime se ipso et civibus uti poterit. Ac cæteris quidem hominibus, si forte delinquant, sanctissima purgatio est arrepta principum similitudo, sive lex sive rex imperium apud ipsos teneat : at principes si melioris exempli indigentes naturæ culpa in vitium inciderint, non procul neque longe remotos eos decet dei beneficio statim opem consequi. Neque enim mundum quisquam quæsal-

verit, quum in eo versetur et ejus pars sit, neque aliorum rector eum a quo ipse regitur ignoraverit. Est vero hic ornatus maximus quando nihil moderatoris expers reperitur et quando moribus principem imperii magistrum esse videmus. Sic enim statim imperii pulchritudo elucet, si dei imitator virtutis causa ei quem imitatus est carus sit et magis etiam civibus suis. Neque enim quisquam deo gratus hominibus odio sit, siquidem nec siderum cætus nec mundus universus deum odit : quippe si ducem suum odisset, nequiquam ei obediret : quod autem ille bene imperat, ea causa est cur subjecti bene regantur et pareant. Ego igitur existimo vel hunc terrestrem regem posse nulla virtute inferiorem esse quam cœlestem : sed ut ipse res est quædam peregrina et externa, utpote cœlitus ad homines profecta, ita etiam ejus virtutes quispiam dei opera esse putet et per illum ipsi inesse. Atque a principio quidem rem consideranti orationis meæ veritas apparebit : nam communio rerum omnium et prima est et hominum generi maxime necessaria, cujus particeps quidem noster rex est, particeps vero etiam ille qui in universo cuncta gubernat : nihil enim sine amicitia et communionem consistere potest, quod ipsum inter cives quispiam facite animadverterit, si cogitatione communionem quæ ex consuetudine constat

βασιλεύς καὶ ἐντι, ταύτων ἔχων φιλίαν τε καὶ κοινω-
νίαν ποτὶ τὸς ὑπ' αὐταυτον, ἄνπερ ὁ θεὸς ἔχει ποτὶ τε
τὸν κόσμον καὶ τὰ ἐν αὐτῷ. Ὁλαν δὲ τὰν εὐνοίαν
χρῆ παρασκευάζεσθαι πρῶτον μὲν παρὰ τῷ βασιλείῳ
ἐς τὸς βασιλευμένους, δεύτερον δὲ παρὰ τῶνδε ἐς τὸν
βασιλέα, ὅποια ὧ γεννάτορος ποτὶ υἱέα καὶ ποτὶ ποι-
μναν νομῶς καὶ νόμου ποτὶ χρωμένους αὐτῷ.

(Stobæus Flor. XLVIII, 64 Ἐκφάντου τοῦ Πυ-
θαγορείου ἐκ τοῦ περὶ βασιλείας. Correxi ἂ τῆ ἀρίστα
τε ἅμα καὶ ἀναγκαίᾳ ἀκολουθίᾳ; codd. τὰν ἀρίστα
τε ἅμα καὶ ἀναγκαίαν ἀκολουθίαν. ὃ περιοχουμένα;
codd. περιαιγουμένα. ὃ προέχει; libb. ἐξάρχει. ὃ θει-
ότατον καὶ ἔγγειον cum Spandano; membranæ
οικειότατον ἐν γενοῖν. ὃ ἔχοντα ἥλιός ἐντι καὶ σε-
λάνα καὶ τοὶ πλάνατες; libri ἔχοντα ἀσπάζεται...
καὶ τοὶ πλανῆτες. ὃ ἔνερθεν κατὰ τὰ; libri ἔνερθεν
τὰ. ὃ ἐντι οἷα τύπος cum Meinekio; ἐν οἷς τινος
codd. ὃ ἐπὶ τοῦτο cum Jacobsio; ἐπὶ τούτῳ
codd. ὃ δυναμένοις αὐτῆ. Ἀ μὲν ὦν βασιλήα cum
Meinekio; δυναμέναν. Αὐτὰ μὲν ὦν βασιλήα codd.
ὃ ἑαυτῷ; codd. ὃφ' αὐτῷ. ὃ ἐπίστασθαί τε; codd. ἐπι-
στάμεν τε. ὃ ὄσω τε ἄτεροι cum Kœnio; ὄσα τε
ἄτερα codd. ὃ οἱ δ' αἷα τῷ κρέσσονος; codd. οἱ δ'
εἶ τι τῷ κρέσσονος. ὃ δέοντες; codd. δίοντος. ὃ ἀμ-
πλάκωντι; codd. ἀμπλακόντες. αὐτοῦς; codd.
οἱ. ὃ παρὰ θεῷ; codd. θεῷ. ὃ ἀτέρων; codd. ἐτέ-
ρων. ὃ ἀλλ' ἄλλοις ἅπαντα συμπονοῦσαι τῷ αὐτῶν
ὄστεροῦντι ποιοῦνται κοινὰν τὰν βοήθηαν; codd. ἀλλ'
ἄλλων (vel ἀλλῶλων) καθανοῦν ἐκπορεύντες τῶν ὄστε-
ροῦντων ἀναπλοῦντι κοινὰν τὰν βοήθηαν. ὃ αὐτό;
libri αὐτό. ὃ ὅποια; codd. ὅποια.)

exemerit : quippe hæc inferior est quam divina natura et
regia : neque enim illæ tale quid desiderant, sed labo-
rantes alios in omni re adjuvando ei qui ipsarum opera
eget commune auxilium ferunt : nimirum virtute perfectæ
sunt : at civitatis amicitia communem quandam finem
spectans ipsius universi concordiam imitatur : verum sine
magistratum constitutione nulla omnino civitas admini-
strari possit : ad hanc autem consequendam tum legibus
tum civili gubernatione indigent et qui regit et qui regitur,
si per se servari velint. Hinc nascitur commune bonum,
concinnum quidam status et multitudinis consensus cum con-
cordi obsequio. Qui juxta virtutem imperat rex et vocatur et
est, eadem amicitia et communione cum civibus suis con-
junctus, quam deus cum mundo atque ejus partibus habet.
Cæterum oportet omnem benevolentiam institui primum a
rege erga cives, deinde ab hisce erga regem, qualis patris
erga filium, pastoris erga gregem et legis erga illos qui ea
utuntur esse solet.

7. Una enim virtus ad imperium homini et ad vitam
sufficit. Nemine autem utetur, inopia cum arcessens ad
ministerium, sed quod nature legibus convenienter suum
opus navat : quum enim communio sit, nihilominus unus-
quisque per se suis contentus vivet. Videtur enim is qui

7. Μία γὰρ ἀρετὰ πρὸς τὸ ἄρχειν ἀνθρώπων ὃ καὶ
πρὸς τὸν αὐτῷ βίον. Χρήσεται δ' οὐδενὶ ὃ δι' ἐνδεῖν
ποτιλαμβάνων εἰς ὑπηρεσίαν τὰν αὐτὸς αὐτῷ, ἀλλ' ἐκ
κατὰ φύσιν ἐνεργῶν ὃ κοινονίας γὰρ ἐάσας οὐδὲν
ἐλαττον ἕκαστος αὐτάρκως βιώσει καθ' αὐτόν. Δοκεῖ
μὲν γὰρ ὁ αὐτάρχης μηδενὸς ἀν ἄλλω πρὸς γε τὴν
αὐτῷ διεξαγωγῶν ποτιδεήσεσθαι· αἱ δ' ἄρα δεῖ βίον
ἐνεργῆα ζῶειν, δῆλον ὡς κἂν αἱ ἄτερα προσλάβει ὃ,
οὐδὲν τι ἐλαττον αὐτὸν αὐτάρκεια ποιήσει φιλῶς τε γὰρ
ἔξει διὰ τὰν αὐτῷ ἀρετὰν, καὶ τοῖσδε χρώμενος οὐ κατ'
ἄλλαν ἀρετὰν χρήσεται ἢ ἄπερ καὶ ποττὸν αὐτῷ βίον.
Ἀνάγκη δὲ ἀκολουθῆν καὶ τὰ τοιάδε, οὐχ ἄτερας τινὸς
ἐξαίρετῳ ποτταῦτα παρεσκευασμένας ὃ. Χῶ μὲν θεός
οὔτε διακόνως ἔχων οὔτε ὑπαρέτας οὐ· αὐ προστάζει
τινὶ χρώμενος οὐδὲ στεφανῶν ἢ ἀναγορεύων τὸς πει-
θόμενος ἢ ἀτιμάζων τὸς ἀπειθεύοντας, ὁτοσ αὐτὸς
ἄρχει ποτὶ τοσόνδε μέγεθος ἀρχῆς, ἀλλ' οἷμαι παρέχων
ἀξιομίματον ἑωυτὸν ζῆλον ἐντίθητι πᾶσι τὰς αὐτῷ φύ-
σιος. Ἐντι δὲ αὐτὸς μὲν ἀγαθός, καὶ τὸδε μόνον
καὶ βῆδιον ἔργον αὐτῷ· οἱ δὲ μιμεύμενοι τῶν ἄλλων
κρέσσον τῷδε πάντα ἐργάζονται· ὃ δὲ ὁμοίους καὶ
ἐκάστῳ τῷδε ὃ αὐτάρχης ἐντι· οὐ γὰρ ἄλλα μὲν ἀρετὰ
ποιεῖ τὰ ἀρεστὰ τῷ θεῷ, μιμέεται δ' αὐτὸν ἄτερον.
Ὁ δ' ἐπίγῳς παρ' ἀμῖν ὃ βασιλεύς πὼς οὐχ ὁμοίως
αὐτάρχης; ἀπεικάζων τε γὰρ αὐτὸν ἐνὶ ἀν ἀπεικασσει
τῷ κρατίστῳ, καὶ πάντες ἑωυτῶς ὃ πειρώμενοι τούτῳ
ὁμοῖον βασιλικὸν ἔσονται· τὰ δ' ὄσα βίαια καὶ ἀνάγκη
ἐντι ὃ τῶν ὑποτεταγμένων, ἐντοτε ἕκαστον ὃ τὰν περὶ
τὰν μίμασιν προθυμίαν ἀφαιρέται· χωρὶς εὐνοίας γὰρ
ἀμάχων ἐξομοιωθῆναι, ὃ μάλιστα πάντων ἀφανίζει
τὸ φοβερόν. Ὡς εἶπε ἦν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως δυνατὸν

rebus suis contentus est nemine alio ad vitam transigendam
indigere : quodei vitam actuosam degere oporteat, liquei
etiamsi alia assumserit, nihilo secius eam suis instructum
presidiis vivendi genus habiturum : quippe et amicos ha-
bebit suæ virtutis gratia, quibuscum agens non alia virtute
lis utetur, quam illa qua vitam suam instituit. Necesse au-
tem est talia quoque virtutem sequi, non aliâ quâdam
eâque eximîâ ad has res comparatâ. Ac deus quidem citra
famulorum et ministrorum operam ac sine ullo edicto neque
vel coronans vel renuntians obedienter vel ignominia no-
tans contumaces, ipse solus tantam imperii molem guber-
nat, sed se ipsum, opinor, imitatione dignum præbens
omnibus naturæ suæ desiderium et emulationem injicit.
Est autem ipse quidem bonus et in hoc solo opere eoque
facili occupatur : ejus vero imitatores cæteris melius
propter hoc studium omnia peragunt : et illius assimilatio
singulis sufficit; non enim aliâ virtus est quæ deo gratia
facit et alia quæ eum imitatur. Cæterum rex terrester
qui apud nos est cur non similiter se ipso contentus sit?
Assimilans enim sese uni eique optimo similis fieri vult
omnesque se ad illius imitationem conferentes regales
erunt : quæcunque vero ad vim civibus afferendam et
imitandi necessitatem iis imponendam valent, interdum

(Emendavi : * βραίως cum Heringa Obs. p. 17 ; βία· ως codd. ^b σπου; libri σποι. ^c εξιοῦντι; libri ἐξιοῦντι. ^d ἐξεστιν ἀποδεικνύειν; libri ἀποδεικνύειν omisso verbo finito. ^e τὸ αὐτό; libri τοῦτ' αὐτό. ^f ποίουντι, cf. Diss. II fin.; libri ποιοῦντο.)

ΔΙΑΛΕΞΙΣ Δ.

Περὶ ἀλαθείας καὶ ψεύδους.

Λέγονται δὲ καὶ περὶ τῶ ψεύδους καὶ τῆς ἀλαθείας ἑσσοὶ λόγοι· ὧν δ' μὲν φασι, ἄλλον μὲν τὸν ψεύσαν ἔμεν λόγον, ἄλλον δὲ τὸν ἀλαθῆ· τοὶ δὲ τὸν αὐτόν, ἐν ὧς * καγῶ, τῷδε λόγῳ. Πρῶτον μὲν, ὅτι τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασι λέγονται· ἔπειτα δὲ, ὅταν λόγος βηθῆ, ἂν μὲν, ὡς λέγεται ^b ὁ λόγος, οὕτω γένηται, ἀλαθῆς ὁ λόγος, ἂν δὲ μὴ γένηται, ψευδῆς ὁ αὐτὸς λόγος. Αὐτίκα κατηγορεῖς ἱεροσυλίαν τῷ, ἀκ' ἐγένετο τῷργον, ἀλαθῆς ὁ λόγος· αἱ δὲ μὴ ἐγένετο, ψεύστας. Καὶ τῷ ἀπολογουμένῳ ὡς γὰρ ὁ λόγος. Καὶ τὰ γε δικάστηρια τὸν αὐτὸν λόγον καὶ ψεύσαν καὶ ἀλαθῆ χρῖσθαι. Ἐπεὶ τοι καὶ ἐξῆς καθήμενοι ἂν λέγοιμεν ^c Μύστας ^d εἰμί, τὸ αὐτὸ μὲν πάντες ἐροῦμεν, ἀλαθῆς ^e δὲ μόνος ἐγώ, ἐπεὶ καὶ εἰμί. Ἄβλον ὧν, ὅτι ὁ αὐτὸς λόγος, ὅταν μὲν αὐτῷ παρῆ τὸ ψεῦδος, ψεύστας ἐστίν, ὅταν δὲ τὸ ἀλαθῆς, ἀλαθῆς, ὡσπερ καὶ ἄνθρωπος τὸ αὐτό, καὶ παῖς, καὶ νεανίσκος, καὶ ἀνὴρ, καὶ γέρον ἐστίν. Λέγεται δὲ καὶ ὡς ἄλλος εἶη ὁ ψεύστας λόγος, ἄλλος δὲ ὁ ἀλαθῆς, διαφέρων τῶνμα καὶ τὸ

πράγμα ^f. αἱ γὰρ τις ἐρωτάσχι τῶς λέγοντας, ὡς ὁ αὐτὸς λόγος εἶη ψεύστας καὶ ἀλαθῆς, ὅν αὐτοὶ λέγοντι, πότερός ἐστιν· αἱ μὲν ψεύστας, δᾶλον δτι δύο ἂν ^g εἶη· αἱ δ' ἀλαθῆς, ἀποκρίνατό κα ^h ψεύστας ὁ αὐτὸς οὗτος, καὶ ἀλαθῆ τις ⁱ ποκα εἶπεν, ἧ ἐξεμαρτύρησε· καὶ ψευδῆ ἄρα τὰ αὐτὰ ταῦτα. Καὶ αἱ τινὰ ἀνδρα ἀλαθῆ οἶδε, καὶ ψεύσαν τὸν αὐτόν. Ἐκ δὲ τῷ λόγῳ λέγοντι ταῦτα, ὅτι γινομένῳ μὲν τῷ πράγματος, ἀλαθῆ τὸν λόγον, ἀγενήτω δὲ, ψεύσαν. Οὐκῶν διαφέρει αὐθις τοῖς δικασταῖς, ^δ, τι ^k κρίνουντο· οὐ γὰρ πάρεντι τοῖς πράγμασι. Ὁμολογούντι δὲ καὶ αὐτοὶ, ^l μὲν τὸ ψεῦδος ἀναμίμικται, ψεύσαν ἔμεν, ^m δὲ τὸ ἀλαθῆς, ἀλαθῆ. Τοῦτο δὲ βλον διαφέρει.

Ταῦτα τοὶ μαινόμενοι καὶ τοὶ σωφρονούντες, καὶ τοὶ σοφοὶ καὶ τοὶ ἀμαθεῖς καὶ λέγοντι καὶ πράσσουσι. Καὶ πρῶτον μὲν ὀνομάζουσι ταυτὰ γὰρ, καὶ ἄνθρωπον, καὶ ἵππον, καὶ πῦρ, καὶ τᾶλλα πάντα. Καὶ ποίουντι ταυτὰ, καθήνται, καὶ ἔσθουσι, καὶ πίνουσι, καὶ κατακείνται, καὶ τᾶλλα καττωτό. Καὶ μὲν καὶ τωτὸ πρᾶγμα καὶ μέζον καὶ μῆζον ἐστι, καὶ πλέον καὶ ἑλαττον, καὶ βαρύτερον καὶ κουφότερον· οὕτω γὰρ ἂν ⁿ εἶη ταυτὰ πάντα. Τὸ ταλάντων ἐστὶ βαρύτερον τᾶς μνᾶς, καὶ κουφότερον τῶν δύο ταλάντων· τωτῶν ἄρα καὶ κουφότερον καὶ βαρύτερον. Καὶ ζῶει ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος καὶ οὐ ζῶει, καὶ ταυτὰ ^o ἐντι καὶ οὐκ ἐντι· τὰ γὰρ τῆδε ὄντα ἐν τᾷ Λιβύᾳ οὐκ ἐστίν, οὐδέ γε τὰ ἐν Λιβύᾳ ἐν Κύπρῳ. Καὶ τᾶλλα κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον. Οὐκῶν καὶ ἐντι τὰ πράγματα καὶ οὐκ ἐντι.

DISPUTATIO IV.

De veritate et falsitate.

Sed et de veritate et falsitate duplex fertur sententia, quarum altera est hominum alium falsum, alium verum sermonem, altera eundem utrumque esse affirmantium, in quibus et ego nomen meum profiteor. Primum quidem, quod iisdem verbis ambo dicuntur : deinde quando sermo expressus est, si ita ut dicitur, res ipsa evenit, verus est sermo, si non evenit, idem falsus est. Verbi causa, quum sacrilegii quempiam insimulas, si tale quid commissum, verus est sermo, si non commissum, falsus. Talis quoque se purgantis oratio est. Et iudices in consessu eundem sermonem falsum et verum iudicant. Nam et nos hic ordine sedentes si dicamus singuli : *Ego sum inlicitus*, idem quidem omnes dicemus, sed verum ego solus, quum talis etiam sim. Manifestum igitur, eundem sermonem, si illi falsitas inest, falsum esse, sin veritas, verum, sicut idem quoque hominis nomen puerum, juvenem, virum, senem significat. Dicunt vicissim alium esse sermonem falsum, alium verum tam nomine quam re diversum. Si quis enim eundem esse falsum et verum sermonem dicentes interroget, uter sit sermo quod ipsi utantur : si falsum esse respondeant, constat res contrarias esse ; sin verum,

eundem quoque tanquam falsum separari apertum est, et num quis vera quandoque dixerit vel testatus sit, etiam illa ipsa falsa esse liquet : et si quis veracem virum cognoverit, eundem et mendacem esse intelligitur. Prudenter autem dicunt, re peracta verum esse sermonem, non peracta falsum. Quamobrem interest postea iudicium, quæ sententia pronuntietur : quia rebus gestis non intersunt. Ipsi quoque confitentur sermonem cui admixta falsitas sit, falsum esse, cui veritas, verum. Hoc vero longe diversum esse patet.

Similiter autem insani et sobrii, item docti et indocti tum vocant res tum agunt. Ac primum quidem eodem modo nominant terram, hominem, equum, ignem cætera omnia. Deinde eadem faciunt, sedent, edunt, bibunt, jarent, parique ratione cætera. Quin etiam eadem res et major est et minor, et amplior et tenuior, et gravior et levior : sic enim omnia eadem fuerint. Talentum mina ponderosius est, sed duobus talentis levius : idem ergo et gravius et levius. Ita idem quoque homo vivit et non vivit, eardemque res sunt et non sunt : quæ enim hoc loco sunt, in Africa non sunt ; quæque in Africa, non in Cypro, parique ratione cætera. Res igitur et sunt et non sunt.

Qui vero contendunt, insanos et sapientes et indoctos eodem modo agere et loqui cæteraque pari ratione facere,

9. Τὸς βουλευομένους καὶ πράττοντάς τι ἀπὸ θεῶν ἀρχεσθαι χρῆ· τὸ γὰρ ἀριστον, ὡσπερ ἂ παροιμία φαίη, τὸν θεὸν ἤμεν αἴτιον πάντων τούτων. Ἐτι δὲ φαύλων πράξεων ἀπέχεσθαι καὶ μάλιστα διὰ τὰν πρὸς τὸν θεὸν συμβουλίαν· οὐδενὸς γὰρ ἀδίκου θεὸν κοινωνεῖν. βοηθεῖν δὲ ἕκαστον ἑαυτῷ καὶ ποτικελεύεσθαι κατ' ἀξίαν τῶν δικαίων μεταλαμβάνειν καὶ πράσσειν· τὸ γὰρ ὑπὲρ μικρῶν καὶ μεγάλων ὁμοίως διαταίνεσθαι ἄγαν μικροπρεπές δοκεῖ ἤμεν καὶ ἀνελεύθερον. Διὸ δεῖ φροντίζειν τῷ ἂ μὴ σφόδρα ἐς τὰ ἥκιστα^b καὶ τὰ μεγάλα ἐμπίπτειν· ἀλλὰ κατ' ἀξίαν τὰν ἑαυτῷ καὶ δύναμιν^c μετρίοντα ἕκαστω πράγματι ἐπιβάλλειν, ὅπως τίμιος ἦς καὶ σμάνος.

Ἄδίκου δὲ ἀνδρὶ ἢ γυναικὶ κεκριμένοις ὑπὸ πόλεως ἐπαρωγὴν μὴ ποιεῖσθαι μηδὲ ἁμιλεῖν μηδένα, ἢ ὀνειδίξεσθαι ὡς ὄντα ὁμοιον ᾧ ἁμιλεῖ. Τούτους δὲ προκεκριμένους ἀνδρας ἀγαθοὺς ἀγαπᾶν καὶ ἐντυγχάνειν αὐτοῖς, τελειοῦσθαι τε τὴν μεγίστην καὶ τελειοτάτην τελετήν, ἀνδραγαθίαν μιμουμένους ἐπ' ἀληθεία καὶ κτωμένους τὴν ἀρετήν· οὐδεὶς γὰρ ἀνὴρ τέλειος ἄνευ ταύτης. Πόλιτι δὲ ἀδικουμένῳ βοηθεῖν καὶ οἰκοὶ καὶ ἐπὶ ξένης· ξένον δὲ πάντα τὸν ἐν τῇ ἑαυτοῦ πατρίδι σεβόμενον καὶ κατὰ τοὺς οἰκειοὺς νόμους εὐφρόμως καὶ οἰκειῶς προσδέχεσθαι καὶ ἀποστέλλειν, μεμνημένους Διὸς ξενίου ὡς παρὰ πᾶσιν ἰδρυμένου κοινοῦ θεοῦ καὶ ὄντος ἐπισκόπου φιλοξενίας τε καὶ κακοξενίας. Ἠγεῖσθαι δὲ καὶ παραγγέλλειν πρεσβυτέρους νεωτέρους τὸ αἰδεῖσθαι καὶ αἰσχύνεσθαι τὰ κακά, φανεροὺς ὄντας αὐτοὺς αἰσχυνόμενους καὶ αἰδουμένους· ὡς ἐν αἷς πόλεσι πρεσβυτέρων ἀναίσχυνται, φύονται παῖδες αὐτῶν καὶ

παίδων παῖδες ἀναίσχυντοι. Ἀκολουθεῖ δὲ ἀναίσχυνται καὶ ἀναιδεῖα ὕβρις καὶ ἀδικία, τούτους δὲ ἔπειτα ὀϊθρος. Μηδεὶς δ' ἔστω ἀναιδής, ἀλλὰ σωφρονεῖτω ἕκαστος, ὡς οὕτω τεζόμενος θεῶν ὤλεων καὶ σωτηρίας οὐδεὶς γὰρ κακὸς θεοφιλής. Τιμᾶτω δὲ ἕκαστος τὸ καλὸν καὶ τὸ ἀληθές, καὶ μισεῖτω τὸ αἰσχρὸν καὶ τὸ ψεῦδος· ταῦτα γὰρ ἀρετῆς σημεῖα καὶ κακίας. Δὲ χρῆ συνθεῖσθαι ἐκ παίδων κολάζοντας μὲν τοὺς φιλοψευδεῖς, φιλοῦντας δὲ τοὺς φιλαλήθεις, ἐν' ἐμφροσύνῃ ἕκαστω τὸ κάλλιστον καὶ σπερματοδέστατον τῆς ἀρετῆς. Προσποιεῖσθω δὲ ἕκαστος τῶν πολιτῶν σωφρονεῖν μᾶλλον ἢ φρονεῖν· ὡς ἡ προσποίησις τοῦ φρονεῖν μέγα σημεῖον ἀπειροκαλίας καὶ σμικρότητος. Ἐστω δὲ ἡ προσποίησις τοῦ σωφρονεῖν ἀληθής· μηδεὶς γὰρ πλαττέσθω γλώσση καλὰ ἔργα, πράξεως καὶ διανοίας στερόμενος ἀγαθῆς. Χρῆ δὲ καὶ πρὸς τοὺς ἀρχοντας εὖνοιαν διαφυλάττειν καθάπερ πατράσιν εὐπειθοῦντας· καὶ σεβομένους· ὡς δὲ μὴ διανοούμενος οὕτω τίσει δίκην κακῆς βουλῆς δαίμοσιν ἐστιούχοις. Ἀρχοντες γὰρ ἐστιουχοῦσι πόλεως καὶ πολιτῶν σωτηρίας. Χρῆ δὲ καὶ τοὺς ἀρχοντας δικαίως προσεσθάναι τῶν ἀρχομένων καθάπερ τέκνων ἰδίων, ἔχθραν καὶ φιλίαν καὶ θυμὸν ἐν τῷ κρίνειν κοιμίσαντας. Ἐπαινείσθωσαν δὲ καὶ εὐδοκιμεῖτωσαν, ὅσοι ἂν ὄντας εὐποροὶ τοῖς ἐνδεεστέροις ἐπαρκῶσιν, ὡς τέκνα καὶ ἀμύντορας σώζοντες τῆς ἑαυτῶν πατρίδος. Ἐπαρκεῖτωσαν δὲ τοῖς διὰ τύχην πενομένοις, καὶ μὴ διὰ βίον ἀργὸν καὶ ἀκρατῆ· ἡ μὲν γὰρ τύχη πᾶσι κοινόν, ὁ δὲ ἀργὸς καὶ ἀκρατῆς βίος κακοῖς ἀνδράσιν ἴδιος. Καλὸν δ' ἔστω καὶ μνηνεῖν ἐάν τις τῶν συνειδῆ ἀδικοῦντι, ἵνα ἡ πολιτεία σώζηται

9. Consultantes agentesque aliquid a diis auspicari debent: siquidem optimum est, quod proverbiū loco dici solet, deum esse horum omnium auctorem. Præterea a malis facinoribus abstinendum est, idque maxime propter communionem cum deo deliberationem, quum deo nullum cum injusto commercium sit. Oportet autem sibi quemque auxiliari ac se ad capessenda et agenda justa quæ dignitati respondent incitare: nam pro parvis rebus tantum quantum pro magnis nisi nimis humile et illiberale videtur esse. Quare curandum est, ne nimio impetu ad minima et ad magna feramur, sed pro dignitate tua et viribus singula perpendere atque aggredi debes, ut honorandus et gravis videaris. Viro aut mulieri injustis a civitate habitis nemo auxiliari debet neque conversari cum iis, alioquin exprobranda ei fuerit similitudo ejus quocum conversetur. Viros autem benignitate præstabiles amare cum iisque commercium habere decet, et probitatem vere imitando et comparanda virtute maximum ac perfectissimum hoc veluti sacrificium facere: nemo enim homo sine virtute perfectus est. Cæterum injuria affecto civi vel in patria vel apud exteras nationes opitulari convenit: hospitem vero quemlibet in patria sua cultum legibus propriis bene precando et familiariter tum accipere tum remittere oportet, memores Jovis hospitalis, ut dei communis apud omnes consti-

tuti qui hospitalitatem et inhospitalitatem inspiciat. Porro senes junioribus duces sint et magistris ad mala ob pudorem ac verecundiam fugienda, ita ut appareat ipsos quoque tam pudore quam verecundia moveri: quia in quibus civitalibus senes impudentes fuerint, liberi etiam nepotesque eorum impudentiam laborant. At vero impudentiam et ingenium inverecundum contumelia sequitur et injustitia, has autem rerum interitus excipit. Quocirca nemo impudens esto, sed sibi quisque temperantiam conciet, tanquam hac ratione deos habiturus propitios et salute fruiturus: neque enim improbus quisquam deo gratus est. Præterea unusquisque honestatem ac veritatem colat, turpitudinem et mendaciam oderit: hæc enim virtutis et vitii signa habentur. Quare stam a pueris assuefacere oportet pena quidem mentiri solitos, amore autem veraces, ut singulorum animis honestatis et virtutis semina mandentur. Super hæc unusquisque civium se temperantem potius quam sapientem videri studeat: quoniam simulare sapientiam magnum est imperiti et parvi animi indicium. Temperantiæ autem affectatio debet esse vera, neque quisquam egregia facta simulet qui mentem a rerum bonarum studio averterit. Erga principes quoque velut erga parentes benevolentiam nos conservare decet obsequium iis et honorem præstando: propterea quod qui aliter senserit mali

πολλοὺς ἔχουσα τῆς εὐκοσμίας φύλακας. Ὁ δὲ μη-
νῶν εὐσεθῆς ἔστω καὶ κατὰ τῶν οἰκειωτάτων ἐξα-
γέλλων· οὐδὲν γὰρ ἔστιν οἰκειότερον πατρίδος. Ἐμ-
φανίζοντων δὲ μὴ τὰ δι' ἀκούσιον ἀγνοίαν γιγνόμενα,
ἀλλ' ὅσον ἂν ἐκ προνοίας τι ἁμαρτάνωσιν. Ὁ δ' ἐμ-
φανισθεὶς, ἂν ἐβλεχθῆ τῷ μνήσαντι, μισείσθω ὑπὸ
πάντων, δίχην διδοὺς ἀχαριστίας, ἧς ἀποστρεψί τὸν
ιατρούοντα μεγίστην νόσον ἱατροεύμενος ἀδικίαν.
Ἔστω δὲ μέγιστα ἀδικήματα θεῶν καταφρόνησις καὶ
γονέων κάκωσις ἐκούσιος καὶ ἀρχόντων καὶ νόμων
ὀλιγωρία καὶ ἐκούσιος ἀτιμία δικαιοσύνης. Δικαιο-
τατος δὲ ἔστω καὶ δσιώτατος πολίτης ὁ ταῦτα τιμῶν
καὶ ἐμφανίζων πρὸς πόλιν καὶ ἀρχοντας κατὰ τῶν
καταφρονούντων. Ὑπὲρ πατρίδος ἀποθνήσκειν σε-
μνότερον ἔστω ἢ γλιχόμενον τοῦ ζῆν ἐγκαταλιπεῖν αὐτήν
καὶ τὸ καλόν. Κρείττον γὰρ τεθῆναι καλῶς ἢ ζῆν
αἰσχροῦ καὶ ἐπονιδίστως. Χρὴ δὲ καὶ τῶν τελευ-
τώντων ἕκαστον τιμᾶν μὴ δακρύοις μὴδὲ οἴκτοις,
ἀλλὰ μνήμη ἀγαθῇ καὶ τῇ τῶν κατ' ἔτος ὥραίων ἐπι-
φοῦ, ὡς ἀχαριστίας οὔσης πρὸς δαίμονας χθονίους
λύπης ὑπὲρ τὸ μέτρον γιγνομένης. Βλασφημεῖται δὲ
μηδεὶς ἐπ' ἀδίκῳ βλάβῃ περὶ μηδενός· δσιώτερον
γὰρ εὐφημία κακῆγορίας. Νομίζεσθω δὲ πολίτης

ἀμείνων ὁ τῆς ὀργῆς κρείττων μάλλον τοῦ διὰ ταῦτης
πλημμελοῦντος. Ὁ ἱερά καὶ ἀρχεῖα ὑπεραίρων τῇ
πολυτελείᾳ τῶν ἰδίων μὴ εὐδοξείτω, ἀλλ' ὀνειδίζεσθω·
μηδὲν γὰρ ἔστω ἰδιωτικὸν μεγαλοπρεπέστερον καὶ
σεμνότερον τῶν δημοσίων. Ὁ πλούτω καὶ χρήμασι
δουλεύων καταφρονείσθω ὡς μικρόψυχος ὢν καὶ ἀνε-
λεύθερος καὶ καταπληττόμενος ὑπὸ κτημάτων πολυτε-
λῶν καὶ βίου τραγωδομένου, καὶ εὐτελής εἶναι τὴν
ψυχὴν ὑπολαμβανέσθω. Ὁ γὰρ μεγαλόψυχος προ-
διανοεῖται πάντα παρ' ἑαυτῷ τὰ παρ' ἀνθρώποις, καὶ
δι' οὐδενὸς θορυβεῖται τοιοῦτου ἑστᾶν παραπέση. Αἰ-
σχροβῆμονεῖτω δὲ μηδεὶς, ὅπως ἂν μὴ προσοικετοῖ ἄ
τὴν διάνοιαν ἔργοις αἰσχροῖς, μὴδὲ ἀναπιπλῆ τὴν
ψυχὴν ἀναιδείας καὶ μισαμάτων. Τὰ μὲν γὰρ εὐ-
σχήμονα καὶ φίλα τοῖς οἰκείοις ὀνόμασι καὶ κειμένιοις
ὑπὸ τοῦ νόμου προσαγορεύομεν, πρὸς ἃ δ' ἐχθρῶς ἔχο-
μεν, ἐξιστάμεθα καὶ τῆς προσηγορίας διὰ τὸ αἰσχρὸν.
Ἔστω δὲ καὶ αἰσχρὸν εἰπεῖν τὸ αἰσχρὸν. Γυναῖκα δὲ
τὴν κατὰ νόμους ἕκαστος στεργέτω καὶ ἐκ ταύτης
τεκνοποιείσθω, εἰς ἄλλο δὲ μηδὲν προίεσθω τέκνων
τῶν αὐτοῦ σποράν· μὴδὲ τὸ φύσι καὶ νόμῳ τίμιον
ἀνόμως ἀναλισκέτω καὶ ὑβρίζετω. Ἡ γὰρ φύσις τε-
κνοποιίας ἕνεκεν οὐκ ἀκολασίας ἐποίησε τὴν σποράν.

consilii prenam dabit genis civitatis custodibus. Principes
enim civitatem civiumque salutem custodiunt ac tuentur.
Sed et principes juste civibus præesse oportet, tanquam
liberis suis, inimicitiam amicitiamque et iram in iudicando
sopientes. Porro laudari ac celebrari debent qui locupletes
quum sint tenuioribus opem ferunt, utpote liberorum
patriæque defensorum conservatores. Subveniant autem
iis qui fatorum acerbitate, non vitæ otiosæ et intemperan-
tis culpa pauperes sunt. Nam fatum et fortuna omnium
communis sunt, at vita otiosa et incontines malorum homi-
nium propria est. Item honestum iudiciter indicare
mali facinoris conscium, ut respublica incolumis perma-
neat multos habens formæ suæ bene compositæ custodes.
Is vero qui indicat pius existimetur, etiamsi proximorum
delicta efferat: nihil enim patria nobis conjunctus est.
Patefacienda sunt autem non ea quæ inviti et imprudentes
quidam commiserint sed quæ consulto peccaverint. Cæ-
terum indicatus, si accusatori sua sponte inimicitias
denuntiarit, a cunctis odio habeatur, ut poenam det animi
ingrati quo deserit medicum maximo morbo injustitiæ
medicinam facientem. Sed maxima scelera putentur deo-
rum contemptio, voluntaria parentum vexatio, principum
legumque neglectio et voluntaria ignominia justitiæ illata.
Quamobrem justissimus civis idemque sanctissimus iudi-
cetur qui hæc honorat et contemnentes apud cives et prin-
cipes indicat. Pro patria mori magis decorum ducatur,
quam vivendi cupiditate patriam et honestatem derelin-
quere. Præstat enim honesta morte occumbere quam
turpiter et probrose vivere. Cæterum defunctorum unum-

quemque non lacrimis aut ejulatu, sed bona recordatione
et fructuum quotannis nascentium munere honorare
oportet, quia ingrati animi adversus inferos genios videtur
nimis mœrere. Nemo autem immerito damnum passus
ulla in re convicietur: nam pium hominem magis decent
bona verba quam maledicta. Civis qui vicerit iram longe
melior existimandus est illo qui propter iram delinquit.
Quisquis templa et prætoria privatorum ædificiorum ma-
gnificentiâ superat, non laude, sed reprehensione dignus
habeatur: nihil enim privatum splendidius et ornatius
quam publica esse debet. Divitiis et pecuniæ serviens
contemnatur ut sordidus et illiberalis stupidusque pretiosa-
rum possessionum et vitæ mollis admirator humilisque
animi homo esse existimetur. Quippe vir magnanimus
quæ in rebus humanis evenire possint omnia secum præ-
meditatus nulla tali perturbatur fortuna, quando contigit.
Cæterum turpia nemo loquatur, ne animum factis obscenis
adiciat mentemque impudentia ac sceleribus compleat.
Etenim quæ honesta et cara nobis sunt, aptis nominibus
atque in lege scriptis appellamus, quæ vero odimus, ab
eorum vel appellatione propter turpitudinem discedimus.
Esto igitur turpe etiam rem turpem memorare. Uxorem
legitimam unusquisque amet ex eaque liberos suscipiat,
nec tamen ullo alio consilio effundat semen ad liberos pro-
creandos destinatum, id quod natura et lege pretiosum
est flagitiose consumens et ad stuprandas virgines con-
vertens. Natura enim proles generandæ, non lascivis
causa semen produxit. Uxorem vero castam esse oportet,
neque impium aliorum virorum coitum admittere, impen-

Γυναικα δὲ σωφρονεῖν χρὴ καὶ μὴ προσδέχεσθαι συνουσίαν ἀσεβῆ παρ' ἄλλων ἀνδρῶν, ὡς ἀπαντίωσης νεμέσεως παρὰ δαιμόνων ἐξοικιστῶν καὶ ἐχθροποιῶν. Ὁ μητρικὴν ἐπιγαμιῶν μὴ εὐδοξέτω, ἀλλ' ὄνειδίζεσθω ὡς παρατίσις ὧν οἰκίας διαστάσει. Χρὴ δὲ ἐμμένειν τοῖς εἰρημένοις, τὸν δὲ παραβαίνοντα ἔνοχον εἶναι τῇ πολιτικῇ ἀρχῇ. Προστάσει δὲ ὁ νόμος ἐπίστασθαι τὰ προοίμια τοῖς πολίταις ἅπαντας, καὶ ἐν ταῖς ἐορταῖς μετὰ τοὺς παιδνας λέγειν ὅτι ἂν προστασίση ὁ ἐστιάτωρ, ἢ ἐμφυσιῶται ἕκαστῳ τὰ παραγγέλματα.

(Stobæus Flor. XLIV, 40 Χαράνδα Καταναίου προοίμια νόμων. Emendavi : ^a τῷ; codd. τὸ vel τῷ. ^b ἤκιστα; codd. μάλιστα. ^c δύναμιν; codd. δυναμίαν. ^d προσοικεῖσι; codd. παροικίῃ.)

10. Τοὺς κατοικοῦντας τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν πάντας πρῶτον πεπεισθαι χρὴ καὶ νομίζειν θεοὺς εἶναι, καὶ ἀναβλέποντας ἐς οὐρανὸν καὶ τὸν κόσμον καὶ τὴν ἐν αὐτοῖς διακόσμησιν καὶ τάξιν· οὐ γὰρ τύχης οὐδ' ἀνθρώπων εἶναι δημιουργήματα· ἀβεσθαι δὲ τούτους καὶ τιμᾶν, ὡς αἰτίους ὄντας ἁπάντων ἡμῖν ἀγαθῶν τῶν κατὰ λόγον γιγνομένων. Ἐκαστον οὖν ἔχειν καὶ παρασκευάζειν δεῖ τὴν αὐτοῦ ψυχὴν πάντων τῶν κακῶν καθαρὰν· ὡς οὐ τιμᾶται θεὸς ὅπ' ἀνθρώπου φαύλου, οὐδὲ θεραπεύεται δαπάναις οὐδὲ τραγηδίαις ἀλίσκται ^a, καθάπερ μοχθηρὸς ἀνθρώπος, ἀλλ' ἀρετῇ καὶ προαιρέσει τῶν καλῶν ἔργων καὶ δικαίων. Διὸ ἕκαστον δεῖ εἰς δύναμιν ἀγαθὸν εἶναι καὶ πράξει καὶ προ-

αίρεισι τὸν μέλλοντα εἶσεσθαι θεοφιλῆ, καὶ μὴ φοβέσθαι τὰς εἰς χρήματα ζημίαις μάλλον τῶν εἰς αἰσχρῆν τεϊνόντων· καὶ πολιτὴν ἀμείνονα νομίζειν ^b τὸν τῆ οὐσίαν προεῖμενον μάλλον τοῦ καλοῦ καὶ δικαίου. Ὅσοις δὲ μὴ βράδιον πρὸς ταῦτα τὴν ὁρμὴν πεπεῖσθαι τὴν δὲ ψυχὴν ἔχουσιν εὐκίνητον πρὸς ἀδικίαν, ὧς ἡμῖν παρηγγέλω πάσι τοῖς τοιοῦτοις καλίταις καὶ πολίταις καὶ ἑνοίκοις, μεμνησθαι θεῶν ὡς ὄντων καὶ δίκας ἐπιπεμπόντων τοῖς ἀδίκαις· καὶ τίθεσθαι πρὸς ὁμμάτων τὸν καιρὸν τοῦτον, ἐν ᾧ γίνεται τὸ εἶος ἕκαστῳ τῆς ἀπαλλαγῆς τοῦ ζῆν· πᾶσι γὰρ ἐμπίπτει μεταμέλεια τοῖς μέλλουσι τελευτᾶν, μεμνημένους ὧν ἡδικήκασι καὶ ὁρμῇ τοῦ βούλεσθαι πάντα πεκρῆσθαι δικαίως αὐτοῖς. Διὸ δεῖ ἕκαστον παρ' ἕκαστον πρῆξιν αἰεὶ συνοικεῖον τὸν καιρὸν τοῦτον ὡς εἰ παρόντα· οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ δικαίου φροτιεῖν. Ἐάν δὲ τῷ παραστῇ δαίμων κακὸς τρίψω πρὸς ἀδικίαν, διατρίβειν πρὸς ναοὺς καὶ βωμοὺς καὶ τιμένεσι, φεύγοντα τὴν ἀδικίαν ὡς δέσποιναν ἀσεβείαν καὶ χαλεπωτάτην, ἱκετεύοντα τοὺς θεοὺς συναποτρέπειν αὐτήν. Ἦναί δέ καὶ πρὸς ἀνδρας δεῖσιν ἔχοντας ἐπ' ἀνδραγαθίᾳ, ἀκουσόμενον περὶ εὐδαίμονος βίου καὶ κακῶν ἀνδρῶν τιμωρίας, ἵνα ἀποτρέπηται τῶν ἀδίκων ἔργων δεισιδαιμονῶν δαίμονας ἀλάστορας. Πάντας δὲ τιμᾶν ^c τοὺς κατοικοῦντας τὴν πόλιν καὶ τοὺς ἄλλοις νομίμοις καὶ τοὺς πατρίους ^d τοὺς θεοὺς· πάτρια δὲ εἶναι τὰ κάλλιστα. Πεπεῖσθαι δὲ τοῖς νό-

dente fatali a diis ultione qui modo ejiciunt homines et similitates faciunt. Qui novercam filiiis inducit non laude, sed vituperatione dignus, ut domesticis dissensionis auctor, videri debet. De reliquo necesse est unumquemque hæc præcepta servare, ab officio autem discedentem civili execrationi obnoxium esse. Jubet autem lex hæc proœmia cives omnes tenere eaque diebus festis post pœanes memoriter dicere, cuicumque convivator id negotium mandaverit, ut singulorum animis monita hæc inhæreant.

10. Omnes qui urbem et regionem inhabitant primum persuasum habere et existimare oportet deos esse, cælum etiam intuentes et mundum rerumque in iis ordinem atque ornatum : neque enim fortuita aut humana hujusmodi opera putare convenit : deinde colendi honorandique dii sunt ut honorum omnium auctores quæ rationi convenienter nobis contingunt. Singulos igitur animum ab omnibus malis purum habere atque efficere decet : quia ab improbo homine non honoratur deus, neque sumtibus colitur neque tragœdiis capitur, tanquam homo malus, sed virtute iustarumque et honestarum rerum studio. Quocirca unumquemque opus est pro viribus bonum esse tum factis tum voluntate qui modo futurus sit deo gratus neque pecuniarum jacturam metuere magis quam vitæ notas ac dedecora : et civem meliorem existimare qui opes potius quam honestatem et justitiam projicit. Cæte-

rum illos quorum animi non facile ad hæc convertuntur quique mentem ad injustitiam pronam habent, simul viros simul mulieres, cives aliosque populares monitos velim meminisse deorum, ut qui et sint et poenam ab injustis repetant atque ante oculos sibi ponere tempus illud quod unicuique finis est vitæ futurum : morituros enim omnes delictorum suorum memores poenitentia invadit cupiditasque vitæ universæ, si fieri posset, justissime acta. Quamobrem singulos oportet semper in singulis actionibus illi tempori tanquam præsentī assuescere : quia sic maxime honesti justique curam agent. Si quis vero a malo quopiam genio astante ad injustitiam incitetur, is ad templum, aras et delubra versetur, fugiens injustitiam velut dominam admodum impiam et infestam, deorumque opem ad eam propellendam impleret. Accedat quoque ad viros probitatis nomine claros, de vitæ felicitate et malorum hominum poena disserentes auditurus, ut genios scelerum ultores metuens ab injustis facinoribus avertatur. Cæterum qui urbem habitant omnes deos cum aliis ritibus, tum patrii venerari debent, quoniam optimi existimantur. Præterea cunctos oportet legibus obedire, principes revereri iisque cedere et imperata facere : siquidem post deos et genios et heroes proximis honoribus afficiuntur parentes, leges ac principes apud homines cordatos et ad incolumitatem pervenire cupientes. Sed nemo aliam civi-

μοις ἅπαντας καὶ τοὺς ἄρχοντας αἰδεῖσθαι καὶ ἐξίστασθαι καὶ ποιεῖν τὸ παραγγελλόμενον· ὡς μετὰ θεοῦ καὶ δαίμονας καὶ ἥρωας γονεῖς τε καὶ νόμοι καὶ ἄρχοντες σύνεγγός εἰσι ταῖς τιμαῖς παρ' ἀνθρώποις νοῦν ἔχουσι καὶ σωθησομένους. Πόλιν δὲ φιλαίτεραν μηδεὶς ἄλλην ποιείσθω τῆς αὐτοῦ πατρίδος, ὡς θεῶν πατρῶων νεμεσιῶντων· ἀρχὴ γὰρ προδοσίας φύεται τοῖς τοιαῦτα βουλομένοις. Ἐτι δὲ χαλπώτερον τῆς οἰκείας γῆς στερούμενον ζῆν ἐπ' ἄλλοτρίας· οὐδὲν γάρ ἐστιν οἰκειότερον πατρίδος. Μηδὲ ἐχθρὸν ἀκατάλλακτον μηδεὶς μηδένα νομιζέτω τῶν πολιτῶν, οἷς ἐφείκασιν οἱ νόμοι μετέχειν τῆς πολιτείας· ὡς ὁ τοιοῦτος οὔτε ἀρξαι δύναται' ἂν οὔτε δικάσαι καλῶς, τὸν θυμὸν ἔχων κυριώτερον τοῦ λογισμοῦ. Μηδεὶς δὲ λεγέτω κακῶς μήτε κοιτῆ τὴν πόλιν μήτε ἰδίᾳ τὸν πολίτην· ἀλλ' οἱ τῶν νόμων φύλακες ἐπιμελεισθῶσαν τῶν πλημμελούντων, πρῶτον μὲν νοουθετοῦντες, ἔαν δὲ μὴ παύθωνται, ζημιούσιντες. Τῶν δὲ κειμένων νόμων ἔαν τις δοκῆ μη καλῶς κείσθαι, μετατιθέναι ἐπὶ τὸ βέλτιον· μενόντων δὲ, πάντας πειθαρχεῖν· ὡς ὑπ' ἀνθρώπων μὲν ἤττωσθαι τοὺς κειμένους νόμους οὐ καλὸν οὐδὲ συμφέρον, ὑπὸ δὲ νόμου βελτίονος ἠττώμενον κατακρατεῖσθαι καὶ καλὸν καὶ συμφέρον. Τοὺς δὲ ταῦτα παραβαίνοντας χρῆ καὶ χολάζειν ὡς κατασκευάζοντας τῇ πόλει μεγίστων κακῶν ἀρχὴν, ἀναρχίαν. Ἄρχοντας δὲ μὴ εἶναι αὐθάδεις, μηδὲ πρὸς ἐπήρειαν κρίνειν, μηδὲ μεμνησθαι κρίνοντας φίλας ἢ ἐχθρας, ἀλλὰ τοῦ δικαίου· οὕτω

γὰρ ἀποδώσουσι τὰς κρίσεις δικαιοτάτας καὶ τῆς ἀρχῆς ἔσονται ἄξιοι. Τοὺς μὲν οὖν δούλους προσήκει διὰ φόβον πράττειν τι τῶν δικαίων, τοὺς δ' ἐλευθέρους δι' αἰδῶ καὶ τὸ καλόν· διὸ χρῆ καὶ τοὺς ἄρχοντας εἶναι τοιοῦτους, ἔν' ἔχωσιν οἱ ἀρχόμενοι τοὺς ἀξίους αἰσχύνῃς. Ἐάν δὲ τις βούληται τῶν κειμένων νόμων κινεῖν ἢ ἄλλον εἰσφέρειν νόμον, εἰς βρόχον εἶρας τὸν τράχηλον λεγέτω τοῖς πολλοῖς περὶ αὐτοῦ· καὶ ἔαν μὲν διαψηφισομένων δόξῃ λελύσθαι τὸν νόμον ἢ ὑπάρχῃ τὸν εἰσφερόμενον, καὶ αὐτὸν ἀθῶον εἶναι· ἔαν δὲ ὁ προὔπαρχων μᾶλλον δοκῆ καλῶς ἔχειν ἢ ὁ εἰσφερόμενος ἢ ἄδικος, τεθνάναι τὸν κινούντα ἢ εἰσφέροντα νόμον, ἐπισπασθέντος τοῦ βρόχου.

(Stobæus Flor. XLIV, 20-21 Ζαλεύκου προύμιον νόμων. Emendavi : ^a ἀλίσκεται; codd. τῶν ἀλίσκομένων. ^b νομιζέειν; codd. ὀνομάζειν. ^c τιμῶν τοὺς κατοικοῦντας cum Meinekio; codd. τιμῶν τοῖς οἱ κατοικοῦντας. ^d καὶ τοῖς πατρίοις cum eodem; libri τοῖς πατρίοις.)

II. Ζάλευκος ὁ τῶν Λοκρῶν νομοθέτης τοὺς νόμους ἔφησε τοῖς ἀραχνίοις ὁμοίους εἶναι. Ὡσπερ γὰρ εἰς ἐκείνα ἔαν μὲν ἐμπέσῃ μυῖα ἢ κώνωψ κατέχευται, ἔαν δὲ σφήξ ἢ μέλιττα διαβῆξασα ἀφίπταται· οὕτω καὶ εἰς τοὺς νόμους ἔαν μὲν ἐμπέσῃ πένης συνέχευται, ἔαν δὲ πλοῦσιος ἢ δυνατὸς λέγῃς διαβῆξας ἀποτρέχει.

(Stobæus Flor. XLV, 25 Ζαλεύκου.)

tem majori amicitia sibi conjungat quam patriam, utpote diis patriis indignantibus : nam talia molientibus in animo proditionis initium oritur. Est vero etiam acerbius patria carentem in aliena regione vitam degere : nihil enim nobis natura conjunctius quam patria est. Nemo vero queniquam pro implacabili inimico e civium numero habeat, quos leges reipublicæ participes esse voluerunt : quippe talis vir neque imperare neque judicare recte poterit, ut cui ira potior sit ratione. Nemo etiam maledicat neque in commune universæ civitati neque privatim ulli civi : sed legum custodes eorum qui delinquent curam agant, admonendo primum, deinde nisi paruerint, mulando. Quodsi qua ex conditis legibus visa fuerit non bene lata esse, in melius mutetur : confirmatis vero et permanentibus omnes obtemperant : nam positas leges ab hominibus vinci nec decet nec conducit, contra homines superari a lege præstantiori qua par est qua utile. At ista egredientes puniendi sunt, ut maximæ calamitatis principium civitati machinantes, principum legumque ir-

reverentiam. Principes autem neque superbi esse debent, neque contumeliosè judicare, neque in judicando amicitie inimicitiave, sed justitiæ meminisse : ita enim judicia æquissima facient et imperio digni erunt. Ac servos quidem convenit ob timorem aliquid juste facere, liberos vero propter reverentiam et honestatem : quocirca principes quoque tales esse oportet, ut civibus digni verecundia videantur. Quodsi quis volet leges constitutas abrogare vel novam ferre, is collo in laqueum inserto de lege verba ad multitudinem faciat : ac si ferente suffragia populo vetus illa lex antiquata videatur aut ea quæ rogatur bona esse, indemnis evadat : contra si prior lex melius se habere videatur, aut nova de qua agitur injusta sit, is qui rescindit vel rogat legem laqueo adducto moriatur.

11. Zaleucus Locrenslum legumlator léges dixit similes esse araneorum telis. Nam sicut in illas si musca aut culex incidit, retinetur, si vero veapa aut apis, perrupta tela avolat : ita legibus implicati pauperes tenentur, ditiores aut eloquentes perruptis legibus aufugiunt.

μὴν δι' αὐταυτά, εἴη ἂν καὶ τρίτον τι εἶδος ἄτερον ἀγαθῶν, ὃ καὶ δι' αὐταυτὰ αἰρετόν ἐντι καὶ δι' ἄτερον. Τίνα ὦν ἐντι τὰ τοιαῦτα τῶν ἀγαθῶν, ἅπερ αὐτὰ δι' αἰεταυτὰ αἰρετὰ πέφυκεν ἤμεν, οὐ μὴν δι' ἄτερον; φανερόν ἐστι ἃ εὐδαιμοσύνα. Ταύτας γὰρ ἕνεκα τὰ ἄλλα αἰρεόμεθα, αὐτὰν δὲ ταύταν οὐδενὸς ἀτέρω. Τίνα δὲ πάλιν ἐντι, ἃ δι' ἄτερον μὲν αἰρεόμεθα, οὐ μὴν δι' αὐταυτὰ γε; δῆλον ἐστι τὰ ὠφέλιμα καὶ τὰ παρεκτικὰ ὅ τῶν ἀγαθῶν, ἅπερ αἰτία γίνεται τῶν αἰρετῶν, οἷον πόνοι μὲν σώματος καὶ γυμνάσια καὶ τρίψις εὐεκτηίας, ἀναγνώσεις δὲ καὶ μελέται καὶ ἐπιτηδεύσεις καλῶν καὶ ἀρετῶν. Τίνα δὲ καὶ δι' αὐταυτὰ αἰρετὰ καὶ τὰ δι' ἄτερον; οἷον αἶ τε ἀρεταὶ καὶ αἱ ἐξίαι αὐτῶν, καὶ αἱ προαιρέσεις, καὶ αἱ πράξεις, καὶ πᾶν τὸ ἐγόμενον τῆς τῶ καλῶ οὐσίας. Τὸ μὲν ὦν δι' αὐταυτὰ αἰρετόν, οὐ μὴν δι' ἄτερον, μονῆρες ἀγαθὸν ἐντι καὶ ἐν· τὸ δὲ καὶ δι' αὐτὸ καὶ δι' ἄτερον, τριχῆ δέδασται. Τὸ μὲν γάρ τι αὐτῶ περὶ ψυχᾶν ἐντι, τὸ δὲ περὶ σῶμα, τὸ δὲ τι ἐκτός· περὶ ψυχᾶν μὲν αἱ τῆς ψυχᾶς ἀρεταί, περὶ σῶμα δὲ αἱ τοῦ σώματος, ἐκτός δὲ φίλοι, δόξα, τιμὰ, πλοῦτος. Παραπλασίως δὲ καὶ τὸ δι' ἄτερον αἰρετόν· τὸ μὲν γάρ τι αὐτῶ τὰ ποιατικὰ τῶν τῆς ψυχᾶς ἀγαθῶν, περὶ σῶμα δὲ τὰ τῶ σώματος, ἐκτός δὲ τὰ αἰτία πλοῦτος καὶ δόξα καὶ τιμᾶς καὶ φιλίας. Ὅτι δὲ τὴν ἀρετὰν ἤμεν συμβέβακεν αὐτὰν δι' αὐταυτὰν αἰρετὰν, δῆλον καὶ ἐκ τῶνδε. Αἱ γὰρ τὰ καταδέεστερα τῆ φύσει (λέγω δὴ τὰ σώματος ἀγαθὰ), αὐτὰ δι' αὐταυτὰ αἰρεόμεθα, κρέσσων δὲ

ψυχὰ σώματος, φανερόν ἐστι καὶ τὰ τῆς ψυχᾶς ἀγαθὰ αὐτὰ δι' αὐταυτὰ ἀναπέμεν, ἀλλ' οὐ διὰ τὰ ἀποβαίνοντα ἀπ' αὐτῶν.

(^a τίνα ὦν ἐντι scripsi; codd. τίνων ὦν ἐντι. ^b παρεκτικὰ posui pro membranarum lectione προαιρετικὰ.)

ε'. Τῶ δ' ἀνθρωπίνῳ βίῳ καιροὶ τρεῖς, ὃ μὲν ἐν εὐτυχίᾳ, ὃ δὲ ἐν ἀτυχίᾳ, ὃ δὲ μεταξὺ τούτων. Ἐπεὶ ὦν ἀγαθὸς ἀνὴρ ὃ ἔχων ἀρετὰν καὶ ὃ χρεόμενος ἀρετῆ, χρεῖται δὲ αὐτῆ κατὰ τῶς τρεῖς καιρῶς· ἡ γὰρ ἐν ἀτυχίᾳ ἡ ἐν εὐτυχίᾳ ἡ ἐν τοῖς μεταξὺ τούτων· καὶ ἐν ἀτυχίᾳ μὲν ἐντι κακοδαίμων, ἐν δ' εὐτυχίᾳ εὐδαίμων, ἐν δὲ τῆ μέσῃ καταστάσει οὐκ εὐδαίμων. Φανερόν ὦν ἐστι οὐδὲν ἄτερον ἐντι εὐδαιμοσύνα ἀλλ' ἡ χρεῖσις ἀρετῆς ἐν εὐτυχίᾳ. Λέγομεν δὲ νῦν εὐδαιμοσύναν τὰν τῶ ἀνθρώπῳ. Ὁ δ' ἀνθρώπος οὐκ ἃ ψυχὰ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα· τὸ γὰρ ἐξ ἀμφοτέρων ζῶον καὶ τὸ ἐκ τοιούτων ἀνθρώπος. Καὶ γὰρ αἱ τῆς ψυχᾶς ὄργανον τὸ σῶμα πέφυκεν, ἀλλὰ καὶ τῶ ἀνθρώπῳ μέρος, καὶ τοῦτο καὶ ἃ ψυχὰ. Διὸ καὶ τῶν ἀγαθῶν ἃ μὲν ἐντι τῶ ἀνθρώπῳ, ἃ δὲ τῶν μερῶν. Καὶ ἀνθρώπῳ μὲν ἀγαθὸν εὐδαιμοσύνα, τῶν δὲ μερῶν τῶ ἀνθρώπῳ, ψυχᾶς μὲν, φρόνησις, ἀνδρεία, δικαιοσύνα, σωφροσύνα, σώματος δὲ, κάλλος, ἰγείαια, εὐεκτηία, εὐαισθησία. Τὰ δὲ ἐκτός, πλοῦτος καὶ δόξα καὶ τιμὰ καὶ εὐγένεια, πέφυκεν ἐπιγένεσμα ἤμεν τῶ ἀνθρώπῳ, καὶ ἀκόλουθα τοῖς ἃ φύσει προϋφισταχόσιν ἀγαθοῖς. Δορυφορεῖ δὲ τὰ μῆγονα τῶν ἀγαθῶν τὰ μέζονα, φιλία μὲν καὶ δόξα

non propter se ipsa : fuerit et tertia quædam species bonorum, quæ et propter se sit expetenda et propter aliud. Quæ igitur sunt hujus generis bona, quæ propter se, non propter aliud solent expelli? Manifesto talis est beatitudo. Hujus enim gratia reliqua expetimus, eam vero ipsam nullius alterius gratia. Quæ vero sunt, quæ propter alia, non propter se ipsa appetimus? Nimirum res utiles et bonorum conciliatrices, quæ sunt causæ optabilium, ut labores quidem et exercitia corporum et friciones bonæ valetudinis, lectiones autem, meditationes et studia honestatis atque virtutis. Quæ vero et propter se et propter aliud expetenda? nempe virtutes et habitus earum et consilia et actiones et quicquid coheret cum honesti ratione. Bonum igitur, quod propter se, non propter alterum eligendum sit, solum et unicum est : quod vero et propter se et propter aliud, trifariam divisum est. Partim enim in animo est, partim in corpore, partim extrinsecus : in animo quidem virtutes animi, in corpore vero corporis virtutes, extra hominem amici, gloria, honor, divitiæ. Similiter et illud quod propter aliud expetitur : est enim partim id omne quod animi bona efficit, partim quod circa corpus hujus bonorum externorumque causam præbet, divitiarum, gloriæ, honoris et amicitia. Cæterum virtutem propter se expetendam esse, hinc etiam colligitur. Si enim illa, quæ inferiora sua natura sunt (dico

corporis bona), propter se expetimus, animus autem præstantior corpore, apertum est nos animi quoque bona propter se, non propter eorum effectus expellere.

V. Vitæ humanæ tria sunt tempora, unum felicitatis, aliud infelicitatis, tertium medium utriusque fortunæ. Cum igitur vir bonus sit virtute præditus ejusque cultor, in illius autem exercitatione tribus temporibus versetur, sive duriore fortuna conflictatus, sive felicitate florens, sive mediocrem rerum statum nactus : in adversa quidem fortuna est miser, in prosperitate felix, in medio vero statu non heatus. Liqueat igitur, felicitatem esse nihil aliud quam usum virtutis in prospero rerum successu. Loquimur autem hoc loco de hominis beatitate. Homo autem non tantum ex animo, sed e corpore quoque compositus est; nam ex utroque animal atque e talibus homo constat. Quamvis enim corpus animi sit instrumentum, tamen et hominis pars est, itidem et animus. Quocirca et bona alia quidem sunt hominis, alia vero partium. Atque hominis quidem bonum felicitas, partium autem hominis, animi quidem prudentia, fortitudo, justitia, temperantia; corporis vero pulchritudo, sanitas, bona habitudo, integritas sensuum. Externa vero, spes, gloria, honor, nobilitas hominis bonorum accessiones esse solent, bonisque natura præcedentibus subjici. Minora autem bona majoribus satellitum instar adsunt, amicitia

Ἄλλος δὲ λόγος λέγεται, ὡς ἄλλο μὲν τἀγαθὸν εἶη, ἄλλο δὲ κακόν, διαφέρον, ὡσπερ καὶ τῶνυμα, οὕτως καὶ τὸ πρᾶγμα. Ἐγὼ δὲ καὶ αὐτὸ τοῦτον διαιρεῖμαι τὸν τρόπον· δοκῶ γὰρ οὐ διάδαλον ἦμεν, ποῖον ἀγαθὸν καὶ ποῖον κακόν, αἶ τὸ αὐτὸ καὶ μὴ ἄλλο ἐκάτερον εἶη· καὶ γὰρ θαυμαστόν κ' εἶη. Οἶμαι δὲ οὐδέν κ' αὐτὸν εἶεν ἀποκρίνασθαι, αἶ τις αὐτὸν ἔροιτο τὸν ταῦτα λέγοντα· Εἰπὸν δὴ μοι, ἥδη τι τὼς γονέας ἀγαθὸν ἐποίησας; φαίη κα, καὶ πολλὰ καὶ μεγάλα. Τὸ ἄρα κακὰ καὶ μεγάλα καὶ πολλὰ τούτοις ὀφείλεις, αἶπερ τωυτόν ἐστι τὸ ἀγαθὸν τῷ κακῷ. Τί δέ, τὼς συγγενέας ἥδη τι ἀγαθὸν ἐποίησας; τὼς ἄρα συγγενέας κακὸν ἐποίησας. Τί δέ, τὼς ἐχθρῶς ἥδη κακῶς ἐποίησας; καὶ πολλὰ καὶ μεγάλα. Ἄρα ἀγαθὰ ἐποίησας. Ἄγε καὶ δὴ μοι καὶ τόδε ἀπόκριται· ἄλλο τι ἢ ὁ τὼς μὲν πτωχῶς οἰκτεῖρεις, ὅτι πολλὰ καὶ μεγάλα ἔχοντι κακὰ, τὼς δὲ πλουσίως πάλιν εὐδαιμονίζεις, ὅτι πολλὰ καὶ ἀγαθὰ πράσσοντι, αἶπερ τωυτόν καὶ κακὸν καὶ ἀγαθόν; Τὸν δὲ βασιλέα τὸν μέγαν οὐδὲν κωλύει ὁμοίως διακίσθαι τοῖς πτωχοῖς. Τὰ γὰρ πολλὰ καὶ μεγάλα ἀγαθὰ αὐτῷ πολλὰ κακὰ καὶ μεγάλα ἐστίν, αἶκα τωυτόν ἐστι τἀγαθὸν καὶ καλόν. Καὶ τάδε μὲν περὶ τῷ παντὸς εἰρήσθω. Εἴμι δὲ καὶ καθ' ἕκαστον, ἀρξάμενος ἀπὸ τῷ ἐσθίειν καὶ πίνειν καὶ ἀφροδισιάζεν. Ταῦτα γὰρ ὁ τοῖς ἀσθενέουσι πάντα ὁ ποιῶν ἀγαθὸν ἐστὶν αὐτοῖς καὶ κακόν¹, αἶπερ τωυτόν ἐστιν ἀγαθὸν καὶ κακόν· καὶ τοῖς νεσέουσι κακόν ἐστὶ τὸ νοσῆν καὶ ἀγα-

θόν, αἶπερ τωυτόν ἐστι τὸ ἀγαθὸν τῷ κακῷ. Καδὲ τὸδε καὶ ἄλλα πάντα τὰ ἐν τῷ ἐμπροσθεν λόγῳ εἰρηται. Καὶ οὐ λέγω, τί ἐστὶ τὸ ἀγαθόν, ἀλλὰ τοῦτο πειρῶμαι διδάσκειν, ὡς οὐ τωυτόν εἶη κακὸν καὶ ἀγαθόν, ἀλλ' ἐκάτερον.

(Scripsi : ἂ καὶ τὰ νεώτατα πρῶτον ἐρῶ cum Kenio ad Greg. Cor. p. 239 ed. Schæfer.; codd. καὶ τῆ νεώτατι πρῶτον ἐρῶ. ὁ ἂν τοῖ Ἑλλανες; codd. ἂν τε Ἑλλανες. ὁ ἄλλο τι ἢ τὼς μὲν πτωχῶς οἰκτεῖρεις, ὅτι πολλὰ καὶ μεγάλα ἔχοντι κακὰ, τὼς δὲ πλουσίως πάλιν εὐδαιμονίζεις; libri ἄλλο τι ἢ τὼς πτωχῶς οἰκτεῖρεις, ὅτι πολλὰ καὶ μεγάλα ἔχοντι· πάλιν εὐδαιμονίζεις. ὁ ταῦτα γὰρ; cod. τοῦτο γὰρ. ὁ πάντα ποιῶν; codd. ταῦτα ποιῶν. ὁ αὐτοῖς καὶ κακόν, αἶπερ; codd. αὐτοῖς, αἶπερ.)

ΔΙΑΛΕΞΙΣ Β.

Περὶ καλῷ καὶ αἰσχρῷ.

Λέγονται δὲ καὶ περὶ τῷ καλῷ καὶ αἰσχρῷ δισοὶ λόγοι. Τοῖ μὲν γὰρ φαντί, ἄλλο μὲν ἦμεν τὸ καλόν, ἄλλο δὲ τὸ αἰσχρόν, διαφέρον, ὡσπερ καὶ τῶνυμα, οὕτω καὶ τὸ πρᾶγμα· τοῖ δὲ τωυτό καλὸν καὶ αἰσχρόν. Κἀγὼ πειρασσοῦμαι τόνδε τὸν τρόπον ἐξεγέμενος. Αὐτίκα γὰρ παιδίῳ ὀραίῳ ἐραστῆ μὲν χρηστῷ χαρίζεσθαι καλόν, μὴ ἐραστῆ δὲ καλῷ αἰσχρόν. Καὶ τὰς γυναῖκας λοῦσθαι ἔνδον καλόν, ἐν παλαιστρα δὲ αἰσχρόν· ἀλλὰ τοῖς ἀνδράσι ἐν παλαιστρα καὶ ἐν γυμνασίῳ καλόν. Καὶ συνίμεν τῷ ἀνδρὶ, ἐν ἀσυχίᾳ μὲν καλόν, ὅπου τοῖχοις κρυφθήσεται· ἔξω δὲ αἰσχρόν,

certasse ferunt et parva victoria diis sane bonum, sed gigantibus malum. Altera sententia affirmantis est aliud quid bonum, aliud malum esse, non nomine magis quam re ipsa diversum. Ego vero et illud hoc modo explico : credo equidem nobis non constare posse, quæ res bona quæve mala sit, si idem esset utrumque, non diversum quid : mirum enim hoc foret. Nec puto habiturum quod respondeat, si quis hæc dicentem ita interroget : Dic mihi, quæso, num quid boni parentibus jam præstiteris? Reponet forsitan : Et multa et præclara. Tu igitur propterea vicissim graves pœnas illis dare debes, si idem bonum malumque putandum est. Quid autem? propinquos bono quopiam jam affectis? Eosdem igitur et malo. Quid vero? jamne inimicis calamitatem intulisti? Et insignem quidem. Ergo multis et præclaris bonis eos cumulasti. Age vero et illud mihi responde : Numquid pauperum te miseret, quod nullis et ingentibus incommodis conflictantur, divites contra beatos prædicat, quod opibus et copiis affluunt, si idem malum et bonum? Profecto nihil obstat, quominus magnus Persarum rex eadem sit conditione quæ egeni. Nam multa et magna bona quibus abundat in mala non minora mutantur, si idem est bonum et malum.

PHILOS. GRÆC.

Atque hæc quidem de summa rerum dicta sufficiant. Sed et singula illa percurram, a cibo, potu et venere orsus. Harum enim omnium rerum usus infirmis et bonum est et malum, siquidem idem habetur bonum et malum : parique ratione ægrotantibus morbus simul est malum et bonum, siquidem bonum non differt a malo. In hanc sententiam autem etiam cætera omnia quæ superiori sermone continentur dicta sunt. Interim tamen quid bonum sit non definitio, id solum docere conatus, non esse idem bonum et malum, sed alterutrum.

DISPUTATIO II.

De honesto et turpi.

Duo etiam feruntur sermones de honesto ac turpi. Nam quidam aliud esse honestum aiunt, aliud turpe, tam re quam nomine diversum : nonnulli vero idem honestum ac turpe. Atque ego quidem rem in hunc modum explicare tentabo. Verbi causa puerum formosum amatori probo gratificari decorum est, non probo autem turpe : item mulieres domi lavari decorum, in palæstra turpe ; sed viros id in palæstra et gymnasio facere decorum. Porro mulierem cum viro coire, remotis arbitris, ubi intra parietes lateat, decorum : extra vero in cuiuspiam

35

δπου τις ὄφεται. Καὶ τὸ μὲν αὐτῆς συνίμεν ἀνδρὶ καλόν· ἄλλοτρίῳ δὲ αἰσχρόν. Καὶ τῷ γε ἀνδρὶ, τῆ μὲν ἐαυτῷ γυναικὶ συνίμεν καλόν· ἄλλοτρίᾳ δὲ αἰσχρόν. Καὶ κοσμεῖσθαι καὶ ψιμμουθίῳ χρίεσθαι, καὶ χρυσία περιάπτεσθαι, τῷ μὲν ἀνδρὶ αἰσχρόν, τῆ δὲ γυναικὶ καλόν. Καὶ τὼς μὲν φίλως εὖ ποιεῖν καλόν· τὼς δὲ ἐχθρῶς αἰσχρόν. Καὶ τὼς μὲν πολεμῶς φεύγειν αἰσχρόν· τὼς δὲ ἐν σταδίῳ ἀνταγωνιστάς καλόν. Καὶ τὼς μὲν φίλως καὶ τὼς πολίτας φονεύειν αἰσχρόν· τὼς δὲ πολεμῶς καλόν. Καὶ τάδε μὲν περὶ πάντων. Εἴμι δ' ἐφ' ἃ ταὶ πόλιές τε αἰσχρὰ ἄγνεται καὶ τὰ ἔθνηα. Αὐτίκα Λακεδαιμονίους τὰς κόρας γυμνάζεσθαι ἀχειριδῶτως, καὶ ἀχίτωνας παρέρπεν, καλόν· Ἴωσι δὲ αἰσχρόν. Καὶ τὼς παῖδας μὴ μανθάνειν μωσικὰ καὶ γράμματα καλόν· Ἴωσι δ' αἰσχρόν μὴ ἐπίστασθαι ταῦτα πάντα. Παρὰ ἠ Θεσσαλοῖσι δὲ καλόν τὼς ἵππως ἐκ τῆς ἀγέλας λαβόντι, αὐτῶς δαμάσαι καὶ τὼς κρέας· βῶις τε λαβόντι, αὐτῶς σφάζει καὶ ἐκδεῖραι καὶ κατακόψαι· ἐν Σικελίᾳ δὲ αἰσχρόν, καὶ δούλων ἔργα. Μακεδόνσι καλόν δοκεῖ ἡμεν τὰς κόρας, πρὶν ἀνδρὶ γάμασθαι, ἐρῆσθαι καὶ ἀνδρὶ συγγίνεσθαι· ἐπεὶ δὲ καὶ γαμεῖται, αἰσχρόν· Ἑλλάσι δ' ἄμφω αἰσχρόν. Τοῖς δὲ Θραξὶ κόσμος τὰς κόρας στίζεσθαι. Τοὶ δὲ Σκύθαι καλόν νομίζοντι, ὅς ἀνδρα κανόν, ἐκδεῖρας τὰν κεφαλάν, τὸ μὲν κόμιον πρὸ τοῦ ἵππου φορεῖ, τὸ δ' ὀστέον χρυσώσας καὶ ἀργυρώσας πίνει ἐξ αὐτοῦ, καὶ σπένδει τοῖς θεοῖς· ἐν δὲ τοῖς Ἑλλάσι οὐδέ κ' ἐς τὰν αὐτάν

οικίαν συνεισελθεῖν βούλοιντ' ἀν τις τοιαῦτα ποιήσαιντι. Μασσαγέται δὲ τὼς γονέας κατακόψαντες κατεσθίουσι, καὶ τάφος κάλλιστος δοκεῖ ἡμεν, ἐν τοῖς τέκνοις τεθνήσκει· ἐν δὲ τῆ Ἑλλάδι ἀν τις ταῦτα ποιήσῃ, ἐξελαθεῖς ἐκ τῆς Ἑλλάδος κακὰ ἀποθάνῃ ὡς αἰσχρὰ καὶ δεινὰ ποιεῖων. Τοὶ δὲ Πέρσαι κοσμεῖσθαι τε, ὥσπερ τὰς γυναικας, καὶ τὼς ἀνδρας καλόν νομίζοντι, καὶ τῆ θυγατρὶ καὶ τῆ μητρὶ καὶ τῆ ἀδελφῇ συνίμεν· τοὶ δὲ Ἑλλανες καὶ αἰσχρὰ καὶ παράνομα. Λυδοῖς τὸν μὲν τὰς κόρας πορνευθεῖσας καὶ ἀργύριον ἐργάσασθαι^b, καὶ οὕτω γάμασθαι καλόν δοκεῖ ἡμεν· ἐν δὲ τοῖς Ἑλλασιν οὐδεὶς κα θελοῖ^c γαμεῖν. Αἰγύπτιοι τε οὐ ταυτὴ νομίζοντι καλὰ τοῖς ἄλλοις. Τῆ δὲ μὲν γὰρ γυναικας ὄφαιεν καὶ ἔρια ἐργάζεσθαι^d, ἀλλὰ τῆ μὲν τὼς ἀνδρας, τὰς δὲ γυναικας πράσσειν, ἅπερ τῆ δὲ τοὶ ἀνδρες. Τὸν παλὸν δέυειν ταῖς χερσὶ, τὸν αἶτον τοῖς ποσὶ, τῆ μὲν καλόν· ἀλλ' ἅμιν τὸ ἐναντίον. Οἴμαι δ' ἀν τις τὴ καλὰ εἰς ἐν κελεύῃ συνενεῖται πάντας ἀνθρώπους, ἃ ἕκαστοι νομίζοντι, καὶ πάλιν ἐξ ἀθρόων τοὶ τὰ αἰσχρὰ λαβέν, ἃ ἕκαστοι ἄγνεται, οὐδὲν κα λειψθῆμεν^e, ἀλλὰ πάντας πάντα διαλαβέν. Οὐ γὰρ πάντες ταυτὴ νομίζοντι. Παρεξῶμαι δὲ καὶ ποιήμα τι·

Καὶ γὰρ τὸν ἄλλον ὡς ἐθητοῖσιν νόμον ὄφει, διαθρῶν ἴ οὐδὲν ὄν πάντῃ καλόν, οὐδ' αἰσχρόν· ἀλλὰ ταῦτ' ἐποίησεν λαβὼν ὁ κερὶς αἰσχρὰ, καὶ διαλλάξας καὶ ἄ.

^fΩς δὲ τὸ σύνολον εἶπεν, πάντα κειρῶ μὲν καλὰ ἐντι,

conspectu indecorum. Insuper eam cum suo marito coire, decorum est: cum alieno turpissimum. Præterea virum cum sua uxore concubare decet: cum aliena dedecet. Virum etiam dedecet comitum et cernisatum et auro ornatum incedere, sed mulierem decet. Sic amicis bene facere honestum est, inimicis turpe. Similiter hostes fugere turpe: adversarios autem in stadio honestum putatur. Amicos denique et civis necare turpe, at hostes honestum. Atque hæc quidem de omnibus in universum a me dici liquet. Transibo autem ad ea quæ civitates et gentes turpia duxere. Exempli causa Lacedæmonii puellas nudis brachijs exerceri depositaque tunica arreperere decorum videtur: at Ionibus indecorum. Iisdem pueros æque musicam ignorare ac litteras decorum est: Ionibus vero turpe hæc omnia nescire. Thesali honestum putant equos et mulos ex armento abactos domare, bovesque raptos mactare et pelle detracta discindere: hæc autem Siculi turpia et servorum opera esse arbitrantur. Mæcedones decorum existimant puellas nondum collocatas amari atque a viris comprimi: post nuptias vero eas cum alijs consuescere indecorum habent: Græcis utrumque turpe est. Thracæ puellis notas inustas ornamento esse credunt. Ad hoc Scythæ honestum iudicant, si quis hominem occiderit, capitique cutem detraxerit, ejus partem crinitam ante equum gestare, ex onsea autem parte auro et argento obducta bibere ac dijs libamenta dare: apud Græcos autem nemo easdem ædes

ingredi voluerit cum viro qui talia fecerit. Rursus Massagetæ parentes suos obruncatos comedunt, et optima videtur sepultura in Iberorum visceribus condi: at in Græcia si quis tale quippiam fecerit, in exilium ejectus, ut turpis et horrendi facinoris auctor, male peribit. Persæ viros etiam mulierum in morem ornari decorum putant et cum filia, matre ac sorore coire: at Græci turpia hæc et illicita esse censent. Lydis puellas, quum vulgato corpore pecuniam fecerint, ita tandem nubere decorum videtur: apud Græcos autem nemo talem uxorem ducere velit. Ægyptii non eadem statuunt honesta quæ cæteræ gentes. Apud nos enim mulieres texere et lanificio operam dare decorum, ibi autem viros; adde quod mulieres officijs funguntur quæ in nostris regionibus viri faciunt. Lutum manibus, panem vero pedibus subigere, illis honestum videtur; nos contrariam sententiam sequimur. Existimo autem si quis omnes homines unum in locum congerere jubeat, quæ singuli honesta putant, et rursus ex illa congerie demere quæ unicuique turpia videntur, nihil relictum iri, sed omnes omnia sigillatim accepturos. Non enim eadem omnium instituta sunt. Afferam in hanc rem et poetæ verba:

Namque alias hoc loco leges hominibus datas videbis; hinc discas nihil omnino neque honestum, neque turpe esse, sed hæc efficere venientem occasionem turpia et vicissim honesta.

Ut in universum autem dicam, cuncta suo tempore ho-

πόνω τυχῶν ἐν λογισμοῖς τε καὶ μαθημάτεσσι καὶ ταῖς ποτ' ἀκριβείαν θεωρίας εὐθὺς ἐκ νέω ὁ γυμνάσασαίτο τὰν διάνοιαν φιλοσοφίας ἀπτόμενος ὀρθῶς, μετὰ δὲ ταύτας θεῶν τε καὶ νόμων καὶ βίων ἀνθρωπίνων ἐμπειρίαν λάβοι. Δύο γάρ ἐντι ἐξ ὧν τῷ φρονίμῳ διάθεσι παραγίνεται, ὧν τὸ μὲν ἐντι ἐξ ἰν μαθηματικῶν τε καὶ γνωστικῶν λαβέν, τὸ δὲ θεωρήματα καὶ πράγματα πολλὰ ἐπελθόντα, τὰ μὲν καὶ αὐτὸν ἰδόντα τὰ δὲ καὶ δι' ἑτέρω τινὸς τρόπῳ κατανοήσαντα. Οὕτε γὰρ ὁ ἐν λογισμοῖς καὶ μαθημάτεσσι καὶ ταῖς ποτ' ἀκριβείαν θεωρίας εὐθὺς ἐκ νέω γυμνάσας τὰν διάνοιαν ἱκανὸς ἐντι ποτὶ φρόνασιν, οὐθ' ὁ τούτων μὲν ἀπολειφθείς, ἐν ἀχροαμάτεσσι δὲ πολλοῖς καὶ πραγμάτεσσι ἀναστρεφθείς. Ἄλλ' ὁ μὲν ἐν τῷ καθ' ἑκάστα κρίνειν τυφλὸς ἐγένετο τὰν διάνοιαν, ὁ δὲ ἐν τῷ καθόλου θεωρῆν αἰεί. Καθάπερ γὰρ ἐπὶ τῶν λογισμῶν δύναται ὁ λόγος τὰ μέρεα συντιθεῖς τὸ ὅλον ἐξ αὐτῶν λογιζεσθαι, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν πραγμάτων δύναται ὁ μὲν λόγος τὰν καθόλου θεωρίαν ὑπογράφειν, ἃ δ' ἐμπειρία καθ' ἑκάστα κρίνειν.

(Stob. Flor. III, 76. Correggi ἂ γένοιτο, αἱ φύσις; libri γένοιτο, φύσις. ὁ ἐκ νέω cum Hirschgιο; codd. ἐκ νέων.)

Παραπλησίως δὲ καὶ γῆρας ἔχει ποτὶ νεότατα, καὶ ποιεῖ ἂ μὲν νεότατος ἐγγειρητικῶς ἂ, τὸ δὲ γῆρας προνοατικῶς· καὶ μηδέποκα ἀφύλακτον ἦμεν πέφυκε ὁ διανοίας, ἀλλὰ καὶ τί πράσσει καὶ τί πέπραχεν ἐπισκοπεῖ, ἵνα τὰ μὲν μέλλοντα τοῖς παρεόντεσσι σταθμεύμενος ε, τὰ δ' ἐνεστακότα τοῖς παρωχημένοις αὐτοῖς αὐταυτὸν διορθοῦν δύνηται, ποτὶ μὲν τὸν παροιχόμενον χρόνον ἂ

τὰν μνάμαν ἐφαρμάζων, ποτὶ δὲ τὸν παρεόντα τὰν αἰσθασιν, ποτὶ δὲ τὸν μέλλοντα τὰν πρόνοιαν. Ἐντι γὰρ αἰ μνάμα μὲν αἰμὶν τῷ παρεληλυθότος χρόνω, πρόνοια δὲ τῷ μέλλοντος, αἰσθασιν δὲ τῷ παρεόντος. Διὸ δὴ οἷ τὸν ὀρθῶς καὶ καλῶς βιοτεύειν μέλλοντα μὴ μόνον αἰσθητικῶν καὶ μαμωνευτικῶν ἀλλὰ καὶ προνοατικῶν ἦμεν.

(Stobæus Floril. CXV, 27. Emendavi ἂ ἐγγειρητικῶς et προνοατικῶς cum Orellio; codd. ἐγγειρητικῶς et προνοατικῶς. ὁ ἦμεν πέφυκε; codd. αὐτὸ ἀρεμν. ὁ σταθμεύμενος; libri σταθμευόμενος. ὁ παροιχόμενον χρόνον cum Meinekio; libri παροιχόμενον.)

β'. Ἐν τῷ περὶ τῆς θηλικῆς παιδείας.

ἰβ'. Φαμί τὰν ἀρετῶν ἦμεν ποτὶ μὴ κακοδαιμονὲν ἱκανῶν, τὰν δὲ κακίαν ποτὶ μὴ εὐδαιμονίαν, αἴκα τὰς ἐξίας αὐτάς κρίνωμεν. Αἰεὶ μὲν γὰρ κακοδαιμονὲν ἀνάγκα τὸν κακόν, αἴτε ἔχει ἕλαν (κακῶς τε γὰρ αὐτῷ χρέεται) αἴτε σπανίζει· ὡς καὶ τὸν τυφλὸν αἰεὶ ἀνάγκα ἦμεν τυφλόν ἂ, αἴτε φῶς ἔχει καὶ λαμπρότητα ὀρατῶν, αἴτε ἐν σκότει διατελεῖ. Οὐκ αἰεὶ δὲ εὐδαιμονίαν τὸν αγαθόν· οὐ γὰρ ἂ κτῆσι τῆς ἀρετῆς εὐδαιμονία ἦε, ἀλλ' ἂ χρεῖσι. Καὶ γὰρ ὁ ἔχων τὰν ἕλαν οὐχ ὀρθῶ αἰεὶ· αἰ γὰρ μὴ ἔχη φῶς, οὐκ ὄψεται. Δύο δὲ ὁδοὶ τέμνονται ἐν βίῳ, ἃ μὲν σκυθρωποτέρα, τὰν ὁ τλάμων ἐδάδιζεν Ὀδυσσεύς, ἃ δ' εὐδαιμονιότερα, τὰν ἑπορεύετο Νέστωρ. Τὰν ὧν ἀρετῶν φαμί δῆλεσθαι μὲν ταύταν, δύνασθαι δὲ καὶ τήναν. Ἀλλὰ τὰν εὐδαιμονίαν κερύσει ἂ φύσις βίον εὐκατῶν καὶ εὐστα-

ratiocinando et artibus mathematicis et accurata rerum contemplatione statim a puero animum exerceat ad rectam philosophiam incumbens, postea vero deorum res, leges hominumque vitas usu cognoscat. Duo enim sunt e quibus prudentis habitus animo accedit, quorum unum est discendi cognoscendique facultatem adipisci, alterum multa spectacula multasque res obire, ita ut partim ipse singula videas, partim alio modo perspicias. Neque enim is qui statim ab ineunte ætate calculis et mathematicis disciplinis et accurata rerum inspectione animum exercuit ad prudentiam aptus est, neque ille qui his destitutus in multis aliis auditionibus et rebus experientia duce versatus sit. Sed alter ad singularia perpendenda cæcum habet animum, alter in universalium contemplatione semper nihil videt. Quemadmodum enim in calculis ratio conjunctis partibus totum colligere potest, sic etiam in rebus ratio contemplationem universalem delineat, experientia vero singula judicat.

Similiter senectus quoque ad juventutem se habet, efficitque juvenens quidem industrius, senectus autem providus: neque unquam mentis custodia caret, sed quid agat et quid egerit, considerat, ut futura cum presentibus, presentia cum præteritis pensans senex ipse se corrigere

possit, ad præteritum tempus memoriam accommodans, ad præsens sensum, ad futurum vero providentiam. Semper enim memoria nobis adest præteriti temporis, providentia futuri, præsentis denique sensus. Idcirco hominem bene recteque victurum non solum sensu et memoria, sed etiam providentia valere oportet.

b. Ex libro de Doctrina morali.

XII. Ajo virtutem ad miseriam, vitium vero ad beatitudinem fugiendam, si habitus ipsos inspiciamus, sufficere. Semper enim virum malum miserum esse necesse est, sive habeat materiam (male enim ea utitur) sive ea careat, quemadmodum et cæcus, sive lumen ei adsit splendorque aspectabilis, sive in tenebris degat, perpetuo cæcus manebit. At bonum non semper beatum esse necesse est, quandoquidem non in possessione virtutis, sed in ipsa beatitudo cernitur. Etenim qui visu præditus est non semper videt: si enim luce careat, nihil videbit. Duo autem viæ in vita secantur, altera quidem difficilior quam patiens incessit Ulixes, altera vero lactor, quam Nestor tenuit. Virtutem igitur ajo hanc quidem expetere, varum et illam ingredi posse. Sed beatitudinem natura vitam optabilem atque firmam, quoniam proposita peraguntur,

βῆσθαι τὼς φιλάτῳς δίκαιον. Αὐτίκα αἱ τις λυπηθεὶς τι τῶν οἰκήτιων καὶ ἀχθεσθεὶς μέλλοι αὐτὸν διαφθεῖραν ἢ ξίφει, ἢ σχοινίῳ, ἢ ἄλλῳ τινί, δίκαιόν ἐστι ταῦτα κλέψαι, αἱ δὴ δύναίτο, αἱ δὲ ὑστερίζαι καὶ ἔχοντα καταλάβοι, ἀφελῆσθαι βίαν; Ἄνδραποδίσσασθαι δὲ πῶς οὐ δίκαιον τὼς πολεμίῳς, αἱ τις δύναίτο ἐλὼν πόλιν ὄλαν ἀποδόσθαι; Τοιχωρυχέν δὲ τὰ τῶν πολιτῶν κοινὰ οἰκῆματα δίκαιον φαίνεται. Αἱ γὰρ ὁ πατήρ ἐπὶ θαλάτῳ, κατεστασιασμένος ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, δεδεμένος εἶη, ἄρα οὐ δίκαιον διορύξαντα κλέψαι καὶ σῶσαι τὸν πατέρα; Ἐπιορκέν δέ. Αἱ τις ὑπὸ τῶν πολεμίων λαφθεὶς ὑποδέξαιτο, θμνύων, ἢ μὴν ἀφθεὶς τὰν πόλιν προδώσεν, ἄρα οὗτος δίκαια ποιῆσαι εὐορκήσας; Ἐγὼ μὲν γὰρ οὐ δοκῶ· ἀλλὰ μᾶλλον τὰν πόλιν, καὶ τὼς φίλῳς, καὶ τὰ ἱερὰ σῶσαι πατρώϊα, ἐπιορκήσας. Ἦδη ἄρα δίκαιον καὶ τὸ ἐπιορκεῖν, καὶ τὸ ἱεροσυλεῖν. Γὰ μὲν ἴδια τῶν πόλεων ἐῷ· τὰ δὲ κοινὰ τὰς Ἑλλάδος, τὰ ἐκ Δελφῶν καὶ τὰ ἐξ Ὀλυμπίας, μέλλοντος τῷ βαρβάρῳ τὰν Ἑλλάδα λαθέν, καὶ τὰς σωτηρίας ἐν χρημασιν εἴσους, οὐ δίκαιον λαθέν, καὶ χρῆσθαι ἐς τὸν πόλεμον; Φονεύεν δὲ τὼς φιλάτῳς δίκαιον· ἐπεὶ καὶ Ὀρέστας καὶ Ἀλκμαίων, καὶ ὁ θεὸς ἔχρησε δίκαια αὐτῶς ποιῆσαι. Ἐπὶ δὲ τὰς τέχνας τρέφομαι, καὶ ταῦτα ποιῆτων. Ἐν γὰρ τραγωδοποιίᾳ καὶ ζωγραφίᾳ ὅστις πλεῖστα ἐξαπατῆ ὁμοία τοῖς ἀληθινοῖς ποιέων, οὗτος ἀριστος. Θῶλω δὲ καὶ ποιήματα τῶν πα-

λαιότερων μαρτύριον ἐπαγαγέσθαι. Κλεοβουλίνης·

Ἄνδρ' εἶδον κλέπτοντα καὶ ἐξαπατῶντα βραχίως.
Καὶ τὸ βίαν βέβαια τοῦτο δικαιοτάτων.

Ἦν πάλαι ταῦτα. Αἰχύλου δὲ ταῦτα·

Ἀπάτης δικαίως οὐκ ἀποστατῆ θεός.
Ψευδῶν δὲ καιρὸν ἐσθ' ὅπου ὁ τιρᾶ θεός.

Λέγεται δὲ καὶ τῶδε ἀντίος λόγος· ὡς ἄλλο τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἀδικόν ἐστι, διαφέρον, ὥσπερ καὶ τῶνυμ, οὕτω καὶ τὸ πρᾶγμα· ἐπεὶ αἱ τις ἐρωτάσαι τὼς λέγοντας, ὡς τὸ αὐτὸ ἐστὶν ἀδικον καὶ δίκαιον, αἶκα ὅτι δίκαιον περὶ τὼς γονέας ἐπραξαν, ὁμολογοῦντι καὶ ἀδικον ἄρα. Τὸ γὰρ αὐτὸ ἀδικον καὶ δίκαιον ὁμολογόντι ἤμεν. Φέρε ἄλλον δέ, ἂν τινα γινώσκῃ δίκαιον ἄνδρα, καὶ ἀδικον ἄρα τὸν αὐτὸν, καὶ μέγα τοῖνον καὶ μικρὸν κατὰ ταυτὸν. Καὶ τοὶ πολλὰ ἀδικήσας ἀποθανέντω πραξάμενος. Καὶ περὶ μὲν τούτων ἄλλο. Εἴμι δὲ ἐφ' ἃ λέγοντες ἀξιούντι ὁ τὸ αὐτὸ καὶ δίκαιον καὶ ἀδικον ἀποδεικνύεν. Τὸ γὰρ κλέπτεν τὰ τῶν πολεμίων δίκαιον καὶ ἀδικον ἔξεστιν ἀποδεικνύεν τὸ αὐτὸ ὁ, αἶκ' ἀληθῆς ὁ τήνων λόγος, καὶ τᾶλλε καττωτό. Τέχνας δὲ ἐπάγονται, ἐν αἷς οὐκ ἐστὶ τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἀδικον. Καὶ τοὶ ποιηταὶ οὔτε ποτ' ἀλάθειαν, ἀλλὰ ποτὶ τὰς ἀδονὰς τῶν ἀνθρώπων τὴ ποιήματα ποιέοντι.

est. Verbi causa, si quis rem familiarem et domesticam dolens merensque mortem sibi consciscere cogitet vel gladio, vel reste, vel alio telo, nonne æquum est hæc surripere, si quis possit, sin autem tempore exclusus jam in manibus habentem deprehenderit, per vim ei eripere? Hostes vero in servitutem abducere, cur non æquum est, si quis captam civitatem universam vendere queat? Sed et publica civium nostrorum ædificia perrumpere æquum videtur. Nam si pater inimicorum factione oppressus in vinculis ad mortem retineatur, nonne æquum est effracto carcere abripere patrem et liberare? Nec non pejerare. Si quis ab hostibus captus interposito jurejurando promittat, se dimissum urbem suam proditurum, num ille servata jurisjurandi fide juste agat? Ego certe non ita sentio: sed potius si civitatem suam et amicos et templa patria perjurus conservet. Jam igitur æquum est et pejerare et sacrilegium committere. Proprias quidem singularum civitatum opes prætermitto, at communes Græciæ thesauros et Delphicos et Olympicos, subacturo Græciarum barbaro unaque salutis spe in pecunia posita, nonne æquum est sumere et ad bellum gerendum adhibere? Decet etiam carissimos necare, quoniam Orestes et Alcmaeon id fecerunt deusque eos juste egisse oraculo edidit. Jam ad artes, et poetarum quidem imprimis, orationem converto. Etenim in tragædiis scribendis et pingendi arte qui plurimum fallit, veris similia confingens, is opti-

mus. Quin etiam antiquiorum poemata testimoniis loco afferam. Cleobullines:

Cognovi quendam fallentem et vi spoliantem.
Vl facere hoc certe res magis æqua fuit.

Hæc olim erant. Æschyli vero hæc:

Bonos neque ipse Jupiter spernit dolos.
Est tempus, quando mendacem laudat deus.

Habetur insuper alius sermo huic contrarius dicentium, aliud esse justum aliud injustum, tam re quam nomine diversum: quum, si quis interroget idem injustum et justum putantes, num quid justum parentibus præstiterint, etiam de injusto consteantur. Namque idem injustum et justum esse constentur. Age vero, si quis alium quempiam justum cognoverit, eundem propterea etiam injustum atque idcirco eodem modo magnum et parvum. Sed ob multa quæ commisit facinora moriatur. Et de his quidem satis. Transeo autem ad ea argumenta quibus idem justum et injustum esse demonstrare voluit. Nam surripere hostium bona simul æquum et iniquum esse, probare licet, si vera sit illorum sententia cætera eadem ratione. Artes vero allegant, in quibus justum et injustum non reperitur. Et poetæ non ad veritatem, sed ad hominum voluptatem accommodatæ carmina condunt.

(Emendavi : * βραίως cum Heringa Obs. p. 17 ; βία· ως codd. ^b βπου; libri βποι. ^c αξιούντι; libri αξιόντι. ^d εξεστιν αποδεικνύεν; libri αποδεικνύεν omisso verbo finito. ^e τὸ αὐτό; libri τοῦτ' αὐτό. ^f ποίουντι, cf. Diss. II fin.; libri ποίοντο.)

ΔΙΑΛΕΞΙΣ Δ.

Περὶ ἀλαθείας καὶ ψεύδους.

Λέγονται δὲ καὶ περὶ τῶ ψεύδους καὶ τῆς ἀλαθείας δισοῖ λόγοι· ὧν δ μὲν φασι, ἄλλον μὲν τὸν ψεύσταν ἦμεν λόγον, ἄλλον δὲ τὸν ἀλαθῆ· τοὶ δὲ τὸν αὐτόν, ἐν οἷς ^a κἀγὼ, τῷδε λόγῳ. Πρῶτον μὲν, ὅτι τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασι λέγονται· ἐπειτα δέ, ὅταν λόγος ῥηθῆ, ἂν μὲν, ὡς λέγεται ^b ὁ λόγος, οὕτω γένηται, ἀλαθῆς ὁ λόγος, ἂν δὲ μὴ γένηται, ψευδῆς ὁ αὐτὸς λόγος. Αὐτίκα κατηγορεῖς ἱεροσυλλαν τῷ, αἰκ' ἐγένετο τῷργον, ἀλαθῆς ὁ λόγος· αἰ δὲ μὴ ἐγένετο, ψεύστας. Καὶ τῷ ἀπολογουμένῳ ὡς γε ὁ λόγος. Καὶ τὰ γε δικάστηρια τὸν αὐτὸν λόγον καὶ ψεύσταν καὶ ἀλαθῆ κρίνουντι. Ἐπεὶ τοι καὶ ἐξῆς καθήμενοι ἂν λέγοιμεν· Μύστας ^a εἰμί, τὸ αὐτὸ μὲν πάντες ἐροῦμεν, ἀλαθῆς ^c δὲ μόνος ἐγώ, ἐπεὶ καὶ εἰμί. Ἄβλον ὧν, ὅτι ὁ αὐτὸς λόγος, ὅταν μὲν αὐτῷ παρῆ τὸ ψεῦδος, ψεύστας ἐστίν, ὅταν δὲ τὸ ἀλαθῆς, ἀλαθῆς, ὡσπερ καὶ ἄνθρωπος τὸ αὐτό, καὶ παῖς, καὶ νεανίσκος, καὶ ἀνὴρ, καὶ γέρον ἐστίν. Λέγεται δὲ καὶ ὡς ἄλλος εἶη ὁ ψεύστας λόγος, ἄλλος δὲ ὁ ἀλαθῆς, διαφέρων τῶνμα καὶ τὸ

πράγμα ^f. αἰ γὰρ τις ἐρωτάσκι τὼς λέγοντας, ὡς ὁ αὐτὸς λόγος εἶη ψεύστας καὶ ἀλαθῆς, ὅν αὐτοὶ λέγοντι, πότερός ἐστιν· αἰ μὲν ψεύστας, δᾶλον ὅτι δύο ἂν ^b εἶη· αἰ δ' ἀλαθῆς, ἀποκριναιτό κα ^b ψεύστας ὁ αὐτὸς οὗτος, καὶ ἀλαθῆ τις ^l ποκα εἶπεν, ἧ ἐξεμαρτύρησε· καὶ ψευδῆ ἄρα τὰ αὐτὰ ταῦτα. Καὶ αἰ τινα ἀνδρα ἀλαθῆ οἶδε, καὶ ψεύσταν τὸν αὐτόν. Ἐκ δὲ τῷ λόγῳ λέγοντι ταῦτα, ὅτι γενομένῳ μὲν τῷ πράγματος, ἀλαθῆ τὸν λόγον, ἀγενήτω δέ, ψεύσταν. Οὐκῶν διαφέρει αὐθις τοῖς δικασταῖς, ὅ, τι ^k κρίνουντο· οὐ γὰρ πάρεντι τοῖς πράγμασι. Ὁμολογούντι δὲ καὶ αὐτοί, ᾧ μὲν τὸ ψεῦδος ἀναμείκται, ψεύσταν ἤμεν, ᾧ δὲ τὸ ἀλαθῆς, ἀλαθῆ. Τοῦτο δὲ ὅλον διαφέρει.

Ταυτὰ τοὶ μαϊνόμενοι καὶ τοὶ σωφρονούντες, καὶ τοὶ σοφοὶ καὶ τοὶ ἀμαθεῖς καὶ λέγοντι καὶ πράσσουντι. Καὶ πρῶτον μὲν ὀνομάζονται ταυτὰ γὰν, καὶ ἄνθρωπον, καὶ ἵππον, καὶ πῦρ, καὶ τᾶλλα πάντα. Καὶ ποίουντι ταυτὰ, κάθηται, καὶ ἔσθοντι, καὶ πίνονται, καὶ κατὰ κεινται, καὶ τᾶλλα καττωτό. Καὶ μάν καὶ τωτὸ πρᾶγμα καὶ μέζον καὶ μῆῶν ἐστι, καὶ πλέον καὶ ἔλασσον, καὶ βαρύτερον καὶ κουφότερον· οὕτω γὰρ ἂν ^l εἶη ταυτὰ πάντα. Τὸ τάλαντόν ἐστι βαρύτερον τᾶς μνᾶς, καὶ κουφότερον τῶν δύο τάλαντων· τωτὸν ἄρα καὶ κουφότερον καὶ βαρύτερον. Καὶ ζῶει ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος καὶ οὐ ζῶει, καὶ ταυτὰ ^m ἐντί καὶ οὐκ ἐντί· τὰ γὰρ τῆδε ὄντα ἐν τᾷ Λιβύᾳ οὐκ ἐστίν, οὐδέ γε τὰ ἐν Λιβύᾳ ἐν Κύπρῳ. Καὶ τᾶλλα κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον. Οὐκῶν καὶ ἐντί τὰ πράγματα καὶ οὐκ ἐντί.

DISPUTATIO IV.

De veritate et falsitate.

Sed et de veritate et falsitate duplex fertur sententia, quarum altera est hominum alium falsum, alium verum sermonem, altera eundem utrumque esse affirmantium, in quibus et ego nomen meum profiteor. Primum quidem, quod iisdem verbis ambo dicuntur : deinde quando sermo expressus est, si ita ut dicitur, res ipsa evenit, verus est sermo, si non evenit, idem falsus est. Verbi causa, quum sacrilegii quempiam insimulas, si tale quid commissum, verus est sermo, si non commissum, falsus. Talis quoque re purgantis oratio est. Et iudices in consessu eundem sermonem falsum et verum iudicant. Nam et nos hic ordiæ sedentes si dicamus singuli : *Ego sum initiatus*, idem quidem omnes dicemus, sed verum ego solus, quum talis etiam sim. Manifestum igitur, eundem sermonem, si illi falsitas inait, falsum esse, sin veritas, verum, sicut idem quoque hominis nomen puerum, juvenem, virum, senem significat. Dicunt vicissim alium esse sermonem falsum, alium verum tam nomine quam re diversum. Si quis enim eundem esse falsum et verum sermonem dicentes interroget, uter sit sermo quò ipsi utantur : si falsum esse respondeant, constat res contrarias esse ; sin verum,

eundem quoque tanquam falsum separari apertum est, et num quis vera quandoque dixerit vel testatus sit, etiam illa ipsa falsa esse liquet : et si quis veracem virum cognoverit, eundem et mendacem esse intelligitur. Prudenter autem dicunt, re peracta verum esse sermonem, non peracta falsum. Quamobrem interest postea iudicium, quæ sententia pronuntietur : quia rebus gestis non intersunt. Ipsi quoque confitentur sermonem cui admixta falsitas sit, falsum esse, cui veritas, verum. Hoc vero longe diversum esse patet.

Similiter autem insani et sobrii, item docti et indocti tum vocant res tum agunt. Ac primum quidem eodem modo nominant terram, hominem, equum, ignem cæteraque omnia. Deinde eadem faciunt, sedent, edunt, bibunt, jarent, parique ratione cætera. Quin etiam eadem res et major est et minor, et amplior et tenuior, et gravior et levior : sic enim omnia eadem fuerint. Talentum mina ponderosius est, sed duobus talentis levius : idem ergo et gravior et levius. Ita idem quoque homo vivit et non vivit, eademque res sunt et non sunt : quæ enim hoc loco sunt, in Africa non sunt ; quæque in Africa, non in Cypro, parique ratione cætera. Res igitur et sunt et non sunt.

Qui vero contendunt, insanos et sapientes et indoctos eodem modo agere et loqui cæteraque pari ratione facere,

Τοι τοίνυν ^a λέγοντες, τὸς μαινομένως καὶ τὸς σοφῶς καὶ τὸς ἀμαθείς ταυτὰ διαπράσσεσθαι καὶ λέγειν, καὶ τὰλλα ἐπόμενα τῷ λόγῳ, οὐκ ὀρθῶς λέγοντι. Αἱ γὰρ τις αὐτῶς ἐρωτᾶσαι, αἱ διαφέρει ^o μανία σωφροσύνης, καὶ σοφία ἀμαθίας, φαντί· Ναί. Εὖ γὰρ καὶ ἐξ ὧν πρᾶσσοντι ἑκάτεροι, ὁλοῖ ἐντι, ὡς ἠμολογησούντι. Οὐκῶν αἱ ^p ταυτὰ πρᾶσσοντι, καὶ τοι σοφοὶ μαίνονται, καὶ μαινόμενοι σοφοί, καὶ πάντα συνταράσσονται. Καὶ ἐτι ἄτερος λόγος, πότερον ἐν δέοντι ^q τοι σωφρονούντες λέγοντι, ἢ τοι μαινόμενοι. Ἄλλα φαντί, ὡς ταυτὰ μὲν λέγοντι, ὅταν τις αὐτῶς ἐρωτῇ· ἀλλὰ τοι μὲν σοφοὶ ἐν τῷ δέοντι, τοι δὲ μαινόμενοι, αἱ οὐ δεῖ. Καὶ τοῦτο λέγοντες δοκοῦντι μικρὸν ποτιθεῖναι· αἱ δεῖ καὶ αἱ μὴ δεῖ· ὥστε οὐ μηκέτι τωυτὸ ἦμεν. Ἐγὼ δὲ οὐ πράγματος τοσοῦτα προστεθέντος ἀλλοιοῦσθαι δοκῶ τὰ πράγματα, ἀλλ' ἁρμονίας διαλλαγίσης· ὡσπερ Γλαυκός καὶ γλαυκός, Ξάνθος καὶ ξανθός, Ξουθος καὶ ξουθός. Ταῦτα μὲν ἁρμονίαν ἀλλάξαντα διήνεγκαν, τὰ δὲ μακρῶς καὶ βραχυτέρως ῥηθέντα, Τύρος καὶ τυρός, σακός καὶ σάκος ^b, ἄτερα δὲ γράμματα διαλλάξαντα, κάρτος καὶ κράτος, ὄνος καὶ νόος. Ἐπεὶ ὧν οὐκ ἀφαιρέθέντος οὐδενὸς τοσοῦτον διαφέρει, τί δὴ, αἱ τις ἢ ποτιθεῖται, ἢ ἀφαιρεῖ; καὶ τοῦτο δεῖξω οἷον ἐντι. Αἱ τις ἀπὸ τῶν δέκα ἐν ἀέροι, οὐκ ἐτι δέκα οὐδὲ ἐν ἂν εἴη ^c, καὶ τὰλλα καττωτό. Τῷ ^d δὲ τὸν αὐτὸν ἄνθρωπον καὶ ἦμεν καὶ μὴ ἦμεν λέγοντας ^e, ἐρωτῶ, ἐντι ^f ἢ τὰ πάντα ἐστί. Οὐκῶν αἱ τις μὴ φαίη ἦμεν ἐν ^g, ψεύδεται τὰ πάντα εἰπόν· ταῦτα πάντα ὧν πῆ ἐντι.

(Emendavi : ^a τοι δὲ τὸν αὐτόν, ἐν οἷς κἀγώ, τῷδε λόγῳ; libri τοι δὲ τὸν αὐτόν. Αὐ κἀγώ. Τόδε λόγῳ. ^b λέγεται; codd. λέγεται. ^c λέγομεν cum Northio;

λέγοιμι libri. ^d μύστας cum Fabricio e codice, vulgo Μύσας. ^e ἀλαθῆς cum Northio; ἀληθῆς codd. ^f καὶ τὸ πρῶγμα quod deest in libris scriptis inserui inter τῶνυμα et αἱ γὰρ τις. ^g ἂν; deest in codd. ^h κα; καὶ libri. ⁱ ἀλαθῆ τις cum Northio; ἀλαθῆς τι codd. ^k τοῖς δικασταῖς δ, τι; libri τὸς δικαστὰς ἐτι. ^l ἂν εἴη; libri εἴη. ^m ταυτὰ; αὐτὰ libri. ⁿ τοι τοίνυν; libri τοι τινες. ^o διαφέρει; codd. διαφέρη· ^p αἱ; καὶ libri. ^q καὶ ἐτι ἄτερος λόγος, πότερον ἐν δέοντι cum Kaenio ad Greg. Corinth. p. 305; libri καὶ ἐπ' ἄργεος δ λόγος πότερον οἷον ἐν δέοντι. ^r ποτιθεῖται; libri ποτιθεῖται. ^s σακός (i. e. σηκός) καὶ σάκος; libri σάκκος καὶ σάκος. ^t ἂν εἴη; libri εἴη. ^u τοὺς; τὸ libri. ^v ἦμεν λέγοντας ἐρωτῶ; libri ἦμεν, ἐρωτῶ. ^w ἐν τι; libri τί. ^x ἦμεν ἐν, ψεύδεται τὰ πάντα εἰπόν· ταῦτα πάντα ὧν πῆ ἐντι; libri ἦμεν, ψεύδεται, τὰ πάντα εἰπόντες, ταῦτα πάντα ὧν πῆ ἐντι.)

ΔΙΑΔΕΞΙΣ Ε.

Περὶ τῆς σοφίας καὶ ἀρετᾶς, αἱ διδακτόν.

Λέγεται δὲ τις λόγος οὐτ' ἀλαθῆς, οὔτε κενός· ἐτι ἄρα σοφία καὶ ἀρετὰ οὔτε διδακτόν εἴη οὔτε μαθατόν. Τοι δὲ ταῦτα λέγοντες ταισδε ἀποδείξαι χρῶνται, ὡς οὐκ οἷον τ' εἴη, ἂν ἄλλω παραδοίης, τοῦτο αὐτὸ ἐτι ἔχεν. Μία μὲν δὴ αὐτα. Ἄλλα δὲ, ὡς, αἱ διδακτόν ἦν, διδάσκαλοι κα ἀποδεγμένοι ἦσαν ^a, ὡς τῆς μουσικᾶς. Τρῆτα δὲ, ὡς τοι ἐν τῇ Ἑλλάδι γενόμενοι σοφοὶ ἄνδρες τὰ αὐτῶν τέχνα ἂν ἐδίδαξαν καὶ τὸς οἰλίως. Τετάρτα δὲ, ἐτι ἦδη τινὲς παρὰ σοφιστὰς ἐλθόντες, οὐδὲν ὠφέληθεν. Πέμπτα δὲ, ἐτι πολλοὶ οὐ συγγενόμενοι σοφισταῖς ἀξιοὶ λόγῳ γεγέννηται. Ἐγὼ

non recte dicunt. Si quis enim eos interroget, num a sobrietate differat insaniam, ab incitiam sapientiam, confitentur. Namque ex iis quæ utrique faciunt manifestum est, eos facta confessuros esse. Igitur si eadem agunt, sequitur sapientes insanire, insanos sapere et omnia perturbari. Deinde alius oritur sermo quærentium, utrum opportuno tempore loquantur sapientes an insipientes. Aiunt vero, eundem utrosque dicere rogatos, sed sapientes opportuno tempore, insipientes alieno. Hoc igitur asseverantes parvum quiddam adjicere videntur: si decet vel si non decet, ita ut non amplius idem sit. Cæterum ego non hac re adjecta, sed contentu immutato res ipsas variari arbitror, velut Γλαυκός et γλαυκός, Ξάνθος et ξανθός, Ξουθος et ξουθός. Hæc variante contentu inter se differunt: quedam tum producta tum correpta, Τύρος et τυρός, σακός et σάκος, alia transpositis litteris transfigurata, ut κάρτος et κράτος, ὄνος et νόος. Quum igitur nulla re demta tantum sit discrimen, quid tandem, si quis vel adiciat vel subtrahat aliquid? Et hoc quale sit ostendam. Si quis e numero denario unum detrahat, neque unum illud superest, neque

decem, et reliqua eodem modo. Qui autem eundem hominem et esse et non esse aiunt, eos interrogo hominis nomen de singulis an de omnibus hominibus intelligant. Quamobrem si quis hoc nequaquam de singulis accipi dicat, mentitur, de omnibus loquens: totum igitur hominum genus alicubi esse oportet.

DISPUTATIO V.

Num virtus et sapientia doceri possint.

Dicitur etiam sermo nec verus neque inanis, sapientiam et virtutem nec disci nec doceri posse. Qui autem ista contendunt, hisce argumentis utuntur, quia fieri nequeat, ut si quid alii tradas, id adhuc habeas: hoc unum est argumentum. Aliud vero, si doctrina comparari posset, huius præceptores conducerentur æque ac musicæ. Tertium: tum etiam viri sapientes, quos Græcia tulit, filios suos et amicos instituisse. Quartum: quosdam qui sophistas frequentarunt, nihil percepisse constat. Quintum: multos cum sophistis nunquam versatos tamen excelluisse notum est. Cæterum ego hunc sermonem valde ineptum

δὲ χάριτα εὐήθη νομίζω τόνδε τὸν λόγον. Γινώσκω γὰρ τὼς διδασκάλως γράμματα διδάσκοντας, ἃ ἕκαστος αὐτῶν ἔπιστάμενος τυγχάνει, καὶ κιθαριστὰς κιθαρίζεν. Πρὸς δὲ τὴν δευτέραν ἀποδείξειν, ὡς ἄρα οὐκ ἐντὶ διδασκαλοῖ ἀποδεγεμένοι, τί μὲν τοῖ σοφισταὶ διδάσκοντι, ἀλλ' ἢ σοφίαν καὶ ἀρετάν; ἢ τί δὲ Ἀναξαγόρειοι καὶ Πυθαγόρειοι ἦσαν; τὸ δὲ τρίτον, εἰδὼς Πολύκλειτος τὸν υἱὸν ἀνδριάντας ποιῆν. Καὶ αἱ μὲν τις μὴ διδάξῃ, οὐ σαμῆον αἱ δ' ἐντὶ διδάξει, τευχάριον ὅτι δυνατόν ἐντι δθάζαι. Τέταρτον δέ, αἱ μὴ τοι παρὰ σοφῶν σοφιστῶν σοφοὶ γίνονται. Καὶ γὰρ γράμματα πολλοὶ οὐκ ἔμαθον μαθόντες. Ἔστι δὲ τις καὶ φύσις. Αἱ δὲ τις μὴ ἔμαθε παρὰ σοφιστῶν, ἱκανὸς ἐγένετο εὐφυΐς, καὶ γενόμενος ῥαδίως συναρπάζαι τὰ πολλὰ δλίγα μαθῶν, παρ' ὄνπερ καὶ τὰ ὄνυματα μαθάνομεν, καὶ τούτων τὴ ἦτοι πλέον, ἤτοι ἔλασσον ὁ μὲν παρὰ πατρὸς, ὁ δὲ παρὰ ματρός. Αἱ δὲ τῷ μὴ πιστὸν ἐντι τὰ ὄνυματα μαθάνειν ἄμα, ἀλλ' ἐπισταμένως ἄμα γίνεσθαι, γνώτω ἔλ τῶνδε. Αἱ τις εὐθὺς γενόμενον παιδίον ἐς Πέρσας ἀποπέμψαι, καὶ τῆναι τράφοι, κωφὸν Ἑλλάδος φωνᾶς, περὶζοι κα· καὶ αἱ τις τῆνῶθεν τῆδε κομίζοι, ἑλλανίζοι κα. Οὕτω μαθάνομες τὰ ὄνυματα, καὶ τὼς διδασκάλως οὐκ ἀκούομες. Ἡλεγκται μοι ὁ λόγος, καὶ ἔχει ἀρχὴν καὶ τέλος· καὶ μέσον ἢ καὶ οὐ λέγω, ὡς διδακτὸς ἐστιν, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἀπογρῶντί μοι τῆναι αἱ ἀποδείξεις. Λέγοντι δὲ τινες τῶν δημαγορούντων, ὡς χρὴ τὰς ἀρχὰς ἀπὸ κλάρω γίνεσθαι, οὐ βέλτιστα ταῦτα νομίζοντες. Καὶ ἰ γάρ τις αὐτὸν ἂν ἔρωτη τὸν ταῦτα λέγοντα, τί δὴ σὺ τοῖς οἰκέταις οὐκ ἀπὸ κλάρω τὰ ἔργα προστάσης, ὅπως ὁ μὲν ζευγηλάτας, αἶψ' ὀφθοποιὸς λάχῃ, ὀφθοποιῆ,

ὁ δὲ ὀφθοποιὸς ζευγηλατῆ, καὶ τᾶλλα κωττωτοῦ!; καὶ πῶς οὐ καὶ τὼς χαλκίας, καὶ τὼς σκυτέας συναγαγόντες καὶ τέκτονας καὶ γρυσσοχῶς διακλαρῶσομεν καὶ ἀναγκάσομεν, ἂν ἂν χ' ἕκαστος λάχῃ, τέχναν ἐργάζεσθαι, ἀλλὰ μὴ ἂν ἐπίσταται; Ἐγὼ τὸν δὲ καὶ ἐν ἀγῶσι τὰς μουσικὰς διακλαρῶσαι τὼς ἀγωνιστὰς, καὶ ὅ, τι χ' ἕκαστος καὶ λάχῃ, ἀγωνίζεσθαι· αὐλητὰς κιθαρίζετω τυχόν, καὶ κιθαρωδὸς αὐλήσει· καὶ ἐν τῷ πολέμῳ ὁ τοξότας καὶ ὁ ὀπλίτας ἱππασεῖται, ὁ δὲ ἱππεὺς τοξεύσει, ὥστε πάντες ἃ οὐκ ἐπίστανται οὐδὲ δύνανται, οὐδὲ πραξοῦντι. Λέγοντι δὲ ἀγαθὸν ἦμεν καὶ δαμοτικὸν χάριτα· ἐγὼ ἤκιστα νομίζω δαμοτικόν· ἐντι γὰρ ἐν ταῖς πόλεσι μισόδαμοι ἄνθρωποι, ὧν αἶκα τύχῃ ὁ κύαμος, ἀπολοῦντι τὸν δᾶμον. Ἀλλὰ χρὴ τὸν δᾶμον αὐτὸν ὀρῶντα αἰρεῖσθαι πάντας τὼς εὖνως αὐτῶ καὶ τὼς ἐπιτηδείως στραταγέν, ἀτέρως δὲ νομοφυλακέν, καὶ τᾶλλα.

Ἄνδρὸς κατὰ τὰς αὐτὰς τέχνας νομίζω κατὰ βραχὺ τε δύνασθαι καὶ διὰ μακρῶν διαλέγεσθαι ἢ καὶ ἀλάθειαν τῶν πραγμάτων ἐπίστασθαι, καὶ δικάσασθαι ὀρθῶς, καὶ δαμαγορῆν ὅσον τ' ἦμεν, καὶ λόγων τέχνας ἐπίστασθαι, καὶ περὶ φύσιος τῶν ἀπάντων, ὡς τε ἔχει καὶ ὡς ἐγένετο, διδάσκεν. Καὶ πρῶτον μὲν ὁ περὶ φύσιος τῶν ἀπάντων εἰδὼς, πῶς οὐ δύνασεται περὶ πάντων ὀρθῶς καὶ πράσεν; ἔτι δὴ ὁ τὰς τέχνας τῶν λόγων εἰδὼς ἐπίστασεται καὶ περὶ πάντων ὀρθῶς λέγεν, καὶ ἠ περὶ ὧν ἐπίσταται, περὶ τούτων λέγεν. Δεῖ γὰρ τὸν μέλλοντα ὀρθῶς λέγεν, περὶ ὧν ἐπίσταται, περὶ τούτων λέγεν. Πάντων γὰρ ἐπίστασεται· πάντων μὲν γὰρ τῶν λόγων τὰς τέχνας ἐπίσταται, τοῖ δὲ λόγῳ πάντες περὶ πάντων τῶν ἰόντων ἐντι. Δεῖ δὲ ἐπίστα-

puio. Novi enim præceptores litteras tradentes, quas quisque eorum tenet, et citharistas cithara canere docentes. Quod autem ad secundum argumentum atinet, quo præceptores non conduci affirmant, quid tandem aliud sophistæ docent, quam virtutem et sapientiam? aut quales Anaxagorei et Pythagorei fuerent? Quantum ad tertium argumentum, Polycletus filium suum statuas facere docuit. Ac si quis docere nolet; hoc nihil arguit: sed si licet docere, constat posse talia doceri. Quartum illud, si quidam a doctis sophistis sapientia non imbuuntur, non est mirum, quia multi litteris operati nihil didicerunt. Plurimum etiam ingenium valet. Si quis enim a sophistis non didicit, bonæ indolis ope idoneus evasit natusque ad plurima prope sine litterarum studiis facile arripienda, suggerentibus satis materiæ iis a quibus etiam rerum nomina discimus, vel plus vel minus, partim patre, partim vero matre. At si quis non credat nomina addisci, sed cum scientia quadam simul exoriri, ex hisce cognoscat. Si quis infantem statim postquam natus est in Persidem mittat, ibique educet græcæ linguæ ignarum, Persice loquetur: si vero inde rursus huc transportet, græco sermone utetur. Ita verba discimus, præceptores non auscultantes. Si sermonem

istum de quo agitur redargui, principium, medium ac finem habes: nec affirmo, virtutem doceri posse, sed mihi ista argumenta non satisfacere confiteor. At oratores quidam contendunt, magistratus sorte hominibus assignandos esse, non recte sentientes. Etenim talia dicentem interrogaverit aliquis: cur non et tu servis opera sorte distribuis, ita ut auriga coqui officium sortitus, obsonia parat, coquus autem currum regat, cæteraque eodem modo. Et cur non fabros, sutores, structores, aurifices convocantes sorte iis opera dividamus cogamusque quemlibet artem quam sortitus est exercere, non illam quam novit? Eodemque redeat res, si in musicis certaminibus sorte designentur certaturi, et de eo quod sortitus est contendat quisque: sic fortasse tibicen citharam pulsabit, citharodus tibia canet: pariterque in bello sagittarius et gravis armaturæ miles equitabit, eques vero sagittabit, ita ut omnes ea, quæ nec sciunt neque intelligunt, facere non possint. At rem admodum bonam et popularem esse dictitant: ego minime popularem existimo. Sunt enim in civitatibus quidam populo infensi, quos si res contigerit, populum perdent. Sed oportet populum ipsum sibi propicientem deligere omnes ipsi benevolos et idoneos ad

σθαι τὸν μέλλοντα ὀρθῶς λέγειν περὶ θῶν δεῖ λέγειν ὁ, καὶ τὰ μὲν ἀγαθὰ ὀρθῶς διδάσκειν τὰν πόλιν πράσσειν, τὰ δὲ κακὰ διακωλύειν. Εἰδὼς δὲ γε αὐτὰ εἰδήσει καὶ τὰ ἄτερα τούτων· πάντα γὰρ ἐπιστασεῖται· ἔστι γὰρ ταῦτα τῶν πάντων. Ἐκεῖνα δὲ πάντα πότε δεῖ πράσσειν ἐπιστασεῖται ὁ Διὰ τοῦτο ὅ γρη κἂν μὴ ἐπίστηται αὐλέν, σκοπὲν ὁ αἶκα δὲη τοῦτο πράσσειν. Τὸν δὲ δικάζεσθαι ἐπιστάμενον δεῖ τὸ δίκαιον ἐπιστασθαι ὀρθῶς· περὶ γὰρ τούτων τὸ δικάζεσθαι. Εἰδὼς δὲ τοῦτο, εἰδήσει καὶ τὸ ὑπεναντίον αὐτῶ καὶ τὰ ἑτεροῖα ὁ. Δεῖ δὲ αὐτὸν καὶ τὼς νόμους ἐπιστασθαι πάντας· αἱ τοίνυν τὰ πράγματα μὴ ἐπιστασεῖται, οὐδὲ τὼς νόμους. Τὸν γὰρ ἐν μωσιᾷ νόμον τις ἐπίσταται, ὅπερ καὶ μωσικάν, ὅς δὲ μὴ μωσικάν, οὐδὲ τὸν νόμον. Ὅς γὰρ τὰν ἀλάθειαν τῶν πραγμάτων ἐπίσταται, εὐπετῆς τούτω ὁ λόγος, ὅτι πάντα ἐπίσταται· ὡς δ' ἐν βραχεῖ εἰπὲν ὁ, δεῖ νιν ἐρωτώμενον ἀποκρίνεσθαι περὶ πάντων. Οὐκῶν δὲ νιν πάντ' ἐπίστασθαι. Μέγιστον δὲ καὶ κέλλιστον ἐξεύρημα εὐρηται ἐς τὸν βίον, μνάμα, καὶ ἐς πάντα χρησίμων, ἐς φιλοσοφίαν τε καὶ ἐς σοφίαν. Ἔστι δὲ τοιοῦτο ὁ, ἐὰν προσέχης τὸν νοῦν, δι' ὃ ὁ πρῶτον παρελθούσα γνώμα μᾶλλον αἰσθησεῖται τὸ σύνολον ὁ ἔμαθες, δεῦτερον δὲ διὰ τῶ μελετᾶν ὁ αἱ κα ἀκούσης. Τὸ γὰρ πολλάκις ταῦτὰ ἀκούσαι καὶ εἶπαι ἐς μνάμαν παρεγένετο τρίτον, αἱ κα ἀκούσης, ἔπειτα δ' εἰδῆς ὁ καταθέσθαι, ὡς τὸδε· δεῖ μεμνάσθαι Χρῦσιππον, κατῆμεν ἐπὶ τὸν χρυσὸν καὶ τὸν ἴππον· ἄλλο, πυρὶ λάμπην ὁ, κατῆμεν ἐπὶ πῦρ καὶ τὸ λάμπεν. Τὰδε μὲν περὶ τῶν ὀνομάτων. Τὰ δὲ πράγματα οὕτως περὶ ἀνθρώπου ἐπὶ τὸν Ἄρη καὶ τὸν Ἀχιλλῆα· περὶ γαλακτεῖς δὲ,

ἐπὶ τὸν Ἡρακλεῖον· περὶ δειλίας, ἐπὶ τὸν Ἐπειόν.
(Emendavi : ὁ ἦσαν; codd. ἦεν. ὁ ἕκαστος αὐτῶν cum Orellio; ὁ καὶ αὐτὸς codd. ὁ ἦσαν; codd. ἦεν. ὁ ἐντι; ἐντιν libri. ὁ ἔμαθες; μαθὼν codd. ὁ ἐντι; libri ἐστὶ ὁ καὶ τὼς διδασκάλως οὐκ ἀκούομεν. Ἡλεγκται μοι ὁ λόγος cum Koenio ad Greg. Corinth. p. 180; codd. καὶ τὼς διδασκάλως οὐκ ἄμας; ὡς λέλεκται μοι ὁ λόγος. ὁ μέσον; codd. μέσην. ὁ καὶ; codd. εἰ. ὁ αὐτὸν ἀν ἐρωτῶη; codd. αὐτὸν ἐρωτῶη. ὁ καὶ τὰλλα καττωτό cum Koenio ad Greg. Corinth. p. 234; codd. καὶ τὰλλα κατὰ τοῦτο. ὁ διακλαρώσομεν καὶ ἀναγκάσομεν; codd. διεκλαρώσομεν καὶ ἠναγκάσομεν. ὁ τυχόν; codd. τυχών. ὁ ὁ τοξότας καὶ ὁ ὀπλίτας cum Orellio; codd. τὼς τοξότας καὶ τὼς ὀπλίτας. ὁ δύνασθαι καὶ διὰ μακρῶν διαλέγεσθαι; codd. δύνασθαι καὶ ἀλέγεσθαι. ὁ λέγειν, καὶ περὶ; libri λέγειν, περὶ. ὁ περὶ πάντων τῶν ἐόντων ἐντι cum Orellio; περὶ πάντων τῶν ε... libri. ὁ δεῖ λέγειν; libri καὶ λέγοι. ὁ διακωλύειν; codd. τὼς κωλύειν. ὁ ἐκεῖνα δὲ πάντα πότε δεῖ πράσσειν ἐπιστασεῖται; codd. κείνα δὲ ποτὶ ταῦτὸν τὰ δέοντα πρασεῖται. x-y διὰ τοῦτο γρη κἂν μὴ ἐπίστηται αὐλέν; libri γρη κἂν μὴ ἐπίσταται αὐλέν. ὁ σκοπὲν; deest in codd. ὁ ἑτεροῖα; codd. τέρετ. εὐπετῆς τούτω ὁ λόγος ὅτι πάντα ἐπίσταται; codd. εὐπετῆς (ἀπετῆς) ὁ λόγος ὅτι πάντα ἐπίστασθαι. ὁ ὡς δ' ἐν βραχεῖ εἰπὲν; libri ὅς δὲ βραχῦ. ὁ τοιοῦτο; codd. τοῦτο. ὁ δι' ὃ πρῶτον; libri διὰ τούτων. In sequentibus τὸ σύνολον; libri σύνολον. ὁ δεῦτερον δὲ διὰ τῶ μελετᾶν; libri δευτέρων δὲ μελέταν. ὁ ἔπειτα δ' εἰδῆς; codd. ἔπειτα εἶδας. ὁ πυρὶ λάμπην; codd. πυρὶ λάμπη.)

exercitum descendam, alios autem ad legum custodiam aptos, alios ad alia. Ego viri esse arbitror, posse ex eadem arte tum brevibus responsis, tum perpetua oratione disserere et rerum veritatem scire, et rite jus dicere : posse item verba ad populum facere ac totam dicendi disciplinam tenere et de rerum omnium, quemadmodum se habeant generatæque sint, natura præcipere. Ac primum quidem qui de omnium natura scit, car non poterit de omnibus recte et agere? Deinde qui dicendi rationem perceptam habet de omnibus recte disputabit et quæ cognovit de his recte exponet. Oportet enim recte dicturum de his quæ novit habere orationem. Omnium enim peritus erit, siquidem omnium sermonum artem tenet, sermones autem omnes circa ingentem rerum varietatem versantur. Præterea recte dicturum scire convenit, quibus argumentis immorari deceat, civitatemque partim docere bona facere, partim mala impedire. Hæc autem sciens alia quoque ab his diversa cognita habebit; omnium enim intelligens erit, quoniam hæc omnibus tanquam partes subsunt. Ista autem cuncta quando faciendæ sint sciet. Quocirca etiamsi tibia canere nesciat par est eum videre num id fieri decorum sit. Porro qui iudicis officio fungi scit, eum oportet quod justum est probe intelligere : in hoc enim versatur

judicandi munus. Hoc autem instructus contrarium quoque et diversa tenebit. Sed et legum omnium scientiam habere debet : si vero res non didicerit, ne leges quidem novit. Etenim musicæ leges cognovit, qui musicam etiam didicit, qui vero musica non est imbutus, ne legum quidem ejus scientia pollet. Nam qui rerum veritatem perspexit, ei promptus est sermo, quia omnia animo comprehendit; atque ut paucis complectar, oportet illum interrogatum de omnibus respondere posse. Ergo necesse est illum omnia intelligere. At maximum et ad vitam humanam accommodatissimum inventum est memoriæ artificium, ad omnia utile, tam ad philosophiam quam ad sapientiam. Est autem hujusmodi, si animum advertas, cujus rei beneficio primum mens collecta magis totum quod didicisset sentiet, deinde si studiorum assiduitate intelligas. Eadem enim sæpius addita dictaque in memoria insidit. Denique, si rerum quas audis imagines suis locis reponere sciveris, verbi causa, si Chryssippi meminisse voles, in auri et equi imaginibus collocas; si cicindelæ, ignem et splendorem imaginaris. Hæc quidem de verbis. Res autem sic se habent : quæ ad fortitudinem spectant, in Marte et Achille reponenda : quæ ad artem fabrilem, in Vulcano : quæ ad timiditatem, in Epeo.

ΑΡΧΥΤΟΥ ΤΟΥ ΤΑΡΑΝΤΙΝΟΥ

ΛΠΟΣΠΑΣΜΑΤΙΑ.

ARCHYTÆ TARENTINI

FRAGMENTA.

A. ΗΘΙΚΑ.

α'. Ἐκ τοῦ περὶ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ καὶ εὐδαιμόνου.

α'. Πρῶτον μὲν ὦν χρὴ τοῦτο γινώσκων, ὅτι ὁ μὲν ἀγαθὸς ἀνὴρ οὐκ εὐθὺς εὐδαιμόνων ἐξ ἀνάγκης ἐντί, ὁ δὲ εὐδαιμόνων καὶ ἀγαθὸς ἀνὴρ ἐντιν. Ὁ μὲν γὰρ εὐδαιμόνων ἐξ ἐπαινετῶ καὶ μακαριστῶ γίνεται, ὁ δ' ἀγαθὸς ἀνὴρ ἐξ ἐπαινετῶ μόνων. Γίνεται δὲ ὁ μὲν ἐπαινοῦ ἐκ' ἀρετῆς, ὁ δὲ μακαρισμὸς ἐκ' εὐτυχίας· καὶ ὁ μὲν ἀγαθὸς ἀνὴρ ἐπὶ τοῖς παρ' ἀρετῆς ἀγαθοῖς γίνεται τοιοῦτος, ὁ δὲ εὐδαιμόνων καὶ ἐπὶ τοῖς διὰ τύχην· καὶ ὁ μὲν ἀγαθὸς ἀνὴρ ἀναφαίρετον ἔχει τὰν ἀρετάν, ὁ δ' εὐδαιμόνων ἐντιν ἐκ' ἀφαιρέταί τὰν εὐδαιμοσύναν. Τῆς μὲν γὰρ ἀρετῆς ἀνυπεύθυνος ἡ δύναμις, τῆς δ' εὐδαιμοσύνης εὐθουμέννα. Νόσοι τε γὰρ μακρὰν σίματος καὶ παρώσεις αἰσθηταρίων ἀπομαραίνοντι τὰν εὐδαιμονίαν τῆς εὐδαιμοσύνης.

(^a ἀρετῆς edidi cum Halmio; codd. παρὰ ταύτης.)

β'. Διαφέρει δὲ θεὸς ἀνθρώπω ἀγαθῶ, ὅτι θεὸς μὲν

οὐ μόνον εὐκρινῆ καὶ διυλισμέναν ἔχει τὰν ἀρετάν ἀπὸ παντὸς τῶ θνατῶ πάθεος, ἀλλὰ καὶ τὰν δύναμιν αὐτῆς ἀφροτον πέπαται καὶ ἀνυπεύθυνον, ὡς πρὸς αἰώνιων ἔργων σεμνότητά τε καὶ μεγαλοπρέπειαν· ἀνθρώπος δ' οὐ μόνον τῶ θνατῶ τῆς φύσιος καταστάματι μήονα ταύταν πέπαται, ἐντι δ' ἄλλα καὶ δι' ἀγαθῶν ἀμετρίαν, καὶ διὰ συνθήειαν ἰσχυράν, καὶ διὰ φύσιν μοχθηρὰν καὶ δι' ἄλλας αἰτίας πολλὰς ἀδυνατεῖ κατ' ἄκραν γενεθῆμεν παναλαθέως ἀγαθῶ.

γ'. Φαμί δὴ τὸν ἀγαθὸν ἀνδρα τοῦτον ἤμεν, τὸν πράγμασι μεγάλοις καὶ καιροῖς καλοῖς χρεόμενον. Οὗτος δὲ κα εἴη ὁ εὐτυχίαν τε δυνάμενος καλοῖς φέρειν καὶ πάλιν ἀτυχίαν, καὶ ὁ ἐν τε τοῖς καλοῖς καὶ τιμίοις ἄξιος γενόμενος τῶν ὑποκειμένων, καὶ μεταβολίσας τῆς τύχης εὐ τὸ παρὸν ἐκδεγόμενος. Αἱ δὲ συντόμως τε καὶ κεφαλαιωδῶς δεῖ φράσαι, ὁ ἐν πάντεσσι τοῖς καιροῖς καλοῖς ἀγωνιζόμενος ἐκ τῶν ἐνδεομένων, καὶ μὴ μόνον αὐταυτον οὕτω διατιθεῖς, ἀλλὰ καὶ τὸς ἐμπιστεύσαντας αὐτῶ καὶ συναγωνισαμένους.

δ'. Ἐπεὶ ὦν τῶν ἀγαθῶν ἡ μὲν αὐτὰ ἐντι δι' αὐταυτα αἰρετά, οὐ μὲν δι' ἄτερον, ἡ δὲ δι' ἄτερον, οὐ

A. MORALIA.

a. Ex libro de viro bono et beato.

I. Primum igitur illud tenendum est, virum quidem bonum non statim esse necessario beatum, sed beatum etiam bonum esse. Beatus enim ex laudabili et felicitatis prædicationem merito, bonus autem vir e laudabili tantum fit. Contingit vero laus ob virtutem, felicitatis prædicatione ob bonam fortunam. Ac bonus quidem vir bonis a virtute ortis talis efficitur, beatus vero etiam fortunæ blandimentis: præterea bonus vir virtute non adimenda ornatus est, beatus interdum beatitudine privatur. Virtutis enim facultas libera, beatitudinis obnoxia est. Nam et diuturni corporis morbi et sentiendi instrumentorum amissio beatitudinis florem extinguunt.

II. Differt autem deus ab homine probo, quod deus quidem non solum habet sinceram et purgatam ab omni mortali affectu virtutem, verum etiam ejus vim indefe-

sam ac liberam, ut æternorum operum majestati ac magnificentiam consentaneam possidet: homo autem non tantum mortali naturæ habitu minorem hanc possidet, sed nonnunquam etiam tum propter bonorum abundantiam, tum ob consuetudinis potentiam, tum pravæ naturæ vitio, tum aliis multis de causis non potest ad veri boni fastigium pervenire.

III. Virum sane bonum eum esse dico, qui rebus magnis et temporibus recte utatur. Talis autem erit qui prosperam fortunam scit recte ferre et adversam, quique rebus pulchris et præclaris obeundis non sit impar: quique fortuna mutata præsentem statum boni consulat. Quodsi breviter summativeque res est exponenda, is bonus dicitur, qui omni occasione recte quantum in eo situm est certet neque solum se ipsum ita composuerit, sed et alios ipsi fidentes et certaminum socios.

IV. Cum igitur ex bonis alia quidem propter se ipsa, sint expetenda, non ob aliud; alia vero propter aliud,

μὴν δι' αὐταυτά, εἴη ἂν καὶ τρίτον τι εἶδος ἄτερον ἀγαθῶν, ὃ καὶ δι' αὐταυτὸν αἰρετόν ἐντι καὶ δι' ἄτερον. Τίνα ἂ ὦν ἐντι τὰ τοιαῦτα τῶν ἀγαθῶν, ἅπερ αὐτὰ δι' αὐταυτά αἰρετὰ πέφυκεν ἤμεν, οὐ μὴν δι' ἄτερον; φανερόν ἐστι ἃ εὐδαιμοσύνα. Ταύτας γὰρ ἕνεκα τὰ ἄλλα αἰρεόμεθα, αὐτὰν δὲ ταύταν οὐδενὸς ἀτέρω. Τίνα δὲ πάλιν ἐντι, ἃ δι' ἄτερον μὲν αἰρεόμεθα, οὐ μὴν δι' αὐταυτὰ γε; ἄλλον ὅτι τὰ ὠφέλιμα καὶ τὰ παρεκτικὰ ἢ τῶν ἀγαθῶν, ἅπερ αἰτία γίνεται τῶν αἰρετῶν, ὅσον πόνοι μὲν σώματος καὶ γυμνάσια καὶ τρίψιες εὐεχτίας, ἀναγνώσεις δὲ καὶ μελέται καὶ ἐπιτηδεύσεις καλῶν καὶ ἀρετῶν. Τίνα δὲ καὶ δι' αὐταυτά αἰρετὰ καὶ τὰ δι' ἄτερον; ὅσον αἴ τε ἀρεταὶ καὶ αἱ ἐξίεις αὐτῶν, καὶ αἱ προαιρέσεις, καὶ αἱ πράξεις, καὶ πᾶν τὸ ἐγόμενον τῆς τῶ καλῶ οὐσίας. Τὸ μὲν ὦν δι' αὐταυτὸ αἰρετόν, οὐ μὴν δι' ἄτερον, μονῆρες ἀγαθὸν ἐντι καὶ ἐν· τὸ δὲ καὶ δι' αὐτὸ καὶ δι' ἄτερον, τριχῆ δέδασται. Τὸ μὲν γάρ τι αὐτῷ περὶ ψυχάν ἐντι, τὸ δὲ περὶ σῶμα, τὸ δὲ τι ἐκτός· περὶ ψυχάν μὲν αἱ τῆς ψυχῆς ἀρεταί, περὶ σῶμα δὲ αἱ τῷ σώματος, ἐκτός δὲ φίλοι, δόξα, τιμὰ, πλοῦτος. Παραπλασίως δὲ καὶ τὸ δι' ἄτερον αἰρετόν· τὸ μὲν γάρ τι αὐτῷ τὰ ποιατικὰ τῶν τῆς ψυχῆς ἀγαθῶν, περὶ σῶμα δὲ τὰ τῷ σώματος, ἐκτός δὲ τὰ αἰτία πλοῦτος καὶ δόξα καὶ τιμῆς καὶ φιλίας. Ὅτι δὲ τὴν ἀρετὴν ἤμεν συμβέβηκεν αὐτὰν δι' αὐταυτὰν αἰρετὰν, ἄλλον καὶ ἐκ τῶνδε. Αἱ γὰρ τὰ καταδέεστερα τῆ φύσει (λέγω δὴ τὰ σώματος ἀγαθὰ), αὐτὰ δι' αὐταυτά αἰρεόμεθα, κρέσσων δὲ

ψυχὰ σώματος, φανερόν ἐστι καὶ τὰ τῆς ψυχῆς ἀγαθὰ αὐτὰ δι' αὐταυτά ἀγαπόμεν, ἀλλ' οὐ διὰ τὰ ἀποβαίνοντα ἀπ' αὐτῶν.

(^a τίνα ὦν ἐντι scripsi; codd. τίνων ὦν ἐντι. ἢ παρεκτικὰ posui pro membranarum lectione proαιρετικά.)

ε'. Τῷ δ' ἀνθρωπίνῳ βίῳ καιροὶ τρεῖς, ὃ μὲν ἐν εὐτυχίᾳ, ὃ δὲ ἐν ἀτυχίᾳ, ὃ δὲ μεταξὺ τούτων. Ἐπειδὴ ὦν ἀγαθὸς ἀνὴρ ὁ ἔχων ἀρετὰν καὶ ὁ χρεόμενος ἀρετῆ, χρεῖται δὲ αὐτᾶ κατὰ τῶν τρεῖς καιρῶν· ἢ γὰρ ἐν ἀτυχίᾳ ἢ ἐν εὐτυχίᾳ ἢ ἐν τοῖς μεταξὺ τούτων· καὶ ἐν ἀτυχίᾳ μὲν ἐντι κακοδαίμων, ἐν δ' εὐτυχίᾳ εὐδαίμων, ἐν δὲ τῇ μέσῃ καταστάσει οὐκ εὐδαίμων. Φανερόν ὦν ἐστι οὐδὲν ἄτερόν ἐντι εὐδαιμοσύνα ἀλλ' ἢ χρῆσις ἀρετῆς ἐν εὐτυχίᾳ. Λέγομεν δὲ νῦν εὐδαιμοσύναν τὴν τῷ ἀνθρώπῳ. Ὁ δ' ἀνθρώπος οὐχ ἃ ψυχὰ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα· τὸ γὰρ ἐξ ἀμφοτέρων ζῆον καὶ τὸ ἐκ τοιούτων ἀνθρώπος. Καὶ γὰρ αἱ τῆς ψυχῆς ὄργανον τὸ σῶμα πέφυκεν, ἀλλὰ καὶ τῷ ἀνθρώπῳ μέρος, καὶ τοῦτο καὶ ἃ ψυχὰ. Διὸ καὶ τῶν ἀγαθῶν ἃ μὲν ἐντι τῷ ἀνθρώπῳ, ἃ δὲ τῶν μερῶν. Καὶ ἀνθρώπῳ μὲν ἀγαθὸν εὐδαιμοσύνα, τῶν δὲ μερῶν τῷ ἀνθρώπῳ, ψυχῆς μὲν, φρόνησις, ἀνδρεία, δικαιοσύνα, σωφροσύνα, σωματικὸς δὲ, κάλλος, ὑγίεια, εὐεχτία, εὐαισθησία. Τὰ δὲ ἐκτός, πλοῦτος καὶ δόξα καὶ τιμὰ καὶ εὐγένεια, πέφυκεν ἐπιγέννημα ἤμεν τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ ἀκόλουθον τοῖς ἂ φύσει προὔφασταχόσιν ἀγαθοῖς. Δορυφορεῖ δὲ τὰ μήνοια τῶν ἀγαθῶν τὰ μέζονα, φιλία μὲν καὶ δόξα

non propter se ipsa : fuerit et tertia quædam species bonorum, quæ et propter se sit expetenda et propter aliud. Quæ igitur sunt hujus generis bona, quæ propter se, non propter aliud solent expeti? Manifesto talis est beatitudo. Hujus enim gratia reliqua expetimus, eam vero ipsam nullius alterius gratia. Quæ vero sunt, quæ propter alia, non propter se ipsa appetimus? Nimirum res utiles et bonorum conciliatrices, quæ sunt causæ optabilitium, ut labores quidem et exercitia corporum et friciones bonæ valetudinis, lectiones autem, meditationes et studia honestatis atque virtutis. Quæ vero et propter se et propter aliud expetenda? nempe virtutes et habitus earum et consilia et actiones et quicquid cohæret cum honesti ratione. Bonum igitur, quod propter se, non propter alterum eligendum sit, solum et unicum est : quod vero et propter se et propter aliud, trifariam divisum est. Partim enim in animo est, partim in corpore, partim extrinsecus : in animo quidem virtutes animi, in corpore vero corporis virtutes, extra hominem amici, gloria, honor, divitiæ. Similiter et illud quod propter aliud expellitur : est enim partim id omne quod animi bona efficit, partim quod circa corpus hujus bonorum externorumque causam præbet, divitiarum, gloriæ, honoris et amicitiarum. Cæterum virtutem propter se expetendam esse, hinc etiam colligitur. Si enim illa, quæ inferiora sua natura sunt (dico

corporis bona), propter se expetimus, animus autem præstantior corpore, apertum est nos animi quoque bona propter se, non propter eorum effectus expetere.

V. Vitæ humanæ tria sunt tempora, unum felicitatis, aliud infelicitatis, tertium medium utriusque fortunæ. Cum igitur vir bonus sit virtute prælitus ejusque cultor, in illius autem exercitatione tribus temporibus versetur, sive duriore fortuna conflictatus, sive felicitate florens, sive mediocrem rerum statum nactus : in adversa quidem fortuna est miser, in prosperitate felix, in medio vero statu non heatus. Liqueat igitur, felicitatem esse nihil aliud quam usum virtutis in prospero rerum successu. Loquimur autem hoc loco de hominis beatitudine. Homo autem non tantum ex animo, sed e corpore quoque compositus est; nam ex utroque animal atque e talibus homo constat. Quamvis enim corpus animi sit instrumentum, tamen et hominis pars est, itidem et animus. Quocirca et bona alia quidem sunt hominis, alia vero partium. Atque hominis quidem bonum felicitas, partium autem hominis, animi quidem prudentia, fortitudo, justitia, temperantia; corporis vero pulchritudo, sanitas, bona habitudo, integritas sensuum. Externa vero, opes, gloria, honor, nobilitas hominis bonorum occasione esse solent, bonisque natura præcedentibus subijci. Minora autem bona majoribus satellitum instar adsunt, amicitia

καὶ πλοῦτος σῶμα καὶ ψυχάν, υἰεία δὲ καὶ ἰσχυρὸς καὶ εὐαίσθησις ψυχάν, φρόνασις δὲ καὶ ἀνδρία καὶ σωφροσύνα καὶ ἡ δικαιοσύνα τὸν νόον τὰς ψυχᾶς, ὁ δὲ νόος τὸν θεόν. Οὗτος γὰρ ὁ κράτιστός ἐστι καὶ ὁ ἀγεμνύων· καὶ τούτω^α ἔνεκα καὶ τὰ ἄλλα τῶν ἀγαθῶν δεῖ παρῆμεν. Στρατεύματος μὲν γὰρ ἀγείται στραταγός, πλωτάρων δὲ κυβερνάτας, τῷ δὲ κόσμῳ θεός, τὰς δὲ ψυχᾶς νόος, τὰς δὲ περὶ τὸν βίον εὐδαιμοσύνας φρόνασις. Οὐδὲν γὰρ ἄτερόν ἐστι φρόνασις, αἱ μὴ ἐπιστάμα τὰς περὶ τὸν βίον εὐδαιμοσύνας ἢ ἐπιστάμα τῶν κατὰ φύσιν ἀνθρώπων ἀγαθῶν.

(^α τοῖς inserui cum Hirschigio. ^β δορυφορεῖ δὲ cum Halmio scripsi pro librorum lectione doruφορεῖται. ^γ τούτω posui; libri τούτων.)

ζ'. Καὶ θεῷ μὲν εὐδαιμοσύνα καὶ βίος ἀριστος, τῷ δ' ἀνθρώπῳ δὲ ἐπιστάμας καὶ ἀρετᾶς καὶ τρίτου εὐτυχίας σωματουμένα παραγίνεται. Λέγω δὲ σοφίαν μὲν ἐπιστάμαν τῶν θείων καὶ δαιμονίων, φρόνασιν δὲ τῶν ἀνθρωπίνων καὶ τῶν περὶ τὸν βίον. Τὰς γὰρ λόγους καὶ ἀποδείξεις ποτιγρωμένας ἀρετᾶς δέον ἐπιστάμας ποταγορεύειν· ἀρετὰν δὲ τὰν ἡθικῶν καὶ βελτίστην ἔξιν τῷ ἀλόγῳ μέρεος τᾶς ψυχᾶς, καθ' ἃν καὶ ποιοὶ τινες ἤμεν λεγόμεθα κατὰ τὸ ἦθος, ὅσον ἐλευθέριοι, δίκαιοι καὶ σώφρονες· εὐτυχίαν δὲ τὰν παρὰ τὸν λόγον τῶν ἀγαθῶν παρουσίαν, καὶ μὴ δι' αὐτὸν γινόμεναν. Ἐπεὶ ὦν ἡ μὲν ἀρετὰ καὶ ἐπιστάμα ἐφ' ἁμῖν, ἡ δ' εὐτυχία οὐκ ἐφ' ἁμῖν· ἐν δὲ θεωρίαις καὶ πράξει τῶν καλῶν τὸ εὐδαιμονέειν, αἱ δὲ θεωρίαι καὶ αἱ πρά-

ξεις ποτάντις μὲν οὔσαι λειτουργίαν καὶ ἀνάγκαν ἐπιφέρουσι, εὐδοῦσαι δὲ διαγωγὰν καὶ εὐδαιμοσύναν· γίνεται δὲ ταῦτα ἐν εὐτυχίᾳ· φανερόν ἐστι οὐδὲν ἄτερόν ἐστι εὐδαιμοσύνα, αἱ^α μὴ χρῆσις ἀρετᾶς ἐν εὐτυχίᾳ.

(^α αἱ scripsi; codd. εἰ.)

ζ'. Ὅτι ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ οὕτω διάκειται ποτ' εὐτυχίαν, ὡσπερ καὶ ὁ τῷ σῶματι καλῶς ἔχων καὶ ῥωμαλέως. Καὶ γὰρ ἐκεῖνος οἶός τε καὶ θάλπος καὶ ψυχὸς ὑπομένει, καὶ βάρους ἄραι μέγα, καὶ πολλὰς ἀτέρας εὐχερῶς ὑπομένει κακοπαθείας.

η'. Ἐπεὶ ὦν εὐδαιμοσύνα χρῆσις ἀρετᾶς ἐν εὐτυχίᾳ, περὶ ἀρετᾶς καὶ εὐτυχίας λέγωμεν, καὶ πρῶτον περὶ εὐτυχίας. Τῶν γὰρ ἀγαθῶν ἡ μὲν οὐκ ἐπιδέχεται ὑπερβολὰν, ὅσον ἀρετὰ, οὐ γὰρ ἐντι ὑπερβάλλοσά τις ἀρετὰ, καὶ ὑπερβαλλόντως τις ἀγαθός· ἡ γὰρ ἀρετὰ στάθμαν ἔχει τὸ δέον, καὶ ἐντι τῷ δέοντος ἔξιν ἐν τοῖς πρακτοῖς· ἡ δ' εὐτυχία καὶ τὰν ὑπερβολὰν ἐπιδέχεται καὶ τὰν μῆωσιν, ὑπερβάλλοσα δὲ γεννᾷ τινὰς κακίας, καὶ ἐξίστησι τὸν ἀνθρώπον ἐκ τᾶς κατὰ φύσιν ἔξιος, ὥστε πολλὰκις ἀντιβαίνειν καὶ τᾷ συστάσει τᾶς ἀρετᾶς. Καὶ οὐ μόνον ἡ εὐτυχία, ἀλλὰ καὶ ἄτεραι αἰτίαι πλέονος. Οὐδέποκα γὰρ δεῖ θαυμάζειν περὶ μὲν αὐλατικῶν ἡμῖν τινὰς ἀλαζόνας, οἱ τὰ ποτ' ἀλάθειαν ἐάσαντες φαντασίᾳ τινὶ ψευδεὶ τὼς ἀμύσως αἰρέοντι^α, περὶ δὲ τὰν ἀρετῶν μὴ ἡμεν τὸ τοιοῦτον γένος, ἀλλ' ὡσπ' περ σεμνότηρόν ἐστι, τοσοῦτω καὶ τὸ ποτιποιούμενον περὶ αὐτὰν πλέον ἡμεν γένος. Πολλὰ γὰρ ἐντι

quidem et gloria et divitiæ corpori atque animo, sanitas vero et robur et sensuum integritas animo : prudentia autem et fortitudo et temperantia et justitia intellectui, intellectus autem deo ipsi. Hic enim supremus est et gubernator, ejusque causa cætera bona præsto esse oportet. Exercitui enim præest imperator, nantis gubernator, mundo autem deus, animæ vero mens ipsa, vitæ denique felicitati prudentia. Quippe nihil aliud prudentia est, quam scientia quædam vitæ feliciter agendæ aut bonorum homini inasitorum cognitio.

VI. Ac dei quidem beatitas et vita optima est, hominis autem felicitas e scientia, virtute tertiarque prospera fortuna quasi coalescit. Appello autem sapientiam quidem cognitionem cælestium divinarumque rerum, prudentiam vero humanarum rerum et earum quæ ad vitam spectant peritiam. Eas enim quæ ratione et demonstratione utuntur virtutes fas est scientias nominare : virtutem vero moralem etiam optimum animi partis ratione carentis habitum, secundum quem aliquo modo morati esse dicimur, verbi causa liberales, justii et temperantes : bonam denique fortunam bonorum, quæ præter rationem eaque non adhibita contingunt, affluentiam. Quum igitur virtus quidem et scientia in nostra potestate sint, bona autem fortuna non item, in meditatione vero et actione rerum honestarum sita sit felicitas, contemplatio porro et actio-

nes, in asperitatibus rerum ministerium et necessitatem, in successu delectationem et felicitatem afforant, eaque in prospera fortuna fiant : patet nihil aliud esse felicitatem, quam usum virtutis in rebus secundis.

VII. Bonus vir sic affectus est erga fortunam secundam, ut is qui integro est corpore et viribus pollet. Talis enim et æstum et frigus potest tolerare et pondus atollere ingens multasque alias facile perferre ærumnas.

VIII. Cum igitur beatitas usus sit virtutis in fortuna bona, de virtute et bona fortuna dicamus, ac primo quidem de prosperitate. Quippe bonorum quædam non admittunt exsuperantiam, ut virtus. Non enim est ultra virtus quæ modum excedat aut quisquam nimis bonus : nam virtus normam habet decorum, estque decori in rebus agendis habitus : prospera autem fortuna et exsuperantiam admittit et defectum, modumque transiens gignit quædam vitia atque hominem a naturali habitu abstractit, ita ut virtutis quoque substantiæ sæpenumero adversetur. Nec solum res florentes, verum etiam alix causæ complures id faciunt. Neque enim unquam mirari oportet quum inter tibicines quidam reperiantur ostentatores qui vera arte neglecta falsa quadam ejus imagine imperitos captent, nihil ejus generis inter virtutis cultores esse, sed quo res gravior sit virtus, eo plura quæ sibi vindicent eam esse genera. Multa enim sunt quæ virtu-

τὰ διαστρέφοντα τὰς περὶ τὰν ἀρετὰν ἑπιφανείας, ὧν ἓν μὲν ἐντι τὸ τῶν ἐπιβουλεύοντων καὶ ποιτιοιουμένων γένος· ἄτερα δὲ φυσικὰ πάθει παρακολουθήοντα ἐνόικα ποιέοντι ἐναντίαν ἐπιπρέπειαν τὰς ἀλαθινῆς διαθέσιος, τινὰ δὲ καὶ δι' ἔθος συνεκτεθραμμένα ἐκ παλαιῶν χρόνων, οὐκ ὀλίγα δὲ καὶ δι' ἀλικίας ἀδατικῆς τε καὶ γεροντικῆς, καὶ δι' εὐτυχίας ἢ καὶ ἀτυχίας, καὶ δι' ἀτέρως παμπλαθείας τρόπως. Ὡστε οὐδέποκα δεῖ θαυμάειν, αἱ πάντ' ἀνεστραμμένους ἐνόικα κρίνεται, τὰς ἀλαθινῆς διαθέσιος μεταπιπτοίσας, ὥσπερ καὶ τέκτονα τὸν ἀριστον ἤμεν δοκόντα πολλὰ ἐν τοῖς υποκειμένοις ἔργοις δρόμοις ἀμαρτάνοντα, καὶ στραταγὸν καὶ κυβερνάταν καὶ γραφεῖα καὶ πάντας ἀπλῶς, καὶ δμῶς οὐκ ἀποστερέομες τὰς ὑπαρχοῖσας ἕξιος· οὕτως οὐδὲ τὸν ἀκολασταίνοντα ἐν τισι καιροῖς, οὐδὲ τὸν ἀδικήσαντα, οὐδὲ τὸν ἀποδειλιάσαντα ἐς τὴν κακῶς τακτέον ἀνδρα, οὐδὲ μὴν τὴν τούτων τι κατορθώσαντας ἐς τὴν ἀγαθῶς, ἀλλὰ τοῖς τε φαύλοις τὸ τυχέν ποτὲ δοτέον τοῖς τε ἀγαθοῖς τὸ διαμαρτάνεν. Τὰν δὲ ἀλαθινὰν κρίσιν οὐ ποθ' ἓνα καιρὸν ἐπιβλέποντας ποιητέον^b, οὐδ' ἐπὶ χρόνῳ τι πλάθος, ἀλλ' ἐπὶ πάντα τὸν βίον. Ὡσπερ δὲ τὸ σῶμα βλάπτει μὲν καὶ τὸ τῆς ἐνδοσίας καὶ τὸ τῆς ὑπερβολῆς εἶδος, οὐ μὴν ἀλλὰ νόσως ἔτι μέζονας ἐμποιῶν πέφυκεν ἡ ὑπερβολὰ καὶ τὰ καλεόμενα περισσώματα· οὕτω καὶ ψυχὰν βλάπτει μὲν καὶ τὸ τῆς εὐτυχίας ἢ ἀτυχίας εἶδος ἀκαίρως παραγινόμενον, οὐ μὴν ἀλλὰ νόσως ἔτι μέζονας ποιῶν πέφυκεν ἡ λεγομένα παρα πάντεσσιν εὐτυχία, ὥσπερ ὀλιος καταμεθύσκουσα τοῖς ἀγαθοῖς τὰν διάνοιαν.

(Scripsi: ^a αἰρέοντι cum Valckenario ad Eurip. Hippol. v. 17 pro membranarum lectione αἰρέοντι. ^b ποιητέον quod in codd. desideratur inserui.)

θ'. Ὅθεν οὐκ ἀτυχίαν ἐνεγκέν ἐμμελῶς χαλεπότερον ἐντι, ἀλλ' εὐτυχίαν. Πάντες μὲν γὰρ ἐν ἀτυχίᾳ μὲν ὄντες ^a ὡς ἐπὶ πολὺ μέτριοι καὶ κόσμιοι τὸ ἦθος ἤμεν φαίνονται, ἐν δ' εὐπραγίαις ἀνδρόφοι, μεγαλόφρονες, μεγαλόψυχοι. Δεινὰ γὰρ ἀτυχία συναγαγὴν καὶ καταρτίσαι τὰν ψυχάν, ἡ δ' εὐπραγία τὸναντίον ἐπάραι καὶ κενῶσαι. Διὸ ποθεκτικοὶ μὲν ἅπαντες καὶ συνστοὶ τὸν τρόπον ἀτυχεύοντες, ἐπιθετικοὶ δὲ καὶ ὁρσαλεοὶ τὸν τρόπον εὐτυχεύοντες.

(^a μὲν ὄντες Schowii conjectura est pro codicum lectione μένοντες.)

ι'. Ὅρος δὲ ἐντι εὐτυχίας, ἂν προέλοιτο ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ συνεργὸν αὐτῷ γενομέναν ποττὰς ἰδίας πράξις, ὥσπερ καὶ μέγεθος ναὸς καὶ μέγεθος πηδαλιῶ, ἢ κεραινεῖσθαι δύναται ὁ ἀγαθὸς κυβερνάτας μεγάλα πλάγια διαπεραιούμενος καὶ μεγάλην ναυκλαρίαν στείλόμενος. Ἄ δ' ὑπερβολὰ τῆς εὐτυχίας τοῖς ἀγαθοῖς ὠκραιεῖσθαι πέφυκεν ὑπὸ τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ κρατεῖν αὐτῆς. Ὡσπερ γὰρ τὸ λαμπρὸν φῶς μαραυγίαν περιτίθησι τοῖς ὀφθαλμοῖς, οὕτω καὶ ἡ ὑπερβαλλούσα εὐτυχία τῷ νόῳ τῆς ψυχῆς. Καὶ περὶ μὲν ὧν εὐτυχίας ἔλις εἰρήσθω.

(Stob. Flor. I, 72-81.)

ια'. Φρόνιμος ἀνὴρ οὕτως ἂν μάλιστα γένοιτο, αἰ¹ φύσιος πρῶτον εὐστόχῳ τε καὶ μναμονικῆς καὶ φιλο-

tis speciem pervertant, e quibus unum est insidiantium et simulantium genus: tum naturales cupiditates virtutis comites interdum in contrarium vertunt veræ affectionis decorem; quædam vero etiam ex consuetudine inde a priscis temporibus nobis familiaria, non pauca item propter ætatem juvenilem et senilem, ad hæc ob res prosperas et adversas et ob alios mores complures. Quocirca mirandum non est, si omnia quandoque perverso iudicio æstimantur, sincero animi habitu immutato, quemadmodum etiam fabrum qui optimus habeatur multa in destinatis operibus peccare videmus, similiter et imperatorem et gubernatorem et pictorem et omnino omnes, et tamen adeptæ facultatis laude eos non fraudamus: sic nec luxuriantem quibusdam temporibus aut injuste agentem, aut reformidantem in improborum numero reponemus, nec si qui horum aliquid recte egerint, in bonis viris numerabuntur, sed cum malis successus aliquando attribuendus, tum bonis lapsus et error. Veram autem sententiam dicemus non unam occasionem aut longius temporis spatium, sed totam hominis vitam intuentes. Ut vero corpori nocet defectus et abundantia species, sed graviores etiam morbos excessus et quæcunque supervacanea sunt ei afferre solent: ita et animo nocet tam bonorum

quam malorum species intempestive ei illata, verum morbos etiam acriores incutere illi solet quæ apud omnes dicitur prospera fortuna, vini instar bonorum virorum animos quasi inebrians.

IX. Quamobrem non adversam fortunam commode ferre difficile est, sed prosperam. Omnes enim, quamdiu in miseria sunt, plerumque temperatis modestisque moribus esse videntur, in prospero autem rerum successu animosi, excelsi et superbi. Valet enim calamitas ad contrahendum et componendum animum, successus rerum contra ad inflandum et inanem reddendum. Quo fit ut infelices cuncti attenti sint et prudentes, audaces vero et confidentes qui felicitate florent.

X. Finis autem quidam est prosperæ fortunæ, quam vir bonus actionum suarum sociam exoptet, sicut mensura navis et clavi, quo ferire aquas potest bonus gubernator vasta maria transmittens et longinquam navigationem ingrediens. At nimia prosperitas, si viris bonis contingat, animo non parere solet, sed imperare. Ut enim nimia lux visum obscurat: ita nimia prosperitas mentis aciem præstringit. Ac de felicitate hæc dicta sufficiant.

XI. Vir prudens ita maxime fiat, si primum ingenium sollers, animum memorem, naturam laboriosam actus

πόνω τυχῶν ἐν λογιμοῖς τε καὶ μαθημάτεσσι καὶ ταῖς ποτ' ἀκριβείαν θεωρίας εὐθὺς ἐκ νέω ^b γυμνάσασαίτο τὰν διάνοιαν φιλοσοφίας ἀπτόμενος ὁρθῶς, μετὰ δὲ ταύτας θεῶν τε καὶ νόμων καὶ βίων ἀνθρωπίνων ἐμπειρίαν λάβοι. Δύο γάρ ἐντι ἐξ ὧν τῷ φρονίμῳ διάθεσις παραγίνεται, ὧν τὸ μὲν ἐντι ἐξιν μαθηματικὰν τε καὶ γωστικὰν λαβέν, τὸ δὲ θεωρήματα καὶ πράγματα πολλὰ ἐπελθόντα, τὰ μὲν καὶ αὐτὸν ἰδόντα τὰ δὲ καὶ δι' ἑτέρω τινὸς τρόπῳ κατανοήσαντα. Οὐτὰ γὰρ ὁ ἐν λογιμοῖς καὶ μαθημάτεσσι καὶ ταῖς ποτ' ἀκριβείαν θεωρίας εὐθὺς ἐκ νέω γυμνάσας τὰν διάνοιαν ἱκανὸς ἐντι ποτὶ φρόνασιν, οὐθ' ὁ τούτων μὲν ἀπολειφθεὶς, ἐν ἀχροαμάτεσσι δὲ πολλοῖς καὶ πραγμάτεσσιν ἀναστρεφθεὶς. Ἄλλ' ὁ μὲν ἐν τῷ καθ' ἕκαστα κρίνει τυφλὸς ἐγένετο τὰν διάνοιαν, ὁ δὲ ἐν τῷ καθόλω θεωρῶν αἰεὶ. Καθάπερ γὰρ ἐπὶ τῶν λογιμῶν δύναται ὁ λόγος τὰ μέρεια συντιθεὶς τὸ ὅλον ἐξ αὐτῶν λογίζεσθαι, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν πραγμάτων δύναται ὁ μὲν λόγος τὰν καθόλω θεωρίαν ὑπογράφειν, ἃ δ' ἐμπειρία καθ' ἕκαστα κρίνει.

(Stob. Flor. III, 76. Correxī ^a γένοιτο, αὶ φύσιος; libri γένοιτο, φύσιος. ^b ἐκ νέω cum Hirschigio; codd. ἐκ νέων.)

Παραπλησίως δὲ καὶ γῆρας ἔχει ποτὶ νεότατα, καὶ ποιεῖ ἃ μὲν νεότας ἐγγχειρητικῶς ^a, τὸ δὲ γῆρας προνοατικῶς· καὶ μηδέποκα ἀφύλακτον ἦμεν πέφυκε ^b διανοίας, ἀλλὰ καὶ τί πράσσει καὶ τί πέπραχεν ἐπισκοπεῖ, ἵνα τὰ μὲν μέλλοντα τοῖς παρεόντεσσι σταθμεύμενος ^c, τὰ δ' ἐνεστακότα τοῖς παρωχημένοις αὐτὸς αὐταυτον διορθῶν δύνηται, ποτὶ μὲν τὸν παροιχόμενον χρόνον ^d

τὰν μνάμαν ἐφαρμόζων, ποτὶ δὲ τὸν παρεόντα τὰν αἰσθασιν, ποτὶ δὲ τὸν μέλλοντα τὰν πρόνοιαν. Ἐντι γὰρ αἰεὶ μνάμα μὲν αἰὲν τῷ παρεληλυθότος χρόνω, πρόνοια δὲ τῷ μέλλοντος, αἰσθασιν δὲ τῷ παρεόντος. Διὸ δὴ δεῖ τὸν ὁρθῶς καὶ καλῶς βιοτεύειν μέλλοντα μὴ μόνον αἰσθητικὸν καὶ μναμονευτικὸν ἀλλὰ καὶ προνοατικὸν ἦμεν.

(Stobæus Floril. CXV, 27. Emendavi ^a ἐγγχειρητικῶς et προνοατικῶς cum Orellio; codd. ἐγγχειρητικῶς et προνοατικῶς. ^b ἦμεν πέφυκε; codd. αὐτὸ ἀπέμεν. ^c σταθμεύμενος; libri σταθμευόμενος. ^d παροιχόμενον χρόνον cum Meinekio; libri παροιχόμενον.)

β'. Ἐν τῷ περὶ τῆς ἠθικῆς παιδείας.

ιβ'. Φαμί τὰν ἀρετὰν ἦμεν ποττὸ μὴ κακοδαιμονίαν ἱκανάν, τὰν δὲ κακίαν ποττὸ μὴ εὐδαιμονίαν, αἴκα τὰς ἕξιας αὐτὰς κρίνωμεν. Αἰεὶ μὲν γὰρ κακοδαιμονίαν ἀνάγκη τὸν κακόν, αἴτε ἔχει ὕλαν (κακῶς τε γὰρ αὐτῆ χρέεται) αἴτε σπανίζει· ὡς καὶ τὸν τυφλὸν αἰεὶ ἀνάγκη ἦμεν τυφλόν ^a, αἴτε φῶς ἔχει καὶ λαμπρότητα ὁρατάν, αἴτε ἐν σκοτίαι διαταλεῖ. Οὐκ αἰεὶ δὲ εὐδαιμονίαν τὸν ἀγαθόν· οὐ γὰρ ἃ κτᾶσις τῆς ἀρετῆς εὐδαιμονία ἦς, ἀλλ' ἃ χρῆσις. Καὶ γὰρ ὁ ἔχων τὰν εἶψιν οὐχ ὁρᾷ αἰεὶ· αὐ γὰρ μὴ ἔχη φῶς, οὐκ ὄψεται. Δύο δὲ ὁδοὶ τέμνονται ἐν βίῳ, ἃ μὲν σκυθρωποτέρα, τὰν δὲ τλάμων ἐβάδιζεν Ὀδυσσεύς, ἃ δ' εὐδαιμονιότερα, τὰν ἐπορεύετο Νέστωρ. Τὰν ὧν ἀρετὰν φαμί δῆλεσθαι μὲν ταύταν, δύνασθαι δὲ καὶ τήναν. Ἀλλὰ τὰν εὐδαιμονίαν καρύσσει ἃ φύσις βίον εὐκταίον καὶ εὐστα-

ratiocinando et artibus mathematicis et accurata rerum contemplatione statim a puero animum exercent ad rectam philosophiam incumbens, postea vero deorum res, leges hominumque vitas usu cognoscat. Duo enim sunt e quibus prudentis habitus animo accedit, quorum unum est discendi cognoscendique facultatem adipisci, alterum multa spectacula multasque res ohire, ita ut partim ipse singula videas, partim alio modo perspicias. Neque enim is qui statim ab ineunte ætate calculis et mathematicis disciplinis et accurata rerum inspectione animum exercuit ad prudentiam aptus est, neque ille qui his destitutus in multis aliis auditionibus et rebus experientia duce versatus sit. Sed alter ad singularia perpendenda cæcum habet animum, alter in universalium contemplatione semper nihil videt. Quemadmodum enim in calculis ratio conjunctis partibus totum colligere potest, sic etiam in rebus ratio contemplationem universalem delineat, experientia vero singula judicat.

Similiter juvenctus quoque ad juventutem se habet, efficitque juvenctus quidem industrios, senectus autem providos: neque unquam mentis custodia caret, sed quid agat et quid egerit, considerat, ut futura cum presentibus, presentia cum præteritis pensans senex ipse se corrigere

possit, ad præteritum tempus memoriam accommodans, ad præsens sensum, ad futurum vero providentiam. Semper enim memoria nobis adest præteriti temporis, providentia futuri, præsentis denique sensus. Idcirco hominem bene recteque victurum non solum sensu et memoria, sed etiam providentia valere oportet.

b. Ex libro de Doctrina morali.

XII. Ajo virtutem ad miseriam, vitium vero ad beatitudinem fugiendam, si habitus ipsos inspiciamus, sufficere. Semper enim virum malum miserum esse necesse est, sive habeat materiam (male enim ea utitur) sive ea careat, quemadmodum et cæcus, sive lumen ei adsit splendorque aspectabilis, sive in tenebris degat, perpetuo cæcus manebit. At bonum non semper beatum esse necesse est, quandoquidem non in possessione virtutis, sed in ipsa beatitudo cernitur. Etenim qui visu præditus est non semper videt: si enim luce careat, nihil videbit. Duplex autem via in vita secantur, altera quidem difficilior quæ patiens incessit Ulixes, altera vero lætior, quam Nestor tenuit. Virtutem igitur ajo hanc quidem expetere, verum et illam ingredi posse. Sed beatitudinem natura vitam optabilem atque firmam, quoniam proposita peraguntur,

θεά, διὰ τὸ γνώμας τελεσθῆμεν· ὥστε ἂ μὴ δῆληται τις παριόντων ^b, οὐκ εὐδαίμων μὲν, οὐ μὲν πάντα κακοδαίμων.

(Scripsi ^a αἰεὶ ἀνάγκα ἤμεν τυφλὸν quæ verba in membranis desiderantur. ^b παριόντων; codd. παριόντας.)

Μὴ ὦν ἄνοσον καὶ ἀνάλατον τολμώντων τὸν ἀγαθὸν εἰπέν, μηδὲ ἄλυπον θρασυνέσθωσαν λέγειν· ὡς γὰρ σώματι ἄλγεινά τινα ἀπολείπομες, οὕτω καὶ ψυχᾷς ἐπώδυνα. Ἄλλὰ ταὶ μὲν ἀφρόνων λῦπαι ἀλόγιστοι πέλονται, ταὶ δὲ φρονίμων ἐς ὅσον ὁ λόγος ἐπιτρέπει δριδῶν τὰ πράγματα. Ἄλλὰ μὲν καὶ τὸ καύχασμα αὐτῶν τᾶς ἀπαθείας ἐκλύει τᾶς ἀρετᾶς τὸ γενναῖον, αἶκα ἐν διαφόροις καὶ μεγάλοις ^a κακοῖς θανάτῳ τε καὶ ἀλγηδόνι καὶ πενία ἀντιθεβάκη. Εὐκαταγώνιστα γὰρ τὰ μικρὰ ^b κακά. Ἀσκατίων ὦν ποτὴν μετριοκλίαν ἰέμεν, ὡς τὸ τε ἀνάλατον ἐς ἴσον τῷ ἐμπαθεῖ φύγωμας, μηδὲ μέζον φύσιος τᾶς ἀμετέρας φθειγγόμεθα.

(Stobæus Floril. I, 70-71. Reposui, μεγάλοις κακοῖς cum Gesnero; codd. μὴ κακοῖς. ^b μικρὰ κακά cum eodem; libri μὴ κακά.)

γ'. Ἐκ τοῦ περὶ σοφίας.

εἴ'. Ἀρχύτας τείνουν ἐν τῇ περὶ σοφίας εὐθύς ἀρχόμενος προτρέπει οὕτω·

§ 1. Τσοῦτον διαφέρει σοφία ἐν πᾶσι τοῖς ἀνθρωπίνους πράγμασιν, ὅσον ὄψις μὲν αἰσθασίων σώματος, νόος δὲ ψυχᾶς, ἄλιος δὲ ἀστρῶν. Ὅψις τε γὰρ ἐκαβολεστάτα καὶ πολυειδεστάτα τῶν ἄλλων αἰσθασίων

ἐντί, καὶ νόος ὑπατος λόγῳ καὶ διανοίᾳ τὸ δέον ἐπικραίνων, καὶ ὄψις καὶ δύναμις τῶν τιμιωτάτων ὑπάρχων. Ἄλιός γε μὲν ὀφθαλμὸς ἐντί καὶ ψυχᾷ τῶν φύσιν ἐχόντων· ὀρθῆται τε γὰρ δι' αὐτῶ πάντα καὶ γεννῆται καὶ νοῆται, ριζωθέντα καὶ γενναθέντα δὲ τράφεται καὶ ἀέζεται καὶ ζωपुरῆται μετ' αἰσθάσιος.

§ 2. Ἡ δὲ ἀπὸ τοῦ ὄντως ἀνθρώπου ὑπομινησκούσα τῆς ἐπὶ τὰ αὐτὰ προτροπῆς διὰ τῶν ἐξῆς ἐπιδείκνυται τῶν οὕτω λεγομένων·

Ἀνθρώπος πάντων ζῶων ἐπὶ πολλὸν γέγονε σοφάτατος· θεωρῆσαι τε γὰρ δυνατός ἐντί τὰ ἕντα καὶ ἐπιστάμαν καὶ φρόνασιν λαβὴν ἐκ τῶν ἀπάντων. Παρὸ καὶ ἐνεχάραιε καὶ ἐπισημίνατο τὸ θεῖον αὐτῷ τὸ τῷ παντός λόγῳ σύσταμα, ἐν ᾧ τὰ τε εἶδεα πάντα τῷ ἕντος ἐνδέδασται καὶ ταὶ σημασίαι τῶν ὀνυμάτων. Τοῖς μὲν γὰρ φθόγγοις τᾶς φωνᾶς τόπος ἀφώρισται φάρυγι καὶ στόμα καὶ ξίνας. Ὡσπερ δὲ τῶν φθόγγων, δι' ὧν τὰ ὀνυμάτα τε καὶ ῥήματα τυπούμενα σημαίνεται, γέγονεν ἀνθρώπος ὄργανον· οὕτως καὶ τῶν νεμάτων ἐν τοῖς ἕντεσσι ὀπτιζομένοις θεαρός. Καὶ τοῦτο δοκεῖ μοι ἤμεν, ποθ' ὅπερ καὶ γέγονε καὶ συνέστα ὁ ἀνθρώπος, καὶ ὄργανά τε καὶ δυνάμεις εἴλαφε παρὰ τοῦ θεοῦ.

§ 3. Γέγονε καὶ συνέστα ὁ ἀνθρώπος ποττὸ θεωρῆσαι τὸν λόγον τᾶς τῷ ὄλω φύσιος, καὶ τᾶς σοφίας· ἔργον ὦν αὐτῷ ^a κτᾶσθαι καὶ θεωρεῖν τὰν τῶν ἕντων φρόνασιν. (Scripsi ^a ἔργον ὦν αὐτῷ; codd. ὦν ἔργον. Cf. Perictione apud Stobæum Floril. I, 62.)

prædicat: quapropter transeuntibus iis quæ quis non desiderat, ut beatus nemo est, ita nec plane miser.

Ne igitur morbi et doloris expertem andeant bonum appellare, neve vacuum omni mœreore temere dicant: sicut enim corpori dolorem facientia quædam relinquimus, sic et animis, quæ dolorem inferant. Veruntamen stultorum dolores ratione carent, sapientum vero non ulterius quam ratio rebus modum constituens permittit, progrediuntur. Sed et jactata eorum indolentia virtutis generositatem tollit, si insignibus magnisque malis morti, cruciati et paupertati se obiciat. Facile enim parva mala superantur. Incumbamus igitur omnibus viribus ut mediocritatem affectuum consequamur, quo doloris vacuitatem pariter atque exsuperantiam vitemus, neve majora jactemus, quam natura nostra patitur.

c. E libro de Sapientia.

XIII. Archytas igitur in libro de sapientia statim a tali cohortatione orditur:

§ 1. Tantum præstat sapientia omnibus in rebus humanis, quantum visus sensibus corporis, mens animo, sol astris. Visus enim omnium sensuum latissime diffunditur et diversissimas habet species, mens summum locum tenet, ratione et cogitatione id quod fieri oportet perfici-

ens, interni quasi oculi facultatisque optima tum videnti tum perpetrandi vicem obtinens. Porro sol est oculus et anima rerum creaturarum: eo enim cernuntur cuncta et gignuntur atque intelliguntur, radicibus firmata et genita nutriuntur, crescunt redditisque sensibus excitantur.

§ 2. Ea autem cohortatio, quæ ab hominis natura perfecta idem monet, verbis quæ deinceps leguntur ita exprimitur:

Homo omnium animalium longe est sapientissimum: contemplari enim potest vera et scientiam prudentiamque ex omnibus consequi. Quapropter etiam numen in ejus animo insculpsit et impressit omnis sermonis copiam, in qua et cunctæ rerum formæ et verborum significationes dispersite sunt. Soni enim vocis locos attributos habent guttur, os et nares. Quemadmodum autem sonorum, quibus nomina et verba informata significantur, instrumentum homo est: ita etiam notionum rebus aspectabilibus inditarum considerator. Atque hoc illud mihi videtur esse, ad quod cum natus factusque homo est, tum instrumenta et facultates a deo accepit.

§ 3. Ortus compositusque est homo ad contemplandam rerum naturæ et sapientias rationem: quocirca ejus officium est comparare et contemplari rerum quæ exstant sapientiam.

§ 4. Ἡ σοφία οὐ περὶ τι ἀφωρισμένον ἐντὶ τῶν ὄντων, ἀλλ' ἀπλῶς περὶ πάντα τὰ ὄντα, καὶ δεῖ μὴ πρός τιν αὐτὰν τὰς ἀρχὰς ἐκάστω^a ἀνευρέσθαι, ἀλλὰ τὰς κοινὰς τῶν ὄντων ἀπάντων ἀρχὰς. Οὕτω γὰρ ἔχει σοφία περὶ πάντα τὰ ὄντα, ὡς ὄψις περὶ πάντα τὰ ὄρατά. Τὰ ὄν καθόλου πᾶσι συμβεβαχότα συνιδέν καὶ θεωρῶν τὰς σοφίας οἰκῆον, καὶ διὰ τοῦτο σοφία τὰς τῶν ὄντων ἀπάντων ἀρχὰς ἀνευρίσκει.

(Posui^a ἐκάστω; codd. αὐτάς.)

§ 5. Ἐν δὲ τῷ τέλει τοίνυν πρὸς αὐτὸ τὸ ἀκρότατον ἀνεύσειν ἢ παρακλήσις ὡδέ πως·

Ὅστις ὦν ἀναλῦσαι οἷός τ' ἐντὶ πάντα τὰ γένεα ὑπὸ μέγαν τε καὶ τὰν αὐτὰν ἀρχάν, καὶ πάλιν συνθεῖναι τε καὶ συναρθῆσασθαι^a, οὗτος δοκεῖ μοι καὶ σοφώτατος ἦμεν καὶ παναλαθέστατος, ἔτι δὲ καλὰν σκοπιὰν εὐρηξέναι, ἀφ' ἧς δυνατὸς ἐσσεῖται τὸν θεὸν κατοφείσθαι καὶ πάντα τὰ ἐν τῇ συστοιχείᾳ καὶ τάξει τὰ ἐκείνω καταχωρισμένα, καὶ ταύταν τὰν ἀρματῆλατον ὁδὸν ἐκπορισάμενος τῷ νόμῳ κατ' εὐθείαν ὁραθῆμεν καὶ τελεοδρομεῖσθαι τὰς ἀρχὰς τοῖς πέρασι συνάψας τε καὶ ἐπιγνούς^b, ὅτι ὁ θεὸς ἀρχὰ τε καὶ τέλος καὶ μέσον ἐντὶ πάντων τῶν κατὰ δίκην τε καὶ τὸν ὀρθὸν λόγον περαινομένων.

(Jamblichus Adhort. ad philos. cap. IV pag. 39 seqq. ed. Kiessl. Reposui^a συναρθῆσασθαι; codd. συναριθμῆσασθαι.^b συνάψας τε καὶ ἐπιγνούς; codd. συνάψαντα καὶ ἐπιγνόντα. Cf. Perictione apud Stobæum I, 63.)

δ'. Ἐκ τοῦ περὶ νόμου καὶ δικαιοσύνης.

ιδ'. Πονηρῶν ἀθέων νόμοις^a νόμοι θεῶν ἀγραφοί

ἀντινομιζόμενοι πονηρὰν μοῖραν καὶ ζαμίαν τῷ μὴ πειθόμενῳ δίδόντες, πατέρες καὶ ἀγεμόνες τῶν γεγραμμένων νόμων καὶ δογμάτων ἀνθρώποις τεθέντων.

(^a Inserui νόμοις.)

ιε'. Νόμος ποτ' ἀνοάνῳ ψυχᾷν τε καὶ βίον ἕπερ ἀρμονία ποτ' ἀκοάν τε καὶ φωνάν· ὅ τε γὰρ νόμος παιδεύει μὲν τὰν ψυχᾷν συνίστητι δὲ τὸν βίον, ἃ τε ἀρμονία ἐπιστάμονα μὲν ποιῶν τὰν ἀκοάν ὁμολογον δὲ τὰν φωνάν. Φαμί δ' ἐγὼ πᾶσαν κοινωσίαν ἐξ ἀρχοντος καὶ ἀρχομένου συνεσταμέν, καὶ τρίτον νόμον. Νόμων δὲ ὁ μὲν ἐμφυχος, βασιλεὺς· ὁ δὲ ἀψυχος, γράμμα. Πρῶτος ὦν ὁ νόμος· τοῦτω γὰρ ὁ βασιλεὺς νόμιμος, ὁ δ' ἀρχων ἀκόλουθος, ὁ δ' ἀρχόμενος ἐλεύθερος, ὁ δ' ὅλα κοινωσία εὐδαιμόνων καὶ τοῦτω παραβάσι ὁ μὲν βασιλεὺς τύραννος, ἔ δὲ ἀρχων ἀνακόλουθος, ὁ δ' ἀρχόμενος δοῦλος, ἃ δ' ὅλα κοινωσία κακοδαιμόνων. Συνείρονται μὲν γὰρ ται πράξις ἐκ τῷ ἀρχον καὶ τῷ ἀρχεσθαι, καὶ τρίτον ἐκ τῷ κρατέν. Τὸ μὲν ὦν ἀρχον τῷ κρέσσονος οἰκῆον, τὸ δ' ἀρχεσθαι τῷ χερῆονος, τὸ δὲ κρατέν ἀμφοτέρων. Ἄρχει μὲν γὰρ τὸ λόγον ἔχον τὰς ψυχᾷς, ἀρχεται δὲ τὸ ἀλόγον κρατῶντι δὲ τῶν παθέων ἀμφοτέρα. Γίνεται γὰρ ἐκ τὰς ἐκατέρων συναρμογῆς ἀρετά, αὐτὰ δὲ καὶ ἀπὸ τῶν ἀδονῶν καὶ ἀπὸ τῶν λυπῶν ἐς ἀρεμίαν καὶ ἀπάθειαν ἀπάγει τὰν ψυχᾷν.

ις'. Δεῖ δὲ τὸν νόμον ἀκόλουθον ἦμεν τῇ φύσει, δυνατὸν τοῖς πράγμασι, συμφέροντα τῇ πολιτικῇ κοινωσίᾳ· αἴτε γὰρ ἐνός τούτων αἴτε πληθύνον αἴτε πάντων ἀπολείπεται, ἤτοι οὐ νόμος ἢ οὐ τέλειος νόμος ἐστίται.

§ 4. Sapientia non circa certum quoddam rerum genus, sed omnino circa totam rerum seriem versatur, neque oportet eam primam singulorum quæ sunt, sed communia omnium principia investigare. Ita enim sapientia rebus cunctis occupatur, ut visus omnibus quæ sub aspectum veniunt. Ergo quæ in universum omnibus sunt attributa, hæc intelligere et considerare sapientiæ proprium est, ideoque sapientia omnium rerum principia investigat.

§ 5. Postremo ad illud ipsum quod summum est cohortatio ita ascendit :

Quicumque igitur omnia genera in unum idemque principium resolvere potest rursusque componere et apte conjungere : hic mihi qua sapientissimus esse qua verissimus videtur, præterea commodam speculam invenisse, unde possit deum intueri et cuncta in rerum digestionem et ordine suis quæque locis ab eo collocata, atque hac via regia potius mente recta progredi cursumque perficere queat initia cum finibus connectens atque intelligens, deum esse initium, finem et medium omnium quæ juste ac decenter peraguntur.

d. Ex libro de Lege et Justitia.

XIV. Improborum numinis contemtorum legibus oppo-

sitæ sunt deorum non scriptæ leges malam sortem prænamque non obediendi irrogantes, parentes ac principes humanarum constitutionum.

XV. Lex ad hominis animum vitamque eandem habet rationem quam harmonia ad auditum et vocem : namque lex et animum docet et vitam fingit, harmonia autem auditum erudit vocemque sibi accommodat. Arbitror ego omnem hominum cætum e principe et civibus ac præterea e legibus constare. Legum alia animata est, nimirum rex : alia inanimata, scriptum. Præmo igitur lex : qua observata rex legitimus, magistratus conveniens erit, civis liberi, universus denique cætus felix : ab ea perrupta rex tyrannus fiet, magistratus minime aptus erit, populus servus, totus vero cætus infelix evadet. Connectuntur enim res gestæ ex imperando, obediendo et vincendo. Est igitur imperare præstantioris proprium, obedire deterioris, vincere utriusque. Etenim rationalis animus vis imperat, ratione carens obedit : ambæ vero perturbationes vincunt. Fit enim ex utriusque apta conjunctione virtus : ipsa vero a voluptatibus et mercoribus animam ad tranquillitatem et imperturbatam quietem revocat.

XVI. Oportet autem legem esse naturæ convenientem, re ipsa validam, civili societati utilem : sive enim uni ha-

Ἀκόλουθος μὲν ὢν κα εἴη τῆ φύσει μιμεόμενος τὸ τῆς φύσιος δίκαιον· τοῦτο δὲ ἐντι^α τὸ ἀνάλογον καὶ τὸ ἐπιβάλλον ἐκάστῳ κατὰν ἐκάστῳ ἀξίαν. Δυνατὸς δὲ, αἰ ποτὶ τὴν νομοθετευμένους ἔχει τὰν συναρμογάν· πολλοὶ γὰρ τὸ τῆ φύσει καὶ πρῶτον ἀγαθὸν οὐχ^β ἱκανοὶ δέξασθαι, τὸ δὲ ποθ^γ αὐτῶς καὶ τὸ ἐνδεχόμενον· οὕτω γὰρ καὶ τοὶ νοσέοντες καὶ τοὶ κάμνοντες^δ τυγχάνοντι ἐπιμελείας. Συμφέρων δὲ τῆ πολιτικῆ κοινωνία, αἴκα μὴ μόναρχος ἢ καὶ ἰδιωφελῆς ὁ νόμος, κοινωφελῆς δὲ καὶ διὰ πάντων διαταίμων. Δεῖ δὲ καὶ ποτὶ τὰν χώραν καὶ ποτὶ τὴν τόπως ἀποδίδεπεν τὸν νόμον· οὕτε γὰρ πᾶσα γῆ τῶς αὐτῶς καρπῶς, οὕτε πᾶσα^ε ψυχὰ ἀνθρώπων τὰν αὐτὰν ἀρετὰν παραδέξασθαι δύναται. Διὸ τὸ δίκαιον τοὶ μὲν ἀριστοκρατικὸν τοὶ δὲ δημοκρατικὸν τοὶ δὲ ὀλιγαρχικὸν ποιεῦντι· καὶ τὸ ἀριστοκρατικὸν κατὰν ὑπεναντίαν μεσώτατα· τοῖς μὲν γὰρ μέσοι μέζονας τῶς λόγως, τοῖς δὲ μήσοι μέζονας διανέμει ἃ ἀναλογία αὐτα· τὸ δὲ δημοκρατικὸν κατὰν γεωμετρικάν· ἐν γὰρ ταῦτα τοὶ λόγοι ἴσοι τῶν μεζόνων καὶ μῆδων μεγεθῶν· τὸ δὲ ὀλιγαρχικὸν καὶ τυραννικὸν κατὰν ἀριθμητικάν· ἀντιάζει γὰρ αὐτὰ τῆ ὑπεναντία· τοῖς γὰρ μήσοι μέζονας τῶς λόγως, τοῖς δὲ μέσοι μῆδων. Ταὶ μὲν ὢν ἰδέαι τῆς διανομῆς τοσαῦται· ταὶ δὲ εἰκόνες ἐν ταῖς πολιτείαις καὶ τοῖς οἰκοῖς θεωροῦνται· τιμαὶ τε γὰρ καὶ κολάσεις καὶ ἀργαὶ ἢ ἐξ ἴσω τοῖς μέσοι καὶ μήσοι διανέμονται, ἢ ἐξ ἀνίσω ἢ τοῖς ἀρετῆ ὑπερχόντεσι· ἢ τῷ πλοῦτῳ ἢ καὶ δυνάμει. Τὸ μὲν ὢν

ἐξ ἴσω δημοκρατικόν, τὸ δὲ ἐξ ἀνίσω ἀριστοκρατικόν ἢ ὀλιγαρχικόν.

(Posui^α ἐντι; codd. ἴστιν. ^β οὐχ ἱκανοὶ cum Gaisfordo; libri ἱκανοὶ. ^γ τοὶ νοσέοντες καὶ τοὶ κάμνοντες cum Meinekio; codd. τοὶ νοσέοντι καὶ τοὶ κάμνοντι. ^δ οὕτε γὰρ πᾶσα γῆ τῶς αὐτῶς καρπῶς, οὕτε πᾶσα ψυχὰ; codd. οὕτε γὰρ γῆ τῶς αὐτῶς καρπῶς; οὕτε ψυχὰ. ^ε τοῖς ἀρετῆ ὑπερχόντεσι; codd. τῆ ἀρετῆ ὑπερέχεν.)

ιζ'. Δεῖ δὴ τὸν νόμον τὸν κάρβονα καὶ τὰν πόλιν ἐκ πασῶν σύνθετον ἤμεν τὰν ἄλλων πολιτειῶν, καὶ ἔχει τι δημοκρατίας, ἔχει τι ὀλιγαρχίας, ἔχει τι βασιλικῆς καὶ ἀριστοκρατίας. Ὡσπερ καὶ ἐν τῆ Λακεδαιμόνι· τοὶ μὲν γὰρ βασιλεῖς τῆς μοναρχίας, τοὶ δὲ γέροντες τῆς ἀριστοκρατίας, τοὶ δὲ ἔφοροι τῆς ὀλιγαρχίας, ἐκπαγρέται δὲ καὶ κόροι τῆς δημοκρατίας. Δεῖ τοίνυν τὸν νόμον μὴ μόνον ἀγαθὸν καὶ καλὸν ἤμεν, ἀλλὰ καὶ ἀντιπεπονημένοι τοῖς αὐτῷ μερέεσσιν· οὕτως γὰρ ἰσχυρὸς καὶ βέβαιος. Τὸ δὲ ἀντιπεπονημένοι λέγω αὐτῷ καὶ ἀρχεν καὶ ἀργεσθαι τὰν αὐτὰν ἀρχάν, ὥσπερ καὶ ἐν τῆ εὐνομοτάτῃ Λακεδαιμόνι. Τοῖς μὲν γὰρ βασιλευσιν οἱ ἔφοροι ἀντικαθῆνται, τούτοις δ' οἱ γέροντες, μέσοι δ' οἱ κόροι καὶ ἐκπαγρέται. Ἐφ' ὃ γὰρ ἂν βέβηκοντι τοὶ πλεονεκτέοντες τῶν ἀρχόντων, οὗτοι τοῖς ἄλλοις ὑποτιθενται.

ιη'. Δεῖ τὸν νόμον τὰ περὶ θεῶς καὶ δαίμονας καὶ γονέας καὶ ὄλων τὰ καλὰ καὶ τίμια πρῶτα τίθεσθαι,

rum rerum sive pluribus sive omnibus non sufficiat, aut omnino non erit lex, aut non perfecta lex. Naturæ igitur consentanea fuerit, si jus naturæ imitetur: hoc vero est quod pro sua cujusque dignitate ei congruit eumque attingit. Valida erit, si cum cæteris legibus constitutis apte cohaereat: multi enim ad accipiendum id quod natura primum est bonum minime idonei sunt, sed potius ad id quod ipsos attingit ac fieri potest: ita enim et ægroti et valetudinarii curantur. Proderit civili societati, si lex non ad unius dominatum comparata, neque ad privatam quorundam, sed ad communem utilitatem condita fuerit, ex æquo ad omnes pertinens. Decet etiam legem ad regionem locosque spectare: neque enim omne solum eosdem fert fructus, neque omnes hominum animi ejusdem virtutis capaces sunt. Quapropter jus quidam ad optimum principatum, alii ad populi imperium, alii ad paucorum potentiam accommodatum componunt: et ad optimum quidem principatum secundum contrarium eumque medium numerum; nam majorum plus, minorum minus curæ hæc comparatio agit: ad populi vero imperium proportionem; in hac enim eadem ratio majoris et minoris dignitatis habetur: denique ad paucorum potentiam et tyrannidem æquali numero observata, qui contrario occurrunt, siquidem plus curæ minoribus, minus curæ majoribus impenditur. Tot igitur divisionis species sunt: at imagines

in civitatibus et domibus spectantur: namque honores et pœnæ et magistratus aut æqualiter majoribus et minoribus distribuuntur, aut inæqualiter vel virtute vel divitiarum potentia amplitudine præstantibus. Convenit igitur æqualis distributio populari republicæ, inæqualis optimum principatus aut paucorum potentia.

XVII. Oportet sane excellentem et legem et civitatem ex cæteris omnibus rerum publicarum formis constare, ita ut ei aliquid insit rationis popularis et paucorum potentia et regis potestatis et optimum principatus. Sic Lacedæmoniorum respublica composita est, in qua reges unius dominatum habent, senatores optimum principatum, ephori paucorum potentiam, præfecti equitum et juvenes (equites) populi imperium. Legem igitur non solum bonam et honestam esse oportet, sed etiam singulis suis sive reipublicæ partibus oppositam: sic enim firma et constans futura est. Partibus singulis eam oppositam esse dico, ita ut idem magistratus aliis imperet aliis obediat, quemadmodum in Lacedæmoniorum civitate optimis legibus temperata sit. Regibus enim opponuntur ephori, his senatores, mediis vero sunt juvenes et præfecti equitum. In quacumque enim parte imperii momentum nimis inclinat, hi se ad alias adjungunt partes.

XVIII. Oportet ea primum lege sanciri quæ ad deos, genios et parentes spectant omninoque quæ honesta sunt

δεύτερα^a δὲ τὰ συμφέροντα· τὰ γὰρ μήνοια τοῖς μέ-
 ζουσιν ἀκολουθῆν ποθᾶκει, καὶ μὴ ἐν οἰκίῃμασι καὶ θυ-
 ρώμασι ἐνῆμεν, ἀλλ' ἐν τοῖς ἀθεσι τῶν πολιτευομένων.
 Οὐδὲ γὰρ ἐν Λακεδαιμονίᾳ τῶν εὐνομωτάτων πλάθει
 γραμμῶν ἅ πόλις διοικεῖται, πολὺ δὲ μάλλον τοῖς^b
 τρόποις τῶν πολιτευομένων. Συμφέροντι δὲ τῶν πολι-
 τικῶν κοινωνία, αἴκα μὴ μόναρχος ἦ καὶ ἰδιωρελής,
 κοινωφελὴς δὲ καὶ διὰ πάντων διατεινῶν ὁ νόμος, καὶ
 τὰν ζαμίαν ἐς τὰν αἰσχύναν καὶ τὰν ἀτιμίαν ἀμφέρει,
 μὴ ἐς τὰν τῶν χρημάτων ἀποβολάν. Ἐκ μὲν γὰρ τῶ
 τῶ αἰσχύνᾳ ζαμιουῖσθαι κοσμιότατα καὶ χρηστότατα
 σπουδάζοντι^c, ὅπως τὰν ἐν τοῖς νόμοις ζαμίαν ἀκοι-
 νόμωντον ἔχωντι· ἐκ δὲ τῶν χρήμασι χρήματα περὶ
 πλείστου ποιησοῦνται, μέγιστον φάρμακον ὑπολαμβά-
 νοντες ἦμεν τῶν ἀμαρτημάτων. Ἄριστον μὲν ὦν τὰν
 θλαν πόλιν οὕτως συντετάχθαι, ὥστε μηδενὸς ποτι-
 δεῖσθαι ἔξωθεν, μήτε κατ' ἀρετὰν μήτε κατὰ δύναμιν
 μήτε κατ' ἄλλαν μηδεμίαν αἰτίαν. Οὕτω γὰρ καὶ
 σῶμα καὶ οἰκία καὶ στρατεύματα συντέτακται^d καλῶς,
 τὸ ἐν αὐτῷ ἔχον τὰν αἰτίαν τῆς σωτηρίας, ἀλλὰ μὴ
 ἔξωθεν· σῶμα μέντοι κάρβρον, οἰκία δὲ συγκριμένα κα-
 λῶς, στρατεύματα δὲ τὸ μὴ μισθοφόρον, μηδὲ ἀγύμνα-
 στον. Κρέσσονα γὰρ τὰ οὕτως συνταχθέντα γίνεται
 τῶν ἄλλων, καὶ ἐλεύθερα μὲν καὶ ἀδούλωτα, οὐ πολλῶν
 ποτιδεύμενα ποτὶ τὰν διαμονάν, ὀλίγων δὲ καὶ εὐπαρα-
 κομιστῶν. Οὕτω γὰρ^e ὁ μὲν ἰσχυρὸς τῷ βάρει, ὁ
 δὲ γυμναστὰς τῷ βίγος περιγίνεται. Γυμνάζοντι γὰρ
 ταῖ τύχαι καὶ ταῖ συμφοραῖ τῶς ἀνθρώπως, ἐπει καὶ
 τῷ σώρρονι καὶ διαποναθέντι καὶ σώματι καὶ ψυχῇ καὶ

τροφῇ ἀδέα φαίνεται πᾶσα καὶ ποτόν, καὶ εὐνά δὲ ἔ-
 μετὰ φυλλάδος· τῶν δὲ τρυφῶν καὶ συβαρίζων προαιρου-
 μένων καὶ ἅ τῷ μεγάλῳ βασιλείῳ παρασκευὰ δυσάρε-
 στος καὶ ἀλλοτριζῶν. Τὸν νόμον ὦν ἐν τοῖς ἀθεσι καὶ
 τοῖς ἐπιταδεύμασι τῶν πολιτῶν ἐγγράφωσθαι δεῖ· τῶς
 γὰρ πολίτας αὐτάρκεις θήσει, καὶ διανεμεῖ τὸ κατ'
 ἀξίαν ἐκάστῳ καὶ τὸ ἐπιβάλλον. Οὕτω γὰρ καὶ ὁ
 ἄλιος φερόμενος διὰ τῶν ζυφορῶν κύκλω διανέμει τοῖς
 ἐπὶ γᾶς πᾶσι καὶ γενέσιος καὶ τροφᾶς καὶ βιοτᾶς τὰν
 ποθᾶκουσαν μοῖραν, ὅσον εὐνομίαν τὰν εὐκρασίαν τῶν
 ὄρᾶν παρασκευαζόμενος. Διὸ καὶ Νόμιος καὶ Νεμητίος
 Ζεὺς καλεῖται, καὶ νομεὺς ὁ διανεμῶν τὰς τροφὰς τοῖς
 ὄρεσιν, καὶ τὰ τῶν κιθαρωδῶν^f δὲ ἄσματα νόμοι.
 Συντάσσοντι γὰρ καὶ ταῦτα τὰν ψυχᾶν ἁρμονίᾳ καὶ
 ρυθμοῖς καὶ μέτροις ἀειδόμενα.

(Stobæus Flor. XLIII, 129, 132, 133, 134.
 Reposui^a ζεύτερα; codd. δεύτερον.^b τοῖς τρόποις
 cum Halmio; codd. ἐν τοῖς τρόποις.^c σπουδάζοντι
 cum eodem; libri σπουδάζοντι.^d οἰκία καὶ στρα-
 τευμα συντέτακται cum Spondano; codd. οἰκίαν
 καὶ στρατεύματα συντετάχθαι.^e γὰρ ὁ μὲν cum Mei-
 nekio; γὰρ ἂν ὁ μὲν libri.^f κιθαρωδῶν; libri κιθα-
 ρωδῶν.)

18'. Δεῖ δὲ τὸν ἀλαθινὸν ἄρχοντα μὴ μόνον ἐπι-
 στάμονά τε καὶ δυνατὸν ἦμεν περὶ τὸ καλῶς ἄρχον,
 ἀλλὰ καὶ φιλόανθρωπον· ἀποπον γὰρ ἦμεν ποιμένα
 μισοπρόβατον καὶ τοιοῦτον ὄϊον καὶ δυσμενέως ἔχον
 τοῖς αὐτῷ θρεμμάτεσι. Δεῖ δ' αὐτὸν καὶ νόμιμον
 ἦμεν· οὕτω γὰρ ἐσειται τὰν τῷ ἄρχοντος ἐπίστασιν

et egregia, deinde utilia : convenit enim minora majoribus
 succedere, neque in domibus et ostiis, sed in animis civium
 inscriptas esse leges. Nam ne apud Lacædæmonios qui-
 dem qui optimis legibus utuntur multis litteris respublica
 administratur, sed honestis potius civium moribus. Proderit
 autem civili societati, si lex non ad unius dominatum
 comparata, neque ad privatum quorundam, sed ad com-
 munitatem utilitatem condita fuerit, ex æquo ad omnes per-
 tinens, pœnamque ad dedecus et ignominiam, non ad rei
 familiaris jacturam referat. Etenim si ignominia in legibus
 pro pœna nocenti irrogetur, honestati et probitati cives
 studebunt, ne legum pœnam sustineant : sin autem pec-
 unia sotes molctentur, plerique pecunias maximi facient,
 præclarum hoc peccatorum remedium esse existimantes.
 Optimum igitur fuerit, civitatem universam esse constitutam
 esse, ut nullo externo adjumento neque ad virtutem neque
 ad potentiam neque ad aliam quamcunque rem indigeat.
 Nam corporis etiam et domus et exercitus optima conditio
 est, quum salutis causam intra se habent, non aliunde :
 corpus sane validum laudatur et bene composita familia,
 exercitus vero nec mercenarius neque inexercitatus. Quæ
 enim ita sunt constituta, aliis sunt longe præstantiora,
 immo et libera et minime serva, quæ ad durandum non

multis egent, sed paucis et paratu facilibus. Ita enim
 qui fortis est onera, lanista vero frigus vincit. Casibus
 autem et calamitatibus homines exercentur, siquidem
 etiam viro sobrio corporisque et animi laboribus subacto
 quilibet cibus et potus jucundus videtur nec non stratum e
 foliis molle : at illi qui in deliciis et luxuria vitam degere
 proposuit ne magni quidem regis apparatus placidus et
 conveniens potest videri. Legem igitur in animis ac studiis
 civium inhærescere oportet : sic enim cives sua sorte
 contentos efficiet ac suum cuique et singulis apta distribuet.
 Hoc modo sol quoque per signiferum orbem investus ter-
 restribus omnibus animantibus generationis, alimenti vi-
 tæque suam cuique portionem tribuit, quasi legum auctori-
 tate optima anni partium temperatione instituta. Quam-
 obrem Jupiter quoque Nomius et Nemeius vocatur, et
 νομεὺς (opilio), quod ovibus pabula distribuat : et νόμοι-
 cantus citharædorum, quoniam et illi animum componunt,
 decente harmonia, rhythmis et metris decantati.

XIX. Oportet autem principem sincerum non recte
 tantum imperare et acire et posse, sed etiam humanum
 esse : nam minime consentaneum fuerit pastorem oves
 odisse et pecoribus suis infensum esse, Quin etiam legiti-
 mus esse debet : sic enim demum principis dignitatem

ἔχων. Διὰ μὲν γὰρ τᾶς ἐπιστάμας κρίνεν ὀρθῶς δυνασαῖται, διὰ δὲ τᾶς δυνάμιος κολάζει, διὰ δὲ τᾶς χρηστότατος τὸ εὐεργετέν, διὰ δὲ τῶν νόμων τὸ ποτὶ τὸν λόγον πάντα ταῦτα ποιεῖν. Ἄριστος δὲ κ' εἶη ἄρχων ὁ ἀγχοτάτω τῶ νόμῳ ἂ ὦν· οὗτος δὲ κ' εἶη ὁ μηδὲν αὐτῷ ἔνεκα ποιεῖων ἀλλὰ τῶν ὑπ' αὐτόν, ἐπειδὴ περ οὐδὲ νόμος αὐτῷ ἔνεκα ἀλλὰ τῶν ὑπ' αὐτόν.

(Stobæus Flor. XLVI, 61. Addidi ἂ ὦν quod in membranis desideratur.)

ε'. Ἐκ τοῦ περὶ μαθημάτων.

κ'. Δεῖ γὰρ ἢ μαθόντα παρ' ἄλλῳ ἢ αὐτὸν ἐξεύροντα, ὧν ἐπιστάμων ἦσθα, ἐπιστάμωνα γενέσθαι. Τὸ μὲν ὦν μαθὲν παρ' ἄλλῳ καὶ ἀλλότριον, τὸ δ' ἐξευρὲν αὐτὸν δι' αὐτῷ καὶ ἴδιον. Ἐξευρὲν δὲ μὴ ζητοῦντα ἄπορον καὶ σπάνιον, ζητοῦντα δὲ εὐπορον καὶ ῥᾶδιον, μὴ ἐπιστάμενον δὲ ζητῆν ἀδύνατον.

Στάσιν μὲν ἔκπαισεν, ὁμόνοιαν δὲ αὐξήσεν λογισμὸς εὐρείαις· πλεονεξία τε γὰρ οὐκ ἔντι τούτῳ γενομένῳ καὶ ἰσότης ἔντι. Τούτῳ γὰρ περὶ τῶν συναλλαγμάτων διαλασσόμεθα· διὰ τοῦτον ὦν οἱ πένητες λαμβάνοντι παρὰ τῶν δυναμένων, οἳ τε κλοῦσιοι διδόντι τοῖς δεομένοις, πιστεύοντες ἀμφοτέροι διὰ τούτῳ τὸ ἴσον ἐξεῖν. Κανὼν δὲ καὶ κωλυτῆρ τῶν ἀδικούντων τὼς μὲν ἐπισταμένως ὀργίζεσθαι πρὶν ἀδικεῖν ἔκπαισεν, πείσας ὅτι οὐ δυνασοῦνται λαθὲν ὅταν ἐπ' αὐτὸ ἔλθωντι, τὼς δὲ μὴ ἐπισταμένως ἐν αὐτῷ δηλώσας ἀδικούντας ἐκώλυσεν ἀδικῆσαι.

(Stobæus Flor. XLIII, 135.)

ζ'. Ἐπιστολαί.

α'.

Ἀρχύτας Διονυσίῳ ὑγιαίνειν.

Ἄπεστάλακαίς πάντες οἱ Πλάτωνος φίλοι τὼς περὶ Λαμίσκου τε καὶ Φωτιδαν ἀπολαφούμενοι τὸν ἄνδρα καττὰν παρ τὴν γενομένην ὁμολογίαν. Ὅρθῶς δὲ καὶ ποιῶν, μιμνασκόμενος τήνας τᾶς σπουδᾶς, ἤνικε πάντας ἄμμε παρεκάλεις ποττὰν Πλάτωνος ἄφριν, ἀξιώων προτρέπεσθαι τε αὐτόν καὶ ἀναδέχεσθαι τὰ τε ἀλλὰ καὶ τὰ περὶ τὰν ἀσφάλειαν μένοντι τε καὶ ἀφορμῶντι. Μέμνασο δὲ καὶ τήνο, ὅτι περὶ πολλῶ ἐποίησω τὰν ἀφριν αὐτῷ, καὶ ἀγάπας ἐκ τήνω τῷ χρόνω, ὡς οὐδένα τῶν παρ τίν. Αἱ δὲ τις γέγονε τραχύτας, ἀνθρωπίζεν χρῆ, ἀποδοδόμεν ἄμιν ἀβλαστὸν ἄνδρα. Ταῦτα γὰρ πράττων δίκαια πράξεις καὶ ἄμιν χαριῆ.

(Diogenes Laertius lib. III, 22.)

β'.

Ἀρχύτας Πλάτωνι ὑγιαίνειν.

Καλῶς ποιεῖς, ὅτι ἀποπέφυγας ἐκ τᾶς ἀρρώστιας. Ταῦτα γὰρ αὐτὸς τε ἐπέσταλας καὶ τοὶ περὶ Λαμίσκου ἀπάγγελον. Περὶ δὲ τῶν ὑπομαμάτων ἐπεμελήθημεν, καὶ ἀνήλθομας ὡς Λευκανῶς, καὶ ἐνετύχομας τὼς Ὀκείλλῳ ἐγγόνος. Τὰ μὲν ὦν περὶ νόμου καὶ βασι-

habebit. Scientiā enim recte judicare poterit, potestate punire, benignitate beneficum se præbere, denique legum ope hæc omnia rationi convenienter facere. Optimus autem erit princeps qui quam proxime ad legum exemplum accesserit, qualis futurus est, si nihil sua, sed omnia civium gratia faciat, quandoquidem et lex non ipsius sed civium ergo est.

e. Ex libro de Disciplinis.

XX. Etenim necesse est te vel ab alio disciplina accepta vel tua ipsum inventione ea quæ tenes didicisse. Ab alio discere, alienum quodammodo: per se invenire, proprium hominis est. Atque invenire quidem illi qui non inquisivit difficile est et raram, inquirenti autem proclive et facile, ignorantem denique invenire non licet.

Ratio certe inventa seditionem compescit et concordiam auget: quod ubi fit, avaritia locum non habet, viget æqualitas. Ratio est quæ contractus conciliat: hinc est quod pauperes a potentioribus accipiant et divites indigentibus opem ferant, utrique se ea re juris æquabilitatem obtenturos esse confidentes. Ratio denique quasi regula quædam et prohibitio injuriarum prudentes ab ira revocat priusquam injuriam faciant, si facerent, latere se non posse ratos; imprudentes autem in manifestis injuriis convictos porro delinquere vetat.

f. Epistolæ.

1.

Archytas Dionysio salutem.

Misimus omnes Platonis necessarii Lamiscum et Photidam, virum illum abs te recepturi, sicut inter nos convenerat. Recte igitur feceris, si memineris, quanto a nobis omnibus studio antea efflagitaveris Platonis ad te adventum, volens eum incitare ac simul cum alia in te recipere, tum manenti atque abire cupienti publicam fidem dare. Illud etiam memento, magni te ejus adventum aestimasse, eumque ex eo tempore tibi ita in amoribus fuisse, ut nemo e cæteris sodalibus fuit. Quodsi quæ rerum asperitates inciderunt, humaniter te agere convenit illumque nobis incolumem reddere. Hæc enim si facias, et justitiam coles et nobis gratificaberis.

2.

Archytas Platoni salutem.

Bene facis, quod e morbo convalescisti. Hoc enim et ipse mihi perscripseras, et Lamiscus nuntiavit. Commentariorum curam egimus, ad Lucanos profecti, ubi Ocelli nepotes convenimus. Ac de legibus quidem, de regno, de pietate et de universi ortu commentarios simul ipsi

λητίας καὶ δσιότατος καὶ τὰς τῶ παντὸς γενέσιος αὐτοὶ
τε ἔχομας, καὶ τιν ἀπεστάλακαμας· τὰ δὲ λοιπὰ οὗτοι
νῦν γε δύναται εὐρεθῆμεν· αἱ δὲ κα εὐρεθῆ, ἤξειτοι.

(Diogenes Laertius lib. VIII, 80.)

η'.

Γνώμαι καὶ Ἀποφθέγματα τινα.

α' Ἀρχύτας, ἀνὴρ Ταραντίνος, τὰ Πυθαγόρου σο-
φός, ὑπὲρ παίδων ἀγωγῆς γράφων, ἔστω, φησίν, ὁ
πατὴρ παράδειγμα ἀρετᾶς τοῖς παισίν.

(Philostratus vit. Apollon. Tyan. lib. VI
cap. 31 pag. 270 ed. Olear. Posui ἀρετᾶς pro
vulgata scriptura ἀρετῆς.)

β'. Ἀρχύτας ἔλεγεν· Ὅσπερ ἔργον ἐντὶ εὐρὲν
ἐχθρὸν ἀκανθαν μὴ ἔχοντα, οὕτω καὶ ἀνθρώπων μὴ κε-
κτημένον τι δολερὸν καὶ ἀκανθώδες.

(Ælianus Var. Hist. lib. X, 12. Scripsi ἐντὶ εὐρὲν;
codd. ἐστὶν εὐρεῖν.)

γ'. Ἀρχύτας ἔφη, ταυτὸν εἶναι διαίτητην καὶ βιωμὴν,
ἐπ' αἴμφω γὰρ τὸν ἀδικούμενον καταφεύγειν.

(Aristoteles Rhet. lib. III cap. II pag. 1412 a
ed. Bekker. Reposui τὸν ἀδικούμενον καταφεύγειν;
codd. τὸ ἀδικούμενον καταφεύγει.)

δ'. Σπίνθαρος διηγείτο πολλάκις περὶ Ἀρχύτου
Ταραντίνου, ὅτι διὰ χρόνου τινὸς εἰς ἀγρὸν ἀφικόμενος,
ἐκ στρατείας νεωστὶ παραγεγονώς, ἦν ἐστρατεύσατο

ἢ πόλις εἰς Μεσσηνίους, ὡς εἶδε τὸν τε ἐπίτροπον
καὶ τοὺς ἄλλους οἰκέτας οὐκ εὔ τῶν περὶ τὴν γεωρ-
γίαν ἐπιμελείας πεποιημένους, ἀλλὰ μεγάλη τινὶ κε-
χρημένους ὀλιγωρίας ὑπερβολῇ, ὀργισθεὶς τε καὶ ἀγα-
νακτῆσας οὕτως, ὡς ἂν ἐκεῖνος, εἶπεν, ὡς ἔοικε, πρὸς
τοὺς οἰκέτας, ὅτι εὐτοχούσιν, ὅτι αὐτοῖς ὠργισται· εἰ
γὰρ μὴ τοῦτο συμβεβηκὸς ἦν, οὐκ ἂν ποτε αὐτοὺς
ἀθιόους γενέσθαι; τηλικαῦτα ἡμαρτηκότας.

(Jamblichus de vit. Pythag. cap. 31 pag. 405
ed. Kiessling. Cf. Cicero Tusc. lib. IV, 36;
Valer. Maxim. lib. IV cap. 1, extern. 1; Plutarch.
de pueror. instit. cap. 14; Hieronym. Epist. IX
ad Salvinam, tom. I pag. 50 ed. Tribbechov.
Adde Mahnii diatr. de Aristoxeno pag. 47 seq.
ed. Lips.)

ε'. Ἀρχύτας ὁ Ταραντίνος, πολιτικός τε καὶ φιλό-
σοφος ἀνὴρ γινόμενος, πολλοὺς ἔχων οἰκέτας, τοῖς
αὐτῶν παιδίοις πάνυ σφόδρα ἐτέρπετο, μετὰ τῶν οἰ-
κοτρίβων παίζων· μάλιστα δὲ ἐφίλει τέρπεσθαι αὐτοῖς
ἐν τοῖς συμποσίοις.

(Ælianus Var. Hist. lib. XII, 15.)

ς'. Ἀρχύτας τὰ τε ἄλλα ἦν σώφρων, καὶ οὖν καὶ
τὰ ἄκοσμα ἐφυλάττετο τῶν ὀνομάτων. Ἐπεὶ δὲ ποτε
ἐβιάζετο τι εἰπεῖν τῶν ἀπρεπῶν, οὐκ ἐξενικήθη, ἀλλ'
ἐσιώπησε μὲν αὐτό, ἐπέγραψε δὲ κατὰ τοῦ τοίχου,
δείξας μὲν, ὃ εἰπεῖν ἐβιάζετο, οὐ μὴν βιασθεὶς εἶπεν.

(Ælianus Var. Hist. lib. XIV, 19.)

habemus, simul tibi misimus : reliqua scripta nunc
certe reperiri non possunt; si inventa fuerint, ad te per-
ferentur.

g.

Sententiæ quædam et Apophthegmata.

1. Archytas Tarentinus et Pythagoræ doctrina imbutus,
de puerorum educatione scribens, Sit, inquit, pater filius
virtutis exemplar.

2. Archytas dicebat : Quemadmodum difficile est piscem
spinas non habentem invenire, sic et hominem qui non
habeat dolosum quid et aculeatum.

3. Archytas dixit, idem esse arbitrum et aram, quo-
niam ad utrumque is qui injuriam accepit confugere
solet.

4. Spintharus sæpe narrabat Archytam Tarentinum,
quom post aliquod temporis intervallum a bello redux
quod Tarentini adversus Messenios gesserant, rus suum
reviseret, et villicum cum cætera familia rem rusticam non
diligenter, sed admodum negligenter curasse animadvertet,
tanta ira et indignatione concepta, quantam talis vir
concepiat, ad rerum statum accommodate dixisse, bene cum
famulis agi, quod iratus esset, alias tantorum delictorum
graves justasque poenas daturus esse.

5. Archytas Tarentinus, vir reipublicæ simul et philo-
sophiæ deditus, quom multos haberet servos, eorum filiis
valde delectabatur, cum vernulis ludens; maxime autem
inter convivia illis delectari solebat.

6. Archytas cum aliis in rebus modestus fuit, tum vero
etiam verborum obscenitatem vitabat. Quom vero ali-
quando cogeret inonestum aliquid dicere, non est
victus, sed tacuit id quidem, inscripsit autem in pa-
riete, monstrans, quod dicendum erat, nec tamen coactus
dixit.

7. Nullam capitaliorem pestem, quam corporis volu-
ptatem, hominibus dicebat (Archytas) a natura datam,
cujus voluptatis avidæ libidines temere et effrenate ad
potiendum incitarentur. Hinc patriæ prodiones, hinc
rerum publicarum eversiones, hinc cum hostibus clande-
stina colloquia nasci; nullum denique scelus, nullum malum
facinus esse, ad quod suscipiendam non libido voluptatis
impelleret; stupra vero et adulteria et omne tale flagitium
nullis aliis illecebris excitari, nisi voluptatis. Quomque
homini sive natura sive quis deus nihil mente præstabilius
dedisset, huic divino muneri ac dono nihil esse tam ini-
micum quam voluptatem. Nec enim libidine dominante
temperantiæ locum esse; neque omnino in voluptatis regno
virtutem posse consistere. Quod quo magis intelligi posset,

B. ΦΥΣΙΚΑ ΚΑΙ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ.

α'. Ἐκ τοῦ περὶ τᾶς μαθηματικᾶς.

I. Λέγει δὲ (Ἀρχύτας ὁ Πυθαγόρειος) ἐν τῷ περὶ μαθηματικῆς εὐθὺς ἐναρχόμενος τοῦ λόγου τὰδε·

Καλῶς μοι δοκοῦντι (οἱ περὶ Πυθαγόραν) τὸ περὶ τὰ μαθήματα διαγιῶναι, καὶ οὐθὲν ἀτοπον ὀρθῶς αὐτῶ; περὶ ἕκαστον θεωρῆν. Περὶ γὰρ τᾶς τῶν ὄλων φύσιος καλῶς διαγιόντες, ἐμελλον καὶ περὶ τῶν κατὰ μέρος, οἷά ἐντι, ὀφείσθαι. Περὶ τε δὴ τᾶς τῶν ἀστρων ταχυτάτος, καὶ ἐπιτολᾶν, καὶ δυσίων παρέδωκαν ἡμῖν διάγνωσιν· καὶ περὶ γαμετρίας, καὶ ἀριθμῶν, καὶ οὐχ ἥμισα περὶ μῶσικᾶς^α· ταῦτα γὰρ τὰ μαθήματα δοκοῦντι ἤμεν^β ἀδελφεά. Πρῶτον μὲν ὦν ἐσκέψαντο, ὅτι οὐ δυνατόν ἐντι ἤμεν ψόφον, μὴ γεναιθείας πλαγᾶς τινων ποτὶ ἄλλαλα. Πλαγὰν δὲ ἔφαν γίνεσθαι, ὅκκα τὰ φερόμενα ἀπαντιάζωντι^γ ἄλλοις Συμποτητᾶ^δ μὲν ἐναντίαν φορὰν φερόμενα, ἀπαντιάζοντα αὐτὰ αὐτοῖς^ε συγγαλᾶν· τὰ δὲ ὁμοίως φερόμενα, μὴ ἴσῳ δὲ τάχει, περικαταλαμβανόμενα παρὰ^ς τῶν ἐπιφερομένων, τυπτόμενα ποιῆν ε ψόφον. Πολλῶς μὲν δὴ αὐτῶν οὐκ ἐντι ἡμῶν τᾶ φύσι οἴους

τε γινώσκεισθαι· τὼς μὲν διὰ τὰν ἀσθένειαν τᾶς πλαγᾶς· τὼς δὲ διὰ τὸ μακροῦ τᾶς ἀφ' ἡμῶν ἀποστάσιος· τινὰς δὲ καὶ διὰ τὰν ὑπερβολὰν τῷ μεγέθειος· οὐ γὰρ παραδύεσθαι εἰς τὰν ἀκοὰν ἡμῖν τὼς μεγάλωος τῶν ψόφων, ὡσπερ οὐδὲ τὰ σύστομα τῶν τευχέων, ὅκκα πολὺ τις ἐγγέη, οὐδὲν ἐγγεῖται. Τὰ μὲν ὦν ποτικίπτοντα ποτὶ τὰν ἀίσθασιν, τὰ μὲν ἀπὸ τᾶν πλαγᾶν ταχὺ παραγίνεται, καὶ ὀξεία φαίνεται, τὰ δὲ βραδείως καὶ ἀσθενέως, βαρέα δοκοῦντι ἤμεν. Αἱ γὰρ τις βράβδον λαβῶν κινεῖ ὀρθῶς καὶ ἀσθενέως, τᾶ πλαγᾶ βρῦν ποιασεῖ^β τὸν ψόφον· αἱ δὲ κατταχὺ τε καὶ ἰσχυρῶς, ὀξύν. Οὐ μόνον δὲ κατὰ τοῦτο γνοίημεσ ἂν, ἀλλὰ καὶ ὅκκα ἁμέσ^γ ἢ λέγωμεσ ἢ αἰείδωμεσ, χρῆζόμεσ καὶ μέγα φθέγγεσθαι καὶ ὀξύ, σφοδρῶ τῷ πνεύματι φθεγγόμενοι. Ἔτι δὲ καὶ τοῦτο συμβαίνει, ὡσπερ ἐπὶ βελῶν· τὰ μὲν ἰσχυρῶς ἀφιέμενα πρόσω φέρεται, τὰ δὲ ἀσθενέως, ἐγγύς· τοῖς γὰρ ἰσχυρῶς φερομένοισι μᾶλλον ὑπακοῦει ὁ ἀήρ, τοῖς δὲ ἀσθενέως, ἦσσον. Τοῦτο δὲ καὶ ταῖς φωναῖς συμβήσεται· τᾶ^δ μὲν ὑπὸ τῷ ἰσχυρῷ τῷ πνεύματος φερόμενα^ε μεγάλα τε ἤμεν καὶ ὀξεία, τᾶ^ς δὲ ὑπὸ ἀσθενέως, μικρά τε καὶ βαρεῖα. Ἄλλα μὲν καὶ τοῦτο κατείδομεσ ἰσχυρῶ τὸπω^ς ἂ σαμῆψ^ο, ὅτι τῷ αὐτῷ φθεγγαμένο μέγα μὲν, πόρσωθεν κἀκούσαμεσ· μικρὸν δέ, οὐδὲ ἐγγύθεν. Ἄλλι

ingere animo jubebat tanta incitatum aliquem voluptate corporis, quanta percipi posset maxima: uemini censebat fore dubium, quin tandem, dum ita gauderet, nihil agitare mente, nihil ratione, nihil cogitatione consequi posset. Quocirca nihil esse tam detestabile tamque pestiferum, quam voluptatem: si quidem ea, quum major esset atque longior, omne animi lumen exstingeret.

(Cicero de Senectute cap. XII.)

8. Verum ergo illud est, quod a Tarentino Archyta, ut opinor, dici solitum, nostros senes commemorare audivi ab aliis senibus auditum; si quis in cælum ascendisset naturamque mundi et pulchritudinem siderum perspexisset, insuauem illam admirationem ei fore, quæ jucundissima fuisset, si aliquem, cui narraret, habuisset.

(Cicero de Amicitia cap. XXIII.)

B. PHYSICA ET MATHEMATICA.

I. E libro de Mathematica.

I. Dicit autem (Archytas Pythagoreus) in libro de Mathematica statim initio tractatus hæcæ:

Bene mihi videntur (Pythagorei) de disciplinis judicasse, ac sine ineptiis recte de unaquaque quæsiuise. Quum enim de universi natura recte statuissent, volebant etiam qualia singula essent considerare. Astrorum igitur celeritatem eorumque ortus et occasus cognitos nobis tradiderunt, itemque geometriam et numeros maximeque musicam: quippe hæ disciplinæ videntur esse cognatæ. Primum igitur reputarunt, non posse fieri sonitum nisi facta quorundam inter se percussione. Percussionem au-

tem fieri dixerunt, quando quæ mouentur inter se occurrerent. Nam volantia quidem eodem tempore, quæ contrario motu feruntur, postquam invicem occurrerunt, a motu cessare: quæ autem similiter feruntur, sed non æquali celeritate, deprehensa ab insequentibus, percussa sonum edere. Horum quidem multos non tales esse, ut a nobis noscantur, partim propter ictus debilitatem, partim propter intervalli quo a nobis distant longinquitatem, partim etiam propter nimiam magnitudinem; non enim accidere ad aures nostras magnos sonos, quemadmodum etiam in vascula angusti oris, si quis multum infundat, nihil infunditur. Quæ igitur sensibus percipiuntur, eorum alia ictibus celeriter allabantia acuta apparent, alia tarde atque imbecille, gravia videntur esse. Si quis enim baculum sumtum moveat recta ac parum valide, ictu faciet sonitum gravem: si vero celeriter et fortiter, acutum. Neque vero solum eo modo hoc cognoscimus, sed etiam, quando nos vel loquimur vel canimus, vehementi spiritu utentes magna et acuta voce verba proferre volumus. Porro etiam idem contingit quod in jaculis, siquidem fortiter vibrata longe feruntur, invalido jactu, prope; quia fortiter vibratis magis cedit aer, parum valide, minus. Hoc vocibus quoque continget, ut quæ fortiore spiritu profertur magna et acuta sit, quæ invalido spiritu, parva et gravis. Cæterum et hoc e certo spatii signo intelleximus, nos clare sonantem eundem hominem e longinquo audivisse, submisso loquentem ne e propinquo quidem. Verum in tibiis etiam spiritus qui ex ore emittitur in propiora ab ore foramina incidens propter vim vehementem acutiorem sonum dat, in remotiora, graviorem; ut

μὰν καὶ ἔν γα τοῖς αὐλοῖς τὸ ἐκ τοῦ στόματος φερόμενον πνεῦμα ἐς μὲν τὰ ἐγγύς τοῦ στόματος τρυπήματα ἐμπίπτον, διὰ τὰν ἰσχύϊν τὰν σφοδρὰν ὀξύτερον ἄχρον ἀφίησιν, ἐς δὲ τὰ πόρσω, βαρύτερον· ὥστε δῆλον, ὅτι ἂ ταχεῖα κίνασις ὀξύν ποιεῖ, ἂ δὲ βραδεῖα βαρύν τὸν ἄχρον. Ἀλλὰ μὰν καὶ τοῖς ῥόμβοις τοῖς ἐν ταῖς τελεταῖς κινουμένοις τὸ αὐτὸ συμβαίνει· ἀσυγῆ μὲν κινούμενοι βαρύν ἀφιεντι ἄχρον, ἰσχυρῶς δὲ, ὀξύν. Ἀλλὰ μὰν καὶ ὁμοίως ὁ ἄκαλαμος· αἶκα τις αὐτῷ τὸ κάτω μέρος ἀπορράζας ἐμφουσῆ, ἀφήσει τινὰ βαρεῖαν φωνάν· αἱ δὲ καὶ ἐς τὸ μέσον ἢ ἀνωτάτω ἄ μέρος αὐτῷ, ὀξὺ φηγεῖται. Τὸ γὰρ αὐτὸ πνεῦμα διὰ μὲν τῷ μακρῷ τόπῳ ἀσθενὲς φέρεται, διὰ δὲ τῷ μήνους σφοδρὸν. Εἰπὼν δὲ καὶ ἄλλα περὶ τοῦ διαστηματικῆν εἶναι τὴν τῆς φωνῆς κίνησιν, συγκεφαλαιουῦται τὸν λόγον, ὡς ὅτι μὲν δὴ τοὶ ὀξεῖς φθόγγοι τάχιον κινέονται, τοὶ ἂ δὲ βαρεῖς, βράδιον, φανερὸν ἅμιν ἐκ πολλῶν γέγονεν.

(Porphyrus Comment. ad Ptolemæi Harmonica in Jo. Wallisii Opp. Mathem. Oxonii 1699 editis vol. III pag. 236-238. Emendavi : ἂ μουσικῆς; codd. μουσικῆς. ἂ ἤμεν; codd. εἶμεν. ἂ ἀπαντιάζονται; codd. ἀπαντάξαντα. ἂ συμποτητῆ; codd. συμπετητῆ. ἂ αὐτοῖς; codd. αὐτοῖς. ἂ παρὰ; codices περὶ. ἂ ποιῆν; codd. ποιῆν. ἂ ποιασεῖ; codd. ποιήσει. ἂ γνοίημεν ἂν ἄλλα καὶ ὄκα ἅμα; libri γνοίημεν ἄλλα καὶ ὄκα ἅμα. ἂ τῆ μὲν; codd. τὰ μὲν. ἂ φερόμενα; libri φερόμενα. ἂ τῆ δὲ; codd. τὰ δὲ. ἂ τόπω; libri τόπω. ἂ συμῆψ; codices συμῆψ. ἂ κίνασις; libri κίνησις. ἂ ὁμοίως ὁ ἄκαλαμος; codices οὗτο ἄκαλαμος. ἂ τινὰ βαρεῖαν φωνάν; codd. ἡσυχάμην φωνάν vel τινὰ ἅμιν φωνάν. ἂ ἐς τὸ μέσον ἢ ἀνωτάτω μέρος αὐτῷ; libri ἐς τὸ ἥμισυ ἢ ἀπόστον μέρος αὐτῷ. ἂ τοι; libri τοι. ἂ τοι δὲ; libri οἱ δὲ. Cæterum prima hujus fragmenti verba in hunc modum scripta exhibet Nicomachus Arithm. lib. I cap. 3 p. 70 ed. Ast.

Ἀρχύτας ὁ Ταραντίνος ἀρχόμενος τοῦ ἀρμονικοῦ τὸ αὐτὸ οὕτω πως λέγει· Καλῶς μοι δοκοῦντι τὸ περὶ τὰ μαθήματα διαγνώμεναι, καὶ οὐδὲν ἄτοπον αὐτοῖς ὀρθῶς, οἷά ἐντι, περὶ ἐκάστῳ φρονέειν· περὶ γὰρ τῆς τῶν ὄλων φύσιος καλῶς διαγνόντες ἐμελλον καὶ περὶ τῶν κατὰ μέρος, οἷά ἐντι, Καλῶς ὀφείσθαι. Περὶ δὲ δὴ τῆς ἀριθμητικῆς καὶ γεωμετρίας καὶ σφαιρικῆς παρέδωκαν ἅμιν σαφῆ διάγνωσιν, οὐχ ἥμισυ δὲ καὶ περὶ μουσικῆς. Ταῦτα γὰρ τὰ μαθήματα δοκοῦντι ἕμμεναι ἀδελφεά. Τὰ τῷ ὄντος πρῶτιστα δύο εἶδεα τὰν ἀναστροφῶν ἔχει.)

β'. Ἐκ τῶν διατριβῶν.

II. Καὶ δοκεῖ ἂ λογιστικὰ ποτὶ τὰν ἄλλαν σοφίαν τὰν μὲν ἄλλαν τεχνῶν καὶ πολὺ διαφέρειν, ἀτὰρ καὶ τῆς γεωμετρικῆς ἐναργεστέρως ἂ πραγματεύεσθαι ἂ θελεῖ· καθ' ἂ ἐκλείπει γὰρ ἂ γεωμετρία, τὰς ἀποδείξεις ἂ λογιστικὰ ἐπιτελεῖ. Καὶ ὁμοῦ ἐντι·εἰδένω τε ἂ πραγματεία, καὶ τῶν περὶ τὰ εἶδεα ἂ.

(Stobæus Eclog. lib. I cap. I pag. 4 ed. Gaisford. Emendavi : ἂ ἐναργεστέρως; codd. ἐναργεστέρω. ἂ καὶ ὁμοῦ ἐντι εἰδένω τε ἂ πραγματεία καὶ τῶν περὶ τὰ εἶδεα; codd. καὶ ὁμοῦ εἰμὲν εἰδένω τε ἂ πραγματεία, καὶ τὰ περὶ τοῖς εἶδεσιν.)

γ'. Ἐκ τοῦ περὶ νοῦ καὶ αἰσθησεως.

III. Αἰσθασίς μὲν ἐν σώματι γίνεται, νόος δ' ἐν ψυχῇ. Τὸ μὲν γὰρ ἀρχὰ τῶν αἰσθητῶν ὑπάρχει, τὸ δὲ τῶν νοητῶν. Πλάθεος γὰρ μέτρον ἀριθμὸς, μέγεθος δὲ ποῦς, ῥοπαῆς δὲ καὶ στάθμας ζυγόν, ὀρθότατος δὲ καὶ εὐθύτατος κανὼν καὶ στάθμα ὀρθὰ γωνία. Οὕτως δὲ καὶ τῶν μὲν σωματῶν αἰσθασίς μέτρον, τῶν δὲ νοητῶν νόος ἀρχὰ καὶ μέτρον ἐντι. Καὶ ὁ μὲν νόος ἀρχὰ νοητῶν τε καὶ φύσις ἂ πράτων· ἂ δὲ αἰσθασίς αἰσθητῶν καὶ φύσις δευτέρων ἂ. Ὁ μὲν γὰρ ἅμιν ἐντι ἀρχὰ τῆς ψυχῆς, ἂ δὲ τῷ σώματος. Καὶ ὁ μὲν

manifestum sit, celeris motu acutum, tardo gravem sonum edi. Sed et rhombis qui in mysteriis moventur idem accidit : quippe leniter moti gravem reddunt sonum, fortiter acutum. Quin etiam similiter calamus : si quis obstructa infima parte eum inflaverit, gravem sonum edet : si vero media aut summa parte, acute sonabit. Namque idem spiritus per longius loci intervallum amissa vi penetrat, per brevius spatium retenta vehementia pervadit. Sed alia quoque in eam sententiam locutus, ut vocem per intervalla moveri diceret, facta disputationis summa ait, acutos sonos celerius moveri, graves tardius, e multis rebus nos intelligere.

2. E disputationibus.

II. Ac videtur arithmetica reliquæ scientiæ comparata cum aliis artibus multo antecellere, tum vero etiam pla-

nus ac diligentius quam geometria ea quæ vult pertractare : ubi enim deficit geometria, ibi probationes arithmetica absolvit. Quin etiam simul formarum eorumque quæ formis conveniunt pervestigatio est.

3. Ex libro De mente et sensu.

III. Sensus quidem in corpore reperitur, mens autem in anima. Nam ut ille eorum quæ sub sensus cadunt principium est : ita hæc eorum quæ sub intellectum. Etenim multitudinis mensura numerus habetur, longitudinis autem pes, ponderis vero et amissis trutina, porrectionis denique et rectitudinis regula et norma rectus angulus. Sic etiam corporum quidem mensura sensus est, rerum autem intelligendarum mens principium ac mensura. Et mens quidem intelligibilium suæque natura primarum rerum principium est, sensus vero sensibilium

νόος τῶν τιμιωτάτων ἐντί κριτάς, ἃ δ' αἰσθασίς τῶν χρησιμωτάτων. Ἄ μὲν γὰρ αἰσθασίς τῷ σώματος ἐνεκεν συνέστακε καὶ τᾶς ἐς τοῦτο λειτουργίας, ὃ δὲ νόος καὶ τᾶς ἐς ταῦτα πολυφραβοῦσιν. Καὶ ὁ μὲν νόος ἐντί ἀρχᾶ τᾶς ἐπιστάμας, ἃ δ' αἰσθασίς τᾶς δόξας· ἃ μὲν γὰρ ἔχει τὰν ἐκ τῶν αἰσθητῶν ἐνέργειαν, ὃ δὲ τὰν ἐκ τῶν νοατῶν. Τυγχάνοντι δὲ τὰ μὲν αἰσθητὰ τῶν πραγμάτων κινάσιος μεταλαμβάνοντα κοινὰ ἔόντα, τὰ δὲ νοατὰ στάσιος καὶ ιδιότατος. Παραπλασίως δὲ καὶ ἃ αἰσθασίς καὶ ὁ νόος ἔχοντι. Ἄ μὲν γὰρ αἰσθασίς τῷ αἰσθητῷ, τὸ δ' αἰσθητὸν καὶ κινεῖται καὶ μεταβάλλει καὶ οὐδέποτε ἐν ταυτῷ ἀτρεμεῖ· διὸ καὶ μᾶλλον καὶ ἤττον καὶ βέλτιον καὶ χεῖρον γίνεται ὄρη· ὃ δὲ νόος τῷ νοατῷ, τὸ δὲ νοατὸν ἀκίνατον ἐξ οὐσίας· διὸ οὔτε μᾶλλον, οὔτε ἤττον, οὔτε βέλτιον, οὔτε χεῖρον ἐντί νοεῖν τὸ νοατόν. Καὶ καθάπερ νόος τὸ πρῶτον βλέπει καὶ τὸ παραδειγμα, οὕτως ἃ αἰσθασίς τὰν εἰκόνα καὶ τὸ δεύτερον. Ὁ μὲν γὰρ νόος οὐκ ἀνθρωπινὸν ἀπλῶς, ἃ δ' αἰσθασίς ἀπλῶς τὰν τῷ ἄλιω σφαῖραν ἢ τὰς χειροτεχνῶν ἐργασίας βλέπει^α. Ἔτι μὲν νόος ἀμερῆς καὶ ἀδιαιρέτος, καθάπερ μόνος καὶ στιγμᾶ· παραπλασίως δὲ καὶ τὸ νοατόν. Τὸ γὰρ εἶδος οὔτε πέρας σώματος ἐντί οὔτε ὄρος, ἀλλὰ μόνον τύπως τῷ ὄντος, ἃ ὄν ἐντί, ἃ δ' αἰσθασίς μεριστὰ καὶ διαιρετά. Τῶν γὰρ ὄντων ἐντί τὰ μὲν αἰσθητὰ, τὰ δὲ δοξαστά, τὰ δὲ ἐπιστατά, τὰ δὲ νοατά. Καὶ τὰ μὲν σώματα, ὧν ἐντί τις ἀντιτυπία, αἰσθητὰ· δο-

ξαστά δὲ τὰ μετέγοντα τῶν εἰδῶν ὡς αἱ εἰκόνας, οἷον ὁ τις ἀνθρώπος τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ τὸ τι τρίγωνον τῷ τριγώνῳ· ἐπιστατά δὲ τὰ τοῖς εἶδεσι συμβεβακότα ἐξ ἀνάγκης, ὡς ἐν γεμετρίᾳ τὰ τοῖς σχήμασι· νοατά δὲ αὐτὰ τὰ εἶδη, καὶ αἱ ἀρχαὶ τῶν ἐπιστατῶν· οἷον αὐτός ὁ κύκλος, καὶ τρίγωνον, καὶ σφαῖρα. Τυγχάνοντι δὲ καὶ ἐν ἀμῖν αὐτοῖς κατὰ ψυχὰν γνώσις τέτταρες, νόος, ἐπιστάμα, δόξα, αἰσθασίς· ὧν αἱ μὲν δύο τῷ λόγῳ ἀρχαὶ ἐντι, οἷον νόος καὶ αἰσθασίς, τὰ δὲ δύο τέλη οἷον ἐπιστάμα καὶ δόξα. Τὸ δὲ ὁμοιον ἀεὶ τῷ ὁμοίῳ γνωστικόν, ὅθεν φανερόν ἐστι ὁ μὲν νόος ἐν ἀμῖν τῶν νοατῶν γνωστικός, ἃ δ' ἐπιστάμα τῶν ἐπιστατῶν, ἃ δὲ δόξα τῶν δοξαστῶν, ἃ δ' αἰσθασίς τῶν αἰσθητῶν. Διόπερ ὧν δεῖ μεταβαίνειν ἀπὸ μὲν τῶν αἰσθητῶν ἐπὶ τὰ δοξαστά τὰν ὑπόνοιαν, ἀπὸ δὲ τῶν δοξαστῶν ἐπὶ τὰ ἐπιστατά, καὶ ἀπὸ τούτων ἐπὶ τὰ νοατά· ταῦτα δὲ σύμφορα ποιητέα θεωροῦντα^α δι' αὐτῶν ἀλάθειαν. Διωριζόμενος δὲ τούτων τὰ νοατά^α δεῖ νοῆσαι, καθάπερ γραμμὰν δίχα τετραμέναν καὶ ἴσα πάλιν ἐκατέρων τμήματα τετραμένα ἔχουσαν ἠνὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ οὕτω διηρήσθω κατὰ τὸν αὐτὸν ποττὸ ὄρατόν, καὶ πάλιν ἐκάτερον οὕτω διωρίσθω, ὥστε^β διαφέρειν σαφηνεῖα τε καὶ ἀσαφεία ποτ' ἀλλαλα. Τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον τῷ μὲν δὴ αἰσθητῷ τὸ μὲν ἄτερον τμήμα ἐντι, τὰ τε εἶδωλα τὰ ἐν τοῖς ὑδασι καὶ ἐν τοῖς κατόπτροις, τὸ δ' ἄτερον^β μέρος, ὧν αὐτῶν αἱ^γ εἰκόνας, φυτὰ καὶ ζῶα· τῷ δὲ νοατῷ τὸ μὲν ἀνάλογον

et sua natura secundarum. Namque ut illa nobis animæ principium est, ita hic corporis. Porro mens de præstantissimis rebus iudicat, sensus de utilissimis. Quippe quomodo sensus corporis causa atque ad illud iuvandum procreatus est: sic mens ad has res prudenter considerandas adhibetur. Præterea mens scientiæ principium est, sensus opinionis: siquidem hand aliter hic sub sensus cadentium habet perfunctionem atque illa intelligibilium. Jam vero sensibilia moventur et communia sunt, intelligibilia consistunt ac singularia apparent. Similiter sensus quoque ac mens se habent. Etenim sensus quidem ad id quod sentiri potest refertur; hoc autem et movetur et mutatur, neque unquam quiescit, ideoque forte tum magis ac minus, tum melius ac deterius sentiuntur: mens vero ad id quod intelligi potest refertur, hoc autem naturæ suæ convenienter motu caret, ideoque nec magis nec minus, neque melius neque deterius intelligitur. Jam quemadmodum mens primum et exemplum conspicit, sic sensus simulacrum et secundum. Nimirum ut mens non simpliciter hominem considerat: ita simpliciter sensus solis orbem vel artificum opera. Accedit quod mens quidem unitatis et puncti instar individua et indiscreta est: similiter omnis res intelligibilis. Forma enim neque finis neque terminus corporis est, sed tantum figuratio rei, quatenus res est: at sensus dividi ac separari potest. Nempe eorum quæ sunt alia sensu, alia opinione, alia scientia, alia

denique intellectu comprehenduntur. Et corpora quidem quæ resistunt sensu comprehenduntur; opinione autem quæ formas habent, ut imagines, velut homo quidam hominis, et triangulum quoddam trianguli; scientiâ vero quæ necessario formis eveniunt, ut in geometria figuris; intellectu denique cum ipse formæ, tum doctrinarum principia, ut ipse circulus, ipsum triangulum, ipsa sphaera, Jam in anima quoque nostra quattuor censantur cognoscendi facultates, mens, scientia, opinio, sensus; e quibus duo rationis principia sunt, mens ac sensus, duo fines, scientia et opinio. Quum porro simile semper a simili cognoscatur, efficitur ut mens nostra quæ sub intellectum cadunt cognoscat, scientia quæ sub scientiam, opinio quæ sub opinionem, sensus quæ sub sensum. Quamobrem transcendunt est a sensibilibus ad opinabilia, ab opinabilibus ad ea quæ sub scientiam cadunt atque ab his ad intelligibilia: hæc autem apte inter se conjungenda sunt per ea veritatem spectanti. Ex his intelligibilia definite cogitari oportet, tanquam lineam bifariam divisam et æqualia rursus utriusque partis segmenta pro pari portione habentem: atque ita dispartita sit linea pro portione oculis conspicua, rursusque utraque pars sic distincta sit, ut perspicuitate et obscuritate inter se differant. Eodem modo sensibilibus alterum segmentum continet simulacra in aquis et speculis repercussa, alterum plantas et animalia, quorum sunt istæ imagines: intelligibilium vero

ἔχον ὡς αἱ εἰκόνες τὰ περὶ μαθήματα γένεά ἐντι¹. Οἱ γὰρ περὶ γαμετρίαν^m, ὑποθέμενοι τό τε περισσὸν καὶ τὸ ἄρτιον καὶ σχήματα καὶ γωνίᾳ τρισσά εἶδεα, ἐκ τούτων πραγματεύονται τὰ λοιπά· τὰ δὲ πράγματα εἴωντι ὡς εἰδότες, λόγον τε οὐκ ἔχοντι διδόμεν οὐδ' αὐτοῖςⁿ οὐτ' ἄλλοις, ἀλλὰ τοῖς μὲν αἰσθατοῖς, ὡς εἰκός, χρεῶνται, ζατοῦντι δὲ οὐ ταῦτα, οὐδὲ τούτων ἕνεκα ποιεῦντι τὼς λόγως, ἀλλὰ τᾶς διαμέτρω χάριν καὶ αὐτῷ τετραγώνω. Τὸ δεύτερον τμᾶμά ἐντι τῷ νοατῷ, περὶ δ' ἂ^o διαλεκτικὰ κατασχολεῖται^p. Αὐτὰ^q γὰρ τῶ ὄντι οὐ τὰς ὑποθέσεις^r, ἀλλ' ἀρχάς τε καὶ ἐπιβάσεις ποιεῖται, μέχρι ἂν ἐπ' ἀνυπόθετον^s τῷ παντὸς ἀρχὰν ἔλθῃ, καὶ πάλιν αὐτὰς ἐχομένα καταβῆ^t ἐπὶ τὰν τελευτάν, οὐδενὶ προσχρωμένα^u αἰσθατῶ, ἀλλ' εἶδειςιν αὐτοῖς δι' αὐτῶν. Ἐπὶ δὲ τέτταροι^v τούτου τμᾶμασι καλῶς ἔχει διανέμεν καὶ τὰ πάθεα τᾶς ψυχᾶς, καὶ καλέσαι νόασιν μὲν τὸ^y ἐπὶ τῷ ἀκροτάτῳ, διάνοιαν δὲ ἐπὶ τῷ δευτέρῳ, ἐπὶ δὲ τῷ τρίτῳ πίστιν, εἰκασίαν δὲ ἐπὶ τῷ τετάρτῳ.

(Stobæus Eclog. lib. I cap. 40 pag. 317 seqq. ed. Gaisford. usque ad verba ἂ δὲ δοῦα τῶν δοξαστῶν, ἂ δὲ αἰσθασις τῶν αἰσθατῶν. Reliqua servavit Jamblichus in Villosioni Anecdotis Græcis tom. II pag. 199. Congruit autem hic locus cum iis quæ leguntur apud Platonem de Republ. lib. VI p. 510 seq. Emendavi : ^a φύσι πρᾶτων; codd. φύσει πρῶτον vel πρᾶτων. ^b φύσι δευτέρων; libri φύσει δευτέρων. ^c τὰς χειροτεχνᾶν ἐργασίας βλέπει; codd. τὰς χειροτεχνᾶτων. ^d ποιητέα θεωροῦντα; cod. ποιητά, θεωρούμενα. ^e τούτων τὰ νοατὰ; cod. τούτων τὰ μὲν ταῦτα. ^f ἔχουσαν; deest in cod. ^g κατὰ; cod. καί. ^h ὥστε διαφέρεν σαφηνεῖα τε καὶ ἀσαφεία ποτ' ἄλλαλα; cod. καὶ διαφέρεν σαφηνεῖα τε καὶ

ἀσαφεία ποτ' ἄλλα. ¹ ἄτερον, cod. ἔτερον. ² αὐτὰι αἱ; cod. ταῦτ'. ³ γένεά ἐντι; cod. γένη ἐντί. ^m γαμετρίαν; cod. γεωμετρίαν. ⁿ οὐθ' αὐτοῖς; cod. οὐτ' αὐτοῖς. ^o ἂ διαλεκτικὰ; cod. διαλεκτικά. ^p κατασχολεῖται; cod. κατασχόληται. ^q αὐτὰ; cod. αὐτά. ^r τῶ ὄντι οὐ τὰς ὑποθέσεις, ἀλλ' ἀρχάς τε καὶ ἐπιβάσεις ποιεῖται; cod. τῶ ὄντι τὰς ὑποθέσεις, ἀλλ' ὑποθέσεις, ἀλλ' ἀρχάς τε καὶ ἐπιβάσεις ποιεῖται. ^s μέχρι ἂν ἐπ' ἀνυπόθετον τῷ παντὸς ἀρχὰν ἔλθῃ; cod. μέχρι τῷ ἀνυπόθετῳ ἐπὶ παντὸς ἀρχὰν ἔλθῃ. ^t καὶ πάλιν αὐτὰς ἐχομένα καταβῆ; cod. καὶ πάλιν ἐχομένα καταβῆ. ^u οὐδενὶ προσχρωμένα; cod. οὐδενὶ προσχρωμένα. ^v τέτταροι; cod. τέταροι. ^y καὶ καλέσαι νόασιν μὲν τὸ ἐπὶ τῷ ἀκροτάτῳ; cod. καὶ καλέσαι τὸ νοάσεμεν ἐπὶ τῷ ἀκροτάτῳ.)

δ'. Ἐκ τοῦ περὶ ἀρχῶν.

IV. Ἀνάγκα καὶ δύο ἀρχὰς ἦμεν τῶν ὄντων, μίαν μὲν, τὰν συστοιχείαν ἔχουσαν τῶν τεταγμένων καὶ ὀριστῶν, ἑτέραν δὲ τὰν συστοιχείαν ἔχουσαν τῶν ἀτάκτων καὶ ἀοριστῶν. Καὶ τὰν μὲν ῥητὰν καὶ λόγον ἔχουσαν καὶ τὰ ἕντα ὁμοίως συνέχεν, καὶ τὰ μὴ ἕντα ὀρίζεν καὶ συντάσεν^a. Πλατιάζουσαν γὰρ αἰετοῖς γινομένοις εὐλόγως καὶ εὐρύθμως ἀνάγεν ταῦτα, καὶ τῆ καθ' ὄλω ὥσιας τε καὶ εἰδεις μεταδιδόμεν. Τὰν δ' ἄλογον καὶ ἄῤῥητον καὶ τὰ συντεταγμένα λυμαίνεσθαι, καὶ τὰ ἐς γένεσιν τε καὶ ὥσιαν παραγινομένα διαλύεν· πλατιάζουσαν γὰρ αἰετοῖς πράγμασιν ἐχομοῦν αὐταυτὰ^b. Ἄλλ' ἐπαίπερ ἀρχαὶ δύο κατὰ γένος ἀντιδιαίρουμένηαι τῶν πραγμάτων^c τυγχάνοντι, τῶ τὰν μὲν ἦμεν ἀγαθοποιόν, τὰν δ' ἦμεν κακοποιόν, ἀνάγκα καὶ δύο λόγως ἦμεν, τὸν μὲν ἕνα τᾶς ἀγαθοποιῶ φύσις, τὸν δ' ἕνα τᾶς κακοποιῶ. Διὰ τοῦτο καὶ τὰ

segmentum parti imaginum plenæ respondens disciplinarum genera repræsentat. Etenim geometræ postquam numeros impares et pares et figuras angulorumque triplicem speciem posuerunt, his convenienter reliqua pertractant : ipsas autem res prætermittunt quasi scientes, earumque neque sibi neque aliis rationem reddere possunt, sed rebus quæ sub sensus cadunt, ut par est, utuntur neque has perscrutantur, neque propter eas multa verba faciunt, sed de diametro et ipso quadrato disserunt. Alterum segmentum est intelligibilem, circa quæ dialectica versatur. Hæc enim revera non argumenta, sed principia et fundamenta ponit, donec ad universi principium non positum perveniat, atque illi rursus ad hærens ad finem descendat, nulla re quæ subjecta sensibus est, sed ipsis per se rerum formis utens. Per hæc quattuor segmenta decet etiam animi affectiones dispertire, atque appellare summæ partis affectionem intelligentiam, secundæ cogitationem, tertiæ fidem, quartæ imaginationem.

4. E libro de Principiis.

IV. Duo etiam necesse est rerum esse principia, alterum seriem ordinatorum et finitorum, alterum inordinatorum et infinatorum complectens : et illud quidem effabile ac rationis particeps tum ea quæ sunt continere, tum quæ non sunt definire et componere, semperque rebus adjunctum rationi ac numero convenienter eas producere universoque naturam ac speciem largiri : hoc vero ratione carens et ineffabile tum composita corrumpere, tum nascens dissolvere perpetuoque rebus adhærens ipsas sibi assimilare. Sed quoniam generatim duo contrariarum rerum principia sunt, quod alterum boni est, alterum mali causa : duæ quoque rationes, altera beneficæ, altera maleficæ naturæ requiruntur. Quapropter tam artis quam naturæ opera hæc duo primum nanciscuntur, formam et substantiam. Ex his forma facit, ut certum quid res sit : substantia subjecta formam accipit. Atqui nec

τέγχα καὶ τὰ φύσι^a γινόμενα δύο τούτων πρῶτον μετέληθεν, τῆς τε μορφῆ καὶ τῆς ὀσίης. Καὶ ἂ μὲν μορφῆ ἐντι αἰτία τῷ τότε τι ἦμεν· ἂ δ' ὀσία τὸ ὑποκαίμενον, παραδεχόμενον τὴν μορφῆ. Οὔτε δὲ τῆ ὀσία ὀδὸν τέ ἐντι μορφῆς μετῆμεν αὐτῆ ἐξ αὐτῆς, οὔτε μὲν τὴν μορφῆ γενέσθαι περὶ τὴν ὀσίαν, ἀλλ' ἀναγκαῖον ἐτέραν τινὰ ἦμεν αἰτίαν, τὴν κινάσοισαν τὴν ἐστῶ τῶν πραγμάτων ἐπὶ τὴν μορφῆ. Ταύταν δὲ τὴν πράταν τῆ δυνάμι^e καὶ καθυπερτάταν ἦμεν τῶν ἀλλῶν· ὀνομαζέσθαι δ' αὐτὰν ποθῆκει θεόν· ὥστε τρεῖς ἀρχὰς ἦμεν ἤδη, τὸν τε θεόν, καὶ τὴν ἐστῶ τῶν πραγμάτων, καὶ τὴν μορφῆ. Καὶ τὸν μὲν θεὸν τεχνίταν καὶ τὸν κινέοντα, τὴν δ' ἐστῶ τὴν ὕλαν καὶ τὸ κινεόμενον, τὴν δὲ μορφῆ τὴν τέγχαν ποθ' ἂν κινέεται^f ὑπὸ τῷ κινέοντος ἂ ἐστῶ. Ἄλλ' ἐπεὶ τὸ κινεόμενον ἐναντίας ἑαυτῶ δυνάμιας ἴσχει τὰς τῶν ἀπλῶν σωμάτων, τὰ δ' ἐναντία συναρμογῆς τινος δεῖται καὶ ἐνώσιος, ἀνάγκα ἀριθμῶν δυνάμιας καὶ ἀναλογίας καὶ τὰ ἐν ἀριθμοῖς καὶ γεμετρικοῖς^g δεικνύμενα παραλαμβάνειν, ἂ καὶ συναρμόσαι καὶ ἐνώσαι τὰ ἐναντιώτατα^h δυνασεῖται τὴν ἐστῶ τῶν πραγμάτων ποττὰν μορφῆ. Καθ' αὐτὰν μὲν γὰρ ἔσσα ἂ ἐστῶ ἀμορφὸς ἐντι, κινθεῖσα δὲ ποτὶ τὴν μορφῆ ἔμμορφος γίνεται καὶ λόγον ἔχουσα τὸν τῆς συντάξις. Ὅμοιως δὲ εἴ τι κινέεταιⁱ τὸ κινεόμενόν ἐντι καὶ τὸ πράτως κινέον· ὥστ' ἀνάγκα τρεῖς ἦμεν τὰς ἀρχὰς, τὴν τε ἐστῶ τῶν πραγμάτων, καὶ τὴν μορφῆ, καὶ τὸ ἐξ αὐτῶ κιναιτικὸν καὶ ἀόρατον τῆ δυνάμι. Τὰ δὲ τοιοῦτον οὐ νόον μόνον ἦμεν δεῖ, ἀλλὰ καὶ νόω τι κρέσσον· νόω δὲ κρέσσον ἐντι, ὅπερ ὀνομαζομεν θεόν, φανερώς. Ὁ μὲν ὢν τῷ ἴσω λόγος περὶ τὴν βῆταν καὶ λόγον ἔχουσαν φύσιν ἐντι· ὃ δὲ τῷ ἀνίσω περὶ τὴν ἀλογον καὶ ἀβῆτον· αὐτὰ δ' ἐντι ἂ ἐστῶ,

καὶ διὰ τοῦτο γένεσις καὶ φθορὰ γίνεται περὶ ταύταν, καὶ οὐκ ἄνευ ταύτας.

(Stobæus Eclog. lib. I cap. 35 pag. 278 seqq. ed. Gaisf. Emendavi : ^a συντάσσειν; codd. συντάσσειν. ^b αὐταυτα cum Gaisfordio; codd. αὐ ταῦτα. ^c τῶν πραγμάτων; codd. τὰ πράγματα. ^d φύσι; codd. φύσει. ^e δυνάμι; libri δυνάμει. ^f ποθ' ἂν κινέεται cum Kænio ad Greg. Corinth. pag. 194; codd. καὶ πόθεν κινέεται. ^g γεμετρικοῖς δεικνύμενα παραλαμβάνειν; codd. γεωμέτρους δεικνύμενα παραλαμβάνειν vel παραλαμβάνειν. ^h ἂ καὶ συναρμόσαι καὶ ἐνώσαι τὰ ἐναντιώτατα δυνασεῖται τὴν ἐστῶ τῶν πραγμάτων ποττὰν μορφῆ cum Kænio ad Greg. Corinth. p. 277; codd. ἂ καὶ συναρμόσαι ἐνώσαι τῆ δυνάμι τε ἐν τὰ ἐστῶ τῶν πραγμάτων ποττὰν μορφῆν. ⁱ ὁμοίως δὲ εἴ τι κινέεται τὸ κινεόμενόν ἐντι καὶ τὸ πράτως κινέον; codd. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ δυσκινέεται τὸ κινεόμενόν ἐστι τὸ πράτως κινέον.)

V. Ἀρχὰ τῆς τῶν ἰόντων γνώσις τὰ αὐτόθεν φαινόμενα. Τῶν δ' αὐτόθεν φαινομένων τὰ μὲν ἐντι νοατά, τὰ δ' αἰσθατά· νοατὰ μὲν τὰ ἀκίνητα, αἰσθατὰ δὲ τὰ κινεόμενα. Κριτήριον δὲ τῶν μὲν νοατῶν ὁ κόσμος, τῶν δ' αἰσθατῶν ἂ αἰσθασίς. Τῶν δὲ μὴ αὐτόθεν φαινομένων τὰ μὲν ἐντι ἐπιστατά, τὰ δὲ δοξαστά· ἐπιστατὰ μὲν τὰ ἀκίνητα, δοξαστά δὲ τὰ κινεόμενα. Δεῖ δὲ ταῦτα τρία νοῆσαι, τὸ τε κρῖνον καὶ τὸ κρινόμενον καὶ ποθ' ὅπερ κρῖνεται^j καὶ τὸ μὲν κρῖνον ἦμεν τὸν νόον καὶ τὴν αἰσθασίν· τὸ δὲ κρινόμενον τὸν λόγον, ποθ' ὅπερ δὲ κρῖνεται τὸ αὐτόθεν φαινόμενον· τούτου δὲ τὸ μὲν νοατόν, τὸ δὲ αἰσθατόν. Ἐπικρῖνει δὲ ὁ νόος τὸν λόγον, ὅκα μὲν ποτὶ τὸ νοατόν ἐπιβάλλων, ὅκα δὲ ποτὶ τὸ αἰσθατόν. Ὅκα μὲν γὰρ περὶ νοατῶν

substantia per se potest formam accipere, nec illa hanc vestire, sed major alia flagitatur causa, quæ rerum substantiam ad formam perducatur, eademque prima ac potentissima sit : quam quidem vocari convenit Deum. Itaque tria jam sunt principia, Deus, rerum substantia et forma : Deus quidem epifex et motor, substantia autem materia et mota, forma denique ars, ad quam a motore substantia perducitur. Jam quia quod movetur contrarias in se habet corporum simplicium vires, contraria autem compagem quandam et copulam desiderant : numerorum vires ac proportionales et arithmeticas geometricasque demonstrationes oportet assumere, quæ res maxime contrarias substantiam cum forma conjungere et copulare possint. Nam per se quidem substantia informis est, formæ autem admota figuratur et compositionis rationem accipit. Si quid autem movetur, pariter motum atque id quod primum movet exstare oportet. Quocirca tria sunt ponenda principia, rerum substantia, forma, quodque per se movet ac vi oculis inaccessa valet. Tale quid autem non tantum mentem esse, sed etiam menti præstare oportet :

menti autem manifesto præstat, quem Deum vocamus. Quamobrem æqualis quidem ratio ad effabilem et rationis participem naturam, inæqualis autem ad rationis expertem et ineffabilem pertinet : ea vero substantia est, ideoque in hac, non sine hac ortus et interitus cernuntur.

V. Rerum cognitionis principium ab iis quæ cernuntur sumitur. Ea vero partim intellectu partim sensu percipiuntur, illo immobilia, hoc mobilia : quorum priora mundo, posteriora sensu judicantur. Quæ autem non cernuntur, partim scientia partim opinione comprehenduntur, illa immobilia, hæc mobilia. Tria autem hæc flagitantur, quod judicet, quod judicetur et ad quod judicetur : quorum primum est mens ac sensus, alterum vero ratio, tertium denique id quod cernitur : id quod partim intellectu, partim sensu percipitur. Judicat porro rationem mens, nunc intelligibilibus, nunc sensibilibus inhærens. Quando enim ratio de intelligibilibus quaerit, ad hæc intenditur mens ; quando de sensibilibus, ad illa advertitur. Idcirco cum fictæ figurarum et numerorum descriptiones in geometria sunt, tum quæstiones de causis factorum et

μαστεύηται ὁ λόγος, ποτὶ τὸ νοατὸν ποτιβάλλει, ἅκα δὲ περὶ αἰσθητῶν, ποτὶ τὸ αἰσθητόν. Καὶ δι' αὐτὸ ψευδογραφίαι ἐν γαμετρίᾳ κατὰ σχήματα καὶ ἀριθμοὺς ἐμφαίνονται, αἰτιολογίαι δὲ καὶ εἰκοτολογίαι ἐν φυσιολογίᾳ καὶ πολιτικῶν κατὰ γένεσιν καὶ πράξεις. Τὸ μὲν γὰρ ὅτι ἐν διπλῶν λόγῳ ἀρμονία τυγχάνει, ποτὶ τὸ νοατὸν ποτιβάλλων ὁ λόγος γινώσκει· τὸ δ' ὅτι συμφωνεῖ ὁ διπλῶς λόγος, διὰ τῆς αἰσθήσεως ἐπιμαρτυρεῖται. Καὶ τῶν μηχανικῶν δὲ τοὶ λόγοι ποτὰ νοατὰ ποτιβάλλονται σχήματα καὶ ἀριθμῶς καὶ ἀναλογίας, τὰ δὲ ἀποτελέσματα ποτὶ τὰ αἰσθητά· μεθ' ὧν γὰρ ταῦτα θεωρεῖται καὶ κινῆσις. Καθόλου δὲ ἀμάχανον γινώμεν τὸ διὰ τί ἐν ἑκάστῳ, μὴ προειδόμενος τὸ τί ἐντι ἑκάστον. Κρίνεται δὲ τὸ μὲν τί ἐντι ἑκάστον τῶν ἐόντων τῶ νόμῳ· τὸ δὲ διὰ τί ἐντι, ἢ ὅτι οὕτως ἔχει, λόγῳ καὶ αἰσθᾶσι· ὁ λόγῳ μὲν, ἅκα δεῖξιν τινος σαμάνωμεν διὰ συλλογισμῶν, ὑπάρχοντος ἐξ ἀνάγκης, αἰσθᾶσι δὲ, ἅκα ἐπιμαρτυρώμεθα τὸν λόγον διὰ τῆς αἰσθήσεως.

(Stobæus Eclog. lib. I cap. 35 pag. 283 seq. ed. Gaisf. Scripsi : ἄ διὰ τί; codd. ὅτι. ὁ αἰσθᾶσι; codd. αἰσθᾶσι.)

ε'. Ἐκ τοῦ περὶ τοῦ ὄντος.

VI. Πάντα μοι δοκοῦντι ἁμαρτάνειν ὁ αἰ λέγοντες δύο λόγῳ περὶ παντός λέγεσθαι ἐναντίως ἀλλήλοις ναμερτίας ἀμφοτέρως. Ἐγὼ δὲ πρῶτον τοῦτ' ἀδύνατον νομίζω, ἀμφοτέρων πιστῶν ἐόντων, ἐναντίως ἤμεν ἀλλήλοις, ὡς τὸ καλὸν τῷ καλῷ καὶ τὸ λευκὸν τῷ λευκῷ. Ἀλλὰ γὰρ οὐχ οὕτως ἔχει, ἀλλὰ ἐντι τὸ καλὸν καὶ αἰ-

σχροὺν ἐναντία, καὶ τὸ λευκὸν καὶ τὸ μέλαν. Οὕτω δὲ καὶ τὸ ναμερτές -τῶ ψεύδει φαμέν, οὐδὲ ναμερτίας δύο λόγῳ λέγεσθαι, ἢ δύο ψεύδεις, ἀλλὰ τὸν μὲν ἀλαθῆ, τὸν δὲ ψεύσαν. Ὁ γὰρ τῶν ψυχῶν ἑπαινῶν τῷ ἀνθρώπῳ καὶ τὸ σῶμα μευφόμενος οὐχ ὑπὲρ ταυτῶ ἀν λέγοι ὁ τι, εἰ μὴ καὶ εἴ τι περὶ τῆς γῆς λέγοι καὶ τῷ οὐρανῷ ταυτόν. Ταῦτα γὰρ δύο ἐντι, ἀλλ' οὐχ ἐν ὄνομα. Καὶ τί δὲ θέλω καὶ τοῦτο δεῖξαι; Ὁ γὰρ λέγων περὶ τῶν Ἀθανάτων, ὡς ἐντι κατὰ λόγον ἀνδρες ἀγαθοί, καὶ ὁ λέγων, ὡς ἐντι περὶ χάριτας φαῦλοι, οὐκ ἐναντία λέγοντι. Τὰ γὰρ ἐναντία περὶ ταυτὸ πρῶγμα ἀντικεῖται ἀλλήλοις, ταῦτα δὲ δύο ἐντι πράγματα.

(Stobæus Eclog. lib. II cap. 2 pag. 521 seq. ed. Gaisf. Scripsi : ἁμαρτάνειν; codd. ἁμαρτάνειν. ὁ ἀν λέγοι τι; libri λέγοι τι.)

VII. Ἀρχύτας ἔλεγεν ἐν τῇ κινήσει τῇ φυσικῇ ἐνεῖναι τὴν τοῦ ἰσοῦ ἀναλογίαν (κινεῖσθαι γὰρ ἀνάλογον πάντα), ταύτην δὲ μόνην εἰς αὐτὴν ἀνακάμπτειν, ὥστα κύκλους ποιεῖν καὶ στρογγύλα, δταν, ἐγγένηται.

(Aristoteles Problem. XVI, 9 pag. 915 ed. Bekker.)

ε'. Ἐκ τῶν ὄρων.

VIII. Τί ἐστι νηνεμία; Ἡρεμία ἐν πληθει ἀέρος. Τί ἐστι γαλήνη; Ὁμαλότης θαλάττης.

(Aristoteles Metaph. lib. VII, 2 pag. 1043 ed. Bekker.)

probabiles conjecturas de rerum ortu in physiologia ac prudentia civili. Etenim harmoniam quidem duplici ratione contineri, ratio intelligibilibus intenta videt: convenire autem duplicem hanc rationem sensus docet. Quin etiam mechanici allatis rationibus figuras et numeros et proportionales ad intelligibilia accommodant, at effectus ad sensibilia, quandoquidem in materia ac motu cernuntur. Omnino fieri nequit, ut quis suam cujusque rei causam cognoverit, nisi ejus naturam ante consideraverit. Ac natura quidem cujusque rei mente judicatur, causa autem et modus ratione et sensu: ratione quidem, quum aliquid necessario efficitur; sensu vero, quum sensum rationis testem adhibebimus.

5. E libro de Ente.

VI. Valde falli mihi videntur qui de quavis re duas sententias inter se contrarias, sed utramque veram pronuntiare posse dicunt. Ego primum hoc fieri non posse arbitror, ut si duae sententiae rectae afferantur, eae inter se contrariae sint, quemadmodum pulchrum pulchro et al-

bum albo opponatur. Verumenimvero non ita se habet res, sed contraria sunt pulchrum ac deforme, album et nigrum. Sic etiam verum falso contrarium statuumus, neque duas veras sententias dici contendimus, aut duas falsas, sed alteram veram, alteram falsam. Non enim qui animum hominis laudat, corpus reprehendit, de eodem argumento disserit, nisi forte etiam qui de terra ac de caelo agit, de eodem agere dicendus est; siquidem duo sunt illa, non unum. Sed quid opus est verbis ad hoc demonstrandum? Qui enim Athenienses doctos esse ait et qui eos ingratos vocat, si non contraria dicunt. Quum enim inter se contraria pugnant in eodem, hic utique duo cernuntur.

VII. Archytas dicebat in motu naturali aequam proportionem inesse (omnia enim proportione moveri), hanc autem solam in sese reverti, adeo ut data occasione orbes et rotunda volvat.

6. E libro de Definitionibus.

VIII. Quid est malacia? Quies in multitudine aeris. Quid est maris tranquillitas? Ejus aequalitas.

ζ. Ἐκ τοῦ περι τοῦ παντός.

IX. Ὁ χρόνος ἦτοι τὸ παράπαν οὐκ ἐντί, ἢ ἀμυδρῶς καὶ μῶλις ἐντί. Ὡ γὰρ τὸ μὲν παρεληλυθός οὐκ ἔτι ἐντί, τὸ δὲ μέλλον οὐδέπω ἐντί, τὸ δὲ νῦν ἀμερές καὶ ἀδιαίρητον, πῶς ἂν ἵπάρχοι τοῦτο κατ' ἀλάθειαν;

(Simplicius Comment. in Aristotelis Phys. fol. 137.)

Γ. ΛΟΓΙΚΑ.

Περὶ τῶν δέκα κατηγοριῶν βιβλίον*.

α'. Ἐν πρώτοις ἐνὶ πάσῃ τέχνῃ ταῦτα ἔπονται τὰ πέντε, ὕλη, ὄργανον, μέρος, λόγος δριστικὸς καὶ τέλος. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος λόγος, ἡ οὐσία, πρᾶγμα αὐθύπαρκτον καὶ ὑφεστός, μὴ δεόμενον ἑτέρου πρὸς σύστασιν, κἂν γενέσῃ ὑπόκειται καθὼς γέγονε. Μόνον γὰρ τὸ θεῖον ἀγέννητον καὶ κυρίως αὐθύπαρκτον· οἱ δὲ λοιποὶ λόγοι θεωροῦνται περὶ τὴν οὐσίαν, ποτὶ οὗς ἀντιδιαστελλομένα λέγεται πρᾶγμα αὐθύπαρκτον. Ἐπεὶ οὐχ ὡς πρὸς τὸ θεῖον, οἱ γὰρ ἐννέα λόγοι γίνονται καὶ ἀπογίνονται χωρὶς τῆς τοῦ ὑποκειμένου φθορᾶς, ὅπερ ἐντί τὸ συμβεβαθὸς λεγόμενον. Ἐντί δὲ ὡς τὸ καθόλου συμβεβαθός. Τὸ γὰρ αὐτὸ μέγα καὶ μικρὸν γενόμενον κατὰ τὴν ποσότητα, τῆς φύσεως οὐκ ἐξίσταται· ἂ μὲν γὰρ εἰς ἄχρον εὐεξία ἔοικεν ἂ ἐμποιεῖν αὐξασιν, καὶ τῶ

* E doricis vocum formis paucas in hoc libro restitui, majora tantum menda corrigenda esse ratus.

σάματι ὄγκωσιν, ἂ δὲ ἐγκράτεια καὶ τὸ ὀλιγοσιτῆν καὶ ὑποσπασμόν τινα. Τὸ δὲ αὐτὸ μένει καὶ ὑποκείμενον, οἷον οἱ ἄνθρωποι ὡσαύτως παῖδες ὄντες εἰς ἀνδρὸς ἄλικίαν ἐλάσαντες, οἱ αὐτοὶ κατ' οὐσίαν μένομεν τῆ ποσότητας διαφέροντες, καὶ νῦν μὲν λευκόν, νῦν δὲ μέλαν τὸ αὐτὸ δρᾶται διαλλάττον τῆ ποσότητας, τὴν δὲ οὐσίαν οὐκ ἀμείβει· καὶ νῦν μὲν φίλος ὁ αὐτός, νῦν δ' ἐχθρὸς, διαφέρων τῆ σχέσι καὶ τῶ πρὸς τι λεγομένῳ, καὶ κατὰ τὴν οὐσίαν οὐ διαφέρει· καὶ νῦν μὲν ἐν ταῖς Θήβαις, νῦν δὲ ἐν Ἀθήναις, ὅπερ τὸ τοῦ λόγου ἂν ἑτεροούσιον οὐκ ἐργάζεται. Καὶ κατὰ τὴν οὐσίαν καὶ πέρυσι καὶ νῦν ὁ αὐτὸς διαμένει μὴ ἀλλοιούμενος. Ἔστι τε τοῦ πότε λόγου. Καὶ ἀνάκειται καὶ καθήσται ὁ αὐτός. Πάλιν τοῦ καίσθαι καὶ ὀπλεῖσθαι καὶ ἀνόπλου ὁ αὐτός. Ἔτι δὲ τοῦ ἔχειν. Καὶ τύπτων τις καὶ τέμνων ὁ αὐτὸς μένει ὅτις οὐσίας μὴ ἐξιστάμενος· ἔστι δὲ τοῦ ποιεῖν.

(Scripsi: ἂ εοικεν; codd. ἔειδεν. ὁ ἀνόπλου; codd. ἀνόπλος. ὁ μένει; libri μετὰ.)

β'. Καὶ τέμνεται τις καὶ τύπτεται, ὅπερ ἐστὶ τὸ πάσχειν, τὸν τοῦ εἶναι λόγον διασωζῶν ἀναλλοίωτον. Αἱ μὲν ὦν ἂ τῶν ἄλλων λόγων διαφοραὶ ἐκδηλωτέραί εἰσιν, ἂ δὲ ποότης καὶ τὸ ἔχειν καὶ τὸ πάσχειν θεωρητέρας ἔχουσι διαφοράς· τὸ γὰρ πυρέττειν ἢ ριγῶν ἢ ἀγαλλεσθαι ἀμφιβολίαν ὅτιν ἔχει, πότερον τῆς ποότητος εἰσιν ἢ τὸ ἔχειν ἢ πάσχειν λόγου. Διακρίνεται δὲ οὕτως· αἰ ὁ μὲν γὰρ πυρετός ἐστιν εἴπομεν, ἢ ρίγος, ἢ ἀγαλλίσις, τὴν ποότητα ἐσαμάντα μὲν αἰ' δὲ πυρέττειν, ἢ ριγῶν ἢ ἀγαλλεσθαι, τὸ ἢ

7. E libro de Universo.

IX. Tempus aut omnino non est, aut obscure et vix est. Qujus enim præteritum non est amplius, futurum autem nondum, præsens denique sine partibus et individuorum, quomodo hoc revera esse possit?

C. LOGICA.

De decem Categoris liber.

I. In primis ad omnem artem hæc quinque pertinent, materia, instrumentum, pars, definitio et finis. Ac prima quidem definitio, substantia, res per se subsistens et exstans, neque alia re ad suam constitutionem egens, saltem generationi subest quatenus exstitit. Sola enim divina natura ortus experta est et proprie per se subsistit: at reliquæ definitiones e substantia spectantur, a quibus distincta dicitur res per se subsistens. Neque enim divinæ naturæ conveniunt, siquidem novem definitiones accedunt et decedunt sine subjecti interitu, id quod accidentis nomine vocatur. Est autem ut in universum accidens. Idem enim mensura magnum et parvum factum a sua natura non desciscit: quippe optima corporis habitudo videtur ei incrementum et obesitatem asferre, sed continentis et tenuis victus etiam decrementum quoddam. Idem

quoque subjectum manet, velut homines pueri pariter atque adulti mensura quasi separati naturâ iidem manemus, ac nunc album nunc nigrum idem videtur, discrepans quantitate, sed naturam non mutat: porro idem modo amicus modo inimicus est, dissonus habitu et relatione ad aliquid, sed natura non differt: præterea nunc Thebis, nunc Athenis, quæ res id quod ad definitionem pertinet natura non variat. Quid? quod non mutatus natura idem nunc manet qui ante hoc tempus. Est autem hoc finitionis quando. Quis etiam idem accubat et sedet. Rursus iacendi et arma sumendi et hominis inermis eadem ratio est. Ad hæc habendi. Ultro qui verberat et secat idem manet a natura sua non desciscens. Est vero hæc agendi ratio.

II. Insuper secatur aliquis ac verberatur, quod est patientis, incolumem essentiæ rationem servans. Ac cæterarum quidem substantiarum rationum discrimina aptiora sunt, sed qualitas, item habendi et patiendi species obscuriora discrimina habent: nam febricitare vel frigere vel gaudere dubium est, utrum qualitati, an habendi vel patiendi rationibus annumeranda sint. Res autem sic discernitur: si enim febris est diximus, vel frigus, vel gaudium, qualitatem significavimus: si vero febricitare vel frigere, vel gaudere, habendi notionem indicavimus.

ἔχειν. Διαφέρει δε πάλιν τὸ ἔχειν τοῦ πάσχειν, ὅτι τὸ μὲν ἔχειν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ θεωρεῖται ἄνευ τοῦ ἐνεργουῦτος, τὸ δὲ πάσχειν ποτὶ τὸν ἐνεργοῦντα διαστέλλεται, καὶ ἀπὸ τοῦ ποοῦτος καταλαμβάνεται· εἰ μὲν εἴπομες τέμνεται, ἢ πλήττεται, τὸν πάσχοντα ἐδαλώσαμεν, εἰ ὀδυνᾶται ἢ ἀλγεῖ, τὸ ἔχειν ἐσαμάναμεν!

(Scripti : ^a ὦν; libri οῦν. ^b βιγῶν; codd. βιγᾶν. ^c ἀμφιβολίαν τινὰ; codd. ἀμφιβολίαν ἄν τινα. ^d ἢ; libri ἄν. ^e αἰ; codd. εἰ. ^f αἰ; libri ἄν. ^g βιγῶν; libri βιγᾶν. ^h τὸ; libri τοῦ. ⁱ ἐσαμάναμεν; libri ἐσαμανάμεσθα.)

γ'. Δέκα ὦν, οὐ ^a πλείους λόγους ἔμμενα λέγομεν, ὡς ἐκ τᾶσδε τῆς διαιρέσεώς ἐντι μαθεῖν. Τὸ ὄν ἐν ὑποκειμένῳ ἐντί, ἢ οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ, καὶ τὸ μὲν οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ ποιεῖ τὴν οὐσίαν, τὸ δὲ ἐν ὑποκειμένῳ ἢ καθ' ἑαυτὸ θεωρεῖται, ἢ οὐ καθ' ἑαυτό. Καὶ τὸ μὲν οὐ καθ' ἑαυτὸ ποιεῖ τὰ πρὸς τι. Σχέσεις γὰρ ἐστί τὰ πρὸς τι μὴ καθ' ἑαυτὰ ^b θεωρούμενα, ἀλλὰ συνεισάγοντα ἕτερον. Τὸ γὰρ υἷος ὄνομα συνεισάγει πατέρα, τὸ δὲ δοῦλος δεσπότην, καὶ ἀπλῶς πάντα τὰ πρὸς τι ἐν σχέσει εἰσὶ καὶ οὐ καθ' ἑαυτὰ θεωρούμενα. Τὸ δὲ καθ' ἑαυτὸ ἢ μεριστόν ἐστι, καὶ ποιεῖ τὴν ποσότητα, ἢ ἀμέριστον, καὶ ποιεῖ τὴν ποσότητα. Οἱ δὲ λοιποὶ λόγοι ἔξ ἀπὸ τῆς τούτων μίξεως γίνονται. Ἄ γὰρ οὐσία τᾶ ποσότητα μιγνυμένα ἢ ἐν τόπῳ δράσεται, καὶ τὸν τοῦ ποῦ λόγον ποεῖ, ἢ ἐν χρόνῳ, καὶ τὸν τοῦ πότε ἀποτελεῖ λόγον. Τῇ δὲ ποσότητι μιγνυμένη ἢ ἐνέργειαν ἔχει καὶ ἐστί τὸ

ποεῖν, ἢ πάθος καὶ ποεῖ τὸ πάσχειν. Τοῖς δὲ πρὸς τι συντρέγουσα ἢ ἐν ἄλλῳ τίθεται καὶ τὸ κεῖσθαι λέγεται, ἢ περιτίθεται ἐτέρῳ καὶ τὸ ἔχειν ἐστί. Τέτακται δὲ μετὰ τὴν οὐσίαν ἢ ποσότητος καὶ πρὸ τῆς ποσότητος, ὅτι κατὰ φύσιν ποεῖται ^c τὸ ὄντιον πρᾶγμα καὶ ὄγκον λαμβάνει, καὶ οὕτω περὶ αὐτὸ ἢ ποσότητος καθορᾶται καὶ λέγεται. Ἡ δὲ ποσότης πάλιν προηγέται τοῖς πρὸς τι, ὅτι τὸ μὲν καθ' ἑαυτὸ, τὸ δὲ πρὸς τι ἐν σχέσει. Πρῶτον δὲ καθορᾶται καὶ λέγεται καθ' ἑαυτὸ ἕκαστον, καὶ οὕτως ἐν σχέσει. Ἀκολουθῶς δὲ τούτοις καὶ τὰ λοιπὰ τέτακται· τὸ μὲν γὰρ ποεῖν προηγέται τοῦ πάσχειν, ὅτι τὸ μὲν ἐνεργεῖν τοῦ πάσχειν ἐστί δυνατώτερον.

(Posui : ^a δέκα ὦν, οὐ πλείους; codd. δέκα οῦν πλείους. ^b ἑαυτὰ; codd. ἑαυτό. ^c ποεῖται; libri ποοῦται.)

δ'. Τοῦ δὲ κεῖσθαι λόγος πάλιν προηγέται τοῦ ἔχειν, ὅτι τὸ τίθεσθαι τοῦ περιτίθεσθαι ἀπλούστερον. Τὸ μὲν γὰρ τίθεσθαι ἐντί καὶ τοῦ περιτίθεσθαι δίχα, καὶ περιτίθεσθαι ἄνευ τοῦ τίθεσθαι οὐκ ἔστιν εὐρεῖν· ὁ γὰρ περιτιθέμενος καὶ αὐτὸς πάντως κεῖται· πού, κατὰ μίαν τινὰ τοῦ κεῖσθαι θέσιν, οὐσίαν καὶ καθέδραν καὶ ἀνάκλισιν. Τᾶς μὲν ὦν ^a οὐσίας ἴδιον τὸ μὴ ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἥττον· οὐ μᾶλλον ζῶον ὁ ἄνθρωπος τοῦ ἵππου ὑπάρχει ταῖς οὐσίαις· καὶ τὸ τῶν ἐναντίων ἀνεπίδεκτον εἶναι· τῆς δὲ ποσότητος τόγε μᾶλλον καὶ τὸ ἥττον ἐπιδέχεσθαι, λευκὸν γὰρ μᾶλλον καὶ ἥττον λέγεται καὶ μέλαν. Τῆς δὲ ποσότητος ἴδιον τὸ ἴσον ^b καὶ ἄνισον· ἢ γὰρ σπιθαμῇ τῇ ὀργυξ

Rursus autem habendi et patiendi verba intellectu inter se differunt, quod habendi vis ipsa per se spectatur sine agentis personæ, patiendi autem notio ab eo qui agit distinguitur et effectoris mente comprehenditur : si enim diximus *secatur* vel *percutitur*, patientem indicavimus, si *angitur* vel *dolet*, habendi notionem significavimus.

III. Decem igitur, non plures substantiæ rationes esse dicimus, ut ex hac divisione disci licet. Ens in subjecto est, aut non est in subjecto, atque illud quidem quod non est in subjecto substantiam constituit, quod autem in subjecto est aut per se spectatur, aut non per se. Atque illud non per se spectandum efficit referenda ad aliquid. Nam necessitudines sunt res ad aliquid relatæ nec per se considerandæ, sed aliud simul introducetes. Etenim filii nomen simul patrem introducit, servi vocabulum simul dominum, omninoque res omnes quæ ad aliquid referuntur necessitudinem habent ac non per se spectantur. Quidquid autem per se consideratur aut dividuum est, et quantitatem creat, aut individuum ideoque qualitatem gignit. At reliquæ sex substantiæ rationes ex harum mixtura oriuntur. Nam substantia quantitati mixta aut in loco cernitur et finitionem ubi producit, aut in tempore, et definitionem *quando* generat. Porro quantitati mixta aut efficaciam habet estque ipsum *agere*, aut affectum assu-

mit facitque *patis*. Præterea rebns ad aliquid relatis consentiens aut in alio ponitur vocaturque *jacere*, aut alii imponitur estque *habere*. Excipit autem substantiam quantitas prægrediturque qualitatem, quod naturæ congruenter fit quævis res molemque nanciscitur ac sic in ea qualitas et cernitur et nominatur. Rursus qualitas antecedit res ad aliquid relatas, quia qualitas per se consideratur, relatio ad aliquid necessitudine alii jungitur. Primum vero per se quidque et inspicitur et appellatur ac tum demum necessitudine junctum. His convenienter etiam reliqua ordinata sunt. Nam agere tempore prius quam pati est, si quidem efficacia potentior judicanda quam patientia.

IV. Rursus jacendi definitio habendi finitionem anteit, propterea quod poni simplicius est quam imponi. Etenim poni licet etiam ita, ut nihil imponatur; at imponi sine positione nihil potest. Nimirum impositus et ipse utique jacet alicubi jacentis in morem, ut vel stet, vel sedeat, vel recubet. Cæterum substantiæ proprium est neque contentionem admittere neque remissionem : quippe natura sua homo non magis animal est, quam equus; pariterque a rebns contrariis abhorret : qualitatis autem est altio rem et inferiorem gradum admittere, siquidem magis album et minus album vel nigrum dicitur. Quantitatis

άνισος, και τρεῖς παλισηται τῇ σπιθαμῇ ἴσαι, και τὰ πέντε τοῖς δέκα άνισα, τὰ δὲ δις πέντε ἴσα τοῖς δέκα.

(Scripsi : ^a ὦν; libri οὖν. ^b ἴσον; codd. ἴσον.)

ε'. Τοῦ πρὸς τι δὲ ἴδιον τὸ συνάγειν τὰ ἀντικείμενα· πατὴρ δὲ γὰρ ὄντος ἐστὶ και υἱός, και δεσπότης ὄντος ἐστὶ και δοῦλος. Και λέγεται τοῦ δὲ ποῦ περιούχ, τοῦ δὲ πότε τὸ μὴ διαμένειν, τοῦ δὲ ποιεῖν ἢ ἐνέργεια, τοῦ δὲ πάσχειν τὸ πάθος, τοῦ δὲ κείσθαι ἢ ἐπίθεσις, τοῦ ἔχειν δὲ ἢ περίθεσις. Προτερεύει τὰ ἐκ τῆς οὐσίας και τῆς ^a ποσότητος τῶν ἐκ τῆς οὐσίας και τῆς ποότητος, τὰ δὲ ἐκ τῆς οὐσίας πάλιν και τῆς ποότητος τῶν ἐκ τῆς οὐσίας και τῶν πρὸς τι. Πάλιν τὸ ποῦ προτερεύει τὸ πότε, ὅτι τὸ μὲν ποῦ τοπικόν ἐστὶ, ὃ δὲ τόπος διαμονῆν ἔχει, τὸ δὲ πότε χρονικόν ἐστὶν, ὃ δὲ χρόνος οὐκ ἔχει διαμονῆν ἀεικίνατος ὦν. Τὸ δὲ ἀρεμείν προτερεύει τῆς κινάσιος ^b. Τὸ δὲ ποιεῖν πάλιν τοῦ πάσχειν προτέτακται, ὅτι τὸ ἐνεργεῖν τοῦ πάσχειν ἐστὶ προηγούμενον· τὸ δὲ κείσθαι προηγέεται τοῦ ἔχειν.

(Scripsi : ^a τῆς; codd. τῆς. ^b κινάσιος; libri κινάσεως.)

ΤΗΣ ΟΥΣΙΑΣ ΛΟΓΟΣ Α

ζ'. Διαιρεῖται ἡ οὐσία εἰς σῶμα και ἀσώματον, τὸ σῶμα εἰς ἐμφυχον και ἀψυχον, τὸ ἐμφυχόν εἰς αἰσθητὸν και ἀναίσθητον, τὸ αἰσθητὸν εἰς ζῶον και ζωόφυτον, οὐκ ἀντιδιαιρούμενον μὲν. Διαιρέεται δὲ ^a ὁμῶς τὸ

ζῶον εἰς λογικὸν και ἄλογον, τὸ λογικὸν εἰς ὀνητὸν και ἀθάνατον, τὸ ὀνητὸν εἰς τὰ ὑπ' αὐτῶ τῶ εἶδει, ἀνθρώπον, βοῦν και ἵππον και τὰ λοιπά· τὰ δὲ ^b εἰς, εἰς τὰ καθ' ἕκαστα οὐτιδανά. Ἐκαστον δὲ πάλιν τῶν ἀνωθεν ἀντιδιαιρουμένων ἰδίως ἔχει διαιρέσεις, παραπλησίως μέγρι τῶν ἀτόμων και οὐτιδανῶν και καθ' ἕκαστα προϊούσας.

(Scripsi : ^a δὲ ὁμῶς; codd. δὲ οὖν ὁμῶς. ^b τὰ ἐ; codd. τάδε.)

ΤΗΣ ΠΟΣΟΤΗΤΟΣ ΛΟΓΟΣ Β.

ζ'. Τὸ δὲ ποσὸν ^a εἰς ἐπτὰ διαιρεῖται, εἰς γραμμίαν, ἐπιφάνειαν, σῶμα, τόπον, χρόνον, ἀριθμὸν και λόγον. Και τὸ μὲν ἐντι αὐτῆς τῆς ποσότητος συνεχές ^b, τὸ δὲ διωρισμένον· και συνεχῶς τὰ πέντε, τοῦ δὲ διωρισμένου τὰ δύο, ὃ ἀριθμὸς και ὃ λόγος. Ἐτι τῆς ποσότητος τὸ μὲν ἐκ θέσιν ἐχόντων πρὸς ἀλλήλα τῶν ἑαυτοῖς μορίων συνέστακεν, ὅσον ἢ γραμμὰ, ἢ ἐπιφάνεια, τὸ σῶμα, και ὃ τόπος, τὸ δὲ ἐξ οὐκ ἐχόντων θέσιν, ὡς ὃ ἀριθμὸς, και ὃ λόγος, και ὃ χρόνος· εἰ γὰρ και τοῦ συνεχῶς ἐντι ὃ χρόνος, ὁμῶς θέσιν οὐκ ἔχει, ὅτι μὴ διαμένον· τὸ δὲ οὐ διαμένον πῶς ἂν ἔχοι θέσιν; Ἀπὸ δὲ τοῦ ποσοῦ και αἱ τέσσαρες τῶν ἐπισταμῶν ἐξευρέθησαν· τὸ γὰρ συνεχές ποσόν, ἢ ἀκίνατον, και ποιεῖ τὴν γεωμετρίαν, ἢ κίνατὸν και ποιεῖ τὰν ἀστρονομίαν τὸ δὲ διωρισμένον ἢ ἀκίνατὸν ἐντι και ποιεῖ τὰν ἀριθμητικάν, ἢ κίνατὸν και ποιεῖ τὰν μουσικάν.

vero propria æqualitas et inæqualitas habetur : nam palmus major impar est ulnæ, tres autem minores palmi majori æquales sunt; item quinarius numerus denario impar est, at quinarius numerus duplicatus denario par est.

V. Relationis ad aliquid proprium est conjungere contraria : nam patris est etiam filius ac domini etiam servus. Porro finitionis ubi dicitur esse ambitus, definitionis quando nulla permansio, agendi efficacia, patiendi affectio, jacendi positio, habendi impositio. Antegreditur vero quidquid substantiæ et quantitatæ proprium judicatur substantiæ et qualitatæ proprietates, rursus autem quidquid substantiæ et qualitatæ proprium apparet peculiare substantiæ et relationis ad aliquid rationes. Rursus finitio ubi prægreditur definitionem quando, quia ubi ad locum spectat locusque permanet, quando autem ad tempus pertinet, quod propter motum sempiternum non durat. Præterea quies antecedit motionem. Rursus agere ordine prius est quam pati, idcirco quia efficacia patientiam præcedit; denique jacere ordine prius est quam habere.

SUBSTANTIÆ DEFINITIO I.

VI. Dividitur substantia in corpus et incorporeum, corpus in animatum et inanimatum, animatum in sensile et insensile, ensile in animal et plantam animantem, nulla divisione ex adverso opposita. Dividitur autem

animal in rationale et irrationale, rationale in mortale et immortale, mortale in ea quæ sub speciem subjecta sunt, hominem, bovem et equum et reliqua : species vero in singula particulas. Rursus unaquæque series rerum bipartita divisione supra oppositarum proprias habet partitiones, similiter usque ad individua corpora et particulas et singula procedentes.

QUANTITATIS DEFINITIO II.

VII. Quantitas septifariam dividitur, in lineam, superficiem, corpus, spatium, tempus, numerum et sermonem. Atque ipsius quidem quantitatæ alia pars continua est, alia discreta : porro continuæ partis quinque sunt species, discretæ duæ, numerus et sermo. Præterea quantitatæ aliæ formæ ex partibus constant quæ situm quandam inter se habent, velut linea, superficies, corpus et spatium, aliæ ex iis quæ non habent, ut numerus et sermo et tempus : quamvis enim continuæ partis tempus sit, tamen situm non habet, quia non permanet; quod autem non permanet, quomodo id habeat situm? Quantitas etiam quattuor disciplinarum inventrix fuit : siquidem continua quantitas aut immobilis est et geometriam gignit, aut mobilis et astronomiam parit, discreta autem quantitas aut immobilis est et arithmeticam creat, aut mobilis et musicam producit.

(Posui : ^a ποσόν; codd. πόσον. ^b συνεχές, τὸ δέ; codd. συνεχές. Τὸ δὲ.)

ΛΟΓΟΣ ΠΟΟΤΗΤΟΣ ΤΡΙΤΟΣ.

η'. Ἄ δὲ ποότης διαιρεῖται ^a εἰς ταῦτα, ἔξιν καὶ διαθέσιν, παθητικὰν ποότητα καὶ πάθος, δύναμιν καὶ ἀδυναμίαν, σχῆμα καὶ μορφήν. Ἔστι ^b δ' ἂ μὲν ἕξις ἐπίτασις διαθέσεως καὶ μονιμότης καὶ ἴδρυσις ἐκ τῆς συνεχοῦς καὶ ἐνεργουμένης διαθέσεως, οἷον εἰς φύσιν μετενεχθεῖσα καὶ δευτέρα τις χρηματίσασα φύσις. Λέγεται δὲ ἕξις καὶ τὰ κατὰ φύσιν ἄμμιν προσόντα καὶ μὴ ἐκ διαθέσεως καὶ προκοπᾶς ἐγγινόμενα, ὡς ἡ ὄψις καὶ αἱ λοιπαὶ τῶν αἰσθήσεων. Καὶ ἂ παθητικὰ ποότης ὁμοίως τοῦ πάθους ἐστὶν αὐξησις καὶ ἐπίτασις καὶ μείωσις. Τὸ δὲ πάθος καὶ τὰν παθητικὰν ποότητα ἐπὶ ὀργῆς καὶ μίσους καὶ ἀκολασίας καὶ τῶν λοιπῶν ^c τᾶς κακίας παθῶν καὶ τῶν ἐκ νόσου παθημάτων, θερμότητος καὶ ψυχρότητος, νῦν μὲν ἐπὶ τῆς ἕξεως καὶ διαθέσεως τιθέασιν ^d, νῦν δὲ ἐπὶ τᾶς παθητικᾶς ποότητητος καὶ ^e τοῦ πάθους, καὶ ἔντιν ^f εἰπεῖν, ὅτι καθὸ μὲν μεθεκτόν, ἔξιν προσηγόρευσα, καθὸ δὲ πάθος ἐμποεῖ, παθητικὰν ποότητα ταῦτα ὀνόμασαν, ὃ ἐστὶν ^g εἰς ἴδρυσιν καὶ μονιμότητα εἰπεῖν.

(Posui : ^a διαιρεῖται; codd. διάκειται. ^b ἔστι; codd. ἐστὶ. ^c λοιπῶν; libri λοιπέων. ^d τιθέασιν; libri τίθησιν. ^e καὶ; deest in codd. ^f ἔντιν; libri ἔντιν. ^g δ' ἔστιν; libri δ' ἐστίν.)

θ'. Ἡ γὰρ μετρίξ ἀλλοίωσις πάθος ὀνόμασται, ὡς τε ^a ἀπὸ τοῦ μὲν μετέχοντος ἕξις ἂν γένοιτ' ἢ θερμό-

της, οὕτως ^b ἀπὸ τοῦ ἀλλοιωθέντος ^c παθητικὰ ποότης ἢ πάθος δύναμις λέγεται, οἷον ἐπὶ τοῦ βρέφους, ὅταν λέγη τις ^d δυνάμει δρομικόν ἐστὶ, δυνάμει φιλόσοπον, καὶ ἀπλῶς ὅταν ἄρτι μὲν οὐκ ἔχη ^e τὸ δύνασθαι ἐνεργεῖν, περιόδοις δὲ ^f χρονικοῖς ἐνδεχόμενον ἐγγενέσθαι τὸ δύνασθαι. Ἀδυναμία ^g δὲ ὅταν ἀνεπίδεκτος ἂ φύσις ἢ ^h ἐπὶ τῷ τινά ποτε ἐνεργεῖαν παραδέξασθαι, οἷον ἀνθρώπῳ τὸ ἀναπτᾶναι ἀδύνατον, καὶ ἵππῳ τὸ δμιλέειν, καὶ ἀετῷ βιοτεύειν ἐν ὕδατι, ἢ ὅσα κατὰ φύσιν ἀδύνατα. Σχῆμα δὲ λέγεται ἡ τοιαύτη διατύπωσις καὶ διάπλασις· μορφή δὲ ἡ ἐξῴθεν ἐπιφανομένη ποιότης ἐκ χρώματος καὶ διαμόρφωσις ἢ ἡ ἐπιπολάζουσα εὐχροία, ἢ καὶ ἡ τοῦναντίον δύσχροία, καὶ ἀπλῶς ἡ τοιαύτη ἐπιβάλλουσα τῇ ὄψει τῆς ἐπιφανείας μορφή. Οἱ δὲ τὸ μὲν σχῆμα ἐπὶ τῶν ἀψύχων διέλαβον, τὰν δὲ μορφήν ἐπὶ τῶν ἐμψύχων. Οἱ δὲ εἶπον ⁱ σχῆμα μὲν τὸ χωροῦν ^k διὰ βάρους, μορφήν δὲ τὴν ἐξ ἐπιπολῆς ἐπιφάνειαν, περὶ ὧν μεμαθήκατε.

(Scripsi : ^a ὡστε; codd. ὡς τε. ^b οὕτως ἀπὸ τοῦ; codd. ἀπὸ δὲ τοῦ. ^c ἀλλοιωθέντος; codd. ἀλλοιούντος. ^d λέγη τις; codd. λέγη. ^e ἔχη; codd. ἔχει. ^f περιόδοις δὲ χρονικοῖς; libri παρόδοις χρονικοῖς. ^g ἀδυναμία; libri ἀ δυναμία. ^h ἢ; libri ἂ. ⁱ εἶπον; libri εἰπεῖν. ^k χωροῦν; codd. ἐγχωροῦν.)

ΛΟΓΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΣ ΤΙ.

ι'. Τῶν πρὸς τι γενικώτερον ἢ ^a διαίσεις τετραχῶς διαιρεῖται, φύσει, τέχνᾳ, τύχᾳ καὶ προαιρέσει· φύσει μὲν ὡς πατὴρ πρὸς τὸν υἱόν, τέχνᾳ δὲ ὡς μαθητῆς πρὸς

TERTIA QUALITATIS DEFINITIO.

VIII. Qualitas dividitur in habitum et affectionem, patibilem qualitatem et perturbationem, vim et Imbecillitatem, figuram et formam. Est vero habitus intentio affectionis atque adeo constantia ac stabilitas ejus perpetuitate innixa, quasi in naturam versa et altera quaedam exorta natura. Præterea habitus dicitur quidquid naturæ nobis insitum est ac non affectione et progressu nobis hæret, ut visus cæterique sensus. Quin etiam patibilis qualitas similiter perturbationis est vel incrementum et intentio vel diminutio. Cæterum perturbationem et patibilem qualitatem de ira et odio et licentia reliquisque vitiosis perturbationibus et morbis, calore et frigore, loquentes, nunc in habitu et affectione ponunt, nunc pro patibili qualitate et perturbatione habent, ideoque dicere licet, eos quatenus participata res sit habitum vocasse, quatenus asserat perturbationem, patibilem qualitatem hoc rerum genus nominasse, quod in stabilitatem et constantiam convenit.

IX. Etenim modica animi commotio perturbatio appellata est, utque ejus culpa qui caloris particeps est, calor in habitum abire possit : ita ab eo qui commotus animo

est patibilis qualitas vel perturbationis facultas nomen mutuatur, velut quum quis infantem cursu valere dicit vel facultate philosophum esse, omninoque quum nunc quidem non habet agendi facultatem, fieri autem potest, ut certis temporum curriculis facultas illa ei contingat. Imbecillitas vero est, quum natura ab efficacia quadam aliquando abhorret, velut neque homini subvolare licet, neque equo loqui, neque aquilæ in aqua vivere, vel quæcumque naturæ repugnant. Figura porro appellatur talis conformatio et facies : forma autem externa qualitas e colore orta et effigies vel eminentis coloris sive suavitas sive e contrario insuavitas, omninoque hujusmodi in oculos incurrens oris species. Quidam figuram de inanimatorum dicit statuerunt, formam de animatis. Alii vocarunt figuram quidem id quod altius penetrat, formam vero eminentem oris speciem, de quibus audivistis.

QUARTA DEFINITIO RELATIONIS AD ALIQUID.

X. Res ad aliquid relatæ generatim quadrifariam dividuntur, natura, arte, fortuna et consilio : natura quidem ut pater ad filium comparatus, arte vero ut discipulus ad magi-

διδάσκαλον, τύχα δὲ ὡς δῶλος πρὸς δεσπότην, καὶ προαιρέσει ὡς φίλος πρὸς φίλον καὶ ἐχθρὸς πρὸς ἐχθρόν, εἰ καὶ ἀπλῶς πάντα φύσει.

(Scripsi : ^a ἡ διαίρεσις; codd. διαίρεσις.)

ΛΟΓΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ ΤΟΥ ΠΟΥ.

ια'. Τὸ ποῦ διαιρεῖται κατὰ τὸ ἀπλούστερον ἐξαχῶς, ἄνω, κάτω, ἐμπροσθεν, ὀπισθεν, δεξιὰ καὶ ἀριστερά. Ποικίλλεται δὲ ἕκαστον τούτων· τοῦ γὰρ ἄνω πολλαὶ διαφοραὶ ἐν αἰθέρι, ἐν ἀστροῖς μέχρι τοῦ πύλου, ὑπὲρ τὸν πύλον, καὶ τὰ κάτω ὡσαύτως, καὶ τὰ ἄπειρα ^a ἀπείρως τοῖς μερικωτέροις τόποις ποικίλλεται. Ἡ δὲ τούτων ^b μεγίστη ἀμφιβολία λεχθήσεται.

(Posui : ^a ἄπειρα; codd. ἀπειράκις. ^b τούτων μεγίστη; codd. ἡ δὲ τούτων ἡ μεγίστη.)

ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΠΟΤΕ ΕΚΤΟΣ.

ιβ'. Τὸ δὲ πότε εἰς τὸν ἐνεστώτα, παρρηχάμενον καὶ μέλλοντα διαιρεῖται· ὁ ἐνεστώς ἀδιάρητος, ὁ παρρηχάμενός εἰς ἐννέα, ὁ μέλλον εἰς πέντε. Ἐν δὲ τοῖς ὑπερτάτοις περὶ τούτων ἐλέγθη.

(Vide Simplicium ad Aristot. Categ. fol. 5. 6. Conf. Schol. Arist. pag. 80 ed. Brandis.)

ΛΟΓΟΣ ΕΒΔΟΜΟΣ ΤΟΥ ΠΟΙΕΙΝ.

ιγ'. Τὸ δὲ ποιεῖν διαιρεῖται εἰς πρᾶξιν καὶ λόγον καὶ διανόημα. Ἄ πρᾶξις εἰς τὰν διὰ χειρῶν ἐργασίαν,

εἰς τὰν δι' ὀφθαλμῶν καὶ ὀργάνων ἐργασίαν καὶ εἰς τὰν διὰ ποδῶν. Καὶ τούτων ἕκαστον εἰς ἰδικὰς ἐργασίας τὰς κατὰ μέρος διαιρουμένας. Ὁ δὲ λόγος εἰς τὰν Ἑλλάδα γλώτταν, εἰς βάρβαρον, καὶ τούτων ἕκαστη εἰς διαλέξεις ποικίλλεται. Τὸ δὲ διανόημα εἰς μυρία ^a τῶν νοημάτων ἐγκοσμίων τε καὶ ὑπερκοσμίων. Ὑπεστὶ ^b τῷ ποιεῖν καὶ ὁ λόγος καὶ τὸ διανόημα ἐνεργεῖα ὄντα τοῦ λογικοῦ. Φαμέν γάρ, τί ποιεῖ ὁ δεῖνα; ἀποκρινόμεθα ὁμιλεῖ, διαλέγεται, διανοεῖται, λογίζεται, καὶ τὰ ἐξῆς.

(Scripsi : ^a μυρία; codd. μύρια. ^b ὑπεστὶ τῷ ποιεῖν; libri ὑπὲρ τοῦ ποιεῖν.)

ΛΟΓΟΣ ΟΓΔΩΟΣ ΤΟΥ ΠΑΣΧΕΙΝ.

ιδ'. Τὸ πάσχειν διαιρεῖται εἰς ψυχὴν καὶ σῶμα, καὶ τούτων ἕκαστον εἰς τὰ ἐξ ἐνεργείας ἐτέρου πάθη. Ἐξ ἐνεργείας δὲ ἔστιν, ὅταν τύπηται ^a τις. Τὰ ἐξ ἄλλου τοῦ ἐνεργούντος, ἢ πάλιν εἰς τὰ μυρία τῶν παθῶν εἶδη τὰν διαίρεσιν δέχεται.

(Scripsi : ^a τύπηται τις; codd. τύπηται τις.)

ΛΟΓΟΣ ΕΝΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΚΕΕΣΘΑΙ.

ιε'. Τὸ δὲ κέεσθαι εἰς τρία διαιρεῖται, στάσις, καθέδρα, ἀνάκλισις, ὧν ἕκαστον πάλιν τρόποις διαφόροις ποικίλλεται. Ἄ τε γὰρ στάσις διάφορος, ἢ ἐφ' ὄλου τοῦ πέλματος, ἢ ἐπ' ἄκρων δακτύλων, ἢ ἐπ' ὀρθῶν τῶν ἰγνῶν, ἢ ὀκλαζόντων ἐπὶ βημάτων, ἰσῶν, ἀνίσων, ἐπ' ἀμφοτέροις τοῖς ποσίν, ἢ ἐφ' ἐνί, ποριζόμενον ἢ τε

strum, fortuna ut servus ad dominum, consilio denique ut amicus ad amicum et inimicus ad inimicum, quamvis omnino omnia naturâ distribuuntur.

QUINTA DEFINITIO UBI.

XI. Definitio ubi crassiore Minerva in sex partes dividitur, supra, infra, a fronte, a tergo, ad dextram et ad lævam. Earum unaquæque variatur: nam rerum quæ supra sunt multa notantur discrimina in æthere, in astris usque ad cæli verticem, et supra verticem, pariterque quæ infra sunt atque infinita infinitis locorum partibus variantur. Sed maxima harum rerum ambiguitas explicabitur.

SEXTA DEFINITIO QUANDO.

XII. Definitio quando in tempus præsens, præteritum et futurum dividitur: præsens individuum est, præteritum in novem partes distribuitur, futurum in quinque; de quibus in superioribus dictum est.

SEPTIMA AGENDI DEFINITIO.

XIII. Ipsum agere dividitur in actionem, sermonem et cogitationem. Actio distribuitur in labores vel manibus vel veruculis et instrumentis vel pedibus obeundos. Sed

ex his unaquæque res ad peculiare pertinet labores singulatim distribuendos. At sermo lingua græca et barbara atque earum utraque dialectis variatur. Denique cogitatio multiplici rerum tum terrestrium tum cælestium meditatione mutatur. Subest faciendi notioni etiam sermo et cogitatio, quæ re vera rationis sunt. Dicimus enim, quid facit quidam? respondemus sermocinatur, colloquitur, secum reputat, ratiocinatur, et cætera.

OCTAVA PATIENDI DEFINITIO.

XIV. Ipsum pati dividitur inter animum et corpus atque eorum utrumque affectionibus alterius efficacia ortis mutatur. Quando quis enim verberatur, alterius efficaciam sentit. Sunt etiam aliæ affectiones nullo alterius interventu procreatæ, quæ rursus in sexcentas affectionum species distribui possunt.

NONA JACENDI DEFINITIO.

XV. Situs in tria dividitur, statum, sessionem, accubitionem, quæ singula rursus diversis modis variantur. Eteum status diversus est, ita ut vel totis pedum plantis, vel extremis digitis, vel rectis poplitibus, vel flexis genibus et succiduis vestigiis sive æqualibus sive inæqualibus,

καθέδρα ἁμοίως, ὄρθωσις, πρηγής, ὑπτία^a, ἐπ' ὄρθο-
γωνίῳ τῶ τῶν γονάτων σχήματι, καὶ ἀμβλυγωνίῳ,
καὶ ἐναλλάξ τῶν ποδῶν, ἢ ἄλλως διαχειμένη^b ἢ τε
ἀνάκλισις ὡσαύτως ἢ ὑπτία^c ἀνάκειται, ἢ πρηγής
καὶ πλάγιος ἐκτάδην, ἢ ἠπλωμένως, ἢ ἐν καμπύλῳ,
ἢ σκολιῶ τῶ σχήματι. Καὶ ἀπλῶς ποικίλη^d, καὶ
οὐ μονοειδής ἢ διαίρεισις. Ἐτι διαίρεται τὸ κέεσθαι
καὶ εἰς χύσιν, ὡς ἐπὶ τοῦ σίτου, ψάμμου, ἐλαίου καὶ
ὑδατος, καὶ τῶν λοιπῶν, ὅσα τοῦ κέεσθαι ἐντι ξηρὰ
ὄντα, καὶ εἴ τι ὑγρᾶς γνωρίζομεν φύσεως. Καὶ μέντοι
καὶ τὸ ἠπλωσθαι τοῦ κείσθαι ἔστιν, ὡς ἐπὶ λίνου καὶ
τῶν ἐπιπλόων.

(Scripsi : ^a ὑπτία; libri ὑπτιος. ^b διαχειμένη;
codd. διαχειμένος. ^c ὑπτία; libri ὑπτιος. ^d ποικίλη;
codd. ποικίλος.

ΛΟΓΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΤΟΥ ΕΧΕΙΝ.

15'. Τὸ δὲ ἔχειν εἰς περίθεσιν διαίρεται, ὡς τὸ

ὑποδεέσθαι, ὠπλίσθαι, ἐσκεπασθαι· εἰς τε ἐνθεσιν,
ὡς ἐπὶ μεδίμνου καὶ κεραμίου καὶ τῶν λοιπῶν ἀγγείων.
Λέγομεν γάρ, πυροῦς ἔχειν τὸν μεδίμνον, ἢ οἶνον τὸν
κέραμον. Καὶ εἰς πλοῦτον καὶ κτῆσιν, οἶον πλοῦτον
ἔχων, ἀγρόν, ζεῦγος, καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια.

Ἀρχύτας ἀναγνοῦς τὸν Ἐρατοσθένους Ἐρμηῖν τοῦτον
ἐπήνεσε τὸν στίχον·

Χρειῶ πάντ' ἐδίδαξε, τί δ' οὐ χρεῖώ κεν ἀνέυροι;

καὶ τοῦτον·

Ἵοθοῦσιν καὶ μάλλον ἐπωδίνουσι μέριμναι.

(Stobæus Floril. XCV, 15. Sed hic Archytas a
Tarentino diversus fuit.)

Τέλος.

aut ambobus pedibus aut uni insistamus : similiter sessio
est erecta, prona, supina, genuum figurâ vel rectum vel
obtusum angulum referente, pedibusque decussatim po-
sitis, vel aliam habet speciem : eodemque modo accubitio
vel supina est vel prona et extento vel porrecto corpore
obliqua, vel incurvæ vel tortuosæ formæ assimilata.
Omnino varia ac non uniformis divisio est. Præterea situs
in fusionem dividitur qua voce utimur verbi causa de pane
loquentes, de arena, de oleo et aqua et reliquis rebus,
quæ jacere dicuntur quum siccæ sint vel si quid humida
præditum natura cognovimus. Sed expansa quoque
jacere dicuntur, quod in retia atque omenta convenit.

DECIMA HABENDI DEFINITIO.

XVI. Habendi notio in partes divisa pertinet primum

ad res imponendas ut calceamenta, arma, velamina :
deinde ad immittendas; quod de medimno, testa et reliquis
vasis dici constat. Dicitur enim medimnus habere triticum,
testa vinum. Denique ad divitias et facultates spectat;
est enim qui habeat divitias, agrum, vehiculum atque
horum similia.

Archytas quum Eratosthenis Mercurium legisset, hunc
versum laudavit :

Necessitas omnia docuit. Quid enim non illa inveniat?
et illum :

Curæ emendant et plura parturiant.

Finis.

